LEXICON CAESARIANUM

CONFECIT

H. MEUSEL

VOLUMEN II

PARS II

(Pulio — uxor. Tabula coniecturarum.)

BEROLINI

W. WEBER

MDCCCXCIII

rent: III 21, 1; putares non ab illis Catonem, sed illos a Catone deprehensos: *ap. Plin. epist.* III 12, 3.

c) gerundiui: qua re ad haec rursus opera addendum Caesar putauit, quo minore numero militum munitiones defendi ⟨*o*⟩ possent: VII 73, 2; — multae res eum hortabantur, quare sibi eam rem cogitandam et suscipiendam putaret: I 33, 2; eos incusauit, primum quod aut quam in partem aut quo consilio ducerentur sibi quaerendum aut cogitandum putarent: I 40, 1; maturius sibi de bello cogitandum putauit: VI 2, 3; — ut . . . grauaretur neque de communi re discendum ⟨*Faern.; edd.*⟩ dicendum *X;* sibi et cognoscendum putaret: I 35, 2; — tamen committendum non putabat, ut: I 46, 3; — concedendum non putabat . . . existimabat: I 7, 4; — qui (milites) per se de concilianda pace egerint, qua in re omnium suorum uitae consulendum putarint: 1, 85, 2; — (dicendum: I 35, 2 *u.* cognoscendum;) — illos etiam iniquo loco dimicandum putare: 2, 31, 1; — discendum: I 35, 2 *u.* cognoscendum; — prius quam plures ciuitates conspirarent, partiendum sibi ac latius distribuendum exercitum putauit: III 10, 3; — Domitius tum quoque sibi dubitandum non putauit, quin . . . decertaret: 3, 37, 2; — nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin statim castris exeundum atque occurrendum putaret: 1, 69, 3; — reliquam partem exercitus . . . non putat exspectandam ⟨exercendam β⟩: V 46, 4; — spatiumque interponendum ad recreandos animos putabat: 3, 74, 3; — existimabat . . .; quibus rebus quam maturrime occurrendum putabat: I 33, 4; 1, 69, 3 *u.* exeundum; — id erat eius modi, ut magis optandum quam sperandum putarem: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4; — partiendum: III 10, 3 *u.* distribuendum; — tamen omnibus rebus in eo perseuerandum putabat: 1, 26, 2; — quaerendum: I 40, 1 *u.* cogitandum; — ueteranae legionis milites . . . neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩: 3, 28, 5; — sperandum: *ap. Cic. ad Qu. fr.* II 10 (12), 4 *u.* optandum; — suscipiendam: I 33, 2 *u.* cogitandam; — quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret: I 14, 2.

B. non additur inf.: leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant: V 12, 6; hospitem uiolare ⟨hospites uiolari β⟩ fas non putant: VI 23, 9; — represso iam Lucterio et remoto, quod intrare intra praesidia periculosum putabat, in Heluios proficiscitur: VII 8, 1; ¶ quibus rebus neque tum respondendum Caesar existimauit neque nunc ut memoriae prodantur ⟨*c*⟩ satis causae putamus ⟨*u. CC*⟩: 3, 17, 1.

(pyratae *u.* Pirustae.)

Pyrenaeus: Aquitania a Garumna ⟨*c*⟩ flumine ad Pyrenaeos ⟨pireneos *AQ*⟩ montes . . . pertinet: I 1, 7; ¶ C. Fabium . . . praemittit celeriterque saltus Pyrenaeos ⟨pyrenos *Ob; Pyr. salt. edd. uett.*⟩ occupari ⟨-are *Paul*⟩ iubet, qui eo tempore ab L. Afranio legato praesidiis tenebantur: 1, 37, 1; liceretne ciuibus ad ciues de pace . . legatos mittere, quod etiam fugitiuis ab saltu Pyrenaeo ⟨ab s. Pyr. *del. Vielh.*⟩ praedonibusque licuisset: 3, 19, 2.

Q

Q. = Quintus. *Holderus plene scripsit* Quintus, *nulla codicum discrepantia indicata, his locis:* Quintus: II 9, 4; III 7, 4; 17, 1; V 15, 5; 27, 1; 35, 7; 36, 1; Quinti: V 27, 1; Quinto *(dat.):* V 24, 2; Quintum: II 2, 1; III 11, 4; VI 32, 6; VII 90, 7; Quinto *(abl.):* III 23, 5; VI 1, 4; *contra Frigellius* II 9, 4 *et* III 17, 1 *et* V 15, 5 *et* 27, 1 *et* 35, 7 *et* 36, 1 *edidit* Q.; *item* V 27, 1 (= Quinti); V 24, 2 (= Quinto); II 2, 1 *et* VI 32, 6 (= Quintum); III 23, 5 *et* VI 1, 4 (= Quinto). — quintum *inuenitur in* α, q; *in* β V 24, 5; nauibus quintum atrium *est in* α, nauibusq; atrium *in* β V 9, 1; quintum, *quod est in* α, *omiss. est in* β II 5, 6; quinto α, *om.* β IV 22, 5; his quintum *in* α, eique *in* a^1, eique q. *in h* II 11, 3; a quinto in α, aq̄. *in a*, atq; *in h* V 10, 2; quinto *in AB* (α?), q. *in* β I 45, 2; at Q. *in h*, atque *in AQa*, at quē *in BM* IV 38, 3.

In bello ciuili Np. et Db. constanter scripserunt Q.; *in codd. non raro* que *inuenitur pro* Q. *Teste Db. illud* que *exstat in x* 2, 21, 3, *in Oah* 3, 55, 1, *in hl* 1, 46, 4, *in a* 1, 2, 8 *et* 3, 22, 2, *in l* 2, 19, 1; — 3, 106, 1 a q. *est in a*, a quae *in f*, atque *in NOhl;* q. *uidetur exstare in x* 1, 18, 1 *et* 87, 4 *et* 3, 37, 5 *et* 42, 3.

[*Falso scriptum est* spinther, q. lentulus *in x* (*pro* Spintherque Lentulus) 3, 83, 1; et q. *in x*

(*pro* eique) 3, 55, 1; q. coponius *in Oh* (*pro* Coponius) 3, 26, 2; q. libone *in af* (*pro* Libone) 3, 18, 3.]

Praenomen Q. *additur his nominibus:* Atrius: V 9, 1 ⟨*c*⟩; 10, 2; Calenus: 3, 55, 1 ⟨*c*⟩; *cf.* Fufius; Cassius: 1, 2, 8; 2, 19, 1; 21, 3; Cicero: V 24, 2; *cf.* Tullius; Durus *u.* Laberius; Fabius Maximus: I 45, 2; Fufius, Fufius Calenus: 3, 106, 1; 1, 87, 4; Fulginius: 1, 46, 4; Iunius: V 27, 1; Laberius ⟨labienus β; *Oros.*⟩ Durus: V 15, 5; (Lentulus: 3, 83, 1;) Lucanius: V 35, 7; Lucretius: 1, 18, 1; Pedius: II 2, 1; 11, 3; 3, 22, 2; Sabinus: (3, 55, 1;) *u.* Titurius; Sertorius: III 23, 5; Tillius: 3, 42, 3; Titurius (Sabinus): II 5, 6 ⟨*c*⟩; III 11, 4; 17, 1; IV 22, 5 ⟨*c*⟩; V 24, 5; — II 9, 4; IV 38, 3; V 27, 1; 36, 1; VI 1, 4; Tullius Cicero: VI 32, 6; VII 90, 7; Varus: 3, 37, 5; Velanius: III 7, 4.

quâ *u.* **qui** *extr.*

quadrageni: (iugera: 1, 17, 4 *u.* **quadraginta A.** iugera;) ¶ his (tignis) item contraria duo . . . interuallo pedum quadragenum ⟨.XL. β⟩ ab inferiore parte contra uim atque impetum fluminis conuersa statuebat: IV 17, 5; quae (materia) perpetuis trabibus pedum quadragenum ⟨*Hot.;* pedes quadragenos *X; edd.;* quadringenos *A*⟩ plerumque introrsus reuincta neque perrumpi neque distrahi potest: VII 23, 5.

quadraginta. A. non additur alius numerus: (Labienus . . . coactis † una XL ⟨*BM;* una de XL *AQ;* de XL β; undequadraginta *Ber.; Schn., Fr.;* una XI *Ciacc.*⟩ cohortibus, quas ex proximis praesidiis deductas fors obtulit, Caesarem . . . facit certiorem ⟨*o*⟩: VII 87, 5;) ¶ an uero in Hispania res gestas Caesaris non audistis? . . . haec acta diebus XL, quibus in conspectum ⟨*c*⟩ aduersariorum uenerit Caesar? 2, 32, 5; ¶ (militibus in contione agros ex suis possessionibus pollicetur, quaterna ⟨*Glar.;* XL *z*⟩ in singulos iugera: 1, 17, 4;) ¶ Condrusos, Eburones, Caerosos ⟨*c*⟩, Caemanos ⟨*c*⟩ . . . (se) arbitrari ad XL milia (posse conficere): II 4, 10; qui (numerus) fuit circiter milium XL ⟨XL miliū β⟩: VII 28, 5; cum milia passuum circiter XXX ⟨XL β⟩ ab Gergouia abesset: VII 38, 1; ¶ ut amissis circiter ⟨*om.* β⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse . . . uiderentur: V 11, 2; (Cassius . . . adplicatis .. nostris ad terram nauibus ⟨circiter XL *h. l. add. Np.; Dt.*⟩ . . . secundum nactus uentum onerarias naues ⟨circiter XL *add. codd.; om. h. l. Np.; Dt.; del. Forchh.*⟩ praeparatas ad incendium immisit: 3, 101, 5;) ¶ his ⟨*c*⟩ Caesar imperat obsides XL frumentumque exercitui: V 20, 4; ¶ (pedes: IV 17, 5 *u.* quadrageni;) (rates duplices quoque uersus ⟨*c*⟩ pedum ⟨p. *afh; om. el*⟩ XXX ⟨LXXX *Nl;* LXXX *uel certe* XXXX *Göl.*⟩ e regione molis conlocabat: 1, 25, 6; musculum pedes LX ⟨XL *coni. Np.;* XX *Göl.*⟩ longum . . . facere instituerunt: 2, 10, 1.)

B. additur alius numerus: haec erant milia ⟨numero milia *hl*⟩ XLV, euocatorum circiter duo: 3, 88, 4; ¶ nostri, cum undique premerentur, XLVI ⟨.XL .VI. *B;* .VI. & XL. *h;* sex & .XL. *a*⟩ centurionibus amissis deiecti sunt loco: VII 51, 1; ¶ qui (fines) in longitudinem milia passuum CCXL, in latitudinem CLXXX patebant: I 2, 5; (coactis equitum milibus VIII ⟨*o*⟩ et peditum circiter CCL ⟨CCXXXX *AQB*[2]*; Fr.;* CXXXX *B*[1]*;* CCXL *M; Db.;* CCL β; *Oros., Flor., Polyaen.*⟩ haec in Haeduorum finibus recensebantur: VII 76, 3.)

[Falso: iamque ad denarios L ⟨*Ald.;* ad XL (ad X̊L *a*) *z*⟩ in singulos modios annona peruenerat: 1, 52, 2.]

quadratus: ad extremum musculi tectum ⟨*c*⟩ trabesque extremas quadratas regulas IIII patentes digitos defigunt: 2, 10, 4.

quadrigae: (C. Caesar . . . harenas uitiose dici existimat, quod harena numquam multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque caelum neque triticum; contra autem quadrigas . . . pluratiuo semper numero dicendas putat: *ap. Gell.* XIX 8, 4;) num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras . . . dicamus neque quadrigas in unam nominis figuram redigere . . . possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8.

quadringenti. A. non additur alius numerus; a) additur subst.: huic suos Caesar equites opposuit expeditosque antesignanos admiscuit CCCC: 3, 75, 5; ¶ equites circiter quadringentos ex proximis hibernis cogit ⟨*c*⟩: V 46, 4; laborantibus iam suis Germanos equites circiter CCCC submittit: VII 13, 1; missis ad eos ab Otacilio equitibus . . . circiter CCCC . . . se defenderunt: 3, 28, 6; ¶ fossam obduxit ⟨*c*⟩ circiter passuum quadringentorum: II 8, 3; (VII 72, 2 *u.* pedes;) ab infimis radicibus montis intermissis circiter passibus CCCC castra facere constituit: 1, 41, 3; decliuis locus *leni fastigio uergebat in longitudinem ⟨*c*⟩ passus ⟨*ego;* passuum *z; edd.*⟩ circiter CCCC ⟨CCCC circiter *a*⟩: 1, 45, 5; munitionem ad flumen perduxerat circiter passuum ⟨*ego;* passus *z; edd.*⟩ CCCC: 3, 66, 6; ¶ reliquas omnes munitiones ab ea fossa pedes

⟨passus *Guischard*⟩ quadringentos ⟨pedibus CCCC β⟩ reduxit ⟨deduxit β⟩: VII 72, 2; ¶ subsidio DC equites Numidae ex oppido peditesque CCCC mittuntur a Varo: 2, 25, 3; ¶ (ex sescentis ⟨quadringentis *Ciacc.*⟩ ad tres senatores ... sese redactos esse dixerunt: II 28, 2;) ¶ uicos ad quadringentos ... incendunt: I 5, 2.

(b) non add. subst.: legiones ... praemiserat [ad] VI [milia]; ... † huc ⟨et CCCC *RMenge*⟩ optimi generis hominum ex Aquitanis montanisque: 1, 39, 2.)

B. additur alius numerus: cum hostium numerus capitum CCCCXXX ⟨CCCCXL *Oros.*⟩ milium fuisset: IV 15, 3.

quadriremis. A. subi.: has (triremes) cum audacius progressas Libo uidisset, sperans intercipi posse quadriremes V ad eas misit. quae cum nauibus nostris adpropinquassent ⟨*recc. (?)*; propinqu. *x*⟩ 3, 24, 2; ¶ refugere: 3, 24, 3 *u.* **D.**

B. apposit.: naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant, illae triremes ⟨quadriremes (*pro* illae trir. *Paul*) omnes et quinqueremes, aptae instructaeque omnibus rebus ad nauigandum: 3, 111, 3.

C. obi.: capere, cogere: 3, 24, 3 *u.* **D.**; ¶ instruere: 3, 111, 3 *u.* **B.**; ¶ mittere: 3, 24, 2 *u.* **A.**

D. c. praep.: primoque impetu unam **ex** his quadriremibus ⟨*ego*; quadriremem *x*; *edd.*⟩ cum remigibus defensoribusque suis ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

quaero. A. = ζητεῖν; **a) propr.:** hi ⟨*c*⟩ (principes Hispaniae) suos notos hospitesque quaerebant, per quem quisque eorum aditum commendationis haberet ad Caesarem: 1, 74, 5; ¶ munitionem ... dextri Caesaris cornus ⟨*c*⟩ cohortes ignorantia loci sunt secutae, cum portam quaererent: 3, 68, 2; ¶¶ ne in quaerendis suis ⟨ne inquirendo suos β⟩ pugnandi ⟨*o*⟩ tempus dimitteret: II 21, 6.

b) trsl. (= consultare de): at hostes sine fide tempus atque occasionem fraudis ac doli quaerunt: 2, 14, 1; ¶ celeriter adulescentibus et oratione magistratus et praemio deductis ... ratio perficiendi quaerebatur: VII 37, 6; ¶ disputatur in consilio a ⟨*c*⟩ Petreio atque Afranio et tempus profectionis quaeritur: 1, 67, 1; 2, 14, 1 *u.* occasionem.

B. = ἐρωτᾶν; **a) alqd:** alius ex alio causam tumultus quaerit: VI 37, 6; admiratus ⟨miratus *Paul*⟩ quaerit ex perfugis causam: VII 44, 2; ¶ (fidem: 1, 74, 2 *u.* **b)**.)

quaerit ex solo ea, quae in conuentu dixerat: I 18, 2; ¶ eadem secreto ab aliis quaerit; reperit esse uera: I 18, 2; ¶ reliqua studio itineris conficiendi quaerere praetermittit (Curio): 2, 39, 3.

b) de: deinde de ⟨*add. Madu.*; *om. x*; *edd.*; dein de *Ciacc.*⟩ imperatoris fide ⟨*Ciacc.*; fidem *x*; *edd.*⟩ quaerunt, rectene se illi sint commissuri: 1, 74, 2; ¶ quorum de natura moribusque Caesar ⟨*om.* β⟩ cum quaereret, sic reperiebat: II 15, 3.

c) sequ. interrog. obl.: eius rei quae causa esset miratus ex ipsis quaesiit: I 32, 2; quod aut quam in partem aut quo consilio ducerentur sibi quaerendum aut cogitandum putarent: I 40, 1; cum ex captiuis quaereret Caesar, quam ob rem Ariouistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam: I 50, 4; cum ab his quaereret, quae ciuitates quantaeque in armis essent et quid in bello possent, sic reperiebat: II 4, 1; est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti et uiatores ... consistere cogant et quid ⟨*Aimoin.*; quod *x*; *Frig.*, *Db.*⟩ quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit quaerant: IV 5, 2; quibus in locis sit Caesar ex captiuis quaerunt (Sugambri): VI 35, 7; 1, 74, 2 *u.* **b)**; ubi ille (Varus) .... restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit: 2, 35, 2; e captiuis quaerit (Curio), quis castris ad Bagradam praesit: respondent Saburram: 2, 39, 2.

d) abs.: reperiebat etiam in quaerendo ⟨inquirendo *af*⟩ Caesar, ... initium eius fugae factum a Dumnorige: I 18, 10; cum ab his saepius quaereret neque ullam omnino uocem exprimere posset, idem Diuiciacus Haeduus respondit: I 32, 3; si quos ... commoueret, hos ⟨hoc α⟩, si quaererent, reperire ⟨repperiri *ah*⟩ posse: I 40, 8.

quaestio. A. = interrogatio, percontatio: Caesar explorata ⟨*o*⟩ re quaestione captiuorum ... imperauit: VI 32, 2.

B. = inquisitio, cognitio: quaestionem de bonis direptis decernunt, Litauicci fratrumque bona publicant: VII 43, 2; — propinqui conueniunt, et de morte si res in suspicionem uenit, de uxoribus in seruilem modum quaestionem habent, et si compertum est, ... interficiunt: VI 19, 3; concilioque ... indicto de coniuratione Senonum et Carnutum quaestionem habere instituit et de Accone ... supplicium sumpsit: VI 44, 1. 2; ¶ quod aestiuum tempus instantis belli, non quaestionis esse arbitrabatur ⟨*c*⟩: VI 4, 3.

quaestor. **A. subi.; a) nominat.:** abstrahere: 2,23,5 *u.* **B. a)**; ¶ cohortari: 2,43,1 *ib.*; ¶ (conspicere: 2,23,5 *ib.*;) ¶ esse: 1,23,2 *ib.*; ¶ redire, sequi: 2,23,5 *ib.*; ¶ (uti: 3,62,4 *u.* **B. b)**.)

b) a c. pass.: (interim ab omnibus ⟨legatis quaestoribusque *add. X; Schn.; del. Vielh.; Hold., Dt.*[2]; legatis quaestoreque *Ciacc.; rell. edd.*; legatis quibusque *Em. Hoffm.*⟩, quibus ⟨*del. Em. Hoffm.*⟩ legiones tradiderat, certior factus est: V 25,5; V 53,6 *u.* **B. c)**.)

B. appos.; a) nominat.: erant quinque ordinis senatorii ⟨*Dauis.*; quinquaginta (*uel* L) ordines *codd.*; quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩, L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius: 1,23,2; hunc secutus Marcius ⟨*Np.*; m. *codd.*⟩ Rufus quaestor nauibus XII, ... postquam in litore relictam nauem conspexit, hanc remulco ⟨*c*⟩ abstraxit; ipse ad Curionem cum classe redit: 2,23,5; Marcius ⟨martius *z*⟩ Rufus quaestor in castris ⟨*c*⟩ relictus a Curione cohortatur suos, ne animo deficiant: 2,43,1.

b) acc.: (his ⟨*c*⟩ (legionibus) M. Crassum ⟨quaestorem *add. Nk; Ald.; edd.*; quintum *α*; *om.* *β*⟩ et L. Munatium Plancum et C. Trebonium legatos praefecit: V 24,3; Caesar ... statim nuntium in Bellouacos ad M. Crassum ⟨quaestorem *add. α*; *edd.*; *om.* *β*⟩ mittit, cuius hiberna aberant ab eo milia passuum XXV: V 46,1;) obsecrare milites coepit, ne primam ⟨*c*⟩ sacramenti, quod apud Domitium atque apud se quaestorem dixissent, memoriam deponerent: 2,28,2; ad eas munitiones Caesar Lentulum Marcellinum quaestorem cum legione VIIII. positum habebat. huic, quod ualetudine minus commoda utebatur, Fuluium Postumum adiutorem submiserat: 3,62,4.

c) abl.: (in his ab L. Roscio ⟨legato *add. β*; quaestore *add. α*; *Schn.*; *del. Oud.*⟩, quem legioni tertiae decimae praefecerat, certior factus est: V 53,6;) Caesar partitis copiis cum C. Fabio legato ⟨*om.* *β*⟩ et M. Crasso quaestore ⟨legatis *ik*⟩ celeriterque ⟨*c*⟩ effectis pontibus adit ⟨*c*⟩ tripertito: VI 6,1.

C. obi.: Caesar singulis legionibus singulos legatos et quaestorem praefecit, uti eos testes suae quisque uirtutis haberet: I 52,1; — positum habere: 3,62,4 *u.* **B. b)**; (praeficere: V 24,3 *u.* **B. b)**; V 53,6 *u.* **B. c)**;) — relinquere: 2,43,1 *u.* **B. a)**.

D. dat.: nauibus circiter LXXX onerariis coactis contractisque, quod satis esse ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨*c*⟩ praeterea nauium longarum habebat, ⟨id *add. β*⟩ quaestori ⟨questoribus *β*⟩, legatis praefectisque distribuit: IV 22,3; ¶ submittere: 3,62,4 *u.* **B. b)**; ¶ (tradere: V 25,5 *u.* **A. b)**.)

(**E. gen.:** hiberna: V 46,1 *u.* **B. b)**.)

F. c. praep.: (mittere ad quaestorem: V 46,1 *u.* **B. b)**.)

sacramentum dicere apud qu.: 2,28,2 *u.* **B. b)**.

consilio cum legatis et quaestore communicato ... accidit: IV 13,4; — partiri cum qu. VI 6,1 *u.* **B. c)**.

quaestus: illos secreto castigauit, quod quaestui equites haberent: 3,60,1; ¶ hunc (Mercurium) ad quaestus pecuniae mercaturasque habere uim maximam arbitrantur: VI 17,1.

qualis: qualis esset natura montis et qualis ⟨quales *BMh*⟩ in circuitu ascensus qui cognoscerent ⟨-ret *X*⟩ misit: I 21,1; — sui laboris milites semper euentu belli praemia petiuerunt, qui qualis sit futurus ne uos quidem dubitatis: 2,32,10.

quam. **A. additur adiectiuis uel aduerbiis; a) adiectiuis:** (docebat,) quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent: I 43,7; ¶ sua in Haeduos merita exposuit, quos et quam humiles accepisset: VII 54,3; ¶ docebat ⟨*c*⟩ etiam, quam ueteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent: I 43, 6; ¶ non denique communes belli casus recordabantur ⟨*c*⟩, quam ⟨quamque *Ciacc.*⟩ paruulae saepe causae ... magna detrimenta intulissent, quotiens ...: 3,72,4; ¶ quam ueteres: I 43,6 *u.* iustae.

b) aduerb.: ob eam causam (se) quam diu potuerit tacuisse: I 17,6; ¶ (ab eius summo sicut ⟨se ut *R. Steph.*⟩ palmae ramique ⟨rami quam *β*; que *om. Aim.*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt *β*; *R. Steph.*⟩: VI 26,2;) ¶ gaudeo mehercule uos significare litteris, quam ualde probetis ea, quae apud Corfinium sunt gesta: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

B. additur superlatiuo; a) adiectiuorum; α) additur uerbum posse *u.* **possum** *p. 1142 sq.* **c) α)** *(11 loc.)*.

β) non additur posse: ut praesidium quam amicissimum, si quid opus facto esset, haberet: I 42,5; ¶ huc postero die quam frequentissimi conuenirent: IV 11,5; ¶ ut quam integerrima essent ad pacem omnia: 1,85,2; ¶ (ciuitatibus maxima

laus est quam latissime ⟨latissimis β; latissimas *N*⟩ circum se uastatis finibus solitudines habere: VI 23, 1;) relinquebatur, ut . . . occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret Caesarisque copias quam maxime posset distineret: 3, 44, 2; ¶ ut quam lenissimum me praeberem: *ap. Cic. ad Att.* IX 7, *C*, 1; ¶ q. maximus *u.* **magnus** *p. 533* **β)** *αα)* *(4 (3) loc.)*; ¶ ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque ⟨*c*⟩ Romanis daretur: III 19, 1; ¶ interesse arbitrabatur eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere: V 4, 3; — q. plurimi *u.* **multus** *p. 656* **c)** **β)** *(3 loc.)*.

b) aduerbiorum; α) additur uerbum posse *u.* **posse** *p. 1143* **c)** **β)** *(9 loc.)*.

β) non additur posse: ut quam angustissime Pompeium contineret: 3, 45, 1; ¶ ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret: 3, 102, 3; ¶ q. latissime *u.* **late** *p. 413 extr. et 414* (VII 9, 2; IV 3, 1; VI 23, 1); ¶ quibus rebus quam maturrime occurrendum putabat: I 33, 4; ¶ q. maxime *u.* **magis** *p. 511* **B.** *(4 (7) loc.)*; ¶ q. primum *u.* **primum B. c)** *p. 1212 sq. (7 loc.)*; ¶ ut et militare institutum seruaretur et quam serissime ⟨*Scal.*; suetissime *x*; lentissime *Cornelissen*⟩ eius profectio cognosceretur: 3, 75, 2.

C. antecedunt comparatiui uel uoces, in quibus comparatiui uis inest; a) comparatiui α) adiectiuorum: (altiores: V 1, 2 *u.* latiores;**)** ¶ certis ex aqua mensuris breuiores esse quam in continenti noctes ⟨noct. qu. in cont. β⟩ uidebamus ⟨*c*⟩: V 13, 4; ¶ ne continentior in uita hominum quam in pecunia fuisse uideatur: 1, 23, 4; ¶ has trabes ⟨*c*⟩ paulo longiores atque eminentiores, quam extremi parietes erant, effecerunt ⟨*c*⟩: 2, 9, 3; ¶ quod expeditior erat quam ii ⟨*c*⟩, qui inter ⟨*c*⟩ aciem uersabantur: I 52, 7; ¶ hoc esse miseriorem et grauiorem fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod: I 32, 4; quid irati grauius † de uobis sentire ⟨grauius uobis censere *Paul*⟩ possunt, quam ut eos prodatis, qui: 2, 32, 4; neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; ¶ (Vbii) paulo ⟨quam *add. X; Fr., Db.; del. Np.; u. CC*⟩ sunt ⟨*del. Fr.*⟩ eiusdem generis [et] ceteris ⟨ceteri, sunt *Fr.*, ceteri *Db.*⟩ humaniores ⟨paulo, quam sunt eiusdem generis ceteri, sunt humaniores *RMenge*⟩: IV 3, 3; ¶ ad celeritatem onerandi *subductionisque paulo facit humiliores, quam quibus in nostro

mari uti consueui
eorum moribus tu
habetur quam epl
ad . . . multitudin
dam paulo latio
quam quibus in
rel. mar. uti ads
postremo quid e
quam auctore hc
consilium? V 28, (
milites non long
quam uti suae pr
tinerent: II 21, 2;
nuntiauerunt pul
suetudo ferret, i
partem legio ite
strepitu et tumult
consuetudo, castra
alias regiones . .
praesidio quam
ipsos multitudine
lisse detrimentum
3, 72, 3; ¶ cun
exercitus quam i
batur: I 40, 5; q
minorem quam i
tulit: I 53, 6; qu
dimidio minor, u
tannia: V 13, 2; u
se multitudo qua
3; non minore an
Paul⟩ ante dimic
2, 4, 3; quod et nu
interiore spatio ⟨
rem circuitum hab
Paul⟩ erant loca
¶ miserior: I 32,
est illis optatiu
circumuenire et u
2, 32, 3; ¶
niores quam n
¶ plus quam *u.*
(4 loc.); — plur
quam in proelio
¶ loca sunt tem
V 12, 6; ¶
V 28, 6 *u.* leuius;
Att. X 8 *B*, 2 *u.* h
β) aduerbiorun
facto elatius ⟨*C*
que multo, quam
bruerat: 3, 79, 4;
offerant faciliu
dolorem patienter
flatius (latius

¶ neque
inertius
!,4; ¶
ınsportan-
:it naues),
ıribus ⟨in
!; ¶
t turpius,
ıus capere
.us; ¶
rtatus ⟨*c*⟩,
noriam re-
ıres; ¶
quam con-
. quam in
l; maiore
omani fert
',8; ut ...
e equitum
; sibique
naius attu-
ccepissent:
ım laudem
ritus uide-
aesari non
ptatem at-
bernia ⟨*c*⟩,
quam Bri-
ret iuris in
inem: V 27,
m ⟨qua *add.*
ınscendunt:
estabant et
'aul⟩ mino-
⟨quam quae
: 3,44,5.6;
¶ quid enim
pore et nos
obstringere?
quanto pla-
: III 13,1;
extr. et 659
sine uulnere
nt: 2,35,3;
in Gallia:
u. inertius;
ap. Cic. ad

Dyrrachium
l.⟩ inflatius-
ama percre-
ultro morti
quam qui
; ¶ in-
us; ¶

rarique se ostendere et lenius ⟨lentius β⟩ quam pridie nostros equites proelio lacessere coeperunt: V 17,1; ¶ leuiusque tempestatis quam classis periculum aestimauerunt ⟨existim.? ⟩: 3, 26, 4; leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨*c*⟩: 3,92,2; ¶ cum ... neque nostri longius, quam quem ad finem porrecta [ac] loca aperta pertinebant, cedentes insequi auderent: II 19,5; quod non longius hostes aberant, quam quo telum adigi ⟨*c*⟩ posset: II 21,3; colle exteriore occupato non ⟨*del. Frig.*⟩ longius ⟨β; longe α; *Fr.*⟩ mille passibus ab nostris munitionibus ⟨a nostr. mun. quam mille pass. β⟩ considunt: VII 79,1; ¶ magis quam *u.* **magis B. a)** *p. 508 sq. (11 loc.);* ¶ maturius qu. *u.* **mature B. a) β)** *p. 553 sq. (3 loc.);* ¶ minus qu. *u.* **minus** *p. 1011* **A. a) α)** *et* **β)** *(8 loc.);* ¶ sed peius uictoribus Sequanis quam Haeduis uictis accidisse: I 31, 10; ¶ potius qu. *u.* **potius A. b)** *p. 1157 sq. (10 loc.);* ¶ prius quam *u.* **prius 1. B.** *et* **2.** *p. 1204—1207 (48 loc.);* ¶ cum ... omnia trepidantius timidiusque ageret, quam superioribus diebus consuesset: 1,19,2.

b) uoces, in quibus inest notio comparatiui; α) uerba; αα) malle *u.* **malo B.** *p. 536 (7 loc.).*

(ββ) praeferre *u.* **praesto** *p. 1183* **A. b)** I 17, 2. 3.**)**

γγ) praestare *u.* **praesto A. b)** *p. 1183 sq. (8 loc.).*

β) aduerb.; αα) ante: non oportere ante ⟨antea a^1⟩ de ea re ad senatum referri, quam dilectus tota Italia habiti et exercitus conscripti essent: 1,2,2; **(**Vibullius ⟨*c*⟩ ... non minus necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem, uti ad id consilium capere posset, quam ⟨*Ciacc.;* ante quam *z; edd.*⟩ de mandatis agi ⟨inciperet *add. z;* inciperetur *Np.; Db., Dt.*⟩: 3, 11,1.**)**

ββ) post: post diem quartum, quam est in Britanniam uentum, naues ... soluerunt: IV 28,1; *cf.* **postquam** *p. 1150 sq.*

γγ) postea: postea uero quam equitatus noster in conspectum uenit, hostes ... terga uerterunt: IV 37,4; postea uero quam ⟨*Paul;* cum *z; edd.*⟩ Caesarem ad Massiliam detineri cognouit ... quaeque postea acciderant ... accepit atque haec ad eum ... inflatius Afranius perscribebat ⟨*c*⟩, ... coepit: 2,17,3; *cf.* **posteaquam** *p. 1147 extr. et 1148.*

[**Falso:** se plurimum nauibus posse, ⟨quam *add. codd.;* quarum *Tittler; Ho*
neque ullam facultatem habere
Tittler⟩ neque: III 9,6; ut quae
uel quam *codd.*⟩ celerem atque i
tum haberent: IV 23,5; qui ino
latores et sine ullo dissipatos ti
magnum ⟨iam magnum *Na;* q
Ohl; iam *del. Np.;* permagnum *P*
iumentorum atque hominum in
55,1.]

quamdiu *u.* **quam A. b)**

quamobrem: quam ob re
ut ad Ariouistum legatos mitteret
cum ex captiuis quaereret Cae
rem Ariouistus proelio non de
reperiebat causam: I 50,4.

quamuis: itaque ad quem
ephippiatorum equitum quamui
audent: IV 2,5.

quando. 1. aduerb.: ac si
gnitudine operis forte superati
fortunis ⟨*o*⟩ desperare ⟨*o*⟩ coep
numero nauium adpulso ... su
omnia ⟨*o*⟩: III 12,3; et si quand
tatem nacti ferreis manibus inie
religauerant, undique suis labora
rebant: 2,6,2; ut ... si quan
peius tardius aut consideratius
esse negotium diei ... dicerent:

(2. coniunctio: illum, cum
neque aditum neque causam pos
haberet, beneficio ac liberalitat
tus ea praemia consecutum: I 43

quanto opere, quanto
opere ⟨quantopere β⟩ eorum ani
nem admiraretur ..., tanto o
adrogantiamque reprehendere: V
ipse Diuiciacum Haeduum mag
tatus docet, quanto opere rei
munisque salutis intersit manus
neri: II 5,2.

quantus. A. relatiuum;
tantus; α) adiect.; αα): itaq
contentione actum, quanta
111, 5; ¶ quanto opere ⟨
eorum animi magnitudinem adr
tanto opere licentiam adrogantian
dere: VII 52,3; ¶ uiri ⟨que
tas pecunias ab uxoribus dotis
perunt ⟨acceperint *fh*⟩, tantas
aestimatione facta cum dotibus
VI 19,1; ¶ quos tanto spatio
tum ⟨quanto β⟩ cursu et uiribus
runt, complures ex iis occiderunt

ββ): ita sine ullo periculo t

multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium: II 11, 6.

β) ui substantiui; αα) subi.: Curio utrumque improbans consilium quantum alteri ⟨*om. af*⟩ sententiae deesset ⟨quantum alteris deesset *Paul*⟩ animi, tantum alteri ⟨alteris *Paul*⟩ superesse dicebat: 2, 31, 1; ¶ his rebus tantum temporis tribuit, quantum erat properanti necesse: 3, 78, 2.

ββ) obi.: efficere: IV 35, 3 *u.* α) αα) *extr.*; relinquebatur, ut . . . tantum in ⟨*del. Deiter*⟩ agris uastandis incendiisque faciendis hostibus noceretur, quantum labore ⟨in labore *Deiter*⟩ atque itinere legionarii milites efficere poterant: V 19, 3; ¶ (collis) tantum aduersus in latitudinem patebat, quantum loci acies instructa occupare ⟨tenere β⟩ poterat: II 8, 3; ¶ ubi quantum storiarum demissio patiebatur, tantum eleuarant ⟨*Kran.*; eleuabant *x*; *Np.*⟩, intra haec tegimenta abditi . . . exstruebant: 2, 9, 6; ¶ parua manu . . . missa, quae tantum progrederetur ⟨β; -diebatur *Q*[1]; -diatur α; *edd.*⟩, quantum naues processissent: VII 61, 5; — sed quantum opere processerant et castra protulerant, tanto aberant ab aqua longius: 1, 81, 3; ¶ tenere: II 8, 3 *u.* occupare; ¶ tribuere: 3, 78, 2 *u.* αα).

γγ) abl.: quantoque eius amplius processerat temporis, tanto erant alacriores ad custodias qui classibus praeerant maioremque fiduciam prohibendi habebant: 3, 25, 2; ¶ quanto erat in dies grauior atque asperior oppugnatio . . ., tanto crebriores litterae nuntiique ad Caesarem mittebantur: V 45, 1.

b) respondet tantundem: ut eius fossae ⟨*om.* β⟩ solum ⟨*om. AQ*⟩ tantundem pateret, quantum summae fossae ⟨summa (*om.* fossae) β; summa fossae *Schn.*⟩ labra distarent ⟨distabant β⟩: VII 72, 1.

c) non respondet tantus(dem); α) adiect.; αα): Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naues impositis, ut erat praeceptum a Caesare, quantam ⟨*RMenge*; quantum *x*; *edd.*; quam tum *Faern.*⟩ nauium facultatem habebat, naues soluit: 3, 14, 1.

(**ββ):** quam ⟨quas *Db. operarum errore*; quantas *RMenge*⟩ maximas potuerunt pecunias mutuati . . . ad Pompeium transierunt: 3, 60, 5.)

β) ui subst.; αα) subi.: magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum . . . quantum et ⟨β; *Aim.*; ei α⟩ quo loco uisum est agri ⟨*o*⟩ attribuunt: VI 22, 2.

ββ) obi.: (attribuere: VI 22, 2 *u.* αα);)

¶ quod ego non ir
iectura consequ
magis optandum
ap. Cic. ad Q. fr.
nus perspectis r
quantum ei facul
⟨*c*⟩ egredi . . . n
IV 21, 9; ¶
dalibus trabibus in
rum iunctura di
⟨*u. CC*⟩: IV 17, 6
altitudinem, qua
expresserat, c
malis ⟨*CC*⟩ adaeq
habere: 3, 14, 1
secutus hostes ⟨*c*⟩
passum, . . . c
super ⟨*c*⟩ contig
plutei ac uinearu
struxerunt: 2, 9, 2
difficultatibus, qu
poterat, prouideba
ratione prouideri
batur: VII 16, 3;
ritate, pecunia u
tates nituntur ⟨*CC*
B. interrogatiu
quod si iam, inqu
quae de exercitus
quanto haec diss
quam per nos con
b) in interrog.
intellegerent, qua
intulissent: II 14,
bello fortuna poss
cognosci potuit: V
quaereret, quae ci
essent et quid in
II 4, 1; ¶ mi
trimento et qu
necesse sit constar
quod quantum in
tellegebant: III 9,
h⟩ praedae facien
liberandi faculta
runt: IV 34, 5;
dissensionibus inc
VII 33, 1;
magnitudo neq
incolerent . . . re
¶ quod . . . quant
in communi Belg
pollicitus sit ⟨ess
4; ¶ natio
¶ docet, quanto o

sit manus hostium distineri: II 5, 2; ¶ quanto cum periculo *u.* **cum** *p. 772 uersu 2 sqq. (3 loc.)*; — cum ex equitum et calonum fuga quo in loco res esset quantoque in periculo et castra et legiones et imperator uersaretur cognouissent: II 26, 5; ex captiuis cognoscit, quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit: V 48, 2; praecurrunt equites; quanto res sit ⟨sit res β⟩ in periculo cognoscunt: VI 39, 1; equites a Fabio missi quanto res in periculo fuerit exponunt: VII 41, 2; ¶ testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae . . .: 3, 90, 2; ¶ ex his ⟨*c*⟩ omnibus iudicat rebus, quanto cum periculo et quanta cum ⟨*om.* β⟩ uirtute res sint administratae: V 52, 3; ¶ milites docuit, quantum usum haberet ad subleuandam . . . inopiam potiri oppido pleno atque opulento, simul . . .: 3, 80, 5.

β) **ui subst.; αα) subi.:** hic ⟨*c*⟩ cognosci ⟨*CC*⟩ licuit, quantum esset hominibus praesidii in animi firmitudine: 3, 28, 4.

ββ) **obi.:** cognita Gallorum infirmitate quantum iam apud eos hostes uno proelio auctoritatis essent consecuti sentiebat: IV 13, 3; ¶ armorum ⟨*aut delend. aut* armatorum *scribend. cens. Vielh.*⟩ quantum quaeque ciuitas domi quodque ante tempus efficiat constituit: VII 4, 8; ¶ ex quo iudicari posse ⟨*c*⟩, quantum haberet in se boni constantia: I 40, 6; ¶ hic quantum in bello fortuna possit et quantos adferat casus cognosci potuit: VI 35, 2; *cum* quantum in bello fortuna posset iam ipsi incommodis suis satis essent documento: 3, 10, 6.

γγ) **genet.:** fierent aestimationes possessionum et rerum, quanti quaeque earum ante bellum fuisset: 3, 1, 2.

Quantum agri: VI 22, 2; quantum animi: 2, 31, 1; arm(at)orum: VII 4, 8; auctoritatis: IV 13, 3; boni: I 40, 6; facultatis: IV 21, 9; loci: II 8, 3; praesidii: 3, 28, 4; (temporis: 3, 78, 2.)

quantuscumque: Caesar . . . quantumcumque ⟨-cunque *a*⟩ itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur: 3, 102, 1.

quantusuis: quantasuis ⟨magnas etiam *add. ah; Np.*; etiam magnas *add. a*⟩ copias ⟨etiam *add. Schn.; Dt.*[1], *Hold.*⟩ Germanorum sustineri posse munitis hibernis docebant: V 28, 4.

quare. A. = quam ob rem, qua de causa: (populum R.) eo deceptum, quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret: I 14, 2; causae arbitrabatur, quare in eum animaduerteret aut ciuitatem animadu beret: I 19, 1; multae res eum hor quare sibi eam rem cogitandam et dam putaret: I 33, 2; multa a ⟨*c*⟩ C eam sententiam dicta sunt, quare ne sistere non posset: I 45, 1; [omnia exc quare nec sine periculo maneatur et militum et uigiliis periculum augeatur V 31, 5;] quae fuit causa, quare toto bello et neutris ⟨*c*⟩ auxilia mitter 63, 7.

B. = itaque, proinde: se ita a maioribusque suis didicisse, ut magi contenderent ⟨*c*⟩ quam dolo aut insidii tur. quare ne committeret, ut is locu . . . internecione exercitus nomen c 13, 7; non numquam . . . Galli . . . ex oppido . . . facere conabantur. haec rursus opera addendum Caesar quo minore numero militum munition ⟨*c*⟩ possent. itaque: VII 73, 2; princ esse earum partium Cn. Pompeium e sarem, patronos ciuitatis, quorum concesserit, alter . . . uectigalia . . auxe paribus eorum beneficiis parem se uoluntatem tribuere debere et neutru contra alterum iuuare aut urbe aut port pere: 1, 35, 5; luce ⟨*c*⟩ multum . . . puc tribunorum militum et centurionum pr ⟨*c*⟩ adferre; quibus rebus coerceri mi officio contineri soleant. quare omn esse interdiu perrumpendum: 1, 67, modi res aut pudore aut metu tenentu rebus nox maxime aduersaria est. qu tanti sum animi, ut sine spe castra op censeam, neque tanti timoris, ut: (Octauius . . . obsidione et oppugnatio premere coepit. illi omnia perpeti parat a re frumentaria laborabant. cui r ⟨*Np.*; cuius rei missis *2 dett.*; qui re qua re missis *Brutus*⟩ ad Caesaren auxilium ab eo petebant: 3, 9, 5; (sed bus uincebant, quod et numero milit stabant et interiore spatio minorem habebant. † quae ⟨quare *Terpstra*⟩ c loca Caesari capienda, etsi prohibere totis copiis et dimicare non constituer suis locis sagittarios funditoresque 3, 44, 6.)

quartus. *In codd. semper uidet scriptum esse; sed* XIIII 1, 46, 4.

A. non additur alius numerus; a) substantiuis: quod ubi Caesar animum

quartae aciei, quam instituerat sex cohortium ⟨*Faern.*; ex cohortibus *af*; ex cohortium numero *Ohl*; *Db.*; *u. CC*⟩, dedit signum: 3, 93, 4; quae (cohortes) contra equitatum in quarta acie conlocatae essent: 3, 94, 3; — ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatuique opposuit: 3, 89, 3; (simul tertiae aciei totique exercitui ⟨quartaeque exercitus *Paul*⟩ imperauit, ne iniussu suo concurreret: 3, 89, 4;) ¶ (in proxima Octauii castra inruperunt. his expugnatis eodem impetu altera sunt adorti, ⟨inde tertia et quarta *add. z*; *edd.*; *del. Hartz*⟩ et deinceps reliqua: 3, 9, 7;) ¶ quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque ⟨*c*⟩ interfecto, signo amisso: II 25, 1; ¶ tandem omnibus rebus obsessi, quartum iam diem sine pabulo retentis iumentis . . . conloquium petunt: 1, 84, 1; Pompeius ⟨*c*⟩ primi diei mora inlata et reliquorum dierum frustra labore suscepto . . . quarto ⟨quarta *Ox*⟩ die finem sequendi fecit: 3, 77, 3; — in fines Lingonum die quarto ⟨quarta *AQ*; orto *Hug*; *u. CC*⟩ peruenerunt: I 26, 5; post diem quartum, quam est in Britanniam uentum, naues soluerunt: IV 28, 1; ¶ cum ab hora fere quarta usque ad solis occasum pugnaretur: III 15, 5; ipse hora diei circiter ⟨*sic* β; hora circ. diei α; *edd.*⟩ quarta cum primis nauibus Britanniam attigit: IV 23, 2; tantum fuit in militibus studii, ut . . . eos, qui de tertia uigilia exissent, ante horam diei VIIII. ⟨IIII. *Göl.*⟩ consequerentur: 1, 64, 8; ¶ ex quibus (legionibus) unam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit, alteram . . ., tertiam . . ., quartam in Remis . . . hiemare iussit: V 24, 2; — (quarum (legionum) una ⟨*c*⟩ prima, altera tertia ⟨IV. *Ciacc.*⟩ appellabatur: 3, 88, 1;) ¶ certior factus est tres iam partes copiarum Heluetios id flumen traduxisse, quartam fere ⟨uero β⟩ partem citra flumen Ararim reliquam esse: I 12, 2; ex milium L numero ⟨*c*⟩ . . . uix quarta parte relicta: III 26, 6; — Massilia enim fere tribus ex [oppidi] partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra: 2, 1, 3; ¶ alias deinceps pari magnitudine rates iungebat. . . . in quarta quaque earum turres . . . excitabat: 1, 25, 10; ¶ quarta uigilia circiter Lentulus Spinther de muro cum uigiliis custodibusque nostris conloquitur: 1, 22, 1; Curio cum omnibus copiis quarta uigilia exierat: 2, 39, 1; — de quarta uigilia *u.* **de** *p. 822 extr. et 823 (5 loc.)*.

b) non additur subst.: ictu scorpionis exanimato alteri ⟨*c*⟩ successit tertius et tertio quartus: VII 25, 3.

B. additur alius numerus: praesidio impedimentis legionem quartam decimam reliquit: VI 32, 5; LXX ceciderunt, in his Q. ⟨*c*⟩ Fulginius ex primo hastato legionis XIIII.: 1, 46, 4.

quasi. A. c. coniunctiuo: quid proficimus, si accepto magno detrimento ab oppugnatione castrorum discedimus? quasi non et ⟨*c*⟩ felicitas rerum gestarum exercitus beneuolentiam imperatoribus et res aduersae odia concilient ⟨*Ohl*; colligent *af*; colligant *edd.*⟩! 2, 31, 3; — Litauiccum obsecrant, ut sibi consulat. quasi uero, inquit ille, consilii sit res ac non necesse sit nobis Gergouiam contendere: VII 38, 7; sirempse tantum per nominatiuum et ablatiuum declinatur. . . . Caesar ergo ⟨caesare ergo *cod.*; Caesar de analogia *Ritschl*; Caesar eius ergo *Huschke*⟩ sirempse lex esto, quasi sacram uiolauerit, dixisse pronuntiandus est ⟨dixit pro nominatiuo esse *Ritschl*; dixit sine e pronuntiandum esse *coni. Keil*⟩: *Charis. art. gramm. I p. 143 sq. Keil.*

(**B. c. particip.:** hostes maximo clamore sicuti ⟨insecuti quasi β⟩ parta iam atque explorata uictoria . . . uallum ascendere coeperunt: V 43, 3.)

quaterni: has (rates) quaternis ancoris ex IIII angulis destinabat ⟨*c*⟩: 1, 25, 7; ¶ primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 2; ¶ militibus in contione agros ex suis possessionibus pollicetur, quaterna ⟨*Glar.*; XL *z*⟩ in singulos iugera et pro rata parte centurionibus euocatisque: 1, 17, 4; ¶ (imperant . . . Nitiobrogibus quinque ⟨*c*⟩ milia; Aulercis Cenomanis ⟨*c*⟩ totidem; Atrebatibus IIII; Veliocassis ⟨totidem *add. Np.*; *Dt.*⟩, Lexouiis et Aulercis ⟨*c*⟩ Eburouicibus ⟨*c*⟩ terna ⟨*om.* β⟩; Rauracis et Bois *bina* ⟨quinque milia Aul. Cen.; totid. Atr.; quaterna Vel., Lex. et Aul. Eburouic.; terna Raur. et Boiis *Em. Hoffm.*; *Db.*⟩: VII 75, 3;) ¶ ibi turres cum ternis ⟨turres quaternis *Paul*⟩ tabulatis erigebat: 1, 26, 1.

quattuor. *In bello Gallico codd. modo* quattuor, *modo* IIII (*uel* .IIII. *uel* IIII *supra additis litteris* or) *habent* (quatuor *in Q exstare* VI 43, 6 (*et* VII 79, 2) *testatur Hold.*, *in h* I 12, 4 *Frig.*). Quattuor *plene scriptum esse in X consensu editorum Np., Fr., Db., Hold. colligi potest his locis:* I 12, 4; 15, 1; 24, 2; 49, 5; II 33, 5; IV 11, 4; 37, 3; V 5, 3; 19, 1; 22, 1;

49,5; VI 3,1; 29,3; VII 34,2; 40,1; 73,6; 83, 6. *Contra* .IIII. (*uel* IIII) *inuenitur in X* V 2,4 *et* VII 75,3; *in α (X?)* VII 60,1; *in AQB (X?)* VII 57,1; quattuor *in α*, .IIII. *in β* VI 43,6; — *quid* VII 87,4 *in codd. sit dubium est, cum Fr. et Hold. scribant* IIII, *Np. et Db.* quattuor. (*Praeterea* III 26,2 *in α scriptum est* iis cohortibus, *in β* .IIII. cohortibus.) — *In bello ciuili Np. et Db. scribunt* quattuor 3,53,3; *reliquis 16 locis Np.* IIII, *Db.* IV; — *Np.* IIII, *Db.* quattuor *uno loco* (2,2,2). *Notam numeri* (IIII) *etiam* 3,7,2 *in archetypo fuisse apparet ex librariorum erroribus* (ille *af*, illi *hl*). *Erratum etiam erat in archetypo codicum AQBM* VII 79,2; *nam in illis codd. exstat* quattuor, *cum in β recte scriptum sit* III.

Numeri compositi inueniuntur 6 locis: XXIIII *in X* I 31,10, *in x* 3,44,3 *et* 99,3; quattuor et XX (*an* uiginti?) I 41,5; LXXIIII VII 88,4; quattuor & LXX *in ABM*, .IIII. & LXX. *in Q*, .LXX. IIII. *in a* IV 12,3.

A. non additur alius numerus: has (rates) quaternis ancoris ex IIII angulis destinabat ⟨distinabat *Ox*⟩: 1,25,7; ¶ IIII biremes subiectis scutulis ... in interiorem portum ⟨*c*⟩ traduxit ⟨*u. CC*⟩: 3,40,4; ¶ quattuorque ex una ⟨*CC*⟩ cohorte centuriones oculos amiserunt: 3,53,3; — ex Afranianis interficiuntur T. Caecilius, primi pili centurio, et praeter eum centuriones IIII: 1,46,5; ¶ (illi, ut erat imperatum, *deuectis iis ⟨.IIII. β⟩ cohortibus . . . celeriter ad . . . munitiones peruenerunt: III 26,2;) ex eo loco IIII castratorum cohortes ⟨ordines h^1⟩ in montem . . . mittit: 1,70,4; — cohortes IIII ex proximo castello deducit: VII 87,4; Fauonium ⟨*c*⟩ ad flumen Aliacmonem . . . cum cohortibus VIII ⟨IV *Ciacc.*⟩ praesidio impedimentis legionum ⟨*c*⟩ reliquit: 3,36,3; praesidioque Apolloniae cohortibus ⟨cohortium *Nx; Paul*⟩ IIII, Lissi I, III Orici relictis ⟨-cto *Paul*⟩ . . . iter facere coepit: 3,78,5; ¶ quadratas regulas IIII patentes digitos defigunt: 2,10,4; — ut (stipites) non amplius digitis quattuor ex terra eminerent: VII 73,6; ¶ his copiis Vercassiuellaunum Aruernum, unum ex quattuor ducibus, . . . praeficiunt: VII 83,6; ¶ ut . . . alias regiones . . . peteret non maiore equitum praesidio quam quattuor ⟨*c*⟩, quibus solis uitam suam committere audebat: VI 43,6; ¶ Domitius . . . uix IIII horarum spatio antecedens . . . periculum uitauit: 3,79,7; — amplius horis quattuor fortissime pugnauerunt: IV 37,3; ¶ quattuor reliquas ⟨legiones *add.* $B^2\beta$⟩ in castra maiora reduxit:

I 49,5; proximis quattuor
in fines Neruiorum conten
legiones in Senones Parisio
das dedit: VII 34,2; cum
tetiam proficiscitur: VII 57,
nes attribuit: 2,21,3; Cae
legionum in castris Pomp
partem in sua castra remisit,
nes duxit: 3,97,3; — triplic
legionum quattuor uete
24,2; ipse cum legionibus
equitibus DCCC in fines Treu
tur: V 2,4; legiones expedita
tatumque omnem ex castris e
(mittit . . . in Siciliam Curi
legionibus II ⟨*E. Hoffm.*; III
Np.⟩: 1,30,2;) celeriter suo
Afranius . . . legiones IIII ⟨II
equitatumque omnem traiecit
Fabianis occurrit legionibus: 1,4
. . . duas legiones ex IIII, q
⟨*c*⟩ a Caesare, D equites transp
1; ¶ equitatumque omnem
quattuor milium . . . praem
prima confecta uigilia IIII mil
secundo flumine silentio progredi
VII 60,1; — occisis ad hominun
quattuor reliqui in oppidum reie
33,5; sese non longius milibus pas
tuor aquationis causa processurun
eodem equitatus ⟨*c*⟩ totius Galli
numero milium quattuor: V 5,3; c
plioribus copiis milibus circiter qu
dariorum relictis itinera nostra seru
1; circiter milia passuum quattuo
. . . multitudinem hostium conspi
5; pontes effecerat duos distantes ir
passuum IIII: 1,40,1; milia eni
IIII . . . . montem excelsum capiu
— imperant Haeduis . . . milia X
sena ⟨*c*⟩ Andibus ⟨*c*⟩ . . ., Nerui
Nitiobrogibus quinque ⟨β; quina
Aulercis Cenomanis ⟨*c*⟩ totidem;
IIII ⟨IIII *M*β⟩; Veliocassis ⟨*c*⟩, I
et Aulercis ⟨*c*⟩ Eburouicibus ⟨*c*⟩
β; *u. CC*⟩: VII 75,3; ¶ ex M
classe (naues) V sunt depressae,
una cum Nasidianis profugit: 2,7,
sar omnino XII naues longas prae
set, in quibus erant constratae ⟨
structae *Nx*⟩ IIII ⟨*Vrsin.*; ille *af*
3,7,2; naues longas adgressus, qu
inanes, IIII ex his abduxit ⟨*c*⟩,
cendit: 3,40,4; ¶ asseres .
ballistis missi per IIII ordines

terra defigebantur: 2,2,2; ¶ nam omnis ciuitas Heluetia in quattuor pagos diuisa est ⟨*u. CC*⟩: I 12,4; ¶ storias ... tres ⟨IIII *O*⟩ in longitudinem parietum turris latas IIII pedes fecerunt ⟨*u. CC*⟩: 2,9,4; — duae primum trabes ... distantes inter se pedes ⟨pedum *Of*⟩ IIII conlocantur: 2,10,2; ¶ quibus regionibus quattuor reges praeerant, Cingetorix, Caruilius, Taximagulus, Segouax: V 22,1; ¶ turrim ⟨*c*⟩ tabulatorum quattuor constituit: VI 29,3.

B. additur alius numerus; a) XXIIII: castellis enim XXIIII effectis XV milia passuum **in* circuitu amplexus hoc spatio pabulabatur: 3,44,3; ¶ (cum ex alto se aestus incitauisset, quod bis ⟨*c*⟩ accidit ⟨*c*⟩, semper horarum XII ⟨XXIIII *Kran.*⟩ spatio: III 12,1;) ¶ quod paucis mensibus ante Harudum milia hominum XXIIII ad eum uenissent, quibus locus ac sedes pararentur: I 31, 10; Ariouisti copias a nostris milibus passuum quattuor et XX abesse: I 41,5; ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse uidebantur, sed in deditionem uenerunt amplius milia XXIIII: 3,99,3.

b) LXXIIII: in eo proelio ex equitibus nostris interficiuntur quattuor ⟨*c*⟩ et LXX: IV 12,3; ¶ signa militaria LXXIIII ad Caesarem referuntur: VII 88,4.

[**Falso:** eam planitiem, quam in longitudinem III ⟨quattuor *α*⟩ milia ⟨*o*⟩ passuum ⟨*o*⟩ patere demonstrauimus, complent: VII 79,2; neque illi ⟨*Jurin.*; IIII *af*; quattuor *Nhl*⟩ sibi confisi ex portu prodire sunt ausi: 3,7,2.]

quattuordecim: qui (Germani) inter annos XIIII tectum non subissent: I 36,7; ¶ summa erat capitum ... Tulingorum milium ⟨*ego*; milia *X*; *edd.*⟩ XXXVI, Latouicorum ⟨*c*⟩ XIIII, Rauracorum XXIII: I 29,2; regiones secutus quam potuit aequissimas pro loci natura XIIII ⟨quattuordecim *Np.*⟩ milia ⟨.XIIII. *β*⟩ passuum complexus ... munitiones ... perfecit: VII 74,1; ¶ (trabes derectae † perpetuae ⟨XIV pedum *RMenge*⟩ in longitudinem paribus interuallis, distantes inter se binos pedes, in solo conlocantur: VII 23,1.)

quattuoruiri: HS LX ... adlatum ad se a quattuoruiris ⟨*Mommsen*; ab iis uiris *x*; ab duumuiris *Ald.*; *Db.*; ab II uiris *Np.*, *Dt.*⟩ Corfiniensibus Domitio reddit: 1,23,4.

que. Conlocatio: deque ⟨*Dauis.*; neque *β*; *om.* *α*; eque *Lips.*; atque *Ciacc.*⟩ his: VII 45,2; exque ea contignatione: 2,9,7; inque eam rem ⟨*α*; in quam rem *β*⟩: V 36,2; inque iis: 2,10,2; per omnes deos perque ⟨per quae *fh*⟩ foedera: 3,108,3; (circumque Brundisium: 3,3,2; circumque Narbonem: VII 7, contraque omnium opinionem: VI 30, intra extraque munitiones: 3,72,2; iuxtaque murum (eum): 1,16,4; 3,41,1; supraque eum locum (ea tigna): 2,9,2;) — ad pecuniam⟨que *add. hl*; *Paul*⟩: 1,14,1; (cum militibusque *Iwan Müller*; commilitesque *x*: 2, 29,4;) de ⟨*add. Ald.*; *om.* *X*⟩ senatusque consulto: VII 1,1; in annosque: 3,82,4; ob easque res: II 35,4; sub occasumque: II 11,6; ¶ commodioreque: 3,97,3; dignitateque ⟨que *om.* *β*⟩: VI 12,6; (quaestoreque: V 25,5;) ¶ reique ⟨que *om.* *ahl*⟩ publicae: 1,1,2.

A. coniunguntur enuntiatorum partes; a) singulae uoces; α) subst. et pronom.; αα) subst.; 𝔄) non adduntur adiectiua uel genetiui; a) nom. propr.; aa) populorum: intellexit ... altera ex parte Senones Carnutesque conscientia facinoris instigari ⟨*c*⟩, altera Neruios Aduatucosque bellum Romanis parare: V 56,1; (in Carnutes, Andes, Turones quaeque ⟨*AQh*; turonesque, quae *BMa*; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*[1]⟩ ciuitates propinquae iis ⟨*c*⟩ locis erant, ubi bellum gesserat, legionibus in hiberna ⟨*c*⟩ deductis: II 35,3;) captiuorum circiter XX milia Haeduis Aruernisque reddit ⟨*c*⟩: VII 90,3; uti ab Aruernis Sequanisque Germani mercede arcesserentur: I 31,4; his ⟨*c*⟩ paucis diebus Aulerci Eburouices Lexouiique ... portas clauserunt ⟨*CC*⟩ seque ⟨seseque *β*⟩ cum Viridouice coniunxerunt: III 17,3; exercitum reduxit ⟨*c*⟩ et in Aulercis Lexouiisque, reliquis item ⟨in *add.* *β*⟩ ciuitatibus ... in hibernis conlocauit: III 29,3; in Lucanis Bruttiisque per legatos suos ciuium Romanorum dilectus habebat: 1,30,4; item ⟨*c*⟩ ⟨in *add.* *β*⟩ Rutenos Cadurcosque ad fines Volcarum Arecomicorum depopulandos mittit: VII 64,6; Senones Carnutesque: V 56,1 *u. s.* Aduatucos; cum reliqui praeter Senones, Carnutes ⟨senonas et carnutas *β*⟩ Treuerosque uenissent: VI 3,4; ut ante Cimbri Teutonique fecissent: I 33,4; ipsi erant ex Cimbris Teutonisque prognati: II 29,4; quod nostri maiores nequaquam pari bello Cimbrorum Teutonumque fecerunt: VII 77,12; qui ... omni Gallia uexata Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨*o*⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨*c*⟩: II 4,2; Segni Condrusique, ex gente et numero Germanorum, qui sunt inter Eburones Treuerosque, legatos ad Caesarem miserunt: VI 32,1; Sabinum legatum cum legionibus tribus in Venellos ⟨*c*⟩, Coriosolitas ⟨*c*⟩ Lexouiosque mittit: III 11,4;

(equites) D ex Gabinianis Alexandria, Gallos Germanosque, . . . Pompeius filius cum classe adduxerat: 3, 4, 4; his constitutis rebus Haeduis Segusiauisque, qui sunt finitimi ⟨c⟩ prouinciae, decem milia peditum imperat: VII 64, 4; † neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant: 2, 29, 3; quod omni Gallia pacata Morini ⟨uni *add. Paul*⟩ Menapiique supererant, qui in armis essent: III 28, 1; quattuor legiones in Senones Parisiosque Labieno ducendas dedit: VII 34, 2; Galbam cum . . . parte equitatus in Nantuates ⟨c⟩, Veragros Sedunosque misit: III 1, 1.

bb) populorum et singulorum hominum: eo die naues Massiliensium † cum iis ⟨his *x*⟩, quae sunt captae ⟨Massiliensium Domitiique sunt captae VI *Paul*⟩, intereunt VIIII: 1, 58, 4; L. Nasidius ab Cn. Pompeio cum classe nauium XVI . . . L. Domitio Massiliensibusque subsidio missus freto . . . peruehitur: 2, 3, 1; praemissaque clam nauicula Domitium Massiliensesque de suo aduentu certiores facit: 2, 3, 3.

cc) singulorum hominum: Afranius Petreiusque terrendi causa atque operis impediendi copias suas . . . producunt et proelio lacessunt: 1, 42, 2; haec Afranius Petreiusque et eorum amici pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribebant: 1, 53, 1; his paene effectis magnum in timorem Afranius Petreiusque perueniunt: 1, 61, 2; frumenti magnum numerum coegit, quod Massiliensibus, item quod Afranio Petreioque ⟨pompeioque *Ox*⟩ mitteret: 2, 18, 1; (Caesar Oppio, Cornelio ⟨que *add. Petrarcha; edd. pr., Schütz*⟩ sal.: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1;) qui cum ad fines regni sui Sabino Cottaeque praesto fuissent frumentumque in hiberna comportauissent: V 26, 2; eo cum Eporedorix Viridomarusque uenissent et de statu ciuitatis cognouissent: VII 55, 4; Labienum Treboniumque hortatur: VI 33, 5; Androsthenes . . . portas praecludit et ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit: 3, 80, 3; iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio Spintherque ⟨*Ald.*; spinther, q. *ahl*; spinther et *f*⟩ Lentulus . . . ad grauissimas uerborum contumelias palam descenderunt: 3, 83, 1; eadem de causa Trebium Terrasidiumque retinent: III 8, 3.

dd) terrarum: praeterea magnum numerum ex Thessalia, Boeotia, Achaia Epiroque ⟨epirosque *Nahl*⟩ supplementi nomine in legiones distribuerat: 3, 4, 2; cum ad eum ex Thessalia Aetoliaque legati uenissent: 3, 34, 2; magnam ex Asia Cycladibusque insulis, Corcyra, Athenis, Ponto, Bithynia, Syria, Cilicia, Phoenice, Aegypto classem coegerat: 3, 3, 1; quas (legiones) ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam dominatumque conuerterat: 1, 4, 5; huc accedebant collecti ex praedonibus latronibusque Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3, 110, 3; non alienum esse uidetur de Galliae Germaniaeque moribus et quo differant hae nationes inter sese proponere: VI 11, 1; cuius (taxi) magna in Gallia Germaniaque copia est: VI 31, 5; hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque deuicerit: 3, 87, 2; interea ueterem exercitum, duas Hispanias confirmari . . ., auxilia, equitatum parari, Galliam Italiamque temptari se absente nolebat: 1, 29, 3; neque maximi commeatus ⟨c⟩, qui ex Italia Galliaque ueniebant, in castra peruenire poterant: 1, 48, 4; relinquebatur, ut ex longinquioribus regionibus Galliae Picenique et a freto naues essent exspectandae: 1, 29, 2; quod in Italiam Illyricumque properabat: II 35, 2.

ee) terrarum et urbium: ne Pompeius Alexandriam Aegyptumque occuparet: 3, 104, 1; quod . . . et grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine temptauerat: 3, 2, 3; onerariis nauibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat: 3, 100, 3.

ff) urbium: Pompeius erat eo tempore in Candauia iterque ex Macedonia in hiberna Apolloniam Dyrrachiumque habebat: 3, 11, 2; (naues soluunt atque altero die Apolloniam ⟨dyrrachium *add. codd.*; dyrrachiumque *add. edd. uett.*; *del. Elberl.*⟩ praeteruehuntur: 3, 26, 1;) praeteruectas Apolloniam Dyrrachiumque naues uiderant: 3, 30, 1; si Apolloniam Oricumque oppugnare et se ⟨c⟩ omni maritima ora excludere conaretur: 3, 78, 4.

gg) terrarum et populorum: ne . . . Germani . . . transirent et finitimi Galliae prouinciae Allobrogibusque essent: I 28, 4; ex milium L numero, quae ex Aquitania Cantabrisque conuenisse constabat: III 26, 6.

hh) urbium et populorum: praesidia in Rutenis prouincialibus, Volcis Arecomicis, Tolosatibus circumque Narbonem, quae loca hostibus erant finitima, constituit: VII 7, 4; item Lisso Parthinisque et ⟨ex *RMenge*⟩ omnibus castellis quod esset frumenti conquiri iussit: 3, 42, 4.

b) nom. propr. et appellat.; aa): praemiserat . . . † huic ⟨CCCC *RMenge*⟩ optimi generis hominum ex Aquitanis montanisque, qui Galliam prouinciam attingunt: 1, 39, 2; (Numi-

das et Cretas sagittarios et funditores Baleares ⟨que *add.* B^aβ⟩ subsidio oppidanis mittit: II 7, 1.)

bb): simul atque de Caesaris legionumque aduentu cognitum est: V 3, 3; ab eo de periculis Ciceronis legionisque cognoscitur ⟨cognoscit β⟩: V 45, 5; Ciceronem pro eius merito legionemque conlaudat: V 52, 3; Litauicci fratrumque bona publicant: VII 43, 2; Roscius cum ⟨*c*⟩ Caesare Capuam peruenit ibique consules Pompeiumque inuenit: 1, 10, 1; non intermissuros consules Pompeiumque dilectus: 1, 10, 4.

cc): Pompeius neque a mari Dyrrachioque discedere uolebat ... neque ... prohibere poterat: 3, 44, 1.

c) appellat.; aa) concret.: nauibus circiter octoginta ⟨*c*⟩ onerariis coactis contractisque ⟨*CC*⟩ . . . quaestori ⟨quaestoribus β⟩, legatis praefectisque distribuit: IV 22, 3; — postulat ⟨*c*⟩, ut iurent ⟨*c*⟩ omnes se exercitum ducesque non deserturos neque prodituros: 1, 76, 2; inde auxilia ducesque ⟨que *om. A*⟩ arcessuntur: III 23, 3; ubi hostes ad legatos exercitumque peruenerunt: 2, 12, 2 (*Np.* 3); — militibus in contione agros . . . pollicetur, quaterna ⟨*c*⟩ in singulos iugera et pro rata parte centurionibus euocatisque: 1, 17, 4; his rebus cognitis exploratores centurionesque praemittit, qui ... deligant: II 17, 1; qui magnum in castris usum habebant milites centurionesque, quique ⟨*c*⟩ equitatui praeerant: I 39, 5; — Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naues impositis . . . naues soluit paulumque . . . progressus litteras . . . accipit: 3, 14, 1; legiones equitesque ex Syria deduxerat: 3, 31, 3; idoneam ⟨*c*⟩ nactus tempestatem milites equitesque conscendere naues ⟨*c*⟩ iubet: V 7, 4; tripertito milites ⟨milite α⟩ equitesque in expeditionem misit: V 10, 1; cum ipsi numero equitum militumque praestarent: 3, 47, 2; equitum peditumque certum numerum a ciuitatibus Siciliae exigebat: 1, 30, 4; nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire: 2, 26, 2; Saburra copias equitum peditumque instruit atque his imperat, ut: 2, 40, 3; equites auxiliaque toti ⟨*c*⟩ Lusitaniae ... imperantur: 1, 38, 3; atque ita se a caetratis equitibusque defendunt: 1, 75, 3; hos subsecuti calones equitesque ⟨equites calonesque β⟩ eodem impetu militum uirtute seruantur: VI 40, 5; exercitum equitatumque castris continuit: II 11, 2; exercitus equitatusque equitibus Romanis administrantibus ... celeriter transmittitur: VII 61, 2; his rebus cognitis Caesar legiones equitatumque reuocari atque in ⟨*c*⟩ itinere re... ⟨*c*⟩ iubet: V 11, 1; magnos impetus legi... equitatusque sustinet: 1, 40, 6; quod le... ⟨legionem *H. Schneider*⟩ equitatumque ex ... exspectaret ⟨*c*⟩: 3, 78, 6; at Indutiomarus ... tatum peditatumque cogere . . . instituit: ... 4; omnes equitatus peditatusque ⟨*A*β; pedita... equitatusque *BMQ; Fr., Db.*⟩ copias Treue... rum tria milia passuum longe ab ⟨*c*⟩ s... castris consedisse: V 47, 5; copias equitat... peditatusque subsidio Biturigibus mittunt: V... 5, 3; cum . . . foris tantae copiae equitat... peditatusque cernerentur: VII 76, 5; celerit... magna multitudine peditatus equitatusque coacta ad castra uenerunt: IV 34, 5; Treueri magnis coactis peditatus equitatusque copiis Labienum . . . adoriri parabant: VI 7, 1; ut auxilia peditatus equitatusque mittant: VI 10, 1; per causam supplementi equitatusque cogendi ab exercitu discedit: VII 9, 1; re frumentaria prouisa, auxiliis equitatuque comparato, multis praeterea uiris fortibus Tolosa ⟨*c*⟩ et Narbone ⟨*c*⟩ . . . nominatim euocatis: III 20, 2; — ipsi ex finitimis regionibus copias cogere, praesidia custodiasque ad ripas Ligeris disponere equitatumque omnibus locis . . . ostentare coeperunt: VII 55, 9; simul ipse Cordubae conuentus per se portas Varroni clausit, custodias uigiliasque in turribus muroque disposuit, cohortes duas ... retinuit: 2, 19, 3; — ita ut... ex magno remigum propugnatorumque numero pars ad scopulos adlisa interficeretur, pars ab nostris detraheretur ⟨*c*⟩: 3, 27, 2; — frumenti copiam legionarii non nullam ⟨*c*⟩ habebant, ... caetrati auxiliaresque ⟨ceteri auxiliares *Paul*⟩ nullam: 1, 78, 1. 2; — omnem equitatum et leuis armaturae Numidas, funditores sagittariosque *ponte traducit atque ad eos contendit: II 10, 1; equites nostri cum funditoribus sagittariisque flumen transgressi . . . proelium commiserunt: II 19, 4; expeditos autem ex euocatis **cum* sagittariis funditoribusque raros in muro turribusque disponit: 1, 27, 5; sagittarii funditoresque media continebantur acie, equitatus latera cingebat: 1, 83, 2; suis locis sagittarios funditoresque ⟨que *om. Nhl*⟩ mittebat: 3, 44, 6; primum sagittariis funditoribusque circumiectis . . . munitiones impediebat: 3, 45, 3; — remiges ex prouincia institui ⟨*c*⟩, nautas gubernatoresque comparari iubet: III 9, 1; quod neque ancorae funesque *sustinerent neque nautae gubernatoresque uim tempestatis pati possent: V 10, 2; — his ⟨*c*⟩ rebus cognitis a captiuis perfugisque ⟨perfugis captiuisque β⟩ Caesar ...

legiones subsequi iussit: V 18, 4; — depositis armis auxiliisque, quibus nunc confiderent, necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9; — quo facto ciuitatibus tyrannisque magnas imperauerat pecunias: 3, 31, 2; — eodem Carnutes legatos obsidesque mittunt: VI 4, 5; ciuitates de bello consultabant, nuntios legationesque in omnes partes dimittebant: V 53, 4; — tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam conueniunt et a parentibus propinquisque mittuntur: VI 14, 2; quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; — erant praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis libertisque ⟨*Hotom.;* liberisque *x; edd.*⟩: 1, 51, 2; certas sibi deposcit naues Domitius atque has colonis pastoribusque, quos secum adduxerat, complet: 1, 56, 3; — pueri mulieresque ex muro ... pacem ab Romanis petierunt: II 13, 3; quos una cum pueris mulieribusque in aestuaria ac paludes coniectos ⟨*c*⟩ dixeramus: II 28, 1; at reliqua multitudo puerorum mulierumque ... passim fugere coepit: IV 14, 5; discessu eorum pueris mulieribusque in muro dispositis ... ipsi ... in proxima Octauii castra inruperunt: 3, 9, 6; ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent, et item separatim ⟨*nonne addend.* erant numerati?⟩ pueri, senes mulieresque: I 29,1; — eadem est feminae marisque natura ⟨statura *Paul*⟩: VI 26, 3.

multa praeterea spolia *proferebantur, capti homines equique ⟨*Ciacc.;* equitesque *x*⟩ producebantur: 2, 39, 5; quo satis magnus hominum pecorisque numerus conuenerit: V 21, 2; frumenta non solum a ⟨*c*⟩ tanta multitudine iumentorum atque hominum ⟨hom. iumentorumque multit. β⟩ consumebantur: VI 43, 3.

quem ad diem Caesar ad impedimenta legionemque reuerti constituerat: VI 35, 1; sic uti ab signis legionibusque non absisterent: V 17, 2; neque Brundisio naues legionesque ad Caesarem ueniebant: 3, 25, 1; hinc celeriter deiecti se in signa ⟨in signa se β⟩ manipulosque coiciunt: VI 40, 1; ut intra siluas aciem ordinesque constituerant atque ipsi sese confirmauerant: II 19,6; — (praesidio nauibusque: V 9,1 *u.* 𝔅) ℵ) 𝔟) 𝔞𝔞);) castra ... ponit in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque ⟨uicisque *(Ciacc.;) Paul*⟩ bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. x; del. P. Manut.;* ciuitatis ut esset praesidio *(Ciacc.;) Paul*⟩: 3, 13, 5; depositis armis auxiliisque, quibus nunc confiderent, necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9; portum ac mare totum in sua potestate haberent, commeatu auxiliisque Caesarem prohiberent: 3, 111, 4; uti tuto frumentum auxiliaque nauibus ad eum supportari possent: 3, 112, 6; has (naues) sagittariis tormentisque compleuerunt: 2, 4, 2; — armis obsidibusque acceptis Crassus in fines Vocatium et Tarusatium profectus est: III 23, 1; illi imperata celeriter fecerunt, obsides ad numerum frumentumque ⟨frumentaque *Q*β; *Db.*⟩ miserunt: V 20, 4; — eadem fere, quae ex nuntiis litterisque ⟨que *om.* β; litterisque *spurium uidetur Vielh.*⟩ cognouerat, coram perspicit: V 11, 2; Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento neue alia re iuuarent: I 26, 6; mittuntur ad Caesarem confestim a ⟨*c*⟩ Cicerone litterae ⟨nuntiique *add. Eussn.*⟩ magnis propositis praemiis, si pertulissent: V 40, 1; Fabius finitimarum ciuitatum animos litteris nuntiisque temptabat: 1, 40, 1; hunc ... quae fieri uellet litteris nuntiisque edocuit: 3, 108, 2; — (se) non sine magna spe magnisque praemiis domum propinquosque reliquisse: I 44, 2.

magnae fuit fortunae omni militari instrumento ... erepto, raedis equisque comprehensis ipsum effugere mortem: VI 30, 2; — multumque eorum opinionem adiuuabat, quod sine iumentis impedimentisque ⟨sine impedimentis *Paul*⟩ † ad iter profectos uidebant: 1, 69, 2; magnum numerum impedimentorum ⟨iumentorum *Ciacc.*⟩ ex castris mulorumque produci ... iubet: VII 45, 2; centurionibus et paucis militibus intromissis, qui arma iumentaque conquirerent: VII 12, 4.

musculus ex turri latericia a nostris telis tormentisque defenditur: 2, 11, 3; sed *de* muro sagittis tormentisque fugientes persequi prohibentur: 2, 14, 3; Massilienses arma tormentaque ex oppido ... proferunt, naues ex portu naualibusque educunt, pecuniam ... tradunt: 2, 22, 5; nuntiatum est equites Ariouisti ... accedere et ad ⟨*c*⟩ nostros adequitare, lapides telaque in nostros coicere: I 46, 1; cum ... auxiliares ... lapidibus telisque subministrandis et ad ⟨*c*⟩ aggerem caespitibus comportandis speciem atque opinionem pugnantium praeberent: III 25, 1; hostes ex omnibus partibus signo dato decurrere, lapides ⟨in pedes *B*^a^β⟩ gaesaque ⟨caesaque α⟩ in uallum coicere: III 4, 1; — cuniculis ad aggerem uineasque actis ... mittunt: III 21, 3; quibus fortiter resistentibus uineas turresque egit: III 21, 2; duabus ex partibus aggerem, uineas turresque ad

oppidum agere instituit: 2,1,1; turres uineasque ad oppugnationem urbis agere, naues longas . . . facere instituit: 1,36,4; hostes . . . turres testudinesque agere et scalis uallum ascendere coeperunt: V 43,3; turres ad altitudinem ⟨c⟩ ualli, falces testudinesque, quas idem captiui docuerant, parare ac facere coeperunt: V 42,5; institutas turres, testudines munitionesque hostium admiratur: V 52,2; sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨c⟩ posse: 2, 16,2; Caesar castris munitis scalas musculosque ad repentinam oppugnationem fieri et crates parari iussit: 3,80,4; reliquis diebus oppidum uallo castellisque circummunire ⟨c⟩ instituit: 1,18,6; conatur tamen eos uallo fossaque circummunire: 1,81,5; ut prope summam muri aggerisque altitudinem aceerui armorum adaequarent ⟨c⟩: II 32,4; obsideri se a Caesare; opera munitionesque prope esse perfectas: 1, 20,2; — gladiis caespites ⟨c⟩ circumcidere, manibus sagulisque ⟨que *om.* β⟩ terram exhaurire cogebantur ⟨c⟩: V 42,3; — (ad extremum musculi tectum ⟨tectique *af*⟩ trabesque ⟨que *om. Oa*⟩ extremas quadratas regulas . . . defigunt: 2,10,4;) — (legionibusque ⟨c⟩ ⟨intra uineas *add.* β; extra castra uineas *add. BM;* extra uineas *add. AQ;* inter castra uineasque *add. Heller; Dt., Hold.*⟩ in occulto expeditis ⟨c⟩ cohortatus ⟨c⟩ . . . signum dedit: VII 27,2;) eum locum uallo fossaque muniuit: III 1,6; horum omnium pars magna in fossis munitionibusque ⟨munitionis *Ciacc.*⟩ et fluminis ripis oppressa suorum in terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨c⟩: 3,71,2; cum . . . alii . . . defensores uallo munitionibusque depellerent: III 25,1; contra eos, qui ex ⟨c⟩ uallo turribusque tela iacerent: II 33,4; hostes re noua perterriti muro turribusque deiecti in foro ac locis patentioribus ⟨c⟩ cuneatim constiterunt: VII 28,1; expeditos autem ex euocatis *cum sagittariis funditoribusque raros in muro turribusque disponit: 1,27,5; custodias uigiliasque in turribus muroque disposuit: 2,19,3; eos, qui uenerant, conlaudat atque in oppidum dimittit, portas murosque adseruari iubet: 1,21,2; et C. Valerio Domnotauro ⟨c⟩ . . ., principe ciuitatis, compluribusque aliis interfectis intra oppida ac muros ⟨murosque β⟩ compelluntur: VII 65,2; Curio castra Vari ⟨c⟩ conspicit muro oppidoque coniuncta: 2,25,1; neque se . . . pati posse C. Caesarem . . . tantis rebus gestis oppido moenibusque prohiberi: 1, 13,1; suo ponte Afranius, quem oppido castrisque coniunctum habebat, legiones . . . traiecit: 1,40,4; ponti castrisque praesidio sex ⟨c⟩ cohortes relinquit ⟨c⟩ atque omnia impedimenta et . . . proficiscitur et . . .: 1,41,2; — turres contabulantur, pinnae loricaeque ⟨luricaeque α⟩ ex cratibus attexuntur: V 40,6; huic loricam pinnasque adiecit: VII 72,4; — diu cum esset pugnatum, impedimentis castrisque ⟨carrisque *Paul*⟩ nostri potiti sunt: I 26, 4; atque inter carros impedimentaque proelium commiserunt: IV 14,4; et (quod) non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser;* rotasque *X; edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant nostrosque uulnerabant: I 26,3; — Trebonius magnam iumentorum atque hominum multitudinem ex omni prouincia euocat ⟨c⟩, uimina materiamque comportari iubet: 2,1,4; sarmentis uirgultisque collectis, quibus fossas Romanorum compleant, ad castra pergunt: III 18,8; haec derecta materia ⟨c⟩ iniecta contexebantur ac ⟨et β⟩ longuriis cratibusque consternebantur: IV 17,8; scaphas nauium magnarum circiter LX cratibus pluteisque contexit: 3,24,1; delapsae ab ⟨c⟩ lateribus longuriis furcisque ab opere remouentur: 2,11,2; eo super tigna bipedalia iniciunt eaque laminis clauisque religant: 2,10,3; eamque contabulationem summam lateribus lutoque constrauerunt: 2,9,3; (lateribus et luto ⟨*recc.;* lutoque *Ald.; Np., Dt.;* in lateribus luto *x;* latericulo *Paul*⟩ musculus . . . contegitur: 2,10,5;) — transeunt ⟨c⟩ Rhenum nauibus ratibusque triginta milibus passuum infra eum locum: VI 35,6; duasque naues cum militibus . . . scaphis lintribusque reprehendunt, reprehensas excipiunt: 1,28,4; — in insula frumento nauibusque comparatis bellum duci non difficile existimabat: 2,18,6; — una (pars) erat proxima portui ⟨portu *af*⟩ naualibusque: 2,1,2; Massilienses . . . naues ex portu naualibusque educunt: 2,22,5; sicuti mari portibusque ⟨que *om. l*⟩ Caesarem prohibebat: 3,15,1; neque . . . inopia ex portu insulaque expelli potuit: 3,100,4; — cum omnis Gallicis nauibus spes in uelis armamentisque consisteret: III 14,7; quod neque ancorae funesque *sustinerent neque: V 10,2; pelles (erant) pro uelis alutaeque tenuiter confectae: III 13,6; — ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent: 2,20,2; — ipsos oppida uicosque, quos incenderant, restituere iussit: I 28,3; quas regiones Menapii incolebant et ⟨hi β⟩ ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant: IV 4,2; adit ⟨c⟩ tripertito, aedificia uicosque incendit, magno pecoris atque hominum numero potitur: VI 6,1; itaque uastatis

omnibus eorum agris, uicis aedificiisque incensis Caesar ⟨c⟩ exercitum reduxit ⟨c⟩: III 29, 3; (uicos atque aedificia ⟨aedificiaque *a*⟩ incendi oportere: VII 14, 5;) item Allobroges, qui trans Rhodanum uicos possessionesque habebant, fuga se ad Caesarem recipiunt et demonstrant: I 11, 5; — portas obstruit, uicos plateasque inaedificat, fossas ⟨ac fossas *z*⟩ transuersas uiis praeducit atque ibi sudes stipitesque praeacutos defigit: 1, 27, 3; Vbiorum ⟨c⟩ satisfactionem accipit ⟨c⟩, aditus uiasque in Suebos perquirit: VI 9, 8; — matres familiae de muro uestem argentumque iactabant et pectore nudo prominentes . . . obtestabantur ⟨c⟩ Romanos: VII 47, 5; pecunias monimentaque, quae ex fano Herculis conlata erant in priuatam domum, referri in templum iubet: 2, 21, 3; — (quod) Neruii antiquitus . . . teneris arboribus incisis atque inflexis ⟨c⟩ crebrisque ⟨c⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨c⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut: II 17, 4; ab eius summo sicut ⟨se ut *R. Steph.*⟩ palmae ramique ⟨rami quam β; que *om. Aim.; Faern.; R. Steph.*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt β; *R. Steph.*⟩: VI 26, 2; — magnitudine paulo antecedunt mutilaeque sunt cornibus et crura sine nodis articulisque ⟨c⟩ habent: VI 27, 1; — uti frumento commeatuque, qui ⟨c⟩ ex Sequanis et Haeduis supportaretur, Caesarem intercluderet: I 48, 2; maxime frumenti commeatusque ⟨que *om.* β⟩ inopia permotus . . . in prouinciam reuerti contendit: III 6, 4; praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨commeatusque petendi *add. a?h*⟩ causa dimisit: III 7, 3; animaduertit . . . minus commode frumentum commeatumque sibi supportari, in dies hostium numerum augeri: III 23, 7; optimum factu esse duxerunt rebellione facta frumento commeatuque nostros prohibere et rem in hiemem producere: IV 30, 2; magnum numerum frumenti commeatusque diripit, ipsos crudeliter excruciatos interficit ⟨c⟩: VII 38, 9; eo partem nauium longarum conuenire, frumentum commeatumque ab Asia atque omnibus regionibus, quas tenebat, comportari imperat: 3, 42, 2; quo minore periculo undique frumentum commeatumque exercitui supportare posset: 3, 43, 2; ne omnino frumento pabuloque intercluderentur: 1, 61, 2; — postquam non modo hordeum pabulumque omnibus locis herbaeque desectae, sed etiam frons ⟨c⟩ ex arboribus deficiebat: 3, 58, 5; — quod . . . sustinuissent et initio locum tumulumque tenuissent ⟨et init. l. t.que ten. *om. hl*⟩, . . . et nostros primo congressu terga uertere coegissent: 1, 47, 2; — sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨c⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet: 3, 17, 3; — ut . . . minore cum ⟨c⟩ periculo uallem riuumque transiret: V 50, 3; quos non siluae montesque texerunt: VII 62, 9; ut nostri omnibus partibus superiores fuerint atque eos ⟨c⟩ in siluas collesque compulerint: V 15, 1; non longe . . . oppidum Cassiuellauni abesse siluis paludibusque munitum: V 21, 2; quod siluae paludesque intercedebant: V 52, 1; in siluas paludesque confugiunt suaque eodem conferunt: VI 5, 7; et locum castris deligit paludibus siluisque munitum: VII 16, 1; siue eum ex paludibus siluisque elicere siue obsidione premere posset: VII 32, 2; — nam ubi quae ⟨c⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2; utri ⟨c⟩ prius angustias montesque occuparent: 1, 70, 1; (quod . . . equitesque eius angustiis atque his ⟨angustis portis atque his *codd.; angiportis* atque uiis *Landgraf;* angustiis portisque *Ald.;* portis *del. Np.*⟩ a ⟨c⟩ Caesaris militibus occupatis ad insequendum tardabantur: 3, 70, 1;) — quod multis locis apud eos aerariae secturaeque ⟨que *del. Oud.;* structuraeque *ik; Schn.;* ferrariaeque *coni. Np.;* silicariaeque *Koch*⟩ sunt: III 21, 3.

bb) concret. et abstract.: qui . . . omnia permisceri mallent quam imperium exercitusque dimittere: 1, 32, 5; — huic dat litteras mandataque ⟨et mandata *f*⟩ ad eum, quorum ⟨quarum *NOhl; Db.*⟩ haec erat summa: 3, 57, 2; — producit seruos, quos in pabulatione paucis ante diebus exceperat et fame uinculisque ⟨uinclisque β⟩ excruciauerat: VII 20, 9; — prorae (erant) admodum erectae atque item puppes, ad magnitudinem fluctuum tempestatumque adcommodatae: III 13, 2; tirones enim multitudine nauium perterriti et salo nauseaque ⟨salona usiaque *ahl*⟩ confecti . . . se Otacilio dediderunt: 3, 28, 4; — ut matres familiae eorum sortibus et uaticinationibus ⟨uaticinationibusque β⟩ declararent: I 50, 4; — (atque hoc horridiores ⟨horribiliores β⟩ sunt in pugna aspectu; capilloque ⟨*edd.;* in pugna. Aspectu capilloque *X*⟩ sunt promisso atque omni parte corporis rasa praeter caput et labrum superius: V 14, 3;) — frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini, quem iam sanguis uiresque deficiunt: VII 50, 6; (uires neruosque confirmari: VI 21, 4 *u.* b) α) ββ) a) putare;) — laborabat, ut reliquas ciuitates adiungeret, atque earum principes

⟨*sic* β; *Schn.;* atque eas α; *rell. edd.*⟩ donis pollicitationibusque ⟨β; bonis pollicitationibus α; *Fr., Db.*⟩ alliciebat ⟨*c*⟩: VII 31, 1; magnum numerum sagittariorum, magnum Albicorum . . . imponunt atque hos praemiis pollicitationibusque incitant: 1, 56, 2.

cc) abstr.: (equites) omnes in bello uersantur, atque eorum ut quisque est genere copiisque ⟨que *om.* β⟩ amplissimus, ita plurimos circum ⟨*c*⟩ se ambactos clientesque habet ⟨*c*⟩: VI 15, 2; — Scipionem eadem spes . . . impellit, . . . simul iudiciorum metus, adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant ⟨*u. CC*⟩: 1, 4, 3; dictitabant enim se domo patriaque expulsos omnibus necessariis egere rebus: 3, 32, 4; Senones . . . Cauarinum . . . interficere . . . conati, cum ille praesensisset ac ⟨et *h; om. a*⟩ profugisset ⟨*om. a*⟩, usque ad fines insecuti regno domoque expulerunt et . . .: V 54, 2; — idem decernunt ⟨*c*⟩, praemia poenasque constituunt: VI 13, 5; — qua ex re factiones dissensionesque ⟨diuisionesque *M; pr. edd.*⟩ nascuntur: VI 22, 3; — Caesar suos a proelio continebat ac satis habebat in praesentia hostem rapinis, pabulationibus populationibusque ⟨populationibus *del. Oud.;* pabulationibus *del. Paul*⟩ prohibere: I 15, 4; perfacile esse factu frumentationibus pabulationibusque Romanos prohibere: VII 64, 2; milites, qui lignationis munitionisque causa in siluas discessissent: V 39, 2; — quibus litteris acceptis consilium Scipio iterque commutat: 3, 36, 7; — non hos palus in ⟨*CC*⟩ bello latrociniisque natos, non siluae morantur: VI 35, 7; atque ob eam causam qui sunt adfecti grauioribus morbis quique in proeliis periculisque uersantur aut pro uictimis homines immolant aut se immolaturos uouent: VI 16, 2; (hanc ⟨*c*⟩ (siluam) longe introrsus pertinere et pro natiuo muro obiectam Cheruscos ab Suebis Suebosque ab Cheruscis ⟨iniuriis incursionibusque *add. X; edd.*⟩ prohibere: VI 10, 5;) — (neu suam neu ⟨*Elberl.;* ne usu manu *O¹afh;* ne usu manuque *l?; edd.*⟩ reliquorum opinionem fallerent: 3, 86, 5;) — crebraeque uoces militum in uigiliis conloquiisque audiebantur: 3, 49, 2; — quod propinquitatibus adfinitatibusque coniuncti . . . cognouerint ⟨*c*⟩: II 4, 4; — centuriones . . . nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare coeperunt: V 43, 6; — ciuitatem eius immunem esse iusserat, iura legesque reddiderat atque ⟨*c*⟩ ipsi Morinos attribuerat: VII 76, 1; quibus illi agros dederunt quosque postea in parem ⟨partem *X*⟩ iuris libertatisque condicionem ⟨*a;* conditione *ah*⟩, atque ipsi erant, receperunt: I 28, 5; — aditum sermonemque: VI 13, 7 *u.* B) ℵ) a) bb) *extr.;* — uitae necisque *u.* **habeo** (potestatem) *p. 1398 sq. (3 loc.);* — repugnantes diem noctemque obsident: VII 42, 6; cuius rei timore exterriti diem noctemque ⟨die nocteque *Wesenbg.*⟩ in opere uersantur: VII 77, 11; continuato diem noctemque opere . . . huc iam *deduxerat rem, ut: 1, 62, 1; — sic triduum disputationibus excusationibusque ⟨excusati omnibusque *af*⟩ extrahitur: 1, 33, 3; — pauci lenunculi ad officium imperiumque ⟨que *om. a*⟩ conueniebant: 2, 43, 3; — quod praeter opinionem consuetudinemque acciderat: 1, 45, 1; — hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, . . . tum: VII 23, 5; — sic fortuna in contentione et certamine utrumque uersauit, ut alter alteri inimicus auxilio salutique esset: V 44, 14; — leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant; haec tamen alunt animi uoluptatisque ⟨uoluntatisque β⟩ causa: V 12, 6; — quanto opere eorum animi magnitudinem admiraretur . . ., tanto opere licentiam adrogantiamque reprehendere: VII 52, 3; neque equitibus ut paucis et ⟨*om. af*⟩ labore confectis studium ad pugnandum uirtusque deerat: 2, 41, 3; ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; suam α; *plur. edd.*⟩ totius belli ⟨summam *add.* α; *plur. edd.*⟩ omnium uoluntate deferri: II 4, 7.

B) adduntur adiectiua (numeral., pronom.) uel genetiui; ℵ) singula adiect. uel genet.; a) adiectiuum (genetiuus) ad utrumque substant. pertinet; aa): cuius imperatoris ductu VIIII annis rem publicam felicissime gesserint plurimaque proelia secunda fecerint, omnem ⟨que *add. O*⟩ Galliam Germaniamque pacauerint: 1, 7, 6; — (interim ab omnibus ⟨legatis quaestoribusque *add. X;* legatis quaestoreque *add. edd. plur.;* legatis *add. EHoffm.*⟩, quibus ⟨quibusque *EHoffm.*⟩ legiones tradiderat, certior factus est: V 25, 5;) — interea ea legione, quam secum habebat, militibusque, qui ex prouincia conuenerant, . . . murum . . . fossamque perducit: I 8, 1; — loco idoneo et occulto omnem exercitum equitatumque conlocauit: 3, 38, 1; ut reliquae legiones equitatusque transportari possent: 3, 8, 1; cum in his angustiis res esset atque omnes uiae ab Afranianis militibus equitibusque obsiderentur nec pontes perfici possent: 1, 54, 1;

plerasque naues in Italiam remittit ad reliquos milites equitesque transportandos: 3, 29, 2; ut paucis mutatis centurionibus idem ordines manipulique constarent: 2, 28, 1; L. Cotta legatus omnes cohortes ordinesque adhortans in ⟨*c*⟩ aduersum ⟨*c*⟩ os ⟨*c*⟩ funda uulneratur: V 35, 8; quibus submotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio interfecti sunt: 3, 93, 5; milites disponit . . . perpetuis uigiliis stationibusque ⟨perpetuis stationibus *l*⟩: 1, 21, 3; — tributis quibusdam populis ⟨*hl; publicis Oaf*; *edd.*⟩ priuatisque ⟨publice priuatimque *Ciacc.*⟩ praemiis reliquos in posterum bona spe complet: 2, 21, 2; — frequentes omnibus principibus maioribusque natu adhibitis ad eum . . . uenerunt: IV 13, 4; — hi suos notos hospitesque quaerebant, per quem quisque eorum aditum commendationis haberet ad Caesarem: 1, 74, 5; — ut quisque est genere copiisque ⟨que *om.* β⟩ amplissimus, ita plurimos circum ⟨*c*⟩ se ambactos clientesque habet ⟨*c*⟩: VI 15, 2; — nihilo minus clandestinis nuntiis legationibusque Allobrogas ⟨*c*⟩ sollicitat: VII 64, 7; — ei loco praesidioque ⟨que *om. f*⟩ C. Volcacium ⟨*c*⟩ . . . praefecit: VI 29, 3; cohortes LX ex maximis castris praesidiisque deductas ad eam partem munitionum ducit: 3, 62, 2; — his nuntiis litterisque commotus Caesar duas legiones in citeriore Gallia nouas conscripsit: II 2, 1; quanto erat in dies grauior atque asperior oppugnatio, et maxime, quod . . . peruenerat, tanto crebriores litterae nuntiique ad Caesarem mittebantur: V 45, 1; quibus litteris nuntiisque Romam perlatis magni domum concursus ad Afranium magnaeque gratulationes fiebant: 1, 53, 3; — a Pompeio litteris per omnes prouincias ciuitatesque dimissis ⟨*c*⟩ **de* proelio ad Dyrrachium facto *elatius inflatiusque multo, quam res erat gesta, fama percrebruerat ⟨*c*⟩: 3, 79, 4; in Gallia non solum in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis partibusque ⟨partibusque *del. Dauis.*; *Np.*, *Fr.*⟩, sed paene etiam in ⟨*c*⟩ singulis domibus factiones sunt: VI 11, 2; ut . . . ille latebris . . . se eriperet et ⟨ut β⟩ noctu occultatus ⟨*c*⟩ alias regiones partesque peteret: VI 43, 6; reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4, 4; — cunctis oppidis castellisque desertis sua omnia in unum oppidum . . . contulerunt: II 29, 2; omnibus uicis aedificiisque, quo ⟨β; *Flod.*; quos α; *edd.*⟩ adire potuerant ⟨*c*⟩, incensis ad castra Caesaris . . . contenderunt: II 7, 3; omnibus uicis aedificiisque incensis frumentisque succisis ⟨*c*⟩ se . . . recepit: IV 19, 1; ut (oppida) posita in extremis lingulis promunturiisque neque pedibus aditum haberent . . . neque nauibus: III 12, 1; erant Menapii propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus siluisque muniti: VI 5, 4; — quod (oppidum) cum ex omnibus . . . partibus altissimas rupes deiectusque ⟨*Jurin.*; despectusque *X*; *edd.*⟩ haberet: II 29, 3; Cassiuellaunus . . . omnibus ⟨omnis β⟩ uiis ⟨notis *add.* β; *Schn.*, *Db.*⟩ semitisque essedarios ex siluis emittebat et magno cum periculo nostrorum equitum cum iis confligebat atque . . .: V 19, 2; — reliquas merces commeatusque ad obsidionem urbis . . . reseruant: 1, 36, 3; — huic magnis praemiis pollicitationibusque persuadet: III 18, 2; ut magnis praemiis pollicitationibusque suos excitarent: III 26, 1; eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant: VI 12, 2.

huic officio oppidoque M.' Acilius ⟨*c*⟩ legatus praeerat: 3, 39, 1.

Britanni hunc toti bello imperioque praefecerant: V 11, 9; quibus proeliis calamitatibusque fractos . . . coactos esse: I 31, 7; — in his operibus consiliisque biduum consumitur: 1, 82, 1; — quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3; — qua rei familiaris iactura perpetuum imperium libertatemque se ⟨*c*⟩ consequi uideant: VII 64, 3; quas (legiones) ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam dominatumque conuerterat: 1, 4, 5; Ariouistum . . . obsides nobilissimi cuiusque liberos poscere et in eos omnia exempla cruciatusque ⟨que *del. Clark.*⟩ edere: I 31, 12; Haeduos . . . omnes indignitates contumeliasque perferre: II 14, 3; neque eam, quam prodesse ⟨*c*⟩ aliis uim celeritatemque uiderant, imitari potuerunt ⟨*c*⟩: VI 40, 6; quod ⟨*c*⟩ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*Aldus*; patientia qua *X*; *Schn.*, *Fr.*, *Db.*⟩ Germani permanent, eodem uictu et cultu corporis utuntur: VI 24, 4; haec atque eiusdem generis complura ut ab hominibus doctis magna cum misericordia fletuque pronuntiantur: 2, 12, 4 (*Np.* 5); (ne) dubitet proelium committere et suam fidem uirtutemque experiri: 2, 33, 2.

bb): Eburones, Neruii, Aduatuci atque horum omnium socii et clientes ⟨clientesque β⟩ legionem oppugnare incipiunt: V 39, 3; — quem ⟨*c*⟩ (musculum) a turri latericia ad hostium turrim murumque perducerent: 2, 10, 1; — quid uolunt nisi . . . quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt, horum in agris ciuitatibusque considere atque

his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, 15; — quorum in aedibus fanisque posita et honori erant et ornatu: *ap. Gell.* IV 16, 8; — dierum XXX pabulum frumentumque habere ⟨*o*⟩ omnes conuectum iubet: VII 74, 2; — ex ⟨*c*⟩ his superiorum castrorum situs munitionesque cognoscunt: VII 83, 1; — omnium oculis mentibusque ad pugnam intentis . . . peruenerunt: III 26, 2; — earum (nauium) modum formamque demonstrat ⟨*c*⟩: V 1, 2; — simul eorum, qui cum impedimentis ueniebant, clamor fremitusque oriebatur: II 24, 3; — quorum de natura moribusque Caesar ⟨*c*⟩ cum quaereret, sic reperiebat: II 15, 3; — ut non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret: I 39, 1; — quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3; eorumque decretis iudiciisque parent: VI 13, 10; — ut eius existimationem dignitatemque ab inimicis defendant: 1, 7, 6; ueteribus clientelis restitutis, nouis per Caesarem comparatis, . . . reliquis rebus eorum gratia dignitateque ⟨que *om.* β⟩ amplificata Sequani principatum dimiserant: VI 12, 6; unius arrogantiae, superbiae dominatuque: *ap. Gell.* IV 16, 8; an . . . de eorum fide constantiaque dubitatis? VII 77, 10; senatus uirtutem constantiamque conlaudat: 1, 6, 1.

cc): hoc idem Pompeius fecit et ⟨*om. a*⟩ trans flumen Apsum ⟨*c*⟩ positis castris eo copias omnes auxiliaque conduxit: 3, 13, 6; — persuadent Rauracis et Tulingis ⟨*c*⟩ et Latouicis ⟨*c*⟩ finitimis ⟨*c*⟩, uti eodem usi consilio oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur: I 5, 4; — cum laboris sui periculique ⟨que *om. x;* et periculi *Paul*⟩ testimonium adferre uellent: 3, 53, 4.

bb): equites hostium essedariique ⟨esse darique *AB*[1]*M*[1]⟩ acriter proelio cum equitatu nostro . . . conflixerunt: V 15, 1; — ad legionem Pompei castraque: 3, 67, 3 *u.* ב) AA) b) qq); — sic ut nuntios ⟨nuntius *x*⟩ expugnati oppidi famamque ⟨que *om. f*⟩ antecederet: 3, 80, 6; — legionarii . . . defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque ⟨torm. telisque cuiusque gen. *Paul*⟩ terrebant: 3, 63, 6; — neque finem prius sequendi fecerunt, quam muro oppidi portisque adpropinquarunt ⟨*c*⟩: VII 47, 3; item constabat Elide . . . simulacrum Victoriae . . . ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2; — ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat: 1, 26, 2; — hos omnes productos a contumeliis militum conuiciisque prohibet: 1, 23, 3; — his omnes decedunt, aditum eorum ⟨β; *Schn.; om.* α; *edd. rell.*⟩ sermonemque defugiunt: VI 13, 7; temeritatem militum cupiditatemque: VII 52, 1 *u.* ff) *extr.*

ee): ad duo ⟨*c*⟩ milia numero ex Pompeianis cecidisse reperiebamus, euocatos centurionesque complures: 3, 53, 1; (aeque ⟨neque *x*⟩ enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte perfugerant ⟨*om. x;* ad Varum perfug. *coni. Np.*⟩. in contuberniis centuriones militesque ⟨*H. Schneider;* in contub. commilitesque *x*⟩ nonnulli grauiora proferebant ⟨*add. Heller*⟩: 2, 29, 4;) uulnerantur tamen complures, in his Cornelius Balbus, M. Plotius, L. Tiburtius, centuriones militesque non nulli: 3, 19, 6; huc addit pauca de causa et de copiis auxiliisque suis: 3, 16, 5; Lentulus Spinther de muro cum uigiliis custodibusque ⟨custodiisque?⟩ nostris conloquitur: 1, 22, 1; quam ob causam cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat ⟨*OC*⟩: 3, 88, 5; unam ex his *quadriremibus cum remigibus defensoribusque suis ⟨*nonne delend.?*⟩ ceperunt: 3, 24, 3; — se ita a patribus maioribusque suis didicisse: I 13, 6; ut ne Suessiones quidem, fratres consanguineosque suos, qui eodem iure et ⟨*om. fh*⟩ isdem legibus utantur, unum imperium ⟨*c*⟩ unumque ⟨*c*⟩ magistratum cum ipsis ⟨*c*⟩ habeant, deterrere potuerint: II 3, 5; quid hominum ⟨*c*⟩ milibus LXXX ⟨*c*⟩ uno loco interfectis ⟨*c*⟩ propinquis consanguineisque nostris animi fore existimatis . . .? VII 77, 8; qui de seruis liberisque omnibus ad impuberes supplicium sumit et ad unum interficit: 3, 14, 3; — ut illi classe ⟨*c*⟩ naues auxiliaque sua impedirent: 3, 17, 3; — illi . . . carros impedimentaque sua in artiores siluas abdiderunt: VII 18, 3; — ut se cum II legionibus Gades conferret, naues frumentumque omne ibi contineret: 2, 18, 6; — sic omnibus hostium copiis fusis armisque exutis se in castra munitionesque ⟨se intra munitiones β⟩ suas recipiunt: III 6, 3; non solum urbibus, sed paene uicis castellisque singulis ⟨*om. Db.*⟩ singuli ⟨*add. Oehler; om. x; Np., Dt.*⟩ cum imperio praeficiebantur: 3, 32, 3; — est certior factus portus ⟨portum *Naf*⟩ litoraque omnia classibus aduersariorum teneri: 3, 14, 1; a Sasonis ⟨*OC*⟩ ad Curici ⟨*c; Oricum Np.; Db.*⟩ portum stationes ⟨portus, stationes *Np.; Db.*⟩ litoraque omnia longe lateque classibus occupauit: 3, 8, 4; — ibi

sudes stipitesque praeacutos defigit: 1, 27,3; — (propter iustitiam prudentiamque suam ⟨c⟩: II 4,7 *u.* 𝔄) 𝔠) 𝔠𝔠) *extr.*)

𝔣𝔣): ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur: 3, 101, 7; — longiore circuitu custodias stationesque equitum uitabant: 1, 59, 3; — tunc ⟨c⟩ duces principesque Neruiorum, qui ... aditum ... habebant, conloqui sese uelle dicunt: V 41, 1; edictumque praemittit, ad quam diem magistratus principesque omnium ciuitatum sibi esse praesto Cordubae uellet: 2, 19, 1; — igne nautas dominosque nauium interfecit: 3, 8, 3; huc accedebant collecti ex praedonibus latronibusque Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3, 110, 3; — itaque Caninium Rebilum legatum, familiarem necessariumque ⟨que *om. Ox*⟩ Scribonii Libonis, mittit: 1, 26, 3; quod ... comites familiaresque eius angusto in loco paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, 3; — Romanos pulsos superatosque, castris impedimentisque eorum hostes potitos: II 24, 5; — alii domos bonaque eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant: 3, 82, 4; — an paenitet uos, quod ... ex portu sinuque aduersariorum CC naues oneratas abduxerim ⟨c⟩? 2, 32, 12; — cum uterque utrimque exisset exercitus, in conspectu fereque e regione *Caesaris castra *ponebat ⟨*sic Paul;* cum uterque utrique esset ⟨β; utrimque exisset *AQM(B); Np., Fr.*⟩ exercitus ⟨exercitui β⟩ in conspectu fereque ⟨que *om. f*⟩ e regione castris castra poneret ⟨β; ponebant α⟩: VII 35, 1; — cum ... concilia conuentusque hominum fugeret: 1, 19, 2; — illi supplicia cruciatusque Gallorum ueriti ... dixerunt: IV 15, 5; — eadem est feminae marisque natura ⟨*CC*⟩, eadem forma magnitudoque cornuum: VI 26, 3; exitus administrationesque Brundisini portus impedire instituit: 1, 25, 4; — summa difficultas faciendi ⟨c⟩ pontis proponebatur propter latitudinem, rapiditatem altitudinemque fluminis: IV 17, 2; — qui iam ... nomen ⟨morem *Cornelissen*⟩ disciplinamque populi Romani dedidicerant ⟨c⟩: 3, 110, 2; ut famam opinionemque hominum teneret: 3, 56, 2; — sed ratio ordoque agminis aliter se habebat: II 19, 1; — omnes eas ciuitates in dicionem ⟨deditionem α; *plur. edd.*⟩ potestatemque populi Romani esse ⟨o⟩ redactas: II 34; — hos cum Suebi ... propter amplitudinem grauitatemque ⟨et grauitatem *bf*⟩ ciuitatis finibus expellere non potuissent: IV 3, 4; Caesar contione aduocata temeritatem cupiditatemque militum ⟨tem. mil. cupiditatemque β⟩ reprehendit: VII 52, 1; nihil se propter inscientiam leuitatemque ⟨et leuitatem β⟩ uulgi grauius de ciuitate iudicare: VII 43, 4.

(𝔤𝔤): ex seruis pastoribusque suis suorumque: 3, 4, 4 *u.* ב) 𝔄𝔄) 𝔟) 𝔪𝔪).)

𝔟) **adiect. (uel. genet.) ad alterutrum subbstant. pertinet;** 𝔞𝔞): (ab omnibus legatis quaestoreque ⟨c⟩: V 25, 5 *u.* 𝔞) 𝔞𝔞) *init.*;) — Sotiates ⟨c⟩ magnis copiis coactis equitatuque ⟨comparato *add. a*⟩, quo ⟨c⟩ plurimum ualebant, ... proelium commiserunt: III 20, 3; reliquas copias equitatumque traducit: VI 9, 5; — (collem ceperunt neque nostrorum militum uictorum ⟨β; uictorumque α⟩ impetum sustinere potuerunt: VII 62, 8;) magnaque praeterea multitudo undique ex Gallia perditorum hominum latronumque conuenerat ⟨c⟩: III 17, 4; — ei legioni castrisque Q. Tullium Ciceronem praeficit ⟨c⟩: VI 32, 6; ei ⟨*Kraff.*; et *X*; *edd.*⟩ praesidio nauibusque ⟨β; *Np., Dt.*; que *om.* α⟩ Q. ⟨*om.* β⟩ Atrium praefecit: V 9, 1; uallo castra communit, reliquas cohortes, quas ⟨c⟩ in superioribus castris reliquerat, impedimentaque ad se traduci iubet: 1, 42, 5; — haec uti fierent per omnes deos perque ⟨per quae *fh*⟩ foedera, quae Romae fecisset, eodem testamento Ptolomaeus populum Romanum obtestabatur: 3, 108, 3; — maiore cum fiducia ad alteram turrim ⟨c⟩ aggeremque eruptione pugnauerunt: 2, 14, 5; — haec leuibus cratibus terraque inaequat: 1, 27, 4; exque ea contignatione rursus summam ⟨-ma *hl*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2, 9, 7; — postea quam ex nocturno fremitu uigiliisque de profectione eorum ⟨c⟩ senserunt: V 32, 1; — cum Lentulus aetatis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret: 3, 83, 1.

𝔟𝔟): quorum ... tertius ab Ana Vettonum agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat: 1, 38, 1; — interea ... hostium copiae ex Aruernis equitesque, qui toti ⟨c⟩ Galliae ⟨c⟩ erant imperati, conueniunt: VII 66, 1.

𝔠𝔠): si ab ora maritima Oricoque ⟨*Np.*; coriciaque *x*; oriciaque *O*[1]; *Db.*⟩ discedere nollet, quod legiones equitatumque ex Italia exspectaret ⟨c⟩: 3, 78, 6; — Lissum expugnare conatus defendentibus ciuibus ⟨eum *a*⟩ Romanis, qui eius conuentus erant, militibusque, quos praesidii causa miserat Caesar, ... re infecta inde discessit: 3, 40, 6; — reliquas inter aciem ⟨acies *af*⟩ mediam ⟨medias *f*⟩

cornuaque interiecerat: 3,88,3; — his ⟨c⟩ Caesar imperat obsides XL frumentumque exercitui: V 20,4; — fundis librilibus sudibusque, quas in opere disposuerant, ac ⟨β; *om.* α; *Fr.*⟩ glandibus Gallos ⟨β; gallos glandibus α; gallos grandibus *pr. edd.; Fr.*⟩ proterrent: VII 81,4; — moniti . . ., ut uallum caecum fossasque ⟨uallem cecum fossisque *a*⟩ caueant: 1,28,4; reliquos aditus locus ipse per se munitioque defendit: VI 37,5; — omnem rei frumentariae fluminisque Hiberi spem dimiserant: 1,73,1; dum ⟨c⟩ paucos dies ad Vesontionem rei frumentariae commeatusque causa moratur: I 39,1.

bb): milites . . . a ⟨c⟩ tribunis militum legatisque, ut erat a Caesare praeceptum, retinebantur: VII 47,2; reprehendit, quod . . . neque . . . constitissent neque a ⟨c⟩ tribunis militum legatisque retineri potuissent: VII 52, 1; neque satis Bruto, qui classi praeerat, uel tribunis militum centurionibusque, quibus singulae naues erant attributae, constabat, quid agerent: III 14,3; modo conscripti atque usus militaris imperiti ad tribunum ⟨tribunos *bf*⟩ militum centurionesque ora conuertunt: quid ab his praecipiatur exspectant: VI 39,2; milites . . . secessionem faciunt atque ita inter se per tribunos ⟨tribunum *Nx*⟩ militum centurionesque atque honestissimos sui generis conloquuntur: 1,20,1; simul a tribunis militum centurionibusque ⟨tribus militum centurionibus *f*⟩ mutuas pecunias sumpsit: 1,39,3; princeps in haec uerba iurat ipse; idem ius iurandum adigit Afranium; subsequuntur tribuni militum centurionesque: 1,76,3; sed ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli . . . remanserunt: 1,77,2; gratias agit . . . tribunis militum centurionibusque, qui eo praesidii causa uenerant: 2,21,1; hoc idem reliqui iurant legati; tribuni ⟨*af;* hos tribuni *Ohl; Db.*⟩ militum centurionesque sequuntur, atque idem omnis exercitus iurat: 3,13,4; — eodem equitatus totius Galliae conuenit numero milium quattuor principesque ex omnibus ciuitatibus: V 5,3; — partem copiarum ex prouincia supplementumque, quod ex Italia adduxerat, in Heluios . . . conuenire iubet: VII 7,5; — cum neque opus ⟨tempus B^2β⟩ hibernorum munitionesque plene essent perfectae neque de frumento reliquoque commeatu satis esset prouisum: III 3,1; — murum in altitudinem pedum sedecim fossamque perducit: I 8,1; — neu (sint) Romanis proposita ad copiam commeatus praedamque tollendam ⟨*CC*⟩: VII 14,9; — hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere uim maximam arbitrantur: VI 17,1; — (ad celeritatem onerandi subductionesque: V 1, 2 *u.* ε) αα);) — quo commodius ab impetu nauium incendiisque defenderet: 1,25,10; — quo clamore significatio uictoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret: V 53,1.

ee): huic mandat, Remos reliquosque Belgas adeat atque in officio contineat: III 11,2; dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti: II 2,3; — satis esse magna utrimque incommoda accepta . . . illum Italia expulsum amissa Sicilia et Sardinia duabusque Hispaniis et cohortibus *in* Italia atque Hispania ciuium Romanorum centum atque XXX: 3,10,4.5; — ibi concitatis Dalmatis reliquisque barbaris ⟨-arorum *f*⟩ Issam ⟨c⟩ a Caesaris amicitia auertit: 3,9,1; ut . . . pedem referre et loco excedere non turpe existimarent † cum Lusitanis reliquisque barbaris barbaro ⟨*add. F. Hofm.; Db.; om. codd.; Np.*⟩ genere quodam ⟨*CC*⟩ pugnae adsuefacti: 1,44,2; — cum . . . uideret . . . Senones ⟨c⟩ ad imperatum non uenire et cum Carnutibus finitimisque ciuitatibus consilia communicare: VI 2,3; et commeatus ab Remis reliquisque ciuitatibus ut sine periculo ad eum portari possent ⟨c⟩ efficiebat: II 5,5; castra a cohortibus . . . industrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbarisque auxiliis: 3,95,2; Veneti reliquaeque item ciuitates cognito Caesaris aduentu . . . instituunt: III 9,3; — interea Commius reliquique ⟨et reliqui β⟩ duces, quibus summa imperii permissa erat, . . . ad Alesiam perueniunt et . . .: VII 79,1; non prius Viridouicem reliquosque duces ex concilio dimittunt, quam: III 18,7; cum a Cotta primisque ordinibus acriter resisteretur: V 30,1; cum resisteret Seruilius consul reliquique magistratus et minus opinione sua efficeret ⟨c⟩, . . . promulgauit: 3,21,1; prohibetur a ⟨c⟩ Gobannitione, patruo suo, reliquisque principibus, qui . . . existimabant; expellitur ex oppido Gergouia: VII 4,2; — sagittarios Creta, Lacedaemone, ex Ponto atque Syria ⟨ex syria *h*⟩ reliquisque ciuitatibus III *milia* numero habebat: 3,4,3; ut paene omnes ex ⟨*Jurin.*; in *z*⟩ Epiro finitimisque regionibus signa relinquerent, complures arma proicerent ac fugae simile iter uideretur: 3,13,2; huc accedebant collecti ex praedonibus latronibusque Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3,110,3; frumenti uim maximam ex Thessalia, Asia, Aegypto, Creta, Cyrenis

reliquisque ⟨que *om. l*⟩ regionibus comparauerat: 3,5,1; quas (legiones) Narbone circumque ea loca hiemandi causa disposuerat: 1, 37,1; — ex quibus (ciuitatibus) exercitum magnasque copias coegerat: III 17,2; (Scipio ad sequendum paratus equitum ⟨*Np.; equitatum z*⟩ magnam ⟨*f; Np.; magnamque ahl*⟩ partem ⟨leuis armaturae *add. V.*⟩ ad explorandum iter Domitii . . . praemisit: 3,38,2;) — (ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris aetatis cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae (*uel* custodiisque) aut muro ⟨*z;* publicisque custodiis aut ex muro *Ald.; Dt.*⟩ ad caelum manus tenderent aut: 2,5,3;) — quod ab opere singulisque legionibus singulos legatos Caesar discedere . . . uetuerat: II 20,3; — docet, quanto opere rei publicae communisque salutis intersit manus hostium distineri: II 5,2; — cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1,26,1; magnoque numero pilorum, tragularum reliquorumque telorum se instruxerant: 1,57,2; — D. Brutum adulescentem classi Gallicisque nauibus . . . praeficit ⟨*c*⟩: III 11,5; cum essent funibus, ancoris reliquisque armamentis amissis ad nauigandum inutiles: IV 29,3; submersamque nauem remulco multisque contendens funibus abduxit ⟨*c*⟩ atque: 3,40,1; — reliquas cohortes VII castris ⟨*c*⟩ propinquisque castellis praesidio disposuerat: 3,88,4; — paratosque (se) esse et obsides dare et imperata facere et oppidis recipere et frumento ceterisque rebus iuuare: II 3,3; cum neque . . . essent perfectae neque de frumento reliquoque commeatu satis esset prouisum: III 3,1; cohortemque postea duplici stipendio, frumento ⟨*c*⟩, ueste ⟨*c*⟩, cibariis ⟨*c*⟩ militaribusque donis amplissime donauit ⟨*u. CC*⟩: 3,53,6; — alii . . . picem reliquasque ⟨que *om. BMh*⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant: VII 24, 4; Cassius . . . magno uento et ⟨atque *f*⟩ secundo completas onerarias naues ⟨et *add.* a^1⟩ taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt *aptae ad incendia, in Pomponianam classem immisit atque: 3,101,2; (Neruios) nihil pati uini reliquarumque rerum ad ⟨*c*⟩ luxuriam ⟨*c*⟩ pertinentium ⟨*c*⟩ inferri: II 15,4.

𝔣𝔣): cum his Haeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse: I 31,6.

𝔤𝔤): equites auxiliaque toti Lusitaniae a Petreio, Celtiberiae, Cantabris barbarisque omnibus, qui ad Oceanum pertinent, ab Afranio imperantur: 1,38,3; omnes eius prouinciae iuniores, Graeci ciuesque Romani, iurandi causa conuenirent: 3,102,2; — nisi ⟨*c*⟩ quid in Caesare populoque Romano sit auxilii: I 31,14; sese tamen hoc esse in Ciceronem populumque Romanum ⟨cicerone pōp. r. *β*⟩ animo: V 41,5; — magnam imperatam Asiae, Syriae regibusque omnibus et dynastis et tetrarchis et liberis Achaiae populis pecuniam exegerat: 3,3,2; — libera comitia atque omnis res publica senatui populoque Romano permittatur: 1,9,5; L. Lentulus consul senatui reique ⟨que *om. ahl*⟩ publicae se non defuturum pollicetur: 1,1,2; — qui *ex* acie refugerant milites et animo perterriti et lassitudine confecti missis plerique armis signisque militaribus . . . de . . fuga . . . cogitabant: 3,95,3; ibique musculum turrimque latericiam libere incendunt: 2,14,4; — naues frumentumque omne: 2,18,6 *u.* **𝔞) 𝔢𝔢)**; — sudes stipitesque praeacutos: 1, 27,3 *u.* **𝔞) 𝔢𝔢)** *extr.;* — quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne . . ., factum in perniciosis legibus, in ui tribunicia, in secessione populi, templis locisque editioribus occupatis: 1,7,5; — quod de consilii sententia summam belli rerumque omnium Pompeio permiserint: 3,16,4; conuenerant summa imperii bellique administrandi communi consilio permissa Cassiuellauno: V 11,8.

𝔥𝔥): e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum finesque Germanorum contenderunt: I 27,4; — interim legatis tribunisque militum conuocatis et ⟨*c*⟩ quae ex Voluseno cognouisset ⟨*c*⟩ et quae fieri uellet ostendit: IV 23,5; centuriones singillatim tribunosque militum appellat, quorum egregiam fuisse uirtutem . . . cognouerat: V 52,4; haec eadem centurionibus tribunisque militum mandabant: VII 17,8; centurionesque ⟨*c*⟩ tribunosque militum adire atque obsecrare, ut: 1,64,3; concurrebant legati, centuriones tribunique militum: 1,71,2; protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes . . . confugerunt: 3,95,4; — itemque praetoribus tribunis*que* ⟨PR. (*uel* P. R.) trib. *z*⟩ plebis rogationes ad populum ferentibus non nullos . . . in integrum restituit: 3,1,4; — sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque ⟨cognationibus *a;* cognationesque *BM*⟩ hominum . . . quantum . . . uisum est agri attribuunt atque anno post alio transire cogunt: VI 22,2; — nautas dominosque nauium: 3,8,3 *u. p. 1337* **𝔣𝔣)**; — (tormentis telisque ⟨*c*⟩ cuiusque generis: 3,63,6 *u.* **𝔞) 𝔟𝔟)**;) —

id sibi ad ⟨*Aldus; om. X*⟩ auxilium spemque ⟨sibi auxilium opemque *Bergk*⟩ reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6.

ב) plura attributa adduntur; 𝔄𝔄) bina; 𝔞) alterum attributum pertinet ad utrumque substantiuum, alterum ad alterutrum; 𝔞𝔞): multi praeterea capitis damnati exsulesque conuenerant: 3, 110, 3; — in acie praestare interfici quam non ueterem belli gloriam libertatemque, quam a maioribus acceperint ⟨*c*⟩, recuperare: VII 1, 8.

(**𝔟𝔟):** omnis Italia populus*que* Romanus: 3, 12, 2 *u.* **𝔟) 𝔠𝔠)** *p. 1345.*)

𝔠𝔠): Caesar . . . omnes senatores senatorumque liberos, tribunos militum equitesque Romanos ad se produci iubet: 1, 23, 1.

𝔡𝔡): is . . . praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa dimisit: III 7, 3; (filiis ⟨*c*⟩ propinquisque eius omnibus: V 4, 2 *u.* **𝔠) 𝔢𝔢).**)

𝔟) utrumque attributum pertinet ad utrumque substantiuum; 𝔞𝔞): omnes nostras pabulationes frumentationesque obseruabat: VII 16, 3; hanc unam gratiam potentiamque nouerunt: VI 15, 2; ¶ Cassiuellaunus . . . omnibus ⟨omnis β⟩ uiis ⟨notis *add.* β; *Schn., Db.*⟩ semitisque essedarios ex siluis emittebat: V 19, 2.

𝔟𝔟): omnem suam familiam ... undique coegit et omnes clientes obaeratosque suos, quorum magnum numerum habebat, eodem conduxit: I 4, 2.

𝔠𝔠): quod si eum interfecerit, multis sese nobilibus principibusque populi Romani gratum esse facturum: I 44, 12; accidit, ut pauci milites patresque ⟨patrisque *z*⟩ familiae ⟨milites tribunique militum *Paul*⟩ . . . in Siciliam incolumes peruenirent: 2, 44, 1.

𝔡𝔡): eodem tempore equites nostri leuisque armaturae pedites . . . aduersis hostibus occurrebant: II 24, 1.

𝔢𝔢): quorum studium alacritatemque ⟨alacritatem studiumque *Paul*⟩ pugnandi cum cognouisset Scipio: 3, 37, 4.

𝔠) utrumque attributum pertinet ad alterutrum substantiuum; 𝔞𝔞): quas (naues) ex Pictonibus ⟨*c*⟩ et Santonis reliquisque pacatis regionibus conuenire iusserat: III 11, 5.

𝔟𝔟): quo proelio bellum Venetorum totiusque orae maritimae confectum est: III 16, 1; — cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent, uulgo uero uniuersi in Epiro atque Aetolia conscripti milites earumque regionum omnium, quae a Caesare tenebantur: 3, 61, 2; hiemare Dyrrachii ⟨*Steph.*; dyrrachium *NOz*⟩, Apolloniae ⟨*O*; -nia *z*⟩ omnibusque oppidis maritimis constituerat: 3, 5, 2; has (naues) scaphis minoribusque nauigiis compluribus submissis Otacilius ⟨*c*⟩ . . . expugnare parabat: 3, 28, 2.

𝔠𝔠): ipse cum reliquis tribus ⟨*c*⟩ (legionibus) ad flumen Scaldem ⟨*CC*⟩, quod influit in Mosam, extremasque Arduennae partes ire constituit: VI 33, 3.

𝔡𝔡): uti quicumque Galliam prouinciam obtineret . . . Haeduos ceterosque amicos populi Romani defenderet: I 35, 4; altera ex parte Gabalos proximosque pagos Aruernorum in Heluios . . . mittit: VII 64, 6; L. Aurunculeius compluresque tribuni militum et primorum ordinum centuriones nihil temere agendum . . . existimabant ⟨*c*⟩: V 28, 3; Conuictolitauem ⟨*c*⟩ magistratum magnamque partem senatus ad eum conuenisse: VII 55, 4; (equitatum magnamque partem *leuis armaturae:* 3, 38, 2 *u.* **ℵ) 𝔟) 𝔢𝔢)** *med.*)

𝔢𝔢): his ⟨*c*⟩ (obsidibus) adductis, in iis filio ⟨filiis β⟩ propinquisque eius omnibus, quos nominatim euocauerat: V 4, 2.

𝔟) suum utrique substantiuo additur attributum; 𝔞𝔞): se suis copiis suoque exercitu illis regna conciliaturum confirmat: I 3, 7; hic magnos equitatus magnaque auxilia exspectabant et suis locis bellum in hiemem ducere cogitabant: 1, 61, 3; neque minus ob eam causam ciuibus Romanis eius prouinciae, sed in singulos conuentus singulasque ciuitates certae pecuniae imperabantur: 3, 32, 6; — (Suessiones,) fratres consanguineosque suos, qui eodem iure et ⟨*om. fh*⟩ isdem legibus utantur, unum imperium unumque ⟨imperium unumque *om.* β⟩ magistratum cum ipsis ⟨*c*⟩ habeant: II 3, 5; quo (itinere) magno cum periculo magnisque cum ⟨*om.* β⟩ portoriis mercatores ire consuerant ⟨*c*⟩: III 1, 2; non sine magna spe magnisque praemiis domum propinquosque (se) reliquisse: I 44, 2; — quibus litteris nuntiisque Romam perlatis magni domum concursus ad Afranium magnaeque gratulationes fiebant: 1, 53, 3; sua in Haeduos merita exposuit: quos et quam humiles accepisset . . . et quam in fortunam quamque in amplitudinem *duxisset ⟨et in eam fort. amplitudinemque duxisse β⟩: VII 54, 3. 4; uti earum rerum memoria magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumerent: II 4, 3; ne res maximae spei maximaeque utilitatis eius iracundia impedirentur: 3, 16, 3.

𝔟𝔟): cum ex dediticiis Belgis reliquis-

que Gallis complures Caesarem secuti una iter facerent: II 17, 2; — simul tertiae aciei totique exercitui imperauit, ne: 3, 89, 4; nullum eius modi casum exspectans, quo nouem oppositis legionibus ⟨leg. oppos. *a*⟩ maximoque equitatu, dispersis ac paene deletis hostibus . . . offendi posset: VI 36, 2; ad hos opprimendos cum omni equitatu tribusque legionibus Afranius de nocte proficiscitur: 1, 51, 4; statimque in Siciliam misit, uti duae legiones reliquusque equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; Labienus . . . cum XXV cohortibus magnoque ⟨que *om. a*⟩ equitatu contra hostem proficiscitur et . . . communit: VI 7, 4; — cum ⟨*c*⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur: 1, 58, 3; — uenerant eo sagittarii ex Rutenis, equites ex Gallia cum multis carris magnisque impedimentis: 1, 51, 1; ex castris proficiscuntur . . . longissimo agmine maximisque impedimentis: V 31, 6; ut incertis temporibus diuersisque itineribus iretur: VII 16, 3; — Fabium . . . se in posterum diem similemque ⟨similem ad β; *Schn.*⟩ casum apparare ⟨parare β; *Schn.*⟩: VII 41, 4; ita in ⟨*c*⟩ exiguo tempore magnoque casu totius exercitus salus constitit: 3, 14, 3.

cc): cognoscit consensu omnium Antiochensium ciuiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem ⟨*c*⟩ captam esse: 3, 102, 6; neque (se) sibi iudicium sumpturos contra atque omnis Italia populusque ⟨que *om. x*⟩ Romanus ⟨populusq. Rom. *del. Paul*⟩ iudicauisset: 3, 12, 2; ipse cum reliquis copiis elephantisque LX lentius subsequitur: 2, 40, 2; erat inter Labienum atque hostem difficili transitu flumen ripisque praeruptis: VI 7, 5.

bb): Sabinum cum cohortibus V paucisque equitibus in Aetoliam (ire) *iussit: 3, 34, 2; — pecuniam omnem omniaque ornamenta ex fano Herculis in oppidum Gades contulit: 2, 18, 2; Suessiones suos esse finitimos; fines ⟨*om. α; plur. edd.*⟩ latissimos feracissimosque agros possidere: II 4, 6; rei publicae communisque salutis: II 5, 2 *u. p. 1341 uers. 17 sqq.*

ee): Afranius . . . legiones IIII ⟨III *a; Np., Dt.*⟩ equitatumque omnem traiecit: 1, 40, 4; eo legiones XII, ⟨et *add. Cellarius*⟩ equitatum ⟨que *add. b*⟩ omnem uenire iusserat: 3, 2, 1; Caesar . . . cum legione ⟨-ibus *V.*⟩ una, quam se ex Thessalia sequi iusserat, et altera, quam ex Achaia a ⟨*c*⟩ Q. ⟨*c*⟩ Fufio ⟨*c*⟩ legato euocauerat, equitibusque DCCC et nauibus longis Rhodiis X et Asiaticis paucis Alexandriam peruenit: 3, 106, 1; eo triduo legio VIII. ad eum uenit cohortesque ex nouis Galliae dilectibus XXII equitesque ab rege Norico circiter CCC: 1, 18, 5; subito exercitus regius equitatusque omnis uenire Alexandriam nuntiatur: 3, 109, 1; quibus ad recipiendum crates derectae ⟨*CC*⟩ longuriique ⟨longurique *x*⟩ obiecti ⟨obtecti *x*⟩ et institutae fossae magno impedimento fuerunt: 3, 46, 5; quod ibi impedimenta exercitus, obsides ciuitatum, litteras publicas frumentumque omne, quod eo . . . deuexerat, relinquebat: V 47, 2; his rebus et feriis Latinis comitiisque omnibus perficiendis ⟨*c*⟩ XI dies tribuit: 3, 2, 1.

ff): Cauarinum, quem Caesar apud eos regem constituerat, cuius frater Moritasgus aduentu in Galliam Caesaris cuiusque maiores regnum obtinuerant: V 54, 2; — fuit antea tempus, cum . . . Galli propter hominum multitudinem agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent: VI 24, 1; tamen eius rei moram temporisque longinquitatem timebat: 1, 29, 1; druides . . . militiae uacationem omniumque rerum habent immunitatem ⟨*u. CC*⟩: VI 14, 1.

gg): castra in altitudinem ⟨*c*⟩ pedum XII uallo fossaque duodeuiginti pedum muniri ⟨*c*⟩ iubet: II 5, 6; qui suum timorem in rei frumentariae simulationem ⟨subuectionem *Kraff.*⟩ angustiasque itineris conferrent ⟨*c*⟩: I 40, 10; — instructo exercitu magis ut loci natura deiectusque ⟨*recc.;* delectusque *X; Db., Hold.*⟩ collis et necessitas temporis quam ut rei militaris ratio atque ordo postulabat: II 22, 1.

hh): Caesar Germanos leuis armaturae equitumque partem flumen traicit: 1, 83, 5; id (oppidum) ex itinere oppugnare conatus . . . propter latitudinem fossae murique altitudinem paucis defendentibus expugnare non potuit: II 12, 2.

ii): per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ⟨*c*⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios pertinet: VI 29, 4; ex percontatione nostrorum uocibusque Gallorum ac mercatorum . . . timor omnem exercitum occupauit: I 39, 1; nauigationem impeditam propter inscientiam locorum paucitatemque portuum sciebant ⟨*u. CC*⟩: III 9, 4; contra opinionem enim militum famamque omnium ⟨hominum *Paul*⟩ uideri proelium ⟨*c*⟩ defugisse ⟨*c*⟩ magnum detrimentum adferebat: 1, 82, 2; magna multitudo . . . conuenerat **et* quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat: III

simis crediderunt: VI 31, 4; — (DCCC ex seruis suis pastorumque suorum ⟨suarum *a pr.*⟩ numero ⟨*add. E. Hoffm.; Db.; om. x;* — ex seruis pastoribusque suis suorumque *Lips.; coni. Np.; Dt.*⟩ coegerat: 3, 4, 4;) ¶ cum ab his quaereret, quae ciuitates quantaeque in armis essent et quid in bello possent, sic reperiebat: II 4, 1.

B) pronom. c. subst.: neue Haeduos iniuria lacesseret neue his sociisque ⟨-ue *Faern.*⟩ eorum bellum inferret: I 35, 3; — si obsides . . . sibi dentur . . . et si Haeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint, item si Allobrogibus satis faciant: I 14, 6; — eos, qui sibi Galliaeque bellum intulissent, sibi dederent: IV 16, 3; mittit rogatum, ut sibi militibusque parcat: V 36, 1; quod nisi fecerit, se cohortesque amplius XXX magnumque numerum senatorum atque equitum Romanorum in periculum esse uenturum: 1, 17, 2; quoniam . . . hanc sibi populoque Romano gratiam referret: I 35, 2; si [id] ita fecisset, sibi populoque Romano perpetuam gratiam atque amicitiam cum eo futuram: I 35, 4; principesque undique conuenire ⟨*c*⟩ et se ciuitatesque suas Caesari commendare ⟨*c*⟩ coeperunt ⟨*c*⟩: IV 27, 7; — uos enim uestrumque factum, inquit, omnia ⟨*c*⟩ deinceps municipia sunt secuta: 2, 32, 2; — quoniam tanto suo populique Romani beneficio adfectus . . . hanc sibi populoque Rom. gratiam referret: I 35, 2; magnamque in spem ueniebat pro suis tantis populique Romani in eum beneficiis . . . fore, uti pertinacia desisteret: I 42, 3; Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨*c*⟩: I 43, 4; sese suas exercitusque fortunas in dubium non deuocaturum et postero die prima luce castra moturum: VI 7, 6; seseque ⟨*c*⟩ . . . ad eum in castra uenturum, suas ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3, 7; Suebos . . . cum omnibus suis sociorumque copiis, quas coegissent, penitus ad extremos fines se recepisse: VI 10, 4; (seruis suis . . . amicorumque suorum: 3, 4, 4 *u. p. 1347* **mm**);) ¶ uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis deponerent: IV 19, 2; ¶ armorum ⟨*CC*⟩ quantum quaeque ciuitas domi quodque ante tempus efficiat constituit: VII 4, 8; — quid ⟨qui *a? h?*⟩ quoque ⟨*Q; Ald.;* quoquo *ABMa;* quo *h*⟩ pacto agi placeat occulte inter se constituunt: VII 83, 5.

C) pronomina c. adiectiuis, in quibus uis substantiuorum inest: qui . . . bellum suscepisset et ab se reliquisque in senatu interrogatus omnia sibi esse ad bellum apta ac parata confirmauisset: 1, 30, 5; — petieruntque, uti sibi secreto [in occulto] de sua omniumque salute cum eo agere liceret: I 31, 1.

β) coniunguntur adiectiua (numeralia) et participia (ui adiectiuorum) aut inter se aut c. subst.; αα) inter se; a) adiectiua; aa) posit.: acutus: V 18, 3 *u.* **c) aa)**; — magno circuitu difficili angustoque ⟨et angusto *N*⟩ itinere Dyrrachium profectus est: 3, 41, 3; — annotinus: V 8, 6 *u.* **c) bb)** priuatus; — aptus: 3, 111, 3 *u.* **c) aa)**; — quarum (insularum) pars magna a feris barbarisque nationibus incolitur: IV 10, 4; — difficilis: 3, 41, 3 *u.* angustus; — diuersus: II 24, 4 *u.* **c) aa)**; — omnia diuina humanaque iura ⟨*del. Grut.*⟩ permiscentur: 1, 6, 8; — diurnis nocturnisque (itineribus, eruptionibus), nocturnis diurnisque (itineribus) *u.* **diurnus** *p. 940 (4 loc.);* — ferus: IV 10, 4 *u.* barbarus; — quod finitimas frumentariasque prouincias in potestatem redegissent: 3, 73, 3; — P. Sextio Baculo ⟨*c*⟩, fortissimo uiro, multis grauibusque uulneribus confecto: II 25, 1; qui uectoriis grauibusque nauigiis non intermisso remigandi labore longarum nauium cursum adaequarunt ⟨*c*⟩: V 8, 4; — humanus: 1, 6, 8 *u.* diuinus; — quam (turrim) primo ad repentinos incursus humilem paruamque fecerunt: 2, 8, 1; — incertus: VI 34, 4 *u.* **c) bb)** occultus; — et ne quis inermibus imprudentibusque militibus ab latere impetus fieri posset: III 29, 1; — in plures diffluit ⟨*c*⟩ partes multis ingentibusque insulis effectis: IV 10, 4; — atque omni hoc itinere una nocte equitatu confecto inscios inopinantesque Menapios oppresserunt: IV 4, 5; — quod (legatorum) nomen ad omnes nationes sanctum inuiolatumque semper fuisset: III 9, 3; — docebat ⟨*c*⟩ etiam, quam ueteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent: I 43, 6; — hostes . . . secundo magnoque uento ignem operibus inferunt: 2, 14, 1; — ab ora maritima Oriciaque ⟨*c*⟩: 3, 78, 6 *u. p. 1338* **cc)** *init.;* — multus: II 25, 1 *u.* grauis; IV 10, 4 *u.* ingens; etsi multis necessariisque rebus in Italiam ⟨*c*⟩ reuocabatur: 2, 18, 7; — Romani . . . quid uolunt nisi inuidia adducti quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt, horum in agris ciuitatibusque considere atque his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, 15; — nocturnus *u.* **diurnus** *p. 940 (4 loc.);* — Oricius: 3, 78, 6 *u.* maritimus; — paruus: 2, 8, 1 *u.* humilis; — potens: VII 77, 15 *u.* nobilis; — proprius: 3, 70, 2 *u.* **c) bb)**

expeditus; — publicus: VI 13,5 *et* VI 14,3 (*et* 2,21,2) *ib.* priuatus; — rarus: 1,44,1 *ib.* dispersus; — sanctus: III 9,3 *u.* inuiolatus; — secundus: 2,14,1 *u.* magnus; — neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam septimamque ibi conscriptam neque tot tantasque classes paratas ⟨*u. CC*⟩: 1, 85,6; — uectorius: V 8,4 *u.* grauis; — uetus: I 43,6 *u.* iustus.

bb) compar.: a media fronte . . . unum cornu exsistit excelsius magisque derectum his quae nobis nota sunt cornibus: VI 26,1; — tamen uectigales sibi fecerunt ac multo humiliores infirmioresque redegerunt: IV 3,4.

cc) superl.: extremum oppidum Allobrogum est proximumque Heluetiorum finibus Genaua ⟨*c*⟩: I 6,3; — (latissimos feracissimosque agros: II 4,6 *u. p. 1345* **bb**);) — oppidum Auaricum, quod erat maximum munitissimumque in ⟨*c*⟩ finibus Biturigum atque agri fertilissima regione VII 13,3; — quorum opera Caesar omnibus Gallicis ⟨*c*⟩ bellis optima fortissimaque erat usus: 3, 59,1; ¶ (maxime frumentarius: I 10,2 *u.* **c) bb)** *extr.*)

bb) compar. et superl.: sibi semper primam ⟨rei publicae *add. recc.; edd.;* P. R. *add. a*⟩ fuisse dignitatem uitaque potiorem: 1,9,2.

b) numeralia; aa): quarum (copiarum) erat summa ueteranarum ⟨-norum O^1⟩ trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC: 3,29,2.

bb): uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨*o*⟩: V 14,4.

c) participia (ui adiect.); aa): ripa autem erat acutis sudibus praefixisque ⟨que *om. BM; Np., Fr., Db., Dt.*⟩ munita: V 18,3; — et ad Aeginium, quod est adiectum appositumque ⟨*sic Madu.;* obiectum oppositumque *x;* oppositumque *del. Em. Hoffm.;* — quod est oppidum oppositum *Np.*⟩ Thessaliae, Caesari uenienti occurrit: 3,79,7; — naues longas . . ., quarum erant L auxilio missae ad Pompeium . . . , illae triremes omnes ⟨quadriremes omnes *Paul*⟩ et quinqueremes, aptae instructaeque omnibus rebus ad nauigandum: 3,111,3; — legiones habere sese paratas X; praeterea cognitum compertumque sibi alieno esse animo in Caesarem milites: 1,6,2; — cum . . . calones, equites, funditores, Numidas diuersos ⟨dispersos *Kraff.*⟩ dissipatosque in omnes partes fugere uidissent: II 24,4; — siue . . fortuna partam ⟨partem *af*⟩ iam praesentemque uictoriam interpellauisset: 3,73,5.

bb): genus erat pugnae militum illorum, ut . . . audacter locum caperent, ordines suos non magnopere ⟨*c*⟩ seruarent, rari dispersique pugnarent: 1,44,1; — munitiones enim a castris ad flumen perductae expugnatis iam castris Pompei propriam ⟨prope iam *Voss.;* partam iam *Pluyg.*⟩ expeditamque ⟨que *om. NOfhl; Voss.*⟩ Caesaris uictoriam interpellauerunt: 3,70,2; — nam et praedae cupiditas multos longius *seuocabat et siluae incertis occultisque ⟨occultatisque β⟩ itineribus ⟨in itineribus β⟩ confertos adire prohibebant: VI 34,4; — nauium, quae cum annotinis priuatisque, quas sui quisque ⟨*o*⟩ commodi causa ⟨*c*⟩ fecerat, amplius octingentae uno ⟨*c*⟩ erant uisae tempore ⟨*c*⟩: V 8,6; nam fere de omnibus controuersiis publicis priuatisque constituunt: VI 13,5; cum in reliquis fere ⟨*o*⟩ rebus, publicis priuatisque rationibus ⟨*del. Miller*⟩, Graecis litteris ⟨*o*⟩ utantur: VI 14,3; — (publicis priuatisque praemiis: 2,21,2 *u. p. 1333 uersu 11;*) ¶ ut homines bellicosos, populi Romani inimicos, locis patentibus maximeque frumentariis finitimos haberet: I 10,2.

ββ) adiectiua c. substant.: (Neruios) esse homines feros magnaeque ⟨que *om.* β⟩ uirtutis: II 15,5; saepe clamitans liberum se liberaeque esse ciuitatis ⟨ciu. esse β⟩: V 7,8; ¶ accedebat huc, ut numquam conferti, sed rari magnisque interuallis proeliarentur: V 16,4; ¶ [haec quo facilius Pompeio probari possent, omnes suas terrestres urbiumque ⟨nauiumque *coni. Np.*⟩ copias dimissurum ⟨dimissurus *afh*⟩: 3, 10,10;] — trium ueteranarum legionum uniusque tironum: 3,29,2 *u. p. 1353* **b) aa)**.

γ) coniunguntur aduerbia aut inter se aut cum substant. aut c. adiect.; αα) inter se; a) posit.: hunc admonet, iter caute diligenterque faciat: V 49,3; — itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut: I 52,3; cum intellegeret omnes fere Gallos nouis rebus studere et ad bellum mobiliter celeriterque excitari: III 10,3; — interim saepe ultro citroque cum legati ⟨saepe cum leg. ultro citroque β⟩ inter eos mitterentur, Ariouistus postulauit: I 42,4; post paulo tamen internuntiis ultro citroque missis quae ignorabant de L. Domitii fuga cognoscunt: 1,20,4; — diligenter: V 49,3 *u.* caute; ea, quae imperasset, diligenter industrieque administrarent: VII 60,1; — Caesar enim aduentare iam iamque et ⟨*om. Of*⟩ adesse eius equites falso nuntiabantur: 1,14,1; — industrie: VII 60,1 *u.* diligenter; —

longe lateque *u.* **late** *p. 413* β) *(4 (5) loc.)*; — mobiliter: III 10, 3 *u.* celeriter; — ut undique ad eum legationes concurrerent, gratiam atque amicitiam publice priuatimque peterent: V 55, 4; (2, 21, 2 *u. p. 1333 uers. 11;*) repente: I 52, 3 *u.* celeriter; — ultro: I 42, 4 *et* 1, 20, 4 *u.* citro.

b) compar.: simul a Pompeio litteris per omnes prouincias ciuitatesque dimissis **de* proelio ad Dyrrachium facto elatius ⟨*Ciacc.*; latius *z; edd.*⟩ inflatiusque multo, quam res erat gesta, fama percrebruerat ⟨*c*⟩: 3, 79, 4; — cum . . . omnia trepidantius timidiusque ageret, quam superioribus diebus consuesset: 1, 19, 2.

c) superl.: ut quisque acerbissime crudelissimeque dixit, ita [quam] maxime ab inimicis Caesaris conlaudatur: 1, 2, 8; qui horum quid acerbissime crudelissimeque fecerat, is et uir et ciuis optimus habebatur: 3, 32, 3; — itaque . . . et de imperio Caesaris et de amplissimis uiris, tribunis plebis, grauissime acerbissimeque decernitur: 1, 5, 4; — ut . . . paene ne respiceret quidem quisquam ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent: V 43, 4.

ββ) c. subst.: aciemque instruxit primo ⟨*c*⟩ suis locis pauloque a castris Pompei longius: 3, 84, 2; — Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt ⟨*c*⟩ paribus ⟨paribusque *B²β*⟩ interuallis: I 51, 2; — hostes uiderunt ea, quae diu longoque ⟨[diu] longo[que] *Paul*⟩ spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut: 2, 16, 1; ¶ celeriter contraque omnium opinionem confecto itinere multos in agris inopinantes deprehendit: VI 30, 1; ¶ eo cum de improuiso celeriusque omni opinione uenisset: II 3, 1; ¶ haec quo facilius certisque condicionibus fiant et iure iurando sanciantur, . . . propius accedat: 1, 9, 6.

γγ) c. adiect.: docebat . . ., quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent: I 43, 7.

(**δ) pronom. et aduerb.**: quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique ⟨ubique *idem esse quod* et ubi *putat Hartz*⟩ habeat frumenti et ⟨*af;* ac *Ohl; Db.*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8.)

ε) adiect. et uerba: ne profectio nata a ⟨*c*⟩ timore defectionis similis ⟨similisque *efk; Schn.*⟩ fugae uideretur: VII 43, 5; — *ut* arma per manus necessario traderentur militesque inermes ⟨*c*⟩ subleuatique alii ab aliis magnam partem itineris conficerent: 1, 68, 2.

ζ) coniunguntur praeposit.: non illi paucitatem nostrorum militum, non iniquitatem loci atque angustias praeoccupatis castris et ancipitem terrorem intra extraque munitiones ⟨intra extraque mun. *spuria iudicat Paul*⟩ . . . causae fuisse cogitabant: 3, 72, 2; ¶ (in Apulia circumque Brundisium: 3, 2, 3 *u. p. 1322* **ee**); in Tolosatibus circumque Narbonem: VII 7, 4 *u. p. 1322* **hh**); — in conspectu fereque e regione: VII 35, 1 *u. p. 1337* **ff**) *med.*; — per omnes deos perque foedera: 3, 108, 3 *u. p. 1338 med.* **aa**).)

η) coniunguntur substant. et uerba (enuntiata); αα): ad celeritatem onerandi subductionisque ⟨*Ciacc.*; subductionesque *X; edd.*⟩ paulo facit humiliores (naues): V 1, 2; — imperii bellique administrandi: V 11, 8 *u. p. 1342* **gg**) *extr.*

ββ): Turones quaeque ciuitates propinquae . . . erant: II 35, 3 *u. p. 1320* Andes; — eodem tempore L. Fabius centurio quique una murum ascenderant ⟨escend. *h*⟩ circumuenti atque interfecti de ⟨*c*⟩ muro praecipitantur ⟨*c*⟩: VII 50, 3; — qui magnum in castris usum habebant, milites centurionesque quique ⟨*B²β*; ut quisque *α*⟩ equitatui praeerant: I 39, 5; et luce prima missis ad eos ab Otacilio ⟨*c*⟩ equitibus . . . circiter CCCC quique eos armati ex praesidio secuti sunt, se defenderunt et . . .: 3, 28, 6; — dent operam consules, praetores, tribuni plebis quique *pro* coss. sint ⟨*c*⟩ ad urbem, ne: 1, 5, 3; — itaque interfectis Nouioduni custodibus quique eo negotiandi ⟨aut itineris *add.* β; *Schn.*⟩ causa conuenerant, pecuniam atque equos inter se partiti sunt: VII 55, 5; — mulieres quique per aetatem ad pugnam inutiles ⟨esse *add. B²β*⟩ uiderentur in eum locum coniecisse (Neruios), quo . . . exercitui aditus non esset: II 16, 5; — magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum quique una ⟨β; qui cum una *α*; qui una *Aim.; Np., Schn.;* qui communiter *Fr.;* qui in commune *coni. Db.;* qui tum una *Hell.; Dt., Db., Hold.*⟩ coierunt, . . . (agrum) attribuunt: VI 22, 2; ¶ ab iisdem nostra consilia quaeque in castris gerantur hostibus enuntiari: I 17, 5.

ϑ) uerba; αα) act. et depon.; a) praes. Indutiomarus . . . noctu profugit copiaque omnes in Treueros reducit: V 53, 2; co surgunt ii, qui et causam et hominem probar suumque auxilium pollicentur atque a ⟨*c*⟩ mı

titudine conlaudantur: VI 23, 7; equites interueniunt protinusque eodem . . . cursu ab decumana porta in castra inrumpere conantur, nec prius sunt uisi: VI 37, 1; illi deliberata *re* respondent scriptaque ad eum mandata . . . remittunt ⟨*c*⟩: 1, 10, 2; conclamatur ad arma, atque omnes copiae paucis praesidio relictis cohortibus exeunt rectoque ad Hiberum itinere contendunt: 1, 69, 4; sed plerosque ii ⟨*c*⟩, qui receperant, celant noctuque per uallum emittunt: 1, 76, 4; pollicetur magistrisque imperat nauium, ut: 2, 43, 1; princeps Labienus procedit iuratque se eum non deserturum: 3, 13, 3; — qui quacumque ⟨*c*⟩ de causa ad eos uenerunt, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent, sanctos ⟨que *add.* β; *Schn.*⟩ habent: VI 23, 9; ¶ huic imperat, quas possit adeat ciuitates horteturque ⟨hortaturque *Ba*⟩, ut ⟨*c*⟩ populi Romani fidem sequantur: IV 21, 8; petunt, ut Mandubracium . . . defendat atque in ciuitatem mittat, qui praesit imperiumque obtineat: V 20, 3; ¶ principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*B*; reuocare *AQM*β⟩ singulos hortarique coepit, uti: V 6, 4; tum demum Titurius . . . trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ut . . . uiderentur: V 33, 1; iubet media nocte legionem proficisci celeriterque ad se uenire: V 46, 2; Caesar consulto equites cedere seque in castra recipere iubet: V 50, 5; ¶ proinde abite, dum est facultas, uosque ad legionem recipite: VII 50, 6.

b) impf.: dispersosque, cum longius necessario procederent, adoriebatur magnoque incommodo adficiebat: VII 16, 3; ¶ cum ab extremo agmine ad quos uentum erat consisterent fortiterque impetum nostrorum militum sustinerent: II 11, 4; — ut nostri magna inopia . . . conflictarentur, illi omnibus abundarent rebus superioresque haberentur: 1, 52, 3.

c) perf.: subito omnibus copiis prouolauerunt impetumque in nostros equites fecerunt: II 19, 6; tertia fere uigilia ⟨naues *add.* β⟩ soluit equitesque in ulteriorem portum progredi et naues conscendere et se sequi iussit: IV 23, 1; consolatus Indutiomarum hortatusque est, uti in officio maneret: V 4, 2; tertiae cohortis centuriones ex eo quo stabant loco recesserunt suosque omnes remouerunt, nutu uocibusque hostes . . . uocare coeperunt: V 43, 6; concilio conuocato consolatus cohortatusque est, ne se admodum animo demitterent: VII 29, 1; hic consedit nostrosque transitu prohibere instituit: VII 57, 4; Coponius . . . naues ex portu educit, et cum iam nostris . . . adpropinquasset ⟨*c*⟩, idem auster increbruit ⟨*c*⟩ nostrisque praesidio fuit: 3, 26, 2; conuentus ciuium Romanorum . . . Antonium recipit ⟨recepit *f; V.*⟩ omnibusque rebus iuuit ⟨luit *a*⟩: 3, 29, 1; ¶ cuius ipse honori et dignitati semper fauerit adiutorque fuerit: 1, 7, 1; ¶ Caesar Remos cohortatus liberaliterque oratione prosecutus omnem senatum ad se conuenire principumque liberos . . . adduci iussit: II 5, 1.

b) gerundium: magnam partem equitatus . . . aliquot diebus ante praedandi frumentandique causa ad Ambiuaritos . . . missam: IV 9, 3; quam (partem) supra commemoraui praedandi frumentandique causa Mosam transisse neque proelio interfuisse: IV 16, 2; et cum equitatus noster liberius praedandi uastandique ⟨uastandi praedandique β⟩ causa se in agros eiecerat ⟨*c*⟩: V 19, 2; alii lignandi pabulandique causa longius progrediebantur: 3, 76, 2.

c) tempora diuersa: recipit . . . iuuit: 3, 29, 1 *u.* c).

ββ) pass.; a) praes.: res diutius tegi dissimularique non potuit: 1, 19, 2; — Caesarem duobus exercitibus et locorum angustiis facile intercludi posse frumentoque prohiberi: 1, 17, 1.

b) perf.: ne eo quidem tempore quisquam loco cessit, sed circumuenti omnes interfectique sunt: VII 62, 7; sagittarii circumuenti interfectique sunt: VII 80, 7; ¶ intellegebant maximas nationes, quae proelio contendissent, pulsas superatasque esse: III 23, 2; — Romanos pulsos superatosque, castris impedimentisque eorum hostes potitos ciuitati renuntiauerunt: II 24, 5; ¶ una erat magno usui res . . ., falces praeacutae insertae adfixaeque longuriis: III 14, 5; scorpione ab latere dextro traiectus exanimatusque concidit: VII 25, 2; — quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, donatum ⟨donauit numum *Em. Hoffm.*⟩ milibus CC conlaudatumque ⟨*Dt.*; atque *codd.*; atque collaudatum *Endler*⟩ ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit: 3, 53, 5; — nauibus circiter octoginta ⟨*c*⟩ onerariis coactis contractisque ⟨constratisque *Em. Hoffm.*; *Db.*; *del. Ruhnk.*; *Frig.*⟩ . . . legatis . . . distribuit: IV 22, 3; quo percusso et exanimato ⟨exanimatoque β⟩ hunc scutis protegunt: V 44, 6; his perfectis conlocatisque alias deinceps pari magnitudine rates iungebat: 1, 25, 8; quibus effectis armatisque diebus ⟨armatisque diebus *om. hl*⟩ XXX, a ⟨*c*⟩ qua die materia

caesa est, adductisque Massiliam his D. Brutum praeficit: 1, 36, 5; frumentumque omne conquisitum spoliatis effossisque eorum domibus per equites comportarat ⟨c⟩: 3, 42, 5; similiter Vatinius . . . tectis instructisque scaphis elicuit naues Laelianas atque . . . cepit: 3, 100, 2; Pothinus . . . indicatis deprehensisque internuntiis a Caesare est interfectus: 3, 112, 11; — sic omnibus hostium copiis fusis armisque exutis se in ⟨c⟩ castra ⟨c⟩ munitionesque ⟨c⟩ suas recipiunt: III 6, 3; deprensis ⟨deprehensis β; *Schn.*⟩ nauibus circiter ⟨c⟩ quinquaginta ⟨c⟩ celeriterque coniunctis atque eo militibus impositis ⟨c⟩ et rei nouitate perterritis oppidanis . . . oppido potitur: VII 58, 4; armatis . . . adductisque Massiliam: 1, 36, 5 *u. p. 1358 extr.*

c) ppf.: namque ipsorum naues ad hunc modum factae armataeque erant: III 13, 1; his cum funes . . . comprehensi adductique erant: III 14, 6; — cum alius discessisset, alius ex diutino labore . . . quieti se dedisset, arma uero omnia seposita ⟨*ego;* reposita *x; edd.*⟩ contectaque essent: 2, 14, 1.

b) gerundiuum: ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque ⟨armandosque *om.* β⟩ Romanis daretur: III 19, 1; et in appellandis cohortandisque militibus imperatoris et in pugna militis officia praestabat: V 33, 2; qui Auarico expugnato refugerant, armandos uestiendosque curat: VII 31, 3; (nauibus) parum clauis aut materia atque armamentis instructis ad reliquas armandas reficiendasque utuntur: 1, 36, 2; hoc et ad timorem nouarum tabularum tollendum minuendumque ⟨-ue *coni. Db.*⟩ . . . et ad debitorum tuendam existimationem esse aptissimum existimauit: 3, 1, 3; — ut procul in uia dispositis familiaribus suis principibusque ciuitatum disparandos deducendosque ad suos curaret ⟨*CC*⟩: VII 28, 6.

γγ) uerbum alterius membri ex altero membro subaudiendum est: uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨o⟩ et maxime fratres cum fratribus parentesque cum liberis: V 14, 4; C. Caesar: possessiones redemi easque postea ⟨*om. B*⟩ pluris ⟨plus *MB*[1]⟩ uenditas: *ap. Diomed. art. gramm.* I 368 *(Keil)*; ¶ ut ⟨c⟩ rei militaris ratio, maxime ⟨que *add.* β⟩ ut maritimae res postularent: IV 23, 5; siluam esse ibi . . . , quae appellatur Bacenis; hanc ⟨β; ac α⟩ longe introrsus pertinere et pro natiuo muro obiectam Cheruscos ab Suebis Suebosque ab Cheruscis [iniuriis incursionibusque] prohibere: VI 10, 5; ipse iis ⟨c⟩ nauibus, quas M. Varro quasque Gaditani iussu Varronis fecerant, Tarraconem ⟨c⟩ paucis diebus peruenit: 2, 21, 4; (aeque ⟨neque *x*⟩ enim ex Marsis Paelignisque ueniebant atque ⟨ut qui *codd.*⟩ iis ⟨*om. x*⟩ superioris necessitudo contubernii ⟨superiore nocte in contuberniis *x*⟩ cum militibusque nonnullis grauior erat ⟨commilitesque nonnulli grauiora *x; — sic h. l. constit. Iw. Müller*⟩: 2, 29, 4.)

b) coniunguntur plures uoces; α) infinitiui apti ex uerbis; αα) actiui; a) praes.; aa) inf.: castris munitis uineas agere ⟨aggerem *Hot.*⟩ quaeque ad oppugnandum usui erant comparare coepit: II 12, 3; ille autem ⟨c⟩ reuocatus resistere ac se manu defendere suorumque fidem implorare coepit: V 7, 8; matres familiae . . . suos obtestari et more Gallico passum ⟨c⟩ capillum ostentare liberosque in conspectum proferre coeperunt: VII 48, 3; ipsi ex finitimis regionibus copias cogere, praesidia custodiasque ad ripas Ligeris disponere equitatumque omnibus locis iniciendi timoris causa ostentare coeperunt: VII 55, 9; L. Staberius ⟨c⟩ . . . aquam comportare in arcem ⟨c⟩ atque eam munire obsidesque ab Apolloniatibus exigere coepit: 3, 12, 1; equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt: 3, 93, 3; cum militibus regis conloqui coeperunt eosque hortari, ut . . . praestarent ⟨c⟩: 3, 103, 4; ¶ coactus est aliter ac superioribus annis exercitum in hibernis conlocare legionesque in plures ciuitates distribuere: V 24, 1; atque aliis submissis subsidiis terga uertere seque ad signa legionum recipere coguntur: 1, 43, 5; hostem . . . rursus . . terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere et sub muro consistere cogit: 1, 45, 1; cogebantur Corcyra atque Acarnania . . . pabulum supportare, quodque ⟨*dett.;* quoque *x; Dt.*⟩ erat eius rei minor copia, hordeo adaugere atque his rationibus equitatum tolerare: 3, 58, 4; ¶ discedere a nobis et nouam temptare fortunam nouasque amicitias experiri constituerunt: 3, 60, 3; ibi aduentum exspectare Pompei eoque omnem belli rationem conferre constituit: 3, 81, 3; ¶ at Indutiomarus equitatum peditatumque cogere iisque ⟨c⟩ . . . in siluam Arduennam abditis . . . bellum parare instituit: V 3, 4; Caesar primis diebus castra magnis operibus munire et ex finitimis municipiis frumentum comportare reliquasque copias exspectare instituit: 1, 18, 4; postero die Curio obsidere Vticam ualloque ⟨*Ox;* et uallo *Np., Dt.*⟩ circummunire instituit: 2, 36, 1; ¶ et

magni interesse arbitrabatur quam primum oppido potiri cohortesque ad se in castra traducere: 1, 21, 1; ¶ petierunt, uti sibi concilium totius Galliae in diem certam indicere idque ⟨*del. Hartz*⟩ Caesaris uoluntate facere ⟨*del. Hartz*⟩ liceret: I 30, 4; ¶ crates proicere, fundis, sagittis, lapidibus nostros de uallo proturbare ⟨*c*⟩ reliquaque, quae ⟨reliqua quaeque *ABM*⟩ ad oppugnationem pertinent, parant ⟨parent β⟩ administrare: VII 81, 2; — sese paratos esse portas aperire quaeque imperauerit facere et L. Domitium uiuum eius potestati ⟨*c*⟩ tradere: 1, 20, 5; ¶ sic neque in loco manere ordinesque seruare neque procurrere et casum subire tutum uidebatur: 2, 41, 6.

bb) acc. c. inf.: crebri ad eum rumores adferebantur litterisque item Labieni certior fiebat omnes Belgas . . . contra populum Romanum coniurare obsidesque inter se dare: II 1, 1; interea certior factus Iguuium Thermum praetorem cohortibus V tenere, oppidum munire, omniumque esse Iguuinorum optimam erga se uoluntatem, Curionem . . . mittit: 1, 12, 1; ¶ confirmant quidem certe totius exercitus animos alienos esse a Curione maximeque ⟨que *del. P. Manut.*⟩ opus esse in conspectum ⟨*c*⟩ † exercitum uenire et ⟨*om. af*⟩ conloquendi dare facultatem: 2, 27, 3; ¶ demonstrat: fugere in prouinciam Romanos Galliaque excedere: VII 66, 3; ¶ ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum iamque se puluerem uenientium cernere: 2, 43, 2; ¶ Plancum . . . celeriter in Carnutes proficisci iubet ibique hiemare, quorumque opera cognouerit ⟨*c*⟩ Tasgetium interfectum, hos comprehensos ad se mittere: V 25, 4; Eporedorigem et Viridomarum . . . inter equites uersari suosque appellare ⟨-ari β⟩ iubet: VII 40, 5; 60, 1 *u.* γγ) a) aa).

b) perf.: perscribit in litteris hostes ab se discessisse omnemque ad eum multitudinem conuertisse: V 49, 3; ¶ Caesar . . . reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae eiusque rei causa senatores omnes ex prouincia euocasse: 3, 105, 1.

c) fut.: Labienus procedit iuratque se eum non deserturum eundemque casum subiturum, quemcumque ei ⟨*c*⟩ fortuna tribuisset: 3, 13, 3; ¶ obsides daturos quaeque imperasset ⟨sese *add.* β⟩ facturos ⟨esse *add.* α; *edd.*⟩ polliciti sunt: IV 27, 1.

d) tempp. diuersa: nuntiatum est ei Ariouistum . . . ad occupandum Vesontionem . . . contendere triduique uiam a ⟨*c*⟩ suis finibus processisse ⟨B^2β; profecisse α; *edd.*; triduique . . . profecisse *del. Kraff.*⟩: I 38, 1; ¶ audierat Pompeium . . . cum legionibus iter in Hispaniam facere confestimque esse uenturum: 1, 39, 3.

ββ) pass.; a) praes.: neque se reformidare quod . . . Pompeius paulo ante dixisset, ad quos legati mitterentur, his auctoritatem attribui ⟨*NOd;* attribuit *z*⟩ timoremque eorum, qui mitterent, significari ⟨*NOd;* -re *z*⟩: 1, 32, 8; ¶ simul ex omnibus partibus castra altiore uallo muniri ⟨munire β⟩ portasque obstrui atque in his administrandis rebus quam maxime concursari et cum simulatione agi timoris iubet: V 50, 5; simul signa ad hostem conuerti aciemque derigi iubet et . . . disponit: VI 8, 5; prima luce magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci deque his ⟨*Dauis.;* neque hiis β; eque his *Lips.;* atque iis *Ciacc.; Fr.*⟩ stramenta detrahi . . . iubet ⟨*uerba:* mulorumque prod. . . . stramenta *om.* α⟩: VII 45, 2; hostes . . . Lutetiam incendi ⟨incendunt β⟩ pontesque eius oppidi rescindi iubent: VII 58, 6; eo signa inferri ⟨ferri *Paul*⟩ Caesar ⟨caes. inf. β⟩ aciemque conuerti ⟨β; constitui α; *edd.*⟩ iubebat: VII 67, 4; Caesar conquiri milites, qui ab eo discesserant, dilectumque institui iubet: 1, 16, 1; per quos re cognita Caesar scalas parari militesque armari iubet: 1, 28, 2; fossam tectis militibus obduci iussit locumque in omnes partes quam maxime impediri ⟨-dire a^1⟩: 3, 46, 1; ¶ placere sibi . . . tabellas dari . . . sententiasque . . . *ferri: 3, 83, 3 *u.* ν); ¶ hoc ⟨*c*⟩ ali ⟨*Aldus;* alii *X*⟩ staturam, ali ⟨*del. Paul*⟩ uires ⟨*Aldus; edd.;* alii hoc uires β; ali hoc uires *Schn.;* alii uires α⟩ neruosque confirmari putant: VI 21, 4; ¶ si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*ik; Ald.;* uellent *X; Fr.*⟩: VI 34, 5; ¶ cum iniquo loco pugnari hostiumque augeri copias ⟨copias augeri β⟩ uideret: VII 49, 1.

b) perf.: ubi ⟨que *add.* h^1⟩ Caesaris castra posita tabernaculaque constituta et dimissos equites pabulandi causa animum aduerterunt: 1, 80, 3; ¶ certior factus est in hiberna peruentum † locumque hibernis esse munitum: V 25, 5; ¶ quoad legiones conlocatas ⟨collocasset β⟩ munitaque hiberna cognouisset: V 24, 8; ibi legem de dictatore latam seseque dictatorem dictum a M. Lepido praetore cognoscit: 2, 21, 5; ibi co-

gnoscit consensu omnium Antiochensium ciuiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem ⟨*c*⟩ captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimissos ad eos, qui: 3, 102, 6; ¶ Caesar, quod memoria tenebat L. Cassium consulem occisum exercitumque eius ab Heluetiis pulsum et sub iugum missum, concedendum non putabat: I 7, 4.

c) gerundiuum: erant sententiae, quae conandum omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent: 2, 30, 1; ¶ temptandas sibi prouincias longiusque procedendum existimabat: 3, 34, 1.

γγ) act. et pass.; a) praes.; aa): Caesar Remos cohortatus liberaliterque oratione prosecutus omnem senatum ad se conuenire principumque liberos obsides ad se adduci iussit: II 5, 1; naues ... singulas equitibus Rom. attribuit et prima confecta uigilia IIII milia passuum secundo flumine silentio progredi ibique ⟨que *om. A*⟩ se exspectari ⟨-tare *f*⟩ iubet: VII 60, 1; paucas cohortes relinquit; † hora X. subsequi pabulatores equitesque ⟨que *om. l*⟩ reuocari iubet: 1, 80, 4; ¶ quod iis rebus relanguescere animos ⟨*c*⟩ et remitti uirtutem ⟨uirtutemque remitti β⟩ existimarent: II 15, 4; ¶ nuntiatur ... tumultuari et magnum ire agmen aduerso flumine sonitumque remorum in eadem parte exaudiri ⟨audiri β⟩ et paulo infra milites nauibus transportari: VII 61, 3; ¶ cotidie melius † subterrere ⟨*ahl;* succedere *recc.;* (*Db.;*) subuenire *Voss.;* succurrere *Oud.;* fore *Dt.*⟩ tempus maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6.

bb): Caesar portas claudi militesque ex oppido exire iussit: II 33, 1; magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci deque ⟨*c*⟩ his stramenta ⟨*c*⟩ detrahi mulionesque ⟨calonesque *f*⟩ cum cassidibus equitum specie ac simulatione collibus circumuehi iubet: VII 45, 2; ¶ ubi suos urgeri signisque in unum locum conlatis duodecimae legionis confertos milites sibi ipsos ... esse impedimento uidit: II 25, 1.

b) perf.: non ad haec addebant non [ex] concursu acri ⟨*c*⟩ facto, non proelio dimicatum, sibique ipsos multitudine atque angustiis maius attulisse detrimentum, quam ab hoste accepissent: 3, 72, 3; ¶ interfectos esse legatos duo ⟨*c*⟩ magnamque partem exercitus interisse demonstrat: V 38, 3.

c) tempp. diuersa: etsi eam pecuniam publicam esse constabat datamque a Pompeio in stipendium: 1, 23, 4; ¶ certior factus est ... omnes noctu discessisse montesque, qui impenderent, a maxima multitudine Sedunorum et Veragrorum teneri: III 2, 1; — renuntiauerunt non eadem esse diligentia ab decumana porta castra munita facilemque aditum habere: III 25, 2.

β) particip.; αα) part. coniunct.; a) praes.: ut ex superiore ⟨*c*⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens et reliquis partibus † simul ex terra scalis et classe moenia oppidi temptans ... labore et multitudine telorum nostros uicit: 3, 40, 2; his copiis fidens Achillas paucitatemque militum Caesaris despiciens occupabat Alexandriam: 3, 111, 1.

b) perf. deponentis: itaque paulisper apud oppidum morati agrosque Remorum depopulati omnibus uicis aedificiisque, quo ⟨*c*⟩ adire potuerant ⟨*c*⟩, incensis ad castra Caesaris ... contenderunt et ... castra posuerunt: II 7, 3; quibus auditis liberaliter pollicitus hortatusque, ut in ea sententia permanerent, eos domum remittit et cum iis una Commium: IV 21, 6; Caesar Auarici ⟨*c*⟩ complures dies commoratus summamque ibi copiam frumenti et reliqui commeatus nactus ⟨*c*⟩ exercitum ex labore atque inopia reficit ⟨*c*⟩: VII 32, 1; quod fore suspicatus Caesar militesque ⟨que *del. Paul*⟩ adhortatus, ut aequo animo laborem ferrent, ... mane Dyrrachium uenit: 3, 41, 5.

c) perf. pass.: (Galli) paulatim adsuefacti superari multisque uicti proeliis ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24, 6; (sed contaminati facinore et capti compendio ex direptis bonis, **et* quod ⟨et quod *Paul;* quod *X; edd.;* quodque *Nitsche*⟩ ea res ad multos pertinebat, ⟨et *add.* β; *Schn.*, *Dt.*[1], *Db.; om.* α; *rell. edd.*⟩ timore poenae exterriti consilia clam de bello inire incipiunt ciuitatesque reliquas legationibus sollicitant: VII 43, 3;) — pilis emissis cursu ac lassitudine exanimatos uulneribusque ⟨que *om.* β⟩ confectos Atrebates ... compulerunt: II 23, 1; — Heluetii ea spe deiecti nauibus iunctis ratibusque compluribus factis, alii uadis Rhodani ... si perrumpere possent conati operis munitione et militum concursu et telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; (II 17, 4 *u.* b).)

b) pf. depon. et pass.: milia enim progressi IIII uehementiusque peragitati ab equitatu montem excelsum capiunt: 1, 80, 2; — quod Nerui antiquitus ... teneris arboribus incisis atque inflexis crebrisque

⟨inflexis crebrisque B^a β; *om.* α; *Fr.*, *Dt.*[1]; inflexis crebris *Schn.*⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨*om.* β⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut: II 17, 4.

(c) **praes. et pf. depon.**: huius aduentum L. Caesar filius cum X longis nauibus ad Clupeam praestolans . . . ueritus ⟨que *add.* *x*⟩ nauium multitudinem ex alto refugerat: 2, 23, 3.)

ββ) abl. abs.: conuocato consilio ⟨*c*⟩ omniumque ⟨omnium *A*⟩ ordinum ad id consilium ⟨*c*⟩ adhibitis centurionibus uehementer eos incusauit: I 40, 1; celeriter uineis ad oppidum actis, aggere iacto turribusque constitutis magnitudine operum . . . et celeritate Romanorum permoti legatos . . . mittunt et petentibus Remis ut conseruarentur impetrant: II 12, 5; Caesar obsidibus acceptis primis ciuitatis atque ipsius Galbae regis duobus filiis armisque omnibus ex oppido traditis in deditionem Suessiones *accipit exercitumque in Bellouacos ducit: II 13, 1; his (obsidibus) traditis omnibusque armis ex oppido conlatis . . . in fines Ambianorum peruenit: II 15, 2; qua (legione) pulsa impedimentisque direptis futurum, ut reliquae contra consistere non auderent: II 17, 3; quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque ⟨que *om.* *(a?) fh*⟩ interfecto, signo amisso: II 25, 1; Galba secundis aliquot proeliis factis castellisque compluribus eorum expugnatis, missis ad eum undique legatis obsidibusque datis et pace facta constituit: III 1, 4; quod deditione facta obsidibusque acceptis nihil de bello timendum existimauerat: III 3, 1; (Sotiates ⟨*c*⟩ magnis copiis coactis equitatuque ⟨comparato *add.* *a*⟩, quo ⟨*c*⟩ plurimum ualebant, in itinere agmen nostrum adorti . . . proelium commiserunt: III 20, 3;) his interfectis nauibusque eorum occupatis . . . flumen transierunt atque . . . se . . . aluerunt: IV 4, 7; eorumque animis permulsis et confirmatis equitatuque imperato bellum cum Germanis gerere constituit: IV 6, 5; re frumentaria comparata equitibusque delectis iter in ea loca facere coepit: IV 7, 1; subfossis ⟨suffossisque β⟩ equis compluribusque nostris deiectis reliquos in fugam coniecerunt: IV 12, 2; Germani . . . armis abiectis signisque militaribus relictis se ex ⟨*c*⟩ castris eiecerunt: IV 15, 1; omnibus uicis aedificiisque incensis frumentisque succisis, ⟨*Q*; succensis *rell.*⟩ se in fines Vbiorum recepit atque iis ⟨*c*⟩ auxilium suum pollicitus . . . haec ab iis ⟨*c*⟩ cognouit: IV 19, 1; omnibus eorum agris uastatis, frumentis succisis, aedificiis ⟨que *add.* β⟩ incensis . . . se . . . receperunt: IV 38, 3; his ⟨*c*⟩ confectis rebus conuentibusque peractis in citeriorem Galliam reuertitur atque . . . proficiscitur: V 2, 1; subductis nauibus castrisque egregie munitis easdem copias . . . relinquit ⟨*c*⟩: V 11, 7; subductis nauibus concilioque Gallorum Samarobriuae peracto . . . coactus est: V 24, 1; re demonstrata Aduatucisque concitatis postero die in Neruios peruenit: V 38, 2; tum Caesar omnibus portis eruptione facta equitatuque emisso celeriter hostes in fugam dat ⟨*o*⟩: V 51, 5; celeriter confecto per suos dilectu tribus ante exactam hiemem et constitutis et adductis legionibus duplicatoque ⟨que *del.* *Ciacc.*⟩ earum cohortium numero, quas . . . amiserat, . . . docuit: VI 1, 4; magno pecoris atque hominum numero capto atque ea praeda militibus concessa uastatisque agris in deditionem uenire . . . coegit: VI 3, 2; Caesar partitis copiis cum C. Fabio legato ⟨*c*⟩ et M. Crasso quaestore celeriterque ⟨que *om.* β⟩ effectis pontibus adit ⟨*c*⟩ tripertito: VI 6, 1; ut rursus communicato consilio exploratisque hostium rationibus aliud initium ⟨*o*⟩ belli capere possint ⟨*c*⟩: VI 33, 5; postero die Caesar promota turri derectisque ⟨perfectisque *afik*⟩ operibus, quae facere instituerat, . . . iussit: VII 27, 1; celeriter effecto opere legionibusque traductis ⟨β; *om.* α⟩ et loco castris idoneo delecto reliquas copias reuocauit: VII 35, 5; Caesar nuntiis ad ciuitatem Haeduorum missis, qui . . . docerent . . ., tribusque horis [noctis] exercitui ad quietem datis castra ad Gergouiam mouet ⟨*c*⟩: VII 41, 1; tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites . . . traducit: VII 45, 7; (Caesar impedimentis in proximum collem deductis duabus ⟨duabusque *h*; *Ald.*⟩ legionibus praesidio relictis secutus hostes ⟨*c*⟩ . . . castra fecit: VII 68, 2;) perspecto urbis situ perterritisque ⟨territisque *a*⟩ hostibus . . . instituit: VII 68, 3; depopulata Gallia Cimbri magnaque inlata calamitate finibus quidem ⟨*c*⟩ nostris aliquando excesserunt atque alias terras petierunt ⟨*c*⟩: VII 77, 14; eius aduentu ex colore uestitus cognito . . . turmisque ⟨que *om.* β⟩ equitum et cohortibus uisis . . . hostes ⟨*CC*⟩ proelium committunt: VII 88, 1; recepto Firmo ⟨*CC*⟩ expulsoque ⟨recepto Firmo ex itinere pulsoque *EHoffm.*⟩ Lentulo Caesar conquiri milites . . . dilectumque institui iubet: 1, 16, 1; prope dimidia parte operis a Caesare effecta diebusque in ea re consumptis VIIII naues . . . reuertuntur: 1, 27, 1; ut milium VI ad iter addito [ad uadum] circuitu magnaque *ad uadum* fluminis mora

interposita eos . . . consequerentur: 1, 64, 8; officium suum praestitisse . . . exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2; his constitutis rebus probatisque consiliis ex perfugis quibusdam oppidanis audit: 2, 38, 1; neque Bibulus impeditis nauibus dispersisque remigibus satis mature occurrit: 3, 7, 3; timore perterritus Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur, ad montes se conuertit: 3, 36, 5; primum sagittariis funditoribusque circumiectis, postea leuis armaturae magna multitudine missa tormentisque prolatis munitiones impediebat: 3, 45, 3; sed hi cognitis omnibus rebus . . . temporibusque rerum et spatiis locorum et ⟨*N; in Ox; Forchh.; del. Np., Db.*⟩ custodiarum uaria ⟨*c*⟩ diligentia ⟨*c*⟩ animaduersa ⟨-uersis *Forchh.*⟩ . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3; quibus ille cognitis eruptionisque iam ante capto consilio . . . tegimenta galeis milites ex uiminibus facere atque aggerem iubet comportare: 3, 62, 1; in quibus erat legio nona multis amissis centurionibus deminutoque ⟨*c*⟩ militum numero: 3, 67, 3; itaque uno tempore praesidiis omnibus deductis et oppugnatione dimissa coactoque in unum locum exercitu contionem apud milites habuit: 3, 73, 1; confecto iusto itinere eius diei, quod proposuerat Caesar, traductoque exercitu flumen Genusum . . . consedit: 3, 76, 1; praesidioque Apolloniae cohortibus ⟨*c*⟩ IIII, Lissi I, III Orici relictis quique erant ex uul neribus aegri depositis per Epirum atque Athamaniam ⟨*c*⟩ iter facere coepit: 3, 78, 5; au ctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis pristina omnium confirmatur opinio et spes uictoriae augetur: 3, 82, 2; re frumentaria praeparata confirm atisque militibus et satis longo spatio temporis . . . intermisso . . . temptandum Caesar existimauit: 3, 84, 1; his constitutis rebus signo iam profectionis dato tabernaculisque detensis animum ⟨*c*⟩ aduersum est: 3, 85, 3; (uocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus conrogata cognito ⟨que *add. x; del. Ald.*⟩ Caesaris aduentu ex eo loco discessit: 3, 102, 4;) quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a ⟨*c*⟩ quibusdam priuatis sumpta et aeris magno pondere . . . in naues imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quosque ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium peruenit ⟨*u. CC*⟩: 3, 103, 1; (hoc tum ueritus Caesar hostibus in pugna occupatis militibus ⟨que *add. x; del. Scal.*⟩ expositis Pharum ⟨*c*⟩ prehendit atque ibi praesidium posuit: 3, 112, 5.)

γγ) partic. coniunct. et abl. abs.: biduum tempestate retentus nauibusque ⟨que *del. Paul*⟩ aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum peruenit: 3, 102, 5.

γ) gerund.: ut subito Galli belli renouandi legionisque opprimendae consilium caperent: III 2, 2; ¶ quam plurimas possint ⟨*c*⟩ hieme naues aedificandas ueteresque reficiendas curent ⟨*c*⟩: V 1, 1; ¶ ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨inducendas *X; Hold.*⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨*B²β; Fr., Db.*; detrudenda *α*; *rell. edd.*⟩ tempus defuerit: II 21, 5; satis ad Gallicam ostentationem minuendam militumque animos confirmandos factum existimans: VII 53, 3; cum Lentulus consul ad aperiendum aerarium uenisset ad pecuniam⟨que *add. hl; Paul*⟩ Pompeio ⟨*c*⟩ ex senatus consulto proferendam: 1, 14, 1; ¶ ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re ⟨*c*⟩ frumentaria uteretur: 3, 85, 2; — relinquebatur, ut . . . tantum *[in] agris uastandis incendiisque faciendis hostibus noceretur, quantum: V 19, 3.

δ) praes.; αα) indic.; a) act. (et depon.): in eo itinere persuadet Castico . . ., ut regnum in ciuitate sua occuparet, quod pater ante habuerat, itemque Dumnorigi Haeduo . . . ut idem conaretur persuadet ⟨*del. Hotom.*⟩ eique filiam suam in matrimonium dat: I 3, 4. 5; persuadent Rauracis et Tulingis ⟨*c*⟩ et Latouicis . ., uti . . . oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur, Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Noricum transierant Noreiamque oppugnarant, receptos ad se socios sibi adsciscunt: I 5, 4; itaque rem suscipit et a Sequanis impetrat, ut per fines suos Heluetios ire patiantur, obsidesque uti inter sese dent perficit ⟨perfecit *CMβ*⟩: I 9, 4; ipse in Italiam magnis itineribus contendit duasque ibi legiones conscribit et tres, quae circum Aquileiam hiemabant, ex hibernis educit: I 10, 3; idem facit Caesar equitatumque omnem . . ., quem ex omni prouincia et Haeduis atque eorum sociis coactum habebat, praemittit: I 15, 1; ipse de quarta uigilia eodem itinere . . . ad eos contendit equitatumque omnem ante se mittit: I 21, 3; huc Caesar magnis nocturnis diurnisque itineribus contendit occupatoque oppido ibi praesidium conlocat: I 38, 7; re fru-

mentaria comparata ⟨c⟩ castra mouet diebusque ⟨et diebus β⟩ circiter quindecim ad fines Belgarum peruenit: II 2, 6; testudine facta portas succendunt ⟨OO⟩ murumque subruunt: II 6, 2; in deditionem Suessiones accipit ⟨ego; accepit *X; edd.*⟩ exercitumque in Bellouacos ducit: II 13, 1; quae sunt maritimae ciuitates Oceanumque attingunt: II 34; horum auctoritate finitimi adducti ... Trebium Terrasidiumque retinent et celeriter missis legatis per suos principes inter se coniurant nihil nisi communi consilio acturos eundemque omnes ⟨c⟩ fortunae exitum esse laturos reliquasque ciuitates sollicitant, ut: III 8, 3. 4; legatos ad Crassum mittunt seque in deditionem ut recipiat petunt: III 21, 3; maximam partem lacte atque pecore uiuunt multumque sunt in uenationibus: IV 1, 8; equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur equosque eodem remanere uestigio adsuefecerunt ⟨adsuefaciunt β⟩: IV 2, 3; Rhenus autem oritur ex Lepontiis ... et longo spatio ... citatus fertur et ubi Oceano adpropinquat ⟨c⟩, in plures diffluit ⟨β; defluit α; *edd.*⟩ partes multis ingentibusque insulis effectis ... multisque capitibus in Oceanum influit: IV 10, 4. 5; quibus pacem atque amicitiam petentibus liberaliter respondet ⟨β; respondit α; *edd.*⟩ obsidesque ad se adduci iubet: IV 18, 3; Volusenus ... ad Caesarem reuertitur quaeque ibi perspexisset renuntiat: IV 21, 9; ciuitatibus milites imperat certumque in locum conuenire iubet: V 1, 6; (1, 7 *u.* x) λλ) b) aa);) Caesar obsides imperat eosque ad certam diem adduci iubet: V 1, 8; haec ciuitas longe plurimum totius Galliae equitatu ualet magnasque habet copias peditum Rhenumque, ut supra demonstrauimus, tangit: V 3, 1; magnam partem equitatus ad eum insequendum mittit ⟨misit β⟩ retrahique imperat ⟨imperauit *bcefkl*⟩: V 7, 6; interiores plerique frumenta non serunt, sed lacte et carne uiuunt pellibusque sunt uestiti: V 14, 2; omnes uero se Britanni uitro ⟨c⟩ inficiunt, quod caeruleum efficit colorem, atque hoc horridiores ⟨c⟩ sunt in pugna aspectu; capilloque ⟨in pugna. Aspectu capilloque *AQ*β⟩ sunt promisso atque omni parte corporis rasa praeter caput et labrum superius: V 14, 2. 3; Trinobantes ... legatos ad Caesarem mittunt pollicenturque sese ei dedituros atque imperata facturos: V 20, 2; his ⟨c⟩ Caesar imperat obsides XL frumentumque exercitui Mandubraciumque ad eos mittit: V 20, 4; iussus arma abicere imperatum facit suisque ut idem faciant imperat: V 37, 1; tum uero suo more uictoriam conclamant atque ululatum tollunt impetuque in nostros facto ordines perturbant: V 37, 3; neque noctem neque diem intermittit peditatumque sese ⟨c⟩ subsequi iubet: V 38, 1; re demonstrata Aduatucisque concitatis postero die in Neruios peruenit hortaturque, ne sui in perpetuum liberandi atque ulciscendi Romanos ... occasionem dimittant: V 38, 2; procedit extra ⟨c⟩ munitiones ⟨c⟩ quaeque ⟨quaque *Np.; Db.*⟩ pars ⟨β; parti α; parte *recc.; pr. edd.; Db.*⟩ hostium ⟨c⟩ confertissima est ⟨manus est *Db.*⟩ uisa inrumpit ⟨eam inrumpit β⟩: V 44, 4; (gladio comminus ⟨c⟩ rem gerit Vorenus ⟨c; — illic uero occursat ocius gladio; comminusque rem gerit Vorenus *Schneid.*⟩: V 44, 11;) Crassum Samarobriuae praeficit ⟨praefecit *H; edd. pr., Fr.*⟩ legionemque ei ⟨c⟩ attribuit: V 47, 2; ille (epistulam) perlectam in conuentu militum recitat maximaque omnes laetitia adficit: V 48, 9; suos facit certiores eosque ad dimicandum animo confirmat: V 49, 4; prima luce hostium equitatus ad castra accedit proeliumque cum nostris equitibus committit: V 50, 4; quibus omnibus rebus hostes inuitati copias traducunt aciemque iniquo loco constituunt; nostris uero etiam de ⟨c⟩ uallo deductis propius accedunt et tela intra munitionem ex omnibus partibus coiciunt praeconibusque circummissis pronuntiari iubent: V 51, 1—3; eruptione facta equitatuque emisso celeriter hostes in fugam dat ⟨c⟩ magnumque ex iis ⟨c⟩ numerum occidit atque omnes armis exuit: V 51, 5; in eo concilio Cingetorigem ... hostem iudicat ⟨iudicandum curat β⟩ bonaque ⟨que *om.* β⟩ eius publicat: V 56, 3; nuntios ⟨c⟩ mittit ⟨c⟩ ad finitimas ciuitates equitesque undique euocat: V 57, 2; iure iurando inter se confirmant obsidibusque de pecunia cauent: VI 2, 2; cum legionibus in Senones ⟨c⟩ proficiscitur magnisque itineribus eo peruenit: VI 3, 6; necessario sententia desistunt legatosque deprecandi causa ad Caesarem mittunt; adeunt per Haeduos: VI 4, 2; libenter Caesar petentibus Haeduis dat ueniam excusationemque accipit: VI 4, 3; peragit concilium Caesar equitesque imperat ciuitatibus: VI 4, 6; impedimenta ad Labienum in Treueros mittit duasque ad eum legiones ⟨c⟩ proficisci iubet: VI 5, 6; in siluas paludesque confugiunt suaque eodem conferunt: VI 5, 7; huc omnes undique, qui controuersias habent, conueniunt eorumque decretis iudiciisque parent: VI 13, 10; natio est omnis ⟨c⟩ Gallorum admodum dedita religionibus, atque ob eam causam qui sunt adfecti grauioribus morbis quique in proeliis periculisque uersantur aut pro uictimis homines immolant aut se im-

molaturos uouent, administrisque ad ea sacrificia druidibus utuntur ... publiceque eiusdem ⟨c⟩ generis habent instituta sacrificia: VI 16, (1.) 2. 3; animalia capta immolant reliquasque ⟨que *om.* β⟩ res in unum locum conferunt: VI 17, 3; Galli se omnes ab Dite patre prognatos praedicant idque ab ⟨c⟩ druidibus proditum dicunt: VI 18, 1; magistratus quae uisa sunt occultant quaeque ⟨que *om.* β⟩ esse ex usu iudicauerunt multitudini produnt: VI 20, 3; sed principes regionum atque pagorum inter suos ius dicunt controuersiasque minuunt: VI 23, 5; quae gens ad hoc tempus his sedibus sese continet summamque habet iustitiae ⟨c⟩ et bellicae laudis opinionem: VI 24, 3; oritur (Hercynia silua) ab Heluetiorum et Nemetum et Rauracorum ⟨c⟩ finibus rectaque fluminis Danuuii regione pertinet ad fines Dacorum et Anartium; hinc se flectit sinistrorsus diuersis a ⟨c⟩ flumine regionibus multarumque gentium fines propter magnitudinem attingit: VI 25, 2. 3; magnitudine paulo antecedunt mutilaeque sunt cornibus et crura sine nodis articulisque ⟨c⟩ habent: VI 27, 1; partem ultimam pontis . . . rescindit atque in extremo ponte turrim ⟨c⟩ tabulatorum quattuor constituit praesidiumque cohortium duodecim . . . ponit magnisque eum locum munitionibus firmat: VI 29, 3; ei legioni castrisque Q. Tullium Ciceronem praeficit ⟨praefecit β⟩ ducentosque equites ei ⟨c⟩ attribuit: VI 32, 6; profectum longius reperiunt omnemque exercitum discessisse cognoscunt: VI 35, 7; plerique nouas sibi ex loco religiones fingunt Cottaeque et Titurii calamitatem ... ante oculos ponunt: VI 37, 8; perrumpere nituntur seque ipsi adhortantur, ne . . . dimittant: VI 37, 10; per medios hostes perrumpunt incolumesque ad unum omnes in castra perueniunt: VI 40, 4; exercitum . . . Durocortorum Remorum reducit concilioque in eum locum Galliae indicto de coniuratione Senonum et Carnutum quaestionem habere instituit et ... supplicium sumpsit: VI 44, 1; ibi cognoscit de Clodii caede *de* senatusque consulto certior factus . . . dilectum tota prouincia habere instituit: VII 1, 1; his rebus agitatis profitentur Carnutes se nullum periculum communis salutis causa recusare principesque ex omnibus bellum facturos pollicentur et . . . petunt: VII 2, 1; Carnutes . . . Cenabum concurrunt ciuesque Romanos, qui . . . ibi constiterant ..., interficiunt bonaque eorum diripiunt: VII 3, 1; hortatur, ut communis libertatis causa arma capiant, magnisque coactis copiis aduersarios suos . . . expellit ex ciuitate: VII 4, 4; paucos dies ibi morati neque flumen transire ausi domum reuertuntur legatisque nostris renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse: VII 5, 4. 5; ad reliquas legiones mittit priusque omnes in unum locum cogit, quam ... nuntiari posset: VII 9, 5; in posterum oppugnationem differt quaeque ad eam rem usui sint militibus imperat et . . . iubet: VII 11, 5; Caesar ex castris equitatum educi iubet, proelium ⟨proeliumque β⟩ equestre committit: VII 13, 1; sic milites consolatus ⟨c⟩ eodem die reducit in castra reliquaque, quae ⟨*Qa; reliqua* quaeque *ABMh*⟩ ad oppugnationem pertinebant ⟨c⟩ oppidi, administrare instituit: VII 19, 6; imperat certum numerum militum ciuitatibus, quem et quam ante diem in castra adduci uelit, sagittariosque omnes . . . conquiri et ad se mitti iubet: VII 31, 4; cum his praemium communicat hortaturque, ut se liberos et imperio natos meminerint: VII 37, 2; iter eorum moratur atque impedit interdicitque omnibus, ne quemquam interficiant: VII 40, 4; adiuuat rem proclinatam ⟨c⟩ Conuictolitauis plebemque ⟨que *om.* β⟩ ad furorem impellit: VII 42, 4; consilia clam de bello inire incipiunt ciuitatesque reliquas legationibus sollicitant: VII 43, 3; legionem *X. eodem iugo ⟨*CO*⟩ mittit et ⟨*om.* β⟩ paulum ⟨c⟩ progressam inferiore constituit loco siluisque occultat: VII 45, 5; raros milites . . . ex maioribus castris in minora traducit legatisque, quos singulis legionibus praefecerat, quid fieri uelit ⟨c⟩ ostendit: VII 45, 8; milites dato signo celeriter ad munitionem perueniunt eamque transgressi trinis castris potiuntur: VII 46, 4; ad flumen Elauer ⟨*c; — an addend.* peruenit ibique?⟩ pontem ⟨c⟩ reficit eoque exercitum ⟨(re)fecit exercitumque β⟩ traducit ⟨traduxit β⟩: VII 53, 4; (53, 6 *u. p. 1362* **a**) iubere;) ipse ⟨c⟩ imperat reliquis ciuitatibus obsides diemque ⟨*Hotom.; Np., Fr., Dt.;* denique *X; Schn., Db.;* dedendique *EHoffm.;* itemque *Deiter*⟩ ei ⟨huic *Np., Dt.*⟩ rei ⟨ei rei *om. EHoffm.*⟩ constituit ⟨diem *add. X; Schn., Db., EHoffm., Deit.*⟩: VII 64, 1; his praeficit fratrem Eporedorigis bellumque inferri ⟨-re β⟩ Allobrogibus iubet: VII 64, 5; mittit ad eas ciuitates, quas superioribus annis pacauerat, equitesque ab his arcessit et leuis armaturae pedites: VII 65, 4; a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Romanis atque euocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65, 5; trinis castris Vercingetorix consedit ⟨considit?⟩ conuocatisque ad consilium ⟨c⟩ praefectis equitum uenisse tempus uictoriae demonstrat: VII 66, 2. 3; tandem Germani ... hostes loco depellunt; fugientes ⟨que *add.* β⟩

usque ad flumen . . . persequuntur compluresque interficiunt: VII 67, 5; laborantibus nostris Caesar Germanos submittit legionesque pro castris constituit: VII 70, 2; sua in illos merita proponit obtestaturque ⟨que *om.* β⟩, ut suae salutis rationem habeant: VII 71, 3; equitatu ex castris educto omnem eam planitiem . . . complent pedestresque copias . . . in locis superioribus constituunt: VII 79, 2; itaque ⟨atque *AQ*⟩ productis copiis ante oppidum considunt et proximam fossam cratibus integunt atque aggere explent seque ad eruptionem atque omnes casus comparant: VII 79, 4; profugiunt statim ex urbe tribuni plebis seseque ad Caesarem conferunt: 1, 5, 5; neque exspectant, . . . ut de eorum imperio ad populum feratur, paludatique uotis nuncupatis exeunt: 1, 6, 6; Ariminum cum ea legione proficiscitur ibique tribunos plebis . . . conuenit: 1, 8, 1; eadem fere atque eisdem uerbis ⟨*c*⟩ praetor Roscius agit cum Caesare sibique Pompeium commemorasse demonstrat: 1, 8, 4; acceptis mandatis Roscius cum ⟨*c*⟩ Caesare Capuam peruenit ibique consules Pompeiumque inuenit; postulata Caesaris renuntiat: 1, 10, 1; ipse Arimini cum duabus [legionibus] subsistit ibique dilectum habere instituit: 1, 11, 4; Caesar cohortes legionis XIII. ex praesidiis deducit ⟨deduci *hl*[1]⟩ Auximumque proficiscitur: 1, 12, 3; at Caesar milites Attianos conlaudat, Pupium dimittit, Auximatibus agit gratias seque eorum facti memorem fore pollicetur: 1, 13, 5; Capuae primum sese ⟨*c*⟩ confirmant et colligunt dilectumque colonorum . . . habere instituunt: 1, 14, 4; cunctae earum regionum praefecturae libentissimis animis eum recipiunt exercitumque eius omnibus rebus iuuant: 1, 15, 1; etiam Cingulo . . . ad eum legati ueniunt quaeque imperauerit se cupidissime facturos pollicentur. milites imperat; mittunt: 1, 15, 2; cum his ad Domitium Ahenobarbum Corfinium magnis itineribus peruenit Caesaremque adesse cum legionibus duabus nuntiat: 1, 15, 6; tormenta in muris disponit certasque cuique partes ad custodiam urbis attribuit: 1, 17, 3; in consilio ⟨*CC*⟩ pronuntiat Pompeium celeriter subsidio uenturum hortaturque eos, ne animo deficiant quaeque usui ad defendendum oppidum sint parent: 1, 19, 1; ipse arcano cum paucis familiaribus suis conloquitur consiliumque fugae capere constituit: 1, 19, 2; ab his primo Marsi dissentire incipiunt eamque oppidi partem, quae munitissima uideretur, occupant: 1, 20, 3; Domitium productum in publicum circumsistunt et custodiunt legatosque ex suo numero ad Caesarem mittunt: 1, 20, 5; cum eo de salute sua *agit;* orat atque obsecrat, ut sibi parcat, ueteremque amicitiam commemorat Caesarisque in se beneficia exponit: 1, 22, 3; milites Domitianos sacramentum apud se dicere iubet atque *eo*dem* die castra mouet iustumque iter conficit . . . et . . . peruenit: 1, 23, 5; reperit consules Dyrrachium profectos . . ., Pompeium remanere Brundisii . . .; neque certum inueniri ⟨-ire *Paul*⟩ poterat, obtinendine Brundisii causa ibi remansisset . . . an inopia nauium ibi restitisset, ueritusque, ne ille Italiam dimittendam non existimaret, exitus administrationesque Brundisini portus impedire instituit: 1, 25, 2—4; milites . . . subsistunt et longo itinere ab his circumducti ad portum perueniunt duasque naues cum militibus . . . scaphis lintribusque *deprehendunt, *deprehensas excipiunt: 1, 28, 4; dum haec parat atque administrat, C. Fabium legatum cum legionibus III . . . in Hispaniam praemittit celeriterque saltus Pyrenaeos occupari ⟨*CC*⟩ iubet: 1, 37, 1; L. Plancus . . . locum capit superiorem diuersamque aciem in duas partes constituit: 1, 40, 5; postero die omnem exercitum intra fossam continet et . . . in praesentia ⟨*c*⟩ similem rationem operis instituit singulaque latera castrorum singulis attribuit legionibus munienda fossasque ad eandem magnitudinem perfici iubet: 1, 42, 1; hoc sperans legiones III ex castris educit acieque in locis idoneis instructa ⟨*c*⟩ unius legionis antesignanos procurrere atque eum tumulum occupare iubet: 1, 43, 3; hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere et sub muro consistere cogit: 1, 45, 1; impetum . . . in cohortes faciunt paucisque deiectis ⟨*c*⟩ reliquos sese conuertere cogunt: 1, 46, 1; ad hos opprimendos cum omni equitatu tribusque legionibus Afranius de nocte proficiscitur imprudentesque ante missis equitibus adgreditur: 1, 51, 4; celeriter sese tamen Galli equites expediunt proeliumque committunt: 1, 51, 4; has perfectas carris iunctis deuehit noctu milia passuum a castris XXII militesque his ⟨*c*⟩ nauibus flumen transportat continentemque ripae collem improuiso occupat: 1, 54, 3; magnum numerum iumentorum atque hominum intercipiunt cohortibusque ⟨que *om.* *a*⟩ caetratis ⟨*c*⟩ subsidio missis scienter in duas partes sese distribuunt . . . unamque cohortem . . . circumueniunt atque interficiunt incolumesque cum magna praeda eodem ponte in castra reuertuntur: 1, 55, 1—3; interim Oscenses et Calagurritani . . . mittunt ad eum legatos seseque imperata fac-

turos pollicentur: 1, 60, 1; ad eum locum fluminis nauibus iunctis pontem imperant fieri legionesque duas flumen Sicorim transducunt; castra ⟨que *add. Of*⟩ muniuntur ⟨*z; muniunt edd.*⟩ uallo pedum XII: 1, 61, 4; reliquas legiones expeditas educit magnoque numero iumentorum in flumine supra atque infra constituto traducit exercitum: 1, 64, 6; traducto incolumi exercitu copias instruit triplicemque aciem ducere incipit: 1, 64, 7; noua re perterritus locis superioribus consistit ⟨*Ciacc.*; constitit *z*; *edd.*⟩ aciemque instruit: 1, 65, 1; illi ... iter supprimunt copiasque in castris continent: 1, 66, 2; Caesar ... omnes copias castris educit magnoque circuitu nullo certo itinere exercitum ducit ⟨*Ald.*; educit *codd.*⟩: 1, 68, 1; qua re cognita crebras stationes disponunt equitum et cohortium alariarum legionariasque intericiunt cohortes uallumque ex castris ad aquam ducere incipiunt, ut intra munitionem et ⟨ut *a*⟩ sine timore et sine stationibus aquari possent: 1, 73, 3; id opus inter se Petreius atque Afranius partiuntur ipsique perficiundi operis causa longius progrediuntur: 1, 73, 3; se statim signa translaturos confirmant legatosque de pace primorum ordinum centuriones ad Caesarem mittunt: 1, 74, 3; compluresque tribuni militum *et* centuriones ad Caesarem ueniunt seque ei commendant: 1, 74, 4; ab instituto opere discedit seque in castra recipit: 1, 75, 1; reliqui coeunt inter se et repentino periculo exterriti sinistras sagis inuoluunt gladiosque destringunt atque ita se a caetratis equitibusque defendunt castrorum propinquitate confisi seque in castra recipiunt et ... defenduntur: 1, 75, 3; quibus rebus confectis flens Petreius manipulos circumit militesque appellat: 1, 76, 1; milia enim progressi IIII uehementiusque peragitati ab equitatu montem excelsum capiunt ibique † una fronte contra hostem castra muniunt neque iumentis onera deponunt: 1, 80, 2; illi ... tota nocte munitiones proferunt castraque castris conuertunt ⟨conferunt *Ciacc.*; conectunt *Pauly*⟩: 1, 81, 3; hoc idem postero die a prima luce faciunt totumque in ea re diem consumunt: 1, 81, 3; illi ... legiones educunt ⟨*Steph.*; ducunt *z*⟩ aciemque sub castris instruunt: 1, 82, 1; Caesar Germanos leuis armaturae equitumque partem flumen traicit ⟨traiecit *N*⟩ crebrasque in ripis custodias disponit: 1, 83, 5; interim L. Nasidius ... freto Siciliae imprudente atque inopinante Curione peruehitur adpulsisque Messanam nauibus atque inde propter repentinum terrorem principum ac senatus fuga facta *unam* deducit: 2, 3, 1. 2; cursum Massiliam uersus perficit praemissaque clam naui tium Massilienesque de suo aduen facit eosque magnopere hortatur, u fligant: 2, 3, 3; ex portu exeunt e ... ad Nasidium perueniunt ibiqu pediunt rursusque se ad confligen confirmant et consilia communicant eas impeditas impetum faciunt ambas deprimunt: 2, 6, 6; eo super dalia iniciunt eaque laminis clauisq 2, 10, 3; hoc opus omne tectum uin turrim perficiunt subitoque inopin stibus ... ad turrim hostium ad 10, 7; oppidani saxa quam maxi uectibus promouent praecipitataqu in musculum deuoluunt: 2, 11, 1; ac pice refertas incendunt easque musculum deuoluunt: 2, 11, 2; at fide tempus atque occasionem frau quaerunt interiectisque aliquot die languentibus atque animo remissis diano tempore ... portis se † for ⟨erumpunt *edd.*; proripiunt *coni. D* illi sub murum se recipiunt ibique turrimque latericiam libere incendu ipse cum ⟨*c*⟩ DC equitibus magni progreditur ⟨praegr. *Obhl*⟩ edictu mittit, ad quam diem magistratu que omnium ciuitatum sibi esse p dubae uellet: 2, 19, 1; tributis quil pulis ⟨*c*⟩ priuatisque praemiis reli sterum bona spe complet biduumqu commoratus Gades proficiscitur: 2, cunias monimentaque ... referri i iubet. prouinciae Q. ⟨que *Nz*⟩ Ca ficit; huic IIII legiones attribuit eadem ratione priuatim ac publice ⟨*c*⟩ ciuitatibus habitis honoribus discedit pedibusque Narbonem atqu siliam peruenit: 2, 21, 5; hic locus peis passuum XXII milia habetq commodam ⟨*c*⟩ aestate stationem eminentibus promunturiis continet ipse eodem cum exercitu proficiscit ⟨quinque dierum *Stoffel*⟩ iter pr flumen Bagradam peruenit: 2, 24, 1 lia regis ... in fugam coiciunt omni fere incolumi ... magnum p merum interficiunt: 2, 26, 4; neque timoris, *uti *spe deficiam, atque experienda arbitror magnaque ⟨que ex parte iam me una uobiscum de facturum confido: 2, 31, 8; quo fac tata omnium et uoluntate et opinio stituit Curio ... proelio rem comn

steroque die productos . . . in acie conlocat: 2, 33, 3. 4; equites missi nocte iter conficiunt, imprudentes atque ⟨*O*ᵃ; imprudentesque atque *Nl; Db.*; prudentisque ad *af;* prudentes atque *h;* et prudentis atque *O*¹⟩ inopinantes hostes adgrediuntur: 2, 38, 4; quo facto ad Curionem equites reuertuntur captiuosque ad eum reducunt ⟨deduc. *Paul*⟩: 2, 38, 5; reliqua studio itineris conficiendi quaerere praetermittit proximaque respiciens signa . . . inquit: 2, 39, 3; equites sequi iubet sese iterque accelerat: 2, 39, 6; non deest negotio Curio suosque hortatur, ut . . . reponant: 2, 41, 3; his rebus et feriis Latinis comitiisque omnibus perficiendis ⟨*c*⟩ XI dies tribuit dictaturaque se abdicat et ab urbe proficiscitur Brundisiumque peruenit: 3, 2, 1; illi ad Caesarem legatos mittunt oppidoque recipiunt: 3, 12, 3; Caesar . . . finem properandi facit castraque ad flumen Apsum ponit ⟨*Ald.;* flumen habus supponit (*uel* subponit) *Ox*⟩ in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent [praesidio], ibique reliquarum ex Italia legionum aduentum exspectare et sub pellibus hiemare constituit: 3, 13, 5; Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naues impositis . . . naues soluit paulumque a portu progressus litteras a Caesare accipit ⟨accep. *l*⟩: 3, 14, 1; quo cognito se in portum recipit ⟨recep. *Obf*⟩ nauesque omnes reuocat: 3, 14, 2; (interim postulant, ut sint indutiae, atque ⟨easque *Cornelissen*⟩ ab iis ⟨*c*⟩ impetrant: 3, 15, 7;) pontones . . . Lissi relinquit . . ., ut . . . aliquam Caesar ad insequendum facultatem haberet, nuntiosque ad eum celeriter mittit, quibus regionibus exercitum exposuisset et quid militum transuexisset: 3, 29, 4; Pompeius . . . ex eo loco discedit ⟨-cessit *h pr.*⟩ omnibusque copiis ad Asparagium Dyrrachinorum peruenit atque ibi idoneo loco castra ponit: 3, 30, 7; signo profectionis dato exercitum educit duplicatoque eius diei itinere VIII milia passuum ex eo loco procedit: 3, 76, 3; itaque Androsthenes . . . omnem ex agris multitudinem seruorum ac liberorum in oppidum cogit portasque ⟨que *om. f*⟩ praecludit et . . . mittit: 3, 80, 3; Pompeius paucis post diebus in Thessaliam peruenit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias, Scipionis milites cohortatur, ut . . . praedae ac praemiorum uelint esse participes, receptisque ⟨que *om. f*⟩ omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classicumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi: 3, 82, 1; inquit . . . non facile occasionem postea reperiemus, confestimque expeditas copias educit: 3, 85, 4.

b) pass.: huius omnis pecuniae coniunctim ratio habetur fructusque seruantur: VI 19, 2.

c) act. et pass.: qui Caesaris aduentu cognito p r o f u g i t ex oppido cohortesque secum a b d u c e r e ⟨*c*⟩ c o n a t u s *a magna parte militum d e s e r i t u r: 1, 15, 3; ¶ hisque omnium domus p a t e n t uictusque c o m m u n i c a t u r: VI 23, 9; ¶ Lentulus aeris alieni magnitudine et spe exercitus ac prouinciarum et regum appellandorum largitionibus m o u e t u r seque alterum fore Sullam inter suos g l o r i a t u r: 1, 4, 2; qui erant in muro custodiae causa conlocati eo signo, quod conuenerat, reuocantur notisque ⟨noctisque *Nx*⟩ itineribus ad naues decurrunt: 1, 28, 3; Curio se . . . recipit atque uniuersi exercitus conclamatione imperator appellatur posteroque die exercitum ⟨*o*⟩ Vticam ducit et prope oppidum castra ponit: 2, 26, 1; haec ad eum mandata Clodius refert, ac primis diebus . . . libenter auditus reliquis ad conloquium non admittitur . . . infectaque re sese ad Caesarem recepit ⟨recipit?⟩: 3, 57, 5.

ββ) coniunct.: huic mandat, Remos reliquosque Belgas adeat atque in officio contineat Germanosque, qui auxilio a ⟨*c*⟩ Belgis ⟨*c*⟩ arcessiti dicebantur, si per uim nauibus flumen transire conentur, prohibeat: III 11, 2; huic imperat, quas possit adeat ciuitates horteturque ⟨hortaturque *Ba*⟩, ut ⟨*om. BM*⟩ populi Romani fidem sequantur seque ⟨se *β*⟩ celeriter eo ⟨*o*⟩ uenturum nuntiet: IV 21, 8; si ab armis discedere uelint, se adiutore utantur legatosque ad Caesarem mittant: V 41, 8; aequo modo animo sua ipsi frumenta corrumpant aedificiaque incendant: VII 64, 3.

γγ) imperat.: nolite, obsecro, committere, . . . ut rei militaris dedecus admittatur incolumemque ad eum deferte (aquilam): 3, 64, 4.

δδ) infin.: Caesarem uel auctoritate sua atque exercitus uel recenti uictoria uel nomine populi Romani deterrere posse, ne maior multitudo Germanorum Rhenum traducatur, Galliamque ⟨que *om. B*⟩ omnem ab Ariouisti iniuria posse defendere: I 31, 16; Fabium . . . duabus relictis portis obstruere ceteras pluteosque uallo addere et se in posterum diem similemque ⟨*c*⟩ casum apparare ⟨*c*⟩: VII 41, 4.

totis uero castris milites circulari et d o l e r e hostem ex manibus dimitti, bellum necessario longius duci centurionesque ⟨que *om. a; edd.*⟩ tribunosque militum a d i r e atque obsecrare, ut:

1, 64, 3; *Libo . . . instare ⟨stare *a*⟩ de indutiis uehementissimeque contendere: 3, 17, 5.

ε) impf.; αα) indic.; a) act.: Labienus . . . monte occupato nostros exspectabat proelioque abstinebat: I 22, 3; iamque eum ad sanitatem reuerti arbitrabatur, cum . . . polliceretur, magnamque in spem ueniebat pro suis tantis populique Romani in eum beneficiis . . . fore, uti pertinacia desisteret: I 42, 2. 3; duae legiones . . . totum agmen claudebant praesidioque impedimentis erant: II 19, 3; ac primo aduentu exercitus nostri crebras ex oppido excursiones faciebant paruulisque proeliis cum nostris contendebant: II 30, 1; sua deportabant omnia ⟨omnia sua deportabant β⟩ seque in proxima oppida recipiebant: III 12, 3; ipsi ex siluis rari propugnabant nostrosque intra munitiones ingredi prohibebant: V 9, 6; Cassiuellaunus . . . itinera nostra seruabat paulumque ex uia excedebat locisque impeditis ac siluestribus sese ⟨*c*⟩ occultabat atque iis regionibus . . . pecora atque homines ex agris in siluas compellebat et . . . et . . . atque . . .: V 19, 1. (2); hi perpetuas inter se controuersias habebant, quinam ⟨*c*⟩ anteferretur, omnibusque annis de loco ⟨*c*⟩ summis simultatibus contendebant: V 44, 2; ciuitates de bello consultabant, nuntios legationesque in omnes partes dimittebant et quid reliqui consilii caperent atque unde initium belli fieret explorabant ⟨-orant β⟩ nocturnaque in locis desertis concilia habebant: V 53, 4; Labienus suos intra munitionem continebat timorisque opinionem quibuscumque poterat rebus augebat: V 57, 4; Treueri magnis coactis peditatus equitatusque copiis Labienum . . . adoriri parabant, iamque ab eo non longius bidui ⟨*o*⟩ uia aberant, cum . . . cognoscunt: VI 7, 1. 2; omnes nostras pabulationes frumentationesque obseruabat dispersosque, cum longius necessario procederent, adoriebatur magnoque incommodo adficiebat: VII 16, 3; hoc se colle . . . Galli fiducia loci continebant generatimque distributi ⟨*c*⟩ [in ciuitates] omnia uada ac saltus ⟨*CC*⟩ eius paludis ⟨*c*⟩ obtinebant: VII 19, 2; milites . . . adoriebantur et nostrarum turrium altitudinem . . . adaequabant et apertos cuniculos praeusta et praeacuta materia et pice feruefacta et maximi ponderis saxis morabantur moenibusque adpropinquare prohibebant ⟨*uerba* et apertos cuniculos *usque ad* prohibebant *om. BM*⟩: VII 22, 5; qua *dispici poterat, horribilem speciem praebebat principesque earum ciuitatium ⟨*c*⟩ . . . prima luce cotidie ⟨*c*⟩ ad se conuenire iubebat ⟨iub. conu. β⟩: VII 36, 2. 3; eorum ut quisque primus uenerat, sub muro consistebat suorumque pugnantium numerum augebat: VII 48, 2; (ipse dux hostium Camulogenus suis aderat atque eos ⟨eosque *a; eos om. A*[1]⟩ cohortabatur ⟨hortabatur β⟩: VII 62, 5;) is eo tempore erat Rauennae exspectabatque ⟨que *om. l*[1]⟩ suis lenissimis ⟨*c*⟩ postulatis responsa: 1, 5, 5; quod oppidum Attius cohortibus introductis tenebat dilectumque toto Piceno . . . habebat: 1, 12, 3; ibi turres cum ternis ⟨*CC*⟩ tabulatis erigebat easque multis tormentis et omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat ⟨-labat *Oae*⟩: 1, 26, 1; ipsi Massilienses et celeritate nauium et scientia gubernatorum confisi nostros eludebant impetusque eorum decipiebant ⟨*Np.*; excipiebant *z*; non excipiebant *Kran.*; *Db.*; exciebant *EHoffm.*⟩ et . . . contendebant: 1, 58, 1; id erat oppidum positum ad Hiberum miliaque ⟨mil. V *z*⟩ passuum a castris aberat XXX ⟨*Göl.*; XX *z*; *Np.*, *Db.*⟩: 1, 61, 4; ac primo Afraniani milites uisendi causa laeti ex castris procurrebant contumeliosisque uocibus prosequebantur nostros ⟨*c*⟩: 1, 69, 1; expeditae cohortes nouissimum agmen claudebant † pluresque ⟨pluribusque *Göl.*; equitesque *Elberl.*⟩ in locis campestribus subsistebant: 1, 79, 1; crebrae . . . eruptiones fiebant . . . ignesque aggeri . . . inferebantur; quae facile nostri milites repellebant magnisque ultro inlatis detrimentis eos . . . reiciebant: 2, 2, 6; intra haec tegimenta abditi atque muniti parietes lateribus exstruebant rursusque alia pressione ⟨*c*⟩ ad aedificandum sibi locum expediebant: 2, 9, 6; tigna item ut primo tecta extremis lateribus instruebant exque ea contignatione rursus summam ⟨*c*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2, 9, 7; his (ciuitatibus) grauiora onera iniungebat praesidiaque eo deducebat et iudicia . . . reddebat: 2, 18, 5; Numidae . . . impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant: 2, 41, 6; Pompeius erat eo tempore in Candauia iterque ex Macedonia in hiberna Apolloniam Dyrrachiumque habebat: 3, 11, 2; quantoque eius amplius processerat temporis, tanto erant alacriores ad custodias qui classibus praeerant, maioremque fiduciam prohibendi habebant, et . . . castigabantur . . . que . . .: 3, 25, 2; *cf.* c); labore et perseuerantia nautarum impetum ⟨*Paul*; et uim *z*; *Np.*; uim *Db.*, *Dt.*⟩ tempestatis superari posse sperabat praeteruectosque Dyrrachium magna ui uenti nihilo setius sequebatur: 3, 26, 3; at Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum ⟨ualetudine utebatur cumque aquae copia

tum *Paul*⟩ commeatus omni genere praeter frumentum abundabat: 3, 49, 6; freti amicitia Caesaris et stulta ac barbara arrogantia elati despiciebant suos stipendiumque equitum fraudabant et praedam omnem domum auertebant: 3, 59, 3; 63, 6 *u.* **B. b)**; Caesar neque satis militibus perterritis confidebat spatiumque interponendum ad recreandos animos putabat *et* † relictis munitionibus . . . timebat: 3, 74, 3; iamque inter se palam de praemiis ac de ⟨*c*⟩ sacerdotiis contendebant in annosque consulatum definiebant: 3, 82, 4; sic enim Caesar existimabat, eo proelio excellentissimam uirtutem Crastini fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat: 3, 99, 2.

b) pass.: ante haec taleae ⟨*c*⟩ . . . totae in terram infodiebantur mediocribusque ⟨effodiebantur. mediocribus β⟩ intermissis spatiis omnibus locis disserebantur: VII 73, 9.

si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*c*⟩, dimittendae plures manus diducendique erant milites: VI 34, 5.

c) act. et pass.: illi . . ., etsi ab hoste ea dicebantur, tamen non neglegenda existimabant, maximeque hac re permouebantur, quod: V 28, 1; ¶ erant alacriores . . . maioremque fiduciam . . habebant et crebris Pompei litteris castigabantur, quoniam primo uenientem Caesarem non prohibuissent, *at reliquos eius exercitus impedirent, duriusque ⟨cupidiusque *Kran.*⟩ cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨*OC*⟩ uentis exspectabant ⟨exspectabat *Wölff.*; *Dt.*; non spectabat *Np.*; *u. OC*⟩: 3, 25, 3; id . . . fecisse dicebatur, ut primus excursus uisque militum infringeretur aciesque distenderetur atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur ⟨*c*⟩; leuiusque ⟨leuius quoque *Ciacc.*⟩ casura pila sperabat in loco retentis militibus: 3, 92, 2.

iam Caesar a ⟨*c*⟩ Gergouia discessisse audiebatur, iam de Haeduorum defectione et ⟨*om.* β⟩ secundo Galliae motu rumores adferebantur Gallique in conloquiis interclusum itinere et Ligeri ⟨*c*⟩ Caesarem inopia frumenti coactum in prouinciam contendisse confirmabant: VII 59, 1.

ββ) coniunct.: deinde obsides, quos haberet ab Haeduis, redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi haberent uoluntate eius reddere illis liceret: I 35, 3; milites certiores facit, paulisper intermitterent proelium ac tantum modo tela missa exciperent seque ex labore reficerent ⟨reciperent *a*[1]⟩: III 5, 3; proinde, ut esset dictum, prouinciis excederent exercitumque ⟨que *om. l*⟩ dimitterent: 1, 85, 12; mancipia atque impedimenta in Italia relinquerent, ipsi expediti naues conscenderent, quo maior numerus militum posset imponi, omniaque ex uictoria et ex sua liberalitate sperarent: 3, 6, 1; properaret ad se cum exercitu uenire omniaque posthaberet ⟨*Ald.*; omniaque post ea quae haberet *x*; omniaque reliqua posthaberet *Paul*⟩: 3, 33, 1.

ζ) perf.; αα) indic.; a) act.: copias suas Caesar in proximum collem subducit ⟨-duxit?⟩ equitatumque, qui sustineret hostium impetum, misit: I 24, 1; ex eo proelio circiter hominum milia CXXX superfuerunt eaque tota nocte continenter ierunt: I 26, 5; idem principes ciuitatum . . . ad Caesarem reuerterunt petieruntque, uti sibi secreto [in occulto] de sua omniumque salute cum eo agere liceret: I 31, 1; Caesar Gallorum animos uerbis confirmauit pollicitusque est sibi eam rem curae futuram: I 33, 1; decima legio . . . ei gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset, seque esse ad bellum gerendum paratissimam confirmauit: I 41, 2; Caesar loquendi finem fecit ⟨*B*[2]β; *Hold.*; facit α; *rell. edd.*⟩ seque ad suos recepit ⟨recipit *A*⟩ suisque imperauit, ne . . . reicerent: I 46, 2; castris idoneum locum delegit acieque triplici instructa ad eum locum uenit: I 49, 1; Caesar e castris utrisque copias suas eduxit paulumque a maioribus castris ⟨*c*⟩ progressus aciem instruxit, hostibus ⟨hostibusque *B*[2]β⟩ pugnandi potestatem fecit: I 50, 1; tum demum ⟨*c*⟩ necessario Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt paribus ⟨paribusque *B*[2]β⟩ interuallis Harudes ⟨*c*⟩, Marcomanos ⟨*c*⟩, . . . Suebos, omnemque aciem suam raedis et carris circumdederunt: I 51, 2; ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut: I 52, 3; transuersam fossam obduxit ⟨*c*⟩ . . . et ad extremas fossas castella constituit ibique tormenta conlocauit: II 8, 4; hostes impeditos nostri in flumine adgressi magnum eorum numerum occiderunt; per eorum corpora reliquos audacissime transire conantes multitudine telorum reppulerunt; primos ⟨primosque β⟩, qui transierant, equitatu circumuentos interfecerunt: II 10, 3; omnem equitatum, qui nouissimum agmen moraretur, praemisit. his ⟨eique *B*[2]β⟩ Q. Pedium et L. Aurunculeium Cottam legatos praefecit: II 11, 3; tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium, sub occasumque ⟨occasu *aef*⟩ solis sequi ⟨*add. B*[2]β; *om*

ibi constitit, sed eadem celeritate ... ad mare peruenit nauemque frumentariam conscendit: 3, 96, 4; Caesar copias suas diuisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem instruxit: 3, 97, 3; omnes conseruauit militibusque suis commendauit, ne qui eorum uiolaretur: 3, 98, 2; hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias occurrere et eas, quas secum duxerat, in uicem requiescere atque in castra reuerti iussit eodemque die Larisam peruenit: 3, 98, 3; D. Laelius cum classe ad Brundisium uenit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstrauimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit: 3, 100, 1; Vatinius ... scaphis elicuit naues Laelianas atque ex his longius productam unam quinqueremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque per equites dispositos aqua prohibere classiarios instituit: 3, 100, 2; prius Cassius ad Messanam nauibus aduolauit, quam Pomponius de eius aduentu cognosceret, perturbatumque eum nactus nullis custodiis neque ordinibus certis magno uento et ⟨atque *f*⟩ secundo completas onerarias naues ⟨et *add.* *a*¹⟩ taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt aptae ⟨*c*⟩ ad incendia, in Pomponianam ⟨*c*⟩ classem immisit atque omnes naues incendit: 3, 101, 1. 2; Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem adplicatisque nostris ad terram nauibus ... pari atque antea ratione [egerunt. cassius] secundum nactus uentum onerarias naues ... immisit: 3, 101, 4. 5; milites ... sua sponte naues conscenderunt et a terra soluerunt impetuque facto in Cassianam classem quinqueremes ⟨*c*⟩ duas ... ceperunt: 3, 101, 6; amici regis ... his, qui erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem uenire iusserunt: 3, 104, 1; milites tamen omnes in armis esse iussit regemque hortatus est, ut ... legatos ad Achillam mitteret: 3, 109, 3; sed rem obtinuit Caesar omnesque eas naues et reliquas, quae erant in naualibus, incendit, quod ... non poterat, confestimque ad Pharum nauibus milites exposuit: 3, 111, 6; interim filia minor Ptolomaei ... ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit: 3, 112, 9.

b) pass.: magnus ibi numerus pecoris repertus multique in fuga sunt comprehensi atque interfecti: V 21, 6; tum ex omni parte lapidibus coniectis deturbati turrisque succensa ⟨succisa *Np.*⟩ est: V 43, 7.

c) act. et pass.: L. Torquatus ... portas aperuit et se atque oppidum Caesari dedidit incolumisque ab eo conseruatus est: 3, 11, 4; multa suppliciter locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat, silentioque ab utrisque militibus auditus: 3, 19, 3; ¶ aegreque tunc sunt retenti, quin *in oppidum inrumperent, grauiterque eam rem tulerunt: 2, 13, 4.

ββ) infin.: plerosque Belgas esse ortos a ⟨*c*⟩ Germanis Rhenumque antiquitus traductos propter loci fertilitatem ibi consedisse Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse: II 4, 1; (se) satis iam fecisse officio satisque supplicii tulisse: 1, 84, 3; ¶ neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam septimamque ibi conscriptam neque † tot tantasque classes paratas neque submissos duces rei militaris peritos: 1, 85, 6.

η) ppf. (ind.); αα) act.: (III 17, 3 *u. p. 1383;*) nam ⟨*c*⟩ cum omnibus suis domo excesserant Rhenumque transierant: IV 14, 5; illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum, quam supra commemoraui praedandi frumentandique causa Mosam transisse ..., se ... in fines Sugambrorum receperat seque cum iis ⟨*c*⟩ coniunxerat: IV 16, 2; Sugambri finibus suis excesserant suaque omnia exportauerant seque in solitudinem ac siluas abdiderant: IV 18, 4; hi ... Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant: VI 12, 2; hunc omnem locum copiae Gallorum compleuerant fossamque ⟨que *om.* β⟩ et maceriam ⟨*c*⟩ sex ⟨*o*⟩ in altitudinem pedum praeduxerant ⟨prod. β⟩: VII 69, 5; hi manus ferreas atque harpagones parauerant magnoque numero pilorum, tragularum reliquorumque telorum se instruxerant: 1, 57, 2; Massilienses post superius incommodum ueteres ... naues refecerant summaque industria armauerant ... piscatoriasque adiecerant atque contexerant: 2, 4, 1. 2; L. Caesar filius ... ueritus[que] nauium multitudinem ex alto refugerat adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum profugerat ⟨*Oud.*; perfug. *x*; *edd.*⟩: 2, 23, 3; hiemare Dyrrachii ... constituerat, ut mare transire Caesarem prohiberet, eiusque ⟨eius *Lips.*⟩ rei causa omni ora maritima classem disposuerat: 3, 5, 2; a publicanis ... pecuniam exegerat et ab isdem insequentis anni mutuam praeceperat equitesque

toti prouinciae imperauerat: 3, 31, 2; has (angustias) sublicis in terram demissis ⟨c⟩ praesaepserat terramque adgesserat ⟨adiecerat *a; Np., Dt.*⟩: 3, 49, 4; his . . . magistratus mandauerat atque eos . . . in senatum legendos curauerat agrosque in Gallia ex ⟨et *a*⟩ hostibus captos praemiaque rei pecuniariae magna tribuerat locupletesque ex egentibus fecerat: 3, 59, 2; quae gens paucis ante mensibus ultro ad Caesarem legatos miserat, ut suis omnibus facultatibus uteretur, praesidiumque ab eo militum petierat: 3, 80, 1; reliquas inter aciem mediam cornuaque interiecerat ⟨-rant *a*⟩ numeroque cohortes CX expleuerat: 3, 88, 3.

ββ) pass.: castra oportunis locis erant posita ibique castella ⟨posita VIII castellaque *RMenge*⟩ XXIII facta: VII 69, 7.

γγ) act. et pass.: qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent, oppido ac portu recepti non erant, missisque ad eos nuntiis, ex ⟨c⟩ his locis discederent, contra uoluntatem suam ⟨c⟩ naues soluerant ⟨*Vasc.*; soluerent *af*; soluerunt *Nhl; edd.*⟩: 3, 102, 7.

ϑ) futur. (inf.): se id, quod in Neruiis ⟨c⟩ fecisset, facturum finitimisque imperaturum, ne . . . iniuriam inferrent: II 32, 2; inter se coniurant nihil nisi communi consilio acturos eundemque omnes ⟨c⟩ fortunae exitum esse laturos: III 8, 3; huc (se) iturum ⟨iter facturum β⟩ per fines Remorum eorumque agros populaturum ac prius quam id faciat, castra Labieni oppugnaturum: V 56, 5.

ι) tempora diuersa; αα) praes. et perf.; a): (impetrat . . . obsidesque uti . . . dent perfecit ⟨*MC*β⟩: I 9, 4 *u. p. 1368;*) subducit equitatumque . . . misit: I 24, 1 *u. p. 1382;* (finem facit ⟨α⟩ seque . . . recepit: I 46, 2 *ib.;*) proeliantur equosque . . . adsuefecerunt ⟨-faciunt β⟩: IV 2, 3 *u. p. 1369;* ipse iter in Macedoniam parare incipit paucisque post diebus est profectus: 3, 33, 2; (redit ibique . . . posuit: 3, 37, 4 *u. p. 1388;*) ¶ carne uiuunt pellibusque sunt uestiti: V 14, 2 *u. p. 1369;* — non admittitur . . . infectaque re sese . . . recepit: 3, 57, 5 *u. p. 1378* c).

b): (accepit exercitum que ducit: II 13, 1 *u. p. 1369;* respondit ⟨α⟩ obsidesque . . . adduci iubet: IV 18, 3 *ib.;*) (legati uenerunt . . . seque . . . facturos pollicentur ⟨α⟩: IV 22, 1 *u. p. 1403 extr.;*) (consedit, conuocatisque . . . praefectis . . . demonstrat: VII 66, 3 *u. p. 1372;*) (constitit aciemque instruit: 1, 65, 1 *u. p. 1375;* iussit . . . eique negotio . . . praeficit: 1, 87, 4 *u. p. 1386;* perseuerauit auxilioque . . . abit ⟨*Obhl*⟩: 2, 22, 4 *ib.;* 3, 43, 1 *p. 1389;*) (misit eique . . . adiungit: 3, 55, 1 *ib.;*) ¶ nec minimam partem temporis equitum uim caetrati sustinere potuerunt omnesque ab iis ⟨c⟩ circumuenti in conspectu utriusque exercitus interficiuntur: 1, 70, 5; — responsum est ab altera parte A. Varronem profiteri se . . . uenturum atque una uisurum ⟨c⟩, quem ⟨c⟩ ad ⟨c⟩ modum ⟨c⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent; certumque ei rei tempus constituitur: 3, 19, 3.

c): neque se . . . contra populum Romanum ⟨omnino *add.* β⟩ coniurasse, paratosque esse et obsides dare et imperata facere et oppidis recipere et frumento ceterisque rebus iuuare: II 3, 3; plerosque Belgas esse ortos a ⟨c⟩ Germanis Rhenumque antiquitus traductos propter loci fertilitatem ibi consedisse Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse, solosque esse, qui patrum nostrorum memoria . . . Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨o⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨c⟩: II 4, 1. 2; pollicitos ex eo numero electa ⟨c⟩ (milia) sexaginta totiusque belli imperium sibi postulare: II 4, 5; trans id flumen omnes Neruios consedisse aduentumque ibi Romanorum exspectare una cum Atrebatibus ⟨c⟩ et Veromanduis: II 16, 2; sese omnia de pace expertum nihil adhuc *effecisse; id* ⟨idque *Paul*⟩ arbitrari ⟨effecisse; id *add. Madu.; om. z; edd.*⟩ uitio factum eorum, quos: 3, 57, 2.

ββ) impf. et ppf.; a): confines erant hi Senonibus ciuitatemque patrum memoria coniunxerant: VI 3, 5; quae res nota erat Pompeio, delata per Allobrogas perfugas, magnumque nostris attulerat ⟨attulit *V;* allatura erat *Paul*⟩ incommodum: 3, 63, 5.

b): Heluetii iam per angustias et fines Sequanorum suas copias traduxerant et in Haeduorum fines peruenerant eorumque agros populabantur: I 11, 1; hunc pro suis beneficiis Caesar idoneum iudicauerat, quem cum mandatis ad Cn. Pompeium mitteret, eundemque apud Cn. Pompeium auctoritatem habere intellegebat: 3, 10, 2; ¶ sed Pompeius suis praedixerat, ut ⟨c⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨neque *hl*⟩ se loco mouerent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur ⟨uidebatur *Nhl*⟩: 3, 92, 1. 2.

γγ) praes. et impf.; a): non respuit condicionem Caesar, iamque eum ad sanitatem reuerti arbitrabatur, cum . . . polliceretur, magnamque in spem ueniebat . . . fore, uti pertinacia desisteret: I 42, 2; (V 53, 4 *u. p. 1379*

ε);) magna utrimque multitudo conuenit, magnaque erat exspectatio eius rei, atque omnium animi intenti esse ad pacem uidebantur: 3, 19, 4.

b): C. Curio in Africam profectus ex Sicilia et iam ab initio copias P. Attii Vari ⟨c⟩ despiciens duas legiones ex IIII, quas acceperat ⟨c⟩ a Caesare, D equites transportabat biduoque et *nocte *in nauigatione consumpta adpellit ad eum locum, qui: 2, 23, 1; quo essent [eae] delatae primis diebus ignorabant. cognitaque re diuersa sibi ambo consilia capiunt: 3, 30, 1. 2.

δδ) impf. et perf.: Sabinus idoneo ... loco castris sese ⟨c⟩ tenebat, cum Viridouix contra eum duorum ⟨c⟩ milium spatio consedisset cotidieque productis copiis pugnandi potestatem faceret, ut iam ... Sabinus ... etiam nostrorum militum uocibus non nihil carperetur; tantamque opinionem timoris praebuit, ut: III 17, 5. 6; 3, 63, 5 *u.* ββ) a); Caesar omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimauit ... et ⟨CC⟩ quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit: 3, 102, 1; ¶ quod se facturos minabantur, aegreque tunc sunt retenti, quin *in oppidum inrumperent, grauiterque eam rem tulerunt: 2, 13, 4.

εε) ppf. et pf.: (effecerant ⟨a⟩ ... eamque ... constrauerunt: 2, 9, 3 *u. p. 1386;*) deduxerat ... fecit: 3, 31, 3. 4 *u. p. 1388;* ¶ (recepti non erant missisque ... nuntiis ... soluerunt ⟨*hl; edd.*⟩: 3, 102, 7 *u.* η) γγ).)

ζζ) fut. et praes.: quae ab reliquis Gallis ciuitates dissentirent, has sua diligentia adiuncturum atque unum consilium totius Galliae effecturum, cuius consensui ne orbis quidem terrarum possit obsistere; idque se prope iam effectum habere: VII 29, 6.

x) bina uerba, quae pendent ex particulis aut relatiuis; αα) postea quam: postea uero quam ⟨*Paul;* cum *x; edd.*⟩ Caesarem ad Massiliam detineri cognouit, copias Petrei cum exercitu Afranii esse coniunctas, magna auxilia conuenisse, magna esse in spe atque exspectari, et consentire omnem citeriorem prouinciam, quaeque postea acciderant, de angustiis ad Ilerdam rei frumentariae, accepit, atque haec ad eum *elatius atque inflatius Afranius perscribebat ⟨praescr. *afl*⟩, se quoque ad motus fortunae mouere coepit: 2, 17, 3.

ββ) ubi: ubi circumiecta multitudine hominum totis moenibus undique in murum lapides iaci coepti sunt murusque defensoribus nudatus est: II 6, 2; sed ubi paulatim retorqueri agmen ad dextram ⟨c⟩ conspexerunt iamque primos superare regionem castrorum animum aduerterunt, nemo erat adeo tardus: 1, 69, 3; nam ubi ⟨illi *Paul*⟩ tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt indutiisque per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui fore perdoluerunt ..., instituerunt: 2, 15, 1; quod ubi sine recusatione fecerunt passisque palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiuerunt, consolatus consurgere iussit: 3, 98, 2; ¶ quod ubi hostes uiderunt ea, quae diu longoque spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut ... noceri (non) posset, eodemque exemplo sentiunt totam urbem ... muro turribusque circummuniri ⟨c⟩ posse, ut ipsis consistendi in suis munitionibus locus non esset, cum paene inaedificata [in] muris ab exercitu nostro moenia uiderentur ac telum manu coiceretur, suorumque tormentorum usum ⟨c⟩ ... *spatii *propinquitate interire parique condicione ex muro ac turribus bellandi data se uirtute nostris adaequare non posse intellegunt, ad easdem deditionis condiciones recurrunt: 2, 16, 1—3.

γγ) dum: interim, dum de condicionibus inter se agunt longiorque consulto ab Ambiorige instituitur sermo ⟨sermo ab A. instit. β⟩, paulatim circumuentus interficitur: V 37, 2; ¶ exspectare uero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reuerteretur, summae dementiae esse iudicabat: IV 13, 2.

δδ) quoad: neque finem sequendi fecerunt, quoad ⟨*dk;* quod *AQh;* quo *BMa*⟩ subsidio confisi equites ... praecipites hostes egerunt magnoque ⟨que *om.* β⟩ eorum numero ⟨num. eor. β⟩ interfecto neque sui colligendi neque consistendi aut ex essedis ⟨c⟩ desiliendi facultatem dederunt: V 17, 4; ¶ (quoad legiones collocasset ⟨β⟩ munitaque hiberna cognouisset: V 24, 8 *u. p. 1362 extr.*)

εε) cum; a) c. ind.: iamque ... apparabant, cum matres familiae repente in publicum procurrerunt ⟨procurrerant β⟩ flentesque proiectae ad pedes suorum omnibus precibus petierunt ⟨-iuerunt β⟩, ne: VII 26, 3; (cum cognouit quaeque ... acciderant ... accepit: 2, 17, 3 *u.* αα);) ¶ haec cum machinationibus immissa in flumen ⟨c⟩ defixerat festucisque ⟨c⟩ adegerat, ... statuebat: IV 17, 4.

b) c. coni.; aa) impf.: cum ciuitas ... armis ius suum exsequi conaretur multi-

tudinemque hominum ex agris magistratus cogerent, Orgetorix mortuus est: I 4, 3; cum *diuersae *legiones aliae alia in parte hostibus resisterent saepibusque densissimis . . . interiectis prospectus impediretur: II 22, 1; ibi cum alii fossas complerent, alii multis telis coniectis defensores uallo munitionibusque depellerent, auxiliaresque, quibus ad pugnam non multum Crassus confidebat, lapidibus telisque subministrandis et ad aggerem caespitibus comportandis speciem atque opinionem pugnantium praeberent, cum item ab hostibus constanter ac non timide pugnaretur telaque ex loco superiore missa non frustra acciderent ⟨c⟩, equites . . . renuntiauerunt: III 25, 1; ut, cum undique ⟨c⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur suaque omnia impedimenta atque omnes fortunas conflagrare intellegerent, . . . decederet nemo: V 43, 4; cum is ⟨c⟩ murum hostium paene contingeret et ⟨*om.* α⟩ Caesar ad opus consuetudine excubaret militesque hortaretur . . ., est animaduersum: VII 24, 2; cum in omnibus locis consumpta iam reliqua parte noctis pugnaretur semperque hostibus spes uictoriae redintegraretur, eo magis, quod . . . animaduertebant, semperque ipsi recentes defessis succederent omnemque Galliae salutem in illo uestigio temporis positam arbitrarentur, accidit: VII 25, 1; 35, 1 *u. p. 1337* ff); summis copiis castra oppugnata demonstrant, cum crebro ⟨o⟩ integri defessis succederent nostrosque adsiduo labore defatigarent: VII 41, 2; cum uultus Domitii cum oratione non consentiret atque omnia trepidantius timidiusque ageret, quam superioribus diebus consuesset, multumque cum suis consiliandi causa secreto . . . conloqueretur, concilia conuentusque hominum fugeret, res diutius tegi dissimularique non potuit: 1, 19, 2; ubi cum quosdam eius municipii sollicitaret equitibusque Caesaris Gallis atque Hispanis . . . pecuniam polliceretur, ab his est interfectus: 3, 22, 3; haec cum in Achaia atque apud Dyrrachium gererentur Scipionemque in Macedoniam uenisse constaret, . . . mittit: 3, 57, 1; cum portam quaererent castrorumque eam munitionem esse arbitrarentur: 3, 68, 2; exercitum cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, in primis commemorauit: 3, 90, 1; de his rebus cum ageretur apud Caesarem isque maxime uellet pro communi amico atque arbitro controuersias regum componere, . . . nuntiatur: 3, 109, 1; Pothinus, cum ad Achillam nuntios mitteret hortareturque, ne negotio desisteret neue animo deficeret, ⟨et *add.* af⟩ indicatis deprehensisque internuntiis a Caesare est interfectus: 3, 112, 11.

bb) ppf.: qui cum eum in itinere conuenissent seque ad pedes ⟨c⟩ proiecissent suppliciterque locuti flentes pacem petissent atque . . . iussisset, paruerunt: I 27, 2; cum dies hibernorum complures transissent frumentumque ⟨et frumentum β⟩ eo comportari iussisset, . . . certior factus est: III 2, 1; cum iam amplius horis sex ⟨o⟩ continenter pugnaretur ac non solum uires, sed etiam tela nostros deficerent atque hostes acrius instarent languidioribusque nostris uallum scindere et ⟨ac *f*⟩ fossas complere coepissent resque esset iam ad extremum perducta casum, . . . adcurrunt ⟨c⟩: III 5, 1; cum ad arma milites concurrissent uehementerque ibi pugnatum esset, . . . impetrauit: III 22, 4; ad quarum initium siluarum cum Caesar ⟨caesar cum β⟩ peruenisset castraque munire instituisset, . . . euolauerunt: III 28, 3; qui cum ad fines regni sui Sabino Cottaeque praesto fuissent frumentumque in hiberna comportauissent, . . . suos concitauerunt: V 26, 2; cum celeriter nostri arma cepissent uallumque ascendissent atque . . . superiores fuissent, . . . hostes suos . . . reduxerunt: V 26, 3; sed cum prope Dyrrachium Pompeius constitisset castraque metari iussisset, . . . Labienus procedit iuratque: 3, 13, 3; ipse cum Casilinum uenisset unoque tempore signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa ⟨c⟩ et . . ., consilio destitit: 3, 21, 5; qui cum essent progressi primaeque turmae insidias intrauissent, . . . coeperunt: 3, 38, 3.

cc) impf. et ppf.: cum . . . instarent languidioribusque nostris . . . complere coepissent resque esset . . . perducta: III 5, 1 *u.* **bb)**; ut, cum ab hibernis Ciceronis milia passuum abesset circiter ⟨c⟩ LX ⟨o⟩ eoque post horam nonam diei Caesar peruenisset, ante mediam noctem . . . clamor oreretur ⟨c⟩: V 53, 1; ¶ cum ad oppidum accessisset castraque ibi poneret: II 13, 3; cum prima legio in castra uenisset reliquaeque legiones magnum spatium abessent: II 17, 2; cum Viridouix contra eum duorum ⟨c⟩ milium spatio consedisset cotidieque productis copiis pugnandi potestatem faceret: III 17, 5; cum prope omnis ciuitas eo conuenisset doceretur paucis ⟨conuenisse doceretur perpaucis *AQ*⟩ clam conuocatis alio loco, alio tempore, atque oportuerit, fratrem a ⟨et *BM*⟩ fratre renuntiatum: VII 33, 3; cum . . . legiones Fabianae duae flumen transissent impedimentaque et omnis equitatus sequeretur, subito ui uentorum ⟨c⟩ et aquae magnitudine pons est in-

terruptus: 1, 40, 3; hoc cum esset modo pugnatum continenter horis quinque nostrique grauius a multitudine premerentur: 1, 46, 1.

ζζ) quod; a) c. ind.; aa) praes.: fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate prouinciae longissime absunt minimeque ad eos mercatores saepe commeant atque ea, quae ad effeminandos animos pertinent, important proximique sunt Germanis: I 1, 3. 4; propterea quod inter fines Heluetiorum et Allobrogum . . . Rhodanus fluit isque non nullis locis uado transitur: I 6, 2; propterea quod Rhenum attingunt multumque ad eos mercatores uentitant: IV 3, 3; in reliquis uitae institutis hoc fere ab reliquis differunt, quod suos liberos . . . palam ad se adire non patiuntur filiumque puerili aetate in publico in conspectu patris adsistere turpe ducunt: VI 18, 3.

bb) impf.: propterea quod pro uallo carros obiecerant et e loco superiore in nostros uenientes tela coiciebant et non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser;* rotasque *X; edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant nostrosque uulnerabant: I 26, 3; in primis quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione uidebat Germanorum teneri eorumque obsides esse apud Ariouistum ac Sequanos intellegebat: I 33, 2; quod nostrae naues tempestatibus detinebantur summaque erat uasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris ac prope nullis portibus difficultas nauigandi: III 12, 5; nam quod intellegebant maximas nationes, quae proelio contendissent, pulsas superatasque esse, continentesque siluas ac paludes ⟨quas *add.* β⟩ habebant, eo se suaque omnia contulerunt: III 28, 2; quod hi neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant Germanosque Transrhenanos sollicitare dicebantur: V 2, 4; quod summa auctoritas antiquitus erat in Haeduis magnaeque eorum erant ⟨erant *om.* β⟩ clientelae: VI 12, 2; quod instituto Caesaris semper duae ⟨*o*⟩ legiones pro castris excubabant ⟨-barunt β⟩ pluresque partitis temporibus erant in opere: VII 24, 5; quod senatus in urbe habebatur Pompeiusque aderat ⟨aberat *Vict.; Db.*⟩: 1, 2, 1; quod erat (nauis) sine militibus priuatoque consilio administrabatur: 3, 14, 2; quod is iracundia summa erat inimicitiasque habebat etiam priuatas cum Caesare ex aedilitate et praetura ⟨consulatuque *add. Paul*⟩ conceptas: 3, 16, 3; quod tanta diligentia omnia litora a Pompeianis tenebantur classesque ipsius, quas hieme in Sicilia, Gallia, Italia fecerat, morabantur: 3, 42, 3; quod Pompeius insidias timens . . . munitionibus adpropinquare aliquamdiu non audebat equitesque eius angustiis atque his ⟨angustis portis atque his *x; angustiis* portisque *Ald.; angiportis* atque uiis *Landgraf;* portis *del. Np.*⟩ a ⟨*c*⟩ Caesaris militibus occupatis ad insequendum tardabantur: 3, 70, 1; ¶ quod angusta re frumentaria utebatur quodque Pompeius multitudine equitum ualebat: 3, 43, 2.

cc) ppf.: quod multi Gallicis ⟨*c*⟩ tot bellis defecerant longumque iter ex Hispania *[magnum] numerum deminuerat et grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine temptauerat: 3, 2, 3; quod Pompeius haec prouiderat ⟨-debat *x*⟩ et superioribus diebus praedae loco Parthinos habuerat frumentumque omne conquisitum spoliatis effossisque eorum domibus per equites comportarat: 3, 42, 5; quos Pompeius, quod erant honesto loco nati et instructi liberaliter magnoque comitatu et multis iumentis uenerant uirique fortes habebantur et in honore apud Caesarem fuerant ⟨fuerunt *NOx; Db.*⟩, quodque nouum et praeter consuetudinem acciderat, omnia sua praesidia circumduxit atque ostentauit: 3, 61, 1.

dd) ppf. et impf.: quod omnem apparatum belli, tela, arma, tormenta ibi conlocauerat frumentumque exercitui nauibus supportabat: 3, 44, 1; 61, 1 *u.* cc).

(**ee) pf. et impf.:** VII 24, 5 *u.* bb).)

b) c. coni.; aa) impf.: quod soli ne in occulto quidem queri neque auxilium implorare auderent absentisque Ariouisti crudelitatem uelut si coram adesset horrerent: I 32, 4; doluisse se, quod populi R. beneficium ⟨*c*⟩ sibi . . . ab inimicis extorqueretur ereptoque semenstri imperio in urbem retraheretur: 1, 9, 2; quod suis non subuenissent, quod de colle non decederent ⟨*c*⟩, quod uix equitum incursus sustinerent conlatisque in unum locum signis conferti neque ordines neque signa seruarent: 1, 71, 3; ¶ quod sua uictoria tam insolenter gloriarentur quodque tam diu se impune iniurias *intulisse admirarentur: I 14, 4.

bb) perf.: quaerunt, rectene se illi sint commissuri, et quod non ab initio fecerint armaque ⟨arma qui *a;* arma *f;* arma quod *hl;* armaque quod *Paul*⟩ cum hominibus necessariis et consanguineis contulerint queruntur: 1, 74, 2; an paenitet uos, quod saluum atque incolumem exercitum . . . traduxerim? quod classem hostium primo impetu adueniens profligauerim? quod bis per biduum equestri proelio superauerim? quod ex portu sinuque

aduersariorum CC naues oneratas abduxerim ⟨*Ciaco.*; addux. *x*; *Np.*, *Db.*⟩ eoque illos compulerim, ut: 2, 32, 12.

εε) ppf.: quod Ariouistus ... in eorum finibus consedisset tertiamque partem agri Sequani, qui esset optimus totius Galliae, occupauisset et nunc . . . iuberet: I 31, 10; gratias agit . . . Gaditanis, quod conatus aduersariorum infregissent seseque in libertatem uindicassent: 2, 21, 1; ¶ quod eius opera stipendio liberatus esset . . . quodque ei et ⟨*om.* β⟩ filius et fratris filius a ⟨*c*⟩ Caesare remissi ⟨missi *AM*β⟩ essent: V 27, 2.

ηη) quoniam: quod antea de conloquio postulasset, id per se fieri licere, quoniam propius accessisset seque id sine periculo facere posse existimaret ⟨*B*[2]β; existimare α; *edd.*⟩: I 42, 1.

ϑϑ) ut (causale): hic dies.. . . hunc habuit euentum, ut . . . maximus numerus hostium uulneraretur atque interficeretur, ut se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5.

ιι) si: si in eo manerent, quod conuenisset, stipendiumque quotannis penderent: I 36, 5.

ϰϰ) etsi: Caesar milites cohortatus ⟨est *add.* *x*; *del.* *Steph.*⟩, etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclusit: 3, 97, 4.

λλ) qui; a) c. ind.; aa) praes.: quae sunt . . . Oceanumque attingunt: II 34 *u.* *p. 1369*; (parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam ⟨*Aimoin.*; *cik*; que (*uel* quae) *add.* *X*; *Frig.*⟩ efficit Batauorum: IV 10, 1;) per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ⟨*c*⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios pertinet milibusque ⟨et milibus β⟩ amplius quingentis ⟨*CC*⟩ in longitudinem patet: VI 29, 4; edito loco, qui appellatur Petra aditumque habet nauibus mediocrem atque eas a quibusdam protegit uentis: 3, 42, 1; ¶ imperant . . . XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae appellantur: VII 75, 4; — iumentis, quibus maxime Galli delectantur ⟨gallia delectatur β⟩ quaeque impenso ⟨*c*⟩ parant pretio, . . . importatis non utuntur: IV 2, 2.

bb) impf.: Albicos, barbaros homines, qui in eorum fide antiquitus erant montesque supra Massiliam incolebant, ad se uocauerant: 1, 34, 4; (tempus autem ⟨*o*⟩ erat difficillimum, quo neque frumenta in † hibernis erant neque ⟨ex hibernis erant nouaque *E. Hoffm.*⟩ multum a maturitate aberant ac ciuitates exinanitae: 1, 48, 5;) L. Torquatus, qui iussu Pompei oppido praeerat praesidiumque ibi Parthinorum habebat, . . . portas aperuit: 3, 11, 3. 4; ad eam partem munitionum ducit, quae pertinebat ⟨*O*; -bant *x*; *Np.*, *Db.*⟩ ad mare longissimeque a maximis castris Caesaris aberat ⟨*rec.*; aberant *x*; *Np.*, *Db.*⟩: 3, 62, 2; in hoc tractu oppidi pars erat regiae exigua . . . et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del.* *EHfm.*; *Db.*⟩ arcis tenebat locum aditusque habebat ad portum et ad † reliqua naualia: 3, 112, 8; ¶ Commium, quem ipse Atrebatibus superatis regem ibi constituerat, cuius et uirtutem et consilium probabat et quem sibi fidelem esse arbitrabatur cuiusque auctoritas in his regionibus magni habebatur: IV 21, 7.

cc) perf.: quibus illi agros dederunt quosque postea in parem ⟨*c*⟩ iuris libertatisque condicionem ⟨*c*⟩, atque ipsi erant, receperunt: I 28, 5; quam quisque ab opere in partem casu deuenit quaeque prima ⟨*o*⟩ signa conspexit, ad haec constitit: II 21, 6; — qui cum essent progressi primaeque turmae ⟨*c*⟩ insidias intrauissent, ex fremitu equorum inlata suspicione ad suos se recipere coeperunt, quique hos sequebantur celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3.

dd) ppf.: Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Noricum transierant Noreiamque oppugnarant ⟨-bant *Kraff.*⟩, receptos ad se socios sibi adsciscunt: I 5, 4; cuius pater in ea ciuitate regnum obtinuerat interfectusque erat a Cassiuellauno: V 20, 1; (Vertico,) qui a prima obsidione ad Ciceronem perfugerat summamque ⟨*Paul*; suamque *X*; *edd.*⟩ ei fidem praestiterat: V 45, 2; Boiorum oppidum, quos ibi ⟨*a*; quod sibi α; quo sibi *h*⟩ Heluetico proelio uictos ⟨*c*⟩ Caesar conlocauerat Haeduisque attribuerat, oppugnare instituit: VII 9, 6; Cingulo, quod oppidum Labienus constituerat suaque pecunia exaedificauerat: 1, 15, 2; qui . . . in Africam peruenerat atque eam sua sponte uacuam occupauerat dilectuque habito duas legiones effecerat, hominum et locorum notitia et usu eius prouinciae nactus aditus ad ea conanda: 1, 31, 2; Lissum obtinebant, quod oppidum iis ⟨*c*⟩ antea Caesar attribuerat muniendumque curauerat: 3, 29, 1; Pompei milites, quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam traduxerat bello-

que confecto apud Ptolomaeum, patrem pueri, reliquerat: 3,103,5; Dioscorides et Serapion, qui ambo legati Romae fuerant magnamque apud patrem Ptolomaeum auctoritatem habuerant, ad Achillam peruenerunt: 3,109,4; ex Gabinianis militibus, qui iam in consuetudinem Alexandrinae uitae ac licentiae uenerant et nomen disciplinamque populi Romani dedidicerant ⟨*Ald.;* didicerant *x*⟩ uxoresque duxerant: 3, 110,2; naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant: 3,111,3; ¶ longas naues, quibus Caesar exercitum transportandum curauerat quasque in aridum subduxerat ⟨*u. CC*⟩: IV 29,2.

ee) pf. et praes.: qui sunt adfecti ... quique ... uersantur: VI 16,2 *u. p. 1370 extr.*

ff) ppf. et impf.: (qui ... transierant Noreiamque oppugnabant ⟨*c*⟩: I 5,4 *u.* **bb)**;) duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant summamque scientiam rei militaris habere existimabantur: III 23,5; (duobusque milibus hominum armatis, quos partim ⟨*Ciacc.;* part. quos *x; edd.*⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos ⟨que *add. x; edd.; del. Madu.*⟩ ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium peruenit: 3, 103,1.)

gg) pf. et impf.: eodem naues, quas demonstrauimus aggere et leuis armaturae militibus completas quasque ad Dyrrachium naues longas habebat mittit et ... praecipit: 3,62,3.

b) c. coni.; aa) praes.: totidem (polliceri) Neruios, qui maxime feri inter ipsos habeantur ⟨-bantur β⟩ longissimeque absint: II 4,8; legatos ... mittunt, qui doceant nihil earum rerum publico factum consilio, seseque paratos esse demonstrent ⟨*Ciacc.;* -strant *X; edd.*⟩ ... satis facere: V 1,7; arbitros ... dat, qui litem aestiment poenamque constituant: V 1,9; praemittit ad Boios, qui de suo aduentu doceant hortenturque, ut ... maneant: VII 10,3; subicitur etiam L. Metellus ..., qui hanc rem distrahat reliquasque res, quascumque agere instituerit, impediat: 1,33,3.

bb) impf.: legati uenerunt, qui se de superioris temporis consilio excusarent, quod ... bellum ... fecissent, seque ea, quae imperasset, facturos pollicerentur ⟨β; pollicentur α⟩: IV 22,1; fossas ... facere instituit, quibus partem aliquam Sicoris auerteret uadumque in eo flumine efficeret: 1,61,1.

cc) perf.: hortatur, cuius imperatoris ductu VIIII annis rem publicam felicissime gesserint plurimaque proelia secunda fecerint, omnem Galliam Germaniamque pacauerint, ut eius existimationem dignitatemque ab inimicis defendant: 1,7,6; quorum alter ... concesserit, alter bello uicta ⟨*c*⟩ Gallia ⟨*c*⟩ eadem ⟨*c*⟩ tribuerit ⟨*c*⟩ uectigaliaque auxerit: 1,35,4.

dd) ppf.: (Neruios) increpitare atque incusare reliquos Belgas, qui se populo Romano dedidissent ⟨*QM²b(a);* dedissent *rell.*⟩ patriamque ⟨et patr. β⟩ uirtutem proiecissent: II 15,5; ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas, quam ipse semper aluisset omnibusque rebus ornasset, ad uim atque arma descenderet ⟨*c*⟩: VII 33,1; ne ... contra eos arma ferrent, qui eadem essent usi fortuna eademque in obsidione perpessi: 2,28,3; ¶ placere sibi ... tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent, sententiasque de singulis ferrent ⟨ferri *Paul*⟩, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3,83,3.

ee) impf. et ppf.: 3, 83,3 *u.* **dd)**.

μμ) ubi: transeunt Rhenum ... infra eum locum, ubi pons erat perfectus praesidiumque a ⟨*c*⟩ Caesare relictum: VI 35,6.

νν) quin: non posse ⟨*c*⟩ milites contineri, quin spe ⟨*c*⟩ praedae in urbem inrumperent urbemque delerent: 2,12,4 (*Np.* 5); praeterire tamen non potui, quin et scriberem ad te et illum mitterem gratiasque agerem: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

ξξ) ut consecut. (et explicat.); a) c. coni. praes.: omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Heluetii fecerint, ut domo emigrent, aliud domicilium, alias sedes remotas a Germanis petant fortunamque, quaecumque accidat, experiantur: I 31,14; est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti ⟨ut *h*⟩ et uiatores etiam inuitos consistere cogant et quid ⟨*c*⟩ quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit quaerant et mercatores in oppidis uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogat ⟨β; cogant α; *edd.*⟩: IV 5,2; reliqui sese confirmant tantum, ut in munitionibus consistere audeant speciemque defensorum praebeant: VI 38,5; quod sit omnibus datum semper impera-

toribus, ut rebus feliciter gestis aut cum honore aliquo aut certe sine ignominia domum reuertantur ⟨-tatur *Paul*⟩ exercitumque dimittant ⟨-tat *Paul*⟩: 1, 85, 10; communi . . fit uitio naturae, ut inuisitatis ⟨*c*⟩ atque incognitis rebus magis confidamus uehementiusque ⟨-ue *Schnelle*⟩ exterreamur: 2, 4, 4.

b) c. coni. impf.: accedebat huc, ut numquam conferti, sed rari magnisque interuallis proeliarentur stationesque dispositas haberent atque alios alii ⟨*c*⟩ deinceps exciperent integrique et recentes defetigatis succederent: V 16, 4; sed ea celeritate atque eo ⟨*c*⟩ impetu milites ierunt, . . . ut hostes impetum legionum atque equitum sustinere non possent ripasque dimitterent ac se fugae mandarent: V 18, 5; praeterea accidit, quod fieri necesse erat, ut uulgo milites ab signis discederent quaeque ⟨que *om. AQ; Np.*⟩ quisque eorum carissima haberet ab impedimentis petere atque arripere properaret, clamore et fletu omnia complerentur: V 33, 6; tantum potentia antecesserant, ut magnam partem clientium ab Haeduis ad se traducerent obsidesque ab his ⟨*c*⟩ principum filios acciperent et publice iurare cogerent nihil se contra Sequanos consilii inituros et partem finitimi agri per uim occupatam ⟨*c*⟩ possiderent Galliaeque totius principatum obtinerent: VI 12, 3. 4; magno accidit casu, ut in ipsum incautum etiam atque imparatum incideret priusque eius aduentus ab hominibus ⟨*c*⟩ uideretur, quam fama ac nuntius ⟨aduentus *add.* β⟩ adferretur: VI 30, 2; ac saepe in eum locum uentum est . . . , ut [non] modo uisum ab se Ambiorigem . . circumspicerent captiui nec plane etiam abisse ex conspectu contenderent, ut spe consequendi inlata atque infinito labore suscepto . . . paene naturam studio uincerent semperque paulum ad summam felicitatem defuisse uideretur, atque ille latebris aut saltibus ⟨*c*⟩ se eriperet et ⟨ut β⟩ noctu occultatus ⟨*c*⟩ alias regiones partesque peteret: VI 43, 4—6; celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent aggeremque interscinderent, omnis uero . . . multitudo . . . concurreret: VII 24, 5; tamen tanta ⟨*o*⟩ uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae et pristinae belli laudis recuperandae, ut neque beneficiis neque amicitiae memoria moueretur ⟨*ego;* -rentur α; *edd.*⟩ omnesque ⟨que *om. h*⟩ et ⟨*om. AQ*⟩ animo et opibus in id bellum incumberent: VII 76, 2; saxa . . . iter impediebant, ut ⟨*recc.; om. x*⟩ arma per manus necessario traderentur militesque inermes ⟨*c*⟩ subleuatique alii ab aliis magnam partem itineris conficerent: 1, 68, 2; relinquebatur ⟨*c*⟩, ut, cum eius modi locis esset adpropinquatum, legionum signa consistere iuberent magnoque impetu equitatum ⟨*c*⟩ repellerent, eo submoto repente incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨*c*⟩ atque ita transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; nam tantum ab equitum suorum *auxilio aberant . . . , ut eos superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur: 1, 79, 5; relinquebatur, ut . . . quam plurimos colles occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret Caesarisque copias quam maxime posset distineret; idque accidit: 3, 44, 2; exercitui . . . tantus incessit . . . dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut nemo aut tribuni aut centurionis ⟨*c*⟩ imperium desideraret et sibi quisque etiam poenae loco grauiores imponeret labores simulque omnes arderent cupiditate pugnandi: 3, 74, 2; tantum profecerunt, ut equestri proelio commisso pellerent omnes compluresque interficerent ipsique ⟨que *om. h*⟩ incolumes se ad agmen reciperent: 3, 75, 5; aciemque instruxit primo ⟨*c*⟩ suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus uero diebus, ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret: 3, 84, 2; hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti castra ex eo loco moueret semperque esset in itineribus: 3, 85, 2; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent: 3, 92, 3; tanta ui in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conuersi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent: 3, 93, 5; relinquebatur, ut se suis ⟨suisque *h*[1]⟩ locis oppido teneret consiliumque Achillae cognosceret: 3, 109, 2.

oo) **ut finale; a) c. coni. praes.:** dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant: II 2, 3; Vbiis imperat, ut pecora deducant suaque omnia ex agris in oppida conferant: VI 10, 2; mandat, ut crebros exploratores in Suebos mittant quaeque apud eos gerantur cognoscant: VI 10, 3; petunt a Vercingetorige Haedui, ut ⟨*om. M*⟩ ad se ueniat rationesque belli gerendi communicet: VII 63, 4; discedentibus mandat, ut suam quisque eorum ciuitatem adeat omnesque ⟨que *om.* β⟩, qui per aetatem arma ferre possint ⟨*c*⟩, ad bellum cogant: VII

71, 2; duumuiris municipiorum omnium imperat, ut naues conquirant Brundisiumque deducendas curent: 1, 30, 1.

b) c. coni. impf.: quod eo consilio ... domos suas Heluetii reliquissent, uti toti Galliae bellum inferrent imperioque potirentur locumque domicilio ex magna copia deligerent, quem ex omni Gallia oportunissimum ac fructuosissimum iudicassent, reliquasque ciuitates stipendiarias haberent: I 30, 3; traducere conati sunt eo consilio, ut, si possent, castellum . . . expugnarent pontemque interscinderent, si minus potuissent, agros Remorum popularentur . . . commeatuque nostros prohiberent: II 9, 4. 5; milites non longiore oratione cohortatus ⟨c⟩, quam uti suae pristinae uirtutis memoriam retinerent neu perturbarentur animo hostiumque impetum fortiter sustinerent: II 21, 2; petebant, uti ad eos equites, qui agmen antecessissent, praemitteret eosque pugna prohiberet, sibique ut ⟨uti *f*⟩ potestatem faceret in Vbios legatos mittendi: IV 11, 2; Labieno ... relicto, ut portus tueretur et rem ⟨c⟩ frumentariam ⟨c⟩ prouideret quaeque in Gallia gererentur ⟨c⟩ cognosceret consiliumque pro tempore et pro re caperet: V 8, 1; cum legati ... uenissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque uitae consuleret: VII 12, 3; cohortatus Haeduos, ut controuersiarum ac dissensionis ⟨c⟩ obliuiscerentur atque omnibus omissis ⟨c⟩ [his] rebus huic bello seruirent eaque quae ⟨*uett. edd.*; ea quae *BMA²Q²*; *Schn.*; eaque *A¹Q¹h*; atque quae *af*⟩ meruissent praemia ab se deuicta Gallia exspectarent equitatumque omnem et peditum milia X sibi celeriter mitterent: VII 34, 1; placuit, ut Litauiccus decem illis milibus ... praeficeretur atque ea † ducenda curaret fratresque eius ad Caesarem praecurrerent: VII 37, 7; neque iam ut aliquid adquireret proelioque hostes lacesseret, sed ut incolumem exercitum Agedincum reduceret cogitabat: VII 59, 4; hos montes intrare ⟨c⟩ cupiebant ⟨c⟩, ut equitatum effugerent Caesaris praesidiisque in angustiis conlocatis exercitum itinere prohiberent, ipsi sine periculo ac timore Hiberum copias traducerent: 1, 65, 4; postulabat Caesar, ut legatos sibi ad Pompeium sine periculo mittere liceret idque ipsi fore reciperent aut acceptos per se ad eum perducerent: 3, 17, 2; haec spectans..., uti pabulatione Pompeium prohiberet equitatumque eius ad rem gerendam inutilem efficeret: 3, 43, 3; sed Pompeius suis praedixerat, ut ⟨ne *Nhl*⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨neque *hl*⟩ se loco mouerent aciemque eius distrahi paterentur: 3, 92, 1; id . . . fecisse dicebatur, ut primus excursus uisque militum infringeretur aciesque distenderetur atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur ⟨c⟩: 3, 92, 2; milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque oppugnarent: 3, 95, 1; ¶ haec spectans ⟨c⟩, ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re ⟨o⟩ frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret: 3, 85, 2.

ππ) ne: (eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agri cultura commutent; ne latos fines parare studeant potentiores atque humiliores ⟨*sic HJMüller*; potentioresque humiliores *X*; potentiores humilioresque *Paul*⟩ possessionibus expellant: VI 22, 3;) ¶ ueritus, ne non reducti, sed deiecti ⟨*CC*⟩ uiderentur maiusque detrimentum caperetur, . . . iussit: 3, 46, 4; hortatusque est, ne ea, quae accidissent, grauiter ferrent neue his rebus terrerentur multisque secundis proeliis unum aduersum et id mediocre opponerent ⟨praepon. *Paul*⟩: 3, 73, 2.

λ) interrog. obl.: ibi ex captiuis cognoscit, quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit: V 48, 2; ¶ uti . . . mercatores in oppidis uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint ⟨cognorint *h*⟩ pronuntiare cogat ⟨c⟩: IV 5, 2; ¶ cum ex equitum et calonum fuga quo in loco res esset quantoque in periculo et castra et legiones et imperator uersaretur cognouissent: II 26, 5; etsi intellegebat, qua de causa ea dicerentur quaeque ⟨quaecumque *BM*⟩ eum res ab instituto consilio deterreret: V 4, 1; ¶ elatum est, qua adrogantia in conloquio Ariouistus usus omni Gallia Romanis interdixisset impetumque ut ⟨*add. Paul; om. X et edd.*⟩ in nostros eius equites fecissent eaque res conloquium ⟨ut *add.* α; *edd.*; *om.* *Q²β*⟩ diremisset: I 46, 4.

μ) ne (ut) et coniunctiuus imperatiuus: hortaturque eos, ne animo deficiant quaeque usui ad defendendum oppidum sint parent: 1, 19, 1; ¶ postulabat . ., ut . . . liceret, idque . . . reciperent: 3, 17, 2 *u. p. 1407* b).

ν) infin. et coniunctiuus: placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent, sententiasque de singulis ferrent ⟨ferri *Paul*⟩, qui Romae

remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3, 83, 3.

B. coniunguntur integra enuntiata (quorum et subiecta et praedicata inter se diuersa sunt); a) praes.; α) ind.: itaque ad consilium rem deferunt, magnaque inter eos exsistit controuersia ⟨controuersia orta est *adfik*⟩: V 28, 2; auertit hic ⟨*c*⟩ casus uaginam et gladium educere conanti dextram moratur manum, impeditumque ⟨que *om. edefil*⟩ hostes circumsistunt: V 44, 8; comprobat hominis consilium fortuna, et cum unum omnes peterent, in ipso fluminis uado deprehensus Indutiomarus interficitur caputque eius refertur in castra: V 58, 6; non solum in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis partibusque ⟨*CC*⟩, sed paene etiam in ⟨*c*⟩ singulis domibus factiones sunt, earumque factionum principes sunt ⟨sunt principes β; *Ald.*⟩, qui summam auctoritatem eorum iudicio habere existimantur, quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat. idque ⟨β; *Schn.*, *Db.*; itaque α; *rell. edd.*⟩ eius rei causa antiquitus institutum uidetur, ne quis ex plebe contra potentiorem auxilii egeret: VI 11, 2—4; ad eos ⟨*c*⟩ magnus adulescentium numerus disciplinae causa concurrit, magnoque hi sunt apud eos honore: VI 13, 4; (in reliquis uitae institutis hoc fere ab reliquis differunt, quod . . . turpe ducunt. uiri⟨que *add.* β⟩ quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt ⟨*c*⟩, tantas ex suis bonis . . . cum dotibus communicant: VI 18, 3; 19, 1;) funera sunt pro cultu Gallorum magnifica et sumptuosa; omniaque, quae ⟨β; omnia quaeque α; et omnia quae *Aim.*⟩ uiuis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt, etiam animalia, ac . . . cremabantur: VI 19, 4; agri culturae non student, maiorque pars eorum uictus in lacte, caseo ⟨et caseo et β⟩, carne ⟨carneque *Aim.*⟩ consistit: VI 22, 1; qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur: VI 23, 8; qui quacumque ⟨*c*⟩ de causa ad eos uenerunt, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent, sanctos ⟨que *add.* β; *Schn.*⟩ habent, hisque omnium domus patent uictusque communicatur: VI 23, 9; neque quisquam est . . . , qui se aut adisse ad initium eius ⟨*c*⟩ siluae dicat, . . . aut quo ex loco oriatur acceperit; multaque in ea genera ferarum nasci constat, quae: VI 25, 4. 5; (hostes terga uerterunt ⟨uertunt *af; pr. edd.*; *Np.*, *Dt.*⟩; fugientibus ⟨que *add. a*⟩ equites occurrunt: VII 88, 3;) omnibus his resistitur omnibusque oratio consulis, Scipionis, Catonis opponitur: 1, 4, 1; consules, quod ante id tempus accidit numquam, ex urbe proficiscuntur, lictoresque ⟨que *om. f*⟩ habent in urbe et ⟨*P. Man.*; ex *z*⟩ Capitolio priuati ⟨*Steph.*; priuatim *z*⟩ contra omnia uetustatis exempla ⟨*u. CC*⟩: 1, 6, 7; Capuae primum sese ⟨*c*⟩ confirmant et colligunt dilectumque colonorum . . . habere instituunt; gladiatoresque, quos ibi Caesar in ludo habebat, ad forum productos ⟨*c*⟩ Lentulus *spe* ⟨*Np.*; *om. codd.*⟩ libertatis confirmat atque . . . attribuit et . . . iussit: 1, 14, 4; ab his primo Marsi dissentire incipiunt eamque oppidi partem, quae munitissima uideretur, occupant, tantaque inter eos dissensio exsistit, ut manum conserere atque armis dimicare conentur: 1, 20, 3. 4; quibus coactis celeriter Petreius per Vettones ad Afranium peruenit, constituuntque communi consilio bellum ad Ilerdam . . . gerere: 1, 38, 4; interim alii suos in castra inuitandi causa adducunt, alii ab suis abducuntur ⟨adduc. *ahl*⟩, adeo ut una castra iam facta ex binis uiderentur; compluresque ⟨que *om. O*⟩ tribuni militum *et* centuriones ad Caesarem ueniunt seque ei commendant: 1, 74, 4; tali dum pugnatur modo, lente atque paulatim proceditur crebroque, ut sint auxilio suis, subsistunt: 1, 80, 1; pugnatur acriter ad nouissimum agmen, adeo ut paene terga conuertant, compluresque milites, etiam non nulli centuriones, interficiuntur: 1, 80, 5; producitur tum ⟨*c*⟩ res, aciesque ad solis occasum continentur: 1, 83, 3; duae primum trabes in solo . . . distantes inter se pedes IIII conlocantur, inque iis ⟨*c*⟩ columellae pedum in altitudinem V defiguntur: 2, 10, 2; qua noua re oblata omnis administratio belli consistit, militesque auersi a proelio ad studium audiendi et cognoscendi feruntur: 2, 12, 1 (*Np.* 2); sed hoc *in itinere est fons, quo mare succedit longius, lateque is locus restagnat ⟨succedit, longe ut lateque is l. restagnet *Paul*⟩: 2, 24, 4; huc equitatum mittit, ut diriperet atque haberet loco praedae; eodemque tempore his rebus subsidio DC equites Numidae ex oppido peditesque CCCC mittuntur a Varo: 2, 25, 3; ipse celeriter ab opere deductis legionibus aciem instruit. equitesque ⟨que *del. Ciacc.*⟩ committunt proelium et prius quam plane legiones explicari et consistere possent, tota auxilia regis . . . in fugam coiciunt: 2, 26, 3. 4; hac ⟨ac *afl*⟩ fugientium multitudine ac turba portae castrorum occupantur atque iter impeditur, pluresque in eo loco sine uulnere quam in proelio aut fuga intereunt: 2, 35, 3; diuersa sibi ambo consilia capiunt: Caesar, ut . . . coniun-

geret, Pompeius, ut . . . se opponeret, [et] si . . . adoriri posset. eodemque die uterque eorum ex castris statiuis . . . exercitum educunt: 3, 30, 2. 3.

β) inf.: frumentum Sequanos, Leucos, Lingones subministrare; iamque esse in agris frumenta matura: I 40, 11; (id . . . fieri licere . . ., seque . . . existimare: I 42, 1 *u. p. 1401* ηη);) circumfundi noctu equitatum Caesaris atque omnia loca atque itinera obsidere; nocturnaque ⟨que *om.* O[1]⟩ proelia esse uitanda: 1, 67, 3.

b) impf.: omnium rerum . . . summa erat in eo oppido facultas ⟨c⟩, idque ⟨idemque *Paul*⟩ natura loci sic muniebatur, ut: I 38, 3. 4; crebri ad eum rumores adferebantur, litterisque item Labieni certior fiebat: II 1, 1; simul eorum, qui cum impedimentis ueniebant, clamor fremitusque oriebatur, aliique aliam in partem perterriti ferebantur: II 24, 3; ripa autem erat acutis sudibus praefixisque ⟨que *om. BM; edd. plur.*⟩ munita,. eiusdemque generis sub aqua defixae ⟨c⟩ sudes flumine tegebantur: V 18, 3; haec loca uicinitatibus erant nota, magnamque res diligentiam requirebat: VI 34, 3; haec in omnibus Eburonum partibus gerebantur, diesque adpetebat septimus, quem ad diem Caesar ad impedimenta legionemque reuerti constituerat: VI 35, 1; id silentio noctis conati non magna iactura suorum sese ⟨c⟩ effecturos sperabant ⟨putabant β⟩, propterea quod . . . tardabat. iamque hoc ⟨c⟩ facere noctu apparabant, cum: VII 26, 2. 3; 59, 1 *u. p. 1381* c) *extr.;* coactis equitum milibus VIII ⟨c⟩ et peditum circiter CCL ⟨c⟩ haec in Haeduorum finibus recensebantur numerusque inibatur; praefecti constituebantur: VII 76, 3; probat rem senatus de mittendis legatis; sed qui mitterentur non reperiebantur, maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat: 1, 33, 1; hoc idem fere atque eadem de causa Pompeiani exercitus duces faciebant, crebroque inter se equestribus proeliis contendebant: 1, 40, 2; neutrum horum (fluminum) transiri poterat, necessarioque omnes his angustiis continebantur: 1, 48, 3; atque hi . . . recentem eorum ⟨c⟩ pollicitationem animis continebant, pastoresque Domitii ⟨*Db.;* indomiti *x*⟩ spe libertatis excitati sub oculis domini ⟨c⟩ suam probare operam studebant: 1, 57, 4; erat enim iter a proposito diuersum, contrariamque in ⟨c⟩ partem iri uidebatur: 1, 69, 1; duces uero eorum consilium suum laudibus ferebant, quod se ⟨c⟩ castris tenuissent; multumque eorum opinionem adiuuabat quod sine iumentis impedimentisque † ad iter ⟨sine impedimentis ab Ilerda *Paul*⟩ profectos uidebant: 1, 69, 2; erat occasio bene gerendae rei. neque . . . Caesarem fugiebat . . . perterritum exercitum sustinere non posse praesertim circumdatum undique equitatu ⟨c⟩, cum in loco aequo atque aperto confligeretur; idque ex ⟨c⟩ omnibus partibus ab eo flagitabatur: 1, 71, 1; erant plena laetitia et gratulatione omnia **et* eorum, qui tanta pericula uitasse et eorum, qui sine uulnere tantas res confecisse uidebantur, magnumque fructum suae pristinae lenitatis omnium iudicio Caesar ferebat, consiliumque eius a cunctis probabatur: 1, 74, 7; 79, 1 *u. p. 1380;* crebrae etiam ⟨c⟩ per Albicos eruptiones fiebant ex oppido, ignesque aggeri et turribus inferebantur: 2, 2, 6; (Massilienses) hoc animo decertabant, ut nullum aliud tempus ad conandum habituri uiderentur et . . . existimarent . . . . diductisque ⟨ded. *Ofh*⟩ nostris paulatim nauibus et artificio gubernatorum *et* mobilitati nauium locus dabatur, et . . . succurrebant: 2, 6, 1. 2; sed praeoccupatus animus Attianorum militum timore ⟨c⟩ et ⟨ac O⟩ fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat, omnesque se iam ⟨iam se *Ohl*⟩ ab equitatu circumueniri arbitrabantur: 2, 34, 6; nuntiabantur haec eadem Curioni, sed aliquamdiu fides fieri non poterat: tantam habebat suarum rerum fiduciam. iamque Caesaris in Hispania res secundae in Africam nuntiis ac ⟨et *a; Np., Dt.*⟩ litteris perferebantur: 2, 37, 1. 2; erat res in magna difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum premebantur: 3, 15, 3; inter bina castra Pompei atque ⟨et *f*⟩ Caesaris unum flumen [tantum] intererat Apsus ⟨c⟩, crebraque inter se conloquia milites habebant, neque ullum interim telum per pactiones loquentium traiciebatur: 3, 19, 1; ac non nullae eius rei praetermissae occasiones Caesari uidebantur, quod certe saepe flauerant uenti, quibus necessario committendum existimabat. quantoque eius amplius processerat temporis, tanto erant alacriores ad custodias qui classibus praeerant maioremque fiduciam prohibendi habebant, et crebris Pompei litteris castigabantur, . . . reliquos eius exercitus impedirent; duriusque ⟨cupidiusque *Kran.*⟩ cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨*CC*⟩ uentis exspectabant ⟨exspectabat *Dt.;* non spectabat *Np.*⟩: 3, 25, 1—3; neque minus ab eam causam ciuibus Romanis eius prouinciae, sed in singulos conuentus singulasque ciuitates certae pecuniae imperabantur, mutuasque illas ex senatus consulto ⟨*Aldus;* mutuasque ex illo se consulto *x*⟩ exigi dictita-

bant ⟨-bat *Paul*⟩: 3, 32, 6; castellis enim XXIIII effectis XV milia passuum *in circuitu amplexus hoc spatio pabulabatur; multaque erant intra eum locum manu ⟨c⟩ sata ⟨c⟩, quibus interim iumenta pasceret: 3, 44, 3; Pompeius ... sagittarios funditoresque mittebat, quorum magnum habebat numerum, multique ex nostris uulnerabantur, magnusque incesserat timor sagittarum, atque omnes fere milites ... tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 6. 7; magna ui uterque nitebatur: Caesar, ut ... Pompeium contineret, Pompeius, ut ... occuparet; crebraque ob eam causam proelia fiebant: 3, 45, 1; panes ... uulgo in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent. iamque frumenta maturescere incipiebant, atque ipsa spes inopiam sustentabat, quod celeriter se habituros copiam confidebant; crebraeque uoces militum in uigiliis conloquiisque ⟨uigiliis custodiisque *Cornelissen; circulis conloquiisque Paul*⟩ audiebantur, prius se cortice ex arboribus uicturos, quam ... dimissuros: 3, 48, 2; 49, 1. 2; erat eo loco fossa pedum ⟨c⟩ XV et uallum contra hostem in altitudinem pedum X, tantundemque eius ualli agger in latitudinem ⟨c⟩ patebat: 3, 63, 1; simul nauibus circumuecti milites in exteriorem ⟨c⟩ uallum tela iaciebant, fossaeque ⟨fossasque *Paul*⟩ aggere complebantur ⟨-plebant *Paul*⟩, et legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque terrebant, magnaque multitudo sagittariorum ab utraque parte circumfundebatur: 3, 63, 6; ac plerique ex his ... se in fossas praecipitabant ⟨*P. Manut.; praecipitant* z⟩, primisque oppressis reliqui per horum corpora salutem sibi atque exitum pariebant: 3, 69, 3; sinistro cornu milites ... eodem quo uenerant receptu ⟨c⟩ sibi consulebant, omniaque erant tumultus, timoris, fugae plena ⟨c⟩: 3, 69, 4; ibi casu rex erat Ptolomaeus ... magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam ... per suos propinquos atque amicos regno expulerat; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris distabant: 3, 103, 2; hoc sedato tumultu crebrae ... ex concursu multitudinis concitationes fiebant, compluresque milites huius urbis ⟨*CC*⟩ omnibus partibus interficiebantur: 3, 106, 5.

c) perf.; α) ind.: hac oratione habita mirum in modum conuersae sunt omnium mentes, summaque alacritas et cupiditas belli gerendi iniecta ⟨*RMenge; innata X; edd.*⟩ est, princepsque decima legio per tribunos militum ei gratias egit ... seque esse ... paratissimam confirmauit: I 41, 1. 2; 52, 3 *u. p. 1382;* celeriter ... ignibus significatione facta ex proximis castellis eo concursum est, pugnatumque ab hostibus ita acriter est, ut a uiris fortibus ... pugnari debuit: II 33, 3. 4; ipse ... in Italiam profectus est. ob easque res ex litteris Caesaris dierum quindecim supplicatio decreta est: II 35, 3. 4; sic uno tempore et de nauali pugna Sabinus et de Sabini uictoria Caesar est ⟨*om.* α⟩ certior factus, ciuitatesque omnes se statim Titurio dediderunt: III 19, 5; interea suos remigrare in agros iusserunt, principesque undique conuenire ⟨conuenere β⟩ et se ciuitatesque suas Caesari commendare coeperunt ⟨commendarunt β⟩: IV 27, 7; hostes abiectis armis terga uerterunt, magnusque eorum numerus est occisus: IV 37, 4; neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione ... posita tollere auderet, grauissimumque ei rei supplicium ⟨grauissimumque ibi suppl. horum delictorum β⟩ cum cruciatu constitutum est: VI 17, 5; abiectis ⟨o⟩ armis ultimas oppidi partes ⟨*CC*⟩ ... petiuerunt, parsque ibi ... a militibus, pars ... ab equitibus est interfecta: VII 28, 2. 3; 47, 1 *u. p. 1385;* cum iam meridies ⟨c⟩ adpropinquare uideretur, ad ea castra ... contendit; eodemque tempore equitatus ad campestres munitiones accedere et reliquae copiae pro castris sese ostendere coeperunt: VII 83, 8; Caesar ut cognosceret postulatum est ⟨est *om.* a⟩, eoque utrique quod statuit contenti fuerunt: 1, 87, 3; ubi ille saepius appellatus *respexit ac restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit, umerum apertum gladio adpetit ⟨-tiit *Paul*⟩, paulumque ⟨pauluiumque *f*⟩ afuit ⟨*f*; affuit *l*; fuit *a*; abfuit *h*⟩, quin Varum interficeret; quod ille periculum sublato ad eius conatum scuto uitauit: 2, 35, 2; de quibus rebus Seruilius consul ad senatum rettulit, senatusque Coelium ab re publica remouendum censuit: 3, 21, 2; Cassius in Thessaliam cum legione peruenit. hic cum essent factiones duae, uaria uoluntate ciuitatium ⟨c⟩ utebatur: Hegesaretos, ueteris homo potentiae, Pompeianis rebus studebat, Petraeus ⟨c⟩, summae nobilitatis adulescens, suis ac suorum opibus Caesarem enixe iuuabat. eodemque tempore Domitius in Macedoniam uenit: 3, 35, 2; 36, 1; sed nostri fortiter impetum eorum tulerunt, celeriterque ad suos quisque ordines rediit ⟨*f; Dt.;* redit *ahl; Np., Db.*⟩ atque ultro uniuersi in hostes impetum fecerunt: 3, 37, 6; sed in castello nemo fuit omnino militum, quin uulneraretur, quattuorque ex una cohorte centuriones oculos amiserunt. et cum laboris sui periculique testimonium adferre uellent, milia sagittarum cir-

citer XXX in castellum coniecta Caesari numerauerunt ⟨*Ciacc.*; renum. *NO*[1]*bfhl*; remun. *a*; renuntiau. *Db.*, *Dt.*⟩, scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*c*⟩: 3, 53, 3. 4; proruti⟨s ⟨*c*⟩ munitionibus defendente nullo transcenderunt, omnisque noster equitatus eas cohortes est secutus: 3, 68, 3; sed horum omnium pars magna in fossis munitionibusque ⟨munitionis *Ciacc.*⟩ et fluminis ripis oppressa suorum in terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨interit *ahl*⟩; signaque sunt militaria amissa XXXII: 3, 71, 2; persuasi equitibus nostris, idque mihi ⟨idque inibi *a*⟩ facturos confirmauerunt, ut ... adgrederentur: 3, 86, 3; haec tum ⟨*Madu.*; cum *x*; *edd.*⟩ facta sunt in consilio magnaque ⟨*Madu.*; magna *x*; *edd.*⟩ spe et laetitia omnium discessum est: 3, 87, 7; eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu ... uniuersi procucurrerunt ⟨procurrerunt *Obl*⟩ omnisque multitudo sagittariorum se profudit: 3, 93, 3; noster equitatus ... loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt: 3, 93, 3; qui in uallo constiterant ... confecti uulneribus locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes ... confugerunt: 3, 95, 4; multi praeterea in finitimas ciuitates refugerunt, signaque militaria ex proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIIII: 3, 99, 3. 4; Cassius ... naues ... immisit atque omnes naues incendit XXXV, e quibus erant XX constratae ⟨*c*⟩. tantusque eo facto timor incessit, ut ... uix oppidum defenderetur: 3, 101, 2. 3; sed oportunissime nuntiis adlatis oppidum est ⟨oppidum fuit *x*; oppidumst *Np.*⟩ defensum; Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est ⟨*om. f*⟩ Vibonem ⟨*c*⟩ adplicatisque nostris ad terram nauibus ... pari atque antea ratione ... onerarias naues ... praeparatas ad incendium immisit, et flamma ab utroque cornu comprensa ⟨*c*⟩ naues sunt ⟨*om. af*⟩ combustae quinque. cumque ignis magnitudine uenti latius serperet, milites ... ignominiam non tulerunt, sed sua sponte naues conscenderunt et a terra soluerunt impetuque facto in Cassianam classem quinqueremes ⟨*c*⟩ duas ... ceperunt: 3, 101, 4. 5. 6; hoc idem Ptolomaide accidit. Pergamique ⟨que *om. recc.*; *Np.*, *Dt.*⟩ in occultis ac reconditis ⟨*c*⟩ templi ⟨*c*⟩ ... tympana sonuerunt. item ... ostendebatur: 3, 105, 3. 4; Achillas ... occupabat Alexandriam ...; sed Caesar dispositis per uias cohortibus impetum eius sustinuit. eodemque ⟨que *om. f*⟩ tempore pugnatum est ad portum, ac longe maximam ea res attulit dimicationem: 3, 111, 1. 2; reliquis oppidi partibus sic est pugnatum, ut aequo proelio discederetur et neutri pellerentur, — id efficiebant angustiae loci — paucisque utrimque interfectis Caesar loca maxime necessaria complexus noctu praemuniit ⟨praemuniti *a*; muniti *f*; praemunit *hl*⟩: 3, 112, 7.

β) inf.: missas legationes ab non nullis ciuitatibus ad Germanos inuitatosque eos, uti ab Rheno discederent, omniaque, quae ⟨*Ald.*; omnia quaeque *X*; que *del.* *Whitte*⟩ postulassent, ab ⟨*c*⟩ se fore parata: IV 6, 3.

d) ppf.: atque his ⟨*c*⟩ paucis diebus Aulerci Eburouices Lexouiique ... portas clauserunt seque ⟨seseque β⟩ cum Viridouice coniunxerunt ⟨clauserant ... coniunxerant *Pluyg.*⟩; magnaque praeterea multitudo undique ex Gallia perditorum hominum latronumque conuenerat et ⟨*Paul*; *om. X*; *edd.*⟩ quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat: III 17, 3. 4; (VII 83, 2 *u.* f) β) αα);) hic dimissus a Caesare in Africam uenerat; legionesque eas transduxerat Curio, quas: 2, 28, 1; 3, 66, 4 *u.* f) ε).

e) fut.: se cum sola decima legione iturum, de qua non dubitaret, sibique eam praetoriam cohortem futuram: I 40, 15.

f) tempp. diuersa; α) praes. et perf.; αα): (V 28, 2 *u. p. 1409* **B.**;) hac re cognita omnes ... quae conuenerant copiae discedunt; pauloque habuit post id factum Caesar quietiorem Galliam ⟨*o*⟩: V 58, 7; adpetit, paulumque afuit: 2, 35, 2 *u.* e) α); pars ... interit, signaque sunt .. amissa: 3, 71, 2 *ib.*; in hac sunt insula domicilia Aegyptiorum et uicus oppidi magnitudine; quaeque ibi ⟨*coni. Db.*; quae qui ubique *a*; quaeque ubique *fhl*; quaeque *O*[1]; quaeque ibi cumque *Np.*; *Db.*, *Dt.*⟩ naues imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt: 3, 112, 3.

ββ): tantum apud homines barbaros ualuit esse aliquos repertos principes inferendi belli tantamque omnibus ⟨*c*⟩ uoluntatum ⟨*c*⟩ commutationem attulit, ut praeter Haeduos et Remos ... nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis. idque adeo haud scio mirandumne sit: V 54, 4. 5; (tulerunt celeriterque ... quisque .. redit: 3, 37, 6 *u.* e) α); 3, 112, 7 *ib.*)

γγ): (amicitiam populi Romani sibi ornamento et praesidio, non detrimento esse oportere, atque ⟨*RMenge*; idque *X*; *edd.*; ideo-

que *Zucker;* itaque *Paul*⟩ se hac ⟨ea *BM; edd.*⟩ spe petisse ⟨se eam petisse *Zucker*⟩: I 44, 5; reliquos omnes Belgas in armis esse, Germanosque, qui cis Rhenum ⟨*c*⟩ incolant ⟨*c*⟩, sese cum his coniunxisse; tantumque esse eorum omnium furorem, ut: II 3, 4. 5.

δδ): Germanos . . . sese . . . coniunxisse, tantumque esse . . . furorem: II 3, 4. 5 *u.* γγ); neque id, quod fecerit ⟨*c*⟩ de oppugnatione castrorum, aut iudicio aut uoluntate sua (se) fecisse, sed coactu ciuitatis; suaque esse eius modi imperia, ut: V 27, 3.

β) **impf. et ppf.; αα)**: erat a septentrionibus collis, quem propter magnitudinem circuitus opere circumplecti non potuerant ⟨poterant β⟩ nostri, necessarioque ⟨que β; *Schn.; om. rell.*⟩ paene iniquo loco et leniter ⟨*c*⟩ decliui castra fecerant ⟨β; *Schn.;* fecerunt α; *rell. edd.*⟩: VII 83, 2; (2, 6, 3. 4 *u.* δ) αα);) 3, 44, (3 *et*) 6. 7 *u.* b).

ββ): contra uoluntatem suam ⟨suas *z*⟩ naues soluerant ⟨*Vasc.;* soluerent *af;* soluerunt *Nhl; edd.*⟩. iamque de Caesaris aduentu fama ad ciuitates perferebatur: 3, 102, 7. 8; (V 18, 3 *u.* b).)

γ) **praes. et impf.; αα)**: equites ex statione nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire. eodemque tempore uis magna pulueris cernebatur, et uestigio temporis primum agmen erat in conspectu: 2, 26, 2; ille . . . milites . . . sequi sese iubet et praecurrit ante omnes. adeoque ⟨que *om. b; Np.*⟩ erat impedita uallis, ut: 2, 34, 5; hoc casu aquila conseruatur omnibus primae cohortis centurionibus interfectis praeter principem priorem. iamque Pompeiani magna caede nostrorum castris Marcellini adpropinquabant . . . et M. Antonius . . . cernebatur: 3, 64, 4; 65, 1; (69, 3 *u.* b);) auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis pristina omnium confirmatur opinio et spes uictoriae augetur, adeo ut . . . uideretur, et si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio et consulares praetoriosque seruorum habere numero dicerent. iamque inter se palam de praemiis ac de ⟨*c*⟩ sacerdotiis contendebant in annosque consulatum definiebant: 3, 82, 2. 3. 4.

ββ): praeterea Ephesi a fano Dianae depositas antiquitus pecunias Scipio tolli iubebat. certaque eius rei die constituta ⟨*Vrsinus;* ceteraque eius diei constituta *z*⟩ cum in fanum uentum esset adhibitis compluribus ordinis senatorii, quos aduocauerat Scipio, litterae ei redduntur a Pompeio: 3, 33, 1.

δ) **impf. et perf.; αα)**: simul in spem ueniebant eius adfirmatione de reliquis adiungendis ciuitatibus; primumque eo tempore Galli castra munire instituerunt ⟨*u. CC*⟩, et sic sunt animo consternati: VII 30, 3. 4; (83, 2 *u.* β) αα);) simul . . . magna uis . . . telorum multa nostris . . . imprudentibus atque impeditis uulnera inferebant. conspicataeque naues triremes duae nauem D. Bruti . . . duabus ex partibus sese in eam incitauerunt ⟨*ego;* -rant *z; edd.*⟩: 2, 6, 3. 4; simul [ac] Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque terror incidit eius exercitui ⟨*c*⟩, . . . ut . . . relinquerent: 3, 13, 2; (3, 35, 2; 36, 1 *u.* c) α);) relinquebatur, ut . . . occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret Caesarisque copias quam maxime posset distineret; idque accidit: 3, 44, 2; ad duo milia . . . ex Pompeianis cecidisse reperiebamus . . ., signaque sunt militaria sex relata: 3, 53, 2; interim Pompeius hac satis longa interiecta mora et re nuntiata V ⟨*c*⟩ legiones ⟨*c*⟩ ab opere deductas ⟨*c*⟩ subsidio suis duxit, eodemque tempore equitatus eius nostris equitibus adpropinquabat et acies instructa a nostris, qui castra occupauerant, cernebatur, omniaque sunt subito mutata: 3, 69, 1; alii domos bonaque eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magnaque inter eos in consilio fuit controuersia: 3, 82, 4. 5; item constabat . . . repetitis atque *numeratis diebus, quo die proelium secundum Caesar fecisset, simulacrum Victoriae . . . ad ualuas se templi limenque conuertisse. eodemque die Antiochiae in Syria bis tantus exercitus clamor et signorum sonus exauditus est, ut . . . ciuitas discurreret: 3, 105, 2. 3. 4; 111, 1. 2 *u.* c) α).

ββ): eadem nocte accidit, ut esset luna plena, qui dies maritimos aestus maximos in Oceano efficere consueuit, nostrisque id erat incognitum: IV 29, 1; paulo ante tertiam uigiliam est animaduersum fumare aggerem . . ., eodemque tempore toto muro clamore sublato duabus portis ab utroque latere turrium eruptio fiebat: VII 24, 2. 3; fuit haec oratio non ingrata Gallis, et ⟨*om.* β⟩ maxime, quod ipse animo non defecerat . . . neque *se* in occultum abdiderat et conspectum multitudinis fugerat; plusque animo prouidere et praesentire existimabatur, quod . . . censuerat: VII 30, 1. 2; neque uero ⟨*c*⟩ tam remisso ac languido animo quisquam omnium fuit, qui ea nocte conquieuerit. tanta ⟨que *add. Paul*⟩ erat summae ⟨*c*⟩ rerum exspectatio, ut: 1, 21, 5. 6; reliquos

atque ipsum Octauium in naues confugere coegerunt. [hic fuit oppugnationis exitus.] iamque hiems adpropinquabat et tantis detrimentis acceptis ⟨c⟩ Octauius . . . Dyrrachium sese ad Pompeium recepit ⟨c⟩: 3, 9, 7. 8; exercitum in aciem . . . produxit, . . . ut paene castris Pompei legiones subiceret ⟨c⟩; tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti: 3, 56, 1; magnam tamen haec res illis offensionem et contemptionem ad omnes attulit. idque ita esse cum ex aliorum obiectationibus tum etiam ex domestico iudicio atque animi conscientia intellegebant: 3, 60, 2; 69, 1 *u.* αα); (3, 102, 7. 8 *u.* β) ββ).

ε) pf. et ppf.: his tamen omnibus *rebus annona creuit; quae fere res non solum inopia praesenti ⟨c⟩, sed etiam futuri temporis timore ingrauescere consueuit. iamque ad denarios ⟨c⟩ L in singulos modios annona peruenerat et militum uires inopia frumenti deminuerat atque incommoda in dies augebantur: 1, 52, 1. 2; post . . . Caesar ⟨c⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit ⟨-tulerat *Paul*⟩, paucisque intermissis diebus eadem ⟨c⟩ Pompeius occupauerat et . . . maiorem adiecerat munitionem: 3, 66, 4; (III 17, 3. 4 *u.* d).

ζ) praes. et fut.: itaque esse ciuitatem in sua potestate ⟨ciuit. in sua pot. esse β⟩, seseque ⟨seque *A?*β⟩, si Caesar permitteret, ad eum in castra uenturum, suas ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3, 7; ¶ ipsi uero nihil ⟨non β⟩ nocitum iri, inque eam ⟨in quam β⟩ rem se suam fidem interponere: V 36, 2.

(**η) perf. et futur.:** IV 6, 3 *u.* e) β).)

g) fragment.: hoc confecto negotio a Sasonis ⟨c⟩ ad Curici ⟨c⟩ portum stationes litoraque omnia longe lateque classibus occupauit custodiisque diligentius dispositis ipse ⟨custodiis dilig. dispositis. ipse *Paul*⟩ grauissima hieme in nauibus excubans . . .: 3, 8, 4; corpusque suaui telino ungimus: *Iulius Caesar (an Caesar Strabo?) ap. Isidor. Orig.* IV 12, 7.

[Falso: sub muro quae ⟨muroque β⟩ pars collis ad orientem solem ⟨c⟩ spectabat, hunc omnem locum copiae Gallorum compleuerant: VII 69, 5; cum . . . signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa et familia Neapoli uisa, quae proditionem oppidi appararet ⟨*sic Dt.;* uisaque proditione oppidi apparere ϰ⟩: 3, 21, 5; mole ⟨c⟩ tenui ⟨c⟩ naturali ⟨c⟩ obiecta, quae ⟨obiectamque ϰ⟩ paene insulam oppidum effecerat: 3, 40, 4; cohortes . . . submittit ex castris, quae ⟨*Held.;* submittit; ex castrisque ϰ⟩ fugientes conspicatae neque . . . potuerunt neque . . . tulerunt: 3, 64, 1; — his militibus Q. ⟨que β⟩ Titurium Sabinum et L. Aurunculeium Cottam legatos praeesse ⟨c⟩ iussit: V 24, 5; itaque eo Q. ⟨*Nfl;* eoque *Oah*⟩ Calenum misit: 3, 55, 1; — cum . . . illi castra defenderent fortissime ⟨que *add.* ϰ⟩ T. Pulione ⟨c⟩ . . . propugnante: 3, 67, 5; regem ut in sua potestate haberet Caesar *effecit magnam ⟨*Vasc.;* magnamque ϰ⟩ regium nomen apud suos auctoritatem habere existimans: 3, 109, 6; — sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum uidit atque . . . animum aduertit, aliis quoque ⟨*Np.;* aliisque *af;* aliisque quam maxime *hl*⟩ diffisus acie excessit: 3, 94, 5.]

Coniunguntur coniunctionibus copulatiuis terna uel plura membra. 1. non additur membrum negatiuum; A. terna membra; a) duo priora carent particula copulatiua, tertium adiungitur particula; α) ac; αα) nomina: (Neruios, Aduatucos, ⟨ac *add.* α; *om.* β; *Dt., Hold.*⟩ Menapios: VI 2, 3.)

ββ) uerba (enuntiata): uineas agere, cratibus atque aggere paludem explere atque iter munire conabatur: VII 58, 1; ciuitatem eius immunem esse iusserat, iura legesque reddiderat atque ⟨quae α⟩ ipsi Morinos attribuerat: VII 76, 1; ¶ ut paene omnes . . . signa relinquerent, complures arma proicerent ac fugae simile iter uideretur: 3, 13, 2; hoc idem reliqui iurant legati, (hos) tribuni militum centurionesque sequuntur, atque idem omnis exercitus iurat: 3, 13, 4; ¶ (uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis deponerent, atque omnes . . . unum in locum conuenirent: IV 19, 2; — desiluerunt, subfossis ⟨que *add.* β⟩ equis . . . reliquos in fugam coniecerunt atque ita perterritos egerunt, ut: IV 12, 2.)

β) et; αα) nomina: (Tolosa ⟨carcasone *add.* β⟩ et Narbone: III 20, 2; Delphos, Thebas, ⟨et *add.* ϰ; *Db.*⟩ Orchomenum: 3, 55, 3; praemiserat . . . auxilia peditum V ⟨c⟩ milia ⟨c⟩, equitum III milia, *quae* ⟨*om. Np., Dt.*⟩ omnibus superioribus bellis habuerat, et parem ex Gallia numerum: 1, 39, 2; frigore ⟨luto, frigore β⟩ et adsiduis imbribus: VII 24, 1.)

ββ) uerba (enuntiata): (quantum usum haberet . . . potiri oppido . . . opulento, simul reliquis ciuitatibus . . . inferre ⟨-ri?⟩ terrorem et id fieri celeriter: 3, 80, 5; Ariouistum . . . superbe et crudeliter imperare, obsides nobilissimi cuiusque liberos poscere et in eos omnia exempla cruciatusque edere: I 31, 12;) (Haedui manus tendere et ⟨*om.* α; *edd.*⟩ deditionem significare et proiectis armis mortem deprecari incipiunt ⟨*u. CC*⟩: VII 40, 6;) dat suis signum

Saburra, aciem constituit et circumire ordines atque hortari incipit ⟨*u. CC*⟩: 2, 41, 2; ¶ (Caesar Fabium . . . remittit in hiberna, ipse . . . circum Samarobriuam . . . hiemare constituit et ⟨*om.* β⟩, quod . . . exstiterant, . . . ad exercitum manere decreuit: V 53, 3; clamore . . . significant; hunc ⟨*c*⟩ alii deinceps excipiunt et proximis tradunt: VII 3, 2; *cf.* V 52, 5.)

γ) que; αα) nomina: in Nantuates, Veragros Sedunosque: III 1, 1; in Venellos, Coriosolitas Lexouiosque: III 11, 4; praeter Senones, ⟨et *add.* β⟩ Carnutes Treuerosque: VI 3, 4; (in Carnutes, Andes, Turones quaeque ciuitates ⟨*sic AQhl;* turonesque, quae ciuitates *BMa; Schn., Np., Dt*[1].⟩ propinquae . . . erant: II 35, 3; in Aulercis Lexouiisque, reliquis item in ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ ciuitatibus ⟨in Aul., Lexouiis reliquisque item ciuit. *R. Menge*⟩: III 29, 3;) — Domitius, Scipio Spintherque ⟨*Ald.;* spinther, q. *x*⟩ Lentulus: 3, 83, 1; — Celtiberiae, Cantabris barbarisque omnibus: 1, 38, 3; — Dyrrachii ⟨*c*⟩, Apolloniae ⟨*c*⟩ omnibusque oppidis maritimis: 3, 5, 2; — quaestori, legatis praefectisque: IV 22, 3; a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui: I 39, 2; legati, centuriones tribunique militum: 1, 71, 2; (expeditos autem ex euocatis *cum ⟨*om. x; edd.*⟩ sagittariis funditoribusque: 1, 27, 5;) (cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes: 3, 88, 5;) pueri, senes mulieresque: I 29, 1; liberos, uxores suaque omnia: IV 19, 2; — fundis, sagittis reliquisque telis: 1, 26, 1; pilorum, tragularum reliquorumque telorum: 1, 57, 2; aggerem, uineas turresque: 2, 1, 1; turres ad altitudinem ⟨*c*⟩ ualli, falces testudinesque: V 42, 5; institutas turres, testudines munitionesque hostium: V 52, 2; funibus, ancoris reliquisque armamentis amissis: IV 29, 3; — agros, aedificia uicosque: IV 4, 2; — rapinis, pabulationibus populationibusque ⟨*u. CC*⟩: I 15, 4; propter latitudinem, rapiditatem altitudinemque fluminis: IV 17, 2; in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*Aldus;* patientia, qua *X; u. CC*⟩: VI 24, 4; unius arrogantiae, superbiae dominatuque: *ap. Gell.* IV 16, 8; ¶ (omnes senatores senatorumque liberos, tribunos militum equitesque Rom.: 1, 23, 1; *cf.* 2, 18, 1.)

ββ) uerba (enuntiata): ipsi . . . copias cogere, praesidia custodiasque . . . disponere equitatumque . . . ostentare coeperunt: VII 55, 9; *similiter* VII 81, 2; VI 21, 4; (V 6, 4; 1, 12, 1;) uineis . . . actis, aggere iacto turribusque constitutis: II 12, 5; *similiter* IV 38, 3 *in* β; Germani . . . hostes loco depellunt, fugientes ⟨*c*⟩ . . . persequuntur compluresque interficiunt: VII 67, 5; *sim.* II 10, 3 β; 3, 29, 2—4; (1, 45, 1;) *impf.* VII 59, 1; *perf.* II 11, 6 β; V 3, 3; (3, 60, 1;) *coniunctiui* 3, 6, 1; (ut) I 31, 14; (1, 52, 3;) (cum) III 25, 1; (duobus . . milibus hominum armatis, quos partim ⟨*Ciacc.;* partim quos *x; edd.*⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos⟨que *add. x; edd.; del. Madu.*⟩ ex suis quisque . . . idoneos existimabat: 3, 103, 1.)

(b) duo priora membra particula copulatiua coniunguntur, tertium adiungitur sine coniunctione; α) atque: huc legionem postea transicit ⟨*c*⟩ atque . . . pontem instituit, ⟨*a; edd.;* institutum *fhl; Paul*⟩ biduo perficit: 1, 54, 4; 1, 21, 2; *cf.* 1, 36, 1.

β) et; αα) nom.: HS CLXXX et argenti pondo XX milia, tritici *modium CXX milia: 2, 18, 4.

ββ) uerba: ibi praesidium ponit et . . . Titurium . . . relinquit ⟨*c*⟩; castra . . . muniri ⟨*c*⟩ iubet: II 5, 6; VI 13, 5; *perf.* I 28, 3; *impf.* VII 47, 5. 6; si obsides . . . dentur . . . et si Haeduis . . ., item si Allobrogibus satis faciant: I 14, 6; (IV 20, 2 *in* α;) *infin.* 1, 46, 1.

γ) que; αα) nom.: hominum est infinita multitudo creberrimaque aedificia fere Gallicis consimilia, pecorum ⟨*c*⟩ magnus ⟨*c*⟩ numerus ⟨*o*⟩: V 12, 3; III 29, 3 *u.* **a) γ) αα).**

ββ) uerba: Roscius . . . Capuam peruenit ibique . . . inuenit; postulata Caesaris renuntiat: 1, 10, 1; *sim.* 1, 61, 4; V 20, 1—3; VI 4, 2; 2, 14, 1; *perf.* V 43, 6; VII 36, 1; 3, 24, 3; 3, 105, 3. 4; I 50, 1 *in* α; *impf.* VII 76, 3; cuius imperatoris ductu . . . gesserint plurimaque proelia secunda fecerint, omnem Galliam . . . pacauerint: 1, 7, 6; (IV 21, 8 *in* β;) (ut) V 33, 6 ⟨que *om. AQ; Np.*⟩; 1, 65, 4; esse ⟨*o*⟩ ciuitatem in sua potestate, seseque . . . in castra uenturum, suas . . . fortunas . . . permissurum: V 3, 7.)

c) omnia membra particulis coniuncta sunt; aa) eadem particula bis posita; α) atque: singulas binis nauibus obiciebant atque iniecta manu ferrea et retenta utraque naue diuersi pugnabant atque in hostium naues transcendebant: 1, 58, 4; *cf.* 3, 63, 8 *(perf.)*

β) et; coniunguntur αα) nomina *u.* et 2. A. a) *et* b) *p. 1124—1126 (29 + 3 loc.).*

ββ) uerba (enuntiata) *u.* et 2. A. c) *p. 1126 —28 his locis:* I 7, 1; (VI 19, 3;) 1, 63, 3; — IV 8, 3; — IV 23, 1; VI 20, 2; VII 40, 6 *in* β; 3, 20, 3; — 3, 15, 8; — I 52, 5; III 13, 9 *in* β; V 16, 2; (3, 27, 2;) — IV 27, 3. 4 *in* β; (V 8, 2;) 3, 28, 6; 46, 5; 102, 4; VII 43, 3 *in* β; — IV 29, 4; (*quibus licet addere hunc locum:* paulum . . intermissa flamma et . . . turri adacta et ⟨*om.* β⟩

contingente ⟨*c*⟩ uallum: V 43, 6; — **A** et **B** (**a** et **b**): III 29, 1; — **A** (**a** et **b**) et **B**: 3, 27, 2.)

γ) que; coniunguntur αα) nomina: (ii ... milites centurionesque quique ⟨ut quisque α⟩ equitatui praeerant: I 39, 5;) gentibus cognationibusque hominum quique ⟨β; qui cum α; *u. CC*⟩ una coierunt: VI 22, 2; se cohortesque amplius XXX magnumque numerum senatorum atque equitum Rom.: 1, 17, 2; legio VIII. ... cohortesque ... XXII equitesque ... circiter CCC: 1, 18, 5; hordeum pabulumque omnibus locis herbaeque desectae: 3, 58, 5; Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3, 110, 3.

ββ) uerba (enuntiata): quibus effectis armatisque ⟨*c*⟩ diebus ⟨*c*⟩ XXX ... adductisque Massiliam: 1, 36, 5; Plancum ... in Carnutes proficisci iubet ibique hiemare, quorumque opera cognouerit ⟨*c*⟩ Tasgetium interfectum, hos .. ad se mittere: V 25, 4; *similiter* VII 45, 2 ⟨*CC*⟩; plurimum ... equitatu ualet magnasque habet copias peditum Rhenumque ... tangit: V 3, 1; *simil.* VII 3, 1; 67, 5 *in* β; 1, 54, 3; 73, 3; 2, 3, 3; 3, 13, 5; (quod) I 1, 3. 4; *perf.:* I 46, 2 ⟨*c*⟩; 50, 1 β; 51, 2; II 11, 6 ⟨*prius* que *om.* β⟩; VII 56, 3—5; 68, 1; 2, 9, 3; 3, 42, 3. 4; 76, 1; 111, 6; — I 41, 1. 2; *impf.:* 1, 74, 7; *ppf.* IV 18, 4; *diuersa tempp.:* I 42, 2. 3; 2, 13, 4; (ubi) 2, 16, 1—3; 3, 92, 1. 2; *inf.:* II 3, 4. 5; *coniunctiuus:* IV 21, 8 ⟨*posterius* que *om.* β⟩; I 46, 4; V 43, 4; 3, 75, 5; — persuadet .., itemque ... persuadet eique ... dat: I 3, 4. 5; ¶ (Aulerci ... portas clauserunt seque cum Viridouice coniunxerunt; magnaque praeterea multitudo ... conuenerat (= **A**(**a** bque) Bque): III 17, 3. 4; *sim.* IV (6, 3;) 11, 2; V 54, 4. 5; VI 23, 9 *in* β; 1, 20, 3. 4; — omnes nostras pabulationes ... obseruabat dispersosque ... adoriebatur magnoque incommodo adficiebat (= **A** Bque (**a** bque): VII 16, 3.)

bb) diuersae sunt particulae; α) atque — et; coniunguntur αα) nomina: (retinendi Silii atque Velanii ⟨et si quos intercipere potuerunt *add.* β⟩: III, 8, 2;) non iniquitatem loci atque angustias ... et ancipitem terrorem: 3, 72, 2; (cum ... signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa et familia Neapoli ⟨*sic Np.*⟩: 3, 21, 5.)

ββ) uerba (enuntiata): cognoscit atque ... audit ... et ... uidet: 3, 106, 4; *sim.* VI 29, 4 *in* β; *impf.:* II 8, 3 (quod); *perf.:* IV 37, 3; (3, 11, 1;) 2, 35, 2 (ubi); gladiatores ... confirmat atque iis ... attribuit et ... iussit: 1, 14, 4; — (hoc se labore durant adulescentes atque ... exercent, et qui ... interfecerunt ... ferunt laudem (= **A**(**a** atque **b**) et **B**): VI 28, 3; *sim.* II 24, 1. 2; IV 32, 3.)

β) et — atque; coniunguntur αα) nomina: L. Lentulo ... et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis: 3, 102, 7; uulneribus ex proeliis et labore ac magnitudine itineris: 3, 106, 2; (ex omni prouincia et Haeduis atque eorum sociis: I 15, 1.)

ββ) uerba: *considit et ... communit atque ... contrahit: V 49, 7; *perf.:* IV 4, 4. 5; V 12, 2 (qui); *ppf.:* 3, 89, 1; 1, 52, 2; *coni. ppf.:* I 36, 3 (quoniam); *inf.:* V 32, 2; — (**A** et **B**(**a** atque **b**): II 25, 1; 32, 4; III 6, 2; IV 15, 1. 2; 1, 43, 5; 2, 35, 1; 3, 98, 3.)

γ) atque — que; coniunguntur (αα) nomina: in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis partibusque ⟨*CC*⟩: VI 11, 2; (cum liberis atque uxoribus publicisque custodiis: 2, 5, 3;) uniuersi in Epiro atque Aetolia conscripti milites earumque regionum omnium, quae: 3, 61, 2.)

ββ) uerba: *praes.:* VI 29, 4 *in* α (quae); *3, 57, 5; *impf.:* 3, 69, 3; *perf.:* III 6, 4. 5; V 23, 6; 1, 48, 2; 3, 51, 8; 100, 2 (itemque); *ppf.:* 1, 31, 2 (qui); 3, 49, 4; — *inf.:* V 7, 8; 3, 12, 1; (VII 45, 2;) *part.:* VI 3, 2; — (**A** atque **B**(**a** bque): 1, 69, 4; — **A**(**a** atque **b**) Bque: III 11, 2; IV 2, 3; V 14, 2. 3; 37, 3; VII 29, 6; 37, 7; 40, 4; 1, 67, 3; 2, (35, 3;) 44, 3.)

δ) que — atque; coniunguntur αα) nomina: a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Rom. atque euocatis ⟨*u. CC*⟩: VII 65, 5; fundis librilibus sudibusque ... ac ⟨*om.* α⟩ glandibus: VII 81, 4; per tribunos mil. centurionesque atque honestissimos sui generis: 1, 20, 1; (quod (oppidum) erat maximum munitissimumque in finibus Biturigum atque agri fertilissima regione: VII 13, 3.)

ββ) uerba: *praes.:* V 51, 5; VI 23, 7; 3, 30, 7; 3, 42, 1 (qui); *perf.:* 2, 20, 4; 3, 37, 6; 3, 111, 1. 2; *fut.* (*inf.*)*:* V 56, 5; *impf. coni.* (ut): V 18, 5; 3, 92, 2; *ppf. coni.:* V 26, 3 (cum); *diuersa tempp.:* VI 19, 4; 2, 17, 3; 3, 19, 4; — (**A** Bque (**a** atque **b**): IV 12, 2 *in* β; V 21, 6; 3, 58, 4.)

ε) et — que; coniunguntur αα) nomina: ex Pictonibus et Santonis reliquisque pacatis regionibus: III 11, 5; propter multitudinem et ueterem belli gloriam paucitatemque nostrorum: III 24, 2; a Senonibus et Carnutibus aliisque compluribus Galliae ciuitatibus: V 56, 4; praeter Senones, Carnutes ⟨*sic* α; senonas et carnutas β⟩ Treuerosque: VI 3, 4; spe celeris uictoriae et hostium fuga et superiorum ⟨*sic* α; superiorumque β⟩ temporum secundis proeliis: VII 47, 3; (erant ... praeterea scutatae citerioris prouinciae et caetratae ulterioris Hi-

spaniae cohortes circiter LXXX equitumque . . . V milia: 1, 39, 1;) cum hac (familia) et praetoria cohorte caetratorum barbarisque equitibus paucis: 1, 75, 2; his rebus et feriis Latinis comitiisque omnibus perficiendis: 3, 2, 1; morte Curionis et detrimento Africani exercitus tanto militumque deditione ⟨*u. CC*⟩: 3, 10, 5; — (de causa et de copiis auxiliisque suis: 3, 16, 5.)

ββ) **uerba:** rem suscipit et a Sequanis impetrat, ut . . . patiantur, obsidesque uti . . . dent perficit ⟨*c*⟩: I 9, 4; *sim.* III 8, 3. 4; V 51, 2. 3; 2, 26, 4; *perf.:* II 8, 4; VII 33, 1. 2; 2, 22, 4; 3, 11, 4; 36, 3; 39, 2; 78, 5; 98, 2; 101, 6; *ppf.:* I 5, 4 (qui); 3, 42, 5 (quod); 3, 110, 2; *coni. impf.:* 3, 44, 2 (ut); ut nemo . . . desideraret et sibi quisque . . . grauiores imponeret labores simulque omnes arderent cupiditate: 3, 74, 2; *diuersa tempp.:* I 11, 1; V 32, 1. 2; (3, 102, 1;) *inf.:* V 33, 1; VII 48, 3; 1, 18, 4; 3, 60, 3; 93, 3; *part.:* (VII 43, 3 *Nitsche;*) 3, 73, 1; (uocatis . . . hospitibus et pecunia . . . conrogata cognito[que] Caesaris aduentu: 3, 102, 4.) — (**A** et **B**(**a** **b**que): V 37, 1; 58, 6; VII 24, 2; 45, 5 α; 60, 1; 3, 26, 2; — **A** (**a** et **b**) **B**que: IV 6, 5; V 44, 8; 1, 14, 4; 20, 5; 2, 34, 5.)

ζ) **que . . . et; coniunguntur αα) nomina:** loci natura deiectusque ⟨*c*⟩ collis et necessitas temporis: II 22, 1; filius Domitii aliique complures adulescentes et magnus numerus equitum Rom. et decurionum: 1, 23, 2; (ex longinquioribus regionibus Galliae Picenique et a freto: 1, 29, 2;) Afranius Petreiusque et eorum amici: 1, 53, 1; ueteranarum trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC: 3, 29, 2; Lisso Parthinisque et ⟨*CC*⟩ omnibus castellis: 3, 42, 4; crates derectae ⟨*c*⟩ longuriique obiecti et institutae fossae: 3, 46, 5; in fossis munitionibusque et fluminis ripis: 3, 71, 2; — L. Aurunculeius compluresque tribuni militum et primorum ordinum centuriones: V 28, 3.

ββ) **uerba:** magnitudine paulo antecedunt mutilaeque sunt cornibus et crura sine nodis . . . habent: VI 27, 1; *sim.* VII 2, 1. 2; 11, 5. 6; 2, 23, 2; 3, 80, 3; *impf.:* 1, 58, 1; 2, 18, 5; 3, 59, 3; *perf.:* II 28, 2. 3; III 28, 4; IV 34, 5; 1, 76, 5; 3, 9, 7; 41, 1; 46, 3 ⟨*c*⟩; 59, 4; 67, 6; 94, 5; *ppf.:* 3, 2, 3 (quod); *coni. ppf.:* I 31, 10 (quod); *diuersa tempp.:* IV 3, 3 (quod); 3, 9, 8; *inf.:* VII 41, 4; 1, 20, 5; 45, 1; 80, 3; *part.:* 3, 40, 2; — II 17, 4; — III 1, 4; VII 35, 5; 3, 84, 1; — (**A** (**a** **b**que) et **B**: 3, 45, 2. 3; — **A** **B**que (**a** et **b**): I 7, 4; (IV 27, 7 *in* β;) VI 44, 1; VII 30, 3. 4; 2, (6, 1. 2;) 26, 2; 27, 3; 41, 6; 3, 9, 7; 21, 5 ⟨*c*⟩; 31, 3. 4; 51, 2; (64. 65, 1;) 66, 4.)

B. quaterna membra coniunguntur; a) nomina: Eburones, Neruii, Aduatuci atque horum omnium socii et clientes ⟨clientesque β⟩: V 39, 3; — in Carnutes, Andes, Turones quaeque ⟨*c*⟩ ciuitates propinquae . . . erant: II 35, 3; impedimenta exercitus, obsides ciuitatum, litteras publicas frumentumque omne: V 47, 2; in Rutenis prouincialibus, Volcis Arecomicis, Tolosatibus circumque Narbonem: VII 7, 4; a ⟨*om.* α; *plur. edd.*⟩ castris ⟨cratis *Vrsin.; plur. edd.*⟩ longurios, musculos ⟨*c*⟩, falces reliquaque . . . profert: VII 84, 1; consules, praetores, tribuni pl. quique *pro* consulibus sint ⟨*c*⟩: 1, 5, 3; ex Thessalia, Boeotia, Achaia Epiroque: 3, 4, 2; 19, 6 *u.* **C. a**); — Commio Atrebati, Viridomaro et Eporedorigi Haeduis, Vercassiuellauno Aruerno: VII 76, 3; — omnem equitatum et leuis armaturae Numidas, funditores sagittariosque: II 10, 1; — et . . . et . . . et *u.* **et** *p. 1129 in. (4 loc.);* — Byllidenses **et* ⟨*add. Ciacc.; om. x; edd.*⟩ Amantini et reliquae finitimae ciuitates totaque Epiros: 3, 12, 4; — (Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares⟨que *add.* B^2β⟩: II 7, 1;) taeda et pice et stuppa reliquisque rebus: 3, 101, 2; — amissa Sicilia et Sardinia duabusque Hispaniis et cohortibus . . . CXXX: 3, 10, 5; cum legione una . . . et altera . . . equitibusque DCCC et nauibus longis Rhodiis X et Asiaticis paucis: 3, 106, 1; — tot castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere: 3, 47, 1; — (infamia atque indignitas rei et oppositus mons Cebenna uiarumque difficultas: VII 56, 2.)

b) uerba (enuntiata); α) terna membra non coniuncta sunt particula, quartum adiungitur coniunctione copulatiua; αα) atque: oppidum diripit (atque incendit), praedam militibus donat, exercitum Ligerim ⟨*c*⟩ traducit atque in Biturigum fines peruenit: VII 11, 9; 1, 27, 3 *u.* **β) αα**); — hostes . . . perturbauerunt, rursus resistentibus . . . desiluerunt, subfossis⟨que *add.* β⟩ equis . . . coniecerunt atque . . . egerunt: IV 12, 1. 2.

ββ) **et:** (**A** et **B** (**a**, **b**), **C**: VI 13, 5. 6; — **A** (**a**, **b**) et **B** (**a**, **b**): 2, 15, 2.)

γγ) **que:** milites Attianos conlaudat, Pupium dimittit, Auximatibus agit gratias seque . . . memorem fore pollicetur: 1, 13, 5; quod . . . quod . . . quod . . . que: 1, 71, 3; — (**A**, **B** (**a** **b**que), **C**: 2, 18, 2; VII 24, 5 (ut); **A** **B**que, **C**, **D**: II 25, 1.)

β) **binae in singulis periodis inueniuntur particulae; αα) (ac — atque:** portas obstruit, uicos plateasque inaedificat, ⟨ac *add. Ox; om.*

edd.⟩ fossas transuersas uiis praeducit atque ibi sudes . . . defigit: 1, 27, 3.)

ββ) et — et: A (a et b) et B (a, b): 3, 27, 2.

γγ) que — que: A(a, b) Bque Cque: 3, 75, 2; **A(a, b) Bque (a bque)**: 1, 74, 4; VI 23, 9 *in* α; **A (a bque) Bque, C**: 1, 20, 3. 4; **(A) Bque (a bque, c)**: 3, 82, 4.

δδ) atque — que: A atque B Cque, D: 1, 19, 2; **(A) ac B (a (α βque), b)**: II (29;) 30, 1. 2; ¶ **A(a bque), B(a atque b)**: 1, 79, 4; **A, B(a bque atque c)**: IV 12, 1. 2 *in* β.

εε) et — que: A, B et C Dque: IV 21, 7; **A, B(a et b) Cque**: V 53, 4; 3, 31, 2; **A (a et b), B Cque**: 3, 46, 1; **A et B Cque (a, b)**: 1, 28, 4; **A(a et b eque), B**: 2, 22, 4; ¶ **A (a, b) Bque et C**: 3, 9, 7.

γ) omnia membra inter se particulis copulatiuis coniuncta sunt; αα) et — et — et *u.* **et** *p. 1129 (5 loc.)*

ββ) que — que — que: A Bque Cque Dque: I 30, 3; V 15, 3. 4; 2, 9, 2; **A Bque Cque (a bque)**: I 41, 1. 2; VII 25, 1; **A Bque (a bque) Cque**: II 4, 1. 2; **A (a bque) Bque (a bque)**: VI 23, 9 *in* β.

γγ) atque — atque — que: ut . . . obliuiscerentur atque . . . bello seruirent eaque quae ⟨*sic edd. uett.;* ea qu(a)e *αhl;* atque quae *af*⟩ meruissent praemia . . . exspectarent equitatumque . . . mitterent: VII 34, 1; ¶ **A (a atque b) Bque (a atque b)**: V 14, 2. 3; — **(A) atque B(a bque atque c)**: VI 23, (6.) 7.)

δδ) ac — et — et: (I 24, 2. 3;) ¶ **A(a et b et c) atque B**: IV 25, 1.

εε) atque — que — que: A atque B Cque Dque: VI 29, 2. 3; VII 34, 1 *u.* γγ); 3, 59, 2; **A atque B (a bque) Cque**: VI 16, 1—3; **A atque B(a bque cque)**: 3, 30, 4. 5; ¶ **que — atque — que: A Bque atque C Dque**: 3, 24, 1; **A Bque (a atque b) Cque**: I 1, 3. 4; **A(a bque) atque B Cque**: V 16, 4; **(A) Bque (a atque b cque)**: 3, (48;) 49, 1. 2; ¶ **que — que — atque: A Bque Cque atque D**: 3, 44, 6. 7; **A(a bque) Bque (a atque b)**: 2, 4, 1. 2; **A(a bque cque) atque B**: I 27, 2.

ζζ) et — et — que: A et B et C Dque: IV 10, 3—5; **A(a et b) et B Cque**: 3, 103, 1; **A et B et C (a bque)**: VII 22, 4. 5; **A(a et b) et B(a bque)**: I 26, 3; ¶ **et — que — et: A et B (a bque) et C**: VII 61, 3; 3, 9, 3; **A(a et b) Bque (a et b)**: 3, 39, 2; 80, 6; ¶ **que — et — et: A Bque et C et D**: I 10, 3.

ηη) et — que — que: A et B Cque Dque: V 8, 1; 3, 8, 3; **A(a et b) Bque (a bque)**: 3, 93, 1; ¶ **que — et — que: A Bque et C Dque**: 3, 63, 6 (*sed sec. G. Paul* = **A(a bque) et B Cque;**) **A Bque (a et b) Cque**: 3, 69, 1; **A(a bque) et B(a bque)**: 3, 2, 1; 53, 3. 4; **(A) Bque (a et b cque**: 2, 26, (3.) 4.

ϑϑ) atque — que — et: A atque B(a bque) et C: 1, 23, 5; — **A(a atque b) Bque (a et b)**: 2, 26, 1.

ιι) et — atque — que: A et B(a atque b) Cque: VII 79, 4; — **A et B(a atque b cque)**: 3, 37, 4.

κκ) que — atque — et: A Bque atque C(a et b): VI 43, 5. 6; — **A(a bque) atque B et C**: VII 58, 4; — **A (a bque) atque B(a et b)**: V 50, 5.

λλ) et — que — atque: A et B Cque (a atque b): 3, 101, 1. 2; — 1, 64, 3 *(sed* que *om. a; edd.).*

μμ) que — et — atque: (A) Bque (a et b atque c): 1, 52, (1.) 2.

C. quina membra coniunguntur; a) nomina: (VII 84, 1 *u.* **B. a)**;) erant . . . legiones Afranii III, Petrei duae, praeterea scutatae citerioris prouinciae et caetratae ulterioris Hispaniae cohortes circiter LXXX equitumque . . . circiter V milia: 1, 39, 1; Creta, Lacedaemone, ex Ponto atque Syria reliquisque ciuitatibus: 3, 4, 3; huc Dardanos, Bessos . . ., item Macedones, Thessalos ac reliquarum gentium et ciuitatum (equites) adiecerat: 3, 4, 6; uulnerantur tamen complures, in his Cornelius Balbus, M. Plotius, L. Tiburtius, centuriones militesque non nulli: 3, 19, 6; duplici stipendio, frumento, ueste, cibariis militaribusque donis ⟨*alii:* dupl. stip., frum., ueste, congiariis (diariis *Vict.*) militaribusque donis; *alii:* dupl. st., fr., ueste et aliis mil. don.; *alii* dupl. st., frumentariis, pecuariis militaribusque donis; *u. CC*⟩: 3, 53, 6; in castris Pompei uidere licuit trichilas structas ⟨*c*⟩, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, L. etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta hedera multaque praeterea, quae: 3, 96, 1.

b) nomina et uerba: (hortabatur) superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio, inopia cibariorum . . ., spes Venetici belli et quod fere libenter homines id quod uolunt credunt: III 18, 6.

c) uerba (enuntiata); inueniuntur α) coniunctiones singulae: A, B, C, D(a bque): 2, 32, 12; — **A(a, b, c), B (a bque)**: VI 13, 4.

β) coniunctiones binae; αα) que — que: A (a, b) Bque, item C Dque: III 25, 1.

ββ) et — atque: A et B(a, b, [ac] c atque d): 1, 27, 3.

γγ) et — que: A(a et b), B(a, b cque): VII 27, 1. 2 *in* β.

γ) coni. ternae; αα) et — [ac] — atque: 1, 27, 3 *u.* β) ββ).

ββ) atque — et — et: A(a atque b); B et C(a et b): IV 27, 3. 4 *in* β.

γγ) ac — que — atque: A ac B Cque, D atque E: III 5, 3.

δδ) atque — que — que: A, B(a atque b) Cque Dque: 1, 22, 3.

εε) et — que — que: A et B Cque Dque, E: 1, 42, 1.

ζζ) et — que — atque: A et B(a bque), C (a atque b): V 58, 6.

δ) coni. quaternae; αα) et — atque — et — et: A(a et b atque c) et B(a et b): IV 33, 1.

ββ) que — atque — que — que: A Bque atque C Dque Eque: 3, 40, 1—4.

γγ) que — que — atque — que: A Bque Cque (a atque b) Dque: 1, 55, 1—3.

δδ) ac — atque — que — que: A ac B atque C(a bque) Dque: III 5, 1; — **A(a ac b) atque B (a bque) Cque:** III 17, 2—4.

εε) que — et — que — que: A Bque (a et b) Cque (a bque): VII 27, 1. 2 *in* α.

ζζ) que — que — et — que: A Bque (a bque) et C Dque: 3, 101, 4—6; **(A) Bque (a bque et c dque):** 3, 25, (1.) 2. 3.

ηη) et — que — que — et: A et B Cque (a bque et c): 2, 4, 5.

ϑϑ) que — et — et — que: A Bque et C et D Eque: VI 12, 3. 4.

ιι) et — que — et — et: A et B Cque et D et E: 3, 23, 2. 3.

κκ) atque — que — et — que: A atque B (a bque) et C Dque: 3, 89, 3.

λλ) que — que — atque — et: A (a (α et β) bque) Bque (a atque b et c): 1, 14, 4.

D. sena membra coniunguntur; a) nomina: Asiae, Syriae, regibusque omnibus et dynastis et tetrarchis et liberis Achaiae populis: 3, 3, 2; ex Thessalia, Asia, Aegypto, Creta, Cyrenis reliquisque ⟨que *om. l*⟩ regionibus: 3, 5, 1; unam terram ac ⟨et *alii codd.*⟩ plures terras et urbem et urbes et imperium et imperia: *ap. Gell.* XIX 8, 8.

b) uerba; particulae inueniuntur α) binae; atque — et: A, B, C, D(a atque b) et E: 2, 17, 3.

β) ternae; αα) ac — atque — et: A(a ac b atque c), B (a et b, c): 1, 64, 1. 2; **A (a atque b atque c) et B (a, b, c):** 1, 58, 4.

ββ) que — que — et: A Bque (a, b, c) Cque et D: 3, 97, 3.

γγ) et — que — atque: A(a, b, c (α, β) et d) Bque atque C: 2, 17, 3.

γ) quaternae; αα) et — que — que — que: A (a et b) Bque (a, bque, c) Cque: 3, 82, 2—5.

ββ) que — que — que — et: A Bque (a, b) Cque (a bque et c): 3, 82, 1.

γγ) que — et — atque — ac: A Bque (a et b atque c) † et C (a ac b): 1, 52, 2. 3.

δδ) que — et — que — ac: A (a bque), B (a et b cque) ac C: V 51, 1—4.

δ) quinae; αα) et — ac — et — et — et: A et B(a ac b) et C et D et E: IV 33, 3.

(ββ) que — atque — que — que — que: A (a bque atque c dque) Bque (a bque): 3, 40, 1—4 *Dt.*)

γγ) et — que — que — et — que: A (a et b cque dque et e) Bque: 3, 61, 1.

δδ) et — que — atque — que — et: A et B (a bque) atque C (a bque) et D: 1, 75, 3.

εε) que — et — atque — † et — ac: 1, 52, 2. 3 *u.* γ) γγ).

ζζ) et — que — que — atque — et: 1, 14, 4 *u.* C. c) δ) λλ).

E. septena membra coniunguntur: A (a et b) Bque (a et b); C (a et b cque): 3, 39, 2; — **A Bque Cque atque D et E et F atque G:** V 19, 1. 2.

F. nouem membra coniunguntur: Senones, Parisios, Pictones, Cadurcos, Turonos, Aulercos, Lemouices, Andos reliquosque omnes: VII 4, 6.

G. decem membra coniunguntur: ex Asia Cycladibusque insulis, Corcyra, Athenis, Ponto, Bithynia, Syria, Cilicia, Phoenice, Aegypto: 3, 3, 1.

2. additur membrum negatiuum (neque, neue); A. coniunguntur membra terna; (a) nomina: sic neque agri cultura nec ratio atque usus belli intermittitur: IV 1, 6.)

b) uerba (enuntiata); α) atque — neque: A atque B neque C: IV 26, 5; 1, 54, 1; *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; — **A (a atque b) neque B:** I 53, 1; II 19, 5; 3, 94, 2. 3.

β) et — neque: A et B neque C: IV 10, 1. 2; 3, 10, 3; — **A (a et b) neque B:** (IV 29, 2;) 1, 42, 3; 3, 25, 1.

γ) que — neque: A Bque neque C: VI 22, 1. 2; 37, 1. 2; VII 28, 2. 3; 62, 8; 1, 80, 2; 3, 19, 1; 96, 3. 4; — **A (a bque) neque B:** III 28, 3; 3, 26, 2. 3; 65, 2. 3; 75, 3; 93, 1. 2; — **A Bque (a neque b):** 3, 83, 3.

δ) neque — atque: A neque B atque C: II 10, 4; V 22, 4; VII (30.) 31, 1.

ε) neque — et *u.* **et** *p. (1139 extr.) 1140;* — non **A neque B (a et b):** VII 30, 1.

ζ) neque — que: A neque B Cque: V 17, 3. 4; 27, 2. 3; 38, 1; VI 17, 4. 5; 1, 6, 6; 21, 4—6

(que *add. Paul*); 25, 2—4; 70, 5; 71, 1; 3, 32, 6; 92, 1 *in hl;* — **A** neque **B** (**a** **b**que): 3, 95, 3. 4.

η) neque — neque — ac: **A** (neque **a** neque **b**) ac **B**: 1, 48, 5.

ϑ) neque — neque — et: neque **A** neque **B** et **C**: III 13, 8; — **A** (neque **a** neque **b**) et **B**: 1, 85, 3.

ι) neque — neque — que: neque **A** neque **B** **C**que: V 2, 4; — **A** (neque **a** neque **b**) **B**que: (VII 76, 2).

κ) neque — que — et: neque **A** **B**que *et* **C**: 3, 74. 3.

λ) neu(e) — que: uti **A** neu(e) **B** **C**que: II 21, 2; 3, 92, 1 (neue *af;* neque *hl*); — ne **A** neue **B** **C**que: 3, 73, 2.

B. coniunguntur membra quaterna; inueniuntur particulae a) binae; α) neque — atque: **A** (**a** neque (α neque β) **b**, **B** (**a** atque **b**): *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

β) et — neque: **A**, **B** (**a** et **b**) neque **C**: VII 63, 8.

γ) neu — et: ut **A** neu ⟨nec *a;* ne *h*⟩ **B** et **C**; **D**: V 34, 3. 4.

b) ternae; α) ac — neque — neque: **A** ac **B** neque **C** (**a** neque **b**): III 3, 2; VI 37, 6.

β) neque — neque — ac: **A**, **B** (neque **a** neque **b**) ac **C**: III 9, 6.

γ) neque — et — et: (**A**) neque **B** et **C** et **D**: IV 29, (3.) 4.

δ) neque — neque — et: (**A**) neque **B** neque **C** et **D**: III 13, (7.) 8.

ε) neque — neque — que: **A** neque **B** neque **C** **D**que: IV 1, 7. 8; — **A** neque **B** (**a** neque **b**) **C**que: II 3, 2. 3.

ζ) atque — que — neque: **A** atque **B** **C**que neque **D**: VII 36, 2—4.

η) neque — atque — que: **A** neque **B** atque **C** **D**que: 1, 57, 3. 4.

ϑ) neque — que — et: **A** neque **B** **C**que (**a** et **b**): 3, 51, 2.

ι) que — et — neque: **A** (**a** **b**que et **c**) neque **B**: 3, 45, 2. 3.

c) quaternae; α) neque — neque — neque — atque: neque **A** neque **B** neque **C** atque **D**: IV 26, 1.

(**β) neque — que — neque — que:** neque **A** (**a** **b**que) neque **B** (**a** **b**que): III 3, 1; V 10, 2.)

γ) neque — neque — atque — que: **A** (neque **a** neque **b**) atque **B** **C**que: 2, 31, 8.

δ) neque — que — neque — et: neque **A** (**a** **b**que) neque **B** (**a** et **b**): 2, 41, 6.

C. coniunguntur membra quina; α) neque — neque — atque: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A u.* **B. a) α).**

β) et — que — neque: **A** (**a**, **b** et **c** **d**que) neque **B**: V 53, 4. 5.

γ) que — neue — neue: ne **A**, **B** (**a** **b**que), neue **C** (**a** neue **b**): I 35, 3.

δ) que — neque — neque — neque: **A** **B**que neque **C** (**a** neque **b** neque **c**): 1, 48, 3. 4.

ε) atque — que — neque — ac: **A** (**a** atque **b**) **B**que neque **C** ac **D**: 2, 35, 3. 4.

ζ) que — et — neque — neque: **A** **B**que et **C** neque **D** neque **E** (**a** ac ⟨aut *α*; *edd.*⟩ **b**): VI 27, 1. 2.

D. coniunguntur membra sex: A Bque, C (a bque) neque D Eque: VI 25, 2—5.

E. coniung. membra octona: A (a et b) **neque** B; **ac** C Dque (a bque et c dque): 3, 25, 1—3; — A (a et b), B (a et b) **neque** C **atque** D (a, b, c): I 18, 4—7.

F. coniung. membra nouem: A **B**que, C et D (a **ac** b), E (**neque** a et b) et F **neque** G: II 25, 1. 2.

quemadmodum. **1. relat.:** ius esse belli, ut qui uicissent iis, quos uicissent, quem ad modum uellent imperarent: I 36, 1.

2. interrog. *u.* **ad** *p. 143* **d)** *(7 loc.).*

querimonia: nulli omnium has partes uel querimoniae uel miserationis minus conuenisse: 1, 85, 1.

queror. **A. = lamentari, miserari, deplorare; a) abs.:** quod (Sequani) soli ne in occulto quidem queri neque auxilium implorare auderent: I 32, 4.

b) queri alqd: fortasse inopiam excusare et calamitatem aut propriam suam aut temporum queri et difficultates auctionandi proponere etiam mediocris est animi: 3, 20, 3; ¶ magno dolore Haedui ferunt ⟨*c*⟩ se deiectos principatu, queruntur fortunae commutationem et Caesaris indulgentiam ⟨*o*⟩ in se requirunt: VII 63, 8; ¶ hi abditi in tabernaculis aut suum fatum ⟨factum *B*[1]*Q*⟩ querebantur aut cum familiaribus suis commune periculum miserabantur: I 39, 4.

c) queri de: principes Galliae . . . siluestribus ac remotis locis queruntur de Acconis morte: VII 1, 4.

B. = conqueri, effundere iram, expostulare, indignabundum dicere; a) additur α) obiect.: (Cato) queritur . . . sese proiectum . . .. a Cn. Pompeio . . . . haec in contione questus ex prouincia fugit: 1, 30, 5; ¶ quae ipse intellegat, quae ciuitas queratur proponit: I 20, 6; ¶ unum: VI 42, 1 *u.* **δ).**

β) de: quorum sint legati apud se et de Sueborum iniuriis querantur: IV 8, 3; (equi-

tes) uniuersi Caesarem adierunt palamque de eorum iniuriis sunt questi: 3,59,4.

γ) acc. c. inf.: I 37,3 *u.* **δ)**; a quibus deductum ac deprauatum Pompeium ⟨moueri *add. RMenge*⟩ queritur inuidia atque obtrectatione laudis suae: 1,7,1; nouum in re publica ⟨rem publicam *N*⟩ introductum exemplum queritur: 1,7,2; aduentu Curionis cognito (Cato) queritur in contione sese proiectum ac proditum a Cn. Pompeio, qui omnibus rebus *imparatissimus non necessarium bellum suscepisset: 1,30,5; cum Varus suam fidem ab eo laedi quereretur neque resistere auderet: 2, 44,2; nauem (Pompeius) ... conscendit saepe, ut dicebatur, querens tantum se opinionem fefellisse, ut: 3,96,4; is (Pothinus) primum inter suos queri atque indignari coepit regem ad causam dicendam euocari: 3,108,1.

δ) quod: grauiter eos accusat, quod ... ab iis non subleuetur; ... multo etiam grauius quod sit destitutus queritur: I 16,6; legati ab Haeduis et a Treueris ueniebant: Haedui questum, quod Harudes, qui nuper in Galliam transportati essent, fines eorum popularentur; sese ne obsidibus quidem datis pacem Ariouisti redimere potuisse; Treueri autem, pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur: I 37,2.3; Caesar questus, quod ... bellum sine causa intulissent, ignoscere imprudentiae dixit: IV 27,5; (Caesar) unum, quod cohortes ex statione et praesidio essent emissae, questus ... multum fortunam in repentino hostium aduentu potuisse iudicauit: VI 42,1; (Caesar) pauca apud eos loquitur, queritur ⟨*add. Halbertsma;* locutus queritur *Paul*⟩, quod sibi a parte ⟨*c*⟩ eorum gratia relata non sit pro suis in eos maximis beneficiis: 1,23,3; quaerunt, rectene se illi sint commissuri, et quod non ab initio fecerint armaque ⟨arma qui *a;* arma quod *hl;* armaque quod *Paul*⟩ cum hominibus necessariis et consanguineis contulerint queruntur: 1,74,2.

b) absol. (cum alqo): T. Labienus prodit; † summissa oratione loqui de pace atque altercari cum Vatinio incipit ⟨*sic codd.; Np.;* sed is omissa orat. de pace queri atque alterc. c. V. inc. *Paul*⟩: 3,19,5.

qui, quae, quod (pronomen relatiuum). *Cf. R. Menge, Über das Relat. in d. Sprache Caesars. GPr. Halle a. S. (Latina) 1889.*

Conlocatio: quacum VII 47,1; quibuscum II 23,3; quibuscum *X*(?), cum quibus *B*² I 1,4; quibuscum *α*, cum quibus *β* I 40,7; quibus*cum* communicare *JFGronouius*, *edd.*, quibus communicare *z* 3,18,3; ¶ **quas inter** et castra ... collis intererat VI 36,2; senatumque omnem et quos inter controuersia esset ... euocauit VII 33,2; — (inter quos dominari consuessent II 31,6;) ¶ **a** ⟨*om. hl*⟩ **qua die** 1,36,5; a quo genere hominum 3,96,4; (*numquam* quo a .., qua a .., quibus a ..;) — — **quem ad diem** VI 35,1; quem ad finem II 19,5; 2,32,11; quem ad modum I 36,1; quam ad spem VII 55, 10; — quam ad diem *α*, **ad quam diem** *β* VI 33,4; quam ad rem *α*; ad quam rem *β* V 1,3; — — **de quibus insulis** V 13,3; de quibus rebus 3,21,2; — **qua de causa** I 1, 4; quibus de causis 2,30,1; quibus de rebus: III 9,1; — — **quibus** orti **ex ciuitatibus** V 12,2; qua ex die 1,5,4; qua ex frequentia 3,19,5; quibus ex locis 2,41,1; quibus ex nauibus IV 37,1; quo ex oppido VII 12,3; qua ex parte I 2,4; V 13,2; VII 81,6; quo ex portu V 2,3; qua ex re I 20,4; II 4,3; VI 22,3; qua quidem ex re V 42,4; (ex qua re *et sim. numquam;*) — — **quam in partem** IV 32,1; quam quisque ab opere in partem casu deuenit II 21, 6; (quam partem *Kran.*, quam in partem *X et edd.* II 21,1;) — quam in partem *α*, **in quam partem** *β* V 34,3; — (inque eam rem *α*, in quam rem *β* V 36,2;) — — **quo in consilio** III 3,2; qua in fuga 2,35,1; quo in loco I 49,1; VI 30,1; 3,37,5; quibus in locis IV 7,1; 2,9,8; quibus quisque in locis 1,44,3; quo in numero III 7,4; 27,1; 2,44,3; quo sunt in numero VII 75,4; qua in re I 12,7; V 8,4; 1,85,2; quibus in rebus 3,32,5; quibus in tabulis I 29,1; — quibus in castellis *α(a?)*, in quibus (*om.* castellis) *bdhikl* VII 69,7; — cum essent in quibus demonstraui angustiis 3,15,6; — — **quam ob causam** 3,88,5; quam ob rem I 34,1; — — **pro quibus rebus** 1,32,7; — **quibus** ille **pro meritis** *α*, pro quibus meritis *β* VII 76,1; ¶ **cuius a media** fronte VI 26,1; cuius prouinciae ab ea parte 3,34,4; — — **quorum ad** arbitrium iudiciumque: VI 11,3; quorum de natura moribusque II 15,3; quorum de re agitur ⟨*sic Hertz; quo*rum re ag. *codd. mel.;* quorum res ag. *dett.*⟩ *ap. Gell.* V 13,6; — quarum ex uestigiis VI 27,4; — quorum in fines II 10,4; — quorum in aedibus fanisque *ap. Gell.* IV 16,8; quorum in consilio VII 77,4; quorum in finibus VII 14,6; quorum erant in fide VII 5,2; quorum antiquitus erat in fide ciuitas VI 4,2; quorum ipsi in potestate sunt reges *ap. Suet.* 6; — quorum

per fines I 28, 1; — quarum propter exiguitatem IV 1, 10; — — quorum erant in clientela α, in quorum erant clientela β VI 4, 5; ¶ **ad quorum** commodum 3, 20, 4; ad quarum initium siluarum III 28, 3; in quarum altera 3, 101, 6.

Signif.; I. Pronomen relatiuum enuntiatum secundarium adnectit enuntiato primario; 1. coniungitur cum indicatiuo (uel c. infin.) uel c. coniunctiuo orationis obliquae; A. pronomen pertinet ad ea, quae antecedunt; a) relatiuo non additur substantiuum; aa) ad nomina pertinet pronomen; α) ad substantiua, quibus non additum est pron. demonstrat.; αα) ad singula; 𝔄) ad nom. propr.; a) gentium (ciuitatum); aa) numero singulari: quidam ante portam oppidi Gallus per ⟨qui per β; *Sohn.*⟩ manus seui ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiciebat, . . . concidit. hunc . . .: VII 25, 2; ¶ erat unus intus Neruius, nomine Vertico, loco natus honesto, qui a prima obsidione ad Ciceronem perfugerat *summamque ei fidem praestiterat. hic . . .: V 45, 2.

bb) numero plurali: Aduatuci, de quibus supra diximus ⟨β; scripsimus α; *edd.*⟩, . . . reuerterunt: II 29, 1; in Aduatucos, qui erant eius regno finitimi, proficiscitur: V 38, 1; ¶ Albicos, barbaros homines, qui in eorum fide antiquitus erant montesque supra Massiliam incolebant, ad se uocauerant ⟨euoc. *Paul*⟩: 1, 34, 4; magnum numerum sagittariorum, magnum Albicorum, de quibus supra demonstratum est, imponunt atque hos . . . incitant: 1, 56, 2; ¶ quod inter fines Heluetiorum et Allobrogum, qui nuper pacati ⟨pacti *MB*[a]*hl*⟩ erant, Rhodanus fluit: I 6, 2; item Allobroges, qui trans Rhodanum uicos possessionesque habebant, fuga se . . . recipiunt: I 11, 5; Allobrogas ⟨c⟩ sollicitat, quorum mentes nondum ⟨o⟩ ab ⟨c⟩ superiore bello resedisse ⟨c⟩ sperabat: VII 64, 7; atque unum ⟨c⟩ Allobrogem ex duobus, quos perfugisse ad Pompeium supra docuimus, cum quibusdam interfecit: 3, 84, 5; ¶ in fines Ambianorum peruenit, qui se suaque omnia sine mora dediderunt: II 15, 2; ¶ quod si fecerit, Haeduorum auctoritatem apud omnes Belgas amplificaturum, quorum auxiliis atque opibus, si qua bella inciderint, sustentare consuerint: II 14, 6; ¶ Bellouaci autem ⟨c⟩ defectione Haeduorum cognita, qui iam ⟨*Heinsius; Fr., Dt.;* quia *BM;* qui *AQ*β; *Np., Schn., Db., Hold.*⟩ ante erant ⟨qui erant ante *ae*⟩ per se infideles, manus cogere . . . coeperunt: VII 59, 2; ¶ renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse, quibus id consilii fuisse cognouerint, ut: VII 5, 5; ¶ Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Noricum transierant Noreiamque oppugnarant ⟨-nabant *Kraff.*⟩, . . . socios sibi adsciscunt: I 5, 4; Gorgobinam, Boiorum oppidum, quos ibi ⟨quod sibi α; quo sibi *h;* quos ibi *M*[a]*a*⟩ Heluetico proelio uictos ⟨uictor *AQ*⟩ Caesar conlocauerat Haeduisque attribuerat, oppugnare instituit: VII 9, 6; ¶ interim Oscenses et Calagurritani, qui erant cum ⟨*OC*⟩ Oscensibus contributi, mittunt ad eum legatos: 1, 60, 1; ¶ Cenabum Carnutum proficiscitur; qui tum primum adlato nuntio de oppugnatione Vellaunoduni . . . praesidium Cenabi tuendi causa . . . comparabant: VII 11, 4; ¶ unam legionem . . . et cohortes V in Eburones, quorum pars maxima est inter Mosam ac ⟨c⟩ Rhenum, qui sub imperio Ambiorigis et Catuuolci erant, misit: V 24, 4; ¶ quod ab non nullis Gallis sollicitarentur, partim qui, ut ⟨c⟩ Germanos diutius in Gallia uersari noluerant ⟨c⟩, ita populi Romani exercitum hiemare atque inueterascere in Gallia moleste ferebant, partim qui mobilitate et leuitate animi nouis imperiis studebant; ab non nullis etiam, quod in Gallia a potentioribus atque iis ⟨c⟩, qui . . . facultates habebant, uulgo regna occupabantur, qui minus facile eam rem imperio ⟨c⟩ nostro consequi poterant: II 1, 3. 4; Belgas . . . ibi consedisse Gallosque, qui ea loca incolerent, expulisse: II 4, 1; illi supplicia cruciatusque Gallorum ueriti, quorum agros uexauerant, remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5; ut sunt fere domicilia ⟨c⟩ Gallorum, qui uitandi aestus causa plerumque siluarum ac ⟨c⟩ fluminum petunt propinquitates: VI 30, 3; ¶ proximique sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, quibuscum ⟨cum quibus *B*[a]; *Aim.*⟩ continenter bellum gerunt: I 1, 4; ne . . . Germani, qui trans Rhenum incolunt, *ex* suis finibus in Heluetiorum fines transirent: I 28, 4; intellecturum, quid inuicti Germani, exercitatissimi in armis, qui inter annos XIIII tectum non subissent, uirtute possent: I 36, 7; Belgas in armis esse, Germanosque, qui cis Rhenum ⟨ripas Rheni β⟩ incolant ⟨incolunt *B*[a]β⟩, sese cum his coniunxisse: II 3, 4; Germanosque, qui auxilio a ⟨c⟩ Gallis ⟨c⟩ arcessiti dicebantur, si . . . flumen transire conentur, prohibeat: III 11, 2; Germani, qui auxilio ueniebant, percepta Treuerorum fuga sese domum receperunt ⟨c⟩: VI 8, 7; neue omnium Germanorum, qui essent citra Rhenum, unam esse causam iudicaret: VI 32, 1; Ger-

mani, qui eo consilio Rhenum transierant, ut Ambiorigis fines depopularentur, . . . optatissimum Ambiorigi beneficium ⟨*c*⟩ obtulerant ⟨*c*⟩: VI 42, 3; ¶ Haeduos . . . pulsos . . . omnem equitatum amisisse. quibus proeliis calamitatibusque fractos, qui et sua uirtute et populi Romani hospitio atque amicitia plurimum ante in Gallia potuissent, coactos esse Sequanis obsides dare: I 31, 7; adeunt per Haeduos, quorum antiquitus erat in fide ciuitas: VI 4, 2; Bituriges ad Haeduos, quorum erant in fide, legatos mittunt: VII 5, 2; subito sunt Haedui uisi ab ⟨*c*⟩ latere nostris aperto, quos Caesar ab dextra parte alio ascensu manus distinendae causa miserat. hi . . .: VII 50, 1; ¶ propterea quod paucis mensibus ante Harudum milia hominum XXIIII ad eum uenissent, quibus locus ac sedes pararentur: I 31, 10; (ueniebant) Haedui questum, quod Harudes, qui nuper in Galliam transportati essent, fines eorum popularentur: I 37, 2; ¶ iter ab Arari ⟨*c*⟩ Heluetii auerterant, a quibus discedere nolebat: I 16, 3; Heluetii, qui in montem sese receperant, rursus instare . . . coeperunt: I 25, 6; denique hos esse eosdem, quibuscum ⟨*c*⟩ saepe numero Heluetii congressi . . . plerumque superarint ⟨*c*⟩, qui tamen pares esse nostro exercitui non potuerint: I 40, 7; ¶ partem copiarum . . . in Heluios, qui fines Aruernorum contingunt, conuenire iubet: VII 7, 5; ¶ hos Tarraconenses et Iacetani et Ausetani et paucis post diebus Illurgauonenses, qui flumen Hiberum attingunt, [in]sequuntur: 1, 60, 2; ¶ nulla Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos ⟨larisā eos *ahl*⟩, qui † magnis exercitibus Scipionis tenebantur, quin Caesari pareret ⟨*c*⟩: 3, 81, 2; ¶ Rhenus autem oritur ex Lepontiis, qui Alpes incolunt: IV 10, 3; ¶ Mandubii, qui eos oppido receperant, cum liberis atque uxoribus exire coguntur. hi . . .: VII 78, 3; ¶ inscios inopinantesque Menapios oppresserunt, qui de Germanorum discessu per exploratores certiores facti . . . in suos uicos remigrauerant ⟨-uerunt β⟩: IV 4, 5. 6; erant Menapii propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus siluisque muniti, qui uni ex Gallia de pace ad Caesarem legatos numquam miserant. cum his . . .: VI 5, 4; ¶ Morini, quos Caesar in Britanniam proficiscens pacatos reliquerat, . . . circumsteterunt: IV 37, 1; Labienum . . . in Morinos, qui rebellionem fecerant, misit: IV 38, 1; ¶ totidem (polliceri) Neruios, qui maxime feri inter ipsos habeantur ⟨-bantur β⟩ longissimeque absint: II 4, 8; ¶ finitimis hostibus Parthis post se relictis, qui paulo ante M. Crassum imperatorem interfecerant et M. Bibulum in obsidione habuerant, (legiones) . . . deduxerat: 3, 31, 3; ¶ Remi, qui proximi Galliae ex Belgis sunt, ad eum legatos . . . miserunt: II 3, 1; ut agros Remorum popularentur, qui magno nobis usui ad bellum gerendum erant: II 9, 5; Carnutes legatos obsidesque mittunt usi deprecatoribus Remis, quorum erant in ⟨in quorum erant β; *Flod.*⟩ clientela: VI 4, 5; ¶ non (se) existimare Romanos sine ope diuina ⟨*c*⟩ bellum gerere, qui tantae altitudinis machinationes tanta celeritate promouere ⟨et ex propinquitate pugnare *add.* B^{2}β⟩ possent: II 31, 2; Romani si casu interuenerint ⟨*c*⟩, fortunae . . . habendam gratiam, quod et paucitatem eorum ex loco superiore cognoscere et uirtutem despicere potuerint, qui dimicare non ausi turpiter se in castra receperint: VII 20, 6; ¶ Heluetiis esse in animo . . . iter in Santonum fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt: I 10, 1; ¶ quod reliquis tamen ⟨*c*⟩ fugae facultas daretur, Sequanis uero, qui intra fines suos Ariouistum recepissent, quorum oppida omnia in potestate eius essent, omnes cruciatus essent perferendi: I 32, 5; ¶ Suebi, qui ad ripas Rheni uenerant, domum reuerti coeperunt: I 54, 1; sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩: IV 7, 5; ¶ tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Suessiones quidem, fratres consanguineosque suos, qui eodem iure et ⟨*c*⟩ isdem legibus utantur, unum imperium ⟨*c*⟩ unumque ⟨*c*⟩ magistratum cum ipsis ⟨*c*⟩ habeant, deterrere potuerint: II 3, 5; in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit: II 12, 1; ¶ cogunt equitum duo milia Sugambri, qui sunt proximi Rheno, a quibus receptos ex fuga Tencteros atque Vsipetes supra docuimus: VI 35, 5; ¶ Labienum legatum in Treueros, qui proximi flumini ⟨*c*⟩ Rheno sunt, cum equitatu mittit: III 11, 1; ¶ quos Vbii, ⟨*Rhenanus;* ubi *X; Fr., Db.*⟩ qui proximi Rhenum incolunt, perterritos ⟨senserunt *add. X; Fr., Db.; del. Rhenanus*⟩ insecuti magnum ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54, 1; ad alteram partem succedunt Vbii, quorum fuit ciuitas ampla atque florens: IV 3, 3; licere, si uelint, in Vbiorum finibus considere, quorum sint legati apud se et de Sueborum iniuriis querantur et a se auxilium petant: IV 8, 3; Vbii autem, qui uni ex Transrhenanis ad Caesarem legatos ⟨*c*⟩ miserant, amicitiam fecerant, obsides dederant,

magnopere orabant, ut: IV 16, 5; Vbii, qui ante obsides dederant atque in deditionem uenerant, purgandi sui ⟨c⟩ causa ad eum legatos mittunt: VI 9, 6; ¶ duae legiones ... profligatis Veromanduis, quibuscum erant *congressae, ... proeliabantur: II 23, 3.

b) singulorum hominum; aa) uirorum: cognito eius aduentu Acco, qui princeps eius consilii fuerat, iubet in oppida multitudinem conuenire: VI 4, 1; de Accone, qui princeps eius consilii fuerat, ... supplicium sumpsit: VI 44, 2; ¶ erant apud Caesarem ... Roucillus ⟨c⟩ et Egus, Adbucilli filii, qui principatum in ciuitate ⟨c⟩ multis annis obtinuerat: 3, 59, 1; ¶ alia ex parte oppidi Adiatunnus ⟨c⟩, qui summam imperii tenebat, eruptionem facere conatus ... impetrauit: III 22, 1; ¶ CC (equites) ex Syria a Commageno Antiocho, cui magna Pompeius praemia tribuit ⟨tribuerat?⟩ missi erant: 3, 4, 5; ¶ Caesar ... suos per Antonium, qui ei legioni praeerat, cohortatus tuba signum dari ... iussit: 3, 46, 4; M. Antonius, qui proximum locum praesidiorum tenebat, ea re nuntiata ... cernebatur. cuius aduentus ...: 3, 65, 2; ¶ in his fuit Ariouistus, qui nauiculam deligatam ad ripam nactus ea profugit: I 53, 3; ¶ inuenit in prouincia cum imperio Attium Varum, qui ad Auximum, ut supra demonstrauimus, amissis cohortibus protinus ex fuga in Africam peruenerat atque eam sua sponte uacuam occupauerat dilectuque habito duas legiones effecerat: 1, 31, 2; ¶ P. Sextius Baculus, primi pili centurio, quem Neruico proelio compluribus confectum uulneribus diximus, et item C. Volusenus ... adcurrunt ⟨c⟩: III 5, 2; erat aeger in ⟨c⟩ praesidio relictus P. Sextius Baculus, qui primum pilum apud ⟨c⟩ Caesarem duxerat, cuius mentionem superioribus proeliis fecimus, ac diem iam quintum cibo caruerat. hic ...: VI 38, 1; ¶ T. Baluentio ⟨uentio β⟩, qui superiore anno primum pilum duxerat ⟨deduxerat β⟩, uiro forti et magnae auctoritatis, utrumque femur tragula traicitur: V 35, 6; ¶ Neruii ... duce Boduognato, qui summam imperii tenebat, ad eum locum contenderunt: II 23, 4; ¶ neque satis Bruto, qui classi praeerat, uel tribunis militum ... constabat, quid agerent: III 14, 3; ¶ magnam Caesarem iniuriam facere, qui suo aduentu uectigalia sibi deteriora faceret: I 36, 4; magna adfectus sollicitudine hoc nuntio Caesar, quod ⟨qui β⟩ semper Haeduorum ciuitati praecipue indulserat, nulla interposita dubitatione legiones ... educit: VII 40, 1; ipsum Caesarem, cuius ductu saepe numero hostes superassent ⟨cuius d. s. n. h. sup. *del. Paul*⟩, praesentem ⟨c⟩ adesse existimarent: VII 62, 2; Pompeius ... Dyrrachio timens diurnis eo ⟨c⟩ nocturnisque itineribus contendit. simul [ac] Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque terror incidit eius exercitui ⟨c⟩, quod properans noctem diei coniunxerat neque iter intermiserat, ut ⟨Caes. adprop. dic., qui properans ... intermiserat, tantusque terror i. e. exerc., ut *(Held) Paul*⟩: 3, 13, 1. 2; — eo L. Caesar adulescens uenit, cuius pater Caesaris erat legatus. is ...: 1, 8, 2; ¶ dixerat aliquis leniorem sententiam, ut primo M. Marcellus, ingressus in eam orationem ...; ut M. Calidius, qui censebat, ut Pompeius in suas prouincias proficisceretur: 1, 2, 3; ¶ summa imperii traditur Camulogeno Aulerco, qui prope confectus aetate tamen propter singularem scientiam rei militaris ad eum est honorem euocatus ⟨euectus *Whitte*⟩. is ...: VII 57, 3; ¶ conuenerant summa imperii ... permissa Cassiuellauno, cuius fines a maritimis ciuitatibus flumen diuidit, quod appellatur Tamesis. ... huic ...: V 11, 8; ¶ persuadet Castico, Catamantaloedis filio, Sequano, cuius pater regnum in Sequanis multos annos obtinuerat et a senatu populi Romani amicus appellatus erat, ut: I 3, 4; ¶ Catuuolcus, rex dimidiae partis Eburonum, qui una cum Ambiorige consilium inierat, aetate iam confectus ... omnibus precibus detestatus Ambiorigem ... taxo ... se exanimauit: VI 31, 5; ¶ tres nobilissimi Haedui capti ad Caesarem perducuntur: Cotus, praefectus equitum, qui controuersiam cum Conuictolitaui proximis comitiis habuerat, et Cauarillus, qui post defectionem Litauicci pedestribus copiis praefuerat, et Eporedorix, quo duce ... Haedui cum Sequanis bello contenderant: VII 67, 7; ¶ Cauarinum, quem Caesar apud eos regem constituerat, cuius frater Moritasgus aduentu in Galliam Caesaris cuiusque maiores regnum obtinuerant, ... expulerunt: V 54, 2; ¶ Cingetorigem, alterius principem factionis, generum suum, quem supra demonstrauimus Caesaris secutum fidem ab eo non discessisse ⟨cessisse β⟩, hostem iudicat ⟨c⟩ bonaque ⟨c⟩ eius publicat: V 56, 3; Cingetorigi, quem ab initio permansisse in officio demonstrauimus, principatus atque imperium est traditum: VI 8, 9; ¶ Citam: VII 3, 1 *u.* Fufium; ¶ Caesar mittit ad eum *A.* Clodium, suum atque illius familiarem, quem ab illo traditum initio et commendatum in suorum necessario-

rum numero habere instituerat. huic . . .: 3, 57, 1; ¶ eos domum remittit et cum iis ⟨c⟩ una Commium, quem ipse Atrebatibus superatis regem ibi constituerat, cuius et uirtutem et consilium probabat et quem sibi fidelem esse arbitrabatur cuiusque auctoritas in his regionibus magni habebatur, mittit: IV 21, 7; una cum his legatis Commius Atrebas uenit, quem supra demonstraueram a Caesare in Britanniam praemissum: IV 27, 2; equites, quos Commius Atrebas, de quo ante dictum est, secum transportauerat: IV 35, 1; ¶ P. ⟨c⟩ Considius, qui rei militaris peritissimus habebatur et in exercitu L. Sullae et postea in M. Crassi fuerat, cum exploratoribus praemittitur: I 21, 4; ¶ Conuictolitauis Haeduus, cui magistratum adiudicatum ⟨adsignatum β⟩ a ⟨o⟩ Caesare ⟨o⟩ demonstrauimus, sollicitatus ab Aruernis pecunia . . . conloquitur: VII 37, 1; ¶ Coponius, qui Dyrrachii classi Rhodiae praeerat, naues ex portu educit: 3, 26, 2; ¶ Cornelius: 1, 4, 2 *u.* Sulla; ¶ horum esse alterum . . . Cotum, antiquissima familia natum atque ipsum hominem summae potentiae et magnae cognationis, cuius frater Valetiacus proximo anno eundem magistratum gesserit: VII 32, 4; 67, 7 *u.* Cauarillus; ¶ Caesar . . . statim nuntium in Bellouacos ad M. Crassum ⟨quaestorem *add.* α; *edd.*⟩ mittit, cuius hiberna aberant ab eo milia passuum XXV: V 46, 1; ¶ id cum animaduertisset P. Crassus adulescens, qui equitatui praeerat, . . . misit: I 52, 7; eodem tempore a P. Crasso, quem cum legione una miserat ad Venetos, . . . Aulercos, Redones ⟨c⟩, . . . certior factus est: II 34; (P. Crassus adulescens cum legione septima proximus mare Oceanum ⟨qui *add.* *B*[1]β⟩ in Andibus *hiemabat. is . . . dimisit: III 7, 2;) ¶ Otacilius Crassus: 3, 28, 2 *u.* Otacilius; ¶ erat Crastinus euocatus in exercitu Caesaris, qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X. duxerat, uir singulari uirtute. hic . . .: 3, 91, 1; interfectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem supra fecimus, gladio in os aduersum coniecto: 3, 99, 1; ¶ apud eos fuisse regem nostra etiam memoria Diuiciacum, totius Galliae potentissimum, qui cum magnae partis harum ⟨o⟩ regionum tum etiam Britanniae imperium obtinuerit: II 4, 7; ¶ cuius legationis Diuico princeps fuit, qui bello Cassiano dux Heluetiorum fuerat: I 13, 2; ¶ ducem suum Domitium, cuius spe atque fiducia permanserint, proiectis omnibus fugae consilium capere: 1, 20, 2; ¶ Dumnorigi Haeduo, fratri Diuiciaci, qui eo tempore principatum in ciuitate obtinebat ac maxime plebi acceptus erat, ut idem conaretur persuadet eique . . . dat: I 3, 5; erat una cum ceteris Dumnorix Haeduus, de quo ante ab nobis dictum est. hunc. . . .: V 6, 1; ¶ L. Fabius ⟨labius α⟩, centurio ⟨*om.* β⟩ legionis VIII., quem inter suos eo die dixisse constabat excitari se Auaricensibus praemiis, . . . ascendit: VII 47, 7; ¶ ciuesque Romanos, qui negotiandi causa ibi constiterant, in his ⟨c⟩ C. Fufium Citam ⟨citan *hl*⟩, honestum equitem Romanum, qui rei frumentariae ⟨c⟩ iussu Caesaris praeerat, interficiunt: VII 3, 1; ¶ nostri . . . circiter LXX ceciderunt, in his Q. ⟨c⟩ Fulginius ex primo hastato legionis XIIII., qui propter eximiam uirtutem ex inferioribus ordinibus in eum locum peruenerat: 1, 46, 4; ¶ Gaiumque Gallonium, equitem Romanum, familiarem Domitii, qui eo procurandae hereditatis causa uenerat missus a Domitio, oppido Gadibus praefecit: 2, 18, 2; ¶ Iccius Remus, summa nobilitate et gratia inter suos, qui tum oppido praeerat ⟨*DEk;* praefuerat *X; edd.*⟩, unus ⟨c⟩ ex iis, qui legati de pace ad Caesarem uenerant, nuntium . . . mittit: II 6, 4; ¶ Indutiomarus, qui postero die castra Labieni oppugnare decreuerat, noctu profugit: V 53, 2; ¶ M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel: *ap. Cic. ad fam.* VII 5, 2; ¶ mittitur ad eos conloquendi ⟨c⟩ causa ⟨c⟩ C. Arpineius ⟨c⟩, eques Romanus, familiaris Q. Titurii, et Q. Iunius ex Hispania quidam, qui iam ante missu Caesaris ad Ambiorigem uentitare consuerat ⟨-erunt *M;* -euerant β⟩: V 27, 1; ¶ (Labius: VII 47, 7 *u.* Fabius;) ¶ idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari . . . acciderat Rhodi: 3, 102, 7; ¶ conuocatis eorum principibus, quorum magnam copiam in castris habebat, in his Diuiciaco et Lisco, qui summo magistratui praeerat ⟨*Nicasius Ellebodius;* praeerant *X; Mowat, Serrure*⟩, . . . grauiter eos accusat: I 16, 5; ¶ Rutilius Lupus, qui Achaiam missus a Pompeio obtinebat, Isthmum ⟨c⟩ praemunire instituit: 3, 55, 2; ¶ magnopere admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat, ad se non remitti: 1, 26, 2; ¶ interim Trinobantes, prope firmissima earum regionum ciuitas, ex qua Mandubracius adulescens Caesaris fidem secutus ad eum . . . uenerat, cuius pater in ea ciuitate regnum obtinuerat interfectusque erat a Cassiuellauno, . . . legatos . . . mittunt:

V 20, 1; ¶ commodissimum uisum est C. ⟨*c*⟩ Valerium ⟨*c*⟩ Procillum . . . mittere et ⟨*c*⟩ M. ⟨*c*⟩ Metium ⟨titium *α*⟩, qui hospitio Ariouisti utebatur ⟨usus erat *B*²β⟩: I 47, 4; ¶ nuntiis ad Milonem missis, qui Clodio interfecto *caedis nomine erat damnatus, . . . sibi coniunxit: 3, 21, 4; ¶ has (naues) . . . Otacilius ⟨*c*⟩ Crassus, qui Lissi praeerat, expugnare parabat: 3, 28, 2; ¶ ex equitibus nostris interficiuntur LXXIIII, in his ⟨*c*⟩ uir fortissimus Piso Aquitanus, amplissimo genere natus, cuius auus in ciuitate sua regnum obtinuerat, amicus ab ⟨*c*⟩ senatu nostro appellatus: IV 12, 4; ¶ cuius aduentu nuntiato L. Plancus, qui legionibus praeerat, necessaria re coactus locum capit superiorem: 1, 40, 5; ¶ a quibus deductum ac deprauatum Pompeium ⟨moueri *add. RMenge*⟩ queritur inuidia atque obtrectatione laudis suae, cuius ipse honori et dignitati semper fauerit adiutorque fuerit: 1, 7, 1; Pompeium, qui amissa restituisse uideatur bona ⟨*c*⟩, etiam quae ante habuerint ademisse ⟨*u. CC*⟩: 1, 7, 4; queritur . . . sese proiectum ac proditum a Cn. Pompeio, qui omnibus rebus *imparatissimus non necessarium bellum suscepisset et ab se . . . interrogatus omnia sibi esse ad bellum apta ac parata confirmauisset: 1, 30, 5; Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas radices montis aciem instruebat: 3, 85, 1; — Cn. Pompeius filius, qui classi Aegyptiae praeerat, ad Oricum uenit: 3, 40, 1; ¶ Procillus: (I 19, 3 *u.* Troucillus;) commodissimum uisum est C. ⟨*c*⟩ Valerium ⟨*c*⟩ Procillum, C. Valerii Caburi filium, summa uirtute et humanitate adulescentem, cuius pater a C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, ... ad eum mittere: I 47, 4; ¶ cum . . . illi castra defenderent fortissime[que] T. Pulione ⟨puleione *Nfhl*⟩, cuius opera proditum exercitum C. Antonii demonstrauimus, e loco propugnante: 3, 67, 5; ¶ una cum iis deprensus L. ⟨*c*⟩ Pupius, primi pili centurio, adducitur, qui hunc eundem ordinem in exercitu Cn. Pompei antea duxerat: 1, 13, 4; ¶ erat in exercitu Vari Sex. Quintilius Varus, quem fuisse Corfinii supra demonstratum est. hic . . .: 2, 28, 1; ¶ tum ⟨*c*⟩ Rebilus, legatus Caesaris, quem Curio secum ex Sicilia duxerat, . . . inquit: 2, 34, 4; ¶ ab L. Roscio ⟨legato *add.* β; quaestore *add.* α; *del. Oud.*⟩, quem legioni tertiae decimae praefecerat, certior factus est: V 53, 6; ¶ dixerat aliquis leniorem sententiam, ut primo M. Marcellus, ingressus in eam orationem . . .; ut M. Calidius, qui censebat . . .; ut M. Rufus, qui sententiam Calidii paucis fere mutatis rebus sequebatur: 1, 2, 4; — Vibullius Rufus *u.* Vibullius; ¶ Rutilius: 3, 55, 2 *u.* Lupus; ¶ quibus (castris) praeerat Saburra, de quo ante erat auditum: 2, 38, 3; ¶ Sextius *u.* Baculus; ad T. Sextium legatum, quem minoribus castris praesidio reliquerat, misit: VII 49, 1; ¶ L. Staberius ⟨*b*¹; straberius *x*⟩, qui ibi praeerat, aquam comportare in arcem ⟨*c*⟩ . . . coepit: 3, 12, 1; ¶ seque alterum fore Sullam ⟨syllam *af;* sillam *Ohl;* Cornelium *Vielh.*⟩ inter suos gloriatur, ad quem summa imperii redeat ⟨redire debeat *Paul*⟩: 1, 4, 2; reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam ⟨sillam *M*⟩, quem imitaturus non sum: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; — interim certior factus P. Sulla ⟨sylla *ah;* silla *Ofl*⟩, quem discedens castris praefecerat Caesar, auxilio cohorti uenit: 3, 51, 1; ¶ erat in Carnutibus summo loco natus Tasgetius, cuius ⟨β; huius *α*; *Frig.*⟩ maiores in sua ciuitate regnum obtinuerant. huic . . .: V 25, 1; ¶ interim Teutomatus ⟨*c*⟩, Ollouiconis ⟨*c*⟩ filius, rex Nitiobrogum, cuius pater ab senatu nostro amicus erat appellatus, . . . ad eum peruenit: VII 31, 5; ¶ L. Torquatus, qui iussu Pompei oppido praeerat praesidiumque ibi Parthinorum ⟨*c*⟩ habebat, . . . portas aperuit: 3, 11, 3; ¶ duce C. Trebonio, equite Romano, qui iis ⟨*c*⟩ erat praepositus, . . . perrumpunt: VI 40, 4; C. Trebonius legatus, qui ad oppugnationem Massiliae relictus erat, duabus ex partibus aggerem . . . agere instituit: 2, 1, 1; fiebat . . . humanitate Trebonii ⟨*c*⟩, qui *his* temporibus clementer et moderate ⟨*c*⟩ ius ⟨*c*⟩ dicendum existimabat, ut: 3, 20, 2; ¶ per C. Valerium Troucillum ⟨*Hold.;* troaucillum *αhl;* Procillum *Manut.; edd.*⟩, principem Galliae prouinciae, familiarem suum, cui summam omnium rerum fidem habebat, cum eo conloquitur: I 19, 3; ¶ Valerius *u.* Procillus *et* Troucillus; ¶ Varus: 1, 31, 2 *u.* Attius; 2, 28, 1 *u.* Quintilius; ¶ similiter Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis elicuit naues Laelianas: 3, 100, 2; ¶ (Ventius: V 35, 6 *u.* Baluentius;) ¶ simili ratione ibi Vercingetorix, Celtilli filius, Aruernus, summae potentiae adulescens, cuius pater principatum Galliae totius obtinuerat et . . . a ⟨*c*⟩ ciuitate erat interfectus, conuocatis suis clientibus facile incendit ⟨facere intendit β⟩: VII 4, 1; ¶ Vertico: V 45, 2 *u.* a) aa); ¶ cognoscit missum *in Hispaniam*

a Pompeio Vibullium ⟨uibellium *uel* iubellium *codd.*⟩ Rufum, quem paucis ante diebus Corfinio captum ⟨*CC*⟩ ipse dimiserat: 1, 34, 1; aduentu L. Vibullii Rufi, quem a Pompeio missum in Hispaniam ⟨*c*⟩ demonstratum est, Afranius et Petreius et Varro . . . officia inter se partiuntur: 1, 38, 1; ¶ Eporedorix Haeduus, summo loco natus adulescens et summae domi potentiae, et una Viridomarus, pari aetate et gratia, sed genere dispari, quem Caesar ab Diuiciaco sibi ⟨*o*⟩ traditum ex humili loco ⟨*c*⟩ ad summam dignitatem perduxerat, in equitum numero conuenerant: VII 39, 1.

bb) feminarum: ibi casu rex erat Ptolomaeus, . . . magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno expulerat: 3, 103, 2.

c) terrarum: Aquitania: III 20, 1 *u.* **b) β) αα) 𝔄)** pars; ¶ auxilia ex Britannia, quae contra eas regiones posita est, arcessunt ⟨auxilia . . . arcessunt *om.* β⟩: III 9, 10; ¶ Cassiuellaunus ad Cantium, quod esse ad mare supra demonstrauimus, quibus regionibus quattuor reges praeerant, . . . nuntios mittit atque his imperat: V 22, 1; ¶ sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia, quam bello uicisset, aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset: I 34, 4; si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam, quam bello uictam suis legibus uti uoluisset: I 45, 3; unum (se) consilium totius Galliae effecturum, cuius consensui ne orbis quidem terrarum possit obsistere: VII 29, 6; in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus, quam ad nostrum auxilium concitauimus: VII 77, 7; respicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta iure et legibus commutatis securibus subiecta perpetua premitur seruitute: VII 77, 16; praemiserat . . . auxilia . . . equitum III milia, *quae* omnibus superioribus bellis habuerat et parem ex Gallia numerum, quam ⟨quamquam *af;* quem *O; Db.; del. Paul*⟩ ipse pacauerat ⟨parauerat *O; Db., Paul*⟩, nominatim . . . nobilissimo quoque euocato: 1, 39, 2; ¶ duas Hispanias confirmari, quarum erat altera maximis beneficiis Pompei deuincta, . . . nolebat: 1, 29, 3; ¶ cum in Italiam, ex qua profectus sum, reductus existimabor: 3, 18, 4.

d) oppidorum: ad Aeginium, quod est adiectum appositumque ⟨*sic Madu.;* quod est obiectum oppositumque *x;* oppositumque *del. EHoffm.; Dt., Db.;* quod est oppidum oppositum *Np.*⟩ Thessaliae, Caesari uenienti occurrit: 3, 79, 7; ¶ Domitius . . . discesserat et Heracliam [senticam], quae est subiecta Candauiae, iter fecerat: 3, 79, 3; ¶ compluribus his ⟨*c*⟩ proeliis pulsis ab Ocelo, quod est *oppidum ⟨*add. RSchn.;* ab oppido Ocelo, quod est *Walther*⟩ citerioris prouinciae extremum, in fines Vocontiorum . . . peruenit: I 10, 5.

e) fluminum: (continentur) una ex parte flumine Rheno latissimo atque altissimo, qui agrum Heluetium a Germanis diuidit: I 2, 3; ¶ (continentur ex parte) tertia lacu Lemanno et flumine Rhodano, qui prouinciam nostram ab Heluetiis diuidit: I 2, 3; (*cf. p. 1453* flumen).

f) lacuum, montium, siluarum *u. infra* **𝔅) a)** lacus, mons, silua.

g) uentorum: incredibili felicitate Auster, qui per biduum flauerat, in Africum se uertit: 3, 26, 5; ¶ Corus uentus: V 7, 3 *u.* **𝔅) a)** uentus.

𝔅) relatiuum pertinet ad appellatiua; a) relatiuum c. subst. congruit genere et numero: quartae aciei, quam instituerat sex cohortium ⟨*Faern.;* ex cohortibus *af;* ex cohortium numero *Ohl; Db.*⟩, dedit signum: 3, 93, 4; eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ⟨*c*⟩ iussit: 3, 94, 1; ¶ aditus duos, quos esse angustos demonstrauimus, magnis operibus praemuniuit: 3, 58, 1; ¶ magnisque coactis copiis aduersarios suos, a quibus paulo ante erat eiectus, expellit: VII 4, 4; ¶ adulescentes: VI 28, 3 *u.* **B. BB. b) α) ββ) 𝔄) a)** interficere; cum quibusdam adulescentibus conloquitur, quorum erat princeps Litauiccus atque eius fratres ⟨frater *fh*⟩, amplissima familia nati adulescentes. cum his . . .: VII 37, 1; (cognoscit) praemissos etiam legatos Massilienses domum, nobiles adulescentes, quos ab urbe discedens Pompeius erat adhortatus, ne: 1, 34, 3; ¶ (quod) tertiam . . partem agri Sequani, qui esset optimus totius Galliae, occupauisset: I 31, 10; neque ullos in Gallia uacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine iniuria possint: IV 8, 2; ¶ est animaduersum fumare aggerem, quem cuniculo hostes succenderant: VII 24, 2; ¶ amici regis, qui propter aetatem eius in procuratione ⟨*c*⟩ erant regni, . . . palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; ¶ huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium, quo . . . naues adpelluntur, ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat: V 13, 1; ¶ arma quae possunt arripiunt: 2, 14, 3; ¶ ut auctoritatem, qua ille maxime ⟨-ma *H.*

Magnus⟩ apud exteras nationes niti uidebatur, minueret: 3, 43, 4; ¶ cum . . . auxiliaresque, quibus ad pugnam non multum Crassus confidebat, . . . opinionem pugnantium praeberent: III 25, 1; 1, 78, 2 *u.* β β) ℵ) 𝔄) 𝔄𝔄) 𝔠) 𝔞𝔞) 𝔞𝔞𝔞) *med.;* ¶ auxilia: 1, 60, 5 *u.* legio; ¶ equites auxiliaque . . . Celtiberiae, Cantabris barbarisque omnibus, qui ad Oceanum pertinent, ab Afranio imperantur: 1, 38, 3; ¶ (beneficiarii: 1, 75, 2 *u.* equites;) ¶ Caesarisque in se beneficia exponit, quae erant maxima: quod per eum in collegium pontificum uenerat, quod prouinciam Hispaniam ex praetura habuerat, quod in petitione consulatus erat subleuatus: 1, 22, 3. 4; ¶ accidit etiam repentinum incommodum biduo, quo haec gesta sunt: 1, 48, 1; ¶ Pompeium, qui amissa restituisse uideatur bona ⟨*Vict.;* dona *x*⟩, etiam quae ante habuerint ademisse ⟨dona et. q. a. habuer. *del. Np.*⟩: 1, 7, 4; ¶ est bos cerui figura, cuius a media fronte inter aures unum cornu exsistit: VI 26, 1; ¶ calones, qui ab ⟨*c*⟩ decumana porta ac ⟨*c*⟩ summo iugo collis nostros uictores flumen transisse ⟨*c*⟩ conspexerant, praedandi causa egressi . . . praecipites fugae sese mandabant: II 24, 2; ¶ casu ciuitatis Gomphensis ⟨*c*⟩ cognito ex captiuis, quos Caesar ad murum producendos curauerat, portas aperuerunt: 3, 81, 1; ¶ iacula in casas, quae more Gallico stramentis erant tectae, iacere coeperunt: V 43, 1; ¶ ut, si possent, castellum, cui praeerat Q. Titurius legatus, expugnarent: II 9, 4; VII 69, 7 *u.* **II. 1. A. 𝔞) α)** castella; in castellum, quod erat inclusum maioribus castris, inruperunt: 3, 67, 6; ¶ cum . . . paucitatem militum ex castrorum exiguitate cognoscerent, quae hoc erant etiam angustiora, quod: IV 30, 1; erat ex omnibus castris, quae summum undique iugum tenebant, despectus: VII 80, 2; ¶ quorum alius alia causa inlata, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse diceret, petebat: I 39, 3; multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum, quarum illa fuit iustissima, quod . . . uoluit: IV 16, 1; duabus de causis Rhenum transire constituit, quarum una erat ⟨erat altera β⟩, quod . . . miserant, altera, ne . . . haberet: VI 9, 1. 2; quibusdam de causis, quas commemorari necesse non est, eo loco excesserat: 3, 66, 6; ¶ ut celeritate reliquas res conficeret, qua pleraque erat consecutus, arma conferri ⟨*c*⟩ . . . iubet: VII 12, 3; ¶ centurio: III 5, 2 *u. p. 1439* Baculus; centuriones, quorum non nulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum uirtutis causa in superiores erant ordines huius legionis traducti, . . . conciderunt: VI 40, 7; VII 47, 7 *u. p. 1442* Fabius; 1, 13, 4 *u. p. 1443* Pupius; ¶ concurrunt ciuesque Romanos, qui negotiandi causa ibi constiterant, . . . interficiunt bonaque eorum diripiunt: VII 3, 1; praestare ⟨*c*⟩ omnes perferre acerbitates quam non ciuibus Romanis, qui Cenabi perfidia Gallorum interissent, parentarent: VII 17, 7; ostendit ciues Romanos, qui eius praesidii fiducia una erant: VII 38, 9; mouebatur etiam misericordia ciuium, quos interficiendos uidebat; quibus . . .: 1, 72, 3; ut . . . non ita multo se reliquorum ciuium fatum antecedere existimarent, quibus urbe capta eadem esset belli fortuna patienda: 2, 6, 1; conuentus ciuium Romanorum, qui Lissum obtinebant, . . . Antonium recipit: 3, 29, 1; Lissum expugnare conatus defendentibus ciuibus ⟨eum *a*⟩ Romanis, qui eius conuentus erant, militibusque, quos praesidii causa miserat Caesar, triduum moratus . . . discessit: 3, 40, 6; cognoscit consensu omnium Antiochensium ciuiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem ⟨*c*⟩ captam esse: 3, 102, 6; ¶ summam imperii tenebat earum omnium ciuitatum, quae defecerant, ex quibus exercitum magnasque copias coegerat: III 17, 2; exercitum in Aulercis Lexouiisque, reliquis item ⟨in *add.* β⟩ ciuitatibus, quae proxime ⟨*c*⟩ bellum fecerant, in hibernis conlocauit: III 29, 3; interim Trinobantes, prope firmissima earum regionum ciuitas, ex qua Mandubracius adulescens Caesaris fidem secutus ad eum in continentem [Galliam] uenerat, . . . legatos . . . mittunt: V 20, 1; ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas, quam ipse semper aluisset omnibusque rebus ornasset, ad uim . . . descenderet ⟨*c*⟩: VII 33, 1; imperant . . . XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae ⟨*c*⟩ appellantur, quo sunt in numero . . .: VII 75, 4; neque ciuitates, quae ad Caesaris amicitiam accesserant, frumentum supportare ⟨*c*⟩ neque ⟨*c*⟩ ii, qui . . . progressi erant, . . . reuerti . . . poterant: 1, 48, 4; quod ex duobus contrariis generibus quae superiore bello cum [L.] Sertorio steterant ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant, quae in amicitia manserant ⟨manserunt *O*[1]*l*⟩ [pompei], magnis adfectae beneficiis eum diligebant: 1, 61, 3; ¶ multum ad terrendos nostros ualet clamor, qui post tergum pugnantibus exstitit ⟨existit β⟩: VII 84, 4; ¶ Libo profectus ab Orico cum classe, cui praeerat ⟨quae erat *Paul*⟩, nauium L Brundisium uenit: 3,

23,1; quod ... omnia litora a Pompeianis tenebantur classesque ipsius, quas hieme in Sicilia, Gallia, Italia fecerat ⟨-rant *Na*⟩, morabantur: 3,42,3; ¶ Litauiccus cum suis clientibus, quibus more Gallorum nefas est etiam in extrema fortuna deserere patronos, Gergouiam profugit ⟨*c*⟩: VII 40,7; cum paucis conlocuti clientibus suis, quibus tantum facinus committere audebant, ... conati sunt ... interficere: 3,60,4; ¶ cohortes, quae in stationibus erant, secum in eam partem proficisci ... iussit: IV 32,2; hanc rursus XIII. legionis cohortes exceperunt, quae ex castris minoribus eductae cum T. Sextio legato ceperant locum ⟨loc. cep. β⟩ superiorem: VII 51, 2; quinque cohortes, quas minime firmas ad dimicandum esse existimabat, castris praesidio relinquit: VII 60,2; Labienus ... coactis † una ⟨*c*⟩ XL cohortibus, quas ex proximis praesidiis deductas fors obtulit, Caesarem ... facit ⟨*c*⟩ certiorem: VII 87,5; Curionem cum tribus cohortibus, quas Pisauri et Arimini ⟨*c*⟩ habebat, mittit: 1,12,1; Hirrum cum sex cohortibus, quas ibi in praesidio habuerat, excipit: 1,15,5; reliquas cohortes, quas ⟨*om. af*⟩ in superioribus castris reliquerat, impedimentaque ad se traduci iubet: 1,42,5; unamque cohortem, quae temere ante ceteras extra aciem procurrerat, seclusam ab reliquis circumueniunt: 1,55, 3; Cordubae conuentus ... cohortes duas, quae colonicae appellabantur, ... retinuit: 2,19,4; consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium, quae essent ibi in praesidio: 2,20, 2; reliquas cohortes, numero XXXIII, in quibus erat legio nona multis amissis centurionibus deminutoque militum numero, ... eduxit: 3,67,3; Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus ⟨cum coh. *om. Nhl*⟩ Hispanis, quas traductas ab Afranio docuimus, in dextro cornu erant conlocatae: 3,88,2; castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, industrie defendebantur: 3,95,2; namque etiam cohortes, quae praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt: 3,99,3; ¶ animaduertit collem, qui ab hostibus tenebatur, nudatum hominibus, qui superioribus diebus uix prae multitudine cerni poterat: VII 44,1; erat a septentrionibus collis, quem propter magnitudinem circuitus opere circumplecti non potuerant ⟨poterant β⟩ nostri: VII 83,2; ¶ dilectumque colonorum, qui lege Iulia Capuam deducti erant, habere instituunt: 1,14,4; ¶ neque maximi commeatus ⟨*Beroald.*; comitatus *codd.*⟩, qui ex Italia Galliaque ueniebant, in castra peruenire poterant: 1,48,4; nuntiatur Afranio magnos commeatus ⟨*Beroald.*; comitatus *codd.*⟩, qui iter habebant ⟨habeant *hl*; *Paul*⟩ ad Caesarem, ad flumen constitisse: 1,51,1; — ab oppido et ponte et commeatu omni, quem in oppidum contulerant ⟨-rat *ahl*⟩, se interclusurum aduersarios confidebat: 1,43,2; ¶ saepe .. consilia ineunt, quorum eos in uestigio paenitere necesse est: IV 5,3; Cottae quidem ... consilium quem habere ⟨*Rob. Steph.*; haberet *X*⟩ exitum? in quo si non ⟨*c*⟩ praesens periculum, at ⟨*c*⟩ certe longinqua ⟨*c*⟩ obsidione fames esset timenda ⟨pertimescenda β⟩: V 29,7; ¶ (Caesaris *beneficia *imminuerat consuetudo, qua offerrentur ⟨offerentur *Nl*[1]; munera *add. Oehler; Db.*; munerum consuetudo, quae off. *E. Hoffm.*; [qua offerrentur] *Dt.*⟩: 2,29,3;) ¶ subito pedestres copias, quas in conualle in insidiis conlocauerant, ostenderunt: III 20,4; quod ampliores copias, quae nondum conuenerant, exspectabant: V 50,2; Suebos ... cum omnibus suis sociorumque copiis, quas coegissent, penitus ad extremos fines se recepisse: VI 10,4; copias omnes, quas pro oppido conlocauerat, in oppidum recipit ⟨*c*⟩: VII 71,8; erat eodem ⟨*c*⟩ tempore et materiari et frumentari et tantas munitiones fieri necesse deminutis nostris copiis ⟨cop. nostr. β⟩, quae longius a ⟨*c*⟩ castris progrediebantur ⟨deminutis ... progred. *del. Nitsche*⟩: VII 73,1; uidetisne ... exiguas esse copias missas, quae paucis equitibus pares esse non potuerint? 2,39,3; *expositis* omnibus copiis Antonius, quarum erat summa ueteranarum trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC, ... naues ... remittit: 3, 29,2; ¶ dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, ... sese recipiebat: 3,69, 3; ¶ erant ... complures adulescentes et magnus numerus equitum Romanorum et decurionum, quos ex municipiis Domitius euocauerat: 1,23,2; ¶ deiectisque ⟨*c*⟩ defensoribus, qui omnes scaphis excepti refugerunt ⟨*Ciacc.*; -erant *z*; *edd.*⟩, eam nauem expugnauit: 3,40,3; ¶ est ergo in genere ... caerimonia deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges: *ap. Suet.* 6; ¶ quod oppidum ... munitum paucis diebus, quibus eo uentum erat, expugnatum cognouerant: III 23,2; diebus decem, quibus materia coepta erat comportari, omni opere ⟨*c*⟩ effecto exercitus traducitur: IV 18,1; diebus circiter quindecim, quibus in hiberna uentum est, initium repentini tumultus ... ortum est: V 26,1; praeterita die, qua auxilia suorum ⟨suor. aux. β⟩ exspectauerant, consumpto omni frumento

. . . consultabant: VII 77, 1; V primis diebus, quibus haberi senatus potuit, qua ex die consulatum iniit Lentulus, . . . decernitur: 1, 5, 4; an uero . . . non audistis . . . haec acta diebus XL, quibus in conspectum aduersariorum uenerit Caesar? 2, 32, 5; ¶ quos tamen aliquid ⟨aliquis *Dauis.*⟩ usus ac disciplina, quam ⟨*B*[a]β; *Schn.;* quae α; *rell. edd.*⟩ a nobis accepissent, subleuarent: I 40, 5; ¶ (dona: 1, 7, 4 *u.* bona;) ¶ dux: 1, 20, 2 *u. p 1441* Domitius; ¶ equites Treueri, quorum inter Gallos uirtutis opinio est ⟨opinio est uirtutis β⟩ singularis, qui auxilii causa a ⟨*c*⟩ ciuitate ad Caesarem missi uenerant, cum . . . uidissent, desperatis nostris rebus ⟨*c*⟩ domum contenderunt: II 24, 4; ut . . . equites eorum, qui abessent, reuerterentur: IV 11, 4; ubi primum nostros equites conspexerunt, quorum erat V milium numerus, . . . impetu facto celeriter nostros perturbauerunt: IV 12, 1; nactus equites circiter XXX, quos Commius Atrebas, de quo ante dictum est, secum transportauerat, legiones in acie . . . constituit: IV 35, 1; nocte una intromissis equitibus omnium finitimarum ciuitatum ⟨*c*⟩, quos arcessendos curauerat, tanta diligentia omnes suos . . . continuit: V 58, 1; (VI 40, 4 *u. p. 1444* Trebonius;) ut . . . alias regiones . . . peteret non maiore equitum ⟨equitatum *B*[1]*a*⟩ praesidio quam quattuor, quibus solis uitam suam committere audebat: VI 43, 6; (VII 3, 1 *u. p. 1442* Fufius;) laborantibus iam suis Germanos equites circiter CCCC submittit, quos ab initio secum ⟨*o*⟩ habere instituerat: VII 13, 1; (31, 5 *u. infra* B. BB. b) α) ββ) 𝔅) a) conducere;) exercitus equitatusque equitibus Romanis administrantibus, quos ei negotio praefecerat, celeriter transmittitur: VII 61, 2; hostium copiae ex Aruernis equitesque, qui toti ⟨*c*⟩ Galliae ⟨*c*⟩ erant imperati, conueniunt: VII 66, 1; Caesar cum equitibus DCCCC, quos sibi ⟨*c*⟩ praesidio reliquerat, in castra peruenit: 1, 41, 1; armat familiam: cum hac et praetoria cohorte caetratorum barbarisque equitibus paucis, beneficiariis suis, quos suae custodiae causa habere consuerat, improuiso . . . aduolat: 1, 75, 2; tantum ab equitum suorum auxilio ⟨*Madu.;* auxiliis *x; edd.*⟩ aberant, quorum numerum habebant magnum, ut: 1, 79, 5; (2, 18, 2 *u. p. 1442* Gallonius;) Iuba . . . II milia Hispanorum et Gallorum equitum, quos ⟨quod *ae;* quae *f;* quotquot *O*⟩ suae custodiae causa circum se habere consuerat, . . . Saburrae submittit ⟨*c*⟩: 2, 40, 1; ex Macedonia CC erant (equites), quibus Rhascypolis ⟨*c*⟩ praeerat, excellenti uirtute: 3, 4, 4; *cf. infra* ββ) ℵ) 𝔄) 𝔄𝔄) a) aa) *extr.* 3, 4, 4; cum . . . equitibus Caesaris Gallis atque Hispanis, qui eo praesidii ⟨*c*⟩ causa missi erant, pecuniam polliceretur: 3, 22, 3; missis ad eos ab Otacilio equitibus, qui eam partem orae maritimae adseruabant, circiter CCCC: 3, 28, 6; Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur, ad montes se conuertit: 3, 36, 5; ¶ equitatumque omnem ad numerum quattuor milium, quem ex omni prouincia et Haeduis atque eorum sociis coactum habebat, praemittit: I 15, 1; nam equitatui, quem auxilio Caesari Haedui miserant, Dumnorix praeerat: I 18, 10; Sotiates ⟨*c*⟩ magnis copiis coactis equitatuque ⟨comparato *add. a*⟩, quo ⟨quod β⟩ plurimum ualebant, in itinere agmen nostrum ⟨*c*⟩ adorti . . . commiserunt: III 20, 3; nactus recentem equitatum, quem multis ante diebus eo praemiserat, . . . in Lingones contendit: VII 9, 4; equitatus hostium procul uisus est, qui agmen Vercingetorigis antecesserat ⟨-erant β⟩: VII 12, 4; 68, 3 *u.* b) β) αα) 𝔄) pars; *quae* procul equitatum Caesaris conspicatae, cui praeerat Vibius ⟨*c*⟩ Curius, relicto praetore . . . transeunt: 1, 24, 3; equitatus regis Cotyis ⟨*c*⟩ ad castra Cassii aduolauit, qui circum Thessaliam esse consuerat ⟨qui . . . consuerat *del. Kraff.*⟩: 3, 36, 4; ¶ equosque eodem remanere uestigio adsuefecerunt ⟨*c*⟩, ad quos se celeriter, cum usus est ⟨*c*⟩, recipiunt: IV 2, 3; ¶ ipse enim necessario etesiis ⟨ethesiis *x*⟩ tenebatur, qui nauigantibus Alexandria sunt ⟨fiunt *x;* flant *Paul*⟩ aduersissimi uenti: 3, 107, 1; ¶ euentus: 2, 32, 10 *u.* **II. 1. B. a) α) αα) 𝔅) a)** euentus; ¶ Scipionem eadem spes prouinciae atque exercituum impellit, quos se pro necessitudine partiturum cum Pompeio ⟨quae secum p. n. part. Pompeium *Ciacc.*⟩ arbitrabatur ⟨*b;* arbitratur *x*⟩: 1, 4, 3; officium suum praestitisse . . . exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2; Massilienses . . . auxiliis prouinciarum et exercituum desperatis, quos in Caesaris potestatem uenisse cognouerant, sese dedere sine fraude constituunt: 2, 22, 1; Curio numquam se amisso exercitu, quem a Caesare fidei commissum acceperit ⟨-rat *Oh*[1]⟩, in eius conspectum reuersurum confirmat: 2, 42, 4; noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque deuicerit: 3, 87, 2; sibi placere regem Ptolomaeum atque eius sororem Cleopatram exercitus, quos haberent, dimittere: 3, 107, 2; ¶ et laqueis falces auertebant, quas cum desti-

nauerant ⟨distin. *BM*⟩, tormentis introrsus reducebant, et: VII 22, 2; ¶ eo fama iam praecurrerat ⟨*c*⟩, quam supra docuimus de proelio Dyrrachino, quod multis auxerat ⟨auxerant *Ofhl*⟩ partibus: 3, 80, 2; ¶ familiaris: I 19, 3 *u. p. 1444* Troucillus; ¶ ferramenta: V 42, 3 *u. infra* 2. C. a) γ) copia; ¶ angustos se fines habere arbitrabantur, qui in longitudinem milia passuum CCXL, in latitudinem CLXXX patebant: I 2, 5; ¶ sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae uirtuti inuidere, a quibus se defendere traditis armis non possent: II 31, 5; ¶ cuius fines a maritimis ciuitatibus flumen diuidit, quod appellatur Tamesis: V 11, 8; (erat in magnis Caesari ⟨*c*⟩ difficultatibus res, ne maiorem aestatis partem flumine impediretur, quod non fere ante autumnum Elauer ⟨*del. Nitsche*⟩ uado transiri solet: VII 35, 1;) Scipio biduum *in* castris statiuis moratus ad flumen, quod inter eum et Domitii castra fluebat, Aliacmonem *del. Kraffert*⟩, tertio die . . . exercitum uado traducit: 3, 37, 1; — M. Fauonium ad flumen Aliacmonem ⟨alcmonem *x*⟩, quod Macedoniam a Thessalia diuidit, . . . reliquit: 3, 36, 3; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit, incredibili lenitate: I 12, 1; flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturauit: II 5, 4; hostes . . . ad flumen Axonam contenderunt, quod esse post nostra castra demonstratum est: II 9, 3; cum uentum esset ad flumen Genusum, quod ripis erat impeditis, consecutus equitatus nouissimos proelio detinebat: 3, 75, 4; naues interim longas aedificari in flumine Ligeri ⟨*c*⟩, quod influit in ⟨*c*⟩ Oceanum, . . . iubet: III 9, 1; qui cum ad flumen Ligerim uenissent, quod Bituriges ab Haeduis diuidit, . . . reuertuntur: VII 5, 4; collis ab summo aequaliter decliuis ad flumen Sabim, quod supra nominauimus, uergebat: II 18, 1; ipse cum reliquis tribus ⟨*c*⟩ ad flumen † Scaldem, quod influit in Mosam, extremasque Arduennae partes ire constituit: VI 33, 3; ¶ haec uti fierent per omnes deos perque ⟨per quae *fh*⟩ foedera, quae Romae fecisset, eodem testamento Ptolomaeus populum Romanum obtestabatur: 3, 108, 3; ¶ sed hoc **in* itinere est fons, quo ⟨*rec.*; qui *N*; quia *f*; quod *ahl*⟩ mare succedit longius, lateque is locus restagnat: 2, 24, 4; ¶ sed fortuna, quae plurimum potest cum in reliquis rebus tum praecipue in bello, . . . efficit: 3, 68, 1; ¶ armorum magna multitudine de muro in fossam, quae erat ante oppidum, iacta: II 32, 4; duas fossas quindecim pedes latas eadem altitudine perduxit, quarum interiorem . . . aqua . . . compleuit: VII 72, 3; ¶ cum . . . id frater, qui iam proelio excesserat, procul animaduertisset: IV 12, 6; ¶ frumentum omne, praeterquam ⟨praeter $B^2\beta$⟩ quod secum portaturi erant, comburunt: I 5, 3; interim cotidie Caesar Haeduos frumentum, quod essent publice polliciti, flagitare: I 16, 1; hos . . . multitudinem deterrere, ne frumentum conferant, quod debeant; praestare ⟨*sic Heller*; quod praestare debeant *X*⟩: I 17, 2; ibi . . . frumentum . . omne, quod eo tolerandae hiemis causa deuexerat, relinquebat: V 47, 2; non materia multitudine arborum, non frumentum, cuius erant plenissimi agri, deficere poterat: 2, 37, 6; frumenta ⟨iumenta *Kraff.*⟩ enim, quae fuerant intra munitiones sata, consumpserant: 3, 58, 3; ille idoneum locum in agris nactus ⟨plenis frumentorum *add. Kergel*; *Db.*; copia frumentorum *addendum cens. Np.*⟩, quae prope iam matura erant ⟨*u. CC*⟩, ibi . . . constituit: 3, 81, 3; ¶ his cum funes, qui antemnas ad malos destinabant ⟨*c*⟩, comprehensi adductique erant: III 14, 6; ¶ genus hoc erat pugnae, quo se Germani exercuerant: I 48, 4; multaque in ea (silua) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint: VI 25, 5; est etiam genus radicis inuentum ab iis ⟨*c*⟩, qui fuerant † ualeribus, quod appellatur chara, quod admixtum lacte ⟨*c*⟩ multum inopiam leuabat. id . . .: 3, 48, 1; ¶ gladiatoresque, quos ibi Caesar in ludo habebat, ad forum productos ⟨*c*⟩ Lentulus *spe* libertatis confirmat: 1, 14, 4; ¶ milia hominum, . . . quibus: I 31, 10 *u. p. 1437* Harudes; (magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum quique una ⟨*sic* β; qui tum una *Heller*; *Dt.*, *Db.*, *Hold.*; qui cum una α; qui una *Aim.*; *Np.*, *Schn.*; qui communiter *Fr.*⟩ coierunt, quantum . . . uisum est agri attribuunt: VI 22, 2;) si se tot hominum milia cum hostibus coniunxerint, quorum salutem neque propinqui neglegere neque ciuitas leui momento aestimare posset: VII 39, 3; erant apud Caesarem in ⟨*c*⟩ equitum numero Allobroges II fratres, Roucillus et Egus, Adbucilli filii, . . . singulari uirtute homines, quorum opera Caesar omnibus Gallicis ⟨*c*⟩ bellis optima fortissimaque erat usus. his . . .: 3, 59, 1; duobusque milibus hominum armatis, quos partim ⟨*Ciacc.*; partim quos *x*; *edd.*⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos ⟨que *add. x*; *edd.*; *del. Madu.*⟩ ex suis quisque . . . idoneos existimabat, Pelusium peruenit: 3, 103, 1; ¶

ut ab igni, qui ex muro iaceretur, tutus esset: 2,10,5; ¶ neque interesse, ipsosne interficiant impedimentisne exuant, quibus amissis bellum geri non possit: VII 14,8; ¶ imperium se a ⟨c⟩ Caesare per proditionem nullum desiderare, quod habere uictoria posset ⟨possit β⟩: VII 20,7; ¶ satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent ⟨-sint *Naf*⟩, ut reliquos casus timerent: 3,10,4; ¶ cum communibus inimicis in gratiam redierat, quorum ipse maximam partem illo adfinitatis tempore iniunxerat Caesari: 1,4,4; acerbitatem inimicorum docet, qui ⟨quid *ahl*[1]⟩ quod ab altero ⟨c⟩ postularent, in se recusarent atque omnia permisceri mallent quam imperium exercitusque dimittere: 1,32,5; ¶ (initia: 3, 22,4 *u.* res;) ¶ si Haeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint, item si Allobrogibus satis faciant: I 14,6; ¶ superius tamen institutum in equitibus, quod demonstrauimus, seruabat: 3,84,3; ¶ magnae fuit fortunae omni militari instrumento, quod circum se habebat, erepto ... ipsum effugere mortem: VI 30,2; ¶ in plures diffluit ⟨c⟩ partes multis ingentibusque insulis effectis, quarum pars magna a feris barbarisque nationibus incolitur: IV 10,4; insula natura triquetra ⟨c⟩, cuius unum latus est contra Galliam: V 13,1; in hoc medio cursu est insula, quae appellatur Mona: V 13,3; hi ⟨his β; *Np.*⟩ insulis ⟨in siluis *BM;* in insulis *Qf*⟩ sese occultauerunt, quas aestus efficere consuerunt ⟨consueuerunt β⟩: VI 31,3; ad insulam, quae est contra Massiliam, stationes obtinebant: 1,56,3; Libo ... Brundisium uenit insulamque, quae contra portum Brundisinum est, occupauit: 3,23,1; ¶ nouum ... introductum exemplum queritur, ut tribunicia intercessio armis notaretur ⟨*CC*⟩ atque ⟨potestas *add. Hell.*⟩ opprimeretur, quae superioribus annis *sine* armis esset restituta ⟨quae ... restit. *del. Np.; Db.*⟩: 1,7,2; ¶ iter per Alpes, quo magno cum periculo magnisque cum ⟨c⟩ portoriis mercatores ire consuerant, patefieri uolebat: III 1,2; (1,27,4 *u. infra* ββ) ℵ) 𝔄) 𝔅𝔅) b);) confecto iusto itinere eius diei, quod proposuerat Caesar, traductoque exercitu ... consedit: 3,76,1; ¶ quin etiam iumentis, quibus maxime Galli delectantur ⟨gallia delectatur β⟩ quaeque impenso ⟨c⟩ parant pretio, ... non utuntur: IV 2,2; magna uis iumentorum, quae in castris subsederant ⟨subsederat β; *Schn.*⟩, facta potestate sequitur: VI 36,3; ¶ nec tribunis plebis sui periculi deprecandi neque etiam extremi iuris [intercessione] retinendi, quod L. Sulla reliquerat ⟨quod L. S. reliqu. *del. Kindsch.; Dt.*⟩, facultas tribuitur: 1,5,1; ¶ facile erat ... prospicere in urbem, ut omnis iuuentus, quae in oppido remanserat, omnesque superioris aetatis ... ad caelum manus tenderent ⟨*u. CC*⟩: 2,5,3; ¶ a lacu Lemanno, qui ⟨qua *Hotom.;* qua is *coni. Db.*⟩ in flumen Rhodanum influit, ad montem Iuram, qui fines Sequanorum ab Heluetiis diuidit, ... murum ... perducit: I 8,1; ¶ quadratas regulas ... defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨c⟩ struantur, contineant: 2,10,4; ¶ latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea ...: VI 23, 6; ¶ legati ab his ⟨c⟩ uenerunt, quorum haec fuit oratio: IV 7,2; II 31,2; IV 11, 1; 18,3 *u. infra* II. 1. B. a) α) αα) 𝔅) a) legati; 1,34,3 *u.* adulescentes; — legatis imperat, quos legionibus praefecerat, uti: V 1,1; Haedui de consilio legatorum, quos Caesar ad exercitum reliquerat, copias ... mittunt: VII 5,3; legatisque, quos singulis legionibus praefecerat, quid fieri uelit ⟨c⟩ ostendit: VII 45,8; neque se ignorare, quod esset officium legati ⟨-to *h pr.*⟩, qui fiduciariam operam obtineret ⟨quod ... obtineret *del. Hug*⟩, quae uires suae: 2,17,2; IV 38,3 *et* VII 81,6 *et* 3,15,6 *u. infra* ββ) ℵ) 𝔄) 𝔄𝔄) a) aa) bbb); 1, 38,1 *u.* ββ) ב); (V 53,6 *u. p. 1443* Roscius; VII 49,1 *u. p. 1444* Sextius;) ¶ duasque ibi legiones conscribit et tres, quae circum Aquileiam hiemabant, ex hibernis educit: I 10,3; in summo iugo duas legiones, quas in Gallia citeriore proxime conscripserat, et omnia auxilia conlocari ... iussit: I 24,2; se cum sola decima legione iturum, de qua non dubitaret, sibique eam praetoriam cohortem futuram: I 40,15; commodissimum esse statuit ... eo legionarios milites legionis decimae, cui [quam] maxime confidebat ⟨cui ... confidebat *del. Paul*⟩, imponere: I 42,5; legionem Caesar, quam equis deuexerat ⟨uex. α⟩, passibus ducentis ab eo tumulo constituit: I 43,2; duabus legionibus, quas proxime conscripserat, in castris relictis: II 8,5; duae legiones, quae proxime conscriptae erant, totum agmen claudebant: II 19,3; interim legiones sex ⟨*om.* β⟩, quae primae ⟨ante β⟩ uenerant, opere dimenso ⟨c⟩ castra munire coeperunt: II 19,5; cum septimam legionem, quae iuxta constiterat, item urgeri ab hoste uidisset: II 26,1; milites legionum duarum, quae in nouissimo agmine praesidio impedimentis fuerant, ... conspiciebantur: II 26,

3; legione ex consuetudine una frumentatum missa, quae appellabatur septima, . . . nuntiauerunt ⟨*c*⟩: IV 32, 1; unam legionem, quam proxime trans Padum conscripserat, et cohortes V in Eburones . . . misit: V 24, 4; nihil esse negotii subito oppressam legionem, quae cum Cicerone hiemet, interfici ⟨*c*⟩: V 38, 4; Labienum cum una legione, quae in eorum finibus hiemabat ⟨β; hiemauerat α; *edd.*⟩, adoriri parabant: VI 7, 1; redisse primo legiones credunt, quas longius discessisse ex captiuis cognouerant: VI 39, 4; Caesar ⟨*c*⟩ legiones, quas expeditas esse iusserat, portis incensis intromittit: VII 11, 8; legionisque ⟨β; *Göler;* legionique α; *Np.*, *Fr.*⟩ decimae, quacum erat, continuo ⟨*Göler;* contionatus *codd.; Schn.*, *Np.*, *Fr.*⟩ signa constituit ⟨constiterunt β; *Schn.*⟩: VII 47, 1; intolerantius Gallos insequentes legio decima tardauit, quae pro subsidio . . . constiterat. hanc . . .: VII 51, 1; paulum legiones Caesar, quas pro uallo constituerat, promoueri iubet: VII 70, 5; multi ex duabus legionibus, quae sunt traditae a Caesare, arcessuntur: 1, 3, 2; infamia duarum legionum permotus, quas ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam dominatumque conuerterat, rem ad arma deduci studebat: 1, 4, 5; conclamant legionis XIII., quae aderat, milites: 1, 7, 7; retineri legiones II, quae ab se simulatione Parthici belli sint abductae: 1, 9, 4; iter ad legiones habebat, quas a Caesare acceptas in Apulia hibernorum causa disposuerat: 1, 14, 3; Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III et ⟨*c*⟩ reliquis, quas ex nouo dilectu confecerat atque in itinere compleuerat: 1, 25, 1; C. Fabium legatum cum legionibus III, quas Narbone circumque ea loca hiemandi causa disposuerat, in Hispaniam praemittit: 1, 37, 1; reliquas legiones, quae longius hiemabant, subsequi iubet: 1, 37, 2; signa legionum duarum procul ab utrisque conspiciuntur, quas C. Fabius ulteriore ponte subsidio nostris miserat: 1, 40, 7; perturbatis antesignanis legio, quae in eo cornu constiterat, locum non ⟨*c*⟩ tenuit ⟨*c*⟩: 1, 44, 5; exstinctis rumoribus de auxiliis legionum, quae cum Pompeio per Mauretaniam uenire dicebantur, multae longinquiores ciuitates ab Afranio desciscunt: 1, 60, 5; cum duabus legionibus, quas superioribus diebus traduxerant ⟨*h?;* -erunt *NO¹afl*⟩, castra coniungunt ⟨*c*⟩: 1, 63, 1; altera ex duabus legionibus, quae uernacula appellabatur ⟨-atur *bh¹*⟩, ex castris Varronis . . . signa sustulit: 2, 20, 4; C. Curio . . . duas legiones ex IIII, quas acceperat a Caesare ⟨*hl;* accep. quas a caes. *af;* quas a C. acc. *uulgo; Np.*, *Dt.*⟩, D equites transportabat: 2, 23, 1; legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: V ex Italia, quas traduxerat; unam ex Cilicia ⟨*c*⟩ ueteranam, quam factam ex duabus gemellam appellabat; . . . duas ex Asia, quas Lentulus consul conscribendas curauerat: 3, 4, 1; Caesar . . . deducta Orico legione, quam tuendae orae maritimae causa posuerat, . . . existimabat: 3, 34, 1; L. Cassium Longinum cum legione tironum, quae appellabatur XXVII., atque equitibus CC in Thessaliam ⟨*c*⟩ ire ⟨*c*⟩ . . . *iussit: 3, 34, 2; erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensionis ex senatus consulto, quarum una ⟨*om. hl*⟩ prima, altera tertia appellabatur: 3, 88, 1; Caesar . . . cum legione ⟨-ibus *V.*⟩ una, quam se ex Thessalia sequi iusserat, et altera, quam ex Achaia a ⟨*c*⟩ Q. ⟨*c*⟩ Fufio ⟨*c*⟩ legato euocauerat, equitibusque DCCC . . . Alexandriam peruenit: 3, 106, 1; legiones sibi alias ex Asia adduci iussit, quas ex Pompeianis militibus confecerat: 3, 107, 1; ¶ est animaduersum ab l e g i o n a r i i s, qui dextram partem operis administrabant, ex crebris hostium eruptionibus magno sibi esse ⟨*c*⟩ praesidio posse, si: 2, 8, 1; ¶ sublata priore l e g e duas promulgauit, unam, qua mercedes habitationum annuas conductoribus donauit, aliam ⟨alteram *Faern.*⟩ tabularum nouarum: 3, 21, 1; ¶ l i g n a: 2, 10, 3 *u.* tigna; ¶ commodissimum uisum est . . . Procillum, C. Valerii Caburi filium, summa uirtute et humanitate adulescentem, cuius pater a C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, et propter fidem et propter l i n g u a e Gallicae scientiam, qua multa iam Ariouistus longinqua consuetudine utebatur, ⟨donatus erat, quorum amicitia iam ariouistus longinqua consuetudine utebatur, et propter fidem et pr. l. gall. scientiam β⟩, . . . ad eum mittere: I 47, 4; ¶ Calenus . . . l i t t e r a s a Caesare accipit ⟨*c*⟩, quibus est certior factus: 3, 14, 1; (ita se postea salutari passus **est;* sed ⟨*x;* neque *Np.; edd.*⟩ in litteris numquam ⟨*Bergk;* quas *x; edd.*⟩ scribere est solitus neque in fascibus insignia laureae praetulit: 3, 71, 3;) ¶ uti . . . l o c u m . . . deligerent, quem ex omni Gallia oportunissimum ac fructuosissimum iudicassent: I 30, 3; se in siluas abdiderunt locum nacti egregie . . . munitum, quem domestici belli . . . causa ⟨*c*⟩ iam ante praeparauerant: V 9, 4; quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate, qui se ipse ⟨*c*⟩ *sine munitione defenderet: VII 20, 3; ex superioribus locis, quae ⟨*om. a*⟩ Caesaris castris erant coniuncta, cernebatur: 1, 64, 1; summa exercitus salua locum,

quem petant, capi posse: 1, 67, 5; edito loco, qui appellatur Petra aditumque habet nauibus mediocrem atque eas a quibusdam protegit uentis, castra communit: 3, 42, 1; ille idoneum locum in agris nactus, † quae ⟨quia *Bentl.; EHoffm.;* quo *Dt.*⟩ prope iam matura erant ⟨frumenta erant *Em. Hoffm.;* erant frumenta *Bentl.; Dt.*⟩, ibi . . . constituit: 3, 81, 3; (Pergamique in occultis ⟨locis *add. Paul*⟩ ac reconditis ⟨*NOhl;* recognitis *af*⟩ templi ⟨*recc.;* templis *z*⟩, quo praeter sacerdotes adire fas non ⟨*CC*⟩ est, quae Graeci ἄδυτα ⟨adita *z*⟩ appellant, tympana sonuerunt: 3, 105, 4; ¶ qui summo magistratui praeerat ⟨praeerant *X*⟩, quem uergobretum appellant Haedui, qui creatur annuus et uitae necisque in suos habet potestatem: I 16, 5; ¶ scriptaque ad eum mandata . . . remittunt ⟨*c*⟩, quorum haec erat summa: 1, 10, 2; ¶ M. Petronius . . . manipularibus suis, qui illum secuti erant ⟨erant secuti β⟩, . . inquit: VII 50, 4; ¶ (Rhenum transierunt non longe a mari, quo ⟨cui β⟩ Rhenus influit: IV 1, 1;) ¶ matres familiae, quae paulo ante Romanis . . . manus tendebant, suos obtestari . . . coeperunt: VII 48, 3; ¶ noctu ex ⟨ea β⟩ materia, quam munitionis causa comportauerant ⟨conportauerunt β⟩, turres . . . excitantur: V 40, 2; quod et ab incendio lapis et ab ariete materia defendit, quae perpetuis trabibus *pedum *quadragenum plerumque introrsus reuincta neque perrumpi neque distrahi potest: VII 23, 5; ¶ qui de meis in uos meritis praedicaturus ⟨*c*⟩ non sum, quae sunt adhuc et mea uoluntate et uestra exspectatione leuiora: 2, 32, 10; ¶ ut spatium intercedere posset, dum milites, quos imperauerat, conuenirent: I 7, 6; interea ea legione, quam secum habebat, militibusque, qui ex prouincia conuenerant, . . . murum . . . perducit: I 8, 1; II 20, 1 *u.* B. BB. b) α) ββ) 𝔄) a) procedere; admodum fuit militum uirtus laudanda, qui uectoriis grauibusque nauigiis non intermisso remigandi labore longarum nauium cursum adaequarunt ⟨-quauerint β⟩: V 8, 4; hoc ueteres non probant milites, quos sub uexillo una profectos docuimus: VI 40, 4; Caesar conquiri milites, qui ab eo discesserant, dilectumque instituі iubet: 1, 16, 1; milites, qui erant Corfinii, primo ⟨*c*⟩ uesperi secessionem faciunt: 1, 20, 1; infirmiores milites ex omnibus centuriis deligi iubet, quorum aut animus aut uires uidebantur sustinere non posse. hos . . .: 1, 64, 5; 77, 1 *u. infra* B. BB. a) β) αα) milites; illius denique exercitus milites (officium suum praestitisse), qui per se de concilianda pace egerint: 1, 85, 2; (legionem effecerat) unam ex Creta et Macedonia ex ueteranis militibus, qui dimissi a superioribus imperatoribus in his prouinciis consederant: 3, 4, 1; 40, 6 *u.* ciuis; milites, qui ex ueteribus legionibus erant relicti praesidio nauibus ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt: 3, 101, 6; in hoc erant numero complures Pompei milites, quos ex eius exercitu acceptos in Syria ⟨*c*⟩ Gabinius Alexandriam traduxerat belloque confecto apud Ptolomaeum . . . reliquerat: 3, 103, 5; clamorem militum audit, quos rex in oppido praesidii causa reliquerat: 3, 106, 4; haec constabant ex Gabinianis militibus, qui iam in consuetudinem Alexandrinae uitae ac licentiae uenerant et nomen disciplinamque populi Romani dedidicerant ⟨*Ald.;* didicerant *z*⟩ uxoresque duxerant, ex quibus plerique liberos habebant: 3, 110, 2; consensu militum eripiebatur, qui uim suorum . . . pro suo periculo defendebant. hi . . .: 3, 110, 4; ¶ milia: I 31, 10 *u. p. 1437* Harudes; ex milium L numero ⟨ex num. mil. L β⟩, quae ex Aquitania Cantabrisque conuenisse constabat, uix quarta parte relicta: III 26, 6; placuit, ut ⟨*c*⟩ Litauiccus decem illis milibus, quae Caesari ad bellum mitterentur, praeficeretur: VII 37, 7; VII 39, 3 *u.* homines; (praemiserat) auxilia peditum V ⟨*c*⟩ milia ⟨*c*⟩, equitum III milia, *quae* ⟨*om. z; Np., Dt.*⟩ omnibus superioribus bellis habuerat, et parem ex Gallia numerum: 1, 39, 2; haec erant milia ⟨numero milia *hl*⟩ XLV, euocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis superiorum exercituum ad eum conuenerant ⟨conuerterant *Ox; Db.*⟩; quae tota acie *dispertierat: 3, 88, 4; ¶ ex ⟨*c*⟩ altera parte mole tenui naturali obiecta, quae ⟨*Np., Madu.;* molem tenuit naturalem obiectamque *z*⟩ paene insulam oppidum effecerat, quattuor biremes . . . in interiorem portum ⟨*c*⟩ traduxit: 3, 40, 4; ¶ dicit montem, quem a Labieno occupari uoluerit, ab hostibus teneri: I 22, 2; certior factus est . . . omnes noctu discessisse montesque, qui impenderent, a maxima multitudine Sedunorum et Veragrorum teneri: III 2, 1; sub montem ⟨monte *Nz*⟩, in quo erat oppidum positum Ilerda, succedunt: 1, 45, 2; ut, si priores montes, quos petebant, attigissent, ipsi periculum uitarent: 1, 70, 2; IIII caetratorum cohortes in montem, qui erat in conspectu omnium excelsissimus, mittit: 1, 70, 4; ad montes se conuertit, qui Thessaliam cingunt, atque . . . coepit: 3, 36, 5; in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt: 3, 95, 4; — etsi mons ⟨*om.* α; *Fr., Db.*⟩ Cebenna,

qui Aruernos ab Heluiis discludit, . . . iter impediebat: VII 8, 2; (continentur) altera ex parte monte Iura altissimo, qui est inter Sequanos et Heluetios: I 2, 3; 8, 1 *u.* lacus; Mosa profluit ex monte Vosego, qui est in finibus Lingonum: IV 10, 1; ¶ praemiserat . . . † huic ⟨et CCCC *RMenge*⟩ optimi generis hominum ex Aquitanis montanisque, qui Galliam prouinciam attingunt: 1, 39, 2; ¶ eo mulieres imposuerunt, quae in ⟨*c*⟩ proelium proficiscentes ⟨*c*⟩ passis manibus flentes implorabant: I 51, 3; ¶ munitionem **enim*, quam ⟨quae *ahl*⟩ pertinere ⟨pertingere *Ohl*⟩ a castris ad flumen supra demonstrauimus, dextri Caesaris cornus ⟨*c*⟩ cohortes ignorantia loci sunt secutae: 3, 68, 2; ¶ (munera, quae: 2, 29, 3 *u.* consuetudo;) ¶ intellegebant maximas nationes, quae proelio contendissent, pulsas superatasque esse: III 28, 2; quarum pars magna a feris barbarisque nationibus incolitur, ex quibus sunt qui piscibus atque ⟨qui *add.* β⟩ ouis auium uiuere existimantur: IV 10, 5; ¶ naues habent Veneti plurimas, quibus in Britanniam nauigare consuerunt: III 8, 1; Brutum adulescentem classi Gallicisque nauibus, quas ex Pictonibus ⟨*c*⟩ et Santonis reliquisque pacatis regionibus conuenire iusserat, praeficit ⟨*c*⟩: III 11, 5; huc accedebant XVIII onerariae naues, quae ex eo loco a ⟨*c*⟩ milibus passuum octo uento tenebantur: IV 22, 4; naues longas, quarum et species erat ⟨*om.* α⟩ barbaris inusitatior et motus ad usum expeditior, paulum remoueri . . . iussit: IV 25, 1; naues XVIII, de quibus supra demonstratum est, quae equites sustulerant, ... soluerunt: IV 28, 1; ita uno tempore et longas naues, quibus Caesar exercitum transportandum curauerat quasque ⟨*u. CC*⟩ in aridum subduxerat, aestus complebat ⟨*c*⟩ et onerarias, quae ad ancoras erant deligatae, tempestas adflictabat: IV 29, 2; (naues) paulo facit humiliores, quam quibus in nostro mari uti consueuimus: V 1, 2; (naues facit) paulo latiores ⟨*c*⟩, quam quibus in reliquis utimur maribus ⟨in rel. mar. uti adsueuerant β⟩: V 1, 2; cognoscit LX naues, quae in Meldis factae erant, tempestate reiectas cursum tenere non potuisse: V 5, 2; multitudine nauium perterritae, quae cum annotinis priuatisque, quas sui quisque ⟨*c*⟩ commodi causa ⟨*c*⟩ fecerat, amplius octingentae uno ⟨*c*⟩ erant uisae tempore ⟨*c*⟩, a litore discesserant: V 8, 6; sic accidit, uti . . . ex iis ⟨*c*⟩ (nauibus), quae inanes . . . remitterentur *[et] prioris commeatus expositis militibus et quas postea Labienus faciendas curauerat numero LX, perpaucae locum caperent: V 23, 4; naues, quas Metiosedo ⟨*c*⟩ deduxerat, singulas equitibus Romanis attribuit: VII 60, 1; Pompeius naues magnas onerarias, quas in portu Brundisino deprehenderat, adornabat: 1, 26, 1; naues a consulibus Dyrrachio remissae, quae priorem partem exercitus eo deportauerant, Brundisium reuertuntur: 1, 27, 1; duasque naues cum militibus, quae ad moles Caesaris adhaeserant, scaphis lintribusque *deprehendunt: 1, 28, 4; (cognoscit) profectum item Domitium ad occupandam Massiliam nauibus actuariis septem, quas Igilii et in Cosano a priuatis coactas seruis, libertis, colonis suis compleuerat: 1, 34, 2; onerarias naues, quas ubique possunt, deprehendunt atque in portum deducunt: 1, 36, 2; Massilienses . . . naues longas expediunt numero XVII, quarum erant XI tectae: 1, 56, 1; ad nostras naues procedunt, quibus praeerat D. Brutus. hae . . .: 1, 56, 3; L. Nasidius ab Cn. Pompeio cum classe nauium XVI, in quibus paucae erant aeratae, L. Domitio Massiliensibusque subsidio missus freto Siciliae . . . peruehitur: 2, 3, 1; conspicataeque naues triremes duae nauem D. Bruti, quae ex insigni ⟨*c*⟩ facile agnosci poterat, duabus ex partibus sese in eam *incitauerunt: 2, 6, 4; L. Domitius . . . nauibus III comparatis, ex quibus duas familiaribus suis attribuerat, unam ipse conscenderat, nactus turbidam tempestatem profectus est: 2, 22, 2; hunc conspicatae naues, quae missu Bruti consuetudine cotidiana ad portum excubabant, sublatis ancoris sequi coeperunt: 2, 22, 3; hunc secutus Marcius ⟨*c*⟩ Rufus quaestor nauibus XII, quas praesidio onerariis nauibus Curio ex Sicilia eduxerat, postquam in litore relictam nauem conspexit, hanc remulco abstraxit: 2, 23, 5; Curio *pronuntiari onerariis nauibus iubet, quae stabant ad Vticam numero circiter CC, se in hostium habiturum loco, qui non . . . *naues traduxisset ⟨*c*⟩: 2, 25, 6; erant ⟨*c*⟩ Orici Lucretius Vespillo ⟨*c*⟩ et Minucius Rufus cum Asiaticis nauibus XVIII, quibus iussu D. Laelii praeerant ⟨*P. Manut.*; -rat *z*⟩: 3, 7, 1; cum Caesar omnino XII naues longas praesidio duxisset, in quibus erant constratae ⟨*Vrsin.*; constructae *Nz*⟩ IIII ⟨*Vrsin.*; ille *af*; illi *Nhl*⟩: 3, 7, 2; naues omnes reuocat. una ex his, quae perseuerauit neque imperio Caleni obtemperauit, . . . delata Oricum atque a Bibulo expugnata est: 3, 14, 2; nauesque triremes duas, quas Brundisii faciendas curauerat, per causam exercendorum remigum . . . prodire iussit. has . . .: 3, 24, 1; isdemque custodiam nauium longarum tradidit, quas ex

Italia transduxerat: 3, 39, 1; alteram nauem, quae erat ad custodiam ab Acilio posita, pluribus adgressus nauibus, in quibus ad libram fecerat turres, . . . nostros uicit: 3, 40, 2; ex utraque parte naues longas adgressus, quae erant deligatae ad terram atque inanes, IIII ex his abduxit ⟨*c*⟩: 3, 40, 4; eodem naues ⟨*del. Ciacc.*⟩, quas demonstrauimus aggere et leuis armaturae militibus completas quasque ad Dyrrachium naues longas habebat mittit: 3, 62, 3; Cassius . . . omnes naues incendit XXXV, e quibus erant XX constratae ⟨rost constratae *ah;* rostratae *NOl*⟩: 3, 101, 2; naues longas . . .; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium . . .; praeter has XXII, quae praesidii causa Alexandriae esse consuerant, constratae omnes: 3, 111, 3; omnesque eas naues et reliquas, quae erant in naualibus, incendit: 3, 111, 6; ¶ his Caesar numerum obsidum, quem ante ⟨*c*⟩ imperauerat, duplicauit eosque in continentem adduci iussit: IV 36, 2; cum . . . pari numero equitum, quem in continenti reliquerat ⟨relinquebat β⟩, . . . soluit: V 8, 2; ex omni ⟨eo *add.* β⟩ numero, qui fuit circiter milium XL ⟨XL milium β⟩, uix DCCC . . . incolumes ad Vercingetorigem peruenerunt: VII 28, 5; (1, 39, 2 *u. p. 1445* c) Gallia;) ¶ (se) non dubitare, quin de omnibus obsidibus, qui apud eum sint, grauissimum supplicium sumat: I 31, 15; deinde obsides, quos haberet ab Haeduis, redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi haberent, uoluntate eius reddere illis liceret: I 35, 3; quod per eos suos se obsides, quos Crasso dedissent, reciperaturos existimabant: III 8, 2; nacti obsides, quos Caesar apud eos deposuerat, horum supplicio dubitantes territant: VII 63, 3; ¶ perterritis oppidanis, quorum magna pars erat ad bellum ⟨ad b. erat β⟩ euocata, sine contentione oppido potitur: VII 58, 4; ¶ praeterea oppida incendi oportere, quae non munitione et loci natura ab omni sint periculo tuta: VII 14, 9; oppidum, quod a ⟨*c*⟩ se teneri non posse iudicabant, ne cui ⟨*c*⟩ esset usui Romanis, incenderunt: VII 55, 7; Lutetiam proficiscitur. id est oppidum Parisiorum, quod positum est ⟨quod *et* est *om.* β⟩ in insula fluminis Sequanae: VII 57, 1; Caesar . . . expugnato in ⟨*c*⟩ itinere oppido Parthinorum, in quo Pompeius praesidium habebat, tertio die ad Pompeium peruenit: 3, 41, 1; — ad oppidum Auaricum, quod erat maximum munitissimumque in ⟨*c*⟩ finibus Biturigum atque agri fertilissima regione, profectus est: VII 13, 3; (ab **oppido* Ocelo, quod: I 10, 5 *u. p. 1446* b);) ¶ magnitudine operum, quae neque uiderant ante Galli neque audierant, . . . permoti legatos . . . mittunt: II 12, 5; Caesar promota turri derectisque ⟨*c*⟩ operibus, quae facere instituerat, . . . iussit: VII 27, 1; ¶ oratione Indutiomari cognita, quam in concilio habuerat, nuntios ⟨*c*⟩ mittit ⟨*c*⟩: V 57, 2; ¶ Treueri autem (ueniebant questum) pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur: I 37, 3; hi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula milia armatorum . . . educunt: IV 1, 4; ¶ palus, quae perpetua ⟨perpetua quae β; *Oud.*⟩ intercedebat, Romanos ad insequendum tardabat: VII 26, 2; cum animaduertisset perpetuam esse paludem, quae influeret in Sequanam atque illum omnem locum magnopere impediret, hic consedit: VII 57, 4; ¶ Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur: I 1, 1; una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano: I 1, 5; parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam[que] efficit Batauorum: IV 10, 1; ut . . . aliae ad inferiorem partem insulae, quae est propius solis occasum ⟨quae . . . occas. *del. RSchn.*⟩, magno *suo cum periculo deicerentur: IV 28, 2; partem ultimam pontis, quae ripas Vbiorum contingebat, in longitudinem pedum ducentorum rescindit: VI 29, 2; (2, 1, 2 *u.* porta;) easque (storias) ex tribus partibus, quae ad ⟨qua *af*⟩ hostes uergebant ⟨urgebant *f;* perurguebant *a*⟩, *in eminentibus ⟨*c*⟩ trabibus . . . religauerunt: 2, 9, 4; (dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, . . . ea parte, quam proruerat ⟨*Np.;* ex parte qua (quam *Ohl*) proruebat *x*⟩, sese recipiebat: 3, 69, 3;) (112, 8 *u.* regia;) ¶ pecunias, quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti, remittit: 2, 21, 2; ¶ magno pecoris numero, cuius sunt cupidissimi barbari, potiuntur: VI 35, 6; pecus, cuius magna erat copia a ⟨*c*⟩ Mandubiis compulsa ⟨a mand. comp. copia β⟩, uiritim distribuit: VII 71, 7; ¶ equitum milia erant sex, totidem numero pedites uelocissimi ac fortissimi, quos ex omni copia singuli singulos suae salutis ⟨*c*⟩ causa delegerant: I 48, 5; eodem tempore equites nostri leuisque armaturae pedites, qui ⟨quique *B*[3]*fk*⟩ cum iis ⟨*c*⟩ una fuerant, quos primo hostium impetu pulsos dixeram, cum se in castra reciperent, aduersis hostibus occurrebant: II 24, 1; equitesque ab his arcessit et leuis armaturae pedites, qui inter eos proeliari consuerant: VII

65,4; ¶ peditatu, quem antea habuerat ⟨habuerit *aefl*⟩, se fore contentum dicit: VII 64,2; ¶ ut locis frigidissimis neque uestitus praeter pelles haberent quicquam, quarum propter exiguitatem magna est corporis pars aperta, et: IV 1,10; accidit, ut . . . ex pellibus, quibus erant tectae naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: 3,15,4; ¶ admiratus quaerit ex perfugis causam, quorum magnus ad eum cotidie numerus confluebat: VII 44,2; ¶ nam plebes ⟨plebs *Aim.*⟩ paene seruorum habetur loco, quae nihil audet ⟨*Q;* aut et *A;* habet *MC; Aim.; Fr.*⟩ per se ⟨per se nihil audet β⟩, nullo ⟨*c*⟩ adhibetur consilio ⟨*c*⟩: VI 13,1; ¶ pontem, qui erat ad Genauam ⟨*c*⟩, iubet rescindi: I 7,2; refecto ponte, quem superioribus diebus hostes resciderant, exercitum traducit: VII 58,5; cohortes V . . . pontem fluminis interrumpebant, qui *aberat ab oppido milia passuum circiter III: 1,16,2; celeriter suo ponte Afranius, quem oppido castrisque coniunctum habebat, legiones . . . traiecit: 1,40,4; pons, qui fuerat tempestate interruptus, paene erat refectus; hunc . . .: 1,41,1; tempestas cooritur . . . pontesque ambo, quos C. Fabius fecerat, uno die interrupit: 1, 48,2; ¶ duabus ex partibus . . . . una erat proxima portui naualibusque, altera ad portam ⟨*Dederich; Dt.;* partem *z; Np., Db.*⟩, qua ⟨quae *afh*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania: 2,1,2; castra Vari ⟨*c*⟩ conspicit muro oppidoque coniuncta ad portam, quae appellatur *Belica, admodum munita natura loci: 2,25, 1; ¶ paucis portibus interiectis, quos tenent ipsi: III 8,1; nacti portum, qui appellatur Nymphaeum, ultra Lissum milia passuum III, eo naues introduxerunt: 3,26,4; ¶ (potentia: 1,4,3 *u. infra* 𝔡) αα) potentes;) ¶ (potestas: 1,7,2 *u. p. 1455* intercessio;) ¶ interim ad praefectos, qui cum omni equitatu antecesserant, mittit: IV 11,6; ¶ praesidium ⟨praesidio *B*[a]β⟩ utrisque castris, quod satis esse uisum est, reliquit: I 51,1; ad hos omnes casus prouisa ⟨*o*⟩ erant praesidia cohortium duarum et uiginti, quae ex ipsa coacta ⟨*om. BM; plur. edd.*⟩ prouincia ab L. Caesare legato ad omnes partes opponebantur: VII 65,1; Varus praesidium, quod introduxerat, ex oppido educit: 1,13,2; ¶ conuocatis eorum principibus, quorum magnam copiam in castris habebat, in his Diuiciaco et Lisco, . . . grauiter eos accusat: I 16,5; I 19, 3 *u. p. 1444* Troucillus; (Bellouacos) impulsos ab suis principibus, qui dicerent Haeduos . . . omnes indignitates contumeliasque perferre, et ab Haeduis defecisse et: II 14,3; principes Britanniae, qui post proelium ⟨*c*⟩ ad Caesarem ⟨*c*⟩ conuenerant, inter se conlocuti . . . optimum factu esse duxerunt: IV 30,1; V 56,3 *u. p. 1440* Cingetorix; principesque earum ciuitatium ⟨*c*⟩, quos sibi ad consilium capiendum ⟨*o*⟩ delegerat, prima luce cotidie ⟨*c*⟩ ad se conuenire ⟨*o*⟩ iubebat: VII 36,3; idem hoc fit a principibus Hispaniae, quos illi ⟨*c*⟩ euocauerant et secum in castris habebant obsidum loco. hi . . .: 1,74, 5; ¶ proelium: 3,80,2 *u.* fama; ¶ cum his propinqui Indutiomari, qui defectionis auctores fuerant, comitati eos ex ciuitate excesserunt ⟨*c*⟩: VI 8,8; ¶ nihil horum . . . ad usum prouinciae prouisum, quae propter diuturnitatem pacis nullum auxilium desiderarit: 1,85,7; prouinciae: 2,32,2 *u. p. 1471* cc); ¶ quaestor: V 53,6 *u. p. 1443* Roscius; ¶ milites . . . quinqueremes ⟨*c*⟩ duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt: 3,101, 6; ¶ in ⟨*c*⟩ hoc ⟨*c*⟩ tractu oppidi pars erat regiae ⟨nec tractus oppidi pars erat regia *E. Hoffm.; Db.*⟩ exigua, in quam ipse habitandi causa initio erat inductus: 3,112,8; ¶ frumentum commeatumque ab Asia atque omnibus regionibus, quas tenebat, comportari imperat: 3,42,2; ¶ persuadet Castico, . . . ut regnum in ciuitate sua occuparet, quod pater ante habuerat ⟨quod p. a. hab. *del. Kraff.*⟩: I 3,4; ¶ sese habere quasdam res, quas ex communi consensu ab eo petere uellent: I 30,4; omnium rerum, quae ad bellum usui erant, summa erat in eo oppido facultas ⟨*c*⟩: I 38,3; (IV 23,5 *u. infra* 2. A. b) β);) picem reliquasque ⟨que *om. BMh*⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant: VII 24,4; (illi impediendae reliquae ⟨*Forchh.;* rei quae *z*⟩ munitionis causa [fiebat] ⟨rei [quae munitionis fiebat] causa *Faern.; Np.*⟩, hora circiter VIIII. . . . legiones educunt ⟨*c*⟩: 1,82,1;) Caesar . . . profectus ad . . . rem frumentariam expediendam, qua *angusta utebatur, erat ad Buthrotum: 3,16,1; ita magnarum initia rerum, quae occupatione magistratuum . . . sollicitam Italiam habebant, celerem . . . exitum habuerunt: 3,22,4; Cassius . . . completas onerarias naues taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt aptae ⟨*c*⟩ ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3,101,2; ¶ est ergo in genere et sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, et: *ap. Suet.* 6; ¶ obsecrare milites coepit, ne primam ⟨*O*[1]*f;* prima *ahl;* primi *b; Scal.*⟩ sacramenti, quod apud Domitium atque apud se quaestorem dixissent, memoriam deponerent: 2,28,2; ¶ sagit-

tariosque omnes, quorum erat permagnus ⟨c⟩ numerus in Gallia ⟨in gallia numerus β⟩, conquiri . . . iubet: VII 31, 4; ¶ castra erant ad bellum ducendum aptissima . . . aquae et salis copia, cuius magna uis iam ex proximis erat salinis eo congesta: 2, 37, 5; ¶ celeriterque saltus Pyrenaeos occupari iubet, qui eo tempore ab L. Afranio legato praesidiis tenebantur: 1, 37, 1; ¶ milites uectibus infima saxa turris hostium, quibus fundamenta continebantur, conuellunt: 2, 11, 3; ¶ scutis ex cortice factis aut uiminibus intextis, quae subito, ut temporis exiguitas postulabat, pellibus induxerant: II 33, 2; ¶ quinque cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨*om.* β⟩, quas inter et castra unus omnino collis intererat ⟨misit *add.* β⟩: VI 36, 2; ¶ uariis dictis ⟨o⟩ sententiis, quarum ⟨quorum β⟩ pars deditionem, pars, dum uires suppeterent, eruptionem censebat, non praetereunda oratio Critognati uidetur ⟨o⟩: VII 77, 2; ¶ obsides, arma, seruos, qui ad eos perfugissent, poposcit: I 27, 3; producit seruos, quos in pabulatione paucis ante diebus exceperat et fame uinculisque ⟨o⟩ excruciauerat. hi . . .: VII 20, 9; ¶ HS LX ⟨h. l. ·/. *a;* hLX *hl;* LX *f*⟩, quod aduexerat Domitius atque in publico deposuerat, . . . Domitio reddit: 1, 23, 4; ¶ non se hostem uereri, sed angustias itineris, magnitudinem siluarum, quae intercederent inter ipsos atque Ariouistum ⟨quae inter eos atque ariouistum intercederent B^2β⟩, . . . timere dicebant: I 39, 6; siluam esse ibi ⟨o⟩ infinita magnitudine, quae appellatur ⟨appelletur *ed. Steph.*⟩ Bacenis; hanc . . .: VI 10, 5; — iisque . . . in siluam Arduennam abditis, quae ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum a flumine Rheno ad initium Remorum pertinet, bellum parare instituit: V 3, 4; profectus per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios pertinet milibusque ⟨c⟩ amplius quingentis ⟨*CC*⟩ in longitudinem patet: VI 29, 4; loca circum Hercyniam ⟨c⟩ siluam, quam ⟨quae β⟩ Eratostheni et quibusdam Graecis fama notam ⟨nota β⟩ esse uideo, quam illi Orcyniam appellant, Volcae Tectosages occupauerunt: VI 24, 2; huius Hercyniae siluae, quae supra demonstrata est, latitudo nouem dierum iter expedito patet: VI 25, 1; ¶ immani ⟨o⟩ magnitudine simulacra habent ⟨*om.* β⟩, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent; quibus . . .: VI 16, 4; constabat Elide in templo Mineruae . . . simulacrum Victoriae, quod ante ipsam Mineruam conlocatum esset et ante ad simulacrum Mineruae spectauisset, ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2; ¶ soldurii: III 22, 2 *u. infra* 𝔡) αα) deuoti; ¶ soror: I 53, 4 *u.* uxor; 3, 108, 2 *u. p. 1445* bb); ¶ reliquum spatium, quod est non ⟨non est *af*⟩ amplius pedum **M* sescentorum, qua flumen intermittit, mons continet: I 38, 5; annuum spatium . . . nactus, quod uacuum a bello atque ab hoste otiosum fuerat, magnam . . . classem coegerat: 3, 3, 1; ¶ hic locus abest a Clupeis passuum XXII milia habetque non incommodam ⟨c⟩ aestate stationem et ⟨quae *Ciacc.*⟩ duobus eminentibus promunturiis continetur: 2, 23, 2; ¶ stipendium (se) capere iure belli, quod uictores uictis imponere consuerint: I 44, 2; si pace ⟨c⟩ uti ⟨c⟩ uelint ⟨c⟩, iniquum esse de stipendio recusare, quod sua uoluntate ad id tempus pependerint ⟨dependerint B^2β⟩: I 44, 4; quod eius opera stipendio liberatus esset, quod Aduatucis finitimis suis pendere consuesset: V 27, 2; cum stipendium ab legionibus paene seditione facta flagitarentur ⟨c⟩, cuius illi diem nondum uenisse dicerent: 1, 87, 3; ¶ partem copiarum ex prouincia supplementumque, quod ex Italia adduxerat, in Heluios, qui fines Aruernorum contingunt, conuenire iubet: VII 7, 5; ¶ tabellam, qua . . . censerent, alteram, qua . . damnarent, tertiam, qua . . multarent: 3, 83, 4 *u.* B. BB) b) α) ββ) 𝔄) a) censerent; ¶ taxo, cuius magna in Gallia Germaniaque copia est, se exanimauit: VI 31, 5; ¶ (temeritas: VII 42, 2 *u. infra* ββ) ℵ) 𝔅) 𝔄𝔄) a);) ¶ tempus autem ⟨o⟩ erat difficillimum, quo neque frumenta in † hibernis erant neque multum a maturitate aberant ac ⟨o⟩ ciuitates exinanitae: 1, 48, 5; ¶ castra . . . conspicit . . . admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Vtica, altera a ⟨*CC*⟩ theatro, quod est ante oppidum, substructionibus ⟨c⟩ eius operis maximis, aditu ad castra difficili et angusto: 2, 25, 1; in hoc tractu oppidi pars erat regiae exigua . . . et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del. EHfm.; Db.*⟩ arcis tenebat locum aditusque habebat ad portum et ad *regia naualia: 3, 112, 8; ¶ has . . . coniungunt, ubi tigna ⟨ligna *Paul; u. CC*⟩, quae musculi tegendi causa ponant, conlocentur: 2, 10, 3; ¶ (hoc) ad timorem nouarum tabularum tollendum minuendumque, qui fere ⟨ferre *ahl*⟩ bella et ciuiles dissensiones sequi consueuit, . . . esse aptissimum existimauit: 3, 1, 3; ¶ ubi hostes . . . sentiunt . . . suorumque tormentorum usum ⟨usu *hl*⟩, quibus ⟨a quibus *Paul*⟩

ipsi magna sperauissent, *spatii *propinquitate interire . . . intellegunt, . . . recurrunt: 2, 16, 3; ¶ ibique tribunos plebis, qui ad eum confugerant, conuenit: 1, 8, 1; ¶ Vibullius ⟨*c*⟩ sedato tumultu, quem repentinus aduentus Caesaris concitauerat, . . . instituit: 3, 18, 3; ¶ Pompeius tumulum quendam occupauit, qui tantum aberat a nostro castello, ut: 3, 51, 8; ¶ Pharus est in insula turris magna altitudine, mirificis operibus exstructa, quae nomen ab insula cepit ⟨coepit *fhl; accepit a; edd.*⟩: 3, 112, 1; ¶ castra . . . uallo muniri uetuit, quod eminere et procul uideri necesse erat, sed a fronte [castra] contra hostem pedum XV fossam fieri iussit: 1, 41, 4; ¶ quod certe ⟨certi *Gron.*; cori *Madu.*⟩ saepe flauerant uenti, quibus necessario committendum existimabat: 3, 25, 1; — quod Corus ⟨chorus *X*⟩ uentus nauigationem impediebat, qui magnam partem omnis temporis in his ⟨*c*⟩ locis ⟨*c*⟩ flare consueuit: V 7, 3; ¶ (uergobretus: I 16, 5 *u.* magistratus;) ¶ relinquebatur una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis propter angustias ire non poterant: I 9, 1; ¶ imperium se a ⟨*c*⟩ Caesare . . . nullum desiderare, quod habere uictoria posset ⟨*c*⟩, quae iam esset sibi atque omnibus Gallis explorata: VII 20, 7; ¶ constituit . . . cum reliquis eius legionis cohortibus in uico Veragrorum, qui appellatur Octodurus, hiemare: III 1, 4; ¶ electos ex omnibus legionibus fortissimos uiros, antesignanos, centuriones, Caesar ei classi attribuerat, qui sibi id muneris depoposcerant. hi . . .: 1, 57, 1; ¶ reliquum erat certamen positum in uirtute, qua ⟨quo *Kraff.*⟩ nostri milites facile superabant: III 14, 8; ¶ uis: VI 36, 3 *u. p. 1455* iumenta; ¶ animaduersum est uitium munitionis, quod supra demonstratum est: 3, 63, 8; ¶ omnes uero se Britanni uitro ⟨*fh*; ultro *α*⟩ inficiunt, quod caeruleum efficit colorem: V 14, 2; ¶ procumbunt omnibus Gallis ad pedes Bituriges, ne pulcherrimam prope totius Galliae ⟨*o*⟩ urbem, quae et ⟨*c*⟩ praesidio et ornamento sit ciuitati ⟨*c*⟩, suis manibus succendere cogerentur: VII 15, 4; perspecto urbis situ, quae posita in altissimo monte omnes aditus difficiles habebat, de oppugnatione ⟨*c*⟩ desperauit ⟨*c*⟩: VII 36, 1; ¶ duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, quam domo ⟨a domo *B*²β⟩ secum duxerat ⟨eduxerat *B*²β⟩, altera Norica, regis Voccionis ⟨*c*⟩ soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam: I 53, 4; 3, 110, 2 *u. p. 1460* milites.

(**b**) **relatiui numerus discrepat a substantiui numero** (κατὰ σύνεσιν): equitatus . . ., qui . . . antecessera(n)t: VII 12, 4 *u. p. 1452* equitatus.)

ββ) **ad plura subst. pertinet; ℵ) bina; 𝔄) relatiuum plurali numero; 𝔄𝔄) substantiua sunt eiusdem generis et numeri; a) nom. propr.; aa) ciuitatum:** Boi et Tulingi, qui hominum milibus circiter XV agmen hostium claudebant et nouissimis praesidio erant, ex itinere nostros . . . circumuenire ⟨*c*⟩ . . . coeperunt: I 25, 6; bello superatos esse Aruernos et Rutenos ab Q. Fabio Maximo, quibus populus Romanus ignouisset neque in prouinciam redegisset neque stipendium imposuisset: I 45, 2; dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti: II 2, 3; ipsi erant ex Cimbris Teutonisque prognati, qui, cum iter in ⟨*c*⟩ prouinciam nostram atque Italiam facerent, iis ⟨*c*⟩ impedimentis . . . depositis custodiam ⟨custodiae *B*²β⟩ ex suis ac praesidium ⟨praesidio *B*²β⟩ sex milia hominum una reliquerunt ⟨-rant *ed. pr.*⟩: II 29, 4; in eadem causa fuerunt Vsipetes et Tencteri, quos supra diximus; qui complures annos Sueborum uim sustinuerunt, ad extremum tamen agris expulsi et . . . triennium uagati ad Rhenum peruenerunt: IV 4, 1. 2; in fines ⟨*c*⟩ Eburonum et Condrusorum, qui sunt Treuerorum clientes, peruenerant ⟨-erunt *B*²β⟩: IV 6, 4; ut praeter Haeduos et Remos, quos praecipuo semper honore Caesar habuit, alteros pro uetere . . . fide, alteros pro recentibus . . . officiis, nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4; Segni Condrusique, ex gente et numero Germanorum, qui sunt inter Eburones Treuerosque, legatos ad Caesarem miserunt: VI 32, 1; his constitutis rebus Haeduis Segusiauisque, qui sunt finitimi ⟨ei *add. αhl*; finitimae *a*; finitimei *Np.*⟩ prouinciae, decem milia peditum imperat: VII 64, 4; (equites) D ex Gabinianis Alexandria, Gallos Germanosque, quos ibi A. Gabinius praesidii causa apud regem Ptolomaeum reliquerat, Pompeius filius cum classe adduxerat: 3, 4, 4.

bb) hominum: (Diuiciaco et Lisco, qui . . . praeerant ⟨*c*⟩: I 16, 5 *u. p. 1442* Liscus;) at Q. ⟨*c*⟩ Titurius et L. Cotta legati, qui in Menapiorum fines legiones duxerant, omnibus eorum agris uastatis . . . se . . . receperunt: IV 38, 3; (C. Arpineius . . . et Q. Iunius . . ., qui . . . consueuerant: V 27, 1 *u. p. 1442* Iunius;) uelintne . . . eductos ex hibernis milites aut ⟨*om.* β⟩ ad Ciceronem aut ad Labienum deducere, quorum alter milia passuum circiter quinquaginta, alter paulo amplius ab ⟨*c*⟩ iis ⟨*c*⟩ abesit: V 27, 9; Cottaeque et Titurii

calamitatem, qui in eodem occiderint ⟨consederint *Paul*⟩ castello ⟨in eo castello occiderint β⟩, ante oculos ponunt: VI 37, 8; Eporedorigem et Viridomarum, quos illi interfectos existimabant, inter equites uersari . . . iubet: VII 40, 5; M. Antonius et C. Trebonius legati, quibus hae partes ad defendendum obuenerant ⟨uenerant *AQ*⟩, qua ex parte nostros premi intellexerant, his ⟨*c*⟩ auxilio ex ulterioribus castellis deductos submittebant: VII 81, 6; Caesari nuntiatur Sulmonenses . . . a Q. Lucretio senatore et Attio Paeligno prohiberi, qui id oppidum VII cohortium praesidio tenebant: 1, 18, 1; principes uero esse earum partium Cn. Pompeium et C. Caesarem, patronos ciuitatis, quorum alter agros Volcarum Arecomicorum . . . publice iis ⟨*c*⟩ concesserit, alter . . . attribuerit uectigaliaque auxerit: 1, 35, 4; loquuntur . . . cum M.' Acilio et Statio Murco legatis, quorum alter † oppidi muris, alter praesidiis terrestribus praeerat: 3, 15, 6; Roucillus et Egus . . ., quorum: 3, 59, 1 *u. p. 1454* homines; Allobroges, Roucilli atque Egi familiares, quos perfugisse ad Pompeium demonstrauimus, . . . cuncta . . . exposuerunt: 3, 79, 6; a quo missi Dioscorides et Serapion, qui ambo legati Romae fuerant magnamque apud patrem Ptolomaeum auctoritatem habuerant, ad Achillam peruenerunt. quos ille . . .: 3, 109, 4.

cc) terrarum: Caesar me, quem sibi carissimum habuit, prouinciam ⟨que *add. O; pro*uincias *Paul*⟩ Siciliam atque Africam, sine quibus urbem atque Italiam tueri non potest, uestrae fidei commisit: 2, 32, 2.

b) nom. propr. et appellat.: ex percontatione nostrorum uocibusque Gallorum ac mercatorum, qui ingenti magnitudine corporum Germanos . . . esse praedicabant, . . . tantus subito timor omnem exercitum occupauit, ut: I 39, 1; ex Aquitanis montanisque, qui: 1, 39, 2 *u. p. 1461* montani; ¶ prohibetur a ⟨*c*⟩ Gobannitione, patruo suo, reliquisque principibus, qui hanc temptandam fortunam non existimabant; expellitur: VII 4, 2; interea Commius reliquique ⟨et reliqui β⟩ duces, quibus summa imperii permissa erat, cum omnibus copiis ad Alesiam perueniunt: VII 79, 1.

c) appellat.; aa) masc.; aaa) substantiua plurali numero: (legatis quaestoribusque, quibus: V 25, 5 *u. infra* **CC) a)**;) — neque satis Bruto, qui classi praeerat, uel tribunis militum centurionibusque, quibus singulae naues erant attributae, constabat, quid agerent: III 14, 3; centuriones singillatim tribunosque militum appellat, quorum egregiam fuisse uirtutem ⟨*o*⟩ testimonio Ciceronis cognouerat: V 52, 4; gratias agit . . . tribunis militum centurionibusque, qui eo praesidii causa uenerant, quod eorum consilia sua uirtute confirmassent ⟨*c*⟩: 2, 21, 1; — subsidio DC equites Numidae ex oppido peditesque CCCC mittuntur a Varo, quos auxilii causa rex Iuba paucis diebus ante Vticam miserat: 2, 25, 3; — Pompeius . . . sagittarios funditoresque mittebat, quorum magnum habebat numerum: 3, 44, 6; — frumenti copiam legionarii non nullam ⟨*c*⟩ habebant . . ., caetrati auxiliaresque ⟨ceteri auxiliares *Paul*⟩ nullam, quorum erant et facultates ad parandum ⟨*c*⟩ exiguae et corpora insueta ad onera portanda: 1, 78, 2; — *nostri*, cum ⟨*c*⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, qui repente ex onerariis nauibus erant producti nequedum etiam uocabulis armamentorum ⟨*c*⟩ cognitis ⟨nequedum . . . cognitis *del. Paul*⟩, tum etiam tarditate et grauitate nauium impediebantur: 1, 58, 3; — quod si eum interfecerit, multis sese nobilibus principibusque populi Romani gratum esse facturum, — id se ab ipsis per eorum nuntios compertum habere, — quorum omnium gratiam atque amicitiam eius morte redimere posset ⟨posse *a*; se posse?⟩: I 44, 12; — tunc ⟨*c*⟩ duces principesque Neruiorum, qui aliquem sermonis aditum causamque amicitiae cum Cicerone habebant, conloqui sese uelle dicunt: V 41, 1; — erat plena lictorum et † imperiorum ⟨apparitorum *Forchh.*⟩ prouincia, differta praefectis ⟨*Ald.*; praeceptis *z*⟩ atque exactoribus, qui praeter imperatas pecunias suo etiam priuato compendio seruiebant: 3, 32, 4; — filiis propinquisque: V 4, 2 *u. infra* **CC) a)**; — et omnes clientes obaeratosque suos, quorum magnum numerum habebat, eodem conduxit: I 4, 2; — paulo supra hanc memoriam serui et clientes, quos ab iis ⟨*c*⟩ dilectos esse constabat, iustis *funebribus ⟨*c*⟩ confectis una cremabantur: VI 19, 4; — certas sibi deposcit naues Domitius atque has colonis pastoribusque, quos secum adduxerat, complet: 1, 56, 3; — (magna . . . multitudo undique ex Gallia perditorum hominum latronumque conuenerat, et ⟨*add. Paul; om. X; edd.*⟩ quos ⟨quo *a*⟩ spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat ⟨seuoc.?⟩: III 17, 4.)

bbb) substantiua singulari numero: quodque ei et ⟨*om.* β⟩ filius et fratris filius a ⟨*c*⟩ Caesare remissi ⟨*c*⟩ essent, quos Aduatuci

obsidum numero missos apud se in seruitute et catenis tenuissent: V 27, 2.

bb) feminin.: (quod intellegebant maximas nationes . . . pulsas . . . esse continentesque siluas ac paludes ⟨quas *add.* β⟩ habebant, eo se suaque omnia contulerunt: III 28, 2;) fundis librilibus sudibusque, quas in opere disposuerant, ac ⟨c⟩ glandibus ⟨c⟩ Gallos proterrent: VII 81, 4; — turmis . . equitum et cohortibus uisis, quas se sequi iusserat, ut de locis superioribus haec decliuia . . . cernebantur, hostes proelium committunt: VII 88, 1.

cc) neutr.: depositis armis auxiliisque, quibus nunc confiderent, necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9.

𝔅𝔅) substantiua sunt diuersi generis, numeri eiusdem; a) masc. et fem.: (usus ac disciplina, quam ⟨quae α; *plur. edd.*⟩ . . . acceperint: I 40, 5 *u. p. 1451* disciplina.)

b) masc. et neutr.: ipsos oppida uicosque, quos incenderant, restituere iussit: I 28, 3; omnia enim flumina atque omnes riuos, qui ad mare pertinebant ⟨perfluebant *Heller*⟩, Caesar aut auerterat aut . . . obstruxerat: 3, 49, 4; ¶ omnes uici atque omnia aedificia, quae quisque conspexerat, incendebantur: VI 43, 2; aditus autem atque itinera duo, quae extra murum ad portum ferebant, maximis defixis trabibus . . . praesaepit: 1, 27, 4; ¶ (omnibus uicis aedificiisque, quo ⟨β; *Flod.*; quos α; *edd.*⟩ adire potuerant ⟨poterant β; *Flod.*⟩, incensis ad castra Caesaris omnibus copiis contenderunt: II 7, 3.)

c) fem. et neutr.: hoc . . . opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant: VII 23, 5; — pecunias monimentaque, quae ex fano Herculis conlata erant in priuatam domum, referri in templum iubet: 2, 21, 3; huic dat litteras mandataque ad eum, quorum ⟨quarum *NOhl; Db.*⟩ haec erat summa: 3, 57, 2.

ℭℭ) subst. sunt eiusdem generis, diuersi numeri; a) masc.: his ⟨c⟩ adductis, in iis filio ⟨filiis β⟩ propinquisque eius omnibus, quos nominatim euocauerat, consolatus Indutiomarum . . . est: V 4, 2; (interim ab omnibus ⟨legatis quaestoribusque *add. X; Schn.*; legatis quaestoreque *add. edd. rell.*; *del. Vielh.*⟩, quibus ⟨legatis quibusque *Em. Hoffm.*⟩ legiones tradiderat, certior factus est: V 25, 5.)

b) fem.: si quis appellauisset de aestimatione et de solutionibus, quae per arbitrum fierent, ut Caesar praesens constituerat, fore auxilio pollicebatur: 3, 20, 1.

𝔇𝔇) subst. sunt diuersi generis numerique: quo cognito a Petreio et Afranio ex aggere atque cratibus, quae flumine ferebantur: 1, 40, 4; ¶ (prouinciae atque exercituum, quos ⟨quae *Ciacc.*⟩: 1, 4, 3 *u. p. 1452* exercitus.)

𝔅) relatiuum singulari numero; 𝔄𝔄) subst. sunt eiusdem generis (et numeri); a) femin.: si forte pro sua clementia ac mansuetudine, quam ipsi ab aliis audirent, statuisset: II 31, 4; in acie praestare interfici quam non ueterem belli gloriam libertatemque, quam a maioribus acceperint ⟨β; acceperant α⟩, recuperare: VII 1, 8; impellit alios auaritia, alios iracundia et temeritas, quae maxime illi hominum generi est innata, ut leuem auditionem habeant pro re comperta: VII 42, 2; quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor ⟨uidear *f*⟩? 3, 18, 4; quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae ⟨qui *recc.; Faern.*⟩ studio pugnae incenditur ⟨incenduntur *recc.; Faern.*⟩. hanc . . .: 3, 92, 3.

b) neutr.: panico enim uetere atque hordeo corrupto omnes alebantur, quod ad huius modi casus antiquitus paratum in publicum contulerant: 2, 22, 1.

𝔅𝔅) subst. sunt diuersi generis (eiusdem numeri); a) masc. et fem.: (uri) neque homini neque ferae, quam conspexerunt ⟨conspexerint β⟩, parcunt: VI 28, 2; ¶ non minore animo ac fiducia, quam ⟨qua *add. Paul*⟩ ante dimicauerant, naues conscendunt: 2, 4, 3.

b) masc. et neutr.: eo consilio, uti frumento commeatuque, qui ⟨quod $B^2β$⟩ ex Sequanis et Haeduis supportaretur, Caesarem intercluderet: I 48, 2.

ב) relatiuum pertinet ad terna substantiua: Galbam cum legione duodecima . . . in Nantuates ⟨c⟩, Veragros Sedunosque misit, qui a ⟨c⟩ finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent: III 1, 1; ¶ Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, quorum unus Hispaniam citeriorem *tribus legionibus, alter ulteriorem* a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus, tertius ab Ana Vettonum agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat, officia inter se partiuntur: 1, 38, 1; Vibullius . . . adhibito Libone et L. Lucceio et Theophane, quibuscum ⟨*Io. Fr. Gron.*; quibus

x⟩ communicare de maximis rebus Pompeius consueuerat, de mandatis Caesaris agere instituit: 3, 18, 3; ¶ turres ad altitudinem ⟨*c*⟩ ualli, falces testudinesque, quas idem captiui docuerant, parare ac facere coeperunt: V 42, 5.

ג) ad quaterna: Condrusos, Eburones, Caerosos ⟨*c*⟩, Caemanos ⟨*c*⟩, qui uno nomine Germani appellantur, arbitrari (se conficere posse) ad XL milia: II 4, 10; imperant . . . parem numerum Aruernis adiunctis Eleutetis ⟨Heluiis *Uckert; Glück; om. Fr.*⟩, Cadurcis, Gabalis, Vellauiis ⟨*c*⟩, qui sub imperio Aruernorum esse consuerunt: VII 75, 2.

ד) ad quina: dimissis nuntiis ad Ceutrones, Grudios, Leuacos, Pleumoxios, Geidumnos, qui omnes sub eorum imperio sunt ⟨continebantur β⟩, quam maximas manus possunt ⟨*o*⟩ cogunt ⟨*c*⟩: V 39, 1.

β) relatiuum pertinet ad pronomen substantiuumque: matres familiae . . . petierunt ⟨*c*⟩, ne se et communes liberos hostibus ad supplicium dederent, quos ⟨quas *h? l*⟩ ad capiendam fugam naturae et uirium infirmitas impediret: VII 26, 3.

γ) relat. referendum est ad pronomina; αα) ad pron. personal.: haec, inquit, a me [Vercingetorix] beneficia habetis, quem proditionis insimulatis, cuius opera sine uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨*c*⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12; Caesar me, quem sibi carissimum habuit, prouinciam ⟨*CC*⟩ Siciliam atque Africam . . . uestrae fidei commisit: 2, 32, 2; ¶ (ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod ⟨qui *h?*⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8;) ¶ quid uos, inquit, hanc miseram . . . sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨*AQ*β; fortunatissimis *BM; Np., (Fr.,) Dt*¹.⟩? VI 35, 8; sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis et uestro imperatori quam *consueuistis operam date: 3, 91, 1; ¶ doluisse se, quod populi R. beneficium sibi . . . extorqueretur ereptoque semenstri imperio in urbem retraheretur, cuius absentis rationem haberi proximis comitiis populus iussisset: 1, 9, 2; reliquos enim omnes officium suum praestitisse: se ⟨*Ald.; om. x*⟩, qui etiam bona condicione . . . confligere noluerit ⟨*Ald.;* noluerint *x*⟩: 1, 85, 2.

ββ) ad pron. possess.: frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini, quem iam sanguis uiresque deficiunt ⟨deficiant *Fr.*⟩: VII 50, 6; ¶ quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam, quos cupiditate gloriae adductus in periculum deduxi: VII 50, 4.

γγ) ad pronomina demonstratiua; 𝔄) hic *u.* **hic 1. B. b)** *p. 1482 sq. (12 (13) loc.) et* **2. B. b)** *p. 1486 (9 loc.)* (*et* **3. K.** *p. 1491.*)

𝔅) idem: isdem sublicis, quarum pars inferior integra remanebat, pontem reficere coepit: VII 35, 4; *u. praeterea* **idem 2. A.** *p. 24—26 (37 (38) loc.).*

ℭ) ille *u.* **ille 3. A.** *p. 51 (7 loc.).*

𝔇) ipse: (haec ab his ⟨β; *Schn.;* ipsis α; *rell. edd.*⟩ cognoscite, qui ex ipsa caede fugerunt ⟨effug. *Paul*⟩: VII 38, 3; atque ipsis, ad quorum commodum pertinebat, durior inuentus est Coelius: 3, 20, 4.

𝔈) is *u.* **is 3. A. a)** *p. 322—336 (273 + 4 + 5 (6) + 10 loc.); quibus haud scio an addi possint hi:* inter aures unum cornu exsistit excelsius magisque derectum his ⟨iis?⟩ quae nobis nota sunt cornibus: VI 26, 1; — Pompeius his ⟨iis *P. Manut.*⟩ rebus cognitis, quae erant ad Corfinium gestae, Luceria proficiscitur: 1, 24, 1; Pompeius cognitis his ⟨iis *Steph.*⟩ rebus, quae erant Orici atque Apolloniae gestae ⟨*O;* gesta *x; Np.*⟩, Dyrrachio timens . . eo . . . contendit: 3, 13, 1; simul his ⟨iis *Paul*⟩ rebus animaduersis, quas demonstrauimus, timens, ne . . . circumueniretur, . . . detraxit: 3, 89, 3; ¶ nihil hunc ⟨eum β⟩ se absente pro sano facturum arbitratus, qui praesentis imperium neglexisset: V 7, 7; — namque ⟨neque enim *codd.*⟩ ex Marsis Paelignisque ueniebant ii ⟨ut *codd.*⟩, qui superiore nocte profugerant ⟨*om. codd.; — sic Terpstra*⟩: 2, 29, 4; — amici regis . . . his ⟨iis *Ald.*⟩, qui erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; — sarcinas in unum locum conferri et eum ab his ⟨iis *Frig.*⟩, qui in superiore acie constiterant, muniri iussit: I 24, 3; errare eos dicunt, si quicquam ab his ⟨his *uel* hiis *codd.;* iis *Fr., Db.*⟩ praesidii sperent, qui suis rebus diffidant: V 41, 5; — cum his ⟨iis?⟩ mihi res *est, qui eruptionem probant: VII 77, 4; — sibi praestare . . . quamuis fortunam a populo R. pati quam ab his ⟨iis *h; Frig., Db.;* quam auis *a*⟩ per cruciatum ⟨*c*⟩ interfici, inter quos dominari consuessent: II 31, 6; — obsecrare milites coepit, ne . . . pro his ⟨iis *P. Man.*⟩ pugnarent, a quibus *cum* contumelia perfugae appellarentur: 2, 28, 3.

𝔉) iste: duae sunt Albae, alia ista, quam nouimus in Aricia ⟨Marsia *coni. Np.*⟩ et alia hic in Italia ⟨Latio *coni. Np.*⟩: *ap. Pomp. comm. art. Don. (gramm. Lat. V p. 144 ed.*

Keil); ¶ C. Caesar . . . in Dolabellam actionis I. lib. I: isti ⟨*sic Hertz; actionis* inlibusti *RV*; actionis inlibuisti *Pς*; actionis III.: ibi isti *Carrio*; actionis III. lib. I.: isti *J. F. Gronou.*; actionis * * * dis inlusisti *coni. Np.*⟩, quorum ⟨act. I. lib. I. Bisalticorum *Th. Momms.*⟩ in aedibus fanisque posita et honori erant et ornatu: *ap. Gell.* IV 16, 8.

δδ) ad pronom. indefin.: de Cicerone te uideo quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4.

δ) relatiuum pertinet ad adiectiua (uel partic. uel numeral.), quae substant. uim habent; αα) masc.: legionem neque eam ⟨*c*⟩ plenissimam detractis cohortibus duabus et compluribus singillatim, qui ⟨qui singillatim *Hotom.*⟩ commeatus petendi causa ⟨*u. CC*⟩ missi erant, absentibus ⟨*c*⟩ . . . despiciebant: III 2, 3; cum in fanum uentum esset adhibitis compluribus ordinis senatorii, quos aduocauerat Scipio ⟨*totum hunc loc. om. af*; quos aduoc. Sc. *del. Kraff.*⟩, litterae ei redduntur a Pompeio: 3, 33, 1; ¶ cum DC deuotis, quos illi soldurios appellant, quorum haec est condicio, ut ⟨*c*⟩ omnibus in uita commodis una cum iis ⟨*c*⟩ fruantur, quorum se amicitiae dediderint, . . . eruptionem facere conatus: III 22, 1. 2; ¶ Iccius Remus, . . . unus ⟨unum *X*⟩ ex iis ⟨duobus *Paul*⟩, qui legati de pace ad Caesarem uenerant, nuntium . . . mittit: II 6, 4; 3, 84, 5 *u. p. 1435* **bb)** Allobroges; ¶ cognouit . . . ipsum cum equitatu expeditisque, qui inter equites proeliari consuessent, insidiarum ⟨*c*⟩ causa eo ⟨*c*⟩ profectum: VII 18, 1; ¶ maiores natu, quos una cum pueris mulieribusque in aestuaria ac paludes coniectos ⟨collectos *X*⟩ dixeramus, hac pugna nuntiata . . . legatos . . . miserunt: II 28, 1; ¶ esse non nullos, quorum auctoritas apud plebem plurimum ualeat, qui priuatim ⟨-ati *Ciacc.*⟩ plus possint ⟨*AQ*; possent *CMβ*⟩ quam ipsi magistratus; hos . . .: I 17, 1; (II 1, 4 *u. p. 1436* Galli;) non nullos ambitus . . . damnatos . . . in integrum restituit, qui ⟨quod *Ciacc.*⟩ se illi initio ⟨*c*⟩ ciuilis belli obtulerant: 3, 1, 5; ¶ summis copiis castra oppugnata demonstrant, cum crebro integri defessis succederent nostrosque adsiduo labore defatigarent, quibus propter magnitudinem castrorum perpetuo esset isdem ⟨*c*⟩ in uallo permanendum: VII 41, 2; (nostri ⟨*Ald.*; *om. codd.*⟩, cum ⟨quo *Oaf*; qui *Nhl*; quom *Elberl.*; *Np.*⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, . . . tum etiam tarditate et grauitate nauium impediebantur: 1, 58, 3;) (atque ut nostri ⟨qui *add. Vasc.*⟩ perpetuas munitiones † uidebant perductas ex castellis in proxima castella, ne quo ⟨neque *z*⟩ loco erumperent Pompeiani ac nostros post tergum adorirentur ⟨timebant *add. z*; *Vasc.*; *del. Faernus*⟩, ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant: 3, 44, 4;) nostri uero, qui satis habebant sine detrimento discedere, compluribus interfectis . . . quietissime *se* receperunt: 3, 46, 6; acies instructa a nostris, qui castra occupauerant, cernebatur: 3, 69, 1; ¶ ex omni ⟨*c*⟩ numero . . . uix DCCC ⟨octoginta *Oros.*⟩, qui primo clamore audito se ex oppido eiecerant ⟨β; *Fr.*, *Db.*; eiecerunt *rell.*⟩, incolumes ad Vercingetorigem peruenerunt: VII 28, 5; ¶ omnes *u.* **omnis 1. B. b) α)** *p. 922 sq.* *(10 loc.)*; V 25, 5 *u. p. 1473* **CC) a)**; VII 4, 6 *u. infra* reliqui; ¶ reliquos (hostes?) equites ⟨*c*⟩ consectati paucos, qui ex fuga euaserant, reliquerunt ⟨*u. CC*⟩: III 19, 4; pauci ordinis senatorii, qui se cum iis ⟨*c*⟩ coniunxerant, nocte fuga salutem petiuerunt: 3, 97, 5; ¶ ex quibus (principibus) perpaucos ⟨paucos *AQ*⟩, quorum in se fidem perspexerat, relinquere in Gallia . . . decreuerat: V 5, 4; ¶ Scipionem . . . impellit . . . adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant ⟨et potentiae, qua in re p. . . . pollebat *Madu.*; *u. CC*⟩: 1, 4, 3; ¶ hostes impeditos nostri in flumine adgressi magnum eorum numerum occiderunt; per eorum corpora reliquos audacissime transire conantes . . . reppulerunt, primos ⟨primosque β⟩, qui transierant, equitatu circumuentos interfecerunt: II 10, 3; ¶ ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt: II 28, 2; ¶ hic (timor) primum ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti [magnum periculum miserabantur, quod] non magnum in re militari usum habebant: I 39, 2; reliqui, qui domi manserunt ⟨remanserunt *hl*; remanserint *af*⟩, se atque illos alunt: IV 1, 5; celeriter sibi Senones, . . . Andos reliquosque omnes, qui Oceanum attingunt, adiungit ⟨*c*⟩: VII 4, 6; ¶ sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3, 83, 3; ¶ Belgas esse ortos a ⟨*c*⟩ Germanis . . . solosque esse, qui patrum nostrorum memoria . . . Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨*c*⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨-uissent β⟩: II 4, 2; ¶ unum se esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui ad-

duci non potuerit, ut iuraret: I 31, 8; omnibus druidibus praeest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem: VI 13, 8; uno enim excepto, quem alius modi atque omnes natura finxit, suos quisque habet caros: *ap. Prisc. inst.* VI 36. 82; VII 20 *extr.;* XIII 12.

ββ) neutr.: animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis, quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur ⟨-rebantur *Paul*⟩: 2, 25, 2; ¶ omnia *u.* **omnis** 1. B. b) β) *p. 923 (6 loc.);* ¶ in occultis ac reconditis templi, quae: 3, 105, 4 *u. p. 1459* locus; ¶ milites . . . reducit . . . reliquaque, quae ⟨*Qa;* reliqua quaeque *ABM*⟩ ad oppugnationem pertinebant oppidi ⟨oppidi pertinebant β; *Schn.*⟩, administrare instituit: VII 19, 6; lapidibus nostros de uallo proturbare ⟨*c*⟩ reliquaque, quae ⟨reliqua quaeque *ABM*⟩ ad oppugnationem pertinent, parant ⟨*c*⟩ administrare: VII 81, 2; falces reliquaque, quae ⟨reliqua quaeque *BMQ*⟩ eruptionis causa parauerat ⟨β; -erant α; *Schn.*⟩, profert: VII 84, 1; reliqua, quae ad eorum sanandas mentes pertinere arbitrabatur, commemorat: 1, 35, 2.

ε) ad adiectiuum, in quo latet subst.: factum eius hostis periculum . . . etiam nuper in Italia seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam ⟨*c*⟩ a nobis accepissent, subleuarent: I 40, 5.

ζ) ad adiect.: pari numero equitum, quem in continenti reliquerat ⟨*c*⟩: V 8, 2 *u. p. 1463* numerus; ¶ unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨*c*⟩; eius auctoritate reliquas ⟨*c*⟩ contineri; qua . . .: VII 37, 3; utrisque ad animum occurrit unum esse illud tempus ⟨illud e. t. praedicat β⟩, quo maxime contendi conueniat: VII 85, 2.

bb) ad totum enuntiatum praecedens referendum est relatiuum; α) quod; αα) subi.; 𝔄) nom.: ob easque res . . . dierum ⟨*c*⟩ quindecim supplicatio decreta est, quod ante id tempus accidit nulli: II 35, 4; cum ex alto se aestus incitauisset, quod bis ⟨*c*⟩ accidit ⟨β; accedit α⟩ semper horarum XII spatio ⟨*u. CC*⟩: III 12, 1; nostri redintegratis uiribus, quod plerumque in spe uictoriae accidere consueuit, acrius impugnare coeperunt: III 26, 4; tum demum Titurius, qui ⟨*c*⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ut eum ⟨*c*⟩ omnia deficere uiderentur, quod plerumque iis ⟨*om.* β⟩ accidere ⟨accedere *BMQ*⟩ consueuit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur: V 33, 1; cum . . . aliquod bellum incidit, quod fere ⟨*o*⟩ ante Caesaris aduentum quotannis accidere ⟨accedere *BM;* occidere *A*[1]⟩ solebat, uti aut ipsi iniurias inferrent aut inlatas propulsarent: VI 15, 1; neque exspectant, quod superioribus annis acciderat ⟨quod sup. a. acc. *delet Np.*⟩, ut de eorum imperio ad populum feratur: 1, 6, 6; consules, quod ante id tempus accidit numquam ⟨quod a. i. t. a. numq. *del. Np.*⟩, ex urbe proficiscuntur: 1, 6, 7; (Caesar paene omni acie perterrita, quod praeter opinionem consuetudinemque acciderat, cohortatus suos legionem nonam subsidio ducit: 1, 45, 1;) accedebant ad haec grauissimae usurae, quod in bello plerumque accidere consueuit uniuersis imperatis pecuniis: 3, 32, 5; nolite, obsecro, committere, quod ante in exercitu Caesaris non accidit, ut rei militaris dedecus admittatur: 3, 64, 4; ¶ siue propter lini ⟨*o*⟩ inopiam . . . siue eo ⟨*om.* β⟩, quod est magis ueri simile, quod . . . arbitrabantur: III 13, 6; huic ⟨*CC*⟩ quoque accidit, quod fuit necesse, ut non nulli milites . . . interciperentur ⟨*c*⟩: V 39, 2; neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant quo contra se uti possint: 1, 85, 11; ¶ liceretne ciuibus ad ciues de pace . . legatos mittere, quod etiam fugitiuis ab saltu Pyrenaeo praedonibusque licuisset: 3, 19, 2.

𝔅) acc.: magna pars (illius exercitus) deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse ⟨*u. CC*⟩: 3, 87, 3; ¶ proterritis hostibus atque in fugam coniectis — quod fore, sicut accidit, uidebat — unum omnes petant ⟨*c*⟩ Indutiomarum ⟨*c*⟩: V 58, 4; orat, ne patiatur ciuitatem . . . ab amicitia populi Romani deficere, quod futurum prouideat ⟨prouiderat *AQ*β⟩, si: VII 39, 3; quibus ad sequendum impeditis, quod fore prouiderat Caesar ⟨*ego;* impeditis Caesar, quod fore prouid. *x; edd.*⟩, meridiano fere tempore . . . exercitum educit: 3, 76, 3; ¶ praeterea accidit, quod fieri necesse erat, ut uulgo milites . . . discederent: V 33, 6; ¶ postulauit etiam L. Afranium proditionis exercitus Acutius ⟨*c*⟩ Rufus apud Pompeium, † quod gestum in Hispania diceret ⟨quod . . . diceret *glossam iudicauit Grut.; u. CC*⟩: 3, 83, 2.

ββ) obi.: quoniam . . . senatus censuisset, uti quicumque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo rei publicae facere posset, Haeduos . . . defenderet: I 35, 4; conclamat omnis multitudo et suo more armis concrepat, quod facere in eo consuerunt ⟨consueuerant β⟩,

cuius orationem adprobant: VII 21, 1; Caesar . . . Trebonio magnopere mandauerat, ne per uim oppidum expugnari pateretur, ne grauius permoti milites . . . omnes puberes interficerent, quod ⟨quae *f*⟩ se facturos minabantur; aegreque tunc sunt retenti, quin: 2, 13, (3.) 4; ¶ addunt ipsi et adfingunt rumoribus Galli, quod res poscere uidebatur, retineri urbano motu Caesarem neque in tantis dissensionibus ad exercitum uenire posse: VII 1, 2; ¶ (tribuni pl.) de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses uariarum actionum respicere ac timere consuerant ⟨consuerat *afh*⟩: 1, 5, 2; ¶ exposuit ⟨*c*⟩, quid iniquitas loci posset, quod ⟨*Vielh.*; quid *X*; *edd.*⟩ ipse ad Auaricum sensisset, cum ⟨*c*⟩ sine duce . . . deprehensis hostibus exploratam uictoriam dimisisset: VII 52, 2.

γγ) c. praep.: ex quo iudicari posset: I 40, 6 *u.* **II. 1. B. b) β) αα) 𝔈)**; ¶ patientiam proponit suam, cum de exercitibus dimittendis ultro ⟨*c*⟩ postulauisset, in quo iacturam dignitatis atque ⟨*c*⟩ honoris ipse facturus esset: 1, 32, 4.

β) quae: multo illa grauius aestimari ⟨*c*⟩ debere ⟨*c*⟩, liberos, coniuges in seruitutem abstrahi, ipsos interfici, quae sit necesse accidere uictis: VII 14, 10; ¶ addit etiam, ut quae ⟨*Paul*; quod *Np.*; *edd.*; quid *z*⟩ quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, iis ⟨*c*⟩, qui amiserint ⟨*c*⟩, restituantur ⟨*Kindsch.*; restituatur *Steph.*; *edd.*; restituat *z*⟩: 1, 87, 1; quod si iam haec explorata habeamus, quae de exercitus alienatione dicuntur, quae quidem ego aut omnino falsa aut certe minora opinione esse confido, quanto haec dissimulari ⟨*c*⟩ . . . praestet? 2, 31, 5.

b) relatiuo additur substantiuum; α) idem quod antecedit: castella VII 69, 7 *u.* **II. 1. A. a) α)** castella; ¶ (quibus . . ex ciuitatibus: V 12, 2 *u.* **β) αα) 𝔄)** ciuitas;) ¶ ubi se diutius duci intellexit et diem instare, quo die frumentum militibus metiri oporteret, . . . eos accusat: I 16, 5; post diem septimum sese reuersurum confirmat, quam ad ⟨ad quam β; quem ad *Ciacc.*⟩ diem ei legioni . . . deberi frumentum ⟨frum. debere β⟩ sciebat: VI 33, 4; diesque adpetebat septimus, quem ad diem Caesar . . . reuerti constituerat: VI 35, 1; ¶ ad flumen Tamesim ⟨*c*⟩ . . . exercitum duxit, quod flumen uno omnino loco pedibus . . . transiri potest: V 18, 1; ¶ (Curio) tribunus plebis legem promulgauerat, qua lege regnum Iubae publicauerat: 2, 25, 4; ¶ ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sescentos ab his, castris idoneum locum delegit: I 49, 1; loci natura erat haec, quem locum nostri castris delegerant: II 18, 1; iter in ea loca facere coepit, quibus in locis esse Germanos ⟨germ. esse β⟩ audiebat: IV 7, 1; ¶ huius aduentum L. Caesar filius cum X longis nauibus . . . praestolans, quas naues Vticae . . . subductas P. Attius reficiendas . . . curauerat, . . . refugerat: 2, 23, 3; ¶ nuntiauerunt puluerem maiorem . . . in ea parte uideri, quam in partem legio iter fecisset: IV 32, 1; ¶ omnes ad portum Itium conuenire iubet, quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum esse cognouerat: V 2, 3; nacti portum, qui appellatur Nymphaeum, . . . eo naues introduxerunt, — qui portus ab Africo tegebatur, ab Austro non erat tutus, — leuiusque tempestatis quam classis periculum aestimauerunt: 3, 26, 4; ¶ Ariouistum autem, ut semel Gallorum copias proelio uicerit, quod proelium factum sit ad Magetobrigam ⟨*c*⟩, superbe . . . imperare: I 31, 12; ¶ omnibus rebus iis ⟨his α; his rebus β⟩ confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, . . . se . . . recepit: IV 19, 4; ¶ in castris Heluetiorum tabulae repertae sunt . . . et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset: I 29, 1.

β) aliud substant.; αα) prononem ui attributi; 𝔄) relatiuum c. subst. pertinet ad certa quaedam nomina: qui (Santones) non longe a Tolosatium finibus absunt, quae ciuitas est in prouincia: I 10, 1; II 34 *u.* **ββ)** ciuitas; (in Carnutes, Andes, Turones quaeque ⟨*AQhl*; turonesque quae *BMa*; *Schn.*, *Np.*, *Dt*[1].⟩ ciuitates propinquae iis ⟨*c*⟩ locis erant, ubi bellum gesserat, legionibus in hiberna ⟨*c*⟩ deductis . . . profectus est: II 35, 3; qui omnes fere † iis ⟨his β; eisdem *Paul*⟩ nominibus ciuitatum appellantur, quibus orti ex ciuitatibus eo peruenerunt: V 12, 2; altera ex ⟨*o*⟩ parte Bellouaci, quae ciuitas in Gallia maximam habet opinionem uirtutis, instabant ⟨instabat *BMhl*⟩: VII 59, 5; ¶ ut esset luna plena, qui dies maritimos aestus maximos in Oceano efficere consueuit: IV 29, 1; ¶ (ad Caesarem perducitur) Eporedorix, quo duce ante aduentum Caesaris Haedui cum Sequanis bello contenderant: VII 67, 7; ¶ ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra: *ap. Suet.* 6; ¶ barbari . . . praemisso equitatu et essedariis, quo plerumque genere in proeliis

uti consuerunt, reliquis copiis subsecuti nostros nauibus egredi prohibebant: IV 24, 1; ¶ eius aduentu ex colore uestitus cognito, quo insigni in proeliis uti consuerat ⟨-euerat β⟩, turmisque ⟨c⟩ equitum . . . uisis . . . hostes proelium committunt: VII 88, 1; ¶ legatos ad eum mittunt nobilissimos ciuitatis, cuius legationis Nammeius et Verucloetius principem ⟨c⟩ locum obtinebant, qui dicerent: I 7, 3; ¶ praesidia in Rutenis prouincialibus, Volcis Arecomicis, Tolosatibus circumque Narbonem, quae loca hostibus erant finitima, constituit: VII 7, 4; ab sinistro (cornu), quem locum XII. ⟨c⟩ legio tenebat, cum primi ordines . . . concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant: VII 62, 4; ¶ quae mandata: 3, 22, 1 *u. infra* 𝔅) mandata; ¶ legatos, quod nomen ad omnes nationes sanctum inuiolatumque semper fuisset, retentos ab se: III 9, 3; *ap. Suet.* 6 *u.* gens; ¶ numerus *u. infra* 𝔅) numerus; ¶ etiam Cingulo, quod oppidum Labienus constituerat suaque pecunia exaedificauerat, ad eum legati ueniunt: 1, 15, 2; Caesari nuntiatur Sulmonenses, quod oppidum a Corfinio VII milium interuallo abest, cupere ea facere, quae uellet: 1, 18, 1; conuentus ciuium Romanorum, qui Lissum obtinebant, quod oppidum iis ⟨c⟩ antea Caesar attribuerat muniendumque curauerat, Antonium recipit: 3, 29, 1; ¶ cum in Aquitaniam peruenisset, quae pars ⟨*del. Dt.*⟩, ut ante dictum est, et regionum latitudine et multitudine hominum † ex tertia parte Galliae ⟨gallia *AQB*⟩ est aestimanda ⟨tertia pars Galliae est existimanda *(Hug) Dt.*[1]; quae pars . . . aestimanda *del. Vielh.*⟩: III 20, 1; ut . . . disparandos deducendosque ad suos curaret, quae cuique ciuitati pars castrorum ab initio obuenerat: VII 28, 6; quod equitatu, qua maxime parte exercitus confidebant ⟨*Lips.*; quo maxuma p. exerc. confidebat α; quo maxime confidebant β⟩, erant pulsi: VII 68, 3; ¶ ex his ⟨c⟩ omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis, neque multum a ⟨c⟩ Gallica differunt consuetudine: V 14, 1; V 22, 1 *u. p. 1445* c) Cantium; hi certo anni tempore ⟨o⟩ in finibus Carnutum, quae regio totius Galliae media habetur, considunt: VI 13, 10; ¶ magno numero nauium adpulso, cuius rei summam facultatem habebant, sua deportabant omnia ⟨o⟩: III 12, 3; (ad hoc consilium Gallos hortabatur) inopia cibariorum, cui rei parum diligenter ab iis ⟨c⟩ erat prouisum, spes Venetici belli: III 18, 6; cuniculis . . . actis, cuius rei sunt longe peritissimi Aquitani: III 21, 3; fumi incendiorum procul uidebantur, quae res omnem dubitationem aduentus legionum expulit: V 48, 10; ne qua ⟨c⟩ oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur: VI 22, 3; (uicisse Romanos) artificio quodam et scientia oppugnationis, cuius rei fuerint ipsi imperiti: VII 29, 2; is reliquo sermone confecto, cuius rei causa uenerat, habere se a Pompeio ad eum priuati officii mandata demonstrat: 1, 8, 2; *luce multum per se pudorem omnium oculos, multum etiam tribunorum militum et centurionum praesentiam ⟨c⟩ adferre, quibus rebus coerceri milites et in officio contineri soleant: 1, 67, 4; huius modi res aut pudore aut metu tenentur, quibus rebus nox maxime aduersaria est: 2, 31, 7; pecus uero, cuius rei summa erat ex Epiro copia, magno in honore habebant: 3, 47, 7; celeriter est inter eos de principatu controuersia orta, quae res apud milites largitiones auxit: 3, 112, 10.

𝔅) relatiuum c. subst. pertinet ad sententiam uniuersam, quae antecedit: quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet, qua uoce et quo senatus consulto populus Romanus ad arma sit uocatus, factum in perniciosis legibus: 1, 7, 5; ¶ (ac si, ut cogitata praeclare eloqui possent, non nulli studio et usu elaborauerunt, huius ⟨*Jahn, Piderit;* cuius *codd.; rell. edd.*⟩ te paene principem copiae atque inuentorem bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus: *ap. Cic. Brut.* 253;) ¶ aequo modo animo sua ipsi frumenta corrumpant aedificiaque incendant, qua ⟨quia *AQ;* quo a *a*⟩ rei familiaris iactura perpetuum imperium libertatemque se ⟨c⟩ consequi uideant: VII 64, 3; ¶ non nullos ambitus Pompeia lege damnatos illis temporibus, quibus in urbe ⟨c⟩ praesidia legionum Pompeius habuerat, quae iudicia aliis audientibus iudicibus, aliis sententiam ferentibus singulis diebus erant perfecta, in integrum restituit: 3, 1, 4; ¶ Milo dimissis . . . litteris *se* ea, quae faceret, iussu atque imperio facere Pompei, quae ⟨pompeique *a*⟩ mandata ad se per Vibullium delata essent, . . . sollicitabat: 3, 22, 1; ¶ ut iure iurando ac fide sanciatur petunt conlatis militaribus signis, quo ⟨β; quod α⟩ more eorum grauissima caerimonia continetur ⟨-imae -niae -nentur β⟩, ne . . . deserantur: VII 2, 2; ¶ scire se illa esse ⟨o⟩ uera, nec quemquam ex eo plus quam se doloris capere, propterea quod . . . per se creuisset, quibus opibus ac neruis . . .

paene ad perniciem suam uteretur: I 20, 3; ¶ ex hominum milibus amplius XXX, quem numerum barbarorum ad castra uenisse constabat, plus tertia parte interfecta reliquos perterritos in fugam coiciunt: III 6, 2; maxima pars Aquitaniae sese Crasso dedidit ⟨c⟩ obsidesque ultro misit ⟨c⟩, quo in numero fuerunt Tarbelli, Bigerriones, ... Sibuzates, Cocosates; paucae ultimae nationes ... hoc ⟨c⟩ facere neglexerunt: III 27, 1. 2; imperant ... XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae appellantur, quo sunt in numero Coriosolites, Redones, ... Venelli: VII 75, 4; ipse equo in oppidum uectus prosequentibus compluribus senatoribus, quo in numero erat Ser. Sulpicius et Licinius Damasippus, ... imperauit: 2, 44, 3; ¶ ut, si forte Pompeius uacuam existimans Italiam eo traiecisset exercitum, quae opinio erat edita in uulgus, aliquam Caesar ad insequendum facultatem haberet: 3, 29, 3; ¶ quibus opibus: I 20, 3 *u.* neruis; ¶ qui cum propter siccitates ⟨c⟩ paludum quo se reciperent non haberent, quo perfugio superiore anno erant usi ⟨*sic* β; quo superiore anno perfugio fuerant usi *Weissenborn; edd.;* quo superiore anno perfuerant usi α⟩, omnes ⟨c⟩ fere ⟨c⟩ in potestatem Labieni peruenerunt ⟨c⟩: IV 38, 2; ¶ cuius rei: III 21, 3 *u.* 𝔄) res; has (naues) omnes actuarias imperat fieri, quam ad ⟨ad quam β⟩ rem multum humilitas adiuuat ⟨adiuuabat β⟩: V 1, 3; conclamauerunt ... habere sese quae ⟨quod β⟩ de re communi dicere uellent, quibus rebus ⟨*om. h*⟩ controuersias minui posse sperarent: V 26, 4; summam imperii se consulto nulli discedentem tradidisse, ne is ⟨c⟩ multitudinis studio ad dimicandum impelleretur ⟨c⟩, cui rei propter animi mollitiem studere omnes uideret ⟨uidisset *hl*⟩: VII 20, 5; sibi numquam placuisse Auaricum defendi, cuius rei testes ipsos haberet: VII 29, 4; illius denique exercitus milites (officium suum praestitisse), qui per se de concilianda pace egerint, qua in re omnium suorum uitae consulendum putarint: 1, 85, 2; tantus fuit omnium terror, ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum iamque se puluerem uenientium cernere, quarum rerum nihil omnino acciderat, alii ... suspicarentur: 2, 43, 2; neque proelio decertare uoluit, quae res tamen ⟨cum res tanta *Ciacc.*⟩ fortasse aliquem reciperet casum: 3, 51, 5; 112, 10 *u.* 𝔄) res; ¶ quo senatus consulto: 1, 7, 5 *u.* consultum; ¶ quae Cenabi oriente sole gesta essent, ante primam confectam uigiliam in finibus Aruernorum audita sunt, quod spatium est milium passuum ⟨c⟩ circiter centum LX: VII 3, 3; ¶ ubi prima impedimenta nostri exercitus ab iis ⟨c⟩, qui in siluis ⟨c⟩ abditi latebant, uisa sunt, quod tempus inter eos committendi proelii conuenerat, ... subito ... prouolauerunt: II 19, 6; ¶ qua uoce: 1, 7, 5 *u.* consultum.

ββ) pronomen subiecti aut obiecti locum obtinet, substantiuum praedicati: ea quae secuta est hieme, qui fuit annus Cn. ⟨c⟩ Pompeio, M. ⟨c⟩ Crasso consulibus, Vsipetes ... Rhenum transierunt: IV 1, 1; ¶ Tauroenta, quod est castellum Massiliensium, ... perueniunt: 2, 4, 5; ¶ Treueri (ab hoc concilio afuerunt), quod aberant longius et a ⟨c⟩ Germanis premebantur, quae fuit causa, quare toto abessent bello: VII 63, 7; quod ... locum tumulumque tenuissent, quae causa pugnandi fuerat, et nostros ... coegissent: 1, 47, 2; ¶ a P. Crasso, quem cum legione una miserat ad Venetos, Venellos ⟨c⟩, Osismos, Coriosolitas ⟨c⟩, Esuuios ⟨c⟩, Aulercos, Redones, quae sunt maritimae ciuitates Oceanumque attingunt, certior factus est: II 34; multis .. uiris fortibus Tolosa et Narbone ⟨narbonae α; carcasone et narbona β⟩, quae sunt ciuitates Galliae prouinciae finitimae [ex] his regionibus, nominatim euocatis: III 20, 2; Senones, quae est ciuitas in primis firma et magnae inter Gallos auctoritatis, Cauarinum ... expulerunt: V 54, 2; Carmonenses, quae est longe firmissima totius prouinciae ciuitas, ... cohortes eiecit ⟨c⟩: 2, 19, 5; ¶ pontones, quod est genus nauium Gallicarum, Lissi relinquit: 3, 29, 3; ¶ (uexillum (erat) proponendum, ⟨quod erat insigne, cum ad arma concurri oporteret *add. X; plur. edd.; del. Ald. nep.*⟩ signum tuba dandum: II 20, 1;) tametsi dextris umeris exsertis animaduertebantur, quod insigne † pacatum esse consuerat, tamen: VII 50, 2; ¶ animaduersum est ... cohortes quasdam, quod instar legionis uideretur ⟨ualeret^ur^ *a*⟩, esse post siluam: 3, 66, 1; ¶ quod est oppidum: I 10, 5 *u. p. 1446* b) Ocelum; Ariouistum ... ad occupandum Vesontionem, quod est oppidum maximum Sequanorum, contendere: I 38, 1; Litauiccum Bibracte ⟨c⟩ ab Haeduis receptum, quod est oppidum apud eos maximae auctoritatis: VII 55, 4; protinusque Alesiam, quod est oppidum Mandubiorum, iter facere coepit: VII 68, 1; (3, 79, 7 *u. p. 1445* b) Aeginium;) Gomphos peruenit, quod est oppidum primum Thessaliae uenientibus ab Epiro: 3, 80, 1; ¶ omnes Belgas, quam tertiam esse Galliae partem

dixeramus, contra populum Romanum coniurare: II 1, 1; (III 20, 1 *u.* αα) 𝔄) pars;) ¶ pecora, quod secundum poterat esse inopiae ⟨*c*⟩ subsidium, propter bellum finitimae ciuitates longius remouerant: 1, 48, 6; ¶ cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat ⟨*om. el*⟩ milium XXII: 3, 89, 2; ¶ multum autem ab ictu lapidum, quod unum nostris erat telum, uiminea tegimenta . . . defendebant: 3, 63, 7; ¶ (uenti: 3, 107, 1 *u. p. 1452* etesiae.)

taleae . . . in terram infodiebantur mediocribusque intermissis spatiis . . . disserebantur, quos stimulos ⟨timulos *A;* hamulos *Lips.*⟩ nominabant: VII 73, 9; quem uergobretum appellant Haedui: I 16, 5 *u. p. 1459* magistratus; quae . . ἄδυτα appellant: 3, 105, 4 *u. p. 1459* locus.

B. nihil antecedit, quo pronomen referatur; AA) sequitur demonstratiuum; a) hic *u.* hic B. a) α) *et* β) *p. 1481 sq. (23 loc.); praeterea:* (haec . . . ab ⟨*c*⟩ nobis ⟨*c*⟩ cognouerant ⟨*c*⟩ et quosdam ⟨quos clam *Fr.;* quos *Dt., Hold.*⟩ de exercitu nacti ⟨β; *Schn.;* habebant α; *rell. edd.*⟩ captiuos, ab his ⟨iis *ABM; Fr., Hold.*⟩ docebantur: V 42, 2;) ex quibus (ferarum generibus) quae maxime differant a ⟨*c*⟩ ceteris et memoriae ⟨*c*⟩ prodenda uideantur, haec sunt: VI 25, 5.

b) is *u.* is 1. B. a) *p. 310 sq. (13 + 4 loc.); quibus licet addere hos locos:* quas Caesari ⟨*c*⟩ esse amicas ciuitates arbitrabatur, his ⟨iis *Ald.*⟩ grauiora onera iniungebat praesidiaque eo deducebat: 2, 18, 5; — hortatur, cuius imperatoris ductu VIIII annis rem publicam felicissime gesserint plurimaque proelia secunda fecerint, omnem Galliam Germaniamque pacauerint, ut eius existimationem dignitatemque ab inimicis defendant: 1, 7, 6; — (reperiebat etiam in quaerendo Caesar, quod proelium equestre aduersum paucis ante diebus esset factum, initium eius fugae factum a Dumnorige ⟨*u. CC*⟩: I 18, 10;) ¶ neque se reformidare quod . . . Pompeius . . . dixisset, ad quos legati mitterentur, his ⟨iis *Ald.*⟩ auctoritatem attribui ⟨*NO;* attribuit *x*⟩: 1, 32, 8.

nam quae ⟨namque *af*⟩ uolumus, ea ⟨*Paul;* et *x; edd.*⟩ credimus libenter et quae sentimus ipsi reliquos sentire speramus: 2, 27, 2.

c) huc: quae ⟨qua *N; Oud.*⟩ minime uisa pars firma est ⟨min. p. f. esset β⟩, huc concurritur: VII 84, 2.

BB) non sequitur demonstratiuum (sed subaudiendum est); a) relatiuo additur substantiuum; α) nom. propr.: non minus qui intra munitiones erant perturbantur Galli ⟨galli pert. β; *Schn.*⟩: VII 70, 6.

β) appellatiuum; αα) eodem casu: cum essent in quibus demonstraui angustiis: 3, 15, 6; ¶ (cum superauerunt ⟨*Clark.;* quom sup. *Np.;* quae superarint β; quae superauerint α; *Aim.; Schn., Db., Hold.;* quae superauerunt *pr. edd.;* qui superauerint *Iurin.; E. Hoffm.*⟩, animalia capta immolant: VI 17, 3;) ¶ protinus quae undique conuenerant auxilia discesserunt: V 17, 5; ¶ (centuriones: V 37, 1 *u.* tribunos;) ¶ huic imperat, quas possit adeat ciuitates: IV 21, 8; quae ciuitates commodius suam rem publicam administrare existimantur, habent legibus sanctum, . . . uti: VI 20, 1; quod ex duobus contrariis generibus quae superiore bello cum [L.] Sertorio steterant ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant: 1, 61, 3; ¶ huc naues undique ex finitimis regionibus et quam superiore aestate ad Veneticum bellum effecerat ⟨fecerat β⟩ classem iubet conuenire: IV 21, 4; ¶ ex finitimis regionibus quas potest contrahit cohortes ex dilectibus Pompeianis: 1, 15, 5; celeriter quae in statione pro castris erant Afranii cohortes breuiore itinere . . . mittuntur: 1, 43, 4; (nam ut ⟨quae *add. Hartz*⟩ ad mare II ⟨*Forchh.;* nostrae *x; Np.; Hartz*⟩ cohortes nonae ⟨*c*⟩ legionis ⟨*c*⟩ ⟨quae *add. N*⟩ excubuerant, accessere ⟨*del. Em. Hoffm.;* abscessere, *Hartz*⟩ subito prima luce Pompeiani ⟨exercitus aduentus extitit *add. x; Em. Hoffm.; Hartz; del. Np.*⟩: 3, 63, 6;) ¶ omnes Eburonum et Neruiorum quae conuenerant copiae discedunt: V 58, 7; ¶ quod detrimentum culpa et temeritate legati sit acceptum, hoc aequiore animo ferundum ⟨*c*⟩ docet, quod: V 52, 6; (dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur. quod si esset factum, ⟨sarciretur, quod esset factum *Paul*⟩ futurum ⟨*add. Dauis.; om. codd.; Np., Dt., Paul;* fore *add. Voss.; Db.*⟩, ut ⟨*om. O*[1]*; Np., Dt., Paul*⟩ detrimentum ⟨ut *add. Paul*⟩ in bonum uerteret: 3, 73, 6;) ¶ V primis diebus, quibus haberi senatus potuit, qua ⟨quo?⟩ ex die consulatum iniit Lentulus, biduo excepto comitiali . . ., decernitur: 1, 5, 4; quibus (nauibus) effectis armatisque diebus XXX, a ⟨*om. hl*⟩ qua ⟨quo?⟩ die materia caesa est, adductisque Massiliam his D. Brutum praeficit: 1, 36, 5; constabat . . . repetitis atque *numeratis diebus, quo die proelium secundum Caesar fecisset, simulacrum Victoriae . . . ad ualuas se templi . . . conuertisse: 3, 105, 2; ¶ habetis, inquit, milites, quam petistis facul-

tatem: VI 8, 3; (Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naues impositis, ut erat praeceptum a Caesare, quantam ⟨*RMenge; quantum* z*; edd.;* quam tum *1 det.; Faern.*⟩ nauium facultatem habebat, naues soluit: 3, 14, 1;) ¶ cum . . . facerent neque nostri longius, quam quem ad finem porrecta [ac] loca aperta pertinebant, cedentes insequi auderent: II 19, 5; diligentiam quidem nostram aut, quem ad finem adhuc res ⟨*om. Nhl*⟩ processit, fortunam ⟨processit fortuna *Nhl*⟩ cur praeteream? 2, 32, 11; ¶ naues faciant, cuius generis eum superioribus annis usus Britanniae docuerat. carinae ac ⟨docuerant carinae. ac *Ohl*⟩: 1, 54, 1; ¶ eo die quo consuerat ⟨-euerat *a corr., hl*⟩ interuallo hostes sequitur: I 22, 5; ¶ nam quae ⟨*bl;* namque *Oafh*⟩ itinera ad Hiberum atque Octogesam pertinebant, castris hostium oppositis tenebantur: 1, 68, 1; ¶ magistratus . . . gentibus . . . quantum et ⟨β; *Aim.;* ei α⟩ quo loco uisum est agri attribuunt ⟨attr. agri β⟩: VI 22, 2; ad ipsum Ambiorigem contendit, quo in loco cum paucis equitibus esse dicebatur: VI 30, 1; fenestrasque quibus in locis uisum est ad tormenta mittenda in struendo ⟨*c*⟩ reliquerunt: 2, 9, 8; portae quibus locis uidetur eruptionis causa in muro relinquuntur: 2, 15, 4; insidias equitum conlocauit quo in loco superioribus fere diebus nostri pabulari consueuerant ⟨-suerant *a; Np., Dt.*⟩: 3, 37, 5; illi operibus uincebant, quod . . . interiore spatio ⟨interiora spatia *Paul*⟩ minorem circuitum habebant. † quae cum ⟨habebant, quam quae *Paul; (Kraff.;)* atque cum *Pauly;* quare cum *Terpstra;* quaecumque *Bentl.;* cum qua *Schnelle*⟩ erant loca Caesari capienda, etsi ⟨capienda. etsi *Paul*⟩ prohibere Pompeius totis copiis . . . non constituerat, tamen suis locis sagittarios funditoresque ⟨*c*⟩ mittebat: 3, 44, 5. 6; ¶ ut qui sub uallo ⟨*c*⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2; ¶ Caesar qui milites aduersariorum ⟨mil. adu. qui *O¹hl*⟩ in castra per tempus conloquii uenerant summa diligentia conquiri et remitti iubet: 1, 77, 1; nam qui *ex* acie refugerant ⟨fugerant *f*⟩ milites et animo perterriti et lassitudine confecti missis plerique armis . . . magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione cogitabant: 3, 95, 3; ¶ milites . . . procedunt et quem quisque in castris notum aut municipem habebat conquirit atque euocat: 1, 74, 1; ¶ qua re animaduersa quae proximae ei loco ex Bruti classe naues erant in eas impeditas impetum faciunt celeriterque ambas deprimunt: 2, 6, 6; eodem naues, quas demonstrauimus aggere et leuis armaturae militibus completas, quasque ad Dyrrachium naues longas habebat mittit: 3, 62, 3; ¶ notum: 1, 74, 1 *u.* municipem; ¶ sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis et uestro imperatori quam ⟨quem *f*⟩ consueuistis ⟨*Ciacc.;* constituistis z*; edd.;* instituistis *Paul*⟩ operam date ⟨nauate *Paul*⟩: 3, 91, 1; ¶ hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, . . . confirmant quidem: 2, 27, 2; ¶ ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi: 2, 10, 1; ¶ Caesar necessariis rebus imperatis ad cohortandos milites, quam ⟨in *add. X; edd.; del. Kran.*⟩ partem fors obtulit, decucurrit ⟨*c*⟩: II 21, 1; neu propius accedant et quam in ⟨in quam β⟩ partem Romani impetum fecerint cedant: V 34, 3; procedit extra ⟨*c*⟩ munitiones ⟨*c*⟩ quaeque hostium pars ⟨*sic* β; quaeque parti hostium α; quaque pars host. *Np.;* quaque parte host. *Db.;* quaeque pars host. *Schn., Fr., Dt., Hold.*⟩ confertissima ⟨manus *add. Db.*⟩ est uisa, inrumpit ⟨eam inrumpit β⟩: V 44, 4; (sub muro quae ⟨muroque β⟩ pars collis ad orientem solem ⟨*c*⟩ spectabat, hunc omnem locum copiae Gallorum compleuerant: VII 69, 5;) legati . . . qua ex parte nostros premi intellexerant, his ⟨*c*⟩ auxilio ex ulterioribus castellis deductos submittebant: VII 81, 6; ¶ Germani quam nacti erant praedam in occulto relinquunt: VI 35, 10; ¶ neque nunc se . . . postulare quibus rebus opes augeantur suae: 1, 85, 5; ¶ † neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque nonnulli grauiora sermones militum dubia durius accipiebantur ⟨*sic codd.;* et qui sup. n. in cont. circulisque (?) auditi fuerant sermones mil. dubii, durius accipiebantur *Madu.*⟩: 2, 29, 4; ¶ praesentem inopiam quibus poterat subsidiis ⟨subsidium *a¹*⟩ tutabatur ⟨mitigabat *coni. Db.;* sustentabat *Paul*⟩: 1, 52, 4; litora omnia . . . classibus occupauit, custodiisque diligentius dispositis ipse . . . in nauibus excubans neque ullum laborem . . . despiciens † neque ⟨ne quod *Ciacc.*⟩ subsidium expectans, si in Caesaris complexum ⟨expectabat Caesar in conspectum *Ciacc.*⟩ uenire posset * * * * * *: 3, 8, 4; ¶ Sabinus quos in praesentia tribunos militum circum se habebat et primorum ordinum centuriones se sequi iubet: V 37, 1.

ββ) **casu genetiuo:** ut aut illum quam primum traicere quod habet Brundisii copiarum cogamus aut: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1;

¶ quod esset acceptum detrimenti cuiusuis potius quam suae culpae debere tribui: 3, 73, 4; ¶ debere se suspicari simulata Caesarem amicitia quod exercitum ⟨exercituum *Paul;* quem exercitum *Kan*, *Wesenberg*⟩ in Gallia habeat sui opprimendi causa habere: I 44, 10; ¶ frumenti quod subito potuerunt nauibus auexerunt, reliquum . . . corruperunt: VII 55, 8; frumenti quod inuentum est in publicum conferunt: 1, 36, 3; Lisso . . . quod esset frumenti conquiri iussit: 3, 42, 4; ¶ huic rei quod satis esse uisum est militum reliquit: V 2, 3; ¶ nauium quod ubique fuerat in ⟨*o*⟩ unum locum coegerant: III 16, 2; satis esse . . . existimabat quod ⟨quot *DE;* quicquid β⟩ praeterea nauium longarum habebat: IV 22, 3; ¶ relatis . . . rationibus quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique habeat frumenti et ⟨*c*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8; ¶ ac tamen quod fuit roboris duobus proeliis Dyrrachinis interiit: 3, 87, 5; ¶ (obsides imperat et quid ⟨β; quod *AQB;* quot *MB*[2]⟩ in annos singulos uectigalis populo Romano Britannia penderet constituit: V 22, 4.)

qui . . . leuis armaturae: 2, 34, 3 *u.* *p. 1493* procurrere.

b) non additur subst.; α) masc.; αα) sing.; 𝔄) subi.: (qui . . . conferret: I 40, 10 *u.* ββ) 𝔄) conferre;) ¶ neque fore aequa parte contentum qui se omnia habiturum confideret: 3, 10, 7; ¶ qui ex iis ⟨*c*⟩ nouissimus conuenit ⟨uenit β⟩ in conspectu multitudinis . . . necatur: V 56, 2; ¶ (direxisset, duxisset: 2, 25, 6 *u.* traduxisset;) ¶ qui decimae legionis aquilam ferebat obtestatus ⟨*c*⟩ deos . . . inquit: IV 25, 3; ¶ ne ad liberos . . . aditum habeat qui non bis ⟨*c*⟩ per agmen hostium perequitarit ⟨β; -tasset α; *edd.*⟩: VII 66, 7; ¶ se in hostium habiturum loco qui non ex uestigio ad castra Cornelia naues traduxisset ⟨*ego;* corneliana traduxisset *af; Dt.*, *Db.*, corneliana uela duxisset *Ohl;* Corneliana uela direxisset *Steph.; Np.;* Cornelia naues traduxissent *Paul*⟩: 2, 25, 6; ¶ uenit: V 56, 2 *u.* conuenit.

𝔅) dat.: paratum se esse legionem cui iusserit ⟨cuius erit *a;* cui erit *f*[1]⟩ tradere: 2, 20, 7.

ℭ) c. praep.: edicunt, penes quem quisque sit Caesaris miles, ut ⟨*om. Nl*[1]⟩ producat ⟨*Nx;* producatur *O; Np.*, *Dt.*⟩: 1, 76, 4.

ββ) plur.; 𝔄) subi.; a) nominat.: qui longius aberant repentino tumultu perterriti . . . sese ⟨*c*⟩ ex oppido eiecerunt: VII 47, 4; ¶ quod ex locis superioribus qui antecesserant suos ascendentes protegebant: 1, 79, 2; ¶ L. Fabius centurio quique una murum ascenderant ⟨escend. *hl*⟩ circumuenti atque interfecti de ⟨*c*⟩ muro praecipitabantur ⟨*c*⟩: VII 50, 3; ¶ unam fore tabellam, qui ⟨in *add.* *h?el*⟩ liberandos omni periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, tertiam, qui pecunia ⟨*c*⟩ multarent ⟨qua . . . qua . . . qua *Paul;* quos . . . quos . . . quos *RMenge*⟩: 3, 83, 4; ¶ magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum quique una ⟨*sic* β; qui cum una α; qui tum una *Hell.; plur. edd.;* qui una *Np.*, *Schn.;* qui communiter *Fr.;* qui in unum *Vielh.;* cum una *EHoffm.*[2]⟩ coierunt, quantum et ⟨*c*⟩ quo loco uisum est agri ⟨*o*⟩ attribuunt: VI 22, 2; ¶ at ⟨*c*⟩ etiam ut media nocte proficiscamur addunt, quo maiorem, credo, licentiam habeant qui peccare conentur: 2, 31, 7; ¶ qui suum timorem in rei frumentariae simulationem angustiasque itineris conferrent ⟨*fh;* conferret *αa*⟩ facere arroganter, cum . . . uiderentur ⟨auderent β⟩: I 40, 10; ¶ neque uero diutius qui in uallo constiterant multitudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti uulneribus locum reliquerunt: 3, 95, 4; ¶ ex quibus qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3; ¶ interfectis Nouioduni custodibus quique eo negotiandi ⟨aut itineris *add.* β; *Schn.*⟩ causa conuenerant pecuniam . . . partiti sunt: VII 55, 5; ¶ damnarent: 3, 83, 4 *u.* censerent; ¶ qui eius ⟨*c*⟩ consilii principes fuissent . . . in Britanniam profugisse: II 14, 4; (II 24, 1 *u.* *p. 1464* pedites;) nostris omnibus occupatis qui erant in agris ⟨*CC*⟩ reliqui discesserunt: IV 34, 3; (qui proximi ⟨hinc proximi β⟩ Oceano fuerunt, hi ⟨his β; *Np.*⟩ insulis ⟨*c*⟩ sese occultauerunt, quas aestus efficere consuerunt ⟨*c*⟩: VI 31, 3;) dent operam consules, praetores, tribuni plebis quique *pro* coss. sint ⟨sunt *Ohl; om. af*⟩ ad urbem, ne: 1, 5, 3; 33, 2 *u.* remansissent; qui in classe erant proficisci properabant: 2, 43, 3; praesidioque Apolloniae cohortibus ⟨*c*⟩ IIII . . . relictis quique erant ex uulneribus aegri depositis per Epirum . . . iter facere coepit: 3, 78, 5; manipulares mei qui fuistis: 3, 91, 1 *u.* *p. 1475 αα)* uos; ¶ qui . . . incolunt: I 54, 1 *u.* *p. 1438* Vbii; ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis: V 14, 1; ¶ qui modo sibi timuerant, hos tutissimus portus recipiebat ⟨reiciebat *NOx*⟩, qui nostris nauibus periculum intulerant, de suo timere cogebantur: 3, 27, 1;

¶ (adulescentes) hoc genere uenationis (se) exercent, et qui plurimos ex his (uris) interfecerunt ⟨interfecerint a^2f; *Aim.*⟩ relatis in publicum cornibus ... magnam ferunt laudem: VI 28, 3; ¶ quo qui intrauerant ⟨-erat B^1⟩ se ipsi ⟨ipse B^1⟩ acutissimis uallis induebant: VII 73, 4; ¶ (qui iuuissent: I 26, 6 *u.* II. 1. B. a) α) αα) 𝔄) a) bb) Lingones;) ¶ multarent: 3, 83, 4 *u.* censerent; ¶ sed ⟨si *add. BM; Np., Fr., Db., Dt.*[1]⟩ qui sunt ex iis ⟨*c*⟩ nati eorum habentur liberi, quo ⟨*c*⟩ primum ⟨*c*⟩ uirgo ⟨*c*⟩ quaeque deducta ⟨*c*⟩ est ⟨*c*⟩: V 14, 5; ¶ ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte ⟨perfugerant *add. Terpstra;* ad Varum perfugerant *add. Np.*⟩: 2, 29, 3;) ¶ qui diutissime impuberes permanserunt maximam inter suos ferunt laudem: VI 21, 4; ¶ neque uerum esse qui suos fines tueri non potuerint alienos occupare: IV 8, 1; quo loco ⟨quorum β⟩ qui celeriter arma capere potuerunt paulisper nostris restiterunt: IV 14, 4; an qui incolumes resistere non potuerunt perditi resistant ⟨-tent *N*⟩? 2, 32, 6; ¶ paulatim etiam ii ⟨*c*⟩ qui magnum in castris usum habebant milites centurionesque quique ⟨B^2β; ut quisque α⟩ equitatui praeerant perturbabantur: I 39, 5; erant alacriores ad custodias qui classibus praeerant maioremque fiduciam prohibendi habebant: 3, 25, 2; ¶ signum (erat) tuba dandum, ab opere reuocandi milites, qui paulo longius aggeris petendi causa processerant arcessendi: II 20, 1; ita commeatus et qui frumenti ⟨-tandi *N*⟩ causa processerant tuto ad se recipit: 1, 54, 5; ¶ relicti ab his qui una procurrerant leuis armaturae ⟨*c*⟩ circumueniebantur atque interficiebantur ab nostris: 2, 34, 3; ¶ qui Auarico expugnato refugerant ⟨fugerant *Pluyg.*⟩ armandos uestiendosque curat: VII 31, 3; ¶ eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; ¶ qui ex his secuti non sunt in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur: VI 23, 8; missis ad eos ab Otacilio equitibus ... circiter CCCC quique eos armati ex praesidio secuti sunt se defenderunt: 3, 28, 6; quique hos sequebantur celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3; ¶ (qui superauerunt (-int): VI 17, 3 *u. p. 1488* αα) animalia;) ¶ qui ... traduxissent: 2, 25, 6 *u.* αα) 𝔄) traduxisset; ¶ se ducem fore, qui sequi uelint profiteantur: VI 23, 7; qui se ex his minus timidos existimari uolebant ... dicebant: I 39, 6; et nunc qui diligentius eam rem cognoscere uolunt plerumque illo ... proficiscuntur: VI 13, 12; ¶ atque ob eam causam qui sunt adfecti grauioribus morbis quique in proeliis periculisque uersantur aut pro uictimis homines immolant aut se immolaturos uouent: VI 16, 2; ¶ hospitem uiolare ⟨hospites uiolari β⟩ fas non putant; qui quacumque ⟨β; quaque α; *Aim.; Schn., Db.;* quaqua *Fr.*⟩ de causa ad eos uenerunt ⟨uenerint NQ^2bcf; *Aim.*⟩, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent sanctosque ⟨*c*⟩ habent: VI 23, 9; ¶ mulieres quique per aetatem ad pugnam inutiles ⟨esse *add.* B^2β⟩ uiderentur in eum locum coniecisse, quo ... aditus non esset: II 16, 5; ¶ ius esse belli, ut qui ⟨quicumque *h*⟩ uicissent iis ⟨*c*⟩ quos uicissent quem ad modum uellent imperarent: I 36, 1.

b) acc. (c. inf.): ubi praeter spem quos fugere credebant infestis signis ad se ire uiderunt ⟨*c*⟩: VI 8, 6; ¶ quos ex aere alieno laborare arbitrabatur sollicitabat: 3, 22, 1.

𝔅) obl.; a) acc.: his litteris acceptis quos aduocauerat dimittit: 3, 33, 2; ¶ rex Nitiobrogum ... cum magno equitum suorum numero ⟨*o*⟩ et quos ex Aquitania conduxerat ad eum peruenit: VII 31, 5; ¶ redeuntes equites quos possunt consectantur atque occidunt: V 58, 6; ¶ (damnarent: 3, 83, 4 *u.* 𝔄) a) censerent;) ¶ nostros repellit a castris, quos deprendit ⟨*ahl;* deprehendit *Of*⟩ interficit: 1, 75, 2; ¶ (quosque ... idoneos existimabat: 3, 103, 1 *u. p. 1454* homines;) ¶ officium suum praestitisse ... exercitum suum, qui ... suis .. interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2; regemque hortatus est, ut ex suis necessariis quos haberet maximae auctoritatis legatos ad Achillam mitteret: 3, 109, 3; ¶ suo beneficio conseruatos docerent quos iure belli interficere potuisset: VII 41, 1; ¶ (liberare, multare: 3, 83, 4 *u.* 𝔄) a) censerent;) ¶ occidere: V 58, 6 *u.* consectari; ¶ reuocare: III 17, 4 *u. p. 1472* aaa) *extr.;* ¶ ab Cn. Pompeio proconsule petit ..., quos ex Cisalpina Gallia *consul sacramento rogauisset ad signa conuenire et ad se proficisci iuberet: VI 1, 2; ¶ suos cohortatus, quos integros superauissent, ut uictos contemnerent, ... proficiscitur: 2, 5, 2; ¶ sic cum suis fugientibus permixti quos non siluae montesque texerunt ab equitatu sunt interfecti: VII 62, 9.

b) nomin. (c. pass.): qui sunt adfecti: VI 16, 2 *u.* 𝔄) a) uersari; ¶ (partem incolunt tertiam) qui ipsorum lingua Celtae,

nostra Galli appellantur: I 1, 1; ¶ qui erant in muro custodiae causa conlocati eo signo, quod conuenerat, reuocantur notisque ⟨*c*⟩ itineribus ad naues decurrunt: 1, 28, 3; ¶ ex quibus sunt qui piscibus atque ⟨qui *add.* β⟩ ouis auium uiuere existimantur: IV 10, 5; earumque factionum principes ⟨*o*⟩ sunt qui summam auctoritatem eorum iudicio habere existimantur: VI 11, 3; ¶ sed qui ab eo missi erant confecto legationis officio . . . conloqui coeperunt: 3, 103, 4; ¶ clamore sublato, qua significatione qui in oppido obsidebantur de suo aduentu cognoscere possent: VII 81, 2.

ℭ) dat.: ne quis enuntiaret nisi quibus communi consilio mandatum esset, inter se sanxérunt: I 30, 5.

(legatis quibusque . . . tradiderat: V 25, 5 *u. p. 1473* **ℭℭ) 𝔞).**)

𝔇) c. praep.: cum ab extremo agmine ad quos uentum erat consisterent fortiterque impetum nostrorum militum sustinerent: II 11, 4; ¶ senatumque omnem et quos inter controuersia esset ad se Decetiam euocauit: VII 33, 2.

β) neutr.; αα) sing.; 𝔄) subi.; 𝔞) nom.: quod . . . accidit numquam: 1, 6, 7 *u. p. 1480* **αα) 𝔄)** accidere; accidisse igitur his quod plerumque hominum nimia pertinacia atque arrogantia accidere soleat, uti: 1, 85, 4; 3, 64, 4 *u. p. 1480* **𝔄)** accidere; ¶ quod fuit necesse: V 39, 2 *ibid.* esse; — quod est magis ueri simile: III 13, 6 *u. ibid.* **𝔄)** esse; ¶ sperare (se) a multitudine impetrari posse quod ad militum salutem pertineat: V 36, 2; quod ad indutias pertineret, sic belli rationem esse diuisam, ut: 3, 17, 3; ¶ quod satis esse uisum est: I 51, 1 *u. p. 1465* praesidium.

𝔟) acc. (c. inf.): ius iurandum poscere, ut quod esse ex usu Galliae intellexissent communi consilio administrarent: V 6, 6; (quod satis esse ad duas transportandas legiones existimabat: IV 22, 3;) ¶ fieri: V 33, 6 *u. p. 1480* **𝔅)** fieri.

𝔅) obl.; 𝔞) acc.: magnum enim quod adferebant uidebatur: 3, 15, 8; ¶ (amiserit: 1, 87, 1 *u. p. 1481* β);) ¶ (uti . . . quid ⟨*Aimoin.;* quod *X; Schn., Frig., Db., Hold.*⟩ quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit quaerant: IV 5, 2;) ¶ constabat inter omnes, quod iam ipse Caesar per exploratores cognouerat, dorsum esse eius iugi prope aequum: VII 44, 3; ¶ itaque se quod in longiorem diem conlaturus fuisset ⟨esset *B*²β⟩ repraesentaturum: I 40, 14; ¶ (dicere: V 26, 4 *u.* **ββ) 𝔅)** dicere;) neque se reformidare quod in senatu Pompeius paulo ante dixisset, ad quos legati mitterentur, his auctoritatem attribui ⟨*c*⟩: 1, 32, 8; ¶ quod iussi sunt faciunt: III 6, 1; (mei consilii est) facere quod nostri maiores . . . bello Cimbrorum Teutonumque fecerunt: VII 77, 12; ¶ celeriter quod habuerunt consumpserunt: VII 17, 2; ¶ poscere: VII 1, 2 *u. p. 1481* **ββ)** poscere; ¶ acerbitatem inimicorum docet, qui ⟨quid *ahl*¹⟩ quod ab altero ⟨alterorum *a;* altero non *hl*⟩ postularent in se recusarent: 1, 32, 5; sese . . . signum proelii datorum et quod rem postulare cognouisset imperaturum: 2, 40, 3; ¶ accidit inspectantibus nobis quod dignum memoria uisum praetereundum non existimauimus: VII 25, 1; ¶ praestaret quod proficiscenti recepisset: 3, 82, 5; ¶ Liscus oratione Caesaris adductus quod antea tacuerat proponit: I 17, 1; ¶ imperaret quod uellet, quodcumque imperauisset se aequo animo esse facturos: 3, 6, 2; ¶ cognouit . . . Considium timore perterritum quod non uidisset pro uiso sibi renuntiauisse: I 22, 4.

𝔟) nom.: in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut: 1, 85, 10.

ββ) plur.; 𝔄) subi.: postea uero *quam Caesarem ad Massiliam detineri cognouit . . . quaeque postea acciderant, de angustiis ad Ilerdam rei frumentariae, accepit, . . . coepit: 2, 17, 3; ¶ quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨erant β; *Flod.*⟩ tuta ab hostibus reddebat: II 5, 5; (1, 87, 1 *u. p. 1481* β);) — uineas agere ⟨aggerem *Hotom.*⟩ quaeque ad oppugnandum usui erant comparare coepit: II 12, 3; et quae ad eas res erant usui ex ⟨*c*⟩ continenti comportari ⟨comparari β⟩ iubebat: IV 31, 2; in posterum oppugnationem differt quaeque ad eam rem usui sint ⟨sunt *Of*⟩ militibus imperat: VII 11, 5; hortaturque eos, ne animo deficiant quaeque usui ad defendendum oppidum sint parent: 1, 19, 1; — esse ex usu: VI 20, 3 *u.* uideri; ¶ per se quae uidebantur administrabant: II 20, 4; quae deesse operi uidebantur perficiuntur: V 40, 2; magistratus quae uisa sunt occultant, quaeque ⟨que *om.* β⟩ esse ex usu iudicauerunt multitudini produnt: VI 20, 3; Pompeius . . . misit ad me N. ⟨*c*⟩ Magium de pace; quae uisa sunt respondi: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1.

𝔅) obl.: amiserit: 1, 87, 1 *u. p. 1481* β); ¶ Arpineius et Iunius quae audie-

rant ⟨β; *Fr.*; audierunt α; *edd. rell.*⟩ ad legatos deferunt: V 28,1; ¶ ut quae bello ceperint quibus uendant habeant: IV 2,1; ¶ his mandauit, ut quae diceret Ariouistus cognoscerent et ad se referrent: I 47,5; conclamauerunt . . . habere sese quae ⟨quod β⟩ de re communi dicere uellent: V 26,4; ¶ ab iisdem nostra consilia quaeque in castris gerantur hostibus enuntiari: I 17,5; dolore prohibeor quae gesta sunt pronuntiare: VII 38,3; erant per se magna quae gesserant ⟨-runt *l*⟩ equites: 2,39,4; ¶ quae . . . habuerint: 1,7,4 *u. p. 1447* bona; ¶ internuntiis . . . missis quae ignorabant de L. Domitii fuga cognoscunt: 1,20,4; ¶ quae imperarentur (imperasset, imperaret, imperauerit) *u.* **facio** *p. 1263* **δ)** *(6 loc.)*; ¶ sperare (se) pro eius iustitia quae petierint impetraturos: V 41,8; ¶ quoad fides esset data Caesarem facturum quae polliceretur, non intermissuros consules . . . dilectus: 1,10,4; ¶ haec esse, quae ab eo postularet: I 35,2; ¶ ut . . . libere quae probasset exponere . . . posset: 3,57,3; ¶ ad haec quae uisum est Caesar ⟨caesar qu. uis. e. β⟩ respondit: IV 8,1; ¶ nam quae ⟨namque *af*⟩ uolumus ea ⟨*Paul;* et *z; edd.*⟩ credimus libenter et quae sentimus ipsi reliquos sentire speramus: 2, 27,2; ¶ quae fuerant . . . sata: 3, 58,3 *u. p. 1454* frumenta; ¶ quo praesidio tuto et libere senatus quae uellet decernere auderet: 1,2,2; **(**2,27,2 *u.* sentimus;**)** Varronem . . . uisurum ⟨*c*⟩, quem ad modum ⟨*c*⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent: 3,19,3.

γ) fem. (attract.): sunt item quae appellantur alces ⟨β; *Aim.*; altes α⟩. harum . . .: VI 27,1.

2. relatiuum c. coniunctiuo aut ui causali, concessiua, consecutiua, finali, aut attractione modorum orto; A. causali ui et notione; a) non additur praesertim aut ut; α) antecedit quo referatur relatiuum; αα) nomen; 𝔄) nom. propr.: (Neruios) increpitare atque incusare reliquos Belgas, qui se populo Romano dedidissent ⟨*M*[1]*(a)*; dedissent *αh*⟩ patriamque ⟨*c*⟩ uirtutem proiecissent: II 15,5; — addunt . . . Galli . . . retineri urbano motu Caesarem. . . . hac impulsi occasione qui iam ante se ⟨*o*⟩ populi Romani imperio subiectos dolerent liberius atque audacius de bello consilia inire incipiunt: VII 1,3; — (Romanos, qui: II 31,2 *et* VII 20,6 *u. p. 1438* Romani;) — (Sequani: I 32,5 *u. ibid.* Sequani;) ¶ detestatus Ambiorigem, qui eius consilii auctor fuisset, taxo . . . se exanimauit: VI 31, 5; — Caesarem, qui: I 36,4 *u. p. 1439* **aa)** Caesar; — Conuictolitauem, qui per sacerdotes more ciuitatis . . . esset creatus, potestatem obtinere iussit: VII 33,4; — Cotta, qui cogitasset ⟨cogitasse uideretur β⟩ haec posse in itinere accidere atque ob eam causam profectionis auctor non fuisset, nulla in re communi saluti deerat: V 33,2; — id tulit ⟨*o*⟩ factum grauiter Indutiomarus, suam gratiam . . . minui, et qui iam ante inimico in nos animo ⟨*o*⟩ fuisset, multo grauius hoc dolore exarsit: V 4,4; — Titurius: V 33,1 *u. infra* **b) β)**.

Galliam, quam: I 45,3 *u. p. 1445* **c)** Gallia.

𝔅) appellat.: haec a custodiis ⟨*c*⟩ classium loca maxime uacabant, quod ⟨quom *Np.*; quae *Paul*⟩ se longius *a* portibus committere non auderent ⟨-bant *f*⟩: 3,25,5; — (consilium, in quo: V 29,7 *u. p. 1450* consilium;) — conuentus, [si] qui: 2,36,1 *u.* C. **b) α)** conuentus; — exercitum, qui: 1,85,2 *u. p. 1452* exercitus; — milites: V 8,4 *u. p. 1459* milites; 1,85,2 *ib.*; accidit, ut pauci milites patresque familiae, qui aut gratia aut misericordia ualerent aut **ad* naues adnare possent, peruenirent: 2,44,1; — et iudicia in priuatos reddebat, qui ⟨reddebat; qui *Db.*, *Dt.*⟩ uerba atque orationem aduersus rem publicam habuissent; eorum ⟨habuissent, eorum *Db.*, *Dt.*⟩ bona in publicum addicebat: 2,18,5.

ℭ) pronom.: hunc ⟨eum β⟩ . . . qui . . . neglexisset: V 7,7 *u. p. 1476* **ℭ)**; — ut facile existimari posset nihil eos de euentu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent uoluptates: 3,96,1; quanto opere eorum animi magnitudinem admiraretur, quos ⟨β; quod α⟩ non castrorum munitiones, non altitudo montis, non murus oppidi tardare potuisset, tanto opere licentiam adrogantiamque reprehendere: VII 52,3; — se, qui: 1,85,2 *u. p. 1475* **αα)** *extr.*

ββ) enuntiatum: neque proelio decertare uoluit, quae res tamen . . . reciperet: 3, 51,5 *u. p. 1485* res.

β) nihil antecedit, quo relatiuum referatur: V 4,4 *u.* **α) αα) 𝔄)** Indutiomarus; ut . . . qui se summam a ⟨*c*⟩ Caesare gratiam inituros putarent, paene naturam studio uincerent: VI 43,5.

b) additur praesertim aut ut; α) praesertim qui: ueritus, ne ⟨*c*⟩ . . . hostium impetum sustinere non ⟨*c*⟩ posset, praesertim quos recenti uictoria efferri sciret, . . . remittit: V 47,4.

β) ut qui: monuitque, ut ⟨*c*⟩ rei militaris ratio, maxime ⟨*c*⟩ ut maritimae res postularent,

ut ⟨*del. RMenge*⟩ quae ⟨*Lipsius; qua X*⟩ celerem atque instabilem motum haberent, ⟨ut *add. RMenge*⟩ ad nutum et ad tempus omnes res ab iis administrarentur: IV 23, 5; prima luce sic ⟨*an delend.?*⟩ ex castris proficiscuntur, ut quibus esset persuasum, non ab hoste, sed ab homine amicissimo [Ambiorige] consilium datum, longissimo agmine maximisque impedimentis: V 31, 6; tum demum Titurius, ⟨ut *add.* β⟩ qui nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide: V 33, 1.

B. ui concessiua: (Haeduos . . ., qui . . . potuissent: I 31, 7 *u. p. 1437* Haedui;). ¶ Cicero, qui omnes ⟨*c*⟩ superiores dies praeceptis Caesaris cum ⟨*c*⟩ summa diligentia milites in castris continuisset ac ne calonem quidem quemquam extra munitionem egredi passus esset, septimo die . . . quinque cohortes frumentatum . . . mittit ⟨*c*⟩: VI 36, 1. 2; — quod Domitius, qui ⟨*recc.; om. NOx; cum Paul*⟩ dies complures castris Scipionis castra conlata habuisset, rei frumentariae causa ab eo discesserat: 3, 79, 3; — Pompeius, cuius: 1, 7, 1 *u. p. 1443* Pompeius; — Scipio suspicatus fore, ut . . . dimicare cogeretur aut magna cum infamia castris se contineret ⟨-re *Ciacc.*⟩, qui magna exspectatione uenisset, temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 4; ¶ at hi miserrimo ac patientissimo ⟨*c*⟩ exercitui ⟨exercitu *z; Np., Dt.*⟩ Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent: 3, 96, 2; — milites . . ., qui: 1, 86, 1 *u. infra* E.; — stipendium . . ., cuius: 1, 87, 3 *u. p. 1468* stipendium; — tormentorum, *a quibus: 2, 16, 3 *u. p. 1468 sq.* tormenta; ¶ se . . ., cuius . . rationem haberi . . . iussisset: 1, 9, 2 *u. p. 1475* αα) sibi; — (eos, qui: 1, 64, 8 *u. infra* E.;) ¶ integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur cuius animi aut cuius impudentiae est? 3, 20, 3; — nam quae Cenabi oriente sole gesta essent, ante primam confectam uigiliam in finibus Aruernorum audita sunt: VII 3, 3.

C. ui consecutiua (qualitat.); a) relatiuum pertinet ad nomina negatiua; pertinet α) ad nemo: reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7, 5; itaque hoc qui postularet reperiebatur nemo: 3, 20, 4.

β) ad nihil: omnibus frugibus ⟨*c*⟩ amissis domi nihil erat, quo ⟨qui B^1⟩ famem tolerarent: I 28, 3; nihil, quod ipsis esset indignum, committebant: V 35, 5; nihil adeo arduum sibi esse ⟨*om.* β⟩ existimauerunt ⟨-bant β⟩, quod non uirtute consequi possent: VII 47, 3; sed tamen nihil est, quod potius faciamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1.

γ) ad nullus: nullum eius modi casum exspectans, quo nouem oppositis legionibus maximoque equitatu, dispersis ac paene deletis hostibus . . . offendi posset, . . . mittit: VI 36, 2; sed nulla ⟨his *add.* β⟩ ferramentorum copia, quae esset ⟨sunt β; essent *Ciacc.*⟩ ad hunc usum idonea, gladiis caespites ⟨*c*⟩ circumcidere . . . cogebantur ⟨*c*⟩: V 42, 3; dissipatis ac perterritis hostibus . . . manus erat nulla, quae paruam modo causam timoris adferret: VI 35, 3; erat . . . manus certa nulla, non oppidum, non praesidium ⟨*Q corr.; praedium rell.*⟩, quod se armis defenderet: VI 34, 1; hic uero nulla munitio est, quae perterritos recipiat: VI 39, 2.

δ) quisquam *u.* **neque** *p. 759 sq.* **c) α) αα)** *(6 loc.).*

ε) ullus: ulla nauis: V 23, 3 *u. infra* E.; (uidit) neque ullum esse subsidium, quod submitti posset: II 25, 1.

b) non pertinet ad nomen negatiuum; α) pertinet ad pron. is: is enim erat annus, quo per leges ei ⟨eum *b*⟩ consulem fieri liceret: 3, 1, 1; — erat in oppido ⟨*c*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi, conuentus is ⟨*Grut.;* si *codd.; del. Paul*⟩, qui ex uariis generibus constaret, terror ex superioribus proeliis magnus: 2, 36, 1; — ab his . . Marsi dissentire incipiunt eamque oppidi partem, quae munitissima uideretur, occupant: 1, 20, 3; ¶ neque is sum, inquit, qui grauissime ex uobis mortis ⟨in *add.* β⟩ periculo terrear: V 30, 2; — quantum ei facultatis dari potuit, qui naui ⟨*c*⟩ egredi ac se barbaris committere non auderet: IV 21, 9; — (ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent: I 29, 1;) ut . . . in extrema spe salutis iniquo loco contra eos, qui ex uallo turribusque tela iacerent, pugnari debuit: II 33, 4; — — ubi hostes uiderunt ea, quae diu longoque spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut: 2, 16, 1.

β) non antecedit pronomen is; αα) pertinet ad substant.; 𝔄) in enuntiato relatiuo repetitur subst.: (diem instare, quo die . . . oporteret: I 16, 5 *u. p. 1481* **b) α)** dies; —) erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent: I 6, 1.

𝔅) non repetitur subst.; a) nom. propr.: quod omni Gallia pacata Morini ⟨uni *add. Paul*⟩

Menapiique supererant, qui in armis essent ⟨erant *A*⟩ neque ad eum umquam legatos de pace misissent: III 28, 1.

b) appellat.: erant in ea legione fortissimi uiri centuriones, qui primis ⟨iam primis β; primis iam *Fr.*⟩ ordinibus adpropinquarent, T. Pulio ⟨*c*⟩ et L. Vorenus: V 44, 1; — druides, qui: VI 21, 1 *u.* **D.** habere; — exercitum, quo: 1, 85, 11 *u. infra* γγ) habere; — genera: VI 25, 5 *u.* **1. B. AA) a)** *p. 1487; erat* ciuile bellum; genus hominum, cui ⟨*Oud.;* quia *f;* qui *O;* quod *ahl; Db.*⟩ liceret ⟨licere *af*⟩ libere facere ⟨cui quod liberet liceret facere *Madu.*⟩ et sequi quod uellet ⟨*c*⟩: 2, 29, 3; — huic rei idoneos homines deligebat, quorum quisque aut oratione subdola aut amicitia facillime capere posset ⟨*AQ;* capi posset β; posset *BM*⟩: VII 31, 2; 1, 9, 1 *u. infra* ββ) idoneus; — notos hospitesque: 1, 74, 5 *u. p. 1505* quaerere; — (incommoda, quae: 3, 10, 4 *u. p. 1455* incommodum;) — reperti sunt complures nostri milites ⟨*om.* β⟩, qui in phalanga ⟨*c*⟩ insilirent et ⟨*om.* β⟩ scuta manibus reuellerent et desuper uulnerarent ⟨et d. uuln. *del. Dittenb.*⟩: I 52, 5; — neque enim naues erant aliae, quibus reportari possent: IV 29, 4; cotidie enim magnus undique nauium numerus conueniebat, quae commeatum supportarent: 3, 47, 4; — reliqua (pars) quarta est, quae aditum habeat ab terra ⟨qua aditum habet a terra *Cornelissen*⟩: 2, 1, 3; — antecedebat testudo . . . conuoluta ⟨*c*⟩ omnibus rebus, quibus ignis iactus et lapides defendi possent: 2, 2, 4; — erant sententiae, quae conandum omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent: 2, 30, 1; — satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo ⟨quom *Madu.*⟩ satis perspectum habere militum *animum* uideretur, . . . Caesar existimauit: 3, 84, 1; — secutae sunt continuos complures dies tempestates, quae et nostros in castris continerent et hostem a pugna prohiberent: IV 34, 4; — turres toto opere circumdedit, quae pedes LXXX inter se distarent: VII 72, 4; — uiri: V 44, 1 *u. supra* centuriones.

ββ) **ad adiect.:** complures: I 52, 5 *u. s.* αα) **B) b)** milites; ¶ fortissimi: V 44, 1 *ib.* centuriones; ¶ (ad haec cognoscenda, prius quam ⟨prius qui *Ciacc.*⟩ periclum faceret, idoneum esse arbitratus C. Volusenum cum naui ⟨*o*⟩ longa praemittit: IV 21, 1;) tamen idoneos nactus homines, per quos ea, quae uellet, ad eum perferrentur, petit ab utroque: 1, 9, 1; hunc pro suis beneficiis Caesar idoneum iudicauerat, quem cum mandatis ad Cn. Pompeium mitteret: 3, 10, 2; ¶ multaque erant intra eum locum manu sata, quibus ⟨*(h)l;* manus atque a quibus *af*⟩ interim iumenta pasceret: 3, 44, 3; in castris Pompei uidere licuit . . . non nullorum tabernacula protecta hedera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et uictoriae fiduciam designarent: 3, 96, 1; ¶ (non nullos, quorum . . ., qui: I 17, 1 *u. p. 1477* **δ)** αα) non nulli;) — unus, qui: I 31, 8 *u. p. 1478 extr., sq.;* III 28, 1 *u. p. 1500 extr., sq.;* VII 37, 3 *et* 85, 2 *u. p. 1479* ζ); ¶ ex his qui arma ferre possent ad milia nonaginta duo (erant): I 29, 2.

γγ) **ad uerba:** erant qui censerent . . . in castra Cornelia recedendum: 2, 30, 3; at sunt ⟨*sic Paul;* adsunt *x; edd.;* nobis *add. af*⟩ qui uos hortentur, ut a nobis desciscatis: 2, 32, 3; ¶ ut quae bello ceperint quibus uendant habeant: IV 2, 1; conclamauerunt . . . habere sese quae ⟨quod β⟩ de re communi dicere uellent, quibus rebus ⟨*om. h*⟩ controuersias minui posse sperarent: V 26, 4; neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant quo contra se uti possint: 1, 85, 11; ¶ qui se ultro morti offerant facilius reperiuntur ⟨-iantur α⟩ quam qui dolorem patienter ferant: VII 77, 5; probat rem senatus de mittendis legatis; sed qui mitterentur non reperiebantur: 1, 33, 1; sed fiebat aequitate decreti et humanitate Trebonii, . . . ut reperiri non possent ⟨*Steph.;* posset *x*⟩ a quibus initium appellandi nasceretur: 3, 20, 2.

earumque factionum principes ⟨*o*⟩ sunt qui summam auctoritatem eorum iudicio habere existimantur, quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3; ¶ ut quibus esset persuasum: V 31, 6 *u.* **A. b)** β).

D. ui finali: his paucos addit equites, qui latius ⟨*c*⟩ ostentationis causa uagentur ⟨β; uagarentur α; *edd.*⟩: VII 45, 3; ¶ huic loricam pinnasque adiecit grandibus ceruis eminentibus ad commissuras pluteorum atque aggeris ⟨aggeres α⟩, qui ⟨ut β⟩ ascensum hostium tardarent: VII 72, 4; ¶ sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique agebantur, quae pro ariete subiectae et cum omni opere coniunctae uim fluminis exciperent, et: IV 17, 9; ¶ his delecti ex ciuitatibus attribuuntur, quorum consilio bellum administraretur: VII 76, 4; ¶ frumenti magnum numerum coegit, quod Massiliensibus, item quod Afranio Petreioque ⟨*c*⟩ mitteret: 2, 18, 1; ¶ sarmentis uirgultisque collectis, quibus fossas Romanorum compleant, ad castra pergunt: III

18, 8; ¶ praesidium Cenabi tuendi causa quod eo mitterent ⟨in eo mitterent *M; inmitterent Fr.;* quod eo mitt. *del. Nitsche*⟩ comparabant: VII 11, 4; ¶ non oportere ante de ea re . . . referri quam . . . exercitus conscripti essent, quo praesidio tuto et libere senatus quae uellet decernere auderet: 1, 2, 2; ¶ arbitros . . . dat, qui litem aestiment poenamque constituant: V 1, 9; ¶ addiderunt falsum ab his equitum numerum deferri, quorum stipendium auerterent: 3, 59, 4; ¶ quadratas regulas . . . defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨*c*⟩ struantur, contineant: 2, 10, 4; ¶ magistratus, qui ei bello praesint et ⟨*Ciacc.;* ut *X; edd.*⟩ uitae necisque habeant potestatem, deliguntur: VI 23, 4; ¶ omnibus pollicitationibus ac praemiis deposcunt qui belli initium ⟨*c*⟩ faciant ⟨faciat β⟩ et sui capitis periculo Galliam in libertatem uindicent ⟨uindicet β⟩: VII 1, 5; ¶ diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant: I 6, 4; ¶ disposito equitatu, qui uim fluminis refringeret ⟨-rent β⟩, . . . exercitum traduxit: VII 56, 4; ¶ fossas pedum XXX in latitudinem complures facere instituit, quibus partem aliquam Sicoris auerteret uadumque in eo flumine efficeret: 1, 61, 1; musculum pedes LX longum ex materia bipedali, quem ⟨quae *afl*⟩ a turri latericia ad hostium turrim murumque perducerent, facere instituerunt: 2, 10, 1; milites aut ex coactis aut ex centonibus aut ex coriis tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 7; ¶ nam neque druides habent, qui rebus diuinis praesint, neque sacrificiis student: VI 21, 1; ¶ II tigna transuersa iniecerunt [ut] non longe ab extremis parietibus, quibus suspenderent ⟨-erunt *af*⟩ eam contignationem, quae turri tegimento esset futura: 2, 9, 2; pilae interponuntur, traiuersaria tigna iniciuntur, quae firmamento esse possint ⟨-unt *f*⟩: 2, 15, 2; ¶ Galli inter equites raros sagittarios expeditosque leuis armaturae interiecerant, qui suis cedentibus auxilio succurrerent et nostrorum equitum impetus sustinerent: VII 80, 3; ¶ interponere: 2, 15, 2 *u.* inicere; ¶ centurionibus et paucis militibus intromissis, qui arma iumentaque conquirerent, equitatus . . . uisus est: VII 12, 4; ¶ pollicetur L. Piso censor sese iturum ad Caesarem, item L. Roscius praetor, qui de his rebus eum doceant: 1, 3, 6; ¶ proeliari iuberet: 3, 84, 3 *u.* proeliari; ¶ legatos ad eum mittunt nobilissimos ciuitatis . . ., qui dicerent: I 7, 3; qualis esset natura montis et qualis ⟨*c*⟩ in circuitu ascensus qui cognoscerent ⟨cognosceret *X*⟩ misit: I 21, 1; equitatumque, qui sustineret hostium impetum, misit: I 24, 1; placuit ei, ut ad Ariouistum legatos mitteret, qui ab eo postularent ⟨qui . . . post. *om. pr. edd.*⟩, uti aliquem locum . . . conloquio deligeret: I 34, 1; eo . . . sedecim milia expedita cum omni equitatu Ariouistus misit, quae copiae nostros terrerent ⟨perterrerent B^2β; *Schn., Np., Dt., Hold.*⟩ et munitione prohiberent: I 49, 3; tum demum Ariouistus partem suarum copiarum, quae ⟨ut β⟩ castra minora oppugnaret ⟨-rent *bhl*⟩, misit: I 50, 2; duas legiones . . . conscripsit et inita ⟨*c*⟩ aestate in ulteriorem ⟨*c*⟩ Galliam qui deduceret Q. Pedium legatum misit: II 2, 1; Remi . . . ad eum legatos Iccium et Andecumborium, primos ciuitatis, miserunt, qui dicerent ⟨qui dicerent *om.* β; *Db.*⟩ se suaque omnia in fidem atque in ⟨*c*⟩ potestatem populi Romani permittere: II 3, 1. 2; uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus . . . mitterentur legati ⟨legationes *G. Sauppe*⟩ ad Caesarem, qui ⟨quae B^2β⟩ se obsides daturas, imperata facturas pollicerentur: II 35, 1; Q. Titurium Sabinum legatum cum legionibus tribus in Venellos, Coriosolites Lexouiosque mittit, qui eam manum distinendam curet: III 11, 4; ad praefectos . . . mittit qui nuntiarent, ne hostes proelio lacesserent: IV 11, 6; ad quos cum Caesar nuntios misisset, qui postularent, eos . . . sibi dederent: IV 16, 3; Pirustae ⟨*c*⟩ legatos ad eum mittunt, qui doceant nihil earum rerum publico factum consilio seseque paratos esse demonstrent ⟨*Ciacc.;* demonstrant *X; edd.*⟩ omnibus rationibus ⟨*c*⟩ de iniuriis satis facere: V 1, 7; petunt, ut Mandubracium . . . in ciuitatem mittat, qui praesit imperiumque obtineat: V 20, 3; ad eum legatos mittunt, qui doceant neque auxilia . . . missa neque ab se fidem laesam: VI 9, 6; cohortatus Haeduos, ut . . . equitatum . . omnem et peditum milia X sibi celeriter mitterent, quae in praesidiis rei frumentariae causa disponeret: VII 34, 1; nuntiis ad ciuitatem Haeduorum missis, qui suo beneficio conseruatos docerent quos iure belli interficere potuisset, . . . castra . . . mouet ⟨*c*⟩: VII 41, 1; parua manu Metiosedum uersus missa, quae tantum progrederetur ⟨β; -diebatur Q^1; -diatur α; *edd.*⟩, quantum naues processissent, reliquas copias contra Labienum duxerunt: VII 61, 5; dicuntur . . . sententiae, ut legati ad Caesarem mittantur, qui uoluntatem senatus ei proponant: 1, 3, 7; Domitius ad Pompeium . . . peritos regionum . . . cum litteris mittit, qui petant atque orent, ut sibi subueniat: 1, 17, 1; mittitur L. Decidius Saxa cum

paucis, qui loci naturam perspiciat ⟨-iant *O*⟩: 1, 66, 3; mittit P. Vatinium legatum ad ripam ipsam fluminis, qui ea, quae maxime ad pacem pertinere uiderentur, ageret et crebro magna uoce pronuntiaret ⟨ageret. is . . . pronuntiauit *Paul*⟩, liceretne: 3, 19, 2; (ipse cum . . . signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa et familia Neapoli † uisaque proditione oppidi apparere ⟨*sic x;* uisa proditionem opp. apparare *Kran.;* missa, quae proditionem opp. appararet *F. Hofm.; Db.;* uisa, quae proditionem oppidi appararet *Dt.;* iussa proditionem opp. apparare *Paul;* uis atque proditio opp. appareret *Np.*⟩: 3, 21, 5;) tu ad me alium mitte, quem ornem: *ap. Cic. ad fam.* VII 5, 2; ¶ ut . . . ante mediam noctem ad portas castrorum clamor o r e r e t u r ⟨*c*⟩, quo clamore significatio uictoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret: V 53, 1; ¶ itaque contra mare transuersum uallum, qui has duas munitiones coniungeret ⟨*1 det.; Ciacc.;* contingeret *x*⟩, nondum p e r f e c e r a t: 3, 63, 5; ¶ murum, qui ⟨quo β⟩ nostrorum ⟨*c*⟩ impetum tardaret ⟨tardarent β⟩, p r a e d u x e r a n t Galli: VII 46, 3; ¶ equitatumque omnem . . . p r a e m i t t i t, qui uideant, quas in partes hostes iter faciant: I 15, 1; omnem equitatum, qui nouissimum agmen moraretur, praemisit: II 11, 3; exploratores centurionesque praemittit, qui locum idoneum castris ⟨*o*⟩ deligant: II 17, 1; praemittit ad Boios, qui de suo aduentu doceant hortenturque, ut: VII 10, 3; Caesar equitatu praemisso, qui nouissimum agmen carperet ⟨caperet *Of*⟩ atque impediret, ipse cum legionibus subsequitur: 1, 78, 5; Curio . . praemittit equites, qui primum impetum sustineant ac morentur: 2, 26, 3; ¶ huic officio p r a e p o s i t u s erat Fufius Calenus legatus, qui celeritatem in transportandis legionibus adhiberet: 3, 8, 2; ¶ superius . . institutum . . . seruabat, ut . . . adulescentes atque expeditos ex antesignanis ⟨*u. CC*⟩ . . . inter equites p r o e l i a r i i u b e r e t, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent: 3, 84, 3; ¶ hi ⟨*c*⟩ suos notos hospitesque q u a e r e b a n t, per quem quisque eorum aditum commendationis haberet ad Caesarem: 1, 74, 5; ¶ qui plurimos ex his (uris) interfecerunt r e l a t i s in publicum cornibus', quae sint testimonio, magnam ferunt laudem: VI 28, 3; ¶ Caesar . . . cohortibus decem ad mare r e l i c t i s et equitibus trecentis, qui praesidio nauibus essent, de ⟨*c*⟩ tertia uigilia ad hostes contendit: V 9, 1; ea qui conficeret C. Trebonium legatum relinquit: VII 11, 3; D. Laelium ab Asiatica classe abductum reliquit; qui commeatus Byllide ⟨*c*⟩ atque Amantia ⟨*c*⟩ importari in oppidum prohibebat ⟨prohibeat *Np.;* relinquit, qui . . . prohibeat *Paul*⟩: 3, 40, 5; reliquit in opere cohortes duas, quae speciem *munientium praeberent: 3, 67, 2; ¶ Cicero . . . Gallum ab ⟨*c*⟩ eodem ⟨*c*⟩ Verticone ⟨*c*⟩, quem supra demonstrauimus, r e p e t i t ⟨*N;* repperit *X*⟩, qui litteras ad Caesarem deferat ⟨referat β⟩: V 49, 2; ¶ s u b i c i t u r etiam L. Metellus tribunus plebis ab inimicis Caesaris, qui hanc rem distrahat reliquasque res, quascumque agere instituerit, impediat: 1, 33, 3; ¶ subito clamore s u b l a t o, qua significatione qui in oppido obsidebantur de suo aduentu cognoscere possent, . . . parant: VII 81, 2; ¶ (raros milites, ne ⟨β; qui α⟩ ex oppido animaduerterentur ⟨animaduerteretur β⟩, ex maioribus castris in minora t r a d u c i t: VII 45, 7;) ¶ a compluribus insulae ⟨*c*⟩ ciuitatibus ad eum legati u e n i u n t, qui polliceantur ⟨pollicerentur β⟩ obsides dare atque imperio populi Romani obtemperare: IV 21, 5; ex magna parte Morinorum ad eum legati uenerunt, qui se de superioris temporis consilio excusarent . . . seque ea quae imperasset facturos pollicerentur ⟨β; pollicentur α⟩: IV 22, 1; equites a Q. Atrio ad Caesarem uenerunt, qui nuntiarent: V 10, 2; nuntii praemissi ab rege Iuba uenerunt, qui illum adesse cum magnis copiis dicerent et de custodia ac defensione urbis hortarentur: 2, 36, 3; cum . . . ex Thessalia Aetoliaque legati uenissent, qui praesidio misso pollicerentur earum gentium ciuitates imperata facturas: 3, 34, 2.

E. attractione modorum (in enuntiato consecutiuo): tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui ⟨quam *M*⟩ uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent: II 27, 1; hostes . . . tantam uirtutem praestiterunt, ut . . . coaceruatis cadaueribus qui superessent ut ex tumulo tela in nostros coicerent: II 27, 4; tanta huius belli ad barbaros opinio perlata est, uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus, quae trans Rhenum incolerent, mitterentur ⟨*o*⟩ legati ad Caesarem: II 35, 1; breui spatio interiecto, uix ut iis ⟨*B*[a]*h;* his *al; om.* α⟩ rebus, quas constituissent, conlocandis atque administrandis ⟨*c*⟩ tempus daretur: III 4, 1; quorum haec est condicio, ut ⟨*c*⟩ omnibus in uita commodis una cum iis ⟨*c*⟩ fruantur, quorum se amicitiae dediderint: III 22, 2; sic accidit, uti ex ⟨*c*⟩ tanto nauium numero tot nauigationibus neque hoc neque superiore anno ulla ⟨nulla β⟩ omnino nauis, quae milites portaret,

desideraretur, at ex iis ⟨c⟩, quae inanes ex continenti ad eum remitterentur, . . . perpaucae locum caperent: V 23, 3. 4; praeterea accidit, . . . ut uulgo milites ab signis discederent quaeque ⟨que *om. AQ; Np.*⟩ quisque eorum carissima haberet ab impedimentis petere . . . properaret: V 33, 6; accidit, . . . ut non nulli milites, qui lignationis munitionisque causa in siluas discessissent, repentino equitum aduentu interciperentur ⟨c⟩: V 39, 2; VI 37, 2 *u. p. 1489* **BB) a) β) αα)** mercatores; ut qui propinquitatem loci uideret ⟨uiderent β⟩ paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret ⟨-arent β⟩; qui iniquitatem condicionis perspiceret ⟨-rent *cik*⟩ inani simulatione sese ostentare cognosceret ⟨-rent *cik*⟩: VII 19, 3; sic sunt animo consternati . . ., ut omnia, quae imperarentur, sibi patienda ⟨c⟩ existimarent: VII 30, 4; quod fere fit, quibus quisque ⟨quibuscumque *Paul*⟩ in locis miles inueterauerit, ut multum earum regionum consuetudine moueatur: 1, 44, 3; tantum fuit in militibus studii, ut . . . magna . . . mora interposita eos, qui de tertia uigilia exissent, ante horam diei VIIII. consequerentur: 1, 64, 8; id uero militibus fuit pergratum . . ., ut qui aliquid ⟨aliqui *z*⟩ iusti ⟨uicti *Ohl*⟩ incommodi exspectauissent ultro praemium missionis ferrent: 1, 86, 1; ut . . . quibus in pugna uitae periculum accideret ⟨-rat *NOz*⟩ non ita multo se reliquorum ciuium fatum antecedere existimarent: 2, 6, 1; 2, 44, 1 *u. p. 1498* **B**).

neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiae deuouisset, mori ⟨c⟩ recusaret: III 22, 3; *erat* . . . genus hominum, cui ⟨*Oud.*; quia *f*; qui *O*; quod *rell.*; *Db.*⟩ liceret ⟨licere *af*⟩ libere facere ⟨cui quod liberet liceret facere *Madu.*⟩ et sequi quod uellet ⟨uel *af*⟩: 2, 29, 3; ¶ (neque uero Caesarem fefellit, quin ab iis ⟨c⟩ cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie conlocatae essent, initium uictoriae oreretur ⟨c⟩: 3, 94, 3.)

II. Pronomen relatiuum munere demonstratiui cum particula (et, autem, enim, igitur) coniuncti fungitur; 1. non additur adiectiuum; A. adduntur substantiua; a) singula; α) repetitur substantiuum: castra oportunis locis erant posita ibique castella XXIII facta; quibus in castellis ⟨in quibus (*om.* cast.) *(a?)bdehikl*⟩ interdiu stationes ponebantur ⟨dispon. β⟩: VII 69, 7; ¶ castra posuerunt; quae castra, ut fumo atque ignibus significabatur, amplius milibus passuum octo in latitudinem patebant: II 7, 4; ¶ ipsum erat oppidum Alesia ⟨c⟩ in colle summo admodum edito loco, ut nisi obsidione expugnari non ⟨o⟩ posse uideretur; cuius collis radices duo duabus ex partibus flumina subluebant: VII 69, (1.) 2; ¶ his nuntiis acceptis Galba . . . consilio ⟨concilio B^2β⟩ celeriter conuocato sententias exquirere coepit. quo in consilio ⟨concilio B^2β⟩ . . . non nullae huius ⟨c⟩ modi sententiae dicebantur, ut: III 3, (1.) 2 (3); ¶ dies: VI 33, 4 *u. p. 1481* **b) α)** dies; ¶ edictumque praemittit, ad quam diem magistratus . . . sibi esse praesto Cordubae uellet. quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin . . . mitteret: 2, 19, (1.) 2; ¶ flumen: V 18, 1 *u. p. 1481 extr.* flumen; ¶ complures praeterea minores obiectae ⟨c⟩ insulae existimantur; de quibus insulis ⟨quibus (in) ins. *Eussn.*⟩ non nulli scripserunt dies continuos XXX sub bruma esse noctem: V 13, 3; ¶ perscribit in litteris hostes . . . omnem . . ad eum multitudinem conuertisse. quibus litteris circiter media ⟨c⟩ nocte ⟨c⟩ Caesar adlatis suos facit certiores: V 49, (3.) 4; Scipionem . . . litterae sunt consecutae a M. Fauonio . . . se praesidium . . . tenere (non) posse. quibus litteris acceptis consilium Scipio iterque commutat: 3, 36, (6.) 7; ¶ musculum pedes LX longum . . ., quem ⟨c⟩ . . . perducerent, facere instituerunt. cuius musculi haec erat forma: 2, 10, 1; ¶ naues soluit; quae omnes . . . peruenerunt, sed ⟨c⟩ ex iis ⟨c⟩ onerariae duae . . . paulo infra delatae sunt. quibus ex nauibus cum essent expositi milites circiter trecenti . . ., Morini . . . iusserunt: IV (36, 4;) 37, 1; ¶ ille oppidum Biturigum . . . Nouiodunum ⟨c⟩ oppugnare instituerat. quo ex oppido cum legati ad eum uenissent . . ., iubet: VII 12, (2.) 3; ¶ cum equitatu Heluetiorum proelium committunt, et pauci de nostris cadunt. quo proelio sublati Heluetii . . . audacius subsistere . . . coeperunt: I 15, (2.) 3; ¶ quod . . . continentes . . siluas ac paludes ⟨c⟩ habebant, eo se suaque omnia contulerunt. ad quarum initium siluarum cum Caesar ⟨o⟩ peruenisset . . ., impetum fecerunt: III 28, (2.) 3; ¶ sic omnino ⟨c⟩ animos timor praeoccupauerat ⟨c⟩, ut . . . contenderent. quem timorem Caesaris aduentus sustulit: VI 41, (3.) 4; ¶ constituit . . . in uico Veragrorum, qui appellatur Octodurus, hiemare; qui uicus positus in ualle . . . altissimis montibus undique continetur: III 1, (4.) 5.

β) non repetitur subst.: Belgae . . . proximi . . sunt Germanis, . . . quibuscum continenter bellum gerunt. qua de causa Hel-

uetii quoque reliquos Gallos uirtute praecedunt, quod fere cotidianis proeliis cum Germanis contendunt: I 1, 4; quibus de causis (2, 29) consilio conuocato ⟨*c*⟩ de summa rerum deliberare incipit: 2, 30, 1; dextrum cornu eius riuus quidam impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu † obiecerat: 3, 88, 5; ¶ reliquae copiae ... sese ei dediderunt. quarum ⟨quorum *Ohl*⟩ c o h o r t i u m ⟨*b;* cohortes *Ox*⟩ milites ⟨-tum *Ohl;* milites militum *af*⟩ . . . . . . Iuba conspicatus . . . magnam partem eorum interfici iussit: 2, 44, (1.) 2; ¶ iusserunt pronuntiari ⟨*c*⟩, ut impedimenta relinquerent atque in orbem consisterent. quod c o n s i l i u m etsi in eius modi casu reprehendendum non est, tamen incommode accidit ⟨cecidit?⟩: V 33, (3.) 4; ¶ his rumoribus ⟨*c*⟩ atque auditionibus permoti de summis saepe rebus consilia ineunt. . . . qua c o n s u e t u d i n e cognita Caesar ... maturius quam consuerat ⟨*c*⟩ ad exercitum proficiscitur: IV (5, 3;) 6, 1; ¶ dixerat sibi a Caesare regnum ciuitatis deferri; quod d i c t u m ⟨*del. Ciacc.*⟩ Haedui grauiter ferebant: V 6, 2; ¶ erat res in magna difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum premebantur, adeo ut ... cogerentur. quas tamen d i f f i c u l t a t e s patienter atque aequo animo ferebant: 3, 15, (3—)5; ¶ a tribunis militum centurionibusque mutuas pecunias sumpsit; has exercitui distribuit. quo f a c t o duas res consecutus est: 1, 39, (3.) 4; (legio uernacula) sese . . Hispalim ⟨*c*⟩ recepit atque in foro . . . sine maleficio consedit. quod factum adeo eius conuentus ciues Romani comprobauerunt, ut: 2, 20, (4.) 5; ¶ puteos fodere cogebantur atque hunc laborem ad cotidiana opera addebant; qui tamen f o n t e s ⟨*del. Ciacc.*⟩ a quibusdam praesidiis aberant longius et celeriter aestibus exarescebant: 3, 49, 5; ¶ magna utrimque multitudo conuenit .... qua ex f r e q u e n t i a T. Labienus prodit: 3, 19, (4.) 5; ¶ omnis Vari acies terga uertit seque in castra recepit. qua in f u g a Fabius Paelignus quidam . . . Varum . . . requirebat: 2, (34, 6;) 35, 1; ¶ fertilissima Germaniae . . loca ... Volcae Tectosages occupauerunt atque ibi consederunt; quae g e n s ad hoc tempus his sedibus sese continet summamque habet iustitiae ⟨*c*⟩ et bellicae laudis opinionem: VI 24, (2.) 3; Gomphos peruenit, quod est oppidum primum Thessaliae uenientibus ab Epiro; quae gens paucis ante mensibus ultro ad Caesarem legatos miserat . . . praesidiumque ab eo militum petierat: 3, 80, 1; ¶ quibus i n i u r i i s (1, 36, 1—3) permotus Caesar legiones tres Massiliam adducit: 1, 36, 4; ¶ Heluetii . . . legatos ad eum mittunt; cuius l e g a t i o n i s Diuico princeps fuit: I 13, 2; uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus . . . mitterentur legati ad Caesarem, qui . . . pollicerentur. quas legationes Caesar . . . inita ⟨*c*⟩ proxima ⟨*c*⟩ aestate ⟨*c*⟩ ad se reuerti iussit: II 35, (1.) 2; ¶ una ex parte leniter adcliuis aditus ... relinquebatur; quem l o c u m duplici altissimo muro munierant: II 29, 3; ad hostium castra peruenit . . . . quorum timor cum fremitu et concursu significaretur, milites nostri ... in castra inruperunt. quo loco ⟨quorum β⟩ qui celeriter arma capere potuerunt paulisper nostris restiterunt: IV 14, (1. 3.) 4; Britanniam attigit atque ibi in omnibus collibus expositas hostium copias armatas conspexit. cuius loci haec erat natura atque ⟨*om.* β⟩ ita ⟨adeo β⟩ montibus † angustis mare continebatur, uti: IV 23, (2.) 3; copias ex locis superioribus in campum deducit ⟨*c*⟩. quibus ex ⟨in *Paul*⟩ locis cum longius esset progressus, . . . constitit: 2, 41, 1; (3, 44, 6 *u. p. 1489* loca;) ¶ hoc opus . . . subito . . inopinantibus hostibus ... ad turrim hostium admouent, ut aedificio iungatur. quo m a l o perterriti subito oppidani saxa . . . uectibus promouent: 2, (10, 7;) 11, 1; ¶ quos . . . Pompeius erat adhortatus, ne noua Caesaris officia ueterum suorum beneficiorum ... memoriam expellerent. quibus m a n d a t i s acceptis Massilienses portas Caesari clauserant: 1, 34, (3.) 4; ¶ huius opera Commii . . . fideli atque utili superioribus annis erat usus . . . Caesar; quibus ille pro m e r i t i s ⟨pro quib. mer. β⟩ ciuitatem eius immunem esse iusserat . . .: VII 76, 1; ¶ castra . . . *muniri iussit. qua perfecta m u n i t i o n e animaduersum est: 3, (65, 4;) 66, 1; ¶ qua n e c e s s i t a t e (VI 12, 3. 4) adductus Diuiciacus auxilii petendi causa Romam . . . profectus infecta ⟨*c*⟩ re redierat: VI 12, 5; ¶ is . . . praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa dimisit; quo ⟨quod *h*⟩ in n u m e r o est T. Terrasidius missus in Esuuios ⟨*c*⟩ . . .: III 7, (3.) 4; (27,1 *et* VII 75, 4 *u. p. 1485* numerus;) ¶ hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, ... confirmant quidem ⟨*c*⟩ certe ... opus esse ... conloquendi dare facultatem. qua o p i n i o n e adductus Varus . . . legiones ex castris educit: 2, 27, (3.) 4; ¶ Auximum . . . proficiscitur; quod o p p i d u m Attius cohortibus introductis tenebat, dilectumque toto Piceno . . . habebat: 1, 12, 3; ¶ oppidum uallo

castellisque circummunire ⟨*c*⟩ instituit. cuius operis maxima parte effecta ... missi ad ⟨*c*⟩ Pompeium ⟨*c*⟩ reuertuntur: 1,18,6; exitus administrationesque Brundisini portus impedire instituit. quorum operum haec erat ratio: 1, 25,4; munitione flumen a monte seclusit, ne noctu aquari Pompeiani possent. quo ⟨iam *add. Ald.*⟩ perfecto ⟨confecto *h*⟩ opere illi de deditione missis legatis agere coeperunt ⟨-rant *Nx*⟩: 3,97,(4.)5; ¶ dimisso consilio contionem aduocat militum. commemorat. ... inquit.... qua oratione permoti milites crebro etiam dicentem ⟨*c*⟩ interpellabant ⟨qua or.... interp. *om. hl*⟩ ...: 2,(32,1—14;)33,1; ¶ his rebus fiebat, ut et minus late uagarentur et minus facile finitimis bellum inferre possent; qua ex parte ⟨quare *coni. Oud.*; qua de causa *recc.*; *Schn.*; quo aperte *EHoffm.*[2]; quae experti *Gitlbauer*⟩ homines bellandi cupidi magno dolore adficiebantur: I 2,4; alterum (latus) uergit ad Hispaniam atque occidentem solem; qua ex parte est Hibernia: V 13,2; tertium (latus) est contra septentriones; cui parti nulla est obiecta terra: V 13,6; ¶ paulumque afuit ⟨*c*⟩, quin Varum interficeret; quod ille periculum sublato ad eius conatum scuto uitauit: 2,35,2; ¶ omnium consensu ad eum defertur imperium. qua oblata potestate omnibus his ciuitatibus obsides imperat: VII 4,7; ¶ Ambiorix pronuntiari iubet, ut procul tela coiciant ... et quam in ⟨*o*⟩ partem Romani impetum fecerint cedant; ... rursus se ad signa recipientes insequantur. quo praecepto ab iis ⟨*c*⟩ diligentissime obseruato ... uelocissime refugiebant: V (34,3.4;) 35,1; ¶ sic omnibus hostium copiis fusis armisque exutis se ... recipiunt. quo proelio facto, quod saepius fortunam temptare Galba nolebat ..., reuerti contendit: III 6,(3.)4; quo proelio (III 15) bellum Venetorum totiusque orae maritimae confectum est: III 16,1; ¶ Curio *pronuntiari onerariis nauibus iubet, ... se in hostium habiturum loco qui non ... *naues traduxisset ⟨*c*⟩. qua pronuntiatione facta temporis puncto sublatis ancoris omnes Vticam relinquunt ⟨*c*⟩ et ... transeunt: 2,25,(6.)7; ¶ Cn. Domitium ... in Macedoniam proficisci iussit; cuius prouinciae ab ea parte, quae libera appellabatur, Menedemus ... missus legatus omnium suorum excellens studium profitebatur: 3,34,(3.)4; ¶ idque ... cum ex aliorum obiectationibus tum etiam ex domestico iudicio atque animi conscientia intellegebant. quo pudore adducti ... discedere a nobis ... constituerunt: 3,60,(2.)3; ¶ ad Rhenum peruenerunt. quas regiones Menapii incolebant: IV 4,2; ¶ C. Valerius Procillus cum a custodibus ... uinctus traheretur, in ipsum Caesarem ... incidit. quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa uictoria uoluptatem attulit: I 53,(5.)6; tempestas cooritur ... pontesque ambo ... interrupit. quae res magnas difficultates exercitui Caesaris attulit: 1,48,(2.)3; transuersum uallum ... nondum perfecerat. quae res nota erat Pompeio, delata per Allobrogas perfugas, magnumque nostris attulerat ⟨-lit *V.*; allatura erat *Paul*⟩ incommodum: 3,63,5; maximam partem lacte atque pecore uiuunt multumque sunt in uenationibus; quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae ... et uires alit et immani corporum magnitudine homines efficit ⟨facit *a*; efficiat *hl*⟩: IV 1,(8.)9; quae res ... auxit: 3,112,10 *u. p. 1484* 𝔄) *extr.*; qua pronuntiatione facta ... sublatis ancoris omnes ... quo imperatum est transeunt. quae res omnium rerum ⟨*om. f*⟩ copia compleuit exercitum: 2,25,7; si qua in parte nostri ... premi uidebantur, eo signa inferri ⟨*CC*⟩ Caesar ... iubebat; quae res et hostes ad insequendum tardabat et nostros spe auxilii confirmabat: VII 67,4; nuntii praemissi ab rege Iuba uenerunt, qui illum adesse cum magnis copiis dicerent et ... hortarentur. quae res eorum perterritos animos confirmauit: 2,36,3; his tamen omnibus *rebus annona creuit; quae fere res non solum inopia *praesenti, sed etiam futuri temporis timore ingrauescere consueuit: 1,52,1; flumen Axonam ... exercitum traducere maturauit atque ibi castra posuit. quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨*c*⟩ tuta ab hostibus reddebat et commeatus ... ut sine periculo ad eum portari posset ⟨*c*⟩ efficiebat: II 5,5; quae res ... efficit: IV 1,9 *u. s.* alit; aciem instruxit ..., ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat: 3,84,2; tanta ... tranquillitas exstitit, ut se ex loco mouere ⟨*c*⟩ non possent. quae quidem res ad negotium conficiendum maxime ⟨maximae β⟩ fuit oportuna ⟨oportunitati β⟩: III 15,(3.)4; naues longas ... ad latus apertum hostium constitui atque inde fundis, sagittis, tormentis hostes ... submoueri iussit. quae res magno usui nostris fuit: IV 25,1; quae res nota erat: 3,63,5 *u. s.* adferre; quae res ... expulit: V 48,10 *u. p. 1484* 𝔄) res; quae res ... ingrauescere consueuit: 1,52,1 *u. s.* consueuit; quae res ... munie-

bat: II 5, 5 *u. s.* efficiebat; magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda, ... sed in singulis militibus conseruandis; quae tamen ex parte res ad salutem exercitus pertinebat: VI 34, 3; quae res (1, 8, 2—4) etsi nihil ad leuandas iniurias pertinere uidebantur, tamen: 1, 9, 1; quae res ... reddebat: II 5, 5 *u. s.* efficiebat; quae res ... tardabat: VII 67, 4 *u. s.* confirmabat; quae res etsi ... uidebantur: 1, 9, 1 *u. s.* pertinere; — sua ... beneficia commemorauit ⟨*c*⟩, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissima ⟨*c*⟩ missa; quam rem et paucis contigisse et pro magnis ⟨*c*⟩ hominum officiis consuesse tribui docebat: I 43, 4; — quotiens ⟨*CC*⟩ quaeque cohors procurrerat ⟨*c*⟩, ab ea parte magnus numerus hostium cadebat. qua re animaduersa Ambiorix pronuntiari iubet, ut: V 34, (2.) 3; fugientes ... persequuntur compluresque interficiunt. qua re animaduersa reliqui ... se fugae mandant: VII 67, (5.) 6; sese subito proripiunt ... et ... iter facere incipiunt. qua re animum aduersa ⟨animadu. *Of*⟩ Caesar ... subsequitur: 1, 80, (3.) 4; illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent. qua re animaduersa Caesar ... crebras ... custodias disponit: 1, 83, (4.) 5; illae (naues) adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut ... altera ... conlabefieret. qua re animaduersa quae proximae ... ex Bruti classe naues erant ... ambas deprimunt: 2, 6, (5.) 6; qui omnes ... ex castris in oppidum propter timorem sese recipiunt. qua re animaduersa Varus et terrore exercitus cognito ... exercitum in oppidum reducit: 2, 35, (6.) 7; Pompeiani ... Larisam uersus *se* recipere coeperunt. qua re ⟨*rec.;* spe *Ox*⟩ animaduersa Caesar copias suas diuisit: 3, 97, (2.) 3; Caesar ... Pompeianis occurrere coepit et ... aciem instruxit. qua re animaduersa Pompeiani in quodam monte constiterunt: 3, 97, (3.) 4; quibus rebus (3, 106, 4. 5) animaduersis legiones sibi alias ex Asia adduci iussit: 3, 107, 1; hostibus nuntiatur in castris Romanorum ... tumultuari et magnum ire agmen aduerso flumine sonitumque remorum in eadem parte exaudiri ⟨*c*⟩ et paulo infra milites nauibus transportari. quibus rebus auditis ... suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, (3.) 4; qua re (V 6, 4—6) cognita Caesar ... coercendum atque deterrendum quibuscumque rebus posset Dumnorigem statuebat: V 7, 1; sex (legiones) ipse ... ad oppidum Gergouiam secundum flumen Elauer duxit, equitatus ... partem sibi reliquit. qua re cognita Vercingetorix ⟨*c*⟩ ... ab altera fluminis ⟨*c*⟩ parte ⟨*o*⟩ iter facere coepit: VII 34, (2.) 3; unius legionis antesignanos procurrere atque eum tumulum occupare iubet. qua re cognita celeriter ... Afranii cohortes breuiore itinere ad eundem occupandum locum mittuntur: 1, 43, (3.) 4; ad eum locum ... pontem imperant fieri legionesque duas flumen Sicorim transducunt, castra muniunt ⟨*c*⟩ uallo pedum XII. qua re per exploratores cognita summo labore militum Caesar ... in flumine auertendo huc iam *deduxerat rem, ut: 1, (61, 4;) 62, 1; haec consiliantibus eis nuntiantur aquatores ab equitatu premi nostro. qua re cognita crebras stationes disponunt: 1, 73, (2.) 3; quibus rebus (I 18) cognitis, cum ad has suspiciones certissimae res accederent, ... satis esse causae arbitrabatur, quare in eum ... animaduerteret: I 19, 1; quibus rebus (IV 29) cognitis principes Britanniae ... optimum factu esse duxerunt rebellione facta frumento ... nostros prohibere: IV 30, 1; quibus rebus (VI 2, 1. 2) cognitis Caesar ... maturius sibi de bello cogitandum putauit: VI 2, 3; cognouit Vercingetorigem ... castra mouisse ... atque ipsum cum equitatu ... insidiarum ⟨*c*⟩ causa eo ⟨*c*⟩ profectum, quo nostros ... uenturos arbitraretur. quibus rebus cognitis media nocte silentio profectus ad hostium castra mane peruenit: VII 18, (1.) 2; quibus rebus (VII 55, 4—10) cognitis Caesar maturandum sibi censuit: VII 56, 1; quibus rebus (VII 71) cognitis ex perfugis et captiuis ⟨q. r. ex p. et capt. cognitis β⟩ Caesar haec genera munitionis instituit: VII 72, 1; quibus rebus (1, 5. 6) cognitis Caesar apud milites contionatur: 1, 7, 1; quibus rebus (1, 12, 1. 2) cognitis confisus municipiorum uoluntatibus Caesar cohortes ... ex praesidiis deducit ⟨*c*⟩ Auximumque proficiscitur: 1, 12, 3; quibus rebus (1, 20) cognitis Caesar ... eos, qui uenerant, conlaudat atque ... dimittit: 1, 21, 1 (2); quibus rebus cognitis Caesar consilium capit ex loci natura: 3, (42, 1. 2. 5;) 43, 1; neque multo post de proelio facto in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur. quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit: 3, 101, 7; quibus cognitis rebus (3, 39) Cn. Pompeius filius ... ad Oricum uenit: 3, 40, 1; quibus cognitis rebus (3, 102, 6—8) Pompeius deposito adeundae Syriae consilio ... Pelusium peruenit: 3, 103, 1; ad ea perficienda opera C. Trebonius magnam iumentorum atque hominum multitudinem ex omni prouincia *euocat, uimina materiamque

comportari iubet. quibus comparatis rebus aggerem . . . exstruit: 2, 1, 4; non prius . . . duces ex concilio dimittunt, quam ab his sit concessum, arma ⟨c⟩ uti ⟨c⟩ capiant ⟨c⟩ et ad castra contendant. qua re concessa laeti ut explorata uictoria . . . ad castra pergunt: III 18, (7.) 8; quibus rebus ⟨β; *om.* α; *pr. edd.*⟩ confectis (VII 13, 1. 2) Caesar ad oppidum Auaricum . . . profectus est: VII 13, 3; quibus rebus (1, 75, 2 (3)) confectis flens Petreius manipulos circumit militesque appellat: 1, 76, 1; Massilienses arma tormentaque . . . proferunt, naues ex portu naualibusque educunt, pecuniam ex publico tradunt. quibus rebus confectis Caesar . . eos . . . conseruans duas ibi legiones praesidio relinquit ⟨c⟩: 2, 22, (5.) 6; fidem ab imperatore de Petrei atque Afranii uita petunt, ne . . . suos prodidisse uideantur. quibus confirmatis rebus se statim signa translaturos confirmant legatosque . . . ad Caesarem mittunt: 1, 74, 3; Caesar castris munitis scalas musculosque ad repentinam oppugnationem fieri et crates parari iussit. quibus rebus effectis cohortatus milites docuit: 3, 80, (4.) 5; legatos . . . mittunt seque in deditionem ut recipiat petunt. qua re impetrata arma tradere iussi faciunt: III 21, 3; Caesar . . . a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. qua re impetrata montem opere circummunire instituit: 3, 97, (1.) 2; qua re nuntiata, quibus rebus nuntiatis *u.* **nuntio** *p. 858 med. (9 loc.);* Cato in Sicilia naues longas ueteres reficiebat, nouas ciuitatibus imperabat . . . . dilectus habebat, equitum peditumque certum numerum a ciuitatibus Siciliae exigebat. quibus rebus paene perfectis aduentu Curionis cognito queritur . . . sese . . . proditum a Cn. Pompeio: 1, 30, (4.) 5; quam rem . . . consuesse tribui docebat: I 43, 4 *u. s.* quam rem contigisse; — quibus rebus (I 33, 2—4) quam maturrime occurrendum putabat: I 33, 4; (cui rei . . . occurrere: 3, 49, 6 *u. p. 1517* quibus rebus . . . terere;) quibus ⟨de *add. Paul*⟩ rebus (3, 16, 4. 5) neque tum respondendum Caesar existimauit neque nunc ut memoriae prodantur ⟨*N;* -datur *x*⟩ satis causae putamus: 3, 17, 1; illi omnia perpeti parati maxime a re frumentaria laborabant. cui rei missis ⟨*Np.;* qui remissis *x;* qua re missis *Brutus*⟩ ad Caesarem legatis auxilium ab eo petebant: 3, 9, 5; illi . . . sagittas coiciebant et se confestim ad suos recipiebant. quibus rebus nostri usu docti haec reperiebant remedia, ut: 3, 50, (1.) 2; quibus rebus aduersaria: 2, 31, 7 *u. p. 1484* 𝔄); — (mei consilii est) facere quod nostri maiores . . . bello Cimbrorum Teutonumque fecerunt; qui . . . simili inopia subacti eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨o⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt neque se hostibus ⟨o⟩ tradiderunt. cuius rei si exemplum non haberemus, tamen . . . iudicarem ⟨cuius . . . iudicarem *om.* β⟩: VII 77, (12.) 13; magnopere sese confidere . . . fore, ut . . . ab armis discedatur; cuius rei magnam partem laudis atque existimationis ad Libonem peruenturam, si: 1, 26, 4; intra annum uero uicesimum feminae ⟨uiri *add. Nitsche*⟩ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus; cuius rei nulla est occultatio: VI 21, 5; quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor? cuius rei opinio tolli non poterit, cum in Italiam . . . reductus existimabor: 3, 18, 4; his utimini testibus adpropinquare eorum aduentum; cuius rei timore exterriti diem noctemque in opere uersantur: VII 77, 11; quarum rerum ⟨qua de re *hl*⟩ (II 20, 1) magnam partem temporis ⟨c⟩ breuitas et successus ⟨c⟩ hostium impediebat: II 20, 2; nostri . . . hoc superari, quod diuturnitate pugnae hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant; quarum rerum a nostris propter paucitatem fieri nihil poterat: III 4, (3.) 4; quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne . . ., factum in perniciosis legibus, in ui tribunicia, in secessione populi, templis locisque editioribus occupatis; atque haec . . . expiata . . . Gracchorum casibus docet; quarum rerum illo tempore nihil factum, ne ⟨c⟩ cogitatum quidem: 1, 7, 5; — quibus (2, 43, 3. 4) rebus ⟨*om.* a⟩ accidit, ut pauci milites patresque familiae . . . recepti in Siciliam incolumes peruenirent: 2, 44, 1; quibus accidit rebus (3, 79, 3. 4), ut pluribus dimissi ⟨c⟩ itineribus . . . nulla ratione iter conficere possent: 3, 79, 5; quibus rebus (I 11, 1—5) adductus Caesar non exspectandum sibi statuit, dum . . . in Santonos Heluetii peruenirent: I 11, 6; Caesar . . . effectis pontibus adit ⟨c⟩ tripertito, aedificia uicosque incendit, magno pecoris atque hominum numero potitur. quibus ⟨ex *add.* a⟩ rebus coacti Menapii legatos ad eum . . . mittunt: VI 6, (1.) 2; quibus rebus (I 37, 2. 3) Caesar uehementer commotus maturandum sibi existimauit: I 37, 4; quibus rebus (2, 12, 1—5) commoti legati . . . oppugnatione desistunt: 2, 13, 1; Caesar hostibus in pugna occupatis militibus[que] expositis Pharum ⟨c⟩ prehendit atque ibi praesidium posuit. quibus

est rebus effectum, uti tuto frumentum auxiliaque nauibus ad eum supportari possent: 3,112,(5.) 6; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimauerunt: 3,92,3; quibus rebus (3,76,3; 77,1) perfectum est, ut . . . nullum acciperet incommodum: 3,77,2; quibus rebus (3,25,1—3) permotus Caesar Brundisium ad suos seuerius scripsit: 3,25,4; arrogantia elati despiciebant suos stipendiumque equitum fraudabant et praedam omnem domum auertebant. quibus illi rebus permoti uniuersi Caesarem adierunt: 3,59,(3.) 4; quibus rebus (IV 24,(1—)3) nostri perterriti atque huius omnino generis pugnae ⟨o⟩ imperiti non eadem alacritate . . . utebantur ⟨CC⟩: IV 24,4; quibus rebus (1,60) perterritis animis aduersariorum Caesar . . . instituit: 1,61,1; saepe ex tribunali praedicauit aduersa Caesarem proelia fecisse, magnum numerum ab eo militum ad Afranium perfugisse . . . . quibus rebus perterritos ⟨-tis *a; -tus bl*⟩ ciues Romanos eius prouinciae sibi . . . tritici *modium CXX milia polliceri coegit: 2, 18,(3.) 4; quibus rebus (2,20,2—5) perterritus Varro . . . certior ab suis factus est: 2,20,6; quibus rebus (IV 32,5; (33)) perturbatis nostris nouitate pugnae ⟨nouit. pugnae *del. Kraff.*⟩ tempore oportunissimo Caesar auxilium tulit: IV 34,1; at Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum commeatus omni genere praeter frumentum abundabat; † quibus cotidie melius subterrere ⟨*a?hl;* subterere *a?f;* succedere *recc.; (Db.;)* subuenire *Voss.;* succurrere *Oud.;* fore *Dt.*⟩ tempus ⟨cuius cotidie melius succedere tempus *F. Hofm.;* cuius cotidie propius succedere tempus *Hell.;* quibus rebus cotidie melius se terere tempus *Madu.;* cui rei cotidie melius occurrere tempus *Paul*⟩ maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3,49,6; quibus rebus . . . terreri: 3, 92,3 *u. s.* quibus rebus incitari; — qua re *u.* **quare** B. *p. 1314;* — quibus de rebus (III 8,2—5) Caesar a ⟨c⟩ Crasso certior factus . . . iubet: III 9,1; de quibus rebus (3,20 *et* 21,1.2) Seruilius consul ad senatum rettulit: 3,21,2; — si quid ei a Caesare grauius accidisset, . . . neminem existimaturum non sua uoluntate factum; qua ex re futurum, uti ⟨c⟩ totius Galliae animi a se auerterentur: I 20,4; solosque esse (Belgas), qui . . . Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨o⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨c⟩; qua ex re fieri, uti earum rerum memoria magnam sibi auctoritatem . . . sumerent: II 4,(2.) 3; Neruii uallo pedum X ⟨c⟩ et fossa pedum XV hiberna cingunt . . . . sed nulla ⟨c⟩ ferramentorum copia . . . gladiis caespites ⟨c⟩ circumcidere, manibus sagulisque terram exhaurire cogebantur ⟨c⟩. qua quidem ex re hominum multitudo cognosci potuit ⟨pot. cogn. β⟩. nam . . .: V 42,(1.3.) 4; — ipsi uero nihil ⟨c⟩ nocitum iri, inque eam ⟨in quam β⟩ rem se suam fidem interponere: V 36,2; — quae pars ciuitatis Heluetiae insignem calamitatem populo Romano intulerat, ea princeps poenas persoluit. qua in re Caesar non solum publicas, sed etiam priuatas iniurias ultus est: I 12,(6.) 7; contendit, ut eam partem insulae caperet, qua optimum esse egressum superiore aestate cognouerat. qua in re admodum fuit militum uirtus laudanda: V 8,(3.) 4; accedebant ad haec grauissimae usurae, quod in bello plerumque accidere consueuit uniuersis imperatis pecuniis; quibus in rebus prolationem diei donationem esse dicebant ⟨quibus . . . dicebant *del. Paul*⟩: 3,32,5; — quam ob rem (I 33) placuit ei, ut ad Ariouistum legatos mitteret: I 34,1; — pro quibus rebus (1,32,2—6) hortatur ac postulat, ut rem publicam suscipiant atque una secum administrent: 1,32,7; ¶ Tarraco ⟨c⟩ aberat longius; quo spatio plures rem posse casus recipere intellegebant: 1,78,4; ¶ cognouit missas legationes ab non nullis ciuitatibus ad Germanos inuitatosque eos, uti ab Rheno discederent, omniaque ⟨c⟩, quae ⟨c⟩ postulassent, ab ⟨c⟩ se fore parata. qua spe adducti Germani latius ⟨iam *add.* β⟩ uagabantur: IV 6,(3.) 4; praesidia custodiasque ad ripas Ligeris disponere equitatumque omnibus locis iniciendi timoris causa ostentare coeperunt, si ab re frumentaria Romanos excludere aut adductos inopia in ⟨c⟩ prouinciam ⟨c⟩ expellere ⟨c⟩ possent. quam ad spem multum eos adiuuabat, quod Liger ex niuibus creuerat: VII 55,(9.) 10; (qua spe animaduersa: 3,97,3 *u. s.* qua re animaduersa *p. 1513;*) ¶ (nostri acriter in eos impetu facto reppulerunt neque finem sequendi fecerunt, quoad ⟨*Ald.;* quod *AQhl;* quo *BMa*⟩ subsidio confisi equites, cum post se ⟨c⟩ legiones uiderent, praecipites hostes egerunt: V 17,3;) ¶ ubi eos (Gallos) in sententia perstare uiderunt (matres familiae) . . ., conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt. quo timore perterriti Galli, ne ab equitatu Romanorum uiae praeoccuparentur, consilio destiterunt: VII 26,(4.) 5.

b) adduntur plura substantiua: cum his

Haeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse, magnam calamitatem pulsos accepisse, omnem nobilitatem, omnem senatum, omnem equitatum amisisse. quibus proeliis calamitatibusque fractos . . . coactos esse Sequanis obsides dare: I 31, (6.) 7; haec Afranius Petreiusque et eorum amici pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribebant; multa rumor ⟨c⟩ adfingebat ⟨c⟩, ut paene bellum confectum uideretur. quibus litteris nuntiisque Romam perlatis magni domum concursus ad Afranium magnaeque gratulationes fiebant: 1, 53, (1. 2.) 3; ad hoc detrimentum accessit, ut . . . aquari prohiberentur. qua necessitate et ignominia permotus Libo discessit: 3, 24, 4.

B. non additur subst.; a) relatiuum pertinet ad certa nomina quae antecedunt; α) ad substant.; αα) singula; 𝔄) nomina propr.; a) ciuitatum; aa) singular.: idoneum quendam hominem et callidum delegit, Gallum, ex iis ⟨c⟩, quos auxilii causa secum habebat. huic . . . persuadet . . . et . . . edocet. qui ubi pro perfuga ad eos uenit, timorem Romanorum proponit: III 18, (1. 2.) 3.

bb) plural.: Ambiani: II 15, 2 *u. p. 1435* **bb)** Ambiani; ¶ obsides ab Apolloniatibus exigere coepit. illi uero daturos se negare. . . . quorum cognita uoluntate clam profugit Apollonia Staberius: 3, 12, (2.) 3; ¶ ad fines Aruernorum peruenit. quibus oppressis inopinantibus . . . equitibus imperat, ut: VII 8, (2.) 3; quem perterriti omnes Aruerni circumsistunt atque obsecrant, ut . . . . quorum ille precibus permotus castra ex Biturigibus mouet in ⟨c⟩ Aruernos uersus: VII 8, (4.) 5; ¶ exercitum . . in Bellouacos ducit. qui cum se suaque omnia in oppidum Bratuspantium contulissent atque ab eo oppido Caesar cum exercitu circiter milia ⟨c⟩ passuum quinque abesset, omnes maiores natu . . . coeperunt: II 13, (1.) 2; ¶ Boios petentibus Haeduis . . . ut in finibus suis conlocarent concessit. quibus illi agros dederunt quosque postea in parem ⟨c⟩ iuris libertatisque condicionem ⟨c⟩, atque ipsi erant, receperunt: I 28, 5; ¶ Brundisini . . . Caesaris rebus fauebant. itaque cognita Pompei profectione . . . uulgo ex tectis significabant. per quos re cognita Caesar scalas parari militesque armari iubet: 1, 28, (1.) 2; ¶ Carnutes: VII 11, 4 *u. p. 1436* Carnutes; ¶ cognita Gallorum infirmitate quantum iam apud eos hostes uno proelio auctoritatis essent consecuti sentiebat; quibus ad consilia capienda nihil spatii dandum existimabat: IV 13, 3; non facile Gallos Gallis negare potuisse, praesertim cum . . . uideretur. quibus quoniam pro pietate ⟨c⟩ satis fecerit, habere nunc se rationem officii: V 27, (6.) 7; Galli . . . in fugam coniecti multis amissis se ad agmen receperunt. quibus profligatis rursus oppidani perterriti . . . sese . . ei dediderunt: VII 13, 2; ¶ iter in ea loca facere coepit, quibus in locis esse Germanos ⟨o⟩ audiebat. a quibus cum paucorum dierum iter abesset, legati . . . uenerunt, quorum haec fuit oratio: IV 7, (1.) 2; Germani frequentes omnibus principibus maioribusque natu adhibitis ad eum in castra uenerunt, . . . ut . . . impetrarent. quos ⟨quod *h*⟩ sibi Caesar oblatos gauisus ⟨grauius α⟩ illos ⟨illico *Bergk*⟩ retineri iussit: IV 13, (4—)6; prius ad hostium castra peruenit, quam quid ageretur Germani sentire possent. qui omnibus rebus subito perterriti . . . perturbantur, copiasne aduersus hostem ducere ⟨c⟩ an . . . fuga salutem petere praestaret. quorum timor cum fremitu et concursu significaretur, milites nostri . . . in castra inruperunt. quo loco ⟨quorum β⟩ qui celeriter arma capere potuerunt paulisper nostris restiterunt: IV 14, (1.) 2. 3. 4; ¶ Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento . . . iuuarent; qui si ⟨si qui *Paul;* qui [si] *Madu.*⟩ iuuissent, se eodem loco quo Heluetios habiturum: I 26, 6; ¶ Metropolitae . . . casu ciuitatis Gomphensis ⟨c⟩ cognito . . . portas aperuerunt. quibus diligentissime conseruatis . . . nulla Thessaliae fuit ciuitas, . . . quin Caesari pareret ⟨c⟩: 3, 81, 2; ¶ Labienum . . . in Morinos, qui rebellionem fecerant, misit. qui ⟨et β⟩ cum propter siccitates ⟨c⟩ paludum quo se reciperent non haberent, . . . in potestatem Labieni peruenerunt ⟨c⟩: IV 38, (1.) 2; ¶ eorum fines Neruii attingebant. quorum de natura moribusque Caesar ⟨c⟩ cum quaereret, sic reperiebat: II 15, 3; omnes Neruii confertissimo agmine duce Boduognato, qui summam imperii tenebat, ad eum locum contenderunt; quorum pars *ab aperto latere legiones circumuenire, pars summum castrorum locum petere coepit: II 23, (4.) 5; prope ad internecionem gente ac nomine Neruiorum redacto maiores natu . . . legatos ad Caesarem miserunt . . . et in commemoranda ciuitatis calamitate . . . ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt. quos Caesar . . . diligentissime conseruauit suisque finibus atque oppidis uti iussit: II 28, (1—)3; ¶ in eorum locum Remi successerant; quos quod adae-

quare apud Caesarem gratia intellegebatur, ii ⟨*c*⟩, qui . . . poterant, se Remis in clientelam dicabant. hos illi . . .: VI 12, 7; ¶ Crassus . . . oppidum Sotiatium ⟨*c*⟩ oppugnare coepit. quibus fortiter resistentibus uineas turresque egit. illi . . .: III 21, 2; ¶ hoc proelio . . . nuntiato Suebi, qui ad ripas Rheni uenerant, domum reuerti coeperunt. quos Vbii ⟨*c*⟩, qui proximi Rhenum incolunt, perterritos [senserunt] insecuti magnum ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54, 1; ¶ illa pars . . . se . . . in fines Sugambrorum receperat seque cum iis ⟨*c*⟩ coniunxerat. ad quos cum Caesar nuntios misisset . . ., responderunt: IV 16, (2.) 3; ¶ sibique ut ⟨*c*⟩ potestatem faceret in Vbios legatos mittendi; quorum si principes ac senatus sibi iure iurando fidem fecisset, ea condicione . . . se usuros ostendebant: IV 11, (2.) 3.

b) singulorum hominum: celeriter suo ponte Afranius . . . legiones IIII ⟨*c*⟩ . . . traiecit duabusque ⟨*c*⟩ Fabianis occurrit legionibus. cuius aduentu nuntiato L. Plancus, qui legionibus praeerat, . . . locum capit superiorem: 1, 40, (4.) 5; ¶ (erat eo tempore Antonius Brundisii; is ⟨*add. Forchh.; qui recc.; Np.*⟩ uirtute militum confisus scaphas . . . cratibus pluteisque contexit . . .: 3, 24, 1;) (3, 30, 7 *u. infra* Caesar;) M. Antonius, qui . . . tenebat, . . . descendens ex loco superiore cernebatur. cuius aduentus Pompeianos compressit nostrosque firmauit: 3, 65, 2; ¶ (Attium Varum; qui: 1, 31, 2 *u. p. 1439* 𝔅) **aa)** Attius;) ¶ (una nauis) a Bibulo expugnata est; qui de seruis liberisque omnibus ad impuberes supplicium sumit et ad unum ⟨omnes *add. b*⟩ interficit: 3, 14, (2.) 3; ¶ debere se suspicari simulata Caesarem amicitia, quod exercitum ⟨*CC*⟩ in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere. qui nisi decedat atque exercitum deducat . . ., sese illum non pro amico, sed pro ⟨*c*⟩ hoste habiturum: I 44, (10.) 11; Caesar ab decimae legionis cohortatione ad dextrum cornu profectus . . . cohortatus milites . . . manipulos laxare iussit, quo facilius gladiis uti possent. cuius ⟨huius *β*⟩ aduentu spe inlata militibus . . . paulum hostium impetus tardatus est: II 25, (1—)3; cuius orationem Caesar interpellat: se non maleficii causa ex prouincia egressum, sed uti . . . se et populum Romanum . . . in libertatem uindicaret. cuius oratione confirmatus Lentulus . . . petit: 1, 22, (5.) 6; euocat ad se Caesar Massilia ⟨*c*⟩ XV primos. cum his agit. . . . commemorat. cuius orationem legati domum referunt: 1, 35, (1—)3; (recepto Caesar Orico nulla interposita mora Apolloniam proficiscitur. eius ⟨*Ofhl; cuius a; edd.*⟩ aduentu audito L. Staberius, qui ibi praeerat, aquam comportare . . . coepit: 3, 12, 1;) ille (Antonius) missis ad Caesarem nuntiis unum diem sese castris tenuit; altero die ad eum peruenit Caesar ⟨*del. Kraff.*⟩. cuius aduentu cognito Pompeius . . . discedit: 3, 30, (6.) 7; neque multo post Caesar . . . eodem uenit. qui cognito detrimento cum animaduertisset Pompeium extra munitiones egressum, . . . commutata ratione belli . . . castra . . . *muniri iussit: 3, 65, (3.) 4; ¶ P. Crassus . . . in Sotiatium ⟨*c*⟩ fines exercitum introduxit. cuius aduentu cognito Sotiates . . . equestre proelium commiserunt: III 20, (1—)3; ¶ Curionem cum tribus cohortibus . . . mittit. cuius aduentu cognito . . . Thermus . . . profugit: 1, 12, (1.) 2; ¶ Labienus . . . Lutetiam proficiscitur. id est oppidum Parisiorum, quod ⟨*c*⟩ positum est ⟨*c*⟩ in insula fluminis Sequanae. cuius aduentu ab hostibus cognito magnae . . . copiae conuenerunt: VII 57, (1.) 2; ¶ D. Laelium . . . reliquit; qui . . . prohibebat: 3, 40, 5 *u. p. 1505 sq.* relinquere; ¶ id oppidum Lentulus Spinther X cohortibus tenebat; qui Caesaris aduentu cognito profugit ex oppido cohortesque secum abducere ⟨*c*⟩ conatus **a* magna parte militum deseritur. relictus in itinere . . . incidit in Vibullium Rufum missum a Pompeio . . . confirmandorum hominum causa. a quo factus Vibullius certior . . . milites ab eo accipit, ipsum dimittit: 1, 15, (3.) 4; quarta uigilia circiter Lentulus Spinther . . . cum uigiliis . . . nostris conloquitur: uelle (se) . . . Caesarem conuenire. facta potestate . . . Caesaris . . in se beneficia exponit, quae erant maxima: quod . . ., quod . . ., quod in petitione consulatus erat subleuatus. cuius orationem Caesar interpellat: 1, 22, (1—)5; ¶ *Libo . . . unum instare de indutiis uehementissimeque contendere. quem ⟨*O;* quae *z;* quos *Ald.*⟩ ubi Caesar intellexit . . . (nullam) condicionem pacis adferre, . . . sese recepit: 3, 17, (5.) 6; ¶ reducitur ad eum . . . N. ⟨*c*⟩ Magius Cremona, praefectus fabrum Cn. Pompei. quem Caesar ad eum remittit cum mandatis: 1, 24, (4.) 5; ¶ subicitur etiam L. Metellus tribunus plebis ab inimicis Caesaris, qui . . . impediat. cuius cognito consilio Caesar . . . ab urbe proficiscitur: 1, 33, (3.) 4; ¶ latum ab X tribunis plebis . . ., ut sui ratio absentis haberetur ipso consule Pompeio; qui si improbasset, cur ferri passus esset? si ⟨et si *ahl;* sin *N*⟩ probasset, cur . . . prohibuisset? 1, 32, 3; ¶

scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*c*⟩. quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, . . . ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit; eius enim . . .: 3, 53, (4.) 5; ¶ interim certior factus P. Sulla, quem discedens castris praefecerat Caesar, auxilio cohorti uenit cum legionibus duabus; cuius aduentu facile sunt repulsi Pompeiani: 3, 51, 1; insequentes nostros . . . Sulla reuocauit. at plerique existimant, si acrius insequi uoluisset, bellum eo die potuisse finiri ⟨*c*⟩. cuius consilium reprehendendum non ⟨*o*⟩ uidetur: 3, 51, (3.) 4; ¶ (Varum; qui: 1, 31, 2 *u. p. 1439* **b) aa)** Attius;) ¶ celeriter haec fama ac ⟨*c*⟩ nuntiis ⟨*c*⟩ ad Vercingetorigem perferuntur ⟨*c*⟩; quem perterriti omnes Arverni circumsistunt atque obsecrant, ut: VII 8, 4; ¶ Vibullius sedato tumultu, quem repentinus aduentus Caesaris concitauerat, . . . de mandatis Caesaris agere instituit. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellauit et loqui plura prohibuit: 3, 18, 3.

𝔅) appellatiua; a) relatiuum eodem genere et numero, quo subst.: sunt item quae appellantur alces ⟨altes *α*⟩. harum est consimilis capris figura . . . . his sunt arbores pro cubilibus: ad eas se adplicant atque ita . . . quietem capiunt. quarum ex uestigiis cum est animaduersum a uenatoribus, quo se recipere consuerint, . . . subruunt: VI 27, (1—)4; ¶ beneficia: 1, 22, 3 *u. p. 1447* beneficia; ¶ equitatum omnem prima nocte ad castra hostium mittit ad flumen Bagradam; quibus praeerat Saburra, de quo ante erat auditum: 2, 38, 3; ¶ multis (duabus) de causis . . .; quarum: IV 16, 1 *et* VI 9, 2 *u. p. 1447* causa; ¶ (hos cippos ⟨cirros *Kran.*⟩ appellabant. ante ⟨*om. α*⟩ hos ⟨*β*; *Schn., Hold.*; quos *rell.*⟩ obliquis ⟨*β*; obliquos *α*⟩ ordinibus . . . scrobes . . . fodiebantur ⟨*o*⟩: VII 73, (4.) 5;) ¶ mouebatur etiam misericordia ciuium, quos interficiendos uidebat; quibus saluis atque incolumibus rem obtinere malebat: 1, 72, 3; ciues Romani . . . ad extremum auxilium descenderunt seruosque . . . liberauerunt et . . . tormenta effecerunt. quorum cognita sententia Octauius quinis castris oppidum circumdedit: 3, 9, (3.) 4; ¶ unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨*c*⟩; eius auctoritate reliquas ⟨*c*⟩ contineri; qua traducta locum consistendi Romanis in Gallia non fore: VII 37, 3; ¶ Caesar . . . statuit exspectandam classem. quae ubi conuenit ac primum ab hostibus uisa est, naues . . . constiterunt: III 14, (1.) 2; ¶ neque clientes sine summa infamia deseri possunt; quibus etiam a propinquis nostris opem ferre instituimus: *ap. Gell.* V 13, 6; ¶ Lucilium ⟨*c*⟩ Hirrum cum sex cohortibus, quas ibi in praesidio habuerat, excipit; quibus coactis XIII efficit. cum his . . .: 1, 15, 5; L. Manlius praetor Alba ⟨*c*⟩ cum cohortibus sex profugit, Rutilius Lupus praetor Tarracina cum tribus; quae ⟨*O, h corr., l; om. af, h pr.*⟩ procul equitatum Caesaris conspicatae, cui praeerat Vibius ⟨*c*⟩ Curius, relicto praetore signa ad Curium transferunt atque ad eum transeunt: 1, 24, 3; hoc tumultu nuntiato Marcellinus * * * cohortes subsidio nostris laborantibus submittit ex castris; quae ⟨*Held*; submittit; ex castrisque *z*⟩ fugientes conspicatae neque illos . . . confirmare potuerunt neque ipsae ⟨ipsi *hl*⟩ hostium impetum tulerunt: 3, 64, 1; ¶ erat e regione oppidi collis . . . ex omni parte circumcisus; quem si tenerent nostri, et aquae magna parte et pabulatione libera prohibituri hostes uidebantur: VII 36, 5; ¶ (consilium: V 29, 7 *u. p. 1450* consilium;) ¶ aduentu Caesaris cognito decuriones Auximi ad Attium Varum frequentes conueniunt; docent . . .; proinde habeat rationem . . . periculi sui. quorum oratione permotus Varus . . . profugit: 1, 13, (1.) 2; ¶ equitesque . . . naues conscendere et se sequi iussit. a quibus cum paulo tardius esset administratum: IV 23, (1.) 2; eodem die equitum magnam partem flumen traiecit. qui inopinantes pabulatores . . . adgressi magnum ⟨*c*⟩ numerum iumentorum atque hominum intercipiunt cohortibusque caetratis ⟨*c*⟩ subsidio missis scienter in duas partes sese distribuunt, alii ut . . . sint, alii ut . . . propellant, unamque cohortem, quae . . . procurrerat, . . . circumueniunt atque interficiunt incolumesque . . . in castra reuertuntur: 1, 55, 1 (2. 3); tantum ab equitum suorum *auxilio aberant, quorum numerum habebant magnum, ut eos . . . in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur; quorum nulli ex itinere excedere licebat, quin . . . exciperetur: 1, 79, 5; sagittarios . . . III milia numero habebat, . . . equitum VII milia. ex quibus DC Gallos Deiotarus adduxerat, D Ariobarzanes ex Cappadocia: 3, 4, 3; a publicanis . . . pecuniam exegerat et . . . mutuam praeceperat, equitesque toti prouinciae imperauerat. quibus coactis finitimis hostibus Parthis post se relictis . . . legiones equitesque ex Syria deduxerat: 3, 31, (2.) 3; Scipio . . . equitum ⟨*Np.*; equitatum *z*⟩ magnam ⟨*f*; magnamque *ahl*⟩ partem ⟨leuis

armaturae *add. V.*⟩ ad explorandum iter Domitii ... praemisit. qui cum essent progressi primaeque turmae insidias intrauissent, ... inlata suspicione ad suos se recipere coeperunt: 3, 38, (2.) 3; tanta ui in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque ... montes altissimos peterent. quibus submotis omnes sagittarii funditoresque ... interfecti sunt: 3, 93, 5; ¶ equitatus hostium procul uisus est, qui agmen Vercingetorigis antecesserat ⟨-erant β⟩. quem simul atque oppidani conspexerunt atque in spem auxilii uenerunt, ... coeperunt: VII 12, (4.) 5; ¶ sui laboris milites semper euentu belli praemia petiuerunt; qui qualis sit futurus ne uos quidem dubitatis: 2, 32, 10; ¶ sine uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨*c*⟩ consumptum uidetis; quem turpiter se ex fuga ⟨*c*⟩ recipientem ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20, 12; ¶ sed Allobroges, Roucilli atque Egi familiares, quos perfugisse ... demonstrauimus, conspicati *in* itinere exploratores ⟨speculatores *f*⟩ Domitii ... Caesaris profectionem, aduentum Pompei docuerunt. a quibus Domitius certior factus ... periculum uitauit: 3, 79, (6.) 7; ¶ fines; qui: I 2, 5 *u. p. 1453* fines; ¶ (finitimos; a quibus: II 31, 5 *ib.* finitimi;) ¶ fossas; quarum: VII 72, 3 *u. p. 1454* fossa; ¶ fratres: 3, 61, 1 *u. p. 1531* a) bb); ¶ frumentum; cuius: 3, 49, 6 *u. p. 1517* quibus rebus ... terere; ¶ fugitiuis omnibus nostris ... (erat) certa .. uitae condicio, ut ... militum essent numero; si ⟨esset numero si *NOaf*; esse numero; quorum si *hl*⟩ quis a domino prehenderetur, consensu militum eripiebatur: 3, 110, 4; ¶ cum funes, qui ... destinabant ⟨*c*⟩, comprehensi ... erant, ... praerumpebantur ⟨*c*⟩. quibus abscisis ⟨praecisis β⟩ antemnae necessario concidebant: III 14, (6.) 7; ¶ multaque in ea (silua) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint; ex quibus quae maxime differant a ⟨*c*⟩ ceteris et memoriae ⟨*c*⟩ prodenda uideantur haec sunt: VI 25, 5; 3, 48, 1 *u. p. 1454* genus; ¶ gladiatoresque, quos ibi Caesar in ludo habebat, ad forum productos ⟨*c*⟩ Lentulus ... se sequi iussit; quos postea ... circum familias ⟨*c*⟩ ... custodiae causa distribuit: 1, 14, (4.) 5; ¶ hominem. ... qui: III 18, 3 *u. p. 1519* aa); ¶ impeditis hostibus ... eruptionem fieri iubet. factum est ..., ut ... statim terga uerterent. quos impeditos ⟨*om.* β⟩ integris uiribus milites nostri consecuti magnum numerum eorum occiderunt: III 19, (2—)4; hostes terga uerterunt ⟨*c*⟩. quorum magno numero interfecto Crassus ... oppidum Sotiatium ⟨*c*⟩ oppugnare coepit: III 21, (1.) 2; hostes ... fuga salutem petere *contenderunt. quos equitatus apertissimis campis consectatus ... uix quarta parte relicta multa nocte se in castra recepit ⟨*c*⟩: III 26, (5.) 6; IV 14, 4 *u. p. 1510* locus; militum impetum hostes ferre non potuerunt ac terga uerterunt. quos tanto spatio secuti, quantum ⟨*c*⟩ cursu et uiribus efficere potuerunt, complures ex iis ⟨*c*⟩ occiderunt: IV 35, (2.) 3; centuriones ... nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare coeperunt; quorum progredi ausus est nemo: V 43, 6; pila in hostes immittunt. illi ... primo concursu in fugam coniecti proximas siluas petierunt ⟨*c*⟩. quos Labienus equitatu consectatus magno numero interfecto ... paucis post diebus ciuitatem recepit ⟨*c*⟩: VI 8, (6.) 7; Germani ... in hostes ⟨hostem β⟩ impetum fecerunt eosque propulerunt; quibus in fugam coniectis sagittarii circumuenti interfectique sunt: VII 80, (6.) 7; (2, 38, 3 *u.* castra;) ¶ omnium temporum iniurias inimicorum in se commemorat; a quibus deductum ac deprauatum Pompeium queritur: 1, 7, 1; ¶ Heluetii ... legatos ... ad eum miserunt. qui cum eum in itinere conuenissent seque ad pedes proiecissent suppliciterque locuti flentes pacem petissent atque eos ... exspectare iussisset, paruerunt: I 27, (1.) 2; legatos ad Caesarem de pace miserunt; qui ad hunc modum locuti ... se suaque omnia eorum potestati permittere dixerunt. ... ⟨quibus *add.* B^2β⟩ ad haec Caesar respondit: II 31, 2; (—)32, 1; IV 7, 2 *u. p. 1456* legati; ad eum legati reuertuntur; qui in itinere congressi magnopere ne longius progrederetur ⟨*c*⟩ orabant: IV 11, 1; a compluribus ciuitatibus ad eum legati ueniunt; quibus pacem atque amicitiam petentibus liberaliter respondet ⟨*c*⟩ obsidesque ad se adduci iubet: IV 18, 3; legati ueniunt, qui polliceantur ⟨*c*⟩ ... imperio populi Romani obtemperare. quibus auditis liberaliter pollicitus hortatusque, ut in ea sententia permanerent, eos domum remittit: IV 21, (5.) 6; ¶ neque esse quicquam negotii, cum prima legio in castra uenisset ..., hanc sub sarcinis adoriri; qua pulsa impedimentisque direptis futurum, ut reliquae contra consistere non auderent: II 17, (2.) 3; coactus est ... legiones .. in plures ciuitates distribuere. ex quibus ⟨his *Flod.*⟩ unam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Esuuios L. Roscio, quartam in Remis ... hiemare iussit, tres in †

Belgis ⟨c⟩ conlocauit: V 24, 2 (3); signa legionum . . . conspiciuntur, quas C. Fabius . . . subsidio nostris miserat suspicatus fore . . ., ut . . . uterentur. quarum aduentu proelium dirimitur ac suas uterque legiones reducit in castra: 1, 40, 7; 3, 88, 1 *u. p. 1458* legio; ¶ late . . is locus restagnat; quem si qui uitare uoluerit ⟨c⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨c⟩: 2, 24, 4; ¶ mandata; quorum: 1, 10, 2 *u. p. 1459* mandata; ¶ materia; quae: VII 23, 5 *ibid.* materia; ¶ ibi L. Cotta pugnans interficitur cum maxima parte militum; reliqui se in castra recipiunt, unde erant egressi. ex quibus L. ⟨c⟩ Petrosidius aquilifer . . . aquilam intra uallum proiecit, ipse . . . occiditur: V 37, (4.) 5; indignantes milites . . . edocet, quanto detrimento . . . necesse sit constare uictoriam. quos cum sic animo paratos ⟨o⟩ uideat ⟨β; uideret α⟩, ut nullum . . . periculum recusent, . . . se . . . debere: VII 19, (4.) 5; totis uero castris milites circulari et dolere hostem ex manibus dimitti. . . . paratos esse sese . . . ea transire flumen, qua traductus esset equitatus. quorum studio et uocibus excitatus Caesar . . . experiendum iudicat: 1, 64, (3.) 4; ac tantum fuit in militibus studii, ut . . . eos . . . ante horam diei VIIII. consequerentur. quos ubi Afranius procul uisos . . . conspexit, . . . constitit: 1, (64, 8;) 65, 1; eius milites, quod . . . uacabant, alii lignandi pabulandique causa longius progrediebantur, alii . . . uallum relinquebant. quibus ad sequendum impeditis, quod fore prouiderat Caesar ⟨o⟩, . . . exercitum educit: 3, 76, (2.) 3; Caesar . . . milites cohortatus est, ut . . . castra . . oppugnarent. qui, etsi magno aestu, . . . tamen ad omnem laborem animo parati imperio paruerunt: 3, 95, 1; ¶ haec erant milia ⟨numero milia *hl*⟩ XLV, euocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis . . . conuenerant ⟨c⟩; quae tota acie dispertierat ⟨*ego;* disperserat *x; edd.*⟩: 3, 88, 4; ¶ nationibus; ex quibus: IV 10, 5 *u. p. 1461* natio; ¶ nam cum omnis iuuentus, omnes etiam grauioris aetatis, in quibus aliquid consilii aut dignitatis fuit, eo conuenerant, tum nauium quod ubique fuerat in ⟨o⟩ unum locum coegerant; quibus amissis reliqui neque quo se reciperent neque quem ad modum oppida defenderent habebant: III 16, (2.) 3; naues XVIII, de quibus supra demonstratum est, quae equites sustulerant, . . . soluerunt. quae cum adpropinquarent Britanniae et ex castris uiderentur, tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum cursum tenere posset, sed aliae . . . referrentur, aliae . . . deicerentur; quae tamen ancoris iactis cum fluctibus complerentur, necessario . . . prouectae continentem petierunt ⟨c⟩: IV 28, (1.) 2. 3; ac sic accidit, uti ex tanto nauium numero . . . (nulla) omnino nauis, quae milites portaret desideraretur, at ex iis, quae . . . ad eum remitterentur [et] prioris commeatus expositis militibus et quas postea Labienus faciendas curauerat numero LX, . . . fere omnes reicerentur ⟨c⟩. quas cum aliquamdiu Caesar frustra exspectasset, . . . angustius milites conlocauit: V 23, (3—)5; naues longas Arelate numero XII facere instituit. quibus effectis armatisque diebus XXX . . . adductisque Massiliam his D. Brutum praeficit: 1, 36, (4.) 5; faucibusque portus nauem onerariam submersam obiecit et huic alteram coniunxit; super quas ⟨qua *P. Manut.;* quam *Kraff.*⟩ turrim ⟨c⟩ effectam ad ipsum introitum portus opposuit: 3, 39, 2; naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant . . .; praeter has XXII, quae . . . Alexandriae esse consuerant, constratae omnes; quas si occupauissent, classe Caesari ⟨c⟩ erepta portum ac mare totum in sua potestate haberent, commeatu auxiliisque Caesarem prohiberent: 3, 111, (2.) 3. 4; ¶ uos me imperatoris nomine appellauistis. cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto: 2, 32, 14; ¶ tanto crebriores litterae nuntiique ad Caesarem mittebantur; quorum pars deprehensa in conspectu nostrorum militum cum cruciatu necabatur: V 45, 1; ¶ magnum iis ⟨c⟩ numerum obsidum imperat. quibus adductis eos in fidem recepit ⟨c; quibus . . . recepit *om. hl*⟩: IV 22, (2.) 3; obsides . . imperauit; quorum illi partem ⟨o⟩ statim dederunt, partem . . . paucis ⟨c⟩ diebus sese ⟨c⟩ daturos ⟨c⟩ dixerunt: IV 27, (5.) 6; ¶ sua omnia in unum oppidum egregie natura munitum contulerunt. quod cum ex omnibus in circuitu partibus altissimas rupes deiectusque ⟨c⟩ haberet, una ex parte leniter adcliuis aditus ⟨c⟩ . . . relinquebatur: II 29, (2.) 3; ¶ partes; quarum: I 1, 1 *u. p. 1464* pars; ¶ plebes . . .; quae: VI 13, 1 *u. 1465* plebes; ¶ eo grauius (se) ferre, quo minus merito populi Romani accidissent; qui si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere: I 14, (1.) 2; ¶ eodem equitatus ⟨o⟩ totius Galliae conuenit . . . principesque ex omnibus ciuitatibus; ex quibus perpaucos ⟨paucos *AQ*⟩, quorum in se fidem perspexerat, relinquere in Gallia, reliquos obsidum loco secum

ducere decreuerat: V 5, (3.) 4; ¶ unum hoc proelium superest; quo confecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus: 3, 91, 2; ¶ (puteos; qui tamen: 3, 49, 5 *u. p. 1509* fontes;) ¶ quadriremes V ad eas misit. quae cum nauibus nostris *ad*propinquassent, nostri ueterani . . . refugiebant: 3, 24, 2; ¶ regem hortatus est, ut . . . legatos ad Achillam mitteret et . . . ostenderet. a quo missi Dioscorides et Serapion, qui ambo . . . habuerant, ad Achillam peruenerunt. quos ille . . .: 3, 109, (3.) 4; ¶ immani ⟨o⟩ magnitudine simulacra habent ⟨c⟩, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent; quibus succensis circumuenti flamma exanimantur homines: VI 16, 4; ¶ quorum mediam ⟨c⟩ orationem ⟨c⟩ interrumpunt subito undique tela immissa; quae ille obtectus armis militum uitauit: 3, 19, 6; ¶ tigna bina . . . inter se iungebat. . . . his item contraria duo . . . statuebat. haec utraque . . . binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur ⟨destinabantur *E; Frig., Db.*⟩; quibus disclusis atque in contrariam partem reuinctis tanta erat operis firmitudo: IV 17, (3—)7; ¶ in hoc fere medio spatio tumulus erat paulo editior; quem si occupauisset Caesar et communisset ⟨c⟩, ab oppido et ponte et commeatu omni, quem in oppidum contulerant ⟨c⟩, se interclusurum aduersarios confidebat: 1, 43, (1.) 2; ¶ nostri . . . duas nacti turmas exceperunt; quarum perpauci fuga se ad suos receperunt ⟨quarum . . . rec. *add. Freudenberg; Db.; om. x; Np.; quarum perp. f. salutem sibi reppererunt add. Kraffert; Dt.*⟩: 3, 38, 4;) ¶ magno sibi esse praesidio posse, si ibi ⟨c⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent. quam primo . . . humilem paruamque fecerunt: 2, 8, 1; ¶ uenti; quibus: 3, 25, 1 *u. p. 1469* uenti.

b) relatiuum discrepat a substantiui genere et numero (constructio κατὰ σύνεσιν): Haedui . . . copias equitatus peditatusque subsidio Biturigibus mittunt. qui cum ad flumen Ligerim uenissent, . . . paucos dies ibi morati neque flumen transire ausi domum reuertuntur legatisque nostris renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse: VII 5, (3.) 4 (5); ¶ Caesar equitatum . . omnem . . ., quem ex omni prouincia . . . coactum habebat, praemittit, qui uideant, quas in partes hostes iter faciant. qui cupidius nouissimum agmen insecuti alieno loco cum equitatu Heluetiorum proelium committunt: I 15, (1.) 2; ¶ T. Labienus . . . decimam legionem subsidio nostris misit. qui cum ex equitum et calonum fuga quo in loco res esset . . . cognouissent, nihil ad celeritatem sibi reliqui fecerunt: II 26, (4.) 5; ¶ at reliqua multitudo puerorum mulierumque . . . passim fugere coepit; ad quos consectandos Caesar equitatum misit: IV 14, 5.

c) attract.: taleae . . .; quos stimulos nominabant: VII 73, 9 *u. p. 1487* ββ) *extr.*

ββ) **plura (antecedunt subst.); 𝔄) bina; a) nomina propr.; aa) ciuitatum:** (Aruernos et Rutenos; quibus: I 45, 2 *u. p. 1470* **aa**);) ex Cimbris Teutonisque . .; qui: II 29, 4 *ib.;* quod omni Gallia pacata Morini Menapiique supererant, qui in armis essent, . . . eo exercitum adduxit ⟨c⟩; qui longe alia ratione ac reliqui Galli bellum gerere ⟨c⟩ coeperunt ⟨instituerunt β⟩: III 28, 1; Vsipetes et Tencteri . . .; qui: IV 4, 1 *u. p. 1470* **aa**); de re frumentaria Boios atque Haeduos adhortari non destitit ⟨c⟩; quorum alteri, quod nullo studio agebant, non multum adiuuabant, alteri non magnis facultatibus . . . celeriter quod habuerunt consumpserunt: VII 17, 2.

bb) singulorum hominum: commodissimum uisum est C. Valerium Procillum . . . ad eum mittere et M. Metium, qui . . . utebatur. his mandauit, ut quae diceret Ariouistus cognoscerent et ad se referrent. quos cum apud ⟨c⟩ se ⟨c⟩ in castris Ariouistus conspexisset, . . . conclamauit: I 47, (4—)6; in ea ciuitate duo de principatu inter se contendebant, Indutiomarus et Cingetorix; e quibus alter . . . ad eum uenit. . . . at Indutiomarus: V 3, (2.) 3; initium . . . defectionis ortum est ab Ambiorige et Catuuolco; qui cum . . . Sabino Cottaeque praesto fuissent frumentumque . . . comportauissent, Indutiomari Treueri nuntiis impulsi suos concitauerunt subitoque . . . uenerunt: V 26, (1.) 2; mittitur ad eos conloquendi ⟨c⟩ causa C. Arpineius ⟨c⟩ . . . et Q. Iunius ex Hispania quidam, qui iam ante . . . ad Ambiorigem uentitare consuerat ⟨-euerant β⟩; apud quos Ambiorix ad ⟨c⟩ hunc modum locutus est: V 27, 1; id opus inter se Petreius atque Afranius partiuntur ipsique . . . longius progrediuntur. quorum discessu liberam nacti milites conloquiorum facultatem uulgo procedunt: 1, (73, 3;) 74, 1; qua ex frequentia T. Labienus prodit . . . atque altercari cum Vatinio incipit. quorum mediam ⟨c⟩ orationem ⟨c⟩ interrumpunt subito undique tela immissa; quae ille . . . uitauit: 3, 19, (3—)

6; erant apud Caesarem in ⟨c⟩ equitum numero Allobroges II fratres, Roucillus et Egus. ... his .... hi .... ad Pompeium transierunt cum iis ⟨c⟩, quos sui consilii participes habebant. quos Pompeius ... omnia sua praesidia circumduxit atque ostentauit: 3, (59, 1—) 61, 1; a quo missi Dioscorides et Serapion, qui ambo legati Romae fuerant . . ., ad Achillam peruenerunt. quos ille, cum in conspectum eius uenissent, . . . corripi atque interfici iussit; quorum alter accepto uulnere . . . per suos pro occiso sublatus, alter interfectus est. quo facto . . .: 3, 109, (4.) 5.

b) nom. propr. et appellat.: qui erant . . . frumentandi causa progressi, hos leuis armaturae Lusitani peritique earum regionum caetrati citerioris Hispaniae consectabantur; quibus erat procliue tranare flumen, quod: 1, 48, 7.

c) appellatiua; aa) eiusdem generis et numeri: omnibus principibus maioribusque natu . . .; quos: IV 13, 6 *u. p. 1520* Germani; omnes amici consulum, necessarii Pompei atque eorum ⟨ii *Hotom.*⟩, qui ueteres inimicitias cum Caesare gerebant, in senatum coguntur; quorum uocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, plerisque uero libere decernendi potestas eripitur: 1, 3, (4.) 5; tribunorum militum centurionumque...; quos: 1, 77, 2 *u.* β) αα) 𝔅) non nulli; huic suos Caesar equites opposuit expeditosque antesignanos admiscuit CCCC; qui tantum profecerunt, ut equestri proelio commisso pellerent omnes compluresque interficerent ipsique incolumes se . . . reciperent: 3, 75, 5; eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu . . . uniuersi procucurrerunt ⟨c⟩ omnisque multitudo sagittariorum se profudit. quorum impetum noster equitatus non tulit: 3, 93, 3.

bb) diuersi generis, eiusdem numeri; aaa) masc. et fem.: puerorum mulierumque . . .; quos: IV 14, 5 *u. p. 1530* b) multitudo; ad eos Curio equitatum et duas Marrucinorum cohortes mittit; quorum primum impetum equites hostium non tulerunt: 2, 34, 3; (equitatum magnamque partem: 3, 38, 3 *u. p. 1524 sq.* equites;) equites . . . omnisque multitudo: 3, 93, 3 *u.* aa) *extr.*

bbb) masc. et neutr.: inde auxilia ducesque arcessuntur. quorum aduentu magna cum auctoritate et magna cum hominum multitudine bellum gerere conantur: III 23, (3.) 4; his rebus constitutis equites auxiliaque toti ⟨c⟩ Lusitaniae . . . imperantur. quibus coactis celeriter Petreius . . . ad Afranium peruenit, constituuntque: 1, 38, (3.) 4.

ccc) fem. et neutr.: res . . . huc erat .. deducta, ut . . . impedimenta totius exercitus cohortesque in castris relictas ⟨relicta *bel*⟩ seruare non possent; quibus interclusis exercitu Caesaris auxilium ferri nulla ratione poterat: 1, 70, 2.

𝔅) terna: eo Q. ⟨c⟩ Calenum misit eique ⟨c⟩ Sabinum et Cassium cum cohortibus * * * adiungit. quorum cognito aduentu Rutilius Lupus, qui Achaiam . . . obtinebat, Isthmum praemunire instituit: 3, 55, (1.) 2; — idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ⟨rhodi quicumque *x*⟩ ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent, oppido ac portu recepti non erant, missisque ad eos nuntiis . . . naues *soluerant: 3, 102, 7; — hic (timor) primum ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui . . . non magnum ⟨c⟩ in re militari usum habebant; quorum alius alia causa inlata, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse diceret, petebat, ut: I 39, (2.) 3; — eo triduo legio VIII. ad eum uenit cohortesque ex nouis Galliae dilectibus XXII equitesque ab rege Norico circiter CCC. quorum aduentu altera castra . . . ponit: 1, 18, 5; — Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares⟨que *add.* B^2β⟩ subsidio oppidanis mittit. quorum aduentu et Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit et hostibus . . . spes potiundi oppidi discessit: II 7, (1.) 2; — omnis iuuentus, omnes etiam grauioris aetatis, . . . nauium quod ubique fuerat . . .; quibus amissis: III 16, (2.) 3 *u. p. 1527* naues.

(ℭ) plura: II 7, 2 *u.* 𝔅) *extr.*)

β) ad adiectiua, numeral., pronom., in quibus inest uis substantiuorum; αα) relatiuum eodem genere et numero; 𝔄) singulari numero: at, credo, [si] Caesarem probatis, in ⟨*N;* iam *x*⟩ me offenditis. qui de meis in uos meritis praedicaturus ⟨c⟩ non sum, quae sunt adhuc . . . uestra exspectatione leuiora; sed tamen: 2, 32, 10; ¶ Pulio ⟨c⟩ pilum in hostes immittit ⟨c⟩ atque unum ex multitudine procurrentem traicit; quo percusso et exanimato ⟨exanimatoque β⟩ hunc scutis protegunt hostes ⟨c⟩: V 44, 6.

𝔅) plur.: complures erant in ⟨c⟩ castris ⟨c⟩ ex legionibus aegri relicti; ex quibus qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, (2.) 3; ¶

duo . . .; e quibus: V 3, 3 *u. p. 1530* bb); ¶ (mei consilii est) facere quod nostri maiores nequaquam pari bello Cimbrorum Teutonumque fecerunt; qui in oppida compulsi ac simili inopia subacti eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨o⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt neque se hostibus ⟨o⟩ tradiderunt: VII 77, 12; ¶ plerique, cum . . . premuntur, sese ⟨o⟩ in seruitutem dicant nobilibus; quibus ⟨*add. Dt.; Db., Hold.*⟩ in hos eadem omnia sunt iura quae dominis in seruos: VI 13, (2.) 3; ¶ non nulli iudicium ueriti profugerunt. quibus cum aqua atque igni interdixisset, duas legiones . . . in hibernis conlocauit: VI 44, 3; ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli sua uoluntate apud eum remanserunt. quos ille postea magno in honore habuit: 1, 77, 2; ¶ riuus difficilibus ripis subiectus castris Scipionis progressus nostrorum impediebat. quorum studium alacritatemque pugnandi cum cognouisset Scipio, . . . temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, (3.) 4; ¶ ex omni ⟨c⟩ numero . . . uix DCCC ⟨octoginta *Orosius*⟩ . . . incolumes ad Vercingetorigem peruenerunt. quos ille multa iam nocte silentio ⟨c⟩ ex ⟨c⟩ fuga ⟨c⟩ excepit: VII 28, (5.) 6; ¶ praecipites Pompeianos egerunt ⟨c⟩ et terga uertere coegerunt; quibus ad recipiendum crates . . . et institutae fossae magno impedimento fuerunt: 3, 46, 5; ¶ quibus amissis reliqui neque quo se reciperent neque quem ad modum oppida defenderent habebant. itaque se ⟨c⟩ suaque ⟨c⟩ omnia Caesari dediderunt. in quos eo grauius Caesar uindicandum statuit, quo diligentius . . . conseruaretur: III 16, (3.) 4; reliqui . . .; ex quibus: V 37, 5 *u. p. 1527* milites.

ββ) relatiuum numero non congruit cum nomine, quod antecedit: dimissis per agros nuntiis sibi quemque consulere iussit. quorum pars in Arduennam siluam, pars in continentes paludes profugit: VI 31, 2.

b) relatiuum pertinet ad totum enuntiatum superius; α) masc. (plur.); αα) qui: hi sapient; si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent; qui, si per te liceat, perendino die cum proximis hibernis coniuncti communem cum reliquis belli casum sustineant, non . . . intereant: V 30, (2.) 3; consilium capit omnem . . . equitatum noctu dimittere. discedentibus mandat . . . obtestaturque ⟨c⟩, ut . . . rationem habeant neu se . . . hostibus ⟨o⟩ in cruciatum dedant. quod ⟨qui β⟩ si indiligentiores fuerint, milia hominum delecta LXXX . . . interitura demonstrat: VII 71, (1—)3; Caesar ad suos seuerius scripsit . . . . illi . . . naues soluunt atque . . . Apolloniam [dyrrachium] praeteruehuntur. qui cum essent ex continenti uisi, Coponius ⟨c⟩, qui . . . praeerat, naues ex portu educit: 3, (25, 4—)26, 2.

ββ) quos: II 28, 3 *u. p. 1520* Neruii; III 19, 4 *u. p. 1525 extr.* hostes; 1, 65, 1 *u. p. 1527* milites.

γγ) quorum: interim ii ⟨c⟩, qui ad alteram partem oppidi . . . conuenerant, primo exaudito clamore . . . eo contenderunt. eorum ut quisque primus uenerat, . . . numerum augebat. quorum cum magna multitudo conuenisset, matres familiae . . . coeperunt: VII 48, (1—)3; cum his mihi res *est, qui eruptionem probant; quorum in consilio omnium uestrum consensu pristinae residere ⟨o⟩ uirtutis memoria uidetur: VII 77, 4; debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus quam iis, qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi; quorum artificiis effectum est, ut res publica in hunc statum perueniret: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2.

δδ) apud (in) quos: at ii ⟨c⟩, qui Alesiae obsidebantur, . . . concilio coacto de exitu suarum fortunarum ⟨o⟩ consultabant. ac ⟨apud quos β; *Schn.*⟩ uariis dictis ⟨o⟩ sententiis, quarum ⟨quorum β⟩ pars . . . censebat, *non praetereunda oratio Critognati uidetur ⟨o⟩: VII 77, (1.) 2; quos ex aere alieno laborare arbitrabatur sollicitabat. apud quos cum proficere nihil posset, . . . coepit: 3, 22, 2; ¶ in quos: III 16, 4 *u. p. 1533* 𝔅) reliqui.

β) neutr.; αα) singular.; 𝔄) subi.: quod neque in uulgum disciplinam efferri uelint neque eos, qui discunt ⟨c⟩, litteris confisos minus memoriae studere; quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant: VI 14, 4; ¶ eorumque obsides esse apud Ariouistum ac Sequanos intellegebat; quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae esse ⟨*om.* a^1⟩ arbitrabatur: I 33, 2; (Pompeius) castra mouit breuiore itinere se occurrere ei posse sperans. quod fore suspicatus Caesar militesque ⟨que *del. Paul*⟩ adhortatus . . . mane Dyrrachium uenit: 3, 41, (4.) 5.

𝔅) obi.: quibus rebus nostri perterriti atque huius omnino generis pugnae ⟨o⟩ imperiti non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, utebantur. quod ubi Caesar animaduertit ⟨animum adu. *flik*⟩, naues longas . . . constitui . . . iussit: IV 25, 1; nostri . . . perturbabantur ⟨c⟩. hostes uero . . . impeditos adoriebantur, . . . alii . . . in uniuersos tela coiciebant. quod cum animaduertisset Cae-

sar, scaphas . . . militibus compleri iussit: IV 26, (1—)4; Pompeiani hoc . . . audacius nostros premere et instare coeperunt cratesque . . . propulerunt, ut fossas transcenderent. quod cum animaduertisset Caesar, ueritus, ne . . . maius . . detrimentum caperetur, . . . iussit: 3, 46, (3.) 4; equitesque Pompei hoc acrius instare et . . . aciem . . nostram a latere aperto circumire coeperunt. quod ubi Caesar animum aduertit ⟨animadu. *Ob; Np., Dt.*⟩, quartae aciei . . . dedit signum: 3, 93, (3.) 4; ¶ quibus angustiis ipse Caesar . . . prematur docet neque longius abesse, quin proxima nocte Sabinus clam ex castris exercitum educat et ad Caesarem . . . proficiscatur. quod ubi auditum est, conclamant omnes . . . ad castra iri oportere: III 18, (3—)5; ¶ aquae magnitudine pons est interruptus et reliqua multitudo equitum interclusa. quo cognito a Petreio et Afranio ex aggere atque cratibus . . . celeriter suo ponte Afranius . . . Fabianis occurrit legionibus: 1, 40, (3.) 4; fit ab his certior Caesar duces aduersariorum silentio copias castris educere. quo cognito signum dari iubet: 1, 66, (1.) 2; Calenus . . . paulum . . . progressus litteras a Caesare accipit, quibus est certior factus portus ⟨*c*⟩ litoraque omnia classibus aduersariorum teneri. quo cognito se in portum recipit: 3, 14, (1.) 2; ¶ Caesar . . . cognouit Suebos . . . more suo concilio habito nuntios in omnes partes dimisisse, uti . . . unum in locum conuenirent . . .; ibi decertare constituisse. quod ubi Caesar comperit, . . . pontem . . rescidit: IV 19, (2—)4; ¶ hos montes intrare ⟨*c*⟩ cupiebant, ut equitatum effugerent Caesaris praesidiisque in angustiis conlocatis . . . Hiberum copias traducerent. quod fuit illis conandum atque omni ratione efficiendum: 1, 65, (4.) 5; ¶ facere, fieri (quo facto, quod cum (si) faciat (fieret), *sim.*) *u.* **facio** *p. 1260 sq.* ζζ) *(23 loc., exceptis his:* V 33, 6; VII 21, 1; 77, 12; *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1;) ¶ quod . . . ferebant: V 6, 2 *u. p. 1509* dictum; ¶ quid uiro bono . . . magis conuenit quam abesse a ciuilibus controuersiis? quod non nulli cum probarent ⟨comprob. *M*¹⟩, periculi causa sequi non potuerunt: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; ¶ neque ad ripam dispositae cohortes aduersariorum perfici (pontes) patiebantur; quod illis prohibere erat facile: 1, 50, (1.) 2; ¶ hominum milia sex . . . prima nocte e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum finesque Germanorum contenderunt. quod ubi Caesar resciit, . . . imperauit: I (27, 4;) 28, 1; ¶ simul ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos ex Cisalpina Gallia *consul sacramento rogauisset ad signa conuenire et ad se proficisci iuberet. . . . quod cum Pompeius et rei publicae et amicitiae tribuisset, . . . docuit: VI 1, (2.) 4; ¶ (quod ubi hostes uiderunt: 2, 16, 1 *u. infra* **D) b) bb)**.)

(**C) genet.**: cuius (= cuius rei?) si uos paenitet: 2, 32, 14 *u. p. 1528* nomen.)

D) abl.; a): scribendum ad te existimaui . . ., ne quo progredereris proclinata ⟨*c*⟩ iam re, quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses. namque et amicitiae grauiorem iniuriam feceris et tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis ⟨*c*⟩ . . ., sed meum aliquod factum condemnauisse; quo mihi grauius abs te nil accidere potest. quod ne facias . . .: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

b) quod cum, quod nisi, quod si, quod ubi (quod *Bergkius priscam ablatiui formam esse censet; id improbat O. Riemann, Syntaxe latine*² *(1890) § 20 p. 41 adn.*).

aa) quod cum: munitionem **enim*, quam ⟨*c*⟩ pertinere ⟨*c*⟩ a castris ad flumen supra demonstrauimus, dextri Caesaris cornus ⟨*c*⟩ cohortes ignorantia loci sunt secutae, cum . . . castrorum . . eam munitionem esse arbitrarentur. quod cum esset animaduersum coniunctam ⟨coniuncta *Nx*⟩ esse flumini, prorutis ⟨*c*⟩ munitionibus defendente nullo transcenderunt: 3, 68, (2.) 3.

bb) quod nisi: fit protinus hac re audita ex castris Gallorum fuga. quod nisi crebris subsidiis ac totius diei labore milites essent defessi, omnes hostium copiae deleri potuissent: VII 88, 6.

cc) quod si: (se) eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidissent; qui si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere; sed eo deceptum, quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret neque sine causa timendum putaret. quod si ⟨qui si *h*⟩ ueteris contumeliae obliuisci uellet, num etiam recentium iniuriarum . . . memoriam deponere posse ⟨*c*⟩? I 14, (1—)3; sese tamen et amore fraterno et existimatione uulgi commoueri. quod si quid ei a Caesare grauius accidisset, cum ipse eum locum amicitiae apud eum teneret, neminem existimaturum non sua uoluntate factum: I 20, (3.) 4; sibi quidem persuaderi . . . eum neque suam neque populi Romani gratiam repudiaturum. quod si furore atque amentia impulsus bellum intulisset, quid tandem uererentur? I 40, (3.) 4; itaque se quod

in longiorem diem conlaturus fuisset ⟨*c*⟩ repraesentaturum ⟨*c*⟩ et proxima nocte . . . castra moturum, ut quam primum intellegere posset, utrum apud eos pudor atque officium an timor plus ⟨*c*⟩ ualeret. quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum: I 40, (14.) 15; debere se suspicari (Caesarem exercitum) . . . sui opprimendi causa habere. qui nisi decedat atque exercitum deducat ex his regionibus, sese illum . . . pro ⟨*c*⟩ hoste habiturum. quod si eum interfecerit, multis sese nobilibus principibusque populi Romani gratum esse facturum — id se ab ipsis per eorum nuntios compertum habere — quorum omnium gratiam atque amicitiam eius morte redimere posset. quod si decessisset ⟨*B*ᵃβ; discessisset α; *edd.*⟩ et liberam possessionem Galliae sibi tradidisset, magno se illum praemio remuneraturum et quaecumque bella geri uellet, sine ullo eius labore . . . confecturum: I 44, (10—)12. 13; neque se iudicare Galliam potius esse Ariouisti quam populi Romani. bello superatos esse Aruernos et Rutenos ab Q. Fabio Maximo, quibus populus Romanus ignouisset neque in prouinciam redegisset neque stipendium imposuisset. quod si antiquissimum ⟨*c*⟩ quodque ⟨*c*⟩ tempus spectari oporteret, populi Romani iustissimum esse ⟨*c*⟩ in ⟨*c*⟩ Gallia ⟨*c*⟩ imperium ⟨*c*⟩; si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam, quam . . . suis legibus uti noluisset: I 45, (1—)3; ciuitatem esse omnem in armis, diuisum senatum, diuisum populum, suas cuiusque eorum clientelas ⟨*u. CC*⟩. quod si diutius alatur controuersia, fore, uti pars cum parte ciuitatis confligat: VII 32, 5; sua in illos merita proponit obtestaturque ⟨*c*⟩, ut suae salutis rationem habeant neu se . . . hostibus ⟨*c*⟩ in cruciatum dedant. quod ⟨qui β⟩ si indiligentiores fuerint, milia hominum delecta LXXX ⟨*c*⟩ una ⟨*c*⟩ secum interitura demonstrat: VII 71, 3; Romani uero quid . . . uolunt nisi . . . quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt . . . his aeternam iniungere seruitutem? neque enim umquam ⟨*c*⟩ alia condicione bella gesserunt. quod si ea, quae in longinquis nationibus geruntur, ignoratis, respicite finitimam Galliam, quae . . . perpetua premitur seruitute: VII 77, (15.) 16; concurrebant legati . . .: ne dubitaret proelium committere; omnium esse militum paratissimos animos. Afranianos contra multis rebus sui timoris signa † misisse, quod . . ., quod . . ., quod uix equitum incursus sustinerent conlatisque . . . signis conferti neque ordines neque signa seruarent. quod si ⟨idem si *h*⟩ iniquitatem loci timeret, datum iri ⟨*c*⟩ *iam *aequo loco pugnandi facultatem: 1, 71, (2—)4; castrorum autem mutatio quid habet nisi turpem fugam et desperationem omnium et alienationem exercitus? nam neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis licentiam timor augeat noster, his studia deminuat. quod si iam, inquit, haec explorata habeamus, quae de exercitus alienatione dicuntur, . . . quanto haec dissimulari ⟨*c*⟩ et occultari quam per nos confirmari praestet? 2, 31, (4.) 5.

bb) quod ubi: hi consuetudine populi Romani loca capere, castra munire, commeatibus nostros intercludere instituunt. quod ubi Crassus animaduertit suas copias propter exiguitatem non facile diduci ⟨*c*⟩, hostem et uagari et uias obsidere et castris satis praesidii relinquere, ob eam causam minus commode frumentum . . . supportari, in dies hostium numerum augeri, non cunctandum existimauit, quin pugna decertaret: III 23, (6.) 7; celeriter res administratur; diuturni laboris detrimentum ⟨*c*⟩ sollertia et uirtute militum breui reconciliatur ⟨reconcinnatur *Ald.*⟩; portae quibus locis uidetur eruptionis causa in muro relinquuntur. quod ubi hostes uiderunt ea, quae diu longoque spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut . . ., ad easdem deditionis condiciones recurrunt: 2, (15, 4;) 16, 1. 3.

C) c. praep.: factum etiam nuper (eius hostis periculum) in Italia seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina . . . subleuarent. ex quo iudicari posse ⟨posset *X*⟩, quantum haberet in se boni constantia: I 40, (5.) 6.

ββ) plur.; A) subi.: uix agmen nouissimum extra munitiones processerat, cum Galli . . . flumen transire et iniquo loco committere proelium non dubitant. quae fore suspicatus Labienus . . . eadem usus simulatione itineris placide progrediebatur: VI 8, (1.) 2.

B) obiect.: hi cognitis omnibus rebus . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt ⟨*c*⟩. quibus ille cognitis eruptionisque iam ante capto consilio . . . aggerem iubet comportare: 3, (61, 3;) 62, 1; ¶ (quibus confectis: VII 13, 3 *u. p. 1515* quibus rebus confectis;) ¶ Caesar in Galliam reuerteretur, Arimino excederet, exercitus dimitteret; quae si fecisset, Pompeium in Hispanias iturum: 1, 10, 3; ¶ uno die amplius XX urbes Biturigum incenduntur. hoc idem fit ⟨*c*⟩ in reliquis ciuitatibus: in omnibus partibus incendia conspiciuntur.

quae etsi magno cum dolore omnes **ferebant**, tamen hoc sibi solacii proponebant, quod: VII 15, (1.) 2; ¶ consilia clam de bello inire incipiunt ciuitatesque reliquas legationibus sollicitant. quae tametsi Caesar **intellegebat**, tamen quam mitissime potest legatos appellat: VII 43, (3.) 4; ¶ ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨deberent *codd.*⟩ ausos ⟨*c*⟩ esse ⟨*c*⟩ transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum; quae facilia ex difficillimis animi magnitudo ⟨-dine β⟩ **redegerat** ⟨-rant *B²a¹*⟩: II 27, 5; ¶ crebrae etiam ⟨*c*⟩ per Albicos eruptiones fiebant ex oppido ignesque aggeri et turribus inferebantur; quae facile nostri milites **repellebant** magnisque ultro inlatis detrimentis eos ... in oppidum reiciebant: 2, 2, 6.

2. **relatiuo additur adiectiuum; A. nouus:** pars eius turris concidit ..., cum hostes ... inermes cum infulis se porta ... proripiunt, ad legatos atque exercitum supplices manus tendunt. **qua noua re oblata** omnis administratio belli consistit: 2, (11, 4;) 12, 1 (*Np.* 2).

B. omnis *u.* **omnis** *p. 924 sq.* ε) *(16 locis, exceptis his:* V 14, 1; 3, 40, 3; V 39, 1.)

C. unus: storias autem ex funibus ancorariis fecerunt easque ... religauerunt; **quod** ⟨ad *add. a*⟩ **unum genus** tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4.

[**Falso:** prius quam ea pars Menapiorum, quae citra Rhenum ⟨qui in suis sedibus *add.* β⟩ erat ⟨erant *a pr.*⟩, certior fieret: IV 4, 7; quid ⟨qui β⟩ quoque ⟨*Q; Ald.;* quoquo *ABMa;* quo *h*⟩ pacto agi placeat occulte inter se constituunt: VII 83, 5; priuatim ac publice quibusdam ⟨**quibus quaedam** *Ox*⟩ ciuitatibus habitis honoribus Tarracone discedit: 2, 21, 5; id quo ⟨β; **id quod** α; et quo *Np.*⟩ maiore faciant animo, copias se omnes pro castris habiturum: VII 66, 6; sperabat ... fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur ⟨*Ald.;* existimarentur quod *afh;* existimarent quod *l*⟩ et lassitudine conficerentur: 3, 92, 2; iura legesque reddiderat atque ipsi ⟨*sic* β; **quae ipsi** *BM¹;* quae ipse *AQ*⟩ Morinos ⟨morinis *AQ*⟩ attribuerat: VII 76, 1; ut omnis iuuentus ... omnesque superioris ⟨*c*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae ⟨*uel* custodiisque⟩ aut muro ad caelum manus tenderent aut: 2, 5, 3; neque in loco manere ordinesque seruare neque ⟨seruarent. quae *af¹*⟩ procurrere et casum subire tutum uidebatur ⟨-bantur *a*⟩: 2, 41, 6.]

Qui ... **qui:** VII 44, 1; **qui** ... **cuius:** VI 38, 1; **quem** ... **qui:** I 16, 5; **quem** ... **cuius:** IV 21, 7; V 54, 2; VII 20, 12; — (**qui** ... **qui omnes:** V 12, 2;) **qui** ... **quorum:** I 32, 5; (VI 11, 3;) *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; **qui** ... **a quibus:** VI 35, 5; **qui** ... **quibuscum:** I 1, 4; **quos** ... **qui:** IV 4, 1; **quos** ... **quos[que]:** 3, 103, 1; **quos** ... **quorum:** III 22, 2; **quos** ... **quibus:** 1, 72, 3; **quorum** ... **qui:** I 17, 1; II 24, 4; V 24, 4; **quorum** ... **quibus:** VI 16, 4; ¶ **quam** ... **quam:** VI 24, 2; — **quae** ... **ex quibus:** III 17, 2; **de quibus** ... **quae:** IV 28, 1; ¶ **quod** ... **quod:** 3, 48, 1; **quod** ..., **item quod:** 2, 18, 1; — **quae** ... **quae:** *1, 87, 1; 3, 88, 4; **quae** ... **quae quidem:** 2, 31, 5; ¶¶ **quibus** ... **qua** ⟨quo?⟩ **ex die:** 1, 5, 4; **qui** ... **quae regio:** V 14, 1; **quod** ... **quibus regionibus:** V 22, 1; **quae** ... **quibus rebus:** V 26, 4; ¶¶ **quod** ... **qua** *(aduerb.)*: I 38, 5; **qui** ... **quo:** V 13, 1; **quo** ... **quae:** 3, 105, 4.

Cuius ... **et quem:** IV 21, 7; — (**qui** ... **et qui:** 1, 33, 2;) **quos** .. **et quorum:** VI 21, 2; ¶ **quae** ... **et quas:** V 23, 4; ¶¶ **cuius** ... **cuiusque:** V 54, 2; **quem** ... **cuius** ... **et quem** ... **cuiusque:** IV 21, 7; — **qui** ... **quique:** VI 16, 2; 3, 83, 3; (**quos** ... **quos[que]:** 3, 103, 1;) **quibus** ... **quosque:** I 28, 5; ¶ **quae** ... **quaeque:** VII 75, 4; **quas** ... **quasque:** 2, 21, 4; 3, 62, 3; **quibus** ... **quasque:** IV 29, 2; ¶ (**quae** ... **quaeque** ⟨que *om.* β⟩: VI 20, 3;) **quibus** ... **quaeque:** IV 2, 2.

Cuius absentis: 1, 9, 2; **qui ambo:** 3, 109, 4; (**quibus** ... **iisdem:** VII 41, 2;) **quibus solis:** VI 43, 6; **qui uni:** VI 5, 4; *u. praeterea p. 1539* **2. A—C.**

Quae fere res: 1, 52, 1; ¶ **quae quidem res:** I 53, 6; III 15, 4; **qua quidem ex re:** V 42, 4; **quae quidem:** 2, 31, 5; ¶ **qui tamen:** I 40, 7; **quos tamen:** I 40, 5; **qui tamen fontes** ⟨*del. Ciacc.*⟩: 3, 49, 5; — **quae tamen** (naues): IV 28, 3; **quas tamen difficultates:** 3, 15, 5; **quae res tamen:** 3, 51, 5; **quae tamen ex parte res:** VI 34, 3; — **quod tamen:** 1, 85, 11; **quae tamen omnia** *ib.*

Qui cum ... petissent **atque eos** ... exspectare iussisset: I 27, 2; — quibus populus Rom. ignouisset neque in prouinciam redegisset neque stipendium imposuisset: I 45, 2.

Sescentas eius generis, cuius supra demonstrauimus naues: V 2, 2; naues faciant **cuius generis eum** ... usus Britanniae docuerat:

1, 54, 1; cum essent in quibus demonstraui angustiis: 3, 15, 6.

Quam (causam) sibi ad proficiscendum necessariam diceret: I 39, 3; *simil.* 1, 87, 3; † 3, 83, 2; quae munitissima uideretur: 1, 20, 3.

Relatiuum ad plura pertinet subst.: Iccium et Andecumborium . . ., qui dicerent: II 3, 2; *simil.* 1, 3, 6; centurionibus et paucis militibus . ., qui . . . conquirerent: VII 12, 4; *simil.* I 44, 12; II 17, 1; VII 80, 3; (1, 77, 2;) 2, 44, 1; 3, 84, 3; — sarmentis uirgultisque . ., quibus: III 18, 8; — (in occultis ac reconditis templi ⟨c⟩, quae: 3, 105, 4 (?);) — in eadem inopia, egestate, patientia, qua ⟨CC⟩: VI 24, 4; ¶ cohortibus . . . et equitibus . ., qui: V 9, 1; — tunicas aut tegimenta . ., quibus: 3, 44, 7; *cf.* 2, 15, 2 (pilae . . . tigna); ¶ manus certa nulla, non oppidum, non praesidium ⟨c⟩, quod: VI 34, 1; — eadem alacritate ac studio, quo: IV 24, 4; *u. praeterea p. 1470* ββ) — *1475* β), *et 1530* ββ) — *1532.*

Quem quisque . . . **notum aut municipem** habebat: 1, 74, 1; — eam quam prodesse ⟨c⟩ aliis uim celeritatemque uiderant: VI 40, 6; quos . . . tribunos . . . et . . . centuriones: V 37, 1 (?); quibus opibus ac neruis: I 20, 3; ¶ qua uoce et quo senatus consulto: 1, 7, 5; *u. praeterea p. 1518 extr. et 1519.*

Relatiuo adduntur singula substantiua: clamor . ., quo clamore: V 53, 1; diem . ., qua die: I 6, 4; omnibus rebus iis ⟨c⟩ . ., quarum rerum causa: IV 19, 4; ¶ (quos . . captiuos: V 42, 2;) quae (quas) . . . ciuitates: VII 29, 6; 2, 18, 5; quae copiae: I 49, 3; quae . . . naues: 3, 112, 3; quae . . . pars: VII 84, 2; quod proelium: I 18, 10; quo praesidio: 1, 2, 2; cui rationi: I 40, 9; cuius . . rei: 3, 32, 6; quae signa: II 21, 6; qua significatione: VII 81, 2; *u. praeterea p. 1481* **b)** — *1487, et 1487* **BB.** — *1490, et 1507* **II.** — *1519, et p. 1539* **2.**, *et* **is** *p. 310* **B. a)** α).

Equitatum . . . praemittit, **qui uideant:** I 15, 1; equitatu, qui . . . refringeret ⟨-rent β⟩: VII 56, 4; *simil.* VII 12, 4; *u. praeterea p. 1529 sq.* **b).**

quâ. 1. e. ind. uel inf. uel coniunct. orat. obl.; A. antecedit quo referatur aduerbium; a) subst.: (collibus . . ., qua: VII 36, 2 *u.* **B.** dispicere;) — alterum (nuntium) ad C. Fabium legatum mittit, ut in Atrebatum ⟨c⟩ fines legionem adducat, qua sibi ⟨sibi scit *Heller; Dt.*[1]; sibi sit *Ciacc.; Frig., Dt.*[2]⟩ iter ⟨sit *add. Q*⟩ faciendum sciebat ⟨β; *rell. edd.; om.* α⟩: V 46, 3; — (locum, qua: VII 44, 3 *u.* **B.** esset aditus; eum locum petit, quo ⟨qua *AQ*⟩ naues adpelli iusserat: VII 60, 4;) praestare arbitrabatur unum locum, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnia ⟨c⟩ litora ac portus custodia clausos teneri ⟨c⟩: 3, 23, 1; (ille idoneum locum in agris nactus *** ⟨plenis frumentorum *add. Kergel; Db.*⟩, quae ⟨quo *Dt.;* qua *Dt.-Dob.*⟩ prope iam matura erant ⟨frumenta *add. Bentl.; Dt.*⟩, ibi aduentum exspectare Pompei . . . constituit: 3, 81, 3;) — contendit, ut eam partem insulae caperet, qua optimum esse egressum superiore aestate cognouerat: V 8, 3; — una (pars) erat proxima portui ⟨c⟩ naualibusque, altera ad portam ⟨*Dederich; Dt.;* partem *x; Np., Db.*⟩, qua ⟨quae *afh*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania: 2, 1, 2; — reliquum spatium, quod est non amplius pedum **M* sescentorum, qua flumen intermittit, mons continet magna altitudine: I 38, 5; — alii uadis Rhodani, qua minima altitudo fluminis erat, non numquam interdiu, saepius noctu si perrumpere possent conati: I 8, 4.

b) pron.: paratos esse sese, posse et audere ea transire flumen, qua traductus esset equitatus: 1, 64, 3; — (hac (hinc), qua: VII 44, 3 *u.* **B.** esset aditus.)

B. nihil antecedit, quo referatur aduerb.: omnibus eius iugi collibus occupatis, qua dispici ⟨*Paul;* despici *X; edd.*⟩ poterat, horribilem speciem praebebat ⟨qua . . . praeb. *del. Vielh.*⟩: VII 36, 2; — qua fauces erant angustissimae portus, moles atque aggerem ab utraque parte litoris iaciebat: 1, 25, 5; constabat inter omnes, . . . dorsum esse eius iugi prope aequum, sed ⟨hunc *add.* α; *edd.;* hac *Dauis.;* hinc *Oud.;* hunc locum *Paul; Dt.*[2]⟩ siluestre ⟨c⟩ et angustum, qua esset aditus ad alteram partem oppidi ⟨c⟩: VII 44, 3; sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨c⟩ posse: 2, 16, 2; — et, qua proximum iter in ulteriorem Galliam per Alpes erat, cum his ⟨c⟩ quinque legionibus ire contendit: I 10, 3; — (a lacu Lemanno, qui ⟨qua *Hotom.;* qua is *coni. Db.*⟩ in flumen Rhodanum influit, ad montem Iuram, qui fines Sequanorum ab Heluetiis diuidit, . . . murum . . . perducit: I 8, 1;) — his datis ⟨c⟩ mandatis ⟨c⟩ qua ⟨β; quam *BM*[1]; quiam *A;* quia *Q;* qua nostrum *Fr., Hold.*⟩ erat nostrum opus ⟨*sic* β; *Schn.;* qua opus erat (α); *plur. edd.*⟩ intermissum ⟨imperfectum *Nitsche*⟩, secunda uigilia silentio equitatum dimittit ⟨c⟩: VII 71, 5; — inter duos uallos, qua perfectum opus non erat, *Pompeiani nauibus expositi ⟨c⟩ . . . impetum fecerunt: 3, 63, 8; — tertia uigilia, qua minime

arduus ad nostras munitiones ascensus uidebatur, omnibus copiis repente ⟨c⟩ ex oppido eruptionem fecerunt: II 33, 2; (quaeque hostium pars ⟨*sic* β; quaque pars host. *Np.;* quaeque parti host. α; quaque parte host. *pr. edd.; Db.*⟩ confertissima est ⟨manus est *Db.*⟩ uisa, inrumpit ⟨eam (ea?) inrumpit β⟩: V 44, 4; quae ⟨qua *N; Oud.*⟩ minime uisa pars firma est ⟨min. p. f. esset β⟩, huc concurritur: VII 84, 2.)

2. c. coniunct. (ui consecut.): unum (iter erat) per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur: I 6, 1; ¶ ut nullus ⟨c⟩ perfidiae . . . locus esset nec quicquam omnino relinqueretur, qua aut telis ⟨c⟩ militibus aut igni operibus noceri posset: 2, 16, 1.

[Falso: easque (storias) ex tribus partibus, quae ad ⟨qua *af*⟩ hostes uergebant ⟨urgebant *f;* perurguebant *a*⟩, . . . religauerunt: 2, 9, 4; *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1 *u.* **quo 1. B.**]

quo (aduerb. relat.). 1. = οἷ; A. propr.; a) = quem ad (*uel* in) locum: quod non longius hostes aberant, quam quo telum adigi ⟨*Madu.;* adici α; *edd.;* abici β⟩ posset, proelii committendi signum dedit: II 21, 3; ¶ omnibus uicis aedificiisque, quo ⟨β; *Flod.;* quos α; *edd.*⟩ adire potuerant ⟨poterant β; *Flod.*⟩, incensis ad castra Caesaris . . . contenderunt: II 7, 3; uicos atque aedificia incendi oportere hoc spatio [a boia] quoque uersus ⟨quoquouersus β; *Schn., Fr., Db.*⟩, quo pabulandi causa adire posse uideantur: VII 14, 5; harum omnium rerum facultates . . . pons Ilerdae praebebat et loca trans flumen integra, quo omnino Caesar adire non poterat: 1, 49, 2; Pergamique in occultis ⟨locis *add. Paul*⟩ ac reconditis templi, quo praeter sacerdotes adire fas non ⟨nulli *Paul*⟩ est, quae Graeci ἄδυτα appellant, tympana sonuerunt: 3, 105, 4; ¶ huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium, quo fere omnes ex Gallia naues adpelluntur, ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat ⟨c⟩: V 13, 1; eum locum petit, quo ⟨qua *AQ*⟩ naues adpelli iusserat: VII 60, 4; ¶ cognoscit non longe . . . oppidum Cassiuellauni abesse siluis paludibusque munitum, quo satis magnus hominum pecorisque numerus conuenerit: V 21, 2; oppidum autem Britanni uocant, cum siluas impeditas uallo atque fossa munierunt, quo incursionis ⟨c⟩ hostium uitandae ⟨c⟩ causa conuenire consuerunt: V 21, 3; ¶ ac iam conuersis in eam partem nauibus, quo ⟨in quam β⟩ uentus ferebat, tanta subito . . . tranquillitas exstitit, ut: III 15, 3; ¶ Rhenum transierunt non longe a mari, quo ⟨cui β⟩ Rhenus influit: IV 1, 1; ¶ effecerant, ut instar muri hae saepes munimentum ⟨*aefl;* munimentis α; *Fr.;* munimenta *Q²l²; Np., Db., Dt.²;* munimenta iis *Rösch; Hold.*⟩ praeberent, quo ⟨quod *a*⟩ non modo non ⟨*CC*⟩ intrari, sed ne perspici quidem posset ⟨*B²*β; possit α⟩: II 17, 4; quini erant ⟨c⟩ ordines coniuncti inter se atque implicati ⟨c⟩; quo qui intrauerant se ipsi acutissimis uallis induebant: VII 73, 4; ¶ nacti portum . . . eo naues introduxerunt . . . leuiusque tempestatis quam classis periculum aestimauerunt. quo simul atque intro est itum, incredibili felicitate Auster . . . in Africum se uertit: 3, 26, (4.) 5; ¶ maxime ad superiores munitiones laboratur, quo Vercassiuellaunum missum ⟨*om. M*⟩ demonstrauimus: VII 85, 4; repulsis hostibus eo, quo ⟨quod *A*⟩ Labienum miserat, contendit: VII 87, 3; ¶ perspicere: II 17, 4 *u.* intrare; ¶ et quotiens ⟨quo *Paul*⟩ quaeque cohors procurrerat ⟨procurreret β⟩, ab ea parte magnus numerus hostium cadebat: V 34, 2; ¶ ad flumen † Scaldem . . . extremasque Arduennae partes ire constituit, quo cum paucis equitibus profectum Ambiorigem audiebat: VI 33, 3; equitum uero operam . . . illic ⟨β; illis α⟩ fuisse utilem, quo sint profecti: VII 20, 4; ¶ si sine maximo detrimento legiones ⟨*CC*⟩ Caesaris sese recepissent inde, quo temere essent progressae: 3, 45, 6; ¶ quibus amissis reliqui neque quo se reciperent neque quem ad modum oppida defenderent habebant: III 16, 3; cum propter siccitates ⟨c⟩ paludum quo se reciperent non haberent: IV 38, 2; ¶ omnes Vticam relinquunt ⟨c⟩ et quo imperatum est transeunt: 2, 25, 7; ¶ cognouit . . . ipsum . . . insidiarum ⟨c⟩ causa eo ⟨*om.* β⟩ profectum, quo nostros postero die pabulatum uenturos arbitraretur: VII 18, 1; Caesar . . . ab urbe proficiscitur atque in ulteriorem Galliam peruenit. quo cum uenisset, cognoscit: 1, (33, 4;) 34, 1; eodem die Oricum ⟨c⟩ proficiscitur. quo cum uenisset, L. Torquatus . . . aperuit: 3, 11, 3 (4); Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum atque una uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.;* una uis utrumque admodum *x;* eundem *(Np.)* uisurum, quem ad locum *Hell.; u. CC*⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent; certumque ei rei tempus constituitur. quo cum esset postero die uentum, magna utrimque multitudo conuenit: 3, 19, (3.) 4.

mulieres quique . . . ad pugnam inutiles ⟨c⟩

uiderentur (Neruios) in eum locum coniecisse, quo propter paludes exercitui aditus non esset: II 16, 5.

b) = ad quos: sed qui sunt ex iis ⟨*c*⟩ nati eorum habentur liberi, quo primum uirgo quaeque deducta est ⟨quibus primo uirgines quaeque ductae sunt β⟩: V 14, 5.

B. trsl.: armatum concilium indicit ⟨*c*⟩. hoc more Gallorum est initium belli, quo ⟨quod β⟩ lege communi omnes puberes ⟨et *add.* α⟩ armati conuenire consuerunt ⟨coguntur β⟩: V 56, (1.) 2; ¶ decurritur ad illud extremum atque ultimum senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis † latorum audacia numquam ante descensum ⟨*Kohl;* discessum *x*⟩ est: 1, 5, 3; ut . . . repentinas eorum eruptiones demoretur; quo necessario descensuros existimabat: 1, 81, 5; ¶ existimaui . . . petendum, ne quo progredereris proclinata ⟨*c*⟩ iam re, quo ⟨qua *M corr.*⟩ integra etiam progrediendum tibi non existimasses: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ uenire (ad conloquium?): 3, 19, 4 *u.* **A. a)** uenire.

2. = ὅσῳ (abl. mensurae): ut quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨*c*⟩ tenerentur: IV 17, 7; ¶ **(**Caesar iis ciuitatibus, quae ad eius amicitiam accesserant, quod ⟨*Steph.;* quo *x*⟩ minor erat frumenti copia, pecus imperabat: 1, 52, 4; cogebantur Corcyra atque Acarnania . . . pabulum supportare, quodque ⟨*1 det.;* quoque *x; Dt.*⟩ erat eius rei minor copia, hordeo adaugere: 3, 58, 4;**)** — respondit: eo sibi minus dubitationis dari, quod eas res, quas legati Heluetii commemorassent, memoria teneret, atque eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidissent: I 14, 1; **(**omnes ⟨*o*⟩ alarios in conspectu hostium pro castris minoribus constituit, quod ⟨*P. Manut.;* quo *X; Schn., Frig., Hold.*⟩ minus multitudine militum legionariorum pro hostium numero ualebat: I 51, 1; *nostri,* cum ⟨quo *Oaf;* qui *Nhl;* quom *Elberl.; Np.*⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, . . . tum etiam tarditate et grauitate nauium impediebantur: 1, 58, 3.**)**

3. = ἵνα τοσούτῳ, ut eo (semper c. coniunctiuo et comparat.); A. c. comparatiuo adiectiuorum: hanc (uallem) uterque si aduersariorum copiae transire conarentur exspectabat, quo aequiore loco proelium committeret: 2, 34, 1; ¶ cum ad oppidum Senonum Vellaunodunum uenisset, ne quem post se hostem relinqueret, quo ⟨quod *MQ*⟩ expeditiore re frumentaria uteretur, oppugnare instituit: VII 11, 1; illi et inopia pabuli adducti et quo essent ad *iter expeditiores, omnia sarcinaria iumenta interfici iubent: 1, 81, 6; ¶ rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo *in* proelium ⟨*c*⟩ prodeatis: 3, 86, 2; ¶ proinde **in* agmine impeditos adoriantur ⟨*c*⟩. . . . nam de equitibus hostium, quin nemo eorum progredi modo ⟨*c*⟩ extra agmen audeat, ne ipsos quidem debere ⟨*sic* β; *Schn.;* et ipsos quidem non debere α; *plur. edd.*⟩ dubitare. id quo ⟨β; id quod α; et quo *Np.*⟩ maiore faciant animo, copias se omnes pro castris habiturum: VII 66, 6; at ⟨*c*⟩ etiam ut media nocte proficiscamur addunt, quo ⟨quia *l*[1]*;* qua *hl*[2]⟩ maiorem, credo, licentiam habeant qui peccare conentur: 2, 31, 7; mancipia atque impedimenta in Italia relinquerent, ipsi expediti naues conscenderent, quo maior numerus militum posset imponi: 3, 6, 1; Labienus . . . captiuos . . . omnes productos ⟨*c*⟩ ostentationis, ut uidebatur, causa, quo maior perfugae fides haberetur, . . . interfecit: 3, 71, 4; ¶ quo minor: VII 73, 2; 3, 43, 2; 3, 98, 2 *u.* **paruus** *p. 1010* **B) c)**; ¶ ignesque fieri prohibuit, quo occultior esset eius aduentus: 3, 30, 5; ¶ eo die tabernacula statui passus non est, quo paratiores essent ad insequendum omnes, siue noctu siue interdiu erumperent: 1, 81, 2.

B. c. comp. aduerbiorum: in quarta quaque earum (ratium) turres . . . excitabat, quo commodius ab impetu nauium incendiisque defenderet: 1, 25, 10; ¶ in quos eo grauius Caesar uindicandum statuit, quo diligentius in reliquum tempus a barbaris ius legatorum conseruaretur: III 16, 4; ¶ et quo iter expeditius faceret, M. Fauonium . . . cum cohortibus VIII praesidio impedimentis legionum ⟨*c*⟩ reliquit: 3, 36, 3; ¶ quo facilius *u.* **facile** *p. 1249 sq.* **γγ)** *(14 loc.);* ¶ consuesse enim deos immortales, quo grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos . . . ulcisci uelint, his secundiores interdum res . . . concedere: I 14, 5; ¶ munitionem ad flumen perduxerat circiter *passuum CCCC, quo liberius a ⟨ac sine *Ohl; Menge*⟩ periculo ⟨a peric. *del. Paul*⟩ milites aquarentur: 3, 66, 6; ¶ quo minus *u.* **quominus.**

4. = ἵνα (τούτῳ): horum aduentu tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent. tum ⟨*om.* β⟩ calones perterritos hostes conspicati etiam inermes armatis occurrerunt ⟨occurrerent β; *Schn., Np.*⟩, equites uero . . . omnibus in locis † pugnant ⟨pugnae β; *Schn.*⟩, quo ⟨*om.* β; *Schn.;*

pugnant quo *del. Np.*⟩ se legionariis militibus praeferrent: II 27, 2.

5. = **ideo quod:** mercatoribus est aditus magis eo, ut quae bello ceperint quibus uendant habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1.

[**Falso:** cum ⟨β; quom *Np.;* quo (quod *Q*) α⟩ in dextro cornu legio duodecima et non magno ab ea interuallo septima constitisset: II 23, 4; perterritis hostibus, quod equitatu, qua maxime parte exercitus confidebant ⟨*Lips.;* quo maxuma p. exerc. confidebat α; quo maxime confidebant β⟩, erant pulsi: VII 68, 3.]

qui, quae, quod (pron. interrogat.); *cf.* **quis.**

Forma: quis *4 locis reperitur ui substantiui, nusquam additum est subst.;* qui *semel exstat ui adiectiui* (qui numerus I 29, 1), *nusquam substantiui munere fungitur.*

Conlocatio: ad quam diem: 2, 19, 1; ante quem ⟨quam *Paul*⟩ diem: 1, 11, 2; *reliquis 22 loc. praepositio secundum tenet locum:* quem ad modum, quam ante diem, qua de causa, quo ex loco, quam in partem, quam ob rem, *sim.*

A. ui adiectiui; a) in interrogat. recta (uel exclamatione): integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur cuius animi aut cuius impudentiae est! 3, 20, 3; ¶ qua enim, inquit, fiducia et opere et natura loci munitissima castra expugnari posse confidimus? 2, 31, 2; ¶ cuius impudentiae: 3, 20, 3 *u.* animus; ¶ quid dubitas, inquit, Vorene? aut quem locum tuae probandae ⟨*dik;* pro laude *X; Fr.*⟩ uirtutis exspectas ⟨β; spectas *X; Db., Fr.*⟩? V 44, 3.

Cottae quidem atque eorum, qui dissentirent, consilium quem habere ⟨*Rob. Steph.;* haberet *X; Schn.*⟩ exitum? V 29, 7; ¶ quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim ⟨*o*⟩ homines tantulae staturae . . . tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨*c*⟩ sese conlocare *posse confiderent? II 30, 4.

b) in interrogat. obl.: postea quam in uulgus militum elatum est, qua adrogantia in conloquio Ariouistus usus omni Gallia Romanis interdixisset: I 46, 4; ¶ sua in Haeduos merita exposuit, quos et quam humiles accepisset, ⟨et *add.* α⟩ compulsos in oppida, multatos agris, . . . obsidibus summa cum contumelia extortis, et quam in fortunam quamque in amplitudinem † deduxisset ⟨et in eam fort. amplitudinemque duxisse β⟩: VII 54, 3. 4; ¶ quibus angustiis ipse Caesar a Venetis prematur ⟨-mebatur *ael*⟩ docet: III 18, 3; ¶ eius rei quae causa esset miratus ex ipsis quaesiit: I 32, 2; quod qua de causa discederent nondum perspexerat: II 11, 2; etsi intellegebat, qua de causa ea dicerentur quaeque ⟨quaecumque *BM*⟩ eum res ab instituto consilio deterreret, tamen: V 4, 1; ¶ cum ab his quaereret, quae ciuitates quantaeque in armis essent et quid in bello possent, sic reperiebat: II 4, 1; ¶ eos incusauit, primum quod aut quam in partem aut quo consilio ducerentur sibi quaerendum aut cogitandum putarent: I 40, 1; ¶ (docebat,) quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent: I 43, 7; ¶ imperat certum numerum militum ciuitatibus, quem et quam ante diem in castra adduci uelit: VII 31, 4; erat iniqua condicio . . . polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem ⟨quam *Paul*⟩ diem iturus *esset definire: 1, 11, 2; edictumque praemittit, ad quam diem magistratus principesque omnium ciuitatum sibi esse praesto Cordubae uellet: 2, 19, 1; ¶ tanta erat . . . exspectatio, ut alius in aliam partem . . . animo traheretur, quid ipsis Corfiniensibus, quid Domitio, quid Lentulo, quid reliquis accideret, qui quosque euentus exciperent: 1, 21, 6; ¶ denique recordari (eos) debere, qua felicitate ⟨facilitate *O, h pro uariet., l*⟩ inter medias hostium classes . . . omnes incolumes essent transportati ⟨*c*⟩: 3, 73, 3; ¶ quam in fortunam: VII 54, 4 *u.* amplitudo; ¶ neque quanta esset insulae magnitudo neque quae aut quantae nationes incolerent neque quem usum belli haberent aut quibus institutis uterentur neque qui essent ad maiorum nauium ⟨*c*⟩ multitudinem ⟨*c*⟩ idonei portus reperire ⟨-iri *ABQa*⟩ poterat: IV 20, 4; ¶ explorat, quo commodissime ⟨commodissimo β⟩ itinere uallem ⟨*c*⟩ transire possit ⟨posset β⟩: V 49, 8; ¶ cum ex equitum et calonum fuga quo in loco res esset quantoque in periculo . . . imperator uersaretur cognouissent: II 26, 5; cognouit, quo in loco hostium copiae consedissent: V 9, 1; neque quisquam est . . ., qui . . . quo ex loco oriatur (silua) acceperit: VI 25, 4; quibus in locis sit Caesar ex captiuis quaerunt: VI 35, 7; Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum atque una uisurum, quem ad modum ⟨*sic Elberl.;* una uis utrumque admodum *z;* eundem uisurum, quem ad locum *Hell.*⟩ tuto legati uenire . . . possent: 3, 19, 3; nostrae naues duae . . . cum ignorarent, quem locum reliquae cepissent, . . . in ancoris constiterunt: 3, 28, 1 ¶ testibus se militibus uti posse,

quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in conloquiis, quae per A. Clodium ⟨*c*⟩ cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum cum Libone de mittendis legatis contendisset: 3, 90, 2; quem ad modum *u.* **ad** *p. 143* **d)** *(7 loc.)*; ¶ quae . . . nationes: IV 20, 4 *u.* instituta; ¶ ratio confecta erat, qui numerus domo exisset: I 29, 1; VII 31, 4 *u.* dies; ¶ neque se ignorare, quod esset officium legati ⟨-to *h pr.*⟩, qui fiduciariam operam obtineret ⟨quod . . . obtineret *del. Hug; u. CC*⟩, quae ⟨neque quae *Heinichen et Hultsch*⟩ uires suae, quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae: 2, 17, 2; ¶ quid ⟨qui β⟩ quoque ⟨*Q; Ald.*; quoquo *ABMa*; quo *h*⟩ pacto agi placeat occulte inter se constituunt: VII 83, 5; ¶ uideant, quas in partes hostes iter faciant: I 15, 1; quam in partem: I 40, 1 *u.* consilium; neque quo signa ferantur neque quam in partem quisque conueniat ⟨contendat?⟩ prouident: VI 37, 6; **(**quid quaque in ⟨*sic* β; qua ex α; quaque ex *plur. edd.*⟩ parte geratur cognoscit: VII 85, 1;**)** ¶ qui . . . portus: IV 20, 4 *u.* instituta; ¶ neque satis . . . tribunis . . . constabat, quid agerent aut quam rationem pugnae insisterent: III 14, 3; magna difficultate adficiebatur, qua ratione ad exercitum peruenire posset: VII 6, 2; reliqua qua ratione agi placeat constituunt: VII 37, 7; *neque quibus rationibus superare possent, sed quem ad modum uti uictoria deberent cogitabant: 3, 83, 5; ¶ uti . . . mercatores . . . uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint ⟨cognorint *h*⟩ pronuntiare cogat ⟨*c*⟩: IV 5, 2; nuntios . . . mittit, quibus regionibus exercitum exposuisset et quid ⟨qui *af*⟩ militum transuexisset: 3, 29, 4; ¶ cum ex captiuis quaereret Caesar, quam ob rem Ariouistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam: I 50, 4; ex loco superiore quae res in nostris castris ⟨*c*⟩ gererentur conspicatus . . . misit: II 26, 4; IV 5, 2 *u.* regio; V 4, 1 *u.* causa; ut quo primum occurreretur ⟨*c*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4; factus Vibullius certior, quae res in Piceno gererentur: 1, 15, 4; prius quam audiret ⟨*c*⟩ aut cuius ⟨cui *h*⟩ rei causa missi essent cognosceret: 3, 109, 5; ¶ quae senatus consulta: I 43, 7 *u.* consulta; ¶ commemorat, quo sit eorum usus studio ad Corfinium Caesar, ut magnam partem Italiae beneficio atque auctoritate eorum suam fecerit: 2, 32, 1; ¶ armorum quantum quaeque ciuitas domi quodque ante tempus efficiat constituit: VII 4, 8; ¶ quae uires, quae uoluntas: 2, 17, 2 *u.* officium; ¶ quem usum: IV 20, 4 *u.* instituta.

B. ui subst.: quos . . . accepisset: VII 54, 3 *u.* **A. b)** amplitudo.

qui, qua(e), quod (pronom. indefinit.).

Forma: qui *c. subst.*: si qui locus 1, 84, 5; si qui aut priuatus aut populus: VI 13, 6; — qui *sine subst.*: ne qui eorum uiolaretur 3, 98, 2; si qui ⟨quis *bf*⟩ . . . deciderat I 48, 6; si qui ⟨quis *A²h*⟩ . . . excellit VI 13, 9; si qui ⟨sibi *af*⟩ . . . uoluerit ⟨-runt *z*⟩ 2, 24, 4; ¶ quis *ui subst.*: si quis . . . prehenderetur 3, 110, 4; ne quis . . . discederet V 34, 1; ne quis . . . egeret VI 11, 4; ne quis enuntiaret I 30, 5; neu quis . . . cogatur 1, 86, 4; neu quis quem ⟨quisquam alium β⟩ prius uulneret V 58, 4; si quis ⟨*om.* β⟩ . . . acceperit ⟨-rint β⟩ VI 20, 1; si quis appellauisset 3, 20, 1; ubi quis . . . dixit VI 23, 7; — quis *ui adiectiui*: ne quis . . . impetus III 29, 1; ne quis . . . motus VI 5, 2 *et* 9, 5; seu quis Gallus seu ⟨quis *add. ael* (β?)⟩ Romanus: V 51, 3; ¶ *nom. sg. fem.* quae *inuenitur* VII 3, 2 *in edd. Schn., Fr., Db., Hold., Dt.²*: ubi quae maior . . . res, *quo loco in ahl exstat* ubique maior . . . res, *in af* ubi maior . . . res, *in DE* ubicumque maior . . . res, *quod receperunt Np. et Dt.¹*; 1, 2, 3 *in edd. inuenitur* ne qua . . . causa, *in z* neque . . . causa; VI 22, 3 *in edd. et AQBh* ne qua . . . cupiditas, *in Ma* neque . . . cupiditas; *reliquis 12 locis et in codd. et in edd. est* ne qua, si qua; ¶ *neutr. plur. (nom.) uno loco exstat:* si qua bella II 14, 6; (¶ quoi: VII 55, 7.)

Conlocatio: si qua ex parte: VII 28, 1; si qua in parte: VII 67, 4; *aliis locis praepositio non est addita.*

A. additur subst.; a) ne qui: ne quam a ⟨*c*⟩ finitimis Bellouacis calamitatem accipiant: VII 90, 5; ¶ Pompeius in suas prouincias proficisceretur, ne qua ⟨neque *Oz*⟩ esset armorum causa: 1, 2, 3; ¶ quem . . . ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20, 12; ¶ ne qua aut largitionibus aut animi confirmatione aut falsis nuntiis commutatio fieret uoluntatis: 1, 21, 1; ¶ ne qua ⟨neque *Ma; Aim.*⟩ oriatur pecuniae cupiditas: VI 22, 3; ¶ ne quem diem pugnae praetermitteret: IV 13, 4; ¶ ne qua subito eruptio fieret: VII 69, 7; ¶ militesque armari iubet, ne quam ⟨neque *O*⟩ rei gerendae facultatem dimittat ⟨-tant *O*⟩: 1, 28, 2; ¶ Germani: I 43, 9 *u.* **B. a)**; ¶ altero die, cum ad oppidum Senonum Vellaunodunum uenisset, ne quem ⟨neque *hl*⟩ post se hostem relinqueret, . . . oppugnare insti-

tuit: VII 11, 1; ¶ (se) imperaturum, ne quam dediticiis populi Romani iniuriam inferrent: II 32, 2; ne quam noctu oppidani a ⟨c⟩ militibus iniuriam acciperent: II 33, 1; ¶ legionesque pro castris constituit, ne qua subito inruptio ab hostium peditatu fiat ⟨ne . . . fiat *del. Paul*⟩: VII 70, 2; ¶ ne qua legio alteri ⟨c⟩ legioni subsidio uenire posset: V 27, 5; ¶ ut nostri perpetuas munitiones † uidebant perductas ex castellis in proxima castella, ne quo ⟨neque *x; quod ne quo Em. Hoffm.*⟩ loco errumperent Pompeiani ac nostros post tergum adorirentur ⟨timebant *add. x; Em. Hoffm.; del. Faernus*⟩, ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant, ne quem ⟨neque *Nx*⟩ locum nostri intrare atque ipsos a tergo circumuenire possent: 3, 44, 4; ¶ ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam traduceret: I 35, 3; ¶ ne quam occasionem rei bene gerendae dimitteret cogitabat: V 57, 1; ¶ postulauit, ne quem peditem ad conloquium Caesar adduceret: I 42, 4; ¶ ne quod in se scelus concepisse neu suos prodidisse uideantur: 1, 74, 3; ¶ ueritus, ne qua in castris ex ⟨c⟩ eorum concursu ⟨o⟩ et misericordia uulgi seditio oreretur: VII 28, 6; ¶ ne qua eius aduentus procul significatio fiat: VI 29, 5; ¶ ne qua spes in fuga relinqueretur: I 51, 2; ¶ (ipse . . . in nauibus excubans neque ullum laborem aut munus despiciens neque ⟨ne quod *Oud.; Np., Db.*⟩ subsidium exspectans, si in Caesaris complexum ⟨expectanti Caesari in conspectum *Np., Db.*⟩ uenire posset * * *: 3, 8, 4;) ¶ imperauit, ne quod omnino telum in hostes reicerent: I 46, 2; ¶ cum . . . hortaretur, ne quod omnino tempus ab opere intermitteretur: VII 24, 2; ¶ oppidum, quod a ⟨c⟩ se teneri non posse iudicabant, ne cui ⟨*A*β; quo *BMQ;* qua *Oehl;* quoi *Oud.; Np., Hold.*⟩ esset usui Romanis, incenderunt: VII 55, 7.

b) si qui: circumfunduntur ex reliquis hostes ⟨o⟩ partibus, si quem aditum reperire possint ⟨c⟩: VI 37, 4; ¶ exspectabat . . . responsa, si qua hominum aequitate res ad otium deduci posset: 1, 5, 5; ¶ quorum auxiliis atque opibus, si qua bella inciderint, sustentare consuerint: II 14, 6; ¶ neque, si ⟨*om. M*⟩ quo adflictae casu conciderunt, erigere sese ⟨c⟩ . . . possunt: VI 27, 2; ¶ Caesar . . . si qui ad eos Eburones ex fuga conuenissent, ad se ut reducerentur imperauit: VI 32, 2; ¶ eques: I 48, 6 *u.* **B. b)** decidere; ¶ et si quod est admissum facinus ⟨fac. adm. β⟩, si caedes facta, si de hereditate, de finibus controuersia est, idem decernunt ⟨c⟩: VI 13, 5; ¶ proinde, si qua fuisset facultas, ad se cum omnibus copiis ueniret: 1, 19, 4; ¶ orare (se) atque obsecrare, si qui ⟨quis *O²l³*⟩ locus misericordiae relinquatur, ne . . . progredi necesse habeat ⟨c⟩: 1, 84, 5; ¶ ut, si qua esset imposita dimicandi necessitas, subitum casum expedito exercitu subiret: 3, 77, 1; ¶ ut, si qua ex parte obuiam [contra] ueniretur, acie instructa depugnarent: VII 28, 1; si qua in parte nostri laborare aut grauius premi uidebantur, eo signa inferri ⟨o⟩ Caesar . . . iubebat: VII 67, 4; ¶ si qui ⟨quis *C; Aim.;* quia *A¹;* quid *Q¹*⟩ aut priuatus ⟨priuati β⟩ aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt: VI 13, 6; ¶ Ariouistum . . . obsides . . . poscere et in eos omnia exempla cruciatusque edere, si qua res non ad nutum aut ad uoluntatem eius facta sit: I 31, 12; ¶ huc se referebant; hinc ⟨*om. Paul*⟩, si qua maior oppresserat uis, ⟨hinc *add. Paul*⟩ propugnabant: 2, 8, 2.

c) ubi qui: nam ubi quae ⟨*edd.;* ubique *ahl;* ubicumque *DE; Np., Dt.¹;* ubi *af*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2.

B. non additur subst.; a) ne qui: militibusque suis commendauit, ne qui ⟨quis *O²b*⟩ eorum uiolaretur ⟨-rentur *Nd*⟩ neu quid sui desiderarent: 3, 98, 2; ¶¶ si nullam partem Germanorum domum remittere posset, at ne quos amplius Rhenum transire pateretur: I 43, 9.

b) si qui (sing.): ad eos (pedites) se equites recipiebant; hi, si quid erat durius, concurrebant; si qui ⟨quis *bf*⟩ grauiore uulnere accepto equo deciderat ⟨deciderant *f*⟩, circumsistebant: I 48, 6; ¶ hoc mortuo aut ⟨c⟩ si qui ⟨quis *NA³h; Aim.*⟩ ex reliquis (druidibus) excellit dignitate, succedit, aut si sunt plures pares ⟨o⟩, . . . contendunt: VI 13, 9; ¶ late is locus restagnat; quem si qui ⟨si quis *recc.;* sibi *af*⟩ uitare uoluerit ⟨uoluerunt *NO¹x;* uoluerint *Paul*⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨-niunt *Nhl; Paul*⟩: 2, 24, 4.

si qui *(plur.)*, si quos *u.* **quis A. a)** β).

qui (aduerb.): sacramento quidem uos tenere qui potuit, cum . . . ipse in alienam uenisset potestatem? 2, 32, 9.

quia: (erat a septentrionibus collis, quem ⟨quia *add. edd. uett.*⟩ propter magnitudinem circuitus opere circumplecti non potuerant ⟨poterant β⟩ nostri, necessarioque ⟨β; que *om.*

α; *edd.*⟩ . . . loco . . . decliui castra fecerant ⟨*c*⟩: VII 83, 2;) Pompeius, quia ⟨expedito itinere *add. x; edd.;* Pompeius expedito itinere, quia *Ciacc.;* Pompeius, quod [expedito itinere] *Paul*⟩ flumen ei transeundum non erat, magnis itineribus ad Antonium contendit: 3, 30, 4; (ille idoneum locum in agris nactus ⟨plenis frumentorum *add. Kergel; Db.;* copia frumentorum *addendum cens. Np.*⟩, quae ⟨quia *Bentl.; Em. Hoffm.;* quo *Dt.*⟩ prope iam matura erant ⟨frumenta erant *Em. Hoffm.;* erant frumenta *Bentl.; Dt.*⟩, ibi . . . constituit: 3, 81, 3.)

[Falso VII 59, 2 quia *in BM* (qui *AQ*β; qui iam *Heins., Fr., Dt.*); VII 64, 3 quia *in AQ* (qua *in rell.*).]

quicumque. *Cf. Hartz, Pr. Züllichau 1864 p. 7.*

A. additur uerbum; a) ui adiectiui; α) sequitur subst.: magno se illum praemio remuneraturum et quaecumque bella geri uellet sine ullo eius labore et periculo confecturum: I 44, 13; ¶ sic paratus . . ., ut, quicumque accidisset casus, hunc quieto et aequo animo ferret: 1, 75, 1; ¶ quascumque postea controuersias inter se milites habuerunt, sua sponte ad Caesarem . . . adierunt: 1, 87, 2; ¶ quod fere fit, quibus quisque ⟨quibuscumque *Paul*⟩ in locis miles inueterauerit, ut multum earum regionum consuetudine moueatur: 1, 44, 3; † quae cum ⟨quaecumque *Madu.*⟩ erant loca Caesari capienda, etsi prohibere Pompeius totis copiis et dimicare non constituerat, tamen suis locis sagittarios funditoresque ⟨*c*⟩ mittebat: 3, 44, 6; ¶ (quaeque ibi ⟨*Oehler;* quae qui ubique *a;* quae q̃cumque *b;* quaeque ubique *fhl;* quaeque O^1; quaeque ibi cumque *Np.; Db., Dt.;* quaeque illic *Paul*⟩ naues imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt: 3, 112, 3;) ¶ nostri primo . . . fortiter repugnare ⟨*c*⟩ neque ullum frustra telum . . . mittere, et quaecumque ⟨*sic* β; ut quaeque α; *edd.*⟩ pars castrorum nudata defensoribus premi uidebatur, eo occurrere et auxilium ferre: III 4, 2; licere illis incolumibus ⟨*o*⟩ . . . discedere et quascumque in ⟨β; *om.* α⟩ partes uelint sine metu proficisci: V 41, 6; hi quamcumque in partem impetum fecerant, hostes loco cedere cogebant: 2, 41, 4; Caesar . . . persequendum sibi Pompeium existimauit, quascumque in partes ⟨quacumque (quācunque *a*) in parte *af*⟩ se ⟨*c*⟩ ex fuga recepisset: 3, 102, 1; ¶ Caesar . . . coercendum atque deterrendum quibuscumque rebus posset Dumnorigem statuebat: V 7, 1; timorisque opinionem quibuscumque poterat rebus augebat: V 57, 4; ¶ alius alia ex naui quibuscumque signis occurrerat se adgregabat: IV 26, 1.

β) antecedit subst.: Labienus procedit iuratque se eum non deserturum eundemque casum subiturum, quemcumque ei ⟨et *hl*⟩ fortuna tribuisset: 3, 13, 3; ¶ ut . . . alias sedes . . . petant fortunamque, quaecumque accidat, experiantur: I 31, 14; ¶ qui hanc rem distrahat reliquasque res, quascumque agere instituerit, impediat: 1, 33, 3.

b) ui subst.; α) masc.; αα) sing.: uti quicumque Galliam prouinciam obtineret . . . amicos populi Romani defenderet: I 35, 4.

ββ) plur.: nam quicumque alterum obsidere conati sunt perculsos atque infirmos hostes . . . continuerunt: 3, 47, 2; — quod Germanorum consuetudo [haec] sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant resistere neque deprecari: IV 7, 3; ¶ hac ⟨*c*⟩ coacta manu quoscumque adit ex ciuitate ad suam sententiam perducit: VII 4, 3; ¶ scire enim quibuscumque exercitus dicto audiens non fuerit aut . . . fortunam defuisse aut: I 40, 12.

β) neutr.; αα) sing.: itaque quodcumque addebatur subsidio ⟨subsidii *Paul*⟩, id corruptum timore fugientium terrorem et periculum augebat: 3, 64, 2; — imperaret quod uellet, quodcumque imperauisset se aequo animo esse facturos: 3, 6, 2.

ββ) plur.: quaecumque ad proximi diei oppugnationem opus sunt noctu comparantur: V 40, 5; — miles . . . operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat: 2, 15, 3; ¶ illis reseruari ⟨seruari β⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34, 1.

B. non additur uerbum: qui quacumque ⟨β; quaque α; *Aim.; pr. edd.; Sehn., Db., Hold., Dt.²;* quaqua *Fr.*⟩ de causa ad eos uenerunt ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent: VI 23, 9.

[**Falso:** idem hoc L. Lentulo . . . ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ⟨rhodi quicumque *x*⟩ . . . Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent: 3, 102, 7.]

quidam. A. additur substantiuis; a) singulis; α) non additur adiectiuum; αα) quidam antecedit: cum quibusdam adulescentibus conloquitur, quorum erat princeps Litauiccus: VII 37, 1; ¶ (erant) Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi: 2, 36, 1; ¶ haec et . . . ab ⟨*c*⟩ nobis ⟨*c*⟩ cognouerant ⟨*c*⟩ et quosdam ⟨quos clam *Fr.;* quos *Dt., Hold.*⟩ de exercitu nacti

⟨β; *Schn.;* habebant α; *edd. rell.;* quod quosdam de ex. habebant *aut* quosdam de ex. nacti *Madu.*⟩ captiuos ab his ⟨*c*⟩ docebantur: V 42, 2; ¶ post mutato consilio quibusdam ⟨quibus *a?*⟩ de causis Caesar ⟨*c*⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit: 3, 66, 4; is quoque mutato consilio quibusdam de causis, quas commemorari necesse non est, eo loco excesserat: 3, 66, 6; ¶ eadem ratione priuatim ac publice quibusdam ⟨*rec.;* quibus quaedam *Ox*⟩ ciuitatibus ⟨*del. Paul*⟩ habitis honoribus Tarracone discedit: 2, 21, 5; ¶ reliquas copias . . . misit † captis quibusdam cohortibus, uti ⟨*c*⟩: VII 35, 3; neque multo post Caesar . . . deductis quibusdam cohortibus ex praesidiis ⟨deductis quindecim cohortibus quibusdam ex praesid. *Paul*⟩ eodem uenit: 3, 65, 3; ¶ apud quos cum proficere nihil posset, quibusdam solutis ergastulis Cosam . . . oppugnare coepit: 3, 22, 2; ¶ quidam ante portam oppidi Gallus per ⟨qui per β; *Schn.*⟩ manus seui ac picis traditas glebas in ignem . . . proiciebat, . . . concidit: VII 25, 2; ¶ indutiarum quodam genere misericordia facto aduentus Caesaris exspectatur: 2, 13, 2; ¶ Hercyniam siluam, quam ⟨*c*⟩ Eratostheni ⟨*c*⟩ et quibusdam Graecis fama notam ⟨*c*⟩ esse uideo: VI 24, 2; ¶ paulum quidem intermissa flamma et quodam loco turri adacta . . . centuriones recesserunt: V 43, 6; ¶ haec (tragula) . . . tertio die a quodam milite conspicitur: V 48, 8; ¶ qua re animaduersa Pompeiani in quodam monte constiterunt. hunc montem . . .: 3, 97, 4; ¶ ab his liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus . . . nauiculam paruulam conscendit: 3, 104, 3; ¶ nisi eo ipso tempore quidam nuntii de Caesaris uictoria per dispositos equites essent adlati: 3, 101, 3; ¶ qui tamen fontes a quibusdam praesidiis aberant longius: 3, 49, 5; quibusdam ex praesidiis: 3, 65, 3 *u.* cohortes; ¶ Pompeius . . . pecunia societatis sublata et a ⟨*om. Oaf*⟩ quibusdam priuatis sumpta . . . Pelusium peruenit: 3, 103, 1; ¶ sese habere quasdam res, quas . . . ab eo petere uellent: I 30, 4; ¶ qui (locus) . . . aditum . . habet nauibus mediocrem atque eas a quibusdam protegit uentis: 3, 42, 1.

ββ) **quidam ponitur post subst.**: deinde adiutores quosdam consilii ⟨*Aicardus & Lips.;* conscii *af;* conscios *Ohl*⟩ sui ⟨suis *af*⟩ nactus ex regis amicis exercitum . . . Alexandriam euocauit: 3, 108, 2; ¶ non uirtute neque in acie uicisse Romanos, sed artificio quodam et scientia oppugnationis: VII 29, 2; ¶ animaduersum est ab ⟨*c*⟩ speculatoribus. Caesaris cohortes quasdam, quod instar legionis uideretur, esse post siluam et in uetera castra duci: 3, 66, 1; ¶ collem quendam nactus ibi constitit: 1, 70, 3; ¶ Scipio detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis imperatorem se appellauerat: 3, 31, 1; ¶ genere quodam: 1, 44, 2 *u.* β) genus; ¶ mittitur ad eos . . . C. Arpineius ⟨*c*⟩ . . . et Q. Iunius ex Hispania quidam, qui . . .: V 27, 1; ¶ Mosa profluit ex monte Vosego . . . et parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam [que] efficit Batauorum: IV 10, 1; ¶ cum legio Caesaris nona praesidium quoddam ⟨praesidio collem *Ciacc.*⟩ occupauisset et munire coepisset: 3, 45, 2; ¶ dextrum cornu eius riuus quidam impeditis ripis muniebat: 3, 88, 5; ¶ haec (castra) siluam quandam contingebant: 3, 66, 3; ¶ praemissis paulum impedimentis atque in tumulo quodam conlocatis: VI 8, 3; ex tempore capto consilio Pompeius tumulum quendam occupauit, qui . . .: 3, 51, 8.

β) **additur adiectiuum**: hoc idem ⟨quidam *edd. uett.*⟩ uisum ex superioribus quibusdam castellis confirmauerunt ⟨*f;* -rant *ahl*⟩: 3, 67, 1; ¶ Numidae enim ⟨*c*⟩ quadam barbara consuetudine nullis ordinibus passim consederant: 2, 38, 4; ¶ qua in fuga Fabius Paelignus quidam ex infimis ordinibus de exercitu Curionis primum agmen fugientium consecutus magna uoce Varum nomine appellans requirebat: 2, 35, 1; ¶ ut . . . pedem referre . . . non turpe existimarent † cum Lusitanis reliquisque barbaris barbaro ⟨*add. F. Hofm., Db.; om. x; Np.*⟩ genere quodam ⟨barbaro quod. gen. (*om.* barbaris) *Hell.; Dt.*⟩ pugnae adsuefacti: 1, 44, 2; ¶ hac ⟨*c*⟩ confirmata opinione timoris idoneum quendam hominem et callidum delegit: III 18, 1; ¶ hi ⟨*c*⟩ bona locupletum diripere, . . . regis domum obsidere, regno expellere **alios*, alios arcessere uetere quodam Alexandrini exercitus instituto consuerant: 3, 110, 5; ¶ hic repentino aduentu naues onerarias quasdam nactus incendit: 3, 23, 2; ¶ his constitutis rebus . . . ex perfugis ⟨profugis *bf*⟩ quibusdam ⟨aliquibus *O*⟩ oppidanis audit Iubam . . . restitisse in regno: 2, 38, 1.

b) pluribus: propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. hanc . . .: 3, 92, 3; ¶ artificio quodam et scientia: VII 29, 2 *u.* **a)** α) ββ) artificium;

¶ tributis quibusdam populis ⟨*hl;* publicis *af; edd.*⟩ priuatisque praemiis reliquos in posterum bona spe complet: 2, 21, 2.

B. non additur subst.: a) masc.; α) sing.: non inridicule quidam ex militibus decimae legionis dixit: I 42, 6; — illum in equum quidam ex suis intulit ⟨impulit β⟩: VI 30, 4; ¶ tum cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet ⟨suadet β⟩, uti ... deferat: V 48, 3.

β) plur.: (quidam ... confirmauerunt: 3, 67, 1 *u.* **A. a) β)** castella;) — cum ex dediticiis Belgis reliquisque Gallis complures Caesarem secuti una iter facerent, quidam ex his ... nocte ad Neruios peruenerunt atque iis ⟨*c*⟩ demonstrarunt: II 17, 2; ¶ ubi cum quosdam eius municipii sollicitaret ..., est interfectus: 3, 22, 3; ¶ tributis quibusdam ... praemiis: 2, 21, 2 *u.* **A. b)**; — quibusdam habitis honoribus: 2, 21, 5 *u.* **A. a) α) αα)** ciuitates; ¶ unum ⟨*c*⟩ Allobrogem ex duobus, quos perfugisse ad Pompeium supra docuimus, cum quibusdam interfecit: 3, 84, 5.

b) neutr.: de Cicerone te uideo quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: *ap. Cic. ad Q. fr.* II, 10 (12), 4.

[**Falso:** 2, 21, 5 *u.* **A. a) α) αα)** ciuitates; — 2, 27, 2 quidem *hl;* quidam *af.*]

quidem. 1. quidem; A. ui affirmatiua; a) auget uim uocis antecedentis (qui quidem = atque is ipse): C. Valerius Procillus, cum a custodibus in fuga trinis catenis uinctus traheretur, in ipsum Caesarem ... incidit. quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa uictoria uoluptatem attulit: I 53, 6; tanta subito malacia ac ⟨*c*⟩ tranquillitas exstitit, ut (naues) se ex loco mouere ⟨*c*⟩ non possent. quae quidem res ad negotium conficiendum maxime ⟨*c*⟩ fuit oportuna ⟨*c*⟩: III 15, 4; gladiis caespites ⟨*c*⟩ circumcidere, manibus sagulisque terram exhaurire cogebantur ⟨*c*⟩. qua quidem ex re hominum multitudo cognosci ⟨*o*⟩ potuit: nam minus horis tribus milium pedum ⟨*c*⟩ XV ⟨*c*⟩ in circuitu munitionem ⟨*o*⟩ perfecerunt: V 42, 4; (ut ... iter in prouinciam conuerteret, id ne metu quidem ⟨*recc.;* id ne tum quidem *Aldus;* ut ne metu quidem α; ut nemo tunc quidem β; ut nemo tum quidem *Fr.;* ut non nemo tunc quidem *Ciaccon.; Schn., Db.;* ut nemo non tum quidem *(Ciacc.;) Np.*⟩ necessario faciundum ⟨*c*⟩ existimabat: VII 56, 2.)

b) = (si non aliud, at) certe: cur hunc tam temere quisquam ab officio discessurum iudicaret? sibi quidem persuaderi ... eum neque suam neque populi Romani gratiam repudiaturum: I 40, 3; quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam: VII 50, 4; depopulata Gallia Cimbri magnaque inlata calamitate finibus quidem ⟨*om.* β⟩ nostris aliquando excesserunt atque alias terras petierunt ⟨*c*⟩ .... Romani uero: VII 77, 14; quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio uidetur: 3, 92, 3.

c) = utique, profecto: tanta militum uirtus atque ea praesentia animi fuit, ut, cum undique ⟨*c*⟩ flamma torrerentur ..., fortissime pugnarent. hic dies ... hunc habuit euentum, ut ... maximus numerus hostium uulneraretur atque interficeretur, ut se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant. paulum quidem intermissa flamma et quodam loco turri adacta ... centuriones recesserunt ...: V 43, 6; (nam de equitibus hostium, quin nemo eorum progredi modo ⟨*c*⟩ extra agmen audeat, ne ⟨β; *Schn.;* et α; *Np., Fr., Db.; del. Whitt., Dt., Hold.*⟩ ipsos quidem ⟨non *add.* α; *plur. edd.*⟩ debere dubitare: VII 66, 6;) hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, ... confirmant quidem ⟨-dam *af*⟩ certe: 2, 27, 2; nonne extremam pati fortunam paratos proiecit ille? non ⟨*c*⟩ sibi clam uobis salutem fuga petiuit? non ⟨*c*⟩ proditi per illum Caesaris beneficio estis conseruati? sacramento quidem ⟨uero *N*⟩ uos tenere qui potuit, cum proiectis fascibus et deposito imperio priuatus et captus ipse in alienam uenisset potestatem? 2, 32, 9; sic ... exercitum constituebat, ut tertia acies uallum contingeret, omnis quidem instructus exercitus telis ex uallo abiectis ⟨*c*⟩ protegi posset: 3, 56, 2.

B. ui aduersatiua (= sed): sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩; reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7, 5; suam sententiam in utramque ⟨*c*⟩ partem ⟨*c*⟩ esse tutam.... Cottae quidem atque eorum, qui dissentirent, consilium quem habere ⟨*c*⟩ exitum? V 29, 7; (quae gens ... summam .. habet iustitiae ⟨*c*⟩ et bellicae laudis opinionem. nunc quod ⟨α; quoniam β; quoque *N; Schn., Db.;* quidem *recc.; Aim.; Np.*⟩ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*c*⟩ Germani permanent, eodem uictu et ⟨*c*⟩ cultu corporis utuntur, Gallis autem prouinciarum propinquitas ... multa ad copiam ... largitur, ... ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24, (3.) 4(—6);) praeoccupatum sese legatione ab Cn. Pompeio, teneri obstrictum

fide; necessitudinem quidem sibi nihilo minorem cum Caesare intercedere: 2,17,2; quod si iam haec explorata habeamus, quae de exercitus alienatione dicuntur, quae quidem ego aut omnino falsa aut certe minora opinione esse confido, quanto . . . praestet: 2,31,5; at, credo, [si] Caesarem probatis, in ⟨c⟩ me offenditis. qui de meis in uos meritis praedicaturus ⟨c⟩ non sum, quae sunt adhuc . . . leuiora; . . . diligentiam quidem nostram aut . . . fortunam ⟨c⟩ cur praeteream? 2,32,11; ita complures dies *inania* manserant castra; munitiones quidem omnes integrae erant: 3,66,7; hac habita contione non nullos signiferos ignominia notauit ac loco mouit; exercitui ⟨exercitu *Np.*⟩ quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut: 3,74,2.

2. **ne . . . quidem** *u.* **ne** *p. 729—731 (41 loc.)*

3. **si quidem** *u.* **siquidem.**

[**Falso?**: equidem ⟨et quidem *Non.*⟩ mihi uideor ⟨uidetur *Non.*⟩ pro nostra ⟨*om. Non.*⟩ necessitate non labore, non opera, non industria defuisse: *ap. Gell.* XIII 3; *cf. Non. p. 354.*]

quies. A. = requies (somnus); a) obl.: his (alcibus) sunt arbores pro cubilibus: ad eas se adplicant atque ita paulum modo reclinatae quietem capiunt: VI 27,3.

b) dat.: meridiano tempore, cum alius discessisset, alius ex diutino labore in ipsis operibus quieti se ⟨c⟩ dedisset: 2,14,1.

c) gen.: non aegris, non uulneratis facultas quietis datur: V 40,5; ¶ neque quietis causa procumbunt (alces): VI 27,2.

d) c. praep.: tribusque horis [noctis] exercitui ad quietem datis castra . . . mouet ⟨c⟩: VII 41,1; — ipse Cicero, cum tenuissima ualetudine esset, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40,7.

B. = pax: quod si fecisset, quietem Italiae, pacem prouinciarum, salutem imperii ⟨*Steph.*; imperio *Ox*⟩ uni omnes acceptam relaturos: 3,57,4.

quietus. A. = nihil agens, quiescens; a) propr.: eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ⟨c⟩ iussit: 3,94,1.

b) trsl.; α) = pacatus: quieta Gallia Caesar, ut constituerat, in Italiam ad conuentus agendos proficiscitur: VII 1,1; — ne iis ⟨c⟩ quidem eo tempore, qui quieti ⟨qui eo temp. pacati β; *Ald.*; qui *om. AB*⟩ uiderentur, suam salutem recte committi uidebat: VII 6, 4; ¶ pauloque habuit post id factum Caesar quietiorem Galliam ⟨gall. quiet. β⟩: V 58,7; ¶ quam (legionem) L. Roscio in pacatissimam et quietissimam partem ducendam dederat: V 24,7.

β) = pacis amans: quid uiro bono et quieto et bono ciui magis conuenit quam abesse a ciuilibus controuersiis? *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

B. = tutus a procellis: saxa inter et alia loca periculosa quietam nactus stationem . . . milites exposuit: 3,6,3.

C. ad animi tranquillitatem pertinet: (Afranius) se in castra recipit sic paratus, ut uidebatur, ut, quicumque accidisset casus, hunc quieto et aequo animo ferret: 1,75,1.

quiet(issim)e: nostri . . . compluribus interfectis V omnino suorum amissis quietissime se ⟨se *om.* O^1*ahl*; se quietissime *N*; *Db.*⟩ receperunt: 3,46,6.

quin. 1. coniunctio modalis (= qui non, ut non). *(Cf. Hildebrand, Pr. Dortmund 1854. p. 26—28.)*

A. quin = qui (quae, quod) non; a) = qui non: in castello nemo fuit omnino ⟨omnium *f*⟩ militum, quin ⟨qui non *Of*⟩ uulneraretur: 3,53,3; 1,69,3 *et* VI 39,3 *u.* **B. a)**; — neque erat quisquam omnium, quin ⟨qui non *O*⟩ *in* eius diei casu suarum omnium fortunarum euentum consistere existimaret: 2,5,4; — quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin ⟨quae non *O*⟩ ad [id] tempus partem senatus Cordubam ⟨c⟩ mitteret, non ciuis Romanus paulo notior, quin ad diem conueniret: 2,19,2.

b) = quae non: 2,19,2 *u.* **a)**; nulla Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos ⟨larisă eọs *ahl*⟩, qui † magnis exercitibus Scipionis tenebantur, quin Caesari pareret atque imperata faceret ⟨pareret . . . faceret *edd. uett.*; *Dt.*; parerent . . . facerent *x*; *Np.*, *Db.*⟩: 3,81,2.

c) = quo (qui *abl.*) **non:** neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio . . . quid in quoque esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨β; *Schn.*, *Db.*; perspiceret *recc.*; *Np.*, *Fr.*, $Dt.^2$; perspiceretur α; $Dt.^1$, *Hold.*⟩: VII 36,4; — Treueri uero atque Indutiomarus totius hiemis nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent, ciuitates sollicitarent, pecunias pollicerentur, magna parte exercitus nostri interfecta multo minorem superesse dicerent partem: V 55,1; — neque ullum fere totius hiemis tempus sine sollicitudine Caesaris intercessit, quin aliquem de consiliis ⟨c⟩ ac motu Gallorum nuntium acciperet: V 53,5; nullum intercedebat tempus, quin ex-

tremi cum equitibus proeliarentur: 1,78,5; — neque ullus flare uentus poterat, quin aliqua ex parte secundum cursum haberent ⟨*b;* haberet *z*⟩: 3,47,4.

B. quin = ut non; a) antecedit adeo, tam: nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin statim castris exeundum atque occurrendum putaret: 1,69,3; nemo est tam ⟨tam β; *pr. edd.; om.* α; tam est *Fr.*⟩ fortis, quin ⟨qui non *a*²*k*⟩ rei nouitate perturbetur ⟨nemo ... perturb. *del. Vielh.*⟩: VI 39,3.

b) antecedunt uerba; α) retinendi, cunctandi, praetermittendi; αα) retinendi: docent, si omnino turris concidisset, non posse ⟨posset *fhl*⟩ milites contineri, quin spe ⟨*h*²*;* se *z*⟩ praedae in urbem inrumperent urbemque delerent: 2,12,4 (*Np.* 5); — tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Suessiones quidem ... deterrere potuerint, quin cum his consentirent: II 3,5; — quod pridie ... Germani retineri non potuerant ⟨*c*⟩, quin in nostros tela ⟨tela in nostr. β⟩ coicerent: I 47,2; aegreque tunc sunt retenti, quin **in* oppidum inrumperent: 2,13,4; — neque sibi homines feros ac barbaros temperaturos ⟨obtemperaturos *X*⟩ existimabat, quin, cum omnem Galliam occupauissent, ... in prouinciam exirent atque inde in Italiam contenderent: I 33,4.

(in se aetatis excusationem nihil ualere, quod ⟨quom *Np.;* cum *Db.;* quin *Madu.*⟩ superioribus bellis probati ad † obtinendos exercitus euocentur: 1,85,9.)

ββ) cunctandi: quod ubi Crassus animaduertit, ... non cunctandum existimauit, quin pugna decertaret: III 23,7; -- tum uero dubitandum non existimauit, quin ad eos ⟨duodecimo die *add. B*²β⟩ proficisceretur: II 2,5; Domitius tum quoque sibi dubitandum non putauit, quin productis legionibus proelio decertaret: 3,37,2; — cum ... omnium uoces audirentur exspectari diutius non oportere, quin ad castra iretur: III 24,5.

γγ) praetermittendi, intercedendi: intercedere, intermittere *u.* **A. c)** *(4 loc.);* — cum Furnium nostrum tantum uidissem ..., praeterire tamen non potui, quin et scriberem ad te et illum mitterem gratiasque agerem: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A.*

β) recusandi: Germanos neque priores populo Romano bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, quin armis contendant: IV 7, 3; non recusare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si ... legiones Caesaris sese recepissent ⟨*u. CC*⟩: 3,45,6; non illis ⟨illi *Clark.; Paul*⟩ hordeum cum ⟨quin *Paul*⟩ daretur, non legumina recusabant: 3,47,7.

γ) non multum abest *et simil. u.* **absum** *p. 47 sq.* **B. c)** *(4 loc.);* — oppido potitur perpaucis ex hostium numero desideratis, quin ⟨qui *A*⟩ cuncti ⟨uiui β⟩ caperentur: VII 11,8.

δ) aliis: quorum (equitum) nulli ex itinere excedere licebat, quin ab equitatu Caesaris exciperetur: 1,79,5; — neque hominum morte memoria deleri debet, quin a proximis retineatur: *ap. Gell.* V 13,6.

C. = qui *(aduerb.)* **non:** non dubito, quin *u.* **dubito** *p. 960* **A. b)** *(4 (5) loc.);* — non esse dubium, quin totius Galliae plurimum Heluetii possent: I 3,7; — neque uero Caesarem fefellit, quin ab iis ⟨*c*⟩ cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie conlocatae essent, initium uictoriae oreretur ⟨*c*⟩: 3,94,3; — uehementer ⟨*o*⟩ huic illos ⟨*o*⟩ loco timere nec iam aliter sentire, uno colle ab ⟨*c*⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨non dubitari quin β⟩ paene circumuallati atque omni exitu et pabulatione interclusi uiderentur: VII 44,4; — Orgetorix mortuus est, neque abest suspicio, ut Heluetii arbitrantur, quin ipse sibi mortem consciuerit: I 4,4.

2. quin etiam *u.* **etiam** *p. 1149* **d)** *(4 loc.).*

quinam *u.* **nam** 2. *p. 686 (2 loc.).*

Quinctilius *u.* **Quintilius.**

quincunx: ante ⟨*c*⟩ hos ⟨*c*⟩ obliquis ⟨*c*⟩ ordinibus in quincuncem ⟨-cumcem *BM*⟩ dispositis scrobes trium ⟨*c*⟩ in altitudinem pedum ⟨*c*⟩ fodiebantur: VII 73,5.

quindecim: neque multo post Caesar ... deductis quibusdam cohortibus ex ⟨quindecim cohortibus quibusdam ex *Paul*⟩ praesidiis eodem uenit: 3,65,3; ¶ ita dies circiter quindecim ⟨XV *af*⟩ iter fecerunt, uti: I 15,5; castra mouet diebusque ⟨et diebus β⟩ circiter quindecim ⟨XV *af*⟩ ad fines Belgarum peruenit: II 2,6; ob easque res ex litteris Caesaris dierum ⟨*N; Frig., Db.;* dies *X; Schn., Np., Hold.;* in dies *Dt.*⟩ quindecim supplicatio decreta est: II 35,4; diebus circiter quindecim ⟨XII *f*⟩, quibus in hiberna uentum est, initium repentini tumultus ... ortum est ab Ambiorige et Catuuolco: V 26,1; ¶ Boi et Tulingi, qui hominum milibus circiter **XV** agmen hostium claudebant et nouissimis praesidio erant: I 25,6; horum primo circiter milia XV Rhenum transisse: I 31,5; minus horis tribus milium pedum ⟨*Hold., Dt.*²*;* passuum *edd.;* p̃. α⟩ XV ⟨trium *RMenge*⟩ in circuitu ⟨circuitum α⟩ munitionem perfecerunt

⟨decem milium in circuitu munitionem pedum XV perfecerunt β⟩: V 42, 4; positis castris a milibus passuum quindecim auxilia Germanorum exspectare constituunt: VI 7, 3; ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse uidebantur: 3, 99, 3; — quindecim ⟨XV *Frig.*⟩ milia ⟨$\overline{XV}$ *l*⟩ Atrebates (polliceri), Ambianos decem milia: II 4, 9; uallo pedum XII ⟨*sic* β; *Schn.*, *Np.*; pedum α; *Hold.*, *Dt.*[2]; passuum *Fr.*, *Db.*, *Dt.*[1]⟩ in circuitu ⟨*c*⟩ quindecim milium ⟨.$\overline{XV}$. β⟩ crebrisque ⟨*c*⟩ castellis circummuniti oppido sese ⟨*c*⟩ continebant: II 30, 2; omnes equites, XV milia ⟨*om. B;* $\overline{XV}$ *AQM*β; XV milium *Paul*⟩ numero, celeriter conuenire iubet: VII 64, 1; tantum nauium repperit, ut anguste XV milia ⟨LX cohortes *coni. Np.; u. CC*⟩ legionariorum ⟨*c*⟩ militum, DC ⟨*c*⟩ equites ⟨*c*⟩ transportari ⟨*c*⟩ possent: 3, 2, 2; castellis enim XXIIII effectis XV milia passuum **in* circuitu amplexus hoc spatio pabulabatur: 3, 44, 3; ¶ Neruii uallo pedum X ⟨*c*⟩ et fossa pedum ⟨.p̄. α⟩ **XV** hiberna cingunt: V 42, 1; 42, 4 *u.* milia XV; contra hostem pedum ⟨pedes *l*⟩ XV fossam fieri iussit: 1, 41, 4; in altitudinem pedum XV effectis operibus uineis eam partem castrorum obtexit: 3, 54, 1; erat eo loco fossa pedum ⟨pedes *x*⟩ XV: 3, 63, 1; — duas fossas quindecim ⟨*om. A;* XV β; *Fr.*⟩ pedes ⟨pedum *hl*⟩ latas eadem altitudine perduxit: VII 72, 3; ¶ euocat ad se Caesar Massilia ⟨*c*⟩ **XV** primos: 1, 35, 1.

quingenti. **A. non additur alius numerus; a) additur subst.:** Cn. Domitium Caluinum cum legionibus duabus . . . et equitibus D in Macedoniam proficisci iussit: 3, 34, 3; — quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant: I 15, 3; Curio . . . duas legiones ex IIII, quas acceperat ⟨*o*⟩ a Caesare, D ⟨et D *V.*⟩ equites transportabat: 2, 23, 1; tantum nauium repperit, ut anguste XV milia ⟨*u. CC*⟩ legionariorum ⟨*c*⟩ militum, DC ⟨*Ciacc.;* D *x*⟩ equites ⟨*recc.;* milites *x*⟩ transportari ⟨*c*⟩ possent: 3, 2, 2; ¶ (milites: 3, 2, 2 *u.* equites;) ¶ hoc (latus) pertinet ⟨*c*⟩ circiter milia passuum quingenta: V 13, 2; quae (Arduenna silua) . . . pertinet milibusque ⟨et milibus β⟩ amplius quingentis ⟨*codd.; Aim.;* quinquaginta *Oros.;* centum et quinquaginta *Göler*⟩ in longitudinem patet: VI 29, 4; ¶ is ⟨*c*⟩ locus aberat *a* nouis Pompei castris circiter passus quingentos ⟨D *h;* cl *O*⟩: 3, 67, 2.

b) non additur subst.; α) ui adiectiui: ex quibus (equitibus) DC Gallos Deiotarus adduxerat, D Ariobarzanes ex Cappadocia; ad eundem numerum Cotys ⟨*c*⟩ ex Thracia dederat . . .; D ex Gabinianis Alexandria, Gallos Germanosque, quos ibi A. Gabinius praesidii causa apud regem Ptolomaeum reliquerat, Pompeius filius cum classe adduxerat: 3, 4, (3.) 4.

β) ui subst.: ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt: II 28, 2.

B. additur alius numerus: cum . . . ab hostium castris non longius mille et quingentis passibus abesset: I 22, 1.

quini. **A. ui distribut.:** ita dies circiter quindecim iter fecerunt, uti inter nouissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus passuum interesset: I 15, 5; imperant . . . † Senonibus ⟨*X;* sena Andibus *Em. Hoffm.; Db.*, *Dt.*[2]⟩, Ambianis, Mediomatricis, Petrocoriis, Neruiis, Morinis, Nitiobrogibus quina milia, ⟨.$\overline{V}$. β; Morinis; Nitiobrogibus quinque milia *Dt.*[2]; Nitiobrogibus; quinque milia *EHoffm.*⟩ Aulercis Cenomanis totidem ⟨Cenomanis; totidem *EHoffm.*⟩: VII 75, 3; ¶ quini erant ⟨β; (qui inierant *a*[1]*f;*) erant *om.* α⟩ ordines coniuncti inter se atque implicati ⟨complic. β⟩: VII 73, 4; ¶ perpetuae fossae quinos pedes altae ducebantur: VII 73, 2.

B. ui num. cardinal. (c. pluralibus tantum): Octauius quinis castris oppidum circumdedit: 3, 9, 4.

quinquageni (?): iamque ad denarios L ⟨*Ald.* ad XL (ad X̊L *a*) *x*⟩ in singulos modios annona peruenerat: 1, 52, 2.

quinquaginta. **A. non additur alius numerus; a) additur subst.:** denarii: 1, 52, 2 *u.* **quinquageni;** ¶ ut milium amplius quinquaginta ⟨L *Frig.*⟩ circuitu locis apertis exercitum duceret: I 41, 4; neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen Rhenum milia ⟨milibus *a*⟩ passuum ex eo loco circiter quinque ⟨α; .V. β; quinquaginta *Oros.*, *Plut.; Np.*, *Db.*⟩ peruenerunt ⟨*c*⟩: I 53, 1; (Suessiones) oppida habere numero XII, polliceri milia armata quinquaginta ⟨L *af; Frig.*⟩: II 4, 7; ex milium L ⟨α; quinquaginta *Fr.*, *Db.*⟩ numero ⟨ex num. mil. .L. β⟩, quae ex Aquitania Cantabrisque conuenisse constabat, uix quarta parte relicta: III 26, 6; quorum alter milia passuum circiter quinquaginta, alter paulo amplius . . . abesit: V 27, 9; Arduennam siluam, quae . . . ad Neruios pertinet milibusque ⟨et milibus β⟩ amplius quingentis ⟨*X; Aim.; cf. Strab. IV p. 194;* quinquaginta *Oros.;* cen-

tum et quinquaginta *Göler*⟩ in longitudinem patet: VI 29, 4; ¶ deprensis ⟨*c*⟩ nauibus circiter quinquaginta ⟨circ. quinqu. *om.* β⟩ celeriterque coniunctis ... oppido potitur: VII 58, 4; Libo profectus ab Orico cum classe, cui praeerat, ⟨quae erat *Paul*⟩ nauium L Brundisium uenit: 3, 23, 1; ¶ hunc (collem) ... palus ... cingebat non latior pedibus quinquaginta: VII 19, 1.

b) non additur subst.; α): naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant: 3, 111, 3.

β): erant quinque ordinis senatorii: ⟨*Dauis.*: *Np.*; quinquaginta (*uel* L) ordines *x*; quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩ L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius; praeterea ...: 1, 23, 2.

B. additur alius numerus: ab iis ⟨*c*⟩, qui emerant, capitum numerus ad eum relatus est milium quinquaginta trium ⟨.L^ta^ III.^um^ *Q*; .L. III. *a*; .LIII; *h*⟩: II 33, 7; ¶ coactis equitum milibus VIII ⟨*o*⟩ et peditum circiter CCL ⟨CCXXXX *A*; *Fr.*; C̄C̄.X̄X̄X̄X̄ *QB*ᵃ; CXXXX *B*¹; CCXL *M*; *Db.*; CCL β; *Oros.*, *Flor.*, *Polyaen.*⟩. haec in Haeduorum finibus recensebantur numerusque inibatur: VII 76, 3.

quinque. *In B. Gallici libris plene uidetur scriptum esse* quinque *in X* I 10, 3; V 8, 2; VI 5, 6; VII 60, 2. 3; *item* I 48, 3, *quamquam in Frigellii editione exstat* V; VI 36, 2 *in ef inuenitur* V, *sed in* α *et ah uidetur scriptum esse* quinque. *In* α *est* quinque, *in* β .V. I 53, 1; II 13, 2; VI 7, 4; *in* α quina milia, *in* β .V̄. VII 75, 3; — **V** *uidetur inueniri in X* (.V̄. *in B*), *quamquam Db. edidit* quinque, V 24, 4; *item* V *exstat in X* (V̄ *A*; .V̄ *Q*; .Ū. *BMh*; .V. mil *a*) IV 12, 1. — *In B. Ciuilis libris ex Nipperdei et Dübneri consensu colligi posse uidetur 5 locis* (1, 46, 1; 47, 3; 60, 5; 3, 54, 2; 101, 5) *in x exstare* quinque, *18 locis* (1, 5, 4; 12, 1; 16, 2; 18, 2; 39, 1; (61, 4;) 65, 3; 66, 4; 83, 1. 2; 2, 7, 2; 8, 2; 10, 2; 39, 1; 3, 24, 2; 34, 2; 46, 6; (69, 1) V. — *Vno loco* (1, 11, 4) *in afh uidetur inueniri* V, *in l scriptum esse* quinque *testatur F. Ramorino; uno loco* (3, 4, 1) *ap. Np. est* V, *apud Db.* quinque.

Numeri compositi semper in codd. numerorum notis uidentur significari: **XXV** *in X* II 4, 9; V 7, 3; 46, 1; VI 7, 4; VII 24, 1; 40, 4 (*nam Nipperdei, qui* VI 7, 4 *scripsit* uiginti quinque, *nulla in eius modi rebus potest esse auctoritas*); V et XX *est in x* 2, 37, 3; **XXXV** *uidetur scriptum esse in X* VII 75, 2, *in x* 3, 101, 2; **XLV** *in x* 3, 88, 4.

A. non additur alius numerus; a) additur subst.: perfecto ponte, magnis quinque ciuitatibus ad amicitiam adiunctis ... multae longinquiores ciuitates ab Afranio desciscunt: 1, 60, 5; ¶ unam legionem ... et cohortes V in Eburones ... misit: V 24, 4; M. Antonium cum cohortibus V Arretium mittit: 1, 11, 4; certior factus Iguuium Thermum praetorem cohortibus V tenere: 1, 12, 1; cohortes V praemissae a Domitio ex oppido pontem fluminis interrumpebant: 1, 16, 2; mittit eo M. Antonium cum legionis ⟨legione *Nhl*; -nibus *Of*⟩ XIII. ⟨*Vossius*; VIII *x*⟩ cohortibus V: 1, 18, 2; Curio cum omnibus copiis ... exierat cohortibus V castris praesidio relictis: 2, 39, 1; Sabinum cum cohortibus V paucisque equitibus in Aetoliam (ire) *iussit: 3, 34, 2; — Labienus ... praesidio quinque cohortium ⟨.V. coh. praes. β; praes. coh. quinque *pr. edd.*; *Db.*⟩ impedimentis relicto cum XXV cohortibus magnoque equitatu contra hostem proficiscitur: VI 7, 4; Cicero ... septimo die ... quinque cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨*c*⟩: VI 36, 2; quinque cohortes, quas minime firmas ... esse existimabat, castris praesidio relinquit, quinque eiusdem legionis reliquas de media nocte cum omnibus impedimentis ... proficisci imperat: VII 60, 2. 3; (Lucilium Hirrum cum sex ⟨V *Ciacc.*⟩ cohortibus ... excipit: 1, 15, 5;) ¶ ex eo die dies continuos quinque Caesar pro castris suas copias produxit: I 48, 3; — V primis diebus, quibus haberi senatus potuit, ... decernitur: 1, 5, 4; ipse eodem cum exercitu proficiscitur biduique ⟨V dierum *Stoffel*⟩ iter progressus ad flumen Bagradam peruenit: 2, 24, 1; et quinque intermissis diebus alteram noctem subnubilam nactus ... silentio exercitum eduxit: 3, 54, 2; ¶ hoc cum esset modo pugnatum continenter horis ⟨horas *Wsbg*⟩ quinque nostrique grauius ... premerentur: 1, 46, 1; — quod ... impari congressi numero ⟨numero quod *hl*⟩ quinque horis proelium sustinuissent: 1, 47, 3; ¶ ipse cum legionibus expeditis quinque in Menapios proficiscitur: VI 5, 6; acies erat Afraniana duplex, legionum ⟨leg. *Oal*⟩ V ⟨I *O*⟩, tertium ⟨*c*⟩ in subsidiis locum alariae cohortes ⟨*c*⟩ obtinebant ⟨*c*⟩; Caesaris triplex: 1, 83, 1; impositae, ut supra demonstratum est, legiones VII ⟨VI *Np.*; V *Ciacc.*⟩: 3, 6, 2; — qua proximum iter ... erat, cum his ⟨*c*⟩ quinque legionibus ire contendit: I 10, 3; ipse cum quinque legionibus et pari numero equitum,

quem . . . reliquerat ⟨*c*⟩, . . . soluit: V 8, 2; primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus ⟨ex quaque legione *Ellebodius*⟩ tenebant: 1, 83, 2; (tantum nauium repperit, ut anguste XV milia ⟨LX cohortes *coni. Np.*⟩ legionariorum ⟨*c*⟩ militum, ⟨VII (*uel* V) legiones et *Ciacc.; u. CC*⟩ DC ⟨*c*⟩ equites ⟨*c*⟩ transportari ⟨*c*⟩ possent: 3, 2, 2;) Pompeius . . . re nuntiata V legiones ⟨*Np.;* V^{ta} legione *af;* V (*uel* V^{tam}) legionem *Ohl*⟩ ab opere deductas ⟨*Np.;* deducta *af*; deductam *Ohl*⟩ subsidio suis duxit: 3, 69, 1; ¶ neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen Rhenum milia ⟨-bus *a*⟩ passuum ex eo loco circiter quinque ⟨quinquaginta *Oros.*, *Plut.; Np.*, *Db.*⟩ peruenerunt ⟨*c*⟩: I 53, 1; cum . . . ab eo oppido Caesar cum exercitu circiter milia ⟨*om. α*⟩ passuum quinque abesset: II 13, 2; (id erat oppidum positum ad Hiberum miliaque ⟨mil. V *z*⟩ passuum a castris aberat XXX ⟨*Göl.;* XX *z; Np.*, *Db.* — positum ab Hibero milia V passuum; a castris aberat XX *olim F. Hofm.*⟩: 1, 61, 4;) a milibus passuum V itinera difficilia atque angusta excipiebant: 1, 65, 3; — (nostros equites;) quorum erat **V** milium ⟨$\overline{\text{V}}$ *αh*⟩ numerus, cum ipsi non amplius octingentos ⟨*c*⟩ equites haberent: IV 12, 1; imperant . . . † Senonibus ⟨sena Andibus *Em. Hoffm.; Db.*⟩, Ambianis, Mediomatricis, Petrocoriis, Neruiis, Morinis, Nitiobrogibus quina milia ⟨.V̈. β⟩, Aulercis ⟨Nitiobrogibus; quinque milia Aul. *Em. Hoffm.*, *Db.*⟩: VII 75, 3; (erant) equitum ⟨*c*⟩ . . utriusque prouinciae ⟨*u. CC*⟩ circiter V milia: 1, 39, 1; praemiserat . . . auxilia peditum V milia ⟨*coniec. Np.;* peditum nulla *z*⟩, equitum III milia: 1, 39, 2; uterque idem suis renuntiat: V milia passuum proxima intercedere ⟨*c*⟩ itineris campestris, inde excipere loca . . . montuosa: 1, 66, 4; ¶ naues sunt ⟨*c*⟩ combustae quinque: 3, 101, 5; ¶ patebat haec (turris) quoque ⟨*c*⟩ uersus pedes XXX, sed parietum crassitudo pedes ⟨pedum *O*⟩ **V**: 2, 8, 2; columellae pedum in altitudinem V defiguntur: 2, 10, 2; ¶ quadriremes **V** ad eas misit: 3, 24, 2; ¶ (quinque remis: 3, 101, 6 *u.* **quinqueremis.**)

b) non add. subst.; α): quinque . . . reliquas (cohortes): VII 60, 3 *u.* **a)** quinque cohortes; ¶ legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: V ex Italia, quas traduxerat, unam . . .: 3, 4, 1; ¶ ex eo numero nauium nulla desiderata est; ex Massiliensium classe V sunt depressae, IIII captae, una . . . profugit; quae omnes . . .: 2, 7, 2.

β): erant quinque ordinis senatorii: ⟨*Dauis.;* quinquaginta (*uel* L) ordines *z;* quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩ L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius; praeterea . . .: 1, 23, 2; ¶ nostri . . . compluribus interfectis V omnino ⟨*u. CC*⟩ suorum amissis quietissime *se* receperunt: 3, 46, 6.

B. additur alius numerus; a) XXV: Labienus . . . praesidio ⟨*o*⟩ quinque cohortium impedimentis relicto cum **XXV** cohortibus magnoque equitatu contra hostem proficiscitur: VI 7, 4; ¶ dies ⟨*om. BM*⟩ circiter **XXV** in eo loco commoratus . . . dabat operam, ut: V 7, 3; et diebus XXV aggerem latum ⟨*CC*⟩ pedes CCCXXX, altum pedes LXXX exstruxerunt: VII 24, 1; ¶ cuius hiberna aberant ab eo milia passuum **XXV**: V 46, 1; progressus milia passuum XXV: VII 40, 4; — Ambianos (polliceri) decem milia, Morinos **XXV** ⟨XXII *f*⟩ milia: II 4, 9; comperit minus **V** et **XX** milibus longe ab Vtica eius copias abesse: 2, 37, 3.

b) XXXV: imperant Haeduis atque ⟨*c*⟩ eorum clientibus . . . milia **XXXV**; parem numerum Aruernis: VII 75, 2; ¶ Cassius . . . omnes naues incendit **XXXV** ⟨*del. Ciacc.*⟩, e quibus erant XX constratae ⟨*c*⟩: 3, 101, 2.

c) XLV: haec erant milia ⟨numero milia *hl*⟩ **XLV**, euocatorum circiter duo: 3, 88, 4.

(d) LXXV: cohortes in acie LXXX ⟨LXX *h;* LXXV *Np.*⟩ constitutas habebat, quae summa erat milium XXII: 3, 89, 2.)

quinqueremis: Vatinius . . . scaphis elicuit naues Laelianas atque ex his longius productam unam quinqueremem et minores duas in angustiis portus cepit: 3, 100, 2; milites . . . a terra soluerunt impetuque facto in Cassianam classem quinqueremes ⟨quinque remis *z*⟩ duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt: 3, 101, 6; naues longas . . ., quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque . . . facto domum redierant, illae triremes ⟨quadriremes (*pro* illae trir.) *Paul*⟩ omnes et quinqueremes aptae instructaeque omnibus rebus ad nauigandum: 3, 111, 3.

Quintilius: erant quinque ordinis senatorii: ⟨*Dauis.;* quinquaginta (*uel* L) ordines *codd.*: quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩ L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius ⟨Quinct. *constant. Paul*⟩ Varus quaestor, L. Rubrius; praeterea . . .: 1, 23, 2; erat in exercitu Vari Sex. Quintilius Varus, quem fuisse Corfinii supra demonstratum est. hic dimissus a Caesare in Africam

uenerat: 2, 28, 1; hanc nactus appellationis causam Quintilius circumire aciem Curionis atque obsecrare milites coepit, ne: 2, 28, 2; *cf. quae sqq.*

quintus. A. non additur alius numerus: Caesar ex eo loco quintis castris Gergouiam peruenit: VII 36, 1; ¶ is dies erat a. d. ⟨erat ad *X*⟩ **V.** Kal. April. L. Pisone, A. Gabinio consulibus: I 6, 4; dies conloquio dictus est ex eo die quintus: I 42, 3; erat aeger . . . relictus P. ⟨*c*⟩ Sextius Baculus . . . ac diem iam quintum cibo caruerat: VI 38, 1; — Volusenus perspectis regionibus omnibus ⟨*c*⟩ . . . quinto ⟨.V. β⟩ die ad Caesarem reuertitur: IV 21, 9; ¶ **(**Pompeius . . . re nuntiata V legiones ⟨*Np.; V^ta^* legione *af;* V (*uel* V^tam^), legionem *Ohl*⟩ ab opere deductas ⟨*Np.;* deducta *af;* deductam *Ohl*⟩ subsidio suis duxit: 3, 69, 1.**)**

B. additur alius numerus: quintus decimus: (quem locum XII. ⟨.XII. β; duodecima *AQ; edd. plur.;* quintadecima *BM; Fr.*⟩ legio tenebat: VII 62, 4;**)** ¶ **XV.** Kal. Maias ex itinere: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

Quintus *u.* **Q.** *p. 1299—1301;* **(**iis (legionibus) M. Crassum ⟨quintum *add.* α; quaestorem *N; Ald.; edd.; om.* β⟩ et L. Munatium Plancum et C. Trebonium legatos praefecit: V 24, 3.**)**

quis, quid (pron. interrog.) *De* **forma** (quis, qui) *u.* **qui** *p. 1547.*

Conlocatio: quibuscum: I 20, 6.

Signific. 1. masc.; A. singul.; a) in interrogatione orationis obliquae: quod uero ad amicitiam populi Romani attulissent, id iis ⟨*c*⟩ eripi quis pati posset? I 43, 8; ¶ postremo quis hoc sibi persuaderet sine certa spe ⟨*c*⟩ Ambiorigem ad eius modi consilium descendisse? V 29, 5.

b) in interrogatione obliqua: ubi ille . . . restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit: 2, 35, 2; ¶ e captiuis quaerit, quis castris ad Bagradam praesit; respondent Saburram: 2, 39, 2.

B. plur.: tanta erat completis litoribus contentio, qui potissimum ex magno numero conscenderent, ut: 2, 43, 4; ¶ Dumnorigi custodes ponit, ut quae agat, quibuscum loquatur ⟨loquitur *B^1^M*⟩ scire possit: I 20, 6.

2. neutr.; A. sing.; a) propr. (= τi); **α) in interrogatione orationis rectae; αα) subi.:** postremo quid uiro bono et quieto et bono ciui magis conuenit quam abesse a ciuilibus controuersiis? *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; ¶ quid ergo mei consilii est? ⟨*codd. plur. post* ergo *distinguunt, non post* est⟩ facere quod nostri maiores . . . fecerunt: VII 77, 12; nam quid illi simile bello fuit? VII 77, 13; quid enim est illis optatius quam uno tempore et nos circumuenire et uos nefario scelere obstringere? 2, 32, 3.

ββ) obi.: castrorum autem mutatio quid habet nisi turpem fugam et desperationem omnium et alienationem exercitus? 2, 31, 4; ¶ Romani uero quid petunt ⟨adpetunt *Paul*⟩ aliud aut quid uolunt nisi . . . quos fama nobiles . . . cognouerunt . . . his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, 15; ¶ aut quid irati grauius † de uobis sentire ⟨grauius uobis censere *Paul*⟩ possunt quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant . . .? 2, 32, 4; ¶ quid uolunt: VII 77, 15 *u.* quid petunt.

γγ) elliptice: quid ergo? Romanos ⟨β; romanorum animos α; *pr. edd.*⟩ in ⟨*om. AQ*⟩ illis ulterioribus munitionibus animine ⟨β; sine α; *pr. edd.; Fr.*⟩ causa cotidie exerceri putatis? VII 77, 10; **(**77, 12 *u.* αα)**;)** quid ergo? syngraphae non sunt, sed ⟨non sunt? Sed *Np.*⟩ res aliena est: *ap. Iul. Rufinian.* § 8 *(rhet. lat. min. ed. Halm p. 40).*

β) in orationis obliquae interrogationibus; αα) subi.: postremo quid esse ⟨β; esset α⟩ leuius aut turpius quam auctore hoste de summis rebus capere consilium? V 28, 6; quid hominum ⟨β; quid inominum *A;* quid in hominum *BMQ;* quid enim hom. *Fr., Db.*⟩ milibus LXXX ⟨*c*⟩ uno loco interfectis ⟨quid *add.* β⟩ propinquis consanguineisque nostris animi fore existimatis: VII 77, 8.

ββ) obi.: quid sibi uellet? cur in suas possessiones ueniret? I 44, 8; ¶ quod si furore atque amentia impulsus bellum intulisset, quid tandem uererentur? I 40, 4.

γ) in interrogat. obliqu.; αα) subi.: tanta erat summae ⟨*c*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem mente atque animo traheretur, quid ipsis Corfiniensibus, quid Domitio, quid Lentulo, quid reliquis accideret ⟨-erit *Oa^1^*⟩, qui quosque euentus exciperent: 1, 21, 6; ¶ neque certa subsidia conlocari neque quid in quaque parte opus esset prouideri neque ab uno omnia imperia administrari poterant: II 22, 1; haec procul ex oppido uidebantur . . ., neque tanto spatio certi quid esset explorari poterat: VII 45, 4; quid sui consilii sit ostendit: I 21, 2; Labienus noctu ⟨*c*⟩ tribunis militum primisque ordinibus conuocatis ⟨*c*⟩ quid sui sit ⟨sit sui β⟩ consilii proponit: VI 7, 8; sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia

. . . aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset: I 34, 4; regem hortatus est, ut . . . legatos ad Achillam mitteret et quid esset suae uoluntatis ostenderet: 3, 109, 3; ¶ quid fieret, fieri uellet, *sim.* *u.* **facio** *p. 1262* ϑϑ) *(13 loc.).*

ββ) **obi.**: agere *u.* **ago** *p. 218 med. (5 loc.);* ¶ cotidie tamen equestribus proeliis quid hostis uirtute posset et quid nostri auderent periclitabatur ⟨*c*⟩: II 8, 2; ¶ uti . . . cogant et quid ⟨*Aimoin.*; quod *X*; *Schn.*, *Frig.*, *Db.*; *Hold.*⟩ quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit quaerant: IV 5, 2; ¶ productis omnibus copiis . . . quid hostes consilii caperent exspectabat: III 24, 1; et quid reliqui consilii caperent atque unde initium belli fieret explorabant ⟨*c*⟩: V 53, 4; ¶ cognoscere: IV 5, 2 *u.* audire; ¶ facere *u.* **facio** *p. 1262* ϑϑ) *(13 loc.);* ¶ prius . . . quam plane ab his ⟨*c*⟩ uideri aut quid rei gereretur cognosci posset: III 26, 3; inscii quid ⟨quod *AQ*⟩ in Haeduis gereretur concilio coacto . . . consultabant: VII 77, 1; Caesar idoneum locum nactus quid quaque in ⟨*sic* β; *Fr.*; qua ex α; quaque ex *plur. edd.*⟩ parte geratur cognoscit: VII 85, 1; ¶ temptandum *Caesar* existimauit, quidnam Pompeius propositi aut uoluntatis ad dimicandum haberet: 3, 84, 1; ¶ cum sua quisque miles circumspiceret, quid secum portare posset ⟨*c*⟩, quid ex instrumento hibernorum relinquere cogeretur: V 31, 4; ¶ modo conscripti . . . ad tribunum militum centurionesque ora conuertunt: quid ab his praecipiatur exspectant: VI 39, 2; ¶ relinquere: V 31, 4 *u.* portare; ¶ **(**exposuit ⟨*c*⟩, quid iniquitas loci posset, quod ⟨*Vielh.*; quid *X*; *edd.*⟩ ipse ad Auaricum sensisset, cum . . .: VII 52, 2;**)** ¶ ubi ille . . . restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit: 2, 35, 2.

γγ) **abl.**: non alienum esse uidetur de Galliae Germaniaeque moribus et quo differant hae nationes inter sese proponere: VI 11, 1.

b) trsl.; α) = **διὰ τί, cur, quam ad rem; αα) in interrog. recta**: Pulio, cum acerrime . . . pugnaretur, Quid dubitas, inquit, Vorene? aut quem locum . . . exspectas ⟨*c*⟩? V 44, 3; unus ex captiuis Quid uos, inquit, hanc miseram ac tenuem sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨*c*⟩? VI 35, 8; perterritum, inquit, hostem uides, Curio; quid dubitas uti temporis oportunitate? 2, 34, 4; quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor? 3, 18, 4.

ββ) **in interrogat. orationis obliquae**: conclamauit: quid ad se uenirent? an speculandi causa? I 47, 6.

β) = **πόσον, quantum; αα) non additur genetiuus**: (cum nostri) quid sine imperatore et sine reliquis legionibus adulescentulo duce efficere possent perspici cuperent: III 21, 1; ¶ quid posse(n)t *u.* **possum 1. A.** *p. 1126 (5 loc.);* ¶ at ⟨*c*⟩ uero quid proficimus, si accepto magno detrimento ab oppugnatione castrorum discedimus? 2, 31, 3.

ββ) **additur genet.**: neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis quid in quoque esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨*c*⟩: VII 36, 4; — quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique habeat frumenti et ⟨*c*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8; — quid iniquitas loci habeat incommodi ⟨incomm. hab. β⟩ proponit: VII 45, 9; — nuntiosque . . . mittit, quibus regionibus exercitum exposuisset et quid ⟨qui *af*⟩ militum transuexisset: 3, 29, 4; — quid . . . nauium: 2, 20, 8 *u.* quid frumenti; — obsides imperat et quid ⟨β; quod *AB*[1]*Q*; quot *MB*[2]⟩ in annos singulos uectigalis populo Romano Britannia penderet constituit: V 22, 4; — quid . . . uirtutis: VII 36, 4 *u.* quid animi.

B. plur. (in interrog. obl.); a) subi.: (in posterum oppugnationem differt quaeque ad eam rem usui sint ⟨sunt *Of*⟩ militibus imperat: VII 11, 5;) ¶ fieri *u.* **facio** *p. 1262* ϑϑ) *(6 loc.).*

b) obi.: Dumnorigi custodes ponit, ut quae agat, quibuscum loquatur ⟨*c*⟩ scire possit: I 20, 6; **(**ibi per certos exploratores in singula diei tempora quae ad Auaricum gererentur ⟨β; agerentur α; *edd.*⟩ cognoscebat: VII 16, 2;**)** testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in conloquiis, quae per A. Clodium ⟨*c*⟩ cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum cum Libone de mittendis legatis contendisset: 3, 90, 2; ¶ legatis . . . conuocatis et ⟨*om.* β⟩ quae ex Voluseno cognouisset ⟨*B*[3]β; cognosset α; *edd.*⟩ et quae fieri uellet ostendit: IV 23, 5; ¶ simul commonefacit, quae ipso praesente in concilio *[Gallorum] de Dumnorige sint dicta et ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit: I 19, 4; (his mandauit, ut quae diceret Ariouistus cognoscerent et ad se referrent: I 47, 5;) producuntur ii ⟨*c*⟩, quos ille edocuerat, quae dici uellet: VII 38, 4; ¶ huc pauca ad spem largitionis addidit, quae ab sua liberalitate, si se atque Attium secuti essent, exspectare deberent: 2, 28, 3; ¶

facere *u.* **facio** *p. 1262* **ϑϑ)** *(6 loc.)*; ¶ gerere *u.* **gero** *p. 1384* **B.** *(7 (6) loc.)*; ¶ quae ipse intellegat, quae ciuitas queratur proponit: I 20, 6; ¶ reuertitur quaeque ibi perspexisset renuntiat: IV 21, 9; ¶ iam ante ⟨c⟩ edocti ⟨o⟩, quae interrogati pronuntiarent, milites se esse legionarios dicunt: VII 20, 10; ¶ queri: I 20, 6 *u.* intellegere; ¶ Dumnorigem ad se uocat, fratrem adhibet; quae ⟨ille *add. Paul*⟩ in eo reprehendat ostendit: I 20, 6.

[**Falso**: acerbitatem inimicorum docet, qui ⟨quid *ahl*[1]⟩ quod ab altero ⟨c⟩ postularent, in se recusarent: 1, 32, 5; addit etiam, ut quae ⟨*Paul*; quod *Np.*; *edd.*; quid *x*⟩ quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, iis ⟨c⟩, qui amiserint ⟨c⟩, restituantur ⟨*Paul*; restituatur *Steph.*; restituat *x*⟩: 1, 87, 1.]

quo (interrog.); A. in interrog. recta: Litauiccus . . . conuocatis subito militibus lacrimans Quo proficiscimur, inquit, milites? VII 38, 1. 2.

B. in interrog. obliqu.: (currere: VII 24, 4 *u.* occurrere;) ¶ sed quo essent [eae] (naues) delatae primis diebus ignorabant: 3, 30, 1; ¶ neque quo signa ferantur neque quam in partem quisque conueniat ⟨contendat?⟩ prouident: VI 37, 6; ¶ picem reliquasque ⟨c⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant, ut quo primum occurreretur ⟨β; *Schn.*; curreretur α; *rell. edd.*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4; ¶ cupiditatem . . militum ⟨o⟩ reprehendit, quod sibi ipsi iudicauissent, quo ⟨quod *h*⟩ procedendum aut quid agendum uideretur: VII 52, 1; ¶ quibus amissis reliqui neque quo se reciperent neque quem ad modum oppida defenderent habebant: III 16, 3; qui ⟨c⟩ (Morini) cum propter siccitates ⟨c⟩ paludum quo se reciperent non haberent: IV 38, 2; quarum (alcium) ex uestigiis cum est animaduersum a uenatoribus, quo se recipere consuerint: VI 27, 4.

quis, quid (pronom. indefinitum). *De* **forma** (qui, quis) *u.* **qui** *p. 1550.*

A. ui substantiui; a) masc.; α) sing.; αα) quis (nominat.); 𝔞) ne quis: duces eorum tota acie pronuntiari ⟨c⟩ iusserunt, ne quis ab loco discederet: V 34, 1; ¶ idque ⟨c⟩ eius rei causa antiquitus institutum uidetur, ne quis ex plebe contra potentiorem auxilii egeret: VI 11, 4; ¶ iure iurando ne quis enuntiaret, nisi quibus communi consilio mandatum esset, inter se sanxerunt: I 30, 5.

𝔟) neu quis: praecipit atque interdicit . . ., unum omnes petant ⟨c⟩ Indutiomarum ⟨c⟩ neu quis quem ⟨quisquam alium β⟩ prius uulneret, quam illum interfectum uiderit ⟨c⟩: V 58, 4; ¶¶ ne quid iis ⟨c⟩ noceatur neu quis inuitus sacramentum ⟨o⟩ dicere cogatur ⟨sacramento rogetur *Ciacc.*⟩ a Caesare cauetur: 1, 86, 4.

𝔠) si quis: ciuitates . . . habent legibus sanctum, si quis ⟨*om.* β⟩ quid de re publica a finitimis rumore ac ⟨β; *Fr.*; aut α; *plur. edd.*⟩ fama acceperit ⟨acceperint β⟩, uti ad magistratum deferat ⟨deferant β⟩ neue cum quo ⟨*om. bk; pr. edd.*⟩ alio communicet ⟨communicent β⟩: VI 20, 1; ¶ M. Coelius Rufus praetor causa debitorum suscepta . . . tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit et, si quis appellauisset de aestimatione et de solutionibus, quae per arbitrum fierent . . ., fore auxilio pollicebatur: 3, 20, 1; ¶¶ si quis . . . prehenderetur: 3, 110, 4 *u.* **B. b) α)**.

𝔡) ubi quis: VI 23, 7 *u.* **B. b) β)**.

ββ) quem: V 58, 4 *u.* **αα) 𝔟)**.

γγ) quo: VI 20, 1 *u.* **αα) 𝔠)**.

β) plur.; αα) nominat.: errare si qui in bello omnes secundos rerum prouentus exspectent: VII 29, 3; ¶ (Caesar ad Lingonas litteras nuntiosque misit, ne eos frumento neue alia re iuuarent; qui si ⟨si qui *Paul*⟩ iuuissent, se eodem loco quo Heluetios habiturum: I 26, 6;) ¶ (sed qui ⟨*AQ*β; sed si qui *BM*; *Fr.*, *Db.*, *Dt.*[1]⟩ sunt ex iis ⟨c⟩ nati, eorum habentur liberi, quo: V 14, 5;) ¶ ut, si qui etiam in praesentia se occultassent, tamen his . . . rerum omnium inopia pereundum uideretur: VI 43, 3; ¶ mittuntur ad Caesarem confestim a ⟨c⟩ Cicerone litterae magnis propositis praemiis, si ⟨qui *add. Paul*⟩ pertulissent: V 40, 1; ¶ late . . is locus restagnat; quem si qui ⟨si quis *recc.*; sibi *af*⟩ uitare uoluerit ⟨uoluerunt *NO*[1]*x*; uoluerint *Paul*⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨-niunt *Nhl*; *Paul*; perueniet *V.*⟩: 2, 24, 4.

ββ) acc.: si quos aduersum proelium et fuga Gallorum commoueret ⟨moueret *A*[1]⟩, hos ⟨c⟩ . . . reperire ⟨c⟩ posse: I 40, 8; ¶ (ab his fit initium retinendi Silii ⟨c⟩ atque Velanii ⟨et si quos intercipere potuerunt *add.* β⟩: III 8, 2;) ¶ parentes suos commendabant, si quos ex eo ⟨c⟩ periculo fortuna seruare potuisset: 2, 41, 8.

b) neutr. (sing.); α) neque genet. neque adiectiuum additur; αα) ne quid: eam (contabulationem) in parietes instruxerunt ita, ut

capita tignorum extrema parietum structura tegerentur, ne quid emineret, ubi ignis hostium adhaeresceret: 2, 9, 1; ¶¶ ne quid de iure aut de legibus ⟨de legibus aut iure β⟩ eorum deminuisse uideretur, ipse in Haeduos proficisci statuit: VII 33, 2; ¶ nocere *u.* **noceo B. b)** *p. 781 (3 loc.).*

ββ) qui quid: qui horum quid acerbissime crudelissimeque fecerat, is et uir et ciuis optimus habebatur: 3, 32, 3.

γγ) seu quid: principes . . . cotidie ad se conuenire iubebat, seu quid ⟨quit *B*⟩ communicandum seu quid ⟨quit *B*⟩ administrandum uideretur: VII 36, 3; ¶ cognitis omnibus rebus, seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur, . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3.

δδ) si quid; a) subi.: (Dumnorigem,) si quid accidat Romanis, summam in spem . . . regni obtinendi uenire: I 18, 9; si quid his ⟨*c*⟩ per uim accidat: III 22, 2; ¶ si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse: I 34, 2; ut praesidium quam amicissimum, si quid opus facto esset, haberet: I 42, 5.

b) obi.: accipere: VI 20, 1 *u.* **a) α) αα) c)** accipere; ¶ ut . . ., si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei . . . dicerent: 3, 82, 3; ¶ ut, si quid possent, de indutiis fallendo impetrarent: IV 13, 5; ¶ L. Minucium Basilum cum omni equitatu praemittit, si quid celeritate itineris atque oportunitate temporis proficere possit ⟨*k; Np.;* posset *X; edd. plur.*⟩: VI 29, 4; ¶ diem se ad deliberandum sumpturum; si quid uellent, ad Idus April. reuerterentur: I 7, 6; si quid ille se uelit, illum ad se uenire oportere: I 34, 2.

β) additur αα) genet.; a) ne quid: aditum eorum ⟨*c*⟩ sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione ⟨*c*⟩ incommodi accipiant: VI 13, 7; ¶ dent operam consules, praetores . . ., ne quid res publica detrimenti capiat: 1, 5, 3; darent operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet: 1, 7, 5; ¶ pueris mulieribusque in muro dispositis ⟨*c*⟩, ne quid cotidianae consuetudinis desideraretur, ipsi . . . inruperunt: 3, 9, 6.

b) neu quid: omnes conseruauit militibusque suis commendauit, ne qui eorum uiolaretur neu quid sui desiderarent: 3, 98, 2.

c) nisi quid: non posse (se) eius imperia diutius sustinere ⟨*c*⟩. nisi ⟨si *add. A corr., QB, Mcorr.; Np., Fr., Db., Hold.*⟩ quid in Caesare populoque Romano sit auxilii, omnibus Gallis idem esse faciendum: I 31, 14.

d) si quid: ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent: 2, 5, 5; ¶ (si quid . . . sit auxilii: I 31, 14 *u.* **c);**) proinde, si quid ⟨quit *B*⟩ in nobis animi est ⟨est in n. a. β⟩, persequamur eorum mortem: VII 38, 8; Afranius paene omne frumentum . . . Ilerdam conuexerat, reliqui ⟨-quum *f*⟩ si quid fuerat, Caesar superioribus diebus consumpserat: 1, 48, 5; ¶¶ tantas uideri Italiae facultates, ut, si quid esset in bello detrimenti acceptum, . . . id breui tempore sarciri ⟨*c*⟩ . . . posset: VI 1, 3; ¶ ut, si quid ⟨*af;* quod *αhl*⟩ etiam de sua salute ab Haeduis iniretur consilii, celeritate praecurreret: VII 9, 4; ¶ fame et ⟨*c*⟩ inopia adductos (se) clam ex castris exisse, si ⟨ne *hl*⟩ quid frumenti aut pecoris in agris reperire possent ⟨possint β⟩: VII 20, 10.

ββ) adiect.; a) ne quid: Caesarem . . obsecrare coepit, ne quid grauius in fratrem statueret: I 20, 1.

b) si quid: quod si quid ei a Caesare grauius accidisset, . . . neminem existimaturum non sua uoluntate factum: I 20, 4; hi sapient; si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30, 2; ut . . . militum mentes sanarentur, simul, si quid ⟨quicquid *a pr.*⟩ grauius accidisset, magna multitudine nauium . . . facilius in Siciliam receptus daretur: 2, 30, 3; — tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit: 3, 94, 6; ¶ hi, si quid erat durius, concurrebant: I 48, 6.

B. ui adiect.; a) additur substant.; α) ne quis: et ne quis inermibus imprudentibusque militibus ab latere impetus fieri posset: III 29, 1; ¶ ne quis aut ⟨*om.* β⟩ ex huius iracundia aut ex eo quod meruerat odio ciuitatis motus exsistat: VI 5, 2; firmo in Treueris ad pontem praesidio ⟨*o*⟩ relicto, ne quis ab his subito motus oreretur: VI 9, 5.

β) seu quis: pronuntiari iubent, seu quis Gallus seu ⟨quis *add.* β⟩ Romanus uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere: V 51, 3.

b) antecedit substant.; α) si quis: 3, 20, 1 *u. p. 1574* **c)** appellare; — fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent numero; si ⟨esset numero si *NOaf;* esse numero; quorum si *hl*⟩ quis a domino

prehenderetur ⟨compreh. *f;* prehendebatur *O*⟩, consensu militum eripiebatur: 3, 110, 4.

β) ubi quis: atque ubi quis ex principibus in concilio dixit ⟨dixerit *Aim.*⟩ se ducem fore, qui sequi uelint profiteantur, consurgunt ii ⟨*c*⟩, qui: VI 23, 7.

quo: scribendum ad te existimaui et pro nostra beneuolentia petendum, ne quo progredereris proclinata ⟨*c*⟩ iam re, quo ⟨*M pr.;* qua *M corr.*⟩ integra etiam progrediendum tibi non existimasses: *ap. Cic. ad Att.* X 8, *B*, 1; ¶¶ ut, si quo ⟨quod *a*⟩ opus esset, subsidio duci possent: II 8, 5; ¶ si quo erat longius prodeundum aut celerius recipiendum: I 48, 7.

quisnam, quonam *u.* **nam** 2. *p. 686.*

quispiam: neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ occultare aut posita tollere auderet: VI 17, 5; ¶ cum quaepiam ⟨*om.* β; cum quepiam *B;* cumq. piam *M;* cum quẽ piã *Q*⟩ cohors ex orbe excesserat atque impetum fecerat, hostes uelocissime refugiebant: V 35, 1.

quisquam. **Forma:** *Vno loco,* V 41, 5, *in ABQ inuenitur* quidquam, (*in M*β quicquam,) *reliquis (10) locis omnes codd. uidentur habere* quicquam.

1. ui substant.; antecedit A. neque (nec): neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; — ut locis frigidissimis neque uestitus praeter pelles haberent ⟨habeant *DE; edd. pr.*⟩ quicquam ⟨*om.* β⟩ . . . et lauarentur ⟨lauantur *X*⟩ in fluminibus: IV 1, 10; *u. praeterea* **neque** *p. 759 et 760* **c)** α) *(23 loc.).*

B. ne . . quidem: ne eo quidem tempore quisquam loco cessit, sed circumuenti omnes interfectique sunt: VII 62, 7; — ut non modo . . . decederet nemo, sed paene ne respiceret quidem quisquam ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent: V 43, 4; ¶ ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent: 2, 5, 5.

C. ne: interdicitque omnibus, ne quemquam interficiant: VII 40, 4.

D. neu: praecipit atque interdicit, . . . unum omnes petant ⟨*c*⟩ Indutiomarum ⟨*c*⟩ neu quis quem ⟨quisquam alium β⟩ prius uulneret quam illum interfectum uiderit ⟨*c*⟩: V 58, 4.

E. si: errare eos dicunt, si quicquam ab iis ⟨*c*⟩ praesidii sperent, qui suis rebus diffidant: V 41, 5.

F. prius quam: itaque prius quam quicquam conaretur, Diuiciacum ad se uocari iubet: I 19, 3.

G. interrogat.: cur hunc tam temere quisquam ab officio discessurum iudicaret? I 40, 2; cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet? IV 16, 4.

2. ui adiectiui: qui . . . milites . . . continuisset ac ne calonem quidem quemquam extra munitionem egredi passus esset: VI 36, 1.

[**Falso:** cognoscit non decimum quemque ⟨quemquam β⟩ esse reliquum ⟨relictum β⟩ militem sine uulnere: V 52, 2.]

quisque. A. antecedit a) relatiuum; α) quisque ui substant.; anteced. αα) pron. relat.: addit etiam, ut quae ⟨*Paul;* quid *x;* quod *Np.; edd.*⟩ quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, . . . restituantur ⟨*Paul;* restituatur *Steph.; edd.;* restituat *x*⟩: 1, 87, 1; — omnes uici atque omnia aedificia, quae quisque conspexerat, incendebantur: VI 43, 2; — quam quisque ab opere in partem casu deuenit quaeque prima ⟨*o*⟩ signa conspexit, ad haec constitit, ne in quaerendis suis ⟨ne inquirendo suos β⟩ pugnandi tempus dimitteret: II 21, 6; ¶ ut est summae genus sollertiae atque ad omnia imitanda et efficienda, quae a ⟨*afl;* ab α; *edd.*⟩ quoque traduntur ⟨tradantur β⟩, aptissimum: VII 22, 1.

ββ) ubi: ubi cuique ⟨*sic* β; ubicumque α; *Fr.;* ut cuique *Heller*⟩ aut ualles abdita aut locus ⟨*c*⟩ siluestris ⟨*c*⟩ aut ⟨*c*⟩ palus impedita spem praesidii ⟨*c*⟩ aut ⟨*c*⟩ salutis aliquam offerebat, consederat ⟨consederant *rec.; Fr.*⟩: VI 34, 2.

γγ) (pro)ut: dicuntur sententiae graues; ut quisque acerbissime crudelissimeque dixit, ita [quam] maxime ab inimicis Caesaris conlaudatur: 1, 2, 8; — (qui magnum in castris usum habebant, milites centurionesque quique ⟨B^2β; ut quisque α⟩ equitatui praeerant: I 39, 5;) eorum ut quisque primus uenerat, sub muro consistebat suorumque pugnantium numerum augebat: VII 48, 2; ¶ custodiarum uaria diligentia animaduersa, prout cuiusque eorum, qui negotiis praeerant, aut natura aut studium ferebat: 3, 61, 3; ¶ (ut cuique: VII 81, 4 *u.* **c)** α) ββ) *extr.*))

β) pronomini quisque uel additur substant. uel intellegendum est; antecedit αα) pron. relat.: (qui quacumque ⟨β; quaque α; *Aim.; pr. edd.; Schn., Db., Hold., Dt.*[2]*;* quaqua *Fr.*⟩ de causa ad eos uenerunt ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent: VI 23, 9;) — ut . . . deducen-

dos . . ad suos curaret, quae cuique ciuitati pars castrorum ab initio obuenerat: VII 28, 6; — idoneos homines deligebat, quorum quisque aut oratione subdola aut amicitia facillime capere posset ⟨capi posset β; posset *BM*⟩: VII 31, 2; — accidit, ... ut uulgo milites ab signis discederent quaeque ⟨que *om. AQ; Np.*⟩ quisque eorum carissima haberet, ab impedimentis petere atque arripere properaret: V 33, 6; quod fere fit, quibus quisque ⟨quibuscumque *Paul*⟩ in locis miles inueterauerit, ut multum earum regionum consuetudine moueatur: 1, 44, 3; liberam nacti milites conloquiorum facultatem uulgo procedunt, et quem quisque in castris notum aut municipem habebat conquirit atque euocat: 1, 74, 1; edicunt, penes quem quisque sit Caesaris miles, ut producat ⟨*Nx*; producatur *O; Np., Dt.*⟩: 1, 76, 4; — idem hoc fit a principibus Hispaniae. ... hi ⟨c⟩ suos notos hospitesque quaerebant, per quem quisque eorum aditum commendationis haberet ad Caesarem: 1, 74, 5; — (uirgines: V 14, 5 *u.* ββ).)

ββ) quo: qui ⟨c⟩ sunt ex iis ⟨c⟩ nati, eorum habentur liberi, quo primum uirgo quaeque deducta est ⟨*sic* α; quibus primo uirgines quaeque ductae sunt β⟩: V 14, 5; V 34, 2 *u.* γγ).

γγ) quotiens: et quotiens ⟨quo *Paul*⟩ quaeque cohors procurrerat ⟨procurreret β⟩, ab ea parte magnus numerus hostium cadebat: V 34, 2.

δδ) ut: (equites) omnes in bello uersantur, atque eorum ut quisque est ⟨*om. Aim.*⟩ genere copiisque ⟨c⟩ amplissimus, ita plurimos circum ⟨c⟩ se ambactos clientesque habet ⟨habent β⟩: VI 15, 2; — inde, ut loci cuiusque natura ferebat, ... circumuallare Pompeium instituit: 3, 43, 2; — (nostri ... (nullum) frustra telum ... mittere et ⟨β; ut α; *edd.*⟩ quaecumque ⟨β; quaeque α; *edd.*⟩ pars castrorum nudata defensoribus premi uidebatur, eo occurrere et auxilium ferre: III 4, 2.)

b) interrogat.; α) quisque ui subst.; antecedit αα) pron. interrogat.: neque quo signa ferantur neque quam in partem quisque conueniat ⟨contendat?⟩ prouident: VI 37, 6; — commonefacit, quae ipso praesente in concilio *[Gallorum] de Dumnorige sint dicta, et ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit: I 19, 4; ¶ eodem ... quas ... naues longas habebat mittit et quid a quoque fieri uelit ⟨uellet a^1f⟩ praecipit ⟨-cepit *af*⟩: 3, 62, 3; ¶ tanta erat ... exspectatio, ut alius in aliam partem mente ... traheretur, quid ipsis Corfiniensibus, quid Domitio, quid Lentulo, quid reliquis accideret, qui quosque euentus exciperent: 1, 21, 6; ¶ neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis quid in quoque ⟨quoquo M^3⟩ esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨c⟩: VII 36, 4.

ββ) quantus: quod ... quantam quisque multitudinem in communi Belgarum concilio ad id bellum pollicitus sit ⟨esset β⟩ cognouerint ⟨c⟩: II 4, 4.

β) substantiuum aut additur aut intellegendum est; antecedit αα) pron. interrog.: cum ⟨c⟩ ... minus ⟨c⟩ facile ⟨c⟩ omnia per se obire et quid quoque loco faciendum esset prouidere ⟨c⟩ possent: V 33, 3; — neque certa subsidia conlocari neque quid in quaque parte opus esset prouideri neque ab uno omnia imperia administrari poterant: II 22, 1; Caesar idoneum locum nactus quid quaque ⟨a^1ef; qua *ah*⟩ in ⟨β; *Fr.*; ex α; *plur. edd.*⟩ parte geratur cognoscit: VII 85, 1; — uti et uiatores etiam inuitos consistere cogant et quid ⟨*Aimoin.*; quod *X; Schn., Frig., Db., Hold.*⟩ quisque eorum de quaque ⟨quacumque *Aimoin.*; qualibet *N*⟩ re audierit aut cognouerit quaerant, et: IV 5, 2.

ββ) quantus: armorum ⟨*CC*⟩ quantum quaeque ciuitas domi quodque ante tempus efficiat constituit: VII 4, 8; — per eos (arbitros) fierent aestimationes possessionum et rerum, quanti quaeque earum ante bellum fuisset: 3, 1, 2.

c) reflexiuum; α) quisque ui substantiui; antecedit αα) pronom. refl.: magnis enim iacturis sibi quisque eorum (militum) animos conciliabat: 3, 112, 10; — itaque perterritis omnibus sibi quisque consulebat: 2, 43, 3; — exercitui ... incessit ... tantum . . studium infamiae sarciendae, ut nemo ... centurionis ⟨c⟩ imperium desideraret et sibi quisque etiam poenae loco grauiores imponeret labores simulque omnes arderent cupiditate pugnandi: 3, 74, 2; — (egressi) nullo certo ordine neque imperio, cum sibi quisque primum itineris locum peteret et domum peruenire properaret, fecerunt, ut: II 11, 1; — probat rem senatus de mittendis legatis; sed qui mitterentur non reperiebantur, maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat: 1, 33, 1; ¶ dimissis per agros nuntiis sibi quemque consulere iussit: VI 31, 2; trium mensium ⟨c⟩ molita cibaria sibi quemque domo efferre iubent: I 5, 3.

ββ) pron. possess.: consilium capit omnem ... equitatum noctu dimittere ⟨c⟩. discedentibus mandat, ut suam quisque eorum ciuitatem

adeat omnesque ⟨que *om.* β⟩, qui . . . arma ferre possint ⟨*c*⟩, ad bellum cogant: VII 71, 2; — eo mortuo ad neminem unum summa imperii redit, sed separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat: 3, 18, 2; — cogere: VII 71, 2 *u.* adire; — duobusque milibus hominum armatis, quos partim ⟨*o*⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ⟨*del. Ciacc.*⟩ ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium peruenit: 3, 103, 1; — nauium, quae cum annotinis priuatisque, quas sui quisque commodi causa ⟨commodi quisque causa β; causa *om.* α; *edd.*⟩ fecerat, amplius octingentae uno ⟨*c*⟩ erant uisae tempore ⟨*c*⟩: V 8, 6; — Caesar singulis legionibus singulos legatos et quaestorem praefecit, uti ⟨*c*⟩ eos testes suae quisque uirtutis haberet: I 52, 1; uno enim excepto . . . suos quisque habet caros: *ap. Prisc. inst.* VI 36. 82; VII 20 *extr.;* XIII 12; — nouisse: VII 80, 1 *u.* tenere; — idque ⟨*c*⟩ eius rei causa antiquitus institutum uidetur, ne quis ex plebe contra potentiorem auxilii egeret; suos enim quisque opprimi et circumueniri non patitur, neque, aliter si faciat ⟨faciant β⟩, ullam inter suos habet ⟨habent *f;* habeant *k;* haberet M^1⟩ auctoritatem: VI 11, 4; — nostri fortiter impetum eorum tulerunt celeriterque ad suos quisque ordines rediit ⟨*f;* redit *ahl; Np., Db.*⟩ atque ultro uniuersi in hostes impetum fecerunt: 3, 37, 6; — Caesar omni exercitu ad utramque partem munitionum ⟨*c*⟩ disposito, ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit, . . . iubet: VII 80, 1; — ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari uideat: VI 22, 4; — nullus (erat) ordo, nullum imperium certum, cum suo quisque consilio uteretur atque omnes sine timore iter facerent: 1, 51, 2; ¶ hostes . . . constituerunt optimum esse domum suam quemque reuerti: II 10, 4; ¶ nostri, ut ⟨*om. Fr.*⟩ superioribus diebus suus ⟨β; ut α; *Np., Fr.; om. Db.;* uni *recc.; pr. edd.*⟩ cuique erat locus ⟨loc. er. *afik*⟩ attributus, ad munitiones accedunt: VII 81, 4; ¶ ciuitatem esse omnem in armis; diuisum senatum, diuisum populum, suas ⟨in suas *ik; Scal.*⟩ cuiusque eorum clientelas ⟨suas cuique eorum esse cl. *Hot.;* populum, diuisas cuiusque eorum client. *Hartz; u. CC*⟩: VII 32, 5.

β) substantiuum aut additur aut intellegendum est; antecedit αα) pron. reflex.: quod factum adeo eius conuentus ciues Romani comprobauerunt, ut domum ad se quisque hospitio cupidissime reciperet: 2, 20, 5; — cuius ⟨*c*⟩ aduentu spe inlata militibus ac redintegrato animo, cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in ⟨*c*⟩ extremis suis rebus operam nauare cuperet ⟨cuperent *bef*⟩, paulum hostium impetus tardatus est: II 25, 3.

ββ) pron. possess.: primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. a. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis ⟨legioñ *a;* ex quaque legione *Ellebod.;* cuiusque *tuetur Madu. ad Cic. de fin.* V 46⟩ subsequebantur: 1, 83, 2; — cum sua quisque miles circumspiceret, quid secum portare posset ⟨*c*⟩, quid ex instrumento hibernorum relinquere cogeretur: V 31, 4.

d) superlatiuus: quod si antiquissimum quodque ⟨AQB^2β; quoque *M*⟩ tempus spectari ⟨*c*⟩ oporteret, populi Romani iustissimum esse ⟨*o*⟩ in ⟨*o*⟩ Gallia ⟨*o*⟩ imperium ⟨*o*⟩: I 45, 3; — Ariouistum . . . obsides nobilissimi cuiusque liberos poscere: I 31, 12; praemiserat . . . parem ex Gallia numerum . . ., nominatim ex omnibus ciuitatibus nobilissimo quoque euocato: 1, 39, 2.

e) num. ordinal.: alias deinceps pari magnitudine rates iungebat . . . . in quarta quaque earum turres binorum tabulatorum excitabat: 1, 25, 10; — legione ⟨*o*⟩ producta cognoscit non decimum quemque ⟨quemquam β⟩ esse reliquum ⟨relictum β⟩ militem sine uulnere: V 52, 2.

B. neque relat. neque interrog. neque reflex. neque superlat. aut ordinal. antecedunt: interim suos cohortatus tormenta in muris disponit certasque cuique partes ad custodiam urbis attribuit: 1, 17, 3; (cuique ex ciuitate: VII 75, 1 *u. infra* ciuitas;) ¶ unus quisque enim opiniones fingebat et ad id, quod ab alio audierat, sui aliquid timoris addebat: 2, 29, 1; ¶ nam et honesti ⟨honestissimi *Paul*⟩ ex iuuentute et cuiusque ⟨iustae *Paul*⟩ aetatis amplissimi ⟨-ma *hl*⟩ nominatim euocati atque obsecrati naues conscenderant: 2, 5, 5; — Caesar principibus cuiusque ciuitatis ad se euocatis ⟨*c*⟩ . . . magnam partem Galliae ⟨*c*⟩ in officio tenuit: V 54, 1; latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque ciuitatis fiunt: VI 23, 6; non omnes ⟨*c*⟩, qui arma ferre possent, . . . conuocandos statuunt, sed certum numerum cuique ciuitati ⟨*sic* β; *Schn., Fr., Db.;* cuique ex ciuitate α; *rell. edd.;* quaque ex ciuit. *Kraff.*⟩ imperandum: VII 75, 1; — cuiusque generis *u.* **genus** *p. 1373* **e)** *(3 loc.);* — singulari militum nostrorum uir-

tuti consilia cuiusque modi ⟨huiuscemodi β⟩ Gallorum occurrebant: VII 22, 1.

Pluralis *pronominis* quisque *inuenitur* 1, 21, 6 (*et* V 14, 5 *in* β;) ¶ **quisque = uterque** VII 32, 5 *et (relatum ad masc. et fem.)* 3, 112, 10.

quisquis. **Forma:** quicquid *in X uidetur exstare* II 17, 4 *et* VII 46, 2; (quod *est in* α, quicquid *in* β IV 22, 3;) *4 belli ciuilis locis Np. scripsit* quidquid, *Db.* quicquid.

A. ui substantiui (neutr.); a) non additur genet.: ictum firmitas materiae sustinet, et quicquid incidit fastigio musculi elabitur: 2, 11, 1; ¶ trauersaria tigna iniciuntur, quae firmamento esse possint, et ⟨ut *af*⟩ quicquid est contignatum cratibus consternitur: 2, 15, 2; — sed quicquid possunt pedestribus ualent copiis: II 17, 4.

b) additur genet.: oppidi murus ⟨*c*⟩ a ⟨*c*⟩ planitie atque initio ascensus recta regione . . . MCC passus aberat; quicquid huc ⟨*Np., Dt., Hold.;* huic *codd.; Schn., Db.;* hic *Fr.*⟩ circuitus ⟨circuitui β⟩ ad molliendum cliuum accesserat, id spatium itineris augebat ⟨spatio itineris augebatur β⟩: VII 46, 2; — ut quicquid intercederet temporis, hoc . . uictoriam ⟨*c*⟩ morari uideretur ⟨*c*⟩: 2, 39, 5; spes uictoriae augetur, adeo, ut quicquid intercederet temporis, id morari reditum in Italiam uideretur: 3, 82, 2; ¶ (quod ⟨*CC*⟩ satis esse ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨quicquid β⟩ praeterea nauium longarum habebat, ⟨id *add.* β⟩ quaestori ⟨*c*⟩, legatis praefectisque distribuit: IV 22, 3.)

(**B. ui adiectiui:** qui quacumque ⟨β; quaque α; *Aim.; pr. edd.; Schn., Db., Hold.;* quaqua *Fr.*⟩ de causa ad eos uenerunt, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent: VI 23, 9; — quid ⟨qui β⟩ quoque ⟨*Q; Ald.;* quoquo *ABMa;* quo *h*⟩ pacto agi placeat occulte inter se constituunt: VII 83, 5; cuius modo ⟨*Ald.;* cuius modi *z;* cuiuscuius *Grut.*⟩ rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias uidebatur: 3, 32, 2.)

quiuis. **A. additur subst.:** naues totae (erant) factae ex robore ad quamuis uim et contumeliam perferendam: III 13, 3; — sibi praestare, si in eum casum deducerentur, quamuis fortunam a populo Romano pati quam: II 31, 6; — itaque ad quemuis numerum ephippiatorum ⟨*c*⟩ equitum quamuis pauci adire audent: IV 2, 5; — uis: III 13, 3 *u.* contumelia.

B. non additur subst.: quod esset acceptum detrimenti, cuiusuis ⟨eius iuri *V.*⟩ potius quam suae culpae debere tribui: 3, 73, 4.

quo relat. *u. p. 1543 sqq.;* **interrog.** *u. p. 1573;* **indefin.** *u. p. 1577.*

quoad. **A. = quamdiu:** ipse equo uulnerato deiectus, quoad potuit, fortissime restitit: IV 12, 5; — Massilienses . . ., quoad ⟨quod *Göl.*⟩ licebat latiore uti ⟨*Voss.;* ut *z*⟩ spatio, producta longius acie circumuenire nostros . . . contendebant: 1, 58, 1.

B. = dum, donec; a) c. ind.: neque finem sequendi fecerunt, quoad ⟨*dk; Ald.;* quod *AQhl;* quo *BMa*⟩ subsidio confisi equites . . . praecipites hostes egerunt magnoque ⟨*c*⟩ eorum numero ⟨*o*⟩ interfecto neque sui colligendi neque consistendi . . . facultatem dederunt: V 17, 3. 4.

b) c. coniunct.: sustinerent, quoad ipse cum exercitu propius accessisset: IV 11, 6; ipse interea, quoad legiones conlocatas ⟨collocasset β⟩ munitaque hiberna cognouisset, in Gallia morari constituit: V 24, 8; interea, quoad fides esset data Caesarem facturum quae polliceretur, non intermissuros consules Pompeiumque dilectus: 1, 10, 4.

[**Falso:** quod hostibus ⟨quoad hostis B^aβ; quod hostis α⟩ adpropinquabat, consuetudine sua Caesar sex legiones expeditas ducebat: II 19, 2.]

quod. *Cf. A. Th. Oséen, De uoce* quod *apud Caesarem. Dissert. inaug. Lundae 1878. 8°.*

I. Coniunctio circumscriptiua (= dass; que); 1. totum enuntiatum aut subiecti aut obiecti munere fungitur (quod = die Thatsache, der Umstand, dass; ce fait que); A. subiecti: id aliquot de causis acciderat . . ., primum quod legionem . . . despiciebant, tum etiam quod . . . existimabant. accedebat ⟨-bant B^2M^1⟩ quod suos ab se liberos abstractos obsidum nomine dolebant et Romanos non solum itinerum causa, sed etiam perpetuae possessionis culmina Alpium occupare conari et ea loca finitimae ⟨finitima *Vossius*⟩ prouinciae adiungere sibi persuasum habebant: III 2, 5; multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum, quarum illa fuit iustissima, quod . . . suis quoque rebus eos timere uoluit . . . . accessit etiam quod illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum . . . post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat seque cum iis ⟨*c*⟩ coniunxerat: IV 16, 2; hunc (Dumnorigem) secum habere in primis constituerat, quod . . . cognouerat. accedebat huc quod in ⟨iam in β⟩ concilio Haeduorum Dumnorix dixerat . . .: V 6, 2; (*cf.* **2. A.** incommodum 3, 79, 3 *et* res I 19, 1;) ¶ oportunissime acci-

dit, quod: IV 13, 4 *ib.* res; num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras et urbem et urbes et imperium et imperia dicamus, neque quadrigas in unam nominis figuram redigere neque harenam multitudinis appellatione ⟨in multit. appellationem *Gron.*⟩ conuertere possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8; ¶ adiuuabat quod *u.* **adiuuo b) α)** *et* **β)** *p. 168 (3 loc.);* ¶ quarum omnium rerum maxime admirandum uidebatur quod Germani ... ad castra Romanorum delati optatissimum Ambiorigi beneficium obtulerant ⟨*fhl; Schn.;* -lerunt *AQBa;* obtinuerunt *M;* obtul. benef. β⟩: VI 42, 3; ¶ causa mittendi fuit quod iter per Alpes ... patefieri uolebat: III 1, 2; causa transeundi fuit quod ab ⟨*c*⟩ Suebis complures annos exagitati bello premebantur et agri cultura prohibebantur: IV 1, 2; — Gallis magno ad pugnam erat impedimento quod pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et conligatis, cum ferrum se inflexisset ⟨*c*⟩, neque euellere neque sinistra impedita satis commode pugnare poterant: I 25, 3; — eius rei testimonium ⟨testimonio B^2β⟩ esse quod nisi rogatus non uenerit et quod bellum non intulerit, sed defenderit: I 44, 6; (esse testimonio, quod: V 28, 4 *u.* 2. A. res;) ¶ (hortari: III 18, 6 *u. ib.* res;) ¶ sed cum loci natura et munitio castrorum adiri tunc *prohibebat*, *tum* quod ad proelium egressi Curionis milites iis rebus indigebant, quae ⟨et mun. castrorum aditum prohibebant, tum quod ... indigebant, quae *O, recc.; edd.;* prohibebat *P. Manut.;* tum munitio castr. adiri tunc prohibebat, quod ... indigebant, quae *Em. Hoffm.*⟩: 2, 35, 5.

B. obiecti: alii quod pridie noctu conclamatum esset *in* Caesaris castris argumenti sumebant loco non posse clam exiri: 1, 67, 2.

2. accuratius explicatur singularum uocum uis et sententia (enuntiatum a coniunctione quod ordiens appositionis quasi cuiusdam locum obtinet); explicantur A. substantiua: quanto opere eorum animi magnitudinem admiraretur, quos ⟨β; quod α⟩ non castrorum munitiones, non altitudo montis, non murus oppidi tardare potuisset, tanto opere licentiam adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de uictoria atque exitu rerum sentire existimarent: VII 52, 3; ¶ Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨praedicauit B^2β⟩: quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissima ⟨*c*⟩ missa: I 43, 4; Caesarisque in se beneficia exponit, quae erant maxima: quod per eum in collegium pontificum uenerat, quod prouinciam Hispaniam ex praetura habuerat, quod in petitione consulatus erat subleuatus: 1, 22, 3. 4; ¶ duabus de causis Rhenum transire constituit; quarum una erat ⟨erat altera β⟩, quod auxilia contra se Treueris miserant, altera, ne ad ⟨*o*⟩ eos ⟨*o*⟩ Ambiorix receptum haberet: VI 9, 2; ¶ duces uero eorum consilium suum laudibus ferebant ⟨effereb. *Pluyg.*⟩, quod se ⟨*c*⟩ castris tenuissent: 1, 69, 2; ¶ Caesar contione aduocata temeritatem cupiditatemque militum ⟨temer. mil. cup.que β⟩ reprehendit, quod sibi ipsi iudicauissent, quo procedendum aut quid agendum uideretur, neque signo recipiendi ⟨*o*⟩ dato constitissent neque a ⟨*c*⟩ tribunis militum legatisque retineri potuissent: VII 52, 1; ¶ accessit etiam ex improuiso aliud incommodum, quod Domitius ... rei frumentariae causa ab eo discesserat et Heracliam [senticam], quae est subiecta Candauiae, iter fecerat: 3, 79, 3; ¶ qua in re Caesar non solum publicas, sed etiam priuatas iniurias ultus est, quod eius soceri L. Pisonis auum, L. Pisonem legatum, Tigurini eodem proelio quo Cassium interfecerant: I 12, 7; quod si ueteris contumeliae obliuisci uellet, num etiam recentium iniuriarum, quod eo inuito iter per prouinciam per uim temptassent, quod Haeduos, quod Ambarros, quod Allobrogas ⟨*c*⟩ uexassent, memoriam ⟨*c*⟩ deponere posse ⟨*c*⟩? I 14, 3; ¶ licentia (animi magnitudo): VII 52, 3 *u.* adrogantia; ¶ cum ad has suspiciones certissimae res accederent, quod per fines Sequanorum Heluetios traduxisset, quod obsides inter eos dandos curasset, quod ea omnia non modo iniussu suo et ciuitatis, sed etiam inscientibus ipsis fecisset, quod a magistratu Haeduorum accusaretur, satis esse causae arbitrabatur, quare in eum ... animaduerteret: I 19, 1; secundum ea multae res eum hortabantur, quare sibi eam rem ... suscipiendam putaret, in primis quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione ⟨*c*⟩ uidebat Germanorum teneri eorumque obsides esse apud Ariouistum ... intellegebat: I 33, 2; his difficultatibus duae res ⟨*om.* M^1⟩ erant subsidio, scientia atque usus militum, quod superioribus proeliis exercitati quid fieri oporteret non minus commode ipsi sibi praescribere ⟨*c*⟩ quam ab aliis doceri poterant, et quod ab opere singulisque legionibus singulos legatos Caesar discedere nisi munitis castris uetuerat: II 20, 3; multae res ad hoc consilium Gallos

hortabantur: superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio, inopia cibariorum . . ., spes Venetici belli, et quod fere libenter homines id, quod uolunt, credunt: III 18, 6; oportunissima ⟨β; oportunissime α⟩ res accidit ⟨opportunissime accidit *coniec. Np.*; opportunissime ea res acc. *Schenkl*⟩, quod postridie eius diei mane . . . Germani frequentes . . . ad eum in castra uenerunt: IV 13, 4; rem ⟨*del. Koch;* hanc rem *CFWMüller*⟩ esse testimonio, quod primum hostium impetum multis ultro uulneribus inlatis fortissime sustinuerint: V 28, 4; quo facto duas res consecutus est, quod pignore animos centurionum deuinxit et largitione militum uoluntates redemit: 1, 39, 4; Afranianos contra multis rebus sui timoris signa misisse ⟨dedisse *Madu.*⟩, quod suis non subuenissent, quod de colle non decederent ⟨O^a; recederent O^1Nx⟩, quod uix ⟨*c*⟩ equitum incursus sustinerent conlatisque in unum locum signis conferti neque ordines neque signa seruarent: 1, 71, 3; ¶ temeritas: VII 52, 1 *u.* cupiditas; ¶ scientia atque usus: II 20, 3 *u.* res.

B. substant. c. pronom. coniuncta: cum . . . quaereret Caesar, quam ob rem Ariouistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam ⟨caus. reper. β⟩, quod apud Germanos ea ⟨*om.* β⟩ consuetudo esset, ut matres familiae . . . declararent, utrum: I 50, 4; coniurandi has esse causas ⟨causas esse *af*⟩: primum quod uererentur, ne . . . ad eos exercitus noster adduceretur, deinde quod ab non nullis Gallis sollicitarentur: II 1, 2. 3; ciuitati porro hanc fuisse belli causam, quod repentinae Gallorum coniurationi resistere non potuerit: V 27, 4; — Germanico bello confecto multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum, quarum illa fuit iustissima, quod . . . suis quoque rebus eos timere uoluit: IV 16, 1; ¶ ad eam sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio eos deduxit, quod Diuiciacum ⟨quoque *add.* B^2β⟩ atque Haeduos finibus Bellouacorum adpropinquare cognouerant: II 10, 5; ¶ maximeque hac re permouebantur, quod ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam uix erat credendum: V 28, 1; (V 28, 4 *u.* **A.** res;) *ap. Gell.* XIX 8, 8 *u.* **1. A.** accidere; — huic consilio suffragabatur etiam illa res, quod ex duobus contrariis generibus quae superiore bello cum ⟨*c*⟩ Sertorio steterant ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant, quae in amicitia manserant [pompei] magnis adfectae beneficiis eum diligebant, Caesaris autem erat in barbaris nomen obscurius: 1, 61, 3; ¶ tamen hoc sibi solacii proponebant, quod se prope ⟨q. se pr. β; *om.* α; *Fr.;* se prope *om. Db., Dt.*⟩ explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos confidebant ⟨sperabant β; *om. Fr.*⟩: VII 15, 2; ¶ his tantis malis haec subsidia succurrebant, quo minus omnis deleretur exercitus, quod Pompeius insidias timens . . . munitionibus adpropinquare aliquamdiu non audebat equitesque eius . . . ad insequendum tardabantur: 3, 70, 1.

C. neutrum pronominis uel numeral.; a) hoc: nostri primo . . . fortiter repugnare ⟨*c*⟩ . . ., sed hoc superari, quod ⟨si *edd. Schenkl*⟩ diuturnitate pugnae hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant, quarum rerum a nostris propter paucitatem fieri nihil poterat: III 4, 3. 4; in reliquis uitae institutis hoc fere ab reliquis differunt, quod suos liberos, nisi cum adoleuerunt . . ., palam ad se adire non patiuntur filiumque puerili aetate in publico in conspectu patris adsistere turpe ducunt: VI 18, 3.

b) illud: neque illud me mouet, quod ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

c) id: sed eo deceptum, quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret: I 14, 2; et ex euentu nauium suarum et ex eo, quod obsides dare intermiserant, . . . suspicabatur: IV 31, 1.

d) unum: his omnibus rebus unum repugnabat, quod Diuiciaci fratris summum in populum Romanum studium, summam in se uoluntatem, egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19, 2; unum, quod cohortes ex statione et praesidio essent emissae, questus . . . iudicauit: VI 42, 1.

3. = quod attinet ad (was das anbetrifft, dass; pour ce qui est de ce fait que): quod improuiso unum pagum adortus esset, cum ii, qui flumen transissent, suis auxilium ferre non possent, ne ob eam rem aut suae magnopere uirtuti tribueret aut ipsos despiceret: I 13, 5; quod sua uictoria tam insolenter gloriarentur quodque tam diu se impune iniurias **in*tulisse admirarentur, eodem pertinere: I 14, 4; quin etiam quod necessariam ⟨*CC*⟩ rem coactus Caesari enuntiarit, intellegere sese, quanto id cum periculo fecerit, et ob eam causam quam diu potuerit tacuisse: I 17, 6; reperiebat etiam in quaerendo Caesar, quod ⟨quom *Dauis.*⟩ proelium equestre aduersum paucis ante diebus esset factum, initium eius fugae factum a

Dumnorige atque eius equitibus: I 18, 10; quod sibi Caesar denuntiaret se Haeduorum iniurias non neglecturum, neminem secum sine sua pernicie contendisse: I 36, 6; quod non fore dicto audientes neque signa laturi dicantur, nihil se ea re commoueri: I 40, 12; quod multitudinem Germanorum in Galliam traducat, id se sui muniendi, non Galliae impugnandae ⟨c⟩ causa facere: I 44, 6; quod fratres Haeduos appellatos ⟨a se haeduos amicos ⟨o⟩ appellatos β⟩ diceret, non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut: I 44, 9; debere se suspicari simulata Caesarem amicitia, quod ⟨quem *Kan*⟩ exercitum ⟨exercituum *Paul*⟩ in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere: I 44, 10; (quod detrimentum culpa et temeritate legati sit acceptum, hoc aequiore animo ferundum ⟨c⟩ docet, quod: V 52, 6;) quod castra mouisset, factum inopia pabuli etiam ipsis hortantibus: VII 20, 3; quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate: VII 20, 3; quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem solacio: 1, 22, 6.

II. particula causalis (= weil, parce que); 1. pertinet ad uocem, quae antecedit; A. quod c. indic.; antecedit a) subst. (c. pron. uel adiect.): id aliquot de causis acciderat, ut subito Galli belli renouandi . . . consilium caperent: primum, quod legionem neque eam ⟨c⟩ plenissimam . . . propter paucitatem despiciebant, tum etiam quod ⟨*om.* β⟩ propter iniquitatem loci . . . ne primum quidem posse impetum suum sustineri ⟨c⟩ existimabant: III 2, 3. 4; id ea de causa faciebat, quod cum tanta multitudine hostium . . . nisi . . . oportunitate aliqua data legato dimicandum non existimabat: III 17, 7; erat ob has causas summa difficultas, quod naues propter magnitudinem nisi in alto constitui non poterant, militibus autem . . . graui onere armorum oppressis ⟨c⟩ simul et de ⟨c⟩ nauibus desiliendum et in fluctibus consistendum et cum hostibus erat pugnandum: IV 24, 2; cuius pater . . . ob eam causam, quod regnum adpetebat, a ⟨c⟩ ciuitate erat interfectus ⟨c⟩: VII 4, 1; ¶ id ea maxime ratione fecit, quod noluit eum locum, unde Heluetii discesserant, uacare: I 28, 4.

b) pronom. (abl.); α) hoc *u.* **hic 3. E. c)** *p. 1488 sq.* (*7 locis, except. his duobus:* V 52, 6 *et* I 32, 4.)

β) eo *u.* **is** *p. 346* **3. A.** (*8 locis, except. his duobus:* I 23, 3 *et* I 14, 1;) *praeterea:* pelles (erant) pro uelis alutaeque tenuiter confectae, hae ⟨*CC*⟩ siue propter lini ⟨o⟩ inopiam atque eius usus inscientiam ⟨inscientia β⟩ siue eo ⟨*om.* β⟩, quod est magis ueri simile, quod tantas tempestates Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨c⟩ ac tanta onera nauium regi uelis non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6; (sed hoc ⟨quoque *add.* α; *plur. edd.; om.* β; *Schn., Db.;* eo *ik; Schn., Db.*⟩ factum est, quod aedificio circumdato silua . . . comites familiaresque eius . . . paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, 3.)

c) aduerb.; α) maxime *u.* **maxime A. c)** *p. 510 sq. (5 loc.).*

β) propterea *u.* **propterea** *p. 1271—73:* I 1, 3; 6, 2; 26, 3; 38, 4; III 21, 3; IV 3, 3; VII 26, 2; 3, 92, 3; I 16, 3.

B. quod c. coniunctiuo; antecedunt a) uerba affectuum: grauiter eos accusat, quod, cum neque emi neque ex agris sumi posset, tam necessario tempore, tam propinquis hostibus, ab iis ⟨c⟩ non subleuetur: I 16, 6; ¶ illos secreto castigauit, quod quaestui equites haberent: 3, 60, 1; ¶ doluisse se, quod populi ⟨c⟩ Romani ⟨c⟩ beneficium ⟨c⟩ sibi per contumeliam ab inimicis extorqueretur ereptoque semenstri imperio in urbem retraheretur: 1, 9, 2; ¶ legati uenerunt, qui se de superioris temporis consilio excusarent, quod homines barbari et nostrae consuetudinis imperiti bellum populo Romano fecissent: IV 22, 1; ¶ (Aduatuci) ubi . . . uiderunt, primum inridere ex muro atque increpitare uocibus, quod ⟨quo *Scal.*⟩ tanta machinatio ab ⟨c⟩ tanto spatio instrueretur ⟨institueretur β⟩: II 30, 3; ¶ uehementer eos incusauit, primum quod aut quam in partem aut quo consilio ducerentur sibi quaerendum aut cogitandum putarent: I 40, 1; ¶ indignantes milites ⟨indignatis militibus *a*⟩ Caesar, quod conspectum suum hostes perferre ⟨c⟩ possent tantulo spatio interiecto, . . . edocet: VII 19, 4; ¶ Vercingetorix . . . proditionis insimulatus, quod castra propius Romanos mouisset, quod cum omni equitatu discessisset, quod sine imperio tantas copias reliquisset, quod eius discessu Romani tanta oportunitate et celeritate uenissent, . . . respondit: VII 20, 1; ¶ an paenitet uos, quod ⟨quia *f*⟩ saluum atque incolumem exercitum nulla omnino naue desiderata traduxerim? quod classem hostium primo impetu adueniens profligauerim? quod bis per biduum equestri proelio superauerim? quod ex portu sinuque aduersariorum CC naues oneratas abduxerim ⟨c⟩ eoque illos compulerim, ut . . . possint? 2, 32, 12; ¶ uenerunt . . . sui purgandi ⟨o⟩ causa, quod contra atque esset dictum et ipsi petissent proelium pridie

commisissent: IV 13, 5; ¶ queri *u.* **queror** *p. 1433* **δ)** *(6 loc.)*; ¶ non esse aut ipsis aut militibus suscensendum, quod fidem erga imperatorem suum Cn. Pompeium conseruare uoluerint ⟨*O²*; *Aldus*; uoluerunt *z*⟩: 1, 84, 3.

b) subst. c. uerbis: princepsque decima legio per tribunos militum ei gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset: I 41, 2; primum agunt gratias omnes omnibus, quod sibi perterritis pridie pepercissent: eorum se beneficio uiuere: 1, 74, 2; omnibus generatim gratias agit: ciuibus Romanis, quod oppidum in sua potestate studuissent habere; Hispanis, quod ⟨quia *f*⟩ praesidia expulissent; Gaditanis, quod ⟨quia *f*⟩ conatus aduersariorum infregissent seseque in libertatem uindicassent; tribunis militum centurionibusque, qui eo praesidii causa uenerant, quod ⟨quia *f*⟩ eorum consilia sua uirtute confirmassent: 2, 21, 1; ¶ gratiam habere: (VII 20, 6 *u. infra* 2. **B. a) β)**;) habendam fortunae gratiam, quod Italiam sine aliquo uulnere recepissent ⟨*l*; cepissent *afh*; *edd.*⟩, quod duas Hispanias bellicosissimorum hominum peritissimis atque exercitatissimis ducibus pacauissent, quod finitimas frumentariasque prouincias in potestatem redegissent: 3, 73, 3.

c) subst.: id mihi duabus de causis instituisse uidentur, quod neque in *uulgus disciplinam efferri uelint neque eos, qui discunt ⟨discant β⟩, litteris confisos minus memoriae studere: VI 14, 4; ¶ (ob eam rem: I 31, 9 *u. infra* 2. **B. a) γ)**.)

d) pronom. (abl.); α) hoc: quod detrimentum . . . temeritate legati sit acceptum, hoc aequiore animo ferundum ⟨*c*⟩ docet, quod beneficio deorum immortalium et uirtute eorum expiato incommodo neque hostibus diutina laetitia ⟨*c*⟩ neque ipsis longior dolor relinquatur: V 52, 6; — id hoc facilius iis ⟨*c*⟩ persuasit, quod undique loci natura Heluetii continentur ⟨-nerentur *Ciacc.*⟩: I 2, 3; — hoc esse miseriorem et grauiorem fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod soli ne in occulto quidem queri neque auxilium implorare auderent, absentisque Ariouisti crudelitatem uelut si coram adesset horrerent: I 32, 4.

β) eo: Heluetii, seu quod timore perterritos Romanos discedere . . . existimarent, eo magis, quod pridie superioribus locis occupatis proelium non commisissent, siue eo, quod ⟨siue quod eos?⟩ re frumentaria intercludi posse confiderent, . . . nostros . . . lacessere coeperunt: I 23, 3; ¶ his Caesar ita respondit: eo sibi minus dubitationis dari, quod eas res, quas legati Heluetii commemorassent, memoria teneret: I 14, 1.

e) aduerb.: propterea *u.* **propterea** *p. 1271—73:* I 3, 6; 7, 3; 18, 3; 20, 2; 30, 3; 31, 2; 31, 10 *(bis)*; 32, 5; 40, 6; II 4, 4; V 16, 2; 3, 16, 4.

2. nihil antecedit, quo pertineat quod; A. c. ind.; a) praes.; ea res, cuius causa adfertur, exprimitur α) uerbis; αα) indic.; 𝔄) praes.: qua de causa Heluetii quoque reliquos Gallos uirtute praecedunt, quod fere cotidianis proeliis cum Germanis contendunt: I 1, 4; huius est ciuitatis longe amplissima auctoritas omnis orae maritimae regionum earum, quod et naues habent Veneti plurimas . . . et scientia atque usu rerum ⟨*c*⟩ nauticarum reliquos ⟨*c*⟩ antecedunt et in magno impetu maris . . . omnes fere, qui eo mari uti consuerunt, habent uectigales: III 8, 1; (uinum ad se omnino importari non sinunt ⟨*c*⟩, quod ea re ad laborem ferendum remollescere homines atque effeminari arbitrantur ⟨*haec omnia del. Paul; Hold.*⟩: IV 2, 6;) etsi in his locis, quod omnis Gallia ad septentriones ⟨*c*⟩ uergit ⟨quod . . . uergit *del. Kraff.*⟩, maturae sunt hiemes: IV 20, 1; (armatum concilium indicit ⟨*c*⟩. hoc more Gallorum est initium belli; quo ⟨quod β⟩ lege communi omnes puberes ⟨et *add.* α⟩ armati conuenire consuerunt ⟨coguntur β⟩: V 56, 2;) libenter Caesar petentibus Haeduis dat ueniam excusationemque accipit, quod aestiuum tempus instantis belli, non quaestionis esse arbitratur ⟨*ah*; arbitrabantur *a*; arbitrabatur *f*; *Np.*, *Fr.*, *Db.*⟩: VI 4, 3; id mihi duabus de causis instituisse uidentur, quod neque in *uulgus disciplinam efferri uelint neque eos, qui discunt ⟨*c*⟩, litteris confisos minus memoriae studere; quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant: VI 14, 4;) homines immolant . . ., quod pro uita hominis nisi ⟨*c*⟩ hominis ⟨*o*⟩ uita reddatur, non posse ⟨*c*⟩ deorum immortalium numen placari arbitrantur: VI 16, 3; cuius rei nulla est occultatio, quod et promiscue in fluminibus perluuntur et pellibus aut paruis renonum ⟨*c*⟩ tegimentis utuntur magna corporis parte nuda: VI 21, 5; nunc quod ⟨α; quoniam β; quoque *N*; *Schn.*, *Db.*; quidem *recc.*; *Aim.*; *Np.*⟩ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*Aldus*; patientia qua *X*; *Schn.*, *Fr.*, *Dt.*[1], *Db.*; patientia, qua ante *Hell.*; *Hold.*, *Dt.*[2]⟩ Germani permanent, eodem uictu et ⟨*c*⟩ cultu corporis utuntur, ⟨utuntur. *Fr.*⟩ Gallis autem prouinciarum propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨*c*⟩ largitur, . . . ne se quidem ipsi

cum illis uirtute comparant: VI 24, 4—6; id eane de causa ... an perfidia adducti fecerint, quod nihil nobis constat, non uidetur pro certo esse ponendum ⟨*c*⟩: VII 5, 6; hoc ... opus ... ad utilitatem et defensionem urbium summam habet oportunitatem, quod et ab incendio lapis et ab ariete materia defendit: VII 23, 5; multum ad terrendos nostros ualet clamor, qui post tergum pugnantibus exsistit ⟨β; extitit α; *edd.*⟩, quod suum periculum in aliena uident uirtute ⟨*c*⟩ constare: VII 84, 4; **(**hoc **in* itinere est fons, quo ⟨*rec.*; quod *ahl*⟩ mare succedit longius: 2, 24, 4.**)**

𝔅) impf.: erat in magnis Caesari ⟨*c*⟩ difficultatibus res, ne maiorem aestatis partem flumine impediretur, quod non fere ante autumnum Elauer uado transiri solet: VII 35, 1; quibus erat procliue tranare flumen, quod consuetudo eorum omnium est, ut sine utribus ⟨*c*⟩ ad exercitum non eant: 1, 48, 7; 3, 42, 5 *u.* **d) α) αα) ℭ)**.

ββ) coni.: **(**erant eius modi fere situs oppidorum, ut ... neque pedibus aditum haberent, cum ex alto se aestus incitauisset, quod bis ⟨iis *h*; is *Hug*; *Db.*, *Dt.*, *Hold.*⟩ accidit ⟨β; accedit α; *Hug*; *Db.*, *Dt.*, *Hold.*⟩ semper horarum XII spatio, neque nauibus: III 12, 1;**)** VII 35, 1 *u.* **αα) 𝔅)**; (genus erat pugnae militum illorum, ut ..., si premerentur, pedem referre ... non turpe existimarent † cum Lusitanis reliquisque barbaris *barbaro* genere quodam pugnae adsuefacti; quod fere fit, quibus quisque in locis miles inueterauerit, ut multum earum regionum consuetudine moueatur: 1, 44, 3.)

γγ) inf.: ubi eos in sententia perstare ⟨*c*⟩ uiderunt, quod plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit ⟨recepit *A*⟩, conclamare ... coeperunt: VII 26, 4; (VI 14, 4 *u.* **αα) 𝔄)**.)

δδ) part. (pf.): infirmitatem Gallorum ueritus, quod sunt in consiliis capiendis mobiles et nouis plerumque rebus student, nihil his committendum existimauit: IV 5, 1; inopiam frumenti ueritus, quod, ut supra demonstrauimus, minime *homines Germani agri culturae student, constituit non progredi longius: VI 29, 1; 1, 44, 3 *u.* **ββ)** *extr.*

β) nominibus; αα) subst.: propter frigora, quod Gallia sub septentrionibus, ut ante dictum est, posita est, non modo frumenta in agris matura non erant, sed ne pabuli quidem satis magna copia suppetebat: I 16, 2.

ββ) adiect.: equitatuque omni fere incolumi, quod se per ⟨quod semper *al*⟩ litora celeriter in oppidum recipit ⟨recepit *l*?; *edd.*⟩, magnum peditum numerum interficiunt: 2, 26, 4.

b) perf.; ea res, cuius causa adfertur, continetur α) uerbis; αα) ind. praes.: **(**(Vbii) paulo [quam] sunt eiusdem generis [et] ceteris humaniores, propterea quod Rhenum attingunt multumque ad eos mercatores uentitant et ipsi propter propinquitatem ⟨quod *add.* *X*⟩ Gallicis sunt moribus adsuefacti: IV 3, 3;**)** habent legibus sanctum, si quis ⟨*c*⟩ quid de re publica a finitimis ... fama acceperit ⟨*c*⟩, uti ad magistratum deferat ⟨*c*⟩ neue cum quo alio communicet ⟨*c*⟩, quod saepe homines temerarios ... falsis rumoribus terreri ... et de summis rebus consilium capere cognitum est: VI 20, 2; an, quod ad diem non uenerunt, de eorum fide constantiaque dubitatis? VII 77, 10.

ββ) ind. pf.: **(**IV 26, 5 *u.* **d) α) αα) 𝔅)**;**)** VI 30, 3 *u.* **1. A. b) β)**; neque Bibulus impeditis nauibus dispersisque remigibus satis mature occurrit, quod prius ad continentem uisus ⟨*recc.*; usus *Nx*⟩ est Caesar, quam: 3, 7, 3.

β) nominibus: I 16, 2 *u.* **a) β) αα)**; (2, 26, 4 *u.* **a) β) ββ)**.)

c) imperfect.; ea res, cuius causa adfertur, continetur α) uerbis; αα) indicat.; 𝔄) praes.: sed quod pluribus praesentibus eas res iactari nolebat, celeriter concilium dimittit, Liscum retinet: I 18, 1; ab his fit initium retinendi Silii ⟨*c*⟩ atque Velanii ⟨*c*⟩, quod per eos suos se obsides, quos Crasso dedissent, recuperaturos existimabant: III 8, 2; quibus de rebus Caesar a ⟨*c*⟩ Crasso certior factus, quod ipse aberat longius, naues interim longas aedificari in flumine Ligeri ⟨*c*⟩ ... iubet: III 9, 1; Veneti ... cognito Caesaris aduentu † certiores facti ⟨perterrefacti *Paul*⟩, simul quod quantum in se facinus admisissent intellegebant, ... bellum parare ... instituunt: III 9, 3; ipse cum omnibus copiis in Morinos proficiscitur, quod inde erat breuissimus in Britanniam traiectus: IV 21, 3; hoc ⟨*c*⟩ sibi Caesar satis oportune accidisse arbitratus, quod neque post tergum hostem relinquere uolebat neque belli gerendi propter anni tempus facultatem habebat neque has tantularum ⟨*c*⟩ rerum occupationes ⟨sibi *add.* β⟩ Britanniae anteponendas iudicabat, magnum iis ⟨*c*⟩ numerum obsidum imperat: IV 22, 2; nauibus circiter octoginta ⟨*c*⟩ onerariis coactis contractisque ⟨*CC*⟩, quod ⟨quot *edd. prim.*; *Db.*, *Np.*⟩ satis esse ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨quicquid β⟩ praeterea nauium longarum habebat, ⟨id *add.* β⟩ quaestori ⟨*c*⟩, legatis praefectisque distribuit: IV 22, 3; **(**IV 26, 1 *u.* **ℭ)**;**)** conuentibus Galliae

citerioris peractis in Illyricum proficiscitur, quod a Pirustis ⟨c⟩ finitimam partem prouinciae incursionibus uastari audiebat: V 1, 5; cum legionibus expeditis IIII . . . in fines Treuerorum proficiscitur, quod hi neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant Germanosque Transrhenanos sollicitare dicebantur: V 2, 4; aegre is dies sustentatur, quod omnem spem hostes in celeritate ponebant atque hanc adepti uictoriam in perpetuum se fore uictores confidebant: V 39, 4; reliquam partem exercitus, quod paulo aberat longius, non putat exspectandam ⟨c⟩: V 46, 4; Crassum Samarobriuae praeficit ⟨praefecit *edd. pr.; Fr.*⟩ legionemque ei ⟨c⟩ attribuit, quod ibi impedimenta exercitus, obsides ciuitatum, litteras publicas frumentumque omne . . . relinquebat: V 47, 2; utrique sese suo ⟨c⟩ loco continent: Galli, quod ampliores copias . . . exspectabant, Caesar . . . ut: V 50, 2; praecipit atque interdicit, . . . unum omnes petant ⟨c⟩ Indutiomarum ⟨c⟩ neu quis ⟨c⟩ quem ⟨c⟩ prius uulneret, quam illum interfectum uiderit ⟨c⟩, quod mora reliquorum spatium nactum illum effugere nolebat: V 58, 4; VI 4, 3 *u.* **a)** α) αα) **𝔄)**; nec solis Biturigibus communem salutem committendam censent, quod penes eos ⟨*CC*⟩, si id oppidum retinuissent, summam uictoriae constare intellegebant: VII 21, 3; Caesar, quod hostes equitatu superiores esse intellegebat et interclusis omnibus itineribus nulla re ex prouincia atque Italia subleuari poterat, trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas ciuitates, quas . . . pacauerat, equitesque ab his arcessit: VII 65, 4; eorum aduentu, quod ⟨ut β⟩ minus idoneis equis utebantur, a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Romanis atque euocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65, 5; omnem exercitum intra fossam continet, et quod longius erat agger petendus, in praesentia ⟨c⟩ similem rationem operis instituit singulaque latera castrorum singulis attribuit legionibus munienda: 1, 42, 1; magnum in timorem Afranius Petreiusque perueniunt, ne . . . intercluderentur, quod multum Caesar equitatu ualebat: 1, 61, 2; prodit Libo atque ⟨b^2; neque *x; FHofm.*⟩ excusat Bibulum, quod is iracundia summa erat inimicitiasque habebat etiam priuatas cum Caesare: 3, 16, 3.

𝔅) perf.: postridie eius diei, quod omnino biduum supererat, cum exercitui frumentum metiri oporteret, et quod a Bibracte . . . non amplius milibus passuum XVIII aberat, rei frumentariae prospiciendum existimauit: I 23, 1; tandem uulneribus defessi et pedem referre et, quod mons † suberat ⟨aberat *Pramm.*⟩ circiter mille passuum ⟨spatio *add. Dt.²; Hold.; an* aberat . . . passus?⟩, eo se recipere coeperunt: I 25, 5; Heluetios, Tulingos, Latouicos ⟨c⟩ in fines suos . . . reuerti iussit, et quod omnibus frugibus ⟨c⟩ amissis domi nihil erat, quo famem tolerarent, Allobrogibus imperauit, ut iis ⟨c⟩ frumenti copiam facerent: I 28, 3; Caesar, quod neque conloquium interposita causa tolli uolebat neque salutem suam Gallorum equitatui committere audebat, commodissimum esse statuit omnibus equis Gallis equitibus detractis eo ⟨o⟩ legionarios milites legionis decimae . . . imponere: I 42, 5; omnes alarios in conspectu hostium pro castris minoribus constituit, quod ⟨*P. Manut.*; quo *codd.*; *Schn., Frig., Hold.*⟩ minus multitudine militum legionariorum pro hostium numero ualebat: I 51, 1; Caesar . . . sese eos . . . conseruaturum dixit, et ⟨*fh; om.* α; *edd.*⟩ quod erat ciuitas magna inter Belgas auctoritate atque hominum ⟨c⟩ multitudine praestabat, sescentos obsides poposcit: II 15, 1; milites . . . cohortatus, . . . hostium . . impetum fortiter sustinerent, quod non longius hostes aberant quam quo telum adigi ⟨c⟩ posset, proelii committendi signum dedit: II 21, 3; quas legationes Caesar, quod in Italiam Illyricumque properabat, inita ⟨c⟩ proxima ⟨c⟩ aestate ⟨c⟩ ad se reuerti iussit: II 35, 2; III 6, 4 *u. infra* **e)** α); is, quod in his locis inopia frumenti erat, praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨c⟩ causa dimisit: III 7, 3; etsi prope exacta iam aestas erat, tamen, quod omni Gallia pacata Morini ⟨uni *add. Paul*⟩ Menapiique supererant, qui in armis essent, arbitratus id bellum celeriter confici posse eo exercitum adduxit ⟨duxit β⟩: III 28, 1; alia ratione . . . bellum gerere ⟨c⟩ coeperunt ⟨c⟩. nam ⟨*om.* β⟩ quod intellegebant maximas nationes . . . pulsas superatasque esse continentesque siluas ac paludes ⟨quas *add.* β⟩ habebant, eo se suaque omnia contulerunt: III 28, 2; omnes copias castris eduxit equitatumque, quod recenti proelio perterritum esse existimabat, agmen subsequi iussit: IV 13, 6; etsi in his locis, quod omnis Gallia ad septentriones ⟨c⟩ uergit, maturae sunt hiemes, tamen in Britanniam proficisci contendit, quod omnibus fere Gallicis ⟨o⟩ bellis hostibus nostris inde subministrata auxilia intellegebat, et si tempus anni ad bellum gerendum deficeret ⟨c⟩, tamen magno sibi usui ⟨o⟩ fore arbitrabatur, si . . . cognouisset: IV 20, 1. 2; optimum factu esse duxerunt . . . frumento commeatuque nostros prohibere et rem in hiemem produ-

cere, quod his ⟨c⟩ superatis aut reditu interclusis neminem postea belli inferendi causa in Britanniam transiturum confidebant: IV 30, 2; (obsides) in continentem adduci iussit, quod propinqua die aequinoctii infirmis nauibus hiemi nauigationem subiciendam non existimabat: IV 36, 2; (hos ⟨c⟩ (principes) singillatim Cingetorigi conciliauit, quod cum merito eius a se fieri intellegebat, tum magni interesse arbitrabatur eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere: V 4, 3;) eos fugientes longius Caesar prosequi uetuit, et quod loci naturam ignorabat et quod magna parte diei consumpta munitioni castrorum tempus relinqui uolebat: V 9, 8; et nostris militibus spem minuit et hostes ⟨c⟩ ad pugnam ⟨c⟩ alacriores ⟨c⟩ effecit ⟨fecit β⟩, quod non sine summo timore et desperatione id factum uidebatur: V 33, 5; Caesar ad oppidum Auaricum . . . profectus est, quod eo oppido recepto ciuitatem Biturigum se in potestatem redacturum confidebat: VII 13, 3; tamen, quod instituto Caesaris semper duae ⟨o⟩ legiones pro castris excubabant ⟨-barunt β⟩ pluresque partitis temporibus erant in opere, celeriter factum est, ut: VII 24, 5; magno coorto imbri ⟨c⟩ non inutilem hanc ad capiendum consilium tempestatem arbitratus est ⟨est *om.* β; *Schn.*⟩, quod paulo incautius custodias in muro dispositas uidebat, suosque ⟨suos quoque β; *Schn.*⟩, languidius in opere uersari iussit: VII 27, 1; nec fuit spatium tali tempore ad contrahenda castra, quod res posita in celeritate uidebatur: VII 40, 2; (oppidum, quod a ⟨c⟩ se teneri non posse iudicabant, ne cui ⟨c⟩ esset usui Romanis, incenderunt: VII 55, 7;) quibus rebus auditis, quod existimabant tribus locis transire legiones atque omnes . . . fugam parare, suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, 4; ab hoc concilio Remi, Lingones, Treueri afuerunt, illi, quod amicitiam Romanorum sequebantur, Treueri, quod aberant longius et a ⟨c⟩ Germanis premebantur: VII 63, 7; (VII 75, 5 *u. infra* **B. b**);) quos postea monitus ab suis, quod ea res omnium iudicio reprehendebatur, circum familias ⟨c⟩ conuentus Campaniae custodiae causa distribuit: 1, 14, 5; (castra . . . uallo muniri uetuit, quod eminere et procul uideri necesse erat: 1, 41, 4;) grauiterque eam rem tulerunt, quod ⟨quae *f*⟩ stetisse per Trebonium quo minus oppido potirentur uidebatur ⟨-bantur *af*⟩: 2, 13, 4; nam ubi tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt . . ., quod unde agger omnino comportari posset nihil erat reliquum, omnibus arboribus longe lateque . . . conuectis aggerem noui generis . . . facere instituerunt: 2, 15, 1; una ex his (nauibus), quae perseuerauit neque imperio Caleni obtemperauit, quod erat sine militibus priuatoque consilio administrabatur, delata Oricum atque a Bibulo expugnata est: 3, 14, 2; Libo . . . insulam . ., quae contra portum Brundisinum est, occupauit, quod praestare arbitrabatur unum locum, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnia ⟨c⟩ litora ac portus custodia clausos teneri ⟨c⟩: 3, 23, 1; Pompeius, quia ⟨expedito itinere *add.* *z*; *edd.*; Pompeius exped. itin., quia *Ciacc.*; Pompeius, quod [expedito itinere] *Paul*⟩ flumen ei transeundum non erat, magnis itineribus ad Antonium contendit: 3, 30, 4; maxime eos, quod erant propinquae regiones, de re frumentaria ut prouiderent hortatus est: 3, 34, 2; in Epirum rei frumentariae causa Q. Tillium et L. Canuleium legatum misit, quodque hae regiones aberant longius, locis certis horrea constituit uecturasque frumenti finitimis ciuitatibus *discripsit: 3, 42, 4; Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte . . . Larisam uersus *se* recipere coeperunt: 3, 97, 2; omnesque eas naues et reliquas, quae erant in naualibus, incendit, quod † tam late ⟨naualia *Paul*⟩ tueri parua manu non poterat: 3, 111, 6.

𝔈) impf.: Caesar, quod memoria tenebat L. Cassium consulem occisum exercitumque eius ab Heluetiis . . . sub iugum missum, concedendum non putabat: I 7, 4; (qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti ⟨magnum periculum miserabantur, quod *add.* $AQ(B^2)$β⟩ non magnum ⟨periculum miserabantur *add.* B^1⟩ in re militari usum habebant: I 39, 2;) nam quod ⟨quoad B^2β⟩ hostibus ⟨hostis *X*⟩ adpropinquabat, consuetudine sua Caesar sex legiones expeditas ducebat: II 19, 2; 20, 3 *u.* **I. 2. A.** res; nostri tamen, quod neque ordines seruare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant atque alius alia ex naui quibuscumque signis occurrerat se adgregabat, magnopere perturbabantur ⟨-turbantur α⟩: IV 26, 1; qua re cognita, quod tantum ciuitati Haeduae dignitatis tribuebat ⟨tribuerat β⟩, coercendum atque deterrendum quibuscumque rebus posset Dumnorigem statuebat, ⟨et *add.* *Pramm.*⟩ quod longius eius amentiam progredi uidebat, prospiciendum ⟨c⟩, ne quid sibi ac rei publicae nocere posset: V 7, 1. 2; (haec ab nobis cognouerant et quosdam de exercitu nacti ⟨β; habebant α; quod quosd. de exerc. hab. *aut* quosd. de exerc. nacti *Madu.*⟩ captiuos ab his ⟨c⟩ docebantur: V 42, 2;) his rebus constitutis, quod pro explorato habebat Ambiorigem proelio non esse contenturum ⟨c⟩,

reliqua eius consilia animo circumspiciebat: VI 5, 3; quos quod adaequare apud Caesarem gratia intellegebatur, ii ⟨c⟩, qui propter ueteres inimicitias nullo modo cum Haeduis coniungi poterant, se Remis in clientelam dicabant ⟨c⟩: VI 12, 7; hunc cum reliquis rebus locum probarat ⟨probaret *Q*[1]; probabat β⟩, tum ⟨tunc α⟩ quod superioris anni munitiones integrae manebant, ut militum laborem subleuaret: VI 32, 5; quorum alteri, quod nullo studio agebant, non multum adiuuabant, alteri non magnis facultatibus, quod ciuitas erat exigua et infirma, celeriter quod habuerunt consumpserunt: VII 17, 2; ratio perficiendi quaerebatur, quod ciuitatem temere ad suscipiendum bellum adduci posse non confidebant: VII 37, 6; ut . . . iter . . . conuerteret, id ⟨c⟩ ne ⟨c⟩ metu ⟨c⟩ quidem necessario faciundum ⟨c⟩ existimabat, cum quod ⟨*Steph.*; *om.* *X*; *edd.*⟩ infamia atque indignitas rei et oppositus mons Cebenna uiarumque difficultas impediebat, tum maxime quod abiuncto ⟨c⟩ Labieno atque . . legionibus . . . uehementer timebat: VII 56, 2; quod in conspectu omnium res gerebatur neque recte aut ⟨c⟩ turpiter factum ⟨c⟩ celari poterat ⟨β; *om.* α⟩, utrosque et laudis cupiditas et timor ignominiae ad uirtutem excitabat ⟨c⟩: VII 80, 5; haec Scipionis oratio, quod senatus in urbe habebatur Pompeiusque aderat ⟨aberat *Vict.*; *Db.*⟩, ex ipsius ore Pompei mitti uidebatur: 1, 2, 1; qua fauces erant angustissimae portus, moles atque aggerem ab utraque parte litoris iaciebat, quod his locis erat uadosum mare: 1, 25, 5; quod illis prohibere erat facile cum ⟨tum *O*⟩ ipsius fluminis natura atque aquae magnitudine, tum ⟨*om.* *af*⟩ quod ex totis ripis in unum atque angustum locum tela iaciebantur: 1, 50, 2; Caesar iis ciuitatibus, quae ad eius amicitiam accesserant, quod ⟨*Steph.*; quo *codd.*⟩ minor erat frumenti copia, pecus imperabat: 1, 52, 4; sed hunc laborem recusabat nemo, quod eum omnium laborum finem fore existimabant, si hostem Hibero intercludere . . . potuissent: 1, 68, 3; si mons erat ascendendus, facile ipsa loci natura periculum repellebat, quod ex locis superioribus qui antecesserant suos ascendentes protegebant: 1, 79, 2; 2, 35, 5 *u.* I. 1. A. *extr.*: ii ⟨c⟩, qui uulnera acceperant, neque acie excedere neque in locum tutum referri poterant, quod tota acies equitatu hostium circumdata tenebatur: 2, 41, 7; Pompeius enim primo ignorans eius consilium, quod diuerso ab ea regione itinere profectum uidebat, angustiis rei frumentariae compulsum discessisse existimabat: 3, 41, 4; ut nostri ⟨qui *add.* *Vascos.*⟩ perpetuas munitiones † uidebant ⟨*x*; habebant *Hotom.*; *Dt.*; *u.* *CC*⟩ perductas ex castellis in proxima castella, ne quo ⟨neque *x*; quod ne quo *Em. Hoffm.*⟩ loco erumperent Pompeiani ac nostros post tergum adorirentur ⟨timebant *add.* *x*; *Em. Hoffm.*; *del.* *Faernus*⟩, ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant: 3, 44, 4; illi operibus uincebant, quod et numero militum praestabant et interiore spatio minorem circuitum habebant ⟨*u.* *CC*⟩: 3, 44, 5; iamque frumenta maturescere incipiebant atque ipsa spes inopiam sustentabat, quod celeriter se habituros copiam confidebant: 3, 49, 1; cogebantur Corcyra . . . pabuium supportare, quodque ⟨*rec.*; quoque *x*; *Dt.*⟩ erat eius rei minor copia, hordeo adaugere atque his rationibus equitatum tolerare: 3, 58, 4; eius milites, quod ab opere integris munitionibus uacabant, alii lignandi pabulandique causa longius progrediebantur, alii, quod ⟨aliquod *hl*; aliquot *f*⟩ subito consilium profectionis ceperant ⟨-rat *Paul*⟩ magna parte impedimentorum et sarcinarum relicta, ad haec repetenda inuitati propinquitate superiorum castrorum . . . uallum relinquebant: 3, 76, 2; ac iam animo uictoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam perito imperatore nihil frustra confirmari uidebatur: 3, 87, 7; qui (milites) uim suorum, quod ⟨qui *O*⟩ in simili culpa uersabantur, ipsi pro suo periculo defendebant: 3, 110, 4.

𝔅) ppf.: omnia deerant, quae . . . erant ⟨c⟩ usui ⟨o⟩, et quod omnibus constabat hiemari ⟨c⟩ in Gallia oportere, frumentum his in ⟨o⟩ locis in hiemem prouisum non erat: IV 29, 4; ex quibus (principibus) perpaucos, quorum in se fidem perspexerat, relinquere in Gallia, reliquos obsidum loco secum ducere decreuerat, quod, cum ipse abesset, motum Galliae uerebatur: V 5, 4; VI 32, 5 *u.* ℭ); ipse Pompeius ab inimicis Caesaris incitatus et quod neminem dignitate secum exaequari uolebat, totum se ab eius amicitia auerterat: 1, 4, 4; Caesar . . . constituerat nullam partem belli in Hispaniis relinquere, quod magna esse Pompei beneficia et magnas clientelas in citeriore prouincia sciebat: 2, 18, 7; Rebilus, legatus Caesaris, quem Curio secum ex Sicilia duxerat, quod magnum habere usum in re militari sciebat, . . inquit: 2, 34, 4; huic, quod ualetudine minus commoda utebatur, Fuluium Postumum adiutorem submiserat: 3, 62, 4; (castra) Pompeius occupauerat et quod eo loco plures erat legiones habiturus, relicto interiore uallo maiorem adiecerat ⟨obiecerat *O*[1]⟩ munitionem: 3, 66, 4.

ββ) coniunct.; 𝔄) impf.: quod ab non nullis

Gallis sollicitarentur, . . qui . . . studebant, ab non nullis etiam, quod in Gallia a potentioribus . . . uulgo regna occupabantur: II 1, 4; ne . . . hostes, quod tantum multitudine poterant, ab lateribus pugnantes suos circumuenire possent: II 8, 4; ne anni tempore a ⟨c⟩ nauigatione excluderetur, quod aequinoctium suberat: V 23, 5; sic nostros contempserunt, ut obstructis in speciem portis singulis ordinibus caespitum, quod ea ⟨c⟩ non posse introrumpere uidebantur, alii uallum manu scindere, alii fossas complere inciperent: V 51, 4; hi cum per se minus ualerent, quod summa auctoritas antiquitus erat in Haeduis magnaeque eorum erant ⟨*om.* β⟩ clientelae, Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant: VI 12, 2; circumuallare Pompeium instituit haec spectans ⟨*Steph.*; expectans *z*⟩, quod angusta re frumentaria utebatur quodque Pompeius multitudine equitum ualebat, quo minore periculo undique frumentum commeatumque exercitui supportare posset, simul uti . . . efficeret, tertio ut . . . minueret: 3, 43, 2.

𝔅) ppf.: id cum animaduertisset P. Crassus adulescens, qui equitatui praeerat, quod expeditior erat quam ii ⟨c⟩, qui inter ⟨c⟩ aciem uersabantur, tertiam aciem ⟨c⟩ laborantibus nostris subsidio misit: I 52, 7; cum . . . inita hieme in ⟨c⟩ Illyricum profectus esset, quod eas quoque nationes adire et regiones cognoscere uolebat, subitum bellum . . . coortum est: III 7, 1.

γγ) partic.; 𝔄) praes.: Cicero . . . septimo die diffidens de numero dierum Caesarem fidem seruaturum, quod longius ⟨eum *add.* β⟩ progressum audiebat neque ulla de reditu eius fama adferebatur, simul eorum ⟨o⟩ permotus uocibus, qui . . . appellabant, . . . quinque cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨c⟩: VI 36, 1. 2; quietam nactus stationem et portus omnes timens, quod teneri ab aduersariis arbitrabantur, . . . milites exposuit: 3, 6, 3; Caesar longius bellum ductum ⟨c⟩ iri existimans et de Italicis commeatibus desperans, quod tanta diligentia omnia litora a Pompeianis tenebantur classesque ipsius, quas hieme in Sicilia, Gallia, Italia fecerat, morabantur, in Epirum rei frumentariae causa Q. Tillium et L. Canuleium legatum misit, quodque . . . aberant, . . . *discripsit: 3, 42, 3; equitatus Caesaris, quod angusto itinere per aggeres ascendebat ⟨-derat *Ciacc.*⟩, receptui suo timens initium fugae faciebat: 3, 69, 2.

𝔅) perf.: itinere exquisito per Diuiciacum, quod ex *Gallis ei maximam fidem habebat, ut . . . locis apertis exercitum duceret, . . . profectus est: I 41, 4; id (oppidum) ex itinere oppugnare conatus, quod uacuum ab defensoribus esse audiebat, . . . expugnare non potuit: II 12, 2; Aulerci . . Lexouiique senatu suo interfecto, quod auctores belli esse nolebant, portas clauserunt: III 17, 3; paucae ultimae nationes anni tempore confisae, quod hiems suberat, hoc ⟨c⟩ facere neglexerunt: III 27, 2; nam quod omni ex reliquis partibus demesso frumento pars ⟨o⟩ una erat reliqua, suspicati hostes huc nostros esse uenturos noctu in siluis delituerant: IV 32, 4; dies circiter XXV in eo loco commoratus, quod Corus uentus nauigationem impediebat, qui . . . flare consueuit, dabat operam, ut: V 7, 3; ille ueritus, quod ad plures ⟨res *add. Pluyg.*⟩ pertinebat, ne ciuitas eorum impulsu deficeret, L. Plancum . . . iubet . . . mittere: V 25, 4; longius prosequi ⟨noluit *add.* β⟩ ueritus, quod siluae paludesque intercedebant neque etiam paruulo detrimento illorum locum ⟨eos *add.* β⟩ relinqui uidebat, omnibus suis incolumibus copiis ⟨c⟩ . . . ad Ciceronem peruenit: V 52, 1; (clientelis) nouis per Caesarem comparatis, quod ii ⟨c⟩, qui se ad eorum amicitiam adgregauerant ⟨c⟩, meliore condicione atque aequiore imperio se uti uidebant, . . . Sequani principatum dimiserant: VI 12, 6; Germani desperata expugnatione castrorum, quod nostros iam constitisse in munitionibus uidebant, . . . sese receperunt: VI 41, 1; represso iam Lucterio et remoto, quod intrare intra praesidia periculosum putabat, in Heluios proficiscitur: VII 8, 1; quae . . . usui sint militibus imperat, et quod oppidum Cenabum pons fluminis Ligeris contingebat ⟨β; continebat α; *Np.*, *Dt.*[1]⟩, ueritus, ne noctu ex oppido profugerent, duas legiones in armis excubare iubet: VII 11, 6; contaminati facinore et capti compendio ex direptis bonis, et ⟨*Paul*; *om. X*; *edd.*⟩ quod ⟨quodque *Nitsche*⟩ ea res ad multos pertinebat, ⟨et *add.* β; *plur. edd.*; *om.* α; *Np.*, *Fr.*⟩ timore poenae exterriti consilia clam de bello inire incipiunt: VII 43, 3; reliquarum legionum milites non exaudito ⟨audito β⟩ sono tubae, quod satis magna ⟨magnae β⟩ ualles intercedebat ⟨-bant β⟩, tamen . . . retinebantur: VII 47, 2; monitus, quod: 1, 14, 5 *u.* αα) 𝔅)); ille perterritus, quod omnem prouinciam consentire intellegebat, ex Sardinia in Africam profugit: 1, 30, 3; eo (Milone) in Italiam euocato, quod magnis muneribus datis gladiatoriae familiae reliquias ⟨c⟩ habebat, sibi coniunxit: 3, 21, 4; (diffisi, quod: 3, 97, 2 *u.* αα) 𝔅).)

ℭ) gerundiuo: antecedit ad Castra exploranda

Cornelia ⟨c⟩, quod is locus peridoneus castris habebatur: 2, 24, 2.

β) nominibus; αα) subst.: per Diuiciacum, quod: I 41, 4 *u.* α) γγ) 𝔅).

ββ) adiect.: loco pro castris ad aciem instruendam natura oportuno atque idoneo, quod is collis, ubi castra posita erant, paululum ex planitie editus tantum aduersus in latitudinem patebat, quantum loci acies instructa occupare ⟨c⟩ poterat atque ex utraque parte lateris deiectus habebat et ... leniter fastigatus ⟨c⟩ paulatim ad planitiem redibat ⟨c⟩, ab utroque latere eius collis transuersam fossam obduxit ⟨c⟩: II 8, 3; non magnis facultatibus: VII 17, 2 *u.* α) αα) ℭ); (ille idoneum locum in agris nactus * * *, quae ⟨idon. loc. nactus, quod in agris frumenta *Vielh.*⟩ prope iam matura erant, ibi aduentum exspectare Pompei ... constituit: 3, 81, 3.)

d) ppf.; ea res, cuius causa adfertur, exprimitur α) uerbis; αα) indic.; 𝔄) praes.: biduum in his locis moratus, quod haec de Vercingetorige usu ⟨c⟩ uentura opinione praeceperat, per causam supplementi ... cogendi ab exercitu discedit: VII 9, 1; Pompeius siue operibus Caesaris permotus siue etiam quod ab initio Italia excedere constituerat ⟨inst. *l*⟩, aduentu nauium profectionem parare incipit: 1, 27, 2; contenditur proelio, et quod prius in tumulum Afraniani uenerant, nostri repelluntur: 1, 43, 5; simul [ac] Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque terror incidit ⟨*CC*⟩ eius exercitui ⟨*O*; exercitus *Nx*⟩, quod properans noctem diei coniunxerat neque iter intermiserat, ut ⟨Caes. adpr. dic., qui properans n. d. coni. neque it. intermis., tantusque terr. inc. eius exercitus, ut *Paul*⟩: 3, 13, 2.

𝔅) perf.: I 53, 6 *u.* e) α); eos in fugam dederunt, neque longius prosequi potuerunt, quod equites cursum tenere atque insulam capere non potuerant ⟨*Lipsius*; potuerunt *X*⟩: IV 26, 5; omnibus eorum agris uastatis, frumentis succisis, aedificiis ⟨c⟩ incensis, quod Menapii se omnes in densissimas siluas abdiderant, se ⟨o⟩ ad Caesarem receperunt: IV 38, 3; subductis nauibus concilioque Gallorum Samarobriuae peracto, quod eo anno frumentum in ⟨c⟩ Gallia propter siccitates angustius prouenerat, coactus est ... legiones .. in plures ciuitates distribuere: V 24, 1; trinis hibernis hiemare constituit et ⟨*om.* β⟩ quod tanti motus Galliae exstiterant, totam hiemem ipse ad exercitum manere decreuit: V 53, 3; omnia experti Galli, quod res nulla successerat, postero die consilium ceperunt ⟨c⟩ ex oppido profugere: VII 26, 1; (non nullos ... in integrum restituit, qui ⟨quod *Ciacc.*⟩ se illi initio ⟨c⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet: 3, 1, 5; in castellum ... inruperunt et ⟨*O*; *om.* *x*; *Voss.*⟩ quod eo ⟨quo (*pro* quod eo) *recc.*; *Voss.*⟩ pulsa legio sese receperat, non nullos ibi repugnantes interfecerunt: 3, 67, 6; equitatumque praemisit ad nouissimum agmen demorandum, neque consequi potuit, quod multum expedito ⟨c⟩ itinere antecesserat Caesar: 3, 75, 3.

ℭ) impf.: Dumnorix ... Heluetiis erat amicus, quod ex ea ciuitate Orgetorigis filiam in matrimonium duxerat: I 9, 3; V 7, 1 *u.* e) α) αα) ℭ); plusque animo prouidere et praesentire (Vercingetorix) existimabatur, quod re integra primo incendendum Auaricum, post deserendum censuerat: VII 30, 2; eius rei moram temporisque longinquitatem timebat, quod omnibus coactis nauibus Pompeius praesentem facultatem insequendi sui ademerat: 1, 29, 1; his pontibus pabulatum mittebat, quod ea, quae citra flumen fuerant, superioribus diebus ⟨c⟩ consumpserat: 1, 40, 1; hac nostris erat receptus, quod eo incitati studio inconsultius processerant: 1, 45, 6; tempus autem ⟨o⟩ erat difficillimum, quo ... erant ... ciuitates exinanitae, quod Afranius paene omne frumentum ante Caesaris aduentum Ilerdam conuexerat, reliqui si quid fuerat Caesar superioribus diebus consumpserat: 1, 48, 5; frumenti copiam legionarii non nullam ⟨c⟩ habebant, quod dierum † XXII ab Ilerda frumentum iussi erant efferre, caetrati auxiliaresque nullam: 1, 78, 1; explicitius ⟨c⟩ uidebatur Ilerdam reuerti, quod ibi paulum frumenti reliquerant: 1, 78, 3; huic et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat, quod ⟨quia *f*⟩ tribunus plebis legem promulgauerat, qua lege regnum Iubae publicauerat: 2, 25, 4; non nullae eius rei praetermissae occasiones Caesari uidebantur, quod certe ⟨*CC*⟩ saepe flauerant uenti, quibus necessario committendum existimabat: 3, 25, 1; id (frumentum) erat perexiguum cum ipsius agri natura, quod sunt loca aspera ac ⟨c⟩ montuosa ac plerumque frumento utuntur importato, tum quod ⟨importatu quod *a*; importato quod *f*⟩ Pompeius haec prouiderat ⟨*Ald.*; prouidebat *x*⟩ et superioribus diebus praedae loco Parthinos habuerat frumentumque omne conquisitum spoliatis effossisque eorum domibus per equites ⟨importa *add. a*; in porta *add. fh*⟩ comportarat: 3, 42, 5; operum magnitudo et continens omnium dierum labor, quod ⟨quot *hl*⟩ milia passuum in circuitu XVII *munitione erat com-

plexus, perficiendi spatium non dabat: 3,63,4; 76,2 *u.* e) α) αα) 𝔊).

𝔇) ppf.: hunc secum habere in primis constituerat, quod eum ⟨c⟩ cupidum rerum nouarum, cupidum imperii, magni animi, magnae inter Gallos auctoritatis cognouerat: V 6,1.

ββ) coniunct.: hostes, ubi primum nostros equites conspexerunt, quorum erat V milium numerus, cum ipsi non amplius octingentos ⟨c⟩ equites haberent, quod ii ⟨c⟩, qui frumentandi causa ierant ⟨c⟩ trans Mosam, nondum redierant ⟨quod . . . redierant *del. Paul*⟩, nihil timentibus nostris, quod legati eorum paulo ante a Caesare discesserant atque is ⟨c⟩ dies indutiis erat ab iis ⟨c⟩ petitus, impetu facto celeriter nostros perturbauerunt: IV 12,1; ¶ cum neque opus ⟨c⟩ hibernorum munitionesque plene essent perfectae neque de frumento reliquoque commeatu satis esset prouisum, quod deditione facta obsidibusque acceptis nihil de bello timendum existimauerat, consilio ⟨c⟩ celeriter conuocato sententias exquirere coepit: III 3,1.

γγ) partic.; 𝔄) praes.: Boios petentibus Haeduis, quod egregia uirtute erant cogniti, ut in finibus suis conlocarent concessit: I 28,5; timentibus: IV 12,1 *u.* ββ); timens: 3,69,2 *u.* e) α) γγ) 𝔄); haec subsidia succurrebant, . . . quod Pompeius insidias timens, credo, quod haec praeter spem acciderant eius, qui paulo ante . . . fugientes suos conspexerat, munitionibus adpropinquare aliquamdiu non audebat: 3,70,1.

𝔅) perf.: quo proelio sublati Heluetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant ⟨-lerunt *M; pr. edd.*⟩, . . . nostros lacessere coeperunt: I 15,3; Caesar . . . insidias ueritus, quod qua de causa discederent nondum perspexerat, exercitum . . . castris continuit: II 11,2; scuto ab nouissimis uni militi detracto, quod ipse eo sine scuto uenerat ⟨quod . . . uenerat *del. Paul; Hold.*⟩, in primam aciem processit: II 25,2; illi ante inito, ut intellectum est, consilio, quod deditione facta nostros praesidia deducturos ⟨c⟩ aut denique indiligentius ⟨c⟩ seruaturos crediderant, . . . eruptionem fecerunt: II 33,2; tum uero barbari commoti, quod oppidum et natura loci et manu munitum paucis diebus . . . expugnatum cognouerant, legatos . . . dimittere, . . . copias parare coeperunt: III 23,2; oppido potitur perpaucis ex hostium numero desideratis, quin cuncti ⟨c⟩ caperentur, quod pontis atque itinerum angustiae multitudini ⟨c⟩ fugam intercluserant: VII 11, 8; magna adfectus sollicitudine hoc nuntio Caesar, quod ⟨qui *fhl*⟩ semper Haeduorum ciuitati praecipue indulserat, nulla interposita dubitatione legiones . . . ex castris educit: VII 40, 1; perterritis . . hostibus, quod equitatu, qua ⟨c⟩ maxime ⟨c⟩ parte ⟨c⟩ exercitus ⟨c⟩ confidebant ⟨c⟩, erant pulsi, adhortatus ad laborem milites ⟨o⟩ Alesiam ⟨c⟩ circumuallare instituit: VII 68,3; qui . . . duas legiones effecerat, hominum et locorum notitia et usu eius prouincia nactus aditus ad ea conanda, quod paucis ante annis ex ⟨c⟩ praetura eam prouinciam obtinuerat: 1,31,2; Caesar paene omni acie perterrita, quod ⟨id *uel* illud *uidetur addendum*⟩ praeter opinionem consuetudinemque acciderat, cohortatus suos legionem nonam subsidio ducit: 1,45,1; duces aduersariorum perturbati, quod omnem rei frumentariae fluminisque Hiberi spem dimiserant, de reliquis rebus consultabant: 1,73,1; tota auxilia regis impedita ac perturbata, quod nullo ordine et sine timore iter fecerant, in fugam [se] coiciunt: 2,26,4; (Pompeius) quadam notitia Septimii productus, quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, nauiculam . . . conscendit: 3,104,3.

β) nominibus; αα) subst.: ipse a dextro cornu, quod eam ⟨o⟩ partem minime firmam hostium esse animaduerterat, proelium commisit: I 52,2; huic Caesar pro eius uirtute atque in se beneuolentia, quod in omnibus bellis singulari eius opera fuerat usus, maiorum locum restituerat: V 25,2; exploratores hostium . . . inopinantes, quod magna subito erat ⟨*om. BM;* erat subito β⟩ coorta tempestas, ab nostris opprimuntur: VII 61,1; notitia et usu: 1,31,2 *u.* α) γγ) 𝔅); natura: 3,42,5 *u.* α) αα) 𝔊); operum magnitudo et . . . labor: 3,63,4 *ib.*; Allobroges . . . seu pristina sua consuetudine, quod una in Gallia bella gesserant, seu gloria elati cuncta . . . exposuerunt: 3,79,6.

ββ) adiect.: dextro: I 52,2 *u.* αα); hoc pugnabatur loco et propter angustias iniquo et quod sub ipsis radicibus montis constiterant, ut nullum frustra telum in eos mitteretur: 1, 45,6.

e) diuers. tempp.; α) impf. et ppf.: quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa uictoria uoluptatem attulit, quod hominem honestissimum prouinciae Galliae . . . ereptum e manibus hostium sibi restitutum uidebat ⟨B^aβ; uiderat α; *Fr. (Db.)*⟩ neque eius calamitate de tanta uoluptate et gratulatione quicquam fortuna deminuerat: I 53,6; quo proelio facto, quod saepius fortunam temptare Galba nolebat atque alio se ⟨c⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis occurrisse rebus uiderat ⟨-bat *Whitte*⟩, maxime frumenti commeatusque ⟨c⟩

consisterent fortiterque impetum nostrorum militum sustinerent, priores, quod abesse a periculo uiderentur neque ulla necessitate neque imperio continerentur, exaudito clamore perturbatis ordinibus omnes in fuga sibi praesidium ponerent: II 11, 5.

c) aliis de causis posito: quod . . . continerentur: II 11, 5 *u.* **b)** *extr.;* erant eius modi fere situs oppidorum, ut . . . neque pedibus aditum haberent, . . . neque nauibus, quod rursus minuente aestu naues in uadis adflictarentur: III 12, 1; ¶ quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae, quod ⟨quom *Np.;* cum *Dt.*[2]⟩ a pueris nullo officio aut disciplina adsuefacti nihil omnino contra uoluntatem faciant ⟨faciunt *Whitte*⟩, et uires alit et . . . efficit: IV 1, 9; haec a custodiis ⟨*c*⟩ classium loca maxime uacabant, quod ⟨quom *Np.;* quae *Paul*⟩ se longius *a* portibus committere non auderent ⟨-bant *f*⟩: 3, 25, 5.

[**Falso:** legionis decimae, cui [quam *add.* α^2a; quod *add.* α^1⟩ maxime confidebat: I 42, 5; ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨deberent *X*⟩ ausos esse ⟨aut si (ausi *e*) quod essent β⟩ transire latissimum flumen: II 27, 5; Sotiates magnis copiis coactis equitatuque ⟨comparato *add.* a^1⟩, quo ⟨quod β⟩ plurimum ualebant, in itinere agmen nostrum ⟨*c*⟩ adorti . . . proelium commiserunt: III 20, 3; cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨quod β⟩ in Galliam uenirent: IV 16, 1; quoad ⟨*dk; Ald.;* quod *AQh;* quo *BMa*⟩ subsidio confisi equites . . . praecipites hostes egerunt: V 17, 3; cum ⟨quod β⟩ propter longitudinem agminis minus ⟨*c*⟩ facile ⟨*c*⟩ omnia ⟨*o*⟩ per se obire . . . possent, iusserunt: V 33, 3; eius rei multas adferunt causas: ne ⟨quod neque β⟩ adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agri cultura commutent; ne . . . ne . . . ne . . . ut: VI 22, 3; ut iure iurando . . . sanciatur petunt conlatis militaribus signis, quo ⟨β; quod α⟩ more eorum grauissima caerimonia continetur ⟨-imae -niae -nentur β⟩: VII 2, 2; quod ⟨*c*⟩ ipse ad Auaricum sensisset, cum ⟨quod β⟩ sine duce et sine equitatu deprehensis hostibus exploratam uictoriam dimisisset: VII 52, 2.]

Quod . . . et quod: I 23, 1; 44, 6; VII 14, 3; — et quod . . . et quod: V 9, 8; — quod . . . quodque: I 14, 4; V 27, 2; 3, 43, 2; 61, 1; — partim quod . . ., partim quod: V 6, 3; — seu quod . . ., siue eo (?) quod: I 23, 3; — primum quod . . ., deinde quod: II 1, 2. 3; primum quod . . ., tum etiam quod . . . (accedebat quod): III 2, 3. 4 (5); cum *quod . . ., tum maxime quod: VII 56, 2; — illi, quod . . ., Treueri, quod: VII 63, 7; (— quod . . ., accessit . . quod: IV 16, 2; V 6, 2; ¶ **quod** *ter positum:* I 43, 4; 1, 22, 3. 4; 47, 3; 71, 3; 3, 73, 3; *quater positum:* I 14, 3; 19, 1; VII 20, 1; 2, 21, 1; 32, 12.

duae res erant subsidio: scientia atque usus militum . . . et quod . . . Caesar . . . uetuerat: II 20, 3; *simil.* III 18, 6; (IV 31, 1;) 2, 35, 5.

et **propter** . . . et **quod:** I 47, 4; 1, 45, 6; siue propter . . . siue eo ⟨*om.* β⟩ . . . quod: III 13, 6; ¶ cum reliquis rebus, tum quod: VI 32, 5; 1, 50, 2; 3, 42, 5; — cum ⟨*c*⟩ compluribus aliis de causis, tum maxime quod: V 54, 5; — alteri, quod . . . agebant, alteri non magnis facultatibus: VII 17, 2; ¶ siue . . . permotus, siue etiam quod . . . constituerat: 1, 27, 2; *simil.* III 9, 3; 1, 4, 4; — III 6, 4; VI 36, 1; ¶ alii lignandi . . . causa . . ., alii quod . . . ceperant: 3, 76, 2; ¶ quod . . ., *acc. c. inf.:* I 37, 2. 3; ¶ quod . . ., ut: V 50, 2; — quod . . ., ne: VI 9, 2.

(quodcum, quodnisi, quodsi, quodubi *u.* **qui** *p. 1536—1538.*)

(quom: reperiebat etiam in quaerendo Caesar, quod ⟨quom *Dauis.*⟩ proelium equestre aduersum paucis ante diebus esset factum, initium eius ⟨*del. Dauis.*⟩ fugae factum a Dumnorige: I 18, 10; totis fere . . . nudatis castris ⟨*o*⟩, cum ⟨β; quom *(Schn.:) Np., Hold.;* quo *ABM;* quod *Q*⟩ in dextro cornu legio duodecima et non magno ab ⟨*c*⟩ ea ⟨*c*⟩ interuallo septima constitisset, omnes Neruii . . . contenderunt: II 23, 4; quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae, quod ⟨quom *Np.*⟩ a pueris nullo officio aut disciplina adsuefacti nihil omnino contra uoluntatem faciant, et uires alit et: IV 1, 9; cum superauerunt ⟨*coni. Clarkius;* quom sup. *Np.;* quae supera(ue)rint *X; Aim.; Schn., Db., Hold.;* quae superauerunt *pr. edd.;* qui superauerint *Jurinius; E. Hoffm.*⟩, animalia capta immolant: VI 17, 3; de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod ⟨quom *Pluyg.*⟩ illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo ⟨octauo *f*[1]*; Ald., Np., Pluyg.*⟩ denique menses ⟨mense *Ald., Np., Pluyg.*⟩ uariarum ⟨suarum *recc.; Np., Pluyg.*⟩ actionum respicere ac timere ⟨ac timere *del. Pluyg.*⟩ consuerant ⟨consuerat *afh;* (consuessent *Pluyg.?*)⟩: 1, 5, 2; *nostri* cum ⟨quo *Oaf;* qui *Nhl;* quom *Elberl.; Np.*⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis guber-

natoribus utebantur, . . . tum etiam tarditate et grauitate nauium impediebantur: 1, 58, 3; in se ⟨c⟩ aetatis excusationem nihil ualere, quod ⟨quom *Np.*; cum *Db.*⟩ superioribus bellis probati † ad obtinendos exercitus euocentur: 1, 85, 9; proinde sibi ac rei publicae parcerent, *cum* ⟨*Db.*, *Dt.*; quom *Np.*⟩ quantum in bello fortuna posset iam ipsi incommodis suis satis essent documento: 3, 10, 6; haec a custodiis ⟨c⟩ classium loca maxime uacabant, quod ⟨quom *Np.*⟩ se longius *a* portibus committere non auderent ⟨-bant *f*⟩: 3, 25, 5; satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo ⟨quom *uett. edd.*; *Madu.*⟩ satis perspectum habere militum *animum* uideretur, . . . Caesar existimauit: 3, 84, 1; *cf.* **quod** *extr.* [Falso] *p. 1611* V 33, 3 *et* VII 52, 2.

quominus. *Cf. G. F. Hildebrand, Pr. Dortmund 1854 p. 24—26.*

A. pendet ex uerbis: sed isdem ⟨c⟩ [de] causis, quae sunt cognitae, quo minus dimicare uellet mouebatur: 1, 82, 3; ¶ sese neque obsides repetituros . . . neque recusaturos, quo minus perpetuo sub illorum dicione atque imperio essent: I 31, 7; ¶ cognouit *per* Afranium stare, quo minus proelio dimicaretur: 1, 41, 3; quod stetisse per Trebonium, quo minus oppido potirentur, uidebatur ⟨-bantur *af*⟩: 2, 13, 4; ¶ quae (naues) . . . uento tenebantur, quo minus in eundem portum uenire possent: IV 22, 4; ¶ ut, si nostros loco depulsos ⟨c⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur, terreret ⟨deterreret *Paul*⟩: VII 49, 2.

B. pendet ex subst.: nullam exoriri moram posse, quo minus, cum uenisset, si imperata non facerent ⟨c⟩ ad nutum, e uestigio diriperentur: 2, 12, 3 (*Np.* 4); ¶ his tantis malis haec subsidia succurrebant, quo minus omnis deleretur exercitus, quod Pompeius . . . non audebat . . .: 3, 70, 1.

quonam: quonam haec omnia nisi ad suam perniciem pertinere? 1, 9, 4.

quoniam. A. c. ind. a) praes.: nunc quod ⟨α; *Frig.*, *Dt.*, *Hold.*; quoniam β; quoque *N*; *Schn.*, *Db.*; quidem *recc.*; *Aim.*; *Np.*⟩ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨c⟩ Germani permanent, eodem uictu et ⟨c⟩ cultu corporis utuntur, Gallis autem prouinciarum propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨c⟩ largitur, . . . ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24, 4—6; quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam: VII 50, 4; imprimis a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

b) perf.: quoniam ad hunc locum peruentum est, non alienum esse uidetur . . . proponere: VI 11, 1; temptemus hoc modo si possimus ⟨c⟩ omnium uoluntates recuperare et diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

c) impf.: relinquebatur una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis propter angustias ire non poterant. his cum ⟨quoniam *(Schn.,) Vielh.*⟩ sua sponte persuadere non possent ⟨poterant *X*; *Vielh.*⟩, legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore . . . impetrarent: I 9, 2; tum ⟨tunc β⟩, quoniam obsidione liberatum Ciceronem sciebat, aequo animo remittendum de celeritate existimabat: V 49, 6; (VI 1, 2 *u.* **B. c**).)

d) ppf.: commutata ratione belli, quoniam propositum non tenuerat, castra ⟨o⟩ iuxta Pompeium *muniri iussit: 3, 65, 4.

B. c. coniunct. a) praes.: loquitur . . . palam, quoniam Germani adpropinquare dicantur, sese . . . castra moturum: VI 7, 6; alii . . . ut celeriter perrumpant censent, quoniam tam propinqua sint ⟨sunt *a*⟩ castra: VI 40, 2; principesque (se) . . . bellum facturos pollicentur, et quoniam in praesentia obsidibus cauere inter se non possint ⟨β; possent α⟩, ne res efferatur, at ⟨c⟩ iure iurando ac fide sanciatur petunt: VII 2, 2; neque (se) . . . acie dimicaturum, sed quoniam abundet equitatu, perfacile esse factu frumentationibus pabulationibusque Romanos prohibere: VII 64, 2; Vercingetorix concilio ⟨c⟩ conuocato id ⟨et β⟩ bellum se suscepisse ⟨o⟩ . . . communis libertatis causa demonstrat, et quoniam sit fortunae ⟨fort. sit β⟩ cedendum, ad utramque rem se illis offerre, seu . . . seu . . . uelint: VII 89, 2.

b) perf.: quibus quoniam pro pietate ⟨*Q*; proprietate *ABM*β⟩ satis fecerit, habere nunc se rationem officii pro beneficiis Caesaris: V 27, 7; petit ab utroque, quoniam Pompei mandata ad se detulerint, ne grauentur sua quoque ad eum postulata deferre: 1, 9, 1.

c) impf.: legatos cum his mandatis mittit: quoniam ⟨quō *Ma*; quo *h*⟩ tanto suo populique Romani beneficio adfectus, cum . . . rex . . . appellatus esset, hanc sibi populoque Romano gratiam referret, ut in conloquium uenire inuitatus grauaretur . . ., haec esse, quae ab eo postularet: I 35, 2; postea quam non nulli principes . . . uenerunt et de suis priuatim ⟨c⟩

rebus ab eo petere coeperunt, quoniam ciuitati consulere non possent ⟨*bdik;* posset *X*⟩, ueritus . . . Indutiomarus ⟨*o*⟩ legatos ad Caesarem mittit: V 3, 5; ab Cn. Pompeio proconsule petit, quoniam ipse ad urbem cum imperio rei publicae causa remaneret ⟨remanebat β⟩, quos . . . sacramento rogauisset . . . ad se proficisci iuberet: VI 1, 2; (VII 2, 2 *u.* **a**);) milites uero palam inter se loquebantur, quoniam talis occasio uictoriae dimitteretur, etiam cum uellet Caesar, sese non esse pugnaturos: 1, 72, 4; superius tamen institutum . . . seruabat, ut, quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesignanis . . . inter equites proeliari iuberet ⟨*c*⟩: 3, 84, 3; denuntiauit, ut essent animo parati in posterum, et quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitauissent, *neu *suam *neu reliquorum opinionem fallerent: 3, 86, 5.

d) ppf.: sese, quoniam M. Messala, M. ⟨*c*⟩ Pisone consulibus senatus censuisset, uti quicumque Galliam prouinciam obtineret, . . . Haeduos ceterosque amicos populi Romani defenderet, se Haeduorum iniurias non neglecturum: I 35, 4; Haeduos sibi, quoniam belli fortunam temptassent et armis congressi ac superati essent, stipendiarios esse factos: I 36, 3; quod antea de conloquio postulasset, id per se fieri licere, quoniam propius accessisset seque id sine periculo facere posse existimaret ⟨*B*ᵃβ; existimare α; *edd.*⟩: I 42, 1; non nullos . . . in integrum restituit, qui se illi initio ⟨*c*⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet, proinde aestimans ac si usus esset, quoniam sui fecissent ⟨*Beroald.;* suffecissent (*uel* subfec.) *x*⟩ potestatem: 3, 1, 5; Caesar . . . contionatus apud milites, quoniam prope ad finem laborum ac periculorum esset peruentum, aequo animo . . . impedimenta in Italia relinquerent: 3, 6, 1; condiciones pacis, quoniam antea conuenire non potuissent, Romae ab senatu et a populo peti debere: 3, 10, 8; crebris Pompei litteris castigabantur ⟨*CC*⟩, quoniam primo uenientem Caesarem non prohibuissent, *at reliquos eius exercitus ⟨*CC*⟩ impedirent: 3, 25, 3.

e) diuers. tempp.: quem Caesar . . . remittit cum mandatis **his:* quoniam ad id tempus facultas conloquendi non fuerit atque ipse ⟨*Ciacc.;* ad se *x*⟩ Brundisium sit uenturus, interesse rei publicae . . . se cum Pompeio conloqui: 1, 24, 5; ¶ munitiones . . . reduxit ⟨*c*⟩, id hoc consilio, quoniam tantum esset necessario spatium ⟨spatio α; spatium nec. esset β⟩ complexus nec facile totum opus ⟨*c*⟩ corona militum cingeretur, ne de improuiso . . . hostium ⟨*o*⟩ multitudo aduolaret: VII 72, 2; I 42, 1 *u.* **d**).

quoque. Antecedit A. subst.; a) nom. propr.: semper se rei publicae commoda priuatis necessitudinibus habuisse potiora. Caesarem quoque pro sua dignitate debere et studium et iracundiam suam rei publicae dimittere neque . . . irasci: 1, 8, 3; illi necessario maturius quam constituerant castra ponunt. . . . Caesar quoque in proximo colle castra ponit: 1, 65, (3.) 5; — (ad eam sententiam . . . haec quoque ratio eos deduxit, quod Diuiciacum ⟨quoque *add. B*ᵃβ⟩ atque Haeduos finibus Bellouacorum adpropinquare cognouerant: II 10, 5;) — Domitius ⟨tum *add. x et edd.; del. Paul*⟩ quoque sibi dubitandum non putauit, quin productis legionibus proelio decertaret: 3, 37, 2; — horum omnium fortissimi sunt Belgae, propterea quod . . . proximi . . sunt Germanis, . . . quibuscum continenter bellum gerunt. qua de causa Heluetii quoque reliquos Gallos uirtute praecedunt, quod fere cotidianis proeliis cum Germanis contendunt: I 1, 4; — timens Domitio . . . ad eum omni celeritate . . . ferebatur. . . . Pompeius quoque de Caesaris consilio coniectura iudicans ad Scipionem properandum sibi existimabat: 3, 78, (2.) 6; confestimque expeditas copias educit. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suorum omnium hortatu statuerat proelio decertare: 3, (85, 4;) 86, 1.

b) appellat.: itaque in tanta rerum iniquitate fortunae quoque euentus uarii sequebantur: II 22, 2; — praeesse autem (Scipionem) suo nomine exercitui, ut praeter auctoritatem uires quoque ad coercendum haberet: 3, 57, 3; — ut . . . expeditos . . . inter equites proeliari iuberet ⟨*c*⟩, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent: 3, 84, 3.

B. pron.; a) pron. pers.: tu quoque tu in summis ⟨*c*⟩, o ⟨*c*⟩ dimidiate Menander, poneris, et merito: *ap. Sueton. uita Terent.* 5; — sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, . . . se sibi consilium capturum neque senatus auctoritati obtemperaturum; habere se quoque ad Caesaris ⟨*CC*⟩ gratiam atque amicitiam receptum ⟨recepturum *af;* respectum *Hell.*⟩: 1, 1, 3; qua re paribus eorum beneficiis parem se quoque uoluntatem tribuere debere et neutrum eorum contra alterum iuuare aut urbe aut ⟨*c*⟩ portibus recipere: 1, 35, 5; postea uero *quam . . . cognouit . . . atque haec ad eum . . . inflatius Afranius perscribebat ⟨*c*⟩, se quoque ad motus fortunae mouere coepit: 2,

17, 3; si hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum: 3, 17, 4.

b) demonstr.: ad eam sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio eos deduxit, quod . . . cognouerant: II 10, 5; suos concitauerunt subitoque oppressis lignatoribus . . . ad castra oppugnatum ⟨c⟩ uenerunt. . . . huic ⟨hic *Hotom.*⟩ quoque accidit, quod fuit necesse, ut non nulli milites, qui lignationis . . . causa . . . discessissent, repentino equitum aduentu interciperentur ⟨c⟩: V (26, 2;) 39, 2; maiore . . . tumultu . . . castra moueri iubet. his rebus fugae similem profectionem efficit ⟨c⟩. haec quoque per exploratores ante lucem in tanta propinquitate castrorum ad hostes deferuntur: VI 7, (8.) 9; (magnae fuit fortunae omni militari instrumento . . . erepto . . . ipsum effugere mortem. sed hoc ⟨quoque *add.* α; *plur. edd.; om.* β; eo *ik; Schn., Db.*⟩ factum est, quod aedificio circumdato silua . . . comites familiaresque eius . . . paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, (2.) 3;) Massilia enim fere tribus ex [oppidi] partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra. huius quoque spatii pars ea, quae ad arcem pertinet, loci natura . . . munita longam et difficilem habet oppugnationem: 2, 1, 3; proximos colles capere uniuersos atque eo signa inferri iubet. hos quoque praeoccupat missus a Saburra equitatus: 2, 42, 1; — cum . . . in ⟨c⟩ Illyricum profectus esset, quod eas quoque nationes adire et regiones cognoscere uolebat, subitum bellum . . . coortum est: III 7, 1; post mutato consilio quibusdam de causis Caesar ⟨c⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit, paucisque intermissis diebus eadem ⟨c⟩ Pompeius occupauerat. . . . sed is ⟨his *a*⟩ quoque mutato consilio quibusdam de causis . . . eo loco excesserat: 3, 66, (4.) 6.

c) possess.: quarum (causarum) illa fuit iustissima, quod, cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨c⟩ in Galliam uenirent, suis quoque rebus eos timere uoluit: IV 16, 1; magno coorto imbri ⟨c⟩ non inutilem hanc . . . tempestatem arbitratus est ⟨est *om.* β; *Schn.*⟩, quod paulo incautius custodias in muro dispositas uidebat, suosque ⟨suos quoque β; *Schn.*⟩ languidius in opere uersari iussit: VII 27, 1; quod existimabant tribus locis transire legiones atque omnes . . . fugam parare, suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, 4; postero die in tres partes distributo equitatu duae se acies ab duobus lateribus ostendunt, una . . . coepit. qua re nuntiata Caesar suum quoque equitatum tripertito diuisum contra hostem ire iubet: VII 67, (1.) 2; petit ab utroque, quoniam Pompei mandata ad se detulerint, ne grauentur sua quoque ad eum postulata deferre: 1, 9, 1.

d) indefin.: Pompeius, ut equitatum suum pulsum uidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam animum aduertit, aliis quoque ⟨*Np.;* aliisque *af;* aliisque quam maxime *hl;* reliquae (*pro* aliis quoque) *Paul*⟩ diffisus acie excessit: 3, 94, 5.

(**C. aduerb.; a) temporis:** nunc quod ⟨α; quoniam β; quoque *N; Schn., Db.*⟩ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*Aldus;* patientia qua *codd.; Schn., Fr., Db.*⟩ Germani permanent, eodem uictu et ⟨c⟩ cultu corporis utuntur . . .: VI 24, 4; tum quoque: 3, 37, 2 *u.* **A. a)** Domitius.

b) modi: Pompeius suis praedixerat, ut ⟨c⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨c⟩ se loco mouerent . . .; leuiusque ⟨leuius quoque *Ciacc.*⟩ casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨c⟩: 3, 92, 2.)

quoque uersus. *In* α VII 4, 5 *et* 14, 5 *scriptum est* quoque uersus, III 23, 2 quoque uersum; *in* β *inuenitur* quoque uersus III 23, 2, quoquo uersus VII 4, 5 *et* 14, 5. *In B. Ciuili bis exstat in* z quoquo uersus (1, 25, 6 *et* 36, 2); *uno loco* (2, 8, 2) *in Ohl* quoque uersus, *in af* uersus (*omiss.* quoque). *Cf. Np., Quaest. Caes. p. 71 sq.; Schn. ad* III 23, 2 *et* VII 4, 5. *Ex editoribus Np., Dt., Hold.* III 23, 2 *receperunt* quoque uersum, VII 4, 5 *et* 14, 5 quoque uersus (*sed Hold.* quoqueuersus); *Schn., Fr., Db.* III 23, 2 quoquouersum (*Db.* quoquo uersum), VII 4, 5 et 14, 5 quoquouersus (*sed* VII 14, 5 *Db.* quoquo uersus). *In B. Ciu. Np., Db., Dt.* quoque uersus *scripserunt* (*sed* 1, 36, 2 *Db. mira quadam inconstantia* quoquouersus).

tum uero barbari commoti . . . legatos quoque uersus ⟨c⟩ dimittere . . . coeperunt: III 23, 2; dimittit quoque ⟨c⟩ uersus legationes: VII 4, 5; uicos atque aedificia incendi oportere hoc spatio [a boia] quoque ⟨c⟩ uersus, quo pabulandi causa adire posse uideantur: VII 14, 5; rates duplices quoque ⟨c⟩ uersus pedum XXX e regione molis conlocabat: 1, 25, 6; eius imperio classem quoque ⟨c⟩ uersus ⟨*sic a corr.;* eius class. imp. quoquouersus z⟩ dimittunt: 1, 36, 2; patebat haec (turris) quoque ⟨c⟩ uersus pedes XXX: 2, 8, 2.

quoquouersus *u.* **quoque uersus.**

quot. (**A. relat.:** nauibus circiter octo-

ginta ⟨c⟩ onerariis coactis contractisque ⟨constratisque *Em. Hoffm.; Db.; del. Ruhnken; Frig.*⟩, quod ⟨quot *edd. prim.; E. Hoffm., Np.*⟩ satis esse ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨c⟩ praeterea nauium longarum habebat, quaestori ⟨c⟩, legatis praefectisque distribuit: IV 22, 3.)

B. interrog.: milites ... edocet, quanto detrimento et quot ⟨Q^2*; pr. edd.;* quod *αa;* quid *hl*⟩ uirorum fortium morte necesse sit constare uictoriam: VII 19, 4.

quotannis: si in eo manerent, quod conuenisset, stipendiumque quotannis penderent: I 36, 5; centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis ⟨quod: annis B^1*;* quot annis *(X?) Hold.*⟩ singula milia armatorum bellandi causa educunt: IV 1, 4; discedens ab hibernis Caesar in Italiam, ut quotannis ⟨quot annis *(X?) Hold.*⟩ facere consuerat ⟨instituerat β⟩, legatis imperat . . ., uti: V 1, 1; cum aliquod bellum incidit, quod fere ante Caesaris aduentum ⟨ante caes. aduent. fere β⟩ quotannis ⟨quod annis AB^1*; Hold.*⟩ accidere ⟨accedere *BM;* occidere A^1⟩ solebat, uti aut ipsi iniurias inferrent aut inlatas propulsarent: VI 15, 1.

(quotidianus, quotidie *(Fr., Db.) u.* **cotidianus, cotidie.)**

quotiens. Quotiens *uidetur exstare in X* V 34, 2; *exstat in* AB^2M^2β I 43, 7 *(quo loco in* B^1M^1 *est* quoties, *in Q* quociens); *item in a (z?)* 3, 72, 4 *scriptum est* quotiens.

A. relat.: omnem spem salutis ⟨o⟩ in uirtute ponebant, et quotiens ⟨quo *Paul*⟩ quaeque cohors procurrerat ⟨procurreret β; *Schn.*⟩, ab ea parte magnus numerus hostium cadebat: V 34, 2.

B. interrog.: (docebat,) quae senatus consulta quotiens quamque honorifica in eos facta essent: I 43, 7; non denique... recordabantur ⟨c⟩, quam paruulae saepe causae . . . magna detrimenta intulissent, quotiens uel ducis uitio uel culpa tribuni in exercitu ⟨o⟩ esset offensum: 3, 72, 4.

quotienscumque: quotienscumque ⟨quociensc. *a*⟩ sit decretum, darent operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet, . . . factum in perniciosis legibus: 1, 7, 5.

(quum *u.* **cum.)**

(quur: 1, 72, 2 *u.* **cur.)**

R

R. *u.* **Romanus (praetor, praefectus, respublica).**

radix. A. propr.: erat summa inopia pabuli, adeo ut foliis ex arboribus strictis et teneris ⟨tenera *a*⟩ harundinum ⟨arundinum *Db.*⟩ radicibus contusis equos alerent: 3, 58, 3; — est etiam ⟨c⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨c⟩, qui † fuerant ualeribus, quod appellatur chara, quod admixtum lacte ⟨c⟩ multum inopiam leuabat. id ad similitudinem panis *effingebant. eius erat magna copia. ex hoc effectos panes, cum in conloquiis Pompeiani famem nostris obiectarent, uulgo in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent: 3, 48, 1. 2; ¶ omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores: VI 27, 4.

B. trsl.; a) radices collis: cuius collis radices duo duabus ex partibus flumina subluebant: VII 69, 2; → Vercingetorix ab radicibus collis suos intra munitiones reduxit: VII 51, 4.

b) radices montis *u.* **mons D.** *p. 634 sq. (6 loc.).*

rado: capilloque sunt promisso atque omni parte corporis rasa praeter caput et labrum ⟨et labr. *del. Hartz*⟩ superius: V 14, 3.

raeda. *In codd. αaf* I 51, 2 *scriptum est* redis, *in hl* rhedis; VI 30, 2 redis *est in Q,* rhedis *in A*β, rhaedis *in BM. Cf. Fleckeisen, Funfzig Artikel z. l. R. p. 26 (et Glück p. 143 —147).*

magnae fuit fortunae omni militari instrumento, quod circum se habebat, erepto, raedis equisque comprehensis ipsum effugere mortem: VI 30, 2; ¶ omnemque aciem suam raedis et carris circumdederunt, ne qua spes in fuga relinqueretur. eo mulieres imposuerunt: I 51, 2; ¶ ad multam noctem etiam ad impedimenta pugnatum est, propterea quod... non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser;* rotasque *X; edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant nostrosque uulnerabant: I 26, 3.

ῥᾳθυμότερα: quomodonam, mi frater, de nostris uersibus Caesar? nam primum librum se legisse scripsit ad me ante, et prima sic, ut neget se ne Graeca quidem meliora legisse; reliqua ad quendam locum ῥᾳθυμότερα: hoc enim utitur uerbo: *Cic. ad Q. fr.* II 15 (16), 5.

ramus: Neruii antiquitus . . ., quo facilius finitimorum equitatum, si praedandi causa ad eos uenissent, impedirent, teneris arboribus incisis atque inflexis crebrisque ⟨infl. crebris-

que *om.* α; *Fr.*, *Dt.*[1]⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨*om.* β; *Scal.*⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut instar muri hae saepes munimentum ⟨*c*⟩ praeberent: II 17, 4; — ab eius (cornus) summo sicut ⟨se ut *R. Steph.*⟩ palmae ramique ⟨rami quam β; que *om. Aim.*, *del. Hartung*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt β; *R. Steph.*⟩: VI 26, 2; ¶ truncis arborum aut ⟨*del. Np.; Dt.*⟩ admodum firmis ramis abscisis atque horum delibratis ac praeacutis cacuminibus perpetuae fossae quinos pedes altae ducebantur. huc illi stipites demissi ⟨*c*⟩ et ab infimo reuincti, ne reuelli possent, ab ramis eminebant: VII 73, 2. 3.

rapiditas: ut ... pedites .. tantum modo umeris ac summo pectore exstarent ⟨*b; extare x; Np., Db.*⟩ et ⟨*om. b*⟩ cum altitudine aquae tum etiam rapiditate fluminis ad transeundum impedirentur ⟨*O;* non impedir. *x*⟩: 1, 62, 2; ¶ etsi summa difficultas faciendi ⟨*c*⟩ pontis proponebatur propter latitudinem, rapiditatem altitudinemque fluminis: IV 17, 2.

rapid(issim)us: erat difficile eodem tempore rapidissimo flumine opera perficere et tela uitare: 1, 50, 3.

rapina: Caesar ... satis habebat in praesentia hostem rapinis, pabulationibus populationibusque ⟨rapinis *del. Pramm.;* populationibus *del. Oud.;* pabul. *del. Paul*⟩ prohibere: I 15, 4.

raptim: his de causis aguntur omnia raptim ⟨*Ald.;* ruptim *x*⟩ atque turbate: 1, 5, 1.

rarus. A. attribut.: expediti: VII 80, 3 *u.* sagittarii; expeditos autem ex euocatis **cum* sagittariis funditoribusque ⟨cum s. f. *Köchly; an* sagittarios funditoresque?⟩ raros in muro turribusque disponit. hos ...: 1, 27, 5; ¶ funditores: 1, 27, 5 *u.* expediti; ¶ uacua castra hostium Caesar conspicatus tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites, ne ⟨β; qui α⟩ ex oppido animaduerterentur ⟨animaduerteretur β⟩, ex maioribus castris in minora traducit: VII 45, 7; ¶ summaque erat uasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris ⟨mari magno, aestibus raris *BM*⟩ ac prope nullis portibus difficultas nauigandi: III 12, 5; ¶ Galli inter equites raros sagittarios expeditosque leuis armaturae interiecerant, qui ... succurrerent: VII 80, 3; 1, 27, 5 *u.* expediti.

B. praedicat.: postero die procul a castris hostes in collibus constiterunt rarique se ostendere ... coeperunt: V 17, 1; — accedebat huc, ut numquam conferti, sed rari magnisque interuallis proeliarentur: V 16, 4; — ipsi (hostes) ex siluis rari propugnabant: V 9, 6; — genus erat pugnae militum illorum, ut ... ordines suos non magnopere ⟨*c*⟩ seruarent, rari dispersique pugnarent: 1, 44, 1.

Rascipolis *u.* **Rhascypolis.**

(rastrum: a castris ⟨*sic* β; *Schn.;* castris α; cratis *Vrsin.; edd. plur.;* ac crates *Lips.;* e castris *P. Man.;* rastros *Glar.;* ac rastros *Steph.*⟩ longurios, musculos ⟨*c*⟩, falces, reliquaque, quae ⟨*c*⟩ eruptionis causa parauerat ⟨*c*⟩, profert: VII 84, 1.**)**

ratio. A. propr. (= computatio, λογισμός); a) abstr.: tabulae repertae sunt ..., quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset: I 29, 1; — huius omnis pecuniae coniunctim ratio habetur fructusque seruantur: VI 19, 2; uno die VI proeliis factis, ... cum horum omnium ratio haberetur ⟨iniretur *Ciacc.*⟩, ad duo ⟨*c*⟩ milia ⟨*CC*⟩ numero ex Pompeianis cecidisse reperiebamus: 3, 53, 1; ratione inita frumentum ⟨*o*⟩ se ⟨*o*⟩ exigue dierum XXX habere ⟨*o*⟩, sed paulo etiam longius tolerari ⟨*c*⟩ posse parcendo: VII 71, 4.

b) concr. (= tabulae, quibus ratio continetur): relatis ad eum publicis cum fide rationibus quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique habeat frumenti et ⟨*c*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8; ¶ ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent et item separatim pueri, senes mulieresque. quarum omnium † rerum ⟨*K; edd.;* rationum *Paul; u. CC*⟩ summa erat capitum Heluetiorum *milium CCLXIII: I 29, 2; ¶ neque fas esse existimant ea litteris mandare, cum in reliquis fere ⟨*o*⟩ rebus, publicis priuatisque rationibus (rationibus *idem h. l. esse quod* negotiis *Herzog aliique interpretes censent*), Graecis litteris ⟨*o*⟩ utantur: VI 14, 3.

B. trsl.; a) = prudentia et quicquid prudentiae documentum est uel prudenter agitur; α) = prudentia, scientia: sic neque agri cultura nec ratio atque usus belli intermittitur: IV 1, 6; ¶ summum esse Vercingetorigem ducem, nec de eius fide dubitandum nec maiore ratione bellum administrari posse: VII 21, 1; — Pompeius suis praedixerat, ut ⟨*c*⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨*c*⟩ se loco mouerent. ... quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio uidetur ⟨*c*⟩: 3, 92, 3; — etsi quantum ratione prouideri poterat ab nostris occurrebatur: VII 16, 3; — diuturnitate belli defati-

gatis Gallis Ariouistum . . . dispersos subito adortum magis ratione et consilio quam uirtute uicisse: I 40, 8.

β) = **consilium; αα) praed.**: ratio autem haec ⟨enim haec *bf;* haec enim *a*⟩ erat belli, ut se cum II legionibus Gades conferret, naues frumentumque omne ibi contineret: 2, 18, 6.

ββ) **obl.**: petunt a Vercingetorige Haedui, ut ad se ueniat rationesque belli gerendi communicet: VII 63, 4; ¶ commutata ratione belli, quoniam propositum non tenuerat, castra ⟨*o*⟩ iuxta Pompeium *muniri iussit: 3, 65, 4; Caesar a ⟨*c*⟩ superioribus consiliis depulsus omnem sibi commutandam belli rationem existimauit: 3, 73, 1; ¶ reuertantur, ut rursus communicato consilio exploratisque hostium rationibus aliud initium ⟨*o*⟩ belli capere possint ⟨*c*⟩: VI 33, 5; ¶ ut quo primum occurreretur ⟨*c*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4; ¶ in praesentia Pompei sequendi rationem omittit, in Hispaniam proficisci constituit: 1, 30, 1.

γγ) **dat.**: cui rationi contra homines barbaros atque imperitos locus fuisset, hac ⟨ac *X*⟩ ne ipsum quidem sperare nostros exercitus capi posse: I 40, 9.

δδ) **abl.**: I 40, 9 *u.* γγ); his rationibus auxilia Galliae exspectare et bellum parat administrare ⟨adm. par. β⟩: VII 71, 9.

γ) = **causa**: ad eam sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio eos deduxit, quod . . . cognouerant: II 10, 5; ¶ sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo . . . prodeatis: 3, 86, 2; ¶ totius autem rei consilium his rationibus explicabat, ut, si Pompeius eodem contenderet, abductum illum a mari . . . pari condicione belli secum decertare cogeret; si in Italiam transiret ⟨*c*⟩, coniuncto exercitu cum Domitio . . . Italiae subsidio proficisceretur; si Apolloniam Oricumque oppugnare . . . conaretur, obsesso Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 3. 4; — id ea maxime ratione fecit, quod noluit eum locum, unde Heluetii discesserant, uacare: I 28, 4; — (cum superioris etiam ordinis ⟨superiores . . . ordines *mauult Oud.*⟩ non nulli oratione ⟨*recc.;* ratione *x; edd.*⟩ permoti manendum eo loco et rem proelio committendam existimarent: 3, 74, 2.)

δ) = **modus, ars,** τρόπος; **αα) subi.**: exitus . . . portus impedire instituit. quorum operum haec erat ratio: 1, 25, 4; erat noua et inusitata belli ratio cum tot castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum etiam reliquis rebus: 3, 47, 1; ¶ sed ratio ordoque agminis aliter se habebat ac Belgae ad Neruios detulerant: II 19, 1; (equestris autem proelii ratio et cedentibus et insequentibus par atque idem periculum inferebat ⟨equestr. . . . inferebat *del. Tittler*⟩: V 16, 3;) ¶ haec tum ratio nostros perturbauit ⟨-babat *Ciacc.*⟩ insuetos huius generis pugnae: 1, 44, 4; ¶ postulare *u.* **postulo B. d)** *p. 1153 sq.* (II 22, 1; IV 23, 5; VI 34, 6).

ββ) **praedicat.**: haec noua sit ratio uincendi, ut misericordia et liberalitate nos muniamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

γγ) **obi.**: ibi aduentum exspectare Pompei eoque omnem belli rationem conferre constituit: 3, 81, 3; ¶ quod ad indutias pertineret, sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨*c*⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet: 3, 17, 3; ¶ neque satis Bruto uel tribunis militum centurionibusque . . . constabat, quid agerent aut quam rationem pugnae insisterent ⟨instituerent *Ciacc.*⟩: III 14, 3; ¶ instituere *u.* **instituo** *p. 188* **B)** *(5 (6) loc.);* ¶ nulla ratione ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti castra ex eo loco moueret semperque esset in itineribus: 3, 85, 2; ¶ celeriter adulescentibus et oratione magistratus et praemio deductis . . . ratio perficiendi quaerebatur: VII 37, 6; ¶ in nouo genere belli nouae ab utrisque bellandi ⟨*del. Paul*⟩ rationes reperiebantur: 3, 50, 1; ¶ relinquebatur, ut extremam rationem belli sequens quam plurimos colles occuparet et . . .: 3, 44, 2.

δδ) **abl.**: alia ratione *u.* **alius** *p. 232 (4 loc.);* ¶ eadem ratione qua pridie ab nostris ⟨a nostr. ead. r. q. pr. β⟩ resistitur: V 40, 4; eadem ratione ictu scorpionis ⟨*c*⟩ exanimato altero ⟨*c*⟩ successit tertius et tertio quartus: VII 25, 3; eadem ratione priuatim ac publice quibusdam ⟨*c*⟩ ciuitatibus habitis honoribus Tarracone discedit: 2, 21, 5; D. Laelius cum classe ad Brundisium uenit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstrauimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. similiter . . .: 3, 100, 1; ¶ id hac ratione perfectum est: 2, 8, 3; cogebantur . . . pabulum supportare, quodque ⟨*c*⟩ erat eius rei minor copia, hordeo adaugere atque his rationibus equitatum tolerare: 3, 58, 4; ¶ nota atque instituta ratione magno militum studio paucis diebus opus ⟨*o*⟩ efficitur: VI 9, 4; ¶ nulla ratione *u.* **nullus** *p. 844*

(4 loc.); ¶ quod fuit illis conandum atque omni ratione efficiendum : 1, 65, 5; qua re omni ratione esse interdiu perrumpendum: 1, 67, 5; — seseque paratos esse *demonstrent omnibus rationibus ⟨*om.* β⟩ de iniuriis satis facere: V 1, 7; tametsi magnopere admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat, ad se non remitti . . ., tamen omnibus rebus ⟨rationibus *Ciacc.*⟩ in eo perseuerandum putabat: 1, 26, 2; ¶ adplicatisque nostris ad terram nauibus [propter eundem timorem] pari atque antea ratione [egerunt. Cassius] secundum nactus uentum . . . naues . . . immisit: 3, 101, 5; ¶ eadem ratione, qua: V 40, 4 *et* 3, 100, 1 *u. s.* eadem; — qua ratione, quibus rationibus *(interrog.) u. p. 1549 (3 loc.)*; ¶ simili ratione ⟨oratione *Paul*⟩ ibi Vercingetorix . . . conuocatis suis clientibus facile incendit ⟨facere intendit β⟩: VII 4, 1; hortatur, ut simili ratione atque ipse fecerit suas iniurias persequantur: VII 38, 10; confecto iusto itinere eius diei . . . Caesar . . . ueteribus suis in ⟨*c*⟩ castris contra Asparagium consedit. . . . simili ratione Pompeius confecto eius diei itinere in suis ueteribus castris ad Asparagium consedit: 3, 76, 2.

εε) **c. praep.**: noua religio iuris iurandi . . . mentes . . militum conuertit et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5.

his rebus tantum fiduciae ac spiritus Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi ⟨*c*⟩ uiderentur: 3, 72, 1.

b) = condicio, rerum status: in Gallia non solum in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis . . ., sed paene etiam in ⟨*c*⟩ singulis domibus factiones sunt. . . . haec eadem ratio est in summa totius Galliae: namque omnes ciuitates in ⟨*o*⟩ partes ⟨*o*⟩ diuisae sunt duas ⟨*o*⟩: VI 11, (2.) 5.

c) = εὔθυνα, Rechenschaft (Rechtfertigung, purgatio); compte: (percepta ⟨accepta β⟩ oratione ⟨ratione β⟩ eorum Caesar obsides imperat: V 1, 8;) ¶ si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30, 2.

d) = cura, respectus: rationem habere *u.* **habeo** *p. 1405 (11 loc.)*.

Ratione et consilio: I 40, 8; — causa . . . ratio: II 10, 5; (— ratio . . ordo: II 19, 1; 22, 1; ratio et consuetudo: VI 34, 6.)

Adiect.: alia *u.* **alius** *p. 232 (4 loc.)*; commodissima: 3, 85, 2; extrema: 3, 44, 2; (instituta: VI 9, 4; 34, 6;) inusitata: 3, 47, 1; maior: VII 21, 1; nota: VI 9, 4; noua: 3, 47, 1; *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; nouae: 3, 50, 1; nulla *u.* **nullus** *p. 844 (5 loc.)*; omnis: 1, 65, 5; 67, 5; 3, (17, 6;) 73, 1; 81, 3; omnes: (*I 29, 2;) V 1, 7 ⟨*c*⟩; (*1, 26, 2;) par: 3, 101, 5; pristina: 1, 76, 5; priuatae: VI 14, 3; publicae: VI 14, 3; 2, 20, 8; similis: VII 4, 1; 38, 10; 1, 42, 1; 3, 76, 2.

ratis. A. obi.: longius progressus, cum agger altiore aqua contineri non posset, rates duplices quoque ⟨*c*⟩ uersus pedum XXX e regione molis conlocabat. § 7. has quaternis ancoris ex IIII angulis destinabat ⟨*rec.*; distinabat *Ox*⟩, ne fluctibus mouerentur. § 8. his perfectis conlocatisque alias deinceps pari magnitudine rates iungebat. § 9. has terra atque aggere integebat, *ne* aditus atque incursus ad defendendum impediretur; a fronte atque ab utroque latere cratibus ac pluteis protegebat); § 10. in quarta quaque earum turres binorum tabulatorum excitabat, quo commodius ab impetu nauium incendiisque defenderet ⟨*uerba* has . . . impediretur *(§ 9) EHoffm. transponit post* conlocabat *(§ 6)*; *post* impediretur *conlocandam censet § 8* (his perfectis . . . iungebat); *tum sequi uult § 7* (has . . . mouerentur); *tum § 9 et 10* (a fronte . . . defenderet)⟩: 1, 25, 6—10; ¶ defendere: 1, 25, 10 *u.* conlocare; ¶ destinare: 1, 25, 7 *ib.*; ¶ (disturbare: 1, 26, 1 *u.* perrumpere;) ¶ Heluetii ea spe deiecti nauibus iunctis ratibusque compluribus factis, alii uadis Rhodani . . . si perrumpere possent conati . . . telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; ¶ integere: 1, 25, 9 *u.* conlocare; ¶ iungere: 1, 25, 8 *ib.*; ¶ mouere: 1, 25, 7 *ib.*; ¶ perficere: 1, 25, 8 *ib.*; ¶ turres . . . ad opera Caesaris appellebat, ut rates perrumperet atque opera ⟨*del. Paul*⟩ disturbaret: 1, 26, 1; ¶ protegere: 1, 25, 9 *u.* conlocare.

B. gen.: 1, 25, 10 *u.* **A.** conlocare.

C. abl.: id (flumen) Heluetii ratibus ac lintribus iunctis transibant: I 12, 1; transeunt Rhenum nauibus ratibusque triginta milibus passuum infra eum locum: VI 35, 6.

D. c. praep.: 1, 25, 10 *u.* **A.** conlocare.

ratus: militibus in contione agros ex suis possessionibus pollicetur, quaterna ⟨*Glar.*; XL *z*⟩ in singulos iugera et pro rata parte centurionibus euocatisque: 1, 17, 4.

Raucillus *u.* **Roucillus.**

Rauenna: is (Caesar) eo tempore erat Rauennae exspectabatque suis lenissimis ⟨*c*⟩ postulatis responsa: 1, 5, 5.

Rauraci (Raurici). I 5, 4 *et* VII 75, 3 *in X est* rauracis; VI 25, 2 rauracorum *est in* β, tauriacorum *in* α; I 29, 2 rauracorum *uidetur exstare in X. Glück p. 141—43* Raurici

scribendum censet, item J. Becker, ZAW 1851 p. 450 sq.; Rauraci *defend. Heller, Phil. 17, 275;* Rauraci *etiam in Orosii codd. exstat.*

(Heluetii) persuadent Rauracis et Tulingis ⟨*c*⟩ et Latouicis ⟨*c*⟩ finitimis, uti eodem usi consilio oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur: I 5, 4; (summa erat capitum) Tulingorum *milium XXXVI, Latouicorum ⟨*c*⟩ XIIII, Rauracorum XXIII, Boiorum XXXII: I 29, 2; Rhenus ... longo spatio per fines Nantuatium ⟨*c*⟩, Heluetiorum, Sequanorum ⟨Rauricorum *W. Gisi*⟩, Mediomatricum ⟨*c*⟩, Tribocorum ⟨*c*⟩, Treuerorum citatus fertur: IV 10, 3; oritur (Hercynia silua) ab Heluetiorum et Nemetum et Rauracorum ⟨*c*⟩ finibus: VI 25, 2; imperant ... Lexouiis ⟨*CC*⟩ et Aulercis ⟨*c*⟩ Eburouicibus ⟨*c*⟩ (milia) terna ⟨*c*⟩; Rauracis et Bois bina ⟨*u. CC*⟩: VII 75, 3.

rebellio: rebellionem facere *u.* **facio** *p. 1272 (3 loc.).*

Rebilus *u.* **Caninius** *(p. 443).*

recedo: (Afranianos contra multis rebus sui timoris signa misisse: quod suis non subuenissent, quod de colle non decederent ⟨O^2; recederent O^1Nx⟩: 1, 71, 3;) ¶ tertiae cohortis centuriones ex eo quo stabant loco recesserunt suosque omnes remouerunt: V 43, 6; ¶ erant qui censerent de tertia uigilia in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur: 2, 30, 3.

recens. A. propr.: in castris Pompei uidere licuit ... recentibus caespitibus tabernacula constrata: 3, 96, 1.

B. trsl.; a) = paulo ante factus: quod si ueteris contumeliae obliuisci uellet, num etiam recentium iniuriarum, quod ... uexassent, memoriam ⟨*c*⟩ deponere posse ⟨*c*⟩? I 14, 3; ¶ quos (Haeduos et Remos) praecipuo semper honore Caesar habuit, alteros pro uetere ac perpetua erga populum Romanum fide, alteros pro recentibus Gallici belli officiis: V 54, 4; ¶ hi modo digressi ⟨*c*⟩ *a* Massiliensibus recentem eorum ⟨*Oh²l²*; eodem *x*⟩ pollicitationem animis continebant: 1, 57, 4; ¶ equitatumque, quod recenti proelio perterritum esse existimabat, agmen subsequi iussit: IV 13, 6; ¶ Caesarem uel auctoritate sua atque exercitus uel recenti uictoria uel nomine populi Romani deterrere posse, ne: I 31, 16; ueritus, ne ⟨*c*⟩ ... hostium impetum sustinere non ⟨*c*⟩ posset, praesertim quos recenti uictoria efferri sciret: V 47, 4.

b) = integer, nondum fatigatus; α) adiect.: ibi ⟨inde β⟩ nactus ⟨*c*⟩ recentem equitatum, quem ... eo praemiserat, neque diurno neque nocturno itinere intermisso ... in Lingones contendit: VII 9, 4; ¶ cum ... semper .. hostibus spes uictoriae redintegraretur, ... semperque ipsi ⟨illi *A*⟩ recentes defessis succederent: VII 25, 1.

β) ui subst.: accedebat, ut ... alios alii ⟨*c*⟩ deinceps exciperent integrique et recentes defetigatis ⟨*c*⟩ succederent: V 16, 4; ita cum recentes atque integri defessis successissent, ... sustinere Pompeiani non potuerunt: 3, 94, 2; ¶ et cursu et spatio pugnae defatigati ⟨*c*⟩ non facile recentes atque integros sustinebant: VII 48, 4.

recenseo: coactis equitum milibus ⟨*c*⟩ VIII et peditum circiter CCL ⟨*c*⟩ haec in Haeduorum finibus recensebantur, numerusque inibatur: VII 76, 3.

receptaculum: oppida incendi oportere, quae non ... ab omni sint periculo tuta, ne ⟨*c*⟩ suis sint ad detrectandam militiam receptacula, neu: VII 14, 9; ¶ magno sibi esse praesidio posse, si ibi ⟨*om. Ohl*⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent: 2, 8, 1.

receptus. A. propr. = ἀναχώρησις; **a) subi.:** hac nostris erat receptus: 1, 45, 6; Caesar ... (suos) recipere se iussit. ... erat per decliue receptus ⟨receptum *NOx*⟩. illi autem hoc acrius instabant neque regredi nostros patiebantur: 3, 45, 4 (5).

b) obi.: quique hos sequebantur celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3; ¶ receptum dare *u.* **do** *p. 943 sq. (4 loc.);* ¶ aurigae ... ita currus ⟨*c*⟩ conlocant, ut, si illi a multitudine hostium premantur, expeditum ad suos receptum habeant: IV 33, 2; non longe a castris progressi spatio, ut celerem receptum haberent, *angustiore pabulabantur ⟨*c*⟩: 1, 59, 2; ¶ hominum ⟨horum *edd. uett.*⟩ enim multitudine receptus impediebatur: 3, 64, 2.

c) dat.: consecutus id, quod animo proposuerat, Caesar receptui cani ⟨canere β⟩ iussit: VII 47, 1; ¶ Caesar receptui suorum timens crates ... contra hostem proferri ... iussit: 3, 46, 1; equitatus Caesaris, quod angusto itinere per aggeres ascendebat, receptui suo timens initium fugae faciebat: 3, 69, 2.

d) abl.: sinistro cornu milites ... ueriti, ne ... intercluderentur, ... eodem quo uenerant receptu ⟨*Vascos.*; receptui *x*; impetu *Wölffel*⟩ sibi consulebant: 3, 69, 4.

e) c. praep.: Pompeianis magnam ⟨*c*⟩ res ad receptum difficultatem adferebat: 3, 51, 6.

B. = *καταφυγή, ἄσυλον*: fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut . . . militum essent ⟨*c*⟩ numero: 3, 110, 4; ¶ ne ad eos Ambiorix receptum ⟨ambiorix rec. ad eos β⟩ haberet: VI 9, 2; habere se quoque ad Caesaris ⟨*del. Th. Momms.*⟩ gratiam atque amicitiam receptum ⟨recepturum *af; respectum Hell.*⟩: 1, 1, 3.

recessus: ut se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5.

recido: etsi opinione trium legionum deiectus ad duas reciderat ⟨*Pluyg.*; redierat *X; edd.*⟩: V 48, 1; posse hunc casum ad ipsos recidere ⟨recipere *A*; recedere B^1; hunc cas. ad i. rec. posse β⟩ demonstrant: VII 1, 4.

recipero *u.* **recupero.**

recipio. 1. uis particulae inseparabilis re(d) aperte cognoscitur; A. = **recuperare; a) propr.**: legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨recuperare β; *om. A*⟩, obsides sibi ⟨*c*⟩ remittat: III 8, 5.

b) trsl. se recipere = **se reficere, se recreare, animum recipere** *u.* **ex** *p. 1180 (3 loc.).*

B. = **reducere, remouere, retrahere; a) copias; α) non additur, quo recipiantur**: centuriones . . . gladiis destrictis portas occupauerunt suosque omnes incolumes receperunt: VII 12, 6; — ut submissis in eundem locum cohortibus defessos reciperet: 1, 45, 8.

β) additur, quo recipiantur: Pompeius, ubi nihil profici equitatu cognouit, paucis intermissis diebus rursum ⟨rursus *O*⟩ eum nauibus ad se intra munitiones recipit ⟨recepit *h*⟩: 3, 58, 2; (qui . . . processerant . . ad se r.: 1, 54, 5 *u.* **2. A. a) β) γγ**);) ¶ copias omnes, quas pro oppido conlocauerat, in oppidum recipit ⟨a^1f, *h corr., l; Fr.*; recepit *α; rell. edd.*⟩: VII 71, 8.

b) se recipere (= **recedere, pedem referre, redire**); **α) propr.; αα) non additur, quo aut unde aut quo itinere**: ut qui sub uallo ⟨*c*⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2; — multis interfectis, compluribus equis captis Germani sese recipiunt: VII 70, 7; — si propter inopiam rei frumentariae Romani sese ⟨se β⟩ recipere coepissent, impeditos . . . adoriri cogitabant: III 24, 3; — idoneis locis funditores instruxit, ut praesidio nostris se recipientibus essent: 3, 46, 2; nostri uero, qui satis habebant sine detrimento discedere, compluribus interfectis V omnino suorum amissis quietissime se ⟨se *om.* O^1ahl; se quietissime *N; Db.*⟩ receperunt: 3, 46, 6; — ne saucio quidem eius loci, ubi constiterat, relinquendi ac sui recipiendi facultas dabatur: III 4, 4; — Caesar, cum suos ex omnibus partibus uulnerari uideret, recipere se iussit et loco excedere: 3, 45, 4.

ββ) additur 𝔄) quo quis se recipiat; a) ad: Galli . . . in fugam coniecti multis amissis se ad agmen receperunt ⟨recip. B^1M^1⟩: VII 13, 2; qui (equites expeditique antesignani) tantum profecerunt, ut . . . complures . . interficerent ipsique ⟨que *om. h*⟩ incolumes se ⟨sese *f*⟩ ad agmen reciperent: 3, 75, 5; — equosque eodem remanere uestigio (Suebi) adsuefecerunt ⟨*c*⟩, ad quos se celeriter, cum usus est ⟨*c*⟩, recipiunt: IV 2, 3; — Suebos omnes . . . cum omnibus suis sociorumque copiis . . . penitus ad extremos fines se recepisse: VI 10, 4; — proinde abite, dum est facultas, uosque ad legionem recipite: VII 50, 6; — hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere et sub muro consistere cogit: 1, 45, 1; — Numidae . . . impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant: 2, 41, 6; — ad eos (pedites) se equites recipiebant: I 48, 6; — rursus se ad signa recipientes (Romanos) insequantur: V 34, 4; (nostri) submissis subsidiis terga uertere seque ad signa legionum recipere coguntur: 1, 43, 5; — — item Allobroges . . . ⟨ex *add. RSchn.*⟩ fuga se ad Caesarem recipiunt: I 11, 5; Q. ⟨*c*⟩ Titurius et L. Cotta legati . . . omnibus eorum agris uastatis . . . se ad Caesarem ⟨ad caes. se β⟩ receperunt: IV 38, 3; Clodius . . . ad conloquium non admittitur . . . infectaque re sese ad Caesarem recepit: 3, 57, 5; — — ueteranae legionis milites . . . non nullis eorum interfectis incolumes se ad nostros receperunt: 3, 28, 6; — Caesar loquendi finem fecit ⟨*c*⟩ seque ad suos recepit ⟨recipit *A*⟩: I 46, 2; (Galli) multis undique uulneribus acceptis nulla munitione perrupta . . . ueriti, ne ab latere aperto . . . eruptione circumuenirentur, se ad suos receperunt: VII 82, 2; qui (equites) . . . ex fremitu equorum inlata suspicione ad suos se recipere coeperunt, quique hos sequebantur celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3; (nostri . . . duas nacti turmas exceperunt, quarum perpauci fuga se ad suos receperunt ⟨quarum perp. f. se ad s. rec. *add. Freudenberg; Db.; om. codd.; Np.*⟩: 3, 38, 4;) intra ⟨*c*⟩ multitudinem sagittas coiciebant et se confestim ad suos recipiebant: 3, 50, 1; Germani . . . com-

pluribus interfectis sese ad suos incolumes receperunt: 3, 52, 2.

b) in *u.* **in** *p. 97 sq. (30 loc.).*

c) intra: (hos montes intrare cupiebant ⟨*Np.*; h. m. intra se recipiebant *codd.*; intrasse cupiebant *EHoffm.*; hos intra montes se recipiebant *Ald.*⟩, ut equitatum effugerent Caesaris: 1, 65, 4;**)** — (milites) omnibus hostium copiis fusis armisque exutis se in castra munitionesque ⟨se intra munitiones β⟩ suas recipiunt: III 6, 3; ambo incolumes compluribus interfectis summa cum laude sese intra munitiones ⟨intra mun. se β⟩ recipiunt: V 44, 13.

d) sub: illi (hostes) sub murum se recipiunt ibique musculum . . . libere incendunt: 2, 14, 4.

e) trans: Germani desperata expugnatione castrorum . . . cum ea praeda, quam in siluis deposuerant, trans Rhenum sese receperunt: VI 41, 1.

f) uersus: Pompeiani . . . relicto monte uniuersi † iuris ⟨iugis *Wassius*; *edd.*⟩ eius ⟨eis *Clark.*; *Db.*⟩ Larisam uersus se ⟨*recc.*; *om.* *x*⟩ recipere coeperunt: 3, 97, 2.

g) eo; quo: tandem (Galli) uulneribus defessi et pedem referre et, quod mons † suberat circiter mille passuum, eo se recipere coeperunt, I 25, 5; (nostri) in castellum . . . inruperunt, ⟨et *add. O*; *edd.*⟩ quod eo ⟨quo (*pro* quod eo) *dett.*; *Voss.*⟩ pulsa ⟨pulso *l*⟩ legio sese receperat, *et ⟨*add. Paul*⟩ non nullos ibi repugnantes interfecerunt: 3, 67, 6; ¶ quo *u.* **quis (quo)** *p. 1573* **B.** *extr. (3 loc.).*

h) domum; Hadrumetum, *sim.*: Germani, qui auxilio ueniebant, percepta Treuerorum fuga sese domum ⟨domo *a*⟩ receperunt ⟨contulerunt β⟩: VI 8, 7; ¶ reliquae Caesaris naues ⟨cognita *add. RSchn.*⟩ eius fuga se Hadrumetum ⟨adrum. *af*; *edd.*⟩ receperunt: 2, 23, 4; — (legio uernacula) signa sustulit seseque Hispalim ⟨*N*; hispali *Ox*⟩ recepit atque in foro et porticibus sine maleficio consedit: 2, 20, 4.

i) in . . . ad; Dyrrachium ad; trans . . . in: cum se illi (hostium equites) identidem in siluas ad suos reciperent ac rursus ex silua ⟨*c*⟩ in nostros impetum facerent: II 19, 5; neque uero primum impetum nostrorum Numidae ferre potuerunt, sed interfectis circiter CXX reliqui se in castra ad oppidum receperunt: 2, 25, 5; his rebus gestis Curio se in castra ad Bagradam recipit ⟨recep. *O*⟩ atque . . . imperator appellatur: 2, 26, 1; ¶ Octauius desperata oppugnatione ⟨*CC*⟩ oppidi Dyrrachium sese ad Pompeium recepit ⟨*l?*; recipit *afh*⟩: 3, 9, 8; ¶ illa pars equitatus . . . post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat seque cum iis ⟨*c*⟩ coniunxerat: IV 16, 2.

B) unde; a) ex: ut . . . deletis omnibus copiis equitatum ⟨tantum *add.* β⟩ se ex fuga recepisse dicerent: VI 41, 3; quem (exercitum uictorem) turpiter se ex ⟨ex hac β; *Schn.*⟩ fuga recipientem ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20, 12; — equites ex proelio perpauci se recipiunt: 2, 42, 5.

b) hinc; inde: hinc se recipere cum uellent (milites), rursus illi ex loco superiore nostros premebant: 1, 45, 3; ¶ (equites essedariique) perterritis ⟨*c*⟩ nostris per medios audacissime perruperunt seque inde incolumes receperunt: V 15, 4; si sine maximo detrimento legiones ⟨legio nona *Ciacc.*; legio *Np.*⟩ Caesaris sese recepissent ⟨-set *Ciacc.*; *Np.*⟩ inde, quo temere essent progressae ⟨esset progressa *Ciacc.*; *Np.*⟩: 3, 45, 6.

C) unde et quo: (nostri . . . incolumes perpaucis uulneratis ex tanti belli timore . . . se in castra receperunt: IV 15, 3;) qui omnes discessu Curionis multique praeterea per simulationem uulnerum ex castris in oppidum propter timorem sese recipiunt: 2, 35, 6; Caesar . . . persequendum sibi Pompeium existimauit, quascumque in partes ⟨quacumque (quācunque *a*) in parte *af*⟩ se ⟨*om.* Oh^1l^1⟩ ex fuga recepisset ⟨effugere coepisset *O*⟩: 3, 102, 1; cognoscit . . . nuntios . . dimissos ad eos, qui se ex fuga in finitimas ciuitates ⟨*b*; *om. Ox*⟩ recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: 3, 102, 6; ¶ tantum efficiunt, uti . . . per temonem percurrere et in iugo insistere ⟨*c*⟩ et se inde ⟨inde se *ael*; se *om. h*⟩ in currus citissime recipere consuerint: IV 33, 3.

D) quo itinere: dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, . . . ea parte, quam proruerat ⟨*Np.*; *sed* ea parte *iam Dauis.*; quam proruerat *iam Ciacc. coniec.*; ex parte qua (quam *Ohl*) proruebat *Ox*⟩, sese recipiebat: 3, 69, 3; ¶ si (Pompeiani) per decliue sese reciperent ⟨-re *a*⟩, nostros ex superiore insequentes loco uerebantur: 3, 51, 7.

E) quo itinere et quo: equitatumque per causam pabulandi emissum confestim decumana ⟨decim. *a*⟩ porta in castra se recipere iussit: 3, 76, 1; ¶ equitatuque omni fere incolumi, quod se per ⟨quod semper *al*⟩ litora celeriter in oppidum recipit ⟨recepit *l(?)*; *edd.*⟩, magnum peditum numerum inter-

ficiunt: 2,26,4; ¶ iugis .. Larisam uersus: 3,97,2 *u.* A) f).

β) **trsl.**: quem ⟨*c*⟩ ubi Caesar intellexit . . . (nullam) spem aut condicionem pacis adferre, ad reliquam cogitationem belli sese recepit: 3,17,6.

C. intr. = **se recipere**: reprehendit, quod . . . neque signo recipiendi dato ⟨dato recip. β⟩ constitissent neque a ⟨*c*⟩ tribunis militum legatisque retineri potuissent: VII 52,1; si quo erat longius prodeundum aut celerius recipiendum: I 48,7; quibus ad ⟨se *add. Ciacc.*⟩ recipiendum crates derectae ⟨*c*⟩ longuriique ⟨*c*⟩ obiecti ⟨*c*⟩ et institutae fossae magno impedimento fuerunt: 3,46,5.

D. = **denuo in suam potestatem redigere**: quos Labienus equitatu consectatus magno numero interfecto . . . paucis post diebus ciuitatem recepit ⟨recipit *Q*β⟩: VI 8,7; his rebus confectis in Haeduos proficiscitur; ciuitatem recipit ⟨recepit *h*[1]⟩: VII 90,1.

E. = **denuo excipere, restituere in patriam**: non nullos . . . in integrum restituit, qui se illi initio ⟨*c*⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet. . . . statuerat enim prius hos ⟨*O*[1]*h*; hoc *rell.*⟩ iudicio populi debere restitui quam suo beneficio uideri receptos ⟨receptas *hl*⟩: 3,1,6.

2. syllaba re neque idem significat quod retro neque idem quod rursus; recipere A. = **excipere (hospitio), accipere in societatem, sibi adiungere, tueri; a) alqm; α) non additur, quo quis recipiatur**: a quibus (Sugambris) receptos ex fuga Tencteros atque Vsipetes supra docuimus: VI 35,5; hic uero nulla munitio est, quae perterritos (milites) recipiat: VI 39,2; hi (Mandubii) . . . flentes omnibus precibus orabant ⟨*c*⟩, ut (Romani) se in seruitutem receptos cibo iuuarent. at Caesar dispositis in uallo custodiis ⟨β; custodibus α; *edd.*⟩ recipi prohibebat: VII 78,(4.) 5; cunctae earum regionum praefecturae libentissimis animis eum (Caesarem) recipiunt exercitumque eius omnibus rebus iuuant: 1,15,1; Domitius nauibus Massiliam peruenit atque ab iis ⟨*h*; his *Oafl*⟩ receptus urbi praeficitur: 1,36,1; sed plerosque (milites) ii ⟨*c*⟩, qui receperant, celant: 1, 76,4; legionesque eas transduxerat Curio, quas ⟨*Aldus*; quas curio *x*⟩ superioribus temporibus Corfinio receperat Caesar: 2,28,1; tanta erat completis litoribus contentio, qui potissimum ex magno numero conscenderent, ut multitudine atque onere non nulli (lenunculi) deprimerentur, reliqui hoc ⟨*c*⟩ timore ⟨*c*⟩ propius adire tardarentur. quibus rebus accidit, ut pauci milites patresque ⟨*c*⟩ familiae ⟨tribunique militum *Paul*⟩, qui . . . **ad* naues adnare possent, recepti in Siciliam incolumes peruenirent: 2, 44,1; cum . . . oppidani . . etiam sua sponte Caesarem recipere conarentur: 3, 11, 4; qui modo sibi timuerant, hos tutissimus portus recipiebat ⟨reiciebat *NOx*; recip. *b*[2]⟩: 3,27,1; conuentus ciuium Romanorum, qui Lissum obtinebant, . . . Antonium recepit ⟨*f*; recipit *ahl*⟩ omnibusque rebus iuuit: 3, 29, 1; Caluisius primo aduentu summa omnium Aetolorum receptus uoluntate . . . omni Aetolia potitus est: 3,35,1.

β) **additur, quo quis recipiatur; αα) abl.**: hostium se habiturum numero ⟨*c*⟩ confirmat, si aut Ambiorigem aut eius legatos finibus suis recepissent: VI 6,3; quem (exercitum) turpiter se ex fuga ⟨*c*⟩ recipientem ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20,12; — oppido (-dis) recipere *u.* **oppidum** *p. 941 sq.* G. **a)** *(4 loc.)*; — debere (se) neutrum eorum contra alterum iuuare aut urbe aut ⟨an *al*⟩ portibus ⟨portubus *O*⟩ recipere: 1,35,5; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent, oppido ac portu recepti non erant: 3,102,7; — confirmari oportere, ne tecto recipiatur, ne ad liberos, ne ad parentes, ad uxorem ⟨*c*⟩ aditum habeat, qui non bis ⟨*c*⟩ per agmen hostium perequitarit ⟨*c*⟩: VII 66,7; — urbe: 1,35,5 *u.* portibus.

ad eum (Ptolomaeum) Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia patris Alexandria ⟨-driam *Paul*⟩ reciperetur atque illius opibus in calamitate tegeretur: 3,103,3; cum . . . cognouissent Litauiccum Bibracte ⟨β; bibracti α; *edd.*⟩ ab Haeduis receptum: VII 55,4.

ββ) **acc.**: Alexandriam (3,103,3) *et* Bibracte (VII 55,4) *sec. Paul u.* αα) *extr.*; — domum: 2,20,5 *u.* γγ).

γγ) **ad**: Boiosque, qui . . . in agrum Noricum transierant . . ., receptos ad se socios sibi adsciscunt (Heluetii): I 5,4; ita commeatus ⟨comitatus *Ciacc.*⟩ et qui frumenti ⟨-tandi *N*⟩ causa processerant tuto ad se recipit et rem frumentariam expedire incipit: 1,54,5; quod factum adeo eius conuentus ciues Romani comprobauerunt, ut domum ad se quisque hospitio cupidissime reciperet: 2,20,5.

δδ) **in c. acc.**: tantum ab equitum suorum *auxilio aberant, . . . ut eos superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur: 1,79,5; — receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur . . . et alterum illi

iubet praetorium tendi: 3,82,1; ¶ quibus (Bois) illi agros dederunt quosque postea in parem ⟨*Ald.*; partem *X*⟩ iuris libertatisque condicionem ⟨*a*; conditione *ah*⟩ atque ipsi erant receperunt (Haedui): I 28,5; — (Sotiates) legatos ad Crassum mittunt seque in deditionem ut recipiat petunt: III 21,3; — Caesar honoris . . . Haeduorum causa sese eos (Bellouacos) in fidem recepturum et conseruaturum dixit: II 15,1; quibus (obsidibus) adductis eos (Morinos) in fidem recepit ⟨recipit *a¹f*; quibus . . . recepit *om. h¹l*⟩: IV 22,3; — hi (Mandubii) cum ad munitiones Romanorum ⟨*c*⟩ accessissent, flentes omnibus precibus orabant ⟨*c*⟩, ut se in seruitutem receptos cibo iuuarent: VII 78,4.

εε) intra: qui (Sequani) intra fines suos Ariouistum recepissent ⟨recipissent *BM*⟩: I 32,5.

b) alqd: consistit ⟨*c*⟩ agmen; impedimenta inter ⟨intra *Np.*⟩ legiones recipiuntur: VII 67,3; ¶ Mosa . . . parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam[que] efficit Batauorum: IV 10,1.

B. = in deditionem alqm accipere, occupare; a): Caesar . . . cum legione una profectus ad recipiendas ulteriores ciuitates . . . erat ad Buthrotum: 3,16,1; ¶ quod eo oppido recepto ciuitatem Biturigum se in potestatem redacturum confidebat: VII 13,3; ¶ (non audistis) duos pulsos exercitus, duos superatos duces, duas receptas prouincias? 2, 32,5.

b): Curio summa omnium uoluntate Iguuium recipit: 1,12,2; recepto Firmo ⟨*x*; *Db.*; oppido *cod. Vrsini*, *l²*; Piceno *Kraff.*; Asculo *Ald.*; *Np.*, *Dt.*⟩ expulsoque ⟨recepto Firmo ex itinere pulsoque *EHoffm.*⟩ Lentulo Caesar . . . dilectum . . institui iubet: 1,16,1; recepto Caesar Orico nulla interposita mora Apolloniam proficiscitur: 3,12,1; Calenus Delphos, Thebas, [et] Orchomenum uoluntate ipsarum ciuitatium ⟨*c*⟩ recepit ⟨recip. *h¹*⟩, non nullas urbes per uim expugnauit: 3,55,3.

c): eundem (Curionem), cum Siciliam recepisset, protinus in Africam traducere exercitum iubet: 1,30,2; Aetolia, Acarnania, Amphilochis per Cassium Longinum et ⟨*c*⟩ Caluisium Sabinum, ut demonstrauimus, receptis temptandam sibi Achaiam . . . existimabat Caesar: 3,55,1; habendam fortunae gratiam, quod Italiam sine aliquo uulnere recepissent ⟨*l*; *Paul*; cepissent *afh*: *edd.*⟩: 3,73,3.

C. = admittere, aditum dare; a): interim eam partem nudari necesse erat et ab latere aperto tela recipi ⟨recipere *β*⟩: V 35,2.

b): Tarraco ⟨*c*⟩ aberat longius; quo spatio plures rem posse casus recipere intellegebant: 1,78,4; neque proelio decertare uoluit, quae res tamen fortasse aliquem reciperet casum: 3, 51,5; — quod plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit ⟨recepit *A*⟩: VII 26,4.

D. = praestare, fidem interponere; a): *Libo neque legatos Caesaris recipere ⟨accip. *Paul*⟩ neque periculum praestare eorum, sed totam rem ad Pompeium reicere: 3,17,5.

b): postulabat Caesar, ut legatos sibi ad Pompeium sine periculo mittere liceret, idque ipsi fore reciperent aut acceptos per se ad eum perducerent: 3,17,2; ¶ cum eius necessarii fidem implorarent Pompei, praestaret quod proficiscenti recepisset ⟨praec. *Of*⟩, ne per eius auctoritatem deceptus uideretur: 3, 82,5.

[**Falso:** tantis detrimentis acceptis ⟨*h*; accepistis *l*; receptis *Oaf*; *Np.*, *Db.*⟩ Octauius . . . sese ad Pompeium recipit ⟨*c*⟩: 3,9,8; erat per decliue receptus ⟨receptum *NOx*⟩: 3,45,4.]

Hospitio recipere: 2,20,5.

Aduerb.: celeriter: IV 2,3; (1,16,3;) 2,26, 4; celerius: I 48,7; citissime: IV 33,3; confestim: 3,50,1; 76,1; cupidissime: 2,20, 5; fortasse: 3,51,5; identidem: II 19,5; penitus: VI 10,4; plerumque: VII 26,4; quietissime: 3,46,6; rursus (-sum): V 34, 4; (1,45,1;) 2,41,6; 3,58,2; turpiter: VII 20,6.12; tuto: 1,54,5.

Libentissimis animis: 1,15,1; summa cum laude: V 44,13; sua sponte: 3,11,4; summa uoluntate: 1,12,2; 3,35,1; (55,3;) ¶ incolumes se recipiunt *u.* **incolumis B. b)** *p. 152 (7 loc.)*.

sine alqo uulnere: 3,73,3; ¶ infecta re: 3,57,5; ab latere aperto: V 35,2.

recito: ille (Cicero) perlectam (epistulam) in conuentu militum recitat: V 48,9; ¶ litteris . . . Caesaris consulibus redditis aegre . . . impetratum est . . ., ut in senatu recitarentur: 1,1,1.

reclino: his (alcibus) sunt arbores pro cubilibus: ad eas se adplicant atque ita paulum modo reclinatae quietem capiunt: VI 27,3; — huc cum se consuetudine reclinauerunt ⟨reclinauerint *a²f*; *Aim.*⟩, infirmas arbores pondere adfligunt atque una ipsae concidunt: VI 27,5.

(recognitus *u.* reconditus.)

reconcilio. A. = restituere, sarcire: diuturni laboris detrimentum ⟨-to *hl*⟩ sol-

lertia et uirtute militum breui reconciliatur ⟨reconcinnatur *Ald.*⟩: 2, 15, 4.

B. = in gratiam reducere: mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me praeberem et Pompeium darem operam ut reconciliarem: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

(reconcinno *u.* reconcilio.)

reconditus: Pergamique in occultis ⟨locis *add. Paul*⟩ ac reconditis ⟨*NOhl;* recognitis *af*⟩ templi ⟨*recc.;* templis *x*⟩, quo praeter sacerdotes adire fas non ⟨nulli *Paul*⟩ est, quae Graeci ἄδυτα ⟨*c*⟩ appellant, tympana sonuerunt: 3, 105, 4.

recordor. A. sequ. obl.: non denique communes ⟨*Ofhl;* communi *a;* communis *Np., Dt.*⟩ belli casus (Pompeiani) recordabantur ⟨-abant *ah*⟩, quam ⟨quamque *Ciacc.*⟩ paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent, quotiens uel ducis uitio uel culpa tribuni ⟨uel culpa trib. uel uitio ducis *O;* uel culpa ducis uel tribuni uitio *V.; Np.*⟩ in exercitu ⟨-itum *Nx*⟩ esset offensum: 3, 72, 4.

B. sequ. acc. c. inf.: recordabantur enim (milites) eadem ⟨eandem *Nahl*⟩ se superiore anno in Hispania perpessos labore et patientia maximum bellum confecisse; meminerant ...: 3, 47, 6.

C. sequ. interrog. obl.: 3, 72, 4 *u.* **A.**; denique recordari debere (milites), qua felicitate ⟨facilitate *O,h pro uariet., l*⟩ inter medias hostium classes ... omnes incolumes essent transportati ⟨*c*⟩: 3, 73, 3.

recreo: Caesar neque satis militibus perterritis confidebat spatiumque interponendum ad recreandos animos putabat: 3, 74, 3.

rectus: omnes copiae ... exeunt rectoque ad Hiberum itinere contendunt: 1, 69, 4; ¶ alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant: VII 23, 5; ¶ oritur (Hercynia silua) ab Heluetiorum ... finibus rectaque fluminis Danuuii regione pertinet ad fines Dacorum: VI 25, 2; oppidi ⟨*o*⟩ murus ⟨*c*⟩ a ⟨*c*⟩ planitie atque initio ascensus recta regione, si nullus amfractus intercederet, MCC passus aberat: VII 46, 1.

recte. A. = uere: recte auguraris ⟨auguraturi *Med.*^{1}; auguraris tu *ed. Jens.*⟩ de me — bene enim tibi cognitus sum — nihil a me abesse longius crudelitate: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

B. = honeste, gloriose: quod in conspectu omnium res gerebatur neque recte ⟨*AQβ*; recti *BM*⟩ aut ⟨*h; Fr.;* ac *αa; rell. edd.*⟩ turpiter factum ⟨β; *om.* α⟩ celari poterat ⟨β; *om.* α⟩: VII 80, 5.

C. = tuto: si ipse ad exercitum contenderet, ne iis ⟨*c*⟩ quidem eo tempore, qui quieti ⟨qui eo temp. pacati β; *Ald.;* qui *om. AB*^{1}⟩ uiderentur, suam salutem recte committi uidebat: VII 6, 4; deinde *de imperatoris *fide quaerunt, rectene se illi sint commissuri: 1, 74, 2.

recupero. Forma: recuperanda(e) *scriptum est in X* (reciperand. *in l*) V 27, 6 et VII 76, 2; recuperabimus *in x* 3, 91, 2; reciperaturos *uidetur inueniri in X* VII 15, 2; *reliquis locis inter se discrepant codd. ita, ut* recuper. *exstet in BMβ*, reciper. *in AQl* VII 1, 8; recuper. *in MB*^{2}*af*, reciper. *in AQB*^{1}*h* VII 89, 5; recuper. *in A*^{2}*B*^{2}*M*^{2}*a et (sec. Frig. et Hold.) h*, reciper. *in α*^{1} *(et sec. Gitlbauer in h)* III 8, 2; recuper. *in B*^{2}β, reciper. *in α* VII 43, 3; *praeterea* recuperare *est in* β, recipere *in* α III 8, 5.

reseruatis Haeduis atque ⟨c⟩ Aruernis, si per eos ciuitates recuperare ⟨-ari *a*⟩ posset: VII 89, 5; ¶ unum hoc proelium superest; quo confecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus: 3, 91, 2; ¶ in acie praestare interfici quam non ueterem belli gloriam libertatemque, quam a maioribus acceperint ⟨*c*⟩, recuperare: VII 1, 8; ¶ tamen tanta ⟨*o*⟩ uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae et pristinae belli laudis recuperandae, ut: VII 76, 2; ¶ libertatem *u.* **libertas** *p. 460* **a)** *(3 loc.)*; ¶ quod per eos suos se obsides, quos Crasso dedissent, recuperaturos existimabant: III 8, 2; ¶ temptemus, hoc modo si possimus ⟨*c*⟩ omnium uoluntates recuperare et diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨recuperare β⟩, obsides sibi ⟨*c*⟩ remittat: III 8, 5; haec faciunt recuperandorum suorum causa ⟨causa suorum β⟩: VII 43, 3; ¶ quod ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ prope ⟨*c*⟩ explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos confidebant ⟨*c*⟩: VII 15, 2.

recurro: (hostes) ad easdem deditionis condiciones recurrunt: 2, 16, 3; ¶ accidisse igitur his quod plerumque hominum nimia pertinacia atque arrogantia accidere soleat, uti eo recurrant et id cupidissime petant, quod paulo ante contempserint: 1, 85, 4.

recusatio: omnes ... arma proicere iussit. quod ubi sine recusatione fecerunt: 3, 98, 2.

recuso. A. sequitur a) obiect.; α): non

minus libenter sese ⟨se libenter β⟩ recusaturum populi Romani amicitiam quam adpetierit: I 44,5; ¶ ut nihil nisi hiberna recusent atque hanc inueterascere ⟨c⟩ consuetudinem nolint: V 41,5; ¶ hordeum: 3,47,7 *u.* legumina; ¶ sed hunc laborem recusabat nemo: 1,68,3; ¶ non, illis ⟨illi *Clark.; Paul*⟩ hordeum cum ⟨quin *Paul*⟩ daretur, non legumina recusabant: 3,47,7; ¶ neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiae deuouisset, mori ⟨mortem β⟩ recusaret: III 22,3; ¶ maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat: 1,33,1; ¶ periculum *u.* **periculum** *p. 1057* **b)** *(3 loc.)*.

β): nihil: V 41,5 *u.* α) hiberna; ¶ acerbitatem inimicorum docet, qui ⟨quid *ahl*[1]⟩ quod ab altero ⟨c⟩ postularent, in se recusarent: 1,32,5.

b) de: si pace ⟨c⟩ uti ⟨c⟩ uelint ⟨c⟩, iniquum esse de stipendio recusare, quod sua uoluntate ad id tempus pependerint ⟨c⟩: I 44,4.

c) infin.: mori: III 22,3 *u.* **a)** α) mortem.

d) coniunctio; α) ne: cum . . . reliqui in labore pari ac periculo ne unus omnes antecederet recusarent: 3,82,5.

β) **quin** *u.* **quin** *p. 1561 sq.* **B. b)** β) *(3 loc.)*.

γ) **quominus:** sese neque obsides repetituros . . . neque recusaturos, quo minus perpetuo sub illorum dicione atque imperio essent: I 31,7.

B. absol.: neque recusandi aut deprecandi causa legatos ad Caesarem mittere audebant: V 6,2.

(reda *u.* raeda.)

reddo. A. = ἀποδιδόναι; **a)** = **reddere alci id, quod antea habuit, quod ab eo ablatum est; restituere:** captiuos: VII 90,3 *u.* milia; ¶ quibus ⟨o⟩ ille ⟨c⟩ pro meritis ciuitatem eius immunem esse iusserat, iura legesque reddiderat: VII 76,1; ¶ captiuorum circiter XX milia ⟨milia .XX. *h*⟩ Haeduis Aruernisque reddit ⟨reddidit β⟩: VII 90,3; ¶ deinde obsides, quos haberet ab Haeduis, redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi ⟨ipsi?⟩ haberent uoluntate eius reddere illis liceret: I 35,3; Haeduis se obsides redditurum non esse: I 36,5; ne aut Haeduis aut eorum sociis bellum inferret; obsides redderet: I 43,9; aduentu Caesaris facta commutatione rerum obsidibus Haeduis redditis, ueteribus clientelis ⟨o⟩ restitutis . . . Sequani principatum dimiserant: VI 12,6; ¶ HS ⟨c⟩ LX, quod aduexerat Domitius atque in publico deposuerat, adlatum ad se a ⟨c⟩ *IIIIuiris Corfiniensibus, Domitio reddit: 1,23,4.

b) = dare quod alci debetur: neque his petentibus ius redditur neque honos ullus communicatur: VI 13,7; ¶ litteras *u.* **litterae** *p. 469 sq. (3 loc.)*; ¶ his ⟨c⟩ *rebus ex* litteris ⟨c⟩ *Caesaris* cognitis Romae dierum uiginti supplicatio redditur ⟨indicitur *recc.; Ald.*; editur *Schn.*⟩: VII 90,8; ¶ pro uita hominis nisi ⟨c⟩ hominis uita ⟨*AQ*β; uita hominis *BM; Aim.; Fr.*⟩ reddatur, non posse ⟨c⟩ deorum immortalium numen placari arbitrantur: VI 16,3.

c) = instituere (*an* iudicia reddere = ius dicere?): et iudicia in priuatos reddebat, qui ⟨reddebat; qui *Db., Dt.*⟩ uerba atque orationem aduersus rem publicam habuissent; eorum ⟨habuissent, eorum *Db., Dt.*⟩ bona in publicum addicebat: 2,18,5.

B. = *ποιεῖν, καθιστάναι*: haec (fama) itinera infesta reddiderat: 3,79,4; — quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨erant β; *Flod.*⟩ tuta ab hostibus reddebat: II 5,5.

redeo. A. = reuerti; a) propr.; α) de hominibus; αα) non additur, quo quis redeat aut unde: redeuntes equites quos possunt consectantur atque occidunt: V 58,6; ¶ redisse primo legiones credunt, quas longius discessisse . . . cognouerant: VI 39,4; ¶¶ Diuiciacus auxilii petendi causa Romam ad senatum profectus infecta ⟨β; *Np.; imperfecta* α; *plur. edd.*⟩ re redierat: VI 12,5; ¶¶ quod ii ⟨c⟩, qui frumentandi causa ierant ⟨erant β⟩ trans Mosam ⟨profecti *add.* β⟩, nondum redierant ⟨quod . . . redierant *del. Paul*⟩: IV 12,1.

ββ) **additur, quo, unde quis redeat; 𝔄) quo; 𝔞) ad** *u.* **ad** *p. 108 (3 loc.)*.

𝔟) in: (Scipio) noctu ne ⟨c⟩ conclamatis quidem uasis flumen transiit ⟨c⟩ atque in eandem partem, ex qua uenerat, rediit ⟨*Of*; redit *ahl; edd.*⟩ ibique . . . castra posuit: 3,37,4.

𝔠) domum: eorum, qui domum ⟨*af*; domo *BMQh*; de domo *A*⟩ redierunt, censu habito . . . repertus est numerus milium C et decem: I 29,3.

𝔅) unde: interea manerent indutiae, dum ab illo rediri posset: 3,16,5.

ipse eodem, unde redierat, proficiscitur: V 11,7.

β) de rebus: quod is collis . . . paululum ex planitie editus . . . in ⟨c⟩ *fronte leniter fastigatus ⟨c⟩ paulatim ad planitiem redibat ⟨rediebat α[1]; *Hold.*⟩: II 8,3; ¶¶

serius a terra prouectae naues neque usae nocturna aura in redeundo offenderunt: 3, 8, 2; naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant: 3, 111, 3.

b) trsl.; α) ad alqm: 3, 18, 2 *u.* **B.**

β) in: Pompeius ... cum communibus inimicis in gratiam redierat: 1, 4, 4; ¶ exposuit, ... quam ⟨*c*⟩ in fortunam ... (Haeduos) † deduxisset ⟨*c*⟩, ut non solum in pristinum statum redissent ⟨-isse *Kraff.*⟩, sed omnium temporum dignitatem et gratiam antecessisse uiderentur: VII 54, 4.

B. = transire, peruenire ad eum, ad quem alqd pertinet, cuius est: earumque factionum principes ⟨*o*⟩ sunt, qui summam auctoritatem eorum iudicio habere existimantur, quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3; seque alterum fore Sullam ⟨Cornelium *Vielh.*⟩ inter suos gloriatur, ad quem summa imperii redeat ⟨redire debeat *Paul*⟩: 1, 4, 2; (toti tamen officio maritimo M. Bibulus praepositus cuncta administrabat: ad hunc summa imperii respiciebat ⟨redibat *Ciacc.*⟩: 3, 5, 4;) eo mortuo ad neminem unum summa imperii redit ⟨-iit *Clark.*⟩, sed separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat: 3, 18, 2.

C. = descendere ad: pilisque missis (Pompeiani) ad gladios redierunt: 3, 93, 2.

(D. = redigi ad: Caesar ... etsi opinione trium legionum deiectus ad duas reciderat ⟨*Pluyg.*; redierat *X*; *edd.*⟩, tamen: V 48, 1.**)**

redigo. A. (propr.) = reducere, restituere: crudelitas in supplicio, noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit ... et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5.

B. (trsl.) = in certum statum (condicionem) alqm (alqd) deducere; a) alqm redigere ad uel in uel sub (= deducere ad iniquiorem condicionem, in humiliorem statum); α) ad: hoc proelio facto et prope ad internecionem gente ac nomine Neruiorum redacto maiores natu ... legatos ad Caesarem miserunt: II 28, 1. 2; ¶ in commemoranda ciuitatis calamitate ex sescentis ad tres senatores, ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt: II 28, 2.

β) in: quibus (Aruernis et Rutenis) populus Romanus ignouisset neque in prouinciam redegisset neque stipendium imposuisset: I 45, 2; respicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta iure et legibus commutatis securibus subiecta perpetua premitur seruitute: VII 77, 16; *u. praeterea* **in** *p. 107 (5 loc.).*

γ) sub: ardere Galliam tot contumeliis acceptis sub populi Romani imperium redactam superiore gloria ⟨-orem gloriam β⟩ rei militaris exstincta ⟨-tam β⟩: V 29, 4.

b) c. dupl. acc.: quae facilia ex difficillimis animi magnitudo ⟨-dine β⟩ redegerat ⟨-rant B^3a^1⟩: II 27, 5; — hos (Vbios) cum Suebi ... finibus expellere non potuissent, tamen uectigales sibi fecerunt ac multo humiliores infirmioresque redegerunt: IV 3, 4.

redimo. A. propr.: (Dumnorigem) complures ⟨in complures *Gilbert*⟩ annos portoria reliquaque omnia Haeduorum uectigalia paruo pretio redempta habere, propterea quod illo licente ⟨*c*⟩ contra liceri ⟨*c*⟩ audeat nemo: I 18, 3; ¶ C. Caesar: possessiones redemi easque postea ⟨*om. B*⟩ pluris ⟨plus MB^2⟩ uenditas: *Diomed. art. gramm. I 368 Keil;* ¶ uectigalia: I 18, 3 *u.* portoria.

B. trsl.: quorum omnium gratiam atque amicitiam eius morte redimere posset: I 44, 12; ¶ sese ne obsidibus quidem datis pacem Ariouisti redimere potuisse ⟨*c*⟩: I 37, 2; ¶ quo facto duas res consecutus est, quod pignore animos centurionum deuinxit et largitione militum uoluntates redemit: 1, 39, 4.

redintegro: cuius ⟨*c*⟩ aduentu spe inlata militibus ac redintegrato animo ... paulum hostium impetus tardatus est: II 25, 3; ¶ ut deminutae ⟨*c*⟩ copiae redintegrarentur, imperat certum numerum militum ciuitatibus: VII 31, 4; ¶ proelium *u.* **proelium** *p. 1232* **B.** *(3 loc.);* ¶ cum ... pugnaretur semperque hostibus spes uictoriae redintegraretur, eo magis, quod ... uidebant: VII 25, 1; ¶ tum uero clamore ab ea parte audito nostri redintegratis uiribus, quod plerumque in spe uictoriae accidere consueuit, acrius impugnare coeperunt: III 26, 4.

reditio: frumentum omne ... comburunt, ut domum reditionis spe sublata paratiores ad omnia pericula subeunda essent: I 5, 3.

reditus: spes uictoriae augetur, adeo ut quicquid intercederet temporis id morari reditum in Italiam uideretur: 3, 82, 2; ¶ ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret: VI 29, 2; ¶ quod his ⟨*c*⟩ superatis aut reditu interclusis neminem postea belli inferendi causa in Britanniam transiturum confidebant: IV 30, 2; ¶ quod longius ⟨eum

add. β⟩ progressum audiebat neque ulla de reditu eius fama adferebatur: VI 36, 1.

Redones. *Cf. Mowat, Rob., Le nom de peuple Redones. (Bull. et Mém. de la Soc. archéol. du dép. d'Ille-et-Vilaine, t. VII. p. 290 sqq. Rennes 1870. 8°.)*

quem (P. Crassum) cum legione una miserat ad Venetos, Venellos ⟨*c*⟩, Osismos, Coriosolitas ⟨*c*⟩, Esuuios ⟨*c*⟩, Aulercos, Redones ⟨rhedones *X*⟩, quae sunt maritimae ciuitates Oceanumque attingunt: II 34; imperant . . . XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae ⟨*c*⟩ appellantur, quo sunt in numero Coriosolites ⟨*c*⟩, Redones ⟨rhedones β⟩, Ambibarii ⟨*c*⟩, . . . Venelli ⟨*c*⟩: VII 75, 4.

reduco. A. = ἀνάγειν; **a) = ducere alqm eo, unde uenit; α) non additur, quo uel unde alqs reducatur:** fugato omni equitatu Vercingetorix copias ⟨suas *add.* β; *Schn.*⟩, ut pro castris conlocauerat, reduxit: VII 68, 1; nullam in partem ab exercitu Curionis fit significatio, atque ita suas uterque copias reducit: 2, 28, 4; ¶ uastatis omnibus eorum agris, uicis aedificiisque incensis Caesar ⟨*om.* β⟩ exercitum reduxit ⟨β; perduxit α⟩: III 29, 3; ut eorum auxilia tardaret, reducto exercitu . . . praesidium . . . pontis tuendi causa ponit: VI 29, 2; ¶ funditores instruxit, ut praesidio nostris se recipientibus essent. his rebus confectis ⟨*c*⟩ legionem ⟨*Faern.;* legiones *z*⟩ reduci iussit: 3, 46, 2.

Caesar ueritus, ne non reducti (nostri), sed deiecti ⟨*CO*⟩ uiderentur maiusque detrimentum caperetur, . . . tuba signum dari . . . iussit: 3, 46, 4; ¶ nostri eruptione facta multis eorum interfectis . . . suos incolumes reduxerunt: V 22, 2; hominum milia sex . . . e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt. quod ubi Caesar resciit, quorum per fines ierant ⟨irent *Ciacc.*⟩, his ⟨*c*⟩ uti conquirerent et reducerent, si sibi purgati esse uellent, imperauit; reductos ⟨-tis *A;* -tus *B*[1]⟩ in hostium numero habuit: I 28, 1.

β) **additur, αα) quo quis reducatur; 𝔄) ad:** item M. Metius repertus et ad eum (Caesarem) reductus est: I 53, 8; reducitur ⟨deducitur *Kindsch.*⟩ ad eum deprensus ⟨*c*⟩ ex itinere N. ⟨*c*⟩ Magius Cremona ⟨*c*⟩, praefectus fabrum Cn. Pompei: 1, 24, 4; Caesar . . ., si qui ad eos Eburones ex fuga conuenissent, ad se ut reducerentur ⟨reducerent *van der Mey*⟩ imperauit: VI 32, 2; — obsidibus acceptis exercitum reducit ad mare: V 23, 1.

𝔅) in *u.* **in** *p. 98 (17 loc.).*

ℭ) intra: sub uesperum Caesar intra hanc fossam legiones reducit ⟨deduc. *O*[a]⟩ atque ibi sub armis proxima nocte conquiescit: 1, 41, 6; — Vercingetorix ab radicibus collis suos intra munitiones reduxit: VII 51, 4.

𝔇) Agedincum, *sim.:* neque iam ut aliquid adquireret . . ., sed ut incolumem exercitum Agedincum reduceret cogitabat: VII 59, 4; — tali modo uastatis ⟨*c*⟩ regionibus ⟨*c*⟩ exercitum Caesar duarum cohortium damno Durocortorum ⟨*c*⟩ Remorum reducit ⟨deducit *DE, recte, ut uidetur*⟩: VI 44, 1.

ββ) **unde; 𝔄) ab:** conspicati ex oppido caedem et fugam suorum desperata salute copias a munitionibus reducunt: VII 88, 5; — desperata re hostes suos ab oppugnatione ⟨ab opp. suos β⟩ reduxerunt: V 26, 3.

𝔅) ex: Labienum . . cum iis ⟨*c*⟩ legionibus, quas ex Britannia reduxerat, in Morinos . . . misit: IV 38, 1.

b) = ducere alqm eo, unde ipsi uenimus: quo facto ad Curionem equites reuertuntur captiuosque ad eum reducunt ⟨deduc. *Paul*⟩: 2, 38, 5.

c) = in locum tutum recipere: (Varus) terrore exercitus cognito . . . de tertia uigilia silentio exercitum in oppidum reducit: 2, 35, 7; ¶ diffisus municipii uoluntati ⟨*c*⟩ Thermus cohortes ex urbe reducit ⟨educ. *Ald.*⟩ et profugit: 1, 12, 2; ¶ is (Acilius legatus) naues nostras ⟨nostri *af*⟩ interiorem in portum ⟨*Ciacc.;* partem *z*⟩ post oppidum reduxit et ad terram deligauit: 3, 39, 2.

B. = remouere, retrahere, amouere; a) propr.: (Galli) laqueis falces auertebant, quas cum destinauerant ⟨*c*⟩, tormentis introrsus reducebant: VII 22, 2; ¶ celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent ⟨educ. *a*[1]⟩: VII 24, 5.

b) trsl.: reliquas omnes munitiones ab ea fossa pedes quadringentos ⟨pedibus CCCC β⟩ reduxit ⟨deduxit β⟩: VII 72, 2.

(**C. = adducere, deducere (trsl.):** summo labore militum Caesar continuato diem noctemque opere in flumine auertendo huc iam deduxerat ⟨*Achill. Stat.;* reduxerat *z; edd.*⟩ rem, ut equites, etsi difficulter atque aegre fiebat possent tamen atque auderent flumen transire, pedites uero tantum modo umeris . . . exstarent ⟨*c*⟩: 1, 62, 1.)

[**Falso:** Labienus ⟨*c*⟩, cum ab eo impetrauisset, ut sibi captiuos tradi iuberet, omnes productos ⟨*Steph.;* reductos *z*⟩ . . . commilitones

appellans . . . in omnium conspectu interfecit: 3, 71, 4.]

Aduerb.: (huc: 1, 62, 1; introrsus: VII 22, 2;) rursus: VI 3, 3; VII 9, 6.

refero. A. = reportare, ferre alqd eo, ubi antea fuit; a) propr.: pecunias monimentaque, quae ex fano Herculis conlata erant in priuatam domum, referri in templum iubet: 2, 21, 3; ¶ tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum (nauium) cursum tenere posset, sed aliae eodem, unde erant profectae, referrentur ⟨referentur *α*⟩, aliae . . . deicerentur: IV 28, 2; ¶¶ qui uulnera acceperant neque acie excedere neque in locum tutum referri poterant: 2, 41, 7.

b) trsl. (= recipere in locum tutum): pedem referre *u.* **pes A. a)** *p. 1077 (4 loc.);* ¶ Petreius atque Afranius oblata facultate in castra sese referunt: 1, 72, 5; huc se (legionarii) referebant; hinc ⟨*transponit Paul post subst.* uis⟩, si qua maior oppresserat uis, propugnabant: 2, 8, 2.

B. = ferre alqd eo, quo ferendum est, ad eum, cuius est, cui debetur, penes quem potestas ac iudicium est; a) propr.: (nolite . . committere, . . . ut rei militaris dedecus admittatur, incolumemque (aquilam) ad eum (Caesarem) deferte ⟨referte *b; Paul*⟩: 3, 64, 4;) 3, 99, 4 *u.* signa; ¶ Indutiomarus interficitur caputque eius refertur in ⟨ad *a*⟩ castra: V 58, 6; nobis nisi Caesaris capite relato pax esse nulla potest: 3, 19, 7; ¶ qui plurimos ex his (uris) interfecerunt relatis in publicum cornibus, quae sint testimonio, magnam ferunt laudem: VI 28, 3; ¶ (cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet ⟨*c*⟩, uti ad Ciceronem epistulam deferat ⟨ref. *Paul*⟩: V 48, 3;) ¶ frumentum omne ad se referri iubet: VII 71, 6; ¶ Cicero . . . Gallum ab ⟨*c*⟩ eodem ⟨*c*⟩ Verticone ⟨*c*⟩ . . . repetit ⟨*c*⟩, qui litteras ad Caesarem deferat ⟨referat *β*⟩: V 49, 2; ¶ relatis ad eum publicis cum fide rationibus quod penes eum est pecuniae tradit: 2, 20, 8; ¶ milia sagittarum circiter XXX in castellum coniecta Caesari *numerauerunt, scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*c*⟩: 3, 53, 4; ¶ signa militaria LXXIIII ad Caesarem referuntur: VII 88, 4; ad duo milia . . . ex Pompeianis cecidisse reperiebamus . . . signaque sunt militaria sex relata: 3, 53, 2; ex Pompeiano exercitu . . . in deditionem uenerunt amplius milia XXIIII. . . . signaque militaria ex proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIIII: 3, 99, 4; ¶ in castris Heluetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae et ad Caesarem relatae: I 29, 1.

b) trsl.; α) gratiam referre *u.* **gratia A. a)** *p. 1388 (5 loc.).*

β) uoce, uerbis alqd referre; αα) = nuntiare, renuntiare; 𝔄) sequ. obiect.: haec eodem tempore Caesari mandata referebantur et legati ab Haeduis et a Treueris ueniebant: I 37, 1; haec ad eum mandata Clodius refert ⟨defert *Paul*⟩, ac primis diebus . . . libenter auditus reliquis ad conloquium non admittitur: 3, 57, 5; ¶ ab iis ⟨*c*⟩, qui emerant, capitum numerus ad eum relatus est milium quinquaginta trium: II 33, 7; ¶ cuius orationem legati domum referunt atque ex auctoritate haec Caesari renuntiant: 1, 35, 3; ¶ his responsis ad Caesarem relatis ⟨*Of;* legatis *X;* delatis *Oud.*⟩ iterum ad eum Caesar legatos cum his mandatis mittit: I 35, 1.

legati haec se ad suos relaturos dixerunt: IV 9, 1; ¶ his (Procillo et Metio) mandauit, ut quae diceret Ariouistus cognoscerent et ad se referrent: I 47, 5.

𝔅) sequ. or. obl.: (Vbii) paucis diebus intermissis referunt: Suebos omnes . . . cum omnibus suis sociorumque copiis, quas coegissent, penitus ad extremos fines se recepisse . . .: VI 10, 4.

ββ) de consulum ad senatum relationibus: ut uero ex litteris ad senatum referretur ⟨refertur *a*⟩ impetrari non potuit: 1, 1, 1; *u. praeterea* **de** *p. 818 (6 loc.).*

γ) referre alqd in codicem accepti et expensi, sed trsl.: quod si fecisset, quietem Italiae, pacem prouinciarum, salutem imperii ⟨*Steph.;* imperio *Ox*⟩ uni ⟨illi *uel* Scipioni *Paul*⟩ omnes acceptam relaturos: 3, 57, 4.

refertus: cupas taeda ac pice refertas incendunt easque de muro in musculum deuoluunt: 2, 11, 2.

reficio. A. propr. = restituere, supplere, sarcire; a): Massilienses armorum officinas in urbe instituerant, muros, portas, classem ⟨clausem *ah*⟩ reficiebant: 1, 34, 5; ¶ hae copiae, quas uidetis, ex dilectibus ⟨delectis *uel* dilectis *Ox*⟩ horum annorum in citeriore Gallia sunt refectae: 3, 87, 5; ¶ spatium . . interponendum ad recreandos animos putabat *et* ⟨*add. Jurinius*⟩ † relictis ⟨refectis *Paul*⟩ munitionibus magnopere rei frumentariae timebat: 3, 74, 3; ¶ muros: 1, 34, 5 *u.* classem; ¶ naues *u.* **nauis** *p. 706 (11 (12) loc.);* ¶ pontem (-tes) *u.* **pons**

p. 1110 **B. a)** *(5 (6) loc.)*; ¶ portas: 1, 34, 5 *u.* classem.

b): Trebonius ea, quae sunt amissa, multo maiore militum studio administrare et reficere instituit: 2, 15, 1; ¶ ubi hostes uiderunt ea, quae diu longoque ⟨diu *et* que *del. Paul*⟩ spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut nullus ⟨*c*⟩ perfidiae neque eruptioni locus esset: 2, 16, 1.

B. trsl. = recreare; a): ii ⟨*c*⟩, quos ad nouissimum agmen equorum reficiendorum causa substitisse demonstratum est: 2, 42, 5; ¶ Caesar Auarici ⟨*c*⟩ complures dies commoratus summamque ibi copiam frumenti et reliqui commeatus nactus ⟨*c*⟩ exercitum ex labore atque inopia reficit ⟨*AQβ*; refecit *BM*; *edd.*⟩: VII 32, 1; Caesar in campis exercitum reficit ⟨*b*; refecit *Ox*⟩, ne defessum proelio obiciat: 1, 65, 2; ¶ Caesar † relictis ⟨relictas a^1; refectis *Bekker*; *Db.*; *CC*⟩ legionibus subsequitur: 1, 80, 4.

b): milites certiores facit, paulisper intermitterent proelium ac tantum modo tela missa exciperent seque ex labore reficerent ⟨reciperent a^1⟩: III 5, 3; ille ex castris prima uigilia egressus prope confecto sub lucem itinere post montem se occultauit militesque ⟨que *om. a*⟩ ex nocturno labore sese reficere ⟨recipere *a*⟩ iussit: VII 83, 7.

[Falso: uti . . . perpaucae (naues) locum caperent, reliquae fere omnes reicerentur ⟨β; reficerentur α⟩: V 23, 4.]

reformido: neque se reformidare quod in senatu Pompeius paulo ante dixisset: 1, 32, 8.

refringo. A. propr.: postridie . . . refractis portis, cum iam defenderet nemo, atque intromissis ⟨*c*⟩ militibus nostris . . . uendidit: II 33, 6.

B. trsl.: disposito equitatu, qui uim fluminis refringeret ⟨-rent β⟩: VII 56, 4.

refugio. A. propr.; a) = fugere in eundem locum, unde uenimus; α) absol.: cum quaepiam ⟨*c*⟩ cohors ex orbe excesserat atque impetum fecerat, hostes uelocissime refugiebant: V 35, 1; — primoque impetu unam ex his *quadriremibus . . . ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

β) refugere ad, in: quorum primum impetum equites hostium non tulerunt, sed admissis ⟨*c*⟩ equis ad suos refugerunt: 2, 34, 3; ¶ quae cum nauibus nostris *ad*propinquassent, nostri ueterani ⟨*del. Paul*⟩ in portum refugiebant: 3, 24, 2.

b) = fuga salutem petere, profugere, se recipere; α) absol.: deiectisque ⟨*c*⟩ defensoribus, qui omnes scaphis excepti refugerunt ⟨*dett.*; *Ciacc.*; refugerant *Ox*; *edd.*⟩, eam nauem expugnauit: 3, 40, 3; ¶ milites . . . impetu . . facto in Cassianam classem quinqueremes duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit ⟨-fugiit *ahl*⟩: 3, 101, 6; ¶ qui Auarico expugnato refugerant ⟨fugerant *Pluyg.*⟩, armandos uestiendosque curat: VII 31, 3.

β) additur quo: ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse uidebantur, sed in deditionem uenerunt amplius milia XXIIII. . . . multi praeterea in finitimas ciuitates refugerunt: 3, 99, 3.

γ) additur, unde: huius aduentum L. Caesar filius cum X longis nauibus ad Clupeam praestolans . . . ueritus[que] nauium multitudinem ex alto refugerat ⟨-ret *hl*⟩ adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum profugerat ⟨perf. *x*; *edd.*⟩: 2, 23, 3; — qui ex ⟨*add. Steph.*; *om. codd.*; *Db.*⟩ acie refugerant ⟨fugerant *f*⟩ milites, . . . missis plerique armis . . . de reliqua fuga . . . cogitabant: 3, 95, 3.

δ) additur et unde et quo: L. Domitius ex castris in montem refugiens, cum uires eum lassitudine defecissent, ab equitibus est interfectus: 3, 99, 4.

B. trsl. (= deesse (officio), uitare): uel pro hospitio regis Nicomedis uel pro horum necessitate, quorum res ⟨de re *Hertz*⟩ agitur, refugere ⟨*Hertz*; reffugere *uel* efugere *codd. melior.*; defugere *Carrio*⟩ hoc munus, M. Iunce ⟨*c*⟩, non potui: *ap. Gell.* V 13, 6.

regia *u.* **regius 2.**

Reginus *u.* **Antistius** *p. 282.* *Cf.* *Noelas, Dr. F., Les Ambluareti et le campement de la 11e légion sous C. Antistius Reginus après la prise d'Alésia. (Institut des provinces de France. Moulins 1866 p. 426 sqq.)*

regio. A. = tractus, uia (Richtung; direction); a) obiect.: ubi . . . iam . . primos superare regionem castrorum animum aduerterunt: 1, 69, 3.

b) abl.: oritur (Hercynia silua) ab Heluetiorum . . . finibus rectaque fluminis Danuuii regione pertinet ad fines Dacorum et Anartium; hinc se flectit sinistrorsus diuersis a ⟨*c*⟩ flumine regionibus multarumque gentium fines . . . attingit: VI 25, 2. 3; oppidi ⟨*c*⟩ murus ⟨*c*⟩ a ⟨*c*⟩ planitie atque initio ascensus recta regione, si nullus amfractus intercederet, MCC passus aberat: VII 46, 1.

c) c. praep.; α) ab: Pompeius enim primo

ignorans eius consilium, quod diuerso ab ea regione itinere profectum uidebat, angustiis rei frumentariae compulsum discessisse existimabat: 3, 41, 4.

β) e regione *u.* **ex** *p. 1194 (7 loc.).*

B. = loca, fines; a) subi.: in Epirum rei frumentariae causa Q. Tillium et L. Canuleium legatum misit, quodque hae regiones aberant longius, locis certis horrea constituit: 3, 42, 4; ¶ adiacere: VI 33, 2 *u.* **b)** depopulari; ¶ neque iis ipsis quicquam praeter oram maritimam atque eas regiones, quae sunt contra Gallias, notum est: IV 20, 3; longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis: V 14, 1; Cassium Longinum . . . in Thessaliam, Caluisium Sabinum . . . in Aetoliam misit; maxime eos, quod erant propinquae ⟨praepingues *Kraff.;* fecundae *RMenge*⟩ regiones, de re frumentaria ut prouiderent hortatus est: 3, 34, 2.

b) obi.: quod eas quoque nationes adire et regiones cognoscere uolebat: III 7, 1; cognitis per exploratores regionibus ⟨β; legionibus α⟩ duces hostium LX milia ⟨*c*⟩ ex omni numero deligunt: VII 83, 4; ¶ C. Trebonium cum pari legionum numero ad eam regionem, quae ad Aduatucos ⟨ad *om. Q*β; aduatucis β; *Schn.*⟩ adiacet, depopulandam mittit: VI 33, 2; ¶ Caesar exploratis regionibus albente caelo omnes copias castris educit: 1, 68, 1; ¶ hi certo anni tempore ⟨*o*⟩ in finibus Carnutum, quae regio totius Galliae media habetur, considunt in loco consecrato: VI 13, 10; ¶ ad Rhenum peruenerunt. quas regiones Menapii incolebant et ⟨hi β⟩ ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant: IV 4, 2; ¶ hunc (locum) esse delectum medium fere regionum earum, quas Suebi obtinerent: IV 19, 3; ¶ (occupare: 1, 25, 3 *u.* **f)** α);) ¶ pacare: III 11, 5 *u.* **f)** γ) αα) conuenire; ¶ Volusenus perspectis regionibus ⟨*om. a;* rebus *Paul*⟩ omnibus ⟨*om. bcefikl*⟩ . . . quinto die ad Caesarem reuertitur: IV 21, 9; ¶ ut . . . ille latebris aut ⟨*c*⟩ saltibus se eriperet et ⟨*c*⟩ noctu occultatus ⟨*c*⟩ alias regiones partesque peteret: VI 43, 6; longo circuitu easdem omnes iubet petere regiones: VII 45, 3; ¶ his rebus perfectis regiones secutus quam potuit aequissimas pro loci natura XIIII milia passuum complexus . . . munitiones . . . perfecit: VII 74, 1; ¶ eo . . . frumentum commeatumque ab Asia atque omnibus regionibus, quas tenebat, comportari imperat: 3, 42, 2; relinquebatur, ut . . . quam plurimos colles occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret: 3, 44, 2; cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent, uulgo uero uniuersi in Epiro atque Aetolia conscripti milites earumque regionum omnium, quae a Caesare tenebantur ⟨tenerentur *N*⟩: 3, 61, 2; ¶ tali modo uastatis ⟨factis β; *Flod.*⟩ regionibus ⟨religionibus β; legionibus *Flod.*⟩ exercitum Caesar . . . reducit: VI 44, 1.

c) dat.: Cassiuellaunus ad Cantium, quod esse ad mare supra demonstrauimus, quibus regionibus quattuor reges praeerant, Cingetorix, Caruilius, Taximagulus, Segouax, nuntios mittit: V 22, 1; ¶¶ multis praeterea uiris fortibus Tolosa et Narbone ⟨*c*⟩, quae sunt ciuitates Galliae prouinciae finitimae his ⟨*Ciacc.;* ex his *X; Hold.*⟩ regionibus, nominatim euocatis: III 20, 2.

d) genet.; α): quod fere fit, quibus quisque ⟨*CC*⟩ in locis miles inueterauerit, ut multum earum regionum consuetudine moueatur: 1, 44, 3; ¶ (Aquitaniam,) quae pars, ut ante dictum est, et regionum latitudine et multitudine hominum † ex tertia parte Galliae ⟨gallia *AQB*⟩ est aestimanda ⟨*u. CC*⟩: III 20, 1; ¶ huc accedebant collecti ex praedonibus latronibusque Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3, 110, 3; ¶ milites earum regionum omnium: 3, 61, 2 *u.* **b)** tenere; ¶ huius est ciuitatis longe amplissima auctoritas omnis orae maritimae regionum earum: III 8, 1; (3, 15, 1 *u.* terra;) ¶ qui cum magnae partis harum regionum ⟨regionum harum β⟩, tum etiam Britanniae imperium obtinuerit: II 4, 7; ¶ praedones: 3, 110, 3 *u.* latrones; ¶ cunctae earum regionum praefecturae libentissimis animis eum recipiunt: 1, 15, 1; ¶ principes regionum atque pagorum inter suos ius dicunt controuersiasque minuunt: VI 23, 5; cuius prouinciae ab ea parte, quae libera appellabatur, Menedemus, princeps earum regionum, missus legatus omnium suorum excellens studium profitebatur: 3, 34, 4; ¶ Bibulus . . . sicuti mari portibusque Caesarem prohibebat, ita ipse omni terra ⟨ipse ora maritima *Paul*⟩ earum regionum prohibebatur: 3, 15, 1.

β): interim Trinobantes, prope firmissima earum regionum ciuitas, . . . legatos ad Caesarem mittunt: V 20, 1; ¶ medium . . regionum earum: IV 19, 3 *u.* **b)** obtinere; ¶ Domitius ad Pompeium in Apuliam peritos regionum magno proposito praemio cum litteris mittit: 1, 17, 1; qui erant pabulandi aut frumentandi causa progressi, hos leuis armaturae Lusitani peritique earum regionum caetrati ⟨*del.*

Paul⟩ citerioris Hispaniae consectabantur: 1, 48, 7.

e) abl.: Cassiuellaunus ... iis ⟨*c*⟩ regionibus, quibus nos iter facturos cognouerat, pecora atque homines ex agris in siluas compellebat: V 19, 1; — nuntiosque ad eum celeriter mittit, quibus regionibus exercitum exposuisset: 3, 29, 4.

(1, 25, 3 *u.* **f)** α).**)**

f) c. praep.; α) **ab:** Domitius per se circiter XX cohortes Alba ⟨Albam *Göler*⟩, ex Marsis et Paelignis, finitimis ab regionibus coegerat: 1, 15, 7; ¶ comportare: 3, 42, 2 *u.* **b)** tenere; ¶ quo facilius omne Hadriaticum mare ab ⟨*add. Paul;* occupatis *add. Pluyg.; om. x; edd.*⟩ extremis Italiae partibus regionibusque Graeciae in potestate haberet atque ex utraque parte bellum administrare posset: 1, 25, 3; ¶ **(**haec insula ... a superioribus regibus ⟨O^1; regionibus *x; edd.*⟩ in longitudinem passuum DCCCC in mare iactis molibus angusto itinere *ut ponte cum oppido coniungitur: 3, 112, 2.**)**

(VII 13, 3 *u.* ε).**)**

β) **contra:** auxilia ex Britannia, quae contra eas regiones posita est, arcessunt ⟨auxilia ... arcessunt *om.* β⟩: III 9, 10.

γ) **ex; αα) pendet ex uerbis:** ipsi ex finitimis regionibus copias cogere ... coeperunt: VII 55, 9; ¶ frumenti uim maximam ex Thessalia, Asia, Aegypto, Creta, Cyrenis reliquisque ⟨que *om. l*⟩ regionibus ⟨reliquisque reg. *aut delend. aut accuratius definiend. censet Kraff.*⟩ comparauerat: 3, 5, 1; ¶ item ex finitimis regionibus quas potest contrahit cohortes ex dilectibus Pompeianis: 1, 15, 5; ¶ frumentum ex finitimis regionibus atque ⟨ex *add.* O^1; *edd.*; in *add. afh; om. l*⟩ omnibus castellis in urbem conuexerant ⟨euex. a^1⟩: 1, 34, 5; ¶ (Gallicis nauibus,) quas ex Pictonibus ⟨*c*⟩ et Santonis reliquisque pacatis regionibus conuenire iusserat: III 11, 5; huc naues undique ex finitimis regionibus ... iubet conuenire: IV 21, 4; ¶ qui nisi decedat atque exercitum deducat ex his regionibus, sese illum ... pro ⟨*c*⟩ hoste habiturum: I 44, 11; ¶ **(**euocare: III 20, 2 *u.* **c)**;**)** ¶ relinquebatur, ut ex longinquioribus regionibus Galliae Picenique et a freto naues essent expectandae: 1, 29, 2; ¶ est enim ⟨*c*⟩ hoc Gallicae consuetudinis, uti et uiatores etiam inuitos consistere cogant ... et mercatores ... uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogat ⟨*c*⟩: IV 5, 2.

ββ): tantusque terror incidit eius exercitui ⟨*c*⟩ ..., ut paene omnes ex ⟨*Jurin.*; in *x*⟩ Epiro finitimisque regionibus signa relinquerent, complures arma proicerent: 3, 13, 2.

γγ): quod ... grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex ⟨et *a*⟩ saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine temptauerat: 3, 2, 3.

δ) **in c. acc.:** prius ad continentem uisus ⟨*c*⟩ est Caesar, quam de eius aduentu fama omnino in eas regiones perferretur: 3, 7, 3; ¶ illi omnia experti ... reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4, 4.

ε) **in c. abl.:** oppidum Auaricum, quod erat maximum munitissimumque in ⟨a β⟩ finibus Biturigum atque agri fertilissima regione: VII 13, 3; ¶ cuiusque auctoritas in his ⟨is *BM*⟩ regionibus magni habebatur: IV 21, 7; ¶ nascitur ibi plumbum album in mediterraneis regionibus, in maritimis ferrum: V 12, 5.

ζ) **per:** ubi ... inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2.

η) **praeter:** IV 20, 3 *u.* **a)** esse.

Agri regionesque: VII 3, 2; regiones atque pagi: VI 23, 5; regiones partesque: VI 43, 6; (1, 25, 3;) sedes regionesque: IV 4, 4.

Adiect.: aequissimae: VII 74, 1; aliae: VI 43, 6; diuersae: VI 25, 3; extremae: 1, 25, 3; fertilissima: VII 13, 3; finitimae *u.* **finitimus** *p. 1308 sq. (7 loc.)*; latissimae: 3, 44, 2; longinquiores: 1, 29, 2; maritima(e): V 14, 1; — V 12, 5; media: VI 13, 10; mediterraneae: V 12, 5; (omnis: V 14, 1;) omnes: IV 21, 9; 3, 42, 2; 61, 2; pacatae: III 11, 5; propinquae: 3, 34, 2; recta: VI 25, 2; VII 46, 1; reliquae: III 11, 5; 3, 5, 1; saluberrimae: 3, 2, 3; (suae: IV 4, 4;) **(**superiores: 3, 112, 2.**)**

regius. 1. adiect.: regem ut in sua potestate haberet Caesar *effecit magnam[que] regium nomen apud suos auctoritatem habere existimans et ut potius priuato paucorum et latronum ⟨*CC*⟩ quam regio consilio susceptum bellum uideretur: 3, 109, 6; ¶ amici regis ... timore adducti, ... sollicitato exercitu regio ne ⟨ne soll. exerc. regionem *O*⟩ Pompeius Alexandriam Aegyptumque occuparet: 3, 104, 1; subito exercitus regius equitatusque omnis uenire Alexandriam nuntiatur: 3, 109, 1; ¶ Alexandriae ... concursum ad se fieri uidet, quod fasces anteferrentur. in hoc omnis multitudo maiestatem regiam minui praedicabat: 3, 106, 4; ¶ in hoc tractu

oppidi pars erat regiae ⟨*CC*⟩ exigua . . . et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del. EHfm.; Db.*⟩ arcis tenebat locum aditusque habebat ad portum et ad † reliqua ⟨regia *Morus*; regiae *Paul*⟩ naualia: 3, 112, 8; ¶ nomen: 3, 109, 6 *u.* consilium; ¶ cum singuli magistratus antiquitus creari atque regiam potestatem annum ⟨annuam β⟩ obtinere consuessent: VII 32, 3; ¶ Achillam ⟨in *add. x*⟩, praefectum regium, ⟨singium (signium a^1) *add. x*⟩ singulari hominem audacia, et L. Septimium . . . ad interficiendum Pompeium miserunt: 3, 104, 2.

2. (subst.) regia: in hoc tractu ⟨*Faern.*; nec tractu *x*; haec tractu *Np.*; nec tractus *E. Hoffm.*; *Db.*⟩ oppidi pars erat regiae ⟨regia *O*; *Db.*; *E. Hfm.*⟩ exigua, in quam ⟨in qua *O*⟩ ipse habitandi causa initio erat inductus: 3, 112, 8; ¶ filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨*c*⟩ Achillam ⟨*c*⟩ sese ex regia traiecit: 3, 112, 9.

regno: tertium iam hunc (Tasgetium) annum regnantem inimici ⟨*c*⟩ palam ⟨*o*⟩ multis ex ciuitate auctoribus ⟨*e*⟩ interfecerunt ⟨*u. CC*⟩: V 25, 3; (ne qua ⟨*c*⟩ oriatur pecuniae ⟨regnandi *Hartz*⟩ cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur: VI 22, 3.)

regnum. A. = regium imperium, regia dignitas, dominatio; a) obi.: Vercingetorix, . . . cuius pater principatum Galliae totius obtinuerat et ob eam causam, quod regnum adpetebat, a ⟨*c*⟩ ciuitate erat interfectus ⟨*c*⟩: VII 4, 1; ¶ se suis copiis suoque exercitu illis regna conciliaturum confirmat: I 3, 7; ¶ Dumnorix dixerat sibi a Caesare regnum ciuitatis deferri: V 6, 2; ¶ persuadet Castico, Catamantaloedis filio, Sequano, cuius pater regnum in Sequanis multos annos obtinuerat et a senatu . . . amicus appellatus erat, ut regnum in ciuitate sua occuparet, quod pater ante habuerat ⟨quod . . . habuerat *del. Kraff.*; habuerat *om. h*⟩: I 3, 4; regnum illum (Vercingetorigem) Galliae malle Caesaris concessu quam ipsorum habere beneficio: VII 20, 2; ¶ obtinere *u.* **obtineo** *p. 874* **A. a)** *et* **B.** *(5 + 1 loc.)*; ¶ occupare *u.* **occupo** *p. 880* **α)** *(3 loc.)*; ¶ cuius (Mandubracii) pater in ea ciuitate regnum obtinuerat ⟨tenuerat β⟩ interfectusque erat a Cassiuellauno: V 20, 1.

b) genet.: is (Orgetorix) M. Messala et M. ⟨*c*⟩ Pisone consulibus regni cupiditate inductus coniurationem nobilitatis fecit: I 2, 1; (Dumnorix) cupiditate regni adductus nouis rebus studebat: I 9, 3; ¶ filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨*c*⟩ Achillam ⟨*c*⟩ sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit: 3, 112, 9; ¶ procuratio (3, 104, 1), (procurator (3, 112, 11)) *u.* **B. c).**

c) c. praep.: imperio populi Romani non modo de regno, sed etiam de ea quam habeat gratia desperare (Dumnorigem): I 18, 9.

B. = imperii fines; a) obi.: legem promulgauerat, qua lege regnum Iubae publicauerat: 2, 25, 4.

b) dat.: qui (Aduatuci) erant eius regno finitimi: V 38, 1.

c) genet.: (curatio: 3, 104, 1 *u.* procuratio;) ¶ qui (Ambiorix et Catuuolcus) cum ad fines regni sui Sabino Cottaeque praesto fuissent: V 26, 2; ¶ amici regis, qui propter aetatem eius in procuratione ⟨*fhl*; *Db.*; curatione *a*; *Np.*, *Dt.*⟩ erant regni, . . . palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; erat in procuratione regni propter aetatem pueri nutricius eius, eunuchus, nomine Pothinus: 3, 108, 1; ¶ (Pothinus ⟨nutricius pueri et procurator regni, in parte ⟨partem *a*; partes h^1⟩ Caesaris *add. codd.*; *Np.*, *Dt.*; *del. FHfm.*; *Db.*⟩, cum ad Achillam nuntios mitteret . . ., a Caesare est interfectus: 3, 112, 11.)

d) abl.: regno expellere *u.* **expello A. a) β)** *p. 1229 (3 loc.).*

e) c. praep.; α) in c. acc.: praemittere: 2, 44, 2 *u.* remittere; ¶ (Iuba) quae fieri uellet Vticae constituit atque imperauit diebusque ⟨*c*⟩ post paucis se in regnum cum omnibus copiis recepit: 2, 44, 3; ¶ inueterauerant hi omnes compluribus Alexandriae bellis, Ptolomaeum patrem in regnum reduxerant: 3, 110, 6; ¶ quarum cohortium milites . . . Iuba conspicatus suam esse praedicans praedam ⟨*c*⟩ magnam partem eorum interfici iussit, paucos electos in regnum remisit ⟨praemisit *Hartz*⟩: 2, 44, 2.

β) in c. abl.: audit Iubam reuocatum finitimo bello et controuersiis Leptitanorum restitisse in regno: 2, 38, 1.

C. = domus regia, reges: Caesar . . . cum audisset Pompeium Cypri uisum, coniectans eum **in* Aegyptum iter habere propter necessitudines regni ⟨regum *Pluyg.*⟩ reliquasque eius loci oportunitates, cum legione . . . Alexandriam peruenit: 3, 106, 1.

rego. A. propr.: quod tantas tempestates Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨sustinere α⟩ ac tanta onera nauium regi

uelis non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6.

B. trsl.; a): habent opinionem . . . Iouem imperium caelestium tenere, Martem bella regere ⟨gerere *M*[a]*h*⟩: VI 17, 2.

b): Scipionem ea esse auctoritate, ut non solum libere quae probasset exponere, sed etiam ex magna parte compellare ⟨*c*⟩ atque errantem regere ⟨corrig. *f*⟩ posset: 3, 57, 3.

regredior: (milites) in locum iniquum progressi rursus ⟨regressos ac *add.* *B*[a]*(a?)fh*⟩ resistentes hostes redintegrato proelio in fugam coniecerunt ⟨*c*⟩: II 23, 2; ¶ (ipse (Caesar) paulum ex eo loco cum legione progressus ⟨regressus *Göl.*⟩, ubi constiterat, euentum pugnae exspectabat: VII 49, 3;) — in illum (Pulionem) uniuersi ⟨*o*⟩ tela coiciunt neque dant regrediendi ⟨progrediendi β⟩ facultatem: V 44, 6; ¶ illi autem hoc acrius instabant neque regredi nostros patiebantur: 3, 45, 5.

regula: ad extremum musculi tectum ⟨tectique *af*⟩ trabesque ⟨que *om. Oa*⟩ extremas quadratas regulas IIII patentes digitos defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨*P. Man.;* musculos *x; del. Np.*⟩ struantur, contineant: 2, 10, 4.

reicio. A. = iacere alqd eo, unde uenit: Caesari nuntiatum est equites Ariouisti . . . lapides telaque in nostros coicere. Caesar . . . suis . . imperauit, ne quod omnino telum in hostes reicerent: I 46, 2; ¶¶ ibi cognoscit LX naues . . . tempestate reiectas cursum tenere non potuisse atque eodem, unde erant profectae, reuertisse: V 5, 2; uti . . . perpaucae (naues) locum caperent, reliquae fere omnes reicerentur ⟨β; reficerentur α⟩: V 23, 4.

B. = repellere; a) propr.: ipsi confertissima acie ⟨confert. ac. *del. Paul*⟩ reiecto nostro equitatu phalange facta sub primam nostram aciem successerunt: I 24, 5; ¶ (hostes ⟨*c*⟩ in fugam coniecti se ipsi multitudine impediunt atque angustioribus portis relictis ⟨reiecti *Paul*⟩ coartantur ⟨*c*⟩: VII 70, 3;) ¶¶ crebrae . . . eruptiones fiebant . . . ignesque aggeri . . . inferebantur; quae facile nostri milites repellebant magnisque ultro inlatis detrimentis eos, qui eruptionem fecerant, in oppidum reiciebant: 2, 2, 6; ¶ (Caesar ueritus, ne (nostri) non reducti, sed deiecti ⟨*NOx;* reiecti *reco.; edd.*⟩ uiderentur maiusque detrimentum caperetur, . . . tuba signum dari . . . iussit: 3, 46, 4;) ¶ occisis ad hominum milibus quattuor reliqui in oppidum reiecti sunt: II 33, 5.

b) trsl. (= abigere, extrudere, relegare): qui, si per te liceat, perendino die cum proximis hibernis coniuncti communem cum reliquis belli casum sustineant, non reiecti et relegati longe a ⟨*c*⟩ ceteris aut ferro aut fame intereant: V 30, 3.

C. = post tergum iacere: hostes repente . . . procurrerunt, ut spatium pila ⟨*o*⟩ in hostes coiciendi non daretur. reiectis ⟨relictis *B*[a]β⟩ pilis comminus gladiis pugnatum est: I 52, 4.

D. = delegare, deferre, transferre (trsl.): *Libo neque legatos Caesaris recipere neque periculum praestare eorum, sed totam rem ad Pompeium reicere. unum instare ⟨reicere unum; instare *Paul*⟩ de indutiis uehementissimeque contendere: 3, 17, 5.

[**Falso:** qui modo sibi timuerant, hos tutissimus portus recipiebat ⟨reiciebat *NOx*⟩: 3, 27, 1.]

(**reiculus:** hunc facilem et cotidianum nouisse sermonem nunc pro relicto est habendum ⟨num pro reiiculo est habendum? *Madu.; Eberh.*⟩: *ap. Cic. Brut.* 253.)

relanguesco: (Neruios) nihil pati uini reliquarumque rerum ad ⟨*c*⟩ luxuriam ⟨*o*⟩ pertinentium ⟨*o*⟩ inferri, quod his ⟨*o*⟩ rebus relanguescere animos ⟨eorum *add.* α; *Schn., Db., Fr.; om. (a?h?) Np., Dt., Hold.*⟩ et ⟨*c*⟩ remitti uirtutem ⟨*o*⟩ existimarent: II 15, 4.

relego: V 30, 3 *u.* **reicio B. b).**

religio. *Cf. Divers, Sur la religion des Gaulois. (Congrès scientifique de France. 3*[e] *session, p. 212 sqq.) Douai 1836. 8°.*

A. pertinet ad res diuinas; a) = hominum in deos officia: illi (druides) rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur: VI 13, 4; — neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione ⟨relegione *A*⟩ aut capta apud ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ occultare aut posita tollere auderet: VI 17, 5.

b) = superstitio: natio est omnium ⟨omnis β; *Np., Fr.*⟩ Gallorum admodum dedita religionibus ⟨releg. *A,Bpr.*⟩: VI 16, 1.

c) = iuris iurandi fides; α) subi.: sic *terror *oblatus a ducibus, crudelitas in supplicio, noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit mentesque militum conuertit et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5.

β) obi.: relinquitur ⟨fingitur *Paul*⟩ noua religio ⟨*om. a*⟩, ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis et capitis deminutione sublatum est: 2, 32, 9.

γ) dat.: nocturnaque proelia esse uitanda, quod perterritus miles in ciuili dissensione

timori magis quam religioni consulere consuerit ⟨c⟩: 1, 67, 3.

δ) c. praep.: tirones . . . iure iurando accepto nihil iis ⟨c⟩ nocituros hostes se Otacilio dediderunt. qui omnes ad eum perducti ⟨c⟩ contra religionem iuris iurandi in eius conspectu ⟨c⟩ crudelissime interficiuntur: 3, 28, 4.

B. = scrupulus; a) obi.: plerique nouas sibi ex loco religiones fingunt: VI 37, 8; ¶ non . . . recordabantur, quam paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent: 3, 72, 4.

b) abl.: (Dumnorix) petere contendit, ut in Gallia relinqueretur, partim quod insuetus nauigandi mare timeret, partim quod religionibus impediri sese diceret ⟨sese dic. imped. β⟩: V 6, 3; ¶ ut (Pompeius), si peracto consulatu ⟨c⟩ Caesaris non ⟨c⟩ profectus ⟨c⟩ esset, nulla tamen mendacii religione obstrictus uideretur: 1, 11, 2.

[**Falso:** tali modo uastatis ⟨factis β⟩ regionibus ⟨religionibus β⟩ exercitum Caesar . . . reducit: VI 44, 1.]

religo: si quando nostri facultatem nacti ferreis manibus iniectis nauem ⟨nauim *af*⟩ religauerant, undique suis laborantibus succurrebant: 2, 6, 2; (neque naues ad terram deligandi ⟨*Pluyg.*; religandi *x*; *edd.*⟩ potestas fiebat: 3, 15, 2;) ¶ easque (storias) ex tribus partibus . . . in ⟨*add. Paul*⟩ eminentibus ⟨immin. *hl*⟩ trabibus circum turrim ⟨c⟩ praependentes religauerunt: 2, 9, 4; ¶ eo super tigna bipedalia iniciunt eaque laminis clauisque religant: 2, 10, 3; ¶ supraque ea tigna derecto ⟨c⟩ transuersas trabes iniecerunt easque ⟨c⟩ axibus religauerunt: 2, 9, 2.

relinquo. I. Forma: relincunt *scriptum est in Q* V 49, 1; relinqunt *in Ba* VI 35, 10, *in Al* VII 42, 1, *in a* III 6, 1; — relinquid *inuenitur in BM* (reliquid *in A*) VI 38, 4, *in AQ* VI 6, 4, *in a* 3, 29, 3; reliquid *exstat in Bpr., Qa* I 49, 5, *in BQ* V 11, 7, *in Bpr. Q* I 51, 1, *in Aa* V 2, 3, *in AQ* VI 32, 5, *in Q* II 5, 6, *in a* 1, 41, 2 *et* 2, 24, 2 *et* 3, 67, 2, *in l* VII 34, 2.

II. Significatio; A. = καταλείπειν (zurücklassen); a) ita, ut ipse discedat, qui alqd relinquit; α) additur obiectum; αα) appellat.: (auxilia: I 49, 5 *u.* partem;) ¶ (Varus) terrore exercitus cognito bucinatore in castris et paucis ad speciem tabernaculis ⟨-li *x*⟩ relictis . . . exercitum in oppidum reducit: 2, 35, 7; ¶ cohortes *u.* **cohors** *p. 591 sq. (15 (18) loc.);* ¶ subductis nauibus . . . easdem copias quas ⟨quae β⟩ ante praesidio nauibus ⟨fuerant *add.* β⟩ relinquit ⟨*hk;* reliquit *αa*⟩, ipse . . . proficiscitur: V 11, 7; insimulatus, . . . quod sine imperio tantas copias reliquisset: VII 20, 1; ¶ legati milites ex opere deducunt ⟨c⟩ . . ., operibus ⟨operis *Na*⟩ custodias relinquunt: 2, 13, 1; ¶ (equitatum: VI 6, 4 *u.* ββ) 𝔄) Commium;) ¶ equites *u.* **eques** *p. 1030 (2 (4) loc. except.* 1, 41, 1;) ¶ quod ibi impedimenta exercitus, obsides ciuitatum, litteras publicas frumentumque omne, quod eo tolerandae hiemis causa deuexerat, relinquebat: V 47, 2; explicitius ⟨c⟩ uidebatur Ilerdam reuerti, quod ibi paulum frumenti reliquerant: 1, 78, 3; ¶ hostes *u.* **hostis** *p. 1533 (3 loc.);* ¶ impedimenta *u.* **impedimentum** *p. 59* **b):** V 47, 2; VII 10, 4; 62, 10; 1, 41, 2; 3, 6, 1; (76, 2;) ¶ legatum *u.* **legatus** *p. 428 (sq.) (8 loc.);* ¶ legiones (-em) *u.* **legio** *p. 439 sq. (8 (13) loc.);* ¶ litteras: V 47, 2 *u.* frumentum; ¶ quoniam prope ad finem laborum ac periculorum esset peruentum, aequo animo mancipia atque impedimenta in Italia relinquerent (milites): 3, 6, 1; ¶ milia: II 29, 4 *u.* β) *extr.;* (V 8, 1 *u.* ββ) 𝔄) Labienum;) ¶ milites *u.* **miles** *p. 585 (5 loc.);* ¶ naues: V 9, 1 *u.* β) deligatas; naues onerarias XXX a M. Antonio relictas intra portum adgressus omnes incendit: 3, 40, 5; ¶ hos (milites Pompeius) certo signo reuocare constituit, cum omnes milites naues conscendissent, atque iis ⟨c⟩ expedito loco actuaria nauigia relinquit: 1, 27, 6; ¶ ipse cum quinque legionibus et pari numero equitum, quem in continenti reliquerat ⟨relinquebat β⟩, . . . soluit: V 8, 2; ¶ obsides: V 47, 2 *u.* frumentum; ¶ munitis castris duas ibi legiones reliquit et partem auxiliorum: I 49, 5; alii, quod subito consilium profectionis ceperant magna ⟨in *add.* a^1⟩ parte impedimentorum et sarcinarum relicta, ad haec repetenda . . . uallum relinquebant: 3, 76, 2; ¶ (Antonius) pontones, quod est genus nauium Gallicarum, Lissi relinquit ⟨reliquit *l*⟩, hoc consilio, ut . . . aliquam Caesar ad insequendum facultatem haberet: 3, 29, 3; ¶ Germani quam nacti erant praedam in occulto relinquunt: VI 35, 10; ¶ praesidium *u.* **praesidium** *p. 1180* α) *(10 (11) loc.);* ¶ ex quibus (principibus) perpaucos ⟨paucos *AQ*⟩, quorum in se fidem perspexerat, relinquere in Gallia, reliquos obsidum loco secum ducere decreuerat: V 5, 4; ¶ his rebus cognitis Mar-

cius ⟨martius *x*⟩ Rufus quaestor in castris ⟨castra *af*⟩ relictus a Curione cohortatur suos: 2,43,1; ¶ (sarcinas: 3,76,2 *u.* pars;) ¶ Labienus eo supplemento, quod nuper ex Italia uenerat, relicto Agedinci, ut esset impedimentis praesidio, . . . Lutetiam proficiscitur: VII 57,1; ¶ tabernacula: 2,35,7 *u.* bucinatorem; ¶ tabulae testamenti . . . alterae eodem exemplo relictae atque obsignatae Alexandriae proferebantur: 3,108,4.

ββ) nom. propr.; 𝔄): ibi (Curio) C. Caninium Rebilum legatum cum legionibus reliquit ⟨relinquit?⟩: 2,24,2; ¶ his confirmatis rebus Commium Atrebatem cum equitatu custodis loco in Menapiis relinquit: VI 6,4; ¶ ille (Dumnorix) omnibus primo ⟨*o*⟩ precibus petere contendit, ut in Gallia relinqueretur: V 6,3; ¶ C. ⟨β; *om.* α; *Schn.*, *Fr.*, *Db.*⟩ Fabium legatum cum legionibus duabus castris praesidio relinquit ⟨reliquit *af*⟩: VII 40, 3; ¶ quo iter expeditius faceret, M. ⟨in *a*⟩ Fauonium ⟨fabon. *x*⟩ ad flumen Aliacmonem . . . cum cohortibus VIII praesidio impedimentis legionum ⟨*Glar.*; legionis *x*⟩ reliquit castellumque ibi muniri iussit: 3,36,3; ¶ his rebus gestis Labieno in continenti ⟨*c*⟩ cum tribus legionibus et equitum milibus duobus relicto, ut portus tueretur et rem ⟨*c*⟩ frumentariam ⟨*c*⟩ prouideret quaeque in Gallia gererentur ⟨*c*⟩ cognosceret consiliumque pro tempore et pro re caperet, ipse . . . naues soluit: V 8,1; ¶ hoc confecto negotio D. Laelium ab Asiatica classe abductum reliquit ⟨relinquit *Paul*⟩, qui commeatus Byllide ⟨*c*⟩ atque Amantia ⟨*c*⟩ importari in oppidum prohibebat ⟨prohibeat *Np.*⟩: 3,40,5; ¶ Marcium: 2,43,1 *u.* **αα)** quaestor; ¶ Rebilum: 2,24,2 *u.* Caninium; ¶ Rufum: 2, 43,1 *u.* **αα)** quaestor; ¶ in altera parte fluminis Q. Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit ⟨reliquit *QB²af; Flod.*⟩: II 5,6; ¶ ad T. Sextium legatum, quem minoribus castris praesidio reliquerat, misit: VII 49,1; ¶ (Sulla a Caesare ⟨praesidio *add. Dt.*⟩ castris praefectus ⟨*Forchh.*; relictis *a¹*; relictus *fhl*; *Np.*, *Dt.*; in castris relictus *Paul*⟩ liberatis suis hoc fuit contentus: 3,51, 5;) ¶ Titurium: II 5,6 *u.* Sabinum; ¶ ea qui conficeret C. Trebonium legatum relinquit ⟨reliquit *A¹*⟩, ipse ut quam primum iter faceret ⟨*c*⟩: VII 11,3; C. Trebonium legatum ad oppugnationem Massiliae relinquit ⟨reliquit *Ob*⟩: 1,36,5; C. Trebonius legatus, qui ad oppugnationem Massiliae relictus erat: 2, 1,1.

(𝔅): D (equites) ex Gabinianis Alexandria, Gallos Germanosque, quos ibi A. Gabinius praesidii causa apud regem Ptolomaeum reliquerat, Pompeius filius . . . adduxerat: 3, 4,4.)

γγ) adiectiua, pronom., sim.: multi domum discesserunt, multi sunt relicti in continenti ⟨continentia *af*⟩: 3,87,3; ¶ paulum frumenti: 1,78,3 *u.* **αα)** frumentum; ¶ ii ⟨*c*⟩, qui in ⟨*a*; *om.* *ah*; *edd.*⟩ praesidio ⟨praesidio *del. Paul*⟩ contra castra Labieni ⟨β; contra labienum α⟩ erant relicti, cum proelium commissum audissent, subsidio suis ierunt: VII 62, 8; ¶ illorum esse praedam atque illis reseruari ⟨seruari β⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34,1; ¶ cum sua quisque miles circumspiceret, quid secum portare posset ⟨*c*⟩, quid ex instrumento hibernorum relinquere cogeretur: V 31,4; ¶ postridie eius diei Caesar praesidium ⟨praesidio *B²*β⟩ utrisque castris quod satis esse uisum est reliquit: I 51,1; ¶ animaduertit . . . hostem . . . uias obsidere et castris satis praesidii relinquere: III 23,7; huic rei quod satis esse uisum est militum reliquit ⟨relinquit *B*⟩: V 2,3.

β) c. duplici accus. (nom.): complures erant ⟨in castris *add.* β; *Schn.*⟩ ex legionibus aegri relicti: VI 36,3; erat aeger in ⟨β; *Schn.*, *Fr.*; cum α; *rell. edd.*⟩ praesidio relictus P. ⟨*c*⟩ Sextius Baculus: VI 38,1; ¶ eo minus ueritus nauibus, quod in litore molli atque aperto deligatas ad ancoras ⟨β; ancoram α; *edd.*⟩ relinquebat: V 9,1; ¶ Morini, quos Caesar in Britanniam proficiscens pacatos reliquerat: IV 37,1.

qui . . . custodiam ⟨custodiae *B²*β⟩ ex suis ac praesidium ⟨praesidio *B²*β; *Schn.*; praesidia *Q*⟩ sex milia hominum una reliquerunt ⟨-rant *ed. pr.*⟩: II 29,4.

sine imperio . . copias: VII 20,1 *u.* **α) αα)** copias.

b) ita, ut ipsi eodem loco maneamus, ubi alqd relinquimus (= retinere): equitatus partem illi (Labieno) attribuit, partem sibi reliquit: VII 34,2; ¶ eo biduo Caesar cum equitibus DCCCC, quos sibi ⟨*O & f?*; ibi *ahl*⟩ praesidio reliquerat ⟨retinuerat *Kindsch.*; *sed cf. Xen. Anab.* V 2,21 *καταλιπόντες*⟩, in castra peruenit: 1,41,1; ¶ Cassiuellaunus . . . dimissis amplioribus copiis milibus circiter quattuor essedariorum relictis itinera nostra seruabat: V 19,1.

c) ut non attingat id, quod petit, qui alqd reliquisse dicitur: (Caesar) cursum non tenuit

et longius delatus aestu ⟨c⟩ orta luce sub sinistra Britanniam relictam conspexit: V 8, 2.

B. = ὑπολείπειν, reliquum facere, übrig lassen; sequitur a) obiectum; α) subst.: una ex parte leniter adcliuis aditus ⟨additus β⟩ in latitudinem ⟨c⟩ non amplius ducentorum ⟨c⟩ pedum ⟨c⟩ relinquebatur: II 29, 3; ¶ Cimbri ... iura, leges, agros, libertatem nobis reliquerunt: VII 77, 14; ¶ quod ... uirtute eorum expiato incommodo neque hostibus diutina laetitia ⟨β; laetatio α; *edd.*⟩ neque ipsis longior dolor relinquatur: V 52, 6; ¶ (milites) eruptione facta neque cognoscendi quid fieret neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt: III 6, 1; ¶ sex tabulata exstruxerunt (legionarii) fenestrasque quibus in locis uisum est ad tormenta mittenda in struendo ⟨instruenda O^1af⟩ reliquerunt: 2, 9, 8; ¶ iura: VII 77, 14 *u.* agros; nec tribunis plebis sui periculi deprecandi neque etiam extremi iuris [intercessione] retinendi, quod L. Sulla reliquerat ⟨quod L. S. rel. *del. Kindsch.; Dt.*⟩, facultas tribuitur: 1, 5, 1; ¶ laetitia ⟨laetatio α⟩: V 52, 6 *u.* dolor; ¶ leges, libertatem: VII 77, 14 *u.* agros; ¶ locum *u.* **locus** *p. 491 extr. et 492 (4 loc.);* ¶ cognoscit non decimum quemque ⟨quemquam β⟩ esse reliquum ⟨relictum β⟩ militem sine uulnere: V 52, 2; ¶ quos equitatus ... consectatus ex milium L numero ⟨c⟩, quae ... conuenisse constabat, uix quarta parte relicta multa nocte se ... recepit ⟨c⟩: III 26, 6; duas partes acies occupabant duae; tertia uacabat ⟨c⟩ ad incursum atque impetum militum relicta: 1, 82, 4; Caesar etsi multis necessariisque rebus in Italiam ⟨c⟩ reuocabatur, tamen constituerat nullam partem belli in Hispaniis relinquere: 2, 18, 7; ¶ portas *u.* **porta** A. *p. 1119 (3 loc.);* ¶ relinquitur ⟨fingitur *Paul*⟩ noua religio ⟨*om. a*⟩, ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis ... sublatum est: 2, 32, 9; ¶ mediocri spatio relicto Pulio pilum in hostes immittit ⟨c⟩: V 44, 6; Haedui primis ⟨c⟩ nuntiis ab ⟨c⟩ Litauicco acceptis nullum sibi ad cognoscendum spatium relinquunt: VII 42, 1; inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus: 3, 92, 1; ¶ omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores tantum, ut summa species earum stantium relinquatur: VI 27, 4; ¶ omnemque aciem suam raedis et carris circumdederunt, ne qua spes in fuga ⟨spes fugae *Pr.*⟩ relinqueretur: I 51, 2; ¶ quod magna parte diei consumpta munitioni castrorum tempus relinqui uolebat: V 9, 8; ipse Cicero, cum tenuissima ualetudine esset, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40, 7; ¶ quod eo loco plures erat legiones habiturus, relicto interiore uallo maiorem adiecerat munitionem: 3, 66, 4; ¶ relinquebatur una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis ... ire non poterant: I 9, 1.

β) adiect., pron., sim.: nihil: 1, 63, 2 *u.* **c)**; ¶ quos (hostes) impeditos ⟨c⟩ ... milites nostri consecuti magnum numerum eorum occiderunt, reliquos equites ⟨c⟩ consectati paucos, qui ex fuga euaserant, reliquerunt ⟨reliquos ... reliquerunt *del. Th. Bentl.*⟩: III 19, 4; ¶ ut nullus ⟨c⟩ perfidiae neque eruptioni locus esset nec quicquam omnino relinqueretur, qua aut telis ⟨c⟩ militibus aut igni operibus noceri posset: 2, 16, 1; ¶ tantum spatii: 3, 92, 1 *u.* α) spatium.

b) dupl. acc.: Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse: 1, 7, 3; ¶ inferiore omni spatio uacuo relicto superiorem ⟨omni ... superior. *om. AQ*⟩ partem collis ... densissimis castris compleuerunt: VII 46, 3.

militem sine uulnere: V 52, 2 *u.* **a) α)** militem.

c) ut: relinquebatur, ut neque longius ab agmine legionum discedi Caesar pateretur et tantum *[in] agris uastandis incendiisque faciendis hostibus noceretur, quantum: V 19, 3; relinquebatur, ut ex longinquioribus regionibus Galliae Picenique et a freto naues essent exspectandae: 1, 29, 2; relinquebatur Caesari nihil, nisi uti equitatu agmen aduersariorum male haberet et carperet: 1, 63, 2; relinquebatur ⟨*Oud.*; rei inquirebatur *x*; requirebatur *N*; tum inquirebatur *O*⟩, ut, cum eius modi locis esset adpropinquatum, legionum signa consistere iuberent magnoque impetu equitatum ⟨c⟩ repellerent, eo summoto repente incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨dimitt. *x*⟩ atque ita transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; relinquebatur, ut extremam rationem belli sequens quam plurimos colles occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret Caesarisque copias quam maxime posset distineret: 3, 44, 2; Caesaris copiae nequaquam erant tantae, ut iis, extra oppidum si esset dimicandum, confideret. relinquebatur, ut se suis locis oppido teneret consiliumque Achillae cognosceret: 3, 109, 2.

C. = ἀπολείπειν, **verlassen, deserere, abire; a) subiectum sunt homines; sequitur α) obiectum; αα) subst. appellat.**: quod eo consilio florentissimis rebus domos suas Heluetii reliquissent, uti toti Galliae bellum inferrent: I 30, 3; sese . . . non sine magna spe magnisque praemiis domum propinquosque reliquisse: I 44, 2; ¶ non nulli relictis equis fossam transire et maceriam ⟨c⟩ transcendere conantur: VII 70, 5; ¶ sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta . . . ad salutem contenderent: III 3, 3; iusserunt pronuntiari ⟨c⟩, ut impedimenta relinquerent atque in orbem consisterent: V 33, 3; si . . . relictis impedimentis suae saluti consulant, . . . spoliatum iri: VII 66, 5; ¶ ibi ⟨c⟩ certior . . . factus de postulatis Libonis et Bibuli legionem relinquit ⟨reliq. *NObl*⟩; ipse Oricum reuertitur: 3, 16, 2; ¶ locum *u.* **locus** *p. 477* **b)** (*3 loc., except.* VII 25, 4;) ¶ Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte uniuersi . . . Larisam uersus *se* recipere coeperunt: 3, 97, 2; ¶ (Curio) relictis munitionibus sese in castra Cornelia recepit: 2, 37, 3; (Caesar neque satis militibus perterritis confidebat spatiumque interponendum ad recreandos animos putabat *et* † relictis ⟨retentis *Ciacc.*; refectis *Paul*⟩ munitionibus magnopere rei frumentariae timebat: 3, 74, 3;) ¶ postquam in litore relictam nauem conspexit, hanc remulco ⟨c⟩ abstraxit: 2, 23, 5; ¶ Galli re cognita per exploratores obsidionem relinquunt, ad Caesarem omnibus copiis contendunt: V 49, 1; ¶ hoc se ignominiae laturos loco ⟨o⟩, si inceptam oppugnationem reliquissent: VII 17, 6; ¶ reiectis ⟨relictis *B*[2]β⟩ pilis comminus gladiis pugnatum est: I 52, 4; ¶ neque sibi nudanda litora et relinquendos portus existimabant: 3, 15, 5; ¶ *quae* (cohortes) procul equitatum Caesaris conspicatae . . . relicto praetore ⟨relictis praetoribus *Basiner*⟩ signa ad Curium transferunt: 1, 24, 3; ¶ propinquos: I 44, 2 *u.* domum; ¶ Caesar omnibus rebus ⟨*om. h*[1]⟩ relictis persequendum sibi Pompeium existimauit: 3, 102, 1; ¶ Germani . . . armis abiectis signisque militaribus relictis se ex ⟨c⟩ castris eiecerunt: IV 15, 1; ut paene omnes ex ⟨c⟩ Epiro finitimisque regionibus signa relinquerent, complures arma proicerent ac fugae simile iter uideretur: 3, 13, 2; ¶ L. Caesar filius . . . ex alto refugerat adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum *profugerat: 2, 23, 3; ¶ alii . . . depositis in contubernio armis uallum relinquebant: 3, 76, 2.

ββ) nom. propr.; 𝔄) hominis: Lentulus Spinther . . . **a* magna parte militum deseritur. relictus in itinere cum paucis incidit in Vibullium Rufum: 1, 15, 4.

𝔅) oppidi: (Caluisius . . . summa omnium Aetolorum receptus uoluntate, praesidiis ⟨a praesidiis *Np.; Db.*⟩ aduersariorum Calydone et Naupacto deiectis ⟨*Ciacc.*; relictis *z; Np., Db.*⟩ omni Aetolia potitus est: 3, 35, 1;) ¶ qua pronuntiatione facta temporis puncto sublatis ancoris omnes Vticam relinquunt ⟨*hl*; reliquerunt *af*⟩ et quo imperatum est transeunt: 2, 25, 7.

γγ): equites hostium . . . ad suos refugerunt; relicti ab his qui una procurrerant leuis armaturae ⟨*O*; armatura *z*⟩ circumueniebantur atque interficiebantur ab nostris: 2, 34, 3; ¶¶ hunc facilem et cotidianum nouisse sermonem nunc pro relicto est habendum ⟨num pro reiculo est habendum? *Madu.*⟩: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ quaecumque: V 34, 1 *et* quid: V 31, 4 *u.* **A. a) α) γγ)**.

β) dupl. acc.: alteram partem eius uici Gallis ⟨ad hiemandum *add. X*; *Hotom. transponit post* cohortibus⟩ concessit, alteram uacuam ab his ⟨illis *B*[3]β⟩ relictam cohortibus attribuit: III 1, 6; nec prius ille est a propugnatoribus uacuus relictus locus, quam . . . finis est pugnandi factus: VII 25, 4.

b) subiect. sunt res: accedebat, ut (naues) . . . in uadis consisterent tutius et ab aestu relictae ⟨β; rei relictae α⟩ nihil saxa et cautes ⟨c⟩ timerent: III 13, 9; ¶ relinquit ⟨reliquid *A*⟩ animus Sextium grauibus acceptis uulneribus ⟨deficiens *add.* β⟩: VI 38, 4.

Additur, quo loco alqd relinquatur: ad exercitum: VII 5, 3; ad flumen: 3, 36, 8; ad mare: V 9, 1; ad utramque partem: IV 18, 2; ad pontem: VI 9, 5; — **apud** (regem) Ptolomaeum: 3, 4, 4; 103, 5; — **contra** castra ⟨c⟩ Labieni ⟨c⟩: VII 62, 8; — (una **ex** parte: II 29, 3;) e **regione** castrorum VII 61, 5; — **in** castris *u.* **castra** *p. 478 (7 loc.)*; (3, 51, 5 *Paul*;) in continenti: V 8, 1. 2; 3, 87, 3; (in fuga: I 51, 2;) in Gallia: V 5, 4; 6, 3; in Hispaniis: 2, 18, 7; in Italia: 3, 6, 1; (in itinere: 1, 15, 4;) in litore: V 9, 1; 2, 23, 3. 5; (quibus in locis: 2, 9, 8;) in Menapiis: VI 6, 4; in muro: 2, 15, 4; in occulto: VI 35, 10; in opere: 3, 67, 2; in oppido: 3, 106, 4; in altera parte fluminis: II 5, 6; in praesidio: VI 33, 4; 38, 1 ⟨c⟩; VII 62, 8 ⟨c⟩; in Treueris: VI 9, 5; — (**inter** duas acies: 3, 92, 1; —)

post se: VII 11, 1; 3, 31, 3; post tergum: IV 22, 2; — **sub** sinistra: V 8, 2; ¶ **expedito loco**: 1, 27, 6; (quibus locis: 2, 15, 4;) ¶ **ibi** *u.* **ibi** *p. 14 (8 loc.)*; (1, 41, 1;); — ubi: VI 35, 6; VII 62, 10; (3, 16, 2 ⟨*c*⟩;) ¶ Agedinci: VII 10, 4; 57, 1; (Alexandriae: 3, 108, 4;) Apolloniae: 3, 78, 5; Ilerdae: 1, 63, 1; Lissi: 3, 29, 3; 78, 5; Orici: 3, 39, 1; 78, 5.

Additur, quo consilio: ad incursum atque impetum: 1, 82, 4; ad oppugnationem: 1, 36, 5; 2, 1, 1; ad quietem: V 40, 7; ad speciem: 2, 35, 7; — ad cognoscendum: VII 42, 1; ad tormenta mittenda: 2, 9, 8; ¶ eruptionis causa: 2, 15, 4; praesidii causa: 3, 4, 4; 106, 4; — tuendi causa: 3, 39, 1; ¶ custodis loco: VI 6, 4; ¶ hoc (eo) consilio, ut: I 30, 3; 3, 29, 3; — ut: II 8, 5; V 8, 1; VII 11, 3; 57, 1; — ne: VI 9, 5; — quo ... faceret: 3, 36, 3; — qui *c. coni.*: V 9, 1; VII 11, 3; 3, 40, 5 ⟨*c*⟩; 67, 2; ¶ custodiae ⟨β⟩: II 29, 4; — munitioni: V 9, 8; praesidio *u.* **praesidium** *p. 1177 sq. (8 (9) + 3 + 12 loc.)*.

Additur, cui alqd relinquatur: castris: I 51, 1 ⟨*c*⟩; III 23, 7; (3, 51, 5;) casu(i): VI 42, 1; detrimento: V 52, 1; hostibus: III 6, 1; V 52, 6; impedimentis: VI 7, 4; misericordiae: 1, 84, 5; operibus: 2, 13, 1; (huic rei: V 2, 3;) uirtuti: V 35, 4; urbibus: 3, 78, 1; — iis: 1, 27, 6; ipsis: V 52, 6; nobis: VII 77, 14; sibi: V 40, 7; VII 34, 2; 42, 1; 1, 41, 1; *cf.* **praesidium** *p. 1177 sq.*

Adduntur aduerb. et simil.: ante: V 11, 7; una: II 29, 4; — aequo animo: 3, 6, 1; non sine magna spe magnisque praemiis: I 44, 2.

reliquiae: quod (Milo) magnis muneribus datis gladiatoriae ⟨-toribus *a pr.*⟩ familiae reliquias ⟨reliquas *Nal*⟩ habebat: 3, 21, 4.

reliquus. Forma: relicum *exstat in A* I 20, 6, reliqum *in B* IV 7, 5 *et* 22, 5; *ceteris locis in X (x) uidetur inueniri* reliquum.

A. non adduntur alia adiectiua uel numeralia; a) reliquus ui adiectiui; aa) attribut.; α) pertinet ad singula subst.; αα) additur substantiuum; 𝔄) numero singulari: quibus (funibus) abscisis ⟨*c*⟩ antemnae necessario concidebant, ut ... his ereptis omnis usus nauium uno tempore eriperetur. reliquum erat certamen positum in uirtute: III 14, 8; ¶ quem ⟨*c*⟩ ubi Caesar intellexit praesentis periculi atque inopiae uitandae causa omnem orationem ⟨*c*⟩ instituisse ..., ad reliquam cogitationem belli sese recepit: 3, 17, 6; ¶ cum ... neque de frumento reliquoque commeatu satis esset prouisum: III 3, 1; summamque ibi copiam frumenti et reliqui commeatus nactus ⟨*c*⟩ exercitum ... reficit ⟨*c*⟩: VII 32, 1; ut cogerentur sicuti reliquum commeatum ita ligna atque aquam Corcyra ⟨*c*⟩ ... supportare: 3, 15, 3; ¶ explicitius ⟨*c*⟩ uidebatur Ilerdam reuerti. ... ibi se reliquum consilium explicaturos confidebant: 1, 78, 3; ¶ carinae ac prima ⟨*c*⟩ statumina ex ⟨*af*; et *Ohl*; *om. Np., Dt.*⟩ leui materia fiebant; reliquum corpus nauium uiminibus contextum coriis integebatur: 1, 54, 2; ¶ initium eius fugae factum a Dumnorige atque eius equitibus. ... eorum fuga reliquum esse equitatum perterritum: I 18, 10; statimque in Siciliam misit, uti duae legiones reliquusque equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; ¶ satis esse ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨*c*⟩ praeterea nauium longarum habebat. ... reliquum exercitum Q. ⟨*c*⟩ Titurio Sabino et L. ⟨*c*⟩ Aurunculeio Cottae legatis ... dedit: IV 22, 5; Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit ... an ... repentino equitum aduentu prohibitus, cum reliquum exercitum subsequi crederet, dubium est: VI 31, 1; ¶ Germani ... armis abiectis ... se ex ⟨*c*⟩ castris eiecerunt, et cum ad confluentem Mosae [et Rheni] peruenissent, reliqua fuga desperata magno numero interfecto reliqui se in flumen praecipitauerunt: IV 15, 2; nam qui ex acie refugerant milites ... magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione cogitabant: 3, 95, 3; ¶ quin ... una cum reliqua Gallia Haeduis libertatem sint erepturi: I 17, 4; cum ipse gratia plurimum domi atque in reliqua Gallia ... posset: I 20, 2; ¶ qui celeriter arma capere potuerunt, paulisper nostris restiterunt ...; at reliqua multitudo puerorum mulierumque ... passim fugere coepit: IV 14, 5; cum ... legiones Fabianae duae flumen transissent impedimentaque et omnis equitatus sequeretur, subito ui ⟨*c*⟩ uentorum ⟨*c*⟩ et aquae magnitudine pons est interruptus et reliqua multitudo equitum interclusa: 1, 40, 3; ¶ magna iam pars operis Caesaris ⟨*OC*⟩ processerat. illi impediendae reliquae ⟨*Forchh.*; rei quae *x*⟩ munitionis ⟨munitiones *a*[1]⟩ causa ⟨*O*; *Forchh.*; fiebat causa *af*; causa fiebat *hl*; rei [quae munitionis fiebat] causa *Faern.*; *Np.*⟩ hora circiter VIIII. ... legiones educunt ⟨*c*⟩: 1, 82, 1; ¶ Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent: 3, 97, 1; ¶ omnibus eorum aedificiis occupatis reli-

quam partem hiemis se eorum copiis aluerunt: IV 4, 7; res disputatione ad mediam noctem perducitur; . . . pronuntiatur prima luce ituros. consumitur uigiliis reliqua pars noctis: V 31, 4; iubet media nocte legionem proficisci celeriterque ad se uenire. . . . alterum (nuntium) ad C. Fabium legatum mittit, ut in Atrebatum ⟨c⟩ fines legionem adducat. . . . scribit Labieno, . . . cum legione ad fines Neruiorum ueniat. reliquam partem exercitus, quod paulo aberat longius, non putat exspectandam ⟨c⟩: V 46, 4; magnam difficultatem ad consilium capiendum adferebat, si reliquam partem hiemis uno loco legiones contineret, ne . . . cuncta Gallia deficeret: VII 10, 1; paulo ante tertiam uigiliam est animaduersum fumare aggerem. . . . cum in omnibus locis consumpta iam reliqua parte noctis pugnaretur: VII (24, 2;) 25, 1; singuli ab infimo solo pedes ⟨c⟩ terra exculcabantur; reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus . . . integebatur ⟨c⟩: VII 73, 7; parte circiter tertia exercitus eo biduo dimissa . . . iussit. . . . hoc eius praescripto ex Hispania ad Varum flumen est iter factum, atque ibi reliqua pars exercitus dimissa est: 1, 87, 5; simulatione deditionis extracto primo noctis tempore gubernatorem in terram nauem eicere cogunt, ipsi idoneum locum nacti reliquam noctis partem ibi confecerunt: 3, 28, 6; — repentina ruina pars eius turris concidit, pars reliqua consequens procumbebat: 2, 11, 4; ¶ is reliquo sermone confecto, cuius rei causa uenerat, habere se a Pompeio ad eum priuati ⟨c⟩ officii mandata demonstrat: 1, 8, 2; ¶ flumen Dubis ⟨c⟩ ut circino circumductum paene totum oppidum cingit; reliquum spatium, quod est non amplius pedum *M sescentorum, qua flumen intermittit, mons continet: I 38, 5; ¶ quae ciuitas queratur proponit; monet, ut in reliquum tempus omnes suspiciones uitet: I 20, 6; in quos eo grauius Caesar uindicandum statuit, quo diligentius in reliquum tempus a barbaris ius legatorum conseruaretur: III 16, 4; id sibi ad ⟨*Aldus; om. X*⟩ auxilium spemque reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6; magni interesse etiam in reliquum tempus ad opinionem Galliae existimans tantas uideri Italiae facultates, ut: VI 1, 3; id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse; ad reliqui temporis pacem atque otium parum profici: VII 66, 4; his rebus confectis Caesar, ut reliquum tempus a labore intermitteretur, milites in proxima municipia deducit: 1, 32, 1; cuius cognito consilio Caesar frustra diebus aliquot consumptis, ne reliquum tempus amittat ⟨*Np.; mittat Nahl*⟩, . . . proficiscitur: 1, 33, 4.

𝔅) numero plurali: aegre portas nostri tuentur; reliquos aditus locus ipse per se munitioque defendit: VI 37, 5; ¶ cum essent funibus, ancoris reliquisque armamentis amissis ad nauigandum inutiles: IV 29, 3; ¶ ut . . ., si premerentur, pedem referre et loco excedere non turpe existimarent † cum Lusitanis reliquisque barbaris *barbaro* genere quodam pugnae adsuefacti ⟨*sic Fr. Hofm.; cum* Lus. reliquisque barbaro quod. gen. p. ads. *Heller; Dt.;* cum Lus. reliquisque *del. Gemoll;* barbaro *om. x; Np.;* crebris cum Lus. proeliis barbaro genere quod. p. ads. *Vielh.*⟩: 1, 44, 2; ibi concitatis Dalmatis reliquisque barbaris ⟨-arorum *f*⟩ Issam ⟨c⟩ a Caesaris amicitia auertit: 3, 9, 1; ¶ (Neruios) increpitare atque incusare reliquos Belgas, qui se populo Romano dedidissent ⟨c⟩: II 15, 5; huic mandat, Remos reliquosque Belgas adeat atque in officio contineat: III 11, 2; (ex quibus (legionibus) ûnam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Esuuios L. Roscio; quartam in Remis cum T. Labieno . . . hiemare iussit; tres in † Belgis ⟨belgio β; Bellouacis *Thomann; Hold.;* reliquis Belgis *Walther*⟩ conlocauit: V 24, 3;) — neque se cum reliquis Belgis ⟨β; Belgis reliquis α; *edd.*⟩ consensisse: II 3, 2; ¶ reseruatis Haeduis atque ⟨c⟩ Aruernis . . . ex reliquis captiuis toto exercitui capita singula praedae nomine distribuit: VII 89, 5; ¶ satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent ⟨c⟩, ut reliquos casus timerent: 3, 10, 4; ¶ ad eam sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio eos deduxit, quod: II 10, 5; ¶ hoc animo decertabant, ut . . . quibus in pugna uitae periculum accideret ⟨c⟩, non ita multo se reliquorum ciuium fatum antecedere existimarent: 2, 6, 1; ¶ quod eo consilio florentissimis rebus domos suas Heluetii reliquissent, uti toti Galliae bellum inferrent . . . reliquasque ciuitates stipendiarias haberent: I 30, 3; commeatus ab Remis reliquisque ciuitatibus ut sine periculo ad eum portari posset ⟨c⟩ efficiebat: II 5, 5; missis legatis . . . inter se coniurant . . . reliquasque ciuitates sollicitant: III 8, 4; Veneti reliquaeque item ciuitates cognito Caesaris aduentu . . . instituunt: III 9, 3; exercitum reduxit ⟨c⟩ et in Aulercis Lexouiisque, reliquis ⟨Lexouiis reliquisque *RMenge*⟩ item in ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ ciuitatibus, quae proxime ⟨c⟩ bellum fecerant, in hibernis

conlocauit: III 29, 3; huic superiore tempore cum reliquis ciuitatibus continentia bella intercesserant: V 11, 9; uno die amplius XX urbes Biturigum incenduntur. hoc idem fit ⟨β; *om.* α⟩ in reliquis ciuitatibus ⟨in reliquis fit ciuit. *Fr.; Dt.*⟩: VII 15, 1; in spem ueniebant (Galli) eius adfirmatione de reliquis adiungendis ciuitatibus: VII 30, 4; nec minus, quam est pollicitus, Vercingetorix animo laborabat, ut reliquas ciuitates adiungeret: VII 31, 1; ipse ⟨*c*⟩ imperat reliquis ⟨ceteris reliquis *a; ceteris f*⟩ ciuitatibus obsides: VII 64, 1; sagittarios Creta, Lacedaemone, ex Ponto atque Syria ⟨ex syria *h*⟩ reliquisque ciuitatibus III *milia* numero habebat: 3, 4, 3; Calenus Delphos, Thebas, [et] Orchomenum uoluntate ipsarum ciuitatium recepit, non nullas urbes per uim expugnauit, reliquas ciuitates circummissis legationibus *amicitiae Caesaris conciliare studebat: 3, 55, 3; milites docuit, quantum usum haberet . . . potiri oppido . . . opulento, simul reliquis ciuitatibus huius urbis exemplo *inferri terrorem: 3, 80, 5; — (Haedui) consilia clam de bello inire incipiunt ciuitatesque reliquas legationibus sollicitant: VII 43, 3; ¶ quartae cohortis omnibus centurionibus occisis . . ., signo amisso, reliquarum cohortium omnibus fere centurionibus aut uulneratis aut occisis: II 25, 1; constituit cohortes duas in Nantuatibus conlocare et ipse cum reliquis eius legionis cohortibus in uicó Veragrorum, qui appellatur Octodurus, hiemare: III 1, 4; tertio die Caesar uallo castra communit, reliquas cohortes, quas ⟨*c*⟩ in superioribus castris reliquerat, impedimentaque ad se traduci iubet: 1, 42, 5; hoc tumultu nuntiato Marcellinus * * * cohortes subsidio nostris laborantibus submittit ex castris; . . . iamque Pompeiani magna caede nostrorum castris Marcellini adpropinquabant non mediocri terrore inlato reliquis cohortibus: 3, 65, 1; reliquit in opere cohortes duas . . .; ipse diuerso itinere quam potuit occultissime reliquas cohortes, numero XXXIII, . . . ad legionem Pompei . . . eduxit: 3, 67, 3; ¶ quod pro explorato habebat Ambiorigem proelio non esse contenturum ⟨*c*⟩, reliqua eius consilia animo circumspiciebat: VI 5, 3; ¶ ad eam partem (Heluetiorum) peruenit, quae nondum flumen transierat. eos impeditos . . . adgressus magnam partem eorum concidit; reliqui sese fugae mandarunt. . . . hoc proelio facto reliquas copias Heluetiorum ut consequi posset, pontem in *Arari faciendum curat atque ita exercitum traducit: I (12, 2. 3;) 13, 1; barbari . . . praemisso equitatu et essedariis . . . reliquis copiis subsecuti nostros nauibus egredi prohibebant: IV 24, 1; firmo in Treueris ad pontem praesidio ⟨*o*⟩ relicto, ne quis ab his subito motus oreretur ⟨*c*⟩, reliquas copias equitatumque traducit: VI 9, 5; cum duabus legionibus in occulto restitit; reliquas copias cum omnibus impedimentis, ut consueuerat, misit: VII 35, 3; celeriter effecto opere legionibusque traductis ⟨*c*⟩ et loco castris idoneo delecto reliquas copias reuocauit: VII 35, 5; praesidio e regione castrorum relicto et parua manu Metiosedum uersus missa . . . reliquas copias contra Labienum duxerunt: VII 61, 5; equitatus ad campestres munitiones accedere et reliquae copiae pro castris sese ostendere coeperunt: VII 83, 8; Caesar . . . castra magnis operibus munire et ex finitimis municipiis frumentum comportare reliquasque copias exspectare instituit: 1, 18, 4; itaque omnium suorum consensu Curio reliquas copias (*cf.* 2, 23, 1) exspectare et bellum ducere parabat: 2, 37, 6; Iuba . . . II milia Hispanorum et Gallorum equitum . . . et peditum eam partem, cui maxime confidebat, Saburrae submittit ⟨*c*⟩; ipse cum reliquis copiis elephantisque LX lentius subsequitur: 2, 40, 2; accidit, ut pauci milites . . . in Siciliam incolumes peruenirent. reliquae copiae missis ad Varum noctu legatorum numero centurionibus sese ei dediderunt: 2, 44, 1; ¶ reliquis deinceps diebus ⟨*om.* β⟩ Caesar siluas caedere instituit: III 29, 1; eadem ratione qua pridie ab ⟨*c*⟩ nostris ⟨*o*⟩ resistitur. hoc idem reliquis deinceps fit ⟨fit deinceps β⟩ diebus: V 40, 4; minus horis tribus milium pedum ⟨*c*⟩ XV ⟨*c*⟩ in circuitu ⟨*o*⟩ munitionem ⟨*o*⟩ perfecerunt, reliquisque ⟨que *om.* β⟩ diebus turres ad altitudinem ualli . . . facere coeperunt: V 42, 5; eo triduo legio VIII. ad eum uenit cohortesque ex nouis Galliae dilectibus XXII equitesque ab rege Norico circiter CCC. quorum aduentu altera castra ad alteram oppidi partem ponit; his castris Curionem *praeficit. reliquis diebus oppidum uallo castellisque circummunire ⟨*c*⟩ instituit: 1, 18, 6; Pompeius noctu magnis additis munitionibus reliquis diebus turres exstruxit: 3, 54, 1; postero die Caesar similiter praemissis . . . impedimentis de quarta uigilia ipse egreditur. . . . hoc idem reliquis fecit diebus: 3, 77, 1; Pompeius ⟨*o*⟩ primi diei mora inlata et reliquorum dierum frustra labore suscepto . . . quarto ⟨*c*⟩ die finem sequendi fecit: 3, 77, 3; ¶ non prius Viridouicem reliquosque duces ex concilio dimittunt, quam: III 18, 7; interea Commius reliquique ⟨et reliqui β⟩ duces, qui-

bus summa imperii permissa erat, cum omnibus copiis ad Alesiam perueniunt: VII 79, 1; ¶ paucis turmis praesidio ad impedimenta † dimissis reliquos equites ad latera disponit: VI 8, 5; a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Romanis atque euocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65, 5; ¶ quoniam primo uenientem Caesarem non prohibuissent, *at reliquos eius exercitus impedirent: 3, 25, 3; ¶ qua de causa Heluetii quoque reliquos Gallos uirtute praecedunt: I 1, 4; dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti: II 2, 3; cum ex dediticiis Belgis reliquisque Gallis complures Caesarem secuti una iter facerent: II 17, 2; qui (Morini Menapiique) longe alia ratione ac reliqui Galli bellum gerere ⟨c⟩ coeperunt ⟨c⟩: III 28, 1; quae ab reliquis Gallis ciuitates dissentirent: VII 29, 6; ¶ de his (dis Galli) eandem fere quam reliquae gentes habent opinionem: VI 17, 2; ¶ itaque ut reliquorum imperatorum res aduersae auctoritatem minuunt, sic huius ex contrario dignitas incommodo accepto in dies augebatur: VII 30, 3; ¶ illi omnia perpeti parati maxime a re frumentaria laborabant. cui ⟨c⟩ rei ⟨c⟩ missis ⟨c⟩ ad Caesarem legatis auxilium ab eo petebant; reliqua, ut poterant, incommoda per se sustinebant: 3, 9, 5; ¶ in reliquis uitae institutis hoc fere ab reliquis differunt, quod: VI 18, 3; ¶ L. Manlius praetor Alba ⟨c⟩ cum cohortibus sex profugit, Rutilius Lupus praetor Tarracina ⟨c⟩ cum tribus; quae . . . transeunt. item reliquis itineribus non nullae cohortes in agmen Caesaris, aliae ⟨c⟩ in equites incidunt: 1, 24, 4; ¶ cognoscebant equos eorum tolerari, reliqua uero iumenta interisse: 3, 49, 3; ¶ Labienus procedit iuratque se eum non deserturum. . . . hoc idem reliqui iurant legati: 3, 13, 4; ¶ princepsque decima legio per tribunos militum ei gratias egit. . . . deinde reliquae legiones cum ⟨c⟩ tribunis ⟨c⟩ militum . . . egerunt, uti ⟨c⟩ Caesari satis facerent: I 41, 3; neque esse quicquam negotii, cum prima legio in castra uenisset reliquaeque legiones magnum spatium abessent, hanc sub sarcinis adoriri; qua pulsa impedimentisque direptis futurum, ut reliquae contra consistere non auderent: II 17, 2. 3; cum . . . nostri . . quid sine imperatore et sine reliquis legionibus adulescentulo duce efficere possent perspici cuperent: III 21, 1; centuriones, quorum non nulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum uirtutis causa in superiores erant ordines huius legionis traducti, . . . conciderunt: VI 40, 7; in Lingones contendit, ubi duae legiones hiemabant. . . . eo cum peruenisset, ad reliquas legiones mittit priusque omnes in unum locum cogit, quam: VII 9, 5; legionisque ⟨c⟩ decimae, quacum erat, continuo ⟨c⟩ signa constituit ⟨c⟩. at ⟨c⟩ reliquarum legionum milites ⟨milites leg. *Schn.*⟩ non exaudito ⟨c⟩ sono tubae . . . tamen . . . retinebantur: VII 47. 2; Ariminum cum ea legione proficiscitur . . .; reliquas legiones ex hibernis euocat et subsequi iubet: 1, 8, 1; C. Fabium legatum cum legionibus III . . . in Hispaniam praemittit . . .; reliquas legiones, quae longius hiemabant, subsequi iubet: 1, 37, 2; singulaque latera castrorum singulis attribuit legionibus munienda . . .; reliquas legiones in armis expeditas ⟨*del. Paul*⟩ contra hostem constituit: 1, 42, 1; hos cum legione una praesidio castris relinquit; reliquas legiones expeditas educit: 1, 64, 6; (qua re animum aduersa Caesar † relictis ⟨reliquis *Herzog; Paul;* delectis *Wölffel*⟩ legionibus subsequitur, praesidio impedimentis paucas cohortes relinquit; ⟨reliquas *add. Wölff.*⟩ hora X. subsequi pabulatores ⟨subsequi, pabul. *Wölff.*⟩ equitesque reuocari iubet: 1, 80, 4;) castraque ad flumen Apsum ⟨c⟩ ponit ⟨c⟩ . . . ibique reliquarum ex Italia legionum aduentum exspectare . . . constituit: 3, 13, 5; ¶ multaque in ea (silua) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint: VI 25, 5; ¶ cum resisteret Seruilius consul reliquique magistratus: 3, 21, 1; ¶ ad celeritatem onerandi . . . paulo facit humiliores (naues), quam quibus in nostro mari uti consueuimus . . .; ad . . . multitudinem iumentorum transportandam paulo latiores ⟨c⟩, quam quibus in reliquis utimur maribus ⟨in rel. mar. uti adsueuerant β⟩: V 1, 2; ¶ centurionibusque nominatim appellatis reliquos cohortatus milites ⟨*del. Eussner*⟩ signa inferre et manipulos laxare iussit: II 25, 2; ¶ neque se neque reliquos municipes pati posse C. Caesarem . . . oppido moenibusque prohiberi: 1, 13, 1; ¶ ne hac parte neglecta reliquae nationes sibi idem licere arbitrarentur: III 10, 2; ¶ aditusque habebat ad portum et ad † reliqua ⟨regia *Morus;* regiae *Paul*⟩ naualia: 3, 112, 8; ¶ dum reliquae naues eo conuenirent, ad horam nonam in ancoris exspectauit: IV 23, 4; hac adiuncta ad reliquas naues cursum Massiliam uersus perficit: 2, 3, 3; L. Caesar filius . . . trireme . . . in litore relicta pedibus Hadrumetum *profugerat. . . . reliquae Caesaris naues ⟨cognita *add. RSchn.*⟩ eius fuga se Ha-

drumetum receperunt: 2, 23, 4; — uti ad Pompeium litteras mitteret, naues reliquas, si uellet, subduci et refici iuberet: sua classe auxilia sese Caesaris prohibiturum: 3, 23, 3; ¶ coniectans eum *in Aegyptum iter habere propter necessitudines regni reliquasque eius loci oportunitates: 3, 106, 1; ¶ quod omni ex reliquis partibus demesso frumento pars una ⟨o⟩ erat reliqua: IV 32, 4; circumfunduntur ex reliquis hostes ⟨host. ex rel. β⟩ partibus: VI 37, 4; Germani una in parte ... in hostes ⟨c⟩ impetum fecerunt eosque propulerunt. ... item ex reliquis partibus nostri cedentes ... insecuti ⟨c⟩ sui colligendi ⟨o⟩ facultatem non dederunt: VII 80, 8; ex superiore ⟨c⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens et reliquis partibus † simul ex terra scalis et classe moenia oppidi temptans ... nostros uicit: 3, 40, 2; reliquis oppidi partibus sic est pugnatum, ut: 3, 112, 7; ¶ iis ⟨c⟩ centurionibus, quos in statione ad praetoriam portam ⟨ad praetorium af⟩ posuerat, clare ... tuemini, inquit, castra. ... ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo: 3, 94, 6; ¶ prohibetur a ⟨c⟩ Gobannitione, patruo suo, reliquisque principibus, qui: VII 4, 2; ¶ Scipioni obuenit Syria, L. Domitio Gallia. ... in reliquas prouincias praetores ⟨praetorii *Pighius*⟩ mittuntur ⟨in ... mittuntur *del. Np.*⟩: 1, 6, 6; ¶ frumenti uim maximam ex Thessalia, Asia, Aegypto, Creta, Cyrenis reliquisque ⟨que *om. l*⟩ regionibus ⟨reliqu. region. *aut delend. aut accuratius definiend. censet Kraff.*⟩ comparauerat: 3, 5, 1; ¶ (Neruios) nihil pati uini reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium ⟨ad lux. pert. B^aβ; *om.* α; *plur. edd.*⟩ inferri: II 15, 4; ueteribus clientelis restitutis, nouis per Caesarem comparatis ..., reliquis rebus eorum gratia dignitateque ⟨c⟩ amplificata Sequani principatum dimiserant: VI 12, 6; neque fas esse existimant ea litteris mandare, cum in reliquis fere rebus ⟨reb. fere β⟩, publicis priuatisque rationibus, Graecis litteris ⟨o⟩ utantur: VI 14, 3; animalia capta immolant reliquasque ⟨que *om.* β⟩ res in unum locum conferunt: VI 17, 3; hunc cum reliquis rebus locum probarat ⟨c⟩, tum ⟨c⟩ quod superioris anni munitiones integrae manebant: VI 32, 5; ut celeritate reliquas res conficeret, qua pleraque erat consecutus, arma conferri ⟨c⟩, ... obsides dari iubet: VII 12, 3; picem reliquasque ⟨que *om. BMh*⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant: VII 24, 4; proximis diebus habetur extra urbem senatus. Pompeius eadem illa, quae per Scipionem ostenderat, agit; senatus uirtutem constantiamque conlaudat; copias suas exponit. ... de reliquis rebus ad senatum refertur: 1, 6, 3; de Fausto impedit Philippus, tribunus plebis; de reliquis rebus senatus consulta perscribuntur: 1, 6, 5; subicitur etiam L. Metellus tribunus plebis ab inimicis Caesaris, qui hanc rem distrahat reliquasque res, quascumque agere instituerit, impediat: 1, 33, 3; postero die duces aduersariorum perturbati, quod omnem rei frumentariae fluminisque Hiberi spem dimiserant, de reliquis rebus consultabant: 1, 73, 1; erat noua et inusitata belli ratio cum tot castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum etiam reliquis rebus: 3, 47, 1; quae (fortuna) plurimum potest cum in reliquis rebus tum praecipue in bello: 3, 68, 1; Cassius ... completas onerarias naues taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt aptae ⟨c⟩ ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3, 101, 2; ¶ cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1, 26, 1; magnoque numero pilorum, tragularum reliquorumque telorum se instruxerant: 1, 57, 2.

ββ) antecedit substant.: in proxima Octauii castra inruperunt. his expugnatis eodem impetu altera sunt adorti, [inde tertia et quarta] et deinceps reliqua: 3, 9, 7; ¶ eo duae omnino ciuitates ex Britannia obsides miserunt, reliquae ⟨reliqui *a*⟩ neglexerunt: IV 38, 4; unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨c⟩; eius auctoritate reliquas ⟨reliquos β⟩ contineri: VII 37, 3; ¶ cohortes, quae in stationibus erant, secum in eam partem proficisci, ex reliquis duas ⟨duas ex reliquis β⟩ in stationem cohortes ⟨*om.* β⟩ succedere, reliquas armari et confestim sese ⟨c⟩ subsequi iussit: IV 32, 2; unamque cohortem, quae temere ante ceteras extra aciem procurrerat, seclusam ab reliquis circumueniunt: 1, 55, 3; ¶ deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt et quorum aperte opibus iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt: VI 21, 2; ¶ haec ad eum mandata Clodius refert, ac primis diebus, ut uidebatur, libenter auditus reliquis ad conloquium non admittitur: 3, 57, 5; ¶ his autem omnibus druidibus praeest unus. ... hoc mortuo aut ⟨c⟩ si qui ex reliquis excellit dignitate succedit, aut: VI 13, 9; ¶ equites: IV 12, 2 *u.* **b) α) αα) B)** coicere; neque equitibus ... studium ad pugnandum uirtusque deerat;

sed hi erant numero CC, reliqui in itinere substiterant: 2, 41, 3; ¶ frumenti quod subito potuerunt nauibus auexerunt, reliquum flumine atque incendio corruperunt: VII 55, 8; 1, 48, 5 *u.* **b) α) ββ) 𝔄)** *extr.*; ¶ Germani: IV 15, 2 *u.* **b) α) αα) 𝔄) a)** perire; ¶ hostes impeditos nostri in flumine adgressi magnum eorum numerum occiderunt; per eorum corpora reliquos audacissime transire conantes ⟨con. transire *a*⟩ multitudine telorum reppulerunt: II 10, 3; factum est . . . hostium inscientia . . ., ut . . . statim terga uerterent. quos impeditos ⟨*c*⟩ integris uiribus milites nostri consecuti magnum numerum eorum occiderunt; reliquos equites ⟨eorum *add.* β⟩ consectati paucos, qui ex fuga euaserant, reliquerunt ⟨reliquos . . . reliquerunt *del. Th. Bentl.*⟩: III 19, 4; simul in medios hostes inrupit duobusque interfectis reliquos a porta paulum ⟨*c*⟩ submouit: VII 50, 5; Germani . . . hostes loco depellunt; fugientes ⟨*c*⟩ . . . persequuntur compluresque interficiunt. qua re animaduersa reliqui ne circumuenirentur ⟨*c*⟩ ueriti se fugae mandant: VII 67, 6; 88, 7 *u.* **b) α) αα) 𝔄) a)** discedere; uniuersi in hostes impetum fecerunt. ex his circiter LXXX interfectis, reliquis in fugam coniectis duobus amissis in castra se receperunt: 3, 37, 7; ¶ reliquae (legiones): II 17, 3 *u.* αα) **𝔅)** legiones; conclamant legionis XIII. . . . milites — hanc enim initio tumultus euocauerat; reliquae nondum conuenerant ⟨*Ofhl*; uenerant *Na*; *Np.*, *Dt.*[1]⟩: 1, 7, 7; Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III et ⟨*N*; ut *af*; at *Ohl*; ac *Db.*⟩ reliquis, quas ex nouo dilectu confecerat: 1, 25, 1; 80, 4 *u.* αα) **𝔅)** legiones; duas legiones suas antecedere, reliquas subsequi iussit: 1, 87, 4; duas in castris legiones retinuit, reliquas de quarta uigilia . . . eductas eodem itinere praemisit: 3, 75, 2; ¶ pauci lenunculi ad officium imperiumque conueniebant. sed tanta erat . . . contentio . . ., ut . . . non nulli deprimerentur, reliqui hoc ⟨*c*⟩ timore ⟨*c*⟩ propius adire tardarentur: 2, 43, 4; ¶ ibi L. Cotta pugnans interficitur cum maxima parte militum; reliqui se in castra recipiunt, unde erant egressi: V 37, 4; non nulla pars militum domum discedit; reliqui ad Caesarem perueniunt: 1, 13, 4; ¶ compluribus ⟨*c*⟩ nauibus fractis reliquae cum ⟨*c*⟩ essent . . . ad nauigandum inutiles: IV 29, 3; quae grauissime adflictae ⟨*c*⟩ erant naues, earum materia atque aere ad reliquas reficiendas utebatur: IV 31, 2; XII nauibus amissis reliquis ut nauigari ⟨*c*⟩ **satis* commode posset effecit: IV 31, 3; naues soluit; quae omnes incolumes ad ⟨*c*⟩ continentem peruenerunt; sed ⟨*c*⟩ ex iis ⟨*c*⟩ onerariae duae eosdem quos reliquae ⟨β; reliqui α; *edd.*⟩ portus ⟨portus quos reliquae β⟩ capere non potuerunt: IV 36, 4; cognoscit LX naues . . . cursum tenere non potuisse atque . . . reuertisse; reliquas paratas ad nauigandum atque omnibus rebus instructas inuenit: V 5, 2; ut amissis circiter ⟨*c*⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse . . . uiderentur: V 11, 2; onerarias naues . . . deducunt, parum clauis aut materia atque armamentis instructis ad reliquas armandas reficiendasque utuntur: 1, 36, 2; partem ⟨*c*⟩ nauium deprimunt, non nullas cum hominibus capiunt, reliquas in portum compellunt: 1, 58, 4; ex Massiliensium classe V sunt depressae, IIII captae, una cum Nasidianis profugit; quae omnes . . . petiuerunt. at ex reliquis una praemissa Massiliam . . . cum iam adpropinquaret urbi, omnis sese multitudo . . . effudit: 2, 7, 3; nostrae naues duae . . . cum ignorarent, quem locum reliquae cepissent, contra Lissum . . . constiterunt: 3, 28, 1; naues longas adgressus . . . IIII ex his abduxit ⟨*c*⟩, reliquas incendit: 3, 40, 4; omnesque eas naues et reliquas, quae erant in naualibus, incendit: 3, 111, 6; ¶ neque uero primum impetum nostrorum Numidae ferre potuerunt, sed interfectis circiter CXX reliqui se in castra . . . receperunt: 2, 25, 5; ¶ (ordines: VII 62, 4 *u.* **b) α) αα) 𝔄) a)** resistere;) ¶ (Pompeius, ut . . . eam partem, cui maxime confidebat, perterritam animum aduertit, aliis quoque ⟨*Np.*; aliisque *af*; aliisque quam maxime *hl*; reliquae *Paul*⟩ diffisus acie excessit: 3, 94, 5;) ¶ principesque ex omnibus ciuitatibus (conuenerunt); ex quibus perpaucos ⟨*c*⟩ . . . relinquere in Gallia, reliquos obsidum loco secum ducere decreuerat: V 5, 4; (Dumnorix) principes Galliae sollicitare . . ., fidem reliquis interponere, ius iurandum poscere: V 6, 6; ¶ prouinciae priuatis decernuntur, duae consulares, reliquae praetoriae ⟨duae . . . praetoriae *del. Pantagathus*⟩: 1, 6, 5; ¶ Libo . . . quadriremes V ad eas misit. . . . Antonianae scaphae . . . primo . . impetu unam ex his quadriremibus ⟨-remem *x*; *edd.*⟩ . . . ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

β) pertinet ad plura subst.; αα) eiusdem generis et numeri: plerasque naues in Italiam remittit ad reliquos milites equitesque transportandos: 3, 29, 2; — (nautae dominique nauium: 3, 8, 3 *u.* **b) α) αα) 𝔅)** terrere;) ¶ huc . . . Macedones, Thessalos ac reliquarum gentium et ciuitatum (equites) ad-

iecerat: 3, 4, 6; mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat. Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus ⟨cum coh. *om. Nhl*⟩ Hispanis, quas traductas ab Afranio docuimus, in dextro cornu erant conlocatae. has firmissimas se habere Pompeius existimabat. reliquas inter aciem ⟨*c*⟩ mediam cornuaque interiecerat: 3, 88, 3.

ββ) diuersi generis, eiusdem numeri: frumenti quod inuentum est in publicum conferunt; reliquas merces commeatusque ad obsidionem urbis . . . reseruant: 1, 36, 3.

γγ) diuersi et generis et numeri: expositis militibus naues eadem nocte Brundisium a Caesare remittuntur, ut reliquae legiones equitatusque transportari possent: 3, 8, 1.

bb) praedicat.: legione ⟨*o*⟩ producta cognoscit non decimum quemque ⟨quemquam β⟩ esse reliquum ⟨relictum β⟩ militem sine uulnere: V 52, 2; — certior factus est tres iam partes copiarum Heluetios id flumen traduxisse, quartam fere ⟨*c*⟩ partem citra flumen Ararim reliquam esse: I 12, 2; exigua parte aestatis reliqua Caesar . . . tamen in Britanniam proficisci ⟨*o*⟩ contendit: IV 20, 1; quod omni ex reliquis partibus demesso frumento pars una ⟨una pars β⟩ erat reliqua: IV 32, 4; Massilia enim fere tribus ex [oppidi] partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra: 2, 1, 3; — unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1.

sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩; reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7, 5; ¶ quod unde agger omnino comportari posset nihil erat reliquum omnibus arboribus . . . conuectis, aggerem noui generis . . . facere instituerunt: 2, 15, 1; ¶ nostris ⟨hostes *Miller;* hostes nostris *Hug*⟩ omnibus occupatis qui erant in agris ⟨castris *RMüller*⟩ reliqui ⟨quae erant in agris relicta *v. Göl.; Miller*⟩ discesserunt: IV 34, 3.

b) reliquus ui substantiui; α) non sequitur relatiuum; αα) masc. (plur.); 𝔄) subi.: a) nom. uel acc.: magnam partem eorum concidit; reliqui sese fugae mandarunt atque in proximas siluas abdiderunt: I 12, 3; ¶ (Baculus) capit arma a proximis atque in porta consistit. consequuntur ⟨*c*⟩ hunc centuriones eius cohortis, quae in statione erat; paulisper una proelium sustinent. . . . hoc spatio interposito reliqui sese confirmant tantum, ut in munitionibus consistere audeant speciemque defensorum praebeant: VI 38, 5; ¶ (capere: IV 36, 4 *u.* **a) aa) α) ββ)** naues;) omnes fere Galliae ciuitates de bello consultabant . . . et quid reliqui consilii caperent . . . explorabant ⟨*c*⟩: V 53, 4; ¶ neque (Pompeiani) . . . impetum nostrorum tulerunt, primisque deiectis reliqui se uerterunt et loco cesserunt: 3, 51, 2; ¶ nostros repellit a castris, quos deprendit interficit. reliqui coeunt inter se et repentino periculo exterriti sinistras sagis inuoluunt gladiosque destringunt atque ita se a caetratis equitibusque defendunt castrorum propinquitate confisi seque in castra recipiunt et ab iis cohortibus . . . defenduntur: 1, 75, 3; ¶ conari: II 10, 3 *u.* **a) aa) α) ββ)** hostes; ¶ confidere: 1, 75, 3 *u.* coire; ¶ se confirmare: VI 38, 5 *u.* audere; ¶ confugere: 3, 9, 7 *u.* **𝔅)** cogere; ¶ in his erant legionibus hominum milia tria CC; reliqui uulneribus ex proeliis et labore ac magnitudine itineris confecti consequi non potuerant: 3, 106, 2; ¶ consistere: III 6, 2 *u.* **𝔅)** coicere; VI 38, 5 *u.* audere; ¶ sese conuertere: 1, 46, 1 *u.* **𝔅)** cogere; ¶ cum omnis iuuentus, omnes etiam grauioris aetatis . . . eo conuenerant, tum . . . coegerant; quibus amissis reliqui neque quo se reciperent neque quem ad modum oppida defenderent habebant; itaque se ⟨*om.* β⟩ suaque ⟨sua β⟩ omnia Caesari dediderunt ⟨dederunt *a*⟩: III 16, 3. 4; ¶ defendere: III 16, 3 *u.* dedere; 1, 75, 3 *u.* coire; ¶ desistere: IV 12, 2 *u.* **𝔅)** coicere; ¶ destringere: 1, 75, 3 *u.* coire; ¶ magnus (hostium) numerus capitur atque interficitur, reliqui ex fuga in ciuitates discedunt: VII 88, 7; ¶ temptemus hoc modo si possimus ⟨*c*⟩ . . . diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ egredi: V 37, 4 *u.* **a) aa) α) ββ)** milites; ¶ (uidit) quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque interfecto, signo amisso, reliquarum cohortium omnibus fere centurionibus aut uulneratis aut occisis, in his primipilo ⟨*c*⟩ . . . uulneribus confecto . . ., reliquos esse tardiores: II 25, 1; ¶ facere: 3, 87, 6 *u.* **𝔅)** hortari; ¶ habere: III 16, 3 *u.* dedere; ¶ (inferre: II 25, 2 *u.* **a) aa) α) αα) 𝔅)** milites; ¶ inuoluere: 1, 75, 3 *u.* coire; ¶ (laxare: II 25, 2 *u.* **a) aa) α) αα) 𝔅)** milites;) ¶ mandare: I 12, 3 *u.* abdere; ¶ primisque oppressis reliqui per horum corpora salutem sibi atque exitum pariebant: 3, 69, 3; ¶

Germani ... se ex ⟨c⟩ castris eiecerunt et ... reliqua fuga desperata magno numero interfecto reliqui se in flumen praecipitauerunt atque ibi timore, lassitudine, ui fluminis oppressi perierunt: IV 15, 2; ¶ peruenire: 1, 13, 4 *u.* **a) aa)** α) ββ) milites; ¶ etsi ⟨c⟩ pars aliqua circumuenta ceciderit, at reliquos seruari posse confidunt: VI 40, 2; 3, 106, 2 *u.* consequi; *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C* 1 *u.* effugere; ¶ praebere: VI 38, 5 *u.* audere; ¶ praecipitare: IV 15, 2 *u.* perire; ¶ se recipere: III 16, 3 *u.* dedere; V 37, 4 *u.* **a) aa)** α) ββ) milites; 1, 75, 3 *u.* coire; 2, 25, 5 *u.* **a) aa)** α) ββ) Numidae; ¶ fuit controuersia ..., cum eius necessarii fidem implorarent Pompei ..., reliqui in labore pari ac periculo ne unus omnes antecederet recusarent: 3, 82, 5; ¶ cum primi ordines hostium transfixi pilis ⟨c⟩ concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant: VII 62, 4; ¶ quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus: 2, 27, 2; ¶ succumbere: VII 86, 3 *u.* **𝔅)** adire; ¶ tenere: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1 *u.* effugere; ¶ transire: II 10, 3 *u.* **a) aa)** α) ββ) hostes; ¶ uenire: IV 12, 2 *u.* **𝔅)** coicere; concilio Galliae ... indicto cum reliqui praeter Senones, Carnutes ⟨c⟩ Treuerosque uenissent: VI 3, 4; ¶ se uertere: 3, 51, 2 *u.* cedere.

b) ab c. pass.: Carnutes ... iure iurando ac fide sanciatur petunt ..., ne facto initio belli ab reliquis deserantur: VII 2, 2; ¶ qui ... ab se reliquisque in senatu interrogatus omnia sibi esse ad bellum ... parata confirmauisset: 1, 30, 5.

𝔅) obi.: Caesar Labienum cum cohortibus sex subsidio laborantibus mittit; ... ipse ⟨c⟩ adit reliquos; cohortatur ⟨cohortatus *BM*⟩, ne labori succumbant: VII 86, 3; ¶ agere: IV 12, 2 *u.* coicere; ¶ (Veneti) scientia atque usu rerum nauticarum ceteros ⟨*sic* β; nauticarum reliquos α; nauticarum rerum reliquos *edd.*⟩ antecedunt: III 8, 1; ¶ dispersos (nostros) ... in metendo occupatos subito adorti (hostes) ... paucis interfectis reliquos incertis ordinibus perturbauerant, simul equitatu atque essedis circumdederant: IV 32, 5; ¶ impetum ... in cohortes faciunt paucisque deiectis reliquos sese conuertere cogunt: 1, 46, 1; magno numero (Octauianorum) interfecto reliquos atque ipsum Octauium in naues confugere coegerunt: 3, 9, 7; ¶ (cohortari: II 25, 2 *u.* **a) aa)** α) αα) **𝔅)** milites; VII 86, 3 *u.* adire;) ¶ ex hominum milibus amplius triginta ... plus tertia parte interfecta reliquos perterritos in fugam coiciunt ac ne in locis quidem superioribus consistere patiuntur: III 6, 2; subfossis ⟨c⟩ equis compluribusque nostris (equitibus) deiectis reliquos in fugam coniecerunt atque ita perterritos egerunt, ut non prius fuga desisterent quam in conspectum ⟨c⟩ agminis nostri uenissent: IV 12, 2; 3, 37, 7 *u.* **a) aa)** α) ββ) hostes; ¶ tributis quibusdam populis ⟨*hl;* publicis *af; edd.*⟩ priuatisque praemiis reliquos in posterum bona spe complet: 2, 21, 2; ¶ conficere: 3, 106, 2 *u.* **𝔄) a)** consequi; ¶ consectari: III 19, 4 *u.* **a) aa)** α) ββ) hostes; ¶ (continere: VII 37, 3 *u.* **a) aa)** α) ββ) ciuitates;) ¶ defendere: 1, 75, 3 *u.* **𝔄) a)** coire; ¶ deterrere: 3, 8, 3 *u.* terrere; ¶ res huc deducitur, ut ii ⟨c⟩, qui habeant domicilium ... in Hispania ⟨c⟩, statim, reliqui ad Varum flumen dimittantur: 1, 86, 3; ¶ nostri ..., ne frustra reliquos exspectarent, duas nacti turmas exceperunt: 3, 38, 4; ¶ exterrere: 1, 75, 3 *u.* **𝔄) a)** coire; ¶ iurauit se nisi uictorem in castra non reuersurum reliquosque ut idem facerent hortatus est: 3, 87, 6; ¶ opprimere: IV 15, 2 *u.* **𝔄) a)** perire; ¶ perterrere: III 6, 2 *et* IV 12, 2 *u.* coicere; ¶ perturbare: IV 32, 5 *u.* circumdare; ¶ (Vorenus) uno interfecto reliquos paulum propellit: V 44, 11; ¶ occisis ad hominum milibus quattuor reliqui in oppidum reiecti sunt: II 33, 5; ¶ repellere: II 10, 3 *u.* **a) aa)** α) ββ) hostes; itaque multis interfectis reliquos infecta re in oppidum reppulerunt: 2, 14, 6; ¶ seruare: VI 40, 2 *u.* **𝔄) a)** posse; ¶ omnes (naues) incendit eodemque igne nautas dominosque nauium interfecit magnitudine poenae reliquos terreri ⟨deterrere *Ohl;* deterreri *Paul*⟩ sperans: 3, 8, 3; ¶ itaque omni senatu necato reliquos sub corona uendidit: III 16, 4.

ℭ) dat.: quid ipsis Corfiniensibus, quid Domitio, quid Lentulo, quid reliquis accideret ⟨-erit *Oa*[1]⟩: 1, 21, 6; ¶ hoc esse ... grauiorem fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod ... horrerent, propterea quod reliquis tamen ⟨c⟩ fugae facultas daretur, Sequanis uero ...: I 32, 4. 5; ¶ magnitudine supplicii dubitantes cogit; nam maiore commisso delicto ... necat, leuiore de causa auribus desectis aut singulis effossis oculis domum remittit, ut sint reliquis documento et magnitudine poenae perterreant alios: VII 4, 10; quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem solacio: 1, 22, 6; ¶ fidem reliquis interponere: V 6, 6 *u. p. 1676* principes.

𝔇) genet.: fortuna: I 32, 4 *u.* **ℭ)** dare;

¶ Caesaris reliquorumque hiberna oppugnari: V 41, 3; ¶ praecipit ..., unum omnes petant ⟨c⟩ Indutiomarum, quod mora reliquorum spatium nactum illum effugere nolebat: V 58, 4; ¶ factum imprudentia Biturigum et nimia obsequentia reliquorum, uti hoc incommodum acciperetur: VII 29, 4; ¶ neu suam neu ⟨*Elberling; ne usu manu O¹afh;* ne usu manuque *edd.*⟩ reliquorum opinionem fallerent: 3, 86, 5.

𝔈) c. praep.; a) ab: in reliquis uitae institutis (Galli) hoc fere ab reliquis differunt, quod: VI 18, 3; ¶ neque tamen suscepto bello suum consilium ab ⟨a β⟩ reliquis separare audent (Haedui): VII 63, 8; ¶¶ postulat ⟨c⟩, ut iurent ⟨c⟩ omnes se exercitum ducesque non deserturos neque ... sibi separatim a reliquis consilium capturos: 1, 76, 2.

b) cum: hi ..., si per te liceat, perendino die cum proximis hibernis coniuncti communem cum reliquis belli casum sustineant: V 30, 3; ¶¶ druides a bello abesse consuerunt neque tributa una ⟨umquam β⟩ cum reliquis pendunt: VI 14, 1; ¶ (cum Lusitanis reliquisque: 1, 44, 2 *u. p. 1668* 𝔅) barbari.)

c) ex: hoc laudans Pompeius idem iurauit; nec uero ex reliquis fuit quisquam, qui iurare dubitaret: 3, 87, 6.

ββ) neutr.; 𝔄) sing. (genet.): demonstrant sibi praeter agri solum nihil esse reliqui: I 11, 5; — qui ... nihil ad celeritatem sibi reliqui fecerunt: II 26, 5; ¶ ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent: 2, 5, 5; ¶ Afranius paene omne frumentum ante Caesaris aduentum Ilerdam conuexerat, reliqui ⟨-quum *f;* reliquis *h*⟩ si quid fuerat Caesar superioribus diebus consumpserat: 1, 48, 5.

𝔅) plur.; a) subi.: ut (nostra classis) una celeritate ... praestaret, reliqua pro loci natura, pro ui tempestatum illis essent aptiora et accommodatiora: III 13, 7.

b) obiect.: parte iam obsidum tradita cum reliqua administrarentur ⟨administrantur β⟩, ... equitatus hostium procul uisus est: VII 12, 4; ¶ placuit, ut ⟨c⟩ Litauiccus decem illis milibus ... praeficeretur atque ea † ducenda curaret fratresque eius ad Caesarem praecurrerent. reliqua qua ratione agi placeat constituunt: VII 37, 7; (se) postulatis Caesaris cognitis missuros ad Pompeium, atque illum reliqua per se acturum: 3, 16, 5; ¶ Massilienses tamen nihilo setius ad defensionem urbis reliqua apparare coeperunt: 2, 7, 4; ¶ ad propositum reuertar: festinationi meae breuitatique litterarum ignosces; reliqua ex Furnio cognosces ⟨rel. ex F. c. *om. M¹*⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* ¶ e captiuis quaerit, quis castris ad Bagradam praesit: respondent Saburram. reliqua studio itineris conficiendi quaerere praetermittit: 2, 39, 3; ¶ monuitque, ut ex sua amicitia omnia exspectarent et ex praeteritis suis officiis reliqua sperarent ⟨rel. sper. *del. Ciacc.*⟩: 3, 60, 1.

β) sequitur relatiuum; αα) reliqui, qui *u.* **qui** *p. 1478 ((3) 2 loc.).*

ββ) reliqua, quae *u.* **qui** *p. 1479* **ββ)** *(4 loc.).*

B. adduntur alia adiectiua uel numeralia; a): hos ⟨c⟩ sequuntur Byllidenses ⟨c⟩, Amantini ⟨c⟩ et reliquae ⟨et Amantini; reliquae *Paul*⟩ finitimae ciuitates totaque Epiros et ⟨*del. Paul*⟩ legatis ad Caesarem missis quae imperaret facturos pollicentur: 3, 12, 4; ¶ reliqui omnes *u.* **omnis** 2. B. *p. 927 sq. (10 loc.);* properaret ad se cum exercitu uenire omniaque posthaberet ⟨*Ald.;* omniaque post ea quae haberet *x;* omniaque reliqua posthaberet *Paul*⟩: 3, 33, 1; ¶ quas (naues) ex Pictonibus ⟨c⟩ et Santonis reliquisque pacatis regionibus conuenire iusserat: III 11, 5; ¶ uicos ad quadringentos, reliqua priuata aedificia incendunt: I 5, 2.

b): partito exercitu T. Labienum cum legionibus tribus ad Oceanum uersus ... proficisci iubet; C. Trebonium cum pari legionum numero ad eam regionem ... depopulandam mittit; ipse cum reliquis tribus ⟨VIII β⟩ ad flumen Scaldem ⟨*CC*⟩ ... ire constituit: VI 33, 3; ¶ duas ibi legiones reliquit et partem auxiliorum, quattuor reliquas ⟨legiones *add. B²β*⟩ in castra maiora reduxit: I 49, 5; ¶ quinque cohortes ... castris praesidio relinquit; quinque eiusdem legionis reliquas de media nocte ... proficisci imperat: VII 60, 3; ¶ duabus legionibus ... in castris relictis ... reliquas sex legiones pro castris in acie constituit: II 8, 5; duas legiones ad fines Treuerorum, duas in Lingonibus, sex reliquas in Senonum finibus Agedinci in hibernis conlocauit: VI 44, 3; ¶ reliquas inter aciem ⟨c⟩ mediam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleuerat. ... reliquas cohortes VII castris ⟨c⟩ ... praesidio disposuerat: 3, 88, 4; ¶ (cum reliquis VIII: VI 33, 3 *u. s.* tribus.)

[**Falso:** quod magnis muneribus datis gladiatoriae familiae reliquias ⟨reliquas *Nal*⟩ habebat: 3, 21, 4.]

remaneo. A. opp. discedere; a) abs.:

quorum alius alia causa inlata, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse diceret, petebat, ut eius uoluntate discedere liceret; non nulli pudore adducti, ut timoris suspicionem uitarent, remanebant: I 39, 3; an non audistis ⟨c⟩ ex iis ⟨c⟩, qui per causam ualetudinis ⟨c⟩ remanserunt, cohortes esse Brundisii factas? 3, 87, 4.

b) additur, ubi quis remaneat; α) ad: ab Cn. Pompeio proconsule petit, quoniam ipse ad urbem cum imperio rei publicae causa remaneret ⟨remanebat β⟩, . . . iuberet: VI 1, 2.

β) apud: Caesar iis ⟨c⟩, quos in castris retinuerat, discedendi potestatem fecit. illi supplicia cruciatusque Gallorum ueriti . . . remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5; ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli sua uoluntate apud eum remanserunt: 1, 77, 2.

γ) in *u.* **in** *p. 124 (6 loc.).*

δ) Brundisii, domi, ibi, *sim.:* repperit consules Dyrrachium profectos cum magna parte exercitus, Pompeium remanere Brundisii cum cohortibus uiginti; neque certum inueniri poterat, obtinendine Brundisii causa ibi remansisset . . . an inopia nauium ibi restitisset: 1, 25, 2. 3; ¶ Pompeius enim discedens ab urbe in senatu dixerat eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam . . . praestitissent: 3, 83, 3; ¶¶ (Suebi) quotannis singula milia armatorum bellandi causa ex ⟨c⟩ finibus educunt. reliqui, qui domi manserunt ⟨remanserunt *hl;* remanserint *af*⟩, se atque illos alunt; hi rursus in uicem anno post in armis sunt, illi domi remanent: IV 1, 5; ¶¶ Britanniae . . . maritima pars (incolitur) ab iis ⟨c⟩, qui . . . belli inferendi causa ex Belgio transierunt ⟨c⟩ . . . et bello inlato ibi permanserunt ⟨remanserunt β⟩ atque agros colere coeperunt: V 12, 2; 1, 25, 3 *u. s.* Brundisii; ¶¶ equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur equosque eodem remanere uestigio adsuefecerunt ⟨c⟩: IV 2, 3.

B. opp. dirui: isdem ⟨c⟩ sublicis, quarum pars inferior integra remanebat, pontem reficere coepit: VII 35, 4.

remedium: quantum opere processerant et castra protulerant, tanto aberant ab aqua longius, et praesenti malo aliis malis remedia dabantur ⟨remediabantur *uel* medebantur *Madu.;* remedia meditabantur *Pauly*⟩: 1, 81, 3; — quibus rebus nostri usu docti haec reperiebant remedia, ut alio loco ignes facerent, * * *: 3, 50, 2.

remex. A. subi.: (cognoscere: 1, 58, 3 *u.* **D. a)**;) ¶ piscatoriasque (naues) adiecerant atque contexerant, ut essent ab ictu telorum remiges tuti: 2, 4, 2.

B. obi.: (adlidere: 3, 27, 2 *u.* C.;) ¶ (capere: 3, 24, 3 *u.* E.;) ¶ conseruare (detrahere): 3, 27, 2 *u.* C.; ¶ neque Bibulus impeditis ⟨c⟩ nauibus dispersisque remigibus satis mature occurrit: 3, 7, 3; ¶ exercere: (1, 58, 3 *u.* **D. a)**;) nauesque triremes duas . . . per causam exercendorum remigum ad fauces portus prodire iussit: 3, 24, 1; ¶ frumentum, milites, arma, remiges ⟨remiges, arma *V.*⟩, tormenta, uecturae imperabantur: 3, 32, 2; ¶ naues . . . aedificari . . ., remiges ex prouincia institui ⟨instituit β⟩, nautas gubernatoresque comparari iubet: III 9, 1; ¶ (interficere: 3, 27, 2 *u.* C.;) ¶ producere ⟨traducere?⟩: 1, 58, 3 *u.* **D. a)**; ¶ remittere: 3, 27, 2 *u.* C.

C. genet.: naues . . . armauerant — remigum, gubernatorum magna copia suppetebat — ⟨remigum . . . suppetebat *delend. cens. Paul*⟩: 2, 4, 1; ¶ ut . . . ex magno remigum propugnatorumque numero pars ad scopulos adlisa interficeretur, pars ab nostris detraheretur ⟨*deth*; distrah. *x*⟩; quos omnes conseruatos Caesar domum remisit ⟨dimisit *f*⟩: 3, 27, 2.

D. abl.; a): *nostri* cum ⟨c⟩ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, qui repente ex onerariis nauibus erant producti ⟨traducti?⟩, nequedum etiam uocabulis armamentorum ⟨c⟩ cognitis ⟨nequedum . . . cognitis *del. Paul*⟩, tum: 1, 58, 3.

b) abl. abs.: dispersis remigibus: 3, 7, 3 *u.* B. dispergere.

E. c. praep.: primoque impetu unam ex his *quadriremibus cum remigibus defensoribusque suis ceperunt: 3, 24, 3.

Remi. *(De* Remorum *finibus cf. Heller Ph. 22, 160.)*

Remi, qui proximi Galliae ex Belgis sunt, ad eum legatos Iccium ⟨*B*ᵃ; siccium *X*⟩ et Andecumborium ⟨c⟩, primos ciuitatis ⟨c⟩, miserunt: II 3, 1; *cf.* II 3, 2—4, 1; de numero eorum omnia se habere explorata Remi dicebant, propterea quod propinquitatibus adfinitatibusque coniuncti . . . cognouerint ⟨c⟩: II 4, 4; *cf.* § 10; Caesar Remos cohortatus liberaliterque oratione prosecutus omnem senatum ad se conuenire . . . iussit: II 5, 1; postquam omnes Belgarum copias . . . ad se uenire uidit neque iam longe

abesse ab iis ⟨c⟩ quos miserat exploratoribus et ab Remis cognouit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus ⟨finibus remorum *AQ*⟩, exercitum traducere maturauit atque ibi castra posuit. quae res . . . commeatus ab Remis reliquisque ciuitatibus ut sine periculo ad eum portari posset ⟨c⟩ efficiebat: II 5, 4. 5; *cf.* § 6; ab his ⟨c⟩ castris oppidum Remorum nomine Bibrax aberat milia passuum octo: II 6, 1; *cf. qu. sqq.;* eo de media nocte Caesar isdem ducibus usus, qui nuntii ab Iccio ⟨c⟩ uenerant, Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares ⟨c⟩ subsidio oppidanis mittit; quorum aduentu et Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit et hostibus eadem de causa spes potiundi oppidi discessit: II 7, 1. 2; itaque paulisper apud oppidum morati agrosque Remorum depopulati omnibus uicis aedificiisque . . . incensis ad castra Caesaris omnibus copiis contenderunt: II 7, 3; hostes . . . partem suarum copiarum ⟨o⟩ traducere conati sunt eo consilio, ut, si possent, castellum . . . expugnarent pontemque interscinderent, si minus potuissent, agros Remorum popularentur, qui magno nobis usui ad bellum gerendum erant: II 9, 5; postridie . . . Caesar . . . in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit: II 12, 1; (Suessiones) petentibus Remis ut conseruarentur impetrant: II 12, 5; huic (Labieno) mandat, Remos reliquosque Belgas adeat atque in officio contineat: III 11, 2; quae (silua Arduenna) ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum a flumine Rheno ad initium Remorum ⟨rhemorum *A*⟩ pertinet: V 3, 4; quartam (legionem) in Remis cum T. Labieno in confinio Treuerorum hiemare iussit: V 24, 2; interim ad Labienum per Remos incredibili celeritate de uictoria Caesaris fama perfertur, ut . . . ante mediam noctem ad portas castrorum clamor oreretur ⟨c⟩, quo clamore significatio uictoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret: V 53, 1; ut praeter Haeduos et Remos, quos praecipuo semper honore Caesar habuit, alteros pro uetere ac perpetua erga populum Romanum fide, alteros pro recentibus Gallici belli officiis, nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4; in concilio pronuntiat (Indutiomarus) arcessitum se a Senonibus et Carnutibus aliisque compluribus Galliae ciuitatibus; huc ⟨c⟩ iturum ⟨c⟩ per fines Remorum eorumque agros populaturum: V 56, 5; eodem Carnutes legatos obsidesque mittunt usi deprecatoribus Remis, quorum erant in ⟨o⟩ clientela: VI 4, 5; Treueri . . . Labienum cum una legione, quae in eorum ⟨Remorum *Schambach*⟩ finibus hiemabat ⟨β; hiemauerat α; *edd.*⟩, adoriri parabant: VI 7, 1; Sequani principatum dimiserant. in eorum locum Remi successerant; quos quod adaequare apud Caesarem gratia intellegebatur, ii ⟨c⟩, qui ⟨c⟩ propter ueteres inimicitias nullo modo cum Haeduis coniungi poterant, se Remis in clientelam dicabant ⟨c⟩. hos illi diligenter tuebantur: ita et nouam et repente collectam auctoritatem tenebant: VI 12, 7. 8; eo tum statu res erat, ut longe principes haberentur ⟨o⟩ Haedui, secundum locum dignitatis Remi obtinerent: VI 12, 9; quae (Arduenna silua) est totius Galliae maxima atque ab ⟨c⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios ⟨Remos *Bergk*⟩ pertinet: VI 29, 4; exercitum Caesar duarum cohortium damno Durocortorum ⟨-terum β⟩ Remorum reducit concilioque in eum locum Galliae indicto de coniuratione Senonum et Carnutum quaestionem habere instituit: VI 44, 1; ab hoc concilio Remi, Lingones, Treueri afuerunt: illi, quod amicitiam Romanorum sequebantur; Treueri, quod . . .: VII 63, 7; C. Fabium legatum ⟨c⟩ et L. Minucium Basilum ⟨c⟩ cum legionibus duabus in Remis conlocat, ne quam a ⟨c⟩ finitimis Bellouacis calamitatem accipiant: VII 90, 5.

remigo: qui (milites) uectoriis grauibusque nauigiis non intermisso r e m i g a n d i labore longarum nauium cursum adaequarunt ⟨c⟩: V 8, 4.

remigro: interea s u o s remigrare in a g r o s ⟨in agr. rem. β⟩ iusserunt: IV 27, 7; (M e n a p i i) tantae multitudinis aditu ⟨c⟩ perterriti ex iis ⟨c⟩ aedificiis, quae trans flumen habuerant, demigrauerunt. . . . (Vsipetes et Tencteri) inscios . . . Menapios oppresserunt, qui de Germanorum discessu . . . certiores facti sine metu trans Rhenum in s u o s u i c o s remigrauerant ⟨-uerunt β; remigauerant *AQ*⟩: IV 4, (3.) 6.

reminiscor: sin bello persequi perseueraret, r e m i n i s c e r e t u r et ueteris i n c o m m o d i populi Romani et pristinae u i r t u t i s Heluetiorum: I 13, 4.

remissus *u.* **remitto** *extr. p. 1688 sq.*

remitto. **A.** = ἀποπέμπειν, ἀναπέμπειν; **a)** = **mittere alqm (alqd) eo, unde uenit; α) non additur, quo remittatur; αα):** sese pro Caesaris in se beneficiis plurimum ei confiteri debere, quod eius opera stipendio liberatus esset . . . quodque ei et ⟨*om.* β⟩ f i l i u s et fratris filius a ⟨c⟩ Caesare remissi ⟨missi *AM*β⟩ essent, quos Aduatuci obsidum numero missos . . . in . . . catenis tenuissent: V 27, 2; ¶ l o c e l l u m tibi signatum remisi: *ad Pison.*

ap. Charis. I p. 79 K.; ¶ Caesar milites aduersariorum, qui ⟨*sic O¹hl;* qui mil. adu. *af; edd.*⟩ in castra ... uenerant, summa diligentia conquiri et remitti iubet: 1, 77, 1; ¶ naues a consulibus Dyrrachio remissae, quae priorem partem exercitus eo deportauerant, Brundisium reuertuntur: 1, 27, 1; ¶ si uelit suos recipere ⟨recuperare β⟩, obsides sibi ⟨*om.* β⟩ remittat: III 8, 5; ¶ ut . . . qui superessent . . . tela in nostros coicerent et pila intercepta remitterent: II 27, 4.

ββ): hunc (Commium) illi (Britanni) . . . comprehenderant atque in uincula coniecerant; tum proelio facto remiserunt: IV 27, 3.

β) additur, quo remittatur; αα) ad: ut ... ex iis ⟨*c*⟩ (nauibus), quae inanes ex continenti ad eum remitterentur [et] prioris commeatus expositis militibus, ... perpaucae locum caperent: V 23, 4; ¶ reducitur ad eum deprensus ex itinere N. ⟨*c*⟩ Magius Cremona, praefectus fabrum Cn. Pompei. quem Caesar ad eum remittit ⟨praemittit *Kindsch.*⟩ cum mandatis **his:* 1, 24, 5; magnopere admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat, ad se non remitti: 1, 26, 2.

ββ) in: Caesar . . . eos, qui uenerant, conlaudat atque in oppidum dimittit ⟨remittit?⟩, portas murosque adseruari iubet: 1, 21, 2; *u. praeterea* **in** *p. 98 (4 loc.).*

γγ) Brundisium, domum: expositis militibus naues eadem nocte Brundisium a Caesare remittuntur, ut reliquae legiones equitatusque transportari possent: 3, 8, 1; ¶ domum *u.* **domus** *p. 956* **ββ)** *(4 loc.).*

b) = ἀντεπιστέλλειν: scribit Labieno, si rei publicae commodo facere possit ⟨*c*⟩, cum legione ad fines Neruiorum ueniat. . . . Labienus . . . litteras Caesari remittit ⟨β; dimittit α⟩, quanto cum periculo legionem ex hibernis educturus esset; rem gestam in Eburonibus perscribit: V (46, 4;) 47, 5; ¶ acceptis mandatis Roscius cum ⟨*c*⟩ Caesare Capuam peruenit . . ., postulata Caesaris renuntiat. illi deliberata *re* respondent scriptaque ad eum mandata per eosdem remittunt ⟨*sic Hot.;* mandata permittunt *Na;* mandata per eos remittunt *Ofhl; Db.*⟩: 1, 10, 2.

c) = ἀποδιδόναι, **reddere, restituere:** equidem me Caesaris militem dici uolui, uos me imperatoris nomine appellauistis. cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto, mihi meum nomen ⟨*o*⟩ restituite: 2, 32, 14; ¶ imperium se a ⟨*c*⟩ Caesare per proditionem nullum desiderare, quod habere uictoria posset ⟨*c*⟩. . . . quin etiam ipsis remittere ⟨*Steph.;* remitteret *X*⟩, si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7.

B. = χαλᾶν, ἀνιέναι; **a) = laxare, minuere; α) transit.; αα):** ut superioris temporis ⟨superiore tempore *Ciacc.*⟩ contentionem ⟨contempt. *Ohl*⟩ nostri omnem remiserant ⟨remans. *l*⟩, ita proximi diei casu admoniti omnia ad defensionem parauerant: 2, 14, 6; ¶ ut re confecta omnes curam et diligentiam remittunt: 2, 13, 2; — quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant: VI 14, 4; ¶ quod his ⟨*c*⟩ rebus relanguescere animos [eorum] et remitti uirtutem ⟨uirtutemque remitti β⟩ existimarent: II 15, 4.

ββ): ueteranae legionis milites . . . neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩: 3, 28, 5.

β) intrans.: nostri . . . impetum classis timebant, si forte uentus remisisset: 3, 26, 4.

γ) de: quoniam obsidione liberatum Ciceronem sciebat, aequo animo remittendum de celeritate existimabat: V 49, 6.

b) = condonare, missum facere; α) alqd; αα): pecunias, quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti, (Caesar) remittit ⟨-tti *af*⟩: 2, 21, 2; ¶ si per populum Romanum stipendium remittatur et dediticii subtrahantur: I 44, 5.

ββ): quod ad indutias pertineret, sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨*c*⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet. si ⟨et si *hl*⟩ hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum. nihilo minus tamen agi posse de compositione, ut haec non remitterentur: 3, 17, 4.

β) de: 3, 17, 4 *u.* α) **ββ)** hoc.

[**Falso:** cui rei missis ⟨*Np.;* qui remissis *x;* qua re missis *Brutus*⟩ ad Caesarem legatis auxilium ab eo petebant: 3, 9, 5.]

Remittere Dyrrachio: 1, 27, 1; ex continenti: V 23, 4; ¶ **ad** . . milites . . . **transportandos:** 3, 29, 2; — **ut:** VII 4, 10; 3, 8, 1; ¶ **aequo animo:** V 49, 6.

remissus (ui adiectiui). A. = languidus: nostris languentibus atque animo remissis subito meridiano tempore . . . portis se foras † rumpunt: 2, 14, 1; ¶ neque uero ⟨*c*⟩ tam remisso ac languido animo quisquam omnium fuit, qui ea nocte conquieuerit: 1, 21, 5.

B. = lenis, mitis: loca sunt temperatiora quam in Gallia, remissioribus frigoribus:

V 12, 6; ¶ cum iam nostris ⟨nostri *z*⟩ remissiore uento adpropinquasset ⟨-assent *z*⟩, idem auster increbruit ⟨*c*⟩: 3, 26, 2.

[**remollesco:** quod ea re (= uino) ad laborem ferendum remollescere homines atque effeminari arbitrantur ⟨*u. CC*⟩: IV 2, 6.]

remotus *u.* **remoueo** *extr.*

remoueo. A. non additur, unde: Diuiciacum ad se uocari iubet et cotidianis interpretibus remotis per C. Valerium Troucillum ... cum eo conloquitur: I 19, 3; ¶ pecora ... propter bellum finitimae ciuitates longius remouerant: 1, 48, 6; ¶¶ represso iam Lucterio et remoto ... in Heluios proficiscitur: VII 8, 1; ¶ tertiae cohortis centuriones ex eo quo stabant loco recesserunt suosque omnes remouerunt: V 43, 6.

B. additur, unde; a) ab: cum (hostes) paulum ab legionibus nostros (equites) remouissent ⟨*u. CC*⟩: V 16, 2; — naues longas ... paulum remoueri ab onerariis nauibus ... iussit: IV 25, 1; — (cupae incensae) delapsae ab ⟨*c*⟩ lateribus longuriis furcisque ab opere remouentur: 2, 11, 2; — senatusque Caelium ab re publica remouendum censuit: 3, 21, 2.

b) ex: Caesar primum suo, deinde omnium ex conspectu ⟨ex consp. *del. Ciacc.*⟩ remotis equis, ut aequato omnium periculo spem fugae tolleret, ... proelium commisit: I 25, 1; ¶ (suos ex eo ... loco: V 43, 6 *u.* **A.**)

remotus: indictis inter se principes Galliae conciliis ⟨*c*⟩ siluestribus ac remotis ⟨semotis?⟩ locis queruntur de Acconis morte: VII 1, 4; ¶ ut ... aliud domicilium, alias sedes remotas a Germanis petant: I 31, 14.

remulcum: postquam in litore relictam nauem conspexit, hanc remulco ⟨remulgo *Nbfhl;* remilgo *a*⟩ abstraxit: 2, 23, 5; — submersamque nauem ⟨nauim *V.; Np., Dt.*⟩ remulco ⟨remulgo *N*⟩ multisque contendens funibus abduxit ⟨*uett. edd.;* adduxit *z; edd.*⟩: 3, 40, 1.

remuneror: si decessisset ⟨*c*⟩ ..., magno se illum praemio remuneraturum et quaecumque bella geri uellet sine ullo eius labore et periculo confecturum: I 44, 13.

remus. A. obi.: Massilienses ... pluribus nauibus adoriri singulas aut remos transcurrentes detergere ⟨*Oh*[2]*;* deterrere *z*⟩, si possent, contendebant: 1, 58, 1.

B. genet.: et nauium figura et ⟨*c*⟩ remorum motu et inusitato genere tormentorum permoti barbari ... pedem rettulerunt: IV 25, 2; ¶ ut (nostra classis) una celeritate et pulsu remorum ⟨incitatione *add.* β⟩ praestaret: III 13, 7; ¶ has (lintres) magno sonitu remorum incitatas in eandem partem mittit ⟨*o*⟩: VII 60, 4; nuntiatur ... magnum ire agmen aduerso flumine sonitumque remorum in eadem parte exaudiri ⟨*c*⟩: VII 61, 3.

C. abl.: tum rursus aestus commutationem secutus remis contendit, ut eam partem insulae caperet, qua: V 8, 3; ¶ his (falcibus) cum funes ... comprehensi adductique erant, nauigio remis incitato praerumpebantur ⟨*c*⟩: III 14, 6; naues longas paulum remoueri ... et remis incitari et ad latus apertum hostium constitui ... iussit: IV 25, 1.

[**Falso:** milites ... quinqueremes ⟨quinque remis *z*⟩ duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt: 3, 101, 6.]

Remus *u.* **Iccius.** *Cf.* **Remi.**

(**Remustes:** Sedulius ⟨*c*⟩, dux et princeps Lemouicum ⟨β; remustum α; remorum *M*[1]*;* Germanorum *pr. edd.;* Lemouicum Armoricorum *coni. Schn.*⟩, occiditur: VII 88, 4.)

reno: (Germani) pellibus aut paruis renonum ⟨*Qf;* rhenonum *Bhk; Aim.;* rhenorum *AM;* renorum *a*⟩ tegimentis utuntur, magna corporis parte nuda: VI 21, 5.

renouo: ut subito Galli belli renouandi legionisque opprimendae consilium caperent: III 2, 2; ne (Pompeius) rursus copias comparare alias et bellum renouare posset: 3, 102, 1; ¶ nostri milites ... paruo .. intermisso temporis spatio ac rursus renouato cursu pila miserunt: 3, 93, 1; ¶ hi ⟨*c*⟩ (Sotiates) nostros disiectos adorti proelium renouarunt: III 20, 4.

(**renumero:** cum laboris sui periculi*que* testimonium adferre uellent, milia sagittarum circiter XXX in castellum coniecta Caesari numerauerunt ⟨*Ciacc.;* renumerauerunt *NO*[1]*bfhl; Np.;* remuner. *a;* renuntiauer. *recc.; Db., Dt.;* enumer. *Koch*⟩: 3, 53, 4.)

renuntio. *Scriptum est* renunc. *in Qh* III 25, 2, *in B* VII 33, 3, *in Q* I 10, 1 (*cf.* IV 32, 1), *in fl* 1, 26, 5, *in l* 1, 35, 3; *reliquis locis nulla eius modi discrepantia ab editoribus indicatur.*

A. = nuntiare (ei, penes quem imperium uel potestas est); a) abs.: (3, 67, 1 *u.* **b) β) ββ).**)

b) additur α) obi.; αα) subst.: acceptis mandatis Roscius cum ⟨*c*⟩ Caesare Capuam peruenit ibique consules Pompeiumque inuenit; postulata Caesaris renuntiat ⟨nuntiat *f*⟩: 1, 10, 1; ¶ ad haec Caesar respondit .... re nuntiata ⟨renuntiata *Paul*⟩ ad suos ⟨illi se

add. β⟩ quae imperarentur facere dixerunt: II 32, 3.

ββ) **pron.**: haec: 1, 35, 3 *u.* β) ββ); ¶ idem 1, 66, 4 *ibid.*

β) **enuntiatum; αα) enunt. relat.**: cognouit . . . Considium timore perterritum quod non uidisset pro uiso sibi renuntiauisse ⟨- asse *Sohn., Np., Dt. errore*⟩: I 22, 4.

ββ) **acc. c. inf.**: Caesari renuntiatur ⟨renuntiantur *M*β⟩ Heluetiis esse in animo per agrum . . . Haeduorum iter . . . facere: I 10, 1; qualis esset . . . in circuitu ascensus qui cognoscerent ⟨*c*⟩ misit. renuntiatum est facilem esse: I 21, 2; (non nulli etiam Caesari nuntiabant ⟨*recc.; Np.;* nuntiarant α; *plur. edd.;* renuntiabant B^2β; denuntiabant *Walther*⟩, cum castra moueri ac signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites neque . . . signa laturos: I 39, 7; equites Treueri . . ., qui auxilii causa a ⟨*c*⟩ ciuitate ad Caesarem missi uenerant, . . . desperatis nostris rebus ⟨*c*⟩ domum contenderunt; Romanos pulsos superatosque, castris impedimentisque eorum hostes potitos ciuitati renuntiauerunt: II 24, 5; equites circumitis hostium castris Crasso renuntiauerunt ⟨-iarunt β⟩ non eadem esse diligentia ab decumana porta castra munita facilemque aditum habere: III 25, 2; ii ⟨*c*⟩, qui pro portis castrorum in statione erant, Caesari nuntiauerunt ⟨renuntiauerunt β⟩ puluerem maiorem, quam consuetudo ferret, in ea parte uideri, quam in partem legio iter fecisset: IV 32, 1; qui (equites peditesque subsidio Biturigibus missi) . . . domum reuertuntur legatisque nostris renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse, quibus id consilii fuisse cognouerint, ut, si flumen transissent, una ex parte ipsi, altera Arueni se circumsisterent: VII 5, 5; Libo a conloquio Caninii digressus ad Pompeium proficiscitur. paulo post renuntiat, quod consules absint, sine illis non posse agi de compositione: 1, 26, 5; cuius orationem legati domum referunt atque ex auctoritate ⟨sescentorum *add. Ciacc.;* ex senatus auct. *RMenge*⟩ haec Caesari renuntiant ⟨-at *a*⟩: intellegere se . . .: 1, 35, 3—5; Petreius . . . ad exploranda loca proficiscitur. hoc idem fit ex castris Caesaris. mittitur L. Decidius Saxa . . ., qui loci naturam perspiciat. uterque idem suis renuntiat: V milia passuum proxima intercedere ⟨*c*⟩ itineris campestris, inde excipere loca aspera et montuosa. qui prior has angustias occupauerit, ab hoc hostem prohiberi ⟨*c*⟩ nihil esse negotii: 1, 66, 4; (3, 53, 4 *u.* **renumero**;) eo signa legionis inlata ⟨*sic Ciacc.;* signo . . inlato (*uel* illato) *z; Np., Dt.;* signa . . lata *Paul*⟩ speculatores Caesari ⟨-ris a^1⟩ renuntiarunt ⟨rem nuntiarunt *Np.*⟩. hoc idem . . . confirmauerunt: 3, 67, 1.

γγ) **interrog. obl.**: C. Volusenum cum naui ⟨*c*⟩ longa ⟨*o*⟩ praemittit. huic mandat, ut ⟨*c*⟩ exploratis omnibus rebus ad se quam primum reuertatur . . . . Volusenus perspectis regionibus omnibus ⟨*c*⟩ . . . quinto die ad Caesarem reuertitur quaeque ibi perspexisset renuntiat: IV 21, (2.) 9.

B. = declarare, pronuntiare: cum . . . doceretur . . . paucis clam conuocatis alio loco, alio tempore atque oportuerit fratrem a ⟨et *BM;* ex *D; Fr.*⟩ fratre renuntiatum, . . . Cotum imperium deponere coegit, Conuictolitauem, qui . . . more ciuitatis . . . esset creatus, potestatem obtinere iussit: VII 33, 3 (4).

Renus *u.* **Rhenus.**

reor *u.* **ratus.**

repello. *Scriptum est* reppulerunt *in B (X?)* II 10, 3 *et* III 28, 4 *et* V 17, 3 — *Holder his tribus locis nulla codicum discrepantia indicata scripsit* reppul. — *in ahl* 2, 14, 6.

A. propr.; a) additur obiect.; α) appell.: relinquebatur ⟨*c*⟩, ut . . . legionum signa consistere iuberent magnoque impetu equitatum ⟨-atu *hl*⟩ repellerent, eo submoto . . . sese in ualles uniuersi demitterent: 1, 79, 4; ¶ illi (equites hostium essedariique) pluribus submissis ⟨immissis β⟩ cohortibus repelluntur: V 15, 5; ¶ hostes *u.* **hostis** *p. 1533 (4 loc.).*

β) **nom. propr.**: cum his Adiatunnus ⟨*c*⟩ eruptionem facere conatus . . . cum ad arma milites concurrissent uehementerque ibi pugnatum esset, repulsus in oppidum tamen . . . a ⟨*c*⟩ Crasso impetrauit: III 22, 4; ¶ ibi cum antecursoribus Caesaris proelio commisso celeriter Domitiani a ponte repulsi se in oppidum receperunt: 1, 16, 3; — bis magno cum detrimento repulsi Galli quid agant consulunt: VII 83, 1; — Heluetii . . . si perrumpere possent conati operis munitione et militum concursu et telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; — nostri celeriter arma ceperunt eosque (Morinos Menapiosque) in siluas reppulerunt: III 28, 4; — cuius aduentu facile sunt repulsi Pompeiani: 3, 51, 1.

γ) **pron. et adiect.**: contenditur proelio et quod prius in tumulum Afraniani uenerant, nostri repelluntur atque . . . terga uertere . . . coguntur: 1, 43, 5; (Petreius) conloquia militum interrumpit, nostros repellit a castris: 1, 75, 2; ¶ nostri . . . multis interfectis

reliquos infecta re in oppidum reppulerunt: 2, 14, 6.

b) intellegendum est obiect.: nostri acriter in eos (hostes) impetu facto reppulerunt neque finem sequendi fecerunt, quoad: V 17, 3.

B. trsl.: ut esset, ubi tegimenta praependere possent ad defendendos ictus ac repellendos: 2, 9, 3; ¶ si mons erat ascendendus, facile ipsa loci natura periculum repellebat: 1, 79, 2; ¶ crebrae . . . eruptiones fiebant . . . ignesque aggeri . . . inferebantur; quae ⟨quos *Kindsch.*⟩ facile nostri milites repellebant magnisque ultro inlatis detrimentis eos . . . in oppidum reiciebant: 2, 2, 6.

ab hac spe repulsi Neruii uallo . . . et fossa . . . hiberna cingunt: V 42, 1.

repente: (adpropinquare: VII 88, 3 *u.* cernere;) ¶ meridie, cum Caesar . . . misisset, repente ex omnibus partibus ⟨*c*⟩ ad pabulatores aduolauerunt: V 17, 2; ¶ repente post tergum equitatus cernitur; cohortes aliae adpropinquant ⟨β; adpropinquabant α; *Fr.*⟩: VII 88, 3; ¶ ita et nouam et repente collectam auctoritatem tenebant: VI 12, 8; ¶ relinquebatur, ut . . . eo (equitatu) submoto repente incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨dimitt. *Ox*⟩: 1, 79, 4; ¶ illi ante inito . . . consilio . . . omnibus copiis repente ⟨B^2β; repentino α; *edd.;* repentinam *N*⟩ ex oppido eruptionem fecerunt: II 33, 2; ¶ quibus rebus Romam nuntiatis tantus repente terror inuasit, ut: 1, 14, 1; ¶ equites . . . flumen transeunt et . . . repente sese ad nouissimum agmen ostendunt et . . . impedire incipiunt: 1, 63, 3; ¶ ita nostri acriter in hostes signo dato impetum fecerunt itaque hostes repente celeriterque procurrerunt, ut: I 52, 3; iamque . . . apparabant, cum matres familiae repente in publicum procurrerunt ⟨procurrerant β⟩ flentesque . . . petierunt ⟨*c*⟩, ne: VII 26, 3; ¶ minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, qui repente ex onerariis nauibus erant producti ⟨traducti?⟩: 1, 58, 3.

repentinus: Heluetii repentino eius aduentu commoti . . . legatos . . . mittunt: I 13, 2; ut non nulli milites . . . repentino equitum aduentu interciperentur ⟨*c*⟩: V 39, 2; Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit, . . . an tempore exclusus et repentino equitum ⟨equitatus β⟩ aduentu prohibitus . . . dubium est: VI 31, 1; multum fortunam in repentino hostium aduentu potuisse iudicauit: VI 42, 1; non minus necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem: 3, 11, 1; sedato tumultu, quem repentinus aduentus Caesaris ⟨Caes. adu. *Dt. errore*⟩ concitauerat: 3, 18, 3; hic repentino aduentu naues onerarias quasdam nactus incendit: 3, 23, 2; ¶ turrim ⟨*c*⟩ . . . militibus compleuit tuendamque ad omnes repentinos casus tradidit: 3, 39, 2; ¶ quod repentinae Gallorum coniurationi resistere non potuerit: V 27, 4; ¶ ut sunt Gallorum subita et repentina consilia: III 8, 3; ¶ defectio: V 26, 1 *u.* tumultus; ¶ ut quam maxime repentinas eorum eruptiones demoretur; quo necessario descensuros existimabat: 1, 81, 5; ¶ nostri repentina fortuna permoti arma quae possunt arripiunt: 2, 14, 3; ¶ quo facilius repentinos hostium ⟨host. rep. β⟩ impetus sustinerent ⟨*c*⟩: VII 29, 7; ¶ accidit etiam repentinum incommodum biduo, quo haec gesta sunt: 1, 48, 1; ¶ simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursionis timore sublato: VI 23, 3; ¶ ut tuto ab repentino hostium incursu etiam singuli commeare possent: VII 36, 7; ne in opere faciundo milites repentino hostium incursu exterrerentur atque opere prohiberentur: 1, 41, 4; quam (turrim) primo ad repentinos incursus ⟨ad rep. inc. *spuria iudicat Paul*⟩ humilem paruamque fecerunt: 2, 8, 1; ¶ cum constituisset ⟨*c*⟩ hiemare ⟨*c*⟩ in continenti propter repentinos Galliae motus: V 22, 4; ¶ Caesar castris munitis scalas musculosque ad repentinam oppugnationem fieri et crates parari iussit: 3, 80, 4; ¶ cum tantum repentini periculi praeter opinionem accidisset: III 3, 2; reliqui coeunt inter se et repentino periculo exterriti sinistras sagis inuoluunt gladiosque destringunt: 1, 75, 3; ¶ illi repentina re perturbati . . . non neglegenda existimabant: V 28, 1; ¶ compluribus ⟨*c*⟩ iam lapidibus ex illa . . . turri subductis repentina ruina pars eius turris concidit, pars reliqua consequens procumbebat: 2, 11, 4; ¶ adpulsisque Messanam nauibus atque inde propter repentinum terrorem principum ac senatus fuga facta . . . deducit: 2, 3, 2; quam paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent: 3, 72, 4; ¶ initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab Ambiorige et Catuuolco: V 26, 1; tum uero ex omnibus urbis partibus orto clamore qui longius aberant repentino tumultu perterriti . . . sese ⟨*c*⟩ ex oppido eiecerunt: VII 47, 4; animaduertit multa undique

portari . . ., quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur: 2, 25, 2.

(repentino: II 33, 2 *u.* **repente** facere.)

reperio. I. Forma: *Frigellius uol. III. p. 20:* „repperire, repperiunt *cet., inquit, tam uulgata est scriptio, ut in PR (= BM) semel tantum aut bis, in ATU (= Aah) uix saepius* reper. *inueniatur.*" *De singulis formis haec commemorantur ab Holdero, Schn., Np., Fr., Db., Gitlbauero, Ramorino: praesens* repperit *exstat* **(***in X* V 49, 2;**)** *in ABfl* VII 40, 3, *in Mahl* I 18, 2, *in AQB* VI 9, 8; *praeterea in X idem uidetur inueniri* V 21, 4; repperiunt *est in B* (reper. *in AQ)* VI 35, 7; repperiuntur *in afhl*, repperiantur *in BM*[1] (reperiantur *in A*[1]*Q*) VII 77, 5; repperire *in B*[2]*a*, repperiri *in αhl* I 40, 8; repperiri *in Aa*, reperiri *in BQ*, reperire *in MB*[2]*h* IV 20, 4; repperire *in B*, repperiri *in a* VII 20, 10; repperire *in Apr., B* VI 37, 4; repperiri *in a* 3, 20, 2 *et* 32, 2; — *imperfectum* repperiebat *exstat in AQBfhl* II 4, 1, *in Ba*[1]*l* I 50, 4, *in AQB* II 15, 3, *in al* I 18, 10, *in a* 3, 105, 1; repperiebamus *exstat in AQB* V 13, 4, *in a* 3, 53, 1 *et* 57, 5; repperiebatur *in a* 3, 20, 4 (*et* 2, 20, 1, *quo loco errore scriptum est* repperiatur), *in l* 1, 62, 3; repperiebantur *est in ahl* 1, 33, 1, *in a* 3, 50, 1. 2; repperiretur *est in ABl* III 15, 2; *futurum* repperiemus *exstat in x* 3, 85, 4; *perfectum* reppererunt *inuenitur in X* I 53, 2, repperius *in A* V 21, 6; (*reliquis locis* (I 29, 1. 3; 52, 5; 53, 8; II 9, 4; III 22, 3; V 54, 4; VI 13, 11) *omnes codd. uidentur consentire in formis* repertus, -a, -i, -ae, -os, -is). *Praeterea duobus locis* (1, 25, 2 *et* 3, 2, 2) *in x scriptum est* repperit, *quibus dubium est, praesens sit an perfectum. Atque haec quidem certis uirorum doctorum testimoniis constant, sed non paucis locis duplicatam litteram* p *in aliis etiam codicibus exstare ueri simile est. Quae cum ita sint, non reprehendendus sit, si quis omnibus locis* repperire, repperiebat(ur), repperiemus, repperit, *sim. scribendum censeat, quippe quas formas ex* red- per. *ortas esse probabile sit. Cf. quae Ph. Buttmann disputat in Comr. Leop. Schneideri gramm. Latin. p. I. uol. II (Berol. 1821) p. 595—601. — Ex editoribus* reppererunt I 53, 2 *receperunt Fr., Dt., Hold.;* repperit VII 40, 3 *Schn. (perfecti formam esse arbitratus) et Hold.;* V, 21, 4 *Db. et Hold.;* 1, 25, 2 *et* 3, 2, 2 *Db.;* **(**V 49, 2; VI 9, 8 *Hold.;***)** — *sed* repperire, repperiebamus, *similia unus Holder ausus est scribere, mira tamen usus inconstantia: nam recepit* repperire I 40, 8 *et* VI 37, 4, repperiebat II, 4, 1 *et* 15, 3, repperiebamus V 13, 4, repperiretur III 15, 2, *reliquis 7 loc.* reper. (*et semper* repertus).

II. Signific.; A. propr.; a) alqd; α) obi. est subst.: circumfunduntur ex reliquis hostes ⟨*o*⟩ partibus, si quem aditum reperire possint ⟨β; possent α; *edd.*⟩: VI 37, 4; ¶ ((Galli) apertos ⟨repertos *Paul*⟩ cuniculos praeusta et praeacuta materia et pice feruefacta et maximi ponderis saxis morabantur moenibusque adpropinquare prohibebant ⟨apertos . . . prohibebant *om. BM*⟩: VII 22, 5;) ¶ fame et ⟨*c*⟩ inopia adductos (se) clam ex castris exisse, si quid frumenti aut pecoris in agris reperire ⟨-riri *a*⟩ possent ⟨possint β⟩: VII 20, 10; ¶ sed tantum nauium reperit, ut . . . transportari ⟨*c*⟩ possent: 3, 2, 2; ¶ magnus ibi numerus pecoris repertus multique in fuga sunt comprehensi: V 21, 6; ¶ animo simus ⟨*c*⟩ ad dimicandum parati; non facile occasionem postea reperiemus: 3, 85, 4; ¶ pecus: V 21, 6 *u.* numerus; VII 20, 10 *u.* frumentum; ¶ ibi perpauci aut . . . tranare ⟨*o*⟩ contenderunt aut lintribus inuentis sibi salutem reppererunt ⟨pepererunt *Heinsius; Np.*⟩: I 53, 2; (nostri . . . duas nacti turmas exceperunt, ⟨quarum perpauci fuga salutem sibi reppererunt *add. Kraffert, Hell.; Dt.*⟩: 3, 38, 4;) ¶ in castris Heluetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae: I 29, 1; ¶ ibi uadis repertis partem suarum copiarum ⟨*o*⟩ traducere ⟨*c*⟩ conati sunt: II, 9, 4; eodem fere tempore pons in Hibero prope effectus nuntiabatur et in Sicori uadum reperiebatur: 1, 62, 3.

β) obiect. est neutrum pronominis uel adiectiui: quid: VII 20, 10 *u.* **α)** frumentum; ¶ tantum: 3, 2, 2 *ib.* naues.

b) alqm; α): Germani . . . phalange facta impetus gladiorum exceperunt. reperti sunt complures nostri milites ⟨*om.* β⟩, qui in phalanga ⟨*c*⟩ insilirent et ⟨*c*⟩ scuta manibus reuellerent et desuper uulnerarent ⟨*u. CC*⟩: I 52, 5; ¶ tantum apud homines barbaros ualuit esse aliquos ⟨aliquos esse *hl*⟩ repertos principes inferendi ⟨*o*⟩ belli . . ., ut: V 54, 4.

β): item M. Metius repertus et ad eum reductus est: I 53, 8.

γ): itaque hoc qui postularet reperiebatur nemo: 3, 20, 4; ¶ neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiae deuouisset, mori ⟨*c*⟩ recusaret: III 22, 3.

reperiuntur, reperiebantur, ut reperiri non possent, qui *u.* **qui** *p. 1502* **γγ)** *(3 loc.).*

B. trsl.; a) = excogitare; α) obi. est subst.: expugnatis compluribus nauibus, cum ei rei nullum reperiretur auxilium, fuga salutem petere contenderunt ⟨c⟩: III 15, 2; ¶ disciplina (druidum) in Britannia reperta atque inde in Galliam translata esse ⟨c⟩ existimatur: VI 13, 11; ¶ cuius modo ⟨c⟩ rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias uidebatur: 3, 32, 2; ¶ in nouo genere belli nouae ab utrisque bellandi ⟨*del. Paul*⟩ rationes reperiebantur: 3, 50, 1; ¶ quibus rebus nostri usu docti haec reperiebant ⟨-bantur *a*⟩ remedia, ut . . . facerent: 3, 50, 2.

β) obi. est neutr. adiectiui: id ⟨c⟩ quem ⟨c⟩ ad modum fieri possit non nulla mihi ⟨c⟩ in mentem ueniunt et multa reperiri possunt. de his rebus rogo uos ut cogitationem suscipiatis: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

b) = cognoscere; α) = deprehendere, uidere, animaduertere: eorum, qui domum ⟨c⟩ redierunt, censu habito, ut Caesar imperauerat, repertus est numerus milium C et decem: I 29, 3; ¶ eo proficiscitur cum legionibus; locum reperit egregie natura atque opere munitum: V 21, 4; ¶ tanta ac tam secunda in Caesarem uoluntas prouinciae reperiebatur ⟨-riatur *a*⟩: 2, 20, 1.

cum horum omnium (proeliorum) ratio haberetur, ad duo milia numero ex Pompeianis cecidisse reperiebamus, euocatos centurionesque complures: 3, 53, 1.

β) = audire; additur αα) obi.: cum ex captiuis quaereret Caesar, quam ob rem Ariouistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam ⟨hanc caus. rep. β⟩, quod apud Germanos ea ⟨c⟩ consuetudo esset, ut matres familiae . . . declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne; eas ita dicere: I 50, 4. 5; ¶ nos nihil de eo percontationibus ⟨percunctati omnino *Ciacc.*⟩ reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breuiores esse quam in continenti noctes ⟨o⟩ uidebamus ⟨*om.* β⟩: V 13, 4.

ββ) aduerb.: cum ab his quaereret, quae ciuitates quantaeque in armis essent et quid in bello possent, sic reperiebat: plerosque Belgas esse ortos a ⟨c⟩ Germanis Rhenumque antiquitus traductos ⟨c⟩ . . . ibi consedisse Gallosque . . . expulisse . . .: II 4, 1—3; quorum (Neruiorum) de natura moribusque Caesar ⟨c⟩ cum quaereret, sic reperiebat: nullum aditum ⟨o⟩ esse ad eos ⟨c⟩ mercatoribus . . .: II 15, 3—6; ¶ ad conloquium non admittitur castigato Scipione a Fauonio, ut postea confecto bello reperiebamus: 3, 57, 5.

γγ) acc. c. inf. (orat. obl.): eadem secreto ab aliis quaerit; reperit esse uera: ipsum esse Dumnorigem, summa audacia, magna apud plebem . . . gratia, cupidum rerum nouarum . . .: I 18, 2—9; reperiebat etiam in quaerendo ⟨etiam inquirendo *af*⟩ Caesar, quod proelium equestre aduersum paucis ante diebus esset factum ⟨*u. CC*⟩, initium eius fugae factum a Dumnorige atque eius equitibus . . .; eorum fuga reliquum esse equitatum perterritum. quibus rebus cognitis . . .: I 18, 10; I 50, 4 *u.* αα); II 4, 1—3 *et* 15, 3—6 *u.* ββ); V 13, 4 *u.* αα); cognita Caesar causa reperit ab Suebis auxilia missa esse: VI 9, 8; (Sugambri) quibus in locis sit Caesar ex captiuis quaerunt; profectum longius reperiunt omnemque exercitum discessisse cognoscunt: VI 35, 7; fratres Litauicci cum comprehendi iussisset, paulo ante reperit ad hostes fugisse ⟨profugisse β; *Schn.*⟩: VII 40, 3; (Caesar) Brundisium . . . peruenit. . . . reperit consules Dyrrachium profectos cum magna parte exercitus, Pompeium remanere Brundisii cum cohortibus uiginti; neque certum inueniri ⟨-re *Paul*⟩ poterat, obtinendine Brundisii causa ibi remansisset . . . an: 1, 25, 2 (3); Caesar, cum in Asiam uenisset, reperiebat T. Ampium ⟨c⟩ conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae eiusque rei causa senatores omnes ex prouincia euocasse, ut . . . uteretur, sed interpellatum aduentu Caesaris profugisse: 3, 105, 1.

δδ) interrog. obl.: uocatis ⟨c⟩ ad se undique mercatoribus neque quanta esset insulae magnitudo neque quae aut quantae nationes incolerent neque quem usum belli haberent aut quibus institutis uterentur, neque qui essent ad maiorum nauium ⟨c⟩ multitudinem ⟨c⟩ idonei portus reperire ⟨*MB²h*; -iri *AQB¹a*⟩ poterat: IV 20, 4.

γ) = intellegere: si quos aduersum proelium et fuga Gallorum commoueret, hos ⟨*B²*β; hoc α; *Vielh.*⟩, si quaererent, reperire ⟨*B²a*; -iri *αhl*; *Vielh.*⟩ posse diuturnitate belli defatigatis ⟨c⟩ Gallis Ariouistum . . . magis ratione et consilio quam uirtute uicisse: I 40, 8; ¶ tu ⟨c⟩ explorato ⟨c⟩ et uitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

[**Falso:** V 49, 2 *u.* **repeto A.**]

Reperire . . . cognoscere: VI 35, 7; *cf.* I 18, 10 *et* 19, 1; reperire . . . inuenire: 1, 25, 2. 3; ¶ (**reperire quaerendo:** I 18, 2. 10; 40, 8; 50, 4; II 4, 1; 15, 3; VI 35, 7;) percontationibus: V 13, 4; censu (ratione) habito (-a): I 29, 3; 3, 53, 1; explorando: *ap. Cic.*

ad Att. X 8 *B*, 2; ¶ **sibi salutem:** I 53, 2; (3, 38, 4;) ei rei auxilium: III 15, 2; quibus rebus remedia: 3, 50, 2; ¶ **in Britannia:** VI 13, 11; in agris: VII 20, 10; in castris: I 29, 1; in Sicori: 1, 62, 3; — ibi: I 53, 2; II 9, 4; V 21, 6; ¶ (**adhuc:** III 22, 3; postea: 3, 57, 5; 85, 4; eodem tempore: 1, 62, 3;) ¶ **nihil de:** V 13, 4; (alqm ab alqo: V 49, 2;) ¶ (**etiam:** I 18, 10;) facile: 3, 85, 4; facilius: VII 77, 5; (item: I 53, 8;) sic: II 4, 1; 15, 3; ut: 3, 57, 5.

repeto. A. = denuo petere, iterum precibus expetere: Cicero data facultate Gallum ab eodem Verticone ⟨gallum eundem uerticonem β⟩, quem supra demonstrauimus, repetit ⟨*N;* repperit *X; Hold.*⟩, qui litteras ad Caesarem deferat ⟨referat β⟩: V 49, 2.

B. = petere quod debetur, reposcere: (Haeduos) coactos esse . . . iure iurando ciuitatem obstringere sese neque obsides repetituros neque auxilium a populo Romano imploraturos: I 31, 7; ¶ tametsi ⟨*c*⟩ pro ueteribus Heluetiorum iniuriis populi Romani ab his poenas bello repetisset: I 30, 2.

C. = adportare quod reliquimus: alii, quod subito consilium profectionis ceperant magna parte impedimentorum et sarcinarum relicta, ad haec repetenda inuitati propinquitate superiorum castrorum . . . uallum relinquebant: 3, 76, 2.

D. = computare, numerum inire: constabat Elide in templo Mineruae repetitis atque *numeratis diebus, quo die proelium secundum Caesar fecisset, simulacrum Victoriae . . . ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2.

repleo: frumentumque in agris et pecoris copiam nactus repleto his rebus exercitu iter . . . facere instituit: VII 56, 5.

repono: (**A. propr.:** meridiano tempore, cum alius discessisset, alius . . . quieti se dedisset, arma uero omnia seposita ⟨*ego;* reposita *x; edd.*⟩ contectaque essent, portis se † foras rumpunt: 2, 14, 1.)

B. trsl.: suosque hortatur (Curio), ut spem omnem in uirtute reponant: 2, 41, 3.

reporto: duobus commeatibus exercitum reportare instituit ⟨deportare constituit β⟩: V 23, 2; ¶ magna . . . totius exercitus perturbatio facta est. neque enim naues erant aliae, quibus reportari possent: IV 29, 4; cohortatur suos, ne animo deficiant. illi orant atque obsecrant, ut in Siciliam nauibus reportentur: 2, 43, 1.

reposco: si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30, 2.

repraesento: itaque se quod in longiorem diem conlaturus fuisset ⟨esset *B*[2]β⟩ repraesentaturum ⟨rem praesentaturum *Q;* esse *add. B*[3]*fhl*⟩ et proxima nocte . . . castra moturum: I 40, 14.

reprehendo. A. propr. = prehendendo retinere: duasque naues cum militibus, quae ad moles Caesaris adhaeserant, scaphis lintribusque (milites) reprehendunt, reprehensas ⟨deprehendunt, deprehensas *O; Fr.*⟩ excipiunt: 1, 28, 4.

B. trsl. = uituperare; a): quanto opere ⟨*c*⟩ eorum animi magnitudinem admiraretur . . ., tanto opere licentiam adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de . . . exitu rerum sentire existimarent: VII 52, 3; ¶ quod consilium, etsi in eius modi casu reprehendendum non est, tamen incommode *cecidit: V 33, 4; cuius consilium reprehendendum non ⟨non repr. *hl*⟩ uidetur: 3, 51, 4; ¶ postero die Caesar contione aduocata temeritatem cupiditatemque militum ⟨temeritatem militum cupiditatemque β⟩ reprehendit, quod sibi ipsi iudicauissent, quo procedendum . . . uideretur neque . . . retineri potuissent: VII 52, 1; ¶ licentiam: VII 52, 3 *u.* adrogantiam; ¶ quod ea res omnium iudicio reprehendebatur: 1, 14, 5; ¶ temeritatem: VII 52, 1 *u.* cupiditatem.

b): quae ⟨ille *add. Paul*⟩ in eo reprehendat ⟨reprehendit *M*β⟩ ostendit: I 20, 6.

reprimo. A. alqm: his rebus comparatis represso iam Lucterio et remoto . . . in Heluios proficiscitur: VII 8, 1.

B. alqd: est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. hanc non reprimere, sed augere imperatores debent: 3, 92, 3; ¶ nostri milites . . . sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt, ne consumptis uiribus adpropinquarent: 3, 93, 1; ¶ intellexit frustra tantum laborem sumi neque hostium fugam captis oppidis reprimi neque iis ⟨*c*⟩ noceri posse: III 14, 1; ¶ incitationem: 3, 92, 3 *u.* alacritatem.

repudio: sibi quidem persuaderi . . . eum (Ariouistum) neque suam neque populi Romani gratiam repudiaturum: I 40, 3.

hac uos fortuna atque his ducibus repudiatis Corfiniensem ignominiam . . . sequimini! 2, 32, 13.

repugno. A. propr. (= resistere): (potitum se esse hostium castris, expulisse ac superasse pugnantes ⟨repugnantes *Paul*⟩: 3, 73, 5;) ¶ M. Aristium, tribunum militum,

. . . ex oppido Cauillono educunt; idem facere cogunt eos, qui negotiandi causa ibi constiterant. hos continuo . . . adorti omnibus impedimentis exuunt; repugnantes diem noctemque obsident: VII 42, 6; — inruperunt . . . *et* non nullos ibi ⟨sibi *Ol*⟩ repugnantes interfecerunt: 3, 67, 6; — nostri primo integris uiribus fortiter repugnare ⟨propugnare β⟩ neque ullum frustra telum ex loco superiore mittere: III 4, 2.

B. trsl. = aduersari: latum ab X tribunis plebis contra dicentibus inimicis, Catone uero acerrime repugnante et pristina consuetudine dicendi mora dies extrahente ⟨catonem . . . repugnantem . . . extrahentem *Ox*⟩, ut: 1, 32, 3.

his omnibus rebus unum repugnabat, quod Diuiciaci fratris summum . . . studium, summam . . . temperantiam cognouerat: I 19, 2.

repulsa: Catonem ueteres inimicitiae Caesaris incitant et dolor repulsae: 1, 4, 2.

requiesco: ex castris sibi legiones alias occurrere et eas, quas secum duxerat, in uicem requiescere atque in castra reuerti iussit: 3, 98, 3.

requiro. A. = quaerere alqm: Fabius Paelignus quidam . . . primum agmen fugientium consecutus magna uoce Varum nomine appellans requirebat: 2, 35, 1.

B. = postulare: magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda, . . . sed in singulis militibus conseruandis: VI 34, 3.

C. = desiderare, desiderio teneri: magno dolore Haedui ferunt ⟨*c*⟩ se deiectos principatu, queruntur fortunae commutationem et Caesaris in se indulgentiam ⟨in se ind. β; *Schn.*; indulg. in se α; *rell. edd.*⟩ requirunt: VII 63, 8.

res. 1. pertinet ad ea, quae antecedunt, (= id quod modo commemoratum, modo expositum est; id quod agitur, de quo agitur; quae tum erat (esset, fuisset, futura esset) rerum condicio;) A. additur pronomen uel adiectiuum;) a) hae(c) *u.* **hic** *p. 1435—1442 (94 + 6 (+ 2) loc.); ibid. p. 1478* **αα)** *(4 (+ 1) loc.); ibid. p. 1480* **ι)** *(1 loc.); ibid. p. 1482* **b) α)** *(3 loc.).*

b) ea(e) *u.* **is** *p. 259—263 (69 loc.); ibid. p. 315 extr. et 316 (4 loc.); adde:* eo sibi minus dubitationis dari, quod eas res, quas legati Heluetii commemorassent, memoria teneret, atque eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidissent ⟨*AQ;* accidisset *MCβ*⟩: I 14, 1; ¶ uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui, si sibi ⟨*recc.;* sibi eius *Ohl;* ei *a;* eis *Np.; om. f;* sibi eius rei *Paul*⟩ facultas detur: 3, 15, 6.

c) quae *u.* **qui** *p. 1483 sq. (11 loc.); ibid. p. 1485 (7 loc.); ib. p. 1490 (1 loc.); ib. p. 1512—1518 (93 + 9 + 6 (7) loc.); ib. p. 1539* **2. A.** *(1 loc.);* quarum omnium rerum, quibus omnibus rebus *u.* **omnis** *p. 924* **ε) αα) 𝔄)** *(6 loc.).*

d) ea(e)dem: munitiones enim a castris ad flumen perductae . . . Caesaris uictoriam interpellauerunt, eadem res celeritate insequentium tardata nostris salutem attulit: 3, 70, 2; ¶ (eadem fere atque isdem uerbis ⟨*Clark.;* rebus *x;* de rebus *Ald.*⟩ praetor Roscius agit cum Caesare sibique Pompeium commemorasse demonstrat: 1, 8, 4.)

e) illa: nihilo minus tamen agi posse de compositione, ut haec non remitterentur, neque hanc rem illi esse ⟨*Madu.;* illis esse *x;* esse *Ald.; edd.*⟩ *impedimento: 3, 17, 4.

f) ipsa: recte auguraris ⟨*c*⟩ de me . . . nihil a me abesse longius crudelitate. atque ego cum ex ipsa re magnam capio uoluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho gaudio ⟨*c*⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

g) magnae: 3, 22, 4 *u. p. 1714* **β) ðð).**

h) miserae: unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1.

i) necessaria: quin etiam quod necessariam ⟨necessario *dett.; prim. edd.; Np., Fr.*⟩ rem ⟨necessaria re *Em. Hoffm.; u. CC*⟩ coactus Caesari enuntiarit, intellegere sese, quanto id cum periculo fecerit: I 17, 6; ¶ Afranius . . . legiones IIII ⟨*c*⟩ equitatumque omnem traiecit duabusque ⟨*c*⟩ Fabianis occurrit legionibus. cuius aduentu nuntiato L. Plancus, qui legionibus praeerat, necessaria re coactus locum capit superiorem: 1, 40, 5.

k) noua: (milites) subito ex omnibus partibus euolauerunt murumque celeriter compleuerunt. hostes re noua perterriti muro turribusque deiecti in foro . . . cuneatim constiterunt: VII 28, 1; quos ubi Afranius procul uisos cum Petreio conspexit, noua re perterritus locis superioribus *consistit: 1, 65, 1; — hoc ipso tempore . . . Germani equites interueniunt protinusque . . . in castra inrumpere conantur. . . . inopinantes nostri re noua perturbantur: VI 37, 3; Vibullius ⟨*c*⟩ . . . necessarium esse existimauit de repentinò aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem. . . . sed (Pompeius) re noua perturbatus maioribus itineribus Apolloniam petere coepit: 3, 11, 2; ¶ hostes . . . perterriti inermes cum infulis ⟨*c*⟩ se porta foras uniuersi proripiunt, ad legatos . . . supplices

manus tendunt. qua noua re oblata omnis administratio belli consistit: 2, (11, 4;) 12, 1 (*Np.* 2).

l) omnes *u.* **omnis** *p. 924 ε)* αα) 𝔄) *(6 loc.).*

m) paruae: ita paruae res (3, 68, 2; 70, 1) magnum in utramque partem momentum habuerunt: 3, 70, 2.

n) quae *(interrog.) u.* **quare A.** *p. 1313 sq.*

o) repentina: Arpineius et Iunius quae audierant ⟨*c*⟩ ad legatos deferunt. illi repentina re perturbati, etsi ab hoste ea dicebantur, tamen non neglegenda existimabant: V 28, 1.

p) summa: Pompeius enim rescripserat sese rem in summum ⟨rem summam in *Ciacc.*⟩ periculum deducturum non esse: 1, 19, 3; (Pompeius) se in praetorium contulit summae rei diffidens et tamen euentum exspectans: 3, 94, 7.

q) tanta(e): erant plena laetitia et gratulatione omnia, **et* eorum, qui tanta pericula uitasse et eorum, qui sine uulnere tantas res (1, 74, 1—6) confecisse uidebantur: 1, 74, 7; — neque se ... pati posse C. Caesarem imperatorem bene de re publica meritum tantis rebus gestis oppido moenibusque prohiberi: 1, 13, 1; ¶ ac iam animo uictoriam praecipiebant, quod de re tanta (3, 86, 1—4) et a ⟨de re tam certa a *Paul*⟩ tam perito imperatore nihil frustra confirmari uidebatur: 3, 87, 7; ¶ (IV 22, 2 *u.* **r**).)

r) tantulae: neque has tantularum ⟨β; tantarum α⟩ rerum (*cf.* § 1) occupationes ⟨sibi *add.* β⟩ Britanniae anteponendas iudicabat: IV 22, 2.

s) tota: Caesar ... multa uirtuti eorum concedens rem totam (3, 59, 3. 4) distulit ⟨sustulit (*uel* diluit) *Paul*⟩: 3, 60, 1; — **Libo* neque legatos Caesaris recipere neque periculum praestare eorum, sed totam rem (§ 2—4) ad Pompeium reicere: 3, 17, 5; ¶ totius autem rei consilium his rationibus explicabat, ut ...: 3, 78, 3.

t) utraque: ita utraque re (§ 1) oppidorum oppugnatio impediebatur: III 12, 2.

B. non additur pronomen uel adiectiuum; a) res singulari numero; α) subiect.; αα) nom. uel acc.: cuius (Sullae) aduentu facile sunt repulsi Pompeiani. . . . Pompeianis magnam ⟨*P. Manut.;* magna *x*⟩ res ad receptum difficultatem adferebat: 3, 51, 6; ¶ illo tamen ⟨*c*⟩ potius utendum consilio, si res cogat atque auxilia morentur, quam . . . pacis subeundam condicionem: VII 78, 2; ¶ quid ergo? syngraphae non sunt, sed ⟨non sunt? Sed *Np.*⟩ res aliena est: *p. Bithynis ap. Jul. Rufinian.* § 8 *(rhet. lat. min. ed. Halm p. 40);* — facilem esse rem, seu maneant seu proficiscantur, si modo unum omnes sentiant: V 31, 2; — — quasi uero, inquit ille, consilii sit res ac non necesse sit nobis Gergouiam contendere: VII 38, 7; — docent sui iudicii rem non esse: 1, 13, 1; — ipse, etsi res erat multae operae ac laboris, tamen . . . statuit: V 11, 5; — hoc una celeritate posse uitari ⟨*c*⟩; occasionis esse rem ⟨rem esse β⟩, non proelii: VII 45, 9; — — eo tum statu res erat ⟨erant *AQ*⟩, ut longe principes haberentur ⟨*o*⟩ Haedui: VI 12, 9; — — cum his mihi res est ⟨*Paul;* sit *X; edd.;* erit *HJMüller*⟩, qui eruptionem probant: VII 77, 4; — — cum in his angustiis res esset atque omnes uiae ... obsiderentur: 1, 54, 1; in his erat angustiis res: 1, 78, 3; — hostes . . . instare et rem esse in angusto uidit: II 25, 1; — erat in magnis Caesari ⟨β; *Schn., Db.;* caesaris α; *rell. edd.*⟩ difficultatibus res, ne . . . impediretur: VII 35, 1; erat res in magna difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum premebantur: 3, 15, 3; — uidet imminere hostes atque in summo esse rem ⟨rem esse β⟩ discrimine: VI 38, 2; — cum ex equitum . . . fuga quo in loco res esset quantoque in periculo ... imperator uersaretur cognouissent: II 26, 5; — ibi ex captiuis cognoscit, quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit: V 48, 2; praecurrunt equites; quanto res sit ⟨sit res β⟩ in periculo cognoscunt: VI 39, 1; summo esse in periculo rem, quod: VII 32, 3; equites . . . missi quanto res in periculo fuerit exponunt: VII 41, 2; cum . . . locus decliuis suberat . . ., tum magno erat in periculo res: 1, 79, 3; ¶ (defertur ea res ad Caesarem. ille ueritus, quod ad plures ⟨res *add. Pluyg.*⟩ pertinebat, ne ciuitas . . . deficeret, . . . iubet: V 25, 4;) ¶ quod magna parte militum confecta uulneribus res ad paucitatem defensorum peruenerat: V 45, 1; ¶ adfingunt rumoribus Galli quod res poscere uidebatur: VII 1, 2; ¶ exspectabat suis . . postulatis responsa, si qua hominum aequitate res ad otium deduci posset: 1, 5, 5; 1, 19, 2 *u.* β) dissimulari; ii ⟨*c*⟩, dum pari certamine res geri potuit, magnum hostium numerum pauci sustinuere: 1, 51, 5; 78, 4 *u.* recipere; ¶ sese . . . signum proelii daturum et quod rem postulare cognouisset imperaturum: 2, 40, 3; ¶ diligentiam quidem nostram aut quem ad finem adhuc res ⟨*om. Nhl*⟩ processit, fortunam ⟨processit fortuna *Nhl*⟩ cur praeteream? 2, 32, 11; ¶ Tarraco ⟨*c*⟩ aberat

longius; quo spatio plures rem posse casus recipere intellegebant: 1,78,4; ¶ magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . ., sed in singulis militibus conseruandis: VI 34, 3; ¶ cum pater familiae inlustriore loco natus decessit, eius propinqui conueniunt et, de morte ⟨de morte *del. Ciacc.*⟩ si res in suspicionem uenit, de uxoribus . . . quaestionem habent: VI 19, 3; ¶ uideri: VII 1, 2 *u.* poscere; nec fuit spatium . . . ad contrahenda castra, quod res posita in celeritate uidebatur: VII 40, 2.

ββ) **abl. abs.:** (imperfecta re: VI 12, 5 *et* incepta re: VII 17, 5 *et*) infecta re (re infecta) *u.* **infectus** *p. 161 (6 loc.);* ¶ plusque animo prouidere et praesentire existimabatur, quod re integra primo incendendum Auaricum, post deserendum censuerat: VII 30, 2; integra, proclinata ⟨inclinata⟩ re: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1 *u.* β) proclino.

β) **obiect.:** Haedui primis ⟨*c*⟩ nuntiis ab Litauicco acceptis nullum sibi ad cognoscendum spatium relinquunt. . . . bona ciuium Romanorum diripiunt, caedes faciunt, in seruitutem abstrahunt. adiuuat rem proclinatam ⟨inclinatam β⟩ Conuictolitauis plebemque ⟨*c*⟩ ad furorem impellit: VII 42, (3.) 4; ¶ sub tecto ⟨*c*⟩ miles . . . operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat. celeriter res administratur; diuturni laboris detrimentum ⟨res administratur diuturni laboris; detrim. *Kraff.*⟩ sollertia . . . militum breui reconciliatur: 2, 15, (3.) 4; ¶ Galli re (*c.* 48) cognita per exploratores obsidionem relinquunt: V 49, 1; celeriter effecto opere legionibusque traductis ⟨*c*⟩ . . . reliquas copias reuocauit. Vercingetorix re cognita, ne contra suam uoluntatem dimicare cogeretur, magnis itineribus antecessit: VII 35, (5.) 6; refecto ponte . . . exercitum traducit et . . . ad Lutetiam iter facere coepit. hostes re cognita ab iis ⟨*c*⟩, qui Metiosedo ⟨*c*⟩ fugerant ⟨*c*⟩, Lutetiam incendi ⟨*c*⟩ . . . iubent: VII 58, (5.) 6; Caesar legionibus transductis ad oppidum constitit iuxtaque murum castra posuit. re cognita Domitius ad Pompeium . . . mittit: 1, (16, 4;) 17, 1; cognita Pompei profectione . . . uulgo ex tectis significabant. per quos re cognita Caesar scalas parari . . . iubet: 1, 28, 2; una (nauis) praemissa Massiliam huius nuntii perferendi gratia cum iam adpropinquaret urbi, omnis sese multitudo ⟨ad cognoscendum *add. Ohl*⟩ effudit et re cognita tantus luctus excepit, ut: 2, 7, 3; quo essent [eae (naues)] delatae primis diebus ignorabant. cognitaque re diuersa sibi ambo consilia capiunt: 3, 30, (1.) 2; ¶ proelio rem committere *u.* **committo** 2. B. a) *p. 611 (3 loc.);* ¶ Caesar in eam spem uenerat se sine pugna et sine uulnere suorum rem conficere posse, quod re frumentaria aduersarios interclusisset: 1, 72, 1; ut re confecta omnes curam et diligentiam remittunt: 2, 13, 2; ¶ magno cum strepitu ac tumultu castris egressi . . . fecerunt, ut consimilis fugae profectio uideretur. hac re statim Caesar per speculatores cognita insidias ueritus . . . exercitum . . . castris continuit. prima luce confirmata re ab exploratoribus omnem equitatum . . . praemisit: II 11, (1—)3; loquuntur . . . cum . . . legatis . . .: uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui, si sibi ⟨*c*⟩ facultas detur. huc addunt pauca rei confirmandae causa: 3, 15, 7; ¶ deducere *u.* **deduco** B. b) β) *p. 837 sq. (9 loc.);* III 5, 1 *u.* perducere; ¶ Arpineius ⟨*c*⟩ et Iunius quae audierant ⟨*c*⟩ ad legatos deferunt. illi repentina re perturbati . . . non neglegenda existimabant. . . . itaque ad consilium rem deferunt: V 28, (1.) 2; *u. praeterea* **defero** B. b) α) *p. 843* (II 17, 4; VII 39, 3; (3, 63, 5;)) ¶ legati haec se ad suos relaturos dixerunt et re deliberata post diem tertium ad Caesarem reuersuros: IV 9, 1; ibique consules Pompeiumque inuenit; postulata Caesaris renuntiat. illi deliberata re ⟨*Grut.; om. x;* deliberato *Lips.*⟩ respondent: 1, 10, (1.) 2; ¶ re demonstrata Aduatucisque concitatis postero die in Neruios peruenit: V 38, 2; ¶ magna manu ad castra oppugnatum ⟨*c*⟩ uenerunt. cum celeriter nostri arma cepissent . . . atque . . . superiores fuissent, desperata re hostes suos ⟨*c*⟩ ab oppugnatione reduxerunt: V 26, (1—)3; ¶ hos montes intrare ⟨*c*⟩ cupiebant ⟨*c*⟩, ut equitatum effugerent Caesaris. . . . quod fuit illis conandum atque omni ratione efficiendum; sed ⟨*c*⟩ totius diei pugna . . . defessi rem in posterum diem distulerunt: 1, 65, (4.) 5; ¶ renuntiat, quod consules absint, sine illis non posse agi de compositione. ita saepius rem ⟨rem saepius?⟩ frustra temptatam Caesar aliquando dimittendam sibi iudicat: 1, 26, (5.) 6; ¶ cum uultus Domitii cum oratione non consentiret atque . . . fugeret, res diutius tegi dissimularique non potuit. Pompeius enim rescripserat sese rem in summum periculum deducturum non esse neque suo consilio . . . Domitium se . . . Corfinium contulisse: 1, 19, 2 (3); ¶ (res tamen ab Afranianis ⟨*c*⟩ huc erat necessario deducta ⟨ducta *Na*⟩, ut . . . non possent: 1, 70, 2;) spe enim conficiendi negotii prope in noctem rem duxerant ⟨*Np.;*

Dt.; deduxerant *x; Db.*⟩: 3, 51, 7; ¶ principesque ex omnibus bellum (se) facturos pollicentur (Carnutes) et quoniam in praesentia obsidibus cauere inter se non possint ⟨*c*⟩, ne res efferatur, at ⟨*c*⟩ iure iurando . . . sanciatur petunt: VII 2, (1.) 2; ¶ legatos . . . miserunt . . . nihil se de bello cogitauisse, nulla Ambiorigi auxilia misisse. Caesar explorata re ⟨re explor. β⟩ quaestione captiuorum . . . imperauit: VI 32, (1.) 2; ¶ gerere *u.* **gero** *p. 1383 his locis:* (III 14, 8;) V 47, 5; 52, 5; (VII 80, 5; 88, 3; 1, 51, 5;) 2, 39, 2; 3, 79, 4; ¶ petunt a Vercingetorige Haedui, ut ad se ueniat rationesque belli gerendi communicet. re impetrata contendunt, ut ipsis summa imperii tradatur, et ⟨*c*⟩ re ⟨*c*⟩ in controuersiam deducta ⟨*c*⟩ . . concilium Bibracte indicitur: VII 63, 5; ¶ (sic se complures annos . . . meruisse, ut nullam ignominiam acciperent ⟨*c*⟩, nusquam infecta ⟨β; *Np., Schn., Db.;* incepta α; *rell. edd.*⟩ re discederent: VII 17, 5;) ¶ inclino: VII 42, 4 *u.* adiuuo; (*ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1 *u.* proclino;) ¶ Caesar respondit . . . se id, quod in Neruiis ⟨*c*⟩ fecisset, facturum finitimisque imperaturum, ne quam dediticiis populi Romani iniuriam inferrent. re nuntiata ⟨renuntiata *Paul*⟩ ad suos ⟨illi se *add.* β⟩ quae imperarentur facere dixerunt: II 32, (2.) 3; (eo signa ⟨*Ciacc.;* signo *x; Np., Dt.*⟩ legionis inlata ⟨*e; Ciacc.;* inlato (*uel* illato) *x; Np., Dt.*⟩ speculatores Caesari renuntiarunt ⟨rem nuntiarunt *Np.*⟩: 3, 67, 1;) interim Pompeius hac satis longa interiecta mora et ⟨*del. Paul*⟩ re nuntiata V ⟨*c*⟩ legiones ⟨*c*⟩ . . . subsidio suis duxit: 3, 69, 1; ¶ obtinere *u.* **obtineo** *p. 875 (3 loc.);* ¶ cum . . . coepissent resque esset iam ad extremum perducta ⟨deducta *Ciacc.*⟩ casum: III 5, 1; res disputatione ad mediam noctem perducitur: V 31, 3; nam ad meridiem res erat perducta: 3, 95, 1; ¶ contendunt, ut ipsis summa imperii tradatur. . . . conueniunt undique frequentes. multitudinis ⟨*ik;* frequentes multitudines. *X*⟩ suffragiis res permittitur: VII 63, 6; ¶ ponere: VII 40, 2 *u.* α) αα) uideri; ¶ confirmari oportere, ne tecto recipiatur, . . . qui non bis ⟨*c*⟩ per agmen hostium perequitarit ⟨*c*⟩. probata re atque omnibus iure iurando ⟨*c*⟩ adactis . . . se . . . ostendunt: VII 66, 7; 67, 1; legatos ad Pompeium de compositione mitti oportere. . . . probat rem senatus de mittendis legatis: 1, (32, 8;) 33, 1; ¶ proclinare: VII 42, 4 *u.* adiuuare; scribendum ad te existimaui et . . . petendum, ne quo progredereris proclinata ⟨*CM;* inclinata *al.*⟩ iam re, quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ optimum factu esse duxerunt . . . frumento commeatuque nostros prohibere et rem in hiemem producere: IV 30, 2; producitur tum ⟨*Np.;* tamen *x*⟩ res, aciesque ad solis occasum continentur: 1, 83, 3; ¶ conspicataeque naues triremes duae nauem D. Bruti . . . sese in eam *incitauerunt. sed tantum re prouisa Brutus celeritate nauis enisus est, ut paruo momento antecederet: 2, 6, 4; ¶ noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit mentesque militum conuertit et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5; ¶ (Caesar continuato diem noctemque opere in flumine auertendo huc iam deduxerat ⟨*Achill. Stat.;* reduxerat *x; edd.*⟩ rem, ut equites . . . auderent flumen transire: 1, 62, 1;) ¶ non hostem auctorem (se), sed rem spectare ⟨expectare *BM*⟩: V 29, 3; ¶ legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent. . . . itaque rem suscipit et a Sequanis impetrat, ut per fines suos Heluetios ire patiantur: I 9, (2.) 4; ¶ tegere: 1, 19, 2 *u.* dissimulare; ¶ temptare: 1, 26, 6 *u.* dimittere.

γ) genet.: maiori tamen parti placuit hoc reseruato ⟨*c*⟩ ad extremum **casum* consilio interim rei euentum experiri et castra defendere: III 3, 4; ¶ ut commutato consilio iter in prouinciam conuerteret, id ne ⟨*c*⟩ metu ⟨*c*⟩ quidem necessario faciundum ⟨*c*⟩ existimabat, cum **quod* ⟨*Steph.; om. codd. & edd.*⟩ infamia atque indignitas rei et oppositus mons . . . impediebat, tum maxime quod: VII 56, 2; ¶ uadoque per equites inuento pro rei necessitate oportuno . . . exercitum traduxit: VII 56, 4; ¶ nemo est tam ⟨*c*⟩ fortis, quin rei nouitate perturbetur ⟨nemo . . . perturbetur *del. Vielh.*⟩: VI 39, 3; Metiosedum ⟨*c*⟩ peruenit. . . . deprensis ⟨*c*⟩ nauibus circiter ⟨*c*⟩ quinquaginta ⟨*c*⟩ celeriterque coniunctis atque eo militibus impositis ⟨*c*⟩ et rei nouitate perterritis oppidanis . . . sine contentione oppido potitur: VII 58, 4; uis magna pulueris cernebatur, et uestigio temporis primum agmen erat in conspectu. nouitate rei Curio permotus praemittit equites, qui primum impetum sustineant: 2, 26, (2.) 3.

δ) c. praep.: omnia prius experienda arbitror magnaque ex parte iam me una uobiscum de re iudicium facturum confido: 2, 31, 8. Vibullius . . ., ubi primum e re uisum

est ⟨e re uisumst *Elberl.; Np.;* rursus *z;* reuersus est *recc.*⟩, adhibito Libone et L. Lucceio et Theophane . . . agere instituit: 3, 18, 3. ut . . . quae . . in Gallia gererentur ⟨*c*⟩ cognosceret consiliumque pro tempore et pro re ⟨se *M*⟩ caperet: V 8, 1.

b) res plurali numero; α) obiect.: ex his ⟨*c*⟩ omnibus iudicat rebus, quanto cum periculo et quanta cum ⟨*c*⟩ uirtute res sint administratae: V 52, 3; ¶ gerere *u.* **gero** *p. 1383:* V 37, 7; 3, 106, 3; ¶ ob eam causam conloquium uitasse (Bibulum), ne res maximae spei maximaeque utilitatis eius iracundia impedirentur: 3, 16, 3; ¶ namque huius modi res aut pudore aut metu tenentur ⟨tolluntur *Kindsch.*⟩, quibus rebus nox maxime aduersaria est: 2, 31, 7.

β) genet.; pendet αα) ex subst.: horum aduentu tanta rerum commutatio est facta, ut: II 27, 1; aduentu Caesaris facta commutatione ⟨cum mutatione *AM*⟩ rerum obsidibus Haeduis redditis . . . Sequani principatum dimiserant: VI 12, 6; tum ⟨*c*⟩ Labienus tanta rerum commutatione longe aliud sibi capiendum consilium . . . intellegebat: VII 59, 3; et ⟨*del. F. Hofm.; Db.*⟩ tam ⟨ita *Paul*⟩ paucis diebus magna erat rerum facta commutatio ac se fortuna inclinauerat, ut: 1, 52, 3; (magna celeriter commutatio rerum ⟨*u. CC*⟩: 1, 60, 4;) proinde ac si uirtute uicissent neque ulla commutatio rerum posset accidere: 3, 72, 4; ¶ licentiam (eorum se) adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de uictoria atque exitu rerum sentire existimarent: VII 52, 3; ¶ itaque in tanta rerum iniquitate fortunae quoque euentus uarii sequebantur: II 22, 2; ¶ tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut: IV 17, 7; ¶ tanta erat summae ⟨*Lips.;* summa *z*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem . . . animo traheretur: 1, 21, 6; consilio conuocato ⟨*c*⟩ de summa rerum deliberare incipit: 2, 30, 1; ¶ hi cognitis omnibus rebus, seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur, temporibusque rerum et spatiis locorum . . . animaduersis . . ., haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3.

ββ) ex adiect.: quod fratres ⟨*c*⟩ Haeduos appellatos diceret, non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut: I 44, 9; quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨*c*⟩ posse confidat: V 27, 4.

2. pertinet ad ea, quae sequuntur; sequitur A. qui; a) ea(e) res, quae *u.* **is** *p. 327 (7 loc.); praeterea* **qui** *p. 1476* **(E)** *(3 loc.).*

b) omnes res, quae: omnibus rebus iis ⟨his rebus β⟩ confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Vbios obsidione liberaret, . . . se in Galliam recepit: IV 19, 4; ¶ namque omnium rerum, quae ad bellum usui erant, summa erat in eo oppido facultas ⟨difficultas *X*⟩: I 38, 3; antecedebat testudo . . . conuoluta ⟨euoluta *Ohl*⟩ omnibus rebus, quibus ignis iactus et lapides defendi possent: 2, 2, 4.

c) quaedam res, quae: sese habere quasdam res, quas ex communi consensu ab eo petere uellent: I 30, 4.

(d) res, quae: illi impediendae reliquae ⟨*Forchh.;* rei quae *z;* rei *O*⟩ munitionis causa ⟨*O; Forchh.;* fiebat causa *af;* causa fiebat *hl; pr. edd.;* — rei [quae munitionis fiebat] causa *Faern.; Np.*⟩ hora circiter VIIII. . . . legiones educunt ⟨*c*⟩: 1, 82, 1.)

B. quod *u.* **quod** *p. 1586 sq. (8 loc.); ibid. p. 1587 sq.* **B.** *(3 loc.).*

C. ut: omnibus modis huic rei studendum, ut pabulatione et ⟨*c*⟩ commeatu Romani prohibeantur ⟨*c*⟩: VII 14, 2; (IV 19, 4 *u.* **A. b)**.)

D. ne: idque ⟨*c*⟩ eius rei causa antiquitus institutum uidetur, ne quis ex plebe contra potentiorem auxilii egeret: VI 11, 4.

E. infinitiuus: erat magni periculi res tantulis ⟨cum tantis β⟩ copiis iniquo loco dimicare: V 49, 6.

F. seu . . . seu: hi cognitis omnibus rebus, seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur . . ., haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3; — ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2.

G. subst.: his difficultatibus duae res ⟨*om. M*[1]⟩ erant subsidio, scientia atque usus militum . . . et quod ab opere . . . legatos Caesar discedere . . . uetuerat: II 20, 3; multae res ad hoc consilium Gallos hortabantur: superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio, inopia cibariorum, . . . et quod fere libenter homines id, quod uolunt, credunt: III 18, 6; una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae: III 14, 5.

H. enuntiatum: qui decimae legionis aquilam ferebat obtestatus ⟨*c*⟩ deos, ut ea res legioni feliciter eueniret, desilite, inquit, commilitones ⟨*c*⟩, nisi uultis aquilam hostibus pro-

dere; ego certe meum rei publicae atque imperatori officium praestitero: IV 25, 3.

3. neque ad superiora neque ad ea, quae sequuntur, pertinet; A. additur adiectiuum uel genetiuus; a) respondet Graecorum neutri pluralis adiecto articulo τά; α) ceterae res (τὰ ἄλλα): paratosque (se) esse et obsides dare et ... frumento ceterisque rebus iuuare: II 3, 3.

β) **res diuinae (τὰ θεῖα, τὰ ἱερά):** illi (druides) rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur: VI 13, 4; neque druides habent (Germani), qui rebus diuinis praesint, neque sacrificiis student: VI 21, 1.

γ) **res familiaris (τὰ ὑπάρχοντα, τὰ ἀγαθά, τὰ ἑαυτοῦ)** *u.* **familiaris 1.** *p. 1281 sq. (3 loc.).*

δ) **res frumentaria (τὰ ἐπιτήδεια)** *u.* **frumentarius 1. A.** *p. 1335—1337 (38 + 7 loc.).*

ε) **maritimae res (τὰ ναυτικά):** monuitque, ut ⟨c⟩ rei militaris ratio, maxime ⟨que *add.* β⟩ ut maritimae res postularent, ut quae ⟨*Lipsius;* quā *X*⟩ celerem atque instabilem motum haberent, ad nutum ... omnes res ab iis ⟨c⟩ administrarentur: IV 23, 5.

ζ) **res militaris (τὰ πολεμικά)** *u.* **militaris** *p. 598 sq. (19 loc.).*

η) **res nauticae (τὰ ναυτικά):** quod ... scientia atque usu rerum nauticarum ceteros ⟨*sic* β; usu nauticarum reliquos α; usu nauticarum rerum reliquos *edd.*⟩ antecedunt: III 8, 1.

ϑ) **necessariae res (τὰ ἀναγκαῖα)** *u.* **necessarius A. a) α)** *p. 732 (6 loc.).*

ι) **nostrae res (τὰ ἡμέτερα):** quibus omnibus rebus permoti equites Treueri ⟨c⟩ ... desperatis nostris rebus ⟨*om.* β⟩ domum contenderunt: II, 24, 4.

κ) **omnes res ((τὰ) πάντα)** *u.* **omnis** *p. 909—911 (41 (42) loc., exceptis his:* I 38, 3; 2, 2, 4; 3, 61, 3); *praeterea:* (Volusenus perspectis regionibus ⟨*om. a;* rebus *Paul*⟩ omnibus ⟨*om. bcefikl*⟩, quantum ei facultatis dari potuit, qui naui ⟨c⟩ egredi ... non auderet, ... reuertitur: IV 21, 9;) quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3.

λ) **res pecuniaria (pecuaria):** his ... agros .. in Gallia ex hostibus captos praemiaque rei pecuniariae ⟨pecuariae *Paul*⟩ magna tribuerat locupletesque ex egentibus fecerat: 3, 59, 2.

μ) **priuatae res (τὰ ἴδια):** postea quam ... uenerunt et de suis priuatim ⟨priuatis β⟩ rebus ab eo petere coeperunt: V 3, 5.

ν) **res publica** *u.* **respublica.**

ξ) **reliquae res (τὰ λοιπά)** *u.* **reliquus** *p. 1673 sq. (14 loc.).*

ο) **suae res (τὰ ἑαυτῶν (-τοῦ):** errare eos dicunt, si quicquam ⟨c⟩ ab iis ⟨c⟩ praesidii sperent, qui suis rebus diffidant: V 41, 5; — quod, cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨c⟩ in Galliam uenirent, suis quoque rebus eos timere uoluit: IV 16, 1; ¶ nuntiabantur haec eadem Curioni, sed aliquamdiu fides fieri non poterat: tantam habebat suarum rerum fiduciam: 2, 37, 1; ¶ de suis .. rebus ... petere: V 3, 5 *u.* μ); — cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in ⟨β; *om.* α⟩ extremis suis rebus operam nauare cuperet: II 25, 3.

π) **summae res (τὰ μέγιστα):** uelle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere: I 34, 1; — postremo quid esse ⟨c⟩ leuius aut turpius quam auctore hoste de summis rebus capere consilium? V 28, 6; quod saepe homines temerarios ... falsis rumoribus terreri et ... de summis rebus consilium capere cognitum est: VI 20, 2; — his rumoribus ⟨β; rebus α; *edd.*⟩ atque auditionibus permoti de summis saepe rebus ⟨rebus saepe β⟩ consilia ineunt: IV 5, 3.

ϱ) **transmarinae res (τὰ πέραν τῆς θαλάττης φυόμενα):** Gallis autem prouinciarum ⟨prouinciae rom. *Elberl.; om. Ald.*⟩ propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨c⟩ largitur: VI 24, 5.

σ) **turpissimae res (τὰ αἴσχιστα):** intra annum uero uicesimum feminae ⟨uiri *add. Nitsche*⟩ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus; cuius rei nulla est occultatio: VI 21, 5.

τ) **urbanae res (τὰ τῆς πόλεως):** cum iam ille (Caesar) urbanas res uirtute Cn. Pompei commodiorem in statum peruenisse intellegeret: VII 6, 1; ¶ in se noui generis imperia constitui, ut idem ad portas urbanis praesideat ⟨*Ald.;* praesidia *z*⟩ rebus et duas bellicosissimas prouincias absens tot annos ⟨c⟩ obtineat: 1, 85, 8.

υ) **Gallicis, Pompeianis, Caesaris rebus (fauere, studere** *sim.*) = (φρονεῖν) τὰ τῶν Κελτῶν, Πομπηίου, Καίσαρος: M. Varro ... diffidens Pompeianis rebus amicissime de Caesare loquebatur: 2, 17, 1; ¶ Gallicis (Caesaris) rebus fauere *u.* **faueo** *p. 1284*

(3 loc.); ¶ Hegesaretos, ueteris homo potentiae, Pompeianis rebus studebat: 3, 35, 2.

b) respondet Graecorum τὶ (uel adiectiuis, quibus non additus est articulus τά); α) singulari numero; αα) alia res: ne eos frumento neue alia re iuuarent: I 26, 6.

(**ββ) certa res**: quis hoc sibi persuaderet sine certa spe ⟨β; re α; *edd.*⟩ Ambiorigem ad eius modi consilium descendisse? V 29, 5.)

γγ) res communis: ut . . . uenire . . grauaretur neque de communi re discendum ⟨*Faern.*; dicendum *X*; *edd.*⟩ sibi et cognoscendum putaret: I 35, 2; conclamauerunt . . . habere sese quae ⟨quod β⟩ de re communi dicere uellent, quibus rebus controuersias minui posse sperarent: V 26, 4.

· **δδ) res comperta**: impellit alios auaritia, alios iracundia et temeritas, . . . ut leuem auditionem habeant ⟨habent *BM*⟩ pro re comperta: VII 42, 2.

εε) incognita res: omnibus interfui proeliis neque temere incognitam rem pronuntio ⟨pronunciatio *hl*; pronuntiabo *Paul*⟩: 3, 87, 2.

ζζ) incredibilis res: scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri: 3, 86, 2.

ηη) inlustrior, maior res: nam ubi quae ⟨ubique *αhl*; ubicunque *DE*; *Np.*, *Dt.*; ubi *af*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2.

ϑϑ) nulla res: commisso proelio Massiliensibus res nulla ad uirtutem defuit: 2, 6, 1; *u. praeterea* **nullus** *p. 844 (3 loc.)*.

ιι) quae res = ὅ τι: cuius modo ⟨*Ald.*; cuiusmodi *x*; cuiuscuius *Grut.*⟩ rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias uidebatur: 3, 32, 2.

κκ) quae res = τί: etsi intellegebat, qua de causa ea dicerentur quaeque ⟨quaecumque *BM*⟩ eum res ab instituto consilio deterreret: V 4, 1; ¶ ut quo primum occurreretur ⟨*c*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4; ¶ quos ille, . . . prius quam audiret ⟨*c*⟩ aut cuius ⟨cui *h*⟩ rei causa missi essent cognosceret, corripi . . . iussit: 3, 109, 5; ¶ cum ex captiuis quaereret Caesar, quam ob rem Ariouistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam: I 50, 4.

λλ) qua(e) res = τὶ: si qua res non ad nutum aut ad uoluntatem eius facta sit: I 31, 12; ¶ ubi quae ⟨*c*⟩ . . . incidit res: VII 3, 2 *u.* ηη).

μμ) quaeque res: quid ⟨*c*⟩ quisque eorum de quaque ⟨quacumque *Aimoin.*⟩ re audierit aut cognouerit: IV 5, 2.

νν) res turpissima: qui (exactores) praeter imperatas pecunias suo etiam priuato compendio seruiebant; dictitabant enim se domo patriaque expulsos omnibus necessariis egere rebus, ut honesta praescriptione rem turpissimam tegerent: 3, 32, 4.

ξξ) ulla res: magis eo, ut quae bello ceperint quibus uendant habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1.

β) plural.; αα) res aduersae *u.* **aduersus** **I. B. a)** *extr. p. 189 (3 loc.)*.

ββ) aliae res: quod . . . alio se ⟨*c*⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis ⟨se *add. hl*⟩ occurrisse rebus uiderat: III 6, 4.

γγ) incognitae, inu(i)sitatae res: communi enim ⟨*c*⟩ fit uitio naturae, ut inuisitatis ⟨*Madu.*; inuisis latitatis *Nx*; inusitatis *Db.*; improuisis *Freudenb.*; *Dt.*; inuisis latitantibus *O*; inuisis [latitatis] *Np.*⟩ atque incognitis rebus magis confidamus uehementiusque exterreamur: 2, 4, 4.

δδ) magnae, maximae res: ita magnarum initia rerum, quae occupatione magistratuum et *imperiorum sollicitam Italiam habebant, celerem et facilem exitum habuerunt: 3, 22, 4; ¶ Vibullius . . . adhibito Libone et L. Lucceio et Theophane, quibus*cum* communicare de maximis rebus Pompeius consueuerat, de mandatis Caesaris agere instituit: 3, 18, 3; uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui: 3, 15, 6.

εε) multae res: etsi multis iam rebus perfidiam Haeduorum ⟨*o*⟩ perspectam habebat: VII 54, 2; — Caesar etsi multis necessariisque rebus in Italiam ⟨*c*⟩ reuocabatur, tamen constituerat: 2, 18, 7.

ζζ) necessariae res: 2, 18, 7 *u.* εε).

ηη) nouae res *u.* **nouus** *p. 836 (5 loc.)*.

ϑϑ) omnes res *u.* **a) κ)**.

ιι) paucae res: qui (M. Rufus) sententiam Calidii paucis fere mutatis rebus ⟨*del. Ciacc.*; uerbis *edd. uett.*; *Paul*⟩ sequebatur: 1, 2, 4.

κκ) quae res: uti . . . mercatores in oppidis uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogat ⟨*c*⟩: IV 5, 2; ex loco superiore quae res in nostris castris ⟨*o*⟩ gererentur conspicatus: II 26, 4; a quo factus Vibullius certior, quae res in Piceno gererentur, milites ab eo accipit: 1, 15, 4.

λλ) quaecumque res: coercendum atque deterrendum quibuscumque rebus pos-

set Dumnorigem statuebat: V 7, 1; timorisque opinionem quibuscumque poterat rebus augebat: V 57, 4.

μμ) quaedam res: I 30, 4 *u.* **2. A. e)**.

νν) res secundae: iamque Caesaris in Hispania res secundae in Africam nuntiis ac ⟨*c*⟩ litteris perferebantur: 2, 37, 2; ¶ consuesse enim deos immortales, quo grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum ulcisci uelint, his secundiores interdum res et diuturniorem impunitatem concedere: I 14, 5.

B. non additur adiectiuum (genet.); a) sing.; α) obi.: (nostri omissis ⟨*c*⟩ pilis gladiis rem gerunt ⟨agunt β⟩: VII 88, 3;) pro horum necessitate, quorum res ⟨de re *Hertz*; re *codd. melior.*; res *codd. dett.*⟩ agitur, refugere ⟨*c*⟩ hoc munus . . . non potui: *ap. Gell.* V 13, 6; ¶ nam plerumque in nouitate ⟨rei *add. Dt.*⟩ fama rem ⟨*add. Np.*; *om. z*; *Dt.*⟩ antecedit ⟨*z*; *Db.*, *Dt.*; excedit *Np.*⟩: 3, 36, 1; ¶ gerere *u.* **gero** *p. 1383 his locis:* III 14, 8; 26, 3; V 44, 11; VII 80, 5; 88, 3; 1, 28, 2; 3, 43, 3; 79, 4; *ibid. p. 1384* I 40, 12; *praeterea* **bene** *p. 423* **a)** *(4 loc.)*.

β) genet.: (in nouitate *rei:* 3, 36, 1 *u.* α) antecedere.)

γ) c. praep.: de re agere: *ap. Gell.* V 13, 6 *u.* α) agere.

b) plur.; α) subi.: propterea quod eo consilio florentissimis rebus domos suas Heluetii reliquissent, uti: I 30, 3.

β) obiect.: gerere *u.* **gero** *p. 1383 his locis:* 2, 31, 3; 32, 5; 3, 106, 3; *ibid. p. 1384:* 1, 85, 10; ¶ at ⟨*c*⟩ etiam ut media nocte proficiscamur addunt, quo maiorem, credo, licentiam habeant qui peccare conentur. namque huius modi res aut pudore aut metu tenentur ⟨tolluntur *Kindsch.*⟩, quibus rebus nox ⟨lux *Kindsch.*⟩ maxime aduersaria est: 2, 31, 7.

γ) genet.: constituit, ut arbitri darentur; per eos fierent aestimationes possessionum et rerum, quanti quaeque earum ante bellum fuisset, atque eae ⟨*c*⟩ creditoribus traderentur: 3, 1, 2; ¶ commutatio: I 14, 5 *u.* **A. b) β) νν)**; fortuna . . . paruis momentis magnas rerum commutationes efficit: 3, 68, 1; ¶ multa praeterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium ⟨*c*⟩ ui ⟨*o*⟩ ac potestate disputant et iuuentuti tradunt: VI 14, 6; ¶ errare si qui in bello omnes secundos rerum prouentus exspectent: VII 29, 3; ¶ aliae enim sunt legati partes, atque imperatoris: alter omnia agere ad praescriptum, alter libere ad summam rerum consulere debet: 3, 51, 4.

[**Falso**: se . . . ex prouincia egressum . . ., ut tribunos plebis † in ea re ex ciuitate expulsos in suam dignitatem restitueret: 1, 22, 5; relinquebatur ⟨*Oud.*; rei inquirebatur *z*; requirebatur *N*⟩, ut . . . legionum signa consistere iuberent: 1, 79, 4; hi regum ⟨rerum *Nz*⟩ amicos ad mortem ⟨morem *Nz*⟩ deposcere . . . consuerant: 3, 110, 5.]

Huius uocis quae sint in enuntiato partes, non alienum uidetur addere.

A. subi.; a) nom. uel acc.: cum . . . certissimae res accederent: I 19, 1; ¶ quo minus (eae res) . . . accidissent: I 14, 1; eam rem . . . accidisse: I 30, 2; oportunissima ⟨β; -ime α⟩ res accidit: IV 13, 4; (quarum rerum nihil . . accideràt: 2, 43, 2;) ¶ haec res (ea res, quae res, res) adferebat (attulit, attulerat): I 53, 6; VII 10, 1; 1, 48, 3; 3, 33, 2; 51, 6. 60, 2; 63, 5; 70, 2; 111, 2; ¶ quae res . . . alit: IV 1, 9; ¶ quae res . . . auxit: 3, 112, 10; ¶ res frumentaria deficere coepit: II 10, 4; ¶ si res cogat: VII 78, 2; ¶ quasi non . . . res aduersae odia concilient ⟨*Ohl*; colligent *af*; colligant *edd.*⟩: 2, 31, 3; ¶ quae res . . . compleuit: 2, 25, 7; ¶ conciliare *u.* colligere; ¶ quae res . . . confirmabat (-auit): VII 67, 4; 2, 36, 3; ¶ quam rem . . . consuesse tribui: I 43, 4; quae . . res . . . ingrauescere consueuit: 1, 52, 1; ¶ quam rem . . . contigisse: I 43, 4; ¶ res nulla . . . defuit: 2, 6, 1; ¶ deficere *u.* coepisse; ¶ quae . . . res . . . deterreret: V 4, 1; ¶ ea . . res . . ut diremisset: I 46, 4; ¶ quae res . . . efficiebat (-icit): II 5, 5; IV 1, 9; 3, 84, 2; ¶ quae (res) sunt aptae ⟨*recc.*; apta *hl*; *om. af*: *edd.*⟩ ad incendia: 3, 101, 2; quae res nota erat: 3, 63, 5; quae . . res . . maxime fuit oportuna ⟨α⟩: III 15, 4; — sibi eam rem curae futuram: I 33, 1; hanc rem illi ⟨*c*⟩ esse impedimento ⟨*Madu.*; impedimenti loco *z*; *edd.*⟩: 3, 17, 4; quae . . res . . . maximae fuit oportunitati ⟨β⟩: III 15, 4; duae res erant subsidio: II 20, 3; rem ⟨*CC*⟩ esse testimonio: V 28, 4; quae res (una res) usui (magno usui) era(n)t: I 38, 3; III 14, 5; IV 25, 1; 2, 35, 5; quanti quaeque earum . . . fuisset: 3, 1, 2; *u. praeterea p. 1703 extr. et 1704 (20 loc.)*; ¶ ea res . . feliciter eueniret: IV 25, 3; ¶ quae res . . . expulit: V 48, 10; ¶ quae (maritimae res) . . . haberent: IV 23, 5; quae (magnae res) . . . sollicitam Italiam habebant: 3, 22, 4; paruae res magnum . . . momentum

habuerunt: 3,70,2; ¶ multae res . . . hortabantur: I 33,2; III 18,6; ¶ ubi quae ⟨c⟩ maior atque inlustrior incidit res: VII 3,2; ¶ ingrauescere: 1,52,1 *u.* consuescere; ¶ res aduersae . . minuunt: VII 30,3; ¶ haec . . . res ⟨*om. af*⟩ . . . morabatur: 2,39,6; ¶ quae res . . . muniebat: II 5,5; ¶ quae res (ea res) pertinebat (pertinere uidebantur) ad: V 25,4; VI 34, 3; VII 43,3; 1,9,1; rerum ad luxuriam pertinentium ⟨ad l. p. *om.* α; *plur. edd.*⟩: II 15,4; ¶ res . . . peruenerat: V 45,1; urbanas res . . . peruenisse: VII 6,1; ¶ quod res poscere uidebatur: VII 1,2; ¶ posse: I 39,6; V 58,1; 1,5,5; 19,2; 51,5; 78, 4; ¶ ut maritimae res postularent: IV 23,5; quod rem postulare cognouisset: 2,40,3; ¶ res ⟨c⟩ processit: 2,32,11; ¶ rem posse . . recipere: 1,78,4; quae res . . . reciperet: 3,51,5; ¶ quae res . . . reddebat: II 5,5; ¶ res . . requirebat: VI 34,3; ¶ res nulla successerat: VII 26, 1; ¶ suffragabatur . . illa res: 1,61, 3; ¶ quae (ea) res . . . tardabat: VII 67,4; 1,26,2; ¶ res in suspicionem uenit: VI 19,3; ¶ uideri: VII 1,2 *u.* poscere; res posita . . . uidebatur: VII 40,2; quae res . . . pertinere uidebantur: 1,9,1.

b) abl. abs.: (in ⟨*om.* α⟩ extremis suis rebus: II 25,3;) ¶ florentissimis rebus: I 30,3; (omnibus rebus imparatissimus ⟨*N;* o. r. imparatissimis *b; edd.;* imperatissimis *z*⟩: 1, 30,5;) *u. praeterea p. 1705* α) ββ).

B. praedicat.: erat magni periculi res . . . dimicare: V 49,6.

C. obiect.: adiuuat rem proclinatam: VII 42,4; ¶ administrare *u.* **administro** *p. 169 (sq.) (7 loc.);* ¶ his rebus agitatis: VII 2,1; ¶ agere *u.* **ago B. a)** α) *p. 217 et* **b)** 2. α) γγ) *p. 219 (3 (4) loc.);* ¶ animaduertere *u.* **animaduerto** *p. 263* αα) *(9 loc.);* qua re animum aduersa: 1,80,4; ¶ fama *rem* antecedit ⟨excedit *Np.*⟩: 3,36,1; ¶ audire *u.* **audio** *p. 372* **b)** *(3 loc.);* ¶ suam rem familiarem auxisse: I 18,4; ¶ quae (res) . . . agi coeptae . . . essent: I 47,1; ¶ eam rem cogitandam: I 33,2; (quarum rerum . . . nihil . . . cogitatum: 1,7,5;) ¶ cognoscere *u.* **cognosco** *p. 573–575 (48 loc.);* ¶ quas (res) . . . commemorassent: I 14,1; ¶ committere *u.* **committo** *p. 611* **a)** *(3 loc.);* ¶ res (rem frumentariam) comparare *u.* **comparo** *p. 618* **a)** *(7 (9) loc.);* ¶ habeant pro re comperta: VII 42,2; ¶ (his rebus † completis: 3,46,2;) ¶ secundiores . . res . . . concedere: I 14,5; qua re concessa: III 18,8; ¶ reliquas . . res . . . conferunt: VI 17,3; ¶ conficere *u.* **conficio** *p. 641 sq. (16 (18) loc.);* ¶ confirmare *u.* **confirmo** *p. 647* **b)** δ) *et* ε) *(4 loc.);* ¶ conlocare: III 4,1; ¶ eam rem consequi: II 1,4; duas res consecutus est: 1,39,4; ¶ constituere *u.* **constituo** *p. 688* αα) *(12 loc.);* ¶ deducere *u.* **deduco B. b)** β) *837 sq. (9 loc.);* cum . . . res . . esset perducta ⟨deducta *Ciacc.*⟩: III 5,1; ¶ deferre *u.* **defero B. a)** *extr. et* **b)** α) *p. 843 (6 loc.);* ¶ re deliberata: IV 9,1; 1,10,2; ¶ re demonstrata: V 38,2; quas (res) demonstrauimus: 3,89,3; ¶ desperare *u.* **despero** *p. 872 (3 loc.);* ¶ rem . . . distulerunt: 1,65,5; rem totam distulit ⟨sustulit *Paul*⟩: 3, 60,1; ¶ rem frustra temptatam . . . dimittendam: 1,26,6; ¶ res diutius tegi dissimularique non potuit: 1,19,2; ¶ qui hanc rem distrahat: 1,33,3; ¶ longius eam rem ductum iri: VII 11,4; in noctem rem duxerant ⟨dedux. *z*⟩: 3,51,7; ¶ ne res efferatur: VII 2,2; ¶ quibus rebus effectis: 3,80,5; ¶ enuntiare *u.* **enuntio** *p. 1016* **A. a)** *(3 loc.);* ¶ excedere *u.* antecedere; ¶ expedire *u.* **expedio** *p. 1227 (4 loc.);* ¶ his explicitis rebus: 3,75,2; ¶ exploratis omnibus rebus: IV 21,2; explorata re ⟨o⟩: VI 32,2; ¶ his rebus expositis: VII 45,10; ¶ si qua res . . . facta sit: I 31,12; Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent: I 32,2; (quarum rerum . . . fieri nihil poterat: III 4,4; (nihil earum rerum . . factum: V 1,7; quarum rerum . . . nihil factum: 1,7,5;) ¶ grauiter (grauius) eam rem (eas res) tulerunt (ferre): I 14,1; 2,13,4; ¶ reliquas . . res . . . fundebant: VII 24,4; ¶ gerere *u.* **gero** *p. 1383 sq. (35 loc.);* ¶ sese habere quasdam res, quas . . . petere uellent: I 30,4; ¶ eas res iactari nolebat: I 18,1; ¶ impedire *u.* **impedio** *p. 62 (3 (4) loc.);* ¶ necessariis rebus imperatis: II 21,1; ¶ impetrare *u.* **impetro** *p. 78* **a)** α) *(4 loc.);* ¶ ullam rem . . . importari: IV 2,1; ¶ (incepta re ⟨α⟩: VII 17,5;) ¶ rem proclinatam ⟨inclinatam β⟩, proclinata ⟨*M;* inclinata *al.*⟩ iam re: VII 42,4; *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ (nihil . . . reliquarum rerum . . . inferri: II 15,4;) ¶ paucis fere mutatis rebus ⟨*CC*⟩: 1,2,4; ¶ nuntiare *u.* **nuntio** *p. 858 (14 (15) loc.);* ¶ obtinere *u.* **obtineo**

p. 875 (3 loc.); ¶ qua noua re oblata: 2, 12, 1; ¶ omnibus omissis [his] rebus: VII 34, 1; ¶ his paratis rebus: 1, 27, 5; 3, 62, 2; ¶ perducere rem ad: III 5, 1; V 31, 3; 3, 95, 1; ¶ perferre *u.* **perfero** *p. 1051 (3 loc.);* ¶ perficere *u.* **perficio** *p. 1053* **a)** *α)* **αα)** *et* **b)** *α)* **αα)** *(4 loc.);* ¶ ea re permissa: I 30, 5; suffragiis res permittitur: VII 63, 6; ¶ rem gestam . . . perscribit: V 47, 5; ¶ hac re perspecta: III 24, 5; perspectis regionibus ⟨rebus *Paul*⟩ omnibus: IV 21, 9; ¶ petere *u.* habere; ¶ incredibilem rem polliceri: 3, 86, 2; ¶ ponere: VII 40, 2 *u.* *A. a)* uideri; ¶ omnibus rebus postpositis: V 7, 6; ¶ una . . . res praeparata a nostris: III 14, 5; re frumentaria praeparata: 3, 84, 1; ¶ probare *u.* **probo** *p. 1221* **αα)** *(3 loc.);* ¶ proclinare *u.* inclinare; ¶ (quae res) memoriae prodantur: 3, 17, 1; ¶ rem producere: IV 30, 2; 1, 83, 3; ¶ hac re . . . pronuntiata: VI 3, 6; incognitam rem pronuntio ⟨*c*⟩: 3, 87, 2; ¶ rem gestam proponit: V 52, 5; ¶ prouidere *u.* **prouideo A. a)** *α)* *et* **B. a)** *α)* **αα)** *p. 1277 sq. (5 loc.);* ¶ rem ad . . . redegit: 1, 76, 5; ¶ **(**huc . . reduxerat rem: 1, 62, 1;**)** ¶ totam rem ad Pompeium reicere: 3, 17, 5; ¶ omnibus rebus relictis: 3, 102, 1; ¶ (re nuntiata ⟨renuntiata *Paul*⟩: II 32, 3;) ¶ ea res . . . reprehendebatur: 1, 14, 5; ¶ rem spectare: V 29, 3; ¶ rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere (se): I 39, 6; ¶ rem suscipit: I 9, 4; eam rem . . . suscipiendam: I 33, 2; ¶ ut . . . rem turpissimam tegerent: 3, 32, 4; 1, 19, 2 *u.* dissimulare; ¶ ea res saepius temptata: 1, 26, 2; 26, 6 *u.* dimittere; ¶ quod eas res . . . memoria teneret: I 14, 1; huius modi res . . . metu tenentur: 2, 31, 7; ¶ timere: I 39, 6 *u.* supportare; ¶ (tollere: 3, 60, 1 *u.* differre;) ¶ tribuere: I 43, 4 *u.* *A. a)* consuescere.

D. dat.; pendet a) ex uerbis: (ei) rei supplicium, diem, tempus constituere: VI 17, 5; VII 64, 1; 3, 19, 3; 33, 1 ⟨*c*⟩; ¶ huic rei defuerunt: 3, 93, 2; ¶ huic rei idoneos homines deligebat: VII 31, 2; ¶ diffidere *u.* **diffido A.** *p. 908 (3 loc.);* ¶ illi (rei) esse impedimento ⟨*c*⟩ 3, 17, 4; ¶ fauere *u.* **faueo** *p. 1284 (3 loc.);* ¶ cui rei ferretur auxilium: VII 24, 4; ¶ rebus diuinis intersunt: VI 13, 4; ¶ his rebus subsidio . . . mittuntur: 2, 25, 3; ¶ quibus rebus . . . occurrendum: I 33, 4; aliis (se) occurrisse rebus: III 6, 4; (cui rei . . . melius *occurrere tempus: 3, 49, 6;) ¶ rebus diuinis (rei frumentariae) praesint (praeerat): VI 21, 1; VII 3, 1; ¶ ut . . . urbanis praesideat ⟨*c*⟩ rebus: 1, 85, 8; ¶ huic rei praeuertendum: VII 33, 1; ¶ rei frumentariae prospiciendum: I 23, 1; ¶ cui rei . . . erat prouisum: III 18, 6; ut rei frumentariae ⟨β⟩ prouideret: V 8, 1; ¶ huic rei quod satis esse uisum est militum reliquit: V 2, 3; ¶ his omnibus rebus unum repugnabat: I 19, 2; ¶ quibus rebus . . . respondendum: 3, 17, 1; ¶ ei (huic, cui) rei student (studendum, studere): II 17, 4; VII 14, 2; 20, 5; nouis rebus: I 9, 3; III 10, 3; IV 5, 1; Pompeianis rebus studebat: 3, 35, 2; ¶ suis . . rebus . . timere: IV 16, 1; rei frumentariae: 3, 74, 3; ¶ his rebus . . . (dies) tempus tribuit: 3, (2, 1;) 78, 2.

b) ex adiect.: quibus rebus . . . aduersaria: 2, 31, 7; ¶ idoneus *u.* *a)* deligere.

c) ex aduerb.: satis *u* *a)* relinquere.

d) ex subst.: auxilium: III 15, 2; 3, 9, 5; ¶ impedimentum *u.* *a)* esse; ¶ remedia: 3, 50, 2; ¶ subsidium: 2, 25, 3.

E. genet.; pendet a) ex subst.: aestimationes . . . rerum: 3, 1, 2; ¶ angustiae rei frumentariae: 2, 17, 3; 3, 38, 1; 41, 4; rerum necessariarum: 3, 15, 3; ¶ omnium rerum . . . apparatus: 2, 2, 1; ¶ auctores eius rei: 2, 29, 2; 3, 57, 2; ¶ quarum rerum omnium . . . casus: III 13, 9; ¶ eius rei . . . causa(s): I 32, 2; VI 22, 3; causâ *u.* **causa** *p. 489 (13 (14) loc.);* ¶ rei familiaris commoda: VII 14, 5; ¶ commutatio(nes) rerum: I 14, 5; II 27, 1; VI 12, 6; VII 59, 3; 1, 52, 3; **(**60, 4;**)** 3, 72, 4; — 3, 68, 1; ¶ totius . . rei consilium: 3, 78, 3; ¶ copia harum . . rerum: VII 14, 6; omnium r.: 1, 49, 1; 2, 25, 7; 3, 47, 3; cuius rei: 3, 47, 7; eius rei: 3, 58, 4; — copiae rei frumentariae: II 10, 4; ¶ eius rei culpam: IV 27, 4; ¶ harum rerum . . . cumulos ⟨*Ald.;* tumulos *X; edd.*⟩: VI 17, 4; ¶ rei militaris dedecus: 3, 64, 4; ¶ (ei rei ⟨eius rei *x; edd.*⟩ dies: 3, 33, 1;**)** ¶ difficultate rei frumentariae: VII 17, 3; ¶ rei euentum: III 3, 4; ¶ cuius rei . . exemplum: VII 77, 13; ¶ cuius rei magnam partem laudis atque existimationis: 1, 26, 4; ¶ de . . . exitu rerum: VII 52, 3; ¶ exspectatio eius rei: 3, 19, 4; ¶ cuius rei facultas: III 12, 3; *eius rei: 3, 15, 6; omnium rerum: I 38, 3; harum omnium rerum facultates: 1, 49, 2; ¶ fama rerum gestarum: 3, 106, 3;

¶ felicitas rerum gestarum: 2,31,3; ¶ omnium rerum fides: I 19,3; VI 23,8; ¶ suarum rerum fiduciam: 2,37,1; ¶ gloria rei militaris: V 29,4; ¶ rei familiaris iactura: VII 64,3; ¶ omnium .. rerum .. immunitatem: VI 14,1; ¶ indignitas rei: VII 56,2; ¶ rerum iniquitate: II 22,2; ¶ magnarum initia rerum: 3,22,4; ¶ omnium rerum inopia: I 27,1; V 2,2; VI 43,3; 1,84,4; 3,80,5; necessariarum r.: 1,52,3; 3,100,4; rei frumentariae: III 24,3; *V 24,6; 2,22,1; ¶ rei militaris laudem: VI 40,7; 1,26,4 *u.* existimatio; ¶ (locus: 1,86,2 *u.* tempus;) ¶ rerum omnium magister: 2,8,3; ¶ earum rerum memoria: II 4,3; ¶ eius rei moram: 1,29,1; ¶ (harum) rerum natura: IV 17,7; VI 14,6; *ap. Gell.* XIX 8,8; ¶ pro rei necessitate: VII 56,4; ¶ cuius modo rei nomen: 3,32,2; ¶ transmarinarum rerum notitia: VI 24,5; ¶ rei nouitate: VI 39,3; VII 58,4; 2,26,3; ¶ eius rei .. occasiones: 3,25,1; ¶ cuius rei ... occultatio: VI 21,5; ¶ tantularum ⟨*c*⟩ rerum occupationes: IV 22,2; ¶ cuius rei opinio: 3,18,4; ¶ ope omnium rerum: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* ¶ rei militaris ratio atque ordo: II 22,1; ¶ quarum rerum magnam partem: II 20,2; ¶ eius rei potestas: 1,26,4; 3,16,4; ¶ praemia .. rei pecu(ni)ariae: 3,59,2; ¶ rerum prouentus: VII 29,3; ¶ rei militaris ratio: II 22,1; IV 23,5; ¶ scientia(m) rei militaris: III 23,5; VII 57,3; rerum nauticarum: III 8,1; ¶ rei frumentariae simulationem ⟨subuectionem *Kraff.*⟩: I 40, 10; ¶ rei frumentariae ... spem: 1,73, 1; ¶ in studiis rei militaris: VI 21,3; ¶ summa rerum: 1,21,6 ⟨*c*⟩; 2,30,1; 3,51,4; (quarum) omnium rerum: (I 29,2;) VI 11,3; 3,16,4; ¶ tempore eius rei: VII 2,3; cum de loco et tempore eius rei controuersia inferretur: 1,86,2; temporibus .. rerum: 3,61,3; ¶ eius rei testimonium: I 44,6; ¶ eius rei ... testem: I 14,7; cuius rei testes: VII 29,4; ¶ cuius rei timore: VII 77, 11; ¶ (tumulos *u.* cumulos;) ¶ earum rerum uis: IV 17,10; ¶ usu(m) rei militaris: VI 40,6; 3,110,1. 6; nauticarum rerum: III 8,1; r. necessariarum: VII 66,5.

b) ex adiect.: cupidus rerum nouarum: I 18,3; V 6,1; ¶ imperitus rerum: I 44, 9; V 27,4; cuius rei: VII 29,2; ¶ peritus *u.* **peritus** *p. 1060* **B.** *(4 loc.).*

c) genet. partit.: nihil *u.* **nihil** *p. 774* **b)** *(6 loc.);* ¶ quid rei: III 26,3; ¶ quaeque earum (rerum): 3,1,2; ¶ quarum omnium rerum maxime admirandum: VI 42,3.

F. abl.; a) instr.: ut ... omnibus abundarent rebus: 1,52,3; ¶ reliquis rebus ... amplificata: VI 12,6; ¶ (naues) aptae instructaeque omnibus rebus: 3,111,3; ¶ quibus(cumque) rebus augeantur (augebat, auxisse): 1,85,5; I 18,4; V 57,4; ¶ quibus(cumque) rebus coercere: 1,67,4; — V 7, 1; ¶ his (quibus) rebus, necessaria re coactus: IV 34,5; VI 6,2; 1,40,5; ¶ his rebus ... comparasse (comparauerat): I 18,4; V 55,4; ¶ compleri ... stuppa reliquisque rebus: 3,101,2; ¶ his rebus pace confirmata: IV 28,1; ¶ quibus rebus ... contineri: 1,67,4; ¶ conuoluta omnibus rebus, quibus ignis ... defendi (posset): 2,2,4; ¶ dare: 1,71,3 *u.* mittere; ¶ deterrendum quibuscumque rebus posset: V 7,1; ¶ his (quibus) rebus effecit, effectum est (erat): VI 7,8; 3,84,4; 112,6; ¶ quibus (rebus) ignis excitari potest: VII 24, 4; ¶ his rebus ... expletur: VII 31,4; ¶ quibus rebus ... suos incitari: 3,92,3; ¶ omnibus rebus instruere: V 5,2; 1,56,3; 2,5,1; 3,111,3; ¶ iuuare *u.* **iuuo B.** *p. 396 (4 loc.);* ¶ quibus rebus .. minui: V 26,4; ¶ multis rebus ... signa † misisse ⟨dedisse *Madu.*⟩: 1,71,3; ¶ (obstruere omnibus *rebus:* 3,54,2;) ¶ omnibus rebus ornare: VII 33,1; ¶ quibus rebus perfectum est: 3,77,2; ¶ nihil his rebus profici: III 21,3; ¶ repleto his rebus: VII 56,5; ¶ nulla re ... subleuari: VII 65,4; ¶ quibus rebus ... *terere tempus: 3,49,6; ¶ quibus rebus .. hostes terreri: 3,92,3; ¶ uti *u.* **frumentarius** *p. 1336* **e)** *(4 loc.).*

b) causae; pendet α) ex uerbis: his rebus ... accessit: 3,72,1; ¶ quibus rebus accidit: 2,44,1; 3,79,5; ¶ his (quibus) rebus adductus: I 3,1; 11,6; III 18,7; ¶ cogere *u. a);* ¶ commoueri *u.* **commoueo B. a)** *β)* *et* **b)** *p. 613 sq. (3 loc.);* ¶ ut *inuisitatis atque incognitis rebus magis confidamus uehementiusque exterreamur: 2, 4,4; ¶ his .. omnibus *rebus* annona creuit: 1,52,1; ¶ (ea re ... remollescere homines atque effeminari: IV 2,6;) ¶ efficere *u. a);* ¶ exterrere: 2,4,4 *u.* confidere; ¶ his rebus fiebat: I 2,4; ¶ impediri his (tot) rebus, utraque re: II 17,5; III 12,2; VII 24,1; ¶ his rebus impul-

sus: 2,38,3; ¶ quibus omnibus rebus . . inuitati: V 51,1; ¶ hac re permouebantur: V 28,1; permotus *u.* **permoueo** *p. 1064 (4 (5) loc.)*; ¶ multis iam rebus . . . perspectam habebat: VII 54,2; ¶ omnibus (quibus) rebus, re noua perterritus: IV 14,2; 24,4; VII 28,1; 1,61,1; 65,1; 2,18, 4; 20,6; ¶ perturbari re noua (repentina), quibus (omnibus) rebus: IV 34,1; V 28, 1; VI 37,3; 3,11,2; ¶ premi re frumentaria, omnibus rebus: V 28,5; 3,63,8; ¶ reliquis rebus . . probarat: VI 32,5; ¶ iis ⟨*c*⟩ rebus relanguescere animos et ⟨*c*⟩ remitti ⟨*o*⟩ uirtutem: II 15,4; ¶ (remollescere *u.* effeminari;) ¶ multis necessariisque rebus . . . reuocabatur: 2,18, 7; ¶ hac re significari: IV 3,1; ¶ neue his rebus terrerentur: 3,73,2; ¶ quibus rebus omnibus ⟨*o*⟩ sublatus: 2,37,2.

β) ***ex adiect.:*** idoneus omnibus ⟨*o*⟩ rebus: III 17,5; ¶ noua et inusitata belli ratio . . . reliquis rebus: 3,47,1.

γ) ***qua re*** *u.* **quare** *p. 1313 sq. (13 loc.)*.

c) abl. modi (limitat.?): omnibus rebus obsessi: 1,84,1; ¶ omnibus rebus ⟨rationibus *Ciacc.*⟩ . . . perseuerandum: 1,26,2; ¶¶ omnibus rebus imparatissimus ⟨*c*⟩: 1, 30,5 *u. A. b)*.

d) abl. separat.: omnibus necessariis egere rebus: 3,32,4; ¶ excludere ab ⟨α; *om.* β⟩ re frumentaria: VII 55,9; ¶ iis ⟨*c*⟩ rebus indigebant: 2,35,5; ¶ intercludere re frumentaria: I 23,3; 1,72,1; ¶ nudata omnibus rebus: 1,7,3.

G. c. praep.; a) ab: excludere *u. F. d)*; ¶ laborare a(b) re frumentaria: VII 10,1; 3, 9,5.

b) ad; α): quam ad ⟨*o*⟩ rem . . . adiuuat: V 1,3; ¶ ad utramque rem se . . offerre: VII 89,2; ¶ se ⟨*o*⟩ ad eam rem profitetur adiutorem: V 38,4.

β): ad hanc rem idoneos: 3,103,1; ¶ ad eam rem paratos: I 5,2.

γ): adiutor *u.* α) profiteri; ¶ ad eas res (eam rem) usui: IV 31,2; VII 11,5.

c) de; α): de re frumentaria adhortari: VII 17,2; ¶ de his rebus cum ageretur: 3,109,1; *u. praeterea* **de** *p. 813* C. *(4 loc.)*; ¶ quid . . . de quaque re audierit aut cognouerit: IV 5,2; ¶ cognoscere: I 35,2 *u.* discere; IV 5,2 *u.* audire; ¶ communicare de maximis rebus: 3,18,3; ¶ de re tanta . . . confirmari: 3,87,7; ¶ de reliquis rebus consultabant: 1,73,1; ¶ de re communi dicere: V 26,4; *cf.* discere; ¶ de communi re discendum ⟨*Paul;* dicendum *X; edd.*⟩ sibi et cognoscendum: I 35,2; ¶ de his rebus . . doceant: 1,3,6; ¶ de maximis rebus . . . loqui: 3,15,6; ¶ mittuntur de his rebus . . . legati: VII 89, 3; ¶ de reliquis rebus senatus consulta perscribuntur: 1,6,5; ¶ de suis priuatim ⟨-tis β⟩ rebus . . . petere: V 3,5; ¶ prouidere de re frumentaria: (V 8,1;) 3,34, 2; ¶ referre *u.* **de** *p. 818 (3 loc.)*; ¶ quibus **de* rebus . . . respondendum: 3, 17,1.

β): de his rebus . . . cogitationem suscipiatis: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*,1; ¶ consilium capere (inire) *u.* **de** *p. 819* β) *(3 loc.)*; ¶ senatus consulta *u.* α) perscribere; ¶ de re iudicium facere: 2,31,8; ¶ legati *u.* α) mittere.

γ): certiorem facere *u.* **certus** C. b) *p. 518:* II 2,3; III 9,1; IV 5,1; V 37,7.

d) ex; α): ex ipsa re . . capio uoluptatem: *ap. Cic. ad Att.* IX 16,2; ¶ qua . . ex re . . . cognosci ⟨*o*⟩ potuit: V 42,4; ¶ qua ex re futurum: I 20,4; ¶ qua ex re fieri: II 4,3; ¶ ex his omnibus iudicat rebus: V 52,3; ¶ qua ex re factiones . . . nascuntur: VI 22,3.

β): ***e re*** uisum est ⟨*c*⟩: 3,18,3.

e) in c. acc.: inque eam ⟨in quam β⟩ rem se suam fidem interponere: V 36,2.

f) in c. abl.; α): in ea re . . . consistere: 3,111,5; ¶ consumere *u.* **in** *p. 133* C. *(3 loc.)*; ¶ in turpissimis habent rebus: VI 21,5; ¶ in ea re . . . intentis: III 22,1; ¶ in ea re (his rebus) occupatus: 1,28,2; 3,55,3; ¶ posse *u.* **in** *p. 137* β) *(2 loc.)*.

β): auctoritas, opera, prolatio, socius, spiritus, usus in *u.* **in** *p. 138* ββ) *(6 loc.)*.

γ): qua in re . . . ultus est: I 12,7; fuit laudanda: V 8,4; consulendum putarint: 1,85, 2; ¶ in ⟨*om.* α⟩ extremis suis rebus: II 25,3; ¶ in miseris rebus: 2,42,1; ¶ nulla in re . . . deerat: V 33,2; ¶ in omnibus rebus utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ cum in reliquis . . rebus . . . utantur: VI 14,3.

g) ob: ob eam rem, eas res, quam ob rem *u.* **ob** *p. 863 (6 loc.)*.

h) pro; α): pecuniam pro his rebus dissoluit: 1,87,1; ¶ ut . . . habeant pro re comperta: VII 42,2.

β): V 8,1 *et* 1,32,7 *u.* **pro** *p. 1220* αα) pro re(bus).

(***i) sine*** certa spe ⟨β; re α; *edd.*⟩: V 29,5.)

Adiect.: aduersae *u.* **aduersus** *p. 189 (3 loc.)*; alia(e): I 26,6; — III 6,4; aliena: *ap. Jul. Rufin.* § 8; angusta: *3,16,1; 43,2; aptae: 3,101,2 ⟨*c*⟩; (certa: (V 29,5;) *3,87, 7;) certissimae: I 19,1; ceterae: II 3,3; commodior: 3,85,2; communis: I 35,2; V 26,4; comperta: VII 42,2; diuinae: VI 13, 4; 21,1; duae: II 20,3; 1,39,4; expeditior: VII 11,1; extremae: II 25,3; facilis: V 31, 2; familiaris *u.* **familiaris** *p. 1281 (3 loc.)*; florentissimae: I 30,3; frumentaria *u.* **frumentarius** *p. 1335 sqq. (45 loc.)*; Gallicae: VI 7,7; (imparatissimae ⟨*c*⟩: 1, 30,5; imperfecta: VI 12,5 ⟨*c*⟩;) incognita(e): 3,87,2; — 2,4,4; incredibilis: 3, 86,2; infecta *u.* **infectus** *p. 161 (6 loc.)*; inlustrior: VII 3,2; integra: VII 30,2; *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; (inuisae,) inuisitatae, (inusitatae,) (latitatae): 2,4,4; (magna: 3,51,6;) magnae: 3,22,4; maior: VII 3,2; maximae: 3,15,6; 18,3; maritimae: IV 23,5; militaris *u.* **militaris** *p. 598 (19 loc.)*; miserae: 2,42,1; multae *u.* **multus** *p. 654 (5 loc.)*; nauticae: III 8,1; necessaria(e) *u.* **necessarius A. a)** α) *et* **c)** *p. 732 sq. (6 + 3 loc.)*; (nostrae: II 24,4;) nota: 3,63,5; noua *u.* **nouus** *p. 837* **a)** *(5 loc.)*; nouae *ib. p. 836* **A.** *(5 loc.)*; nulla: V 33,2; VII 26,1; 65,4; 2,6,1; omnes: IV 19,4; VI 11,3 *u. praeterea* **hic** *p. 1478 (4 (5) loc.)*; **omnis** *p. 909—911 (42 loc.)*; *p. 924* **s)** *(6 loc.)*; oportun(issim)a: III 15,4 ⟨*c*⟩; — IV 13,4; paruae: 3,70,2; paucae: 1,2,4; pecu(ni)aria: 3,59,2; Pompeianae: 2,17,1; 3,35,2; priuatae: V 3,5 ⟨*c*⟩; publica *u.* **respublica**; (quaecumque: V 7,1; 57,4; 1,33,3; quaedam: I 30,4; quaeque: IV 5, 2; (3,1,2;)) reliquae *u.* **reliquus** *p. 1673 sq. (14 loc.)*; repentina: V 28,1; secundae, -iores: 2,37,2; — I 14,5; (sua(e): I 18,4; — II 25,3; IV 16,1; V 3,5; 41,5; 2,37,1;) summa(e): *1,19,3; 3,94,7; — I 34,1; IV 5,3; V 28,6; VI 20,2; tanta(e): 3,87,7; — (IV 22,2 α;) 1,13,1; 74,7; tantulae: IV 22,2 ⟨*c*⟩; tot: VII 24,1; tota: 3,17,5; 60,1; 78,3; transmarinae: VI 24,5; turpissima(e): 3,32,4; — VI 21,5; ulla: IV 2,1; una: III 14,5; urbanae: VII 6,1; 1,85,8; — utraque: III 12,2; VII 89,2.

huius modi res: 2,31,7; res maximae spei maximaeque utilitatis: 3,16,3.

(**resarcio:** magni interesse ... ad opinionem Galliae existimans tantas uideri Italiae facultates, ut si quid esset in bello detrimenti acceptum, non modo id breui tempore sarciri ⟨β; *Hold., Dt.*[2]; resarciri α; *rell. edd.*; resarcire *Kraff.*⟩, sed etiam ⟨illae *add. J. Lange*⟩ maioribus augeri ⟨*c*⟩ copiis posset ⟨-sent *J. Lange*⟩: VI 1,3.)

rescindo: (interiores) falcibus uallum ac loricam rescindunt ⟨rescendunt *ABpr.*⟩: VII 86,5; ¶ partem ultimam pontis . . . in longitudinem pedum ducentorum rescindit: VI 29,2; ¶ pontem *u.* **pons B. a)** *p. 1110 (5 loc.)*; ¶ uallum: VII 86,5 *u.* loricam.

rescisco: quod ubi Caesar resciit, . . . imperauit: I 28,1.

rescribo. A. = respondere: Pompeius enim rescripserat sese rem in summum periculum deducturum non esse neque suo consilio . . . Domitium se . . . Corfinium contulisse; proinde . . . ueniret: 1,19,3.

B. transcribere: (Caesarem) pollicitum ⟨esse *add. B*[2]β⟩ se in cohortis ⟨in cohortis se β⟩ praetoriae loco decimam legionem habiturum, ad equum rescribere: I 42,6.

reseruo. A. nihil additur nisi obiect.: reseruatis Haeduis atque ⟨*c*⟩ Aruernis, si per eos ciuitates recuperare ⟨*c*⟩ posset, ex reliquis captiuis toto exercitui capita singula praedae nomine distribuit: VII 89,5.

B. additur et obiect. et a) quo quid reseruetur: reliquas merces commeatusque ad obsidionem urbis, *si* accidat ⟨*c*⟩, reseruant (Massilienses): 1,36,3; ¶ maiori tamen parti placuit hoc reseruato ⟨seruato β⟩ ad extremum casum ⟨*Paul; om. X; edd.*⟩ consilio interim . . . castra defendere: III 3,4; ¶ timere Caesarem ereptis ⟨*c*⟩ ab eo duabus legionibus, ne ad eius periculum reseruare et retinere eas ad urbem Pompeius uideretur: 1,2,3.

b) in quod tempus: (Procillus) de se ter sortibus ⟨*c*⟩ consultum dicebat, utrum igni statim necaretur an in aliud tempus reseruaretur: I 53,7; fortasse non se liberari, sed in aliud tempus reseruari arbitrati discedere . . . constituerunt: 3,60,3.

c) cui: consensisse Gaditanos principes cum tribunis . . ., ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent ⟨reseruarent *Ciacc.*⟩: 2,20,2; ¶ illorum esse praedam atque illis reseruari ⟨reseruare *B*[1]; seruari β⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34,1.

resideo: quorum in consilio omnium uestrum consensu pristinae residere uirtutis ⟨uirt. resid. β⟩ memoria uidetur: VII 77,4.

resido: Allobrogas ⟨*c*⟩ sollicitat, quorum mentes nondum ab superiore bello ⟨a super.

bello nond. β⟩ resedisse ⟨*AQ*²β; residisse *B;* redisse *MQ*⟩ sperabat: VII 64, 7.

resisto. A. = remanere, consistere; a) non additur, ubi resistatur: sic uti ⟨*c*⟩ omnino pugnandi causa resisteret nemo: V 51, 5; ubi ille (Varus) saepius appellatus 'respexit ac restitit et . . . quid uellet quaesiuit: 2, 35, 2; quique hos sequebantur celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3.

b) additur, ubi resistatur; α): illi (equites) itinere totius noctis confecti subsequi non poterant, atque alii alio loco resistebant: 2, 39, 6.

β): neque certum inueniri poterat, obtinendine Brundisii causa ibi remansisset . . . an inopia nauium ibi restitisset: 1, 25, 3.

γ): Caesar legiones equitatumque reuocari atque in ⟨*om.* β⟩ itinere resistere ⟨desistere β⟩ iubet: V 11, 1; — siluestri loco castris ⟨*c*⟩ positis ⟨*c*⟩ e regione unius eorum pontium . . . postero ⟨*c*⟩ die ⟨*c*⟩ cum duabus legionibus in occulto restitit: VII 35, 2; — audit Iubam reuocatum finitimo bello et controuersiis Leptitanorum restitisse in regno, Saburram . . . adpropinquare: 2, 38, 1.

B. = obsistere, repugnare, aduersari; a) ui et armis; α) absol.; αα) act.; 𝔄): (milites) in locum iniquum progressi rursus ⟨regressos ac *add. B*³*(a?) fh*⟩ resistentes hostes redintegrato proelio in fugam coniecerunt ⟨*c*⟩: II 23, 2; cum primi ordines hostium transfixi pilis ⟨*c*⟩ concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant: VII 62, 4; ¶ legio Pompeiana ⟨pompeiana legio *Ohl*⟩ celeris ⟨*c*⟩ spe subsidii confirmata ab decumana porta resistere conabatur ⟨*Steph.;* conatur *x*⟩ atque ultro . . . impetum faciebat: 3, 69, 2.

𝔅): quod Germanorum consuetudo haec sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant resistere neque deprecari: IV 7, 3; — — Crassus . . . oppidum Sotiatium ⟨*c*⟩ oppugnare coepit. quibus fortiter resistentibus uineas turresque egit: III 21, 2.

ℭ): ille (Dumnorix) autem ⟨*c*⟩ reuocatus resistere ac se manu defendere . . . coepit: V 7, 8; — (Piso Aquitanus fratrem) ex ⟨*c*⟩ periculo eripuit, ipse equo uulnerato deiectus, quoad potuit, fortissime restitit: IV 12, 5; — Iuba . . . magnam partem eorum interfici iussit . . ., cum Varus suam fidem ab eo laedi quereretur neque resistere auderet: 2, 44, 2.

𝔇): Afraniani (superiores se discessisse existimabant), quod . . . comminus tam diu stetissent ⟨restitissent *Paul*⟩ et nostrorum impetum sustinuissent: 1, 47, 2; ¶ celeriter nostros perturbauerunt; rursus ⟨iis *uel* his *add.* β⟩ resistentibus ⟨nostris *add. V.*⟩ consuetudine ⟨*o*⟩ sua ad pedes desiluerunt: IV 12, 2; cum omnibus rebus nostri premerentur atque aegre resisterent ⟨-tere *a*⟩: 3, 63, 8; ¶ eodem impetu cohortes sinistrum cornu pugnantibus ⟨impugnantibus *O*¹*af*⟩ etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt: 3, 93, 6; ¶ an qui incolumes resistere non potuerunt perditi resistant ⟨-tent *N; Paul*⟩? 2, 32, 6; ¶ reliqui: VII 62, 4 *u.* **𝔄) hostes.**

𝔈): paulatim sese legiones coniungerent et . . signa in hostes inferrent. quo facto cum alius alii subsidium ferret ⟨*c*⟩ neque timerent, ne . . . circumuenirentur, audacius resistere ac fortius pugnare coeperunt: II 26, 2; — cum quaepiam ⟨*c*⟩ cohors . . . impetum fecerat, hostes uelocissime refugiebant. . . . rursus, cum in eum locum, unde erant egressi ⟨*c*⟩, reuerti coeperant, . . . circumueniebantur; . . . tamen tot ⟨*c*⟩ incommodis conflictati multis uulneribus acceptis resistebant: V 35, 5.

𝔉): ciues Romani . . ., cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hominum crebris confecti uulneribus, ad extremum auxilium descenderunt: 3, 9, 3; — praeoccupatus animus Attianorum militum . . . fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat: 2, 34, 6.

ββ) pass.: eadem ratione qua pridie ab nostris ⟨a nostr. ead. rat. qua prid. β⟩ resistitur: V 40, 4; ¶ maturandum sibi existimauit, ne, si noua manus Sueborum cum ueteribus copiis Ariouisti sese coniunxisset, minus facile resisti posset: I 37, 4; duplicem . . . fecerat uallum, ut, si ancipiti proelio dimicaretur, posset resisti: 3, 63, 3.

β) additur, cui resistatur: celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent: VII 24, 5; ¶ cum diuersae legiones ⟨*Whitte;* diuersis legionibus *X; edd.*⟩ aliae alia in parte hostibus resisterent: II 22, 1; ¶ quo loco ⟨quorum β⟩ qui celeriter arma capere potuerunt paulisper nostris restiterunt: IV 14, 4.

hac de causa constituerat signa inferentibus resistere ⟨desistere *x*⟩, prior proelio non lacessere: 1, 82, 5; — (signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; — in duas partes sese distribuunt, alii ut praedae praesidio sint, alii ut uenientibus resistant atque eos propellant: 1, 55, 2.

b) uel animo ac uoluntate uel uerbis; α) abs.: cum resisteret Seruilius consul

reliquique magistratus et minus opinione sua efficeret ⟨c⟩: 3,21,1; — hac in utramque ⟨c⟩ partem ⟨c⟩ disputatione habita cum a Cotta primisque ordinibus acriter resisteretur, Vincite, inquit, Sabinus: V 30,1.

β) alci: quod repentinae Gallorum coniurationi (ciuitas) resistere non potuerit: V 27,4; — omnibus his resistitur omnibusque oratio consulis, Scipionis, Catonis opponitur: 1,4,1.

γ) (ad): mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est: III 19,6.

Remanere . . . resistere: 1,25,3; ¶ resistere ac se defendere: V 7,8; resistere... (impetum) sustinere: I 25,7; 1,47,2; — resistere . . . impetum facere: 3,69,2; resistere atque propellere: 1,55,2; resistere . . . pugnare: II 26,2; 3,93,6.

resistere ab decumana porta: 3,69,2; r. in acie: 3,93,6; r. alia in parte: II 22,1; ¶ r. eadem ratione: V 40,4.

Aduerb.: acriter: V 30,1; acerrime: VII 62,4; aegre: 3,63,8; audacius: II 26,2; (*comminus, *diu: 1,47,2;) facile: I 37,4; fortiter: III 21,2; fortissime: IV 12,5; minime: III 19,6; paulisper: IV 14,4; rursus: II 23,2; IV 12,2.

(respectus: habere se quoque ad Caesaris ⟨*del. Th. Momms.*⟩ gratiam atque amicitiam receptum ⟨respectum *Hell.*; recepturum *af*⟩: 1,1,3.**)**

respicio. A. propr.; a) abs.: calones . . . praedandi causa egressi, cum respexissent et hostes in nostris castris uersari uidissent: II 24,2; — ut non modo . . . de uallo decederet nemo, sed paene ne respiceret quidem quisquam: V 43,4; — ubi ille (Varus) saepius appellatus respexit ⟨*ego*; aspexit *x*; *edd.*⟩ ac restitit et . . . quid uellet quaesiuit: 2,35,2.

b) additur obiect.: reliqua studio itineris conficiendi quaerere praetermittit (Curio) proximaque respiciens signa Videtisne, inquit, milites . . .? 2,39,3; ¶¶ simul respiciens Caesarem Faciam, inquit, hodie, imperator, ut aut uiuo mihi aut mortuo gratias agas: 3,91,3.

B. tral.; a) = animum conuertere ad: quod si ea, quae in longinquis nationibus geruntur, ignoratis, respicite ⟨respice *B*[1]⟩ finitimam Galliam, quae . . . perpetua premitur seruitute: VII 77,16.

b) = rationem habere; sequitur α) obiect.: relinquitur ⟨fingitur *Paul*⟩ noua religio, ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis . . . sublatum est: 2,32,9; ¶¶ sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium capturum: 1,1,3; ¶ in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus, quam ad nostrum auxilium concitauimus: VII 77,7; ¶¶ (tribuni plebis) de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses . . . respicere ac timere consuerant ⟨-rat *afh*; quod . . . consuerant *del. Vielh.*⟩: 1,5,2.

(β) acc. c. inf.: longe aliam esse nauigationem in concluso mari atque in uastissimo ⟨c⟩ atque ⟨c⟩ apertissimo ⟨c⟩ Oceano perspiciebant ⟨respiciebant β⟩: III 9,7.**)**

c) = pertinere: toti tamen officio maritimo M. Bibulus praepositus cuncta administrabat: ad hunc summa imperii respiciebat ⟨redibat *Ciacc.*(?)⟩: 3,5,4.

respondeo. A. absol.: illi (consules Pompeiusque) deliberata re ⟨*Grut.*; *om. x*⟩ respondent scriptaque ad eum mandata . . . remittunt ⟨c⟩: 1,10,2.

B. additur a) quid respondeatur; α) obiect.: cum . . . plerique ad uoluntatem eorum ficta respondeant: IV 5,3; ¶ (haec: VII 20,2 *u.* c) γ);) ¶ ex ipsis quaesiit. nihil Sequani respondere, sed in eadem tristitia taciti permanere ⟨c⟩: I 32,3; ¶¶ Pompeius . . . misit ad me N. ⟨c⟩ Magium ⟨c⟩ de pace; quae uisa sunt respondi: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1.

β) acc. c. inf.: Diuico respondit: ita Heluetios a maioribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consuerint; eius rei populum Romanum esse testem. hoc responso dato discessit: I 14,7; cum ab his saepius quaereret neque ullam omnino uocem exprimere posset, idem Diuiciacus Haeduus respondit: hoc esse miseriorem et grauiorem fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod . . .: I 32,3(—5); ad quos (Sugambros) cum Caesar nuntios misisset, qui postularent . . ., responderunt: populi Romani imperium Rhenum finire; si . . . existimaret, cur . . . postularet? IV 16,3 (4); ille (Ambiorix) appellatus respondit ⟨respondet ?⟩: si uelit secum conloqui, licere; sperare a multitudine impetrari posse quod ad militum salutem pertineat; ipsi uero nihil ⟨c⟩ nocitum iri, inque ⟨c⟩ eam ⟨c⟩ rem se suam fidem interponere: V 36,2; e captiuis quaerit, quis castris ad Bagradam praesit; respondent Saburram: 2,39,2; responsum est ab altera parte A. Varronem profiteri se *altero die ad

conloquium uenturum atque una uisurum ⟨*c*⟩, quem ad modum . . . possent: 3,19,3.

b) cui (rei) respondeatur: quibus (legatis) pacem atque amicitiam petentibus liberaliter respondet ⟨β; respondit α; *edd.*⟩ obsidesque . . . adduci iubet: IV 18,3; amici regis . . . iis ⟨his *x; edd.*⟩, qui erant ab eo (Pompeio) missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem uenire iusserunt: 3,104,1; ¶ quibus ⟨de *add. Paul*⟩ rebus neque tum respondendum Caesar existimauit neque nunc ut memoriae prodantur ⟨*c*⟩ satis causae putamus: 3,17,1.

c) et cui (rei) et quid respondeatur; α) dat. et acc. c. inf.: legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum; si quid uellent, ad Idus April. reuerterentur: I 7,6; his Caesar ita respondit: eo sibi minus dubitationis dari, quod eas res, quas legati Heluetii commemorassent, memoria teneret . . .: I 14,1(—6); ei legationi Ariouistus respondit: si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse; si quid ille se uelit, illum ad se uenire oportere . . .: I 34,2(—4).

β) respondere alqd ad: Ariouistus ad postulata Caesaris pauca respondit, de suis uirtutibus multa praedicauit: I 44,1; ¶ Cicero ad haec unum modo respondit: non esse consuetudinem populi Romani ⟨ullam *add.* β⟩ accipere ab hoste armato condicionem . . .: V 41,7(—8); ¶ ad haec quae uisum est Caesar ⟨caesar qu. uis. e. β⟩ respondit: IV 8,1.

γ) respondere ad alqd, sequ. acc. c. inf.: ad haec Ariouistus respondit: ius esse belli, ut qui uicissent iis ⟨*c*⟩, quos uicissent, quem ad modum uellent imperarent . . .: I 36,1(—7); ⟨quibus *add.* *B*²β⟩ ad haec Caesar respondit: se . . . eorum ciuitatem conseruaturum, si prius quam murum aries attigisset se dedidissent ⟨*c*⟩ . . .: II 32,1 (2); V 41,7 *u.* β); tali modo accusatus ad ⟨*delend. censet Dt.*⟩ haec respondit (Vercingetorix): quod castra mouisset, factum inopia pabuli etiam ipsis hortantibus. . . . inquit . . . inquit: VII 20,2(—12); ¶ ad ea Caesar respondit: nulli omnium has partes uel querimoniae uel miserationis minus conuenisse . . .: 1,85,1(—12).

Aduerb.: ita: I 14,1; liberaliter: IV 18, 3; 3,104,1; (palam: 3,104,1.)

responsum: hoc responso dato discessit: I 14,7; nullo ab nostris dato responso ubi uisum est . . . discedunt: V 58,3; ¶ is eo tempore erat Rauennae exspectabatque suis lenissimis ⟨*Nb;* leuissimis *x*⟩ postulatis responsa: 1,5,5; ¶ eodem Carnutes legatos obsidesque mittunt . . .; eadem ferunt responsa: VI 4,5; ¶ his responsis ad Caesarem relatis ⟨*Of;* legatis *X;* delatis *Oud.;* his legatis ad caes. responsis *Q*⟩ iterum ad eum Caesar legatos cum his mandatis mittit: I 35,1.

res publica. *Nominat.* res publica *omnibus (4) locis plene uidetur scriptus esse in codd.; — genet. et dat. 8 loc. in compluribus codd. per notam scriptus est; atque ita quidem, ut* reip *inueniatur in AQ,* rei p̆ *in B* VI 1, 4; reip *in AQ,* reip̄ *in B* VI 1,2; rei p̄ *in A,* rei p̃ *in Q,* rei. $\overset{li}{\tilde{p}}$ *in B* V 46,4; rei p *in B et A corr.* (recipi *in A pr.*) I 20,5; rei p. *in Q et B*², rei prę *in A,* rei prae *in B*¹ I 33,2; reip̄. *in a,* rei. p̃. *in h,* rei. p̄r̄. *in A,* rei p. r̄. *in Q,* rei p͡r *in BM* VI 33,5; rei $\overset{a}{p}$ *in A,* rei .p̃. re *in Bpr.,* rei .p̃. *in Bcorr.,* rei *in Q*¹, rei .p. *in Q*² II 5,2; rei .p̃ *in* β, P. R̃. *in A,* P̃. R. *in Q,* $\overset{li}{\tilde{p}}$ $\overset{ni}{\tilde{r}}$ *in B,* $\overset{i}{\bar{P}}$ · $\overset{i}{\bar{R}}$· *in M* IV 16,6; *reliquis 14 loc. nulla compendii codicum ab Holdero fit mentio; — accus. 6 locis plene in X (x) uidetur scriptus esse; uno loco* (1,2,7) *in hl exstat* rei p. (*pro* rem p.); *— ablat. plerumque (6 loc.) uidetur perscriptus esse* (re publica); *sed* VI 20,1 *in AQ exstat* rep̃, *in B* re p̃; VI 20,3 *in BQ* re p̃, *in A* rep̃; 1,4,3 *in a est* rebus, *in fhl uidetur inueniri* re publica.

A. = res communis (-nes), res quae ad omnes pertine(n)t; a) obi.: administrare *u.* **administro** *p. 170* α) *(4 loc.);* ¶ cuius imperatoris ductu VIIII annis rem publicam felicissime gesserint plurimaque proelia secunda fecerint, omnem Galliam Germaniamque pacauerint: 1,7,6; ¶ pro quibus rebus hortatur ac postulat, ut rem publicam ⟨p. *om. f*⟩ suscipiant atque una secum administrent: 1,32,7.

b) c. praep.: habent legibus sanctum, si quis ⟨*om.* β⟩ quid de re publica a finitimis rumore ac ⟨*c*⟩ fama acceperit ⟨acceperint β⟩, uti ad magistratum deferat ⟨deferant β⟩: VI 20,1; ¶ uelle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere: I 34,1; ¶ de re publica nisi per concilium loqui non conceditur: VI 20,3; ¶ referunt consules de re publica ⟨in ciuitate *add. x; del. Scal., Np., Db., Dt.; u. CC*⟩: 1,1,2.

B. = patria, ciuitas; a) subi.: dent operam consules, praetores, tribuni plebis . . ., ne quid res publica detrimenti capiat: 1,5,3; darent

operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet: 1,7,5; ¶ quorum artificiis effectum est, ut res publica in hunc statum perueniret: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2.

b) obi.: neque (se) rem publicam alterutro exercitu priuare uoluisse: 3,90,3.

c) dat.; pendet α) ex uerbis: L. Lentulus consul senatui reique ⟨que *om. ahl*⟩ publicae se non defuturum pollicetur: 1,1,2; Pompeio esse in animo rei publicae non deesse, si senatus sequatur: 1,1,4; ¶ Caesarem quoque pro sua dignitate debere et studium et iracundiam suam rei publicae dimittere neque adeo grauiter irasci inimicis, ut ⟨*om. fhl*⟩, cum illis nocere se speret, rei publicae noceat: 1,8,3; ¶ publice ⟨rei publicae *RSchn.*⟩ maximam putant esse laudem quam latissime a suis finibus uacare ⟨*c*⟩ agros ⟨*c*⟩: IV 3,1; ¶ statuebat . . . prospiciendum ⟨*c*⟩, ne quid sibi ac rei publicae nocere ⟨-ri *a*⟩ posset: V 7,2; 1,8,3 *u.* dimittere; ¶ proinde sibi ⟨ciuibus *Paul*⟩ ac rei publicae parcerent: 3,10,6; ¶ († interea et ⟨id interesse *Madu.*⟩ rei publicae ⟨populo Rom. *Pluyg.*⟩ et ipsis placere oportere, si uterque in contione statim iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum ⟨*u. CC*⟩: 3,10,9;) ¶ ego certe meum rei publicae atque imperatori officium praestitero: IV 25,3; ¶ quod cum Pompeius et rei publicae et amicitiae tribuisset: VI 1,4.

β) ex adiect.: quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae esse ⟨rei praeesse A^1B⟩ arbitrabatur: I 33,2.

d) genet.; pendet α) ex subst.: rei publicae commodo *u.* **commodum** C. *p. 612 (3 loc.)*; semper se rei publicae commoda priuatis necessitudinibus habuisse potiora: 1,8,3; ¶ (sibi semper primam ⟨rei publicae *add. recc. et edd.*; P. R. *add. a; om. fhl; Hot., Madu.*⟩ fuisse dignitatem uitaque potiorem: 1,9,2;) ¶ tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti et rei publicae iniuriam et suum dolorem eius uoluntati . . . condonet: I 20,5.

rei publicae causā *u.* **causa** *p. 489 (4 loc.)*.

β) ex uerbis: interesse *u.* **intersum** B. **b) β)** *p. 225 (3 loc.)*.

e) c. praep.; α) aduersus: ante certam diem Caesar exercitum dimittat; si non faciat, eum aduersus rem publicam ⟨rei p. *hl*⟩ facturum uideri: 1,2,(6.) 7; ¶ iudicia in priuatos reddebat, qui ⟨reddebat; qui *Db., Dt.*⟩ uerba atque orationem aduersus rem publicam habuissent; eorum ⟨habuissent, eorum *Db., Dt.*⟩ bona in publicum addicebat: 2,18,5.

β) de: neque se . . . pati posse C. Caesarem imperatorem bene de re publica meritum tantis rebus gestis oppido moenibusque prohiberi: 1,13,1; quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, donatum . . . ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit: 3,53,5.

γ) in: (exercitum cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum ⟨rem publicam *Paul*⟩ perpetui temporis officia ⟨-ium a^1⟩ praedicaret, ín primis commemorauit: 3,90,1;) — nouum in re publica ⟨rem publicam *N; Paul*⟩ introductum exemplum queritur, ut tribunicia intercessio armis . . . opprimeretur: 1,7,2.

C. = rei publicae administratio; a) obi.: libera ⟨sint *add. Vielh.*⟩ comitia atque omnis res publica senatui populoque Romano permittatur: 1,9,5.

b) gen.: si id facere occupationibus rei publicae ⟨β; populi Romani *α*; *Frig., Db.*⟩ prohiberetur, exercitum modo Rhenum transportaret: IV 16,6.

c) c. praep.: senatusque Caelium ab re publica remouendum censuit: 3,21,2.

Scipionem eadem spes . . . impellit, . . . simul . . . adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica ⟨rebus *a*⟩ iudiciisque tum plurimum pollebant ⟨*u. CC*⟩: 1,4,3; — 1,7,2 *u.* **B. e) γ)**.

respuo: non respuit condicionem Caesar: I 42,2.

restagno: hoc **in* itinere est fons, quo ⟨*rec.*; quod *ahl*⟩ mare succedit longius, lateque is locus restagnat ⟨succedit, longe ut lateque is l. restagnet *Paul*⟩: 2,24,4.

restinguo. A. additur obi.: est animaduersum fumare aggerem, quem cuniculo hostes succenderant . . . . nec prius ille est a propugnatoribus uacuus relictus locus, quam restincto aggere . . . finis est pugnandi factus: VII (24,2;) 25,4.

B. abs.: (ut, cum undique ⟨*c*⟩ flamma torrerentur . . ., non modo † demigrandi ⟨restinguendi *Ciacc.*⟩ causa de uallo decederet nemo, sed: V 43,4;) ut . . . aggerem . . interscinderent, omnis uero ex castris multitudo ad restinguendum concurreret: VII 24,5.

(**restis:** ne illa quidem ratio recepta est, quam C. Caesar ponit in femininis, ut puppim, restim, peluim ⟨puluim *cod.*; puppi, resti, pelui *Np.*⟩: *Charis. art. gramm. I p. 122 sq. Keil.*)

restituo. A. = πάλιν καθιστάναι; **a) additur, in quam condicionem restituatur** *u.* **in** *p. 108 uers. 1 sqq. (4 loc.)*.

b) abs. = restituere in patriam, reuocare: statuerat enim prius hos ⟨*O¹h;* hoc *afl*⟩ iudicio populi debere restitui quam suo beneficio uideri receptos ⟨*c*⟩: 3, 1, 6.

B. = ἀποδιδόναι, reddere; a): hanc (aquilam) ego, inquit, et uiuus multos per annos magna diligentia defendi et nunc moriens eadem fide Caesari restituo: 3, 64, 3; ¶ Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse; Pompeium, qui amissa ⟨amissam *Pluyg.*⟩ restituisse uideatur bona ⟨*Vict.;* dona *x;* dona *del. Terpstra;* uideatur, bona *Kraff.*⟩ etiam quae ante habuerint ademisse ⟨dona et. q. a. h. *del. Np.*⟩: 1, 7, 4; bona restituit iis ⟨is *hl;* his *af*⟩, quos liberius locutos hanc poenam tulisse cognouerat: 2, 21, 2; ¶ aduentu Caesaris . . . obsidibus Haeduis redditis, ueteribus clientelis ⟨client. uet. β⟩ restitutis, nouis per Caesarem ⟨rest. per C., nouis *Vielh.*⟩ comparatis . . . Sequani principatum dimiserant ⟨*CC*⟩: VI 12, 6; ¶ (dona: 1, 7, 4 *u.* bona;) ¶ familiarem: I 53, 6 *u.* hominem; ¶ quod hominem honestissimum prouinciae Galliae, suum familiarem et hospitem, ereptum e ⟨*c*⟩ manibus hostium sibi restitutum uidebat ⟨*c*⟩: I 53, 6; ¶ hospitem: I 53, 6 *u.* hominem; ¶ (intercessionem: 1, 7, 4 *u.* bona;) ¶ huic (Tasgetio) Caesar pro eius uirtute atque in se beneuolentia . . . maiorum locum restituerat: V 25, 2; ¶ equidem me Caesaris militem dici uolui, uos me imperatoris nomine appellauistis. cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto, mihi meum nomen restituite ⟨*af;* restituite nomen *Ohl; Db.*⟩, ne ad contumeliam honorem dedisse uideamini: 2, 32, 14.

b): (amissa: 1, 7, 4 *u.* **a)** bona;) ¶ proinde ac ⟨si *add. Paul*⟩ suis satis facere et fraudata restituere uellent: 3, 60, 5.

c): addit etiam, ut quae ⟨*Paul;* quod *Np.;* quid *x*⟩ quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, iis ⟨his *x*⟩, qui amiserint ⟨*c*⟩, restituantur ⟨*Paul;* -atur *Steph.; edd.;* restituat *x*⟩: 1, 87, 1.

C. = ἀνιστάναι, ἐπανορθοῦν, reficere, reparare: ut tribunicia intercessio . . . opprimeretur, quae superioribus annis sine ⟨*om. x; add. Hot., Maduig.;* ex *E. Hoffm.*⟩ armis ⟨*del. Dt.*⟩ esset restituta ⟨quae sup. ann. arm. e. rest. *del. Np.; Db.*⟩: 1, 7, 2; ¶ ipsos oppida uicosque, quos incenderant, restituere ⟨restaurare *a*⟩ iussit: I 28, 3; ¶ ita proelium restitutum est, atque omnes hostes terga uerterunt: I 53, 1; restituto proelio ac repulsis hostibus eo . . . contendit: VII 87, 3; ¶ uicos: I 28, 3 *u.* oppida.

retineo. A. (propr.) = non dimittere (non tradere, non remittere); a) sequitur obiectum; α) non additur, ubi alqs retineatur; αα) obiect. est appellat.: partim cum iis ⟨his *X*⟩ quae retinuerant et celauerant armis, partim scutis ex cortice factis . . . eruptionem fecerunt: II 33, 2; ¶ multa Caesarem . . . incitabant: iniuria ⟨β; iniuriae *α; edd.*⟩ retentorum equitum Romanorum, . . . tot ciuitatum ⟨*c*⟩ coniuratio: III 10, 2; (eo biduo Caesar cum equitibus DCCCC, quos sibi ⟨*O(f?);* ibi *ahl*⟩ praesidio reliquerat ⟨retinuerat *Kindsch.*⟩, in castra peruenit: 1, 41, 1;) ¶ Germani frequentes omnibus principibus maioribusque natu adhibitis ad eum . . . uenerunt. . . . quos sibi Caesar oblatos gauisus ⟨grauius *α*⟩ illos ⟨illico *Bergk*⟩ retineri iussit: IV 13, 6; ¶ quantum in se facinus admisissent intellegebant, legatos . . . retentos ab se et in uincla ⟨*c*⟩ coniectos: III 9, 3; ¶ tota Italia dilectus haberi, retineri legiones II, quae ab se simulatione Parthici belli sint abductae: 1, 9, 4; ¶ receptui cani ⟨*c*⟩ iussit. . . . at ⟨*c*⟩ reliquarum legionum milites non exaudito ⟨*c*⟩ sono tubae . . . tamen a ⟨*c*⟩ tribunis militum legatisque, ut erat a Caesare praeceptum, retinebantur: VII 47, 2; temeritatem . . . militum ⟨*c*⟩ reprehendit, quod . . . neque signo recipiendi dato ⟨*c*⟩ constitissent neque a ⟨*c*⟩ tribunis militum legatisque retineri potuissent: VII 52, 1; aegre retentis Domitianis militibus est factum, ne proelio contenderetur: 3, 37, 3; ¶ iniecta manu ferrea et retenta utraque naue diuersi pugnabant atque in hostium naues transcendebant: 1, 58, 4.

ββ) obi. est nomen propr.: addunt . . . retineri urbano motu Caesarem neque in tantis dissensionibus ad exercitum uenire posse: VII 1, 2; — concilium dimittit, Liscum retinet: I 18, 1; ¶ (Pompeius) Mytilenas . . . uenit. biduum tempestate retentus nauibusque ⟨que *del. Paul*⟩ aliis additis actuariis in Ciliciam . . . peruenit: 3, 102, 5.

ab his fit initium retinendi Silii atque Velanii ⟨et si quos intercipere potuerunt *add.* β⟩: III 8, 2; finitimi . . . eadem de causa Trebium Terrasidiumque retinent: III 8, 3; etsi . . . existimabat, tamen eos (Viridomarum atque Eporedorigem) retinendos ⟨pertinendos *hlik*⟩ non censuit ⟨*c*⟩: VII 54, 2.

β) additur, ubi retineatur; αα) ad: timere Caesarem ereptis ⟨*c*⟩ ab eo duabus legioni-

bus, ne ad eius periculum reseruare et retinere eas ad urbem Pompeius uideretur: 1, 2, 3.

ββ) **apud:** Cordubae conuentus . . . cohortes duas, . . . cum eo casu uenissent, tuendi oppidi causa apud se retinuit: 2, 19, 4.

γγ) **in:** (Aduatuci) armorum magna multitudine de muro in fossam . . . iacta . . . et tamen circiter parte tertia . . . celata atque in oppido retenta portis patefactis . . . pace sunt usi: II 32, 4; — his explicitis rebus duas in castris legiones retinuit, reliquas . . . eductas . . . praemisit: 3, 75, 2; — leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨c⟩: 3, 92, 2; — Caesar iis ⟨c⟩, quos in castris retinuerat, discedendi potestatem fecit: IV 15, 4.

b) sequitur quin: quod pridie eius diei Germani retineri non potuerant ⟨c⟩, quin in nostros tela coicerent: I 47, 2; aegreque tunc sunt retenti (milites), quin *in oppidum inrumperent: 2, 13, 4.

B. (trsl.) = non amittere (obtinere, tueri); a): nec tribunis plebis sui periculi deprecandi neque etiam extremi iuris ⟨intercessione *add. x; edd.; del. P. Manut.;* extremum ius intercessionis *Ciacc.*⟩ retinendi, quod L. Sulla reliquerat, facultas tribuitur: 1, 5, 1; ¶ tandem omnibus rebus obsessi, quartum iam diem sine pabulo retentis ⟨recentis *l*⟩ iumentis . . . conloquium ⟨c⟩ petunt: 1, 84, 1; ¶ memoriam *u.* **memoria** *p. 557* **β)** *(3 loc.);* ¶ (Caesar neque satis militibus perterritis confidebat . . . *et* † relictis ⟨retentis *Ciacc.*⟩ munitionibus magnopere rei frumentariae timebat: 3, 74, 3;) ¶ quod penes eos, si id oppidum retinuissent, summam uictoriae constare intellegebant: VII 21, 3; ¶ hortatur (Ciceronem), ut pristinam uirtutem retineat: V 48, 6.

b): sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨c⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet. si ⟨c⟩ hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum: 3, 17, 4.

retorqueo: contrariamque in partem iri uidebatur. . . . sed ubi paulatim retorqueri agmen ad dextram ⟨c⟩ conspexerunt . . ., nemo erat adeo tardus . . ., quin . . . putaret: 1, 69, 3.

retraho: magnam partem equitatus ad eum (Dumnorigem) insequendum mittit ⟨c⟩ retrahique imperat ⟨c⟩: V 7, 6; — doluisse se, quod populi R. beneficium ⟨c⟩ sibi . . . extorqueretur ereptoque semenstri imperio in urbem retraheretur: 1, 9, 2.

reuello: reperti sunt complures nostri milites ⟨c⟩, qui in phalanga ⟨c⟩ insilirent et ⟨c⟩ scuta manibus reuellerent et desuper uulnerarent ⟨CC⟩: I 52, 5; ¶ huc illi stipites demissi ⟨c⟩ et ab infimo reuincti, ne reuelli possent, ab ramis eminebant: VII 73, 3.

reuertor. Forma: reuersi sunt *exstat in a* I 31, 1 *et* II 29, 1; reuersus erat *in a* II 14, 1; *reliqui codd. his locis habent* reuerterunt, reuerterat; — reuerterunt *est in X* IV 4, 4 *et* I 8, 3 (*sed* reuertuntur *a*) *et* VII 82, 4; reuertisse *in X* V 5, 2 *et* VII 5, 5; *participium* reuersus *inuenitur* VI 42, 1.

A. propr.; a) absol.; subi. sunt α) appellat.: exspectare uero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reuerteretur, summae dementiae esse iudicabat: IV 13, 2; — ut tridui mora interposita equites eorum, qui abessent, reuerterentur: IV 11, 4; — legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum; si quid uellent, ad Idus April. reuerterentur: I 7, 6.

β) nom. propr.; αα): Antonius cum cohortibus et Attio eodem die, quo profectus erat, reuertitur: 1, 18, 3; — reuersus ille (Caesar) euentus belli non ignorans . . . multum fortunam in repentino hostium aduentu potuisse iudicauit: VI 42, 1; — Labienum Treboniumque hortatur, . . . ad eam ⟨c⟩ diem reuertantur: VI 33, 5.

ββ): (Menapii) Germanos transire prohibebant. illi omnia experti . . . reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt et tridui uiam progressi rursus reuerterunt ⟨reuersi sunt *N*⟩: IV 4, 4; — fugere in prouinciam Romanos Galliaque excedere; id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse; ad reliqui temporis pacem . . . parum profici; maioribus enim coactis copiis reuersuros neque finem bellandi facturos: VII 66, 4.

γ) pronom. et particip. ui subst.: discedens ⟨c⟩ (Caesar) post diem septimum sese reuersurum confirmat: VI 33, 4; Haedui de consilio legatorum . . . copias equitatus peditatusque subsidio Biturigibus mittunt. qui . . . domum reuertuntur legatisque nostris renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse: VII 5, 5; ¶ neque ⟨c⟩ ii, qui pabulatum longius progressi erant, interclusi fluminibus reuerti . . . poterant: 1, 48, 4; ¶ eodem fere tempore missi ad Pompeium ⟨ad pomp. *Ofhl*[1]; a pompeio *a; edd.*⟩ reuertuntur: 1, 18, 6.

b) additur α) quo quis reuertatur; αα) ad *u.* **ad** *p. 108 sq. (13 loc.).*

ββ) **in** *u.* **in** *p. 99 (12 loc.); praeterea:* Curio numquam se amisso exercitu, quem a Caesare fidei commissum acceperit ⟨*c*⟩, in eius conspectum reuersurum confirmat: 2,42,4.

γγ) **Agedincum, domum, sim.**: hoc negotio confecto Labienus reuertitur Agedincum, ubi impedimenta . . . relicta erant: VII 62,10; — naues a consulibus Dyrrachio remissae . . . Brundisium reuertuntur: 1,27,1; — erat unum iter, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1,73,2; ex propositis consiliis duobus explicitius ⟨explicitus *Nx;* explicitis *O*⟩ uidebatur Ilerdam reuerti, quod ibi paulum frumenti reliquerant: 1,78,3; — ibi ⟨*c*⟩ . . . legionem relinquit ⟨*c*⟩; ipse Oricum reuertitur: 3,16,2.

domum *u.* **domus** *p. 956* ββ) *(6 loc.).*

δδ) **eodem**: cognoscit LX naues . . . cursum tenere non potuisse atque eodem, unde erant profectae, reuertisse ⟨relatas *ik*⟩: V 5,2.

β) **unde quis reuertatur: (**a Pompeio: 1, 18,6 *u.* **a)** γ) *extr.;***)** ¶ Aduatuci . . . hac pugna nuntiata ex itinere domum reuerterunt: II 29,1.

γ) **quo itinere**: incolumesque (equites) cum magna praeda eodem ponte in castra reuertuntur: 1,55,3.

B. trsl. *u.* **ad** *p. 128 sq. (4 loc.).*

Reuerti incolumes: 1,55,3; uictorem: 3, 87,6.

Aduerb.: celeriter: 1,80,4; quam primum: IV 21,2; rursus: IV 4,4; ¶ cum honore aliquo aut certe sine ignominia: 1,85,10.

reuincio: ancorae (erant) pro funibus ferreis catenis reuinctae: III 13,5; ¶ ab ariete materia defendit, quae perpetuis trabibus pedum quadragenum ⟨*Hotom.; pedes* quadragenos *X; edd.*⟩ plerumque introrsus reuincta neque perrumpi neque distrahi potest: VII 23,5; ¶ huc illi stipites demissi ⟨*c*⟩ et ab infimo reuincti, ne reuelli possent, ab ramis eminebant: VII 73,3; ¶ haec utraque (tigna) . . . distinebantur ⟨*CC*⟩. quibus disclusis atque in contrariam partem reuinctis tanta erat operis firmitudo . . ., ut: IV 17,7; ¶ trabes derectae . . . in solo conlocantur. hae reuinciuntur ⟨hae reuintiuntur *a;* haere uiciuntur *α*; aere uinciuntur *Q corr., hl*⟩ introrsus ⟨*a;* extrorsus *αh(l)*⟩ et multo aggere uestiuntur: VII 23,2.

reuoco. A. nihil additur nisi obiect.; obi. est a) appellat.: legionibusque traductis ⟨*c*⟩ . . . reliquas copias reuocauit: VII 35,5; ¶ his rebus cognitis Caesar legiones equitatumque reuocari ⟨reuocare *A*⟩ atque in ⟨*c*⟩ itinere resistere ⟨*c*⟩ iubet: V 11,1; ¶ paucas cohortes relinquit; † hora X. subsequi pabulatores equitesque ⟨que *om. l*⟩ reuocari iubet ⟨reliquas hora X. subsequi, pabul. equ. reu. iub. *Wölff.; sine mora reuocari pab. equitesque subsequi iub. Köchly;* hora X. se sequi pab., equites propere reuocari iubet *Paul*⟩: 1, 80,4; ¶ expeditos autem ex euocatis *cum sagittariis funditoribusque raros in muro turribusque disponit (Pompeius). hos certo signo reuocare constituit, cum omnes milites naues conscendissent: 1,27,(5.) 6; ¶ legiones: V 11,1 *u.* equitatum; ¶ quo cognito (Calenus) se in portum recipit ⟨*c*⟩ nauesque omnes reuocat: 3,14,2; ¶ pabulatores(?): 1,80,4 *u.* equites; ¶ sagittarios: 1,27,6 *u.* expeditos.

b) nom. propr.: magnam partem equitatus ad eum (Dumnorigem) insequendum mittit ⟨*c*⟩ retrahique imperat ⟨*c*⟩. . . . ille autem ⟨*pr. edd.; Frig.;* enim *X; plur. edd.;* eminus *Fleischer;* a nostris *Laurer;* enixe *Walther; u. CC*⟩ reuocatus resistere ac se manu defendere . . . coepit: V 7,8; — audit Iubam reuocatum finitimo bello et controuersiis Leptitanorum restitisse in regno: 2,38,1.

c) pron., enuntiat.: insequentes nostros, ne longius prosequerentur ⟨progrederentur *N; Paul*⟩, Sulla reuocauit: 3,51,2; ¶ qui erant in muro custodiae causa conlocati eo signo, quod conuenerat, reuocantur notisque ⟨*c*⟩ itineribus ad naues decurrunt: 1, 28,3.

B. additur a) unde quis reuocetur: Caesar ab opere legiones reuocat, . . . aciem instruit: 1,82,2; ¶ Caesari omnia uno tempore erant agenda: . . . signum tuba dandum, ab opere reuocandi milites: II 20,1; ¶ magnaque praeterea multitudo . . . perditorum hominum latronumque conuenerat ⟨*c*⟩ et ⟨*add. Paul; om. X; edd.*⟩ quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat ⟨seuocabat?⟩: III 17,4.

b) quo quis reuocetur: Caesar etsi multis necessariisque rebus in Italiam ⟨-ia *Ox*⟩ reuocabatur, tamen constituerat nullam partem belli in Hispaniis relinquere: 2,18,7.

[**Falso**: (Dumnorix) principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*B;* reuocare *AQM*⟩ singulos ⟨sing. soll., reuoc. (seuoc. *hl*) β⟩ hortarique coepit, uti: V 6,4.]

rex. A. subi.; a) nom. uel acc.: uidetisne . . . captiuorum orationem cum perfugis conuenire? abesse regem, exiguas esse copias

missas . . .? 2,39,3; ¶ adesse: 2,36,3 *u.* C. d) α); ¶ adoriri: V 22,1 *u.* praeesse; ¶ quibus omnibus ⟨*o*⟩ rebus sublatus nihil contra se regem ausurum ⟨*O; nisurum x; Db.*⟩ existimabat: 2,37,2; ¶ (cogere: V 22,1 *u.* praeesse;) ¶ (conducere: VII 31,5 *u.* C. a);) ¶ (conquiescere: VII 46,5 *ib.;*) ¶ (considere: I 31,10 *ib.;*) sed rex omnibus ⟨*af;* cum omnibus *hl; Db.*⟩ copiis sequebatur ⟨*ego;* insequ. *x; edd.*⟩ et sex milium passuum ⟨*c*⟩ interuallo a ⟨*c*⟩ Saburra consederat: 2,38,3; ¶ (detestari: VI 31,5 *u.* C. a);) ¶ (causam dicere: 3,108,1 *u.* D. euocare;) ¶ (dimittere, disceptare: 3,107,2 *u.* C. b) α);) ¶ (se eripere: VII 46,5 *u.* C. a);) ¶ (esse socium atque amicum: 1,6,4 *u.* C. d) β); 3,103,2 *u.* C. a);) est ergo in genere et sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, et caerimonia deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges: *ap. Suet.* I 6; ¶ (se exanimare, ferre: VI 31,5 *u.* C. a);) ¶ (habere: 3,107,2 *u.* C. b) α);) 3,109,3 *u.* D. hortari; ¶ (inire: VI 31,5 *u.* C. a);) ¶ (insequi: 2,38,3 *u.* considere;) ¶ (iubere: I 31,10 *u.* C. a);) ¶ mittere: (2, 25,3 *u.* C. a);) 3,109,3 *u.* D. hortari;) ¶ (niti: 2,37,2 *u.* audere;) ¶ (occupare: I 31,10 *u.* C. a);) ¶ oppugnare: V 22,1 *u.* praeesse; ¶ ostendere: 3,109,3 *u.* D. hortari; ¶ (peruenire: VII 31,5 *u.* C. a);) ¶ pollere: *ap. Suet. uit. Caes.* I 6 *u.* esse; ¶ (posse: VI 31,5 *u.* C. a);) ¶ ad Cantium, . . . quibus regionibus quattuor reges praeerant, Cingetorix, Caruilius, Taximagulus, Segouax, nuntios mittit atque iis ⟨*A?QBM;* his *h; Np., Dt.*[1], *Hold.*⟩ imperat, uti coactis omnibus copiis castra naualia de improuiso adoriantur atque oppugnent. ii ⟨hi *hl;* hii *af*⟩ cum ad castra uenissent, nostri eruptione facta . . . suos . . reduxerunt: V 22,1.2; ¶ clamorem militum audit, quos rex in oppido praesidii causa reliquerat: 3, 106,4; ¶ sequi: 2,38,3 *u.* considere; ¶ uenire: V 22,2 *u.* praeesse.

b) ab c. pass.: item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in custodia necatur: 3, 104,3; ¶ haec insula . . . a superioribus regibus ⟨*O*[1]*;* regionibus *x; edd.*⟩ in longitudinem passuum DCCCC in mare iactis molibus . . . cum oppido coniungitur: 3,112,2; ¶ nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire: 2,26,2; 3,109, 4 *u.* D. hortari; ¶ (necari: 3,104,3 *u.* comprehendi;) ¶ (praemitti: 2,36,3 *u.* C. d) α);) ¶ hostium copiae submissis ab rege auxiliis crebro augebantur: 2,41,7.

B. praedicat.; a): apud eos (Suessiones) fuisse regem nostra etiam memoria Diuiciacum, totius Galliae potentissimum; . . . nunc esse regem Galbam: II 4,7.

b): tanto . . . beneficio adfectus, cum in consulatu suo rex atque amicus a senatu appellatus esset (Ariouistus): I 35,2; sua . . . beneficia commemorauit, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus: I 43,4; rex ab suis appellatur (Vercingetorix): VII 4,5; Lentulus . . . spe . . . prouinciarum et regum appellandorum largitionibus mouetur: 1,4,2; ¶ Commium, quem ipse Atrebatibus superatis regem ibi constituerat, . . . mittit: IV 21, 7; Cauarinum, quem Caesar apud eos (Senones) regem constituerat, cuius frater . . . cuiusque maiores regnum obtinuerant, . . . expulerunt: V 54,2; ¶ M. † Itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨*c*⟩: *ap. Cic. ad fam.* VII 5,2.

C. appositio; a) nom.: quod Ariouistus, rex Germanorum, in eorum finibus consedisset tertiamque partem agri Sequani . . . occupauisset et nunc de altera parte tertia Sequanos decedere iuberet, propterea quod . . . Harudum milia hominum XXIIII ad eum uenissent: I 31,10; Catuuolcus, rex dimidiae partis Eburonum, qui una cum Ambiorige consilium inierat, aetate iam confectus, cum laborem belli ⟨*c*⟩ aut fugae ferre non posset, omnibus precibus detestatus Ambiorigem . . . taxo . . . se exanimauit: VI 31,5; interim Teutomatus ⟨*c*⟩ . . ., rex Nitiobrogum, cuius pater ab senatu nostro amicus erat appellatus, cum magno equitum suorum numero ⟨*o*⟩ et quos ex Aquitania conduxerat ad eum peruenit: VII 31,5; ut Teutomatus ⟨*c*⟩, rex Nitiobrogum, subito in tabernaculo oppressus, ut meridie conquieuerat, . . . uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46,5; equites . . . peditesque . . ., quos auxilii causa rex Iuba paucis diebus ante Vticam miserat. huic et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat: 2,25,3.4; ibi casu rex erat ⟨*om. af*⟩ Ptolomaeus, puer aetate: 3,103,2.

b) acc.; α): ostendit sibi placere regem Ptolomaeum atque eius sororem Cleopatram exercitus, quos haberent, dimittere et de controuersiis iure apud se potius quam inter se armis disceptare ⟨deceptare *h*⟩: 3,107,2.

β): quos (equites) ibi A. Gabinius praesidii

causa apud regem Ptolomaeum reliquerat: 3, 4, 4.

c) gen.: altera (Ariouisti uxor fuit) Norica (natione), regis Voccionis ⟨c⟩ soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam: I 53, 4; obsidibus acceptis primis ciuitatis atque ipsius Galbae regis duobus filiis: II 13, 1; eodem tempore equitatus regis Cotyis ⟨c⟩ ad castra Cassii aduolauit: 3, 36, 4; interim filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨c⟩ Achillam sese ex regia traiecit: 3, 112, 9; uel pro hospitio regis Nicomedis uel pro horum necessitate ... refugere ⟨c⟩ hoc munus ... non potui: *ap. Gell.* V 13, 6.

d) abl.; α): nuntii praemissi ab rege Iuba uenerunt, qui illum adesse cum magnis copiis dicerent: 2, 36, 3.

β): refertur etiam de rege Iuba, ut socius sit atque amicus: 1, 6, 4.

D. obiect.: (arcessere: 3, 110, 5 *u.* F. domus;) ¶ (conficere: VI 31, 5 *u.* C. a);) ¶ inter suos queri atque indignari coepit regem ad causam dicendam euocari: 3, 108, 1; ¶ (expellere: 3, 110, 5 *u.* F. domus;) ¶ quo facto regem ut in sua potestate haberet Caesar *effecit magnam[que] regium nomen apud suos auctoritatem habere existimans: 3, 109, 6; ¶ milites ... in armis esse iussit regemque hortatus est, ut ex suis necessariis quos haberet maximae auctoritatis legatos ad Achillam mitteret et quid esset suae uoluntatis ostenderet. a quo missi Dioscorides et Serapion ... ad Achillam peruenerunt: 3, 109, 3. 4; ¶ (opprimere: VII 46, 5 *u.* C. a).)

E. dat.: imperare: V 22, 1 *u.* A. a) praeesse; magnam imperatam Asiae, Syriae regibusque omnibus et dynastis et tetrarchis et liberis Achaiae populis pecuniam exegerat: 3, 3, 2; ¶ (intercedere: 2, 25, 4 *u.* C. a).)

F. gen.: aetas: 3, 104, 1 *u.* amici; ¶ amici regis, qui propter aetatem eius in procuratione ⟨c⟩ erant regni, ... iis ⟨c⟩, qui erant ab eo (Pompeio) missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem uenire iusserunt: 3, 104, 1; adiutores quosdam consilii ⟨c⟩ sui ⟨c⟩ nactus ex regis amicis exercitum ... Alexandriam euocauit: 3, 108, 2; hi regum ⟨rerum *Nx*⟩ amicos ad mortem ⟨morem *Nx*⟩ deposcere ... consuerant: 3, 110, 5; ¶ equitesque committunt proelium et ... tota auxilia regis ... in fugam coiciunt ⟨c⟩: 2, 26, 4; ¶ interim controuersias regum ad populum Romanum et ad se, quod esset consul, pertinere existimans ... ostendit sibi placere ...: 3, 107, 2; cum ... (Caesar) uellet pro communi amico atque arbitro controuersias regum componere: 3, 109, 1; ¶ nihil contra se regem ausurum ⟨c⟩ existimabat. sed ubi certis auctoribus comperit minus V et XX milibus longe ab Vtica eius copias abesse, ... sese ... recepit: 2, 37, 3; ¶ hi ⟨c⟩ ... stipendii ⟨c⟩ augendi causa regis domum obsidere, regno expellere *alios*, alios arcessere ... consuerant: 3, 110, 5; ¶ equitatus: 3, 36, 4 *u.* C. c); ¶ filia: 3, 112, 9 *ib.*; ¶ filii: II 13, 1 *ib.*; ¶ hospitium: *ap. Gell.* V 13, 6 *ib.*; ¶ qui ab eo missi erant confecto legationis officio liberius cum militibus regis conloqui coeperunt: 3, 103, 4; ¶ Caesar ... cum audisset Pompeium Cypri uisum, coniectans eum **in* Aegyptum iter habere propter necessitudines regni ⟨regum *Pluyg.*⟩ reliquasque eius loci oportunitates, cum legione ... Alexandriam peruenit: 3, 106, 1; ¶ (pater: VII 31, 5 *u.* C. a);) ¶ hunc [incitatum] suis et regis inflatum pollicitationibus quae fieri uellet ... edocuit: 3, 108, 2; ¶ sanctitas: *ap. Suet.* I 6 *u.* A. a) esse; ¶ soror: I 53, 4 *u.* C. c); 3, 107, 2 *u.* C. b) α).

G. c. praep.; a) ab: amitae meae Iuliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus coniunctum est: *ap. Suet. uit. Caes.* I 6; ¶ eo triduo legio VIII. ad eum uenit cohortesque ... XXII equitesque ab rege Norico circiter CCC: 1, 18, 5.

b) ad: uenire ad: (I 31, 10 *u.* C. a);) 3, 104, 1 *u.* F. amici.

c) apud: relinquere apud: 3, 4, 4 *u.* C. b) β).

d) de: referre de: 1, 6, 4 *u.* C. d) β).

Pluralis reges *pertinet ad Ptolomaeum regem eiusque sororem Cleopatram* 3, 107, 2 *et* 109, 1.

Reges et dynastae et tetrarchae: 3, 3, 2; — rex atque amicus: I 35, 2; (43, 4; *cf.* 1, 6, 4 socius atque amicus).

Reges commemorantur hi: (Ambiorix, r. Eburonum: VI 31, 5;) Ariouistus, r. Germanorum: I 31, 10; (35, 2; 43, 4;) Caruilius (r. Cantii): V 22, 1; Catuuolcus, r. Eburonum: VI 31, 5; Cauarinus, r. Senonum: V 54, 2; Cingetorix (r. Cantii): V 22, 1; Commius, r. Atrebatum: IV 21, 7; Cotys: 3, 36, 4; Diuiciacus, r. Suessionum: II 4, 7; Galba, r. Suessionum: II 4, 7; 13, 1; Iuba: 1, 6, 4; 2, 25, 3; 36, 3; (2, 26, 2. 4; 37, 2; 38, 3; 39, 3; 41, 7;) Nicomedes: *ap. Gell.* V 13, 6; (rex Noricus: 1, 18, 5;) Ptolomaeus (pater): 3, 4, 4; 112, 9; (puer): 3, 103, 2; 107, 2; (103, 4; 104, 1. 3; 106, 4; 108, 1. 2; 109, (1.) 3. 6;) Segouax, Taximagulus (reges Cantii): V 22, 1; Teutomatus, r. Nitiobrogum: VII 31, 5; 46, 5; Ver-

cingetorix: VII 4, 5; Voccio: I 53, 4; (1, 18, 5?)

Adiect.: (alii: 3, 110, 5; ipse: II 13, 1;) omnes: 3, 3, 2; quattuor: V 22, 1; *superiores: 3, 112, 2.

Rex: ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater: *ap. Suet. uit. Caes.* I 6.

Rhascypolis: ex Macedonia CC erant (equites), quibus Rhascypolis ⟨*Oud.;* rascipolis *z*⟩ praeerat: 3, 4, 4.

(rheda *u.* **raeda.)**

(Rhedones *u.* **Redones.)**

(rheno *u.* **reno.)**

Rhenus. *Cf. A. Dederich, Julius Caesar am Rhein. Paderborn 1870 p. 1—11 et 32 sqq.; C. Mehlis, Der Rhein . . . in Kelten- und Römerzeit (Samml. gemeinverständlicher wissensch. Vortr. Heft 259.) — Mahn, Etymolog. Untersuchungen über geograph. Namen. Berlin 1859 p. 27—32; W. Glück, Die Erklärung des Rênos, Moinos u. Mogontiâcon. (Sitzungsberichte der k. bayerischen Akad. d. W. Jahrgang 1865. I. p. 1—27). De Rheno p. 1—10.*

Forma. *In cod. M duodecies, in B septies se uidisse scriptum* renus (*omissa littera* h) *dicit Frig. III p. 22; idem in a* renum *exstare commemorat* VII 65, 4; *Holder in B his locis testatur inueniri* renum (-i, -o): I 1, 4. 5; IV 10, 2; V 55, 1. 2; VI 9, 1; — I 1, 6; — I 2, 3; *in Bpr.* I 28, 4; IV 19, 4; *in M uno loco:* I 1, 4; *in AQ* Renus IV 10, 3, renum VII 65, 4; *in A* renum IV 16, 1; *in Qpr.* renum IV 16, 2; *Dübner* V 27, 8 renum *inueniri dicit in M; Schneid. in f* renum *esse scriptum testatur* I 1, 4. 5; 5, 4; 54, 1 *bis;* II 4, 1; reni I 1, 6; 54, 1; II 3, 4; reno I 2, 3; *Ramorino in l exstare* renum *tradit* I 1, 4. 5; 5, 4; 54, 1; IV 10, 2; reno III 11, 1. (*In B esse* rhoenum I 5, 4 *unus dicit Nipperd.; in A pr. m.* I 43, 9 rhemim, III 11, 1 rhono *scriptum esse commemorat Hold.*)

proximique (Belgae) sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt: I 1, 4; una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano, continetur Garumna flumine, Oceano ⟨*c*⟩, finibus Belgarum, attingit etiam ab Sequanis et Heluetiis flumen Rhenum: I 1, 5; Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur, pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni: I 1, 6; undique loci natura Heluetii continentur: una ex parte flumine Rheno latissimo atque altissimo, qui agrum Heluetium a Germanis diuidit: I 2, 3; Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Noricum transierant . . ., socios sibi adsciscunt: I 5, 4; circiter hominum milia sex . . . e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum finesque Germanorum contenderunt: I 27, 4; ne propter bonitatem agrorum Germani, qui trans Rhenum incolunt, **ex* suis finibus in Heluetiorum fines transirent: I 28, 4; horum (Germanorum) primo circiter milia XV Rhenum transisse: I 31, 5; *cf. qu. sqq.;* futurum esse paucis annis, uti . . . omnes Germani Rhenum transirent: I 31, 11; Caesarem . . . deterrere posse, ne maior multitudo Germanorum Rhenum traducatur ⟨*c*⟩: I 31, 16; paulatim autem Germanos consuescere Rhenum transire . . . populo R. periculosum uidebat: I 33, 3; ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam traduceret: I 35, 3; Treueri autem (ueniebant questum) pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur: I 37, 3; si nullam partem Germanorum domum remittere posset, at ne quos amplius Rhenum transire pateretur: I 43, 9; transisse Rhenum ⟨*om.* β⟩ sese ⟨se *h; om.* a^1*f*⟩ non sua sponte, sed rogatum et arcessitum ⟨*c*⟩ a Gallis: I 44, 2; neque prius fugere destiterunt, quam ad flumen Rhenum milia passuum ex eo loco circiter quinque ⟨*CC*⟩ peruenerunt ⟨*c*⟩. ibi perpauci aut uiribus confisi tranare ⟨*c*⟩ contenderunt aut lintribus inuentis sibi salutem reppererunt: I 53, 1. 2; hoc proelio trans Rhenum nuntiato Suebi, qui ad ripas Rheni uenerant, domum reuerti coeperunt. quos ubi ⟨Vbii *Rhenanus*⟩ qui proximi Rhenum incolunt perterritos senserunt ⟨*del. Rhenanus*⟩, insecuti magnum ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54, 1; reliquos omnes Belgas in armis esse Germanosque, qui cis Rhenum ⟨qui ripas rheni β⟩ incolant ⟨incolunt B^2β⟩, sese cum his coniunxisse: II 3, 4; plerosque Belgas esse ortos a ⟨*c*⟩ Germanis Rhenumque antiquitus traductos propter loci fertilitatem ibi consedisse: II 4, 1; qui (Cimbri Teutonique), cum iter in ⟨*c*⟩ . . . Italiam facerent, iis impedimentis, quae secum . . . portare non poterant, citra flumen Rhenum depositis custodiam ⟨custodiae B^2β⟩ . . . sex milia hominum una reliquerunt: II 29, 4; uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus, quae trans Rhenum incolerent, mitterentur ⟨*c*⟩ legati ad Caesarem: II 35, 1; Labienum legatum in Treueros, qui proximi flumini ⟨*om.* β⟩ Rheno sunt, cum equitatu mittit: III 11, 1; Vsipetes Germani et ⟨*c*⟩ item Tencteri magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt non longe a mari, quo ⟨*c*⟩ Rhenus influit: IV 1, 1; (Vbii) paulo [quam] sunt eiusdem generis [et] ceteris ⟨*c*⟩ humaniores, propterea quod Rhenum attingunt: IV 3, 3; ad extremum tamen agris expulsi et multis locis Germaniae trien-

nium uagati ad Rhenum peruenerunt (Vsipetes et Tencteri). quas regiones Menapii incolebant et ⟨c⟩ ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant; sed tantae multitudinis aditu ⟨c⟩ perterriti ex iis ⟨c⟩ aedificiis, quae trans flumen habuerant, demigrauerunt et cis Rhenum dispositis praesidiis Germanos transire prohibebant: IV 4, 2. 3; (*cf.* § 4;) qui (Menapii) de Germanorum discessu per exploratores certiores facti sine metu trans Rhenum in suos uicos remigrauerant ⟨c⟩: IV 4, 6; prius quam ea pars Menapiorum, quae citra Rhenum erat ⟨c⟩, certior fieret: IV 4, 7; inuitatosque eos (Vsipetes et Tencteros), uti ab Rheno discederent: IV 6, 3; Mosa . . . parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam[que] efficit Batauorum [in Oceanum influit] neque longius ab *eo ⟨oceano *X*⟩ milibus passuum LXXX in Oceanum ⟨*Aldus*; rhenum *X*; *edd.*⟩ influit: IV 10, 2; Rhenus autem oritur ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, et longo spatio per fines Nantuatium, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricum ⟨c⟩, Tribocorum ⟨c⟩, Treuerorum citatus fertur, et ubi Oceano adpropinquat ⟨c⟩, in plures diffluit ⟨c⟩ partes multis ingentibusque insulis effectis . . . multisque capitibus in Oceanum influit: IV 10, 3—5; cum omnibus suis domo excesserant Rhenumque transierant (Vsipetes et Tencteri): IV 14, 5; (Germani . . . cum ad confluentem Mosae ⟨et Rheni *add. X; edd.; del. Bergk*⟩ peruenissent, reliqua fuga desperata magno numero interfecto reliqui se in flumen praecipitauerunt atque ibi timore, lassitudine, ui fluminis oppressi perierunt: IV 15, 2;) Germanico bello confecto multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum: IV 16, 1; cum intellegerent et posse et audere populi Romani exercitum Rhenum transire: IV 16, 1; illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum . . . post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat: IV 16, 2; populi Romani imperium Rhenum finire; si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret, cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet? IV 16, 4; si id facere occupationibus rei publicae ⟨c⟩ prohiberetur, exercitum modo Rhenum transportaret: IV 16, 6; Caesar his de causis, quas commemoraui, Rhenum transire decreuerat; sed nauibus transire ⟨c⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; *cf. qu. sqq.;* diebus omnino XVIII ⟨c⟩ trans Rhenum consumptis . . . se in Galliam recepit: IV 19, 4; haec (Treuerorum) ciuitas longe plurimum totius Galliae equitatu ualet . . . Rhenumque, ut supra demonstrauimus, tangit: V 3, 1; quae (silua Arduenna) ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum a flumine Rheno ad initium Remorum pertinet: V 3, 4; in Eburones, quorum pars maxima est inter Mosam ac ⟨c⟩ Rhenum: V 24, 4; magnam manum Germanorum conductam Rhenum transisse: V 27, 8; non hostem auctorem (se), sed rem spectare ⟨c⟩: subesse Rhenum . . .: V 29, 3; omnem esse in armis Galliam ⟨c⟩; Germanos Rhenum transisse: V 41, 3; Treueri uero atque Indutiomarus totius hiemis nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent, ciuitates sollicitarent: V 55, 1; neque tamen ulli ciuitati Germanorum persuaderi potuit, ut Rhenum transiret: V 55, 2; Caesar postquam ex Menapiis in Treueros uenit, duabus de causis Rhenum transire constituit: VI 9, 1; *cf. qu. sqq.;* fuit antea tempus, cum . . Galli . . . propter hominum multitudinem agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent: VI 24, 1; per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ⟨c⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios pertinet: VI 29, 4; neue omnium Germanorum, qui essent citra Rhenum, unam esse causam iudicaret: VI 32, 1; trans Rhenum ad Germanos peruenit fama diripi Eburones atque ultro omnes ad praedam euocari: VI 35, 4; cogunt equitum duo milia Sugambri, qui sunt proximi Rheno. . . . transeunt ⟨c⟩ Rhenum nauibus ratibusque triginta milibus passuum infra eum locum, ubi: VI 35, 5. 6; Germani . . . cum ea praeda, quam in siluis deposuerant, trans Rhenum sese receperunt: VI 41, 1; qui (Germani) eo consilio Rhenum transierant, ut Ambiorigis fines depopularentur: VI 42, 3; Caesar . . . trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas ciuitates, quas superioribus annis pacauerat, equitesque ab his arcessit: VII 65, 4.

Rhodanus. (*Cf. Glück p. 148.*) *Tribus locis Frigellius (III p. 22) dicit in M esse* rodanus, *in B propter lacunas uno tantum; a et h semper habere* rhodanus. *Dübner (ad p. 2 uers. 4 et 3, 3 et 6, 2 et 261, 4) adfirmat tribus fere locis in B esse* rodanus (*ut* I 2, 3), *item in a* I 10, 5, *item in Q* VII 65, 3; *Schneid.* rodanus *inueniri in f* I 1, 5; 2, 3; 6, 1. 2. 4; 8, 1. 4; 10, 5; 11, 5; 12, 1 *commemorat in libello 1839 edito; Holder testatur* I 2, 3 *in BM esse* rodano, I 33, 4 *in Bpr.*, III 1, 1 *in Apr. et Q* rodanus; *Ramorino teste in l* rodano *scriptum est* I 1, 5 *et* 2, 3; *Nipperd. deni-*

que I 10,5 *et* 12,5 *in a exstare* rodanum *dicit.*

una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano, continetur Garumna ⟨*c*⟩ flumine, Oceano, finibus Belgarum: I 1,5; (Heluetii continentur ex parte) tertia lacu Lemanno et flumine Rhodano, qui prouinciam nostram ab Heluetiis diuidit: I 2, 3; erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent: unum per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur . . .; alterum per prouinciam nostram, multo facilius atque expeditius, propterea quod inter fines Heluetiorum et Allobrogum, qui nuper pacati ⟨*c*⟩ erant, Rhodanus fluit isque non nullis locis uado transitur: I 6,1.2; diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant: I 6,4; a lacu Lemanno, qui ⟨qua *Hotom.*⟩ in flumen Rhodanum ⟨rhodano *ah*⟩ influit ⟨qui in fl. Rh. infl. *del. Gitlbauer*⟩, ad montem Iuram . . . murum . . . perducit: I 8, 1; *cf.* § 2; Heluetii . . . nauibus iunctis ratibusque compluribus factis, alii uadis Rhodani, qua minima altitudo fluminis erat, . . . si perrumpere possent conati . . . telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8,4; ab Allobrogibus in Segusiauos ⟨*c*⟩ exercitum ducit. hi sunt extra prouinciam trans Rhodanum primi: I 10,5; Allobroges, qui trans Rhodanum uicos possessionesque habebant, fuga se ad Caesarem recipiunt: I 11,5; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit, incredibili lenitate: I 12,1; praesertim cum Sequanos a prouincia nostra Rhodanus diuideret: I 33,4; Galbam cum legione XII. et parte equitatus in Nantuates ⟨*c*⟩, Veragros Sedunosque misit, qui a ⟨*c*⟩ finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent: III 1,1; *cf.* § 6; Allobroges crebris ad Rhodanum dispositis praesidiis magna cum ⟨*c*⟩ cura et diligentia suos fines tuentur: VII 65,3; C. Trebonius legatus, qui ad oppugnationem Massiliae relictus erat, duabus ex partibus aggerem . . . ad oppidum agere instituit. una erat proxima portui ⟨*c*⟩ . . ., altera ad portam ⟨*c*⟩, qua ⟨*c*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania, ad id mare, quod adigitur ⟨*Madu.;* adigit *z;* adiacet *Np.; edd.*⟩ ad ostium Rhodani ⟨ad id mare . . . Rhod. *del. Paul*⟩: 2,1,(1.) 2.

Rhodius: Coponius, qui Dyrrachii classi Rhodiae praeerat, naues ex portu educit: 3,26, 2; ¶ praeerat Aegyptiis nauibus Pompeius filius, . . . Syriacis C. Cassius, Rhodiis C. Marcellus cum C. Coponio ⟨*Vrsin.;* pomponio *z*⟩: 3,5,3; tempore commutato tempestas et nostros texit et naues Rhodias adflixit, ita ut ad unam omnes constratae numero XVI eliderentur et naufragio interirent: 3,27,2; Caesar . . . cum legione . . . equitibusque DCCC et nauibus longis Rhodiis X et Asiaticis paucis Alexandriam peruenit: 3,106,1.

Rhodus: idem hoc L. Lentulo . . . et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ⟨rhodi quicumque *z*⟩ ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent, oppido ac portu recepti non erant: 3, 102,7.

ripa. *De singulari* ripa *et plur.* ripae *cf. Kran.-Dittenb. ad* I 37,3 *et Dinter, Quaest. Caesarian. (Pr. Grimma 1876) p. 21.*

A. subi.: ita ut radices montis ⟨*c*⟩ ex utraque parte ripae fluminis contingant: I 38,5.

B. obi.: ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨*c*⟩ ausos esse transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum: II 27,5; ¶ partem ultimam pontis, quae ripas Vbiorum contingebat, . . . rescindit: VI 29,2; ¶ ut hostes impetum legionum . . . sustinere non possent ripasque dimitterent ac se fugae mandarent: V 18,5; ¶ impedire *u.* **D. b)**; ¶ reliquos omnes Belgas in armis esse Germanosque, qui cis Rhenum ⟨qui ripas rheni β⟩ incolant ⟨incolunt *B*²β⟩, sese cum his coniunxisse: II 3,4; ¶ ripa autem erat acutis sudibus praefixisque ⟨*c*⟩ munita: V 18, 3; ¶ tempestas . . . ex omnibus montibus niues proluit ac summas ripas fluminis superauit: 1,48,2.

C. dat.: militesque his ⟨*c*⟩ nauibus flumen transportat continentemque ripae collem improuiso occupat: 1,54,3.

D. abl.; a) instr.: quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et: II 5,5.

b) qual.: quod riuus difficilibus ripis subiectus castris Scipionis progressus nostrorum impediebat: 3,37,3; ¶ cum uentum esset ad flumen Genusum, quod ripis erat impeditis, consecutus equitatus nouissimos proelio detinebat: 3,75,4; dextrum cornu eius riuus quidam impeditis ripis muniebat: 3,88, 5; ¶ erat inter Labienum atque hostem difficili transitu flumen ripisque praeruptis: VI 7,5.

E. c. praep.; a) ab: per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ⟨a *hl; Aim.; om. af*⟩ ripis Rheni finibusque

Treuerorum ad Neruios ⟨*CO*⟩ pertinet: VI 29, 4.

b) ad; α): diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant: I 6, 4; ¶ qui (Ariouistus) nauiculam deligatam ad ripam nactus ea profugit: I 53, 3; ¶ mittit P. Vatinium legatum ad ripam ipsam fluminis: 3, 19, 2; ¶ hoc proelio trans Rhenum nuntiato Suebi, qui ad ripas Rheni uenerant, domum reuerti coeperunt: I 54, 1.

β): *u.* **ad** *p. 118* ad ripam (*7 loc.*).

c) ex: quod ex totis ripis in unum atque angustum locum tela iaciebantur: 1, 50, 2.

d) in ripis: Caesar Germanos ... flumen traicit crebrasque in ripis custodias disponit: 1, 83, 5; — horum omnium pars magna in fossis munitionibusque et fluminis ripis oppressa suorum in terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨*c*⟩: 3, 71, 2; — (duae legiones) profligatis Veromanduis ⟨*c*⟩ ... ex loco superiore in ipsis fluminis ripis proeliabantur: II 23, 3.

riuus. A. subi.: quod riuus difficilibus ripis subiectus ⟨obiectus *Paul*⟩ castris Scipionis progressus nostrorum impediebat: 3, 37, 3; ¶ dextrum cornu eius riuus quidam impeditis ripis muniebat: 3, 88, 5; ¶ pertinere: 3, 49, 4 *u.* **B.** auertere.

B. obi.: omnia enim flumina atque omnes riuos, qui ad mare pertinebant ⟨perfluebant *Hell.*⟩, Caesar aut auerterat aut magnis operibus obstruxerat: 3, 49, 4; ¶ (obicere: 3, 37, 3 *u.* **A.** impedire;) ¶ obstruere: 3, 49, 4 *u.* auertere; ¶ subicere: 3, 37, 3 *u.* **A.** impedire; ¶ ut exploratis itineribus minore cum ⟨*c*⟩ periculo uallem riuumque transiret: V 50, 3.

C. c. praep.: circiter milia passuum quattuor progressus trans uallem ⟨magnam *add.* β⟩ et riuum ⟨rium *B*[1]; *Hold.*⟩ multitudinem hostium conspicatur: V 49, 5.

robur. A. propr.: naues totae (erant) factae ex robore ad quamuis uim et contumeliam perferendam: III 13, 3.

B. trsl.: quod fuit roboris duobus proeliis Dyrrachinis interiit: 3, 87, 5.

Rodanus *u.* **Rhodanus.**

rogatio: itemque praetoribus tribunisque ⟨*c*⟩ plebis rogationes ad populum ferentibus non nullos ambitus ... damnatos ... in integrum restituit: 3, 1, 4.

rogo. A. = interrogare: ab Cn. Pompeio proconsule petit ..., quos ex Cisalpina Gallia consul ⟨*Ciacc.*; consulis *X*; *edd.*⟩ sacramento rogauisset, ad signa conuenire ... iuberet: VI 1, 2; (ne ... quis inuitus sacramentum ⟨-to *hl*⟩ dicere cogatur ⟨sacramento rogetur *Ciacc.*⟩ a Caesare cauetur: 1, 86, 4.)

B. = orare; a) rogare alqm: Ariouistus ... respondit ...: transisse Rhenum sese non sua sponte, sed rogatum et arcessitum ⟨*c*⟩ a Gallis: I 44, 2; eius rei testimonium ⟨*c*⟩ esse, quod nisi rogatus non uenerit: I 44, 6; ¶ Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨*c*⟩, ... rogati tamen a ⟨*c*⟩ Commio pro eius hospitio duo milia miserunt ⟨*c*⟩: VII 75, 5.

b) rogare alqd: Haedui ... legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium: I 11, 2; ¶ Bituriges ad Haeduos ... legatos mittunt subsidium rogatum: VII 5, 2.

c) rogare, ut; α) additur obiect.: de his rebus rogo uos ut cogitationem suscipiatis: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

β) non additur obi.: legatos ... mittunt ..., qui dicerent ...; rogare ⟨rogaret *A*[1]⟩, ut eius uoluntate id sibi facere liceat: I 7, 3; Q. Titurius ... interpretem suum Cn. Pompeium ad eum mittit rogatum, ut sibi militibusque parcat: V 36, 1.

d) sequ. coniunctiuus: consolatus (Diuiciacum Caesar) rogat, finem ⟨*o*⟩ orandi faciat: I 20, 5.

Roma: ob eam rem se ex ciuitate profugisse et Romam ad senatum uenisse auxilium postulatum: I 31, 9; qua necessitate adductus Diuiciacus auxilii petendi causa Romam ad senatum profectus infecta ⟨β; *Np.*; inperfecta α; *plur. edd.*⟩ re redierat: VI 12, 5; his ⟨*c*⟩ rebus ⟨*c*⟩ *ex* litteris ⟨*c*⟩ *Caesaris* cognitis Romae dierum uiginti supplicatio redditur: VII 90, 8; quibus rebus Romam ⟨romae *f*⟩ nuntiatis tantus repente terror inuasit, ut: 1, 14, 1; Pompeius enim discedens ab urbe in senatu dixerat eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; haec Afranius Petreiusque et eorum amici pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribebant: 1, 53, 1; quibus litteris nuntiisque Romam perlatis magni domum concursus ad Afranium magnaeque gratulationes fiebant: 1, 53, 3; condiciones pacis, quoniam antea conuenire non potuissent, Romae ab senatu et a populo peti debere: 3, 10, 8; sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3, 83, 3; haec uti fierent per omnes deos perque foedera, quae Romae fecisset, eodem testamento Ptolomaeus populum Romanum obtestabatur: 3, 108, 3; tabulae testamenti unae per legatos eius

Romam ⟨romae *x*⟩ erant allatae, ut in aerario ponerentur: 3,108,4; a quo missi Dioscorides et Serapion, qui ambo legati Romae fuerant . . ., ad Achillam peruenerunt: 3,109,4. *Cf.* **urbs.**

Romanus. *Qua ratione scripta sint uerba* populus Romanus *expositum est p. 1112 uolum. II.; uerba* ciues Romanos 2,18,4 *scripta esse* ciui(s) rom̃. *dicit Db.; idem* 3,40, 6 *in h inueniri* ciu. R. *commemorat; idem* eq. R. (= equites Romanos) 1,77,2 *exstare in ahl aperte dicit; atque etiam* 3,71,1 *in x uidetur inueniri* equites R. *Sed saepius adiectiuum* Romanus *nota* R. *uel simili indicatum esse inde licet colligere, quod ex imaginibus codicum accuratissime expressis, quas edidit Aemilius Chatelain, tab. XLVIII apparet* 3,4,1 *in a esse* ciuium .R., *quo loco nemo editorum huius notae mentionem facit.*

1. adiect.: Carnutes . . . Cenabum concurrunt ciuesque Romanos, qui negotiandi causa ibi constiterant, . . . interficiunt bonaque eorum diripiunt: VII 3,1; praestare ⟨*c*⟩ omnes perferre acerbitates quam non ciuibus Romanis, qui Cenabi perfidia Gallorum interissent, parentarent: VII 17,7; ostendit ciues Romanos, qui eius praesidii fiducia una erant; magnum ⟨*c*⟩ numerum frumenti commeatusque diripit, ipsos crudeliter excruciatos interficit ⟨intercipit β⟩: VII 38,9; bona ciuium Romanorum diripiunt, caedes faciunt, in seruitutem abstrahunt: VII 42,3; (Cato) in Lucanis Bruttiisque per legatos suos ciuium Romanorum dilectus habebat: 1,30,4; quibus rebus perterritos ⟨*c*⟩ ciues Romanos eius prouinciae sibi ad rem publicam administrandam HS ⟨*c*⟩ CLXXX et argenti pondo ⟨*c*⟩ XX milia, tritici modium ⟨*c*⟩ CXX milia polliceri coegit: 2,18,4; quo edicto . . . peruulgato nulla fuit ciuitas, quin . . . mitteret, non ciuis Romanus paulo notior, quin ad diem conueniret: 2,19,2; quod factum adeo eius conuentus ciues Romani comprobauerunt, ut domum ad se quisque hospitio cupidissime reciperet: 2,20,5; omnibus generatim gratias agit: ciuibus Romanis, quod oppidum in sua potestate studuissent habere: 2,21,1; pecunias, quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti, remittit ⟨*c*⟩: 2,21,2; legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: 3,4,1; celeriter ciues Romani ligneis effectis turribus his sese munierunt et . . .: 3,9,3; *cf.* § 3—8; satis esse magna utrimque incommoda accepta . . .: illum Italia expulsum amissa Sicilia et Sardinia . . . et cohortibus . . . ciuium Romanorum centum atque XXX: 3,10,5; quo facto conuentus ciuium Romanorum, qui Lissum obtinebant, quod oppidum iis ⟨is *ah;* his *fl*⟩ antea Caesar attribuerat muniendumque curauerat, Antonium recepit ⟨*c*⟩ omnibusque rebus iuuit: 3,29,1; neque minus ob eam causam ciuibus Romanis eius prouinciae, sed in singulos conuentus singulasque ciuitates certae pecuniae imperabantur: 3,32,6; Lissum expugnare conatus defendentibus ciuibus ⟨eum *a*⟩ Romanis, qui eius conuentus erant, militibusque . . . re infecta inde discessit: 3,40,6; erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius prouinciae iuniores, Graeci ciuesque Romani, iurandi causa conuenirent: 3,102, 2; cognoscit consensu omnium Antiochensium ciuiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem ⟨*c*⟩ captam esse excludendi sui causa: 3,102,6; ¶ eques Romanus, equites Romani *u.* **eques** 2. A. *p. 1037 sq. (13 loc.);* ¶ tantum esse nomen ⟨apud eos *add.* β⟩ atque opinionem eius exercitus ⟨exercitus Romani β⟩ Ariouisto pulso, . . . uti: IV 16,7; si continere ⟨*c*⟩ ad signa manipulos uellet ⟨*c*⟩, ut instituta ratio et consuetudo exercitus Romani postulabat: VI 34,6; ¶ haec ut intellegatis, inquit, a me sincere pronuntiari, audite Romanos milites: VII 20,8; ¶ populus Romanus *u.* **populus A. a)** *p. 1112—1117 (90 (92) loc.);* ¶ (Gallis autem prouinciarum ⟨prouinciae rom. *Elberl.; om. Ald.*⟩ propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨*c*⟩ largitur: VI 24,5.)

2. substant.; A. singulari numero: praeconibusque circummissis pronuntiari iubent, seu quis Gallus seu ⟨quis *add.* β⟩ Romanus uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere; post id tempus non fore potestatem: V 51,3.

B. plurali numero; a) = nomen Romanum, populus Romanus: (praestare,) si iam principatum Galliae (Haedui) obtinere non possint ⟨*c*⟩, Gallorum quam Romanorum imperia perferre ⟨*c*⟩, neque dubitare [debeant], quin, si Heluetios superauerint Romani, una cum reliqua Gallia Haeduis libertatem sint erepturi: I 17,3.4; (Dumnorigem) fauere et cupere Heluetiis propter eam adfinitatem, odisse etiam suo nomine Caesarem et Romanos, quod eorum aduentu potentia eius deminuta et Diuiciacus frater in antiquum locum gratiae . . . sit restitutus: I 18,8; *cf.* **b)** I 18,9; **(**quam rem et paucis contigisse et ⟨a Romanis *add.* (B^a)β⟩ pro magnis ⟨*c*⟩ hominum officiis consuesse tribui docebat: I 43,4;**)** non se . . . tam imperi-

tum esse rerum, ut non sciret neque bello Allobrogum proximo Haeduos Romanis auxilium tulisse neque ipsos . . . auxilio populi Romani usos esse: I 44, 9; elatum est, qua adrogantia . . . Ariouistus usus omni Gallia Romanis interdixisset: I 46, 4; II 10, 4 *et* III 2, 5 *u.* **b)**; reliquasque ciuitates sollicitant, ut in ea libertate, quam a maioribus acceperint ⟨*c*⟩, permanere quam Romanorum seruitutem perferre malint ⟨*c*⟩: III 8, 4; si suam gratiam Romani uelint, posse iis utiles esse amicos; uel sibi agros attribuant uel patiantur eos tenere, quos armis possederint: IV 7, 4; V 38, 2; 56, 1; VI 10, 4 *u.* **b)**; huc omnes suas fortunas exercitus Romanorum contulit: VI 35, 8; cur enim potius Haedui de suo iure et de legibus ad Caesarem disceptatorem quam Romani ad Haeduos ueniant? VII 37, 5; ab hoc concilio Remi, Lingones, Treueri afuerunt ⟨*c*⟩: illi, quod amicitiam Romanorum sequebantur; Treueri, quod . . .: VII 63, 7; 66, 4 *u.* **b)**; ex his Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨*c*⟩, quod se suo nomine atque arbitrio cum Romanis bellum gesturos ⟨*c*⟩ dicerent ⟨*c*⟩: VII 75, 5; Cimbri . . . agros, libertatem nobis reliquerunt. Romani uero quid petunt ⟨adpetunt *Paul*⟩ aliud aut quid uolunt nisi inuidia adducti quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt horum in agris ciuitatibusque considere atque his aeternam iniungere seruitutem? neque enim umquam ⟨*c*⟩ alia condicione bella gesserunt: VII 77, 15; (duae sunt Albae, alia ista quam nouimus in † Aricia, et alia hic in † Italia. uolentes Romani discretionem facere istos Albanos dixerunt, illos Albenses: *ap. Pomp. comm. art. Don.* (*Keil V p. 144*); *cf. Np. p. 753. sq. adnot.*)

b) = **exercitus Romanus**: si quid accidat Romanis, summam in spem per Heluetios regni obtinendi uenire (Dumnorigem): I 18, 9; Heluetii, seu quod timore perterritos Romanos discedere a se existimarent, eo magis, quod pridie superioribus locis occupatis proelium non commisissent, siue eo, quod re frumentaria intercludi posse confiderent, . . . nostros . . . lacessere coeperunt: I 23, 3; Romani conuersa signa bipertito intulerunt: I 25, 7; 44, 9 *et* 46, 4 *u.* **a)**; mulieres . . . implorabant, ne se in seruitutem Romanis traderent: I 51, 3; quorum in fines primum Romani exercitum introduxissent, ad eos defendendos undique conuenirent: II 10, 4; magnitudine operum . . . et celeritate Romanorum permoti legatos ad Caesarem de deditione mittunt: II 12, 5; pueri mulieresque ex muro passis manibus suo more pacem ab Romanis petierunt: II 13, 3; trans id flumen omnes Neruios consedisse aduentumque ibi Romanorum ⟨romanorum ibi *a*⟩ exspectare: II 16, 2; Romanos pulsos superatosque, castris impedimentisque eorum hostes potitos ciuitati renuntiauerunt: II 24, 5; non (se) existimare Romanos sine ope diuina ⟨deorum β⟩ bellum gerere, qui tantae altitudinis machinationes tanta celeritate promouere ⟨et ex propinquitate pugnare *add.* B^2β⟩ possent: II 31, 2; accedebat quod suos ab se liberos abstractos obsidum nomine dolebant et Romanos non solum itinerum causa, sed etiam perpetuae possessionis culmina Alpium occupare conari et ea loca finitimae ⟨finitima *Vossius*⟩ prouinciae adiungere sibi persuasum habebant: III 2, 5; se plurimum nauibus posse, [quam] Romanos neque ullam facultatem habere nauium neque eorum locorum, ubi bellum gesturi essent, uada, portus, insulas nouisse ⟨*c*⟩: III 9, 6; qui ubi pro perfuga ad eos uenit, timorem Romanorum proponit: III 18, 3; sarmentis uirgultisque collectis, quibus fossas Romanorum ⟨*del. Nitsche*⟩ compleant, ad castra pergunt: III 18, 8; huc magno cursu contenderunt, ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque ⟨armandosque *om.* β⟩ Romanis daretur: III 19, 1; si propter inopiam rei frumentariae Romani sese ⟨*c*⟩ recipere coepissent, impeditos in agmine et sub sarcinis [infirmiore ⟨*c*⟩ animo] adoriri cogitabant: III 24, 3; hoc consilio probato ab ⟨*c*⟩ ducibus productis Romanorum copiis sese castris tenebant: III 24, 4; IV 7, 4 *u.* **a)**; hic Romanorum aduentum exspectare . . . constituisse (Suebos): IV 19, 3; at barbari consilio Romanorum cognito praemisso equitatu et essedariis . . . nostros nauibus egredi prohibebant: IV 24, 1; cum (principes Britanniae) equites ⟨*c*⟩ et naues et frumentum Romanis deesse intellegerent: IV 30, 1; quanta praedae faciendae atque in perpetuum sui liberandi facultas daretur, si Romanos castris expulissent, demonstrauerunt: IV 34, 5; hostes . . . conlocatis insidiis bipertito in siluis oportuno atque occulto loco a milibus passuum circiter duobus ⟨*c*⟩ Romanorum aduentum exspectabant: V 32, 1; illorum esse praedam atque illis reseruari ⟨*c*⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34, 1; Ambiorix pronuntiari iubet, ut . . . quam ⟨*c*⟩ in partem Romani impetum fecerint cedant: V 34, 3; hortaturque, ne sui in perpetuum liberandi atque ulciscendi Romanos pro iis ⟨*c*⟩ quas acceperint ⟨*c*⟩ iniuriis occasionem dimittant: V 38, 2; intellexit . . . Neruios Aduatucosque bellum Romanis parare: V 56, 1; prius quam id effici posset, adesse Romanos nuntiatur: VI 4, 1; lon-

gum esse perterritis Romanis Germanorum auxilium exspectare: VI 8, 1; Suebos omnes, postea quam certiores nuntii de exercitu Romanorum uenerint, . . . se recepisse: VI 10, 4; ad eius initium ⟨o⟩ siluae Suebos aduentum Romanorum exspectare constituisse: VI 10, 5; Germani . . . ad castra Romanorum delati optatissimum Ambiorigi beneficium ⟨o⟩ obtulerant ⟨c⟩: VI 42, 3; omnibus modis huic rei studendum, ut pabulatione et ⟨c⟩ commeatu Romani prohibeantur ⟨o⟩: VII 14, 2; Romanos aut inopiam non laturos aut magno cum ⟨o⟩ periculo longius a ⟨c⟩ castris processuros; neque interesse ipsosne interficiant impedimentisne exuant: VII 14, 7. 8; oppida incendi oportere, . . . ne ⟨o⟩ suis sint . . . receptacula neu Romanis proposita ad copiam commeatus praedamque tollendam ⟨*CC*⟩: VII 14, 9; ut, si eam paludem Romani perrumpere conarentur, haesitantes premerent ex loco superiore: VII 19, 2; Vercingetorix, . . . proditionis insimulatus, quod castra propius Romanos mouisset, quod . . . eius discessu Romani tanta oportunitate et celeritate uenissent, . . . respondit: VII 20, 1; quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate: VII 20, 3; Romani si casu interuenerint ⟨c⟩, fortunae, si alicuius indicio uocati, huic habendam gratiam, quod et paucitatem eorum ex loco superiore cognoscere et uirtutem despicere potuerint, qui dimicare non ausi turpiter se in castra receperint: VII 20, 6; quod . . . palus, quae perpetua ⟨o⟩ intercedebat, Romanos ad insequendum tardabat: VII 26, 2; matres familiae . . . conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt: VII 26, 4; quo timore perterriti Galli, ne ab equitatu Romanorum uiae praeoccuparentur, consilio destiterunt: VII 26, 5; non uirtute neque in acie uicisse Romanos, sed artificio quodam et scientia oppugnationis: VII 29, 2; dispositis exploratoribus, necubi effecto ponte Romani copias traducerent: VII 35, 1; qua (Haeduorum ciuitate) traducta locum consistendi Romanis in Gallia non fore: VII 37, 3; principes ciuitatis, Eporedorix et Viridomarus, insimulati proditionis ab Romanis indicta causa interfecti sunt: VII 38, 2; an dubitamus, quin nefario facinore admisso Romani iam ad nos interficiendos concurrant? VII 38, 8; uehementer ⟨o⟩ huic illos ⟨c⟩ loco timere nec iam aliter sentire, uno colle ab ⟨c⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨c⟩ paene circumuallati . . . uiderentur: VII 44, 4; matres familiae . . . passis manibus obtestabantur Romanos ⟨rom. obt. β⟩, ut sibi parcerent, neu, sicut Auarici fecissent, ne a ⟨c⟩ mulieribus quidem atque infantibus abstinerent: VII 47, 5; nuntiis incitati oppidum a Romanis teneri ⟨oppid. . . . teneri *del. Pluyg.*⟩ praemissis equitibus . . . eo contenderunt: VII 48, 1; quae (matres familiae) paulo ante Romanis de ⟨c⟩ muro ⟨c⟩ manus tendebant: VII 48, 3; erat Romanis nec loco nec numero aequa contentio; simul et cursu et spatio pugnae defatigati ⟨c⟩ non facile recentes atque integros sustinebant: VII 48, 4; oppidum, quod a ⟨c⟩ se teneri non posse iudicabant, ne cui ⟨c⟩ esset usui Romanis, incenderunt: VII 55, 7; equitatum omnibus locis . . . ostentare coeperunt, si ab ⟨c⟩ re frumentaria Romanos excludere aut adductos inopia in ⟨c⟩ prouinciam ⟨c⟩ expellere ⟨c⟩ possent ⟨*CC*⟩: VII 55, 9; uno fere tempore sub lucem hostibus nuntiatur in castris Romanorum praeter consuetudinem tumultuari et: VII 61, 3; (*cf.* § 4;) quoniam abundet equitatu, perfacile esse factu frumentationibus pabulationibusque Romanos prohibere: VII 64, 2; circiter milia passuum X ab Romanis trinis castris Vercingetorix consedit: VII 66, 2; (demonstrat) fugere in prouinciam Romanos Galliaque excedere. id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse; ad reliqui temporis pacem atque otium parum profici: maioribus enim coactis copiis reuersuros neque finem bellandi facturos. proinde **in* agmine impeditos adoriantur ⟨c⟩. si † pedites suis auxilium ferant atque in eo morentur, iter facere ⟨c⟩ non posse; si . . . relictis impedimentis suae saluti consulant, et usu rerum necessariarum et dignitate spoliatum iri: VII 66, 3—5; eius munitionis, quae ab Romanis instituebatur, circuitus XI ⟨c⟩ milia ⟨c⟩ passuum tenebat: VII 69, 6; Vercingetorix, prius quam munitiones ab ⟨c⟩ Romanis perficiantur, consilium capit omnem . . . equitatum noctu dimittere ⟨c⟩: VII 71, 1; quid ergo? Romanos ⟨β; romanorum animos α⟩ in illis ulterioribus munitionibus animine ⟨β; sine α⟩ causa cotidie exerceri putatis? si ⟨c⟩ illorum nuntiis confirmari non potestis omni aditu praesaepto, his utimini testibus adpropinquare eorum aduentum; cuius rei timore exterriti diem noctemque in opere uersantur: VII 77, 10. 11; (Mandubii) cum ad munitiones Romanorum ⟨*om.* β⟩ accessissent, . . . orabant ⟨c⟩, ut se in seruitutem receptos cibo iuuarent: VII 78, 4; Romanorum manus tantis munitionibus distinetur nec facile pluribus locis occurrit: VII 84, 3; Romani, si rem obtinuerint, finem laborum omnium exspectant: VII 85, 3; agger ab uniuersis in munitionem ⟨c⟩ coniectus et ascensum dat Gallis et ea,

quae in terra occultauerant Romani, contegit: VII 85, 6; ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2.

ros: accidit, ut difficilioribus usi tempestatibus ex pellibus, quibus erant tectae naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: 3, 15, 4.

L. Roscius: ex quibus (legionibus) unam . . . ducendam C. Fabio legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Esuuios L. Roscio: V 24, 2; harum . . omnium legionum hiberna praeter eam, quam L. Roscio ⟨ruscio *ABMh*⟩ in pacatissimam et quietissimam partem ducendam dederat, milibus passuum centum continebantur: V 24, 7; ab L. Roscio ⟨legato *add.* β; quaestore *add.* α; *Schn.*; *del. Oud.*⟩, quem legioni tertiae decimae praefecerat, certior factus est magnas Gallorum copias . . . oppugnandi sui causa conuenisse: V 53, 6; pollicetur L. Piso censor sese iturum ad Caesarem, item L. Roscius praetor, qui de his rebus eum doceant; sex dies ad eam rem conficiendam spatii postulant: 1, 3, 6; eadem fere atque isdem uerbis ⟨*Clark.*; rebus *codd.*; de rebus *Ald.*⟩ praetor Roscius agit cum Caesare sibique Pompeium commemorasse demonstrat: 1, 8, 4; *cf.* 9, 1; acceptis mandatis Roscius cum ⟨*fhl*; a *a*; *edd.*⟩ Caesare Capuam peruenit ibique consules Pompeiumque inuenit; postulata Caesaris renuntiat. illi deliberata *re* respondent scriptaque ad eum mandata per *eosdem* remittunt ⟨*c*⟩: 1, 10, 1. 2.

(**rostratus**: Cassius . . . omnes naues incendit XXXV, e quibus erant XX constratae ⟨rost constratae *ah*; rostratae *NOl*⟩: 3, 101, 2.)

rostrum. **A. sing.** = ὁ (νεὼς) ἔμβολος: illae (triremes) adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut uehementissime utraque ex concursu laborarent, altera uero praefracto ⟨*Nhl*; praefecto *a*; praesecto *f*; praerupto *O*[1]⟩ rostro tota conlabefieret: 2, 6, 5; ¶ neque enim iis ⟨*c*⟩ nostrae (naues) rostro nocere poterant — tanta in iis ⟨*c*⟩ erat firmitudo — neque: III 13, 8; rostro enim noceri non posse cognouerant: III 14, 4.

B. plur. = τὸ βῆμα: hoc decreto eum (Caelium) consul senatu prohibuit et contionari conantem de rostris deduxit: 3, 21, 3.

rota: ipso terrore equorum et strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: IV 33, 1; ¶ (pro uallo carros obiecerant . . . et non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser*; rotasque *X*; *edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant nostrosque uulnerabant: I 26, 3.)

Roucillus. 3, 59, 1 *scriptum est* roucillus *in Nhl*, raucillus *in af*; 3, 79, 6 roucilli *est in N*, rogilli *in f*, rouici *in Oahl*. *Editores recc. receperunt* Raucillus, *sed Guil. Paul* Roucillus. *Cf. Schn. ad* I 19, 3.

erant apud Caesarem ⟨in *add. f*; *Dt.*; ex *hl*; *om. a*⟩ equitum numero Allobroges II fratres, Roucillus et Egus, Adbucilli filii, qui principatum in ciuitate ⟨*c*⟩ multis annis obtinuerat, singulari uirtute homines, quorum opera Caesar omnibus Gallicis ⟨*c*⟩ bellis optima fortissimaque erat usus. his . . .: 3, 59, 1(—61, 3 *et* 63, 5;) sed Allobroges, Roucilli atque Egi ⟨*c*⟩ familiares, quos perfugisse ad Pompeium demonstrauimus, . . . cuncta . . . exposuerunt: 3, 79, 6; *cf.* 84, 5.

L. Rubrius: Caesar . . . omnes senatores senatorumque liberos, tribunos militum equitesque Romanos ad se produci iubet. erant quinque ordinis senatorii, ⟨*Dauis.*; quinquaginta (*uel* L) ordines *x*; quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩ L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius: 1, 23, (1.) 2.

rubus: quod Neruii antiquitus . . . teneris arboribus incisis atque inflexis ⟨*c*⟩ crebrisque ⟨*c*⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨*c*⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut instar muri hae saepes munimentum ⟨*c*⟩ praeberent: II 17, 4.

Rufus *u.* **Acutius, Caecilius, Coelius** (*rectius* Caelius), **(Itfiuius,) Marcius, Minucius, Sulpicius, Vibullius.**

ruina: compluribus ⟨*c*⟩ iam lapidibus ex illa quae suberat turri subductis repentina ruina pars eius turris concidit, pars reliqua consequens procumbebat: 2, 11, 4.

rumor. **A. subi.**: haec Afranius Petreiusque et eorum amici pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribebant. multa rumor adfingebat ⟨*Steph.*; *Db.*, *Dt.*; multarum rumore orat fingebant *a*; multa rumore fingebant *f*; multa rumor fingebat *Ohl*; multa rumore adfingebantur *Np.*⟩, ut paene bellum confectum uideretur. quibus litteris nuntiisque . . .: 1, 53, 2.

B. obi.: crebri ad eum rumores adferebantur litterisque item Labieni certior fiebat omnes Belgas . . . contra populum Romanum coniurare obsidesque inter se dare: II 1, 1; iam Caesar a ⟨*c*⟩ Gergouia discessisse audiebatur, iam de Haeduorum defectione et ⟨*c*⟩ secundo Galliae motu rumores adferebantur Gallique . . . confirmabant: VII 59, 1; ¶ expedita re frumentaria, exstinctis rumoribus de auxi-

liis legionum, quae cum Pompeio per Mauretaniam uenire dicebantur, multae longinquiores ciuitates . . . Caesaris amicitiam sequuntur: 1, 60, 5.

C. dat.: cum incertis rumoribus ⟨moribus α⟩ seruiant et plerique ad uoluntatem eorum ficta respondeant: IV 5, 3.

D. abl.: si quis ⟨*om.* β⟩ quid de re publica a finitimis rumore ac ⟨β; *Fr.;* aut α; *rell. edd.*⟩ fama acceperit ⟨acceperint β⟩: VI 20, 1; ¶ addunt ipsi et adfingunt rumoribus ⟨rumores *Ciacc.*⟩ Galli quod res poscere uidebatur: retineri urbano motu Caesarem neque in tantis dissensionibus ad exercitum uenire posse: VII 1, 2; (1, 53, 2 *u.* **A.**;) ¶ impelli: VI 20, 2 *u.* terreri; ¶ est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti et uiatores etiam inuitos consistere cogant et quid ⟨*c*⟩ quisque . . . audierit . . . quaerant et mercatores . . . uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogat ⟨*c*⟩. his rumoribus ⟨β; rebus α; *edd.*⟩ atque auditionibus permoti de summis saepe ⟨*o*⟩ rebus consilia ineunt: IV 5, 3; Metropolitae . . . isdem permoti rumoribus portas clauserunt: 3, 81, 1; ¶ quod saepe homines temerarios atque imperitos ⟨*c*⟩ falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli et de summis rebus consilium capere cognitum est: VI 20, 2.

(**rumpo:** subito meridiano tempore . . . portis se foras † rumpunt ⟨erumpunt *recc.; Np., Db.;* [se] foras erumpunt *Apitz; Dt.;* se proripiunt *coniec. Dt.*⟩: 2, 14, 1.)

(**ruo:** omniaque erant tumultus, timoris, fugae plena ⟨*c*⟩, adeo ut, cum Caesar signa fugientium manu prenderet et consistere iuberet, alii † dimissis equis eundem cursum confugerent ⟨*sic codd.;* signa uisi sequi eodem rursum conferti ruerent *Paul; u. CC*⟩, alii [ex] metu etiam signa dimitterent: 3, 69, 4.)

rupes: quod (oppidum) cum ex omnibus in circuitu partibus altissimas rupes deiectusque ⟨*Jurin.;* despectusque *X; plur. edd.*⟩ haberet: II 29, 3; ¶ (Caesar) ex magnis rupibus nactus planitiem in hac ⟨*c*⟩ contra hostem aciem instruit: 1, 70, 3.

(**ruptim:** his de causis aguntur omnia raptim ⟨*Ald.;* ruptim *x*⟩ atque turbate: 1, 5, 1.)

rursus. I. Forma: *Vno loco* (3, 58, 2) *in x inuenitur* rursum, *reliquis omnibus in X uel x scriptum est* rursus (*sed* russus VI 33, 5 *exstat in A,* VI 3, 3 *in A*[1]*;* VII 43, 5 rursum *est in bf*). *Itaque et archetypi librarium* 3, 58, 2 *insequentis uocis* (eum) *terminatione in errorem esse inductum et quod G. Paul* 3, 69, 4 *coniecit* rursum *improbandum esse ueri simile est.*

II. Signif.; A. = denuo: Labienum Treboniumque hortatur, . . . ad eam ⟨*c*⟩ diem reuertantur, ut rursus communicato consilio exploratisque hostium rationibus aliud initium ⟨*o*⟩ belli capere possint ⟨*c*⟩: VI 33, 5; ¶ persequendum sibi Pompeium existimauit, . . . ne rursus copias comparare ⟨-araret *a*⟩ alias et bellum renouare posset: 3, 102, 1; ¶ Caesar . . . exercitum reficit ⟨*c*⟩, ne defessum proelio obiciat; rursus conantes progredi insequitur: 1, 65, 2; ¶ ad Nasidium perueniunt ibique naues expediunt rursusque se ad confligendum animo confirmant et consilia communicant: 2, 4, 5; ¶ eosque magnopere hortatur, ut rursus cum Bruti classe additis suis auxiliis confligant: 2, 3, 3; ¶ relinquebatur, ut . . . eo (equitatu) submoto repente . . . sese in ualles uniuersi demitterent ⟨*c*⟩ atque ita transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; ¶ consilia inibat, quem ad modum a ⟨*c*⟩ Gergouia discederet ac rursus omnem exercitum contraheret ⟨-here *AQB*⟩: VII 43, 5; ¶ cernebatur . . . uniuersarum cohortium impetu ⟨*c*⟩ nostros propelli, dein rursus conuersos ⟨*b;* conuerso *x*⟩ insequi: 1, 64, 2; ¶ ibi se rursus isdem oportunitatibus ⟨*o*⟩ loci defendebant: III 12, 4; ¶ ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo tecta extremis lateribus instruebant exque ea contignatione rursus summam ⟨*c*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2, 9, 7; ¶ ubi quantum storiarum demissio patiebatur, tantum eleuarant ⟨*c*⟩, . . . parietes lateribus exstruebant rursusque alia pressione ⟨*c*⟩ ad aedificandum sibi locum expediebant: 2, 9, 6; ¶ cum se illi identidem in siluas ad suos reciperent ac rursus ex silua ⟨*c*⟩ in nostros impetum facerent: II 19, 5; itaque rursus coniuratione facta paulatim ex castris discedere et ⟨*c*⟩ suos clam ex agris deducere coeperunt: IV 30, 2; ¶ ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; ¶ insequi: 1, 64, 2 *u.* conuertere; ¶ id conspicati Heluetii, qui in montem sese receperant, rursus instare et proelium redintegrare coeperunt: I 25, 6; ¶ quod rursus minuente aestu naues in uadis adflictarentur: III 12, 1; ¶ quibus profligatis rursus oppidani perterriti comprehensos eos . . . ad Caesarem perduxerunt ⟨*c*⟩ seseque ei dediderunt: VII 13, 2; ¶ aduersis hostibus occurrebant ac rursus aliam

in partem fugam petebant: II 24,1; ¶ premere: 1,45,3 *u.* **B.**; ¶ Caesar rursus ad uexandos hostes profectus magno coacto numero ex finitimis ciuitatibus in omnes partes dimittit: VI 43,1; ¶ progredi: 1,65,2 *u.* conari; ¶ Ambiorix pronuntiari iubet, ut ... quam in partem Romani impetum fecerint cedant, ... rursus se ad signa recipientes insequantur: V 34,4; 1,45,1 *u.* uertere; Numidae ... impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant: 2,41,6; Pompeius, ubi nihil profici equitatu cognouit, paucis intermissis diebus rursus ⟨-sum *z*⟩ eum nauibus ad se intra munitiones recipit ⟨recepit *h*⟩: 3,58,2; ¶ eo celeriter confecto negotio rursus in hiberna legiones reduxit: VI 3,3; hac re cognita Vercingetorix rursus in Bituriges exercitum reducit ⟨reduxit β⟩: VII 9,6; ¶ paruoque intermisso temporis spatio ac rursus renouato cursu pila miserunt: 3,93,1; ¶ milites ... Atrebates ... in flumen compulerunt. ... ipsi ... in locum iniquum progressi rursus ⟨regressos ac *add.* B^2β⟩ resistentes hostes redintegrato proelio in fugam coniecerunt ⟨*c*⟩: II 23,2; hostes ... nostros perturbauerunt, rursus iis ⟨*c*⟩ resistentibus consuetudine ⟨*o*⟩ sua ad pedes desiluerunt: IV 12,2; ¶ tridui uiam progressi rursus reuerterunt: IV 4,4; ¶ (ruere: 3,69,4 *u.* **ruo**;) ¶ tum rursus aestus commutationem secutus remis contendit, ut: V 8,3; ¶ hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere et sub muro consistere cogit: 1,45,1.

B. = contra, uicissim: centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi causa ... educunt. reliqui, qui domi manserunt ⟨*c*⟩, se atque illos alunt; hi rursus in uicem anno post in armis sunt, illi domi remanent: IV 1,5; cum quaepiam ⟨*c*⟩ cohors ... impetum fecerat, hostes uelocissime refugiebant. ... rursus, ⟨et *add.* β⟩ cum in eum locum, unde erant egressi ⟨*c*⟩, reuerti coeperant, ... circumueniebantur: V 35,3; impeditumque ⟨*c*⟩ (Pulionem) hostes circumsistunt. succurrit inimicus illi Vorenus ...; dum cupidius instat, ... concidit. huic rursus circumuento fert ⟨*o*⟩ subsidium Pulio: V 44, (8—)13; tres suos nactus manipulares atque ab iis subleuatus murum ascendit, hos ⟨*c*⟩ ipse rursus singulos exceptans in murum extulit: VII 47,7; intolerantius Gallos insequentes legio decima tardauit, quae pro subsidio paulo aequiore loco constiterat. hanc rursus XIII. legionis cohortes exceperunt: VII 51,2; non numquam opera nostra Galli temptare atque eruptionem ... summa ui facere conabantur. qua re ad haec rursus opera addendum Caesar putauit, quo minore numero militum munitiones defendi ⟨*o*⟩ possent: VII 73,2; utrimque clamore sublato excipit rursus ex uallo ⟨*c*⟩ atque omnibus munitionibus clamor: VII 88, 2; hinc se recipere cum uellent, rursus illi ex loco superiore nostros premebant: 1,45,3; primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. a. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1,83,2; super lateres coria inducuntur, ne canalibus aqua immissa lateres diluere *possit. coria autem, ne rursus ⟨coria rursus, ne?⟩ igni ac lapidibus corrumpantur, centonibus conteguntur: 2,10,6.

[**Falso:** Vibullius sedato tumultu ..., ubi primum e re uisum est ⟨e re uisumst *Elberl.*; rursus *z*⟩, adhibito ⟨que *add. af*⟩ Libone ⟨*c*⟩ ... agere instituit: 3,18,3.]

Ruteni: bello superatos esse Aruernos et Rutenos ⟨rutones *A*⟩ ab Q. Fabio Maximo, quibus populus Romanus ignouisset neque in prouinciam redegisset neque stipendium imposuisset: I 45,2; Lucterium Cadurcum, summae hominem audaciae, cum parte copiarum in Rutenos mittit (Vercingetorix): VII 5,1; interim Lucterius Cadurcus in Rutenos missus eam ciuitatem Aruernis conciliat: VII 7,1; item ⟨in *add.* β⟩ Rutenos ⟨rotenos *a;* rotanos *AQ*⟩ Cadurcosque ad fines Volcarum Arecomicorum depopulandos mittit (Vercingetorix): VII 64,6; imperant ... Sequanis, Senonibus, Biturigibus, Santonis, Rutenis, Carnutibus duodena milia ⟨XII β⟩: VII 75,3; T. Sextium in Bituriges, C. Caninium Rebilum in Rutenos cum singulis legionibus mittit: VII 90,6; uenerant eo sagittarii ex Rutenis, equites ex Gallia cum multis carris magnisque impedimentis: 1,51,1; — praesidia in Rutenis prouincialibus, Volcis Arecomicis, Tolosatibus circumque Narbonem, quae loca hostibus erant finitima, constituit (Caesar): VII 7,4.

Rutilius Lupus *u.* **Lupus.**

(Rutilius) Rutilus *u.* **Sempronius.**

S

(S. *u.* **Sex.)**

s. = salutem.

Sabinus *u.* **Caluisius, (Fabius 2.,) Titurius.**

Sabis: cum per eorum (Neruiorum) fines triduum ⟨*c*⟩ iter fecisset, inueniebat ex captiuis ⟨*c*⟩ Sabim ⟨sabin *h;* sabini *af*⟩ flumen a ⟨*c*⟩ castris suis non amplius milia passuum X abesse; trans id flumen omnes Neruios consedisse aduentumque ibi Romanorum exspectare una cum Atrebatibus ⟨*c*⟩ et Veromanduis, finitimis suis: II 16, 1. 2; collis ab summo aequaliter decliuis ad flumen Sabim, quod supra nominauimus, uergebat. ab eo flumine pari adcliuitate ⟨*c*⟩ collis nascebatur aduersus huic et contrarius. . . . in aperto loco secundum flumen paucae stationes equitum uidebantur. fluminis erat altitudo ⟨latitudo *Ciacc.*⟩ pedum circiter ⟨*o*⟩ trium ⟨CCC *Ciacc.*⟩: II 18, 1—3; *cf.* 19, 4. 7; 23, 1. 2. 3; 24, 2; 27, 5; ipse cum reliquis tribus ⟨*c*⟩ (legionibus) ad flumen Scaldem ⟨Sabim *Steph.*, *v. Göl.*, *Thomann*⟩, quod influit in Mosam ⟨Calbem, quod influit in Mosellam *Bergk*⟩, extremasque Arduennae partes ire constituit: VI 33, 3.

Saburra: audit Iubam . . . restitisse in regno, Saburram, eius praefectum, cum mediocribus copiis missum Vticae adpropinquare: 2, 38, 1; (Curio) equitatum omnem prima nocte ad castra hostium mittit ad flumen Bagradam; quibus praeerat Saburra, de quo ante erat auditum; sed rex omnibus ⟨*c*⟩ copiis insequebatur et sex milium passuum ⟨*c*⟩ interuallo a Saburra consederat: 2, 38, 3; e captiuis quaerit, quis castris ad Bagradam praesit: respondent Saburram: 2, 39, 2; Iuba certior factus a Saburra de nocturno proelio II milia Hispanorum et Gallorum equitum . . . et peditum eam partem, cui maxime confidebat, Saburrae submittit ⟨*c*⟩: 2, 40, 1; suspicatus praemissis equitibus ipsum adfore ⟨*c*⟩ Curionem Saburra copias equitum peditumque instruit atque his imperat, ut simulatione timoris paulatim cedant ac pedem referant; sese, cum opus esset, signum proelii daturum et quod rem postulare cognouisset imperaturum: 2, 40, 3; dat suis signum ⟨dat. s. s. *del. Paul*⟩ Saburra, aciem constituit et circumire ordines atque hortari incipit; sed peditatu dumtaxat procul ad speciem utitur, equites in aciem mittit ⟨*c*⟩: 2, 41, 2; hos quoque (colles) praeoccupat missus a Saburra equitatus: 2, 42, 1.

sacer: siremps lex esto quasi sacram uiolauerit: *ap. Charis. art. gramm. I p. 143 sq. Keil.*

sacerdos: Conuictolitauem, qui per s a c e r d o t e s more ciuitatis intermissis magistratibus esset c r e a t u s, potestatem obtinere iussit: VII 33, 4; — Pergamique in occultis ac reconditis templi ⟨*c*⟩, quo p r a e t e r s a c e r d o t e s adire fas non ⟨nulli *Paul*⟩ est, quae Graeci ἄδυτα appellant, tympana sonuerunt: 3, 105, 4.

sacerdotium: iamque inter se palam d e praemiis ⟨*CC*⟩ ac de ⟨*om. b et hpr; Np.*, *Dt.*⟩ s a c e r d o t i i s c o n t e n d e b a n t: 3, 82, 4; — iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio Spintherque ⟨*c*⟩ Lentulus cotidianis contentionibus ad grauissimas uerborum contumelias palam descenderunt: 3, 83, 1.

sacramentum. A. **obl.:** sacramentum d i c e r e *u.* **dico** *p. 883* **B.** *(3 loc.);* ¶ relinquitur ⟨fingitur *Paul*⟩ noua religio, ut eo n e g l e c t o sacramento, quo tenemini, r e s p i c i a t i s illud, quod deditione ducis et capitis deminutione s u b l a t u m e s t: 2, 32, 9.

B. gen.: obsecrare milites coepit, ne primam ⟨*O*[1]*f;* prima *O*[a]*hl;* primi *b; Scal.*⟩ sacramenti, quod apud Domitium atque apud se quaestorem dixissent, m e m o r i a m deponerent: 2, 28, 2; ¶ proditos (se) a uobis dicunt et prioris sacramenti m e n t i o n e m faciunt: 2, 32, 7.

C. abl.: neu quis inuitus sacramentum ⟨-to *hl*⟩ d i c e r e cogatur ⟨sacramento rogetur *Ciacc.*⟩ a Caesare cauetur: 1, 86, 4; ¶ ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos ex Cisalpina Gallia *consul sacramento r o g a u i s s e t, ad signa conuenire . . . iuberet: VI 1, 2; ¶ sacramento quidem uos t e n e r e qui potuit, cum . . . deposito imperio . . . ipse in alienam uenisset potestatem? 2, 32, 9; *ibid. u.* A.

Sacratiuir: desiderauit . . . notos equites Romanos C. Fleginatem Placentia, A. Granium ⟨*c*⟩ Puteolis, M. Sacratiuirum Capua: 3, 71, 1.

sacrificium: publiceque eiusdem ⟨eius *β*⟩ generis h a b e n t i n s t i t u t a s a c r i f i c i a: VI 16, 3; — illi (druides) rebus diuinis intersunt, s a c r i f i c i a publica ac priuata p r o c u r a n t, religiones interpretantur: VI 13, 4; ¶ neque druides habent (Germani), qui rebus diuinis praesint, neque s a c r i f i c i i s s t u d e n t: VI 21, 1; ¶ si qui aut priuatus ⟨*c*⟩ aut populus eorum (druidum) decreto non stetit, s a c r i f i c i i s i n t e r d i c u n t. haec poena apud eos est grauissima. quibus ita est interdictum, . . . his

omnes decedunt, aditum eorum ⟨c⟩ sermonemque defugiunt: VI 13, 6 (7); ¶ pro uictimis homines immolant aut se immolaturos uouent administrisque ad ea sacrificia druidibus utuntur: VI 16, 2.

Sadala: (D equites) Cotys ⟨c⟩ ex Thracia dederat et Sadalam ⟨*Oud.*; sadalum *f*; sasalam *ahl*⟩ filium miserat: 3, 4, 3.

saepe. A. pos.: neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione . . . posita tollere auderet: VI 17, 5; ¶ quod saepe homines temerarios atque imperitos ⟨c⟩ falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli et de summis rebus consilium capere cognitum est: VI 20, 2; ¶ ille . . . se manu defendere suorumque fidem implorare coepit saepe clamitans liberum se liberaeque esse ciuitatis ⟨o⟩: V 7, 8; ¶ quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe ⟨sepe *af*⟩ cogitauissent ⟨optauissent *Dauis.*; agitauissent *Grut.*; flagitauissent *Markland*; expetiuiss. *Pluyg.*⟩: 3, 86, 5; ¶ (cognoscere: VI 20, 2 *u.* capere;) ¶ fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate prouinciae longissime absunt minimeque ad eos mercatores saepe commeant ⟨mercatores commetant *Bergk*⟩ atque ea, quae ad effeminandos animos pertinent, important: I 1, 3; ¶ (at hi miserrimo ac patientissimo ⟨c⟩ exercitui ⟨c⟩ Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper ⟨*aut delend. aut* saepe *scribend. cens. Vielh.*⟩ omnia ad necessarium usum defuissent: 3, 96, 2;) ¶ equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: IV 2, 3; ¶ hos cum Suebi multis saepe bellis experti propter amplitudinem grauitatemque ciuitatis finibus expellere non potuissent: IV 3, 4; ¶ etsi hoc et feci ⟨effecit *Med.*[1]; officium *Med.*[2]; et feci *mg. Med.*; effeci *mg. Crat.*⟩ saepe et saepius mihi facturus uideor: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*; ¶ non nullae eius rei praetermissae occasiones Caesari uidebantur, quod certe ⟨*CC*⟩ saepe flauerant uenti: 3, 25, 1; ¶ impelli: VI 20, 2 *u.* capere; ¶ his rumoribus ⟨c⟩ atque auditionibus permoti de summis saepe rebus ⟨rebus saepe β⟩ consilia ineunt: IV 5, 3; ¶ non . . . recordabantur ⟨c⟩, quam paruulae saepe causae . . . magna detrimenta intulissent: 3, 72, 4; ¶ quod saepe in bello paruis momentis magni casus intercederent: 1, 21, 1; ¶ interim saepe ultro citroque cum legati ⟨saepe cum leg. ultro citr. β⟩ inter eos mitterentur, Ariouistus postulauit: I 42, 4; ¶ saepe ex tribunali praedicauit aduersa Caesarem proelia fecisse: 2, 18, 3; ¶ proeliari: IV 2, 3 *u.* desilire; ¶ nauem . . . conscendit saepe, ut dicebatur, querens tantum se opinionem fefellisse, ut: 3, 96, 4; ¶ ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat: 1, 26, 2; ¶ terreri: VI 20, 2 *u.* capere; ¶ ac saepe in eum locum uentum est . . ., ut: VI 43, 4.

B. comp.: ubi ille saepius appellatus *respexit ac restitit: 2, 35, 2; ¶ non numquam interdiu, saepius noctu si perrumpere possent conati . . . telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; ¶ facere: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A u.* A. facere; ¶ cum ab his saepius quaereret neque ullam omnino uocem exprimere posset: I 32, 3; ¶ quod saepius fortunam temptare Galba nolebat: III 6, 4; ita saepius rem ⟨rem saepius?⟩ frustra temptatam Caesar aliquando dimittendam sibi iudicat: 1, 26, 6.

saepenumero: quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; ¶ saepe numero sese cum his congressos ne uultum quidem atque aciem oculorum dicebant ferre potuisse: I 39, 1; denique hos esse eosdem ⟨c⟩, quibuscum ⟨c⟩ saepe numero Heluetii congressi non solum in suis ⟨c⟩, sed etiam in illorum ⟨c⟩ finibus plerumque superarint ⟨c⟩: I 40, 7; ¶ praestate eandem nobis ducibus uirtutem, quam saepe numero imperatori praestitistis: VI 8, 4; ¶ ipsum Caesarem, cuius ductu saepe numero hostes superassent ⟨cuius d. saepen. h. sup. *del. Paul*⟩, praesentem ⟨c⟩ adesse existimarent: VII 62, 2.

saepes: Neruii . . . teneris arboribus incisis atque inflexis ⟨c⟩ crebrisque ⟨c⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨c⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut instar muri hae saepes ⟨sep. *AQB(X?)*⟩ munimentum ⟨β; -tis α; -ta iis *Rösch*; *del. Madu.*⟩ praeberent: II 17, 4; ¶ cum *diuersae *legiones . . . hostibus resisterent saepibusque ⟨sepibusq. *AQ*⟩ densissimis, ut ante demonstrauimus, interiectis prospectus impediretur ⟨sepibusque . . . impedir. *del. Eberz*⟩: II 22, 1.

saeuio: accedebat, ut, cum saeuire ⟨seuire *AQ*; se saeuire *BM*⟩ uentus coepisset et se ⟨saeuire uentus coepisset et *om.* β; et se *om.* α⟩ uento dedissent, et ⟨c⟩ tempestatem ferrent facilius et in uadis consisterent tutius: III 13, 9.

(saeuus: duriusque cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨saeuioribus *Wölff.*; *Dt.*⟩ uentis exspectabant ⟨-bat *Wölff.*; *Dt.*⟩: 3, 25, 3.**)**

sagitta. A. obl.: illi . . . uniuersi ⟨*Np.*;

uniuersas *z*⟩ intra ⟨*Oh;* inter *Nafl*⟩ multitudinem ⟨munitionem *Paul*⟩ sagittas coiciebant: 3, 50, 1; (3, 53, 4 *u.* **B.** milia;) ¶ (numerare *ibid.;*) ¶ (sustinere: VII 41, 3 *u.* **B.** multitudo.)

B. gen.: milia sagittarum circiter XXX in castellum coniecta ⟨contexta *a*⟩ Caesari numerauerunt ⟨*Ciacc.;* renumerauerunt *NO¹bfhl;* renuntiau. *Db., Dt.*⟩: 3, 53, 4; ¶ multitudine sagittarum atque omnis generis ⟨omni genere β⟩ telorum multos uulneratos; ad haec sustinenda magno usui fuisse tormenta: VII 41, 3; ¶ magnusque incesserat timor sagittarum, atque omnes fere milites . . . tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 7.

C. abl.: fit in hostes impetus [eorum], sed *de* muro sagittis tormentisque fugientes persequi prohibentur: 2, 14, 3; ¶ naues longas . . . constitui atque inde fundis, sagittis, tormentis hostes propelli ac submoueri iussit: IV 25, 1; ¶ subito clamore sublato . . . crates proicere, fundis, sagittis, lapidibus nostros de uallo proturbare ⟨pert. *Ma*⟩ reliquaque, quae ⟨*c*⟩ ad oppugnationem pertinent, parant ⟨*c*⟩ administrare: VII 81, 2; ¶ sic cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1, 26, 1; ¶ submouere: IV 25, 1 *u.* propellere.

sagittarius *(semper plural.).* **A. subi.; a):** (circumfundi: 3, 63, 6 *u.* **D.** multitudo;) ¶ (proelium committere: II 19, 4 *u.* **F. a)**;) ¶ (se profundere: 3, 93, 3 *u.* **D.** multitudo;) ¶ succurrere, sustinere: VII 80, 3 *u.* **B.** intericere; ¶ transgredi: II 19, 4 *u.* **F. a)**; ¶ uenerant eo sagittarii ex Rutenis, equites ex Gallia: 1, 51, 1.

b): ab his (sagittariis) uulnerati: VII 80, 3 *u.* **B.** intericere.

B. obi.: adicere: 3, 88, 5 *u.* obicere; ¶ (circumfundere: 3, 63, 6 *u.* **D.** multitudo;) ¶ primum sagittariis funditoribusque circumiectis, postea leuis armaturae magna multitudine missa tormentisque prolatis munitiones impediebat: 3, 45, 3; ¶ quibus in fugam coniectis sagittarii circumuenti interfectique sunt: VII 80, 7; ¶ imperat certum numerum militum ciuitatibus . . . sagittariosque omnes, quorum erat permagnus ⟨magnus *AQ*⟩ numerus in Gallia ⟨in gallia numerus β⟩, conquiri et ad se mitti iubet: VII 31, 4; ¶ sagittarii funditoresque media continebantur acie, equitatus latera cingebat: 1, 83, 2; ¶ desiderati sunt eo die sagittarii circiter CC, equites pauci: 1, 51, 6; ¶ quibus (equitibus) submotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio ⟨destituti, inermes, sine praes. *Db.;* destituti [inermes] suo praes. *Paul*⟩ interfecti sunt: 3, 93, 5; ¶ disponere: 1, 27, 5 *u.* **F. a)**; ¶ noctu militibus ac sagittariis in terra ⟨*c*⟩ expositis praesidium equitum deiecit: 3, 23, 2; ¶ sagittarios ⟨-iorum *RMenge*⟩ Creta, Lacedaemone, ex Ponto atque Syria ⟨ex syria *h*⟩ reliquisque ciuitatibus III milia ⟨*om. z;* milium *Paul*⟩ numero habebat, funditorum cohortes sescenarias II: 3, 4, 3; ¶ (imponere: 1, 56, 2 *et* 3, 62, 2 *u.* **D.** numerus;) ¶ incitare: 1, 56, 2 *ib.;* ¶ interficere: VII 80, 7 *u.* circumuenire; 3, 93, 5 *u.* destituere; ¶ neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis quid in quoque esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨*c*⟩: VII 36, 4; Galli inter equites raros sagittarios expeditosque leuis armaturae interiecerant, qui suis cedentibus auxilio succurrerent et nostrorum equitum impetus sustinerent. ab his complures de improuiso uulnerati proelio excedebant: VII 80, 3; ¶ Numidas et Cretas sagittarios et funditores Baleares ⟨que *add.* B²β⟩ subsidio oppidanis mittit; quorum aduentu et Remis . . . studium propugnandi accessit et hostibus . . . spes potiundi ⟨*c*⟩ oppidi discessit: II 7, 1. 2; VII 31, 4 *u.* conquirere; etsi prohibere Pompeius totis copiis et dimicare non constituerat, tamen suis locis sagittarios funditoresque ⟨que *om. Nbhl*⟩ mittebat, quorum magnum habebat numerum; multique ex nostris uulnerabantur, magnusque incesserat timor sagittarum: 3, 44, 6; ¶ quam ob causam cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat ⟨adiecerat?⟩: 3, 88, 5; ¶ reuocare: 1, 27, 6 *u.* **F. a)**; ¶ *Caesar* certior factus ab Titurio omnem equitatum et leuis armaturae Numidas, funditores sagittariosque *ponte traducit: II 10, 1.

C. dat.: iis (sagittariis) relinquit: 1, 27, 6 *u.* **F. a)**.

D. gen.: aduentus: II 7, 2 *u.* **B.** mittere; ¶ ab his enim primum equitatus est pulsus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum: 3, 94, 4; ¶ impetus: 3, 93, 3 *u.* multitudo; ¶ magnaque multitudo sagittariorum ab utraque parte circumfundebatur: 3, 63, 6; eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu . . . uniuersi procucurrerunt ⟨*c*⟩ omnisque multitudo sagittariorum se profudit. quorum impetum noster equitatus non tulit: 3, 93, 3; ¶ numerus: VII 31, 4 *u.* **B.** conquirere; magnum numerum sagittariorum,

magnum Albicorum . . . imponunt atque hos praemiis pollicitationibusque incitant: 1, 56, 2; 3, 44, 6 *u.* B. mittere; magnum numerum leuis armaturae et sagittariorum aggeremque omnem noctu in scaphas et naues actuarias imponit: 3, 62, 2.

E. abl.: has (naues) sagittariis tormentisque compleuerunt: 2, 4, 2; ¶ (deicere: 3, 23, 2 *u.* B. exponere.)

F. c. praep.; a) cum: equites nostri cum funditoribus sagittariisque flumen transgressi cum hostium equitatu proelium commiserunt: II 19, 4; ¶ expeditos autem ex euocatis cum ⟨*add. Köchly; om. x; edd.*⟩ sagittariis funditoribusque ⟨sagittarios funditoresque?⟩ raros in muro turribusque disponit. hos certo signo reuocare constituit, cum omnes milites naues conscendissent, atque iis ⟨his *x*⟩ expedito loco actuaria nauigia relinquit: 1, 27, 5. 6.

(b) ex *u.* a) 1, 27, 5.)

sagulum: gladiis caespites ⟨*c*⟩ circumcidere, manibus sagulisque ⟨que *om.* β; sarculisque *recc.; Brut.;* furculisque *Vascos.*⟩ terram exhaurire cogebantur ⟨*c*⟩: V 42, 3; ¶ (has (litteras) ille in ⟨*om.* β⟩ iaculo ⟨sagulo *Kran.*⟩ inligatas effert ⟨*c*⟩: V 45, 4.)

sagum: repentino periculo exterriti sinistras sagis inuoluunt gladiosque destringunt: 1, 75, 3.

sal: castra erant ad bellum ducendum aptissima . . . maris propinquitate et aquae et salis copia, cuius magna uis iam ex proximis erat salinis eo congesta: 2, 37, 5.

(**salictum**: generatimque distributi ⟨*c*⟩ [in ciuitates] omnia uada ac saltus eius ⟨salicta eius *Heller*⟩ paludis ⟨eius paludis *del. Kran.; Dt.*[1] — certis custodiis *add.* β; *Schn.*⟩ obtinebant: VII 19, 2.)

salina: aquae et salis copia, cuius magna uis iam ex proximis erat salinis eo congesta: 2, 37, 5.

Sallyes: principes uero esse earum partium Cn. Pompeium et C. Caesarem, patronos ciuitatis; quorum alter agros Volcarum Arecomicorum et Heluiorum ⟨*c*⟩. publice iis ⟨*c*⟩ concesserit, alter bello † uictas galliae ⟨*af;* uictas gallias *hl;* uictos Sallyas *Gland.; edd.*⟩ attribuerit ⟨uicta Gallia eadem tribuerit *Madu.;* uicta Gallia alia (ad)tribuerit *Paul*⟩ uectigaliaque auxerit: 1, 35, 4.

Salonae: (hoc confecto negotio a Sasonis ⟨*x*; salonis *recc.; Np.; Db.*⟩ ad Curici ⟨*Momms.;* corici *NOafl;* coryci *h;* orici *recc.;* Oricum *Np.; Db.*⟩ portum stationes ⟨portus, stationes *Np., Db.*⟩ litoraque omnia longe lateque classibus occupauit: 3, 8, 4;) discessu Liburnarum ⟨*CC*⟩ ex Illyrico M. Octauius cum iis ⟨*c*⟩ quas habebat nauibus Salonas peruenit. ibi concitatis Dalmatis reliquisque barbaris Issam ⟨*c*⟩ a Caesaris amicitia auertit; conuentum Salonis cum neque pollicitationibus neque denuntiatione ⟨*c*⟩ periculi permouere posset, oppidum oppugnare instituit. est autem oppidum et loci natura et † colle munitum: 3, 9, 1. 2; *cf.* § 4. 8.

saltem: neque iis ⟨*c*⟩ (militibus) posse persuaderi, uti eum (Caesarem) defendant aut sequantur saltem. de ⟨sequantur. statim de *l;* saltem *om. O;* uel statim saltim *f*⟩ reliquis rebus ad senatum refertur: 1, 6, 2. 3.

saltus. A. obi.: (Galli) omnia uada † ac saltus ⟨ac saltus *del. Hartz;* atque aditus *B. Müller;* ac meatus *Madu.;* ac salicta *Hell.;* ac semitas *Fleischer;* ac transitus *coni. Np.*⟩ eius paludis ⟨eius pal. *del. Kran.; Dt.*[1]; uada eius pal. ac saltus *EHoffm.*⟩ obtinebant ⟨certis custodiis obtin. β; *Schn.*⟩: VII 19, 2; ¶ C. Fabium . . . in Hispaniam praemittit celeriterque saltus Pyrenaeos occupari ⟨-re *Paul*⟩ iubet, qui eo tempore ab L. Afranio legato praesidiis tenebantur: 1, 37, 1.

B. abl.: ut . . . ille latebris ⟨aut siluis *add.* β; ac siluis *add. Schn.*⟩ aut saltibus se eriperet: VI 43, 6.

C. c. praep.; a) ab: quorum (legatorum) unus Hispaniam citeriorem tribus legionibus, alter ulteriorem ⟨trib. leg., alt. ult. *om. codd.; add. Np.;* quor. un. trib. leg. Hisp. cit., alter *Aldus*⟩ a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus . . . obtinebat: 1, 38, 1; ¶ liceretne ciuibus ad ciues de pace . . legatos mittere, quod etiam fugitiuis ab saltu Pyrenaeo ⟨ab s. Pyr. *del. Vielh.*⟩ praedonibusque ⟨que *om. b; Dauis.*⟩ licuisset? 3, 19, 2.

b) ex: Fabius, ut erat imperatum, adhibita celeritate praesidium ex saltu ⟨exaltu *a*⟩ deiecit ⟨deiecit ex saltu *l*⟩: 1, 37, 3.

saluber: quod . . . grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex ⟨et *a*⟩ saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine temptauerat: 3, 2, 3.

salum: tirones enim multitudine nauium perterriti et salo nauseaque ⟨salona usiaque *ahl*⟩ confecti . . . se Otacilio ⟨*c*⟩ dediderunt: 3, 28, 4.

salus. A. = σωτηρία (incolumitas, uita, caput); a) subi.: ita *in* exiguo tempore magnoque casu totius exercitus salus constitit: 3, 14, 3; tanta est contentione actum, quanta agi

debuit, cum illi ⟨c⟩ celerem in ea re uictoriam, hi ⟨c⟩ salutem suam consistere uiderent: 3, 111, 5; ¶ positam esse *u.* **pono** *p. 1108* **b)** α) *(3 loc.)*.

b) obi.: si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; quod si fecisset, quietem Italiae, pacem prouinciarum, salutem imperii ⟨*Steph.;* imperio *Ox*⟩ uni omnes acceptam relaturos: 3, 57, 4; ¶ adferre *u.* **adfero** *p. 156* **d)** *(3 loc.)*; ¶ tot hominum milia . . ., quorum salutem neque propinqui neglegere neque ciuitas leui momento aestimare posset: VII 39, 3; ¶ committere *u.* **committo** *p. 610* **B. a)** *(3 loc.)*; ¶ desperare *u.* **despero** *p. 872 sq. (4 (5) loc.)*; ¶ neglegere: VII 39, 3 *u.* aestimare; ¶ ibi perpauci . . . tranare ⟨c⟩ contenderunt aut lintribus inuentis sibi salutem reppererunt ⟨pepererunt *Heinsius; Np.*⟩: I 53, 2; primisque oppressis reliqui per horum corpora salutem sibi atque exitum pariebant: 3, 69, 3; ¶ contra in dissensione ⟨c⟩ nullam se salutem perspicere: V 31, 2; ¶ fuga salutem petere *u.* **fuga** *p. 1345* **E. a)** *(6 loc.)*; ubi . . . passis . . palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiuerunt ⟨-ierunt *f*⟩, consolatus consurgere iussit: 3, 98, 2; ¶ ponere *u.* **pono** *p. 1108* **b)** α) *(3 loc.)*; ¶ referre: 3, 57, 4 *u.* accipere; ¶ reperire: I 53, 2 *u.* parere; (nostri . . . duas nacti turmas exceperunt, *quarum perpauci fuga salutem sibi reppererunt* ⟨*add. Kraffert; Dt.*⟩. in his fuit M. Opimius ⟨*u. CC*⟩: 3, 38, 4.)

c) dat.: monere, orare (se) Titurium pro hospitio, ut suae ac militum saluti consulat: V 27, 7; si . . . relictis impedimentis suae saluti consulant: VII 66, 5; ¶ Cotta . . . nulla in re communi saluti deerat: V 33, 2; ¶ hic diffisus suae atque omnium saluti inermis ex tabernaculo prodit: VI 38, 2; ¶ ut alter alteri inimicus auxilio salutique esset: V 44, 14; ita pugnans post paulum ⟨c⟩ concidit ac suis saluti fuit: VII 50, 6.

auxilium saluti: V 48, 1 *u.* **d)** α) auxilium.

d) gen.; pendet α) **ex subst.**: Caesar . . . unum communis salutis ⟨communi saluti *f; Schn., Fr.;* communi salute *ahl*⟩ auxilium in celeritate ponebat ⟨c⟩: V 48, 1; ¶ extremum atque ultimum senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in ⟨*om. f*⟩ desperatione omnium salutis † latorum audacia ⟨iam desperata omnium salute sceleratorum audacia *Vielh.;* in desperatione omnium soluta sceleratorum audacia *Paul; simil. Kindsch.;* *u. CC*⟩ numquam ante descensum ⟨c⟩ est: 1, 5, 3; ¶ sua in illos merita proponit obtestaturque ⟨c⟩, ut suae salutis rationem habeant neu se optime ⟨o⟩ de communi libertate meritum hostibus ⟨o⟩ in cruciatum dedant: VII 71, 3; debere se suae salutis rationem habere: 1, 20, 2; ¶ siue timore perterriti, . . . siue spe salutis inducti, quod in tanta multitudine dediticiorum suam fugam aut occultari aut omnino ignorari posse existimarent, . . . e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt: I 27, 4; at hostes etiam in extrema spe salutis tantam uirtutem praestiterunt, ut: II 27, 3; pugnatumque ab hostibus ita acriter est, ut a uiris fortibus in extrema spe salutis iniquo loco . . . pugnari debuit, cum in ⟨*om. AQ*⟩ una uirtute omnis spes salutis ⟨*om.* β⟩ consisteret: II 33, 4; adcurrunt ⟨c⟩ atque unam esse spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur: III 5, 2; dato signo ex ⟨c⟩ castris erumperent atque omnem spem salutis in uirtute ponerent: III 5, 3; nostri tametsi ⟨c⟩ ab duce et a fortuna deserebantur, tamen omnem spem salutis ⟨salutis spem β⟩ in uirtute ponebant: V 34, 2; ubi cuique ⟨c⟩ aut ualles abdita aut locus ⟨c⟩ siluestris ⟨c⟩ aut ⟨c⟩ palus impedita spem praesidii aut salutis aliquam offerebat, consederat: VI 34, 2; unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1.

salutis causâ *u.* **causa** *p. 489 (5 loc.)*.

β) **ex uerbis**: docet, quanto opere rei publicae communisque salutis intersit manus hostium distineri: II 5, 2; interesse rei publicae et ⟨ut *x*⟩ communis salutis se cum Pompeio colloqui: 1, 24, 5.

(e) abl.: summae se iniquitatis condemnari debere ⟨c⟩, nisi eorum uitam sua laude ⟨*Dauis.;* salute α; *edd.;* sal. sua β⟩ habeat cariorem: VII 19, 5.**)**

f) c. praep.; α) **ad**: sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta isdem itineribus, quibus eo peruenissent, ad salutem contenderent: III 3, 3; ¶ sperare (se) a multitudine impetrari posse quod ad militum salutem pertineat: V 36, 2; quae tamen ex parte res ad salutem exercitus pertinebat: VI 34, 3.

hoc pugnae tempus magnum attulit nostris ad salutem momentum: nacti enim spatium se in loca superiora receperunt: 1, 51, 6.

β) **de**: agere *u.* **ago** *p. 220* ββ) *extr.* (*3 loc.*: I 31, 1; 1, 22, 3; 1, 74, 6;) ¶ (tribuni pl.) de sua salute septimo die cogitare coguntur:

1, 5, 2; ¶ Galli, nisi perfregerint munitiones, de omni salute desperant: VII 85, 3; hi de sua salute desperantes, ut extremo uitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem miserabantur aut: 2, 41, 8; ¶ sperare (se) ab eo de sua ac militum salute impetrari ⟨impetrare *AQ*⟩ posse: V 36, 3; quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem solacio: 1, 22, 6; ¶ multa suppliciter locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat: 3, 19, 3.

ut, si quid ⟨*c*⟩ etiam de sua salute ab Haeduis iniretur consilii celeritate praecurreret: VII 9, 4.

ut ... si superauissent, uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2, 5, 5.

(γ) in c. abl.: quod suum periculum in aliena uident uirtute ⟨β; *Schn.*; salute α; *rell. edd.*⟩ constare: VII 84, 4.**)**

δ) pro: illi ... multum ipsis militibus hortantibus neque ullum periculum pro salute Caesaris recusantibus nacti austrum naues soluunt: 3, 26, 1.

B. = (χαίρειν,) salutatio: salutem dicere *u.* **dico** *p. 883* **B. a) α)** *(5 loc.).*

Auxilio salutique esse: V 44, 14.

Adiect.: **(**aliena: VII 84, 4;**)** communis *u.* **communis** *p. 615 (7 (8) loc.)*; nulla: V 31, 2; omnis: VII 25, 1; 85, 3; (sua *18 (19) loc.*; uestra: VII 77, 9;) una: V 29, 6.

saluto: hoc (imperatoris) nomen obtinuit (Pompeius) atque ita se postea salutari passus *est* ⟨*u. CC*⟩: 3, 71, 3.

saluus: mouebatur etiam misericordia ciuium, quos interficiendos uidebat; quibus saluis atque incolumibus rem obtinere malebat: 1, 72, 3; ¶ an paenitet uos, quod saluum atque incolumem exercitum nulla omnino naue desiderata traduxerim? 2, 32, 12; ¶ etsi aliquo accepto detrimento, tamen summa exercitus salua locum quem petant capi posse: 1, 67, 5.

Samarobriua. *Cf. Mangon de la Lande, Dissertation sur* Samarobriua, *ancienne ville de la Gaule. Saint-Quentin 1825; Mangon de la Lande, Mémoire en réponse à celui de M. Rigollot sur ... Samarobriua. St.-Quentin 1827; Mangon de la Lande, Mémoire en réponse aut rapport fait à la Société académique de Douai sur l'ouvrage intitulé: Dissertation sur* Samarobriua, *ancienne ville de la Gaule. St.-Quentin 1827; Mangon de la Lande, Quatrième dissertation sur* Samarobriua. *St.-Quentin 1829; Desains, Réfutation des opinions émises par M. de C. et M. Rigollot sur le mémoire de M. de la Lande intitulé* Samarobriua, *in: Mém. de la Soc. des sciences, arts etc. de ... Saint-Quentin 1831 à 33. St.-Quentin 1839; Lemaire, Emmanuel, Essai sur l'histoire de la ville de Saint-Quentin, (Le Vermandois gallo-romain. — Samarobriva. — Augusta Viromanduorum) in Mém. de la Soc. academ. de St.-Quentin, 4e série, t. I. p. 349 sqq. et XXXI p. 383 sqq. Saint-Quentin 1878.*

subductis nauibus concilioque Gallorum Samarobriuae ⟨samarubriue β; famoriobriue *Qpr*⟩ peracto ... coactus est ... legiones ... distribuere: V 24, 1; Crassum Samarobriuae ⟨samarebriue *l*⟩ praeficit legionemque ei ⟨*c*⟩ attribuit, quod ibi impedimenta exercitus, obsides ciuitatum, litteras publicas frumentumque omne ... relinquebat: V 47, 2; ipse cum tribus legionibus circum Samarobriuam ⟨-brium *αaf*; -briuma *h*; -bruma *l*⟩ trinis hibernis hiemare constituit: V 53, 3.

Samnis *u.* **lis.**

sancio: iure iurando sancire *u.* **ius iurandum** *p. 394* **C.** *(3 loc.)*; ¶ quae ciuitates commodius suam rem publicam administrare existimantur, habent legibus sanctum, si quis ⟨*c*⟩ quid de re publica a finitimis rumore ac ⟨*c*⟩ fama acceperit ⟨*c*⟩, uti ad magistratum deferat ⟨*c*⟩ neue cum quo alio communicet ⟨*c*⟩: VI 20, 1.

sanctitas: est ergo in genere et sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, et caerimonia deorum: *ap. Suet.* I 6.

sanctus. A. pos.: qui quacumque ⟨*c*⟩ de causa ad eos uenerunt, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent sanctosque ⟨que *om.* α; *plur. edd.*⟩ habent: VI 23, 9; ¶ legatos, quod nomen ad ⟨*c*⟩ omnes nationes sanctum inuiolatumque semper fuisset, retentos ab se: III 9, 3.

B. comp.: tantus repente terror inuasit, ut, cum Lentulus consul ad aperiendum aerarium uenisset ad pecuniam ⟨que *add. hl*⟩ Pompeio ⟨*c*⟩ ex senatus consulto proferendam, protinus ⟨non *add. Halbertsma*⟩ aperto sanctiore aerario ex urbe profugeret: 1, 14, 1.

C. superl.: conclamant equites sanctissimo iure iurando confirmari oportere, ne: VII 66, 7.

sanguis: frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini, quem iam sanguis uiresque deficiunt ⟨deficiant *Fr.*⟩: VII 50, 6; ¶ neque se umquam abuti militum sanguine neque rem publicam alterutro exercitu priuare uoluisse: 3, 90, 3; ¶ cuius opera sine

uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨c⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12.

sanitas: iamque eum ad sanitatem reuerti arbitrabatur, cum id, quod antea petenti denegasset, ultro polliceretur: I 42, 2; plebemque ⟨c⟩ (Conuictolitauis) ad furorem impellit, ut facinore admisso ad sanitatem reuerti pudeat ⟨pudeat reuerti β⟩: VII 42, 4.

sano: id tamen (incommodum) se celeriter maioribus commodis sanaturum ⟨senaturum A^1; sarturum *coni. Schn.*⟩: VII 29, 5; ¶ reliqua, quae ad eorum sanandas mentes pertinere arbitrabatur, commemorat: 1, 35, 2; in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur: 2, 30, 3.

Santoni(-es). *Cf. Lacurie, Notice sur le pays des Santons. (Bulletin monumental, t. X. p. 590 sqq.) Caen 1844.*

Caesari renuntiatur Heluetiis esse in animo per agrum Sequanorum et Haeduorum iter in Santonum ⟨sanctonum *Ca;* Sontiatum *Kraff.*⟩ fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt: I 10, 1; Caesar non exspectandum sibi statuit, dum omnibus fortunis sociorum consumptis in Santonos ⟨santones M^2; sanctonos *Ca;* scantonos A^1⟩ Heluetii peruenirent: I 11, 6; (Gallicis nauibus,) quas ex Pictonibus ⟨c⟩ et Santonis ⟨sanctonis *Ca;* santoniis *f*⟩ reliquisque pacatis regionibus conuenire iusserat: III 11, 5; imperant . . . Sequanis, Senonibus, Biturigibus, Santonis, Rutenis, Carnutibus duodena milia ⟨XII β⟩: VII 75, 3.

sanus: (Dumnorigem) interfici iubet nihil hunc ⟨eum β⟩ se absente pro sano facturum arbitratus, qui praesentis imperium neglexisset: V 7, 7.

sapio: hi ⟨si *add. f; Madu., Hold.*⟩ sapient; si ⟨sapient, si *Madu.; Hold.*⟩ grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30, 2.

sarcinae. **A. obi.:** interea ⟨*CC*⟩ sarcinas in unum locum conferri et eum . . . muniri iussit: I 24, 3; qua re nuntiata Caesar celeriter sarcinas conferri, arma expediri iussit: VII 18, 4; ¶ aliquo accepto detrimento aut procul equitatu uiso ex medio itinere proiectis sarcinis fugiebant: 1, 59, 3; ¶ (relinquere, repetere: 3, 76, 2 *u.* **B.**)

B. gen.: alii, quod subito consilium profectionis ceperant magna parte impedimentorum et sarcinarum relicta, ad haec repetenda . . . uallum relinquebant: 3, 76, 2.

C. c. praep.: neque esse quicquam negotii . . . hanc (legionem) sub sarcinis adoriri: II 17, 2; (Romanos) impeditos in agmine et sub sarcinis [infirmiore ⟨c⟩ animo] adoriri cogitabant: III 24, 3.

sarcinarius: et inopia pabuli adducti et quo essent ad *iter expeditiores, omnia sarcinaria iumenta interfici iubent: 1, 81, 6.

sarcio: detrimentum *u.* **detrimentum** *p. 878* **B.** *(3 loc.);* ¶ id tamen (incommodum) se celeriter maioribus commodis sanaturum ⟨sarturum *coni. Schn.*⟩: VII 29, 5; dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur: 3, 73, 5; ¶ exercitui quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae ⟨ignominiae *f*⟩ sarciendae, ut: 3, 74, 2.

Sardinia: mittit in Sardiniam cum legione una Valerium legatum: 1, 30, 2; Sardiniam obtinebat M. Cotta: 1, 30, 2; ille (Cotta) perterritus, quod omnem prouinciam consentire intellegebat, ex Sardinia in Africam profugit: 1, 30, 3; nacti uacuas ab imperiis Sardiniam Valerius, Curio Siciliam cum exercitibus eo perueniunt ⟨*haec omnia del. Hartz*⟩: 1, 31, 1; satis esse magna utrimque incommoda accepta: . . . illum Italia expulsum amissa Sicilia et Sardinia duabusque Hispaniis: 3, 10, 4. 5.

sarmenta: laeti, ut explorata uictoria, sarmentis ⟨sacramentis *A*⟩ uirgultisque collectis, quibus fossas Romanorum compleant, ad castra pergunt: III 18, 8.

(Sasala *u.* Sadala.)

Saso: hoc confecto negotio a Sasonis ⟨*x;* salonis *recc.; Np., Db.*⟩ ad Curici ⟨corici *NOx;* orici *recc.;* Oricum *Np., Db.*⟩ portum stationes ⟨portus, stationes *Np., Db.*⟩ litoraque omnia longe lateque classibus occupauit: 3, 8, 4.

satis. **1. ui adiectiui (uel subst.); A. posit.; a) c. uerb.:** Caesar praesidium ⟨praesidio B^2β⟩ utrisque castris quod satis esse uisum est reliquit: I 51, 1; quod ⟨quot *edd. pr.; Np., Db.*⟩ satis esse ⟨esset *a*⟩ ad duas transportandas legiones existimabat quod ⟨c⟩ praeterea nauium longarum habebat: IV 22, 3; Sulpicium Rufum legatum cum eo praesidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere iussit: IV 22, 6; huic rei quod satis esse uisum est militum reliquit: V 2, 3; cuius modo ⟨c⟩ rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias uidebatur: 3, 32, 2; inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus: 3, 92, 1; — ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt: I 3, 2; id sibi *ad* auxilium spemque reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6; id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse; ad reliqui temporis pacem . . . parum profici:

VII 66, 4; ¶ satis ad Gallicam ostentationem minuendam militumque animos confirmandos factum existimans in Haeduos mouit castra: VII 53, 3; *u. praeterea* **satisfacio;** ¶ Caesar suos a proelio continebat ac satis habebat in praesentia hostem rapinis . . . prohibere: I 15, 4; nostri uero, qui satis habebant sine detrimento discedere, . . . quietissime *se* receperunt: 3, 46, 6; ¶ satis et ad laudem et ad utilitatem profectum ⟨perfectum *AQβ*⟩ arbitratus se . . . recepit: IV 19, 4.

b) c. genetiuo substantiuorum: cum ad has suspiciones certissimae res accederent, . . . satis esse causae arbitrabatur, quare in eum . . . animaduerteret: I 19, 1; quibus rebus neque tum respondendum Caesar existimauit neque nunc ut memoriae prodantur ⟨*N;* -datur *x*⟩ satis causae putamus: 3, 17, 1; — animaduertit . . . hostem et uagari et uias obsidere et castris satis praesidii relinquere: III 23, 7; — sed satis iam fecisse (se) officio satisque supplicii tulisse: 1, 84, 3.

(**B. comp.:** etsi propter multitudinem . . . se tuto dimicaturos existimabant, tamen tutius ⟨satius *Th. Bentl.*⟩ esse arbitrabantur . . . commeatu intercluso . . . uictoria potiri: III 24, 2.)

2. ui aduerbii; A. = ἱκανῶς, ἀρκούντως; **a) c. adiect.:** re frumentaria praeparata confirmatisque militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo satis perspectum ⟨*c*⟩ habere militum *animum* uideretur, . . . Caesar existimauit: 3, 84, 1; ¶ non modo frumenta in agris matura non erant, sed ne pabuli quidem satis magna copia suppetebat: I 16, 2; satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent ⟨*c*⟩: 3, 10, 4; ¶ nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur, neque: IV 17, 1.

b) c. aduerb.: s. commode *u.* **commode** *p. 613* **B.** *(5 loc.);* ¶ neque Bibulus impeditis ⟨*c*⟩ nauibus dispersisque remigibus satis mature occurrit: 3, 7, 3.

c) c. uerb.: Caesar neque satis militibus perterritis confidebat spatiumque interponendum ad recreandos animos putabat *et:* 3, 74, 3; ¶ neque satis Bruto . . . uel tribunis militum centurionibusque . . . constabat, quid agerent: III 14, 3; ¶ perspectum habere: 3, 84, 1 *u.* **a)** longus; ¶ cum . . . neque de frumento reliquoque commeatu satis esset prouisum: III 3, 1.

d) c. subst.: *cum* quantum in bello fortuna posset iam ipsi incommodis suis satis essent documento: 3, 10, 6.

B. = ἐπιεικῶς, μάλα **(ziemlich); a) c. adiect.:** planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis: I 43, 1; ¶ interim Pompeius hac satis longa interiecta mora et re nuntiata V ⟨*c*⟩ legiones ⟨*c*⟩ ab opere deductas ⟨*c*⟩ subsidio suis duxit: 3, 69, 1; ¶ quo satis magnus hominum pecorisque numerus conuenerit: V 21, 2; non exaudito ⟨*c*⟩ sono tubae, quod satis magna ⟨magnae β⟩ ualles intercedebat ⟨-bant β⟩: VII 47, 2; 3, 10, 4 *u.* **A. a)** magnus.

b) c. aduerb.: hoc ⟨*c*⟩ sibi Caesar satis oportune ⟨sat. oport. caes. β⟩ accidisse arbitratus . . . imperat: IV 22, 2.

satisfacio. A. = **facere quae debemus:** sed satis iam fecisse (se) officio satisque supplicii tulisse: 1, 84, 3; ¶ non facile Gallos Gallis negare potuisse, praesertim cum de recuperanda communi libertate consilium initum uideretur. quibus quoniam pro pietate ⟨*Q;* proprietate *ABMβ*⟩ satis fecerit, habere nunc se rationem officii pro beneficiis Caesaris: V 27, 7; ¶ VII 53, 3 *u.* **satis 1. A. a)** facere.

B. = **restituere alci quae erepta sunt:** quam maximas potuerunt pecunias mutuati, proinde ac ⟨si *add. Paul*⟩ suis satis facere et fraudata restituere uellent, . . . ad Pompeium transierunt: 3, 60, 5; ¶ si Haeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint, item si Allobrogibus satis faciant: I 14, 6; seseque paratos esse . . omnibus rationibus ⟨*om.* β⟩ de iniuriis satis facere: V 1, 7.

C. = **placare:** ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2.

D. = **se excusare:** missis ad Caesarem satis faciendi ⟨*AQβ*; *Schn.;* satisfaciundi *BM; plur. edd.*⟩ causa legatis, cum is . . . iussisset, dicto audientes non fuerunt: V 54, 3; ¶ deinde reliquae legiones cum tribunis ⟨per tribunos B^2β⟩ militum et primorum ordinum centurionibus ⟨centuriones B^2β⟩ egerunt, uti ⟨per eos *add.* B^2β⟩ Caesari satis facerent: I 41, 3.

satisfactio: legiones cum ⟨*c*⟩ tribunis ⟨*c*⟩ militum . . . egerunt, uti ⟨*c*⟩ Caesari satis facerent. . . . eorum satisfactione accepta . . . profectus est: I 41, 4; Vbiorum ⟨*fik;* ubi horum *X*⟩ satisfactionem accipit ⟨accepit *X*⟩, aditus uiasque in Suebos perquirit: VI 9, 8.

Saturninus: atque haec superioris aetatis exempla expiata Saturnini atque Gracchorum casibus ⟨caedibus *Vielh.*⟩ docet: 1, 7, 5.

saucius. **1. adiect.:** ille cum Cotta saucio communicat: V 36, 3.

2. ui subst.; A. sing.: ac non modo defesso ex pugna excedendi, sed ne saucio quidem eius loci, ubi constiterat ⟨-rant *hl*⟩, relinquendi ac sui recipiendi facultas dabatur: III 4, 4.

B. plur.: Caesari ad saucios deponendos . . . necesse erat adire ⟨*c*⟩ Apolloniam: 3, 78, 1; ¶ nulla interposita mora sauciorum modo et aegrorum habita ratione *impedimenta* . . . Apolloniam praemisit: 3, 75, 1.

Saxa: mittitur L. Decidius Saxa cum paucis, qui loci naturam perspiciat: 1, 66, 3; *cf. qu. sqq.*

saxum *(semper plurali num.).* **A. subi.:** ne aut tela tormentis immissa ⟨*c*⟩ tabulationem ⟨*c*⟩ perfringerent aut saxa ex catapultis latericium discuterent: 2, 9, 3; ¶ (esse: VII 23, 5 *u.* seruare;) ¶ ipsi erant transcendendae ualles . . . difficillimae; saxa multis locis praerupta iter impediebant: 1, 68, 2; ¶ hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant, tum ad . . . defensionem urbium summam habet oportunitatem, quod et ab incendio lapis et ab ariete materia defendit: VII 23, 5.

B. obi.: his (trabibus et saxis) conlocatis et coagmentatis alius insuper ordo additur: VII 23, 3; ¶ tum magni ponderis saxa et praeacutas trabes in muro conlocabant ⟨collocarant *f; Schn.;* conloca(ue)runt β⟩: II 29, 3; VII 23, 3 *u.* coagmentare; ¶ sub musculo milites uectibus infima saxa turris hostium, quibus fundamenta continebantur, conuellunt: 2, 11, 3; ¶ subito oppidani saxa quam maxima possunt uectibus promouent praecipitataque *e muro in musculum deuoluunt: 2, 11, 1; ¶ ut (trabes) . . . paribus *intermissis spatiis singulae singulis saxis interiectis arte contineantur: VII 23, 3; ¶ praecipitare, promouere: 2, 11, 1 *u.* deuoluere; ¶ ut (naues) . . . ab aestu relictae ⟨*c*⟩ nihil saxa et cautes ⟨cotes β⟩ timerent: III 13, 9.

C. abl.; a): contineri: VII 23, 3 *u.* **B.** intericere; 2, 11, 3 *ib.* conuellere; ¶ ea autem . . . interualla grandibus in fronte ⟨frontem β⟩ saxis efferciuntur ⟨effarc. α; *edd.*⟩: VII 23, 2; ¶ apertos cuniculos praeusta et praeacuta materia et pice feruefacta et maximi ponderis saxis morabantur moenibusque adpropinquare prohibebant ⟨*haec uerba om. BM*⟩: VII 22, 5.

b): alternis trabibus ac saxis: VII 23, 5 *u.* **A.** seruare.

D. c. praep.; a) ex: a medio fere colle in longitudinem ⟨*c*⟩, ut natura montis ferebat, ex grandibus saxis sex pedum murum . . . praeduxerant Galli: VII 46, 3.

b) inter: postridie terram attigit. † Germiniorum saxa inter et ⟨attigit. inter Ceauniorum saxa et *Em. Hoffm.;* Cerauniorum inter saxa et *Köchly;* terram attigit Germiniorum. saxa inter et *edd.*⟩ alia loca periculosa quietam nactus stationem . . . ad eum locum, qui appellabatur Palaeste, . . . milites exposuit: 3, 6, 3.

Scaeua: scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*c*⟩. quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, donatum milibus CC conlaudatumque ⟨*c*⟩ ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit. eius enim opera ⟨*c*⟩ castellum magna ex parte conseruatum esse constabat: 3, 53, 4. 5.

scalae. A. obi.: legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis . . . terrebant: 3, 63, 6; ¶ (efficere: VII 81, 1 *u.* **B.**;) ¶ Caesar castris munitis scalas musculosque ad repentinam oppugnationem fieri et crates parari iussit. quibus rebus effectis . . .: 3, 80, 4; ¶ re cognita Caesar scalas parari militesque armari iubet: 1, 28, 2; ¶ milites positis scalis muros ascendunt: 1, 28, 4.

B. gen.: Galli . . . magno cratium, scalarum, harpagonum ⟨*c*⟩ numero effecto . . . ad . . munitiones accedunt: VII 81, 1.

C. abl.: hostes . . . testudines . . agere et scalis uallum ascendere coeperunt: V 43, 3; (1, 28, 4 *u.* **A.** ponere;) ¶ simul ex ⟨et *Ciacc.*⟩ terra scalis et classe moenia oppidi temptans . . . nostros uicit ⟨*u. CC*⟩: 3, 40, 2.

Scaldis: ipse cum reliquis tribus ⟨VIII β⟩ (legionibus) ad flumen Scaldem ⟨scaldim *a*¹*f;* scaldin *hl;* Sabim *Steph.*⟩, quod influit in Mosam ⟨Calbem, qu. infl. in Mosellam *Bergk*⟩, extremasque Arduennae partes ire constituit, quo cum paucis equitibus profectum Ambiorigem audiebat: VI 33, 3.

scapha. A. subi.: ex omnibus partibus subito Antonianae scaphae signo dato se in hostes incitauerunt primoque impetu unam ex his *quadriremibus cum remigibus defensoribusque suis ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

B. obi.: magistrisque imperat nauium, ut primo uespere omnes scaphas ⟨-fas *a*⟩ ad litus

adpulsas habeant. sed . . . pauci lenunculi ad officium imperiumque conueniebant: 2,43,1 (3); ¶ quod cum animaduertisset Caesar, scaphas ⟨scapas *A*⟩ longarum nauium, item speculatoria nauigia militibus compleri iussit: IV 26,4; ¶ uirtute militum confisus scaphas ⟨schaphas *a*⟩ nauium magnarum ⟨longarum?⟩ circiter LX cratibus pluteisque contexit eoque milites delectos imposuit atque eas ⟨*del. Kraff.*⟩ in litore pluribus locis separatim disposuit: 3,24,1; ¶ disponere: 3,24,1 *u.* contegere; ¶ habere: 2,43,1 *u.* adpellere; ¶ instruere: 3,100,2 *u.* C. elicere; ¶ mittere (submittere): 3,28,2 *u.* C. expugnare; ¶ tegere: 3,100,2 *u.* C. elicere.

C. abl.: similiter Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis ⟨schaphis *a*⟩ elicuit naues Laelianas: 3,100,2; ¶ deiectisque ⟨*c*⟩ defensoribus, qui omnes scaphis excepti refugerunt ⟨*c*⟩, eam nauem expugnauit: 3,40,3; sed Cassius exceptus scapha ⟨schapha *a*⟩ refugit ⟨*c*⟩: 3,101,6; ¶ has (naues) scaphis minoribusque nauigiis compluribus † summissis ⟨summisso *a*; sumptis *O*; *del. Ciacc.*; suis missis *Paul*⟩ Otacilius ⟨*c*⟩ Crassus . . . expugnare parabat: 3,28,2; ¶ duasque naues cum militibus, quae ad moles Caesaris adhaeserant, scaphis lintribusque reprehendunt, reprehensas ⟨deprehendunt, deprehensas *O*⟩ excipiunt: 1,28,4.

D. c. praep.: magnum numerum leuis armaturae et sagittariorum aggeremque omnem noctu in scaphas et naues actuarias imponit: 3,62,2; (3,24,1 *u.* **B.** contegere.)

sceleratus. 1. adiect.: si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*c*⟩, dimittendae plures manus . . . erant: VI 34,5.

2. ui subst.: ad illud extremum . . . senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis † latorum ⟨*x*; illata sceleratorum *Koch*; *Db.*; soluta sceleratorum *Paul*⟩ audacia numquam ante descensum ⟨*c*⟩ est ⟨*u. CC*⟩: 1,5,3;) — (ut potius priuato paucorum et latronum ⟨paucorum sceleratorum *Paul*⟩ quam regio consilio susceptum bellum uideretur: 3,109,6;) — quibus ita ⟨*c*⟩ est interdictum, hi ⟨*c*⟩ numero impiorum ac sceleratorum habentur, his ⟨*c*⟩ omnes decedunt ⟨*c*⟩, aditum eorum ⟨*c*⟩ sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione ⟨*c*⟩ incommodi accipiant: VI 13,7.

scelus: fidem ab imperatore de Petrei atque Afranii uita petunt, ne quod in se scelus concepisse neu suos prodidisse uideantur: 1,74,3; ¶ quid enim est illis optatius quam uno tempore et nos circumuenire et uos nefario scelere obstringere? 2,32,3; ¶ ubi . . . indutiis . . per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui fore perdoluerunt: 2,15,1; — consuesse enim deos immortales, . . . quos pro scelere eorum ulcisci uelint, his ⟨*c*⟩ secundiores interdum res . . . concedere: I 14,5.

scienter. A. pos.: cohortibusque caetratis ⟨*c*⟩ subsidio missis scienter in duas partes sese distribuunt: 1,55,2.

B. comp.: aggerem cuniculis subtrahebant, eo scientius, quod apud eos . . . omne genus cuniculorum notum atque usitatum est: VII 22,2.

scientia. A. subi. (appos.): his difficultatibus duae res erant subsidio, scientia atque usus militum . . . et quod . . . uetuerat: II 20,3.

B. obi.: duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant summamque scientiam rei militaris habere existimabantur: III 23,5.

C. abl.: quod et naues habent Veneti plurimas . . . et scientia atque usu rerum nauticarum ceteros ⟨*sic* β; usu nauticarum reliquos α; usu nauticarum rerum reliquos *edd.*⟩ antecedunt: III 8,1; ¶ Massilienses et celeritate nauium et scientia gubernatorum confisi nostros eludebant: 1,58,1; ¶ non uirtute neque in acie uicisse Romanos, sed artificio quodam et scientia oppugnationis, cuius rei fuerint ipsi imperiti: VII 29,2.

D. c. praep.; a) ab: cum propius erat necessario uentum, ab scientia gubernatorum atque artificiis ⟨*c*⟩ ad uirtutem montanorum confugiebant: 1,58,2.

b) propter: commodissimum uisum est . . . Procillum . . . et propter fidem et propter linguae Gallicae scientiam, qua multa iam Ariouistus . . . utebatur, . . . ad eum mittere: I 47,4; summa imperii traditur Camulogeno Aulerco, qui prope confectus aetate tamen propter singularem scientiam rei militaris ad eum est honorem euocatus: VII 57,3.

scilicet: N. Magium ⟨*c*⟩, Pompei praefectum, deprehendi. scilicet ⟨*MC*; sed *al.*⟩ meo ⟨et meo *M*; et *del. Man.*⟩ instituto usus sum et eum statim missum feci: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2.

scindo: cum . . . hostes acrius instarent languidioribusque nostris uallum scindere et fossas complere coepissent: III 5,1; (hostes) sic nostros contempserunt, ut . . . alii uallum

manu scindere, alii fossas complere inciperent: V 51, 4.

scio. A. sequitur obi.: hoc uos statim scire uolui: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1.

B. sequ. acc. c. inf.: scire se illa esse uera: I 20, 2; quod non fore dicto audientes neque signa laturi dicantur, nihil se ea re commoueri; scire enim, quibuscumque exercitus dicto audiens non fuerit, aut male re gesta fortunam defuisse aut aliquo facinore comperto auaritiam esse conuictam ⟨coniunctam *X*⟩: I 40, 12; non se ... tam imperitum esse rerum, ut non sciret neque bello Allobrogum proximo Haeduos Romanis auxilium tulisse neque ipsos ⟨*c*⟩ in his contentionibus, quas Haedui secum et cum Sequanis habuissent, auxilio populi Romani usos esse: I 44, 9; pedestria esse itinera concisa aestuariis, nauigationem impeditam propter inscientiam locorum paucitatemque portuum (Veneti ...) sciebant ⟨nauigat. ... portuum *del. Hug*⟩: III 9, 4; alterum (nuntium) ad C. Fabium legatum mittit, ut in Atrebatum ⟨*c*⟩ fines legionem adducat, qua sibi ⟨sibi scit *Hell.; Dt.*[1]*;* sibi sit *Ciacc.; Frig., Dt.*[2]⟩ iter ⟨sit *add. Q*⟩ faciendum sciebat ⟨β; *om.* α; *Dt., Fr.*⟩: V 46, 3; ueritus, ne ⟨*c*⟩ ... hostium impetum sustinere non posset, praesertim quos recenti uictoria efferri sciret: V 47, 4; quoniam obsidione liberatum Ciceronem sciebat, aequo animo remittendum de celeritate existimabat: V 49, 6; cum his esse hospitium Ambiorigi sciebat; item ... cognouerat: VI 5, 4; quam ⟨*CC*⟩ ad ⟨*o*⟩ diem ei legioni, quae in praesidio relinquebatur, deberi frumentum ⟨*o*⟩ sciebat: VI 33, 4; quod magna esse Pompei beneficia et magnas clientelas in citeriore prouincia sciebat: 2, 18, 7; neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri: 2, 31, 4; quem (Rebilum legatum) Curio secum ex Sicilia duxerat, quod magnum habere usum in re militari sciebat: 2, 34, 4; magnum enim quod adferebant uidebatur, et Caesarem id summe sciebant cupere et ... existimabatur: 3, 15, 8; id cum essent plerique admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri: 3, 86, 2; Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3.

C. sequ. interrog. obl.; a): Dumnorigi custodes ponit, ut quae agat, quibuscum loquatur ⟨-itur *B*[1]*M*⟩ scire ⟨scri *A pr.*⟩ possit: I 20, 6; cum ⟨*c*⟩ propter longitudinem agminis minus ⟨*c*⟩ facile ⟨*c*⟩ omnia ⟨*o*⟩ per se obire et quid quoque loco faciendum esset prouidere ⟨scire β⟩ possent: V 33, 3; principibus ... ad se euocatis ⟨*c*⟩ *alios territando, cum ⟨*delend. suspicatur Oud.*⟩ se scire quae fierent denuntiaret, *alios cohortando ⟨*sic fere Ald.;* denuntiaret *om. Oud.;* cum se sc. q. fier. alias coh. denuntiaret ϰ; cum sciret deficere, alias coh. β⟩: V 54, 1.

b): idque adeo haud scio mirandumne sit cum ⟨*c*⟩ compluribus aliis de causis tum maxime, quod: V 54, 5.

(Q. Caecilius Metellus Pius) Scipio: in eandem sententiam loquitur Scipio: 1, 1, 4; *cf. quae seqq.;* haec Scipionis oratio, quod senatus in urbe habebatur Pompeiusque aderat ⟨*CC*⟩, ex ipsius ore Pompei mitti uidebatur: 1, 2, 1; sic ... minis amicorum Pompei plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: uti ante certam diem Caesar exercitum dimittat; si non faciat, eum aduersus rem publicam facturum uideri: 1, 2, 6. 7; omnibus his resistitur omnibusque oratio consulis, Scipionis, Catonis opponitur: 1, 4, 1; Scipionem ⟨scyp. *a*⟩ eadem spes prouinciae atque exercituum impellit, quos se pro necessitudine partiturum cum Pompeio arbitratur ⟨*c*⟩; simul iudiciorum metus, adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant ⟨*u. CC*⟩: 1, 4, 3; Pompeius eadem illa, quae per Scipionem ostenderat, agit: 1, 6, 1; Scipioni obuenit Syria, L. Domitio Gallia: 1, 6, 5; praeter has exspectabat cum Scipione ex Syria legiones II: 3, 4, 3; his temporibus Scipio detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis imperatorem se appellauerat: 3, 31, 1; *cf.* § 2-4 (*et* 32, 1—6); praeterea Ephesi a fano Dianae depositas antiquitus pecunias Scipio tolli iubebat. certaque ⟨*c*⟩ *ei rei ⟨*c*⟩ die ⟨*c*⟩ constituta cum in fanum uentum esset adhibitis compluribus ordinis senatorii, quos aduocauerat Scipio, litterae ei redduntur a Pompeio: ... properaret ad se cum exercitu uenire. ... his litteris acceptis quos aduocauerat dimittit; ipse iter in Macedoniam parare incipit paucisque post diebus est profectus: 3, 33, 1. 2; cum ad eum (Domitium) frequentes ciuitatium ⟨*c*⟩ legationes ⟨*c*⟩ conuenire coepissent, nuntiatum est adesse Scipionem cum legionibus ⟨*c*⟩ magna opinione et fama omnium: 3, 36, 1; *cf.* § 2. 3; timore perterritus Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur, ad montes se conuertit: 3, 36, 5; at ⟨ad *a*[1]⟩ Scipionem properantem sequi litterae sunt consecutae a M. Fauonio: Domitium cum legionibus adesse neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis ⟨*aut delend. aut* eius *scribend. cens. Ciacc.*⟩ tenere posse. quibus litteris acceptis consilium Scipio iterque

commutat: Cassium sequi desistit, Fauonio auxilium ferre contendit. itaque die ac nocte continuato itinere ad eum peruenit, tam oportuno tempore, ut simul Domitiani exercitus puluis cerneretur et primi antecursores Scipionis uiderentur. ita Cassio industria Domitii, Fauonio Scipionis celeritas salutem attulit: 3, 36, 6—8; Scipio biduum *in* castris statiuis moratus ad flumen, quod inter eum et Domitii castra fluebat, Aliacmonem, tertio die prima luce exercitum uado traducit et . . . copias . . . *in*struit: 3, 37, 1; cum esset inter bina castra campus circiter milium passuum VI, Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨c⟩ non discedere perseuerauit. ac ⟨c⟩ tamen aegre retentis Domitianis militibus est factum, ne proelio contenderetur, et maxime, quod riuus difficilibus ripis subiectus castris Scipionis progressus nostrorum impediebat. quorum studium alacritatemque pugnandi cum cognouisset Scipio, suspicatus fore, ut postero die aut inuitus dimicare cogeretur aut magna cum infamia castris se contineret, qui magna exspectatione uenisset, temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 2—4; *cf. qu. sqq.* § 4. 5(—7); his rebus gestis Domitius sperans Scipionem ad pugnam elici posse simulauit sese . . . castra mouere: 3, 38, 1; Scipio ad sequendum paratus equitum ⟨c⟩ magnam ⟨c⟩ partem ad explorandum iter Domitii . . . praemisit: 3, 38, 2; haec cum in Achaia atque apud Dyrrachium gererentur Scipionemque in Macedoniam uenisse constaret, . . . Caesar mittit ad eum *A.* Clodium: 3, 57, 1; *cf. qu. sqq.* § 1. 2; Scipionem ea esse auctoritate, ut non solum libere quae probasset exponere, sed etiam ex magna parte compellare ⟨c⟩ atque errantem regere posset: 3, 57, 3; *cf. qu. sqq.* § 3. 4; haec ad eum mandata Clodius refert, ac primis diebus, ut uidebatur, libenter auditus reliquis ad conloquium non admittitur, castigato Scipione a Fauonio, ut postea . . . reperiebamus, infectaque re sese ad Caesarem recepit: 3, 57, 5; ut, si (Pompeius) . . . Apolloniam Oricumque oppugnare et se ⟨c⟩ omni maritima ora excludere conaretur, obsesso Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 4; Pompeius quoque de Caesaris consilio coniectura iudicans ad Scipionem properandum sibi existimabat: si Caesar iter illo haberet, ut subsidium Scipioni ferret: 3, 78, 6; Domitius, *qui* dies complures castris Scipionis castra conlata habuisset, rei frumentariae causa ab eo discesserat: 3, 79, 3; Androsthenes . . . portas praecludit et ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit, ut sibi subsidio ueniant: 3, 80, 3; Scipio discessu exercituum ⟨c⟩ ab ⟨c⟩ Dyrrachio cognito Larisam legiones adduxerat: 3, 80, 4; nulla Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos ⟨c⟩, qui magnis † exercitibus Scipionis tenebantur, quin Caesari pareret ⟨c⟩: 3, 81, 2; contionatusque (Pompeius) apud cunctum exercitum suis agit gratias, Scipionis milites cohortatur, ut parta iam uictoria praedae ac praemiorum uelint esse participes, receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classicumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi: 3, 82, 1; (*cf.* § 2;) iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio Spintherque ⟨c⟩ Lentulus cotidianis contentionibus ad grauissimas uerborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aetatis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret, Scipio adfinitate ⟨c⟩ Pompei confideret: 3, 83, 1; mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat: 3, 88, 1; testibus se militibus uti posse . . ., quae per Vatinium in conloquiis, quae per A. Clodium ⟨c⟩ cum Scipione egisset: 3, 90, 2.

(**scopolus:** eadem de causa (naues) minus commode copulis ⟨*edd.;* scopolis *B; Frig.;* scopulis *AQβ*⟩ continebantur *(cf. Frig. uol. I. p. XI. et editionis, quae ab eodem uiro docto adnotationibus instructa prodiit Vpsalae 1854, p. 220 sq.):* III 13, 8.)

scopulus: (id quod a C. Caesare . . . in primo de analogia libro scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore, ut) tamquam scopulum, sic fugias inauditum ⟨infrequens *Macrob.*⟩ atque insolens uerbum: *ap. Gell.* I 10, 4; *cf. Macrob. sat.* I 5, 2; ¶ ut . . . ex magno remigum propugnatorumque numero pars ad scopulos adlisa interficeretur, pars ab nostris detraheretur ⟨c⟩: 3, 27, 2.

[**Falso:** III 13, 8 *u.* **scopolus.**]

scorpio: eadem ratione ictu scorpionis ⟨scurpionis *α*⟩ exanimato altero ⟨c⟩ successit tertius et tertio quartus: VII 25, 3; ¶ quidam . . . Gallus . . . sebi . . . glebas in ignem . . . proiciebat; scorpione ⟨scurpione *α*⟩ ab latere dextro traiectus exanimatusque concidit: VII 25, 2.

scribo. A. = **γράφειν; additur a) obiect.:** (litteras: 3, 71, 3 *u.* nomen;) ¶ illi deliberata *re* respondent scriptaque ad eum mandata per ⟨c⟩ eos*dem* remittunt, quorum haec erat summa: 1, 10, 2; ¶ hoc (imperatoris) nomen obtinuit (Pompeius) atque ita se postea salutari passus *est* ⟨*add. V.*⟩, sed ⟨*x;* neque *Np.; edd.*⟩ in litteris numquam ⟨*Bergk;* quas

z; edd.⟩ scribere ⟨sed neque in litteris praescribere *Paul*⟩ est solitus neque in fascibus insignia laureae praetulit: 3, 71, 3; ¶ de Cicerone te uideo quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4.

b) de *u.* **de** *p. 818 (3 loc.).*

c) acc. c. inf.: de quibus insulis ⟨quibus in insulis *uel* quibus insulis *Eussn.*⟩ non nulli scripserunt dies continuos XXX sub bruma esse noctem: V 13, 3; in litteris scribit se cum legionibus ⟨legione esse β⟩ profectum celeriter adfore; hortatur, ut pristinam uirtutem retineat: V 48, 6.

d) ut, ne: Labieno scribit, ut quam plurimas possit ⟨β; posset α; *edd.*⟩ iis legionibus, quae sint ⟨*Oberlin;* sunt *X; edd.*⟩ apud eum, naues instituat: V 11, 4; ¶ Caesar Brundisium ad suos seuerius scripsit, nacti idoneum uentum ne occasionem nauigandi dimitterent, siue ... *siue* ... possent: 3, 25, 4; etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, tamen permotus hominum fama scribendum ad te existimaui et pro nostra beneuolentia petendum, ne quo progredereris proclinata ⟨*c*⟩ iam re, quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

e) coniunct.: scribit Labieno, si rei publicae commodo facere possit ⟨*a; Fr.;* posset *αh; rell. edd.;* poss. fac. β⟩, cum legione ad fines Neruiorum ueniat: V 46, 4.

f) non additur obiect.; additur α) dat.: itaque praemissis nuntiis ad Cn. Domitium Caesar ei ⟨*f;* caesari *a;* caesar *hl; Np., Dt.*⟩ scripsit et quid fieri uellet ostendit: 3, 78, 5.

β) ad: cum Furnium nostrum tantum uidissem ..., praeterire tamen non potui, quin et scriberem ad te et illum mitterem gratiasque agerem: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A.*

B. = *καθιστάναι, ἀποδεικνύναι (τινὰ κληρονόμον):* in testamento Ptolomaei patris heredes erant scripti ⟨-tis *hl*⟩ ex duobus filiis maior et ex duabus *filiabus* ea, quae aetate antecedebat: 3, 108, 3.

scriptum: lenibus atque utinam scriptis ⟨uerbis *Scal.*⟩ adiuncta foret uis, comica ut aequato uirtus polleret honore cum Graecis neue ⟨*c*⟩ hac despectus parte iaceres! *ap. Sueton. uit. Terent.* 5.

Scribonius *u.* **Libo** *p. 461 sq.*

scrob(i)s: ante ⟨*c*⟩ hos (cippos) obliquis ⟨*c*⟩ ordinibus in quincuncem dispositis scrobes trium ⟨tres α; *edd.*⟩ in altitudinem ⟨*c*⟩ pedum ⟨pedes α; *edd.*⟩ fodiebantur ⟨scrobes in altit. trium pedum fod. *h;* fodiebantur scr. in altit. pedum trium *a*[1]⟩ paulatim angustiore ad infimum fastigio. huc teretes stipites ... demittebantur ⟨*c*⟩ ita, ut: VII 73, 5 (6); ¶ reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus ac uirgultis ⟨β; uinculis α⟩ integebatur ⟨β; tegebatur *AQ;* inpediebatur *BM*⟩: VII 73, 7; ¶ (Galli) aut se stimulis inopinantes induebant aut in scrobes delati ⟨delapsi β⟩ transfodiebantur: VII 82, 1.

(scurpio *u.* **scorpio.)**

scutatus: erant ... legiones Afranii III ..., praeterea scutatae citerioris prouinciae ⟨cit. prou. *del. Np.; Db., Dt.*⟩ et caetratae ⟨ulterioris Hispaniae *add. z; del. Np.*⟩ cohortes circiter LXXX equitumque ⟨*c*⟩ ... circiter V milia: 1, 39, 1.

scutula: quattuor biremes subiectis scutulis ⟨suculis *(Ciacc.) Np.*; rutulis (= rotulis) *Turneb.*⟩ impulsas uectibus ⟨imp. uect. *del. Hug; Dt.*⟩ in interiorem portum ⟨*Ciacc.;* partem *z; Np., Dt.*⟩ traduxit: 3, 40, 4.

scutum. A. obiect.: Gallis magno ad pugnam erat impedimento, quod pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et conligatis, cum ferrum se inflexisset ⟨*c*⟩, neque euellere neque sinistra impedita satis commode pugnare poterant: I 25, 3; ¶ scuto ... militi detracto ⟨*u. CC*⟩, quod ipse eo sine scuto uenerat ⟨quod i. eo s. sc. uenerat *del. Paul*⟩, in primam aciem processit (Caesar): II 25, 2; ¶ multi ut diu iactato bracchio praeoptarent scuta e ⟨*sic AQ;* scute *B*[1]*;* scutum β; *edd.*⟩ manu emittere et nudo corpore pugnare: I 25, 4; ¶ illi ... partim cum iis ⟨his *X*⟩ quae retinuerant et celauerant armis, partim scutis ex cortice factis aut uiminibus intextis, quae subito, ut temporis exiguitas postulabat, pellibus induxerant, tertia uigilia ... eruptionem fecerunt: II 33, 2; ¶ milia sagittarum circiter XXX in castellum coniecta Caesari *numerauerunt, scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*c*⟩: 3, 53, 4; ¶ reperti sunt complures nostri milites ⟨*c*⟩, qui in phalanga ⟨*c*⟩ insilirent et ⟨*om.* β⟩ scuta manibus reuellerent et desuper uulnerarent ⟨*u. CC*⟩: I 52, 5; ¶ umerum apertum gladio adpetit, paulumque afuit ⟨*c*⟩, quin Varum interficeret; quod ille periculum sublato ad eius conatum scuto uitauit: 2, 35, 2; ¶ transfigere: I 25, 3 *u.* conligare; transfigitur ⟨*AQB*[2]*a;* transfigit *h;* transigitur *BM*⟩ scutum Pulioni ⟨*c*⟩ et uerutum in balteo defigitur: V 44, 7.

B. dat.: temporis tanta fuit exiguitas ..., ut non modo ad insignia adcommodanda, sed

etiam ad galeas induendas ⟨c⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨$B^2\beta$; *Fr., Db.;* detrudenda *AQM²; rell. edd.;* detruenda *B¹M¹*⟩ tempus defuerit: II 21, 5.

C. abl.: ut nostri, etiam qui uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent: II 27, 1; ¶ quo percusso et ⟨c⟩ exanimato hunc scutis protegunt hostes ⟨c⟩, in illum ⟨c⟩ uniuersi ⟨o⟩ tela coiciunt: V 44, 6.

D. c. praep.: inuenta sunt in eo (scuto) foramina CXX ⟨c⟩: 3, 53, 4 *u.* **A.** referre; ¶ sine scuto: II 25, 2 *u.* **A.** detrahere.

se *u.* **sui.**

sebum: quidam ... Gallus per ⟨c⟩ manus sebi ⟨*dh;* sibi *l;* seui α; *edd.;* saeui *a*⟩ ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiciebat: VII 25, 2.

(Sebusiani *u.* **Segusiaui.)**

secessio. A. militum (conspiratio): diuulgato Domitii consilio milites, qui erant Corfinii, *primo uesperi secessionem faciunt atque ita inter se ... conloquuntur: 1, 20, 1.

B. ciuium (seditio): quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne quid resp. detr. caperet, ... factum in perniciosis legibus, in ui tribunicia, in secessione populi, templis locisque editioribus occupatis; ... quarum rerum illo tempore nihil factum, ne cogitatum quidem; ⟨nulla lex promulgata, non cum populo agi coeptum, nulla secessio facta *add. codd.; del. Np.; Knoke totum hunc locum:* quarum rerum ... secessio facta *delendum censet*⟩: 1, 7, 5.

(secius *u.* **setius.)**

secludo: unamque cohortem, quae temere ante ceteras extra aciem procurrerat, seclusam ab reliquis circumueniunt atque interficiunt: 1, 55, 3; ¶ dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, ... sese recipiebat: 3, 69, 3; ¶ Caesar ... munitione flumen a monte seclusit ⟨seduxit *O*⟩, ne noctu aquari Pompeiani possent: 3, 97, 4.

seco: pabulum secari ⟨secare β⟩ non posse; necessario dispersos hostes ex aedificiis petere: VII 14, 4.

(secretus: haec se certis ⟨haec secretis *O¹hl*⟩ nuntiis, certis auctoribus comperisse: 2, 18, 3.**)**

secreto: petieruntque (principes), uti sibi secreto ⟨in occulto *add. X; Schn., Np., Db.;* (in secreto occulto *h;*) in occulto *om. ed. pr.; Fr., Dt., Hold.;* secro in occulto *A;* secreto *del. Dauis.*⟩ de sua omniumque salute cum eo agere liceret: I 31, 1; ¶ illos secreto castigauit, quod quaestui equites haberent: 3, 60, 1; ¶ cum ... multum .. cum suis consiliandi causa secreto praeter consuetudinem conloqueretur, concilia conuentusque hominum fugeret: 1, 19, 2; ¶ eadem secreto ab aliis quaerit: I 18, 2.

sectio: postridie eius diei ... sectionem eius oppidi uniuersam Caesar uendidit: II 33, 6.

sector: quid uos, inquit, hanc miseram ac tenuem sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨c⟩? VI 35, 8.

sectura: cuniculis ... actis, cuius rei sunt longe peritissimi Aquitani, propterea quod multis locis apud eos aerariae secturaeque ⟨securaeque *a¹f;* structuraeque *ik; Schn.;* ferrariaeque *coni. Np.;* silicariaeque *Koch;* secturae *del. Ciacc.;* aerariae secturae *Oud.;* aerariae structurae *Dittenb.*⟩ sunt: III 21, 3.

secundus. A. (numerale) = alter, proximus: (signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ... resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; primam et secundam aciem in armis esse ⟨sese tenere β⟩, tertiam castra munire iussit: I 49, 2; prima et secunda acies in armis, ut ab initio constituta erat, permanebat; post hos ⟨c⟩ opus in occulto a III. acie fiebat: 1, 41, 4; ¶ Pompeius interclusus Dyrrachio, ubi propositum tenere non potuit, secundo usus consilio edito loco ... castra communit: 3, 42, 1; ¶ eo tum statu res erat ⟨c⟩, ut longe principes haberentur ⟨o⟩ Haedui, secundum locum dignitatis Remi obtinerent: VI 12, 9; ¶ pecora, quod secundum poterat esse inopiae ⟨*b;* in opere *z*⟩ subsidium, propter bellum finitimae ciuitates longius remouerant: 1, 48, 6; ¶ ea re constituta secunda uigilia magno cum strepitu ac tumultu castris egressi ... fecerunt, ut: II 11, 1; summa tranquillitate consecuta secunda inita ⟨*om.* β⟩ cum soluisset uigilia, prima luce terram attigit: V 23, 6; his datis ⟨c⟩ mandatis ⟨c⟩ ... secunda uigilia silentio equitatum dimittit ⟨c⟩: VII 71, 5.

Caesar ... contionatus apud milites ... II. (= pridie) Non. Ian. naues soluit: 3, 6, 2.

B. (adiect.) = prosper, ad uoluntatem fluens (oppon. aduersus); a) pos.; α) ui attributi: aestus: IV 23, 6 *u.* uentus; ¶ (auster: 3, 30, 1 *u.* **secundum A.** *extr.;*) ¶ neque ullus flare uentus poterat, quin aliqua ex parte secundum cursum haberent ⟨c⟩: 3, 47, 4; ¶ exercitum traducit et secundo flumine ad Lutetiam iter facere coepit: VII 58, 5; naues ... equitibus R. attribuit et prima confecta

uigilia IIII milia passuum secundo flumine silentio progredi . . . iubet: VII 60, 1; ¶ iam de Haeduorum defectione et ⟨*om.* β⟩ secundo Galliae motu rumores adferebantur: VII 59, 1; ¶ elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et ⟨*c*⟩ superiorum temporum secundis proeliis nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*c*⟩, quod: VII 47, 3; cur etiam secundo proelio aliquos ex suis amitteret ⟨*O*²; mitteret *Nx*⟩? 1, 72, 2; hortatusque est, ne ea . . . grauiter ferrent neue his rebus terrerentur multisque secundis proeliis unum aduersum et id mediocre opponerent ⟨praepon. *Paul*⟩: 3, 73, 2; *u. praeterea* **facio** *p. 1272 uers. 3 sqq. (6 loc.)*; ¶ iamque Caesaris in Hispania res secundae in Africam nuntiis ac ⟨*c*⟩ litteris perferebantur: 2, 37, 2; ¶ his dimissis et uentum et aestum ⟨aestatem *a*¹⟩ uno tempore nactus secundum . . . sublatis ancoris . . . naues constituit: IV 23, 6; hostes . . . secundo magnoque uento ignem operibus inferunt: 2, 14, 1; Cassius . . . magno uento et ⟨atque *f*⟩ secundo completas onerarias naues taeda . . . reliquisque rebus, quae sunt *aptae ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3, 101, 2; Cassius . . . pari atque antea ratione [egerunt. Cassius] secundum nactus uentum onerarias naues [circiter XL] praeparatas ad incendium immisit: 3, 101, 5.

β) ui praedicati: errare si qui in bello omnes secundos rerum prouentus exspectent: VII 29, 3; ¶ tanta ac tam secunda in Caesarem uoluntas prouinciae reperiebatur: 2, 20, 1; ¶ si non omnia caderent secunda, fortunam ⟨secunda fortuna *Nahl*⟩ esse industria ⟨industriam *hl*⟩ subleuandam ⟨-uanda *Na*⟩: 3, 73, 4.

b) compar.: ubi neutri transeundi initium faciunt, secundiore equitum proelio nostris Caesar suos in castra reduxit: II 9, 2; ¶ consuesse enim deos immortales . . . quos pro scelere eorum ulcisci uelint, his secundiores interdum res et diuturniorem impunitatem concedere: I 14, 5.

c) superl.: ut suae pristinae uirtutis et ⟨tot *add.* β; *Schn.*⟩ secundissimorum ⟨secundis simorum *AB*; secundis summorum *af*; -dissumorum *hl*⟩ proeliorum retinerent memoriam ⟨mem. ret. β⟩: VII 62, 2; ¶ omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

secundum. **A.** = παρά, **iuxta, längs:** in aperto loco secundum flumen paucae stationes equitum uidebantur: II 18, 3; sex (legiones) ipse in Aruernos ad oppidum Gergouiam secundum flumen Elauer duxit: VII 34, 2; ¶ cum animaduertisset Pompeium extra munitiones egressum ⟨castra, *add.* *x*⟩ secundum mare ⟨manere *add. Paul*⟩, ut libere pabulari posset nec minus aditum nauibus haberet, commutata ratione belli, quoniam propositum non tenuerat, *castra iuxta Pompeium* *muniri iussit ⟨tenuerat, castra secundum mare iuxta Pomp. munire iussit *Np.*, *Dt.*⟩: 3, 65, 4; ¶ praeteruectas Apolloniam Dyrrachiumque naues uiderant, ipsi iter ⟨uiderant ipsi et iter *Madu.*⟩ secundum eas terra ⟨*cod. Vrsini*; terras *x*⟩ derexerant ⟨uiderant ipsi, *ut* iter secundo austro derexerant *Paul*; ipsi . . . derex. *del. Kraff.*⟩: 3, 30, 1.

B. = κατά, **conuenienter, entsprechend:** haec (tigna) cum . . . defixerat *festucisque adegerat . . . prone ⟨*c*⟩ ac fastigate ⟨*c*⟩, ut secundum naturam fluminis procumberent: IV 17, 4.

C. = πρός, **praeter, nächst:** et secundum ea multae res eum hortabantur, quare sibi eam rem . . . suscipiendam putaret: I 33, 2.

securis: respicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta iure et legibus commutatis securibus subiecta perpetua premitur seruitute: VII 77, 16.

sed. *Scriptum est* s& (= set) *in B*¹ III 2, 5; s; (= set) *in Q* III 2, 5; IV 36, 4; V 3, 5; („sed *uel* S; si id" *in x* 1, 85, 12;) (set *a Np.*, et *in codd.* 3, 20, 4;) *reliquis locis in editionibus exstat* sed, *nulla codicum discrepantia indicata.*

A. non opponitur enuntiatum negatiuum; a) non additur tamen; significat haec coniunctio α) opponi inter se binas aut notiones aut sententias; αα) binas notiones: Eporedorix Haeduus, summo loco natus adulescens et summae domi potentiae, et una Viridomarus, pari aetate et gratia, sed genere dispari . . . conuenerant: VII 39, 1; constabat inter omnes . . . dorsum esse eius iugi prope aequum, sed ⟨hunc *add.* α; *plur. edd.*; hinc *Oud.*⟩ siluestre ⟨*c*⟩ et angustum, qua esset aditus ad alteram partem ⟨*o*⟩ oppidi ⟨*u. CC*⟩: VII 44, 3.

ββ) binas sententias (*sed non numquam haec particula non multum differt a coniunctionibus* atque *uel* autem): qui (populus Rom.) si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere; sed eo deceptum, quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret: I 14, 2; Caesar hac oratione Lisci Dumnorigem . . . designari sentiebat; sed quod pluribus praesentibus eas res iactari nolebat, celeriter concilium dimittit, Liscum retinet: I 18, 1; in colle medio triplicem aciem instruxit legionum quattuor

ueteranorum ⟨CC⟩ † ita uti supra; sed ⟨*sic AQB*[1]*; Schn.;* ita uti supra se *B*[2]*M*β; *Fr., Db.;* [ita uti supra;] sed *Np., Hold.;* atque supra se *Kran.; Dt.*[1]*;* [ita uti supra se] *Dt.*[2]*;* supra eas *Em. Hoffm.*⟩ in summo iugo duas legiones, quas . . . proxime conscripserat, et omnia auxilia conlocari ⟨-caret *Fr., Db.:* -cauit *Kran.; Dt.*[1]⟩ . . . iussit: I 24, 2; Caesar equitatu praemisso subsequebatur omnibus copiis; sed ratio ordoque agminis aliter se habebat ac Belgae ad Neruios detulerant: II 19, 1; se . . . ciuitatem conseruaturum, si, prius quam murum aries attigisset, se dedidissent ⟨c⟩; sed deditionis nullam esse condicionem nisi armis traditis: II 32, (1.) 2; nostri primo . . . fortiter repugnare ⟨c⟩ et ⟨c⟩ quaecumque ⟨c⟩ pars castrorum nudata defensoribus premi uidebatur, eo occurrere et auxilium ferre, sed hoc superari, quod: III 4, (2.) 3; reliqui, qui domi manserunt ⟨c⟩, se atque illos alunt. hi rursus in uicem anno post in armis sunt, illi domi remanent. sic neque agri cultura nec ratio atque usus belli intermittitur. sed priuati ac separati agri apud eos nihil est: IV 1, (5—)7; Menapii . . . ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant; sed tantae multitudinis aditu ⟨c⟩ perterriti ex iis ⟨c⟩ aedificiis, quae trans flumen habuerant, demigrauerunt: IV 4, (2.) 3; ad haec quae uisum est Caesar ⟨o⟩ respondit; sed exitus fuit orationis: IV 8, 1; sibi nullam cum iis ⟨c⟩ amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent; . . . neque ullos in Gallia uacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine iniuria possint; sed licere, si uelint ⟨c⟩, in Vbiorum finibus considere: IV 8, (1—)3; Caesar . . . Rhenum transire decreuerat; sed nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur, neque . . . statuebat: IV 17, 1; naues soluit; quae omnes incolumes ad ⟨c⟩ continentem peruenerunt; sed ⟨*om.* β⟩ ex iis ⟨c⟩ onerariae duae eosdem quos reliquae ⟨c⟩ portus ⟨o⟩ capere non potuerunt et paulo infra delatae sunt: IV 36, 4; at Indutiomarus . . . bellum parare instituit. sed ⟨et β⟩ postea quam non nulli principes ex ea ciuitate . . . ad Caesarem uenerunt, . . . legatos ad Caesarem mittit: V 3, (4.) 5; accessum est ad Britanniam omnibus nauibus meridiano fere tempore, neque in eo loco hostis est uisus; sed, ut postea Caesar ex captiuis cognouit ⟨c⟩, cum magnae manus eo conuenissent, . . . perterritae . . . a litore discesserant ac se in superiora loca abdiderant: V 8, (5.) 6; milites . . . locum ceperunt eosque ex siluis expulerunt paucis uulneribus acceptis; sed eos fugientes longius Caesar prosequi uetuit: V 9, (7.) 8; huic (Cassiuellauno) superiore tempore cum reliquis ciuitatibus continentia bella intercesserant; sed nostro aduentu permoti Britanni hunc toti bello imperioque praefecerant: V 11, 9; nascitur ibi plumbum album in mediterraneis regionibus, in maritimis ferrum, sed eius ⟨*om.* β⟩ exigua est copia: V 12, 5; qua ex parte est Hibernia ⟨insula *add.* β⟩, dimidio minor . . . quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam: V 13, 2; tertium (latus) est contra septentriones; cui parti nulla est obiecta terra, sed eius angulus *alter maxime ad ⟨c⟩ Germaniam spectat ⟨c⟩: V 13, 6; uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨o⟩ et maxime fratres cum fratribus parentesque cum liberis; sed ⟨si *add. BM*⟩ qui sunt ex iis ⟨c⟩ nati, eorum habentur liberi, quo ⟨c⟩ primum ⟨c⟩ uirgo ⟨c⟩ quaeque deducta ⟨c⟩ est ⟨c⟩: V 14, (4.) 5; equites hostium essedariique acriter proelio cum equitatu nostro in itinere conflixerunt, ita ⟨c⟩ tamen, ut nostri omnibus partibus superiores fuerint atque eos ⟨c⟩ in siluas collesque compulerint; sed compluribus interfectis cupidius insecuti non nullos ex . . . suis amiserunt. at illi: V 15, (1.) 2; postero die . . . hostes . . . lenius ⟨c⟩ quam pridie nostros equites proelio lacessere coeperunt. sed meridie, cum Caesar . . . misisset, repente ex omnibus partibus ⟨c⟩ ad pabulatores aduolauerunt: V 17, (1.) 2; ripa autem erat acutis sudibus praefixisque ⟨c⟩ munita eiusdemque generis sub aqua defixae ⟨o⟩ sudes flumine tegebantur. his ⟨c⟩ rebus cognitis . . . Caesar praemisso equitatu confestim legiones subsequi iussit; sed ⟨et *Nitsche*⟩ ea celeritate atque eo ⟨c⟩ impetu milites ierunt, cum capite solo ex aqua exstarent, ut hostes impetum legionum atque equitum sustinere non possent . . . ac se fugae mandarent: V 18, (3—)5; neque (se) id, quod fecerit ⟨c⟩ de oppugnatione castrorum, aut iudicio aut uoluntate sua fecisse, sed coactu ciuitatis. . . . ciuitati porro hanc fuisse belli causam, quod repentinae Gallorum coniurationi resistere non potuerit. id se facile ex humilitate sua probare posse, quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨c⟩ posse confidat. sed esse Galliae commune consilium: V 27, (3—)5; Neruii uallo . . . et fossa . . . hiberna cingunt. haec . . . ab ⟨c⟩ nobis ⟨c⟩ cognouerant ⟨c⟩ et quosdam nacti ⟨c⟩ captiuos ab his ⟨c⟩ docebantur. sed nulla ⟨his *add.* β⟩ ferramentorum copia . . . gladiis caespites ⟨c⟩ circumcidere . . . cogebantur ⟨c⟩: V 42, (2.) 3; certior factus est magnas Gallorum copias . . . conuenisse neque longius

milibus ⟨c⟩ passuum octo . . . afuisse ⟨c⟩, sed nuntio adlato de uictoria Caesaris discessisse: V 53, (6.) 7; confines erant hi (Parisii) Senonibus ciuitatemque patrum memoria coniunxerant, sed ab hoc consilio afuisse existimabantur: VI 3, 5; supplicia eorum, qui in furto aut in ⟨c⟩ latrocinio . . . sint comprehensi, gratiora dis immortalibus esse arbitrantur; sed cum eius generis copia defecit ⟨c⟩, etiam ad innocentium supplicia descendunt: VI 16, 5; harum (alcium) est consimilis capris figura et uarietas pellium, sed ⟨*om.* β⟩ magnitudine paulo antecedunt: VI 27, 1; Caesar . . . constituit non progredi longius; sed ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret . . ., magnis . . eum locum munitionibus firmat: VI 29, (1.) 2 (3); magnae fuit fortunae omni militari instrumento . . . erepto . . . ipsum effugere mortem. sed hoc ⟨quoque *add.* α; *plur. edd.*; eo *add. ik; Schn., Db.*⟩ factum est, quod . . . comites familiaresque eius angusto in loco paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, (2.) 3; Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit . . . an tempore exclusus et repentino equitum ⟨c⟩ aduentu prohibitus . . . dubium est. sed ⟨*del. Ciacc.*⟩ certe dimissis per agros nuntiis sibi quemque consulere iussit: VI 31, (1.) 2; sibi numquam placuisse Auaricum defendi, cuius rei testes ipsos haberet, sed factum imprudentia Biturigum et nimia obsequentia reliquorum, uti hoc incommodum acciperetur: VII 29, 4; erat e regione oppidi collis . . . egregie munitus atque ex omni parte circumcisus; . . . sed is locus praesidio ab his . . . tenebatur: VII 36, (5.) 6; esse non nullo se Caesaris beneficio adfectum, sic tamen, ut iustissimam apud eum causam obtinuerit; sed plus communi libertati tribuere: VII 37, 4; quaestionem . . . decernunt, . . . legatos . . . mittunt. haec faciunt recuperandorum suorum causa ⟨c⟩; sed contaminati facinore et capti compendio ex direptis bonis . . . consilia clam de bello inire incipiunt: VII 43, (2.) 3; legionis ⟨c⟩ . . decimae . . . signa constituit ⟨c⟩. at ⟨c⟩ reliquarum legionum milites non exaudito ⟨c⟩ sono tubae . . . tamen a ⟨c⟩ tribunis militum legatisque . . . retinebantur; sed elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et ⟨c⟩ superiorum temporum secundis proeliis nihil adeo arduum sibi esse ⟨c⟩ existimauerunt ⟨c⟩, quod . . .: VII 47, (2.) 3; nostri . . . deiecti sunt loco. sed intolerantius Gallos insequentes legio decima tardauit: VII 51, 1; neque (se) fortunam temptaturum aut acie ⟨c⟩ dimicaturum, sed quoniam abundet equitatu, perfacile esse factu frumentationibus pabulationibusque Romanos prohibere: VII 64, 2; ratione inita frumentum ⟨c⟩ se ⟨c⟩ exigue dierum XXX habere ⟨c⟩, sed paulo etiam longius tolerare ⟨c⟩ posse parcendo: VII 71, 4; ego hanc sententiam probarem . . ., si nullam praeterquam uitae nostrae iacturam fieri uiderem; sed in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus: VII 77, (6.) 7; Caesari nuntiatur Sulmonenses . . . cupere ea facere, quae uellet, sed a Q. Lucretio senatore et Attio Paeligno prohiberi: 1, 18, 1; milites positis scalis muros ascendunt, sed moniti a Brundisinis, ut uallum caecum fossasque caueant, subsistunt: 1, 28, 4; probat rem senatus de mittendis legatis; sed qui mitterentur non reperiebantur: 1, 33, 1; castra . . . uallo muniri uetuit, quod eminere et procul uideri necesse erat, sed a fronte [castra] contra hostem pedum XV fossam fieri iussit: 1, 41, 4; hostem insolenter . . . nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere . . . cogit. sed nonae ⟨c⟩ legionis milites elati studio . . . in locum iniquum progrediuntur: 1, 45, (1.) 2; ita uario certamine pugnatum est. nostri in primo congressu circiter LXX ceciderunt, in his Q. Fulginius ex primo hastato legionis XIIII. . . .; ex Afranianis interficiuntur T. Caecilius, primi pili centurio, et praeter eum centuriones IIII, milites amplius CC. sed haec eius diei praefertur opinio, ut se utrique superiores discessisse existimarent: 1, (46, 4. 5;) 47, 1; conatus est Caesar reficere pontes, sed nec magnitudo fluminis permittebat neque ad ripam dispositae cohortes aduersariorum perfici patiebantur: 1, 50, 1; erant praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis *libertisque; sed nullus ordo, nullum imperium certum, cum suo quisque consilio uteretur: 1, 51, 2; ii ⟨c⟩ . . . magnum hostium numerum pauci sustinuere; sed ubi signa legionum adpropinquare coeperunt, paucis amissis sese in proximos montes conferunt: 1, 51, 5; erat multo inferior numero nauium Brutus; sed electos ex omnibus legionibus fortissimos uiros . . . Caesar ei classi attribuerat: 1, 57, 1; hos montes intrare ⟨c⟩ cupiebant ⟨c⟩, ut . . . traducerent. quod fuit illis conandum atque omni ratione efficiendum; sed ⟨*hl;* et *af*⟩ totius diei pugna atque itineris labore defessi rem in posterum diem distulerunt: 1, 65, (4.) 5; ipsi (Caesari) erant transcendendae ualles . . . difficillimae; saxa . . . praerupta iter impediebant, *ut* arma per manus necessario traderentur militesque inermes ⟨c⟩ . . . magnam partem itineris conficerent. sed hunc laborem recusabat nemo, quod . . . existimabant: 1, 68, (2.) 3; ac primo Afra-

niani milites visendi causa laeti ex castris procurrebant contumeliosisque vocibus prosequebantur *nostros ... erat enim iter a proposito diversum, contrariamque in (e) partem iri videbatur. duces vero eorum consilium suum laudibus ferebant ... sed ubi paulatim retorqueri agmen ad dextram (e) conspexerunt iamque ... primos adverterunt, nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin ... putaret: 1,69,1—4: erat in celeritate omne positum certamen, utri prius angustias montesque occuparent: sed exercitum Caesaris viarum difficultates tardabant, Afranii copias equitatus Caesaris insequens morabatur. res tamen ...: 1,70,1: edicunt, penes quem quisque sit Caesaris miles, ut producat (e): productos palam in praetorio interficiunt. sed plerosque ii (e), qui receperant, celant noctuque per vallum emittunt: 1,76,4: Caesar milites adversariorum, qui (e) in castra per tempus colloquii venerant, summa diligentia conquiri et remitti iubet. sed ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli sua voluntate apud eum remanserunt: 1,77,1.2: cogebantur necessario et procul ab aqua et natura iniquo loco castra ponunt. sed isdem de causis Caesar, quae supra sunt demonstratae, proelio non lacessit: 1,81,1.2: illi animadverso (e) vitio castrorum tota nocte munitiones proferunt castraque castris convertunt ... sed quantum opere processerant et castra protulerant, tanto aberant ab aqua longius: 1,81,3: illi ... legiones educunt (e) aciemque ... instruunt. Caesar ab opere legiones revocat, ... aciem instruit (e). ... sed eisdem [de] causis, quae sunt cognitae, quo minus dimicare vellet movebatur: 1,82,1—3; acies erat Afraniana duplex legionum (e) V, tertium (e) in subsidiis locum alariae cohortes (e) obtinebant (e): Caesaris triplex: sed et *Paul* primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et (e) rursus (e) aliae (e) totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1,83,1.2: non esse aut ipsis aut militibus suscensendum, quod fidem erga imperatorem suum Cn. Pompeium conservare voluerint (e) sed satis iam fecisse officio satisque supplicii tulisse: 1,84,3: neque nunc se ... postulare quibus rebus opes augeantur suae; sed eos exercitus, quos contra se multos iam annos aluerint, velle dimitti: 1,85,5: C. Trebonius legatus ... duabus ex partibus aggerem, vineas turresque ad oppidum agere instituit ... sed tanti erant antiquitus in oppido omnium rerum ad bellum apparatus tantaque multitudo (CC) tormentorum, ut eorum vim nullae contextae viminibus vineae sustinere possent: 2. 1,1: 2. 1: itaque pedalibus lignis coniunctis inter se porticus integebantur ... antecedebat testudo pedum LX aequandi loci causa facta item ex fortissimis lignis, convoluta (e) omnibus rebus, quibus ignis iactus et lapides defendi possent. sed magnitudo operum, altitudo muri atque turrium, multitudo tormentorum omnem administrationem tardabat: 2,2,3—5: occupataeque naves (e) triremes (e) duae navem D. Bruti ... duabus ex partibus sese in eam *incitaverunt. sed tantum re provisa Brutus celeritate navis enisus est, ut parvo momento antecederet: 2,6,4: commisso proelio Massiliensibus res nulla ad virtutem defuit ... sed sedecim (Caes.) Nasidianae naves nullo usui fuerunt celeriterque pugna excesserunt: 2,6,1: 7,1: paulatim haec turris quoque (e) versus pedes XXX, sed parietum crassitudo pedes V: 2,8,2: nostri ... arma quae possunt arripiunt, alii ex castris sese incitant. fit in hostes impetus [eorum], sed de muro sagittis tormentisque fugientes persequi prohibentur: 2,14,3; eandem nacti tempestatem maiore cum fiducia ad alteram turrim (e) aggeremque eruptione pugnaverunt multumque ignem intulerunt. sed ut superioris temporis contentionem (e) nostri omnem remiserant, ita proximi diei casu admoniti omnia ad defensionem paraverant: 2,14,5.6: Massilienses (e) ... sese dedere sine fraude constituunt. sed paucis ante diebus L. Domitius cognita Massiliensium (e) voluntate ... profectus est: 2,22,1.2: id iugum abest derecto itinere ab Utica paulo amplius passus (e) mille (e). sed hoc *in itinere est fons, quo (e) mare succedit longius, lateque is locus restagnat: quem si qui (e) vitare voluerit (e), sex milium circuitu in oppidum pervenit (e): 2,24,4: milites ... sequi sese iubet ... adeoque erat impedita vallis, ut in ascensu nisi sublevati a suis primi non facile eniterentur. sed praeoccupatus animus Attianorum militum timore (e) et fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat: 2,34,5.6: fugientium multitudine ... portae castrorum occupantur atque iter impeditur, ... neque multum afuit, quin etiam castris expellerentur, ac non nulli protinus eodem cursu in oppidum contenderunt. sed cum loci natura et munitio castrorum aditu tum *prohibebat*, tum quod ad proelium egressi Curionis milites iis rebus indigebant, quae: 2,35,3—5: nuntiabantur haec eodem Curioni. sed aliquamdiu fides fieri non poterat: 2,37,1; quibus omni-

bus rebus ⟨o⟩ sublatus nihil contra se regem ausurum ⟨c⟩ existimabat. sed ubi certis auctoribus comperit minus V et XX milibus ... eius copias abesse, ... sese in castra Cornelia recepit: 2, 37, (2.) 3; his rebus impulsus equitatum omnem ... ad castra hostium mittit ..., quibus praeerat Saburra, de quo ante erat auditum. sed rex omnibus ⟨c⟩ copiis [in]sequebatur et sex milium passuum ⟨c⟩ interuallo a Saburra consederat: 2, 38, 3; (Saburra) aciem constituit et circumire ordines atque hortari incipit; sed peditatu dumtaxat procul ad speciem utitur, equites in aciem mittit ⟨c⟩: 2, 41, 2; ne militibus quidem ... neque equitibus ... studium ad pugnandum uirtusque deerat; sed hi erant numero CC, reliqui in itinere substiterant: 2, 41, 3; hi quamcumque in partem impetum fecerant, hostes loco cedere cogebant, sed neque longius fugientes prosequi *neque* uehementius equos incitare poterant: 2, 41, 4; equites ex proelio perpauci se recipiunt; sed ii ⟨hi *x*⟩, quos ad nouissimum agmen equorum reficiendorum causa substitisse demonstratum est, fuga totius exercitus procul animaduersa sese incolumes in castra conferunt: 2, 42, 5; orant atque obsecrant, ut in Siciliam nauibus reportentur. pollicetur, magistrisque imperat nauium, ut primo uespere omnes scaphas ad litus adpulsas habeant. sed tantus fuit omnium terror, ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum ..., alii ... suspicarentur. itaque perterritis omnibus sibi quisque consulebat: 2, 43, (1.) 2 (3); pauci lenunculi ad officium imperiumque conueniebant. sed tanta erat completis litoribus contentio, qui potissimum ... conscenderent, ut multitudine atque onere non nulli deprimerentur: 2, 43, (3.) 4; eo legiones XII, equitatum omnem uenire iusserat. sed tantum nauium repperit, ut anguste XV milia legionariorum ⟨c⟩ militum, DC ⟨c⟩ equites ⟨c⟩ transportari ⟨c⟩ possent: 3, 2, (1.) 2; ⦅postridie terram attigit † Germiniorum. saxa inter et ⟨attigit Cerauniorum saxa inter et *Paul*⟩ alia loca periculosa quietam nactus stationem et ⟨quietam nactus stationem. sed *Paul*⟩ portus omnes timens ... ad eum locum, qui appellabatur Palaeste, ... milites exposuit: 3, 6, 3;⦆ erant ⟨c⟩ Orici Lucretius Vespillo ⟨c⟩ et Minucius Rufus cum Asiaticis nauibus XVIII, quibus iussu D. Laelii praeerant, M. Bibulus cum nauibus CX Corcyrae. sed neque illi ⟨c⟩ sibi confisi ex portu prodire sunt ausi ... neque Bibulus ... satis mature occurrit: 3, 7, (1.) 2 (3); expositis militibus naues eadem nocte Brundisium a Caesare remittuntur, ut reliquae legiones equitatusque transportari possent. ... sed serius a terra prouectae naues neque usae nocturna aura in redeundo offenderunt: 3, 8. (1.) 2; oppidum oppugnare instituit. est autem oppidum ... munitum. sed celeriter ciues Rom. ligneis effectis turribus his sese munierunt et ...: 3, 9, (2.) 3; ad Pompeium contendit, ut ⟨c⟩ adesse Caesarem nuntiaret ⟨c⟩. Pompeius erat eo tempore in Candauia iterque ... in hiberna Apolloniam Dyrrachiumque habebat; sed re noua perturbatus maioribus itineribus Apolloniam petere coepit, ne Caesar orae maritimae ciuitates occuparet. at ille ...: 3, 11, (1.) 2; tantusque terror incidit eius exercitui ⟨c⟩ ..., ut ... fugae simile iter uideretur. sed cum prope Dyrrachium Pompeius constitisset castraque metari iussisset, perterrito etiam tum exercitu princeps Labienus procedit iuratque: 3, 13, (2.) 3; quas tamen difficultates patienter ... ferebant neque sibi ... relinquendos portus existimabant. sed cum essent in quibus demonstraui angustiis ac se Libo cum Bibulo coniunxisset, loquuntur ambo ... cum M.' ⟨c⟩ Acilio et Statio Murco legatis: 3, 15, (5.) 6; summam *suam* esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur ⟨c⟩ atque ab armis discederetur; sed potestatem eius rei nullam habere propterea, quod de consilii sententia summam belli ... Pompeio permiserint. sed postulatis Caesaris cognitis missuros ad Pompeium, atque illum reliqua per se acturum hortantibus ipsis: 3, 16, 4. 5; qua ex frequentia T. Labienus prodit; † summissa oratione loqui de pace atque altercari cum Vatinio incipit ⟨*sic x; Np.;* sed missa orat. de pace loqui atque ... *Terpstra; Kran.;* sed is omissa orat. de p. altercari ... *(Oud.;) Madu.; u. CC*⟩: 3, 19, 5; Caelius Rufus ... si quis appellauisset de aestimatione et de solutionibus, quae per arbitrum fierent, ut Caesar praesens constituerat, fore auxilio pollicebatur. sed fiebat aequitate decreti et humanitate Trebonii ⟨c⟩, ... ut reperiri non possent ⟨c⟩ a quibus initium appellandi nasceretur: 3, 20, (1.) 2; ⦅ipsis, ad quorum commodum pertinebat, durior inuentus est Caelius. et ⟨*x;* sed *Ciacc.; edd.*⟩ ab hoc profectus initio, ne frustra ingressus turpem causam uideretur, legem promulgauit, ut: 3, 20, 4;⦆ (Milo) lapide ictus ex muro periit ⟨c⟩. et ⟨sed *Paul*⟩ Caelius profectus, ut dictitabat, ad Caesarem peruenit Thurios. ubi cum ...: 3, 22, (2.) 3; praeteruectas Apolloniam Dyrrachiumque naues uiderant ..., sed quo essent [eae] delatae primis diebus ignorabant: 3, 30, 1; uterque ... exer-

citum educunt, Pompeius clam et noctu, Caesar palam atque interdiu. sed Caesari circuitu maiore iter erat longius, aduerso flumine, ut uado transire posset, Pompeius expedito itinere . . . magnis itineribus ad Antonium contendit: 3, 30, (3.) 4; neque minus ob eam causam ciuibus Romanis eius prouinciae, sed in singulos conuentus singulasque ciuitates certae pecuniae imperabantur: 3, 32, 6; Scipio . . . copias ante frontem castrorum instruit ⟨c⟩. Domitius [tum] quoque sibi dubitandum non putauit, quin productis legionibus proelio decertaret. sed cum esset inter bina castra campus circiter milium passuum VI, Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨c⟩ non discedere perseuerauit: 3, 37, (1.) 2; subito illi ex insidiis consurrexerunt. sed nostri fortiter impetum eorum tulerunt . . . atque ultro uniuersi in hostes impetum fecerunt: 3, 37, (5.) 6; ut nostri perpetuas munitiones † uidebant ⟨x; instituebant *Paul; u. CC*⟩ . . ., ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant, ne . . . nostri . . . ipsos a tergo circumuenire possent. sed illi operibus uincebant, quod et numero militum praestabant et . . . minorem circuitum habebant: 3, 44, (4.) 5; neque . . . impetum nostrorum tulerunt, primisque deiectis reliqui . . . loco cesserunt. sed insequentes nostros, ne longius prosequerentur, Sulla reuocauit. at . . .: 3, 51, 2; nostri non amplius XX omnibus sunt proeliis desiderati. sed in castello nemo fuit omnino militum, quin uulneraretur: 3, 53, (2.) 3; erat summa inopia pabuli. . . . cogebantur . . . hordeo adaugere atque his rationibus equitatum tolerare. sed postquam non modo hordeum pabulumque omnibus locis herbaeque desectae, sed etiam frons ⟨c⟩ ex arboribus deficiebat, . . . conandum sibi aliquid Pompeius de eruptione existimauit: 3, 58, (3—)5; hi . . . non solum apud Caesarem in honore erant, sed etiam apud exercitum cari habebantur; sed freti amicitia Caesaris et . . . arrogantia elati despiciebant suos stipendiumque equitum fraudabant et praedam . . . auertebant: 3, 59, 3; Caesar, ne nauibus nostri circumuenirentur, duplicem eo loco fecerat uallum. . . . sed operum magnitudo et continens omnium dierum labor . . . perficiendi spatium non dabat: 3, 63, (3.) 4; nona Caesaris legio . . . castra eo loco posuit. . . . post mutato consilio quibusdam de causis Caesar ⟨c⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit, paucisque intermissis diebus eadem ⟨c⟩ Pompeius occupauerat. . . . sed is quoque mutato consilio . . . eo loco excesserat: 3, 66, (3—)6; sed tamen nostri uirtute uicerunt excisoque ericio . . in . . castra . . . inruperunt . . . et non nullos ibi ⟨c⟩ repugnantes interfecerunt. sed fortuna . . . paruis momentis magnas rerum commutationes efficit; ut tum accidit: 3, (67, 6;) 68, 1; duobus his unius diei proeliis Caesar ⟨c⟩ desiderauit milites DCCCCLX, . . . tribunos militum et centuriones XXXII; sed horum omnium pars magna in fossis munitionibusque et fluminis ripis oppressa . . . sine ullo uulnere interiit ⟨c⟩: 3, 71, (1.) 2; hoc (imperatoris) nomen obtinuit (Pompeius) atque ita se postea salutari passus *est*, sed ⟨passus neque *Np.; edd.*⟩ in litteris numquam ⟨*Bergk; quas x; edd.*⟩ scribere est solitus neque in fascibus insignia laureae praetulit ⟨passus est, sed neque in litt. praescribere est solitus neque in f. i. l. praet. *Paul*⟩. at . . .: 3, 71, 3; equitatumque (Pompeius) praemisit ad nouissimum agmen demorandum, neque consequi potuit, quod multum . . . antecesserat Caesar. sed cum uentum esset ad flumen Genusum, . . . consecutus equitatus nouissimos proelio detinebat: 3, 75, (3.) 4; Caesari ad saucios deponendos, stipendium exercitui dandum, socios confirmandos, praesidium urbibus relinquendum necesse erat adire ⟨c⟩ Apolloniam. sed his rebus tantum temporis tribuit, quantum erat properanti necesse: 3, 78, (1.) 2; his de causis uterque eorum celeritati studebat, et suis ut esset auxilio *et* ad opprimendos aduersarios ne occasioni ⟨c⟩ temporis deesset. sed Caesarem Apollonia a derecto itinere auerterat, Pompeius . . . iter in Macedoniam expeditum habebat: 3, 79, (1.) 2; quibus accidit rebus, ut pluribus dimissi ⟨c⟩ itineribus a Caesare ad Domitium et a Domitio ad Caesarem nulla ratione iter conficere possent. sed Allobroges . . . cuncta . . . exposuerunt: 3, 79, (5.) 6; quae gens paucis ante mensibus ultro ad Caesarem legatos miserat . . . praesidiumque ab eo militum petierat. sed eo fama iam praecucurrerat ⟨c⟩ . . . de proelio Dyrrachino, quod multis auxerat ⟨c⟩ partibus. itaque Androsthenes praetor . . . ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit, ut sibi subsidio ueniant: 3, 80, (1.) 2 (3); Metropolitae primo ⟨c⟩ . . . isdem permoti rumoribus portas clauserunt murosque armatis compleuerunt, sed postea casu ciuitatis Gomphensis ⟨c⟩ cognito . . . portas aperuerunt: 3, 81, 1; ut, . . . si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio et consulares praetoriosque seruorum habere numero dicerent: 3, 82, 3; scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo

firmiore animo *in* proelium ⟨*c*⟩ prodeatis: 3, 86, 2; inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus. sed Pompeius suis praedixerat, ut ⟨*c*⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨*c*⟩ se loco mouerent aciemque eius distrahi paterentur: 3, 92, 1; in eo proelio non amplius CC milites desiderauit, sed centuriones, fortes uiros, circiter XXX amisit: 3, 99, 1; ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse uidebantur, sed in deditionem uenerunt amplius milia XXIIII: 3, 99, 3; D. Laelius cum classe ad Brundisium uenit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstrauimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. similiter Vatinius, qui Brundisio praeerat, . . . scaphis elicuit naues Laelianas atque . . . quinqueremem . . . cepit itemque . . . aqua prohibere classiarios instituit. sed Laelius . . . onerariis nauibus . . . aquam suis supportabat neque a proposito deterrebatur: 3, 100, (1—)3; tantusque eo facto timor incessit, ut . . . uix oppidum defenderetur, et nisi . . . nuntii de Caesaris uictoria . . . essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amitteretur. sed oportunissime nuntiis adlatis oppidum est ⟨*c*⟩ defensum: 3, 101, (3.) 4; milites . . . quinqueremes ⟨*c*⟩ duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit ⟨*c*⟩: 3, 101, 6; erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes . . . iuniores . . . iurandi causa conuenirent. sed utrum auertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset . . . an nouis dilectibus . . . Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat: 3, 102, (2.) 3; ad eum (Ptolomaeum) Pompeius misit, ut . . . reciperetur atque illius opibus in calamitate tegeretur. sed qui ab eo missi erant, confecto legationis officio liberius cum militibus regis conloqui coeperunt . . .: 3, 103, (3.) 4; Caesar . . . reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae, . . . sed interpellatum aduentu Caesaris profugisse: 3, 105, 1; Caesar . . . coniectans eum **in* Aegyptum iter habere . . . cum (legionibus II) . . . equitibusque DCCC et nauibus longis . . . Alexandriam peruenit. in his erant legionibus hominum milia tria CC; reliqui uulneribus . . . confecti consequi non potuerant. sed Caesar confisus fama rerum gestarum infirmis auxiliis proficisci non dubitauerat: 3, 106, (1—)3; Achillas . . . occupabat Alexandriam . . . primo impetu domum eius (Caesaris) inrumpere conatus; sed Caesar dispositis per uias cohortibus impetum eius sustinuit: 3, 111, 1; tanta est contentione actum, quanta agi debuit, cum illi ⟨*c*⟩ celerem in ea re uictoriam, hi ⟨*c*⟩ salutem suam consistere uiderent. sed rem obtinuit Caesar omnesque eas naues . . . incendit . . .: 3, 111, (5.) 6; haec insula obiecta Alexandriae portum efficit; sed a superioribus *regibus . . . in mare iactis molibus . . . cum oppido coniungitur: 3, 112, 2; interim filia minor Ptolomaei regis . . . ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit. sed celeriter est inter eos de principatu controuersia orta: 3, 112, (9.) 10; N. Magium ⟨*c*⟩, Pompei praefectum, deprehendi. scilicet ⟨*MC;* sed *al.*⟩ meo ⟨et meo *M;* et *del. Man.*⟩ instituto usus sum et eum statim missum feci: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; quid ergo? syngraphae non sunt, sed ⟨non sunt? Sed *Np.*⟩ res aliena est: *p. Bithynis ap. Iul. Rufinian.* 8.

β) praecidi orationem (et rediri ad superiora, ad propositum): (Haeduos) coactos esse Sequanis obsides dare . . . et iure iurando ciuitatem obstringere . . . . unum se esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui adduci non potuerit, ut iuraret aut liberos suos obsides daret. ob eam rem se . . . profugisse et Romam . . . uenisse auxilium postulatum. . . . sed peius uictoribus Sequanis quam Haeduis uictis accidisse: I 31, (7—)10; in omni Gallia eorum hominum, qui aliquo ⟨*c*⟩ sunt numero atque honore, genera sunt duo; nam plebes paene seruorum habetur loco, quae nihil ⟨*o*⟩ audet ⟨*c*⟩ per se, nullo ⟨*c*⟩ adhibetur consilio ⟨*c*⟩. . . . sed de his duobus generibus alterum est druidum, alterum equitum: VI 13, (1—)3; magna uis eorum (urorum) est ⟨*o*⟩ et magna uelocitas, neque ⟨*c*⟩ homini neque ferae, quam conspexerunt ⟨*c*⟩, parcunt. hos studiose foueis captos interficiunt. hoc se labore durant adulescentes, et qui plurimos . . . interfecerunt ⟨*c*⟩ . . . magnam ferunt laudem. sed adsuescere ad homines et mansuefieri ⟨*c*⟩ ne paruuli quidem excepti possunt: VI 28, (2—)4; duces aduersariorum perturbati . . . de reliquis rebus consultabant. erat unum iter, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent. haec consiliantibus iis ⟨*c*⟩ nuntiantur aquatores ab equitatu premi nostro. . . . in his erat angustiis res. sed ex propositis consiliis duobus explicitius ⟨*c*⟩ uidebatur Ilerdam reuerti: 1, (73, 1. 2—)78, 3; (Roucillus et Egus) ad Pompeium transierunt cum iis ⟨*c*⟩, quos sui consilii participes habebant. quos Pompeius, quod . . . praeter consuetudinem acciderat, omnia sua praesidia circumduxit atque ostentauit. nam ante id tempus nemo . . . a Caesare ad

[illegible] Pompeio ad Caesarem [illegible] ... sed [illegible] ... [illegible] Pompeium [illegible] ... [illegible] sed [illegible] ... [illegible] ... [illegible] sed [illegible] ... [illegible] Pompeius [illegible] Caesaris [illegible] ... [illegible] ... Pompeio [illegible] ... sed [illegible] a Pompeianis, ... [illegible]: 3 [illegible] Pompeiani ... [illegible] Caesarem [illegible], quae ... in [illegible] acie [illegible] ... [illegible] ... acies Pompeiana [illegible] sed Pompeius, [illegible] ... acie [illegible] ...: 3 94, 2—5.

b) additur tamen: erant hae [illegible] difficultates belli gerendi, quas supra ostendimus, sed multa Caesarem tamen [illegible] sed tamen [illegible] C. [illegible] ad id bellum incitabant: III 10, 1; hic dies nostris longe grauissimus fuit, sed tamen hunc habuit euentum, ut ... maximo numero hostium uulnerarentur atque interficerentur: V 43, 5; quonam haec omnia nisi ad suam perniciem pertinere? sed tamen ad omnia se descendere paratum atque omnia pati rei publicae causa: 1, 9, 4. 5; in flumine auertendo huc iam *deducta res, ut equites ... auderent flumen transire, pedites uero ... ad transeundum [non] impedirentur. sed tamen eodem fere tempore pons in Hibero prope effectus nuntiabatur et in Sicori uadum reperiebatur: 1, 62, (2.) 3; id autem est iugum ... utraque ex parte praeruptum atque asperum, sed tamen paulo leniore (e) fastigio ab ea parte, quae ad Vticam uergit: 2, 24, 3; qui de meis in uos meritis praedicaturus (e) non sum, quae sunt adhuc et mea uoluntate et uestra exspectatione leniora; sed tamen sui laboris milites semper euentu belli praemia [illegible] ... [illegible] sed tamen [illegible] ... [illegible] ... [illegible] sed tamen [illegible] ... [illegible] ... [illegible] sed tamen [illegible] ... [illegible] IX 14, 2.

B. opponitur enuntiatum negatiuum (sed = sondern): antecedit a) ne: [illegible] ... [illegible] semper, sed [illegible] semper factum sit, sed [illegible] per paucos probati et electi in [illegible]: I [illegible].

b) nemo: [illegible] sed [illegible] ... peruenerunt: VII [illegible] ... sed [illegible] ad [illegible] administrarentur: [illegible].

c) neque, nec: se neque [illegible] umquam [illegible] neque [illegible] neque de summa belli [illegible], sed imperatoris esse (e) existimauisse: I 41, 3; V [illegible] u. A. a) z) [illegible]: neque in eo quod probauerant consilio permanere neque ... [illegible] celeritatemque ... imitari potuerunt, sed se in castra recipere eodem iniquo in (e) locum demiserunt: VI 40, 6; *Libo neque legatos Caesaris recipere neque periculum praestare eorum, sed totam rem ad Pompeium reicere: unum instare de indutiis uehementissimeque contendere: 3, 17, 5; u. praeterea **neque 1. B. a)** *p. [illegible] sq. et p. [illegible] [illegible] (2 + 21 loc.).*

d) ne .. quidem: ne V[illegible] quidem sese (tum *add.* β) uallo continet, sed omnium uirtus existimationem subsequitur: V 44, 5; ne eo quidem tempore quisquam loco cessit, sed circumuenti omnes interfectique sunt: VII 62, 7.

e) nihil: animaduertit Caesar unos (e) ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent, sed tristes capite demisso terram intueri: I 32, 2; nihil Sequani respondere, sed in eadem tristitia taciti permanere (e): I 32, 3; hi propter propinquitatem ... hostium nihil iam Caesaris imperium exspectabant (spectab. β), sed per se quae uidebantur administrabant: II 20, 4.

f) non u. non 1. B. a) *p. 803—805 (30 + 24 + 5 loc.).*

g) nullus *u.* **nullus** *p. 846 extr. et 847 (5 loc.).*

h) numquam: accedebat huc, ut numquam conferti, sed rari magnisque interuallis proeliarentur stationesque dispositas haberent: V 16,4; VII 29,4 *u. p. 1797.*

[**Falso**: a tribunis militum reliquisque ⟨sed et *add. AQMβ*; sedent *add. B*[1]⟩ equitibus Romanis atque euocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65,5; proinde . . . prouinciis excederent exercitumque dimitterent; si ⟨*Ald.*; sed si *codd.*⟩ id sit factum ⟨sed id si factum *f*⟩, se nociturum nemini: 1,85,12; at ueteranae legionis milites item ⟨*c*⟩ conflictati et tempestatis et sentinae uitiis neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*Morus*; sed *z*; *Db.*⟩ tractandis condicionibus et simulatione deditionis extracto primo noctis tempore gubernatorem in terram nauem eicere cogunt: 3,28,5.]

sedecim: eo circiter hominum numero ⟨*om. hl*⟩ sedecim milia ⟨mil. XVI. *hl*⟩ expedita cum omni equitatu Ariouistus misit: I 49, 3; locum castris deligit . . . ab Auarico longe milia ⟨milium *AQ*⟩ passuum XVI: VII 16,1; confecto iam labore exercitu XVI ⟨*aut* equitatu XVI *aut* exercitu XII *legend. censet Stoffel*⟩ milium spatio constitit: 2,41,1; ¶ L. Nasidius ab Cn. Pompeio cum classe nauium XVI, in quibus paucae erant aeratae, L. Domitio Massiliensibusque subsidio missus freto Siciliae . . . peruehitur: 2,3,1; (sed ⟨sedecim *Ciacc.*⟩ Nasidianae naues nullo usui fuerunt celeriterque pugna excesserunt: 2,7,1;) tempestas . . . naues Rhodias adflixit, ita ut ad unam omnes constratae numero XVI eliderentur et naufragio interirent ⟨*u. CC*⟩: 3,27,2; ¶ murum in altitudinem pedum sedecim fossamque perducit: I 8,1.

sedes. A. obi.: non sine magna spe . . . domum (se) propinquosque reliquisse; sedes habere in Gallia ab ipsis concessas: I 44, 2; ¶ quod . . . Harudum milia hominum XXIIII ad eum uenissent, quibus locus ac sedes pararentur: I 31,10; ¶ ut domo emigrent, aliud domicilium, alias sedes remotas a Germanis petant: I 31,14.

B. abl.: quae gens ad hoc tempus his sedibus sese continet: VI 24,3.

C. c. praep.: reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4,4.

(hos esse eosdem ⟨*c*⟩, quibuscum ⟨*c*⟩ saepe numero Heluetii congressi non solum in suis ⟨sedibus *add. B*[2]*β*⟩, sed etiam in illorum ⟨suis *B*[2]*β*⟩ finibus plerumque superarint ⟨superassent *B*[2]*β*⟩: I 40,7; — prius quam ea pars Menapiorum, quae citra Rhenum ⟨qui (quieta *c*; *Schn.*) in suis sedibus *add.* β; *Schn.*⟩ erat ⟨erant *a*[1]⟩, certior fieret: IV 4,7.)

seditio: ne qua in castris ex ⟨*c*⟩ eorum concursu ⟨*o*⟩ et misericordia uulgi seditio oreretur ⟨*c*⟩: VII 28,6; ¶ Petreius atque Afranius cum stipendium ab legionibus paene seditione facta flagitarentur ⟨*Ald.*; -retur *z*⟩, . . . Caesar ut cognosceret postulatum est ⟨*c*⟩: 1,87,3.

seditiosus: hos seditiosa atque improba oratione multitudinem deterrere, ne frumentum conferant: I 17,2.

sedo: (Britanniae . . . maritima pars (incolitur) ab iis ⟨*c*⟩, qui praedae ac belli inferendi causa ex Belgio transierunt ⟨*c*⟩ . . . et bello inlato ⟨sedato *coniec. Np.*⟩ ibi permanserunt ⟨*c*⟩: V 12,2;) ¶ Vibullius ⟨*c*⟩ sedato tumultu, quem repentinus aduentus Caesaris concitauerat, . . . de mandatis Caesaris agere instituit: 3,18,3; Alexandriae . . . concursum ad se fieri uidet, quod fasces anteferrentur . . . . hoc sedato tumultu crebrae continuis diebus ex concursu multitudinis concitationes fiebant: 3, 106,5.

Sedullus: Sedulius ⟨β; Asedullus α⟩, dux et princeps Lemouicum ⟨β; remustum α⟩, occiditur: VII 88,4.

Seduni: (I 51,2 *u.* **Sedusii**;) cum in Italiam proficisceretur Caesar, Ser. Galbam cum legione XII. et parte equitatus in Nantuates ⟨*c*⟩, Veragros Sedunosque misit, qui a ⟨*c*⟩ finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent: III 1,1; *cf.* § 3. 4; certior factus est . . . montes . ., qui impenderent, a maxima multitudine Sedunorum et Veragrorum teneri: III 2, 1; *cf. qu. sqq.*; cum . . . pacatam Galliam existimaret superatis Belgis, † expulsis Germanis, uictis in Alpibus Sedunis ⟨sedonis *A*[1]⟩: III 7,1.

Sedusii: necessario Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt ⟨*c*⟩ paribus ⟨*c*⟩ interuallis, Harudes ⟨*c*⟩, Marcomanos ⟨*c*⟩, Tribocos ⟨*c*⟩, Vangiones, Nemetes, Sedusios ⟨Sedunos *Ciacc.*; Cheruscos *ARiese*⟩, Suebos: I 51,2.

seges: (ille ⟨segetis *add. edd. uett.*⟩ idoneum locum in agris ⟨locum inter segetes *Kraff.*⟩ nactus * * *, quae prope iam matura erant ⟨erat *h corr.*; *l*; *edd. uett.*⟩, ibi aduentum exspectare Pompei . . . constituit: 3,81, 3;) ¶ quinque cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨*om.* β⟩, quas in-

ter et castra unus omnino collis intererat ⟨misit *add.* β⟩: VI 36, 2.

Segni. *Cf. Heller, Phil. 22, 126 sq.*

Segni Condrusique, ex gente et numero Germanorum, qui sunt inter Eburones Treuerosque, legatos ad Caesarem miserunt oratum, ne . . .: VI 32, 1. (2.)

segnis: laudat promptos ⟨*Pantagathus; pompeius* z; *edd.*⟩ atque in posterum confirmat, segniores ⟨*f;* seniores *NOahl*⟩ castigat atque incitat: 1, 3, 1.

Segontiaci. *(Cf. Glück p. 55 et 151.)*

Cenimagni, Segontiaci ⟨segonciaci *Q;* Senogonciaci *l*⟩, Ancalites, Bibroci, Cassi ⟨Cenimagni . . . Cassi *om. af*⟩ legationibus missis sese Caesari dedunt. ab iis ⟨*c*⟩ cognoscit: V 21, 1 (2.)

Segouax. *Cf. Glück p. 149–152.*

Cassiuellaunus ad Cantium, . . . quibus regionibus quattuor reges praeerant, Cingetorix, Caruilius, Taximagulus, Segouax ⟨segouox *Q*[1]⟩, nuntios mittit atque iis ⟨*c*⟩ imperat, uti coactis omnibus copiis castra naualia de improuiso adoriantur atque oppugnent. ii ⟨*c*⟩ cum ad castra uenissent, nostri . . . multis eorum interfectis . . . suos incolumes reduxerunt: V 22, 1. 2.

Segusiaui. *Cf. Glück p. 152–154; Heller, Phil. 17 p. 278; JBecker, ZAW 1851 p. 132 et 449 sq.; Np. p. 792; Révérend du Mesnil, E., Les Ségusiaves, origine et étymologie. (Bull. de la Diana, t. I. p. 269 sqq., 326 sqq. Montbrison 1877—81. 8°.)*

inde in Allobrogum fines, ab Allobrogibus in Segusiauos ⟨*Np.;* sebusianos *X;* Segusianos *Schn.*⟩ exercitum ducit. hi sunt extra prouinciam trans Rhodanum primi: I 10, 5; his constitutis rebus Haeduis Segusiauisque, qui sunt finitimi [ei] prouinciae, decem milia peditum imperat; huc addit equites octingentos: VII 64, 4; *cf.* § 5; imperant Haeduis atque ⟨*c*⟩ eorum clientibus, Segusiauis, Ambiuaretis ⟨*c*⟩, Aulercis Brannouicibus, Brannouiis ⟨*om. Ciacc.; Fr.*⟩ milia XXXV: VII 75, 2.

sella: M. Caelius Rufus praetor causa debitorum suscepta initio magistratus tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit: 3, 20, 1.

semel. **A.** = ἅπαξ: Ariouistum autem, ut semel Gallorum copias proelio uicerit, . . . superbe et crudeliter imperare: I 31, 12; ¶ cum his Haeduos eorumque clientes semel atque iterum armis contendisse: I 31, 6.

B. = τὸ πρῶτον: demonstrauimus L. Vibullium ⟨*c*⟩ Rufum . . . bis in potestatem peruenisse Caesaris atque ab eo esse dimissum, semel ad Corfinium, iterum in Hispania: 3, 10, 1.

semenstris: doluisse se, quod populi Rom. ⟨*c*⟩ beneficium ⟨*c*⟩ sibi . . . extorqueretur ereptoque semenstri ⟨*Ox;* semestri *recc.*⟩ imperio in urbem retraheretur: 1, 9, 2.

sementis: constituerunt . . . carrorum quam maximum numerum coemere, sementes ⟨-tis *f*[1]⟩ quam maximas facere, ut in itinere copia frumenti suppeteret: I 3, 1.

(**semis:** legem promulgauit, ut sexenni die ⟨*P. Manut.;* sexies seni dies z; semisse in dies *Lips.; J. F. Gronouius*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3, 20, 4.)

semita: ne singulari quidem ⟨*c*⟩ umquam homini eo tempore anni semitae patuerant: VII 8, 3; ¶ (Galli . . . omnia uada ac † saltus ⟨semitas *CFleischer*⟩ eius paludis ⟨certis custodiis *add.* β⟩ obtinebant: VII 19, 2;) ¶ Cassiuellaunus . . . omnibus ⟨omnis β⟩ uiis ⟨notis *add.* β; *Schn., Db.*⟩ semitisque essedarios ex siluis emittebat: V 19, 2.

semotus: indictis inter se principes Galliae conciliis ⟨*c*⟩ siluestribus ac remotis ⟨semotis?⟩ locis queruntur de Acconis morte: VII 1, 4; conloquium petunt et id, si fieri possit, semoto a militibus loco: 1, 84, 1.

semper: cum ex alto se aestus incitauisset, quod bis ⟨iis *h;* is *Hug; Dt.*⟩ accidit ⟨β; accedit α; *Hug; Dt.*⟩ semper horarum XII spatio ⟨*u. CC*⟩: III 12, 1; ¶ (Dumnorigem) magnum numerum equitatus suo sumptu semper alere et circum se habere: I 18, 5; ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas, quam ipse semper aluisset omnibusque rebus ornasset, ad uim atque arma descenderet ⟨*c*⟩: VII 33, 1; ¶ in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut . . .: 1, 85, 10; ¶ ut . . . paene naturam studio uincerent semperque paulum ad summam felicitatem defuisse uideretur: VI 43, 5; at hi miserrimo ac patientissimo ⟨*c*⟩ exercitui ⟨*c*⟩ Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper ⟨saepe *scribend. aut* semper *delend. cens. Vielh.*⟩ omnia ad necessarium usum defuissent: 3, 96, 2; ¶ differendum est . . . iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut ⟨*Ald.;* si ut z⟩ semper depoposcimus: 3, 85, 4; ¶ adiutor fuerit: 1, 7, 1 *u.* fauere; — legatos, quod nomen ad ⟨*c*⟩ omnes nationes sanctum inuiolatumque semper fuisset: III 9, 3; sibi semper primam ⟨*c*⟩ fuisse dignitatem uitaque potiorem: 1, 9, 2; [Pompei] summam *suam* esse ac fuisse semper uoluntatem, ut . . .

ab armis discederetur: 3,16,4; qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; — uti castra ex eo loco moueret semperque esset in itineribus: 3,85,2; erant in opere: VII 24,5 *u.* excubare; ¶ quod instituto Caesaris semper duae ⟨due semper β⟩ legiones pro castris excubabant ⟨-arunt β⟩ pluresque partitis temporibus erant in opere: VII 24,5; ¶ aciem instruebat semper, ut uidebatur, exspectans ⟨spectans *P. Manut.; Oud.*⟩, si: 3,85,1; ¶ cuius ipse honori et dignitati semper fauerit adiutorque fuerit: 1,7,1; ¶ habere: I 18,5 *u.* alere; quos (Haeduos et Remos) praecipuo semper honore Caesar habuit: V 54,4; semper se rei publicae commoda priuatis necessitudinibus habuisse potiora: 1,8,3; ¶ Caesar, quod ⟨qui β⟩ semper Haeduorum ciuitati praecipue indulserat, ... educit: VII 40,1; ¶ ne semper magno circuitu per pontem equitatus esset mittendus: 1,61,1; ne ex praetura et consulatu, ut semper, sed ⟨*Ald.; fit af; sit hl;* ut semper factum sit, sed *Vielh.*⟩ per paucos probati et electi in prouincias mittantur: 1,85,9; ¶ ornare: VII 33,1 *u.* alere; ¶ sui laboris milites semper euentu belli praemia petiuerunt: 2,32,10; ¶ cum ... pugnaretur semperque hostibus spes uictoriae redintegraretur, eo magis, quod ... animaduertebant, semperque ipsi ⟨illi *A*⟩ recentes defessis succederent: VII 25,1; ¶ ex superiore ⟨*c*⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens ... nostros uicit: 3, 40,2; ¶ succedere: VII 25,1 *u.* redintegrare; ¶ uideri: VI 43,5 *u.* deesse.

[**Falso**: equitatu .. omni fere incolumi, quod se per ⟨quod semper *al*⟩ litora celeriter in oppidum recepit ⟨recipit *afh*⟩: 2,26,4.]

M. Sempronius Rutilus: T. ⟨*c*⟩ Labienum cum ⟨*o*⟩ duabus legionibus et equitatu in Sequanos proficisci iubet; huic M. ⟨*om.* β⟩ Sempronium Rutilum ⟨*a*¹*l pr.;* rutulum *f;* rutilium *αa*²*h, l corr.*⟩ attribuit: VII 90,4.

senator. **A. subi.; a)**: ipse (Iuba) equo in oppidum uectus ⟨*CC*⟩ prosequentibus compluribus senatoribus, quo in numero erat Ser. Sulpicius et Licinius Damasippus, ... imperauit: 2,44,3; ¶ in periculum uenire: 1,17,2 *u.* **C.** numerus.

b) a c. pass.: Caesari nuntiatur Sulmonenses ... cupere ea facere, quae uellet, sed a Q. Lucretio senatore et Attio Paeligno prohiberi, qui id oppidum VII cohortium praesidio tenebant: 1,18,1.

B. obi.: dilectumque (Attius) toto Piceno circummissis senatoribus habebat: 1,12,3; ¶ Caesar ... reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae eiusque rei causa senatores omnes ex prouincia euocasse ⟨euocauisse *cel;* aduocasse *Ciacc.*⟩, ut his ⟨iis *P. Man.*⟩ testibus in summa ⟨summam *Nhl; u. CC*⟩ pecuniae uteretur: 3, 105,1; ¶ Caesar, ubi luxit, omnes senatores senatorumque liberos, tribunos militum equitesque Romanos ad se produci iubet: 1, 23,1; — (hos omnes (§ 1) productos a contumeliis militum conuiciisque prohibet; pauca apud eos loquitur; *queritur*, quod sibi a parte ⟨*c*⟩ eorum gratia relata non sit pro suis in eos maximis beneficiis; dimittit omnes incolumes: 1,23,3.)

C. genet.: (decurritur ad illud extremum ... senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis † latorum ⟨senatorum *Hug*⟩ audacia numquam ante descensum ⟨*c*⟩ est: 1,5,3;) ¶ erant complures honesti adulescentes, senatorum filii et ordinis equestris: 1,51,3; Caesar desiderauit milites DCCCCLX et equites ⟨*c*⟩ * * * Tuticanum Gallum, senatoris filium: 3, 71,1; ¶ liberi: 1,23,1 *u.* **B.** producere; ¶ se cohortesque amplius XXX magnumque numerum senatorum atque equitum Romanorum in periculum esse uenturum: 1,17,2; ¶ (a parte eorum: 1,23,3 *u.* **B.** *extr.*)

D. abl.: ut his testibus ... uteretur: 3, 105,1 *u.* **B.** euocare.

E. c. praep.; a) ad: in commemoranda ciuitatis calamitate ex sescentis ad tres senatores ... sese redactos esse dixerunt: II 28,2.

(b) apud: apud eos loquitur: 1,23,3 *u.* **B.** *extr.*)

c) ex: II 28,2 *u.* **a)**.

(d) in: beneficia in: 1,23,3 *u.* **B.** *extr.*)

senatorius *u.* **ordo** *p. 964 (sq.)* **b) β)** *(4 (5) loc.)*.

senatus. Senatus consulta I 43,7 *uidetur scriptum esse in α,* sc *esse in h testatur Gitlb.*, sicut *est in a*¹; SCto 1,5,4 *est in ae (x?)*; ex illo se consulto *exstat in x (pro his uerbis:* illas ex senatus consulto) 3,32,6; (*cf. Schn. ad* I 44,13 (= § 9) *p. 100;*) *reliquis locis editores non indicant, utrum plene an per notam scripta sit uox* senatus.

A. populi Romani; a) = **senatores, patres; α) subi.; αα) nom. uel acc.**: Pompeio esse in animo rei publicae non deesse, si senatus sequatur; si cunctetur atque agat lenius, nequiquam eius auxilium, si postea uelit, senatum imploraturum: 1,1,4; ¶ quo prae-

sidio tuto et ⟨tutus?⟩ libere senatus quae uellet decernere auderet: 1, 2, 2; ¶ quoniam M. Messala, M. ⟨c⟩ Pisone consulibus senatus censuisset, uti: I 35, 4; de quibus rebus Seruilius consul ad senatum rettulit, senatusque Caelium ab re publica remouendum censuit. hoc decreto . . .: 3, 21, 2; ¶ cunctari: 1, 1, 4 *u.* agere; ¶ decernere: 1, 2, 2 *u.* audere; ¶ implorare: 1, 1, 4 *u.* agere; ¶ probat rem senatus de mittendis legatis: 1, 33, 1; ¶ sequi: 1, 1, 4 *u.* agere; ¶ uelle: I 45, 3 *u.* **δ)** iudicium; 1, 1, 4 *u.* agere; 1, 2, 2 *u.* audere.

ββ) ab c. pass.: persuadet Castico, Catamantaloedis filio, Sequano, cuius pater regnum in Sequanis multos annos obtinuerat et a senatu populi Romani amicus appellatus erat, ut: I 3, 4; quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in . . . dicione ⟨c⟩ uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; cum in consulatu suo rex atque amicus a senatu appellatus esset (Ariouistus): I 35, 2; Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨praedicauit B^2β⟩, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissima ⟨c⟩ missa: I 43, 4; (quod fratres Haeduos appellatos diceret ⟨quod a se heduos amicos appellatos diceret *af;* quod a se hed. app. amicos dic. *hl;* quod a senatu H. app. amicos dic. *Steph.;* quod fratres a senatu H. app. diceret *Oud.;* quod ex senatus consulto Haed. app. amicos dic. *Ald.;* quod fratres e S. C. Haed. app. diceret *Schn.*⟩: I 44, 9;) cuius (Pisonis Aquitani) auus in ciuitate sua regnum obtinuerat, amicus ab ⟨a *Q*β⟩ senatu nostro appellatus: IV 12, 4; Teutomatus ⟨c⟩, Ollouiconis ⟨allouiconis β⟩ filius, rex Nitiobrogum ⟨c⟩, cuius pater ab senatu nostro amicus ⟨*om. hl*⟩ erat appellatus: VII 31, 5; ¶ his rebus gestis ex litteris Caesaris dierum uiginti supplicatio a senatu decreta est ⟨*om. h*⟩: IV 38, 5.

β) obl.: coacto ⟨et acto *a*⟩ senatu iniurias inimicorum commemorat: 1, 32, 2; ¶ misso ad uesperum senatu omnes, qui sunt eius ordinis, a Pompeio euocantur: 1, 3, 1.

γ) dat.: L. Lentulus consul senatui rei*que* publicae se non defuturum pollicetur, si audacter ac ⟨c⟩ fortiter sententias dicere uelint: 1, 1, 2; ¶ libera ⟨sint *add. Vielh.*⟩ comitia atque omnis res publica senatui populoque Romano permittatur: 1, 9, 5.

δ) genet.: sin Caesarem respiciant . . ., se sibi consilium capturum neque senatus auctoritati obtemperaturum: 1, 1, 3; ¶ beneficia: I 43, 4 *u.* **α) ββ)** appellare; illum, cum ⟨c⟩ neque aditum neque causam postulandi iustam haberet, beneficio ac liberalitate sua ac senatus ea praemia consecutum: I 43, 5; ¶ Pompeius . . . senatus uirtutem constantiamque conlaudat: 1, 6, 1; ¶ senatus consultum *u.* **consultum** *p. 702 (10 loc.); —* I 44, 9 *u.* **α) ββ)** appellari; ¶ (decretum: 3, 21, 3 *u.* **b) γ)** prohibere;) ¶ si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam, quam bello uictam suis legibus uti uoluisset: I 45, 3; depositis armis auxiliisque . . . necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9; ¶ liberalitas: I 43, 5 *u.* beneficium; ¶ uirtus: 1, 6, 1 *u.* constantia; ¶ ut legati ad Caesarem mittantur, qui uoluntatem senatus ei proponant: 1, 3, 7.

ε) c. praep.; αα) ab: condiciones pacis, quoniam antea conuenire non potuissent, Romae ab senatu et a populo peti debere: 3, 10, 8.

ββ) ad: cum litteras ad senatum miserit, ut omnes ab exercitibus discederent, ne id quidem impetrauisse ⟨c⟩: 1, 9, 3; ¶ Diuiciacus auxilii petendi causa Romam ad senatum profectus infecta ⟨β; *Np.;* imperfecta α; *plur. edd.*⟩ re redierat: VI 12, 5; ¶ referre ad s. *u.* **ad** *p. 128 (4 loc.);* ¶ ob eam rem se . . . Romam ad senatum uenisse auxilium postulatum: I 31, 9.

b) = senatorum consessus; α) subi.: V primis diebus, quibus haberi senatus potuit: 1, 5, 4.

β) obi.: senatum habere *u.* **habeo** *p. 1405 (3 loc.).*

γ) abl.: hoc decreto eum consul ⟨ab *add. f*⟩ senatu prohibuit: 3, 21, 3.

δ) c. praep.: omnes amici consulum, necessarii Pompei atque eorum, qui ueteres inimicitias cum Caesare gerebant, in senatum coguntur: 1, 3, 4.

neque se reformidare quod in senatu Pompeius paulo ante dixisset: 1, 32, 8; Pompeius enim discedens ab urbe in senatu dixerat eodem se habiturum loco qui . . .: 1, 33, 2; ¶ qui (Pompeius) . . . ab se reliquisque in senatu interrogatus omnia sibi esse ad bellum . . . parata confirmauisset: 1, 30, 5; ¶ litteris . . . C. Caesaris consulibus redditis aegre ab his impetratum est summa tribunorum plebis contentione, ut in senatu recitarentur: 1, 1, 1.

B. aliorum populorum (senatores); a) subi.: Caesar Remos cohortatus liberaliterque oratione prosecutus omnem senatum ad se conuenire

. . . iussit: II 5,1; ¶ (auctorem esse: III 17,3 *u.* **b)** interficere;) ¶ quorum (Vbiorum) si principes ac senatus sibi iure iurando fidem fecisset ⟨fecissent *M*[1]*Q*[a]; *Fr.*⟩: IV 11,3; ¶ (nolle: III 17,3 *u.* **b)** interficere;) ¶ (Senones) missis ad Caesarem satis faciendi ⟨*c*⟩ causa legatis, cum is omnem ad se ⟨ad se omn. β⟩ senatum uenire iussisset, dicto audientes non fuerunt: V 54,3.

b) obi.: (Haeduos) magnam calamitatem pulsos accepisse, omnem nobilitatem, omnem senatum, omnem equitatum amisisse: I 31, 6; ¶ ciuitatem (Haeduorum) esse omnem in armis; diuisum senatum, diuisum populum, suas ⟨in suas *ik; Scal.*⟩ cuiusque eorum clientelas: VII 32,5; ¶ in Haeduos proficisci statuit senatumque omnem et quos inter controuersia esset ad se Decetiam ⟨*c*⟩ euocauit: VII 33,2; ¶ Aulerci ⟨*c*⟩ . . Lexouiique senatu suo interfecto, quod auctores belli esse nolebant, portas clauserunt: III 17, 3; ¶ itaque omni senatu (Venetorum finitimorumque) necato reliquos sub corona uendidit: III 16,4.

c) genet.: (cuius orationem legati domum referunt atque ex ⟨senatus *add. RMenge*⟩ auctoritate haec Caesari renuntiant: 1,35,3;) ¶ L. Nasidius . . . freto Siciliae . . . peruehitur adpulsisque Messanam nauibus atque inde propter repentinum terrorem principum ac senatus fuga facta ex naualibus eorum *nauem* deducit: 2,3,2; ¶ cum . . . cognouissent Litauiccum Bibracte ⟨*c*⟩ ab Haeduis receptum, . . . Conuictolitauem ⟨*c*⟩ magistratum magnamque partem senatus ad eum conuenisse: VII 55,4; quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin ad [id] tempus partem senatus Cordubam ⟨cordubae *Ox*⟩ mitteret: 2, 19,2.

d) c. praep.: his (Allobrogibus) domi . . . amplissimos magistratus mandauerat atque eos extra ordinem in senatum legendos curauerat: 3,59,2.

fratrem a fratre renuntiatum, cum leges duo ex una familia uiuo utroque non solum magistratus creari uetarent, sed etiam in senatu esse prohiberent: VII 33,3.

Senatui populoque Rom.: 1,9,5; ab senatu et a populo: 3,10,8; populi senatusque: 3,10,9; — senatui rei*que* publicae: 1,1, 2; ¶ **principes ac senatus**: IV 11,3; 2, 3,2.

Adiect.: omnis: I 31,6; II 5,1; III 16,4; V 54,3; VII 33,2; tutus(?): 1,2,2.

noster: IV 12,4; VII 31,5; suus: III 17, 3; — senatus populi Rom.: I 3,4; quorum s.: IV 11,3.

senex: nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent, et item separatim ⟨*nonne addend.* erant numerati?⟩ pueri, senes mulieresque: I 29,1.

senior: (ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris ⟨-res *hl;* senioris *Kindsch.*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus . . . ad caelum manus tenderent: 2,5,3.)

instructa classe omnium seniorum, matrum familiae, uirginum precibus et fletu excitati . . . naues conscendunt: 2,4,3.

[**Falso**: laudat *promptos atque in posterum confirmat, segniores ⟨*f;* seniores *NOahl*⟩ castigat atque incitat: 1,3,1.]

seni: (celeriter ex tertia ⟨*c*⟩ acie singulas ⟨senas *Ciacc., Lips., Dauis.*⟩ cohortes detraxit: 3,89,3; — legem promulgauit, ut sexenni die ⟨*P. Manut.;* sexies seni dies *z;* semisse in dies *Lips.; J. F. Gron.;* sex pensionibus *Ald.;* sexies senis idibus *Hotom.;* sexagies senis diebus *Ouiacius;* sex mensium die *Voss.*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3, 20,4;) ¶ ita dies circiter quindecim iter fecerunt, uti inter nouissimum hostium agmen et nostrum primum non amplius quinis aut senis milibus passuum interesset: I 15,5; imperant (milia) . . . † Senonibus ⟨*X;* sena Andibus *Em. Hoffm.; Db.*⟩, Ambianis, Mediomatricis, Petrocoriis, Neruiis, Morinis, Nitiobrogibus quina milia ⟨.V̄. β⟩: VII 75,3; ¶ aggerem noui generis . . . ex latericiis duobus muris senum pedum crassitudine . . . facere instituerunt: 2,15,1.

Senones: dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant: II 2,3; *cf.* § 4; tamen Senones, quae est ciuitas in primis firma et magnae inter Gallos auctoritatis, Cauarinum, quem Caesar apud eos regem constituerat, . . . regno domoque expulerunt: V 54,2; *cf.* § 3; intellexit . . . Senones Carnutesque conscientia facinoris instigari ⟨*c*⟩: V 56,1; pronuntiat arcessitum se a Senonibus et Carnutibus aliisque compluribus Galliae ciuitatibus; huc ⟨*c*⟩ iturum ⟨*c*⟩: V 56,4; cum . . . uideret . . . Senones ⟨senonas β⟩ ad imperatum non uenire et cum Carnutibus finitimisque ciuitatibus consilia communicare: VI 2,3; cum reliqui praeter Senones, Carnutes ⟨senonas et carnutas β⟩ Treuerosque uenissent, initium belli ac defectionis hoc esse arbitratus . . . concilium Lute-

tiam Parisiorum transfert. confines erant hi Senonibus ciuitatemque patrum memoria coniunxerant, sed ab hoc consilio afuisse existimabantur. hac re pro suggestu pronuntiata eodem die cum legionibus in Senones ⟨senonas β⟩ proficiscitur magnisque itineribus eo peruenit: VI 3, 4—6; *cf.* VI 4, 1—4; Cauarinum cum equitatu Senonum secum proficisci iubet, ne quis ... ciuitatis motus exsistat: VI 5, 2; exercitum ... Durocortorum ⟨*c*⟩ Remorum reducit concilioque in eum locum Galliae indicto de coniuratione Senonum et Carnutum quaestionem habere instituit: VI 44, 1; *cf.* § 2; duas legiones ad fines Treuerorum, duas in Lingonibus, sex reliquas in Senonum finibus Agedinci in hibernis conlocauit: VI 44, 3; (Vercingetorix) celeriter sibi Senones, Parisios, Pictones, Cadurcos, Turonos ⟨*c*⟩, Aulercos ⟨*c*⟩, Lemouices, Andos reliquosque omnes, qui Oceanum attingunt, adiungit ⟨β; adiungunt α⟩: VII 4, 6; *cf.* § 7. 8; altero die cum ad oppidum Senonum Vellaunodunum uenisset, ... oppugnare instituit: VII 11, 1; quattuor legiones in Senones Parisiosque Labieno ducendas dedit, ... equitatus partem illi attribuit: VII 34, 2; ad Ligerim ⟨*c*⟩ uenit, ... exercitum traduxit frumentumque in agris et pecoris copiam nactus repleto his rebus exercitu iter in ⟨inter β; *om.* B^1⟩ Senones ⟨*αa pr.;* senonas β⟩ facere instituit: VII 56, 5; Metiosedum ⟨*af;* mellodunum *αhl*⟩ peruenit. id est oppidum Senonum in insula ⟨*c*⟩ Sequanae ⟨*c*⟩ positum: VII 58, 3; imperant ... Sequanis, Senonibus, Biturigibus, Santonis, Rutenis, Carnutibus duodena milia ⟨$\overline{XII}$ β⟩; ... octona Pictonibus, Turonis ⟨*c*⟩ et Parisiis et Heluetiis; † Senonibus ⟨*X;* sena Andibus *Em. Hoffm.; Db.;* Suessionibus *Vascos.;* Eburonibus *Fr.*⟩, Ambianis, Mediomatricis, Petrocoriis, Neruiis, Morinis, Nitiobrogibus quina milia ⟨.$\overline{V}$. β⟩; Aulercis ⟨Nitiobrogibus; quinque milia Aul. *Em. Hoffm.; Db.*⟩: VII 75, 3.

sensus: tanta eius (Dolabellae) humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3.

sententia (*γνώμη, διάνοια*); **A. = sententia quam habemus; a) obi.:** ciues Romani ... ad extremum auxilium descenderunt seruosque omnes puberes liberauerunt et ... tormenta effecerunt. quorum cognita sententia Octauius ... obsidione et oppugnationibus eos premere coepit: 3, 9, (3.) 4; ¶ Galba ... consilio ⟨*c*⟩ celeriter conuocato sententias exquirere coepit: III 3, 1.

b) abl.: necessario sententia desistunt (Senones) legatosque deprecandi causa ad Caesarem mittunt: VI 4, 2.

c) c. praep.; α) ad: constituerunt ... domum ... reuerti .... ad eam sententiam cum reliquis causis haec quoque ratio eos deduxit, quod ... cognouerant: II 10, 5; ¶ omni ora maritima celeriter ad suam sententiam perducta communem legationem ad P. Crassum mittunt: III 8, 5; quoscumque adit ex ciuitate ad suam sententiam perducit: VII 4, 3.

β) de: quod de consilii ⟨consulum *Elberl.*⟩ sententia summam belli rerumque omnium Pompeio permiserint: 3, 16, 4.

γ) in c. acc.: multa a ⟨*c*⟩ Caesare in eam sententiam dicta sunt, quare negotio desistere non posset: ⟨et *add.* α; *plur. edd.*⟩ neque suam neque populi Romani consuetudinem pati, uti ... socios desereret ...: I 45, 1; ¶ in eandem sententiam loquitur Scipio: Pompeio esse in animo rei publicae non deesse, si senatus sequatur ...: 1, 1, 4.

δ) in c. abl.: legati ueniunt, qui polliceantur ⟨*c*⟩ obsides dare atque imperio populi Romani obtemperare. quibus auditis ... hortatus .., ut in ea sententia permanerent, eos domum remittit: IV 21, 6; ¶ hoc consilium Caesaris plerisque non probabatur; ... ille in sua sententia perseuerat: 1, 72, 4; ¶ consilium ceperunt ⟨*c*⟩ ex oppido profugere. ... ubi eos in sententia ⟨praesentia *A*⟩ perstare ⟨praestare AQB^1f⟩ uiderunt, ... coeperunt: VII 26, (1.) 4.

B. = sententia, quam profitentur, indicant a) qui iudicium faciunt: quae iudicia aliis audientibus iudicibus, aliis sententiam ferentibus singulis diebus erant perfecta: 3, 1, 4; L. Domitius in consilio dixit placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis ⟨*c*⟩, qui ordinis essent senatorii belloque ... interfuissent, sententiasque de singulis ferrent ⟨ferri *Paul*⟩, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3, 83, 3; ¶ de Accone, qui princeps eius consilii fuerat, grauiore sententia pronuntiata more ⟨pronuntiat amore *BM;* pronuntiat ac more M^2⟩ maiorum supplicium sumpsit: VI 44, 2.

b) alii; α) subi.: (arbitrari: 2, 30, 1 *u.* censere;) ¶ censere: (VII 77, 2 *u.* δ);) consilio conuocato ⟨*c*⟩ de summa rerum deliberare incipit. erant sententiae, quae conandum omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent, quod **id* huius modi militum consiliis *omnium maxime contrarium esse arbitraren-

tur: 2, 30, 1; ¶ suam sententiam in utramque ⟨c⟩ partem ⟨c⟩ esse tutam: V 29, 6; 2, 30, 1 *u.* censere; ¶ (euincere: 1, 67, 6 *u.* uincere;) ¶ tandem dat Cotta permotus manus; superat sententia Sabini: V 31, 3; ¶ censebant . . . esse interdiu perrumpendum . . . . haec uincit ⟨O^2; euincit $\varkappa$⟩ in consilio sententia ⟨sententiarum *a*⟩, et prima luce postridie constituunt proficisci: 1, 67, 6.

β) obi.: sententiam (-as) dicere *u.* **dico B. a) α)** *p. 888 sq. (7 loc.);* ¶ suos ad concilium conuocat. docet . . . . omnium consensu hac ⟨ac *BMh;* haec *af*⟩ sententia probata uno die amplius XX urbes Biturigum incenduntur: VII (14;) 15, 1; cum his mihi res *est, qui eruptionem probant. . . . atque ego hanc sententiam probarem, . . . si . . . uiderem: VII 77, 6; ¶ Lentulus sententiam Calidii pronuntiaturum se omnino negauit: 1, 2, 5; ¶ qui (M. Rufus) sententiam Calidii paucis fere mutatis † rebus sequebatur: 1, 2, 4; plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: uti ante certam diem Caesar exercitum dimittat; si non faciat, eum aduersus rem ⟨c⟩ publicam facturum uideri: 1, 2, 6 (7).

γ) dat.: Curio utrumque improbans consilium quantum alteri ⟨*om. af*⟩ sententiae ⟨alteris *Paul*⟩ deesset animi, tantum alteri ⟨alteris *Paul*⟩ superesse dicebat: 2, 31, 1.

δ) gen.: uariis dictis sententiis ⟨sent. dict. β⟩, quarum ⟨quorum β⟩ pars deditionem, pars, dum uires suppeterent, eruptionem censebat: VII 77, 2.

ε) c. praep.; αα) a: Marcellus perterritus conuiciis a sua sententia discessit: 1, 2, 5; (VII 78, 1 *u.* ββ).)

ββ) ad: constituunt, ut . . . omnia prius experiantur ⟨c⟩ quam ad ⟨*Ald.;* ab *X*⟩ Critognati sententiam ⟨*Ald.;* sententia *X*⟩ descendant ⟨*Ald.;* descidant β; discedant α⟩: VII 78, 1.

γγ) de: nihil, inquit, de eorum sententia dicturus sum, qui turpissimam seruitutem deditionis nomine appellant: VII 77, 3.

Adiect.: altera: 2, 31, 1 *bis* ⟨*CC*⟩; graues: 1, 2, 8; grauior: VI 44, 2; huius ⟨eius β⟩ modi: III 3, 3; lenior: 1, 2, 2; non nullae: III 3, 3; tuta: V 29, 6; uariae: VII 77, 2.

(**Sentica:** Domitius . . . discesserat et Heracliam ⟨senticam *add. codd.* (et senticam *add. f*); *del. Cellarius*⟩, quae est subiecta Candauiae, iter fecerat: 3, 79, 3.)

sentina: at ueteranae legionis milites item ⟨*Of;* idem *Nahl;* itidem *Heins.*⟩ conflictati et tempestatis et sentinae uitiis neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨c⟩: 3, 28, 5.

sentio. A. = animaduertere, cognoscere; a) additur α) obi.: exposuit ⟨c⟩, quid iniquitas loci posset, quod ⟨*Vielh.;* quid *X; edd.*⟩ ipse ad Auaricum sensisset, cum ⟨c⟩ sine duce . . . deprehensis hostibus exploratam uictoriam dimisisset, ne . . . detrimentum . . . accideret ⟨c⟩: VII 52, 2.

β) de: hostes postea quam ex nocturno fremitu uigiliisque de profectione eorum ⟨c⟩ senserunt, conlocatis insidiis . . . Romanorum aduentum exspectabant: V 32, 1.

γ) acc. c. inf.: Caesar hac oratione Lisci Dumnorigem . . . designari sentiebat: I 18, 1; ubi hostes uiderunt ea . . . refecta . . . eodemque exemplo sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨c⟩ posse . . . suorumque tormentorum usum ⟨c⟩ . . . *spatii *propinquitate interire . . . intellegunt, . . . recurrunt: 2, 16, (1.) 2 (3); ¶ quos ubi ⟨*X; Fr., Db.;* Vbii *Rhenanus; rell. edd.*⟩ qui proximi Rhenum incolunt ⟨ut *add. Schn.*⟩ perterritos senserunt ⟨*X; Schn., Fr., Db.; del. Rhenanus; rell. edd.*⟩, insecuti magnum ⟨o⟩ ex iis ⟨c⟩ numerum occiderunt: I 54, 1.

δ) interrog. obl.: cognita Gallorum infirmitate quantum iam apud eos hostes uno proelio auctoritatis essent consecuti sentiebat: IV 13, 3; prius ad hostium castra peruenit, quam quid ageretur Germani sentire possent ⟨poss. sent. β⟩: IV 14, 1.

b) intellegendum est obi.: ipsorum esse consilium, uelintne prius quam finitimi sentiant eductos ex hibernis milites . . . ad Labienum deducere: V 27, 9; hunc (collem) celeriter, prius quam ab aduersariis sentiatur, communit: 1, 54, 4; posse prius ad angustias ueniri quam sentiretur ⟨*c;* sentirentur $\varkappa$⟩: 1, 67, 1; peruenit prius quam Pompeius sentire posset: 3, 67, 4.

B. = scire, peritum esse: licentiam (militum se) adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de uictoria atque exitu rerum sentire existimarent: VII 52, 3.

C. = cogitare; a) additur α) obi.: (aut quid irati grauius † de uobis sentire ⟨grauius uobis censere *Paul*⟩ possunt, quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant, in eorum potestatem ueniatis, qui se per uos perisse existimant? 2, 32, 4;) ¶ hac ⟨c⟩ re ad consilium ⟨c⟩ delata ubi omnes idem sentire intellexit, posterum diem pugnae constituit: III 23, 8; ¶ (quid . . . sensisset: VII 52, 2 *u.* **A. a) α)**;) ¶ hac habita con-

tione ... eadem de profectione cogitans, quae ante senserat, legiones ... eduxit: VII 53, 1; nam quae uolumus, *ea credimus libenter, et quae sentimus ipsi reliquos sentire speramus: 2, 27, 2; ¶ facilem esse rem, seu maneant seu proficiscantur, si modo unum omnes sentiant ac probent; contra in dissensione ⟨c⟩ nullam se salutem perspicere: V 31, 2.

β) **non aliter ... quin:** uehementer huic illos loco ⟨h. l. ueh. ill. β⟩ timere nec iam aliter sentire, uno colle ab ⟨c⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨non dubitari quin β⟩ paene circumuallati atque omni exitu et pabulatione interclusi uiderentur: VII 44, 4.

b) subaudiendus est acc. c. inf.: Labienus tanta rerum commutatione longe aliud sibi capiendum consilium atque antea senserat intellegebat, neque iam ... cogitabat: VII 59, 3.

sentis: Neruii antiquitus ... teneris arboribus incisis atque inflexis ⟨c⟩ crebrisque ⟨c⟩ in latitudinem ramis enatis ⟨c⟩ et rubis sentibusque interiectis effecerant, ut instar muri hae saepes munimentum ⟨c⟩ praeberent: II 17, 4.

separatim. A.: eo mortuo ad neminem unum summa imperii redit, sed separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat: 3, 18, 2; ¶ Vercingetorix ... mediocribus circum se interuallis separatim singularum ciuitatum ⟨c⟩ copias conlocauerat: VII 36, 2; ¶ ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit: I 19, 4; ¶ eas (scaphas) in litore pluribus locis separatim disposuit: 3, 24, 1; ¶ in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent, et item separatim ⟨*uidetur addend.* erant numerati⟩ pueri, senes mulieresque: I 29, 1.

B.: iurent ⟨c⟩ omnes se exercitum ducesque non deserturos neque prodituros neque sibi separatim a reliquis consilium capturos: 1, 76, 2.

separo: (reliquas copias ... misit † captis ⟨separatis (*uel* separatim positis) *Lahmeyer*⟩ quibusdam cohortibus: VII 35, 3;) ¶ neque tamen suscepto bello suum consilium ab ⟨a β⟩ reliquis separare audent (Haedui): VII 63, 8.

separatus: sed priuati ac separati agri apud eos nihil est: IV 1, 7.

(sepes *u.* **saepes.)**

sepono: meridiano tempore, cum alius discessisset, alius ... quieti se dedisset, arma uero omnia seposita ⟨*ego;* reposita *x; edd.*⟩ contectaque essent: 2, 14, 1.

septem. *Litteris scriptum uidetur esse in X* septem IV 23, 6, *item* V 49, 7, *quamquam Db. hoc loco in editionem suam recepit* **VII.** — **.VII.** *exstat in AQ,* **VII** *in BM,* **.VIII.** *in hl,* **.VIIII.** *in a(f)* II 4, 9. — *In B. Ciu. uno loco* (1, 34, 2) *et Np. et Db. scripserunt* septem, *reliquis 7 locis* **VII**, *nulla codicum discrepantia indicata.*

A. non additur alius numerus: qui id oppidum VII cohortium praesidio tenebant: 1, 18, 1; — reliquas cohortes VII castris ⟨c⟩ propinquisque castellis praesidio disposuerat: 3, 88, 4; cohortes VII ⟨*Heller;* II *x; edd.*⟩ castris praesidio reliquerat: 3, 89, 2; — (mittit primum ⟨c⟩ Brutum adulescentem cum cohortibus ⟨sex *add. Ald.*⟩ Caesar ⟨o⟩, post cum aliis ⟨septem *add. Ald.*⟩ C. Fabium legatum: VII 87, 1;) ¶ castra mouet iustumque iter conficit VII omnino dies ad Corfinium commoratus: 1, 23, 5; — quod dierum † XXII ⟨VII *Köchly*⟩ ab Ilerda frumentum iussi erant efferre: 1, 78, 1; ¶ impositae, ut supra demonstratum est, legiones VII ⟨VI *Np.;* V *Ciacc.*⟩: 3, 6, 2; ¶ polliceri ... Menapios VII milia ⟨.VIII. *hl;* .VIIII. *af; Oros.*⟩, Caletos X milia: II 4, 9; Sulmonenses, quod oppidum a Corfinio VII milium interuallo abest: 1, 18, 1; sagittarios ... III milia numero habebat, ... equitum VII milia: 3, 4, 3; ut equitum mille etiam apertioribus locis VII milium ⟨mille *hl;* milia *a*⟩ Pompeianorum impetum ... sustinere auderent: 3, 84, 4; — circiter milia passuum septem ab eo loco progressus ... constituit: IV 23, 6; etsi (castra) erant exigua per se, uix hominum milium septem: V 49, 7; ¶ cognoscit ... profectum item Domitium ad occupandam Massiliam nauibus actuariis septem, quas: 1, 34, 2; Domitius nauibus ⟨*addend. uidetur* VII⟩ Massiliam peruenit: 1, 36, 1.

B. additur alius numerus: (milia X et VII: 3, 63, 4 *u.* **septemdecim.**)

septemdecim: quod ⟨c⟩ milia passuum in circuitu XVII ⟨*uel* X et VII *afh;* XVIII *el*⟩ munitione ⟨*Clarke;* munitiones *Ox; del. Oud.; edd.;* milium ... munitiones *olim ego*⟩ erat complexus: 3, 63, 4; ¶ Massilienses ... naues longas expediunt numero XVII, quarum erant XI tectae: 1, 56, 1.

septentriones. *Cf. Stange, GP. Friedland 1881 p. 3.*

erat a ⟨ad *Q*⟩ septentrionibus ⟨septrionibus *BM*⟩ collis: VII 83, 2; ¶ una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano, ... uergit ad sep-

tentriones ⟨septem trionem *a*⟩: I 1, 5; etsi in his locis, quod omnis Gallia ad septentriones ⟨*AQh*; septemtrionem *BM*; *Fr.*, *Db.*, *Dt.*[1]; septē triones *a(f)*; VII triones *l*⟩ uergit, maturae sunt hiemes: IV 20, 1; ¶ tertium (latus Britanniae) est contra septentriones: V 13, 6; ¶ Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur, . . . spectant in septentriones ⟨*Stange*; septentrionem *X*; *edd.*⟩ et orientem solem: I 1, 6; ¶ Aquitania . . . spectat inter occasum solis et septentriones ⟨-onem *Aim.*; spectat ad occasum solis *Ciacc.*⟩: I 1, 7; ¶ propter frigora, quod Gallia sub septentrionibus, ut ante dictum est, posita est, . . . frumenta . . . matura non erant: I 16, 2.

L. Septimius: ipsi (amici regis) clam consilio inito Achillam [in], praefectum regium, [singium] singulari hominem audacia, et L. Septimium, tribunum militum, ad interficiendum Pompeium miserunt. ab his liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus, quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, nauiculam paruulam conscendit cum paucis suis; ibi ab Achilla et Septimio interficitur: 3, 104, 2. 3.

septimus. *Editores duobus locis* (1, 5, 4 *et ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1) *scripserunt* **VII.** (a. d. VII.), *reliquis locis omnibus* septimus (-um, -o, -a, -am, ae), *nusquam fere codicum discrepantia indicata. Holderus tribus locis commemorat non omnes codices consentire:* III 7, 2 *in a dicit inueniri* .VII.[a]; VI 33, 4 *in BMQ esse* septimum, *in A pr.* septumum, *in* β .VII.; VII 62, 6 *in* β .VII. legionis, *in* α a septima legione. *Sed saepius in* β *scriptum esse* VII (uel .VII.) *inde colligere licet, quod uel Schn. uel Whitte uel Ramorino testantur* I 10, 5 *in f extare* VII[mo], II 26, 1 *in l* VII[a], V 9, 7 *in f* VII, *in e* VII[a], VI 35, 1 *in f* VII, (*in e* VI[tus],) VI 36, 1 *in f* VII[o], *in e* VII, VII 62, 3 *in e* VII.

A. non additur alius numerus: haec in omnibus Eburonum partibus gerebantur diesque adpetebat septimus, quem ad diem Caesar . . . reuerti constituerat: VI 35, 1; — die septimo *(semel)*, septimo die *(quater) u.* **dies** *p. 897 αα*); — haec senatus consulto perscribuntur **a. d. VII.** ⟨VIII *O*[1]; *Ciacc.*⟩ Id. Ian.: 1, 5, 4; a. d. VII. Idus Martias Brundisium ueni; ad murum castra posui: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; — discedens ⟨*c*⟩ post diem septimum sese reuersurum confirmat, quam ad diem . . .: VI 33, 4; ¶ cum ab hora septima ad uesperum pugnatum sit: I 26, 2; ¶ Caesar cum septimam legionem, quae iuxta constiterat, item urgeri ab hoste uidisset: II 26, 1; ab ⟨*c*⟩ dextro cornu, ubi septima legio constiterat, hostes pelluntur ⟨*c*⟩: VII 62, 3; cum septimae legionis ⟨.VII. legionis β; a septima legione α⟩ tribunis esset ⟨*o*⟩ nuntiatum, quae in sinistro cornu gererentur, post tergum hostium legionem ostenderunt: VII 62, 6; — P. Crassus adulescens cum legione septima proximus mare Oceanum *hiemabat: III 7, 2; milites legionis septimae testudine facta . . . locum ceperunt: V 9, 7; — cum ⟨*c*⟩ in dextro cornu legio duodecima et non magno ab ea interuallo septima constitisset: II 23, 4; legione ex consuetudine una frumentatum missa, quae appellabatur septima: IV 32, 1; — neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam septimamque ibi conscriptam: 1, 85, 6.

B. additur alius numerus: L. Cassium Longinum cum legione tironum, quae appellabatur **XXVII.**, atque equitibus CC in Thessaliam ire . . . *iussit: 3, 34, 2.

septingenti: eo die milites sunt paulo ⟨*c*⟩ minus septingenti ⟨mil. paulo minus .DCC. sunt β⟩ desiderati: VII 51, 4; ¶ huius est longitudo lateris, ut fert ⟨*o*⟩ illorum ⟨*c*⟩ opinio, septingentorum milium: V 13, 5.

septuaginta. A. non additur alius numerus: ((Crastinus) primus ex dextro cornu procucurrit atque eum electi ⟨laeti *Paul*⟩ milites circiter CXX ⟨LXX *Paul*⟩ uoluntarii ⟨*c*⟩ eiusdem centuriae sunt prosecuti: 3, 91, 3;) ¶ nostri in primo congressu circiter LXX ceciderunt, in his Q. ⟨*c*⟩ Fulginius: 1, 46, 4.

B. additur alius numerus: in eo proelio ex equitibus nostris interficiuntur **LXXIIII** ⟨.LXX. IIII. *a*; quattuor & LXX *BM*; *(Hold.;)* quattu.[or] & LXX; *A*; .IIII. & LXX. *Q*; quattuor et septuaginta *plur. edd.*⟩: IV 12, 3; — signa militaria LXXIIII ⟨septuaginta quattuor *Np.*, *Dt.*[1]⟩ ad Caesarem referuntur: VII 88, 4; ¶ (cohortes in acie LXXX ⟨LXX *h*; **LXXV** *Np.*⟩ constitutas habebat, quae summa erat milium XXII: 3, 89, 2.)

sepultura: cum et propter uulnera militum et propter sepulturam occisorum nostri triduum morati eos sequi non potuissent: I 26, 5.

Sequana: Gallos ab Aquitanis Garumna ⟨*c*⟩ flumen, a Belgis Matrona et Sequana diuidit: I 1, 2; Lutetiam proficiscitur. id est oppidum Parisiorum, quod ⟨*c*⟩ positum est ⟨*c*⟩ in insula fluminis Sequanae: VII 57, 1; perpetuam

esse paludem, quae influeret in Sequanam ⟨*u. CC*⟩ atque illum omnem locum magnopere impediret: VII 57, 4; Metiosedum ⟨mellodunum *αhl*⟩ peruenit. id est oppidum Senonum in insula ⟨silua *add. ABM;* fluminis *add. Q*⟩ Sequanae ⟨sequane *AQ;* sequana *BMβ*⟩ positum, ut paulo ante de Lutetia diximus: VII 58, 3; ipsi profecti ⟨*c*⟩ a ⟨*c*⟩ palude ad ripas ⟨in ripas *fhl;* in ripa *a*⟩ Sequanae e ⟨*c*⟩ regione Lutetiae contra Labieni castra considunt ⟨*u. CC*⟩: VII 58, 6.

Sequani(-us). *Cf.* *Monnier, Sur les voies romaines de la Séquanie et sur l'emplacement probable du dernier combat livré à Vercingétorix par César (Société d'émulation du dép. du Jura. Lons-le-Saunier 1822. 8°. p. 41 sqq.); Bergier (abbé), Dissert. sur l'origine des Séquanais (Mém. et documents inédits, publiés par l'Acad. de Besançon. T. I. p. 1 sqq. Besanç. 1838. 8°); Jos. v. Görres, Die drei Grundwurzeln des celtischen Stammes in Gallien. (Abhandl. der k. bayer. Akad. d. W. Bd. IV. Abth. 3. München 1846; de Arvernis p. 48—65; de Sequanis p. 66—76; de reliquis Galliae ciuitatibus p. 76—116); Delacroix, Alph., La Séquanie et l'histoire de J. César (Mém. de la Soc. d'émulat. du dép. du Doubs. 4e série, t. II. Besançon 1867. 8°. p. 451 sqq.); Perreciot, J., Dissertat. sur l'étendue de la province Séquanaise dans les différentes divisions que les Romains firent des Gaules (Mém. et documents inédits, publiés par l'Acad. de Besançon. T. IV. p. 1 sqq. Besanç. 1867. 8°); Bergier (abbé), Tableau historique de l'agriculture en Séquanie à l'époque de César (Acad. . . . de Besançon. Séance publ. du 25. août 1873. Besançon 1873. 8°. p. 106 sqq.).*

1. ui adiectiui: ager Sequanus: I 31, 10 *u.* **2. B. a).**

2. ui substantiui; A. num. singul.: I 3, 4 *u.* **B.**

B. num. plural.; a) pertinet ad totum populum: una pars, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano, continetur Garumna ⟨*c*⟩ flumine, Oceano, finibus Belgarum, attingit etiam ⟨oceanum fin. belgarum attingit. etiam *X*⟩ ab Sequanis et Heluetiis flumen Rhenum: I 1, 5; (Heluetii continentur) altera ex parte monte Iura altissimo, qui est inter Sequanos et Heluetios: I 2, 3; persuadet Castico, Catamantaloedis filio, Sequano, cuius pater regnum in Sequanis multos annos obtinuerat et a senatu populi Romani amicus appellatus erat, ut regnum in ciuitate sua occuparet: I 3, 4; erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent: unum per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur, mons autem altissimus impendebat, ut facile perpauci prohibere possent, alterum per prouinciam nostram: I 6, 1; a lacu Lemanno, qui in flumen Rhodanum influit, ad montem Iuram, qui fines Sequanorum ab Heluetiis diuidit, . . . murum . . . perducit: I 8, 1; relinquebatur una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis propter angustias ire non poterant. his cum sua sponte persuadere non possent ⟨*c*⟩, legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent. Dumnorix gratia et largitione apud Sequanos plurimum poterat et Heluetiis erat amicus. . . . itaque rem suscipit et a Sequanis impetrat, ut per fines suos Heluetios ire patiantur, obsidesque uti inter sese ⟨*c*⟩ dent perficit ⟨*c*⟩: Sequani, ne itinere Heluetios prohibeant, Heluetii, ut sine maleficio et iniuria transeant: I 9, 1—4; Caesari renuntiatur ⟨*c*⟩ Heluetiis esse in animo per agrum Sequanorum et Haeduorum iter in Santonum fines facere: I 10, 1; Heluetii iam per angustias et fines Sequanorum suas copias traduxerant et in Haeduorum fines peruenerant: I 11, 1; flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit: I 12, 1; cum ad has suspiciones certissimae res accederent: quod per fines Sequanorum Heluetios traduxisset, quod obsides inter eos dandos curasset: I 19, 1; factum esse, uti ab Aruernis Sequanisque Germani mercede arcesserentur: I 31, 4; (Haeduos) coactos esse Sequanis obsides dare nobilissimos ciuitatis et iure iurando ciuitatem obstringere sese neque obsides repetituros . . . neque recusaturos, quo minus perpetuo sub illorum dicione atque imperio essent: I 31, 7; sed peius uictoribus Sequanis quam Haeduis uictis accidisse, propterea quod Ariouistus, rex Germanorum, in eorum finibus consedisset tertiamque partem agri Sequani, qūi esset optimus totius Galliae, occupauisset et nunc de altera parte tertia Sequanos decedere iuberet: I 31, 10; hoc esse miseriorem et grauiorem fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod soli ne in occulto quidem queri neque auxilium implorare auderent absentisque Ariouisti crudelitatem uelut si coram adesset horrerent, propterea quod reliquis tamen ⟨*c*⟩ fugae facultas daretur, Sequanis uero, qui intra fines suos Ariouistum recepissent, quorum oppida omnia in potestate eius essent, omnes cruciatus essent perferendi: I 32, 4. 5; quod . . . eorum (Haeduorum) . . ob-

sides esse apud Ariouistum ac Sequanos intellegebat: I 33, 2; praesertim cum Sequanos a prouincia nostra Rhodanus diuideret ⟨*haec uerba del. Th. Bentl.*⟩: I 33, 4; obsides . . . redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi haberent, uoluntate eius reddere illis liceret: I 35, 3; Vesontionem, quod est oppidum maximum Sequanorum: I 38, 1; frumentum Sequanos, Leucos, Lingones ⟨*c*⟩ subministrare: I 40, 11; neque ipsos ⟨*c*⟩ in his contentionibus, quas Haedui secum et cum Sequanis habuissent, auxilio populi Romani usos esse: I 44, 9; uti frumento commeatuque, qui ⟨*c*⟩ ex Sequanis et Haeduis supportaretur, Caesarem intercluderet: I 48, 2; Caesar . . . maturius paulo, quam tempus anni postulabat, in hiberna in Sequanos exercitum deduxit: I 54, 2; Rhenus . . . longo spatio per fines Nantuatium ⟨*c*⟩, Heluetiorum, Sequanorum ⟨Rauricorum *Gisi*⟩, Mediomatricum ⟨*c*⟩, Tribocorum ⟨*c*⟩, Treuerorum citatus fertur: IV 10, 3; cum Caesar in Galliam uenit, alterius factionis principes erant Haedui, alterius Sequani ⟨alteri iis sequamini *A*⟩. hi cum per se minus ualerent, . . . Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant. proeliis uero compluribus factis secundis . . . tantum potentia antecesserant, ut magnam partem clientium ab Haeduis ad se traducerent obsidesque ab iis ⟨*c*⟩ principum filios acciperent et publice iurare cogerent nihil se contra Sequanos consilii inituros et partem finitimi agri per uim occupatam ⟨*c*⟩ possiderent Galliaeque totius principatum obtinerent: VI 12, 1—4; aduentu Caesaris facta commutatione rerum obsidibus Haeduis redditis, ueteribus clientelis ⟨*c*⟩ restitutis . . . Sequani principatum dimiserant. in eorum locum Remi successerant: VI 12, 6. 7; cum Caesar in Sequanos ⟨in S. *om.* β⟩ per extremos Lingonum ⟨*c*⟩ fines iter faceret, quo facilius subsidium prouinciae ferre ⟨*c*⟩ posset, circiter milia passuum X ab Romanis trinis castris Vercingetorix consedit: VII 66, 2; Eporedorix, quo duce ante aduentum Caesaris Haedui cum Sequanis bello contenderant: VII 67, 7; imperant . . . Sequanis, Senonibus, Biturigibus, Santonis, Rutenis, Carnutibus duodena milia ⟨.XII.⟩: VII 75, 3; Labienum cum ⟨*c*⟩ duabus legionibus et equitatu in Sequanos proficisci iubet; huic M. ⟨*c*⟩ Sempronium Rutilum ⟨*c*⟩ attribuit: VII 90, 4.

b) pertinet ad legatos ciuitatis: animaduertit Caesar unos ⟨*c*⟩ ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent, sed tristes capite demisso terram intueri. eius rei quae causa esset miratus ex ipsis quaesiit. nihil Sequani respondere, sed in eadem tristitia taciti permanere ⟨*c*⟩. cum ab his saepius quaereret neque ullam omnino uocem exprimere posset, idem Diuiciacus Haeduus respondit: I 32, 2. 3.

(**sequius:** adeo ut, cum . . . iuberet, alii † dimissis equis eundem cursum confugerent ⟨*sic codd.;* nihilo sequius eundem cursum conficerent *M. Haupt*⟩: 3, 69, 4.)

sequor. I. **Forma:** secutus (-um, -a, -i, -ae) *est in editionibus nulla scripturae discrepantia indicata 19 (6 + 1 + 1 + 9 + 2) locis;* sequutus *inuenitur in A* V 8, 3; sequuti *in l* 2, 32, 6, sequuta *in l*ᵃ 2, 32, 2; — secuntur *exstat in (A?)BM,* persecuntur *in* β VII 70, 4; secuntur *in Oaf* 3, 12, 4, *in bh* 1, 60, 5, *in a* 1, 2, 6 *et* 3, 13, 4; Secuntur *in a*¹ VI 38, 3; *in reliquis codd.* sequuntur *uidetur exstare;* — (sequendi *reperitur 4 locis,* sequendum *duobus.*)

II. Signif.; A. propr. (premere uestigia, proximum esse; sequi dicuntur a) animantes; α) = comitari; αα) additur obiect.; 𝔄): (centurionem: VII 50, 4 *u.* 𝔈) illum;) ¶ cohortes . . . transcenderunt omnisque noster equitatus eas cohortes est secutus: 3, 68, 3; ¶ equites: 3, 28, 6 *u.* 𝔈) eos; (3, 38, 3 *ib.* hos.)

𝔅): Attium: 2, 28, 3 *u.* 𝔇) se; — Baculum: VI 38, 3 *u.* 𝔈) hunc; — hic (timor) . . ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti [magnum periculum miserabantur, quod] non magnum in re militari usum habebant: I 39, 2; cum ex dediticiis Belgis reliquisque Galliis complures Caesarem secuti una iter facerent: II 17, 2; 1, 6, 2 *u.* 𝔈) eum; an . . . resistant ⟨-tent *Paul*⟩? uos autem incerta ⟨*Aldus;* certa *x*⟩ uictoria Caesarem secuti diiudicata iam belli fortuna uictum sequamini ⟨-emini *Paul*⟩, cum uestri officii praemia percipere debeatis? 2, 32, 6; — Petronium: VII 50, 4 *u.* 𝔈) illum; — qui (L. Lentulus et P. Lentulus consularis ac non nulli alii) cum ⟨*c*⟩ ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam uenissent, oppido ac portu recepti non erant: 3, 102, 7.

𝔆): uictum: 2, 32, 6 *u.* 𝔅) Caesarem.

𝔇): hic (Crastinus) signo dato Sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis: 3, 91, 1; ¶ equitesque in ulteriorem portum progredi et naues conscendere et se sequi iussit: IV 23, 1; Sabinus quos in praesentia tribunos militum circum se habebat et primorum ordinum centuriones se sequi iubet: V 37, 1; (neque noctem neque diem intermittit (Ambiorix) pe-

ditatumque se ⟨*Aβ*; *Schn.; sese BMQ; edd. plur.; om. Np.*⟩ subsequi ⟨sequi *A*; *Schn.*⟩ iubet: V 38, 1;) (VI 23, 7 *u.* ββ) 𝔅) qui;) cohortes IIII . . . deducit, equitum partem se ⟨*om. α*; *Np., Fr.*⟩ sequi, partem circumire exteriores munitiones . . . iubet: VII 87, 4; turmis equitum et cohortibus uisis, quas se sequi iusserat, . . . hostes proelium committunt: VII 88, 1; gladiatores . . . Lentulus *spe* libertatis confirmat atque iis ⟨*c*⟩ equos attribuit et se sequi iussit: 1, 14, 4; († hora X. subsequi ⟨se sequi *Paul*⟩ pabulatores equitesque ⟨equites propere *Paul*⟩ reuocari iubet: 1, 80, 4;) pauca ad spem largitionis addidit, quae ab sua liberalitate, si se atque Attium secuti essent, exspectare deberent: 2, 28, 3; (Curio) unum elocutus, ut memoria tenerent milites ea, quae pridie sibi ⟨*c*⟩ confirmassent, sequi sese ⟨se *Nbl*⟩ iubet et praecurrit ante omnes: 2, 34, 5; (Curio) equites sequi iubet sese iterque accelerat: 2, 39, 6; Caesar . . . cum legione una, quam se ex Thessalia sequi iusserat, et altera, quam ex Achaia . . . euocauerat, . . . Alexandriam peruenit: 3, 106, 1.

𝔈): alieno esse animo in Caesarem milites neque iis ⟨*c*⟩ posse persuaderi, uti eum defendant aut sequantur saltem: 1, 6, 2; — ueteranae legionis milites . . . missis ad eos ab Otacilio ⟨*c*⟩ equitibus . . . circiter CCCC quique eos armati ex praesidio secuti sunt se defenderunt: 3, 28, 6; ¶ (Sextius Baculus) capit arma a proximis atque in porta consistit. consequuntur ⟨sequuntur *β*⟩ hunc centuriones eius cohortis, quae in statione erat: VI 38, (2.) 3; — equitum ⟨*c*⟩ magnam ⟨*c*⟩ partem . . . praemisit. qui cum essent progressi primaeque turmae ⟨*c*⟩ insidias intrauissent, . . . inlata suspicione . . . se recipere coeperunt, quique hos sequebantur, celerem eorum receptum conspicati restiterunt: 3, 38, 3; ¶ M. Petronius ⟨*c*⟩ . . . centurio . . . manipularibus suis, qui illum secuti erant ⟨er. sec. *β*⟩, Quoniam, inquit . . .: VII 50, 4.

ββ) **subaudiendum est obiect.; 𝔄)**: (equitum partem se ⟨*om. α*⟩ sequi . . . iubet: VII 87, 4 *u.* αα) 𝔇) se;) ¶ cum cotidiana consuetudine egressae ⟨*c*⟩ pabulatoribus praesidio . . . legiones Fabianae duae flumen transissent impedimentaque ⟨iumentaque *Paul*⟩ et omnis equitatus sequeretur, subito . . . aquae magnitudine pons est interruptus: 1, 40, 3; ¶ quinque cohortes frumentatum . . . mittit ⟨*c*⟩. . . . magna praeterea multitudo calonum, magna uis iumentorum, quae in castris subsederant ⟨*c*⟩, facta potestate sequitur: VI 36, 3; ¶ equitatum omnem . . . ad castra hostium mittit . . ., quibus praeerat Saburra . . .; sed rex omnibus ⟨*c*⟩ copiis sequebatur ⟨*ego*; insequebatur *x*; *edd.*⟩: 2, 38, 3.

𝔅): de quarta uigilia (se) castra moturum. . . . quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum: I 40, 15; ¶ ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore, qui ⟨se *add. Paul*⟩ sequi uelint profiteantur, consurgunt ii ⟨*c*⟩, qui . . . hominem probant . . .; qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur: VI 23, 7. 8.

β) **= persequi, insequi (animo infesto); αα) additur obiect.; 𝔄)**: eo die quo consuerat intervallo hostes sequitur: I 22, 5; IV 35, 3 *u.* 𝔇) quos; Caesar . . . duabus legionibus praesidio relictis secutus hostes ⟨*add. Aβ*; *Schn.; om. BMQ; rell. edd.*⟩ quantum diei tempus est passum . . . altero die ad Alesiam castra fecit: VII 68, 2.

𝔅): L. Caesarem: 2, 23, 5 *u.* 𝔇) hunc; — (Scipio) subito se ad Cassium Longinum . . . conuertit. . . . at Scipionem properantem sequi litterae sunt consecutae a M. Fauonio, . . . se praesidium . . . sine auxilio Scipionis tenere (non) posse. quibus litteris acceptis consilium Scipio iterque commutat: Cassium sequi desistit, Fauonio auxilium ferre contendit: 3, 36, (2.) 6. 7; — L. Domitium: 2, 22, 3 *u.* 𝔇) hunc; — Caesar etsi . . . maxime probabat . . . mare transire et Pompeium sequi, priusquam ille sese ⟨*c*⟩ transmarinis auxiliis confirmaret, tamen: 1, 29, 1; itaque in praesentia Pompei sequendi rationem omittit: 1, 30, 1.

𝔈): (Coponius) perseuerantia nautarum *impetum tempestatis superari posse sperabat praeteruectosque (Caesarianos) Dyrrachium magna ui uenti nihilo setius sequebatur: 3, 26, 3.

𝔇): ex eo proelio circiter hominum milia CXXX superfuerunt . . . in fines Lingonum die quarto peruenerunt, cum et propter uulnera militum et propter sepulturam occisorum nostri triduum morati eos sequi non potuissent: I 26, 5; Caesar . . . triduo intermisso cum omnibus copiis eos sequi coepit: I 26, 6; ¶ L. Domitius . . . nactus turbidam tempestatem profectus est. hunc conspicatae naues, quae . . . ad portum excubabant, sublatis ancoris sequi coeperunt: 2, 22, 3; L. Caesar filius . . . Hadrumetum *profugerat. . . . hunc secutus Marcius ⟨*Np.*; m. *x*⟩ Rufus quaestor nauibus XII . . ., postquam . . . relictam nauem conspexit, hanc remulco ⟨*c*⟩ abstraxit: 2, 23, 5; ¶ hostes . . . terga uerterunt. quos tanto spatio

secuti, quantum ⟨quanto β⟩ cursu et uiribus efficere potuerunt, complures ex iis ⟨*c*⟩ occiderunt: IV 35, 3.

ββ) subaudiendum est obi.; 𝔄): reliquarum legionum milites . . . elati spe celeris uictoriae et hostium fuga . . . nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*o*⟩, quod non uirtute consequi possent, neque finem prius sequendi fecerunt, quam muro ⟨*o*⟩ oppidi . . . adpropinquarunt ⟨*o*⟩: VII 47, (2.) 3; 3, 76, 3 *u.* **𝔈)** qui.

𝔅): hostes ⟨*c*⟩ in fugam coniecti se ipsi multitudine impediunt atque . . . coartantur ⟨*c*⟩. Germani acrius usque ⟨acriusque *BM*⟩ ad munitiones ⟨muros β⟩ sequuntur ⟨persecuntur β⟩: VII 70, (3.) 4; — Heluetii . . . itinere conuerso nostros . . . insequi . . . coeperunt. . . . Heluetii cum omnibus suis carris secuti impedimenta in unum locum contulerunt: I (23, 3;) 24, 4.

ℭ): (Caesar: VII 68, 2 *u.* **αα) 𝔄)** hostes;) — Pompeius . . . frustra labore suscepto . . . quarto ⟨*c*⟩ die finem sequendi fecit: 3, 77, 3; — Scipio: 3, 36, 6 *u.* **αα) 𝔅)** Cassium; Domitius . . . simulauit sese angustiis rei frumentariae adductum castra mouere uasisque . . . conclamatis progressus . . . loco idoneo . . . exercitum . . . conlocauit. Scipio ad sequendum ⟨insequendum *Graeuius*⟩ paratus equitum ⟨*c*⟩ magnam ⟨*c*⟩ partem . . . praemisit: 3, 38, (1.) 2.

𝔇): tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium; sub occasum ⟨*c*⟩ solis sequi ⟨*B*[a]β; *om.* α; *edd.*⟩ destiterunt seque in castra . . . receperunt: II 11, 6; nostri . . . eos . . . reppulerunt et compluribus interfectis longius impeditioribus locis secuti paucos ex suis deperdiderunt: III 28, 4; nostri acriter in eos impetu facto reppulerunt neque finem sequendi fecerunt, quoad . . . egerunt: V 17, 3.

𝔈): quae (quadriremes) cum nauibus nostris *ad*propinquassent, nostri . . in portum refugiebant, illi studio incitati incautius sequebantur: 3, 24, 2; ¶ quibus (Pompei militibus) ad sequendum impeditis Caesar . . . exercitum educit: 3, 76, 3.

b) res; α) concr.: naues: 2, 22, 3 *u.* **a) β) αα) 𝔇)** hunc.

β) abstr.: ad timorem nouarum tabularum tollendum . . ., qui fere ⟨ferre *ahl*⟩ bella et ⟨bella et *del. Paul*⟩ ciuiles dissensiones sequi consueuit: 3, 1, 3; ¶ Orgetorigem ex uinclis causam dicere coegerunt; damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremaretur: I 4, 1.

itaque in tanta rerum iniquitate fortunae quoque euentus uarii sequebantur: II 22, 2.

c) tempora: ea, quae secuta est hieme, qui fuit annus Cn. ⟨*c*⟩ Pompeio, M. ⟨*c*⟩ Crasso consulibus, Vsipetes . . . Rhenum transierunt: IV 1, 1; ¶ secutae sunt continuos complures ⟨*o*⟩ dies tempestates: IV 34, 4.

B. trsl.; a) = imitari (exemplum), obtemperare, seruire; α) additur obiect.; αα) alqm: interim Oscenses et Calagurritani . . . mittunt ad eum legatos seseque imperata facturos pollicentur. hos Tarraconenses et Iacetani et Ausetani et paucis post diebus Illurgauonenses, qui flumen Hiberum attingunt, sequuntur ⟨*ego;* insequ. *x; edd.*⟩: 1, 60, (1.) 2; (Apolloniates) ad Caesarem legatos mittunt oppidoque recipiunt. hos ⟨hoc *afh*⟩ sequuntur Byllidenses, Amantini et reliquae finitimae ciuitates totaque Epiros et legatis ad Caesarem missis quae imperaret facturos pollicentur ⟨*u. CC*⟩: 3, 12, (3.) 4; hoc idem reliqui iurant legati; tribuni ⟨*af;* hos tribuni *hl; Db.*⟩ militum centurionesque sequuntur, atque idem omnis exercitus iurat: 3, 13, 4; ¶ uos enim uestrumque factum, inquit, omnia ⟨*o*⟩ deinceps municipia sunt secuta: 2, 32, 2.

ββ) alqd: debere eos Italiae totius auctoritatem sequi potius quam unius hominis uoluntati obtemperare: 1, 35, 1; ¶ longius delatus aestu orta luce sub sinistra Britanniam relictam conspexit. tum rursus aestus commutationem secutus remis contendit, ut: V 8, 3; ¶ factum: 2, 32, 2 *u.* **αα)** *extr.;* ¶ hac uos fortuna atque his ducibus repudiatis Corfiniensem ignominiam, Italiae fugam, Hispaniarum deditionem, Africi belli praeiudicia sequimini! ⟨*sic Ciacc.;* corfiniensem ignominiam in ˈitaliae fuga (fugam *l*) an hispaniarum deditionem in africi belli (bellum *a*) praeiudicia sequimini *x;* Corf. ignominiam an It. fugam an Hisp. deditionem an Afr. belli praeiudicia sequimini? (sequemini? *EHoffm.*[1]) *Ald.; EHoffm.*[1]*;* Corf. ignominiam, Italiae fugam, an Hisp. deditionem Africi belli praeiudicia sequemini? *EHoffm.*[2]*;* Hisp. deditionem — Africi belli praeiudicia — sequimini! *Kraff.*⟩: 2, 32, 13; ¶ dixerat aliquis leniorem sententiam, ut . . . M. Rufus, qui sententiam Calidii paucis fere mutatis † rebus ⟨uerbis *edd. uett.*⟩ sequebatur: 1, 2, 4; sic uocibus consulis, terrore praesentis exercitus, minis amicorum Pompei plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: uti . . . Caesar exercitum dimittat . . .: 1, 2, 6 (7).

(hoc: 3, 12, 4 *u.* αα) hos;) ¶ quod

non nulli cum probarent ⟨comprob. M^1⟩, periculi causa sequi non potuerunt: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

β) subaudiend. est obi.: Pompeio esse in animo rei publicae non deesse, si senatus sequatur: 1, 1, 4; 3, 13, 4 *u.* **αα)** hos.

b) = petere, expetere alqd, duci alqa re; obiecta sunt α) loca: illi necessario loca sequi demissa ⟨*l; dimissa afh*⟩ ac palustria et puteos fodere cogebantur: 3, 49, 5; ¶ munitionem *enim, quam ⟨*c*⟩ pertinere ⟨*c*⟩ a castris ad flumen supra demonstrauimus, dextri Caesaris cornus ⟨*c*⟩ cohortes ignorantia loci sunt secutae: 3, 68, 2; ¶ his rebus perfectis regiones secutus quam potuit aequissimas . . . munitiones . . . perfecit: VII 74, 1.

β) res abstractae: ab hoc concilio Remi, Lingones, Treueri afuerunt ⟨*c*⟩: illi, quod amicitiam Romanorum sequebantur; Treueri, quod . . .: VII 63, 7; multae longinquiores ciuitates ab Afranio desciscunt et Caesaris amicitiam sequuntur: 1, 60, 5; ¶ et amicitiae grauiorem iniuriam feceris et tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis . . . nec causam secutus . . ., sed meum aliquod factum condemnauisse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ (ut, cum Caesar signa fugientium manu prenderet et consistere iuberet, alii † dimissis equis eundem cursum confugerent ⟨*sic x; dimissi sequi eundem cursum contenderent Madu.*⟩, alii [ex] metu etiam signa dimitterent: 3, 69, 4;) ¶ fidem *u.* **fides** *p. 1297* C. **a)** *(3 loc.)*; ¶ sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium capturum neque senatus auctoritati obtemperaturum: 1, 1, 3; ¶ relinquebatur, ut extremam rationem belli sequens quam plurimos colles occuparet et . . .: 3, 44, 2.

erat . . . genus hominum, cui ⟨*c*⟩ liceret ⟨*c*⟩ libere facere ⟨cui quod liberet liceret facere *Madu.*⟩ et sequi quod uellet ⟨uel *af; uellent O*⟩: 2, 29, 3.

Sequi usque ad munitiones ⟨*c*⟩: VII 70, 4; ¶ ex praesidio: 3, 28, 6; ex Thessalia: 3, 106, 1; ex urbe: I 39, 2; — (ex fuga: 3, 102, 7;) ¶ **tanto spatio, quantum** . . . efficere potuerunt: IV 35, 3; — quantum diei tempus est passum: VII 68, 2; — quo consuerat interuallo: I 22, 5; ¶ **cum omnibus suis carris:** I 24, 4; (cum) omnibus copiis: I 26, 6; 2, 38, 3 ⟨*c*⟩; nauibus XII: 2, 23, 5; ¶ **armati:** 3, 28, 6; inuiti et coacti: 1, 2, 6.

Aduerb.: acrius: VII 70, 4; incautius: 3, 24, 2; (libere: 2, 29, 3;) longius: III 28, 4; (necessario: 3, 49, 5;) rursus: V 8, 3; (saltem: 1, 6, 2.)

Ser. = Seruius: cum in Italiam proficisceretur Caesar, Ser. ⟨Seruium *edd. (X?); Sergium Gland.*⟩ Galbam cum legione XII. in Nantuates, Veragros Sedunosque misit: III 1, 1; ipse (Iuba) equo in oppidum uectus prosequentibus compluribus senatoribus, quo in numero erat Ser. ⟨*om. f*⟩ Sulpicius ⟨-tius *a*⟩ et Licinius Damasippus, . . . imperauit: 2, 44, 3.

Serapion: a quo (rege Ptolomaeo) missi Dioscorides et Serapion ⟨sarapion *O*⟩, qui ambo legati Romae fuerant magnamque apud patrem Ptolomaeum auctoritatem habuerant, ad Achillam peruenerunt. quos ille . . .: 3, 109, 4. 5.

sermo. A. = conloquium; a) obi.: is reliquo sermone confecto, cuius rei causa uenerat, habere se a Pompeio ad eum priuati ⟨*c*⟩ officii mandata demonstrat: 1, 8, 2; ¶ quibus ita est interdictum, . . . his omnes decedunt, aditum eorum ⟨β; *Schn.; om.* α; *rell. edd.*⟩ sermonemque ⟨atque sermonem *a*⟩ defugiunt: VI 13, 7; ¶ dum de condicionibus inter se agunt longiorque consulto ab Ambiorige instituitur sermo ⟨sermo ab amb. inst. β⟩: V 37, 2.

b) dat.: ab iis ⟨*c*⟩ Caesar haec facta cognouit, qui sermoni interfuerunt ⟨-rant *Kindsch.*⟩: 3, 18, 5.

c) genet.: qui aliquem sermonis ⟨*del. Ciacc.*⟩ aditum causamque amicitiae cum Cicerone habebant: V 41, 1.

d) abl.: amicissime de Caesare loquebatur: praeoccupatum sese legatione . . . neque se ignorare. . . . haec omnibus ferebat sermonibus: 2, 17, 2; ¶ liberam nacti milites conloquiorum facultatem uulgo procedunt. . . . agunt gratias omnes omnibus, . . . quaerunt, . . . queruntur. his prouocati ⟨-atis *fhl*⟩ sermonibus fidem ab imperatore de . . . Afranii uita petunt: 1, 74, 3.

e) c. praep.: de mandatis Caesaris agere instituit. quem ingressum in sermonem Pompeius interpellauit et loqui plura prohibuit: 3, 18, 3.

B. = rumores, fabulae, uoces: † ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque nonnulli grauiora ⟨-iores *recc.*⟩ sermones militum dubia ⟨dubii *N*⟩ durius accipiebantur ⟨*sic codd.;* et qui sup. nocte in cont. circulisque (?) auditi fuerant sermones mil. dubii, durius accipiebantur *Madu.;* in contuberniis centuriones militesque nonnulli grauiora: sermones militum: dubia durius accipiebantur

H. Schneider⟩, non nulla ⟨*H. Schneider; non nulli x; edd.*⟩ etiam ab iis ⟨*c*⟩, qui diligentiores uideri uolebant, fingebantur ⟨*u. CC*⟩: 2, 29, 4; ¶ is ⟨*c*⟩ (timor) uariis ⟨uarus *Oaf*⟩ hominum sermonibus celeriter augetur: 2, 29, 1.

C. = dicendi genus, oratio: ac si, *ut* cogitata praeclare eloqui possent non nulli studio et usu elaborauerunt, ... hunc facilem et cotidianum nouisse sermonem nunc pro relicto ⟨*u. CC*⟩ est habendum ⟨hunc f. et c. ... habendum *Caesaris esse negant Np., Jahn*⟩: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ tu quoque tu in summis ⟨*c*⟩, o ⟨*c*⟩ dimidiate Menander, poneris, et merito, puri sermonis armator: *ap. Suet. uita Terent.* 5.

sĕro: interiores plerique frumenta non serunt: V 14, 2; frumenta ⟨iumenta *Kraff.*⟩ enim, quae fuerant intra munitiones sata, consumpserant: 3, 58, 3; ¶ multaque erant intra eum locum manu sata, quibus ⟨*(h)l*; manus atque a quibus *af*⟩ interim iumenta pasceret: 3, 44, 3.

sēro. A. pos.: contra ea Titurius sero facturos clamitabat, cum maiores manus hostium ... conuenissent: V 29, 1.

B. comp.: naues ... remittuntur. sed serius a terra prouectae ⟨prof. *b*⟩ naues neque usae nocturna aura in redeundo offenderunt: 3, 8, 2.

C. superl.: paruoque spatio intermisso, ut et militare institutum seruaretur et quam serissime ⟨*Scal.*; suetissime *x*; lentissime *Cornelissen*⟩ eius profectio cognosceretur, conclamari iussit ...: 3, 75, 2.

serpo: cumque ignis ⟨ignes *N*⟩ magnitudine uenti latius serperet ⟨-rent *Nl*⟩: 3, 101, 6.

Q. Sertorius: duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant: III 23, 5; ex duobus contrariis generibus quae superiore bello cum Sertorio ⟨*O*; l. sestorio *Na*[1]*f*; l. sertorio *hl*; *(Np.)*⟩ steterant ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant: 1, 61, 3.

seruilis: de uxoribus in seruilem modum quaestionem habent: VI 19, 3; ¶ factum etiam nuper (eius hostis periculum) in Italia seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam ⟨*c*⟩ a nobis accepissent, subleuarent: I 40, 5.

P. Seruilius: dictatore habente comitia Caesare consules creantur Iulius Caesar et P. Seruilius: 3, 1, 1; cum resisteret Seruilius consul reliquique magistratus et minus opinione sua (Caelius) efficeret ⟨*c*⟩: 3, 21, 1; de quibus rebus Seruilius consul ad senatum rettulit, senatusque Caelium ab re publica remouendum censuit. hoc decreto eum consul senatu prohibuit et contionari conantem de rostris deduxit: 3, 21, 3.

seruio. A. = gratificari, assentari: hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, ... confirmant quidem ⟨*c*⟩ certe: 2, 27, 2; (IV 5, 3 *u.* C.)

B. = operam dare, studere: cohortatus Haeduos, ut ... omnibus omissis [his] rebus huic bello seruirent: VII 34, 1; ¶ qui (exactores) praeter imperatas pecunias suo etiam priuato compendio seruiebant ⟨saeuiebant *f*⟩: 3, 32, 4.

C. = regi, pendere ex: his rumoribus ⟨*c*⟩ atque auditionibus permoti ... saepe ⟨*c*⟩ consilia ineunt, quorum eos in uestigio paenitere necesse est, cum incertis rumoribus ⟨moribus *α*⟩ seruiant et plerique ⟨cum incerta, ut eorum auribus seruiant, et plerumque *Ciacc.*⟩ ad uoluntatem eorum ficta respondeant: IV 5, 3.

seruitus. A. obi.: nihil .. de eorum sententia dicturus sum, qui turpissimam seruitutem deditionis nomine appellant: VII 77, 3; ¶ Romani ... quid uolunt nisi ... quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt, ... his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, 15; ¶ sollicitant, ut in ea libertate ... permanere quam Romanorum seruitutem perferre malint ⟨*c*⟩: III 8, 4.

B. dat.: nolite ... stultitia ac temeritate uestra aut animi imbecillitate ⟨*c*⟩ omnem Galliam prosternere et perpetuae seruituti subicere ⟨addicere *β*; *Schn.*⟩: VII 77, 9.

C. gen.: omnes autem homines natura libertati ⟨*c*⟩ studere ⟨*c*⟩ et condicionem seruitutis odisse: III 10, 3.

D. abl.: respicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta iure et legibus commutatis securibus subiecta perpetua premitur seruitute: VII 77, 16.

E. c. praep.; a) in c. acc.: ut paene in conspectu exercitus nostri agri uastari, liberi eorum in seruitutem abduci ... non debuerint: I 11, 3; ¶ multo illa grauius aestimari ⟨*c*⟩ debere ⟨*c*⟩, liberos, coniuges in seruitutem abstrahi, ipsos interfici, quae sit necesse accidere uictis: VII 14, 10; bona ciuium Romanorum diripiunt, caedes faciunt, in seruitutem abstrahunt: VII 42, 3; ¶ plerique, cum aut ⟨*c*⟩ aere alieno aut magnitudine tributorum aut iniuria potentiorum premuntur, sese in seruitutem ⟨in seruit. sese *β*⟩ dicant ⟨addicunt

Aim.⟩ nobilibus; *quibus* in hos eadem omnia sunt iura, quae dominis in seruos: VI 13, 2 (3); ¶ flentes omnibus precibus orabant ⟨*c*⟩, ut se in seruitutem receptos cibo iuuarent: VII 78, 4; ¶ Haeduos a ⟨*c*⟩ Caesare in seruitutem redactos omnes ⟨omnes red. β⟩ indignitates contumeliasque perferre: II 14, 3; ¶ mulieres . . . implorabant, ne se in seruitutem Romanis traderent: I 51, 3.

b) in c. abl.: multae res eum hortabantur . . ., in primis quod Haeduos fratres . . . a senatu appellatos in seruitute atque in dicione ⟨deditione B^aβ⟩ uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; quos (filios) Aduatuci obsidum numero missos apud se in seruitute et catenis tenuissent: V 27, 2.

Seruius *u.* **Ser.**

seruo. A. = conseruare; a) = incolumem conseruare; α): (ueteres milites) per medios hostes perrumpunt incolumesque . . . in castra perueniunt. hos subsecuti calones equitesque ⟨equites calonesque β⟩ eodem impetu militum uirtute seruantur: VI 40, 5; — ut . . . ipsi periculum uitarent, impedimenta totius exercitus cohortesque in castris relictas ⟨relicta *bel*⟩ seruare non possent: 1, 70, 2.

β): relinquit animus Sextium . . .; aegre per manus traditus ⟨*RSchn.;* tractus *X; edd.*⟩ seruatur: VI 38, 4.

γ): quoniam, inquit, me una uobiscum seruare ⟨conseruare *a*⟩ non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam: VII 50, 4.

δ): parentes ⟨*del. Nitsche*⟩ suos commendabant, si quos ex eo ⟨suo *af*⟩ periculo fortuna seruare potuisset ⟨uoluisset *Cornelissen*⟩: 2, 41, 8; ¶ etsi ⟨*c*⟩ pars aliqua circumuenta ceciderit, at reliquos seruari posse confidunt: VI 40, 2.

b) = retinere, tueri; α): Cicero . . . septimo die diffidens de numero dierum Caesarem fidem seruaturum . . . quinque cohortes . . . mittit ⟨*c*⟩: VI 36, 1 (2); ¶ institutum *u.* **institutum A.** *p. 190 (3 loc.);* ¶ trabes . . . paribus interuallis, distantes inter se binos pedes, in solo conlocantur. . . . his conlocatis . . . alius . . ordo additur, ut idem illud interuallum seruetur neque inter se contingant trabes: VII 23, (1.) 3; ¶ eos (duces) neque conloquii neque indutiarum iura seruasse et homines . . . deceptos crudelissime interfecisse: 1, 85, 3; ¶ hoc . . . opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant: VII 23, 5; *u. praeterea* **ordo** *p. 962 sq.* **B. b)** *(5 (6) loc.);* ¶ quod deditione facta nostros praesidia deducturos ⟨non inducturos B^aβ⟩ aut denique indiligentius ⟨indulgentius B^aβ⟩ seruaturos crediderant: II 33, 2; ¶ quod (Afraniani) uix equitum incursus sustinerent conlatisque in unum locum signis conferti neque ordines neque signa seruarent: 1, 71, 3.

β): in se iura magistratuum commutari . . ., in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut . . .: 1, 85, 10.

B. = reseruare; a): maiori tamen parti placuit hoc reseruato ⟨seruato β⟩ ad extremum **casum* consilio interim rei euentum experiri: III 3, 4; ¶ huius omnis pecuniae coniunctim ratio habetur fructusque seruantur; uter eorum uita superarit ⟨*c*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2; ¶ consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium . . ., ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent ⟨reseruarent *Ciacc.*⟩: 2, 20, 2.

b): illorum esse praedam atque illis reseruari ⟨seruari β⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34, 1.

C. = obseruare, custodire; a) additur obi.: Cassiuellaunus . . . omni deposita spe ⟨*c*⟩ contentionis . . . itinera nostra seruabat: V 19, 1.

b) abs.: II 33, 2 *u.* **A. b) α)** praesidia.

seruus. A. subi.: adferre: V 45, 4 *u.* deferre; ¶ erat unus intus Neruius, nomine Vertico . . . . hic ⟨huic *bdhkl*⟩ seruo spe libertatis magnisque persuadet praemiis, ut litteras ad Caesarem deferat. has ille in ⟨*c*⟩ iaculo inligatas effert ⟨adfert β⟩ et Gallus inter Gallos sine ulla suspicione uersatus ad Caesarem peruenit. ab eo de periculis Ciceronis legionisque cognoscitur ⟨cognoscit β⟩: V 45, 3. 4. 5; ¶ dicere: VII 20, 10 *u.* **B.** producere; ¶ efferre: V 45, 4 *u.* deferre; ¶ (esse: 1, 51, 2 *u.* **F. b)**;) ¶ perfugere: I 27, 3 *u.* **B.** poscere; ¶ peruenire: V 45, 4 *u.* deferre; ¶ (pronuntiare: VII 20, 10 *u.* **B.** producere;) ¶ uersari: V 45, 4 *u.* deferre.

B. obi.: Pompeius . . . seruos, pastores ⟨seruos pastores *(sublata interpunctione) Pluyg.*⟩ armat atque iis ⟨*h;* hiis *a;* his *Ofl*⟩ equos attribuit; ex his ⟨iis *Ald.*⟩ circiter CCC equites conficit: 1, 24, 2; ¶ (cogere: 3, 80, 3 *u.* **D.** multitudo;) ¶ (conferre, conquirere: I 27, 4 *u.* poscere;) ¶ paulo supra hanc memoriam serui et clientes, quos ab iis ⟨*c*⟩ dilectos esse constabat, iustis funebribus ⟨*c*⟩ confectis una cremabantur: VI 19, 4; ¶

diligere: VI 19,4 *u.* cremare; ¶ (e)docere: VII 20,10 *u.* producere; ¶ excipere, excruciare: VII 20,9 *ib.;* ¶ interficere: 3,14,3 *u.* **F. c)**; ¶ interrogare: VII 20,10 *u.* producere; ¶ ciues Romani . . . ad extremum auxilium descenderunt seruosque omnes puberes liberauerunt: 3,9,3; ¶ (Caesar) obsides, arma, seruos, qui ad eos perfugissent, poposcit. dum ea conquiruntur et conferuntur: I 27,3.4; ¶ producit seruos, quos in pabulatione paucis ante diebus exceperat et fame uinculisque ⟨*c*⟩ excruciauerat. hi ⟨ii A^1; illi QA^2; hic β⟩ iam ante ⟨*c*⟩ edocti ⟨docti β⟩, quae interrogati pronuntiarent, milites se esse legionarios dicunt: VII 20,9.10.

C. **dat.**: attribuere: 1,24,2 *u.* **B.** armare; ¶ persuadere: V 45,3 *u.* **A.** deferre.

D. genet.: in capita singula seruorum ac liberorum tributum imponebatur: 3,32,2; ¶ nam plebes paene seruorum habetur loco, quae nihil audet ⟨*c*⟩ per ⟨*o*⟩ se ⟨*o*⟩, nullo ⟨*c*⟩ adhibetur consilio ⟨*c*⟩: VI 13,1; ¶ Androsthenes, praetor Thessaliae, . . . omnem ex agris multitudinem seruorum ac liberorum in oppidum cogit: 3,80,3; ¶ ut . . . illum (Pompeium) delectari imperio et consulares praetoriosque seruorum habere numero dicerent: 3,82,3.

E. abl.: quas (naues) . . . a priuatis coactas seruis, libertis, colonis suis compleuerat· 1, 34,2.

F. c. praep.; a) ab: cognoscere: V 45,5 *u.* **A.** deferre.

b) cum: uenerant eo . . . equites . . .; erant praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis libertisque ⟨*Hotom.;* liberisque *x; edd.*⟩: 1,51,2.

c) de: (una nauis) a Bibulo expugnata est; qui de seruis liberisque omnibus ad impuberes supplicium sumit et ad unum ⟨omnes *add. b*⟩ interficit: 3,14,3.

d) ex: DCCC (equites) ex ⟨cum *f*⟩ seruis suis pastorumque suorum *numero* ⟨*add. E. Hoffm.; Db.; om. codd.;* — ex seruis pastoribusque suis suorumque *Lips.; Np. coni.; Dt.;* ex seruis suis pastoribusque amicorumque suorum *Madu.*⟩ coegerat: 3,4,4; ¶ conficere: 1,24,2 *u.* **B.** armare.

e) in: *quibus* (nobilibus) in hos eadem omnia sunt iura, quae dominis in seruos: VI 13,3.

sescenarius: sagittarios . . . III milia numero habebat, funditorum cohortes sescenarias ⟨sexcenarias *edd.* (*x?*)⟩ II: 3,4,3.

sescenti. *Formam* sescenti (-a, -os, -as, -orum, -is) *Hold. testatur inueniri in* α II 28, 2 *et* V 2,2 *et* VII 11,2; *in AQB* II 15,1; *in* B^1M^1 I 49,1.3; *in B* I 38,5 *et* IV 3,2; sexcent. *eodem teste exstat in* AQB^2M^2 I 49,1.3; *in AQ* I 38,5 *et* IV 3,2; *in* B^2 V 2,2; — *idem dicit* DC. *exstare in A*, .DC. *in Q*, .D͡C. *in B* III 22,1; DC *in* β V 2,2; *reliqui codices quid habeant his locis ignoramus. In B. Ciu. Np. et Db. omnibus (6 (7)) locis scripserunt* DC *nulla librorum discrepantia indicata.*

A. non additur alius numerus; a) additur subst.: cum DC deuotis, quos illi soldurios appellant, . . . eruptionem facere conatus: III 22,1; ¶ duabus legionibus missis . . . cum Q. Cassio . . . ipse cum ⟨*om. af; Np.*⟩ DC equitibus magnis itineribus progreditur ⟨praegr. *Obhl*⟩: 2, 19,1; eodemque tempore his rebus subsidio DC equites Numidae ⟨-diae *af*⟩ ex oppido peditesque CCCC mittuntur a Varo, quos . . .: 2,25, 3; tantum nauium repperit, ut anguste XV milia legionariorum ⟨*c*⟩ militum, DC ⟨*Ciacc.;* D *codd.*⟩ equites ⟨*recc.;* milites *x*⟩ transportari ⟨*c*⟩ possent: 3,2,2; ¶ (milites: 3, 2,2 *u.* equites;) ¶ una ex parte a Suebis ⟨*c*⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨.C. β⟩ agri uacare dicuntur: IV 3,2; ¶ circiter sescentas eius generis, cuius supra demonstrauimus, naues et longas XXVIII inuenit instructas ⟨structas *Hartz*⟩: V 2,2; ¶ quod erat ciuitas magna inter Belgas auctoritate atque hominum ⟨*c*⟩ multitudine praestabat, sescentos obsides poposcit: II 15,1; arma conferri ⟨*c*⟩, iumenta produci, sescentos obsides dari iubet: VII 11,2; ¶ ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sescentos ab his, castris idoneum locum delegit: I 49,1; hic ⟨*c*⟩ locus ab hoste circiter passus sescentos, uti dictum est, aberat: I 49,3; ¶ (pedum sescentorum: I 38,5 *u.* **B.**;) ab eo intermisso spatio pedum DC alter conuersus in contrariam partem erat uallus: 3,63,2.

b) non additur subst.: ex quibus (equitibus) DC Gallos Deiotarus adduxerat, D Ariobarzanes ex Cappadocia: 3,4,3; in commemoranda ciuitatis calamitate ex sescentis ⟨CD *Ciacc.*⟩ ad tres senatores . . . sese redactos esse dixerunt: II 28,2.

(cuius orationem legati domum referunt atque ex auctoritate ⟨sescentorum *add. Ciacc.*⟩ haec Caesari renuntiant: 1,35,3;) nostri . . . circiter LXX ceciderunt . . .; uulnerantur ⟨-ratur *af*⟩ amplius DC: 1,46,4; exercitum . . . reducit . . . ex numero aduersariorum circiter DC interfectis ac mille ⟨*c*⟩ uulneratis: 2,35,6.

B. additur alius numerus: reliquum spatium, quod est non ⟨*o*⟩ amplius pedum **M** ⟨*Napol.; Hold., Dt.*[2]*; om. X; edd. rell.*⟩ sescentorum: I 38, 5.

sese *u.* **sui.**

sesquipedalis: tigna bina sesquipedalia paulum ab imo praeacuta . . . inter se iungebat: IV 17, 3.

sestertium: HS LX ⟨h. l. ·/. *a;* h LX *hl;* LX *f*⟩, quod aduexerat Domitius atque in publico deposuerat, adlatum ad se a *IIIIuiris Corfiniensibus Domitio reddit, . . . etsi eam pecuniam publicam esse constabat datamque a Pompeio in stipendium: 1, 23, 4; ciues Romanos eius prouinciae sibi ad rem publicam administrandam HS ⟨CH *z*⟩ CLXXX et argenti pondo ⟨*c*⟩ XX milia . . . polliceri coegit: 2, 18, 4.

(Sesuuii *u.* **Esuuii.)**

setius *u.* **nihil** *p. 776* **s)** *(6 loc.).*

seu *u.* **siue.**

seueritas: summae diligentiae summam imperii seueritatem addit, magnitudine supplicii dubitantes cogit: VII 4, 9.

seuerius: Caesar Brundisium ad suos seuerius scripsit, nacti idoneum uentum ne occasionem nauigandi dimitterent: 3, 25, 4.

seuoco. A. = secreto agere cum alqo: (Dumnorix) omni spe impetrandi adempta principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*Bhl;* reuocare *AQMa*⟩ singulos ⟨galliae sing. soll., reuocare (seuoc. *hl*) β⟩ hortarique coepit, uti ⟨*c*⟩ in continenti remanerent: V 6, 4.

B. = abducere, auocare; a) in loca remota: praedae cupiditas multos longius seuocabat ⟨*Paul;* euocabat *X; edd.*⟩: VI 34, 4.

b) ab alqa re: quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat ⟨seuocabat?⟩: III 17, 4.

(seuum *u.* **sebum.)**

sex. *In X uidetur inueniri* sex *his locis:* II 8, 5; 19, 2; III 5, 1; IV 37, 2; VII 34, 2; 46, 3; 86, 1; sex *exstat in α,* **VI.** (*uel* .VI.) *in* β VII 8, 2 *et* 69, 5; sex *in AQB*(α?), VI. *in a*(β?) II 5, 6; .VI. *in* β (sex *in* α?) I 48, 1; .VI. *in a* (sex *in αh?*) I 48, 5; sex *in AQ,* ex *in B*[1], .VI. *in h* II 29, 4; ex *in A*[1] (sex *in rell.?*) I 27, 4; ex *in B*[1], & *in B*[2] (sex *in rell.?*) VI 44, 3; sex *est in α, omiss. in* β II 19, 5. — *In B. Ciu. et in Nipperdei et in Dübneri editione exstat* sex *8 locis* (1, 3, 6; 15, 5; 24, 3; 85, 6; 2, 9, 8; 24, 4; 38, 3; 3, 53, 2), **VI** *6 locis* (1, 25, 1; 51, 2; 2, 39, 2; 3, 37, 2; 53, 1; 97, 3) *nulla codicum discrepantia indicata; duobus locis* (1, 39, 2 *et* 64, 8) *Db. dicit in codd. inueniri* „VI *uel* sex"; VI *est in f,* sex *uidetur esse in ahl* 2, 5, 1; ex *scriptum est* (*pro* sex) *in z* 1, 41, 2 *et* 3, 93, 4; ex *in l,* sex *in afh* 2, 18, 2; ¶ XLVI. *est in AQ,* · XL · VI · *in B,* .VI. & XL. *in h,* sex & · XL · *in a* VII 51, 1; XXXVI *uidetur esse in X* I 29, 2.

A. non additur alius numerus: in altera parte fluminis Q. Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit ⟨*c*⟩: II 5, 6; Caesar Labienum cum cohortibus sex ⟨cum sex cohort. β⟩ subsidio laborantibus mittit: VII 86, 1; Camerino fugientem ⟨*c*⟩ Lucilium ⟨*c*⟩ Hirrum cum sex ⟨V *Ciacc.*⟩ cohortibus, quas ibi in praesidio habuerat, excipit: 1, 15, 5; ponti castrisque praesidio sex cohortes ⟨ex cohortis *Nz;* X cohortis *b;* cohortes *O*⟩ relinquit ⟨*c*⟩ atque omnia impedimenta: 1, 41, 2; eo sex cohortes praesidii causa ex prouincia misit: 2, 18, 2; quartae aciei, quam instituerat sex cohortium ⟨*Faern.;* ex cohortibus *af;* ex cohortium numero *Ohl; Db.;* IIX cohortium numero *Paul*⟩, dedit signum. illae . . .: 3, 93, 4; — cum cohortibus sex: VII 86, 1 *u. s.* sex cohort.; (mittit primum ⟨*c*⟩ Brutum adulescentem cum cohortibus ⟨sex *add. Ald.*⟩ Caesar ⟨*c*⟩, post cum aliis ⟨septem *add. Ald.*⟩ C. Fabium legatum: VII 87, 1;) L. Manlius praetor Alba ⟨*c*⟩ cum cohortibus sex profugit, Rutilius Lupus praetor Tarracina ⟨*c*⟩ cum tribus; quae . . .: 1, 24, 3; ¶ sex dies ad eam rem conficiendam spatii postulant: 1, 3, 6; ¶ cum iam amplius horis sex ⟨sex horis β⟩ continenter pugnaretur: III 5, 1; ¶ duabus legionibus . . . in castris relictis . . . reliquas sex legiones pro castris in acie constituit: II 8, 5; consuetudine sua Caesar sex legiones expeditas ducebat: II 19, 2; neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam septimamque ibi conscriptam: 1, 85, 6; — interim legiones sex ⟨*om.* β⟩, quae primae ⟨*c*⟩ uenerant, . . . castra munire coeperunt: II 19, 5; Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III et ⟨*c*⟩ reliquis, quas . . . compleuerat: 1, 25, 1; Caesar legiones in Hispaniam praemiserat [ad] VI [milia]: 1, 39, 2; (impositae, ut supra demonstratum est, legiones VII ⟨VI *Np.*⟩: 3, 6, 2;) — duas legiones ad fines Treuerorum, duas in Lingonibus, sex reliquas . . . Agedinci in hibernis conlocauit: VI 44, 3; quattuor legiones in Senones . . . Labieno ducendas dedit, sex ipse in Aruernos . . . duxit: VII 34, 2; ¶ qui . . . custodiam ⟨*c*⟩ ex suis ac praesidium ⟨*c*⟩ sex milia ⟨.VI. *h*⟩ hominum una reliquerunt: II 29, 4; (1, 39, 2 *u. s.* legiones;) quem (locum) si qui

⟨*c*⟩ uitare uoluerit ⟨*c*⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨*c*⟩: 2, 24, 4; rex . . . insequebatur et sex milium passuum ⟨passus *afl*⟩ interuallo a Saburra consederat: 2, 38, 3; — circiter hominum milia sex . . . siue timore perterriti . . . siue spe salutis inducti, quod . . . existimarent, prima nocte e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt: I 27, 4; castra promouit et milibus passuum sex a Caesaris castris . . . consedit: I 48, 1; equitum milia erant sex ⟨erant .VI. milia *a*⟩, totidem numero pedites: I 48, 5; celeriter ad clamorem hominum circiter milia sex conuenerunt: IV 37, 2; erant praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis *libertisque: 1, 51, 2; tantum fuit in militibus studii, ut milium VI ad iter addito circuitu . . . eos . . . consequerentur: 1, 64, 8; progressus milia ⟨mil. *al;* mille *f*⟩ passuum ⟨passus *afl*⟩ VI equites conuenit: 2, 39, 2; cum esset inter bina castra campus circiter milium passuum VI ⟨III *pr. edd.;* II *Stoffel, sed dubitanter*⟩: 3, 37, 2; progressus milia passuum VI ⟨III *Ciacc.*⟩ aciem instruxit: 3, 97, 3; ¶ eo die naues Massiliensium † cum iis ⟨his *x*⟩ quae sunt captae ⟨Massiliensium Domitiique sunt captae VI *Paul*⟩, intereunt VIIII: 1, 58, 4; — nam ad eas (naues), quae factae erant Arelate per Caesarem, captiuae Massiliensium accesserant sex: 2, 5, 1; ¶ (legem promulgauit, ut sexenni die ⟨*P. Manut.;* sexies seni dies *x;* sex pensionibus *Ald.*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3, 20, 4;) ¶ discussa ⟨*c*⟩ niue sex in altitudinem pedum ⟨in altitud. pedum .VI. β⟩ atque ita uiis patefactis . . . ad fines Aruernorum peruenit: VII 8, 2; ex grandibus saxis sex pedum murum . . . praeduxerant Galli: VII 46, 3; fossamque ⟨*c*⟩ et maceriam ⟨*c*⟩ sex in altitudinem ⟨in alt. VI. β⟩ pedum praeduxerant ⟨*c*⟩: VII 69, 5; — pedum **VI**: VII 8, 2 *u. s.* sex pedum; ¶ uno die **VI** proeliis factis, tribus ad Dyrrachium, tribus ad munitiones . . . ad duo ⟨*c*⟩ milia numero ex Pompeianis cecidisse reperiebamus . . . signaque sunt militaria sex relata: 3, 53, 1. 2; ¶ sine ullo uulnere ac periculo sex tabulata exstruxerunt: 2, 9, 8.

B. additur alius numerus: summa erat capitum Heluetiorum milium ⟨*ego;* milia *X; edd.*⟩ CCLXIII, Tulingorum *milium **XXXVI**, Latouicorum ⟨*c*⟩ XIIII: I 29, 2; ¶ nostri, cum undique premerentur, **XLVI** centurionibus amissis deiecti sunt loco: VII 51, 1.

Sex. = Sextus. *In codd. x 3 locis, quibus hoc praenomen inuenitur, plene* (sextus) *uidetur scriptum esse; nam 2 locis* (2, 20, 7 *et* 28, 1) *Np. et Db. nullo codicum dissensu commemorato scripserunt* Sextus, *eo qui reliquus est loco* (1, 23, 2) *receperunt* Sex., *sed Db. testatur in codd. esse* Sextus (*in f* Sextius). *Np. duobus locis dicit in a exstare* Sextus.

Inditum est hoc praenomen Caesari 2, 20, 7, Quintilio Varo 1, 23, 2 *et* 2, 28, 1.

sexagies: (legem promulgauit, ut sexenni die ⟨*P. Manut.;* sexies seni dies *x;* sexagies senis diebus *Cuiac.*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3, 20, 4;) ¶ **HS** LX ⟨HS LX (*uel* H LX) *Nd;* h. l. ·/. *a;* h LX *hl;* LX *f*⟩, quod aduexerat Domitius atque in publico deposuerat, adlatum ad se a *IIIIuiris Corfiniensibus Domitio reddit: 1, 23, 4.

sexaginta. *Vno loco* (II 4, 5) *plene scriptum est et in α et in β* sexaginta; *reliquis (12) locis librarios usos esse numeri nota ex silentio editorum (Schn., Np., Fr., Db., Hold.) colligi posse uidetur.* (*Db.* II 28, 2 *scripsit* sexaginta, *reliqui* LX.) ¶ VII 3, 3 *in α exstat* centum LX; *quid in β scriptum sit nemo editorum dicit* (*Fr. et Db. h. l. receperunt* CLX). I 29, 2 *in X uidetur inueniri* CCLXIII, 3, 71, 1 *in x* DCCCCLX.

A. non additur alius numerus: (tantum nauium repperit, ut anguste XV milia ⟨**LX** cohortes *coni. Np.*⟩ legionariorum ⟨*c*⟩ militum . . . transportari ⟨*c*⟩ possent ⟨*u. CC*⟩: 3, 2, 2;) — de media nocte cohortes **LX** ex maximis castris praesidiisque deductas ad eam partem munitionum ducit, quae: 3, 62, 2; ¶ cum dierum iter **LX** ⟨LXVIIII *a*⟩ processerit: VI 25, 4; ¶ ipse cum reliquis copiis elephantisque **LX** lentius subsequitur: 2, 40, 2; ¶ duces hostium **LX** milia ⟨.LX. β; LX (*om.* milia) *α*⟩ ex omni numero deligunt: VII 83, 4; — Bellouacos . . . posse conficere armata milia centum; pollicitos ex eo numero electa ⟨lecta β; milia *add. B²β*⟩ sexaginta: II 4, 5; ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt: II 28, 2; haec ⟨*c*⟩ erant armata ⟨*c*⟩ circiter milia LX: V 49, 1; cum ab hibernis Ciceronis milia passuum abesset circiter LX ⟨pass .LX. (.XL. *hl*) abest β⟩: V 53, 1; ¶ cognoscit **LX** naues, quae in Meldis factae erant, tempestate reiectas cursum tenere non potuisse . . .: V 5, 2; — quas (naues) postea Labienus faciendas curauerat numero LX ⟨XL *Db. errore*⟩: V 23, 4; ¶ antecedebat testudo pedum **LX**: 2, 2, 4; musculum pedes ⟨*recc.;* ped. *ahl;* pedum *f*⟩ LX ⟨XL *coni. Np.;* XX *Göl.*⟩ longum ex materia bipedali . . . facere instituerunt: 2,

10,1; ¶ scaphas nauium magnarum circiter **LX** cratibus pluteisque contexit: 3,24,1.

B. additur alius numerus: quod spatium est milium passuum ⟨*om.* β⟩ circiter centum **LX**: VII 3,3; ¶ summa erat capitum Heluetiorum milium ⟨*ego;* milia *X; edd.*⟩ **CCLXIII** ⟨CCLXIIII *A pr.*⟩: I 29,2; ¶ (summa omnium fuerunt ad milia **CCCLXVIII** ⟨CCC^ta LX. octo *A*⟩: I 29,3;) ¶ duobus his unius diei proeliis Caesar ⟨*c*⟩ desiderauit milites **DCCCCLX** et [notos] equites * * *: 3,71,1.

(sexcenarius, sexcenti *u.* **sese.)**

sexennis: legem promulgauit, ut sexenni die ⟨*sic P. Manut.;* sexies seni dies *x;* semisse in dies *Lips.; J. F. Gronou.;* sex pensionibus *Ald.;* sexies senis idibus *Hotom.;* sexagies senis diebus *Cuiacius;* sex mensium die *Voss.*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3,20,4.

(sexies: 3,20,4 *u.* **sexennis.)**

Sextius. 1. P. Sextius Baculus *u.* **Baculus.**

2. T. Sextius: multis de causis Caesar maiorem Galliae motum exspectans per M. Silanum, C. Antistium Reginum, T. Sextium ⟨sexcium *l*⟩ legatos dilectum habere instituit: VI 1,1; Caesar cum . . . hostium . . augeri copias ⟨*o*⟩ uideret, praemetuens suis ad T. Sextium legatum, quem minoribus castris praesidio reliquerat, misit, ut cohortes ex ⟨*c*⟩ castris ⟨*c*⟩ celeriter educeret et sub infimo colle ab ⟨*c*⟩ dextro latere hostium constitueret, ut, si nostros loco depulsos ⟨*c*⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur, terreret: VII 49,1. 2; hanc rursus XIII. legionis cohortes exceperunt, quae ex castris minoribus eductae cum T. Sextio legato ceperant locum ⟨*o*⟩ superiorem: VII 51,2; C. Antistium Reginum in Ambiuaretos ⟨*c*⟩, T. Sextium in Bituriges, C. Caninium Rebilum in Rutenos cum singulis legionibus mittit: VII 90,6.

sextus: sese subito proripiunt hora circiter sexta eiusdem diei ⟨eiusd. diei *del. Ciacc.*⟩: 1,80,3.

Sextus *u.* **Sex.**

si. 1. in enuntiatis condicionalibus; A. non additur forte, modo, quidem, quod (si forte, si m., si quid., quod si); a) enuntiatum non est negatiuum; α) si c. ind. αα) praes.; **𝔄):** hoc mortuo aut ⟨*om.* β; *Aim.*⟩ si qui ⟨quis *NA²h; Aim.*⟩ ex reliquis excellit dignitate, succedit, aut si sunt plures pares ⟨pares plures β⟩, suffragio druidum ⟨adlegitur *add.* β⟩, non numquam etiam armis de principatu contendunt: VI 13,9; VI 19,3 (si . . . uenit) *u.* ββ); (at, credo, ⟨si *add. x; edd.; del. Ciacc.*⟩ Caesarem probatis, in ⟨*N;* iam *x*⟩ me offenditis: 2,32,10;) uos me imperatoris nomine appellauistis. cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto, mihi meum nomen restituite ⟨*af;* restituite nomen *hl; Db.*⟩: 2, 32,14.

𝔅): *at uero quid proficimus, si accepto magno detrimento ab oppugnatione castrorum discedimus? 2,31,3.

ℭ): uincite, inquit, si ita uultis, Sabinus: V 30,1; 2,32,14 *u.* **𝔄)**; M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨*Lamb.;* delega *Med.;* uel tertiae legionis legatum *Manut.*⟩; si uis, tu ⟨*Lamb.;* delega, si uis; tu *edd. plur.*⟩ ad me alium mitte, quem ornem: *ap. Cic. ad fam.* VII 5,2; ¶ proinde, si quid in nobis animi est ⟨est in n. an. β⟩, persequamur eorum mortem, qui indignissime interierunt, atque hos latrones interficiamus: VII 38,8.

ββ) perf.: cum pater familiae inlustriore loco natus decessit, eius propinqui conueniunt, et de morte si res in suspicionem uenit, de uxoribus in seruilem modum quaestionem habent, et si compertum est, igni ⟨*c*⟩ atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt: VI 19,3; late is locus restagnat; quem si qui ⟨sibi *af*⟩ uitare uoluerit ⟨uoluerunt *NOx;* uoluerint *Paul*⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨-niunt *Nhl; Paul;* perueniet *V.*⟩: 2,24, 4; ac si, *ut* cogitata praeclare eloqui possent non nulli studio et usu elaborauerunt, huius ⟨*Jahn, Piderit;* cuius *codd.; rell. edd.*⟩ te paene principem copiae atque inuentorem bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus; hunc facilem et cotidianum nouisse sermonem nunc pro relicto est habendum ⟨*u. CC*⟩: *ap. Cic. Brut.* 253.

γγ) fut.; 𝔄): si sapient, . . . reposcent: V 30,2 *u.* **δδ) 𝔄)**; iam duo praefecti fabrum . . . a me missi sunt. si uolent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 C, 2.

𝔅): quid hominum ⟨*c*⟩ milibus LXXX ⟨*c*⟩ uno loco interfectis ⟨quid *add.* β⟩ propinquis consanguineisque nostris animi fore existimatis, si paene in ipsis cadaueribus proelio decertare cogentur? VII 77,8.

δδ) fut. exact.; 𝔄): hi ⟨si *add. f; Madu.; Hold.*⟩ sapient, si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30,2; si qui . . uolueri(n)t, . . . perueni(un)t: 2,24,4 *u.* ββ).

𝔅): tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit: 3,94,6.

β) si c. coniunct.; αα) in oratione recta uel in narratione; 𝔄) coni. praes.: qui, si per te liceat, perendino die cum proximis hibernis coniuncti communem cum reliquis belli casum sustineant, non reiecti ... intereant: V 30, 3; ¶ suos enim quisque opprimi et circumueniri non patitur, neque aliter si faciat ⟨faciant β⟩, ullam inter suos habet ⟨habent *f;* habeant *k;* haberet *M*[1]*;* habeat *Whitte*⟩ auctoritatem: VI 11, 4.

𝔅) coni. impf. (ui potentiali, nusquam ui irreali): magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . ., sed in singulis militibus conseruandis.... si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*ik; Ald.;* uellent *X; Fr.*⟩, dimittendae plures manus diducendique erant milites; si continere ⟨contineri β⟩ ad signa manipulos uellet ⟨β; uellent α; *Fr.*⟩, ut instituta ratio . . . postulabat, locus ipse ⟨*o*⟩ erat praesidio barbaris neque . . . insidiandi . . . singulis deerat audacia: VI 34, 5. 6; erat e regione oppidi collis . . . ex omni parte circumcisus; quem si tenerent nostri, et aquae magna parte et pabulatione libera prohibituri hostes uidebantur: VII 36, 5; erat unum iter, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1, 73, 2; si proelium committeretur, propinquitas castrorum celerem superatis ex fuga receptum dabat ⟨*haec omnia spuria existimat Paul*⟩: 1, 82, 5; 3, 110, 4 *u.* 2. **B. c) α)**.

ℭ) coni. ppf.: naues longas occupare hostes conabantur . . .; quas si occupauissent, classe Caesari ⟨*c*⟩ erepta portum ac mare totum in sua potestate haberent, commeatu auxiliisque Caesarem prohiberent: 3, 111, 4.

ββ) in enuntiat. obl.; 𝔄) coni. praes.; a): si quid accidat Romanis, summam in spem per Heluetios regni obtinendi uenire (Dumnorigem): I 18, 9; ei legationi Ariouistus respondit: si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse; si quid ille se uelit ⟨uellet?⟩, illum ad se uenire oportere: I 34, 2; (Gallorum) copias a se uno ⟨*o*⟩ proelio . . . superatas esse. si iterum experiri uelint ⟨uellent *B*[2]β⟩, se iterum ⟨*o*⟩ paratum esse ⟨*c*⟩ decertare; si pace uti uelint ⟨si pacem mallent β⟩, iniquum esse de stipendio recusare, quod . . . ad id tempus pependerint ⟨*c*⟩: I 44, 4; Germanos neque priores populo Romano bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, quin armis contendant: IV 7, 3; si suam gratiam Romani uelint, posse (se) iis ⟨*c*⟩ utiles esse amicos: IV 7, 4; sed licere, si uelint ⟨uellint *B*[1]*M*[1]*;* uellent *M*[2]⟩, in Vbiorum finibus considere: IV 8, 3; (V 29, 6 *u. infra* **ℭ) a) aa)**;) ille appellatus respondit ⟨respondet?⟩: si uelit secum conloqui, licere: V 36, 2; errare eos dicunt, si quicquam ab his praesidii sperent, qui suis rebus diffidant: V 41, 5; (VI 9, 7 *u. infra* **g)**;) haec si grauia aut acerba uideantur, multo illa grauius aestimari ⟨aestimare α; *edd.*⟩ debere ⟨*om.* α; *plur. edd.*⟩, liberos, coniuges in seruitutem abstrahi, ipsos interfici: VII 14, 10; quin etiam ipsis (imperium se) remittere ⟨*Steph.;* remitteret *X*⟩, si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; si † pedites suis auxilium ferant atque in eo morentur, iter facere ⟨confici β⟩ non posse; si, id quod magis futurum confidat ⟨*c*⟩, relictis impedimentis suae saluti consulant, et usu rerum necessariarum et dignitate spoliatum iri: VII 66, 5; Pompeio esse in animo rei publicae non deesse, si senatus sequatur: si cunctetur atque agat lenius, nequiquam eius auxilium, si postea uelit, senatum imploraturum: 1, 1, 4; Lentulus Spinther . . . cum . . . nostris conloquitur: uelle, si sibi fiat potestas, Caesarem conuenire: 1, 22, 1; uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui, si sibi ⟨*c*⟩ facultas detur: 3, 15, 6; se confidere munitionibus oppidi, si celeriter succurratur; longinquam oppugnationem sustinere non posse: 3, 80, 3.

b): negat se . . . posse iter ulli per prouinciam dare, et si uim facere conentur, prohibiturum ostendit: I 8, 3; tamen, si obsides ab iis ⟨*c*⟩ sibi dentur, uti ea . . . facturos intellegat, et si Haeduis de iniuriis, quas ipsis . . . intulerint, item si Allobrogibus satis faciant, sese cum iis pacem esse facturum: I 14, 6; si per populum Romanum stipendium remittatur et dediticii subtrahantur, non minus libenter ⟨*o*⟩ sese ⟨*c*⟩ recusaturum populi Romani amicitiam quam adpetierit: I 44, 5; (V 29, 6 *u.* **ℭ) a) aa)**;) consul senatui rei*que* publicae se non defuturum pollicetur, si audacter ac ⟨aut *O*[1]*ah*[1]⟩ fortiter sententias dicere uelint; sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, . . . se sibi consilium capturum: 1, 1, 2 (3); 1, 1, 4 *u.* **a)**.

c): (Dumnorigem) retrahi . . imperat ⟨*c*⟩; si uim faciat neque pareat, interfici iubet: V 7, 7; ¶ si . . . consulant, . . . spoliatum iri: VII 66, 5 *u.* **a)**; ¶ (nisi ⟨si *add. A corr., QB, M corr.; Np., Fr., Db., Hold.; om. A pr., M pr.,* β; *Schn., Dt.*⟩ quid in Caesare populoque Romano sit auxilii, omnibus Gallis idem esse faciendum: I 31, 14;) illo tamen ⟨*c*⟩ potius utendum consilio, si res cogat atque auxilia morentur, quam aut ⟨*c*⟩ deditionis aut ⟨*c*⟩ pacis subeundam condicionem: VII 78, 2.

𝔟): ille cum Cotta saucio communicat, si uideatur, pugna ut excedant et cum Ambiorige una conloquantur: V 36, 3; exercitu ... disposito, ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit: VII 80, 1.

𝔢): legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨c⟩, obsides sibi ⟨c⟩ remittat: III 8, 5; huic mandat, Remos ... in officio contineat Germanosque, qui auxilio ... arcessiti dicebantur, si per ⟨super A^1⟩ uim nauibus flumen transire conentur, prohibeat: III 11, 2; si ab armis discedere uelint, se adiutore utantur legatosque ad Caesarem mittant: V 41, 8; scribit Labieno, si rei publicae commodo facere possit ⟨*Fr.; possit facere a; posset facere hl; facere posset α; plur. edd.*⟩, cum legione ad fines Neruiorum ueniat: V 46, 4; Labienum Treboniumque hortatur, si rei publicae ⟨c⟩ commodo facere possint, ad eam ⟨c⟩ diem reuertantur: VI 33, 5.

𝔣): (se) orare atque obsecrare, si qui locus misericordiae relinquatur, ne ad ultimum supplicium progredi necesse habeat ⟨-eant *af; edd.*⟩: 1, 84, 5.

𝔤): orant, ut ⟨c⟩ sibi parcat ⟨o⟩...; si amplius obsidum uelit dari ⟨*sic* β; uellet, dare α; *plur. edd.*⟩ pollicentur: VI 9, 7; reliquas merces commeatusque ad obsidionem urbis, si ⟨*recc.; om. x;* si ita *RSchn.*⟩ accidat ⟨*O;* -dant *x*⟩, reseruant: 1, 36, 3; conloquium petunt et id, si fieri possit, semoto a militibus loco: 1, 84, 1.

𝔅) coni. perf.; 𝔞): haec si enuntiata Ariouisto sint ⟨sunt B^1Mh⟩, (se) non dubitare, quin de omnibus obsidibus ... grauissimum supplicium sumat: I 31, 15; id fieri posse, si suas copias Haedui in fines Bellouacorum introduxerint et eorum agros populari coeperint: II 5, 3.

𝔟): quod si fecerit (Caesar), Haeduorum auctoritatem apud omnes Belgas amplificaturum, quorum auxiliis atque opibus, si qua bella inciderint, sustentare consuerint: II 14, 6; orat, ne patiatur ciuitatem ... deficere, quod futurum prouideat ⟨prouiderat *AQ*β⟩, si ⟨*AQ*β; ne *BM*⟩ se tot hominum milia cum hostibus coniunxerint: VII 39, 3; obtestatur, ... neu se ... hostibus ⟨o⟩ dedant. quod ⟨qui β⟩ si indiligentiores fuerint, milia hominum delecta LXXX ⟨o⟩ una ⟨c⟩ secum interitura demonstrat: VII 71, 3; magnopere sese confidere demonstrat, si eius rei sit potestas facta, fore, ut aequis condicionibus ab armis discedatur; cuius rei magnam partem laudis atque existimationis ad Libonem peruenturam, si illo auctore atque agente ab armis sit discessum: 1, 26, 4; proinde ... exercitum .. dimitterent; si ⟨*Ald.;* sed si *x*⟩ id sit factum ⟨sed id si factum *f*⟩, se nociturum nemini: 1, 85, 12.

𝔠): neque dubitare [debeant], quin, si Heluetios superauerint Romani, una cum reliqua Gallia Haeduis libertatem sint erepturi: I 17, 4.

𝔡): Romani si casu interuenerint ⟨β; interuenirent α⟩, fortunae, si alicuius indicio uocati, huic habendam gratiam: VII 20, 6.

𝔢): Romani, si rem obtinuerint, finem laborum omnium exspectant: VII 85, 3.

ℭ) coniunct. imperf.; 𝔞) respondet indicatiuo orationis rectae; 𝔞𝔞): si quid ... uelit ⟨uellet?⟩, ... oportere: I 34, 2 *u.* 𝔄) 𝔞); si quos ... commoueret, hos ⟨hoc α⟩, si quaererent, reperire ⟨B^2a; repperiri *αhl*⟩ posse: I 40, 8; (I 44, 4 *(bis) u.* 𝔄) 𝔞);) quod si antiquissimum quodque tempus spectari oporteret, populi Romani iustissimum esse ⟨c⟩ in ⟨c⟩ Gallia ⟨c⟩ imperium ⟨c⟩; si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam: I 45, 3; sibi praestare, si in eum casum deducerentur, quamuis fortunam a populo Romano pati quam ... interfici: II 31, 6; unam esse ⟨*om. hl*⟩ spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur: III 5, 2; sibi nullam cum iis ⟨c⟩ amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent: IV 8, 1; suam sententiam in utramque ⟨c⟩ partem ⟨c⟩ esse tutam: si nihil esset ⟨nil sit β⟩ durius, nullo cum periculo ad proximam legionem peruenturos; si Gallia omnis cum Germanis consentiret ⟨consentiat β⟩, unam esse in celeritate positam salutem: V 29, 6; (VI 9, 7 *u.* 𝔄) 𝔤);) neque omni interposita fide firmum esse posse, si in aliud tempus differretur: 1, 86, 2.

𝔟𝔟): id si fieret, intellegebat magno cum periculo prouinciae futurum, ut homines bellicosos ... finitimos haberet: I 10, 2; is ita cum Caesare egit: si pacem populus Romanus cum Heluetiis faceret, in eam partem ituros atque ibi futuros Heluetios, ubi eos Caesar ... esse uoluisset; sin bello persequi perseueraret, reminisceretur ...: I 13, 3 (4); Haeduis se obsides redditurum non esse neque iis ⟨c⟩ ... bellum inlaturum, si in eo manerent, quod conuenisset, stipendiumque quotannis penderent: I 36, 5; seseque ⟨c⟩, si Caesar permitteret, ad eum in castra uenturum, suas ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3, 7; nam si ⟨*om. a*⟩ legiones in prouinciam arcesseret, se absente in itinere proelio dimicaturas intellegebat; si ipse ad exercitum contenderet, ne iis ⟨c⟩ quidem eo tempore, qui ⟨o⟩ quieti ⟨c⟩ uiderentur,

suam salutem recte committi uidebat: VII 6, 3. 4; cum . . . singulas legiones appellaret et, si acerbius inopiam ferrent, se dimissurum oppugnationem diceret, . . . petebant: VII 17, 4; sic belli rationem esse diuisam, ut illi . . . auxilia . . sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet. ⟨et *add. hl*⟩ si hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum: 3, 17, 4; sese, contra hostem si ducerentur, ituros, contra ciuem et consulem arma non laturos: 3, 31, 4.

cc): si . . . contenderet, ne iis ⟨*c*⟩ quidem . . . recte committi uidebat: VII 6, 4 *u.* **bb)**; ¶ (si . . interuenirent, . . . habendam gratiam: VII 20, 6 *u.* **B) b).)**

bb): his ⟨*c*⟩ uti conquirerent et reducerent, si sibi purgati esse uellent, imperauit: I 28, 1; ut praesidium quam amicissimum, si quid opus facto esset, haberet: I 42, 5; hanc (paludem) si nostri transirent hostes exspectabant; nostri autem, si ab illis initium transeundi fieret, ut impeditos adgrederentur, parati in armis erant: II 9, 1; partem suarum copiarum ⟨*o*⟩ traducere conati sunt eo consilio, ut, si possent, castellum . . . expugnarent pontemque interscinderent, si minus potuissent, . . . popularentur: II 9, 4; huic permisit, si opus esse arbitraretur, uti in his locis legionem hiemandi causa conlocaret: III 1, 3; in castra uenerunt . . ., ut, si quid possent, de indutiis faliendo impetrarent: IV 13, 5; in Lingones contendit, . . . ut, si quid ⟨*af;* quod *αhl*⟩ etiam de sua salute ab Haeduis iniretur consilii, celeritate praecurreret: VII 9, 4; omnia uada . . . obtinebant sic animo parati, ut, si eam paludem Romani perrumpere conarentur, haesitantes premerent: VII 19, 2; duplicem . . . fecerat uallum, ut, si ancipiti proelio dimicaretur, posset resisti: 3, 63, 3; totius autem rei consilium his rationibus explicabat, ut, si Pompeius eodem contenderet, abductum illum a mari . . . pari condicione belli secum decertare cogeret; si in Italiam transiret ⟨transire *z*⟩, coniuncto exercitu cum Domitio . . . Italiae subsidio proficisceretur; si ⟨sin *V.*⟩ Apolloniam Oricumque oppugnare et se ⟨si *NOz*⟩ omni maritima ora excludere conaretur, obsesso ⟨tamen *add. V.*⟩ Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 3. 4; ad Scipionem properandum sibi existimabat: si Caesar iter illo haberet ⟨habebat *cod. Ciacc.;* habeat *Ciacc.*⟩, ut subsidium Scipioni ferret; si ab ora maritima Oriciaque ⟨*c*⟩ discedere nollet, quod legiones . . . exspectaret ⟨*o*⟩, ipse ut omnibus copiis Domitium adgrederetur: 3, 78, 6.

ee): praesidia disponit, castella communit, quo facilius, si se inuito transire conarentur ⟨conentur?⟩, prohibere possit ⟨posset *M*h; *Fr.*⟩: I 8, 2.

ff): tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites . . . conuenirent, legatis respondit, diem se ad deliberandum sumpturum; si quid ⟨id *Göl.*⟩ uellent, ad Idus April. reuerterentur: I 7, 6; ne hostes proelio lacesserent, et si ipsi lacesserentur, sustinerent, quoad ipse . . . accessisset: IV 11, 6; orabant, ut sibi auxilium ferret . . .; uel si id facere occupationibus rei publicae ⟨*c*⟩ prohiberetur, exercitum modo Rhenum transportaret: IV 16, 6; 3, 17, 4 *u.* **bb)**; uti ad Pompeium litteras mitteret, naues reliquas, si uellet, subduci et refici iuberet: 3, 23, 3.

gg): magnam haec res Caesari difficultatem ad consilium capiendum adferebat: si reliquam partem hiemis uno loco legiones contineret, ne stipendiariis Haeduorum expugnatis cuncta Gallia deficeret, quod . . . uideret ⟨*o*⟩; si ⟨sin *edik*⟩ maturius ex hibernis educeret ⟨si . . . educeret *om. af*⟩, ne ab re frumentaria duris subuectionibus laboraret: VII 10, 1; (ne occasionem nauigandi dimitterent, siue ⟨si uel *Hotom.; Np.*⟩ ad litora Apolloniatium *siue ad Labeatium* ⟨siue ad Lab. *F. Hofm.; om. z; Np.*⟩ cursum derigere . . . possent: 3, 25, 4.)

hh): ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod ⟨*o*⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8.

ii): iis ⟨*c*⟩ auxilium suum pollicitus, si ab Suebis premerentur, haec ab iis ⟨*c*⟩ cognouit: IV 19, 1; VII 36, 5 *u.* *αα)* **B)**; — Massilienses . . . remos transcurrentes detergere ⟨*o*⟩, si possent, contendebant: 1, 58, 1; ubi id a Caesare negatum et, palam si conloqui uellent, concessum est: 1, 84, 2; non nullos . . . damnatos . . . in integrum restituit, qui se illi initio ⟨*c*⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet: 3, 1, 5; ex iniquo progressi loco in summo constiterant; si per decliue sese reciperent ⟨-re *a*⟩, nostros ex superiore insequentes loco uerebantur: 3, 51, 7; Caesar exercitum in aciem . . . produxit, si Pompeius proelio decertare uellet: 3, 56, 1.

(ff): si . . . possit ⟨posset *αhl; plur. edd.*⟩, . . . ueniat: V 46, 4 *u.* **A) e).)**

b) respondet coniunctiuo (irreali) orationis rectae: si quid ipsi a Caesare opus esset,

sese ad eum uenturum fuisse: I 34,2; Caesarem (se) arbitrari profectum in Italiam; neque aliter Carnutes interficiundi Tasgetii consilium fuisse capturos, neque Eburones, si ille adesset, tanta contemptione ⟨c⟩ nostri ad castra uenturos. sese non ⟨*sic Sp. Vassis;* uenturos esse. non *X; edd.*⟩ hostem auctorem, sed rem spectare: V 29,2 (3).

D) coni. ppf.; a) respondet indicatiuo orationis rectae; aa): non esse fas Germanos superare, si ante nouam ⟨c⟩ lunam proelio contendissent: I 50,5; tutius esse arbitrabantur ... sine ullo ⟨c⟩ uulnere uictoria potiri, et si propter inopiam rei frumentariae Romani sese ⟨c⟩ recipere coepissent, impeditos ... adoriri cogitabant: III 24,3; quod penes eos ⟨CC⟩, si id oppidum retinuissent, summam uictoriae constare intellegebant: VII 21,3; est animaduersum ab legionariis ... magno sibi esse ⟨c⟩ praesidio posse, si ibi ⟨c⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent: 2, 8,1; inuentum est magno esse usui posse, si haec esset in altitudinem turris elata: 2,8,3; docent, si omnino turris concidisset, non posse ⟨posset *fhl*⟩ milites contineri, quin ... inrumperent: 2,12,4 (*Np.* 5); † interea et ⟨id interesse *Madu.*⟩ rei publicae et ipsis placere oportere, si ⟨oportere. Si *Madu.*⟩ uterque in contione statim iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum. depositis ⟨dimissurum, depositis *Madu.*⟩ armis auxiliisque, quibus nunc confiderent, necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3,10,9.

bb): Caesar ad Lingonas litteras ... misit, ne eos ... iuuarent. qui si iuuissent ⟨qui iuuissent *Madu.;* si qui iuuiss. *Paul*⟩, se eodem loco quo Heluetios habiturum: I 26,6; se id contendere ..., propterea quod, si enuntiatum esset, summum in cruciatum se uenturos uiderent: I 31,2; si [id] ita fecisset, sibi populoque Romano perpetuam gratiam atque amicitiam cum eo futuram; si non impetraret, sese ... Haeduorum iniurias non neglecturum: I 35,4; se ... ciuitatem conseruaturum, si prius quam murum aries attigisset se dedidissent ⟨dedissent *BM*⟩ II 32,1; quorum si principes ac senatus sibi iure iurando fidem fecisset ⟨fecissent *M*[a]*Q*[a]*; Fr.*⟩, ea condicione, quae a Caesare ferretur, se usuros ostendebant: IV 11,3; neque sibi uoluntariorum copias defore, si ex finibus suis progredi coepisset: V 56,1; hostium se habiturum numero ⟨c⟩ confirmat, si aut Ambiorigem aut eius legatos finibus suis recepissent: VI 6,3; Caesar ... si qui ad eos Eburones ... conuenissent, ad se ut reducerentur imperauit; si ita fecissent, fines eorum se uiolaturum negauit: VI 32,2; hoc se ignominiae laturos ⟨c⟩ loco, si inceptam oppugnationem reliquissent: VII 17,6; Caesar ... Arimino excederet, exercitus dimitteret; quae si fecisset, Pompeium in Hispanias iturum: 1,10,3; tumulus erat paulo editior; quem si occupauisset Caesar et communisset ⟨communiuisset *al*⟩, ab oppido ... se interclusurum aduersarios confidebat: 1,43,2; eum omnium laborum finem fore existimabant, si hostem Hibero intercludere et frumento ⟨c⟩ prohibere potuissent: 1,68,3; hoc unum esse tempus de pace agendi, dum ... pares ambo uiderentur; si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur, neque fore aequa parte contentum qui se omnia habiturum confideret: 3,10,7; 3, 10,9 *u.* **aa)**; Scipionem ea esse auctoritate, ut non solum libere quae probasset exponere, sed etiam ... errantem regere posset. ... quod si fecisset, quietem Italiae, pacem prouinciarum, salutem imperii ⟨c⟩ uni omnes acceptam relaturos: 3,57,(3.)4; dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur. quod si esset factum, **futurum* ⟨*u. CC*⟩, ut detrimentum in bonum uerteret: 3,73,6; 3,92, 2 *u. infra* **b)**; cognoscit ... nuntios .. dimissos ad eos ..., ne Antiochiam adirent; id ⟨ipsi *hl*⟩ si fecissent, magno eorum capitis periculo futurum: 3,102,6.

cc): latum ab X tribunis plebis ..., ut sui ratio absentis haberetur ipso consule Pompeio; qui si improbasset, cur ferri passus esset ⟨pass' *a*⟩? si ⟨et si *ahl;* sin *N; Ald.*⟩ probasset, cur se ⟨cursu *ahl*[1]⟩ uti populi beneficio prohibuisset? 1,32,3.

dd): quanta praedae faciendae atque ... sui liberandi facultas daretur, si Romanos castris expulissent, demonstrauerunt: IV 34,5; pauca ad spem largitionis addidit, quae ab sua liberalitate, si se atque Attium secuti essent, exspectare deberent: 2,28,3.

ee): sublicae ... agebantur ..., ut, si arborum trunci siue naues ⟨CC⟩ deiciendi operis causa ⟨c⟩ essent a barbaris **im*missae, his defensoribus earum rerum uis minueretur neu ponti nocerent: IV 17,10; quibus id consilii fuisse cognouerint, ut, si flumen transissent, una ex parte ipsi ⟨c⟩, altera Arueni se circumsisterent: VII 5,5; cohortes ... constitueret, ut, si nostros loco depulsos ⟨c⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur terreret: VII 49,2; in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sana-

rentur, simul, si quid ⟨simul quicquid *a pr.*⟩ grauius accidisset, magna multitudine nauium . . . facilius in Siciliam receptus daretur: 2, 30, 3; praemissis . . . impedimentis . . . egreditur, ut, si qua esset imposita dimicandi necessitas, subitum casum expedito exercitu subiret: 3, 77, 1.

ff): Neruii antiquitus, . . . quo facilius finitimorum equitatum, si praedandi causa ad eos uenissent ⟨-set *Ald.; Fr.*⟩, impedirent, . . . effecerant, ut: II 17, 4.

gg): proinde, si qua fuisset facultas, ad se cum omnibus copiis ueniret: 1, 19, 4.

hh): maturandum sibi existimauit, ne, si noua manus Sueborum cum ueteribus copiis Ariouisti sese coniunxisset, minus facile resisti posset: I 37, 4; Labienus . . . ueritus, ne, si ex hibernis ⟨*sic Oud.;* ne ex hib. α; si ex hib. β; ne ex hib. si *Db.*⟩ fugae ⟨ne ex hib. fugae si *(Oud.) Fr.*⟩ similem profectionem fecisset, ⟨ut *add.* α; *Np.*, *Dt.*[1]⟩ hostium impetum sustinere non ⟨*del. Np.; Dt.*[1]⟩ posset, . . . remittit: V 47, 4.

ii): fore uidebat, ut ⟨β; et α⟩, si essent hostes pulsi, celeritate periculum effugerent: IV 35, 1; cuiusque aetatis amplissimi . . . naues conscenderant, ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent; si superauissent, uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2, 5, 5.

kk): uehementer ⟨*o*⟩ huic illos loco ⟨*o*⟩ timere nec iam aliter sentire, uno colle ab ⟨*c*⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨non dubitari quin β⟩ paene circumuallati . . . uiderentur: VII 44, 4; non recusare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si sine maximo detrimento legiones Caesaris sese recepissent ⟨*u. CC*⟩: 3, 45, 6.

ll): mittuntur ad Caesarem confestim a ⟨*c*⟩ Cicerone litterae ⟨nuntiique *add. Eussn.*⟩ magnis propositis praemiis, si ⟨si qui *Paul;* qui *HJMüller*⟩ pertulissent: V 40, 1; parentes suos commendabant, si quos ex eo ⟨*c*⟩ periculo fortuna seruare potuisset ⟨uoluisset *Cornelissen*⟩: 2, 41, 8.

(mm): si esset factum, . . . uerteret: 3, 73, 6 *u.* **bb).)**

b) respondet coniunctiuo (irreali) orationis rectae: qui si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere: I 14, 2; plerique existimant, si acrius insequi uoluisset, bellum eo die potuisse finiri ⟨*hl; Db.*; finire *af; Np.*, *Dt.*⟩: 3, 51, 3; ¶ leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨occucurrissent *a; Np., Dt.*⟩: 3, 92, 2.

𝔊) coniunct. coniugationis periphrast.: Caesar maturandum sibi censuit, si esset in perficiendis pontibus periclitandum, ut prius . . . dimicaret: VII 56, 1.

γγ) in enuntiatis consecutiuis (assimilatio modi); 𝔄): quorum (solduriorum) haec est condicio, ut ⟨uti *fh*⟩ omnibus . . . commodis una cum iis ⟨*c*⟩ fruantur, quorum se amicitiae dediderint, si quid his ⟨*c*⟩ per uim accidat, aut eundem casum una ferant aut sibi mortem consciscant: III 22, 2; ita currus ⟨*c*⟩ conlocant, ut, si illi a multitudine hostium premantur, expeditum ad suos receptum habeant: IV 33, 2; **(**munitiones . . . perfecit, ut ne magna quidem multitudine, si ita accidat ⟨accidit *M*[1]; accideret *M*[2]⟩ † eius discessu munitionum praesidia circumfundi possent ⟨si ita accidat eius disc. *del. Whitte;* si ista ad eas undique accessisset *Heller;* accidat *pugnat cum pf.* perfecit *et impf.* possent⟩: VII 74, 1.**)**

𝔅): Caesar . . . aciem instructam habuit, ut, si uellet Ariouistus proelio contendere, ei potestas non deesset: I 48, 3; genus erat pugnae militum illorum, ut . . . rari dispersique pugnarent; si premerentur, pedem referre . . . non turpe existimarent: 1, 44, 2; spes uictoriae augetur, adeo ut quicquid intercederet temporis, id morari reditum . . . uideretur, et si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio . . . dicerent: 3, 82, 3.

𝔆): res tamen ab Afranianis ⟨*c*⟩ huc erat necessario deducta ⟨*c*⟩, ut, si priores montes, quos petebant, attigissent, ipsi periculum uitarent, impedimenta . . . seruare non possent: 1, 70, 2.

𝔇): Caesaris copiae nequaquam erant tantae, ut iis, extra oppidum si ⟨iis extra oppidum, si *edd.*⟩ esset dimicandum, confideret: 3, 109, 2.

b) enuntiatum est negatiuum; α) si minus *u.* **(paruus) minus** *p. 1012 extr. et 1013 (2 loc.).*

β) si nemo: utrum auertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset (edictum) . . ., an nouis dilectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat: 3, 102, 3; (*cf.* **quodsi** *(p. 1537)* I 40, 15.)

γ) si . . . neque: V 7, 7 *u. p. 1850* **c).**

δ) si nihil: V 29, 6 *u. p. 1852* **𝔆) a) aa)**; statuisse imperatorem, si nihil in oppugnatione oppidi profecisset ⟨β; profecissent α; *edd.*⟩, triduo exercitum deducere: VII 20, 11.

ε) si nolo: ac, si sese ⟨se si β⟩ interfici nollent, arma ponere iusserunt: IV 37, 1; 3, 78, 6 *u. p. 1853 extr. et sq.*

ζ) si non: tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis ⟨*Wsbg.;* ut deberes *codd.;* uidebere *Vict.; uulgo;* fueris, ut debes *ed. Jenson.*⟩, . . . nec causam secutus . . ., sed meum aliquod factum condemnauisse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret, cur . . . postularet? IV 16, 4; ¶ in quo si non ⟨β; *om.* α⟩ praesens periculum, at ⟨non at α⟩ certe longinqua ⟨*c*⟩ obsidione fames esset timenda ⟨pertimescenda β⟩: V 29, 7; *u. praeterea* **non** *p. 801 sq.* **c) aa) — bb)** *(16 loc.)*.

η) si nullus: si nullam partem Germanorum domum remittere posset, at ne quos amplius Rhenum transire pateretur: I 43, 9; ¶ oppidi ⟨*o*⟩ murus ⟨*c*⟩ a ⟨*c*⟩ planitie atque initio ascensus recta regione, si nullus amfractus intercederet, MCC passus aberat: VII 46, 1; atque ego hanc sententiam probarem, — tantum ⟨*c*⟩ apud me dignitas potest, — si nullam praeterquam uitae nostrae iacturam fieri uiderem; sed: VII 77, 6.

B. additur forte, modo, quidem, quod; a) si forte *u.* **fors** B. *p. 1323 sq. (4 (5) loc.)*.

b) si modo *u.* **modo** *p. 628* **a) β)** *(2 loc.)*.

c) si quidem *u.* **siquidem.**

d) quod si *u.* **qui** *p. 1536* **cc)** — *1538 (12 loc.)*.

2. **ui temporali** (si qui(s) = cum quis, ubi quis, *uel* = quisquis, quicumque); **A. c. ind.; a) praes.:** VI 13, 5 *u.* **b)**.

b) perf.: (uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨*o*⟩ . . .; sed ⟨si *add. BM; Np., Fr., Db., Dt.*[1]*; om. AQβ; Schn., Hold., Dt.*[2]⟩ qui sunt ex iis ⟨*c*⟩ nati, eorum habentur liberi, quo ⟨*c*⟩ primum ⟨*c*⟩ uirgo ⟨*c*⟩ quaeque deducta ⟨*c*⟩ est ⟨*c*⟩: V 14, 5;) fere de omnibus controuersiis . . . (druides) constituunt, et si quod est admissum facinus ⟨fac. adm. β⟩, si caedes facta, si de hereditate, ⟨si *add. DE; V.; Dt.*⟩ de finibus controuersia est, idem decernunt ⟨*afi;* discernunt *αhl; Aim.*⟩, praemia poenasque constituunt; si qui aut priuatus ⟨priuati β⟩ aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt: VI 13, 5. 6; neque quietis causa procumbunt neque, si ⟨*om. M;* si ne *B pr.*⟩ quo adflictae casu conciderunt ⟨conciderint *a*[2]*f; Aim.*⟩, erigere sese ⟨*c*⟩ ac ⟨*c*⟩ subleuare possunt: VI 27, 2; ¶ (ab his fit initium retinendi Silii ⟨*c*⟩ atque Velanii ⟨et si quos intercipere potuerunt *add.* β⟩: III 8, 2.)

c) impf.: ad eos se equites recipiebant; hi, si quid erat durius, concurrebant; si qui grauiore uulnere accepto equo deciderat, circumsistebant; si quo erat longius prodeundum aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas ⟨*o*⟩, ut iubis subleuati equorum ⟨*o*⟩ cursum adaequarent: I 48, 6. 7; (nostri hoc superari, quod ⟨si *add. Schenkl*⟩ diuturnitate pugnae hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant; quarum rerum a nostris propter paucitatem fieri nihil poterat: III 4, 3. 4;) si qua in parte nostri laborare aut grauius premi uidebantur, eo signa inferri ⟨*o*⟩ Caesar aciemque conuerti ⟨*c*⟩ iubebat: VII 67, 4.

d) ppf.: I 48, 6 *u.* **c)**; ita utraque re oppidorum oppugnatio impediebatur. ac si quando magnitudine operis forte superati . . . suis fortunis ⟨*o*⟩ desperare ⟨*o*⟩ coeperant, magno numero nauium adpulso . . . sua deportabant omnia ⟨*o*⟩ seque in proxima oppida recipiebant: III 12, 3; mobilitati nauium locus dabatur; et si quando nostri facultatem nacti ferreis manibus iniectis nauem ⟨*c*⟩ religauerant, undique suis laborantibus succurrebant: 2, 6, 2; huc se referebant, hinc, si qua maior oppresserat uis, propugnabant ⟨si qua maior oppr. uis, hinc propugnabant *Paul*⟩: 2, 8, 2; ¶ quod Afranius paene omne frumentum ante Caesaris aduentum Ilerdam conuexerat, reliqui si quid fuerat, Caesar superioribus diebus consumpserat: 1, 48, 5.

e) coniug. periphrast.: I 48, 7 *u.* **c)**; si mons erat ascendendus, facile ipsa loci natura periculum repellebat, quod . . . protegebant; cum . . . locus decliuis suberat neque . . . opem ferre poterant, equites uero . . . tela coiciebant, tum magno erat in periculo res: 1, 79, 2 (3).

B. c. coniunct.; a) praes.: errare si qui in bello omnes secundos rerum prouentus exspectent: VII 29, 3.

b) pf.: (Ariouistum) obsides . . . poscere et in eos omnia exempla cruciatusque edere, si qua res non ad nutum aut ad uoluntatem eius facta sit: I 31, 12; ¶ ciuitates . . . habent legibus sanctum, si quis ⟨*om.* β⟩ quid de re publica a finitimis rumore ac ⟨*c*⟩ fama acceperit ⟨-rint β⟩, uti ad magistratum deferat ⟨-rant β⟩ neue . . . communicet ⟨-cent β⟩: VI 20, 1; ¶ II 14, 6 *u. p. 1851* **b)**.

c) impf.; α): fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent numero; si ⟨esset numero si *NOaf;* esse numero;

quorum si *hl*⟩ quis a domino prehenderetur ⟨compreh. *f;* prehendebatur *O*⟩, consensu ⟨concursu *Ald.*⟩ militum eripiebatur: 3,110,4.

β): si quos aduersum proelium et fuga Gallorum commoueret ⟨moueret *A*[1]⟩, hos ⟨hoc *α*⟩, si quaererent, reperire ⟨*B*[3]*a;* repperiri *αhl*⟩ posse: I 40,8; ¶ duabus legionibus . . . in castris relictis, ut, si quo opus esset, subsidio duci possent: II 8,5; cuneatim constiterunt hoc animo, ut, si qua ex parte obuiam [contra] ueniretur, acie instructa depugnarent: VII 28,1; ¶ 3,82,3 *u. p. 1858* **B)**.

d) ppf.: (I 26,6 *u. p. 1855* **D) a) bb);)** Caelius . . . tribunal suum . . . conlocauit et ⟨se *add. OSeyffert*⟩, si quis appellauisset de aestimatione et de solutionibus, quae per arbitrum fierent, . . . fore auxilio pollicebatur: 3,20,1; ¶ Caesar explorata ⟨*o*⟩ re quaestione captiuorum, si qui ad eos Eburones ex fuga conuenissent, ad se ut reducerentur imperauit: VI 32,2; ¶ tantas uideri Italiae facultates, ut, si quid esset in bello detrimenti acceptum, non modo id breui tempore sarciri ⟨*o*⟩, sed etiam maioribus augeri ⟨*c*⟩ copiis posset: VI 1,3.

3. in enuntiatis concessiuis; (A. c. coni. perf.: ut celeriter perrumpant censent; quoniam tam propinqua sint castra, etsi ⟨*Schn.;* et si *rell. edd.*⟩ pars aliqua circumuenta ceciderit, at reliquos seruari posse confidunt ⟨-dant *Hartx*⟩: VI 40,2.**)**

B. c. coni. impf.: in Britanniam proficisci contendit ⟨*o*⟩, quod omnibus fere Gallicis ⟨*o*⟩ bellis hostibus nostris inde subministrata auxilia intellegebat, et si tempus anni ad bellum gerendum deficeret ⟨defecerat *β*⟩, tamen magno sibi usui ⟨*o*⟩ fore arbitrabatur, si modo insulam adisset: IV 20,2.

C. c. coni. ppf.: omnia aedificia . . . incendebantur . . ., ut, si qui etiam in praesentia se occultassent, tamen his deducto exercitu rerum omnium inopia pereundum uideretur: VI 43,3; erat iniqua condicio . . . polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem diem iturus *esset definire, ut, si peracto consulatu ⟨cons. *Nafh;* cos. *l*⟩ Caesaris non ⟨cons. *Nafl;* cons. non *h*⟩ profectus ⟨*Nd;* praefectus *x*⟩ esset ⟨peracto caesaris consulatu pompeius profectus non (*om. O*[1]) esset *O; Oud.*⟩, nulla tamen mendacii religione obstrictus uideretur: 1,11,2.

4. in enuntiatis comparatiuis; A.: neque uero idem profici longo itineris spatio, cum per alios condiciones ferantur, ac si coram de omnibus condicionibus disceptetur: 1,24,6.

B.: proinde ac si *u.* **ac** *p. 68* **2.** (*3 loc.; nam etiam* 3,60,5 *recte Paul uidetur coniecisse* proinde ac si suis.)

C.: leuius . . . quam si . . . occurrissent: 3,92,2 *u. p. 1857 extr.*

D.: quod . . . absentis . . Ariouisti crudelitatem uelut si coram adesset horrerent: I 32,4.

5. in interrogat. obliqu. (= num; ob); A. pendet ex uerbis temptandi, exspectandi, sim.: Heluetii . . . nauibus iunctis ratibusque compluribus factis, alii uadis Rhodani . . . non numquam interdiu, saepius noctu si perrumpere possent conati operis munitione . . . et telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8,4; ¶ exspectare *u.* **exspecto B. b)** *p. 1240 (4 loc.);* 3,75,3 *u.* spectare; ¶ neque uero Pompeius . . . moram ullam ad insequendum intulit, sed † eadem ⟨*x; Dt.;* id *coniec. Np.;* eodem *FHofm.;* eodem die *Paul*⟩ spectans ⟨exspectans *b; Paul*⟩, si *in* itinere impeditos *et perterritos deprehendere posset, exercitum e castris eduxit ⟨*u. CC*⟩: 3,75,3; ¶ munitiones institutas Caesar parat perficere; illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent: 1,83,4; temptemus hoc modo, si possimus ⟨*Petrarcha; Lamb., Bait.;* possumus *codd.; Klotz, Wsbg.*⟩ omnium uoluntates recuperare et diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ centuriones . . . nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare coeperunt: V 43,6.

B. intellegendum est uerbum temptandi: Basilum ⟨*c*⟩ cum omni equitatu praemittit, si quid celeritate itineris atque oportunitate temporis proficere possit ⟨*k; Np.;* posset *X; rell. edd.*⟩: VI 29,4; circumfunduntur ex reliquis hostes ⟨*o*⟩ partibus, si quem aditum reperire possint ⟨*β;* possent *α; edd.*⟩: VI 37,4; ne grauentur sua quoque ad eum (Pompeium) postulata deferre, si paruo labore magnas controuersias tollere atque omnem Italiam metu liberare possint: 1,9,1; ¶ inopia adductos (se) clam ex castris exisse, si ⟨ne *hl*⟩ quid frumenti aut pecoris in agris reperire possent ⟨possint *β*⟩: VII 20,10; equitatum omnibus locis iniciendi timoris causa ostentare coeperunt, si ⟨ut *dik*⟩ ab ⟨*om. β*⟩ re frumentaria Romanos excludere . . . possent: VII 55,9; reseruatis Haeduis atque ⟨*c*⟩ Aruernis, si per eos ciuitates recuperare posset, ex reliquis captiuis toto exercitui capita singula praedae nomine distribuit: VII 89,5; 3,1,5 *u. p. 1854* **C) a) ii)**; diuersa sibi ambo consilia capiunt: Caesar, ut quam primum se cum Antonio coniungeret, Pompeius, ut uenientibus in itinere se opponeret,

⟨et *add.* z; *del. Lips.*⟩ si ⟨sic *O*⟩ imprudentes ex insidiis adoriri posset ⟨possit *a*¹⟩: 3,30,2; produxit, si . . . uellet: 3,56,1 *u. p. 1554* ii) *extr.*

6. Locus dubius: ⟨Bibulus, litora omnia . . . classibus occupauit, custodiisque ⟨que *del. Paul*⟩ diligentius dispositis ipse ⟨dispositis; ipse *Paul*⟩ grauissima hieme in nauibus excubans ⟨-babat *rec.*⟩ neque ullum laborem aut munus despiciens neque ⟨ne quod *Oud.; Np., Db.*⟩ subsidium expectans, si in Caesaris complexum ⟨expectanti Caesari in conspectum *Np.; Db.*⟩ uenire posset * * * ⟨subsidiumque expectans Caesaris, si in conspectum ueniret. Sed *Terpstra;* ne quod subsidium exspectabat Caesar inconspectum uenire posset *Ciacc.;* neque subsidium exspectans, si Caesaris copiarum exitum impedire posset * * * *Paul*⟩: 3,8,4.

[**False:** ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨deberent *X*⟩ ausos esse ⟨aut si ⟨ausi ℘ *corr.*⟩ quod essent ℘⟩ transire latissimum flumen: II 27,5; se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨*c*⟩ anteire ⟨*c*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1,32,8; erat in oppido ⟨*c*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi, conuentus is ⟨*Grut.;* si *z; del. Paul*⟩, qui ex uariis generibus constaret, terror ex superioribus proeliis magnus: 2,36,1; Pompeius autem, ut famam opinionemque hominum teneret, sic ⟨si *ahl*⟩ pro castris exercitum constituebat, ut: 3,56,2; ut . . ., si (Pompeius) Apolloniam Oricumque oppugnare et se ⟨si *NOz*⟩ omni maritima ora excludere conaretur, obsesso Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3,78,4; est . . . de proelio cogitandum, sicut ⟨*Ald.;* si ut *z*⟩ semper depoposcimus. animo simus ⟨*Ald.;* sumus *z*⟩ ad dimicandum parati: 3,85,4.]

Si . . . si: I 34,2; 44,4; (45,3;) V 29,6; VI 34,5; VII 6,3; 10,1; 20,6; 66,5; 1,1,4; 32,3; 73,2; 2,5,5; 3,17,4; 78,6; — (I 40,8; II 9,1; VI 32,2;) **si . . . aut si:** (I 47,1;) VI 13,9; **si . . . si . . . si:** I 48,6.7; VI 13,5; 3,78,3.4; **si . . ..et si . . . item si:** I 14,6; **si . . . siue:** IV 17,10; **si . . . sin:** I 13,3.4; 1,1,2.3; **si . . . si non:** I 35,4; 36,5; **si . . . si minus:** II 9,4.5; **si . . . cum:** 1,79,2.3; **cum . . . si:** 1,24,6; **neque aliter . . . neque si:** V 29,2; *cf.* 3,31,4; 80,3; ¶ **si . . . at** (certe): I 43,9; V 29,7; VI 40,2; **si iam:** I 17,3; (2,31,5;) (**nisi [si]:** I 31,14;) ¶ **ac si:** III 12,3; IV 37,1; *ap. Cic. Brut.* 253; **et si:** I 8,3; III 24,3; IV 11,6; 20,2; VI 13,5; 19,3; (40,2;) VII 17,4; 2,6,2; 3,82,3; **et . . . si:** VI 19,3; 1,84,2; **nam si:** VII 6,3; **uel si:** IV 16,6; **si uero:** 3,19,7; ¶ **si aliquis:** I 14,2; VI 40,2; VII 30,6; *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*,1; **si qui, si quis** *u.* **qui** *p. 1551. 1552; 1574—76;* **si quicquam:** V 41,5; **si quando:** III 12,3; 2,6,2; 3,32,3; **si quo:** I 48,7; II 8,5.

sibi *u.* **sui.**

Sibuzates: maxima pars Aquitaniae sese Crasso dedidit ⟨*c*⟩ obsidesque ultro misit ⟨*c*⟩; quo in numero fuerunt Tarbelli, Bigerriones, Ptianii, Vocates, Tarusates, Elusates ⟨*c*⟩, Gates, Ausci, Garumni, Sibuzates ⟨*AQ;* sibutzates *BM;* sibusates *hl;* sibulates *af*⟩, Cocosates: III 27,1.

sic. A. non respondet particula comparatiua; a) pertinet ad ea, quae antecedunt; α) = ea, qua diximus, ratione: plus tertia parte interfecta reliquos . . in fugam coiciunt ac ne in locis quidem superioribus consistere patiuntur. sic omnibus hostium copiis fusis armisque exutis se in ⟨*c*⟩ castra ⟨*c*⟩ munitionesque ⟨*c*⟩ suas recipiunt: III 6,(2.)3; quotannis singula milia armatorum bellandi causa ⟨*c*⟩ . . . educunt. reliqui, qui domi manserunt ⟨*c*⟩, se atque illos alunt. hi rursus in uicem anno post in armis sunt, illi domi remanent. sic neque agri cultura nec ratio atque usus belli intermittitur: IV 1,(4—)6; V 44,14 *u. p. 1867* **C) a)**; multum . . . in re militari potest fortuna. nam *ut* magno accidit casu, ut in ipsum incautum . . . incideret . . ., sic magnae fuit fortunae . . . ipsum effugere mortem. sed hoc ⟨*c*⟩ factum est, quod . . . comites familiaresque eius . . . paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt. his pugnantibus illum in equum quidam ex suis intulit ⟨*c*⟩, fugientem siluae texerunt. sic et ad subeundum periculum et ad uitandum multum ⟨*c*⟩ fortuna ualuit: VI 30,(2—)4; indignantes milites . . . edocet, quanto detrimento . . . necesse sit constare uictoriam. . . . summae se iniquitatis condemnari debere, nisi eorum uitam sua ⟨*c*⟩ *laude habeat cariorem. sic milites consolatus ⟨consolatos *α*⟩ eodem die reducit in castra: VII 19,(4—)6; trabes derectae . . . in solo conlocantur. hae ⟨*c*⟩ reuinciuntur ⟨*c*⟩ . . . . his conlocatis . . . alius insuper ordo additur, ut . . . contineantur. sic deinceps omne opus contexitur, dum iusta muri altitudo expleatur ⟨*c*⟩: VII 23,(1—)4; fossam fieri iussit. prima et secunda acies in armis, ut ab initio constituta erat, permanebat; post hos ⟨*c*⟩ opus in occulto a III. acie fiebat. sic omne ⟨opus *add. f*⟩ prius est perfectum, quam intellegeretur ab Afranio castra muniri:

1, 41, (4.) 5; 56, 3 *et* 76, 5 *u.* β); nulli omnium has partes . . . miserationis minus conuenisse. reliquos enim omnes officium suum praestitisse: *se*, qui . . . confligere noluerit . . .; exercitum suum, qui . . . texerit; illius denique exercitus milites, qui per se de conciliamda pace egerint, qua in re . . . consulendum putarint. sic omnium ordinum partes in misericordia constitisse, ipsos duces a pace abhorruisse: 1, 85, (1—)3.

β) = quae cum ita essent (sint), infolge dessen: III 6, 3 *u.* α); sic (*cf.* 17, 1 *et qu. sqq.*) uno tempore et de nauali pugna Sabinus et de Sabini uictoria Caesar est ⟨*c*⟩ certior factus: III 19, 5; IV 1, 6 *u.* α); (ultimas oppidi partes . . . petiuerunt, parsque ibi . . . a militibus, pars iam egressa portis ab equitibus est interfecta. nec fuit quisquam, qui praedae studeret. sic ⟨sed *Db. et Paul, haud scio an recte*⟩ et Cenabensi ⟨*c*⟩ caede et labore operis incitati non aetate confectis, non mulieribus, non infantibus pepercerunt: VII 28, (2—)4;) collem . . ceperunt neque nostrorum militum uictorum ⟨*c*⟩ impetum sustinere potuerunt. sic cum suis fugientibus permixti, quos non siluae montesque texerunt, ab equitatu sunt interfecti: VII 62, (8.) 9; hi omnes conuicio L. Lentuli consulis correpti exagitabantur. Lentulus sententiam Calidii pronuntiaturum se omnino negauit; Marcellus perterritus conuiciis a sua sententia discessit. sic uocibus consulis, terrore praesentis exercitus, minis amicorum Pompei plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: 1, 2, (5.) 6; turres . . . ad opera Caesaris appellebat, ut rates perrumperet atque opera disturbaret. sic cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1, 26, 1; probat rem senatus de mittendis legatis; sed qui mitterentur non reperiebantur, maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat. . . . sic triduum disputationibus excusationibusque ⟨*c*⟩ extrahitur: 1, 33, (1—)3; 41, 5 *u.* α); Massilienses . . . naues longas expediunt. . . . multa huc minora nauigia addunt. . . . magnum numerum sagittariorum, magnum Albicorum . . . imponunt atque hos praemiis . . . incitant. certas sibi deposcit naues Domitius atque has colonis pastoribusque . . . complet. sic omnibus rebus instructa classe magna fiducia ad nostras naues procedunt: 1, 56, (1—)3; sic (1, 75, 2 — 76, 4) terror oblatus ⟨*Oud.*; terrore oblato *x*; *edd.*⟩ a ducibus, crudelitas in supplicio, noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit mentesque militum conuertit et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5; equitatus hostium ab utroque cornu circumire aciem nostram et auersos ⟨*c*⟩ proterere incipit. cum cohortes ex acie procucurrissent, Numidae integri celeritate impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant. sic neque in loco manere ordinesque seruare ⟨*c*⟩ neque ⟨*c*⟩ procurrere et casum subire tutum uidebatur: 2, 41, (5.) 6.

b) pertinet ad ea, quae sequuntur; α) non sequitur ut consecut.: cum . . . quaereret, quae ciuitates . . . in armis essent et quid in bello possent, sic reperiebat: plerosque Belgas esse ortos a ⟨*c*⟩ Germanis . . .: II 4, 1 (—10); quorum de natura moribusque Caesar ⟨*c*⟩ cum quaereret, sic reperiebat: nullum aditum ⟨*o*⟩ esse ad eos ⟨*c*⟩ mercatoribus . . .: II 15, 3(—6); sic enim Caesar existimabat, eo proelio excellentissimam uirtutem Crastini fuisse optimeque eum de se meritum iudicabat: 3, 99, 2.

β) sequitur ut; αα) sic, ut: armorum magna multitudine de muro in fossam, quae erat ante oppidum, iacta, sic ut prope summam ⟨*c*⟩ muri aggerisque altitudinem acerui armorum adaequarent ⟨aequarent β⟩, . . . eo die pace sunt usi: II 32, 4; eadem fere, quae ex nuntiis litterisque ⟨*c*⟩ cognouerat, coram perspicit, sic ut amissis circiter ⟨*c*⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse magno negotio uiderentur: V 11, 2; repente ex omnibus partibus ⟨*c*⟩ ad pabulatores aduolauerunt, sic uti ⟨sicubi *Dittenb.*⟩ ab signis legionibusque non ⟨*del. Vielh.*; *Dittenb.*⟩ absisterent ⟨abstinerent *Madu.*; *Vielh.*⟩: V 17, 2; celeriter hostes in fugam dat ⟨*o*⟩, sic uti ⟨ut β⟩ omnino pugnandi causa resisteret nemo: V 51, 5; sentiunt totam urbem . . . muro turribusque circummuniri ⟨*c*⟩ posse, sic ut ipsis consistendi in suis munitionibus locus non esset: 2, 16, 2; statimque ab oppido castra mouit et Metropolim uenit, sic ut nuntios ⟨nuntius *x*⟩ expugnati oppidi famamque antecederet ⟨antecedere *a*⟩: 3, 80, 6.

ββ) sic . . . ut; 𝔄): (Galli) spatia ⟨*c*⟩ omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiunt; ⟨ut *add.* β⟩ dies natales et mensium ⟨*c*⟩ et annorum initia sic obseruant ⟨obseruent *Aa*⟩, ut noctem dies subsequatur: VI 18, 2; quos cum sic animo paratos ⟨paratos animo β⟩ uideat ⟨β; uideret α⟩, ut nullum pro sua laude periculum recusent ⟨recusarent *recc.*; recussassent *A*⟩, summae se iniquitatis condemnari debere, nisi: VII 19, 5.

𝔅): esse non nullo se Caesaris beneficio adfectum, sic tamen, ut iustissimam apud eum causam obtinuerit; sed plus communi libertati tribuere: VII 37, 4.

C) a): ac sic ⟨si B^1⟩ accidit, uti ex ⟨*c*⟩ tanto nauium numero tot nauigationibus neque hoc neque superiore anno ulla ⟨nulla β⟩ omnino nauis, quae milites portaret, desideraretur, at ex iis ⟨*c*⟩, quae inanes ex continenti ad eum remitterentur, . . . perpaucae locum caperent, reliquae fere omnes reicerentur ⟨β; reficerentur α⟩: V 23, 3. 4; sic fortuna in contentione et certamine utrumque uersauit ⟨uersauit ita?⟩, ut alter alteri inimicus auxilio salutique esset neque diiudicari posset, uter utri uirtute anteferendus uideretur: V 44, 14; pronuntiari . . . iubent . . .; ac sic nostros contempserunt, ut obstructis in speciem portis . . . alii uallum manu scindere, alii fossas complere inciperent: V 51, 4; primumque eo tempore Galli castra munire instituerunt et sic sunt animo consternati ⟨confirmati *Np.*⟩ homines insueti laboris, ut omnia, quae imperarentur, sibi patienda ⟨et perferenda *add.* β; *Schn.; prob. Db.*⟩ existimarent: VII 30, 4; hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris, tormenta flammam ⟨*c*⟩ conciperent et prius haec omnia consumerentur, quam quem ad modum accidisset animaduerti posset: 2, 14, 2; reliquis oppidi partibus sic est pugnatum, ut aequo proelio discederetur et neutri pellerentur ⟨repell. *f*⟩: 3, 112, 7.

b): uniuersi ab eo ne id faceret petebant: sic se complures annos illo imperante meruisse, ut nullam ignominiam acciperent ⟨acceperent B^1M^1; acceperint B^2⟩, nusquam ⟨*c*⟩ infecta ⟨*c*⟩ re discederent: VII 17, 5; quod ad indutias pertineret, sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨*c*⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet: 3, 17, 3.

c): omnia uada . . . obtinebant sic animo parati, ut, si eam paludem Romani perrumpere conarentur, haesitantes premerent ex loco superiore: VII 19, 2; (Afranius) . . . se . . in castra recipit sic paratus, ut uidebatur, ut quicumque accidisset casus, hunc quieto et aequo animo ferret: 1, 75, 1.

D): idque (oppidum) natura loci sic muniebatur, ut magnam ad ducendum bellum daret ⟨-rent β⟩ facultatem: I 38, 4; Pompeius autem, ut famam . . . teneret, sic ⟨si *ahl*⟩ pro castris exercitum constituebat, ut tertia acies uallum contingeret, omnis quidem instructus exercitus telis ex uallo *adactis protegi posset: 3, 56, 2.

E): tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut . . . C. Volusenus missus cum equitatu . . . fidem non faceret adesse cum incolumi Caesarem exercitu. sic omnino ⟨omnium β; *Schn.*⟩ animos timor praeoccupauerat ⟨occupauerat β⟩, ut paene alienata mente deletis omnibus copiis equitatum ⟨tantum *add.* β⟩ se ex fuga recepisse dicerent neque incolumi exercitu Germanos castra oppugnaturos fuisse contenderent: VI 41, 3; legionem . . . nonam in sinistro (cornu) conlocauerat . . . et huic sic adiunxerat ⟨*ego;* adiunxit *hl; edd.;* ad *af*⟩ octauam, ut paene unam ⟨*om. hl*⟩ ex duabus efficeret: 3, 89, 1.

B. respondet particula comparatiua; a) sicut: (VI 30, 2 *u.* c) β).)

b) tamquam: (id quod a C. Caesare . . . in primo de analogia libro scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore, ut) tamquam scopulum, sic fugias inauditum ⟨infrequens *Macrob.*⟩ atque insolens uerbum: *ap. Gell.* I 10, 4; *cf. Macrob. sat.* I 5, 2.

c) ut: α) sic . . . ut: prima luce sic ⟨*haud scio an sit delend.*⟩ ex castris proficiscuntur, ut quibus esset persuasum non ab hoste, sed ab homine amicissimo [Ambiorige] consilium datum, longissimo agmine maximisque impedimentis: V 31, 6.

β) ut . . . sic: prouinciam suam hanc ⟨*c*⟩ esse Galliam, sicut ⟨*c*⟩ illam nostram. ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod ⟨*c*⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8; nam ut ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus, sic mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est: III 19, 6; multum . . . potest fortuna. nam ut ⟨*ego Frigellio duce;* sicut *recc.; R. Steph.; edd.; om. X*⟩ magno ⟨magno ut *Fr.*⟩ accidit casu, ut in ipsum incautum etiam atque imparatum incideret priusque . . . uideretur quam . . . adferretur, sic magnae fuit fortunae . . . raedis equisque comprehensis ipsum effugere mortem: VI 30, 2; itaque ut reliquorum imperatorum res aduersae auctoritatem minuunt, sic huius ex contrario dignitas incommodo accepto in dies augebatur: VII 30, 3; se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨opibus *z*⟩ anteire ⟨anteiri *Oz*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1, 32, 8.

[**Falso:** quos ille multa iam nocte silentio ⟨sic β⟩ ex ⟨*c*⟩ fuga ⟨*c*⟩ excepit: VII 28, 6.]

siccitas: cum propter siccitates ⟨siccitatem β⟩ paludum quo se reciperent non haberent: IV 38, 2; quod eo anno frumentum in ⟨*c*⟩ Gallia propter siccitates angustius prouenerat: V 24, 1.

(Siccius *u.* **Iccius.)**

Sicilia: Domitianas enim cohortes protinus a Corfinio in Siciliam miserat ⟨*haec omnia spuria iudicat Stoffel*⟩: 1, 25, 2; mittit in Sardiniam cum legione una Valerium legatum, in Siciliam Curionem pro praetore ⟨*c*⟩ cum legionibus II ⟨*c*⟩; eundem, cum Siciliam recepisset, protinus in Africam traducere exercitum iubet. Sardiniam obtinebat M. Cotta, Siciliam M. Cato: 1, 30, 2; Cato in Sicilia naues longas ueteres reficiebat, nouas ciuitatibus imperabat. . . . equitum peditumque certum numerum a ciuitatibus Siciliae exigebat: 1, 30, 4; (*cf.* § 5;) nacti uacuas ab imperiis Sardiniam Valerius, Curio Siciliam ⟨sycil. *a*⟩ cum exercitibus eo perueniunt ⟨nacti . . . perueniunt *spuria iudicat Hartz*⟩: 1, 31, 1; interim L. Nasidius . . . freto Siciliae ⟨ficil. *a pr.*⟩ imprudente atque inopinante Curione peruehitur: 2, 3, 1; isdem temporibus C. Curio in Africam profectus ex Sicilia . . . duas legiones . . . transportabat: 2, 23, 1; hunc secutus Marcius ⟨*c*⟩ Rufus quaestor nauibus XII, quas praesidio onerariis nauibus Curio ex Sicilia eduxerat: 2, 23, 5; ut . . . magna multitudine nauium et tutius et facilius in Siciliam receptus daretur: 2, 30, 3; Caesar me, quem sibi carissimum habuit, prouinciam ⟨-ias *Paul*⟩ Siciliam atque Africam, sine quibus urbem atque Italiam tueri non potest, uestrae fidei commisit: 2, 32, 2; Rebilus, legatus Caesaris, quem Curio secum ex Sicilia duxerat, . . . inquit: 2, 34, 4; statimque in Siciliam misit, uti duae legiones reliquusque equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; orant atque obsecrant, ut in Siciliam nauibus reportentur: 2, 43, 1; accidit, ut pauci milites patresque ⟨*c*⟩ familiae . . . recepti in Siciliam incolumes peruenirent: 2, 44, 1; (legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: V ex Italia, quas traduxerat; unam ex Cilicia ⟨*Ciacc.; sicilia x*⟩ ueteranam, quam factam ex duabus gemellam appellabat: 3, 4, 1;) satis esse magna utrimque incommoda accepta . . .: illum Italia expulsum amissa Sicilia ⟨cilicia *h*[1]⟩ et Sardinia duabusque Hispaniis: 3, 10, (4.) 5; classesque ipsius, quas hieme in Sicilia, Gallia, Italia fecerat, morabantur: 3, 42, 3; isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et Phoenicum et Cilicum in Siciliam uenit: 3, 101, 1; *cf. qu. sqq.*

Sicoris: in Sicori ⟨*ego*; sicore *x; edd.*⟩ flumine pontes effecerat duos: 1, 40, 1; *cf. qu. sqq.* § 1—4 (7); (41, 1. 2;) 48, 2; castra . . . cum essent inter flumina duo, Sicorim ⟨-rim *l*; -rum *Oh*⟩ et Cingam, spatio milium XXX, neutrum horum transiri poterat: 1, 48, 3; *cf.* § 4. 7; 49, 2; 50, 1—3; 51, 1. 3; 54, (1.) 3 (4); 55, 1 (3); (59, 1;) 60, 5; Caesar, ne semper magno circuitu per pontem equitatus esset mittendus, . . . fossas . . . complures facere instituit, quibus partem aliquam Sicoris ⟨-res *a*⟩ auerteret uadumque in eo flumine efficeret: 1, 61, 1; (*cf.* § 2;) legionesque duas flumen Sicorim ⟨-rum *bh*⟩ transducunt: 1, 61, 4; *cf.* 62, 1. 2; eodem fere tempore pons in Hibero prope effectus nuntiabatur et in Sicori uadum reperiebatur: 1, 62, 3; duabus auxiliaribus cohortibus Ilerdae praesidio relictis omnibus copiis Sicorim ⟨sicoriam *a*; sicori iam *f*⟩ transeunt et cum duabus legionibus, quas superioribus diebus traduxerant ⟨*c*⟩, castra coniungunt ⟨*c*⟩: 1, 63, 1; *cf.* § (2.) 3; 64, 3—8; postero die munitiones institutas Caesar parat perficere; illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent: 1, 83, 4; *cf.* § 5.

(**sicubi:** repente ex omnibus partibus ⟨*c*⟩ ad pabulatores aduolauerunt, sic uti ⟨sicubi *Dittenb.*⟩ ab signis legionibusque non ⟨*del. Dittenb.*⟩ absisterent ⟨*CC*⟩: V 17, 2.)

sicut, sicuti. A. = (ita) ut; a) respondet alia particula comparatiua; α) ita: Bibulus erat ⟨*c*⟩ *cum* classe ad Oricum, et sicuti mari portibusque Caesarem prohibebat, ita ipse omni terra ⟨*u. CC*⟩ earum regionum prohibebatur: 3, 15, 1; ut cogerentur sicuti reliquum commeatum ita ligna atque aquam Corcyra ⟨*c*⟩ nauibus onerariis supportare: 3, 15, 3.

(**β) sic:** nam ut ⟨*ego, Frigellii uestigia secutus*; sicut *recc.; R. Steph.; edd.; om. X; Fr.*⟩ magno ⟨magno ut *Fr.*⟩ accidit casu, ut in ipsum . . . incideret . . ., sic magnae fuit fortunae . . .: VI 30, 2.)

b) non respondet particula comparatiua; α) additur uerbum: (hostibus) in fugam coniectis, quod fore, sicut a c c i d i t, uidebat: V 58, 4; — differendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut ⟨*Ald.*; si ut *x*⟩ semper d e p o p o s c i m u s. animo simus ⟨*Ald.*; sumus *x*⟩ ad dimicandum parati: 3, 85, 4; — obtestabantur Romanos, ut sibi parcerent neu, sicut Auarici f e c i s s e n t, ne a ⟨*c*⟩ mulieribus quidem atque infantibus abstinerent: VII 47, 5.

β) non additur uerbum: prouinciam suam hanc ⟨*c*⟩ esse Galliam, sicut ⟨ut *β*⟩ illam nostram: I 44, 8; uiri in uxores sicuti in liberos uitae necisque habent potestatem: VI 19, 3.

B. = tamquam, quasi: inter aures unum cornu exsistit . . ., ab eius summo s i c u t ⟨se ut *R. Steph.*⟩ p a l m a e r a m i q u e ⟨rami quam *β*; que *om. Aim.; Steph.*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt *β*; *R. Steph.*⟩: VI 26, 2; ¶ hostes maximo clamore s i c u t i ⟨insecuti quasi

β) parta iam atque explorata uictoria . . . coeperunt: V 43, 3.

sidus: multa praeterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine ... disputant et iuuentuti tradunt: VI 14, 6.

(Sigambri *u.* **Sugambri.)**
(Sigilium *u.* **Igilium.)**

signifer: ubi suos urgeri ... uidit quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque ⟨que *om. bfh*⟩ interfecto, signo amisso: II 25, 1; — hac habita contione non nullos signiferos ignominia notauit ac loco mouit ⟨monuit *a*⟩: 3, 74, 1.

significatio. **A. (subi.) obiect.:** (fit significatio,) significationem facere *u.* **facio** *p. 1272 (5 loc.).*

B. abl.: subito clamore sublato, qua significatione qui in oppido obsidebantur de suo aduentu cognoscere possent, . . . parant: VII 81, 2.

C. c. praep.: id uero militibus fuit . . . iucundum, ut **ex** ipsa significatione cognosci potuit: 1, 86, 1; — centuriones in oppido, cum ex significatione Gallorum noui aliquid ab iis iniri consilii ⟨*o*⟩ intellexissent, . . . portas occupauerunt: VII 12, 6.

significo. **A. additur a) obi.:** Litauicci fraude perspecta Haedui manus tendere, et ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ deditionem significare ⟨(et) ded. sign. *del. (Whitte) Paul; Hold.*⟩ et proiectis armis mortem deprecari incipiunt: VII 40, 6; ¶ quorum timor cum fremitu et concursu significaretur: IV 14, 3; ad quos legati mitterentur, his auctoritatem attribui ⟨*NO*; attribuit *z*⟩ timoremque eorum, qui mitterent, significari ⟨*NO*; -re *z*⟩: 1, 32, 8.

b) de: (matres familiae) conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt: VII 26, 4.

c) acc. c. inf.: omnes maiores natu ex oppido egressi manus ad Caesarem tendere et uoce significare coeperunt sese in eius fidem ac potestatem uenire neque ⟨*c*⟩ contra populum Romanum armis contendere: II 13, 2; hac re significari magnum numerum ciuitatum ⟨*c*⟩ suam uim sustinere non posse ⟨potuisse β⟩: IV 3, 1; *cf.* **e).**

d) interrog. obl.: gaudeo mehercule uos significare litteris, quam ualde probetis ea, quae apud Corfinium sunt gesta: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

e) ut: et uoce et manibus uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt, ut statim dimitterentur; neque omni interposita fide firmum esse posse, si in aliud tempus differretur: 1, 86, 2.

B. abs.: quae castra, ut ⟨ex *add.* β⟩ fumo atque ignibus significabatur, amplius milibus passuum octo in latitudinem patebant: II 7, 4; ubi quae ⟨*c*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2; (Brundisini) cognita Pompei profectione concursantibus illis atque in ea re occupatis uulgo ex tectis significabant: 1, 28, 2.

signo: locellum tibi signatum remisi: *ad Pison. ap. Charis.* I *p.* 79 *K.*

signum. **A. = indicium, significatio (de quolibet signo); a) subi.:** qui erant in muro custodiae causa conlocati, eo signo, quod conuenerat, reuocantur: 1, 28, 3.

b) obi.: Carnutes . . . Cenabum signo dato ⟨dato signo *Oud.*; *Db.*⟩ concurrunt: VII 3, 1; — Afranianos contra multis rebus sui ⟨summi *Pauly*⟩ timoris signa misisse ⟨(iam) dedisse *Madu.*; emisisse *Paul*⟩, quod suis non subuenissent, quod de colle non decederent ⟨*c*⟩, quod uix ⟨*c*⟩ equitum incursus sustinerent conlatisque in unum locum signis conferti neque ordines neque signa seruarent: 1, 71, 3.

c) abl.: hos certo signo reuocare constituit: 1, 27, 6; 28, 3 *u.* **a).**

B. signum militare, bellicum. *Cf. v. Göl.*[2] *II p. 238–240; (cf. Cäsars Gallischer Krieg i. J. 51 v. Chr. p. 60–62;) Rüstow*[2] *p. 14–16; Fröhlich, Das Kriegswesen Cäsars p. 82–87.*

a) = signum quod datur (signum bellicum, classicum); α) subi.: neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimauerunt: 3, 92, 3; ¶ conuenire: 1, 28, 3 *u.* **A. a).**

β) obi.: signum dare *u.* **do** *p. 944 sq. (27 (28) loc.);* ¶ indignantes milites . . . et signum proelii exposcentes edocet . . .: VII 19, 4; (hac habita oratione exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit: 3, 90, 4.)

γ) genet.: eodemque die Antiochiae in Syria bis tantus exercitus clamor et signorum sonus exauditus est, ut . . . armata ciuitas discurreret: 3, 105, 3.

δ) abl.: reuocare: 1, 27, 6 *u.* **A. c)**; 1, 28, 3 *u.* **A. a).**

b) = signum quod fertur, signum militare: aquila, uexillum, alia id genus; (non numquam referri potest ad milites, qui signa sequuntur;) α) subi.: sed ubi signa legionum adpropinquare coeperunt, . . . sese in

proximos montes conferunt: 1, 51, 5; ¶ consistere: VII 47, 1 *u.* β) constituere; relinquebatur ⟨*c*⟩, ut, cum eius modi locis esset adpropinquatum, legionum signa consistere iuberent magnoque impetu equitatum ⟨*c*⟩ repellerent: 1, 79, 4.

β) **obi.**: ubi suos urgeri . . . uidit quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque ⟨*c*⟩ interfecto, signo amisso: II 25, 1; signaque sunt militaria amissa XXXII ⟨*ὀκτὼ καὶ εἴκοσι App.*⟩ : 3, 71, 2; ¶ ipse (Caelius) cum Casilinum uenisset unoque tempore signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa ⟨compressa *O*[1]*? bhl*⟩: 3, 21, 5; ¶ conferre *u.* **confero A. a)** *p. 638 (3 loc.)*; ¶ barbari signa procul conspicati oppugnatione desistunt; redisse primo legiones credunt: VI 39, 4; ¶ quam quisque ab opere in partem casu deuenit quaeque prima signa ⟨signa prima β⟩ conspexit, ad haec constitit, ne in quaerendis suis ⟨ne inquirendo suos β⟩ pugnandi tempus dimitteret: II 21, 6; commisso ab equitibus proelio signa legionum duarum procul ab utrisque conspiciuntur: 1, 40, 7; ¶ Caesar receptui cani ⟨*c*⟩ iussit legionisque ⟨β; *Göler*; legionique α; *Np.*, *Fr.*⟩ decimae, quacum erat, continuo ⟨*Göler*; contionatus *X*; *Schn.*, *Np.*, *Fr.*; cliuom nactus *Hell.*; *Hold.*⟩ signa constituit ⟨constiterunt β; *Schn.*⟩: VII 47, 1; ¶ Romani conuersa ⟨*del. Dauis.*⟩ signa bipertito ⟨*del. Ciacc.*⟩ intulerunt: I 25, 7; tribunos militum monuit, ut paulatim sese legiones coniungerent et conuersa signa in hostes inferrent: II 26, 1; simul signa ad hostem conuerti aciemque derigi iubet: VI 8, 5; ¶ dimittere: 3, 69, 4 *u.* prendere; ¶ si qua in parte nostri laborare aut grauius premi uidebantur, eo signa inferri ⟨ferri *Paul*⟩ Caesar ⟨caes. inf. β⟩ aciemque conuerti ⟨*c*⟩ iubebat: VII 67, 4; Curio ubi perterritis omnibus neque cohortationes suas neque preces audiri intellegit, . . . proximos colles capere uniuersos atque eo signa ferre ⟨*Paul;* inferri *x; edd.*⟩ iubet: 2, 42, 1; eo signa ⟨*Ciacc.;* signo *x; Np.*, *Dt.*⟩ legionis lata ⟨*Paul;* inlato (*uel* illato) *x; Np.*, *Dt.*; inlata *Ciacc.; Db.*⟩ speculatores Caesari ⟨-ris *a*[1]⟩ renuntiarunt ⟨rem nuntiarunt *Np.*⟩: 3, 67, 1; *u. praeterea* **fero A. a)** *p. 1289 (4 loc.)*; ¶ inferre *u.* **infero** *p. 162* **A. b)** *(9 loc.)*; ¶ qui *ex* acie refugerant milites et animo perterriti et lassitudine confecti missis plerique armis signisque militaribus . . de reliqua fuga . . . cogitabant: 3, 95, 3; ¶ tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites . . . traducit: VII 45, 7; ¶ omniaque erant tumultus, timoris, fugae plena ⟨*c*⟩, adeo ut, cum Caesar signa fugientium manu prenderet et consistere iuberet, alii † dimissis equis eundem cursum confugerent ⟨*sic codd.*; demissis signis eund. curs. confic. *Oehl.*; *Db.*; demptis ei signis eund. curs. conf. *Köchly*; dimissis signis e. c. confug. *RMenge*; non dimissis signis eundem cursum fugerent *Schnelle*; dimissis signis eundem cursum continuarent *Wölffel*; non dimissis signis eund. curs. conficerent *Koch*; infestis signis eund. curs. confic. *Miller*; signa uisi sequi eodem rursum conferti ruerent *Paul*; *u.* *CC*⟩, alii [ex] metu etiam signa dimitterent neque quisquam omnino consisteret: 3, 69, 4; ¶ quaerere: II 21, 6 *u.* conspicere; ¶ referre *u.* **refero** *p. 1645 extr. (3 loc.)*; ¶ Germani . . . armis abiectis signisque militaribus relictis se ex ⟨*c*⟩ castris eiecerunt: IV 15, 1; tantusque terror incidit eius exercitui ⟨*c*⟩ . . ., ut paene omnes ex ⟨*c*⟩ Epiro finitimisque regionibus signa relinquerent, complures arma proicerent: 3, 13, 2; ¶ reliqua . . . quaerere praetermittit proximaque respiciens signa Videtisne, inquit, milites . . .? 2, 39, 3; ¶ quod uix equitum incursus sustinerent conlatisque in unum locum signis conferti neque ordines neque signa seruarent: 1, 71, 3; ¶ nostri tamen, quod neque ordines seruare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant atque alius alia ex naui quibuscumque signis occurrerat se adgregabat, magnopere perturbabantur ⟨*c*⟩: IV 26, 1; ¶ altera ex duabus legionibus . . . ex castris Varronis . . . inspectante ipso signa sustulit seseque Hispalim ⟨*c*⟩ recepit: 2, 20, 4; ¶ (cohortes) procul equitatum Caesaris conspicatae . . . relicto praetore signa ad Curium transferunt atque ad eum transeunt: 1, 24, 3; transit etiam cohors Illurgauonensis ad eum cognito ciuitatis consilio et signa ex statione transfert: 1, 60, 4; quibus confirmatis rebus se statim signa translaturos confirmant: 1, 74, 3; ¶ Sulmonenses simul atque signa nostra uiderunt, portas aperuerunt: 1, 18, 2.

γ) **dat.**: se adgregare, occurrere: IV 26, 1 *u.* β) subsequi.

δ) **abl.**: infestis signis *u.* **infestus A.** *p. 165 (3 (4) loc.)*.

ε) **c. praep.**; αα) **ab**: sic uti ab signis legionibusque non ⟨*del. Vielh.*⟩ absisterent ⟨abstinerent *Madu.*, *Vielh.*⟩: V 17, 2; ¶ discedere *u.* **discedo** *p. 923* **a)** *(3 loc.)*.

ββ) **ad**: consistere: II 21, 6 *u.* β) conspicere; ¶ si continere ⟨contineri β⟩ ad signa manipulos uellet ⟨β; uellent α; *Fr.*⟩, ut

instituta ratio et consuetudo exercitus Romani postulabat, locus ipse ⟨*o*⟩ erat praesidio barbaris: VI 34, 6; ¶¶ ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos ex Cisalpina Gallia consul ⟨*c*⟩ sacramento rogauisset, ad signa conuenire et ad se proficisci iuberet: VI 1, 2; ¶ pronuntiari iubet, ut . . . quam ⟨*o*⟩ in partem Romani impetum fecerint cedant; . . . rursus se ad signa recipientes insequantur: V 34, 4; terga uertere seque ad signa legionum recipere coguntur: 1, 43, 5.

γγ) **in c. acc.:** hinc celeriter deiecti se in signa ⟨in signa se β⟩ manipulosque coiciunt: VI 40, 1.

Signa legionesque: V 17, 2; signa manipulosque: VI 40, 1; **signum proelii:** (committendi): VII 19, 4; 62, 2; 2, 40, 3; — II 21, 3; profectionis: 3, 76, 3; 85, 3; recipiendi: VII 52, 1; timoris: 1, 71, 3.

Adiect.: certum: 1, 27, 6; infesta *u.* **infestus** *(3 (4) loc.);* militaria *u.* **militaris** *p. 599 (9 loc.);* (prima: II 21, 6;) proxima: 2, 39, 3; (quaecumque: IV 26, 1;) ¶ **VI:** 3, 53, 2; **XXXII**: 3, 71, 2; **LXXIV**: VII 88, 4; **CLXXX**: 3, 99, 4; ¶ nostra: 1, 18, 2; sua: II 21, 6; — Caelii: 3, 21, 5; cohortis: II 25, 1; fugientium: 3, 69, 4; legionis(-um): VII 47, 1; 1, 40, 7; 43, 5; 51, 5; 79, 4; 3, 67, 1.

M. Silanus: (Caesar) per M. Silanum ⟨sillanum *AQ*⟩, C. Antistium Reginum, T. Sextium legatos dilectum habere instituit: VI 1, 1.

silentium *(semper abl.).* **A.:** illi cum animaduertissent . . . cohortes nostras ad munitiones excubare, silentio adgressi ⟨aggressi *NOh*²; aduersi *ah*¹*l*; *om. f*⟩ uniuersi ⟨*c*⟩ intra ⟨*c*⟩ multitudinem sagittas coiciebant ⟨*u. CC*⟩: 3, 50, 1; ¶ multa suppliciter locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat, silentioque ab utrisque militibus auditus: 3, 19, 3; ¶ his paratis rebus milites silentio naues conscendere iubet: 1, 27, 5; ¶ secunda uigilia silentio equitatum dimittit ⟨β; *Schn.;* emittit *M*²; *Fr., Db.;* mittit α; *rell. edd.*⟩: VII 71, 5; ¶ media circiter nocte . . . fit ab his certior Caesar duces aduersariorum silentio copias castris educere: 1, 66, 1; noctem subnubilam nactus . . . tertia inita uigilia silentio exercitum eduxit et se in antiquas munitiones recepit: 3, 54, 2; ¶ Cenabenses paulo ante mediam noctem silentio ex oppido egressi flumen transire coeperunt: VII 11, 7; postquam id difficilius confieri ⟨*c*⟩ animaduertit ⟨*c*⟩, silentio e castris tertia uigilia egressus eodem . . . itinere Metiosedum ⟨*c*⟩ peruenit: VII 58, 2; prima confecta uigilia . . . progredi . . . iubet. . . . ipse post paulo ⟨*c*⟩ silentio egressus cum tribus legionibus eum locum petit: VII 60, 4; Galli . . . media nocte ⟨m. n. *om.* β⟩ silentio ex castris egressi ad campestres munitiones accedunt: VII 81, 1; ¶ quos ille multa iam nocte silentio ⟨sic β⟩ ex fuga ⟨ex f. *om.* β⟩ excepit: VII 28, 6; ¶ (mittere: VII 71, 5 *u.* dimittere;) ¶ *impedimenta* omnia ⟨*c*⟩ silentio prima nocte ⟨noctis *h pr.*⟩ ex castris Apolloniam praemisit: 3, 75, 1; ¶ quibus rebus cognitis media nocte silentio profectus ad hostium castra mane peruenit: VII 18, 2; ¶ prima confecta uigilia IIII milia passuum secundo flumine silentio progredi . . . iubet: VII 60, 1; ¶ de tertia uigilia silentio exercitum in oppidum reducit: 2, 35, 7.

B.: id silentio noctis conati non magna iactura suorum sese ⟨*c*⟩ effecturos sperabant ⟨*c*⟩: VII 26, 2; ¶ tamen silentio noctis Caesar ex castris egressus . . . deiecto ⟨*c*⟩ praesidio . . . duas ibi legiones conlocauit: VII 36, 7.

T. Silius: praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa (Caesar) dimisit; quo in numero est T. Terrasidius missus in Esuuios ⟨*c*⟩, . . . Q. Velanius cum T. Silio ⟨sillio *X*⟩ in Venetos: III 7, 4; ab his fit initium retinendi Silii ⟨sillii *X*⟩ atque Velanii: III 8, 2.

(Silla *u.* **Sulla.)**

Sillius *u.* **Silius.**

silua. **A. subi.:** oritur (Hercynia silua) ab Heluetiorum et Nemetum et Rauracorum ⟨*c*⟩ finibus rectaque fluminis Danuuii regione pertinet ad fines Dacorum et Anartium; hinc se flectit sinistrorsus diuersis a ⟨*c*⟩ flumine regionibus multarumque gentium fines propter magnitudinem attingit; neque ⟨*c*⟩ quisquam est . . ., qui se aut [audisse aut] adisse ad initium eius ⟨huius β⟩ siluae dicat . . . aut quo ex loco oriatur acceperit: VI 25, 2—4; ¶ siluam esse ibi ⟨ibi esse β⟩ infinita magnitudine, quae appellatur ⟨appelletur *R. Steph.*⟩ Bacenis; hanc ⟨β; ac α⟩ longe introrsus pertinere et pro natiuo muro obiectam Cheruscos ab Suebis Suebosque ab Cheruscis [iniuriis incursionibusque] prohibere; ad eius initium siluae ⟨siluae initium β⟩ Suebos aduentum Romanorum exspectare constituisse: VI 10, 5; ea quae fertilissima Germaniae sunt loca circum Hercyniam ⟨hyrcaniam *a*⟩ siluam, quam Eratostheni ⟨quae erat host(h)eni β⟩ et quibusdam Graecis fama notam ⟨nota β⟩ esse uideo, quam illi Orcyniam appellant ⟨uocant *a*⟩, Volcae ⟨*c*⟩ Tectosages ⟨*c*⟩ occupauerunt atque ibi consede-

runt: VI 24, 2; ipse . . . ad bellum Ambiorigis † profectus per Arduennam ⟨aduenam M^1⟩ siluam, quae est totius Galliae maxima atque ab ⟨c⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios ⟨CC⟩ pertinet milibusque ⟨c⟩ amplius quingentis ⟨CC⟩ in longitudinem patet, L. Minucium Basilum ⟨c⟩ cum omni equitatu praemittit: VI 29, 4; ¶ se flectere: VI 25, 3 *u.* attingere; ¶ non se hostem uereri, sed angustias itineris et ⟨c⟩ magnitudinem siluarum, quae intercederent inter ipsos atque Ariouistum ⟨quae inter eos atque ariouistum intercederent $B^2\beta$⟩, aut rem frumentariam . . . timere dicebant: I 39, 6; longius prosequi ueritus, quod siluae paludesque intercedebant: V 52, 1; ¶ non hos palus in ⟨CC⟩ bello latrociniisque natos, non siluae morantur: VI 35, 7; ¶ oriri: VI 25, 2 *et* 4 *u.* attingere; ¶ patere: VI 29, 4 *u.* esse; ¶ Indutiomarus . . . iis . ., qui per aetatem in armis esse non poterant, in siluam Arduennam ⟨silua Arduenna *Whitte*⟩ abditis, quae ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum a flumine Rheno ad initium Remorum pertinet, . . . instituit: V 3, 4; VI 10, 5 *et* 29, 4 *u.* esse; VI 25, 2 *u.* attingere; ¶ prohibere: VI 10, 5 *u.* esse; et praedae cupiditas multos longius *seuocabat et siluae incertis occultisque ⟨c⟩ itineribus ⟨c⟩ confertos adire prohibebant: VI 34, 4; ¶ fugientem siluae texerunt: VI 30, 4; sic cum suis fugientibus permixti, quos non siluae montesque texerunt, ab equitatu sunt interfecti: VII 62, 9.

B. obi.: appellare: VI 10, 5 *et* 24, 2 *u.* A. esse; ¶ reliquis deinceps diebus ⟨c⟩ Caesar siluas caedere instituit: III 29, 1; ¶ haec (castra) siluam quandam contingebant: 3, 66, 3; ¶ demonstrare: VI 25, 1 *u.* C. latitudo; ¶ quod intellegebant . . . continentesque siluas ac paludes ⟨quas *add.* β⟩ habebant, eo se suaque omnia contulerunt: III 28, 2; ¶ oppidum autem Britanni uocant, cum siluas impeditas uallo atque fossa munierunt, quo . . . conuenire consuerunt: V 21, 3; ¶ obicere: VI 10, 5 *u.* A. esse; nec prius sunt uisi obiectis ab ea parte siluis, quam castris adpropinquarent: VI 37, 2; ¶ cum iam . . . impedimenta ab nostris tenerentur, ipsi densiores siluas peterent: III 29, 2; in fugam coniecti proximas siluas petierunt ⟨petiuerunt *(B)M*⟩: VI 8, 6.

C. genet.: continentes . . siluas . . . habebant. . . . ad quarum initium siluarum cum Caesar ⟨c⟩ peruenisset castraque munire instituisset, . . . dispersis in opere nostris subito ex omnibus partibus siluae ⟨silua B^1⟩ euolauerunt: III 28, 3; VI 10, 5 *u.* A. esse; VI 25, 4 *u.* A. attingere; ¶ huius Hercyniae ⟨hircaniae β⟩ siluae, quae supra demonstrata est, latitudo nouem dierum iter expedito patet: VI 25, 1; ¶ magnitudo: I 39, 6 *u.* A. intercedere; ¶ partes: III 28, 3 *u.* initium; ¶ hoc ⟨c⟩ factum est, quod aedificio circumdato silua, ut sunt fere domicilia ⟨c⟩ Gallorum, qui uitandi aestus causa plerumque siluarum ac ⟨c⟩ fluminum petunt propinquitates, comites . . . eius . . . paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, 3.

D. abl.: circumdare: VI 30, 3 *u.* C. *extr.;* ¶ ut . . . ille latebris aut ⟨siluis aut *add.* β; *Schn.*⟩ saltibus se eriperet: VI 43, 6; ¶ cognoscit non longe ex eo loco oppidum Cassiuellauni abesse siluis paludibusque munitum, quo . . . conuenerit: V 21, 2; erant Menapii . . . perpetuis paludibus siluisque muniti: VI 5, 4; locum castris deligit paludibus siluisque munitum: VII 16, 1; ¶ legionem . . . inferiore constituit loco siluisque occultat: VII 45, 5.

E. c. praep.; a) ad: ut paene uno tempore et ⟨*om.* β⟩ ad siluas et in flumine et iam ⟨c⟩ in manibus nostris ⟨*u.* CC⟩ hostes uiderentur: II 19, 7.

b) circum: circum Hercyniam siluam: VI 24, 2 *u.* A. esse.

c) ex: illi . . . subito se ex siluis eiecerunt: V 15, 3; ¶ siue eum (hostem) ex paludibus siluisque elicere siue obsidione premere posset: VII 32, 2; ¶ Cassiuellaunus . . . omnibus ⟨c⟩ uiis ⟨c⟩ semitisque essedarios ex siluis emittebat: V 19, 2; ¶ milites . . . locum ceperunt eosque ex siluis expulerunt: V 9, 7; ¶ cum se illi identidem in siluas ad suos reciperent ac rursus ex silua ⟨laeua β⟩ in nostros impetum facerent: II 19, 5; ¶ ipsi (hostes) ex siluis rari propugnabant: V 9, 6.

d) in c. acc.: abdere *u.* **abdo B. a)** *p. 41 (6 loc.);* II 19, 6 *u.* e) latere; (reliqui sese fugae mandarunt atque in proximas siluas ⟨siluas prox. *af;* proximis siluis *hl*⟩ abdiderunt: I 12, 3;) ¶ ut nostri . . . eos ⟨c⟩ in siluas collesque compulerint: V 15, 1; Cassiuellaunus . . . pecora atque homines ex agris in siluas compellebat: V 19, 1; ¶ (eo . . . contulerunt: III 28, 2 *u.* B. habere; VI 5, 7 *u.* confugere in;) ¶ illi nulla coacta manu loci praesidio freti in siluas paludesque confugiunt suaque eodem conferunt: VI 5, 7; ¶ qui (milites) lignationis munitionisque causa in siluas discessissent: V 39, 2; ¶ quorum

pars in Arduennam siluam, pars in continentes paludes profugit: VI 31, 2; ¶ se recipere: II 19, 5 *u.* c) impetum facere; comperit Suebos sese ⟨se β⟩ in siluas recepisse: VI 29, 1; ¶ nostri celeriter arma ceperunt eosque in siluas ⟨silua *A;* siluam *l*⟩ reppulerunt: III 28, 4.

e) in c. abl.: abditus: II 19, 6 *u.* latere; ¶ hostes . . . conlocatis insidiis bipertito in siluis oportuno atque occulto loco . . . Romanorum aduentum exspectabant: V 32, 1; ¶ (hostes) noctu in siluis delituerant: IV 32, 4; ¶ nuntios dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis ⟨siluas *V.*⟩ deponerent: IV 19, 2; Germani . . . cum ea praeda, quam in siluis deposuerant, trans Rhenum sese receperunt: VI 41, 1; ¶ exspectare: V 32, 1 *u.* conlocare; ¶ ubi prima impedimenta nostri exercitus ab iis ⟨*c*⟩, qui in siluis ⟨*AQM;* siluas *B*[1]; *Frig.;* silua *B*[2]β⟩ abditi latebant, uisa sunt: II 19, 6; ¶ multaque in ea (silua Hercynia) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint: VI 25, 5; ¶ (qui proximi ⟨*c*⟩ Oceano fuerunt, hi ⟨his β; *Np.*⟩ insulis ⟨in siluis *BM;* insulis *A*β; in insulis *Qf*⟩ sese occultauerunt, quas aestus efficere consuerunt ⟨*c*⟩: VI 31, 3;) ¶ ut potius in siluis Gallorum uita quam legionarius miles periclitetur ⟨periclitaretur β⟩: VI 34, 8; ¶ (Metiosedum ⟨*c*⟩ peruenit. id est oppidum Senonum in insula ⟨silua *add. ABM*⟩ Sequanae ⟨sequana *BM*β⟩ positum: VII 58, 3.)

f) intra: ut intra siluas aciem ordinesque ⟨*c*⟩ constituerant atque ipsi sese confirmauerant: II 19, 6; ¶ collis . . . ab ⟨*c*⟩ superiore parte siluestris. . . . intra eas siluas hostes in occulto sese continebant: II 18, 3.

g) per: incertis itineribus per siluas ad T. Labienum legatum in hiberna perueniunt: V 37, 7; ¶ praemittere: VI 29, 4 *u.* A. esse.

h) post: animaduersum est . . . cohortes quasdam . . . esse post siluam et in uetera castra duci: 3, 66, 1.

Siluae collesque: V 15, 1; siluae ac flumina: VI 30, 3; siluae montesque: VII 62, 9; siluae paludesque: V 21, 2; 52, 1; VI 5, 7; *sim.* III 28, 2; — VI 31, 2; paludes siluaeque: VI 5, 4; VII 16, 1; 32, 2; *sim.* VI 35, 7; siluae ⟨*c*⟩ aut ⟨*c*⟩ saltus: VI 43, 6; solitudo ac siluae: IV 18, 4.

Adiect.: Arduenna: V 3, 4; VI 29, 4; 31, 2; artiores: VII 18, 3; (Bacenis: VI 10, 5;) continentes: III 28, 2; densiores: III 29, 2; densissimae: IV 38, 3; Hercynia ⟨hircania β⟩: VI 24, 2; 25, 1; impeditae: V 21, 3; maxima: VI 29, 4; nota: VI 24, 2; Orcynia: VI 24, 2; perpetuae: VI 5, 4; proximae: I 12, 3; VI 8, 6; (quaedam: 3, 66, 3.)

(incertis occultisque itineribus: VI 34, 4;) infinita magnitudine: VI 10, 5; (ingenti magnitudine: V 3, 4.)

siluestris: collis nascebatur . . . passus circiter ducentos infimus apertus, ab ⟨*c*⟩ superiore parte siluestris, ut non facile introrsus perspici posset ⟨*c*⟩: II 18, 2; ¶ constabat inter omnes . . . dorsum esse eius iugi prope aequum, sed ⟨hunc *add.* α; *edd.;* hunc locum *Paul*⟩ siluestre ⟨β; siluestrem α; *edd.; Paul*⟩ et angustum, qua esset aditus ad alteram partem oppidi ⟨*o*⟩: VII 44, 3; ¶ Cassiuellaunus . . . excedebat locisque impeditis ac siluestribus sese ⟨*c*⟩ occultabat: V 19, 1; ubi cuique ⟨*c*⟩ aut ualles abdita aut locus siluestris aut ⟨locis siluestribus β⟩ palus impedita spem praesidii aut salutis aliquam offerebat, consederat: VI 34, 2; indictis inter se principes Galliae conciliis ⟨*c*⟩ siluestribus ac remotis ⟨semotis?⟩ locis queruntur de Acconis morte: VII 1, 4; itaque, ne id accideret, siluestri loco castris ⟨*c*⟩ positis ⟨*c*⟩ . . . in occulto restitit: VII 35, 2.

similis. A. abs.: a): Fabium . . . se in posterum diem similemque ⟨similem ad β; *Schn.*⟩ casum apparare ⟨parare β; *Schn.*⟩: VII 41, 4; ¶ qui (milites) uim suorum, quod in simili culpa uersabantur, ipsi pro suo periculo defendebant: 3, 110, 4; ¶ fame et ⟨*c*⟩ inopia adductos (se) clam ex castris exisse. . . . simili omnem exercitum inopia premi: VII 20, 11; qui (maiores nostri) in oppida compulsi ac simili inopia subacti eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨*o*⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt: VII 77, 12; ¶ Carnutes Cotuato et Conconnetodumno ⟨*c*⟩ ducibus, desperatis hominibus, . . . concurrunt. . . . simili ratione ⟨oratione *Paul*⟩ ibi Vercingetorix . . . conuocatis suis clientibus facile incendit ⟨facere intendit β⟩: VII 4, 1; in praesentia ⟨*c*⟩ similem rationem (*cf.* 41, 3—5) operis instituit: 1, 42, 1; confecto iusto itinere eius diei . . . Caesar . . . ueteribus suis in ⟨*c*⟩ castris contra Asparagium consedit. . . . simili ratione Pompeius confecto eius diei itinere in suis ueteribus castris ad Asparagium consedit: 3, 76, 2.

b): nam quid illi simile bello fuit? VII 77, 13.

B. additur a) genet.: nihil enim malo quam et me mei similem esse et illos sui: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; ¶ pelles (erant) pro uelis

alutaeque tenuiter confectae, [hae] siue propter lini ⟨*o*⟩ inopiam . . . siue eo ⟨*c*⟩, quod est magis ueri simile, quod . . . arbitrabantur: III 13, 6.

b) dat.: fugae *u.* **fuga** C. **b)** *p. 1344 sq. (5 loc.).*

c) atque: hortatur, ut simili ratione, atque ipse fecerit, suas iniurias persequantur: VII 38, 10.

similiter: Laelius cum classe ad Brundisium uenit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstrauimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. similiter ⟨scienter *Kraff.*⟩ Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis elicuit naues Laelianas atque . . . unam quinqueremem . . . cepit itemque . . . aqua prohibere classiarios instituit: 3, 100, 2 (*cf.* 3, 24, 1—4); ¶ *impedimenta* . . . praemisit. . . . postero die Caesar similiter praemissis ⟨praetermissis *h*[1]⟩ prima nocte impedimentis de quarta uigilia ipse egreditur: 3, (75, 1;) 77, 1.

similitudo: nisi omnia consentiant inter se, non potest fieri, ut nominis similitudo sit: *de analog. ap. Pompei. comm. art. Don. (gramm. Lat. ed. Keil V p. 198; — cf. Np. p. 753 adnot.);* ¶ hi (Haedui) similitudine armorum uehementer nostros perterruerunt: VII 50, 2; ¶ id (genus radicis) ad similitudinem panis effingebant ⟨*ego;* efficiebant *x; edd.;* id ad sim. p. eff. *del. Vielh.; Paul*⟩: 3, 48, 1; — id ex similitudine floris lilium appellabant ⟨-abatur β⟩: VII 73, 8.

(simpliciter: multa suppliciter ⟨simpliciter *Kindsch.*⟩ locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat: 3, 19, 3.**)**

simul. A. aduerb.; a) = eodem (fere) tempore; α) pertinet ad ea, quae antecedunt (simul = eodem tempore, quo ea, quae modo exposuimus, gesta sunt): eodem tempore . . . calones . . . praedandi causa egressi . . . praecipites fugae sese mandabant. simul eorum, qui cum impedimentis ueniebant, clamor fremitusque oriebatur aliique aliam in partem perterriti ferebantur: II 24, 3; hostes . . . paucis interfectis reliquos incertis ordinibus perturbauerant, simul equitatu atque essedis circumdederant: IV 32, 5; Caesar consulto equites cedere seque in castra recipere iubet; simul ex omnibus partibus castra altiore uallo muniri ⟨munire β⟩ portasque obstrui atque in his administrandis rebus quam maxime concursari et cum simulatione agi timoris iubet: V 50, 5; per . . . legatos dilectum habere instituit; simul ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos . . . sacramento rogauisset, . . . ad se proficisci iuberet: VI 1, 2; habetis, inquit, milites, quam petistis facultatem. . . . simul signa ad hostem conuerti aciemque derigi iubet et ⟨*om.* β⟩ paucis turmis praesidio ad impedimenta † dimissis reliquos equites ad latera disponit: VI 8, 5; M. Petronius ⟨*c*⟩ . . . centurio . . . inquit. . . . simul in medios hostes inrupit duobusque interfectis reliquos a porta paulum ⟨*c*⟩ submouit: VII 50, 5; hoc primum ⟨proelium *Paul*⟩ Caesari ad Ilerdam nuntiatur, simul perfecto ponte celeriter fortuna mutatur: 1, 59, 1; diductisque ⟨*c*⟩ nostris paulatim nauibus et artificio gubernatorum *et* mobilitati nauium locus dabatur, et si quando nostri . . . nauem ⟨*c*⟩ religauerant, undique suis laborantibus succurrebant. neque uero coniuncti Albici ⟨*c*⟩ . . . cedebant uirtute nostris ⟨*uerba* neque uero . . . nostris *del. Vielh.; Paul*⟩. simul ex minoribus nauibus magna uis eminus missa telorum multa nostris . . . uulnera *inferebat: 2, 6, 3; quo edicto . . . peruulgato nulla fuit ciuitas, quin . . . mitteret, non ciuis Romanus paulo notior, quin ad diem conueniret. simul ipse Cordubae conuentus per se portas Varroni clausit, custodias uigiliasque in turribus muroque disposuit, cohortes duas . . . retinuit. isdem diebus . . .: 2, 19, 3; Curio castra Vari conspicit. . . . simul animaduertit multa undique portari atque agi: 2, 25, 2; hanc (uallem) uterque si aduersariorum copiae transire conarentur exspectabat, quo aequiore loco proelium committeret. simul ⟨committeret * * * simul *Paul*⟩ ab sinistro cornu P. Attii equitatus omnis et una leuis armaturae ⟨*c*⟩ interiecti complures, cum se in uallem demitterent ⟨*c*⟩, cernebantur. ad eos ⟨et ad eos *Madu.*⟩ Curio equitatum . . . mittit: 2, 34, 2 (3); Pompeius . . . Dyrrachio timens diurnis eo ⟨*c*⟩ nocturnisque itineribus contendit. simul ⟨*Oud.;* simul ac *x;* simul autem *RMenge*⟩ Caesar adpropinquare dicebatur: 3, 13, 2; has (naues) . . . Otacilius . . . expugnare parabat; simul de deditione eorum agebat et incolumitatem deditis pollicebatur: 3, 28, 2; accessere subito prima luce Pompeiani [exercitus aduentus extitit]; simul nauibus circumuecti milites in exteriorem ⟨*c*⟩ uallum tela iaciebant, fossaeque aggere complebantur ⟨fossasque a. complebant *Paul*⟩ et legionarii interioris munitionis defensores . . . tormentis . . . terrebant, magnaque multitudo sagittariorum ab utraque parte circumfundebatur: 3, 63, 6; inquit. . . . simul denuntiauit, ut essent animo parati in posterum: 3, 86, 5; quid fieri uellet ostendit monuitque eius diei uictoriam in earum cohortium uirtute constare. simul tertiae aciei

totique exercitui imperauit, ne iniussu suo concurreret: 3, 89, 4; sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis. . . . simul respiciens Caesarem Faciam, inquit, hodie, imperator, ut aut uiuo mihi aut mortuo gratias agas: 3, 91, 3.

β) pertinet ad ea, quae sequuntur; αα) sequitur et (significatur ea, quae particula et coniunguntur, eodem tempore facta esse): (simul . . . cernebatur et . . . mittit: 2, 34, 2. 3 *u.* α);) hoc adeo ⟨*c*⟩ celeriter fecit, ut ⟨*om. ahl*⟩ simul adesse ⟨abisse *M. Haupt; Np.*⟩ et uenire nuntiaretur: 3, 36, 3; ad eum peruenit tam oportuno tempore, ut simul Domitiani exercitus puluis cerneretur et primi antecursores Scipionis uiderentur: 3, 36, 8; ex superiore ⟨*c*⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens et reliquis partibus simul † ex ⟨et *Ciacc.*⟩ terra scalis et classe moenia oppidi temptans . . . nostros uicit ⟨*u. CC*⟩: 3, 40, 2; eodemque tempore pugnatum est ad portum, ac longe maximam ea res attulit dimicationem. simul enim diductis copiis pluribus uiis pugnabatur, et magna multitudine naues longas occupare hostes conabantur: 3, 111, 2.

ββ) sequitur et . . . et: quod . . . militibus . . . magno et graui onere armorum oppressis ⟨*c*⟩ simul et de ⟨*c*⟩ nauibus desiliendum et in fluctibus consistendum et cum hostibus erat pugnandum: IV 24, 2; 3, 40, 2 *u.* αα).

b) = et . . . et, praeterea; α) semel positum; αα) coniunguntur enuntiata: cotidianis interpretibus remotis per C. Valerium Troucillum ⟨*c*⟩ . . . cum eo (Dumnorige) conloquitur. simul commonefacit, quae ipso praesente in concilio [Gallorum] de Dumnorige sint dicta et ostendit, quae separatim quisque de eo apud se dixerit: I 19, 4; hoc proprium uirtutis existimant expulsos ⟨*c*⟩ agris finitimos cedere neque quemquam prope ⟨*c*⟩ audere consistere; simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursionis timore sublato: VI 23, 3; plusque animo prouidere et praesentire existimabatur, quod . . . censuerat. itaque ut reliquorum imperatorum res aduersae auctoritatem minuunt, sic huius ex contrario dignitas incommodo accepto in dies augebatur. simul in spem ueniebant eius adfirmatione de reliquis adiungendis ciuitatibus: VII 30, 4; qui Auarico expugnato refugerant, armandos uestiendosque curat; simul, ut deminutae ⟨*c*⟩ copiae redintegrarentur, imperat certum numerum militum ciuitatibus sagittariosque omnes . . . ad se mitti iubet: VII 31, 4; erat Romanis nec loco nec numero aequa contentio; simul et cursu et spatio pugnae defatigati ⟨*c*⟩ non facile recentes atque integros sustinebant: VII 48, 4; huc teretes stipites . . . demittebantur ita, ut . . . ex terra eminerent; simul confirmandi et stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨*c*⟩ terra exculcabantur: VII 73, 7; Pompeius cum communibus inimicis in gratiam redierat, quorum ipse maximam partem . . . iniunxerat Caesari. simul ⟨*sic hl;* iniunxerat. Caesar simul *Oaf*⟩ infamia duarum legionum permotus . . . rem ad arma deduci studebat: 1, 4, 5; audierat Pompeium per Mauretaniam cum legionibus iter in Hispaniam facere confestimque esse uenturum. simul a tribunis militum centurionibusque mutuas pecunias sumpsit; has exercitui distribuit ⟨*u. CC*⟩: 1, 39, 3; nostros uires lassitudine deficiebant, simul ii ⟨*c*⟩, qui uulnera acceperant, neque acie excedere neque in locum tutum referri poterant: 2, 41, 7; Caesarem Apollonia a derecto itinere auerterat, Pompeius per Candauiam iter in Macedoniam expeditum habebat. accessit etiam . . . aliud incommodum, quod Domitius . . . Heracliam . . . iter fecerat, ut ipsa fortuna illum obicere Pompeio uideretur. haec ad id tempus Caesar ignorabat. simul a Pompeio litteris . . dimissis **de* proelio ad Dyrrachium facto *elatius inflatiusque multo, quam res erat gesta, fama percrebruerat pulsum fugere Caesarem paene omnibus copiis amissis. haec itinera infesta reddiderat: 3, 79, 4; Caesar . . . (legionem) nonam in sinistro (cornu) conlocauerat . . . et huic sic *adiunxerat octauam, ut paene unam ⟨*c*⟩ ex duabus efficeret, atque alteram alteri praesidio esse iusserat. cohortes in acie LXXX constitutas habebat . . .; cohortes *VII castris praesidio reliquerat. sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, media acie Cn. Domitium praeposuerat. ipse contra Pompeium constitit. simul his rebus animaduersis, quas demonstrauimus, timens, ne . . . circumueniretur, celeriter ex tertia ⟨*c*⟩ acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatuique opposuit et quid fieri uellet ostendit monuitque . . .: 3, 89, 3; 89, 4 *u.* **a)** α).

ββ) coniunguntur enuntiati partes; 𝔄): Scipionem eadem s p e s prouinciae atque exercituum i m p e l l i t, quos se pro necessitudine partiturum cum Pompeio arbitratur, s i m u l ⟨multos *Jurin.;* Bibulum *Paul*⟩ iudiciorum m e t u s, adulatio atque ostentatio sui et potentium ⟨*u. CC*⟩: 1, 4, 3.

𝔅): Cicero . . . septimo die d i f f i d e n s de numero dierum Caesarem fidem seruaturum, quod longius progressum ⟨*c*⟩ audiebat neque ulla de reditu eius fama adferebatur, s i m u l eorum ⟨*c*⟩ p e r m o t u s uocibus, qui illius pa-

tientiam paene obsessionem appellabant, . . . quinque cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨c⟩: VI 36, 2.

C): Veneti reliquaeque item ciuitates cognito Caesaris aduentu ⟨certiores facti *add. X;* perterrefacti *Paul*⟩, simul quod quantum in se facinus admisissent intellegebant, . . . bellum parare . . . instituunt: III 9, 3.

D): cohortatus milites docuit, quantum usum haberet ad subleuandam omnium rerum inopiam potiri oppido pleno atque opulento, simul reliquis ciuitatibus huius urbis exemplo inferre ⟨inferri?⟩ terrorem et id fieri celeriter: 3, 80, 5; leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨c⟩, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur ⟨c⟩: 3, 92, 2.

E): dimittit ⟨o⟩ ad finitimas ciuitates nuntios Caesar ⟨o⟩, omnes euocat ⟨c⟩ spe praedae ad diripiendos Eburones, ut potius in siluis Gallorum uita quam legionarius miles periclitetur ⟨c⟩, simul ut magna multitudine circumfusa pro tali facinore stirps ac nomen ciuitatis tollatur: VI 34, 8; erant qui censerent . . . in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur, simul ⟨ut *add. RMenge*⟩, si quid grauius accidisset, magna multitudine nauium et tutius et facilius in Siciliam receptus daretur: 2, 30, 3.

F): circumuallare Pompeium instituit haec spectans ⟨c⟩, . . . quo minore periculo undique frumentum commeatumque exercitui supportare posset, simul, uti pabulatione Pompeium prohiberet equitatumque eius ad rem gerendam inutilem efficeret, tertio, ut . . . minueret: 3, 43, 3.

G): exercitui . . . tantus incessit . . . dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut nemo aut tribuni aut centurionis ⟨c⟩ imperium desideraret et sibi quisque etiam poenae loco grauiores imponeret labores simulque omnes arderent cupiditate pugnandi: 3, 74, 2; (Caesar) hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti castra ex eo loco moueret semperque esset in itineribus, haec spectans ⟨c⟩, ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria ⟨o⟩ uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret: 3, 85, 2.

β) bis positum: oportunissima ⟨c⟩ res accidit, quod . . . Germani frequentes . . . ad eum in castra uenerunt, simul, ut dicebatur, sui purgandi ⟨o⟩ causa . . ., simul ut, si quid possent, de indutiis fallendo impetrarent: IV 13, 5.

B. coniunctio (= simul atque): nostri, simul in arido constiterunt, suis omnibus consecutis in hostes impetum fecerunt: IV 26, 5; Caralitani, simul ad se Valerium mitti audierunt, nondum profecto ex Italia sua sponte Cottam ex oppido eiciunt: 1, 30, 3; ¶ simul atque *u.* **atque** *p. 358 sq. (6 loc.).*

[**simul ac** 3, 13, 2 *u.* **simulatque.**]

simulacrum. **A. subi.**: constabat Elide in templo Mineruae . . . simulacrum ⟨-chrum *a*⟩ Victoriae, quod ante ipsam Mineruam conlocatum esset et ante ad simulacrum ⟨-chrum *a*⟩ Mineruae spectauisset, ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2; ¶ huius (Mercurii) sunt plurima ⟨plura *A*⟩ simulacra: VI 17, 1; ¶ spectare: 3, 105, 2 *u.* se conuertere.

B. obi.: conlocare: 3, 105, 2 *u.* **A.** se conuertere; ¶ alii immani magnitudine ⟨magnitudine immani β⟩ simulacra ⟨-chra *Al*⟩ habent ⟨*om.* β⟩, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent; quibus succensis circumuenti flamma exanimantur homines: VI 16, 4.

C. gen.: quorum membra: VI 16, 4 *u.* **B.**

D. c. praep.: spectare ad s.: 3, 105, 2 *u.* **A.** facile erat . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris aetatis . . . templa deorum immortalium adirent et ante simulacra proiecti uictoriam ab dis exposcerent: 2, 5, 3.

simulatio. **A. abl.; a) instr.**: utrique sese ⟨c⟩ suo loco continent: Galli, quod . . . exspectabant; Caesar, si forte timoris simulatione hostes in suum locum elicere posset, ut . . . contenderet: V 50, 3; ¶ oportunissima ⟨c⟩ res accidit, quod postridie . . . mane eadem et ⟨*om. a(h?)*⟩ perfidia et simulatione usi Germani ⟨simul. et perf. germani usi β⟩ frequentes . . . in castra uenerunt: IV 13, 4; Labienus, ut omnes citra flumen eliceret, eadem usus simulatione itineris placide progrediebatur: VI 8, 2.

b) modi: retineri legiones II, quae ab se simulatione Parthici belli sint abductae: 1, 9, 4; ¶ his (copiis) imperat, ut ⟨usi *Paul*⟩ simulatione timoris paulatim cedant ac pedem referant: 2, 40, 3; ¶ mulionesque cum cassidibus equitum specie ac simulatione ⟨spetie adsimulatione *AQ*⟩ collibus circumuehi iubet: VII 45, 2; ¶ milites . . . tractandis condicionibus et simulatione deditionis extracto primo noctis tempore gubernatorem

in terram nauem eicere cogunt: 3, 28, 5; ¶ pedem referre: 2, 40, 3 *u.* cedere; ¶¶ ut . . ., qui iniquitatem condicionis perspiceret, inani simulatione (Gallos) sese ostentare cognosceret: VII 19, 3.

B. c. praep.; a): in his administrandis rebus quam maxime concursari et cum simulatione agi timoris iubet: V 50, 5.

b): qui suum timorem in rei frumentariae simulationem ⟨simulatione *B³a(h?)*; subuectionem *Kraff.*⟩ angustiasque itineris conferrent ⟨*fh*; conferret *αa*; qui sui timoris simulationem in rem frumentariam angustiasque it. conf. *Ciacc.*⟩, facere arroganter: I 40, 10.

c): qui omnes discessu Curionis multique praeterea per simulationem uulnerum ex castris in oppidum propter timorem sese recipiunt: 2, 35, 6.

simulatque *u.* **atque 2.** *p. 358 sq. (6 loc.)*.

[Falso: simul ⟨*Oud.*; simul ac *z*⟩ Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque terror incidit eius exercitui ⟨*c*⟩: 3, 13, 2.]

simulo. A. additur obi.: debere se suspicari simulata Caesarem amicitia, quod ⟨*CC*⟩ exercitum in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere: I 44, 10.

B. additur acc. c. inf.: illi (Vsipetes et Tencteri) omnia experti . . . reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4, 4; ille (Caelius) ignominia . . . permotus palam se proficisci ad Caesarem simulauit: 3, 21, 4; Domitius sperans Scipionem ad pugnam elici posse simulauit sese angustiis rei frumentariae adductum castra mouere: 3, 38, 1.

simultas: huic (Iubae) et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat: 2, 25, 4; ¶ omnibusque annis de loco ⟨*c*⟩ summis simultatibus contendebant: V 44, 2.

sin. A. antecedit si: si pacem populus Romanus cum Heluetiis faceret, in eam partem ituros . . . Heluetios, ubi eos Caesar . . . esse uoluisset; sin ⟨si in *l*⟩ bello persequi perseueraret, reminisceretur et ueteris incommodi populi Romani et pristinae uirtutis Heluetiorum: I 13, (3.) 4; rei publicae se non defuturum pollicetur, si audacter ac ⟨*c*⟩ fortiter sententias dicere uelint; sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium capturum neque senatus auctoritati obtemperaturum: 1, 1, (2.) 3; (qui si improbasset, cur ferri passus esset ⟨pass' *a*⟩? si ⟨et si *ahl*; sin *N*; *Ald.*⟩ probasset, cur se ⟨*c*⟩ uti populi beneficio prohibuisset? 1, 32, 3.)

B. non antecedit si: rursus ⟨*c*⟩, cum in eum locum, unde erant egressi ⟨*c*⟩, reuerti coeperant, . . . circumueniebantur; sin autem locum tenere uellent, nec uirtuti locus relinquebatur neque . . . poterant: V 35, (3.) 4; ¶ pro quibus rebus hortatur ac postulat, ut rem publicam suscipiant atque una secum administrent. sin timore defugiant, illis ⟨illi *O*; *Ciacc.*⟩ se oneri non futurum ⟨defuturum *O*; *Ciacc.*⟩ et per se rem publicam administraturum: 1, 32, 7.

sincere: haec ut intellegatis, inquit, a me sincere pronuntiari, audite Romanos milites: VII 20, 8.

sine. A. c. subst.: quod certe inde decedendum esset Afranio nec sine aqua permanere posset: 1, 71, 4; Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco . . . *se* recipere coeperunt: 3, 97, 2; ¶ tribunicia intercessio . . ., quae superioribus annis sine ⟨*om. z*; *add. Hot.*; *Maduig*⟩ armis ⟨*del. Dt.*⟩ esset restituta ⟨quae sup. ann. arm. e. rest. *del. Np.*; *Db.*; *u. CC*⟩: 1, 7, 2; ¶ sine articulis: VI 27, 1 *u.* s. nodis; ¶ neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis tenere posse: 3, 36, 6; ¶ s. causa *u.* **causa** *p. 495 sq. (6 (7) loc.)*; ¶ se neque sine exercitu in eas partes Galliae uenire audere, quas Caesar possideret, neque exercitum sine magno commeatu ⟨comitatu *Ciacc.*⟩ atque molimento ⟨*Faern.*; emolumento *Aβ*; emulomento *BM(Q)*; emolimento *Cellar.*⟩ in unum locum contrahere posse: I 34, 3; ¶ non haec omnia fortuito ⟨*c*⟩ aut sine consilio accidere potuisse: VII 20, 2; ¶ perterritis oppidanis . . . sine contentione oppido potitur: VII 58, 4; ¶ s. desperatione: V 33, 5 *u.* s. timore; ¶ non recusare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si sine maximo detrimento legiones ⟨*CC*⟩ Caesaris sese recepissent ⟨*CC*⟩: 3, 45, 6; nostri uero, qui satis habebant sine detrimento discedere, . . . *se* receperunt: 3, 46, 6; ¶ *quod ipse ad Auaricum sensisset, cum ⟨*c*⟩ sine duce et sine equitatu deprehensis hostibus exploratam uictoriam dimisisset: VII 52, 2; ¶ (sine emolumento: I 34, 3 *u.* s. commeatu;) ¶ sine equitatu: VII 52, 2 *u.* s. duce; ¶ sine exercitu: I 34, 3 *u.* s. commeatu; ¶ at hostes sine fide tempus atque occasionem fraudis ac doli quaerunt: 2, 14, 1; ¶ Massilienses ⟨*c*⟩ . . . superati . . . sese dedere sine fraude constituunt: 2, 22, 1; ¶ quod sit omnibus datum semper imperatoribus,

ut rebus feliciter gestis aut cum honore aliquo aut certe sine **ignominia** domum reuertantur ⟨-tatur *Paul*⟩: 1,85,10; ¶ quod sine **impedimentis** Caesar legiones transportauerat: IV 30,1; multumque eorum opinionem adiuuabat quod sine iumentis impedimentisque ⟨sine [iumentis] impedimentis[que] *Paul*⟩ † ad iter profectos uidebant: 1,69,2; ¶ cum ... nostri .. quid sine **imperatore** et sine reliquis legionibus adulescentulo duce efficere possent perspici cuperent: III 21,1; ¶ insimulatus, ... quod sine **imperio** tantas copias reliquisset: VII 20,1; ¶ neque clientes sine summa **infamia** deseri possunt: *ap. Gell.* V 13,6; ¶ ut sine maleficio et **iniuria** transeant: I 9,4; neque ullos in Gallia uacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine iniuria possint: IV 8,2; ¶ s. **iumentis**: 1,69,2 *u.* s. impedimentis; ¶ quaecumque bella geri uellet, sine ullo ⟨*om. h*⟩ eius ⟨*om. l*⟩ **labore** et periculo (se) confecturum: I 44,13; ¶ s. **legionibus**: III 21, 1 *u.* s. imperatore; ¶ s. **maleficio** *u.* **maleficium** B. b) *p. 535 (3 loc.)*; ¶ de Germanorum discessu ... certiores facti sine **metu** trans Rhenum in suos uicos remigrauerant ⟨-uerunt $A^1\beta$⟩: IV 4,6; licere illis incolumibus ⟨*o*⟩ per se ... quascumque in ⟨*c*⟩ partes uelint sine metu proficisci: V 41,6; ¶ quod erat (nauis) sine **militibus** priuatoque consilio administrabatur: 3,14,2; ¶ s. **molimento**: I 34,3 *u.* s. commeatu; ¶ s. **mora** *u.* **mora** E. *p. 637 (1 (3) loc.)*; ¶ quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate, qui se ipse sine ⟨ipse sine *Th. Bentl.*; ipsum *X; Schn., Fr., Db.*; ipse ut *Kran.*; *Dt.*[1]; ipsa *coni. Db.*; *Dt.*[2], *Hold.*⟩ **munitione** defenderet: VII 20,3; ¶ (ut amissis circiter ⟨*c*⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse ⟨sine *add. Pluyg.*⟩ magno **negotio** uiderentur: V 11,2;) ¶ (alces) crura sine **nodis** articulisque ⟨β; *Schn., Fr., Db.*; articlisque α; *rell. edd.*⟩ habent: VI 27,1; ¶ petit ..., ut sine eius **offensione** animi uel ipse de eo causa cognita statuat uel ciuitatem statuere iubeat: I 19,5; ¶ non (se) existimare Romanos sine **ope** diuina ⟨deorum β⟩ bellum gerere: II 31,2; ¶ quartum iam diem sine **pabulo** retentis iumentis ... conloquium ⟨*c*⟩ petunt: 1,84,1; ¶ s. **periculo** *u.* **periculum** *p. 1059 ι) (13 (15) loc.)*; ¶ neminem secum sine sua **pernicie** contendisse: I 36,6; ¶ s. **praemiis**: I 44,2 *u.* s. spe; ¶ quod neque legiones audeant absente imperatore ex hibernis egredi neque imperator sine **praesidio** ad legiones peruenire possit ⟨*c*⟩: VII 1,7; (castra ad flumen Apsum ⟨*c*⟩ ponit ⟨*c*⟩ in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. x; del. P. Manut.*; sine praesidio *Madu.*; *u. CC*⟩: 3,13,5;) quibus submotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio ⟨destituti, inermes, sine praes. *Db.*; destituti [inermes] suo praes. *Paul*⟩ interfecti sunt: 3,93,5; ¶ s. **pugna**: 1,72,1 *u.* s. uulnere; ¶ Caesar ... omnes ... arma proicere iussit. quod ubi sine **recusatione** fecerunt: 3,98,2; ¶ (s. certa re: V 29,5 *u.* s. spe;) ¶ a me ..., cuius opera sine uestro **sanguine** tantum exercitum uictorem fame ⟨*c*⟩ consumptum uidetis: VII 20,12; ¶ quod ipse eo sine **scuto** uenerat ⟨*haec omnia del. Paul; Hold.*⟩: II 25,2; ¶ neque ullum fere totius hiemis tempus sine **sollicitudine** Caesaris intercessit, quin: V 53,5; ¶ non sine magna **spe** magnisque praemiis domum propinquosque (se) reliquisse: I 44,2; quis hoc sibi persuaderet sine certa spe ⟨β; re α; *edd.*⟩ Ambiorigem ad eius modi consilium descendisse? V 29,5; neque tanti sum animi, ut sine spe castra oppugnanda censeam, neque tanti timoris, uti spe ⟨*ego*; ut ipse *x*; *edd.*; ut spe *Ciacc.*⟩ deficiam: 2,31,8; ¶ s. **stationibus**: 1,78,3 *u.* s. timore; ¶ Gallus inter Gallos sine ulla **suspicione** uersatus ad Caesarem peruenit: V 45,4; ¶ quod non sine summo **timore** et desperatione id factum uidebatur: V 33,5; cum ... omnes sine timore iter facerent usi ⟨*c*⟩ superiorum temporum atque itinerum licentia: 1,51,2; qui inopinantes pabulatores et sine ullo dissipatos timore adgressi ... intercipiunt: 1,55,1; ut ... exercitum itinere prohiberent, ipsi sine periculo ac timore Hiberum copias traducerent: 1,65,4; uallumque ex castris ad aquam ducere incipiunt, ut ⟨*del. Paul*⟩ intra munitionem et ⟨ut *a*; *Paul*⟩ sine timore et sine stationibus aquari possent: 1,73,3; auxilia regis ... perturbata, quod nullo ordine et sine timore iter fecerant, in fugam coiciunt ⟨*c*⟩: 2,26,4; ¶ legem promulgauit, ut sexenni ⟨*c*⟩ die ⟨*c*⟩ sine **usuris** creditae pecuniae *soluerentur: 3,20, 4; ¶ quibus erat procliue tranare flumen, quod consuetudo eorum omnium est, ut sine **utribus** ⟨*b*; *Ald.*; utrisque *x*⟩ ad exercitum non eant: 1,48,7; ¶ sine **uulnere**: III 24,2 *u. infra* s. ullo uulnere; legione ⟨*o*⟩ producta cognoscit non decimum quemque ⟨*c*⟩ esse reliquum ⟨relictum β⟩ militem sine uulnere: V 52,2; Caesar in eam spem uenerat se sine

pugna et sine uulnere suorum rem conficere posse: 1, 72, 1; erant plena laetitia . . . omnia *et eorum, qui tanta pericula uitasse et eorum, qui sine uulnere tantas res confecisse uidebantur: 1, 74, 7; pluresque in eo loco sine uulnere quam in proelio aut fuga intereunt: 2, 35, 3; ita sine periculo legionum et paene sine uulnere bellum conficiemus: 3, 86, 4; — habendam fortunae gratiam, quod Italiam sine aliquo uulnere recepissent ⟨*l; cepissent afh; edd.*⟩: 3, 73, 3; — tutius esse arbitrabantur obsessis uiis commeatu intercluso sine ullo ⟨*om.* β⟩ uulnere uictoria potiri: III 24, 2; ita tuto ac sine ullo uulnere ac periculo sex tabulata exstruxerunt: 2, 9, 8; pars magna in fossis . . . oppressa suorum in ⟨*del. Oud.; Paul*⟩ terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨interit *ahl*⟩: 3, 71, 2.

B. c. pronom. (anteced. subst.): renuntiat, quod consules absint, sine illis ⟨sine ill. *del. Ciacc.*⟩ non posse agi de compositione: 1, 26, 5; ¶ Caesar . . . prouinciam ⟨-cias *Paul*⟩ Siciliam atque Africam, sine quibus urbem atque Italiam tueri non potest, uestrae fidei commisit: 2, 32, 2; ¶¶ **(**sine utrisque: 1, 48, 7 *u.* **A.** s. utribus.**)**

Aut **cum** honore alqo aut certe sine ignominia: 1, 85, 10; — **nullo** ordine et **sine** timore: 2, 26, 4; — **fortuito aut sine consilio**: VII 20, 2; — tuto ac sine ullo uulnere ac periculo: 2, 9, 8; ¶ **sine aliquo** uulnere: 3, 73, 3; — **sine ullo** eius labore et periculo: I 44, 13; s. u. maleficio: I 7, 3; s. u. periculo: I 46, 3; II 11, 6; 1, 49, 2; s. u. suspicione: V 45, 4; s. u. timore: 1, 55, 1; s. u. uulnere: III 24, 2 ⟨*c*⟩; 3, 71, 2; s. u. uulnere ac periculo: 2, 9, 8.

crura sine nodis articulisque: VI 27, 1.

singillatim: legionem neque eam ⟨*c*⟩ plenissimam detractis cohortibus duabus et compluribus singillatim ⟨*AQB*[2]*M*[1]β; singilatim *B*[1]*M*[2]⟩, qui ⟨qui singill. *Hotom.*⟩ commeatus petendi causa missi erant, absentibus ⟨*B*[2]β; *Schn.; om.* α; *rell. edd.*⟩, propter paucitatem despiciebant: III 2, 3; principibus Treuerorum ad se conuocatis hos ⟨eos β⟩ singillatim Cingetorigi conciliauit: V 4, 3; centuriones singillatim tribunosque militum appellat: V 52, 4.

(singius: 3, 104, 2 *u.* **singularis B.** audacia.**)**

singularis. A. = singuli; a) adiect.: quod se Cebenna ut muro munitos existimabant ac ne singulari quidem ⟨*om.* β⟩ umquam homini eo tempore anni semitae patuerant: VII 8, 3.

b) ui subst.: hostes . . ., ubi ex litore aliquos singulares ⟨-aris *a*[1]⟩ ex naui ⟨*c*⟩ egredientes conspexerant, . . . adoriebantur: IV 26, 2.

B. = eximius, admirabilis: Achillam ⟨in *add. x*⟩, praefectum regium, ⟨singium (signium *a*[1]) *add. x*⟩ singulari hominem audacia, et L. Septimium . . . ad interficiendum Pompeium miserunt: 3, 104, 2; ¶ non praetereunda oratio Critognati uidetur ⟨*o*⟩ propter eius singularem et ⟨ac β⟩ nefariam crudelitatem: VII 77, 2; ¶ quod in omnibus bellis singulari eius opera fuerat usus: V 25, 2; ¶ Treueri, quorum inter Gallos uirtutis opinio est ⟨op. est uirt. β⟩ singularis: II 24, 4; ¶ sed tamen haec singulari patientia milites ferebant: 3, 47, 6; ¶ summa imperii traditur Camulogeno Aulerco, qui prope confectus aetate tamen propter singularem scientiam rei militaris ad eum est honorem euocatus ⟨*CC*⟩: VII 57, 3; ¶ circumitis ⟨*c*⟩ omnibus hibernis singulari militum studio in summa omnium ⟨*o*⟩ rerum inopia circiter sescentas . . . naues . . . inuenit instructas ⟨*CC*⟩: V 2, 2; usus singulari militum studio eodem quo uenerat die . . . oppidum . . . expugnauit: 3, 80, 6; ¶ singulari militum nostrorum uirtuti consilia cuiusque ⟨*c*⟩ modi Galliorum occurrebant: VII 22, 1; erant apud Caesarem . . . Adbucilli filii . . ., singulari uirtute homines: 3, 59, 1; erat Crastinus euocatus in exercitu Caesaris, qui . . . primum pilum . . . duxerat, uir singulari uirtute: 3, 91, 1.

singuli. A. ui distributiua; a) semel positum: quid ⟨*c*⟩ in annos singulos uectigalis populo Romano Britannia penderet constituit: V 22, 4; magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque ⟨*c*⟩ hominum . . . quantum . . . uisum est agri ⟨*o*⟩ attribuunt atque anno post alio transire cogunt: VI 22, 2; ¶ ex reliquis captiuis toto exercitui ⟨exercitu *Scal.*⟩ capita singula praedae nomine distribuit: VII 89, 5; ¶ carri: I 6, 1 *u.* **B. a)** carri; ¶ Pisaurum, Fanum, Anconam singulis cohortibus occupat: 1, 11, 4; celeriter ex tertia ⟨terna *hl*⟩ acie singulas ⟨senas *Ciacc.*⟩ cohortes detraxit atque ex his quartam instituit equitatuique opposuit: 3, 89, 3; ¶ quae iudicia aliis audientibus iudicibus, aliis sententiam ferentibus singulis diebus erant perfecta: 3, 1, 4; ¶ C. Antistium Reginum in Ambiuaretos, T. Sextium in Bituriges, C. Caninium Rebilum in Rutenos cum singulis legionibus mittit: VII 90, 6; ¶ quod, cum singuli magistratus antiquitus

creari atque regiam potestatem annum ⟨*c*⟩ obtinere consuessent, duo ⟨nunc *add. Pramm.*⟩ magistratum gerant: VII 32, 3; ¶ militibus . . . agros ex suis possessionibus pollicetur, quaterna ⟨*Glar.; XL z*⟩ in singulos iugera et pro rata parte centurionibus euocatisque: 1, 17, 4; ¶ ex quibus (pagis) quotannis singula milia armatorum bellandi causa . . . educunt: IV 1, 4; ¶ iamque ad denarios L ⟨*Ald.;* ad XL *z*⟩ in singulos modios annona peruenerat: 1, 52, 2; ¶ naues: III 14, 3 *u.* **B. a)** naues; cum singulas binae ac ternae naues circumsteterant ⟨circumsisterent β⟩: III 15, 1; VII 60, 1 *u.* **B. a)** naues; pluribus nauibus adoriri singulas . . . contendebant: 1, 58, 1; aequo animo singulas bínis nauibus obiciebant: 1, 58, 4; ¶ auribus desectis aut singulis effossis oculis domum remittit: VII 4, 10; ¶ ut obstructis in speciem portis singulis ordinibus caespitum . . . inciperent: V 51, 4; ¶ stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨tres *add.* β⟩ terra exculcabantur: VII 73, 7.

b) iteratum: non solum urbibus, sed paene uicis castellisque singulis ⟨*om. Db.*⟩ singuli ⟨*add. Oehler; om. z; Np., Dt.*⟩ cum imperio praeficiebantur: 3, 32, 3; ¶ similem rationem operis instituit singulaque latera castrorum singulis attribuit legionibus munienda: 1, 42, 1; ¶ Caesar singulis legionibus singulos ⟨*del. AMiller*⟩ legatos et quaestorem praefecit: I 52, 1; quod ab opere singulisque legionibus singulos ⟨*del. AMiller*⟩ legatos Caesar discedere nisi munitis castris uetuerat: II 20, 3; ¶ ut . . . paribus *intermissis spatiis singulae (trabes) singulis saxis interiectis arte contineantur: VII 23, 3; ¶ equitum milia erant sex, totidem numero pedites . . . fortissimi, quos ex omni copia singuli singulos suae salutis ⟨*c*⟩ causa delegerant: I 48, 5.

B. = singularis (einzeln; *cf.* **singularis A.); a) c. subst.:** in capita singula seruorum ac liberorum tributum imponebatur: 3, 32, 2; ¶ unum (iter erat) per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur: I 6, 1; ¶ castellis . . singulis: 3, 32, 3 *u.* **A. b)** *init.;* ¶ Vercingetorix . . . mediocribus circum se interuallis separatim singularum ciuitatum ⟨-ium *BM; edd.*⟩ copias conlocauerat: VII 36, 2; — ciuibus Romanis eius prouinciae, sed in singulos conuentus singulasque ciuitates certae pecuniae imperabantur: 3, 32, 6; ¶ in Gallia non solum in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis partibusque ⟨*del. Dauis.; Np., Fr.*⟩, sed paene etiam in ⟨β; *om.* α; *Np.*⟩ singulis domibus factiones sunt: VI 11, 2; ¶ hortatur, non solum ab eruptionibus caueant, sed etiam singulorum hominum occultos exitus obseruent ⟨*c*⟩: 1, 21, 4; ¶ demonstrarunt inter singulas legiones impedimentorum magnum numerum intercedere: II 17, 2; cum in opere singulas ⟨-lis *M¹a¹*⟩ legiones ⟨singulos legionarios *Pluyg.*⟩ appellaret: VII 17, 4; legatisque, quos singulis legionibus praefecerat, quid fieri uelit ⟨*c*⟩ ostendit: VII 45, 8; ¶ tres suos nactus manipulares atque ab iis subleuatus murum ascendit, hos ⟨eos β⟩ ipse rursus singulos exceptans in murum extulit: VII 47, 7; ¶ magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . ., sed in singulis militibus conseruandis: VI 34, 3; ¶ tribunis militum centurionibusque, quibus singulae naues erant attributae: III 14, 3; nam singulas (naues) nostri consectati expugnauerunt: III 15, 5; naues, quas Metiosedo ⟨*c*⟩ deduxerat, singulas equitibus Romanis attribuit: VII 60, 1; ¶ principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*Bhl;* reuocare *AQMa*⟩ singulos ⟨sing. soll., reuoc. (seuoc. *hl*) β⟩ hortarique coepit, uti in continenti remanerent: V 6, 4; ¶ ibi per certos exploratores in singula diei tempora quae ad Auaricum gererentur ⟨*c*⟩ cognoscebat: VII 16, 2; ¶ uicis . . . singulis: 3, 32, 3 *u.* **A. b)** *init.*

b) sine subst.: ut tuto ab repentino hostium incursu etiam singuli commeare possent: VII 36, 7; — circumiri enim sese ab aperto latere procurrentibus singulis arbitrabantur: 1, 44, 4; ¶ neque ex occulto insidiandi et dispersos circumueniendi singulis deerat audacia: VI 34, 6; ¶ placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum . . . sententiasque de singulis ferrent ⟨ferri *Paul*⟩, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: 3, 83, 3.

sinister. A. additur subst.: item ab angulo castrorum sinistro munitionem ad flumen perduxerat: 3, 66, 6; ¶ eodem impetu cohortes sinistrum ⟨sinistro *O, h pr.*⟩ cornu pugnantibus ⟨*c*⟩ etiam tum . . . Pompeianis circumierunt: 3, 93, 6; — cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes ⟨in *add. V.*⟩ sinistro cornu obiecerat ⟨adiec.?⟩: 3, 88, 5; sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, media ⟨in media *O*⟩ acie ⟨mediae aciei?⟩ Cn. Domitium praeposuerat: 3, 89,

2; — tamen ⟨in *add. f*⟩ sinistro cornu, ubi erat ipse, celeriter adgressus Pompeianos ex uallo deturbauit: 3, 67, 4; sinistro ⟨sinistri *f*⟩ cornu milites, cum . . . cernerent, ueriti, ne . . . intercluderentur, . . . eodem quo uenerant receptu ⟨*c*⟩ sibi consulebant: 3, 69, 4; — a(b) sinistro (cornu) *u.* **ab** *p. 37 (4 loc.)*; dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, . . . sese recipiebat: 3, 69, 3; — erant in sinistro cornu legiones duae: 3, 88, 1; cum . . . tribunis esset ⟨*o*⟩ nuntiatum, quae in sinistro cornu gererentur: VII 62, 6; Caesar superius institutum seruans X. legionem in dextro cornu, nonam in sinistro conlocauerat: 3, 89, 1; ¶ ut in sinistra parte acie ⟨aciei *B²hl*⟩ constiterant: II 23, 1; totis ⟨*c*⟩ fere a fronte et ab sinistra parte nudatis castris ⟨*o*⟩ . . . omnes Neruii . . . ad eum locum contenderunt: II 23, 4; ab his enim primum equitatus est pulsus, . . . ab isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita: 3, 94, 4; — dextra pars attribuitur Massiliensibus, sinistra Nasidio: 2, 4, 5.

B. intellegendum est subst.: Gallis magno ad pugnam erat impedimento, quod . . . neque euellere (ferrum) neque sinistra impedita satis commode pugnare poterant: I 25, 3; — reliqui coeunt inter se et repentino periculo exterriti sinistras sagis inuoluunt: 1, 75, 3; ¶ sub tecto ⟨*c*⟩ miles dextra ac sinistra muro tectus ⟨textus *hl*⟩, aduersus plutei obiectu ⟨*c*⟩ operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat: 2, 15, 3; ¶ longius delatus aestu ⟨*c*⟩ orta luce sub sinistra Britanniam relictam conspexit: V 8, 2.

sinistrorsus: hinc se flectit (Hercynia silua) sinistrorsus diuersis a ⟨*c*⟩ flumine regionibus: VI 25, 3.

(**sino:** uinum ad se omnino ⟨omn. ad se β⟩ importari non sinunt ⟨paciuntur β; uinum . . . sinunt *del. Paul; Hold.*⟩: IV 2, 6.)

sinus: an paenitet uos, quod . . . ex portu sinuque aduersariorum CC naues oneratas abduxerim ⟨*c*⟩ . . . ? 2, 32, 12.

siquidem: Cicero . . . eorum ⟨*o*⟩ permotus uocibus, qui illius patientiam paene obsessionem appellabant, si quidem ex castris egredi non liceret ⟨si qu. ex c. e. n. lic. *del. Paul; Hold.*⟩, . . . quinque cohortes frumentatum . . . mittit ⟨*c*⟩: VI 36, 2.

siremps: siremps tantum per nominatiuum et ablatiuum declinatur . . . . Caesar ergo ⟨caesare ergo *cod.*; Caesar de analogia *Ritschl*; Caesar eius ergo *Huschke*⟩ siremps lex esto quasi sacram uiolauerit dixisse pronuntiandus est ⟨dixit pro nominatiuo esse *Ritschl*; dixit sine e pronuntiandum esse *coni. Keil*⟩: *Charis. art. gramm. I p. 143 sq. Keil.*

situs, us. A. subi.: erant eius modi fere situs oppidorum, ut . . . neque pedibus aditum haberent . . . neque nauibus: III 12, 1; castrorum hic situs erat: 3, 66, 2.

B. obi.: uagabatur alias, ut situm castrorum cognosceret, alias . . . territandi causa: V 57, 3; Galli . . . locorum peritos adhibent; ex ⟨*c*⟩ his superiorum castrorum situs munitionesque cognoscunt: VII 83, 1; ¶ perspecto urbis situ, quae posita in altissimo monte omnes aditus difficiles habebat, de oppugnatione ⟨*c*⟩ desperauit: VII 36, 1; perspecto urbis situ perterritisque hostibus . . . Alesiam ⟨*c*⟩ circumuallare instituit: VII 68, 3.

(**situs, a, um:** itaque, ne id accideret ⟨*c*⟩, siluestri loco castris ⟨β; *om.* α⟩ positis ⟨β; sitis α⟩ e regione unius eorum pontium . . . in occulto restitit: VII 35, 2.)

siue, seu. Forma: ***a;*** siue ad: 3, 25, 4 *(bis?)*; siue aequo: 2, 33, 5.

c; siue casu siue consilio: I 12, 6.

d; siue despecta: 3, 104, 1.

e; siue eo ⟨*del. Ciacc.*⟩: I 23, 3; ⟨*om.* β⟩: III 13, 6; siue error: 3, 73, 5; siue etiam: 1, 27, 2; 2, 27, 2; 3, 73, 5; siue eum: VII 32, 2.

g; seu gloria: 3, 79, 6.

i; siue interdiu: 1, 81, 2; siue ipsorum: 3, 73, 5.

m; seu maneant: V 31, 2; seu morte: VII 89, 2.

n; siue naues: IV 17, 10; siue noctu: 1, 81, 2.

o; siue obsidione: VII 32, 2; siue operibus: 1, 27, 2.

p; siue propter: III 13, 6; ¶ seu pristina: 3, 79, 6; seu proficiscantur: V 31, 2.

q; (siue eo ⟨*om.* β⟩, quod: III 13, 6; siue eo ⟨*del. Ciacc.*⟩, quod: I 23, 3;) ¶ seu quid: VII 36, 3 *bis*; 3, 61, 3 *bis*; seu quis: V 51, 3 *(bis?)*; seu quod: I 23, 3.

r; seu ⟨quis *add.* β⟩ Romanus: V 51, 3.

s; siue sollicitandi: 2, 33, 5; siue spe: I 27, 4.

t; siue naues ⟨trabes *RSchn.*⟩: IV 17, 10; siue timore: I 27, 4; 3, 104, 1.

v; siue uere: 2, 27, 2; ¶ seu uiuum: VII 89, 2.

A. semel positum (si . . . siue): ut, si arborum trunci siue naues ⟨trabes *RSchn.*⟩ deiciendi operis causa ⟨*c*⟩ essent a barbaris *im-

missae, his defensoribus earum rerum uis minueretur: IV 17, 10.

B. bis positum; a) c. enuntiatorum partibus; α) c. subst.: ita siue casu siue consilio deorum immortalium . . . ea (pars ciuitatis Heluetiae) princeps poenas persoluit: I 12, 6; pronuntiari iubent, seu quis Gallus seu ⟨quis *add.* β⟩ Romanus uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere: V 51, 3; ne occasionem nauigandi dimitterent, siue ⟨si uel *Hotom.; Np.;* si *(Terpstra;) Vielh.*⟩ ad litora Apolloniatium siue ad Labeatium ⟨siue ad Lab. *add. F. Hofm.; om. x; Np.; Vielh.*⟩ cursum derigere atque eo naues eicere ⟨*c*⟩ possent: 3, 25, 4.

β) c. aduerb.: quo paratiores essent ad insequendum omnes, siue noctu siue interdiu erumperent: 1, 81, 2.

γ) c. uerb.: facilem esse rem, seu maneant seu proficiscantur, si modo unum omnes sentiant: V 31, 2; — cum . . . ad hostem proficisci constituisset, siue eum ex paludibus siluisque elicere siue obsidione premere posset, legati . . . ueniunt ⟨*c*⟩: VII 32, 2; ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2; — principes . . . cotidie ad se conuenire iubebat, seu quid communicandum seu quid administrandum uideretur: VII 36, 3; ne ⟨*c*⟩ Varus quidem [Attius] dubitat copias producere, siue sollicitandi milites ⟨militis *af;* siue soll. mil. *om. hl*⟩ siue aequo loco dimicandi detur occasio, ne facultatem praetermittat: 2, 33, 5; ¶ hominum milia sex . . . siue timore perterriti, ne armis traditis supplicio adficerentur, siue spe salutis inducti . . . prima nocte e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt: I 27, 4; amici regis, qui . . . in procuratione ⟨*c*⟩ erant regni, siue timore adducti, . . . ne Pompeius Alexandriam . . . occuparet, siue despecta eius fortuna . . . palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1.

δ) c. subst. et uerb.: Allobroges . . . conspicati . . . exploratores Domitii, seu pristina sua consuetudine, quod una in Gallia bella gesserant, seu gloria elati cuncta . . . exposuerunt: 3, 79, 6; — pelles pro uelis (erant) alutaeque tenuiter confectae, [hae] siue propter lini inopiam ⟨inop. lini β⟩ atque eius usus inscientiam ⟨inscientia β⟩, siue eo ⟨eo *om.* β⟩, quod est magis ueri simile, quod tantas tempestates Oceani . . . sustineri ⟨*c*⟩ . . . non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6.

ε) c. partic. et enuntiato causali: Pompeius siue operibus Caesaris permotus siue etiam, quod ab initio Italia excedere constituerat, aduentu nauium profectionem parare incipit: 1, 27, 2.

b) c. enuntiatis: Heluetii, seu quod timore perterritos Romanos discedere a se existimarent, eo magis, quod pridie . . . proelium non commisissent, siue eo ⟨*del. Ciacc.*⟩, quod re frumentaria intercludi posse confiderent, . . . nostros . . . lacessere coeperunt: I 23, 3; hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, . . . confirmant quidem ⟨*c*⟩ certe: 2, 27, 2; cognitis omnibus rebus, seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur, . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt ⟨*c*⟩: 3, 61, 3.

C. ter positum: sed siue ipsorum perturbatio siue error aliquis ⟨*c*⟩ siue etiam fortuna partam ⟨*c*⟩ iam praesentemque uictoriam interpellauisset, dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur: 3, 73, 5.

socer: qua in re Caesar . . . etiam priuatas iniurias ultus est, quod eius soceri L. Pisonis auum, L. Pisonem legatum, Tigurini . . . interfecerant: I 12, 7.

(Sociates *u.* Sotiates.)

societas. A. abstr.: quod superiore consulatu cum patre Ptolomaeo et lege et senatus consulto societas erat facta: 3, 107, 2; ¶ Ambiorigem sibi societate et foedere adiungunt: VI 2, 2.

B. concr.: magnam imperatam . . . Achaiae populis pecuniam exegerat, magnam ⟨*Ald.;* magnas *codd.*⟩ societates earum prouinciarum, quas ipse obtinebat, sibi numerare coegerat: 3, 3, 2; ¶ Pompeius . . . pecunia *a* societatibus ⟨pec. a soc. *Nitsche;* pec. societatis *x; edd.*⟩ sublata et a ⟨*c*⟩ quibusdam priuatis sumpta . . . duobusque milibus hominum armatis, quos partim ⟨*o*⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat . . ., Pelusium peruenit: 3, 103, 1.

socius. A. subi.: populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui ⟨*c*⟩ nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores uelit esse; quod uero ad amicitiam populi Romani attulissent, id iis ⟨his *al*⟩ eripi quis pati posset? I 43, 8; ¶ deperdere, auctiores esse: I 43, 8 *u.* adferre; ¶ Haeduis se obsides

redditurum non esse neque his ⟨*c*⟩ neque eorum sociis iniuria ⟨*c*⟩ bellum inlaturum, si in eo manerent, quod conuenisset, stipendiumque quotannis penderent; si id non fecissent, longe iis ⟨his *X; Schn., Hold.*⟩ fraternum nomen populi Romani afuturum: I 36, 5; ¶ magna manu Eburones, Neruii, Aduatuci atque horum ⟨*c*⟩ omnium socii et clientes ⟨clientesque β⟩ legionem oppugnare incipiunt: V 39, 3; ¶ manere: I 36, 5 *u.* facere; ¶ mereri: I 45, 1 *u.* C. deserere; ¶ oppugnare: V 39, 3 *u.* incipere; ¶ pendere: I 36, 5 *u.* facere.

B. praed.; a): refertur etiam de rege Iuba, ut socius sit atque amicus: 1, 6, 4; cum (Androsthenes) se uictoriae Pompei comitem esse mallet quam socium Caesaris in rebus aduersis: 3, 80, 3.

b): Boiosque ... receptos ad se socios sibi adsciscunt: I 5, 4; socios sibi ad id bellum Osismos, Lexouios, Namnetes, Ambiliatos ⟨*c*⟩, Morinos, Diablintes ⟨*c*⟩, Menapios adsciscunt: III 9, 10.

C. obi.: Caesari ad ... stipendium exercitui dandum, socios confirmandos, praesidium urbibus relinquendum necesse erat adire ⟨*c*⟩ Apolloniam: 3, 78, 1; ¶ neque suam neque populi Romani consuetudinem pati, uti optime meritos ⟨β; *Schn.;* merentes α; *edd. rell.*⟩ socios desereret: I 45, 1; ¶ exposuit, quos et quam humiles accepisset ⟨*c*⟩, compulsos in oppida, multatos agris, omnibus ereptis copiis ⟨sociis β⟩, imposito stipendio: VII 54, 4.

D. dat.: abesse: I 36, 5 *u.* A. facere; ¶ eripere: I 43, 8 *ib.* adferre; ¶ si Haeduis de iniuriis, quas ipsis sociisque eorum intulerint ⟨-rant *MQ*[2]⟩, item si Allobrogibus satis faciant: I 14, 6; neue Haeduos iniuria lacesseret neue his sociisque ⟨-ue *Faern.*⟩ eorum bellum inferret: I 35, 3; 36, 5 *u.* A. facere; postulauit ..., ne aut Haeduis aut eorum sociis bellum inferret: I 43, 9.

E. gen.: Suebos omnes ... cum omnibus suis sociorumque copiis, quas coegissent, penitus ad extremos fines se recepisse: VI 10, 4; ¶ non exspectandum sibi statuit, dum omnibus fortunis sociorum consumptis in Santonos ⟨*c*⟩ Heluetii peruenirent: I 11, 6.

F. c. praep.: quem (equitatum) ex omni prouincia et Haeduis atque eorum sociis coactum habebat: I 15, 1.

sol. A. subi.: alterum (latus) uergit ad Hispaniam atque occidentem solem: V 13, 2; ¶ oriens sol *u.* **orior** *p. 967* **A. a)** *(4 loc.)*.

B. gen.: occasus *u.* **occasus** *p. 876* *(10 loc.)*; ¶ Caesar summo studio militum ante ortum solis in castra peruenit: VII 41, 5.

C. abl.: quae Cenabi oriente sole gesta essent: VII 3, 3.

D. c. praep.; a) ad: huius lateris alter angulus ... ad orientem solem ... spectat ⟨exspectat *BM*⟩: V 13, 1; sub muro, quae ⟨muroque β⟩ pars collis ad orientem solem ⟨*om.* β⟩ spectabat ⟨collium in circuitu uacabat *Ciacc.*⟩, hunc omnem locum copiae Gallorum compleuerant: VII 69, 5; ¶ uergit ad ... occidentem solem: V 13, 2 *u.* A.

b) in: Belgae ... spectant in *septentriones et orientem solem: I 1, 6.

Sol: deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt et quorum aperte opibus iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam: VI 21, 2.

solacium: quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem solacio ⟨solatio *Np., Db.* (*z?*)⟩: 1, 22, 6; ¶ quae etsi magno cum dolore omnes ferebant, tamen hoc sibi solacii ⟨*AQBh* (solatii *Ma?*)⟩ proponebant, quod ... confidebant ⟨*c*⟩: VII 15, 2.

soldurius *u.* **deuotus** *p. 880.*

soleo. A. c. inf. act.: cum aliquod bellum incidit, quod fere ⟨*c*⟩ ante Caesaris aduentum quotannis accidere ⟨accedere *BM;* occidere *A*[1]⟩ solebat, uti: VI 15, 1; accidisse igitur his quod plerumque hominum nimia pertinacia atque arrogantia accidere soleat, uti: 1, 85, 4; ¶ Labienus ... captiuos ... magna uerborum contumelia interrogans, solerentne ueterani milites fugere, in omnium conspectu interfecit: 3, 71, 4; ¶ hoc (imperatoris) nomen obtinuit atque ita se postea salutari passus *est;* sed ⟨neque *Np.; edd.*⟩ in litteris numquam ⟨*Bergk;* quas *x; edd.*⟩ scribere ⟨ascribere *Schnelle;* praescrib. *Paul*⟩ est solitus ⟨*u. CC*⟩, neque in fascibus insignia laureae praetulit: 3, 71, 3.

B. c. inf. pass.: quibus rebus coerceri milites et in officio contineri soleant: 1, 67, 4; ¶ quod non fere ante autumnum Elauer uado transiri solet: VII 35, 1.

solitudo: ciuitatibus maxima laus est quam latissime ⟨*c*⟩ circum se uastatis finibus solitudines habere: VI 23, 1; ¶ finibus suis excesserant ... seque in solitudinem ac siluas abdiderant: IV 18, 4.

sollertia: postea uero, ut est rerum omnium magister usus, hominum adhibita sollertia inuentum ⟨usus hominum adhibita sollertia, inuentum *Eussn.*⟩ est magno esse

usui posse, si: 2, 8, 3; ¶ ut est summae genus sollertiae ⟨*A*β; solerti(a)e *BM*¹*Q*⟩ atque ad omnia imitanda et efficienda, quae a ⟨*c*⟩ quoque traduntur ⟨*c*⟩, aptissimum: VII 22, 1; ¶ diuturni laboris detrimentum ⟨-to *hl*⟩ sollertia et uirtute militum breui reconciliatur ⟨reconcinnatur *Ald.*⟩: 2, 15, 4.

(**sollicitatio:** proelio supersedere statuit, cotidie tamen equestribus proeliis quid hostis uirtute posset et quid nostri auderent periclitabatur ⟨sollicitationibus exquirebat *B*³β⟩: II 8, 2.)

sollicito (alqm). A.: ciuitates *u.* **ciuitas** *p. 549* c) *(4 loc.)*; ¶ amici regis . . . siue timore adducti, ut postea praedicabant, sollicitato exercitu regio ne Pompeius Alexandriam Aegyptumque occuparet, siue despecta eius fortuna, . . . palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; ¶ ne Varus quidem [Attius] dubitat copias producere, siue sollicitandi milites ⟨militis *af*; siue soll. mil. *om. hl*⟩ siue aequo loco dimicandi detur occasio, ne facultatem praetermittat: 2, 33, 5; ¶ eum (Milonem) in Thurinum ad sollicitandos pastores praemisit: 3, 21, 4; ¶ (Dumnorix) omni spe impetrandi adempta principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*Bhl*; reuocare *AQM*⟩ singulos ⟨sing. soll., reuoc. (seuoc.) β⟩ hortarique coepit, uti in continenti remanerent: V 6, 4.

B.: nihilo minus clandestinis nuntiis legationibusque Allobrogas ⟨-ges β⟩ sollicitat ⟨solic. *B*⟩, quorum mentes nondum ⟨*o*⟩ ab ⟨*c*⟩ superiore bello resedisse ⟨*c*⟩ sperabat: VII 64, 7; — quod ab non nullis Gallis sollicitarentur (Belgae): II 1, 3; — quod hi (Treueri) neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant Germanosque Transrhenanos sollicitare dicebantur: V 2, 4; illi (propinqui Indutiomari) finitimos Germanos sollicitare et pecuniam polliceri non desistunt: VI 2, 1; cum . . . uideret . . . a ⟨*c*⟩ Treueris Germanos crebris legationibus sollicitari: VI 2, 3; — cum omni equitatu Litauiccum ad sollicitandos Haeduos profectum: VII 54, 1.

C.: Conuictolitauis Haeduus . . . sollicitatus ab Aruernis pecunia . . . conloquitur: VII 37, 1.

D.: interim Milo dimissis circum municipia litteris . . . quos ex aere alieno laborare arbitrabatur sollicitabat: 3, 22, 1; ¶ ubi cum quosdam eius municipii sollicitaret (Caelius) equitibusque Caesaris . . . pecuniam polliceretur, ab his est interfectus: 3, 22, 3.

sollicitudo: magna adfectus sollicitudine hoc nuntio Caesar . . . legiones . . . educit: VII 40, 1; ¶ summamque in sollicitudinem ac timorem ⟨*Elberl.*; summaque in sollicitudine (solitudine *O*) ac timore *Ox*⟩ Parthici belli prouincia cum uenisset: 3, 31, 4; — neque ullum fere totius hiemis tempus sine sollicitudine Caesaris intercessit, quin aliquem de . . . motu Gallorum nuntium acciperet: V 53, 5.

sollicitus: ita magnarum initia rerum, quae occupatione magistratuum et imperiorum ⟨*Paul*; temporum *x*; *edd.*⟩ sollicitam Italiam habebant, celerem et facilem exitum habuerunt: 3, 22, 4.

sŏlum. A. subi.: fossam . . . derectis lateribus duxit, ut eius fossae ⟨*om.* β⟩ solum ⟨*om. AQ*⟩ tantundem pateret, quantum summae fossae ⟨summa (*om.* fossae) β; summa fossae *Schn.*⟩ labra distarent ⟨distabant β⟩: VII 72, 1.

B. c. praep.; a) ab: confirmandi et stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨tres *add.* β⟩ terra exculcabantur: VII 73, 7.

b) in c. abl.: trabes derectae . . . distantes inter se binos pedes in solo conlocantur: VII 23, 1; duae primum trabes in solo aeque longae ⟨*c*⟩ distantes inter se pedes IIII conlocantur: 2, 10, 2.

c) praeter: demonstrant sibi praeter agri solum nihil esse reliqui: I 11, 5.

soluo. A. = λύειν; **a) additur obiect.:** naues *u.* **nauis** *p. 707 sq. (8 loc.)*.

b) intellegendum est obi. (= ἐκπλεῖν, ἀνάγεσθαι); **α) subi. sunt homines:** nactus idoneam ad nauigandum tempestatem tertia fere uigilia ⟨naues *add.* β⟩ soluit: IV 23, 1; secunda inita ⟨*om.* β⟩ cum soluisset uigilia, prima luce terram attigit: V 23, 6; milites . . . sua sponte naues conscenderunt et a terra soluerunt: 3, 101, 6.

β) subi. sunt naues: post diem quartum, quam est in Britanniam uentum, naues XVIII, de quibus supra demonstratum est, quae equites sustulerant, ex superiore portu leni uento soluerunt: IV 28, 1.

B. = ἀνοίγειν: Milo . . . quibusdam solutis ergastulis Cosam . . . oppugnare coepit: 3, 22, 2.

C. = ἀποδιδόναι, διαλύειν *(χρέος)*: cum fides tota Italia esset angustior neque creditae pecuniae soluerentur, constituit, ut arbitri darentur: 3, 1, 2; legem promulgauit, ut sexenni ⟨*c*⟩ die ⟨*c*⟩ sine usuris creditae pecuniae soluerentur ⟨*ego*; soluantur *x*; *edd.*⟩: 3, 20, 4.

(**solutus:** decurritur ad illud extremum

. . . senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis † latorum audacia ⟨in desper. omnium soluta malorum audacia *Kindsch;* i. d. o. soluta sceleratorum audacia *Paul; u. CC*⟩ numquam ante descensum ⟨*c*⟩ est: 1, 5, 3.)

solus. A. additur subst.: statuunt, ut X milia hominum delecta . . . in oppidum mittantur ⟨*c*⟩, nec solis Biturigibus communem salutem committendam censent: VII 21, 3; ¶ ea celeritate atque eo ⟨*c*⟩ impetu milites ierunt, cum capite solo ex aqua exstarent, ut: V 18, 5; ¶ quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum: I 40, 15.

B. pertinet ad subst., quod antecedit; a) ui attribut.; α): ut . . . alias regiones partesque peteret non maiore equitum ⟨equitatum *B*[1]*a*⟩ praesidio quam quattuor, quibus solis uitam suam committere audebat: VI 43, 6.

β): hoc esse miseriorem . . . fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod soli ne in occulto quidem queri neque auxilium implorare auderent: I 32, 4.

γ): quod pluribus praesentibus eas res iactari nolebat, celeriter concilium dimittit, Liscum retinet. quaerit ex solo ea, quae in conuentu dixerat: I 18, 2.

b) ui praedicat.: Belgas . . . Gallos . . . expulisse solosque esse, qui patrum nostrorum memoria omni Gallia uexata Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨*o*⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨*c*⟩: II 4, 2.

C. pertinet ad pronom.; a): deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt et quorum aperte opibus iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt: VI 21, 2.

b): ob eam rem se . . . Romam ad senatum uenisse auxilium postulatum, quod solus neque iure iurando neque obsidibus teneretur ⟨quod . . . teneretur *del. Paul; Hold.*⟩: I 31, 9.

sōlum. A. non solum (neque solum) . . . sed etiam *u.* **etiam** *p. 1146* **e)** *et p. 1150* **f)** *(8 + 7 loc.).*

B. non solum . . . sed *u.* **non** *p. 804 sq. (5 loc.).*

solutio: Caelius Rufus . . . si quis appellauisset de aestimatione et de solutionibus, quae per arbitrum fierent, ut Caesar praesens constituerat, fore auxilio pollicebatur: 3, 20, 1.

somnus: hos oppressos somno et dispersos adorti magnum eorum numerum interficiunt: 2, 38, 5.

sonitus: nuntiatur . . . magnum ire agmen aduerso flumine sonitumque remorum in eadem parte exaudiri ⟨audiri β⟩: VII 61, 3; ¶ conquirit etiam lintres; has magno sonitu remorum incitatas in eandem partem mittit ⟨*o*⟩: VII 60, 4.

sono: Pergamique in occultis ⟨locis *add. Paul*⟩ ac reconditis ⟨*c*⟩ templi ⟨*c*⟩ . . . tympana sonuerunt: 3, 105, 4.

(Sontiates *u.* **Sotiates.)**

sonus: reliquarum legionum milites non exaudito ⟨audito β⟩ sono tubae, quod satis magna ⟨*c*⟩ ualles intercedebat ⟨*c*⟩, tamen . . . retinebantur: VII 47, 2; eodemque die Antiochiae in Syria bis tantus exercitus clamor et signorum sonus exauditus est, ut in muris armata ciuitas discurreret: 3, 105, 3.

(**sopio:** quos ille . . . corripi atque interfici iubet; quorum alter accepto uulnere † occupatus ⟨sopitus *J. F. Gron.; del. Madu.*⟩ per suos pro occiso sublatus, alter ⟨acc. uuln. occ. p. s. p. o. subl., alter *om. af*⟩ interfectus est: 3, 109, 5.)

soror: ostendit sibi placere regem Ptolomaeum atque eius sororem Cleopatram exercitus, quos haberent, dimittere: 3, 107, 2; — duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, quam domo ⟨*c*⟩ secum duxerat ⟨*c*⟩, altera Norica, regis Voccionis ⟨*c*⟩ soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam: utraque ⟨*c*⟩ in ea fuga periit ⟨*c*⟩: I 53, 4; — ipsum (Dumnorigem) ex Heluetiis uxorem habere, sororem ex matre et propinquas suas nuptum in alias ciuitates conlocasse: I 18, 7; — ibi casu rex erat ⟨*c*⟩ Ptolomaeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno expulerat: 3, 103, 2.

sors. A. propr.; a) obl.: Philippus et Cotta ⟨*u. CC*⟩ priuato consilio praetereuntur neque eorum sortes deiciuntur: 1, 6, 5.

b) gen.: is ⟨*c*⟩ (Procillus) se praesente de se ter sortibus ⟨ter sort. *B*[2]β; terroribus *Bpr.;* tergoribus α⟩ consultum dicebat, utrum igni statim necaretur ⟨*c*⟩ an in aliud tempus reseruaretur; sortium beneficio se esse incolumem: I 53, 7.

c) abl.: sortibus consulere: I 53, 7 *u.* **b);** — quod apud Germanos ea ⟨*c*⟩ consuetudo esset, ut matres familiae eorum sortibus et ⟨*c*⟩ uaticinationibus declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne: I 50, 4; ¶ Sardiniam obtinebat M. Cotta, Siciliam M.

Cato; Africam sorte Tubero obtinere debebat: 1,30,2.

(**B. trsl.**: magno esse Germanis dolori Ariouisti mortem ⟨sortem *Cluverius*⟩ et superiores nostras uictorias: V 29,3; ¶ hi de sua salute desperantes, ut extremo uitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem ⟨sortem *Th. Bentlei amicus quidam*⟩ miserabantur aut parentes suos commendabant: 2,41,8.)

[Falso: ciuibus Romanis . . . pecuniae imperabantur, mutuasque illas ⟨*c*⟩ ex ⟨*o*⟩ senatus ⟨*c*⟩ consulto exigi dictitabant; publicanis, ut in Syria ⟨*Steph.*; in sorte *z*⟩ fecerant, insequentis anni uectigal promutuum: 3,32,6.]

Sotiates. *In α semper scriptum est* sontiates, sontiatum (*in Q pr.* III 21,2 sontiotum); *in β plerumque* sotiat. *uel. simil.*: III 20,2 *exstat* sotiatium *in l*, sociatium *in h*, sociacium *in a;* III 20,3 sotiates *in hl* (sontiates *in αa*); III 21,1 sotiates *in l (et h?)*, sociates *in a;* III 21,2 sosatium *in ahl. Cf. JB XII (1886) p. 279; (Heller, Ph. 22 p. 151; Glück p. 154 sq.)*

Villeneuve, Christophe de, Recherches sur le lieu qu'occupait dans l'Aquitaine le peuple désigné par César sous le nom de Sotiates (Recueil des travaux de la Soc. d'agriculture . . . d'Agen. T. II. p. 275—299. Agen. 1812. 8°.); Chaudruc de Crazannes, La position géographique des Sotiates et . . l'expédition de P. Crassus contre ce peuple. (Recueil des travaux de la Soc. d'agriculture . . . d'Agen. T. VI. p. 58—93. Agen 1852. 8°); Cf. Garrigou, Adolphe, Romains et Sotiates dans le pays de Foix. (Bull. de la Soc. ariégeoise des sciences . . . T. I. p. 159 sqq.) Foix 1882. 8°; Camoreyt, Études de géographie historiques. L'emplacement de l'oppidum des Sotiates. Paris 1884. 8°; Ruelle p. 273 sq.

(Caesari renuntiatur Heluetiis esse in animo . . . iter in Santonum ⟨Sontiatum *Kraff.*⟩ fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt: I 10,1;) (P. Crassus) auxiliis equitatuque comparato, multis praeterea uiris fortibus . . . nominatim euocatis in Sotiatium ⟨sontiatum *α*; *edd.*⟩ fines exercitum introduxit. cuius aduentu cognito Sotiates magnis copiis coactis equitatuque, quo ⟨*c*⟩ plurimum ualebant, in itinere agmen nostrum ⟨*c*⟩ adorti primum equestre proelium commiserunt, deinde . . .: III 20,2. 3; *cf.* § 4; pugnatum est diu atque acriter, cum Sotiates superioribus uictoriis freti in sua uirtute totius Aquitaniae salutem positam putarent, nostri . . .: III 21,1; *cf. qu. sqq.;* quorum (hostium) magno numero interfecto Crassus ex itinere oppidum Sotiatium ⟨sontiatum *α*; *edd.*⟩ oppugnare coepit: III 21,2; *cf. qu. sqq.* § 2—23,1.

(**spargo:** matres familiae . . . suos obtestari et more Gallico passum ⟨sparsum *β*⟩ capillum ostentare . . . coeperunt: VII 48,3.)

spatium. *(In codd. AQ 9 locis* (V 44,6; 58,4; VI 18,2; 36,3; VII 3,3; 14,5; 19,4; 23,3), *in B pr. semel* (III 19,1), *item in Q semel* (VII 46,2) *scriptum esse* spacium (-i, -o, -is) *uix est quod commemoretur.)*

A. pertinet ad locum; a) = id quod extenditur (τόπος, χῶρος; **locus, regio; Raum, Strecke**); ***α*) subi.**: flumen Dubis ⟨*c*⟩ ut circino circumductum paene totum oppidum cingit; reliquum spatium, quod est non ⟨non est *aefl*⟩ amplius pedum *M sescentorum, qua flumen intermittit, mons continet magna altitudine: I 38,5; ¶ sed illi operibus uincebant, quod et numero militum praestabant et interiore spatio minorem circuitum habebant. † quae cum erant loca Caesari capienda ⟨et interiora spatia minorem circ. habebant, quam quae erant loca C. cap. *Paul*⟩: 3,44,5.

***β*) obi.**: oppidi ⟨*o*⟩ murus a ⟨*c*⟩ planitie . . . recta regione . . . MCC passus aberat; quicquid huc ⟨*Np.; Dt.;* huic *X; Schn., Db.;* hic *Fr.*⟩ circuitus ⟨circuitui *β*⟩ ad molliendum ⟨*c*⟩ cliuum accesserat, id spatium itineris augebat ⟨spatio itineris augebatur *β*⟩: VII 46,2; ¶ quoniam tantum esset necessario spatium ⟨spatio *α*; spatium nec. esset *β*⟩ complexus nec ⟨*c*⟩ facile totum opus ⟨*c*⟩ corona militum cingeretur: VII 72,2; ¶ Caesar siluas caedere instituit. . . . incredibili celeritate magno spatio paucis diebus confecto . . . eius modi sunt ⟨*o*⟩ tempestates consecutae, uti: III 29, 2; ¶ continere: I 38,5 *u. α*) esse; ¶ efficere: IV 35,3 *u. ε*) *γγ*) tanto sp.; ¶ a medio fere colle . . . murum . . . praeduxerant Galli atque inferiore ⟨-rem *AQ*⟩ omni spatio uacuo relicto superiorem ⟨omni sp. uac. rel. sup. *om. AQ*⟩ partem collis . . . densissimis castris compleuerant: VII 46,3.

***γ*) acc. mensurae:** neque esse quicquam negotii, cum prima legio in castra uenisset reliquaeque legiones magnum spatium abessent, hanc sub sarcinis adoriri: II 17,2.

***δ*) gen.:** Massilia . . . tribus ex [oppidi] partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra. huius quoque spatii pars ea, quae ad arcem pertinet, . . . difficilem habet oppugnationem: 2,1,3.

***ε*) abl.; *αα*) instr.:** (augeri: VII 46,2 *u.*

β) augere;) ¶ Massilienses . . ., quoad licebat latiore uti ⟨*Voss.*; ut *x*⟩ spatio, producta longius acie . . . pluribus nauibus adoriri singulas . . . contendebant: 1, 58, 1.

ββ) causae: interiore spatio: 3, 44, 5 *u.* α); — erat noua et inusitata belli ratio cum tot castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum etiam reliquis rebus: 3, 47, 1.

γγ) loci: alias non longe ⟨*Nx*; longo *edd.*⟩ a castris progressi spatio, ut celerem receptum haberent, angustiore ⟨*ego*; angustius *x*; *edd.*⟩ pabulabantur ⟨*O*; pabulantur *x*⟩, alias longiore circuitu custodias stationesque equitum uitabant: 1, 59, 2 (3); ¶ uicos atque aedificia incendi oportere hoc spatio ⟨a boia *add. X*; *del. Scal.*; *Np.*; *u. CC*⟩ quoque ⟨*c*⟩ uersus, quo pabulandi causa adire posse uideantur: VII 14, 5; XV milia passuum **in* circuitu amplexus hoc spatio pabulabatur ⟨potiebatur *Paul*⟩: 3, 44, 3; ¶ ut nostri perpetuas munitiones † uidebant perductas ex castellis in proxima castella . . ., ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant: 3, 44, 4; 44, 5 *u.* α); ¶ Rhenus autem oritur ex Lepontiis . . . et longo spatio per fines Nantuatium, Heluetiorum, . . . Tribocorum ⟨*c*⟩, Treuerorum citatus fertur: IV 10, 3; neque uero idem profici longo itineris ⟨interiecto?⟩ spatio, cum per alios condiciones ferantur, ac si coram de omnibus condicionibus disceptetur: 1, 24, 6; (1, 59, 2 *u.* angustiore sp.;) ¶ Tarraco ⟨*c*⟩ aberat longius; quo spatio plures rem posse casus recipere intellegebant: 1, 78, 4; ¶ quos tanto spatio secuti, quantum ⟨quanto β⟩ cursu et uiribus efficere potuerunt, complures ex iis ⟨*c*⟩ occiderunt: IV 35, 3.

castra enim, ut supra demonstratum est, cum essent inter flumina duo, Sicorim et Cingam, spatio milium XXX, neutrum horum transiri poterat: 1, 48, 3.

δδ) mensurae: a quibus Domitius certior factus uix IIII horarum spatio antecedens hostium beneficio periculum uitauit: 3, 79, 7.

ζ) c. praep.; αα) a: erat per decliue receptus ⟨*c*⟩ . . . . Caesar . . . crates ad extremum tumulum . . . proferri . . . iussit. . . . a medio fere spatio suos per Antonium, qui ei legioni praeerat, cohortatus . . . in hostes impetum fieri iussit: 3, 46, 4.

ββ) ad: inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus. . . . sed nostri milites . . . cum infestis pilis ⟨*c*⟩ procucurrissent atque animum aduertissent non concurri a Pompeianis, . . . cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt: 3, 93, 1.

γγ) in c. abl.: erat inter ⟨*c*⟩ oppidum ⟨*c*⟩ Ilerdam ⟨*c*⟩ et proximum ⟨*c*⟩ collem ⟨*c*⟩ . . . planitia ⟨*c*⟩ circiter passuum CCC, atque in hoc fere medio spatio tumulus erat paulo editior: 1, 43, 1.

b) = quod interest inter duo loca, interuallum; α) subi.: quae Cenabi oriente sole gesta essent, ante primam confectam uigiliam in finibus Aruernorum audita sunt, quod spatium est milium passuum ⟨*c*⟩ circiter centum LX: VII 3, 3; — satis esse: 3, 92, 1 *u.* γ) ββ); ¶ ubi aut spatium inter muros aut imbecillitas materiae postulare uideretur, pilae interponuntur: 2, 15, 2.

β) obi.: hi cognitis omnibus rebus . . . temporibusque rerum et spatiis locorum et ⟨*N*; in *Ox*; *Forchh.*; *del. Np.*, *Db.*⟩ custodiarum uaria ⟨*c*⟩ diligentia ⟨*c*⟩ animaduersa ⟨-uersis *Forchh.*⟩ . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3; ¶ intericere *u.* **interiectus** *p. 216 (3 loc.)*; 1, 24, 6 *u.* **a)** ε) γγ) longo spatio; ¶ intermittere: *u.* **intermitto 1. A. a)** *p. 220 (7 loc.)*; ¶ mediocri spatio relicto Pulio pilum in hostes immittit ⟨*c*⟩: V 44, 6; 3, 92, 1 *u.* γ) ββ).

γ) gen.; αα) pendet ex subst.: quo minus dimicare uellet mouebatur . . hoc etiam magis, quod spatii breuitate ⟨*Madu.*; breuitas *x*; *edd.*⟩ etiam in fugam coniectis aduersariis non multum ad summam uictoria ⟨*Madu.*; uictoriae *x*; *edd.*⟩ iuuare poterat: 1, 82, 3; ¶ (propinquitas: 2, 16, 3 *u.* δ) ββ).)

ββ) pendet ex neutro adiect.: inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus: 3, 92, 1.

δ) abl.; (αα) instr.: ut . . . paribus intermissis ⟨*b*; *Hotom.*; intermissae *X*; *edd.*⟩ spatiis (trabes) singulae singulis saxis interiectis arte contineantur: VII 23, 3.)

ββ) causae: haec procul ex oppido uidebantur, . . . neque tanto spatio certi quid esset explorari poterat: VII 45, 4; — (ubi hostes . . . suorum . . tormentorum usum ⟨*c*⟩, quibus ipsi magna sperauissent, † spatio propinquitatis ⟨*x*; *edd.*; spatii propinquitate *Madu.*; spatii propinqui breuitate *Pauly*⟩ interire ⟨quibus ipsis magno superauissent spatio, propinquitate interire *Terpstra*⟩ . . . intellegunt: 2, 16, 3.)

γγ) interualli: hic locus aequo fere spatio ⟨aequum f. spatium *hl*⟩ a ⟨*c*⟩ castris Ariouisti et Caesaris ⟨castris utriusque β⟩ aberat: I

43, 1; ¶ sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique agebantur ... et aliae item supra pontem mediocri spatio: IV 17, 10; ¶ cum Viridouix contra eum duorum ⟨c⟩ milium spatio consedisset: III 17, 5; ¶ confecto iam labore exercitu XVI milium spatio constitit: 2, 41, 1; ¶ castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris distabant: 3, 103, 2; ¶ duas legiones suas antecedere, reliquas subsequi iussit, ut non longo inter se spatio castra facerent: 1, 87, 4; ¶ (quod mons † suberat circiter mille passuum ⟨spatio *add. Dt.*[2]; *Hold.*; aberat ... passus?⟩, eo se recipere coeperunt: I 25, 5.)

δδ) qualit.: qua ex parte est Hibernia ⟨c⟩, dimidio minor ... quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam: V 13, 2.

ε) c. praep.: inridere ..., quod tanta machinatio ab ⟨a *B*[2]*hl*; at *a*⟩ tanto spatio instrueretur ⟨institueretur β⟩: II 30, 3.

B. pertinet ad tempus; a) significat temporis continuationem et longinquitatem; α) subi.: ita sine ullo periculo tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium: II 11, 6.

β) obi.: (quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis post ⟨*om. codd.*; *add. Dt.*⟩ octo denique menses uariarum ⟨suarum *recc.*; *Np.*, *Db.*⟩ actionum ⟨toto den. emenso spatio suar. act. *Momms.*⟩ respicere ac timere consuerant ⟨c⟩: 1, 5, 2;) ¶ ob eam causam spatia ⟨spatium β⟩ omnis ⟨omnia *RMenge*⟩ temporis non numero dierum, sed noctium finiunt: VI 18, 2.

γ) abl.; αα) causae: (Romani) et cursu et spatio pugnae defatigati ⟨fatigati *AQ*; *Dt.*⟩ non facile recentes atque integros sustinebant: VII 48, 4.

ββ) temporis: cum ex alto se aestus incitauisset, quod bis ⟨iis *h*; his *l*⟩ accidit ⟨β; accedit α⟩ semper horarum XII spatio ⟨*u. CC*⟩: III 12, 1; ¶ ex quibus qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3; ¶ hostes uiderunt ea, quae diu longoque spatio ⟨[diu] longo[que] spatio *Paul*⟩ refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut: 2, 16, 1.

b) = temporis interuallum, quod est inter duo tempora, destinatum ad alqm rem efficiendam; α) subi.: nec fuit spatium tali tempore ad contrahenda castra: VII 40, 2; — Pompeius annuum ⟨anni *O*⟩ spatium ad comparandas copias nactus, quod uacuum ⟨uacuus *Ciacc.*⟩ a bello atque ab hoste otiosum ⟨-sus *Ciacc.*⟩ fuerat, magnam ... classem coegerat: 3, 3, 1; ¶ tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites ... conuenirent, legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum: I 7, 6.

β) obi.: spatium dare *u.* **do** *p. 945* **a)** *(8 loc.)*; ¶ breui spatio interiecto, uix ut iis ⟨c⟩ rebus, quas constituissent, conlocandis ... tempus daretur, hostes ex omnibus partibus ... decurrere: III 4, 1; in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur: 2, 30, 3; ¶ intermittere *u.* **intermitto** *p. 220 sq. (4 loc.)*; ¶ interponere *u.* **interpono** *p. 223* **B. a)** *(3 loc.)*; ¶ nancisci *u.* **nanciscor** *p. 688 extr. et 689 (3 loc.)*; ¶ dum haec ad Gergouiam geruntur, Haedui primis ⟨c⟩ nuntiis ab Litauicco acceptis nullum sibi ad cognoscendum spatium relinquunt: VII 42, 1.

γ) genet.; pendet αα) ex subst.: sex dies ad eam rem conficiendam spatii postulant ⟨-labant *l*⟩: 1, 3, 6.

ββ) ex neutr. adiect.: huc magno cursu contenderunt, ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque ⟨armandosque *om.* β⟩ Romanis daretur: III 19, 1; ¶ quibus ad consilia capienda nihil spatii dandum existimabat: IV 13, 3.

δ) abl. (temporis): uno die intermisso Galli atque hoc spatio magno cratium, scalarum, harpagonum numero effecto ... ad .. munitiones accedunt: VII 81, 1; — satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo ⟨quom *Madu.*; quoad *Paul*⟩ satis perspectum habere militum *animum* uideretur, ... Caesar existimauit: 3, 84, 1.

Spatium ... dies: I 7, 6; spatium ... facultas: 1, 5, 1; spatium ... tempus: III 4, 1.

Diei (dierum) **spatium**: II 11, 6; VI 36, 3; sp. itineris: VII 46, 2; 1, 24, 6 (?); loci spatium: V 15, 4; spatia locorum: 3, 61, 3; nauigationis sp.: 3, 58, 4; pugnae: VII 48, 4; temporis: 2, 30, 3; 3, 84, 1; 93, 1; — VI 18, 2.

Spatium ad: III 19, 1; IV 11, 3; 13, 3; VII 40, 2; 42, 1; 1, 3, 6; 3, 3, 1; 74, 3; — **spatium coiciendi**: I 52, 3; IV 14, 2; 1, 5, 1; 3, 63, 4.

Adiect.: aequum: I 43, 1; *angustius: 1, 59, 2; annuum: 3, 3, 1; breue: III 4, 1; certa: 1, 21, 3; inferius: VII 46, 3; interius (-iora): 3, 44, 4. 5; latius: 1, 58, 1; longum: IV 10, 3; 1, 24, 6; (59, 2;) 87, 4; 2, 16, 1; 3, 9, 6; 58, 4; 84, 1; 103, 2; magnum: II 17, 2; III 29, 2;

maius: 2,30,3; mediocre (-ia): IV 17,10; V 44,6; VII 69,4; — VII 73,9; medium: 1,43,1; 3,46,4; 93,1; (minimum: III 19,1;) nullum: VII 42,1; 3,95,1; omne: VII 46,3; otiosum: 3,3,1; par(ia): V 13,2; — VII 23,3; paruum: 3,75,2; 93,1; perexiguum: V 15,4; quantum: II 11,6; IV 35,3(?); reliquum: I 38,5; tantulum: VII 19,4; tantum: II 30, 3; IV 35,3; VII 45,4; 72,2; 3,47,1; (92,1;) uacuum: VII 46,3; 3,3,1.

(**spectarius:** cohortemque postea duplici stipendio, frumento, ueste, cibariis ⟨*Ouiac.;* frumento uespeciariis *uel* frumentoue speciariis (*uel* spetiar.) *codd.;* frumentariis, pecuariis *Wölffel; Dt.;* frumento, ueste, diariis *Victor.;* frum., ueste et aliis *Voss.;* frum., ueste, congiariis *FHofm.; u. CC*⟩ militaribusque ⟨que *om. recc.; Voss.*⟩ donis amplissime donauit: 3, 53,6.)

species. I. Forma: C. Caesar in libro de analogia secundo huius die et huius specie dicendum putat: *Gell.* IX 14,25.

II. Signif.; A. = uera species; a) = forma; α) subi.: amplitudo cornuum et figura et species ⟨et fig. et spec. *del. Eussn.;* et spec. *del. Hellwig*⟩ multum a ⟨*c*⟩ nostrorum boum cornibus differt: VI 28,5; ¶ (naues longas,) quarum et species erat ⟨*om.* α⟩ barbaris inusitatior et motus ad usum expeditior: IV 25,1.

β) abl.: hi (uri) sunt magnitudine paulo infra elephantos, specie et colore et figura tauri: VI 28,1.

γ) c. praep.: hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis . . ., tum: VII 23,5.

b) = aspectus; α) obi.: Vercingetorix . . . omnibus eius iugi collibus occupatis, qua *dispici poterat, horribilem speciem praebebat ⟨qua . . . praebebat *del. Vielh.*⟩: VII 36,2.

β) abl.: ubi . . . (turrim) adpropinquare moenibus ⟨*c*⟩ uiderunt, noua atque inusitata specie commoti legatos ad Caesarem de pace miserunt: II 31,1.

γ) c. praep.: in speciem: VII 23,5 *u.* **a) γ)**.

B. = simulata species, simulatio, opinio; a) obi.: speciem praebere *u.* **praebeo B.** *p. 1159:* III 25,1; VI 38,5; 3,67,2; ¶ omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt ⟨*c*⟩ arbores tantum, ut summa species earum stantium relinquatur: VI 27,4.

b) abl.: mulionesque cum cassidibus equitum specie ac simulatione collibus circumuehi iubet: VII 45,2.

c) c. praep.; α) ad: Varus . . . terrore exercitus cognito bucinatore in castris et paucis ad speciem tabernaculis ⟨-li *z*⟩ relictis . . . exercitum in oppidum reducit: 2,35,7; — omnes alarios ⟨*o*⟩ in conspectu hostium . . . constituit, quod ⟨*c*⟩ minus multitudine militum legionariorum pro hostium numero ualebat, ut ad speciem alariis uteretur: I 51,1; sed peditatu dumtaxat procul ad speciem utitur, equites in aciem mittit ⟨*c*⟩: 2,41,2.

β) in speciem: ut obstructis in speciem portis singulis ordinibus caespitum . . . uallum manu scindere . . . inciperent: V 51,4.

specto. A. = positum, conuersum esse; additur **a) ad** *u.* **ad** *p. 114 (4 loc.).*

b) in: Belgae . . . pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni, spectant in septentriones ⟨*Stange;* -onem *X; edd.*⟩ et orientem solem: I 1,6.

c) inter: Aquitania a Garumna ⟨*c*⟩ flumine ad Pyrenaeos montes . . . pertinet; spectat inter occasum solis et septentriones: I 1,7.

(**d) acc.:** sed eius angulus *alter maxime ad ⟨*om.* β⟩ Germaniam spectat ⟨expectat *BM*⟩: V 13,6.)

(**B. = exspectare:** properandum existimabat . . ., si ab ora . . . discedere nollet, quod legiones equitatumque ex Italia exspectaret ⟨spectaret *Nz*⟩, ipse ut omnibus copiis Domitium adgrederetur: 3,78,6; — hi propter propinquitatem ⟨*o*⟩ et celeritatem hostium nihil iam Caesaris imperium exspectabant ⟨spectabant β⟩: II 20,4; — quem locum tuae probandae ⟨*dik;* pro laude *X; Fr.*⟩ uirtutis exspectas ⟨β; spectas α; *Schn., Db., Fr.*⟩: V 44, 3; ¶ Pompeius . . . aciem instruebat, semper . . . exspectans ⟨spectans *P. Manut., Oud.*⟩, si iniquis locis Caesar se subiceret: 3, 85,1.)

C. = respicere: *sese non hostem auctorem, sed rem spectare ⟨exspectare *BM*⟩: V 29,3; ¶ quod si antiquissimum quodque ⟨*o*⟩ tempus spectari ⟨spectare *AQ*⟩ oporteret, populi Romani iustissimum esse ⟨*o*⟩ in ⟨*o*⟩ Gallia ⟨*o*⟩ imperium ⟨*o*⟩: I 45,3; (duriusque cotidie tempus ad transportandum lenioribus uentis exspectabant ⟨non spectabat *Np.; u. CC*⟩: 3,25,3.)

D. = id agere, ut: circumuallare Pompeium instituit haec spectans ⟨*Steph.;* exspectans *z*⟩, quod . . . Pompeius multitudine equitum ualebat, quo minore periculo undique frumentum commeatumque exercitui supportare posset, simul, uti pabulatione Pompeium prohiberet equitatumque eius ad rem gerendam inutilem efficeret, tertio, ut auctoritatem, qua ille ma-

xime apud exteras nationes niti uidebatur, minueret: 3, 43, 2—4; hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti . . . semper . . esset in itineribus, haec ⟨hoc *V.*⟩ spectans ⟨*Steph.;* sperans *z*⟩, ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria ⟨*o*⟩ uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret: 3, 85, 2; ¶ neque uero Pompeius . . . moram ullam ad insequendum intulit, sed † eadem ⟨*codd.; Dt.;* eodem *FHofm.;* id *coniec. Np.*⟩ spectans ⟨*u. CC*⟩, si *in itinere impeditos *et perterritos deprehendere posset, exercitum e castris eduxit: 3, 75, 3.

(**specula:** facile erat ex castris C. Trebonii . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus, quae in oppido remanserat, omnesque superioris ⟨*c*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae ⟨*uel* custodiisque⟩ aut muro ⟨e speculis custodiisque aut muro *Madu.*⟩ ad caelum manus tenderent: 2, 5, 3.)

speculator. *Cf. Göler*[2] *II p. 234—237.* eo signa ⟨*Ciacc.;* signo *z; Np., Dt.*⟩ legionis lata ⟨*Paul;* inlata *Ciacc.; Db.:* inlato (*uel* illato) *z; Np., Dt.*⟩ speculatores Caesari ⟨-ris a^1⟩ renuntiarunt ⟨rem nuntiarunt *Np.*⟩: 3, 67, 1; ¶ animaduersum est ab ⟨*h;* ad a^1; a *(fl?;) edd.*⟩ speculatoribus Caesaris cohortes quasdam . . . in uetera castra duci: 3, 66, 1; ¶ interim speculatoribus in omnes ⟨*c*⟩ partes ⟨*c*⟩ dimissis explorat, quo commodissime ⟨*c*⟩ itinere uallem ⟨*c*⟩ transire possit ⟨*c*⟩: V 49, 8; ¶ hac re statim Caesar per speculatores cognita . . . exercitum . . . castris continuit: II 11, 2.

speculatorius: scaphas longarum nauium, item speculatoria nauigia militibus compleri iussit: IV 26, 4.

speculor: quid ad se uenirent? an speculandi causa? I 47, 6.

(**specus:** atque ut ⟨*om. Nhl;* ubi *FHofm.; RMenge*⟩ erant loca montuosa et † ad specus ⟨asperae *Wölff.;* instar specuum *Freudenb.;* ut specus *RMenge*⟩ angustiae uallium, has ⟨aditus perangusti uallium, has *Dt.*[3]; aspera, angustias uallium [has] *Paul;* aditus angusti uallium, hos *Kraff.*⟩ sublicis in terram demissis ⟨*c*⟩ praesaepserat: 3, 49, 4.)

spero. A. additur obi.; a) subst.: interim filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit: 3, 112, 9; ¶ Galli cohortati inter se, ne speratam ⟨paratam *uel* insperatam tantam *Ciacc.*⟩ praedam ex manibus dimitterent, . . . committere proelium non dubitant: VI 8, 1; ¶ ut a quo genere hominum uictoriam sperasset ⟨speraret a^1⟩, ab eo initio fugae facto paene proditus uideretur: 3, 96, 4.

b) pron. uel adiect.: quem (tumulum) si occupauisset Caesar . . ., commeatu omni . . . se interclusurum aduersarios confidebat. hoc sperans legiones III ex castris educit: 1, 43, 3; (hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti . . . semper . . esset in itineribus, haec ⟨hoc *V.*⟩ spectans ⟨*Steph.;* sperans *z*⟩, ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria ⟨*o*⟩ uteretur: 3, 85, 2;) ¶ id erat eius modi, ut magis optandum quam sperandum putarem: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4; ¶ quod ubi hostes uiderunt . . . suorumque tormentorum usum ⟨usu *hl*⟩, quibus ⟨a quibus *Paul*⟩ ipsi magna sperauissent ⟨superau. *O*⟩, † spatio propinquitatis ⟨quibus ipsis magno superauissent spatio, propinquitate *Terpstra*⟩ interire . . . intellegunt: 2, 16, 3; ¶ contionatus apud milites, . . . expediti naues conscenderent . . . omniaque ex uictoria et ex sua liberalitate sperarent: 3, 6, 1; ¶ errare eos dicunt, si quicquam ab his ⟨*c*⟩ praesidii sperent, qui suis rebus diffidant: V 41, 5; ¶ monuitque, ut ex sua amicitia omnia exspectarent et ex praeteritis suis officiis reliqua sperarent ⟨rel. sper. *del. Ciacc.*⟩: 3, 60, 1.

B. additur acc. c. inf.; a) praes.: neque (Caesarem debere) adeo grauiter irasci inimicis, ut ⟨*c*⟩, cum illis nocere se speret, rei publicae noceat: 1, 8, 3; — regno occupato . . . totius Galliae sese potiri posse sperant: I 3, 8; Bibulus . . . certior factus de aduentu Caesaris sperans alicui se parti onustarum nauium occurrere posse inanibus occurrit: 3, 8, 3; castra mouit breuiore itinere se occurrere ei posse sperans: 3, 41, 4; hanc legionem sperans Caesar se opprimere posse et cupiens eius diei detrimentum sarcire reliquit in opere cohortes duas: 3, 67, 2; — hac ⟨*c*⟩ (ratione) ne ipsum quidem (Ariouistum) sperare nostros exercitus capi posse: I 40, 9; habere sese, quae ⟨*c*⟩ . . . dicere uellent, quibus rebus controuersias minui posse sperarent: V 26, 4; (Ambiorix) respondit: si uelit secum conloqui, licere; sperare a multitudine impetrari posse quod ad militum salutem pertineat: V 36, 2; (Titurius) cum Cotta saucio communicat, . . . ut . . . cum Ambiorige una conloquantur; sperare ⟨se *add.* β⟩ ab eo de sua ac militum salute impetrari ⟨impetrare *AQ*⟩ posse: V 36, 3; Vbiis imperat, ut . . .

omnia ex agris in oppida conferant, sperans barbaros atque imperitos homines inopia cibariorum adductos ad ⟨*c*⟩ iniquam ⟨*c*⟩ pugnandi condicionem posse deduci: VI 10, 2; ubi hostes uiderunt ea, quae diu longoque spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut: 2, 16, 1; has (triremes) cum audacius progressas Libo uidisset, sperans intercipi posse quadriremes V ad eas misit: 3, 24, 2; (Coponius) labore et perseuerantia nautarum *impetum tempestatis superari posse sperabat ⟨se uim t. superare p. sperabant *O*⟩: 3, 26, 3; Domitius sperans Scipionem ad pugnam elici posse simulauit...: 3, 38, 1; Dyrrachium profectus est sperans Pompeium aut Dyrrachium compelli aut ⟨*c*⟩ ab eo intercludi posse: 3, 41, 3; — quae uolumus, *ea credimus libenter et quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus: 2, 27, 2; ¶ (Bibulus) nautas dominosque nauium interfecit magnitudine poenae reliquos terreri ⟨deterrere *Ohl;* deterreri *Paul*⟩ sperans: 3, 8, 3.

b) perf.: Allobrogas ⟨*c*⟩ sollicitat (Vercingetorix), quorum mentes nondum ⟨*o*⟩ ab ⟨*c*⟩ superiore bello resedisse ⟨residisse *B;* redisse *MQ*⟩ sperabat: VII 64, 7.

c) fut.: legatos . . ad Caesarem mittant; sperare ⟨se *add.* β⟩ pro eius iustitia quae petierint impetraturos: V 41, 8; Labienus hostium cognito consilio sperans temeritate eorum fore aliquam dimicandi facultatem praesidio . . . relicto . . . proficiscitur: VI 7, 4; quod se prope ⟨q. se pr. β; *om.* α; *Fr.;* se prope *om. Db., Dt.*⟩ explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos confidebant ⟨sperabant β; *om. Fr.*⟩: VII 15, 2; id silentio noctis conati (Galli) non magna iactura suorum sese ⟨se β⟩ effecturos sperabant ⟨putabant β⟩: VII 26, 2; (neque uero Pompeius cognito consilio eius moram ullam ad insequendum intulit, sed † eadem spectans ⟨deleturum sperans *Vielh.*⟩, si **in* itinere impeditos perterritos deprehendere posset, exercitum . . . eduxit: 3, 75, 3;) leuiusque casura pila (Pompeius) sperabat ⟨pilas parebat *a*⟩ in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨*c*⟩, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur ⟨*c*⟩: 3, 92, 2.

spes. A. subi.: cum in ⟨*c*⟩ una uirtute omnis spes ⟨spe *A*[1]⟩ salutis ⟨*om.* β⟩ consisteret: II 33, 4; cum omnis Gallicis nauibus spes in uelis armamentisque consisteret: III 14, 7; ¶ quorum aduentu et Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit et hostibus eadem de causa spes potiundi ⟨*c*⟩ oppidi discessit: II 7, 2; ¶ unam esse ⟨*om. hl*⟩ spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur: III 5, 2; unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1; ¶ hostes ubi et de expugnando oppido et de flumine transeundo spem se ⟨sese *a*⟩ fefellisse intellexerunt: II 10, 4; ¶ multae res ad hoc consilium Gallos hortabantur: . . . inopia cibariorum, cui rei parum diligenter . . . erat prouisum, spes Venetici belli: III 18, 6; ¶ Scipionem eadem spes prouinciae atque exercituum impellit, quos se pro necessitudine partiturum cum Pompeio arbitratur ⟨*c*⟩: 1, 4, 3; ¶ quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat ⟨seuocabat?⟩: III 17, 4; ¶ iamque frumenta maturescere incipiebant, atque ipsa spes inopiam sustentabat, quod celeriter se habituros copiam confidebant: 3, 49, 1.

B. obi.: quem ubi Caesar intellexit . . . inopiae uitandae causa omnem orationem instituisse neque ullam spem aut condicionem pacis adferre, . . . sese recepit: 3, 17, 6; ¶ omni spe impetrandi adempta principes Galliae sollicitare . . . coepit: V 6, 4; ¶ (amittere: 1, 73, 1 *u.* dimittere;) ¶ (qua re ⟨*rec.;* spe *x*⟩ animaduersa Caesar copias suas diuisit: 3, 97, 3;) ¶ augebatur auxiliorum cotidie spes: VI 7, 6; an non . . . exercitus incommoda sunt tegenda, ne spem aduersariis augeamus? 2, 31, 6; auctis copiis Pompei . . . pristina omnium confirmatur opinio et spes uictoriae augetur: 3, 82, 2; ¶ Cassiuellaunus . . . omni deposita spe ⟨spe depos. β⟩ contentionis . . . itinera nostra seruabat: V 19, 1; ¶ postero die duces aduersariorum perturbati, quod omnem ⟨omnino *Brutus*⟩ rei frumentariae fluminisque Hiberi spem dimiserant ⟨amiserant *Paul*⟩, de reliquis rebus consultabant: 1, 73, 1; ¶ magnam se habere spem et beneficio suo et auctoritate adductum Ariouistum finem iniuriis facturum: I 33, 1; ¶ cuius ⟨*c*⟩ aduentu spe inlata militibus ac redintegrato animo . . . paulum hostium impetus tardatus est: II 25, 3; ut spe consequendi (Ambiorigis) inlata atque infinito labore suscepto . . . paene naturam studio uincerent (milites): VI 43, 5; ¶ quod consilium . . . et nostris militibus spem minuit et hostes ⟨*c*⟩ ad pugnam ⟨*c*⟩ alacriores ⟨*c*⟩ effecit ⟨*c*⟩: V 33, 5; ex hoc (genere radicis) effectos panes, cum in conloquiis Pompeiani famem nostris obiectarent, uulgo in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent: 3, 48, 2; ¶ sese subito proripiunt . . . et spem nacti morae ⟨more *Oa*⟩ discessu nostrorum equitum

iter facere incipiunt: 1, 80, 3; ¶ ubi cuique ⟨β; ubicumque α; *Fr.*⟩ aut ualles abdita aut locus siluestris aut ⟨locis siluestribus β⟩ palus impedita spem praesidii aut ⟨praesidiaue *a*⟩ salutis aliquam offerebat, consederat ⟨consederant *Fr.*⟩: VI 34, 2; oblata ⟨oblecta *M*¹; oblata tanta *Paul;* hac oblata *HJMüller*⟩ spe Germani quam nacti erant praedam in occulto relinquunt: VI 35, 10; ¶ ponere *u.* **pono** *p. 1108* **b)** *α)* *(3 loc.)*; ¶ maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6; ¶ cum . . . pugnaretur semperque hostibus spes uictoriae redintegraretur: VII 25, 1; ¶ omnemque aciem suam raedis et carris circumdederunt, ne qua spes in fuga ⟨sp. fugae *Pramm.*⟩ relinqueretur: I 51, 2; ¶ suosque (Curio) hortatur, ut spem omnem in uirtute reponant: 2, 41, 3; ¶ frumentum omne . . . comburunt, ut domum reditionis spe sublata paratiores ad omnia pericula subeunda essent: I 5, 3; Caesar . . . ex conspectu remotis equis, ut aequato omnium periculo spem fugae tolleret, cohortatus suos proelium commisit: I 25, 1; (hostes) ueriti, ne omnino spes fugae tolleretur, abiectis ⟨*o*⟩ armis ultimas oppidi partes . . . petiuerunt: VII 28, 2; sic *terror *oblatus a ducibus, crudelitas in supplicio, noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit: 1, 76, 5.

C. dat.: ita spei Curionis militum studia non deerant: 2, 39, 5.

(fore spei: 1, 22, 6 *u.* **F. b)** *γ)* *extr.*)

D. genet.; a): inuiti summae spei adulescentes Eporedorix et Viridomarus Vercingetorigi parent: VII 63, 9; — ne res maximae spei maximaeque utilitatis eius iracundia impedirentur: 3, 16, 3.

b): (Brutus) suos cohortatus . . . plenus spei bonae atque animi aduersus eos ⟨*c*⟩ proficiscitur: 2, 5, 2.

E. abl.; a) instr.: aduentus enim L. Nasidii summa spe et uoluntate ciuitatem compleuerat: 2, 4, 4; reliquos in posterum bona spe complet: 2, 21, 2; ¶ gladiatoresque . . . ad forum productos ⟨*c*⟩ Lentulus spe ⟨*Np.; om. codd.*⟩ libertatis ⟨-tati *Oh*⟩ confirmat: 1, 14, 4; legio Pompeiana ⟨*o*⟩ celeris ⟨*Faern.;* celeri *x*⟩ spe subsidii confirmata ab decumana porta resistere conabatur ⟨*c*⟩: 3, 69, 2; ¶ (Caesar) omnes euocat ⟨β; ad se uocat α; *edd.*⟩ spe praedae ad diripiendos Eburones: VI 34, 8; multi undique ex ueteribus Pompei exercitibus spe praemiorum atque ordinum euocantur: 1, 3, 2; ¶ pastoresque Domitii ⟨*c*⟩ spe libertatis excitati sub oculis domini ⟨*c*⟩ suam probare operam studebant: 1, 57, 4; ¶ hic ⟨*c*⟩ seruo spe libertatis magnisque persuadet praemiis, ut litteras ad Caesarem deferat: V 45, 3.

b) causae: qua spe adducti Germani latius ⟨*c*⟩ uagabantur: IV 6, 4; Morini . . . spe praedae adducti . . . circumsteterunt: IV 37, 1; ¶ quae res et hostes ad insequendum tardabat et nostros spe auxilii confirmabat: VII 67, 4; ¶ delere: 2, 12, 4 *u.* inrumpere; ¶ spe enim conficiendi negotii prope in noctem rem duxerant ⟨*O; Np., Dt;* deduxerant *x; Db.*⟩: 3, 51, 7; ¶ sed (milites) elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et ⟨*c*⟩ superiorum temporum secundis proeliis nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*c*⟩, quod: VII 47, 3; ¶ siue timore perterriti . . . siue spe salutis inducti . . . ad Rhenum . . . contenderunt: I 27, 4; ¶ docent, si omnino turris concidisset, non posse ⟨*c*⟩ milites contineri, quin spe ⟨*h*²*;* se *x*⟩ praedae in urbem ⟨se praedae in urbem spe *l*⟩ inrumperent urbemque delerent: 2, 12, 4 (*Np.* 5); ¶ Lentulus aeris alieni magnitudine et spe exercitus ac prouinciarum et regum appellandorum largitionibus mouetur: 1, 4, 2; ¶ ducem suum Domitium, cuius spe atque fiducia permanserint, proiectis omnibus fugae consilium capere: 1, 20, 2; ¶ amicitiam populi Romani sibi ornamento et praesidio, non detrimento esse oportere, atque ⟨*RMenge;* idque *X; edd.*⟩ se hac ⟨*AQ*β; ea *BM; edd.*⟩ spe petisse: I 44, 5; ¶ contineant milites, ne studio pugnandi aut spe praedae longius progrediantur: VII 45, 8; ¶ (ita commutata fortuna eos, qui in spem ⟨qui spe *Ciacc.*⟩ potiundorum castrorum uenerant, undique circumuentos interficiunt: III 6, 2.)

c) modi: bellum parare et maxime ea, quae ad usum nauium pertinent, prouidere instituunt, hoc maiore spe, quod multum natura loci confidebant: III 9, 3; haec tum ⟨*Madu.;* cum *x; edd.;* ubi *Paul*⟩ facta sunt in consilio, magnaque ⟨*Madu.;* magna *x; edd.; Paul*⟩ spe et laetitia omnium discessum est: 3, 87, 7.

d) separat.: qua re neque tanti sum animi, ut sine spe castra oppugnanda censeam, neque tanti timoris, uti spe ⟨*ego;* ut spe *Ciacc.;* ut ipse *x; edd.*⟩ deficiam: 2, 31, 8; ¶ negat se . . . posse iter ulli per prouinciam dare . . . . Heluetii ea spe deiecti nauibus . . . si perrumpere possent conati operis munitione . . . repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; ¶ neque tamen ulli ciuitati Germanorum persuaderi potuit, ut Rhenum transiret. . . . hac spe

lapsus Indutiomarus nihilo minus copias cogere . . . coepit: V 55, 3.

(e) comparat.: cum sua cunctatione ⟨cum spe cunctantiores *Linker*⟩ atque opinione timoris ⟨timidiores *X; Linker*⟩ hostes nostros milites alacriores ad pugnandum effecissent: III 24, 5.**)**

F. c. praep.; a) ab: ab hac spe repulsi Nerui uallo . . . hiberna cingunt: V 42, 1.

b) ad; α) pendet ex uerb.: Curio ad superiorem spem addita praesentis temporis opinione hostes fugere arbitratus copias . . . in campum deducit ⟨*c*⟩: 2, 40, 4.

β) ui finali: huc pauca ad spem largitionis addidit, quae ab sua liberalitate, si se . . . secuti essent, exspectare deberent: 2, 28, 3; — equitatum omnibus locis . . . ostentare coeperunt, si ab ⟨*c*⟩ re frumentaria Romanos excludere . . . possent. quam ad spem multum eos adiuuabat quod Liger ex niuibus creuerat: VII 55, 10; — — id sibi ad ⟨*Aldus; om. X; Bergk*⟩ auxilium spemque ⟨opemque *Bergk*⟩ reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6.

γ) = quod attinet ad: ne ⟨*c*⟩ haec quidem res ⟨*c*⟩ Curionem ad spem morabatur: 2, 39, 6; — Caesar etsi ad spem conficiendi negotii maxime probabat coactis nauibus mare transire . . ., tamen . . . timebat: 1, 29, 1; — — quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem ⟨spei et *Ciacc.*⟩ solacio: 1, 22, 6.

c) cum: II 7, 2 *u.* **A.** discedere.

d) in c. acc.: in (eam) spem uenire *u.* **in** *p. 109* **a)** *(7 loc.)*.

e) in c. abl.: magna auxilia conuenisse, magna esse in spe atque exspectari ⟨magnam esse spem atque exspectationem *Ciacc.*⟩: 2, 17, 3.

nostri redintegratis uiribus, quod plerumque in spe uictoriae accidere consueuit, acrius impugnare coeperunt: III 26, 4; at hostes etiam in extrema spe salutis tantam uirtutem praestiterunt, ut: II 27, 3; pugnatumque ab hostibus ita acriter est, ut a uiris fortibus in extrema spe salutis iniquo loco . . . pugnari debuit: II 33, 4.

f) praeter *u.* **praeter** *p. 1187* **b)** *(3 loc.)*.

g) sine *u.* **sine** *p. 1890 (3 loc.)*.

Spes atque fiducia: 1, 20, 2; — esse in spe atque exspectari: 2, 17, 3; spes . . . exspectare: 2, 28, 3; spes . . . confidere: 3, 49, 1.

Spes auxilii: VII 12, 5; 67, 4; auxiliorum: VI 7, 6; belli: III 18, 6; contentionis: V 19, 1; deditionis: 1, 76, 5; defensionis: II 7, 2; cuius (ducis): 1, 20, 2; exercitus: 1, 4, 2; exercituum: 1, 4, 3; fluminis Hiberi: 1, 73, 1; fugae: I 25, 1; *51, 2 (?); VII 28, 2; largitionis: 2, 28, 3; libertatis: V 45, 3; 1, 14, 4 ⟨*c*⟩; 57, 4; morae: 1, 80, 3; ordinum: 1, 3, 2; pacis: 3, 17, 6; praedae: IV 37, 1; VI 34, 8; VII 45, 8; 2, 12, 4 ⟨*c*⟩; praemiorum: 1, 3, 2; praesidii: VI 34, 2; prouinciae: 1, 4, 3; prouinciarum: 1, 4, 2; reditionis: I 5, 3; rei frumentariae: 1, 73, 1; salutis: I 27, 4; II 27, 3; 33, 4 *bis;* III 5, 2. 3; V 34, 2; VI 34, 2; 2, 42, 1; subsidii: 3, 69, 2; reliqui temporis: IV 16, 6; uictoriae: III 26, 4; VII 25, 1; 47, 3; 3, 82, 2; ¶ **spes c. gen. gerundii:** III 17, 4; V 6, 4; VI 43, 5; *c. gen.* **gerundiui:** I 18, 9; II 7, 2; III 6, 2; 1, 29, 1; 3, 51, 7; ¶ **spes de:** (II 10, 4;) VII 30, 4; *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1 ⟨*c*⟩; ¶ *sequ.* **acc. c. inf.:** I 33, 1; 42, 3; 1, 72, 1; *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1 ⟨*c*⟩.

Adiect.: aliqua: VI 34, 2; — (I 51, 2;) bona: 2, 5, 2; 21, 2; certa: V 29, 5 ⟨*c*⟩; (ea: I 8, 4; **(**44, 5;**)** 1, 72, 1; eadem: 1, 4, 3;) extrema: II 27, 3; 33, 4; (haec: I 44, 5; V 42, 1; 55, 3; *VI 35, 10; ipsa: 3, 49, 1;) magna: I 33, 1; 42, 3; 44, 2; 3, 87, 7; maior: III 9, 3; 3, 49, 6; maxima: 3, 16, 3; omnis: II 33, 4; III 5, 3; 14, 7; V 6, 4; 19, 1; 34, 2; 39, 4; 1, 73, 1; 2, 41, 3; qua: I 51, 2; quae: IV 6, 4; VII 55, 10; **(**3, 97, 3;**)** reliqua: 2, 42, 1; (sua: 1, 22, 6;) summa: I 18, 9; VII 63, 9; 2, 4, 4; superior: 2, 40, 4; (*tanta: VI 35, 10;) ulla: 3, 17, 6; una: III 5, 2; 2, 42, 1.

Spinther *u.* **Lentulus 3.** *p. 452.*

spiritus: his rebus tantum fiduciae ac spiritus Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi ⟨*c*⟩ uiderentur: 3, 72, 1; ¶ ipse autem Ariouistus tantos sibi spiritus, tantam adrogantiam sumpserat, ut ferendus non uideretur: I 33, 5; qua ex re fieri, uti earum rerum memoria magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumerent: II 4, 3.

spolia: multa praeterea spolia proferebantur ⟨*Hotom.;* praefereb. *z; edd.*⟩, capti homines equique ⟨*c*⟩ producebantur: 2, 39, 5.

spolio. A. alqd: frumentumque omne conquisitum spoliatis effossisque eorum domibus per equites comportarat ⟨*c*⟩: 3, 42, 5.

B. alqm alqa re: (nolite hos ⟨hoc *β*⟩ uestro auxilio exspoliare ⟨spoliare *hl*⟩, qui ⟨eos qui *β*⟩ uestrae salutis causa suum periculum neglexerunt: VII 77, 9;**)** — si . . . (Romani) relictis impedimentis suae saluti consulant, et

usu rerum necessariarum et dignitate spoliatum iri: VII 66, 5; — non sine causa fieri, ut Gallia omni nobilitate spoliaretur: V 6, 5.

(**spondeo:** M. Tullius et C. Caesar mordeo memordi, pungo pepugi, spondeo spepondi dixerunt: *Gell.* VI (VII) 9, 15.)

sponte. **A.** = ἑκών, **aus eigenem Antriebe, non commotus ab alio; a) mea sponte:** consilio uestro utar lubenter et hoc lubentius, quod mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me praeberem: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

b) sua sponte: quascumque postea controuersias inter se milites habuerunt, sua sponte ad Caesarem in ius ⟨in i. *Guilielmus;* intus *x*⟩ adierunt ⟨euntes adferunt *Hartz*⟩: 1, 87, 2; ¶ milites . . . ignominiam non tulerunt, sed sua sponte naues conscenderunt et a terra soluerunt: 3, 101, 6; ¶ tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam conueniunt et a parentibus propinquisque mittuntur: VI 14, 2; ¶ Gaditanos principes . . . hoc inito consilio denuntiauisse Gallonio, ut sua sponte ⟨sponte sua *a; Np.*⟩, dum sine periculo liceret, excederet Gadibus; si id non fecisset, *se sibi ⟨*c*⟩ consilium capturos: 2, 20, 3; ¶ nostri milites . . . usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt: 3, 93, 1; ¶ transisse Rhenum sese non sua sponte, sed rogatum et accersitum a Gallis: I 44, 2.

B. = ἰδίᾳ, **auf eigene Hand, non adiutus ab alio:** audere: V 28, 1 *u.* facere; ¶ L. Torquatus, . . . cum Graecos . . . arma capere iuberet, illi autem se . . . pugnaturos negarent, oppidani autem ⟨*om. rec.; del. Dt.*⟩ etiam sua sponte Caesarem recipere conarentur, . . . portas aperuit: 3, 11, 4; ¶ Heluii sua sponte cum finitimis proelio congressi pelluntur: VII 65, 2; ¶ Caralitani, simul ad se Valerium mitti audierunt, nondum profecto ex Italia sua sponte Cottam ex oppido eiciunt: 1, 30, 3; ¶ ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam uix erat credendum: V 28, 1; ¶ qui (Attius Varus) . . . in Africam peruenerat atque eam sua sponte uacuam occupauerat dilectuque habito duas legiones effecerat: 1, 31, 2; ¶ his cum (Heluetii) sua sponte persuadere non possent ⟨*c*⟩, legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent: I 9, 2; ¶ recipere: 3, 11, 4 *u.* conari.

L. Staberius: Caesar . . . Apolloniam proficiscitur. eius ⟨*c*⟩ aduentu audito L. Staberius ⟨*b*¹*;* straberius *x*⟩, qui ibi praeerat, aquam comportare in arcem ⟨*c*⟩ atque eam munire obsidesque ab Apolloniatibus exigere coepit: 3, 12, 1; quorum (Apolloniatium) cognita uoluntate clam profugit Apollonia Staberius ⟨*b*¹*;* strab. *x*⟩: 3, 12, 3.

stabilio: huc teretes stipites . . . demittebantur ⟨*c*⟩ ita, ut . . . eminerent. simul confirmandi et stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨*c*⟩ terra exculcabantur: VII 73, 7.

stabilitas: ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in proeliis praestant: IV 33, 3.

statim: hac re statim Caesar per speculatores cognita insidias ueritus . . . exercitum . . . castris continuit: II 11, 2; ¶ Bituriges eorum discessu statim se ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ cum Aruernis coniungunt ⟨β; iunguntur α; *edd.*⟩: VII 5, 7; ¶ quorum (obsidum) illi partem statim ⟨stat. part. β⟩ dederunt, partem ex longinquioribus locis arcessitam ⟨*c*⟩ paucis ⟨*c*⟩ diebus sese ⟨*c*⟩ daturos ⟨*c*⟩ dixerunt: IV 27, 6; ¶ ciuitatesque omnes se statim Titurio dediderunt: III 19, 5; ¶ haec ad ⟨*c*⟩ Antonium statim per Graecos deferuntur: 3, 30, 6; ¶ significare coeperunt, ut statim dimitterentur: 1, 86, 2; res huc deducitur, ut ii ⟨*c*⟩, qui habeant . . . possessionem in Hispania ⟨*c*⟩, statim, reliqui ad Varum flumen dimittantur: 1, 86, 3; ¶ conclamari iussit statimque egressus et nouissimum agmen consecutus celeriter ex conspectu castrorum discessit: 3, 75, 2; ¶ nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin statim castris exeundum atque occurrendum putaret: 1, 69, 3; ¶ N. Magium ⟨*c*⟩ . . . deprehendi. scilicet ⟨*c*⟩ meo instituto usus sum et eum statim missum feci: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; cum in spem uenero de compositione aliquid me *posse* conficere, statim uos certiores faciam: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; ¶ (iungi: VII 5, 7 *u.* coniungere;) ¶ placere oportere, si uterque in contione statim iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum: 3, 10, 9; ¶ hostes . . . simul atque se ex fuga receperunt, statim ad Caesarem legatos de pace miserunt: IV 27, 1; Caesar acceptis litteris hora circiter ⟨*c*⟩ undecima diei statim nuntium in Bellouacos ad M. Crassum ⟨*c*⟩ mittit: V 46, 1; materiam conferre coepit statimque in Siciliam misit, uti . . . equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2 *u.*

facere; ¶ oppidum . . . expugnauit et ad diripiendum militibus concessit statimque ab oppido castra mouit et Metropolim uenit: 3, 80, 6; ¶ de se . . . consultum dicebat, utrum igni statim necaretur an in aliud tempus reseruaretur: I 53, 7; ¶ occurrere: 1, 69, 3 *u.* exire; ¶ hac uictoria sublatus Ambiorix statim cum equitatu in Aduatucos . . . proficiscitur: V 38, 1; ¶ profugiunt statim ex urbe tribuni plebis seseque ad Caesarem conferunt: 1, 5, 5; ¶ hoc uos statim scire uolui: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; ¶ quibus confirmatis rebus se statim signa translaturos confirmant: 1, 74, 3; ¶ ut ne *primum quidem nostrorum impetum ferrent ac ⟨*c*⟩ statim terga uerterent: III 19, 3.

statio. **A. locum significat; a) locum, quo naues appellendi causa constituuntur:** hic locus abest a Clupeis passuum XXII milia habetque non incommodam ⟨-da *afl*⟩ aestate ⟨*del. Ciacc.*⟩ stationem et ⟨quae *Ciacc.*⟩ duobus eminentibus promunturiis continetur: 2, 23, 2; — saxa inter et alia loca periculosa quietam nactus stationem et portus omnes timens, quod teneri ab aduersariis arbitrabantur, . . . milites exposuit ⟨*u. CC*⟩: 3, 6, 3; — hae ⟨*c*⟩ (naues) ad insulam, quae est contra Massiliam, stationes obtinebant: 1, 56, 3; — a Sasonis ⟨salonis *recc.; Np., Db.*⟩ ad Curici ⟨*Momms.;* corici *z;* Oricum *Np., Db.*⟩ portum stationes ⟨portus, stationes *Np., Db.*⟩ litoraque omnia longe lateque classibus occupauit: 3, 8, 4.

b) locum, quo milites (custodiae causa) conlocati sunt; α) ex statione: unum, quod cohortes ex statione ⟨extatione *AQ*⟩ et praesidio essent emissae, questus . . . iudicauit: VI 42, 1; — transit etiam cohors Illurgauonensis ad eum cognito ciuitatis consilio et signa ex statione transfert: 1, 60, 4; — — equites ex statione nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire: 2, 26, 2.

β) in stationem: ex reliquis duas ⟨*o*⟩ in stationem cohortes ⟨*om.* β⟩ succedere, reliquas . . . sese ⟨*c*⟩ subsequi iussit: IV 32, 2.

γ) in c. abl.: cohortes, quae in stationibus erant, secum in eam partem proficisci . . . iussit: IV 32, 2.

B. = custodia; a) ab loco uidetur translatum esse ad custodiendi munus: in statione *u.* **in** 2. C. f *p. 141 sq. (7 loc.).*

b) = excubiae, custodiae, milites custodiendi causa positi; α) abl. abs.: *in* iis ⟨*c*⟩ operibus, quae facere instituerat, milites disponit non certis spatiis intermissis, . . . sed perpetuis uigiliis stationibusque ⟨perpetuis stationibus *l*⟩, ut contingant inter se atque ⟨*c*⟩ omnem munitionem expleant: 1, 21, 3.

β) obi.: stationes disponere *u.* **dispono** *p. 931* **A.** *(3 loc.);* ¶ accedebat huc, ut . . . rari magnisque interuallis proeliarentur stationesque ⟨rationesque *A*⟩ dispositas haberent: V 16, 4; ¶ quibus in castellis ⟨in quibus (*om.* cast.) β⟩ interdiu stationes ponebantur ⟨dispon. β⟩, ne qua subito eruptio fieret; haec eadem noctu excubitoribus ac firmis praesidiis tenebantur ⟨*c*⟩: VII 69, 7; ¶ in aperto loco secundum flumen paucae stationes equitum uidebantur: II 18, 3; ¶ longiore circuitu custodias stationesque equitum uitabant: 1, 59, 3.

γ) c. praep.: uallumque ex castris ad aquam ducere incipiunt, ut ⟨*del. Paul*⟩ intra munitionem et ⟨ut *a; Paul*⟩ sine timore et sine stationibus aquari possent: 1, 73, 3.

Statio et praesidium: VI 42, 1; — **custodiae stationesque:** 1, 59, 3; uigiliae stationesque: 1, 21, 3; (stationes . . . excubitores . . . praesidia: VII 69, 7.)

Stationes equitum: II 18, 3; 1, 59, 3; st. equitum et cohortium: 1, 73, 3.

Adiect.: crebrae: 1, 73, 3; incommoda: 2, 23, 2; (omnes: 3, 8, 4;) paucae: II 18, 3; perpetuae: 1, 21, 3; quieta: 3, 6, 3.

Statius Murcus *u.* **Murcus** *p. 673.*

statiuus: uterque eorum ex castris statiuis ⟨statutis *a*⟩ a flumine Apso ⟨*c*⟩ exercitum educunt: 3, 30, 3; Scipio biduum *in* castris statiuis ⟨statutis *a*⟩ moratus ad flumen . . . Aliacmonem . . . exercitum uado traducit: 3, 37, 1.

statua: Trallibus in templo Victoriae, ubi Caesaris statuam ⟨-uas *a pr.*⟩ consecrauerant, palma . . . ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 5.

statumen: carinae ac prima ⟨*Np.;* primum *z*⟩ statumina ⟨atque ima statumina *Paul*⟩ ex ⟨*af;* et *Ohl; om. Ncd; Np., Dt.*⟩ leui materia ⟨primum statumen aluei materia *EHoffm.*⟩ fiebant; reliquum corpus nauium uiminibus contextum coriis integebatur: 1, 54, 2.

statuo. **A. propr. (= conlocare):** eo die tabernacula statui passus non est: 1, 81, 2; ¶ his item contraria duo (tigna) ad eundem modum iuncta ⟨*c*⟩ interuallo pedum quadragenum ⟨*c*⟩ ab inferiore parte contra uim atque impetum fluminis conuersa statuebat: IV 17, 5.

B. trsl.; a) = decernere, constituere; α) ad-

ditur αα) obi.: Diuiciacus ... Caesarem complexus obsecrare coepit, ne quid grauius in fratrem statueret: I 20, 1; ¶ Caesar ut cognosceret postulatum est, eoque utrique, quod statuit, contenti fuerunt: 1, 87, 3.

ββ) inf.: cum constituisset ⟨statuisset β⟩ hiemare ⟨hiemem β⟩ in continenti propter repentinos Galliae motus ⟨agere *add.* β⟩: V 22, 4; — Pompeius quoque ... suorum omnium hortatu statuerat proelio decertare: 3, 86, 1; — itaque statuisse imperatorem, si nihil in oppugnatione oppidi profecisset ⟨*c*⟩, triduo exercitum deducere ⟨prodeducere *M*¹; producere *B*¹⟩: VII 20, 11; — ipse in Haeduos proficisci statuit: VII 33, 2; — Caesar primo et propter multitudinem hostium et propter eximiam opinionem uirtutis proelio supersedere statuit: II 8, 1.

γγ) ut: statuunt (Galli), ut X milia hominum delecta ex omnibus copiis ⟨*c*⟩ in oppidum mittantur ⟨submittantur β; *Schn.*⟩: VII 21, 2.

δδ) de: petit atque hortatur, ut sine eius (Diuiciaci) offensione animi uel ipse de eo causa cognita statuat uel ciuitatem statuere iubeat: I 19, 5.

β) absol.: I 19, 5 *u.* α) δδ).

b) = iudicare, censere; additur acc. c. inf. α) praes.: Caesar ... commodissimum esse statuit omnibus equis Gallis equitibus detractis eo legionarios ⟨*c*⟩ milites ... imponere: I 42, 5; Caesar ... Rhenum transire decreuerat; sed nauibus transire ⟨*c*⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; ipse ... commodissimum esse statuit omnes naues subduci et cum castris ... coniungi: V 11, 5; statuerat enim prius hos ⟨*O*¹*h*; hoc *afl*⟩ iudicio populi debere restitui quam suo beneficio uideri receptos ⟨*c*⟩: 3, 1, 6.

β) gerundiui; αα) additur esse: si forte pro sua clementia ac mansuetudine ... statuisset ⟨-sent *B*¹⟩ Aduatucos esse conseruandos, ne se armis despoliaret: II 31, 4; — multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum: IV 16, 1; nisi proelio decertare uellet, quod eo tempore statuerat non esse faciendum ⟨fac. non e. stat. *hl*⟩: 3, 44, 1.

ββ) non additur esse: Caesar non exspectandum sibi statuit, dum ... in Santonos Heluetii peruenirent: I 11, 6; compluribus expugnatis oppidis Caesar ... statuit exspectandam classem: III 14, 1; in quos eo grauius Caesar uindicandum statuit, quo diligentius ... ius legatorum conseruaretur: III 16, 4; Caesar ... coercendum atque deterrendum quibuscumque rebus posset Dumnorigem statuebat; quod longius eius amentiam progredi uidebat, prospiciendum ⟨*Q*β; perspiciendum *ABM*⟩, ne quid ... nocere posset: V 7, 1. 2; (Galli) non omnes ⟨*c*⟩, qui arma ferre possent, ut censuit Vercingetorix, conuocandos statuunt, sed certum numerum cuique ciuitati ⟨*c*⟩ imperandum: VII 75, 1.

statura: eadem est feminae marisque natura ⟨statura *(Dauis;) Paul*⟩, eadem forma magnitudoque cornuum: VI 26, 3; ¶ qui diutissime impuberes permanserunt, maximam ... ferunt laudem: hoc ali ⟨*Aldus*; alii α; alii hoc β⟩ staturam, ali ⟨alii α; *del. Paul*⟩ uires ⟨alii hoc uires β; ali hoc uires *Schn.*⟩ neruosque confirmari putant: VI 21, 4; ¶ quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim homines ⟨hom. praes. β⟩ tantulae staturae — nam plerumque omnibus Gallis prae magnitudine corporum suorum breuitas nostra contemptui est — tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨*c*⟩ sese conlocare *posse* confiderent? II 30, 4.

status: (proinde habeat rationem posteritatis ⟨posteri status *Heller*⟩ et periculi sui: 1, 13, 1;) ¶ eo tum statu res erat ⟨erant *AQ*⟩, ut longe principes haberentur ⟨*o*⟩ Haedui, secundum locum dignitatis Remi obtinerent: VI 12, 9; ¶ eo cum Eporedorix Viridomarusque uenissent et de statu ciuitatis cognouissent ⟨et de st. c. cogn. *om. hl*⟩, Litauiccum Bibracte ⟨*c*⟩ ab Haeduis receptum, ... Conuictolitauem ⟨*c*⟩ magistratum magnamque partem senatus ad eum conuenisse, legatos ad Vercingetorigem de ... amicitia concilianda publice missos, ... existimauerunt: VII 55, 4; — cum iam ille urbanas res uirtute Cn. Pompei commodiorem in statum peruenisse intellegeret: VII 6, 1; quorum artificiis effectum est, ut res publica in hunc statum perueniret: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; exposuit ... quam ⟨*c*⟩ in ... amplitudinem (Haeduos) † deduxisset ⟨*c*⟩, ut non solum in pristinum statum redissent, sed omnium temporum dignitatem et gratiam antecessisse uiderentur: VII 54, 4.

sterno: in castris Pompei uidere licuit trichilas ⟨triclinia *Ald.*⟩ structas ⟨*Salmas.*; stratas *codd.*; strata *Ald.*⟩, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata: 3, 96, 1.

(sthumus *u.* Isthmus.)

stimulus: ante haec taleae ⟨*c*⟩ pedem longae ferreis hamis infixis ⟨*c*⟩ totae in terram infodiebantur ⟨*c*⟩ mediocribusque ⟨*c*⟩ intermissis

spatiis . . . disserebantur; quos stimulos ⟨timulos *A; hamulos Lips.*⟩ nominabant: VII 73, 9; postea quam propius successerunt, aut se ⟨ipsi *add.* β; *Schn.*⟩ stimulis inopinantes induebant aut . . . transfodiebantur: VII 82, 1.

stipendiarius. 1. adiect.: uti toti Galliae bellum inferrent . . . reliquasque ciuitates stipendiarias haberent: I 30, 3; ¶ Haeduos sibi, quoniam belli fortunam temptassent et . . . superati essent, stipendiarios esse factos: I 36, 3.

2. ui subst.: magnam haec res Caesari difficultatem . . . adferebat, si reliquam partem hiemis uno loco legiones contineret, ne stipendiariis Haeduorum expugnatis cuncta Gallia deficeret: VII 10, 1.

stipendium. A. = tributum, φόρος; **a) obi.**: sese . . . stipendium capere iure belli, quod uictores uictis imponere consuerint: I 44, 2; ¶ **(**dependere: I 44, 4 *u.* **c)**;**)** ¶ imponere *u.* **impono** *p. 83 (3 loc.)*; ¶ pendere *u.* **pendo A.** *p. 1039 (3 loc.)*; ¶ si per populum Romanum stipendium remittatur et dediticii subtrahantur, . . . sese ⟨*c*⟩ recusaturum populi Rom. amicitiam: I 44, 5.

b) abl.: quod eius opera stipendio liberatus esset, quod Aduatucis, finitimis suis, pendere consuesset: V 27, 2.

c) c. praep.: si pace ⟨*c*⟩ uti ⟨*c*⟩ uelint ⟨*c*⟩, iniquum esse de stipendio recusare, quod sua uoluntate ad id tempus pependerint ⟨perpenderint B^1; dependerint B^2β⟩: I 44, 4.

B. = militum merces, μισθός; **a) obi.**: falsum ab his equitum numerum deferri, quorum stipendium auerterent: 3, 59, 4; ¶ hi ⟨*c*⟩ bona locupletum diripere, stipendii ⟨-dia *NOhl*⟩ augendi causa regis domum obsidere . . . consuerant: 3, 110, 5; ¶ Caesari ad saucios deponendos, stipendium exercitui dandum, socios confirmandos . . . necesse erat adire ⟨*c*⟩ Apolloniam: 3, 78, 1; ¶ Petreius atque Afranius cum stipendium ab legionibus paene seditione facta flagitarentur ⟨*Ald.*; -retur *x*⟩, cuius illi diem nondum uenisse dicerent, Caesar ut cognosceret postulatum est: 1, 87, 3; ¶ despiciebant suos stipendiumque equitum fraudabant et praedam omnem domum auertebant: 3, 59, 3.

b) genet.: dies: 1, 87, 3 *u.* **a)** flagitare.

c) abl.: cohortemque postea duplici stipendio, frumento . . . militaribusque donis amplissime donauit: 3, 53, 6.

d) c. praep.: HS LX . . . Domitio reddit, . . . etsi eam pecuniam publicam esse constabat datamque a Pompeio in stipendium: 1, 23, 4.

stipes. A. subi.: truncis arborum aut ⟨CC⟩ admodum firmis ramis abscisis . . . perpetuae fossae . . . ducebantur. huc illi stipites demissi ⟨dimissi α⟩ et ab infimo reuincti, ne reuelli possent, ab ramis eminebant. quini erant ⟨*c*⟩ ordines coniuncti inter se atque implicati ⟨complic. β⟩; quo qui intrauerant, se ipsi acutissimis uallis induebant. hos cippos appellabant: VII 73, (2.) 3 (4); ante ⟨*c*⟩ hos ⟨*c*⟩ . . . scrobes . . . fodiebantur. . . . huc teretes stipites feminis crassitudine ab summo praeacuti et praeusti demittebantur ⟨dimitt. *X*⟩ ita, ut non amplius digitis quattuor ex ⟨*c*⟩ terra eminerent; simul confirmandi et stabiliendi causa singuli . . . pedes ⟨*c*⟩ terra exculcabantur: VII 73, (5.) 6. 7; *cf.* § 8; ¶ posse: VII 73, 3 *u.* eminere.

B. obi.: appellare: VII 73, 4 *u.* **A.**; ¶ confirmare: VII 73, 7 *ib.*; ¶ fossas transuersas uiis praeducit atque ibi sudes stipitesque praeacutos defigit. haec leuibus cratibus terraque inaequat: 1, 27, 3. 4; ¶ demittere **(**dimittere**)**: VII 73, 3 *et* 6 *ib.*; ¶ inaequare: 1, 27, 4 *u.* **B.** defigere; ¶ Caesar . . . intra has (crates) mediocri latitudine fossam tectis militibus ⟨fossas II interiectis stipitibus *Paul*⟩ obduci iussit: 3, 46, 1; ¶ (praeacuere: VII 73, 6 *u.* **A.**; 1, 27, 3 *u.* **B.** defigere;) ¶ (praeurere: VII 73, 6 *u.* **A.**;) ¶ reuellere, reuincire: VII 73, 3 *ib.*; ¶ stabilire: VII 73, 7 *ib.*

stirps: si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*ik; Ald.*; uellent *X; Fr.*⟩, dimittendae plures manus . . . erant: VI 34, 5; — ut magna multitudine circumfusa pro tali facinore stirps ac nomen ciuitatis tollatur: VI 34, 8.

sto. A. propr.; a) = rectum stare, non iacere: omnes eo loco . . . accidunt arbores tantum, ut summa species earum stantium relinquatur: VI 27, 4.

b) = esse, constitisse, positum esse; α) de hominibus: tertiae cohortis centuriones ex eo quo stabant loco recesserunt: V 43, 6; ¶ et ab iis ⟨*c*⟩, qui cesserant, et ab iis ⟨*c*⟩, qui proximi steterant, circumueniebantur: V 35, 3.

β) de nauibus: onerariis nauibus . ., quae stabant ad Vticam numero circiter CC: 2, 25, 6.

B. trsl.; a) = resistere, non cedere: ut se . . superiores discessisse existimarent Afraniani, quod, cum esse omnium iudicio in-

feriores uiderentur, comminus tam diu stetissent ⟨restitissent *Paul*⟩ et nostrorum impetum sustinuissent: 1, 47, 2.

b) stare cum alqo = facere cum alqo, sequi alqm: quae superiore bello cum Sertorio ⟨*c*⟩ steterant ciuitates: 1, 61, 3.

c) stare alqa re = permanere, perseuerare in alqa re: si qui aut priuatus ⟨priuati β⟩ aut populus eorum (druidum) decreto non stetit, sacrificiis interdicunt: VI 13, 6; ¶ (ut, si † peracto cons. caesaris cons. praefectus esset ⟨ut, si pacto Caesar stetisset, ipse non profectus esset *Vielh.*⟩: 1, 11, 2.)

d) stat per alqm, quominus = alcs culpa impeditur, quominus: Caesar ubi cognouit per ⟨*recc.; om. x*⟩ Afranium stare, quo minus proelio dimicaretur, . . . castra facere constituit: 1, 41, 3; quod stetisse per Trebonium, quo minus oppido potirentur, uidebatur ⟨-bantur *af*⟩: 2, 13, 4.

storia. **A. subi.:** praependere: 2, 9, 4 *u.* **B.** religare.

B. obi.: exque ea contignatione rursus summam ⟨*c*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2, 9, 7; ¶ storias autem ex funibus ancorariis tres in longitudinem parietum turris latas IIII pedes fecerunt easque ⟨eosque *a*⟩ ex tribus partibus, quae ⟨*c*⟩ ad ⟨*c*⟩ hostes uergebant, **in* ⟨*c*⟩ eminentibus ⟨*c*⟩ trabibus circum turrim ⟨*c*⟩ praependentes religauerunt; quod unum genus tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4.

C. gen.: ubi quantum storiarum demissio patiebatur, tantum eleuarant ⟨*c*⟩, intra haec tegimenta abditi . . . parietes lateribus exstruebant: 2, 9, 6.

Straberius *u.* **Staberius.**

stramentum. **A. = stipula, κάλαμοι:** feruefacta ⟨*o*⟩ iacula in casas, quae more Gallico stramentis ⟨more galli constramentis B^1Q^1⟩ erant tectae, iacere coeperunt. hae ⟨haec β⟩ celeriter ignem comprehenderunt et uenti magnitudine in omnem locum castrorum ⟨*o*⟩ distulerunt: V 43, 1. 2.

B. = clitellae, ἀστράβη: prima luce magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci deque his ⟨*Dauis.*; neque hiis β; atque iis *Ciacc.*; *Fr.*⟩ stramenta ⟨ferramenta *Vrsin.*⟩ detrahi . . . iubet ⟨*uerba:* mulorumque prod. . . . stramenta *om.* α⟩: VII 45, 2.

strepitus: (essedarii) ipso terrore equorum et strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: IV 33, 1; — quo facilius hostibus timoris ⟨*o*⟩ det suspicionem, maiore strepitu et tumultu, quam populi Romani fert consuetudo, castra moueri iubet: VI 7, 8; ¶ secunda uigilia magno cum strepitu ac tumultu castris egressi . . . fecerunt, ut consimilis fugae profectio uideretur: II 11, 1.

(**strictus:** postquam non modo hordeum pabulumque omnibus locis herbaeque desectae, sed etiam frons ⟨*Cellar.*; fructus *x*; strictus *Ciacc.*⟩ ex arboribus deficiebat ⟨*c*⟩, . . . existimauit: 3, 58, 5.)

stringo. **A.:** erat summa inopia pabuli, adeo ut foliis ex arboribus strictis et teneris harundinum radicibus contusis equos alerent: 3, 58, 3.

B.: nostri milites . . . pila miserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt: 3, 93, 1.

structura. **A.:** eam (contabulationem) in parietes instruxerunt ita, ut capita tignorum extrema parietum structura tegerentur: 2, 9, 1.

B.: quod multis locis apud eos aerariae secturaeque ⟨securaeque a^1f; structuraeque *ik*; *Schn.*; structurae *Kran.*⟩ sunt: III 21, 3.

struo. **A. (propr.) = κατὰ πτύχας συντιθέναι:** quadratas regulas . . . defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨*P. Man.*; musculos *x*; *del. Np.*; *Paul*⟩ struantur, contineant: 2, 10, 4; — 2, 10, 5 *u.* **B. a).**

B. = struendo efficere, aedificare; a) add. obi.: sescentas eius generis cuius supra demonstrauimus naues et longas XXVIII inuenit instructas ⟨structas *Hartz*⟩: V 2, 2; ¶ ita fastigate ⟨fastigato *x*⟩ atque ordinatim structo tecto ⟨*Oud.*; *om. x*; *Paul*⟩, ut trabes erant in capreolis conlocatae, lateribus ⟨in lateribus *x*⟩ et ⟨*recc.*; *om. x*⟩ luto ⟨collocatae, latericulo *Paul*; fastigato atque ord. structo, ut tr. er. in capr. coll., in lateribus luto *HSchneider*; *u. CC*⟩ musculus . . . contegitur: 2, 10, 5; ¶ in castris Pompei uidere licuit trichilas ⟨triclinia *Ald.*⟩ structas ⟨*Salmas.*; stratas *x*; strata *Ald.*⟩, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata: 3, 96, 1.

b) abs.: fenestrasque quibus in locis uisum est ad tormenta mittenda in struendo ⟨instruenda O^1af⟩ reliquerunt: 2, 9, 8.

[**Falso:** acieque in locis idoneis instructa ⟨structa *Nx*⟩ . . . iubet: 1, 43, 3; mane copias ante frontem castrorum instruit ⟨*recc.*; struit *x*⟩: 3, 37, 1.]

studeo. **A. = operam dare, cupide expetere; add. a) obi.:** agriculturae *u.* cul-

turae; ¶ his de causis uterque eorum celeritati studebat: 3,79,1; ¶ agri culturae (Germani) non student: VI 22,1; inopiam frumenti ueritus, quod, ut supra demonstrauimus, minime homines ⟨*Dauis.*; omnes *X; edd.*; omnium *Lips.*; *del. Apitz*⟩ Germani agri culturae student: VI 29,1; ¶ (Germani) a paruis ⟨β; ab paruulis α; *edd.*⟩ labori ac duritiae student: VI 21,3; ¶ equitatui: (II 17,4 *u.* rei;) (Vercingetorix) *armatorum quantum quaeque ciuitas . . . efficiat constituit; in primis equitatui studet: VII 4,(8.) 9; ¶ qui (Galli) mobilitate et leuitate animi nouis imperiis studebant: II 1,3; ¶ labori: VI 21,3 *u.* duritiae; ¶ cum intellegeret . . . Gallos nouis rebus studere . . ., omnes autem homines natura libertati studere ⟨libertatis studiose incitari β; libertatis studio teneri *Th. Bentl.*⟩ et condicionem seruitutis odisse: III 10,3; ¶ quod neque in *uulgus disciplinam efferri uelint neque eos, qui discunt ⟨*c*⟩, litteris confisos minus memoriae studere ⟨-rent *A*[1]*Q*⟩: VI 14,4; ¶ nec fuit quisquam, qui praedae studeret: VII 28,3; ¶ cum ⟨*c*⟩ equitatu (Neruii) nihil possent — neque enim ad hoc tempus ei rei student, sed quicquid possunt, pedestribus ualent copiis —: II 17,4; omnibus modis huic rei studendum, ut pabulatione et ⟨*c*⟩ commeatu Romani prohibeantur ⟨-erentur β⟩: VII 14,2; ne . . . ad dimicandum impelleretur; cui rei propter animi mollitiem studere omnes uideret, quod diutius laborem ferre non possent: VII 20,5; — nouis rebus studere *u.* **nouus** A. *p. 836 (3 loc.)*; ¶ nam neque druides habent (Germani), qui rebus diuinis praesint, neque sacrificiis student: VI 21,1.

b) infin.: se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨opibus *z*⟩ anteire ⟨anteiri *Oz*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1,32,8; — Calenus . . . reliquas ciuitates circummissis legationibus *amicitiae Caesaris ⟨*c*⟩ conciliare studebat: 3,55,3; — (gratias agit) ciuibus Romanis, quod oppidum in sua potestate studuissent habere: 2,21,1; — ne latos fines parare studeant *potentiores: VI 22,3; — pastoresque Domitii ⟨*c*⟩ spe libertatis excitati sub oculis domini ⟨*c*⟩ suam probare operam studebant: 1,57,4.

c) acc. c. inf.: (Pompeius) infamia duarum legionum permotus . . . rem ad arma deduci studebat: 1,4,5.

(**d) ut:** huic rei st., ut: VII 14,2 *u.* **a)** rei.)

B. = **fauere:** Hegesaretos ⟨*c*⟩, ueteris homo potentiae, Pompeianis rebus studebat: 3,35,2.

studiose: hos (uros) studiose foueis captos interficiunt: VI 28,2; ¶ haec (cornua) studiose conquisita ab labris argento circumcludunt: VI 28,6; ¶ (omnes autem homines natura libertati studere ⟨libertatis studiose incitari β; libertatis studio teneri *Th. Bentl.*⟩ et condicionem seruitutis odisse: III 10,3.)

studium. **A.** = **alacritas, cupiditas** (σπουδή, προθυμία, Eifer); **a) subi.:** quorum aduentu et Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit et: II 7,2; ¶ ita spei Curionis militum studia non deerant: 2,39,5; ne militibus quidem ut defessis neque equitibus ut paucis et ⟨*c*⟩ labore confectis studium ad pugnandum uirtusque deerat: 2,41,3; ¶ esse: 1,64,8 *u.* **c)**; ¶ custodiarum uaria ⟨*c*⟩ diligentia ⟨*c*⟩ animaduersa, prout cuiusque eorum, qui negotiis praeerant, aut natura aut studium ferebat: 3,61,3; ¶ exercitui quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut: 3,74,2; ¶ magna . . . multitudo . . . latronum . . conuenerat, **et* quos spes praedandi studiumque bellandi ab agri cultura et cotidiano labore reuocabat ⟨seuocabat?⟩: III 17,4.

b) obi.: quorum studium alacritatemque ⟨alacritatem studiumque *Paul*⟩ pugnandi cum cognouisset Scipio: 3,37,4; ¶ ne ⟨*c*⟩ adsidua consuetudine capti studium belli gerendi ⟨belligerandi *hl*; *Aim.*⟩ agri cultura commutent: VI 22,3; ¶ neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis ⟨his *Gemoll*⟩ licentiam timor augeat noster, his ⟨illis *Gemoll*; suspicio *add. Ciacc.*; *Paul*⟩ studia deminuat ⟨*hl*; dimin. *af*⟩: 2,31,4; ¶ multo maior alacritas studiumque pugnandi maius exercitui iniectum est: I 46,4.

c) gen.: ac tantum fuit in militibus studii, ut . . . addito circuitu . . . magnaque . . . mora interposita eos . . . consequerentur: 1,64,8.

d) abl.; α) instr.: (niti: IV 24,4 *u.* uti;) ¶ ut . . . infinito labore suscepto . . . paene naturam studio uincerent: VI 43,5; ¶ (nostri) non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, utebantur ⟨nitebantur *k*; *Sohn.*, *Np.*⟩: IV 24,4; commemorat, quo sit eorum usus studio ad Corfinium Caesar: 2,32,1; itaque usus singulari militum

studio eodem quo uenerat die . . . oppidum . . . expugnauit: 3, 80, 6.

β) **causae:** hac habita oratione exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit: 3, 90, 4; ¶ milites elati studio, dum sarcire acceptum detrimentum uolunt, temere insecuti longius fugientes in locum iniquum progrediuntur: 1, 45, 2; ¶ nota atque instituta ratione magno militum studio paucis diebus opus ⟨o⟩ efficitur: VI 9, 4; ¶ quorum (militum) studio et uocibus excitatus Caesar . . . conandum . . atque experiendum iudicat: 1, 64, 4; ¶ ne is ⟨c⟩ multitudinis studio ad dimicandum impelleretur ⟨inpelletur α⟩: VII 20, 5; ¶ quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae ⟨qui *recc.; Faern.*⟩ studio pugnae ⟨pugnandi *Paul*⟩ incenditur ⟨incenduntur *recc.; Faern.*⟩: 3, 92, 3; ¶ incitatus *u.* **incito B. a) β)** *p. 149 (3 loc.)*; ¶ singulari militum studio in summa omnium ⟨o⟩ rerum inopia circiter sescentas . . . naues . . . inuenit instructas ⟨structas *Hartz*⟩: V 2, 2; ¶ Caesar summo studio militum ante ortum solis in castra peruenit: VII 41, 5; ¶ reliqua studio itineris conficiendi quaerere praetermittit: 2, 39, 3; ¶ contineant milites, ne studio pugnandi aut spe praedae longius progrediantur: VII 45, 8; ¶ struere: V 2, 2 *u.* instruere.

γ) **modi:** Cato . . . naues longas ueteres reficiebat, nouas ciuitatibus imperabat. haec magno studio agebat: 1, 30, 4; ¶ Trebonius ea, quae sunt amissa, multo maiore militum studio administrare et reficere instituit: 2, 15, 1; ¶ alteri, quod nullo studio agebant, non multum adiuuabant: VII 17, 2; ¶ testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset: 3, 90, 2; ¶ cum summo studio a militibus administraretur, . . . ut nauigari ⟨c⟩ **satis* commode posset effecit: IV 31, 3.

δ) **limitat.:** † erant et uirtute et numero ⟨studio *Vielh.*⟩ pugnandi pares. Nostri tametsi ⟨pares nostri. Tametsi *Np.; Vielh.*⟩: V 34, 2.

e) **c. praep.:** militesque auersi a proelio ad studium audiendi et cognoscendi feruntur: 2, 12, 1 (*Np.* 2).

B. = uoluntas, amor (**εὔνοια, Zuneigung**): Diuiciaci . . summum in populum Romanum ⟨*om. CMβ*⟩ studium, summam in se uoluntatem, egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19, 2; — Caesarem quoque pro sua dignitate debere et studium et iracundiam suam rei publicae dimittere: 1, 8, 3; — ad hominum excitanda studia sublata priore lege duas promulgauit (Caelius): 3, 21, 1; — Menedemus, princeps earum regionum, missus legatus omnium suorum excellens studium profitebatur: 3, 34, 4; ¶ uti studio: 2, 32, 1 *u.* **A. d) α)** uti.

C. = libido, cupiditas, partium studium (**ἐπιθυμία, ζῆλος, Leidenschaft**): excitare studia: 3, 21, 1 *u.* **B.**

D. = cura, meditatio (**ἐπιτήδευσις, μελέτη, Beschäftigung, Studium**): ut ⟨c⟩ cogitata praeclare eloqui possent non nulli studio et usu elaborauerunt: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ (Germanorum) uita omnis in uenationibus atque in studiis rei militaris consistit: VI 21, 3.

Alacritas . . studium: I 46, 4; IV 24, 4; 3, 37, 4; (92, 3;) — studium . . . uoluntas: I 19, 2.

Studium audiendi: 2, 12, 1; bellandi: III 17, 4; cognoscendi: 2, 12, 1; propugnandi: II 7, 2; pugnandi: I 46, 4; (*V 34, 2;) VII 45, 8; 3, 37, 4; (*92, 3;) ¶ **itineris conficiendi:** 2, 39, 3; belli gerendi: VI 22, 3; infamiae sarciendae: 3, 74, 2; ¶ **pugnae:** 3, 90, 4; 92, 3; rei militaris: VI 21, 3; ¶ **studium ad pugnandum:** 2, 41, 3.

Adiect.: excellens: 3, 34, 4; idem: IV 24, 4; magnum: VI 9, 4; 1, 30, 4; maius: I 46, 4; 2, 15, 1; nullum: VII 17, 2; (omne: 3, 78, 2;) quantum: 3, 90, 2; singulare: V 2, 2; 3, 80, 6; summum: I 19, 2; IV 31, 3; VII 41, 5; (suum: 1, 8, 3;) tantum: (1, 64, 8;) 3, 74, 2.

stultitia: nolite hos ⟨o⟩ uestro auxilio exspoliare . . . nec stultitia ac temeritate uestra aut animi imbecillitate ⟨o⟩ omnem Galliam prosternere et perpetuae seruituti subicere ⟨c⟩: VII 77, 9.

stultus: freti amicitia Caesaris et stulta ac barbara arrogantia elati despiciebant suos: 3, 59, 3.

(**stumus** *u.* **Isthmus** *p. 347.*)

stuppa: Cassius . . . completas onerarias naues ⟨et *add.* a[1]⟩ taeda et pice et stuppa ⟨stupa *x?*⟩ reliquisque rebus, quae sunt aptae ⟨c⟩ ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3, 101, 2.

(**suadeo:** tum cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet ⟨suadet β⟩, uti ad Ciceronem epistulam deferat: V 48, 3.)

(**suauis:** corpusque suaui telino ungimus: *Iulius Caesar (an Caesar Strabo?) ap. Isidor. Orig.* IV 12, 7.)

sub. 1. c. acc.; A. de loco; a) significat subiri rem ita, ut subter simus: memoria tenebat L. Cassium consulem occisum exercitum-

que eius ab Heluetiis pulsum et **sub iugum missum**: I 7, 4; hic pagus ... L. Cassium consulem interfecerat et eius exercitum sub iugum miserat: I 12, 5.

b) significat eius modi motum, quo ad inferiorem rei partem (ut ad radices montis) uenitur: (quibusnam ... uiribus praesertim ⟨*o*⟩ homines tantulae staturae ... tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨β; in muros α; sub muros *Vielh.*⟩ sese conlocare *posse* ⟨esse conlaturos *Vielh.*⟩ confiderent? II 30, 4;) ¶ illi sub murum se recipiunt ibique musculum ... incendunt: 2, 14, 4; ¶ submotis sub murum cohortibus ... facilis est nostris receptus datus: 1, 46, 2; ¶ ipsi ... phalange facta sub primam nostram aciem successerunt: I 24, 5; in locum iniquum progrediuntur et sub montem ⟨monte *Nx*⟩, in quo erat oppidum positum Ilerda, succedunt: 1, 45, 2.

B. de tempore: uno fere tempore sub lucem ⟨luce *a*⟩ hostibus nuntiatur in castris Romanorum ... tumultuari: VII 61, 3; prima uigilia egressus prope confecto sub lucem itinere post montem se occultauit: VII 83, 7; ¶ Pompeius sub noctem naues soluit: 1, 28, 3; ¶ tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium; sub occasum ⟨occasu β; occasumque α; *edd.*⟩ solis sequi ⟨B^2β; *om.* α; *edd.*⟩ destiterunt seque in castra ... receperunt: II 11, 6; ¶ sub uesperum ⟨uespere β⟩ Caesar portas claudi militesque ex oppido exire iussit: II 33, 1; ubi uisum est, sub uesperum dispersi ac dissipati discedunt: V 58, 3; itaque ⟨*c*⟩ sub uesperum consilio ⟨*c*⟩ conuocato ... naues ... singulas equitibus Rom. attribuit: VII 60, 1; sub uesperum Caesar intra hanc fossam legiones reducit atque ibi sub armis proxima nocte conquiescit: 1, 41, 6.

C. trsl.: ardere Galliam tot contumeliis acceptis sub populi Romani imperium redactam: V 29, 4.

2. c. abl.; A. de loco; significat a) eam rem, sub qua quis (uel quid) esse dicitur, tegere uel impendere; α) pendet ex uerbis: uti ... continuatione imbrium diutius sub pellibus ⟨suppellibus *BMa*⟩ milites contineri non possent: III 29, 2; ¶ eiusdemque generis sub aqua defixae ⟨def. sub aqua β⟩ sudes flumine tegebantur: V 18, 3; ¶ ibique reliquarum ... legionum aduentum exspectare et sub pellibus hiemare constituit: 3, 13, 5; ¶ quod Gallia sub septentrionibus, ut ante dictum est, posita est: I 16, 2.

β) subaudiendum est particip. uerbi esse: ibi paulisper sub armis moratus facit aequo loco pugnandi potestatem: 1, 41, 2; intra hanc fossam legiones reducit atque ibi sub armis proxima nocte conquiescit: 1, 41, 6; ¶ omni senatu necato reliquos sub corona uendidit: III 16, 4; ¶ interim sub musculo milites uectibus infima saxa turris hostium ... conuellunt: 2, 11, 3; ¶ sub oculis *u.* **oculus A. f)** *p. 887 (3 (4) loc.);* ¶ ueriti, ne noctu impediti sub onere confligere cogerentur: 1, 66, 2; ¶ neque esse quicquam negotii, cum prima legio in castra uenisset reliquaeque legiones magnum spatium abessent, hanc sub sarcinis adoriri: II 17, 2; si ... Romani sese ⟨*c*⟩ recipere coepissent, impeditos in agmine et sub sarcinis [infirmiore ⟨*c*⟩ animo] adoriri cogitabant: III 24, 3; ¶ sub tecto ⟨texto *NO¹hl*⟩ miles dextra ac sinistra muro tectus ⟨textus *hl*⟩, aduersus plutei obiectu ⟨*c*⟩ operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat: 2, 15, 3; ¶ qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3; hoc ueteres non probant milites, quos sub uexillo una profectos docuimus: VI 40, 4.

b) alqd esse uel fieri ad inferiorem rei partem (sub monte = ad radices montis); α): certior factus hostes sub monte consedisse: I 21, 1; milibus passuum sex a Caesaris castris sub monte consedit: I 48, 1; ¶ consistere *u.* **consisto** *p. 679 sq. (4 loc.);* ¶ ut (hostes) se sub ipso uallo constipauerant: V 43, 5; ¶ Afranius copias ... in medio colle sub castris constituit: 1, 41, 2; ad T. Sextium legatum ... misit, ut cohortes ... celeriter educeret et sub infimo colle ab ⟨*c*⟩ dextro latere ⟨*c*⟩ hostium constitueret: VII 49, 1; ¶ erat e regione oppidi collis sub ipsis radicibus montis egregie munitus atque ex omni parte circumcisus: VII 36, 5; ¶ legiones educunt ⟨*c*⟩ aciemque sub castris instruunt: 1, 82, 1; ¶ ut qui sub uallo ⟨ualle *BMa¹*⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2; ¶ prope cotidie cum omni equitatu Indutiomarus sub castris eius uagabatur: V 57, 3.

β): sub muro quae ⟨muroque β⟩ pars collis ad orientem solem ⟨*c*⟩ spectabat, hunc ⟨spectabat. hunc β⟩ omnem locum copiae Gallorum compleuerant: VII 69, 5; magno sibi esse praesidio posse, si ibi ⟨*c*⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent: 2, 8, 1.

γ): longius delatus aestu ⟨*c*⟩ orta luce sub

sinistra Britanniam relictam conspexit: V 8, 2.

B. de tempore: de quibus insulis ⟨*u. CC*⟩ non nulli scripserunt dies continuos XXX sub bruma esse noctem: V 13, 3; ¶ (sub occasu: II 11, 6 *u.* **1. B.** sub occasum;) ¶ ne sub ipsa profectione milites *in oppidum inrumperent, portas obstruit: 1, 27, 3; ¶ (sub uespere: II 33, 1 *u.* **1. B.** s. uesperum.)

C. trsl.: neque (sese) recusaturos, quo minus perpetuo sub illorum dicione atque imperio essent: I 31, 7; ¶ sub imperio (contineri,) esse *u.* **imperium** *p. 72 εε) (5 loc.)*; ¶ sub oculis *u.* **oculus** *p. 887* **A. f)** *(3 (4) loc.)*.

subdolus: idoneos homines deligebat, quorum quisque aut oratione subdola aut amicitia facillime capere ⟨*c*⟩ posset: VII 31, 2.

subduco. A. = subtrahere, abstrahere ab infima parte: sub musculo milites uectibus infima saxa turris hostium, quibus fundamenta continebantur, conuellunt. ... compluribus ⟨*c*⟩ iam lapidibus ex illa ⟨ea *recc.; Np., Dt.*⟩ quae suberat turri subductis ⟨*om. h?l*⟩ repentina ruina pars eius turris concidit, pars reliqua consequens procumbebat: 2, 11, 4.

B. = ex inferiore loco ducere in superiorem; a): Caesar suas copias in proximum collem subducit, aciem instruit: I 22, 3; copias suas Caesar in proximum collem subducit: I 24, 1.

b) naues subducere (in aridum) *u.* **nauis** *p. 708* **B. a)** *(6 loc.)*.

subductio: ad celeritatem onerandi subductionisque ⟨*Ciacc.*; subductionesque *X; edd.*⟩ paulo facit humiliores (naues), quam quibus in nostro mari uti consueuimus: V 1, 2.

subeo. A. = ire sub alqd; a) propr.: Germani, exercitatissimi in armis, qui inter annos XIIII tectum non subissent: I 36, 7.

b) trsl.: casum *u.* **casus** *p. 481* **b)** *(3 loc.)*; ¶ illo .. potius utendum consilio ... quam aut ⟨*om.* β⟩ deditionis aut ⟨et β⟩ pacis subeundam condicionem: VII 78, 2; ¶ eos (Caesar) ... necessariam subire deditionem quam proelio decertare malebat: 1, 81, 5; ¶ ut domum reditionis spe sublata paratiores ad omnia pericula subeunda essent: I 5, 3; sic et ad subeundum periculum et ad uitandum multum ⟨tumultum β⟩ fortuna ualuit: VI 30, 4.

B. = ire ex inferiore loco in superiorem; a) additur obi.: homines ... ausos ⟨*c*⟩ esse ⟨*c*⟩ transire latissimum flumen, ascendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum: II 27, 5.

b) abs.: hostes neque a ⟨*c*⟩ fronte ex inferiore loco subeuntes intermittere et ab utroque latere instare: II 25, 1; iniquum ⟨*c*⟩ loci ad decliuitatem fastigium magnum habet momentum. alii tela coiciunt, alii testudine facta subeunt: VII 85, 5.

subf. *u.* **suff.**

subicio. A. = iacere; a) (propr.) = iacere ex inferiore loco: quod pro uallo carros obiecerant et e loco superiore in nostros uenientes tela coiciebant et non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser*; rotasque *X; edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant ⟨abicieb. *Ciacc.*⟩ nostrosque uulnerabant: I 26, 3.

b) (trsl.) = iacere sub alqd; α) = subigere: hac impulsi occasione qui iam ante se populi Romani imperio subiectos dolerent, liberius ... de bello consilia inire incipiunt: VII 1, 3; — quae (finitima Gallia) in prouinciam redacta iure et legibus commutatis securibus subiecta perpetua premitur seruitute: VII 77, 16.

β) = proicere, obicere: nolite ... stultitia ac temeritate uestra aut animi imbecillitate ⟨*o*⟩ omnem Galliam prosternere et perpetuae seruituti subicere ⟨addicere β; *Schn.*⟩: VII 77, 9; — quod propinqua die aequinoctii infirmis nauibus hiemi ⟨hiemis *BM*⟩ nauigationem subiciendam non existimabat: IV 36, 2.

B. = ponere; a) propr.; α) = ponere sub re, subdere: hoc opus (= musculum) ... perficiunt subitoque inopinantibus hostibus machinatione nauali ⟨mach. nau. *del. Paul*⟩, phalangis subiectis, ad turrim hostium admouent: 2, 10, 7; ¶ quattuor biremes subiectis scutulis ⟨suculis *Np.*⟩ impulsas uectibus ⟨imp. uect. *del. Hug; Dt.*; phalangis subiectis suculis impulsas et uectibus *Ciacc.*⟩ in interiorem portum ⟨*c*⟩ traduxit: 3, 40, 4.

β) = ponere (ducere) ad inferiorem partem rei: Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨*c*⟩ non discedere perseuerauit: 3, 37, 2; aciem instruxit ..., ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret: 3, 84, 2; ¶ exercitum in aciem ... produxit, ... ut paene castris Pompei legiones subiceret ⟨subicere *Oahl*⟩: 3, 56, 1; ¶ quod riuus difficilibus ripis subiectus ⟨obiectus *Paul*⟩ castris Scipionis progressus nostrorum impediebat: 3, 37, 3; ¶ Pompeius ... aciem in-

struebat, semper ... exspectans, si iniquis locis Caesar se subiceret: 3, 85, 1.

sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique agebantur, quae pro ariete subiectae et cum omni opere coniunctae uim fluminis exciperent, et: IV 17, 9.

γ) = ponere prope: (complures praeterea minores obiectae ⟨β; *Schn.*, *Fr.*, *Db.*; subiectae α; *rell. edd.*; superiectae *Em. Hoffm.*[1]⟩ insulae existimantur: V 13, 3;) ¶ Domitius ... Heracliam [senticam], quae est subiecta Candauiae, iter fecerat: 3, 79, 3.

b) trsl. = subornare: subicitur etiam L. Metellus, tribunus plebis, ab inimicis Caesaris, qui hanc rem distrahat reliquasque res, quascumque agere instituerit, impediat: 1, 33, 3.

subiectus (ui adiectiui) *u.* **subicio B. a)** β) (riuus) *et* γ).

subiect(issim)e: haec quam potest demississime ⟨*c*⟩ et subiectissime exponit: 1, 84, 5.

subigo: nostri maiores ..., qui in oppida compulsi ac simili inopia subacti eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨*o*⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt: VII 77, 12.

subitus: his rebus gestis cum omnibus de causis Caesar pacatam Galliam existimaret ..., subitum bellum in Gallia coortum est: III 7, 1; ¶ ut, si qua esset imposita dimicandi necessitas, subitum casum expedito exercitu subiret: 3, 77, 1; ¶ (clamor: VII 81, 2 *u.* **subito** tollere;) ¶ hic subitam commutationem fortunae uidere licuit: 3, 27, 1; ¶ ut sunt Gallorum subita et repentina consilia: III 8, 3; ¶ (malum: 2, 11, 1 *u.* **subito** promouere.)

subito: ut ad mare II ⟨*c*⟩ cohortes nonae legionis excubuerant ⟨*CC*⟩, accessere ⟨*del. Em. Hoffm.*⟩ subito prima luce Pompeiani ⟨exercitus aduentus extitit *add. x*; *Em. Hoffm.*; *del. Np.*⟩: 3, 63, 6; ¶ hoc opus ... perficiunt subitoque inopinantibus hostibus ... phalangis subiectis ad turrim hostium admouent: 2, 10, 7; ¶ Ariouistum ... desperantes iam de pugna et dispersos subito adortum ... uicisse: I 40, 8; dispersos ... in metendo occupatos subito adorti ... perturbauerant: IV 32, 5; ¶ frumenti quod subito potuerunt nauibus auexerunt, reliquum ... corruperunt: VII 55, 8; ¶ acciderat, ut subito Galli belli renouandi legionisque opprimendae consilium caperent: III 2, 2; alii, quod subito consilium profectionis ceperant ⟨ceperat *Paul*⟩ magna parte impedimentorum ... relicta, ad haec repetenda ... uallum relinquebant: 3, 76, 2; ¶ coepisse: V 32, 2 *u.* ostendere; ¶ milites legionis VIIII. subito conspirati ⟨constipati *Faern.*⟩ pila coniecerunt: 3, 46, 5; ¶ cum ... Q. Varus ... uenisset, subito illi ex insidiis consurrexerunt: 3, 37, 5; ¶ cum ab eo milia passuum XX afuisset ⟨*c*⟩, subito se ad Cassium Longinum in Thessaliam conuertit: 3, 36, 2; ¶ Litauiccus ... conuocatis subito militibus lacrimans ... inquit: VII 38, 1; ¶ quae cum ... uiderentur, tanta tempestas subito coorta ⟨orta *a*⟩ est, ut: IV 28, 2; inopinantes, quod magna subito erat ⟨*om. BM*; erat subito β⟩ coorta tempestas, ... opprimuntur: VII 61, 1; ¶ deuoluere: 2, 11, 1 *u.* promouere; ¶ illi ... imprudentibus nostris atque occupatis in munitione castrorum subito se ex siluis eiecerunt impetuque ... facto ... acriter pugnauerunt: V 15, 3; ¶ dissipati discedunt. subito Labienus duabus portis omnem equitatum emittit: V 58, 4; ¶ nostris languentibus atque animo remissis subito meridiano tempore ... portis se ⟨*del. Apitz*; *Dt.*⟩ foras † rumpunt ⟨erumpunt *recc.*; *Np.*, *Db.*, *Dt.*; proripiunt *coni. Dt.*⟩: 2, 14, 1; ¶ dispersis in opere nostris subito ex omnibus partibus siluae euolauerunt et in nostros impetum fecerunt: III 28, 3; illi subito ex omnibus partibus euolauerunt murumque celeriter compleuerunt: VII 27, 3; ¶ iam conuersis ... nauibus ... tanta subito malacia ac ⟨*c*⟩ tranquillitas exstitit, ut: III 15, 3; (3, 63, 6 *u.* accedere;) ¶ tarditate et grauitate nauium impediebantur: factae enim subito ex umida materia non eundem usum celeritatis habebant ⟨*c*⟩: 1, 58, 3; — quod iussi sunt faciunt ac subito omnibus portis eruptione facta neque cognoscendi quid fieret neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt: III 6, 1; impeditis hostibus propter ea quae ferebant onera subito duabus portis eruptionem fieri iubet: III 19, 2; stationes ponebantur ⟨*c*⟩, ne qua subito eruptio fieret: VII 69, 7; — impetum facere: II 19, 6 *u.* prouolare; III 28, 3 *u.* euolare; — legionesque pro castris constituit, ne qua subito inruptio ab hostium peditatu fiat ⟨ne ... fiat *del. Paul*⟩: VII 70, 2; — cum ... iussisset, subito per exploratores certior factus est ... omnes noctu discessisse: III 2, 1; ¶ iam ex omnibus partibus subito Antonianae scaphae signo dato se in hostes incitauerunt: 3, 24, 3; ¶ (scutis,) quae

subito, ut temporis exiguitas postulabat, pellibus induxerant: II 33, 2; ¶ cum . . . omnis equitatus sequeretur, subito ui uentorum ⟨ui uent. *rec.;* iumentorum *x*⟩ et aquae magnitudine pons est interruptus et reliqua multitudo equitum interclusa: 1, 40, 3; quorum mediam ⟨*c*⟩ orationem ⟨*c*⟩ interrumpunt subito undique tela immissa: 3, 19, 6; ¶ acies instructa . . . cernebatur, omniaque sunt subito mutata: 3, 69, 1; ¶ de his rebus cum ageretur . . ., subito exercitus regius equitatusque omnis uenire Alexandriam nuntiatur: 3, 109, 1; ¶ tantis subito difficultatibus obiectis ab animi uirtute auxilium petendum uidebat: VII 59, 6; ¶ tantus subito timor omnem exercitum occupauit, ut . . . perturbaret: I 39, 1; ¶ suos concitauerunt subitoque oppressis lignatoribus magna manu ad castra oppugnatum ⟨*c*⟩ uenerunt: V 26, 2; nihil esse negotii subito oppressam legionem . . . interfici: V 38, 4; tanta fuit . . . celeritas, ut Teutomatus ⟨*c*⟩, rex Nitiobrogum, subito in tabernaculo oppressus, ut meridie conquieuerat, . . . uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ ne quis ab his subito motus oreretur: VI 9, 5; ¶ primum equestre proelium commiserunt, deinde . . . insequentibus nostris subito pedestres copias, quas . . . in insidiis conlocauerant, ostenderunt: III 20, 4; ex utraque parte eius uallis subito se ⟨*c*⟩ ostenderunt nouissimosque premere . . . coeperunt: V 32, 2; ¶ qui omnibus rebus subito perterriti et celeritate aduentus nostri et discessu suorum . . . perturbantur: IV 14, 2; ¶ quo malo perterriti subito ⟨*del. Pramm.*⟩ oppidani saxa quam maxima possunt uectibus promouent praecipitataque *e muro in musculum deuoluunt: 2, 11, 1; ¶ ubi Caesaris castra posita . . . animum aduerterunt, sese subito proripiunt: 1, 80, 3; 2, 14, 1 *u.* erumpere; ¶ ut . . . ipsi sese confirmauerant, subito omnibus copiis prouolauerunt impetumque in nostros equites fecerunt: II 19, 6; ¶ ad campestres munitiones accedunt. subito clamore sublato, qua significatione . . . de suo aduentu cognoscere possent, . . . parant ⟨*c*⟩: VII 81, 2; ¶ cum acerrime comminus pugnaretur ⟨*c*⟩ . . ., subito sunt Haedui uisi ab ⟨*c*⟩ latere nostris aperto: VII 50, 1.

subleuo. **A. = erigere, tollere, extollere; a) iacentem:** neque, si quo adflictae casu conciderunt (alces), erigere sese ⟨se β⟩ ac ⟨β; aut α; *edd.*⟩ subleuare possunt: VI 27, 2; ¶ pauci ⟨*rec.;* paucis *x*⟩ ex his militibus ablati ⟨*c*⟩ flumine ab equitatu excipiuntur ac subleuantur; interit tamen nemo: 1, 64, 7.

b) stantem (in altum extollere): saxa . . . iter impediebant, *ut* arma per manus necessario traderentur militesque inermes ⟨*c*⟩ subleuatique alii ab aliis magnam partem itineris conficerent: 1, 68, 2; milites . . . sequi sese iubet. . . . adeoque erat impedita uallis, ut in ascensu nisi subleuati a suis primi ⟨-mis *h*[1]⟩ non facile eniterentur: 2, 34, 5; ¶ tanta erat horum (peditum) exercitatione celeritas ⟨*c*⟩, ut iubis subleuati equorum ⟨*ego;* equorum subl. *X; edd.*⟩ cursum adaequarent: I 48, 7; ¶¶ L. Fabius ⟨*c*⟩ centurio ⟨*c*⟩ . . . tres suos nactus manipulares atque ab iis ⟨his β⟩ subleuatus murum ascendit, hos ⟨eos β⟩ ipse rursus singulos exceptans in murum extulit: VII 47, 7.

B. = auxilio, subsidio esse; a) = leuare, leuius reddere, minuere (rem molestam): milites docuit, quantum usum haberet ad subleuandam ⟨-dum *f*⟩ omnium rerum inopiam potiri oppido . . . opulento: 3, 80, 5; ¶ hunc . . . locum probarat ⟨*c*⟩, . . quod superioris anni munitiones integrae manebant, ut militum laborem subleuaret: VI 32, 5.

b) = adiuuare (alqm): seruili (= seruorum) tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam ⟨*B*[a]β; quae α; *edd.*⟩ a nobis accepissent, subleuarent ⟨-ret *Kobilinski*⟩: I 40, 5.

eos accusat (Caesar), quod, cum neque emi neque ex agris sumi *possit (frumentum), tam necessario tempore, tam propinquis hostibus, ab iis ⟨his *AQCal*⟩ non subleuetur: I 16, 6; Caesar, quod . . . interclusis omnibus itineribus nulla ⟨in *add. al*[1]⟩ re ex prouincia atque Italia subleuari poterat, . . . mittit: VII 65, 4; — Lentulus Spinther . . . Caesaris . . in se beneficia exponit . . .: quod per eum in collegium pontificum uenerat, . . . quod in petitione consulatus erat subleuatus: 1, 22, 4; ¶ huic rei studendum, ut . . . commeatu Romani prohibeantur ⟨*c*⟩. id esse facile, quod ⟨β; ut α⟩ equitatu ipsi abundent et quod anni tempore subleuentur (Galli): VII 14, 3; harum ipsis rerum copiam suppetere, quod, quorum in finibus bellum geratur, eorum opibus subleuentur: VII 14, 6.

si non omnia caderent secunda, fortunam ⟨secunda fortuna *Nahl*⟩ esse industria ⟨industriam *hl*⟩ subleuandam ⟨-uanda *Na*⟩: 3, 73, 4.

sublica. **A. subl.:** ac nihilo setius sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique

122*

⟨obliq. M^1a; obliquae M^2f⟩ agebantur, quae pro ariete subiectae et cum omni opere coniunctae uim fluminis exciperent, et aliae item supra pontem mediocri spatio, ut, si ... naues ⟨*CC*⟩ deiciendi operis causa ⟨*e*⟩ essent a barbaris *immissae, his defensoribus earum rerum uis minueretur: IV 17, 9. 10.

B. obi.: agere: IV 17, 9 *et* 10 u. A.; ¶ coniungere: IV 17, 9 *ib.*; ¶ has (angustias uallium) sublicis in terram demissis ⟨*recc.*; dimissis *z*⟩ praesaepserat ..., ut aquam contineret ⟨-rent *hl*⟩: 3, 49, 4; ¶ ¶ subicere: IV 17, 9 u. A.

C. genet.: haec (tigna) cum machinationibus immissa in flumen ⟨*e*⟩ defixerat festucisque ⟨*e*⟩ adegerat non sublicae modo derecte ⟨derectae *ABM*⟩ ad perpendiculum, sed prone ⟨pronae *ABM*⟩ ac fastigate ⟨fastigatae *BM*⟩, ... statuebat: IV 17, 4; ¶ pars: VII 35, 4 u. D.

D. abl.: sublicis praesaepire: 3, 49, 4 u. B. demittere; ¶ isdem ⟨*e*⟩ sublicis, quarum pars inferior integra remanebat, pontem reficere coepit: VII 35, 4.

subluo: hunc montem flumen subluebat: 3, 97, 4; — cuius collis radices duo duabus ex partibus flumina subluebant: VII 69, 2.

subm. Forma: submersam *uidetur exstare in z* 3, 39, 2 *et* 40, 1; — subministrare *uidetur exstare in X* III 25, 1; *exstat in* β I 40, 11 (summin. *in* α), *in AQl*(β?) IV 20, 1; — submittere *uidetur esse in X* IV 26, 4; summittere II 25, 1; V 58, 5; VII 70, 2 *(sed* subm. *in l)*; VII 81, 6; 85, 1; submittere *exstat in* α II 6, 4 (mittere *in* β) *et* V 15, 5 (inmittere *in* β); submittere *est in* β VII 21, 2 (mittere *in* α), *in* A^1Q^1(?)*l* (summitt. *in B(Q?)*) VII 13, 1; *in B. ciuilis libris* submittere *uidetur esse in a (z?)* 1, 45, 4. 7; 85, 6; 3, 64, 1; summittere *est in a (z?)* 1, 43, 5; 45, 8; 2, 40, 1; 41, 7; 3, (19, 5;) 28, 2; 40, 2; 62, 4; — submouere *est in af* 3, 93, 5; *uidetur esse in a (z?)* 2, 11, 3; summouere *uidetur inueniri in X* I 25, 7; IV 25, 1; VI 40, 8; VII 25, 4; 50, 5 *(sed* submouit *in l)*; *exstat in a (z?)* 1, 79, 4; *uno loco*, 1, 46, 2, *Np. scripsit* submotis, *Db.* summotis *nulla codicum discrepantia indicata.*

submergo: faucibusque portus nauem onerariam submersam (Acilius) obiecit et huic alteram coniunxit: 3, 39, 2; Cn. Pompeius filius ... ad Oricum uenit submersamque nauem remulco multisque contendens funibus abduxit ⟨*e*⟩: 3, 40, 1.

subministro: quod omnibus fere Gallicis ⟨*o*⟩ bellis hostibus nostris inde subministrata auxilia intellegebat: IV 20, 1; ¶ frumentum Sequanos, Leucos, Lingones ⟨*e*⟩ subministrare: I 40, 11; ¶ cum ... auxiliares ... lapidibus telisque subministrandis et ad ⟨*e*⟩ aggerem caespitibus comportandis speciem atque opinionem pugnantium praeberent: III 25, 1.

submitto. A. additur obi.; a): hostium copiae submissis ab rege auxiliis crebro augebantur: 2, 41, 7; ¶ cohortes u. **cohors** C. p. *592 (5 loc.)*; ¶ neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam ... neque submissos duces rei militaris peritos: 1, 85, 6; ¶ laborantibus iam suis ⟨suos *M*⟩ Germanos equites circiter CCCC submittit: VII 13, 1; (2, 40, 1 u. milia;) ¶ statuunt, ut X milia ⟨*om. BM*⟩ hominum delecta ex omnibus copiis ⟨*e*⟩ in oppidum mittantur ⟨submittantur β; *Schn.*⟩: VII 21, 2; Iuba ... II milia Hispanorum et Gallorum equitum ... et peditum eam partem, cui maxime confidebat, Saburrae submittit ⟨*Nhl*; -misit *af*; *edd.*⟩: 2, 40, 1; ¶ (has (naues) scaphis minoribusque nauigiis compluribus † summissis ⟨summisso *a*; sumptis *O*; suis missis *Paul*; *del. Ciacc.*⟩ Otacilius ⟨tacilius *a*; octacilius *Nhl*⟩ Crassus ... expugnare parabat: 3, 28, 2;) ¶ peditum partem: 2, 40, 1 u. milia; ¶ (scaphas: 3, 28, 2 u. nauigia;) ¶ nuntium ... mittit, nisi subsidium sibi submittatur ⟨mittatur β; *Flod.*⟩, sese diutius sustinere non posse: II 6, 4; neque ullum esse subsidium (uidit), quod submitti posset: II 25, 1; quos laborantes conspexerat, his subsidia submittebat: IV 26, 4; Caesar ... quid quaque ⟨*e*⟩ in ⟨*e*⟩ parte geratur cognoscit; laborantibus submittit ⟨subsidium summ. *N*; subsidia laborant. submittit *Ciacc.*⟩: VII 85, 1; nostri repelluntur atque aliis submissis ⟨summis O^2a⟩ subsidiis ⟨subsidio *Paul*⟩ terga uertere ... coguntur: 1, 43, 5; ut neque subsidia ab lateribus submitti neque equites laborantibus usui esse possent: 1, 45, 4.

b): laborantibus nostris Caesar Germanos submittit: VII 70, 2; ¶ huic, quod ualetudine minus commoda utebatur, Fuluium Postumum adiutorem submiserat: 3, 62, 4; ¶ M. Antonius et C. Trebonius legati ... qua ex parte nostros premi intellexerant, his ⟨*e*⟩ auxilio ex ulterioribus castellis deductos submittebant: VII 81, 6; — ex superiore ⟨*e*⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens ... labore et multitudine telorum nostros uicit: 3, 40, 2.

B. abs.: VII 85, 1 *u.* **A. a)** subsidium.

(submissus (ui adiect.): qua ex frequentia T. Labienus prodit; † summissa oratione loqui de pace atque altercari cum Vatinio incipit ⟨*sic codd.; Np.*; sed missa orat. de pace loqui atque . . . *Terpstra; Kran.*; sed missa or. d. p. loqui elate atque . . . *Dt.*; [summissa oratione] loqui de p. atque . . . *Db.*; sed omissa orat. de p. altercari . . . *Oud.*; sed superbissima oratione . . . *Fleischer; u. CC*⟩: 3, 19, 5.)

[**Falso:** tu quoque tu in summis, o ⟨*Steph.*; tu in summisso *cod. reg.*⟩ dimidiate Menander, poneris, et merito: *ap. Suet. uita Terent.* 5.]

submoueo: nostri . . . reliquos sese conuertere cogunt. submotis sub murum cohortibus ac non nulla parte . . . in oppidum compulsis facilis est nostris receptus datus: 1, 46, 2; ¶ relinquebatur ⟨*c*⟩, ut . . . equitatum ⟨*c*⟩ repellerent, eo submoto repente . . . sese in ualles uniuersi demitterent ⟨*c*⟩: 1, 79, 4; ¶ tanta ui in Pompei equites impetum fecerunt, ut . . . montes altissimos peterent. quibus submotis omnes sagittarii funditoresque . . . interfecti sunt: 3, 93, 5; ¶ hostes *u.* **hostis** C. *p. 1534 (5 loc.).*

(signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7.

subnubilus: alteram noctem subnubilam nactus . . . silentio exercitum eduxit: 3, 54, 2.

subp. *u.* **supp.**

subruo: omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores: VI 27, 4; ¶ ubi . . . murus . . defensoribus nudatus est, testudine facta portas succendunt ⟨*u. CC*⟩ murumque subruunt ⟨subeunt *Hotom.*⟩: II 6, 2; ¶ captam ⟨*c*⟩ (se) suam urbem uidere; opera perfecta ⟨peruersa *Cornelissen*⟩, turrim subrutam ⟨subruptam *O*⟩: itaque ab defensione desistere: 2, 12, 3 (*Np.* 4).

subsequor. A. propr. = uestigia alcs sequi; a) additur obi.; α): omnes copias castris eduxit equitatumque, quod recenti proelio perterritum esse existimabat, agmen subsequi iussit: IV 13, 6; ¶ primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. al. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 2; ¶ ueteres . . . milites . . . perrumpunt. . . . hos subsecuti calones equitesque ⟨equites calonesque β⟩ eodem impetu militum uirtute seruantur: VI 40, 5; ¶ dies natales et mensium ⟨*c*⟩ et annorum initia sic obseruant ⟨*c*⟩, ut noctem dies subsequatur: VI 18, 2; ¶ nostri tamen, quod neque ordines seruare neque firmiter insistere neque signa subsequi poterant, . . . magnopere perturbabantur ⟨*c*⟩: IV 26, 1.

β): Vercingetorix minoribus Caesarem itineribus ⟨itin. caes. β⟩ subsequitur: VII 16, 1.

γ): ex reliquis duas ⟨duas ex reliquis β⟩ in stationem cohortes ⟨*om.* β⟩ succedere, reliquas armari et confestim sese ⟨se β⟩ subsequi iussit: IV 32, 2; Ambiorix statim cum equitatu in Aduatucos . . . proficiscitur, . . . peditatumque se ⟨*A*β; *Schn.*; sese *BMQ; plur. edd.; om. Np.*⟩ subsequi ⟨sequi *A*; *Schn.*⟩ iubet: V 38, 1; celeriterque impedimenta ex ⟨*c*⟩ castris educi et se subsequi iussit (Vercingetorix): VII 68, 1.

b) non additur obiect.; α): barbari . . . praemisso equitatu et essedariis . . . reliquis copiis subsecuti ⟨subsequuti *A*⟩ nostros nauibus egredi prohibebant: IV 24, 1; — equites sequi iubet sese . . .; at illi itinere totius noctis confecti subsequi non poterant, atque alii alio loco resistebant: 2, 39, 6; (1, 80, 4 *u.* pabulatores;) — Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit . . . an . . . repentino equitum ⟨*c*⟩ aduentu prohibitus, cum reliquum exercitum subsequi crederet, dubium est: VI 31, 1; — legio(nes) *u.* **legio** *p. 434 (5 loc.)*; paucas cohortes relinquit; † hora X. subsequi ⟨se sequi *Paul*⟩ pabulatores equitesque ⟨que *om. l*⟩ reuocari ⟨sine mora reuocari pabulatores equitesque subsequi *Köchly*⟩ iubet: 1, 80, 4.

β): Caesar equitatu praemisso subsequebatur omnibus copiis: II 19, 1; Basilum cum omni equitatu praemittit . . .; sese confestim subsequi dicit: VI 29, 5; Caesar equitatu praemisso . . . ipse cum legionibus subsequitur: 1, 78, 5; iter facere incipiunt. qua re animum aduersa Caesar † relictis legionibus subsequitur, praesidio impedimentis paucas cohortes relinquit: 1, 80, 4; — Iuba . . . II milia . . . equitum . . . et peditum . . . partem . . . Saburrae submittit ⟨*c*⟩; ipse cum reliquis copiis elephantisque LX lentius subsequitur: 2, 40, 2; — omnem equitatum . . . praemisit. . . . T. Labienum legatum cum legionibus tribus subsequi iussit: II 11, 3; — procedit extra ⟨*c*⟩ munitiones. . . . ne Vorenus quidem sese tum ⟨*c*⟩ uallo continet, sed omnium ueritus existimationem subsequitur: V 44, 5.

γ): nostri . . . ex ⟨*c*⟩ naui desiluerunt ⟨*c*⟩. hos item ex proximis [primis] nauibus cum conspexissent, subsecuti hostibus adpropinquarunt ⟨*c*⟩: IV 25, 6.

B. trsl. = exemplum alcs sequi: princeps in haec uerba iurat ipse, idem ⟨iurat. ipse idem *Oahl*⟩ ius iurandum adigit Afranium; subsequuntur ⟨adigit. afranium subseq. *Oah;* subsecuntur *Obhl*⟩ tribuni militum centurionesque: 1, 76, 3.

Subsequi eodem impetu: VI 40, 5; — minoribus itineribus: VII 16, 1; 3, 102, 1; — omnibus (reliquis) copiis: II 19, 1; IV 24, 1; cum (copiis, legionibus, elephantis): II 11, 3; 1, 78, 5; (80, 4;) 2, 40, 2.

Aduerb.: (celeriter: VII 68, 1;) confestim: IV 32, 2; V 18, 4; VI 29, 5; lentius: 2, 40, 2.

subsidiarius: primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. al. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 2.

subsidium. A. concret. = copiae subsidiariae, secunda uel tertia acies; a) subi.: interea et ex proximis hibernis et a Caesare conuentura subsidia: V 28, 5; ¶ neque ullum esse ⟨*om. bcl*⟩ subsidium (uidit), quod submitti posset: II 25, 1; ¶ posse: II 22, 1 *u.* **b)** conlocare; II 25, 1 *u.* esse; — ipse ... in nauibus excubans neque ullum laborem aut munus despiciens † neque ⟨ne quod *Oud.; Np., Db.*⟩ subsidium expectans si in Caesaris complexum ⟨exspectanti Caesari in conspectum *Np.; Db.;* ne quod subsidium exspectanti Caesari commeatusue *Nitsche*⟩ uenire posset, * * *: 3, 8, 4.

b) obi.: cum ... saepibus .. densissimis ... interiectis prospectus impediretur, neque certa subsidia conlocari neque ... ab uno omnia imperia administrari poterant: II 22, 1; ¶ exspectare: 3, 8, 4 *u.* **a)** *extr.*; ¶ (nuntium ... mittit, nisi subsidium sibi submittatur ⟨mittatur β; *Flod.*⟩, sese diutius sustinere non posse: II 6, 4;) ¶ (tandem Germani ab dextro latere summum iugum ⟨suorum subsidium *Paul*⟩ nancti hostes loco depellunt: VII 67, 5;) ¶ subsidium (-dia) submittere *u.* **submitto** *p. 1944 (5 (6) loc.).*

c) gen.: quodcumque subsidii: 3, 64, 2 *u.* **B. b) α)** addere.

d) abl.: quoad ⟨*c*⟩ subsidio ⟨subito *M*⟩ confisi equites, cum post se ⟨*c*⟩ legiones uiderent, praecipites hostes egerunt: V 17, 3.

e) c. praep.: acies erat Afraniana duplex legionum V, tertium ⟨*Ciacc.;* tertia *x*⟩ in subsidiis locum alariae cohortes obtinebant ⟨cohortis obtinebat *hl*⟩: 1, 83, 1; ¶¶ intolerantius Gallos insequentes legio decima tardauit, quae pro subsidio paulo aequiore loco constiterat: VII 51, 1.

B. abstr.; a) = auxilium, adiumentum, praesidium; α) obi.: subsidium ferre *u.* **fero B. b) α)** *p. 1291 (4 loc.);* ¶ Bituriges ad Haeduos ... legatos mittunt subsidium rogatum, quo facilius hostium copias sustinere possint ⟨*c*⟩: VII 5, 2.

β) genet.: legio Pompeiana ⟨*o*⟩ celeris ⟨*Faern.;* celeri *x*⟩ spe subsidii confirmata ... resistere conabatur ⟨*c*⟩: 3, 69, 2.

b) = auxilii latio, opitulatio, τὸ βοηθεῖν; α) dat.: itaque quodcumque addebatur ⟨adducebatur?⟩ subsidio ⟨subsidii *Paul*⟩, id corruptum ⟨*CC*⟩ timore fugientium terrorem et periculum augebat: 3, 64, 2; ¶ postremo ipse, cum uehementius pugnaretur, integros ⟨integro β⟩ subsidio adducit: VII 87, 2; 3, 64, 2 *u.* addere; ¶ duabus legionibus ... in castris relictis, ut, si quo opus esset, subsidio duci possent: II 8, 5; Caesar ... cohortatus suos legionem nonam ⟨*c*⟩ subsidio ducit: 1, 45, 1; interim Pompeius ... V legiones ⟨*c*⟩ ab opere deductas ⟨*c*⟩ subsidio ⟨praesidio *N*⟩ suis duxit: 3, 69, 1; ¶ ii ⟨*c*⟩, qui ... erant relicti, cum proelium commissum audissent, subsidio suis ierunt collemque ceperunt: VII 62, 8; ¶ mittere *u.* **mitto** *p. 623 sq. (10 loc.);* ¶ ut ... coniuncto exercitu cum Domitio per Illyricum Italiae subsidio proficisceretur: 3, 78, 4; ¶ (Labienus) submittit cohortes equitibus subsidio: V 58, 5; nostri repelluntur atque aliis submissis ⟨summis *O¹a*⟩ subsidiis ⟨subsidio *Paul*⟩ terga uertere ... coguntur: 1, 43, 5; hoc tumultu nuntiato Marcellinus ⟨*c*⟩ * * * cohortes subsidio nostris laborantibus submittit ⟨submisit *f*⟩ ex castris: 3, 64, 1; ¶ cum ... iam omnia fere superiora loca multitudine armatorum completa conspicerentur neque subsidio ueniri neque commeatus supportari ... possent: III 3, 2; ne qua legio alteri ⟨β; alterae α; *edd.*⟩ legioni subsidio uenire posset: V 27, 5; ex castris egressus, prius quam subsidio ex oppido ueniri posset ⟨uenire possent β⟩, deiecto ⟨*c*⟩ praesidio potitus loco duas ibi legiones conlocauit: VII 36, 7; pronuntiat Pompeium celeriter subsidio uenturum: 1, 19, 1; Androsthenes ... ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit, ut sibi subsidio ueniant: 3, 80, 3.

β) abl.: quod nisi crebris subsidiis ac totius diei labore milites essent ⟨fuissent?⟩ defessi, omnes hostium copiae deleri potuissent: VII 88, 6.

c) = remedium; α) subi.: his tantis malis

haec subsidia succurrebant ⟨occurrebant *Paul*⟩, quo minus omnis deleretur exercitus, quod Pompeius . . . non audebat . . .: 3, 70, 1.

β) praed.: pecora, quod secundum poterat esse inopiae ⟨*b;* in opere *x*⟩ subsidium, propter bellum finitimae ciuitates longius remouerant: 1, 48, 6.

γ) obl.: itaque ad omnes casus subsidia comparabat. nam et frumentum . . . conferebat et . . . utebatur et . . . iubebat: IV 31, 2.

δ) dat.: his difficultatibus duae res erant subsidio, scientia atque usus militum . . . et quod . . . uetuerat: II 20, 3.

ε) abl.: Caesar . . . praesentem inopiam quibus poterat subsidiis ⟨subsidium a^1⟩ tutabatur ⟨mitigabat *coni. Db.;* sustentabat *Paul*⟩: 1, 52, 4.

Adiect.: alia: 1, 48, 5 ⟨*c*⟩; celere: 3, 69, 2; certa: II 22, 1; crebra: VII 88, 6; (integrum: VII 87, 2;) (ali)quod ⟨*c*⟩: 3, 8, 4; secundum: 1, 48, 6; ullum: II 25, 1.

subsido: magna praeterea multitudo calonum, magna uis iumentorum, quae in castris subsederant ⟨subsederat β; *Schn., Db.*⟩, facta potestate sequitur: VI 36, 3.

subsisto. A. = consistere, gradum sistere; a) additur, ubi subsistatur: ii ⟨*c*⟩ (equites), quos ad nouissimum agmen equorum reficiendorum causa substitisse demonstratum est, . . . sese incolumes in castra conferunt: 2, 42, 5; ¶ equites . . . subsequi non poterant, atque alii alio loco resistebant. . . . neque equitibus . . . uirtus . . deerat; sed hi erant numero CC, reliqui in itinere substiterant: 2, 41, 3; — expeditae cohortes nouissimum agmen claudebant † pluresque ⟨pluribusque *Göl.;* equitesque *Paul*⟩ in locis campestribus subsistebant ⟨sustinebant *Paul*⟩: 1, 79, 1; ¶ ipse Arimini cum (cohortibus) duabus [legionibus] subsistit ⟨consistit *f*⟩ ibique dilectum habere instituit: 1, 11, 4.

b) abs.: cernebatur . . . nouissimos illorum premi uehementer ac non numquam ⟨ac nunc quam *hl*⟩ subsistere ⟨*Vascos.;* sustinere *x; edd.*⟩ extremum agmen atque **iter* interrumpi ⟨*CC*⟩: 1, 64, 1; — milites . . . muros ascendunt, sed moniti a Brundisinis, ut uallum caecum fossasque caueant, subsistunt: 1, 28, 4; — — quo proelio sublati Heluetii . . . audacius subsistere non numquam et ⟨subsistere, nonnumquam ex *Fr.*⟩ nouissimo agmine proelio nostros lacessere coeperunt: I 15, 3; — tali dum pugnatur modo, lente atque paulatim proceditur crebroque, ut sint auxilio suis, subsistunt: 1, 80, 1.

(**B. = resistere, uim atque impetum sustinere:** tempestate prope omnes naues adflictas atque in litus ⟨*c*⟩ eiectas esse, quod neque ancorae funesque sustinerent ⟨*ego;* subsisterent *X; edd.*⟩ neque nautae gubernatoresque uim tempestatis pati possent: V 10, 2.)

substructio: castra Vari conspicit . . . admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Vtica, altera a ⟨*CC*⟩ theatro, quod est ante oppidum, substructionibus ⟨substrat. *Na;* substract. *Ofhl*⟩ eius operis maximis, aditu ad castra difficili et angusto: 2, 25, 1.

subsum. A. de loci propinquitate: cum uallis aut locus decliuis suberat neque ii ⟨*c*⟩, qui antecesserant, *laborantibus opem ferre poterant, equites uero ex loco superiore in auersos ⟨*c*⟩ tela coiciebant, tum magno erat in periculo res: 1, 79, 3; ¶ pedem referre et, quod mons † suberat circiter mille passuum ⟨spatio *add. Dt.*[2]; *Hold.;* aberat circ. m. passus? *u. CC*⟩, eo se recipere coeperunt: I 25, 5; castra ponunt. suberant enim montes atque a milibus passuum V itinera difficilia atque angusta excipiebant: 1, 65, 3; ¶ compluribus ⟨*c*⟩ iam lapidibus ex illa ⟨ea *recc.; Np., Dt.*⟩ quae suberat turri subductis ⟨*c*⟩ repentina ruina pars eius turris concidit: 2, 11, 4; ¶ uallis: 1, 79, 3 *u.* locus.

subesse Rhenum: V 29, 3.

B. de temporis propinquitate: ne anni tempore a ⟨*c*⟩ nauigatione excluderetur, quod aequinoctium suberat: V 23, 5; ¶ paucae ultimae nationes anni tempore confisae, quod hiems suberat, hoc ⟨*c*⟩ facere neglexerunt: III 27, 2; ¶ etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat: 3, 97, 4.

(**subterreo:** commeatus omni genere praeter frumentum abundabat, † quibus ⟨cuius *Fr. Hofm.;* cui rei *Paul*⟩ cotidie melius subterrere ⟨*ahl;* subterere *df;* subcedere O^1, succedere *recc.; FHofm.; (Db.;)* subuenire *Voss.;* succurrere *Oud.;* occurrere *Paul;* suppetere *Terpstra;* fore *Dt.*⟩ tempus ⟨quibus rebus cotidie melius se terere tempus *Madu.;* quibus cotidie melius succedere [tempus] *Ciacc.;* cuius cotidie propius succedere tempus *Hell.;* quod (atque id *Kran.*) sibi cotidie melius subgerere tempus *Np.; Kran.;* quibus † quotidie melius subgerere tempus *EHoffm.*[1]; cuius cotidie melius suppetere genus *Koch;* quibus cotidie melius subesse tempus *EHoffm.*[2]⟩ maioremque

spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6.)

subtraho. **A.:** Galli aggerem cuniculis subtrahebant, eo scientius, quod: VII 22, 2.

B.: si per populum Romanum stipendium remittatur et dediticii subtrahantur: I 44, 5.

subuectio: si ⟨*c*⟩ maturius ex hibernis educeret, ne ab re frumentaria duris subuectionibus laboraret: VII 10, 1; ¶ (qui suum timorem in rei frumentariae simulationem ⟨-one *B²ae;* subuectionem *Kraff.*⟩ angustiasque itineris conferrent ⟨*c*⟩, facere arroganter: I 40, 10.)

subueho: eo autem frumento, quod flumine *Arari nauibus subuexerat, propterea uti minus poterat, quod: I 16, 3.

subuenio. **A.:** legati . . . Haeduorum ueniunt ⟨*c*⟩ oratum, ut maxime necessario tempore ciuitati ⟨ciuitatibus *hikl*⟩ subueniat: VII 32, 2; omnium . . . precibus et fletu excitati, extremo tempore ciuitati subuenirent, . . . naues conscendunt: 2, 4, 3; ¶ Q. Lucanius . . ., dum circumuento filio subuenit, interficitur: V 35, 7; ¶ frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini, quem iam sanguis uiresque deficiunt: VII 50, 6.

B.: succurrit inimicus illi (Pulioni) Vorenus et laboranti subuenit: V 44, 9; — Domitius ad Pompeium . . . mittit, qui petant atque orent, ut sibi subueniat: 1, 17, 1; — Afranianos . . multis rebus sui timoris signa † misisse: quod suis non subuenissent, quod . . .: 1, 71, 3.

succedo. **A. = ex inferiore loco subire, uia subterranea prorumpere (penetrare in terram?):** hoc **in* itinere est fons, quo ⟨*rec.;* quia *f;* quod *ahl*⟩ mare succedit longius, lateque is locus restagnat ⟨quo mare succedit, longe ut lateque is loc. restagnet *Paul*⟩: 2, 24, 4.

B. = propius accedere; a) = adpropinquare; α) subi. sunt homines; αα) additur, quo succedatur; 𝔄): ipsi (Heluetii) confertissima ⟨cum fortissima *a*⟩ acie ⟨conf. acie *del. Paul; Hold.*⟩ reiecto nostro equitatu phalange facta sub primam nostram aciem successerunt: I 24, 5; milites . . . in locum iniquum progrediuntur et sub montem ⟨monte *Nx*⟩, in quo erat oppidum positum Ilerda ⟨*c*⟩, succedunt: 1, 45, 2.

𝔅): ((Belgae) testudine facta portas succendunt ⟨portis succedunt *Flod.;* portas succedunt *recc.; Schn., Np., Db.;* [portas] succedunt *Kran.; Dt.*¹⟩ murumque subruunt: II 6, 2.)

ββ) abs.: dum longius a ⟨*c*⟩ munitione ⟨*c*⟩ aberant Galli, plus multitudine telorum proficiebant, postea quam propius successerunt ⟨successerant *a;* accesserunt *RSchn.*⟩, aut se ⟨*c*⟩ stimulis inopinantes induebant aut . . . transfodiebantur: VII 82, 1.

(**β) subi. est tempus:** 3, 49, 6 *u.* **subterreo.**)

b) = propinquum, finitimum esse: una ex parte a Suebis ⟨*c*⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨*c*⟩ agri uacare dicuntur. ad alteram partem succedunt Vbii: IV 3, 3.

C. = subsequi (in locum alcs), excipere alqm; a) propr.; α) abs.: quod diuturnitate pugnae hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant: III 4, 3; ¶ (Heluetii) eo (= in montem) se recipere coeperunt. capto monte et succedentibus ⟨succend. *B*¹⟩ nostris Boi et Tulingi . . . ex itinere nostros . . . circumuenire ⟨*c*⟩ . . . coeperunt: I 25, 6; — VII 25, 3 *u.* β) alteri.

β) additur dat.: ictu scorpionis exanimato alteri ⟨altero β; *Schn.*⟩ successit tertius et tertio quartus: VII 25, 3; ¶ accedebat, ut . . . alios alii ⟨*c*⟩ deinceps exciperent integrique et recentes defetigatis ⟨defatigatis *M²Q²al*⟩ succederent: V 16, 4; alii tela coiciunt, alii testudine facta subeunt; defatigatis in uicem integri succedunt: VII 85, 5; ¶ defessis *u.* **defessus 2. B.** *p. 844 sq. (4 loc.).*

γ) additur in c. acc.: cohortes, quae in stationibus erant, secum . . . proficisci, ex reliquis duas ⟨duas ex reliquis β⟩ in stationem cohortes ⟨*om.* β⟩ succedere, reliquas armari et confestim sese ⟨*c*⟩ subsequi iussit: IV 32, 2.

b) trsl.; α) abs.: his autem omnibus druidibus praeest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem. hoc mortuo aut ⟨*c*⟩, si qui ex reliquis excellit dignitate, succedit ⟨dignitati succedit *Aim.*⟩, aut . . . de principatu contendunt: VI 13, 9.

β) in locum alcs: Sequani principatum dimiserant ⟨amis. *Paul*⟩. in eorum locum Remi successerant: VI 12, 7.

D. = prospere cedere: omnia experti Galli, quod res nulla successerat, postero die consilium ceperunt ⟨*c*⟩ . . . profugere: VII 26, 1.

succendo: fumare aggerem, quem cuniculo hostes succenderant: VII 24, 2; ¶ (omnibus uicis aedificiisque incensis frumentisque succisis ⟨*QN;* succensis ⟨*ABM*β⟩ se . . . recepit: IV 19, 1;) ¶ (Belgae) testudine facta portas succendunt ⟨*X;* succedunt *Flod.; recc.; Schn., Np., Db., (Dt.*¹*)*⟩ murumque subruunt: II 6, 2; ¶ alii immani ⟨*o*⟩ magnitudine simulacra habent ⟨*c*⟩, quorum con-

texta uiminibus membra uiuis hominibus complent; quibus succensis circumuenti flamma exanimantur ⟨c⟩ homines: VI 16, 4; ¶ tum ex omni parte lapidibus coniectis deturbati turrisque succensa ⟨successa B^1; succēssa *Q;* succisa *Np.*⟩ est: V 43, 7; ¶ (uimina: VI 16, 4 *u.* simulacra;) ¶ procumbunt omnibus Gallis ad pedes Bituriges, ne pulcherrimam prope totius Galliae ⟨o⟩ urbem . . . suis manibus succendere cogerentur: VII 15, 4.

(**succenseo** *u.* **suscenseo.**)

successus: quarum rerum magnam partem temporis ⟨c⟩ breuitas et successus ⟨subcessus *A;* succursus *Nauck;* incursus β; successus et incursus B^3⟩ hostium impediebat: II 20, 2.

succido: crebris arboribus succisis omnes introitus erant praeclusi: V 9, 5; ¶ omnibus uicis aedificiisque incensis frumentisque succisis ⟨*QN;* succensis *ABM*β⟩ se . . . recepit: IV 19, 1; omnibus eorum agris uastatis, frumentis succisis, aedificiis ⟨c⟩ incensis . . . se . . . receperunt (legati): IV 38, 3; ¶ (lapidibus coniectis deturbati turrisque succensa ⟨succisa *Np.*⟩ est: V 43, 7.)

succumbo: cohortatur ⟨c⟩, ne labori succumbant: VII 86, 3.

succurro. **A. propr.; a) additur dat.:** impeditum . . hostes circumsistunt. succurrit ⟨sic currit B^1⟩ inimicus illi ⟨illico *Paul*⟩ Vorenus et laboranti subuenit: V 44, 9; — si quando nostri . . . ferreis manibus iniectis nauem ⟨c⟩ religauerant, undique suis laborantibus (Massilienses) succurrebant: 2, 6, 2; ¶ Galli inter equites raros sagittarios expeditosque leuis armaturae interiecerant, qui suis cedentibus auxilio succurrerent et nostrorum equitum impetus sustinerent: VII 80, 3.

b) abs.: (V 44, 9 *u.* **a)**;) — plura castella Pompeius pariter distinendae manus causa temptauerat, ne ex proximis praesidiis succurri posset: 3, 52, 1; se confidere munitionibus oppidi, si celeriter succurratur; longinquam oppugnationem sustinere non posse: 3, 80, 3.

B. trsl. (= mederi, occurrere): his tantis malis haec subsidia succurrebant ⟨occurr. *Paul*⟩, quo minus omnis deleretur exercitus, quod Pompeius . . . non audebat . . .: 3, 70, 1; ¶ (tempus: 3, 49, 6 *u.* **subterreo.**)

(**sucula:** quattuor biremes subiectis scutulis ⟨suculis *Np.*⟩ impulsas uectibus ⟨phalangis subiectis suculis impulsas et uectibus *Ciacc.;* — imp. uect. *del. Hug; Dt.*⟩ in interiorem portum ⟨c⟩ traduxit: 3, 40, 4.)

sudis. **A. obi.:** (acuere: V 18, 3 *u.* defigere;) ¶ ripa autem erat acutis sudibus praefixisque ⟨*AQ*β; *Schn., Hold.;* que *om. BM; rell. edd.*⟩ munita eiusdemque generis sub aqua defixae ⟨def. sub aqua β⟩ sudes flumine tegebantur: V 18, 3; portas obstruit, uicos plateasque inaedificat, [ac] fossas transuersas uiis praeducit atque ibi ⟨inibi *Pluyg.*⟩ sudes stipitesque praeacutos defigit. haec leuibus cratibus terraque inaequat: 1, 27, 3. 4; ¶ (nostri) fundis librilibus sudibusque, quas in opere disposuerant, ac ⟨β; *om.* α; *Frig.*⟩ glandibus Gallos ⟨β; gallos glandibus α; gallos grandibus *pr. edd.; Fr.*⟩ proterrent: VII 81, 4; ¶ inaequare: 1, 27, 4 *u.* defigere; ¶ multae praeustae sudes, magnus muralium pilorum numerus instituitur: V 40, 6; ¶ (intra has (crates) mediocri latitudine fossam tectis militibus ⟨fossas II interiectis stipitibus (*uel* sudibus) *Paul*⟩ obduci iussit: 3, 46, 1;) ¶ praeacuere: 1, 27, 3 *u.* defigere; ¶ praefigere: V 18, 3 *ib.;* ¶ praeurere: V 40, 6 *u.* instituere; ¶ tegere: V 18, 3 *u.* defigere.

B. abl.: sudibus munire: V 18, 3 *u.* **A.** defigere; ¶ proterrere: VII 81, 4 *u.* **A.** disponere.

sudor: discussa ⟨c⟩ niue sex ⟨o⟩ in altitudinem pedum atque ita uiis patefactis summo militum sudore ⟨labore β; *Schn.;* sudore ac labore *Oud.*⟩ ad fines Aruernorum peruenit: VII 8, 2.

Sueba: I 53, 4 *u.* **Suebi.**

Suebi. *In X exstare* sueui (-orum, -is, -a) *9 locis* (I 53, 4; IV 1, 2. 3; 3, 4; 4, 1; 7, 5; 8, 3; 16, 5; 19, 3) *testatur Hold.; idem dicit* suebos *esse in* α I 51, 2, suebos (-is) *in AQB 10 locis* (IV 19, 1. 2; VI 9, 8 *bis;* 10, 1. 3. 4. 5 *(ter);*) suebos *in BMQ,* seubos *in A* VI 29, 1; sueuis *in* α, suis *in* β IV 3, 2; suebi *in B et Qpr.,* sueui *in A et Q corr.* I 54, 1; sueuorum *in AQB* I 37, 3. 4; *addit* IV 19, 1 *in B corr. esse* suevis; *quid in M et* β *scriptum sit, plurimis locis silentio praeterit. — In cod. l semper fere inueniri* sueui (-os, -orum, -is) *commemorat F. Ramorino (ad* IV 1, 3); *sed 5 locis* (IV 3, 4; 4, 1; 7, 5; 19, 1; VI 10, 5) *in hoc cod. exstare* suebi (-orum, -is) *idem dicit.*

Wittmann, Ueber den Unterschied zwischen den Sueven und den Sassen. (Abhandl. der k. bayer. Akad. d. W. Bd. VII p. 3—37. München 1855;) F. Dahn, Die Könige der Germanen. I. p. 101—119. München 1861; Rud. Usinger,

die Anfänge der deutschen Geschichte. Hannov. 1875 p. 241—266; Max Eichheim, Die Kämpfe der Helvetier und Sueben gegen Caesar. Neuburg a/D. 1866 et 1876; Bernh. Lehmann, Das Volk der Sueben von Caesar bis Tacitus. GP. Deutsch-Krone. 1883; Fustel de Coulanges (in: Séances et travaux de l'acad. des sciences morales et politiques. 45 année. N. S. T. XXIV 1885 p. 6;) Alex. Riese, Die Sueben (Rh. Mus. N. F. 44 (1889) p. 331—346).

pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur; his praeesse Nasuam et Cimberium fratres: I 37, 3; Caesar . . . maturandum sibi existimauit, ne, si noua manus Sueborum cum ueteribus copiis Ariouisti sese coniunxisset, minus facile resisti posset: I 37, 4; tum demum ⟨c⟩ necessario Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt ⟨c⟩ paribus ⟨c⟩ interuallis, Harudes ⟨c⟩, Marcomanos ⟨c⟩, Tribocos ⟨c⟩, Vangiones, Nemetes, Sedusios, Suebos: I 51, 2; duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, quam domo ⟨c⟩ secum duxerat ⟨c⟩, altera Norica: I 53, 4; hoc proelio trans Rhenum nuntiato Suebi, qui ad ripas Rheni uenerant, domum reuerti coeperunt: I 54, 1; *cf. qu. sqq.;* Vsipetes Germani et ⟨c⟩ item Tencteri magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt. . . . causa transeundi fuit quod ab ⟨c⟩ Suebis complures annos exagitati bello premebantur et agri cultura prohibebantur: IV 1, 2; Sueborum gens est longe maxima et bellicosissima Germanorum omnium: IV 1, 3; *cf.* 1, 4—3, 1; itaque una ex parte a Suebis ⟨suis β; a Suebis *delend. aut* ab iis *scribend. censet Ciacc.*⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨.C. β⟩ agri uacare dicuntur: IV 3, 2; *cf.* § 3; hos (Vbios) cum Suebi multis saepe bellis experti . . . finibus expellere non potuissent, tamen uectigales sibi fecerunt ac multo humiliores infirmioresque redegerunt: IV 3, 4; qui (Vsipetes et Tencteri) complures annos Sueborum uim sustinuerunt, ad extremum tamen agris expulsi . . . ad Rhenum peruenerunt: IV 4, 1 (2); sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨c⟩: IV 7, 5; quorum (Vbiorum) sint legati apud se et de Sueborum iniuriis querantur et a se auxilium petant; hoc se Vbiis ⟨se ubiis *b;* suebis α; se ab ubiis β⟩ imperaturum ⟨impetraturum *fhl*⟩: IV 8, 3; Vbii . . . magnopere orabant, ut sibi auxilium ferret, quod grauiter ab Suebis premerentur: IV 16, 5; (*cf.* § 6. 7;) se in fines Vbiorum recepit atque iis ⟨c⟩ auxilium suum pollicitus, si ab Suebis premerentur, haec ab iis ⟨c⟩ cognouit: Suebos, postea quam per exploratores pontem fieri comperissent, more suo concilio habito nuntios in omnes partes dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis deponerent atque omnes, qui arma ferre possent, unum in locum conuenirent; hunc esse delectum medium fere regionum earum, quas Suebi obtinerent; hic Romanorum aduentum exspectare atque *ibi*dem* decertare constituisse: IV 19, 1—3; cognita Caesar causa repperit ab Suebis auxilia missa esse; Vbiorum ⟨c⟩ satisfactionem accipit ⟨c⟩, aditus uiasque in Suebos perquirit: VI 9, 8; interim paucis post diebus fit ab Vbiis certior Suebos omnes in ⟨o⟩ unum locum copias cogere atque iis ⟨c⟩ nationibus, quae sub eorum sint ⟨c⟩ imperio, denuntiare, ut auxilia . . . mittant: VI 10, 1; *cf.* § 2; mandat (Vbiis), ut crebros exploratores in Suebos mittant quaeque apud eos gerantur cognoscant. illi . . . referunt: Suebos omnes . . . cum omnibus suis sociorumque copiis . . . penitus ad extremos fines se recepisse. siluam esse ibi ⟨o⟩ . . ., quae appellatur Bacenis; hanc ⟨c⟩ longe introrsus pertinere et pro natiuo muro obiectam Cheruscos ab Suebis Suebosque ab Cheruscis [iniuriis incursionibusque] prohibere; ad eius initium siluae ⟨o⟩ Suebos aduentum Romanorum exspectare constituisse: VI 10, 3. 4. 5; Caesar postquam per Vbios exploratores comperit Suebos sese ⟨c⟩ in siluas recepisse, . . . constituit non progredi longius: VI 29, 1; *cf.* § 2.

Suessiones. *In* B^1M^1 suessones (-um) *scriptum esse* II 12, 4 *et* 13, 1 *(idem inueniri apud Flod.) dicit Db. ad* II 3, 5. *(Eadem forma exstat ap. Hirt.* VIII 6, 2 *et* 3 *in X et ap. Oros.* VI 7, 12 *in omnibus codd.) — Cf. Dieu, Dissertation sur le Soissonnais et sur l'emplacement de sa capitale lors de l'invasion de la Belgique par César. (Société des sciences, arts et belles-lettres de Soissons.) Soissons 1807. 8°; Peigné-Delacourt, Notice sur l'emplacement de Noviodunum et d'autres localités du Soissonnais. (Bulletin de la Société academ. de Laon, t. IX. p. 51 sqq.) Laon 1859; Prioux, Stanisl., Civitas Suessionum. Paris 1861. 4°. 119 p. et 1 carte; E. Morin (Extrait du Bull. de la Soc. de géogr. Paris 1862 (avril); — (Glück p. 48.)*

reliquos omnes Belgas in armis esse . . ., tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Suessiones quidem, fratres consanguineosque suos, qui eodem iure et ⟨c⟩ isdem legibus utantur, unum imperium ⟨c⟩ unumque ⟨c⟩ magistratum cum ipsis ⟨c⟩ habeant, deterrere potuerint (Remi), quin cum his consentirent:

II 3, 5; Suessiones suos esse finitimos; fines ⟨c⟩ latissimos feracissimosque agros possidere: II 4, 6; *cf.* § 7; postridie ... Caesar ... in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit et magno itinere confecto ⟨*CC*⟩ ad oppidum Nouiodunum contendit: II 12, 1; *cf.* § 2. 3; interim omnis ex fuga Suessionum multitudo in oppidum proxima nocte conuenit: II 12, 4; *cf.* § 5; Caesar obsidibus acceptis primis ciuitatis atque ipsius Galbae regis duobus filiis armisque omnibus ex oppido traditis in deditionem Suessiones ⟨-nis Q^1⟩ accepit exercitumque in Bellouacos ducit: II 13, 1; **(**imperant ... † Senonibus ⟨*X;* sena Andibus *Em. Hoffm.*; *Db.*; Suessionibus *Vascos.*⟩, Ambianis, ... Morinis, Nitiobrogibus quina milia ⟨$\widehat{V}$ β⟩: VII 75, 3.**)**

(suetissime: paruoque spatio intermisso, ut et militare institutum seruaretur et quam serissime ⟨*Scal.*; quam suetissime *x*; qu. lentissime *Cornelissen*; quasi certissime *Wölffel*⟩ eius profectio cognosceretur, conclamari iussit: 3, 75, 2.**)**

(Sueui *u.* Suebi.)

sufficio: simili omnem exercitum inopia premi, nec iam uires sufficere cuiusquam nec ferre operis laborem posse: VII 20, 11; — **(**condiciones pacis ... Romae ab senatu et a populo peti debere. † interea et rei publicae et ipsis placere ⟨interea et Pompeio et ipsi sufficere *Ciacc.*; *u. CC*⟩ oportere, si uterque in contione statim iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum: 3, 10, 9.**)**

[**Falso:** non nullos ... in integrum restituit, qui se illi initio ⟨c⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet, proinde aestimans ac si usus esset, quoniam sui fecissent ⟨*Beroald.*; suffecissent *af*; subfec. *hl*⟩ potestatem: 3, 1, 5.]

suffodio: hostes ... rursus resistentibus (nostris) consuetudine ⟨o⟩ sua ad pedes desiluerunt suffossisque ⟨*sic* β; subfossis (*om.* que) α; *edd.*⟩ equis compluribusque nostris deiectis reliquos in fugam coniecerunt: IV 12, 2.

suffragium: conueniunt undique frequentes. multitudinis suffragiis ⟨*sic ik*; frequentes multitudines. suffragiis *X*⟩ res permittitur: VII 63, 6; ¶ si sunt plures ⟨o⟩ pares, suffragio druidum ⟨adlegitur *add.* β; deligitur *add. Whitte*⟩, non numquam etiam armis de principatu contendunt (druides): VI 13, 9.

suffragor: huic consilio suffragabatur ⟨subfrag. *ahl*⟩ etiam illa res, quod ... ciuitates uictae nomen ... *Pompei* timebant ...: 1, 61, 3.

Sugambri. Forma: sugambri (-orum, -is) *est in X* IV 16, 2, *in ah* IV 19, 4, *in* α VI 35, 5, *in* β IV 18, 2 *et* 4; sygambri *in ah* VI 35, 5, *in BM* IV 18, 2; sigambri *in* α IV 18, 4, *in* A^1Q^1 IV 18, 2, *in* A^2M^2a IV 19, 4, *in l* VI 35, 5; sicambri *in* A^2Q^2 IV 18, 2. — (fugam brorum *in Q* IV 16, 2, *in* a^1 IV 18, 2.) *Cf. J. Becker, ZAW. 1851 p. 451.*

Cf. Heller, Phil. 22, 133 sq. et 162 de Sugambrorum sedibus; — M. F. Esselen, Geschichte der Sigambern. Lpz. 1868.

illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum, quam supra commemoraui ... Mosam transisse neque proelio interfuisse, post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat seque cum iis ⟨c⟩ coniunxerat: IV 16, 2; *cf.* § 3. 4; Caesar ad utramque partem pontis firmo praesidio relicto in fines Sugambrorum contendit ⟨c⟩: IV 18, 2; Sugambri ⟨At sugambri *af*; ut sug. *hl*⟩ ex eo tempore, quo pons institui coeptus est, fuga comparata hortantibus iis ⟨c⟩, quos ex Tencteris atque ⟨c⟩ Vsipetibus apud se habebant, finibus suis excesserant suaque omnia exportauerant seque in solitudinem ac siluas abdiderant: IV 18, 4; *cf.* 19, 1; Caesar ... omnibus rebus ⟨o⟩ iis ⟨c⟩ confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Vbios obsidione liberaret, ... se in Galliam recepit pontemque rescidit: IV 19, 4; trans Rhenum ad Germanos peruenit fama diripi Eburones atque ultro omnes ad praedam euocari. cogunt equitum duo milia Sugambri, qui sunt proximi Rheno: VI 35, 5; *cf.* 35, 6—42, 3.

(suggero: 3, 49, 6 *u.* **subterreo.)**

suggestus: hac re pro suggestu pronuntiata ... proficiscitur: VI 3, 6.

sui (sibi, se, sese). Forma: (se et sese pronomina ⟨cesar *add. p*⟩ ita distinguit ⟨distingunt *coni. Keil*⟩, ut se dicamus, cum aliquem quid in alium fecisse ostendimus, ut puta: ille dicit se hoc illi fecisse; cum autem in se ipsum, tunc dicamus sese, uelut dixit sese hoc sibi fecisse: *Charis. art. gramm. I. p. 111 Keil.***)**

Sese *(quod semper accusatiui, nusquam ablatiui munere fungitur) his apud Caesarem exstat locis;* ***A) ad subiectum eiusdem enuntiati refertur; a) obiect.; aa) masc. sing.:*** auertit 3, 21, 5; sese ⟨esse *af*⟩ confirmaret 1, 29, 1; continet V 44, 5; demittere ⟨dimitt. *X*⟩ VII 28, 2; deserit 1, 75, 2; sese ⟨α; se β⟩ occultabat V 19, 1; recepit

2,37,3; 3,9,8 ⟨recipit *afh*⟩; 17,6; 57,5; se ⟨α; sese B^2β⟩ tenere I 49,1; sese tenebat ⟨*BMQ;* se retinebat *A;* se tenebat β⟩ III 17,5; teneret V 57,1; tenuit 3,30,6.

𝔅𝔅) ***masc. plur.:*** colligunt 1,14,4 *u.* confirmant; conferunt 1,5,5; 51,5; 2,42,5; contulerunt *u.* receperunt; confirmant VI 38,5; sese ⟨esse *Oahl*⟩ confirmant et colligunt 1,14,4; sese ⟨se *h*⟩ confirmauerant II 19,6; seque ⟨seseque β⟩ . . . coniunxerunt: III 17,3; coniunxisse II 3,4; sese ⟨se in β⟩ suo loco continent V 50,1; continebant II 18,3; sese ⟨se *AQ*⟩ continebant II 30,2; conuertere 1,46,1; dedunt V 21,1; dedere 2,22, 1; seseque ei dediderunt VII 13,2; dedituros V 20,2 *u. p. 1960 extr.* dedituros; defenderent IV 37,2; demitterent ⟨dimitt. *z*⟩ 1,79, 4; dicant VI 13,2; distribuunt 1,55,2; eiecerunt V 21,5; sese ⟨se β⟩ . . . eiecerunt VII 47,4; expediunt 1,51,4; incitant 2,14,3; mandabant II 24,2; sese ⟨se *af*⟩ mandarunt I 12,3; munierunt 3,9,3; occultauerunt VI 31,3; ostendunt 1,63, 3; ostentare VII 19,3; proiecerunt I 31, 2; proripiunt 1,80,3; sese intra munitiones recipiunt ⟨intra mun. se recip. β⟩ V 44,13; sese recipiunt VII 70,7; 2,35,6; sese ⟨se β⟩ recipere III 24,3; reciperent 3,51,7; sese domum receperunt ⟨contulerunt β⟩ VI 8,7; sese receperunt VI 41,1; 3,52,2; sese ⟨se β⟩ . . . recepisse VI 29,1; receperant I 25,6; referunt 1,72,5; reficere: VII 83,7; tenebant III 24,4; seseque in libertatem uindicassent: 2,21,1.

ℭℭ) ***fem. sing.:*** coniunxisset (manus) I 37,4; continet (gens) VI 24,3; dedidit ⟨dedit *AQ*⟩ (pars) III 27,1; effudit (multitudo) 2,7,3; recepit (legio) 1,44,5; 2,20,4; receperat (legio) 3,67,6; recepissent ⟨-set *Ciacc.*⟩ (legio(nes)) 3,45,6; **(**in armis esse ⟨in a. sese tenere β⟩ (acies) I 49,2;**)** traiecit (filia) 3, 112,9.

𝔇𝔇) ***fem. plur.:*** coniungerent (legiones) II 26,1; sese ⟨se *Nl*⟩ ei dediderunt (copiae) 2,44,1; dediderunt (cohortes) 3,99,3; erigere sese ⟨se β⟩ ac ⟨β; aut α; *edd.*⟩ subleuare (alces) VI 27,2; incitauerunt ⟨-rant *z*⟩ (naues) 2,6,4; ostendere (copiae) VII 83,8; recepissent *u.* **ℭℭ)**; subleuare *u.* erigere; sese militibus ⟨mil. se β⟩ tradebant (matres familiae) VII 47,6.

𝔈𝔈) ***neutr. sg.:*** recipiebat (dextrum cornu) 3,69,3.

𝔉𝔉) ***neutr. plur.:*** receperunt (nauigia) 2,22,4.

ב) ***c. praep.:*** inter sese ⟨se *AQ*⟩ dent I 9,4; — differant hae nationes inter sese VI 11,1.

𝔅) ***pertinet ad subiectum enuntiati primarii; א) subi.; 𝔄𝔄) uerb. act. (uel depon.); 𝔞) sing. (masc.):*** arbitrari 3,57, 2 *u.* effecisse; capere *u.* transisse; confidere 1,26,4; sese . . . plurimum ei confiteri debere V 27,2; sese eos . . . recepturum et conseruaturum II 15,1; et ciuitati sese consulere . . . et . . . gratiam referre V 27,11; sese . . . signum proelii daturum et . . . imperaturum 2,40,3; debere *u.* confiteri; deducturum 1,19,3; sese . . . non deuocaturum et . . . castra moturum VI 7,6; sese omnia de pace expertum ⟨-ta *z*⟩ nihil adhuc effecisse; id ⟨eff.; id *Madu.; om. z; edd.*⟩ arbitrari . . factum 3,57,2; facturum I 14,6; sese ⟨ee *A ; om. l*⟩ facturum I 44,12; habere 1,6,2; I 44,2 *u.* transisse; habiturum I 44,11; imperaturum *u.* daturum; intulisse I 44, 3; intellegere sese . . . et ob eam causam . . . tacuisse I 17,6; iturum 1,3,6; sese . . . missurum et . . . obiecturum I 47,3; mouere 3,38,1; moturum *u.* deuocaturum; sese, quoniam . . . senatus censuisset, uti . . . defenderet, se . . . non neglecturum I 35,4; noluisse V 3,6; obiecturum *u.* missurum; alio se ⟨sese B^2β⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis ⟨se *add. hl*⟩ occurrisse rebus III 6,4; seseque ⟨seque *A?*β⟩ . . . uenturum . . . permissurum V 3,7; persecuturum V 1,8; posse II 6,4; V 24,6 ⟨se *l*⟩; processurum IV 11,4; prohibiturum 3,23,3; recepturum *u.* conseruaturum; libenter sese ⟨se libenter β⟩ recusaturum I 44,5; referre *u.* consulere; reliquisse *u.* transisse; reuersurum VI 33,4; neque Eburones . . . uenturos. sese ⟨*Spyr. Vassis;* uenturos esse *X; edd.*⟩ non hostem auctorem, sed rem spectare V 29,3; subsequi VI 29,5; tacuisse *u.* intellegere; transisse Rhenum ⟨*om.* β⟩ sese ⟨se *h; om.* a^1f⟩ . . . reliquisse, . . habere . . . capere: I 44,2; uelle I 34,1; uenisse III 6,4 *u.* occurrisse; sese ⟨se B^1h*; om. af*⟩ non esse uenturum I 42,4; uenturum V 3,7 *u.* permissurum; 2,20,6; uenturum fuisse I 34,2.

𝔟) ***plur. (masc.):*** sese ⟨se *a*⟩ neque legatos missuros neque . . . accepturos II 15,6; audere 1,64,3 *u.* paratos esse; Allobrogibus sese uel persuasuros . . . uel ui coacturos I 6,3; concedere IV 7,5; conlocare *(posse)* II 30,4; sese . . . uenire neque . . . contendere II 13,2; sese ⟨se B^1af⟩ daturos ⟨esse *add.* β⟩ IV 27,6; pollicenturque sese ei dedi-

turos atque imperata facturos V 20, 2; sese ⟨se β⟩ effecturos VII 26, 2; seseque paratos esse V 1, 7; sese paratos esse 1, 7, 7; 20, 5; paratos esse sese, posse et audere: 1, 64, 3; hoc esse . . . animo V 41, 5; (obsides daturos quaeque imperasset ⟨sese *add.* β⟩ facturos ⟨esse *add.* α⟩ polliciti sunt IV 27, 1; facturos V 20, 2 *u.* dedituros; seseque . . . facturos 1, 60, 1; sese . . . ituros, . . . non laturos 3, 31, 4; habere I 30, 4; V 26, 4; sese neque . . repetituros neque . . . imploraturos neque recusaturos I 31, 7; intellegere I 30, 2; ituros *u.* laturos; missuros *u.* accepturos; posse I 3, 8; (II 30, 4 *u.* conlocare;) 1, 64, 3 *u.* paratos esse; potuisse I 37, 2; 39, 1; prohibere I 11, 4; esse pugnaturos 1, 72, 4; recusaturos, repetituros *u.* imploraturos; uelle: V 41, 1; uenire *u.* contendere.

𝔅𝔅) *uerb. passiuum;* a) *sing.*: commoueri I 20, 3; seseque dictatorem dictum 2, 21, 5; (non oportere se ⟨sese *AQ(Bpr.?); Schn., Np., Di., Hold.*⟩ . . . impediri I 36, 2; impediri sese diceret ⟨sese dic. imp. β⟩ V 6, 3; praeoccupatum sese . . ., teneri obstrictum 2, 17, 2; sese proiectum ac proditum 1, 30, 5; teneri *u.* praeoccupatum.

b) *plur.*: circumiri 1, 44, 4; si sese ⟨se si β⟩ interfici nollent IV 37, 1; redactos II 28, 2; timeri 2, 31, 4.

ℑ) *obiect.*: (se ⟨sese *a*⟩ fefellisse II 10, 4;) sequi sese ⟨se *Nbl*⟩ iubet 2, 34, 5; sequi 2, 39, 6; sese ⟨se β⟩ subsequi IV 32, 2; se ⟨*A*β; sese *BMQ*⟩ subsequi ⟨sequi *A*⟩ V 38, 1.

I. ui reflexiua; 1. pronomen pertinet ad subiectum eiusdem enuntiati; A. obiect.: se(se) abdere *u.* **abdo** *p. 41* **B. a)** *(7 loc. except.* VII 18, 3 *et* V 3, 4;) ¶ his rebus . . . perficiendis XI dies tribuit (Caesar) dictaturaque se abdicat et . . . proficiscitur: 3, 2, 1; ¶ (Suebi) in eam se consuetudinem adduxerunt ⟨abduxerunt *BM*⟩, ut: IV 1, 10; ¶ nostri tamen, quod . . . alius alia ex naui quibuscumque signis occurrerat se adgregabat, magnopere perturbabantur ⟨*c*⟩: IV 26, 1; ii ⟨*c*⟩, qui se ad eorum amicitiam adgregauerant ⟨- garant β⟩, meliore condicione . . . se uti uidebant: VI 12, 6; ¶ ad eas (arbores) se adplicant (alces) atque ita . . . quietem capiunt: VI 27, 3; ¶ reliqui, qui domi manserunt ⟨*c*⟩, se atque illos alunt: IV 1, 5; reliquam partem hiemis (Vsipetes et Tencteri) se eorum (Menapiorum) copiis aluerunt: IV 4, 7; ¶ Fabium . . . pluteos . . uallo addere et se in posterum diem similemque ⟨similem ad β; *Schn.*⟩ casum apparare ⟨parare β; *Schn.*⟩: VII 41, 4; ¶ Scipio detrimentis quibusdam . . . acceptis imperatorem se appellauerat: 3, 31, 1; ¶ ipse Pompeius . . . totum se ab eius amicitia auerterat et . . . redierat: 1, 4, 4; ipse (Caelius) . . . consilio destitit atque *ab eo itinere sese auertit: 3, 21, 5; ¶ (calones) hinc celeriter deiecti se in signa ⟨in signa se β⟩ manipulosque coiciunt: VI 40, 1; (equites . . . tota auxilia regis . . . in fugam coiciunt ⟨coiciunt se *af;* se coic. *Ohl;* se *del. Elberl.*⟩: 2, 26, 4;) ¶ Capuae (magistratus) primum sese ⟨esse *Oahl*⟩ confirmant et colligunt dilectumque . . . habere instituunt: 1, 14, 4; cuius aduentus . . . nostros . . firmauit, ut se ex maximo timore colligerent: 3, 65, 2; ¶ principesque undique conuenire ⟨conuenere β⟩ et se ciuitatesque suas Caesari commendare coeperunt ⟨commendarunt β⟩: IV 27, 7; compluresque tribuni militum *et* centuriones ad Caesarem ueniunt seque ei commendant: 1, 74, 4; ¶ quantum ei facultatis dari potuit, qui naui ⟨*c*⟩ egredi ac se barbaris committere non auderet: IV 21, 9; deinde *de imperatoris *fide quaerunt, rectene se illi sint commissuri: 1, 74, 2; quod se longius *a* portibus committere non auderent: 3, 25, 5; ¶ (tanta . . . tranquillitas exstitit, ut (naues) se ex loco mouere ⟨β; commouere α; *edd.;* mouere ex loco *a*⟩ non possent: III 15, 3;) ¶ (Galli) . . . ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24, 6; — fossam . . . aggere explent seque ad eruptionem atque omnes casus comparant: VII 79, 4; ¶ se(se) conferre *u.* **confero** *p. 638* **A. b)** *et* **B. a)** *(2 (3) + 9 loc.);* ¶ se(se) confirmare *u.* **confirmo B. a)** α) *et* β) *extr. p. 646 (1 + 4 loc.);* ¶ se(se) coniungere *u.* **coniungo B. b)** *p. 652 (9 loc.);* ¶ aurigae interim paulatim ⟨*c*⟩ ex proelio excedunt atque ita currus ⟨se β⟩ conlocant, ut: IV 33, 2; ¶ ut (hostes) se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5; ¶ se(se) continere *u.* **contineo** *p. 712* **𝔡𝔡)** *(9 loc.);* ¶ impetum . . . faciunt paucisque deiectis reliquos sese conuertere cogunt: 1, 46, 1; *u. praeterea* **conuerto** *p. 728 extr. et 729 (4 loc.);* ¶ multi ex suis finibus egressi se suaque omnia alienissimis crediderunt: VI 31, 4; ¶ maiores natu . . . omnium . . . consensu legatos ad Caesarem miserunt seque ei dediderunt ⟨dederunt β⟩: II 28, 2; *u. praeterea* **do** *p. 947* **A.** *extr. (2 (3) loc.);* ¶ se(se) dedere *u.* **dedo** *p. 834* **A. b)** *et* **B.** *(15 + 1 loc.);* ¶ se(se) defendere *u.* **defendo** *p. 840* ββ) *(11 loc.);*

[illegible]

[illegible] efferro [illegible]

[illegible] sibi [illegible] consilia [illegible]

in quam primum se cum [illegible]

Pompeius. in [illegible]

[illegible]

[illegible] maximam [illegible]

dicionis persequitur. [illegible]

[illegible]

[illegible] miserunt qui dicerent [illegible] se sumque omnia in [illegible] atque in [illegible] potestatem populi Romani per- mittere [illegible] miserunt qui [illegible] se sumque omnia [illegible] potestati permittere dixerunt [illegible]

[illegible] Pompeius [illegible] cum se magna [illegible]

Manut.; praecipitant *x*⟩: 3, 69, 3; ¶ equites ... omnibus in locis pugnant ⟨pugnae β⟩, quo ⟨*om.* β⟩ se legionariis militibus praeferrent ⟨*u. CC*⟩: II 27, 2; ¶ nihil esse negotii ... legionem ... interfici; se ad ⟨sed ad *A*; sed *B*¹⟩ eam rem ⟨interfici posse; ad eam rem se β⟩ profitetur adiutorem: V 38, 4; ¶ eodem tempore equites ... procucurrerunt omnisque multitudo sagittariorum se profudit: 3, 93, 3; ¶ finitimis imperauit, ut ab iniuria et maleficio se suosque prohiberent: II 28, 3; ¶ se(se) proicere *u.* **proicio** *p. 1252* β) *(4 loc.)*; ¶ se(se) proripere *u.* **proripio** *p. 1274 (2 (3) loc.)*; ¶ se(se) recipere *u.* **recipio A. b)** *et* **B. b)** *p. 1629 —1633 (89 (91) loc.)*; *cf.* **C. a)** sui recipiendi; ¶ huc cum se (alces) consuetudine reclinauerunt, infirmas arbores pondere adfligunt: VI 27, 5; ¶ Petreius atque Afranius oblata facultate in castra sese referunt: 1, 72, 5; huc se (legionarii) referebant: 2, 8, 2; ¶ milites certiores facit, ... tantum modo tela missa exciperent seque ex labore reficerent ⟨reciperent *a*¹⟩: III 5, 3; militesque ex nocturno labore sese reficere ⟨recipere *a*¹⟩ iussit: VII 83, 7; ¶ **(**se rumpere: 2, 14, 1 *u.* se erumpere;**)** ¶ semper ... exspectans, si iniquis locis Caesar se subiceret: 3, 85, 1; ¶ se(se) subleuare: VI 27, 2 *u.* se erigere; ¶ primipilo ⟨*c*⟩ ... uulneribus confecto, ut iam se sustinere non posset: II 25, 1; ¶ cum multos menses castris se ac paludibus (Ariouistus) tenuisset neque sui potestatem fecisset: I 40, 8; ubi eum castris se ⟨sese *B*²β⟩ tenere Caesar ⟨caesar castr. sese ten. *a*⟩ intellexit: I 49, 1; **(**primam et secundam aciem in armis esse ⟨sese tenere β⟩, tertiam castra munire iussit: I 49, 2;**)** Sabinus idoneo omnibus ⟨*o*⟩ rebus loco castris sese ⟨se β⟩ tenebat ⟨se retinebat *A*⟩: III 17, 5; (hostes) productis Romanorum copiis sese castris tenebant: III 24, 4; cum (Labienus) et loci natura et manu munitissimis castris sese teneret: V 57, 1; duces uero eorum consilium suum laudibus ferebant, quod se ⟨*om. af*⟩ castris tenuissent: 1, 69, 2; ille (Antonius) missis ad Caesarem nuntiis unum diem sese castris tenuit; altero die ad eum peruenit Caesar: 3, 30, 6; ubi illum (Pompeium) suis locis se tenere animum aduertit: 3, 41, 2; tertiam aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ⟨*c*⟩ iussit: 3, 94, 1; relinquebatur, ut se suis ⟨suisque *h*¹⟩ locis oppido teneret: 3, 109, 2; Pompeius se oppido tenet: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1; ¶ non nullae (matres familiae) de muris ⟨*c*⟩ per manus demissae ⟨*c*⟩ sese militibus ⟨militibus se β⟩ tradebant: VII 47, 6; qui (maiores) in oppida compulsi ... eorum corporibus ... uitam tolerauerunt neque se hostibus tradiderunt ⟨hostibus se tr. β⟩: VII 77, 12; militesque (Petreius) appellat, neu se neu ⟨Pompeium *add. Na; Np., Dt.*; pompeium absentem *add. fhl; del. Terpstra; Db.*⟩ imperatorem suum aduersariis ad supplicium tradant obsecrat: 1, 76, 1; ¶ filia minor Ptolomaei regis ... ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit: 3, 112, 9; ¶ incredibili felicitate auster, qui per biduum flauerat, in Africum se uertit: 3, 26, 5; — primisque deiectis reliqui se uerterunt et loco cesserunt: 3, 51, 2; ¶ se ... ex prouincia egressum ..., ut se et populum Romanum ... in libertatem uindicaret: 1, 22, 5; gratias agit ... Gaditanis, quod conatus aduersariorum infregissent seseque in libertatem uindicassent: 2, 21, 1.

B. datiuus; pendet a) ex uerbis; α) ex praedicato: sibi adferre: 3, 72, 3 *u.* **II. B.**; ¶ adiungere *u.* **adiungo** *p. 167* β) *(3 (4) loc.)*; ¶ Boiosque ... receptos ad se socios sibi (Heluetii) adsciscunt: I 5, 4; (Veneti) socios sibi ad id bellum Osismos, Lexouios, Namnetes, Ambiliatos ⟨*c*⟩, Morinos, Diablintes ⟨*c*⟩, Menapios adsciscunt: III 9, 10; ¶ sin Caesarem respiciant ..., ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium capturum: 1, 1, 3; iurent ⟨*c*⟩ omnes se exercitum ... non deserturos ... neque sibi separatim a reliquis consilium capturos: 1, 76, 2; Gaditanos principes ... denuntiauisse Gallonio, ut ... excederet Gadibus; si id non fecisset, **se* sibi ⟨se sibi *Faern.*; sibi *f?*; *edd.*; ibi *ahl*⟩ consilium capturos: 2, 20, 3; cognitaque re diuersa sibi ambo ⟨*om. f*⟩ consilia capiunt: Caesar, ut ..., Pompeius, ut: 3, 30, 2; ¶ ac tantam sibi iam his ⟨*c*⟩ rebus in Gallia ⟨*c*⟩ auctoritatem (Indutiomarus) comparauerat, ut: V 55, 4; ¶ magnis enim iacturis sibi quisque eorum animos conciliabat: 3, 112, 10; ¶ sibi confidere *u.* **confido A. a)** *extr. p. 643 (3 loc.)*; ¶ (Caelius) clam nuntiis ad Milonem missis ... atque eo in Italiam euocato, quod ... gladiatoriae familiae reliquias ⟨*c*⟩ habebat, sibi coniunxit atque eum ⟨eum atque?⟩ in Thurinum ... praemisit: 3, 21, 4; ¶ neque abest suspicio, ... quin (Orgetorix) ipse sibi mortem consciuerit: I 4, 4; ut (soldurii) ..., si quid his ⟨*c*⟩ per uim accidat, aut eundem casum una ferant aut sibi mortem consciscant: III 22, 2; ¶ sibi consulere *u.* **consulo D.** *extr. p. 701 (3 loc.)*; ¶

[illegible] 7, 21, 4; ¶ [illegible] ex [illegible] ... [illegible] I 53, 1; ¶ M. Petronius (e) ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] VII 50, 4; ¶ [illegible] (e), [illegible] efferre [illegible]: I 5, 3; ¶ [illegible] ad [illegible] expectarant: 2, 9, 6; ¶ [illegible] ad [illegible] fecerant: II 26, 5; ¶ [illegible] ex [illegible] fingunt [illegible] et [illegible] ... [illegible]: VI 37, 8; ¶ [illegible] (e), imperium [illegible] et [illegible] etiam [illegible] imponeret [illegible]: 3, 74, 2; ¶ [illegible] (e) ... militum reprehendit, quod sibi ipsi iudicauissent, quo procedendum ... uiderentur: VII 52, 1; ¶ ut (Cicero) ultro militum concursu ac uulnera sibi parcere (parc. sibi 𝔅) cogeretur: V 40, 7; proinde sibi ciuitas (Paul.) ac rei publicae parcerent: 3, 10, 6; ¶ parere: (I 53, 2 u. reperire;) primisque oppressis reliqui per horum corpora salutem sibi atque exitum pariebant: 3, 69, 3; ¶ quis hoc sibi persuaderet ... Ambiorigem ad eius modi consilium descendisse? V 29, 5; ¶ cum sibi quisque primum itineris locum peteret et domum peruenire properaret: II 11, 1; nonne extremam pati fortunam paratos proiecit ille? num (e) sibi clam uobis salutem fuga petiuit? 2, 32, 8; ¶ cum ... priores ... perturbatis ordinibus omnes (CC) in fuga sibi praesidium ponerent (numer. hl): II 11, 5; ante oculos ponere (sibi?): VI 37, 8 u. fingere; ¶ (Bellouacos) pollicitos ... electa (e) (milia) sexaginta totiusque belli imperium sibi postulare: II 4, 5; ¶ (milites) quid fieri oporteret non minus commode ipsi sibi (magis add. 𝔅) praescribere quam ab aliis doceri poterant: II 20, 3; ¶ quae etsi magno cum dolore omnes ferebant, tamen hoc sibi solacii proponebant, quod ... confidebant (c): VII 15, 2; ¶ ipse Cicero ... ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40, 7; equitatus partem illi attribuit, partem sibi reliquit: VII 34, 2; Haedui ... nullum sibi ad cognoscendum spatium relinquunt: VII 42, 2; Caesar cum equitibus [illegible] quos sibi [illegible] reliquerat, in castra peruenit: [illegible] ¶ [illegible] ... [illegible] sibi [illegible] reseruerant: [illegible] ... [illegible] sibi [illegible] fugam sibi [illegible] (Ern.) [illegible] ¶ [illegible] sibi [illegible] ... [illegible] sibi [illegible] I 33, 5; [illegible] sibi [illegible] II 4, 7; [illegible] ... ne [illegible] sibi [illegible] ... [illegible]: 3, 12, 2; neque [illegible] ... ne [illegible] sibi partes [illegible]: 3, 51, 5; ¶ is [illegible] sibi [illegible] B^{2} legationem ad ciuitates suscepit: I 3, 3; ¶ neque sibi homines feros ac barbaros temperaturos (pr. edd.; [illegible] X) existimabat, quin ... contenderent: I 33, 4; ¶ qui modo sibi timuerant, hos tutissimus portus recipiebat: 3, 27, 1; Otacilius sibi timens ex oppido fugit: 3, 29, 1; ¶ quid sibi uellet? cur (uellet, cur Schn.) in suas possessiones ueniret? I 44, 8; ¶ tantum fiduciae ... Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi (om. af; Np., Db.) uiderentur: 3, 72, 1.

𝔅) **ex particip.:** Romanos ... culmina Alpium occupare conari et ea loca finitimae (finitima coni. Vossius; Fr., Db.) prouinciae adiungere sibi persuasum habebant: III 2, 5; ¶ quem (Viridomarum) Caesar ab Diuiciaco sibi (sibi ab deuitiaco 𝔅; Schn.) traditum ex humili loco (e) ad summam dignitatem perduxerat: VII 39, 1.

b) ex adiect.: Caesar me, quem sibi carissimum habuit, ... uestrae fidei commisit: 2, 32, 2; ¶ (Caesar) hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti: 3, 85, 2; ¶ qui si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere: I 14, 2; ¶ hos Suebi ... tamen uectigales sibi fecerunt: IV 3, 4.

C. genet.; a) c. gerundiuo: quod omnibus coactis nauibus Pompeius praesentem facultatem insequendi sui ademerat: 1, 29, 1; ¶ hortaturque (Neruios), ne sui in perpetuum liberandi atque ulciscendi Romanos ... occasionem dimittant: V 38, 2; ¶ quod multitudinem Germanorum in Galliam traducat, id

se sui ⟨suos *hl*⟩ muniendi, non Galliae impugnandae ⟨*c*⟩ causa facere: I 44, 6; ¶ sui purgandi ⟨*o*⟩ causa (gratia) *u.* **purgo** *p. 1298 (3 loc.)*; ¶ ut . . . mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2.

b) pendet ex subst.: ne grauius permoti milites et defectionis odio et contemptione ⟨contentione *x*⟩ sui et diutino labore omnes puberes interficerent: 2, 13, 3; ¶ (ut . . . aliae (naues) ad inferiorem partem insulae . . . magno suo ⟨*Whitte;* sui *X; edd.*⟩ cum periculo deicerentur: IV 28, 2;) ¶ cum multos menses castris se . . . tenuisset neque sui potestatem fecisset: I 40, 8; non nullos . . . in integrum restituit, qui se illi . . . obtulerant, si sua opera . . . uti uellet, proinde aestimans ac si usus esset, quoniam sui fecissent ⟨*Beroald.*; suffecissent *af*; subfeciss. *hl*⟩ potestatem: 3, 1, 5.

c) pendet ex adiect.: nihil enim malo quam et me mei similem esse et illos sui: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

D. c. praep.; a) ab: praestare uisum est tamen omnes difficultates perpeti quam tanta contumelia accepta omnium suorum uoluntates ⟨a se *add. Nitsche*⟩ alienare: VII 10, 2; ¶ his **datis* mandatis eum (Diuiciacum) ab ⟨ad *AQ;* a *β*⟩ se dimittit (Caesar): II 5, 3; his datis mandatis eos ab se (Caesar) dimisit ⟨dimittit *β*⟩: VII 54, 4; Vercingetorix . . . consilium capit omnem ab ⟨a *β*⟩ se equitatum noctu dimittere ⟨demittere *α*⟩: VII 71, 1.

b) ad; pendet α) ex praedic. (uel inf.): Indutiomarus . . . exsules damnatosque tota Gallia magnis praemiis ad se allicere coepit: V 55, 3; ¶ senatumque omnem et quos inter controuersia esset (Caesar) ad se ⟨ad se *om. hl*⟩ Decetiam ⟨*c*⟩ euocauit: VII 33, 2; Albicos . . ., qui . . . montes . . supra Massiliam incolebant, (Massilienses) ad se euocauerant ⟨*Paul;* uocau. *x; edd.*⟩: 1, 34, 4; euocat ad se Caesar Massilia ⟨*c*⟩ XV primos: 1, 35, 1; ¶ (Sequani) Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant: VI 12, 2; ¶ ita (Caesar) commeatus . . . tuto ad se recipit: 1, 54, 5; quod factum adeo . . . ciues Romani comprobauerunt, ut domum ad se quisque hospitio cupidissime reciperet: 2, 20, 5; Pompeius . . . *rursus eum (equitatum) nauibus ad se intra munitiones recipit ⟨recepit *h*⟩: 3, 58, 2; ¶ tantum potentia (Sequani) antecesserant, ut magnam partem clientium ab Haeduis ad se traducerent: VI 12, 3; traducere: 1, 21, 1 *u.* 2. F. b) α) traducere; ¶ Dumnorigem ad se uocat (Caesar): I 20, 6; ((Caesar) omnes euocat ⟨*β*; ad se uocat *α*; *edd.*; *u. CC*⟩ spe praedae ad diripiendos Eburones: VI 34, 8;) 1, 34, 4 *u.* euocare.

β) ex partic.: HS ⟨*c*⟩ LX . . . adlatum ad se a ⟨*c*⟩ *IIIIuiris Corfiniensibus Domitio reddit (Caesar): 1, 23, 4; ¶ principibus Treuerorum ad se conuocatis hos ⟨eos *β*⟩ singillatim Cingetorigi conciliauit (Caesar): V 4, 3; ¶ (principibus Galliae euocatis ⟨*β*; uocatis *α*; ad se (e)uocatis *Geyer*⟩ Caesar ea, quae cognouerat, dissimulanda sibi existimauit: IV 6, 5;) IV 20, 4 *u.* uocare; Caesar principibus cuiusque ciuitatis ad se euocatis ⟨uocatis *β*⟩ . . . magnam partem Galliae ⟨*c*⟩ in officio tenuit: V 54, 1; ¶ Boiosque . . . (Heluetii) receptos ad se socios sibi adsciscunt: I 5, 4; ¶ uocare: (IV 6, 5 *u.* euocare;) itaque uocatis ⟨euocatis *β*⟩ ad se undique mercatoribus neque quanta esset insulae magnitudo neque quae . . . nationes incolerent . . . reperire ⟨-iri *AQBa*⟩ poterat: IV 20, 4; V 54, 1 *u.* euocare; (Pompeius) constitit et uocatis ad se Amphipoli hospitibus . . . cognito[que] Caesaris aduentu ex eo loco discessit: 3, 102, 4.

c) ante: ipse . . . ad eos (hostes) contendit equitatumque omnem ante se mittit: I 21, 3; ¶ Afranius, cum . . . ante se hostem uideret, . . . constitit: 1, 70, 3.

d) apud: quos cum apud se ⟨apud se *om. β*⟩ in castris Ariouistus conspexisset, . . . conclamauit: I 47, 6; ¶ Sugambri . . . hortantibus iis ⟨*c*⟩, quos ex Tencteris atque ⟨*c*⟩ Vsipetibus apud se habebant, finibus suis excesserant: IV 18, 4; ¶ neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud se ⟨apud se *om. β*⟩ occultare aut posita tollere auderet: VI 17, 5; ¶ Cordubae conuentus . . . cohortes duas . . . tuendi oppidi causa apud se retinuit: 2, 19, 4; ¶ quos Aduatuci obsidum numero missos apud se in seruitute et catenis tenuissent: V 27, 2.

e) (circa) circum; pendet α) ex praed.: Vercingetorix . . . mediocribus circum se interuallis separatim singularum ciuitatum ⟨*c*⟩ copias conlocauerat: VII 36, 2; ¶ circum se habere *u.* **circum** B. *p. 531 (5 loc.)*; (VI 23, 1 *u.* β).)

β) ex partic.: ciuitatibus maxima laus est quam latissime ⟨latissimis *β*; latissimas *N*⟩ circum se uastatis finibus solitudines habere: VI 23, 1.

f) secum *u.* **cum** *p. 766 sq.* **C.** (*16 loc. except.* VI 5, 2.)

g) in c. acc.; pendet α) ex uerbis: quod quantum in se facinus admisissent intellegebant: III 9, 3; ¶ ne quod in se scelus concepisse neu suos prodidisse uideantur: 1, 74, 3.

β) ex subst.: sese pro Caesaris in se ⟨*om. B*[1]⟩ beneficiis plurimum ei confiteri debere: V 27, 2; ueteremque amicitiam commemorat Caesarisque in se beneficia exponit: 1, 22, 3; erat in oppido ⟨*c*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi: 2, 36, 1; ¶ huic Caesar pro eius uirtute atque in se beneuolentia . . . maiorum locum restituerat: V 25, 2; ¶ ex quibus perpaucos ⟨*c*⟩, quorum in se fidem perspexerat, relinquere in Gallia . . . decreuerat: V 5, 4; ¶ Haedui . . . Caesaris in se indulgentiam ⟨in se ind. β; *Schn.;* indulg. in se α; *rell. edd.*⟩ requirunt: VII 63, 8; ¶ omnium temporum iniurias inimicorum in se commemorat: 1, 7, 1; ¶ Caesar magis eos pro nomine et uetustate quam pro meritis in se ciuitatis conseruans duas ibi legiones praesidio relinquit ⟨*c*⟩: 2, 22, 6; ¶ quod Diuiciaci fratris summum in populum Romanum ⟨*c*⟩ studium, summam in se uoluntatem, egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19, 2; eius auctoritatem . . . quam plurimum ualere, cuius tam ⟨*c*⟩ egregiam in se uoluntatem perspexisset: V 4, 3.

h) in c. abl.: ex quo iudicari posse ⟨*c*⟩, quantum haberet in se boni constantia: I 40, 6; ¶¶ acerbitatem inimicorum docet, qui ⟨*c*⟩ quod ab altero ⟨*c*⟩ postularent, in se recusarent: 1, 32, 5.

i) per *u.* **per 3. A. d) α)** *et* **β)** *p. 1046 sq. (17 loc., except.* 2, 9, 5 *(p. 1047* ββ) *extr.).)*

k) post; pendet α) ex praed.: (Vellaunodunum,) ne quem post se ⟨posset *a*⟩ hostem relinqueret, . . . oppugnare instituit: VII 11, 1; ¶ subsidio confisi equites, cum post se ⟨β; *om.* α; *Frig.*⟩ legiones uiderent, praecipites hostes egerunt: V 17, 3.

β) ex part.: finitimis hostibus Parthis post se ⟨posse *a*⟩ relictis . . . legiones equitesque ex Syria deduxerat (Scipio): 3, 31, 3.

l) praeter: Ariouistus ex equis ut ⟨*o*⟩ conloquerentur et praeter se denos ut ⟨*c*⟩ ad conloquium adducerent ⟨-ret α⟩ postulauit: I 43, 3.

m) pro: cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in ⟨*c*⟩ extremis suis rebus operam nauare cuperet ⟨cuperent *bef*⟩: II 25, 3; ¶ maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat: 1, 33, 1.

(n) supra: ipse interim in colle medio triplicem aciem instruxit legionum quattuor ueteranorum ⟨ita uti supra *add. X*⟩, sed ⟨*AQB*[1]; se *MB*[2]β; atque supra se *Kran.; Dt.*[1]⟩ in summo iugo duas legiones . . . et omnia auxilia conlocari ⟨conlocauit *Kran.; Dt.*[1]⟩ . . . iussit: I 24, 2.)

2. pronomen pertinet ad subiectum enuntiati primarii; A. se subiecti munere fungitur; a) acc. c. inf. act. (uel depon.): petit (Caesar). . ., aut ipse propius accedat aut se patiatur accedere: 1, 9, 6; ¶ (Neruios) confirmare sese ⟨se *a*⟩ neque legatos missuros neque ullam condicionem pacis accepturos: II 15, 6; ¶ scribit (Caesar) se cum legionibus ⟨legione esse β⟩ profectum celeriter adfore: V 48, 6; ¶ neque ⟨*c*⟩ quisquam est . . ., qui se aut [audisse aut] adisse ad initium eius ⟨*c*⟩ siluae dicat: VI 25, 4; ¶ adiuncturum: VII 29, 6 *u.* sanare; ¶ Caesar . . . hortatur . . ., ut . . . administrent. sin timore defugiant, illis ⟨illi *O; Ciacc.*⟩ se oneri non futurum ⟨defuturum *O; Ciacc.*⟩ et per se rem publicam administraturum: 1, 32, 7; ¶ docet se nullum extraordinarium honorem adpetisse, sed . . . eo fuisse contentum, quod omnibus ciuibus pateret: 1, 32, 2; ¶ agere: 1, 85, 11 *u.* ferre; ¶ hoc animo decertabant, ut . . . quibus in pugna uitae periculum accideret ⟨*c*⟩, non ita multo se ⟨*del. Paul;* sic *Hartz*⟩ reliquorum ciuium fatum antecedere existimarent: 2, 6, 1; ¶ arbitrari: V 29, 2 *u.* spectare; huic dat . . mandata (Caesar) . . .: sese omnia de pace expertum ⟨experta *Nx*⟩ nihil adhuc *effecisse; *id ⟨eff.; id *add. Madu.*⟩ arbitrari uitio factum eorum, quos esse auctores eius rei uoluisset: 3, 57, 2; ¶ Ariouistus respondit: . . . praeterea se neque sine exercitu in eas partes Galliae uenire audere . . . neque exercitum sine magno commeatu . . . contrahere posse: I 34, 3; milites . . . obsecrare, ut . . . Caesar certior fieret . . ., paratos esse sese, posse et audere ⟨posse et audere *del. Paul*⟩ ea transire flumen, qua traductus esset equitatus: 1, 64, 3; ¶ (audisse: VI 25, 4 *u.* adire;) ¶ capere: I 20, 2 *u.* scire; I 44, 2 *u.* transire; L. Lentulus consul . . . pollicetur . . .; sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium capturum neque senatus auctoritati obtemperaturum; ha-

bere se quoque ad gratiam atque amicitiam receptum ⟨respectum *Hell.*; recepturum *af*⟩: 1, 1, 3; postulat ⟨*c*⟩, ut iurent ⟨*c*⟩ omnes se exercitum ducesque non deserturos neque prodituros neque sibi separatim a reliquis consilium capturos: 1, 76, 2; Gaditanos principes ... denuntiauisse Gallonio, ut sua sponte ⟨*o*⟩ ... excederet Gadibus; si id non fecisset, *se sibi ⟨*sic Faern.*; sibi *(f?) edd.*; ibi *ahl*⟩ consilium capturos: 2, 20, 3; ¶ ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum iamque se puluerem uenientium cernere: 2, 43, 2; ¶ Allobrogibus sese uel persuasuros, quod nondum bono animo in populum Romanum uiderentur, existimabant uel ui coacturos, ut ... paterentur: I 6, 3; ¶ Segni Condrusique ... legatos ... miserunt ..., nihil se ⟨*om. Q*⟩ de bello cogitauisse, nulla Ambiorigi auxilia misisse: VI 32, 1; ¶ Considius ... dicit ... id se a ⟨*c*⟩ Gallicis armis atque insignibus cognouisse: I 22, 2; ¶ quem (Fabium) ... dixisse constabat excitari se Auaricensibus praemiis neque commissurum, ut prius quisquam murum ascenderet: VII 47, 7; ¶ (Varro) praedicauit. ... haec se certis ⟨haec secretis *O¹hl*⟩ nuntiis, certis auctoribus comperisse: 2, 18, 3; ¶ haec tamen (se) dicere: ... sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩: IV 7, 5; ¶ se suis copiis suoque exercitu illis regna conciliaturum (Orgetorix) confirmat: I 3, 7; ¶ praeterita se Diuiciaco fratri condonare ⟨-ri *a*⟩ dicit (Caesar): I 20, 6; ¶ Ariouistus ... respondit: ... magno se illum praemio remuneraturum et quaecumque bella geri uellet sine ullo eius labore et periculo confecturum: I 44, 13; recordabantur enim (milites) eadem ⟨eandem *Nahl*⟩ se superiore anno in Hispania ⟨inopiam *add. Nl²*⟩ perpessos labore et patientia maximum bellum confecisse: 3, 47, 6; ¶ magnopere sese confidere demonstrat (Caesar), ... fore, ut ... ab armis discedatur: 1, 26, 4; Androsthenes ... nuntios mittit ...: se confidere munitionibus oppidi, si celeriter succurratur; longinquam oppugnationem sustinere non posse: 3, 80, 3; ¶ Ambiorix ... locutus est: ... illud se polliceri et iure iurando confirmare tutum ⟨se *add.* β⟩ iter per ⟨suos *add.* β⟩ fines daturum: V 27, 10; ¶ Ambiorix ... locutus est: sese pro Caesaris in se beneficiis plurimum ei confiteri debere, ... neque id, quod fecerit ⟨*c*⟩ ..., uoluntate sua fecisse, sed coactu ciuitatis: V 27, 2. 3; ¶ Remi ... legatos ... miserunt, qui dicerent ⟨qui dic. *om.* β; *Db.*⟩ se suaque omnia in fidem atque in ⟨*c*⟩ potestatem populi Romani permittere; neque se cum Belgis reliquis ⟨*o*⟩ consensisse neque contra populum Romanum ⟨omnino *add.* β⟩ coniurasse paratosque esse et obsides dare et ... iuuare: II 3, 2. 3; ¶ conlocare: II 30, 4 *u.* posse; ¶ quem Caesar ... remittit cum mandatis **his:* ... interesse ... communis salutis se cum Pompeio conloqui: 1, 24, 5; ¶ consensisse: II 3, 2 *u.* coniurare; ¶ aedificia . . incendant, qua rei familiaris iactura perpetuum imperium libertatemque se ⟨β; *om.* α⟩ consequi uideant: VII 64, 3; ¶ Caesar honoris ... Haeduorum causa sese eos in fidem recepturum et conseruaturum dixit: II 15, 1; Caesar respondit: se magis consuetudine sua quam merito eorum ciuitatem conseruaturum: II 32, 1; ¶ Ambiorix ... locutus est: ... quod cum faciat, et ciuitati sese consulere ... et Caesari ... gratiam referre: V 27, 11; ¶ sese omnes flentes Caesari ad pedes proiecerunt: non minus se id contendere et laborare, ne ea, quae dixissent, enuntiarentur, quam uti ... impetrarent, propterea quod, si enuntiatum esset, summum in cruciatum se uenturos uiderent: I 31, 2; II 13, 2 *u.* uenire; ¶ (daturos: IV 27, 1 *u.* facere;) quorum (obsidum) illi partem statim ⟨*o*⟩ dederunt, partem ex longinquioribus locis arcessitam paucis ⟨*c*⟩ diebus sese ⟨se *B¹af*⟩ daturos ⟨esse *add.* β⟩ dixerunt: IV 27, 6; V 27, 10 *u.* confirmare; hunc monet (Caesar), ut ... peruagentur; daturum se operam, ne longius triduo a ⟨*c*⟩ castris absit: VII 9, 2; Caesar ..., dum ad flumen Varum ueniatur, se frumentum daturum pollicetur: 1, 87, 1; Saburra ... imperat, ut ... pedem referant; sese ⟨que *add. f*⟩, cum opus esset, signum proelii daturum et quod rem postulare cognouisset imperaturum: 2, 40, 3; obsides ab Apolloniatibus exigere coepit. illi uero daturos se negare neque portas consuli praeclusuros neque sibi iudicium sumpturos contra atque omnis Italia ... iudicauisset: 3, 12, 2; Caesar ... contionem ... habuit ...: locum se aequum ⟨se aecum *Victorius*; secundum *O*; se eis *f*; secum *ahl*; se tutum *Ciacc.*⟩ ad dimicandum dedisse, potitum se ⟨*om. recc.*; *Np., (Db.), Dt.*⟩ esse hostium castris, expulisse ⟨se *add. Paul*⟩ ac superasse pugnantes: 3, 73, 5; (Caesar) imperauit, ne ... concurreret; se, cum id fieri uellet, uexillo signum daturum: 3, 89, 4; ¶ Ariouistus ... respondit: ... debere ⟨*del. Faern.*⟩ se suspicari simulata Caesarem amicitia ... (exercitum)

sui opprimendi causa habere: I 44, 10; (V 27, 2 *u.* confiteri;) Caesar . . . edocet . . . summae se iniquitatis condemnari debere ⟨deberi AB^2a⟩, nisi . . . habeat: VII 19, 5; milites . . . conloquuntur: . . . debere se suae salutis rationem habere: 1, 20, 2; legati . . . renuntiant: . . . qua re paribus eorum beneficiis parem se quoque uoluntatem tribuere debere et neutrum . . . iuuare aut . . . recipere: 1, 35, 5; — quid irati grauius de uobis sentire possunt quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant, in eorum potestatem ueniatis, qui se per uos perisse existimant? 2, 32, 4; integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur, cuius . . . impudentiae est! 3, 20, 3; ¶ Pompeius enim rescripserat sese rem in summum ⟨*u. CO*⟩ periculum deducturum non esse: 1, 19, 3; ¶ defuturum: (VII 66, 6 *u.* habere;) L. Lentulus consul senatui rei*que* publicae se non defuturum ⟨defensurum *f*⟩ pollicetur: 1, 1, 2; 32, 7 *u.* administrare; ¶ facile se loci natura (urbem) defensuros dicunt (Bituriges): VII 15, 5; ¶ alter . . . ad eum uenit, se suosque omnes in officio futuros ⟨confirmat *add.* β⟩ neque ab amicitia populi Romani defecturos confirmauit: V 3, 3; ¶ Caesar . . . legatos appellat: nihil se ⟨*om.* A^1⟩ propter inscientiam leuitatemque ⟨*c*⟩ uulgi grauius de ciuitate iudicare neque de sua in Haeduos beneuolentia deminuere: VII 43, 4; ¶ tantum se eius opinionis deperdidisse ⟨disperdidisse *Q*⟩, ut populi ⟨*c*⟩ Romani ⟨*c*⟩ imperia perferrent, grauissime dolebant: V 54, 5; ¶ deserturos: 1, 76, 2 *u.* capere; Labienus procedit iuratque se eum non deserturum eundemque casum subiturum: 3, 13, 3; ¶ Vercingetorix . . . respondit: . . . imperium se a ⟨*c*⟩ Caesare . . . nullum desiderare: VII 20, 7; Caesar . . . reprehendit, quod . . .; nec ⟨*c*⟩ minus se in ⟨*c*⟩ milite modestiam . . . quam . . . animi magnitudinem desiderare: VII 52, 4; ¶ loquitur (Labienus) . . . palam, . . . sese suas exercitusque fortunas in dubium non deuocaturum et postero die prima luce castra moturum: VI 7, 6; ¶ etsi propter . . . paucitatem . . nostrorum se tuto dimicaturos existimabant: III 24, 2; peditatu, quem antea habuerit ⟨*c*⟩, se fore contentum dicit (Vercingetorix) neque fortunam temptaturum aut acie ⟨*c*⟩ dimicaturum: VII 64, 2; ¶ cum . . ., si acerbius inopiam ferrent, se dimissurum oppugnationem diceret (Caesar): VII 17, 4; si uterque . . . iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum: 3, 10, 9; ¶ ut se utrique superiores discessisse existimarent: 1, 47, 1; hortatur Curionem Cn. Domitius . . ., ut . . . contendat, et se ab eo non discessurum pollicetur: 2, 42, 3; meminerant (milites) ad Alesiam magnam se inopiam perpessos, multo etiam maiorem ad Auaricum maximarum ⟨se *add. z; Db.; del. Dauis.*⟩ gentium uictores discessisse ⟨meminerant . . . discessisse *del. Th. Bentl.*⟩: 3, 47, 6; ¶ Heluetii . . . legatos . . . mittunt, cuius legationis Diuico princeps fuit. . . . is ita cum Caesare egit: . . . se ita a patribus maioribusque suis didicisse, ut: I 13, 6; ¶ petit (Caesar) ab utroque, . . . ne grauentur sua quoque . . . postulata deferre. . . . doluisse se, quod . . . in urbem retraheretur, cuius absentis rationem haberi . . . populus iussisset. tamen hanc iacturam honoris sui rei publicae causa aequo animo tulisse: 1, 9, 2. 3; ¶ reliquae legiones cum ⟨*c*⟩ tribunis ⟨*c*⟩ . . . egerunt, uti ⟨*c*⟩ Caesari satis facerent: se ⟨seque *a*⟩ neque ⟨*c*⟩ umquam dubitasse neque timuisse neque de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse ⟨*c*⟩ existimauisse: I 41, 3; ¶ (Galli) id silentio noctis conati non magna iactura suorum sese ⟨se β⟩ effecturos sperabant ⟨putabant β⟩: VII 26, 2; effecturum: VII 29, 6 *u.* sanare; **effecisse:* 3, 57, 2 *u.* arbitrari; ¶ dictitabant enim (exactores) se domo patriaque expulsos omnibus necessariis egere rebus: 3, 32, 4; ¶ cuius orationem Caesar interpellat: se non maleficii causa ex prouincia egressum, sed uti se . . . defenderet: 1, 22, 5; ¶ Ariouistus . . . respondit: . . . quod fratres ⟨*c*⟩ Haeduos appellatos diceret, non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut: I 44, 9; — fore contentum: VII 64, 2 *u.* dimicare; fuisse contentum: 1, 32, 2 *u.* adpetere; — imperitum esse: I 44, 9 *u.* barbarum esse; — is ⟨*c*⟩ (Procillus) . . . dicebat . . . sortium beneficio se esse incolumem: I 53, 7; — ille (Dumnorix) . . . implorare coepit saepe clamitans liberum se liberaeque esse ciuitatis ⟨ciuit. esse β⟩: V 7, 8; VII 37, 2 *u.* nasci; — Caesar . . . Auximatibus agit gratias seque eorum facti memorem fore pollicetur: 1, 13, 5; — ubi iam se ad eam rem paratos esse arbitrati sunt (Heluetii): I 5, 2; princepsque decima legio . . . ei gratias egit, quod . . . fecisset, seque esse ad bellum gerendum paratissimam confirmauit: I 41, 2; Ariouistus . . . respondit: . . . si iterum experiri uelint ⟨*c*⟩, se iterum ⟨*c*⟩ paratum esse ⟨*om.* β⟩ decertare: I 44, 4; II 3, 3 *u.* coniurare; Pirustae ⟨*c*⟩ legatos . . . mittunt, qui doceant nihil earum rerum publico factum consilio seseque paratos esse demonstrent ⟨*Ciacc.;*

-strant *X; edd.*⟩ . . . satis facere: V 1, 7; conclamant legionis XIII. . . . milites . . . sese paratos esse . . . iniurias defendere: 1, 7, 7; (petit Caesar . . .;) sed tamen ad omnia se descendere paratum atque omnia pati rei publicae causa: 1, 9, 5; omnes . . . legatos . . . mittunt: sese paratos esse portas aperire . . . et . . . tradere: 1, 20, 5; 64, 3 *u.* audere; (Varro) ad Caesarem mittit paratum se ⟨sese *N(a)f*⟩ esse legionem . . . tradere: 2, 20, 7; — simul hoc se fore tutiores arbitrantur: VI 23, 3; — unum se ⟨*om. B¹M*⟩ esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui adduci non potuerit, ut: I 31, 8; — — Androsthenes . . ., cum se uictoriae Pompei comitem esse mallet quam socium Caesaris in rebus aduersis, . . . cogit: 3, 80, 3; — ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore: VI 23, 7; — milites esse: VII 20, 10 *u.* exire; — cum se uel principes eius consilii fore (adulescentes) profiterentur: VII 37, 6; — socium esse: 3, 80, 3 *u.* comitem esse; — quod (hostes) . . . hanc adepti uictoriam in perpetuum se fore uictores confidebant: V 39, 4; — — Lentulus aeris alieni magnitudine . . . mouetur, seque alterum fore Sullam ⟨*CC*⟩ inter suos gloriatur: 1, 4, 2; — — (Caelius Rufus . . . tribunal suum conlocauit et ⟨se *add. Osc. Seyffert*⟩, si quis appellauisset de aestimatione . . ., fore auxilio pollicebatur: 3, 20, 1;) — oneri . . futurum: 1, 32, 7 *u.* administrare; — terrori futurum: VII 66, 6 *u.* habere; — — liberae ciuitatis esse: V 7, 8 *u. s.* liberum esse; — — duces principesque Neruiorum . . . commemorant: . . . sese tamen hoc esse in Ciceronem ⟨*c*⟩ populumque ⟨*c*⟩ Romanum animo, ut: V 41, 5; — — in officio futuros: V 3, 3 *u.* deficere; ¶ (serui) milites se esse legionarios dicunt; fame et ⟨*c*⟩ inopia adductos clam ex castris exisse, si . . . reperire possent ⟨*c*⟩: VII 20, 10; ¶ existimauisse: I 41, 3 *u.* dubitare; (I 42, 1 *u.* posse;) legati . . . ad hunc modum locuti, non se ⟨*add. B²β; om. α; edd.*⟩ existimare Romanos sine ope diuina ⟨*c*⟩ bellum gerere, qui . . . possent, se suaque omnia eorum potestati permittere dixerunt: II 31, 2 (3); ¶ expulisse: 3, 73, 5 *u.* dare; ¶ cum se bis expertos (Germani) dicerent, Ariouisti bello et Tencterorum transitu: non esse amplius fortunam temptaturos ⟨temptandam *af*⟩: V 55, 2; ¶ ibi se reliquum consilium explicaturos confidebant (Afraniani): 1, 78, 3; ¶ Caesar ita respondit: . . . si Allobrogibus satis faciant, sese cum iis ⟨*c*⟩ pacem esse facturum: I 14, 6; (Ariouistus respondit:) quod multitudinem Germanorum in Galliam traducat, id se sui ⟨*c*⟩ muniendi, non Galliae impugnandae ⟨*c*⟩ causa facere: I 44, 6; I 44, 12 *u.* habere; Caesar respondit: . . . se id, quod in Neruiis ⟨*c*⟩ fecisset, facturum finitimisque ⟨*c*⟩ imperaturum, ne . . . iniuriam inferrent: II 32, 2; re nuntiata ad suos ⟨illi se *add. β*⟩ quae imperarentur facere dixerunt: II 32, 3; legati uenerunt, qui se . . . excusarent, quod . . . bellum . . . fecissent, seque ea, quae imperasset, facturos pollicerentur ⟨β; pollicentur α⟩: IV 22, 1; hostes . . . legatos . . . miserunt, obsides daturos quaeque imperasset ⟨sese *add. β*⟩ facturos sese ⟨*Schn.;* esse α; *rell. edd.*⟩ polliciti sunt: IV 27, 1; pollicenturque (Trinobantes) sese ei dedituros atque imperata facturos: V 20, 2; fecisse: V 27, 3 *u.* confiteri; iter facturum ⟨*c*⟩: V 56, 5 *u.* ire; facturos: VII 2, 1 *u.* recusare; legati ab Aruernis missi quae imperaret se facturos pollicentur: VII 90, 2; Cingulo . . . legati ueniunt quaeque imperauerit se cupidissime facturos pollicentur: 1, 15, 2; Oscenses et Calagurritani . . . mittunt ad eum legatos seseque imperata facturos pollicentur: 1, 60, 1; quod se facturos (milites) minabantur: 2, 13, 4; conclamantibus omnibus . . . quodcumque imperauisset se aequo animo ⟨*u. CC*⟩ esse facturos . . . naues soluit: 3, 6, 2; interim Milo dimissis circum municipia litteris se ⟨*add. Kellerbauer; Dt.; om. x; rell. edd.*⟩ ea, quae faceret, iussu . . . facere Pompei . . . quos ex aere alieno laborare arbitrabatur sollicitabat: 3, 22, 1; ¶ (tulisse: I 14, 4 *u.* inferre;) uniuersi ab eo ne id faceret petebant: sic se complures annos illo imperante meruisse, ut . . . nusquam infecta ⟨*c*⟩ re discederent; hoc se ignominiae laturos loco ⟨loco laturos β⟩, si inceptam oppugnationem reliquissent: VII 17, 5. 6; tulisse: 1, 9, 3 *u.* dolere; Caesar respondit: . . . quae tamen omnia et se ⟨*del. Paul*⟩ tulisse patienter et esse laturum; neque nunc id agere, ut . . .: 1, 85, 11; ¶ quod se suo nomine atque arbitrio cum Romanis bellum gesturos ⟨esse gest. β⟩ (Bellouaci) dicerent ⟨*c*⟩: VII 75, 5; ¶ pro multitudine autem hominum . . . angustos se fines habere arbitrabantur (Heluetii): I 2, 5; Caesar . . . litteras . . . misit: . . . qui si iuuissent, se eodem loco quo Heluetios habiturum: I 26, 6; petierunt (legati), uti . . . liceret; sese habere quasdam res, quas . . . ab eo petere uellent: I 30, 4; Caesar . . . confirmauit . . .: magnam se habere spem . . . Ariouistum finem iniuriis facturum: I 33, 1; (Caesarem) pollicitum se ⟨esse *B²β*⟩ in cohortis ⟨se *add. β*⟩ praetoriae loco decimam legionem habiturum,

ad equum rescribere: I 42, 6; I 44, 2 *u.* transire; Ariouistus . . . respondit: . . . qui nisi . . . exercitum deducat ex his regionibus, sese illum non pro amico, sed pro ⟨*c*⟩ hoste habiturum. quod si eum interfecerit, multis sese ⟨ee *A; om. l*⟩ nobilibus principibusque populi Romani gratum esse facturum; id se ab ipsis per eorum nuntios compertum habere: I 44, 11. 12; de numero eorum omnia se habere explorata Remi dicebant: II 4, 4; (hostes) conclamauerunt . . . habere sese quae ⟨*c*⟩ de re communi dicere uellent: V 26, 4; Ambiorix . . . locutus est: . . . habere nunc se rationem officii pro beneficiis Caesaris; monere, orare Titurium . . ., ut . . . consulat: V 27, 7; ille (Caesar) obsidibus acceptis hostium se habiturum numero ⟨(in) numero habit. β⟩ confirmat, si . . . recepissent: VI 6, 3; effectum habere: VII 29, 6 *u.* sanare; Vercingetorix . . . demonstrat: . . . copias se omnes pro castris habiturum et terrori hostibus ⟨hostium β⟩ futurum ⟨non defuturum β⟩: VII 66, 6; Vercingetorix . . . proponit: . . . ratione inita frumentum se exigue dierum XXX habere ⟨*sic* β; exig. dier. se hab. XXX frum. *AQ; Db., Hold.;* exig. dier. XXX frum. (*om.* se *et* hab.) *BM*[1]*;* ex. ēē (= esse) d. XXX fr. *coni. Db.;* exigere dier. XXX fr. *M*[2]*; Fr.;* se exigue dier. XXX hab. frum. *Np., Dt.*[1]⟩, sed paulo etiam longius tolerare ⟨*A*β; *Schn., Hold., Dt.*[2]*;* tolerari *rell. edd.;* tollerari *BMQ*[1]⟩ posse parcendo: VII 71, 4; 1, 1, 3 *u.* capere; Pompeius . . . copias suas exponit: legiones habere sese paratas X: 1, 6, 2; Caesar adulescens . . . habere se ⟨*om. Of*⟩ a Pompeio ad eum priuati ⟨*c*⟩ officii mandata demonstrat: 1, 8, 2; uelle Pompeium se Caesari purgatum. . . . semper se rei publicae commoda priuatis necessitudinibus habuisse potiora: 1, 8, 3; Pompeius . . . dixerat eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; Curio *pronuntiari . . . iubet . . . se in hostium habiturum loco qui non . . . traduxisset ⟨*c*⟩: 2, 25, 6; neque fore aequa parte contentum qui se omnia habiturum confideret: 3, 10, 7; ipsa spes inopiam sustentabat, quod celeriter se habituros copiam confidebant: 3, 49, 1; has firmissimas se habere Pompeius existimabat: 3, 88, 3; ¶ Varro . . . loquebatur: . . . neque se ignorare, quod esset officium legati: 2, 17, 2; ¶ qui sunt adfecti grauioribus morbis . . . aut pro uictimis homines immolant aut se immolaturos uouent: VI 16, 2; ¶ imperaturum: II 32, 2 *u.* facere; Caesar respondit: . . . hoc se Vbiis ⟨se ubiis *b;* suebis α; se ab ubiis β⟩ imperaturum ⟨impetraturum *fhl*⟩: IV 8, 3; 2, 40, 3 *u.* dare; ¶ impetrare: IV 8, 3 *u.* imperare; ¶ (Haeduos) coactos esse . . . iure iurando ciuitatem obstringere sese neque obsides repetituros neque auxilium a populo Romano imploraturos neque recusaturos, quo minus: I 31, 7; ¶ (Caesar respondit:) quod sua uictoria tam insolenter gloriarentur quodque tam diu se impune iniurias intulisse ⟨*Pramm.;* tulisse *X; edd.*⟩ admirarentur, eodem pertinere: I 14, 4; Ariouistus respondit: . . . Haeduis se obsides redditurum non esse neque iis ⟨*c*⟩ . . . bellum inlaturum, si: I 36, 5; non sese Gallis, sed Gallos sibi bellum intulisse: I 44, 3; ¶ qui se summam a ⟨*c*⟩ Caesare gratiam inituros putarent: VI 43, 5; ¶ Liscus . . . proponit: . . . quod necessariam ⟨*CC*⟩ rem . . . enuntiarit, intellegere sese, quanto id cum periculo fecerit, et ob eam causam quam diu potuerit tacuisse: I 17, 6; legati . . . conuenerunt: intellegere sese, tametsi ⟨*c*⟩ . . . repetisset, tamen . . . accidisse: I 30, 2; legati . . . renuntiant: intellegere se diuisum esse populum *Romanum:* 1, 35, 3; ¶ Caesar . . . ab . . . commeatu omni, quem in oppidum contulerant ⟨*c*⟩, se interclusurum aduersarios confidebat: 1, 43, 2; ¶ (Ambiorix) respondit: . . . ipsi uero nihil ⟨*c*⟩ nocitum iri, inque eam ⟨in quam β⟩ rem se suam fidem interponere: V 36, 2; ¶ (Caesar) eos incusauit: . . . quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum: I 40, 15; Cotta se ad armatum hostem iturum negat: V 36, 4; pronuntiat (Indutiomarus) arcessitum se a Senonibus et Carnutibus aliisque compluribus Galliae ciuitatibus; huc ⟨hunc β⟩ iturum ⟨iter facturum β⟩ per fines Remorum eorumque agros populaturum ac, prius quam id faciat, castra Labieni oppugnaturum: V 56, 4. 5; pollicetur L. Piso censor sese iturum ad Caesarem, item L. Roscius praetor: 1, 3, 6; ¶ iudicare: VII 43, 4 *u.* deminuere; ¶ laborare: I 31, 2 *u.* contendere; ¶ Haedui . . . legatos mittunt . . .: ita se omni tempore de populo Romano meritos esse, ut: I 11, 3; meruisse: VII 17, 5 *u.* ferre; ¶ legatum [e ⟨*c*⟩ suis] sese magno cum periculo ad eum missurum et hominibus feris obiecturum (Caesar) existimabat: I 47, 3; missuros: II 15, 6 *u.* accipere; misisse: VI 32, 1 *u.* cogitare; ¶ monere: V 27, 7 *u.* habere; ¶ moturum: I 40, 14 *u.* repraesentare; VI 7, 6 *u.* deuocare; Domitius . . . simulauit sese angustiis rei frumentariae adductum castra mouere: 3, 38, 1; ¶ hor-

taturque (Litauiccum atque eius fratres), ut se liberos et imperio natos meminerint: VII 37, 2; ¶ Caesar legatos . . . mittit: . . . si non impetraret, sese, quoniam . . . senatus censuisset, uti quicumque Galliam prouinciam obtineret . . . amicos populi Romani defenderet, se ⟨*aut* sese *aut* se *delendum censet Vrsinus*⟩ Haeduorum iniurias non neglecturum: I 35, 4; quod sibi Caesar denuntiaret se Haeduorum iniurias non neglecturum, neminem . . . contendisse: I 36, 6; ¶ neque (Caesarem debere) adeo grauiter irasci inimicis, ut ⟨*c*⟩, cum illis nocere se speret, rei publicae noceat: 1, 8, 3; Caesar respondit: . . . proinde . . . exercitum . . dimitterent; si ⟨*Ald.*; sed si *x*⟩ id ⟨se, id si *Paul*⟩ sit factum ⟨sed id si factum *f*⟩, se ⟨*del. Paul*⟩ nociturum nemini: 1, 85, 12; ¶ Indutiomarus ⟨*o*⟩ legatos ad Caesarem mittit: sese idcirco . . . ad eum uenire noluisse, quo facilius . . . contineret, ne . . . laberetur; itaque esse ⟨*o*⟩ ciuitatem in sua potestate seque ⟨*A*?β; *Schn.*, *Hld.*; seseque *BMQ*; *rell. edd.*⟩, si Caesar permitteret, ad eum in castra uenturum, suas ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3, 6. 7; ¶ obiecturum: I 47, 3 *u.* missurum; ¶ obsecrare: 1, 84, 5 *u.* b) *extr.*; ¶ obtemperaturum: 1, 1, 3 *u.* capere; ¶ occurrisse: III 6, 4 *u.* uenire; ¶ oppugnaturum: V 56, 5 *u.* ire; ¶ orare: V 27, 7 *u.* habere; 1, 84, 5 *u.* b) *extr.*; ¶ Scipionem eadem spes . . . exercituum impellit, quos se pro necessitudine partiturum cum Pompeio ⟨secum partit. Pompeium *Ciacc.*⟩ arbitratur ⟨*c*⟩: 1, 4, 3; ¶ perisse: 2, 32, 4 *u.* debere; ¶ (permittere: II 3, 2 *u.* coniurare;) permissurum: V 3, 7 *u.* nolle; ¶ Caesar . . . iubet; nisi ita fecerint, sese bello ciuitatem persecuturum demonstrat: V 1, 8; ¶ orant, ne . . . deducant; . . . contra in dissensione ⟨*c*⟩ nullam se salutem perspicere: V 31, 2; ¶ persuasuros: I 6, 3 *u.* cogere; ¶ Ariouistus . . . respondit: . . . amicitiam populi Romani sibi ornamento et praesidio, non detrimento esse oportere, atque ⟨*RMenge*; idque *X*; *edd.*⟩ se hac ⟨*c*⟩ spe petisse ⟨*u. CC*⟩: I 44, 5; ¶ polliceri: V 27, 10 *u.* confirmare; ¶ populaturum: V 56, 5 *u.* ire; ¶ per tres potentissimos . . . populos totius Galliae sese potiri posse sperant: I 3, 8; (Caesar) negat se more et exemplo populi Romani posse iter ulli per prouinciam dare et, si uim facere conentur, prohibiturum ostendit: I 8, 3; (locutus est pro his Diuiciacus: . . . (Ariouistum) hominem esse barbarum, iracundum, temerarium; non posse ⟨se *add. Oud.*⟩ eius imperia diutius sustineri ⟨B^a; *Db.*, *Fr.*; sustinere *X*; *rell. edd.*⟩: I 31, 13;) I 34, 3 *u.* audere; (ueniebant) Haedui questum . . . sese ne obsidibus quidem datis pacem Ariouisti redimere potuisse ⟨-issent MB^1β⟩: I 37, 2; (Galli ac mercatores praedicabant) saepe numero sese cum his congressos ne uultum quidem . . . dicebant ⟨*om. recc.*; *Db.*, *Fr.*⟩ ferre potuisse: I 39, 1; Ariouistus legatos ad eum mittit: quod antea de conloquio postulasset, id per se fieri licere, quoniam propius accessisset seque id sine periculo facere posse existimaret ⟨B^2β; existimare α; *edd.*⟩: I 42, 1; Iccius . . . nuntium . . . mittit, nisi subsidium sibi submittatur ⟨*c*⟩, sese diutius sustinere non posse: II 6, 4; quibusnam . . . uiribus praesertim ⟨*o*⟩ homines tantulae staturae . . . tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨*c*⟩ sese conlocare *posse* ⟨*add. Dt.*[2]; *u. CC*⟩ confiderent? II 30, 4; Veneti . . . confidebant; ac iam ut omnia contra opinionem acciderent ⟨*c*⟩, tamen se plurimum nauibus posse: III 9, 6; ad hunc modum distributis legionibus facillime inopiae **rei* frumentariae sese ⟨se *l*⟩ mederi posse existimauit (Caesar): V 24, 6; Ambiorix . . . locutus est: . . . id se facile ex humilitate sua probare posse, quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨se superare β⟩ posse confidat: V 27, 4; VII 71, 4 *u.* habere; decuriones Auximi . . . docent sui iudicii rem non esse; neque se neque reliquos municipes pati posse C. Caesarem . . . oppido . . . prohiberi: 1, 13, 1; 64, 3 *u.* audere; Caesar in eam spem uenerat se sine pugna . . . rem conficere posse: 1, 72, 1; ubi (legionarii) ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi ⟨*x*; confisi sunt *recc.*; *Np.*, *Dt.*⟩: 2, 10, 1; ubi (Massilienses) . . . pari . . condicione . . . bellandi data se uirtute nostris ⟨*CC*⟩ adaequare non posse intellegunt: 2, 16, 3; Bibulus . . . sperans alicui se parti onustarum nauium occurrere posse inanibus occurrit: 3, 8, 3; (Coponius . . . labore et perseuerantia nautarum impetum ⟨*Paul*; et uim *x*; uim *Db.*, *Dt.*⟩ tempestatis superari posse ⟨se uim t. superare p. *O*; *Heller*⟩ sperabat: 3, 26, 3;) Pompeius . . . castra mouit breuiore itinere se occurrere ei posse sperans: 3, 41, 4; hanc legionem sperans Caesar se opprimere posse . . . eduxit: 3, 67, 2; 80, 3 *u.* confidere; (Caesar) commemorauit: testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset: 3, 90, 2; ¶ Caesar respondit: . . . neque nunc se illorum humilitate ⟨*c*⟩ neque aliqua temporis oportunitate postulare, quibus rebus opes augeantur suae; sed

eos exercitus, quos contra se multos iam annos aluerint, uelle dimitti: 1, 85, 5; ¶ potitum esse: 3, 73, 5 *u.* dare; ¶ praeclusuros: 3, 12, 2 *ib.;* ¶ Caesar respondit: . . . reliquos enim omnes officium suum praestitisse: se ⟨*Ald.; om. z*⟩, qui etiam bona condicione . . . confligere noluerit ⟨*c*⟩: 1, 85, 2; ¶ tamen sese non longius milibus passuum quattuor aquationis causa processurum eo die dixit (Caesar): IV 11, 4; ¶ prodituros: 1, 76, 2 *u.* capere; ¶ (profectum esse: V 48, 6 *u.* adesse;) ille (Caelius) . . . palam se proficisci ad Caesarem simulauit: 3, 21, 4; ¶ locutus est . . . Diuiciacus: . . . ob eam rem se ex ciuitate profugisse et Romam ad senatum uenisse auxilium postulatum: I 31, 9; ¶ Galli se omnes ab Dite patre prognatos praedicant: VI 18, 1; ¶ prohibiturum: I 8, 3 *u.* posse; Ambarri . . . Caesarem certiorem faciunt sese depopulatis agris non facile ab oppidis uim hostium prohibere: I 11, 4; uti (Libo) ad Pompeium litteras mitteret . . .: sua classe auxilia ⟨esse *add. a*⟩ sese Caesaris prohibiturum : 3, 23, 3; ¶ Lentulus sententiam Calidii pronuntiaturum se omnino negauit: 1, 2, 5; ¶ milites uero palam inter se loquebantur . . ., etiam cum uellet Caesar, sese non esse pugnaturos: 1, 72, 4; L. Torquatus, . . . cum Graecos . . . arma capere iuberet, illi autem se ⟨*om. a*⟩ contra imperium populi Romani pugnaturos ⟨esse *add. recc.; Np.; Dt.; om. Ox*⟩ negarent, . . . portas aperuit: 3, 11, 4; ¶ recepturum: II 15, 1 *u.* conseruare; ¶ quod per eos suos se obsides . . . recuperaturos existimabant (Veneti): III 8, 2; quod se prope ⟨q. se pr. β (quod sepe *l*); *om.* α; *Fr.;* se prope *om. Db.; Dt.*[1]⟩ explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos (omnes) confidebant ⟨sperabant β; *om. Fr.*⟩: VII 15, 2; ¶ recusaturos: I 31, 7 *u.* implorare; Ariouistus . . . respondit: . . . non minus libenter sese ⟨se libenter β⟩ recusaturum populi Romani amicitiam quam adpetierit: I 44, 5; profitentur Carnutes se nullum periculum communis salutis causa recusare principesque ex omnibus bellum facturos pollicentur: VII 2, 1; dicitur eo tempore glorians . . . Pompeius dixisse non recusare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si: 3, 45, 6; ¶ redditurum: I 36, 5 *u.* inferre; ¶ quod eo oppido recepto ciuitatem Biturigum se in potestatem redacturum confidebat (Caesar): VII 13, 3; ¶ legati haec se ad suos relaturos dixerunt et re deliberata . . . ad Caesarem reuersuros: IV 9, 1; referre: V 27, 11 *u.* consulere; ¶ (Caesar commemorat:) neque se reformidare quod in senatu Pompeius paulo ante dixisset: 1, 32, 8; ¶ reliquisse: I 44, 2 *u.* transire; ¶ remuneraturum: I 44, 13 *u.* conficere; ¶ repetituros: I 31, 7 *u.* implorare; ¶ (Caesar) eos incusauit: . . . itaque se quod in longiorem diem conlaturus fuisset ⟨*c*⟩ repraesentaturum ⟨esse *add.* B^2β⟩ et proxima nocte . . . castra moturum: I 40, 14; ¶ postulabat Caesar, ut . . .; si illud tenerent, se quoque id retenturum: 3, 17, 4; ¶ illi omnia experti . . . reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4, 4; reuersuros: IV 9, 1 *u.* referre; discedens (Caesar) post diem septimum sese reuersurum confirmat: VI 33, 4; qui . . . reuertuntur legatisque nostris renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse: VII 5, 5; Curio numquam se amisso exercitu . . . in eius conspectum reuersurum confirmat: 2, 42, 4; (Labienus) iurauit se nisi uictorem in castra non reuersurum: 3, 87, 6; ¶ (Vercingetorix) consolatus cohortatusque est, ne . . . . id tamen se celeriter maioribus commodis sanaturum ⟨sarturum *coni. Schn.*⟩. nam quae ab reliquis Gallis ciuitates dissentirent, has sua diligentia adiuncturum atque unum consilium totius Galliae effecturum . . .; idque se prope iam effectum habere: VII 29, 5. 6; ¶ Diuiciacus . . . obsecrare coepit, ne . . . statueret: scire se illa esse uera ⟨*o*⟩, nec quemquam ex eo plus quam se doloris capere: I 20, 2; 40, 12 *u.* b) commoueri; principibus . . . ad se euocatis ⟨*c*⟩ *alios ⟨-ias *X; Ald.*⟩ territando, cum ⟨*delend. cens. Oud.*⟩ se scire quae fierent denuntiaret, *alios ⟨-ias *X; Ald.*⟩ cohortando ⟨*sic Ald.;* denuntiaret *om.* β; *Oud.;* cum se sc. q. f. alias coh. denuntiaret α; cum sciret deficere, alias coh. β⟩: V 54, 1; ¶ licentiam (militum se) adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de uictoria atque exitu rerum sentire existimarent: VII 52, 3; ¶ Titurius . . . clamitabat . . . breuem consulendi esse occasionem; Caesarem ⟨se *add. Ciacc.*⟩ arbitrari profectum in Italiam ⟨*c*⟩; neque aliter Carnutes interficiundi Tasgetii consilium fuisse capturos, neque ⟨*c*⟩ Eburones, si ille adesset, ad castra uenturos; sese non ⟨*Spyr. Vassis;* uenturos esse; non *X; edd.*⟩ hostem auctorem ⟨se *add. Pluyg.*⟩, sed rem spectare ⟨expectare *BM*⟩: V 29, 2. 3; ¶ ille (Titurius) cum Cotta saucio communicat, si uideatur, pugna ut excedant et cum Ambiorige una conloquantur. sperare ⟨se *add.* β⟩ ab eo de sua ac militum salute impetrari ⟨impetrare *AQ*⟩ posse: V 36, 3; Cicero . . . respondit . . .: lega-

tos . . ad Caesarem mittant; sperare ⟨se *add.* β⟩ pro eius iustitia quae petierint impetraturos: V 41, 8; ¶ subiturum: 3, 13, 3 *u.* deserere; ¶ monet (Caesar), ut . . . prohibeat, ne . . . fiat; sese confestim subsequi dicit: VI 29, 5; ¶ respondit (Caesar) diem se ad deliberandum sumpturum: I 7, 6; 3, 12, 2 *u.* dare; ¶ superasse: 3, 73, 5 *ib.;* ¶ Vercingetorix concilio conuocato id bellum ⟨ex bello a^1; et bellum *fhl*⟩ se suscepisse ⟨suscepisse se β⟩ non suarum necessitatum ⟨*c*⟩, sed communis libertatis causa demonstrat: VII 89, 1; ¶ tacere: I 17, 6 *u.* intellegere; ¶ temptaturos: V 55, 2 *u.* experiri; temptaturum: VII 64, 2 *u.* dimicare; ¶ (quibus rebus ⟨*add. Madu.*⟩ cotidie melius se terere ⟨*Madu.;* subterrere *ahl;* subterere *f*⟩ tempus . . . uidebant: 3, 49, 6;) ¶ timere: I 39, 6 *u.* uereri; timuisse: I 41, 3 *u.* dubitare; ¶ Vercingetorix . . . respondit: . . . summam imperii se consulto nulli discedentem tradidisse: VII 20, 5; ¶ quem Caesar . . . ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit: 3, 53, 5; ¶ quibus confirmatis rebus se statim signa translaturos confirmant (milites): 1, 74, 3; ¶ Ariouistus . . . praedicauit: transisse Rhenum ⟨*om.* β⟩ sese ⟨se *h; om. af*⟩ non sua sponte, sed rogatum et accersitum a Gallis; non sine magna spe . . . domum propinquosque reliquisse; sedes habere in Gallia ab ipsis concessas, obsides ipsorum uoluntate datos; stipendium capere iure belli: I 44, 2; nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur neque: IV 17, 1; ¶ tribuere: VII 37, 4 *u.* **b)** adfici; ¶ placuit ei (Caesari), ut ad Ariouistum legatos mitteret . . .: uelle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere: I 34, 1; Ariouistus . . . legatos mittit ⟨*c*⟩: uelle se de iis ⟨*c*⟩ rebus, quae inter eos agi coeptae . . . essent, agere cum eo: I 47, 1; illi . . . remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5; duces principesque Neruiorum . . . conloqui sese uelle dicunt: V 41, 1; (Caesar commemorat) se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨*c*⟩ anteire ⟨*c*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1, 32, 8; 85, 5 *u.* postulare; loquuntur ambo . . .: uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui: 3, 15, 6; (Caesar) commemorauit: . . . neque se umquam abuti militum sanguine neque rem publicam alterutro exercitu priuare uoluisse: 3, 90, 3; ¶ uenturos: I 31, 2 *u.* contendere; uenisse: I 31, 9 *u.* profugere; Ariouistus respondit: si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse: I 34, 2; Ariouistus postulauit, ne quem peditem . . . adduceret: uereri se, ne . . . circumueniretur; uterque cum equitatu ueniret: alia ratione sese ⟨se B^2h; *om. af*⟩ non esse uenturum: I 42, 4; Ariouistus . . . respondit . . . se prius ⟨se prius *BMQa;* superius *A;* sepius *h*⟩ in Galliam uenisse quam populum Romanum: I 44, 7; omnes maiores natu . . . significare coeperunt, sese in eius fidem ac potestatem uenire neque ⟨*c*⟩ contra populum Romanum armis contendere: II 13, 2; quod . . . Galba . . . alio se ⟨sese B^3β⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis ⟨se *add. hl*⟩ occurrisse rebus uiderat: III 6, 4; huic (Commio Caesar) imperat, quas possit adeat ciuitates . . . seque ⟨sedque *A;* se β⟩ celeriter eo ⟨*o*⟩ uenturum nuntiet: IV 21, 8; V 3, 7 *u.* nolle; Domitius ad Pompeium . . . mittit, . . . sibi subueniat; . . . quod nisi fecerit, se cohortesque amplius XXX magnumque numerum senatorum . . . in periculum esse uenturum: 1, 17, 2; cum (Varro) itinere conuerso sese Italicam ⟨*c*⟩ uenturum praemisisset ⟨*Lips.;* promisisset *z*⟩: 2, 20, 6; responsum est . . . Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum atque una ⟨*z;* eundem *Np.; Db., Dt.*⟩ uisurum quem ad modum ⟨*Elberl.;* uis utrumque admodum *z;* una uisurum utrumque, quem ad modum *Vielh.; u. CC*⟩ tuto legati uenire . . . possent: 3, 19, 3; ¶ qui se . . . minus timidos existimari uolebant, non se hostem uereri, sed angustias itineris, . . . aut rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere dicebant: I 39, 6; 42, 4 *u.* uenire; ¶ uisurum: 3, 19, 3 *ib.;* ¶ si ita fecissent, fines eorum se uiolaturum (Caesar) negauit: VI 32, 2; ¶ primum agunt gratias omnes omnibus, quod sibi perterritis pridie pepercissent: eorum se beneficio uiuere: 1, 74, 2; ¶ ea condicione, quae a Caesare ferretur, se usuros ostendebant (legati): IV 11, 3; quod ii ⟨*c*⟩, qui se ad eorum amicitiam adgregauerant ⟨*c*⟩, meliore condicione atque aequiore imperio se uti uidebant: VI 12, 6; 1, 32, 3 *u.* **B.** prohibere.

b) acc. c. inf. pass.: Conuictolitauis . . . hortatur . ., ut . . . meminerint. . . . esse non nullo se Caesaris beneficio adfectum, sic tamen, ut iustissimam . . . causam obtinuerit; sed plus communi libertati tribuere: VII 37, 4; ¶ arcessitum se: V 56, 4 *u.* **a)** ire; ¶ circumiri enim sese ab aperto latere . . . (nostri) arbitrabantur: 1, 44, 4; ¶ omnesque se iam ⟨iam se *Ohl*⟩ ab equitatu circumueniri arbitrabantur: 2, 34, 6; ¶ Diuiciacus . . . obsecrare coepit. . . . sese tamen et amore fraterno et existimatione uulgi com-

moueri: I 20, 3; quod non fore dicto audientes . . . (milites) dicantur, nihil se ea re commoueri; scire enim . . .: I 40, 12; ¶ quod . . . duo magistratum gerant et se uterque eorum legibus creatum esse ⟨*om.* β⟩ dicat: VII 32, 3; ¶ magno dolore Haedui ferunt ⟨fuerunt *Apr.*, *BM*⟩ se deiectos ⟨sed eiectus *B*[1]*M*[1]⟩ principatu: VII 63, 8; ¶ desertos † enim se ac proditos a uobis dicunt: 2, 32, 7; ¶ ibi legem de dictatore ⟨*c*⟩ latam seseque dictatorem dictum a M. Lepido praetore (Caesar) cognoscit: 2, 21, 5; ¶ quem . . . Aruerni . . . obsecrant, ut suis fortunis consulat neu se ab hostibus diripi patiatur ⟨*sic* β; consulat neue ab hostibus diripiantur α; *Np.*, *Fr.;* cons., ne ab hostibus diripiantur *Dittenb.*⟩: VII 8, 4; ¶ ubi se diutius duci intellexit (Caesar): I 16, 5; ¶ excitari se: VII 47, 7 *u.* a) committere; ¶ qui se ex his minus timidos existimari uolebant: I 39, 6; ¶ (Labienus) consilio ⟨*c*⟩ conuocato . . . IIII milia passuum . . . progredi ibique se exspectari ⟨-tare *f*⟩ iubet: VII 60, 1; ¶ Ariouistus respondit: non oportere se ⟨sese *AQ(B*[1]*?); Schn.*, *Np.*, *Dt.*, *Hold.*⟩ a populo Romano in suo iure impediri: I 36, 2; quod (Dumnorix) religionibus impediri sese diceret ⟨sese dic. imp. β⟩: V 6, 3; ¶ (Morini) circumsteterunt (milites) ac, si sese ⟨se si β⟩ interfici nollent, arma ponere iusserunt: IV 37, 1; ¶ (Allobroges fratres) fortasse non se liberari ⟨liberare *a*⟩, sed in aliud tempus reseruari arbitrati ⟨arbitrari *a*⟩ discedere . . . constituerunt: 3, 60, 3; ¶ quod se Cebenna ut muro munitos existimabant (Aruerni): VII 8, 3; ¶ milites . . . conloquuntur: obsideri se a Caesare: 1, 20, 2; ¶ Varro . . . loquebatur: praeoccupatum sese legatione ⟨*c*⟩ ab Cn. Pompeio, teneri obstrictum fide: 2, 17, 2; ¶ (Cato) queritur in contione sese proiectum ac proditum a Cn. Pompeio, qui . . . bellum suscepisset et ab se reliquisque in senatu interrogatus omnia sibi esse ad bellum . . . parata confirmauisset: 1, 30, 5; proditos: 2, 32, 7 *u.* deseri; ¶ proiectum: 1, 30, 5 *u.* prodi; ¶ uelle Pompeium se Caesari purgatum, ne . . . uertat: 1, 8, 3; ¶ (maiores natu) ex sescentis ad tres senatores . . . sese ⟨se *M*[2]⟩ redactos esse dixerunt: II 28, 2; ¶ se reseruari: 3, 60, 3 *u.* liberari; ¶ hoc nomen obtinuit (Pompeius) atque ita se postea salutari passus *est:* 3, 71, 3; ¶ qui iam ante se ⟨se iam ante *hl;* se iam *a*[1]⟩ populi Romani imperio subiectos dolerent: VII 1, 3; ¶ teneri (sese) obstrictum: 2, 17, 2 *u.* praeoccupari; ¶ neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri: 2, 31, 4; ¶ loquitur Afranius: . . . itaque se uictos confiteri: orare atque obsecrare, . . . ne ad ultimum supplicium progredi necesse habeat ⟨*c*⟩: 1, 84, 5.

c) a se c. pass.: (quod fratres ⟨a se *add.* *(B*[3]*)*β⟩ Haeduos appellatos ⟨amicos *add.* *B*[3]β⟩ (Caesar) diceret ⟨*u.* *CC*⟩: I 44, 9;) ¶ committendum non putabat (Caesar), ut pulsis hostibus dici posset eos ab ⟨a β⟩ se per fidem in conloquio circumuentos: I 46, 3; ¶ Liscus . . . proponit: . . . hos a se coerceri non posse: I 17, 5; ¶ coniectos: III 9, 3 *u.* retineri; ¶ sed eo deceptum (populum Rom.), quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret neque sine causa timendum putaret: I 14, 2; ¶ condiciones a se latas, expetita ⟨expedita *bf*⟩ conloquia et denegata commemorat (Caesar): 1, 32, 6; ¶ quod cum merito eius a ⟨ab *bfk*⟩ se fieri intellegebat, tum ⟨*c*⟩ . . . arbitrabatur (Caesar): V 4, 3; ¶ latas: 1, 32, 6 *u.* expeti; ¶ fusas: I 44, 3 *u.* pelli; ¶ interrogatus: 1, 30, 5 *u.* b) prodi; ¶ Vbii . . . legatos mittunt, qui doceant neque auxilia . . . in Treueros missa neque ab se fidem laesam: VI 9, 6; ¶ Ariouistus . . . respondit . . . eas omnes copias a se uno ⟨uno a se β⟩ proelio pulsas ⟨fusas *B*[3]β⟩ ac superatas esse: I 44, 3; ¶ Veneti . . . quantum in se facinus admisissent intellegebant, legatos . . . retentos ab se et in uincla coniectos: III 9, 3; ¶ superatas: I 44, 3 *u.* pelli; ¶ quod (oppidum) a ⟨ab β⟩ se teneri non posse iudicabant (Eporedorix Viridomarusque): VII 55, 7; ¶ saepe in eum locum uentum est . . ., ut [non] modo uisum ab se Ambiorigem in fuga circumspicerent ⟨*c*⟩ captiui: VI 43, 4.

d) abl. abs.: (Caesar Dumnorigem) interfici iubet nihil hunc ⟨*c*⟩ se absente pro sano facturum arbitratus, qui praesentis imperium neglexisset: V 7, 7; si legiones in prouinciam arcesseret, se absente in itinere proelio dimicaturas intellegebat (Caesar): VII 6, 3; Galliam Italiamque temptari se absente (Caesar) nolebat: 1, 29, 3; ¶ (Caesar eos incusauit, quod . . . putarent.) Ariouistum se consule cupidissime populi Romani amicitiam adpetisse: I 40, 2; ¶ (Caesar) castella communit, quo facilius, si se inuito transire conarentur, prohibere possit ⟨*c*⟩: I 8, 2; si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret (Caesar): IV 16, 4; ¶ is ⟨*c*⟩ se praesente

de se ter sortibus ⟨c⟩ consultum dicebat: I 53, 7.

B. obl.: qui . . . renuntiant se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse, quibus id consilii fuisse cognouerint, ut, si flumen transissent, una ex parte ipsi ⟨o⟩, altera Aruerni se circumsisterent: VII 5, 5; ¶ matres familiae . . . petierunt ⟨c⟩, ne se et communes liberos hostibus ad supplicium dederent: VII 26, 3; Vercingetorix . . . obtestatur . ., ut . . . rationem habeant neu se optime ⟨o⟩ de communi libertate meritum hostibus ⟨o⟩ in cruciatum dedant: VII 71, 3; ¶ (Aduatuci) legatos . . . miserunt . . .: si forte . . . statuisset Aduatucos esse conseruandos, ne se armis despoliaret: II 31, 4; ¶ Segni Condrusique . . . legatos . . . miserunt oratum, ne se in hostium numero duceret: VI 32, 1; ¶ totius autem rei consilium his rationibus (Caesar) explicabat, ut, si Pompeius . . . Apolloniam Oricumque oppugnare et se ⟨si *NOx*⟩ omni maritima ora excludere conaretur, . . . illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 4; ¶ **(**expugnare: I 44, 3 *u.* oppugnare;**)** ¶ (Caesar) dat negotium Senonibus . . ., uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant: II 2, 3; ¶ hostes ubi et de expugnando oppido et de flumine transeundo spem se ⟨sese *a*⟩ fefellisse intellexerunt: II 10, 4; ad mare peruenit (Pompeius) . . . saepe, ut dicebatur, querens tantum se opinionem fefellisse, ut: 3, 96, 4; ¶ Ariouistus . . . respondit . . . nos esse iniquos, quod ⟨c⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8; ¶ (Mandubii) orabant ⟨c⟩, ut se in seruitutem receptos cibo iuuarent (Romani): VII 78, 4; (Caesar) petit ab his omnibus, ut se frumento iuuent: 1, 60, 3; ¶ Ariouistus . . . respondit omnes Galliae ciuitates ad se oppugnandum ⟨expugn. β⟩ uenisse ac contra se castra habuisse: I 44, 3; ¶ qui (Pompeius) . . . si probasset, cur se ⟨cursu *ahl*'⟩ uti populi beneficio prohibuisset? 1, 32, 3; ¶ (Sotiates) legatos . . . mittunt seque in deditionem ut recipiat petunt: III 21, 3; receptos: VII 78, 4 *u.* iuuare; ¶ sequi *u.* **sequor** *p. 1830 sq.* **𝔇)** *(9 (12) loc.);* ¶ subsequi *u.* **subsequor A. a)** *γ) p. 1946 (3 loc.);* ¶ quae (mulieres) in ⟨c⟩ proelium proficiscentes ⟨c⟩ . . . implorabant, ne se in seruitutem Romanis traderent: I 51, 3; **(**1, 76, 1 *u. p. 1966* tradere;**)** ¶ Ariouistus respondit: . . . si quid ille se ⟨ipse ab se *l*⟩ uelit, illum ad se uenire oportere: I 34, 2.

C. dat.; a) pendet ex uerbis: hoc ⟨c⟩ sibi Caesar satis oportune ⟨sat. oport. caes. β⟩ accidisse arbitratus . . . imperat: IV 22, 2; ¶ legiones sibi alias ex Asia adduci iussit (Caesar): 3, 107, 1; ¶ legati . . . uenerunt, quorum haec fuit oratio: . . . uel sibi agros attribuant (Romani) uel patiantur eos tenere ⟨o⟩, quos armis possederint: IV 7, 4; ¶ eadem fere . . . Roscius agit cum Caesare sibique Pompeium commemorasse demonstrat: 1, 8, 4; ¶ ille (Curio) unum elocutus, ut memoria tenerent milites ea, quae pridie sibi ⟨*om. a; Np.*⟩ confirmassent, sequi sese ⟨c⟩ iubet: 2, 34, 5; ¶ conclamant Haedui et Litauiccum obsecrant, ut sibi consulat: VII 38, 6; ¶ credere: 2, 31, 4 *u.* **A. b)** timeri; ¶ his Caesar ita respondit: eo sibi minus dubitationis dari, quod . . . memoria teneret: I 14, 1; cum ea ita sint, tamen, si obsides ab iis ⟨c⟩ sibi dentur, . . . sese cum iis ⟨c⟩ pacem esse facturum: I 14, 6; legati . . . petebant . . ., ad has res conficiendas sibi tridui spatium daret: IV 11, 3; (Neruios) in deditionem uenire atque obsides sibi dare coegit (Caesar): VI 3, 2; loquuntur ambo . . . cum . . . legatis . . .: uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui, si sibi ⟨*recc.;* sibi eius *N?Ohl;* sibi eius rei *Paul;* ei *a;* eis *Np.; om. f*⟩ facultas detur: 3, 15, 6; ¶ ad quos cum Caesar nuntios misisset, qui postularent, eos, qui sibi Galliaeque bellum intulissent, sibi dederent, responderunt: IV 16, 3; ¶ intellexit (Indutiomarus) . . . Neruios Aduatucosque bellum Romanis parare, neque sibi uoluntariorum copias defore: V 56, 1; ¶ Dumnorix dixerat sibi a Caesare regnum ciuitatis deferri: V 6, 2; ¶ Ariouistus respondit: . . . quod sibi Caesar denuntiaret se Haeduorum iniurias non neglecturum, neminem . . . contendisse: I 36, 6; ¶ Caesar legatos cum his mandatis mittit: . . . si [id] ita fecisset, sibi populoque Romano perpetuam gratiam atque amicitiam cum eo futuram: I 35, 4; Caesar respondit . . .: sibi nullam cum iis ⟨c⟩ amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent: IV 8, 1; (Caesar eos incusauit:) si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum, de qua non dubitaret, sibique ⟨ibique *h*⟩ eam praetoriam cohortem futuram: I 40, 15; — qui (Pompeius) . . . ab se . . . interrogatus omnia sibi esse ad bellum apta ac parata confirmauisset: 1, 30, 5; sibi semper primam ⟨rei publicae *add. recc.; edd.;* P. R. *add. a; om. Nfhl*⟩ fuisse dignitatem uitaque potiorem: 1, 9, 2; Allobroges . . . demonstrant sibi praeter agri solum nihil esse reliqui: I 11, 5; ut, si quid aduersi acci-

disset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent (Massilienses): 2, 5, 5; — pollicitusque est (Caesar) sibi eam rem curae futuram: I 33, 1; (Caesar eos incusauit:) haec sibi esse curae: I 40, 11; Ariouistus ... respondit ... amicitiam populi Romani sibi ornamento et praesidio, non detrimento esse oportere, *atque se hac ⟨c⟩ spe petisse: I 44, 5; Caesar ... tamen magno sibi usui ⟨usui sibi β⟩ fore arbitrabatur, si: IV 20, 2; — Heluetii ... legatos ... mittunt ..., qui dicerent sibi esse in animo sine ullo maleficio iter ... facere: I 7, 3; ¶ (Caesar) petit ..., ne grauentur sua quoque ... postulata deferre ...: doluisse se, quod populi Romani beneficium ⟨c⟩ sibi per contumeliam ab inimicis extorqueretur: 1, 9, 2; ¶ Ariouistus respondit: ... magnam Caesarem iniuriam facere, qui suo aduentu uectigalia sibi deteriora faceret: I 36, 4; legati ... petebant, uti ... prohiberet sibique ut ⟨c⟩ potestatem faceret in Vbios legatos mittendi; quorum si principes ac senatus sibi ⟨ibi M^1⟩ iure iurando fidem fecisset, ... se usuros ostendebant: IV 11, 2. 3; Lentulus Spinther ... cum ... nostris conloquitur: uelle, si sibi fiat potestas, Caesarem conuenire: 1, 22, 1; ¶ Vbii ... orabant, ut sibi auxilium ferret: IV 16, 5; ¶ cum legati ... uenissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque uitae consuleret: VII 12, 3; ¶ Ariouistus ... respondit ... non sese Gallis, sed Gallos sibi bellum intulisse: I 44, 3; intulissent: IV 16, 3 *u.* dedere; ¶ Varro ... loquebatur: ... necessitudinem quidem sibi nihilo minorem cum Caesare intercedere: 2, 17, 2; ¶ Heluetii ... legatos ... mittunt ..., qui dicerent ... rogare (se), ut eius uoluntate id sibi facere liceat: I 7, 3; principes ... petierunt, uti sibi concilium totius Galliae ... indicere idque Caesaris uoluntate facere ⟨*u.* *CC*⟩ liceret: I 30, 4; principes ... reuerterunt petieruntque, uti sibi secreto [in occulto] de sua omniumque salute cum eo agere liceret: I 31, 1; ne ... reliquae nationes sibi idem licere arbitrarentur: III 10, 2; (*erat* ciuile bellum, genus hominum, † quod liceret ⟨licere *af;* — quod licere sibi crederet *Dt.*[2]⟩ libere facere et sequi quod uellet ⟨uel *af*⟩: 2, 29, 3;) postulabat Caesar, ut legatos sibi ad Pompeium sine periculo mittere liceret: 3, 17, 2; ¶ mittatur: II 6, 4 *u.* submittere; (Caesar) cohortatus Haeduos, ut ... peditum milia X sibi celeriter mitterent, ... diuisit: VII 34, 1; ¶ postea quam id obstinate sibi negari uidit (Dumnorix): V 6, 4; ¶ statuebat (Caesar) ... prospiciendum ⟨c⟩, ne quid sibi ac rei publicae nocere ⟨-ri *a*⟩ posset: V 7, 2; ¶ magnam ⟨c⟩ (pecuniam) societates earum prouinciarum, quas ipse obtinebat, sibi numerare coegerat (Pompeius): 3, 3, 2; ¶ ex castris sibi legiones alias occurrere ... iussit (Caesar): 3, 98, 3; ¶ quos sibi Caesar oblatos gauisus ⟨c⟩ illos ⟨*CC*⟩ retineri iussit: IV 13, 6; ¶ sibi parcere *u.* **parco** *p. 984* **C. b)** (*5 loc., except.* 3, 10, 6;) ¶ (Caesar eos incusauit) ... sibi ⟨si A^1⟩ quidem persuaderi ... eum neque suam neque populi Romani gratiam repudiaturum: I 40, 3; ¶ (Vercingetorix consolatus est ...) sibi numquam placuisse Auaricum defendi: VII 29, 4; L. Domitius ... dixit placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum: 3, 83, 3; (Caesar) ostendit sibi placere regem Ptolomaeum atque ... Cleopatram exercitus ... dimittere: 3, 107, 2; ¶ ciues Romanos eius prouinciae sibi ad rem publicam administrandam ... argenti pondo ⟨c⟩ XX milia, tritici *modium CXX milia polliceri coegit: 2, 18, 4; ¶ (Aduatuci) legatos ... miserunt ..., sibi praestare, si in eum casum deducerentur, quamuis fortunam a populo Romano pati, quam: II 31, 6; ¶ Caesar ... his ⟨c⟩ uti ... reducerent, si sibi purgati esse uellent, imperauit: I 28, 1; ¶ Caesar legatos ... mittit: quoniam ... hanc sibi populoque Romano gratiam referret, ut: I 35, 2; (Caesar) pauca apud eos loquitur; **queritur*, quod sibi a parte ⟨c⟩ eorum gratia relata non sit pro suis in eos maximis beneficiis: 1, 23, 3; ¶ (Veneti ...) legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨c⟩, obsides sibi ⟨*om.* β⟩ remittat: III 8, 5; — si hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis: 3, 17, 4; ¶ Caesar cognouit ... Considium ... quod non uidisset pro uiso sibi renuntiauisse: I 22, 4; ¶ quod hominem honestissimum ... ereptum e ⟨c⟩ manibus hostium (Caesar) sibi restitutum uidebat ⟨c⟩: I 53, 6; ¶ Iccius ... nuntium ... mittit, nisi subsidium sibi submittatur ⟨mittatur β; *Flod.*⟩, sese diutius sustinere non posse: II 6, 4; ¶ Domitius ad Pompeium ... mittit, qui ... orent, ut sibi subueniat: 1, 17, 1; ¶ Crassus animaduertit ... minus commode frumentum commeatumque sibi supportari: III 23, 7; ¶ Ariouistus ... respondit ... si ... liberam possessionem Galliae sibi tradidisset: I 44, 13; Labienus ⟨c⟩ cum ab eo impetrauisset, ut sibi captiuos tradi iuberet: 3, 71, 4; ¶ Vercingetorix ... respondit: ... quin etiam

ipsis (imperium se) remittere ⟨c⟩, si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; ¶ Androsthenes ... ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit, ut sibi subsidio ueniant: 3, 80, 3; ¶ Ariouistus respondit: ... sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia ... populo Romano negotii esset: I 34, 4.

b) datiuus c. gerundiuo: hoc facto proelio Caesar neque iam sibi legatos audiendos neque condiciones accipiendas arbitrabatur: IV 13, 1; ¶ P. Crassus ... non mediocrem sibi diligentiam adhibendam intellegebat: III 20, 1; ¶ (agendum: 1, 26, 6 *u.* dimittendam;) ¶ neque has tantularum ⟨c⟩ rerum occupationes ⟨sibi *add.* β⟩ Britanniae anteponendas (Caesar) iudicabat: IV 22, 2; ¶ audiendos: IV 13, 1 *u.* accipiendas; ¶ Labienus tanta rerum commutatione longe aliud sibi capiendum consilium, atque antea senserat, intellegebat: VII 59, 3; reducto ... exercitu aliud sibi consilium capiendum (Caesar) existimauit: 3, 41, 2; Pompeius ... finem sequendi fecit atque aliud sibi consilium capiendum existimauit: 3, 77, 3; ¶ multae res eum (Caesarem) hortabantur, quare sibi eam rem cogitandam et suscipiendam putaret: I 33, 2; eos incusauit: primum quod ... quo consilio ducerentur sibi quaerendum aut cogitandum putarent: I 40, 1; Caesar ... maturius sibi de bello cogitandum putauit: VI 2, 3; 1, 26, 6 *u.* dimittendam; ¶ ut ... grauaretur (Ariouistus) neque de communi re discendum ⟨*Faern.*; dicendum *X*; *edd.*⟩ sibi et cognoscendum putaret: I 35, 2; ¶ Caesar a ⟨c⟩ superioribus consiliis depulsus omnem sibi commutandam belli rationem existimauit: 3, 73, 1; ¶ corruptis equis macie conandum sibi aliquid Pompeius de eruptione existimauit: 3, 58, 5; ¶ tamen id sibi contendendum aut aliter non traducendum exercitum existimabat (Caesar): IV 17, 2; ¶ (dicendum: I 35, 2 *u.* cognoscendum;) ¶ ita saepius rem frustra temptatam Caesar aliquando dimittendam sibi iudicat et de bello cogitandum ⟨*Ciacc.*; agendum *x*; *edd.*⟩: 1, 26, 6; ¶ discendum: I 35, 2 *u.* cognoscendum; ¶ Caesar ea, quae cognouerat, dissimulanda sibi existimauit: IV 6, 5; ¶ distribuendum: III 10, 3 *u.* partiendum; ¶ Domitius [tum] quoque sibi dubitandum non putauit, quin ... decertaret: 3, 37, 2; ¶ Caesar non exspectandum sibi statuit, dum ... peruenirent: I 11, 6; ¶ qua sibi ⟨sibi scit *Dt.*; scit *Heller*; sibi sit *Ciacc.*; *Frig.*⟩ iter ⟨sit *add.* Q⟩ faciendum sciebat ⟨β; *om.* α; *Fr.*, *Dt.*⟩: V 46, 3; ¶ P. Crassus ... cum intellegeret in iis ⟨c⟩ locis sibi bellum gerendum, ubi: III 20, 1; ¶ quibus rebus Caesar uehementer commotus maturandum sibi existimauit: I 37, 4; quibus rebus cognitis Caesar maturandum sibi censuit: VII 56, 1; ¶ quas tamen difficultates patienter ... ferebant neque sibi nudanda litora et relinquendos portus existimabant: 3, 15, 5; ¶ non omittendum ⟨sibi *add.* β; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*⟩ consilium Neruii existimauerunt: II 17, 5; ¶ prius quam plures ciuitates conspirarent, partiendum sibi ac latius distribuendum exercitum (Caesar) putauit: III 10, 3; ¶ ut (homines insueti laboris) omnia, quae imperarentur, sibi patienda ⟨et perferenda *add.* β; *Schn.*; *prob. Db.*⟩ existimarent: VII 30, 4; ¶ Caesar omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimauit: 3, 102, 1; ¶ id ne accideret magnopere ⟨c⟩ sibi praecauendum Caesar existimabat: I 38, 2; ¶ procedendum: 3, 34, 1 *u.* temptandas; ¶ progrediendum: 3, 55, 1 *ib.*; ¶ Pompeius ... ad Scipionem properandum sibi ⟨*om.* h⟩ existimabat: 3, 78, 6; ¶ quaerendum: I 40, 1 *u.* cogitandum; ¶ relinquendos: 3, 15, 5 *u.* nudanda; ¶ suscipiendam: I 33, 2 *u.* cogitandam; ¶ Caesar ... temptandas sibi prouincias longiusque procedendum existimabat: 3, 34, 1; Amphilochis ... receptis temptandam sibi Achaiam ac paulo longius progrediendum existimabat Caesar: 3, 55, 1; ¶ traducendum: IV 17, 2 *u.* contendendum; ¶ multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum: IV 16, 1.

c) pendet ex adiectiuis uel aduerbiis: (milites) elati spe ... nihil adeo arduum sibi esse ⟨*om.* β⟩ existimauerunt ⟨existimabant β⟩, quod: VII 47, 3; ¶ Pompeius ... exponit: legiones habere sese paratas X; praeterea cognitum compertumque sibi alieno esse animo in Caesarem milites: 1, 6, 2; ¶ Caesar respondit: ... neque nunc id (se) agere, ut ... exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant: 1, 85, 11; ¶ Vercingetorix ... respondit: ... quae (uictoria) iam esset sibi atque omnibus Gallis explorata: VII 20, 7; ¶ quem sibi fidelem esse arbitrabatur (Caesar): IV 21, 7; ¶ (Aduatuci) legatos ... miserunt ... sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae uirtuti inuidere: II 31, 5; ¶ quorum alius alia causa inlata, quam sibi ad proficiscendum

necessariam esse diceret, petebat, ut: I 39, 3; ¶ edictumque (Caesar) praemittit, ad quam diem magistratus principesque omnium ciuitatum sibi esse praesto Cordubae uellet: 2, 19, 1; ¶ (Heluetii) ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt: I 3, 2; Vbii . . . orabant, ut . . .; id sibi *ad* auxilium spemque reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6; Vercingetorix . . . demonstrat: . . . id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse: VII 66, 4; ¶ Haeduos sibi, quoniam belli fortunam temptassent . . ., stipendiarios esse factos: I 36, 3; ¶ quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae ⟨*c*⟩ esse ⟨*om. a*¹⟩ arbitrabatur (Caesar): I 33, 2; ¶ Caesar . . . proficisci non dubitauerat aeque ⟨*c*⟩ omnem sibi locum tutum fore ⟨*om. fl*⟩ existimans: 3, 106, 3.

D. genet.; a) c. gerundiuo: ibi cognoscit (Pompeius) . . . arcem ⟨*c*⟩ captam esse excludendi sui causa: 3, 102, 6; ¶ id ipsum sui fallendi causa milites ab hostibus factum existimabant: VII 50, 2; ¶ Ariouistus . . . respondit . . . debere se suspicari simulata Caesarem amicitia, quod exercitum ⟨*CC*⟩ in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere: I 44, 10; ¶ certior factus est (Caesar) magnas Gallorum copias . . . oppugnandi sui causa conuenisse: V 53, 6.

b) pendet ex subst.: Caesar . . . docet . . . latum ab X tribunis plebis . . ., ut sui ratio absentis haberetur: 1, 32, 3.

E. abl.: Cicero . . . respondit: . . . si ab armis discedere uelint, se adiutore utantur: V 41, 8.

F. c. praep.; a) ab: (Caesar) petit . . ., ne grauentur sua . . . postulata deferre. . . . retineri legiones II, quae ab se simulatione Parthici belli sint abductae: 1, 9, 4; ¶ accedebat, quod (Galli) suos ab se liberos abstractos obsidum nomine dolebant: III 2, 5; ¶ Vercingetorix . . . respondit: . . . si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; ¶ Diuiciacus . . . obsecrare coepit, ne . . .; futurum, uti ⟨*c*⟩ totius Galliae animi a se auerterentur: I 20, 4; ¶ Vercingetorix . . . consilium capit omnem ab ⟨a β⟩ se equitatum noctu dimittere ⟨demittere *α*⟩: VII 71, 1; ¶ quod timore perterritos Romanos discedere a se existimarent (Heluetii): I 23, 3; (Cicero) perscribit in litteris hostes ab se discessisse: V 49, 3; ¶ (Caesar) cohortatus Haeduos, ut . . . quae meruissent praemia ab se deuicta Gallia exspectarent: VII 34, 1; ¶ ne id quidem Caesar ab se impetrari ⟨-re *hl; imperari A; imperare B*¹*M*¹⟩ posse dixit: IV 9, 2; ¶ Caesar respondit . . . licere . . . in Vbiorum finibus considere, quorum sint legati apud se et de Sueborum iniuriis querantur et a se auxilium petant ⟨querant *a*¹⟩: IV 8, 3; Caesar questus, quod, cum ultro in continentem legatis missis pacem ab ⟨a *l*⟩ se petissent, bellum sine causa intulissent, . . . dixit: IV 27, 5.

b) ad; pendet α) ex uerbis: Caesar Remos cohortatus . . . omnem senatum ad se conuenire principumque liberos obsides ad se adduci iussit: II 5, 1; obsidesque ad se adduci iubet (Caesar): IV 18, 3; (Vercingetorix) certum numerum militum ad se celeriter adduci iubet ⟨*c*⟩: VII 4, 7; ¶ (Galli) suos liberos . . . palam ad se adire ⟨ire *a, l pr.*⟩ non patiuntur: VI 18, 3; ¶ (Pompeius) copias undique omnes ex nouis dilectibus ad se cogi iubet: 1, 24, 2; ¶ conuenire: II 5, 1 *u.* adducere; (Vercingetorix) principes . . ., quos sibi ad consilium ⟨*o*⟩ capiendum delegerat, prima luce cotidie ⟨*c*⟩ ad se conuenire iubebat ⟨iub. conu. β⟩: VII 36, 3; ¶ (Caesar) petit ab utroque, quoniam Pompei mandata ad se detulerint, ne grauentur sua quoque ad eum postulata deferre: 1, 9, 1; Milo dimissis . . . litteris *se* ea, quae faceret, iussu . . . facere Pompei, quae mandata ad se per Vibullium delata essent, . . . sollicitabat: 3, 22, 1; ¶ mercatoribus (ad Suebos) est aditus magis eo ⟨*o*⟩, ut quae bello ceperint quibus uendant habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1; [uinum ad se omnino ⟨omn. ad se β⟩ importari non sinunt ⟨paciuntur β⟩: IV 2, 6;] ¶ illi (Galli) ubi praeter spem quos fugere credebant infestis signis ad se ire uiderunt ⟨-re β⟩: VI 8, 6; ¶ Ariouistus ad Caesarem legatos mittit ⟨*c*⟩: . . . ex ⟨*c*⟩ suis legatis ⟨*CC*⟩ aliquem ad se mitteret: I 47, 1; iubet (Caesar) . . . hos comprehensos ad se mittere: V 25, 4; sagittariosque omnes . . . conquiri et ad se mitti iubet (Vercingetorix): VII 31, 4; simul (Caralitani) ad se Valerium mitti audierunt: 1, 30, 3; statimque (Curio) in Siciliam misit, uti duae legiones reliquusque equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; ¶ controuersias regum ad populum Romanum et ad se, quod esset consul, pertinere existimans . . . ostendit (Caesar) sibi placere . . .: 3, 107, 2; ¶ Caesar . . . omnes senatores . . . equitesque Romanos ad se produci iubet: 1, 23, 1; ¶ (Caesar) ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos . . . *consul sacramento rogauisset, ad signa conuenire et ad se pro-

ficisci iuberet: VI 1, 2; ¶ Caesar . . . si qui ad eos Eburones ex fuga conuenissent, ad se ut reducerentur ⟨-rent *van der Mey*⟩ imperauit: VI 32, 2; ¶ his mandauit (Caesar), ut quae diceret Ariouistus cognoscerent et ad se referrent: I 47, 5; — frumentum omne ad se referri iubet (Vercingetorix): VII 71, 6; ¶ (Caesar) admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat, ad se non remitti: 1, 26, 2; ¶ quas legationes Caesar . . . inita ⟨*c*⟩ proxima ⟨*c*⟩ aestate ⟨*c*⟩ ad se reuerti iussit: II 35, 2; huic (Caesar) mandat, ut ⟨*c*⟩ exploratis omnibus rebus ad se quam primum reuertatur: IV 21, 2; ¶ etsi (Caesar) magni interesse arbitrabatur quam primum oppido potiri cohortesque ad se in castra traducere: 1, 21, 1; Caesar . . . reliquas cohortes . . . impedimentaque ad se traduci iubet: 1, 42, 5; ¶ quem . . . Aruerni . . . obsecrant, ut . . . consulat . . ., praesertim cum uideat omne ad se bellum ⟨bell. ad se *h*⟩ translatum: VII 8, 4; ¶ (hostes) pronuntiari iubent, seu quis Gallus seu ⟨*c*⟩ Romanus uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere: V 51, 3; ¶ Ariouistus respondit: . . . si quid ille se uelit, illum ad se uenire oportere: I 34, 2; Ariouistus . . . conclamauit: quid ad se uenirent? an speculandi causa? I 47, 6; postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se uenire uidit (Caesar): II 5, 4; (Caesar) Indutiomarum ad se cum ducentis obsidibus uenire iussit: V 4, 1; (Caesar) iubet media nocte legionem proficisci celeriterque ad se uenire: V 46, 2; cum is (Caesar) omnem ad se ⟨ad se omn. β⟩ senatum uenire iussisset: V 54, 3; ubi (Indutiomarus) intellexit ultro ad se ueniri ⟨-re *A*[1]⟩: V 56, 1; petunt a Vercingetorige Haedui, ut ⟨*om. M*⟩ ad se ueniat rationesque belli gerendi communicet: VII 63, 4; (Galli) ueniri ⟨*M*β; uenire *AQB*⟩ ad se confestim existimantes ad arma conclamant: VII 70, 6; Pompeius . . rescripserat . . .; proinde, si qua fuisset facultas, ad se cum omnibus copiis ueniret: 1, 19, 4; ¶ (Caesar) Diuiciacum ad se uocari iubet: I 19, 3.

β) ex subst.: Alexandriae (Caesar) . . . concursum ad se fieri uidet: 3, 106, 4.

c) apud; pendet α) ex uerbis: dicere *u.* **apud** *p. 290 (3 loc.);* ¶ (Caesar) ostendit sibi placere regem Ptolomaeum atque . . . Cleopatram . . . de controuersiis iure apud se potius quam inter se armis disceptare ⟨deceptare *h*⟩: 3, 107, 2; ¶ Caesar respondit . . . licere . . . in Vbiorum finibus considere, quorum sint ⟨sunt *l*⟩ legati apud se et . . . a se auxilium petant: IV 8, 3; ¶ neque nostros exercitus propter frumenti ⟨*o*⟩ inopiam diutius apud se morari posse confidebant (Veneti): III 9, 5.

β) ex subst.: (Caesar) tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti: I 20, 5.

d) contra: Caesar respondit: . . . (se) eos exercitus, quos contra se multos iam annos aluerint, uelle dimitti: 1, 85, 5; ¶ nihil contra se regem ausurum ⟨*O;* nisurum *x; Db.*⟩ existimabat (Curio): 2, 37, 2; ¶ Ariouistus . . . respondit . . . omnes Galliae ciuitates ad se oppugnandum ⟨*c*⟩ uenisse ac contra se castra habuisse: I 44, 3; ¶ (niti: 2, 37, 2 *u.* audere;) ¶ Caesar respondit: . . . omnia haec iam pridem contra se parari: 1, 85, 8; ¶ Caesar respondit: . . . neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant, quo contra se uti possint: 1, 85, 11.

e) (se)cum); α): (Caesar) postulat, ut rem publicam suscipiant atque una secum administrent: 1, 32, 7; ¶ si indiligentiores fuerint, milia hominum delecta LXXX una secum ⟨.LXXX. delecta secum β⟩ interitura demonstrat (Vercingetorix): VII 71, 3; ¶ (Caesar) cohortes, quae in stationibus erant, secum in eam partem proficisci . . . iussit: IV 32, 2; (Caesar) Cauarinum cum equitatu Senonum secum proficisci iubet: VI 5, 2.

β): (Ambiorix) respondit: si uelit secum conloqui, licere: V 36, 2; ¶ Ariouistus respondit: neminem secum sine sua pernicie contendisse: I 36, 6; ¶ ut . . . (Pompeium) pari condicione belli secum decertare cogeret (Caesar): 3, 78, 3; ¶ quod (Pompeius) neminem dignitate secum exaequari uolebat: 1, 4, 4.

γ): Ariouistus . . . respondit . . . neque ipsos ⟨ipsis *αh*⟩ in his contentionibus, quas Haedui secum et cum Sequanis habuissent, auxilio populi Romani usos esse: I 44, 9.

f) de; α): is ⟨hic β⟩ (Procillus) se praesente de se ter sortibus ⟨ter sort. *B*[a]β; tergoribus α⟩ consultum dicebat: I 53, 7; cur uulnerari pateretur (Caesar) optime meritos de se ⟨mer. de se *Ofhl;* de se meritos *uulgo; Np., Dt.*⟩ milites ⟨cur uuln. . . . milites *om. a*⟩: 1, 72, 2; sic enim Caesar existimabat, eo proelio excellentissimam uirtutem Crastini fuisse optimeque eum de se meritum iudicabat: 3, 99, 2.

β): legio . . . ei gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset: I 41, 2.

g) erga: (Caesar) certior factus ... omnium .. esse Iguuinorum optimam erga se uoluntatem Curionem ... mittit: 1, 12, 1.

h) in c. acc.; α): Caesar respondit: ... omnia haec iam pridem contra se parari: in se noui generis imperia constitui ...; in se iura magistratuum commutari ...; in se ⟨etiam *add. Na; edd.*⟩ aetatis excusationem nihil ualere: 1, 85, 9.

β): Ambiorix ... locutus est: ... suaque esse eius modi imperia, ut non minus haberet iuris in se multitudo quam ipse in multitudinem: V 27, 3.

i) in c. abl.: Caesar respondit: ... in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus: 1, 85, 10.

k) per: Diuiciacus ... Caesarem complexus obsecrare coepit, ne quid grauius in fratrem statueret; scire se illa esse uera ⟨*o*⟩, nec quemquam ex eo plus quam se doloris capere, propterea quod, cum ... ille minimum propter adulescentiam posset, per se creuisset: I 20, 2; ¶ Ariouistus legatos ... mittit: quod antea de conloquio postulasset, id per se fieri licere: I 42, 1; (duces principesque Neruiorum) dicunt ... licere illis incolumibus per se ⟨per se inc. β⟩ ex hibernis discedere et ... proficisci: V 41, 6.

l) prope *u.* G.

G. c. aduerb.: hoc proprium uirtutis existimant (ciuitates) expulsos ⟨*c*⟩ agris finitimos cedere neque quemquam prope ⟨se *add.* β⟩ audere consistere: VI 23, 2; ¶ interea ne propius se castra moueret petierunt (legati): IV 9, 1.

3. pronomen pertinet ad alium casum; A. se = subiect.; a): tanta huius belli ad barbaros opinio perlata est, uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus ... mitterentur ⟨*o*⟩ legati ad Caesarem, qui ⟨quae *B*[a]β⟩ se obsides daturas, imperata facturas pollicerentur: II 35, 1; ¶ dimissuros: 3, 49, 2 *u.* uiuere; ¶ facturas: II 35, 1 *u.* dare; ¶ non nullae militum uoces cum audirentur sese, contra hostem si ducerentur, ituros, contra ciuem et consulem arma non laturos: 3, 31, 4; ¶ ut ... publice (Haeduos) iurare cogerent nihil se ⟨esse *M*⟩ contra Sequanos consilii inituros: VI 12, 4; ¶ erat iniqua condicio ... polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem diem iturus *esset definire: 1, 11, 2; ituros: 3, 31, 4 *u.* ferre; ¶ multa a ⟨*c*⟩ Caesare in eam sententiam dicta sunt, quare negotio desistere non posset, ... neque se iudicare Galliam potius esse Ariouisti quam populi Romani: I 45, 1; ¶ Scipionem ... litterae sunt consecutae a M. Fauonio Domitium cum legionibus adesse neque se praesidium ... sine auxilio Scipionis tenere posse: 3, 36, 6; ¶ crebraeque uoces militum in uigiliis conloquiisque audiebantur prius se cortice ex arboribus uicturos quam Pompeium e manibus dimissuros: 3, 49, 2.

b): satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro ... praeceptis habere possent ⟨*c*⟩, ut reliquos casus timerent: illum Italia expulsum amissa Sicilia et Sardinia ... et cohortibus ... ciuium Romanorum centum atque XXX; se ⟨*c*; a *a*; *om. fhl*⟩ morte Curionis et detrimento Africani ⟨*c*⟩ exercitus tanto militumque deditione ad Curictam ⟨*c*⟩: 3, 10, 5.

B. obi.: ut quam minimum spatii ad se colligendos armandosque ⟨armandosque *om.* β⟩ Romanis daretur: III 19, 1; ¶ rursus se ad signa recipientes (Romanos) insequantur: V 34, 4; quem (exercitum) turpiter se ex fuga ⟨*c*⟩ recipientem ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20, 12; hostem insolenter ... nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere ... cogit: 1, 45, 1; Numidae ... impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant: 2, 41, 6; funditores instruxit, ut praesidio nostris se recipientibus essent: 3, 46, 2.

C. dat.: est animaduersum ab legionariis ... ex crebris hostium eruptionibus magno sibi esse ⟨*om. hl*⟩ praesidio posse, si: 2, 8, 1.

D. genet.; a) c. gerundiuo: neque cognoscendi quid fieret neque sui colligendi hostibus facultatem relinquunt: III 6, 1; praecipites hostes egerunt magnoque ⟨*c*⟩ eorum numero ⟨*o*⟩ interfecto neque sui colligendi neque consistendi aut ex essedis ⟨*c*⟩ desiliendi facultatem dederunt: V 17, 4; nostri cedentes ... insecuti ⟨*c*⟩ sui colligendi facultatem ⟨fac. coll. β⟩ non dederunt: VII 80, 8; ¶ interim barbari nuntios in omnes partes dimiserunt paucitatemque nostrorum militum suis praedicauerunt et quanta praedae faciendae atque in perpetuum sui liberandi facultas daretur ... demonstrauerunt: IV 34, 5; ¶ ne saucio quidem eius loci, ubi constiterat, relinquendi ac sui recipiendi facultas dabatur: III 4, 4.

b) pendet ex subst.: Scipionem eadem spes ... impellit, ... simul iudiciorum metus, ⟨multos *add. Paul*⟩ adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant ⟨*u. CC*⟩: 1, 4, 3.

E. c. praep.: (cognouit) missas legationes ab non nullis ciuitatibus ad Germanos inuita-

tosque eos, uti ab Rheno discederent: omnia[que], quae ⟨c⟩ postulassent, ab ⟨a *fhl*⟩ se fore parata: IV 6, 3.

litterae ei (Scipioni) redduntur a Pompeio, mare transisse cum legionibus Caesarem: properaret ad se cum exercitu uenire: 3, 33, 1.

turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨o⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt: 2, 9, 5.

II. ui reciproca; A. obiect.: (barbari) perrumpere nituntur seque ipsi adhortantur, ne tantam fortunam ex ⟨c⟩ manibus dimittant: VI 37, 10; ¶ ut intra siluas aciem ordinesque constituerant atque ipsi sese ⟨se *h*⟩ confirmauerant: II 19, 6; ¶ tribunos militum monuit, ut paulatim sese legiones coniungerent: II 26, 1; ¶ hostes ⟨c⟩ in fugam coniecti se ipsi multitudine impediunt atque . . . coartantur ⟨c⟩: VII 70, 3; ¶ (se ipsi interficiunt: V 37, 6 *u. p. 1964* interficere;) ¶ parsque (hostium) ibi, cum angusto exitu portarum se ipsi premerent, a militibus, pars . . . ab equitibus est interfecta: VII 28, 3.

B. dat.: non ad haec addebant . . . non proelio dimicatum, sibique ipsos multitudine atque angustiis maius attulisse detrimentum quam ab hoste accepissent: 3, 72, 3; ¶ ubi . . . confertos milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento uidit: II 25, 1.

C. c. praep.: inter se *u.* **inter D. b)** *p. 202—204 (50 loc.).*

III. ui demonstratiui: Caesar . . . duabus de causis Rhenum transire constituit, quarum una ⟨c⟩ erat ⟨o⟩, quod auxilia **illi* contra se Treueris miserant, altera, ne ad eos Ambiorix ⟨o⟩ receptum ⟨o⟩ haberet: VI 9, 2; ¶ quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, donatum . . . ab octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit: 3, 53, 5.

[**Falso:** quoniam ad id tempus facultas conloquendi non fuerit atque ipse ⟨*Ciacc.*; ad se *x*⟩ Brundisium sit uenturus: 1, 24, 5; non posse ⟨c⟩ milites contineri, quin spe ⟨*h*²; se *x*⟩ praedae in urbem inrumperent: 2, 12, 4 (*Np.* 5); mutuasque (pecunias) illas ex senatus consulto ⟨*Aldus*; mutuasque ex illo se consulto *x*⟩ exigi dictitabant: 3, 32, 6.]

Sulla. 1. L. (Cornelius) Sulla: P. ⟨c⟩ Considius, qui rei militaris peritissimus habebatur et in exercitu L. Sullae et postea in M. Crassi fuerat, . . . praemittitur: I 21, 4; seque alterum fore Sullam ⟨syllam *af*; *Paul*; sillam *Ohl fere semper*; Cornelium *Vielh.*⟩ inter suos gloriatur (Lentulus), ad quem summa imperii redeat ⟨redire debeat *Paul*⟩: 1, 4, 2; nec tribunis plebis . . . extremi iuris ⟨intercessione *add. x*; *edd.*; intercessionis *Ciacc.*; *del. Manut.*⟩ retinendi, quod L. Sulla reliquerat ⟨quod L. S. rel. *del. Kindsch.*; *Dt.*⟩, facultas tribuitur: 1, 5, 1; Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse: 1, 7, 3; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam ⟨sillam *M*⟩, quem imitaturus non sum: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

2. Faustus Sulla: de reliquis rebus ad senatum refertur: tota Italia dilectus habeatur; Faustus Sulla ⟨illa *a*⟩ propere ⟨pro praetore *P. Man.*⟩ in Mauretaniam mittatur ⟨mittitur *x*⟩: 1, 6, 3; *cf.* § 4.

3. P. Sulla: interim certior factus P. Sulla ⟨sylla *ah*; silla *Obfl*⟩, quem discedens castris praefecerat Caesar, auxilio cohorti uenit cum legionibus duabus; cuius aduentu facile sunt repulsi Pompeiani: 3, 51, 1; sed insequentes nostros, ne longius prosequerentur ⟨progrederentur *N*; *Paul*⟩, Sulla reuocauit: 3, 51, 2; *cf.* § 3. (4); Sulla [a Caesare ⟨praesidio *add. Dt.*⟩ castris relictus ⟨praefectus *Forchh.*; *Db.*⟩] liberatis suis hoc fuit contentus neque proelio decertare uoluit, . . . ne imperatorias sibi partes sumpsisse uideretur: 3, 51, 5; sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, media ⟨in media *O*⟩ acie ⟨mediae aciei?⟩ Cn. Domitium praeposuerat: 3, 89, 2; etiam cohortes, quae praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dediderunt: 3, 99, 3.

Sulmonenses: Caesari nuntiatur Sulmonenses, quod oppidum a Corfinio VII milium interuallo abest, cupere ea facere, quae uellet, sed a Q. Lucretio senatore et Attio Paeligno prohiberi; qui id oppidum VII cohortium praesidio tenebant. mittit eo M. Antonium cum legionis ⟨c⟩ XIII. ⟨c⟩ cohortibus V. Sulmonenses, simul atque signa nostra uiderunt, portas aperuerunt uniuersique, et oppidani et milites, obuiam gratulantes Antonio exierunt: 1, 18, 1. 2.

Sulpicianus: Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem ⟨c⟩: 3, 101, 4; *cf.* § 5. 6.

Sulpicius. 1. P. Sulpicius Rufus: P. ⟨*om.* β⟩ Sulpicium ⟨sculpicium *A*; Sulpitium *a*⟩ Rufum legatum cum eo praesidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere iussit: IV 22, 6; Q. Tullium Ciceronem et P. ⟨pullium *AQ*⟩ Sulpicium ⟨-tium *a*⟩ Cauilloni et Matiscone in Haeduis ad Ararim rei fru-

mentariae causa conlocat: VII 90, 7; Afranii etiam filius adulescens de sua ac parentis sui salute cum Caesare per Sulpicium ⟨-tium *a*⟩ legatum agebat: 1, 74, 6; cum esset Caesaris classis diuisa in duas partes, dimidiae parti praeesset P. Sulpicius praetor Vibone ⟨-nem *Nx*⟩ ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Messanam, prius Cassius ad Messanam nauibus aduolauit: 3, 101, 1; *cf.* **Sulpicianus.**

2. Ser. Sulpicius: ipse (Iuba) equo in oppidum uectus ⟨*CC*⟩ prosequentibus compluribus senatoribus, quo in numero erat Ser. ⟨*om. f*⟩ Sulpicius ⟨-tius *a*⟩ et Licinius Damasippus, . . . imperauit: 2, 44, 3.

sum. I. Forma: (Caesar non incongrue protulit ens a uerbo sum, es, quomodo a uerbo possum, potes potens: *Prisc.* XVIII 8, 75 *extr.*) — Fore = futurum esse *(masc.)*: VI 23, 7; VII 37, 3; 64, 2; 1, 4, 2; 13, 5; 68, 3; 3, 10, 7. 9; 20, 1; 106, 3; — fore = futuram esse: V 51, 3; VI 7, 4; 2, 15, 1; 3, 83, 4; fore = futurum esse *(neutr.)*: I 42, 3; 46, 3; IV 20, 2; 31, 1; 35, 1; V 58, 4; VII 32, 5; 77, 8; 1, 9, 6; 22, 6; 26, 4; 40, 7; 2, 5, 5; 3, 17, 2; 37, 4; 41, 5; 76, 3; 86, 1; 92, 2; fore = futuros esse: I 39, 7; V 39, 4; VI 23, 3; VII 37, 6; fore = futura esse *(neutr.)*: IV 6, 2. 3; VI 8, 2; — fore = futuri esse: I 40, 12; ¶ futurum esse ut: I 31, 11; (futurum fuisse uti: 3, 101, 3;) ¶ futurum *(masc.; = inf. fut.)*: VII 66, 6 ⟨*c*⟩; 1, 32, 7 ⟨*CC*⟩; futuram *(inf.)*: I 33, 1; 35, 4; 40, 15; futurum *(neutr. = inf. fut.)*: I 10, 2; 20, 4; II 17, 3; IV 16, 6; VII 39, 3; 66, 5; *3, 73, 6; 3, 102, 6; futuros *(inf.)*: I 13, 3; V 3, 3; ¶ (sit futurus: 2, 32, 10; esset futura: 2, 9, 2;) foret *ap. Suet. uit. Ter.* 5; ¶ (fuit laudanda: V 8, 4; fuit conandum atque efficiendum: 1, 65, 5; ¶ (fuerant usi: IV 38, 2;) fuerat usus: V 25, 2; fuerat interruptus: 1, 41, 1; (auditi fuerant *(Madu.)*: 2, 29, 4;) fuerant sata: 3, 58, 3; ¶ conlaturus fuisset: I 40, 14; ¶ uenturum fuisse: I 34, 2; fuisse capturos neque . . . uenturos: V 29, 2; oppugnaturos fuisse: VI 41, 3.

II. Significatio. 1. uerbum concretum; A. = exstare, inueniri, uersari; *ὑπάρχειν, εὑρίσκεσθαι, διατρίβειν;* **vorhanden sein, da sein, (es gibt,) sich befinden; a) absol. (neque cui alqd sit additur neque ubi sit); α) non sequitur enuntiatum consecutiuum; subiecta sunt αα) substantiua uel uoces, quae substantiuorum munere funguntur; 𝔄) subst.; a) appellat.:** Caesar . . . omnes . . . produci iubet. erant quinque ordinis senatorii, ⟨*(Dauis.;) Np.;* quinquaginta (*uel* L) ordines *x;* quinquaginta: ordinis senatorii *EHoffm.*⟩ L. Domitius, P. ⟨*c*⟩ Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus ⟨*c*⟩, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius; praeterea filius Domitii aliique complures adulescentes et magnus numerus equitum Romanorum et decurionum: 1, 23, 2; nuntiatur Afranio magnos commeatus ⟨*Beroald.;* comitatus *x*⟩, qui iter habebant ⟨habeant *hl*⟩ ad Caesarem, ad flumen constitisse. uenerant eo sagittarii ex Rutenis, equites . . . . erant ⟨uenerant *Paul*⟩ praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis libertisque ⟨*c*⟩; sed nullus ordo, nullum imperium certum, cum suo quisque consilio uteretur. . . . erant ⟨uenerant *Paul*⟩ complures honesti adulescentes, senatorum filii et ordinis equestris; erant ⟨uenerant *Paul*⟩ legationes ciuitatum; erant ⟨uener. *Paul*⟩ legati Caesaris: 1, 51, 2. 3; ¶ (in Britannia) hominum est infinita multitudo creberrimaque aedificia fere Gallicis consimilia, pecoris ⟨β; pecorum α; *edd.*⟩ magnus numerus ⟨numerus ingens β⟩: V 12, 3; ¶ alces: VI 27, 1 *u.* bos; ¶ erat ⟨*om. x; Np., Db.; add. (Kran.,) Dt.;* esse *add. Vielh.*⟩ ciuile bellum; genus hominum, cui ⟨*c*⟩ liceret ⟨*c*⟩ libere facere . . . quod uellet ⟨*c*⟩; legiones eae ⟨hae *x*⟩, quae paulo ante apud aduersarios fuerant: 2, 29, 3; ¶ multaque in ea (silua) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint; ex quibus quae maxime differant a ⟨*c*⟩ ceteris haec sunt: est bos cerui figura, cuius a media fronte . . . unum cornu exsistit . . . . sunt item quae appellantur alces ⟨β; altes α⟩: VI 26, 1; 27, 1; ¶ Pompeius in suas prouincias proficisceretur, ne qua ⟨neque *x*⟩ esset armorum causa: 1, 2, 3; ¶ erant, ut supra demonstratum est, legiones Afranii III, Petrei duae, praeterea scutatae citerioris prouinciae et caetratae [ulterioris Hispaniae] cohortes circiter LXXX equitumque ⟨equitatumque *fh*⟩ utriusque prouinciae circiter V milia ⟨*u. CC*⟩: 1, 39, 1; ¶ sed deditionis nullam esse condicionem nisi armis traditis: II 32, 2; ¶ sed esse Galliae commune consilium: V 27, 5; ¶ si quod est admissum ⟨*o*⟩ facinus, . . . si de hereditate, de finibus controuersia est, idem decernunt ⟨*c*⟩: VI 13, 5; senatumque omnem et quos inter controuersia esset ad se Decetiam ⟨*c*⟩ euocauit: VII 33, 2; magnaque inter eos in consilio fuit controuersia, oporteretne Lucilii ⟨*c*⟩ Hirri . . . comitiis praetoriis absentis rationem haberi: 3, 82, 5; ¶ ipse, cum primum pabuli copia esse ⟨esse copiam *l*⟩ inciperet, ad exercitum uenit: II 2, 2; nascitur ibi . . . ferrum; sed

eius ⟨*om.* β⟩ exigua est copia: V 12, 5; pecus ⟨panicum *R. Steph.*⟩ uero, cuius rei summa erat ex Epiro copia, magno in honore habebant: 3, 47, 7; id (genus radicis) ad similitudinem panis *effingebant. eius erat magna copia: 3, 48, 2; cogebantur . . . pabulum supportare, quodque ⟨*rec.;* quoque *x; Dt.*⟩ erat eius rei minor copia, hordeo adaugere: 3, 58, 4; ¶ despectus *u.* **despectus A.** *p. 871 sq. (4 loc.);* ¶ erant hae ⟨*AQβ*; heae *BM;* eae *Fr., Db.*⟩ difficultates belli gerendi, quas supra ostendimus: III 10, 1; erat ob has causas summa difficultas, quod naues . . . nisi in alto constitui non poterant: IV 24, 2; ¶ (equites: I 48, 5 *et* 3, 110, 5 *u.* milia; 1, 39, 1 *u.* cohortes;) ¶ Galliae totius ⟨totius galliae *al*(β?)⟩ factiones esse duas: I 31, 3; ¶ abite, dum est facultas, uosque . . . recipite: VII 50, 6; quoniam ad id tempus facultas conloquendi non fuerit atque ipse ⟨*c*⟩ Brundisium sit uenturus: 1, 24, 5; ¶ duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, . . . altera Norica ⟨*c*⟩ . . .; utraque ⟨β; *Schn., Db., Hold., Dt.*^{2}; utraeque α; *rell. edd.*⟩ in ea fuga periit. fuerunt ⟨*sic Hug; Hold.;* perierunt. α; *edd.;* periit. β⟩ duae filiae; harum ⟨earum β⟩ altera occisa, altera capta est: I 53, 4; ¶ filius: 1, 23, 4 *et* 51, 2 *u.* adulescentes; ¶ flumen est Arar, quod per fines Haeduorum et Sequanorum in Rhodanum influit, incredibili lenitate: I 12, 1; ¶ (ratione inita frumentum se exigue dierum XXX habere ⟨*sic* β; exig. dier. se hab. XXX frum. *AQ; Db., Hold.;* exig. dier. XXX frum. *BM*^{1}; ex. esse d. XXX fr. *coni. Db.*⟩: VII 71, 4;) Afranius paene omne frumentum . . . Ilerdam conuexerat, reliqui ⟨-quum *f*⟩ si quid fuerat Caesar superioribus diebus consumpserat: 1, 48, 5; 3, 42, 4 *u.* 𝔅) quod; ¶ in omni Gallia eorum hominum, qui aliquo ⟨*c*⟩ sunt numero atque honore, genera sunt duo: VI 13, 1; 2, 29, 3 *u.* bellum; ¶ (homines: V 12, 3 *u.* aedificia; 1, 51, 2 *u.* adulescentes;) ¶ imperium: 1, 51, 2 *ib.;* ¶ erat summa inopia pabuli: 3, 58, 3; ¶ erat unum iter ⟨consilium *Ciacc.*⟩, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1, 73, 2; ¶ (sunt iura: VI 13, 3 *u.* 𝔟) α) αα) iura;) ¶ legationes, legati: 1, 51, 3 *u.* adulescentes; ¶ legiones: 1, 39, 1 *u.* cohortes; 2, 29, 3 *u.* bellum; ¶ ((liberi,) liberti: 1, 51, 2 *u.* adulescentes;) ¶ in pace nullus ⟨nullis *AQβ*⟩ est communis magistratus: VI 23, 5; ¶ materia cuiusque generis (in Britannia) ut in Gallia est praeter fagum atque ⟨*c*⟩ abietem: V 12, 5; ¶ adeundi tempus definiunt, cum meridies ⟨*Q; uett. edd.;* meridie *ABMβ*; *Schn.*⟩ esse uideatur: VII 83, 5; ¶ equitum milia erant sex ⟨erant .VI. milia *a*⟩, totidem numero pedites uelocissimi ac fortissimi: I 48, 5; 1, 39, 1 *u.* cohortes; 1, 51, 2 *u.* adulescentes; erant cum Achilla *eae copiae, ut . . . (non) contemnendae uiderentur. milia enim XX in armis habebat. haec constabant ex Gabinianis militibus. . . . huc accedebant collecti ex praedonibus. . . . multi praeterea capitis damnati exsulesque conuenerant. . . . hi . . . bona locupletum diripere . . . consuerant. erant ⟨*om. NO*^{1}*hl*⟩ praeterea equitum milia duo: 3, 110, (1—)5; ¶ multitudo: V 12, 3 *u.* aedificia; VI 34, 1 *u. infra* β) αα) manus; ¶ de quibus insulis ⟨quibus (in) insulis *Eussner*⟩ non nulli scripserunt dies continuos XXX sub bruma esse noctem: V 13, 3; ¶ numerus: V 12, 3 *u.* aedificia; 1, 23, 2 *u.* adulescentes; ¶ erat occasio bene gerendae rei: 1, 71, 1; ¶ cuius rei nulla est occultatio: VI 21, 5; ¶ quini erant ⟨*sic* β (qui inierant *a*^{1}*f*); erant *om.* α⟩ ordines coniuncti inter se atque implicati ⟨complic. β⟩: VII 73, 4; 1, 51, 2 *u.* adulescentes; ¶ cum animaduertisset perpetuam esse paludem, quae influeret in Sequanam atque illum omnem locum magnopere impediret, hic consedit: VII 57, 4; ¶ (pecus: V 12, 3 *u.* aedificia;) ¶ pedites: I 48, 5 *u.* milia; ¶ planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis: I 43, 1; ¶ neque qui essent ad maiorum ⟨maiorem *E*⟩ nauium ⟨*c*⟩ multitudinem ⟨*c*⟩ idonei portus reperire ⟨*c*⟩ poterat: IV 20, 4; ¶ post id tempus non fore potestatem: V 51, 3; (proinde habeat rationem posteritatis et ⟨proinde, dum potestas sit, habeat rationem *Jurin.*⟩ periculi sui: 1, 13, 1;) ¶ (praesidium: VI 35, 9 *u.* 𝔅) tantum;) ¶ haec eadem ratio est in summa totius Galliae: VI 11, 5; ¶ erat per decliue receptus ⟨receptum *NOx*⟩: 3, 45, 4; ¶ quid ergo? syngraphae non sunt, sed ⟨non sunt? Sed *Np.*⟩ res aliena est: *p. Bithynis ap. Iul. Rufinian. § 8 (rhet. lat. min. ed. Halm p. 40);* ¶ (robur: 3, 87, 5 *u.* 𝔅) quod;) ¶ (serui: 1, 51, 2 *u.* adulescentes;) ¶ nisi omnia consentiant inter se, non potest fieri, ut nominis similitudo sit: *ap. Pompei. comm. art. Don. (gramm. Lat. ed. Keil V p. 198);* ¶ huius (Mercurii) sunt plurima ⟨plura *A*⟩ simulacra: VI 17, 1; ¶ nec fuit spatium tali tempore ad contrahenda castra: VII 40, 2; ¶ adcurrunt ⟨*c*⟩ atque unam esse ⟨*om. hl*⟩

spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur: III 5, 2; ¶ syngraphae: *ap. Iul. Ruf.* § 8 *u.* res; ¶ ac fuit antea tempus, cum Germanos Galli uirtute superarent, ultro bella inferrent, propter hominum multitudinem agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent: VI 24, 1; ¶ traiectus: IV 21, 3 *u.* 2. B. a) α) γγ) breuissimus; V 2, 3 *ib.* commodissimus; ¶ erat eo loco . . . uallum . . .; ab eo intermisso spatio pedum DC alter conuersus in contrariam partem erat uallus humiliore paulo munitione: 3, 63, 2; ¶ ad quos se celeriter, cum usus est ⟨poscit β⟩, recipiunt: IV 2, 3; hi, cum est usus atque aliquod bellum incidit . . ., omnes in bello uersantur: VI 15, 1; his erat rebus effectum, ut equitum mille . . . VII milium ⟨c⟩ Pompeianorum impetum, cum esset ⟨*ego;* adesset *x; edd.*⟩ usus, sustinere auderent: 3, 84, 4; ¶ uxores: I 53, 4 *u.* filiae.

b) nom. propr.: L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius Rufus, Sex. Quintilius Varus, L. Rubrius: 1, 23, 2 *u.* **a)** adulescentes; ¶ duae sunt Albae ⟨aluae *A*⟩, alia ista quam nouimus in † Aricia et alia hic in † Italia: *ap. Pomp. comm. art. Don. (gramm. Lat. V p. 144 ed. Keil);* ¶ Arar: I 12, 1 *u.* **a)** flumen.

𝔅) subiecta sunt uoces, quae substantiuorum munere funguntur: si nihil esset ⟨nil sit β⟩ durius, nullo cum periculo ad proximam legionem peruenturos: V 29, 6; ¶ proponit: esse non nullos, quorum auctoritas apud plebem plurimum ualeat, qui priuatim plus possint ⟨possent *CMβ*⟩ quam ipsi magistratus: I 17, 1; ¶ haec procul ex oppido uidebantur, . . . neque tanto spatio certi quid esset explorari poterat: VII 45, 4; — si quid erat durius: I 48, 6 *u. p. 2036* durius; — reliqui si quid fuerat: 1, 48, 5 *u.* **𝔄) a)** frumentum; ¶ quinquaginta, quinque: 1, 23, 2 *ib.* adulescentes; ¶ item Lisso Parthinisque et ⟨*CC*⟩ omnibus castellis quod esset frumenti conquiri iussit: 3, 42, 4; — ac tamen quod fuit roboris duobus proeliis Dyrrachinis interiit: 3, 87, 5; ¶ cum ad has suspiciones certissimae res accederent, . . . satis esse causae arbitrabatur, quare in eum . . . animaduerteret: I 19, 1; ¶ praesidii tantum est, ut ne ⟨c⟩ murus ⟨c⟩ quidem cingi possit: VI 35, 9.

ββ) subiecta sunt enuntiata relatiua; 𝔄) c. indic.: quarum (insularum) pars magna a feris . . . nationibus incolitur, ex quibus sunt qui piscibus atque ⟨qui *add.* β⟩ ouis auium uiuere existimantur: IV 10, 5; ¶ sunt item quae appellantur alces ⟨β; altes α⟩: VI 27, 1.

𝔅) c. coniunct.: at sunt ⟨*sic Paul;* adsunt *hl; edd.;* adsunt nobis *af*⟩ qui uos hortentur, ut . . . desciscatis: 2, 32, 3; erant qui censerent de tertia uigilia in castra Cornelia recedendum: 2, 30, 3; ¶ ut esset ubi tegimenta praependere possent: 2, 9, 3.

β) additur enuntiatum consecutiuum; αα) subiecta sunt subst.: quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin ⟨quae non *O*⟩ ad [id] tempus partem senatus Cordubam ⟨c⟩ mitteret, non ciuis Romanus paulo notior, quin ad diem ⟨quin eodem *Paul*⟩ conueniret: 2, 19, 2; conlata fortuna Metropolitum cum casu Gomphensium nulla Thessaliae fuit ciuitas . . ., quin Caesari pareret ⟨c⟩ atque imperata faceret ⟨c⟩: 3, 81, 2; ¶ erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent: unum per Sequanos . . ., alterum ⟨c⟩ per prouinciam nostram: I 6, 1; ¶ erat, ut supra demonstrauimus, manus certa nulla, non oppidum, non praesidium ⟨*Q corr.;* praedium *rell.*⟩, quod se armis defenderet, sed in omnes ⟨o⟩ partes dispersa multitudo: VI 34, 1; dissipatis ac perterritis hostibus, ut demonstrauimus, manus erat nulla, quae paruam modo causam timoris adferret: VI 35, 3; ¶ neque enim naues erant aliae, quibus reportari possent, et omnia deerant, quae: IV 29, 4; ¶ oppidum: VI 34, 1 *u.* manus; ¶ (palus: VII 57, 4 *u. p. 2006* palus;) ¶ praesidium: VI 34, 1 *u.* manus; ¶ erant sententiae, quae conandum omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent: 2, 30, 1; ¶ (uidit) neque ullum esse ⟨*om. bcl*⟩ subsidium, quod submitti posset: II 25, 1; ¶¶ (fuit antea tempus, cum . . . superarent: VI 24, 1 *u. p. 2007* tempus.)

ββ) subiecta sunt pronomina indefinita: sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨c⟩; reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7, 5; ¶ sed tamen nihil est, quod potius faciamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1; ¶ non nullos: I 17, 1 *u. p. 2007* **𝔅)** non nullos; ¶ quisquam *u.* **neque** *p. 759* **c)** *(5 loc. except.* 1, 21, 5).

b) additur datiuus (= εἶναί τινι, ὑπάρχειν τινί; haben); α) est alci alqd; subiectum est nomen; αα) subst.: nullum aditum esse ad eos ⟨nullum esse aditum ad hos β⟩ mercatoribus: II 15, 4; mercatoribus est ⟨ad eos *add.* M^1*; edd. uett.*⟩ aditus magis ⟨o⟩ eo,

ut: IV 2, 1; mulieres . . . in eum locum coniecisse, quo propter paludes ⟨c⟩ exercitui aditus non esset: II 16, 5; ¶ si [id] ita fecisset, sibi populoque Romano perpetuam gratiam atque amicitiam cum eo futuram: I 35, 4; sibi nullam cum iis ⟨c⟩ amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent: IV 8, 1; ¶ animus: VII 77, 8 *u.* ββ) quid; ¶ ciuitati . . hanc fuisse belli causam, quod . . .: V 27, 4 *u. p. 2019* **𝔅) a) bb)** causa; ¶ fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent ⟨c⟩ numero: 3, 110, 4; ¶ cum his nauibus nostrae classi ⟨classis B^1M^1⟩ eius modi congressus erat ⟨esset erat β⟩, ut una celeritate . . . praestaret: III 13, 7; ¶ consilium: VII 5, 5 *u.* ββ) id; ¶ his erat inter se de principatu contentio: VII 39, 2; erat Romanis nec loco nec numero aequa contentio: VII 48, 4; ¶ praestare arbitrabatur unum locum, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnia ⟨c⟩ litora . . . custodia clausos teneri ⟨c⟩: 3, 23, 1; ¶ fas: 3, 105, 4 *u. p. 2021* **ℭ) b) aa)** fas; ¶ forma: VII 23, 1 *u.* 2. E. **b)** α) forma; ¶ gratia: I 35, 4 *u.* amicitia; ¶ cum his esse hospitium Ambiorigi sciebat: VI 5, 4; ¶ iis ⟨c⟩ autem inuitis . . . non potest esse propter angustias nauibus introitus in portum: 3, 112, 4; ¶ sed Caesari circuitu maiore iter erat longius: 3, 30, 4; ¶ plerique, cum . . . premuntur, sese ⟨c⟩ in seruitutem dicant nobilibus. quibus in hos ⟨*sic Dt.*[2]*; Db., Hold.;* Nobilibus in hos *AQ;* nobilibus; in hos *BM*β*; rell. edd.*⟩ eadem omnia sunt iura, quae dominis in seruos: VI 13, 3; ¶ (ciuitatibus maxima laus est . . . solitudines habere: VI 23, 1 *u. p. 2021* **b) aa)** laus;) ¶ cui rationi contra homines barbaros atque imperitos locus fuisset: I 40, 9; qua (ciuitate) traducta locum consistendi Romanis in Gallia non fore: VII 37, 3; ita . ., ut nullus ⟨*Steph.;* nullius *x*⟩ perfidiae neque eruptioni ⟨-nis *O*⟩ locus esset: 2, 16, 1; sic ut ipsis consistendi in suis munitionibus locus non esset: 2, 16, 2; ¶ (nullis est . . magistratus: VI 23, 5 *u. p. 2005* magistratus;) ¶ (huic (lateri) milia pass. DCCC . . . esse arbitrantur: V 13, 6 *u. p. 2023 uers. 1—4;*) ¶ negotium: I 34, 4 *u.* ββ) quid; ¶ quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor? 3, 18, 4; ¶ nobis nisi Caesaris capite relato pax esse nulla ⟨non *O*⟩ potest: 3, 19, 7; ¶ nam cum ⟨namque β; *Flod.*⟩ tanta multitudo lapides ac tela coicerent ⟨coiciebant β; *Flod.*⟩, in ⟨ut in β; *Flod.*⟩ muro consistendi potestas erat ⟨esset β; *Flod.*⟩ nulli ⟨nulla pot. esset *a*⟩: II 6, 3; ¶ praesidium: 3, 28, 4 *u.* ββ) quantum; ¶ receptus: 1, 45, 6 *u.* **c)** γ) ββ) hac; 3, 110, 4 *u.* condicio; ¶ cum his mihi res est ⟨*Paul;* erit *HJMüller;* sit *X; edd.*⟩, qui eruptionem probant: VII 77, 4; ¶ multum autem ab ictu lapidum, quod unum nostris erat telum, uiminea tegimenta . . . defendebant: 3, 63, 7; ¶ (Pompeianis summam esse ac fuisse semper uoluntatem, ut: 3, 16, 4 *u. infra* 2. **B. a)** α) γγ) summus.)

ββ) subiect. est pronom.: se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse, quibus id consilii ⟨consilium *f*⟩ fuisse cognouerint, ut . . . se circumsisterent: VII 5, 5; ¶ demonstrant sibi praeter agri solum nihil esse reliqui: I 11, 5; ¶ hic ⟨c⟩ cognosci licuit, quantum esset hominibus praesidii in animi firmitudine: 3, 28, 4; ¶ quid hominum ⟨c⟩ milibus LXXX ⟨c⟩ uno loco interfectis ⟨? Quid *add.* β⟩ propinquis consanguineisque nostris animi fore existimatis, si . . . cogentur? VII 77, 8; sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia . . . aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset: I 34, 4; — nam quid illi simile bello fuit? VII 77, 13; ¶ ut . . . ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent: 2, 5, 5.

β) est alci in animo (subiect. est infinitiuus) *u.* **animus** *p. 269* **B.** *init. (3 loc.)*

c) additur, ubi alqs (uel alqd) sit; α) praeposit.; αα) ab; 𝔄): castrorum situs . . . cognoscunt. erat a septentrionibus collis, quem . . . opere circumplecti non potuerant ⟨c⟩ nostri: VII 83, 2.

(𝔅): certior factus est . . . copias . . . conuenisse neque longius *milibus passuum octo ab hibernis suis afuisse ⟨fuisse β⟩: V 53, 7; pontem . . interrumpebant, qui aberat ⟨*Ald. nep.;* erat *x; edd.*⟩ ab oppido milia passuum circiter III: 1, 16, 2.**)**

ββ) ad; subiecta sunt 𝔄) homines: ab iis ⟨c⟩ cohortibus, quae erant in statione ⟨stationes *Nx*⟩ ad portas, defenduntur: 1, 75, 3; — eo concilio dimisso idem principes ciuitatum qui ante fuerant ⟨uenerant *Bentl.;* iuerant *Faern.;* fuer. *del. Scal.;* qui ante fuer. *del. Ciacc.*⟩ ad Caesarem reuerterunt: I 31, 1; ¶ Bibulus, ut supra demonstratum est, erat ⟨ierat *l; om. a*⟩ *cum* classe ad Oricum: 3, 15, 1; — Caesar eo tempore cum legione una profectus ad . . . rem frumentariam expediendam . . . erat ad Buthrotum ⟨c⟩, oppidum

oppositum Corcyrae: 3,16,1; — postquam Pompeium ad Asparagium esse cognouit: 3, 41, 1; ¶ dent operam consules, praetores, tribuni plebis quique *pro* coss. sint ⟨sunt *Ohl; om. af*⟩ ad urbem, ne: 1, 5, 3.

𝔅) res: huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium, . . . ad orientem solem . . . spectat ⟨*c*⟩: V 13, 1; — (ut ad mare II ⟨*Forchh.; nostrae z; Madu.*⟩ cohortes ⟨cohortis *Madu.*⟩ nonae legionis excubuerant ⟨excubiae erant *Madu.*⟩: 3, 63, 6;) — Aquitania a Garumna ⟨*c*⟩ . . . ad . . . eam partem Oceani, quae ⟨qua *BMl*⟩ est ⟨*om. Q²β; Aim.*⟩ ad Hispaniam ⟨quae adluit Hisp. *Jurin.*⟩, pertinet: I 1, 7; duabus ex partibus . . . . una erat proxima portui ⟨*c*⟩ naualibusque, altera ad portam ⟨*Dederich; Dt.; partem z; Np., Db.*⟩, qua ⟨quae *afh*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania, ad id mare, quod *adigitur ad ostium Rhodani: 2, 1, 2; — pontem, qui erat ad Genauam ⟨*c*⟩, iubet rescindi: I 7, 2; ¶ ad Cantium, quod esse ad mare supra demonstrauimus: V 22, 1.

γγ) **ante**: armorum magna multitudine de muro in fossam, quae erat ante oppidum, iacta: II 32, 4; quod (theatrum) est ante oppidum: 2, 25, 1.

δδ) **apud** *u.* **apud** *p. 291 (8 loci, qui primi sunt; praeterea* I 50, 4 *et in extrema pagina* 3, 59, 1.)

εε) **circum**: equitatus regis Cotyis ⟨*c*⟩ ad castra Cassii aduolauit, qui circum Thessaliam esse consuerat ⟨qui . . . consuerat *del. Kraff.*⟩: 3, 36, 4; ¶¶ erant enim circum castra Pompei permulti editi atque asperi colles: 3, 43, 1.

ζζ) **citra**: prius quam ea pars Menapiorum, quae citra Rhenum ⟨quieta in suis sedibus *add. c; Schn.*; qui in suis sedibus *add.* β⟩ erat ⟨erant *a*⟩, certior fieret: IV 4, 7; — neue omnium Germanorum, qui essent citra Rhenum, unam esse causam iudicaret: VI 32, 1; ¶ ea, quae citra flumen fuerant, superioribus *diebus* consumpserat: 1, 40, 1.

ηη) **contra** *u.* **contra** *p. 718 uers. 1—7 et 9—11 (5 loc.).*

ϑϑ) **cum**: erant cum Achilla eae ⟨*sic Paul;* cum Achilla *Oal; edd.;* cum achillae *fh*⟩ copiae, ut: 3, 110, 1; ¶ legionisque ⟨β; *Göler;* legionique α; *Np., Fr.*⟩ decimae, quacum erat (Caesar), continuo ⟨*Göler;* contionatus (*uel* conc.) *X; Schn., Np., Fr.; u. CC*⟩ signa constituit ⟨constiterunt β; *Schn.*⟩: VII 47, 1.

equites nostri leuisque armaturae pedites, qui cum iis ⟨his β⟩ una fuerant, quos primo hostium impetu pulsos dixeram, . . . hostibus occurrebant: II 24, 1; ¶ erat una cum ceteris Dumnorix Haeduus: V 6, 1; ¶ duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant: III 23, 5.

ιι) **ex**: erat e regione oppidi collis sub ipsis radicibus montis egregie munitus atque . . . circumcisus: VII 36, 5; ¶ qua ex parte est Hibernia ⟨insula *add.* β⟩, dimidio minor . . . quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam: V 13, 2.

κκ) **in c. abl.; 𝔄) propr.; a) subi. sunt nomina, quae pertinent ad homines; aa) subst. appellat.**: cum iam esset agmen in portis: 3, 85, 4; — erat in oppido ⟨-dum *Nahl*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi, conuentus is, ⟨*Grut.;* si *codd.; del. Paul*⟩ qui ex uariis generibus constaret, terror ex superioribus proeliis magnus: 2, 36, 1; — in Gallia non solum in omnibus ciuitatibus atque in omnibus pagis partibusque ⟨partibusque *del. Dauis.; Np., Fr.*⟩, sed paene etiam in ⟨β; *om.* α; *Np.*⟩ singulis domibus factiones sunt: VI 11, 2; — erat omnino in Gallia ulteriore legio una: I 7, 2; erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare: 3, 88, 1; — multitudo: 2, 36, 1 *u.* conuentus; — nunc esse in Gallia ad centum et XX milium numerum: I 31, 5; sagittariosque omnes, quorum erat permagnus ⟨magnus *AQ*⟩ numerus in Gallia ⟨in gallia numerus β⟩, conquiri . . . iubet: VII 31, 4.

bb) nom. propr.: quibus in locis esse Germanos ⟨germ. esse β; esse *om. Q*⟩ audiebat: IV 7, 1; — cum . . . eos (Heluetios) in eo loco, quo tum ⟨tunc *af; om. B¹*⟩ essent, suum aduentum exspectare iussisset: I 27, 2; ¶ ad ipsum Ambiorigem contendit, quo in loco cum paucis equitibus esse dicebatur ⟨dicebantur *A*⟩: VI 30, 1; — cum esset Caesar in citeriore Gallia [in hibernis]: II 1, 1; quibus in locis sit Caesar ex captiuis quaerunt: VI 35, 7; — quinqueremes ⟨*c*⟩ duas, in quarum altera erat Cassius, ceperunt: 3, 101, 6; — Pompeius erat eo tempore in Candauia: 3, 11, 2; in eo loco ipse erat Pompeius: 3, 88, 1; — erat in Carnutibus summo loco natus Tasgetius: V 25, 1.

cc) pronom.: sed in castello ⟨illo *add. Paul*⟩ nemo fuit omnino ⟨omnium *f*⟩ militum, quin ⟨*c*⟩ uulneraretur: 3, 53, 3; — eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; qui in classe erant proficisci properabant: 2, 43, 3; alii domos

bonaque eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant: 3, 82, 4.

b) subi. sunt res; aa) esse = **positum esse:** impedimenta . . . Aduatucam contulit. id castelli nomen est. hoc fere est in mediis Eburonum finibus: VI 32, (3.) 4; — non longe a Tolosatium finibus absunt, quae ciuitas est in prouincia: I 10, 1; — in hac sunt insula domicilia Aegyptiorum et uicus oppidi magnitudine: 3, 112, 3; — flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus ⟨finibus remorum *AQ*⟩, exercitum traducere maturauit: II 5, 4; — sed hoc in ⟨*ego; om. x; edd.*⟩ itinere est fons: 2, 24, 4; — in hoc medio cursu est insula, quae appellatur Mona: V 13, 3; — Mosa profluit ex monte Vosego, qui est in finibus Lingonum: IV 10, 1; — ipsum erat oppidum ⟨Alesia *add. α; edd.*⟩ in ⟨positum in *RSchn.*⟩ colle summo admodum edito loco: VII 69, 1; — in hoc tractu ⟨*Faern.;* nec tractu *x;* nec tractus *EHoffm.; Db.*⟩ oppidi pars erat regiae ⟨regia *O; E. Hoffm.; Db.*⟩ exigua, in quam ipse habitandi causa initio erat inductus, et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del. EHffm.; Db.*⟩ arcis tenebat locum: 3, 112, 8; — (erat inter oppidum Ilerdam et proximum collem ⟨*cod. Vrs.; Vascos.;* in oppido ilerda et proximo colle *x*⟩ . . . planitia ⟨planicia *ahl;* planicies *f?; edd.*⟩ circiter passuum ⟨*c*⟩ CCC: 1, 43, 1; —) tumulus: I 43, 1 *u. p. 2006* planities; in hoc fere medio spatio tumulus erat paulo editior: 1, 43, 1; — uicus: 3, 112, 3 *u.* domicilia.

bb) = **inueniri:** taxo, cuius magna in Gallia Germaniaque copia est, se exanimauit ⟨*c*⟩: VI 31, 5; — omnium rerum, quae ad bellum usui erant, summa erat in eo oppido facultas ⟨difficultas *X*⟩: I 38, 3; — fons: 2, 24, 4 *u.* **aa)** fons; — tempus autem ⟨*o*⟩ erat difficillimum, quo neque frumenta in † hibernis ⟨aceruis *F. Hoffm.; Db.;* cauernis *Hell.;* herbis *Manut.;* Hiberis *Kraff.;* horreis *Kran.;* tabernis *Deiter*⟩ erant . . . ac ciuitates exinanitae: 1, 48, 5; — quod in his locis inopia frumenti erat: III 7, 3; — (in Britannia) est materia: V 12, 5 *u. p. 2005* materia; — omnesque eas naues et reliquas, quae erant in naualibus, incendit: 3, 111, 6; — in eo flumine pons ⟨fons *A*⟩ erat: II 5, 6; — terror: 2, 36, 1 *u.* **a) aa)** conuentus.

𝔅) trsl.; a) = **esse in numero, esse inter** *u.* **in** *p. 138 extr. et 139 (17 loc.).*

b) est alqs (alqd) in alqa re *u.* **in** *p. 134 a uersu 12 usque ad p. 135 uers. 8 (47 loc.); praeterea p. 141 sq.* **f)** in statione *(4 loc.); praeterea:* cum uterque utrimque exisset ⟨*uel* perrexisset *Paul*⟩ exercitus, in conspectu ⟨*sic α et Paul;* cum uterque utrique esset exercitui in conspectu *β*⟩ fereque e regione Caesaris ⟨*Paul;* castris *X; edd.*⟩ castra ponebat ⟨*Paul;* ponebant *α;* poneret *β*⟩, . . . erat in magnis Caesari ⟨*c*⟩ difficultatibus res, ne . . . impediretur: VII 35, 1; uestigio temporis primum agmen erat in conspectu: 2, 26, 2; ¶ consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium, quae essent ibi in praesidio, ut . . . seruarent: 2, 20, 2.

c) est alqd in alqo *u.* **in** *p. 133 (6 uersus extremi) et 134 (uers. 1—12) (8 (9) loc.).*

λλ) inter *u.* **inter** *p. 199 (10 loc.).*

μμ) intra *u.* **intra** *p. 227 (4 loc.).*

νν) penes *u.* **penes** *p. 1039 (3 loc.).*

ξξ) post: animaduersum est . . . cohortes quasdam, quod instar legionis uideretur, esse ⟨*post* esse *distinguit f*⟩ post siluam: 3, 66, 1; — ad flumen Axonam contenderunt, quod esse post nostra castra demonstratum est: II 9, 3; ¶ quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨erant *β; Flod.*⟩ tuta ab hostibus reddebat ⟨et post . . . reddebat *om. A*[1]⟩: II 5, 5.

οο) pro: celeriter quae in statione pro castris erant Afranii cohortes breuiore itinere . . . mittuntur: 1, 43, 4; ¶ ii ⟨*c*⟩, qui pro portis castrorum in statione erant, Caesari nuntiauerunt ⟨*c*⟩: IV 32, 1.

ππ) sub *u.* **imperium** *p. 72* **εε)** *(5 loc.);* — VII 36, 5 *u.* **ιι)**.

ϱϱ) trans: cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet? IV 16, 4.

β) locatiuo; αα) abl.; 𝔄): quo loco essent: I 27, 2 *u. p. 2012* **κκ) 𝔄) a) bb)** Heluetii; ¶ quod multis locis apud eos aerariae secturaeque ⟨structuraeque *ik; Schn.;* ferrariaeque *coni. Np.; del. Ciacc.;* que *del. Oud.*⟩ sunt: III 21, 3; — tanta enim tempestas cooritur, ut numquam illis locis maiores ⟨maioris *ahl*⟩ aquas fuisse constaret: 1, 48, 1; — erat eo loco fossa pedum ⟨pedes *x*⟩ XV et uallum ⟨uallus *Ald.*⟩ contra hostem in altitudinem pedum X: 3, 63, 1.

(𝔅): hoc in ⟨*ego; om. x; edd.*⟩ itinere est fons: 2, 24, 4.)

ββ) genet.; 𝔄): naues longas . . ., quarum erant L auxilio missae . . .; praeter has XXII, quae praesidii causa Alexandriae esse consuerant, constratae omnes: 3, 111, 3; — erat eo tempore Antonius Brundisii: 3, 24, 1; Pompeius est Brundisii: *ap. Cic. ad Att.*

IX 13 *A*, 1; — Corcyrae: 3, 7, 1 *u.* Orici; — milites, qui erant Corfinii, primo ⟨*c*⟩ uesperi secessionem faciunt: 1, 20, 1; erat in exercitu Vari Sex. Quintilius Varus, quem fuisse Corfinii supra demonstratum est: 2, 28, 1; — erant ⟨*a*¹; erat *fhl*⟩ Orici Lucretius Vespillo ⟨*c*⟩ et Minucius Rufus cum Asiaticis nauibus XVIII, ... M. Bibulus cum nauibus CX Corcyrae: 3, 7, 1; — is (Caesar) eo tempore erat Rauennae: 1, 5, 5; — a quo missi Dioscorides et Serapion, qui ambo legati Romae fuerant magnamque apud patrem Ptolomaeum auctoritatem habuerant, ad Achillam peruenerunt: 3, 109, 4.

𝔅): omnibus frugibus ⟨*c*⟩ amissis domi nihil erat, quo ⟨qui *B*¹⟩ famem tolerarent: I 28, 3.

γ) aduerb.; αα): in Thessaliam ... peruenit. hic cum essent factiones duae, uaria uoluntate ciuitatium ⟨*c*⟩ utebatur: 3, 35, 2; — hic uero nulla munitio est, quae perterritos recipiat: VI 39, 2.

cohortium, quae essent ibi in praesidio: 2, 20, 2 *u. p. 2014 κκ)* **𝔅) 𝔟)** *extr.*; — Pelusium peruenit. ibi casu rex erat ⟨*om. af*⟩ Ptolomaeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens: 3, 103, 2; — si pacem ... faceret, in eam partem ituros atque ibi futuros Heluetios, ubi eos Caesar constituisset atque esse uoluisset: I 13, 3; — Suebos ... ad extremos fines se recepisse. siluam esse ibi ⟨ibi esse β⟩ infinita magnitudine, quae appellatur ⟨appelletur *Steph.*⟩ Bacenis: VI 10, 5.

sinistro cornu, ubi erat ipse (Caesar), celeriter adgressus Pompeianos ... deturbauit: 3, 67, 4; — Heluetii: I 13, 3 *u. s.* ibi.

nauium quod ubique fuerat in ⟨*o*⟩ unum locum coegerant: III 16, 2.

ββ): decliuis locus ... uergebat in longitudinem ⟨*c*⟩ *passus circiter CCCC. hac nostris erat receptus, quod eo ... inconsultius processerant: 1, 45, 6.

constabat ... dorsum esse eius iugi ... siluestre ⟨*c*⟩ et angustum, qua esset aditus ad alteram partem oppidi ⟨*o*⟩: VII 44, 3; erat ... altera ad portam ⟨*c*⟩, qua ⟨quae *afh*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania: 2, 1, 2; sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨*c*⟩ posse: 2, 16, 3; — contendit, ut eam partem insulae caperet, qua optimum esse egressum superiore aestate cognouerat: V 8, 3; — et qua proximum iter in ulteriorem Galliam per Alpes erat, cum his ⟨*c*⟩ quinque legionibus ire contendit: I 10, 3.

γγ): ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi: 2, 10, 1; ¶ confirmatur ⟨*c*⟩ opinio barbaris ... nullum esse intus praesidium: VI 37, 9; erat unus intus ⟨intus unus *A*¹⟩ Neruius, nomine Vertico, loco natus honesto: V 45, 2; ¶ ut ... ad inferiorem partem insulae, quae est propius solis occasum ⟨quae ... occas. *del. RSchn.*⟩, ... deicerentur: IV 28, 2; ¶ ostendit ciues Romanos, qui eius praesidii fiducia una erant: VII 38, 9.

B. = fieri, accidere; *γίγνεσθαι, συμβαίνειν*; **eintreten (statt finden, der Fall sein); subiectum est a) subst.**: Labienus ... sperans temeritate eorum (hostium) fore aliquam dimicandi facultatem praesidio ... relicto ... proficiscitur: VI 7, 4; proinde, si qua fuisset facultas, ad se cum omnibus copiis ueniret: 1, 19, 4; ¶ interim postulant, ut sint indutiae, atque ab iis ⟨*c*⟩ impetrant: 3, 15, 7; ¶ eadem nocte accidit, ut esset luna plena: IV 29, 1; ¶ etsi sine ullo periculo ⟨*o*⟩ legionis ⟨-ni *Ciacc.*⟩ delectae ⟨commissum *add. B*²β⟩ cum equitatu proelium fore uidebat: I 46, 3; ¶ (quibus cotidie melius † subterrere ⟨*ahl*; subterere *f*; fore *Dt.*⟩ tempus ... uidebant: 3, 49, 6.)

b) neutr. pronom.; α) id, id quod *u.* **is** *p. 334* ββ) **𝔄) 𝔞)** (*4 loc., except.* IV 29, 3); *praeterea:* postulabat Caesar, ut legatos sibi ad Pompeium sine periculo mittere liceret, idque ipsi fore reciperent: 3, 17, 2.

β) idem: Caesar, etsi idem, quod superioribus diebus acciderat, fore uidebat, ut ⟨β; et α⟩ ... hostes ... effugerent, tamen: IV 35, 1.

γ) quod, quae; αα) quod *u.* **qui** *p. 1480* **𝔅)** *(3 loc.); praeterea:* castra mouit breuiore itinere se occurrere ei posse sperans. quod fore suspicatus Caesar militesque adhortatus ... mane Dyrrachium uenit: 3, 41, 5.

ββ): eo cum uenisset, ea, quae fore suspicatus erat ⟨est *a*⟩, facta cognouit: IV 6, 2; Galli ... committere proelium non dubitant. quae fore suspicatus Labienus ... placide progrediebatur: VI 8, 2.

c) enuntiatum: fore, futurum (esse, fuisse) ut(!); α): sese confidere demonstrat, si eius rei sit potestas facta, fore ut aequis condicionibus ab armis discedatur: 1, 26, 4; (quas (legiones) ... miserat suspicatus fore id, quod accidit, ut duces aduersariorum occasione ... ad nostros opprimendos uterentur: 1, 40, 7;) Scipio suspicatus fore ut postero die aut inuitus dimicare cogeretur aut magna cum infamia castris se contineret, ... temere progressus

turpem habuit exitum: 3, 37, 4; (3, 73, 6 *u. infra* futurum ut;) leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨*c*⟩, simul fore ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur ⟨*Ald.;* existimarentur quod *codd.*⟩ et lassitudine conficerentur: 3, 92, 2; — magnamque in spem ueniebat . . . cognitis suis postulatis fore uti pertinacia desisteret: I 42, 3; quod si diutius alatur controuersia, fore uti pars cum parte ciuitatis confligat: VII 32, 5; haec quo facilius . . . fiant . . ., aut ipse propius accedat aut se patiatur accedere: fore uti per conloquia omnes controuersiae componantur: 1, 9, 6; dixerat, prius quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur ⟨*Ohl; om. af*⟩: 3, 86, 1; ¶ qua (legione) pulsa impedimentisque direptis futurum ut reliquae contra consistere non auderent: II 17, 3; quod si esset factum, futurum ⟨*add. Dauis.; om. z; Np., Dt.;* fore *add. Voss.; Db.*⟩ ut ⟨*om. O*[1]*; Np., Dt.*⟩ detrimentum in bonum uerteret . . . atque ii ⟨*c*⟩, qui ante dimicare timuissent, ultro se proelio offerrent ⟨*u. CC*⟩: 3, 73, 6; ¶ futurum esse paucis annis, uti omnes ex Galliae finibus pellerentur atque omnes Germani Rhenum transirent: I 31, 11; ¶ ut . . . uix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso tempore quidam nuntii de Caesaris uictoria . . . essent allati, existimabant plerique futurum fuisse ⟨esse *O*⟩ uti amitteretur: 3, 101, 3.

β): id si fieret, intellegebat magno cum periculo prouinciae futurum ut homines bellicosos . . . locis patentibus . . . finitimos haberet: I 10, 2; ¶ qua ex re futurum uti ⟨ut β⟩ totius Galliae animi a se auerterentur: I 20, 4.

C. = ortum esse, uenisse, factum esse; a) esse ab: nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra: *ap. Suet.* I 6.

b) esse ex: transtra (erant) ex ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ pedalibus in altitudinem trabibus: III 13, 4; *u. praeterea* **ex** *p. 1186* **b) α)** *(3 loc.)*.

D. = ἔχειν, sich verhalten: cum ea ita sint, tamen, si obsides . . . dentur, . . . sese cum iis pacem esse facturum: I 14, 6; magnam tamen haec res illis . . . contemptionem ad omnes attulit, idque ita esse cum ⟨*c*⟩ ex aliorum obiectationibus tum etiam ex . . . animi conscientia intellegebant: 3, 60, 2.

E. = praeterisse (?): multi iam menses erant ⟨transierant *mult. recc.*⟩ et hiems praecipitauerat, neque Brundisio naues legionesque ad Caesarem ueniebant: 3, 25, 1; (*cf. Hom.* κ 469 ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐνιαυτὸς ἔην; *Liuius IX 33, 3* permulti anni iam erant, . . . cum . . . oritur.)

2. uerbum copulatiuum; A. praedicatum est substant.; a) appellat.; α) praed. additur; αα) subiectum additur; 𝔄) subiectum est nomen (substantiuum uel pronomen): cuius (Pompei) ipse (Caesar) honori et dignitati semper fauerit adiutorque fuerit: 1, 7, 1; ¶ si suam gratiam Romani uelint, posse (se) iis ⟨*c*⟩ utiles esse amicos: IV 7, 4; refertur etiam de rege Iuba, ut socius sit atque amicus: 1, 6, 4; ¶ auctor(es) *u.* **auctor** *p. 365* **A.** (VI 31, 5; 8, 8; 3, 57, 2) *et* **B.** *(5 loc.);* ¶ in fines ⟨*c*⟩ Eburonum ⟨*c*⟩ et Condrusorum ⟨*c*⟩, qui sunt Treuerorum ⟨et Condr. qui s. T. *om. a*[1]⟩ clientes, peruenerant ⟨*c*⟩: IV 6, 4; ¶ se cum sola decima legione iturum, de qua non dubitaret, sibique eam praetoriam cohortem futuram: I 40, 15; ¶ Androsthenes . . ., cum se uictoriae Pompei comitem esse mallet quam socium Caesaris in rebus aduersis, . . . cogit: 3, 80, 3; ¶ idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, . . . acciderat: 3, 102, 7; controuersias regum ad populum Romanum et ad se, quod esset consul, pertinere: 3, 107, 2; ¶ quibus in rebus prolationem diei donationem esse dicebant ⟨*haec omnia delenda censet Paul*⟩: 3, 32, 5; ¶ dux *u.* **dux B. b)** *p. 983 sq. (3 loc.);* ¶ Suessiones suos esse finitimos: II 4, 6; ¶ (flumen: I 12, 1 *u. p. 2005* flumen;) ¶ alterum genus est equitum: VI 15, 1; tertium est genus eorum, qui uri appellantur: VI 28, 1; ¶ (Ariouistum) hominem esse barbarum, iracundum, temerarium: I 31, 13; (Neruios) esse homines feros magnaeque ⟨que *om.* β⟩ uirtutis: II 15, 5; ¶ (his militibus Q. Titurium Sabinum et L. Aurunculeium Cottam legatos praeesse ⟨esse β⟩ iussit: V 24, 5;) eo L. Caesar adulescens uenit, cuius pater Caesaris erat legatus: 1, 8, 2; ¶ ut est rerum omnium magister usus: 2, 8, 3; ¶ sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis: 3, 91, 1; ¶ edocti ⟨*c*⟩, quae interrogati pronuntiarent, milites se esse legionarios dicunt: VII 20, 10; ¶ extremum oppidum Allobrogum est proximumque Heluetiorum finibus Genaua ⟨genua *X*⟩: I 6, 3; Nouiodunum erat oppidum Haeduorum ad ripas Ligeris oportuno loco positum: VII 55, 1; (3, 79, 7 *u.* **B. a) α) αα) 𝔄)** adiectus;) ¶ opus esse *u.* **opus** (est) *p. 958* **B. a)** *(3 loc.);* ¶ (pars: 3, 112, 8 *u. p. 2013* κκ) **𝔄) b) aa)** pars;) ¶ quarum ⟨*c*⟩ cohortium ⟨*c*⟩ milites ⟨*c*⟩ . . . Iuba conspicatus suam ⟨sua *f*⟩ esse praedicans prae-

dam ⟨praedae *af*⟩ magnam partem eorum interfici iussit: 2, 44, 2; ¶ princeps (-cipes) *u.* **princeps** *p. 1200* **b)**; *p. 1202* **B. b)**; **consilium** *p. 675* **d)** α) *(1 + 4 + 4 loc.)*; ¶ prouinciam suam hanc esse ⟨esse hanc β⟩ Galliam, sicut ⟨ut β⟩ illam nostram: I 44, 8; ¶ oppida incendi oportere . . ., ne ⟨β; neu α; *edd.*⟩ suis sint ad detrectandam militiam receptacula, neu Romanis proposita ad copiam commeatus praedamque tollendam ⟨*CC*⟩: VII 14, 9; ¶ apud eos fuisse regem nostra etiam memoria Diuiciacum, totius Galliae potentissimum . . .; nunc esse regem Galbam: II 4, 7; ¶ socius: 1, 6, 4 *u.* amicus; 3, 80, 3 *u.* comes; ¶ summa ⟨summe *A pr.*⟩ omnium fuerunt ad milia CCCLXVIII: I 29, 3; ¶ eius rei populum Romanum esse testem: I 14, 7; ¶ Pharus est ⟨enim *add. f*⟩ in insula turris magna altitudine, mirificis operibus exstructa, quae nomen ab insula cepit ⟨*c*⟩: 3, 112, 1; ¶ ipse enim necessario etesiis tenebatur, qui nauigantibus Alexandria sunt ⟨fiunt *afhl;* fiant *Paul*⟩ aduersissimi uenti: 3, 107, 1; ¶ quod . . . hanc adepti uictoriam in perpetuum se fore uictores confidebant: V 39, 4.

𝔅) subiectum est pronomen demonstratiuum uel relatiuum uel interrogatiuum, quod praedicati sequitur genus, numerum, casum; a) hic; aa) masc.: noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque deuicerit: 3, 87, 2; ¶ [hic fuit oppugnationis exitus: 3, 9, 8;] ¶ castrorum hic situs erat: 3, 66, 2.

bb) fem.: eius belli haec fuit causa: III 7, 2; ciuitati porro hanc fuisse belli causam, quod . . . resistere non potuerit: V 27, 4; causa autem obsidionis haec fere esse consueuit ⟨-rat *Paul*⟩, ut frumento hostes prohiberent: 3, 47, 3; — coniurandi has esse causas ⟨causas esse *af*⟩: primum quod uererentur . . .: II 1, 2; ¶ quorum (solduriorum) haec est condicio, ut ⟨*c*⟩ . . . fruantur: III 22, 2; hanc unam atque extremam esse pacis condicionem: 1, 85, 12; ¶ populi Romani hanc esse consuetudinem, ut . . . uelit: I 43, 8; quod Germanorum consuetudo haec ⟨*om. A; Dt.*⟩ sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant, resistere neque deprecari: IV 7, 3; ¶ cuius musculi haec erat forma: 2, 10, 1; ¶ loci natura erat haec, quem locum nostri castris delegerant: II 18, 1; cuius loci haec erat natura atque ⟨*om.* β⟩ ita ⟨*c*⟩ . . . mare continebatur, uti: IV 23, 3; ¶ Gallorum eadem ⟨*om. Flod.*⟩ atque Belgarum oppugnatio est haec: ubi ⟨est. Haec ubi *BM;* est. Ac ubi *AQ;* est. At ubi β⟩: II 6, 2; ¶ legati . . . uenerunt, quorum haec fuit ⟨fuit haec *h*⟩ oratio: IV 7, 2; ¶ quorum operum haec erat ratio: 1, 25, 4; ratio autem haec ⟨enim haec *bf;* haec enim *a*⟩ erat belli, ut: 2, 18, 6; haec noua sit ratio uincendi, ut: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ summa *u.* **hic** *p. 1487* **B.** *(3 loc.)*.

cc) neutr.: genus hoc erat pugnae, quo se Germani exercuerant: I 48, 4; genus hoc est ex essedis pugnae: IV 33, 1; genus erat hoc pugnae: 1, 79, 1; ¶ hoc more Gallorum est initium belli ⟨initium bellum *M¹B³;* initium bellorum *M²; pr. edd.*⟩: V 56, 2; initium belli ac defectionis hoc esse arbitratus: VI 3, 4; — haec initia belli Alexandrini fuerunt ⟨*haec omn. om. O; del. Forchh.; Db.*⟩: 3, 112, 11; ¶ Galli . . . ad Caesarem omnibus copiis contendunt. haec ⟨*A; Db., Dt., Hold.;* hae *BMefl; Np., Schn., Fr.*⟩ erant armata ⟨*Np.; Db., Dt.;* armatae *X; Schn., Fr., Hold.*⟩ circiter milia LX: V 49, 1; haec erant milia ⟨numero milia *hl*⟩ XLV, euocatorum circiter duo: 3, 88, 4; ¶ hoc unum esse tempus de pace agendi: 3, 10, 7.

b) is *u.* **is** *p. 264* **𝔈)** *(8 loc. exc.* VII 73, 8;) *praeterea:* sed hunc laborem recusabat nemo, quod eum omnium laborum finem fore ⟨*om. l*⟩ existimabant, si hostem . . . frumento ⟨*c*⟩ prohibere potuissent: 1, 68, 3; ¶ (eam praetoriam cohortem futuram: I 40, 15 *u. p. 2018* cohors;) ¶ id esse consilium Caesaris, ut . . . necaret: V 6, 5.

c) iste: animi est ista mollitia ⟨β; molestia α⟩, non uirtus, paulisper inopiam ⟨*o*⟩ ferre non posse: VII 77, 5.

d) qui *(relat.) u.* **qui** *p. 1486* ββ) *et 1487* *(19 (22 loc.) except.* 3, 66, 1 (instar.)).

e) qui *(interrog.)*: eius rei quae causa esset miratus ex ipsis quaesiit: I 32, 2; ¶ neque se ignorare, quod esset officium legati, qui fiduciariam operam obtineret ⟨quod . . . obtineret *del. Hug*⟩, quae uires suae, quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae: 2, 17, 2.

𝔈) subiect. est enuntiatum; a) enuntiatum relatiuum: illorum esse praedam atque illis reseruari ⟨*c*⟩ quaecumque Romani reliquissent: V 34, 1; earumque factionum principes sunt ⟨s. princ. β⟩ qui summam auctoritatem . . . habere existimantur: VI 11, 3; ¶ placere sibi . . . ternas tabellas dari ad iudicandum . . .; unam fore tabellam, qua ⟨*Paul;* quos *RMenge;* qui *af;* qui in *h? el*⟩ liberandos omni periculo censerent, alteram, *qua capitis damna-

rent, tertiam, *qua pecunia ⟨c⟩ multarent: 3, 83, 4.

b) (acc. c.) infin.; aa): erat iniqua condicio postulare, ut Caesar Arimino excederet atque in prouinciam reuerteretur, ipsum et prouincias et legiones † alienas tenere; exercitum Caesaris uelle dimitti, dilectus habere; polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem diem iturus *esset definire: 1, 11, 1. 2; ¶ respondit: non esse consuetudinem populi Romani ⟨ullam *add.* β⟩ accipere ab hoste armato condicionem: V 41, 7; ¶ eas ita dicere: non esse fas Germanos superare, si ante nouam ⟨c⟩ lunam proelio contendissent: I 50, 5; neque fas esse existimant ea litteris mandare: VI 14, 3; quo praeter sacerdotes adire fas non ⟨nulli *Paul*⟩ est: 3, 105, 4; ¶ publice ⟨rei publicae *RSchn.*⟩ maximam putant esse laudem quam latissime a suis finibus uacare ⟨uagari *BM*β⟩ agros ⟨*om.* β⟩: IV 3, 1; ciuitatibus maxima laus est quam latissime ⟨c⟩ circum se uastatis finibus solitudines habere: VI 23, 1; ¶ Litauiccus cum suis clientibus, quibus more Gallorum nefas est etiam in extrema fortuna deserere patronos, Gergouiam profugit ⟨c⟩: VII 40, 7; ¶ opus esse ipsos ⟨et ipsos β; *Schn.*⟩ antecedere ad confirmandam ciuitatem: VII 54, 1; confirmant . . . maximeque opus esse in conspectum ⟨c⟩ exercitum uenire et ⟨*om. af*⟩ conloquendi dare facultatem ⟨*u. CC*⟩: 2, 27, 3; ¶ erat magni periculi res tantulis ⟨c⟩ copiis iniquo loco dimicare: V 49, 6.

bb): sed exitus fuit orationis: sibi nullam cum iis ⟨c⟩ amicitiam esse posse, si in Gallia remanerent . . .: IV 8, 1.

c) interrog. obl.: ipsorum esse consilium, uelintne prius quam finitimi sentiant . . . milites . . . ad Labienum deducere: V 27, 9.

d) quod: causa mittendi fuit quod iter per Alpes . . . patefieri uolebat: III 1, 2; causa transeundi fuit quod ab ⟨c⟩ Suebis . . . premebantur et agri cultura prohibebantur: IV 1, 2; ¶ eius rei testimonium ⟨testimonio *B*²β⟩ esse quod nisi rogatus non uenerit et quod bellum non intulerit, sed defenderit: I 44, 6.

e) ut: quibus erat procliue tranare flumen, quod consuetudo eorum omnium est ut sine utribus ⟨c⟩ ad exercitum non eant: 1, 48, 7; ¶ genus erat pugnae militum illorum ut magno impetu primo procurrerent ⟨c⟩, audacter locum caperent, ordines suos non magnopere ⟨c⟩ seruarent, rari dispersique pugnarent; si premerentur, pedem referre . . . non turpe existimarent: 1, 44, 1; ¶ ius esse belli ut qui uicissent iis ⟨c⟩, quos uicissent, quem ad modum uellent imperarent: I 36, 1.

𝔇) subiect. est subst. c. praep. coniunctum: diem dicunt, qua die . . . omnes conueniant. is dies erat a. d. V. Kal. April. L. Pisone, A. Gabinio consulibus: I 6, 4.

ββ) subaudiendum est subiect.: siremps tantum per nominatiuum et ablatiuum declinatur . . . . Caesar ergo ⟨caesare ergo *cod.*; Caesar de analogia *Ritschl*; Caesar eius ergo *Huschke*⟩ siremps lex esto quasi sacram uiolauerit dixisse pronuntiandus est ⟨dixit pro nominatiuo esse *Ritschl*; dixit sine e pronuntiandum esse *coni. Keil*⟩: *Charis. art. gramm. I p. 143 sq. Keil;* ¶ ut . . . si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio . . . dicerent: 3, 82, 3; ¶ opus est *u.* **opus A.** *et* **B. c) β)** *p. 958 sq. (3 loc.).*

β) subaudiendum est praedicati substantiuum; ex substantiuo illo, quod subaudiendum est, pendet genetiuus; subiectum est αα) subst.; 𝔄) appell.; a): Lissum expugnare conatus defendentibus ciuibus Romanis, qui eius conuentus erant, militibusque . . . re infecta inde discessit: 3, 40, 6; ¶ (Tolosa et Narbone ⟨c⟩, quae sunt ciuitates Galliae prouinciae finitimae [ex] his regionibus: III 20, 2;) ¶ Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur, ad montes se conuertit: 3, 36, 5; ¶ nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra: *ap. Suet.* I 6; ¶ neque (se) de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse ⟨*om. AQ*⟩ existimauisse: I 41, 3; ¶ quasi uero, inquit ille, consilii sit res ac non necesse sit nobis Gergouiam contendere: VII 38, 7; occasionis esse rem ⟨rem esse β⟩, non proelii: VII 45, 9; docent sui iudicii rem non esse: 1, 13, 1; ¶ quod aestiuum tempus instantis belli, non quaestionis esse arbitratur ⟨c⟩: VI 4, 3; Caesar neque tempus illud animaduersionis ⟨aduersionis *af*⟩ esse existimans et multa uirtuti eorum concedens rem totam † distulit ⟨*CC*⟩: 3, 60, 1.

b): fluminis erat altitudo ⟨latitudo *Ciacc.*⟩ pedum circiter ⟨circ. ped. β⟩ trium ⟨CCC *Ciacc.*⟩: II 18, 3; ¶ (Libo profectus ab Orico cum classe, cui praeerat, ⟨classe, quae erat *Paul*⟩ nauium L Brundisium uenit: 3, 23, 1;) ¶ ita omnis insula est in circuitu uicies centum ⟨centenum *Dt.*²⟩ milium passuum ⟨uicies .C̄. pass̄; *h;* C. mil pass. *a*⟩: V 13,

7; ¶ hoc (latus) ⟨huic β⟩ milium ⟨*ego; milia X; edd.*⟩ passuum DCCC ⟨*ego;* octingenta *X; edd.*⟩ in longitudinem esse existimatur ⟨arbitrantur β⟩: V 13, 6; ¶ huius est longitudo lateris, ut fert ⟨*o*⟩ illorum ⟨*c*⟩ opinio, septingentorum milium: V 13, 5; ¶ (nostros equites,) quorum erat V milium ⟨V̄ α⟩ numerus, cum ipsi non amplius octingentos equites haberent: IV 12, 1; cum hostium numerus capitum CCCCXXX ⟨CCCCXL *Oros.*⟩ milium fuisset: IV 15, 3; ex omni ⟨*c*⟩ numero, qui fuit circiter milium XL ⟨XL milium β⟩: VII 28, 5; ¶ reliquum spatium, quod est non ⟨non est *afl*⟩ amplius pedum M ⟨*add. Napol.; Hold.; om. X; rell. edd.*⟩ sescentorum: I 38, 5; quod spatium est milium passuum ⟨*om. fh*⟩ circiter centum LX ⟨CLX *Fr., Db.;* centum sexaginta *Schn.*⟩: VII 3, 3; ¶ quarum omnium rerum ⟨*CC*⟩ summa erat capitum Heluetiorum milium ⟨*ego;* milia *X; edd.*⟩ CCLXIII, Tulingorum milium ⟨*ego;* milia *X; edd.*⟩ XXXVI: I 29, 2; expositis omnibus copiis Antonius, quarum erat summa ueteranarum trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC, ... naues ... remittit: 3, 29, 2; cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat ⟨*om. el*⟩ milium ⟨milia *Ob;* mil. *ahl*⟩ XXII: 3, 89, 2.

c): tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti ... condonet: I 20, 5; ¶ constituit, ut arbitri darentur; per eos fierent aestimationes possessionum et rerum, quanti quaeque earum ante bellum fuisset: 3, 1, 2.

b) genet. qualitatis *u. infra* **E. a).**

𝔅) nom. propr.: neque se iudicare Galliam potius esse Ariouisti quam populi Romani: I 45, 1.

ββ) adiect. uel pronom. ui substantiui: misso ad uesperum senatu omnes, qui sunt eius ordinis, a Pompeio euocantur: 1, 3, 1; ¶ placere sibi ... tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent: 3, 83, 3; ¶ se liberae .. esse ciuitatis: V 7, 8 *u. p. 2029* liber.

γγ) neutr. pronominis; 𝔄) demonstr.: est enim hoc Gallicae ⟨galliae *hl*⟩ consuetudinis, uti ... cogant: IV 5, 2.

𝔅) interrog.: quid sui consilii sit ⟨sit cons. *l*⟩ ostendit: I 21, 2; (Labienus) tribunis militum ... conuocatis ⟨*c*⟩ quid sui sit ⟨sit sui β⟩ consilii proponit: VI 7, 8; quid ergo mei consilii est? ⟨*codd. plur. post* ergo *distinguunt, non post* est⟩ facere quod nostri maiores ... bello Cimbrorum Teutonumque fecerunt: VII 77, 12; — regem .. hortatus est, ut ... legatos ad Achillam mitteret et quid esset suae uoluntatis ostenderet: 3, 109, 3.

δδ) subiect. est enuntiatum: nam fortasse inopiam excusare et calamitatem aut propriam suam aut temporum queri et difficultates auctionandi proponere etiam mediocris est animi; integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur cuius animi aut cuius impudentiae est? 3, 20, 3; — exspectare uero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reuerteretur, summae dementiae esse iudicabat: IV 13, 2; — sed nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur, neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; — sic magnae fuit fortunae omni militari instrumento ... erepto ... ipsum effugere mortem: VI 30, 2; ¶ cur denique fortunam periclitaretur? praesertim cum non minus esset imperatoris consilio superare quam gladio: 1, 72, 2; — neque sui iudicii neque suarum esse uirium decernere ⟨*c*⟩, utra pars iustiorem habeat causam: 1, 35, 3.

b) praedicatum est nomen proprium: seque alterum fore Sullam ⟨Cornelium *Vielh.*⟩ inter suos gloriatur (Lentulus): 1, 4, 2.

B. praedicatum est adiectiuum uel participium uel numerale; a) praedicatum casu nominatiuo uel accus.; α) subiectum est nomen; αα) praedicatum gradu positiuo; 𝔄) adiectiuum uel particip.: collis erat leniter ⟨*c*⟩ ab infimo adcliuis: VII 19, 1; locus erat castrorum editus et paulatim ab imo adcliuis circiter passus mille: III 19, 1; ¶ ipsorum naues ad hunc modum factae armataeque erant: carinae aliquanto planiores quam nostrarum nauium, quo facilius ... possent; prorae admodum erectae, atque item puppes, ad magnitudinem fluctuum tempestatumque adcommodatae; naues totae factae ex robore ad quamuis uim et contumeliam perferendam; transtra ex ⟨β; *om. α; edd.*⟩ pedalibus in altitudinem trabibus confixa clauis ferreis digiti pollicis crassitudine; ancorae pro funibus ferreis catenis reuinctae; pelles pro uelis alutaeque tenuiter confectae: III 13, 1—6; ¶ ad Aeginium, quod est adiectum appositumque ⟨*sic Madu.;* quod est obiectum oppositumque *z;* oppositumque *del. Em. Hoffm.; Db.;* quod est oppidum oppositum *Np.*⟩ Thessaliae, Caesari uenienti occurrit: 3, 79, 7; ¶ lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis: *ap. Suet. uit. Terent.* 5; ¶ adpositus: 3, 79,

7 *u.* adiectus; ¶ quibus rebus nox maxime aduersaria est: 2, 31, 7; ¶ cohortibus ⟨*c*⟩ . . . III Orici relictis quique erant ex uulneribus aegri depositis per Epirum . . . iter facere coepit: 3, 78, 5; ¶ constabat . . . dorsum esse eius iugi prope aequum, sed siluestre ⟨*c*⟩ et angustum, qua esset aditus ad: VII 44, 3; VII 48, 4 *u. p. 2009* α) αα) contentio; ¶ ut ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus, sic mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est: III 19, 6; ¶ ad ⟨*c*⟩ committendum proelium alienum esse tempus arbitratus suo se loco continuit: IV 34, 2; confirmant . . . totius exercitus animos alienos esse a Curione: 2, 27, 2; ¶ longe aliam esse nauigationem in concluso mari atque in . . . Oceano perspiciebant ⟨*c*⟩: III 9, 7; aliae enim sunt legati partes atque ⟨aliae *N*⟩ imperatoris: 3, 51, 4; ¶ Dumnorix gratia . . . apud Sequanos plurimum poterat et Heluetiis erat amicus: I 9, 3; quas Caesari ⟨-ris *Naf*⟩ esse amicas ciuitates arbitrabatur, his grauiora onera iniungebat: 2, 18, 5; iam duo praefecti fabrum . . . a me missi sunt. si uolent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus quam iis, qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; ¶ succedunt Vbii, quorum fuit ciuitas ampla atque florens, ut est captus Germanorum: IV 3, 3; ¶ angustus: VII 44, 3 *u.* aequus; (3, 49, 4 *u.* montuosus;) aditus duos, quos esse angustos demonstrauimus, magnis operibus praemuniuit: 3, 58, 1; ¶ appositus: 3, 79, 7 *u.* adiectus; ¶ pelles . . ., quarum propter exiguitatem magna est corporis pars aperta: IV 1, 10; ¶ intellectum est nostros propter grauitatem armorum ⟨*c*⟩ . . . minus aptos esse ad huius generis hostem: V 16, 1; qui . . . omnia sibi esse ad bellum apta ac parata confirmauisset: 1, 30, 5; Cassius . . . completas onerarias naues taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt aptae ⟨*recc.;* apta *Ohl; om. af; edd.*⟩ ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3, 101, 2; ¶ nihil adeo arduum sibi esse ⟨*om.* β⟩ existimauerunt ⟨existimabant β⟩, quod: VII 47, 3; ¶ armatus: III 13, 1 *u.* adcommodatus; ¶ id (frumentum) erat perexiguum cum ipsius agri natura, quod sunt loca aspera ac ⟨*Nx;* et *O; Np.*, *Dt.*⟩ montuosa ac plerumque frumento utuntur importato, tum quod: 3, 42, 5; 49, 4 *u.* montuosus; ¶ nuntiabant ⟨*c*⟩, cum castra moueri ac signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites: I 39, 7; quod non fore dicto audientes neque signa laturi dicantur, nihil se ea re commoueri: scire enim, quibuscumque exercitus dicto audiens non fuerit, . . . fortunam defuisse: I 40, 12; cum is omnem ⟨*o*⟩ ad se senatum uenire iussisset, dicto audientes non fuerunt: V 54, 3; ¶ non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut: I 44, 9; ¶ breuem consulendi esse occasionem: V 29, 1; ¶ (Boios petentibus Haeduis, quod egregia uirtute erant cogniti ⟨-ita a^1⟩, ut in finibus suis conlocarent concessit: I 28, 5;) recte auguraris ⟨*c*⟩ de me — bene enim tibi cognitus sum — nihil a me abesse longius crudelitate: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; ¶ concisus: III 9, 4 *u.* impeditus; ¶ (Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore ⟨suo *add.* a^1⟩ erant confecti noxque iam suberat, . . . seclusit: 3, 97, 4;) ¶ concilium Lutetiam Parisiorum transfert. confines erant hi Senonibus ciuitatemque . . . coniunxerant: VI 3, 5; ¶ (confixus: III 13, 4 *u.* adcommodatus;) ¶ ex superioribus locis, quae ⟨*om. a*⟩ Caesaris castris erant coniuncta, cernebatur . . . nouissimos illorum premi uehementer: 1, 64, 1; (cum Caesarem ad Massiliam detineri cognouit, copias Petrei cum exercitu Afranii esse coniunctas, magna auxilia conuenisse, magna esse in spe atque exspectari, . . . coepit: 2, 17, 3;) cum esset animaduersum coniunctam ⟨coniuncta *Nx*⟩ esse flumini (munitionem), . . . transcenderunt: 3, 68, 3; amitae meae Iuliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum diis immortalibus coniunctum est: *ap. Suet.* I 6; ¶ qui (populus Romanus) si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere: I 14, 2; ¶ harum (alcium) est consimilis capris figura et uarietas pellium; sed ⟨*c*⟩ magnitudine paulo antecedunt mutilaeque sunt cornibus: VI 27, 1; ¶ Cassius . . . omnes naues incendit XXXV, e quibus erant XX constratae ⟨rost̃ constratae *a;* rostratae *NOl*⟩: 3, 101, 2; ¶ peditatu, quem antea habuerit ⟨*c*⟩, se fore contentum dicit: VII 64, 2; docet se . . . exspectato legitimo tempore consulatus eo fuisse contentum, quod omnibus ciuibus pateret: 1, 32, 2; eoque utrique, quod statuit, contenti ⟨contẽpti *l*⟩ fuerunt: 1, 87, 3; neque fore aequa parte contentum qui se omnia habiturum confideret: 3, 10, 7; depositis armis . . . necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9; Sulla . . . liberatis suis hoc fuit contentus neque proelio decertare uoluit: 3, 51, 5; ¶ (Oscenses et Calagurritani, qui

erant cum Oscensibus contributi, mittunt ad eum legatos: 1, 60, 1;) ¶ nisi . . . totius diei labore milites essent ⟨fuissent *edd. uett.*⟩ defessi, omnes hostium copiae deleri potuissent: VII 88, 6; ¶ hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, . . . tum: VII 23, 5; ¶ (deligatus: 3, 40, 4 *u.* inanis;) ¶ praeruptus ⟨*del. Madu.*⟩ locus erat, utraque ex parte derectus ⟨deiectus *Vielh.*⟩: 1, 45, 4; ¶ (duas Hispanias confirmari, quarum erat altera maximis beneficiis Pompei deuincta, . . . nolebat: 1, 29, 3;) ¶ differtus: 3, 32, 4 *u.* plenus; ¶ neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed: 1, 85, 11; id autem difficile non est, cum tantum equitatu ualeamus: 3, 86, 4; ¶ erat enim iter a proposito diuersum, contrariamque in ⟨*om. af*⟩ partem iri uidebatur: 1, 69, 1; ¶ acies erat Afraniana duplex legionum V, tertium ⟨*c*⟩ in subsidiis locum alariae cohortes ⟨*c*⟩ obtinebant ⟨*c*⟩; Caesaris triplex: 1, 83, 1; ¶ editus: III 19, 1 *u.* adcliuis; ¶ quorum egregiam fuisse uirtutem ⟨uirt. f. β⟩ testimonio Ciceronis cognouerat: V 52, 4; ¶ erectus: III 13, 2 *u.* adcommodatus; ¶ (etsi prope exacta iam aestas erat: III 28, 1;) ¶ exiguus: V 12, 5 *u. p. 2004 sq.* copia; castra communit atque haec, etsi erant exigua per se, uix hominum milium septem, . . . tamen . . . quam maxime potest contrahit: V 49, 7; quod ciuitas erat exigua et infirma: VII 17, 2; quorum erant et facultates ad parandum ⟨prandium *z*⟩ exiguae et corpora insueta ad onera portanda: 1, 78, 2; ¶ (exinanitus: 1, 48, 5 *u. p. 2013* 𝔄) b) bb) frumenta;) ¶ Caesar ⟨*c*⟩ legiones, quas expeditas esse iusserat, portis incensis intromittit: VII 11, 8; ¶ quae (uictoria) iam esset sibi atque omnibus Gallis explorata: VII 20, 7; ¶ facilis: I 21, 2 *u.* qualis; facilem esse rem, seu maneant seu proficiscantur, si modo unum omnes sentiant: V 31, 2; in primis rationem esse habendam dicunt, . . . ut Caesar ab exercitu intercludatur. id esse facile, quod: VII 1, 7; omnibus modis huic rei studendum, ut . . . commeatu Romani prohibeantur ⟨*c*⟩. id esse facile, quod ⟨*c*⟩: VII 14, 3; ¶ (factus: III 13, 1 *et* 3 *u.* adcommodatus; VII 69, 7 *u.* positus;) ¶ quod si iam . . haec explorata habeamus, quae de exercitus alienatione dicuntur, quae quidem ego aut omnino falsa aut certe minora opinione esse confido: 2, 31, 5; neque id fuit falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat: 3, 99, 2; ¶ cuius et uirtutem et consilium probabat et quem sibi fidelem esse arbitrabatur: IV 21, 7; ¶ mittuntur etiam ad eas ciuitates legati, quae sunt citerioris Hispaniae finitimae Aquitaniae: III 23, 3; praesidia in Rutenis . . ., Tolosatibus circumque Narbonem, quae loca hostibus erant finitima, constituit: VII 7, 4; *u. praeterea* **finitimus** 2. B. *p. 1309 sq.* (*4 loc. except.* II 4, 6;) ¶ a dextro cornu, quod eam partem ⟨*o*⟩ minime firmam hostium esse ⟨*om. B*⟩ animaduerterat ⟨*c*⟩, proelium commisit: I 52, 2; (Senones, quae est ciuitas in primis firma et magnae inter Gallos auctoritatis: V 54, 2;) quinque cohortes, quas minime firmas ad dimicandum esse existimabat, castris praesidio relinquit: VII 60, 2; quae ⟨qua *N*⟩ minime uisa pars firma est ⟨min. p. f. esset β⟩, huc concurritur: VII 84, 2; ¶ florens: IV 3, 3 *u.* amplus; ¶ nemo est tam ⟨tam β; *om.* α; tam est *Fr.*⟩ fortis, quin rei nouitate perturbetur ⟨*u. CC*⟩: VI 39, 3; ¶ fugiens laboris: 1, 69, 3 *u.* tardus; ¶ gratus: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2 *u.* amicus; ¶ idoneus: IV 20, 4 *u. p. 2006* portus; ad haec cognoscenda . . . idoneum esse arbitratus C. Volusenum cum naui ⟨*c*⟩ longa ⟨*o*⟩ praemittit: IV 21, 1; sed nulla ⟨his *add.* β⟩ ferramentorum copia, quae esset ⟨sunt β; essent *Ciacc.*⟩ ad hunc usum idonea, . . . cogebantur ⟨*c*⟩: V 42, 3; ¶ quibus ⟨*o*⟩ ille ⟨*c*⟩ pro meritis ciuitatem eius immunem esse iusserat: VII 76, 1; ¶ pedestria esse itinera concisa aestuariis, nauigationem impeditam propter inscientiam locorum paucitatemque portuum sciebant: III 9, 4; adeoque erat impedita uallis, ut . . . nisi subleuati a suis primi non facile eniterentur: 2, 34, 5; ¶ imperitus: I 44, 9 *u.* barbarus; quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨*c*⟩ posse confidat: V 27, 4; (uicisse Romanos) artificio quodam et scientia oppugnationis, cuius rei fuerint ipsi imperiti: VII 29, 2; ¶ naues longas adgressus, quae erant deligatae ⟨delegatae *a*⟩ ad terram atque inanes, IIII ex his abduxit ⟨*c*⟩: 3, 40, 4; ¶ (in castellum, quod erat inclusum maioribus castris, inruperunt: 3, 67, 6;) ¶ quae omnia fere Gallis erant incognita: IV 20, 2; ut esset luna plena, qui dies maritimos aestus maximos in Oceano efficere consueuit, nostrisque id erat incognitum: IV 29, 1; ¶ sortium beneficio se esse incolumem ⟨incolom. *BMa*⟩: I 53, 7; ¶ nihil, quod ipsis esset indignum, committebant: V 35, 5; ¶ Bellouaci autem ⟨*c*⟩ . . .,

qui iam ⟨*Heinsius; Fr., Dt.;* quia *BM;* qui *AQβ; Np., Schn., Db.*⟩ ante erant ⟨er. ante *ae*⟩ per se infideles, manus cogere . . . coeperunt: VII 59, 2; ¶ infirmus: VII 17, 2 *u.* exiguus; ciues Romani . . ., cum essent infirmi ad resistendum . . ., ad extremum auxilium descenderunt: 3, 9, 3; ¶ fuit haec oratio non ingrata Gallis et ⟨*c*⟩ maxime, quod ipse animo non defecerat: VII 30, 1; ¶ sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae uirtuti inuidere: II 31, 5; ¶ sic item nos esse iniquos, quod ⟨*c*⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8; ¶ (quod erant honesto loco nati et instructi liberaliter . . . uirique fortes habebantur et in honore apud Caesarem fuerant ⟨fuerunt *NOx; Db.*⟩: 3, 61, 1; ¶ insuetus: 1, 78, 2 *u.* exiguus; ¶ munitiones quidem omnes integrae erant: 3, 66, 7; ¶ omnium animi intenti esse ad pacem uidebantur: 3, 19, 4; ¶ (qua erat nostrum opus ⟨*sic* β; *Schn.;* qua *(M²;* quam *BM¹;* quia *Q;* quiam *A;* qua nostrum *Fr.)* opus erat α; *edd.*⟩ intermissum: VII 71, 5;) ¶ (pons, qui fuerat tempestate interruptus, paene erat refectus: 1, 41, 1;) ¶ quae (cohortes) praesidio castris relictae intritae ⟨*ik;* interritae *X;* integrae *f*⟩ ab labore erant: III 26, 2; ¶ legatos, quod nomen ad omnes nationes sanctum inuiolatumque semper fuisset: III 9, 3; ¶ erat noua et inusitata belli ratio: 3, 47, 1; ¶ mulieres quique per aetatem ad pugnam inutiles ⟨esse *add.* *B²β*⟩ uiderentur, (Neruios) in eum locum coniecisse, quo . . . exercitui aditus non esset: II 16, 5; compluribus ⟨*c*⟩ nauibus fractis reliquae cum ⟨*om.* β⟩ essent . . . ad nauigandum inutiles: IV 29, 3; constituunt, ut ii ⟨*c*⟩, qui ualetudine aut aetate inutiles sint ⟨β; sunt α; *edd.*⟩ bello, oppido excedant: VII 78, 1; ¶ id uero militibus fuit pergratum et iucundum: 1, 86, 1; ¶ si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam: I 45, 3; saepe clamitans liberum se liberaeque esse ciuitatis ⟨ciu. esse β⟩: V 7, 8; ut bracchia modo atque umeri ad sustinenda arma liberi ab aqua esse possent: VII 56, 4; (metus e ciuitate tollatur, libera ⟨sint *add. Vielh.*⟩ comitia atque omnis res publica senatui populoque Romano permittatur: 1, 9, 5;) ¶ funera sunt pro cultu Gallorum magnifica et sumptuosa: VI 19, 4; ¶ quod summa auctoritas antiquitus erat in Haeduis magnaeque eorum erant ⟨*om.* β⟩ clientelae: VI 12, 2; magna uis eorum (urorum) est ⟨est eorum *afl;* est uis eorum *h*⟩ et magna uelocitas: VI 28, 2; quod magna esse Pompei beneficia et magnas clientelas in citeriore prouincia sciebat: 2, 18, 7; 36, 1 *u. p. 2012* **xx) 𝔄) a) aa)** conuentus; magna utrimque multitudo conuenit, magnaque erat exspectatio eius rei: 3, 19, 4; (48, 2 *u. p. 2005* copia;) et tametsi ⟨*c*⟩ erant munitiones castrorum magnae, tamen sinistro cornu, ubi erat ipse, celeriter adgressus Pompeianos ex uallo deturbauit: 3, 67, 4; ¶ (quae sunt maritimae ciuitates Oceanumque attingunt: II 34;) ex his ⟨*c*⟩ omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis: V 14, 1; ¶ maturus *u.* **frumentum B. a)** *p. 1342 (3 loc.);* etsi in his locis, quod omnis Gallia ad septentriones ⟨*c*⟩ uergit, maturae sunt hiemes: IV 20, 1; ¶ Auximatibus agit gratias seque eorum facti memorem fore pollicetur: 1, 13, 5; ¶ (idque adeo haud scio mirandumne sit: V 54, 5;) ¶ quod (Galli) sunt in consiliis capiendis mobiles et nouis plerumque rebus student: IV 5, 1; ¶ mollis: III 19, 6 *u.* alacer; ¶ montuosus: 3, 42, 5 *u.* asper; atque ut ⟨*om. Nhl*⟩ erant loca montuosa et † ad specus angustiae uallium, has ⟨aditus angusti uallium, hos *Kraff.;* aditus peranguasti uallium, has *Dt.²;* aspera, angustias uallium [has] *Paul;* ubi erant loca montuosa et asperae angustiae uallium, has *FHofm.*⟩ sublicis in terram demissis ⟨*c*⟩ praesaepserat: 3, 49, 4; ¶ munitus: VI 5, 4 *u.* propinquus; est autem oppidum et loci natura et † colle munitum: 3, 9, 2; ¶ mutilus: VI 27, 1 *u.* consimilis; ¶ (natus: 3, 61, 1 *u.* instructus;) ¶ quorum alius alia causa inlata, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse diceret, petebat, ut: I 39, 3; ¶ huic ⟨*CC*⟩ quoque accidit, quod fuit necesse, ut non nulli milites . . . interciperentur ⟨*c*⟩: V 39, 2; ¶ neque iis ⟨*c*⟩ ipsis quicquam praeter . . . eas regiones, quae sunt contra Gallias, notum est: IV 20, 3; quam (Hercyniam siluam) Eratostheni ⟨quae erat hosteni β⟩ et quibusdam Graecis fama notam ⟨nota β⟩ esse uideo: VI 24, 2; a media fronte . . . unum cornu exsistit excelsius magisque derectum his quae nobis nota sunt cornibus: VI 26, 1; haec loca uicinitatibus erant nota: VI 34, 3; quod apud eos magnae sunt ferrariae atque omne genus cuniculorum notum atque usitatum est: VII 22, 2; quae res nota erat Pompeio, delata per Allobrogas perfugas: 3, 63, 5; ¶ nouus: 3, 47, 1 *u.* inusitatus; ¶ (cui parti nulla est obiecta terra: V 13, 6; erat obiectus portis ⟨*CC*⟩ ericius: 3, 67, 5; 79, 7 *u.* adiectus;) ¶

(ad . . . eos, qui in opere occupati erant, contenderunt: II 19, 8; in his rebus fere erat Fufius occupatus: 3, 55, 3;) ¶ (oppositus: 3, 79, 7 *u.* adiectus;) ¶ annuum spatium . . . nactus, quod uacuum a bello atque ab hoste otiosum ⟨uacuus . . . otiosus *Ciacc.*⟩ fuerat: 3, 3, 1; ¶ qui (Heluetii) tamen pares esse ⟨essent *A pr.*⟩ nostro exercitui non potuerint: I 40, 7; sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩: IV 7, 5; erant ⟨esse *Db.*⟩ et uirtute et † numero pugnandi pares. Nostri tametsi ⟨pares nostri. Tametsi *Np.*, *Schn.*, *Fr.*; erant et uirt. . . . pares *del. Dt.*; *u.* *CC*⟩: V 34, 2; si qui ex reliquis excellit dignitate, succedit, aut si sunt plures pares ⟨par. plur. β⟩, . . . contendunt: VI 13, 9; uidetisne . . . exiguas esse copias missas, quae paucis equitibus pares esse non potuerint? 2, 39, 3; ¶ ubi iam se ad eam rem paratos esse arbitrati sunt, oppida sua . . . incendunt: I 5, 2; si iterum experiri uelint ⟨*c*⟩, se iterum paratum esse ⟨iterum *et* esse *om.* β⟩ decertare: I 44, 4; neque se . . . contra populum Romanum coniurasse ⟨*c*⟩ paratosque esse et obsides dare . . . et frumento ceterisque rebus iuuare: II 3, 3; nostri autem, si ab illis initium transeundi fieret, ut impeditos adgrederentur, parati in armis erant: II 9, 1; 21, 5 *u.* tantus; omnia[que], quae postulassent, ab ⟨*c*⟩ se fore parata: IV 6, 3; qui (legati) doceant nihil earum rerum publico factum consilio seseque paratos esse *demonstrent . . . satis facere: V 1, 7; conclamant . . . milites . . . sese paratos esse imperatoris sui tribunorumque plebis iniurias defendere: 1, 7, 7; legatos . . . mittunt: sese paratos esse portas aperire . . . et L. Domitium . . . tradere: 1, 20, 5; 30, 5 *u.* aptus; paratos esse sese, posse et audere ⟨posse et audere *del. Paul*⟩ ea transire flumen, qua traductus esset equitatus: 1, 64, 3; ad Caesarem mittit paratum se ⟨sese *N(a)f*⟩ esse legionem cui iusserit ⟨cuius erit *a*; cui erit *f*[1]⟩ tradere: 2, 20, 7; differendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut ⟨*Ald.*; si ut *x*⟩ semper depoposcimus. animo simus ⟨*Ald.*; sumus *x*⟩ ad dimicandum parati: 3, 85, 4; simul denuntiauit, ut essent animo parati in posterum: 3, 86, 5; *cf.* **paratus** *p. 988 sq.*; ¶ Scipionis milites cohortatur, ut parta iam uictoria praedae ac praemiorum uelint esse participes: 3, 82, 1; ¶ (perangustus: 3, 49, 4 *u.* montuosus;) ¶ perexiguus: 3, 42, 5 *u.* asper; ¶ (seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur: 3, 61, 3;) qua perfectum opus non erat: 3, 63, 8;) ¶ pergratus: 1, 86, 1 *u.* iucundus; ¶ plenus: IV 29, 1 *u.* *p. 2016* **B. a)** luna; erat plena ⟨plane *a*⟩ lictorum et † imperiorum prouincia, differta praefectis ⟨*c*⟩ atque exactoribus: 3, 32, 4; *u. praeterea* **omnis** *p. 921 extr. (et sq.) (3 loc.)*; ¶ (quod Gallia sub septentrionibus, ut ante dictum est, posita est: I 16, 2; collis, ubi castra posita erant: II 8, 3; (auxilia ex Britannia, quae contra eas regiones posita est, arcessunt ⟨auxilia . . . arcessunt *om.* β⟩: III 9, 10;) reliquum erat certamen positum in uirtute: III 14, 8; unam esse in celeritate positam salutem: V 29, 6; proinde omnia in uictoria posita ⟨esse *add.* β⟩ existimarent: V 34, 1; quod nullum amicis in eo praesidium uideret ⟨*c*⟩ positum esse ⟨praes. pos. uideret β⟩: VII 10, 1; Lutetiam proficiscitur. id est oppidum Parisiorum, quod positum est ⟨quod *et* est *om.* β⟩ in insula fluminis Sequanae: VII 57, 1; castra oportunis locis erant posita ibique castella XXIII facta: VII 69, 7; sub montem ⟨*c*⟩, in quo erat oppidum positum Ilerda ⟨ilerdam *af*⟩, succedunt: 1, 45, 2; erat in celeritate omne positum certamen: 1, 70, 1;) ¶ praeruptus: 1, 45, 4 *u.* derectus; ¶ ipsi (Aduatuci) erant ex Cimbris Teutonisque prognati ⟨procreati *hl*⟩: II 29, 4; ¶ promptus: III 19, 6 *u.* alacer; ¶ in Carnutes, Andes, Turones quaeque ⟨*A*[1]*Qhl*; turonesque, quae *BMaf*; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*[1]⟩ ciuitates propinquae iis ⟨*c*⟩ locis erant, ubi bellum gesserat, legionibus in hiberna ⟨*c*⟩ deductis: II 35, 3; (colles ac loca superiora, unde erat propinquus despectus in mare: III 14, 9;) erant Menapii propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus siluisque muniti: VI 5, 4; quoniam tam propinqua sint ⟨sunt *a*⟩ castra: VI 40, 2; maxime eos, quod erant propinquae ⟨praepingues *Kraff.*; fecundae *RMenge*⟩ regiones, de re frumentaria ut prouiderent hortatus est: 3, 34, 2; ¶ (propositus: VII 14, 9 *u.* *p. 2019* **𝔄)** receptaculum;) ¶ etsi eam pecuniam publicam esse ⟨esse publ. *h*⟩ constabat datamque a Pompeio in stipendium: 1, 23, 4; ¶ qualis esset natura montis et qualis ⟨quales *BMh*⟩ in circuitu ascensus qui cognoscerent ⟨*c*⟩ misit. renuntiatum est facilem esse: I 21, 1. 2; sui laboris milites semper euentu belli praemia petiuerunt, qui qualis sit futurus ne uos quidem dubitatis: 2, 32, 10; ¶ tantam eorum multitudinem nostri interfecerunt, quantum fuit diei spatium: II 11, 6; neque quanta esset insulae magnitudo . . . reperire ⟨*c*⟩ poterat: IV 20, 4; ¶ tertiam

aciem Caesar, quae quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ⟨c⟩ iussit: 3, 94, 1; ¶ (refectus: 1, 41, 1 *u.* interruptus;) ¶ reliquus *u.* **reliquus** *p. 1677* **bb)** *(8 loc.)*; ¶ ut sunt Gallorum subita et repentina consilia: III 8, 3; ¶ resistens: III 19, 6 *u.* alacer; ¶ (reuinctus: III 13, 5 *u.* adcommodatus;) ¶ (rostratus: 3, 101, 2 *u.* constratus;) ¶ sanctus: III 9, 3 *u.* inuiolatus; ¶ (frumenta enim, quae fuerant intra munitiones sata, consumpserant: 3, 58, 3;) ¶ (dextrum cornu, quod erat a sinistro seclusum, ... sese recipiebat: 3, 69, 3;) ¶ siluester: VII 44, 3 *u.* aequus; ¶ nihil enim malo quam et me mei similem esse et illos sui: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; ¶ Treueri, quorum inter Gallos uirtutis opinio est ⟨opin. est uirt. β⟩ singularis: II 24, 4; ¶ (Heracliam [senticam], quae est subiecta Candauiae, iter fecerat: 3, 79, 3;) ¶ subitus: III 8, 3 *u.* repentinus; ¶ sumptuosus: VI 19, 4 *u.* magnificus; ¶ ut praeter Haeduos et Remos ... nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4; ¶ suus: I 41, 3 *u. p. 2022* **𝔄) a)** iudicium; ¶ si quo erat longius prodeundum aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas ⟨cel. hor. exerc. β⟩, ut iubis subleuati equorum ⟨*ego;* equorum subleuati *X; edd.*⟩ cursum adaequarent: I 48, 7; reliquos omnes Belgas in armis esse ... tantumque esse eorum omnium furorem ⟨omn. fur. eor. *l*⟩, ut ne Suessiones quidem ... deterrere potuerint, quin cum his consentirent: II 3, 5; temporis tanta fuit exiguitas hostiumque tam paratus ad dimicandum animus, ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨c⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨c⟩ tempus defuerit: II 21, 5; tantum esse [nomen ⟨apud eos *add.* β⟩ atque opinionem eius ⟨c⟩ exercitus ⟨c⟩ Ariouisto pulso ... etiam ad ultimas Germanorum nationes, uti ⟨ut *l;* uti uel *Polle*⟩ opinione et amicitia populi Romani tuti esse possent ⟨*Whitte;* possint *X; edd.*⟩: IV 16, 7; quibus ... reuinctis tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut, quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨c⟩ tenerentur: IV 17, 7; at ⟨c⟩ tanta militum uirtus atque ea praesentia animi fuit, ut, cum ... premerentur suaque omnia ... conflagrare intellegerent, non modo † demigrandi causa de uallo decederet nemo, sed paene ne respiceret quidem quisquam, ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent: V 43, 4; ac tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut ea nocte, cum C. Volusenus missus cum equitatu ad ⟨c⟩ castra uenisset, fidem non faceret adesse cum incolumi Caesarem exercitu: VI 41, 2; ac tanta fuit in castris capiendis ⟨c⟩ celeritas, ut Teutomatus ⟨c⟩ ... subito in tabernaculo oppressus, ut meridie conquieuerat, ... uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; tamen tanta ⟨tanta tamen β⟩ uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae et pristinae belli laudis recuperandae, ut neque beneficiis neque amicitiae memoria moueretur ⟨*ego;* -rentur *X; edd.*⟩ omnesque ⟨que *om. hl*⟩ et ⟨*om. AQ*⟩ animo et opibus in id bellum incumberent: VII 76, 2; tanta erat summae ⟨*Lips.;* summa *x*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem mente atque animo traheretur, quid ... accideret: 1, 21, 6; sed tanti erant antiquitus in oppido omnium rerum ad bellum apparatus tantaque multitudo ⟨amplitudo *Paul*⟩ tormentorum, ut eorum uim nullae contextae ⟨*CC*⟩ uiminibus uineae sustinere possent: 2, 2, 1; sed tantus fuit omnium terror, ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum iamque se puluerem uenientium cernere, ... alii classem hostium celeriter aduolaturam suspicarentur: 2, 43, 2; sed tanta erat completis litoribus contentio, qui potissimum ... conscenderent, ut multitudine atque onere non nulli deprimerentur, reliqui hoc ⟨c⟩ timore ⟨c⟩ propius adire tardarentur: 2, 43, 4; Caesaris copiae nequaquam erant tantae, ut iis, extra oppidum si esset dimicandum, confideret: 3, 109, 2; neque enim aliter facere poterit (Dolabella): tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin statim ... occurrendum putaret: 1, 69, 3; ¶ Massilienses ... naues longas expediunt numero XVII, quarum erant XI tectae: 1, 56, 1; ¶ triplex: 1, 83, 1 *u.* duplex; ¶ uti opinione et amicitia populi Romani tuti esse *possent: IV 16, 7; suam sententiam in utramque ⟨c⟩ partem ⟨c⟩ esse tutam: V 29, 6; oppida incendi oportere, quae non munitione et loci natura ab omni sint periculo tuta: VII 14, 9; nihil citra Capuam tutum esse omnibus uidetur: 1, 14, 4; (naues) piscatorias ... contexerant, ut essent ab ictu telorum remiges tuti: 2, 4, 2; musculus, ut ab igni, qui ex muro iaceretur, tutus esset, contegitur ⟨*u. CC*⟩: 2, 10, 5; castra ad flumen Apsum ⟨c⟩ ponit in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. codd.; del. P. Manut.;*

sine praesidio *Madu.;* Apolloniatium, castellis uicisque bene mer. ciuitatis ut esset praesidio *Paul; simil. Ciacc.*⟩: 3, 13, 5; qui portus ab Africo tegebatur, ab austro non erat tutus: 3, 26, 4; Caesar confisus fama rerum gestarum infirmis auxiliis proficisci non dubitauerat aeque ⟨*Np.;* atque *x*⟩ omnem sibi locum tutum fore ⟨*om. fl*⟩ existimans ⟨-mabat *Ol*⟩: 3, 106, 3; ¶ id (oppidum) ex itinere oppugnare conatus, quod uacuum ab defensoribus esse audiebat, . . . expugnare non potuit: II 12, 2; 3, 3, 1 *u.* otiosus; ¶ qua fauces erant angustissimae portus, moles . . . iaciebat, quod his locis erat uadosum mare: 1, 25, 5; ¶ eadem secreto ab aliis quaerit; reperit esse uera: I 18, 2; scire se illa esse uera ⟨uera esse *afl*⟩: I 20, 2; ¶ usitatus: VII 22, 2 *u.* notus; ¶ equitum uero operam neque in loco palustri desiderari debuisse ⟨*c*⟩ et illic ⟨β; illis α⟩ fuisse utilem, quo sint profecti: VII 20, 4.

𝔅) numeral.: sed de his duobus generibus alterum est druidum, alterum equitum: VI 13, 3; alterum genus est equitum: VI 15, 1; horum esse alterum Conuictolitauem, . . . alterum Cotum: VII 32, 4; ¶ neque equitibus . . . studium ad pugnandum uirtusque deerat; sed hi ⟨ii *Ald.*⟩ erant numero CC, reliqui in itinere substiterant: 2, 41, 3; ¶ plerosque Belgas esse ortos a ⟨*c*⟩ Germanis . . . Gallosque . . . expulisse ⟨*c*⟩ solosque esse, qui . . . Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨*o*⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨*c*⟩: II 4, 2; ¶ tertium est genus eorum, qui uri appellantur: VI 28, 1; ¶ unum se esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui adduci non potuerit, ut iuraret: I 31, 8; neue omnium Germanorum, qui essent citra Rhenum, unam esse causam iudicaret: VI 32, 1; unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨*c*⟩: VII 37, 3; unum esse illud tempus ⟨un. ill. e. t. praedicat β⟩, quo maxime contendi conueniat: VII 85, 2; uti unus esse ⟨*hl;* esset *af*⟩ ex eius militibus . . . uideretur: 2, 35, 1.

ββ) praedicatum gradu comparatiuo: ut . . . reliqua pro loci natura, pro ui tempestatum illis essent aptiora et adcommodatiora: III 13, 7; ¶ tanto erant alacriores ad custodias qui classibus praeerant: 3, 25, 2; ¶ quae (castra) hoc erant etiam angustiora, quod sine impedimentis Caesar legiones transportauerat: IV 30, 1; cum fides tota ⟨*c*⟩ Italia ⟨*c*⟩ esset angustior neque creditae pecuniae soluerentur: 3, 1, 2; ¶ aptiora: III 13, 7 *u.* adcommodatiora; ¶ quanto erat in dies grauior atque asperior oppugnatio, . . . tanto crebriores litterae . . . mittebantur: V 45, 1; ¶ populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos . . . gratia, dignitate, honore auctiores ⟨auctores *B*[1]*;* auctos *B*[a]*;* altiores *l*⟩ uelit esse: I 43, 8; ¶ certis ex aqua mensuris breuiores esse quam in continenti noctes ⟨noct. qu. in cont. β⟩ uidebamus ⟨*c*⟩: V 13, 4; ¶ HS LX . . . Domitio reddit, ne continentior in uita hominum quam in pecunia fuisse uideatur: 1, 23, 4; ¶ hi, si quid erat durius, concurrebant: I 48, 6; si nihil esset ⟨nil sit β⟩ durius, nullo cum periculo ad proximam legionem peruenturos: V 29, 6; ¶ quod expeditior erat (Crassus) quam ii ⟨*c*⟩, qui inter ⟨*c*⟩ aciem uersabantur: I 52, 7; quarum (nauium longarum) et species erat ⟨β; *om.* α⟩ barbaris inusitatior et motus ad usum expeditior: IV 25, 1; quo essent ad *iter expeditiores: 1, 81, 6; ¶ supplicia eorum, qui in furto aut in ⟨*c*⟩ latrocinio sint comprehensi, gratiora dis immortalibus esse arbitrantur: VI 16, 5; ¶ hoc esse miseriorem et grauiorem fortunam ⟨esse fort. *l*⟩ Sequanorum quam reliquorum, quod: I 32, 4; V 45, 1 *u.* asperior; (atque ⟨ut qui *x*⟩ iis ⟨*om. x*⟩ superioris necessitudo contubernii ⟨superiore nocte in contuberniis *x*⟩ cum militibusque nonnullis grauior erat ⟨commilitesque nonnulli grauiora *x* — *Sic h. l. constit. Iw. Müller*⟩: 2, 29, 4;) ¶ atque hoc ⟨hac *hl*⟩ horridiores ⟨horribiliores β⟩ sunt in pugna aspectu: V 14, 2; ¶ (Vbii) paulo [quam] sunt eiusdem generis [et] ceteris humaniores ⟨*u. CC*⟩: IV 3, 3; ¶ quod ⟨qui β⟩ si indiligentiores fuerint, milia . . . LXXX . . . interitura demonstrat: VII 71, 3; ¶ ubi nostros non esse inferiores intellexit: II 8, 3; cum esse omnium ⟨omn. esse *h*⟩ iudicio inferiores uiderentur (Afraniani): 1, 47, 2; erat multo inferior numero nauium Brutus: 1, 57, 1; quoniam numero multis partibus esset inferior: 3, 84, 3; ¶ inusitatior: IV 25, 1 *u.* expeditior; ¶ Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ quid esse ⟨β; esset α⟩ leuius aut turpius quam auctore hoste de summis rebus capere consilium? V 28, 6; de meis in uos meritis praedicaturus ⟨*c*⟩ non sum, quae sunt adhuc et mea uoluntate et uestra exspectatione leuiora: 2, 32, 10; ¶ longius: 3, 30, 4 *u. p. 2009 αα)* iter; ¶ maiores: 1, 48, 1 *u. p. 2014* β) αα) 𝔄); ¶ quod ⟨*Steph.;* quo *x*⟩ minor erat frumenti copia: 1, 52, 4; 2, 31, 5 *u.* αα) 𝔄) falsus; (3, 58, 4 *u. p. 2005* copia;)

¶ miserior: I 32, 4 u. grauior; ¶ Caesaris autem erat in barbaris nomen obscurius: 1, 61, 3; ¶ igneque fieri prohibuit, quo occultior esset eius aduentus: 3, 30, 5; ¶ quid enim est illis optatius quam: 2, 32, 3; ¶ ut domum reditionis spe sublata paratiores ad omnia pericula subeunda essent: I 5, 3; tabernacula statui passus non est, quo paratiores essent ad insequendum omnes: 1, 81, 2; ¶ planiores: III 13, 1 u. αα) 𝔄) adcommodatus; ¶ sibi semper primam ⟨rei publicae *add. recc.; edd.;* P. R. *add. Na; om. fhl*⟩ fuisse dignitatem ⟨semper rempublicam fuisse dignitate *Pluyg.*⟩ uitaque potiorem: 1, 9, 2; ¶ ut nostri omnibus partibus superiores fuerint: V 15, 1; cum . . . (nostri) equestri proelio superiores fuissent: V 26, 3; (erant et uirtute et † numero pugnandi pares ⟨erant et loco et numero superiores *Ciacc.*⟩: V 34, 2;) quod hostes equitatu superiores esse intellegebat: VII 65, 4; cum suos pugna superiores esse Galli confiderent ⟨pugnae galli superiores confid. β⟩: VII 80, 4; ¶ reliquos esse tardiores et non nullos . . . proelio excedere: II 25, 1; ¶ loca sunt temperatiora quam in Gallia remissioribus frigoribus: V 12, 6; ¶ turpius: V 28, 6 u. leuius; ¶ simul hoc se fore tutiores arbitrantur: VI 23, 3; ¶ quod est magis ueri simile: III 13, 6.

γγ) **praedicat. gradu superlatiuo:** qui (Dumnorix) eo tempore principatum in ciuitate obtinebat ac maxime plebi acceptus erat: I 3, 5; ¶ aduersissimi: 3, 107, 1 u. *p. 2019* 𝔄) uenti; ¶ amicissimi: 2, 36, 1 u. *p. 2012* xx) 𝔄) a) aa) conuentus; ¶ huius est ciuitatis longe amplissima auctoritas omnis orae maritimae regionum earum: III 8, 1; eorum (equitum) ut quisque est ⟨*om. Aim.*⟩ genere copiisque ⟨*c*⟩ amplissimus, ita plurimos circum ⟨*c*⟩ se ambactos clientesque habet ⟨*c*⟩: VI 15, 2; ¶ qua fauces erant angustissimae portus, moles . . . iaciebat, quod his locis erat uadosum mare: 1, 25, 5; ¶ ut est summae genus sollertiae atque ad omnia imitanda . . ., quae . . . traduntur ⟨*c*⟩, aptissimum: VII 22, 1; castra erant ad bellum ducendum aptissima natura: 2, 37, 5; hoc et ad timorem nouarum tabularum tollendum . . . et ad debitorum tuendam existimationem esse aptissimum existimauit: 3, 1, 3; ¶ Sueborum gens est longe maxima et bellicosissima Germanorum omnium: IV 1, 3; ¶ quod inde erat breuissimus in Britanniam traiectus: IV 21, 3; ¶ quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum esse cognouerat: V 2, 3; ¶ erant sententiae, quae conandum omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent, quod *id ⟨*add. Clark.*⟩ huius modi militum consiliis omnium ⟨*Clark.; otium x; edd.*⟩ maxime contrarium esse arbitrarentur ⟨*u. CC*⟩: 2, 30, 1; ¶ magno pecoris numero, cuius sunt cupidissimi barbari, potiuntur: VI 35, 6; ¶ tempus autem erat ⟨*sic hl;* erat *aut. af; edd.*⟩ difficillimum, quo: 1, 48, 5; ¶ apud Heluetios longe nobilissimus fuit et ditissimus Orgetorix: I 2, 1; ¶ Caesar existimabat eo proelio excellentissimam uirtutem Crastini fuisse optimeque eum de se meritum iudicabat: 3, 99, 2; ¶ cohortes in montem, qui erat in conspectu omnium excelsissimus, mittit: 1, 70, 4; ¶ ab Ocelo, quod est ⟨oppidum *add. RSchn.*⟩ citerioris prouinciae extremum, in fines Vocontiorum . . . peruenit: I 10, 5; ¶ ea, quae fertilissima Germaniae sunt loca circum Hercyniam siluam . . ., Tectosages occupauerunt: VI 24, 2; ¶ (Carmonenses, quae est longe firmissima totius prouinciae ciuitas: 2, 19, 5;) ¶ horum omnium fortissimi sunt Belgae . . . proximique sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt: I 1, 3. 4; ¶ fortunatissimos: VI 35, 8 u. *infra* b); ¶ hic dies nostris longe grauissimus fuit: V 43, 5; haec poena apud eos est grauissima: VI 13, 6; ¶ inimicissimi: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2 u. αα) 𝔄) amicus; ¶ ut quam integerrima essent ad pacem omnia: 1, 85, 2; ¶ quod si antiquissimum quodque ⟨*c*⟩ tempus spectari oporteret, populi Romani iustissimum esse in Gallia imperium ⟨*uerba* esse in Gallia imp. *in* B^a β *post* antiquissimum *conlocata sunt*⟩: I 45, 3; quarum (causarum) illa fuit iustissima, quod . . . uoluit: IV 16, 1; ¶ (Vesontionem, quod est oppidum maximum Sequanorum: I 38, 1;) IV 1, 3 u. bellicosissima; per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima: VI 29, 4; oppidum Auaricum, quod erat maximum munitissimumque in ⟨*c*⟩ finibus Biturigum: VII 13, 3; Caesarisque in se beneficia exponit, quae erant maxima: 1, 22, 3; ¶ qua minima altitudo fluminis erat: I 8, 4; ¶ munitissimum: VII 13, 3 u. maximum; ¶ nobilissimus: I 2, 1 u. ditissimus; ¶ quae quidem res ad negotium conficiendum maxime ⟨maximae β⟩ fuit oportuna ⟨oportunitati β⟩: III 15, 4; ¶ quod Ariouistus . . . tertiam . . partem agri Sequani, qui esset optimus totius Galliae, occupauisset: I 31, 10; certior factus Iguuium ⟨*c*⟩ Thermum praetorem . . . munire, omniumque esse Iguuinorum

⟨*c*⟩ optimam erga se uoluntatem, Curionem ... mittit: 1, 12, 1; ¶ seque esse ad bellum gerendum paratissimam confirmauit (decima legio): I 41, 2; omnium esse militum paratissimos animos: 1, 71, 2; ¶ cuniculis ... actis, cuius rei sunt longe peritissimi Aquitani: III 21, 3; ¶ non frumentum, cuius erant plenissimi agri, deficere poterat: 2, 37, 6; ¶ plurima: VI 17, 1 *u. p. 2006* simulacra; ¶ in Segusiauos ⟨*c*⟩ exercitum ducit. hi sunt extra prouinciam trans Rhodanum primi: I 10, 5; 1, 9, 2 *u.* ββ) potior; (Gomphos peruenit, quod est oppidum primum Thessaliae uenientibus ab Epiro: 3, 80, 1;) ¶ proximi: I 1, 4 *u.* fortissimi; Remi, qui proximi Galliae ex Belgis sunt, ad eum legatos ... miserunt: II 3, 1; in fines Suessionum, qui proximi Remis erant, exercitum duxit: II 12, 1; Labienum .. in Treueros, qui proximi flumini ⟨*c*⟩ Rheno sunt, cum equitatu mittit: III 11, 1; qui proximi ⟨proxū *A*; hinc proximi β⟩ Oceano fuerunt, hi ⟨*c*⟩ insulis sese occultauerunt: VI 31, 3; cogunt equitum duo milia Sugambri, qui sunt proximi Rheno: VI 35, 5; 2, 1, 2 *u. p. 2011* ββ) 𝔅) pars; quae proximae ei loco ex Bruti classe naues erant in eas impeditas impetum faciunt: 2, 6, 6; ¶ quod nostrae naues tempestatibus detinebantur summaque erat uasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris ac prope nullis portibus difficultas nauigandi: III 12, 5; ⟨Pompei *add. z; Np.; del. Elberl.*⟩ summam ⟨suam *Lips.; Forchhammer*⟩ suam ⟨*om. z; add. Kran.;* Pompeianis summam *Roscher*⟩ esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur ⟨*c*⟩: 3, 16, 4; 58, 3 *u. p. 2005* inopia; ¶ quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae esse ⟨et rei praeesse A^1B; esse *om.* a^1⟩ arbitrabatur: I 33, 2.

β) subiectum est enuntiatum; αα) (acc. c.) infin.: interea aequum esse ab iis ⟨*c*⟩ communis salutis causa impetrari, ut castra munire instituerent: VII 29, 7; ¶ quoniam ad hunc locum peruentum est, non alienum esse uidetur de Galliae Germaniaeque moribus et quo differant hae nationes inter sese proponere: VI 11, 1; ¶ Caesar ... commodissimum esse statuit omnibus equis Gallis equitibus detractis eo legionarios ⟨*o*⟩ milites ... imponere: I 42, 5; ipse, etsi res erat multae operae ac laboris, tamen commodissimum esse statuit omnes naues subduci et cum castris una munitione coniungi: V 11, 5; ¶ etsi a ⟨*c*⟩ bello atque hoste discedere detrimentosum esse existimabat: VII 33, 1; ¶ qui si alicuius iniuriae sibi conscius fuisset, non fuisse difficile cauere: I 14, 2; atque erat difficile eodem tempore rapidissimo flumine opera perficere et tela uitare: 1, 50, 3; ¶ quod illis prohibere erat facile: 1, 50, 2; facile erat ex castris C. Trebonii atque omnibus superioribus locis prospicere in urbem: 2, 5, 3; neque erat facile nostris uno tempore propugnare et munire: 3, 45, 3; ¶ si pace ⟨*c*⟩ uti ⟨*c*⟩ uelint ⟨*c*⟩, iniquum esse de stipendio recusare: I 44, 4; ¶ longum esse perterritis Romanis Germanorum auxilium exspectare: VI 8, 1; ¶ non minus necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri ⟨facere h^1⟩ certiorem ... quam ⟨*c*⟩ de mandatis agi: 3, 11, 1; ¶ necesse est *u.* **necesse A.** *p. 735 (14 loc.)*; ¶ constituerunt optimum esse domum suam quemque reuerti: II 10, 4; principes Britanniae ... inter se conlocuti ... optimum factu ⟨*c*⟩ esse duxerunt rebellione facta frumento commeatuque nostros prohibere et rem in hiemem producere: IV 30, 2; ¶ perfacile esse ⟨est A^1⟩, cum uirtute omnibus praestarent, totius Galliae imperio potiri: I 2, 2; perfacile factu ⟨*c*⟩ esse illis ⟨illis esse *l*⟩ probat conata perficere: I 3, 6; sed quoniam abundet equitatu, perfacile esse factu frumentationibus pabulationibusque Romanos prohibere: VII 64, 2; ¶ quibus erat procliue tranare flumen: 1, 48, 7; ¶ sed nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; — etsi ... existimabant, tamen tutius ⟨totius *ABpr.*⟩ esse arbitrabantur obsessis uiis commeatu intercluso sine ullo ⟨*c*⟩ uulnere uictoria potiri: III 24, 2; ¶ neque uerum esse qui suos fines tueri non potuerint alienos occupare: IV 8, 1.

ββ) interrog. obl.: Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit ... an tempore exclusus et repentino equitum ⟨*c*⟩ aduentu prohibitus ... dubium est: VI 31, 1; — non esse dubium, quin totius Galliae plurimum Heluetii possent: I 3, 7.

γγ) enuntiat. causale et finale: duabus de causis ..., quarum una erat ⟨erat altera β⟩, quod auxilia contra se Treueris miserant, altera, ne ad eos Ambiorix receptum ⟨ambiorix rec. ad eos β⟩ haberet: VI 9, 2.

δδ) enunt. relatiuum: erant alacriores ... qui classibus praeerant: 3, 25, 2 *u. p. 2035* ββ) alacriores; ¶ neque fore ... contentum qui ... confideret: 3, 10, 7 *u. p. 2026* contentus; ¶ ex his ⟨*c*⟩ omnibus longe sunt

humanissimi qui Cantium incolunt: V 14, 1; ¶ erant per se magna quae gesserant ⟨-runt *l*⟩ equites: 2, 39, 4.

γ) intellegendum est subiect. ex iis, quae antecedunt: significare coeperunt, ut statim dimitterentur, neque omni interposita fide firmum esse posse, si in aliud tempus differretur: 1, 86, 2.

(b) praedicatum casu datiuo (assimilatione orto): quid uos, inquit, hanc miseram ac tenuem sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨*AQβ*; *Schn.*, *Hold.*, *Dt.*[2]; fortunatissimis *BM; rell. edd.*⟩? VI 35, 8.**)**

C. praedicatum est aduerbium: ita *u.* **1. D.** *p. 2017;* ¶ (necesse *u.* **necesse A.** *p. 735 (14 loc.)*;) ¶ praesto *u.* **praesto** *p. 1182 sq. (3 loc.);* ¶ satis *u.* **satis 1. A. a)** *p. 1778 sq. (9 loc.);* ¶ quorum (Vbiorum) fuit ciuitas ampla atque florens, ut est captus Germanorum: IV 3, 3; — milites disponit non certis spatiis intermissis, ut erat superiorum dierum consuetudo, sed perpetuis uigiliis stationibusque: 1, 21, 3; neque multo post Caesar significatione per castella fumo facta, ut erat superioris temporis consuetudo, ... eodem uenit: 3, 65, 3; — (aedificio circumdato silua, ut sunt fere domicilia ⟨aedificia *β*⟩ Gallorum (*subaudienda uidentur uerba* circumdata silua): VI 30, 3.)

D. praedicatum est pronomen; a) idem: tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis ... nec causam secutus — eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse *te debere* iudicasti: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; — eadem est feminae marisque natura ⟨statura *Paul*⟩, eadem forma magnitudoque cornuum: VI 26, 3; ¶ denique hos esse eosdem ⟨germanos *hl;* eosdem germanos *B*[2]*a*⟩, quibuscum ⟨*c*⟩ saepe numero Heluetii congressi ... superarint ⟨*c*⟩: I 40, 7.

b) is: neque is sum, inquit, qui grauissime ex uobis mortis periculo ⟨*c*⟩ terrear: V 30, 2; IV 17, 7 *et* V 43, 4 *et ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3 *u. p. 2033 sq.* tantus; 2, 29, 3 *u. p. 2004* bellum.

c) quis: ubi ille saepius appellatus ... restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit: 2, 35, 2.

d) nihil, quicquam *u.* **negotium** *p. 739* **B. a)** *(3 loc.).*

E. praedicati locum obtinent uoces, quae adiectiuorum munere funguntur; a) genetiuus qualitatis: qua re neque tanti sum animi, ut sine spe castra oppugnanda censeam, neque tanti timoris, *uti *spe deficiam: 2, 31, 8; ¶ (magnae ... auctoritatis: V 54, 2 *u. p. 2028* firmus; Litauiccum Bibracte ⟨*c*⟩ ab Haeduis receptum, quod est oppidum apud eos maximae ⟨magnae *hl*⟩ auctoritatis: VII 55, 4;) ¶ haec (iumenta) cotidiana exercitatione summi ut sint laboris efficiunt: IV 2, 2; — multi laboris: V 11, 5 *u.* operae; ¶ erant eius modi fere situs oppidorum, ut ... neque pedibus aditum haberent ... neque nauibus: III 12, 1; suaque esse eius modi imperia, ut non minus haberet iuris in se multitudo quam ipse in multitudinem: V 27, 3; quod ego non intellexi; quantum autem coniectura consequebar, id erat eius modi, ut magis optandum quam sperandum putarem: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4; ¶ etsi res erat multae operae ac laboris: V 11, 5; ¶ erat magni periculi res tantulis ⟨cum tantis *β*⟩ copiis iniquo loco dimicare: V 49, 6; ¶ summae .. sollertiae: VII 22, 1 *u. p. 2037* **γγ)** aptissimum; ¶ tanti timoris: 2, 31, 8 *u.* animi; ¶ (magnae uirtutis: II 15, 5 *u. p. 2018* homines.)

b) ablat. qualitatis; α) additur adiectiuum (pron.): alieno, hoc, inimico animo *u.* **animus 2. A. b) β)** *p. 267 (3 loc.);* neque uero ⟨*c*⟩ tam remisso ac languido animo quisquam omnium fuit, qui ea nocte conquieuerit: 1, 21, 5; discedentem uero ex contione uniuersi cohortantur, magno sit animo: 2, 33, 2; ¶ quod erat ciuitas magna inter Belgas auctoritate atque hominum ⟨*c*⟩ multitudine praestabat: II 15, 1; Scipionem ea esse auctoritate, ut: 3, 57, 3; ¶ capilloque (Britanni) sunt promisso atque omni parte corporis rasa praeter caput et labrum superius: V 14, 3; ¶ incredibili ... exercitatione: I 39, 1 *u.* magnitudine; ¶ muri autem omnes Gallici hac fere forma sunt ⟨muris aut. omnibus gallicis haec f. f. est *β*⟩: VII 23, 1; ¶ in omni Gallia eorum hominum, qui ⟨in *add. β*⟩ aliquo sunt numero atque honore, genera sunt duo: VI 13, 1; magnoque hi (druides) sunt apud eos honore: VI 13, 4; ¶ quod is iracundia summa erat inimicitiasque habebat ... cum Caesare: 3, 16, 3; ¶ qui ingenti magnitudine corporum Germanos, incredibili uirtute atque exercitatione in armis esse praedicabant: I 39, 1; ¶ ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra: *ap. Suet.* I 6; ¶ aliquo .. numero: VI 13, 1 *u.* honore; ¶ omni parte .. rasa: V 14, 3 *u.* capillo; ¶ (id ⟨*c*⟩ si fecissent,

magno eorum capitis capiti? periculo futurum ⟨adfuturum a.⟩: 3, 102, 6; ¶ quod flumen; ripis erat impeditis: 3. 75, 4: ¶ sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam: V 13, 2; ¶ eo tum statu res erat ⟨erant AQ⟩, ut longe principes haberentur ⟨o⟩ Haedui: VI 12, 9; ¶ pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore essent timore, omnes conseruauit: 3, 98, 2; ¶ (pedalibus . . . trabibus: III 13, 4 u. p. 2024 αα) 𝔄) adcommodatus;) ¶ ipse Cicero, cum tenuissima ualetudine esset, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40, 7; ¶ incredibili uirtute: I 39, 1 u. magnitudine; ¶ (nullo usu: 2, 7, 1 u. d) usui.)

ζ) additur genet. substantiui: (uri, sunt . . . specie et colore et figura tauri: VI 28, 1 u. e) infra; ¶ (neque hanc rem illi ⟨O¹; illis z; om. Ald.; edd.⟩ esse impedimento. Libo ⟨impedimento. Libo Madu.; impedimenti loco z; impedimenti loco. ille Steph.; edd.⟩ neque legatos Caesaris recipere neque: 3, 17, 4 (5;)) ¶ fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent numero; si ⟨esset numero si NOaf; esse numero; quorum si hl⟩ quis a domino prehenderetur, consensu ⟨c⟩ militum eripiebatur: 3, 110, 4.

e) substantiuum c. praepos. coniunctum: (rebus, quae sunt ad incendia: 3, 101, 2 u. p. 2025 aptus;) ¶ est alqd ex usu u. ex p. 1187 e) (3 loc.); ¶ (cognouit) magna auxilia conuenisse, magna esse in spe atque exspectari ⟨magnam esse spem atque exspectationem Ciacc.⟩: 2, 17, 3; ¶ hi (uri) sunt magnitudine paulo infra elephantos, specie et colore et figura tauri: VI 28, 1; ¶ his sunt arbores pro cubilibus: VI 27, 3; — pro uelis: III 13, 6 u. p. 2024 αα) 𝔄) adcommodatus; ¶ quod is mons erat sine aqua: 3, 97, 2; — quod (nauis) erat sine militibus priuatoque consilio administrabatur: 3, 14, 2.

d) datiuus finalis (factitiuus): auxilio esse u. auxilium p. 392 γ) (4 loc.); ¶ non illi paucitatem nostrorum militum, non iniquitatem loci atque . . . ancipitem terrorem . . ., non abscisum in duas partes exercitum, cum altera ⟨c⟩ alteri auxilium ferre non posset, causae fuisse cogitabant: 3, 72, 2; ¶ plerumque omnibus ⟨hominibus recc.; Np.; Hold., Dt.²⟩ Gallis prae magnitudine corporum suorum breuitas nostra contemptui est: II 30, 4; ¶ omniaque ⟨c⟩, quae ⟨c⟩ uiuis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt: VI 19, 4; ¶ pollicitusque est sibi eam rem curae futuram ⟨-rae B²⟩: I 33, 1; haec sibi esse curae ⟨curare A⟩: I 40, 11; ¶ amicitiam populi Romani sibi ornamento et praesidio, non detrimento esse oportere: I 44, 5; ¶ singulis effossis oculis domum remittit, ut sint reliquis documento et magnitudine poenae perterreant alios: VII 4, 10; eum quantum in bello fortuna posset iam ipsi incommodis suis satis essent documento: 3, 10, 6; ¶ magno ⟨-num AQ⟩ esse Germanis dolori Ariouisti mortem et superiores nostras uictorias: V 29, 3; ¶ transuersaria tigna iniciuntur, quae firmamento esse possint: 2, 15, 2; ¶ quorum in aedibus faniisque posita et honori erant et ornatu: ap. Gell. IV 16, 8; ¶ impedimento u. impedimentum A. a) p. 57 (4 loc.); ¶ indutiisque per scelus uiolatis suam uirtutem irrisui fore ⟨fieri Paul⟩ perdoluerunt: 2, 15, 1; ¶ sin timore defugiant, illis ⟨illi O; Ciacc.⟩ se oneri non futurum ⟨defuturum O; Ciacc.⟩ et per se rem publicam administraturum: 1, 32, 7; ¶ maximae . . oportunitati: III 15, 4 u. p. 2038 γγ) maxime oportunus; ¶ ornamento: I 44, 5 u. detrimento; urbem, quae et ⟨ζ; Schn.; om. α; rell. edd.⟩ praesidio et ornamento sit ciuitati ⟨ciuitatis ζ⟩: VII 15, 4; ¶ ornatu: ap. Gell. IV 16, 8 u. honori; ¶ magno . . . periculo: 3, 102, 6 u. b) α) periculo; ¶ praesidio u. praesidium A. c) p. 1176 sq. (15 (17) loc.); ¶ sic fortuna in contentione et certamine utrumque uersauit, ut alter alteri inimicus ⟨del. Ciacc.⟩ auxilio salutique esset: V 44, 14; ita pugnans post paulum ⟨c⟩ concidit ac suis saluti fuit: VII 50, 6; ¶ quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem ⟨spei et Ciacc.⟩ solacio: 1, 22, 6; ¶ his difficultatibus duae res erant subsidio, scientia atque usus militum . . . et quod . . . uetuerat: II 20, 3; ¶ quibus (tignis) suspenderent ⟨c⟩ eam contignationem, quae turri tegimento ⟨tegum. l⟩ esset futura: 2, 9, 2; ¶ copias se omnes pro castris habiturum et terrori hostibus ⟨hostium β⟩ futurum ⟨non defuturum β⟩: VII 66, 6; ¶ ⟨hanc add. CFWMüller⟩ rem esse testimonio, quod primum hostium impetum . . . fortissime sustinuerint: V 28, 4; relatis in publicum cornibus, quae sint testimonio, magnam ferunt laudem: VI 28, 3; ¶ omnium rerum, quae ad bellum usui ⟨usu Ciacc.⟩ erant, summa erat in eo oppido facultas ⟨c⟩: I 38, 3; qui (Remi) magno nobis usui ad bellum gerendum

erant: II 9, 5; uineas agere quaeque ad oppugnandum usui erant comparare coepit: II 12, 3; una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae: III 14, 5; si tempus anni ad bellum gerendum deficeret ⟨c⟩, tamen magno sibi usui ⟨usui sibi β⟩ fore arbitrabatur, si modo insulam adisset . . .: IV 20, 2; quae res magno usui nostris fuit: IV 25, 1; omnia deerant, quae ad reficiendas naues ⟨eas β⟩ erant usui ⟨usui sunt β⟩: IV 29, 4; quae ad eas res erant usui, ex ⟨c⟩ continenti comportari ⟨c⟩ iubebat: IV 31, 2; ea, quae sunt usui ⟨usui sunt β⟩ ad armandas naues, ex Hispania adportari iubet: V 1, 4; quaeque ad eam rem usui sint ⟨sunt *Of*⟩ militibus imperat: VII 11, 5; ad haec sustinenda magno usui fuisse tormenta: VII 41, 3; oppidum, quod a ⟨c⟩ se teneri non posse iudicabant, ne cui ⟨*A*β; quoi *Oud.*; *Np.*, *Hold.*; quo *BMQ*⟩ esset usui Romanis, incenderunt: VII 55, 7; hortaturque eos, ne animo deficiant quaeque usui ad defendendum oppidum sint parent: 1, 19, 1; ut neque subsidia . . . submitti neque equites laborantibus usui esse possent: 1, 45, 4; Nasidianae naues nullo usui ⟨usu?⟩ fuerunt celeriterque pugna excesserunt: 2, 7, 1; inuentum est magno esse usui posse, si haec esset in altitudinem turris elata: 2, 8, 3; miles . . . operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat: 2, 15, 3; ad proelium egressi Curionis milites iis ⟨c⟩ rebus indigebant, quae ad oppugnationem castrorum erant usui: 2, 35, 5.

e) enuntiatum relatiuum; α) additur: summa erat capitum Heluetiorum milium ⟨*ego*; milia *X*; *edd.*⟩ CCLXIII, ex his qui arma ferre possent ad milia nonaginta duo (erant): I 29, 2; haec esse quae ab eo postularet: I 35, 2; ex quibus (ferarum generibus) quae maxime differant a ⟨c⟩ ceteris et memoriae ⟨memoria β⟩ prodenda uideantur haec sunt: VI 25, 5.

β) subaudiendum est: (quem designari sentiret *aut quaecumque* I 17, 2—5 *exposita sunt praedicati locum obtinent*) ipsum esse Dumnorigem, summa audacia, magna apud plebem propter liberalitatem gratia, cupidum rerum nouarum: I 18, 3.

F. in enuntiato comparatiuo subaudiendum est praedicatum: aggerem . . . facere instituerunt aequa ⟨-que *af*⟩ fere altitudine ⟨*Vascos.*; latitudine *x*; *Stoffel*, *Paul*⟩ atque ille congesticius ex materia fuerat agger: 2, 15, 1; — quos (illi) . . postea in parem ⟨*Ald.*; partem *X*⟩ iuris libertatisque condicionem ⟨*a*[1]; conditione *ah*⟩ atque ipsi erant receperunt: I 28, 5; V 13, 2 *u. p. 2012 ιι*); ¶ has trabes ⟨c⟩ paulo longiores atque eminentiores quam extremi parietes erant effecerunt ⟨c⟩: 2, 9, 3.

[**Falso:** item ⟨*recc.*; idē *B*[1]*Qa*; id est *AM*[1]*B*[2]*Q*[2]*h*⟩ populum Romanum uictis . . . ad suum arbitrium imperare consuesse: I 36, 1; magno dolore Haedui ferunt ⟨*QB*[2]β; fuerunt *AB*[1]*M*⟩ se deiectos principatu: VII 63, 8; Capuae primum sese ⟨esse *Oahl*⟩ confirmant et colligunt: 1, 14, 4; ne ex praetura et consulatu, ut semper, sed ⟨*Ald.*; fit *af*; sit *hl*⟩ per paucos probati . . . in prouincias mittantur: 1, 85, 9; paratum se ⟨c⟩ esse legionem cui iusserit ⟨cuius erit *a*; cui erit *f*[1]⟩ tradere: 2, 20, 7; est etiam ⟨c⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨c⟩, qui fuerant † ualeribus ⟨*x*; fuerant cum ualerio *recc.*; fuerant ualetudinarii ex uulneribus *Hell.*; fuerant uacui ab operibus *Koch*; conualuerant ex uulneribus *Dt.*; fuerant in operibus *Kindsch.*; *u. CC*⟩: 3, 48, 1; oportunissime nuntiis adlatis oppidum est ⟨oppidum fuit *x*; oppidumst *Np.*⟩ defensum: 3, 101, 4.]

futurus: his tamen omnibus **rebus* annona creuit; quae fere res non solum inopia praesenti ⟨*Paul*; praesentis *x*; *edd.*⟩, sed etiam futuri temporis timore ingrauescere consueuit: 1, 52, 1.

summa. A. = princeps locus, summa dignitas, principatus, summa potestas; a) subi.: redire *u.* **redeo** B. *p. 1641 (3 (4) loc.)*; ¶ toti tamen officio maritimo M. Bibulus praepositus cuncta administrabat: ad hunc summa imperii respiciebat ⟨redibat *Ciacc.*⟩: 3, 5, 4.

b) obiect.: ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; *Hold.*; suam α; *rell. edd.*⟩ totius belli ⟨summam *add.* α; *plur. edd.*; summa *Whitte*[2]⟩ omnium uoluntate deferri: II 4, 7; ¶ permittere *u.* **permitto** A. **a)** *p. 1061 sq. (4 loc.)*; ¶ summam imperii tenere, tradere *u.* **imperium** *p. 71 δ) αα) (4 + 4 loc.)*.

c) c. praep.: neque (se) de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse ⟨*om. AQ*⟩ existimauisse: I 41, 3.

B. = disceptatio, discrimen; a) subi.: quod penes eos ⟨paene in eo *ik*; *Np.*; paene ex eo *Em. Hoffm.*⟩, si id oppidum retinuissent, summam uictoriae constare intellegebant: VII 21, 3; ¶ quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3.

b) dat.: se in praetorium contulit summae rei diffidens et tamen euentum exspectans: 3, 94, 7.

c) genet.: tanta erat summae ⟨*Lips.*; summa *x*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam

partem mente atque animo traherentur, quid . . . accideret: 1. 72. 4.

δ) c. praep.: quod spatii [brevitate] Madv.: lenitate ?: edd. etiam in fugam coniectis adversariis non multum ad summam victoriae Madv.: victoriae ?: edd. iuvare poterat: 1. 82. 3.

C. = gravissimae sententiae, caput (Inhalt) u. hic p. 2457 B. a) β sqq.

D. = universitas, τὸ σύμπαν: a) = totum corpus: α) subiect. (abl. abs.): aliquo accepto detrimento tamen summa exercitus salva locum, quem petunt, capi posse: 1. 67. 5.

β) obiect.: magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . . sed in singulis militibus conservandis: VI 34. 3.

γ) c. praep.: αα): aliae enim sunt legati partes atque imperatoris: alter omnia agere ad praescriptum, alter libere ad summam de summa Ciacc. rerum consulere debet: 3. 51. 4.

ββ): consilio convocato [illegible] de summa rerum deliberare incipit: 2, 30. 1; — 3. 51. 4 u. αα).

γγ): haec eadem ratio est in summa totius Galliae: VI 11. 5.

b) = numerus, qui computando efficitur; α) subiect.: quarum omnium rerum [CC] summa erat capitum Helvetiorum milium cod.: milia X: edd. CCLXIII, Tulingorum milium cod.; milia X: edd. XXXVI, Latovicorum [illegible] XIIII, Rauracorum XXIII, Boiorum XXXII: I 29. 2; expositis omnibus copiis Antonius, quarum erat summa veteranorum trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC, . . . naves . . . remittit: 3. 29. 2; cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae summa erat om. cd. milium milia Gr.: mil. edd. XXII: 3, 89. 2.

β) praed.: summa omnium fuerunt ad milia CCCLXVIII: I 29. 3.

γ) c. praep.: reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso . . . eiusque rei causa senatores omnes . . . evocasse, ut his testibus in summa summam Np. pecuniae sumenda pecunia Ciacc.; Paul. uteretur: 3. 105. 1.

summe u. **superus** *extr.*

summergo, sumministro, summitto, summoueo u. **subm.**

summus u. **superus 3.**

sumo. A. propr.: a) nihil additur nisi obiect.: partim cum iis [illegible] tis X: partim sumptis Hug, quae retinuerant et celaverant armis, partim scutis ex cortice factis . . . eruptionem fecerunt: II 33, 2; ¶ respondit diem se ad deliberandum sumpturum: I 7. 6; ¶ reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso . . . eiusque rei causa senatores omnes . . . evocasse, ut his testibus in summa summam Np. pecuniae sumenda pecunia Ciacc.; Paul. uteretur: 3. 105. 1.

b) additur et obiect. et unde sumatur: α) ab: a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Romanis atque evocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65. 5; ¶ simul a tribunis militum centurionibusque mutuas pecunias sumpsit; has exercitui distribuit: 1. 39. 3; Pompeius . . . pecunia societatis a societatibus [illegible] sublata et a nonnullis Ciacc. quibusdam privatis sumpta mutuo sumpta Ciacc. et aeris magno pondere . . . imposito . . . Pelusium pervenit: 3. 103. 1.

β) ex: cum neque emi neque ex agris sumi posset frumentum: I 16. 6.

c) supplicium sumere de aliquo u. **de** p. 825 β sqq.

B. trsl.: a) = consumere: ubi intellexit frustra tantum laborem sumi insumi edd. consumi Paul. neque hostium fugam captis oppidis reprimi: III 14. 1.

b) = sibi adrogare, adsumere: ipse autem Ariovistus tantos sibi spiritus, tantam adrogantiam sumpserat, ut ferendus non videretur: I 33. 5; ¶ qua ex re fieri, uti Belgae earum rerum memoria magnam sibi auctoritatem magnosque spiritus in re militari sumerent: II 4. 3; ¶ neque se sibi iudicium sumpturos contra atque omnis Italia . . . iudicavisset: 3. 12. 2; ¶ neque proelio decertare voluit Sulla . . . ne imperatorias sibi partes sumpsisse videretur: 3. 51. 5; ¶ spiritus: I 33, 5 u. adrogantiam; II 4, 3 u. auctoritatem.

c) = interpretari, existimare: alii, quod pridie noctu conclamatum esset in Caesaris castris, argumenti sumebant loco non posse clam exiri exire F: 1, 67, 2.

sumptuosus: funera sunt pro cultu Gallorum magnifica et sumptuosa: VI 19, 4.

sumptus: Dumnorigem magnum numerum equitatus suo sumptu semper alere et circum se habere: I 18, 5; ¶ vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata . . . discessit: 3, 102, 4.

super. 1. adverb.: has columellas inter se capreolis . . . coniungunt, ubi tigna . . . conlocentur. eo super tigna bipedalia iniciunt: 2, 10, 3.

2. praepos.: A. c. acc.: hanc super [illegible]

Np.; insuper *z*⟩ contignationem, quantum tectum plutei ac uinearum passum est, latericulo adstruxerunt: 2,9,2; — faucibusque portus nauem onerariam submersam obiecit et huic alteram coniunxit; super quam ⟨*Kraff.*; *Paul*; quas *z*; *edd.*; qua *P. Manut.*⟩ turrim ⟨*c*⟩ effectam ad ipsum introitum portus opposuit: 3,39,2; — super lateres coria inducuntur: 2,10,6; — struere: 2,10,4 *u.* **B.)**

B. c. abl.: efficere: 3,39,2 *u.* **A.**; — quadratas regulas . . . defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨*P. Man.*; musculos *codd.*; *del. Np.*; *Paul*⟩ struantur, contineant: 2,10,4.

superbia: unius arrogantiae, superbiae dominatuque ⟨mandatus *add. EBaehrens*⟩: *in Anticatone ap. Gell.* IV 16,8.

(superb(issim)us: qua ex frequentia T. Labienus prodit; † summissa ⟨sed superbissima *Fleischer*⟩ oratione loqui de pace atque altercari cum Vatinio incipit: 3,19,5.**)**

superbe: Ariouistum autem, ut semel Gallorum copias proelio uicerit, . . . superbe et crudeliter imperare: I 31,12.

(superiectus: complures praeterea minores obiectae ⟨β; *Schn.*, *Fr.*; subiectae α; *rell. edd.*; superiectae *Em. Hoffm.*[1]⟩ insulae existimantur: V 13,3.**)**

superior *u.* **superus 2.**

supero. A. = superiorem esse, uincere; a) non additur obiect.; α) subiect. sunt homines; αα) non additur, qua re alqs superet: huic (Marti), cum proelio dimicare constituerunt (Galli), ea, quae bello ceperint ⟨*c*⟩, plerumque deuouent; cum superauerunt ⟨*Clark.*; quom sup. *Np.*; quae superauerint (-rarint β) *codd.*; *Aim.*; *Schn.*, *Db.*, *Hold.*; quae superauerunt *pr. edd.*; qui superauerint *Jurinius*; *E. Hoffm.*⟩, animalia capta immolant reliquasque ⟨*c*⟩ res in unum locum conferunt: VI 17,3; — non esse fas Germanos superare, si ante nouam ⟨*c*⟩ lunam proelio contendissent: I 50,5; — hos esse eosdem ⟨*c*⟩, quibuscum ⟨*c*⟩ saepe numero Heluetii congressi non solum in suis ⟨sedibus *add.* B^2β⟩, sed etiam in illorum ⟨suis B^2β⟩ finibus plerumque superarint ⟨superassent B^2β⟩: I 40,7; — ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent (Massilienses), si superauissent, uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2,5,5.

ββ) additur, qua re alqs superet: se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨opibus *z*⟩ anteire ⟨anteiri *Oz*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1,32,8; — praesertim cum non minus esset imperatoris consilio superare quam gladio: 1,72,2; — iustitia: 1,32,8 *u.* aequitate; — an paenitet uos, . . . quod classem hostium ... profligauerim? quod bis per biduum equestri proelio superauerim? 2,32,12; — *neque quibus rationibus superare possent, sed quem ad modum uti uictoria deberent cogitabant: 3,83,5; — reliquum erat certamen positum in uirtute, qua ⟨quo *Kraff.*⟩ nostri milites facile superabant, atque eo magis, quod in conspectu Caesaris atque omnis exercitus res gerebatur: III 14,8.

β) subiecta sunt res: tandem dat Cotta permotus manus; superat sententia Sabini: V 31,3.

b) additur obiectum; α) obiecta sunt homines; αα) non additur, qua re superetur; 𝔄): (animalia: VI 17,3 *u.* A. a) α) Galli;) ¶ an uero in Hispania res gestas Caesaris non audistis? duos pulsos exercitus, duos superatos duces, duas receptas prouincias? 2,32,5; ¶ ipsum Caesarem, cuius ductu saepe numero hostes superassent ⟨-asset B^1; cuius . . . superassent *del. Paul*; *Hold.*⟩, praesentem ⟨*c*⟩ adesse existimarent: VII 62,2; potitum se ⟨*c*⟩ esse hostium castris, expulisse ⟨se *add. Paul*⟩ ac superasse pugnantes ⟨repugn. *Paul*⟩: 3,73,5; ¶ intellegebant maximas nationes, quae proelio contendissent, pulsas superatasque esse: III 28,2.

𝔅): quem (Commium) ipse Atrebatibus superatis regem ibi constituerat: IV 21,7; — cum . . . pacatam Galliam existimaret superatis Belgis, † expulsis Germanis, uictis in Alpibus Sedunis: III 7,1; — (Galli) paulatim adsuefacti superari multisque uicti proeliis ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24,6; — Haeduos sibi, quoniam . . . armis congressi ac superati essent, stipendiarios esse factos: I 36,3; — neque dubitare [debeant], quin, si Heluetios superauerint Romani, una cum reliqua Gallia Haeduis libertatem sint erepturi: I 17,4; — Romanos pulsos superatosque . . . renuntiauerunt: II 24,5.

ℭ): quod quos aliquamdiu inermes ⟨*c*⟩ sine causa timuissent, hos postea armatos ac uictores superassent: I 40,6; — optimum factu esse duxerunt . . . frumento commeatuque nostros prohibere . . ., quod his ⟨iis *αh(a)*; *Frig.*, *Hold.*⟩ superatis aut reditu interclusis neminem postea belli inferendi causa in Britanniam transiturum confidebant: IV 30,2; — reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7,5; suos cohortatus, quos integros superauissent, ut uictos con-

temnerent, plenus spei bonae ... proficiscitur: 2, 5, 2; ¶ si proelium committeretur, propinquitas castrorum celerem superatis ex fuga receptum dabat ⟨si ... dabat *del. Paul*⟩: 1, 82, 5; ¶¶ (quae: VI 17, 3 *u.* **A. a)** α) *init.*)

ββ) additur, qua re superetur: bello superatos esse Aruernos et Rutenos ab ⟨a?⟩ Q. Fabio Maximo ⟨*c*⟩: I 45, 2; ¶ quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨se superare β⟩ posse confidat: V 27, 4; ¶ si quando magnitudine operis forte superati, extruso mari aggere ac molibus atque his ⟨*c*⟩ oppidi moenibus adaequatis suis fortunis ⟨*o*⟩ desperare ⟨*o*⟩ coeperant: III 12, 3; ¶ proelio *u.* **proelium** *p. 1234* **b)** (*4 loc., excepto* 2, 32, 12); ¶ fuit antea tempus, cum Germanos Galli uirtute superarent, ultro bella inferrent: VI 24, 1.

nostri primo ... fortiter repugnare ⟨*c*⟩ ..., sed hoc superari, quod diuturnitate pugnae hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant, quarum rerum a nostris propter paucitatem fieri nihil poterat: III 4, 3 (4).

β) obiecta sunt res: labore et perseuerantia nautarum impetum ⟨*Paul;* et uim *x; Np.;* uim *Db.; Dt.*⟩ tempestatis superari ⟨se uim temp. superare *Hell.*⟩ posse sperabat: 3, 26, 3; ¶ turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris nauibus superabat: III 14, 4; ¶ (uim: 3, 26, 3 *u.* impetum.)

his tot rebus impedita oppugnatione milites ... tamen continenti labore omnia haec superauerunt: VII 24, 1.

B. = superstitem esse: uiri .. pecunias ... cum dotibus communicant. ... uter ⟨ut β⟩ eorum uita superarit ⟨superauerit β; *Aim.;* superauit *Fr.*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, (1.) 2.

C. = transire, transgredi: ubi ... iam .. primos superare regionem castrorum animum aduerterunt: 1, 69, 3; ¶ tempestas ... ex omnibus montibus niues proluit ac summas ripas fluminis superauit: 1, 48, 2.

Pulsos superatosque: II 24, 5; III 28, 2; — 2, 32, 5; pulsas ⟨fusas B^2β⟩ ac superatas: I 44, 3; — superare ... uincere: III 7, 1; VI 24, 6; 2, 5, 2; anteire ... superare: 1, 32, 8; (profligare ... superare: 2, 32, 12;) ¶ alcs ductu superare: VII 62, 2.

Aduerb.: bis: 2, 22, 1; 32, 12; facile: III 14, 8; (plerumque: I 40, 7; postea: I 40, 6; saepe numero: VII 62, 2.)

supersedeo: Caesar primo et propter multitudinem hostium et propter eximiam opinionem uirtutis proelio supersedere statuit: II 8, 1.

superstruo: quadratas regulas ... defigunt, quae lateres, qui super musculo ⟨*P. Man.;* musculos *codd.; del. Np.*⟩ struantur, contineant: 2, 10, 4.

supersum. A. = reliquum esse, restare; a) = nondum confectum esse; α) de tempore: quod omnino biduum supererat ⟨super erat *M*⟩, cum exercitui frumentum metiri oporteret: I 23, 1; ¶ cum constituisset ... neque multum aestatis superesset atque id facile extrahi posse intellegeret: V 22, 4; — neque multum ad solis occasum temporis ⟨*om.* O^1f⟩ supererat ⟨supererat temp. *Nl; V.*⟩: 3, 51, 7.

β) de hominibus: quod omni Gallia pacata Morini ⟨uni *add. Paul*⟩ Menapiique supererant, qui in armis essent ⟨erant *A*⟩ neque ad eum umquam legatos de pace misissent: III 28, 1.

γ) de rebus: unum hoc proelium superest; quo confecto et ille (Caesar) suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus: 3, 91, 2.

b) = superstitem esse: at hostes ... tantam uirtutem praestiterunt, ut, cum primi eorum cecidissent ⟨*c*⟩, proximi iacentibus insisterent ..., his deiectis et coaceruatis cadaueribus qui superessent ut ex tumulo tela in nostros coicerent: II 27, 4; ¶ ex eo proelio circiter hominum milia CXXX superfuerunt: I 26, 5; ¶ quin ... magna parte exercitus nostri interfecta multo minorem superesse dicerent partem ⟨*del. Ald. nep.*⟩: V 55, 1; perexigua pars illius exercitus superest; magna pars deperiit: 3, 87, 3; ¶¶ prope ad internecionem ... nomine Neruiorum redacto maiores natu ... omnium, qui supererant ⟨superarent B^1; superarant B^2; superirant M^1; super erant *Aa*⟩, consensu legatos ad Caesarem miserunt seque ei dediderunt ⟨*c*⟩: II 28, 2.

B. = redundare: Curio utrumque improbans consilium quantum alteri ⟨*om. af*⟩ sententiae ⟨alteris *Paul*⟩ deesset animi, tantum alteri ⟨alteris *Paul*⟩ superesse dicebat: 2, 31, 1.

superus. 1. positiuus: reperti sunt complures nostri milites ⟨*c*⟩, qui in phalanga ⟨*c*⟩ insilirent et ⟨*c*⟩ scuta manibus reuellerent et desuper ⟨de supero *Lachmann*⟩ uulnerarent ⟨et des. uuln. *del. Dittenb.; Hold.*⟩: I 52, 5.

2. superior. *Cf. O. Riemann, RPh. V 103 sqq.*

A. de loco: sarcinas in unum locum conferri et eum ab his, qui in superiore acie constiterant, muniri iussit: I 24, 3; ¶ hoc idem ⟨quidam *edd. uett.*⟩ uisum ex superioribus quibusdam castellis confirmauerunt ⟨c⟩: 3, 67, 1; ¶ ne ab latere aperto ex superioribus castris eruptione circumuenirentur: VII 82, 2; Galli ... locorum peritos adhibent; ex ⟨c⟩ his superiorum castrorum situs munitionesque cognoscunt: VII 83, 1; ¶ capilloque (Britanni) sunt promisso atque omni parte corporis rasa praeter caput et labrum ⟨et labr. *del. Hartz*⟩ superius: V 14, 3; ¶ ibi Ceutrones et Graioceli ⟨c⟩ et Caturiges locis superioribus occupatis itinere exercitum prohibere conantur: I 10, 4; milites e loco superiore pilis missis facile hostium phalangem perfregerunt: I 25, 2; pro uallo carros obiecerant et e loco superiore in nostros uenientes tela coiciebant: I 26, 3; milites ... Atrebates ... celeriter ex loco superiore in flumen compulerunt: II 23, 1; profligatis Viromanduis, quibuscum erant *congressae, ex loco superiore in ipsis fluminis ripis proeliabantur: II 23, 3; Labienus castris hostium potitus et ex loco superiore quae res in nostris castris ⟨c⟩ gererentur conspicatus ... misit: II 26, 4; nostri ... fortiter repugnare ⟨c⟩ neque ullum frustra telum ex loco superiore mittere: III 4, 2; reliquos ... ne in locis quidem superioribus consistere patiuntur: III 6, 2; omnes enim colles ac loca superiora ... ab exercitu tenebantur: III 14, 9; cum ... pugnaretur telaque ex loco superiore missa non frustra acciderent ⟨c⟩: III 25, 1; uti ⟨c⟩ ex locis superioribus in litus telum adigi posset: IV 23, 3; illi ... ad flumen progressi ex loco superiore nostros prohibere ... coeperunt: V 9, 3; ut se loco superiore defenderent: VI 40, 6; ut ... haesitantes premerent ex loco superiore: VII 19, 2; quod et paucitatem eorum ex loco superiore cognoscere et uirtutem despicere potuerint: VII 20, 6; quae (cohortes) ex castris minoribus eductae cum T. Sextio legato ceperant locum ⟨loc. cep. β⟩ superiorem: VII 51, 2; pedestresque copias paulum ⟨c⟩ ab eo loco *abductas in locis superioribus constituunt: VII 79, 2; ut de locis superioribus haec decliuia et deuexa cernebantur: VII 88, 1; Plancus ... necessaria re coactus locum capit superiorem: 1, 40, 5; illi ex loco superiore nostros premebant: 1, 45, 3; quod ex loco superiore terga uertere aduersarios coegissent: 1, 47, 3; nacti enim spatium se in loca superiora receperunt: 1, 51, 6; Afranius ... noua re perterritus locis superioribus *consistit: 1, 65, 1; si mons erat ascendendus, facile ipsa loci natura periculum repellebat, quod ex locis superioribus qui antecesserant suos ascendentes protegebant: 1, 79, 2; cum uallis aut locus decliuis suberat ..., equites uero ex loco superiore in auersos ⟨c⟩ tela coiciebant, tum magno erat in periculo res: 1, 79, 3; relinquebatur, ut ... transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; Curio ad superiorem spem addita praesentis temporis opinione hostes fugere arbitratus copias ex locis superioribus in campum deducit ⟨c⟩: 2, 40, 4; M. Antonius ... cum cohortibus XII descendens ex loco superiore cernebatur: 3, 65, 2; — quod pridie superioribus locis occupatis proelium non commisissent: I 23, 3; cum ... iam omnia fere superiora loca multitudine armatorum completa conspicerentur: III 3, 2; a litore discesserant ac se in superiora ⟨-ore *A*⟩ loca abdiderant: V 8, 6; prima luce ex superioribus locis, quae Caesaris castris erant coniuncta, cernebatur ⟨c⟩ equitatus nostri proelio nouissimos illorum premi: 1, 64, 1; facile erat ex castris C. Trebonii atque omnibus superioribus locis prospicere in urbem: 2, 5, 3; ex superiore ⟨*Kreyssig; superiori x; Db.*⟩ pugnans loco: 3, 40, 2; si per decliue sese reciperent, nostros ex superiore insequentes loco uerebantur: 3, 51, 7; omnes eos, qui in monte consederant, ex superioribus locis in planitiem descendere ... iussit: 3, 98, 1; ¶ maxime ad superiores munitiones laboratur, quo Vercassiuellaunum ⟨c⟩ missum demonstrauimus: VII 85, 4; ¶ collis nascebatur ... passus circiter ducentos infimus apertus, ab ⟨c⟩ superiore parte siluestris: II 18, 2; inferiore omni spatio uacuo relicto superiorem partem ⟨inferiorem partem (*omissis uerbis* omni sp. uac. rel. sup.) *AQ*⟩ collis .. densissimis castris compleuerant: VII 46, 3; ut Teutomatus ⟨c⟩ rex ..., ut meridie conquieuerat, superiore corporis parte ⟨p. corp. β⟩ nudata ⟨nuda β⟩ uulnerato equo uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ naues XVIII ... ex superiore portu leni uento soluerunt: IV 28, 1; ¶ (a superioribus regionibus: 3, 112, 2 *u.* **B. a)** rex.)

B. de tempore *(semper ante subst. conlocatum est)*; **a) = prior:** quam superiore aestate ad Veneticum bellum effecerat ⟨c⟩ classem: IV 21, 4; qua optimum esse egressum superiore aestate cognouerat: V 8, 3; ¶ atque haec superioris aetatis exempla expiata ... Gracchorum casibus docet: 1, 7, 5; ¶ (s. ani-

mus: 2,38,2 *u.* superioris temporis;) ¶ quod superioris ⟨-res *l*⟩ anni munitiones integrae manebant: VI 32,5; haec et superiorum annorum consuetudine ab ⟨*c*⟩ nobis ⟨*c*⟩ cognouerant ⟨*c*⟩ et: V 42,2; superiore anno, superioribus annis *u.* **annus D. a)** *p. 271 sq.* (*12 loc., exc.* V 44,2; 1,7,6; VII 32,4; V 24,1; I 31,11;) ¶ Allobrogas ⟨*c*⟩ sollicitat, quorum mentes nondum ab superiore bello ⟨a sup. b. nond. β⟩ resedisse ⟨*c*⟩ sperabat: VII 64,7; praemiserat ... equitum III milia, *quae* omnibus superioribus bellis habuerat: 1,39,2; ex duobus contrariis generibus, quae superiore bello cum Sertorio ⟨*c*⟩ steterant, ciuitates uictae nomen ... *Pompei* timebant: 1,61,3; in se aetatis excusationem nihil ualere, quod ⟨*c*⟩ superioribus bellis probati ad † obtinendos exercitus euocentur: 1,85,9; ¶ reliquas cohortes, quas ⟨*c*⟩ in superioribus castris reliquerat: 1,42,5; ad haec repetenda inuitati propinquitate superiorum castrorum depositis in contubernio armis uallum relinquebant: 3,76,2; ¶ Caesar a ⟨ab *Nhl*⟩ superioribus consiliis depulsus omnem sibi commutandam belli rationem existimauit: 3,73,1; ¶ quod superiore consulatu cum patre Ptolomaeo ... societas erat facta: 3,107,2; ¶ (aeque ⟨neque *z*⟩ enim ex Marsis Paelignisque ueniebant atque ⟨ut qui *z*⟩ iis ⟨*om. z*⟩ superioris necessitudo contubernii ⟨superiore nocte in contuberniis *z*⟩ cum militibusque nonnullis grauior erat ⟨commilitesque nonnulli grauiora *z*; — *Sic h. l. constit. Iw. Müller*⟩: 2,29,4;) ¶ Cicero, qui omnes ⟨per omnes β⟩ superiores dies praeceptis Caesaris ... milites in castris continuisset ac ne calonem quidem quemquam extra munitionem egredi passus esset, ... mittit ⟨*c*⟩: VI 36,1; in consilio superioribus diebus ⟨*om. a*; superioris diei *Paul*⟩ dixerat: 3,86,1; multae res ... Gallos hortabantur: superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio ...: III 18,6; ut erat superiorum dierum consuetudo: 1,21,3; superioribus diebus *u.* **dies** *p. 901* (*15 loc.*); ¶ omnium superiorum dimicationum fructum in eo die atque hora docet consistere: VII 86,3; ¶ erant milia ... euocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis superiorum exercituum ad eum conuenerant ⟨*c*⟩: 3,88,4; ¶ ardere Galliam tot contumeliis acceptis sub populi Romani imperium redactam superiore gloria ⟨-orem gloriam β⟩ rei militaris exstincta ⟨-tam β⟩: V 29,4; ¶ qui (ueterani milites) dimissi a superioribus imperatoribus in his prouinciis consederant: 3,4,1; ¶ Massilienses post superius incommodum ueteres ... naues refecerant: 2,4,1; ¶ superius tamen institutum in equitibus, quod demonstrauimus, seruabat: 3,84,3; Caesar superius institutum seruans X. legionem in dextro cornu, nonam in sinistro conlocauerat: 3,89,1; ¶ superiorum ... itinerum: 1,51,2 *u.* superiorum temporum; ¶ nuntiarent superiore nocte maxima coorta tempestate prope omnes naues adflictas atque in litus ⟨*c*⟩ eiectas esse: V 10,2; (aeque ⟨neque *z*⟩ enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte ⟨perfugerant *add. Db.*⟩: 2,29,4;) ¶ quod superioribus proeliis exercitati (milites) quid fieri oporteret ... ipsi sibi praescribere ... poterant: II 20,3; cuius mentionem superioribus proeliis fecimus: VI 38,1; ut eos (equites) superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen: 1,79,5; erat ... terror ex superioribus proeliis magnus: 2,36,1; ¶ factum est ... uirtute militum et superiorum pugnarum exercitatione, ut: III 19,3; nostri milites ... usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt: 3,93,1; ¶ sed a superioribus regibus ⟨O^1; regionibus *z*; *edd.*⟩ in longitudinem passuum DCCCC in mare iactis molibus angusto itinere ... cum oppido coniungitur: 3,112,2; ¶ ad superiorem spem: 2,40,4 *u.* **A.** locis superioribus; ¶ qui (legati) se de superioris temporis consilio excusarent: IV 22,1; 2,14,6 *u.* superiore tempore; multum ad hanc rem probandam adiuuat adulescentia, magnitudo animi, superioris temporis ⟨*recc.*; superioris animi, temporis NO^1z⟩ prouentus, fiducia rei bene gerendae: 2,38,2; significatione per castella fumo facta, ut erat superioris temporis consuetudo: 3,65,3; — uter ⟨*c*⟩ eorum uita superarit ⟨*c*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨fructu β⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19,2; elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et superiorum ⟨superiorumque *bcdefikl*⟩ temporum secundis proeliis nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*c*⟩, quod: VII 47,3; cum ... sine timore iter facerent usi ⟨O^2; usu *z*⟩ superiorum temporum atque itinerum ⟨atque itin. *del. Paul*⟩ licentia: 1,51,2; — huic superiore tempore cum reliquis ciuitatibus continentia bella intercesserant: V 11,9; sed ut superioris temporis ⟨superiore tempore *Ciacc.*⟩ contentionem ⟨contempt. *Ohl*⟩ nostri omnem remiserant, ita proximi diei casu admoniti omnia ad defensionem parauerant: 2,14,6; — sin Caesarem respiciant atque eius gratiam sequantur, ut superioribus fecerint temporibus, se sibi consilium cap-

turum: 1,1,3; quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses ... respicere ac timere consuerant ⟨*c*⟩: 1,5,2; multum erat frumentum prouisum et conuectum superioribus temporibus: 1,49, 1; legionesque eas traduxerat ⟨*c*⟩ Curio, quas ⟨*Aldus;* quas curio *z*⟩ superioribus temporibus Corfinio receperat Caesar: 2,28,1; ¶ cum Sotiates ⟨*c*⟩ superioribus uictoriis freti in sua uirtute totius Aquitaniae salutem positam putarent: III 21,1; magno esse Germanis dolori Ariouisti mortem et superiores nostras uictorias: V 29,3; nulla tamen uox ⟨*o*⟩ est ⟨*o*⟩ ab ⟨*c*⟩ iis audita populi Romani maiestate et superioribus uictoriis indigna: VII 17,3.

b) = prouectior: facile erat ... prospicere in urbem, ut omnis iuuentus, quae in oppido remanserat, omnesque superioris ⟨-res *hl;* senioris *Kindsch.*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus ... ad caelum manus tenderent: 2,5,3.

C. trsl.; a) de dignitate, gradu: centuriones, quorum non nulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum uirtutis causa in superiores erant ordines huius legionis traducti, ... conciderunt: VI 40,7; cum superioris etiam ordinis ⟨superiores ... ordines *mauult Oud.*⟩ non nulli *oratione permoti ... rem proelio committendam existimarent: 3,74,2.

b) de uiribus, uirtute, praestantia *(semper ui praedicati):* ut se utrique superiores discessisse existimarent: 1,47,1; ¶ superiores esse *u.* **sum** *p. 2037* ββ) superior *(4 (5) loc.);* ¶ ut nostri magna inopia necessariarum rerum conflictarentur, illi omnibus abundarent rebus superioresque haberentur. Caesar iis ciuitatibus ⟨haberentur caesaris ciuit. *af*⟩: 1,52,3; ¶ si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur: 3,10,7.

3. summus. *Cf. O. Riemann RPh. V p. 103—107.*

A. de loco; a) adiectiuum; α) attrib.: armorum magna multitudine de muro in fossam ... iacta, sic ut prope summam ⟨summa *AB*⟩ muri aggerisque altitudinem acerui armorum adaequarent ⟨aequarent β⟩, ... pace sunt usi: II 32,4; ¶ quorum pars **ab* aperto latere legiones circumuenire, pars summum castrorum locum petere coepit: II 23, 5; ex iniquo progressi loco in summo constiterant: 3,51,6.

β) ui partitiua: Galbam ... in Nantuates ⟨*c*⟩, Veragros Sedunosque misit, qui a ⟨*c*⟩ finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent: III 1,1; ¶ cursu incitato in summo colle ab hostibus conspiciebantur: II 26,3; — ipsum erat oppidum ⟨Alesia *add.* α; *edd.*⟩ in colle summo admodum edito loco: VII 69,1; ¶ eamque contabulationem summam lateribus lutoque construxerunt ⟨*c*⟩: 2,9,3; exque ea contignatione rursus summam ⟨-ma *hl*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2,9,7; ¶ **(**contignatio: 2,9,7 *u.* contabulatio;**)** ¶ cornu: VI 26,2 *u.* **b)** α) *extr.;* ¶ ut eius fossae ⟨*om.* β⟩ solum ⟨*om. AQ*⟩ tantundem pateret, quantum summae fossae ⟨summa (*om.* fossae) β; summa fossae *Schn.*⟩ labra distarent ⟨distabant β⟩: VII 72,1; ¶ Labienum ... cum duabus legionibus et iis ⟨*c*⟩ ducibus, qui iter cognouerant, summum iugum montis ascendere iubet: I 21,2; in summo iugo duas legiones ... et omnia auxilia conlocari ... iussit: I 24,2; qui (calones) ab ⟨*c*⟩ decumana porta ac ⟨et β⟩ summo iugo collis nostros uictores flumen transisse ⟨*c*⟩ conspexerant: II 24,2; tandem Germani ab dextro latere summum ⟨idoneum *Geyer*⟩ iugum ⟨suorum subsidium *Paul*⟩ nacti ⟨*c*⟩ hostes loco depellunt: VII 67,5; erat ex omnibus castris, quae summum undique iugum tenebant, despectus: VII 80,2; (1,46,3 *u.* **B. b)** α) αα) uirtus;) ¶ summa labra: VII 72,1 *u.* fossa; ¶ cum summus mons a [L.] Labieno teneretur: I 22,1; ¶ ut equites ... auderent flumen transire, pedites uero tantum modo umeris ac summo pectore exstarent ⟨*c*⟩: 1,62,2; ¶ tempestas ... ex omnibus montibus niues proluit ac summas ripas fluminis superauit: 1,48,2.

b) ui substant.; α): collis **ab** ⟨a B^{a}⟩ summo aequaliter decliuis ad flumen Sabim ... uergebat: II 18,1; huc teretes stipites feminis crassitudine ab summo praeacuti et praeusti demittebantur ⟨*c*⟩: VII 73,6; — est bos cerui figura, cuius a media fronte ... unum cornu exsistit excelsius magisque derectum ⟨*c*⟩ his quae nobis nota sunt cornibus. ab † eius ⟨eo?⟩ summo sicut ⟨se ut *R. Steph.*⟩ palmae ramique ⟨rami quam β; que *om. Aim.*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt β; *R. Steph.*⟩: VI 26,2.

(β): in summo: 3,51,6 *u.* **a)** α).)

B. trsl.; a) = amplissimus, princeps, illustris: summo loco natus (ortus) *u.* **locus** *p. 491* **e)** *(3 loc.);* ¶ conuocatis eorum principibus ..., in his Diuiciaco et Lisco, qui summo magistratui praeerat ⟨praeerant *X*⟩, quem uergobretum appellant Haedui, qui ... uitae necisque in suos habet potestatem: I 16,

5; quod legibus Haeduorum iis ⟨*c*⟩, qui summum magistratum obtinerent, excedere ex finibus non liceret: VII 33, 2.

b) = maximus, singularis; α) attribut.; αα) de rebus: hac oratione habita mirum in modum conuersae sunt omnium mentes summaque alacritas et cupiditas belli gerendi iniecta ⟨*RMenge;* innata *X; edd.*⟩ est: I 41, 1; ¶ erat res in magna difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum premebantur: 3, 15, 3; ipse autem consumptis omnibus longe lateque frumentis summis erat in angustiis: 3, 47, 5; ¶ earumque factionum principes sunt ⟨*o*⟩ qui summam auctoritatem eorum iudicio habere existimantur, quorum ad arbitrium iudiciumque summa omnium rerum consiliorumque redeat: VI 11, 3; quod summa auctoritas antiquitus erat in Haeduis magnaeque eorum erant ⟨*c*⟩ clientelae: VI 12, 2; his autem omnibus druidibus praeest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem: VI 13, 8; ¶ ipsum esse Dumnorigem, summa audacia, magna apud plebem . . . gratia: I 18, 3; Lucterium Cadurcum, summae hominem audaciae, cum parte copiarum in Rutenos mittit: VII 5, 1; ¶ quo facto commutata omnium et uoluntate et opinione consensu summo ⟨*Hotom.;* suo *x;* suorum omnium?⟩ constituit Curio . . . proelio rem committere: 2, 33, 3; ¶ castra . . . quam maxime potest contrahit eo consilio, ut in summam contemptionem ⟨contentionem β⟩ hostibus ueniat: V 49, 7; ¶ aegre . . . impetratum est summa tribunorum plebis contentione, ut: 1, 1, 1; **(**V 49, 7 *u.* contemptio;**)** ¶ exposuit, quos et quam humiles accepisset, . . . imposito stipendio, obsidibus summa cum contumelia extortis: VII 54, 4; ¶ Caesar Auarici ⟨*c*⟩ complures dies commoratus summamque ibi copiam frumenti et reliqui commeatus nactus exercitum . . . reficit: VII 32, 1; pecus uero, cuius rei summa erat ex Epiro copia, magno in honore habebant: 3, 47, 7; Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum ⟨ualetudine utebatur cumque aquae copia, tum *Paul*⟩ commeatus omni genere praeter frumentum abundabat: 3, 49, 6; ¶ quod, si enuntiatum esset, summum in cruciatum se uenturos uiderent: I 31, 2; ¶ cupiditas: I 41, 1 *u.* alacritas; ¶ exspectare uero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reuerteretur, summae dementiae esse iudicabat: IV 13, 2; ¶ summa . . . desperatio: V 33, 5 *u.* timor; tum uero ad summam desperationem nostri perueniunt: 2, 42, 2; ¶ summa . . . difficultas: **(**I 38, 3 *u.* facultas;**)** quod . . . detinebantur summaque erat uasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris . . . portibus difficultas nauigandi: III 12, 5; etsi summa difficultas faciendi ⟨*c*⟩ pontis proponebatur: IV 17, 2; erat ob has causas summa difficultas, quod: IV 24, 2; summa difficultate rei frumentariae adfecto exercitu . . . nulla tamen uox ⟨*o*⟩ est ⟨*o*⟩ ab ⟨*c*⟩ iis audita populi Romani maiestate . . . indigna: VII 17, 3; ¶ Eporedorix Haeduus, summo loco natus adulescens et summae domi potentiae, et una Viridomarus, pari aetate et gratia, sed genere dispari, quem Caesar . . . ex humili loco ⟨*c*⟩ ad summam dignitatem perduxerat, . . . conuenerant: VII 39, 1; ¶ qui omnes ⟨*c*⟩ superiores dies praeceptis Caesaris cum ⟨*om.* β⟩ summa diligentia milites in castris continuisset: VI 36, 1; summae diligentiae summam imperii seueritatem addit, magnitudine supplicii dubitantes cogit: VII 4, 9; Caesar milites aduersariorum, qui ⟨*o*⟩ in castra per tempus conloquii uenerant, summa diligentia conquiri et remitti iubet: 1, 77, 1; ¶ uidet imminere hostes atque in summo esse rem ⟨rem esse β⟩ discrimine: VI 38, 2; ¶ **(**tanta erat summae ⟨*Lips.;* summa *x*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem mente atque animo traheretur, quid . . . accideret: 1, 21, 6;**)** ¶ omnium rerum, quae ad bellum usui erant, summa erat in eo oppido facultas ⟨difficultas *X*⟩: I 38, 3; cuius rei (nauium) summam facultatem habebant: III 12, 3; ¶ ut . . . qui se summam a ⟨*c*⟩ Caesare gratiam inituros putarent, paene naturam studio uincerent semperque paulum ad summam felicitatem defuisse uideretur: VI 43, 5; ¶ per . . . *Troucillum, principem Galliae prouinciae, familiarem suum, cui summam omnium rerum fidem habebat: I 19, 3; qui a prima obsidione ad Ciceronem perfugerat summamque ⟨*Paul; Hold.;* suamque *X; rell. edd.*⟩ ei fidem praestiterat: V 45, 2; ¶ summa(m) . . . gratia(m): II 6, 4 *u.* nobilitas; VI 43, 5 *u.* felicitas; ¶ summa . . . humanitate: I 47, 4 *u.* uirtus; ¶ Massilienses post superius incommodum ueteres . . . naues refecerant summaque industria armauerant: 2, 4, 1; ¶ neque clientes sine summa infamia deseri possunt: *ap. Gell.* V 13, 6; ¶ summae se iniquitatis condemnari debere ⟨*c*⟩, nisi: VII 19, 5; ¶ singulari militum studio in summa omnium rerum ⟨rer. omn. β⟩ inopia circiter sescentas . . . naues . . . inuenit instructas: V 2, 2; Massilienses ⟨*c*⟩ omni-

bus defessi malis, rei frumentariae ad summam inopiam adducti . . . sese dedere . . . constituunt: 2,22,1; cognoscebant . . . uti . . ipsos ualetudine non bona cum angustiis loci et odore taetro . . . tum aquae summa inopia adfectos ⟨*del. Ciacc.*⟩: 3,49,3; erat summa inopia pabuli, adeo ut foliis . . . et teneris harundinum radicibus contusis equos alerent: 3,58,3; ¶ quod is (Bibulus) iracundia summa erat: 3,16,3; ¶ (summam . . . iustitiam: VI 24,3 *u.* opinionem;) ¶ haec (iumenta) cotidiana exercitatione summi ut sint laboris efficiunt: IV 2,2; discussa ⟨*c*⟩ niue . . . atque ita uiis patefactis summo militum sudore ⟨labore β; *Schn.;* sudore ac labore *Oud.*⟩ ad fines Aruernorum peruenit: VII 8,2; qua re per exploratores cognita summo labore militum Caesar continuato diem noctemque opere . . . huc iam *deduxerat rem, ut: 1,62,1; ¶ ambo incolumes compluribus interfectis summa cum laude sese ⟨*c*⟩ intra munitiones recipiunt: V 44,13; cum Caesaris copias despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret: 3,87,1; ¶ Iccius Remus, summa nobilitate et gratia inter suos, . . . nuntium . . . mittit: II 6,4; Petraeus ⟨*c*⟩, summae nobilitatis adulescens, . . . Caesarem enixe iuuabat: 3,35,2; ¶ alter pro Conuictolitaui ⟨*c*⟩, alter pro Coto ⟨*c*⟩ summis opibus pugnauerant ⟨*c*⟩: VII 39,2; ¶ quae gens ad hoc tempus his sedibus sese continet summamque habet iustitiae ⟨iustitiam β⟩ et bellicae laudis opinionem: VI 24,3; ¶ hoc . . . opus . . . ad utilitatem et defensionem urbium summam habet oportunitatem: VII 23,5; ¶ orant, ne sua dissensione et pertinacia rem in summum periculum deducant: V 31,1; quod plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit: VII 26,4; summo esse in periculo rem: VII 32,3; Pompeius enim rescripserat sese rem in summum ⟨summam in *Ciacc.*⟩ periculum deducturum non esse: 1,19,3; ¶ Vercingetorix . . . Aruernus, summae potentiae adulescens, cuius pater principatum Galliae totius obtinuerat, . . . incendit: VII 4,1; horum esse . . . alterum Cotum, antiquissima familia natum atque ipsum hominem summae potentiae et magnae cognationis: VII 32,4; 39,1 *u.* dignitas; ¶ duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio . . . fuerant summamque scientiam rei militaris habere existimabantur: III 23,5; ¶ summam . . seueritatem: VII 4,9 *u.* diligentia; ¶ omnibus . . annis de loco ⟨*c*⟩ summis simultatibus contendebant: V 44,2; ¶ ut est summae genus sollertiae ⟨solertie *BM*[1]*Q*⟩ atque ad omnia imitanda . . . aptissimum: VII 22,1; ¶ summamque in sollicitudinem ac timorem ⟨*Elberl.;* summaque in sollicitudine (solitudine *O*) ac timore *x*⟩ Parthici belli prouincia cum uenisset . . ., deductis Pergamum . . . legionibus maximas largitiones fecit: 3,31,4; ¶ si quid accidat Romanis, summam in spem per Heluetios regni obtinendi uenire (Dumnorigem): I 18,9; inuiti summae spei adulescentes Eporedorix et Viridomarus Vercingetorigi parent: VII 63,9; aduentus enim L. Nasidii summa spe et uoluntate ciuitatem compleuerat: 2,4,4; ¶ quod Diuiciaci fratris summum in populum Romanum ⟨*c*⟩ studium, summam in se uoluntatem, egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19,2; cum summo studio a militibus administraretur: IV 31,3; Caesar summo studio militum ante ortum solis in castra peruenit: VII 41,5; ¶ (summo . . sudore: VII 8,2 *u.* labor;) ¶ quod non sine summo timore et desperatione id factum uidebatur: V 33,5; Afranianos contra multis rebus sui ⟨summi *Paul*⟩ timoris signa † misisse: 1,71,3; 3,31,4 *u.* sollicitudo; ¶ ac summa tranquillitate consecuta secunda inita ⟨*c*⟩ cum soluisset uigilia, prima luce terram attigit: V 23,6; ¶ Procillum, C. Valerii Caburi filium, summa uirtute et humanitate adulescentem: I 47,4; equitatus autem noster ab utroque latere, etsi . . . constiterat, tamen summa in ⟨*Forchh.;* summum *x;* summum in *O; Db.;* in summum *edd. uett.; Np.*⟩ iugum uirtute conititur: 1,46,3; ¶ milites summa ui transcendere in hostium naues contendebant: III 15,1; summa ui ab utrisque contenditur: VII 70,2; non numquam . . . Galli . . . eruptionem ex oppido pluribus portis summa ui facere conabantur: VII 73,1; ¶ summam . . . uoluntatem: I 19,2 *u.* studium; (ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; suam α; *edd.*⟩ totius belli ⟨summam *add.* α; *edd.;* summa *Whitte*⟩ omnium uoluntate deferri: II 4,7;) Curio summa omnium uoluntate Iguuium ⟨*c*⟩ recipit: 1,12,2; 2,4,4 *u.* spes; Caluisius primo aduentu summa omnium Aetolorum receptus uoluntate . . . omni Aetolia potitus est: 3,35,1.

ββ) de hominibus; 𝔄) adiect.: summum esse Vercingetorigem ducem, nec . . . maiore ratione bellum administrari posse: VII 21,1.

𝔅) ui substant.: tu quoque tu in summis, o ⟨*Steph.;* tu in summisso *A;* tam submisso *DEZ;* non tam summisso *BCFG*⟩ dimidiate Menan-

der, poneris, et merito: *ap. Sueton. uita Terent.* 5.

β) **praedicat.**: ⟨Pompei *add. codd.; Np.;* Pompeianis *Roscher; del. Elberl.*⟩ summam ⟨suam *Lips.; Forchh.*⟩ suam ⟨*om. codd.; Np.; add. Kran.*⟩ esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur ⟨*c*⟩ atque ab armis discederetur: 3, 16, 4.

c) = **grauissimus, maximi momenti**: de summis rebus *u.* **res** *p. 1712 π*) *(4 loc.)*.

d) = **uniuersus, cunctus (in uniuersum)**: neque post id tempus umquam summis nobiscum copiis hostes contenderunt: V 17, 5; summis copiis castra oppugnata demonstrant, cum crebro ⟨*o*⟩ integri defessis succederent: VII 41, 2; ¶ (rem summam: 1, 19, 3 *u.* **b**) α) αα) periculum;) — se in praetorium contulit summae rei diffidens et tamen euentum exspectans: 3, 94, 7; ¶ omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores tantum, ut summa species earum stantium relinquatur: VI 27, 4.

summe: magnum enim quod adferebant uidebatur, et Caesarem id ⟨idem *Paul*⟩ summe sciebant cupere: 3, 15, 8.

supp. *et* **subp.** *Vno loco* (I 16, 2) *in X uidetur inueniri* subpetebat, *reliquis 6 locis in X (x) uidetur scriptum esse* suppetere (-tunt, -tebat, -tere(n)t); ¶ supplementum (-i, -o) *in omnibus codicibus constanter scriptum est* (*nusquam* subplem.); ¶ *item in uocibus* supplices *et* supplicatio *nulla librorum discrepantia uidetur inueniri;* ¶ subpliciter *est in B* (suppliciter, *ut uidetur, in AQMβ*) I 27, 2; suppliciter *in x* (?) 3, 19, 3; ¶ supplicium (-i, -o, -a, -is) *omnibus (18) locis in X (x) uidetur exstare; (uno loco,* I 27, 4, *discerni non potest, utrum* subplicio *an* supplicio *sit in B;)* ¶ supportari *et* supportando *uidetur esse in X* I 39, 6 *et* VII 10, 3; *item* III 23, 7 *(sed* subportari *exstat in l); subportaretur* I 48, 2 *est in Holderi editione nulla codicum dissensione indicata;* subportari III 3, 2 *reperiri in BQ,* supportari *in A dicit Hold., de Mah tacet;* — *in bello ciu.* subport. *scriptum esse in a commemorat Np. his locis:* 2, 15, 3; 3, (15, 3?) 43, 2; 44, 1; 47, 4; 58, 4; (100, 3?) 112, 6; support. 1, 48, 4; *de reliquis belli ciu. codicibus nihil adhuc constat;* ¶ subprimit *est in a* 1, 45, 1, supprimunt 1, 66, 2.

suppeto: arma . . . suppetunt: VII 85, 6 *u.* uires; ¶ copia *u.* **copia** *p. 731* **a**) *(5 loc.);* ¶ (Caesaris exercitus . . . commeatus omni genere praeter frumentum abundabat; † quibus cotidie melius subterrere ⟨suppetere *Terpstra*⟩ tempus ⟨cuius cotidie melius suppetere genus *Koch*⟩ maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6;) ¶ pars deditionem, pars, dum uires suppeterent, eruptionem censebat: VII 77, 2; nec iam arma nostris nec uires suppetunt: VII 85, 6.

supplementum. A. subi.: partem copiarum ex prouincia supplementumque, quod ex Italia adduxerat, in Heluios ⟨*c*⟩ . . . conuenire iubet: VII 7, 5; ¶ esse praesidio, uenire: VII 57, 1 *u.* **B.** relinquere.

B. obiect.: adducere: VII 7, 5 *u.* **A.**; ¶ Caesar . . . per causam supplementi equitatusque cogendi ab exercitu discedit: VII 9, 1; ¶ Labienus eo supplemento, quod nuper ex Italia uenerat, relicto Agedinci, ut esset impedimentis praesidio, . . . Lutetiam proficiscitur: VII 57, 1.

C. genet.: praeterea magnum numerum ex Thessalia, Boeotia, Achaia Epiroque ⟨*c*⟩ supplementi ⟨plementi *a*⟩ nomine in legiones distribuerat: 3, 4, 2.

supplex. A. adiect.: (facile erat . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus, quae ⟨custodiis *add. Np.*⟩ in oppido remanserat, omnesque superioris ⟨*c*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae ⟨*uel* custodiisque⟩ aut muro ⟨*codd.;* aut supplicis ex muro *coni. Np.*⟩ ad caelum manus tenderent aut: 2, 5, 3;) ¶ (his eos suppliciis ⟨*b;* supplices *x; Np., Db.*⟩ male ⟨malis *O; Np., Db.*⟩ haberi ⟨*Nx;* habere *cd; Np., Db.; om. O*⟩ Caesar . . . quam proelio decertare malebat: 1, 81, 5.)

B. ui subst.: hostes . . . perterriti . . . ad legatos atque exercitum supplices manus tendunt: 2, 11, 4 (12, 1 *Np.*); ¶ quos (Neruios) Caesar, ut in miseros ac supplices usus misericordia uideretur, diligentissime conseruauit: II 28, 3.

suppliciter: qui (legati) cum . . . se . . ad pedes proiecissent suppliciterque locuti flentes pacem petissent: I 27, 2; multa suppliciter ⟨simpliciter *Kindsch.*⟩ locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat, silentioque ab utrisque militibus auditus: 3, 19, 3.

supplicatio: ob easque res ex litteris Caesaris dierum ⟨dies *X; Schn., Np., Hold.;* in dies *Dt.*⟩ quindecim supplicatio decreta est, quod ante id tempus accidit nulli: II 35, 4; his rebus gestis ex litteris Caesaris dierum uiginti supplicatio a senatu decreta est ⟨est *om. h*⟩: IV 38, 5; ¶ † his litteris cognitis

⟨huius anni rebus cogn. β⟩ Romae dierum uiginti supplicatio redditur ⟨indicitur *recc.; Ald.;* editur *Schn.*⟩: VII 90, 8.

supplicium. **A. = poena grauissima, capitis poena; a) subi.:** immani ⟨*o*⟩ magnitudine simulacra habent ⟨*c*⟩, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent; quibus succensis ... exanimantur ⟨*c*⟩ homines. supplicia eorum, qui in furto aut in ⟨*c*⟩ latrocinio ... sint comprehensi, gratiora dis ⟨*c*⟩ immortalibus esse arbitrantur; sed cum eius generis copia defecit ⟨*c*⟩, etiam ad innocentium ⟨innocentiam *hl*⟩ supplicia descendunt: VI 16, 5.

b) obiect.: grauissimumque ei rei supplicium ⟨grauissimumque ibi suppl. horum delictorum β⟩ cum cruciatu constitutum est: VI 17, 5; ¶ praestare dicebant per uirtutem in pugna belli fortunam experiri quam desertos et circumuentos ab suis grauissimum supplicium perpeti: 2, 30, 2; ¶ supplicium sumere *u.* **de** *p. 818 (3 loc.);* ¶ illi supplicia cruciatusque Gallorum ueriti, quorum agros uexauerant, remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5.

c) genet.: summae diligentiae summam imperii seueritatem addit; magnitudine supplicii dubitantes cogit; nam maiore commisso delicto igni ⟨*c*⟩ atque omnibus tormentis necat, leuiore de causa auribus desectis aut singulis effossis oculis domum remittit, ut ... magnitudine poenae perterreant alios. his suppliciis celeriter coacto exercitu Lucterium Cadurcum ... cum parte copiarum in Rutenos mittit: VII 4, 9 (10); 5, 1.

d) abl.: hominum milia sex ... timore perterriti, ne armis traditis supplicio adficerentur, ... e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum ... contenderunt: I 27, 4; ¶ suppliciis cogere: VII 5, 1 *u.* **c)**; ¶ ne eius supplicio Diuiciaci animum offenderet uerebatur: I 19, 2; ¶ nacti obsides, quos Caesar apud eos deposuerat, horum supplicio dubitantes territant: VII 63, 3.

e) c. praep.; α) ad: matres familiae ... petierunt ⟨*c*⟩, ne se et communes liberos hostibus ad supplicium dederent: VII 26, 3; ¶ ad .. supplicia descendere: VI 16, 5 *u.* **a)**; ¶ obsecrare (se), si qui locus misericordiae relinquatur, ne ad ultimum supplicium progredi necesse habeat ⟨*hl;* habeant *af; edd.*⟩: 1, 84, 5; ¶ militesque appellat, neu se neu [Pompeium] imperatorem suum aduersariis ad supplicium tradant obsecrat: 1, 76, 1.

β) in: sic *terror *oblatus a ducibus, crudelitas in supplicio, noua religio iurisiurandi spem praesentis deditionis sustulit: 1, 76, 5.

B. = molestia, miseria: (se) satis iam fecisse officio satisque supplicii tulisse: perpessos ⟨tulisse perpessos *Paul*⟩ omnium rerum inopiam; nunc uero paene ut feras ⟨*c*⟩ circummunitos prohiberi aqua, prohiberi ingressu: 1, 84, 3 (4); ¶ illi animaduerso ⟨*c*⟩ uitio castrorum tota nocte munitiones proferunt castraque castris conuertunt. ... sed quantum ... castra protulerant, tanto aberant ab aqua longius, et praesenti malo aliis malis remedia dabantur. ... his eos suppliciis ⟨*b;* supplices *x*⟩ male haberi ⟨supplices malis habere *Np., Db.*⟩ Caesar ... quam proelio decertare malebat: 1, 81, 5.

(suppono: Caesar ... castra .. ad flumen Apsum ponit ⟨*Ald.;* flumen habus supponit (*uel* subponit) *Ox*⟩ in finibus Apolloniatium: 3, 13, 5.**)**

supporto. **A.:** ut cogerentur sicuti reliquum commeatum ita ligna atque ⟨etiam *add. f*⟩ aquam Corcyra ⟨-ram *NOahl*⟩ nauibus onerariis supportare: 3, 15, 3; Laelius ... onerariis nauibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat: 3, 100, 3; ¶ quibus est rebus effectum, uti tuto frumentum auxiliaque nauibus ⟨*om. Nl*⟩ ad eum supportari possent: 3, 112, 6; ¶ commeatum (-tus) *u.* **commeatus** C. **a)** *p. 606 (7 loc.);* ¶ frumentum *u.* **frumentum** *p. 1340* **c)** *(6 loc.);* ¶ ligna: 3, 15, 3 *u.* aquam; ¶ cogebantur Corcyra atque Acarnania longo interiecto nauigationis spatio pabulum supportare: 3, 58, 4; ¶ non se hostem uereri, sed ... magnitudinem siluarum ... aut rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere dicebant: I 39, 6.

B.: sub tecto ⟨*c*⟩ miles ... operi quaecumque sunt usui sine periculo supportat: 2, 15, 3.

supprimo: hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere ... cogit: 1, 45, 1; ¶ ueriti, ne noctu ... confligere cogerentur aut ne ab equitatu Caesaris in angustiis tenerentur, iter supprimunt copiasque in castris continent: 1, 66, 2.

supra. **1. aduerb.; A. de loco:** magnoque numero iumentorum in flumine supra atque infra constituto traducit exercitum: 1, 64, 6.

B. de tempore: quam (partem equitatus) supra commemoraui ⟨memoraui *A*⟩ praedandi frumentandique causa Mosam transisse:

IV 16, 2; ¶ una . . . Commius Atrebas uenit, quem supra demonstraueram a Caesare in Britanniam praemissum: IV 27, 2; ad Cantium, quod esse ad mare supra demonstrauimus: V 22, 1; Cingetorigem, . . . generum suum, quem supra demonstrauimus Caesaris secutum fidem ab eo non discessisse ⟨cessisse β⟩, hostem iudicat ⟨c⟩: V 56, 3; fit equestre proelium in ea planitie, quam . . . tria milia passuum in ⟨c⟩ longitudinem ⟨c⟩ patere supra demonstrauimus: VII 70, 1; erat in exercitu Vari Sex. Quintilius Varus, quem fuisse Corfinii supra demonstratum est: 2, 28, 1; munitionem *enim, quam ⟨quae *ahl*⟩ pertinere ⟨pertingere *Ohl*⟩ a castris ad flumen supra demonstrauimus, dextri Caesaris cornus ⟨c⟩ cohortes ignorantia loci sunt secutae: 3, 68, 2; *u. praeterea* **demonstro** *p. 856 sqq.* **A. a)** *γ)* *et* **b)** β) *et* **B. a)** β) *αx)* *et* ββ) *et* *γγ)* *et* **b)** *(7 + 6 + 3 + 3 + 1 + 2 loc.);* ¶ Aduatuci, de quibus supra diximus ⟨β; scripsimus α; *edd.*⟩, . . . hac pugna nuntiata . . . domum reuerterunt: II 29, 1; in eadem causa fuerunt Vsipetes et Tencteri, quos supra diximus: IV 4, 1; castris ad eam partem oppidi positis Caesar, quae . . . aditum, ut supra diximus, angustum habebat, . . . coepit: VII 17, 1; ¶ a quibus receptos ex fuga Tencteros atque Vsipetes supra docuimus: VI 35, 5; eo fama iam praecurrerat ⟨c⟩, quam supra docuimus, de proelio Dyrrachino: 3, 80, 2; unum ⟨c⟩ Allobrogem ex duobus, quos perfugisse ad Pompeium supra docuimus, cum quibusdam interfecit: 3, 84, 5; ¶ interfectus est . . . Crastinus, cuius mentionem supra fecimus, gladio in os aduersum coniecto: 3, 99, 1; ¶ (instruxit: I 24, 2 *u.* 2. **A.** *extr.;*) ¶ eundem Achillam, cuius supra meminimus, omnibus copiis praefecit ⟨c⟩: 3, 108, 2; ¶ collis . . . ad flumen Sabim, quod supra nominauimus, uergebat: II 18, 1; ¶ erant hae ⟨c⟩ difficultates belli gerendi, quas supra ostendimus: III 10, 1; ¶ (scripsimus: II 29, 1 *u.* diximus.)

2. **praepos.; A. de loco:** paulo ⟨*efkl;* paulum α; *edd.*⟩ supra eum locum, quo ante exercitum traduxerat, facere pontem instituit: VI 9, 3; hanc [in]super contignationem . . . latericulo adstruxerunt supraque eum locum II tigna transuersa iniecerunt: 2, 9, 2; ¶ qui in eorum fide antiquitus erant montesque supra Massiliam incolebant: 1, 34, 4; ¶ sublicae et ad inferiorem partem fluminis . . agebantur . . ., et aliae item supra pontem mediocri spatio: IV 17, 10; ¶ II tigna transuersa iniecerunt . . ., supraque ea tigna derecto transuersas trabes iniecerunt: 2, 9, 2; ¶¶ (in colle medio triplicem aciem instruxit legionum quattuor ueteranorum ⟨ita uti supra *add.* *X; Schn., Fr., Db.*⟩, sed ⟨*AQB*[1]; se *B*[2]*M*β; *Fr., Db.;* — ueteranarum, atque supra se *Kran.; Dt.*[1]⟩ in summo iugo duas legiones . . . et omnia auxilia conlocari ⟨conlocaret *Fr., Db.;* conlocauit *Dt.*[1]⟩ . . . iussit: I 24, 2.)

B. de tempore: ac paulo supra hanc memoriam serui et clientes . . . una cremabantur: VI 19, 4.

(**surripio:** timere Caesarem ereptis ⟨*Np.;* correptis *z;* surreptis *Oud.; Oehl.*⟩ ab eo duabus legionibus, ne ad eius periculum . . . retinere eas . . . Pompeius uideretur: 1, 2, 3.)

suscenseo: non esse aut ipsis aut militibus suscensendum ⟨*a corr., hl;* succens. *a pr., f?; edd.*⟩, quod fidem erga imperatorem suum . . . conseruare uoluerint ⟨*Aldus;* uoluerunt *z*⟩: 1, 84, 3.

suscipio: bellum *u.* **bellum B.** *p. 407 (7 loc.);* ¶ M. Caelius Rufus praetor causa debitorum suscepta initio magistratus tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit: 3, 20, 1; ¶ de his rebus rogo uos ut cogitationem suscipiatis ⟨suscipi illis *M*[1]⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ (quod is (Bibulus) iracundia summa erat inimicitiasque habebat etiam priuatas cum Caesare ex aedilitate et praetura conceptas ⟨susceptas *Paul*⟩: 3, 16, 3;) ¶ ut spe consequendi inlata atque infinito labore suscepto, qui . . . putarent, paene naturam studio uincerent: VI 43, 5; Pompeius ⟨c⟩ primi diei mora inlata et reliquorum dierum frustra labore suscepto, cum . . . praegressos consequi cuperet, quarto ⟨c⟩ die finem sequendi fecit: 3, 77, 3; ¶ is (Orgetorix) sibi ⟨ubi *B*[a]⟩ legationem ad ciuitates suscepit ⟨-cipit *Dauis.*⟩: I 3, 3; ¶ Bibulus . . ., cum neque curari posset neque susceptum officium deserere uellet, uim morbi sustinere non potuit: 3, 18, 1; ¶ itaque rem suscipit et a Sequanis impetrat, ut . . . patiantur: I 9, 4; multae res eum hortabantur, quare sibi eam rem cogitandam et suscipiendam putaret: I 33, 2; ¶ hortatur ac postulat, ut rem publicam ⟨p. *om. f*⟩ suscipiant atque una secum administrent: 1, 32, 7.

suspectus: ut praeter Haeduos et Remos . . . nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4.

suspendo: II tigna transuersa iniecerunt . . ., quibus suspenderent ⟨-erunt *af*⟩ eam contignationem, quae turri tegimento esset fu-

tura: 2, 9, 2; ¶ turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨prensionibus *Ohl*⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt: 2, 9, 5.

suspicio. *Scriptum est* suspitio *in B (B¹)* VI 19, 3; VII 45, 6; 54, 2; (suspectio *in A* VI 7, 8.)

A. subi.: Orgetorix mortuus est, neque abest suspicio, ut Heluetii arbitrantur, quin ipse sibi mortem consciuerit: I 4, 4; ¶ neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis licentiam timor augeat noster, his ⟨suspicio *add. Ciacc.; Paul*⟩ studia deminuat ⟨*hl;* dimin. *af*⟩: 2, 31, 4.

B. obi.: utrum auertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset (illud edictum), ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret, an: 3, 102, 3; ¶ augetur Gallis suspicio atque omnes illo ad ⟨*c*⟩ munitionem ⟨*c*⟩ copiae traducuntur: VII 45, 6; ¶ dare *u.* **do** *p. 945* **a)** *(3 loc.)*; ¶ cum . . . primae . . turmae ⟨*c*⟩ insidias intrauissent, ex fremitu equorum inlata suspicione ad suos se recipere coeperunt: 3, 38, 3; ¶ neque ulla ad id tempus belli suspicione interposita . . . nuntiauerunt ⟨*c*⟩: IV 32, 1; ¶ ut (milites) magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere uiderentur ⟨*haec omnia om. hl*⟩: 2, 33, 1; ¶ monet, ut in reliquum tempus omnes suspiciones uitet: I 20, 6; non nulli pudore adducti, ut timoris suspicionem uitarent, remanebant: I 39, 3.

C. genet.: non . . . recordabantur, quam paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent: 3, 72, 4.

D. c. praep.; a) ad: cum ad has suspiciones certissimae res accederent: I 19, 1.

b) in: de morte ⟨de m. *del. Ciacc.*⟩ si res in suspicionem uenit, de uxoribus in seruilem modum quaestionem habent: VI 19, 3.

c) sine: Gallus inter Gallos sine ulla suspicione uersatus ad Caesarem peruenit: V 45, 4.

suspicor. **Additur A. obiect.:** (id: IV 32, 2 *u.* **B. b)**.)

B. acc. c. inf. a) praes.: debere se suspicari simulata Caesarem amicitia, quod ⟨quem *Wsbg.*⟩ exercitum ⟨quod exercituum *Paul*⟩ in Gallia habeat, sui opprimendi causa habere: I 44, 10; neque pudentes ⟨prudentis *bfhl;* prudentes *Oa*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri: 2, 31, 4.

b) perf.: Caesar — id quod erat — suspicatus aliquid noui ⟨*c*⟩ a barbaris initum consilii cohortes . . . subsequi iussit: IV 32, 2.

c) fut.: eo cum uenisset, ea, quae fore suspicatus erat ⟨est *a*⟩, facta cognouit: IV 6, 2; et ex euentu nauium suarum et ex eo, quod obsides dare intermiserant, fore id, quod accidit, suspicabatur: IV 31, 1; quod . . . pars una ⟨*o*⟩ erat reliqua, suspicati hostes huc nostros esse uenturos noctu in siluis delituerant: IV 32, 4; quae fore suspicatus Labienus . . . placide progrediebatur: VI 8, 2; quas (legiones) C. Fabius . . . subsidio nostris miserat, suspicatus fore id, quod accidit, ut . . . uterentur: 1, 40, 7; suspicatus ⟨e *add. Paul*⟩ praemissis equitibus ipsum adfore ⟨*hl;* afore *a;* affore *f*⟩ Curionem Saburra copias . . . instruit: 2, 40, 3; tantus fuit omnium terror, ut alii . . . dicerent, alii . . . classem hostium celeriter aduolaturam suspicarentur: 2, 43, 2; Scipio suspicatus fore ut postero die aut inuitus dimicare cogeretur aut . . . se contineret, . . . temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 4; quod fore suspicatus Caesar militesque adhortatus . . . mane Dyrrachium uenit: 3, 41, 5.

sustento. **A. additur obiect.:** quorum auxiliis atque opibus, si qua bella inciderint, sustentare consuerint: II 14, 6; ¶ aegre is dies sustentatur: V 39, 4; (*cf.* **B.**;) ¶ ut complures dies frumento milites caruerint et pecore . . . adacto extremam famem sustentarint ⟨*White;* -tarent *X; edd.*⟩: VII 17, 3; ¶ Caesar . . . ipse praesentem inopiam quibus poterat subsidiis tutabatur ⟨sustentabat *Paul*⟩: 1, 52, 4; iamque frumenta maturescere incipiebant, atque ipsa spes inopiam sustentabat, quod celeriter se habituros copiam confidebant: 3, 49, 1.

B. abs.: aegre eo die sustentatum est: II 6, 1.

sustineo. **A. = sursum tenere; a) alqd:** uado . . . inuento pro rei necessitate oportuno, ut bracchia modo atque umeri ad sustinenda arma liberi ab aqua esse possent: VII 56, 4.

b) se s. = (rectum) stare: primipilo . . . uulneribus confecto, ut iam se sustinere non posset: II 25, 1.

B. = retinere, morari, tardare: tantum . . . exercitatione efficiunt, uti in decliui ac praecipiti loco incitatos equos sustinere et breui moderari ac flectere . . . consuerint: IV 33, 3; ¶ uim: VII 87, 5 *u.* **C. a) α) αα)** uim.

C. = ferre, sustentare, resistere ita, ut non succumbamus; a) additur obiect.; α) alqd; αα): neque ⟨*c*⟩ erat omnium quisquam, qui aspectum modo ⟨*om.* β⟩ tantae multitudinis

sustineri ⟨-nere *BM*⟩ posse arbitraretur: VII 76, 5; ¶ qui, si per te liceat, perendino die cum proximis hibernis coniuncti communem cum reliquis belli casum sustineant, non ... ferro aut fame intereant: V 30, 3; ¶ ictum firmitas materiae sustinet, et quicquid incidit fastigio musculi elabitur: 2, 11, 1; ¶ (Ariouistum) hominem esse barbarum, iracundum, temerarium; non posse ⟨se *add. Oud.*⟩ eius imperia diutius sustineri ⟨*B*[2]*; Frig., Db.;* sustinere α; *edd. rell.*⟩: I 31, 13; ¶ impetum, impetus *u.* **impetus** *p. 79 sq. et p. 81* **b)** *(22 loc.);* ¶ reliqua, ut poterant, incommoda per se ⟨per se incomm. *O; Oud.*⟩ sustinebant (ciues Rom.): 3, 9, 5; ¶ quod uix ⟨uis *hl*⟩ equitum incursus sustinerent (Afraniani): 1, 71, 3; ¶ sine .. impedimentis ... (nostros) profectos uidebant, ut non posse ⟨possent *af*⟩ inopiam diutius sustinere confiderent: 1, 69, 2; ¶ neque uero diutius qui in uallo constiterant multitudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti uulneribus locum reliquerunt: 3, 95, 4; ¶ suos liberos, nisi cum adoleuerunt, ut munus militiae sustinere possint, palam ad se adire non patiuntur: VI 18, 3; ¶ ii ⟨*c*⟩ (equites), dum pari certamine res geri potuit, magnum hostium numerum pauci sustinuere: 1, 51, 5; ¶ illi aegre ad noctem oppugnationem sustinent: V 37, 6; se confidere munitionibus oppidi, si celeriter succurratur; longinquam ⟨que *add. a*⟩ oppugnationem sustinere non posse: 3, 80, 3; ¶ consequuntur ⟨*c*⟩ hunc centuriones eius cohortis, quae in statione erat; paulisper una proelium sustinent: VI 38, 3; quod (nostri) iniquo loco atque impari congressi numero ⟨numero quod *hl*⟩ quinque horis proelium sustinuissent: 1, 47, 3; ¶ ut (milites) magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere uiderentur ⟨*haec omnia om. hl*⟩: 2, 33, 1; ¶ (tela: 3, 95, 4 *u.* multitudinem;) ¶ quod tantas tempestates Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨β; sustinere α⟩ ac tanta onera nauium regi uelis non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6; ¶ hac re significari magnum numerum ciuitatum ⟨*c*⟩ suam uim sustinere non posse ⟨potuisse β⟩: IV 3, 1; qui (Vsipetes et Tencteri) complures ⟨*c*⟩ annos Sueborum uim sustinuerunt: IV 4, 1; quod ... comites familiaresque eius angusto in loco paulisper equitum nostrorum uim sustinuerunt: VI 30, 3; postquam neque aggeres neque fossae uim ⟨una *add.* β⟩ hostium sustinere poterant: VII 87, 5; nec minimam ⟨*c*⟩ partem temporis equitum uim caetrati sustinere potuerunt omnesque ... interficiuntur: 1, 70, 5; tanta (erat) multitudo ⟨amplitudo *Paul*⟩ tormentorum, ut eorum uim nullae contextae uiminibus uineae sustinere possent: 2, 2, 1; Bibulus ... grauiore morbo ... implicitus, cum neque curari posset neque susceptum officium deserere uellet, uim morbi sustinere non potuit. eo mortuo ...: 3, 18, 1; ¶ (nostri) tamen uirtute et patientia nitebantur atque omnia uulnera sustinebant: 1, 45, 6.

ββ): multitudine sagittarum atque omnis ⟨*c*⟩ generis ⟨*c*⟩ telorum multos uulneratos; ad haec sustinenda magno usui fuisse tormenta ⟨tomenta *coni. Hotom.*⟩: VII 41, 3.

β) **alqm** (= **impetum alcs**); **αα**): quantasuis ⟨magnas etiam *add. αhl; Np.;* etiam magnas *add. af*⟩ copias ⟨etiam *add. Schn.; Dt.*[1], *Hold.*⟩ Germanorum sustineri posse munitis hibernis docebant: V 28, 4; quo facilius hostium copias sustinere possint ⟨*c*⟩: VII 5, 2; ¶ (hostes: 1, 51, 5 *u.* **α**) **αα**) numerum.)

ββ): simul et cursu et spatio pugnae defatigati ⟨fatigati *AQ; Dt.*⟩ non facile recentes atque integros sustinebant (Romani): VII 48, 4; ¶ (signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7.

b) abs.: Iccius ... nuntium ... mittit, nisi subsidium sibi submittatur ⟨*c*⟩, sese diutius sustinere non posse: II 6, 4; ad praefectos ... mittit ..., ne hostes proelio lacesserent et si ipsi lacesserentur, sustinerent, quoad ipse cum exercitu propius accessisset: IV 11, 6; suos ab hostibus premi atque aegre sustinere ⟨atque egressus itinere *l*⟩ et conferta legione ex omnibus partibus tela coici animaduertit: IV 32, 3; tempestate prope omnes naues adflictas ... esse, quod neque ancorae funesque sustinerent ⟨*ego;* subsisterent *X; edd.*⟩ neque nautae gubernatoresque uim tempestatis pati possent: V 10, 2; Caesar Labienum cum cohortibus sex ⟨*c*⟩ subsidio laborantibus mittit; imperat, si sustinere non possit ⟨*c*⟩, deductis cohortibus eruptione pugnet ⟨*c*⟩: VII 86, 2; (cernebatur ... nouissimos illorum premi uehementer ac non numquam ⟨ac nunc quam *hl*⟩ subsistere ⟨*Vascos.;* sustinere *x; edd.*⟩ extremum agmen atque iter ⟨*add. Forchh.*⟩ interrumpi ⟨inrumpi *Np.*⟩: 1, 64, 1;) infirmiores milites ex omnibus centuriis deligi iubet, quorum aut animus aut uires uidebantur sustinere non posse: 1, 64, 5; neque ... Caesarem fugiebat tanto sub oculis accepto detrimento perterritum exercitum sustinere non posse, praesertim circumdatum undi-

que equitatu: 1, 71, 1; expeditae cohortes nouissimum agmen claudebant † pluresque ⟨equitesque *Elberl.; Paul*⟩ in locis campestribus subsistebant ⟨sustinebant *Paul*⟩: 1, 79, 1; ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque uniuersi terga uerterunt: 3, 94, 2.

suus. 1. **additur substantiuum.** A. = ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτῶν; **a) non additur adiectiuum uel numerale; α) ui attributi; αα) pertinet ad subiectum eiusdem enuntiati; uerbum huius enuntiati positum est 𝔄) modo indicatiuo; a) in enuntiato primario:** Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit: 3, 37, 2; ¶ Domitium Massiliensesque de suo aduentu certiores facit (Nasidius): 2, 3, 3; ¶ magnisque coactis copiis (Vercingetorix) aduersarios suos, a quibus paulo ante erat eiectus, expellit ex ciuitate: VII 4, 4; ¶ separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat: 3, 18, 2; ¶ consurgunt ii, qui . . . hominem probant, suumque auxilium pollicentur: VI 23, 7; — huc addit pauca de causa et de copiis auxiliisque suis: 3, 16, 5; ¶ cum . . . equitibus paucis, beneficiariis suis, quos suae custodiae causa habere consuerat, improuiso ad uallum aduolat: 1, 75, 2; ¶ Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨praedicauit B^aβ⟩: I 43, 4; hunc pro suis beneficiis Caesar idoneum iudicauerat, quem . . . mitteret: 3, 10, 2; ¶ uiri ⟨c⟩ quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt ⟨c⟩, tantas ex suis ⟨exuis *AQ*⟩ bonis aestimatione facta cum dotibus communicant: VI 19, 1; ¶ alteri se . . . in montem receperunt, alteri ad impedimenta et carros suos se contulerunt ⟨*u. CO*⟩: I 26, 1; illi (hostes) celeriter . . . aduentu Caesaris cognito carros impedimentaque sua in artiores siluas abdiderunt: VII 18, 3; ¶ Caesar copias suas diuisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit: 3, 97, 3; — castra (sua): III 6, 3 *u.* munitiones; ¶ in sua ciuitate: V 25, 1 *u. infra* **b)** ciuitas; — Remi . . . ad eum legatos Iccium ⟨c⟩ et Andocumborium ⟨c⟩, primos ciuitatis ⟨suae *add.* B^2β; *Flod.*⟩, miserunt: II 3, 1; ¶ suam . . classem: 3, 18, 2 *u.* arbitrium; ¶ Litauiccus cum suis clientibus, quibus more Gallorum nefas est . . . deserere patronos, Gergouiam profugit ⟨perfugit β⟩: VII 40, 7; ¶ duces uero eorum consilium suum laudibus ferebant: 1, 69, 2; ¶ quod hostibus ⟨c⟩ adpropinquabat, consuetudine sua Caesar sex legiones expeditas ducebat: II 19, 2; hostes . . . rursus iis ⟨c⟩ resistentibus consuetudine sua ⟨sua consuet. β⟩ ad pedes desiluerunt: IV 12, 2; ¶ Heluetii iam per . . . fines Sequanorum suas copias traduxerant: I 11, 1; Caesar suas ⟨*om.* M^1⟩ copias in proximum collem subducit: I 22, 3; praeter castra Caesaris suas copias traduxit: I 48, 2; dies continuos quinque Caesar pro castris suas copias produxit: I 48, 3; tum demum Ariouistus partem suarum copiarum, quae ⟨c⟩ castra minora oppugnaret ⟨c⟩, misit: I 50, 2; solis occasu suas ⟨*del. Schambach*⟩ copias Ariouistus . . . in castra reduxit: I 50, 3; necessario Germani suas copias castris eduxerunt: I 51, 2; hostes item ⟨et *add.* β⟩ suas copias ex castris eductas instruxerant: II 8, 5; quibus rebus auditis (hostes) . . . suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, 4; ualle non magna interiecta suas uterque copias instruit: 2, 27, 4; ita suas uterque copias reducit: 2, 28, 4; — postquam id animum aduertit, copias suas Caesar in proximum collem subducit: I 24, 1; proximo die instituto suo Caesar e ⟨c⟩ castris utrisque copias suas eduxit: I 50, 1; Vercingetorix copias ⟨suas *add.* β; *Schn.*⟩, ut pro castris conlocauerat, reduxit: VII 68, 1; Pompeius . . . senatus uirtutem constantiamque conlaudat; copias suas exponit: 1, 6, 1; Afranius Petreiusque terrendi causa atque operis impediendi copias suas ad infimas montis radices producunt: 1, 42, 2; de copiis . . . suis: 3, 16, 5 *u.* auxilia; qua re ⟨c⟩ animaduersa Caesar copias suas diuisit: 3, 97, 3; ¶ unum hoc proelium superest; quo confecto et ille (Caesar) suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus: 3, 91, 2; ¶ (diligentia,) dolor: 3, 8, 3 *u.* indiligentia; ¶ huic suos Caesar equites opposuit: 3, 75, 5; — interim Teutomatus ⟨c⟩ . . . cum magno equitum suorum numero ⟨num. eq. s. β⟩ . . . ad eum peruenit: VII 31, 5; tantum ab equitum suorum auxilio ⟨*Madu.*; auxiliis *x*; *edd.*⟩ aberant, . . . ut eos . . . in medium reciperent agmen: 1, 79, 5; ¶ Caesar eas cohortes cum exercitu suo coniunxit: 1, 18, 4; ¶ Caesar mittit ad eum *A.* Clodium, suum atque illius familiarem: 3, 57, 1; — per . . . Troucillum ⟨c⟩, principem Galliae prouinciae, familiarem suum, cui summam . . . fidem habebat, cum eo conloquitur: I 19, 3; hi . . . in tabernaculis aut suum fatum ⟨factum AQB^1⟩ querebantur aut cum familiaribus suis commune periculum miserabantur: I 39, 4; ¶

suum fatum: I 39,4 *u.* familiaris; ¶ eique (Dumnorigi) filiam suam in matrimonium dat (Orgetorix): I 3,5; ¶ Allobroges . . . magna cum ⟨c⟩ cura et diligentia suos fines tuentur: VII 65,3; — Sugambri . . . finibus suis excesserant suaque omnia exportauerant: IV 18,4; ¶ (persuadent Rauracis et Tulingis ⟨c⟩ et Latouicis ⟨c⟩ finitimis ⟨suis *add. AQ; Dt., Hold.*⟩, uti . . . oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨c⟩ proficiscantur: I 5,4;) ¶ ii ⟨c⟩, qui Alesiae obsidebantur, . . . concilio ⟨c⟩ coacto de exitu suarum fortunarum ⟨fort. suar. β⟩ consultabant: VII 77,1; ¶ Cingetorigem, alterius principem factionis, generum suum, quem supra demonstrauimus Caesaris secutum fidem ab eo non discessisse ⟨c⟩, hostem iudicat ⟨c⟩: V 56,3; ¶ milites . . . inter se per tribunos ⟨c⟩ militum . . . atque honestissimos sui generis conloquuntur: 1,20,1; ¶ receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur: 3,82, 1; — postremo omnes aut de honoribus suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis agebant: 3,83,5; ¶ id factum ex suis hospitibus Caesar cognouerat: V 6,2; suos . . hospites: 1,74,5 *u.* notos; ¶ impedimenta: I 26,1 *et* VII 18,3 *u.* carri; huc Caesar . . . pecuniam publicam, suorum atque exercitus impedimentorum magnam partem contulerat: VII 55,2; ¶ Bibulus . . . nactus circiter XXX (naues) in eas indiligentiae ⟨*Vrsini cod.;* diligentiae *Ox*⟩ suae ac doloris ⟨atque erroris *Paul*⟩ iracundiam ⟨*Faern.;* -dia *x*⟩ erupit ⟨indilig. suae iracundiam ac dolorem erupit *Cornelissen*⟩: 3, 8,3; ¶ instituto suo: I 50,1 *u.* copias suas; ¶ Q. Titurius . . . interpretem suum Cn. Pompeium ad eum mittit: V 36,1; ¶ sed tamen sui laboris milites semper euentu belli praemia petiuerunt: 2,32,10; ¶ Cato . . . in Lucanis Bruttiisque per legatos suos ciuium Romanorum dilectus habebat: 1,30,4; ¶ proelium dirimitur ac suas uterque legiones reducit in castra: 1,40,7; primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. a. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis ⟨legioñ *a*⟩ subsequebantur: 1,83,2; ¶ M. Petronius ⟨c⟩ . . . multis iam ⟨c⟩ uulneribus acceptis manipularibus suis, qui illum secuti ⟨o⟩ erant, Quoniam, inquit . . .: VII 50,4; ¶ discedentibus his breuiter sua in Haeduos merita exposuit: VII 54,3; sua in illos merita proponit obtestaturque ⟨c⟩, ut suae salutis rationem habeant: VII 71,3; ¶ omnes conseruauit militibusque suis commendauit, ne . . . quid sui desiderarent: 3,98,2; ¶ hi de sua salute desperantes . . . aut suam mortem ⟨sortem *Bentlei amicus*⟩ miserabantur aut parentes ⟨*del. Nitsche*⟩ suos commendabant: 2, 41,8; ¶ suo more *u.* **mos** *p. 641 (4 loc.)*; — moribus suis Orgetorigem ex uinclis ⟨c⟩ causam dicere coegerunt: I 4,1; ¶ se in castra munitionesque ⟨se intra munitiones β⟩ suas recipiunt: III 6,3; ¶ cognito hostium aduentu suas naues ex portu educunt: 1,57,2; (3,102,7 *u.* uoluntas;) — Caesar . . . et ex euentu nauium suarum ⟨*del. Ciacc.*⟩ et ex eo, quod obsides dare intermiserant, . . . suspicabatur: IV 31,1; ¶ hi suos notos hospitesque quaerebant: 1,74,5; ¶ ex his Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨β; compleuerunt α; *edd.*⟩: VII 75,5; omnes . . . Domitium . . . custodiunt legatosque ex suo numero ad Caesarem mittunt: 1, 20,5; ¶ Petraeus ⟨c⟩, summae nobilitatis adulescens, suis ac suorum opibus Caesarem enixe iuuabat: 3,35,2; ¶ celeriterque ad suos quisque ordines rediit ⟨c⟩: 3,37,6; — Pompeiani . . . impetum legionum tulerunt et ordines ⟨suos *add. Nhl*⟩ conseruarunt ⟨ord. suos seruarunt?⟩: 3,93,2; ¶ Afranii etiam filius adulescens de sua ac parentis sui salute cum Caesare per Sulpicium legatum agebat: 1,74,6; parentes suos: 2,41,8 *u.* mortem; ¶ DCCC ex seruis suis pastorumque suorum ⟨suarum *a pr.*⟩ numero ⟨*add. E. Hoffm.; Db.; om. codd.;* — ex seruis pastoribusque suis suorumque *Lips.; Np. coni.; Dt.;* ex seruis suis pastoribusque amicorumque suorum *Madu.*⟩ coegerat: 3,4,4; ¶ (Caesar) patientiam proponit suam: 1,32,4; ¶ prohibetur (Vercingetorix) a ⟨c⟩ Gobannitione, patruo suo, reliquisque principibus: VII 4, 2; ¶ Labienus, cum . . . castris sese teneret, de suo ac legionis periculo nihil timebat: V 57,1; ¶ celeriter suo ⟨suos *l*⟩ ponte Afranius, quem oppido castrisque coniunctum habebat, legiones . . . traiecit: 1,40, 4; ¶ (Domitius) militibus in contione agros ex suis possessionibus pollicetur: 1, 17,4; ¶ finitimi . . . celeriter missis legatis per suos principes inter se coniurant: III 8,3; ¶ item a ⟨c⟩ publicanis suae prouinciae debitam biennii pecuniam exegerat: 3,31,2; ¶ tantam (Curio) habebat suarum rerum fiduciam: 2,37,1; ¶ de sua . . . salute: 1,74,6 *u.* parens; — cum eo de salute sua ⟨sui *O*⟩ agit ⟨*Thom. Bentl.*;

om. codd.); orat atque obsecrat, ut sibi parcat: 1, 22, 3; ¶ (Vercingetorix) quoscumque adit ex ciuitate ad suam sententiam perducit: VII 4, 3; Marcellus perterritus conuiciis a sua sententia discessit: 1, 2, 5; ille (Caesar) in sua sententia perseuerat: 1, 72, 4; ¶ ex seruis suis: 3, 4, 4 *u.* pastorum; ¶ suam sortem: 2, 41, 8 *u.* mortem; ¶ sua sponte *u.* **sponte A. b)** *p. 1921* (1, 87, 2; 3, 101, 6; VI 14, 2; 3, 93, 1) *et* **B.**: 1, 30, 3; 31, 2;) ¶ unus quisque . . . ad id, quod ab alio audierat, sui aliquid timoris addebat: 2, 29, 1; ¶ M. Caelius Rufus praetor . . . initio magistratus tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit: 3, 20, 1; ¶ (Varro) prouinciam omnem in sua et Pompei uerba ius iurandum adigebat: 2, 18, 5; ¶ Ariouistus ad postulata Caesaris pauca respondit, de suis uirtutibus multa praedicauit: I 44, 1; ¶ ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli sua uoluntate apud eum remanserunt: 1, 77, 2; — contra uoluntatem suam (suas *z*) naues *soluerant: 3, 102, 7.

𝔟) in enuntiato secundario: ibi . . rex erat Ptolomaeus . . . cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno expulerat: 3, 103, 2; ¶ erat in Carnutibus summo loco natus Tasgetius, cuius (β; huius α; *Frig.*) maiores in sua ciuitate regnum obtinuerant: V 25, 1; — (interficitur) Piso . . ., cuius auus in ciuitate sua regnum obtinuerat, amicus ab (*c*) senatu nostro appellatus: IV 12, 4; ¶ cognoscit . . . profectum . . Domitium . . . nauibus actuariis septem, quas . . . a priuatis coactas seruis, libertis, colonis suis compleuerat: 1, 34, 2; ¶ quae (naues) cum annotinis priuatisque, quas sui quisque (*o*) commodi causa (*c*) fecerat, amplius octingentae uno (*c*) erant uisae tempore (*o*): V 8, 6; ¶ ad Pompeium transierunt cum iis (*c*), quos sui consilii participes habebant: 3, 60, 5; ¶ quaeque ibi (*c*) naues imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt: 3, 112, 3; ¶ ad (suum) . . dominatum: 1, 4, 5 *u.* potentiam; ¶ Pompeius, ut equitatum suum pulsum uidit . . ., acie excessit: 3, 94, 5; ¶ quod hominem honestissimum prouinciae Galliae, suum familiarem et hospitem, ereptum e manibus hostium sibi restitutum uidebat (*c*): I 53, 6; — L. Domitius . . . nauibus III comparatis, ex quibus duas familiaribus suis attribuerat, unam ipse conscenderat, . . . profectus est: 2, 22, 2; ¶ Heluetii . . . fere cotidianis proeliis cum Germanis contendunt, cum aut suis finibus eos prohibent aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt: I 1, 4; (Suebi) centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula milia armatorum bellandi (ex *add. BMQ*) causa (*om. A*[1]) ex (suis ex β) finibus educunt: IV 1, 4; ¶ suum . . . hospitem: I 53, 6 *u.* familiarem; ¶ haec tamen ab ipsis inflatius commemorabantur, ut de suis homines laudibus libenter praedicant: 2, 39, 4; ¶ libertis . . suis: 1, 34, 2 *u.* colonis; ¶ alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant: VII 23, 5; ¶ Cingulo, quod oppidum Labienus constituerat suaque pecunia exaedificauerat: 1, 15, 2; ¶ nolite hos (hoc β) uestro auxilio exspoliare, qui (eos qui β) uestrae salutis causa suum periculum neglexerunt: VII 77, 9; consensu militum eripiebatur, qui uim suorum, quod in simili culpa uersabantur, ipsi pro suo periculo defendebant: 3, 110, 4; ¶ infamia duarum legionum permotus, quas ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam dominatumque converterat (Pompeius): 1, 4, 5; ¶ per suos propinquos: 3, 103, 2 *u.* amicos; ¶ equitum milia erant sex, totidem numero pedites . . . fortissimi, quos ex omni copia singuli singulos suae salutis (sal. suae β) causa delegerant: I 48, 5; multa (Vatinius) suppliciter (*CC*) locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat: 3, 19, 3; ¶ (prius quam ea pars Menapiorum, quae citra Rhenum (quieta (*c*; qui β) in suis sedibus *add. c et* β; *Schn.*) erat, certior fieret: IV 4, 7;) ¶ seruis . . . suis: 1, 34, 2 *u.* colonis; ¶ Menapios oppresserunt, qui . . . trans Rhenum in suos uicos remigrauerant (-uerunt β): IV 4, 6.

𝔅) modo coniunctiuo; 𝔞) in enuntiato primario: aequo modo animo sua ipsi (ipsi sua *h*) frumenta corrumpant aedificiaque incendant: VII 64, 3; ¶ cur enim potius Haedui de suo iure et de (*delend. uidetur*) legibus ad Caesarem disceptatorem quam Romani ad Haeduos ueniant? VII 37, 5; ¶ uti aut iterum conloquio diem constitueret aut, si id minus uellet, ex (*c*) suis legatis (legatis *del. Dauis;* legatum *Dauis.*) aliquem ad se mitteret: I 47, 1; ¶ de (suis) legibus: VII 37, 5 *u.* ius; ¶ proinde habeat rationem posteritatis (potestatis *Koch;* paucitatis *Wölff.*; *u. CC*) et periculi sui: 1, 13, 1; ¶ naues longas occupare hostes conabantur . . .; quas si occupauissent, classe Caesari (*c*) erepta portum ac mare totum in sua potestate

haberent: 3,111,4; ¶ proficiscatur Pompeius in suas prouincias: 1,9,5; ¶ quod improuiso unum pagum adortus esset, ... ne ob eam rem aut suae magnopere uirtuti tribueret aut ipsos despiceret: I 13,5; quid tandem uererentur aut cur de sua uirtute aut de ipsius diligentia desperarent? I 40,4.

b) in enuntiato secundario: magnam Caesarem iniuriam facere, qui suo aduentu uectigalia sibi deteriora faceret: I 36,4; ¶ deposcunt qui belli initium ⟨c⟩ faciant ⟨faciat β⟩ et sui capitis periculo Galliam in libertatem uindicent ⟨-cet β⟩: VII 1,5; ¶ aciemque instruxit (Caesar) primo suis locis ..., continentibus uero diebus ⟨ita *add. Nitsche*⟩ ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret: 3,84,2; ¶ perfacile factu ⟨c⟩ esse ... conata perficere, propterea quod ipse suae ciuitatis imperium obtenturus esset: I 3,6; discedentibus mandat, ut suam quisque eorum ciuitatem adeat: VII 71,2; — persuadet Castico ..., ut regnum in ciuitate sua occuparet: I 3,4; ¶ nullus (erat) ordo, nullum imperium certum, cum suo quisque consilio uteretur: 1,51,2; ¶ uelle Pompeium se Caesari purgatum, ne ea, quae rei publicae causa egerit, in suam contumeliam uertat: 1,8,3; ¶ id fieri posse, si suas copias Haedui in fines Bellouacorum introduxerint et eorum agros populari coeperint: II 5,3; — Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit, ... an tempore exclusus ... dubium est: VI 31,1; ¶ cum sua cunctatione atque opinione timoris ⟨timidiores *X; u. CC*⟩ hostes nostros milites alacriores ad pugnandum effecissent ⟨-set β⟩: III 24,5; ¶ comprehendunt utrumque et orant, ne sua dissensione et pertinacia rem in summum periculum deducant: V 31,1; ¶ tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti et rei publicae iniuriam et suum dolorem eius uoluntati ac precibus condonet: I 20,5; ¶ quod eo consilio florentissimis rebus domos suas Heluetii reliquissent, uti: I 30,3; ¶ noluit eum locum ... uacare, ne propter bonitatem agrorum Germani ... **ex* suis finibus in Heluetiorum fines transirent: I 28,4; conuenirent, ut potius in suis quam in alienis finibus decertarent: II 10,4; neque uerum esse, qui suos fines tueri non potuerint alienos occupare: IV 8,1; quem ... ne qua ciuitas suis finibus recipiat a me prouisum est: VII 20,12; — ciuitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copiis exirent: I 2,1; Heluetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant: I 5,1; Boios petentibus Haeduis ... ut in finibus suis conlocarent concessit: I 28,5; quod ... Sequanis .., qui intra fines suos Ariouistum recepissent, omnes cruciatus essent perferendi: I 32,5; hostium se habiturum numero ⟨o⟩ confirmat, si aut Ambiorigem aut eius legatos finibus suis recepissent: VI 6,3; ¶ impedimentis suis: VII 66,5 *u. infra* 2. A. a) α) γγ) ferre; ¶ militesque appellat, neu se neu [Pompeium absentem] imperatorem suum aduersariis ad supplicium tradant obsecrat: 1,76,1; ¶ proinde sibi ac rei publicae parcerent, *cum* quantum in bello fortuna posset iam ipsi incommodis suis satis essent documento: 3,10,6; ¶ hortatur, ut simili ratione, atque ipse fecerit, suas iniurias persequantur: VII 38,10; ¶ si ipse populo Romano non praescriberet, quem ad modum suo iure uteretur: I 36,2; ¶ summae se iniquitatis condemnari debere, nisi eorum uitam sua laude ⟨*Dauis.;* sua salute α; *edd.;* salute sua β⟩ habeat cariorem: VII 19,5; ¶ unum se esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui adduci non potuerit, ut iuraret aut liberos suos obsides daret: I 31,8; ¶ exercitu ... disposito, ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit, ... iubet: VII 80,1; ¶ regemque hortatus est, ut ex suis necessariis quos haberet maximae auctoritatis legatos ad Achillam mitteret: 3,109,3; ¶ ex praeteritis suis officiis: 3,60,1 *u. infra* b) η); exercitum cum ... cohortaretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, in primis commemorauit: 3,90,1; ¶ sua ... opinione: III 24,5 *u.* cunctatione; — cum (Caelius) ... minus opinione sua efficeret ⟨-cere *ahl*⟩: 3,21,1; ¶ genus erat pugnae militum illorum, ut ... audacter locum caperent, ordines suos non magnopere ⟨c⟩ seruarent: 1,44,1; ¶ sua ... pertinacia: V 31,1 *u.* dissensione; ¶ officium suum praestitisse ... exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1,85,2; quo facto regem ut in sua potestate haberet Caesar *effecit: 3,109,6; ¶ qui (Calidius) censebat, ut Pompeius in suas prouincias proficisceretur: 1,2,3; ¶ sed ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret, ... rescindit: VI 29,2; ¶ qui (Ambiorix et Catuuolcus) cum ad fines regni sui Sabino Cottaeque praesto fuissent ..., Indutiomari Treueri nuntiis impulsi suos concitauerunt: V 26,2; ¶ errare eos dicunt, si quicquam ab iis ⟨c⟩ praesidii sperent, qui suis

rebus diffidant: V 41, 5; ¶ orare (se) Titurium pro hospitio, ut suae ac militum saluti consulat: V 27, 7; (sua salute: VII 19, 5 u. laude;) si (Romani) . . . relictis impedimentis suae saluti consulant, . . . spoliatum iri: VII 66, 5; quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem solacio: 1, 22, 6; ¶ Gaditanos principes . . . denuntiauisse Gallonio, ut sua sponte ⟨sponte sua *a; Np.*⟩, dum sine periculo liceret, excederet Gadibus: 2, 20, 3; L. Torquatus, . . . cum . . . oppidani . . etiam sua sponte Caesarem recipere conarentur, . . . portas aperuit: 3, 11, 4; ¶ qui suum ⟨sui *Q;* suum quidem *a*⟩ timorem in rei frumentariae simulationem angustiasque itineris conferrent ⟨*fh;* conferret *αa*⟩ facere arroganter: I 40, 10; ¶ quod sua uictoria tam insolenter gloriarentur . . ., eodem pertinere: I 14, 4; ¶ qui et sua uirtute et populi Romani hospitio atque amicitia plurimum ante in Gallia potuissent, coactos esse . . .: I 31, 7; Caesar singulis legionibus singulos legatos . . . praefecit, uti ⟨*c*⟩ eos testes suae quisque uirtutis haberet: I 52, 1; gratias agit . . . tribunis militum centurionibusque . . ., quod eorum (Gaditanorum) consilia sua uirtute confirmassent ⟨*c*⟩: 2, 21, 1; ¶ iniquum esse de stipendio recusare, quod sua uoluntate (Galli) ad id tempus pependerint ⟨dependerint *B*[2]β⟩: I 44, 4.

C) infinit.; a) acc. c. inf.: populum Romanum uictis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuesse: I 36, 1; Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨*c*⟩, quod se suo nomine atque arbitrio cum Romanis bellum gesturos ⟨esse gest. β⟩ dicerent ⟨*c*⟩: VII 75, 5; ¶ Caesarem uel auctoritate sua atque exercitus uel . . . nomine populi Romani deterrere posse, ne: I 31, 16; ¶ nihil se . . . grauius de ciuitate iudicare neque de sua in Haeduos beneuolentia deminuere: VII 43, 4; ¶ naues reliquas . . . subduci . . . iuberet: sua classe auxilia ⟨esse *add. a*⟩ sese Caesaris prohibiturum: 3, 23, 3; ¶ se magis consuetudine ⟨mansuetudine *Hartz*⟩ sua quam merito eorum ciuitatem conseruaturum, si: II 32, 1; ¶ se suis copiis suoque exercitu illis regna conciliaturum confirmat: I 3, 7; V 27, 4 *u. infra γγ)* suis copiis; ¶ Caesarem quoque pro sua dignitate debere et studium et iracundiam suam rei publicae dimittere: 1, 8, 3; ¶ quae ab reliquis Gallis ciuitates dissentirent, has sua diligentia (se) adiuncturum: VII 29, 6; ¶ constituerunt optimum esse domum suam quemque reuerti: II 10, 4; ¶ suo . . exercitu: I 3, 7 *u.* suis copiis; ¶ ipsi uero nihil ⟨*c*⟩ nocitum iri inque eam ⟨in quam β⟩ rem se suam ⟨suamque *h*⟩ fidem interponere: V 36, 2; ¶ Ariouistum . . . tridui . . uiam a ⟨*om.* β⟩ suis finibus processisse ⟨*B*[2]β; profecisse α; *edd.*⟩: I 38, 1; quos Caesar . . . diligentissime conseruauit suisque finibus atque oppidis uti iussit: II 28, 3; illud se polliceri . . . tutum ⟨se *add.* β⟩ iter per ⟨suos *add.* β⟩ fines daturum: V 27, 10; — Heluetios, Tulingos, Latouicos ⟨*c*⟩ in fines suos, unde erant profecti, reuerti iussit: I 28, 3; ¶ (omnes Neruios) aduentum . . ibi Romanorum exspectare una cum Atrebatibus ⟨*c*⟩ et Viromanduis ⟨*c*⟩, finitimis suis: II 16, 2; ¶ seseque ⟨*c*⟩, si Caesar permitteret, ad eum in castra uenturum, suas ⟨et suas *l*⟩ ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3, 7; sese suas exercitusque fortunas in dubium non deuocaturum: VI 7, 6; ¶ tamen hanc iacturam honoris sui rei publicae causa aequo animo (se) tulisse: 1, 9, 3; ¶ id se facile ex humilitate sua probare posse: V 27, 4; ¶ conclamant . . . milites . . . sese paratos esse imperatoris sui tribunorumque plebis iniurias defendere: 1, 7, 7; ¶ iracundiam suam: 1, 8, 3 *u.* dignitate; ¶ iudicio (suo): V 27, 3 *u.* uoluntate; ¶ non oportere se ⟨*c*⟩ a populo Romano in suo iure impediri: I 36, 2; ¶ liberam debere esse Galliam, quam bello uictam suis legibus ⟨leg. suis *a*⟩ uti (senatus) uoluisset: I 45, 3; ¶ se ita a patribus maioribusque suis didicisse, ut: I 13, 6; ita Heluetios a maioribus suis institutos esse, uti: I 14, 7; ¶ (mansuetudine sua: II 32, 1 *u.* consuetudine;) ¶ id ⟨*c*⟩ bellum se suscepisse ⟨*o*⟩ non suarum necessitatum ⟨-tatium *BM; Np., Fr.*⟩, sed communis libertatis causa demonstrat: VII 89, 1; ¶ suo nomine *u.* **nomen** *p. 786* **d)** *(3 loc.)*; ¶ quod per eos suos se obsides, quos Crasso dedissent, recuperaturos ⟨*c*⟩ existimabant: III 8, 2; ¶ reliquos enim omnes officium suum praestitisse: 1, 85, 2; ¶ suis . . . oppidis: II 28, 3 *u.* finibus; ¶ patribus . . . suis: I 13, 6 *u.* maioribus; ¶ neminem secum sine sua pernicie contendisse: I 36, 6; ¶ (Dumnorigem) sororem ex matre et propinquas suas nuptum in alias ciuitates conlocasse: I 18, 7; ¶ suas . . regiones: IV 4, 4 *u.* sedes; ¶ quod . . . suis quoque rebus eos timere uoluit: IV 16, 1; — his rebus et suam rem familiarem auxisse et facultates ad largiendum magnas

comparasse (Dumnorigem): I 18, 4; ¶ debere se suae salutis rationem habere: 1, 20, 2; ¶ reuerti se in suas sedes regionesque simulauerunt: IV 4, 4; ¶ (sororem: I 18, 7 *u.* propinquas;) ¶ transisse Rhenum ⟨*c*⟩ sese ⟨*c*⟩ non sua sponte, sed rogatum et accersitum a Gallis: I 44, 2; ciuitatem . . . humilem Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam uix erat credendum: V 28, 1; ¶ studium: 1, 8, 3 *u.* dignitate; ¶ (Dumnorigem) magnum numerum equitatus suo sumptu semper alere et circum se habere: I 18, 5; ¶ Afranianos contra multis rebus sui ⟨summi *Paul*⟩ timoris signa † misisse: 1, 71, 3; ¶ neque (se) id, quod fecerit ⟨-rint β⟩ de oppugnatione castrorum, aut iudicio aut uoluntate sua fecisse, sed coactu ciuitatis: V 27, 3.

b) infin.: quae ⟨*c*⟩ (cohortes) fugientes conspicatae neque illos suo aduentu confirmare potuerunt neque ipsae ⟨*c*⟩ hostium impetum tulerunt: 3, 64, 1; ¶ principesque undique conuenire ⟨*c*⟩ et se ciuitatesque suas Caesari commendare coeperunt ⟨commendarunt β⟩: IV 27, 7; ¶ ut ne Suessiones quidem, fratres consanguineosque suos, qui eodem iure . . . utantur, . . . deterrere potuerint: II 3, 5; ¶ neque tamen (Haedui) suscepto bello suum consilium ab ⟨*c*⟩ reliquis separare audent: VII 63, 8; ¶ ibi (hostes) uadis repertis partem suarum copiarum ⟨cop. suar. β⟩ traducere conati sunt: II 9, 4; ¶ Petreius . . . cum . . . equitibus paucis, beneficiariis suis, quos suae custodiae causa habere consuerat, . . . aduolat: 1, 75, 2; Iuba . . . II milia Hispanorum et Gallorum equitum, quos ⟨*c*⟩ suae custodiae causa circum se habere consuerat, . . . submittit ⟨*c*⟩: 2, 40, 1; ¶ neque sibi uoluntariorum copias defore, si ex finibus suis progredi coepisset: V 56, 1; ¶ quod (stipendium) Aduatucis, finitimis suis, pendere consuesset: V 27, 2; ¶ si quando magnitudine operis forte superati . . . suis fortunis desperare ⟨desp. fort. suis β⟩ coeperant: III 12, 3; ¶ fratres . . . suos: II 3, 5 *u.* consanguineos; ¶ non esse aut ipsis aut militibus suscensendum, quod fidem erga imperatorem suum Cn. Pompeium conseruare uoluerint ⟨*O*²; *Aldus*; uoluerunt *x*⟩: 1, 84, 3; ¶ cum ciuitas . . . armis ius suum exsequi conaretur: I 4, 3; ¶ cum laboris sui periculique ⟨que *om. x*⟩ testimonium adferre uellent (milites): 3, 53, 4; ¶ procumbunt omnibus Gallis ad pedes Bituriges, ne . . . urbem, quae . . . ornamento sit ciuitati ⟨*c*⟩, suis manibus succendere cogerentur: VII 15, 4; ¶ Caesar mittit ad eum (Scipionem) *A.* Clodium, suum atque illius familiarem, quem ab illo . . . commendatum in suorum necessariorum numero habere instituerat: 3, 57, 1; ¶ pastoresque Domitii ⟨*c*⟩ . . . sub oculis domini ⟨*c*⟩ suam probare operam studebant: 1, 57, 4; ¶ ipsi autem suos ordines ⟨ordine *hl*⟩ seruare neque . . . eum locum, quem ceperant, dimitti censuerant ⟨consuerant *Of; Np.*⟩ oportere: 1, 44, 4; ¶ qui nostris nauibus periculum intulerant de suo timere cogebantur: 3, 27, 1; 53, 4 *u.* laboris; ¶ (gratias agit) ciuibus Romanis, quod oppidum in sua potestate studuissent habere: 2, 21, 1; ¶ postea quam non nulli principes . . . ad Caesarem uenerunt et de suis priuatim ⟨priuatis β⟩ rebus ab eo petere coeperunt: V 3, 5; ¶ quae ciuitates commodius suam rem publicam administrare existimantur: VI 20, 1; ¶ (tribuni plebis) de sua salute septimo die cogitare coguntur: 1, 5, 2; — quod (Caesar) neque . . . tolli uolebat neque salutem suam Gallorum equitatui committere audebat: I 42, 5; ¶ his cum sua sponte (Heluetii) persuadere non possent ⟨poterant *X*⟩: I 9, 2; ¶ adeo esse perterritos non nullos, ut suae uitae durius consulere *cogitent: 1, 22, 6; — quibus solis uitam suam committere audebat (Ambiorix): VI 43, 6; ¶ Vercingetorix re cognita, ne contra suam uoluntatem dimicare cogeretur, magnis itineribus antecessit: VII 35, 6.

𝔇) participium a) coniunctum; aa) praes.: ad ordines suos se recipientes: 2, 41, 6 *u. infra* ββ) 𝔄) ordines; ¶ equitatus Caesaris . . . receptui suo timens initium fugae faciebat: 3, 69, 2; ¶ hi de sua salute desperantes . . . suam mortem miserabantur: 2, 41, 8.

bb) perf.: Caesar . . . iis ⟨*c*⟩ auxilium suum pollicitus, si . . . premerentur, haec ab iis ⟨*c*⟩ cognouit: IV 19, 1; ¶ (Dumnorix) quam plurimas ciuitates suo beneficio habere obstrictas uolebat: I 9, 3; ¶ (Pothinus) adiutores quosdam consilii ⟨*Aicardus et Lips.*; conscii *af*; conscios *Ohl*⟩ sui ⟨suis *af*⟩ nactus ex regis amicis exercitum . . . Alexandriam euocauit: 3, 108, 2; ¶ Curio numquam se amisso exercitu, quem a Caesare fidei ⟨suae *add. edd. uett.*⟩ commissum acceperit ⟨-rat *Oh*¹⟩, in eius conspectum reuersurum confirmat: 2, 42, 4; ¶ quibuscum ⟨*c*⟩ . . Heluetii congressi non solum in suis ⟨sedibus

add. $B^2\beta$⟩, sed etiam in illorum ⟨suis $B^2\beta$⟩ finibus plerumque superarint ⟨superassent $B^2\beta$⟩: I 40, 7; multi ex suis finibus egressi se suaque omnia alienissimis crediderunt: VI 31, 4; ¶ de lenitate sua: 3, 98, 2 *u. infra* C.; ¶ ut ... in suis ordinibus dispositi ⟨dispositis a^1⟩ dispersos adorirentur ⟨-erentur hl^1⟩: 3, 92, 2; ¶ hunc ⟨incitatum *add. x; Np., Db.;* incitatum a *add. Vielh.; Dt.; del. Kran.*⟩ suis et regis inflatum ⟨*om.* O^1; *del. Forchh.*⟩ pollicitationibus quae fieri uellet ... edocuit: 3, 108, 2; ¶ (quibus (equitibus) submotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio ⟨destituti [inermes] suo praesidio *Paul*⟩ interfecti sunt: 3, 93, 5;) ¶ (Bellouacos) impulsos ab suis principibus ... et ab Haeduis defecisse et populo Romano bellum intulisse: II 14, 3; ¶ hic (Baculus) diffisus suae atque omnium saluti inermis ex tabernaculo prodit: VI 38, 2; ¶ **(**suis sedibus: I 40, 7 *u.* finibus;**)** ¶ Heluii sua sponte cum finitimis proelio congressi ⟨-sis *B*⟩ pelluntur: VII 65, 2.

cc) fut. pass.: quae (quisque) .. prima signa ⟨*o*⟩ conspexit, ad haec constitit, ne in quaerendis suis ⟨ne inquirendo suos β⟩ pugnandi ⟨*o*⟩ tempus dimitteret: II 21, 6.

𝔟) abl. abs.: quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses uariarum ⟨suarum *recc.; Np., Db.*⟩ actionum ⟨tota denique emensa uia suarum act. *Kindsch.;* toto den. emenso spatio suar. act. *Momms.;* octauo denique mense suar. machinationum *Paul*⟩ respicere ac timere consuerant ⟨consuerat *afh*⟩: 1, 5, 2; ¶ simili ratione ibi Vercingetorix ... conuocatis suis clientibus facile incendit ⟨facere intendit β⟩: VII 4, 1; ¶ Germani celeriter ex consuetudine sua phalange facta impetus gladiorum exceperunt: I 52, 4; ¶ Sotiates ⟨*c*⟩ ... equitatu suo pulso atque insequentibus nostris subito pedestres copias ... ostenderunt: III 20, 4; ¶ Caesar primum suo, deinde omnium ex conspectu remotis equis ... cohortatus suos proelium commisit: I 25, 1; ¶ Ariouistus ... exercitu suo praesente conclamauit: I 47, 6; ¶ ut procul in uia dispositis familiaribus suis principibusque ciuitatum disparandos deducendosque ad suos curaret ⟨*CC*⟩: VII 28, 6; ¶ Suebos ... more suo concilio habito nuntios in omnes partes dimisisse: IV 19, 2; ¶ persuadent ... finitimis, uti eodem usi consilio oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur: I 5, 4; ¶ (Aulerci Lexouiique) senatu suo interfecto ... portas clauserunt: III 17, 3; ¶ omni ora maritima celeriter ad suam sententiam perducta communem legationem ad P. Crassum mittunt: III 8, 5; ¶ nostrarum turrium altitudinem ... commissis suarum turrium malis ⟨*CC*⟩ adaequabant: VII 22, 4; ¶ uicis: I 5, 4 *u.* oppidis.

ℭ) gerundio: consistendi in suis munitionibus locus: 2, 16, 2 *u. infra* **ββ) 𝔅)** munitionibus.

ββ) pertinet ad alium eiusdem enuntiati casum; 𝔄) ad acc.: unam ex his *quadriremibus cum remigibus defensoribusque suis ⟨*nonne delend.?*⟩ ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3; ¶ se ... ex prouincia egressum ..., ut tribunos plebis .. ex ciuitate expulsos in suam dignitatem restitueret: 1, 22, 5; ¶ Caesar Fabium cum sua legione remittit in hiberna ⟨cum leg. in sua rem. hiberna β⟩: V 53, 3; ¶ **(**ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; *Hold., Dt.²;* suam α; *rell. edd.*⟩ totius belli ⟨summam *add.* α; *plur. edd.*⟩ omnium uoluntate deferri: II 4, 7;**)** ¶ Numidae ... impetum nostrorum effugiebant rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant: 2, 41, 6.

𝔅) ad dat.: plerumque omnibus ⟨*CC*⟩ Gallis prae magnitudine corporum suorum breuitas nostra contemptui est: II 30, 4; ¶ nostri, ut ⟨*om. Fr.*⟩ superioribus diebus suus ⟨β; ut α; *Np., Fr., Hold.; om. Db.;* uni *recc.; pr. edd.*⟩ cuique erat locus ⟨loc. er. *afik*⟩ attributus, ad munitiones accedunt: VII 81, 4; ¶ sentiunt totam urbem ... muro ... circummuniri ⟨*c*⟩ posse, sic ut ipsis ⟨istis h^1⟩ consistendi in suis munitionibus locus non esset: 2, 16, 2; ¶ nec tribunis plebis sui periculi deprecandi ... facultas tribuitur: 1, 5, 1; ¶ quod de sua salute impetrauerit, fore etiam reliquis ad suam spem ⟨spei et *Ciacc.*⟩ solacio: 1, 22, 6.

ℭ) ad genet.: ciuitatem esse omnem in armis; diuisum senatum, diuisum populum, suas ⟨in suas *Scal.;* diuisas *Hartz*⟩ cuiusque eorum clientelas: VII 32, 5; — 1, 83, 2 *u. p. 2075* legio.

γγ) pertinet ad subiectum eius enuntiati, ex quo pendet alterum enuntiatum (in oratione obliqua pertinet ad eum, qui uerba facit): cum ... (Caesar) eos in eo loco, quo tum ⟨*c*⟩ essent, suum aduentum exspectare iussisset: I 27, 2; (Caesar) praemittit ad Boios, qui de suo aduentu doceant: VII 10, 3; (Galli) subito clamore sublato, qua significatione qui

in oppido obsidebantur de suo aduentu cognoscere possent, crates proicere . . . parant ⟨c⟩: VII 81, 2; ¶ (Caesar) illos secreto castigauit . . . monuitque, ut ex sua amicitia omnia exspectarent et ex praeteritis suis officiis reliqua sperarent: 3, 60, 1; ¶ auctoritate: I 33, 1 *u.* beneficio; ¶ (Nasidius Massilienses) magnopere hortatur, ut rursus cum Bruti classe additis suis auxiliis confligant: 2, 3, 3; — postulabat Caesar, ut . . . perducerent. quod ad indutias pertineret, sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨c⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet: 3, 17, 3; ¶ Caesar nuntiis ad ciuitatem Haeduorum missis, qui suo beneficio conseruatos docerent quos iure belli interficere potuisset, . . . castra . . . mouet ⟨c⟩: VII 41, 1; statuerat enim (Caesar) prius hos ⟨O^1h; hoc *rell.*⟩ iudicio populi debere restitui quam suo beneficio uideri receptos ⟨receptas *hl*⟩: 3, 1, 6; — Caesar . . . confirmauit . . . magnam se habere spem et beneficio suo et auctoritate adductum Ariouistum finem iniuriis facturum: I 33, 1; 43, 5 *u.* liberalitate; ¶ Labienus . . . docet omnes equitatus ⟨c⟩ peditatusque copias Treuerorum tria milia passuum longe ab ⟨c⟩ suis castris consedisse: V 47, 5; — (Caesar) inueniebat ex captiuis ⟨c⟩ Sabim flumen a ⟨c⟩ castris suis non amplius milia passuum decem abesse: II 16, 1; ¶ Vbii . . . ad eum legatos mittunt, qui doceant neque auxilia ex sua ciuitate ⟨ex sua ciuit. aux. β; *Schn.*⟩ in Treueros missa neque ab se fidem laesam: VI 9, 6; ¶ Curio ubi perterritis omnibus neque cohortationes suas neque preces audiri intellegit, . . . iubet: 2, 42, 1; ¶ (Caesar) quid sui consilii sit ⟨sit cons. *l*⟩ ostendit: I 21, 2; Labienus . . . quid sui sit ⟨sit sui β⟩ consilii proponit: VI 7, 8; Pompeius enim rescripserat sese . . . deducturum non esse neque suo consilio aut uoluntate Domitium se in oppidum Corfinium contulisse: 1, 19, 3; ¶ indignantes milites Caesar, quod conspectum suum ⟨sui *A*⟩ hostes perferre ⟨ferre β⟩ possent tantulo spatio interiecto, . . . edocet: VII 19, 4; ¶ multa a ⟨c⟩ Caesare in eam sententiam dicta sunt, quare . . . non posset; ⟨et *add.* α⟩ neque suam neque populi Romani consuetudinem pati, uti optime meritos ⟨c⟩ socios desereret: I 45, 1; ¶ Caesar legatos . . . mittit: quoniam tanto suo . . . beneficio adfectus, cum in consulatu suo rex atque amicus a senatu appellatus esset, hanc sibi . . . gratiam referret: I 35, 2; ¶ ubi Crassus animaduertit suas copias propter exiguitatem non facile diduci ⟨deduci *X*⟩: III 23, 7; quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari ⟨se superare β⟩ posse confidat: V 27, 4; ¶ Caesar . . . contionem apud milites habuit. . . . quod esset acceptum detrimenti, cuiusuis potius quam suae culpae debere tribui: 3, 73, 4; ¶ nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque suae neque populi Romani dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; Galli cohortati inter se, ne . . . dimitterent; . . . neque suam pati dignitatem, ut . . . non audeant: VI 8, 1; ¶ milites . . . conloquuntur: . . . ducem suum Domitium, cuius spe atque fiducia permanserint, proiectis omnibus fugae consilium capere: 1, 20, 2; ¶ qua re nuntiata Caesar suum quoque equitatum tripertito diuisum contra hostem ire iubet: VII 67, 2; ¶ Caesar respondit: . . . officium suum praestitisse . . . exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2; ¶ suam . . . felicitatem: I 40, 13 *u.* innocentiam; ¶ discedentem . . . uniuersi cohortantur, magno sit animo, necubi ⟨c⟩ dubitet proelium committere et suam fidem uirtutemque experiri: 2, 33, 2; Iuba . . . magnam partem eorum interfici iussit . . ., cum Varus suam fidem ab eo laedi quereretur neque resistere auderet: 2, 44, 2; ¶ Allobrogibus sese uel persuasuros . . . existimabant uel ui coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur: I 6, 3; (Suebi) maximam putant esse laudem quam latissime a suis finibus uacare ⟨uagari *BM*β⟩ agros ⟨*om.* β⟩: IV 3, 1; — a Sequanis impetrat, ut per fines suos Heluetios ire patiantur: I 9, 4; solosque esse (Belgas), qui . . . Teutonos Cimbrosque intra fines suos ⟨suos fines β⟩ ingredi prohibuerint ⟨c⟩: II 4, 2; ¶ cum ab his (Remis) quaereret . . ., sic reperiebat: . . . Suessiones suos esse finitimos: II 4, 6; ¶ Aruerni (Vercingetorigem) . . . obsecrant, ut suis fortunis consulat: VII 8, 4; ¶ quod in tanta multitudine dediticiorum suam fugam ⟨fug. suam *A*⟩ aut occultari aut omnino ignorari posse existimarent: I 27, 4; ¶ sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia, quam bello uicisset, . . . populo Romano negotii esset: I 34, 4; ¶ sibi quidem persuaderi cognitis suis postulatis atque aequitate condicionum perspecta eum neque suam neque populi Romani gratiam repudiaturum: I 40, 3; haec tamen (se) dicere: . . . si suam gratiam Romani uelint, posse iis utiles esse amicos: IV 7, 4; id tulit ⟨c⟩ factum

grauiter Indutiomarus, suam gratiam inter suos minui: V 4, 4; — gratiam: I 20, 3 *u.* perniciem; ¶ certior factus est (Caesar) magnas Gallorum copias . . . conuenisse neque longius milibus ⟨*c*⟩ passuum octo ab hibernis suis afuisse ⟨fuisse β⟩: V 53, 7; ¶ populi Romani imperium Rhenum finire; si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret, cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet? IV 16, 4; Ambiorix . . . locutus est: . . . neque (se) id, quod fecerit ⟨*c*⟩, . . . uoluntate sua fecisse, sed coactu ciuitatis, suaque esse eius modi imperia, ut non minus haberet iuris in se multitudo quam ipse in multitudinem: V 27, 3; ¶ cum ad has suspiciones certissimae res accederent, quod . . . ea omnia non modo iniussu suo et ciuitatis, sed etiam inscientibus ipsis fecisset, . . . arbitrabatur: I 19, 1; totique exercitui imperauit, ne iniussu suo concurreret: 3, 89, 4; ¶ (Caesar) eos incusauit: . . . suam innocentiam perpetua uita, felicitatem ⟨uitae felicitate *ABMa*⟩ Heluetiorum bello esse perspectam: I 40, 13; ¶ se neque ⟨*c*⟩ umquam dubitasse neque . . . de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse ⟨*om. AQ*⟩ existimauisse: I 41, 3; decuriones . . . docent sui iudicii rem non esse: 1, 13, 1; renuntiant . . . neque sui iudicii neque suarum esse uirium decernere ⟨*c*⟩, utra pars iustiorem habeat causam: 1, 35, 3; ¶ Ariouistus . . . respondit: . . . ut ipsi concedi non oporteret, si in nostros fines impetum faceret, sic item nos esse iniquos, quod ⟨*c*⟩ in suo iure se interpellaremus: I 44, 8; ¶ milites . . . centuriones . . . obsecrare, ut per eos Caesar certior fieret, ne labori suo neu periculo parceret: 1, 64, 3; ¶ milites Caesar . . . edocet . . . . quos cum sic animo paratos ⟨*c*⟩ uideat ⟨*c*⟩, ut nullum pro sua laude periculum recusent, summae se iniquitatis condemnari debere, nisi eorum uitam sua *laude habeat cariorem: VII 19, 5; — a quibus . . . deprauatum Pompeium queritur (Caesar) inuidia atque obtrectatione laudis suae: 1, 7, 1; ¶ huc pauca ad spem largitionis addidit (Quintilius), quae ab sua liberalitate, si se atque Attium secuti essent, exspectare deberent: 2, 28, 3; Caesar . . . contionatus apud milites, . . . expediti naues conscenderent . . . omniaque ex uictoria et ex sua liberalitate sperarent: 3, 6, 1; — Caesar . . . commemorauit . . . illum, cum ⟨*c*⟩ neque aditum neque causam postulandi iustam haberet, beneficio ac liberalitate sua ac senatus ea praemia consecutum: I 43, 5; ¶ accedebat quod suos ab se liberos abstractos obsidum nomine dolebant (Galli): III 2, 5; Galli . . . hoc fere ab reliquis differunt, quod suos liberos, nisi cum adoleuerunt . . ., palam ad se adire non patiuntur: VI 18, 3; ¶ sese . . . *id arbitrari uitio factum eorum, quos esse auctores eius rei uoluisset, quod sua mandata perferre non oportuno tempore ad Pompeium uererentur: 3, 57, 2; ¶ addit etiam (Caesar), ut *quae quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, iis ⟨*c*⟩, qui amiserint ⟨*c*⟩, *restituantur: 1, 87, 1; ¶ ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2; ¶ naues: 3, 17, 3 *u.* auxilia; ¶ controuersias regum . . . ad se . . . pertinere existimans atque eo magis officio suo conuenire ⟨off. suo conu. *del. Paul*⟩, quod superiore consulatu . . . societas erat facta, ostendit (Caesar) sibi placere: 3, 107, 2; ¶ non nullos . . . in integrum restituit, qui se illi initio ⟨*c*⟩ ciuilis belli obtulerant, si sua opera in bello uti uellet: 3, 1, 5; ¶ denuntiauit (Caesar) . . ., quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitauissent, neu suam neu ⟨*sic Elberl.*; ne usu manu (manuque *edd.*) *x*; *edd.*⟩ reliquorum opinionem fallerent: 3, 86, 5; ¶ ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari uideat: VI 22, 4; — neque nunc se . . . postulare, quibus rebus opes augeantur suae: 1, 85, 5; ¶ quod suum periculum in aliena uident uirtute ⟨β; *Schn.*; salute α; *rell. edd.*⟩ constare: VII 84, 4; periculo: 1, 64, 3 *u.* labori; ¶ (Caesar) petit ab utroque . . ., ne . . . . quonam haec omnia nisi ad suam perniciem pertinere? 1, 9, 4; — Diuiciacus . . . obsecrare coepit, ne . . .; quibus opibus ac neruis non solum ad minuendam gratiam, sed paene ad perniciem suam uteretur: I 20, 3; ¶ cum P. Attio agebant, ne sua pertinacia omnium fortunas perturbari uellet: 2, 36, 2; ¶ Ariouistus . . . respondit: . . . quid sibi uellet (Caesar)? cur in suas possessiones ueniret? I 44, 8; ¶ suis postulatis: I 40, 3 *u.* gratiam; magnamque in spem ueniebat (Caesar) pro suis tantis populique Romani in eum beneficiis cognitis suis postulatis fore uti pertinacia (Ariouistus) desisteret: I 42, 3; (Caesar) petit ab utroque, quoniam Pompei mandata ad se detulerint, ne grauentur sua quoque ad eum postulata deferre: 1, 9, 1; ¶ Indutiomarus ⟨*c*⟩ legatos . . . mittit: . . . itaque esse ciuitatem in sua potestate ⟨ciu. in s. pot. esse

β⟩: V 3,7; (suae) potestatis: IV 16,4 *u.* imperii; ¶ quarum cohortium milites . . . Iuba conspicatus suam ⟨sua *f*⟩ esse praedicans praedam ⟨praedae *af*⟩ magnam partem eorum interfici iussit: 2,44,2; ¶ preces: 2,42,1 *u.* cohortationes; ¶ Ariouistus . . . respondit: . . . prouinciam suam hanc esse ⟨esse hanc β⟩ Galliam, sicut ⟨ut β⟩ illam nostram: I 44,8; ¶ petieruntque (principes), uti sibi secreto [in occulto] de sua omniumque salute cum eo agere liceret: I 31,1; sperare ⟨se *add.* β⟩ ab eo de sua ac militum salute impetrari ⟨*c*⟩ posse: V 36,3; ne iis ⟨*c*⟩ quidem eo tempore, qui ⟨*c*⟩ quieti ⟨*c*⟩ uiderentur, suam salutem recte committi uidebat (Caesar): VII 6,4; (Caesar) in Lingones contendit, . . . ut, si quid ⟨*c*⟩ etiam de sua salute ab Haeduis iniretur consilii, celeritate praecurreret: VII 9,4; (Vercingetorix) sua in illos merita proponit obtestaturque ⟨*c*⟩, ut suae salutis rationem habeant: VII 71,3; — cum illi ⟨*c*⟩ celerem in ea re uictoriam, hi ⟨*c*⟩ salutem suam consistere uiderent: 3,111,5; ¶ Titurius . . . clamitabat . . . suam sententiam in utramque ⟨*c*⟩ partem ⟨*c*⟩ esse tutam: V 29,6; ¶ quod ubi hostes uiderunt . . . suorumque tormentorum usum ⟨usu *hl*⟩, quibus ipsi magna sperauissent, † spatio propinquitatis interire . . . intellegunt: 2,16,3; ¶ (Aduatuci) legatos . . . miserunt, . . . sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae uirtuti inuidere: II 31,5; cum Sotiates ⟨*c*⟩ superioribus uictoriis freti in sua ⟨*om.* B^1⟩ uirtute totius Aquitaniae salutem positam putarent: III 21,1; ubi (milites) . . . indutiis . . per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui fore perdoluerunt: 2,15,1; 33,2 *u.* fidem; ¶ (Suebi) putant . . . hac re significari magnum numerum ciuitatum ⟨*c*⟩ suam uim sustinere non posse ⟨potuisse β⟩: IV 3,1; suarum uirium: 1,35,3 *u.* iudicii; — neque se ignorare, quod esset officium legati, . . . quae uires suae, quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae: 2,17,2; ¶ quo ex oppido cum legati ad eum uenissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque uitae consuleret: VII 12,3; ¶ Diuiciacus . . . obsecrare coepit: . . . quod si quid ei (fratri) a Caesare grauius accidisset, cum ipse eum locum amicitiae apud eum teneret, neminem existimaturum non sua uoluntate factum: I 20,4; [Pompei] summam ⟨suam *Lips.; Forchh.*⟩ suam ⟨*om. codd.; add. Kran.*⟩ esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur: ⟨*c*⟩ 3,16,4; regem . . hortatus est, ut . . . quid esset suae uoluntatis ostenderet: 3,109,3; — uoluntate: 1,19,3 *u.* consilio; ¶ (Massilienses) orant, ut aduentus Caesaris exspectetur. captam ⟨captant *af*⟩ suam urbem uidere; opera perfecta ⟨peruersa *Cornelissen*⟩, turrim subrutam: 2,12,3 (*Np.* 4).

β) ui praedicati: commemorat, quo sit eorum usus studio ad Corfinium Caesar, ut magnam partem Italiae beneficio atque auctoritate eorum suam fecerit: 2,32,1.

b) additur adiectiuum uel numerale; α) complures: has (naues) scaphis minoribusque nauigiis compluribus † summissis ⟨summisso *a; sumptis O;* suis missis *Paul*⟩ Otacilius ⟨*c*⟩ Crassus . . . expugnare parabat: 3,28,2.

β) extremus: cum pro se quisque in conspectu imperatoris etiam in ⟨*om.* α⟩ extremis suis rebus operam nauare cuperet: II 25,3.

γ) lenissimus: is eo tempore erat Rauennae exspectabatque suis lenissimis ⟨*Nb;* leuissimis *Ox*⟩ postulatis responsa: 1,5,5.

δ) magnus, maximus: ut . . . aliae (naues) ad inferiorem partem insulae, quae est propius solis occasum ⟨*u. CC*⟩, magno suo ⟨*Whitte;* sui *X; edd.*⟩ cum periculo deicerentur: IV 28,2; ¶ quod sibi a parte ⟨*c*⟩ eorum gratia relata non sit pro suis in eos maximis beneficiis: 1,23,3.

ε) omnis, omnes *u.* **omnis** *p. 925 sq.* **ϑ) αα)** *(13 (14) loc.).*

ζ) pauci: (Roucillus et Egus) cum paucis conlocuti clientibus suis . . . conati sunt . . . Volusenum interficere: 3,60,4; — ipse arcano cum paucis familiaribus suis ⟨suis fam. *f;* suis *om. Nd*⟩ conloquitur: 1,19,2.

η) praeteritus: illos secreto castigauit (Caesar) . . . monuitque, ut ex sua amicitia omnia exspectarent et ex praeteritis suis officiis reliqua sperarent: 3,60,1.

ϑ) primus: quod ⟨*c*⟩ propter iniquitatem loci . . . ne primum quidem posse impetum suum ⟨imp. s. posse β⟩ sustineri ⟨sustinere *BM*⟩ existimabant: III 2,4.

ι) pristinus: Allobroges . . . seu pristina sua consuetudine, quod una in Gallia bella gesserant, seu gloria elati cuncta . . . exposuerunt: 3,79,6; — magnumque fructum suae pristinae lenitatis omnium iudicio Caesar ferebat, consiliumque eius a cunctis probabatur: 1,74,7; — milites non longiore oratione ⟨est *add.* B^2β⟩ cohortatus, quam uti suae pristinae uirtutis memoriam retinerent, . . . signum dedit: II 21,2; Labienus milites cohortatus, ut suae pristinae uirtutis et ⟨tot *add.* *N*β; *Schn.*⟩ secundissimorum proeliorum retine-

rent memoriam ⟨mem. ret. β⟩ ..., dat signum proelii: VII 62, 2.

κ) priuatus: erat ... prouincia differta ... exactoribus, qui praeter imperatas pecunias suo etiam priuato compendio seruiebant: 3, 32, 4; — de suis priuatis ⟨c⟩ rebus: V 3, 5 *u. p. 2084* **b)** rebus.

λ) proprius: nam fortasse inopiam excusare et calamitatem aut propriam suam aut temporum queri... etiam mediocris est animi: 3, 20, 3.

μ) tantus: ad eum (Ariouistum) Caesar legatos cum his mandatis mittit: quoniam tanto suo populique Romani beneficio adfectus ... hanc sibi ... gratiam referret: I 35, 2; magnamque in spem ueniebat (Caesar) pro suis tantis populique Romani in eum beneficiis cognitis suis postulatis fore uti pertinacia desisteret: I 42, 3; — ubi (milites) tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt: 2, 15, 1.

ν) uetus: quos ... Pompeius erat adhortatus, ne noua Caesaris officia ueterum suorum beneficiorum in eos memoriam expellerent: 1, 34, 3; — (Caesar) traducto .. exercitu flumen Genusum ueteribus suis in ⟨*om. a*⟩ castris ⟨in uet. s. castr. *Np., Dt.*⟩ contra Asparagium consedit: 3, 76, 1; simili ratione Pompeius confecto eius diei itinere in suis ueteribus castris ad Asparagium consedit: 3, 76, 2.

ο) duae, tres, *sim.*: parte circiter tertia exercitus ... dimissa duas legiones suas antecedere, reliquas subsequi iussit (Caesar): 1, 87, 4; ¶ L. Fabius ⟨c⟩ centurio ⟨c⟩... tres suos nactus manipulares atque ab iis ⟨c⟩ subleuatus murum ascendit: VII 47, 7; ¶ proxima nocte centuriones Marsi duo ex castris Curionis ⟨c⟩ cum manipularibus suis XXII ad Attium Varum perfugiunt: 2, 27, 1.

B. = secundus, oportunus: suo loco, suis locis *u.* **locus** *p. 483 (7 loc.)*; — utrique sese ⟨c⟩ suo loco continent: Galli, quod ... exspectabant; Caesar, si forte timoris simulatione hostes in suum locum elicere posset: V 50, 3.

C. = usitatus, notus: petere non solum Bellouacos, sed etiam pro his ⟨c⟩ Haeduos, ut sua ⟨*om.* β⟩ clementia ac mansuetudine in eos utatur: II 14, 5; legatos ad Caesarem ... miserunt: ... si forte pro sua clementia ac mansuetudine, quam ipsi ab aliis audirent, statuisset Aduatucos esse conseruandos, ne se armis despoliaret: II 31, 4; ¶ erat .. intus ... Vertico, ... qui a prima obsidione ad Ciceronem perfugerat summamque ⟨*Paul; Hold., Dt.*[2]*;* suamque *X; edd.*⟩ ei fidem praestiterat: V 45, 2; ¶ (Caesar) pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore essent timore, omnes conseruauit: 3, 98, 2; ¶ cum militibus regis conloqui coeperunt eosque hortari, ut suum ⟨si uim *a*⟩ officium Pompeio praestarent ⟨praestaret *NO*[1]*x*⟩ neue eius fortunam despicerent ⟨c⟩: 3, 103, 4.

2. non additur substantiuum; A. masc. sui; a) non additur adiectiuum (uel numerale); α) pertinet ad eiusdem enuntiati subiectum; αα) subiect.; 𝔄) ab suis c. pass.: interim alii suos in castra inuitandi causa adducunt, alii ab suis abducuntur ⟨adduc. *ahl*⟩: 1, 74, 4; ¶ (Vercingetorix) rex ab suis appellatur: VII 4, 5; ¶ praestare dicebant per uirtutem in pugna belli fortunam experiri quam desertos et circumuentos ab suis grauissimum supplicium perpeti: 2, 30, 2; — commisso proelio deseritur a suis Varus: 1, 13, 4; ¶ Varro ... certior ab suis factus est praeclusas esse portas: 2, 20, 6; ¶ quos postea monitus ab suis, quod ea res omnium iudicio reprehendebatur, circum familias ⟨c⟩ conuentus Campaniae ⟨*CC*⟩ distribuit: 1, 14, 5; ¶ adeoque erat impedita uallis, ut in ascensu nisi subleuati a suis primi ⟨-mis *h*[1]⟩ non facile eniterentur: 2, 34, 5.

𝔅) abl. abs.: (Petronius) conantibus auxiliari suis Frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini: VII 50, 6; ¶ his constitutis rebus ⟨omnibus *add.* β⟩ suis inopinantibus quam maximis potest itineribus Viennam peruenit: VII 9, 3.

ββ) obiect.; 𝔄) acc.: adducere: 1, 74, 4 *u.* **αα) 𝔄)** abduci; ¶ Eporedorigem et Viridomarum ... inter equites uersari suosque appellare ⟨-ari β⟩ iubet: VII 40, 5; ¶ itaque suos cohortatus, quos integros superauissent ut uictos contemnerent, plenus spei aduersus eos ⟨c⟩ proficiscitur: 2, 5, 2; Rufus quaestor in castris relictus a Curione cohortatur suos, ne animo deficiant: 2, 43, 1; *u. praeterea* **cohortor** *p. 596* **b) α) γγ)** *(5 (7) loc.)*; ¶ suos commendabant: 2, 41, 8 *u. p. 2076* mortem; ¶ suos concitauerunt: V 26, 2 *u. p. 2080* regni; ¶ confirmare: V 49, 4 *u.* facere; ¶ Vercingetorix ex arce ⟨c⟩ Alesiae suos conspicatus ex oppido egreditur: VII 84, 1; ¶ qui (Pompeius) paulo ante ex castris fugientes suos conspexerat: 3, 70, 1; ¶ Caesar suos a proelio ⟨a proel. suos *af*⟩ continebat: I 15, 4; Labienus suos intra munitionem ⟨c⟩ continebat: V

57, 4; ¶ Vercingetorix tot continuis incommodis ... acceptis suos ad concilium conuocat: VII 14, 1; ¶ (principes) paulatim ex castris discedere et ⟨c⟩ suos clam ex agris deducere coeperunt: IV 30, 2; ¶ (Roucillus et Egus) stulta ac barbara arrogantia elati despiciebant suos: 3, 59, 3; ¶ Galli ... non omnes ... conuocandos statuunt, ... ne tanta multitudine confusa nec ⟨c⟩ moderari ⟨c⟩ nec discernere suos ... possent: VII 75, 1; ¶ (educere: VII 81, 3 *u.* γγ) dare;) ¶ Crassus equitum praefectos cohortatus, ut magnis praemiis pollicitationibusque suos excitarent, quid fieri uellet ⟨c⟩ ostendit: III 26, 1; ¶ quibus litteris circiter media ⟨c⟩ nocte ⟨c⟩ Caesar adlatis suos facit certiores eosque ad dimicandum animo confirmat: V 49, 4; ¶ uno enim excepto ... suos quisque habet caros: *ap. Prisc. inst.* VI 36. 82; VII 20 *extr.;* XIII 12; ¶ Sabinus suos hortatus cupientibus signum dat: III 19, 2; VII 62, 5 *u.* γγ) adesse; non deest negotio Curio suosque hortatur, ut spem omnem in uirtute reponant: 2, 41, 3; ¶ (inquirere: II 21, 6 *u. p. 2085* cc);) ¶ moderari: VII 75, 1 *u.* discernere; ¶ matres familiae, quae paulo ante ... manus tendebant, suos obtestari ... coeperunt: VII 48, 3; ¶ (milites) fidem ... petunt, ne quod in se scelus concepisse neu suos prodidisse uideantur: 1, 74, 3; ¶ finitimis imperauit, ut ab iniuria et maleficio se suosque prohiberent: II 28, 3; ¶ quod ex locis superioribus qui antecesserant suos ascendentes protegebant: 1, 79, 2; ¶ quaerere: II 21, 6 *u. p. 2085* cc); ¶ legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨recuperare β⟩, obsides sibi ⟨*om.* β⟩ remittat: III 8, 5; ¶ secundiore equitum proelio nostris Caesar suos in castra reduxit: II 9, 2; nostri ... capto etiam nobili duce Lugotorige ⟨c⟩ suos incolumes reduxerunt: V 22, 2; desperata re hostes suos ab oppugnatione ⟨ab opp. suos β⟩ reduxerunt: V 26, 3; Vercingetorix ab radicibus collis suos intra munitiones reduxit: VII 51, 4.

𝔅) abl.: officium suum praestitisse ... exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2; ¶ Sulla liberatis suis hoc fuit contentus: 3, 51, 5.

ℭ) genet.: haec faciunt recuperandorum suorum causa ⟨causa suorum β⟩: VII 43, 3.

γγ) dat.: ipse dux hostium Camulogenus suis aderat atque eos ⟨eosque *a; eos om. A*[1]⟩ cohortabatur ⟨hortabatur β; cohortatus *BM*⟩: VII 62, 5; ¶ contionatusque (Pompeius) apud cunctum exercitum suis agit gratias, Scipionis milites cohortatur, ut: 3, 82, 1; ¶ dat tuba signum suis Vercingetorix atque ex oppido educit: VII 81, 3; dat suis signum ⟨dat s. sign. *del. Paul*⟩ Saburra, aciem constituit: 2, 41, 2; ¶ Pompeius ... V legiones ⟨c⟩ ab opere deductas ⟨c⟩ subsidio suis duxit: 3, 69, 1; ¶ crebroque, ut sint auxilio suis, subsistunt: 1, 80, 1; uterque eorum celeritati studebat, et suis ut esset auxilio *et* ... ne occasioni ⟨c⟩ temporis deesset: 3, 79, 1; — (Petronius) pugnans ... concidit ac suis saluti fuit: VII 50, 6; ¶ cum ii, qui flumen transissent, suis auxilium ferre non possent: I 13, 5; his persuaderi, ut diutius morarentur neque suis auxilium ferrent, non poterat: II 10, 5; si pedites ⟨impedimentis *b*⟩ suis ⟨impedimentis suis *Koch*⟩ auxilium ferant: VII 66, 5; ¶ Caesar ... se .. ad suos recepit suisque imperauit, ne ... telum in hostes reicerent: I 46, 2; Sabinus ... iussus arma abicere imperatum facit suisque ut idem faciant imperat: V 37, 1; ¶ ii ⟨c⟩, qui in ⟨c⟩ praesidio ... erant relicti, ... subsidio suis ierunt: VII 62, 8; ¶ Caesar omnem ex castris equitatum suis auxilio ⟨auxilii *AQ*⟩ misit ⟨mis. auxil. β⟩: IV 37, 2; ¶ barbari nuntios ... dimiserunt paucitatemque nostrorum militum suis praedicauerunt: IV 34, 5; ¶ sed Pompeius suis praedixerat, ut ⟨c⟩ Caesaris impetum exciperent: 3, 92, 1; ¶ Caesar, cum ... hostium .. augeri ⟨c⟩ copias uideret, praemetuens suis ad T. Sextium legatum ... misit: VII 49, 1; ¶ uterque idem suis renuntiat: 1, 66, 4; ¶ proinde ac ⟨si *add. Paul*⟩ suis satis facere et fraudata restituere uellent: 3, 60, 5; ¶ Caesar ... laborantibus iam suis ⟨suos *M*⟩ Germanos equites circiter CCC submittit: VII 13, 1; ¶ Afranianos ... sui timoris signa † misisse: quod suis non subuenissent, quod ...: 1, 71, 3; ¶ Galli inter equites raros sagittarios expeditosque leuis armaturae interiecerant, qui suis cedentibus auxilio succurrerent et nostrorum equitum impetus sustinerent: VII 80, 3; (Massilienses) undique suis laborantibus succurrebant: 2, 6, 2; ¶ Laelius ... aquam suis supportabat: 3, 100, 3.

δδ) genet.; pendet 𝔄) ex subst.: et ⟨c⟩ ii ⟨c⟩, qui munitionibus continebantur, et ii ⟨c⟩, qui ad auxilium conuenerant, clamore et ululatu suorum animos confirmabant: VII 80, 4; ¶ ii ⟨c⟩, qui Alesiae obsidebantur, praeterita die,

qua auxilia suorum ⟨suor. aux. β⟩ exspectauerant, . . . consultabant: VII 77, 1; ¶ conspicati ex oppido caedem et fugam suorum desperata salute copias . . . reducunt: VII 88, 5; ¶ qui (Germani) . . . perterriti et celeritate aduentus nostri et discessu suorum neque consilii ⟨c⟩ habendi neque arma capiendi spatio dato perturbantur: IV 14, 2; ¶ ille (Dumnorix) . . . se manu defendere suorumque fidem implorare coepit: V 7, 8; ¶ illa pars equitatus . . . post fugam suorum se . . . in fines Sugambrorum receperat: IV 16, 2; VII 88, 5 *u.* caedem; 3, 71, 2 *u.* terror; ¶ (Galli) id silentio noctis conati non magna iactura suorum sese ⟨c⟩ effecturos sperabant ⟨c⟩: VII 26, 2; ¶ tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites . . . traducit (Caesar): VII 45, 7; ¶ (hostes) a dextro cornu uehementer multitudine suorum nostram aciem premebant: I 52, 6; ¶ Morini . . . non ita magno suorum numero circumsteterunt (milites): IV 37, 1; ut quisque primus uenerat, sub muro consistebat suorumque pugnantium numerum augebat: VII 48, 2; (3, 46, 6 *u.* 𝔅);) ¶ suorum opibus: 3, 35, 2 *u. p. 2076* opibus; ¶ flentesque proiectae ad pedes suorum (matres familiae) omnibus precibus petierunt ⟨c⟩, ne: VII 26, 3; ¶ Caesar receptui suorum timens crates . . . proferri . . . iussit: 3, 46, 1; ¶ (Germani ab dextro latere summum iugum ⟨suorum subsidium *Paul*⟩ nacti ⟨c⟩ hostes loco depellunt: VII 67, 5;) ¶ pars magna in fossis . . . oppressa suorum in ⟨*om. V.*⟩ terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨c⟩: 3, 71, 2; ¶ si quis a domino prehenderetur, consensu militum eripiebatur, qui uim suorum, quod in simili culpa uersabantur, ipsi pro suo periculo defendebant: 3, 110, 4; ¶ Caesar in eam spem uenerat se sine pugna et sine uulnere suorum rem conficere posse: 1, 72, 1.

𝔅) ex numeral.: nostri . . . V omnino ⟨ex omni numero *Paul*⟩ suorum amissis quietissime *se* receperunt: 3, 46, 6.

εε) c. praep.; 𝔄) ab: (Massilienses) memores eorum praeceptorum, quae paulo ante ab suis acceperant, hoc animo decertabant, ut: 2, 6, 1; ¶ sese idcirco ab suis discedere atque ad eum uenire noluisse, quo facilius . . . contineret: V 3, 6.

𝔅) ad; pendet a) ex uerbis: renuntiata ⟨renuntiata *Paul*⟩ ad suos ⟨illi se *add.* β⟩ quae imperarentur facere dixerunt: II 32, 3; ¶ haec Afranius Petreiusque et eorum amici . . . Romam ad suos perscribebant: 1, 53, 1; ¶ cum se illi (hostes) identidem in siluas ad suos reciperent: II 19, 5; *u. praeterea* **recipio** *p. 1630 sq. (5 (6) loc.);* ¶ cum (Vercingetorix) ad suos redisset: VII 20, 1; ¶ legati haec se ad suos ⟨ad suos *om.* l^1⟩ relaturos dixerunt: IV 9, 1; ¶ equites hostium . . . admissis ⟨c⟩ equis ad suos refugerunt: 2, 34, 3; ¶ renuntiare: II 32, 3 *u.* nuntiare; ¶ Caesar Brundisium ad suos seuerius scripsit: 3, 25, 4.

b) ex subst.: ut, si illi . . . premantur, expeditum ad suos receptum habeant: IV 33, 2.

𝔈) apud: dicitur eo tempore glorians apud suos Pompeius dixisse: non recusare se, quin . . .: 3, 45, 6; ¶ tunc Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Differendum est, inquit, iter: 3, 85, 4.

𝔇) cum: cum (Domitius) . . . multum . . cum suis consiliandi causa secreto . . . colloqueretur: 1, 19, 2; ¶ sic cum suis fugientibus permixti . . . ab equitatu sunt interfecti: VII 62, 9.

𝔈) ex: legatum ex ⟨β; e α; *edd.*⟩ suis ⟨e suis *del. Vielh.*⟩ sese magno cum periculo ad eum missurum . . . existimabat: I 47, 3; ¶ qui (Cimbri Teutonique) . . . custodiam ⟨custodiae B^3β⟩ ex suis ac praesidium ⟨praesidio B^3β⟩ sex milia hominum una reliquerunt: II 29, 4; ¶¶ aliquem ex ⟨c⟩ suis: I 47, 1 *u. p. 2078* 𝔅) a) legati; cur etiam secundo proelio aliquos ex suis amitteret ⟨O^1; mitteret *Nx*⟩? 1, 72, 2; — cupidius insecuti (nostri) non nullos ex suis amiserunt: V 15, 2; — nostri . . . longius . . . secuti paucos ex suis deperdiderunt: III 28, 4; — duobusque milibus hominum armatis, quos partim ⟨o⟩ ex familiis societatum delegerat, partim a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium peruenit: 3, 103, 1.

𝔉) in suos: (Lisco,) qui summo magistratui praeerat ⟨c⟩, . . . qui . . . uitae necisque in suos habet potestatem: I 16, 5.

𝔊) inter: principes . . . pagorum inter suos ius dicunt: VI 23, 5; — L. Fabius, . . . quem inter suos eo die dixisse constabat excitari se . . .: VII 47, 7; ¶ qui diutissime impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem: VI 21, 4; ¶ seque alterum fore Sullam (Lentulus) inter suos gloriatur: 1, 4, 2; ¶ is primum inter suos queri atque indignari coepit regem ad causam dicendam euocari: 3, 108, 1; ¶¶ suos enim quisque opprimi et circumueniri non patitur,

neque, aliter si faciat ⟨c⟩, ullam inter suos ⟨int. suos ullam a⟩ habet auctoritatem: VI 11, 4; — Iccius Remus, summa nobilitate et gratia inter suos, qui tum oppido *praeerat, . . . nuntium . . . mittit: II 6, 4.

𝔖) per: celeriter confecto per suos dilectu . . . docuit, quid populi Romani . . . opes possent: VI 1, 4; — quorum alter accepto uulnere † occupatus per suos pro occiso sublatus, alter ⟨acc. uuln. occ. p. s. p. o. subl., alter *om. af*⟩ interfectus est: 3, 109, 5.

β) pertinet ad alium casum eiusdem enuntiati; αα) acc.: Titurius, cum procul Ambiorigem suos cohortantem conspexisset, . . . mittit: V 36, 1; ¶ ut obsesso Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 4; ¶ (hunc incitatum *a* suis: 3, 108, 2 *u. p. 2085* **bb)** pollicitationibus;) — quos ille . . . excepit, . . . ut procul in uia dispositis familiaribus suis principibusque ciuitatum disparandos deducendosque ad suos curaret: VII 28, 6; — his pugnantibus illum in equum quidam ex suis intulit ⟨impulit β⟩: VI 30, 4.

ββ) genet.: praeoccupatus animus Attianorum militum timore ⟨c⟩ et fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat: 2, 34, 6; ¶ magni interesse arbitrabatur (Caesar) eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere, cuius tam egregiam in se uoluntatem perspexisset: V 4, 3.

γ) pertinet ad subiectum eius enuntiati, ex quo pendet alterum enuntiatum (in oratione obl. ad eum, qui uerba facit); αα) subiect.; 𝔄) acc.: interiores . . . prius suos discessisse cognouerunt, quam munitionibus adpropinquarent: VII 82, 3. 4; ¶ cum suos pugna ⟨c⟩ superiores esse Galli ⟨galli superiores β⟩ confiderent et nostros multitudine premi uiderent: VII 80, 4; ¶ huc tota Vari conuersa acies suos fugere et concidi uidebat: 2, 34, 3; milites, cum ex uallo Pompeium adesse et suos fugere cernerent, . . . sibi consulebant: 3, 69, 4; ¶ pugnare: II 8, 4 *u.* ββ) circumuenire; ¶ (hostes) interea suos remigrare in agros ⟨in agr. rem. β⟩ iusserunt: IV 27, 7; ¶ cum (Caesar) paulo longius a castris processisset, suos ab hostibus premi atque aegre sustinere . . . animaduertit: IV 32, 3; ¶ magno coorto imbri ⟨c⟩ non inutilem hanc . . . tempestatem arbitratus est ⟨est *om.* β; *Schn.*⟩ . . . suosque ⟨suos quoque β; *Schn.*⟩ languidius in opere uersari iussit: VII 27, 1.

𝔅) a suis c. pass.: Caesar cognouit et montem a suis teneri et Heluetios castra mouisse: I 22, 4.

ββ) obiect.: Caesar . . . tormenta conlocauit, ne . . . hostes . . . ab lateribus pugnantes suos circumuenire possent: II 8, 4; suos enim quisque opprimi et circumueniri non patitur: VI 11, 4; ¶ concidi: 2, 34, 3 *u.* **αα) 𝔄)** fugere; ¶ quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimauerunt: 3, 92, 3; ¶ cum (Germani) suos interfici uiderent: IV 15, 1; ¶ opprimi: VI 11, 4 *u.* circumueniri; ¶ premi: IV 32, 3 *u.* **αα) 𝔄)** sustinere; ¶ ubi suos urgeri signisque . . . conlatis . . . milites sibi ipsos . . . esse impedimento uidit: II 25, 1; ¶ Caesar cum suos ex omnibus partibus uulnerari uideret, recipere se iussit: 3, 45, 4.

γγ) dat.: oppida incendi oportere, quae non munitione et loci natura ab omni sint periculo tuta, ne ⟨β; neu α; *edd.*⟩ suis sint ad detrectandam militiam receptacula, neu Romanis proposita ad copiam commeatus . . . tollendam ⟨CC⟩: VII 14, 9.

δδ) genet.: neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio . . . quid in quoque esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨c⟩: VII 36, 4.

εε) c. praep.: id tulit ⟨o⟩ factum grauiter Indutiomarus suam gratiam inter suos minui: V 4, 4.

δ) pertinet ad adiectiuum: quo facto regem ut in sua potestate haberet Caesar *effecit magnam[que] regium nomen apud suos auctoritatem habere existimans: 3, 109, 6.

b) additur adiectiuum (numeral.): (suos incolumes: V 22, 2 *u. p. 2095* **𝔄)** reducere;) ¶ sui omnes *u.* **omnis** *p. 926* **ββ) 𝔄)** *(14 (16) loc.)*; ¶ eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus (Pompeius) nocturno itinere . . . ad mare peruenit: 3, 96, 4; nauiculam paruulam (Pompeius) conscendit cum paucis suis: 3, 104, 3.

B. neutr.; a) sing.: populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui ⟨B^aβ; suis α⟩ nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores uelit esse: I 43, 8; — militibusque suis commendauit, ne qui eorum uiolaretur neu quid sui desiderarent: 3, 98, 2.

b) plural.; α) non additur adiect.: cum sua quisque miles circumspiceret, quid secum portare posset ⟨c⟩, quid . . . relinquere cogeretur: V 31, 4; — illi (Menapii) . . . in siluas paludesque confugiunt suaque eodem conferunt: VI 5, 7; — Haedui cum se sua-

que ab iis ⟨c⟩ defendere non possent, legatos . . . mittunt: I 11, 2.

β) additur adiect.: sua omnia *u.* **omnis** *p. 926 sq.* **B)** *(12 loc.).*

[**Falso:** una ex parte a Suebis ⟨suis β⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨c⟩ agri uacare dicuntur: IV 3, 2; commutata omnium . . . opinione consensu † suo constituit Curio . . . proelio rem committere: 2, 33, 3; parentes suos commendabant, si quos ex eo ⟨suo *af*⟩ periculo fortuna seruare potuisset: 2, 41, 8.]

Sygambri *u.* **Sugambri.**

Sylla *u.* **Sulla.**

syngrapha: quid ergo? syngraphae non sunt, sed ⟨non sunt? Sed *Np.*⟩ res aliena est: *p. Bithynis ap. Iul. Rufinian.* § 8 *(rhet. lat. min. ed. Halm p.* 40).

Syria: quas (legiones) ab itinere Asiae Syriaeque ad suam potentiam dominatumque (Pompeius) conuerterat: 1, 4, 5; Scipioni obuenit Syria, L. Domitio Gallia: 1, 6, 5; Pompeius . . . magnam ex Asia Cycladibusque insulis, Corcyra, Athenis, Ponto, Bithynia, Syria, Cilicia, Phoenice, Aegypto classem coegerat: 3, 3, 1; magnam imperatam Asiae, Syriae ⟨siriae *a*⟩ regibusque omnibus et dynastis et tetrarchis et liberis Achaiae populis pecuniam exegerat (Pompeius): 3, 3, 2; praeter has exspectabat cum Scipione ex Syria ⟨sir. *a*⟩ legiones II: 3, 4, 3; sagittarios Creta, Lacedaemone, ex Ponto atque Syria ⟨ex syria *h*⟩ reliquisque ciuitatibus III *milia* numero habebat: 3, 4, 3; CC (equites) ex Syria a Commageno Antiocho, cui magna Pompeius praemia tribuit, missi erant, in his ⟨tribuit. Missi erant in his *Ox*⟩ plerique hippotoxotae: 3, 4, 5; finitimis hostibus Parthis post se relictis . . . legiones equitesque ex Syria ⟨sir. *a;* ex Syria *om. f*⟩ deduxerat (Scipio): 3, 31, 3; ciuibus Romanis . . . pecuniae imperabantur, mutuasque illas ⟨c⟩ ex senatus ⟨c⟩ consulto exigi dictitabant; publicanis, ut in Syria ⟨*Steph.;* in sorte *Ox*⟩ fecerant, insequentis anni uectigal promutuum: 3, 32, 6; Pompeius deposito adeundae Syriae consilio . . . Pelusium peruenit: 3, 103, 1; in hoc erant numero complures Pompei milites, quos ex eius exercitu acceptos in Syria ⟨syriam *Nx*⟩ Gabinius ⟨c⟩ Alexandriam traduxerat: 3, 103, 5; eodemque die Antiochiae in Syria ⟨siria *a*⟩ bis tantus exercitus clamor et signorum sonus exauditus est, ut in muris armata ciuitas discurreret: 3, 105, 3.

huc accedebant collecti ex praedonibus latronibusque Syriae Ciliciaeque prouinciae finitimarumque regionum: 3, 110, 3.

Syriacus: mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat: 3, 88, 1; ¶ praeerat . . . nauibus . . . Syriacis C. Cassius: 3, 5, 3.

Syrus (-i): isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum ⟨syriorum *Of*⟩ et Phoenicum et Cilicum in Siciliam uenit: 3, 101, 1.

T

T. = Titus. *Si fides habenda est editoribus, hoc praenomen omnibus fere locis in codicibus plene scriptum est.* T. *uidetur inueniri in αh (omissum est in a¹)* I 10, 3 *(quo loco in f exstat* titum); *praeterea* T. *exstat in f* III 7, 4 (T. Silio), *in l* V 24, 2, *in fl* VI 1, 1; *etiam* 1, 46, 5 *in a (x?) uidetur scriptum esse* T. — 3, 105, 1 *Np. scripsit* T., *Db.* Titum *nullo librorum dissensu indicato.* — I 21, 2 *Holder errore uidetur scripsisse* T., *cum in ABfl reperiri* Titum *constet.* — *In α plene scriptum, in β omissum est* II 11, 3 *et* VII 90, 4; *item omissum est in hl* II 26, 4.

Additur praenomen T. *his nominibus:* Ampius ⟨apius *af*⟩: 3, 105, 1; Baluentius ⟨uentius β⟩: V 35, 6; Caecilius: 1, 46, 5; Labienus: I 10, 3; 21, 2; II 11, 3 ⟨c⟩; 26, 4; III 11, 1; IV 38, 1; V 24, 2; 37, 7; VI 33, 1; VII 90, 4 ⟨c⟩; 3, 19, 5; Pulio ⟨pullo *X*⟩: V 44, 1; 3, 67, 5 ⟨puleio *Nfhl*⟩; Sextius: VI 1, 1; VII 49, 1; 51, 2; 90, 6; Silius ⟨sillius *X*⟩: III 7, 4; Terrasidius: III 7, 4.

tabella: L. Domitius in consilio dixit placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis ⟨c⟩, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent, sententiasque de singulis ferrent ⟨ferri *Paul*⟩, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent: unam fore tabellam, qua ⟨*Paul ter;* qui *ter x; edd.;* quos *RMenge; Hell.;* in *add. hl*⟩ liberandos omni periculo censerent, alteram, *qua capitis damnarent, tertiam, *qua pecunia ⟨c⟩ multarent: 3, 83, 3. 4.

tabernaculum. A. obi.: in castris Pompei uidere licuit . . . recentibus caespitibus tabernacula constrata; L. etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta hedera: 3, 96, 1; ¶ ubi Caesaris castra posita tabernaculaque constituta et dimissos equites . . . animum aduerterunt, sese subito proripiunt: 1, 80, 3; ¶ signo iam profectionis dato tabernaculisque detensis ⟨detentis *hpr.*⟩ animum ⟨c⟩ aduersum

est . . .: 3,85,3; ¶ protegere: 3, 96,1 *u.* consternere; ¶ Varus . . . terrore exercitus cognito bucinatore in castris et paucis ad speciem tabernaculis ⟨-li *z*⟩ relictis . . . exercitum in oppidum reducit: 2, 35, 7; ¶ eo die tabernacula statui passus non est, quo paratiores essent ad insequendum omnes: 1,81,2.

B. c. praep.; a) ex: hic . . . inermis ex tabernaculo prodit: VI 38,2.

b) in c. abl.: hi . . . abditi in tabernaculis aut suum fatum ⟨*c*⟩ querebantur aut: I 39,4; ¶ ut Teutomatus ⟨*c*⟩, rex Nitiobrogum, subito in tabernaculo oppressus, ut meridie conquieuerat, . . . uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46,5.

tabula. A. = index: in castris Heluetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae ⟨conscriptae *Bentl.*⟩ et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset: I 29,1.

B. = exemplum: tabulae testamenti unae ⟨una *a*⟩ per legatos eius Romam ⟨romae *z*⟩ erant allatae, ut in aerario ponerentur — hae, cum propter publicas occupationes poni non potuissent, apud Pompeium sunt depositae — alterae eodem exemplo relictae atque obsignatae Alexandriae proferebantur: 3,108,4.

C. tabulae nouae: (Caelius) sublata priore lege duas promulgauit: unam, qua mercedes habitationum annuas conductoribus donauit, aliam ⟨alteram *Faern.*⟩ tabularum nouarum: 3,21,1; — hoc et ad timorem nouarum tabularum tollendum minuendumque, qui fere ⟨*c*⟩ bella et ciuiles dissensiones sequi consueuit, et ad debitorum tuendam existimationem esse aptissimum existimauit: 3,1,3.

tabulatio: centonesque insuper iniecerunt, ne aut tela tormentis immissa ⟨missa *Ohl*⟩ tabulationem ⟨tribulationem *af;* tabulatum *Paul*⟩ perfringerent aut saxa ex catapultis latericium discuterent: 2,9,3.

tabulatum. A. obi.: ita tuto ac sine ullo uulnere ac periculo sex tabulata exstruxerunt: 2,9,8; ¶ perfringere: 2,9,3 *u.* **tabulatio.**

B. genet.: in extremo ponte turrim ⟨*c*⟩ tabulatorum quattuor constituit: VI 29,3; — in quarta quaque earum (ratium) turres binorum tabulatorum excitabat: 1,25,10.

C. abl. (c. praep.?): ibi turres cum ternis ⟨turres quaternis *Paul*⟩ tabulatis erigebat easque multis tormentis et omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat ⟨*c*⟩: 1,26,1.

taceo. A. intrans.: quin etiam quod necessariam ⟨*CC*⟩ rem coactus Caesari enuntiarit, intellegere sese, quanto id cum periculo fecerit, et ob eam causam quam diu potuerit tacuisse: I 17,6.

B. transit.: tum demum Liscus . . . quod antea tacuerat proponit: I 17,1.

tacitus: nihil Sequani respondere, sed in eadem tristitia taciti permanere ⟨-sere *AB*[2] *afl*⟩: I 32,3.

taeda: Cassius . . . magno uento et secundo completas onerarias naues ⟨et *add. a*[1]⟩ taeda et pice et stuppa reliquisque rebus, quae sunt *aptae ad incendia, in Pomponianam classem immisit: 3,101,2; — cupas taeda ac pice refertas incendunt easque de muro in musculum deuoluunt: 2,11,2.

taeter: cognoscebant . . . uti . . ipsos ualetudine non bona cum angustiis loci et odore taetro ex multitudine ⟨non bona . . . multitudine *om. af*⟩ cadauerum . . ., tum . . .: 3,49,3.

talea: ante haec taleae ⟨taliae *ABcorr. Mf; Hold.;* talie *Qhl;* talae *Bpr.;* talee *a*[1]⟩ pedem longae ferreis hamis infixis ⟨β; infixae *al*⟩ totae in terram infodiebantur mediocribusque ⟨effodiebantur. mediocribus β⟩ intermissis spatiis omnibus locis disserebantur; quos stimulos nominabant: VII 73,9; ¶ (Britanni) utuntur aut aere aut nummo aureo ⟨aereo β; *Schn.*⟩ aut taleis ⟨*af;* aliis *ahl;* au taliis *Hold.*⟩ ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo ⟨pro nummo *om.* β; *u. CC*⟩: V 12,4.

talis. A. = τοιοῦτος: primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae totidem . . . subsequebantur; sagittarii funditoresque media continebantur acie, equitatus latera cingebat. tali ⟨modo *add. Paul*⟩ instructa acie tenere uterque propositum uidebatur: 1,83,3; ¶ tali modo *u.* **modus** *p. 629* β) *(4 loc.)*; 1, 83,3 *u.* acies; ¶ milites uero palam inter se loquebantur, quoniam talis occasio (*cf.* 1,71) uictoriae dimitteretur, etiam cum uellet Caesar, sese non esse pugnaturos: 1,72,4; ¶ nec fuit spatium tali tempore (*cf.* 39,3) ad contrahenda castra: VII 40,2; — tali (*cf.* § 6—8) timore ⟨tempore β⟩ omnibus perterritis confirmatur ⟨*c*⟩ opinio barbaris . . . nullum esse intus praesidium: VI 37,9.

B. = τοσοῦτος, tantus, tam grauis: ut magna multitudine circumfusa pro tali facinore (*cf.* V 26—38) stirps ac nomen ciuitatis

tollatur: VI 34, 8; ¶ haec Afranius Petreiusque . . . uberiora Romam ad suos perscribebant. multa rumor ⟨c⟩ adfingebat ⟨c⟩, ut paene bellum confectum uideretur. quibus litteris nuntiisque Romam perlatis . . . multi ex Italia ad Cn. Pompeium proficiscebantur, alii, ut principes talem nuntium attulisse, alii, ne . . . uiderentur: 1, 53, 3; ¶ occasio: 1, 72, 4 *u.* A.; ¶ timor: VI 37, 9 *ib.*

tam. A. pertinet ad ea, quae antecedunt; a) c. adiectiuis: magni interesse arbitrabatur eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere, cuius tam egregiam (*cf.* V 3, 3) in se uoluntatem perspexisset: V 4, 3; ¶ (tamen tot ⟨tam multis β⟩ incommodis (*cf.* V 32—35, 4) conflictati multis uulneribus acceptis resistebant: V 35, 5;) ¶ hoc uero magis properare Varro, ut cum legionibus quam primum Gades contenderet, ne itinere aut traiectu intercluderetur: tanta ac tam secunda in Caesarem uoluntas prouinciae reperiebatur: 2, 20, 1.

b) c. aduerb.: quod, cum esse omnium iudicio inferiores uiderentur, comminus tam diu (*cf.* 1, 43, 5—46) stetissent et nostrorum impetum sustinuissent: 1, 47, 2; ¶ quod sua uictoria tam insolenter (*cf.* I 13, 4) gloriarentur quodque tam diu ⟨tandiu *a*⟩ se impune iniurias **in*tulisse admirarentur, eodem pertinere: I 14, 4.

B. pertinet ad rem notam, uel idem ualet quod maxime; a) c. adiect.: ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas, quam ipse semper . . . ornasset, ad uim atque arma descenderet ⟨c⟩: VII 33, 1; ¶ neque suam pati dignitatem, ut tantis copiis tam exiguam manum praesertim fugientem atque impeditam adoriri non audeant: VI 8, 1; ¶ (tam . . . magna: 1, 52, 3 *u.* paucis;) ¶ eos accusat, quod, cum neque emi neque ex agris sumi (frumentum) *possit, tam necessario tempore, tam propinquis hostibus, ab iis ⟨c⟩ non subleuetur: I 16, 6; ¶ (†et tam ⟨ita (*pro* et tam) *Paul*⟩ paucis diebus magna erat rerum facta commutatio ac ⟨c⟩ se fortuna inclinauerat, ut: 1, 52, 3;) ¶ iam animo uictoriam praecipiebant, quod de re tanta et a ⟨re tam certa a *Paul*⟩ tam perito imperatore nihil frustra confirmari uidebatur: 3, 87, 7; ¶ ut celeriter perrumpant censent, quoniam tam propinqua sint castra: VI 40, 2; I, 16, 6 *u.* necessarius.

b) c. aduerb.: tam diu: I 14, 4 *u.* **A. b)** insolenter; ¶ cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨c⟩ in Galliam uenirent: IV 16, 1; ¶ cur hunc tam temere quisquam ab officio discessurum iudicaret? I 40, 2.

C. pertinet ad ea, quae sequuntur; sequitur a) qui: neque uero ⟨*Faern.*; eo *x*⟩ tam remisso ac languido animo quisquam omnium fuit, qui ea nocte conquieuerit: 1, 21, 5.

b) quin: nemo est tam ⟨tam β; *om.* α; tam est *Fr.*⟩ fortis, quin rei nouitate perturbetur ⟨*u.* *CC*⟩: VI 39, 3.

c) ut: quod fratres ⟨c⟩ Haeduos appellatos diceret, non se tam barbarum neque tam imperitum esse rerum, ut non sciret neque bello Allobrogum proximo Haeduos Romanis auxilium tulisse neque . . .: I 44, 9; — ad eum peruenit, tam oportuno tempore, ut simul Domitiani exercitus puluis cerneretur et primi antecursores Scipionis uiderentur: 3, 36, 8; — temporis tanta fuit exiguitas hostiumque tam paratus ad dimicandum animus, ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨c⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨c⟩ tempus defuerit: II 21, 5.

[**Falso:** sua . . . beneficia commemorauit ⟨c⟩, quod rex appellatus esset a senatu, quod amicus, quod munera amplissima ⟨tam amplissima *B*ᵃβ; amplissime α; *edd.*⟩ missa: I 43, 4; quod legionem neque eam ⟨β; tam α⟩ plenissimam . . . propter paucitatem despiciebant: III 2, 3; naues . . . incendit, quod † tam late ⟨naualia *Paul*⟩ tueri parua manu non poterat: 3, 111, 6; tu quoque tu in summis, o ⟨*Steph.*; tu in summisso *A*; tam submisso *DEZ*; non tam summisso *BCFG*⟩ dimidiate Menander, poneris: *ap. Suet. uita Terent.* 5.]

tamen. A. ui aduersatiua; a) antecedit coniunctio concessiua; α) cum: cum ea ita sint, tamen, si obsides ab iis ⟨c⟩ sibi dentur, . . . sese cum iis ⟨c⟩ pacem esse facturum: I 14, 6; hos cum Suebi multis saepe bellis experti propter amplitudinem . . . finibus expellere non potuissent, tamen uectigales sibi fecerunt ac multo humiliores infirmioresque redegerunt: IV 3, 4; his tot rebus impedita oppugnatione milites, cum toto tempore frigore ⟨c⟩ et adsiduis imbribus tardarentur ⟨c⟩, tamen continenti labore omnia haec superauerunt et diebus XXV aggerem . . . altum pedes LXXX exstruxerunt: VII 24, 1; ab sinistro, . . . cum primi ordines hostium transfixi pilis ⟨c⟩ concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant, nec dabat suspicionem fugae quisquam: VII 62, 4; cum Furnium nostrum tantum uidissem neque loqui neque audire meo commodo potuissem, properarem atque essem in itinere praemissis iam legionibus, praeterire tamen non potui,

quin et scriberem ad te et illum mitterem gratiasque agerem; etsi hoc et feci . . . : *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A.*

β) etsi *u.* **etsi 1. A. a)** *p. 1150—1152 (30 (31) loc.).*

γ) si: ut, si qui etiam in praesentia se occultassent, tamen his deducto exercitu rerum omnium inopia pereundum uideretur: VI 43, 3; cuius rei si exemplum non haberemus, tamen libertatis causa institui et posteris prodi pulcherrimum iudicarem ⟨*tot. hoc enunt. om.* β⟩: VII 77, 13; ut, si peracto consulatu ⟨*c*⟩ Caesaris non ⟨*c*⟩ profectus ⟨*c*⟩ esset, nulla tamen mendacii religione obstrictus uideretur: 1, 11, 2.

δ) tametsi: quae tametsi ⟨tamen etsi *f*⟩ Caesar intellegebat, tamen quam mitissime potest legatos appellat: VII 43, 4; ¶ nostri tametsi ⟨tamen etsi β⟩ ab duce et a fortuna deserebantur, tamen omnem spem ⟨*o*⟩ salutis in uirtute ponebant ⟨*u. CC*⟩: V 34, 2; ac tametsi dextris umeris exsertis animaduertebantur, quod insigne † pacatum esse consuerat, tamen id ipsum sui fallendi causa milites ab hostibus factum existimabant: VII 50, 2; ac tametsi magnopere admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat, ad se non remitti, atque ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat, tamen omnibus rebus ⟨*CC*⟩ in eo perseuerandum putabat: 1, 26, 2; ¶ nam et peruenit prius quam Pompeius sentire posset et tametsi ⟨etiam etsi *af*⟩ erant munitiones castrorum magnae, tamen ⟨in *add. f*⟩ sinistro cornu . . . celeriter adgressus Pompeianos ex uallo deturbauit: 3, 67, 4; ¶¶ intellegere sese, tametsi ⟨*AQB*[2]*a*; iam et si *B*[1]*Mh*⟩ pro ueteribus Heluetiorum iniuriis . . . poenas bello repetisset, tamen eam rem non minus ex usu terrae Galliae quam populi Romani accidisse: I 30, 2.

ε) ut: ac iam ut omnia contra opinionem acciderent ⟨acciderant *ABM*; accederent β⟩, tamen ⟨*om. f*⟩ se plurimum nauibus posse . . .: III 9, 6.

b) antecedit participium ui concessiua; α) particip. coniunctum: se in praetorium contulit summae rei diffidens et tamen euentum exspectans: 3, 94, 7; ¶ nostri usi fortunae beneficio tamen impetum classis timebant, si forte uentus remisisset: 3, 26, 4; ¶ Adiatunnus ⟨*c*⟩ eruptionem facere conatus . . . repulsus in oppidum tamen uti eadem deditionis condicione uteretur a ⟨*c*⟩ Crasso impetrauit: III 22, 4; summa imperii traditur Camulogeno Aulerco, qui prope confectus aetate tamen propter singularem scientiam rei militaris ad eum est honorem euocatus ⟨*CC*⟩: VII 57, 3.

β) abl. abs.: armorum magna multitudine de muro in fossam . . . iacta, sic ut . . . adaequarent ⟨*c*⟩, et tamen circiter parte tertia . . . celata atque in oppido retenta . . . pace sunt usi: II 32, 4; turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris nauibus superabat: III 14, 4; summa difficultate rei frumentariae adfecto exercitu . . . nulla tamen uox est ab iis ⟨ex iis uox est β⟩ audita populi Romani maiestate . . . indigna: VII 17, 3; at ⟨*c*⟩ reliquarum legionum milites non exaudito ⟨audito β⟩ sono tubae, quod satis magna ⟨*c*⟩ ualles intercedebat ⟨*c*⟩, tamen a ⟨*c*⟩ tribunis militum legatisque, ut erat a Caesare praeceptum, retinebantur: VII 47, 2; Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse: 1, 7, 3.

c) antecedit enuntiatum primarium ui concessiua; α) particulae tamen neque alia particula additur neque pronomen relatiuum: Caesar . . . concedendum non putabat . . . . tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites . . . conuenirent, legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum: I 7, 6; scire se illa esse uera ⟨*o*⟩, nec quemquam ex eo plus quam se doloris capere, propterea quod . . . per se creuisset, quibus opibus ac neruis . . . paene ad perniciem suam uteretur. sese tamen et amore fraterno et existimatione uulgi commoueri: I 20, 3; Caesar primo . . . proelio supersedere statuit, cotidie tamen equestribus proeliis quid hostis uirtute posset et quid nostri auderent periclitabatur ⟨sollicitationibus exquirebat *B*[2]β⟩: II 8, 2; huius ⟨*c*⟩ modi sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta isdem itineribus, quibus eo peruenissent, ad salutem contenderent. maiori tamen parti placuit hoc reseruato ⟨*c*⟩ ad extremum *casum consilio interim rei euentum experiri et castra defendere: III 3, 4; qui (Vsipetes et Tencteri) complures ⟨*c*⟩ annos Sueborum uim sustinuerunt, ad extremum tamen agris expulsi et . . . triennium uagati ad Rhenum peruenerunt: IV 4, 2; Germanos neque priores populo Romano bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, quin armis contendant, quod Germanorum consuetudo haec ⟨*c*⟩ sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant resistere neque deprecari. haec tamen dicere: uenisse inuitos, eiectos domo . . .: IV 7, 3; haec omnia Caesar eodem illo pertinere arbitrabatur, ut . . . equites eorum . . . reuerterentur; tamen sese non longius milibus passuum quattuor aqua-

tionis causa processurum eo die dixit . . .: IV 11, 4; pugnatum est ab utrisque acriter. nostri tamen, quod neque ordines seruare neque firmiter insistere . . . poterant . . ., magnopere perturbabantur ⟨-turbantur α⟩: IV 26, 1; leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant; haec tamen alunt animi uoluptatisque ⟨c⟩ causa: V 12, 6; locum reperit ⟨c⟩ egregie natura atque opere munitum; tamen hunc duabus ex partibus oppugnare contendit: V 21, 4; tum demum Titurius, qui ⟨c⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ⟨c⟩ ut eum ⟨c⟩ omnia deficere uiderentur: V 33, 1; cum in eum locum, unde erant egressi ⟨c⟩, reuerti coeperant, . . . circumueniebantur; sin autem locum tenere uellent, nec uirtuti locus relinquebatur neque ab tanta multitudine coniecta tela conferti ⟨c⟩ uitare ⟨c⟩ poterant. tamen tot ⟨c⟩ incommodis conflictati multis uulneribus acceptis resistebant et . . . nihil, quod ipsis esset indignum, committebant: V 35, 5; omnem esse in armis Galliam ⟨c⟩; . . . Caesaris reliquorumque hiberna oppugnari . . . . errare eos dicunt, si quicquam ab his ⟨c⟩ praesidii sperent, qui suis rebus diffidant. sese tamen hoc esse in Ciceronem ⟨c⟩ populumque ⟨c⟩ Romanum animo, ut . . .: V 41, 5; at Caesar principibus cuiusque ciuitatis ad se euocatis ⟨c⟩ . . . magnam partem Galliae ⟨c⟩ in officio tenuit. tamen Senones . . . Cauarinum . . . interficere publico consilio conati, cum ille . . . profugisset, usque ad fines insecuti regno domoque expulerunt et . . .: V 54, 2; aduentu Caesaris facta commutatione rerum, obsidibus Haeduis redditis, ueteribus ⟨c⟩ clientelis restitutis . . . Sequani principatum dimiserant. in eorum locum Remi successerant; . . . eo tamen ⟨*Paul;* tum *X; edd.*⟩ statu res erat, ut longe principes haberentur ⟨c⟩ Haedui, secundum locum dignitatis Remi obtinerent: VI 12, 9; magnam haec res Caesari difficultatem ad consilium capiendum adferebat, si . . . legiones contineret, ne stipendiariis Haeduorum expugnatis cuncta Gallia deficeret . . ., si maturius ex hibernis educeret, ne ab re frumentaria . . . laboraret. praestare uisum est tamen omnes difficultates perpeti quam . . . omnium suorum uoluntates alienare: VII 10, 2; eruptio fiebat. alii faces atque aridam materiem ⟨c⟩ de muro in aggerem eminus iaciebant, picem reliquasque ⟨c⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant, ut . . . cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset. tamen, quod instituto Caesaris semper ⟨c⟩ duae legiones . . . excubabant ⟨c⟩ pluresque . . . erant in opere, celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent . . .: VII 24, 5; sibi numquam placuisse Auaricum defendi . . ., sed factum imprudentia Biturigum . . ., uti hoc incommodum acciperetur. id tamen se celeriter maioribus commodis sanaturum ⟨sarturum *coni. Schn.*⟩: VII 29, 5; erat e regione oppidi collis . . .; quem si tenerent nostri, et aquae magna parte et pabulatione libera prohibituri hostes uidebantur. sed is locus praesidio ab his non † nimis firmo ⟨non infirmo *Zucker*⟩ tenebatur. tamen silentio ⟨non nimis tamen firmo tenebatur. silentio *Hotom.; u. CC*⟩ noctis Caesar ex castris egressus . . . deiecto ⟨c⟩ praesidio potitus loco duas ibi legiones conlocauit: VII 36, 7; ex his Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨c⟩, quod se suo nomine . . . bellum gesturos ⟨c⟩ dicerent ⟨c⟩ . . .; rogati tamen a ⟨c⟩ Commio pro eius hospitio duo milia ⟨c⟩ miserunt: VII 75, 5; ciuitatem eius (Commii) immunem esse (Caesar) iusserat, iura legesque reddiderat atque ipsi Morinos attribuerat. tamen tanta ⟨tanta tamen β⟩ uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae et pristinae belli laudis recuperandae, ut neque beneficiis neque amicitiae memoria *moueretur omnesque et animo et opibus in id bellum incumberent: VII 76, 2; constituunt, ut . . . omnia prius experiantur ⟨c⟩ quam ad ⟨c⟩ Critognati sententiam ⟨c⟩ descendant ⟨c⟩; illo tamen ⟨β; tamen tempore α⟩ potius utendum consilio, si res cogat . . ., quam aut ⟨c⟩ deditionis aut ⟨c⟩ pacis subeundam condicionem: VII 78, 2; doluisse se, quod . . . in urbem retraheretur, cuius absentis rationem haberi proximis comitiis populus iussisset. tamen hanc iacturam honoris sui rei publicae causa aequo animo tulisse: 1, 9, 3; ab his primo Marsi dissentire incipiunt . . . tantaque inter eos dissensio exsistit, ut manum conserere . . . conentur; post paulo tamen internuntiis ultro citroque missis quae ignorabant de L. Domitii fuga cognoscunt. itaque . . .: 1, 20, 4; hoc pugnabatur loco et propter angustias iniquo et quod sub ipsis radicibus montis constiterant, ut nullum frustra telum in eos mitteretur. tamen uirtute et patientia nitebantur atque omnia uulnera sustinebant: 1, 45, 6; ad hos opprimendos . . . Afranius de nocte proficiscitur imprudentesque ante missis equitibus adgreditur. celeriter sese tamen Galli equites expediunt proeliumque committunt: 1, 51, 4; hoc pugnae tempus magnum attulit nostris ad salutem momentum: nacti enim spatium se . . . receperunt. desiderati sunt . . . equites pauci, calonum atque *iumentorum non magnus numerus. his

tamen ⟨tum *Nicas. Ellebodius*⟩ omnibus *rebus annona creuit: 1, 52, 1; pauci ⟨c⟩ ex his militibus ablati ⟨c⟩ flumine ab equitatu excipiuntur ac subleuantur; interit tamen nemo: 1, 64, 7; erat in celeritate omne positum certamen . . .; sed exercitum Caesaris uiarum difficultates tardabant, Afranii copias equitatus Caesaris insequens morabatur. res tamen ab Afranianis huc erat necessario deducta ⟨c⟩, ut, si priores montes . . . attigissent, ipsi periculum uitarent, impedimenta . . . seruare non possent: 1, 70, 2; his eos suppliciis ⟨c⟩ male ⟨c⟩ haberi ⟨c⟩ Caesar et ⟨c⟩ necessariam subire deditionem quam proelio decertare malebat. conatur tamen eos uallo fossaque circummunire: 1, 81, 5; tali instructa acie tenere uterque propositum uidebatur: Caesar, *ne* nisi coactus proelium committeret ⟨c⟩, ille, ut opera Caesaris impediret. producitur tum ⟨*Np.; tamen Ox; Paul*⟩ res, aciesque ad solis occasum continentur; inde utrique in castra discedunt: 1, 83, 3; erant per se magna quae gesserant equites. . . . haec tamen ab ipsis inflatius commemorabantur: 2, 39, 4; praeerat Aegyptiis nauibus Pompeius filius, Asiaticis D. Laelius et C. Triarius, Syriacis C. Cassius, Rhodiis C. Marcellus cum C. Coponio ⟨c⟩, Liburnicae atque Achaicae classi ⟨c⟩ Scribonius Libo et M. Octauius; toti tamen officio maritimo M. Bibulus praepositus cuncta administrabat: 3, 5, 4; quorum mediam ⟨c⟩ orationem ⟨c⟩ interrumpunt subito undique tela immissa; quae ille obtectus armis militum uitauit. uulnerantur tamen complures, in his Cornelius Balbus, M. Plotius, L. Tiburtius, centuriones: 3, 19, 6; illos secreto castigauit, quod quaestui equites haberent, monuitque, ut ex sua amicitia omnia exspectarent et ex praeteritis suis officiis reliqua sperarent. magnam tamen haec res illis offensionem et contemptionem ad omnes attulit: 3, 60, 2; aciemque instruxit primo ⟨c⟩ suis locis . . ., continentibus uero diebus, ut . . . collibus . . Pompeianis aciem subiceret. quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. superius tamen institutum in equitibus, quod demonstrauimus, seruabat, ut . . .: 3, 84, 3; exercitus regius equitatusque omnis uenire Alexandriam nuntiatur. Caesaris copiae nequaquam erant tantae, ut iis . . . confideret. relinquebatur ut se suis locis oppido teneret consiliumque Achillae cognosceret. milites tamen omnes in armis esse iussit: 3, 109, 3.

β) additur alia particula; αα) atque, ac: coactus est . . . legiones . . in plures ciuitates distribuere . . . . ad hunc modum distributis legionibus facillime inopiae *rei frumentariae sese mederi posse existimauit. atque harum ⟨atq. arum *BM*⟩ tamen omnium legionum hiberna . . . milibus passuum centum continebantur: V 24, 7; Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨c⟩ non discedere perseuerauit. ac tamen ⟨*Np.; attamen codd.*⟩ aegre retentis Domitianis militibus est factum, ne proelio contenderetur: 3, 37, 3; noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque deuicerit. . . . perexigua pars illius exercitus superest . . . . hae copiae, quas uidetis, ex dilectibus ⟨c⟩ horum annorum . . . sunt refectae, et plerique sunt ex coloniis ⟨c⟩ Transpadanis. ac tamen ⟨at tamen *Oh*[2]⟩ quod fuit roboris duobus proeliis Dyrrachinis interiit: 3, 87, 5.

ββ) at (*u.* αα) 3, 37, 3 *et* 87, 5;) (at Caesar, etsi nondum eorum consilia cognouerat, tamen . . . fore id, quod accidit, suspicabatur: IV 31, 1.)

γγ) neque: Germanos neque priores populo Romano bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, quin armis contendant: IV 7, 3; (quod dictum ⟨*del. Ciacc.*⟩ Haedui grauiter ferebant, neque ⟨tamen *add. Ciacc.*⟩ recusandi aut deprecandi causa legatos ad Caesarem mittere audebant: V 6, 2;) Treueri uero . . . nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent, ciuitates sollicitarent . . .; neque tamen ulli ciuitati Germanorum persuaderi potuit, ut Rhenum transiret: V 55, 2; magno dolore Haedui ferunt ⟨c⟩ se deiectos principatu, . . . et Caesaris in se indulgentiam ⟨c⟩ requirunt, neque tamen suscepto bello suum consilium ab ⟨c⟩ reliquis separare audent: VII 63, 8.

δδ) nihilo minus: si hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum. nihilo minus tamen agi posse de compositione, ut haec non remitterentur: 3, 17, 4; Vibullius . . . adhibito Libone et L. Lucceio et Theophane . . . de mandatis Caesaris agere instituit. quem ingressum in sermonem Pompeius . . . loqui plura prohibuit. quid mihi, inquit . . . . ab iis ⟨c⟩ Caesar haec facta cognouit, qui sermoni interfuerunt; conatus tamen nihilo minus est aliis rationibus per conloquia de pace agere ⟨conatus . . . agere *del. Hug*⟩: 3, 18, 5.

εε) nihilo setius *u.* nihil *p. 776* ε) V 4, 3; 7, 3; 2, 7, 4.

ζζ) non: prohibetur a ⟨c⟩ Gobannitione, patruo suo, reliquisque principibus . . ., expellitur ex oppido Gergouia; non desistit ⟨c⟩ tamen

atque in agris habet dilectum egentium ac perditorum: VII 4, 3.

ηη) sed *u.* **sed** *p. 1807 sq.* **b)** *(9 loc.)*

ϑϑ) **ita; sic:** equites hostium essedariique acriter proelio cum equitatu nostro in itinere conflixerunt, ita ⟨β; *Schn.; om. α; rell. edd.*⟩ tamen, ut nostri omnibus partibus superiores fuerint atque eos ⟨*c*⟩ in siluas collesque compulerint; sed compluribus interfectis cupidius insecuti non nullos ex suis amiserunt: V 15, 1 (2); ¶ esse non nullo se Caesaris beneficio adfectum, sic tamen, ut iustissimam apud eum causam obtinuerit; sed plus communi libertati tribuere: VII 37, 4.

γ) **additur pronom. relatiu.:** factum eius hostis periculum . . . etiam nuper in Italia seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam ⟨*c*⟩ a nobis accepissent, subleuarent: I 40, 5; denique hos esse eosdem ⟨*c*⟩, quibuscum ⟨*c*⟩ saepe numero Heluetii congressi . . . plerumque superarint ⟨*c*⟩, qui tamen pares esse nostro exercitui non potuerint: I 40, 7; tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum (nauium) cursum tenere posset, sed aliae eodem, unde erant profectae, referrentur, aliae ad inferiorem partem insulae . . . deicerentur; quae tamen ancoris iactis cum fluctibus complerentur, necessario . . . in altum prouectae continentem petierunt ⟨*c*⟩: IV 28, 3; magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . ., sed in singulis militibus conseruandis; quae tamen ex parte res ad salutem exercitus pertinebat: VI 34, 3; omnia haec iam pridem contra se parari: in se noui generis imperia constitui . . .; in se iura magistratuum commutari . . .; in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut rebus feliciter gestis . . . domum reuertantur exercitumque dimittant. quae tamen omnia et se ⟨*del. Paul*⟩ tulisse patienter et esse laturum; neque nunc id agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant quo contra se uti possint: 1, 85, 11; summis . . angustiis rerum necessariarum premebantur, adeo ut cogerentur . . . aquam Corcyra ⟨*c*⟩ nauibus onerariis supportare; atque etiam uno tempore accidit, ut . . . nocturnum excipere rorem cogerentur; quas tamen difficultates patienter atque aequo animo ferebant neque sibi . . . relinquendos portus existimabant: 3, 15, 5; illi necessario loca sequi . . . palustria et puteos fodere cogebantur . . .; qui tamen fontes ⟨*del. Ciacc.*⟩ a quibusdam praesidiis aberant longius et celeriter aestibus exarescebant: 3, 49, 5; neque proelio decertare uoluit, quae res tamen ⟨cum res tanta *Ciacc.; tamen om. N; Clark.;* tum *coniec. Clark.; Oud.*⟩ fortasse aliquem reciperet casum: 3, 51, 5.

B. ui restrictiua; a) antecedit si: quod si praeterea nemo sequatur, tamen se cum sola decima legione iturum: I 40, 15; et si tempus anni ad bellum gerendum deficeret ⟨*c*⟩, tamen magno sibi ⟨*o*⟩ usui fore arbitrabatur, si: IV 20, 2; quod si iniquitatem loci timeret, datum iri ⟨ire *Ox*⟩ tamen ⟨iam *Madu.*⟩ *aequo loco pugnandi facultatem: 1, 71, 4.

b) non antecedit coniunctio si: hoc esse miseriorem . . . fortunam Sequanorum quam reliquorum, quod . . . absentis . . Ariouisti crudelitatem, uelut si coram adesset, horrerent, propterea quod reliquis tamen ⟨*BM;* tantum *AQB²β*⟩ fugae facultas daretur, Sequanis uero, qui . . . Ariouistum recepissent, . . . omnes cruciatus essent perferendi: I 32, 5; 40, 5 *u. p. 2113 γ*); sic ut amissis circiter ⟨*c*⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse magno negotio uiderentur: V 11, 2; 1, 7, 3 *u. p. 2108* **b)** β); 3, 51, 5 *u. p. 2114 γ*).

[**Falso:** III 21, 1 *u.* **tandem A.;** (principes) singillatim Cingetorigi conciliauit, quod cum merito eius a se fieri intellegebat, tum ⟨tamen β⟩ magni interesse arbitrabatur eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere: V 4, 3; multitudo tormentorum omnem administrationem tardabat. crebrae etiam ⟨*Np.;* tamen *codd.;* tum crebrae *Ciacc.*⟩ per Albicos eruptiones fiebant: 2, 2, 6.]

(tamenetsi *u.* **tamen A. a) δ)** V 34, 2.**)**

Tamesis: cuius (Cassiuellauni) fines a maritimis ciuitatibus flumen diuidit, quod appellatur Tamesis, a mari circiter milia passuum LXXX: V 11, 8; Caesar cognito consilio eorum ad flumen Tamesim ⟨tamesin β; *Schn.;* Tamessim *l;* tamesī *A*⟩ in fines Cassiuellauni exercitum duxit, quod flumen uno omnino loco pedibus, atque hoc aegre, transiri potest: V 18, 1; *cf.* § 2—5.

tametsi. A. sequitur tamen *u.* **tamen A. a) δ)** *p. 2107 (6 loc.)*

B. non sequitur tamen: Caesar superius institutum seruans X. legionem in dextro cornu, nonam in sinistro conlocauerat, tametsi erat Dyrrachinis proeliis uehementer attenuata ⟨erat . . . attenuata *NOhl;* erant attenuatae *af*⟩: 3, 89, 1.

tamquam: (id quod a C. Caesare . . . in primo de analogia libro scriptum est, habe semper in memoria atque in pectore, ut) tamquam scopulum, sic fugias inauditum ⟨infrequens *Macrob.*⟩ atque insolens uerbum: *ap. Gell.* I 10, 4; *cf. Macrob. sat.* I 5, 2.

tandem. A. = (tandem) aliquando, χρόνῳ, *ὀψέ ποτε:* milites . . . facile hostium phalangem perfregerunt; ea disiecta gladiis destrictis . . . impetum fecerunt. Gallis magno . . . erat impedimento quod pluribus eorum scutis . . . transfixis . . . (non) satis commode pugnare poterant, multi ut . . . praeoptarent . . . nudo corpore pugnare. tandem uulneribus defessi et pedem referre et . . . eo se recipere coeperunt: I 25, 5; pugnatum est diu atque acriter, cum Sotiates ⟨*c*⟩ . . . putarent, nostri autem quid . . . efficere possent perspici cuperent. tandem ⟨*f; edd. prim.;* tamen *X; Frig.;* tandem tamen *Scal.*⟩ confecti uulneribus hostes terga uerterunt ⟨*c*⟩: III 21, 1; itaque dies circiter XXV in eo loco commoratus, quod Corus ⟨*c*⟩ uentus nauigationem impediebat . . ., dabat operam, ut . . . omnia eius (Dumnorigis) consilia cognosceret ⟨*c*⟩; tandem idoneam nactus ⟨nact. idon. β⟩ tempestatem milites equitesque conscendere naues ⟨*c*⟩ iubet: V 7, 4; res disputatione ad mediam noctem perducitur; tandem dat Cotta permotus manus: superat sententia Sabini: V 31, 3; pugnatur una ⟨*c*⟩ omnibus in ⟨*c*⟩ partibus . . . . si qua in parte nostri laborare . . . uidebantur, eo signa inferri ⟨*o*⟩ Caesar . . . iubebat; quae res et hostes ad insequendum tardabat et nostros spe auxilii confirmabat. tandem Germani ab dextro latere summum iugum ⟨*CC*⟩ nacti ⟨*c*⟩ hostes loco depellunt: VII 67, 5; utrique in castra discedunt. postero die munitiones institutas Caesar parat perficere; illi uadum . . . temptare, si transire possent. qua re animaduersa Caesar Germanos . . . equitumque partem flumen traicit crebrasque in ripis custodias disponit. tandem omnibus rebus obsessi, quartum iam diem sine pabulo retentis iumentis, aquae, lignorum ⟨*c*⟩, frumenti inopia, conloquium ⟨*c*⟩ petunt: 1, 84, 1.

B. = ποτέ (in interrogat.): quod si furore atque amentia impulsus (Ariouistus) bellum intulisset, quid tandem uererentur? I 40, 4.

tango: haec ciuitas . . . magnas . . habet copias peditum Rhenumque, ut supra demonstrauimus, tangit: V 3, 1.

tantopere. (**A:** quanto opere ⟨quantopere β⟩ eorum animi magnitudinem admiraretur, quos ⟨*o*⟩ non castrorum munitiones, . . . non murus oppidi tardare potuisset, tanto opere licentiam adrogantiamque reprehendere, quod . . . existimarent: VII 52, 3.)

B.: Galliae totius ⟨*o*⟩ factiones esse duas: harum alterius principatum tenere Haeduos, alterius Aruernos. hi cum tantopere ⟨temere *Paul*⟩ de potentatu inter se multos annos contenderent, factum esse uti: I 31, 4.

tantulus: erat magni periculi res tantulis ⟨cum tantis β; *Schn.*⟩ copiis iniquo loco dimicare: V 49, 6; ¶ ex magna parte Morinorum . . . legati uenerunt, qui . . . se . . ea, quae imperasset, facturos pollicerentur ⟨*c*⟩. hoc ⟨*c*⟩ sibi Caesar ⟨*o*⟩ satis oportune accidisse arbitratus, quod neque post tergum hostem relinquere uolebat neque . . . has tantularum ⟨β; tantarum α⟩ rerum occupationes ⟨sibi *add.* β⟩ Britanniae anteponendas iudicabat: IV 22, 2; ¶ indignantes milites Caesar, quod conspectum suum hostes perferre ⟨*c*⟩ possent tantulo spatio interiecto, . . . edocet: VII 19, 4; ¶ quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim ⟨*o*⟩ homines tantulae ⟨tantolae M^1⟩ staturae — nam plerumque omnibus ⟨*CC*⟩ Gallis ⟨*c*⟩ prae magnitudine corporum suorum breuitas nostra contemptui est — tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨*c*⟩ sese conlocare *posse* confiderent? II 30, 4.

tantum *u.* **tantus** *extr.*

tantummodo: paulisper intermitterent proelium ac tantum modo tela missa exciperent: III 5, 3; huc iam *deduxerat rem, ut equites . . . possent atque auderent flumen transire, pedites uero tantum modo umeris ac summo pectore exstarent ⟨*c*⟩: 1, 62, 2.

tantundem: fossam . . . derectis lateribus duxit, ut eius fossae ⟨*om.* β⟩ solum ⟨*om. AQ*⟩ tantundem pateret, quantum summae ⟨*c*⟩ fossae ⟨*c*⟩ labra distarent ⟨*c*⟩: VII 72, 1; erat eo loco fossa pedum ⟨*c*⟩ XV et uallum contra hostem in altitudinem pedum X, tantundemque eius ualli agger in latitudinem ⟨altitud. *NOx*⟩ patebat: 3, 63, 1.

tantus. A. = tam magnus, tam multus; a) respondet quantus, *u.* **quantus A. a)** *p. 1310 sq. (12 (13) locis, except.* 3, 78, 2 (II 8, 3).).

b) sequitur ut; α) tantus ui adiectiui; αα) ut c. coni. praes.; 𝔄): qua re neque tanti sum animi, ut sine spe castra oppugnanda censeam, neque tanti timoris, uti spe ⟨*(Ciacc.) ego;* ut ipse *x; edd.*⟩ deficiam: 2, 31, 8; ¶ ab his primo Marsi dissentire incipiunt . . ., tantaque inter eos dissensio exsistit ⟨extitit *Ob*⟩, ut manum conserere atque armis dimicare conentur ⟨con arentur O^2⟩: 1, 20, 4; ¶ tanti timoris: 2, 31, 8 *u.* animi.

(𝔅): esse . . ., ut: IV 16, 7 *u.* γγ) 𝔄).)

ββ) ut c. coni. perf.; 𝔄): reliquos omnes Belgas . . . sese cum his coniunxisse, tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne

Suessiones quidem ... deterrere potuerint, quin cum his consentirent: II 3, 5.

𝔅): Senones ... dicto audientes non fuerunt. ⟨at *add. Paul*⟩ tantum ⟨tantumque *Clark.*⟩ apud homines barbaros ualuit esse aliquos repertos principes inferendi ⟨*o*⟩ belli tantamque ⟨tantumque M^1⟩ omnibus ⟨omnium β; *Flod.*⟩ uoluntatum ⟨*AQM²*; uoluntatem BM^1; uoluntatis β; *Flod.*⟩ commutationem attulit, ut praeter Haeduos et Remos ... nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4; ¶ temporis tanta fuit exiguitas hostiumque tam paratus ad dimicandum animus, ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨*c*⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨*o*⟩ tempus defuerit: II 21, 5.

γγ) ut c. coni. impf.; 𝔄): accidit etiam repentinum incommodum biduo, quo haec gesta sunt. tanta enim tempestas cooritur, ut numquam illis locis maiores ⟨*c*⟩ aquas fuisse constaret: 1, 48, 1.

ab Cn. Pompeio petit ⟨petiit?⟩, ... iuberet, magni interesse ... ad opinionem Galliae existimans tantas uideri Italiae facultates, ut, si quid esset in bello detrimenti acceptum, non modo id breui tempore sarciri ⟨*c*⟩, sed etiam maioribus augeri ⟨*c*⟩ copiis posset ⟨*u. CC*⟩: VI 1, 3; ¶ Vbii ... orabant, ut sibi auxilium ferret ...: tantum esse nomen ⟨apud eos *add.* β⟩ atque opinionem eius ⟨*c*⟩ exercitus Ariouisto pulso et hoc nouissimo proelio facto etiam ad ultimas Germanorum nationes, uti ⟨ut a^1 *l*⟩ opinione et amicitia populi Romani tuti esse possent ⟨*ego;* possint *X; edd.*⟩: IV 16, 7.

𝔅): trinis castris potiuntur. ac tanta fuit in castris capiendis ⟨*o*⟩ celeritas, ut Teutomatus ⟨*c*⟩ ... uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ eodemque die Antiochiae ... bis tantus exercitus clamor et signorum sonus exauditus est, ut in muris armata ciuitas discurreret: 3, 105, 3; ¶ horum aduentu tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent: II 27, 1; ¶ ciuitatem eius (Commii) immunem esse (Caesar) iusserat, iura legesque reddiderat atque ⟨*c*⟩ ipsi Morinos attribuerat. tamen tanta ⟨tanta tamen β⟩ uniuersae Galliae consensio fuit ... pristinae belli laudis recuperandae, ut neque beneficiis neque amicitiae memoria moueretur ⟨*ego;* mouerentur *X; edd.*⟩ omnesque et animo et opibus in id bellum incumberent: VII 76, 2; ¶ cum maiore in dies contemptione ⟨*c*⟩ Indutiomarus ad castra accederet, ... tanta diligentia omnes suos custodiis intra castra continuit, ut nulla ratione ea res enuntiari aut ad Treueros perferri posset: V 58, 1; ¶ exercitui ⟨exercitu *Np.*⟩ quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor tantumque studium infamiae sarciendae, ut nemo aut tribuni aut centurionis ⟨*c*⟩ imperium desideraret et sibi quisque etiam poenae loco grauiores imponeret labores simulque omnes arderent cupiditate pugnandi: 3, 74, 2; ¶ et re cognita tantus luctus excepit, ut urbs ab hostibus capta eodem uestigio uideretur: 2, 7, 3; ¶ ac iam conuersis in eam partem nauibus, quo ⟨*c*⟩ uentus ferebat, tanta subito malacia ac ⟨et β⟩ tranquillitas exstitit, ut se ex loco mouere ⟨*c*⟩ non possent: III 15, 3; ¶ his rebus gestis omni Gallia pacata tanta huius belli ad barbaros opinio perlata est, uti ab iis ⟨*c*⟩ nationibus, quae trans Rhenum incolerent, mitterentur legati ad Caesarem ⟨leg. ad c. mitt. β⟩: II 35, 1; Sabinus ... castris sese ⟨*c*⟩ tenebat, ... ut iam ... etiam nostrorum militum uocibus non nihil carperetur; tantamque opinionem timoris praebuit, ut iam ad uallum castrorum hostes accedere auderent: III 17, 6; ¶ tantus ... sonus: 3, 105, 3 *u.* clamor; ¶ tantum .. studium: 3, 74, 2 *u.* dolor; ¶ quae (naues) cum ... ex castris uiderentur, tanta tempestas subito coorta est, ut nulla earum cursum tenere posset, sed aliae eodem, unde erant profectae, referrentur, aliae ad inferiorem partem insulae ... magno *suo cum periculo deicerentur: IV 28, 2; ¶ Germani ... trans Rhenum sese receperunt. ac ⟨at *EN; Schn., Fr., Db.*⟩ tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut ea nocte, cum C. Volusenus ... ad ⟨*c*⟩ castra uenisset, fidem non faceret adesse cum incolumi Caesarem exercitu: VI 41, 2; quibus rebus Romam nuntiatis tantus repente terror inuasit, ut, cum Lentulus consul ad aperiendum aerarium uenisset ..., protinus aperto sanctiore aerario ex urbe profugeret: 1, 14, 1; magistrisque imperat nauium, ut ... omnes scaphas ad litus adpulsas habeant. sed tantus fuit omnium terror, ut alii adesse copias Iubae dicerent, alii cum legionibus instare Varum ..., alii classem hostium celeriter aduolaturam suspicarentur: 2, 43, 2; simul [ac] Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque ⟨que *om. V.*⟩ terror incidit eius exercitui ⟨*O;* exercitus *Nx*⟩, quod properans noctem diei coniunxerat neque iter intermiserat, ut ⟨C. adprop. dicebatur, qui properans n. d. c. n. i. intermiserat, tantusque terr. inc. eius exercitus, ut *Paul*⟩ paene omnes ex ⟨*c*⟩ Epiro finitimisque regionibus signa relin-

querent, complures arma proicerent ac fugae simile iter uideretur: 3, 13, 2; ¶ ex ... uocibus ... mercatorum, qui ... Germanos incredibili uirtute ... esse praedicabant, ... tantus ⟨tantum B^1⟩ subito timor omnem exercitum occupauit, ut non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret: I 39, 1; Cassius ... omnes naues incendit .... tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio praesidio Messanae, uix oppidum defenderetur: 3, 101, 3; ¶ tanta ... tranquillitas: III 15, 3 *u.* malacia; ¶ at hostes etiam in extrema spe salutis tantam uirtutem praestiterunt, ut, cum primi eorum cecidissent ⟨*om.* β⟩, proximi iacentibus insisterent atque ex eorum corporibus pugnarent, his deiectis et coaceruatis cadaueribus qui superessent ut ex tumulo tela in nostros coicerent et pila ⟨pilaque *hl*⟩ intercepta remitterent: II 27, 3. 4; hostes ... scalis uallum ascendere coeperunt. at ⟨*recc.*; ac *X*⟩ tanta militum uirtus atque ea praesentia animi fuit, ut cum undique ⟨*c*⟩ ... premerentur suaque omnia ... conflagrare intellegerent, non modo † demigrandi causa de uallo decederet nemo, sed paene ne respiceret quidem quisquam, ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent: V 43, 4; ¶ illae ⟨*c*⟩ (cohortes) celeriter procucurrerunt ⟨*c*⟩ infestisque signis tanta ui ⟨infest. sign. tantaque ui *Paul*⟩ in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conuersi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent: 3, 93, 5.

C): C. Trebonius magnam ... hominum multitudinem ... *euocat, uimina materiamque comportari iubet. quibus comparatis rebus aggerem in altitudinem pedum LXXX exstruit. sed tanti erant antiquitus in oppido omnium rerum ad bellum apparatus tantaque multitudo ⟨amplitudo *Paul*⟩ tormentorum, ut eorum uim nullae contextae uiminibus uineae sustinere possent: 2, 2, 1; ¶ si quo erat longius prodeundum aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas ⟨celer. hor. exerc. β⟩, ut iubis subleuati equorum ⟨*c*⟩ cursum adaequarent: I 48, 7; ¶ pauci lenunculi ad officium imperiumque conueniebant. sed tanta erat completis litoribus contentio, qui potissimum ... conscenderent, ut multitudine atque onere non nulli deprimerentur, reliqui hoc ⟨*c*⟩ timore ⟨*c*⟩ propius adire tardarentur: 2, 43, 4; ¶ Caesaris copiae nequaquam erant tantae, ut iis, extra oppidum si esset dimicandum, confideret: 3, 109, 2; ¶ neque uero ⟨*c*⟩ tam remisso ac languido animo quisquam omnium fuit, qui ea nocte conquieuerit. tanta ⟨et tanta?⟩ erat summae ⟨*Lips.*; summa *codd.*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem mente atque animo traheretur, quid ... accideret: 1, 21, 6; ¶ quibus (tignis) ... reuinctis tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut, quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨*c*⟩ tenerentur: IV 17, 7; ¶ tanta .. multitudo: 2, 2, 1 *u.* apparatus.

D): ipse autem Ariouistus tantos sibi spiritus, tantam adrogantiam sumpserat, ut ferendus non uideretur: I 33, 5; ¶ Indutiomarus ... copias cogere ... coepit. ac tantam sibi iam his ⟨*c*⟩ rebus in Gallia ⟨*c*⟩ auctoritatem comparauerat, ut undique ad eum legationes concurrerent, gratiam atque amicitiam publice priuatimque peterent: V 55, 4; ¶ tantos .. spiritus: I 33, 5 *u.* adrogantiam.

(E): tanta celeritate promouerent ⟨*c*⟩, ut ... possent: II 31, 2 *u.* e) α) altitudinis.**)**

β) tantum ui substantiui; αα) additur genet. partit.: his rebus tantum fiduciae ac spiritus Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi ⟨*c*⟩ uiderentur: 3, 72, 1; ¶ traducto incolumi exercitu copias instruit triplicemque aciem ducere incipit. ac tantum fuit in militibus studii, ut milium VI ad iter addito [ad uadum] circuitu magnaque ... mora interposita eos, qui de tertia uigilia exissent, ante horam diei VIIII. ⟨IIII. *Göl.*⟩ consequerentur: 1, 64, 8.

qui uirtute belli omnibus gentibus praeferebantur, tantum se eius opinionis deperdidisse, ut populi ⟨*c*⟩ Romani ⟨*c*⟩ imperia perferrent, grauissime dolebant: V 54, 5.

ββ) non additur genetiuus; A) ut c. coni. praes.: omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores tantum, ut summa species earum stantium relinquatur: VI 27, 4; ¶ hoc spatio interposito reliqui sese confirmant tantum, ut in munitionibus consistere audeant speciemque defensorum praebeant: VI 38, 5.

B) ut c. coni. perf.: ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in proeliis praestant, ac tantum usu cotidiano et exercitatione efficiunt, uti ⟨ut a^1(?) *fl*⟩ in decliui ac praecipiti loco incitatos equos sustinere et breui moderari ac flectere et per temonem percurrere et in iugo insistere ⟨*c*⟩ et se ⟨*c*⟩ inde in currus citissime recipere consuerint: IV 33, 3; ¶¶ tantum ... ualuit ..., ut ... fuerit: V 54, 4 *u.* *p. 2117* ββ) B) commutationem.

C) ut c. coni. imperf.; a): conspicataeque naues ⟨*c*⟩ triremes ⟨*c*⟩ duae nauem D. Bruti ...

sese in eam *incitauerunt. sed tantum re prouisa Brutus celeritate nauis enisus ⟨denisus *a*⟩ est, ut paruo momento antecederet: 2, 6, 4; ¶ huic suos Caesar equites opposuit expeditosque antesignanos admiscuit CCCC; qui tantum profecerunt, ut equestri proelio commisso pellerent omnes compluresque interficerent ipsique ⟨que *om. h*⟩ incolumes se ad agmen reciperent: 3, 75, 5.

(Pompeius) ad mare peruenit nauemque . . conscendit saepe, ut dicebatur, querens tantum se opinionem fefellisse, ut a quo genere hominum uictoriam sperasset ⟨speraret *a*[1]⟩, ab eo initio fugae facto paene proditus uideretur: 3, 96, 4.

b): nam tantum ab equitum suorum *auxilio aberant, . . . ut eos superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur: 1, 79, 5.

c): proeliis uero compluribus factis secundis atque omni nobilitate Haeduorum interfecta tantum potentia antecesserant (Sequani), ut magnam partem clientium ab Haeduis ad se traducerent obsidesque ab iis ⟨*c*⟩ principum filios acciperent et publice iurare cogerent nihil se contra Sequanos consilii inituros et partem finitimi agri per uim occupatam ⟨*c*⟩ possiderent Galliaeque totius principatum obtinerent: VI 12, 3. 4.

γ) tanti: Caesar . . . rogat, finem orandi faciat; tanti eius apud se gratiam esse ostendit, uti et rei publicae iniuriam et suum dolorem eius uoluntati ac precibus condonet: I 20, 5.

e) neque respondet quantus neque sequitur ut; α) ui adiectiui: non se ⟨*c*⟩ existimare Romanos sine ope diuina ⟨*c*⟩ bellum gerere, qui tantae altitudinis machinationes tanta celeritate promouere ⟨et ex propinquitate pugnare *add. B*[3]β⟩ possent ⟨promouerent, ut ex prop. pugnare possent *Ciacc.*⟩: II 31, 2; ¶ ubi tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt . . ., aggerem noui generis . . . facere instituerunt: 2, 15, 1; ¶ (tanta auxilia: 1, 85, 6 *u.* classes;) ¶ nostri . . . incolumes perpaucis uulneratis ex tanti belli timore, cum hostium numerus capitum CCCCXXX milium fuisset, se in castra receperunt: IV 15, 3; ¶ quoniam tanto suo populique Romani beneficio adfectus, cum in consulatu suo rex atque amicus a senatu appellatus esset, hanc sibi populoque Romano gratiam referret, ut in conloquium uenire inuitatus grauaretur: I 35, 2; magnamque in spem ueniebat pro suis tantis populique Romani in eum beneficiis cognitis suis postulatis fore uti pertinacia desisteret: I 42, 3; ¶ tanta celeritate: II 31, 2 *u.* altitudinis; VII 20, 1 *u.* copiae; ¶ ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas, quam ipse semper . . . ornasset, ad uim atque arma descenderet ⟨*c*⟩: VII 33, 1; ¶ neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam septimamque ibi conscriptam neque tot tantasque classes paratas ⟨tot tantaque auxilia parata *coni. Np.*; equitatus peditatusque tanta auxilia parata *Paul*; tot tantasque cohortes alarias *Wecklein*; *u. CC*⟩ neque submissos duces rei militaris peritos: 1, 85, 6; ¶ cum Eporedorix Viridomarusque . . . de statu ciuitatis cognouissent, . . . non praetermittendum tantum ⟨instans tantum β⟩ commodum existimauerunt: VII 55, 4; ¶ tum ⟨*c*⟩ Labienus ⟨in *add. Pluyg.*⟩ tanta rerum commutatione longe aliud sibi capiendum consilium . . . intellegebat: VII 59, 3; ¶ neque Eburones, si ille adesset, tanta ⟨cum *add.* β⟩ contemptione ⟨contentione *AB*[1]⟩ nostri ad castra uenturos (fuisse): V 29, 2; ¶ praestare uisum est tamen omnes difficultates perpeti quam tanta contumelia accepta omnium suorum uoluntates alienare: VII 10, 2; ¶ erat magni periculi res tantulis ⟨cum tantis β; *Schn.*⟩ copiis iniquo loco dimicare: V 49, 6; neque suam pati dignitatem, ut tantis copiis tam exiguam manum praesertim fugientem atque impeditam adoriri non audeant: VI 8, 1; proditionis insimulatus, quod . . . sine imperio tantas copias reliquisset, quod eius discessu Romani tanta oportunitate et celeritate uenissent, . . . respondit: VII 20, 1; cum ex oppido eruptione pugnaretur, foris tantae copiae equitatus peditatusque cernerentur: VII 76, 5; ¶ tum nostri cohortati inter se, ne tantum dedecus admitteretur, uniuersi ex ⟨*c*⟩ naui desiluerunt ⟨*c*⟩: IV 25, 5; ¶ neque . . . Caesarem fugiebat tanto sub oculis accepto detrimento perterritum exercitum sustinere non posse: 1, 71, 1; iamque hiems adpropinquabat et tantis detrimentis acceptis ⟨*c*⟩ Octauius desperata oppugnatione ⟨*CC*⟩ oppidi Dyrrachium sese . . . recepit ⟨*c*⟩: 3, 9, 8; — satis esse magna utrimque incommoda accepta . . .: illum . . ., *se* morte Curionis et detrimento Africani ⟨*c*⟩ exercitus tanto ⟨exercitus, Antonii *Kran.*⟩ militumque deditione ad Curictam ⟨*c*⟩: 3, 10, 5; ¶ tantis subito difficultatibus obiectis ab animi uirtute auxilium petendum uidebat: VII 59, 6; ¶ quod tanta diligentia omnia litora a Pompeianis tenebantur: 3, 42, 8; ¶ retineri urbano motu Caesarem neque in tantis dissensionibus ad exercitum uenire posse: VII 1, 2; ¶ saepe in

eum locum uentum est tanto in omnes partes *dimisso equitatu, ut: VI 43, 4; ¶ cuius opera sine uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨c⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12; ¶ cum paucis conlocuti clientibus suis, quibus tantum facinus committere audebant: 3, 60, 4; ¶ nuntiabantur haec eadem Curioni, sed aliquamdiu fides fieri non poterat: tantam habebat suarum rerum fiduciam ⟨habundantiam *a pr.*⟩: 2, 37, 1; ¶ neque enim iis ⟨c⟩ nostrae rostro nocere poterant — tanta in iis ⟨c⟩ erat firmitudo — neque: III 13, 8; ¶ seque ipsi adhortantur, ne tantam ⟨tam *l*⟩ fortunam ex ⟨c⟩ manibus dimittant: VI 37, 10; ¶ tanta ... gratulatione: I 53, 6 *u.* uoluptate; ¶ neque enim aliter facere poterit (Dolabella): tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ Haeduos ... in dicione ⟨c⟩ uidebat Germanorum teneri ...; quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae esse arbitrabatur: I 33, 2; ¶ quod tantas tempestates Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨c⟩ ac tanta onera nauium regi uelis non satis commode posse ⟨c⟩ arbitrabantur: III 13, 6; ¶ quod ipse animo non defecerat tanto accepto incommodo: VII 30, 1; ¶ itaque in tanta rerum iniquitate fortunae quoque euentus uarii sequebantur: II 22, 2; ¶ intellexit frustra tantum laborem sumi ⟨*CC*⟩: III 14, 1; aliquando pro tantis laboribus fructum uictoriae perciperent: VII 27, 2; 2, 15, 1 *u.* apparatus; ¶ primum ... increpitare uocibus, quod tanta machinatio ab ⟨c⟩ tanto spatio instrueretur ⟨institueretur β⟩: II 30, 3; ¶ timebat tantae magnitudini ⟨-inis *Ohl*; *Paul*⟩ fluminis ⟨-ini *O*[3]; *Paul*⟩ exercitum obicere: 1, 64, 4; ¶ his tantis malis haec subsidia succurrebant: 3, 70, 1; ¶ quod tanti motus Galliae exstiterant: V 53, 3; ¶ quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant: I 15, 3; quod in tanta multitudine dediticiorum suam fugam ... ignorari posse existimarent: I 27, 4; ne cum tanta multitudine uno tempore confligendum sit: II 5, 2; nam cum ⟨namque β; *Flod.*⟩ tanta multitudo lapides ac tela coicerent ⟨coiciebant β; *Flod.*⟩: II 6, 3; quod cum tanta multitudine hostium ... nisi aequo loco aut oportunitate aliqua data legato dimicandum non existimabat: III 17, 7; sed tantae multitudinis aditu ⟨aduentu β⟩ perterriti ... demigrauerunt: IV 4, 3; neque ullos in Gallia uacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine iniuria possint: IV 8, 2; neque ab tanta multitudine coniecta tela conferti ⟨c⟩ uitare ⟨c⟩ poterant: V 35, 4; frumenta non solum a ⟨β; *Schn.*, *Hold.*, *Dt.*[2]; *om.* α; *rell. edd.*⟩ tanta multitudine iumentorum atque hominum ⟨hom. iumentorumque mult. β⟩ consumebantur, sed etiam ⟨c⟩: VI 43, 3; ne tanta multitudine confusa nec ⟨c⟩ moderari ⟨c⟩ nec discernere suos ... possent: VII 75, 1; neque ⟨c⟩ erat omnium quisquam, qui aspectum modo ⟨c⟩ tantae multitudinis sustineri ⟨c⟩ posse arbitraretur: VII 76, 5; erant per se magna quae gesserant equites, praesertim cum eorum exiguus numerus cum tanta multitudine Numidarum conferretur: 2, 39, 4; ¶ erat eodem ⟨c⟩ tempore et materiari et frumentari et tantas munitiones fieri ⟨tueri *Schn.*; *Dbn.*⟩ necesse deminutis nostris ⟨c⟩ copiis: VII 73, 1; Romanorum manus tantis munitionibus distinetur: VII 84, 3; erat noua et inusitata belli ratio cum tot ⟨tanto *Paul*⟩ castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum etiam reliquis rebus: 3, 47, 1; ¶ ne ex his ⟨c⟩ nationibus auxilia in Galliam mittantur ac tantae nationes coniungantur: III 11, 3; ¶ sic accidit, uti ex ⟨e β⟩ tanto nauium numero tot nauigationibus neque hoc neque superiore anno ulla ⟨c⟩ omnino nauis ... desideraretur: V 23, 3; pauci ex tanto numero se incolumes ⟨c⟩ in castra recipiunt: VII 88, 4; (3, 47, 1 *u.* munitiones;) ¶ quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim ⟨c⟩ homines tantulae staturae ... tanti oneris turrim ⟨c⟩ in muro ⟨c⟩ sese conlocare *posse* confiderent? II 30, 4; tanta onera: III 13, 6 *u.* impetus; ¶ tanta oportunitate: VII 20, 1 *u.* copiae; ¶ erant plena laetitia et gratulatione omnia *et eorum, qui tanta pericula uitasse, et eorum, qui sine uulnere tantas res confecisse uidebantur: 1, 74, 7; ¶ (cohortati inter se, ne speratam ⟨ne insperatam tantam *Ciacc.*⟩ praedam ex manibus dimitterent: VI 8, 1;) ¶ tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam conueniunt et a parentibus propinquisque mittuntur: VI 14, 2; ¶ haec quoque per exploratores ante lucem in tanta propinquitate castrorum ad hostes deferuntur: VI 7, 9; ¶ neque se ... pati posse C. Caesarem imperatorem bene de re publica meritum tantis rebus gestis oppido ... prohiberi: 1, 13, 1; 74, 7 *u.* pericula; — (neque proelio decertare uoluit, quae res tamen ⟨cum res tanta *Ciacc.*⟩ fortasse aliquem reciperet casum: 3, 51, 5;) iam animo uictoriam praecipiebant, quod de re tanta et a ⟨re tam certa a *Paul*⟩ tam

perito imperatore nihil frustra confirmari uidebatur: 3, 87, 7; ¶ ab tanto spatio: II 30, 3 *u.* machinatio; haec procul ex oppido uidebantur . . . neque tanto spatio certi quid esset explorari poterat: VII 45, 4; quoniam tantum esset necessario spatium ⟨spatio α; spatium necessario esset β⟩ complexus: VII 72, 2; 3, 47, 1 *u.* munitiones; ¶ (hac ⟨*add. HJMüller*⟩ oblata ⟨oblecta *M*[1]*;* obiecta *M*[2]⟩ spe ⟨oblata tanta spe *Paul*⟩ Germani... praedam in occulto relinquunt: VI 35, 10;) ¶ tantas tempestates: III 13, 6 *u.* impetus; ¶ ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨deberent *X*⟩ ausos esse ⟨ausi quod essent β[2]⟩ transire latissimum flumen: II 27, 5; ¶ hoc uero magis properare Varro . . ., ne itinere . . . intercluderetur: tanta ac tam secunda in Caesarem uoluntas prouinciae reperiebatur: 2, 20, 1; ¶ neque eius calamitate de tanta uoluptate et gratulatione quicquam fortuna deminuerat: I 53, 6.

β) **ui substantiui; αα) additur genet. partit.:** quod tantum ciuitati Haeduae dignitatis ⟨ciuitatis Haed. dignitati *Ciacc.*⟩ tribuebat ⟨tribuerat β⟩: V 7, 1; ¶ cum ⟨in *add. BM*⟩ tantum repentini periculi praeter opinionem accidisset: III 3, 2.

ββ) **non additur genet. partit.:** ne... hostes, quod tantum multitudine poterant, ab lateribus pugnantes suos circumuenire possent: II 8, 4; atque ego hanc sententiam probarem — ⟨nam *add.* β⟩ tantum apud me ⟨ap. me tantum β⟩ dignitas potest —, si nullam praeterquam uitae nostrae iacturam fieri uiderem: VII 77, 6; ¶ tantum . . . tribuebat ⟨*c*⟩: V 7, 1 *u.* αα); ¶ id autem difficile non est, cum tantum equitatu ualeamus: 3, 86, 4.

B. ui restringendi = tam exiguus (nur so gross, nur so viel); a) respondet quantus: sed his rebus tantum temporis tribuit, quantum erat properanti necesse: 3, 78, 2; ¶ loco . . . ad aciem instruendam . . . idoneo, quod is collis, ubi castra posita erant, paululum ex planitie editus tantum aduersus in latitudinem patebat, quantum loci acies instructa occupare ⟨*c*⟩ poterat: II 8, 3.

b) sequitur ut; α) tantum c. genet. partit.: tribus horis Aduatucam uenire potestis; huc omnes suas fortunas exercitus Romanorum contulit; praesidii tantum est, ut ne murus ⟨numerus *αhl;* ne murus *af*⟩ quidem cingi possit neque quisquam egredi extra munitiones audeat: VI 35, 9; ¶ eo (Brundisium) legiones XII, equitatum omnem uenire iusserat. sed tantum nauium repperit, ut anguste XV milia legionariorum ⟨*c*⟩ militum ⟨*u. CC*⟩, DC ⟨*c*⟩ equites ⟨*c*⟩ transportari ⟨*c*⟩ possent: 3, 2, 2; ¶ inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus: 3, 92, 1.

β) **non additur genet. partit.:** (accidunt arbores tantum, ut . . . relinquatur: VI 27, 4 *u. p. 2120* ββ) 𝔄); — (sese confirmant tantum, ut: VI 38, 5 *ib.;*) ¶ tumulum . . . occupauit, qui tantum aberat a nostro castello, ut telum tormentumue ⟨*O*[1]*hl;* tormentum *a;* tormento *recc.; Np., Dt.*⟩ missum adigi non posset: 3, 51, 8; tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti ne telum tormentumue ⟨*sic Steph.;* telo tormentoue *x; edd.*⟩ adigi ⟨adici *Scal.; edd.*⟩ posset: 3, 56, 1; — praeruptus locus erat, utraque ex parte derectus, ac tantum ⟨tantam *h*[1]⟩ in latitudinem patebat, ut tres instructae cohortes eum locum explerent: 1, 45, 4.

(**c) neque respondet quantum neque sequitur ut:** neque has tantularum ⟨β; tantarum α⟩ rerum occupationes ⟨sibi *add.* β⟩ Britanniae anteponendas iudicabat: IV 22, 2.)

tantum (aduerb.): sic omnino ⟨*c*⟩ animos timor praeoccupauerat ⟨*c*⟩, ut paene alienata mente deletis omnibus copiis equitatum ⟨tantum *add.* β⟩ se ex fuga recepisse dicerent: VI 41, 3; (inter bina castra Pompei atque Caesaris unum flumen ⟨tantum *add. x; Np.; del. Kran.;* latum *Kindsch.;* angustum *Landgraf*⟩ intererat Apsus ⟨*c*⟩: 3, 19, 1;) cum Furnium nostrum tantum uidissem neque loqui neque audire meo commodo potuissem, . . . praeterire tamen non potui, quin: *ap. Cic. ad. Att.* IX 6 *A.*

[**Falso:** propterea quod reliquis tamen ⟨*B*[1]*M;* tantum *AQB*[2]β⟩ fugae facultas daretur: I 32, 5.]

(Tapsus *u.* Apsus.)

Tarbelli: maxima pars Aquitaniae . . . obsides . . . misit ⟨*c*⟩, quo in numero fuerunt Tarbelli ⟨trabelli *Na*[1]*;* tarberli *l*⟩, Bigerriones, Ptianii, Vocates, Tarusates ⟨sanius. catesta. rusates *a*[1]*f*⟩, Elusates ⟨*c*⟩, Gates, Ausci, Garumni ⟨*c*⟩, Sibuzates ⟨*c*⟩, Cocosates: III 27, 1.

Tarcondarius: CCC (equites) Tarcondarius ⟨tarcondarus *l;* Tarcondimotus? *cf. Cic., Dio Cass., (Strab.)*⟩ Castor et Domnilaus ex Gallograecia dederant; horum alter una uenerat, alter filium miserat: 3, 4, 5.

tarditas: *nostri* cum ⟨*c*⟩ minus exercitatis remigibus ... utebantur, ... tum etiam tarditate et grauitate nauium impediebantur: 1, 58, 3.

tardo. A. additur obiect.; a) alqm: ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret at-

que ut eorum auxilia tardaret, reducto exercitu partem ultimam pontis . . . rescindit: VI 29, 2; ¶ equitesque eius angustiis atque his ⟨angustis portis atque his *codd.; angustiis* portisque *Ald.;* portis *del. Np.;* angiportis atque uiis *Landgraf*⟩ a ⟨*c*⟩ Caesaris militibus occupatis ad insequendum tardabantur: 3, 70, 1; ¶ sed exercitum Caesaris uiarum difficultates tardabant, Afranii copias equitatus Caesaris insequens morabatur: 1, 70, 1; ¶ quae res et hostes ad insequendum tardabat et nostros spe auxilii confirmabat: VII 67, 4; ¶ his tot rebus impedita oppugnatione milites, cum toto tempore frigore ⟨luto frigore β⟩ et adsiduis imbribus tardarentur ⟨*AQ*β; tererentur *M*[1]; traderentur *BM*⟩, tamen: VII 24, 1.

sed intolerantius Gallos insequentes legio decima tardauit, quae pro subsidio . . . constiterat: VII 51, 1; ¶ quod . . . palus, quae perpetua ⟨*o*⟩ intercedebat, Romanos ad insequendum tardabat: VII 26, 2.

quanto opere ⟨*c*⟩ eorum animi magnitudinem admiraretur, quos ⟨β; quod α⟩ non castrorum munitiones, non altitudo montis, non murus ⟨muros *BM*⟩ oppidi tardare potuisset, tanto opere: VII 52, 3.

b) alqd: sed magnitudo operum, altitudo muri atque turrium, multitudo tormentorum omnem administrationem tardabat ⟨-bant *O*⟩: 2, 2, 5; ¶ loricam pinnasque adiecit grandibus ceruis eminentibus ad commissuras pluteorum atque aggeris ⟨*c*⟩, qui ⟨ut β⟩ ascensum hostium tardarent: VII 72, 4; ¶ eadem res celeritate insequentium tardata nostris salutem attulit: 3, 70, 2; ¶ ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat, tamen . . . putabat: 1, 26, 2; ¶ impetum *u.* **impetus** *p. 80 α) (4 loc.).*

B. additur infinit.: sed tanta erat . . . contentio . . ., ut . . . non nulli (lenunculi) deprimerentur, reliqui hoc timore ⟨ob timorem *hl*⟩ propius adire tardarentur ⟨grauarentur *Paul*⟩: 2, 43, 4.

tardus: nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin statim castris exeundum atque occurrendum putaret: 1, 69, 3; ¶ (uidit) reliquos esse tardiores ⟨traditores *A*⟩ et non nullos . . . proelio excedere ac tela uitare: II 25, 1.

tarde (compar.): a quibus cum paulo tardius esset administratum: IV 23, 2; ¶ nostrae naues duae tardius cursu confecto in noctem coniectae . . . in ancoris constiterunt: 3, 28, 1; ¶ si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret: 3, 82, 3.

Tarracina: L. Manlius praetor Alba ⟨*c*⟩ cum cohortibus sex profugit, Rutilius Lupus praetor Tarracina ⟨tarrachina *Nahl;* tarracinam *O*⟩ cum tribus: 1, 24, 3.

Tarraco: erat unum iter, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1, 73, 2; Tarraco ⟨terraco *hl;* terra quo *af*⟩ aberat longius: 1, 78, 4; ipse iis ⟨*c*⟩ nauibus, quas . . . Gaditani iussu Varronis fecerant, Tarraconem ⟨-nam *af*⟩ paucis diebus peruenit. ibi totius fere citerioris prouinciae legationes Caesaris aduentum exspectabant. eadem ratione . . . quibusdam ⟨*c*⟩ ciuitatibus habitis honoribus Tarracone discedit pedibusque Narbonem . . . peruenit: 2, 21, 4. 5.

Tarraconenses: Oscenses . . . mittunt ad eum (Caesarem) legatos. . . . hos Tarraconenses ⟨terracon. *bhl*⟩ et Iacetani et Ausetani et . . . Illurgauonenses . . . [in]sequuntur: 1, 60, 2; *cf.* § 3.

Tarusates: armis obsidibusque acceptis Crassus in fines Vocatium ⟨*c*⟩ et Tarusatium ⟨tarus. ãtium *B;* taurus acium *Q*⟩ profectus est: III 23, 1; 27, 1 *u.* **Tarbelli;** *cf.* III 23—27.

Tasgetius: erat in Carnutibus summo loco natus Tasgetius ⟨tasgecius *AQ;* Tasgescius *l*⟩, cuius ⟨*c*⟩ maiores in sua ciuitate regnum obtinuerant: huic Caesar pro eius uirtute atque in se beneuolentia . . . maiorum locum restituerat. tertium iam hunc annum regnantem inimici ⟨*c*⟩ . . . interfecerunt. defertur ea res ad Caesarem. ille . . . L. Plancum cum legione . . . celeriter in Carnutes proficisci iubet . . . quorumque opera cognouerit ⟨*c*⟩ Tasgetium ⟨tasgentium *l*⟩ interfectum, hos comprehensos ad se mittere: V 25, 1—4; neque aliter Carnutes interficiundi Tasgetii ⟨tasgeti *h*⟩ consilium fuisse capturos: V 29, 2.

(Tauriaci *u.* Rauraci.)

Tauroïs. *Cf. Achard, Claude-François, Mémoire sur Tauroentum. (Mém. publiés par l'Académie de Marseille. T. III. p. 184 sqq.) Marseille, an XIII. (1805). 8°.*

nacti idoneum uentum (Massilienses) ex portu exeunt et Tauroenta, quod est castellum Massiliensium, ad Nasidium perueniunt ibique naues expediunt: 2, 4, 5; *cf.* 5, 1 *(et qu. sqq.* 2, 5—7).

taurus: hi (uri) sunt magnitudine paulo infra elephantos, specie et colore et figura tauri: VI 28, 1.

Taximagulus. *Cf. Glück p. 50 sq.*

ad Cantium . . ., quibus regionibus quattuor reges praeerant, Cingetorix, Caruilius, Taximagulus, Segouax: V 22, 1.

taxus: Catuuolcus ⟨*c*⟩ . . . taxo ⟨toxa *l*⟩,

cuius magna in Gallia Germaniaque copia est, se exanimauit: VI 31, 5.

Tectosages. *Cf. Sabatier - Desarnauds, Aperçu sur la confédération des Volkes Tectosages pendant la conquête romaine. (Bull. de la Soc. archéol. . . . de Béziers 2e série, t. XI. Béziers 1881—82 p. 321 sqq.*

ea quae fertilissima Germaniae sunt loca circum Hercyniam siluam . . . Volcae ⟨*Vrsin.*; uolgae *B*; *Aim.*; uolgo *AQ*; uulgo *M*β⟩ Tectosages ⟨tectusages *AM*⟩ occupauerunt atque ibi consederunt: VI 24, 2; *cf. qu. sqq.*

tectum. **A. propr.; a) subi.:** hanc [in]super contignationem, quantum tectum plutei ac uinearum passum est, latericulo adstruxerunt: 2, 9, 2.

b) obi.: ita fastigate ⟨fastigato *z*⟩ atque ordinatim † structo ⟨tecto *add. Oud.*; *edd.*; *om. z*; *Paul*⟩, ut trabes erant in capreolis conlocatae, lateribus ⟨in lateribus *z*⟩ et ⟨*recc.*; *om. z*⟩ luto musculus ⟨collocatae, latericulo musculus *Paul*⟩, ut ab igni . . . tutus esset, contegitur: 2, 10, 5; ¶ turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨prensionibus *Ohl*⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt: 2, 9, 5.

c) c. praep.: ad extremum musculi tectum ⟨tectique *af*⟩ trabesque ⟨que *om. Oa*⟩ extremas quadratas regulas IIII patentes digitos defigunt: 2, 10, 4; ¶ (Brundisini) uulgo ex tectis significabant: 1, 28, 2; — (facile erat ex castris . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus, quae in oppido remanserat, omnesque superioris ⟨*c*⟩ aetatis cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae ⟨*uel* custodiisque⟩ aut muro ⟨*sic z*; ex publicis aedificiis tectisque aut ex muro *Heller*⟩ ad caelum manus tenderent: 2, 5, 3;) ¶ quicquid est contignatum, cratibus consternitur, crates luto ⟨*c*⟩ integuntur. sub tecto ⟨texto *NO*¹*hl*⟩ miles dextra ac sinistra muro tectus ⟨textus *hl*⟩, aduersus plutei obiectu ⟨*c*⟩ operi quaecumque sunt usui, sine periculo supportat: 2, 15, 3.

B. meton. = domus, aedificium; a) obi.: quid inuicti Germani, exercitatissimi in armis, qui inter ⟨intra *B*³⟩ annos XIIII tectum non subissent, uirtute possent: I 36, 7.

b) abl.: confirmari oportere, ne tecto recipiatur, ne ad liberos, ne ad parentes, ad uxorem ⟨*c*⟩ aditum habeat, qui non bis ⟨*c*⟩ per agmen hostium perequitarit ⟨*c*⟩: VII 66, 7.

[**Falso:** Trallibus ⟨*c*⟩ in templo Victoriae . . . palma per eos dies ⟨in tecto *add. codd.*; *del. CFHermann*; integra *Oud.*; intacta *EHoffm.*⟩ inter coagmenta lapidum ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 5.]

tegimentum. **A. subi.:** multum autem ab ictu lapidum, quod unum nostris erat telum, uiminea tegimenta galeis imposita defendebant: 3, 63, 7; ¶ (praependere possent: 2, 9, 3 *u.* **B.** praependere.)

B. obi.: temporis tanta fuit exiguitas . . ., ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨*c*⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨*B*²β; *Fr.*, *Db.*; detrudenda *AQM*²; *rell. edd.*; detruenda *B*¹*M*¹⟩ tempus defuerit: II 21, 5; ¶ omnes fere milites aut ex coactis aut ex centonibus aut ex coriis tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 7; eruptionis . . . capto consilio, ut demonstratum est, tegimenta galeis milites ex uiminibus facere atque aggerem iubet comportare: 3, 62, 1; ¶ imponere: 3, 63, 7 *u.* **A.**; ¶ ut esset, ubi tegimenta praependere possent ad defendendos ictus ac repellendos: 2, 9, 3.

C. dat.: II tigna transuersa iniecerunt . . ., quibus suspenderent ⟨*c*⟩ eam contignationem, quae turri tegimento ⟨tegum. *l*⟩ esset futura: 2, 9, 2.

D. gen.: storias autem ex funibus ancorariis . . . fecerunt . . .; quod unum genus tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4.

E. abl.: quibus tela uitarent: 3, 44, 7 *u.* **B.** facere; ¶ (Germani) pellibus aut paruis renonum ⟨*Qf*; rhenonum *Bh*; *Aim.*; rhenorum *AM*; renorum *a*⟩ tegimentis ⟨*AQ*β; tegumentis *BM*; *Aim.*; *Fr.*, *Db.*, *Hold.*⟩ utuntur, magna corporis parte nuda: VI 21, 5.

F. c. praep.: ubi quantum storiarum demissio patiebatur, tantum eleuarant ⟨*c*⟩, intra haec tegimenta abditi atque muniti ⟨*uerba* abditi atque muniti *spuria iudicat Paul*⟩ parietes lateribus exstruebant: 2, 9, 6.

tego. **A. propr. (= contegere, integere):** eam (contabulationem) in parietes instruxerunt ita, ut capita tignorum extrema parietum structura tegerentur, ne quid emineret: 2, 9, 1; ¶ feruefacta ⟨*o*⟩ iacula in casas, quae more Gallico stramentis ⟨galli constramentis *B*¹*Q*¹⟩ erant tectae, iacere coeperunt: V 43, 1; ¶ has inter se . . . coniungunt, ubi tigna, quae musculi tegendi causa ponant, conlocentur ⟨*aut* ligna *scribendum aut uerba* ubi tigna q. m. t. c. p. conloc. *delenda censet Paul*⟩: 2, 10, 3; ¶ Massilienses . . . naues longas expediunt numero XVII, quarum erant XI tectae: 1, 56, 1; accidit ut . . . ex pellibus, quibus erant tectae naues,

nocturnum excipere rorem cogerentur: 3, 15, 4; ¶ ubi uero ea pars turris, quae erat perfecta, tecta atque munita est ab omni ictu hostium, pluteos ad alia opera abduxerunt: 2, 9, 5; ¶ Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis elicuit naues Laelianas: 3, 100, 2.

B. trsl.; a) = occultare; α) alqm: his pugnantibus illum (Ambiorigem) in equum quidam ex suis intulit ⟨c⟩; fugientem siluae texerunt: VI 30, 4; — sic cum suis fugientibus permixti, quos non siluae montesque texerunt, ab equitatu sunt interfecti: VII 62, 9.

β) alqd; αα) propr.: uacua castra hostium Caesar conspicatus tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites, ne ⟨c⟩ ex oppido animaduerterentur ⟨c⟩, ex maioribus castris in minora traducit: VII 45, 7; ¶ (reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus ac uirgultis ⟨β; uinculis α⟩ integebatur ⟨β; tegebatur *AQ*; inpediebatur *BM*⟩: VII 73, 7;) ¶ eiusdemque generis sub aqua defixae ⟨c⟩ sudes flumine tegebantur: V 18, 3; ¶ ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo ⟨-ma *l*⟩ tecta extremis lateribus instruebant: 2, 9, 7; ¶ uulnera: 2, 31, 6 *u.* ββ) incommoda.

ββ) trsl.: an non uti corporis uulnera, ita exercitus incommoda sunt tegenda, ne spem aduersariis augeamus? 2, 31, 6; ¶ cum uultus Domitii cum oratione non consentiret ..., res diutius tegi dissimularique non potuit: 1, 19, 2; dictitabant . . se . . . omnibus necessariis egere rebus, ut honesta praescriptione rem turpissimam tegerent: 3, 32, 4.

b) = tueri, munire; α) alqm: sub tecto ⟨c⟩ miles dextra ac sinistra muro tectus ⟨textus *hl*⟩, aduersus plutei obiectu ⟨*Ald.*; obiecto *x*⟩ operi quaecumque sunt usui, sine periculo supportat: 2, 15, 3; Caesar... intra has (crates)... fossam tectis militibus ⟨fossas II interiectis stipitibus *Paul*⟩ obduci iussit: 3, 46, 1.

(Ambiorigem) fugientem: VI 30, 4 *u.* **a) α)**; — ad eum (Ptolomaeum) Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus ⟨operibus *a*⟩ in calamitate tegeretur: 3, 103, 3.

itaque tempore commutato tempestas et nostros ⟨nostras *f*⟩ texit et naues Rhodias adflixit: 3, 27, 2; — quos: VII 62, 9 *u.* **a) α)**; ¶ (officium suum praestitisse) exercitum suum, qui iniuria etiam accepta suisque interfectis quos in sua potestate habuerit conseruarit et texerit: 1, 85, 2.

β) alqd: hoc opus omne tectum uineis ad ipsam turrim perficiunt: 2, 10, 7; ¶ qui portus ab Africo tegebatur, ab austro non erat tutus: 3, 26, 4; ¶ tigna: 2, 9, 7 *u.* **a) β) αα)** tigna.

(telinum: corpusque suaui telino ⟨telinio *alii codd.*⟩ ungimus: *Iulius Caesar (an Caesar Strabo?) ap. Isidor. Orig.* IV 12, 7.**)**

telum. A. subi.: ut neque ex inferiore ⟨c⟩ loco satis commode ⟨satis comm. *om. al* (β?)⟩ tela adigi ⟨*Madu.*; adici *X*; *edd. plur.*⟩ possent et missa a ⟨c⟩ Gallis grauius acciderent: III 14, 4; cum . . . pugnaretur telaque ex loco superiore missa non frustra acciderent ⟨β; accedere *AQB*; accederent *M*⟩: III 25, 1; ¶ cum . . . pugnaretur ac non solum uires, sed etiam tela nostros ⟨*Nic. Heins.*; nostris *X*; *Schn.*, *Hold.*⟩ deficerent: III 5, 1; ¶ interrumpere: 3, 19, 6 *u.* C. uitare; ¶ centonesque insuper iniecerunt, ne aut tela tormentis immissa ⟨missa *Ohl*⟩ tabulationem ⟨c⟩ perfringerent aut saxa ex catapultis latericium discuterent: 2, 9, 3; ¶ posse *u.* **adigo** *p. 163 (6 loc.)*; (V 35, 4 *u.* C. uitare.)

B. praed.: multum autem ab ictu lapidum, quod unum nostris erat telum, uiminea tegimenta galeis imposita defendebant: 3, 63, 7.

C. obi.: (quod non longius hostes aberant, quam quo telum adigi ⟨*d*; *Madu.*; *Hold.*; adici *X*; *edd.*; abici β⟩ posset, proelii committendi signum dedit: II 21, 3; itaque prius quam telum adigi ⟨*Faern.*; adici *Vrsin.*; *Dt.*; abici *x*; *Np.*, *Db.*⟩ posset . . ., omnis Vari acies terga uertit: 2, 34, 6; sic . . . exercitum constituebat, ut tertia acies uallum contingeret, omnis quidem instructus exercitus telis ex uallo adactis ⟨*Jurin.*; abiectis *fhl*; *edd.*; proiect. *a*; adiect. *Manut.*⟩ protegi posset: 3, 56, 2;) ¶ (adicere,) adigere *u.* **adigo** *p. 163 (8 loc.)*; ¶ coicere *u.* **coicio** *p. 598* A. *(22 loc.)*; ¶ quod omnem apparatum belli, tela, arma, tormenta ibi conlocauerat: 3, 44, 1; ¶ cum . . . nostri . . . premerentur, consumptis omnibus telis gladiis destrictis ⟨c⟩ impetum... faciunt: 1, 46, 1; ¶ milites certiores facit, paulisper intermitterent proelium ac tantum modo tela missa exciperent: III 5, 3; nam et tela ⟨pila?⟩ missa exceperunt (Pompeiani) et impetum legionum tulerunt . . . pilisque missis ad gladios redierunt: 3, 93, 2; ¶ iacere *u.* **iacio** *p. 1 sq. (4 loc.)*; ¶ immittere *u.* **immitto** D. *p. 55 (3 loc.)*; ¶ mittere *u.* **mitto** B. **a)** *p. 624 (9 (10) loc.)*; ¶ interim eam partem nudari necesse erat et ab latere aperto tela recipi ⟨recipere β⟩: V

35, 2; ¶ suisque (Caesar) imperauit, ne quod omnino telum in hostes reicerent: I 46, 2; ¶ cum . . . auxiliares . . . lapidibus telisque subministrandis et . . . caespitibus comportandis speciem . . . pugnantium praeberent: III 25, 1; ¶ crebraque inter se conloquia milites habebant, neque ullum interim telum per pactiones loquentium traiciebatur: 3, 19, 1; ¶ (uidit) non nullos ab ⟨c⟩ nouissimis deserto ⟨c⟩ proelio excedere *acie* ac tela uitare ⟨uidere B^1⟩: II 25, 1; neque ab tanta multitudine coniecta tela conferti uitare ⟨a confertis uitari β⟩ poterant: V 35, 4; erat difficile eodem tempore rapidissimo flumine opera perficere et tela uitare: 1, 50, 3; quorum mediam orationem ⟨media oratione *hl*⟩ interrumpunt subito undique tela immissa; quae ille obtectus ⟨obiectis *ed. princ.*⟩ armis militum uitauit: 3, 19, 6; omnes fere milites . . . tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 7.

D. dat.: leuiusque casura pila sperabat in loco retentis militibus quam si ipsi immissis telis occurrissent ⟨occucurrissent *a; Np., Dt.*⟩: 3, 92, 2.

E. genet.: multitudine sagittarum atque omnis generis ⟨omni genere β⟩ telorum multos uulneratos: VII 41, 3; turres . . . erigebat easque multis tormentis et omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat: 1, 26, 1; ¶ naues . . . contexerant, ut essent ab ictu ⟨iactu *Cobet*⟩ telorum remiges tuti: 2, 4, 2; ¶ reliquos audacissime transire conantes multitudine telorum reppulerunt: II 10, 3; cum undique ⟨c⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur: V 43, 4; VII 41, 3 *u.* genus; dum longius a ⟨c⟩ munitione ⟨c⟩ aberant ⟨o⟩ Galli ⟨o⟩, plus multitudine telorum proficiebant: VII 82, 1; (Galli) multitudine telorum ex turribus propugnantes deturbant: VII 86, 5; integrosque semper defatigatis submittens et reliquis partibus simul ex ⟨et *Ciacc.*⟩ terra scalis et ⟨ex *O*⟩ classe ⟨ex terra scalis et telis ex classe *Paul*⟩ moenia oppidi temptans . . . labore et multitudine telorum nostros uicit: 3, 40, 2; neque uero diutius qui in uallo constiterant multitudinem telorum sustinere potuerunt: 3, 95, 4; ¶ manus ferreas atque harpagones parauerant magnoque numero pilorum, tragularum reliquorumque telorum se instruxerant: 1, 57, 2; ¶ simul ex minoribus nauibus magna uis eminus missa telorum multa nostris . . . uulnera inferebat ⟨-bant *x; edd.*⟩: 2, 6, 3.

F. abl.: (tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti ne telum tormentumue ⟨*sic Steph.*; telo tormentoue *x; edd.*⟩ adigi ⟨*x; Steph.*; adici *Scal.; edd.*⟩ posset: 3, 56, 1;) ¶ musculus ex turri latericia a nostris telis tormentisque defenditur: 2, 11, 3; ¶ cum . . . alii multis telis coniectis defensores uallo munitionibusque depellerent: III 25, 1; ¶ hostes uiderunt ea . . . ita refecta, ut nullus ⟨c⟩ perfidiae . . . locus esset nec quicquam omnino relinqueretur, qua aut telis ⟨*Forchh.*; eis *x;* ab eis *N;* uis *O;* ui *rec.; Np., Dt.*⟩ militibus aut igni ⟨-nis *O*⟩ operibus noceri ⟨-re *O*⟩ posset: 2, 16, 1; ¶ telis . . . protegere: 3, 56, 2 *u.* C. abicere; ¶ sic cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1, 26, 1; ¶ Heluetii . . . si perrumpere possent conati operis munitione et militum concursu et telis ⟨taelis *A;* talis *Q*⟩ repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; ¶ (telis . . . temptare: 3, 40, 2 *u.* E. multitudo;) ¶ legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque ⟨torm. telisque cuiusque generis *Paul*⟩ terrebant: 3, 63, 6; ¶ quod ⟨ad *add. a*⟩ unum genus tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4; ¶ (cum primi ordines hostium transfixi pilis ⟨β; *Schn.*; telis α; *edd.*⟩ concidissent: VII 62, 4.)

Tela, arma, tormenta: 3, 44, 1; fundis, sagittis reliquisque telis: 1, 26, 1; tela . . . gladii: 1, 46, 1; 3, 93, 2; lapides . . . tela: I 46, 1; II 6, 3; III 25, 1; (3, 63, 7;) tela . . . pila: 1, 57, 2; 3, 92, 2; 93, 2; (sagittae . . . tela: VII 41, 3; 1, 26, 1;) tela . . . saxa: 2, 9, 3; tela . . . tormenta: 1, 26, 1; 2, 9, 4; 11, 3; 3, 44, 1; 51, 8; 56, 1; 63, 6; (tragulae . . . tela: 1, 57, 2.)

Adiect.: complura: VII 81, 5; multa: III 25, 1; nullum: 1, 45, 6; 2, 9, 4; 13, 2 *bis*; omnia: 1, 46, 1; (ali)quod: I 46, 2; reliqua: 1, 26, 1; 57, 2; ullum: III 4, 2; 3, 19, 1; unum: 3, 63, 7.

temerarius: (Ariouistum) hominem esse barbarum, iracundum, temerarium: I 31, 13; quod saepe homines temerarios atque imperitos ⟨β; impeditos α; *Aim.*⟩ falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli et de summis rebus consilium capere cognitum est: VI 20, 2.

temere (= sine ratione): quod ciuitatem temere ad suscipiendum bellum adduci posse non confidebant: VII 37, 6; ¶ neque enim temere praeter mercatores illo adit ⟨illo adiit α; *Frig.*; ad id ad illos *a;* adiri ad illos *h;* adit ad illos *fl*⟩ quisquam: IV 20, 3; ¶ nihil temere agendum neque ex hibernis iniussu Caesaris discedendum existimabant ⟨c⟩: V 28, 3; ¶ (hi cum tantopere ⟨temere *Paul*⟩ de potentatu

inter se multos annos contenderent: I 31, 4;) ¶ his auctoribus temere credens consilium commutat: 2, 38, 2; ¶ cur hunc tam temere quisquam ab officio discessurum iudicaret? I 40, 2; ¶ etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ milites elati studio . . . temere insecuti longius fugientes in locum iniquum progrediuntur: 1, 45, 2; ¶ quae (cohors) temere ante ceteras extra aciem procurrerat: 1, 55, 3; ¶ quorum studium . . . pugnandi cum cognouisset Scipio, . . . temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 4; si sine maximo detrimento legiones Caesaris sese recepissent inde, quo temere essent progressae ⟨*CC*⟩: 3, 45, 6; ¶ omnibus interfui proeliis neque temere incognitam rem pronuntio ⟨pronunciatio *hl;* pronuntiabo *Paul*⟩: 3, 87, 2.

temeritas. **A. subi.**: impellit alios auaritia, alios iracundia et temeritas, quae maxime illi hominum generi est innata, ut leuem auditionem habeant pro re comperta: VII 42, 2.

B. obi.: postero die Caesar contione aduocata temeritatem cupiditatemque militum ⟨tem. mil. cupiditatemque β⟩ reprehendit, quod . . . iudicauissent: VII 52, 1.

C. abl.: quod detrimentum culpa et temeritate legati sit acceptum, hoc aequiore animo ferundum ⟨*c*⟩ docet, quod: V 52, 6; Labienus hostium cognito consilio sperans temeritate eorum fore aliquam dimicandi facultatem . . . proficiscitur: VI 7, 4; nolite . . . stultitia ac temeritate uestra aut animi ⟨*o*⟩ imbecillitate omnem Galliam . . . perpetuae seruituti subicere ⟨*c*⟩: VII 77, 9.

temo: uti . . . per temonem percurrere et in iugo insistere ⟨consistere *a*⟩ et se ⟨*o*⟩ inde in currus citissime recipere consuerint: IV 33, 3.

temperantia: quod Diuiciaci . . . egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19, 2.

tempero: neque homines inimico animo data facultate per prouinciam itineris faciundi temperaturos ab iniuria et maleficio existimabat: I 7, 5; ¶ neque sibi homines feros ac barbaros temperaturos ⟨*ed. pr.;* obtemperaturos *X*⟩ existimabat, quin . . . in prouinciam exirent atque inde in Italiam contenderent: I 33, 4.

temperatus: (in Britannia) loca sunt temperatiora quam in Gallia, remissioribus frigoribus: V 12, 6.

tempestas. **A. uniuersum caeli aerisque statum significat (= Wetter, Witterung); a) subi.**: eius modi sunt tempestates ⟨tempest. sunt β⟩ consecutae, uti opus necessario intermitteretur et continuatione imbrium diutius sub pellibus milites contineri non possent: III 29, 2; ¶ secutae sunt continuos complures ⟨*o*⟩ dies tempestates, quae et nostros in castris continerent et hostem a pugna prohiberent: IV 34, 4.

b) obiect.: magno coorto imbri ⟨*c*⟩ non inutilem hanc ad capiendum consilium tempestatem arbitratus est ⟨est *om.* β; *Schn.*⟩ . . . suosque ⟨suos quoque β; *Schn.*⟩ . . . iussit: VII 27, 1; ¶ nancisci *u.* **nanciscor** *p. 689* **a)** *(5 loc.)*

c) genet.: unum ipsius nauigium . . . fugere perseuerauit auxilioque tempestatis ⟨*om. af*⟩ ex conspectu abiit ⟨*c*⟩: 2, 22, 4; ¶ tirones . . . salo nauseaque confecti . . . se . . dediderunt . . .; at ueteranae legionis milites item ⟨*o*⟩ conflictati et tempestatis et sentinae uitiis neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩: 3, 28, 5.

d) abl.: uno tempore accidit, ut difficilioribus usi tempestatibus . . . nocturnum excipere rorem cogerentur: 3, 15, 4.

B. = procella; atrox, turbulenta tempestas; a) subi.: ita uno tempore et longas naues . . . aestus complebat ⟨*c*⟩ et onerarias, quae ad ancoras erant deligatae, tempestas adflictabat: IV 29, 2; ¶ itaque tempore commutato tempestas et nostros texit et naues Rhodias adflixit, ita ut . . . eliderentur et naufragio interirent: 3, 27, 2; ¶ quae (naues) cum . . . ex castris uiderentur, tanta tempestas subito coorta ⟨orta *a*⟩ est, ut nulla earum cursum tenere posset, sed aliae eodem, unde erant profectae, referrentur, aliae ad inferiorem partem insulae . . . magno *suo cum periculo deicerentur, quae tamen ancoris iactis cum fluctibus complerentur, necessario . . . in altum prouectae continentem petierunt: IV 28, 2 (3); nuntiarent superiore nocte maxima coorta tempestate prope omnes naues adflictas atque in litus ⟨*c*⟩ eiectas esse, quod neque ancorae funesque *sustinerent neque nautae gubernatoresque uim tempestatis pati possent: V 10, 2; inopinantes, quod magna subito erat ⟨*om. BM;* erat subito β⟩ coorta tempestas, ab nostris opprimuntur: VII 61, 1; tanta enim tempestas cooritur, ut numquam illis locis maiores ⟨*c*⟩ aquas fuisse constaret. tum autem ex omnibus montibus niues proluit ac summas ripas fluminis superauit pontesque ambo ⟨*c*⟩ . . . uno die interrupit: 1, 48, 1. 2; ¶ interrumpere:

1, 48, 2 *u.* cooriri; ¶ posse: III 13, 6 *u.* **b)** sustinere; ¶ proluere, superare: 1, 48, 2 *u.* cooriri; ¶ tegere: 3, 27, 2 *u.* adfligere.

b) obi.: accedebat ut, cum saeuire ⟨*c*⟩ uentus ⟨*c*⟩ coepisset ⟨*c*⟩ et ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ uento dedissent (naues), et ⟨*c*⟩ tempestatem ferrent facilius et in uadis consisterent tutius: III 13, 9; ¶ quod tantas tempestates ⟨-atis *B*[1]⟩ Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨sustinere α⟩ ac tanta onera nauium regi uelis non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6.

c) genet.: prorae (erant) admodum erectae, atque item puppes, ad magnitudinem fluctuum tempestatumque ⟨tempestatiumque *h*⟩ adcommodatae: III 13, 2; ¶ auster increbruit ⟨*c*⟩ nostrisque praesidio fuit. neque uero ille ob eam causam conatu desistebat, sed labore et perseuerantia nautarum impetum ⟨*Paul; et* uim *z; Np.;* [et] uim *Db., Dt.*⟩ tempestatis superari posse sperabat ⟨se uim t. superare posse sper. *O; Hell.*⟩ praeteruectosque Dyrrachium magna ui uenti nihilo setius sequebatur. nostri . . . nacti portum . . . eo naues introduxerunt — qui portus ab Africo tegebatur, ab austro non erat tutus — leuiusque tempestatis quam classis periculum aestimauerunt: 3, 26, 3. 4; ¶ ut . . . reliqua pro loci natura, pro ui tempestatum illis essent aptiora et accommodatiora: III 13, 7; V 10, 2 *u.* **a)** cooriri; ita multorum mensium ⟨*c*⟩ labor hostium perfidia et ui tempestatis puncto temporis interiit: 2, 14, 4; 3, 26, 3 *u.* impetus.

d) abl.: quaeque ibi ⟨*c*⟩ naues imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt: 3, 112, 3; ¶ non nullae tempestate deperierant naues: V 23, 2; ¶ quod nostrae naues tempestatibus detinebantur ⟨detenebantur *A*[1]*BM*⟩: III 12, 5; ¶ pons, qui fuerat tempestate interruptus ⟨praeruptus *f*⟩, paene erat refectus: 1, 41, 1; ¶ cognoscit LX naues . . . tempestate reiectas cursum tenere non potuisse: V 5, 2; ¶ biduum tempestate retentus nauibusque aliis additis . . . Cyprum peruenit: 3, 102, 5.

Adiect.: difficiliores: 3, 15, 4; (eadem: 2, 14, 5;) eius modi: III 29, 2; (haec: VII 27, 1;) idonea: IV 23, 1; 36, 3; V 7, 4; inutilis: VII 27, 1; magna: VII 61, 1; maxima: V 10, 2; tanta(e): IV 28, 2; 1, 48, 1; — III 13, 6; turbida: 2, 22, 2.

templum. A. obi.: ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris aetatis . . . aut . . . ad caelum manus tenderent aut templa deorum immortalium adirent et ante simulacra proiecti uictoriam ab dis exposcerent: 2, 5, 3; ¶ factum . . . in secessione populi, templis locisque editioribus occupatis: 1, 7, 5.

B. genet.: ad ualuas . . templi limenque: 3, 105, 2 *u.* **C. b)**; in occultis ⟨*CC*⟩ ac reconditis ⟨*c*⟩ templi ⟨*c*⟩ (locis): 3, 105, 4 *ib.*

C. c. praep.; a) in c. acc.: pecunias monimentaque, quae ex fano Herculis conlata erant in priuatam domum, referri in templum iubet: 2, 21, 3.

b) in c. abl.: item constabat Elide in templo Mineruae . . . simulacrum Victoriae . . . ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2; ¶ Pergamique in occultis ⟨locis *add. Paul*⟩ ac reconditis ⟨*NOhl;* recognitis *af*⟩ templi ⟨*recc.;* templis *z*⟩, quo praeter sacerdotes adire fas non ⟨*CC*⟩ est, quae Graeci ἄδυτα ⟨*c*⟩ appellant, tympana sonuerunt. item Trallibus ⟨*c*⟩ in templo Victoriae, ubi Caesaris statuam consecrauerant, palma . . . ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 4. 5.

tempto. I. Forma: *In codd. semper uidetur inueniri* temptare *(nusquam* tentare*), nisi quod* VII 73, 1 *in A*[1] *est* temtare.

II. Signif. A. = experiri, periclitari; a) additur obiect.; α): illi (Sotiates) alias eruptione temptata, alias cuniculis . . . actis . . ., ubi . . . intellexerunt, legatos ad Crassum mittunt: III 21, 3; ¶ fortunam *u.* **fortuna** *p. 1327* **b)** *(6 loc.)*; ¶ quod eo inuito iter per prouinciam per uim temptassent: I 14, 3; ¶ ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat: 1, 26, 2; ita saepius rem ⟨rem saepius?⟩ frustra temptatam Caesar aliquando dimittendam sibi iudicat: 1, 26, 6; ¶ illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent: 1, 83, 4.

β): temptauerunt hoc idem ⟨temptauerunt hoc idem *spuria iudicat Paul*⟩ Massilienses postero die. eandem nacti tempestatem . . . ad alteram turrim ⟨*c*⟩ aggeremque eruptione pugnauerunt multumque ignem intulerunt: 2, 14, 5; ¶ pugnatur uno tempore omnibus locis ⟨occurrit *add.* β⟩ atque omnia temptantur: VII 84, 2.

b) additur interrog. obl.: satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso temptandum ⟨que *add. f*⟩ Caesar ⟨*om. Nz*⟩ existimauit, quidnam Pompeius propositi aut uoluntatis ad dimicandum haberet: 3, 84, 1; ¶ temptare, si: 1, 83, 4 *u.* **a) α)** uadum; temptemus hoc modo, si possimus ⟨*Petrarcha, Lamb., Bait.;* possumus *codd.; Klotz, Wsbg.*⟩ omnium uolun-

tates recuperare et diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

(c) additur infinit.: recuperare, uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1 *u.* **b).)**

B. = adgredi; a) = impetum facere: plura castella Pompeius pariter distinendae manus causa temptauerat, ne ex proximis praesidiis succurri posset: 3, 52, 1; ¶ interiores desperatis campestribus locis propter magnitudinem munitionum loca praerupta † ex ⟨atque ex β⟩ ascensu ⟨exscensu *Madu.*; *Hold.*⟩ temptant: VII 86, 4; ¶ simul † ex ⟨et *Ciacc.*⟩ terra scalis et ⟨telis ex *add. Paul*⟩ classe moenia oppidi temptans, uti aduersariorum manus diduceret, . . . nostros uicit: 3, 40, 2; ¶ ac non numquam opera nostra Galli temptare atque eruptionem ex oppido . . . facere conabantur: VII 73, 1.

b) = uexare: quod . . . grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine temptauerat: 3, 2, 3.

c) = sollicitare, ad se adlicere: Fabius finitimarum ciuitatum animos litteris nuntiisque temptabat: 1, 40, 1; ¶ Caesar Antonii exercitu coniuncto . . . temptandas sibi prouincias longiusque procedendum existimabat: 3, 34, 1; ¶¶ illi (propinqui Indutiomari) finitimos Germanos sollicitare et pecuniam polliceri non desistunt. cum a ⟨*c*⟩ proximis impetrare non possent, ulteriores temptant: VI 2, 2; ¶¶ Aetolia, Acarnania, Amphilochis ... receptis temptandam sibi Achaiam ac paulo longius progrediendum existimabat Caesar: 3, 55, 1; — interea ... auxilia, equitatum parari, Galliam Italiamque temptari se absente nolebat: 1, 29, 3.

tempus. A. propr. (= χρόνος); a) subi.: hoc pugnae tempus magnum attulit nostris ad salutem momentum: nacti enim spatium se in loca superiora receperunt: 1, 51, 6; ¶ ubi prima impedimenta nostri exercitus . . . uisa sunt, quod tempus inter eos committendi proelii conuenerat ⟨-rant $B^1M^1Q^1$⟩: II 19, 6; ¶ temporis tanta fuit exiguitas hostiumque tam paratus ad dimicandum animus, ut non modo ad insignia adcommodanda, sed etiam ad galeas induendas ⟨*c*⟩ scutisque tegimenta detrahenda ⟨*c*⟩ tempus defuerit: II 21, 5; ¶ si tempus anni ⟨*nonne delend.?*⟩ ad bellum gerendum deficeret ⟨defecerat β⟩, tamen magno sibi ⟨*o*⟩ usui fore arbitrabatur, si... cognouisset: IV 20, 2; ¶ ac fuit antea tempus, cum Germanos Galli uirtute superarent, ultro bella inferrent, ... trans Rhenum colonias mitterent: VI 24, 1; **(**quibus cotidie melius † subterrere ⟨*ahl*; subterere *f*; succedere *recc.*; *(Db.;)* subuenire *Voss.*; succurrere *Oud.*; fore *Dt.*; suppetere *Terpstra*; cuius cot. mel. succedere *FHofm.*; sibique cot. m. succedere *Oehl.*; cuius cotidie propius succedere *Hell.*; cui rei cot. mel. occurrere *Paul*; quibus rebus cot. mel. se terere *Madu.*; quod sibi cot. mel. subgerere *Np.*⟩ tempus maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant ⟨*u. CC*⟩: 3, 49, 6;**)** — quo facto ad lacessendum hostem ⟨*c*⟩ et ad ⟨*c*⟩ committendum proelium alienum esse tempus arbitratus suo se loco continuit et breui tempore intermisso in castra legiones reduxit: IV 34, 2; tempus autem erat ⟨*sic hl*; erat autem *af*; *edd.*⟩ difficillimum, quo neque frumenta in † hibernis erant neque multum a maturitate aberant ac ⟨*c*⟩ ciuitates exinanitae: 1, 48, 5; utrisque ad animum ⟨id animo *Fr.*⟩ occurrit unum esse illud tempus ⟨illud e. t. praedicat β⟩, quo maxime contendi conueniat: VII 85, 2; hoc unum esse tempus de pace agendi, dum . . . pares ambo uiderentur: 3, 10, 7; — Caesar neque tempus illud animaduersionis ⟨aduersionis *af*⟩ esse existimans et multa uirtuti eorum concedens rem totam distulit ⟨*CC*⟩: 3, 60, 1; quod aestiuum tempus instantis belli, non quaestionis esse arbitratur ⟨*c*⟩: VI 4, 3; ¶ intercedere *u.* **intercedo A. a) β)** *p. 204 (4 loc.)*; ¶ ut quicquid intercederet temporis, hoc homini ⟨*Ohl*; *Paul*; omni *af*; omne *edd.*⟩ uictoriam ⟨-ia *Ox*⟩ morari uideretur ⟨uteretur *Ox*⟩: 2, 39, 5; spes uictoriae augetur, adeo ut quicquid intercederet temporis id morari reditum in Italiam uideretur: 3, 82, 2; ¶ **(**occurrere: 3, 49, 6 *u.* esse;**)** ¶ Caesar . . . secutus hostes ⟨*c*⟩, quantum diei tempus est passum, circiter tribus milibus ⟨*c*⟩ . . . interfectis altero die ad Alesiam castra fecit: VII 68, 2; ¶ Caesar . . . maturius paulo, quam tempus anni postulabat, in hiberna in Sequanos exercitum deduxit: I 54, 2; ¶ quantoque eius ⟨*del. Koch*; uerni *Nitsche*⟩ amplius processerat temporis, tanto erant alacriores ad custodias: 3, 25, 2; ¶ **(**succedere, succurrere, suggerere: 3, 49, 6 *u.* esse;**)** ¶ neque multum ad solis occasum temporis ⟨*om.* O^1f⟩ supererat ⟨membra superer. at temp. *Nl*; *V.*⟩: 3, 51, 7; ¶ conuocatis ... praefectis equitum uenisse tempus uictoriae demonstrat: VII 66, 3; ¶ uideri: 2, 39, 5 *et* 3, 82, 2 *u.* morari.

b) praedicat.: VII 85, 2 *et* 3, 10, 7 *u.* **a)** esse.

c) obiect.: Caesar frustra diebus aliquot consumptis, ne reliquum tempus amittat

⟨*Np.*; mittat *Nahl*; omittat *O*; dimittat *Paul*⟩, . . . proficiscitur: 1, 33, 4; ¶ hi cognitis omnibus rebus . . . temporibusque rerum et spatiis locorum et ⟨*N*; in *Ox*; *Forchh.*; *del. Np.*, *Db.*⟩ custodiarum uaria ⟨*c*⟩ diligentia ⟨-tiam *hl*⟩ animaduersa ⟨-uersis *Forchh.*⟩ . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3; ¶ dato iure iurando ab omnibus, qui aderant, tempore eius ⟨ei *Paul*⟩ rei constituto a ⟨*c*⟩ concilio ⟨*c*⟩ disceditur: VII 2, 3; certumque ei rei tempus constituitur: 3, 19, 3; ¶ breui spatio interiecto, uix ut iis ⟨*B*²*h*; his *al*; *om.* α⟩ rebus, quas constituissent, conlocandis atque administrandis ⟨ministrandis β⟩ tempus daretur: III 4, 1; tempus uero conloquio non dare neque accessurum polliceri magnam pacis desperationem adferebat: 1, 11, 3; ¶ adeundi tempus definiunt, cum meridies ⟨*Q*; meridie *ABM*β; *Schn.*⟩ esse uideatur: VII 83, 5; ¶ (dimittere: 1, 33, 4 *u.* amittere;) ¶ docet se nullum extraordinarium honorem adpetisse, sed exspectato legitimo tempore consulatus ⟨*del. Ciacc.*⟩ eo fuisse contentum, quod omnibus ciuibus pateret: 1, 32, 2; duriusque ⟨commodiusque *Paul*⟩ cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨*CC*⟩ uentis exspectabant ⟨non spectabat *Np.*; *u. CC*⟩: 3, 25, 3; ¶ milites ... tractandis condicionibus et simulatione deditionis extracto primo noctis tempore gubernatorem in terram nauem eicere cogunt: 3, 28, 5; ¶ hoc animo decertabant, ut nullum aliud tempus ad conandum habituri uiderentur: 2, 6, 1; ¶ intermittere *u.* **intermitto A. b)** *p. 221 (5 (8) loc.)*; ¶ (mittere: 1, 33, 4 *u.* amittere;) ¶ instituto Caesaris semper ⟨*o*⟩ duae legiones pro castris excubabant ⟨*c*⟩ pluresque partitis temporibus erant in opere: VII 24, 5; ¶ quod magna parte diei consumpta munitioni castrorum tempus relinqui uolebat: V 9, 8; Cicero ... ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40, 7; ¶ quod si antiquissimum quodque ⟨quoque *M(B?)*⟩ tempus spectari ⟨spectare *AQ*⟩ oporteret, populi Romani iustissimum esse ⟨*o*⟩ in ⟨*o*⟩ Gallia ⟨*o*⟩ imperium ⟨*o*⟩: I 45, 3; (3, 25, 3 *u.* exspectare;) ¶ terere: 3, 49, 6 *u.* **a)** esse; ¶ sed his ⟨iis *h*⟩ rebus tantum temporis tribuit, quantum erat properanti necesse: 3, 78, 2.

d) genet.; pendet α) ex subst.: (auxilium: IV 16, 6 *u.* spem;) ¶ quarum rerum ⟨qua de re *hl*⟩ magnam partem temporis ⟨temporum β⟩ breuitas et successus ⟨*c*⟩ hostium impediebat: II 20, 2; ¶ qui (legati) se de superioris temporis consilio excusarent: IV 22, 1; ¶ significatione per castella fumo facta, ut erat superioris temporis consuetudo: 3, 65, 3; ¶ sed ut superioris temporis ⟨superiore tempore *Ciacc.*⟩ contentionem ⟨contempt. *Ohl*⟩ nostri omnem remiserant, ita proximi diei casu admoniti omnia ad defensionem parauerant: 2, 14, 6; ¶ exposuit . . ., quam ⟨*c*⟩ in . . . amplitudinem (Haeduos) *duxisset, ut non solum in pristinum statum redissent, sed omnium temporum dignitatem et gratiam antecessisse uiderentur: VII 54, 4; ¶ temporis . . . exiguitas: II 21, 5 *u.* **a)** deesse; quae (scuta) subito, ut temporis exiguitas postulabat, pellibus induxerant: II 33, 2; ¶ uter ⟨*c*⟩ eorum uita superarit ⟨*c*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨fructu β⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2; ¶ gratiam: VII 54, 4 *u.* dignitatem; ¶ omnium temporum iniurias inimicorum in se commemorat: 1, 7, 1; ¶ (inopia: 1, 52, 1 *u.* timore;) ¶ ne militum introitu et ⟨in *Ciacc.*; ex *Dauis.*⟩ nocturni temporis licentia oppidum diriperetur: 1, 21, 2; cum . . . omnes sine timore iter facerent usi ⟨*O*ᵃ; usu *z*⟩ superiorum temporum atque itinerum ⟨*u. CC*⟩ licentia: 1, 51, 2; ¶ tamen eius rei moram temporisque longinquitatem timebat: 1, 29, 1; ¶ necessitas temporis: II 22, 1 *u.* **C. b)** necessitas; ¶ cum diuturnitas oppugnationis neglegentiores Octauianos effecisset, nacti occasionem meridiani temporis discessu ⟨meridiano tempore discessus *Ciacc.*⟩ eorum . . . in proxima Octauii castra inruperunt: 3, 9, 6; ¶ exercitum cum militari more ad pugnam cohortaretur suaque in eum perpetui ⟨perpetuum *a*⟩ temporis officia ⟨-ium *a*¹⟩ praedicaret, in primis commemorauit: 3, 90, 1; ¶ Curio ad superiorem spem addita praesentis temporis opinione hostes fugere arbitratus copias . . . in campum deducit ⟨*c*⟩: 2, 40, 4; ¶ fugere in prouinciam Romanos . . . . id sibi ad praesentem obtinendam libertatem satis esse; ad reliqui temporis pacem atque otium parum profici: VII 66, 4; ¶ qui (corus) magnam partem omnis temporis in his ⟨*c*⟩ locis ⟨*c*⟩ flare consueuit: V 7, 3; nulla pars nocturni temporis ad laborem intermittitur: V 40, 5; nec minimam ⟨nimiam *af*⟩ partem temporis equitum uim caetrati sustinere potuerunt: 1, 70, 5; ¶ reliqui temporis pacem: VII 66, 4 *u.* otium; ¶ elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et superiorum ⟨superiorumque *bdefikl*⟩ temporum secundis proeliis nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*c*⟩, quod: VII 47, 3; ¶ multum ad hanc rem probandam adiuuat adule-

scentia, magnitudo animi, superioris temporis ⟨*recc.;* superioris animi, temporis *NO¹x*⟩ prouentus, fiducia rei bene gerendae: 2, 38, 2; ¶ ita multorum mensium ⟨*c*⟩ labor hostium perfidia et ui tempestatis puncto temporis interiit: 2, 14, 4; qua pronuntiatione facta temporis puncto sublatis ancoris omnes . . . quo imperatum est transeunt: 2, 25, 7; ¶ ob eam causam spatia ⟨spatium β⟩ omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiunt: VI 18, 2; erant qui censerent . . . in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur: 2, 30, 3; confirmatis . . militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso ⟨intermissi *a*⟩, quo ⟨quom *edd. uett.; Madu.*⟩ satis perspectum habere militum *animum* uideretur, . . . Caesar existimauit: 3, 84, 1; nostri milites . . . cursum represserunt et . . . constiterunt, ne consumptis uiribus adpropinquarent, paruoque intermisso temporis spatio ac rursus renouato cursu pila miserunt: 3, 93, 1; ¶ id sibi *ad* auxilium spemque reliqui temporis satis futurum: IV 16, 6; ¶ annona creuit; quae fere res non solum inopia praesenti ⟨*Dauis.; Paul;* praesentis *x; edd.*⟩, sed etiam futuri temporis timore ingrauescere consueuit: 1, 52, 1; ¶ cum . . . omnem . . Galliae salutem in illo uestigio temporis positam arbitrarentur: VII 25, 1; eodemque tempore uis magna pulueris cernebatur, et uestigio temporis primum agmen erat in conspectu: 2, 26, 2; ¶ (usu: 1, 51, 2 *u.* licentia.)

β) **ex neutro adiectiui uel pronominis**: amplius: 3, 25, 2 *u.* **a)** procedere; ¶ multum: 3, 51, 7 *u.* **a)** superesse; ¶ quicquid *u.* **a)** morari *(2 loc.);* ¶ tantum: 3, 78, 2 *u.* **c)** tribuere.

e) **abl.; α) temporis**: officium suum praestitisse *se,* qui etiam bona condicione, et loco et tempore aequo, configere noluerit ⟨*c*⟩: 1, 85, 2; ¶ paucis clam conuocatis alio loco, alio tempore atque oportuerit fratrem a ⟨*c*⟩ fratre renuntiatum: VII 33, 3; (quicumque alterum ⟨alio tempore *Paul*⟩ obsidere conati sunt, perculsos atque infirmos hostes [adorti] aut proelio superatos . . . continuerunt: 3, 47, 2;) ¶ de itinere ipsos breui tempore ⟨temp. breui *a*⟩ iudicaturos: I 40, 11; ut, si quid esset in bello detrimenti acceptum, non modo id breui tempore sarciri ⟨β; resarciri α; *edd.*⟩, sed etiam maioribus augeri ⟨*c*⟩ copiis posset ⟨*u. CC*⟩: VI 1, 3; ¶ hi certo anni tempore ⟨temp. anni β⟩ in finibus Carnutum . . . considunt in loco consecrato: VI 13, 10; ¶ ita duobus temporibus Ephesiae pecuniae Caesar auxilium tulit: 3, 105, 1; ¶ etsi mons ⟨*c*⟩ Cebenna ⟨*c*⟩ . . . durissimo tempore anni altissima niue iter impediebat: VII 8, 2; ¶ eo tempore *u.* **is** *p. 316 (12 (14) loc.);* ¶ eodem tempore, isdem temporibus *u.* **idem** *p. 20 sq. (24 loc.) et p. 26* **C.** *extr. et* **D.** *(6 loc.);* 3, 31, 1 *u.* his t.; ¶ hi de sua salute desperantes, ut extremo uitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem miserabantur aut parentes ⟨*CC*⟩ suos commendabant: 2, 41, 8; ¶ hoc ipso tempore: VI 37, 1 *u.* ipso t.; — his ⟨hisdem *f;* isdem *Paul*⟩ temporibus Scipio detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis imperatorem se appellauerat: 3, 31, 1; ¶ Pompeius . . . cum communibus inimicis in gratiam redierat, quorum ipse maximam partem illo adfinitatis tempore iniunxerat ⟨adiunx. *pars recc.*⟩ Caesari ⟨*c*⟩: 1, 4, 4; quarum rerum illo tempore nihil factum, ne ⟨*c*⟩ cogitatum quidem: 1, 7, 5; — ambitus Pompeia lege damnatos illis temporibus, quibus in urbe ⟨*c*⟩ praesidia legionum Pompeius habuerat, . . . restituit: 3, 1, 4; ¶ ut incertis temporibus diuersisque itineribus iretur: VII 16, 3; ¶ hoc ipso tempore et casu Germani equites interueniunt: VI 37, 1; nisi eo ipso ⟨*om. Nl*⟩ tempore quidam nuntii de Caesaris uictoria . . . essent adlati, existimabant plerique futurum fuisse, uti (oppidum) amitteretur: 3, 101, 3; ¶ meridiano tempore *u.* **meridianus** *p. 563 sq. (3 (4) loc.);* ¶ (necessario tempore *u.* **necessarius** *p. 733* **c)** *(3 loc.);*) ¶ omni tempore *u.* **omnis** *p. 899 (3 loc.);* ¶ oportuno tempore, tempore oportunissimo *u.* **oportunus B. a)** *p. 934 sq. (3 loc.);* ¶ eodem tempore, quo ⟨*add. edd. uett.; om. X; plur. edd.*⟩ Haedui, Ambarri, necessarii et consanguinei Haeduorum, Caesarem certiorem faciunt sese . . . non facile ab oppidis uim hostium prohibere: I 11, 4; IV 18, 4 *u.* **f) δ);** VII 85, 2 *et* 1, 48, 5 *u.* **a)** esse; 3, 84, 1 *u.* **d) α)** spatium; — 3, 1, 4 *u.* illis temporibus; ¶ superiore tempore, superioribus temporibus *u.* **superus** 2. **B. a)** *p. 2056 sq. (5 (6) loc.);* ¶ milites, cum toto tempore frigore ⟨luto frigore β⟩ et adsiduis imbribus tardarentur: VII 24, 1; ¶ ne proelium committeret, nisi ipsius copiae prope hostium castra uisae essent, ut undique uno tempore in hostes impetus fieret: I 22, 3; ne cum tanta multitudine uno tempore confligendum sit: II 5, 2; ut paene uno tempore et ⟨*om.* β⟩ ad siluas

et in flumine et iam ⟨*om.* β; flumine etiam *BQ*⟩ in manibus nostris ⟨et iam in m. n. *del. Paul; Hold.*⟩ hostes uiderentur: II 19, 7; Caesari omnia uno tempore erant agenda: II 20, 1; quibus (funibus) abscisis ⟨*c*⟩ antemnae necessario concidebant, ut, cum omnis Gallicis nauibus spes in uelis armamentisque consisteret, his ereptis omnis usus nauium uno tempore eriperetur: III 14, 7; sic uno tempore et de nauali pugna Sabinus et de Sabini uictoria Caesar est ⟨*c*⟩ certior factus: III 19, 5; his dimissis et uentum et aestum uno tempore nactus secundum ... constituit: IV 23, 6; ita uno tempore et longas naues ... aestus complebat ⟨β; compleuerat α; *edd.*⟩ et onerarias ... tempestas adflictabat: IV 29, 2; (manus) multitudine nauium perterritae, quae cum annotinis priuatisque ... amplius octingentae uno erant uisae tempore, ⟨una erant uisae, timore β⟩ a litore discesserant: V 8, 6; uno fere tempore sub lucem hostibus nuntiatur in castris Romanorum praeter consuetudinem tumultuari et magnum ire agmen aduerso flumine sonitumque remorum in eadem parte exaudiri ⟨*c*⟩ et paulo infra milites nauibus transportari: VII 61, 3; pugnatur uno tempore omnibus locis ⟨omn. loc. uno temp. *f*⟩: VII 84, 2; hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris, tormenta flammam ⟨*c*⟩ conciperent: 2, 14, 2; quid enim est illis optatius quam uno tempore et nos circumuenire et uos nefario scelere obstringere? 2, 32, 3; Octauius quinis castris oppidum circumdedit atque uno tempore obsidione et oppugnationibus eos premere coepit: 3, 9, 4; cum Casilinum uenisset unoque tempore signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa ⟨*c*⟩ et familia Neapoli: 3, 21, 5; neque erat facile nostris uno tempore propugnare et munire: 3, 45, 3; itaque uno tempore praesidiis omnibus deductis et oppugnatione dimissa coactoque in unum locum exercitu contionem ... habuit: 3, 73, 1; — — summis .. angustiis rerum necessariarum premebantur, adeo ut cogerentur ... ligna atque aquam Corcyra ⟨*c*⟩ nauibus onerariis supportare; atque etiam uno tempore accidit, ut difficilioribus usi tempestatibus ex pellibus, quibus erant tectae naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: 3, 15, 4.

β) **causae:** paucae ultimae nationes anni tempore confisae, quod hiems suberat, hoc ⟨*c*⟩ facere neglexerunt: III 27, 2; ¶ ne anni tempore a ⟨*c*⟩ nauigatione excluderetur, quod aequinoctium suberat: V 23, 5; Ambiorix copias suas iudicione non conduxerit, ... an tempore exclusus et repentino equitum ⟨*c*⟩ aduentu prohibitus ... dubium est: VI 31, 1; castris ante oppidum positis diei tempore exclusus in posterum oppugnationem differt: VII 11, 5; ¶ frumenta non solum ... consumebantur, sed etiam ⟨*c*⟩ anni tempore atque imbribus procubuerant: VI 43, 3; ¶ id esse facile, ... quod anni tempore subleuentur: VII 14, 3; ¶ cum ipso anni tempore ad gerendum bellum uocaretur et ad hostem proficisci constituisset: VII 32, 2; ¶ sed Laelius tempore anni commodiore usus ad nauigandum onerariis nauibus ... aquam suis supportabat: 3, 100, 3.

(γ) **locat. (sed trsl.):** exiguo tempore ... constitit: 3, 14, 3 *u.* **f)** ζ).)

f) c. praep.; α) ad; αα) ad = **usque ad** *u.* **ad** *p. 122* **B.** *(7 loc.)*

(ββ) **ad id tempus** = **eo tempore:** 2, 19, 2 *u.* **B. e).)**

β) **ante** *u.* **ante** *p. 277* **B.** *init. (6 loc.).*

γ) **de:** cum de loco et ⟨de *add. al; Db.*⟩ tempore eius rei controuersia inferretur: 1, 86, 2.

δ) **ex:** Sugambri ⟨*c*⟩ ex eo tempore, quo pons institui coeptus est, fuga comparata ... finibus suis excesserant: IV 18, 4; — Caesar ex eo tempore, dum ad flumen Varum ueniatur, se frumentum daturum pollicetur: 1, 87, 1; — cum iam ex diei ⟨*om.* β⟩ tempore coniecturam caperet ⟨*c*⟩ in castra peruentum: VII 35, 4.

ε) **in c. acc.:** significare coeperunt, ut statim dimitterentur, neque omni interposita fide firmum esse posse, si in aliud tempus differretur: 1, 86, 2; ¶ utrum igni statim necaretur an in aliud tempus reseruaretur: I 53, 7; non se liberari, sed in aliud tempus reseruari arbitrati discedere a nobis ... constituerunt: 3, 60, 3; ¶¶ in reliquum tempus *u.* **reliquus** *p. 1667* (I 20, 6; III 16, 4; VI 1, 3;) ¶¶ per certos exploratores in singula diei tempora quae ad Auaricum gererentur ⟨*c*⟩ cognoscebat et ⟨*c*⟩ quid fieri uellet imperabat: VII 16, 2.

ζ) **in c. abl.:** ita in ⟨*f; om. ahl; edd.*⟩ exiguo tempore magnoque casu totius exercitus salus constitit: 3, 14, 3.

η) **per:** qui (milites aduersariorum) in castra per tempus conloquii uenerant: 1, 77, 1; ¶¶ ipse, cum primum per anni tempus potuit, ad exercitum contendit: III 9, 2.

ϑ) **post:** neque post id tempus umquam summis nobiscum copiis hostes contenderunt: V 17, 5; seu quis Gallus seu Romanus ⟨*c*⟩ uelit ante horam tertiam ad se transire, ... licere; post id tempus non fore potestatem: V 51, 3.

ι) **propter:** neque belli gerendi propter anni

tempus facultatem habebat: IV 22, 2; id propter anni tempus longum atque impeditum uidebatur: 1, 29, 2.

B. (praegnant.) = καιρός; **temporis oportunitas, oportunum tempus; a) subi.**: ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo . . . instruebant: 2, 9, 7.

b) obi.: quae (quisque) prima ⟨*o*⟩ signa conspexit, ad haec constitit, ne in quaerendis suis ⟨ne inquirendo suos β⟩ pugnandi tempus ⟨temp. pugn. β⟩ dimitteret: II 21, 6; ¶ disputatur in consilio a ⟨*o*⟩ Petreio atque Afranio et tempus profectionis quaeritur: 1, 67, 1; at hostes sine fide tempus atque occasionem fraudis ac doli quaerunt: 2, 14, 1.

c) c. praep.: monuitque . . ., ad nutum et ad tempus omnes res ab iis ⟨*o*⟩ administrarentur: IV 23, 5; quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin ad ⟨id *add. x; edd.; del. Paul*⟩ tempus partem senatus Cordubam ⟨*o*⟩ mitteret, non ciuis Romanus paulo notior, quin ad diem ⟨quin eodem *Paul*⟩ conueniret: 2, 19, 2.

C. = **res, rerum condicio; a) obi.**: incredibili felicitate auster . . . in Africum se uertit. . . . itaque tempore commutato tempestas et nostros texit et naues Rhodias adflixit: 3, (26, 5;) 27, 2.

b) genet.: inopiam excusare et calamitatem aut propriam suam aut temporum queri . . . etiam mediocris est animi: 3, 20, 3; ¶ instructo exercitu magis ut loci natura deiectusque ⟨*o*⟩ collis et necessitas temporis quam ut rei militaris ratio atque ordo postulabat: II 22, 1; ¶ uterque eorum celeritati studebat, et suis ut esset auxilio *et* ad opprimendos aduersarios ne occasioni ⟨*fhl;* occasione *a*⟩ temporis deesset: 3, 79, 1; ¶ (ita magnarum initia rerum, quae occupatione magistratuum et imperiorum ⟨*Paul;* temporum *x; edd.*⟩ sollicitam Italiam habebant, . . . facilem exitum habuerunt: 3, 22, 4;) ¶ Basilum ⟨*o*⟩ cum omni equitatu praemittit, si quid celeritate itineris atque oportunitate temporis proficere possit ⟨*c*⟩: VI 29, 4; neque nunc se illorum humilitate ⟨*o*⟩ neque aliqua temporis oportunitate postulare, quibus rebus opes augeantur suae: 1, 85, 5; perterritum, inquit, hostem uides, Curio; quid dubitas uti temporis oportunitate? 2, 34, 4.

c) abl.; α) temp.: ne eo quidem tempore quisquam loco cessit: VII 62, 7; ¶ precibus et fletu excitati, extremo tempore ciuitati subuenirent, . . . naues conscendunt: 2, 4, 3; (ipsi manu facta cum iis ⟨his *codd.*⟩, quos nuper ⟨maximi *add. x;* maxime *f*[2]*; Db.; seclud. Np., Dt.;* quos tempore extremo *Koch*⟩ liberauerant, in proxima Octauii castra inruperunt: 3, 9, 6;) ¶ fiebat . . . humanitate Trebonii, qui his ⟨*om. NOx*⟩ temporibus clementer et moderate ⟨*o*⟩ ius ⟨*o*⟩ dicendum existimabat, ut: 3, 20, 2; ¶ necessario tempore *u.* **necessarius** *p. 733* **e)** *(3 loc.)*; ¶ (alius castra ⟨*o*⟩ iam capta pronuntiat, alius deleto exercitu atque imperatore uictores barbaros uenisse contendit; plerique nouas sibi ex loco religiones fingunt . . . . tali timore ⟨tempore β⟩ omnibus perterritis confirmatur ⟨*c*⟩ opinio barbaris . . . nullum esse intus praesidium: VI 37, 9;) nec fuit spatium tali tempore ad contrahenda castra: VII 40, 2.

(**β) causae**: sed praeoccupatus animus Attianorum militum timore ⟨*hl;* tempore *af;* timore tempore *O*⟩ et fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat: 2, 34, 6.)

d) c. praep.: ita necessario atque ex tempore capto consilio Pompeius tumulum quendam occupauit: 3, 51, 8; ¶ ut . . . quae . . in Gallia gererentur ⟨*c*⟩ cognosceret consiliumque pro tempore et pro re caperet: V 8, 1.

[**Falso**: cum neque opus ⟨tempus *B*[a]β⟩ hibernorum munitionesque plene essent perfectae: III 3, 1; constituunt, ut . . . omnia prius experiantur ⟨*c*⟩ quam ad ⟨*c*⟩ Critognati sententiam ⟨*c*⟩ descendant ⟨*c*⟩; illo tamen ⟨β; tamen tempore α⟩ potius utendum consilio, si res cogat . . ., quam . . . pacis subeundam condicionem: VII 78, 2.]

Tempus : . . **spatium**: 1, 51, 6; — tempus atque occasio: 2, 14, 1; — ad tempus . . . ad diem: 2, 19, 2; — ad nutum et ad tempus: IV 23, 5; pro tempore et pro re: V 8, 1.

Tempus adfinitatis: 1, 4, 4; animaduersionis: 3, 60, 1; anni *u.* **annus** C. *p. 271 (14 loc.)*; belli: VI 4, 3; conloquii: 1, 77, 1; consulatus: 1, 32, 2; alterius contabulationis: 2, 9, 7; diei: VII 11, 5; 16, 2; 35, 4 ⟨*c*⟩; 68, 2; doli, fraudis: 2, 14, 1; hiemis: V 53, 5; 55, 1; noctis: 3, 28, 5; profectionis: 1, 67, 1; pugnae: 1, 51, 6; quaestionis: VI 4, 3; rei: VII 2, 3 (?); 1, 86, 2; rerum: 3 61, 3; uictoriae: VII 66, 3; uitae: 2, 41, 8; ¶ adeundi: VII 83, 5; agendi: 3, 10, 7; pugnandi: II, 21, 6; committendi proelii: II 19, 6; ¶¶ (conloquio: 1, 11, 3; munitioni: V 9, 8; rei: VII 2, 3 ⟨*c*⟩; 3, 19, 3; — rebus . . . administrandis: III 4, 1;) ¶¶ tempus ad: II 21, 5; IV 20, 2 (?); 34, 2; 2, 6, 1; 3, 25, 3; ¶¶ fuit tempus, cum: VI 24, 1.

Adiect.: aequum: 1, 85, 2; aestiuum: VI

4, 3; alienum: IV 34, 2; aliud *u.* **alius** *p. 233* **A. a)** *(5 loc.)*; (3, 47, 2;) antiquissimum: I 45, 3; breue: I 40, 11; IV 34, 2; VI 1, 3; certum: VI 13, 10; commodius: 3, (25, 3;) 100, 3; difficillimum: 1, 48, 5; duo: 3, 105, 1; durius: 3, 25, 3; durissimum: VII 8, 2; exiguum: 3, 14, 3; extremum: 2, 4, 3; 41, 8; futurum: 1, 52, 1; incerta: VII 16, 3; legitimum: 1, 32, 2; melius: 3, 49, 6 (?); meridianum *u.* **meridianus** *(4 loc.)*; necessarium: I 16, 6; VII 32, 2; 40, 4; nocturnum (-a): V 40, 5. 7; 1, 21, 2; — V 11, 6; nullum: V 55, 1; 1, 78, 5; 2, 6, 1; omne: 2, 39, 5 (?); *u. praeterea* **omnis** *p. 899 (5 loc.)*; omnia: VII 54, 4; 1, 7, 1; oportunum: 3, 36, 8; 57, 2; oportunissimum: IV 34, 1; perpetuum: 3, 90, 1; praesens: (1, 52, 1;) 2, 40, 4; primum: 3, 28, 5; (ali)quod: VII 24, 2; quodque: I 45, 3; reliquum *u.* **reliquus** *p. 1667 sq. (7 loc.)*; singula: VII 16, 2; superius (-iora) *u.* **superus** *p. 2056 sq. (12 loc.)*; tale: (VI 37, 9 ⟨*c*⟩;) VII 40, 2; totum: VII 24, 1; ullum: V 53, 5; unum: VII 85, 2; 3, 10, 7; *u. praeterea p. 2144 sq. (18 loc.)*.

Tencteri. *Forma* tencteri (-os, -orum, -is) *inuenitur in Aa* IV 18, 4, *in BM* IV 16, 2, *in h* V 55, 2; tenctheri *in AQβ* IV 16, 2, *in β* VI 35, 5, *in AQ* IV 1, 1 *et* IV 4, 1; tenchteri *in BM* IV 4, 1; thencteri *in BM* IV 18, 4; thenctheri *in α* VI 35, 5; tinctheri *in M* V 55, 2; thinctheri *in AQB ibid.*; tanctheri *in B¹M* IV 1, 1; túnctheri *in B² ibid.*; tencheri *in af* V 55, 2; *in h* IV 18, 4; tench&e *in a* IV 1, 1; tencheteri *in hl ibid.*; tẽtheri *in hl* IV 4, 1; tectheri *in l* IV 18, 4; theneteri *in Q ibid.*; eptem theri (= et Tenct.) *in a* IV 4, 1.

Cf. de bello a Caesare cum Vsipetibus et Tencteris gesto Heller, Ph. 22, 130—136; A. Dederich, Julius Cäsar am Rhein. Paderborn 1870 (p. 12—32); Th. Bergk, Cäsars Feldzug gegen die Usipeter u. Tencterer (zur Geschichte u. Topographie der Rheinlande in röm. Zeit. Lpz. 1882).

ea quae secuta est hieme, qui fuit annus Cn. ⟨*c*⟩ Pompeio, M. ⟨*c*⟩ Crasso consulibus, Vsipetes Germani et ⟨*c*⟩ item Tencteri magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt: IV 1, 1; *cf.* § 2; in eadem causa fuerunt Vsipetes et Tencteri, quos supra diximus; qui complures annos Sueborum uim sustinuerunt, ad extremum tamen agris expulsi et multis locis Germaniae triennium uagati ad Rhenum peruenerunt: IV 4, 1. 2; *cf.* 4, 3—15, 5; accessit etiam quod illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum, quam supra commemoraui praedandi frumentandique causa Mosam transisse . . ., se . . . in fines Sugambrorum . . . receperat: IV 16, 2; *cf.* § 3; Sugambri . . . hortantibus iis ⟨*c*⟩, quos ex Tencteris atque ⟨et β⟩ Vsipetibus apud se habebant, finibus suis excesserant: IV 18, 4; cum se bis expertos dicerent: Ariouisti bello et Tencterorum transitu: non esse amplius fortunam temptaturos ⟨*c*⟩: V 55, 2; a quibus (Sugambris) receptos ex fuga Tencteros atque Vsipetes supra docuimus: VI 35, 5.

tendo. **A.** = **extendere; a)**: manus *u.* **manus A. b)** *p. 541 sq. (5 loc.)*.

b) praetorium: receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classicumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi: 3, 82, 1.

B. = **tentoria habere, consedisse**: ut qui sub uallo ⟨ualle *BMa¹*⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2.

C. = **contendere**: hic (Scipio) nullo in loco Macedoniae moratus magno impetu tetendit ⟨*Nhl*; tendit *af*; contendit *O*; *Paul*⟩ ad Domitium: 3, 36, 2.

tenebrae: prospectu tenebris adempto multa utrimque uulnera accipiuntur: VII 81, 5.

teneo. **A.** = **occupare, potiri, capere (in Besitz nehmen); a) alqd**: hos (colles) primum praesidiis tenuit castellaque ibi communiit ⟨*c*⟩: 3, 43, 1; ¶ (impedimenta: III 29, 2 *u.* **B. a)** *α*) *γγ*);) ¶ D. Laelius cum classe ad Brundisium uenit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstrauimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit: 3, 100, 1; ¶ (nauem expugnauit. eodemque tempore ex ⟨*c*⟩ altera parte mole tenui naturali obiecta ⟨*sic (Np.) Madu.*; molem tenuit naturalem obiectam *codd.*⟩ quae ⟨obiectamque *codd.*⟩ paene insulam oppidum effecerat, quattuor biremes . . . traduxit: 3, 40, 4;) ¶ (primo exaudito clamore, inde etiam crebris nuntiis incitati oppidum a Romanis teneri ⟨opp. a R. ten. *del. Pluyg.*⟩ praemissis equitibus magno cursu ⟨*c*⟩ eo contenderunt: VII 48, 1;) ¶ (pecora: III 29, 2 *u.* **B.**) **a)** *α*) *γγ*);) ¶ (relinquebatur, ut . . . quam plurimos colles occuparet et quam latissimas regiones praesidiis teneret Caesarisque copias . . . distineret: 3, 44, 2.)

b) alqm: exercitum: 1, 85, 11 *u.* **B. a)** *α*) *ββ*) **𝔄)**.

B. = **possidere, habere (in Besitz haben); a) propr.; α) = occupatum tenere; αα) locum; 𝔄) obi. est appellatiuum**: uel sibi agros attribuant (Romani) uel patiantur eos

tenere (tenere eos β; eos om. Q), quas armis possederint: IV 7,4. ¶ angustias: 1, 66,2 u. D. a) α) ββ) 𝔄) locus: ¶ haec eadem castella, nocte excubitoribus ac firmis praesidiis tenebantur (retineo β): VII 69,7; ¶ collem, colles u. collis B. p. 602: III 14,9; VII 36,5; 44,1; ¶ nam quae ii (namque Ox?) itinera ad Hiberum atque Octogesam pertinebant, castris breuiter oppositis tenebantur: I, 69,1; ¶ omnia litora u. litus p. 471 A. (4 loc.). ¶ omnes enim colles ac loca superiora ... ab exercitu tenebantur: III 14,9; sed is locus praesidio ab his non † nimis firmo (non infirmo Zucker) tenebatur: VII 36,5; VII 62,4 u. β) ββ) locum; praeterea arbitrabatur unum locum ... quam omnia (Ciacc.; omnium z). litora ac portus custodia clausos teneri (recc.; tueri z; u. CC): 3,23,1; M. Antonius, qui proximum locum praesidiorum tenebat, ea re nuntiata cum cohortibus XII descendens ... cernebatur: 3, 65,2; ¶ montem, montes u. mons C. p. 634 (4 loc.); ¶ oppidum u. oppidum p. 939 sq. (4 loc. except. VII 55,7); ¶ altera ex (e) parte Bellouaci ... instabant (e), alteram (altera Nβ) Camulogenus parato atque instructo exercitu tenebat: VII 59,5; Achillas ... occupabat Alexandriam praeter eam (e) oppidi partem, quam Caesar cum militibus tenebat: 3,111,1; ¶ portum, portus u. portus B. p. 1122 (5 loc.); ¶ prouincias: 1,11,1 u. ββ) 𝔅); ¶ regiones u. regio p. 1649 sq. (3 loc.); ¶ celeriterque saltus Pyrenaeos occupari iubet, qui eo tempore ab L. Afranio legato praesidiis tenebantur: 1,37,1.

𝔅) obi. est nom. propr.: (Cosam in agro Thurino (u. CC) oppugnare coepit. eo cum a Q. Pedio praetore cum legione *** ea cum a Q. P. pr. c. leg. teneretur Glandorp.; Paul lapide ictus ex muro periit (e): 3,22,2;) — certior factus Iguuium (tiguium z) Thermum praetorem cohortibus V tenere, oppidum munire... Curionem ... mittit: 1,12,1; — iis (e) autem inuitis, a quibus Pharus (pharos Nh) tenetur, non potest esse... nauibus introitus in portum: 3,112,4.

ββ) homines; 𝔄) appell.: neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, quod tamen sibi difficile non sit, sed ne illi habeant quo contra se uti possint: 1,85,11; ¶ erat iniqua condicio postulare, ut Caesar ... in prouinciam reuerteretur, ipsum et prouincias et legiones † alienas (absentem Paul) tenere: 1,11,1.

𝔅) nom. propr.: una Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos (larisa eos Nh), qui magnis † exercitibus Scipionis tenebantur (magnis exercitus Scipionis tenebantur Madu.; magnis exercitu Scipionis tenebantur Paul; magnis beneficiis Sc. ten. Ciacc.; magn. necessitudinibus Sc. ten. Kraner; u. CC), quin Caesari pareret (e): 3,81,2.

γγ) res: cum iam pecus atque extrema impedimenta ab nostris tenerentur, ipsi densiores siluas peterent: III 29,2.

b) = explere, complere, complecti, continere: αα) aciem (= efficere): Caesaris acies erat triplex, sed primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et (e) rursus (e) aliae (e) totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1,83,2; mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat: 3,88,1; ¶ cornu: VII 62,4 u. ββ) locum.

ββ) locum (= complecti): erat ex omnibus castris, quae summum undique iugum tenebant, despectus: VII 80,2; ¶ ab (e) dextro cornu, ubi septima legio constiterat, hostes pellantur ...; ab sinistro, quem locum XII (e) legio tenebat, cum primi ordines hostium ... concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant: VII 62,4; — is collis ... tantum aduersus in latitudinem patebat, quantum loci acies instructa occupare (tenere β) poterat: II 8,3; ¶ cuius insulae, unum latus est contra Galliam: huius lateris alter angulus ... ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat (e); hoc pertinet (hoc latus tenet β) circiter milia passuum quingenta: V 13,2; eius munitionis, quae ab Romanis instituebatur, circuitus XI (X β) milia (om. B²M¹; mil. uel milium β) passuum tenebat (patebat coni. Dt.): VII 69,6.

b) trsl.: habent opinionem ... Iouem imperium caelestium (coeleste Aim.) tenere, Martem bella regere: VI 17,2; ¶ si quid ei a Caesare grauius accidisset, cum ipse eum locum amicitiae apud eum teneret: I 20,4; theatrum coniunctum domui (erat), quod (del. EHfm.; Ib.) arcis tenebat locum aditusque habebat ad portum: 3,112,8; ¶ Galliae totius (o) factiones esse duas: harum alterius principatum tenere Haeduos, alterius Aruernos: I 31,3; ut omni tempore totius Galliae principatum Haedui tenuissent: I 43,7; ¶ cuius pater in ea ciuitate regnum obtinuerat (tenuerat β): V 20,1; ¶ summam imperii u. imperium p. 71 ð) αα) (4 loc.).

C. = retinere, ut non amittamus; conseruare et tueri quae habemus (festhalten,

behaupten); a) ui, uirium contentione; α) locum; αα) obi. est appellat.: agros: IV 7, 4 *u. p. 2150 sq.* ..... **𝔄) agros;** ¶ cum (nostri) in eum locum, unde erant egressi ⟨*c*⟩, reuerti coeperant, ... circumueniebantur; sin autem locum ⟨loco *hl*⟩ tenere uellent, nec uirtuti locus relinquebatur neque ... tela conferti ⟨*c*⟩ uitare ⟨*c*⟩ poterant: V 35, 4; itaque perturbatis antesignanis legio, quae in eo cornu constiterat, locum non tenuit ⟨locum continuit *NOx*⟩ atque in proximum collem sese recepit: 1, 44, 5; ut se utrique superiores discessisse existimarent: Afraniani, quod ... nostrorum impetum sustinuissent et **ab* initio locum tumulumque tenuissent ⟨et ab in. loc. t. q. ten. *om. hl*⟩ ..., nostri autem, quod: 1, 47, 2; ¶ oppidum, quod a ⟨ab β⟩ se teneri non posse iudicabant, ... incenderunt: VII 55, 7; ¶ Sulpicium Rufum legatum cum eo praesidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere ⟨tueri *RSchn.*⟩ iussit: IV 22, 6; ¶ integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur cuius animi aut cuius impudentiae est: 3, 20, 3; ¶ Scipionem ... litterae sunt consecutae a M. Fauonio Domitium cum legionibus adesse neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis tenere posse: 3, 36, 6; ¶ tumulum: 1, 47, 2 *u.* locum.

ββ) **obi. est nom. propr.:** utrum auertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset (edictum), ... an nouis dilectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat: 3, 102, 3.

β) **rem (abstr.); αα) obi. est subst.:** hos illi (Remi) diligenter tuebantur: ita et nouam et repente collectam auctoritatem tenebant: VI 12, 8; ¶ cursum *u.* **cursus** *p. 808* **a)** *(4 loc.);* ¶ Pompeius autem, ut famam opinionemque hominum teneret, sic ⟨*c*⟩ pro castris exercitum constituebat, ut: 3, 56, 2; ¶ propositum *u.* **propositum A.** *(3 loc.);* ¶ quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C,* 1.

ββ) **obi. est pronom.:** sic belli rationem esse diuisam, ut illi classe ⟨*c*⟩ naues auxiliaque sua impedirent, ipse ut aqua terraque eos prohiberet. si ⟨et si *hl*⟩ hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis; si illud tenerent, se quoque id retenturum: 3, 17, 4.

γ) **homines:** Caesar principibus ... ad se euocatis ⟨*c*⟩ *alios territando ... *alios cohortando magnam partem Galliae ⟨gallorum β⟩ in officio tenuit: V 54, 1.

b) animo; α) additur memoria *u.* memoria *p. 557 sq.* ββ) *(3 loc.).*

β) **non additur memoria (= cognitum habere, nouisse):** omni exercitu ... disposito, ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit: VII 80, 1.

D. = retinere alqm (alqd), ut loco non excedat, ut (mouendi) libertas eripiatur; morari, impedire, cohibere (festhalten = zurückhalten); a) propr.; α) alqm; αα) additur in catenis, potestate, sim.: quos (filios) Aduatuci obsidum numero missos apud se in seruitute et catenis tenuissent: V 27, 2; — Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione ⟨deditione *B*²β; in *om. a*⟩ uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; — nuntio allato omnes eorum ⟨eor. omn. β⟩ milites in potestate Caesaris teneri concurrunt ad Aristium: VII 43, 1.

ββ) **non additur in catenis (dicione, potestate, seruitute); obiect. est 𝔄) appellatiuum:** quod tota acies equitatu hostium circumdata tenebatur: 2, 41, 7; ¶ illi (duces hostium) ... ueriti, ne noctu impediti ... confligere cogerentur aut ne ab equitatu Caesaris in angustiis ⟨Caes. illae angustiae *Paul*⟩ tenerentur, iter supprimunt: 1, 66, 2; ¶ hostem ⟨hostes *A*⟩ impedito atque iniquo loco tenetis: VI 8, 3; ¶ cum multitudine hostium castra compleri, [nostras] legiones premi et paene circumuentas teneri ... uidissent: II 24, 4.

𝔅) nom. propr.: ipse enim (Caesar) necessario etesiis tenebatur ⟨morabatur *l pr.*⟩, qui nauigantibus Alexandria sunt ⟨*c*⟩ aduersissimi uenti: 3, 107, 1.

ℭ) se(se) *u.* sui *p. 1965 (12 loc.).*

β) **alqd; obi. est αα) subst. concr.:** hi neque uultum fingere neque interdum lacrimas tenere poterant: I 39, 4; ¶ quae (naues) ex eo loco a ⟨*c*⟩ milibus passuum octo uento tenebantur, quo minus in eundem portum uenire possent: IV 22, 4; ¶ quibus (tignis) ... reuinctis tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut, quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨ligata β⟩ tenerentur: IV 17, 7.

ββ) **subst. abstr.:** huius modi res aut pudore aut metu tenentur ⟨tolluntur *Kindsch.*⟩; quibus rebus nox ⟨lux *Kindsch.*⟩ maxime aduersaria est: 2, 31, 7.

b) trsl. = obstrictum tenere: (beneficiis, necessitudinibus: 3, 81, 2 *u. p. 2152* ββ) **𝔅);)** ¶ praeoccupatum sese legatione ⟨*c*⟩ ab Cn.

Pompeio, teneri obstrictum fide: 2,17,2; ¶ (Romam se uenisse,) quod solus neque iure iurando neque obsidibus teneretur ⟨quod . . . tener. *del. Paul; Hold.*⟩: I 31,9; ¶ sacramento quidem uos tenere qui potuit, cum . . . deposito imperio . . . captus ipse in alienam uenisset potestatem? 2,32,9; relinquitur ⟨*CC*⟩ noua religio, ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis . . . sublatum est: 2,32,9.

Tenere . . . habere: 1,85,11; — (occupare . . . tenere: I 22,2; 1,37,1; 3,44,2; 111,1; tenere . . . possidēre: IV 7,4;) — tenere . . . retinere: 3,17,4; — tenere et nouisse: VII 80,1; — praeoccupatum esse . . . teneri obstrictum: 2,17,2.

Tenere castris: 1,68,1; classibus: 3,14,1; cohortibus: 1,12,1. 3; 15,3; nouis dilectibus: 3,102,3; (excubitoribus: VII 69,7;) exercitu: VII 59,5; (exercitibus: 3,81,2;) praesidio: VII 36,6; 1,18,1; praesidiis: (VII 69,7;) 1,37,1; 3,15,2; 43,1; 44,2; ¶ **teneri** (**fide**: 2,17,2;) iure iurando: I 31,9; (metu: 2,31,7;) obsidibus: I 31,9; (pudore: 2,31,7;) sacramento: 2,32,9 *bis*; — etesiis: 3,107,1; uento: IV 22,4; ¶ **t. tanta diligentia**: 3,42,3; eadem ratione: 3,100,1; ¶ (se) **castris** *u.* **castra** *p. 469* **a)** *(7 loc.)*; loco (idoneo, impedito, iniquo; suis locis) III 17,5; VI 8,3; 3,41,2; 94,1; 109,2; oppido: 3,109,2; *ap. Cic. ad Att.* IX 14,1; paludibus: I 40,8; — apud se: V 27,2; (apud eum: I 20,4;) — in angustiis: 1,66,2; — (se in armis: I 49,2;) in catenis, dicione ⟨deditione⟩, potestate ⟨*c*⟩, seruitute *u.* **D. a) α) αα)**; in officio: V 54,1; — a milibus passuum octo: IV 22,4; ¶ **acies circumdata tenetur**: 2,41,7; circumuentas legiones: II 24,4; portus clausos: 3,23,1 ⟨*c*⟩; tigna inligata ⟨ligata β⟩: IV 17,7; obstrictum fide se t.: 2,17,2; ¶ **teneri, quominus**: IV 22,4; ¶¶ **diutius**: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; unum diem: 3,30,6; multos menses: I 40,8; (ad id tempus: 3, 94,1;) noctu: VII 69,7; — necessario: 3, 107,1; — undique: VII 80,2.

tener: Neruii antiquitus, . . . quo facilius finitimorum equitatum . . . impedirent, teneris arboribus incisis atque inflexis ⟨*c*⟩ . . . effecerant, ut: II 17,4; ¶ ut foliis ex arboribus strictis et teneris ⟨tenera *a*⟩ harundinum radicibus contusis equos alerent: 3,58,3.

(tento *u.* **tempto.)**

tenuis. A. propr.: ex ⟨*c*⟩ altera parte mole tenui naturali obiecta, quae ⟨*sic (Np.) Madu.*; molem tenuit naturalem ⟨naturaliter *Dt.*⟩ obiectam, quae (obiectamque *z*) *codd.*; *Db.*, *Dt.*⟩ paene insulam oppidum effecerat, IIII biremes . . . traduxit: 3,40,4.

B. trsl.; a) pos.: tenuis atque infirmi haec animi uideri: 1,32,8; ¶ (ab oppido autem decliuis locus leni ⟨*Hotom.*; tenui *x*; *edd.*⟩ fastigio uergebat in longitudinem ⟨*c*⟩ *passus circiter CCCC: 1,45,5;) ¶ ¦quid uos, inquit, hanc miseram ac tenuem sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨*c*⟩? VI 35,8.

b) superl.: cum tenuissima ualetudine (Cicero) esset: V 40,7.

tenuiter: pelles (erant) pro uelis alutaeque tenuiter confectae: III 13,6.

tenuitas: summa difficultate rei frumentariae adfecto exercitu tenuitate Boiorum, indiligentia Haeduorum . . . nulla tamen uox ⟨*c*⟩ . . . est audita populi Romani maiestate . . . indigna: VII 17,3.

ter: is ⟨*c*⟩ se praesente de se ter sortibus ⟨ter sort. *B*[2]β; tergoribus α (terroribus *Bpr.*)⟩ consultum dicebat: I 53,7.

Terentius: unum hoc maceror ac ⟨*c*⟩ doleo tibi deesse, Terenti: *ap. Suet. uit. Terent.* 5.

(M. Terentius Varro *u.* **Varro.)**

teres: huc teretes stipites feminis crassitudine ab summo praeacuti et praeusti demittebantur ⟨*c*⟩: VII 73,6.

tergum. A. obi.: pugnatur acriter ad nouissimum agmen, adeo ut paene terga conuertant ⟨omnes uertant *Paul*⟩: 1,80,5; ¶ ita proelium restitutum est, atque omnes hostes terga uerterunt neque ⟨*c*⟩ prius fugere destiterunt quam: I 53,1; factum est . . ., ut ne *primum quidem nostrorum impetum (hostes) ferrent ac ⟨et β⟩ statim terga uerterent: III 19,3; tandem ⟨*c*⟩ confecti uulneribus hostes terga uerterunt ⟨*Q*β; uertere *AB(M?)*; *edd.*⟩: III 21,1; diutius nostrorum militum impetum hostes ferre non potuerunt ac terga uerterunt ⟨-rent *M*[1]⟩: IV 35,2; postea uero quam equitatus noster in conspectum uenit, hostes abiectis armis terga uerterunt magnusque eorum numerus est occisus: IV 37,4; repente post tergum equitatus cernitur; cohortes aliae adpropinquant ⟨*c*⟩; hostes ⟨ergo *add. AQ*⟩ terga uertunt ⟨*af*; *Np.*, *Dt.*[1]; uerterunt *ahl*; *rell. edd.*⟩; fugientibus equites occurrunt: VII 88,3; nostri repelluntur atque aliis submissis subsidiis ⟨*u. CC*⟩ terga uertere seque ad signa legionum recipere coguntur: 1,43,5; hostem insolenter atque acriter nostros insequentem supprimit rursusque terga uertere seque ad oppidum Ilerdam recipere . . .

cogit: 1, 45, 1; quod (Afraniani) . . . nostros primo congressu terga uertere coegissent: 1, 47, 2; quod (nostri) ex loco superiore terga uertere aduersarios coegissent atque in oppidum compulissent: 1, 47, 3; 80, 5 *u.* conuertere; prius quam telum adigi ⟨*c*⟩ posset . . ., omnis Vari acies terga uertit seque in castra recepit. qua in fuga . . .: 2, 34, 6; milites . . . ex inferiore loco aduersus cliuum ⟨*c*⟩ incitati cursu praecipites Pompeianos egerunt ⟨*c*⟩ et terga uertere coegerunt: 3, 46, 5; in auersos nostros impetum fecerunt atque ex utraque munitione deiectos ⟨*c*⟩ terga uertere coegerunt: 3, 63, 8; cum . . . alii . . a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque uniuersi terga uerterunt: 3, 94, 2.

B. c. praep.; a) a(b) *u.* **ab** *p. 39 (5 loc.)*.
b) post *u.* **post** 2. A. a) *p. 1145 (6 loc.)*.

(tergus: I 53, 7 *u.* **ter.)**

terni: primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. a. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 2; ¶ imperant (milia) . . . Lexouiis ⟨*CC*⟩ et Aulercis ⟨*c*⟩ Eburouicibus ⟨*c*⟩ terna ⟨*om.* β⟩: VII 75, 3; ¶ cum singulas binae ac ternae naues circumsteterant ⟨*c*⟩: III 15, 1; ¶ huius generis octoni ordines ducti ⟨β; iuncti α⟩ ternos inter se pedes distabant: VII 73, 8; ¶ placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis ⟨*c*⟩, qui: 3, 83, 3; ¶ ibi turres cum ternis ⟨turres quaternis *Paul*⟩ tabulatis erigebat: 1, 26, 1.

tero: quibus ⟨rebus *add. Madu.*⟩ cotidie melius † subterrere ⟨*ahl;* subterere *f;* se terere *Madu.*⟩ tempus maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6.

terra. A. = (terra) continens, ἤπειρος **(opponitur mari); a) obi.:** secunda inita ⟨*c*⟩ cum soluisset uigilia, prima luce terram attigit: V 23, 6; naues soluit . . . postridie ⟨*c*⟩ terram attigit. † Germiniorum ⟨*af;* germaniorum *Nhl;* Chimaerinorum *Kiepert;* Ceraunioram *P. Victor.*⟩ saxa inter et ⟨terram attigit Germiniorum. saxa inter et *edd.;* t. attigit. inter Cerauniorum saxa et *Em. Hoffm.*⟩ alia loca periculosa quietam nactus stationem et portus ⟨t. attigit Cerauniorum saxa inter et s. l. p. quietam nactus stationem. sed portus *Paul*⟩ omnes timens . . . ad . . . Palaeste ⟨*c*⟩ . . . milites exposuit: 3, 6, 2.3; ¶ tertium (latus Britanniae) est contra septentriones; cui parti nulla est obiecta terra: V 13, 6.

b) abl.; α) loci: (praeteruectas Apolloniam Dyrrachiumque naues uiderant, † ipsi ⟨uiderant ipsi et *Madu.*⟩ iter secundum eas terra ⟨*Vrsini cod.;* terras *z*⟩ derexerant ⟨uiderant ipsi, ut iter secundo austro derexerant *Paul;* ipsi iter . . . derex. *del. Kraff.*⟩: 3, 30, 1;) ¶ terra . . . temptans: 3, 40, 2 *u.* **c) γ)**.

β) separat.: terra prohibere *u.* **prohibeo** *p. 1249* α) *(3 loc.)*.

c) c. praep.; α) ab: serius a terra prouectae ⟨prof. *b*⟩ naues . . . in redeundo offenderunt: 3, 8, 2; ¶ milites . . . naues conscenderunt et a terra soluerunt: 3, 101, 6.

Massilia enim fere tribus ex [oppidi] partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra ⟨qua aditum habet a terra *Cornelissen*⟩: 2, 1, 3; sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨*c*⟩ posse: 2, 16, 2.

β) ad: adplicatisque nostris ad terram nauibus . . . naues praeparatas ad incendium immisit: 3, 101, 5; ¶ deligare ⟨religare⟩ ad t. *u.* **deligare** *(3 loc.)*; ¶¶ singulas (naues) . . . expugnauerunt, ut perpaucae . . . noctis interuentu ad terram peruenerint ⟨peruenirent β⟩: III 15, 5.

γ) ex: simul ex ⟨et *Ciacc.*⟩ terra scalis et ⟨ex *O*⟩ classe moenia oppidi temptans . . . nostros uicit ⟨*u. CC*⟩: 3, 40, 2.

δ) in terram: milites . . . gubernatorem in terram nauem ⟨nau. in terr. *h*⟩ eicere cogunt: 3, 28, 5; ¶ (exponere in terram *u.* ε).)

ε) in terra: hic uenientem Vticam nauibus Tuberonem portu atque oppido prohibet neque adfectum ualetudine filium exponere in terra ⟨*z; Paul;* terram *O; edd.*⟩ patitur: 1, 31, 3; noctu militibus ac sagittariis in terra ⟨*Nafl; Paul;* terram *(h?) edd.*⟩ expositis praesidium equitum deiecit: 3, 23, 2.

B. = solum, ἔδαφος; **a) obi.:** animaduertit Caesar unos ⟨*c*⟩ . . . Sequanos . . . tristes capite demisso terram intueri: I 32, 2.

b) c. praep.; α) ad: ubi . . . passis . . palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiuerunt, consolatus consurgere iussit: 3, 98, 2.

β) ex: stipites . . . demittebantur ⟨*c*⟩ ita, ut non amplius digitis quattuor ex terra ⟨e terra *hl;* contra *a*⟩ eminerent: VII 73, 6.

γ) in terram: has angustias sublicis in terram demissis ⟨dimissis *z*⟩ praesaepserat terramque adgesserat ⟨*Ofhl;* adiecerat *a; Np., Dt.*⟩, ut aquam contineret ⟨*c*⟩: 3, 49, 4; ¶ taleae ⟨*c*⟩ pedem longae ferreis hamis infixis ⟨*c*⟩ totae in terram infodiebantur ⟨effodiebantur β⟩: VII 73, 9.

δ) in terra: asseres . . . maximis ballistis missi per IIII ordines cratium in terra ⟨terram

Nel⟩ defigebantur: 2,2,2; ¶ agger . . . in munitionem ⟨*c*⟩ coniectus et ascensum dat Gallis et ea, quae in terra occultauerant Romani, contegit: VII 85,6.

C. = **terrena materia, humus, agger, glebae** [(γῆ, βῶλοι); **a) obi.**: adgerere (adicere): 3,49,4 *u.* **B. b) γ**); ¶ gladiis caespites ⟨*c*⟩ circumcidere, manibus sagulisque ⟨*c*⟩ terram exhaurire cogebantur ⟨*c*⟩: V 42,3.

b) abl.: confirmandi et stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨III *add.* β⟩ terra exculcabantur: VII 73,7; ¶ fossas . . . praeducit atque ibi sudes stipitesque praeacutos defigit. haec leuibus cratibus terraque inaequat: 1,27,4; ¶ has (rates) terra atque aggere integebat: 1,25,9; ¶ (obstructis ⟨*c*⟩ omnibus castrorum portis et ad impediendum obiectis ⟨obtectis terra *Heins.*⟩ *ericiis* . . . exercitum eduxit: 3,54,2.)

D. = **singulae totius terrae regiones; fines** (χώρα); **a) obi.**: (terram attigit Germiniorum: 3,6,2 *u.* **A. a)** attingere;) ¶ num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras . . . dicamus neque quadrigas in unam nominis figuram redigere . . . possimus? *ap. Gell.* XIX 8,8; ¶ Cimbri . . . finibus . . nostris aliquando excesserunt atque alias terras petierunt ⟨petiuerunt β⟩: VII 77,14.

b) gen.: (druides) multa praeterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura . . . disputant et iuuentuti tradunt: VI 14,6; ¶ (se) unum consilium totius Galliae effecturum, cuius consensui ne orbis quidem terrarum possit obsistere: VII 29,6; cum fama per orbem terrarum percrebruisset ⟨*c*⟩ illum a Caesare obsideri neque audere proelio dimicare: 3,43,4; per orbem terrarum fama ac litteris uictoriam eius diei concelebrabant ⟨*c*⟩: 3,72,4; ¶ eam rem non minus ex usu terrae ⟨*nonne delend.?*⟩ Galliae quam populi Romani accidisse: I 30,2.

c) c. praep.: reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint: IV 7,5; ¶ (secundum eas terras: 3,30,1 *u.* **A. b) α**).)

(Terraco *u.* **Tarraco.)**

T. Terrasidius: (P. Crassus) praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa dimisit; quo in numero est T. Terrasidius missus in Esuuios ⟨unellos *a*¹; unellos sesuuios *fhl*⟩: III 7,4; finitimi . . . eadem de causa Trebium Terrasidiumque ⟨terrasibiumque *A*⟩ retinent: III 8,3; (*cf.* § 5; 9,3; 10,2; 16,4.)

terrenus: planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis: I 43,1.

terreo. A. additur obiect.; a): multa huc minora nauigia addunt, ut ipsa multitudine nostra classis terreatur: 1,56,2; ¶ legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque ⟨torm. telisque cuiusque gen. *Paul*⟩ terrebant: 3,63,6; ¶ ut equitum mille . . . VII milium Pompeianorum impetum . . . sustinere auderent neque magnopere eorum multitudine terrerentur: 3,84,4; ¶ quod saepe homines temerarios atque imperitos ⟨*c*⟩ falsis rumoribus terreri et ad facinus impelli . . . cognitum est: VI 20,2; ¶ quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimauerunt: 3,92,3; ¶ contionem apud milites habuit hortatusque est, ne ea, quae accidissent, grauiter ferrent neue his rebus terrerentur: 3,73,2.

b): (nulla Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos ⟨*c*⟩, qui magnis † exercitibus Scipionis tenebantur ⟨qui minis exerciti Scipionis terrebantur *Paul*⟩, quin . . . imperata *faceret: 3,81,2.)

c): quorum uocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur: 1,3,5; ¶ eo . . . sedecim milia expedita cum omni equitatu Ariouistus misit, quae copiae nostros terrerent ⟨perterrerent *B*²β; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*, *Hold.*⟩ et munitione prohiberent: I 49,3; multum ad terrendos nostros ualet clamor, qui post tergum pugnantibus exsistit ⟨*c*⟩; . . . omnia enim plerumque, quae absunt, uehementius hominum mentes perturbant: VII 84,4 (5); ¶ (Bibulus) *igni nautas dominosque nauium interfecit magnitudine poenae reliquos terreri ⟨deterrere *Ohl;* deterreri *c; Paul*⟩ sperans: 3,8,3.

neque is sum, inquit, qui grauissime ex uobis mortis ⟨in *add.* β⟩ periculo terrear: V 30,2.

B. sequitur quominus: cohortes . . . ab ⟨*c*⟩ dextro latere hostium constitueret, ut, si nostros loco depulsos ⟨*c*⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur, terreret ⟨deterreret *Paul*⟩: VII 49,2.

C. abs.: Afranius Petreiusque terrendi ⟨terendi *a*⟩ causa atque operis impediendi copias suas . . . producunt et proelio lacessunt: 1,42,2.

terrestris: (haec quo facilius Pompeio probari possent, omnes suas terrestres urbiumque ⟨nauiumque *coni. Np.*⟩ copias ⟨terrestr. copias urbiumque praesidia *Dt.*²; *Paul*⟩ dimissurum ⟨dimissurus *afh;* statim se di-

missurum *Dt.*[2]; deducturum *Paul*⟩: 3, 10, 10;) ¶ loquuntur . . . cum M.' Acilio et Statio Murco legatis, quorum alter † oppidi muris ⟨oppidis maritimis *Paul*⟩, alter praesidiis terrestribus praeerat: 3, 15, 6.

territo. A. alqm: (Dumnorix) principes Galliae sollicitare, seuocare ⟨*o*⟩ singulos ⟨*o*⟩ hortarique coepit, uti ⟨*o*⟩ in continenti remanerent; metu territare ⟨m. t. *om.* β⟩: non sine causa fieri, ut Gallia omni nobilitate spoliaretur: V 6, (4.) 5; Caesar principibus cuiusque ciuitatis ad se euocatis ⟨*e*⟩ alios ⟨*e; Paul;* alias *X; edd.*⟩ territando, cum se ⟨*c*⟩ scire ⟨*c*⟩ quae ⟨*c*⟩ fierent ⟨*c*⟩ denuntiaret ⟨*o*⟩, *alios cohortando magnam partem Galliae ⟨*o*⟩ in officio tenuit: V 54, 1; ¶ (Haedui) nacti obsides, quos Caesar apud eos deposuerat, horum supplicio dubitantes territant: VII 63, 3.

B. abs.: (V 6, 5 *et* 54, 1 *u.* **A.**;) (Indutiomarus) uagabatur, alias ut situm castrorum cognosceret, alias conloquendi aut territandi causa: V 57, 3.

terror. A. subi.: sic terror oblatus ⟨t. obl. *Voss.;* terrore oblato *x; edd.*⟩ a ducibus, crudelitas in supplicio, noua religio iuris iurandi spem praesentis deditionis sustulit mentesque militum conuertit et rem ad pristinam belli rationem redegit: 1, 76, 5; ¶ erat in oppido ⟨*c*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi, conuentus is ⟨*Grut.;* si *x; del. Paul*⟩, qui ex uariis generibus constaret, terror ex superioribus proeliis magnus: 2, 36, 1; — ac ⟨*c*⟩ tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut: VI 41, 2; sed tantus fuit omnium terror, ut: 2, 43, 2; — non illi . . . iniquitatem loci atque angustias praeoccupatis castris et ancipitem ⟨non praeocc. castris ancipitem *Ciacc.*⟩ terrorem intra extraque munitiones ⟨intra extraque mun. *del. Paul*⟩, non abscisum in duas partes exercitum . . . causae fuisse cogitabant: 3, 72, 2; ¶ simul [ac] Caesar adpropinquare dicebatur, tantusque terror incidit ⟨incessit *Ciacc.*⟩ eius exercitui ⟨*O;* exercitus *Nx*⟩, quod properans noctem diei coniunxerat neque iter intermiserat, ut ⟨adprop. dicebatur, qui properans noct. d. coni. n. i. intermiserat, tantusque terror incidit eius exercitus, ut *(Held;) Paul*⟩: 3, 13, 2; ¶ quibus rebus Romam nuntiatis tantus repente terror inuasit, ut: 1, 14, 1; ¶ redegit, sustulit: 1, 76, 5 *u.* conuertere.

B. obi.: dextrum cornu . . . terrore equitum animaduerso, ne intra munitionem opprimeretur, . . . sese recipiebat: 3, 69, 3; ¶ quodcumque addebatur subsidio ⟨*CC*⟩, id corruptum ⟨*CC*⟩ timore fugientium terrorem et periculum augebat ⟨adaugebat *O*⟩: 3, 64, 2; ¶ qua re animaduersa Varus et terrore exercitus cognito . . . exercitum . . . reducit: 2, 35, 7; ¶ inferre *u.* **infero** *p. 163* **b)** *(3 loc.);* ¶ hic (Libo) repentino aduentu naues onerarias quasdam nactus incendit et unam . . . abduxit magnumque nostris terrorem iniecit: 3, 23, 2; ¶ offerre: 1, 76, 5 *u.* **A.** conuertere.

C. dat.: copias se omnes pro castris habiturum et terrori hostibus ⟨hostium β⟩ futurum ⟨non defuturum β⟩: VII 66, 6.

D. gen.: (non recordabantur,) quam paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent: 3, 72, 4.

E. abl.: sic uocibus consulis, terrore praesentis exercitus, minis amicorum Pompei plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: 1, 2, 6; ¶ (essedarii) per omnes partes perequitant et tela coiciunt atque ipso terrore equorum et strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: IV 33, 1.

F. c. praep.: prius quam se hostes ⟨*o*⟩ ex terrore ⟨pauore β⟩ ac fuga reciperent: II 12, 1.

horum omnium pars magna in fossis munitionibusque et fluminis ripis oppressa suorum in ⟨*om. V.; del. Paul*⟩ terrore ac fuga sine ullo uulnere interiit ⟨interit *ahl*⟩: 3, 71, 2.

submotis sub murum cohortibus ac non nulla parte ⟨*CC*⟩ propter terrorem in oppidum compulsis facilis est nostris receptus datus: 1, 46, 2; L. Nasidius . . . adpulsis . . Messanam nauibus atque inde propter repentinum terrorem principum ac senatus fuga facta ex naualibus eorum *nauem* deducit: 2, 3, 2.

tertius. *In codd. (X et x) semper fere plene uidetur scripta esse haec uox; uno belli Gallici loco* (V 9, 1) *Frig. commemorat in h inueniri* .III., *uno belli ciu. loco* (1, 41, 4) *in a exstat* XIII. acie, *in reliquis uidetur esse* a .III. acie. — *Contra* tertiae decimae *uno loco* (V 53, 6) *in X uidetur exstare, 3 locis in X uel x* XIII.; 1, 18, 2 *in archetypo fuisse* XIII., *non* tertiae decimae, *ex codicum omnium errore* (VIII.) *apparet.* — Terciam *in B pr. scriptum esse* II 1, 1 *testatur Hold.; sed multo saepius sine dubio in codd. haec forma inuenitur; in Q quidem* II 32, 4 *et* II 33, 2 *esse* tercia *ostendunt tabulae palaeographicae ab Aemilio Chatelain editae.*

A. non additur alius numerus; a) additur

subst.: P. Crassus . . . tertiam aciem ⟨partem $B^2\beta$⟩ laborantibus nostris subsidio misit: I 52, 7; prima et secunda acies in armis . . . permanebat; post hos ⟨c⟩ opus in occulto a III. acie fiebat ⟨in occulto XIII. acie fiebat *a*; acies tertia faciebat O^a⟩: 1, 41, 4; sic . . . exercitum constituebat, ut tertia acies uallum contingeret, omnis quidem instructus exercitus telis ex uallo *adactis protegi posset: 3, 56, 2; celeriter ex tertia ⟨terna *hl*⟩ acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam instituit: 3, 89, 3; simul tertiae aciei totique exercitui ⟨t. aciei quartaeque exercitus *Paul*⟩ imperauit, ne iniussu suo concurreret: 3, 89, 4; eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae . . . se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ⟨c⟩ iussit: 3, 94, 1; — (signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; primam et secundam aciem in armis esse ⟨sese tenere β⟩, tertiam castra munire iussit: I 49, 2; duas acies hostem propulsare, tertiam opus perficere iussit: I 49, 4; ¶ ad eas res conficiendas biennium sibi satis esse duxerunt; in tertium annum profectionem lege confirmant: I 3, 2; tertium iam hunc annum regnantem inimici ⟨c⟩ . . . interfecerunt: V 25, 3; ¶ (in proxima Octauii castra inruperunt. his expugnatis . . . altera sunt adorti ⟨inde tertia et quarta *add. z; edd.; del. Hartz*⟩ et deinceps reliqua: 3, 9, 7;) ¶ tertiae cohortis centuriones . . . recesserunt: V 43, 6; ¶ tertio die, (die III.) *u.* **dies** *p. 896 extr. et 897 (7 (8) loc.)*; — se . . . re deliberata post diem tertium ad Caesarem reuersuros: IV 9, 1; ¶ est bos cerui figura. . . . sunt item quae appellantur alces ⟨c⟩. . . . tertium est genus eorum, qui uri appellantur: VI 28, 1; ¶ hora circiter tertia ab antecursoribus de Crassi aduentu certior factus ⟨c⟩ . . . procedit ⟨c⟩: V 47, 1; seu quis Gallus seu Romanus ⟨c⟩ uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere; post id tempus . . .: V 51, 3; ¶ cuius (insulae) unum latus est contra Galliam. . . . alterum uergit ad Hispaniam. . . . tertium est contra septentriones: V 13, 6; ¶ Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, quorum unus Hispaniam citeriorem *tribus legionibus, alter ulteriorem* a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus, tertius ab Ana Vettonum agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat, officia inter se partiuntur: 1, 38, 1; ¶ (M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨*Lamb.*; delega *Med.*; uel tertiae legionis legatum *Manut.*⟩: *ap. Cic. ad. fam.* VII 5, 2;) — ex quibus (legionibus) unam in Morinos ducendam Fabio legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Esuuios ⟨c⟩ L. Roscio; quartam . . .: V 24, 2; quarum (legionum) una ⟨*om. hl*⟩ prima, altera tertia appellabatur: 3, 88, 1; ¶ acies erat Afraniana duplex legionum V, tertium ⟨*Ciacc.*; tertia (*uel* tercia) *z*⟩ in subsidiis locum alariae cohortes obtinebant ⟨cohortis obtinebat *hl*⟩: 1, 83, 1; ¶ quod Ariouistus in eorum finibus consedisset tertiamque partem agri Sequani . . . occupauisset et nunc de altera parte tertia Sequanos decedere iuberet: I 31, 10; (52, 7 *u.* tertia acies;) Belgas, quam tertiam esse Galliae partem dixeramus, . . . coniurare: II 1, 1; ex hominum milibus amplius triginta . . . plus tertia parte interfecta reliquos perterritos in fugam coiciunt: III 6, 2; (Aquitaniam,) quae pars, ut ante dictum est, et regionum latitudine et multitudine hominum ex tertia parte Galliae ⟨gallia *ABQ*⟩ est aestimanda ⟨*u.* *OC*⟩: III 20, 1; — parte tertia: I 31, 10 *u. s.* tertia pars; armorum magna multitudine de muro . . . iacta . . ., et tamen circiter parte tertia, ut postea perspectum ⟨c⟩ est, celata: II 32, 4; parte circiter tertia exercitus eo biduo dimissa . . . iussit: 1, 87, 4; — Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam qui . . . Galli appellantur: I 1, 1; (Heluetii continentur) una ex parte flumine Rheno . . ., altera ex parte monte Iura . . ., tertia lacu Lemanno et flumine Rhodano: I 2, 3; † hinc duas partes acies occupabant duae; tertia uacabat ⟨c⟩ ad incursum atque impetum militum relicta: 1, 82, 4; ¶ unam fore tabellam, *qua liberandos omni periculo censerent, alteram, *qua capitis damnarent, tertiam, *qua pecunia ⟨c⟩ multarent: 3, 83, 4; ¶ illi . . . tertia uigilia . . . eruptionem fecerunt: II 33, 2; nactus idoneam ad nauigandum tempestatem tertia fere uigilia ⟨naues *add.* β⟩ soluit: IV 23, 1; Caesar exposito exercitu . . . de ⟨*om.* β⟩ tertia uigilia ad hostes contendit: V 9, 1; silentio e castris tertia uigilia egressus eodem quo uenerat itinere Metiosedum ⟨c⟩ peruenit: VII 58, 2; noctem subnubilam nactus . . . tertia inita uigilia silentio exercitum eduxit: 3, 54, 2; — paulo ante tertiam uigiliam est animaduersum fumare aggerem . . . eodemque tempore . . .: VII 24, 2; — de tertia uigilia *u.* **de** 2. *p. 822 (7 loc.)*.

b) non additur subst.: quidam ante portam oppidi Gallus . . . sebi . . . glebas in ignem . . . proiciebat. scorpione . . . traiectus . . . con-

cidit. hunc ex proximis unus iacentem transgressus eodem illo munere fungebatur; eadem ratione ictu scorpionis exanimato alteri ⟨altero β; *Schn.*⟩ successit tertius et tertio quartus: VII 25, 3; 1, 38, 1 *u.* **a)** legati.

B. additur alius numerus: tertia decima (legio) *u.* **decimus B. a)** *p. 830 (5 loc.).*

tertio: circumuallare Pompeium instituit haec spectans ⟨*c*⟩, . . . quo minore periculo undique frumentum . . . supportare posset, simul, uti pabulatione Pompeium prohiberet equitatumque eius ad rem gerendam inutilem efficeret, tertio, ut auctoritatem, qua ille maxime apud exteras nationes niti uidebatur, minueret: 3, 43, 4.

testamentum. A. obi.: uulgo totis castris testamenta ⟨-torum *a*[1]⟩ obsignabantur ⟨uulgo . . . obsign. *del. Paul*⟩: I 39, 5.

B. gen.; abl.; c. praep.: in testamento Ptolomaei patris heredes erant scripti ⟨*c*⟩ ex duobus filiis maior et ex duabus *filiabus* ea, quae aetate antecedebat. haec uti fierent per omnes deos perque ⟨*c*⟩ foedera . . . eodem testamento Ptolomaeus populum Romanum obtestabatur. tabulae testamenti unae ⟨una *a*⟩ per legatos eius Romam ⟨*c*⟩ erant allatae, ut in aerario ponerentur, — hae, cum propter publicas occupationes poni non potuissent, apud Pompeium sunt depositae — alterae eodem exemplo relictae atque obsignatae Alexandriae proferebantur: 3, 108, 3. 4.

testimonium. A. (propr.) = *μαρτύριον:* tu explorato ⟨quo et plorato *M*[1]⟩ et uitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; ¶ quorum egregiam fuisse uirtutem ⟨*c*⟩ testimonio Ciceronis cognouerat: V 52, 4.

B. (trsl.) = *τεκμήριον:* eius rei testimonium ⟨testimonio *B*[2]β⟩ esse quod nisi rogatus non uenerit et quod bellum non intulerit, sed defenderit: I 44, 6; ¶ cum laboris sui periculi*que* testimonium adferre uellent: 3, 53, 4; ¶ quantasuis . . . copias . . sustineri posse munitis hibernis docebant. rem ⟨hanc rem *CFWMüller; del. Koch; u. CC*⟩ esse testimonio, quod primum hostium impetum multis ultro uulneribus inlatis fortissime sustinuerint: V 28, 4; qui plurimos ex his (uris) interfecerunt, relatis in publicum cornibus, quae sint testimonio, magnam ferunt laudem: VI 28, 3.

testis. A. praed.: eius rei populum Romanum esse testem: I 14, 7; — *cf.* **B.** habere *et* **C.**

B. obi.: (quae iudicia aliis ⟨testes *add. Ciacc.*⟩ audientibus iudicibus, aliis sententiam ferentibus singulis diebus erant perfecta: 3, 1, 4; ¶¶ Caesar singulis legionibus singulos legatos et quaestorem praefecit, uti ⟨*c*⟩ eos testes ⟨testis α⟩ suae quisque uirtutis haberet: I 52, 1; sibi numquam placuisse Auaricum defendi, cuius rei testes ⟨testis *l*⟩ ipsos haberet: VII 29, 4.

C. abl.: si ⟨*c*⟩ illorum nuntiis confirmari non potestis omni aditu praesaepto, his ⟨*c*⟩ utimini testibus adpropinquare eorum aduentum: VII 77, 11; commemorauit: testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in conloquiis, quae per A. Clodium ⟨*c*⟩ cum Scipione egisset, quibus modis . . . cum Libone de mittendis legatis contendisset: 3, 90, 2; reperiebat T. Ampium . . . senatores omnes ex prouincia euocasse, ut his ⟨iis *P. Man.*⟩ testibus in summa ⟨summam *Nhl*⟩ pecuniae ⟨in sumenda pecunia *Ciacc.*⟩ uteretur: 3, 105, 1.

testudo. A. = machina bellica (musculus, uinea) *(cf. Göl. II*[2] *p. 257—60);* **a) testudo aequandi loci causa facta** (*χελώνη χωστρίς*): antecedebat testudo pedum LX aequandi loci causa, facta item ex fortissimis ⟨*CC*⟩ lignis, conuoluta ⟨euoluta *Ohl*⟩ omnibus rebus, quibus ignis iactus et lapides defendi possent: 2, 2, 4; hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris ⟨*CC*⟩, tormenta flammam ⟨*c*⟩ conciperent et prius haec omnia consumerentur quam quem ad modum accidisset animaduerti posset: 2, 14, 2.

b) = testudo deiciendi muri causa facta (*χελώνη διορυκτίς*): institutas turres, testudines munitionesque hostium admiratur: V 52, 2; — hostes maximo clamore . . . turres testudinesque agere et scalis uallum ascendere coeperunt: V 43, 3; — turres ad altitudinem ⟨*c*⟩ ualli, falces testudinesque, quas idem captiui docuerant, parare ac facere coeperunt: V 42, 5.

B. = scutorum coniunctio (*συνασπισμός*); *cf. Göler II*[2] *p. 243 sq.:* testudinem facere *u.* **facio** *p. 1254 uers. 1—7 (3 loc.).*

tetrarches: magnam imperatam Asiae, Syriae regibusque omnibus et dynastis et tetrarchis et liberis Achaiae populis pecuniam exegerat: 3, 3, 2.

Teutomatus *(cf. Glück p. 55 et 100):* interim Teutomatus ⟨*B;* teutomotus *AQ*β; reu-

tomotus *l*⟩, Ollouiconis ⟨*c*⟩ filius, rex Nitiobrogum ⟨*c*⟩, cuius pater ab senatu nostro amicus erat appellatus, cum magno equitum suorum numero ⟨*c*⟩ et quos ex Aquitania conduxerat ad eum (Vercingetorigem) peruenit: VII 31, 5; ac tanta fuit in castris capiendis ⟨*c*⟩ celeritas, ut Teutomatus ⟨uotomatus *AQβ*; uotomapatus *BM;* Toutomatus *Hold.*⟩, rex Nitiobrogum, subito in tabernaculo oppressus, ut meridie conquieuerat, superiore corporis ⟨*c*⟩ parte nudata ⟨*c*⟩ uulnerato equo uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5.

Teutoni *u.* **Cimbri** *(5 loc.).*

(textum: 2, 15, 3 *u.* **tectum. A.** c) *extr.*)

(Thapsus *u.* **Apsus.)**

theatrum: in ⟨*c*⟩ hoc ⟨*c*⟩ tractu oppidi pars erat regiae exigua ... et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del. EHfm.; Db.*⟩ arcis tenebat locum aditusque habebat ad portum et ad † reliqua naualia: 3, 112, 8; ¶ Curio castra Vari ⟨*c*⟩ conspicit . . . admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Vtica, altera a ⟨*del. Paul*⟩ theatro, quod est ante oppidum, substructionibus ⟨substrat. *Na;* substract. *Ofhl*⟩ eius operis maximis, aditu ad castra difficili et angusto: 2, 25, 1.

Thebae: Calenus Delphos, Thebas, [et] Orchomenum ⟨*c*⟩ uoluntate ipsarum ciuitatium ⟨*c*⟩ recepit: 3, 55, 3.

Theophanes: Vibullius ..., ubi primum e ⟨*c*⟩ re ⟨*c*⟩ uisum ⟨*c*⟩ est ⟨*c*⟩, adhibito Libone ⟨*c*⟩ et L. Lucceio ⟨*c*⟩ et Theophane, quibus*cum* communicare de maximis rebus Pompeius consueuerat, de mandatis Caesaris agere instituit: 3, 18, 3.

(Thericlius: in castris Pompei uidere licuit trichilas ⟨triclinia *Ald.;* Thericlia *Beroald.*⟩ structas ⟨*Salmas.;* stratas *codd.;* strata *Beroald.; Ald.*⟩, magnum argenti pondus expositum: 3, 96, 1.**)**

Thermus: certior factus Iguuium ⟨*c*⟩ Thermum praetorem cohortibus V tenere, oppidum munire, omniumque esse Iguuinorum ⟨*c*⟩ optimam erga se uoluntatem, Curionem ... mittit. cuius aduentu cognito diffisus municipii uoluntati ⟨*c*⟩ Thermus cohortes ex urbe reducit ⟨educ. *Ald.*⟩ et profugit: 1, 12, 1. 2; *cf. qu. sqq.*

Thessalia: praeterea magnum numerum ex Thessalia ⟨thaessalia *a*⟩, Boeotia ⟨*c*⟩, Achaia Epiroque ⟨*c*⟩ supplementi nomine in legiones (Pompeius) distribuerat: 3, 4, 2; frumenti uim maximam ex Thessalia ⟨thesalia *a*⟩, Asia, Aegypto, Creta, Cyrenis reliquisque regionibus comparauerat (Pompeius): 3, 5, 1; cum ad eum (Caesarem) ex Thessalia ⟨thesal. *a*⟩ Aetoliaque legati uenissent, qui praesidio misso pollicerentur ... ciuitates imperata facturas, L. Cassium Longinum cum legione tironum quae appellabatur XXVII., atque equitibus CC in Thessaliam ⟨thessalum *Nahl*⟩ ire, C. Caluisium Sabinum ... in Aetoliam iussit ⟨*Paul;* misit *x;* in Thessaliam, C. Calu.... in Aet. misit *Ald.; edd.*⟩: 3, 34, 2; Cassius in Thessaliam cum legione peruenit: 3, 35, 2; *cf. qu. sqq.;* (Scipio) subito se ad Cassium Longinum in Thessaliam ⟨thesal. *a*⟩ conuertit: 3, 36, 2; M. Fauonium ⟨*c*⟩ ad flumen Aliacmonem ⟨*c*⟩, quod Macedoniam a Thessalia diuidit, . . . reliquit: 3, 36, 3; eodem tempore equitatus regis Cotyis ⟨*c*⟩ ad castra Cassii aduolauit, qui circum Thessaliam esse consuerat ⟨qui ... consuerat *del. Kraff.*⟩: 3, 36, 4; Cassius ... ad montes se conuertit, qui Thessaliam ⟨tessal. *a*⟩ cingunt atque ex his locis Ambraciam uersus iter facere coepit: 3, 36, 5; ad Aeginium, quod est adiectum appositumque ⟨*Madu.;* obiectum oppositumque *codd.;* quod est oppidum oppositum *Np.*⟩ Thessaliae, Caesari uenienti occurrit: 3, 79, 7; Gomphos peruenit, quod est oppidum primum Thessaliae ⟨thesal. *a*⟩ uenientibus ab Epiro; quae gens ...: 3, 80, 1; Androsthenes ⟨*c*⟩, praetor Thessaliae, ... omnem ex agris multitudinem . . . in oppidum cogit portasque praecludit: 3, 80, 3; Scipio . . . Larisam legiones adduxerat, Pompeius nondum ⟨modo *Paul*⟩ Thessaliae adpropinquabat: 3, 80, 4; conlata fortuna Metropolitum cum casu Gomphensium nulla Thessaliae fuit ciuitas praeter Larisaeos ⟨*c*⟩, ... quin Caesari pareret ⟨*c*⟩: 3, 81, 2; Pompeius paucis post diebus in Thessaliam peruenit: 3, 82, 1; neque (Laelius) ante proelium in Thessalia factum cognitum ... ex portu insulaque expelli potuit: 3, 100, 4; neque multo post de proelio facto in Thessalia cognitum est: 3, 101, 7; Caesar ... cum legione una, quam se ex Thessalia sequi iusserat, et altera, quam ex Achaia . . . euocauerat, . . . Alexandriam peruenit: 3, 106, 1; quarum (nauium) erant L auxilio missae ad Pompeium proelioque in Thessalia facto domum redierant: 3, 111, 3.

Thessalus(-i): huc... Macedones, Thessalos ac reliquarum gentium et ciuitatum (equites) adiecerat: 3, 4, 6; **(**3, 34, 2 *u.* **Thessalia.)**

Thracia: (adduxerat equites) D Ariobarzanes ex Cappadocia; ad eundem numerum Cotys ⟨*c*⟩ ex Thracia ⟨trachia *Oah;* thrachia *l*⟩ dederat et Sadalam ⟨*c*⟩ filium miserat: 3, 4, 3.

Thrax, Thraces: castra (Pompei) a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, in-

dustrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbarisque auxiliis: 3, 95, 2.

Thurii: Caelius profectus, ut dictitabat, ad Caesarem peruenit Thurios ⟨turios *a*⟩. ubi cum quosdam eius municipii sollicitaret equitibusque Caesaris Gallis atque Hispanis, qui eo praesidii ⟨*P. Manut.;* praedandi *z*⟩ causa missi erant, pecuniam polliceretur, . . . est interfectus: 3, 22, 3.

Thurinus. 1. **adiect.:** Cosam ⟨Consentiam *Paul*⟩ in agro Thurino ⟨tur. *a*; — Compsam in a. Hirpino *F. Hofm.*⟩ oppugnare coepit (Milo): 3, 22, 2.

2. **ui subst.:** (Caelius) Milonem . . . sibi coniunxit atque eum in Thurinum ⟨tur. *N*⟩ ad sollicitandos pastores praemisit: 3, 21, 4.

L. Tiburtius: uulnerantur tamen complures, in his Cornelius Balbus, M. Plotius ⟨*c*⟩, L. Tiburtius ⟨tyb. *a*⟩: 3, 19, 6.

tignum. *Cf. Blümner, Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste II p. 304.*

A. **subi.:** trauersaria tigna iniciuntur, quae firmamento esse possint ⟨-unt *f*⟩, et ⟨*c*⟩ quicquid est contignatum cratibus consternitur: 2, 15, 2; ¶ procumbere: IV 17, 4 *u.* B. adigere.

B. **obi.:** haec (tigna) cum machinationibus immissa in flumen ⟨flumine β⟩ defixerat festucisque ⟨*c*⟩ adegerat . . . prone ⟨*c*⟩ ac fastigate ⟨*c*⟩, ut secundum naturam fluminis procumberent, his ⟨iis *A(Q?)*⟩ item contraria duo ad eundem modum iuncta ⟨diiuncta β⟩ interuallo pedum quadragenum ⟨*c*⟩ ab inferiore parte contra uim atque impetum fluminis conuersa statuebat: IV 17, 4. 5; ¶ has (trabes) inter se capreolis molli fastigio coniungunt, ubi tigna ⟨*aut* ligna *scribendum aut uerba:* ubi tigna, q. m. t. c. p., conloc. *delenda esse censet Paul*⟩, quae musculi tegendi causa ponant, conlocentur: 2, 10, 3; ¶ haec (tigna?) derecta materia ⟨*c*⟩ iniecta contexebantur ac ⟨*c*⟩ longuriis cratibusque consternebantur: IV 17, 8; ¶ conuertere: IV 17, 5 *u.* adigere; ¶ defigere: IV 17, 4 *ib.;* ¶ (destinare: IV 17, 6 *u.* distinere;) ¶ (diiungere: IV 17, 5 *u.* adigere;) ¶ tigna bina sesquipedalia paulum ab imo praeacuta dimensa ad altitudinem fluminis interuallo pedum duorum inter se iungebat ⟨-bant A^1; -bantur *Qcorr.*⟩: IV 17, 3; ¶ quibus (tignis) disclusis atque in contrariam partem reuinctis tanta erat operis firmitudo atque ea rerum natura, ut, quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨ligata β⟩ tenerentur: IV 17, 7; ¶ haec utraque (tigna) insuper bipedalibus trabibus immissis . . . binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur ⟨destinebantur B^a; destinabantur *E; Frig., Db.*⟩: IV 17, 6; ¶ immittere: IV 17, 4 *u.* adigere; ¶ inicere *u.* **inicio** *p. 168 (3 loc.);* ¶ inligare: IV 17, 7 *u.* discludere; ¶ ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo ⟨-ma *l*⟩ tecta extremis lateribus instruebant exque ea contignatione . . .: 2, 9, 7; ¶ iungere: IV 17, 3 *u.* dimetiri; IV 17, 5 *u.* adigere; ¶ (ligare: IV 17, 7 *u.* discludere;) ¶ ponere: 2, 10, 3 *u.* conlocare; ¶ (praeacuere: IV 17, 3 *u.* dimetiri;) ¶ eo super tigna bipedalia iniciunt eaque laminis clauisque religant: 2, 10, 3; ¶ reuincire: IV 17, 7 *u.* discludere; ¶ statuere: IV 17, 5 *u.* adigere; ¶ tegere: 2, 9, 7 *u.* instruere; ¶ tenere: IV 17, 7 *u.* discludere.

C. **dat.:** his (tignis) contraria: IV 17, 5 *u.* B. adigere.

D. **gen.:** eam (contabulationem) in parietes instruxerunt ita, ut capita tignorum extrema parietum structura tegerentur, ne quid emineret, ubi ignis hostium adhaeresceret. hanc super contignationem . . .: 2, 9, 1; ¶ quantum eorum tignorum iunctura distabat ⟨*haec uerba del. Wirth*⟩: IV 17, 6.

E. **abl.:** supraque cum locum II tigna transuersa iniecerunt . . ., quibus suspenderent ⟨-erunt *af*⟩ eam contignationem, quae turri tegimento esset futura, supraque ea tigna derecto ⟨derecta *hl*⟩ transuersas trabes iniecerunt: 2, 9, 2.

F. **c. praep.:** supra . . ea tigna . . . iniecerunt: 2, 9, 2 *u.* E.

(Tigium, Tiguium, Tiguum, Tiguini *u.* Iguuium, Iguuini.)

Tigurinus. 1. **adiect.:** is pagus appellabatur Tigurinus ⟨tygur. *A*⟩: I 12, 4; *cf.* § 3—6.

2. **ui subst.:** qua in re Caesar . . . etiam priuatas iniurias ultus est, quod eius soceri . . . auum, L. Pisonem legatum, Tigurini eodem proelio quo Cassium interfecerant: I 12, 7; *cf.* § 2—7.

Q. Tillius: Caesar . . . in Epirum rei frumentariae causa Q. Tillium et L. Canuleium legatum misit: 3, 42, 3.

timeo. A. **additur a) obiect.; α) alqd; αα):** qui se ex his minus timidos existimari uolebant, non se hostem uereri, sed angustias itineris et ⟨*c*⟩ magnitudinem siluarum, quae intercederent ⟨*c*⟩ . . ., aut rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere dicebant: I 39, 6; ¶ satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et

praeceptis habere possent ⟨c⟩, ut reliquos casus timerent: 3, 10, 4; ¶ ut ... (naues) ab aestu relictae ⟨c⟩ nihil saxa et cautes ⟨cotes β⟩ timerent; quarum rerum omnium nostris nauibus casus erat ⟨c⟩ extimescendus ⟨c⟩: III 13, 9; ¶ in quo si non ⟨β; *om.* α⟩ praesens periculum, at ⟨non at α⟩ certe longinqua ⟨c⟩ obsidione fames esset timenda ⟨pertimescenda β⟩: V 29, 7; ¶ quod ... ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant, quae in amicitia manserant [Pompei], magnis adfectae beneficiis eum diligebant: 1, 61, 3; ¶ nostri usi fortunae beneficio tamen impetum classis timebant, si forte uentus remisisset: 3, 26, 4; ¶ quod ⟨c⟩ si iniquitatem loci timeret, datum iri ⟨c⟩ *iam *aequo loco pugnandi facultatem: 1, 71, 4; ¶ quod Pompeius insidias timens ... munitionibus adpropinquare aliquamdiu non audebat: 3, 70, 1; ¶ Caesar etsi ad spem conficiendi negotii maxime probabat coactis nauibus mare transire ..., tamen eius rei moram temporisque longinquitatem timebat: 1,29,1; ¶ magnitudinem siluarum: I 39, 6 *u.* angustias; ¶ quod insuetus nauigandi mare timeret (Dumnorix): V 6, 3; ¶ moram: 1, 29, 1 *u.* longinquitatem; ¶ nomen: 1, 61, 3 *u.* imperium; ¶ periculum: V 29, 7 *u.* famem; ¶ quietam nactus stationem et ⟨*CC*⟩ portus omnes timens ⟨timentes *a*⟩, quod teneri ab aduersariis arbitrabantur, ... milites exposuit: 3, 6, 3; ¶ rem frumentariam: I 39, 6 *u.* angustias; ¶ saxa: III 13, 9 *u.* cautes.

ββ): hoc enim superioribus diebus timens Caesar, ne nauibus nostri circumuenirentur, duplicem eo loco fecerat uallum: 3, 63, 3; ¶ nihil *u.* **nihil** *p. 773 (sq.) (4 loc.)*; ¶ de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses ... respicere ac timere consuerant ⟨consuerat *afh*; septimo die *et* quod illi ... timere consuerant *del. Vielh.*⟩: 1, 5, 2.

β) **alqm**: quod quos aliquamdiu inermes ⟨c⟩ sine causa timuissent, hos postea armatos ac uictores superassent: I 40, 6; ¶ neque pudentes ⟨c⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis licentiam timor augeat noster, his ⟨suspicio *add. Ciacc.*⟩ studia deminuat ⟨c⟩: 2, 31, 4.

b) datiuus; α): quod abiuncto ⟨*af*; adiuncto *αhl*[1]⟩ Labieno atque iis ⟨c⟩ legionibus, quas una miserat, uehementer timebat: VII 56, 2; ¶ uehementer huic illos loco ⟨h. loco ueh. ill. β⟩ timere: VII 44, 4; ¶ Caesar receptui suorum timens crates ... contra hostem proferri ... iussit: 3, 46, 1; equitatus Caesaris ... receptui suo timens initium fugae faciebat: 3, 69, 2; ¶ suis quoque rebus eos (Germanos) timere uoluit: IV 16, 1; — Caesar ... magnopere rei frumentariae timebat: 3, 74, 3.

β): timens Domitio, ne aduentu Pompei praeoccuparetur, ad eum omni celeritate ... ferebatur: 3, 78, 2; ¶ Labieno: VII 56, 2 *u.* α) legionibus; ¶¶ Pompeius ... Dyrrachio timens diurnis eo ⟨c⟩ nocturnisque itineribus contendit: 3, 13, 1.

γ): qui modo sibi timuerant, hos tutissimus portus recipiebat ⟨c⟩; qui nostris nauibus periculum intulerant, de suo timere cogebantur: 3, 27, 1; Otacilius sibi timens *ex* oppido fugit: 3, 29, 1.

c) de: quod deditione facta obsidibusque acceptis nihil de bello timendum ⟨timendo *A*; timendum de b. *l*⟩ existimauerat: III 3, 1; Labienus, cum ... munitissimis castris sese teneret, de suo ac legionis periculo nihil timebat: V 57, 1; 3, 27, 1 *u.* **b) γ)**; ut facile existimari posset nihil eos de euentu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent uoluptates: 3, 96, 1.

d) ne *u.* **ne** *p. 725 sq. εε) (5(6) loc.)*

e) ut: I 39, 6 *u.* **a) α) αα)** angustias.

f) infin.: Caesar, etsi timebat tantae magnitudini ⟨c⟩ fluminis exercitum obicere, conandum tamen atque experiendum iudicat: 1, 64, 4; **futurum*, ut ... qui ante dimicare timuissent, ultro se proelio offerrent: 3, 73, 6.

B. abs.: (populum R.) eo deceptum, quod neque commissum a se intellegeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret: I 14, 2; se neque ⟨c⟩ umquam dubitasse neque timuisse: I 41, 3; — eo cum uenisset, timentes ⟨timentis β⟩ confirmat, praesidia ... constituit: VII 7, 4.

Vereri ... timere: I 39, 6; timere ... extimescere: III 13, 9; — (respicere ac timere: 1, 5, 2;) ¶ **timere ... diligere**: 1, 61, 3; — timere ... audere: 3, 70, 1; t. ... audacius resistere: II 26, 2; t. ... conari atque experiri: 1, 64, 4; t. ... ultro se proelio offerre: 3, 73, 6; t. ... periculum inferre: 3, 27, 1; — timere ... tutus: 3, 27, 1; — spes ... timere: 1, 29, 1.

hoc ... timens, ne ... circumuenirentur: 3, 63, 3; timens Domitio, ne ... praeoccuparetur: 3, 78, 2; rem frumentariam, ut ... supportari posset, timere: I 39, 6; nihil timere de: III 3, 1; V 57, 1; 3, 96, 1.

Aduerb.: aliquamdiu: I 40, 6; (ante: 3, 73,

6;) magnopere: 3,74,3; (nihil (= non): III 13,9;) (n)umquam: I 41,3; uehementer: VII 44,4; 56,2; ¶ sine causa: I 14, 2; 40,6.

timidus. **A. pos.**: hinc celeriter deiecti se ⟨*o*⟩ in signa manipulosque (calones) coiciunt; eo magis timidos perterrent milites: VI 40,1.

qui se ex his minus timidos existimari uolebant, non se hostem uereri, sed angustias itineris . . . timere dicebant: I 39,6.

(**B. comp.**: cum sua cunctatione ⟨cum ipsa cunctatio *Ciacc.*⟩ atque opinione timoris ⟨*R. Steph.*; timidiores *X*; *Schn.*, *Hold.*; cum sua cunctatione opinione timidiores *EHoffm.*[1]; cum spe cunctantiores atque opinione timidiores *Linker*; cum sua cunctatione [atque opinione timidiores] *EHoffm.*[2]⟩ hostes nostros milites alacriores ad pugnandum effecissent ⟨-sset β⟩: III 24,5.)

timide. **A. pos.**: cum item ab hostibus constanter ac non timide pugnaretur: III 25,1; ¶ tum demum Titurius, qui ⟨*c*⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ut eum ⟨*c*⟩ omnia deficere uiderentur: V 33,1.

B. comp.: cum . . . omnia trepidantius timidiusque ageret quam superioribus diebus consuesset: 1,19,2.

timor. **A. subi.**: neque pudentes ⟨*c*⟩ suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis licentiam timor augeat noster, his ⟨suspicio *add. Ciacc.*⟩ studia deminuat ⟨*hl*; dimin. *af*⟩: 2,31,4; ¶ consuesse: 3,1,3 *u.* **B.** tollere; ¶ (deminuere: 2,31,4 ⟨*c*⟩ *u.* augere;) ¶ utrosque et laudis cupiditas et timor ignominiae ad uirtutem excitabat ⟨*AQB*[2]*af*; excitabant *B*[1]*Mhl*; *Np.*, *Db.*⟩: VII 80,5; ¶ incedere *u.* **incedo A.** *(3 loc.)*; ¶ ex percontatione nostrorum uocibusque Gallorum ac mercatorum . . . tantus ⟨-tum *Bpr.*⟩ subito timor omnem exercitum occupauit, ut non mediocriter omnium mentes animosque perturbaret. hic primum ortus est a tribunis militum, praefectis reliquisque, qui . . .: I 39, 1. 2; tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut . . . . sic omnino ⟨omnium β; *Schn.*⟩ animos timor praeoccupauerat ⟨occupauerat β⟩, ut paene alienata mente deletis omnibus copiis equitatum ⟨*c*⟩ se ex fuga recepisse dicerent: VI 41,3; ¶ quod plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit ⟨recepit *A*⟩: VII 26,4; ¶ sequi: 3,1,3 *u.* **B.** tollere; ¶ ut . . . intellegere posset, utrum apud eos pudor atque officium an timor plus ⟨*om.* α; *edd.*⟩ ualeret: I 40,14.

B. obi.: (addere: 2,29,1 *u.* **D. e**);) ¶ in castris Curionis magnus omnium ⟨ordinum *H. Schneider*⟩ incessit timor animis. is ⟨*Voss.*; *Db.*; timor, nam is (his *af*; iis *hl*) *codd.*; *Dt.*; timor: [nam] is *Np.*⟩ uariis ⟨*c*⟩ hominum sermonibus celeriter augetur: 2,29,1; ¶ qui suum ⟨sui *Q*; suum quidem *a*⟩ timorem in rei frumentariae simulationem ⟨qui sui timoris simulationem in rem frumentariam *Ciacc.*⟩ angustiasque itineris conferrent ⟨*fh*; conferret *αa*⟩ facere arroganter: I 40,10; ¶ equitatumque omnibus locis iniciendi ⟨initiendi *BM*β⟩ timoris causa ostentare coeperunt: VII 55,9; ¶ paulum ex eo loco degreditur, ut timorem aduersariis minuat ⟨muniat *O*[2]*a*[1]*l*[1]⟩: 1,72,4; 3,1,3 *u.* tollere; ¶ qui ubi pro perfuga ad eos uenit, timorem Romanorum proponit: III 18,3; ¶ quorum timor cum fremitu et concursu significaretur: IV 14,3; ad quos legati mitterentur, his auctoritatem attribui ⟨attribuit *z*⟩ timoremque eorum, qui mitterent, significari ⟨*NOd*; -re *z*⟩: 1,32,8; ¶ simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursionis timore sublato: VI 23,3; sic omnino ⟨*c*⟩ animos timor praeoccupauerat ⟨*c*⟩, ut . . . . quem timorem Caesaris aduentus sustulit: VI 41,4; hoc et ad timorem nouarum tabularum tollendum minuendumque ⟨-ue *coni. Db.*⟩, qui fere ⟨ferre *ahl*⟩ bella et ⟨bella et *del. Paul*⟩ ciuiles dissensiones sequi consueuit, . . . esse aptissimum existimauit: 3,1,3.

C. dat.: nocturnaque proelia esse uitanda, quod perterritus miles in ciuili dissensione timori magis quam religioni consulere ⟨concedere *Kindsch.*⟩ consuerit ⟨*c*⟩: 1,67,3.

D. gen.; a): dissipatis ac perterritis hostibus . . . manus erat nulla, quae paruam modo causam timoris adferret: VI 35,3; ¶ tantamque opinionem timoris praebuit, ut iam ad uallum castrorum hostes accedere auderent: III 17,6; hac ⟨*c*⟩ confirmata opinione timoris idoneum quendam hominem et callidum delegit: III 18,1; cum sua cunctatione atque opinione timoris ⟨*R. Steph.*; timidiores *X*; *Schn.*, *Hold.*⟩ hostes nostros milites alacriores ad pugnandum effecissent ⟨*c*; *u.* **timidus B.**⟩: III 24,5; Labienus suos . . . continebat timorisque opinionem quibuscumque poterat rebus augebat: V 57,4; ¶ Afranianos contra multis rebus sui ⟨summi *Paul*⟩ timoris signa † misisse: 1, 71,3; ¶ si forte timoris simulatione hostes in suum locum elicere posset: V 50,3; in his administrandis rebus quam maxime con-

cursari et cum simulatione agi timoris iubet: V 50, 5; imperat, ut simulatione timoris paulatim cedant: 2, 40, 3; ¶ ut timoris suspicionem uitarent: I 39, 3; quo facilius hostibus timoris det ⟨det tim. β⟩ suspicionem, maiore strepitu . . . castra moueri iubet: VI 7, 8; ne aut inferre iniuriam uideretur aut daret ⟨β; *Schn., Db.*; dare α; *rell. edd.*⟩ timoris aliquam ⟨aliq. tim. β⟩ suspicionem: VII 54, 2.

b): maximeque timoris causa pro se quisque id munus legationis recusabat: 1, 33, 1.

c): unus quisque enim opiniones fingebat et ad id, quod ab alio audierat, sui aliquid timoris ⟨*del. Ciacc.*⟩ addebat: 2, 29, 1.

d): plena erant omnia timoris et luctus: 2, 41, 8; omniaque erant tumultus, timoris, fugae plena ⟨plenũ *ah*⟩, adeo ut . . .: 3, 69, 4.

e): neque tanti sum animi, ut sine spe castra oppugnanda censeam, neque tanti timoris, uti spe ⟨(*Ciacc.*;) *ego*; ut ipse *x*; *edd.*⟩ deficiam: 2, 31, 8.

E. abl.; a) causae: (se abdere: V 8, 6 *u.* discedere;) ¶ timore adductus *u.* **adduco** *p. 151 (3 loc.)*; ¶ animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis, quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur ⟨-rebantur *Paul*⟩: 2, 25, 2; ¶ quodcumque addebatur subsidio ⟨subsidii *Paul*⟩, id corruptum ⟨correptum *Madu.*⟩ timore fugientium terrorem et periculum augebat: 3, 64, 2; ¶ sin timore defugiant, illis ⟨illi *O*⟩ se oneri non futurum ⟨defuturum *O*⟩ et per se rem publicam administraturum: 1, 32, 7; ¶ (magnae (Britannorum) manus . . . multitudine nauium perterritae, quae cum annotinis priuatisque, quas sui quisque commodi causa ⟨*c*⟩ fecerat, amplius octingentae uno erant uisae tempore ⟨una erant uisae, timore β⟩ a litore discesserant ac se in superiora loca abdiderant: V 8, 6;) ¶ timore poenae exterriti consilia clam de bello inire incipiunt: VII 43, 3; cuius rei timore exterriti diem noctemque in opere uersantur: VII 77, 11; ¶ annona creuit; quae fere res non solum inopia *praesenti, sed etiam futuri temporis timore ingrauescere consueuit: 1, 52, 1; ¶ ibi timore, lassitudine, ui ⟨*c*⟩ fluminis oppressi perierunt: IV 15, 2; ¶ cognouit . . . Considium timore perterritum quod non uidisset pro uiso sibi renuntiauisse: I 22, 4; quod timore perterritos Romanos discedere a se existimarent: I 23, 3; hominum milia sex . . . siue timore perterriti, ne armis traditis supplicio adficerentur, siue spe salutis inducti . . . e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt: I 27, 4; tali timore ⟨tempore β⟩ omnibus perterritis confirmatur ⟨*c*⟩ opinio barbaris: VI 37, 9; (matres familiae) conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt. quo timore perterriti Galli, ne ab equitatu Romanorum uiae praeoccuparentur, consilio destiterunt: VII 26, 5; tum ⟨*c*⟩ timore perterritus Cassius cognito Scipionis aduentu . . . ad montes se conuertit: 3, 36, 5; ¶ horum uocibus ac timore paulatim etiam ii ⟨*c*⟩, qui magnum . . . usum habebant, . . . perturbabantur: I 39, 5; ¶ sed praeoccupatus animus Attianorum militum timore ⟨*hl*; tempore *af*; timore, tempore *O*⟩ et ⟨ex *Markl.*⟩ fuga et caede suorum nihil de resistendo cogitabat: 2, 34, 6; ¶ ut . . . non nulli (lenunculi) deprimerentur, reliqui hoc timore ⟨ob timorem *hl*⟩ propius adire tardarentur ⟨grauarentur *Paul*⟩: 2, 43, 4.

b) qualit.: pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore essent timore, omnes conseruauit: 3, 98, 2.

F. c. praep.; a) ab: ne profectio nata ab ⟨a β⟩ timore defectionis similisque ⟨β; *Schn.*; que *om.* α; *rell. edd.*⟩ fugae uideretur: VII 43, 5.

b) ex: cuius aduentus . . . nostros . . firmauit, ut se ex maximo timore colligerent: 3, 65, 2; ¶ eius aduentu hostes constiterunt, nostri se ex timore ⟨ex tim. se *hl*; se *om.* *af*⟩ receperunt: IV 34, 1; ¶¶ nostri ad unum omnes incolumes perpaucis uulneratis ex tanti belli timore . . . se in castra receperunt: IV 15, 3.

c) in c. acc.: his (fossis) paene effectis magnum in timorem Afranius Petreiusque perueniunt, ne omnino frumento pabuloque intercluderentur: 1, 61, 2; ¶ summamque in sollicitudinem ac timorem ⟨*Elberl.*; summaque in sollicitudine ac timore *x*⟩ Parthici belli prouincia ⟨-ciam *a*; in prouincia *O*⟩ cum uenisset: 3, 31, 4.

(d) ob: 2, 43, 4 *u.* **E. a)** *extr.*)

e) propter *u.* **propter** *p. 1270 sq. (2 (3) loc.)*.

f) sine *u.* **sine** *p. 1890 (6 loc.)*.

Timor et desperatio: V 33, 5; timor et luctus: 2, 41, 8; terror . . . timor: VI 41, 2. 3; 3, 64, 2; (tumultus, timor, fuga: 3, 69, 4); sollicitudo ac timor: 3, 31, 4; ¶ timor . . . spes: 2, 31, 8.

Timor, ne: I 27, 4; (VII 26, 5?;) 1, 61, 2; 3, 104, 1.

Timor belli: IV 15, 3; 3, 31, 4; defectionis: VII 43, 5; ignominiae: VII 80, 5; incursionis: VI 23, 3; poenae: VII 43, 3; cuius rei: VII 77, 11; sagittarum: 3, 44, 7; nouarum

tabularum: 3,1,3; futuri temporis: 1,52, 1; tumultus: 2,25,2; ¶ timor alcs (*gen. subi.*): I 39,5; III 18,3; IV 14,3; 1,32,8; 2,29,1; 3,64,2.

Adiect.: hic: (I 39,2;) 2,20,3; 43,4; (idem: 3,101,5;) magnus: 1,61,2; 2,29,1; 3,44,7; maximus: 3,65,2; minor: 3,98,2; noster: 2,31,4; qui: VI 41,4; VII 26,5; summus: V 33,5; *1,71,3; 3,31,4; suus: I 40,10; 1, 71,3(?); 2,29,1; talis: VI 37,9; tantus: I 39,1; 2,31,8; 3,101,3; ullus: 1,55,1.

tiro. A. subi.: (accipere: 3,28,4 *u.* dedere;) ¶ tirones enim multitudine nauium perterriti et salo nauseaque confecti iure iurando accepto nihil iis ⟨his *z*⟩ nocituros hostes se Otacilio dediderunt: 3,28,4.

B. obi.: conficere: 3,28,4 *u.* **A.**; ¶ qui (tirones) omnes ad eum perducti ⟨*O;* producti *Nx*⟩ contra religionem iuris iurandi . . . crudelissime interficiuntur: 3,28,4; ¶ perterrere: 3,28,4 *u.* **A.**

C. dat.: nocere: 3,28,4 *u.* **A.**

D. gen.: harum altera nauis CCXX e legione tironum ⟨tyr. *a*⟩ sustulerat, altera ex ueterana paulo minus CC: 3,28,3; quarum (copiarum) erat summa ueteranarum ⟨-norum *O*[1]*a*⟩ trium legionum uniusque tironum: 3,29,2; Longinum cum legione tironum ⟨tyr. *a*⟩, quae appellabatur XXVII., . . . in Thessaliam ire . . . *iussit: 3,34,2.

(**Titinius** *u.* **Itfluius** *p. 375.*)

(**Titius** *u.* **Metius** *p. 565.*)

Q. Titurius Sabinus: in altera parte fluminis (Axonae) Q. ⟨*om.* β; *Flod.*⟩ Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit ⟨*c*⟩: II 5,6; ut . . . castellum, cui praeerat Q. Titurius legatus, expugnarent: II 9,4; *Caesar* certior factus ab Titurio omnem equitatum et leuis armaturae Numidas, funditores sagittariosque *ponte traducit atque ad eos contendit: II 10,1; Q. Titurium Sabinum legatum cum legionibus tribus in Venellos ⟨*c*⟩, Coriosolitas ⟨*c*⟩ Lexouiosque ⟨*c*⟩ mittit, qui eam manum distinendam curet: III 11,4; dum haec in Venetis geruntur, Q. Titurius Sabinus cum iis ⟨*c*⟩ copiis, quas a Caesare acceperat, in fines Venellorum ⟨*c*⟩ peruenit: III 17,1; Sabinus idoneo omnibus ⟨*o*⟩ rebus loco castris sese ⟨*c*⟩ tenebat, cum Viridouix contra eum duorum ⟨*c*⟩ milium spatio consedisset cotidieque . . . pugnandi potestatem faceret, ut iam non solum hostibus in contemptionem ⟨*c*⟩ Sabinus ueniret, sed etiam nostrorum militum uocibus non nihil carperetur: III 17,5; *cf.* § 6—18,2; neque longius abesse, quin proxima nocte Sabinus clam ex castris exercitum educat: III 18,4; (Gallos hortabatur) superiorum dierum Sabini cunctatio, perfugae confirmatio: III 18,6; Sabinus suos hortatus cupientibus signum dat: III 19,2; *cf. qu. sqq.;* sic uno tempore et de nauali pugna Sabinus et de Sabini uictoria Caesar est ⟨*c*⟩ certior factus ciuitatesque omnes se statim Titurio dediderunt: III 19,5; *cf. omnia, quae* III 17—19 *narrantur;* reliquum exercitum Q. ⟨*om.* β⟩ Titurio ⟨tyturio *A*⟩ Sabino et L. ⟨*c*⟩ Aurunculeio Cottae legatis in Menapios atque in eos pagos Morinorum, a ⟨*c*⟩ quibus ad eum legati non uenerant, ducendum ⟨*c*⟩ dedit: IV 22,5; at Q. ⟨*h(l?)*; atque *AQa;* at quē *BM*⟩ Titurius et L. Cotta legati, qui in Menapiorum fines legiones duxerant, omnibus eorum agris uastatis, frumentis succisis, aedificiis ⟨*c*⟩ incensis . . . se ⟨*o*⟩ ad Caesarem receperunt: IV 38,3; unam legionem . . . et cohortes V in Eburones . . . misit. his militibus Q. Titurium Sabinum et L. Aurunculeium Cottam legatos praeesse ⟨*c*⟩ iussit: V 24,5; qui (Ambiorix et Catuuolcus) cum ad fines regni sui Sabino Cottaeque praesto fuissent frumentumque in hiberna comportauissent: V 26,2; mittitur ad eos conloquendi ⟨*c*⟩ causa ⟨*c*⟩ C. Arpineius ⟨*c*⟩, eques Romanus, familiaris Q. ⟨quinqueti *Bpr.*⟩ Titurii: V 27,1; monere, orare (se) Titurium pro hospitio, ut suae ac militum saluti consulat: V 27,7; contra ea Titurius sero facturos clamitabat: V 29,1; *cf.* § 1—7; uincite, inquit, si ita uultis, Sabinus: V 30,1; *cf. qu. sqq.;* tandem dat Cotta permotus manus; superat sententia Sabini: V 31,3; tum demum Titurius, qui ⟨*c*⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide: V 33,1; his rebus permotus Q. Titurius, cum . . . conspexisset, interpretem suum Cn. Pompeium ad eum (Ambiorigem) mittit rogatum . . .: V 36,1; *cf.* § 2—4; Sabinus quos in praesentia tribunos militum circum se habebat et primorum ordinum centuriones se sequi iubet: V 37,1; *cf.* § 1.2; *cf. omnia, quae* V 26—37 *narrantur;* (Neruii) ad Ciceronis ⟨*o*⟩ hiberna aduolant ⟨*c*⟩ nondum ad eum fama de Titurii ⟨tituri *h;* ituri *a*[1]⟩ morte perlata: V 39,1; eadem, quae Ambiorix cum Titurio egerat, commemorant: V 41,2; addunt etiam de Sabini morte: V 41,4; Labienus interitu Sabini et ⟨*c*⟩ caede cohortium cognita . . . litteras Caesari remittit ⟨*c*⟩: V 47,4; de casu Sabini et Cottae certius ex captiuis cognoscit (Caesar): V 52,4; illo incommodo de Sabini morte perlato omnes fere Galliae ciuitates de bello consultabant: V 53,4; duplicatoque earum cohortium numero,

quas cum Q. Titurio amiserat, . . . docuit: VI 1, 4; impedimenta . . . Aduatucam contulit. id castelli nomen est. hoc fere est in mediis Eburonum finibus, ubi Titurius atque ⟨*c*⟩ Aurunculeius hiemandi causa consederant: VI 32, 4; Cottaeque et Titurii calamitatem, qui in eodem ⟨*c*⟩ occiderint ⟨consederint *Paul*⟩ castello ⟨*o*⟩, ante oculos ponunt: VI 37, 8.

Titus *u.* **T.** *p. 2101.*

tolero. **A. = perferre, sustinere; a) alqd:** quod omnibus frugibus ⟨*o*⟩ amissis domi nihil erat, quo ⟨qui *B*[1]⟩ famem tolerarent: I 28, 3; ¶ ibi . . . frumentum . . omne, quod eo tolerandae hiemis causa deuexerat, relinquebat: V 47, 2.

b) abs.: frumentum ⟨*o*⟩ se ⟨*o*⟩ exigue dierum XXX ⟨*o*⟩ habere, sed paulo etiam longius tolerare ⟨*A*β; *Schn.*, *Hold*, *Dt.*[2]; tollerari *BMQ*[1]; tolerari *Np.*, *Fr.*, *Db.*, *Dt.*[1]⟩ posse parcendo: VII 71, 4.

B. = aegre alere, sustentare: cogebantur . . . pabulum . . . hordeo adaugere atque his rationibus equitatum tolerare: 3, 58, 4; ¶ ex perfugis cognoscebant equos eorum tolerari ⟨-are *O;* uix tolerari *P. Manut.*⟩, reliqua uero iumenta interisse: 3, 49, 3; ¶ (nostri maiores) simili inopia subacti eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨*o*⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt neque se hostibus ⟨*o*⟩ tradiderunt: VII 77, 12.

tollo. **A. =** ἐπ(αν)αίρειν, ἀνάγειν, **in altum efferre, extollere; a) propr.; α) alqd:** ancoras *u.* **ancora** *p. 258 sq. (4 loc.);* ¶ paulumque afuit ⟨*c*⟩, quin Varum interficeret; quod ille periculum sublato ad eius conatum scuto uitauit: 2, 35, 2; ¶ altera ex duabus legionibus . . . ex castris Varronis . . . inspectante ipso ⟨*c*⟩ signa sustulit seseque Hispalim ⟨*c*⟩ recepit: 2, 20, 4; ¶ turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨prensionibus *Ohl*⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt. ubi . . . tantum eleuarant ⟨*c*⟩: 2, 9, 5.

β) alqm; αα) = in nauem excipere: naues XVIII, . . . quae equites sustulerant ⟨substul. *h*⟩, ex superiore portu . . . soluerunt: IV 28, 1; ¶ altera nauis CCXX e legione tironum sustulerat, altera ex ueterana paulo minus CC: 3, 28, 3.

ββ) = humi iacentem subleuare: missi Dioscorides et Serapion. . . . quos ille . . . interfici iussit. quorum alter accepto uulnere † occupatus per suos pro occiso sublatus, alter ⟨acc. uuln. occ. p. s. p. o. subl., alter *om. af*⟩ interfectus est: 3, 109, 5.

b) trsl.; α) = efficere, ut in altum escendat, sursum (sublime) feratur: clamorem *u.* **clamor B.** *p. 557 (7 loc.);* ¶ tum uero suo more uictoriam conclamant atque ululatum tollunt: V 37, 3.

β) = efferre, inflare, animum uel spiritum alcs augere: quo proelio sublati Heluetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant, audacius subsistere non numquam et . . . proelio nostros lacessere coeperunt: I 15, 3; quibus omnibus rebus ⟨rebus omn. *a; Np.*, *Dt.*⟩ sublatus (Curio) nihil contra se regem ausurum ⟨*c*⟩ existimabat: 2, 37, 2; — hac uictoria sublatus Ambiorix statim cum equitatu in Aduatucos . . . proficiscitur: V 38, 1.

B. = ἀναιρεῖν, **auferre, amouere; a) propr. = asportare; α) alqd (de iis, quae quis in suum usum conuersurus est):** oppida incendi oportere . . ., ne ⟨*c*⟩ suis sint . . . receptacula neu Romanis proposita ad copiam commeatus ⟨comm. cop. *a*⟩ praedamque tollendam ⟨tollendam *aut cum Hotom. et Ciacc. delend. aut* potiendam *scribend. censet Madu.*⟩*:* VII 14, 9; ¶ pecunias (-am) *u.* **pecunia B.** *p. 1032 (4 loc.);* ¶ praedam: VII 14, 9 *u.* copiam.

neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ occultare aut posita tollere auderet: VI 17, 5.

β) alqm: 3, 109, 5 *u.* **A. a)** β) ββ).

b) trsl. = exstinguere, ad irritum redigere, praecidere; α) alqm (= exstinguere): ut magna multitudine circumfusa pro tali facinore stirps ac nomen ciuitatis tollatur: VI 34, 8.

β) alqd (= efficere, ut alqd non sit, non fiat): quod neque conloquium interposita causa tolli uolebat neque . . . audebat: I 42, 5; ¶ si paruo labore magnas controuersias tollere atque omnem Italiam metu liberare possint: 1, 9, 1; ¶ ad hominum excitanda studia sublata priore lege duas promulgauit: 3, 21, 1; ¶ ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret: VI 29, 2; discedant in Italia omnes ⟨*o*⟩ ab armis, metus e ⟨a *Q*⟩ ciuitate tollatur: 1, 9, 5; ¶ cuius rei opinio tolli non poterit, cum in Italiam . . . reductus existimabor: 3, 18, 4; ¶ (huius modi res aut pudore aut metu tenentur ⟨tolluntur *Kindsch.*⟩: 2, 31, 7;) Caesar . . . multa uirtuti eorum concedens rem totam † distulit ⟨sustulit *Paul*⟩: 3, 60, 1; ¶ ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis et capitis deminutione sublatum est: 2, 32, 9; ¶

spem *u.* **spes** *p. 1917* **B.** *(4 loc.);* ¶ timorem *u.* **timor B.** *p. 2174 (3 loc.).*

Suspendere .. tollere . . . eleuare: 2, 9, 5; — tollere . . . sumere: 3, 103, 1.

tollere paruo labore: 1, 9, 1; pressionibus: 2, 9, 5; ¶ interposita causa: I 42, 5; deditione, deminutione: 2, 32, 9; — proelio: I 15, 3; quibus .. rebus: 2, 37, 2; uictoria: V 38, 1; ¶ a (ex *Paul*) fano: 3, 33, 1; a societatibus ⟨*Nitsche;* societatis *x; edd.*⟩: 3, 103, 1; e ciuitate: 1, 9, 5; e(x) fano (-is): 1, 6, 8; 3, 105, 1; — Epheso: 3, 105, 1; — barbaris *(dat.)*: VI 29, 2; ¶ Ephesi: 3, 33, 1; tota Italia: 1, 6, 8; toto muro: VII 24, 3; ¶ ex . . contignatione: 2, 9, 5; ¶ pro occiso alqm: 3, 109, 5.

Aduerb.: omnino: VI 29, 2; VII 28, 2; subito: VII 81, 2; utrimque: VII 88, 2; ¶ suo more: V 37, 3.

Tolosa: (Crassus) equitatu .. comparato, multis praeterea uiris fortibus Tolosa ⟨-osae *AQ*⟩ et Narbone ⟨narbonae *α;* carcasone et narbona *β*⟩, quae sunt ciuitates Galliae prouinciae finitimae his ⟨ex his *X*⟩ regionibus, nominatim euocatis in Sotiatium ⟨*c*⟩ fines exercitum introduxit: III 20, 2.,

Tolosates: Caesari renuntiatur Heluetiis esse in animo . . . iter in Santonum fines facere, qui non longe a Tolosatium finibus absunt, quae ciuitas est in prouincia: I 10, 1; praesidia in Rutenis prouincialibus, Volcis Arecomicis, Tolosatibus circumque Narbonem, quae loca hostibus erant finitima, constituit: VII 7, 4.

tormentum. A. = instrumentum, quo tollitur alqd (trochlea, τροχιλία, στρέβλη): laqueis falces auertebant, quas cum destinauerant ⟨*c*⟩, tormentis introrsus reducebant: VII 22, 2.

B. = machina bellica, qua grauiora iaciuntur missilia, aut missilia ipsa; *cf. A. Bauer, Die (griech.) Kriegsaltertümer (Iwan Müller, Handb. der klass. Altertumswissenschaft IV) p. 312, et H. Schiller ibid. p. 714 et 741; praeterea Rochas, A. de, L'artillerie chez les anciens. (Bull. de la Soc. d'études des Hautes-Alpes 2e année, p. 106 sqq.) Gap 1883. 8°; Schambach, Einige Bemerkungen über die Geschützverwendung bei den Römern, besonders zur Zeit Cäsars. GP. Altenburg 1883; v. Göler² II p. 231; Fröhlich, Fr., Das Kriegswesen Cäsars. Zürich 1889 (—91) p. 76—82.*

a) = machina bellica; α) subi.: hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris ⟨*CO*⟩, tormenta flammam ⟨-ma *hl*⟩ conciperent et prius haec omnia consumerentur, quam: 2, 14, 2; ¶ multitudine sagittarum atque omnis ⟨*c*⟩ generis ⟨*c*⟩ telorum multos uulneratos; ad haec sustinenda magno usui fuisse tormenta ⟨tomenta *coni. Hotom.*⟩: VII 41, 3.

β) obi.: ad extremas fossas castella constituit ibique tormenta conlocauit, ne . . . hostes, quod tantum multitudine poterant, ab lateribus pugnantes suos circumuenire possent: 2, 8, 4; quod omnem apparatum belli, tela, arma, tormenta ibi conlocauerat (Pompeius): 3, 44, 1; ¶ (consumere: 2, 14, 2 *u.* **α**) concipere;) ¶ (Domitius) suos cohortatus tormenta in muris disponit certasque cuique partes ad custodiam urbis attribuit: 1, 17, 3; ¶ ciues Romani . . . ad extremum auxilium descenderunt seruosque . . . liberauerunt et praesectis omnium mulierum crinibus tormenta effecerunt: 3, 9, 3; ¶ (tota prouincia) frumentum, milites, arma, remiges, tormenta, uecturae imperabantur: 3, 32, 2; ¶ Massilienses arma tormentaque ex oppido, ut est imperatum, proferunt, naues . . . educunt, pecuniam ex publico tradunt: 2, 22, 5; — primum sagittariis funditoribusque circumiectis, postea leuis armaturae magna multitudine missa tormentisque prolatis munitiones ⟨munientes *Paul*⟩ impediebat (Pompeius): 3, 45, 3.

γ) gen.: (amplitudo: 2, 2, 1 *u.* multitudo;) ¶ et nauium figura et ⟨*c*⟩ remorum motu et inusitato genere tormentorum permoti barbari constiterunt ac paulum [modo] pedem rettulerunt: IV 25, 2; ¶ sed tanti erant antiquitus in oppido omnium rerum ad bellum apparatus tantaque multitudo ⟨amplitudo *Paul*⟩ tormentorum, ut eorum uim nullae contextae ⟨*x; edd.;* contectae *Paul*⟩ uiminibus uineae sustinere possent: 2, 2, 1; *cf.* § 2; magnitudo operum, altitudo muri atque turrium, multitudo tormentorum omnem administrationem tardabat: 2, 2, 5; ¶ uis: 2, 2, 1 *u.* multitudo; ¶ suorumque tormentorum usum ⟨usu *hl*⟩, ⟨a *add. Paul*⟩ quibus ipsi magna sperauissent ⟨superau. *O*⟩, † spatio propinquitatis interire: 2, 16, 3.

δ) abl.: (adicere: 3, 56(55) 1 *u.* **b**) **β**) adigere;) ¶ complura tormentis tela coiciuntur: VII 81, 5; ¶ ibi turres cum ternis ⟨turres quaternis *Paul*⟩ tabulatis erigebat easque multis tormentis et omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat ⟨*c*⟩: 1, 26, 1; has (naues) sagittariis tormentisque compleuerunt ⟨-rant *O*⟩: 2, 4, 2; ¶ centonesque insuper iniecerunt, ne aut tela tormentis immissa ⟨missa *Ohl*⟩ tabulationem ⟨*c*⟩ per-

fringerent aut saxa ex catapultis latericium discuterent: 2, 9, 3; (3, 51, 8 *u.* **b)** β) adigere;) ¶ naues longas ... constitui atque inde fundis, sagittis, tormentis hostes propelli ac submoueri iussit: IV 25, 1; ¶¶ sperare: 2, 16, 3 *u.* γ) *extr.*

ε) c. praep.: sperare a: 2, 16, 3 *u.* γ) *extr.*

b) = telum tormentis missum; α) subi.: posse: 3, 51, 8 *et* 56, 1 *u.* β) adigere.

β) **obi.:** qui (tumulus) tantum aberat a nostro castello, ut telum tormentumue ⟨*O¹hl*; tormentum *a¹*; tormento *recc.*; *Np.*, *Dt.*⟩ missum adigi non posset: 3, 51, 8; tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti ne telum tormentumue ⟨*sic Steph.*; telo tormentoue *x*; *edd.*⟩ adigi ⟨*x*; *Steph.*; adici *Scal.*; *edd.*⟩ posset ⟨tela tormentaue adigi possent *Paul*⟩: 3, 56, (55), 1; ¶ fenestrasque quibus in locis uisum est ad tormenta mittenda in struendo ⟨instruenda *O¹af*⟩ reliquerunt: 2, 9, 8; 3, 51, 8 *u.* adigere.

γ) **abl.:** musculus ex turri latericia a nostris telis tormentisque defenditur: 2, 11, 3; ¶ nostri ... arma ... arripiunt. ... fit in hostes impetus [eorum], sed *de* muro sagittis tormentisque fugientes persequi prohibentur: 2, 14, 3; ¶ propellere, submouere: IV 25, 1 *u.* **a)** δ) propellere; ¶ legionarii interioris munitionis defensores scalis admotis tormentis cuiusque generis telisque ⟨torm. telisque cuiusq. gen. *Paul*⟩ terrebant: 3, 63, 6; ¶ quod unum genus tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4.

C. = cruciatus: de uxoribus ... quaestionem habent et si compertum est, igni ⟨*c*⟩ atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt: VI 19, 3; — maiore commisso delicto igni ⟨*c*⟩ atque omnibus tormentis necat: VII 4, 10.

Torquatus *u.* **Manlius 2.** *p. 541.*

torreo: ut, cum undique ⟨β; ubique α; *Fr.*⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur ..., fortissime .. pugnarent: V 43, 4.

tot: ut ... duas bellicosissimas prouincias absens tot annos ⟨*Ohl*; annis *af*; *edd.*⟩ obtineat: 1, 85, 8; ¶ (quod multi † galli ⟨Gallicis *edd.*⟩ tot bellis ⟨multi assiduitate belli *Paul*; multi grauitate belli *Nitsche*; m. in Gallia tot bell. *RMenge*⟩ defecerant: 3, 2, 3;) ¶ erat noua et inusitata belli ratio cum tot ⟨tanto *Paul*⟩ castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum: 3, 47, 1; ¶ multa Caesarem ... incitabant: ... defectio datis obsidibus, tot ciuitatum ⟨ciuium β⟩ coniuratio: III 10, 2; ¶ neque enim sex legiones alia de causa missas in Hispaniam ... neque tot tantasque classes paratas ⟨tantaque auxilia parata *coni. Np.*; neque equitatus peditatusque tanta auxilia parata *Paul*; tot tantasque cohortes alarias *Wecklein*⟩ neque submissos duces rei militaris peritos: 1, 85 6; ¶ ardere Galliam tot contumeliis acceptis: V 29, 4; ¶ Cassiuellaunus hoc proelio nuntiato tot detrimentis acceptis ... legatos ... mittit: V 22, 3; ¶ tamen tot ⟨tam multis β⟩ incommodis conflictati multis uulneribus acceptis resistebant: V 35, 5; Vercingetorix tot continuis incommodis Vellaunoduni, Cenabi, Nouioduni acceptis suos ... conuocat: VII 14, 1; ¶ si ⟨*c*⟩ se tot hominum milia cum hostibus coniunxerint: VII 39, 3; ¶ uti ex ⟨*c*⟩ tanto nauium numero tot nauigationibus neque hoc neque superiore anno ulla ⟨*c*⟩ omnino nauis ... desideraretur: V 23, 3; ¶ suae pristinae uirtutis et ⟨tot *add.* β; *Schn.*⟩ secundissimorum proeliorum retinerent memoriam ⟨*o*⟩: VII 62, 2; magna pars (exercitus) deperiit, quod accidere tot proeliis fuit necesse ⟨quod ... necesse *del. Kraff.*⟩: 3, 87, 3; ¶ his tot rebus impedita oppugnationemilites ... tamen ... omnia haec superauerunt: VII 24, 1.

totidem: primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae ⟨et r. a. *om. af*⟩ totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 2; ¶ Suessiones ... polliceri milia armata quinquaginta, totidem Neruios: II, 4, 8; (polliceri) Caletos X milia, Veliocasses ⟨*c*⟩ et Viromanduos ⟨*c*⟩ totidem: II 4, 9; imperant ... Santonis, Rutenis, Carnutibus duodena milia ⟨$\overline{\text{XII}}$ β⟩; Bellouacis decem; totidem ⟨To quidem *Q*⟩ Lemouicibus ⟨tot. Lem. *del. Np.*; *Dt.*, *Hold.*⟩: VII 75, 3; imperant ... † Senonibus ⟨sena Andibus *EHfm.*⟩, Ambianis, ... Neruiis, Morinis, Nitiobrogibus quina milia ⟨.$\overline{\text{V}}$. β⟩, Aulercis Cenomannis totidem; Atrebatibus IIII; Veliocassis ⟨totidem *add. Np.*; *Dt.*, *Hold.*⟩, Lexouiis ⟨Lemouicibus *Np.*, *Dt.*⟩ et Aulercis ⟨*om.* β⟩ Eburouicibus ⟨*Valesius*; Eburonibus *codd.*⟩ terna ⟨*om.* β⟩ ⟨quinque milia Aul. Cen.; totid. Atr.; quaterna Vel., Lex. et Aul. Eburouic. *E. Hoffm.*; *Db.*; *u. CC*⟩: VII 75, 3; (imperant ... Rauracis et Bois bina; XXX uniuersis ciuitatibus, quae ⟨*sic Vascos.*; boiis $\overline{\text{XXX}}$ uniuersis ciu. quae *X*; Boiis MM; X un. ciu. q. *Schn.*; Boiis totidem; tria milia un. c. q. *Fr.*⟩: VII 75, 4;) ¶ equitum milia erant sex, totidem numero

⟨num. tot. *l*⟩ pedites uelocissimi ac fortissimi: I 48, 5.

(Totogesma *u.* Octogesa.)

totus. **I. Forma:** *Datiuus* toto *est in X* VII 89, 5; toti: I 7, 2; 30, 3; V 11, 9; VII 66, 1 ⟨*c*⟩; 1, 38, 3 ⟨*c*⟩; 3, 5, 4; 31, 2; 89, 4.

II. Signif.; A. = uniuersus; a) ui adiectiui; α) c. subst. appell.; αα) num. sing.: duces eorum tota acie pronuntiari ⟨*c*⟩ iusserunt, ne quis... discederet: V 34, 1; huc tota Vari conuersa acies suos fugere et concidi uidebat: 2, 34, 3; quod tota acies equitatu hostium circumdata tenebatur: 2, 41, 7; quae tota acie *dispertierat: 3, 88, 4; ¶ duae legiones, quae proxime conscriptae erant, totum agmen claudebant: II 19, 3; ¶ Bellouacos ... pollicitos ... electa ⟨*c*⟩ (milia) sexaginta totiusque belli imperium sibi postulare: II 4, 5; ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; suam α; *plur. edd.*⟩ totius belli ⟨summam *add.* α; *plur. edd.*⟩ omnium uoluntate deferri: II 4, 7; Britanni hunc toti bello imperioque praefecerant: V 11, 9; quae fuit causa, quare toto abessent bello et neutris ⟨*c*⟩ auxilia mitterent: VII 63, 7; quod omnem commeatum totiusque belli apparatum eo contulisset: 3, 41, 3; ¶ nuntios tota ciuitate Haeduorum dimittit: VII 38, 10; ¶ (totum corpus: VII 72, 2 *u.* opus;) ¶ nisi crebris subsidiis ac totius diei labore milites essent defessi: VII 88, 6; sed ⟨*c*⟩ totius diei pugna atque itineris labore defessi rem in posterum diem distulerunt: 1, 65, 5; hoc idem postero die a prima luce faciunt totumque in ea re diem consumunt: 1, 81, 3; etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat: 3, 97, 4; ¶ post eas totius exercitus impedimenta conlocarat: II 19, 3; magna, id ⟨*c*⟩ quod necesse erat accidere, totius exercitus perturbatio facta est: IV 29, 3; hoc inito consilio totius exercitus impedimenta ad Labienum ... mittit: VI 5, 6; duabus Agedinci legionibus atque impedimentis totius exercitus relictis ad Boios proficiscitur: VII 10, 4; ubi impedimenta totius exercitus relicta erant: ⟨*haec del. Paul*⟩: VII 62, 10; ex reliquis captiuis toto ⟨toti *Whitte*[s]⟩ exercitui ⟨exercitu *Nk*; *Scal.*⟩ capita singula praedae nomine distribuit: VII 89, 5; ut ... impedimenta totius exercitus cohortesque ... relictas ⟨*c*⟩ seruare non possent: 1, 70, 2; confirmant quidem certe totius exercitus animos alienos esse a Curione: 2, 27, 2; fuga totius exercitus procul animaduersa sese incolumes in castra conferunt: 2, 42, 5; ita *in* exiguo tempore magnoque casu totius exercitus salus constitit: 3, 14, 3; simul tertiae aciei totique exercitui ⟨t. aciei quartaeque exercitus *Paul*⟩ imperauit, ne: 3, 89, 4; ¶ hoc inito consilio toto flumine Hibero naues *conquiri ... iubent: 1, 61, 4; ¶ toto hoc in ⟨*del. Ciacc.*⟩ genere pugnae... intellectum est: V 16, 1; erat noua ... belli ratio cum tot castellorum numero tantoque spatio et tantis munitionibus et toto obsidionis genere, tum: 3, 47, 1; ¶ quod tanti motus Galliae exstiterant, totam hiemem ipse ad exercitum manere decreuit: V 53, 3; neque ullum fere totius hiemis tempus sine sollicitudine Caesaris intercessit: V 53, 5; Treueri uero atque Indutiomarus totius hiemis nullum tempus intermiserunt, quin: V 55, 1; ¶ t. imperium: V 11, 9 *u.* bellum; ¶ quas (naues longas) si occupauissent (hostes), classe Caesari ⟨*c*⟩ erepta portum ac mare totum ⟨tutum *N*⟩ in sua potestate haberent: 3, 111, 4; ¶ omnia auxilia conlocari ac totum ⟨*u. CC*⟩ montem hominibus compleri ... iussit: I 24, 2; ¶ totum autem murum ex omni parte turribus contabulauerant: VII 22, 3; eodemque tempore toto muro clamore sublato ... eruptio fiebat: VII 24, 3; ubi neminem in aequum locum sese demittere ⟨*c*⟩, sed toto undique muro circumfundi uiderunt: VII 28, 2; ¶ milia CXXX superfuerunt eaque tota nocte continenter ierunt [nullam partem noctis itinere intermisso]: I 26, 5; illi animaduerso ⟨*c*⟩ uitio castrorum tota nocte munitiones proferunt: 1, 81, 3; itinere totius noctis confecti subsequi non poterant: 2, 39, 6; ¶ toti tamen officio maritimo M. Bibulus praepositus cuncta administrabat: ad hunc summa imperii respiciebat: 3, 5, 4; ¶ quod flumen Dubis ⟨*c*⟩ ut circino circumductum paene totum oppidum cingit: I 38, 4; ¶ quoniam .. esset ... complexus nec ⟨*c*⟩ facile totum opus ⟨*afik; Schn.; om. hl;* corpus α; *edd.*⟩ corona militum cingeretur: VII 72, 2; turres toto opere circumdedit: VII 72, 4; ¶ quo proelio bellum Venetorum totiusque orae maritimae confectum est: III 16, 1; ¶ nam hoc toto proelio, cum ab hora septima ad uesperum pugnatum sit, auersum ⟨*c*⟩ hostem uidere nemo potuit: I 26, 2; ¶ dilectum tota prouincia habere instituit: VII 1, 1; ciuitati autem imperium totius prouinciae pollicetur: VII 64, 8; neque se ignorare ..., quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae (esset): 2, 17, 2; dilectum habuit tota prouincia: 2, 18, 1; quo edicto tota prouincia peruulgato nulla fuit ciuitas, quin ... mitteret: 2, 19, 2; quae est longe firmissima totius ⟨oppidi *add.* a⟩ prouinciae ciuitas: 2, 19, 5; equitesque toti prouin-

ciae imperauerat: 3, 31, 2; acerbissime imperatae pecuniae tota prouincia exigebantur: 3, 32, 1; — ibi totius fere citerioris prouinciae legationes Caesaris aduentum exspectabant: 2, 21, 4; — prouinciae toti quam maximum potest militum numerum imperat: I 7, 2; ¶ *Libo neque legatos Caesaris recipere neque periculum praestare eorum, sed totam rem ad Pompeium reicere: 3, 17, 5; totius autem rei consilium his rationibus explicabat, ut: 3, 78, 3; ¶ quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis ⟨post *add. Dt.*⟩ † octo denique menses uariarum ⟨suarum *recc.*⟩ actionum ⟨tota denique emensa̅ uia suarum act. *Kindsch.*; toto den. emenso spatio suar. act. *Momms.*⟩ respicere ac timere consuerant ⟨*c*⟩: 1, 5, 2; ¶ cum toto tempore frigore ⟨luto frigore β⟩ et adsiduis imbribus tardarentur ⟨*c*⟩: VII 24, 1; ¶ uia: 1, 5, 2 *u.* spatium; ¶ ubi hostes . . . sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨*c*⟩ posse: 2, 16, 2.

ββ) **num. plur.**: uulgo totis castris testamenta obsignabantur ⟨*haec del. Paul*; *Hold.*⟩: I 39, 5; at totis ⟨at (a *l*) totis β; attonitis α⟩ fere ⟨castris *add.* β⟩ a fronte et ab sinistra parte nudatis castris ⟨*h. l. om.* β⟩ . . . Neruii . . . ad eum locum contenderunt: II 23, 4; totis trepidatur ⟨Trep. tot. β⟩ castris ⟨in castr. *l*⟩ atque alius ex alio causam tumultus quaerit: VI 37, 6; totis uero castris milites circulari et dolere hostem ex manibus dimitti: 1, 64, 3; ¶ (sed tanta erat completis ⟨totis *add. Paul*⟩ litoribus contentio, qui potissimum . . . conscenderent, ut: 2, 43, 4;) ¶ ubi circumiecta multitudine hominum totis moenibus undique in murum lapides iaci coepti sunt: II 6, 2; ¶ quod ex totis ripis in unum atque angustum locum tela iaciebantur: 1, 50, 2.

β) **c. nom. propr.**: cum Sotiates ⟨*c*⟩ . . . in sua uirtute totius Aquitaniae salutem positam putarent: III 21, 1; ¶ hos sequuntur . . . finitimae ciuitates totaque Epiros ⟨epyros *af*; *u. CC*⟩: 3, 12, 4; ¶ perfacile esse, cum uirtute omnibus praestarent, totius Galliae imperio potiri: I 2, 2; non esse dubium, quin totius Galliae plurimum Heluetii possent: I 3, 7; per tres potentissimos . . . populos totius Galliae sese potiri ⟨imperio *add. Vielh.*⟩ posse sperant: I 3, 8; qua ex re futurum, uti ⟨*c*⟩ totius Galliae animi a se auerterentur: I 20, 4; bello Heluetiorum confecto totius fere Galliae legati . . . conuenerunt: I 30, 1; eo consilio . . ., uti toti Galliae bellum inferrent: I 30, 3; petierunt, uti sibi concilium totius Galliae in diem certam indicere . . . liceret: I 30, 4; agri Sequani, qui esset optimus totius ⟨*om. a*⟩ Galliae: I 31, 10; ut omni tempore totius Galliae principatum Haedui tenuissent: I 43, 7; apud eos fuisse regem nostra etiam memoria Diuiciacum, totius Galliae potentissimum: II, 4, 7; haec ciuitas longe plurimum totius Galliae equitatu ualet: V 3, 1; eodem equitatus totius Galliae ⟨tot. (tocius *l*) gall. eq. β⟩ conuenit . . . principesque ex omnibus ciuitatibus: V 5, 3; exsules damnatosque tota Gallia magnis praemiis ad se allicere coepit: V 55, 3; haec eadem ratio est in summa totius Galliae: namque omnes ciuitates in partes diuisae ⟨*o*⟩ sunt ⟨*o*⟩ duas ⟨*o*⟩: VI 11, 5; in finibus Carnutum, quae regio totius Galliae media habetur, considunt: VI 13, 10; per Arduennam siluam, quae est totius Galliae maxima: VI 29, 4; ne pulcherrimam prope totius Galliae ⟨gallie tocius β⟩ urbem . . . suis manibus succendere cogerentur: VII 15, 4; unum consilium totius Galliae (se) effecturum: VII 29, 6; re ⟨*c*⟩ in controuersiam deducta ⟨*c*⟩ totius Galliae concilium Bibracte indicitur: VII 63, 5; equitesque, qui toti Galliae ⟨tota gallia β⟩ erant imperati, conueniunt: VII 66, 1; — Galliae totius ⟨totius (tocius *l*) galliae *al*⟩ factiones esse duas: I 31, 3; ut . . . partem finitimi agri . . . possiderent Galliaeque totius principatum obtinerent: VI 12, 4; Vercingetorix, . . . cuius pater principatum Galliae totius obtinuerat: VII 4, 1; ¶ ante . . . quam dilectus tota Italia habiti et exercitus conscripti essent: 1, 2, 2; tota Italia dilectus habeatur ⟨*CC*⟩: 1, 6, 3; tota Italia dilectus habentur, arma imperantur, pecuniae a municipiis exiguntur, e fanis tolluntur, omnia diuina humanaque iura permiscentur: 1, 6, 8; tota Italia dilectus haberi: 1, 9, 4; cum fides tota Italia ⟨totam italiam *af*⟩ esset angustior neque creditae pecuniae soluerentur: 3, 1, 2; — debere eos Italiae totius auctoritatem sequi potius quam unius hominis uoluntati obtemperare: 1, 35, 1; ¶ equites auxiliaque toti ⟨*Steph.*; totius *uel* tocius *x*⟩ Lusitaniae a Petreio . . . imperantur: 1, 38, 3; ¶ dilectumque toto Piceno circummissis senatoribus habebat: 1, 12, 3.

b) prope accedit ad aduerbii uim et notionem; α) c. subst. appell.: naues totae (erant) factae ex robore ad quamuis uim et contumeliam perferendam: III 13, 3; conspicataeque naues ⟨*c*⟩ triremes ⟨*c*⟩ duae nauem D. Bruti . . . sese in eam *incitauerunt. sed . . . adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut

uehementissime utraque . . . laborarent, altera uero praefracto ⟨c⟩ rostro tota conlabefieret: 2, 6, 5; ¶ multa uirtuti eorum concedens rem totam † distulit ⟨sustulit *Paul;* u. *CO*⟩: 3, 60, 1; ¶ ante haec taleae ⟨c⟩ pedem longae ferreis hamis infixis ⟨β; infixae α⟩ totae in terram infodiebantur ⟨effodiebantur β⟩: VII 73, 9.

β) c. nom. propr.: hac ⟨c⟩ parte Galliae pacata (Caesar) totus et mente et animo in bellum Treuerorum et Ambiorigis insistit: VI 5, 1.

γ) c. pron.: ipse Pompeius, . . . quod neminem dignitate secum exaequari uolebat, totum se ab eius amicitia auerterat: 1, 4, 4.

B. = omnes (c. plural.): equites . . committunt proelium et . . . tota auxilia regis impedita ac perturbata . . . in fugam coiciunt ⟨c⟩: 2, 26, 4; ¶ etsi prohibere Pompeius totis copiis ⟨tot opera *Paul*⟩ et dimicare non constituerat, tamen suis locis sagittarios funditoresque ⟨c⟩ mittebat: 3, 44, 6.

Toutomatus u. **Teutomatus.**

trabs. A. subi.; a): his (trabibus et saxis) conlocatis et ⟨coagminatis *add. ABM*⟩ coagmentatis alius insuper ordo additur, ut idem illud interuallum seruetur neque inter se contingant trabes, sed paribus intermissis ⟨*b; Hotom.;* intermissae *X; edd.*⟩ spatiis singulae singulis saxis interiectis arte contineantur: VII 23, 3; ¶ trabes derectae † perpetuae ⟨XIII pedum *RMenge*⟩ in longitudinem paribus interuallis, distantes inter se binos pedes, in solo conlocantur: VII 23, 1; duae primum trabes in solo aeque longae ⟨*a;* longe *fhl*⟩ distantes inter se pedes ⟨c⟩ IIII conlocantur: 2, 10, 2; ¶ easque (storias) ex tribus partibus, quae ⟨c⟩ ad ⟨c⟩ hostes uergebant ⟨c⟩, *in eminentibus ⟨*sic Paul;* immin. *hl;* emin. *af*⟩ trabibus circum turrim ⟨c⟩ praependentes religauerunt: 2, 9, 4; (2, 9, 3 u. **B.** efficere;) ¶ hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, quae rectis lineis suos ordines seruant, tum: VII 23, 5.

b) abl. abs.: alternis trabibus: VII 23, 5 u. **a)** seruare.

B. obi.: coagmentare: VII 23, 3 u. **A. a)** contingere; ¶ conlocare u. **conloco** *p. 656* **b)** *(5 loc.);* ¶ (ita fastigate ⟨c⟩ atque ordinatim † structo, ut trabes erant in capreolis conlocatae, lateribus ⟨in lateribus *z*⟩ et luto ⟨lutoque *Ald.; Np., Dt.*⟩ musculus ⟨-lis *af*⟩, ut ab igni, qui ex muro iaceretur, tutus esset, contegitur ⟨structo trabes, quae er. in capr. conl., lat. lutoque, musculus ut ab i., q. ex m. iac., tutus esset, conteguntur *Vielh.*⟩: 2, 10, 5;) ¶ continere: VII 23, 3 u. **A. a)** contingere; ¶ aditus autem atque itinera duo, quae . . . ad portum ferebant, maximis defixis trabibus atque iis ⟨c⟩ praeacutis praesaepit: 1, 27, 4; ¶ supraque ea tigna derecto ⟨c⟩ transuersas trabes iniecerunt easque ⟨*a;* eaque *fhl*⟩ axibus religauerunt. has trabes ⟨*Ofhl; om. a; edd.*⟩ paulo longiores atque eminentiores, quam extremi parietes erant, effecerunt ⟨*Ofhl; Dt.;* effecerant *a; Np., Db.*⟩, ut: 2, 9, 2. 3; ¶ haec utraque insuper bipedalibus trabibus immissis . . . binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur ⟨*X;* destinabantur *E; Frig., Db.*⟩: IV 17, 6; — si arborum trunci siue naues ⟨trabes *RSchn.*⟩ deiciendi operis causa ⟨c⟩ essent a barbaris immissae ⟨*Ciacc.;* missae *X; edd.*⟩: IV 17, 10; ¶ inicere: 2, 9, 2 u. efficere; ¶ (intermittere: VII 23, 3 u. **A. a)** contingere;) ¶ (mittere: IV 17, 10 u. immittere;) ¶ magni ponderis saxa et praeacutas trabes in muro conlocabant ⟨c⟩: II 29, 3; 1, 27, 4 u. defigere; ¶ religare: 2, 9, 2 u. efficere; ¶ hae (trabes) reuinciuntur ⟨haere uiciuntur α; aere uinciuntur *Q corr., hl*⟩ introrsus ⟨c⟩ et multo aggere uestiuntur: VII 23, 2.

C. abl.; a): trabibus distinebantur (destinabantur): IV 17, 6 u. **B.** immittere; ¶ praesaepire: 1, 27, 4 u. **B.** defigere; ¶ quae (materia) perpetuis trabibus pedum quadragenum ⟨*Hotom.;* pedes quadragenos *X; edd.*⟩ plerumque introrsus reuincta neque perrumpi neque distrahi potest: VII 23, 5.

(b): transtra pedalibus . . . trabibus: III 13, 4 u. **D. b).)**

D. c. praep.; a) ad: ad extremum musculi tectum ⟨tectique *af*⟩ trabesque ⟨que *om. Oa*⟩ extremas quadratas regulas . . . defigunt: 2, 10, 4.

b) ex: transtra (erant) ex ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ pedalibus in altitudinem trabibus confixa clauis ferreis digiti pollicis crassitudine: III 13, 4.

c) in c. abl.: duae trabes . . . conlocantur inque iis ⟨c⟩ columellae pedum in altitudinem V defiguntur: 2, 10, 2; ¶ religare in tr.: 2, 9, 4 u. **A. a)** eminere.

tracto: ueteranae legionis milites . . . tractandis condicionibus et simulatione deditionis extracto primo noctis tempore gubernatorem in terram nauem eicere cogunt: 3, 28, 5; ¶ quod pluribus praesentibus eas res iactari ⟨tractari?⟩ nolebat, celeriter concilium dimittit: I 18, 1.

tractus: Caesar loca maxime necessaria

complexus noctu praemuniit ⟨c⟩. in hoc tractu ⟨*sic Faern.*; nec tractu *z*; haec tractu *Np.*; nec tractus *EHoffm.*; *Db.*⟩ oppidi pars erat regiae ⟨regia *O*; *EHoffm.*; *Db.*⟩ exigua, in quam ipse habitandi causa initio erat inductus, et theatrum coniunctum domui, quod ⟨*del. EHoffm.*; *Db.*⟩ arcis tenebat locum: 3, 112, 8.

trado. A. = dedere (übergeben, überliefern, einhändigen) a) uictori; α) obiect. est subst. αα) appellat.: arma *u.* **arma** *p. 306* **b)** (*7 loc. exc.* 1, 68, 2;) ¶ militesque appellat, neu se neu ⟨Pompeium *add. Na*; *Np.*, *Dt.*; pompeium absentem *fhl*; [Pompeium] *Terpstra*; *Db.*⟩ imperatorem suum aduersariis ad supplicium tradant obsecrat: 1, 76, 1; ¶ (Varro) ad Caesarem mittit paratum se ⟨c⟩ esse legionem cui iusserit ⟨cuius erit *a*; cui erit *f*[1]⟩ tradere. ille ad eum Sex. Caesarem mittit atque huic tradi iubet. tradita legione Varro Cordubam ad Caesarem uenit: 2, 20, 7. 8; ¶ reliquos omnes obsidibus, armis, perfugis traditis in deditionem accepit: I 28, 2; sescentos obsides poposcit. his traditis omnibusque armis ex oppido conlatis ab eo loco in fines Ambianorum peruenit: II 15, 2; VII 12, 4 *u.* partem; ¶ parte iam obsidum tradita cum reliqua administrarentur ⟨c⟩, . . . equitatus hostium procul uisus est: VII 12, 4; ¶ (Varro) quod penes eum est pecuniae tradit ⟨-didit *f*⟩: 2, 20, 8; Massilienses arma . . ., ut est imperatum, proferunt, naues . . . educunt, pecuniam ex publico tradunt: 2, 22, 5; ¶ perfugas: I 28, 2 *u.* obsides.

ββ) nom. propr.: sese paratos esse . . . L. Domitium uiuum eius potestati ⟨in eius potestatem *Ohl*⟩ tradere: 1, 20, 5.

β) obiect. est pronomen (se)se *u.* **sui** *p. 1965 extr. et 1966 (3 loc.); praeterea:* quae (mulieres) in ⟨c⟩ proelium proficiscentes ⟨o⟩ . . . implorabant, ne se in seruitutem Romanis traderent: I 51, 3; quoniam sit fortunae ⟨o⟩ cedendum, ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2.

γ) obi. est enuntiatum: 2, 20, 8 *u.* α) αα) pecunia.

b) alii; α) non adduntur uerba per manus; αα) alqm: Labienus ⟨c⟩ cum ab eo impetrauisset, ut sibi captiuos tradi iuberet, omnes . . . interfecit: 3, 71, 4; ¶ multi ex duabus legionibus, quae sunt traditae a Caesare, arcessuntur ⟨c⟩: 1, 3, 2; erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensionis ex senatus consulto: 3, 88, 1.

ββ) alqd: constituit, ut arbitri darentur; per eos fierent aestimationes possessionum et rerum, quanti quaeque earum ante bellum fuisset, atque eae ⟨*l*; *Ald.*; heae *a*; aee *h*; hec *f*; ea *NO*; hae *edd.*⟩ creditoribus traderentur: 3, 1, 2; ¶ ubi quae ⟨c⟩ maior . . . incidit res, clamore . . . significant; hunc ⟨*Nik*; hinc β; hanc α⟩ alii deinceps excipiunt et proximis tradunt: VII 3, 2; ¶ quod Germanorum consuetudo haec ⟨*om. A*; *Dinter*⟩ sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant resistere neque deprecari: IV 7, 3.

β) additur: per manus *u.* **manus** *p. 542* **d) γ)** *(3 loc.)*.

B. = committere, credere, deferre (anvertrauen, übertragen); a) non additur gerundiuum; α) alqm: interim ab omnibus ⟨legatis quaestoribusque *add. X*; *Schn.*⟩, quibus ⟨legatis quaestoreque, quibus *plur. edd.*; legatis quibusque *Em. Hoffm.*⟩ legiones tradiderat, certior factus est: V 25, 5.

β) alqd: III cohortes Orici oppidi tuendi causa reliquit isdemque custodiam nauium longarum tradidit, quas ex Italia traduxerat: 3, 39, 1; ¶ Cingetorigi . . . principatus atque imperium est traditum: VI 8, 9; ¶ summam imperii *u.* **imperium** *p. 71* **δ) αα)** *(4 loc.)*.

b) additur gerundiuum: obsidibus imperatis centum hos Haeduis custodiendos tradit ⟨tradidit *a*⟩: VI 4, 4; turrim ⟨c⟩ . . . militibus compleuit tuendamque ad omnes repentinos casus tradidit: 3, 39, 2.

C. = permittere, concedere (überlassen): si decessisset ⟨c⟩ et liberam possessionem Galliae sibi tradidisset: I 44, 13.

D. = commendare (empfehlen, einführen): Caesar mittit ad eum (Scipionem) *A.* Clodium, suum atque illius familiarem, quem ab illo traditum initio et commendatum in suorum necessariorum numero habere instituerat: 3, 57, 1; — Viridomarus, . . . quem Caesar ab Diuiciaco sibi ⟨sibi ab deuitiaco β; *Schn.*⟩ traditum ex humili loco ⟨c⟩ ad summam dignitatem perduxerat: VII 39, 1.

E. = communicare, docere, praecipere; a): consuetudinem: IV 7, 3 *u.* **A. b) α) ββ)** *extr.*; ¶ habent opinionem . . . Mineruam operum atque artificiorum initia ⟨inicium *AQ*⟩ tradere: VI 17, 2.

b): unus quisque enim opiniones fingebat et ad id, quod ab alio audierat, sui aliquid timoris addebat. hoc ubi uno auctore ad plures permanauerat atque alius alii tradiderat, plures auctores eius rei uidebantur: 2, 29, 2; ¶ multa praeterea (druides) de sideribus atque

eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium ⟨c⟩ ui ⟨o⟩ ac potestate disputant et iuuentuti tradunt: VI 14, 6; ¶ ut est summae genus sollertiae atque ad omnia imitanda et efficienda, quae a ⟨c⟩ quoque traduntur ⟨tradantur *afkl*⟩, aptissimum: VII 22, 1.

Tradere et commendare: 3, 57, 1.

Tradere alqm alci ad supplicium: 1, 76, 1; in seruitutem alci: I 51, 3; in potestatem ⟨*hl;* potestati *af*⟩ alcs: 1, 20, 5; ¶ alqm uiuum: VII 89, 2; 1, 20, 5; (liberam possessionem: I 44, 13;) ¶ *datiuus additus est 22 locis.*

Aduerb.: consulto: VII 20, 5; necessario: 1, 68, 2.

traduco. I. Forma: transducere *exstat in* β, traduc. *in* α II 4, 1 *et* 9, 4 *et* V 51, 1; transduc. *in* x *(ut uidetur)* 1, 16, 4 *et* 61, 4 *et* 2, 28, 1 *et* 3, 39, 1; *in a* 1, 30, 2; transduc. *in MC,* traduc. *in AQβ* VI 12, 3; *reliquis (28) belli Gallici et (16) belli ciuilis locis in omnibus libris mscr. uidetur inueniri* traducere.

II. Signif.; A. = ducere trans flumen (uel mare); a) nihil additur nisi obiect.; α) obi. est subst.: cohortes: 3, 88, 2 *u.* **B. a) α)**; ¶ copias: (II 9, 4 *u.* partem;) trans uallem ⟨c⟩ et riuum multitudinem hostium conspicatur .... quibus omnibus rebus hostes inuitati copias traducunt aciemque . . . constituunt: V (49, 5;) 51, 1; firmo in Treueris ad pontem praesidio ⟨o⟩ relicto . . . reliquas copias equitatumque traducit: VI 9, 5; necubi effecto ponte Romani copias traducerent: VII 35, 1; ¶ equitatum: VI 9, 5 *u.* copias; ¶ exercitum *u.* **exercitus** *p. 1211 (10 loc., except. his:* II, 5, 4; VII 11, 9; 53, 4; 1, 30, 2; 3, 37, 1; 76, 1;) ¶ legiones *u.* **legio** *p. 440 sq. (5 loc. except.:* VI 32, 5 *et* 1, 61, 4;) ¶ hostes . . . ad flumen Axonam contenderunt. . . . ibi uadis repertis partem suarum copiarum ⟨cop. suar. β; *Flod.*⟩ traducere conati sunt: II 9, 4.

β) obi. est adiectiuum ui substant. praeditum: milia XV Rhenum transisse; postea quam agros et cultum et copias Gallorum homines feri ac barbari adamassent, traductos plures: I 31, 5.

b) additur et obiectum et α) unde traducatur: isdemque (cohortibus) custodiam nauium longarum tradidit, quas ex Italia traduxerat: 3, 39, 1.

β) quo traducatur; αα) in: eundem (Curionem), cum Siciliam recepisset, protinus in Africam traducere exercitum iubet: 1, 30, 2; ¶¶ id esse consilium Caesaris, ut quos in conspectu ⟨c⟩ Galliae interficere uereretur, hos omnes ⟨omn. hos *a*⟩ in Britanniam traductos necaret: V 6, 5.

ββ) flumen (= trans fl.): flumen (id, Axonam, Genusum, Sicorim) exercitum (legiones, partes copiarum) *u.* **flumen** *p. 1317 (4 loc.);* ¶ ut . . . ipsi sine periculo ac timore Hiberum copias traducerent: 1, 65, 4; ¶ exercitum Ligerim ⟨β; ligerem α; *edd.*⟩ traducit atque in Biturigum fines peruenit: VII 11, 9; ¶ ne maior multitudo Germanorum Rhenum traducatur ⟨reducatur *Mh*⟩: I 31, 16; ¶¶ plerosque Belgas esse ortos a ⟨c⟩ Germanis Rhenumque antiquitus traductos propter loci fertilitatem ibi consedisse: II 4, 1.

(equitatum . . . pontem: II 10, 1 *u.* γ) αα).)

γγ) trans . . . in: ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam traduceret (Ariouistus): I 35, 3.

γ) quo itinere traducatur; αα) abl. substantiui: omnem equitatum et leuis armaturae Numidas, funditores sagittariosque ponte ⟨*RSchn.*; pontem *X*; *edd.*⟩ traducit atque ad eos contendit: II 10, 1; (effecto ponte copias: VII 35, 1 *u.* **A. a) α)** copias;) ad flumen Elauer ⟨c⟩ pontem ⟨β; *Schn.*; pontes α; *rell. edd.*⟩ reficit eoque exercitum ⟨(ef)fecit exercitumque β⟩ traducit ⟨traduxit β⟩: VII 53, 4; (refecto ponte . . . exercitum traducit: VII 58, 5;) ¶ (ad Ligerim ⟨c⟩ uenit uadoque per equites inuento . . . incolumem exercitum traduxit: VII 56, 4;) Scipio biduum . . . moratus ad flumen . . . Aliacmonem tertio die prima luce exercitum uado traducit: 3, 37, 1; (II 9, 4 *u.* **a) α)** *extr.*)

ββ) aduerb.: paratos esse sese, posse et audere ⟨*OC*⟩ ea transire flumen, qua traductus esset equitatus: 1, 64, 3.

B. = in alium locum ducere, transportare, transferre; a) propr.; α) nihil additur nisi obiect.: Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus ⟨cum coh. *om. Nhl*⟩ Hispanis, quas traductas ab Afranio docuimus, in dextro cornu erant conlocatae: 3, 88, 2; ¶ (placuit, ut ⟨c⟩ Litauiccus decem illis milibus, quae Caesari . . . mitterentur, praeficeretur atque ea † ducenda ⟨eo ducenda *Paul;* ea traducenda *Pluyg.*⟩ curaret: VII 37, 7.)

β) additur et obiect. et αα) unde: legionem quartam decimam reliquit, unam ex his tribus, quas proxime conscriptas ex Italia traduxerat: VI 32, 5.

ββ) quo; 𝔄) ad: tertio die Caesar . . . reli-

quas cohortes, quas ⟨*om. a? f*⟩ in superioribus castris reliquerat, impedimentaque ad se traduci iubet: 1,42,5; Curio pronuntiari ⟨*c*⟩ onerariis nauibus iubet . . . se in hostium habiturum loco qui non e ⟨*c*⟩ uestigio ad castra Cornelia naues traduxisset ⟨*ego; simil. Koch;* Corneliana traduxisset *af; Db., Dt.;* Corneliana uela duxisset *Ohl;* Corneliana uela direx. *Steph.; Np.;* Cornelia naues traduxissent *Paul*⟩: 2, 25, 6.

𝔅) in: exercitum in Africam: 1,30,2 *u.* **A. b)** β) αα); ¶ quod multitudinem Germanorum in Galliam traducat, id se sui muniendi . . . causa facere: I 44,6; ¶ quattuor biremes subiectis scutulis impulsas uectibus in interiorem portum ⟨*Ciacc.; Forchh.;* partem *z; Np., Dt.*⟩ traduxit ⟨*u. CC*⟩: 3,40,4; ¶¶ hos omnes in Britanniam: V 6,5 *u.* **A. b)** β) αα).

ℭ) ad . . . in: (Caesar) magni interesse arbitrabatur quam primum oppido potiri cohortesque ad se in castra traducere: 1,21,1.

𝔇) Alexandriam: in hoc erant numero complures Pompei milites, quos ex eius exercitu acceptos in Syria ⟨syriam *Nx*⟩ Gabinius Alexandriam traduxerat: 3,103,5.

𝔈) illo: VII 45,6 *u.* εε).

γγ) **et quo et unde**: tectis insignibus suorum occultatisque signis militaribus raros milites, ne ⟨*c*⟩ ex oppido animaduerterentur ⟨*c*⟩, ex maioribus castris in minora traducit: VII 45,7.

δδ) **quo itinere; 𝔄) per**: Heluetii iam per angustias et fines Sequanorum suas copias traduxerant et in Haeduorum fines peruenerant: I 11,1; quod per fines Sequanorum (Dumnorix) Heluetios traduxisset: I 19,1.

𝔅) praeter: postridie eius diei praeter castra Caesaris (Ariouistus) suas copias traduxit: I 48,2.

εε) **quo consilio**: omnes illo ad munitionem ⟨*sic* β; *Schn., Hold.;* illo munitionum α; *rell. edd.*⟩ copiae traducuntur: VII 45,6.

b) trsl.; α) = transponere: minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, qui repente ex onerariis nauibus erant producti ⟨traducti?⟩: 1,58,3; ¶ quem (Scaeuam centurionem) Caesar . . . ab octauis ordinibus ad primipilum ⟨primum pilum *Ald.*⟩ se traducere pronuntiauit: 3,53,5; ¶ centuriones, quorum non nulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum uirtutis causa in superiores erant ordines huius legionis traducti, . . . conciderunt: VI 40,7.

β) **= commouere alqm, ut transeat**: qua (Haeduorum ciuitate) traducta locum consistendi Romanis in Gallia non fore: VII 37,3; ¶ tantum potentia (Sequani) antecesserant, ut magnam partem clientium ab Haeduis ad se traducerent: VI 12,3.

Aduerb.: (antiquitus: II 4,1; celeriter: VII 35,5;) protinus: 1,30,2; repente: *1, 58,3; ¶ e uestigio: 2,25,6; — sine periculo ac timore: 1,65,4.

tragula. A. subi.: tragulam mittit. haec casu ad turrim ⟨*c*⟩ adhaesit neque ab ⟨*c*⟩ nostris biduo animaduersa tertio die a quodam milite conspicitur, dempta ad Ciceronem defertur: V 48,8.

B. obi.: (abicere: I 26,3 *u.* subicere;) si adire non possit, monet, ut tragulam cum epistula ad amentum ⟨ammentum *α*⟩ deligata ⟨deligatam *MC*⟩ intra munitionem ⟨*c*⟩ castrorum abiciat: V 48,5; ¶ animaduertere, conspicere, deferre, demere: V 48, 8 *u.* **A.**; ¶ Gallus periculum ueritus, ut erat praeceptum, tragulam mittit: V 48,7; ¶ non nulli inter carros raedasque ⟨*Meiser;* rotasque *X; edd.*⟩ mataras ac tragulas subiciebant ⟨abic. *Ciacc.*⟩ nostrosque uulnerabant: I 26,3.

C. gen.: hi . . . magno . . numero pilorum, tragularum reliquorumque telorum se instruxerant: 1,57,2.

D. abl.: T. Baluentio ⟨*c*⟩ . . . utrumque femur tragula traicitur: V 35,6.

traho. A. propr.: C. Valerius Procillus cum a custodibus in fuga trinis catenis uinctus traheretur ⟨trader. *A pr.*⟩: I 53,5; — (relinquit animus Sextium grauibus acceptis uulneribus ⟨deficiens *add.* β⟩; aegre per manus traditus ⟨*RSchn.;* tractus *X; edd.*⟩ seruatur: VI 38,4.)

B. trsl.: tanta erat summae ⟨*c*⟩ rerum exspectatio, ut alius in aliam partem mente atque animo traheretur, quid ipsis Corfiniensibus, quid Domitio, quid Lentulo, quid reliquis accideret ⟨-erit *Oa*[1]⟩, qui quosque euentus exciperent: 1,21,6.

traicio. A. = iacere, conicere trans flumen: inter bina castra . . . flumen intererat Apsus ⟨*c*⟩, crebraque inter se conloquia milites habebant, neque ullum interim telum per pactiones loquentium traiciebatur: 3,19,1.

B. = transportare, traducere (trans flumen, mare); a) nihil additur nisi obi.: moles iacimus, ut aut illum ⟨illum aut *coni. Wsbg.*⟩ quam primum traicere quod habet Brundisii co-

piarum cogamus aut exitu ⟨*c*⟩ prohibeamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1.

b) additur et obl. et α) quo: si forte Pompeius uacuam existimans Italiam eo traiecisset exercitum: 3, 29, 3; ¶ milites . . flumen transportat continentemque ripae collem improuiso occupat. . . . huc legionem postea traicit ⟨*recc.; Np.;* transiecit *fhl;* transie. c̄. *a;* traiecit *O; Db.;* transicit *Dt.*⟩ atque . . . pontem . . . perficit: 1, 54, 4; ¶ eodem die equitum magnam partem flumen traiecit ⟨transiecit *f;* traicit?⟩: 1, 55, 1; Caesar Germanos leuis armaturae equitumque partem flumen ⟨flumini *a*[1]⟩ traicit ⟨traiecit *N*⟩ crebrasque in ripis custodias disponit: 1, 83, 5.

β) quo itinere: celeriter suo ⟨suos *l*⟩ ponte Afranius . . . legiones IIII ⟨III *a; Np., Dt.*⟩ equitatumque omnem traiecit duabusque ⟨*c*⟩ Fabianis occurrit legionibus: 1, 40, 4.

C. se traicere = celeriter se conferre: interim filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨*om. hl*⟩ Achillam ⟨-an *h*⟩ sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit: 3, 112, 9.

D. = percutere, transfigere, transfodere: Pulio pilum in hostes immittit ⟨mittit β⟩ atque unum ex multitudine procurrentem traicit; quo percusso et ⟨*c*⟩ exanimato . . .: V 44, 6; ¶ tum T. Baluentio ⟨*c*⟩ . . . utrumque femur tragula traicitur: V 35, 6; quod unum genus tegimenti aliis locis erant experti nullo telo neque tormento traici posse: 2, 9, 4; — aut se ⟨*c*⟩ stimulis inopinantes (Galli) induebant aut in scrobes delati ⟨*c*⟩ transfodiebantur aut ex uallo ac ⟨*c*⟩ turribus traiecti pilis muralibus interibant ⟨*c*⟩: VII 82, 1; Gallus . . . scorpione ab latere dextro traiectus exanimatusque concidit: VII 25, 2.

traiectus, us: quod inde erat breuissimus in Britanniam traiectus: IV 21, 3; quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum ⟨transmissum *Hotom.; Geyer; Hold.*⟩ esse cognouerat, circiter milium passuum XXX ⟨transmissum *add. X; Schn., Fr.; del. Faernus; rell. edd.;* transmissu *Paul*⟩ a continenti: V 2, 3; ¶ ne itinere aut traiectu intercluderetur: 2, 20, 1.

Tralles: item ⟨in *add. h*⟩ Trallibus ⟨traillibus *z*⟩ in templo Victoriae, ubi Caesaris statuam consecrauerant, palma . . . inter coagmenta lapidum ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 5.

tranato: I 53, 2 *u.* **trano.**

trano: ad flumen Rhenum. . . . ibi perpauci aut uiribus confisi tranare ⟨tranatare *a;* transnatare *fhl*⟩ contenderunt aut lintribus inuentis sibi salutem reppererunt: I 53, 2; — hos . . . Lusitani peritique earum regionum caetrati citerioris Hispaniae consectabantur; quibus erat procliue tranare flumen, quod consuetudo eorum omnium est, ut sine utribus ⟨*c*⟩ ad exercitum non eant: 1, 48, 7.

tranquillitas: summa tranquillitate consecuta ⟨summam -tatem -cutus *hl*⟩ secunda inita ⟨*c*⟩ cum soluisset uigilia: V 23, 6; — iam conuersis in eam partem nauibus, quo ⟨*c*⟩ uentus ferebat, tanta subito malacia ac ⟨et β⟩ tranquillitas exstitit, ut se ex loco mouere ⟨*c*⟩ non possent: III 15, 3.

trans. A. c. uerbis mouendi: quod ii ⟨*c*⟩, qui frumentandi causa ierant ⟨erant β⟩ trans Mosam ⟨profecti *add.* β⟩, nondum redierant ⟨*haec omnia del. Paul*⟩: IV 12, 1; ¶ cognouerat enim magnam partem equitatus ab iis ⟨*c*⟩ . . . praedandi frumentandique causa ad Ambiuaritos trans Mosam missam: IV 9, 3; nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent, ciuitates sollicitarent: V 55, 1; fuit antea tempus, cum . . Galli . . . propter . . . agri . . inopiam trans Rhenum colonias mitterent: VI 24, 1; Caesar . . . trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas ciuitates, quas . . . pacauerat, equitesque ab his arcessit: VII 65, 4; ¶ hoc proelio trans Rhenum nuntiato Suebi . . . domum reuerti coeperunt: I 54, 1; ¶ trans Rhenum ad Germanos peruenit fama diripi Eburones: VI 35, 4; ¶ proficisci: IV 12, 1 *u.* ire; ¶ quod illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum . . . post fugam suorum se trans Rhenum in fines Sugambrorum receperat: IV 16, 2; Germani . . . cum ea praeda, quam in siluis deposuerant, trans Rhenum sese receperunt: VI 41, 1; ¶ qui (Menapii) . . . sine metu trans Rhenum in suos uicos remigrauerant ⟨-runt β⟩: IV 4, 6; ¶ ne quam multitudinem hominum amplius trans Rhenum in Galliam traduceret: I 35, 3.

B. significat, ubi alqd sit uel factum sit; a) c. uerbis: quam (legionem) proxime trans Padum conscripserat: V 24, 4; ¶ Sabim flumen . . . milia pass. X abesse; trans id flumen omnes Neruios consedisse aduentumque ibi Romanorum exspectare: II 16, 2; ¶ diebus omnino XVIII ⟨*c*⟩ trans Rhenum consumptis . . . se . . . recepit: IV 19, 4; ¶ qui (Allobroges) trans Rhodanum uicos possessionesque habebant: I 11, 5; ex iis ⟨*c*⟩ aedificiis, quae trans flumen habuerant, demigrauerunt: IV 4, 3; ¶ incolere trans

Rhenum *u.* **incolo B. c)** *p. 150 (4 loc.);* ¶ hoc idem Pompeius fecit et trans flumen Apsum ⟨*c*⟩ positis castris eo copias omnes auxiliaque conduxit: 3, 13, 6.

b) c. nomin. (subaudiend. est uerbum esse): hi (Segusiaui) sunt extra prouinciam trans Rhodanum primi: I 10, 5; si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret, cur sui quicquam esse imperii aut potestatis trans Rhenum postularet? IV 16, 4; circiter milia passuum quattuor progressus trans uallem ⟨magnam *add.* β; *Schn.*⟩ et riuum multitudinem hostium conspicatur: V 49, 5; harum omnium rerum facultates sine ullo periculo pons Ilerdae praebebat et loca trans flumen integra, quo omnino Caesar adire non poterat: 1, 49, 2.

Transalpinus: eae ⟨*c*⟩ res in Galliam Transalpinam celeriter perferuntur: VII 1, 2; his rebus in Italiam Caesari ⟨*c*⟩ nuntiatis . . . in Transalpinam Galliam profectus est. eo cum uenisset: VII 6, 1.

transcendo. A. intrans.; a) absol.: cum esset animaduersum coniunctam ⟨*c*⟩ esse flumini (munitionem), prorutis ⟨*Ciacc.;* prout his *plur. codd.;* his *N*⟩ munitionibus defendente nullo (cohortes) transcenderunt: 3, 68, 3.

b) in naues: milites summa ui transcendere in hostium naues contendebant: III 15, 1; (nostri) iniecta manu ferrea et retenta utraque naue diuersi pugnabant atque in hostium naues transcendebant: 1, 58, 4.

B. transit.: Pompeiani . . . crates . . pro munitione obiectas propulerunt, ut fossas transcenderent ⟨et foss. transcenderunt *Ciacc.*⟩: 3, 46, 3; ¶ non nulli relictis equis fossam transire et maceriam ⟨materiam α⟩ transcendere conantur: VII 70, 5; ¶ ipsi erant transcendendae ualles maximae ac difficillimae: 1, 68, 2.

transcurro: Massilienses . . . remos transcurrentes ⟨discurr. *O*⟩ detergere ⟨*Oh*[2]; deterrere *z*⟩, si possent, contendebant: 1, 58, 1.

transduco *u.* **traduco.**

transeo. A. = ire trans flumen (fossam, mare, sim.); a) additur obi.; α) obi. est subst. appellat.: flumen *u.* **flumen** *p. 1317 sq. (24 (25) loc.);* ¶ non nulli relictis equis fossam transire et maceriam ⟨*c*⟩ transcendere conantur: VII 70, 5; ¶ mare *u.* **mare B.** *p. 545 (3 loc.);* ¶ palus erat non magna inter nostrum atque hostium exercitum. hanc ⟨ac *h;* at *l*⟩ si nostri transirent ⟨-ierent *M*[1]⟩ hostes exspectabant; nostri autem, si ab illis initium transeundi fieret, ut impeditos adgrederentur, parati in armis erant: II 9, 1; ¶ riuum: V 50, 3 *u.* uallem; ¶ speculatoribus . . . dimissis explorat, quo commodissime ⟨commodissimo β⟩ itinere uallem transire ⟨*sic* β; *Np., Schn.;* ualles transire α; ualles transiri *plur. edd.*⟩ possit ⟨posset β⟩: V 49, 8; ut exploratis itineribus minore cum ⟨*om.* β⟩ periculo uallem riuumque transiret: V 50, 3; erat uallis inter duas acies . . . . hanc ⟨hac *f*⟩ uterque si aduersariorum copiae transire conarentur exspectabat: 2, 34, 1.

β) obiect. est nom. propr.: ne maiorem aestatis partem flumine impediretur, quod non fere ante autumnum Elauer ⟨*del. Nitsche*⟩ uado transiri solet: VII 35, 1; ¶ quod Liger ex niuibus creuerat, ut omnino uado non posse transiri ⟨-ire β; transsiri *B*⟩ uideretur: VII 55, 10; ¶ quam (partem) supra commemoraui praedandi frumentandique causa Mosam transisse neque proelio interfuisse: IV 16, 2; ¶ horum ⟨Germanorum⟩ primo circiter milia XV Rhenum transisse, postea . . . traductos plures: I 31, 5; futurum esse paucis annis uti . . . omnes Germani Rhenum transirent: I 31, 11; paulatim autem Germanos consuescere Rhenum transire . . . populo R. periculosum uidebat: I 33, 3; pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur: I 37, 3; si nullam partem Germanorum domum remittere posset, at ne quos amplius Rhenum transire pateretur: I 43, 9; transisse Rhenum ⟨*om.* β⟩ sese ⟨*om. af;* se *h*⟩ non sua sponte, sed rogatum et accersitum a Gallis: I 44, 2; Vsipetes Germani et ⟨*c*⟩ item Tencteri magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt non longe a mari, quo ⟨*c*⟩ Rhenus influit. causa transeundi fuit quod ab ⟨*c*⟩ Suebis complures annos exagitati bello premebantur et agri cultura prohibebantur: IV 1, 1. 2; cum omnibus suis domo excesserant Rhenumque transierant: IV 14, 5; multis de causis Caesar statuit sibi Rhenum esse transeundum: IV 16, 1; cum intellegerent et posse et audere populi Romani exercitum Rhenum transire: IV 16, 1; Caesar his de causis, quas commemoraui, Rhenum transire decreuerat; sed nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur neque suae . . . dignitatis esse statuebat: IV 17, 1; magnam manum Germanorum conductam Rhenum transisse: V 27, 8; (commemorant) Germanos Rhenum transisse: V 41, 3; neque tamen ulli ciuitati Germanorum persuaderi potuit, ut Rhenum transiret: V 55, 2; Caesar . . . duabus de causis Rhenum transire constituit: VI 9, 1; cogunt equitum duo milia Su-

gambri . . .; transeunt ⟨*AQ*β; transeunti *BM;* transeuntes *aliq. recc.;* transeunt hi *DE;* transeunt ii *Fr.*⟩ Rhenum nauibus ratibusque triginta milibus passuum infra eum locum, ubi . . .: VI 35, 6; qui (Germani) eo consilio Rhenum transierant, ut Ambiorigis fines depopularentur: VI 42, 3; ¶ quod inter fines Heluetiorum et Allobrogum . . . Rhodanus fluit isque non nullis locis uado transitur: I 6, 2; ¶ illi (Afraniani) . . omnibus copiis Sicorim transeunt: 1, 63, 1.

b) non additur obiect.; α) absol. (neque quo loco uel itinere neque unde aut quo transeatur adicitur): I 8, 2 *u.* **B. a)**; II 9, 1 *u.* **a) α)** paludem; ubi neutri transeundi initium faciunt, . . . Caesar suos in castra reduxit: II 9, 2; nostri . . . magnum eorum (hostium) numerum occiderunt; per eorum corpora reliquos audacissime transire conantes ⟨con. tr. *a*⟩ multitudine telorum reppulerunt; primos ⟨primosque β⟩, qui transierant, equitatu circumuentos interfecerunt: II 10, 3; milites . . . Atrebates . . . in flumen compulerunt et transire conantes insecuti gladiis magnam partem eorum impeditam interfecerunt: II 23, 1; IV 1, 2 *u.* **a) β)** Rhenum; cis Rhenum dispositis praesidiis Germanos transire prohibebant: IV 4, 3; cum neque ui contendere propter inopiam nauium neque clam transire propter custodias Menapiorum possent: IV 4, 4; 17, 1 *u.* **a) β)** Rhenum; huc iam *deduxerat rem, ut equites . . . auderent flumen transire, pedites uero . . . cum altitudine aquae tum etiam rapiditate fluminis ad transeundum [non] impedirentur: 1, 62, 2; illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent: 1, 83, 4.

β) additur αα) unde transeatur: incolitur . . . maritima pars (Britanniae) ab iis ⟨*c*⟩, qui praedae ac belli inferendi causa ex Belgio ⟨*u. CC*⟩ transierunt ⟨β; *Np., Fr.;* transierant (-rat *B*) α⟩: V 12, 2.

ββ) quo: Boiosque, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Noricum transierant Noreiamque oppugnarant, . . . socios sibi adsciscunt: I 5, 4; ¶ his ⟨*c*⟩ . . . reditu interclusis neminem postea belli inferendi causa in Britanniam transiturum confidebant: IV 30, 2; — si se inuito Germanos in Galliam transire non aequum existimaret: IV 16, 4; — ut, . . . si in Italiam (Pompeius) transiret ⟨transire *z*⟩, coniuncto exercitu cum Domitio per Illyricum Italiae subsidio proficisceretur: 3, 78, 4.

γγ) quo loco uel itinere: quod existimabant tribus ⟨duobus *Göler*⟩ locis transire legiones: VII 61, 4; ¶¶ Caesari circuitu maiore iter erat longius, aduerso flumine, ut uado transire posset: 3, 30, 4; ¶ per . . corpora: II 10, 3 *u.* α).

B. = iter facere, proficisci, se conferre; a) abs.: praesidia disponit, castella communit, quo facilius, si se inuito transire conarentur, prohibere possit: I 8, 2; obsidesque uti inter sese dent perficit ⟨*c*⟩: Sequani, ne itinere Heluetios prohibeant, Heluetii, ut sine maleficio et iniuria transeant: I 9, 4.

b) additur α) quo transeatur; αα) ad (= transfugere, perfugere) *u.* **ad** *p. 109 sq. (5 loc.).*

ββ) in *u.* **A. b) β) ββ).**

γγ) alio, simil.: magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum . . . quantum et ⟨*c*⟩ quo loco uisum est agri ⟨*c*⟩ attribuunt atque anno post alio transire cogunt: VI 22, 2; ¶ sublatis ancoris omnes (naues) Vticam relinquunt ⟨*c*⟩ et quo imperatum est transeunt: 2, 25, 7.

β) et unde et quo: uolunt persuadere non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios: VI 14, 5; — ante id tempus nemo aut miles aut eques a Caesare ad Pompeium transierat, cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent: 3, 61, 2; ¶ ne propter bonitatem agrorum Germani, qui trans Rhenum incolunt, *ex suis finibus in Heluetiorum fines transirent: I 28, 4.

C. = praeterire, effluere: cum dies hibernorum complures transissent: III 2, 1.

Transire lintribus iunctis: I 12, 1; nauibus: III 11, 2; (IV 4, 7;) IV 17, 1; VI 35, 6; 1, 29, 1; pedibus: V 18, 1; ratibus: I 12, 1; VI 35, 6; ¶ uno loco: V 18, 1; tribus locis: VII 61, 4; (non nullis locis: I 6, 2;) — non longe a mari: IV 1, 1; — eā: 1, 64, 3; — XXX milibus pass. infra eum locum: VI 35, 6; ¶ quo itinere: V 49, 8; (expedito itinere: 3, 30, 4;) ponte: 1, 40, 3 ⟨*c*⟩; uado: I 6, 2; VII 35, 1; 55, 10; 3, 30, 4; — per corpora: II 10, 3.

Aduerb.: aegre: V 18, 1; (1, 62, 1;) audacissime: II 10, 3; clam: IV 4, 4; commodissime ⟨*c*⟩: V 49, 8; (difficulter: 1, 62, 1; nondum: I 12, 2.)

minore cum ⟨*om.* β⟩ periculo: V 50, 3; per uim: III 11, 2; sine maleficio et iniuria: I 9, 4; — inuito alqo: I 8, 2; IV 16, 4; sua sponte: I 44, 2.

transfero. A. propr.: post mutato consilio quibusdam de causis Caesar ⟨*om. af*⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit ⟨-lerat *Paul*⟩: 3, 66, 4; ¶ signa *u.* **signum** *p. 1874* β) *(3 loc.).*

B. **trsl.**: cum uideat omne ad se bellum ⟨bell. ad se *h*⟩ translatum: VII 8, 4; constituunt ipsi *his* locis excedere et in Celtiberiam bellum transferre: 1, 61, 2; ¶ concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3, 4; ¶ disciplina (druidum) in Britannia reperta atque inde in Galliam translata esse ⟨*om.* β⟩ existimatur: VI 13, 11.

transfigo. A. alqm: cum primi ordines hostium transfixi pilis ⟨β; *Schn.*; telis α; *rell. edd.*⟩ concidissent: VII 62, 4; ¶ illum (Pulionem) ueruto transfixum arbitrantur ⟨*sic* β; illum uero obscurantur (opinantur *Fr.*) occisum α; *Fr.*; illum ueruto arbitrantur occisum *edd. plur.*; illic uero obcursat gladio *3 codd. Hotom.*; *pr. edd.*; illic uero obcursat ocius gladio *Schn.*⟩: V 44, 11.

B. **alqd**: Gallis magno ad pugnam erat impedimento quod pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis ⟨tranfixis *B*[1]*Ma*⟩ et conligatis, cum ferrum se inflexisset ⟨*c*⟩, neque euellere neque sinistra impedita satis commode pugnare poterant: I 25, 3; transfigitur ⟨*AQB*[2]*a*; -figit *hl*; transigitur *B*[1]*M*⟩ scutum Pulioni et uerutum in balteo defigitur: V 44, 7.

transfodio: Galli . . . aut se ⟨*c*⟩ stimulis inopinantes induebant aut in scrobes delati ⟨delapsi β⟩ transfodiebantur aut . . . traiecti pilis muralibus interibant ⟨*c*⟩: VII 82, 1.

transgredior. A. additur obiect.: equites nostri cum funditoribus sagittariisque flumen transgressi cum hostium equitatu proelium commiserunt: II 19, 4; ¶ milites dato signo celeriter ad munitionem perueniunt eamque transgressi trinis castris potiuntur: VII 46, 4; ¶ hunc (Gallum) ex proximis unus iacentem transgressus eodem illo munere fungebatur: VII 25, 3.

B. **non additur obiect.**: relinquebatur ut . . . incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨*c*⟩ atque ita ⟨item *Paul*⟩ transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4.

transitus. A. = *τὸ διαβαίνειν:* neque tamen ulli ciuitati Germanorum persuaderi potuit, ut Rhenum transiret, cum se bis expertos dicerent: Ariouisti bello et Tencterorum transitu: V 55, 2; ¶ cum animaduertisset perpetuam esse paludem . . ., hic consedit nostrosque transitu prohibere instituit: VII 57, 4; ¶ erat inter Labienum atque hostem difficili ⟨difficile *D*⟩ transitu flumen ripisque praeruptis: VI 7, 5.

B. = *πόρος*: omnia uada ac † saltus ⟨transitus *coni. Np.*⟩ eius paludis ⟨certis custodiis *add.* β; *Schn.*⟩ obtinebant: VII 19, 2.

transmarinus: maxime probabat . . . mare transire et Pompeium sequi, priusquam ille sese ⟨*c*⟩ transmarinis auxiliis confirmaret: 1, 29, 1; ¶ Gallis . . prouinciarum propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨*c*⟩ largitur: VI 24, 5.

transmissus: qua ex parte est Hibernia ⟨insula *add.* β⟩, dimidio minor, ut existimatur ⟨aestimatur *recc.*; *Np.*⟩, quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam: V 13, 2; ¶ quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum ⟨transmissum *Hotom.*; *Geyer*; *Hold.*⟩ esse cognouerat, circiter milium passuum XXX ⟨transmissum *add. X*; *Schn.*, *Fr.*; transmissu *Paul*; *del. Faernus*; *plur. edd.*⟩ a continenti: V 2, 3.

transmitto: exercitus equitatusque equitibus Romanis administrantibus . . . celeriter transmittitur: VII 61, 2.

transnato *u.* **trano.**

Transpadanus: hae copiae . . . in citeriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex coloniis ⟨colonis *NOahl*⟩ Transpadanis: 3, 87, 5.

transporto. A. additur obiect.; a) nihil nisi obi.; obi. est α) subst.: cohortes, dimidium: 3, 2, 2 *u.* milia; ¶ naues . . . Brundisium . . . remittuntur, ut reliquae legiones equitatusque transportari possent: 3, 8, 1; ¶ equites *u.* **eques** *p. 1030 sq. (4 loc.)*; ¶ nauium magnam copiam ad transportandum exercitum pollicebantur: IV 16, 8; quibus (nauibus) Caesar exercitum transportandum curauerat ⟨*u. CC*⟩: IV 29, 2; ¶ iumenta: V 1, 2 *u.* multitudinem; ¶ legiones *u.* **legio** *p. 441* **B.** *(5 loc.)*; ¶ tantum nauium repperit, ut anguste † XV milia ⟨LX cohortes *coni. Np.*; dimidium *Wölff.*⟩ legionariorum ⟨-narium *af*⟩ militum, DC ⟨*Ciacc.*; D *z*⟩ equites ⟨*recc.*; milites *z*⟩ transportari ⟨*Vasc.*; *Dt.*; -tare *z*; *Np.*, *Db.*⟩ possent: 3, 2, 2; ¶ milites *u.* **miles** *p. 586 (3 loc. exc.* 1, 54, 3); ¶ ad onera ac ⟨β; ad α; *Np.*⟩ multitudinem iumentorum transportandam paulo latiores ⟨altiores β⟩ (facit naues): V 1, 2; ¶ onera: V 1, 2 *u.* multitudinem.

β) **pronom. aut numeral. ui subst.**: prima luce et nostri omnes erant transportati et hostium acies cernebatur: VII 62, 1; — denique recordari (eos) debere, qua felicitate ⟨facilitate *O, h pro uariet.*, *l*⟩ inter medias hostium classes oppletis non solum portibus, sed etiam litoribus

omnes incolumes essent transportati. si non ⟨transportatis in *ahl;* transportati. sin *f*⟩ . . .: 3, 73, 3.

b) et obiect. et quo; α): militesque his ⟨iis *hl*⟩ nauibus flumen ⟨flumine a^1⟩ transportat: 1, 54, 3; ¶ exercitum modo Rhenum transportaret: IV 16, 6.

β): qui (Harudes) nuper in Galliam transportati essent: I 37, 2.

B. non additur obiect.: duriusque ⟨cupidiusque *Kran.*⟩ cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨*z; Np., Kran., Db.;* saeuioribus *Wölff.; Dt.*⟩ uentis exspectabant ⟨*z; Kran., Db.;* exspectabat *Wölff.; Dt.;* non spectabat *Np.*⟩: 3, 25, 3.

Transrhenanus. 1. **adiect.:** quod hi (Treueri) neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant Germanosque Transrhenanos ⟨transren. *AQB*[1](α?)⟩ sollicitare dicebantur: V 2, 4.

2. **ui subst.:** qui (Vbii) uni ex Transrhenanis ad Caesarem legatos ⟨*c*⟩ miserant, amicitiam fecerant, obsides dederant: IV 16, 5; ne (Ambiorix) desperata salute aut se in Menapios ⟨*c*⟩ abderet aut cum Transrhenanis ⟨transren. *B*⟩ congredi cogeretur ⟨conaretur *E*⟩: VI 5, 5.

transtrum: transtra (erant) ex ⟨β; *om.* α; *edd.*⟩ pedalibus in altitudinem trabibus confixa clauis ferreis: III 13, 4.

transueho: Antonius . . . nuntios . . ad eum (Caesarem) celeriter mittit, quibus regionibus exercitum exposuisset et quid ⟨qui *af*⟩ militum transuexisset: 3, 29, 4.

transuersus: ab utroque latere eius collis transuersam fossam obduxit ⟨*c*⟩: II 8, 3; uicos plateasque inaedificat, [ac] fossas transuersas uiis praeducit: 1, 27, 3; ¶ supraque eum locum II tigna transuersa iniecerunt [ut] non longe ab extremis parietibus: 2, 9, 2; ¶ supraque ea tigna derecto ⟨derecta *hl*⟩ transuersas trabes iniecerunt: 2, 9, 2; ¶ itaque contra mare transuersum ⟨conuersum *Paul*⟩ uallum, qui has duas munitiones coniungeret ⟨*c*⟩, nondum perfecerat: 3, 63, 5.

trauersarius: ubi aut spatium inter muros aut imbecillitas materiae postulare uideretur, pilae interponuntur, trauersaria ⟨transu. *O*⟩ tigna iniciuntur: 2, 15, 2.

M. Trebius Gallus: praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa dimisit; quo in numero est . . . missus . . . M. Trebius Gallus in Coriosolitas ⟨*c*⟩, Q. Velanius cum T. Silio ⟨*c*⟩ in Venetos: III 7, 4; horum auctoritate finitimi adducti . . . eadem de causa [illegible] tinent: III [illegible].

C. Trebonius, [illegible] tor. *Genetiuus* [illegible] 3, 20, 1. 2.

cum Caesar [illegible] atque omnem equitatum [illegible] misisset: V 17, 2; [illegible] locauit; his ⟨*c*⟩ M. C[illegible] tium Plancum et C. Tre[illegible] V 24, 3; C. Trebonium [illegible] mero ad eam regionem, quae [illegible] ⟨*c*⟩ adiacet, depopulandas [illegible] Labienum Treboniumque ⟨[illegible] tatur, si rei publicae ⟨*c*⟩ commo[illegible] sint, ad eam ⟨*c*⟩ diem reuertantur, [illegible] 33, 5; ea qui conficeret C. Tre[illegible] relinquit: VII 11, 3; (Caesar recep[illegible] iussit legionisque ⟨*c*⟩ decimae, qua[illegible] continuo ⟨*Göler;* quacum erat [illegible] *X;* quacum ierat C. Trebonius legatus *Paul*⟩ signa constituit ⟨*c*⟩: VII 47, 1;) M. Antonius et C. Trebonius legati, quibus hae partes ad defendendum obuenerant ⟨*c*⟩, qua ex parte nostros premi intellexerant, his ⟨*c*⟩ auxilio ex ulterioribus castellis deductos submittebant: VII 81, 6; C. Trebonium legatum ad oppugnationem Massiliae relinquit: 1, 36, 5; dum haec in Hispania geruntur, C. Trebonius legatus, qui ad oppugnationem Massiliae relictus erat, duabus ex partibus aggerem, uineas turresque ad oppidum agere instituit: 2, 1, 1; ad ea perficienda opera C. Trebonius magnam iumentorum atque hominum multitudinem ex omni prouincia *euocat; uimina materiamque comportari iubet. quibus comparatis rebus aggerem . . . exstruit: 2, 1, 4; facile erat ex castris C. Trebonii ⟨g. treboneij *f*⟩ atque omnibus superioribus locis prospicere in urbem: 2, 5, 3; Caesar enim per litteras Trebonio magnopere mandauerat, ne per uim oppidum expugnari pateretur: 2, 13, 3; stetisse per Trebonium, quo minus oppido potirentur, uidebatur ⟨*c*⟩: 2, 13, 4; Trebonius ea, quae sunt amissa, multo maiore militum studio administrare et reficere instituit: 2, 15, 1; isdem temporibus M. Caelius Rufus praetor causa debitorum suscepta initio magistratus tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit: 3, 20, 1; fiebat . . . humanitate Trebonii ⟨trebani *z*⟩, qui *his* temporibus clementer et moderate ⟨*c*⟩ ius ⟨*c*⟩ dicendum existimabat, ut reperiri non possent ⟨*c*⟩, a quibus initium appellandi nasceretur: 3, 20, 2; impetuque multitudinis in C. Trebonium facto et non nullis uulneratis eum de

tribunali deturbauit (Caelius): 3, 21, 2; *cf. omnia, quae* 2, 1—2, 16 *et* 2, 22 *et* 3, 20 *et* 21, 1—3 *narrantur.*

2. eques Romanus: ueteres milites . . . duce C. Trebonio, equite Romano, qui iis ⟨*c*⟩ erat praepositus, per medios hostes perrumpunt incolumesque . . . perueniunt: VI 40, 4.

trecenti. A. non additur alius numerus: seruos, pastores armat atque iis ⟨*c*⟩ equos attribuit; ex his circiter CCC ⟨DCCC *Ciacc.*⟩ equites conficit: 1, 24, 2; — Caesar . . . cohortibus decem ad mare relictis et equitibus trecentis ⟨CCC^tis^ *f*⟩, qui praesidio nauibus essent, . . . ad hostes contendit: V 9, 1; eo triduo legio VIII. ad eum uenit cohortesque ex nouis Galliae dilectibus XXII equitesque ab rege Norico circiter CCC: 1, 18, 5; — CCC (equites) Tarcondarius Castor et Domnilaus ex Gallograecia dederant: 3, 4, 5; ¶ quibus ex nauibus cum essent expositi milites circiter trecenti ⟨CCC^ti^ *f*⟩ atque in castra contenderent: IV 37, 1; ¶ erat . . . planitia ⟨*c*⟩ circiter passuum ⟨*om. af*⟩ CCC: 1, 43, 1; neque longius a mari passibus CCC (castra) aberant: 3, 66, 3; ¶ (fluminis erat altitudo ⟨latitudo *Ciacc.*⟩ pedum circiter ⟨circiter pedum β⟩ trium ⟨CCC *Ciacc.*⟩: II 18, 3.)

complures erant in ⟨*c*⟩ castris ⟨*c*⟩ ex legionibus aegri relicti; ex quibus qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti ⟨CCC *f*⟩, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3.

B. additur alius numerus: diebus XXV aggerem latum ⟨longum *coni. Rüstow, Göler*⟩ pedes CCCXXX, altum pedes LXXX exstruxerunt: VII 24, 1; ¶ summa omnium fuerunt ad milia CCCLXVIII ⟨CCC^ta^ LX. octo *A*; CLVII *Oros.*⟩: I 29, 3.

tredecim: Lucilium Hirrum cum sex cohortibus . . . excipit; quibus coactis XIII efficit: 1, 15, 5.

trepido: tum demum Titurius, qui ⟨*c*⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide: V 33, 1; — totis trepidatur ⟨trep. tot. β⟩ castris atque alius ex alio causam tumultus quaerit: VI 37, 6.

trepidanter: cum . . . (Domitius) omnia trepidantius timidiusque ageret, quam superioribus diebus consuesset: 1, 19, 2.

tres. Forma: tris *scriptum est in AQ* VI 32, 3; *in* a^1 V 24, 3.

In Belli Gallici libris omnibus fere locis (12 (13)+3+3 (4)+14 numero) litteris in X uidetur scriptum esse tres, tria, trium, tribus; *uno loco* (VII 68, 2) *in a exstat* III., *in ah(?)* tribus; *uno* (VII 79, 2) *in* β *(recte)* III., *in α falso* quattuor; *uno* (VI 33, 3) tribus *in α*, VIII. *falso in* β; *uno* (VII 69, 3) *in X uidetur inueniri* III. *In Belli Ciuilis libris et Np. et Db. 3+2 +10 locis nulla librorum discrepantia indicata in textum receperunt* tres, trium, tribus; *11 locis idem scripserunt* III; *uno loco* (1, 39, 1) *ita inter se dissentiunt, ut Np. scribat* III., *Db.* tres; *uno* (3, 106, 2) *uterque recepit* tria, *sed in a inueniri* III *dicit Np.; uno* (1, 40, 4) *Np. scripsit* III, *Db.* IV; *uno* (1, 30, 2) *in codd. est* „III uel tribus", *Np. recepit* IIII, *Db.* II.

A. non additur alius numerus; pertinet a) ad subst. appellat.: certior factus Iguuium ⟨*c*⟩ Thermum praetorem cohortibus V tenere . . ., Curionem cum tribus cohortibus, quas Pisauri et Arimini ⟨*c*⟩ habebat, mittit: 1, 12, 1; locus . . . tantum in latitudinem patebat, ut tres instructae cohortes eum locum explerent: 1, 45, 4; (ciuitas) Carmonensium . . . deductis tribus in arcem oppidi ⟨*c*⟩ cohortibus a Varrone praesidio per se cohortes eiecit ⟨*c*⟩: 2, 19, 5; Caesar, ut supra demonstratum est, III cohortes Orici oppidi tuendi causa reliquit: 3, 39, 1; eo Q. ⟨*c*⟩ Calenum misit eique ⟨*c*⟩ Sabinum et Cassium cum ⟨III *add. Pluyg.*⟩ cohortibus adiungit: 3, 55, 1; — L. Manlius praetor Alba ⟨*c*⟩ cum cohortibus sex profugit, Rutilius Lupus praetor Tarracina ⟨*c*⟩ cum tribus: 1, 24, 3; Volcacius Tullus impetum legionis sustinuit cohortibus tribus: 3, 52, 2; praesidioque Apolloniae cohortibus ⟨cohortium *Nx; Paul*⟩ IIII, Lissi I, III Orici relictis ⟨-cto *Paul*⟩ . . . iter facere coepit: 3, 78, 5; ¶ Caesar primis ⟨a tribus primis *l;* tribus primis h^2*; Ald.*⟩ diebus castra magnis operibus munire . . . instituit. eo triduo . . . ad eum uenit: 1, 18, 4; ¶ tribus horis Aduatucam uenire potestis: VI 35, 8; Caesar nuntiis ad ciuitatem Haeduorum missis . . . tribusque horis [noctis] exercitui ad quietem datis castra ad Gergouiam mouet ⟨*c*⟩: VII 41, 1; — minus horis ⟨diebus *aut* horis XXIII *Kraff.*⟩ tribus milium pedum ⟨*c*⟩ XV ⟨*c*⟩ in circuitu ⟨*c*⟩ munitionem perfecerunt: V 42, 4; ¶ Labieno in continenti ⟨*c*⟩ cum tribus legionibus . . . relicto . . . ipse soluit: V 8, 1; cum Caesar pabulandi causa tres legiones atque omnem equitatum cum C. Trebonio legato misisset: V 17, 2; etsi opinione trium legionum deiectus ad duas *reciderat: V 48, 1; ipse cum tribus legionibus circum Samarobriuam trinis hibernis hiemare constituit: V 53, 3; celeriter confecto per suos dilectu tribus ante exactam hiemem et constitutis et adductis legionibus . . . docuit: VI 1, 4; egressus

cum tribus legionibus eum locum petit: VII 60, 4; quorum (legatorum) unus Hispaniam citeriorem tribus legionibus, alter ulteriorem ⟨trib. leg., alt. ult. *om. codd.; add. Np.*; quor. un. III leg. Hisp. cit., alter *Aldus*⟩ a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus ... obtinebat: 1, 38, 1; ad hos opprimendos cum omni equitatu tribusque legionibus Afranius de nocte proficiscitur: 1, 51, 4; expositis omnibus copiis Antonius, quarum erat summa ueteranarum ⟨-norum $O^{1}e$⟩ trium legionum uniusque tironum, ... naues ... remittit: 3, 29, 2; — de tertia uigilia cum legionibus tribus e castris profectus ad eam partem peruenit: I 12, 2; T. Labienum legatum cum legionibus tribus subsequi iussit: II 11, 3; Q. Titurium Sabinum legatum cum legionibus tribus in Venellos ⟨c⟩ ... mittit: III 11, 4; partito exercitu T. Labienum cum legionibus tribus ad Oceanum uersus ... proficisci iubet; ... ipse cum reliquis tribus ⟨VIII β⟩ ad flumen Scaldem ⟨*CC*⟩ ... ire constituit: VI 33, 1. 3; (mittit in Sardiniam cum legione una Valerium legatum, in Siciliam Curionem ... cum legionibus II ⟨*E. Hoffm.*; III *z*; IIII *Dauis.*; *Np.*⟩: 1, 30, 2;) Caesar legiones tres Massiliam adducit: 1, 36, 4; C. Fabium legatum cum legionibus III ... in Hispaniam praemittit: 1, 37, 1; erant, ut supra demonstratum est, legiones Afranii III, Petrei duae: 1, 39, 1; (Afranius ... legiones IIII ⟨III *a*; *Np.*, *Dt.*⟩ equitatumque omnem traiecit duabusque ⟨c⟩ Fabianis occurrit legionibus: 1, 40, 4; neque idcirco Caesar opus intermittit confisus praesidio legionum trium: 1, 42, 3; hoc sperans legiones III ex castris educit: 1, 43, 3; — ipse in Italiam magnis itineribus contendit duasque ibi legiones conscribit et tres, quae circum Aquileiam hiemabant, ex hibernis educit: I 10, 3; coactus est ... legiones ... distribuere. ex quibus unam ..., alteram ..., tertiam ..., quartam ... hiemare iussit; tres in † Belgis ⟨c⟩ conlocauit: V 24, 3; praesidio impedimentis legionem quartam decimam reliquit, unam ex his ⟨iis *recc.*; *Steph.*⟩ tribus, quas proxime conscriptas ex Italia traduxerat: VI 32, 5; 33, 3 *u. s.* legion. tr.; Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III ⟨IIII *O*⟩ et ⟨c⟩ reliquis, quas ... compleuerat: 1, 25, 1; ¶ quod existimabant tribus ⟨duobus *Göler*⟩ locis transire legiones ..., suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, 4; ¶ L. Fabius ⟨c⟩ centurio ⟨c⟩ ... tres suos nactus manipulares ... murum ascendit: VII 47, 7; ¶ trium mensium ⟨c⟩ molita cibaria sibi quemque domo efferre iubent: I 5, 3; ¶ docet omnes ... copias Treuerorum tria milia passuum longe ab ⟨c⟩ suis castris consedisse: V 47, 5; Caesar ... circiter tribus ⟨*om.* l^{1}⟩ milibus ⟨III. *a*⟩ (hostium) ... interfectis altero die ad Alesiam castra fecit: VII 68, 2; fit equestre proelium in ea planitie, quam intermissam collibus tria milia passuum in ⟨c⟩ longitudinem ⟨c⟩ patere supra demonstrauimus: VII 70, 1; (imperant ... Rauracis et Bois *bina* (milia); XXX uniuersis ciuitatibus, quae ⟨Boiis totidem; tria milia un. c. q. *Fr.*⟩ Oceanum attingunt: VII 75, 4;) omnem eam planitiem, quam in longitudinem III ⟨quattuor α; tria B^{3}⟩ milia passuum ⟨mil pass. III. β⟩ patere demonstrauimus, complent: VII 79, 2; (praemiserat) auxilia peditum V ⟨c⟩ milia ⟨c⟩, equitum III milia, *quae* omnibus superioribus bellis habuerat: 1, 39, 2; sagittarios ... ex Ponto atque Syria reliquisque ciuitatibus III *milia* ⟨milium *Paul*⟩ numero habebat: 3, 4, 3; — hostes sequitur et milia passuum tria ab eorum castris castra ponit: I 22, 5; nullum eius modi casum exspectans, quo ... in milibus passuum tribus offendi posset: VI 36, 2; ante id ⟨c⟩ oppidum planities circiter milia passuum III in longitudinem patebat: VII 69, 3; 79, 2 *u. s.* tria milia; qui (pons) *aberat ab oppido milia passuum circiter III: 1, 16, 2; abest derecto itinere ab Vtica paulo amplius passus ⟨pass. *Nahl*⟩ mille ⟨mil. *Nahl*; milia III *Stoffel*⟩: 2, 24, 4; nacti portum, ... ultra Lissum milia ⟨milibus *Wesenberg*⟩ passuum III, eo naues introduxerunt: 3, 26, 4; progressus milia passuum III ⟨mil. III pass. *a*⟩ loco idoneo ... exercitum ... conlocauit: 3, 38, 1; progressus milia passuum VI ⟨III *Ciacc.*⟩ aciem instruxit: 3, 97, 3; in his erant legionibus hominum milia tria CC ⟨mil. III. CC *a*⟩: 3, 106, 2; ¶ L. Domitius ... nauibus III comparatis, ex quibus duas familiaribus suis attribuerat, unam ipse conscenderat, ... profectus est: 2, 22, 2; ¶ (duas legiones ... transportabat biduoque et nocte in ⟨*Ciacc.*; noctibus tribus *z*; *edd.*⟩ nauigatione consumptis adpellit ad eum locum, qui appellatur Anquillaria: 2, 23, 1;) ¶ (trium ... parietum: 2, 9, 4 *u.* storias;) ¶ Caesar certior factus est tres iam partes copiarum Heluetios id flumen traduxisse, quartam fere ⟨c⟩ partem citra flumen Ararim reliquam esse: I 12, 2; copiis in tres partes ⟨tris partis *AQ*; *Schn.*, *Hold.*; tris partes *Np.*⟩ distributis impedimenta ... Aduatucam ⟨c⟩ contulit: VI 32, 3; suas quoque copias in tres partes distribuerunt: VII 61, 4; postero die in tres partes distributo equitatu duae se acies ab duobus lateribus ostendunt, una ... coepit: VII 67, 1;

Massilia enim fere tribus ex ⟨ex tribus *Np.*, *Dt.*; oppidi *add.* *x*; *edd.*; *del.* *Ciacc.*⟩ partibus mari adluitur; reliqua quarta est, quae aditum habeat ab terra: 2, 1, 3; easque (storias) ex tribus partibus, quae ⟨*c*⟩ ad ⟨*c*⟩ hostes uergebant ⟨*c*⟩, . . . religauerunt: 2, 9, 4; — Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam . . . Celtae: I 1, 1; ¶ ante ⟨*c*⟩ hos ⟨*c*⟩ obliquis ⟨*c*⟩ ordinibus in quincuncem dispositis scrobes in altitudinem trium pedum ⟨*sic fhl*; in alt. ped. trium *a*[1]; tres in altitudinem pedes *α*; *edd.*⟩ fodiebantur: VII 73, 5; — fluminis erat altitudo ⟨latitudo *Ciacc.*⟩ pedum circiter ⟨circiter pedum *β*; *Dt.*⟩ trium ⟨CCC (*uel* altitudo . . . XXIX) *Ciacc.*⟩: II 18, 3; (stabiliendi causa singuli ab infimo solo pedes ⟨.III. *add.* *β*⟩ terra exculcabantur: VII 73, 7;) ¶ per tres potentissimos ac firmissimos populos totius Galliae sese potiri posse sperant: I 3, 8; ¶ uno die VI proeliis factis, tribus ad Dyrrachium, tribus ad munitiones: 3, 53, 1; ¶ ex sescentis ad tres senatores . . . sese redactos esse dixerunt: II 28, 2; ¶ storias autem ex funibus ancorariis tres ⟨IIII *O*; trium *RMenge*⟩ in longitudinem parietum turris latas IIII pedes fecerunt: 2, 9, 4.

b) ad nom. propr.: tres nobilissimi Haedui capti ad Caesarem perducuntur: Cotus . . . et Cauarillus . . . et Eporedorix: VII 67, 7.

B. additur alius numerus: castra oportunis locis erant posita ibique castella XXIII facta: VII 69, 7; — summa erat capitum . . . Tulingorum *milium XXXVI, Latouicorum ⟨*c*⟩ XIIII, Rauracorum XXIII ⟨XXIIII. *A*; XXII *M*⟩, Boiorum XXXII: I 29, 2; ¶ reliquas cohortes, numero XXXIII, . . . duplici acie eduxit: 3, 67, 3; ¶ ab iis ⟨*c*⟩, qui emerant, capitum numerus ad eum relatus est milium quinquaginta trium ⟨mil. L. III. *a*; mille .LIII. *hl*; milium .L.ta III.um *Q*⟩: II 33, 7; ¶ summa erat capitum Heluetiorum milium ⟨*ego*; milia *X*; *edd.*⟩ CCLXIII ⟨CCLXIIII *A*[1]⟩: I 29, 2.

Treuer(i). *In codicibus plurimis fere semper scriptum esse uidetur* treueri; *sed* treuiri *exstat in* *β* II 24, 4; VI 2, 3; 3, 4; *in BMhl* I 37, 1; *in B*[a] I 37, 3; *in l* III 11, 1; V 3, 3; 53, 2; 58, 1; VII 63, 7; *in f* VI 5, 1. 4. 6; 6, 4; 8, 7; 9, 1. 6; 29, 4; 32, 1; 44, 3 *(et saepius sine dubio)*; tres uirorum *est in l* V 2, 4; trebiri *in hl (om. in a*[1]*)* IV 6, 4; *in l* V 24, 2; 26, 2; 47, 4; VI 2, 1; VII 63, 7; treberorum *in α* V 24, 2; treuorum *in Q* V 47, 5; *cf. Glück p. 155—157; J. Becker ZAW. 1851 p. 450.*

legati ab Haeduis et a Treueris ueniebant: I 37, 1; Treueri autem (ueniebant questum) pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse: I 37, 3; equites Treueri, quorum inter Gallos uirtutis ⟨*o*⟩ opinio est singularis, qui auxilii causa a ⟨*c*⟩ ciuitate ad Caesarem missi ⟨*o*⟩ uenerant, cum multitudine hostium castra ⟨*c*⟩ compleri . . . uidissent, desperatis nostris rebus ⟨*c*⟩ domum contenderunt; Romanos pulsos superatosque . . . ciuitati renuntiauerunt: II 24, 4. 5; T. Labienum legatum in Treueros, qui proximi flumini ⟨*c*⟩ Rheno sunt, cum equitatu mittit: III 11, 1; (Vsipetes et Tencteri) in fines ⟨*c*⟩ Eburonum ⟨*c*⟩ et Condrusorum, qui sunt Treuerorum ⟨et Condr., qui s. T. *om.* *a*[1]⟩ clientes, peruenerant ⟨*c*⟩: IV 6, 4; Rhenus . . . longo spatio per fines Nantuatium ⟨*c*⟩, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricum ⟨*c*⟩, Tribocorum ⟨*c*⟩, Treuerorum citatus fertur: IV 10, 3; ipse cum legionibus expeditis IIII et equitibus DCCC in fines Treuerorum proficiscitur, quod hi neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant Germanosque Transrhenanos sollicitare dicebantur. haec ciuitas longe plurimum totius Galliae equitatu ualet magnasque habet copias peditum Rhenumque, ut supra demonstrauimus, tangit: V 2, 4; 3, 1; *cf.* § 2; quaeque in Treueris gererentur ostendit: V 3, 3; quae (silua Arduenna) ingenti magnitudine per medios fines Treuerorum a flumine Rheno ad initium Remorum pertinet: V 3, 4; ne aestatem in Treueris consumere cogeretur omnibus ad Britannicum bellum rebus ⟨*o*⟩ comparatis, . . . iussit: V 4, 1; principibus Treuerorum ad se conuocatis hos ⟨*c*⟩ singillatim Cingetorigi conciliauit: V 4, 3; *cf. omnia, quae* V 2, 4—4, 4 *narrantur;* quartam (legionem) in Remis cum T. Labieno in confinio Treuerorum hiemare iussit: V 24, 2; (Ambiorix et Catuuolcus) Indutiomari Treueri nuntiis impulsi suos concitauerunt: V 26, 2; cum omnes ad eum (Labienum) Treuerorum copiae uenissent ⟨*c*⟩: V 47, 4; docet omnes equitatus peditatusque ⟨*o*⟩ copias Treuerorum tria milia passuum longe ab ⟨*c*⟩ suis castris consedisse: V 47, 5; hac fama ad Treueros perlata Indutiomarus . . . noctu profugit copiasque omnes in Treueros reducit: V 53, 2; Treueri uero atque Indutiomarus totius hiemis nullum tempus intermiserunt, quin . . . ciuitates sollicitarent: V 55, 1; ut nulla ratione ea res enuntiari aut ad Treueros perferri posset: V 58, 1; interfecto Indutiomaro, ut docuimus, ad eius propinquos a Treueris imperium defertur: VI 2, 1; cum . . . uideret . . . a ⟨ab *a*; abs *h*; ad *A*⟩ Treueris Germanos crebris le-

gationibus sollicitari: VI 2, 3; cum reliqui praeter Senones, Carnutes ⟨senonas et carnutas β⟩ Treuerosque uenissent, initium belli ac defectionis hoc esse arbitratus . . . concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3, 4; hac ⟨c⟩ parte Galliae pacata totus et mente et animo in bellum ⟨bello *AQ*⟩ Treuerorum et Ambiorigis insistit: VI 5, 1; item per Treueros (Ambiorigem) uenisse Germanis ⟨c⟩ in amicitiam cognouerat: VI 5, 4; totius exercitus impedimenta ad Labienum in Treueros ⟨in Tr. *del. Schambach*⟩ mittit duasque ad eum legiones ⟨c⟩ proficisci iubet: VI 5, 6; Commium . . . custodis loco in Menapiis relinquit, ipse in Treueros proficiscitur: VI 6, 4; dum haec a Caesare geruntur, Treueri magnis coactis peditatus equitatusque copiis Labienum cum una legione, quae in eorum ⟨Remorum *Schambach*⟩ finibus hiemabat ⟨c⟩, adoriri parabant, iamque . . .: VI 7, 1; Germani, qui auxilio ueniebant, percepta Treuerorum fuga sese domum receperunt ⟨c⟩: VI 8, 7; *cf. omnia, quae* V 55—58 *et* VI 2 *et* 5—8 *narrantur;* Caesar postquam ex Menapiis in Treueros uenit, duabus de causis Rhenum transire constituit; quarum una ⟨c⟩ erat ⟨c⟩, quod auxilia **illi* contra se Treueris ⟨contra seueris *A*⟩ miserant: VI 9, 1. 2; firmo in Treueris ad pontem praesidio ⟨c⟩ relicto, ne quis ab his subito motus oreretur ⟨c⟩, reliquas copias equitatumque traducit: VI 9, 5; Vbii . . . legatos mittunt, qui doceant neque auxilia ⟨c⟩ ex sua ciuitate in Treueros missa neque ab se fidem laesam: VI 9, 6; quae (Arduenna silua) . . . ab ⟨c⟩ ripis Rheni finibusque Treuerorum ad Neruios pertinet: VI 29, 4; Segni Condrusique, ex gente et numero Germanorum, qui sunt inter Eburones Treuerosque, legatos ad Caesarem miserunt: VI 32, 1; duas legiones ad fines Treuerorum, duas in Lingonibus . . . in hibernis conlocauit: VI 44, 3; ab hoc concilio Remi, Lingones, Treueri afuerunt ⟨c⟩, illi, quod amicitiam Romanorum sequebantur; Treueri, quod aberant longius et a ⟨c⟩ Germanis premebantur; quae fuit causa, quare toto abessent bello et neutris ⟨c⟩ auxilia mitterent: VII 63, 7.

C. Triarius: praeerat Aegyptiis nauibus Pompeius filius, Asiaticis D. Laelius et C. Triarius ⟨trianus *af;* traiarius *l*⟩: 3, 5, 3; Pompeius suis praedixerat, ut ⟨c⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨c⟩ se loco mouerent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur ⟨c⟩: 3, 92, 2.

Triboci. *Cf. Glück p. 158—160; d'Arbois de Jubainville, Les noms gaulois chez César. I. Par. 1891 p. 222.*

Germani suas copias . . . generatim . . constituerunt ⟨c⟩ . . .: Harudes ⟨c⟩, Marcomanos ⟨c⟩, Tribocos ⟨*B*²β; triboces (tribōces *Q*) α; *edd.*⟩, Vangiones, Nemetes, Sedusios, Suebos: I 51, 2; Rhenus . . . longo spatio per fines Nantuatium ⟨c⟩, Heluetiorum, Sequanorum, Mediomatricum ⟨c⟩, Tribocorum ⟨tribucorum α; *Hold.; om.* β⟩, Treuerorum citatus fertur: IV 10, 3.

tribunal: M. Caelius Rufus praetor causa debitorum suscepta initio magistratus tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit et, si quis appellauisset de aestimatione . . ., fore auxilio pollicebatur: 3, 20, 1; ¶ impetuque multitudinis in C. Trebonium facto et non nullis uulneratis eum de tribunali deturbauit ⟨exturb. *h pr.*⟩: 3, 21, 2; — (Varro) saepe ex tribunali praedicauit aduersa Caesarem proelia fecisse: 2, 18, 3.

tribunicius. **A. = quod est tribunorum militum:** centuriones in priores ordines ⟨in pr. ord. *Ciacc.;* ampliores ordines *z;* ampliori ordini *Lips.*⟩, equites Romanos ⟨eq. R. *ahl;* tribunos *Vossius*⟩ in tribunicium restituit honorem: 1, 77, 2.

B. = quod est tribunorum plebis: nouum in re publica ⟨rempublicam *N*⟩ introductum exemplum queritur, ut tribunicia intercessio armis notaretur ⟨uetaretur *Madu.*⟩ atque ⟨potestas *add. Hell.*⟩ opprimeretur, quae superioribus annis *sine* armis esset restituta ⟨*u. CC*⟩: 1, 7, 2; ¶ Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse: 1, 7, 3; ¶ quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne . . . caperet, factum in perniciosis legibus, in ui tribunicia, in secessione populi, templis locisque editioribus occupatis: 1, 7, 5.

tribunus. **A. tr. militum; a) additur uox militum** *u.* **miles** *p. 591—594 extr. (34 loc.). De tribunis militum cf. Fröhlich Das Kriegswesen Cäsars p. 17—22.*

b) non additur uox militum; α) subi.: cum septimae legionis ⟨a septima legione α⟩ tribunis esset nuntiatum ⟨nunt. ess. β⟩, quae in sinistro cornu gererentur, post tergum hostium legionem ostenderunt signaque intulerunt: VII 62, 6.

β) obi.: centuriones in priores ordines ⟨in pr. ord. *Ciacc.;* ampliores ordines *z;* ampliori ordini *Lips.*⟩. equites Romanos ⟨eq. R. *ahl;* equitum Romanorum *f;* Et tr. *O*²*;* tribunos *Vossius*⟩ in tribunicium restituit honorem: 1, 77, 2.

γ) dat.: nuntiare: VII 62, 6 *u.* α).

δ) genet.: non . . . recordabantur . . ., quo-

tiens uel ducis uitio uel culpa tribuni ⟨uel culpa trib. uel uitio ducis *O;* uel culpa ducis uel tribuni uitio *V.; Np.*⟩ in exercitu ⟨*c*⟩ esset offensum: 3, 72, 4; ¶ ut nemo aut tribuni aut centurionis ⟨*c*⟩ imperium desideraret: 3, 74, 2.

ε) abl.: completur urbs † et ius comitium tribunis, centurionibus, euocatis ⟨*Lips.& Oud.;* tr. pl. centurio euocat *x;* tribunos pl. c. curio euocat *O*²⟩: 1, 3, 3.

ζ) c. praep.: consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium, quae essent ibi in praesidio, ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent: 2, 20, 2.

B. tribunus plebis; a) additur genetiuus plebis *u.* **plebs A.** *p. 1092—1094 init. (17 loc.).*

b) non additur genet. plebis: (Sullam nudata omnibus rebus tribunicia potestate tamen intercessionem liberam reliquisse; Pompeium, qui amissa restituisse uideatur bona ⟨*c*⟩, etiam quae ante habuerint ademisse: 1, 7, 4;) ¶ refertur confestim de intercessione tribunorum: 1, 2, 8.

tribuo. A. = dare, concedere, attribuere, adsignare; a) propr.; α) obi. est subst. αα) concret.: his . . . magistratus mandauerat . . . agrosque in Gallia ex hostibus captos praemiaque rei pecuniariae ⟨pecuariae *Paul*⟩ magna tribuerat: 3, 59, 2; ¶ huc accedebant XVIII onerariae naues, . . . has equitibus distribuit ⟨tribuit β⟩: IV 22, 4; ¶ praemia *u.* **praemium** *p. 1170 extr. et 1171 (3 loc.).*

ββ) abstr.: Labienus procedit iuratque se eum (Pompeium) non deserturum eundemque casum subiturum, quemcumque ei ⟨et *hl*⟩ fortuna tribuisset: 3, 13, 3; ¶ nec tribunis plebis sui periculi deprecandi neque etiam extremi iuris [intercessione] retinendi . . . facultas tribuitur ⟨attrib. *O*⟩: 1, 5, 1; ¶ si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; ¶ quod rex appellatus esset a senatu . . .; quam rem et paucis contigisse et ⟨a romanis *add. B*²β⟩ pro magnis ⟨maximis *(B*²*)*β⟩ hominum officiis consuesse tribui docebat: I 43, 4; ¶ qua re paribus eorum beneficiis parem se quoque uoluntatem tribuere debere et neutrum eorum contra alterum iuuare: 1, 35, 5.

β) obi. est neutrum pronominis (uel adiectiui): (Pompeium et Caesarem,) quorum alter agros Volcarum Arecomicorum et Heluiorum ⟨*c*⟩ publice iis ⟨*c*⟩ concesserit, alter bello † uictas galliae ⟨*af;* uictas gallias *hl;* uictos Sallyas *Gland.; edd.;* uicta Gallia eadem *Madu.;* uicta Gallia alia *Paul*⟩ attribuerit ⟨tribuerit *Madu.; Paul*⟩ uectigaliaque auxerit: 1, 35, 4; ¶ si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur: 3, 10, 7; ¶ ab Cn. Pompeio proconsule petit . . ., quos ex Cisalpina Gallia *consul sacramento rogauisset, ad signa conuenire et ad se proficisci iuberet . . . . quod cum Pompeius et rei publicae et amicitiae tribuisset: VI 1, 4.

b) trsl.; α) = adscribere, adsignare, conferre: quod esset acceptum detrimenti, cuiusuis potius quam suae culpae debere tribui: 3, 73, 4; ¶ confirmatis militibus, ne . . . quod iniquitas loci attulisset, id uirtuti ⟨*om.* β⟩ hostium ⟨hosti β⟩ tribuerent . . ., legiones . . . eduxit: VII 53, 1.

β) (multum, tantum) tribuere = magni, tanti aestimare: quod tantum ciuitati Haeduae dignitatis ⟨ciuitatis H. dignitati *Ciacc.*⟩ tribuebat ⟨tribuerat β⟩: V 7, 1; — esse non nullo se Caesaris beneficio adfectum, . . . sed plus communi libertati tribuere: VII 37, 4; ¶¶ quod improuiso unum pagum adortus esset, . . . ne ob eam rem aut suae magnopere uirtuti tribueret aut ipsos despiceret: I 13, 5.

γ) tempus tribuere rei = t. consumere in re: his rebus et feriis Latinis comitiisque omnibus perficiendis ⟨perfaciendis *af;* perficiundis *Nh*⟩ XI dies tribuit: 3, 2, 1; — sed his ⟨iis *h*⟩ rebus tantum temporis tribuit, quantum erat properanti necesse: 3, 78, 2.

B. = distribuere: naues: IV 22, 4 *u.* **A. a) α) αα) naues.**

tributum: in capita singula seruorum ac liberorum tributum imponebatur: 3, 32, 2; — druides a bello abesse consuerunt neque tributa una ⟨umquam β⟩ cum reliquis pendunt: VI 14, 1; ¶ plerique, cum aut ⟨*c*⟩ aere alieno aut magnitudine tributorum aut iniuria potentiorum premuntur, sese ⟨*c*⟩ in seruitutem dicant nobilibus: VI 13, 2.

triceni: rates duplices quoque ⟨*c*⟩ uersus pedum XXX ⟨LXXX *Nl;* tricenorum *Frig.*⟩ . . . conlocabat: 1, 25, 6.

trichila: in castris Pompei uidere licuit trichilas ⟨triclinia *Ald.;* Thericlia *Beroald.*⟩ structas ⟨*Salmas.;* stratas *x;* strata *Ald.*⟩, magnum argenti pondus expositum: 3, 96, 1.

triclinium *u.* **trichila.**

triduum. A. obi.: sic triduum disputationi-

bus excusationibusque **extrahitur**: 1, 38, 3; ¶ ipse **triduo intermisso** cum omnibus copiis eos sequi coepit: I 26, 6.

B. acc. temporis: cum per eorum fines triduum ⟨triduo β⟩ **iter fecisset**: II 16, 1; ¶ die quarto peruenerunt, cum et propter uulnera militum et propter sepulturam occisorum nostri ⟨*c*⟩ triduum **morati** eos sequi non potuissent: I 26, 5; Lissum expugnare conatus ... triduum moratus paucis in oppugnatione amissis re infecta inde discessit: 3, 40, 6.

C. gen.: ut tridui **mora** interposita equites ... reuerterentur: IV 11, 4; ¶ ad has res conficiendas sibi tridui **spatium** daret: IV 11, 3; ¶ cum tridui uiam processisset: I 38, 1; Ariouistum ... ad occupandum Vesontionem ... contendere triduique uiam a ⟨*c*⟩ suis finibus processisse ⟨B^aβ; profecisse α; *edd.*; triduique ... profec. *del. Kraff.*⟩: I 38, 1; reuerti se ... simulauerunt et tridui uiam progressi rursus reuerterunt: IV 4, 4.

D. abl.; a) temporis: statuisse imperatorem, si nihil in oppugnatione oppidi profecisset ⟨*c*⟩, triduo ⟨triduum *AQ*⟩ exercitum **deducere** ⟨prodeducere M^1; producere B^1⟩: VII 20, 11; ¶ si uterque ... iurauisset se triduo proximo exercitum **dimissurum**: 3, 10, 9; ¶ **iter facere**: II 16, 1 *u.* **B.**; ¶ Caesar primis ⟨a tribus primis *l*; tribus primis h^2; *Ald.*⟩ diebus castra ... munire ... reliquasque copias exspectare instituit. eo ⟨eodem a^1⟩ triduo legio VIII. ad eum uenit: 1, 18, 5.

b) compar.: daturum se operam, ne **longius** triduo a ⟨*c*⟩ castris abesit: VII 9, 2.

triennium: multis locis Germaniae **triennium** ⟨triennio *a*⟩ **uagati** ad Rhenum peruenerunt: IV 4, 2.

triginta. *Plene scriptum uidetur* **triginta** VI 35, 6 *in X (sed in fl hoc loco est* XXX); *reliquis locis in X (z) uidetur inueniri* **XXX**, *sed ita, ut non numquam in quibusdam codicibus supra additum sit* ta.

A. non additur alius numerus: in eo proelio non amplius CC milites desiderauit, sed **centuriones**, fortes uiros, circiter **XXX** amisit: 3, 99, 1; ¶ se **cohortesque** amplius **XXX** magnumque numerum senatorum ... in periculum esse uenturum: 1, 17, 2; erant ... legiones Afranii III ..., praeterea scutatae citerioris prouinciae et caetratae [ulterioris Hispaniae] cohortes circiter LXXX ⟨XXX *Stoffel*⟩: 1, 39, 1; legionibus completis duabus cohortes circiter XXX alarias addidit: 2, 18, 1; ¶ de quibus insulis ⟨*u. CC*⟩ non nulli scripserunt **dies** continuos **XXX** sub bruma esse noctem: V 13, 3; ratione inita frumentum se exigue dierum XXX habere ⟨*sic* β; *Schn.*; exig. dier se hab. XXX frum. *AQ*; *Db.*, *Hold.*, $Dt.^2$; exig. dier. XXX frum. (*om.* se *et* hab.) BM^1; se exig. dier. XXX hab. frum. $Dt.^1$, *Np.*; exigere d. XXX fr. M^2; *Fr.*⟩: VII 71, 4; dierum XXX pabulum frumentumque habere ⟨*o*⟩ omnes conuectum iubet: VII 74, 2; quibus (nauibus) effectis armatisque diebus XXX, a ⟨*c*⟩ qua die materia caesa est, ... iis ⟨*c*⟩ D. Brutum praeficit: 1, 36, 5; ¶ nactus **equites** circiter **XXX**, quos Commius ... transportauerat, legiones in acie ... constituit: IV 35, 1; comitatu equitum XXX ad mare peruenit: 3, 96, 4; ¶ transeunt Rhenum nauibus ratibusque **triginta milibus** passuum ⟨mil. p. XXX *l*⟩ infra eum locum, ubi: VI 35, 6; — ex hominum **milibus** amplius **XXX** ... plus tertia parte interfecta reliquos perterritos in fugam coiciunt: III 6, 2; quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum esse cognouerat, circiter milium passuum XXX [transmissum] a continenti: V 2, 3; cum milia passuum circiter XXX ⟨XL β⟩ *a Gergouia abesset: VII 38, 1; castra ... cum essent inter flumina duo, Sicorim et Cingam, spatio milium XXX, neutrum horum transiri poterat: 1, 48, 3; id erat oppidum positum ad Hiberum miliaque ⟨mil. V *z*⟩ passuum a castris aberat XXX ⟨*Göl.*; XX *z*; *Np.*, *Db.*; — positum ab Hibero milia V passuum; a castris aberat XX *F. Hofm.*⟩: 1, 61, 4; milia sagittarum circiter XXX ⟨centum ac triginta *Suet. Caes. 68*⟩ in castellum coniecta Caesari *numerauerunt: 3, 53, 4; — imperant (milia) ... Rauracis et Bois ⟨*c*⟩ *bina*; XXX uniuersis ciuitatibus, quae ⟨boiis XXX (.XXX. *M*β) uniuersis ciu. quae *X*; boiis bina; XXX un. ciu. q. *Clarkii codd.*; Boiis MM; X un. ciu. q. *Schn.*; boiis totidem; tria milia un. c. q. *Fr.*⟩: VII 75, 4; ¶ ipse Lissum profectus **naues** onerarias **XXX** a M. Antonio relictas ... omnes incendit: 3, 40, 5; — Bibulus ... inanibus (nauibus) occurrit et nactus circiter XXX in eas indiligentiae ⟨*c*⟩ suae ac doloris iracundiam ⟨*c*⟩ erupit: 3, 8, 3; ¶ rates duplices quoque ⟨*c*⟩ uersus **pedum** ⟨p. *afh (compendio)*; *om. el*⟩ **XXX** ⟨tricenorum *Fr.*; LXXX *Nl*; LXXX *uel certe* XXXX *Göl.*⟩ e regione molis conlocabat: 1, 25, 6; fossas pedum ⟨pedes *l*⟩ XXX in latitudinem complures facere instituit: 1, 61, 1; patebat haec (turris) quoque ⟨*c*⟩ uersus pedes XXX ⟨*maiorem numerum desiderat Paul*⟩, sed parietum crassitudo pedes V: 2, 8, 2.

B. additur alius numerus: desiderauit ... **tribunos militum et centuriones XXXII**:

3, 71, 1; — summa erat capitum . . . Tulingorum milium ⟨*ego; milia X; edd.*⟩ XXXVI, Latouicorum ⟨*c*⟩ XIIII, Rauracorum XXIII, Boiorum XXXII: I 29, 2; — signaque sunt militaria amissa **XXXII** ⟨ὀκτὼ καὶ εἴκοσι *App.*⟩: 3, 71, 2; ¶ reliquas cohortes, numero XXXIII, . . . eduxit: 3, 67, 3; ¶ imperant Haeduis atque ⟨*c*⟩ eorum clientibus . . . milia XXXV ⟨XXX *N*⟩; parem numerum . . .: VII 75, 2; — Cassius . . . omnes naues incendit **XXXV** ⟨*del. Ciacc.*⟩, e quibus erant XX constratae ⟨*c*⟩: 3, 101, 2; ¶ *milium XXXVI: I 29, 2 *u. s.* XXXII; ¶ amissa Sicilia et Sardinia . . . et cohortibus *in* Italia atque Hispania ciuium Romanorum centum atque **XXX** ⟨XX *O*⟩: 3, 10, 5; — ex eo proelio circiter hominum milia **CXXX** superfuerunt: I 26, 5; ¶ (milia sagittarum circiter XXX in castellum coniecta Caesari *numerauerunt, scutoque ad eum relato Scaeuae centurionis inuenta sunt in eo foramina CXX ⟨*dett.; Val. Max., Suet., Flor., Appian.;* CXXX *Plut.;* CCXX *af;* CCXXX *NOhl*⟩: 3, 53, 4;) ¶ diebus XXV aggerem latum pedes CCCXXX, altum pedes LXXX exstruxerunt: VII 24, 1; ¶ cum hostium numerus capitum CCCCXXX ⟨CCCCXL *Oros.*⟩ milium fuisset: IV 15, 3.

trini: milites . . . munitionem . . . transgressi trinis castris potiuntur: VII 46, 4; circiter milia passuum X ab Romanis trinis castris Vercingetorix consedit: VII 66, 2; ¶ cum a custodibus in fuga trinis catenis uinctus traheretur: I 53, 5; ¶ cum tribus legionibus circum Samarobriuam ⟨*c*⟩ trinis hibernis hiemare constituit: V 53, 3; ¶ (Haedui primis ⟨trinis β⟩ nuntiis ab Litauicco acceptis nullum sibi ad cognoscendum spatium relinquunt: VII 42, 1.)

Trinouantes. *Haec forma exstat in X* V 21, 1 *(sed* Trino ouantibus *in Q), in* β V 22, 5, *in a corr., fhl* V 20, 1, *recepta est a Schn. et Hold.;* trinobantes, *quod receperunt ceteri editores, inuenitur in* α *et a pr.* V 20, 1; trenouantibus *est in* α V 22, 5.

interim Trinouantes, prope firmissima earum regionum ciuitas, ex qua Mandubracius ⟨*c*⟩ adulescens Caesaris fidem secutus ad eum in continentem Galliam uenerat, . . . legatos ad Caesarem mittunt: V 20, 1; *cf.* § 2–4; Trinouantibus defensis atque ab omni militum iniuria prohibitis . . . Cassi . . . sese Caesari dedunt: V 21, 1; interdicit atque imperat Cassiuellauno, ne Mandubracio neu Trinouantibus ⟨neutri nouantib. β; neutre nouant. *AQ*⟩ noceat ⟨bellum faciat β⟩: V 22, 5.

tripertito: Caesar partitis copiis cum C. Fabio legato ⟨*c*⟩ et M. Crasso quaestore celeriterque ⟨*c*⟩ effectis pontibus adit ⟨β; adiit α; *Fr.*⟩ tripertito: VI 6, 1; ¶ Caesar suum quoque equitatum tripertito diuisum contra hostem ire iubet: VII 67, 2; ¶ (Romani conuersa signa bipertito ⟨tripertito *Bβ*⟩ intulerunt: I 25, 7;) ¶ postridie . . . mane tripertito milites ⟨milite α⟩ equitesque in expeditionem misit: V 10, 1.

triplex: ipse interim in colle medio triplicem aciem instruxit legionum quattuor ueteranorum: I 24, 2; ipse triplici instructa acie usque ad castra hostium accessit: I 51, 1; omnibus copiis triplici instructa acie ad Ilerdam proficiscitur: 1, 41, 2; copias instruit triplicemque aciem ducere incipit: 1, 64, 7; — acieque triplici instructa ad eum locum uenit: I 49, 1; acie triplici instituta . . . ad hostium castra peruenit: IV 14, 1; — acies erat Afraniana duplex legionum V, tertium ⟨*Ciacc.;* tertia *x*⟩ in subsidiis locum alariae cohortes obtinebant ⟨cohortis obtinebat *hl*⟩; Caesaris triplex; sed primam aciem quaternae cohortes ex V legionibus tenebant, has subsidiariae ternae et rursus aliae totidem suae cuiusque legionis subsequebantur: 1, 83, 1 (2).

triquetrus: insula natura triquetra ⟨*edd. pr.;* triquadra *a;* triquatra *h²l;* triquarta *h¹;* utrique α⟩, cuius unum latus est contra Galliam: V 13, 1.

triremis. 1. adiect.: conspicataeque naues triremes ⟨-uis -mis *hl*⟩ duae nauem D. Bruti . . . duabus ex partibus sese in eam *incitauerunt: 2, 6, 4; *cf.* § 5. 6; scaphas . . . disposuit nauesque triremes duas . . . ad fauces portus prodire iussit: 3, 24, 1; *cf.* § 2.

2. ui subst.: naues longas occupare hostes conabantur; quarum erant L auxilio missae ad Pompeium . . ., illae triremes ⟨quadriremes *pro* illae trir. *Paul*⟩ omnes et quinqueremes, aptae instructaeque omnibus rebus ad nauigandum: 3, 111, 3; ¶ L. Caesar filius . . . ex alto refugerat adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum *profugerat: 2, 23, 3; praeterea duae sunt depressae ⟨duae de presente *a;* deprensae *fh;* deprehensae *Ol;* depressae *Vascos.*⟩ triremes: 3, 101, 6.

tristis: animaduertit Caesar unos ⟨*c*⟩ ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent, sed tristes capite demisso terram intueri: I 32, 2.

tristitia: nihil Sequani respondere, sed in

eadem tristitia taciti permanere ⟨-sere *AB*[a]*afl*⟩: I 32, 3.

triticum: (C. Caesar . . . in libris, quos ad M. Ciceronem de analogia conscripsit, harenas uitiose dici existimat, quod harena numquam multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque caelum neque triticum; contra autem quadrigas: *Gell.* XIX 8, 3.)

ciues Romanos eius prouinciae sibi . . . tritici *modium CXX milia polliceri coegit: 2, 18, 4.

triumpho: ego cum ex ipsa re magnam capio uoluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho gaudio ⟨*Lamb.; triumpho gaudeo M*[1]*Z;* triumpho et gaudeo *M*[2]⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

Troucillus: Diuiciacum ad se uocari iubet et cotidianis interpretibus remotis per C. Valerium Troucillum ⟨*Hold.;* troaucillum *ahl;* traucillum *Acorr., af;* Procillum *Manut.; edd.*⟩, principem Galliae prouinciae, familiarem suum, cui summam omnium rerum fidem habebat, cum eo conloquitur: I 19, 3.

truncus: itaque truncis arborum aut ⟨*CC*⟩ admodum firmis ramis abscisis atque horum delibratis ac praeacutis cacuminibus perpetuae fossae . . . ducebantur. huc illi stipites demissi ⟨*c*⟩ et ab infimo reuincti . . . ab ramis eminebant: VII 73, 2; — si arborum trunci siue naues ⟨trabes *RSchn.*⟩ deiciendi operis causa ⟨*c*⟩ essent a barbaris immissae ⟨*Ciacc.;* missae *X; edd.*⟩: IV 17, 10.

tu. 1. sing.; A. nomin.; a) c. uerb. act. (dep.): num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod . . . dicamus neque . . . possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8; ¶ (recte auguraris ⟨auguraturi *M*[1]; auguraris tu *ed. Iens.*⟩ de me — bene enim tibi cognitus sum — nihil a me abesse longius crudelitate: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2;) ¶ tu uelim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus . . . utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨*Lamb.;* delega *M*⟩; si uis, tu ⟨*Lamb.;* delega, si uis; tu *edd. plur.*⟩ ad me alium mitte, quem ornem: *ap. Cic. ad fam.* VII 5, 2; ¶ tu explorato ⟨quo et plorato *M*[1]⟩ et uitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

b) c. uerb. pass.: tu quoque, tu in summis o ⟨*Steph.;* tu in summisso *A;* tam submisso *DEZ;* non tam summisso *BCFG*⟩ dimidiate Menander, poneris, et merito: *ap. Suet. uita Terent.* 5.

B. accus.; a) obiect.: imprimis a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

b) subiect.: cum ab eorum consiliis abesse te debere ⟨te debere *om. codd.; edd.;* te debere *uel* te oportere *addend. cens. Wsbg*⟩ iudicasti: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, tamen permotus hominum fama scribendum ad te existimaui: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ huius ⟨*Jahn;* cuius *codd.*⟩ te paene principem copiae atque inuentorem bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ de Cicerone te uideo quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: *ap. Cic. ad Q. fr.* II 10 (12), 4.

C. dat.; a) pendet ex uerbo: et amicitiae grauiorem iniuriam feceris et tibi minus commode consulueris, si: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ unum hoc maceror ac ⟨*c*⟩ doleo tibi deesse, Terenti: *ap. Suet. uit. Terent.* 5; ¶ locellum tibi signatum remisi: *ap. Charis. I p. 79 K.*

b) pendet ex adiect. (ptc.): bene enim tibi cognitus sum: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

c) c. gerundiuo: scribendum ad te existimaui . . ., ne quo progredereris proclinata ⟨*c*⟩ iam re, quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

D. c. praep.; a) a, abs; α): quo mihi grauius abs te nil accidere potest: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ imprimis a te peto, . . . ut te ibi uideam: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*; (scribendum ad te existimaui et ⟨a te *addend. cens. Wsbg*⟩ pro nostra beneuolentia petendum, ne: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1;) quod ne facias pro iure nostrae amicitiae a te peto: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; ¶ si grauius quid acciderit, abs te rationem reposcent: V 30, 2.

β): meum factum probari abs te triumpho gaudio ⟨*c*⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

b) ad: praeterire tamen non potui, quin et scriberem ad te et illum mitterem: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* permotus hominum fama scribendum ad te existimaui: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

c) per: qui, si per te liceat, perendino die . . . sustineant: V 30, 3.

2. plur.; A. nominat.: equidem me Caesaris militem dici uolui, uos me imperatoris nomine appellauistis: 2, 32, 14; ¶ uestrae . . . uitae prospiciam, quos . . . in periculum de-

duxi. uos data facultate uobis consulite: VII 50, 4; ¶ deseruistis: 2, 32, 8 *u.* B. a) deserere; ¶ euentus belli praemia petiuerunt, qui qualis sit futurus ne uos quidem dubitatis: 2, 32, 10; ¶ quid uos, inquit, hanc miseram ac tenuem sectamini praedam, quibus licet iam esse fortunatissimos ⟨*c*⟩? VI 35, 8; ¶ an qui incolumes resistere non potuerunt perditi resistant ⟨-tent *N*⟩? uos autem incerta ⟨*c*⟩ uictoria Caesarem secuti diiudicata iam belli fortuna uictum sequamini ⟨-emini *Paul*⟩, cum uestri officii praemia percipere debeatis? 2, 32, 6; hac uos fortuna atque his ducibus repudiatis Corfiniensem ignominiam . . . sequimini! 2, 32, 13.

B. accus.; a) obiect.: desertos enim se ac proditos a uobis dicunt et prioris sacramenti mentionem faciunt. uosne ⟨ne *om. N; eras. in a*⟩ uero L. Domitium an uos Domitius deseruit? nonne extremam pati fortunam paratos proiecit ille? non ⟨*c*⟩ sibi clam uobis salutem fuga petiuit? non ⟨*c*⟩ proditi per illum Caesaris beneficio estis conseruati? 2, 32, 7. 8; ¶ statim uos certiores faciam: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; ¶ non frustrabo uos, milites: *ap. Diomed. art. gramm. I p. 400 Keil;* ¶ at ⟨*c*⟩ sunt ⟨*c*⟩, qui uos hortentur, ut a nobis desciscatis: 2, 32, 3; ¶ quid enim est illis optatius quam uno tempore et nos circumuenire et uos nefario scelere obstringere? 2, 32, 3; ¶ an paenitet uos quod . . . incolumem exercitum . . . traduxerim? 2, 32, 12; uos me imperatoris nomine appellauistis. cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto, mihi meum nomen restituite ⟨*af;* restituite nomen *hl; Db.*⟩, ne ad contumeliam honorem dedisse uideamini: 2, 32, 14; ¶ (proicere: 2, 32, 8 *u.* deserere;) ¶ proinde abite, dum est facultas, uosque ad legionem recipite: VII 50, 6; ¶ de his rebus rogo uos ut cogitationem suscipiatis: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ uos enim uestrumque factum, inquit ⟨*c*⟩, omnia deinceps municipia sunt secuta: 2, 32, 2; ¶ sacramento quidem uos tenere qui potuit . . .? 2, 32, 9.

b) subiect.: hoc uos statim scire uolui: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; ¶ gaudeo mehercule uos significare litteris, quam ualde probetis ea, quae apud Corfinium sunt gesta: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

C. dat.: (censere: 2, 32, 4 *u.* debere;) ¶ consulite: VII 50, 4 *u.* A. consulere; ¶ quid irati grauius † de uobis sentire ⟨de uobis sancire *Paul nunc, olim* uobis censere⟩ possunt, quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant, in eorum potestatem ueniatis, qui se per uos perisse existimant? 2, 32, 4; ¶ remitto: 2, 32, 14 *u.* B. a) paenitet.

D. genet.: quorum in consilio omnium uestrum consensu pristinae residere ⟨*c*⟩ uirtutis memoria uidetur: VII 77, 4.

E. c. praep.; a) a: 2, 32, 7 *u.* B. a) deserere.

b) clam: 2, 32, 8 *ib.*

c) cum: quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam: VII 50, 4; magnaque ex parte iam me una uobiscum de re iudicium facturum confido: 2, 31, 8.

d) de: neque sine causa et Caesar amicissime de uobis et illi grauissime iudicauerunt: 2, 32, 2; ¶ sancire (sentire): 2, 32, 4 *u.* C. debere.

e) ex: neque is sum, inquit, qui grauissime ex uobis mortis periculo ⟨*c*⟩ terrear: V 30, 2.

f) in uos: qui de meis in uos meritis praedicaturus ⟨*c*⟩ non sum: 2, 32, 10.

g) per: 2, 32, 4 *u.* C. debere.

tuba: reliquarum legionum milites non exaudito ⟨audito *β*⟩ sono tubae, quod satis magna ⟨*c*⟩ ualles intercedebat ⟨*c*⟩, tamen . . . retinebantur: VII 47, 2; ¶ (Caesari erat) signum tuba tandum ⟨sign. t. d. *del. Ald. nep.*⟩, ab opere reuocandi milites: II 20, 1; eodem tempore clamore exaudito dat tuba signum suis Vercingetorix atque ex oppido educit: VII 81, 3; Caesar . . . suos per Antonium . . . cohortatus tuba signum dari atque in hostes impetum fieri iussit: 3, 46, 4; hac habita oratione exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus tuba signum dedit: 3, 90, 4.

Tubero: Sardiniam obtinebat M. Cotta, Siciliam M. Cato; Africam sorte Tubero obtinere debebat: 1, 30, 2; Tubero, cum in Africam uenisset, inuenit in prouincia cum imperio Attium Varum: 1, 31, 2; hic uenientem Vticam nauibus Tuberonem portu atque oppido prohibet neque adfectum ualetudine filium exponere in terra ⟨*c*⟩ patitur, sed sublatis ancoris excedere eo loco cogit: 1, 31, 3.

tueor. A. additur obiect.; a) aliquem: nam tantum ab equitum suorum *auxilio aberant, . . . ut eos superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur: 1, 79, 5; ¶ magnamque res diligentiam requirebat non in summa exercitus tuenda . . ., sed in singulis militibus conseruandis: VI 34, 3; ¶¶ qui ⟨*c*⟩ propter ueteres inimicitias nullo modo cum Haeduis

coniungi poterant, se Remis in clientelam dicabant. **hos** illi diligenter tuebantur: VI 12, 8.

b) alqd; α) locum; αα): (Sulla a Caesare † **castris** ⟨tuendis *add. Pluyg.*⟩ relictus liberatis suis hoc fuit contentus: 3, 51, 5;) tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit: 3, 94, 6; ¶ neque uerum esse, qui suos **fines** tueri non potuerint, alienos occupare: IV 8, 1; Allobroges crebris . . . dispositis praesidiis magna cum cura et diligentia suos fines tuentur: VII 65, 3; ¶ (praestare arbitrabatur unum locum, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnia ⟨*Ciacc.;* omnium *x*⟩ **litora** ac portus custodia clausos teneri ⟨*recc.; P. Manut.;* tueri *x;* custodia classis tueri *Paul*⟩: 3, 23, 1;) ¶ (**locum:** 3, 22, 1 *u.* litora;) ¶ (erat eodem ⟨*c*⟩ tempore et materiari et frumentari et tantas **munitiones** fieri ⟨tueri *Schn.; Db.*⟩ necesse deminutis ⟨*c*⟩ nostris copiis ⟨*c*⟩: VII 73, 1;) ¶ naues . . . incendit, quod † tam late ⟨**naualia** *Paul*⟩ tueri parua manu non poterat: 3, 111, 6; ¶ **oppidum** *u.* **oppidum** D. *extr. p. 940 (3 loc.);* ¶ ubi ex ea turri quae circum essent **opera** tueri se posse sunt confisi: 2, 10, 1; ¶ Caesar . . . deducta Orico legione, quam tuendae **orae** maritimae causa posuerat, . . . existimabat: 3, 34, 1; ¶ in extremo ponte turrim ⟨*c*⟩ . . . constituit praesidiumque cohortium duodecim **pontis** tuendi causa ponit magnisque eum locum munitionibus firmat: VI 29, 3; ¶ aegre **portas** nostri ⟨nihil *BM;* nostri portas *h*⟩ tuentur; reliquos aditus locus ipse per se munitioque defendit: VI 37, 5; ¶ **portus** (-um) *u.* **portus** B. *extr. p. 1122 (1(3) loc.;)* ¶ **turrim** ⟨*c*⟩ . . ad ipsum introitum portus opposuit et militibus compleuit tuendamque ad omnes repentinos casus tradidit: 3, 39, 2; ¶ Caesar . . . **prouincias** ⟨*c*⟩ Siciliam atque Africam, sine quibus **urbem** atque Italiam tueri non potest, uestrae fidei commisit: 2, 32, 2.

ββ): uti . . . Varro cum iis ⟨*c*⟩ quas habebat legionibus omnem ulteriorem **Hispaniam** tueatur: 1, 38, 2; — **Italiam:** 2, 32, 2 *u.* αα) urbem; ¶ praesidium **Cenabi** tuendi causa, quod eo mitterent, comparabant: VII 11, 4; — Caesar . . . III cohortes **Orici** oppidi tuendi causa reliquit isdemque custodiam nauium longarum tradidit: 3, 39, 1.

β) rem: hoc et ad timorem nouarum tabularum tollendum . . . et ad debitorum tuendam **existimationem** esse aptissimum existimauit: 3, 1, 3; ¶ **summam:** VI 34, 3 *u.* a) exercitum.

B. non additur obiect.: 3, 111, 6 *u.* A. b) α) αα) naualia.

Tulingi: (Heluetii) persuadent Rauracis et Tulingis ⟨tulinguis $Q^1B^2β$⟩ et Latouicis ⟨*c*⟩ finitimis ⟨*c*⟩, uti eodem usi consilio oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur: I 5, 4; Boi ⟨*c*⟩ et Tulingi, qui hominum milibus circiter XV agmen hostium claudebant et nouissimis praesidio erant, ex itinere nostros **ab* latere aperto adgressi circumuenire ⟨*c*⟩ . . . coeperunt: I 25, 6; *cf.* § 7 *et* 26, 1; Heluetios, Tulingos, Latouicos ⟨*c*⟩ in fines suos, unde erant profecti, reuerti iussit: I 28, 3; *cf. qu. sqq.;* summa erat capitum . . . Tulingorum ⟨tulig. *l*⟩ *milium XXXVI: I 29, 2.

Tullius *u.* **Cicero.**

Tullus *u.* **Volcacius.**

tum. 1. non respondet **eum** correlat.; **A. = eo (illo) tempore; a) tum, cum:** tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis, . . . nec causam secutus — eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse *te debere* iudicasti: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B, 1.*

b) cum (= quotienscumque) . . . tum: cum uallis aut locus decliuis suberat neque ii ⟨*c*⟩, qui antecesserant, *laborantibus opem ferre poterant, equites uero ex loco superiore in auersos ⟨*c*⟩ tela coiciebant, tum magno erat in periculo res: 1, 79, 3.

c) non pertinet ad enuntiatum temporale; α) non additur demum, etiam, uero; αα): ut tum accidit *u.* **accido** *p. 74 extr. et 75 (4 loc.)*

ββ): hostibus ⟨*c*⟩ pugnandi potestatem fecit. ubi **ne tum quidem** eos prodire intellexit, circiter meridiem exercitum in castra reduxit: I 50, 2; in Haeduos mouit castra. ne ⟨*om. af*⟩ tum quidem insecutis hostibus tertio die ad flumen Elauer ⟨*c*⟩ pontem ⟨*c*⟩ reficit ⟨*c*⟩: VII 53, 4; nam ut . . . iter in prouinciam conuerteret, id ne metu quidem ⟨*recc.;* id ne tum quidem *Aldus;* ut ne metu quidem *α;* ut nemo tunc quidem *β;* ut nemo tum quidem *Fr.;* ut non nemo tunc quidem *Ciacc.; Schn., Db.;* ut nemo non tum quidem *(Ciacc.;) Oud.; Np.;* id minime tum quidem *Dauis.*⟩ necessario faciundum ⟨*c*⟩ existimabat: VII 56, 2.

γγ): cum . . . eos in eo loco, quo tum ⟨tunc *af; om.* B^1⟩ essent, suum aduentum exspectare iussisset, paruerunt: I 27, 2; Gallorum . . . oppugnatio est haec ⟨*c*⟩: ubi . . . murus . . defensoribus nudatus est, testudine facta portas succendunt ⟨*CO*⟩ murumque subruunt. quod tum ⟨tam *A*⟩ facile fiebat: II 6, (2.) 3; Iccius Remus,

summa nobilitate et gratia inter suos, qui tum oppido praeerat ⟨*DEk; praefuerat X; edd.*⟩, unus ⟨*c*⟩ ex iis ⟨*c*⟩, qui legati de pace ad Caesarem uenerant, nuntium . . . mittit: II 6, 4; (27, 1 *u.* B. a);) quod (oppidum) cum ex omnibus . . . partibus altissimas rupes . . . haberet, una ex parte . . . aditus . . . relinquebatur; quem locum duplici altissimo muro munierant ⟨-runt *aef*⟩; tum ⟨tunc *a*⟩ magni ponderis saxa et praeacutas trabes in muro conlocabant ⟨collocarant *f; Schn.*; conlocarunt *hl*; collocauerunt *a*[1]⟩: II 29, 3; qui decimae legionis aquilam ferebat . . . Desilite, inquit, commilitones ⟨*c*⟩, nisi uultis aquilam hostibus prodere; ego certe meum rei publicae . . . officium praestitero. hoc cum uoce magna dixisset, . . . in hostes aquilam ferre coepit. tum nostri cohortati inter se, ne tantum dedecus admitteretur, uniuersi ex ⟨*c*⟩ naui desiluerunt ⟨desilierunt β⟩: IV 25, (3—)5; hostes . . . legatos de pace miserunt. . . . una cum his legatis Commius Atrebas uenit. . . . hunc illi . . ., cum ad eos oratoris modo Caesaris mandata deferret ⟨*c*⟩, comprehenderant atque in uincula ⟨*c*⟩ coniecerant; tum proelio facto remiserunt: IV 27, (1—)3; suspicati hostes huc nostros esse uenturos noctu in siluis delituerant; tum ⟨*om. A*[1]⟩ dispersos depositis armis in metendo occupatos subito adorti paucis interfectis reliquos . . . perturbauerant, simul equitatu atque essedis circumdederant: IV 32, 5; cum a prima luce ad horam octauam pugnaretur ⟨*c*⟩, nihil, quod ipsis esset indignum, committebant. tum T. Baluentio ⟨*c*⟩ . . . utrumque femur tragula traicitur, Q. Lucanius . . ., dum circumuento filio subuenit, interficitur; L. Cotta legatus . . . funda uulneratur: V 35, (5.) 6(—8); turres . . . excitantur . . ., quae deesse operi uidebantur perficiuntur. hostes postero die multo maioribus coactis copiis castra oppugnant, fossam complent. eadem ratione, qua pridie, ab ⟨*c*⟩ nostris ⟨*o*⟩ resistitur. hoc idem reliquis deinceps ⟨*o*⟩ fit diebus. . . . tunc ⟨tum β⟩ duces principesque Neruiorum . . . conloqui sese uelle dicunt: V (40, 2—4;) 41, 1; tanta militum uirtus . . . fuit, ut, cum undique ⟨*c*⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur . . ., paene ne respiceret quidem quisquam, ac tum omnes acerrime fortissimeque pugnarent: V 43, 4; centuriones . . . nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare coeperunt; quorum progredi ausus est nemo. tum ex omni parte lapidibus coniectis deturbati turrisque succensa ⟨succisa *Np.*⟩ est: V 43, (6.)7; ex his Pulio ⟨*c*⟩, cum acerrime . . . pugnaretur, Quid dubitas, inquit, Vorene? aut quem locum tuae ⟨*o*⟩ probandae ⟨*o*⟩ uirtutis exspectas ⟨*o*⟩? . . . haec cum ⟨*c*⟩ dixisset, procedit extra ⟨*c*⟩ munitiones ⟨*c*⟩. . . . ne Vorenus quidem ⟨tum *add. odi; Np.; Schn.*⟩ sese tum ⟨*add.* β; *om. edd.*⟩ uallo continet, sed . . . subsequitur. ⟨tum *add.* α; *Fr., Db., Hold.*⟩ mediocri spatio relicto Pulio ⟨*c*⟩ pilum in hostes immittit ⟨mittit β⟩ atque unum ex multitudine procurrentem traicit: V 44, (4.) 5. 6; ex captiuis cognoscit, quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit. tum cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet ⟨suadet β⟩, uti ad Ciceronem epistulam deferat: V 48, (2.) 3; quibus omnibus rebus hostes inuitati copias traducunt aciemque iniquo loco constituunt. . . . ac sic nostros contempserunt, ut . . . alii uallum manu scindere, alii fossas complere inciperent. tum Caesar omnibus portis eruptione facta . . . celeriter hostes in fugam dat ⟨*o*⟩: V 51, (1. 4.) 5; (ii ⟨*c*⟩, qui propter ueteres inimicitias nullo modo cum Haeduis coniungi poterant, se Remis in clientelam dicabant. hos illi diligenter tuebantur: ita et nouam et repente collectam auctoritatem tenebant. eo tamen ⟨*Paul;* tum *ah;* cum *a*⟩ statu res erat ⟨erant *AQ*⟩, ut longe principes haberentur ⟨*o*⟩ Haedui, secundum locum dignitatis Remi obtinerent: VI 12, 9; magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum, quique una ⟨β; qui cum una α; qui tum una *Heller; Db., Dt., Hold.*⟩ coierunt, quantum . . . uisum est agri ⟨*o*⟩ attribuunt: VI 22, 2;) ipse . . . Cenabum Carnutum proficiscitur. qui tum primum adlato nuntio de oppugnatione Vellaunoduni . . . praesidium Cenabi tuendi causa . . . comparabant: VII 11, 4; 56, 2 *u.* ββ); iam Caesar a ⟨*c*⟩ Gergouia discessisse audiebatur, iam de Haeduorum defectione . . . rumores adferebantur Gallique in conloquiis . . . Caesarem inopia frumenti coactum in prouinciam contendisse confirmabant. Bellouaci autem . . . aperte ⟨*o*⟩ bellum parare coeperunt. tum ⟨*Q*[a]β; cum α⟩ Labienus tanta rerum commutatione longe aliud sibi capiendum consilium . . . intellegebat neque iam ut . . . hostes lacesseret, sed ut incolumem exercitum Agedincum reduceret cogitabat: VII 59, (1—)3 (4); Scipionem . . . impellit . . . iudiciorum metus, ⟨multos *add. (Jurin.) Paul*⟩ adulatio atque ostentatio sui et potentium, qui in re publica iudiciisque tum plurimum pollebant: 1, 4, 3; genus erat pugnae militum illorum, ut magno impetu primo procurrerent ⟨*c*⟩, audacter locum caperent, ordines suos non magnopere seruarent. . . . haec tum ratio nostros perturbauit insuetos huius generis pugnae: 1, 44, (1—)

4; tanta . . tempestas cooritur, ut numquam illis locis maiores ⟨c⟩ aquas fuisse constaret. tum autem ex omnibus montibus niues proluit ac summas ripas fluminis superauit pontesque . . . interrupit: 1, 48, (1.) 2; hae permanserunt aquae dies complures . . . . nuntiatur Afranio magnos commeatus ⟨c⟩, qui iter habebant ⟨c⟩ ad Caesarem, ad flumen constitisse. . . . ad hos opprimendos cum omni equitatu tribusque legionibus Afranius . . . proficiscitur imprudentesque . . . adgreditur. . . . his tamen ⟨tum *Paul*⟩ omnibus **rebus* annona creuit: 1, (50, 1—)52, 1; (interim Oscenses et Calagurritani, qui erant cum ⟨tum *Kindsch.; del. Ciacc.; u. CC*⟩ Oscensibus contributi, mittunt ad eum legatos: 1, 60, 1;) (instructa acie tenere uterque propositum uidebatur: Caesar, *ne* nisi coactus proelium committeret ⟨c⟩, ille, ut opera Caesaris impediret. producitur tamen ⟨*z; tum Np.; edd.;* cunctando *Koch*⟩ res, aciesque ad solis occasum continentur: 1, 83, 3;) Caesar . . . Trebonio magnopere mandauerat, ne per uim oppidum expugnari pateretur, ne . . . milites . . . omnes puberes interficerent, quod se facturos minabantur; aegreque tunc ⟨tum *Paul*⟩ sunt retenti, quin **in* oppidum inrumperent: 2, 13, (3.) 4; P. Attii equitatus omnis et una leuis armaturae ⟨c⟩ interiecti complures, cum se in uallem demitterent ⟨c⟩, cernebantur. ad eos Curio equitatum et duas Marrucinorum cohortes mittit; quorum primum impetum equites hostium non tulerunt, sed . . . refugerunt. relicti ab his qui una procurrerant leuis armaturae ⟨c⟩ circumueniebantur atque interficiebantur ab nostris. huc tota Vari conuersa acies suos fugere et concidi uidebat. tum ⟨*Ohl;* tunc *af; edd.*⟩ Rebilus, legatus Caesaris, . . . Perterritum, inquit, hostem uides, Curio: 2, 34, (2—)4; (Calenus legionibus equitibusque Brundisii in naues impositis, ut erat praeceptum a Caesare, quantam ⟨*RMenge;* quantum *z; edd.;* quam tum *Faern.*⟩ nauium facultatem habebat, naues soluit: 3, 14, 1;) quibus ⟨de *add. Paul*⟩ rebus neque tum respondendum Caesar existimauit neque nunc ut memoriae prodantur ⟨c⟩ satis causae putamus: 3, 17, 1; T. Labienus prodit, . . . altercari cum Vatinio incipit. quorum mediam ⟨c⟩ orationem ⟨c⟩ interrumpunt subito undique tela immissa; quae ille . . . uitauit; uulnerantur tamen . . . centuriones militesque non nulli. tum Labienus: desinite ergo de compositione loqui; nam . . .: 3, 19, (5—)7; (quae (quadriremes) cum nauibus nostris adpropinquassent, nostri . . . refugiebant, illi studio incitati incautius sequebantur. iam ⟨tum *Voss.*⟩ ex omnibus partibus subito Antonianae scaphae signo dato se in hostes incitauerunt primoque impetu unam . . . ceperunt, reliquas . . refugere coegerunt: 3, 24, (2.) 3;) Scipio . . . subito se ad Cassium Longinum . . . conuertit. . . . eodem tempore equitatus regis Cotyis ⟨c⟩ ad castra Cassii aduolauit, qui circum Thessaliam esse consuerat. tum ⟨cum *af*⟩ timore perterritus Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus . . . ad montes se conuertit . . . atque . . . Ambraciam uersus iter facere coepit: 3, 36, (2. 4.) 5; (Scipio . . . exercitum uado traducit et castris positis postero die mane copias ante frontem castrorum instruit ⟨*recc.;* struit *z*⟩. Domitius ⟨tum *add. z; edd.; del. Paul*⟩ quoque sibi dubitandum non putauit, quin productis legionibus proelio decertaret: 3, 37, (1.) 2;) quicumque alterum obsidere conati sunt, perculsos atque infirmos hostes [adorti] aut proelio superatos . . . continuerunt, cum ipsi numero . . . praestarent; causa autem obsidionis haec fere esse consueuit, ut frumento hostes prohiberent. at ⟨ac *Nbhl*⟩ tum integras atque incolumes copias Caesar ⟨c⟩ inferiore ⟨c⟩ militum numero continebat, cum illi omnium rerum copia abundarent: 3, 47, (2.) 3; (neque proelio decertare uoluit, quae res tamen ⟨tum *coniec. Clark.; Oud.*⟩ fortasse aliquem reciperet casum: 3, 51, 5;) signo iam profectionis dato . . . animum ⟨c⟩ aduersum est paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a uallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari uideretur. tunc ⟨tum *f; Paul*⟩ Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Differendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum . . .: 3, 85, (3.) 4; Labienus . . . inquit. . . . haec cum dixisset, iurauit se nisi uictorem in castra non reuersurum reliquosque ut idem facerent hortatus est. hoc laudans Pompeius idem iurauit; nec uero ex reliquis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. haec tum ⟨*Madu.;* cum *z; edd.;* ubi *Paul*⟩ facta sunt in consilio, magnaque ⟨*Madu.;* que *om. z; edd.*⟩ spe et laetitia omnium discessum est: 3, 87, (1—)7; his tunc ⟨tum *Paul*⟩ cognitis rebus amici regis . . . iis ⟨c⟩, qui erant ab eo (Pompeio) missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem uenire iusserunt: 3, 104, 1; quaeque ⟨c⟩ ibi ⟨c⟩ naues . . . tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt. iis ⟨c⟩ autem inuitis, a quibus Pharus ⟨c⟩ tenetur, non potest esse propter angustias nauibus introitus in

portum. hoc tum ueritus Caesar hostibus in pugna occupatis . . . Pharum ⟨c⟩ prehendit atque ibi praesidium posuit: 3, 112, (3—)5.

β) **additur demum, etiam, uero;** αα) **tum demum** *u.* **demum** *p. 859 sq. (4 loc.).*

ββ) **etiam tum** *u.* **etiam A. e)** *p. 1142 sq. (2 loc.).*

γγ) **tum uero:** Caesar . . . alarios . . . pro castris minoribus constituit . . .; ipse triplici instructa acie usque ad castra hostium accessit. tum demum ⟨uero *B*²β⟩ necessario Germani suas copias castris eduxerunt: I 51, (1.) 2; hi constanter omnes nuntiauerunt manus cogi, exercitum ⟨c⟩ in unum locum conduci. tum uero dubitandum non existimauit, quin ad eos proficisceretur ⟨c⟩: II 2, (4.) 5; armis obsidibusque acceptis Crassus in fines Vocatium ⟨c⟩ et Tarusatium profectus est. tum uero barbari commoti . . . legatos quoque uersum ⟨c⟩ dimittere, coniurare, obsides inter se dare, copias parare coeperunt): III 23, (1.) 2; prius in hostium castris constiterunt, quam plane ab his ⟨c⟩ uideri aut quid rei gereretur cognosci posset. tum uero clamore ab ea parte audito nostri redintegratis uiribus . . . acrius impugnare coeperunt: III 26, (3.) 4; interim, dum de condicionibus inter se agunt . . ., paulatim circumuentus (Sabinus) interficitur. tum uero suo more uictoriam conclamant atque ululatum tollunt impetuque in nostros facto ordines perturbant: V 37, (2.) 3; neque finem prius sequendi fecerunt (milites), quam muro oppidi ⟨c⟩ portisque adpropinquarunt ⟨c⟩. tum uero ex omnibus urbis partibus orto clamore qui longius aberant repentino tumultu perterriti, cum hostem ⟨c⟩ intra portas esse existimarent, sese ⟨c⟩ ex oppido eiecerunt: VII 47, (3.) 4; pugnatur acriter ad nouissimum agmen, adeo ut paene terga conuertant. . . . instabat agmen Caesaris atque uniuersum imminebat. tum uero neque ad explorandum idoneum locum castris neque ad progrediendum data facultate consistunt necessario et . . . iniquo loco castra ponunt: 1, (80, 5;) 81, 1; ei (Varroni) . . . litterae . . redduntur, . . . consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium . . ., ut . . . urbem insulamque Caesari seruarent. . . . his cognitis rebus altera ex duabus legionibus . . . signa sustulit seseque Hispalim recepit. . . . quod factum adeo eius conuentus ciues Romani comprobauerunt, ut domum ad se quisque hospitio cupidissime reciperet. quibus rebus perterritus Varro, cum itinere conuerso sese Italicam ⟨c⟩ uenturum praemisisset ⟨c⟩, certior . . . factus est praeclusas esse portas. tum uero omni interclusus itinere ad Caesarem mittit paratum se ⟨c⟩ esse legionem . . . tradere: 2, 20, (2—) 7; Curio . . . proximos colles capere uniuersos atque eo signa inferri iubet. hos quoque praeoccupat missus a Saburra equitatus. tum uero ad summam desperationem nostri perueniunt et partim fugientes . . . interficiuntur, partim integri procumbunt: 2, 42, (1.) 2.

B. = **deinde, post; a) propr. (de tempore):** horum aduentu tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent. tum ⟨*om.* β; redintegrarent, tum *Schn., Np.*⟩ calones perterritos hostes conspicati etiam inermes armatis occurrerunt ⟨occurrerent β; *Schn., Np.*⟩, equites uero, ut turpitudinem fugae uirtute delerent, omnibus in locis † pugnant ⟨pugnae β; *Schn.*⟩, quo ⟨*om.* β; *Schn.; pugnant* quo *del. Np.;* pugnando *Koch;* pugnarunt, quo *Vielh.; Dt.*⟩ se legionariis militibus praeferrent: II 27, 1. 2; IV 25, 5 *u.* **A. e) α) γγ)**; longius delatus aestu ⟨c⟩ orta luce sub sinistra Britanniam relictam conspexit. tum rursus aestus commutationem secutus remis contendit, ut . . .: V 8, (2.) 3; cum . . nostri . . . equestri proelio superiores fuissent, . . . hostes suos ⟨c⟩ ab oppugnatione reduxerunt. tum suo more ⟨suo m. *del. RSchn.;* sine mora *Hartz*⟩ conclamauerunt, uti ⟨c⟩ aliqui ex nostris ad conloquium prodiret: V 26, (3.) 4; 43, 7 (*et* 44, 6) *u.* **A. e) α) γγ)**; (epistula) ad Ciceronem defertur. ille perlectam in conuentu militum recitat maximaque omnes laetitia adficit. tum fumi incendiorum procul uidebantur, quae res omnem dubitationem aduentus legionum expulit: V 48, (9.) 10; Galli . . . flumen transire et iniquo loco committere proelium non dubitant. quae fore suspicatus Labienus, ut omnes citra flumen eliceret, eadem usus simulatione itineris placide progrediebatur. tum praemissis paulum impedimentis . . . Habetis, inquit, milites, quam petistis facultatem: VI 8, (1—) 3; nulla (se) Ambiorigi auxilia misisse. Caesar explorata ⟨c⟩ re quaestione captiuorum, si qui ad eos Eburones ex fuga conuenissent, ad se ut reducerentur imperauit; si ita fecissent, fines eorum se uiolaturum negauit. tum ⟨Tunc *a*⟩ copiis in tres partes distributis impedimenta omnium legionum Aduatucam ⟨c⟩ contulit: VI 32, (1—) 3; Carnutes se . . . principes . . . bellum facturos pollicentur et . . . iure iurando ac fide sanciatur petunt . . ., ne facto initio belli ab reliquis deserantur. tum conlaudatis Carnutibus dato iure iurando ab omnibus, qui aderant, . . . *a concilio ⟨c⟩ disceditur: VII 2, (1—) 3.

b) trsl. (in enumeratione = praeterea); α): id aliquot de causis acciderat, ut subito Galli belli renouandi . . . consilium caperent: primum, quod legionem . . . propter paucitatem despiciebant; tum etiam, quod ⟨*om.* β⟩ propter iniquitatem loci . . . ne primum quidem posse ⟨*o*⟩ impetum suum sustineri existimabant. accedebat quod suos ab se liberos abstractos . . . dolebant: III 2, (2—) 4 (5).

β): II 27, 1 *u.* **a)**; II 29, 3 *u.* **A. c) α) γγ)**; mouet castra et . . . multitudinem hostium conspicatur. erat magni periculi res tantulis ⟨cum tantis β⟩ copiis iniquo loco dimicare; tum ⟨tunc β⟩, quoniam obsidione liberatum Ciceronem sciebat, aequo animo remittendum de celeritate existimabat: consedit et quam aequissimo loco ⟨*o*⟩ potest castra communit: V 49, (5.) 6; singulari militum nostrorum uirtuti consilia cuiusque ⟨*c*⟩ modi Gallorum occurrebant. . . . nam et laqueis falces auertebant . . . et aggerem cuniculis subtrahebant . . . . totum autem murum ex omni parte turribus contabulauerant atque has coriis intexerant. tum crebris diurnis nocturnisque eruptionibus aut aggeri ignem inferebant aut milites occupatos ⟨*o*⟩ in opere adoriebantur et . . . adaequabant et . . . morabantur . . .: VII 22, (1—) 4; Labienus . . . ut incolumem exercitum Agedincum ⟨*c*⟩ reduceret cogitabat. namque ⟨nam cum (cũq. *a*) β⟩ altera ex ⟨*o*⟩ parte Bellouaci . . . instabant, alteram ⟨*c*⟩ Camulogenus parato atque instructo exercitu tenebat; tum ⟨β; cum α⟩ legiones . . . maximum flumen distinebat: VII 59, (4.) 5; at Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum ⟨ualetudine utebatur, cumque aquae copia, tum *Paul*⟩ commeatus omni genere praeter frumentum abundabat: 3, 49, 6.

2. cum . . . tum *u.* **cum** *p. 798 sq. (18 (19) loc.).*

[**Falso:** hostes ⟨*c*⟩ . . . se ipsi multitudine impediunt atque angustioribus portis relictis coartantur ⟨β; *Schn.;* coaceruati tum α; coaceruantur *recc.; rell. edd.*⟩. Germani acrius . . . sequuntur ⟨*c*⟩: VII 70, 3.]

tumultuo(r): uno fere tempore sub lucem hostibus nuntiatur in castris Romanorum praeter consuetudinem tumultuari et . . . et . . .: VII 61, 3.

tumultuose: mittit complures equitum turmas . . ., imperat, ut paulo tumultuosius omnibus locis uagarentur ⟨peruagarentur *hl;* peruagentur *af; Schn.*⟩: VII 45, 1.

tumultus. A. = strepitus, fremitus, clamor, turbae, perturbatio; a) obi.: Vibullius sedato tumultu, quem repentinus aduentus [illegible] datis Caesaris [illegible]

B. a) [illegible]

b) gen.: [illegible] alius ex [illegible] 37, 6; ¶ [illegible] fugae plena [illegible]

c) abl.: tum [illegible] orto clamore qui [illegible] tumultu ⟨-to *B*, [illegible]⟩ ⟨*c*⟩ intra portas esse [illegible] oppido eiecerunt: VII 47, 4, [illegible] strepitu et tumultu, quem [illegible] consuetudo, castra mouere [illegible] quinque (cohortes) . . . de [illegible] omnibus impedimentis aduersa [illegible] tumultu ⟨tumulto *B*[1]⟩ proficisci, [illegible] VII 60, 3.

d) c. praep.: secunda uigilia magno [illegible] strepitu ac tumultu castris egressi . . . [illegible], ut: II 11, 1.

B. = bellum repentinum, motus, [illegible], incursio subita; a) obi.: (Pompeiani) in [illegible] nostros impetum fecerunt atque . . . terga [illegible] coegerunt. hoc tumultu nuntiato Marcellinus **cohortes subsidio nostris laborantibus submittit: 3, 64, 1; ¶ Alexandriae . . . concursum ad se fieri uidet. . . . hoc sedato tumultu crebrae continuis ⟨*CC*⟩ diebus ex concursu multitudinis concitationes fiebant: 3, 106, 5; ¶ (sic et ad subeundum periculum et ad uitandum multum ⟨tumultum β⟩ fortuna ualuit: VI 30, 4.)

b) gen.: initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab Ambiorige et Catuuolco: V 26, 1; hanc enim (legionem) initio tumultus euocauerat ⟨*u. CC*⟩: 1, 7, 7; ¶ animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis, quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur ⟨*CC*⟩: 2, 25, 2.

c) abl.: factum etiam nuper (eius hostis periculum) in Italia seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina . . . subleuarent: I 40, 5.

tumulus. A. subi.: Pompeius tumulum quendam occupauit, qui tantum aberat a nostro castello, ut: 3, 51, 8; ¶ planities erat magna et in ea tumulus terrenus satis grandis: I 43, 1; in hoc fere medio spatio tumulus erat paulo editior; quem si occupauisset Caesar et communisset ⟨communiuisset *al*⟩, ab oppido . . . se interclusurum aduersarios confidebat: 1, 43, 1. 2.

B. obi.: communire: 1, 43, 2 *u.* **A.** *extr.;* ¶ (multis in ciuitatibus harum rerum exstructos

cumulos ⟨*Ald.*; tumulos *X*; *edd.*⟩ locis consecratis ⟨*o*⟩ conspicari licet: VI 17, 4;) ¶ illi eum tumulum, pro quo pugnatum est, magnis operibus muniuerunt ⟨-ierunt *f*?; *Np.*, *Dt.*⟩ praesidiumque ibi posuerunt: 1, 47, 4; ¶ occupare *u.* **occupo** *p. 880* **α)** *(3 loc.)*; ¶ Afraniani, quod . . . nostrorum impetum sustinuissent et *ab initio locum tumulumque tenuissent ⟨et initio . . . tenuissent *om. hl*⟩, quae causa pugnandi fuerat: 1, 47, 2.

C. c. praep.; a) ab: legionem Caesar . . . passibus ducentis ab eo tumulo constituit: I 43, 2.

b) ad: Caesar receptui suorum timens crates ad extremum tumulum contra hostem proferri . . . iussit: 3, 46, 1.

(**c) aduersus:** milites . . . ex inferiore loco aduersus cliuum ⟨*P. Manut.*; pilum *z*; tumulum *Faern.*⟩ incitati cursu praecipites Pompeianos egerunt ⟨*c*⟩: 3, 46, 5.)

d) ex: hostes . . . tantam uirtutem praestiterunt, ut, cum primi eorum cecidissent ⟨*c*⟩, proximi iacentibus insisterent atque . . . pugnarent, his deiectis et coaceruatis cadaueribus qui superessent ut ex tumulo tela in nostros coicerent et pila intercepta remitterent: II 27, (3.) 4.

e) in c. acc.: calones in proximum ⟨primum *ah*⟩ tumulum ⟨tumultum *l*⟩ procurrunt. hinc deiecti . . .: VI 40, 1; ¶ quod prius in tumulum Afraniani uenerant, nostri repelluntur: 1, 43, 5.

f) in c. abl.: tum praemissis paulum impedimentis atque in tumulo quodam conlocatis . . inquit: VI 8, 3; ¶ (ponere in t.: 1, 47, 4 *u.* **B.** munire.)

g) pro: pugnare pro t.: 1, 47, 4 *u.* **B.** munire.

D. c. aduerb.: Caesari nuntiatum est equites Ariouisti propius tumulum accedere: I 46, 1.

tunc: postero die in tres partes distributo equitatu duae se acies ab duobus lateribus ostendunt, una a ⟨*c*⟩ primo agmine iter impedire coepit. qua re nuntiata Caesar suum quoque equitatum tripertito diuisum contra hostem ire iubet. pugnatur una ⟨tunc *add.* β; *Schn.*⟩ omnibus in partibus: VII 67, (1—) 3; sed cum loci natura et ⟨tum *E. Hoffm.*⟩ munitio castrorum adiri tunc prohibebat, tum ⟨*ego*; adiri tunc *z*; adiri tunc prohibebat *E. Hoffm.*; aditum prohibebant, tum *O*; *edd.*⟩ quod ad proelium egressi Curionis milites iis rebus indigebant, quae: 2, 35, 5; — V 41, 1 *et* 2, 13, 4 *et* 2, 34, 4 *et* 3, 85, 4 *et* 3, 104, 1 *u.* **tum 1. A. c) α) γγ)** *p. 2227 sqq.*; — VII 56, 2 *u.* **tum 1. A. c) α) ββ).**

[**Falso:** V 49, 6 *u.* **tum 1. B. b) β)** *p. 2233*; hunc cum reliquis rebus locum probarat ⟨*c*⟩ tum ⟨tunc *α*⟩ quod superioris anni munitiones integrae manebant: VI 32, 5.]

tunica: omnes fere milites aut ex coactis aut ex centonibus aut ex coriis tunicas aut tegimenta fecerant, quibus tela uitarent: 3, 44, 7.

Tuotomatus *u.* **Teutomatus.**

turba: hac ⟨ac *afl*⟩ fugientium multitudine ac turba portae castrorum occupantur atque iter impeditur: 2, 35, 3; [3, 38, 3 *u.* **turma** *init.*]

turbate: his de causis aguntur omnia raptim ⟨*Ald.*; ruptim *z*⟩ atque turbate: 1, 5, 1.

turbidus: L. Domitius . . . nactus turbidam tempestatem profectus est: 2, 22, 2.

(**turbo:** Caesar de analogia II turbonem, non turbinem etiam in tempestate dici debere ait, ut Cato Catonis, non ut homo hominis: *Charis. art. gramm. I p. 145.*)

turbulent(issim)us: (tribuni pl.) de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses . . . respicere ac timere consuerant ⟨*c*; *u. CC*⟩: 1, 5, 2.

turma. A. subi.: equitum ⟨*c*⟩ magnam ⟨*c*⟩ partem . . . praemisit. qui cum essent progressi primaeque turmae ⟨turbae *af*⟩ insidias intrauissent, ex fremitu equorum inlata suspicione . . . se recipere coeperunt: 3, 38, 3; ¶ (per)uagari: VII 45, 1 *u.* **B.** mittere; ¶ sequi: VII 88, 1 *u.* **B.** uidere.

B. obi.: (confercire: VII 80, 6 *u.* **E.**;) ¶ aciem derigi iubet et ⟨*c*⟩ paucis turmis praesidio ad impedimenta † dimissis ⟨missis? *an* praemissis?⟩ reliquos equites ad latera disponit: VI 8, 5; ¶ nostri . . . duas nacti turmas exceperunt ⟨exc. *del. E. Hoffm.*; quarum perpauci fuga se ad suos receperunt *add. Freudenberg*; *Db.*; quarum perp. f. salutem sibi reppererunt *add. Kraffert*; *Dt.*⟩. † in his fuit ⟨unus fugit *Roscher*⟩ M. Opimius, praefectus equitum; reliquos omnes earum turmarum ⟨reliquos *et* ear. turm. *del. EHoffm.*⟩ aut interfecerunt aut captos ad Domitium deduxerunt: 3, 38, 4; ¶ mittere: VI 8, 5 *u.* dimittere; hac re cognita Caesar mittit complures equitum turmas eo de ⟨*Ald.*; *Schn.*; eodem β⟩ media nocte; imperat his ⟨*sic* β; eq. turmas; eis de (*Np.*; *edd.*; eisdem *α*) med. nocte imperat⟩, ut paulo tumultuosius omnibus locis

uagarentur ⟨α; peruag(ar)entur β⟩: VII 45, 1; ¶ nancisci: 3, 38, 4 *u.* excipere; ¶ praemittere: VI 8, 5 *u.* dimittere; ¶ eius aduentu . . . cognito . . . turmisque ⟨que *om.* β⟩ equitum et cohortibus uisis, quas se sequi iusserat, . . . hostes ⟨CC⟩ proelium committunt: VII 88, 1.

C. dat.: imperare: VII 45, 1 *u.* B. mittere.

D. genet.: (perpauci,) reliqui: 3, 38, 4 *u.* B. excipere.

E. abl.: Germani una in parte confertis turmis in hostes ⟨*c*⟩ impetum fecerunt eosque propulerunt: VII 80, 6.

F. c. praep.; (a) in: in his fuit: 3, 38, 4 *u.* B. excipere.)

b) inter: cum se (essedarii) inter equitum turmas insinuauerunt ⟨-erint *Q corr.*, B^2M^2hl; cum . . . insin. *del. Schambach*⟩, ex essedis desiliunt: IV 33, 1.

turmatim: equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare . . . coeperunt: 3, 93, 3.

Turoni: in Carnutes, Andes, Turonos ⟨*Dittenb.*; turones *X*; *edd.*⟩ quaeque ⟨turonesque quae *BMa*; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*^{1}⟩ ciuitates propinquae iis ⟨*c*⟩ locis erant, ubi bellum gesserat, legionibus in hiberna ⟨*c*⟩ deductis, in Italiam profectus est: II 35, 3; celeriter sibi Senones, Parisios, Pictones, Cadurcos, Turonos ⟨toronos *M*; tursonos *h*; tursũmos *af*; tursomnos *el*⟩, Aulercos ⟨*c*⟩, Lemouices, Andos reliquosque omnes, qui Oceanum attingunt, adiungit ⟨*c*⟩: VII 4, 6; imperant . . . octona (milia) Pictonibus et Turonis ⟨turonibus *a*⟩ et Parisiis et Heluetiis: VII 75, 3.

turpis. A. ui attributi; a) posit.: ne frustra ingressus turpem causam uideretur: 3, 20, 4; ¶ Scipio . . . temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 4; ¶ castrorum autem mutatio quid habet nisi turpem fugam et desperationem omnium? 2, 31, 4.

b) superl.: hos turpissimae fugae rationem habere: 2, 31, 1; ¶ intra annum uero uicesimum feminae ⟨uiri *add. Nitsche*⟩ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus: VI 21, 5; — ut honesta praescriptione rem turpissimam tegerent: 3, 32, 4; ¶ nihil, inquit, de eorum sententia dicturus sum, qui turpissimam seruitutem deditionis nomine appellant: VII 77, 3.

B. ui praedicati; a) posit.: filiumque puerili aetate in publico in conspectu patris adsistere turpe ducunt: VI 18, 3; ¶ ut . . ., si premerentur, pedem referre et loco excedere non turpe existimarent: 1, 44, 2.

b) comp.: postremo quid esse ⟨β; esset α⟩ leuius aut turpius quam auctore hoste de summis rebus capere consilium? V 28, 6; ¶ neque eorum moribus turpius quicquam aut inertius habetur quam ephippiis ⟨*c*⟩ uti: IV 2, 4.

c) superl.: quod in tanto imperio populi Romani turpissimum sibi et rei publicae esse ⟨*om.* a^1⟩ arbitrabatur: I 33, 2.

turpiter: quod in conspectu omnium res gerebatur neque recte ⟨recti *BM*⟩ ac ⟨aut *hl*⟩ turpiter factum ⟨β; *om.* α⟩ celari poterat ⟨β; *om.* α⟩: VII 80, 5; ¶ qui (Romani) dimicare non ausi turpiter se in castra receperint: VII 20, 6; quem (exercitum) turpiter se ex fuga ⟨*c*⟩ recipientem ne qua ciuitas . . . recipiat a me prouisum est: VII 20, 12; ¶ unam ex his *quadriremibus . . . ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

turpitudo: ut turpitudinem fugae uirtute delerent: II 27, 2.

turris. *Acc. sing.* turrim *uidetur inueniri in x* 2, 8, 1; 10, 1. 7 *(bis)*; 12, 3; 14, 4; turrim *exstat in* α, turrem *in* β II 30, 3. 4; V 48, 8; VI 29, 3; turrim *in af*, turrem *in hl* 2, 9, 4; 14, 5; turrim *in a*, turrem *in fhl* 3, 39, 2; *ablat.* turri *uidetur exstare in X (x) omnibus (7) locis; acc. plur.* turris *est in l* VII 17, 1, *in* a^2 1, 36, 4; *reliquis 11 locis in X (x) uidetur exstare* turres.

A. subi.: (accipere: 3, 112, 1 *u.* B.;) ¶ ubi uero (turrim) moueri et adpropinquare moenibus ⟨muris β⟩ uiderunt, . . . miserunt: II 31, 1; cum iam muro turres adpropinquassent ⟨turris -asset β⟩: VII 18, 1; ¶ nomen capere: 3, 112, 1 *u.* B.; ¶ docent, si omnino turris concidisset, non posse ⟨*c*⟩ milites contineri, quin . . . in urbem inrumperent: 2, 12, 4 (*Np.* 5); ¶ hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris ⟨*aut delend. aut* turres *scribendum censet Kraff.*⟩, tormenta flammam ⟨-ma *hl*⟩ conciperent et prius haec omnia consumerentur, quam: 2, 14, 2; ¶ contingere: V 43, 6 *u.* C. adigere; ¶ distare: VII 72, 4 *u.* C. circumdare; ¶ patebat haec (turris) quoque ⟨*c*⟩ uersus pedes XXX, sed parietum crassitudo pedes V: 2, 8, 2; ¶ subesse: 2, 11, 4 *u.* E. pars.

B. praed.: Pharus est in insula turris magna altitudine, mirificis operibus exstructa; quae nomen ab insula cepit ⟨*Vielh.*; coepit *fhl*; accepit *a*; *edd.*⟩: 3, 112, 1.

C. obi.: paulum quidem intermissa flamma et quodam loco turri adacta et ⟨*om.* β⟩ contingente ⟨contingentes β⟩ uallum . . . centuriones . . . recesserunt: V 43, 6; ¶ institutas turres, testudines munitionesque hostium admiratur: V 52, 2; ¶ ibi turres cum ternis ⟨turres quaternis *Paul*⟩ tabulatis erigebat easque multis tormentis et omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat ⟨-labat *Oae*⟩, ut rates perrumperet atque opera disturbaret: 1, 26, 1; ¶ agere *u.* **ago** A. a) *p. 217 (4 loc.)*; ¶ et turres toto opere circumdedit, quae pedes LXXX inter se distarent: VII 72, 4; ¶ complere: 1, 26, 1 *u.* adpellere; super quam ⟨*c*⟩ (nauem) turrim ⟨*c*⟩ effectam ad ipsum introitum portus opposuit et militibus compleuit tuendamque ad omnes repentinos casus tradidit: 3, 39, 2; ¶ quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim ⟨*c*⟩ homines tantulae staturae . . . tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨β; muros α⟩ sese conlocare *posse* confiderent ⟨turr. moturos sese confid. *Kran.*; *Dt.*[1]; sub muros esse conlaturos conf. *Vielh.*⟩: II 30, 4; ¶ constituere *u.* **constituo** A. *p. 687 (4 loc.)*; ¶ (consumere: 2, 14, 2 *u.* A. concipere;) ¶ magnus muralium pilorum numerus instituitur; turres contabulantur, pinnae loricaeque ⟨*c*⟩ ex cratibus attexuntur: V 40, 6; ¶ Massilienses ⟨*c*⟩ . . . bis proelio nauali superati . . . deiecta turri, labefacta magna parte muri . . . sese dedere . . . constituunt: 2, 22, 1; ¶ (docere: V 42, 5 *u.* parare;) ¶ postea . . . inuentum est magno esse usui posse, si haec esset in altitudinem turris elata: 2, 8, 3; ¶ celeriter ciues Romani ligneis effectis turribus his ⟨*om. Ald.*; iis *Scal.*⟩ sese munierunt: 3, 9, 3; 39, 2 *u.* complere; ¶ erigere: 1, 26, 1 *u.* adpellere; ¶ excitare *u.* **excito** A. *p. 1199 sq. (3 loc.)*; ¶ exprimere: VII 22, 4 *u.* E. altitudo; ¶ Pompeius noctu magnis additis munitionibus reliquis diebus turres exstruxit: 3, 54, 1; 112, 1 *u.* B.; ¶ facere *u.* **facio** *p. 1253* a) *(3 loc.)*; — magno sibi esse praesidio posse, si ibi ⟨*c*⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent. quam primo ad repentinos incursus ⟨*uerba* ad rep. inc. *post nomen* receptac. *transponenda censet Paul*⟩ humilem paruamque fecerunt ⟨-rant *Ciacc.*⟩. huc se referebant; hinc ⟨hinc *ante uerbum* propugn. *transponit Paul*⟩, si qua maior oppresserat uis, propugnabant; hinc ad repellendum et prosequendum hostem procurrebant: 2, 8, 1. 2; ¶ illi . . . musculum turrimque latericiam libere incendunt: 2, 14, 4; ¶ instituere: V 52, 2 *u.* admirari; ¶ totum autem murum ex omni parte turribus contabulauerant atque has coriis intexerant: VII 22, 3; ¶ mouere: II 30, 4 *u.* conlocare; II 31, 1 *u.* A. adpropinquare; ¶ opponere: 3, 39, 2 *u.* complere; ¶ reliquisque ⟨*c*⟩ diebus turres ad altitudinem ⟨*c*⟩ ualli, falces testudinesque, quas idem captiui docuerant, parare ac facere coeperunt: V 42, 5; ¶ (perducere: 2, 9, 1 *u.* E. altitudo;) ¶ postero die Caesar promota turri ⟨*aut* altera *addendum aut* promotis turribus *scribendum censet Eberz*⟩ derectisque ⟨*c*⟩ operibus . . . iussit: VII 27, 1; ¶ celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent ⟨educ. *a*[1]⟩ aggeremque interscinderent: VII 24, 5; ¶ subruere: 2, 11, 4 *u.* E. pars; captam ⟨*c*⟩ (se) suam urbem uidere: opera perfecta, turrim subrutam ⟨subruptam *O*⟩: itaque ab defensione desistere: 2, 12, 3 (*Np.* 4); ¶ tum ex omni parte lapidibus coniectis deturbati turrisque succensa ⟨succisa *Np.*⟩ est: V 43, 7; ¶ turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris nauibus superabat: III 14, 4; ¶ tradere, tueri: 3, 39, 2 *u.* complere.

D. dat.: crebrae etiam ⟨*c*⟩ per Albicos eruptiones fiebant ex oppido ignesque aggeri et turribus inferebantur: 2, 2, 6; ¶¶ II tigna transuersa iniecerunt . . ., quibus suspenderent ⟨*c*⟩ eam contignationem, quae turri tegimento esset futura: 2, 9, 2.

E. genet.: ala: VII 22, 4 *u.* altitudo; ¶ et nostrarum turrium altitudinem ⟨-ini *efl*⟩, quantum has cotidianus agger expresserat, commissis suarum turrium malis ⟨alis *Ciacc.*⟩ adaequabant: VII 22, 4; sed magnitudo operum, altitudo muri atque turrium, multitudo tormentorum omnem administrationem tardabat: 2, 2, 5; ubi turris altitudo ⟨*del. Paul*⟩ perducta est ad ⟨*c*⟩ contabulationem ⟨*c*⟩: 2, 9, 1; ¶ (deiectio: 2, 11, 4 *u.* pars;) ¶ duabus portis ab utroque latere turrium eruptio fiebat: VII 24, 3; ¶ malus: VII 22, 4 *u.* altitudo; ¶ paries: (2, 8, 2 *u.* A. patere;) storias autem ex funibus ancorariis tres ⟨*CO*⟩ in longitudinem parietum turris latas IIII pedes fecerunt: 2, 9, 4; ¶ ubi uero ea pars turris, quae erat perfecta, tecta atque munita est ab omni ictu hostium, pluteos ad alia opera abduxerunt: 2, 9, 5; compluribus ⟨*c*⟩ iam lapidibus ex illa ⟨ea *recc.*; *Np.*, *Dt.*⟩ quae suberat ⟨subruebatur *Paul*⟩ turri ⟨terra *Hartz*⟩ subductis ⟨*om.* *h?l*⟩ repentina ruina pars eius

turris concidit, pars reliqua consequens procumbebat, cum hostes urbis direptione ⟨host. turris deiectione *Koch*⟩ perterriti ... ad legatos ... supplices manus tendunt: 2, 11, 4; ¶ cum ... hostibus spes uictoriae redintegraretur, eo magis, quod deustos pluteos turrium ⟨*del. Köchly*⟩ uidebant: VII 25, 1; ¶ quidam ... Gallus ... sebi ... glebas in ignem e regione turris proiciebat: VII 25, 2; ¶ sub musculo milites uectibus infima saxa turris hostium, quibus fundamenta continebantur, conuellunt: 2, 11, 3; ¶ turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨prensionibus *Ohl*⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt: 2, 9, 5.

F. abl.; a) instr.: ubi hostes ... sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨*Aicardus; Np., Db.;* circumiri *z; Dt.*⟩ posse: 2, 16, 2; ¶ turribus contabulare: VII 22, 3 *u.* C. integere; ¶ turribus se munire: 3, 9, 3 *u.* C. efficere.

b) separat.: hostes re noua perterriti muro ⟨e muro?⟩ turribusque deiecti in ... locis patentioribus ⟨*c*⟩ cuneatim constiterunt: VII 28, 1; ¶ (iacere: II 33, 4 *u.* G. **d)** β) iacere.)

G. c. praep.; a) a: musculum ... ex materia bipedali, quem ⟨quae *afl*⟩ a turri latericia ad hostium turrim murumque perducerent ⟨produc. *Miller*⟩, facere instituerunt: 2, 10, 1.

b) ad; α): hoc opus omne tectum uineis ad ipsam turrim perficiunt subitoque ... phalangis subiectis ad turrim hostium admouent, ut aedificio iungatur: 2, 10, 7; ¶ perducere: 2, 10, 1 *u.* **a)**.

β): haec (tragula) casu ad turrim ⟨*c*⟩ adhaesit: V 48, 8; ¶ perficere: 2, 10, 7 *u.* α); ¶ eandem nacti tempestatem maiore cum fiducia ad alteram turrim ⟨*c*⟩ aggeremque eruptione pugnauerunt multumque ignem intulerunt: 2, 14, 5.

c) circum: easque (storias) ... in ⟨*add. Paul*⟩ eminentibus ⟨immin. *hl*⟩ trabibus circum turrim ⟨*c*⟩ praependentes religauerunt: 2, 9, 4.

d) ex; α): (deicere: VII 28, 1 *u.* **F. b)**;) ¶ multitudine telorum ex turribus propugnantes deturbant: VII 86, 5; ¶ subducere ex t.: 2, 11, 4 *u.* E. pars; ¶ hostes ex muro ac turribus submouentur: 2, 11, 3.

β): ubi ... pari .. condicione ex muro ac turribus bellandi data se † uirtute nostris adaequare non posse intellegunt: 2, 16, 3; ¶ musculus ex turri latericia a nostris telis tormentisque defenditur: 2, 11, 3; ¶ ut ... in extrema spe salutis iniquo loco contra eos, qui ex ⟨*om.* β⟩ uallo turribusque tela iacerent, pugnari debuit: II 33, 4; ¶ (procurrere: 2, 8, 2 *u.* C. facere;) ¶ (propugnare: VII 86, 5 *u.* α) det urbare; 2, 8, 2 *u.* C. facere;) ¶ aut in scrobes delati ⟨*c*⟩ transfodiebantur aut ex uallo ac ⟨*c*⟩ turribus traiecti pilis muralibus interibant ⟨*c*⟩: VII 82, 1; ¶ ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi: 2, 10, 1.

(**e) in turrim:** se referre: 2, 8, 2 *u.* C. facere.)

f) in turribus: expeditos autem ex euocatis *cum* sagittariis funditoribusque raros in muro turribusque disponit: 1, 27, 5; Cordubae conuentus ... custodias uigiliasque in turribus muroque disposuit: 2, 19, 3.

Adiect.: altera: 2, 14, 5; **CXX:** V 40, 2; duae: VII 17, 1; humilis: 2, 8, 1; (ipsa: 2, 10, 7;) latericia: 2, 10, 1; 11, 3; 14, 4; ligneae: 3, 9, 3; (nostrae: VII 22, 4;) parua: 2, 8, 1; (suae: VII 22, 4.)

tanti oneris: II 30, 4; binorum tabulatorum: 1, 25, 10; tabulatorum quattuor: VI 29, 3; ¶ magna altitudine: 3, 112, 1; ¶ cum ternis tabulatis (quaternis tab. *Paul*): 1, 26, 1; — ex latere: 2, 8, 1.

Tuticanus: Caesar ⟨*c*⟩ desiderauit milites DCCCCLX, et equites ***Tuticanum Gallum, senatoris filium, notos equites Romanos C. Fleginatem Placentia ⟨*Np.;* DCCCCLX et notos equites r. flegmatem tuticanum (*ahl;* flecmatem tuticanum *bf*) Gallum, senatoris filium, c. flecmatem (*af;* flegmatem *bhl*) placentia *z*⟩: 3, 71, 1.

tuto *u.* **tutus** *extr.*

tutor: Caesar ... praesentem inopiam quibus poterat subsidiis ⟨subsidium a^1⟩ tutabatur ⟨leuabat *Kindsch.;* mitigabat *coni. Db.;* sustentabat *Paul*⟩: 1, 52, 4.

tutus. A. ui attributi; a) posit.: illud se polliceri et iure iurando confirmare tutum ⟨se *add.* β⟩ iter per ⟨suos *add.* β⟩ fines daturum: V 27, 10; ¶ ii ⟨*c*⟩, qui uulnera acceperant, neque acie excedere neque in locum tutum referri poterant: 2, 41, 7; (locum se aequum ⟨se aecum *Victorius;* secundum *O;* se eis *f;* secum *ahl;* se tutum *Ciacc.*⟩ ad dimicandum dedisse: 3, 73, 5.)

b) comp.: equitatus .. noster ... inter duas acies perequitans commodiorem ac tutiorem nostris receptum dat: 1, 46, 3.

c) superl.: qui modo sibi timuerant, hos

tutissimus portus recipiebat ⟨reiciebat *NOx*⟩: 3,27,1.

B. ui praedicati; a) pos.: cum uictoribus nihil impeditum, uictis nihil tutum arbitrarentur: II 28,1; ¶ esse *u.* **sum** *p. 2034 sq. (9 loc.)*; nauibus transire ⟨se *add.* β⟩ neque satis tutum esse arbitrabatur neque ... statuebat: IV 17,1; ¶ quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨erant β⟩ tuta ab hostibus reddebat ⟨et post ... reddebat *om.* A^1⟩ et commeatus ... ut sine periculo ad eum portari posset ⟨*c*⟩ efficiebat: II 5,5; ¶ sic neque in loco manere ordinesque seruare ⟨*c*⟩ neque ⟨*c*⟩ procurrere et casum subire tutum uidebatur ⟨-bantur *a*⟩: 2,41,6.

b) comp.: simul hoc se fore tutiores arbitrantur repentinae incursionis timore sublato: VI 23,3; — illi etsi propter multitudinem et ueterem belli gloriam paucitatemque nostrorum se tuto ⟨toto B^1⟩ dimicaturos existimabant, tamen tutius ⟨totius AB^1; satius *Bentl.*⟩ esse arbitrabantur obsessis uiis commeatu intercluso sine ullo ⟨*c*⟩ uulnere uictoria potiri: III 24,2; ¶ tu explorato ⟨*c*⟩ et uitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2.

Tutus ab *u.* **ab** *p. 35* **c)** *(5 loc.)*.

tuto. A. pos.: fossam ... perduxit, ut tuto ab ⟨ad M^1⟩ repentino ⟨-num M^2⟩ hostium incursu ⟨-sum M^2⟩ etiam singuli commeare possent: VII 36,7; ¶¶ († neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque non nulli grauiora sermones militum dubia durius accipiebantur ⟨*sic codd.*; neque enim ex M. P. ueniebant Vticam, qui non [superiore nocte] tuto a Vari in Curionis castra commearent .... *Dt.*⟩: 2,29,4;) ¶ quo praesidio tuto et libere ⟨tutus libere?⟩ senatus quae uellet decernere auderet: 1,2,2; ¶ dimicare: III 24,2 *u.* **tutus B. b)**; ¶ (exponere: 3,19,3 *u.* uenire;) ¶ ita tuto ac sine ullo uulnere ac periculo sex tabulata exstruxerunt: 2,9,8; ¶ liceretne ciuibus ad ciues de pace ⟨de p. *del. Db.*⟩ tuto ⟨*Voss.*; duos *fl?*; duo *ah*; *del. Ald.*; *Np.*, *Db.*⟩ legatos ⟨ad ciues pace legatos *Dietsch*⟩ mittere ...? 3,19,2; ¶ ita commeatus et qui frumenti causa processerant tuto ad se recipit et rem frumentariam expedire incipit: 1,54,5; ¶ quibus est rebus effectum, uti tuto frumentum auxiliaque nauibus ad eum supportari possent: 3,112,6; ¶ Varronem ... uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.*; uis utrumque admodum *z*⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent ⟨*u. CC*⟩: 3,19,3.

B. comp.: ut... (naues) tempestatem ferrent facilius et in uadis consisterent tutius ⟨totius B^1⟩: III 13,9; ¶ ut ... magna multitudine nauium et tutius et facilius in Siciliam receptus daretur: 2,30,3.

tuus: a te peto ..., ut te ibi uideam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*; tu uelim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16,3; ¶ quem locum tuae probandae ⟨*dik*; pro laude *X*; *Fr.*⟩ uirtutis ⟨pro laude uirt. tuae (suae *l*) β⟩ exspectas ⟨β; spectas α; *Fr.*, *Db.*⟩? V 44,3; ¶¶ Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius: *ap. Cic. ad Att.* IX 16,3.

tympanum: Pergamique in occultis ac reconditis ⟨*c*⟩ templi ⟨*c*⟩..., quae Graeci ἄδυτα ⟨*c*⟩ appellant, tympana ⟨timphana *a*⟩ sonuerunt: 3,105,4.

tyrannus: ciuitatibus tyrannisque magnas imperauerat pecunias: 3,31,2.

V.

Vacalus: *Cf. Glück p. 160 sq.*

Mosa ... parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus ⟨uaculus *Q*⟩, insulam [qu(a)e] efficit Batauorum: IV 10,1.

uacatio: druides a bello abesse consuerunt neque tributa una ⟨*c*⟩ cum reliquis pendunt: militiae uacationem omniumque rerum habent immunitatem ⟨militiae ... immunit. *del. Paul*; *Hold.*⟩: VI 14,1.

uaco. A. propr. (= uacuum, inanem, desertum esse**); a) abs.:** (Suebi) maximam putant esse laudem quam latissime a suis finibus uacare ⟨*AQ*; uagari B^2β; üagare *M*⟩ agros ⟨*om.* β⟩: IV 3,1; itaque una ex parte a Suebis ⟨*c*⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨C β⟩ agri uacare dicuntur: IV 3,2; neque ullos in Gallia uacare agros, qui dari tantae praesertim multitudini sine iniuria possint: IV 8,2; ¶ quod noluit eum locum, unde Heluetii discesserant, uacare: I 28,4; ¶ non enim

amplius pedum milibus duobus *a castris castra distabant; hinc duas partes acies occupabant duae; tertia uacabat ⟨uagabatur *Ohl*⟩ ad incursum atque impetum militum relicta: 1, 82, 4.

b) additur ab: haec a custodiis ⟨*Ciacc.;* custodibus *z*⟩ classium loca maxime uacabant: 3, 25, 5.

B. trsl. (= liberum, non occupatum esse): (est etiam ⟨*c*⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨*c*⟩, qui fuerant † ualeribus ⟨qui uacabant ab operibus *olim FHoffm.*⟩: 3, 48, 1;) quod (milites) ab opere ⟨operibus *N*⟩ integris munitionibus uacabant: 3, 76, 2.

uacuus. *Cf. Hartz GP. Frankf. a/O 1875 p. 23.*

A. abs.; a) de locis; pertinet α) ad nomina appellat.: uacua castra hostium Caesar conspicatus . . . raros milites . . . ex maioribus castris in minora traducit: VII 45, 7; (ita complures dies inania ⟨*add. Madu.; om. z; edd.;* uacua *add. Ciacc.*⟩ manserant castra: 3, 66, 7;) ¶ nec prius ille est a propugnatoribus uacuus relictus locus, quam . . . finis est pugnandi factus: VII 25, 4; ¶ alteram partem eius uici Gallis ⟨ad hiemandum *add. X; edd.; Hotom. transponit post* cohortibus⟩ concessit, alteram uacuam ab his ⟨*c*⟩ relictam cohortibus attribuit: III 1, 6; ¶ atque inferiore omni spatio uacuo relicto superiorem partem ⟨inferiorem partem (*om.* omni sp. u. r. sup.) *AQ*⟩ collis usque ad murum oppidi densissimis castris compleuerant: VII 46, 3.

β) ad nom. propr.: qui . . . in Africam peruenerat atque eam sua sponte uacuam occupauerat: 1, 31, 2; — si forte Pompeius uacuam existimans Italiam eo traiecisset exercitum: 3, 29, 3.

b) de subst. abstr.: interim filia minor Ptolomaei regis uacuam possessionem regni sperans ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit: 3, 112, 9.

B. uacuus ab; a): quod (oppidum) uacuum ab defensoribus esse audiebat: II 12, 2; ¶ (hi cognitis omnibus rebus, seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur, temporibusque rerum et spatiis locorum † in custodiarum uaria ⟨*Of;* iuria *a;* uiriam *hl*[1]⟩ diligentia ⟨-tiam *hl*⟩ animaduersa ⟨a custodia uacuis diligenter animaduersis *Ciacc.*⟩ . . . haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3;) ¶¶ nacti uacuas ab imperiis Sardiniam Valerius, Curio Siciliam cum exercitibus eo perueniunt ⟨nacti . . . perueniunt *del. Hartz*⟩: 1, 31, 1.

b): annuum spatium . . . nactus, quod uacuum ⟨-us *Ciacc.*⟩ a bello atque ab hoste otiosum ⟨-sus *Ciacc.*⟩ fuerat: 3, 3, 1.

(c): est etiam genus radicis inuentum ab iis ⟨*c*⟩, qui fuerant † ualeribus ⟨*z;* fuerant cum ualerio *recc.;* fuerant uacui ab operibus *Koch*⟩: 3, 48, 1.)

uadosus: quod his locis erat uadosum mare: 1, 25, 5.

uadum. A. subi. (abl. abs.): hostes uero notis omnibus uadis . . . incitatis equis impeditos adoriebantur: IV 26, 2.

B. obi.: fossas . . . facere instituit, quibus partem aliquam Sicoris auerteret uadumque in eo flumine efficeret: 1, 61, 1; ¶ carinae (erant) aliquanto planiores quam nostrarum nauium, quo facilius uada ac decessum aestus excipere possent: III 13, 1; ¶ ad Ligerim ⟨*c*⟩ uenit uadoque per equites inuento pro rei necessitate oportuno, ut bracchia modo atque umeri ad sustinenda arma liberi ab aqua esse possent, . . . incolumem exercitum traduxit: VII 56, 4; ¶ neque (Romanos) eorum locorum, ubi bellum gesturi essent, uada, portus, insulas nouisse ⟨nosse β⟩: III 9, 6; ¶ (Galli) omnia uada ac † saltus eius paludis ⟨certis custodiis *add.* β; *Sehn.*⟩ obtinebant: VII 19, 2; ¶ ibi uadis repertis partem suarum copiarum ⟨*o*⟩ traducere ⟨*c*⟩ conati sunt: II 9, 4; eodem fere tempore pons in Hibero prope effectus nuntiabatur et in Sicori uadum reperiebatur: 1, 62, 3; ¶ munitiones institutas Caesar parat perficere; illi uadum fluminis Sicoris temptare, si transire possent: 1, 83, 4.

C. abl. a) loci: Heluetii . . . nauibus iunctis . . ., alii uadis Rhodani, qua minima altitudo fluminis erat, . . . si perrumpere possent conati . . . telis repulsi hoc conatu destiterunt: I 8, 4; ¶ Scipio biduum . . . moratus ad flumen . . . Aliacmonem, tertio die prima luce exercitum uado traducit: 3, 37, 1; ¶ quod inter fines Heluetiorum et Allobrogum . . . Rhodanus fluit isque non nullis locis uado transitur: I 6, 2; quod non fere ante autumnum Elauer ⟨*del. Nitsche*⟩ uado transiri solet: VII 35, 1; Liger ex niuibus creuerat, ut omnino uado non posse transiri ⟨-ire β⟩ uideretur: VII 55, 10; Caesari circuitu maiore iter erat longius, aduerso flumine, ut uado transire posset: 3, 30, 4.

b) abl. abs.: IV 26, 2 *u.* **A.**

D. c. praep.: a) ad: tantum fuit in militibus studii, ut milium VI ad iter addito ⟨ad uadum (adudum *a*) *add. z; glossatoris esse censet*

Forchh.; Db.⟩ circuitu magnaque ad uadum ⟨ad uadum *h. l. habet c; Np., Dt.; om. rell.*⟩ fluminis mora interposita eos . . . consequerentur: 1, 64, 8.

b) in c. abl.: quod rursus minuente aestu naues in uadis adflictarentur: III 12, 1; ¶accedebat ut (naues) . . . et ⟨c⟩ tempestatem ferrent facilius et in uadis consisterent tutius: III 13, 9; ¶ in ipso fluminis uado deprehensus ⟨deprensus β⟩ Indutiomarus interficitur: V 58, 6.

uagina: transfigitur scutum Pulioni ⟨c⟩ et uerutum in balteo defigitur. auertit hic ⟨β; huic α⟩ casus uaginam et gladium educere conanti dextram moratur manum: V 44, 8.

uagor. A. non additur, quo loco: animaduertit . . . hostem et uagari et uias obsidere: III 23, 7; — illi perterriti uirtute equitum minus libere, minus audacter uagabantur: 1, 59, 2; — late, latius, latissime *u.* **late** *p. 413 sq.* **A. a)** *α)* **et b)** *et* **c)** *(1+3+1 (2) loc.).*

B. additur, quo quis loco uagetur; a) multis (omnibus) locis: ad extremum tamen agris expulsi et multis locis Germaniae triennium ⟨triennio *a*⟩ uagati ad Rhenum peruenerunt (Vsipetes et Tencteri): IV 4, 2; — (mittit complures equitum turmas eo ⟨c⟩ de ⟨c⟩ media nocte; imperat his ⟨c⟩, ut paulo tumultuosius omnibus locis peruagentur ⟨*af;* peruagarentur *hl*; *Schn.;* uagarentur α; *rell. edd.*⟩: VII 45, 1.

b) sub castris: interim prope cotidie cum omni equitatu Indutiomarus sub castris eius uagabatur, alias ut situm castrorum cognosceret, alias conloquendi aut territandi causa: V 57, 3.

[**Falso:** duas partes acies occupabant duae; tertia uacabat ⟨uagabatur *Ohl*⟩ ad incursum . . . militum relicta: 1, 82, 4.]

ualde: gaudeo mehercule uos significare litteris, quam ualde probetis ea, quae apud Corfinium sunt gesta: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

ualeo. A. non additur, quantum quis ualeat: (ut quam primum intellegere posset, utrum apud eos pudor atque officium an timor plus ⟨*B*²β; *om.* α; *edd.*⟩ ualeret: I 40, 14;) ¶ accidit, ut pauci milites patresque familiae ⟨tribunique militum *Paul*⟩, qui aut gratia aut misericordia ualerent aut **ad* naues adnare possent, . . . peruenirent: 2, 44, 1; — quod angusta re frumentaria utebatur quodque Pompeius multitudine equitum ualebat: 3, 43, 2.

B. additur, quantum quis ualeat; a): quod ⟨c⟩ minus multitudine militum legionariorum pro hostium numero ualebat: I 51, 1; hi (Sequani) cum per se minus ualerent, . . . Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant: VI 12, 2; ¶ multum, plus, plurimum *u.* **multus** *p. 658* **B. a)** *α)* ββ) *et p. 659* ββ) *et γ) (3+1 +5 loc.);* ¶ in se aetatis excusationem nihil ualere, quod ⟨quom *Np.;* cum *Db.;* quin *Madu.*⟩ superioribus bellis probati ad † obtinendos exercitus euocentur: 1, 85, 9; ¶ quantum gratia, auctoritate, pecunia ualent, ad sollicitandas ciuitates nituntur ⟨utuntur *RSchn.*⟩: VII 63, 2; ¶ tantum apud homines barbaros ualuit esse aliquos repertos principes inferendi belli ⟨c⟩ . . ., ut: V 54, 4; id autem difficile non est, cum tantum equitatu ualeamus: 3, 86, 4.

b): cum ⟨c⟩ equitatu nihil possent; neque enim ad hoc tempus ei rei student, sed quicquid possunt pedestribus ualent copiis: II 17, 4.

(† ualeribus: est etiam ⟨c⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨c⟩, qui fuerant † ualeribus, quod appellatur chara ⟨*u.* *CC*⟩: 3, 48, 1.**)**

Valerius. 1. L. Valerius Praeconinus: cum (P. Crassus) intellegeret in iis ⟨c⟩ locis sibi bellum gerendum, ubi paucis ante annis L. Valerius Praeconinus legatus exercitu pulso interfectus esset: III 20, 1.

2. (Q.) Valerius: (Caesar) mittit in Sardiniam cum legione una Valerium legatum, in Siciliam Curionem. . . . Sardiniam obtinebat M. Cotta, Siciliam M. Cato; . . . Caralitani simul ad se Valerium mitti audierunt, nondum profecto ex Italia sua sponte Cottam ex oppido eiciunt: 1, 30, 2. 3; nacti uacuas ab imperiis Sardiniam Valerius, Curio Siciliam cum exercitibus eo perueniunt ⟨*u.* *CC*⟩: 1, 31, 1.

3. Valerius Flaccus: ad duo ⟨c⟩ milia numero ex Pompeianis cecidisse reperiebamus — in eo fuit numero Valerius ⟨ual. *x*⟩ Flaccus, L. filius, eius, qui praetor Asiam obtinuerat: 3, 53, 2.

4. C. Valerius Flaccus: I 47, 4 *u.* **5.**

5. C. Valerius Caburus: commodissimum uisum est C. ⟨*om.* *B*²β⟩ Valerium ⟨ual *h;* uL *B*²*(a); om. l*⟩ Procillum, C. Valerii ⟨.δ. ualerii *A;* conualeri *BM;* conualerii *Q;* c. ualeri *B*²β⟩ Caburi filium, summa uirtute et humanitate adulescentem, cuius pater a C. Valerio Flacco ⟨flacto *BM;* flaco *l*⟩ ciuitate donatus erat, et propter fidem et propter linguae Gallicae scientiam, qua multa iam Ariouistus longinqua ⟨c⟩ consuetudine utebatur ⟨*mutato uerborum ordine* *B*²β⟩, et quod in eo peccandi Germanis causa non esset, ad eum mittere: I 47, 4; VII 65, 2 *u.* **6.**

6. C. Valerius Domnotaurus: Hel-

uii . . . pelluntur et C. Valerio Domnotauro ⟨*Heller*; Donnotauro *Apr.*, *BM*; donotauro *A corr.*, *Qa*; *om. hl*⟩, Caburi filio ⟨duumuiro (*om.* cab. fil.) β⟩, principe ciuitatis, compluribusque aliis interfectis intra oppida ac ⟨*c*⟩ muros compelluntur: VII 65, 2.

7. C. Valerius Procillus: (I 19, 3 *u.* **8.**;) I 47, 4 *u.* **5.**; *cf.* I 47, 5. 6; C. Valerius ⟨ual *add. h*⟩ Procillus, cum a custodibus in fuga trinis catenis uinctus traheretur, in ipsum Caesarem hostes ⟨*c*⟩ equitatu ⟨*c*⟩ persequentem ⟨*c*⟩ incidit: I 53, 5; *cf.* § 6. 7.

8. C. Valerius Troucillus: Diuiciacum ad se uocari iubet et cotidianis interpretibus remotis per C. Valerium Troucillum ⟨*Schn.*, *Hold.*; troaucillum *αh*; traucillum *A corr.*, *af*; Procillum *Manut.*; *edd.*⟩, principem Galliae prouinciae, familiarem suum, cui summam omnium rerum fidem habebat, cum eo conloquitur: I 19, 3.

(**9. Valerius:** est etiam genus radicis inuentum ab iis ⟨*c*⟩, qui fuerant † ualeribus ⟨*x*; fuerant cum ualerio *recc.*⟩: 3, 48, 1.)

Valetiacus. *(Cf. Glück p. 55.)* alterum (esse) Cotum, antiquissima familia natum atque ipsum hominem summae potentiae et magnae cognationis, cuius frater Valetiacus ⟨*B(M?)a*; ualeciacus *Qf*; ualeciatus *A*; altiacus *h*; ataacus *l*⟩ proximo anno eundem magistratum gesserit: VII 32, 4.

(**ualetudinarius:** est etiam genus radicis inuentum ab iis ⟨*c*⟩, qui fuerant † ualeribus ⟨*x*; fuerant ualetudinarii ex uulneribus *Hell.*⟩: 3, 48, 1.)

ualetudo. Forma: u a l i t u d o *exstat in AQB*[a]β VII 78, 1, *in ABfh* V 40, 7; *in bello ciuili (ad* 3, 2, 3) *Db. dicit codices constanter habere* ualitud.; 1, 31, 3 *idem confirmat* ualitud. *esse in codd.*, *sed Np. h. l. in a inueniri* ualetudinem *testatur; atque etiam* 3, 49, 6 *in a uidetur scriptum esse* ualetud. *Sed exstat* ualitud. *in ahl* 3, 87, 4, *in af* 3, 49, 3, *in a* 3, 62, 4.

A. = ἕξις, **corporis condicio; a):** cognoscebant . . . u t i . . ipsos u a l e t u d i n e non bona cum angustiis loci et odore taetro ex multitudine ⟨non bona . . . multitud. *om. af*⟩ cadauerum et cotidianis laboribus . . ., tum aquae summa inopia adfectos: 3, 49, 3; at Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum ⟨ualetud. utebatur cumque aquae copia, tum *Paul*⟩ commeatus omni genere praeter frumentum abundabat: 3, 49, 6; huic (Lentulo Marcellino), quod ualetudine minus commoda utebatur, Fuluium Postumum adiutorem submiserat: 3, 62, 4.

b): ipse Cicero, cum t e n u i s s i m a u a l e t u d i n e e s s e t, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat: V 40, 7.

B. = ἀσθένεια, *καχεξία*, *νόσος*; **a) gen.:** an non audistis ⟨*c*⟩ ex iis ⟨*c*⟩, qui per c a u s a m ualetudinis ⟨ualitudine his *hl*[1]⟩ remanserunt, cohortes esse Brundisii factas? 3, 87, 4.

b) abl.: Tuberonem portu atque oppido prohibet neque a d f e c t u m ualetudine filium exponere in terra ⟨*c*⟩ patitur: 1, 31, 3; ¶ quod . . . grauis autumnus in Apulia circumque Brundisium ex saluberrimis Galliae et Hispaniae regionibus omnem exercitum ualetudine t e m p t a u e r a t: 3, 2, 3; ¶¶ constituunt, ut ii ⟨*c*⟩, qui ualetudine aut aetate inutiles sint ⟨*c*⟩ bello, oppido excedant: VII 78, 1.

ualles, uallis. *Nomin. sing.* u a l l e s *exstat in X* VI 34, 2 *(sed* uallis *in A*[2]*Q*[2]*M*[2]*a*[2]*)*, *in α* VII 47, 2 *(sed* uallis *in M*[2]; *in* β *h. l. est pluralis)*, *in α(?)* V 49, 8 *(in* β uallem); u a l l i s *est in x* 1, 79, 3 *et* 2, 34, 1 *et* 5; — *acc. plur.* u a l l i s *inuenitur in a* 1, 79, 4.

A. subi.: e r a t uallis inter duas acies, uti supra demonstratum est, non ita magna ⟨*Ciacc.*; magno *x*⟩, at ⟨*Ciacc.*; aut *x*⟩ difficili et ⟨aut *NO*⟩ arduo ascensu. hanc ⟨hac *f*⟩ uterque si aduersariorum copiae transire conarentur exspectabat: 2, 34, 1; — adeoque erat impedita uallis, ut in ascensu nisi subleuati a suis p r i m i non facile eniterentur: 2, 34, 5; ¶ q u o d satis magna ⟨magnae β⟩ ualles i n t e r c e d e b a t ⟨-bant β⟩: VII 47, 2; ¶ ubi cuique ⟨*c*⟩ aut ualles abdita ⟨abditae *B*⟩ aut locus ⟨*c*⟩ siluestris ⟨*c*⟩ aut ⟨*c*⟩ palus impedita spem praesidii aut salutis aliquam o f f e r e b a t, consederat: VI 34, 2; ¶ cum uallis aut locus decliuis s u b e r a t: 1, 79, 3.

B. obi.: facit idem Curio, atque una ualle ⟨atque conualle *Paul*⟩ non magna i n t e r i e c t a suas uterque copias instruit: 2, 27, 4; ¶ (p r a e s a e p i r e: 3, 49, 4 *u.* C. angustiae;) ¶ ipsi erant t r a n s c e n d e n d a e ualles maximae ac difficillimae; saxa multis locis praerupta iter impediebant: 1, 68, 2; ¶ t r a n s i r e *u.* **transeo** *p. 2200* **a)** *α) (3 loc.)*.

C. gen.: atque ut ⟨*om. Nhl*; ubi *FHofm.*⟩ erant loca montuosa et † ad specus a n g u s t i a e uallium, has ⟨aspera, angustias uallium [has] *Paul*; asperae angustiae uallium, has *FHofm.*; aditus angusti uallium, hos *Kraff.*⟩ sublicis in terram demissis ⟨*c*⟩ praesaepserat terramque adgesserat ⟨*c*⟩, ut aquam contineret ⟨*c*⟩: 3,

49, 4; ¶ hostes . . ., cum se maior ⟨c⟩ pars agminis in magnam conuallem demisisset ⟨c⟩, ex utraque parte eius uallis subito se ⟨c⟩ ostenderunt: V 32, 2.

(**D. abl.**: huius quoque spatii pars ea, quae ad arcem pertinet, loci natura et uallo altissimo ⟨*Kraff.*; ualle altissima *z*; *edd.*⟩ munita longam et difficilem habet oppugnationem: 2, 1, 3.)

E. c. praep.; a) a: (Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨ualle *NOahl*⟩ non discedere perseuerauit: 3, 37, 2.)

b) citra: ut citra uallem pro castris proelio contenderet: V 50, 3.

c) ex: (utrimque clamore sublato excipit rursus ex uallo ⟨ualle β⟩ atque omnibus munitionibus clamor: VII 88, 2.)

d) in c. acc.: cum ipsi ex montibus in uallem decurrerent et tela coicerent: III 2, 4; ¶ relinquebatur ⟨c⟩, ut . . . equitatum ⟨c⟩ repellerent, eo submoto repente incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨dimitt. *z*⟩ atque ita transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; cum se in uallem demitterent ⟨dimitt. *z*⟩: 2, 34, 2.

e) in c. abl.: qui uicus positus in ualle non magna adiecta planitie altissimis montibus undique continetur: III 1, 5.

f) sub: (ut qui sub uallo ⟨ualle *BMa*¹⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2.)

g) trans: milia passuum quattuor progressus trans uallem ⟨magnam *add.* β; *Schn.*⟩ et riuum multitudinem hostium conspicatur: V 49, 5.

uallum. A. subi.: eminere: 1, 41, 4 *u.* E. a) munire; ¶ erat eo loco fossa pedum ⟨c⟩ XV et uallum ⟨uallus *Ald.*⟩ contra hostem in altitudinem pedum X, tantundemque eius ualli agger in latitudinem ⟨altitud. *NOz*⟩ patebat. ab eo intermisso spatio pedum DC alter conuersus in contrariam partem erat uallus humiliore paulo munitione: 3, 63, 1. 2.

B. obi.: cum celeriter nostri arma cepissent uallumque ascendissent: V 26, 3; hostes maximo clamore . . . turres testudinesque agere et scalis uallum ascendere coeperunt: V 43, 3; ¶ nostri celeriter ad arma concurrunt, uallum conscendunt: V 39, 3; ¶ paulum quidem intermissa flamma et quodam loco turri adacta et ⟨*om.* β⟩ contingente ⟨contingentes β⟩ uallum . . . centuriones recesserunt: V 43, 6; sic . . . exercitum constituebat, ut tertia acies uallum contingeret, omnis quidem instructus exercitus telis ex uallo adactis ⟨*Jurin.*; abiectis *fhl*; *edd.*; proiectis *a*; adiectis *Manut.*⟩ protegi posset: 3, 56, 2; ¶ stationes disponunt . . . uallumque ex castris ad aquam ducere incipiunt, ut intra munitionem et sine timore et sine stationibus aquari possent: 1, 73, 3; ¶ post eas ⟨c⟩ (fossas) aggerem ac uallum XII pedum exstruxit. huic loricam pinnasque adiecit grandibus ceruis eminentibus ad commissuras pluteorum atque aggeris ⟨c⟩, qui ⟨c⟩ ascensum hostium tardarent: VII 72, 4; ¶ quod eo loco plures erat legiones habiturus, relicto interiore uallo maiorem adiecerat munitionem: 3, 66, 4; depositis in contubernio armis uallum relinquebant: 3, 76, 2; ¶ aggere et cratibus fossas explent, falcibus uallum ac loricam rescindunt: VII 86, 5; ¶ cum . . . hostes acrius instarent languidioribusque nostris uallum scindere et fossas complere coepissent: III 5, 1; sic nostros contempserunt, ut . . . alii uallum manu scindere, alii fossas complere inciperent: V 51, 4; ¶ uidere: 1, 41, 4 *u.* E. a) munire.

C. dat.: Fabium . . . duabus relictis portis obstruere ceteras pluteosque uallo ⟨ualle *B*¹*M*¹; uelle *M*¹⟩ addere: VII 41, 4; ¶ adicere: VII 72, 4 *u.* B. exstruere.

D. genet.: ualli agger: 3, 63, 1 *u.* A. esse; ¶ turres ad altitudinem ⟨latitudinem β⟩ ualli, falces testudinesque . . . parare ac facere coeperunt: V 42, 5.

E. abl.; a) instr.: ab hac spe repulsi Neruii uallo pedum X ⟨β; *Oros.*; XI *Q*; IX *ABM*; *edd.*⟩ et fossa pedum XV hiberna cingunt: V 42, 1; ¶ postea uallo pedum ⟨p̄. β⟩ XII ⟨*B*ᵃβ; *Schn.*, *Np.*; *om.* α; *rell. edd.*⟩ in circuitu quindecim milium crebrisque ⟨c⟩ castellis circummuniti oppido sese ⟨c⟩ continebant (Aduatuci): II 30, 2; reliquis diebus oppidum uallo castellisque circummunire ⟨*N*; circumuenire *z*; *edd.*⟩ instituit: 1, 18, 6; conatur tamen eos uallo fossaque circummunire ⟨circumuenire *recc.*⟩, ut quam maxime repentinas eorum eruptiones demoretur: 1, 81, 5; postero die Curio obsidere Vticam ualloque ⟨*z*; et uallo *recc.*; *Np.*, *Dt.*⟩ circummunire ⟨-uenire *O*⟩ instituit: 2, 36, 1; ¶ (circumuenire: 1, 18, 6 *u.* circummunire;) ¶ tertio die Caesar uallo castra communit: 1, 42, 5; ¶ ne Vorenus quidem sese tum ⟨c⟩ uallo continet, sed . . . subsequitur: V 44, 5; ¶ castra in altitudinem ⟨c⟩ pedum XII uallo fossaque duodeuiginti pedum muniri ⟨*A*; *Fr.*; munire *BMQ*β; *rell. edd.*⟩ iubet: II 5, 6; eum locum uallo fossaque muniuit: III 1, 6; oppidum autem Britanni uocant, cum siluas impeditas uallo atque fossa munierunt: V 21, 3; simul ex omnibus partibus castra al-

tiore uallo muniri ⟨munire β⟩ portasque obstrui . . . iubet: V 50, 5; castra facere constituit et, ne . . . milites . . . opere prohiberentur, uallo muniri ⟨-re *f*⟩ uetuit ⟨*c*⟩, quod eminere et procul uideri necesse erat, sed a fronte . . . fossam fieri iussit: 1, 41, 4; legionesque duas flumen Sicorim traducunt ⟨*c*⟩; castra ⟨que *add. Of*⟩ muniuntur ⟨*x; muniunt edd.*⟩ uallo pedum XII: 1, 61, 4; huius quoque spatii pars ea, quae ad arcem pertinet, loci natura et uallo altissimo ⟨*sic Kraff.; ualle altissima x; edd.*⟩ munita longam et difficilem habet oppugnationem: 2, 1, 3; est autem oppidum et loci natura et † colle ⟨uallo *Oehl.; Paul*⟩ munitum: 3, 9, 2.

b) separat.: cum . . . alii multis telis coniectis defensores uallo munitionibusque depellerent: III 25, 1; ¶ (iacere: II 33, 4 *u.* **F. d)** β) iacere.)

F. c. praep.; a) ab: tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti ne telum ⟨*c*⟩ tormentumue ⟨*c*⟩ adigi ⟨*CC*⟩ posset: 3, 56, 1; ¶ quod paene ab ipso uallo portisque castrorum barbaros auertisset ⟨auertissent *hl*⟩: VI 42, 2; ¶ Domitius castris Scipionis aciem suam subiecit, ille a uallo ⟨ualle *NOahl*⟩ non discedere perseuerauit: 3, 37, 2; ¶ ab eo intermisso spatio . . . erat: 3, 63, 2 *u.* **A.** esse; ¶ animum ⟨*c*⟩ aduersum est . . . longius a uallo esse aciem Pompei progressam: 3, 85, 3.

b) ad: tantamque opinionem timoris praebuit, ut iam ad uallum castrorum hostes accedere auderent: III 17, 6; ¶ cum . . . praetoria cohorte . . . improuiso ad uallum aduolat: 1, 75, 2.

c) de: ut . . . † demigrandi causa de uallo decederet nemo: V 43, 4; ¶ nostris uero etiam de ⟨e β; a *a pr.*⟩ uallo deductis propius accedunt et tela intra munitionem . . . coiciunt: V 51, 2; ¶ subito clamore sublato . . . fundis, sagittis, lapidibus nostros de uallo proturbare ⟨pert. *Ma*⟩ . . . parant: VII 81, 2.

d) ex; α): deducere: V 51, 2 *u.* **c)** deducere; ¶ sinistro cornu . . . celeriter adgressus Pompeianos ex uallo deturbauit: 3, 67, 4.

β): (abicere,) adigere: 3, 56, 2 *u.* **B.** contingere; ¶ cum (milites) ex uallo Pompeium adesse et suos fugere cernerent: 3, 69, 4; ¶ ut . . . contra eos, qui ex ⟨*om.* β⟩ uallo turribusque tela iacerent, pugnari debuit: II 33, 4; ¶ et uoce et manibus uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt, ut statim dimitterentur: 1, 86, 2; ¶ aut in scrobes delati ⟨*c*⟩ transfodiebantur aut ex uallo ac ⟨et *AQ*⟩ turribus traiecti pilis muralibus interibant ⟨*c*⟩: VII 82, 1.

γ): utrimque clamore sublato excipit rursus ex uallo ⟨ualle β⟩ atque omnibus munitionibus clamor: VII 88, 2.

e) in uallum: hostes ex omnibus partibus . . . decurrere, lapides ⟨*c*⟩ gaesaque ⟨*c*⟩ in uallum coicere: III 4, 1.

f) in uallo: consistere: (1, 86, 2 *u.* **d)** β) significare;) neque uero diutius qui in uallo constiterant multitudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti uulneribus locum reliquerunt: 3, 95, 4; ¶ Caesar dispositis in uallo custodiis ⟨*c*⟩ recipi (Mandubios) prohibebat: VII 78, 5; ¶ cum . . . nostros . . . defatigarent, quibus propter magnitudinem castrorum perpetuo esset isdem ⟨*c*⟩ in uallo permanendum: VII 41, 2.

g) inter: (3, 95, 1 *u.* **h)** α) compellere.)

h) intra; α): equites plerumque omnes tela intra uallum coiciebant: V 57, 3; ¶ Caesar Pompeianis ex fuga intra ⟨inter *Oafl*⟩ uallum compulsis . . . milites cohortatus est, ut: 3, 95, 1; ¶ aquilifer . . . aquilam intra uallum proiecit: V 37, 5.

β): militesque omnes intra uallum castrorum ⟨uall. castr. *Ofhl; castrorum a; castra munitionem* b^1*; castrorum munitionem* b^2c^1*; Np.*⟩ continuit: 3, 76, 1; ¶ iam cum intra uallum nostri uersarentur: 3, 96, 3.

i) per: plerosque ii ⟨*c*⟩, qui receperant, celant noctuque per uallum emittunt: 1, 76, 4.

k) pro; α): paulum legiones Caesar, quas pro uallo constituerat, promoueri iubet: VII 70, 5.

β): omnem eam materiam, quae erat caesa, conuersam ad hostem conlocabat et pro uallo ad utrumque latus exstruebat: III 29, 1; ¶ ad impedimenta pugnatum est, propterea quod pro uallo carros obiecerant ⟨abiec. B^1M^1⟩: I 26, 3.

l) sub: ut se sub ipso uallo ⟨ualle *a*⟩ constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5; ¶ ut qui sub uallo ⟨ualle BMa^1⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2.

Adiect.: altius: V 50, 5; altissimum: *2, 1, 3; interius: 3, 66, 4; (ipsum: V 43, 5; VI 42, 2.)

uallus. A. = σκόλοψ: truncis arborum . . . abscisis atque horum delibratis ac praeacutis cacuminibus perpetuae fossae . . . ducebantur. huc illi stipites demissi ⟨*c*⟩ . . . ab ramis eminebant. quini erant ⟨*c*⟩ ordines con-

iuncti inter se . . ., quo qui intrauerant se ipsi acutissimis uallis induebant. hos cippos appellabant: VII 73, (2—)4.

B. = χαράκωμα, σταύρωμα; **a) subi.**: coniungere ⟨contingere *z*⟩: 3, 63, 5 *u.* **b)** perficere; ¶ erat eo loco fossa pedum ⟨*c*⟩ XV et uallum ⟨uallus *Ald.*⟩ contra hostem in altitudinem pedum X, tantundemque eius ualli agger in latitudinem ⟨altitud. *NOz*⟩ patebat. ab eo intermisso spatio pedum DC alter conuersus in contrariam partem erat uallus humiliore paulo munitione: 3, 63, 1. 2.

b) obi.: milites . . . muros ascendunt, sed moniti a Brundisinis, ut uallum caecum fossasque ⟨uallem cecum fossisque *a*⟩ caueant, subsistunt: 1, 28, 4; ¶ conuertere: 3, 63, 2 *u.* **a)** esse; ¶ timens Caesar, ne nauibus nostri circumuenirentur, duplicem eo loco fecerat uallum: 3, 63, 3; ¶ itaque contra mare transuersum ⟨conuersum *Paul*⟩ uallum, qui has duas munitiones coniungeret ⟨*1det.; Ciacc.;* contingeret *z*⟩, nondum perfecerat: 3, 63, 5.

c) c. praep.; α) ab: (3, 63, 2 *u.* **a)** esse.)

β) in uallum: simul nauibus circumuecti milites in exteriorem ⟨interiorem *NO¹hl*⟩ uallum tela iaciebant: 3, 63, 6.

γ) inter: atque inter duos uallos, qua perfectum opus non erat, . . . in auersos ⟨*c*⟩ nostros impetum fecerunt: 3, 63, 8.

ualuae: constabat Elide in templo Mineruae . . . simulacrum Victoriae, quod . . . ante ad simulacrum Mineruae spectauisset, ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3, 105, 2.

Vangiones: Germani suas copias castris eduxerunt generatimque constituerunt ⟨*c*⟩ paribus ⟨*c*⟩ interuallis, Harudes ⟨*c*⟩, Marcomanos ⟨*c*⟩, Tribocos ⟨*c*⟩, Vangiones, Nemetes, Sedusios, Suebos: I 51, 2.

Varagri *u.* **Veragri.**

uarietas. A.: harum (alcium) est consimilis capris figura et uarietas pellium: VI 27, 1.

B.: hoc cum in speciem uarietatemque opus deforme non est alternis trabibus ac saxis, . . . tum: VII 23, 5.

uarius: tribuni plebis de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses uariarum ⟨suarum *recc.; Np., Db.*⟩ actionum respicere ac timere consuerant ⟨*c; u. CC*⟩: 1, 5, 2; ¶ ita uario certamine pugnatum est: 1, 46, 4; ¶ temporibusque rerum et spatiis locorum et ⟨*N;* in *Oz; Forchh.; del. Np., Db.*⟩ custodiarum uaria ⟨*Of;* iuria *a¹;* uiriam *hl;* incuria aut *Paul*⟩ diligentia ⟨-tiam *hl*⟩ animaduersa ⟨-sis *Forchh.*⟩, prout cuiusque eorum, qui negotiis praeerant, aut natura aut studium ferebat, haec ad Pompeium omnia detulerunt: 3, 61, 3; ¶ (cohortemque postea duplici stipendio, frumento, † uespeciariis ⟨*uel* frumentoue speciariis (*uel* spetiar.) *z;* ueste et uariis *van Gent*⟩ militaribusque ⟨que *om. recc.; van Gent*⟩ donis amplissime donauit: 3, 53, 6;) ¶ itaque in tanta rerum iniquitate fortunae quoque euentus uarii sequebantur: II 22, 2; ¶ qui (conuentus) ex uariis generibus constaret: 2, 36, 1; ¶ ac ⟨*c*⟩ uariis dictis sententiis ⟨sent. dict. *β*⟩, quarum ⟨*c*⟩ pars deditionem, pars, dum uires suppeterent, eruptionem censebat, non praetereunda oratio Critognati uidetur ⟨*c*⟩: VII 77, 2; ¶ is (timor) uariis ⟨uarus *Oaf*⟩ hominum sermonibus celeriter augetur: 2, 29, 1; ¶ hic cum essent factiones duae, uaria uoluntate ciuitatium ⟨*c*⟩ utebatur: 3, 35, 2.

Q. Varius *u.* **Varus 3.**

Varro. 1. A. (Terentius) Varro: responsum est ab altera parte A. Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum: 3, 19, 3; *cf. qu. sqq.* § 3. 4.

2. M. (Terentius) Varro: aduentu L. Vibullii Rufi . . . Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, quorum unus Hispaniam citeriorem *tribus legionibus*, *alter ulteriorem* a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus, tertius ab Ana Vettonum agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat, officia inter se partiuntur, uti Petreius ex Lusitania . . . ad Afranium proficiscatur, Varro cum iis ⟨*c*⟩ quas habebat legionibus omnem ulteriorem Hispaniam tueatur: 1, 38, 1. 2; M. Varro in ulteriore ⟨c⟩ Hispania initio cognitis iis ⟨*c*⟩ rebus, quae sunt in Italia gestae, diffidens Pompeianis rebus amicissime de Caesare loquebatur: 2, 17, 1; *cf.* 17, 2—18, 6; simul ipse Cordubae conuentus per se portas Varroni clausit: 2, 19, 3; isdem diebus (Carmonensium ciuitas) . . . deductis tribus in arcem oppidi ⟨*c*⟩ cohortibus a Varrone praesidio per se cohortes eiecit ⟨*c*⟩ portasque praeclusit: 2, 19, 5; hoc uero magis properare Varro, ut cum legionibus quam primum Gades contenderet, ne itinere aut traiectu intercluderetur: 2, 20, 1; *cf.* § 2. 3; his cognitis rebus altera ex duabus legionibus, quae uernacula appellabatur ⟨*c*⟩, ex castris Varronis adstante et inspectante ipso ⟨*c*⟩ signa sustulit: 2, 20, 4; quibus rebus perterritus Varro, cum itinere conuerso sese Italicam ⟨*c*⟩ uenturum praemisisset

⟨*c*⟩, certior ab suis factus est praeclusas esse portas: 2, 20, 6; *cf.* § 7; tradita legione Varro Cordubam ad Caesarem uenit. relatis ad eum publicis cum fide rationibus quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique habeat frumenti et ⟨*c*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8; pecunias quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti remittit ⟨*c*⟩: 2, 21, 2; ipse iis ⟨*c*⟩ nauibus, quas M. Varro quasque Gaditani iussu Varronis fecerant, Tarraconem ⟨*c*⟩ . . . peruenit: 2, 21, 4.

Varus. **1. P. Attius Varus** *u.* **Attius 2.** *p. 361 sq.*

2. Sex. Quintilius Varus *u.* **Quintilius** *p. 1568 sq.*

3. Q. Varus: cum cotidiana consuetudine Q. Varus ⟨Varius *Gland.*⟩, praefectus equitum Domitii, uenisset, subito illi ex insidiis consurrexerunt: 3, 37, 5.

4. Varus (flumen): res huc deducitur, ut ii ⟨*c*⟩, qui habeant domicilium aut possessionem in Hispania ⟨*c*⟩, statim, reliqui ad Varum flumen dimittantur: 1, 86, 3; Caesar ex eo tempore, dum ad flumen Varum ueniatur, se frumentum daturum pollicetur: 1, 87, 1; hoc eius praescripto ex Hispania ad Varum flumen est iter factum, atque ibi reliqua pars exercitus dimissa est: 1, 87, 5.

uas: uasa conclamare *u.* **conclamo B. a)** *p. 631 (3 loc.).*

uasto. A. additur obi.: agros *u.* **ager** *p. 208 (5 loc.);* ¶ Cassiuellaunus hoc proelio nuntiato tot detrimentis acceptis, uastatis finibus, maxime etiam permotus defectione ciuitatum ⟨*c*⟩ legatos . . . mittit: V 22, 3; ciuitatibus maxima laus est quam latissime ⟨latissimis β⟩ circum se uastatis finibus solitudines habere: VI 23, 1; ¶ quod a Pirustis ⟨*c*⟩ finitimam partem prouinciae incursionibus uastari audiebat: V 1, 5; ¶ tali modo uastatis ⟨factis β; *Flod.*⟩ regionibus ⟨religionibus β; legionibus *Flod.*⟩ exercitum Caesar . . . reducit: VI 44, 1.

B. abs.: cum equitatus noster liberius praedandi uastandique ⟨uast. praedandique β⟩ causa se in agros eiecerat ⟨*c*⟩: V 19, 2.

uastus. A. pos.: summaque erat uasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris ⟨mari magno, aestibus raris *BM*⟩ ac prope nullis portibus difficultas nauigandi: III 12, 5.

B. superl.: ac longe aliam esse nauigationem in concluso ⟨uastissimo *add. afi*⟩ mari atque in uastissimo ⟨*om.* β⟩ atque ⟨*om.* *AQ*β⟩ apertissimo ⟨*om.* *AQ*⟩ Oceano perspiciebant ⟨*c*⟩: III 9, 7.

(Vatani: Mosa . . . parte quadam ex Rheno recepta, quae appellatur Vacalus, insulam [qu(a)e] efficit Batauorum ⟨uatauorum α⟩: IV 10, 1.**)**

uaticinatio: quod apud Germanos ea ⟨*c*⟩ consuetudo esset, ut matres familiae eorum sortibus et uaticinationibus ⟨uaticinationibusque β⟩ declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne: I 50, 4.

P. Vatinius: mittit P. Vatinium legatum ad ripam ipsam fluminis, qui ea, quae maxime ad pacem pertinere uiderentur, ageret: 3, 19, 2; *cf. qu. sqq.* § 2. 3; (quo cum esset ⟨isset *Paul*⟩ postero die uentum ⟨Vatinius *Paul*⟩, magna utrimque multitudo conuenit: 3, 19, 4;) qua ex frequentia T. Labienus prodit; † summissa oratione loqui de pace atque altercari cum Vatinio ⟨uatio *a pr.*, *h pr.*⟩ incipit: 3, 19, 5; *cf.* § 6; testibus se militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae per Vatinium in conloquiis, quae per A. Clodium ⟨*c*⟩ . . . egisset: 3, 90, 2; similiter Vatinius, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis elicuit naues Laelianas . . .: 3, 100, 2.

uber(ior): haec Afranius Petreiusque et eorum amici pleniora etiam atque uberiora Romam ad suos perscribebant: 1, 53, 1.

ubi. 1. aduerbium loci; A. relatiuum; a) in enuntiato secundario; α) pertinet ad substantiuum uel aduerbium loci uel ad pronom., quod antecedit; αα) antecedit subst. 𝔄) appellat.; a) additur pronom. demonstr.: quod is collis, ubi castra posita erant, paululum ex planitie editus tantum . . in latitudinem patebat, quantum: II 8, 3; ¶ ne committeret, ut is locus, ubi constitissent ⟨-tuissent *Q*β⟩, ex calamitate populi Romani . . . nomen caperet: I 13, 7; ne saucio quidem eius loci, ubi constiterat ⟨-rant *hl*⟩, relinquendi . . . facultas dabatur: III 4, 4; transeunt ⟨*c*⟩ Rhenum . . . triginta milibus passuum infra eum locum, ubi pons erat perfectus praesidiumque a ⟨*c*⟩ Caesare relictum: VI 35, 6; **(**ac saepe in eum locum uentum est tanto in omnes partes *dimisso equitatu, ut ⟨ubi *Freudenberg*⟩ [non] modo uisum ab se Ambiorigem in fuga circumspicerent captiui nec plane etiam abisse ex conspectu contenderent: VI 43, 4;**)** ipse paulum ex eo loco cum legione progressus, ubi constiterat, euentum pugnae exspectabat: VII 49, 3; — quae . . ciuitates propinquae iis ⟨*recc.*; his *X*; *plur. edd.*⟩ locis erant, ubi bellum gesserat: II 35, 3; neque (Romanos) eorum locorum, ubi bellum gesturi essent, uada, portus, insulas nouisse ⟨*c*⟩: III 9, 6; cum intellegeret in iis

⟨hiis B^1; illis β; his α⟩ locis sibi bellum gerendum, ubi paucis ante annis L. Valerius Praeconinus legatus exercitu pulso interfectus esset atque unde L. Manlius ⟨c⟩ proconsul impedimentis amissis profugisset: III 20, 1.

b) non additur pronom. demonstr.: has inter se capreolis molli fastigio coniungunt, ubi tigna, quae musculi tegendi causa ponant, conlocentur ⟨*u. CO*⟩: 2, 10, 3; ¶ impedimenta . . . Aduatucam contulit. id castelli nomen est. hoc fere est in mediis Eburonum finibus, ubi Titurius atque ⟨c⟩ Aurunculeius hiemandi causa consederant: VI 32, 3. 4; ¶ erat inter oppidum Ilerdam et proximum collem ⟨*Vascos.*; in oppido ilerda et proximo colle *x*⟩, ubi castra Petreius atque Afranius habebant, planitia ⟨c⟩: 1, 43, 1; ¶ primo concursu ab ⟨c⟩ dextro cornu, ubi septima legio constiterat, hostes pelluntur: VII 62, 3; sinistro cornu, ubi erat ipse, celeriter adgressus Pompeianos ex uallo deturbauit: 3, 67, 4; ¶ fugientes ⟨c⟩ usque ad flumen, ubi Vercingetorix cum pedestribus copiis consederat, persequuntur: VII 67, 5; ¶ neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis tenere posse: 3, 36, 6; ¶ (tectum . . ., ubi: 2, 9, 7 *u.* 2. B. c);) ¶ Trallibus in templo Victoriae, ubi Caesaris statuam consecrauerant, palma . . . ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 5; ¶ uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt: 1, 86, 2.

B) nom. propr.: reuertitur Agedincum, ubi ⟨agedincubi *Mpr.*⟩ impedimenta totius exercitus relicta erant ⟨ubi . . . rel. erant *del. Paul*⟩: VII 62, 10; ¶ in Lingones contendit, ubi duae legiones hiemabant: VII 9, 4; ¶ naues in Venetiam, ubi Caesarem primum bellum ⟨c⟩ gesturum constabat, quam plurimas possunt cogunt: III 9, 9.

ββ) antecedit aduerb.: in eam partem ituros atque ibi futuros Heluetios, ubi eos Caesar constituisset atque esse uoluisset: I 13, 3.

γγ) antecedit pronom.: ne quid emineret, ubi ignis hostium adhaeresceret: 2, 9, 1.

β) subaudienda est uox, ad quam referri potest ubi; αα): ut esset, ubi tegimenta praependere possent: 2, 9, 3.

ββ): ubi cuique ⟨β; ubicumque α; *Fr.*⟩ aut ualles abdita aut locus siluestris aut ⟨locis siluestribus β⟩ palus impedita spem praesidii aut salutis aliquam offerebat, consederat ⟨consederant *Fr.*⟩: VI 34, 2; ubi aut spatium inter muros aut imbecillitas materiae postulare uideretur, pilae interponuntur, trauersaria tigna iniciuntur: 2, 15, 2; atque ut ⟨*om. Nhl*⟩ erant loca montuosa et † ad specus angustiae uallium, has sublicis . . . praesaepserat ⟨atque ubi erant loca mont. et asperae angustiae uallium, has . . . *FHofm.*⟩: 3, 49, 4.

b) in enuntiato primario (initio enuntiati): ad hostium castra contendit. ibi ⟨ubi β⟩ cum alii ⟨*om.* β⟩ fossas complerent, alii multis telis coniectis defensores uallo munitionibusque depellerent . . ., equites . . . renuntiauerunt ⟨c⟩: III 25, 1; (Caesar eo tempore . . . erat ad Buthrotum, oppidum *oppositum* Corcyrae. ibi ⟨ubi *af*⟩ certior ab Acilio et Murco per litteras factus de postulatis Libonis et Bibuli legionem relinquit; ipse Oricum reuertitur: 3, 16, 2;) Caelius . . . peruenit Thurios. ubi cum quosdam eius municipii sollicitaret equitibusque Caesaris . . . pecuniam polliceretur, ab his est interfectus: 3, 22, 3.

(**B. interrogat.:** quod penes eum est pecuniae tradit et quid ubique ⟨ubique = et ubi *Hartz*⟩ habeat frumenti et ⟨c⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8.)

2. coniunctio tempor.; A. indicat rem semel esse factam (= postquam, ut); a) non additur primum; ubi coniungitur α) c. ind. praes.; in apodosi sequ. αα) praes.: (III 18, 3 *et* VII 3, 1 *u.* β) αα);) id ubi uident, mutant consilium: 2, 11, 2; Curio ubi perterritis omnibus neque cohortationes suas neque preces audiri intellegit, unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1.

ββ) perf.: proelio equestri . . . contendebatur. ubi neutri transeundi initium faciunt, secundiore equitum proelio nostris Caesar suos in castra reduxit: II 9, 2; (III 23, 7 *et* IV 25, 1 *et* 2, 37, 3 *et* 3, 41, 2 *u.* β) ββ).)

β) c. ind. perf.; in apodosi sequitur αα) ind. praes.: (ad eas res conficiendas Orgetorix deligitur. is sibi ⟨ubi B^a; *Dauis.*⟩ legationem ad ciuitates suscepit. in eo itinere persuadet Castico, . . . ut: I 3, 3 (4);) Heluetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant. ubi iam se ad eam rem paratos esse arbitrati sunt, oppida sua omnia . . . incendunt, frumentum . . . comburunt, . . . iubent: I 5, 2; ad Genauam ⟨c⟩ peruenit. . . . pontem . . . iubet rescindi. ubi de eius aduentu Heluetii certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt: I 7, 3; castella communit, quo facilius . . . prohibere possit ⟨c⟩. ubi ea dies, quam constituerat cum legatis, uenit et legati ad eum reuerterunt ⟨-tuntur *a*⟩, negat se more et exemplo populi Romani posse iter ulli per prouinci-

am dare et, si uim facere conentur, prohibiturum ostendit: I 8,3; 12,2 *u.* ββ); diem ex die ducere Haedui: conferri, comportari, adesse dicere. ubi se diutius duci intellexit . . ., conuocatis eorum principibus . . . grauiter eos accusat: I 16,5; huic . . . persuadet, uti ⟨*c*⟩ ad hostes transeat et ⟨*c*⟩ quid fieri uelit edocet. qui ubi pro perfuga ad eos uenit, timorem Romanorum proponit, quibus angustiis ipse Caesar a Venetis prematur ⟨*c*⟩ docet, neque longius abesse, quin ... Sabinus ... ad Caesarem auxilii ferendi causa proficiscatur. quod ubi auditum est, conclamant omnes . . . ad castra iri oportere: III 18,3. 5; Crassus . . . uineas turresque egit. illi alias eruptione temptata, alias cuniculis ad aggerem uineasque actis . . ., ubi diligentia nostrorum nihil his rebus profici posse intellexerunt, legatos ad Crassum mittunt . . . petunt: III 21,3; (Indutiomarus) tantam sibi . . . auctoritatem comparauerat, ut undique ad eum legationes concurrerent, gratiam atque amicitiam publice priuatimque peterent. ubi intellexit ultro ad se ueniri . . ., armatum concilium indicit ⟨indixit β⟩: V 56,1; nullo ab nostris dato responso ubi uisum est sub uesperum dispersi ac dissipati discedunt: V 58,3; tempore eius rei constituto ab concilio ⟨*c*⟩ disceditur. ubi ea dies uenit, Carnutes . . . Cenabum signo dato concurrunt ciuesque Rom. . . . interficiunt bonaque eorum diripiunt: VII 3,1; Vercingetorix, ubi de Caesaris aduentu cognouit, oppugnatione ⟨*c*⟩ desistit ⟨β; destitit α; *edd.*⟩ atque obuiam Caesari proficiscitur: VII 12, 1; Caesar, ubi luxit ⟨illuxit *O*⟩, omnes senatores . . . ad se produci iubet: 1,23,1; magnum hostium numerum pauci sustinuere. sed ubi signa legionum adpropinquare coeperunt, paucis amissis sese in proximos montes conferunt: 1,51,5; tantum fuit in militibus studii, ut . . . addito circuitu . . . eos . . . ante horam diei VIIII. consequerentur. quos ubi Afranius procul uisos cum Petreio conspexit, noua re perterritus locis superioribus consistit ⟨*Ciacc.*; constitit *x*; *edd.*⟩ aciemque instruit: 1,65,1; castra muniunt neque iumentis onera deponunt. ubi ⟨que *add.* h^1⟩ Caesaris castra posita tabernaculaque constituta . . . animum aduerterunt ⟨animadu. *f.*⟩, sese subito proripiunt . . . et . . . incipiunt: 1,80,3; conloquium petunt et id, si fieri possit, semoto a militibus loco. ubi id a Caesare negatum et palam si conloqui uellent, concessum est, datur obsidis loco Caesari filius Afranii: 1, 84,2; hostes . . . inermes cum infulis se porta . . . proripiunt. qua noua re oblata omnis administratio belli consistit. . . . ubi hostes ad legatos exercitumque peruenerunt, uniuersi se ad pedes proiciunt; orant, ut: 2, 12,2 (*Np.* 3); Fabius . . . Varum nomine appellans requirebat, uti ... monere aliquid uelle ⟨*o*⟩ ac dicere uideretur. ubi ille saepius appellatus respexit ⟨*ego*; aspexit *x*; *edd.*⟩ ac restitit et quis esset aut quid uellet quaesiuit, umerum apertum gladio adpetit ⟨-tiit *Paul*⟩, paulumque afuit, quin Varum interficeret: 2,35,2; Pompeius interclusus Dyrrachio, ubi propositum tenere non potuit, secundo usus consilio edito loco . . . castra communit: 3,42,1; Pompeius, ubi nihil profici equitatu cognouit, paucis intermissis diebus *rursus eum nauibus ad se... recipit ⟨recepit *h*⟩: 3,58,2.

ββ) **ind. perf.**: id (flumen) Heluetii ... transibant. ubi per exploratores Caesar certior factus est tres iam partes copiarum Heluetios id flumen traduxisse, . . . de tertia uigilia . . . profectus ad eam partem peruenit, quae nondum flumen transierat: I 12, 2; milia VI . . . ad Rhenum . . . contenderunt. quod ubi Caesar resciit, quorum per fines ierant, his uti . . . reducerent, . . . imperauit: I 28,1; planities erat magna. . . . eo . . . ad conloquium uenerunt. . . . Ariouistus ex equis ut ⟨*o*⟩ conloquerentur . . . postulauit. ubi ⟨ut B^2β⟩ eo uentum est, Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨praedicauit B^2β⟩: I 43,4; Ariouistus his omnibus diebus exercitum castris continuit. ... ubi eum castris se ⟨*c*⟩ tenere Caesar ⟨*o*⟩ intellexit, . . . castris idoneum locum delegit acieque triplici instructa ad eum locum uenit: I 49,1; hostibus ⟨*c*⟩ pugnandi potestatem fecit. ubi ne tum quidem eos prodire intellexit, circiter meridiem exercitum in castra reduxit: I 50,2; Suebi . . . domum reuerti coeperunt. quos ubi ⟨Vbii *Rhenanus*; *Schn.*, *Np.*, *Dt.*, *Hold.*; ubi ii *Zucker*⟩ qui proximi Rhenum incolunt ⟨ut *add. Schn.*⟩ perterritos senserunt ⟨*del. Rhenanus*; *Np.*, *Dt.*, *Hold.*⟩, insecuti magnum ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54,1; Caesar ... cotidie .. equestribus proeliis quid hostis uirtute posset et quid nostri auderent periclitabatur ⟨*c*⟩. ubi nostros non esse inferiores intellexit, . . . ab utroque latere eius collis transuersam fossam obduxit ⟨duxit β⟩ . . . et ad extremas fossas castella constituit ibique tormenta conlocauit: II 8, 3 (4); hostes ubi et de expugnando oppido et de flumine transeundo spem se fefellisse intellexerunt neque nostros in locum iniquiorem progredi pugnandi causa uiderunt atque ipsos res frumentaria deficere coepit, concilio ⟨*c*⟩ con-

uocato constituerunt . . .: II 10, 4; legiones . . . castra munire coeperunt. ubi prima impedimenta nostri exercitus ab iis ⟨c⟩, qui in siluis ⟨c⟩ abditi latebant, uisa sunt, . . . subito omnibus copiis prouolauerunt impetumque in nostros equites fecerunt: II 19, 6; Caesar . . . ad dextrum cornu profectus, ubi suos urgeri signisque in unum locum conlatis . . . milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento uidit ⟨*del. ed. Iunt.*⟩ . . ., hostes . . . ab utroque latere instare et rem esse in angusto uidit, neque ullum esse subsidium, quod submitti posset, scuto ab nouissimis uni militi detracto . . . in primam aciem processit . . . iussit: II 25, 1 (2); (Aduatuci) oppido sese continebant. ubi uineis actis aggere exstructo turrim ⟨c⟩ procul constitui uiderunt, primum inridere ex muro atque increpitare uocibus, quod tanta machinatio ab tanto spatio instrueretur ⟨c⟩: quibusnam manibus . . . tanti oneris turrim ⟨c⟩ in muro ⟨c⟩ sese conlocare *posse* confiderent? ubi uero moueri et adpropinquare moenibus ⟨c⟩ uiderunt, noua atque inusitata specie commoti legatos ad Caesarem de pace miserunt: II 30, 3; 31, 1; compluribus expugnatis oppidis Caesar, ubi intellexit frustra tantum laborem sumi neque hostium fugam captis oppidis reprimi neque iis ⟨c⟩ noceri posse, statuit exspectandam classem. quae ubi conuenit ac primum ab hostibus uisa est, circiter CCXX naues eorum . . . profectae ⟨c⟩ ex ⟨c⟩ portu nostris aduersae constiterunt: III 14, 1. 2; commeatibus nostros intercludere instituunt. quod ubi Crassus animaduertit suas copias propter exiguitatem non facile diduci ⟨c⟩, . . . in dies hostium numerum augeri, non cunctandum existimauit, quin pugna decertaret. hac ⟨c⟩ re ad consilium ⟨c⟩ delata ubi omnes idem sentire intellexit, posterum diem pugnae constituit: III 23, 7. 8; Caesar . . . haec . . . cognouit: Suebos . . . decertare constituisse. quod ubi Caesar comperit, . . . se in Galliam recepit pontemque rescidit: IV 19, 4; quibus rebus nostri perterriti atque huius omnino generis pugnae imperiti non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, utebantur. quod ubi Caesar animaduertit, naues longas . . . paulum remoueri . . . iussit: IV 25, 1; Caesar . . . loco castris idoneo capto, ubi ex captiuis cognouit, quo in loco hostium copiae consedissent, . . . de ⟨c⟩ tertia uigilia ad hostes contendit . . . et . . . praefecit: V 9, 1; 56, 1 *u.* $\alpha\alpha$); nostri . . . pila in hostes immittunt. illi ubi praeter spem quos fugere credebant infestis signis ad se ire uiderunt ⟨-re β⟩, impetum modo ferre non potuerunt ac . . . siluas petierunt: VI 8, 6; iamque hoc ⟨c⟩ facere noctu apparabant, cum matres familiae repente . . . procurrerunt ⟨c⟩ flentesque . . . petierunt ⟨c⟩, ne se . . . hostibus ad supplicium dederent. . . . ubi eos in sententia perstare ⟨c⟩ uiderunt, . . . conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt: VII 26, 4; hostes . . . in foro . . . constiterunt, . . . ut . . . depugnarent. ubi neminem in aequum locum sese demittere ⟨c⟩ . . . uiderunt, ueriti, ne omnino spes fugae tolleretur, . . . ultimas oppidi partes continenti ⟨c⟩ impetu ⟨c⟩ petiuerunt parsque ibi . . . est interfecta: VII 28, 2; Caesar ubi cognouit *per* Afranium stare, quo minus proelio dimicaretur, . . . castra facere constituit et . . . uetuit: 1, 41, 3; id hac ratione perfectum est. ubi ⟨*ahl;* ibi *Of*⟩ turris altitudo perducta est ad ⟨c⟩ contabulationem ⟨c⟩, eam ⟨c⟩ in parietes instruxerunt ⟨-erant *Nhl*⟩ ita, ut: 2, 9, 1; . . . ubi uero ea pars turris, quae erat perfecta, tecta atque munita est ab omni ictu hostium, pluteos ad alia opera abduxerunt: 2, 9, 5; . . . ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi ⟨*x;* confisi sunt *(recc.?) Np., Dt.*⟩, musculum . . . facere instituerunt: 2, 10, 1; Trebonius ea, quae sunt amissa, . . . reficere instituit. nam ubi ⟨illi *Paul*⟩ tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt indutiisque per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui fore perdoluerunt, . . . aggerem noui generis . . . facere instituerunt: 2, 15, 1; 35, 2 *u.* $\alpha\alpha$); quibus omnibus ⟨c⟩ rebus sublatus nihil contra se regem ausurum ⟨c⟩ existimabat. sed ubi certis auctoribus comperit minus V et XX milibus . . . eius copias abesse, relictis munitionibus sese in castra Cornelia recepit: 2, 37, 3; *Libo . . . totam rem ad Pompeium reicere; unum instare de indutiis uehementissimeque contendere. quem ⟨*O;* quae *x;* quos *Ald.*⟩ ubi Caesar intellexit . . . inopiae uitandae causa omnem orationem ⟨c⟩ instituisse . . ., ad reliquam cogitationem belli sese recepit: 3, 17, 6; Pompeius . . . magnis itineribus ad Antonium contendit, atque ubi eum ⟨*sic Ohl;* eum ubi *af; edd.*⟩ adpropinquare cognouit, idoneum locum nactus ibi ⟨c⟩ copias conlocauit suosque omnes castris ⟨c⟩ continuit ignesque fieri prohibuit: 3, 30, 5; acie instructa decernendi potestatem Pompeio fecit. ubi illum suis locis se tenere animum aduertit ⟨*ahl;* animaduertit *Of; Np., Dt.*⟩, reducto . . . exercitu aliud sibi consilium capiendum existimauit: 3, 41, 2; 58, 2 *u.* $\alpha\alpha$); (haec tum ⟨*Madu.;* cum *x; edd.;* ubi *Paul*⟩ facta sunt in consilio, magnaque ⟨que *add. Madu.; om. x; edd.; Paul*⟩ spe et laetitia omnium discessum

est: 3, 87, 7;) equitesque Pompei . . . aciem . . nostram a latere aperto circumire coeperunt. quod ubi Caesar animum aduertit ⟨animadu. *Ob; Np., Dt.*⟩, quartae aciei . . . dedit signum: 3, 93, 4; Caesar . . . eos . . . arma proicere iussit. quod ubi ⟨illi *O*⟩ sine recusatione fecerunt passisque palmis . . . flentes ab eo salutem petiuerunt ⟨-ierunt *f*⟩, consolatus consurgere iussit: 3, 98, 2.

(γγ) perf. et **praes.**: VII 12, 1 *et* 1, 65, 1 *u.* αα).)

δδ) impf.: ac primo Afraniani milites . . . laeti ex castris procurrebant. . . . sed ubi paulatim retorqueri agmen ad dextram ⟨*c*⟩ conspexerunt iamque . . . animum aduerterunt, nemo erat adeo tardus aut fugiens laboris, quin . . . putaret: 1, 69, 3.

εε) inf. descriptiuus (histor.): II 30, 3 *u.* ββ).

(ζζ) ppf.: 2, 9, 1 *u.* ββ).)

γ) c. ind. perf. et praes.: quod ubi hostes uiderunt ea, quae . . . refici non posse sperassent, paucorum dierum opera . . . refecta . . . eodemque exemplo sentiunt totam urbem . . . circummuniri ⟨*c*⟩ posse . . . suorumque tormentorum usum ⟨*c*⟩ . . . interire parique condici . . . onebellandi data se † uirtute nostris adaequare non posse intellegunt ⟨intelligunt *x*⟩, ad easdem deditionis condiciones recurrunt: 2, 16, 1—3.

b) ubi primum *u.* **primum** *p. 1212* **B. b)** *(3(4) loc.).*

B. indicat rem saepius esse factam (uel fieri solere); a) c. ind. praes.: Rhenus . . . per fines . . . Treuerorum citatus fertur et ubi Oceano adpropinquat ⟨β; *Aim.*; adpropinquauit α; *edd.*⟩, in plures diffluit ⟨β; defluit α; *edd.*⟩ partes: IV 10, 4; (VII 3, 2 *u.* **b**).)

b) c. ind. perf.: Gallorum eadem atque Belgarum oppugnatio est haec: ubi ⟨est. Haec ubi *BM*; est. Ac ubi *AQ*; est. At ubi β⟩ circumiecta multitudine hominum totis moenibus undique in murum lapides iaci coepti sunt murusque defensoribus nudatus est, testudine facta portas succendunt ⟨*u. CC*⟩ murumque subruunt: II 6, 2; (IV 10, 4 *u.* **a**);) latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque ciuitatis fiunt atque ea iuuentutis exercendae . . . causa fieri praedicant. atque ubi quis ex principibus in concilio dixit ⟨dixerit *Aim.*⟩ se ducem fore, qui sequi uelint profiteantur, consurgunt ⟨consurgant *M*⟩ ii ⟨*c*⟩, qui et causam et hominem probant suumque auxilium pollicentur atque a ⟨*c*⟩ multitudine conlaudantur: VI 23, 7; celeriter ad omnes Galliae ciuitates fama perfertur. nam ubi quae ⟨*rec.*; ubique *αhl*; ubicunque *DE*; *Np., Dt.*[1]; ubi *af*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant; hunc ⟨*c*⟩ alii deinceps excipiunt et proximis tradunt, ut tum accidit: VII 3, 2.

c) c. ind. ppf.: hostes uero notis omnibus uadis, ubi ex litore aliquos singulares ex naui ⟨*c*⟩ egredientes conspexerant, incitatis equis impeditos adoriebantur, plures paucos circumsistebant, alii ab latere aperto in uniuersos tela coiciebant: IV 26, 2(3); turris tectum per se ipsum pressionibus ⟨*c*⟩ ex contignatione prima suspendere ac tollere coeperunt. ubi quantum storiarum demissio patiebatur, tantum eleuarant ⟨*Kran.*; eleuabant *x*; *Np.*⟩, intra haec tegimenta abditi atque muniti parietes lateribus exstruebant ⟨coeperunt. ubi . . . eleuarant, intra . . . exstruebant *Kran.*; coeperunt, ubi . . . eleuabant. intra . . . exstruebant *x*; *Np.*⟩ rursusque alia pressione ⟨*c*⟩ ad aedificandum sibi locum expediebant. ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo tecta extremis lateribus instruebant exque ea contignatione rursus summam ⟨*c*⟩ contabulationem storiasque eleuabant: 2, 9, 6. 7. hoc ubi uno auctore ad plures permanauerat atque alius alii tradiderat, plures auctores eius rei uidebantur: 2, 29, 2.

d) c. ind. impf.: 2, 9, 7 *u.* **c**).

[**Falso**: discedentem . . . cohortantur, magno sit animo, necubi ⟨ne ubi *hl*; nec ibi *f*; ne *O*[1]⟩ dubitet proelium committere: 2, 33, 2; *cf.* **Vbii** VI 9, 6. 8; 10, 2.]

(**ubicumque**: ubi cuique ⟨β; ubicumque α; *Fr.*⟩ aut ualles abdita aut . . . palus impedita spem praesidii aut salutis aliquam offerebat, consederat ⟨consederant *rec.*; *Fr.*⟩: VI 34, 2; nam ubi quae ⟨*rec.*; ubique *αhl*; ubicunque *DE*; *Np., Dt.*[1]; ubi *af*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore per agros regionesque significant: VII 3, 2.)

Vbii. *De Vbiorum finibus cf.* *Heller, Ph. 22, 160 sqq.*

1. ui subst.: (quos ubi ⟨Vbii *Rhenanus*; *(Schn.,) Np., Dt.*; Vbi *Hold.*; (hubi *Q*)⟩ qui proximi Rhenum incolunt perterritos senserunt ⟨*del. Rhenanus*; *Np., Dt., Hold.*⟩, insecuti magnum ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54, 1;) ad alteram partem succedunt Vbii ⟨ubi i *BM*⟩, quorum fuit ciuitas ampla atque florens: IV 3, 3; *cf. qu. sqq.* § 3. 4; (4, 1;) licere, si uelint ⟨*c*⟩, in Vbiorum finibus considere, quorum sint legati apud se et de Sueborum iniuriis querantur et a se auxilium petant; hoc se Vbiis ⟨se ubiis *b*; suebis α; se ab ubiis β⟩ impera-

turum ⟨*αa; impetraturum fhl*⟩: IV 8, 3; sibique ut ⟨*o*⟩ potestatem faceret in Vbios legatos mittendi: IV 11, 2; *cf.* § 3; Vbii ⟨Vbi *B*[a]; Hubii *A;* Hubi *Q*⟩ autem, qui uni ex Transrhenanis ad Caesarem legatos ⟨*o*⟩ miserant, amicitiam fecerant, obsides dederant, magnopere orabant, ut sibi auxilium ferret, quod grauiter ab Suebis premerentur: IV 16, 5; *cf.* § (6—)8; Caesar . . . se in fines Vbiorum recepit: IV 19, 1; *cf. qu. sqq.;* omnibus rebus ⟨*o*⟩ iis ⟨*o*⟩ confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Vbios obsidione liberaret, . . . se in Galliam recepit: IV 19, 4; Vbii ⟨*AQ;* Vbi *M;* Vbi₍a₎i *B;* Vbi hi *al;* Vbi ii *h*⟩, qui ante obsides dederant atque in deditionem uenerant, purgandi sui ⟨*c*⟩ causa ad eum legatos mittunt: VI 9, 6; *cf. qu. sqq.* § 6. 7; Vbiorum ⟨*fik;* Vbi horum *X*⟩ satisfactionem accipit ⟨accepit *X*⟩, aditus uiasque in Suebos perquirit: VI 9, 8; interim paucis post diebus fit ab Vbiis ⟨ubi his *l*⟩ certior Suebos . . . copias cogere: VI 10, 1; Vbiis ⟨ubi is *Ba*⟩ imperat, ut pecora deducant suaque omnia ex agris in oppida conferant: VI 10, 2; *cf.* § 3. 4; partem ultimam pontis, quae ripas Vbiorum contingebat, . . . rescindit: VI 29, 2.

2. **ui adiect.**: Caesar postquam per Vbios exploratores comperit Suebos sese ⟨*c*⟩ in siluas recepisse, . . . constituit non progredi longius: VI 29, 1.

ubique. **A.**: nauium quod u b i q u e fuerat in unum ⟨*o*⟩ locum coegerant: III 16, 2; onerarias naues, q u a s u b i q u e ⟨ubi *a*⟩ possunt, deprehendunt atque in portum deducunt: 1, 36, 2.

B.: quod penes eum est pecuniae tradit et q u i d u b i q u e ⟨ubique *idem h. l. esse quod* et ubi *censet Hartz*⟩ habeat frumenti et ⟨*c*⟩ nauium ostendit: 2, 20, 8.

(**C.**: ut, c u m undique ⟨β; u b i q u e (hubique *Q*) *α*; *Fr.*⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur, . . . fortissime . . pugnarent: V 43, 4.)

[**Falso**: nam ubi quae ⟨u b i q u e *αhl;* ubi *af*⟩ maior atque inlustrior incidit res, clamore . . . significant: VII 3, 2; quaeque ibi ⟨*coni. Db.;* quae qui ubique *a;* quaeque ubique *fhl;* quaeque *O*[1]; quaeque ibi cumque *Np.; Db., Dt.*⟩ naues imprudentia aut tempestate paulum suo cursu decesserunt, has more praedonum diripere consuerunt: 3, 112, 3.]

(**Vcilius**: Camerino fugientem ⟨*O; fugiente z*⟩ Lucilium ⟨*Gland.; ucillum z; ulcillem O*[a]⟩ Hirrum cum sex cohortibus . . . excipit: 1, 15, 5.)

ue. **A.**: qui (tumulus) tantum aberat a nostro castello, ut t e l u m t o r m e n t u m u e ⟨*O*[1]*hl;* tormentum *a;* tormento *recc.; Np., Dt.*⟩ missum adigi non posset: 3, 51, 8; tantumque a uallo eius prima acies aberat, uti ne telum tormentumue ⟨*Steph.;* telo tormentoue *z; edd.;* tela tormentaue *Paul*⟩ adigi ⟨*z; Steph.; Paul;* adici *Scal.; edd.*⟩ posset ⟨-sent *Paul*⟩: 3, 56, 1; ¶ neue Haeduos iniuria lacesseret neue h i s sociisque ⟨s o c i i s u e *Faern.*⟩ eorum bellum inferret: I 35, 3.

B.: (communi . . fit uitio naturae, ut . . . incognitis rebus magis c o n f i d a m u s uehementiusque ⟨-tiusue *Schnelle*⟩ e x t e r r e a m u r: 2, 4, 4;) hoc . . ad timorem nouarum tabularum tollendum minuendumque ⟨-ue *coni. Db.*⟩ . . . esse aptissimum existimauit: 3, 1, 3.

[**Falso**: cohortemque postea duplici stipendio, frumento, ueste, cibariis ⟨*Ouiac.;* frumento uespeciariis *uel* frumentoue speciariis (*uel* spetiar.) *z*⟩ militaribusque donis amplissime donauit: 3, 53, 6.]

uectigal. **A.** = φόρος, δασμός, τέλη (**Abgaben**): ciuibus Romanis . . . pecuniae i m p e r a b a n t u r . . .; publicanis, ut in Syria ⟨*o*⟩ fecerant, insequentis anni uectigal promutuum ⟨p r a e c e p i t mutuum *Nitsche*⟩: 3, 32, 6; ¶ C a e s a r . . . obsides imperat et q u i d ⟨β; quod *ABQ;* quot *M*⟩ in annos singulos u e c t i g a l i s populo Romano Britannia p e n d e r e t constituit: V 22, 4.

B. = πρόσοδοι, **reditus** (**Einnahmen**): quorum . . . alter . . . bello † uictas gallias attribuerit uectigaliaque a u x e r i t: 1, 35, 4; — magnam Caesarem iniuriam facere, qui suo aduentu uectigalia sibi d e t e r i o r a f a c e r e t: I 36, 4; — Dumnorigem . . . complures ⟨in compl. *Gilbert*⟩ annos portoria reliquaque omnia Haeduorum uectigalia paruo pretio r e d e m p t a h a b e r e, propterea quod illo licente ⟨*c*⟩ contra liceri ⟨*o*⟩ audeat nemo: I 18, 3.

uectigalis: hos (Vbios) cum Suebi . . . finibus expellere non potuissent, tamen u e c t i g a l e s sibi f e c e r u n t: IV 3, 4; — (Veneti) o m n e s fere, qui eo ⟨*c*⟩ mari uti consuerunt, h a b e n t u e c t i g a l e s: III 8, 1.

uectis: (alteram noctem subnubilam nactus obstructis ⟨*c*⟩ omnibus castrorum portis et ad impediendum o b i e c t i s ericiis ⟨*add. Freudenberg; Db.;* obicibus (*uel* u e c t i b u s) *add. Paul*⟩ . . . exercitum eduxit: 3, 54, 2; ¶ interim sub musculo milites u e c t i b u s infima saxa turris hostium, quibus fundamenta continenban-

tur, conuellunt: 2,11,3; — quattuor biremes subiectis scutulis impulsas uectibus ⟨imp. uect. *del. Hug; Dt.*; suculis impulsas et uectibus *Ciacc.*⟩ in interiorem portum ⟨*Ciacc.*; partem *x; Np., Dt.*⟩ traduxit: 3,40,4; — oppidani saxa quam maxima possunt uectibus promouent: 2,11,1.

uectorius: admodum fuit militum uirtus laudanda, qui uectoriis grauibusque nauigiis non intermisso remigandi labore longarum nauium cursum adaequarunt ⟨*c*⟩: V 8,4.

uectura: locis certis horrea constituit uecturasque frumenti finitimis ciuitatibus discripsit ⟨*Bücheler;* descripsit *x; edd.;* imperauit *f*⟩: 3,42,4; — columnaria, ostiaria, frumentum, milites, arma, remiges, tormenta, uecturae imperabantur: 3,32,2.

uehementer. **A. pos.:** tametsi (legio) erat Dyrrachinis proeliis uehementer attenuata ⟨erat . . . attenuata *NOhl;* erant attenuatae *af*⟩: 3,89,1; ¶ quibus rebus Caesar uehementer commotus maturandum sibi existimauit: I 37,4; ¶ haec cum animaduertisset, . . . uehementer eos incusauit: I 40,1; ¶ hi similitudine armorum uehementer nostros perterruerunt: VII 50,2; ¶ a dextro cornu uehementer multitudine suorum nostram aciem premebant: I 52,6; cernebatur ⟨*c*⟩ equitatus nostri proelio nouissimos illorum premi uehementer: 1,64,1; ¶ cum ad arma milites concurrissent uehementerque ibi pugnatum esset: III 22,4; ¶ uehementer huic illos loco ⟨h. loc. ueh. ill. *β*⟩ timere: VII 44,4; quod abiuncto ⟨*c*⟩ Labieno atque iis legionibus, quas una miserat, uehementer timebat: VII 56,2.

B. comp.: communi . . fit uitio naturae, ut . . . incognitis rebus magis confidamus uehementiusque ⟨-iusue *Schnelle*⟩ exterreamur: 2,4,4; ¶ sed neque longius fugientes prosequi *neque uehementius equos incitare poterant: 2,41,4; ¶ milia enim progressi IIII uehementiusque peragitati ab equitatu montem excelsum capiunt: 1,80,2; ¶ omnia enim plerumque, quae absunt, uehementius hominum mentes perturbant: VII 84,5; ¶ postremo ipse, cum uehementius ⟨ueementius *A; Hold.*⟩ pugnaretur, integros ⟨*c*⟩ subsidio adducit: VII 87,2.

C. superl.: *Libo . . . totam rem ad Pompeium reicere; unum instare de indutiis uehementissimeque contendere: 3,17,5; ¶ (naues) adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut uehementissime utraque ex concursu laborarent: 2,6,5.

ueho. (**A. act.:** legionem Caesar, quam equis deuexerat ⟨*B*²*β*; uexerat *α; Frig., Hold., Dt.*²⟩, passibus ducentis ab eo tumulo constituit: I 43,2.)

B. depon.: ipse (Iuba) equo in oppidum uectus ⟨inuectus *Ciacc.*⟩ . . . quae fieri uellet Vticae constituit: 2,44,3.

uel. **A. coniunctio disiunctiua** (ἤ); **a) semel positum:** neque satis Bruto, qui classi praeerat, uel tribunis militum centurionibusque . . . constabat, quid agerent: III 14,3; ¶¶ Vbii . . . magnopere orabant, ut sibi auxilium ferret, quod grauiter ab Suebis premerentur; uel, si id facere occupationibus rei publicae ⟨*c*⟩ prohiberetur, exercitum modo Rhenum transportaret: IV 16,6.

b) bis positum; α): nulli omnium has partes uel querimoniae uel miserationis minus conuenisse: 1,85,1; ¶ ut, . . . si superauissent, uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2,5,5; — non . . . recordabantur, quam paruulae saepe causae uel falsae suspicionis uel terroris repentini uel obiectae religionis magna detrimenta intulissent, quotiens uel ducis uitio uel culpa tribuni ⟨uel culpa trib. uel uitio ducis *O;* uel culpa ducis uel tribuni uitio *V.; Np.*⟩ in exercitu ⟨*c*⟩ esset offensum: 3,72,4; uel pro hospitio regis Nicomedis uel pro horum necessitate, quorum res ⟨*c*⟩ agitur, refugere ⟨*c*⟩ hoc munus . . . non potui: *ap. Gell.* V 13,6.

β): Allobrogibus sese uel persuasuros, quod nondum bono animo in populum Romanum uiderentur, existimabant, uel ui coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur: I 6,3.

γ): hortatur, ut sine eius offensione animi uel ipse de eo causa cognita statuat uel ciuitatem statuere iubeat: I 19,5; si suam gratiam Romani uelint, posse (se) iis ⟨*c*⟩ utiles esse amicos; uel sibi agros attribuant uel patiantur eos tenere ⟨*c*⟩, quos armis possederint: IV 7,4; M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨uel Leptae legatum *Crat.;* uel Leptide legatum *Rutgers.;* uel hunc leptae delega *Med.*⟩: *ap. Cic. ad fam.* VII 5,2.

c) ter positum: Caesarem uel auctoritate sua atque exercitus uel recenti uictoria uel nomine populi Romani deterrere posse, ne: I 31,16; 3,72,4 *u.* **b)** *α*).

B. aduerb. (ui augendi): (tantum esse nomen ⟨*c*⟩ atque opinionem eius exercitus ⟨exercitus Romani *β*⟩ . . . hoc nouissimo proelio facto etiam ad ultimas Germanorum nationes, uti

⟨uel *add. Polle*⟩ opinione et amicitia populi Rom. tuti esse *possent: IV 16, 7;) celeriter adulescentibus et oratione magistratus et praemio deductis, cum se uel principes eius consilii fore profiterentur, ratio perficiendi quaerebatur: VII 37, 6; (ne occasionem nauigandi dimitterent, siue ⟨si uel *Hotom.; Np.*⟩ ad litora Apolloniatium siue ad Labeatium ⟨siue ad. Lab. *add. F. Hofm.; om. codd.; Np.*⟩ cursum derigere . . . possent: 3, 25, 4.)

[Falso: *erat* . . . genus hominum, cui ⟨*c*⟩ liceret libere facere et sequi quod uellet ⟨uel *af*⟩: 2, 29, 3.]

Q. Velanius: praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨*c*⟩ causa dimisit; quo in numero est . . . missus . . . Q. Velanius ⟨uelonius *A*⟩ cum T. Silio ⟨*c*⟩ in Venetos: III 7, 4; ab his (Venetis) fit initium retinendi Silii ⟨*c*⟩ atque Velanii ⟨uellanii *BM*; uelonii *A corr.*; uelani *a*⟩: III 8, 2.

Veliocasses (-i). *In codicibus BMQβ* II 4, 9 *inuenitur* uelocasses, *in A* ueloccasses; VII 75, 3 *in AQB est* belliocassis, *in M* bello cassis, *in a* uolliocassis, *in h* Vellicassiis, *in ef* uelliocassis; (*ap. Hirt.* VIII 7, 4 *in α* est ueliocassis, *in a* uelliocasses, *in h* ueliocasses.) — *Cf. Glück p. 161–164.*

polliceri . . . Caletos X milia, Veliocasses et Viromanduos ⟨*c*⟩ totidem: II 4, 9; imperant . . . Atrebatibus IIII (milia); Veliocassis ⟨totidem *add. Np.; Dt.*⟩, Lexouiis ⟨Lemouicibus *Np.; Dt.*⟩ et Aulercis ⟨*om.* β⟩ Eburouicibus ⟨*Valesius*; eburonibus *codd.*⟩ terna ⟨*om.* β; *u. CC*⟩: VII 75, 3.

Vellauii. *Cf. Glück p. 164 sq.* — imperant . . . milia XXXV; parem numerum Aruernis adiunctis Eleutetis ⟨*u. CC*⟩, Cadurcis, Gabalis, Vellauiis ⟨α; uellabiis β⟩, qui sub imperio Aruernorum esse consuerunt: VII 75, 2.

Vellaunodunum. VII 11, 1 *in X exstat* uellaunodunum (*in B*[2] uellau dunum); VII 11, 4 *in α est* uellaunduni, *in a* uellauno duni, *in hl* bellaunoduni; VII 14, 1 *in α* uellauno duni, *in a*[1] uellanoduni, *in h* bellaunoduni, *in l* bellandi, *in B*[3] uellau duni. — *Cf. Challes, Sur Vellaunodunum et Genabum. (Congrès scient. de France. 21e sess., p. 295 sqq.). Dijon 1855. 8°; Le Roy, Position de Genabum et de Vellaunodunum. Bull. monumental, vol. 30. p. 343 sqq. Caen 1864. 8°.*

altero die cum ad oppidum Senonum Vellaunodunum uenisset, . . . oppugnare instituit eoque ⟨*c*⟩ biduo circumuallauit: VII 11, 1; qui tum primum adlato nuntio de oppugnatione Vellaunoduni . . . praesidium Cenabi tuendi causa . . . comparabant: VII 11, 4; Vercingetorix tot continuis incommodis Vellaunoduni, Cenabi, Nouioduni acceptis suos ad concilium conuocat: VII 14, 1.

uelocitas: magna uis eorum (urorum) est ⟨est eorum β⟩ et magna uelocitas: VI 28, 2.

uelox: equitum milia erant sex, totidem numero pedites uelocissimi ac fortissimi: I 48, 5.

uelocissime: cum quaepiam ⟨*c*⟩ cohors . . . impetum fecerat, hostes uelocissime refugiebant: V 35, 1.

uelum. A. obi.: (se in hostium habiturum loco qui non ex uestigio ad castra Cornelia *naues traduxisset ⟨naues trad. *ego*; traduxisset *af*; *Db., Dt.*; uela duxisset *Ohl*; uela direxisset *Steph.*; *Np.*⟩: 2, 25, 6;) ¶ ut, cum omnis Gallicis nauibus spes in uelis armamentisque consisteret, his ereptis omnis usus nauium uno tempore eriperetur: III 14, 7.

B. abl.: tanta onera nauium regi uelis non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13, 6.

C. c. praep.; a) in: in uelis . . . consistere: III 14, 7 *u.* A.

b) pro: pelles (erant) pro uelis alutaeque ⟨ueli saluteque α⟩ tenuiter confectae: III 13, 6.

uelut: quod . . . absentis . . Ariouisti crudelitatem uelut ⟨uelud *B pr.*⟩ si coram adesset horrerent: I 32, 4.

uenatio: hos (uros) studiose foueis captos interficiunt. hoc se labore durant adulescentes atque hoc genere uenationis exercent ⟨se exercent *Aim.*⟩: VI 28, 3; ¶ uita omnis in uenationibus ⟨inuentionibus *B*[1]⟩ atque in studiis rei militaris consistit: VI 21, 3; — multumque (Suebi) sunt in uenationibus; quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae . . . et uires alit et immani corporum magnitudine homines efficit ⟨*c*⟩: IV 1, 8 (9).

uenator: quarum (alcium) ex uestigiis cum est animaduersum a uenatoribus, quo se recipere consuerint, omnes eo loco aut ab radicibus subruunt aut accidunt arbores: VI 27, 4.

uendo. A. alqm: itaque omni senatu necato reliquos sub corona uendidit: III 16, 4.

B. alqd; a): C. Caesar: possessiones redemi easque postea ⟨*om. B*⟩ pluris ⟨plus *MB*[1]⟩ uenditas: *ap. Diomed. art. gramm. I 368 Keil*; ¶ postridie . . . sectionem eius oppidi uniuersam Caesar uendidit: II 33, 6.

b): mercatoribus est aditus magis eo, ut

quae bello ceperint quibus uendant habeant quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1.

Venelli. *Codices constanter habent* unelli, *sed* III 11, 4 *in l illud* unellos *correctum esse ex* uenellos *dicit Ramorino. Cf. Glück p. 165—167. — Lehéricier de Gerville, Sur le pays des Unelli (Cotentin), in: Rapport sur les travaux de l'Académie des sciences etc. de Caen pour les années 1811—15 p. 205). Caen (1816) 8°.*

II 34 (*et* III 7, 4) *u.* **Veneti**; Q. Titurium Sabinum legatum cum legionibus tribus in Venellos, Coriosolites ⟨c⟩ Lexouiosque mittit: III 11, 4; dum haec in Venetis geruntur, Q. Titurius Sabinus ... in fines Venellorum peruenit: III 17, 1 *cf. qu. sqq.* 17, 2—19, 5; imperant ... XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae ⟨c⟩ appellantur, quo sunt in numero Coriosolites, Redones ⟨c⟩, Ambibarii ⟨c⟩, Caletes ⟨c⟩, Osismi ⟨c⟩, ⟨ueneti *add.* β⟩ † Lemouices ⟨*del. Db.*; Lexouii *Np., Dt.*; Namnetes *Fr.*⟩, Venelli ⟨Veneti, Vnelli *Schn.*⟩: VII 75, 4.

Veneti. *In plurimis codd. semper scriptum est* ueneti, *sed* II 34 *in l est* uenatos, III 17, 1 *in* B^1 uenitis. *Cf. Lejean, Sur la campagne de César contre les Venètes. (Bulletin archéologique de l'Assoc. bretonne. T. II p. 104 sqq. Rennes (1850?) 8°; Tranois, Corentin, Guerre de César contre les Vénètes. (Mém. de la Soc. archéol. ... des Côtes-du-Nord. T. I St.-Brieuc 1853. 8°. p. 337 sqq.); Thomann, Pr. Zürich 1871 p. 17—25; Orieux, Eug., César chez les Venètes. (Bull. de la Soc. archéol. de Nantes. T. XIX p. 37 sqq.; XXI p. 177 sqq. Nantes 1880—82. 8°); Kerviler, René, Les Venètes, César et le Brivates portus. (Bull. de la Soc. archéol. de Nantes. T. XXI p. 5 sqq. Nantes 1882. 8°.*

a P. Crasso, quem cum legione una miserat ad Venetos, Venellos, Osismos, Coriosolitas ⟨c⟩, Esuuios ⟨c⟩, Aulercos, Redones ⟨c⟩, quae sunt maritimae ciuitates Oceanumque attingunt, certior factus est omnes eas ciuitates in dicionem ⟨c⟩ potestatemque populi Romani esse ⟨c⟩ redactas: II 34; praefectos tribunosque militum complures in finitimas ciuitates frumenti ⟨c⟩ causa dimisit; quo in numero est ⟨in sesuuios *add. f*⟩ T. Terrasidius missus in Esuuios ⟨unellos a^1; *Napol.*; unellos sesuuios *hl*; missus. in unellos Trebius. *f*⟩, M. Trebius Gallus in Coriosolitas ⟨c⟩, Q. Velanius cum T. Silio ⟨c⟩ in Venetos: III 7, 4; huius est ciuitatis (*i. e.* Venetorum) longe amplissima auctoritas omnis orae maritimae regionum earum, quod et naues habent Veneti plurimas, quibus in Britanniam nauigare consuerunt, et scientia atque usu rerum ⟨c⟩ nauticarum ceteros ⟨c⟩ antecedunt et ... omnes fere, qui eo ⟨c⟩ mari uti consuerunt, habent uectigales: III 8, 1; *cf.* 8, 1—9, 1; Veneti reliquaeque item ciuitates cognito Caesaris aduentu † certiores facti, simul quod quantum in se facinus admisissent intellegebant ..., pro magnitudine periculi bellum parare et maxime ea, quae ad usum nauium pertinent, prouidere instituunt: III 9, 3; *cf.* 9, 3—11, 4; Brutum ... classi ... praeficit ⟨c⟩ et, cum primum *possit, in Venetos proficisci iubet: III 11, 5; *cf.* 11, 5—15, 5; quo proelio bellum Venetorum totiusque orae maritimae confectum est: III 16, 1; *cf.* § 2—4; dum haec in Venetis geruntur, Q. Titurius Sabinus ... in fines Venellorum ⟨c⟩ peruenit: III 17, 1; quibus angustiis ipse Caesar a Venetis prematur ⟨c⟩ docet: III 18, 3; VII 75, 4 *u.* **Venelli.**

Venetia: frumenta ... comportant, naues in Venetiam, ubi Caesarem primum bellum ⟨c⟩ gesturum constabat, quam plurimas possunt cogunt: III 9, 9.

Veneticus: multae res ad hoc consilium Gallos hortabantur: ... inopia cibariorum, cui rei parum diligenter ab iis ⟨c⟩ erat prouisum, spes Venetici belli: III 18, 6; quam superiore aestate ad Veneticum bellum effecerat ⟨c⟩ classem iubet conuenire: IV 21, 4.

uenia. **A.** = *συγγνώμη:* legatosque (Senones) deprecandi causa ad Caesarem mittunt; adeunt per Haeduos, quorum antiquitus erat in fide ciuitas. libenter Caesar petentibus Haeduis dat ueniam excusationemque accipit: VI 4, 3.

B. = *ἐξουσία:* procumbunt omnibus Gallis ad pedes Bituriges, ne pulcherrimam prope totius Galliae ⟨c⟩ urbem ... suis manibus succendere cogerentur. ... datur petentibus uenia dissuadente primo Vercingetorige, post concedente: VII 15, 6.

uenio. **Forma:** uenitur: 1, 84, 2; ueniatur: 1, 87, 1; ueniri: III 3, 2; V 56, 1; VII 36, 7; 70, 6; 1, 67, 1; ueniretur: VII 28, 1; uentum est (est u.) I 43, 4; IV 28, 1; V 26, 1; VI 43, 4; uentum erat: II 11, 4; III 23, 2; 1, 58, 2; (cum) uentum esset (ess. uent.): VII 61, 1; 3, 19, 4; 33, 1; 75, 4.

A. propr. (ad locum alqm uel hominem); a) non additur, quo ueniatur neque unde neque quo itinere neque quo consilio; α)

absol.; subiecta sunt αα) appellatiua: an, quod (propinqui consanguineique nostri) ad diem non uenerunt, de eorum fide constantiaque dubitatis? VII 77, 10; ¶ equites: II 24, 4 *u.* **b) δ) δδ)**; equites interueniunt protinusque eodem illo quo uenerant cursu ab decumana porta in castra inrumpere conantur: VI 37, 1; ¶ Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum atque una uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.;* uis utrumque admodum *z*⟩ tuto legati ⟨quem ad locum legati *Heller; u. CC*⟩ uenire et quae uellent exponere possent: 3, 19, 3; ¶ iamque . . . non longius bidui ⟨*o*⟩ uia aberant, cum duas uenisse legiones missu Caesaris cognoscunt: VI 7, 2; (hanc enim (legionem) initio tumultus euocauerat; reliquae nondum conuenerant ⟨*fhl;* uenerant *Na; Np., Dt.; haec omnia del. Vielh.*⟩: 1, 7, 7;) 2, 43, 2 *u.* **δδ)**; ¶ Suebos omnes, postea quam certiores nuntii de exercitu Romanorum uenerint ⟨uenerant *M; pr. edd.;* uenerunt a^1⟩, . . . se recepisse: VI 10, 4; haec cum agerentur, nuntii praemissi ab rege Iuba uenerunt, qui illum adesse . . . dicerent: 2, 36, 3; ¶ propinqui: VII 77, 10 *u.* consanguinei.

ββ) nom. propr.: proditionis insimulatus, . . . quod eius discessu Romani tanta oportunitate et celeritate uenissent: VII 20, 1; — cum . . . uideret . . . Senones ⟨*c*⟩ ad imperatum non uenire et cum Carnutibus . . . consilia communicare: VI 2, 3; ¶ Antonius: 3, 30, 2 *u.* **δδ)**; — nullam exoriri moram posse, quo minus, cum (Caesar) uenisset, si imperata non facerent ⟨*c*⟩ ad nutum, e uestigio diriperentur: 2, 12, 3 (*Np.* 4); crebris Pompei litteris castigabantur, quoniam primo uenientem Caesarem non prohibuissent, *at reliquos eius exercitus impedirent: 3, 25, 3; ad Aeginium . . . Caesari uenienti occurrit: 3, 79, 7; usus singulari militum studio eodem quo uenerat die . . . oppidum . . . expugnauit: 3, 80, 6; — una cum his legatis Commius Atrebas uenit, quem supra demonstraueram . . . in Britanniam praemissum: IV 27, 2; — audierat Pompeium per Mauretaniam cum legionibus iter in Hispaniam facere confestimque esse uenturum: 1, 39, 3; — hoc adeo ⟨*c*⟩ celeriter (Scipio) fecit, ut ⟨*c*⟩ simul adesse ⟨abisse *M. Haupt.; Np.*⟩ et uenire ⟨uenisse *O*⟩ nuntiaretur: 3, 36, 3; Scipio . . ., qui magna exspectatione uenisset, temere progressus turpem habuit exitum: 3, 37, 4; — insidias equitum conlocauit quo in loco superioribus fere diebus nostri pabulari consuerant ⟨*c*⟩; et cum cotidiana consuetudine Q. Varus ⟨Varius *Gland.*⟩, praefectus equitum Domitii, uenisset, subito illi ex insidiis consurrexerunt: 3, 37, 5; — — quod erant . . . instructi liberaliter magnoque comitatu et multis iumentis uenerant (Roucillus et Egus): 3, 61, 1.

γγ) pronom., adiect.: CCC (equites) Tarcondarius Castor et Domnilaus ex Gallograecia dederant; horum alter una uenerat, alter filium miserat: 3, 4, 5; ¶ e loco superiore in nostros uenientes tela coiciebant: I 26, 3; ¶ simul eorum, qui cum impedimentis ueniebant, clamor fremitusque oriebatur: II 24, 3; legatos . . . ad Caesarem mittunt. . . . Caesar . . . eos, qui uenerant, conlaudat atque in oppidum dimittit(?): 1, 21, 2; ¶ cum reliqui praeter Senones ⟨*c*⟩, Carnutes ⟨*c*⟩ Treuerosque uenissent: VI 3, 4; ¶ uterque cum equitatu ueniret: alia ratione sese ⟨*c*⟩ non esse uenturum: I 42, 4.

δδ) non additur certum aliquod subiectum: (signa intulerunt) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; in duas partes sese distribuunt, alii ut praedae praesidio sint, alii ut uenientibus resistant atque eos propellant: 1, 55, 2; cum legionibus instare Varum iamque se puluerem uenientium cernere: 2, 43, 2; diuersa sibi ambo consilia capiunt: Caesar, ut quam primum se cum Antonio coniungeret, Pompeius, ut uenientibus ⟨uenienti *Paul*⟩ in itinere se opponeret: 3, 30, 2; ¶ cum propius erat necessario uentum, ⟨erat uentum, necessario *Landgraf*⟩ . . . ad uirtutem montanorum confugiebant: 1, 58, 2.

β) additur nomen praedicatiuum: haec tamen (se) dicere: uenisse inuitos, eiectos domo: IV 7, 3; ¶ armatum concilium indicit ⟨*c*⟩ . . ., quo ⟨*c*⟩ . . . omnes puberes armati ⟨*c*⟩ conuenire consuerunt ⟨*c*⟩; qui ex iis ⟨*c*⟩ nouissimus conuenit ⟨uenit β; *Schn.*⟩, in conspectu multitudinis . . . necatur: V 56, 2; ne . . . ex omnibus nouissimi uenisse uiderentur: 1, 53, 3; ¶ interim legiones sex ⟨*om.* β⟩, quae primae ⟨ante β⟩ uenerant, . . . castra munire coeperunt: II 19, 5; eorum ut quisque primus uenerat, sub muro consistebat: VII 48, 2; ¶ eius rei testimonium ⟨*c*⟩ esse quod nisi rogatus non uenerit (*sc.* Ariouistus): I 44, 6; ¶ alius deleto exercitu atque imperatore uictores barbaros uenisse contendit: VI 37, 7.

b) additur α) quo ueniatur; αα) ad *u.* **ad** *p. 110—112 (42 loc.).*

ββ) in *u.* **in** *p. 100 sq. (23 loc.).*

γγ) eo(dem), huc, quo; 𝔄) eo *u.* **is** (eo)

p. 344 uers. 1 usque ad p. 345 uers. 11 (20 loc., except. I 43,1; 1,51,1; 2,18,2; 21,1).

𝔅) eodem: neque multo post Caesar ... deductis quibusdam cohortibus ex praesidiis eodem uenit ⟨*u. CC*⟩: 3,65,3.

ℭ) huc: suspicati hostes huc nostros esse uenturos noctu in siluis delituerant: IV 32,4.

𝔇) quo *u.* **qui** (quo) *p. 1544 (3 loc., except.* VII 18,1).

δδ) Alexandriam, sim.: tribus horis Aduatucam uenire ⟨conuenire *a*⟩ potestis ⟨ueniri potest *ik*⟩: VI 35,8; — subito exercitus regius equitatusque omnis uenire Alexandriam ⟨alexandria uenire *f*⟩ nuntiatur: 3,109,1; — quoniam ad id tempus facultas conloquendi non fuerit atque ipse ⟨*Ciacc.*; ad se *x*⟩ Brundisium sit uenturus: 1,24,5; Caesar ut Brundisium uenit, contionatus apud milites ... naues soluit: 3,6,1; Libo profectus ab Orico cum classe . . . nauium L Brundisium uenit: 3,23, 1; a. d. VII. Idus Martias Brundisium ueni: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; — ipse (Caelius) cum Casilinum uenisset: 3,21,5; — Caesar . . . parua parte noctis itinere intermisso mane ⟨ad *add. 1 det. prob. Dauis. & Clark.*⟩ Dyrrachium uenit: 3,41,5; — cum (Varro) itinere conuerso sese Italicam ⟨*Faernus*; italiam *x*⟩ uenturum praemisisset ⟨*c*⟩: 2,20,6; — statimque ab oppido castra mouit et Metropolim uenit, sic ut . . . famam . . antecederet: 3,80, 6; — (Pompeius) ex eo loco discessit et Mytilenas ⟨mithilas *x*⟩ paucis diebus uenit ⟨aduenit *f*⟩: 3,102,4; — hic uenientem Vticam nauibus Tuberonem portu atque oppido prohibet: 1,31,3; nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire: 2, 26,2.

εε) et ad quem et quem in locum ueniatur; 𝔄) ad ... in: seseque ⟨*c*⟩, si Caesar permitteret, ad eum in castra uenturum, suas ciuitatisque fortunas eius fidei permissurum: V 3,7.

𝔅): tradita legione Varro Cordubam ad Caesarem uenit: 2,20,8.

β) unde ueniatur; αα) ab *u.* **ab** *p. 14*: 3, 80,1; II 7,1; IV 7,2.

ββ) ex *u.* **ex** *p. 1174 (6 loc.*: VII 28,1; 3, 37,4; IV 5,2; 1,48,4; VII 57,1; (2,29,4.)).

γ) quo itinere: exstinctis rumoribus de auxiliis legionum, quae cum Pompeio per Mauretaniam uenire dicebantur, multae longinquiores ciuitates ab Afranio desciscunt: 1,60,5; ¶ tertia uigilia egressus eodem quo uenerat itinere Metiosedum ⟨*c*⟩ peruenit: VII 58,2; — sinistro cornu milites ... eodem quo uenerant receptu ⟨*Vascos.*; receptui *x*⟩ sibi consulebant: 3,69,4.

δ) quo consilio; αα) ad c. subst.: quod hi (Treueri) neque ad concilia ueniebant neque imperio parebant: V 2,4; — A. Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum: 3,19,3.

ββ) in (c. subst.): ut in conloquium uenire inuitatus grauaretur: I 35,2.

γγ) ad c. gerund.: omnes Galliae ciuitates ad se oppugnandum ⟨expugn. *β*⟩ uenisse ac contra se castra habuisse: I 44,3; V 26,2 *u.* **ζ) γγ)**; cum Lentulus consul ad aperiendum aerarium uenisset ad pecuniam ⟨que *add. hl*⟩ Pompeio ⟨pompeii *hl*⟩ ex senatus consulto proferendam: 1,14,1.

δδ) causa: qui (equites Treueri) auxilii causa a ⟨*c*⟩ ciuitate ad Caesarem missi ⟨missi ad caes. *β*⟩ uenerant: II 24,4; is reliquo sermone confecto, cuius rei causa uenerat, . . . demonstrat: 1,8,2.

εε) auxilio, subsidio; 𝔄) auxilio *u.* **auxilium** *p. 393 uers. 2 sqq. (3 loc.).*

𝔅) subsidio *u.* **subsidium** *p. 1948* **b) α)** *(4 loc.) except.* VII 36,7).

ε) et unde et quo; αα) ab . . . ad *u.* **ab** *p. 14 (5 loc.:* V 10,2; IV 18,3; 21,5; 22,5; 1, 18,5.)

ββ) ex . . . ad: ex magna parte Morinorum ad eum legati uenerunt, qui se . . . excusarent: IV 22,1; postea quam non nulli principes ex ea ciuitate . . . ad Caesarem uenerunt et . . . petere coeperunt: V 3,5; ex qua (ciuitate) Mandubracius adulescens Caesaris fidem secutus ad eum in continentem [Galliam] uenerat: V 20,1; cum ad eum ex Thessalia Aetoliaque legati uenissent: 3,34,2.

γγ) Cingulo . . . ad: etiam Cingulo, quod oppidum Labienus . . . exaedificauerat, ad eum legati ueniunt quaeque imperauerit se cupidissime facturos pollicentur: 1,15,2; neque Brundisio naues legionesque ad Caesarem ueniebant: 3,25,1.

δδ) ex . . . in: postquam (Caesar) ex Menapiis in Treueros uenit: VI 9,1.

εε) eo . . . ex: nuntiatur Afranio magnos commeatus . . . ad flumen constitisse. uenerant eo sagittarii ex Rutenis, equites ex Gallia cum multis carris magnisque impedimentis, ut fert Gallica consuetudo. erant ⟨uenerant *Paul*⟩ praeterea cuiusque generis hominum milia circiter VI cum seruis *libertisque. . . . erant ⟨uenerant *Paul*⟩ complures honesti adulescentes, senatorum filii et ordinis equestris; erant ⟨uenerant

Paul⟩ legationes ciuitatum; erant ⟨uenerant *Paul*⟩ legati Caesaris: 1, 51, 1 (— 3).

(ζζ) ex . . . Vticam: † neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque nonnulli grauiora ⟨*sic x;* neque e. ex M. P.que ueniebant Vticam, qui non [superiore nocte] tuto a Vari in Curionis castra commearent. itaque nonnulii grauiores . . . *Dt.*⟩: 2, 29, 4.**)**

ζ) et quo et quo consilio; αα) causa . . . ad: quo facilius finitimorum equitatum, si praedandi causa ad eos uenissent ⟨uenisset *Ald.; Fr.*⟩, impedirent: II 17, 4; 24, 4 *u.* **∂) ∂∂).**

ββ) de . . . ad: Iccius Remus, . . . unus ⟨*c*⟩ ex iis, qui legati de pace ad Caesarem uenerant, nuntium . . . mittit: II 6, 4; eodem die legati ab hostibus missi ad Caesarem de pace uenerunt: IV 36, 1; qui quacumque ⟨*c*⟩ de causa ad eos uenerunt ⟨uenerint *NQ²a²f; Aim.*⟩, ab ⟨*c*⟩ iniuria prohibent: VI 23, 9; cur enim potius Haedui de suo iure et de legibus ad Caesarem disceptatorem quam Romani ad Haeduos ueniant? VII 37, 5.

γγ) ad . . . supinum: subitoque oppressis lignatoribus (Ambiorix et Catuuolcus) magna manu ad castra oppugnatum ⟨oppugnanda *β*⟩ uenerunt: V 26, 2; iam prope hieme confecta . . . legati ad eum principes Haeduorum ueniunt ⟨uenerunt *β*⟩ oratum, ut . . . ciuitati subueniat: VII 32, 2; ¶ se ex ciuitate profugisse et Romam ad senatum uenisse auxilium postulatum: I 31, 9.

∂∂) in . . . causa: cum in minora castra operis perspiciendi causa uenisset: VII 44, 1.

εε) eo . . . causa: Gaiumque Gallonium, equitem Romanum, . . . qui eo procurandae hereditatis causa uenerat missus a Domitio, oppido Gadibus praefecit: 2, 18, 2; gratias agit . . . tribunis militum centurionibusque, qui eo praesidii causa uenerant: 2, 21, 1.

ζζ) quo . . . supinum: Vercingetorigem . . . eo ⟨*c*⟩ profectum, quo nostros postero die pabulatum uenturos arbitraretur: VII 18, 1.

ηη) (alio) consilio in: quod . . . alio se ⟨*c*⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis occurrisse rebus uiderat: III 6, 4.

ϑϑ) eo . . . ad conloquium: eo, ut erat dictum, ad conloquium uenerunt (Caesar et Ariouistus): I 43, 1.

ιι) ad . . . in . . . causa: postridie eius diei mane . . . Germani ⟨*c*⟩ frequentes . . . ad eum in castra uenerunt, simul, ut dicebatur, sui purgandi ⟨*c*⟩ causa . . ., simul ut . . . impetrarent: IV 13, 4. 5.

η) et unde et quo consilio: prius quam subsidio ex oppido ueniri posset ⟨uenire possent *β*⟩: VII 36, 7; ¶ eodem tempore . . . legati ab Haeduis et a Treueris ueniebant: Haedui questum, quod Harudes . . . fines eorum popularentur . . .; Treueri autem, pagos centum Sueborum ad ripas Rheni consedisse, qui Rhenum transire conarentur: I 37, 1—3.

ϑ) et unde et quo et quo consilio: quo ex oppido cum legati ad eum uenissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque uitae consuleret, . . . iubet: VII 12, 3.

B. trsl.; a) de tempore: dies uenit *u.* **dies** *p. 903* **B. a)** *(3 loc.);* ¶ conuocatisque ad consilium ⟨*c*⟩ praefectis equitum uenisse tempus uictoriae demonstrat: VII 66, 3.

b) uenire in statum uel condicionem alqam et simil. *u.* **in** *p. 108 sq. (33 loc.)*

c) usu(s) uenit: ut, si usus ueniat, suum quisque locum . . . nouerit: VII 80, 1; ¶ quod haec de Vercingetorige usu ⟨*a;* usus *αhl*⟩ uentura opinione praeceperat: VII 9, 1.

Additur nomen ui praedicati: legati: II 6, 4; VII 32, 2; nuntii: II 7, 1; *cf.* **A. a) β);** ¶ **uenire cum** *u.* **cum** *p. 763* **α)** *(12 loc.);* una cum alqo: IV 27, 2; — magno comitatu et multis iumentis: 3, 61, 1; (omnibus copiis: II 29, 1;) magna manu: V 26, 2; — nauibus ⟨cum nau. *edd. uett.; Paul*⟩: 1, 31, 3; — sine exercitu: I 34, 3; sine scuto: II 25, 2.

Aduerb.: (ante: II 19, 5;) celeriter: IV 21, 8; V 46, 2; 1, 19, 1; *ap. Cic. ad. Att.* IX 6 *A;* celerius: II 3, 1; confestim: VII 70, 6; 1, 39, 3; mane: IV 13, 4; 3, 41, 5; necessario: 1, 58, 2; (nondum: 1, 7, 7; 87, 3;) nuper: VII 57, 1; obuiam: VII 28, 1; prius: I 44, 7; 1, 43, 5; propius: 1, 58, 2; saepe: VI 43, 4; tuto(?): 3, 19, 3; ultro: V 56, 1; una: 3, 4, 5.

casu: 2, 19, 4; cotidiana consuetudine: 3, 37, 5; tanta contemptione nostri: V 29, 2; magna exspectatione: 3, 37, 4; tanta oportunitate et celeritate: VII 20, 1; alia ratione: I 42, 4; ¶ cursu: VI 37, 1; magnis itineribus (confectis): V 48, 2; VII 56, 3; parua parte noctis itinere intermisso: 3, 41, 5; ¶ missu alcs: VI 7, 2; ¶ ad imperatum: VI 2, 3; — contra omnium opinionem: VII 56, 3; de improuiso: II 3, 1; ¶ pro perfuga: III 18, 3; ¶ ad diem: VII 77, 10; altero (postero, quo) die, paucis (quibus) diebus, tribus horis, paucis mensibus ante, eo triduo, postridie, eodem tempore, isdem fere tempori-

bus, a. d. VII. Id. Mart. *15 loc.;* per tempus conloquii: 1,77,1.

uenisse (legatos) qui dicerent *et sim.* IV 21, 5; 22,1; V 10,2; 2,36,3; ut: IV 13,5.

uentito: quod . . . multum . . ad eos (Vbios) mercatores uentitant: IV 3,3; C. Arpineius ⟨c⟩ . . . et Q. Iunius . . ., qui iam ante missu Caesaris ad Ambiorigem uentitare consuerat ⟨consuerunt *M;* consueuerant β⟩: V 27,1; ¶ cum pars hominum in agris remaneret, pars etiam in castra uentitaret: IV 32,1.

(**Ventius:** T. Baluentio ⟨uentio β⟩ qui superiore anno primum pilum duxerat ⟨c⟩, uiro forti et magnae auctoritatis, utrumque femur tragula traicitur: V 35,6.)

uentus. A. subi.; a): coepisse: III 13, 9 *u.* saeuire; ¶ consuesse: V 7,3 *u.* flare; ¶ septimo oppugnationis die maximo coorto uento feruentes . . . glandes fundis ⟨c⟩ et feruefacta ⟨o⟩ iacula in casas . . . iacere coeperunt: V 43,1; ¶ hunc (ignem) sic distulit uentus, uti uno tempore agger, plutei, testudo, turris, tormenta flammam ⟨c⟩ conciperent: 2,14,2; ¶ etesiis tenebatur, qui nauigantibus Alexandria sunt ⟨fiunt *x;* flant *Paul*⟩ aduersissimi uenti: 3,107,1; ¶ ac iam conuersis in eam partem nauibus, quo ⟨in quam β⟩ uentus ferebat, tanta subito . . . tranquillitas exstitit, ut: III 15,3; ¶ (fieri: 3,107,1 *u.* esse;) ¶ quod Corus ⟨chorus *X; Schn., Hold.*⟩ uentus nauigationem impediebat, qui magnam partem omnis temporis in his ⟨c⟩ locis ⟨*om.* α⟩ flare consueuit: V 7,3; quod certe ⟨certi *Gron.;* cori *Madu.; idem olim* cercii, *quod ipse reiecit*⟩ saepe flauerant uenti, quibus necessario committendum existimabat: 3,25,1; neque ullus flare uentus poterat, quin aliqua ex parte secundum cursum haberent ⟨c⟩: 3,47,4; (107,1 *u.* esse;) ¶ impedire: V 7,3 *u.* flare; ¶ (intermittitur uentus: V 8,2 *u.* D. intermittere;) ¶ posse: 3,47,4 *u.* flare; ¶ nostri . . . impetum classis timebant, si forte uentus remisisset: 3,26,4; ¶ accedebat ut, cum saeuire uentus coepisset et se ⟨saeuire uentus coepisset et *om.* β; et se *om.* α⟩ uento (naues) dedissent ⟨et se uento ded. *om. Grut.; Fr.*⟩, et tempestatem ferrent facilius et in uadis consisterent tutius et ab aestu relictae ⟨c⟩ nihil saxa et cautes ⟨c⟩ timerent: III 13,9.

b) abl. abs.: naues XVIII . . . ex superiore portu leni uento soluerunt: IV 28,1; — duriusque ⟨cupidiusque *Kran.*⟩ cotidie tempus ad transportandum lenioribus ⟨saeuioribus *Wölff.; Dt.*⟩ uentis exspectabant ⟨expectabat *Wölff.; Dt.*⟩: 3,25,3; ¶ hostes . . . secundo magnoque uento ignem operibus inferunt: 2,14,1; Cassius . . . magno uento et secundo completas onerarias naues taeda et pice . . . in Pomponianam classem immisit: 3, 101, 2; ¶ cum iam nostris ⟨c⟩ remissiore uento adpropinquasset ⟨c⟩, idem auster increbruit nostrisque praesidio fuit: 3,26,2.

B. praed.: 3,107,1 *u.* **A. a)** esse.

C. appositio: corus uentus: V 7,3; (3, 25,1) *u.* **A. a)** flare.

D. obi.: leni Africo prouectus media circiter nocte uento intermisso cursum non tenuit: V 8,2; ¶ nancisci *u.* **nanciscor** *p. 689* **a)** *(4 loc.)*

E. dat.: committere: 3,25,1 *u.* **A. a)** flare; ¶ se dare: III 13,9 *ib.* saeuire.

F. genet.: tantas tempestates Oceani tantosque impetus uentorum sustineri ⟨sustinere α⟩ . . . non satis commode posse ⟨*om.* β⟩ arbitrabantur: III 13,6; ¶ hae ⟨c⟩ (casae) celeriter ignem comprehenderunt et uenti magnitudine in omnem locum ⟨o⟩ castrorum distulerunt: V 43,2; cumque ignis magnitudine uenti latius serperet: 3,101,6; ¶ subito ui uentorum ⟨ui uent. *pr. edd.;* iumentorum *x*⟩ et aquae magnitudine pons est interruptus: 1, 40,3; praeteruectosque Dyrrachium magna ui uenti nihilo setius sequebatur: 3,26,3.

G. abl.: quae (naues) ex eo loco a ⟨c⟩ milibus passuum octo uento tenebantur, quo minus in eundem portum uenire possent: IV 22,4.

H. c. praep.: qui (locus) . . . aditum . . habet nauibus mediocrem atque eas a quibusdam protegit uentis: 3,42,1.

Venus: nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater; a Venere Iulii, cuius gentis familia est nostra: *ap. Suet.* I 6.

uer: concilio Galliae primo uere, ut ⟨c⟩ instituerat, indicto . . . concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3,4.

Veragri. *H. Kiepert inscriptionum et Plinii testimonium secutus* Varagros *eos dicendos censet. Caesaris codd. omnes constanter habent* Veragr. *(Cf. Glück p. 20.175.)*

(Caesar) Ser. Galbam cum legione XII. et parte equitatus in Nantuates ⟨c⟩, Veragros Sedunosque misit, qui a ⟨c⟩ finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent: III 1,1; *cf.* § 3.4; constituit . . . (Galba) ipse cum reliquis eius legionis cohortibus in uico Veragrorum, qui appellatur Octodurus, hiemare: III 1,4;

cf. qu. sqq.; (certior factus est . . . omnes noctu discessisse montesque, qui impenderent, a maxima multitudine Sedunorum et Veragrorum teneri: III 2, 1; *cf.* 2, 2 — 6,5.

Verbigenus. *Cf. Glück p. 167—170.*

hominum milia sex eius pagi, qui Verbigenus appellatur, e castris Heluetiorum egressi ad Rhenum . . . contenderunt: I, 27, 4.

uerbum. A. obi.: pro his Diuiciacus . . . facit uerba: II 14, 1; ¶ tamquam scopulum, sic fugias inauditum ⟨infrequens *Macrob.*⟩ atque insolens uerbum: *ap. Gell.* I 10, 4; *cf. Macrob. sat.* I 5, 2; ¶ iudicia in priuatos reddebat, qui ⟨reddebat; qui *Db.*, *Dt.*⟩ uerba atque orationem aduersus rem publicam habuissent; eorum ⟨habuissent, eorum *Db.*, *Dt.*⟩ bona in publicum addicebat: 2, 18, 5; ¶ qui (Rufus) sententiam Calidii paucis fere mutatis † rebus ⟨uerbis *edd. uett.*⟩ sequebatur: 1, 2, 4.

(**B. dat.:** lenibus atque utinam scriptis ⟨uerbis *Scal.*⟩ adiuncta foret uis: *ap. Suet. uit. Terent.* 5.)

C. gen.: equites . . . magna cum contumelia uerborum nostros ad pugnam euocant: V 58, 2; Labienus . . . captiuos . . . magna uerborum contumelia interrogans, solerentne ueterani milites fugere, in omnium conspectu interfecit: 3, 71, 4; de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio Spintherque ⟨*c*⟩ Lentulus cotidianis contentionibus ad grauissimas uerborum contumelias palam descenderunt: 3, 83, 1.

D. abl.: eadem fere atque isdem uerbis ⟨*Clark.;* rebus *z;* de rebus *Ald.*⟩ praetor Roscius agit cum Caesare, sibique Pompeium commemorasse demonstrat: 1, 8, 4; ¶ Caesar Gallorum animos uerbis confirmauit: I 33, 1; ¶ paucis cum esset in utramque partem uerbis disputatum: 1, 86, 3; ¶ haec cum pluribus uerbis flens a Caesare peteret: I 20, 5.

E. c. praep.: prouinciam omnem in sua et Pompei uerba ius iurandum adigebat: 2, 18, 5; ¶ postulat ⟨*c*⟩, ut iurent ⟨*c*⟩ omnes se exercitum ducesque non deserturos. . . . princeps in haec uerba iurat ipse; idem ⟨iurat. ipse idem *Oahl*⟩ ius iurandum adigit Afranium: 1, 76, 3.

Vercassiuellaunus. *Haec forma exstat in X* VII 83, 6, *in* α VII 85, 4 *et* 88, 4; cassiuellaunus *est in* β VII 88, 4; uercassilaunum *in* β VII 85, 4; *ualde discrepant codd.* VII 76, 3: Uer cassiane uno *est in AQ,* uercassia neuno *in BM,* uergasilauno *in a,* Vergasilauno *in h. Cf. Glück p. 171—183; H. d'Arbois I p. 183—224.*

praefecti constituebantur. Commio Atrebati, Viridomaro et Eporedorigi Haeduis, Vercassiuellauno Aruerno, consobrino ⟨*c*⟩ Vercingetorigis, summa imperii traditur ⟨praef. constituebantur commius atrebas, uiridomarus et eporedorix hedui. uergasilauno ⟨*c*⟩ . . . traditur β⟩: VII 76, 3; *cf.* § 4; his copiis Vercassiuellaunum Aruernum, unum ex quattuor ducibus, propinquum Vercingetorigis ⟨prop. Verc. *del. Nitsche*⟩, praeficiunt: VII 83, 6; *cf.* § 7. 8; maxime ad superiores munitiones laboratur, quo Vercassiuellaunum missum demonstrauimus: VII 85, 4; Vercassiuellaunus Aruernus ⟨-norum β⟩ uiuus in fuga comprehenditur: VII 88, 4.

Vercingetorix. *Leui errore scriptum est* uergingetorix *in BM* VII 9, 6, *in hl* VII 4, 1, *in B* VII 35, 6; uercintorige *in AQB* VII 44, 5, *in AB* VII 33, 1; ueruingetorix *in af* VII 4, 1; ue cing&orix *in A* VII 53, 2; *reliquis locis omnibus* uercingetorix *uidetur exstare in X. (Cf. Glück p. 76 et 175; H. d'Arbois I p. 145—182.)*

Fallue, Léon, Mouvements stratégiques de César et de Vercingétorix, in: Rev. archéol. 1858 p. 275—284; Girard, Mich. Ant., Histoire de Vercingétorix. Clermont-Ferrand, 1864; Chappe, Léop., Vercingétorix. Étude. Paris 1866; Hélie, A., Alise et Vercingétorix. Paris 1867; Lyvron, Louis de, Vercingétorix. Paris 1869; Monnier, Francis, Vercingétorix et l'indépendance gauloise [2]. *Paris 1875; Fröhlich, Franz, Vercingetorix als Staatsmann und Feldherr. Progr. Zürich 1876; A. Réville, Vercingétorix et la Gaule. Revue des deux mondes 1877 p. 838—869.*

simili ratione ibi (in Aruernis) Vercingetorix, Celtilli filius, Aruernus, summae potentiae adulescens, cuius pater principatum Galliae totius obtinuerat et ob eam causam, quod regnum adpetebat, a ⟨*c*⟩ ciuitate erat interfectus, conuocatis suis clientibus facile incendit ⟨facere intendit β⟩: VII 4, 1; *cf.* 4, 2—5, 2; celeriter haec fama ac ⟨*om.* β⟩ nuntiis ⟨*recc.;* nuntii *X*⟩ ad Vercingetorigem perferuntur ⟨perferunt β⟩: VII 8, 4; *cf. qu. sqq.* § 4. 5; biduum in his locis moratus, quod haec de Vercingetorige usu ⟨*c*⟩ uentura opinione praeceperat, . . . ab exercitu discedit: VII 9, 1; hac re cognita Vercingetorix rursus in Bituriges exercitum reducit ⟨*c*⟩ atque inde profectus Gorgobinam, Boiorum oppidum, . . . oppugnare instituit: VII 9, 6; Vercingetorix, ubi de Caesaris aduentu cognouit, oppugnatione ⟨*c*⟩ desistit ⟨*c*⟩ atque obuiam Caesari profici-

scitur: VII 12, 1; parte iam obsidum tradita . . . equitatus hostium procul uisus est, qui agmen Vercingetorigis antecesserat ⟨c⟩: VII 12, 4; Vercingetorix tot continuis incommodis Vellaunoduni, Cenabi, Nouioduni acceptis suos ad concilium conuocat: VII 14, 1; *cf.* § 2—10; datur petentibus uenia dissuadente primo Vercingetorige, post concedente: VII 15, 6; Vercingetorix minoribus Caesarem itineribus ⟨o⟩ subsequitur: VII 16, 1; *cf. qu. sqq.* § 1—3; cognouit Vercingetorigem consumpto pabulo castra mouisse propius Auaricum: VII 18, 1; *cf. qu. sqq.;* Vercingetorix, cum ad suos redisset, proditionis insimulatus . . . haec respondit: VII 20, 1. 2; *cf.* 20, 3—21, 1; (haec, inquit, a me ⟨Vercingetorix *add. X; edd.; del. Gitlbauer*⟩, beneficia habetis, quem proditionis insimulatis: VII 20, 12;) summum esse Vercingetorigem ⟨-igen *a*⟩ ducem, nec de eius fide dubitandum nec maiore ratione bellum administrari posse: VII 21, 1; Galli . . . consilium ceperunt ⟨c⟩ ex oppido profugere hortante et iubente Vercingetorige: VII 26, 1; quod neque longe ab oppido castra Vercingetorigis aberant ⟨uercingetorix habebat β⟩ et palus . . . Romanos ad insequendum tardabat: VII 26, 2; ex omni ⟨c⟩ numero . . . uix DCCC . . . incolumes ad Vercingetorigem peruenerunt: VII 28, 5; *cf.* 28, 6—30, 4; nec minus quam est pollicitus Vercingetorix animo laborabat, ut reliquas ciuitates adiungeret: VII 31, 1; *cf. qu. sqq.* § 1—5; ne tanta . . . ciuitas . . . ad uim atque arma descenderet atque ea pars, quae minus sibi ⟨c⟩ confideret, auxilia a Vercingetorige arcesseret: VII 33, 1; qua re cognita Vercingetorix ⟨a uercingetorige β⟩ omnibus interruptis eius fluminis pontibus ab altera fluminis ⟨elaueris β⟩ parte ⟨o⟩ iter facere coepit: VII 34, 3; e regione unius eorum pontium, quos Vercingetorix rescindendos curauerat, . . . restitit: VII 35, 2; Vercingetorix re cognita, ne contra suam uoluntatem dimicare cogeretur, magnis itineribus antecessit: VII 35, 6; at Vercingetorix castris prope oppidum in ⟨c⟩ monte ⟨c⟩ positis mediocribus circum se interuallis separatim singularum ciuitatum ⟨c⟩ copias conlocauerat: VII 36, 2; *cf. qu. sqq.* § 2—4; ad hunc muniendum locum ⟨c⟩ omnes a Vercingetorige euocatos: VII 44, 5; Vercingetorix ab radicibus collis suos intra munitiones reduxit: VII 51, 4; cum Vercingetorix nihilo magis ⟨c⟩ in aequum locum descenderet, . . . in castra exercitum reduxit: VII 53, 2; cum . . . cognouissent . . . legatos ad Vercingetorigem ⟨-rigen *BM*⟩ de pace et amicitia ⟨c⟩ concilianda publice missos: VII 55, 4; petunt a Vercingetorige Haedui, ut ad se ueniat rationesque belli gerendi communicet: VII 63, 4; ad unum omnes Vercingetorigem ⟨-riginem *B*¹*M*⟩ probant imperatorem: VII 63, 6; inuiti summae spei adulescentes Eporedorix et Viridomarus Vercingetorigi parent: VII 63, 9; *cf.* 64, 1—8; circiter milia passuum X ab Romanis trinis castris Vercingetorix consedit: VII 66, 2; *cf.* § 3—7; fugientes ⟨c⟩ usque ad flumen, ubi Vercingetorix cum pedestribus copiis consederat, persequuntur: VII 67, 5; fugato omni equitatu Vercingetorix copias ⟨c⟩, ut pro castris conlocauerat, reduxit protinusque Alesiam . . . iter facere coepit celeriterque impedimenta . . . se subsequi iussit: VII 68, 1; Vercingetorix iubet ⟨o⟩ portas claudi: VII 70, 7; Vercingetorix, prius quam munitiones ab ⟨c⟩ Romanis perficiantur, consilium capit omnem ab ⟨o⟩ se equitatum noctu dimittere ⟨c⟩: VII 71, 1; *cf.* § 2—9; (munitiones . . . perfecit, ut ne magna quidem multitudine, si ita accidat ⟨eius discessu *add. X; Schn., Fr., Db.;* Vercingetorigis arcessitu *Paul*⟩ munitionum praesidia circumfundi possent: VII 74, 1;) non omnes ⟨c⟩, qui arma ferre possent, ut censuit Vercingetorix, conuocandos statuunt, sed certum numerum cuique ciuitati ⟨c⟩ imperandum: VII 75, 1; Commio ⟨c⟩, . . . Vercassiuellauno Aruerno, consobrino ⟨consubrino α⟩ Vercingetorigis, summa imperii traditur: VII 76, 3; clamore exaudito dat tuba signum suis Vercingetorix atque ex oppido educit: VII 81, 3; at interiores, dum ea, quae a Vercingetorige, ad eruptionem praeparata erant ⟨*recc.; Ald.;* praeparauerant *X*⟩, proferunt, . . . prius suos discessisse cognouerunt quam munitionibus adpropinquarent: VII 82, 3 (4); his copiis Vercassiuellaunum Aruernum, unum ex quattuor ducibus, propinquum Vercingetorigis ⟨prop. Verc. *del. Nitsche*⟩, praeficiunt: VII 83, 6; Vercingetorix ex arce ⟨c⟩ Alesiae suos conspicatus ex oppido egreditur: VII 84, 1; *cf. qu. sqq.;* postero die Vercingetorix concilio ⟨c⟩ conuocato id ⟨c⟩ bellum se suscepisse ⟨o⟩ . . . communis libertatis causa demonstrat: VII 89, 1; *cf.* § 2. 3; Vercingetorix deditur, arma proiciuntur: VII 89, 4. *Cf. omnia, quae* VII 4—89 *narrantur.*

uere *u.* **uerus** *extr.*

uereor. A. = timere, metuere; sequitur a) obiect.; α) alqm: qui se . . . minus timidos existimari uolebant, non se hostem uereri ⟨u&eri *A*⟩, sed angustias itineris, et ⟨c⟩ magnitudinem siluarum . . . aut rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere dice-

bant: I 39, 6; ¶¶ si per decliue (Pompeiani) sese reciperent, nostros ex superiore insequentes loco uerebantur: 3, 51, 7.

β) alqd; αα) subst.: illi (quos Caesar retinuerat) supplicia cruciatusque Gallorum uériti, quorum agros uexauerant, remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5; ¶ ne Vorenus quidem sese tum ⟨c⟩ uallo continet, sed omnium ueritus existimationem subsequitur: V 44, 5; ¶ Caesar . . . infirmitatem Gallorum ueritus, quod sunt in consiliis capiendis mobiles et nouis plerumque rebus student, nihil his committendum existimauit: IV 5, 1; ¶ Caesar . . . inopiam frumenti ueritus, quod . . . minime omnes Germani agri culturae student, constituit non progredi longius: VI 29, 1; ¶ hac re . . Caesar . . . cognita insidias ueritus, quod qua de causa discederent nondum perspexerat, exercitum . . . castris continuit: II 11, 2; ¶ de coniuratione . . . quaestionem habere instituit. . . . non nulli iudicium ueriti profugerunt: VI 44, 3; ¶ quod, cum ipse abesset, motum Galliae uerebatur: V 5, 4; ¶ huius aduentum L. Caesar filius . . . ad Clupeam praestolans . . . ueritus ⟨*rec.*; ueritusque *z*⟩ naulum multitudinem ex alto refugerat: 2, 23, 3; ¶ se Biturigum perfidiam ueritos reuertisse: VII 5, 5; ¶ Gallus periculum ueritus, ut erat praeceptum, tragulam mittit: V 48, 7; ipse (Caelius) . . . exclusus Capua et periculum ueritus, quod conuentus arma ceperat . . ., consilio destitit: 3, 21, 5; ¶ supplicia: IV 15, 5 *u.* cruciatus.

ββ) pron.: iis ⟨c⟩ autem inuitis, a quibus Pharus ⟨c⟩ tenetur, non potest esse propter angustias nauibus introitus in portum. hoc tum ueritus Caesar hostibus in pugna occupatis militibus[que] expositis Pharum ⟨c⟩ prehendit atque ibi praesidium posuit: 3, 112, 5; ¶ quod si furore atque amentia impulsus bellum intulisset, quid tandem uererentur? I 40, 4.

b) ne *u.* **ne** *p. 726 uers. 4 sqq. (16 loc.).*

(c) ut: Labienus . . . ueritus, ne ⟨*om.* β; *Np.*, *Dt.*[1]⟩, si ⟨*om.* α⟩ ex hibernis fugae similem profectionem fecisset, ⟨ut *add.* α; *Np.*, *Dt.*[1]⟩ hostium impetum sustinere non ⟨*om. Np.*, *Dt.*[1]⟩ posset, . . . remittit: V 47, 4.**)**

d) dat.: ad hostes contendit eo minus ueritus nauibus, quod in litore molli . . . deligatas ad ancoras ⟨c⟩ relinquebat: V 9, 1.

B. = dubitare (c. inf.): ut, quos in conspectu ⟨c⟩ Galliae interficere uereretur, hos omnes in Britanniam traductos necaret: V 6, 5; — quod sua mandata perferre non oportuno tempore ad Pompeium uererentur: 3, 57, 2; — longius prosequi ⟨noluit *add.* β⟩ ueritus, quod . . . uidebat, omnibus suis incolumibus copiis ⟨c⟩ eodem die ad Ciceronem peruenit: V 52, 1.

uergo. **A. ad** *u.* **ad** *p. 114 (6 loc.).*

B.: ab oppido autem decliuis locus leni ⟨*Hotom.*; tenui *x*; *edd.*⟩ fastigio uergebat in longitudinem ⟨-ne *hl*⟩ passus ⟨*ego*; passuum *x*; *edd.*⟩ circiter CCCC: 1, 45, 5.

uergobretus. *Cf. Glück p. 131.*

(Diuiciaco et Lisco,) qui summo magistratui praeerat ⟨praeerant *X*⟩, quem uergobretum appellant Haedui, qui creatur annuus et uitae necisque in suos habet potestatem: I 16, 5.

uerisimilis *u.* **similis** *p. 1880 sq.*

uernaculus: altera ex duabus legionibus, quae uernacula appellabatur ⟨-latur *bh*[1]⟩, ex castris Varronis . . . inspectante ipso signa sustulit: 2, 20, 4.

uero *u.* **uerus** *extr.*

(Veromandui *u.* **Viromandui.)**

uerso: sic fortuna in contentione et certamine utrumque uersauit, ut alter alteri inimicus auxilio salutique esset: V 44, 14.

uersor. A. propr.; additur ubi quis uersetur; a) in c. abl.: cum . . . hostes in nostris castris uersari uidissent: II 24, 2; ¶ ut ⟨c⟩ Germanos diutius in Gallia uersari noluerant ⟨c⟩: II 1, 3.

b) inter *u.* **inter** *p. 201* **α)** *(3 loc.).*

c) intra: (quod expeditior erat quam ii ⟨c⟩, qui inter ⟨intra *B*[2]β⟩ aciem uersabantur: I 52, 7;) ¶ Pompeius, iam cum intra uallum nostri uersarentur, equum nactus . . . se ex castris eiecit: 3, 96, 3.

B. trsl. *u.* **in** *p. 137 (6 loc.)*; cum his (peditibus) in proeliis uersabantur (equites): I 48, 5.

uersus (subst.): magnum ibi numerum uersuum ediscere dicuntur: VI 14, 3.

uersus (praep.). A. c. subst.; a) ad . . uersus: Labienum cum legionibus tribus ad Oceanum uersus in eas partes, quae Menapios attingunt, proficisci iubet: VI 33, 1.

b) in . . uersus: ille . . . castra ex Biturigibus mouet in ⟨β; per α; *om. Fr.*, *Db.*; per Boios in *Vielh.*⟩ Aruernos uersus: VII 8, 5.

c) Ambraciam uersus, *sim.*: ex his locis Ambraciam uersus iter facere coepit: 3, 36, 5; — Pompeiani . . . relicto monte uniuersi † iuris eius Larisam ⟨larissam *af*⟩ uersus *se* recipere coeperunt: 3, 97, 2; — hac adiuncta ad reliquas naues cursum Massiliam uersus perficit: 2, 3, 3; — parua manu Metiosedum

uersus missa . . . reliquas copias contra Labienum duxerunt: VII 61, 5; — magna coacta manu in prouinciam Narbonem ⟨-nam β⟩ uersus eruptionem facere contendit: VII 7, 2.

B. c. aduerb.: quoque (quoquo) uersus *u. p. 1618 (6 loc.).*

Vertico: erat unus intus Neruius, nomine Vertico, loco natus honesto: V 45, 2; *cf. qu. sqq.* § 2. 3; Cicero data facultate Gallum ab eodem Verticone ⟨gallum eundem uerticonem β⟩, quem supra demonstrauimus, repetit ⟨*N;* repperit *X*⟩, qui litteras ad Caesarem deferat ⟨*c*⟩: V 49, 2.

uerto. A. propr.; a) terga *u.* tergum *p. 2156 sq. (14 (15) loc.)*

b) se: neque uero conspectum aut impetum nostrorum tulerunt, primisque deiectis reliqui se uerterunt et loco cesserunt: 3, 51, 2.

B. trsl.; a) ui transit.; α) = mutare: incredibili felicitate auster, qui per biduum flauerat, in Africum se uertit: 3, 26, 5.

β) = interpretari, accipere: uelle Pompeium se Caesari purgatum, ne ea, quae rei publicae causa egerit, in suam contumeliam uertat: 1, 8, 3.

b) ui reflex. (= se conuertere): dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur. quod si esset factum, *futurum* ⟨*add. Dauis.; om. codd.; Np., Dt.;* fore *add. Voss.; Db.*⟩ ut ⟨*om. O*[1]*; Np., Dt.*⟩ detrimentum in bonum uerteret ⟨-retur *Ob*⟩, uti ad Gergouiam accidisset ⟨sarciretur, quod [si] esset factum detrimentum ut in b. uerteret, uti ad G. acc. *Paul*⟩: 3, 73, 6.

Verucloetius. *Cf. Glück p. 184.*

Heluetii . . . legatos . . . mittunt nobilissimos ciuitatis, cuius legationis Nammeius et Verucloetius ⟨uerudoetius *B*[a]β; uerucletius *A corr.*⟩ principem ⟨*a;* principum *αh*⟩ locum obtinebant: I 7, 3; *cf.* § 3—6; 8, 3.

uerus. A. = ἀληθής; **a) adiect.:** eadem secreto ab aliis quaerit; reperit ⟨*c*⟩ esse uera: I 18, 2; scire se illa esse uera ⟨uera esse *afl*⟩: I 20, 2.

b) ui subst.: ueri similis: III 13, 6 *u.* **similis B. a)** *p. 1880 extr. et 1881.*

B. = εὐπρεπής, ὀρθός: neque uerum esse qui suos fines tueri non potuerint alienos occupare: IV 8, 1.

uere: hi siue uere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, siue etiam auribus Vari seruiunt, . . . confirmant quidem ⟨*c*⟩ certe . . .: 2, 27, 2.

uero. A. ui confirmandi (= μήν, re uera); a) neque (nec) uero (= et re uera non) *u.* **neque** *p. 758 sq.* **δ) αα) a)** *(6 loc. exc.* 3, 93, 2.)

b): (Haedui) Litauiccum obsecrant, ut sibi consulat. quasi uero, inquit ille, consilii sit res ac non necesse sit nobis . . . cum Aruernis nosmet coniungere: VII 38, (6.) 7; — prouinciis excederent exercitumque dimitterent; si ⟨*c*⟩ id sit factum, se nociturum nemini. hanc unam atque extremam esse pacis condicionem. id uero militibus fuit pergratum et iucundum . . ., ut qui aliquid ⟨*c*⟩ iusti ⟨*c*⟩ incommodi exspectauissent, ultro praemium missionis ferrent: 1, (85, 12;) 86, 1; — quid irati grauius † de uobis sentire possunt quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant, in eorum potestatem ueniatis, qui se per uos perisse existimant? an uero in Hispania res gestas Caesaris non audistis? 2, 32, (4.) 5; — desertos . . se ac proditos a uobis dicunt et prioris sacramenti mentionem faciunt. uosne ⟨ne *om. Nb; eras. in a*⟩ uero L. Domitium an uos Domitius deseruit? 2, 32, (7.) 8.

B. ui augendi (γὲ δή, vollends, gar (erst)); a) additur iam: eodem fere tempore pons in Hibero prope effectus nuntiabatur et in Sicori uadum reperiebatur. iam uero eo magis illi maturandum iter existimabant: 1, (62, 3;) 63, 1.

b): populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui ⟨*c*⟩ nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores uelit esse; quod uero ad amicitiam populi Romani attulissent, id iis ⟨*c*⟩ eripi quis pati posset? I 43, 8; horum aduentu tanta rerum commutatio est facta, ut nostri, etiam qui uulneribus confecti procubuissent, scutis innixi proelium redintegrarent. tum ⟨*om.* β; redintegrarent, tum *Schn., Np.*⟩ calones perterritos hostes conspicati etiam inermes armatis occurrerunt ⟨occurrerent β; *Schn., Np.*⟩, equites uero . . . omnibus in locis † pugnant, quo ⟨pugnant quo *del. Np.*⟩ se legionariis militibus praeferrent: II 27, (1.) 2; hoc facto proelio Caesar neque iam sibi legatos audiendos neque condiciones accipiendas arbitrabatur ab iis ⟨*c*⟩, qui . . . petita pace ultro bellum intulissent; exspectare uero, dum hostium copiae augerentur equitatusque reuerteretur, summae dementiae esse iudicabat: IV 13, (1.) 2; nostri milites impetum hostium sustinuerunt atque amplius horis quattuor fortissime pugnauerunt et . . . complures . . . occiderunt. postea uero quam equitatus noster in conspectum uenit, hostes abiectis armis terga uerterunt magnusque eorum numerus est occisus: IV 37, (3.) 4; quibus omnibus rebus hostes inuitati copias traducunt

aciemque iniquo loco constituunt, nostris uero etiam de ⟨*c*⟩ uallo deductis propius accedunt: V 51, (1.) 2; Senones . . . Cauarinum, quem Caesar apud eos regem constituerat, . . . expulerunt. . . . tantum apud homines barbaros ualuit esse aliquos repertos principes inferendi belli ⟨*o*⟩ . . . , ut . . . nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis. . . . Treueri uero atque Indutiomarus totius hiemis nullum tempus intermiserunt, quin trans Rhenum legatos mitterent, ciuitates sollicitarent . . .: V (54, 2 —) 55, 1; hi (Sequani) cum per se minus ualerent, . . . Germanos atque Ariouistum sibi adiunxerant, eosque ad se magnis iacturis pollicitationibusque perduxerant. proeliis uero compluribus factis secundis atque omni nobilitate Haeduorum interfecta tantum potentia antecesserant, ut . . . obsides . . ab iis ⟨*c*⟩ principum filios acciperent: VI 12, (2.) 3 (4); qui diutissime impuberes permanserunt maximam inter suos ferunt laudem; . . . intra annum uero uicesimum feminae notitiam habuisse in turpissimis habent rebus: VI 21, (4.) 5; litteris . . . Caesaris ⟨*c*⟩ consulibus redditis aegre ab his impetratum est summa tribunorum plebis contentione, ut in senatu recitarentur; ut uero ex litteris ad senatum referretur impetrari non potuit: 1, 1, 1; erat iniqua condicio postulare, ut Caesar . . . in prouinciam reuerteretur, ipsum et prouincias et legiones † alienas tenere; . . . polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem diem iturus *esset definire . . .; tempus uero conloquio non dare neque accessurum polliceri magnam pacis desperationem adferebat: 1, 11, (1—)3; latum ab X tribunis plebis contra dicentibus inimicis, Catone uero acerrime repugnante et pristina consuetudine dicendi mora dies extrahente ⟨catonem . . . repugnantem . . . extrahentem *Ox*⟩, ut: 1, 32, 3; ac primo Afraniani milites uisendi causa laeti ex castris procurrebant. . . . duces uero eorum consilium suum laudibus ferebant, quod se ⟨*c*⟩ castris tenuissent: 1, 69, (1.) 2; hoc consilium Caesaris plerisque non probabatur; ⟨*post uerb.* probabatur *quaedam intercidisse existimat Paul*⟩ milites uero palam inter se loquebantur, quoniam talis occasio uictoriae dimitteretur, etiam cum uellet Caesar, sese non esse pugnaturos: 1, 72, 4; perpessos (se) omnium rerum inopiam; nunc uero paene ut feras ⟨*c*⟩ circummunitos prohiberi aqua, prohiberi ingressu: 1, 84, 4; illae (naues) adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut uehementissime utraque ex concursu laborarent, altera uero praefracto ⟨*c*⟩ rostro tota conlabefieret: 2, 6, 5; qua . . . fiducia et opere et natura loci munitissima castra expugnari posse confidimus? at ⟨*Madu.*; aut *x*; *edd.*; an *Kraff.*⟩ uero quid proficimus, si accepto magno detrimento ab oppugnatione castrorum discedimus? 2, 31, (2.) 3; qua oratione permoti milites crebro etiam dicentem ⟨*c*⟩ interpellabant, . . . discedentem uero ex contione uniuersi cohortantur, magno sit animo, necubi ⟨*c*⟩ dubitet proelium committere: 2, 33, (1.) 2; hi de sua salute desperantes . . . suam mortem miserabantur. . . . plena erant omnia timoris et luctus. Curio . . . unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet. hos quoque praeoccupat missus a Saburra equitatus. tum uero ad summam desperationem nostri perueniunt: 2, (41, 8—)42, 2; non, illis hordeum cum daretur, non legumina recusabant; pecus ⟨panicum *R. Steph.*⟩ uero, cuius rei summa erat ex Epiro copia, magno in honore habebant: 3, 47, 7; ante id tempus nemo . . . a Caesare ad Pompeium transierat, cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent, uulgo uero uniuersi in Epiro atque Aetolia conscripti milites: 3, 61, 2.

C. ui aduersatiua; a) neque uero *u.* **neque** *p. 758* **δ)** *αα)* **a)** 3, 93, 2 **(***et* **b))** *et p. 759* **ββ)** *(4 loc.)*.

b) tum uero *u.* **tum 1. A. c) β)** *γγ) p. 2231 sq. (8 (9) loc.)*.

c): Caesar certior factus est tres iam partes copiarum Heluetios id flumen traduxisse, quartam fere ⟨uero β; *Schn.*⟩ partem citra flumen Ararim reliquam esse: I 12, 2; quod reliquis tamen ⟨*c*⟩ fugae facultas daretur, Sequanis uero, qui intra fines suos Ariouistum recepissent, . . . omnes cruciatus essent perferendi: I 32, 5; ubi . . . turrim ⟨*c*⟩ procul constitui uiderunt, primum inridere . . ., quod tanta machinatio a ⟨*c*⟩ tanto spatio instrueretur ⟨*c*⟩. . . . ubi uero moueri et adpropinquare moenibus ⟨*c*⟩ uiderunt, . . . legatos . . . de pace miserunt: II (30, 3—) 31, 1; quorum aduentu magna cum auctoritate et magna cum hominum multitudine bellum gerere conantur. duces uero ii ⟨*c*⟩ deliguntur, qui una cum Q. Sertorio omnes annos fuerant: III 23, (4.) 5; pugnatum est ab utrisque acriter. nostri tamen, quod neque ordines seruare . . . neque signa subsequi poterant . . ., magnopere perturbabantur ⟨*c*⟩; hostes uero notis omnibus uadis, ubi ex litore aliquos singulares ex naui ⟨*c*⟩ egredientes conspexerant, incitatis equis impeditos adoriebantur . . .: IV 26, (1.) 2; (magnam partem equitatus ad eum (Dumnorigem) insequendum mittit ⟨*c*⟩ retrahique imperat ⟨*c*⟩; si uim faciat neque pareat, interfici iubet. . . .

ille autem ⟨*recc.; Frig.;* enim *X;* uero *Paul*⟩ reuocatus resistere . . . coepit: V 7, (6—) 8;) interiores plerique frumenta non serunt, sed lacte et carne uiuunt pellibusque sunt uestiti. omnes uero se Britanni uitro ⟨*c*⟩ inficiunt: V 14, 2; sperare (se) a multitudine impetrari posse quod ad militum salutem pertineat; ipsi uero nihil ⟨*c*⟩ nocitum iri: V 36, 2; transfigitur ⟨*c*⟩ scutum Pulioni ⟨*c*⟩ et uerutum in balteo defigitur.... succurrit inimicus illi Vorenus et laboranti subuenit; ad hunc se confestim a Pulione ⟨*c*⟩ omnis multitudo conuertit; illum ueruto ⟨β; uero α; *Fr.*⟩ transfixum arbitrantur ⟨*sic* β; obscurantur occisum α; arbitrantur occisum *edd.*⟩: V 44, (7—) 11; milites nostri clamorem exaudiunt; praecurrunt equites; quanto res ⟨*o*⟩ sit in periculo cognoscunt. hic uero nulla munitio est, quae perterritos recipiat: modo conscripti atque usus militaris imperiti ad tribunum militum centurionesque ora conuertunt: VI 39, (1.) 2; quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate, qui se ipsum . . defenderet; equitum uero operam neque in loco palustri desiderari debuisse et illic ⟨*c*⟩ fuisse utilem, quo sint profecti: VII 20, (3.) 4; celeriter factum est, ut alii eruptionibus resisterent, alii turres reducerent aggeremque interscinderent, omnis uero ex castris multitudo ad restinguendum concurreret: VII 24, 5; Cimbri ... finibus quidem ⟨*c*⟩ nostris aliquando excesserunt atque alias terras petierunt ⟨*c*⟩, iura, leges, agros, libertatem nobis reliquerunt. Romani uero quid . . . uolunt nisi . . . quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt, horum in agris ciuitatibusque considere atque his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, (14.) 15; 1, 1, 1 *u.* **B. b)**; quorum uocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, plerisque uero libere decernendi potestas eripitur: 1, 3, 5; **(**refertur etiam de rege Iuba, ut socius sit atque amicus; Marcellus consul ⟨*Madu.;* non *z;* uero *recc.; edd.*⟩ passurum in praesentia negat: 1, 6, 4;**)** legatos ad Pompeium de compositione mitti oportere; neque se reformidare quod . . . Pompeius ... dixisset, . . . timorem . . eorum, qui mitterent, significari ⟨*c*⟩. tenuis atque infirmi haec animi uideri. se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨*c*⟩ anteire ⟨*c*⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1, 32, 8; intellegere se diuisum esse populum *Romanum* in partes duas ⟨*o*⟩. neque sui iudicii ... esse .. decernere ⟨*c*⟩, utra pars iustiorem habeat causam. principes uero esse earum partium Cn. Pompeium et C. Caesarem: 1, 35, (3.) 4; huc iam *deduxerat rem, ut equites . . . auderent flumen transire, pedites uero tantum modo umeris ac summo pectore exstarent ⟨*c*⟩: 1, 62, (1.) 2; 63, 1 *u.* **B. a)**; ex superioribus locis . . . cernebatur equitatus nostri proelio nouissimos illorum premi uehementer . . ., alias inferri ⟨*c*⟩ signa et uniuersarum cohortium impetu ⟨*c*⟩ nostros propelli, dein rursus conuersos ⟨*c*⟩ insequi. totis uero castris milites circulari et dolere hostem ex manibus dimitti: 1, 64, (1—) 3; 69, 2 *u.* **B. b)**; (Afranius) . . . se . . in castra recipit sic paratus, ut uidebatur, ut quicumque accidisset casus, hunc . . . aequo animo ferret. Petreius uero non deserit sese: 1, 75, (1.) 2; cum . . . locus decliuis suberat neque ii ⟨*c*⟩, qui antecesserant, *laborantibus opem ferre poterant, equites uero ex loco superiore in auersos ⟨*c*⟩ tela coiciebant, tum magno erat in periculo res: 1, 79, 3; est animaduersum ab legionariis . . . magno sibi esse ⟨*c*⟩ praesidio posse, si ibi ⟨*c*⟩ pro castello ac receptaculo turrim ex latere sub muro fecissent. quam primo . . . humilem . . . fecerunt. ... postea uero, ut est rerum omnium magister usus . . ., inuentum est magno esse usui posse, si haec esset in altitudinem turris elata: 2, 8, (1—)3; ubi ⟨*c*⟩ turris altitudo perducta est ad ⟨*c*⟩ contabulationem ⟨*c*⟩, eam ⟨*c*⟩ in parietes instruxerunt ita, ut capita tignorum extrema parietum structura tegerentur.... hanc super ⟨*c*⟩ contignationem quantum tectum plutei ac uinearum passum est, latericulo adstruxerunt. . . . ubi uero ea pars turris, quae erat perfecta, tecta atque munita est ab omni ictu hostium, pluteos ad alia opera abduxerunt: 2, 9, (1—)5; subito meridiano tempore, cum alius discessisset, alius ex diutino labore in ipsis operibus quieti se dedisset, arma uero omnia *seposita contectaque essent, portis se † foras rumpunt: 2, 14, 1; M. Varro . . . initio . . . diffidens Pompeianis rebus amicissime de Caesare loquebatur. ... postea uero *quam Caesarem ad Massiliam detineri cognouit ... quaeque postea acciderant, de angustiis ad Ilerdam rei frumentariae, accepit . . ., se quoque ad motus fortunae mouere coepit: 2, 17, (1—)3; isdem diebus (ciuitas Carmonensium) . . . deductis tribus in arcem oppidi ⟨*o*⟩ cohortibus a Varrone praesidio per se cohortes eiecit ⟨*c*⟩ portasque praeclusit. hoc uero magis properare Varro, ut . . . quam primum Gades contenderet: 2, (19, 5;) 20, 1; hoc unum esse tempus de pace agendi, dum . . . pares ambo uiderentur; si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur: 3, 10, 7; L. Staberius ⟨*c*⟩ ... obsides . . ab Apolloniatibus exigere coepit. illi

uero daturos se negare: 3, 12, (1.) 2; nam fortasse inopiam excusare et calamitatem aut propriam suam aut temporum queri et difficultates auctionandi proponere etiam mediocris est animi; integras uero tenere possessiones qui se debere fateantur cuius animi aut cuius impudentiae est? 3, 20, 3; milites . . . ex inferiore loco aduersus cliuum ⟨c⟩ incitati cursu praecipites Pompeianos egerunt ⟨c⟩ et terga uertere coegerunt; quibus ad recipiendum crates . . . et institutae fossae magno impedimento fuerunt. nostri uero, qui satis habebant sine detrimento discedere, compluribus interfectis . . . quietissime *se* receperunt: 3, 46, (5.) 6; libenter etiam ex perfugis cognoscebant equos eorum tolerari, reliqua uero iumenta interisse: 3, 49, 3; aciemque instruxit primo ⟨c⟩ suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus uero diebus, ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret: 3, 84, 2.

uerutum: transfigitur ⟨c⟩ scutum Pulioni ⟨c⟩ et uerutum ⟨uerrutum *BM;* ueritum *a pr.*⟩ in balteo defigitur: V 44, 7; ¶ illum ueruto transfixum arbitrantur ⟨*sic* β; illum uero obscurantur (opinantur *Fr.*) occisum α; *Fr.;* illum ueruto arbitrantur occisum *plur. edd.;* illum ueruto opinantur occisum *Hold.*⟩: V 44, 11.

(**uescor:** est etiam ⟨c⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨c⟩, qui † fuerant ualeribus ⟨uiuebant (*uel* uescebantur) oleribus *Madu.*⟩, quod appellatur chara: 3, 48, 1.)

Vesontio: nuntiatum est ei Ariouistum cum suis omnibus copiis ad occupandum Vesontionem ⟨uesuntionem *l*⟩, quod est oppidum maximum Sequanorum, contendere: I 38, 1; *cf.* § 3—7; dum ⟨c⟩ paucos dies ad Vesontionem ⟨uesunctionem *l*⟩ rei frumentariae . . . causa moratur, . . . tantus subito timor omnem exercitum occupauit, ut: I 39, 1 (*cf.* I 38—41).

(**uespeciarius:** cohortemque postea duplici stipendio, frumento, ueste, cibariis ⟨*Cuiac.;* frumento uespeciariis *uel* frumentoue speciariis (*uel* spetiar. *Nhl*) χ; frumento, uestiariis *Nic. Ellebodius; u. CC*⟩ militaribusque donis amplissime donauit: 3, 53, 6.)

uesper. A. genet.: (uesperi: 1, 20, 1 *u.* B.)

B. abl.: milites, qui erant Corfinii, primo ⟨*f; Paul;* prima *ahl; edd.*⟩ uesperi ⟨uespere?⟩ secessionem faciunt: 1, 20, 1; magistrisque imperat nauium, ut primo uespere omnes scaphas ad litus adpulsas habeant: 2, 43, 1.

C. c. praep.; a) ad: cum ab hora septima ad uesperum pugnatum sit: I 26, 2; — acriter utrimque usque ad uesperum pugnatum est: I 50, 3; ¶ misso ad uesperum senatu omnes, qui sunt eius ordinis, a Pompeio euocantur: 1, 3, 1.

b) sub uesperum (uespere) *u.* **sub** *p. 1935* B. *(4 loc.)*

Vespillo *u.* **Lucretius 2.**

uester: nolite hos ⟨hoc β⟩ uestro auxilio exspoliare, qui ⟨eos qui β⟩ uestrae salutis causa suum periculum neglexerunt, nec stultitia ac temeritate uestra aut animi imbecillitate ⟨o⟩ omnem Galliam prosternere et perpetuae seruituti subicere ⟨c⟩: VII 77, 9; ¶ cuius si uos paenitet, uestrum uobis beneficium remitto, mihi meum nomen ⟨o⟩ restituite: 2, 32, 14; ¶ consilio uestro utar lubenter: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ qui de meis in uos meritis praedicaturus ⟨c⟩ non sum, quae sunt adhuc et mea uoluntate et uestra ⟨nostra *O*⟩ exspectatione leuiora: 2, 32, 10; ¶ uos enim uestrumque factum, inquit, omnia ⟨o⟩ deinceps municipia sunt secuta: 2, 32, 2; Pompeius enim nullo proelio pulsus uestri ⟨nostri *O*⟩ facti praeiudicio demotus Italia excessit: 2, 32, 2; ¶ Caesar me . . ., *prouincias Siciliam atque Africam . . . uestrae ⟨nostrae *O*⟩ fidei commisit: 2, 32, 2; ¶ imbecillitas: VII 77, 9 *u.* auxilium; ¶ sequimini me, inquit, manipulares mei qui fuistis, et uestro imperatori quam *consueuistis operam date: 3, 91, 1; ¶ uos autem incerta ⟨c⟩ uictoria Caesarem secuti diiudicata iam belli fortuna uictum sequamini ⟨-emini *Paul*⟩, cum uestri ⟨nostri *O*⟩ officii praemia percipere debeatis? 2, 32, 6; ¶ proinde ad praedam, ad gloriam properate, ut iam de praemiis uestris et de referenda gratia cogitare incipiamus: 2, 39, 3; ¶ uestra salus: VII 77, 9 *u.* auxilium; ¶ cuius opera sine uestro ⟨nostro *EO*⟩ sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨paene *add.* β; *Schn.*⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12; ¶ stultitia ac temeritate uestra: VII 77, 9 *u.* auxilium; ¶ quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam, quos cupiditate gloriae adductus in periculum deduxi: VII 50, 4.

(**uestiarius:** 3, 53, 6 *u.* **uespeciarius.**)

(**uestibulum:** facile erat . . . prospicere in urbem, ut . . . omnes . . . cum liberis atque uxoribus † publicis custodiis quae (*uel* custodiisque) aut muro ⟨ex plateis uestibulisque aut ex muro *Vielh.*⟩ ad caelum manus tenderent: 2, 5, 3.)

uestigium. **A. propr.** (= ἴχνος, στίβος): quarum (alcium) ex uestigiis cum est animaduersum a uenatoribus, quo se recipere consuerint, omnes eo loco . . . subruunt . . . arbores: VI 27, 4.

B. trsl.; a) de loco (= τόπος): equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur, equosque eodem remanere uestigio adsuefecerunt ⟨*c*⟩: IV 2, 3.

b) de tempore (= **punctum temporis**); **α) abl.**: tantus luctus excepit, ut urbs ab hostibus capta eodem uestigio uideretur: 2, 7, 3; — eodemque tempore uis magna pulueris cernebatur, et uestigio temporis primum agmen erat in conspectu: 2, 26, 2.

β) c. praep.; αα) e(x) uestigio *u.* **ex** *p. 1194 (3(2) loc.).*

ββ) in uestigio: saepe . . consilia ineunt, quorum eos in ⟨e *Aimoin.; recc.; Whitte*⟩ uestigio paenitere necesse est: IV 5, 3; ¶ cum . . . omnem . . Galliae salutem in illo uestigio temporis positam arbitrarentur: VII 25, 1.

uestio. **A. propr.**: interiores plerique . . . lacte et carne uiuunt pellibusque sunt ⟨*om. hl*⟩ uestiti: V 14, 2; ¶ qui Auarico expugnato refugerant, armandos uestiendosque curat: VII 31, 3.

B. trsl.: hae (trabes) reuinciuntur ⟨*c*⟩ introrsus ⟨*c*⟩ et multo aggere uestiuntur: VII 23, 2.

uestis: matres familiae de muro uestem ⟨uestes *a corr.*⟩ argentumque iactabant: VII 47, 5; ¶ cohortemque postea duplici stipendio, frumento, ueste, cibariis ⟨*Cuiac.*; frumento uespeciariis *uel* frumentoue speciariis (*uel* spetiar. *Nhl*) *codd.*; frumento, ueste, diariis *Victor.*; frum., ueste, congiariis *Fr. Hofm.*; frum., ueste et aliis *Voss.*⟩ militaribusque ⟨que *om. recc.*; *Voss.*⟩ donis amplissime donauit: 3, 53, 6.

uestitus: eius aduentu ex colore uestitus cognito, quo insigni in proeliis uti consuerat ⟨*c*⟩, . . . proelium committunt: VII 88, 1; — ut locis frigidissimis neque uestitus praeter pelles haberent ⟨habeant *DE*; *edd. pr.*⟩ quicquam ⟨*om.* β⟩ . . . et: IV 1, 10.

ueteranus. **1. adiect.**: triplicem aciem instruxit legionum quattuor ueteranorum ⟨ueteranarum *recc.; Victor.; Np., Dt.*⟩: I 24, 2; Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III et ⟨*c*⟩ reliquis, quas ex nouo dilectu confecerat: 1, 25, 1; legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: V ex Italia . . .; unam ex Cilicia ⟨*c*⟩ ueteranam, quam factam ex duabus gemellam appellabat, unam ex Creta et Macedonia ex ueteranis militibus, qui dimissi a superioribus imperatoribus in his prouinciis consederant; duas . . .: 3, 4, 1; altera nauis CCXX e legione tironum sustulerat, altera ex ueterana paulo minus CC: 3, 28, 3; — at ueteranae legionis milites . . . neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩ . . . cogunt: 3, 28, 5; expositis ⟨*c*⟩ omnibus copiis Antonius, quarum erat summa ueteranarum ⟨-norum *O*[1]⟩ trium legionum uniusque tironum . . ., naues . . . remittit: 3, 29, 2; ¶ ueterani milites: 3, 4, 1 *u.* legio uet.; solerentne ueterani milites fugere: 3, 71, 4.

2. ui subst.: quae cum nauibus nostris adpropinquassent ⟨*c*⟩, nostri ueterani ⟨*del. Paul*; ut erant iussi *Nitsche*⟩ in portum refugiebant: 3, 24, 2; ¶ legiones ueteranorum: I 24, 2 *u.* 1. *init.*; ¶ (completur urbs † et ius ⟨ueteranis *Schenkl*⟩ comitium tribunis: 1, 3, 3.)

ueto. **A. additur acc. c. inf.**: quod ab opere singulisque legionibus singulos legatos Caesar discedere nisi munitis castris uetuerat: II 20, 3; *impedimenta* . . . praemisit. sed eos (milites) fugientes longius Caesar prosequi uetuit: V 9, 8; haec ⟨ac *Ohl; Db.*⟩ conquiescere ante iter confectum uetuit: 3, 75, 1; — cum leges duo ex una familia uiuo utroque non solum magistratus creari uetarent, sed etiam in senatu esse prohiberent: VII 33, 3; castra . . . uallo muniri ⟨-re *f*⟩ uetuit ⟨metuit *af*⟩: 1, 41, 4.

(**B. additur obiect.**: nouum in re publica introductum exemplum queritur, ut tribunicia intercessio armis notaretur ⟨uetaretur *Madu.*⟩ atque opprimeretur: 1, 7, 2.)

Vettones: quorum (legatorum) . . . tertius ab Ana Vettonum ⟨bettonum *(a?) hl*; betonum *Na(?)f*; beretonum *O*⟩ agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat: 1, 38, 1; officia inter se partiuntur, uti Petreius ex Lusitania per Vettones ⟨*ahl*; uectones *f*; betones *N constanter*⟩ cum omnibus copiis ad Afranium proficiscatur, Varro . . . ulteriorem Hispaniam tueatur: 1, 38, 2; celeriter Petreius per Vettones ad Afranium peruenit: 1, 38, 4.

uetus. **A. = qui iam diu exstat:** obsecrat, ut sibi parcat, ueteremque amicitiam commemorat: 1, 22, 3; ¶ docebat ⟨*c*⟩ etiam, quam ueteres quamque iustae causae necessitudinis ipsis cum Haeduis intercederent: I 43, 6; ¶ si noua manus Sueborum cum ueteribus copiis Ariouisti sese coniunxisset: I 37, 4; ¶ interea ueterem exercitum,

duas ⟨uetere exercitu duas *Elberl.*⟩ Hispanias confirmari... se absente nolebat: 1, 29, 3; ¶ Haeduos et Remos, quos praecipuo semper honore Caesar habuit, alteros pro uetere ac perpetua erga populum Romanum fide, alteros pro recentibus Gallici belli officiis: V 54, 4; ¶ etsi propter multitudinem et ueterem ⟨-rā *a*⟩ belli gloriam ... se tuto dimicaturos existimabant: III 24, 2; ¶ qui ⟨*c*⟩ propter ueteres inimicitias nullo modo cum Haeduis coniungi poterant: VI 12, 7; qui ueteres inimicitias cum Caesare gerebant: 1, 3, 4; Catonem ueteres inimicitiae Caesaris incitant et dolor repulsae: 1, 4, 2; ¶ regno expellere **alios,* alios arcessere uetere quodam Alexandrini exercitus instituto consuerant: 3, 110, 5; ¶ qui (milites) ex ueteribus legionibus erant relicti praesidio nauibus: 3, 101, 6; ¶ hoc ueteres non probant milites, quos sub uexillo una profectos docuimus: VI 40, 4; ¶ Massilienses post superius incommodum ueteres ad eundem numerum ex naualibus productas naues refecerant: 2, 4, 1; — Cato in Sicilia naues longas ueteres reficiebat, nouas ciuitatibus imperabat: 1, 30, 4; — imperat, ... uti quam plurimas ... naues aedificandas ueteresque reficiendas curent ⟨*c*⟩: V 1, 1; ¶ panico enim uetere atque hordeo corrupto omnes alebantur, quod ad huius modi casus antiquitus paratum in publicum contulerant: 2, 22, 1; ¶ Hegesaretos ⟨*c*⟩, ueteris homo potentiae, Pompeianis rebus studebat: 3, 35, 2.

B. = qui antea fuit, prior, superior: uet. amicitia: 1, 22, 3 *u.* **A.**; ¶ quos ... Pompeius erat adhortatus, ne noua Caesaris officia ueterum suorum beneficiorum in eos memoriam expellerent: 1, 34, 3; ¶ animaduersum est ... cohortes quasdam ... esse post siluam et in uetera castra duci: 3, 66, 1; Caesar traducto .. exercitu flumen Genusum ueteribus suis in ⟨*om. a*⟩ castris ⟨in uet. s. castr. *Np.; Dt.*⟩ contra Asparagium consedit: 3, 76, 1; simili ratione Pompeius ... in suis ueteribus castris ad Asparagium consedit: 3, 76, 2; ¶ obsidibus Haeduis redditis, ueteribus clientelis ⟨cl. uet. β⟩ restitutis, nouis per Caesarem ⟨*u. CC*⟩ comparatis ... Sequani principatum dimiserant: VI 12, 6; ¶ si ueteris contumeliae obliuisci uellet, num etiam recentium iniuriarum ... memoriam ⟨*c*⟩ deponere posse ⟨*c*⟩? I 14, 3; ¶ multi undique ex ueteribus Pompei exercitibus spe praemiorum atque ordinum euocantur: 1, 3, 2; ¶ in acie praestare interfici quam non ueterem belli gloriam libertatemque, quam a maioribus acceperint ⟨*c*⟩, recuperare: VII 1, 8; ¶ reminisceretur et ueteris incommodi populi Romani et pristinae uirtutis Heluetiorum: I 13, 4; ¶ tametsi ⟨*c*⟩ pro ueteribus Heluetiorum iniuriis populi Romani ab his poenas bello repetisset: I 30, 2; ¶ (uet. ... libertas: VII 1, 8 *u.* gloria.)

uetustas. A.: Caesar magis eos (Massilienses) pro nomine et uetustate quam pro meritis in se ciuitatis conseruans duas ibi legiones praesidio relinquit ⟨*c*⟩: 2, 22, 6.

B.: lictoresque habent in urbe et ⟨*c*⟩ Capitolio priuati ⟨*Steph.;* priuatim *x*⟩ contra omnia uetustatis exempla ⟨*u. CC*⟩: 1, 6, 7.

uexillum. A. = signum eorum militum, qui a legionibus seiuncti erant: ex quibus (aegris) qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3; — hoc ueteres non probant milites, quos sub uexillo una profectos docuimus: VI 40, 4.

B. signum, quod in praetorio proponebatur: Caesari omnia uno tempore erant agenda: uexillum proponendum, [quod erat insigne, cum ad arma concurri oporteret,] signum tuba dandum ...: II 20, 1; ¶ imperauit, ne iniussu suo concurreret ⟨*CC*⟩; se, cum id fieri uellet, uexillo ⟨*suspectum Ciacc.*⟩ signum daturum: 3, 89, 4.

uexo. A. alqm: Caesar rursus ad uexandos hostes profectus magno coacto **equitum* numero ex finitimis ciuitatibus in omnes partes dimittit: VI 43, 1; ¶ num etiam recentium iniuriarum, quod ... Haeduos, quod Ambarros, quod Allobrogas ⟨-es β⟩ uexassent, memoriam ⟨*c*⟩ deponere (se) posse ⟨*c*⟩? I 14, 3.

B. alqd: supplicia cruciatusque Gallorum ueriti, quorum agros uexauerant ⟨-erunt *M*⟩: IV 15, 5; ¶ soloseque esse (Belgas), qui patrum nostrorum memoria omni Gallia uexata Teutonos Cimbrosque intra fines ⟨*o*⟩ suos ingredi prohibuerint ⟨*c*⟩: II 4, 2.

uia. A. = *ὁδός, ἀγυιά;* **a) obi.:** obsidere *u.* **obsideo A. b)** *p. 869 sq. (4 loc.);* ¶ equitesque eius † angustis portis atque his ⟨*sic x;* angiportis atque uiis *Landgraf*⟩ a ⟨*c*⟩ Caesaris militibus occupatis ad insequendum tardabantur: 3, 70, 1; ¶ discussa ⟨*c*⟩ niue sex ⟨*o*⟩ in altitudinem pedum atque ita uiis ⟨uiis ita *h*⟩ patefactis summo militum labore ⟨*c*⟩ ad fines Aruernorum peruenit: VII 8, 2; ¶ aditus uiasque in Suebos perquirit: VI 9, 8; ¶ ne ab equitatu Romanorum uiae praeoccuparentur: VII 26, 5; ¶ relinquebatur

una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis propter angustias ire non poterant: I 9, 1.

b) dat.: uicos plateasque inaedificat, [ac] fossas transuersas uiis praeducit: 1, 27, 3.

c) gen.: castra . ., etsi erant exigua per se, . . . tamen angustiis uiarum quam maxime potest contrahit: V 49, 7; ¶ oppositus mons Cebenna uiarumque difficultas impediebat: VII 56, 2; exercitum Caesaris uiarum difficultates tardabant: 1, 70, 1; ¶ hunc (Mercurium) uiarum atque itinerum ducem (ferunt): VI 17, 1.

d) abl.: animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis, quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur: 2, 25, 2; ¶ Cassiuellaunus . . . omnibus ⟨omnis β⟩ uiis ⟨notis *add.* β; *Schn.*, *Db.*⟩ semitisque essedarios ex siluis emittebat: V 19, 2; ¶ ire: I 9, 1 *u.* **a)** relinquere; ¶ portari: 2, 25, 2 *u.* agi; ¶ simul enim diductis copiis pluribus uiis pugnabatur: 3, 111, 2.

e) c. praep.: **(**uicos atque aedificia incendi oportere hoc spatio ⟨a boia *add. codd.*; *del. Scal.*; *Np.*; ab uia *Madu.*; *Hold.*⟩ quoque ⟨*c*⟩ uersus, quo palulandi causa adire posse uideantur: VII 14, 5.**)**

Cassiuellaunus . . . itinera nostra seruabat paulumque **ex** uia excedebat locisque . . . siluestribus sese ⟨*c*⟩ occultabat: V 19, 1.

ut procul **in** uia dispositis familiaribus suis principibusque ciuitatum disparandos . . . curaret: VII 28, 6; — crebrae . . . ex concursu multitudinis concitationes fiebant compluresque milites huius urbis ⟨in uiis urbis *Madu.*; eius [urbis] *Paul*⟩ omnibus partibus interficiebantur: 3, 106, 5; — ille oppidum Biturigum positum in uia Nouiodunum ⟨bitur. pos. i. u. nouiod. β; *om.* α; Bitur. pos. in uia *del. Oud.*; *Fr.*⟩ oppugnare instituerat: VII 12, 2.

Caesar dispositis **per** uias cohortibus impetum eius sustinuit: 3, 111, 1.

B. = itineris spatium: tridui uiam procedere, **(**proficere,**)** progredi *u.* **triduum** C. *p. 2217 (3 loc.)*; ¶ Labienum . . . adoriri parabant, iamque ab eo non longius bidui uia ⟨uia (uiam *a pr.*) bid. β⟩ aberant, cum . . . cognoscunt: VI 7, 2.

(**C. trsl.**: quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis *post* octo denique menses uariarum ⟨suarum *recc.*; *Np.*, *Db.*⟩ actionum ⟨tota denique emensa uia suarum act. *Kindsch.*; toto den. emenso spatio suar. act. *Momms.*⟩ respicere ac timere consuerant ⟨*c*⟩: 1, 5, 2.)

uiator: est enim hoc Gallicae consuetudinis, uti et uiatores etiam inuitos ⟨etiam inu. *del. Hartz*⟩ consistere cogant et quid ⟨*c*⟩ quisque eorum de quaque re audierit aut cognouerit quaerant: IV 5, 2.

(Vibellius *u.* **Vibullius.)**

Vibius *u.* **Curius.**

Vibo: cum esset Caesaris classis diuisa in duas partes, dimidiae parti praeesset P. Sulpicius praetor Vibone ⟨-nem *Nz*; liboque *recc.*⟩ ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Messanam, prius Cassius ad Messanam nauibus aduolauit, quam: 3, 101, 1; Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem ⟨iubonam *O*; et libonem *recc.*; iubonem *uel* uibonem *z*⟩: 3, 101, 4; *cf.* § 5. 6.

L. Vibullius Rufus. *In z recte scriptum est* uibullius 3, 18, 3; uibellium *est in z (uel* iubellium) 1, 34, 1; bibullius (-um) *in z* 1, 15, 4 *et* 3, 22, 1, *in af* 1, 15, 4; bibulus (-um, -i) *in z* 3, 10, 1 *et* 11, 1 *et* 15, 8; iubuli *in ahl*, uibuli *in f* 1, 38, 1; bubillium *in hl* 1, 15, 4.

Lentulus Spinther relictus in itinere cum paucis incidit in Vibullium Rufum missum a Pompeio in agrum Picenum confirmandorum hominum causa. a quo factus Vibullius certior, quae res in Piceno gererentur, milites ab eo accipit, ipsum dimittit: 1, 15, 4; *cf.* § 5. 6; **(**erant quinque ⟨*c*⟩ ordinis senatorii, L. Domitius, P. Lentulus Spinther, L. Caecilius ⟨Vibullius *Ald.*; *Scal.*, *Np.*⟩ Rufus, Sex. Quintilius Varus quaestor, L. Rubrius: 1, 23, 2;**)** cognoscit missum in Hispaniam ⟨in H. *add. Ald.*; *Dt.*; *om. z*; *Np.*, *Db.*⟩ a Pompeio Vibullium Rufum, quem paucis ante diebus Corfinio captum ipse dimiserat: 1, 34, 1; aduentu L. Vibullii Rufi, quem a Pompeio missum in Hispaniam ⟨hispania *z*⟩ demonstratum est, Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, . . . officia inter se partiuntur: 1, 38, 1; demonstrauimus L. Vibullium ⟨*Ald.*⟩ Rufum, Pompei praefectum ⟨fabrum *add. P. Manut.*⟩, bis in potestatem peruenisse Caesaris atque ab eo esse dimissum, semel ad Corfinium, iterum in Hispania: 3, 10, 1; *cf.* § 2—10; Vibullius ⟨*Ald.*⟩ [his] *expositus Corcyrae non minus necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem: 3, 11, 1; *cf. qu. sqq.*; profectum aliquid ⟨*c*⟩ ⟨de *add. Ciacc.*⟩ Vibullii ⟨*Ciacc.*⟩ mandatis existimabatur: 3, 15, 8; Vibullius sedato tumultu, quem repentinus aduentus Caesaris concitauerat, ubi primum e ⟨*c*⟩ re ⟨*c*⟩ uisum ⟨*c*⟩ est ⟨*c*⟩, adhibito Libone ⟨*c*⟩ et L. Lucceio ⟨*c*⟩ et Theophane . . . de mandatis Caesaris agere in-

stituit: 3, 18, 3; *cf.* § 4; (se) ea, quae faceret, iussu atque imperio facere Pompei, quae mandata ad se per Vibullium ⟨*Vrsinus*⟩ delata essent: 3, 22, 1.

(**uiceni:** itaque annos non nulli XX ⟨α; *Aim.;* uicenos β; *Ald., Np., Dt.*[1]⟩ in disciplina permanent: VI 14, 3.)

uicesimus. A.: intra annum uero uicesimum ⟨uicensimum *BM*⟩ feminae ⟨uiri *add. Nitsche*⟩ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus: VI 21, 5.

B.: L. Cassium Longinum cum legione tironum, quae appellabatur **XXVII.**, atque equitibus CC in Thessaliam ⟨*c*⟩ ire . . . *iussit: 3, 34, 2.

uicies: ita omnis insula est in circuitu uicies ⟨*om. a*[1]⟩ centum ⟨centenum *Dt.*[2]⟩ milium passuum: V 13, 7.

uicinitas: haec loca uicinitatibus erant nota: VI 34, 3.

uicis: in uicem *u.* **in** *p. 114 uers. 9 sqq. (3 (4) loc.).*

uictima: qui sunt adfecti grauioribus morbis quique in proeliis periculisque uersantur, aut pro uictimis ⟨-umis *l*⟩ homines immolant aut se immolaturos uouent administrisque ad ea sacrificia druidibus utuntur: VI 16, 2.

uictor. 1. subst.; A. subi.: stipendium (se) capere iure belli, quod uictores uictis imponere consuerint: I 44, 2.

B. ui praedicati; a): quod . . . hanc adepti uictoriam in perpetuum se fore uictores confidebant: V 39, 4.

b): (Gorgobinam, Boiorum oppidum, quos ⟨*c*⟩ ibi ⟨*c*⟩ Heluetico proelio uictos ⟨uictor *AQ*⟩ Caesar conlocauerat, . . . oppugnare instituit: VII 9, 6;) ¶ meminerant (milites) ad Alesiam magnam se inopiam perpessos . . . maximarum [se] gentium uictores discessisse ⟨*haec omnia del. Th. Bentl.*⟩: 3, 47, 6; ¶ iurauit se nisi uictorem in castra non reuersurum: 3, 87, 6; ¶ qui (calones) ab ⟨*c*⟩ . . . summo iugo collis nostros uictores flumen transisse ⟨transire β; *Schn., Fr.*⟩ conspexerant: II 24, 2; ¶ alius deleto exercitu atque imperatore uictores barbaros uenisse contendit: VI 37, 7.

c): quod quos aliquamdiu inermes ⟨*c*⟩ sine causa timuissent, hos postea armatos ac uictores superassent: I 40, 6.

C. dat.: cum uictoribus nihil impeditum, uictis nihil tutum arbitrarentur: II 28, 1.

2. ui adiectiui; A.: cuius opera sine uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨paene *add.* β; *Schn.*⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12; ¶ neque nostrorum militum uictorum ⟨β; uictorumque α⟩ impetum sustinere potuerunt: VII 62, 8.

B.: sed peius uictoribus Sequanis quam Haeduis uictis accidisse: I 31, 10.

uictoria. A. subi.; a) nom. (uel acc.): quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa uictoria uoluptatem attulit: I 53, 6; ¶ cum illi ⟨*f;* ille *ahl*⟩ celerem in ea re uictoriam, hi ⟨ii *hl(f);* nostri *Paul*⟩ salutem suam consistere uiderent: 3, 111, 5; ¶ milites . . . edocet, quanto detrimento et quot ⟨*c*⟩ uirorum fortium morte necesse sit constare uictoriam: VII 19, 4; monuitque eius diei uictoriam in earum cohortium uirtute constare ⟨consistere *f*⟩: 3, 89, 3; ¶ quae (uictoria) iam esset sibi atque omnibus Gallis explorata: VII 20, 7; — magno esse Germanis dolori Ariouisti mortem et superiores nostras uictorias: V 29, 3; ¶ quod spatii breuitate ⟨*Madu.;* breuitas *z; edd.*⟩ etiam in fugam coniectis aduersariis non multum ad summam uictoria ⟨*Madu.;* uictoriae *z; edd.*⟩ iuuare poterat: 1, 82, 3.

b) abl. abs.: cum a meridie prope ad solis occasum dubia uictoria pugnaretur: VII 80, 6; ¶ laeti ut explorata uictoria . . . ad castra pergunt: III 18, 8; hostes maximo clamore sicuti ⟨insecuti quasi β⟩ parta iam atque explorata uictoria . . . uallum ascendere coeperunt: V 43, 3; quod ⟨*c*⟩ se ⟨*c*⟩ prope ⟨*c*⟩ explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos confidebant ⟨*c*⟩: VII 15, 2; ¶ uos autem incerta ⟨*Aldus;* certa *z*⟩ uictoria Caesarem secuti diiudicata iam belli fortuna uictum sequamini . . .?: 2, 32, 6.

B. obi.: quod . . . hanc adepti uictoriam in perpetuum se fore uictores confidebant: V 39, 4; ¶ proinde ac si uirtute uicissent . . ., per orbem terrarum fama ac litteris uictoriam eius diei concelebrabant ⟨-brant *Ofl*[1]⟩: 3, 72, 4; ¶ tum uero suo more uictoriam conclamant atque ululatum tollunt: V 37, 3; ¶ maesti prope uictoria desperata se in oppidum receperunt: VII 80, 9; ¶ (detinere: VII 37, 3 *u.* distinere;) ¶ cum ⟨*c*⟩ sine duce et sine equitatu deprehensis hostibus exploratam uictoriam ⟨uittor. *A*⟩ dimisisset: VII 52, 2; ¶ unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨*M*[2]*aefl; Vict.; Schn., Fr.;* destineat *Qh;* dedistineat *BMA;* detineat *pr. edd.; Np., Db., Dt., Hold.*⟩: VII 37, 3; ¶ (expedire: 3, 70, 2 *u.* interpellare;) ¶ (explorare *u.* **exploratus 1.** *p. 1234 (5*

loc.); ¶ facile erat . . . prospicere in urbem, ut . . . omnes . . . templa deorum immortalium adirent et ante simulacra proiecti uictoriam ab dis ⟨*CC*⟩ exposcerent: 2,5,3; ¶ munitiones enim . . . expugnatis iam castris Pompei propriam ⟨prope iam *Voss.*; partam iam *Pluyg.*⟩ expeditamque ⟨que *om. NOfhl; Voss.*⟩ Caesaris uictoriam interpellauerunt: 3,70,2; siue ipsorum perturbatio siue error aliquis siue etiam fortuna partam ⟨partem *af*⟩ iam praesentemque uictoriam interpellauisset: 3,73,5; ¶ ut quicquid intercederet temporis, hoc homini ⟨*Ohl*; omni *af*; omne *edd.*⟩ uictoriam ⟨-ia *Ox*⟩ morari uideretur ⟨uteretur *Ox*⟩: 2,39,5; ¶ parere *u.* **pario** *p. 986 (3 (4) loc.)*; ¶ iam animo uictoriam praecipiebant: 3,87,7; ¶ ut a quo genere hominum uictoriam sperasset ⟨speraret a^1⟩, ab eo initio fugae facto paene proditus uideretur: 3,96,4; ¶ quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam: *ap. Cic. ad. Att.* IX 7 *C*, 1.

C. gen.: cum (Androsthenes) se uictoriae Pompei comitem esse mallet quam socium Caesaris in rebus aduersis: 3,80,3; ¶ incerto etiam ⟨*o*⟩ nunc exitu uictoriae . . . legionem ostenderunt: VII 62,6; ¶ in castris Pompei uidere licuit . . . multa . . ., quae nimiam luxuriam et uictoriae fiduciam designarent: 3,96,1; ¶ aliquando pro tantis laboribus fructum uictoriae perciperent: VII 27,2; ¶ neque uero Caesarem fefellit, quin ab iis ⟨*c*⟩ cohortibus . . . initium uictoriae oreretur ⟨*c*⟩: 3,94,3; ¶ quoniam talis occasio uictoriae dimitteretur: 1,72, 4; ¶ quo clamore significatio uictoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret: V 53,1; ¶ redintegratis uiribus, quod plerumque in spe uictoriae accidere consueuit: III 26,4; cum . . . semper . . hostibus spes uictoriae redintegraretur: VII 25,1; elati spe celeris uictoriae et hostium fuga et ⟨*c*⟩ superiorum temporum secundis proeliis . . . existimauerunt ⟨*c*⟩: VII 47,3; auctis copiis Pompei . . . spes uictoriae augetur: 3,82,2; ¶ quod penes eos ⟨*CC*⟩, si id oppidum retinuissent, summam uictoriae constare intellegebant: VII 21,3; **(**1,82,3 *u.* **A. a) iuuare;)** ¶ uenisse tempus uictoriae demonstrat: VII 66,3.

D. abl.; pendet a) ex uerbis; α): ueritus, ne ⟨*c*⟩ . . . hostium impetum sustinere non posset, praesertim quos recenti uictoria efferri sciret: V 47,4; ¶ quod sua uictoria tam insolenter gloriarentur: I 14,4; ¶ hac uictoria sublatus Ambiorix . . . in Aduatucos . . . proficiscitur: V 38,1.

β): Caesarem uel auctoritate sua . . . uel recenti uictoria uel nomine populi Romani deterrere posse, ne: I 31,16; ¶ imperium se a ⟨*c*⟩ Caesare per proditionem nullum desiderare, quod habere uictoria posset ⟨*c*⟩: VII 20,7; ¶ tutius esse arbitrabantur . . . commeatu intercluso sine ullo ⟨*c*⟩ uulnere uictoria potiri: III 24,2; ¶ *neque quibus rationibus superare possent, sed quem ad modum uti uictoria deberent cogitabant: 3,83,5; temptemus hoc modo, si possimus ⟨*c*⟩ . . . diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*,1.

b) ex adiect.; α): cum Sotiates ⟨*c*⟩ superioribus uictoriis freti in sua uirtute totius Aquitaniae salutem positam putarent: III 21,1.

β): nulla tamen uox ⟨*o*⟩ est ⟨*o*⟩ ab ⟨*c*⟩ iis audita populi Romani maiestate et superioribus uictoriis indigna: VII 17,3.

E. c. praep.; a) de: licentiam (eorum se) adrogantiamque reprehendere, quod plus se quam imperatorem de uictoria atque exitu rerum sentire existimarent: VII 52,3; ¶ sic uno tempore et de nauali pugna Sabinus et de Sabini uictoria Caesar est ⟨*c*⟩ certior factus: III 19,5; ¶ ad Labienum . . . incredibili celeritate de uictoria Caesaris fama perfertur: V 53,1; — (copias) nuntio allato de uictoria Caesaris discessisse: V 53,7; nisi eo ipso tempore quidam nuntii de Caesaris uictoria per dispositos equites essent allati: 3, 101,3.

b) ex: omniaque ex uictoria et ex sua liberalitate sperarent: 3,6,1.

c) in c. abl.: proinde omnia in uictoria posita ⟨*c*⟩ existimarent: V 34,1.

Adiect.: celeris: VII 47,3; 3,111,5; certissima: VII 37,3; diuturna: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*,1; dubia: VII 80,6; expedita: 3,70,2; explorata *u. uol. I. p. 1234 (5 loc.)*; incerta ⟨certa *z*⟩: 2,32,6; (ipsa: I 53,6; nostrae: V 29,3;) praesens: 3,73,5; propria: 3,70,2 (?); recens: I 31,16; V 47,4; (sua: I 14,4;) superiores: III 21,1; V 29,3; VII 17,3.

Victoria: constabat Elide in templo Mineruae . . . simulacrum Victoriae, quod ante ipsam Mineruam conlocatum esset et ante ad simulacrum Mineruae spectauisset, ad ualuas se templi limenque conuertisse: 3,105,2; Trallibus ⟨*c*⟩ in templo Victoriae, ubi Caesaris statuam consecrauerant, palma . . . inter coag-

menta lapidum ex pauimento exstitisse ostendebatur: 3, 105, 5.

uictus, us. **A. = uitae consuetudo, cultus**: neque enim conferendum esse Gallicum cum Germanorum agro, neque hanc consuetudinem uictus cum illa comparandam: I 31, 11.

B. = cibus, alimenta; a) obi.: hisque (hospitibus) omnium domus patent uictusque communicatur: VI 23, 9.

b) gen.: Afraniani . . . contumeliosis . . uocibus prosequebantur nostros ⟨*c*⟩: necessarii uictus inopia coactos fugere: 1, 69, 1; ¶ Massilienses . . . graui . . pestilentia conflictati ex diutina conclusione et mutatione uictus — panico enim uetere atque hordeo corrupto omnes alebantur . . . — . . . constituunt: 2, 22, 1; ¶ agri culturae non student, maiorque pars eorum uictus in lacte, caseo ⟨*c*⟩, carne consistit: VI 22, 1.

c) abl.: in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*c*⟩ Germani permanent, eodem uictu et ⟨*om.* β⟩ cultu corporis utuntur: VI 24, 4.

uicus. **A. = (oppidi pars,) uia, platea;** *ἀγυιά:* portas obstruit, uicos plateasque inaedificat, [ac] fossas transuersas uiis praeducit: 1, 27, 3.

B. = pagus; *κώμη;* **a) subi.**: in hac sunt insula domicilia Aegyptiorum et uicus oppidi magnitudine: 3, 112, 3.

b) obi.: (omnibus uicis aedificiisque, quo ⟨β; *Flod.;* quos α; *edd.*⟩ adire potuerant ⟨poterant β; *Flod.*⟩, incensis ad castra Caesaris . . . contenderunt: II 7, 3;) ¶ constituit . . . ipse cum reliquis eius legionis cohortibus in uico Veragrorum, qui appellatur Octodurus, hiemare; qui uicus positus in ualle . . . altissimis montibus undique continetur. cum hic ⟨*B*²*hl;* hunc *i; Dt.;* hinc αa⟩ in duas partes flumine ⟨*B*²β; flumen α; *Dt.*⟩ diuideretur ⟨diuideret *i; Dt.*⟩, alteram partem eius uici Gallis ⟨ad hiemandum *add. X; Hotom. transponit post* cohortibus⟩ concessit, alteram uacuam ab his ⟨*c*⟩ relictam cohortibus attribuit: III 1, 4—6; ¶ omnes uici atque omnia aedificia, quae quisque conspexerat, incendebantur: VI 43, 2; ¶ continere: III 1, 5 *u.* appellare; ¶ diuidere (in II partes): III 1, 6 *u.* appellare; ¶ persuadent Rauracis et Tulingis et Latouicis ⟨*c*⟩ finitimis, uti eodem usi consilio oppidis suis uicisque exustis una cum iis ⟨*c*⟩ proficiscantur: I 5, 4; ¶ qui (Allobroges) trans Rhodanum uicos possessionesque habebant: I 11, 5; Menapii . . . ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant: IV 4, 2; ¶ incendere *u.* **incendo** *p. 145 sq. (8 loc.);* ¶ ponere: III 1, 5 *u.* appellare; ¶ ipsos oppida uicosque, quos incenderant, restituere ⟨restaurare *a*⟩ iussit: I 28, 3.

c) dat.: non solum urbibus, sed paene uicis castellisque singulis ⟨*om. Db.*⟩ singuli ⟨*add. Oehler; om. z; Np., Dt.*⟩ cum imperio praeficiebantur: 3, 32, 3; ¶ (castra . . . ponit ⟨*c*⟩ in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. codd.; del. P. Manut.;* Apoll., castellis uicisque bene mer. ciuitatis ut esset praesidio *Paul; simil. Ciacc.*⟩: 3, 13, 5.)

d) gen.: omnibus eius uici aedificiis incensis in prouinciam reuerti contendit: III 6, 4; ¶ pars: III 1, 6 *u.* **b)** appellare; certior factus est ex ea parte uici, quam Gallis concesserat, omnes noctu discessisse: III 2, 1.

e) c. praep.; (α) ad: adire: II 7, 3 *u.* **b)** adire.)

β) ex: ut . . . milites . . . pecore ex ⟨e β; *Db.*⟩ longinquioribus uicis adacto ⟨abacto *Ciacc.*⟩ extremam famem *sustentarint: VII 17, 3.

γ) in c. acc.: qui (Menapii) . . . sine metu trans Rhenum in suos uicos remigrauerant ⟨-uerunt β; -gauerant *AQ*⟩: IV 4, 6.

δ) in c. abl.: hiemare in uico: III 1, 4 *u.* **b)** appellare.

uideo. **I. Forma.** *Passiuo huius uerbi Caesar 31 (32?) locis usus est; hos omnes inuenies congestos* **II. A. a).**

II. Signif.; A. propr. (= oculis animaduertere); a) additur obiect.; α) alqm; obiect. est αα) subst.; 𝔄) appellat.: ut simul Domitiani exercitus puluis cerneretur et primi antecursores Scipionis uiderentur: 3, 36, 8; ¶ concurrunt ⟨concurritur β⟩ his auxiliis uisis: VII 79, 3; ¶ (cohortes: III 26, 3 *u.* ββ);) eius aduentu ex colore uestitus cognito . . . turmisque ⟨que *om.* β⟩ equitum et cohortibus uisis . . . hostes ⟨*CC*⟩ proelium committunt: VII 88, 1; ¶ ne proelium committeret, nisi ipsius copiae prope hostium castra uisae essent: I 22, 3; hae copiae, quas uidetis, ex dilectibus ⟨*c*⟩ horum annorum . . . sunt refectae: 3, 87, 5; ¶ parte iam obsidum tradita . . . equitatus hostium procul uisus est. . . . quem simul atque oppidani conspexerunt: VII 12, 4 (5); aliquo accepto detrimento aut procul equitatu uiso ex medio itinere proiectis sarcinis fugiebant: 1, 59, 3; ¶ Germani equites . . . in castra inrumpere conantur, nec prius sunt uisi obiectis ab ea parte siluis, quam castris adpropinquarent: VI 37, 2;

Cassius cognito Scipionis aduentu uisisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur, ad montes se conuertit: 3, 36, 5; ¶ cum . . . signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa ⟨c⟩ et familia Neapoli † uisaque proditione oppidi apparere ⟨*sic x; uisa proditionem opp. apparare Kran.; uisa, quae proditionem opp. appararet Dt.;* Neapoli uisa esset proditionem oppidi apparare *Koch;* Neapoli, quae uisa esset prod. opp. apparare *Kraff.; u. CC*⟩: 3, 21, 5; ¶ hostem (-es *u.* **hostis** *p. 1534* C. *(4 loc., exc.* I 26, 2 *et* 2, 34, 4;) ¶ equites, cum post se ⟨β; *om.* α; *Frig.*⟩ legiones uiderent, praecipites hostes egerunt: V 17, 3; ¶ tantum fuit in militibus studii, ut . . . consequerentur. quos ubi Afranius procul uisos ⟨*del. Ciacc.*⟩ cum Petreio conspexit, . . . *consistit: 1, (64, 8;) 65, 1; ¶ (praefecti: III 26, 8 *u.* ββ);) ¶ in aperto loco secundum flumen paucae stationes equitum uidebantur: II 18, 3; ¶ turmas: VII 88, 1 *u.* cohortes.

B) nom. propr.; a) singulorum hominum: saepe in eum locum uentum est . . ., ut [non] modo uisum ab se Ambiorigem in fuga circumspicerent ⟨conspicerent *af*⟩ captiui nec plane etiam abisse ex conspectu contenderent: VI 43, 4; — quod prius ad continentem uisus ⟨*recc.;* usus *Nx*⟩ est Caesar, quam de eius aduentu fama . . . perferretur: 3, 7, 3; — cum Furnium nostrum tantum uidissem neque loqui neque audire meo commodo potuissem: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* — cum audisset Pompeium Cypri uisum: 3, 106, 1.

b) populorum: subito sunt Haedui uisi ab ⟨c⟩ latere nostris aperto: VII 50, 1.

ββ) pronom.: illi (praefecti cum cohortibus) . . . prius in hostium castris constiterunt, quam plane ab his ⟨c⟩ uideri aut quid rei gereretur cognosci posset: III 26, 3; — Caesar . . ad suos seuerius scripsit. . . . illi . . . praeteruehuntur. qui cum essent ex continenti uisi: 3, (25, 4—) 26, 2; — inprimis a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A.*

β) alqd; obiect. est αα) subst., A) concret.: statuit exspectandam classem. quae ubi conuenit ac primum ab hostibus uisa est, . . . naues . . . constiterunt: III 14, 2; ¶ tum fumi incendiorum procul uidebantur: V 48, 10; ¶ multaque in ea (silua) genera ferarum nasci constat, quae reliquis in locis uisa non sint ⟨sunt *Aim.*⟩: VI 25, 5; ¶ ubi prima impedimenta nostri exercitus ab iis ⟨c⟩, qui in siluis ⟨c⟩ abditi latebant, uisa sunt: II 19, 6; ¶ naues XVIII . . . soluerunt. quae cum adpropinquarent Britanniae et ex castris uiderentur: IV 28, (1.) 2; multitudine nauium perterritae, quae cum annotinis priuatisque . . . amplius octingentae uno ⟨una β⟩ erant uisae tempore, ⟨uisae, timore β⟩ a litore discesserant: V 8, 6; ¶ magnitudine operum, quae neque uiderant ante Galli neque audierant, . . . permoti legatos . . . mittunt: II 12, 5; ¶ nuntiauerunt ⟨c⟩ puluerem maiorem, quam consuetudo ferret, in ea parte uideri, quam in partem legio iter fecisset: IV 32, 1; ¶ Sulmonenses, simul atque signa nostra uiderunt, portas aperuerunt: 1, 18, 2; ¶ castra . . . uallo muniri uetuit, quod eminere et procul uideri necesse erat: 1, 41, 4.

B) abstract.: ut . . . prius . . eius aduentus ab hominibus ⟨omnibus *AQβ; Np., Dt.*⟩ uideretur, quam fama ac nuntius ⟨c⟩ adferretur: VI 30, 2; ¶ ut, qui propinquitatem loci uideret ⟨uiderent β⟩, paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret ⟨-arent β⟩; qui iniquitatem condicionis perspiceret, . . . cognosceret: VII 19, 3.

ββ) pronom.: haec procul ex oppido uidebantur, ut erat a Gergouia despectus in castra, neque tanto spatio certi quid esset explorari poterat: VII 45, 4; — hoc idem ⟨quidam *edd. uett.*⟩ uisum ex superioribus quibusdam castellis confirmauerunt ⟨c⟩: 3, 67, 1; — oppidani saxa . . . uectibus promouent praecipitataque **e* muro in musculum deuoluunt. ictum firmitas materiae sustinet, et quicquid incidit, fastigio musculi elabitur. id ubi uident, mutant consilium: 2, 11, (1.) 2; — multa: 3, 96, 1 *u.* **b)** constrata; — cognouit . . . Considium timore perterritum quod non uidisset pro uiso sibi renuntiauisse: I 22, 4.

b) additur obiect. c. part. pf. pass.: hoc toto proelio, cum . . . ad uesperum pugnatum sit, auersum ⟨*A corr., B corr.;* aduersum *X;* abuersum *Fr.*⟩ hostem uidere nemo potuit: I 26, 2; — orant, ut aduentus Caesaris exspectetur: captam ⟨captant *af*⟩ suam urbem uidere, opera perfecta, turrim subrutam: 2, 12, 3 (*Np.* 4); — in castris Pompei uidere licuit trichilas ⟨triclinia *Ald.*⟩ structas ⟨*Salmas.;* stratas *codd.;* strata *Ald.*⟩, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, L. etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta hedera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et uictoriae fiduciam designarent: 3, 96, 1; — Caesar cum iniquo loco pugnari hostiumque augeri copias ⟨copias augeri β⟩ uideret, praemetuens suis ad T. Sextium

legatum ... misit, ut cohortes ... educeret ..., ut, si nostros loco depulsos ⟨pulsos β⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur, terreret: VII 49, 2; — cum ... hostibus spes uictoriae redintegraretur, eo magis, quod deustos pluteos turrium uidebant nec facile adire apertos ad auxiliandum animaduertebant: VII 25, 1; — quod paulo incautius custodias in muro dispositas uidebat: VII 27, 1; — expositum: 3, 96, 1 *u.* constrata; — unum omnes petant ⟨*c*⟩ Indutiomarum ⟨*c*⟩ neu quis ⟨*c*⟩ quem ⟨*c*⟩ prius uulneret, quam illum interfectum uiderit ⟨*AQB*[1]*;* uideret *MB*[2]β⟩: V 58, 4; — perfecta: 2, 12, 3 *u.* captam; — perterritum, inquit, hostem uides ⟨uidens *a*⟩, Curio, quid dubitas uti temporis oportunitate? 2, 34, 4; — nam praeteruectas ⟨-missas *f*⟩ Apolloniam Dyrrachiumque naues (Caesar atque Pompeius) uiderant, † ipsi ⟨uiderant ipsi et *Madu.*⟩ ... derexerant: 3, 30, 1; — multumque eorum (ducum) opinionem adiuuabat quod sine iumentis impedimentisque † ad iter ⟨ab Ilerda *Paul*⟩ profectos uidebant: 1, 69, 2; Pompeius ... quod diuerso ab ea regione itinere (Caesarem) profectum uidebat, ... existimabat: 3, 41, 4; — has (naues triremes) cum audacius progressas Libo uidisset, ... misit: 3, 24, 2; — protecta: 3, 96, 1 *u.* constrata; — pulsos: VII 49, 2 *u.* depulsos; Pompeius, ut equitatum suum pulsum uidit atque eam partem ... perterritam animum aduertit, ... acie excessit: 3, 94, 5; — quod ubi hostes uiderunt ea, quae .. longo .. spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum opera et labore ita refecta, ut ... relinqueretur ..., eodemque exemplo sentiunt ... intellegunt, ad easdem deditionis condiciones recurrunt: 2, 16, 1 (3); — quod hominem honestissimum prouinciae Galliae, suum familiarem et hospitem, ereptum e ⟨*c*⟩ manibus hostium sibi restitutum uidebat ⟨*B*[2]β; uiderat α; *Frig.*⟩: I 53, 6; — (strata,) structas: 3, 96, 1 *u.* constrata; — subrutam: 2, 12, 3 *u.* captam.

c) additur acc. c. inf.; α) praes.; αα) act.: hostes, ubi ... spem se fefellisse intellexerunt neque nostros in locum iniquiorem progredi pugnandi causa uiderunt, ... constituerunt: II 10, 4; calones, qui ... nostros ... transisse ⟨*c*⟩ conspexerant, ... cum respexissent et hostes in nostris castris uersari uidissent ⟨uidebant *l*[1]⟩: II 24, 2; illi (hostes) ubi praeter spem quos fugere credebant infestis signis ad se ire uiderunt ⟨uidere β⟩, impetum .. ferre non potuerunt: VI 8, 6; (Baculus) ex tabernaculo prodit; uidet imminere hostes atque in summo esse rem ⟨rem esse β⟩ discrimine: VI 38, 2; qui ⟨*c*⟩ in iugo constiterant ⟨*c*⟩ ... neque in ... consilio permanere ... neque eam quam prodesse ⟨profuisse β⟩ aliis uim celeritatemque uiderant imitari potuerunt ⟨*c*⟩: VI 40, 6.

ββ) pass.: Caesar cum septimam legionem ... item urgeri ab hoste uidisset: II 26, 1; ubi ... aggere exstructo turrim ⟨*c*⟩ procul constitui uiderunt (Aduatuci): II 30, 3; Germani ... clamore audito cum suos interfici uiderent: IV 15, 1; VII 49, 1 *u.* **b)** depulsos; cum ... Galli ... nostros multitudine premi uiderent: VII 80, 4; cum (Caesar) suos ex omnibus partibus uulnerari uideret: 3, 45, 4; Alexandriae ... clamorem militum audit ... et concursum ad se fieri uidet: 3, 106, 4.

γγ) act. et pass.: equites Treueri ..., cum multitudine hostium castra ⟨*c*⟩ compleri, legiones premi et paene circumuentas teneri, calones, equites, funditores, Numidas diuersos dissipatosque in omnes partes fugere uidissent, ... domum contenderunt: II 24, 4; Caesar ... ubi suos urgeri signisque in unum locum conlatis duodecimae legionis confertos milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento uidit ⟨*del. Ald. nep.*⟩, ... reliquos esse tardiores et non nullos ... excedere *acie ac tela uitare, hostes neque ... ex inferiore loco subeuntes intermittere et ab utroque latere instare et rem esse in angusto uidit neque ullum esse subsidium, quod submitti posset, ... iussit: II 25, 1; ubi uero (turrim) moueri et adpropinquare moenibus ⟨*c*⟩ uiderunt (Aduatuci), ... miserunt: II 31, 1; ubi (hostes) neminem in aequum locum sese demittere ⟨*c*⟩, sed toto undique muro circumfundi uiderunt, ... petiuerunt: VII 28, 2; huc tota Vari conuersa acies suos fugere et concidi uidebat: 2, 34, 3.

β) perfect.; αα) act.: VI 40, 6 *u.* **α) αα)**; Germani ..., quod nostros iam constitisse in munitionibus uidebant, ... sese receperunt: VI 41, 1.

ββ) pass. *u.* **b).**

d) additur interrog. obl.: equitatum ... praemittit, qui uideant, quas in partes hostes iter faciant: I 15, 1.

B. trsl.; a) = animo perspicere, cognoscere; additur α) obiect.; αα) subst.: hic ⟨huic (hinc?) *a*⟩ subitam commutationem fortunae uidere licuit: 3, 27, 1.

ββ) pronom.: id: 2, 11, 2 *u.* **A. a) β) ββ)** id.

β) acc. c. inf.; αα) praes.; 𝔄) act.: (postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se uenire uidit ⟨*del. Dauis.;* ultro *Jurin.*⟩ neque iam longe abesse ab ... exploratoribus

et ab Remis cognouit: II 5, 4;) (statuebat) quod longius eius amentiam progredi uidebat, prospiciendum ⟨c⟩, ne: V 7, 2; nos nihil de eo percontationibus ⟨c⟩ reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breuiores esse quam in continenti noctes ⟨o⟩ uidebamus ⟨*om.* β⟩: V 13, 4; quod ii ⟨c⟩, qui se ad eorum amicitiam adgregauerant ⟨c⟩, meliore condicione atque aequiore imperio se uti uidebant: VI 12, 6; Hercyniam siluam, quam Eratostheni et quibusdam Graecis fama notam ⟨quae erat host(h)eni et qu. Gr. f. nota β⟩ esse uideo: VI 24, 2; cui rei propter animi mollitiem studere omnes uideret ⟨uidisset *hl*⟩, quod diutius laborem ferre non possent: VII 20, 5; ubi (matres familiae) eos in sententia perstare ⟨praestare *AQB*[1]⟩ uiderunt, . . . coeperunt: VII 26, 4; frumenta corrumpant aedificiaque incendant, qua rei familiaris iactura perpetuum imperium libertatemque se ⟨β; *om.* α⟩ consequi uideant: VII 64, 3; quod (nostri) suum periculum in aliena uident uirtute ⟨c⟩ constare: VII 84, 4; cum illi ⟨*f*; ille *ahl*⟩ celerem in ea re uictoriam, hi ⟨ii *hl(f)*; nostri *Paul*⟩ salutem suam consistere uiderent: 3, 111, 5.

𝔅) pass.: quod Haeduos fratres consanguineosque saepe numero a senatu appellatos in seruitute atque in dicione ⟨c⟩ uidebat Germanorum teneri: I 33, 2; cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨c⟩ in Galliam uenirent: IV 16, 1; postea quam (Dumnorix) id obstinate sibi negari uidit ⟨-det *f*⟩, . . . coepit: V 6, 4; quod siluae paludesque intercedebant neque etiam paruulo detrimento illorum ⟨ullum *Lambin.*⟩ locum ⟨eos *add.* β⟩ relinqui uidebat ⟨uolebat *Lambin.*⟩: V 52, 1; ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari uideat: VI 22, 4; ne iis ⟨c⟩ quidem eo tempore, qui ⟨o⟩ quieti ⟨c⟩ uiderentur, suam salutem recte committi uidebat: VII 6, 4; ego hanc sententiam probarem, . . . si nullam praeterquam uitae nostrae iacturam fieri uiderem: VII 77, 6.

ℭ) act. et pass.: Caesar, cum undique bellum parari uideret, Neruios, Aduatucos ⟨c⟩, Menapios ⟨c⟩ adiunctis Cisrhenanis omnibus Germanis esse in armis, Senones ⟨c⟩ ad imperatum non uenire et cum Carnutibus finitimisque ciuitatibus consilia communicare, a ⟨c⟩ Treueris Germanos crebris legationibus sollicitari, maturius sibi de bello cogitandum putauit: VI 2, 3; quibus cotidie melius † subterrere tempus maioremque spem maturitate frumentorum proponi uidebant: 3, 49, 6.

ββ) perf.; 𝔄) act.: quod . . . (Galba) alio se ⟨sese *B*[2]β⟩ in hiberna consilio uenisse meminerat, aliis ⟨se *add. hl*⟩ occurrisse rebus uiderat ⟨-ebat *Faernus*⟩: III 6, 4; ubi (milites) tantos suos labores et apparatus male cecidisse uiderunt . . ., aggerem noui generis . . . facere instituerunt: 2, 15, 1; de Cicerone te uideo quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: *ap. Cic. ad. Q. fr.* II 10(12), 4.

𝔅) pass.: obsecrant (Vercingetorigem), ut suis fortunis consulat . . ., praesertim cum uideat ⟨uideant *A*⟩ omne ad se bellum ⟨bell. ad se *h*⟩ translatum: VII 8, 4; ne . . . cuncta Gallia deficeret, quod nullum amicis in eo praesidium uideret ⟨*AQB*β; *Schn., Hold., Dt.*[2]; uideretur *M.; rell. edd.*⟩ positum esse ⟨praes. pos. uideret β⟩: VII 10, 1; cuius opera sine uestro sanguine tantum exercitum uictorem fame ⟨paene *add.* β; *Schn.*⟩ consumptum uidetis: VII 20, 12; 2, 34, 4 *u.* **A. b)** perterritum.

γγ) **futur.; 𝔄) act.**: quod (Sequani), si enuntiatum esset, summum in cruciatum se uenturos uiderent: I 31, 2; etsi sine ullo periculo ⟨o⟩ legionis ⟨-ni *Ciacc.*⟩ delectae ⟨commissum *add. B*[2]β⟩ cum equitatu proelium fore uidebat, tamen . . . putabat: I 46, 3; Caesar, etsi idem, quod superioribus diebus acciderat, fore uidebat, ut ⟨c⟩ . . . effugerent, tamen: IV 35, 1; hostibus . . in fugam coniectis — quod fore, sicut accidit, uidebat — unum omnes petant ⟨c⟩ Indutiomarum ⟨c⟩: V 58, 4; ut, si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent: 2, 5, 5.

𝔅) (pass.) gerundiu.: (Labienus) tantis subito difficultatibus obiectis ab animi uirtute auxilium petendum uidebat: VII 59, 6; mouebatur etiam misericordia ciuium, quos interficiendos uidebat: 1, 72, 3.

δδ) **praes. et perf.**: proximaque respiciens signa Videtisne, inquit, milites, captiuorum orationem cum perfugis conuenire? abesse regem, exiguas esse copias missas, quae paucis equitibus pares esse non potuerint? 2, 39, 3.

γ) **obiect. (uel infin.) et adiectiuum praedicatiuum**: quos cum sic animo paratos ⟨par. an. β⟩ uideat ⟨β; uideret α⟩, ut nullum pro sua laude periculum recusent: VII 19, 5; ¶ paulatim autem Germanos consuescere Rhenum transire et in Galliam magnam eorum multitudinem uenire populo Romano periculosum uidebat ⟨*om. B*[1]⟩ neque . . . existimabat: I 33, 3.

b) = prouidere, explorare: Varronem profiteri se *altero die ad conloquium uenturum atque una ⟨*codd.*; eundem *Np.*; *edd.*⟩ uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.*; uis utrumque admodum *codd.*⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent ⟨*u. CC*⟩: 3, 19, 3.

[**Falso:** ut nostri perpetuas munitiones † uidebant: 3,44,4.]

Videre . . . animaduertere: VII 25,1; 3, 94,5; cernere . . . uidere: 3,36,8; cognoscere . . . uid.: II 5,4; — III 26,3; VII 88,1; 3,36,5; conspicere . . . u.: II 24,2; VII 12, 4 (5); 1,65,1; (u. . . . explorare: VII 45,4;) u. . . . intellegere: II 10,4; 2,16,1.3; u. . . . perspicere: VII 19,3; reperire . . . u. ⟨c⟩: V 13,4; (u. . . . sentire: 2,16,1.2.)

Videre certis ex aqua mensuris: V 13,4.

Aduerb.: ante: II 12,5; hic: 3,27,1; interim: III 28,3; modo: VI 43,4; plane: III 26,3; (primum: III 14,2;) prius: VI 30,2; 37,2; 3,7,3; procul *u. uol. II. p. 1224 sq. (6 loc.);* simul: 3,36,8; subito: VII 50,1; (tantum: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*;) una: V 8,6 ⟨c⟩; 3,19,3 ⟨*CO*⟩.

Ab latere nostris aperto: VII 50,1; **ad continentem:** 3,7,3; ad siluas: II 19,7; **ante se:** 1,70,3; **ex superioribus quibusdam castellis:** 3, 67,1; ex castris IV 28,2; ex continenti: 3,26,2; ex oppido: VII 45,4; **in castris:** 3,96,1; in flumine: II 19,7; in aperto loco: II 18,3; in eo loco: V 8,5; reliquis in locis: VI 25,5; in manibus nostris: II 19,7 ⟨*CO*⟩; in ea parte: IV 32, 1; **post se** ⟨c⟩: V 17,3; **prope hostium castra:** I 22,3; **secundum** flumen: II 18,3; ¶ **Alexandriae:** 3,106,4; Cypri: 3,106,1; Neapoli: 3,21,5 (?); — ibi: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

Vno tempore: II 19,7; V 8,6 ⟨c⟩; — hoc toto proelio: I 26,2.

Praeter spem: VI 8,6.

uideor. A. prope accedit ad uim passiuam uerbi uidendi, (uideor = man sieht, dass ich,) = *φαίνομαι, φανερός εἰμι;* **additur a) inf.; α) praes.; αα) act.:** qui suum timorem in . . . angustias . . itineris conferrent ⟨c⟩, facere arroganter, cum aut de officio imperatoris desperare ⟨-rarent *Ramorino*⟩ aut praescribere uiderentur ⟨auderent *B*ᵃβ; *Ramor.*⟩ I 40, 10; V 33,1 *et* 40,2 *u. p. 2317* ββ); (sed nulla ⟨c⟩ ferramentorum copia, quae esset ⟨c⟩ ad hunc usum idonea, gladiis caespites ⟨c⟩ circumcidere, manibus sagulisque ⟨c⟩ terram exhaurire cogebantur ⟨β; *Schn., Hold.;* uidebantur α; *Fr.;* nitebantur *recc.; pr. edd.; Np., Db., Dt.*⟩: V 42,3;) concilio . . . indicto, cum reliqui praeter Senones ⟨c⟩, Carnutes ⟨c⟩ Treuerosque uenissent, initium belli ac defectionis hoc esse arbitratus, ut omnia postponere uideretur, concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3,4; VII 83,8 *et* 1,9,1 *u.* **B. a) α) ββ) 𝔄) a) aa)**; milites crebro etiam dicentem ⟨c⟩ interpellabant, ut magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere uiderentur ⟨*haec omnia om. hl*⟩: 2,33,1; 3,19,4 *u.* **B. a) α) ββ) 𝔄) a) aa).**

ββ) pass.: nostri . . . fortiter repugnare ⟨c⟩ . . ., et quaecumque ⟨*sic* β; ut quaeque α; *edd.*⟩ pars castrorum nudata defensoribus premi uidebatur, eo occurrere et auxilium ferre: III 4,2.

γγ) act. et pass.: si qua in parte nostri laborare aut grauius premi uidebantur, eo signa inferri ⟨o⟩ Caesar . . . iubebat: VII 67,4.

β) perf.; αα) act.: exposuit . . ., quam ⟨c⟩ in ⟨o⟩ fortunam quamque ⟨c⟩ in ⟨c⟩ amplitudinem ⟨c⟩ † deduxisset ⟨c⟩ (Haeduos), ut non solum in pristinum statum redissent ⟨-isse *Kraff.*⟩, sed omnium temporum dignitatem et gratiam antecessisse uiderentur: VII 54,4; contra opinionem enim militum famamque omnium uideri proelium defugisse ⟨*Hotom.;* proelio diffug. *x;* proelio defuisse *Paul*⟩ magnum detrimentum adferebat: 1,82,2; conati sunt . . . Volusenum interficere, . . . ut cum munere aliquo perfugisse ad Pompeium uiderentur: 3,60,4; omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

ββ) depon.: factum eius hostis periculum patrum nostrorum memoria, cum Cimbris et Teutonis a C. Mario pulsis non minorem laudem exercitus quam ipse imperator meritus uidebatur: I 40,5; quos Caesar, ut in miseros ac supplices usus misericordia uideretur, diligentissime conseruauit: II 28,3.

γγ) passiu.: non facile Gallos Gallis negare potuisse, praesertim cum de recuperanda communi libertate consilium initum uideretur: V 27,6; (ne . . . cuncta Gallia deficeret, quod nullum amicis in eo praesidium uideret ⟨*AQB*β; *Schn., Hold., Dt*.²; uideretur *M; rell. edd.*⟩ positum esse ⟨praes. pos. uideret β⟩: VII 10,1;) nec fuit spatium tali tempore ad contrahenda castra, quod res posita in celeritate uidebatur: VII 40,2.

γ) fut.: VII 86,5 *u.* **B. a) α) ββ) 𝔄) c) aa).**

b) partic.; α) pf. pass. *u.* **a) β) γγ).**

β) fut. pass.: VI 43,3 *u.* **B. c) δ).**

c) adiect.: VI 1,3 *u.* **B. a) α) ββ) 𝔈) b)** **tantus.**

B. = speciem habere (praebere); *δοκεῖν, ἐοικέναι;* **a) = putari, existimari; scheinen, aussehen, den Eindruck machen; α) non additur datiuus; αα) absol.:** quem (locum) domestici belli, ut uidebatur ⟨-bantur *BM; Np., Dt.*¹⟩, causa ⟨b. causa ut uidebatur β⟩ iam ante praeparauerant: V 9,4; (Afranius) se

. . in castra recipit sic paratus, ut uidebatur, ut quicumque accidisset casus, hunc . . . aequo animo ferret: 1, 75, 1; Clodius . . . primis diebus, ut uidebatur, libenter auditus reliquis ad conloquium non admittitur: 3, 57, 5; Labienus . . . captiuos . . . omnes productos ostentationis, ut uidebatur, causa, quo maior perfugae fides haberetur, . . . interfecit: 3, 71, 4; Pompeius . . . ad infimas radices montis aciem instruebat, semper, ut uidebatur, exspectans, si: 3, 85, 1.

ββ) **additur 𝔄) infin.; a) praes.; aa) act.:** Caesar praesidium ⟨-dio B^aβ⟩ utrisque castris quod satis esse uisum est reliquit: I 51, 1; II 16, 5 *u.* **𝔈) b)** inutiles; huic rei quod satis esse uisum est militum relinquit ⟨*c*⟩: V 2, 3; eadem . . . coram perspicit, sic ut amissis circiter ⟨*c*⟩ XL nauibus reliquae tamen refici posse ⟨sine *add. Pluyg.*⟩ magno negotio uiderentur: V 11, 2; Titurius . . . cohortes . . disponere, haec tamen ipsa timide atque ⟨*c*⟩ ut eum ⟨*c*⟩ omnia deficere uiderentur: V 33, 1; quae deesse operi uidebantur perficiuntur: V 40, 2; quoniam ad hunc locum peruentum est, non alienum esse uidetur de Galliae Germaniaeque moribus . . . proponere: VI 11, 1; addunt ipsi et adfingunt rumoribus Galli quod res poscere uidebatur: VII 1, 2; praestare uisum est tamen omnes difficultates perpeti, quam: VII 10, 2; aedificia incendi oportere . . . quoque ⟨*c*⟩ uersus, quo pabulandi causa adire ⟨adiri *hl*⟩ posse uideantur: VII 14, 5; uti ⟨ut β⟩ numerus legionum constare uideretur: VII 35, 3; ne aut inferre iniuriam uideretur aut daret ⟨β; *Schn.*, *Db.;* dare α; *rell. edd.*⟩ timoris ⟨*o*⟩ aliquam suspicionem: VII 54, 2; Liger ex niuibus creuerat, ut omnino uado non posse transiri ⟨-ire β⟩ uideretur: VII 55, 10; ut oppidum nisi obsidione expugnari non posse ⟨posse non β⟩ uideretur: VII 69, 1; quorum in consilio omnium uestrum consensu pristinae residere uirtutis ⟨uirt. resid. β⟩ memoria uidetur: VII 77, 4; adeundi tempus definiunt, cum meridies ⟨*Q; uett. edd.;* meridie *ABM*β; *Schn.*⟩ esse uideatur: VII 83, 5; cum iam meridies ⟨ad meridiem β⟩ adpropinquare uideretur: VII 83, 8; quae res etsi nihil ad leuandas iniurias pertinere uidebantur, tamen: 1, 9, 1; cum (Afraniani) esse omnium iudicio inferiores uiderentur: 1, 47, 2; infirmiores milites . . . deligi iubet, quorum aut animus aut uires uidebantur sustinere non posse: 1, 64, 5; tali instructa acie tenere uterque propositum uidebatur: Caesar, *ne* nisi coactus proelium committeret ⟨*c*⟩, ille, ut opera Caesaris impediret: 1, 83, 3; ubi aut spatium inter muros aut imbecillitas materiae postulare uideretur, pilae interponuntur: 2, 15, 2; Fabius . . . Varum nomine appellans requirebat, uti unus esse ⟨*hl;* esset *af*⟩ ex eius militibus et monere aliquid uelle ⟨uelle aliquid *a; Np.*⟩ ac dicere uideretur: 2, 35, 1; 39, 5 *u.* **β) αα);** quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor ⟨uidear *f*⟩? cuius rei opinio tolli non poterit: 3, 18, 4; mittit P. Vatinium . . ., qui ea, quae maxime ad pacem pertinere uiderentur, ageret: 3, 19, 2; omnium animi intenti esse ad pacem uidebantur: 3, 19, 4; 21, 5 *u.* **uideo** *p. 2309* **𝔄)** familia; cuius modo ⟨*c*⟩ rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias uidebatur: 3, 32, 2; ut auctoritatem, qua ille (Pompeius) maxime apud exteras nationes niti ⟨uti *NO*⟩ uidebatur, minueret: 3, 43, 4; neque regredi nostros patiebantur, quod timore adducti locum relinquere uidebantur: 3, 45, 5; (ut, cum . . . iuberet, alii † dimissis equis eundem cursum confugerent ⟨*sic codd.;* ut . . . alii signa uisi sequi eodem rursum conferti ruerent *Paul*⟩: 3, 69, 4;) ut ipsa fortuna illum obicere Pompeio uideretur: 3, 79, 3; ut quicquid intercederet temporis, id morari reditum in Italiam uideretur: 3, 82, 2; ut non iniquo loco posse dimicari ⟨dimicare a^1⟩ uideretur: 3, 85, 3.

bb) pass.: haec Scipionis oratio . . . ex ipsius ore Pompei mitti uidebatur: 1, 2, 1; erat enim iter a proposito diuersum, contrariamque in ⟨*c*⟩ partem iri uidebatur: 1, 69, 1; seu quid in munitionibus perfectum non erat, seu quid a peritioribus rei militaris desiderari uidebatur: 3, 61, 3; iam animo uictoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam perito imperatore nihil frustra confirmari uidebatur: 3, 87, 7.

b) perf.; aa) act.: ut . . . semper . . paulum ad summam felicitatem defuisse uideretur: VI 43, 5; ne quid de ⟨*c*⟩ iure ⟨*o*⟩ aut de legibus eorum deminuisse uideretur, ipse in Haeduos proficisci statuit: VII 33, 2; qui (Pompeius) amissa restituisse uideatur bona ⟨*c*⟩: 1, 7, 4; HS ⟨*c*⟩ LX . . . Domitio reddit, ne continentior in uita hominum quam in pecunia fuisse uideatur: 1, 23, 4; ad Cn. Pompeium proficiscebantur alii, ut principes talem nuntium attulisse, alii, ne euentum belli exspectasse aut ⟨ut *fhl*⟩ ex omnibus nouissimi uenisse uiderentur: 1, 53, 3; ne quod (milites) in se scelus concepisse neu suos prodidisse uideantur: 1, 74, 3; erant plena laetitia et gratulatione omnia, **et* eorum, qui tanta pericula uitasse, et eorum, qui sine uulnere tantas res confecisse uidebantur: 1, 74, 7; quod stetisse per Trebonium, quominus oppido

potirentur, uidebatur ⟨-bantur *af*⟩: 2, 13, 4; mihi meum nomen ⟨*o*⟩ restituite, ne ad contumeliam honorem dedisse uideamini: 2, 32, 14; neque proelio decertare uoluit (Sulla), . . . ne imperatorias sibi partes sumpsisse uideretur: 3, 51, 5; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur ⟨uidebatur *Nhl*⟩: 3, 92, 2; ex Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse uidebantur, sed in deditionem uenerunt amplius milia XXIIII: 3, 99, 3; tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis ⟨*Wsbg.*; ut deberes *codd.*; uidebere *Vict.*; fueris, ut debes *ed. Jenson.*⟩ . . . nec causam secutus . . ., sed meum aliquod factum condemnauisse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1.

bb) depon.: VII 43, 5 *u.* **C) b) similis**; (Caelius,) ne frustra ingressus turpem causam uideretur, legem promulgauit: 3, 20, 4; *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1 *u.* **aa)** *extr.*

cc) pass.: quod non sine summo timore et desperatione id factum uidebatur: V 33, 5; idque ⟨β; *Schn.*, *Db.*; itaque α; *rell. edd.*⟩ eius rei causa antiquitus institutum uidetur, ne quis . . . auxilii egeret: VI 11, 4; ut . . . nulla tamen mendacii religione obstrictus uideretur: 1, 11, 2; ut paene bellum confectum uideretur: 1, 53, 2; ut una castra iam facta ex binis uiderentur: 1, 74, 4; tantus luctus excepit, ut urbs ab hostibus capta eodem uestigio uideretur: 2, 7, 3; ut ipsis consistendi in suis munitionibus locus non esset, cum paene inaedificata [in] muris ab exercitu nostro moenia uiderentur: 2, 16, 2; statuerat enim prius hos ⟨*O*[1]; hoc *z*⟩ iudicio populi debere restitui quam suo beneficio uideri receptos ⟨receptas *hl*⟩: 3, 1, 6; ueritus, ne non reducti, sed deiecti ⟨*z*; reiecti *edd.*⟩ uiderentur . . ., iussit: 3, 46, 4; praestaret quod proficiscenti (Hirro) recepisset, ne per eius auctoritatem deceptus uideretur: 3, 82, 5; tantum se opinionem fefellisse, ut a quo genere hominum uictoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus uideretur: 3, 96, 4; ut potius priuato paucorum et latronum quam regio consilio susceptum bellum uideretur: 3, 109, 6.

c) fut.; aa) act.: quem (collem) si tenerent nostri, et aquae magna parte et pabulatione libera prohibituri hostes uidebantur: VII 36, 5; ante certam diem Caesar exercitum dimittat; si non faciat, eum aduersus rem ⟨*c*⟩ publicam facturum uideri ⟨facere uisurum *Nitsche*⟩: 1, 2, 7; hoc animo decertabant, ut nullum aliud tempus ad conandum habituri uiderentur et . . . existimarent: 2, 6, 1; huc (Libo et Bibulus) addunt pauca rei confirmandae causa, ut de compositione acturi uiderentur: 3, 15, 7.

bb) pass. (gerundiui): Ariouistus tantos sibi spiritus . . . sumpserat, ut ferendus non uideretur: I 33, 5; quarum omnium rerum maxime admirandum uidebatur quod Germani . . . Ambiorigi beneficium ⟨*o*⟩ obtulerant ⟨*c*⟩: VI 42, 3; id eane de causa, quam legatis pronuntiarunt ⟨*c*⟩, an perfidia adducti fecerint, . . . non uidetur pro certo esse ponendum ⟨β; proponendum α; *Np.*, *Hold.*⟩: VII 5, 6; uariis dictis sententiis ⟨*o*⟩ . . . non praetereunda oratio Critognati uidetur ⟨uid. or. crit. β⟩: VII 77, 2; cuius consilium reprehendendum non ⟨non repr. *hl*⟩ uidetur: 3, 51, 4; erant cum Achilla *eae copiae, ut neque numero neque genere hominum neque usu rei militaris contemnendae uiderentur: 3, 110, 1.

B) partic.; a) perf.; aa) depon. *u.* **A) b) bb).**

bb) pass. *u.* **A) b) cc).**

b) fut.; aa) act. *u.* **A) c) aa).**

bb) pass. *u.* **A) c) bb).**

C) nomen ui praedicati; a) subst.: hoc ubi uno auctore ad plures permanauerat . . ., plures auctores eius rei uidebantur: 2, 29, 2; ¶ (facinus: 3, 60, 5 *u.* **b)** difficilius;) ¶ animaduersum est . . . cohortes quasdam, quod instar legionis uideretur ⟨ualeretur *a*⟩, esse post siluam: 3, 66, 1.

b) adiect.: haec si grauia aut acerba uideantur, multo illa grauius aestimari ⟨*c*⟩ debere ⟨*c*⟩, liberos, coniuges in seruitutem abstrahi: VII 14, 10; ¶ ne aut ingratus ⟨ignauus *Herzog*; cessator *Bentl.*⟩ in referenda gratia aut adrogans in praeripiendo ⟨praecip. *fl*⟩ populi beneficio ⟨benef. pr. pop. *af*⟩ uideretur (Caesar): 3, 1, 6; ¶ qua minime arduus ad nostras munitiones ascensus uidebatur: II 33, 2; ¶ commodissimum uisum est C. Valerium Procillum . . . ad eum mittere: I 47, 4; ¶ quaeque ⟨quaque *Np.*; *Db.*⟩ pars ⟨β; parti α; parte *recc.*; *Db.*⟩ hostium ⟨host. pars β⟩ confertissima est ⟨manus est *Db.*⟩ uisa, inrumpit ⟨eam inrumpit β⟩: V 44, 4; ¶ fecerunt, ut consimilis fugae profectio uideretur: II 11, 1; ¶ postquam id difficilius ⟨*O*[a]*f*; facilius *a*; facinus *NOhl*; facinus difficilius *Paul*⟩ uisum est neque facultas perficiendi dabatur: 3, 60, 5; ¶ accidit inspectantibus nobis quod dignum memoria uisum praetereundum non existimauimus: VII 25, 1; ¶ non nulla ⟨*c*⟩ etiam ab iis ⟨*c*⟩, qui diligentiores uideri uolebant, fingebantur: 2, 29, 4; ¶ ex ⟨*del. Kraff.*⟩ propositis consiliis duobus explicitius ⟨explicitus *Nz*; explicitis *O*; expeditius *c*; *del. Kraff.*⟩ uidebatur Ilerdam reuerti: 1, 78, 3; ¶ quae ⟨qua *N*; *Oud.*⟩

minime uisa pars firma est ⟨min. p. f. esset β⟩, huc concurritur: VII 84, 2; ¶ grauia: VII 14, 10 *u.* acerba; ¶ id propter anni tempus longum atque impeditum uidebatur: 1, 29, 2; ¶ ingratus: 3, 1, 6 *u.* adrogans; ¶ (Neruios) mulieres quique per aetatem ad pugnam inutiles ⟨esse *add.* B^2β⟩ uiderentur in eum locum coniecisse, quo: II 16, 5; eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨inut. ad b. β⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt: VII 77, 12; ¶ longum: 1, 29, 2 *u.* impeditum; ¶ magnum enim quod adferebant uidebatur, et Caesarem id summe sciebant cupere et profectum aliquid ⟨*c*⟩ Vibullii ⟨*c*⟩ mandatis existimabatur: 3, 15, 8; ¶ Marsi . . . eam . . oppidi partem, quae munitissima uideretur, occupant: 1, 20, 3; ¶ ne iis ⟨*c*⟩ quidem eo tempore, qui quieti ⟨qui eo temp. pacati β; *Ald.;* qui *om.* AB^1⟩ uiderentur, suam salutem recte committi uidebat: VII 6, 4; ¶ hoc unum esse tempus de pace agendi, dum sibi uterque confideret et pares ambo uiderentur; si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur: 3, 10, 7; ¶ quieti: VII 6, 4 *u.* pacati; ¶ copias . . . discessisse, adeo ut fugae similis discessus uideretur: V 53, 7; ne profectio nata a ⟨*c*⟩ timore defectionis similisque ⟨*efkl; Schn.;* que *om.* α; *rell. edd.*⟩ fugae uideretur: VII 43, 5; ut . . . complures arma proicerent ac fugae simile iter uideretur: 3, 13, 2; ¶ superior: 3, 10, 7 *u.* pares; ¶ magni interesse . . . ad opinionem Galliae . . tantas uideri Italiae facultates, ut: VI 1, 3; ¶ sic neque in loco manere ordinesque seruare ⟨*c*⟩ neque ⟨*c*⟩ procurrere et casum subire tutum uidebatur ⟨-bantur *a*⟩: 2, 41, 6.

c) abl. qual.: Allobrogibus sese uel persuasuros, quod nondum bono animo in populum Romanum uiderentur, existimabant uel ui coacturos: I 6, 3.

b) gen. qual.: tenuis atque infirmi haec animi uideri: 1, 32, 8.

D) subaudiendus est infinitiuus esse: auctores: 2, 29, 2 *u.* **C) a)**; — ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna . . . extremis lateribus instruebant: 2, 9, 7; ¶ Vibullius . . ., ubi primum e re uisum est ⟨e re uisumst *Elberl.; Np.;* rursus *codd.;* reuersus est *recc.*⟩, adhibito Libone ⟨*c*⟩ . . . de mandatis Caesaris agere instituit: 3, 18, 3.

β) additur datiuus; αα): haec cogitanti (Caesari) accidere uisa est facultas bene gerendae ⟨*c*⟩ rei: VII 44, 1; nihil citra Capuam tutum esse omnibus uidetur: 1, 14, 4; ut quicquid intercederet temporis hoc homini ⟨*Ohl;* omni *af;* omne *edd.*⟩ uictoriam ⟨-ia *Ox*⟩ morari uideretur ⟨uteretur *Ox*⟩: 2, 39, 5.

ββ): id mihi duabus de causis instituisse uidentur: VI 14, 4; ¶ non nullae eius rei praetermissae occasiones Caesari uidebantur, quod certe saepe flauerant uenti, quibus necessario committendum existimabat: 3, 25, 1; quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio uidetur ⟨uideretur *af*⟩: 3, 92, 3.

γγ): sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia . . . Caesari . . . negotii esset: I 34, 4.

δδ): conloquendi Caesari causa uisa non est et eo magis, quod pridie . . . Germani retineri non potuerant ⟨*c*⟩, quin: I 47, 2.

b) uideor, mihi uideor = credo, arbitror; α) additur datiuus: etsi hoc et ⟨*c*⟩ feci ⟨*c*⟩ saepe et saepius mihi facturus uideor: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* equidem ⟨et quidem *Non.*⟩ mihi uideor ⟨uidetur *Non.*⟩ pro nostra ⟨*om. Non.*⟩ necessitate non labore, non opera, non industria defuisse ⟨. . . uidetur . . . non labor . . . *uel* uideor . . . non labori, non operae . . . *Quicherat*⟩: *ap. Gell.* XIII 3; *cf. Non. p. 354;* ¶ his rebus tantum fiduciae . . . Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi ⟨*om. af; Np., Dt.*⟩ uiderentur: 3, 72, 1.

β) non additur dat.: cum . . . priores, quod abesse a periculo uiderentur neque ulla necessitate neque imperio continerentur, . . . in fuga sibi praesidium ponerent: II 11, 5; ut obstructis in speciem portis . . ., quod ea ⟨*c*⟩ non posse introrumpere uidebantur (hostes), . . . fossas complere inciperent: V 51, 4; (se) ipsis (imperium) remittere ⟨*c*⟩, si sibi magis honorem tribuere quam ab se salutem accipere uideantur: VII 20, 7; 3, 72, 1 *u.* **α)**; satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo ⟨quom *Madu.*⟩ satis perspectum habere militum animum ⟨*N; om. Ox*⟩ uideretur, . . . Caesar existimauit: 3, 84, 1.

c) respondet Graecorum modo potentiali (uidetur esse = εἴη ἄν), = uerisimile est; α): timere Caesarem ereptis ⟨*c*⟩ ab eo duabus legionibus, ne ad eius periculum reseruare et retinere eas ad urbem Pompeius uideretur: 1, 2, 3.

β): (tum demum Titurius, qui ⟨*c*⟩ nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ut eum ⟨*c*⟩ omnia deficere uiderentur. . . . at Cotta, qui cogitasset ⟨cogitasse uideretur β⟩ haec posse in itinere accidere atque ob eam causam

profectionis auctor non fuisset, nulla in re communi saluti deerat: V 33, 2.)

γ): nec iam aliter (illos) sentire, uno colle ab ⟨c⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨non dubitari quin β⟩ paene circumuallati atque omni exitu et pabulatione interclusi uiderentur: VII 44, 4.

δ): ut alter alteri . . . saluti . . esset neque diiudicari posset, uter utri uirtute anteferendus uideretur: V 44, 14; ex quibus (ferarum generibus) quae maxime differant a ⟨c⟩ ceteris et memoriae ⟨c⟩ prodenda uideantur, haec sunt: VI 25, 5; ut, si qui etiam in praesentia se occultassent, tamen his deducto exercitu rerum omnium inopia pereundum uideretur: VI 43, 3; principes . . . cotidie ⟨c⟩ ad se conuenire ⟨c⟩ iubebat, seu quid communicandum seu quid administrandum uideretur: VII 36, 3; cupiditatem . . militum ⟨c⟩ reprehendit, quod sibi ipsi iudicauissent, quo procedendum aut quid agendum uideretur: VII 52, 1.

C. = placet; δοκεῖ, ἀρέσκει; a) imperson.; α) additur infin.: uidebatur . . reuerti: 1, 78, 3 *u. p. 2320 extr.*

β) subaudiend. est infin.: ad haec quae uisum est Caesar ⟨caesar qu. u. e. β⟩ respondit: IV 8, 1; — magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum . . . quantum et ⟨β; *Aim.*; ei α⟩ quo loco uisum est agri ⟨c⟩ attribuunt: VI 22, 2; — fenestrasque quibus in locis uisum est ad tormenta mittenda in struendo ⟨c⟩ reliquerunt: 2, 9, 8; portae quibus locis uidetur eruptionis causa in muro relinquuntur: 2, 15, 4; — ille cum Cotta saucio communicat, si uideatur, pugna ut excedant et cum Ambiorige una conloquantur: V 36, 3; — nullo ab nostris dato responso, ubi uisum est, sub uesperum dispersi ac dissipati discedunt: V 58, 3.

b) personal.: quae uidebantur, quae uisa sunt *u.* **qui** *p. 1496* ββ) 𝔄) *extr. (3 loc. except.* V 40, 2).

[**Falso:** in occupandis praesidiis magna ui uterque nitebatur ⟨*N;* uidebatur *x;* utebatur *O*⟩: 3, 45, 1.]

Vienna: quam maximis potest itineribus Viennam peruenit: VII 9, 3; *cf.* § 4.

uigilia. A. propr. = ἀγρυπνία, νυκτερεία; **a) abl.:** (omnia excogitantur, quare nec sine periculo maneatur et languore militum et uigiliis periculum augeatur ⟨*haec omnia del. Paul; u. CC*⟩: V 31, 5;) ¶ consumitur uigiliis reliqua pars noctis: V 31, 4.

b) c. praep.: hostes postea quam ex nocturno fremitu uigiliisque de profectione eorum ⟨c⟩ senserunt, . . . exspectabant: V 32, 1; ¶ (crebraeque uoces militum † in uigiliis ⟨circulis *Paul*⟩ conloquiisque ⟨uigiliis custodiisque *Cornelissen*⟩ audiebantur, prius se cortice . . . uicturos quam: 3, 49, 2.)

B. trsl.; a) tempus significat (quartam noctis partem); α) obi.: quae Cenabi oriente sole gesta essent, ante primam confectam uigiliam in finibus Aruernorum audita sunt: VII 3, 3; sub uesperum consilio ⟨c⟩ conuocato . . . naues . . . equitibus Romanis attribuit et prima confecta uigilia IIII milia passuum . . . progredi . . . iubet: VII 60, 1; ¶ summa tranquillitate consecuta secunda inita ⟨*om.* β⟩ cum soluisset uigilia, prima luce terram attigit: V 23, 6; alteram noctem subnubilam nactus . . . tertia inita uigilia silentio exercitum eduxit et se in antiquas munitiones recepit: 3, 54, 2.

β) abl.: ille ex castris prima uigilia egressus prope confecto sub lucem itinere post montem se occultauit: VII 83, 7; ¶ secunda uigilia *u.* **secundus A.** *p. 1792 (3 loc.);* ¶ tertia uigilia *u.* **tertius** *p. 2164 (4 (5) loc.);* ¶ quarta uigilia circiter Lentulus Spinther de muro cum uigiliis custodibusque ⟨custodiisque?⟩ nostris conloquitur: 1, 22, 1; Curio cum omnibus copiis quarta uigilia exierat: 2, 39, 1.

γ) c. praep.; αα) ante: VII 3, 3 *u.* α); paulo ante tertiam uigiliam est animaduersum fumare aggerem . . ., eodemque tempore: VII 24, 2.

ββ) de *u.* **de** *p. 822 sq. (12 loc.).*

b) = excubiae, νυκτοφύλακες; α) abl. abs.: milites disponit non certis spatiis intermissis, . . . sed perpetuis uigiliis ⟨*om. l*⟩ stationibusque ⟨que *om. l*⟩, ut contingant inter se atque ⟨c⟩ omnem munitionem expleant: 1, 21, 3.

β) obi.: ipse Cordubae conuentus . . . custodias uigiliasque in turribus muroque disposuit: 2, 19, 3.

γ) abl.: castra . . . ponit ⟨c⟩ in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. codd.; del. P. Manut.;* Apolloniatium, castellis uicisque bene mer. ciuitatis ut esset praesidio *Paul*⟩: 3, 13, 5.

δ) c. praep.: cum: 1, 22, 1 *u.* **a)** β) quarta uigilia.

uiginti. *In X uidetur exstare* uiginti IV 38, 5, XX V 47, 1 *et* VII 15, 1 *et* 72, 1 *et* 90, 3; **XX** *est in* α, uicenos *in* β VI 14, 3; **XX** *est in AQ,* uiginti *in B* VII 90, 8 (utrum *h. l. scriptum sit in M*β *nemo indicat*); **XX** *receperunt Schn., Np., Hold.,* uiginti *Fr. et Db. nulla codicum discrepantia significata* I 13, 2. — *In B. Ciu. uno loco* (1, 25, 2) *et Np. et Db.*

scripserunt uiginti, *reliquis (6(7) locis utriusque editio habet* **XX**.

XXII *exstat in utriusque editione (nullo librorum dissensu indicato)* 1, 18, 5; 54, 3; (78, 1;) 2, 23, 2; 27, 1; 3, 89, 2; 111, 3; duarum et **XX** *uidetur esse in X* VII 65, 1; ¶ **XXIII** *est in X* VII 69, 7 *et* I 29, 2 *(nisi quod A hoc loco habet* .XXIIII., *M* XXII); ¶ **XXIIII** *uidetur esse in X* I 31, 10, *in* ϰ 3, 44, 3 *et* 99, 3; quattuor et **XX** *uidetur exstare in X* I 41, 5; ¶ **XXV** *uidetur esse in X* II 4, 9; V 7, 3; 46, 1; VI 7, 4; VII 24, 1; 40, 4; **V** et **XX** *in* ϰ 2, 37, 3; ¶ **CXX** *in* ϰ 2, 18, 4; 25, 5; 3, (53, 4;) 91, 3; centum **XX** *uidetur inueniri in* α (**CXX** *in* β?) V 40, 2; centum & **XX** *exstat in B*, centū & uiginti *in A (de reliquorum librorum scriptura tacent editores)* I 31, 5; ¶ **CCXX** *uidetur esse in* ϰ 3, 28, 3; .CC**XX**. *est in* β, ducentas .**XX**. *in* α III 14, 2.

A. non additur alius numerus; a) additur subst.: itaque annos non nulli **XX** ⟨α; *Aim.*; uicenos β; *Ald.*, *Np.*, *Dt.*[1]⟩ in disciplina permanent: VI 14, 3; ¶ Domitius per se circiter **XX** cohortes . . . coegerat: 1, 15, 7; — repperit . . . Pompeium remanere Brundisii cum cohortibus uiginti: 1, 25, 2; ¶ cum id, quod ipsi diebus **XX** aegerrime confecerant, ut flumen transirent, illum uno die fecisse intellegerent: I 13, 2; his rebus gestis ex litteris Caesaris dierum uiginti supplicatio a senatu decreta est: IV 38, 5; dierum uiginti supplicatio redditur: VII 90, 8; ¶ captiuorum circiter **XX** milia ⟨milia .XX. *h*; .**XX**. *a*⟩ Haeduis Aruernisque reddit: VII 90, 3; ciues Romanos eius prouinciae sibi ad rem publicam administrandam HS ⟨*c*⟩ CLXXX et argenti pondo ⟨*c*⟩ XX milia, tritici *modium CXX milia polliceri coegit: 2, 18, 4; — eo die milia passuum **XX** procedit ⟨*c*⟩: V 47, 1; (id erat oppidum positum ad Hiberum miliaque ⟨mil. V ϰ⟩ passuum a castris aberat XXX ⟨*Göl.*; XX ϰ; *Np.*, *Db.*⟩: 1, 61, 4;) cum ab eo milia passuum XX afuisset: 3, 36, 2; milia enim XX in armis habebat: 3, 110, 1; ¶ Cassius . . . omnes naues incendit XXXV, e quibus erant XX constratae ⟨*c*⟩: 3, 101, 2; ¶ fossam pedum **XX** derectis lateribus duxit: VII 72, 1; (musculum pedes LX ⟨XL *coni. Np.*; XX *Göl.*⟩ longum . . . facere instituerunt: 2, 10, 1;) ¶ uno die amplius **XX** urbes Biturigum incenduntur: VII 15, 1.

b) non additur subst.: nostri non amplius XX omnibus sunt proeliis desiderati: 3, 53, 2.

B. additur alius numerus; a) XXII *u.* **duo B. b)** *p. 977 sq. (7 (8) loc.).*

b) XXIII *u.* **tres B.** *p. 2211 (2 loc.).*

c) XXIIII *u.* **quattuor B. a)** *p. 1319 (4 (5) loc.)*

d) XXV *u.* **quinque B. a)** *p. 1568 (7 loc.).*

(**e) XXVIII** *u.* **duodetriginta.**)

f) CXX: inuenta sunt in eo (scuto) foramina **CXX** ⟨*2 dett.*; *Val. Max.*, *Suet.*, *Flor.*, *Appian.*; CXXX *Plut.*; CCXX *af*; CCXXX *NOhl*⟩: 3, 53, 4; ¶ nunc esse in Gallia ad centum et **XX** milium numerum: I 31, 5; ciues Romanos eius prouinciae sibi . . . tritici *modium CXX milia polliceri coegit: 2, 18, 4; ¶ eum electi milites circiter **CXX** ⟨LXX *Paul*⟩ uoluntarii ⟨*c*⟩ eiusdem centuriae sunt prosecuti: 3, 91, 3; ¶ turres admodum ⟨ad numerum *Pluyg.*⟩ centum **XX** excitantur incredibili celeritate: V 40, 2.

neque . . . impetum nostrorum Numidae ferre potuerunt, sed interfectis circiter **CXX** reliqui se . . . receperunt: 2, 25, 5.

g) CCXX *u.* **ducenti B.** *p. 962 (2 (3) loc.).*

uimen. A. obl.: C. Trebonius magnam . . . hominum multitudinem . . . *euocat; uimina materiamque comportari iubet. quibus comparatis rebus . . .: 2, 1, 4; ¶ partim cum iis ⟨*c*⟩ quae . . . celauerant armis, partim scutis ex cortice factis aut uiminibus intextis . . . eruptionem fecerunt: II 33, 2.

B. abl.: uiminibus contexere *u.* **contexo** *p. 710 (3 loc.)*; ¶ reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus ac uirgultis ⟨β; uinculis α⟩ integebatur ⟨β; tegebatur *AQ*; inpediebatur *BM*⟩: VII 73, 7; ¶ (intexere: II 33, 2 *u.* **A.**)

C. c. praep.: facere **ex** uim.: II 33, 2 *u.* **A.**; tegimenta galeis milites ex uiminibus facere . . . iubet: 3, 62, 1.

uimineus: multum autem ab ictu lapidum . . . uiminea tegimenta galeis imposita defendebant: 3, 63, 7.

uincio: cum (C. Valerius Procillus) a custodibus in fuga trinis catenis uinctus traheretur: I 53, 5.

[hae reuinciuntur ⟨haere uiciuntur α; aere uinciuntur *Qcorr.*, *hl*⟩ introrsus ⟨*c*⟩: VII 23, 2.]

uinclum *u.* **uinculum.**

uinco. A. propr. (= hostem superare); a) transit.; α) obiectum est nomen appellat.: ex duobus contrariis generibus, quae superiore bello cum Sertorio ⟨*c*⟩ steterant, ciuitates uictae nomen atque imperium absentis *Pompei* timebant: 1, 61, 3; ¶ Ariouistum ⟨*c*⟩ autem,

ut semel Gallorum copias proelio uicerit, ... crudeliter imperare: I 31, 12.

β) obiect. est nom. propr.; αα): Gorgobinam, Boiorum oppidum, quos ibi ⟨quod sibi α; quo sibi *h;* quos ibi *M²a*⟩ Heluetico proelio uictos ⟨uictor *AQ;* uictus *M;* uicto *h*⟩ Caesar conlocauerat ..., oppugnare instituit: VII 9, 6; — (Galli) paulatim adsuefacti superari multisque uicti proeliis ne se quidem ipsi cum illis uirtute comparant: VI 24, 6; — peius uictoribus Sequanis quam Haeduis uictis accidisse: I 31, 10; — (Sallyas: 1, 35, 4 *u.* ββ);) — cum ... pacatam Galliam existimaret superatis Belgis, † expulsis Germanis, uictis in Alpibus Sedunis: III 7, 1.

ββ): sibi autem mirum uideri, quid in sua Gallia, quam bello uicisset, aut Caesari aut omnino populo Romano negotii esset: I 34, 4; liberam debere esse Galliam, quam bello uictam ⟨-ta *A*⟩ suis legibus uti (senatus) uoluisset: I 45, 3; quorum alter bello uicta Gallia eadem tribuerit ⟨*sic Madu.;* uictas galliae (*af;* uictas gallias *hl*) adtribuerit *x;* uictos Sallyas attribuerit *Gland.; edd.;* uicta Gallia alia [at]tribuerit *Paul*⟩ uectigaliaque auxerit: 1, 35, 4.

γ) obiect. est pronom.: (Pompeius filius) alteram nauem ... pluribus adgressus nauibus ... labore et multitudine telorum nostros uicit, deiectisque ⟨*c*⟩ defensoribus ... nauem expugnauit: 3, 40, 2; ¶ ius esse belli, ut qui ⟨quicumque *h*⟩ uicissent iis ⟨his *X*⟩, quos uicissent, quem ad modum uellent imperarent: I 36, 1; ¶ itaque se uictos confiteri: 1, 84, 5.

δ) obiect. continetur participio: Romani .. signa bipertito intulerunt: prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; populum Romanum uictis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consuesse: I 36, 1; stipendium (se) capere iure belli, quod uictores uictis imponere consuerint: I 44, 2; cum uictoribus nihil impeditum, uictis nihil tutum arbitrarentur: II 28, 1; quae sit necesse accidere uictis: VII 14, 10; (id uero militibus fuit pergratum ..., ut qui aliquid ⟨aliqui *x*⟩ iusti ⟨uicti *Ohl*⟩ incommodi exspectauissent ultro praemium missionis ferrent: 1, 86, 1;) suos cohortatus, quos integros superauissent ut uictos contemnerent, ... proficiscitur: 2, 5, 2; an ... resistant ⟨*CC*⟩? uos autem incerta ⟨*c*⟩ uictoria Caesarem secuti diiudicata iam belli fortuna uictum sequamini ⟨-emini *Paul*⟩ ...? 2, 32, 6.

b) intrans. (= uictorem esse); α) non additur, qua re uincatur: (quod improuiso unum pagum adortus esset ⟨adortus uicisset *Ciacc.*⟩: I 13, 5;) I 36, 1 *u.* **a) γ)** quos; his rebus tantum fiduciae ... Pompeianis accessit, ut non de ratione belli cogitarent, sed uicisse iam sibi ⟨*om. af; Np., Dt.*⟩ uiderentur: 3, 72, 1; haec noua sit ratio uincendi, ut misericordia et liberalitate nos muniamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

β) additur, qua re uincatur: diuturnitate belli defatigatis ⟨*c*⟩ Gallis Ariouistum ... dispersos subito adortum magis ratione et consilio quam uirtute uicisse: I 40, 8; non uirtute neque in acie uicisse Romanos, sed artificio quodam et scientia oppugnationis: VII 29, 2; sed tamen nostri uirtute uicerunt: 3, 67, 6; proinde ac si uirtute uicissent neque ulla commutatio rerum posset accidere, per orbem terrarum fama ac litteris uictoriam eius diei concelebrabant ⟨*c*⟩: 3, 72, 4.

B. trsl.; a) = superiorem esse; α) subiecta sunt homines: ut ... infinito labore suscepto (milites) ... paene naturam studio uincerent: VI 43, 5; ¶ ut nostri perpetuas munitiones *ducebant ..., ne quo loco erumperent Pompeiani ..., ita illi interiore spatio perpetuas munitiones efficiebant. ... sed illi operibus uincebant, quod .. numero militum praestabant: 3, 44, 5.

β) subi. est subst. abstr.: haec uincit ⟨*O²;* euincit *x*⟩ in consilio sententia, et prima luce postridie constituunt proficisci: 1, 67, 6.

b) = propositum peragere: hac in utramque ⟨*c*⟩ partem ⟨*c*⟩ disputatione habita cum ... acriter resisteretur, Vincite, inquit, si ita uultis, Sabinus: V 30, 1.

uinculum. *Forma* uincula(-is) *exstat in* α, uincla (-is) *in* β IV 27, 3 *et* VII 20, 9; uinculis *est in Mβ*, uinclis *uidetur esse in AQB* I 4, 1; uincula *est in Aa*, uincla *in BMQh* III, 9, 3. *(Cf. Dt. Quaest. Caes. p. 20 sq.)*.

producit seruos, quos ... exceperat et fame uinculisque excruciauerat: VII 20, 9; ¶ moribus suis Orgetorigem ex uinculis causam dicere coegerunt: I 4, 1; — legatos ... retentos ab se et in uincula coniectos: III 9, 3; hunc (Commium) illi ... comprehenderant atque in uincula coniecerant: IV 27, 3.

[**Falso:** reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus ac uirgultis ⟨β; uinculis α⟩ integebatur ⟨β; tegebatur *AQ;* inpediebatur *BM*⟩: VII 73, 7.]

(**Vincus:** uel pro hospitio regis Nicomedis uel pro horum necessitate, quorum res ⟨*CC*⟩

agitur, refugere ⟨c⟩ hoc munus, M. Iunce ⟨*Np.*; uince *VPR;* Vinici *Thysius;* Vini *J. Gron.*; Iuni *Bergk*⟩ non potui: *ap. Gell.* V 18, 6.)

uindico. A. = **(postulare, sibi sumere,) tutum praestare**: tanta uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae et pristinae belli laudis recuperandae, ut: VII 76, 2.

B. **in libertatem uindicare** (= restituere) *u.* **in** *p. 109* **a)** *(3 loc.).*

C. = **animaduertere (punire)**: in quos eo grauius Caesar uindicandum statuit, quo diligentius . . . a barbaris ius legatorum conseruaretur: III 16, 4.

uineae. (*Cf. Schn. ad* II 12, 3.)

A. **subi.**: ut eorum (tormentorum) uim nullae contextae ⟨-tectae *Paul*⟩ uiminibus uineae sustinere possent: 2, 2, 1.

B. **obi.**: uineas agere *u.* **ago** A. **a)** *p. 217 (8 loc.);* ¶ (contegere,) contexere: 2, 2, 1 *u.* A.

C. **genet.**: hanc [in]super contignationem, quantum tectum plutei ac uinearum passum est, latericulo adstruxerunt: 2, 9, 2.

D. **abl.**: Pompeius . . . turres exstruxit et in altitudinem pedum XV effectis operibus uineis ⟨uineas *a¹l*⟩ eam ⟨omnem *Paul*⟩ partem castrorum obtexit: 3, 54, 1; ¶ hoc opus omne tectum uineis ad ipsam turrim perficiunt: 2, 10, 7.

E. **c. praep.**: illi alias eruptione temptata, alias cuniculis ad aggerem uineasque actis . . . mittunt: III 21, 3; ¶ (legionibusque ⟨c⟩ ⟨intra uineas *add.* β; *Np., Schn., Fr., Db.*; extra castra uineas *BM*; extra uineas *AQ;* inter castra uineasque *Heller; Dt.¹, Hold.*; intra castra *Dt.²*⟩ in occulto expeditis ⟨c⟩ cohortatus ⟨c⟩ . . . signum dedit: VII 27, 2.)

uinum: [uinum ad se omnino ⟨o⟩ importari (Suebi) non sinunt ⟨paciuntur β⟩, quod ea re ad laborem ferendum remollescere homines atque effeminari arbitrantur: IV 2, 6 ;] — (Neruios) nihil pati uini reliquarumque rerum ad ⟨c⟩ luxuriam ⟨c⟩ pertinentium ⟨c⟩ inferri, quod his ⟨c⟩ rebus relanguescere animos ⟨c⟩ et ⟨c⟩ remitti ⟨o⟩ uirtutem existimarent: II 15, 4.

uiolo. A. **alqm**: hospitem uiolare ⟨hospites uiolari β⟩ fas non putant (Germani): VI 23, 9; ¶ sirempse lex esto, quasi sacram uiolauerit: *ap. Charis. art. gramm. I p. 143 sq. (Keil);* ¶ omnes conseruauit militibusque suis commendauit, ne qui eorum uiolaretur: 3, 98, 2.

B. **alqd; a)**: si ita fecissent, fines eorum se uiolaturum negauit: VI 32, 2.

b): ubi . . . uiderunt indutiisque per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui fore perdoluerunt: 2, 15, 1.

uir. A. = ἀνήρ; **a) subi.**; α): (adcurrere: III 5, 2 *u.* **c)** α); ¶ adpropinquare: V 44, 1 *u.* esse; ¶ deposcere: 1, 57, 1 *u.* **d)** attribuere; ¶ (docere: III 5, 2 *u.* **c)** α);) ¶ erant in ea legione fortissimi uiri centuriones, qui iam ⟨c⟩ primis ordinibus adpropinquarent, T. Pulio ⟨c⟩ et L. Vorenus: V 44, 1; (3, 91, 1 *u.* **c)** α);) ¶ instruere: 1, 57, 2 *u.* **d)** attribuere; ¶ (occurrere: III 5, 2 *u.* **c)** α);) ¶ parare: 1, 57, 2 *u.* **d)** attribuere.

β): (HS ⟨c⟩ LX . . . adlatum ad se a IIIIuiris ⟨*Mommsen;* ab II uiris *Np., Dt.;* ab duumuiris *Ald.; Db.;* ab iis (*uel* his) uiris *x*⟩ Corfiniensibus Domitio reddit: 1, 23, 4;) ¶ pugnatumque ab hostibus ita acriter est, ut a uiris fortibus . . . pugnari debuit: II 33, 4.

b) praed.: qui horum quid acerbissime crudelissimeque fecerat, is et uir et ciuis optimus habebatur: 3, 32, 3; quod erant honesto loco nati . . . uirique fortes habebantur: 3, 61, 1.

c) appos.; α) nomin.: Sextius Baculus . . . et item C. Volusenus, tribunus militum, uir et consilii magni et uirtutis, ad Galbam adcurrunt ⟨occurr. β⟩ atque unam esse spem salutis docent: III 5, 2; interficiuntur LXXIIII, in his ⟨c⟩ uir fortissimus Piso Aquitanus: IV 12, 4; erat Crastinus euocatus in exercitu Caesaris, . . . uir singulari uirtute: 3, 91, 1.

β) **acc.**: centuriones, fortes uiros, circiter XXX amisit: 3, 99, 1.

γ) **dat.**: T. Baluentio ⟨c⟩, . . . uiro forti et magnae auctoritatis, utrumque femur tragula traicitur: V 35, 6.

δ) **abl.**: primipilo ⟨c⟩ P. Sextio Baculo ⟨c⟩, fortissimo uiro, multis grauibusque uulneribus confecto: II 25, 1.

d) obiect.: (amittere: 3, 99, 1 *u.* **c)** β);) ¶ electos ex omnibus legionibus fortissimos uiros, antesignanos, centuriones, Caesar ei classi attribuerat, qui sibi id muneris depoposcerant. hi manus ferreas atque harpagones parauerant magnoque numero . . . telorum se instruxerant: 1, 57, 1. 2; ¶ (conficere: II 25, 1 *u.* **c)** δ);) ¶ eligere: 1, 57, 1 *u.* attribuere; ¶ auxiliis equitatuque comparato, multis praeterea uiris fortibus Tolosa ⟨c⟩ et Narbone ⟨c⟩ . . . nominatim euocatis in Sotiatium ⟨c⟩ fines exercitum introduxit: III 20, 2; ¶ interficere: IV 12, 4 *u.* **c)** α).

e) dat.: quid uiro bono et quieto et bono ciui magis conuenit quam abesse a ciuilibus controuersiis? *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 2; ¶ (traicere: V 35, 6 *u.* **c)** *γ*).)

f) gen.: milites . . . edocet, quanto detrimento et quot ⟨quod *αα*⟩ uirorum fortium morte necesse sit constare uictoriam: VII 19, 4; ¶ (intra annum uero uicesimum feminae ⟨uiri *add. Nitsche*⟩ notitiam habuisse in turpissimis habent rebus: VI 21, 5.)

g) c. praep.: et de imperio Caesaris et de amplissimis uiris, tribunis plebis, grauissime acerbissimeque decernitur: 1, 5, 4.

B. = *γαμέτης*, **maritus**: uiri ⟨que *add.* β⟩ quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt ⟨acceperint *fh*⟩, tantas ex suis bonis aestimatione facta cum dotibus communicant: VI 19, 1; — uiri in uxores sicuti in liberos uitae necisque habent potestatem: VI 19, 3.

uirgo: uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨*o*⟩, . . . sed qui ⟨*c*⟩ sunt ex his ⟨*c*⟩ nati, eorum habentur liberi, quo primum uirgo quaeque deducta est ⟨quibus primo uirgines quaeque ductae sunt β⟩: V 14, 5; ¶ omnium seniorum, matrum familiae, uirginum precibus et fletu excitati, extremo tempore ciuitati subuenirent, . . . naues conscendunt: 2, 4, 3.

uirgultum (-a): sarmentis uirgultisque collectis, quibus fossas Romanorum compleant, ad castra pergunt: III 18, 8; ¶ reliqua pars scrobis ad occultandas insidias uiminibus ac uirgultis ⟨β; uinculis α⟩ integebatur ⟨β; tegebatur *AQ;* inpediebatur *BM*⟩: VII 73, 7.

Viridomarus. VII 76, 3 *in A scriptum est* uido maro, *reliquis locis in X exstat* uiridomarus. *V.* **Eporedorix 2.** *(7 loc.)*

Viridouix. *In αa constanter scriptum est* uiridouix, *in hl constanter* uridouix.

his ⟨*c*⟩ (Venellis) praeerat Viridouix ac summam imperii tenebat earum omnium ciuitatum, quae defecerant, ex quibus exercitum magnasque copias coegerat; atque his ⟨*c*⟩ paucis diebus Aulerci ⟨*c*⟩ Eburouices Lexouiique . . . portas clauserunt seque ⟨*c*⟩ cum ⟨*om. a*⟩ Viridouice (uiridouici *a*[2]) coniunxerunt: III 17, 2. 3; Sabinus . . . castris sese ⟨*c*⟩ tenebat, cum Viridouix contra eum duorum ⟨*c*⟩ milium spatio consedisset cotidieque productis copiis pugnandi potestatem faceret: III 17, 5; his rebus adducti non prius Viridouicem ⟨non pr. V. *om. a*[1]⟩ reliquosque duces ex concilio dimittunt, quam ab his sit concessum, . . uti . . . ad castra contendant: III 18, 7. *Cf. omnia, quae* III 17, 1—19, 4 *narrantur.*

uiritim: pecus, cuius magna erat copia ⟨*o*⟩ a ⟨*c*⟩ Mandubiis compulsa, uiritim distribuit: VII 71, 7.

Viromandui. *In X scriptum est* uiromanduis II 23, 3, ueromanduos II 4, 9; uiromanduis *est in* β, ueromanduis *in* α II 16, 2. *Cf. Glück p. 184—187; H. d'Arbois de Jubainville p. 134—136; — Lemaire, Essai sur . . . St.-Quentin (u.* **Samarobriua** *p. 1776 uers. 4 sqq.).*

polliceri . . . Caletos X milia, Veliocasses ⟨*c*⟩ et Viromanduos totidem: II 4, 9; trans id flumen (Sabim) omnes Neruios consedisse aduentumque ibi Romanorum exspectare una cum Atrebatibus ⟨*c*⟩ et Viromanduis, finitimis suis: II 16, 2; *cf.* § 3—5; duae legiones . . . profligatis Viromanduis, quibuscum erant *congressae, ex loco superiore in ipsis fluminis ripis proeliabantur: II 23, 3.

uirtus. 1. = animus uirilis; A. = uirtus bellica, fortitudo; a) sing.; α) subi.: ne militibus quidem ut defessis neque equitibus ut paucis et ⟨*c*⟩ labore confectis studium ad pugnandum uirtusque deerat: 2, 41, 3; ¶ centuriones singillatim tribunosque militum appellat, quorum egregiam fuisse uirtutem ⟨uirt. f. β⟩ testimonio Ciceronis cognouerat: V 52, 4; — existimabat eo proelio excellentissimam uirtutem Crastini fuisse: 3, 99, 2; — at ⟨*c*⟩ tanta militum uirtus atque ea praesentia animi fuit, ut: V 43, 4; — — ubi . . . (milites) indutiis . . per scelus uiolatis suam uirtutem inrisui ⟨irritam *Cornelissen*⟩ fore perdoluerunt: 2, 15, 1; — — quid . . . esset . . . uirtutis: VII 36, 4 *u.* **ε)** ββ).

β) praed.: animi est ista mollitia ⟨β; molestia α⟩, non uirtus, paulisper ⟨*o*⟩ inopiam ferre non posse: VII 77, 5.

γ) obi.: adaequare: 2, 16, 3 *u.* **ζ) γγ)** adaequare; ¶ illi adhibita audacia et uirtute administrantibus M. Antonio et Fufio Caleno . . . naues soluunt: 3, 26, 1; ¶ nec ⟨*c*⟩ minus se in ⟨ab α; *edd.*⟩ milite modestiam et continentiam ⟨et cont. *om.* β⟩ quam uirtutem atque animi magnitudinem desiderare: VII 52, 4; ¶ quod et paucitatem eorum (Romanorum) ex loco superiore cognoscere et uirtutem despicere potuerint, qui dimicare non ausi turpiter se . . . receperint: VII 20, 6; ¶ uniuersi (Curionem) cohortantur, magno sit animo, necubi ⟨*c*⟩ dubitet proelium committere et suam fidem uirtutemque experiri: 2, 33, 2; ¶ praestare

u. **praesto B. b)** *p. 1184 (3 (2) loc.);* ¶ cuius (Commii) et uirtutem et consilium probabat: IV 21, 7; — quem locum tuae probandae ⟨*dik;* pro laude α; *Fr.*⟩ uirtutis ⟨pro laude uirt. tuae β⟩ exspectas ⟨β; spectas α; *Schn., Fr., Db.*⟩? V 44, 3; ¶ qui (Belgae) se populo Romano dedidissent ⟨*c*⟩ patriamque ⟨et patriam β⟩ uirtutem proiecissent: II 15, 5; ¶ quod his ⟨*c*⟩ rebus relanguescere animos ⟨eorum *add. X*⟩ et remitti uirtutem ⟨uirtutemque remitti β⟩ existimarent: II 15, 4; ¶ hortatur (Ciceronem), ut pristinam uirtutem retineat: V 48, 6.

δ) dat.: Caesar ... multa uirtuti eorum concedens rem totam † distulit: 3, 60, 1; ¶ sibi omnes fere finitimos esse inimicos ac suae uirtuti inuidere: II 31, 5; ¶ sin autem locum tenere uellent, nec uirtuti locus relinquebatur neque ... poterant: V 35, 4; ¶ ne ob eam rem aut suae magnopere uirtuti tribueret aut ipsos despiceret: I 13, 5; ne ... quod iniquitas loci attulisset, id uirtuti ⟨*om.* β⟩ hostium ⟨hosti β⟩ tribuerent: VII 53, 1.

ε) genet.; αα) pendet ex subst.: (laus: V 44, 3 *u.* γ) probare;) ¶ memoria *u.* **pristinus** A. *p. 1214:* II 21, 2; VII 62, 2; 77, 4; ¶ Caesar primo et propter multitudinem hostium et propter eximiam opinionem uirtutis proelio supersedere statuit: II 8, 1; quorum (equitum Treuerorum) inter Gallos uirtutis opinio est ⟨opin. est uirt. β⟩ singularis: II 24, 4; altera ex ⟨*c*⟩ parte Bellouaci, quae ciuitas in Gallia maximam habet opinionem uirtutis ⟨-tus *a*⟩, instabant ⟨*c*⟩: VII 59, 5; LX milia ⟨*c*⟩ ... deligunt earum ciuitatum ⟨*c*⟩, quae maximam uirtutis opinionem habebant: VII 83, 4; ¶ uti ⟨*c*⟩ eos (legatos) testes suae quisque uirtutis haberet: I 52, 1.

quorum (centurionum) non nulli ex inferioribus ordinibus reliquarum legionum uirtutis causa in superiores erant ordines huius legionis traducti: VI 40, 7.

ββ) pendet ex neutro pronominis: neque ullum fere diem intermittebat, quin equestri proelio interiectis sagittariis quid in quoque esset animi ac uirtutis suorum periclitaretur ⟨*c*⟩: VII 36, 4.

γγ) pendet ex adiect.: hoc proprium uirtutis existimant expulsos ⟨*c*⟩ agris finitimos cedere neque quemquam prope ⟨*c*⟩ audere consistere: VI 23, 2.

δδ) pendet ex uerbo: reminisceretur et ueteris incommodi populi Romani et pristinae uirtutis Heluetiorum: I 13, 4.

εε) genet. qualit.: (Neruios) esse homines feros magnaeque ⟨que *om.* β⟩ uirtutis: II 15, 5; C. Volusenus, tribunus militum, uir et consilii magni et uirtutis, ... adcurrit ⟨*c*⟩: III 5, 2; — ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨*B*[a]*;* deberent *X*⟩ ausos esse ⟨ausi quod essent β[a]⟩ transire latissimum flumen ...: II 27, 5.

ζ) abl.; αα) causae: cum acerrime comminus pugnaretur ⟨*c*⟩, hostes loco et numero, nostri uirtute confiderent: VII 50, 1; is uirtute militum confisus scaphas ... contexit: 3, 24, 1; ¶ quod beneficio deorum immortalium et uirtute eorum expiato incommodo neque hostibus diutina laetitia ⟨*c*⟩ neque ipsis longior dolor relinquatur: V 52, 6; ¶ factum est ... hostium inscientia ac defatigatione ⟨*c*⟩, uirtute militum et superiorum pugnarum exercitatione, ut: III 19, 3; ¶ illi perterriti uirtute equitum minus libere, minus audacter uagabantur: 1, 59, 2; ¶ qui (Haedui) et sua uirtute et populi Romani hospitio atque amicitia plurimum ante in Gallia potuissent: I 31, 7; ¶ hos subsecuti calones ⟨*c*⟩ equitesque eodem impetu militum uirtute seruantur: VI 40, 5; ¶ militum pars horum uirtute submotis hostibus praeter spem incolumis in castra peruenit: VI 40, 8; ¶ uincere *u.* **uinco A. b) β)** *p. 2328 (4 loc.)*

ββ) instr.: (milites) nihil adeo arduum sibi esse ⟨*c*⟩ existimauerunt ⟨*c*⟩, quod non uirtute consequi possent: VII 47, 3; ¶ se ita a patribus maioribusque suis didicisse, ut magis uirtute contenderent quam dolo ⟨*sic Dt.;* uirtute quam dolo contenderent *X; edd.*⟩ aut insidiis niterentur: I 13, 6; ¶ ut turpitudinem fugae uirtute delerent (equites): II 27, 2; ¶ tamen uirtute et patientia (nostri) nitebantur atque omnia uulnera sustinebant: 1, 45, 6; ¶ dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur: 3, 73, 5; ¶ ualere: II 4, 5 *u.* **γγ)** ualere; ¶ uincere *u.* **uinco A. b) β)** *p. 2328 (4 loc.).*

γγ) limitat.; 𝔄): ubi ... pari .. condicione ex muro ac turribus bellandi data se † uirtute nostris ⟨uirtutem nostris *Madu.; an* uirtute nostros?⟩ adaequare non posse intellegunt: 2, 16, 3; ¶ ut ... diiudicari (non) posset, uter utri uirtute anteferendus uideretur: V 44, 14; ¶ pugnatum est utrimque fortissime atque acerrime; neque multum Albici nostris uirtute cedebant: 1, 57, 3; (neque uero coniuncti Albicis ⟨Albici *Hell.; Db.*⟩ comminus pugnando ⟨*c*⟩ deficiebant neque multum cedebant uirtute nostris ⟨*haec omnia del. Vielh.*⟩:

2, 6, 3;) ¶ nunc (Galli) . . . ne se quidem ipsi cum illis (Germanis) uirtute comparant: VI 24, 6; ¶ cum uellet, congrederetur: intellecturum, quid inuicti Germani . . . uirtute possent: I 36, 7; cotidie tamen equestribus proeliis quid hostis uirtute posset ⟨posset uirtute *a*⟩ et quid nostri auderent periclitabatur ⟨*c*⟩: II 8, 2; ¶ Heluetii quoque reliquos Gallos uirtute praecedunt: I 1, 4; ¶ quod qui ⟨*c*⟩ uirtute belli omnibus gentibus praeferebantur, tantum se eius opinionis deperdidisse . . . grauissime dolebant: V 54, 5; ¶ perfacile esse, cum uirtute omnibus praestarent, totius Galliae imperio potiri: I 2, 2; ¶ reliquum erat certamen positum in uirtute, qua ⟨quo *Kraff.*⟩ nostri milites facile superabant: III 14, 8; fuit antea tempus, cum Germanos Galli uirtute superarent, ultro bella inferrent: VI 24, 1; ¶ plurimum inter eos Bellouacos et uirtute et auctoritate et hominum numero ualere: II 4, 5.

𝔅): erant ⟨esse *Db.*⟩ et uirtute et † numero ⟨studio *Dauis.*⟩ pugnandi pares nostri ⟨*CC*⟩: V 34, 2.

δδ) modi: ex his ⟨*c*⟩ omnibus iudicat rebus, quanto cum periculo et quanta cum ⟨*om.* β⟩ uirtute res sint administratae: V 52, 3; ¶ equitatus autem noster . . . tamen summa in ⟨*Forchh.*; summum *x*; summum in *O*; *Db.*; in summum *edd. uett.*; *Np.*⟩ iugum uirtute conititur: 1, 46, 3.

εε) qualit.: quod (Boi) egregia uirtute erant cogniti: I 28, 5; ¶ ex Macedonia CC (equites) erant, quibus Rhascypolis ⟨*c*⟩ praeerat, excellenti uirtute: 3, 4, 4; ¶ (Germanos) incredibili uirtute atque exercitatione in armis esse praedicabant: I 39, 1; ¶ erant apud Caesarem . . . Roucillus et Egus, . . . singulari uirtute homines, quorum opera Caesar omnibus Gallicis ⟨*c*⟩ bellis optima fortissimaque erat usus: 3, 59, 1; erat Crastinus euocatus in exercitu Caesaris, . . . uir singulari uirtute: 3, 91, 1; ¶ (summa uirtute: I 47, 4 *u.* 3.)

η) c. praep.; αα) ad: ab scientia gubernatorum atque artificiis ad uirtutem montanorum confugiebant: 1, 58, 2; ¶ hoc maxime ⟨*c*⟩ ad uirtutem excitari putant metu mortis neglecto: VI 14, 5; utrosque et laudis cupiditas et timor ignominiae ad uirtutem excitabat ⟨*AQB²af*; excitabant *BMhl*; *Np.*, *Db.*⟩: VII 80, 5; ¶ commisso proelio Massiliensibus res nulla ad uirtutem defuit: 2, 6, 1.

ββ) cum: V 52, 3 *u.* ζ) δδ).

γγ) de: cur de sua uirtute aut de ipsius diligentia desperarent? I 40, 4.

δδ) ex: ueteranae legionis milites . . . neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩: 3, 28, 5.

εε) in c. abl.: cum in ⟨*om.* *AQ*⟩ una uirtute omnis spes salutis ⟨*om.* β⟩ consisteret: II 33, 4; ¶ suum periculum in aliena uident uirtute ⟨β; *Schn.*; salute α; *rell. edd.*⟩ constare ⟨consistere *di*; *edd. uett.*⟩: VII 84, 4; monuitque eius diei uictoriam in earum cohortium uirtute constare ⟨consistere *f*⟩: 3, 89, 3; ¶ ponere *u.* **in** *p. 136 (4 loc.)*; ¶ suosque (Curio) hortatur, ut spem omnem in uirtute reponant: 2, 41, 3.

ζζ) per: praestare dicebant per uirtutem in pugna belli fortunam experiri quam . . . circumuentos ab suis grauissimum supplicium perpeti: 2, 30, 2.

ηη) pro: huic (Tasgetio) Caesar pro eius uirtute atque in se beneuolentia . . . maiorum locum restituerat: V 25, 2.

ϑϑ) propter *u.* **propter** *p. 1271 (3 loc.)*.

b) plur.: Ariouistus ad postulata Caesaris pauca respondit, de suis uirtutibus multa praedicauit: I 44, 1.

B. = animi robur, constantia, grauitas: Pompeius . . . senatus uirtutem constantiamque conlaudat: 1, 6, 1; ¶ gratias agit . . . tribunis militum centurionibusque, qui eo praesidii causa uenerant, quod eorum (Gaditanorum) consilia sua uirtute confirmassent ⟨-auissent *bhl*⟩: 2, 21, 1; — cum iam ille urbanas res uirtute Cn. Pompei commodiorem in statum peruenisse intellegeret: VII 6, 1; ¶ tantis subito difficultatibus obiectis ab animi uirtute auxilium petendum uidebat: VII 59, 6.

2. = industria, strenuitas, labor; A. subi.: inrisui esse: 2, 15, 1 *u.* **1. A. a) α)** esse.

B. obi.: qua in re admodum fuit militum uirtus laudanda, qui uectoriis grauibusque nauigiis non intermisso remigandi labore longarum nauium cursum adaequarunt ⟨*c*⟩: V 8, 4.

C. dat.: singulari militum nostrorum uirtuti consilia cuiusque ⟨*c*⟩ modi Gallorum occurrebant: VII 22, 1.

D. abl.: celeriter res administratur; diuturni laboris detrimentum ⟨*c*⟩ sollertia et uirtute militum breui reconciliatur ⟨reconcinnatur *Ald.*⟩: 2, 15, 4.

3. = bonitas (Tüchtigkeit): probitas, honestas: commodissimum uisum est C. Valerium Procillum, . . . summa uirtute et hu-

manitate adulescentem, . . . ad eum mittere: I 47,4.

4. = **laus, meritum**: lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis, comica ut aequato uirtus polleret honore cum Graecis: *ap. Suet. uit. Terent.* 5; ¶ praedicare de: I 44,1 *u.* **1. A. b)**.

Animus ac uirtus: VII 36,4; (II 15,4;) audacia et uirtus: 3,26,1; uirtus . . constantia: 1,6,1; uirtus atque animi magnitudo: VII 52,4; (*cf.* 2,33,2;) uirt. atque praesentia animi: V 43,4; studium ad pugnandum uirtusque: 2,41,3; (*cf.* *V 34, 2;) ¶ animi mollitia . . uirtus: VII 77,5.

Animi uirtus: VII 59,6.

Adiect.: aliena: VII 84,4 ⟨*c*⟩; (comica: *ap. Suet. uita Ter.* 5; eadem: VI 8,4;) egregia: I 28,5; V 52,4; excellens: 3,4,4; excellentissima: 3,99,2; eximia: 1,46,4; incredibilis: I 39,1; (*inrita: 2,15,1;) magna: II 15,5; III 5,2; patria: II 15,5; pristina *u. uol. II. p. 1214 (6 loc.)*; quanta: V 52,3; singularis: VII 22,1; 3,59,1; 91,1; summa: I 47,4; 1, 46,3 ⟨*c*⟩ tanta: II 27,3. 5; V 43,4; (una: II 33,4.)

uis. 1. sing.; A. propr.; a) = robur, uires (corporis): magna uis eorum (urorum) est ⟨est eorum *afl*; est uis eorum *h*⟩ et magna uelocitas: VI 28,2.

b) = uehementia, impetus, incursus; α) subi.: tanta erat operis firmitudo . . ., ut, quo maior uis aquae se incitauisset, hoc artius inligata ⟨*c*⟩ tenerentur (tigna): IV 17,7; ¶ quam (turrim) primo ad repentinos incursus humilem paruamque fecerunt. huc se referebant; hinc, si qua maior oppresserat uis ⟨*uerba* si qua m. o. uis *Paul transponit post* referebant⟩, propugnabant: 2,8,2; ¶ prodesse: VI 40,6 *u.* **β)** imitari.

β) obi.: quae (sublicae) pro ariete subiectae et cum omni opere coniunctae uim fluminis exciperent: IV 17,9; ¶ qui ⟨*c*⟩ in iugo constiterant ⟨*c*⟩ . . . neque in . . . consilio permanere . . . neque eam quam prodesse ⟨profuisse β⟩ aliis ⟨in aliis *Nitsche*⟩ uim celeritatemque uiderant imitari potuerunt ⟨*c*⟩: VI 40,6; ¶ ut primus excursus ⟨incursus?⟩ uisque militum infringeretur: 3,92, 2; ¶ (sublicae agebantur,) ut, si arborum trunci siue naues ⟨*CC*⟩ deiciendi operis causa ⟨*c*⟩ essent . . . *immissae, his defensoribus earum rerum uis minueretur neu ponti nocerent: IV 17,10; ¶ prope omnes naues adflictas . . . esse, quod neque ancorae funesque *sustinerent neque nautae gubernatoresque uim tempestatis pati possent: V 10,2; ¶ naues totae factae (erant) ex robore ad quamuis uim et contumeliam perferendam: III 13,3; ¶ sese depopulatis agris non facile ab oppidis uim hostium prohibere: I 11,4; ¶ disposito equitatu, qui uim fluminis refringeret ⟨-rent β⟩, . . . exercitum traduxit: VII 56,4; ¶ (labore et perseuerantia nautarum impetum ⟨*Paul*; et uim *z*; *Np.*; [et] uim *edd.*; etiam uim *R. Menge*⟩ tempestatis superari posse sperabat ⟨se uim t. superare p. sper. *O*; *Hell.*⟩: 3,26,3;) ¶ sustinere *u.* **sustineo** *p. 2071 sq.* **αα)** *(7 loc.)*.

γ) abl.; αα) causae: (pauci ⟨*c*⟩ ex his militibus † arma in flumine ⟨*z*; ablati flumine *Db.*; arrepti in flumine *O*; ui fluminis abrepti *Ald.*; abr. ui fl. *Np.*; *Dt.*⟩ ab equitatu excipiuntur: 1,64,7;) ¶ ita multorum mensium ⟨*c*⟩ labor hostium perfidia et ui tempestatis puncto temporis interiit: 2,14,4; ¶ subito ui uentorum ⟨ui uent. *pr. edd.*; iumentorum *z*⟩ et aquae magnitudine pons est interruptus: 1,40,3; ¶ ibi timore, lassitudine, ui ⟨in B^1M^1; *om.* B^2M^2⟩ fluminis ⟨flumine B^2M^2⟩ oppressi perierunt: IV 15,2.

ββ) modi: (ut nullus ⟨*c*⟩ . . . eruptioni locus esset nec quicquam omnino relinqueretur, qua aut telis ⟨*Forchh.*; eis *z*; uis *O*; ui *rec.*; *Np.*, *Dt.*⟩ militibus aut igni ⟨-nis *O*⟩ operibus noceri ⟨-re *O*⟩ posset: 2,16,1;) ¶ praeteruectosque Dyrrachium magna ui uenti nihilo setius sequebatur: 3,26,3; in occupandis praesidiis magna ui uterque nitebatur ⟨*N*; uidebatur *z*; utebatur *O*⟩: 3,45,1; ¶ summa ui *u.* **summus** *p. 2062* **αα)** *(3 loc.)*; ¶ illae ⟨*c*⟩ (cohortes) celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta ui ⟨infestis signis tantaque ui *Paul*⟩ in Pompei equites impetum fecerunt, ut: 3,93,5.

δ) c. praep.: duo (tigna). . . . ab inferiore parte contra uim atque impetum fluminis conuersa statuebat: IV 17,5; ¶ ut (nostra classis) una celeritate . . . praestaret, reliqua pro loci natura, pro ui tempestatum illis essent aptiora et accommodatiora: III 13,7.

c) = uiolentia, iniuria, maleficium; α) subi.: (cum . . . eius . . . arma Capuae essent comprensa et familia Neapoli † uisaque proditione oppidi apparere ⟨*sic z*; uis atque proditio oppidi appareret *Np.*⟩: 3,21,5.)

β) obi.: si quis (fugitiuorum) a domino prehenderetur, consensu ⟨concursu *Ald.*⟩ militum eripiebatur, qui uim suorum, quod in simili culpa uersabantur, ipsi pro suo periculo de-

fendebant: 3,110,4; ¶ negat se . . . posse iter ulli per prouinciam dare et, si uim facere conentur, prohibiturum ostendit: I 8, 3; si (Dumnorix) uim faciat neque pareat, interfici iubet: V 7,7; ¶ prohibere: I 11,4 *u.* **b)** β) prohibere.

γ) **abl.**: Allobrogibus sese uel persuasuros . . . existimabant uel ui coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur: I 6,3; ¶ cum neque ui contendere propter inopiam nauium neque clam transire . . . possent: IV 4,4.

δ) **c. praep.**; αα) **ad**: ne tanta et tam coniuncta populo Romano ciuitas . . . ad uim atque arma descenderet ⟨β; discederet α⟩: VII 33,1.

ββ) **in ui**: quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne . . . caperet, . . . factum in perniciosis legibus, in ui tribunicia, in secessione populi: 1,7,5.

γγ) per uim *u.* **per** 3. A. e) γ) *p. 1046 (6 loc.)*.

B. trsl.; a) = potentia, auctoritas, pondus (Kraft, Macht, Einfluss, Nachdruck): lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis, comica ut aequato uirtus polleret honore cum Graecis: *ap. Suet. uit. Terent.* 5; — hunc (Mercurium) ad quaestus pecuniae mercaturasque habere uim maximam arbitrantur: VI 17, 1; ¶ multa praeterea (druides) . . . de rerum natura, de deorum immortalium ui ac ⟨de ui deorum ac β⟩ potestate disputant et iuuentuti tradunt: VI 14,6.

b) = multitudo, numerus, copia; α) subi.: simul ex minoribus nauibus magna uis eminus missa telorum multa nostris . . . uulnera inferebat ⟨*ego;* -bant *x; edd.*⟩: 2,6,3; ¶ (maior oppresserat uis: 2,8,2 *u.* **A. b)** α) opprimere;) ¶ magna praeterea multitudo calonum, magna uis iumentorum, quae in castris subsederant ⟨subsederat β; *Schn., Db.*⟩, facta potestate sequitur: VI 36,3.

β) **obi.**: eodemque tempore uis magna pulueris cernebatur: 2,26,2; ¶ frumenti uim maximam ex Thessalia . . . reliquisque regionibus comparauerat: 3,5,1; ¶ castra erant . . . aptissima . . . aquae et salis copia, cuius magna uis iam ex proximis erat salinis eo congesta. non materia ⟨salinis. ea congesta non materia *af*⟩ . . . deficere poterat: 2,37,5; ¶ mittere: 2,6,3 *u.* α) inferre.

2. plural.; A. propr. (pertinet ad corporis uires); a) subi.; α) nom. (uel acc.): deficere *u.* **deficio** B. b) α) *p. 846 (4 loc.)*; ¶ infirmiores milites ex omnibus centuriis deligi iubet, quorum aut animus aut uires uidebantur sustinere non posse: 1,64,5; ¶ omnem exercitum inopia premi, nec iam uires sufficere cuiusquam nec ferre operis laborem posse: VII 20,11; ¶ pars, dum uires suppeterent, eruptionem censebat: VII 77,2; nec iam arma nostris nec uires suppetunt: VII 85,6.

β) **a c. pass.**: cum graui uulnere esset adfectus aquilifer et a ⟨iam *Vielh.; Dt.; om. N*⟩ uiribus deficeretur: 3,64,3.

γ) **abl. abs.**: nostri primo integris uiribus fortiter repugnare ⟨propugnare β⟩ neque ullum frustra telum . . . mittere: III 4,2; quos (hostes) impeditos ⟨*c*⟩ integris uiribus milites nostri consecuti magnum numerum eorum occiderunt: III 19,4.

b) obi.: quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae . . . et uires alit et immani corporum magnitudine homines efficit: IV 1,9; hoc ali ⟨*Aldus;* alii α; alii hoc β⟩ staturam, ali ⟨*del. Paul*⟩ uires ⟨alii hoc uires β; ali hoc uires *Ald.; Schn.;* alii uires α⟩ neruosque confirmari putant: VI 21,4; ¶ nostri milites . . . constiterunt, ne consumptis uiribus adpropinquarent: 3,93,1; ¶ militum uires inopia frumenti deminuerat: 1,52,2; ¶ nostri redintegratis uiribus . . . acrius impugnare coeperunt: III 26,4.

c) gen.: (matres et liberos,) quos ad capiendam fugam naturae et uirium infirmitas impediret: VII 26,3.

d) abl.; α) causae: perpauci aut uiribus confisi tranare ⟨*c*⟩ contenderunt aut: I 53,2.

β) **instr.**: quibusnam manibus aut quibus uiribus praesertim ⟨*o*⟩ homines tantulae staturae . . . tanti oneris turrim ⟨*c*⟩ in muro ⟨*c*⟩ sese conlocare *posse* confiderent ⟨*u. CC*⟩? II 30,4; ¶ quos tanto spatio secuti, quantum ⟨quanto β⟩ cursu et uiribus efficere potuerunt, complures ex iis ⟨*c*⟩ occiderunt: IV 35,3.

γ) **qual.**: hostes defessi proelio excedebant, alii integris uiribus succedebant: III 4,3.

B. trsl. (= opes, copiae); neque se ignorare, quod esset officium legati, . . . quae uires suae, quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae: 2,17,2; ¶ Scipionem . . . praeesse . . suo nomine exercitui, ut praeter auctoritatem uires quoque ad coercendum haberet: 3,57,3; ¶ neque sui iudicii neque suarum esse uirium decernere ⟨*c*⟩, utra pars iustiorem habeat causam: 1,35,3.

[**Falso**: uix ⟨uis *hl*⟩: 1,71,3 *u.* **uix** B. *extr.*;

Varronem . . . una uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.;* una uis utrumque ad modum *z*⟩ tuto legati uenire . . . possent: 3, 19, 3.]

(**Vis atque arma:** VII 33, 1;) — **uis et contumelia:** III 13, 3; uis atque impetus: IV 17, 5; incursus . . . uis: 2, 8, 1. 2; *3, 92, 2; — uis ac potestas: VI 14, 6; — uires neruique: VI 21, 4; — copia . . . uis: 2, 37, 5; multitudo . . . uis: VI 36, 3.

Genet. subiect.: uis aquae: IV 17, 7; fluminis: IV 15, 2; 17, 5. 9; VII 56, 4; (1, 64, 7;) morbi: 3, 18, 1; earum rerum (= truncorum et nauium): IV 17, 10; tempestatis (-um): III 13, 7; V 10, 2; 2, 14, 4; (3, 26, 3;) tormentorum: 2, 2, 1; uenti (-orum): 1, 40, 3; 3, 26, 3; urorum: VI 28, 2; *reliquis locis* hominum (*uel* deorum VI 14, 6) uis *significatur;* ¶ **uis frumenti:** 3, 5, 1; iumentorum: VI 36, 3; pulueris: 2, 26, 2; salis: 2, 37, 5; telorum: 2, 6, 3.

Genet. obiect.: uim suorum: 3, 110, 4.

Adiect.: integrae: III 4, 2. 3; 19, 4; magna: VI 28, 2; 36, 3; 2, 6, 3; 26, 2; 37, 5; 3, 26, 3; 45, 1; maior: IV 17, 7; 2, 8, 2; maxima: VI 17, 1; 3, 5, 1; (qua: 2, 8, 2; quae: II 30, 4; quaeuis: III 13, 3; sua(e): IV 3, 1; — 1, 85, 3; 2, 17, 2;) summa: III 15, 1; VII 70, 2; 73, 1; tanta: 3, 93, 5; tribunicia: 1, 7, 5.

uiso: ac primo Afraniani milites uisendi causa laeti ex castris procurrebant: 1, 69, 1.

uita. A. = *ζωή;* **a) subi.:** ut potius in siluis Gallorum uita quam legionarius miles periclitetur ⟨periclitaretur β⟩: VI 34, 8.

b) obiect.: quibus solis uitam suam committere audebat: VI 43, 6; ¶ summae se iniquitatis condemnari debere, nisi eorum (militum) uitam sua ⟨*o*⟩ laude ⟨*Dauis.;* salute *X; edd.*⟩ habeat cariorem: VII 19, 5; — quid mihi, inquit, aut uita aut ciuitate opus est, quam beneficio Caesaris habere uidebor? 3, 18, 4; ¶ homines immolant . . ., quod pro uita hominis nisi ⟨*efh; Aim.;* non nisi *α*⟩ hominis uita ⟨*AQβ*; uita hominis *BM; Aim.; Fr.*⟩ reddatur, non posse ⟨aliter *add.* β⟩ deorum immortalium numen placari arbitrantur: VI 16, 3; ¶ eorum corporibus, qui aetate ad bellum inutiles ⟨*o*⟩ uidebantur, uitam tolerauerunt: VII 77, 12.

c) dat.: consulere *u.* **consulo D.** *p. 701 (3 loc.);* ¶ quoniam, inquit, me una uobiscum seruare non possum, uestrae quidem certe uitae prospiciam: VII 50, 4; ¶ frustra, inquit, meae uitae subuenire conamini, quem iam sanguis uiresque deficiunt: VII 50, 6.

d) gen.: fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent ⟨*c*⟩ numero: 3, 110, 4; ¶ (felicitas: I 40, 13 *u.* **e)**;) ¶ ego hanc sententiam probarem, . . . si nullam praeterquam uitae nostrae iacturam fieri uiderem: VII 77, 6; ¶ in reliquis uitae institutis hoc fere ab reliquis differunt, quod: VI 18, 3; ¶ ut . . . quibus in pugna uitae periculum accideret ⟨-rat *NOz*⟩ non ita multo se reliquorum ciuium fatum antecedere existimarent: 2, 6, 1; non enim has aut conspectus patriae aut propinquorum praecepta ad extremum uitae periculum adire cogebant: 2, 7, 1; ¶ potestas *u.* **habeo** *p. 1398 extr. et 1399 (3 loc.);* ¶ hi de sua salute desperantes, ut extremo uitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem miserabantur aut parentes suos commendabant: 2, 41, 8.

e) abl.: suam innocentiam perpetua uita, felicitatem ⟨*Barth. Ricius; Hotom.;* perpetua uitae felicitate *αa;* perpetuam uitae felicitatem *hl*⟩ Heluetiorum bello esse perspectam: I 40, 13; ¶¶ uter ⟨*c*⟩ eorum uita superarit ⟨-auerit β; *Aim.;* superauit *Fr.*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2; ¶¶ sibi semper primam ⟨rei publicae *add a; edd.*⟩ fuisse dignitatem uitaque potiorem: 1, 9, 2; ¶¶ uita . . . opus est: 3, 18, 4 *u.* **b)** habere.

f) c. praep.; α) de: fidem ab imperatore de Petrei atque Afranii uita petunt: 1, 74, 3.

β) in c. abl.: quorum (solduriorum) haec est condicio, ut ⟨*c*⟩ omnibus in uita commodis una cum iis ⟨*c*⟩ fruantur, quorum se amicitiae dediderint: III 22, 2; ne continentior in uita hominum quam in pecunia fuisse uideatur: 1, 23, 4.

γ) pro: VI 16, 3 *u.* **b)** reddere.

B. = *δίαιτα;* **uitae genus, consuetudo uitae (Lebensweise):** uita (Germanorum) omnis in uenationibus atque in studiis rei militaris consistit: VI 21, 3; ¶ qui (Gabiniani milites) iam in consuetudinem Alexandrinae uitae ac licentiae uenerant: 3, 110, 2; — quae res et cibi genere et cotidiana exercitatione et libertate uitae . . . uires alit: IV 1, 9.

C. = *τρόποι,* **mores (Lebenswandel):** tu explorato ⟨quo et plorato *M*[1]⟩ et uitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B,* 2.

uitium. **A. = culpa (abl.):** communi enim ⟨*c*⟩ fit uitio naturae, ut *inuisitatis atque incognitis rebus magis confidamus uehementiusque exterreamur: 2, 4, 4; sese omnia de pace expertum ⟨*c*⟩ nihil adhuc **effecisse; *id* arbitrari uitio factum eorum, quos esse auctores eius rei uoluisset: 3, 57, 2; — non . . . recordabantur, . . . quotiens uel ducis uitio uel culpa tribuni ⟨uel culpa trib. uel uitio ducis *O;* uel culpa ducis uel tribuni uitio *V.; Np.*⟩ in exercitu ⟨-tum *Nx*⟩ esset offensum: 3, 72, 4.

B. = malum, incommodum, damnum: procul ab aqua et natura iniquo loco castra ponunt. . . . illi animaduerso ⟨*c*⟩ uitio castrorum tota nocte munitiones proferunt: 1, 81, (1.) 3; operum magnitudo . . . perficiendi spatium non dabat. itaque contra mare transuersum uallum, qui has duas munitiones coniungeret ⟨*c*⟩, nondum perfecerat. . . . animaduersum est ⟨*om. Nh*⟩ uitium munitionis, quod supra demonstratum est: 3, 63, (4. 5.) 8; ¶ ueteranae legionis milites item ⟨*c*⟩ conflictati et tempestatis et sentinae uitiis neque ex pristina uirtute remittendum aliquid putauerunt et ⟨*c*⟩: 3, 28, 5.

uito. **A. = fugere, declinare, effugere conari:** (Bibulum) ob eam causam conloquium uitasse, ne: 3, 16, 3; ¶ (Afraniani) longiore circuitu custodias stationesque equitum uitabant: 1, 59, 3; ¶ late is locus restagnat; quem si qui ⟨sibi *af*⟩ uitare uoluerit ⟨uoluerunt *NO*¹*x*⟩, sex milium circuitu in oppidum peruenit ⟨-niunt *Nhl: u. CC*⟩: 2, 24, 4; ¶ nocturnaque proelia esse uitanda, quod: 1, 67, 3; ¶ stationes: 1, 59, 3 *u.* custodias; ¶ monet (Dumnorigem), ut in reliquum tempus omnes suspiciones uitet: I 20, 6; ¶ tela *u.* **telum** C. *p. 2133 (5 loc.).*

B. = effugere, euadere; obiect. est a) subst.: ne accuratius ad frigora atque aestus uitandos aedificent: VI 22, 3; ut sunt fere domicilia ⟨*c*⟩ Gallorum, qui uitandi aestus causa plerumque siluarum ac ⟨*c*⟩ fluminum petunt propinquitates: VI 30, 3; ¶ frigora: VI 22, 3 *u.* aestus; ¶ quo incursionis hostium uitandae ⟨incursiones . . uitandi *af*⟩ causa conuenire consuerunt: V 21, 3; ¶ quem ⟨*c*⟩ (Libonem) ubi Caesar intellexit praesentis periculi atque inopiae uitandae causa omnem orationem ⟨*c*⟩ instituisse: 3, 17, 6; ¶ cuius (Mandubracii) pater . . . interfectus . . erat . . ., ipse fuga mortem uitauerat: V 20, 1; ¶ periculum *u.* **periculum** B. **b)** *p. 1057 (6 loc.);* ¶ non nulli pudore adducti, ut timoris suspicionem uitarent, remanebant: I 39, 3; ¶ (sic et ad subeundum periculum et ad uitandum multum ⟨tumultum β⟩ fortuna ualuit: VI 30, 4.)

b) pronom.: quid iniquitas loci habeat incommodi ⟨*o*⟩ proponit; hoc una celeritate posse uitari ⟨β; mutari α; *edd.;* euitari *Paul*⟩: VII 45, 9.

uitrum: omnes uero se Britanni uitro ⟨*fhl;* intro *a;* ultro (a ultro *M*) α; glasto *edd. uett.*⟩ inficiunt, quod caeruleum efficit colorem, atque hoc horridiores ⟨*c*⟩ sunt in pugna aspectu: V 14, 2.

(Vituriges *u.* **Bituriges.)**

uiuo. **A. = spirare, in uiuis esse:** agunt gratias omnes omnibus, quod sibi perterritis pridie pepercissent: eorum se beneficio uiuere: 1, 74, 2.

B. = uitam sustentare, se alere: (Britanni) interiores plerique frumenta non serunt, sed lacte et carne uiuunt: V 14, 2; ¶ uoces militum . . . audiebantur, prius se cortice ex ⟨et *l;* et ex *Nh*²⟩ arboribus uicturos, quam Pompeium e manibus dimissuros: 3, 49, 2; ¶ neque multum frumento, sed maximam partem lacte atque pecore (Suebi) uiuunt: IV 1, 8; ¶ lacte: IV 1, 8 *u.* frumento; V 14, 2 *u.* carne; ¶ (est etiam ⟨*c*⟩ genus radicis inuentum ab iis ⟨his *x*⟩, qui † fuerant ualeribus ⟨uiuebant (*uel* uescebantur) oleribus *Madu.*⟩, quod appellatur chara: 3, 48, 1;) ¶ pars magna a feris . . . nationibus incolitur, ex quibus sunt qui piscibus atque ⟨qui *add.* β⟩ ouis auium uiuere existimantur: IV 10, 5; ¶ pecore: IV 1, 8 *u.* frumento; ¶ piscibus: IV 10, 5 *u.* ouis.

uiuus. **A. additur nomen; a) subst. appell.:** simulacra habent ⟨*c*⟩, quorum contexta uiminibus membra uiuis hominibus complent: VI 16, 4; ¶ (oppido potitur perpaucis ex hostium numero desideratis quin cuncti ⟨uiui β; cuncti uiui *Oud.*⟩ caperentur: VII 11, 8.)

b) nom. propr.: sese paratos esse . . . L. Domitium uiuum eius potestati ⟨*c*⟩ tradere: 1, 20, 5; — Vercassiuellaunus ⟨*c*⟩ Aruernus ⟨*c*⟩ uiuus in fuga comprehenditur: VII 88, 4.

c) pron.: hanc (aquilam) ego, inquit, et uiuus multos per annos magna diligentia defendi et nunc moriens eadem fide Caesari restituo: 3, 64, 3; — faciam, . . . imperator, ut aut uiuo mihi aut mortuo gratias agas: 3, 91, 3; ¶ ad utramque rem se illis offerre,

seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2; ¶ cum leges duo ex una familia uiuo utroque non solum magistratus creari uetarent, sed etiam in senatu esse prohiberent: VII 33, 3.

B. subaudiendum est nomen: omniaque ⟨*c*⟩, quae ⟨*c*⟩ uiuis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt: VI 19, 4.

uix. A. = paene non, non plane; a) c. numeral.: a quibus Domitius certior factus uix ⟨VI. X. *a*⟩ IIII horarum spatio antecedens hostium beneficio periculum uitauit: 3, 79, 7; — ex hominum milibus LX uix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos esse dixerunt: II 28, 2; — ex omni ⟨*c*⟩ numero, qui fuit circiter milium XL ⟨*o*⟩, uix DCCC ⟨octoginta *Orosius*⟩ . . . incolumes ad Vercingetorigem peruenerunt: VII 28, 5; — castra . . ., etsi erant exigua per se, uix hominum milium septem, . . . tamen angustiis uiarum quam maxime potest contrahit: V 49, 7; ¶ ex milium L numero ⟨*o*⟩, quae . . . conuenisse constabat, uix quarta parte relicta . . . se . . . recepit ⟨*c*⟩: III 26, 6.

b) c. uerbis: ciuitatem ignobilem . . . Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam uix erat credendum: V 28, 1; ¶ breui spatio interiecto, uix ut iis ⟨*c*⟩ rebus, quas constituissent, conlocandis atque administrandis ⟨*c*⟩ tempus daretur: III 4, 1; ¶ animaduertit ⟨*c*⟩ collem, qui ab hostibus tenebatur, nudatum hominibus, qui superioribus diebus uix prae multitudine cerni poterat: VII 44, 1; ut quo primum occurreretur ⟨*c*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4.

B. = aegre: tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio praesidio Messanae, uix oppidum defenderetur: 3, 101, 3; ¶ unum (iter erat) per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur: I 6, 1; ¶ ac tanta fuit in castris capiendis ⟨*o*⟩ celeritas, ut Teutomatus ⟨*c*⟩ . . . uulnerato equo uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ nostri re noua perturbantur ac uix primum impetum cohors in statione sustinet: VI 37, 3; Afranianos . . . sui timoris signa † misisse, quod suis non subuenissent, . . . quod uix ⟨uis *hl*⟩ equitum incursus sustinerent: 1, 71, 3; ¶ (libenter etiam ex perfugis cognoscebant equos eorum tolerari ⟨uix tolerari *P. Manut.*⟩, reliqua uero iumenta interisse: 3, 49, 3.)

C. = modo: uix agmen nouissimum extra munitiones processerat, cum Galli . . . flumen transire et iniquo loco committere proelium non dubitant: VI 8, 1.

ulciscor. A. additur obiect.; a) alqm: hortaturque (Neruios), ne sui . . . liberandi atque ulciscendi Romanos pro iis ⟨*c*⟩ quas acceperint iniuriis occasionem dimittant: V 38, 2; — ut Sugambros ulcisceretur: IV 19, 4; ¶ consuesse enim deos immortales, . . . quos pro scelere eorum ulcisci uelint, his secundiores interdum res et diuturniorem impunitatem concedere: I 14, 5.

b) alqd: qua in re Caesar non solum publicas, sed etiam priuatas iniurias ultus est: I 12, 7.

B. absol.: etsi omnium animi ad ulciscendum ⟨aduliscendum *B*; adulescendum *M*; adolescentum *DEh*; adulescentum *l*⟩ ardebant: VI 34, 7.

ullus. A. ui adiectiui; a) neque ullus *u.* **neque 1. B. c)** β) αα) *et* ββ) *p. 760 extr. — 762 (22 loc.); praeterea:* sese neque legatos missuros neque ullam condicionem pacis accepturos: II 15, 6; — Romanos neque ullam ⟨*om. A*[1]⟩ facultatem habere nauium neque . . . nouisse ⟨*c*⟩: III 9, 6; — uti ex ⟨*c*⟩ tanto nauium numero tot nauigationibus neque hoc neque superiore anno ulla ⟨nulla β⟩ omnino nauis, quae milites portaret, desideraretur: V 23, 3.

b) non . . . ullus: non esse consuetudinem populi Romani ⟨ullam *add.* β⟩ accipere ab hoste armato condicionem: V 41, 7.

c) sine ullo (-a): se . . . quaecumque bella geri uellet sine ullo ⟨*om. h*⟩ eius labore et periculo confecturum: I 44, 13; ¶ sibi esse in animo sine ullo maleficio iter per prouinciam facere: I 7, 3; ¶ sine ullo periculo *u.* **periculum** *p. 1059 sq.* ι) *(5 loc.);* ¶ Gallus inter Gallos sine ulla suspicione uersatus ad Caesarem peruenit: V 45, 4; ¶ qui inopinantes pabulatores et sine ullo dissipatos timore adgressi magnum ⟨*c*⟩ numerum . . . intercipiunt: 1, 55, 1; ¶ sine ullo uulnere *u.* **sine A.** *p. 1891 (3 loc.).*

d): mercatoribus est aditus magis ⟨*o*⟩ eo, ut quae bello ceperint quibus uendant habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1.

B. ui subst.: negat se . . . posse iter ulli per prouinciam dare: I 8, 3.

ulmus: C. Caesar de analogia II: fagos, populos, ulmos: *Charis. art. gramm. I p. 130 (Keil).*

ulterior, ultimus. I. comp. ulterior;

1. **adiect.**; **A. c. subst. appellat.**: iis ⟨*c*⟩ auxilio ex ulterioribus castellis deductos submittebant: VII 81, 6; ¶ Caesar . . . profectus ad recipiendas ulteriores ciuitates et rem frumentariam expediendam . . . erat ad Buthrotum: 3, 16, 1; ¶ Romanos ⟨*c*⟩ in ⟨*om. AQ*⟩ illis ulterioribus munitionibus animine ⟨*c*⟩ causa cotidie exerceri putatis? VII 77, 10; ¶ quas (legiones) C. Fabius ulteriore ponte subsidio nostris miserat: 1, 40, 7; ¶ equitesque in ulteriorem portum progredi . . . iussit: IV 23, 1; ¶ ab Ocelo, quod est *oppidum* citerioris prouinciae extremum, in fines Vocontiorum ulterioris prouinciae die septimo peruenit: I 10, 5.

B. c. nom. propr.: Gallia *u.* **Gallia** 2. D. *p. 1362 (5 loc.)*; ¶ Hispania *u.* **Hispania** B. b) *p. 1501 sq. (3 (4) loc.)*; *adde:* Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, quorum unus Hispaniam citeriorem tribus legionibus, alter ulteriorem ⟨trib. leg., alt. ult. *om. x; add. Np.*; quor. un. III leg. Hisp. cit., alter *Aldus*⟩ a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus . . . obtinebat, officia inter se partiuntur: 1, 38, 1.

2. **ui subst. (?)**: illi finitimos Germanos sollicitare . . . non desistunt. cum a ⟨*c*⟩ proximis impetrare non possent, ulteriores temptant: VI 2, 2.

II. superl. **ultimus**. A. de loco; 1. ui adiectiui: paucae ultimae nationes anni tempore confisae . . . hoc ⟨*c*⟩ facere neglexerunt: III 27, 2; tantum esse nomen ⟨*c*⟩ atque opinionem eius ⟨*c*⟩ exercitus . . . hoc nouissimo proelio facto etiam ad ultimas Germanorum nationes, uti: IV 16, 7; ¶ abiectis ⟨*o*⟩ armis ultimas oppidi partes ⟨portas *Paul*⟩ continenti ⟨*c*⟩ impetu ⟨*c*⟩ petiuerunt: VII 28, 2; — reducto exercitu partem ultimam pontis, quae ripas Vbiorum contingebat, . . . rescindit: VI 29, 2.

2. **ui subst.**: ut . . . maximus numerus hostium . . . interficeretur, ut se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5.

B. de tempore: (tribuni plebis) de sua salute septimo die cogitare coguntur, quod illi turbulentissimi superioribus temporibus tribuni plebis † octo denique menses ⟨ultimo denique mense *EHoffm.*⟩ uariarum ⟨suarum *recc.*; *EHoffm.*⟩ actionum respicere ac timere consuerant ⟨*c*⟩: 1, 5, 2; ¶ (ultimum senatus consultum: 1, 5, 3 *u.* C.)

C. trsl. (= extremus, acerbissimus): decurritur ad illud extremum atque ultimum senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio . . . numquam ante descensum ⟨*c*⟩ est: dent operam consules, praetores, tribuni plebis . . ., ne quid res publica detrimenti capiat: 1, 5, 3; ¶ orare (se) atque obsecrare, si qui locus misericordiae relinquatur, ne ad ultimum supplicium progredi necesse habeat ⟨*c*⟩: 1, 84, 5.

ultra. (1. **aduerb.**: hostes ex muro ac turribus submouentur; non datur libera ⟨ultra *Schnelle*⟩ muri defendendi ⟨*c*⟩ facultas ⟨*u. CO*⟩: 2, 11, 3.)

2. **praep.**: ne diutius commeatu prohiberetur, ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sescentos ab his, castris idoneum locum delegit: I 49, 1; Caesar ⟨*c*⟩ paulo ultra eum locum castra transtulit: 3, 66, 4; ¶ nacti portum, qui appellatur Nymphaeum, ultra Lissum milia passuum III, eo naues introduxerunt: 3, 26, 4; ¶ praeter castra Caesaris suas copias traduxit et milibus passuum duobus ultra eum castra fecit: I 48, 2.

[Falso: cum de exercitibus dimittendis ultro ⟨*l*; ultra *afh*⟩ postulauisset: 1, 32, 4.]

ultro. A. propr. (= in ulteriorem partem): interim saepe ultro citroque cum legati ⟨sepe cum leg. u. citroque *β*⟩ inter eos mitterentur, Ariouistus postulauit: I 42, 4; internuntiis ultro citroque missis quae ignorabant . . . cognoscunt: 1, 20, 4.

B. trsl.; a) = insuper, adeo, etiam (= quod uix exspectares): ipse Cicero, cum tenuissima ualetudine esset, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat, ut ultro militum concursu ac uocibus sibi parcere ⟨*o*⟩ cogeretur: V 40, 7; ¶ trans Rhenum ad Germanos peruenit fama diripi Eburones atque ultro omnes ad praedam euocari: VI 35, 4; ¶ nostri fortiter impetum eorum tulerunt celeriterque ad suos quisque ordines rediit ⟨*c*⟩ atque ultro uniuersi in hostes impetum fecerunt: 3, 37, 6; legio Pompeiana . . . resistere conabatur atque ultro ⟨ultra *a*⟩ in nostros impetum faciebat: 3, 69, 2; ¶ id uero militibus fuit pergratum . . ., ut, qui aliquid ⟨*c*⟩ iusti ⟨uicti *Ohl*⟩ incommodi exspectauissent, ultro praemium missionis ferrent: 1, 86, 1; ¶ rem esse testimonio quod primum hostium impetum multis ultro uulneribus inlatis fortissime sustinuerint: V 28, 4; quae facile nostri milites repellebant magnisque ultro inlatis detrimentis eos, qui eruptionem fecerant, in oppidum reiciebant: 2, 2, 6; ¶ tantum ab equitum suorum *auxilio

aberant, . . . ut eos superioribus perterritos proeliis in medium reciperent agmen ultroque eos tuerentur: 1, 79, 5.

b) = sua sponte (non incitatus ab alio): neque condiciones accipiendas arbitrabatur ab iis ⟨c⟩, qui per dolum atque insidias petita pace ultro bellum intulissent: IV 13, 1; fuit antea tempus, cum Germanos Galli uirtute superarent, ultro bella inferrent: VI 24, 1; ¶ hac audita pugna maxima pars Aquitaniae sese Crasso dedidit ⟨c⟩ obsidesque ultro misit ⟨obtulit β⟩: III 27, 1; cum ultro in continentem legatis missis pacem ab se petissent: IV 27, 5; quae gens paucis ante mensibus ultro ad Caesarem legatos miserat: 3, 80, 1; ¶ offerre: III 27, 1 *u.* mittere; qui se ultro morti offerant facilius reperiuntur ⟨c⟩ quam qui dolorem patienter ferant: VII 77, 5; *futurum* ut detrimentum in bonum uerteret . . . atque ii ⟨c⟩, qui ante dimicare timuissent, ultro se proelio offerrent ⟨atque . . . offerrent *del. Nitsche*⟩: 3, 73, 6; ¶ eum ad sanitatem reuerti arbitrabatur, cum id, quod antea petenti denegasset, ultro polliceretur: I 42, 2; ¶ patientiam proponit suam, cum de exercitibus dimittendis ultro ⟨*l;* ultra *afh*⟩ postulauisset: 1, 32, 4; ¶ postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se uenire uidit ⟨ultro *Jurin.; del. Dauis.*⟩ neque iam longe abesse ab iis quos miserat exploratoribus . . . cognouit: II 5, 4; ubi intellexit ultro ad se ueniri . . ., armatum concilium indicit ⟨c⟩: V 56, 1.

[**Falso:** omnes uero se Britanni uitro ⟨ultro α⟩ inficiunt: V 14, 2.]

ululatus: tum uero suo more uictoriam conclamant atque ululatum tollunt: V 37, 3; ¶ clamore et ululatu suorum animos confirmabant: VII 80, 4.

umerus. *In X et x uidetur exstare* humerus, *nisi quod* VII 56, 4 *in Q est* umeri.

uado per equites inuento pro rei necessitate oportuno, ut bracchia modo atque umeri ad sustinenda arma liberi ab aqua esse possent ⟨essent *Nitsche*⟩: VII 56, 4; ¶ ubi ille . . . quid uellet quaesiuit, umerum apertum gladio adpetit: 2, 35, 2; — tametsi dextris umeris exsertis animaduertebantur, quod insigne † pacatum esse consuerat: VII 50, 2; ut equites . . . auderent flumen transire, pedites uero tantum modo umeris ac summo pectore exstarent ⟨c⟩: 1, 62, 2.

umidus: tarditate et grauitate nauium impediebantur: factae enim subito ex umida ⟨*a (x?);* humida *Np., Db.*⟩ materia non eundem usum celeritatis habebant ⟨c⟩: 1, 58, 3.

umquam. *Forma* unquam *exstat in hl* VI 14, 1 (*in a h. l. est* ūquā, *in α* una), *in h* VII 77, 15 (*in a h. l. est* umquam, *in α* ulla) *et* 3, 90, 3; *reliquis (4) locis in X uidetur scriptum esse* umquam.

A. ne . . quidem umquam: quod se Cebenna ⟨c⟩ ut muro munitos existimabant ac ne singulari quidem ⟨*om.* β⟩ umquam homini eo tempore anni semitae patuerant: VII 8, 3.

B. neque umquam: se neque ⟨β; nec α; *Schn., Fr., Db., Hold.*⟩ umquam dubitasse neque timuisse neque de summa belli suum iudicium, sed imperatoris esse existimauisse: I 41, 3; *u. praeterea* **neque 1. B. c) γ)** *p. 762 (5 loc.).*

una *u.* **unus** *extr.*

(**uncus:** atque unum ⟨*b;* uncum *ahl;* unicum *O;* egum *uel* aegum *Nf*⟩ Allobrogem ex duobus, quos perfugisse ad Pompeium supra docuimus, cum quibusdam interfecit: 3, 84, 5.)

unde. A. aduerb. relatiuum; pertinet a) ad subst.; α): reliqui se in castra recipiunt, unde erant egressi: V 37, 4; — colles: III 14, 9 *u.* loca; — Heluetios, Tulingos, Latouicos ⟨c⟩ in fines suos, unde erant profecti, reuerti iussit: I 28, 3; — noluit eum locum, unde Heluetii discesserant, uacare: I 28, 4; omnes enim colles ac loca superiora, unde erat propinquus despectus in mare, ab exercitu tenebantur: III 14, 9; cum intellegeret in iis ⟨his α; illis β⟩ locis sibi bellum gerendum, ubi . . . L. Valerius . . . interfectus esset atque unde L. Manlius ⟨c⟩ proconsul impedimentis amissis profugisset: III 20, 1; cum in eum locum, unde erant egressi ⟨progressi β⟩, reuerti coeperant: V 35, 3.

β): quod unde agger omnino comportari posset nihil erat reliquum: 2, 15, 1.

b) ad aduerb. eodem *u.* **idem (eodem) A. b))** *p. 28 (3 loc.).*

B. aduerb. interrog.: quid reliqui consilii caperent atque unde initium belli fieret explorabant ⟨-orant β⟩: V 53, 4.

undecim. *Codices x* 1, 56, 1 *et* 3, 2, 1 *uidentur habere* XI; VII 69, 6 *in α est* XI, *in* β X.

Labienus . . . coactis † una XL ⟨*BM;* una de XL *AQ;* de XL β; undequadraginta *Vasc.; Schn., Fr.;* una XI *Ciacc.; Hold.*⟩ cohortibus, quas ex proximis praesidiis deductas fors obtulit, Caesarem . . . facit ⟨c⟩ certiorem: VII 87, 5; ¶ his rebus et feriis Latinis comitiisque omnibus perficiendis ⟨c⟩ **XI** dies tribuit: 3, 2, 1; ¶ eius munitionis, quae ab Romanis instituebatur, circuitus **XI** ⟨X β⟩ milia ⟨*om.* B^1M^1⟩ passuum tenebat: VII 69, 6; ¶

Massilienses . . . naues longas expediunt numero XVII, quarum erant **XI** tectae: 1, 56, 1.

undecimus. *In X uidetur esse* undecima II 23, 3, *in z* **XI** 3, 34, 3; V 46, 1 *in ABM est* undecima, *in Qahl* **XI**.

Caesar acceptis litteris hora circiter ⟨circ. h. β⟩ undecima diei ⟨diei .XI. *h*⟩ statim nuntium . . . ad M. Crassum ⟨*c*⟩ mittit: V 46, 1; ¶ item alia in parte diuersae duae legiones, undecima et octaua, . . . proeliabantur: II 23, 3; Cn. Domitium Caluinum cum legionibus duabus ⟨*om. f*⟩, XI. et XII., et equitibus D in Macedoniam proficisci iussit: 3, 34, 3.

(**undequadraginta:** VII 87, 5 *u.* **undecim** (cohortes).)

undeuiginti: ea legione, quam secum habebat, . . . milia passuum XVIIII ⟨decem nouem *X* decem *Voss.*⟩ murum in altitudinem pedum sedecim fossamque perducit: I 8, 1.

undique: multis undique uulneribus acceptis . . . se . . receperunt: VII 82, 2; ¶ agere: 2, 25, 2 *u.* portare; ¶ neque . . . Caesarem fugiebat . . . perterritum exercitum sustinere non posse praesertim circumdatum undique equitatu ⟨*c*⟩: 1, 71, 1; ¶ ubi neminem in aequum locum sese demittere ⟨*c*⟩, sed toto undique muro circumfundi uiderunt: VII 28, 2; ¶ eos, qui in spem potiundorum ⟨*c*⟩ castrorum uenerant, undique circumuentos interficiunt: III 6, 2; hostes undique circumuenti desperatis omnibus rebus . . . fuga salutem petere contenderunt: III 26, 5; ¶ omnem suam familiam, ad hominum milia decem, undique coegit: I 4, 2; copias undique omnes ex nouis dilectibus ad se cogi iubet: 1, 24, 2; ¶ neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent: 3, 92, 3; ¶ tantam sibi . . . auctoritatem comparauerat, ut undique ad eum legationes concurrerent, gratiam atque amicitiam publice priuatimque peterent: V 55, 4; ¶ omnibus undique conquisitis iumentis (frumentum) in castra deportant: 1, 60, 3; quod undique loci natura Heluetii continentur ⟨-nerentur *h*²*; Ciacc.*⟩: una ex parte . . ., altera ex parte . . ., tertia: I 2, 3; qui uicus positus in ualle . . . altissimis montibus undique continetur: III 1, 5; ¶ quorum in fines primum Romani exercitum introduxissent, ad eos defendendos undique ⟨utique *hl*¹⟩ conuenirent ⟨*CO*⟩: II 10, 4; magna . . . multitudo undique ex Gallia perditorum hominum latronumque conuenerat ⟨conuenerant *MQ*⟩: III 17, 4; huc naues undique ex finitimis regionibus . . . iubet conuenire: IV 21, 4; eo cum uenisset, maiores iam ⟨*c*⟩ undique in eum locum copiae Britannorum conuenerant: V 11, 8; huc omnes undique, qui controuersias habent, conueniunt: VI 13, 10; *u. praeterea* **conuenio** *p. 726* **c)** *(5 loc.);* ¶ euocare *u.* **euoco** *p. 1155* **δ)** *(3 loc.);* ¶ ut undique uno tempore in hostes impetus fieret: I 22, 3; ¶ ubi circumiecta multitudine hominum totis moenibus undique in murum lapides iaci coepti sunt: II 6, 2; ¶ quorum mediam ⟨*c*⟩ orationem ⟨*c*⟩ interrumpunt subito undique tela immissa: 3, 19, 6; ¶ missis ad eum undique ⟨und. ad eum *l*⟩ legatis obsidibusque datis . . . constituit: III 1, 4; ¶ cum undique bellum parari uideret: VI 2, 3; ¶ simul animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis: 2, 25, 2; ¶ premere: V 43, 4 *u.* torrere; nostri, cum undique premerentur, XLVI ⟨*c*⟩ centurionibus amissis deiecti sunt loco: VII 51, 1; ¶ si quando nostri . . . nauem ⟨*c*⟩ religauerant, undique suis laborantibus succurrebant: 2, 6, 2; ¶ quo minore periculo undique frumentum commeatumque exercitui supportare posset: 3, 43, 2; ¶ erat ex omnibus castris, quae summum undique iugum tenebant, despectus: VII 80, 2; ¶ ut, cum undique ⟨β; ubique α; *Fr.*⟩ flamma torrerentur maximaque telorum multitudine premerentur . . ., fortissime . . pugnarent: V 43, 4; ¶ itaque uocatis ⟨euocatis β⟩ ad se undique mercatoribus neque quanta esset insulae magnitudo neque . . . reperire ⟨*c*⟩ poterat: IV 20, 4.

(**Vnelli** *u.* **Venelli.**)

(**ungo:** corpusque suaui telino ungimus: *Iulius Caesar (an Caesar Strabo?) ap. Isidor. Orig.* IV 12, 7.)

uniuersus. 1. ui adiect.; pertinet A. ad subst.; a) appellat.: instabat agmen Caesaris atque uniuersum imminebat: 1, 80, 5; ¶ imperant . . . XXX (milia) uniuersis ciuitatibus, quae Oceanum attingunt quaeque eorum consuetudine Aremoricae ⟨*c*⟩ appellantur: VII 75, 4; ¶ cernebatur . . . inferri ⟨*c*⟩ signa et uniuersarum cohortium impetu ⟨impetum *z*⟩ nostros propelli: 1, 64, 2; ¶ praesidio in castris relicto uniuersas ad aquam copias educunt, pabulatum emittitur nemo: 1, 81, 4; ¶ stipendium . . equitum fraudabant . . . . quibus illi rebus permoti uniuersi Caesarem adierunt palamque de eorum iniuriis sunt questi et . . . addiderunt: 3, 59, 4; eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, uniuersi procucurre-

runt ⟨procurrerunt *Ol*⟩ omnisque multitudo sagittariorum se profudit: 3, 93, 3; ¶ his rebus gestis Curio se . . . recipit atque uniuersi exercitus conclamatione imperator appellatur: 2, 26, 1; ¶ quo percusso . . . hunc scutis protegunt hostes, in illum uniuersi tela ⟨*sic* β; protegunt, in hostem tela uniuersi α; *edd.*⟩ coiciunt neque dant regrediendi ⟨progrediendi β⟩ facultatem: V 44, 6; pars .. turris concidit . . ., cum hostes . . . perterriti inermes cum infulis se porta foras uniuersi proripiunt, ad legatos atque exercitum supplices manus tendunt: 2, 11, 4 (12, 1 *Np.*); ubi hostes ad legatos exercitumque peruenerunt, uniuersi ⟨uniuersis *Paul*⟩ se ad pedes proiciunt; orant, ut aduentus Caesaris exspectetur: 2, 12, 2 (*Np.* 3); ¶ id uero militibus fuit pergratum . . . . nam cum de loco et tempore ⟨*c*⟩ eius rei controuersia inferretur, et uoce et manibus uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt, ut statim dimitterentur: 1, 86, 2; milites crebro etiam dicentem ⟨*c*⟩ interpellabant . . ., discedentem uero ex contione uniuersi cohortantur, magno sit animo: 2, 33, 1. 2; — cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent, uulgo ⟨*del. Ciacc.*⟩ uero uniuersi ⟨*del. Vielh.*⟩ in Epiro atque Aetolia conscripti milites earumque regionum omnium, quae a Caesare tenebantur: 3, 61, 2; ¶ postridie . . . sectionem eius oppidi uniuersam Caesar uendidit: II 33, 6.

b) nom. propr.: tamen ⟨*o*⟩ tanta uniuersae Galliae consensio fuit libertatis uindicandae . . ., ut . . . omnes . . . in id bellum incumberent: VII 76, 2.

sustinere Pompeiani non potuerunt atque uniuersi terga uerterunt: 3, 94, 2; Pompeiani . . . relicto monte uniuersi † iuris ⟨*x*; iugis *Wassius*; *edd.*⟩ eius ⟨eis *Clark.*; *Db.*⟩ Larisam uersus *se* recipere coeperunt: 3, 97, 2; — Sulmonenses . . . uniuersi: 1, 18, 2 *u.* 2. A. a) exire.

B. ad pronom.: in nouo genere belli nouae ab utrisque bellandi rationes reperiebantur. illi cum animaduertissent . . . nocte cohortes nostras ad munitiones excubare, silentio adgressi ⟨*c*⟩ uniuersi ⟨*Np.*; uniuersas *codd.*⟩ intra ⟨*Oh*; inter *Nafl*; — uniuersam in *recc.*; *prob. Hotom.*⟩ multitudinem ⟨munitionem *Paul*⟩ sagittas coiciebant et se confestim ad suos recipiebant: 3, 50, 1; 59, 4 *u.* A. a) equites; ¶ tum nostri cohortati inter se, ne tantum dedecus admitteretur, uniuersi ex ⟨*c*⟩ naui desiluerunt ⟨*c*⟩: IV 25, 5; sed nostri fortiter impetum eorum tulerunt celeriterque ad suos quisque ordines rediit ⟨*c*⟩ atque ultro uniuersi in hostes impetum fecerunt: 3, 37, 6.

2. ui subst.; A. subi.; a) nom. (acc.): Curio ubi perterritis omnibus neque cohortationes suas neque preces audiri intellegit, . . . proximos colles capere uniuersos atque eo signa ferre ⟨*Paul*; inferri *x*; *edd.*⟩ iubet: 2, 42, 1; ¶ coepisse: 1, 86, 2 *u.* 1. A. a) milites; ¶ (coicere: V 44, 6 *ib.* hostes;) ¶ relinquebatur ⟨*c*⟩ ut . . . equitatum repellerent, eo submoto repente incitati cursu sese in ualles uniuersi demitterent ⟨dimitt. *x*⟩ atque ita transgressi rursus in locis superioribus consisterent: 1, 79, 4; ¶ (dare: V 44, 6 *u.* 1. A. a) hostes;) ¶ demittere (dimitt.): 1, 79, 4 *u.* consistere; ¶ Sulmonenses, simul atque signa nostra uiderunt, portas aperuerunt uniuersique, et oppidani et milites, obuiam gratulantes Antonio exierunt: 1, 18, 2; ¶ ferre: 2, 42, 1 *u.* capere; ¶ gratulari: 1, 18, 2 *u.* exire; ¶ cum (Caesar) in opere singulas legiones ⟨singulos legionarios *Pluyg.*⟩ appellaret et . . . diceret, uniuersi ab eo ne id faceret petebant: VII 17, 4; ¶ neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent: 3, 92, 3; ¶ transgredi: 1, 79, 4 *u.* consistere.

b) ab e. pass.: agger ab uniuersis in munitionem ⟨*c*⟩ coniectus et ascensum dat Gallis et . . . contegit: VII 85, 6.

B. obiect.: (incitare: 1, 79, 4 *u.* A. a) consistere.)

C. dat.: nullum enim poterat uniuersis **a* perterritis ac dispersis periculum accidere: VI 34, 3; ¶ accedebant . . . grauissimae usurae, quod in bello plerumque accidere consueuit uniuersis imperatis pecuniis: 3, 32, 5; ¶ se proicere: 2, 12, 2 *u.* 1. A. a) hostes.

D. c. praep.: plures paucos circumsistebant, alii ab latere aperto in uniuersos ⟨auersos *Ciacc.*⟩ tela coiciebant: IV 26, 3.

unquam *u.* **umquam.**

unus. *Semel* (1, 30, 2) *in hl*, *semel* (IV 32, 4) *in Q inuenitur* I; (*uno loco* (3, 78, 5) *in Nipperdei editione* I, *in Dübneri* una *exstat nulla scripturae discrepantia indicata*;) *reliquis locis omnibus omnes codices uidentur habere plene scriptum* unus, -a, -um, -ius, -i *cett.*

A. opponitur aliis uocibus numerum indicantibus; a) numeral.; α) cardinal.: postero die in tres partes distributo equitatu duae se acies ab duobus lateribus ostendunt, una a ⟨*c*⟩ primo agmine iter impedire coepit: VII 67, 1; ¶ praesidioque Apolloniae cohortibus

⟨cohortium *Nx; Paul*⟩ IIII, Lissi una, III Orici relictis ⟨-cto *Paul*⟩ . . . iter facere coepit: 3, 78, 5; ¶ Heluetii . . . cum id, quod ipsi diebus XX aegerrime confecerant, ut flumen transirent, illum uno die fecisse intellegerent, legatos . . . mittunt: I 13, 2; ¶ unam legionem: V 24, 4 *u.* β) ββ) *extr.;* legiones III ex castris educit acieque . . . instructa ⟨*c*⟩ unius legionis antesignanos procurrere . . . iubet: 1, 43, 3; his (impedimentis) una legio missa praesidio est. his explicitis rebus duas in castris legiones retinuit, reliquas . . . praemisit: 3, 75, 1 (2); — mittit in Sardiniam cum legione una Valerium legatum, in Siciliam Curionem pro praetore cum legionibus II ⟨*E. Hoffm.;* III *x;* IIII *Dauis.; Np.*⟩: 1, 30, 2; — legiones effecerat ciuium Romanorum VIIII: V ex Italia, quas traduxerat; unam ex Cilicia ⟨*c*⟩ ueteranam, quam factam ex duabus gemellam appellabat, unam ex Creta et Macedonia ex ueteranis militibus, qui . . . in his prouinciis consederant; duas ex Asia . . .: 3, 4, 1; *expositis* omnibus copiis Antonius, quarum erat summa ueteranarum trium legionum uniusque tironum et equitum DCCC, . . naues . . . remittit: 3, 29, 2; legionem . . . nonam in sinistro (cornu) conlocauerat . . . et huic sic *adiunxerat octauam, ut paene unam ⟨*om. hl*⟩ ex duabus efficeret, atque alteram alteri praesidio esse iusserat: 3, 89, 1; ¶ ex his unum ipsius nauigium contendit . . . auxilioque tempestatis ⟨*c*⟩ ex conspectu abiit ⟨*c*⟩, duo . . . sese in portum receperunt: 2, 22, 4; ¶ ex Massiliensium classe (naues) V sunt depressae, IIII captae, una cum Nasidianis profugit: 2, 7, 2; L. Domitius . . . nauibus III comparatis, ex quibus duas familiaribus suis attribuerat, unam ipse conscenderat, . . . profectus est: 2, 22, 2; Vatinius . . . scaphis elicuit naues Laelianas atque ex his longius productam unam quinqueremem et minores duas in angustiis portus cepit: 3, 100, 2.

β) ordinal.; αα) unus . . . alter: duabus de causis Rhenum transire constituit, quarum una erat ⟨erat altera β⟩, quod auxilia contra se Treueris miserant, altera, ne ad ⟨*o*⟩ eos ⟨*o*⟩ Ambiorix receptum haberet: VI 9, 2; ¶ uehementer ⟨*o*⟩ huic illos ⟨*o*⟩ loco timere nec iam aliter sentire, uno colle ab ⟨*c*⟩ Romanis occupato si alterum amisissent, quin ⟨*o*⟩ paene circumuallati . . . uiderentur: VII 44, 4; ¶ ille missis ad Caesarem nuntiis unum ⟨eundem *Paul*⟩ diem sese castris tenuit; altero die ad eum peruenit Caesar: 3, 30, 6; ¶ erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent: unum per Sequanos, angustum et difficile, inter montem Iuram et flumen Rhodanum, uix qua singuli carri ducerentur, mons autem altissimus impendebat, ut facile perpauci prohibere possent; alterum per prouinciam nostram, multo facilius atque expeditius . . .: I 6, 1. 2; de reliquis rebus consultabant. erat unum iter ⟨consilium *Ciacc.*⟩, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1, 73, 2; ¶ (legem: 3, 21, 1 *u.* **b) γ**); ¶ erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare . . . ex senatus consulto; quarum una ⟨*om. hl*⟩ prima, altera tertia appellabatur: 3, 88, 1; — Caesar . . . cum legione ⟨-ibus *V.*⟩ una, quam se ex Thessalia sequi iusserat, et altera, quam ex Achaia . . . euocauerat, equitibusque DCCC et nauibus longis . . Alexandriam peruenit: 3, 106, 1; ¶ eodem tempore duobus praeterea locis pugnatum est . . .: uno loco Volcacius Tullus impetum legionis sustinuit cohortibus tribus atque eam loco depulit; altero Germani . . . compluribus interfectis sese ad suos incolumes receperunt: 3, 52, 2; ¶ itaque una ex parte a Suebis ⟨*c*⟩ circiter milia passuum sescenta ⟨*c*⟩ agri uacare dicuntur; ad alteram partem succedunt Vbii . . .: IV 3, 2. 3; ut, si flumen transissent, una ex parte ipsi ⟨una ipsi ex parte β⟩, altera Aruerni se circumsisterent: VII 5, 5; castra Vari conspicit . . . admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Vtica, altera a ⟨*CC*⟩ theatro, quod est ante oppidum: 2, 25, 1; — C. Trebonius . . . duabus ex partibus aggerem . . . agere instituit. una erat proxima portui ⟨*c*⟩ naualibusque, altera ad portam ⟨*c*⟩, qua ⟨*c*⟩ est aditus ex Gallia atque Hispania: 2, 1, 1. 2; ¶ tabulae testamenti unae ⟨una *a*⟩ per legatos eius Romam ⟨*c*⟩ erant adlatae, ut in aerario ponerentur . . ., alterae eodem exemplo relictae atque obsignatae Alexandriae proferebantur: 3, 108, 4; ¶ duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, quam domo ⟨*c*⟩ secum duxerat ⟨*c*⟩, altera Norica ⟨*c*⟩, regis Voccionis ⟨*c*⟩ soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam: I 53, 4.

ββ) unus . . . alter . . . tertius (. . . quartus): insula natura triquetra ⟨*c*⟩, cuius unum latus est contra Galliam; huius lateris alter angulus . . . spectat; . . . alterum uergit ad Hispaniam atque occidentem solem; qua ex parte . . .; tertium est contra septentriones; cui parti . . .: V 13, 1. 2. 6; ¶ Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, quorum unus ⟨unius *f*⟩ Hispaniam citeriorem *tribus*

legionibus, alter ulteriorem a saltu Castulonensi ad Anam duabus legionibus, tertius ab Ana Vettonum agrum Lusitaniamque pari numero legionum obtinebat, officia inter se partiuntur: 1, 38, 1; ¶ quod undique loci natura Heluetii continentur: una ex parte flumine Rheno latissimo atque altissimo, qui agrum Heluetium a Germanis diuidit, altera ex parte monte Iura altissimo, qui est inter Sequanos et Heluetios, tertia lacu Lemanno et flumine Rhodano, qui . . . diuidit: I 2, 3; — (unam (partem): I 1, 1 *u.* **b)** **γ)**;) ¶ placere sibi bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis ⟨*c*⟩, qui . . . . unam fore tabellam, *qua liberandos omni periculo censerent, alteram, *qua capitis damnarent, tertiam, *qua pecunia ⟨*c*⟩ multarent: 3, 83, 4.

coactus est . . . legiones . . in plures ciuitates distribuere. ex quibus unam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Esuuios ⟨*c*⟩ L. Roscio, quartam in Remis . . . hiemare iussit, tres in † Belgis ⟨*c*⟩ conlocauit . . ., unam legionem, quam proxime . . . conscripserat, et cohortes V in Eburones . . . misit: V 24, 1—4.

γ) distribut.: adeo ut una castra iam facta ex binis uiderentur: 1, 74, 4.

b) numeral. infinit.; α) multi, plures: hoc ubi uno auctore ad plures permanauerat atque alius alii tradiderat, plures auctores eius rei uidebantur: 2, 29, 2; ¶ hortatusque est, ne . . . his rebus terrerentur multisque secundis proeliis unum aduersum et id mediocre opponerent ⟨*CC*⟩: 3, 73, 2; ¶ num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras . . . dicamus, neque quadrigas in unam nominis figuram redigere . . . possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8.

β) reliqui: ciuitatem: VII 37, 3 *u.* **B. b) α)** ciuitas; ¶ cohortibusque caetratis ⟨*c*⟩ subsidio missis scienter in duas partes sese distribuunt . . . unamque cohortem, quae temere ante ceteras . . . procurrerat, seclusam ab reliquis circumueniunt atque interficiunt: 1, 55, 3; ¶ hos cum legione una praesidio castris relinquit; reliquas legiones expeditas educit: 1, 64, 6; 3, 75, 1 *u.* **a) α)** legio; ¶ (uni militi: II 25, 2 *u.* **B. d) α) αα)** militi;) ¶ quod omni ex reliquis partibus demesso frumento pars una ⟨una pars *β*⟩ erat reliqua: IV 32, 4; cum . . . dubia uictoria pugnaretur, Germani una in parte confertis turmis in hostes ⟨*c*⟩ impetum fecerunt eosque propulerunt. item ex reliquis partibus nostri cedentes . . . insecuti ⟨*c*⟩ sui colligendi facultatem ⟨*c*⟩ non dederunt: VII 80, 6. 8; ¶ Libo . . . quadriremes V ad eas misit. . . . iam . . . Antonianae scaphae . . . se in hostes incitauerunt primoque impetu unam ex his quadriremibus ⟨*ego;* quadriremem *x; edd.*⟩ cum remigibus . . . ceperunt, reliquas turpiter refugere coegerunt: 3, 24, 3.

(unum L. Sullam: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1 *u.* **B. b) β) αα)** *extr.*)

gladio comminus ⟨*c*⟩ rem gerit Vorenus ⟨*c*⟩ atque uno interfecto reliquos paulum propellit: V 44, 11.

γ) alius (. . . tertius): sublata priore lege duas promulgauit, unam, qua mercedes habitationum annuas conductoribus donauit, aliam ⟨alteram *Faern.*⟩ tabularum nouarum: 3, 21, 1; ¶¶ Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam ⟨alteram *Aimoini codd. nonn.*⟩ Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur: I 1, 1.

δ) quidam: hic repentino aduentu naues onerarias quasdam nactus incendit et unam frumento onustam abduxit: 3, 23, 2.

c) substant. uel enuntiat.: † eorum una pars ⟨ea pars *Pramm.*⟩, quam Gallos obtinere dictum est, initium capit a flumine Rhodano, . . . uergit ad septentriones. Belgae ab extremis Galliae finibus oriuntur, . . . spectant in *septentriones et orientem solem. Aquitania a Garumna ⟨*c*⟩ flumine ad Pyrenaeos montes . . . pertinet; spectat inter occasum solis et septentriones: I 1, 5—7; ¶¶ quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae essent ⟨*c*⟩ tuta ab hostibus reddebat: II 5, 5; ¶ unum pagum: I 13, 5 *u.* **B. a) α) αα)** pagum.

B. non opponitur aliis uocibus; a) unus = unus modo, unus omnino (nur einer, ein einziger); α) additur subst.; αα) appellat.: quod (urbs) prope ex omnibus partibus flumine et palude circumdata unum habeat et perangustum aditum: VII 15, 5; ¶ Caesar una aestate duobus maximis bellis confectis maturius . . . in hiberna . . exercitum deduxit: I 54, 2; ¶ receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur: 3, 82, 1; ¶ in castello nemo fuit omnino militum, quin uulneraretur, quattuorque ex una ⟨VIII. *Paul*⟩ cohorte centuriones oculos amiserunt: 3, 53, 3; ¶ cohortes frumentatum in proximas segetes mittit ⟨*c*⟩, quas inter et castra unus omnino collis intererat: VI 36, 2; ¶ quae ab reliquis Gallis ciuitates dissentirent, has sua diligentia

(se) adiuncturum atque unum consilium totius Galliae effecturum: VII 29, 6; ¶ est bos cerui figura, cuius a media fronte inter aures unum cornu exsistit excelsius magisque derectum his . . . cornibus: VI 26, 1; ¶ uno die intermisso Galli atque hoc spatio magno cratium . . . numero effecto . . . ad campestres munitiones accedunt: VII 81, 1; — ipse unum diem ibi rei frumentariae causa moratus Corfinium contendit: 1, 16, 1; unum diem: 3, 30, 6 *u.* **A. a)** β) αα) diem; — duobus his unius diei proeliis Caesar ⟨*c*⟩ desiderauit milites DCCCCLX: 3, 71, 1; ut . . . si quando quid Pompeius tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari imperio . . . dicerent: 3, 82, 3; — uno die *u.* **dies** *p. 900* δδ) *(4 loc.)*; ¶ inter bina castra Pompei atque Caesaris unum ⟨*del. Ciacc.*⟩ flumen ⟨tantum *add. codd.; Np.; del. Kran.;* latum *Kindsch.;* angustum *Landgraf*⟩ intererat Apsus ⟨*c*⟩: 3, 19, 1; ¶ debere eos Italiae totius auctoritatem sequi potius quam unius hominis uoluntati obtemperare: 1, 35, 1; ¶ quod pluribus eorum scutis uno ictu pilorum transfixis et conligatis . . . neque (ferrum) euellere neque . . . commode pugnare poterant: I 25, 3; ¶ (factum est . . . uirtute militum . . ., ut (hostes) ne primum ⟨*Ciacc.;* unum *X; edd.*⟩ quidem nostrorum impetum ferrent ac ⟨*c*⟩ statim terga uerterent: III 19, 3;) ¶ Labienum cum una legione, quae in eorum finibus hiemabat ⟨*c*⟩, adoriri parabant: VI 7, 1; Hadrumetum *profugerat. id oppidum C. Considius Longus unius legionis praesidio tuebatur: 2, 23, 4; — erat omnino in Gallia ulteriore legio una: I 7, 2; id aliquot de causis acciderat, ut subito Galli belli renouandi legionisque opprimendae consilium caperent: primum, quod legionem ⟨unam *add. Jurin.*⟩ neque eam ⟨*c*⟩ plenissimam . . . propter paucitatem despiciebant: III 2, 3; — 3, 89, 1 *u.* **A. a)** α) legio; ¶ praestare arbitrabatur unum locum, qua necessarius nostris erat egressus, quam omnia ⟨*c*⟩ litora ac portus custodia clausos teneri ⟨*c*⟩: 3, 23, 1; — quod flumen uno omnino loco pedibus, atque hoc aegre, transiri potest: V 18, 1; quid hominum ⟨*c*⟩ milibus LXXX ⟨*c*⟩ uno loco interfectis propinquis ⟨*c*⟩ consanguineisque nostris animi fore existimatis, si . . .: VII 77, 8; — in unum locum cogere, conducere, conferre, contrahere *u.* **in** *p. 88 extr. — 90 (5+1+5+1 loc.)*; IV 19, 2 *u.* **c)** α) locus; quod ex totis ripis in unum atque angustum locum tela iaciebantur: 1, 50, 2; ¶ (milites: V 37, 6; VI 40, 4; 2, 42, 5 *u.* **ad** *p. 144 sq.* **l)** (ad unum omnes); ¶ omnibus nauibus ad unam incolumibus milites exposuit: 3, 6, 3; tempestas . . . naues Rhodias adflixit, ita ut ad unam omnes constratae numero XVI . . . naufragio interirent: 3, 27, 2; ¶ omni hoc itinere una nocte equitatu confecto . . . Menapios oppresserunt: IV 4, 5; ipse ad ancoram unam ⟨*a;* una *fhl; edd.*⟩ noctem ⟨*ego;* nocte *x; edd.*⟩ constitit et . . . cognito Caesaris aduentu . . . discessit: 3, 102, 4; ¶ cunctis oppidis castellisque desertis sua omnia in unum oppidum egregie natura munitum contulerunt: II 29, 2; ¶ quod improuiso unum pagum adortus esset, cum ii, qui flumen transissent, suis auxilium ferre non possent, ne ob eam rem . . . ipsos despiceret: I 13, 5; ¶ quod (oppidum) cum ex omnibus in circuitu partibus altissimas rupes . . . haberet, una ex parte leniter adcliuis aditus ⟨*c*⟩ . . . relinquebatur: II 29, 3; IV 32, 4 *u.* **A. b)** β) pars; ¶ eas omnes copias a se uno ⟨uno a se β⟩ proelio pulsas ⟨*c*⟩ ac superatas esse: I 44, 3; cognita Gallorum infirmitate quantum iam apud eos hostes uno proelio auctoritatis essent consecuti sentiebat: IV 13, 3; ¶ neque satis Bruto . . . uel tribunis . . . constabat, . . . quam rationem pugnae insisterent. rostro enim noceri non posse cognouerant; turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris nauibus superabat, ut . . . tela . . . grauius acciderent. una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae . . .: III 14, (4.) 5; ¶ adcurrunt ⟨*c*⟩ atque unam esse ⟨*om. hl*⟩ spem salutis docent, si eruptione facta extremum auxilium experirentur: III 5, 2; Curio . . . unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1; ¶ relinquebatur una per Sequanos uia, qua Sequanis inuitis . . . ire non poterant: I 9, 1.

ββ) **nom. propr.**: erat unus intus ⟨intus unus A^1⟩ Neruius, nomine Vertico, loco natus honesto, qui . . .: V 45, 2.

β) **ui substant.**; αα) **masc.**; **𝔄) subi.**; **a)**: cum . . . reliqui in labore pari ac periculo ne unus omnes antecederet recusarent: 3, 82, 5; ¶ his autem omnibus druidibus praeest unus, qui summam inter eos habet auctoritatem: VI 13, 8.

b): neque quid in quaque parte opus esset prouideri neque ab uno omnia imperia administrari poterant: II 22, 1.

𝔅) obi.: uno enim excepto, quem alius modi atque omnes natura finxit, suos quisque

habet caros: *ap. Prisc. inst.* VI 36. 82; VII 20 *extr.;* XIII 12; ¶ cum unum omnes peterent, . . . deprehensus ⟨*c*⟩ Indutiomarus interficitur: V 58, 6; (§ 4 *u.* **b) β)** *init.*)

𝔈) dat.: quod si fecisset (Scipio), quietem Italiae, pacem prouinciarum, salutem imperii ⟨*Steph.;* imperio *Ox*⟩ uni ⟨illi *uel* Scipioni *Paul*⟩ omnes acceptam relaturos: 3, 57, 4.

𝔇) genet.: unius arrogantiae, superbiae dominatuque ⟨mandatus *add. EBaehrens*⟩: *ap. Gell.* IV 16, 8.

𝔈) c. praep.: ad unum (omnes) *u.* **ad** *p. 144 sq.* **i)** *(6 (8) loc.).*

ββ) neutr.; 𝔄) subi.: hoc unum . . . defuit (deesse) *u.* **b) γ) ββ)** *(3 loc.);* ¶ his omnibus rebus unum repugnabat, quod Diuiciaci . . . studium . . . cognouerat: I 19, 2.

𝔅) obi.: *Libo . . . totam rem ad Pompeium reicere; unum instare ⟨reicere unum; instare *Paul*⟩ de indutiis uehementissimeque contendere: 3, 17, 5; ¶ unum (se) petere ac deprecari: si . . . statuisset, ne se armis despoliaret: II 31, 4; ¶ ille unum elocutus, ut memoria tenerent milites ea, quae pridie sibi ⟨*c*⟩ confirmassent, sequi sese ⟨*c*⟩ iubet: 2, 34, 5; ¶ instare: 3, 17, 5 *u.* contendere; ¶ petere: II 31, 4 *u.* deprecari; ¶ unum, quod cohortes ex statione et praesidio essent emissae, questus . . . iudicauit: VI 42, 1; ¶ Cicero ad haec unum modo *respondet: non esse consuetudinem populi Romani accipere ⟨*c*⟩ ab hoste armato condicionem: V 41, 7.

b) = solus, unus et solus; *μόνος;* **einzig; additur α) appellat.**: Caesar . . . etsi . . . ad duas legiones *reciderat, tamen unum communis ⟨*c*⟩ salutis ⟨*c*⟩ auxilium in celeritate ponebat: V 48, 1; ¶ cum his nauibus nostrae classi eius modi congressus erat ⟨*c*⟩, ut una ⟨in una *a*⟩ celeritate et pulsu remorum ⟨incitatione *add.* β⟩ praestaret: III 13, 7; V 29, 6 *u.* salutem; hoc una celeritate posse uitari ⟨*c*⟩: VII 45, 9; ¶ unam esse Haeduorum ciuitatem, quae certissimam Galliae uictoriam distineat ⟨*c*⟩; eius auctoritate reliquas ⟨reliquos β⟩ contineri: VII 37, 3; ¶ hanc unam atque extremam esse pacis condicionem: 1, 85, 12; ¶ montem excelsum capiunt ibique una ⟨a *Ciacc.;* in *Paul;* una a *Dauis.*⟩ fronte contra hostem castra muniunt: 1, 80, 2; ¶ storias autem ex funibus ancorariis . . . fecerunt . . ., quod ⟨ad *add. a*⟩ unum genus tegimenti aliis locis erant.experti nullo . . . tormento traici posse: 2, 9, 4; ¶ hanc unam gratiam potentiamque nouerunt: VI 15, 2; ¶ hic pagus unus, cum ⟨pagus, unus cum *Kraff.*⟩ domo exisset, patrum nostrorum memoria L. Cassium consulem interfecerat et eius exercitum sub iugum miserat: I 12, 5; ¶ potentiam: VI 15, 2 *u.* gratiam; ¶ unum hoc proelium superest; quo confecto . . . libertatem recuperabimus: 3, 91, 2; ¶ pulsu: III 13, 7 *u.* celeritate; ¶ si Gallia omnis cum Germanis consentiret ⟨*c*⟩, unam ⟨una *RMenge*⟩ esse in celeritate positam salutem: V 29, 6; ¶ multum autem ab ictu lapidum, quod unum nostris erat telum, uiminea tegimenta . . . defendebant: 3, 63, 7; ¶ utrisque . . . occurrit unum esse illud tempus ⟨illud e. t. praedicat β⟩, quo maxime contendi conueniat: VII 85, 2; hoc unum esse tempus de pace agendi, dum . . . pares ambo uiderentur: 3, 10, 7; ¶ uia: I 9, 1 *u.* **a) α) αα)** uia; ¶ cum in ⟨*om. AQ*⟩ una uirtute omnis spes salutis ⟨*c*⟩ consisteret: II 33, 4.

β) nom. propr.; αα): (Caesar unus: I 32, 2 *u.* **ββ)** Sequanos;) ¶ hostibus . . . in fugam coniectis . . . unum omnes petant ⟨*c*⟩ Indutiomarum ⟨*om.* β⟩: V 58, 4; 58, 6 *u.* **a) β) αα) 𝔄)**; — nostri . . . duas nacti turmas exceperunt, † in his fuit ⟨unus fugit *Roscher*⟩ M. Opimius, praefectus equitum: 3, 38, 4; — Pompeium: 3, 17, 5 *u.* **a) β) ββ) 𝔅)** contendere; — quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque uictoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1.

ββ): (quod omni Gallia pacata Morini ⟨uni *add. Paul*⟩ Menapiique supererant, qui in armis essent: III 28, 1;) erant Menapii propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus . . . muniti, qui uni ex Gallia de pace ad Caesarem legatos numquam miserant: VI 5, 4; — animaduertit Caesar unos ⟨unus *X*⟩ ex omnibus Sequanos nihil earum rerum facere, quas ceteri facerent: I 32, 2; — sese unis Suebis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares esse possint ⟨*c*⟩: IV 7, 5; — Vbii autem, qui uni ex Transrhenanis ad Caesarem legatos ⟨*c*⟩ miserant, amicitiam fecerant, obsides dederant, . . orabant, ut: IV 16, 5.

γ) pronom.; αα) masc.: eo mortuo ad neminem unum summa imperii redit, sed separatim suam quisque classem ad arbitrium suum administrabat: 3, 18, 2; ¶ qui uni: VI 5, 4 *u.* **β) ββ)** Menapii; IV 16, 5 *ib.* Vbii; unus quisque *u.* **unus quisque;** ¶ unum se ⟨*om.* B^1M⟩ esse ex omni ciuitate Haeduorum, qui adduci non potuerit, ut iura-

ret aut liberos suos obsides daret: I 31, 8; in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut . . .: 1, 85, 10.

ββ) **neutr.**: hoc unum ad pristinam fortunam Caesari defuit: IV 26, 5; hoc unum ⟨inopia nauium *add. codd.*; *del. Hotom.*⟩ Caesari ad celeritatem conficiendi belli defuit: 3, 2, 2; unum hoc maceror ac ⟨c⟩ doleo tibi deesse, Terenti: *ap. Suet. uit. Terent. 5.*

c) = idem, unus et idem; α) additur subst.: ne se in hostium numero duceret neue omnium Germanorum, qui essent citra Rhenum, unam esse causam iudicaret: VI 32, 1; ¶ ex una cohorte: 3, 53, 3 *u.* **a)** α) αα) cohors; ¶ unum consilium: VII 29, 6 *ib.* consilium; itaque omnes uno consilio Domitium productum in publicum circumsistunt et custodiunt legatosque . . . ad Caesarem mittunt: 1, 20, 5; ¶ cum leges duo ex una familia uiuo utroque non solum magistratus creari uetarent, sed etiam in senatu esse prohiberent: VII 33, 3; ¶ ut ne Suessiones quidem, fratres consanguineosque suos, qui eodem iure et ⟨c⟩ isdem ⟨c⟩ legibus utantur, unum imperium unumque ⟨imp. unumque *om.* β⟩ magistratum cum ipsis ⟨c⟩ habeant, deterrere potuerint, quin: II 3, 5; ¶ si reliquam partem hiemis uno ⟨in *add. recc.*; *Dt.*⟩ loco legiones contineret: VII 10, 1; 77, 8 *u.* **a)** α) αα) locus; — in unum locum cogere, conducere, conferre, contrahere *u.* **in** *p. 88 extr. — 90 (5+1+5+1 loc.)*; omnes, qui arma ferre possent, unum in locum conuenirent: IV 19, 2; — neque longius anno remanere uno in loco colendi ⟨β; incolendi α; *edd.*⟩ causa licet: IV 1, 7; ¶ unum magistratum: II 3, 5 *u.* imperium; ¶ commodissimum esse statuit omnes naues subduci et cum castris una munitione coniungi: V 11, 5; ¶ nocte una intromissis equitibus omnium finitimarum ciuitatum ⟨c⟩ . . . omnes suos . . . continuit: V 58, 1; ¶ Condrusos, Eburones, Caerosos ⟨c⟩, Caemanos ⟨c⟩, qui uno nomine Germani appellantur, (se) arbitrari (conficere posse) ad XL milia: II 4, 10; ¶ in unum oppidum: II 29, 2 *u.* **a)** α) αα) oppidum; ¶ uno tempore *u.* **tempus** *p. 2144 sq. (17 loc.)*

β) **ui substant.**: facilem esse rem, seu maneant seu proficiscantur, si modo unum omnes sentiant ac probent; contra in dissensione ⟨c⟩ . . .: V 31, 2.

d) = quidam, aliquis; α) non sequitur praepos. ex; αα) additur subst.: unum flumen: 3, 19, 1 *u.* **a)** α) αα) flumen; ¶ quem cum legione una miserat ad Venetos . . .: II 34; legione ex consuetudine una frumentatum missa, quae appellabatur septima, . . . nuntiauerunt ⟨c⟩: IV 32, 1; (legionem decimam ⟨*Paul*; unam *X*; *edd.*⟩ eodem iugo ⟨*CC*⟩ mittit et ⟨c⟩ paulum ⟨c⟩ progressam inferiore constituit loco siluisque occultat: VII 45, 5;) 1, 43, 3 *u. p. 2355* α); Caesar eo tempore cum legione una profectus ad recipiendas ulteriores ciuitates . . . erat ad Buthrotum ⟨c⟩: 3, 16, 1; Caesar. . . equitatu . . . cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit: 3, 102, 1; ¶ scuto ab nouissimis uni ⟨uno *M*; *del. Vielh.*⟩ militi ⟨*del. Dt.*; *Hold.*⟩ detracto . . . in primam aciem processit centurionibusque nominatim appellatis reliquos cohortatus milites ⟨*del. Eussner*⟩ signa inferre et manipulos laxare iussit: II 25, 2; ¶ (L. Nasidius . . . adpulsis . . Messanam nauibus atque inde . . . senatus fuga facta ex ⟨unam ex *Db.*⟩ naualibus ⟨nauibus *O*; *pr. edd.*⟩ eorum nauem ⟨*N*; *om. x*; unam *O*[a]; *Dt.*⟩ deducit: 2, 3, 2;) ¶ cum celeriter nostri . . . uallum . . ascendissent atque una ex parte ⟨atque decumana porta *Paul*⟩ Hispanis equitibus emissis ⟨missis β⟩ equestri proelio superiores fuissent: V 26, 3; cum una ex parte prope aequum aditum haberet: 3, 45, 3; ¶ siluestri loco castris ⟨c⟩ positis ⟨c⟩ e regione unius eorum pontium, quos Vercingetorix rescindendos curauerat, . . . in occulto restitit: VII 35, 2; ¶ una . . . res: III 14, 5 *u.* **a)** α) αα) res; ¶ summis angustiis . . . premebantur, adeo ut cogerentur . . . aquam Corcyra ⟨c⟩ nauibus onerariis supportare, atque etiam uno tempore accidit, ut . . . excipere rorem cogerentur: 3, 15, (3.) 4; ¶ facit idem Curio, atque una ualle ⟨atque conualle *Paul*⟩ non magna interiecta suas uterque copias instruit: 2, 27, 4; ¶¶ unus . . . Neruius: V 45, 2 *u. p. 2360* ββ).

ββ) **ui substant.; 𝔄) unus quisque** *u.* **unus quisque.**

𝔅) **unus**: Pulio pilum in hostes immittit ⟨c⟩ atque unum ex multitudine procurrentem traicit: V 44, 6.

β) **unus ex** *u.* **ex** *p. 1187 sq.* **D.** *(10 (11) loc.)*: I 26, 4; II 6, 4; (V 44, 6;) VI 32, 5; 35, 8; VII 25, 3; 83, 6; 2, 7, 3; 35, 1; 3, 14, 2; 84, 5.)

e) = singularis(?): num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras et urbem et urbes et imperium et imperia dicamus, neque quadrigas in unam ⟨singularem ?⟩ nominis figuram redigere neque harenam multitudinis appellatione ⟨in multit.

appellationem *Gron.*⟩ conuertere possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8.

Idem . . . unus: II 3, 5; ¶ **unus . . . omnes:** I 19, 2; 31, 8; 32, 2; II 20, 1; 22, 1; 29, 3; (*III 28, 1;) V 31, 2; 58, 4. 6; VI 13, 8; 32, 1; VII 84, 2; 1, 20, 5; 85, 10; 3, 23, 1; 57, 4; 73, 1; 82, 5; *ap. Prisc.* VI 36; unus . . . totus: VII 29, 6; 1, 35, 1; 50, 2; (undique — unus: I 22, 3;) ¶ **unus modo:** V 41, 7; unus omnino: V 18, 1; VI 36, 2; — I 7, 2; (unus tantum: 3, 19, 1;) ¶ **unus ex** *u.* **ex** *p. 1187 sq.* **D.** *(20 (21) loc.)*; unus *c. genet.*: I 1, 1; VI 9, 2; VII 35, 2; 1, 38, 1; 3, 88, 1; ¶ **hic unus:** I 12, 5; VI 15, 2; 3, 91, 2; qui unus: 2, 9, 4; *cf. supra p. 2362* **B. b) γ)**; — unus *c. adiectiuis:* (I 6, 1;) VI 26, 1; 3, 4, 1; 28, 2; 73, 2; 100, 2; **una castra:** 1, 74, 4; 3, 82, 1; tabulae unae: 3, 108, 4; *u. praeterea p. 2362* **b) β) ββ)** *(4 (5) loc.)*

unâ. A. pertinet ad locum; a) = in unum locum: Labienus, postquam neque aggeres neque fossae uim ⟨una *add.* β⟩ hostium sustinere poterant, coactis una † XL ⟨*BM;* una de XL *AQ;* de XL β; una XI *Ciacc.;* undequadraginta *Vasc.; Schn., Fr.*⟩ cohortibus, quas ex proximis praesidiis deductas fors obtulit, Caesarem . . . facit certiorem ⟨*o*⟩: VII 87, 5.

b) = eodem loco: ostendit ciues Romanos, qui eius praesidii fiducia una erant: VII 38, 9; ¶ (Cimbri Teutonique) iis impedimentis, quae secum . . . portare non poterant, citra flumen Rhenum depositis custodiam ⟨custodiae B^2β⟩ ex suis ac praesidium ⟨praesidio B^2β; *Schn.*⟩ sex milia hominum una reliquerunt: II 29, 4.

B. pertinet ad tempus (= uno tempore): simul ab sinistro cornu P. Attii equitatus omnis et una leuis armaturae ⟨*Ald.;* armatura et *codd.*⟩ interiecti complures, cum se in uallem demitterent ⟨*c*⟩, cernebantur: 2, 34, 2; ¶ infirmas arbores pondere adfligunt (alces) atque una ipsae concidunt: VI 27, 5; ¶ Eporedorix Haeduus . . . et una Viridomarus . . . in equitum numero conuenerant nominatim ab eo euocati: VII 39, 1; ¶ pugnatur una ⟨tunc *add.* β; *Schn.*⟩ omnibus in ⟨*c*⟩ partibus: VII 67, 3; ¶ magnae manus . . . multitudine nauium perterritae, quae cum annotinis priuatisque . . . amplius octingentae uno erant uisae tempore ⟨una erant uisae, timore β⟩ a litore discesserant: V 8, 6.

C. coniunctionem, societatem significat (= communiter, coniunctus cum); a) una cum *u.* **cum 1. B. a)—c)** *p. 766 (15 loc.);* **sum** *p. 2011 extr. et 2012 (3 loc.).*

b) non additur cum: interim filia minor Ptolomaei regis . . . ad ⟨*c*⟩ Achillam sese ex regia traiecit unaque bellum administrare coepit: 3, 112, 9; ¶ eodem tempore L. Fabius centurio quique una murum ascenderant ⟨escend. *hl*⟩ circumuenti . . . de ⟨*c*⟩ muro praecipitabantur ⟨*o*⟩: VII 50, 3; ¶ cernere: 2, 34, 2 *u.* **B.**; ¶ magistratus . . . gentibus cognationibusque hominum quique una ⟨β; qui tum una *Heller; Hold., Dt.;* qui cum una α; qui una *Aim.; Np., Schn.;* communiter *Fr.;* in commune *coni. Db.;* in unum *Vielh.*⟩ coierunt, quantum . . . uisum est agri ⟨*o*⟩ attribuunt: VI 22, 2; ¶ concidere: VI 27, 5 *u.* **B.**; ¶ ille cum Cotta saucio communicat, si uideatur, pugna ut excedant et cum Ambiorige una conloquantur: V 36, 3; ¶ conuenire: VII 39, 1 *u.* **B.**; ¶ paulo supra hanc memoriam serui et clientes . . . iustis funebribus ⟨*o*⟩ confectis una cremabantur: VI 19, 4; ¶ qui . . . una erant: VII 38, 9 *u.* **A. b)**; ¶ cum ex . . . Gallis complures Caesarem secuti una iter facerent: II 17, 2; ¶ quorum (solduriorum) haec est condicio, ut ⟨*c*⟩ omnibus in uita commodis una cum iis ⟨his *X*⟩ fruantur, quorum se amicitiae dediderint, si quid his ⟨*c*⟩ per uim accidat, aut eundem casum una ferant aut sibi mortem consciscant: III 22, 2; ¶ Allobroges . . . seu pristina sua consuetudine, quod una in Gallia bella gesserant, seu gloria elati cuncta . . . exposuerunt: 3, 79, 6; ¶ commodissimum uisum est C. Valerium Procillum . . . ad eum mittere et ⟨una *add.* β⟩ M. Metium ⟨*c*⟩: I 47, 4; qui hoc spatio dierum conualuerant, circiter trecenti, sub uexillo una mittuntur: VI 36, 3; abiuncto ⟨*c*⟩ Labieno atque iis ⟨*c*⟩ legionibus, quas una miserat, uehementer timebat: VII 56, 2; (Bellouaci suum numerum non contulerunt ⟨*c*⟩, quod . . . dicerent ⟨*c*⟩ . . .; rogati tamen a ⟨*c*⟩ Commio pro eius hospitio duo milia ⟨una *add.* α; *edd.; om.* β; *Ald.*⟩ miserunt: VII 75, 5;) ¶ relicti ab his (equitibus) qui una procurrerant leuis armaturae ⟨*c*⟩ circumueniebantur . . . ab nostris: 2, 34, 3; ¶ hoc ueteres non probant milites, quos sub uexillo una profectos docuimus: VI 40, 4; ¶ consequuntur ⟨*c*⟩ hunc centuriones . . ., paulisper una proelium sustinent: VI 38, 3; ¶ CCC Tarcondarius Castor et Domnilaus ex Gallograecia dederant; horum alter una uenerat, alter filium miserat: 3, 4, 5; ¶ Varronem profiteri se *al-

tero die ad conloquium uenturum atque una ⟨eundem *Np.; edd.*⟩ uisurum, quem ad modum ⟨*Elberl.; uis* utrumque admodum *codd.*⟩ tuto legati uenire et quae uellent exponere possent ⟨*u. CC*⟩: 3,19,3.

unus quisque: unus quisque enim opiniones fingebat et ad id, quod ab alio audierat, sui aliquid timoris addebat: 2,29, 1; (nostri, ut ⟨*om. Fr.*⟩ superioribus diebus suus ⟨β; ut α; *Np., Fr.; om. Db.;* uni *recc.; pr. edd.*⟩ cuique erat locus attributus, ad munitiones accedunt: VII 81,4.)

uocabulum: minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur, qui repente ex onerariis nauibus erant producti ⟨trad.?⟩ nequedum etiam ⟨neque etiam dum *O*⟩ uocabulis armamentorum ⟨armentorum *O'hl*⟩ cognitis ⟨nequedum . . . cognitis *del. Paul*⟩: 1,58,3.

Vocates: armis obsidibusque acceptis Crassus in fines Vocatium ⟨uocatirum (uocat tirum *Q*) *ahl;* uotium *af*⟩ et Tarusatium profectus est: III 23,1; *cf.* 23,2—26,6; hac audita pugna maxima pars Aquitaniae sese Crasso dedidit ⟨*c*⟩ obsidesque ultro misit ⟨*c*⟩; quo in numero fuerunt Tarbelli, Bigerriones, Ptianii, Vocates, Tarusates ⟨berones. sanina. catesta. rusates *af*⟩, Elusates ⟨*c*⟩, Gates . . .: III 27,1.

Voccio: altera (Ariouisti uxor fuit) Norica ⟨norici B^2β *Np.*⟩, regis Voccionis ⟨uoctionis *Aaf; Np.;* boccionis B^3⟩ soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam: I 53,4. *(Cf. Glück p. 187 sq.)*

uoco. A. = petere ab alqo, ut ueniat, alqm uenire iubere; a) = aduocare, arcessere; α) nihil additur nisi obiect.: (ad ea perficienda opera C. Trebonius magnam iumentorum atque hominum multitudinem ex omni prouincia euocat ⟨*Ciacc.;* uocat *x; edd.*⟩: 2,1,4; ¶ principibus Galliae euocatis ⟨β; uocatis α⟩ Caesar ea, quae cognouerat, dissimulanda sibi existimauit: IV 6,5.)

β) additur, quo quis uocetur; αα) ad se: Caesar principibus cuiusque ciuitatis ad se euocatis ⟨uocatis β⟩ . . . magnam partem Galliae ⟨*c*⟩ in officio tenuit: V 54,1; *u. praeterea* **ad** *p. 112 med. (4 (6) loc.).*

ββ) ad arma: quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet, qua uoce et quo senatus consulto populus Romanus ad arma sit uocatus, factum in perniciosis legibus: 1,7,5.

b) = inuitare: centuriones . . . suos . . . remouerunt, nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare ⟨euocare *Paul*⟩ coeperunt: V 43,6; ¶ Romani si casu interuenerint ⟨*c*⟩, fortunae, si alicuius indicio uocati, huic habendam gratiam: VII 20,6.

cum ipso anni tempore ad gerendum bellum uocaretur (Caesar) et ad hostem proficisci constituisset: VII 32,2.

(**c) = conuocare:** quibus de causis consilio conuocato ⟨uocato *a; Np.*⟩ de summa rerum deliberare incipit: 2,30,1.)

B. = nominare: oppidum autem Britanni uocant, cum siluas impeditas uallo atque fossa munierunt, quo incursionis ⟨*c*⟩ hostium uitandae ⟨*c*⟩ causa conuenire consuerunt: V 21,3.

Vocontii. *Cf. Moreau de Vérone, Bull. de la Soc. de statistique de la Drôme I. 1837 p. 70 sqq.; Hirschfeld, Otto, Gallische Studien. (Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe d. K. Akad. d. W. zu Wien. Bd. 103 p. 271 sqq. (de Vocontiis ibid. p. 289—317) Wien. 1883.*

ab Ocelo, quod est **oppidum* citerioris prouinciae extremum, in fines Vocontiorum ulterioris prouinciae die septimo peruenit: I 10,5.

(Voctio *u.* Voccio.)

Volcacius. VI 29,3 *in af est* uolcatium, *in BM* uulcacium, *in A* uulcatium, *in Q* uulgacium, *in h* uolcanum; 3,52,2 *in x uidetur inueniri* uolcatius. *Cf. Dittenb.*[15] *ad* VI 29,3 *p. 404.*

ei loco praesidioque C. Volcacium Tullum ⟨*om.* β⟩ adulescentem praefecit: VI 29,3; uno loco Volcacius Tullus impetum legionis sustinuit cohortibus tribus atque eam loco depulit: 3,52,2.

Volcae. *In aa* VII 7,4 *est* uolcis (*in h* uolsis); uolgae (-arum) *scriptum est in al* VII 64,6, *in afl* 1,35,4, *in B* VI 24,2; uulgarum *est in ah* VII 64,6, *in h* 1,35,4; uulgo *in* MQ^2β, uolgo *in* AQ^1 VI 24,2.

1. **Volcae Arecomici *u.* Arecomici** *p. 301.*

2. **Volcae Tectosages:** ea quae fertilissima Germaniae sunt loca circum Hercyniam siluam . . . Volcae Tectosages occupauerunt atque ibi consederunt; quae gens . . .: VI 24,2.3.

(Volgae *u.* Volcae.)

uolgo, uolgus, uolnus *u.* uulgo, uulgus, uulnus.

uolo. IV 25,3 *et* V 30,1 *in omnibus codd. uidetur exstare* uultis (*nusquam* uoltis); uult (uolt) *non reperitur ap. Caes.*

A. additur obiect.; a) alqd; α) subst.: si suam gratiam Romani uelint, posse (se) iis ⟨*c*⟩ utiles esse amicos: IV 7,4; ¶ (obsides: VI 9,7 *u.* **C. a)** α) ββ) dari.)

β) pron. (adi.): (amplius: VI 9,7 *u.* **C. a)**

α) ββ) dari;) ¶ aut iterum conloquio diem constitueret aut, si id minus uellet, ex ⟨*c*⟩ suis legatis ⟨*CC*⟩ aliquem ad se mitteret: I 47, 1; ¶ quid uolunt: VII 77, 15 *u.* **B. a)** *α*) considere; ubi ille (Varus) . . . quis esset aut quid uellet (Fabius) quaesiuit: 2, 35, 2; — quid sibi uellet (Caesar)? cur ⟨uellet, cur *Np.*, *Fr.*, *Db.*⟩ in suas possessiones ueniret? I 44, 8; ¶ legatis respondit, diem se ad deliberandum sumpturum; si quid ⟨id *Göl.*⟩ uellent, ad Idus April. reuerterentur: I 7, 6; ¶ quod fere libenter homines id, quod uolunt, credunt: III 18, 6; *erat* . . . genus hominum, cui ⟨*c*⟩ liceret ⟨*c*⟩ libere facere et sequi quod uellet ⟨uel *af;* uellent *O;* *u.* *CC*⟩: 2, 29, 3; conclamantibus omnibus, imperaret quod uellet, quodcumque imperauisset se aequo animo esse facturos, . . . naues soluit: 3, 6, 2; — se id contendere, . . . uti ea, quae uellent, impetrarent: I 31, 2; quo praesidio . . . libere senatus quae uellet decernere auderet: 1, 2, 2; idoneos nactus homines, per quos ea, quae uellet, ad eum perferrentur, petit: 1, 9, 1; Caesari nuntiatur Sulmonenses . . . cupere ea facere, quae uellet: 1, 18, 1; nam quae ⟨namque *af*⟩ uolumus, ea ⟨*Paul;* et *x;* *edd.*⟩ credimus libenter: 2, 27, 2; Varronem . . . uisurum ⟨*c*⟩, quem ⟨*c*⟩ ad modum tuto legati uenire et quae uellent exponere possent: 3, 19, 3.

b) alqm alqd: si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum uenturum fuisse; si quid ille se ⟨ipse ab se *l*⟩ uelit, illum ad se uenire oportere: I 34, 2.

B. adiungitur (nom. e.) infin.; a) additur infin.; *α*) **nihil nisi infin.**: neque se umquam abuti militum sanguine neque rem publicam alterutro exercitu priuare uoluisse: 3, 90, 3; ¶ cum (milites) laboris sui periculi*que* testimonium adferre uellent: 3, 53, 4; ¶ quod eas quoque nationes adire et regiones cognoscere uolebat: III 7, 1; ¶ uelle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere: I 34, 1; uelle se de iis ⟨*c*⟩ rebus, quae inter eos agi coeptae neque perfectae essent, agere cum eo: I 47, 1; ¶ cognoscere: III 7, 1 *u.* adire; qui diligentius eam rem cognoscere uolunt, plerumque illo . . . proficiscuntur: VI 13, 12; ¶ de his rebus cum ageretur apud Caesarem isque maxime uellet pro communi amico atque arbitro controuersias regum componere, subito . . . nuntiatur: 3, 109, 1; ¶ *respondet: si uelit (Titurius) secum conloqui, licere: V 36, 2; duces principesque Neruiorum . . . conloqui sese uelle dicunt: V 41, 1; ubi . . . palam si conloqui uellent, concessum est: 1, 84, 2; ¶ non esse aut ipsis aut militibus suscensendum, quod fidem erga imperatorem suum Cn. Pompeium conseruare uoluerint ⟨*O*[a]; *Aldus;* uoluerunt *x*⟩: 1, 84, 3; ¶ Romani uero quid petunt ⟨adpet. *Paul*⟩ aliud aut quid uolunt nisi inuidia adducti quos fama nobiles potentesque bello cognouerunt horum in agris ciuitatibusque considere atque his aeternam iniungere seruitutem? VII 77, 15; ¶ aciem instructam habuit, ut, si uellet Ariouistus proelio contendere, ei potestas non deesset: I 48, 3; ¶ continere: VI 34, 6 *u.* **C. a)** *α*) ββ) contineri; ¶ Lentulus Spinther . . . cum . . . nostris conloquitur: uelle, si sibi fiat potestas, Caesarem conuenire: 1, 22, 1; ¶ decertare *u.* **decerto** *p. 829 uersu 1—7 (3 loc.);* ¶ ipsorum esse consilium, uelintne ⟨uellint ne *A*⟩ prius quam finitimi sentiant eductos ex hibernis milites aut ⟨*c*⟩ ad Ciceronem aut ad Labienum deducere: V 27, 9; ¶ cum (Bibulus) neque curari posset neque susceptum officium deserere uellet: 3, 18, 1; ¶ (hostes) conclamauerunt . . . habere sese quae ⟨*c*⟩ de re communi dicere uellent: V 26, 4; Lentulus consul senatui rei*que* publicae se non defuturum pollicetur, si audacter ac ⟨*c*⟩ fortiter sententias dicere uelint: 1, 1, 2; Fabius . . . Varum nomine appellans requirebat, uti . . . monere aliquid uelle ⟨uelle aliquid *a;* *Np.*⟩ ac dicere uideretur: 2, 35, 1; ¶ iisdem ⟨*c*⟩ [de] causis . . . quo minus dimicare uellet mouebatur: 1, 82, 3; ¶ si ab armis discedere uelint, se adiutore utantur: V 41, 8; Pompeius neque a mari Dyrrachioque discedere uolebat, . . . neque munitiones Caesaris prohibere poterat, nisi proelio decertare uellet: 3, 44, 1; ¶ si (Galli) iterum experiri uelint ⟨uellent *B*[a]β⟩, se iterum ⟨*c*⟩ paratum esse ⟨*c*⟩ decertare; si pace uti uelint ⟨si pacem mallent β⟩, iniquum esse de stipendio recusare: I 44, 4; ¶ (duae sunt Albae, alia . . . in † Aricia et alia hic in † Italia. uolentes Romani discretionem facere istos Albanos dixerunt, illos Albenses: *ap. Pomp. comm. art. Don. (Keil V p. 144);*) ¶ (Dumnorix) nouis rebus studebat et quam plurimas ciuitates suo beneficio habere obstrictas uolebat: I 9, 3; (illum (Pompeium) delectari imperio et consulares praetoriosque seruorum habere ⟨uelle *add. Ciacc.*⟩ numero: 3, 82, 3;) ¶ iniungere: VII 77, 15 *u.* considere; ¶ plerique existimant, si (Sulla) acrius insequi uoluisset, bellum eo die potuisse finiri ⟨*c*⟩: 3, 51, 3; ¶ centuriones . . . nutu uocibusque

hostes, si introire uellent, uocare coeperunt: V 43, 6; ¶ uelle se de maximis rebus cum Caesare loqui, si sibi ⟨c⟩ facultas detur: 3, 15, 6; ¶ monere: 2, 35, 1 *u.* dicere; ¶ quod si ueteris contumeliae obliuisci uellet, num etiam recentium iniuriarum . . . memoriam ⟨c⟩ deponere posse ⟨posset *AQ*⟩? I 14, 3; ¶ (druides) in primis hoc uolunt persuadere non interire animas: VI 14, 5; ¶ sese habere quasdam res, quas ex communi consensu ab eo petere uellent: I 30, 4; ¶ priuare: 3, 90, 3 *u.* abuti; ¶ desilite, inquit, commilitones ⟨c⟩, nisi uultis aquilam hostibus prodere: IV 25, 3; ¶ legationem ad P. Crassum mittunt, si uelit suos recipere ⟨recuperare β⟩, obsides sibi ⟨c⟩ remittat: III 8, 5; hinc se recipere cum uellent (milites), rursus illi . . . nostros premebant: 1, 45, 3; ¶ quod neque post tergum hostem relinquere uolebat neque . . . facultatem habebat: IV 22, 2; ¶ illi supplicia . . . ueriti . . . remanere se apud eum uelle dixerunt: IV 15, 5; ¶ proinde ac **si* suis satis facere et fraudata restituere uellent (Roucillus et Egus): 3, 60, 5; ¶ erat unum iter, Ilerdam si reuerti uellent, alterum, si Tarraconem peterent: 1, 73, 2; ¶ dum sarcire (milites) acceptum detrimentum uolunt: 1, 45, 2; ¶ ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2; 3, 60, 5 *u.* restituere; ¶ se ducem fore; qui ⟨se *add. Paul*⟩ sequi uelint profiteantur: VI 23, 7; ¶ (parentes ⟨*CC*⟩ suos commendabant, si quos ex eo ⟨c⟩ periculo fortuna seruare potuisset ⟨uoluisset *Cornelissen*⟩: 2, 41, 8;) ¶ se ⟨si *z*⟩ uero, ut operibus ⟨c⟩ anteire ⟨c⟩ studuerit, sic iustitia et aequitate uelle superare: 1, 32, 8; ¶ sin autem locum tenere uellent, nec uirtuti locus relinquebatur neque . . . poterant: V 35, 4; ¶ tradere: VII 89, 2 *u.* satisfacere; ¶ seu quis Gallus seu ⟨c⟩ Romanus uelit ante horam tertiam ad se transire, sine periculo licere: V 51, 3; ¶ late is locus restagnat; quem si qui ⟨sibi *af*⟩ uitare uoluerit ⟨uoluerunt *NO¹z*; -rint *Paul*⟩, sex milium circuitu in oppidum perueniit ⟨-niunt *Nhl*; *Paul*; perueniet *V*.⟩: 2, 24, 4; ¶ consuesse enim deos immortales . . . quos pro scelere eorum ulcisci uelint, his ⟨c⟩ secundiores interdum res . . . concedere: I 14, 5; ¶ uti: I 44, 4 *u.* experiri; si sua opera in bello uti uellet: 3, 1, 5.

β) **nom. c. inf.**; *αα*) **praes.**: iam duo praefecti fabrum . . . a me missi sunt. si uolent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus quam iis, qui: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; — Scipionis milites cohortatur, ut parta iam uictoria praedae ac praemiorum uelint esse participes: 3, 82, 1; ¶ qui diligentiores uideri uolebant: 2, 29, 4.

ββ) **perf.**: his uti conquirerent et reducerent, si sibi purgati esse uellent, imperauit: I 28, 1.

b) subaudiendus est infin.: ius esse belli, ut qui uicissent iis ⟨c⟩, quos uicissent, quem ad modum uellent imperarent: I 36, 1; cum uellet (Caesar), congrederetur: I 36, 7; licere, si uelint ⟨uellint *B¹M¹*; uellent *M²*⟩, in Vbiorum finibus considere: IV 8, 3; licere illis . . . quascumque in ⟨c⟩ partes uelint sine metu proficisci: V 41, 6; nequiquam eius (Pompei) auxilium, si postea uelit, senatum imploraturum: 1, 1, 4; (Pompeius) naues reliquas, si uellet, subduci et refici iuberet: 3, 23, 3; M. † itfiuium, quem mihi commendas, uel regem Galliae faciam uel hunc Leptae delegabo ⟨*Lamb.*; delega *Med.*; uel tertiae legionis legatum *Manut.*⟩; si uis, tu ⟨*Lamb.*; delega, si uis; tu *edd. plur.*⟩ ad me alium mitte, quem ornem: *ap. Cic. ad fam.* VII 5, 2.

C. adiungitur acc. c. inf.; a) additur acc. c. inf.; *α*) **praes.**; *αα*) **act.**: deperdere: I 43, 8 *u.* esse; ¶ ibi futuros Heluetios, ubi eos Caesar constituisset atque esse uoluisset: I 13, 3; populi Romani hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos non modo sui ⟨c⟩ nihil deperdere, sed gratia, dignitate, honore auctiores ⟨auctos *MB²*⟩ uelit esse: I 43, 8; edictumque praemittit, ad quam diem magistratus principesque omnium ciuitatum sibi esse praesto Cordubae uellet: 2, 19, 1; **id* (se) arbitrari uitio factum eorum, quos esse auctores eius rei uoluisset: 3, 57, 2; ¶ hoc uos statim scire uolui: *ap. Cic. ad Att.* IX 13 *A*, 1; ¶ quod . . . suis quoque rebus eos timere uoluit: IV 16, 1; ¶ si iudicium senatus obseruari oporteret, liberam debere esse Galliam, quam bello uictam suis legibus uti uoluisset: I 45, 3.

ββ) **pass.**: (Vercingetorix) imperat certum numerum militum ciuitatibus, quem et quam ante diem in castra adduci uelit: VII 31, 4; ¶ si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici uellet ⟨*ik*; *Ald.*; uellent *X*; *Fr.*⟩, dimittendae plures manus . . . erant; si continere ⟨contineri β⟩ ad signa manipulos uellet ⟨β; uellent *α*; *Fr.*⟩, ut instituta ratio . . . postulabat, locus ipse ⟨c⟩ erat praesidio barbaris: VI 34, 5. 6; ¶ si amplius obsidum uelit dari, ⟨*sic* β; uellet, dare *α*; *Np.*, *Schn.*, *Db.*, *Hold.*, *Dt.²*; uelit, dare *Fr.*, *Dt.¹*⟩

pollicentur: VI 9, 7; ¶ quos ille (Litauiccus) edocuerat, quae dici uellet: VII 38, 4; equidem me Caesaris militem dici uolui, uos me imperatoris nomine appellauistis: 2, 32, 14; ¶ erat iniqua condicio . . . exercitum Caesaris uelle dimitti, dilectus habere: 1, 11, 1; (se) eos exercitus, quos contra se multos iam annos aluerint, uelle dimitti: 1, 85, 5; ¶ quod (Pompeius) neminem dignitate secum exaequari uolebat: 1, 4, 4; ¶ qui se ex his minus timidos existimari uolebant: I 39, 6; ¶ se, cum id fieri uellet, uexillo signum daturum: 3, 89, 4; quid (quae) fieri uelit (uellet *u.* **facio** *p. 1262 uers. 18—34 et uers. 43—49 (9+4 loc.)*; ¶ se . . . quaecumque bella geri uellet (Caesar), sine ullo eius labore . . . confecturum: I 44, 13; ¶ interfici: VI 34, 5 *u.* confici; ¶ montem, quem a Labieno occupari uoluerit (Caesar), ab hostibus teneri: I 22, 2; ¶ causa mittendi fuit quod iter per Alpes . . . patefieri uolebat: III 1, 2; ¶ cum P. Attio agebant, ne sua pertinacia omnium fortunas perturbari ⟨periclitari *Kraff.*⟩ uellet: 2, 36, 2; ¶ quod magna parte diei consumpta munitioni castrorum tempus relinqui uolebat: V 9, 8; quod siluae paludesque intercedebant neque etiam paruulo detrimento illorum locum ⟨eos *add.* β⟩ relinqui uidebat ⟨ullum loc. rel. uolebat *Lambin.*⟩: V 52, 1; ¶ si hoc sibi remitti uellent, remitterent ipsi de maritimis custodiis: 3, 17, 4; ¶ quod neque conloquium interposita causa tolli uolebat neque salutem suam Gallorum equitatui committere audebat: I 42, 5.

γγ) **act. et pass.:** id mihi duabus de causis (druides) instituisse uidentur, quod neque in *uulgus disciplinam efferri uelint neque eos, qui discunt ⟨*c*⟩, litteris confisos minus memoriae studere ⟨-rent *AQ*⟩: VI 14, 4.

β) **perf.** *(cf. Hartz GP. Frankf. a. O. 1875 p. 25 sq.)*: uelle Pompeium se Caesari purgatum: 1, 8, 3; ¶ (ut nostri perpetuas munitiones † uidebant ⟨uolebant *Madu.*⟩ perductas ex castellis in proxima castella, . . . ita: 3, 44, 4.)

b) subaudiendus est acc. c. inf.: quoniam talis occasio uictoriae dimitteretur, etiam cum uellet Caesar, sese non esse pugnaturos: 1, 72, 4; *ap. Cic. ad fam.* VII 5, 2 *u.* **B. b)** *extr.*

D. additur coniunctiuus: tu uelim mihi ad urbem praesto sis: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3.

E. additur aduerb.: uincite, inquit, si ita uultis, Sabinus: V 30, 1; ¶ quem ad modum: I 36, 1 *u.* **B. b)**.

(**Cupere** . . . **uelle:** 1, 18, 1;) mihi opus est . . . uolo: I 34, 2; uelle . . . paratum esse: I 44, 4; (ad)petere . . . uelle: VII 77, 15; studere . . . uelle: (I 9, 3;) 1, 32, 8.

quid sibi uellet? I 44, 8.

Aduerb.: in primis: VI 14, 5; ita: V 30, 1; maxime: 3, 109, 1; minus: I 47, 1; (n)umquam: 3, 90, 3; postea: 1, 1, 4; quem ad modum: I 36, 1.

uoltus *u.* **uultus.**

uoluntarius. 1. adiect.: eum (Crastinum) electi milites circiter CXX ⟨LXX *Paul*⟩ uoluntarii ⟨uoluntariae *hl*; uoluntarie *N*⟩ eiusdem centuriae ⟨(uoluntarii) eiusd. cent. *del. Fröhlich*⟩ sunt prosecuti: 3, 91, 3.

2. ui subst.: intellexit . . . Neruios Aduatucosque bellum Romanis parare, neque sibi uoluntariorum copias defore, si ex finibus suis progredi coepisset: V 56, 1.

uoluntas. A. = optatum, postulatum, propositum (Wille, Wunsch, Absicht); a) subi.: ⟨Pompei *add. codd.*; *Np.*; *del. Elberl.*⟩ summam ⟨suam *Lips.*; *Forchh.*⟩ suam ⟨*om. codd.*; *add. Kran.*⟩ esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur ⟨*c*⟩ atque ab armis disccederetur; sed potestatem eius rei nullam habere, propterea quod de consilii sententia summam belli . . . Pompeio permiserint: 3, 16, 4; 109, 3 *u.* **d)** β).

b) obi.: Massilienses . . . sese dedere . . . constituunt. sed paucis ante diebus L. Domitius cognita Massiliensium ⟨-ibus *af*⟩ uoluntate . . . profectus est: 2, 22, 2; ¶ legati ad Caesarem mittantur, qui uoluntatem senatus ei proponant: 1, 3, 7.

c) dat.: tanti eius (Diuiciaci) apud se gratiam esse ostendit, uti et rei publicae iniuriam et suum dolorem eius uoluntati ac precibus condonet: I 20, 5; ¶ debere eos Italiae totius auctoritatem sequi potius quam unius hominis uoluntati obtemperare: 1, 35, 1.

d) gen.; α): (leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant; haec tamen alunt animi uoluptatisque ⟨uoluntatisque β; uolũptatisque *Q*⟩ causa: V 12, 6.)

β): regem hortatus est, ut . . . legatos ad Achillam mitteret et quid esset suae uoluntatis ostenderet: 3, 109, 3.

e) abl.: neque (se) id, quod fecerit ⟨*c*⟩ de oppugnatione castrorum, aut iudicio aut uoluntate sua fecisse, sed coactu ciuitatis: V 27, 3; Pompeius enim rescripserat . . . neque suo consilio aut uoluntate Domitium se in oppidum

Corfinium contulisse: 1, 19, 3; ex numero tribunorum militum centurionumque non nulli sua uoluntate apud eum remanserunt: 1, 77, 2; ¶¶ de meis in uos meritis praedicaturus ⟨c⟩ non sum, quae sunt adhuc et mea uoluntate et uestra exspectatione leuiora: 2, 32, 10.

f) c. praep.; α) ad: si qua res non ad nutum aut ad uoluntatem eius facta sit: I 31, 12; — cum . . . plerique ad uoluntatem eorum ficta respondeant: IV 5, 3.

β) contra *u.* **contra** *p. 719 extr. et 720 (3 loc.).*

B. = consensus, adsensus (Einwilligung) *(ablat.)*: sedes (se) habere in Gallia ab ipsis concessas, obsides ipsorum uoluntate datos: I 44, 2; — ad hunc propter iustitiam prudentiamque summam ⟨β; suam α; *plur. edd.*⟩ totius belli omnium ⟨summa omnium *Whitte*⟩ uoluntate deferri: II 4, 7; — alius alia causa inlata . . . petebat, ut eius uoluntate discedere liceret: I 39, 3; — rogare (se), ut eius uoluntate id sibi facere liceat: I 7, 3; si quid ei (fratri) a Caesare grauius accidisset, . . . neminem existimaturum non sua uoluntate factum: I 20, 4; petierunt, uti sibi concilium totius Galliae in diem certam indicere idque Caesaris uoluntate facere ⟨fac. uol. β⟩ liceret ⟨idque *et* facere *del. Hartz*⟩: I 30, 4; — licere: I 7, 3 *et* 30, 4 *u.* facere; I 35, 3 *u.* reddere; I 39, 3 *u.* discedere; — iniquum esse de stipendio recusare, quod sua uoluntate ad id tempus pependerint ⟨dependerint B^aβ⟩: I 44, 4; — Calenus Delphos, Thebas, [et] Orchomenum uoluntate ipsarum ciuitatium recepit ⟨recip. h^1⟩: 3, 55, 3; — obsides . . . redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi haberent uoluntate eius reddere illis liceret: I 35, 3.

C. = cupiditas, ardor, studium, *προθυμία:* temptandum *Caesar* existimauit, quidnam Pompeius propositi aut uoluntatis ad dimicandum haberet: 3, 84, 1; ¶ aduentus enim L. Nasidii summa spe et uoluntate ciuitatem compleuerat: 2, 4, 4; — summa uoluntate recipere: 1, 12, 2 *et* 3, 35, 1 *u.* **D. b) β).**

D. = animus, mens; a) de omni animi inclinatione; α) subi.: omniumque esse Iguuinorum ⟨c⟩ optimam erga se uoluntatem: 1, 12, 1; neque se ignorare, quod esset officium legati . . ., quae uires suae, quae uoluntas erga Caesarem totius prouinciae ⟨*u.* CC⟩: 2, 17, 2.

β) obi.: cognita militum uoluntate Ariminum cum ea legione proficiscitur: 1, 8, 1; obsides ab Apolloniatibus exigere coepit. illi uero daturos se negare neque portas consuli praeclusuros. . . . quorum cognita uoluntate clam profugit Apollonia Staberius ⟨c⟩: 3, 12, 3; ¶ quo facto commutata omnium et uoluntate et opinione consensu *suorum *omnium constituit Curio . . . proelio rem committere: 2, 33, 3; ¶ perspicere: V 4, 3 *u.* **b) α)** perspicere; ¶ tanta ac tam secunda in Caesarem uoluntas prouinciae reperiebatur: 2, 20, 1; ¶ qua re paribus eorum beneficiis parem se quoque uoluntatem tribuere debere: 1, 35, 5.

γ) dat.: cuius aduentu cognito diffisus municipii uoluntati ⟨*Steph.*; -tatis *x*; -tate *O*⟩ Thermus . . . profugit: 1, 12, 2.

δ) gen.: tantamque omnibus ⟨omnium β; *Flod.*⟩ uoluntatum ⟨AQM^a; uoluntatem BM^1; uoluntatis β; *Flod.*⟩ commutationem attulit, ut . . . nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis: V 54, 4; ne qua aut largitionibus aut animi confirmatione aut falsis nuntiis commutatio fieret uoluntatis: 1, 21, 1.

ε) abl.: quibus rebus cognitis confisus municipiorum uoluntatibus Caesar cohortes legionis XIII. . . . deducit ⟨c⟩: 1, 12, 3; ¶ hic cum essent factiones duae, uaria uoluntate ciuitatium ⟨c⟩ utebatur: 3, 35, 2.

b) de secunda animorum inclinatione (= amor, beneuolentia); α) obi.: praestare uisum est tamen omnes difficultates perpeti quam tanta contumelia accepta omnium suorum ⟨sociorum *Kraff.*⟩ uoluntates alienare ⟨a se alien. *Nitsche*⟩: VII 10, 2; ¶ quod Diuiciaci fratris summum in populum Romanum ⟨c⟩ studium, summam in se uoluntatem, egregiam fidem, iustitiam, temperantiam cognouerat: I 19, 2; 1, 8, 1 *u.* **a) β)** cognoscere; ¶ magni interesse arbitrabatur eius auctoritatem inter suos quam plurimum ualere, cuius tam egregiam in se uoluntatem perspexisset: V 4, 3; ¶ temptemus hoc modo, si possimus ⟨*Petrarcha*; possumus *codd.*; *Klotz*, *Wsbg*⟩ omnium uoluntates recuperare et diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ quod pignore animos centurionum deuinxit et largitione militum uoluntates redemit: 1, 39, 4; ¶ tribuere: 1, 35, 5 *u.* **a) β)** *extr.*

β) abl.: confidere: 1, 12, 3 *u.* **a) ε)**; ¶ Curio summa omnium uoluntate Iguuium recipit: 1, 12, 2; Caluisius primo aduentu summa omnium Aetolorum receptus uoluntate . . . omni Aetolia potitus est: 3, 35, 1.

Adiect.: egregia: V 4, 3; optima: 1, 12, 1; par: 1, 35, 5; secunda: 2, 20, 1; summa: I 19, 2; 1, 12, 2; 2, 4, 4; 3, 16, 4 ⟨c⟩; 35, 1; tanta: 2, 20, 1; uaria: 3, 35, 2.

uoluptas. **A. obi.:** quae quidem res Caesari non minorem quam ipsa uictoria uoluptatem attulit: I 53, 6; ¶ atque ego cum ex ipsa re magnam capio uoluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho gaudio ⟨*c*⟩: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2; ¶ ut facile existimari posset nihil eos de euentu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent uoluptates: 3, 96, 1.

B. gen.: leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant; haec tamen alunt animi uoluptatisque ⟨uoluptatisq. *Q;* uoluntatisque β⟩ causa: V 12, 6.

C. c. praep.: neque eius calamitate de tanta uoluptate et gratulatione quicquam fortuna deminuerat ⟨diminuerat *BM*⟩: I 53, 6.

C. Volusenus: P. Sextius Baculus, primi pili centurio, . . . et item C. Volusenus, tribunus militum, uir et consilii magni et uirtutis, ad Galbam adcurrunt ⟨*c*⟩ atque . . . docent . . .: III 5, 2; ad haec cognoscenda, prius quam periculum ⟨*c*⟩ faceret, idoneum esse arbitratus C. Volusenum cum naui ⟨*c*⟩ longa ⟨*c*⟩ praemittit: IV 21, 1 *cf.* § 2; Volusenus perspectis regionibus ⟨*CC*⟩ omnibus ⟨*c*⟩, quantum ei facultatis dari potuit, qui naui ⟨*c*⟩ egredi ac se barbaris committere non auderet, quinto die ad Caesarem reuertitur quaeque ibi perspexisset renuntiat: IV 21, 9; legatis tribunisque militum conuocatis et ⟨*c*⟩ quae ex Voluseno cognouisset ⟨*c*⟩ et quae fieri uellet ostendit: IV 23, 5; tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut ea nocte, cum C. Volusenus, missus cum equitatu ad ⟨*c*⟩ castra uenisset, fidem non faceret adesse cum incolumi Caesarem exercitu: VI 41, 2; *cf.* § 3; (Roucillus et Egus) conati sunt praefectum equitum C. Volusenum interficere: 3, 60, 4; *cf.* § 5.

L. Vorenus: erant in ea legione fortissimi uiri centuriones, qui iam ⟨*c*⟩ primis ordinibus adpropinquarent, T. Pulio ⟨*c*⟩ et L. Vorenus: V 44, 1; *cf.* § 2; ex his Pulio ⟨*c*⟩, cum acerrime ad munitiones ⟨*c*⟩ pugnaretur, Quid dubitas, inquit, Vorene? V 44, 3; *cf. qu. sqq.;* ne Vorenus quidem sese tum ⟨*c*⟩ uallo continet, sed omnium ueritus existimationem subsequitur: V 44, 5; succurrit inimicus illi Vorenus ⟨*del. Nitsche*⟩ et laboranti subuenit: V 44, 9; *cf.* § 10; gladio comminus rem gerit Vorenus ⟨uorenus gl. rem comm. gerit β⟩ atque uno interfecto reliquos paulum propellit: V 44, 11; *cf.* § 12—14.

Vosegus: Mosa profluit ex monte Vosego ⟨uosgo *B sec. Fr.*, uósego *BQ sec. Hold.*⟩, qui est in finibus Lingonum: IV 10, 1.

(uotomatus *u.* **Teutomatus.)**

uotum: paludatique uotis nuncupatis exeunt ⟨*u. CC*⟩: 1, 6, 6.

uoueo: qui sunt adfecti grauioribus morbis quique in proeliis periculisque uersantur, aut pro uictimis homines immolant aut se immolaturos uouent: VI 16, 2.

uox. **A.** = φωνή, **(uocis) sonus, acclamatio, clamor; a) abl. instr.:** omnes maiores natu . . . manus ad Caesarem tendere et uoce significare coeperunt, sese in eius . . . potestatem uenire neque ⟨*c*⟩ contra populum Romanum armis contendere: II 13, 2; nam cum de loco et tempore ⟨*c*⟩ eius rei controuersia inferretur, et uoce et manibus uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt, ut statim dimitterentur: 1, 86, 2.

b) abl. modi: uincite, inquit, si ita uultis, Sabinus, et id clariore uoce, ut magna pars militum exaudiret: V 30, 1; ¶ magna uoce *u.* **magnus** *p. 529 (3 loc.).*

B. = λόγος; **a)** = **uerbum, dictum; α) obi.:** audire *u.* **audio A. b)** *p. 371 (4 loc.);* ¶ cum ab his (Sequanis) saepius quaereret neque ullam omnino uocem exprimere posset: I 32, 3.

β) abl.; αα) causae: ut ultro militum concursu ac uocibus sibi parcere ⟨parc. sibi β⟩ cogeretur: V 40, 7; ¶ sic uocibus consulis, terrore praesentis exercitus, minis amicorum Pompei plerique compulsi inuiti et coacti Scipionis sententiam sequuntur: 1, 2, 6; ¶ confirmare, eripere: 1, 3, 5 *u.* terrere; ¶ milites . . . centuriones ⟨*c*⟩ tribunosque militum . . . obsecrare, ut per eos Caesar certior fieret, ne labori suo neu periculo parceret. quorum studio et uocibus excitatus Caesar . . . experiendum iudicat: 1, 64, 4; ¶ simul eorum permotus uocibus ⟨permot. uoc. eor. β⟩, qui illius patientiam paene obsessionem appellabant, . . . (Cicero) mittit ⟨*c*⟩: VI 36, 2; ¶ horum uocibus ac timore paulatim etiam . . . milites centurionesque . . . perturbabantur: I 39, 5; ¶ quorum uocibus et concursu terrentur infirmiores, dubii confirmantur, plerisque uero libere decernendi potestas eripitur: 1, 3, 5.

ββ) instr.: ut iam non solum hostibus in contemptionem ⟨*c*⟩ Sabinus ueniret, sed etiam nostrorum militum uocibus non nihil carperetur: III 17, 5; ¶ primum inridere ex muro atque increpitare uocibus, quod ⟨quo *Scal.*⟩ tanta machinatio ab ⟨*c*⟩ tanto spatio instrueretur ⟨*c*⟩: II 30, 3; ¶ Afraniani milites . . . procurrebant contumeliosisque uo-

cibus prosequebantur nostros ⟨c⟩: necessarii uictus inopia coactos fugere atque ad Ilerdam reuerti: 1, 69, 1; ¶ centuriones . . . nutu uocibusque hostes, si introire uellent, uocare coeperunt: V 43, 6.

γ) c. praep.: ex percontatione nostrorum uocibusque Gallorum ac mercatorum, qui . . . praedicabant, . . . subito timor omnem exercitum occupauit: I 39, 1.

b) = decretum: quotienscumque sit decretum, darent operam magistratus, ne quid res publica detrimenti caperet, qua uoce et quo senatus consulto populus Romanus ad arma sit uocatus, factum in perniciosis legibus: 1, 7, 5.

urbanus: cum . . . Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret: 3, 83, 1; ¶ retineri urbano motu Caesarem neque in tantis dissensionibus ad exercitum uenire posse: VII, 1, 2; ¶ M. Caelius Rufus praetor causa debitorum suscepta . . . tribunal suum iuxta C. Trebonii, praetoris urbani, sellam conlocauit: 3, 20, 1; ¶ cum iam ille urbanas res uirtute Cn. Pompei commodiorem in statum peruenisse intellegeret: VII 6, 1; ut idem ad portas urbanis ⟨urbis *Kindsch.*⟩ praesideat ⟨*Ald.*; praesidia *x*⟩ rebus et . . . prouincias . . . obtineat: 1, 85, 8.

urbs. A. subi.: praesidio et ornamento esse: VII 15, 4 *u.* B. succendere; ¶ habere: VII 15, 5 *ib.*; VII 36, 1 *u.* D. situs; ¶ (posse: 2, 16, 2 *u.* B. circummunire;) ¶ re cognita tantus luctus excepit, ut urbs ab hostibus capta eodem uestigio uideretur: 2, 7, 3.

B. obi.: capere *u.* **capio** *p. 445* α) ββ) *(3 loc.)*; ¶ circumdare: VII 15, 5 *u.* succendere; ¶ ubi hostes . . . sentiunt totam urbem, qua sit aditus ab terra, muro turribusque circummuniri ⟨*Aicardus; Np., Db.*; circumiri *x*; *Dt.*⟩ posse: 2, 16, 2; ¶ completur urbs † et ius ⟨et ipsum *Hug; Db.*; et [ius] *Dt.*; campus Martius *Hell.*; militibus *Np.*; *u. CC*⟩ comitium tribunis ⟨c⟩, centurionibus ⟨c⟩, euocatis ⟨c⟩: 1, 3, 3; ¶ defendere: VII 15, 5 *u.* succendere; ¶ non posse ⟨c⟩ milites contineri, quin spe ⟨c⟩ praedae in urbem inrumperent urbemque delerent: 2, 12, 4 (*Np.* 5); ¶ num tu harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram ac plures terras et urbem et urbes et imperium et imperia dicamus, neque . . . possimus? *ap. Gell.* XIX 8, 8; ¶ Calenus Delphos, Thebas, [et] Orchomenum uoluntate ipsarum ciuitatium recepit, non nullas urbes ⟨*del. Ciacc.*⟩ per uim expugnauit, reliquas ciuitates . . . conciliare studebat: 3, 55, 3; ¶ uno die amplius XX urbes Biturigum incenduntur. hoc idem fit ⟨c⟩ in reliquis ciuitatibus: VII 15, 1; ¶ ponere: VII 36, 1 *u.* D. situs; ¶ consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium . . ., ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent ⟨reseruar. *Ciacc.*(?)⟩: 2, 20, 2; ¶ procumbunt omnibus Gallis ad pedes Bituriges, ne pulcherrimam prope totius Galliae ⟨gall. tocius β⟩ urbem, quae et ⟨β; *Schn.*; *om.* α; *rell. edd.*⟩ praesidio et ornamento sit ciuitati ⟨ciuitatis β⟩, suis manibus succendere cogerentur; facile se loci natura defensuros dicunt, quod prope ex omnibus partibus flumine et palude circumdata unum habeat et perangustum aditum: VII 15, 4. 5; ¶ Caesar . . . Siciliam atque Africam, sine quibus urbem ⟨urbs est *a*⟩ atque Italiam tueri non potest, uestrae fidei commisit: 2, 32, 2.

C. dat.: una (nauis) praemissa Massiliam huius nuntii perferendi gratia cum iam adpropinquaret urbi, omnis sese multitudo . . . effudit: 2, 7, 3; ¶ (Caesar . . . Apolloniam proficiscitur. eius ⟨c⟩ aduentu audito L. Staberius ⟨c⟩, qui ibi ⟨urbi *Kindsch.*⟩ praeerat, aquam comportare in arcem ⟨c⟩ . . . coepit: 3, 12, 1;) ¶ Domitius . . Massiliam peruenit atque ab iis ⟨c⟩ receptus urbi praeficitur: 1, 36, 1; non solum urbibus, sed paene uicis castellisque singulis ⟨*om. Db.*⟩ singuli ⟨*add. Oehler*; *om. x*; *Np., Dt.*⟩ cum imperio praeficiebantur: 3, 32, 3; ¶ Caesari ad . . . socios confirmandos, praesidium urbibus relinquendum necesse erat adire ⟨c⟩ Apolloniam: 3, 78, 1.

D. gen.: (haec quo facilius Pompeio probari possent, omnes suas terrestres urbiumque ⟨nauiumque *coni. Np.*⟩ copias dimissurum ⟨dimissurus *afh*⟩ *codd.*; *Np.*; terrestres copias urbiumque praesidia deducturum *Paul*; *spuria haec iudicat Hug*⟩: 3, 10, 10;) ¶ certasque cuique partes ad custodiam urbis attribuit: 1, 17, 3; nuntii . . . uenerunt, qui . . . de custodia ac defensione urbis hortarentur: 2, 36, 3; ¶ hoc . . . opus . . . ad utilitatem et defensionem urbium summam habet oportunitatem: VII 23, 5; Massilienses . . . ad defensionem urbis reliqua apparare coeperunt: 2, 7, 4; 36, 3 *u.* custodia; ¶ pars . . turris concidit . . ., cum hostes urbis direptione ⟨turris deiectione *Koch*; *del. Paul*⟩ perterriti . . . supplices manus tendunt: 2, 11, 4 (12, 1 *Np.*); ¶ milites docuit, quantum usum haberet . . . potiri oppido . . . opulento, simul reliquis ciuitatibus

huius urbis exemplo *inferri terrorem: 3, 80, 5; ¶ extremum . . . senatus consultum, quo nisi paene in ipso urbis incendio atque in desperatione omnium salutis . . . numquam ante descensum ⟨*c*⟩ est: 1, 5, 3; ¶ (Massilienses) reliquas merces commeatusque ad obsidionem urbis, *si* accidat ⟨*c*⟩, reseruant: 1, 36, 3; ¶ turres uineasque ad oppugnationem urbis agere . . . instituit: 1, 36, 4; ¶ tum uero ex omnibus urbis partibus orto clamore qui longius aberant . . . sese ⟨*c*⟩ ex oppido eiecerunt: VII 47, 4; compluresque milites huius urbis ⟨milites in uiis urbis *Madu.*; milites eius [urbis] *Paul*⟩ omnibus partibus interficiebantur: 3, 106, 5; ¶ (praesidia: 3, 10, 10 *u.* copiae;) ¶ ut . . . uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2, 5, 5; ¶ quintis castris Gergouiam peruenit equestrique . . . proelio leui facto perspecto urbis situ, quae posita in altissimo monte omnes aditus difficiles habebat, de oppugnatione ⟨*c*⟩ desperauit: VII 36, 1; ad Alesiam castra fecit. perspecto urbis situ perterritisque hostibus . . . Alesiam ⟨*c*⟩ circumuallare instituit. ipsum erat oppidum ⟨*c*⟩ in colle summo: VII 68, 3; (69, 1;) ¶ uiae: 3, 106, 5 *u.* partibus.

E. abl.: (se) debere . . neutrum eorum contra alterum iuuare aut urbe aut ⟨*c*⟩ portibus recipere: 1, 35, 5.

F. c. praep.; a) ab: Pompeius enim discedens ab urbe in senatu dixerat eodem se habiturum loco qui Romae remansissent et qui in castris Caesaris fuissent: 1, 33, 2; quos ab urbe discedens Pompeius erat adhortatus, ne: 1, 34, 3; ¶ proficisci *u.* **proficiscor** *p. 1241* **e)** *α*) *(3 loc.)*.

b) ad; *α*): Caesar . . . milites in proxima municipia deducit; ipse ad urbem proficiscitur: 1, 32, 1; Caesar . . . legiones . . . ceteras in Italiam mittit; ipse ad urbem proficiscitur: 2, 22, 6; ¶ a te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*.

β): dent operam consules, praetores, tribuni plebis quique *pro* coss. sint ⟨sunt *Ohl; om. af*⟩ ad urbem, ne quid res publica detrimenti capiat: 1, 5, 3; — tu uelim mihi ad urbem praesto sis: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ quoniam ipse (Pompeius) ad urbem cum imperio rei publicae causa remaneret ⟨remanebat *β*⟩: VI 1, 2; ¶ timere Caesarem . . ., ne ad eius periculum reseruare et retinere eas (legiones) ad urbem Pompeius uideretur: 1, 2, 3.

c) circa (contra): dilectus circa ⟨*Np.; contra z;* intra *O*⟩ urbem intermittuntur: 1, 14, 4.

d) ex: cuius aduentu cognito diffisus municipii uoluntati ⟨*c*⟩ Thermus cohortes ex urbe reducit ⟨educit *Ald.*⟩ et profugit: 1, 12, 2; ¶ consules, quod ante id tempus accidit numquam, ⟨clam *add. Heller et Kindscher; Dt.*⟩ ex urbe proficiscuntur ⟨*u. CC*⟩: 1, 6, 7; Cn. Pompeius pridie eius diei ex urbe profectus iter ad legiones habebat: 1, 14, 3; ¶ profugiunt statim ex urbe tribuni plebis: 1, 5, 5; ut . . . Lentulus consul . . . protinus aperto sanctiore aerario ex urbe profugeret: 1, 14, 1; ¶ (reducere: 1, 12, 2 *u.* educere;) ¶ qui ex urbe amicitiae causa Caesarem secuti non magnum ⟨*c*⟩ in re militari usum habebant: I 39, 2.

e) extra: proximis diebus habetur extra urbem senatus: 1, 6, 1.

f) in urbem: animaduertit multa undique portari atque agi plenissimis uiis, quae repentini tumultus timore ex agris in urbem conferantur ⟨-ebantur *Paul*⟩: 2, 25, 2; ¶ (Massilienses) frumentum ex finitimis regionibus atque [in] omnibus castellis in urbem conuexerant ⟨euex. *a*[1]⟩: 1, 34, 5; ¶ deductis Pergamum atque in locupletissimas urbes in hiberna legionibus maximas largitiones fecit et confirmandorum militum causa diripiendas his ciuitates dedit: 3, 31, 4; ¶ inrumpere: 2, 12, 4 *u.* B. delere; ¶ facile erat ex . . . superioribus locis prospicere in urbem: 2, 5, 3; ¶ doluisse se, quod . . . erepto . . semenstri imperio in urbem retraheretur: 1, 9, 2.

g) in urbe: quod senatus in urbe habebatur Pompeiusque aderat ⟨ad urbem erat *Ciacc.*⟩: 1, 2, 1; lictoresque habent in urbe et ⟨*c*⟩ Capitolio priuati ⟨*c*⟩ contra omnia uetustatis exempla: 1, 6, 7; damnatos illis temporibus, quibus in urbe ⟨-bem *z*⟩ praesidia legionum Pompeius habuerat, . . . restituit: 3, 1, 4; ¶ armorum officinas in urbe instituerant: 1, 34, 5.

Vrbis nomine significantur Alesia VII 68, 3; Alexandria: 3, 106, 5; Auaricum: VII 15, 4; Corfinium: 1, 17, 3; Gades: 2, 20, 2; Gergouia: VII 36, 1; 47, 4; Gomphi: 3, 80 5; Iguuium: 1, 12, 2; Massilia: 1, 34, 5 *bis;* 35, 5; 36, 1. 3. 4; 2, 5, 3. 5; 6, 1; 7, 3 *bis;* 7, 4; 11, 4; 12, 3. 4 *bis;* 16, 2; Roma: I 7, 1; 39, 2; VI 1, 2; 1, 2, 1. 3; 3, 3; 5, 3 *bis;* 5, 5; 6, 1. 7 *bis;* 9, 2; 14, 1. 3. 4; 32, 1; 33, 2. 4; 34, 3; 2, 22, 6; 32, 2; 3, 1, 4; 2, 1; *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A;* 16, 3; Vtica: 2, 25, 2; 36, 3. *Cf.* **oppidum** *extr. p. 946.*

Ciuitas . . . **urbs**: **3, 31, 4**; 55, 3; 80, 5; municipium . . . urbs: **1, 12, 2**; oppidum . . . urbs: **VII 47, 4**; **68, 3 & 69, 1**; **2, 20, 2**; **3, 80, 5**; urbs . . . Roma: 1, 33, 2.

Adiect.: locupletissimae: 3, 31, 4; non nullae: 3, 55, 3; pulcherrima: VII 15, 4; singulae: 3, 32, 3; tota: 2, 16, 2; ¶ Biturigum urbes XX: VII 15, 1.

urgeo: cum septimam legionem, quae iuxta constiterat, item urgeri ⟨*AQB*ᵃβ; urgueri *B*¹*M*⟩ ab hoste uidisset: II 26, 1; ¶ ubi suos urgeri signisque in unum locum conlatis . . . confertos milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento uidit: II 25, 1.

urus: tertium est genus eorum, qui uri appellantur: VI 28, 1; *cf. qu. sqq.* § 1—4 (6).

Vsipetes. IV 16, 2 *in A scriptum est* usupetum, *in Q* husu petum; *reliquis locis in omnibus codd. uidetur exstare* usipetes, -ibus.

ea quae secuta est hieme . . . Vsipetes Germani et ⟨*c*⟩ item Tencteri ⟨*c*⟩ magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt: IV 1, 1; *cf. qu. sqq.* § 1. 2; in eadem causa fuerunt Vsipetes et Tencteri ⟨*c*⟩, quos supra diximus: IV 4, 1; *cf. qu. sqq.* 4, 1—16, 1; accessit etiam quod illa pars equitatus Vsipetum et Tencterorum ⟨*c*⟩, quam supra commemoraui praedandi frumentandique causa Mosam transisse neque proelio interfuisse, post fugam suorum se . . . in fines Sugambrorum receperat: IV 16, 2; *cf. qu. sqq.* § 2. 3; Sugambri . . . hortantibus iis ⟨*c*⟩, quos ex Tencteris ⟨*c*⟩ atque ⟨*c*⟩ Vsipetibus apud se habebant, finibus suis excesserant: IV 18, 4; a quibus (Sugambris) receptos ex fuga Tencteros ⟨*c*⟩ atque Vsipetes supra docuimus: VI 35, 5.

usitatus: apud eos . . . omne genus cuniculorum notum atque usitatum est: VII 22, 2.

usque. **A. de loco**; **a) usque ad** *u.* **ad** *p. 114 sq. (6 loc.).*

(b) usque in: nostri cedentes usque ad ⟨*pr. edd.*; usque in α; *Fr.*, *Hold*; ad β⟩ castra insecuti ⟨*c*⟩ sui colligendi ⟨*o*⟩ facultatem non dederunt: VII 80, 8.**)**

B. de tempore: cum ab hora fere quarta usque ad solis occasum ⟨occ. sol. *h*⟩ pugnaretur: III 15, 5; ¶ acriter utrimque usque ad uesperum pugnatum est: I 50, 3.

C. trsl.: Germani equites . . . in castra inrumpere conantur, nec prius sunt uisi . . . quam castris adpropinquarent, usque eo, ut qui sub uallo ⟨*c*⟩ tenderent mercatores recipiendi sui facultatem non haberent: VI 37, 2; summa difficultate rei frumentariae adfecto exercitu . . . usque eo, ut complures dies frumento milites caruerint et pecore ex ⟨*c*⟩ longinquioribus uicis adacto extremam famem sustentarint ⟨*Whitte*; -rent *X*; *edd.*⟩: VII 17, 3.

usura(e): accedebant ad haec grauissimae usurae, quod in bello plerumque accidere consueuit uniuersis imperatis pecuniis: 3, 32, 5; ¶ legem promulgauit, ut sexenni ⟨*c*⟩ die ⟨*c*⟩ sine usuris creditae pecuniae *soluerentur: 3, 20, 4.

usus. **A. propr.** = **usurpatio**; *χρῆσις, χρεία*; **a) subi.**: postea uero, ut est rerum omnium magister usus hominum adhibita sollertia, inuentum est ⟨*sic Eussn.*; usus, hom. adh. soll. inuent. est *edd.*; usus hominum, adh. s. inu. est *Kraff.*; *sed haud scio an uerba* hom. adh. soll. *delenda sint*⟩ magno esse usui posse, si haec esset in altitudinem turris elata: 2, 8, 3; ¶ quod ubi hostes uiderunt . . . suorumque tormentorum usum ⟨usu *hl*⟩, quibus ipsi magna sperauissent, † spatio propinquitatis ⟨spatii propinquitate *Madu.*⟩ interire . . . intellegunt: 2, 16, 3.

b) obi.: ut . . . his (uelis armamentisque) ereptis omnis usus nauium uno tempore eriperetur: III 14, 7.

c) gen.: pelles (erant) pro uelis alutaeque tenuiter confectae, [hae] siue propter lini ⟨*o*⟩ inopiam atque eius usus inscientiam ⟨inscientia β⟩ siue eo ⟨*c*⟩ . . ., quod . . . arbitrabantur: III 13, 6.

d) abl.: (Romanos,) si . . . relictis impedimentis suae saluti consulant, et usu rerum necessariarum et dignitate spoliatum iri: VII 66, 5.

e) c. praep. (ad): Veneti . . . bellum parare et maxime ea, quae ad usum nauium pertinent, prouidere instituunt: III 9, 3; ¶¶ quod ⟨*c*⟩ . . . Gallis . . prouinciarum ⟨*CC*⟩ propinquitas et transmarinarum rerum notitia multa ad copiam atque usus ⟨usum β⟩ largitur, paulatim adsuefacti superari . . . ne se quidem ipsi cum illis (Germanis) uirtute comparant: VI 24, 5 (6); ¶¶ naues longas, quarum et species erat ⟨*om.* α⟩ barbaris inusitatior et motus ad usum ⟨usus ad motum *Ciacc.*⟩ expeditior, . . . constitui . . . iussit: IV 25, 1; — Neruii uallo . . . et fossa . . . hiberna cingunt . . . sed nulla ⟨his *add.* β⟩ ferramentorum copia, quae esset ⟨sunt β; essent *Ciacc.*⟩ ad hunc usum idonea, gladiis caespites ⟨*c*⟩ circumcidere . . . cogebantur ⟨*c*⟩: V 42, 3.

B. trsl.; **a)** = **id quod frequenti usu (usurpatione) comparatur**; **α) exercitatio, peritia,** *ἐμπειρία*; **αα) subi.**: naues faciant, cuius ge-

neris eum superioribus annis usus Britanniae docuerat: carinae ac . . . ⟨docuerant carinae. ac . . . *Ohl*⟩: 1, 54, 1; ¶ magistrum esse: 2, 8, 3 *u.* **A. a)**; — his difficultatibus duae res erant subsidio, scientia atque usus militum, quod superioribus proeliis exercitati quid fieri oporteret . . . ipsi sibi ⟨*c*⟩ praescribere . . . poterant, et quod . . . uetuerat: II 20, 3; ¶ factum eius hostis periculum . . . seruili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam ⟨*B*ᵃβ; *Schn.*; quae α; *rell. edd.*⟩ a nobis accepissent, subleuarent ⟨-ret *Kobilinski*⟩: I 40, 5.

ββ) appos.: II 20, 3 *u.* **αα)** esse.

γγ) obi.: **(**accipere: I 40, 5 *u.* **αα)** subleuare;**)** ¶ habere *u.* **habeo** *p. 1400 (5 loc.)*; ¶ sic neque agri cultura nec ratio atque usus belli intermittitur: IV 1, 6; ¶ ii ⟨*c*⟩, qui ⟨*c*⟩ in iugo constiterant ⟨*c*⟩, nullo etiam nunc usu rei militaris percepto ⟨*del. Ciacc.*⟩ neque in . . . consilio permanere . . . neque . . . uim celeritatemque . . imitari potuerunt ⟨*c*⟩: VI 40, 6; qui (expediti) cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent: 3, 84, 3.

δδ) gen.: non recusare se, quin nullius usus imperator existimaretur, si sine maximo detrimento legiones Caesaris sese recepissent ⟨*u. CC*⟩: 3, 45, 6; ¶ modo conscripti atque usus militaris imperiti ad tribunum militum centurionesque ora conuertunt: VI 39, 2.

εε) abl.; 𝔄): quibus rebus nostri usu docti haec reperiebant remedia: 3, 50, 2; ¶ ac tantum usu cotidiano et exercitatione efficiunt, uti: IV 33, 3; ¶ ut ⟨*c*⟩ cogitata praeclare eloqui possent non nulli studio et usu elaborauerunt: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ **(**quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitauissent, neu suam neu ⟨*sic Elberl.*; ne usu manuque *l?*; *edd.*; ne usu manu *Oafh*⟩ reliquorum opinionem fallerent: 3, 86, 5;**)** ¶ nostri milites . . . usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt: 3, 93, 1.

𝔅): quod (Veneti) . . . scientia atque usu rerum nauticarum ceteros ⟨*sic* β; rerum nauticarum reliquos *edd.*; nauticarum (*om.* rerum) reliquos α⟩ antecedunt: III 8, 1; ¶ erant cum Achilla *eae copiae, ut neque numero neque genere hominum neque usu rei militaris contemnendae uiderentur: 3, 110, 1.

ℭ): quod haec de Vercingetorige usu ⟨*a*; usus *ahl*⟩ uentura opinione praeceperat: VII 9, 1.

β) = cognitio, notitia: hominum et locorum notitia et usu eius prouinciae nactus aditus ad ea conanda: 1, 31, 2.

b) = utilitas, commodum; α) subi.: interire: 2, 16, 3 *u.* **A. a)**.

β) obi.: tarditate et grauitate nauium impediebantur: factae enim subito ex umida materia non eundem usum celeritatis habebant ⟨*Oud.*; habuerant *Ox*⟩: 1, 58, 3; milites docuit, quantum usum haberet ad subleuandam omnium rerum inopiam potiri oppido pleno atque opulento, simul reliquis ciuitatibus huius urbis exemplo *inferri terrorem: 3, 80, 5.

γ) dat.: usui esse *u.* **sum** *p. 2044 extr. et 2045 (18 loc.)*.

δ) c. praep.: ex usu esse (accidere) *u.* **ex** *p. 1187* **c)** *(4 loc.)*

e) = necessitas (Bedürfnis); α) subi.: usus **(**adest,**)** est (poscit) *u.* **sum** *p. 2007 uers. 13–20 (3 loc.)*; ¶ ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit: VII 80, 1.

β) c. praep. (ad): ad usum pertinere: III 9, 3 *u.* **A. e)**; ¶ idoneus: V 42, 3 *ib.*; ¶¶ Pompeius . . . aeris magno pondere ad militarem usum in naues imposito . . . Pelusium peruenit: 3, 103, 1; — largiri: VI 24, 5 *u.* **A. e)**; — nihil horum ad pacandas Hispanias, nihil ad usum prouinciae prouisum, quae propter diuturnitatem pacis nullum auxilium desiderarit: 1, 85, 7; ¶¶ hi miserrimo . . . exercitui ⟨*c*⟩ Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum ⟨uictum *recc.*; *prob. Voss.*⟩ defuissent: 3, 96, 2.

[Falso: cum . . . omnes sine timore iter facerent usi ⟨*O*ᵃ; usu *x*⟩ superiorum temporum . . . licentia: 1, 51, 2.**]**

Vsui esse ad bellum: I 38, 3; oppugnationem: 2, 35, 5; eam rem (eas res): IV 31, 2; VII 11, 5; — ad oppugnandum: II 12, 3; — ad bellum gerendum, *sim.*: II 9, 5; IV 29, 4; V 1, 4; VII 41, 3; 1, 19, 1; ¶ **usus in** castris: I 39, 5; in re militari: I 39, 2; 2, 34, 4; — **usus belli:** IV 1, 6; 20, 4; eius generis proeliorum: 3, 84, 3; prouinciae: 1, 31, 2; rei militaris: VI 40, 6; 3, 110, 1. 6; rerum nauticarum: III 8, 1; — Britanniae: 1, 54, 1; celeritatis: 1, 58, 3.

Adiect.: ((ali)qui: VII 55, 7;) cotidianus: IV 33, 3; (idem: 1, 58, 3;) magnus *u.* **magnus** *p. 529 (10 loc.)*; militaris: VI 39, 2; 3, 103, 1; necessarius: 3, 96, 2; nullus: VI 40, 6; 2, 7, 1; 3, 45, 6; omnis: III 14, 7; quantus: 3, 80, 5.

ut, uti. I. Forma: uti ab: I 31, 4; II

35,1; IV 6,3; V 17,2; ad: III 18,2 ⟨ut β⟩; IV 11,2; V 48,3 ⟨ut *Q*⟩; VI 20,1; 3,11,1; 23,3 ⟨ut *l*⟩; 73,6; aduersariorum: 3,40,2; aliquem: I 34,1; aliqui: V 26,4 ⟨ut β⟩; amitteretur: 3,101,3; ante: 1,2,6; aut: I 47,1; VI 15,1; auxilia: VI 10,1 ⟨ut α⟩; uti capiant ⟨ut copiam β⟩: III 18,7; Caesari: I 41,3; castra: 3,85,2; coactis: V 22,1; conquirerent: I 28,1; corporis: 2,31,6; de: IV 19,2; dictum: I 49,3; duae: 2,37,4; ea: I 14,6; 31,2; II 2,3; eadem: III 22,4; eandem: II 16,3; earum: II 4,3 ⟨ut *l*⟩; eo: 1,85,4; eodem: I 5,4; eos: I 52,1 ⟨ut β⟩; equitatu: 1,63,2; et: I 20,5; IV 5,2 ⟨ut β⟩; eum: 1,6,2; ex: IV 23,3 ⟨ut β⟩; V 23,3; 1,6,3; exercitus: 3,86,1; exploratis ⟨ut α⟩: IV 21,2; fierent: 3,108,3; frumento: I 48,2; hoc: VII 29,4; in: III 1,3; IV 33,3 ⟨ut *fhl*⟩; V 4,2 ⟨ut β⟩; 6,4 ⟨ut *M*β⟩; V 7,3 ⟨ut *α(f?)*⟩; instituerat: VI 3,4 ⟨ut α⟩; inter: I 9,4; 15,5 ⟨ut *af*⟩; ipse: 1,70,4; Litauiccus: VII 37,7 ⟨ut α⟩; ne: 3,56,1; numerus: VII 35,3 ⟨ut β⟩; obsides: I 14,7; omnes: I 31,11; 3,102,2; omnibus: III 22,2 ⟨ut α⟩; omnino: V 51,5 ⟨ut β⟩; opinione: IV 16,7 ⟨ut β⟩; opus: III 29,2 ⟨ut β⟩⟩; optime: I 45,1; pabulatione: 3,48,3; pars: VII 32,5; per: I 41,3 β; 1,9,6; pertinacia: I 42,3; Petreius: 1,38,2; potestatem: IV 11,2 ⟨ut α⟩; quam: V 1,1; quicumque: I 35,4; rei; IV 23,5 ⟨ut α⟩; se: 1,22,5; sibi: I 30,4 ⟨ut *A*⟩; 31,1; spe: 2,31,8 ⟨*ego;* ut ipse *z; edd.*⟩; suae: II 21,2; **(**supra: I 24,2;**)** II 1,1; toti: I 30,3; totius: I 20,4 ⟨ut β⟩; tuto: 3,112,6; uno: 2,14,2; unus: 2,35,1.

ut *exstat in omnibus codd. ante litteras* **a** *55 locis (praeterea* **(***in* α V 54,4,**)** *in* β VII 72,4); **b** *3 locis;* **c** *49 (51) locis (praeterea* **(***in* α VII 81,4,**)** *in* β I 50,2; **d** *32 (33) locis (praeterea in* β VI 18,2); **e** *71 locis (praeterea* **(***in* α VII 14,3,) *in* β I 43,4); *omiss. in hl* 3,49,4; **f** *16,* **g** *3 locis;* (*omiss. in AM*β II 1,3;) **h** *6 locis* **(***praeterea in* α V 47,4**)**; **i** *70 locis (praeterea in* β I 44,8; II 6,3; III 4,1; **(***in z* 3,19,1**)**;) **j** *8 locis;* **l** *10,* **m** *38 locis* **(***praeterea in* β VII 65,5**)**; **n** *53 locis (praeterea in* β VI 43,6; **(***in X* VI 43,4, *in z* 2,9,2**)**; **o** *15,* **p** *68,* **q** *38 locis (praeterea in* β V 33,1 *et* VII 8,3, **(***in* α I 39,5 *et* III 4,2, *in af* 2,15,2**)**; **r** *23 locis (praeterea in* α III 4,1; **(***in af* 1,25,1**)**;) **s** *110 (111) locis, praeterea in* β IV 35,1, (*in* α VI 9,7,) **(***in z* 1,58,1**)**; **t** *21,* **u** *7,* **v** *16 locis.*

II. Signific.; 1. aduerb.; A. notione relatiua; a) aduerb. modi; α) nihil significat nisi modum (= quem ad modum); αα) additur uerbum: ut accidit, ut tum accidit *u.* **accido** *p. 74 extr. et p. 75 (6 loc.);* ¶ ut aestimatur: V 13,2 *u.* existimatur; ¶ Roucilli atque Egi familiares . . . cuncta, ut erant acta ⟨gesta *N*⟩, exposuerunt: 3,79,6; ¶ Orgetorix mortuus est, neque abest suspicio, ut Heluetii arbitrantur, quin ipse sibi mortem consciuerit: I 4,4; ¶ nostri, ut ⟨*om. Fr.*⟩ superioribus diebus suus ⟨β; ut α; *Np., Fr., Hold.; om. Db.;* uni *recc.; pr. edd.*⟩ cuique erat locus ⟨loc. er. *af*⟩ attributus, ad munitiones accedunt: VII 81,4; ¶ confirmatur ⟨*c*⟩ opinio barbaris, ut ex captiuo audierant, nullum esse intus praesidium: VI 37,9; ¶ non omnes ⟨*c*⟩, qui arma ferre possent, ut censuit Vercingetorix, conuocandos statuunt, sed: VII 75,1; ¶ alteri se, ut coeperant, in montem receperunt, alteri ad . . . carros suos se contulerunt ⟨*u. CO*⟩: I 26,1; ¶ quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitauissent ⟨optauissent *Dauis.;* flagitauissent *Markl.*⟩, ne . . . opinionem fallerent: 3,86,5; ¶ ut cognouit, cognitum est, cognosci potuit *u.* **cognosco** *p. 571* **1.** *(5 loc.);* ¶ ut comperit, compertum est *u.* **comperio A.** *p. 619 (3 loc.);* ¶ Vercingetorix copias ⟨suas *add.* β; *Schn.*⟩, ut pro castris conlocauerat, reduxit: VII 68,1; ita fastigate ⟨*c*⟩ atque ordinatim † structo ⟨tecto *add. Oud.*⟩, ut trabes erant in capreolis conlocatae, lateribus ⟨in lateribus *z*⟩ *et* luto musculus ⟨*c*⟩ . . . contegitur ⟨*u. CO*⟩: 2,10,5; ¶ prima et secunda acies in armis, ut ab initio constituta erat, permanebat: 1,41,4; — ut constituerat, erat constitutum *u.* **constituo B. c) α)** *p. 687 (4 loc.);* ¶ (discedens . . . Caesar in Italiam, ut quotannis facere consuerat ⟨instituerat β⟩, legatis imperat, . . . uti: V 1,1;) reliquas copias cum omnibus impedimentis, ut ⟨in *BM*[1]⟩ consueuerat, misit: VII 35,3; (hi de sua salute desperantes, ut extremo uitae tempore homines facere consuerunt, . . suam mortem miserabantur: 2,41,8;) mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16,3; ¶ multa suppliciter locutus *est*, ut de sua atque omnium salute debebat: 3,19,3; ¶ ut (ante(a), supra) demonstrauimus, demonstratum est *u.* **demonstro A.** *p. 856 sq. (18 loc.);* ¶ **(**differendum est, inquit, iter . . . et de proelio cogitandum, sicut ⟨*Ald.;* si ut *codd.*⟩ semper depoposcimus. animo simus ⟨*Ald.;* sumus *codd.*⟩ ad dimicandum parati: 3,85,4;**)** ¶ (praeteruectas . . . naues uiderant, † ipsi iter secundum eas terra ⟨terras *z*⟩ derexerant ⟨uiderant ipsi, ut iter secundo austro derexerant

Paul⟩: 3, 30, 1;) ¶ de quarta uigilia, ut dixerat, profectus est: I 41, 4; ut(i) (paulo ante, supra) diximus, dicebatur, dictum est (erat, esset) *u.* **dico 2. B. a)** *et* **E. a)** *p. 888 et 890 (8+2 loc.);* ¶ Caelius profectus, ut dictitabat, ad Caesarem peruenit Thurios: 3, 22, 3; ¶ exploratores hostium, ut ⟨*om. BM*⟩ omni fluminis parte erant dispositi, inopinantes . . . ab nostris opprimuntur: VII 61, 1; ¶ interfecto Indutiomaro, ut docuimus, ad eius propinquos a Treueris imperium defertur: VI 2, 1; ¶ aedificio circumdato silua, ut sunt fere domicilia ⟨aedificia β⟩ Gallorum, . . . sustinuerunt: VI 30, 3; milites disponit non certis spatiis intermissis, ut erat superiorum dierum consuetudo, sed perpetuis uigiliis: 1, 21, 3; Caesar significatione per castella fumo facta, ut erat superioris temporis consuetudo, deductis quibusdam cohortibus ex praesidiis eodem uenit: 3, 65, 3; ¶ qua ex parte est Hibernia ⟨*c*⟩, dimidio minor, ut existimatur ⟨aestimatur *b; Np.;* ut exist. *spuria uidentur Vielh.*⟩, quam Britannia: V 13, 2; ¶ ut fecissent, facere consuerat (-runt), fecerint (-rant), faciendum existimabat *u.* **facio** *p. 1273 (6 loc.);* ¶ huius est longitudo lateris, ut fert illorum ⟨eorum fert β⟩ opinio, septingentorum milium: V 13, 5; a medio fere colle in longitudinem ⟨*c*⟩, ut natura montis ferebat, ex grandibus saxis . . . murum . . . praeduxerant: VII 46, 3; uenerant eo . . . equites ex Gallia cum multis carris magnisque impedimentis, ut fert Gallica consuetudo: 1, 51, 1; inde, ut loci cuiusque natura ferebat, ex castello in castellum perducta munitione circumuallare Pompeium instituit: 3, 43, 2; ¶ ut flagitauissent: 3, 86, 5 *u.* cogitauissent; ¶ ut impera(ue)rat, imperatum est (erat) *u.* **impero 1. A. a)** *p. 74 (11 loc.);* ¶ concilio Galliae primo uere, ut ⟨uti β⟩ instituerat, indicto . . . concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3, 4; frumentoque exercitui prouiso, ut instituerat, in Italiam ad conuentus agendos profectus est: VI 44, 3; — (V 1, 1 *u.* consuesse;) ¶ illi ante inito, ut intellectum est, consilio . . . eruptionem fecerunt: II 33, 2; ¶ nostri ueterani ⟨*del. Paul;* ut erant iussi *Nitsche*⟩ in portum refugiebant: 3, 24, 2; ¶ quem Caesar, ut erat de se meritus et de re publica, . . . ob octauis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiauit: 3, 53, 5; ¶ ut optauissent: 3, 86, 5 *u.* cogitauissent; ¶ armorum magna multitudine . . . in fossam . . . iacta . . . et tamen circiter parte tertia, ut postea perspectum ⟨compertum β⟩ est, celata atque in oppido retenta . . . pace sunt usi: II 32, 4; ¶ (id uero militibus fuit pergratum et iucundum, ut ex ipsa significatione cognosci potuit: 1, 86, 1;) ¶ ut postulabat (-arent) *u.* **postulo** *p. 1153 sq.* **B. d)** *(4 loc.);* ¶ ut erat praeceptum *u.* **praecipio B. a)** *p. 1160 (5 loc.);* ¶ amici regis . . . siue timore adducti, ut postea praedicabant, sollicitato exercitu regio ne Pompeius Alexandriam . . . occuparet, siue despecta eius fortuna . . . palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; ¶ neque uero Caesarem fefellit, quin ab iis ⟨*c*⟩ cohortibus . . . initium uictoriae oreretur ⟨*c*⟩, ut ipse in cohortandis militibus pronuntiauerat: 3, 94, 3; ¶ ad conloquium non admittitur castigato Scipione a Fauonio, ut postea confecto bello reperiebamus: 3, 57, 5; ¶ quae castra, ut fumo ⟨ex fumo β⟩ atque ignibus significabatur, amplius milibus passuum octo in latitudinem patebant: II 7, 4; ¶ ut uideba(n)tur *u.* **uideor B. a) α) αα)** *p. 2316 sq. (5 loc.).*

ββ) subaudiendum est uerbum: VI 30, 3 *u.* **αα)** esse; VII 35, 3 *ib.* consuesse; (VII 81, 4 *ib.* attribuere;) in se iura magistratuum commutari, ne ex praetura et consulatu, ut semper, sed ⟨*Ald.;* fit *af;* sit *hl*⟩ per paucos probati et electi in prouincias mittantur: 1, 85, 9; 3, 19, 3 *u.* **αα)** debere; *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3 *ib.* consuesse.

β) et modum et causam significat (= quandoquidem); αα) non additur pronom. relat.; 𝔄) ut c. uerbo; a) c. indic.: turmis . . equitum et cohortibus uisis, quas se sequi iusserat, ut de locis superioribus haec decliuia et deuexa cernebantur, hostes ⟨*OC*⟩ proelium committunt: VII 88, 1; ¶ celeriter haec ad hostes deferuntur, ut ex magno Gallorum equitum ⟨*c*⟩ numero non nullos ⟨*c*⟩ Gallicis rebus fauere natura cogebat: VI 7, 7; ¶ (ita ⟨*om.* α; *plur. edd.*⟩ ut intra siluas aciem ordinesque ⟨ita *add.* α⟩ constituerant atque ipsi sese confirmauerant, subito . . . prouolauerunt: II 19, 6;) ¶ tanta fuit in castris capiendis ⟨*c*⟩ celeritas, ut Teutomatus ⟨*c*⟩, rex Nitiobrogum, subito in tabernaculo oppressus, ut ⟨ubi *N*⟩ meridie conquieuerat, superiore corporis ⟨*c*⟩ parte nudata ⟨*c*⟩ . . . uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ legionis nonae et decimae milites, ut in sinistra parte acie ⟨*c*⟩ constiterant, pilis emissis . . . Atrebates . . . in flumen compulerunt: II 23, 1; ¶ hic dies . . . hunc habuit euen-

tum, ut . . . maximus numerus hostium uulneraretur atque interficeretur, ut se sub ipso uallo constipauerant recessumque primis ultimi non dabant: V 43, 5; ¶ (ut constituerant: II 19, 6 *u.* confirmauerant;) ¶ horum auctoritate finitimi adducti, ut sunt Gallorum subita et repentina consilia, eadem de causa Trebium Terrasidiumque retinent: III 8, 3; singulari militum nostrorum uirtuti consilia cuiusque ⟨*c*⟩ modi Gallorum occurrebant, ut est summae genus sollertiae atque ad omnia imitanda et efficienda . . . aptissimum: VII 22, 1; haec procul ex oppido uidebantur, ut erat a Gergouia despectus in castra: VII 45, 4; postea uero, ut est rerum omnium magister usus hominum adhibita sollertia, inuentum est magno esse usui posse, si: 2, 8, 3; omnia enim flumina . . . obstruxerat, atque ut ⟨*om. Nhl;* ubi *FHofm.*⟩ erant loca montuosa et † ad specus angustiae uallium, has sublicis in terram demissis ⟨*c*⟩ praesaepserat: 3, 49, 4; ¶ amici regis . . . siue timore adducti . . . siue despecta eius fortuna, ut plerumque in calamitate ex amicis inimici exsistunt, iis ⟨*c*⟩, qui erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt: 3, 104, 1; ¶ ut erat meritus: 3, 53, 5 *u.* α) αα) mereri; ¶ haec tamen ab ipsis inflatius commemorabantur, ut de suis homines laudibus libenter praedicant: 2, 39, 4; ¶ (eorum aduentu, quod ⟨ut β⟩ minus idoneis equis utebantur, a tribunis militum reliquisque [sed et] equitibus Romanis atque euocatis equos sumit Germanisque distribuit: VII 65, 5.)

𝔟) c. particip.: alteram nauem . . . pluribus adgressus nauibus . . . ut ⟨et *Pinellus*⟩ ex superiore ⟨*c*⟩ pugnans loco integrosque semper defatigatis submittens et reliquis partibus . . . moenia oppidi temptans, uti aduersariorum manus diduceret, labore et multitudine telorum nostros uicit: 3, 40, 2.

𝔅) ut c. subst.: ut ⟨at *N; Schn.*⟩ in eius modi difficultatibus quantum diligentia prouideri poterat prouidebatur: VI 34, 7; — haec atque eiusdem generis complura ut ab hominibus doctis magna cum misericordia fletuque pronuntiantur: 2, 12, 4 (*Np.* 5).

ββ) ut qui *u.* **qui** I. 2. A. **b)** β) *p. 1498 extr. et 1499 (3 loc.).*

γ) cum notione modi coniuncta est uis restringendi: quorum (Vbiorum) fuit ciuitas ampla atque florens, ut est captus Germanorum: IV 3, 3; — reliqua, ut poterant, incommoda per se sustinebant: 3, 9, 5; ¶ Curio . . . unam ut in miseris rebus spem reliquam salutis esse arbitratus proximos colles capere uniuersos . . . iubet: 2, 42, 1.

δ) cum notione modi coniuncta est uis concessiua: ne militibus quidem ut defessis neque equitibus ut paucis et ⟨*om. af;* paucis et *delend. censet Paul*⟩ labore confectis studium ad pugnandum uirtusque deerat: 2, 41, 3.

b) aduerb. comparationis; α) non additur quisque; αα) aduerbio ut respondet alia comparandi particula; 𝔄) antecedit particula ut; a) ut . . . ita *u.* **ita** *p. 350 extr. et 351 (4 loc.).*

b) ut . . . sic *u.* **sic** B. **c)** β) *p. 1868 (5 loc.).*

𝔅) sequitur particula ut; a) ita (. . .) ut *u.* **ita** 2. B. *p. 351 sq. (5 loc.).*

b) item ut: ubi tempus alterius contabulationis uidebatur, tigna item ut primo ⟨-ma *l*⟩ tecta extremis lateribus instruebant: 2, 9, 7.

c) sic . . . ut: prima luce sic ex castris proficiscuntur, ut quibus esset persuasum non ab hoste, sed ab homine amicissimo [Ambiorige] consilium datum, longissimo agmine maximisque impedimentis: V 31, 6.

ββ) non respondet alia particula comparatiua; 𝔄) ut = tamquam; a) ut c. subst.: perpessos (se) omnium rerum inopiam, nunc uero paene ut feras ⟨*Vossius;* feminas *z*⟩ circummunitos prohiberi aqua, prohiberi ingressu: 1, 84, 4; ¶ (quod propius Romanos accessisset, persuasum loci oportunitate, qui se ipse sine ⟨ipse sine *Th. Bentl.;* ipse ut *Kran.; Dt.*[1]; ipsum *codd.; Schn., Fr., Db.*⟩ munitione defenderet: VII 20, 3;) ¶ quod se Cebenna ut muro munitos existimabant: VII 8, 3; ¶ haec insula . . . a superioribus *regibus in longitudinem passuum DCCCC in mare iactis molibus angusto itinere ut ⟨*H. Schiller;* et *z; edd.;* ang. it. et ponte *del. Schambach*⟩ ponte cum oppido coniungitur: 3, 112, 2; ¶ ab eius ⟨?⟩ summo sicut ⟨se ut *R. Steph.*⟩ palmae ramique ⟨rami quam β; que *om. Aim.; Steph.*⟩ late diffunduntur ⟨diffundunt β; *R. Steph.*⟩: VI 26, 2; ¶ (atque ut ⟨*om. Nhl;* ubi *FHofm.; RMenge*⟩ erant loca montuosa et † ad ⟨ut *RMenge*⟩ specus angustiae uallium, has . . . praesaepserat: 3, 49, 4;) ¶ tantam uirtutem praestiterunt, ut . . . his deiectis et coaceruatis cadaueribus qui superessent ut ⟨*del. Polle*⟩ ex tumulo tela in nostros coicerent et pila intercepta remitterent: II 27, 4.

b) ut c. ptc.: quod flumen Dubis ⟨*c*⟩ ut circino circumductum paene totum oppidum cingit: I 38, 4; ¶ ut re confecta

omnes curam et diligentiam remittunt: 2, 13, 2; — qua re concessa laeti ut explorata uictoria . . . ad castra pergunt: III 18, 8.

𝔅) ut = aeque atque: (interesse rei publicae et ⟨ut *z*⟩ communis salutis se cum Pompeio conloqui: 1, 24, 5;) ¶ (in Britannia) materia cuiusque generis ut in Gallia est praeter fagum atque ⟨*c*⟩ abietem: V 12, 5; ¶ prouinciam suam hanc esse Galliam, sicut ⟨ut β⟩ illam nostram: I 44, 8.

β) ut quisque *u.* **quisque** *p. 1578 γγ) et p. 1579 δδ) (2 (3)+2 (+3) loc.).*

c) particula ut adfertur exemplum: (spatia ⟨spatium β⟩ omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiunt; ⟨ut *add.* β⟩ dies natales et mensium et annorum initia sic obseruant ⟨obseruent *Aa*[1]⟩, ut noctem dies subsequatur: VI 18, 2;) dixerat aliquis leniorem sententiam, ut primo M. Marcellus, ingressus in eam orationem . . .; ut M. Calidius, qui censebat . . .; ut M. Rufus, qui . . . sequebatur: 1, 2, 2—4.

B. notione interrogatiua: commemorat, quo sit eorum usus studio ad Corfinium Caesar, ut magnam partem Italiae beneficio atque auctoritate eorum suam fecerit: 2, 32, 1; ¶ docebat ⟨*c*⟩ etiam, . . . quae senatus consulta . . . in eos facta essent, ut omni tempore totius Galliae principatum Haedui tenuissent: I 43, 7; ¶ postea quam in uulgus militum elatum est, qua adrogantia in conloquio Ariouistus usus omni Gallia Romanis interdixisset impetumque ut ⟨*add. Paul*⟩ in nostros eius equites fecissent eaque res conloquium ⟨ut *add.* α; *edd.; om. Q*[a]β⟩ diremisset: I 46, 4; ¶ facile erat ex castris C. Trebonii . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris aetatis . . . ad caelum manus tenderent aut templa deorum immortalium adirent et ante simulacra proiecti uictoriam ab dis exposcerent: 2, 5, 3.

2. coniunctio; A. ut est coniunctio temporalis; a) c. indic.; α) perf.: ubi ⟨ut *B*[a]β⟩ eo uentum est, Caesar initio orationis sua senatusque in eum beneficia commemorauit ⟨*c*⟩: I 43, 4; (quos (Suebos) ubi ⟨Vbii *Rhenanus; Schn.*⟩ qui proximi Rhenum incolunt, ⟨ut *add. Schn.*⟩ perterritos senserunt ⟨*del. Rhenanus*⟩, insecuti magnum ⟨*o*⟩ ex iis ⟨*c*⟩ numerum occiderunt: I 54, 1;) Caesar, ut Brundisium uenit, contionatus apud milites . . . naues soluit: 3, 6, 1 (2); nam ut ⟨quae *add. Hartz*⟩ ad mare II ⟨*Forchh.;* nostrae *z; Np.*⟩ cohortes nonae legionis excubuerant ⟨excubiae erant *Madu.;* excubabant *Paul*⟩, accessere ⟨abscessere, *Hartz*⟩ subito prima luce Pompeiani ⟨exercitus aduentus exstitit *add. z; Hartz; del. Np.; edd.*⟩: 3, 63, 6; sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum uidit atque eam partem . . . perterritam animum aduertit, aliis quoque ⟨*c*⟩ diffisus acie excessit: 3, 94, 5.

β) ppf.: ut . . conquieuerat: VII 46, 5 *u. p. 2390* **β)** conquiescere.

b) c. coni. (or. obl.): Ariouistum ⟨-tus *M*β⟩ autem, ut semel Gallorum copias proelio uicerit, . . . superbe et crudeliter imperare: I 31, 12.

B. ut est coniunctio finalis; a) totum enuntiatum finale aduerbii locum obtinet; aa) non antecedit aduerbium, quo pertineat coniunctio ut; α) ut c. coni. praes.; in enuntiato primario inuenitur αα) uerb. finit.; 𝔄) ind. praes.: Dumnorigi custodes ponit, ut quae agat, quibuscum loquatur scire possit: I 20, 6; omnes euocat ⟨*c*⟩ spe praedae ad diripiendos Eburones, ut potius in siluis Gallorum uita quam legionarius miles periclitetur ⟨periclitaretur β⟩, simul ut magna multitudine circumfusa pro tali facinore stirps ac nomen ciuitatis tollatur: VI 34, 8; leuiore de causa auribus desectis aut singulis effossis oculis domum remittit, ut sint reliquis documento et magnitudine poenae perterreant alios: VII 4, 10; plebemque ⟨*c*⟩ (Conuictolitauis) ad furorem impellit, ut facinore admisso ad sanitatem reuerti pudeat ⟨pudeat reuerti β⟩: VII 42, 4; accelerat Caesar, ut proelio intersit: VII 87, 5; in duas partes sese distribuunt, alii ut praedae praesidio sint, alii ut uenientibus resistant atque eos propellant: 1, 55, 2; multa huc minora nauigia addunt, ut ipsa multitudine nostra classis terreatur: 1, 56, 2; paulum ex eo loco degreditur, ut timorem aduersariis minuat ⟨muniat *O*[a]*a*[1]*l*[1]⟩: 1, 72, 4; lente . . . proceditur crebroque, ut sint auxilio suis, subsistunt; ut tum accidit: 1, 80, 1; conatur tamen eos uallo fossaque circummunire, ut quam maxime repentinas eorum eruptiones demoretur: 1, 81, 5; hoc opus . . . ad turrim hostium admouent, ut aedificio iungatur: 2, 10, 7; ab utroque portus cornu moles iacimus, ut aut illum ⟨illum aut *coni. Wsbg.*⟩ quam primum traicere quod habet Brundisii copiarum cogamus aut exitu ⟨*c*⟩ prohibeamus: *ap. Cic. ad Att.* IX 14, 1.

𝔅) coni. praes.: quorum (consiliorum) eos in uestigio paenitere necesse est, cum incertis rumoribus ⟨moribus α⟩ seruiant et plerique ⟨cum incerta, ut eorum auribus seruiant, et plerumque *Ciacc.*⟩ ad uoluntatem eorum ficta respondeant: IV 5, 3; cum bellum ciuitas . . .

infert, magistratus, qui ei bello praesint et ⟨*Ciacc.; ut X; edd.*⟩ uitae necisque habeant potestatem, deliguntur: VI 23, 4;) Labienum Treboniumque hortatur, . . . ad eam ⟨*c*⟩ diem reuertantur, ut rursus communicato consilio exploratisque hostium rationibus aliud initium belli ⟨*c*⟩ capere possint ⟨β; *Np.; possent* α; *rell. edd.*⟩: VI 33, 5; (equitibus imperat, ut quam latissime possint ⟨*possent AQ; Schn.*⟩ uagentur et ⟨ut *bhl*⟩ quam maximum hostibus terrorem inferant: VII 8, 3;) a te peto . . ., ut te ibi uideam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*; tu uelim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3.

ℭ) imper.: haec ut intellegatis, inquit, a me sincere pronuntiari, audite Romanos milites: VII 20, 8; proinde ad praedam, ad gloriam properate, ut iam de praemiis uestris et de referenda gratia cogitare incipiamus: 2, 39, 3.

(𝔇) ind. impf.: mandabant, ut . . . deferrentur ⟨-erantur β⟩: VII 17, 8 *u.* β) αα) ℭ) a) aa).)

ββ) uerb. infin. (pte. pf.): Caesar omni exercitu ad utramque partem munitionum ⟨*c*⟩ disposito, ut, si usus ueniat, suum quisque locum teneat et nouerit, equitatum . . . educi . . . iubet: VII 80, 1.

β) ut c. coni. impf.; in enuntiato primario inuenitur αα) uerb. finit.; 𝔄) praes.; a) (histor.) indic.; aa): frumentum omne . . . comburunt, ut domum reditionis spe sublata paratiores ad omnia pericula subeunda essent: I 5, 3; legatos ad Dumnorigem Haeduum mittunt, ut eo deprecatore a Sequanis impetrarent: I 9, 2; (II 27, 2 *u.* ℭ) b);) utrique sese ⟨*c*⟩ suo loco continent: Galli, quod . . . exspectabant; Caesar, si forte . . . hostes in suum locum elicere posset, ut citra uallem pro castris proelio contenderet, si id efficere ⟨*c*⟩ non posset, ut exploratis itineribus minore cum ⟨*c*⟩ periculo uallem riuumque transiret: V 50, 3; (VI 34, 8 *u.* α) αα) 𝔄);) in Lingones contendit, ubi duae legiones hiemabant, ut, si quid ⟨*c*⟩ etiam de sua salute ab Haeduis iniretur consilii, celeritate praecurreret: VII 9, 4; ea qui conficeret C. Trebonium legatum relinquit, ipse ut quam primum iter faceret ⟨conficeret β; *Schn.*⟩; Cenabum Carnutum proficiscitur: VII 11, 3; uallumque ex castris ad aquam ducere incipiunt, ut ⟨*del. Paul*⟩ intra munitionem et] ⟨ut *a; Paul*⟩ sine timore et sine stationibus aquari possent: 1, 73, 3; huc equitatum mittit, ut diriperet atque haberet loco praedae: 2, 25, 3; equites sequi iubet sese iterque accelerat, ut quam maxime ex fuga perterritos adoriri posset: 2, 39, 6; expositis militibus naues . . . remittuntur, ut reliquae legiones equitatusque transportari possent: 3, 8, 1; castra . . ad flumen Apsum ⟨*c*⟩ ponit in finibus Apolloniatium, ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent ⟨praesidio *add. codd.; del. P. Manut.*; uicisque b. mer. ciuitatis ut esset praesidio *Paul*⟩: 3, 13, 5; 15, 7 *u.* C. a) bb) γ) αα) 𝔄); praemissis . . . impedimentis . . . egreditur, ut, si qua esset imposita dimicandi necessitas, subitum casum expedito exercitu subiret: 3, 77, 1; (109, 6 *u.* 𝔅) a) aa).)

bb): reliquas copias Heluetiorum ut consequi posset, pontem in Arari ⟨*c*⟩ faciendum curat: I 13, 1; initium belli ac defectionis hoc esse arbitratus, ut omnia postponere uideretur, concilium Lutetiam Parisiorum transfert: VI 3, 4; sed ne omnino metum reditus sui barbaris tolleret atque ut eorum auxilia tardaret, reducto exercitu partem ultimam pontis . . . rescindit . . . constituit . . . ponit . . . firmat: VI 29, 2; cum legati ad eum uenissent oratum, ut . . . suae . . uitae consuleret, ut celeritate reliquas res conficeret, . . . arma conferri ⟨*c*⟩, equos produci, obsides dari iubet: VII 12, 3; simul, ut deminutae ⟨*c*⟩ copiae redintegrarentur, imperat certum numerum militum ciuitatibus: VII 31, 4; his rebus confectis Caesar, ut reliquum tempus a labore intermitteretur, milites in proxima municipia deducit: 1, 32, 1; lateribus ⟨*c*⟩ *et* luto musculus ⟨-lis *af*⟩, ut ab igni, qui ex muro iaceretur, tutus esset, contegitur: 2, 10, 5.

(b) coniunct.: reuertantur, ut . . . possint ⟨β; *Np.*; possent α; *rell. edd.*⟩: VI 33, 5 *u.* α) αα) 𝔅).)

𝔅) perf.; a) indic.; aa): (signa intulit) prima et secunda acies, ut uictis ac submotis resisteret, tertia, ut uenientes sustineret: I 25, 7; 48, 3 *u.* C. a) bb) γ) αα) 𝔅); Caesar praesidium ⟨*c*⟩ . . . reliquit, omnes ⟨*c*⟩ alarios in conspectu hostium . . . constituit, . . . ut ad speciem alariis uteretur: I 51, 1; Caesar singulis legionibus singulos legatos . . . praefecit, uti ⟨ut β⟩ eos testes suae quisque uirtutis haberet: I 52, 1; huc magno cursu contenderunt, ut quam minimum spatii ad se colligendos . . . Romanis daretur: III 19, 1; Germani frequentes . . . in castra uenerunt, simul . . . sui purgandi ⟨*c*⟩ causa, simul ut, si quid possent, de indutiis fallendo impetrarent: IV 13, 5; milites ⟨*c*⟩ equitesque in expeditionem misit, ut eos, qui fugerant, persequerentur: V 10, 1; (V 30, 1 *et* VII 28, 6 *u.* C. a) bb) γ) αα) 𝔅);) fossamque du-

plicem . . . a maioribus castris ad minora perduxit, ut tuto ab repentino hostium incursu etiam singuli commeare possent: VII 86, 7; pares ⟨c⟩ eiusdem generis munitiones ... contra exteriorem hostem perfecit, ut ne magna quidem multitudine . . . munitionum praesidia circumfundi possent: VII 74, 1; has trabes ⟨c⟩ paulo longiores . . . quam extremi parietes erant effecerunt ⟨-rant *a; Np., Db.*⟩, ut esset ubi tegimenta praependere possent: 2, 9, 3; Vibullius ⟨c⟩ . . . necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem . . . ideo ⟨*edd. uett.;* eidem *x*⟩ . . . ad Pompeium contendit, ut ⟨*Ofl corr.;* et *ahl*[1]*; edd.*⟩ adesse Caesarem nuntiaret ⟨*x;* nuntiauit *Np.; Dt.;* nuntiat *Db.*⟩: 3, 11, 1; idoneis locis funditores instruxit, ut praesidio nostris se recipientibus essent: 3, 46, 2; Pompeiani ... crates . . pro munitione obiectas propulerunt, ut fossas transcenderent ⟨et foss. transcenderunt *Ciacc.*⟩: 3, 46, 3; ad eum (Ptolomaeum) Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calamitate tegeretur: 3, 103, 3; quo facto regem ut ⟨*om. N*⟩ in sua potestate haberet Caesar effecit ⟨*edd. uett.;* efficit *x; edd.*⟩ magnam[que] regium nomen apud suos auctoritatem habere existimans et ut potius priuato paucorum et latronum quam regio consilio susceptum bellum uideretur: 3, 109, 6; has munitiones insequentibus auxit diebus, ut pro muro obiectas haberet neu dimicare inuitus cogeretur: 3, 112, 8; *cf. infra* ββ) 𝔄) a) bb).

bb): tamen, ut spatium intercedere posset, dum milites . . . conuenirent, legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum: I 7, 6; tum demum Ariouistus partem suarum copiarum, quae ⟨ut β⟩ castra minora oppugnaret ⟨-rent *bhl*⟩, misit: I 50, 2; (II 27, 2 *u.* ℭ) b);) quos Caesar, ut in miseros ac supplices usus misericordia uideretur, diligentissime conseruauit: II 28, 3; 3, 94, 6 *u.* C. a) bb) γ) αα) 𝔅).

b) coni.: omnes officium suum praestitisse: *se*, qui etiam bona condicione . . . confligere noluerit ⟨*Ald.;* noluerint *x*⟩, ut quam integerrima essent ad pacem omnia: 1, 85, 2.

ℭ) impf.; a) indic.; aa): sublicae et ad inferiorem partem fluminis oblique agebantur, quae ... uim fluminis exciperent, et aliae item supra pontem mediocri spatio, ut, si ... naues ⟨*CC*⟩ . . . essent a barbaris *immissae, his defensoribus earum rerum uis minueretur neu ponti nocerent: IV 17, 10; prope cotidie cum omni equitatu Indutiomarus sub castris eius uagabatur, alias ut situm castrorum cognosceret, alias conloquendi aut territandi causa: V 57, 3; hunc cum reliquis rebus locum probarat ⟨probaret *Q*[1]; probabat β⟩, tum ⟨c⟩ quod superioris anni munitiones integrae manebant, ut militum laborem subleuaret: VI 32, 5; ut in eius modi difficultatibus quantum diligentia prouideri poterat prouidebatur, ut potius in nocendo aliquid praetermitteretur ⟨omitteretur β⟩, etsi omnium animi ad ulciscendum ⟨c⟩ ardebant, quam cum aliquo militum detrimento noceretur ⟨noceret *AQ*⟩: VI 34, 7; haec eadem centurionibus tribunisque militum mandabant, ut per eos ad Caesarem deferrentur ⟨deferantur β; -untur *h*[1]⟩: VII 17, 8; turres . . . ad opera Caesaris adpellebat ⟨c⟩, ut rates perrumperet atque opera disturbaret: 1, 26, 1; augebantur ⟨c⟩ illis copiae ⟨c⟩ atque . . . cohortes ... crebro submittebantur, ut integri defessis succederent: 1, 45, 7; multi ex Italia ad Cn. Pompeium proficiscebantur, alii, ut principes talem nuntium attulisse, alii, ne euentum belli exspectasse aut ⟨ut *fhl*⟩ ex omnibus nouissimi uenisse uiderentur: 1, 53, 3; hos montes intrare cupiebant ⟨*Np.;* intra se recipiebant *codd.;* intrasse cupiebant *EHoffm.;* hos intra montes se recipiebant *Ald.*⟩, ut equitatum effugerent Caesaris praesidiisque in angustiis conlocatis exercitum itinere prohiberent, ipsi sine periculo ac timore Hiberum copias traducerent: 1, 65, 4; Caesari circuitu maiore iter erat longius, aduerso flumine, ut uado transire posset: 3, 30, 4; dictitabant enim se domo patriaque expulsos omnibus necessariis egere rebus, ut honesta praescriptione rem turpissimam tegerent: 3, 32, 4; ex hoc (genere radicis) effectos panes . . . uulgo in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent: 3, 48, 2; his de causis uterque eorum celeritati studebat, et suis ut esset auxilio *et* ad opprimendos aduersarios ne occasioni ⟨c⟩ temporis deesset: 3, 79, 1.

bb): non nulli pudore adducti, ut timoris suspicionem uitarent, remanebant: I 39, 3; nostri autem, si ab illis initium transeundi fieret, ut impeditos adgrederentur, parati in armis erant: II 9, 1; quae fore suspicatus Labienus, ut omnes citra flumen eliceret, eadem usus simulatione itineris placide progrediebatur: VI 8, 2; Pompeius autem, ut famam opinionemque hominum teneret, sic ⟨c⟩ pro castris exercitum constituebat, ut: 3, 56, 2.

b) coni.: Labienus, ut erat ei praeceptum a Caesare, ne proelium committeret, nisi ipsius copiae prope hostium castra uisae essent, ut undique uno tempore in hostes impetus fieret, monte occupato nostros exspectabat: I 22, 3; hostes . . . constituerunt optimum esse domum

suam quemque reuerti et quorum in fines primum Romani exercitum introduxissent, ad eos defendendos undique conuenirent ⟨-ire *Manut.*⟩, ut potius in suis quam in alienis finibus decertarent et domesticis copiis rei frumentariae uterentur: II 10, 4; tanta rerum commutatio est facta, ut nostri . . . proelium redintegrarent, ⟨tum *add.* α; *edd.*⟩ calones . . . etiam inermes armatis occurrerent ⟨-erunt α; *Fr.*, *Db.*, *Dt.*, *Hold.*⟩, equites uero, ut turpitudinem fugae uirtute delerent, omnibus in locis † pugnant ⟨pugnae β; pugnarent *Oud.*; pugnando *Weissenb.*; pugnarunt *Vielh.*; *Dt.*⟩ quo ⟨*om.* β; pugnant quo *del. Np.*⟩ se legionariis militibus praeferrent: II 27, 2; huc postero die quam frequentissimi conuenirent, ut de eorum postulatis cognosceret: IV 11, 5; ad T. Sextium legatum . . . misit, ut cohortes . . . celeriter educeret et sub infimo colle . . . constitueret, ut, si nostros loco depulsos ⟨*c*⟩ uidisset, quo minus libere hostes insequerentur, terreret ⟨deterr. *Paul*⟩: VII 49, 2; lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis, comica ut aequato uirtus polleret honore cum Graecis neue ⟨*Roth*; neque *codd.*; neque in *edd.*⟩ hac despectus parte iaceres! *ap. Suet. uit. Terent.* 5.

D) ppf.; a) indic.: probarat: VI 32, 5 *u.* C) a) aa); piscatoriasque (naues) adiecerant atque contexerant, ut essent ab ictu telorum remiges tuti: 2, 4, 2; (9, 3 *u.* B) a) aa);) hiemare Dyrrachii ⟨*c*⟩, Apolloniae ⟨*c*⟩ omnibusque oppidis maritimis constituerat, ut mare transire Caesarem prohiberet, eiusque rei causa omni ora maritima classem disposuerat: 3, 5, 2; has (angustias uallium) sublicis in terram demissis ⟨*c*⟩ praesaepserat terramque adgesserat ⟨*c*⟩, ut aquam contineret ⟨-rent *hl*; *V*⟩: 3, 49, 4; duplicem . . . fecerat uallum, ut, si ancipiti proelio dimicaretur, posset resisti: 3, 63, 3; tabulae testamenti unae per legatos eius Romam ⟨*c*⟩ erant allatae, ut in aerario ponerentur, . . . alterae: 3, 108, 4.

b) coni.: utrum auertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset (illud edictum), ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret, an nouis dilectibus . . . Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat: 3, 102, 3.

ββ) uerb. infinit.; A) infin.; a) praes.; aa): hoc uero magis properare Varro, ut cum legionibus quam primum Gades contenderet, ne . . . traiectu intercluderetur: 2, 20, 1.

bb) constituerunt . . . sementes quam maximas facere, ut ⟨*in a sup. lin.*⟩ in itinere copia frumenti suppeteret: I 3, 1; Caesar . . . commodissimum esse statuit omnibus equis Gallis equitibus detractis eo legionarios ⟨*c*⟩ milites . . . imponere, ut praesidium quam amicissimum, si quid opus facto esset, haberet: I 42, 5; (II 10, 4 *u.* αα) C) b);) necessarium esse existimauit de repentino aduentu Caesaris Pompeium fieri certiorem, uti ad id consilium capere posset: 3, 11, 1; Rutilius Lupus . . . Isthmum ⟨*c*⟩ praemunire instituit, ut Achaia Fufium prohiberet: 3, 55, 2; conati sunt praefectum equitum C. Volusenum interficere, ut postea bello confecto cognitum est, ut cum munere aliquo perfugisse ad Pompeium uiderentur: 3, 60, 4.

b) futur.; aa) act.: se . . . proxima nocte de quarta uigilia castra moturum, ut quam primum intellegere posset, utrum apud eos . . . plus ⟨*c*⟩ ualeret: I 40, 14.

bb) gerund.: Caesar maturandum sibi censuit, si esset in perficiendis pontibus periclitandum, ut prius quam essent maiores eo coactae copiae dimicaret: VII 56, 1; erant qui censerent . . . in castra Cornelia recedendum, ut maiore spatio temporis interiecto militum mentes sanarentur, simul ⟨ut *add. RMenge*⟩, si quid grauius accidisset, magna multitudine nauium et tutius et facilius in Siciliam receptus daretur: 2, 30, 3; ad Scipionem properandum sibi existimabat: si Caesar iter illo haberet, ut subsidium Scipioni ferret; si ab ora maritima . . . discedere nollet, . . . ipse ut omnibus copiis Domitium adgrederetur: 3, 78, 6.

c) perf.: se non maleficii causa ex prouincia egressum, sed uti se a contumeliis inimicorum defenderet, ut tribunos plebis . . . in suam dignitatem restitueret, ut se et populum Romanum . . . in libertatem uindicaret: 1, 22, 5; cum animaduertisset Pompeium extra munitiones egressum [castra] secundum mare ⟨manere *add. Paul*⟩, ut libere pabulari ⟨*c*⟩ posset nec minus aditum nauibus haberet: 3, 65, 4; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur ⟨uidebatur *Nhl*⟩, ut primus excursus uisque militum infringeretur aciesque distenderetur atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur ⟨*c*⟩: 3, 92, 2; ‚Caesar . . . reperiebat T. Ampium conatum esse pecunias tollere Epheso ex fano Dianae eiusque rei causa senatores omnes ex prouincia euocasse, ut his ⟨iis *PMan.*⟩ testibus in summa ⟨*c*⟩ pecuniae uteretur: 3, 105, 1; neque illud me mouet quod ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 2.

B) partic.; a) praes.: loricam pinnasque adiecit grandibus ceruis eminentibus ad commissuras pluteorum atque aggeris ⟨*c*⟩, qui ⟨ut β⟩

ascensum hostium tardarent: VII 72, 4; reliquis partibus † simul ex terra scalis et classe moenia oppidi temptans, uti aduersariorum manus diduceret, labore et multitudine telorum nostros uicit: 3, 40, 2.

b) perf.: Caesar primum suo, deinde omnium ex conspectu remotis equis, ut aequato omnium periculo spem fugae tolleret, cohortatus suos proelium commisit: I 25, 1; duabus legionibus ... in castris relictis, ut, si quo opus esset, subsidio duci possent, reliquas ... in acie constituit: II 8, 5; Labieno in continenti ⟨c⟩ cum tribus legionibus et equitum milibus duobus relicto, ut portus tueretur et rem ⟨c⟩ frumentariam ⟨c⟩ prouideret quaeque in Gallia gererentur ⟨c⟩ cognosceret consiliumque pro tempore et pro re caperet, ipse ... naues soluit: V 8, 1; VII 35, 3 (?) *u.* **C. a) bb) γ) ββ) B)**; Labienus eo supplemento, quod nuper ... uenerat, relicto Agedinci, ut esset impedimentis praesidio, ... Lutetiam proficiscitur: VII 57, 1; non longe ⟨*x; longo edd.*⟩ a castris progressi spatio, ut celerem receptum haberent, angustiore ⟨*ego;* angustius *x; edd.*⟩ pabulabantur ⟨*O;* pabulantur *x*⟩: 1, 59, 2; paruoque spatio intermisso, ut et militare institutum seruaretur et quam serissime ⟨c⟩ eius profectio cognosceretur, conclamari iussit: 3, 75, 2.

bb) antecedit eo, eodem illo: mercatoribus est aditus magis eo ⟨eo magis β⟩, ut quae bello ceperint quibus uendant habeant, quam quo ullam rem ad se importari desiderent: IV 2, 1; ¶ haec omnia Caesar eodem illo pertinere arbitrabatur, ut tridui mora interposita equites eorum, qui abessent, reuerterentur: IV 11, 4.

b) totum enuntiatum finale obiecti (uel subiecti) locum obtinet; pendet α) ex uerbis αα) postulandi (orandi, hortandi, imperandi, *sim.*): Caesar ... se frumentum daturum pollicetur. addit etiam, ut quae ⟨*Paul;* quod *Np.; edd.;* quid *x*⟩ quisque eorum in bello amiserit, quae sint penes milites suos, iis ⟨c⟩ qui amiserint ⟨*f;* -rant *ahl; edd.*⟩, restituantur ⟨*Paul;* -atur *Steph.; edd.;* -at *x*⟩: 1, 87, 1; at ⟨*Ald.;* aut *x*⟩ etiam ut media nocte proficiscamur addunt, quo maiorem, credo, licentiam habeant qui peccare conentur: 2, 31, 7; ¶ quod fore suspicatus Caesar militesque ⟨que *del. Paul*⟩ adhortatus, ut aequo animo laborem ferrent, ... mane Dyrrachium uenit: 3, 41, 5; ¶ deinde reliquae legiones cum tribunis ⟨per tribunos B^aβ⟩ militum et primorum ordinum centurionibus ⟨-nes B^aβ⟩ egerunt, uti ⟨per eos *add.* B^aβ⟩ Caesari satis facerent: I 41, 3; ¶ (crebris Pompei litteris castigabantur ⟨instigab. *Paul*⟩, quoniam primo uenientem Caesarem non prohibuissent, at ⟨*Kraff.;* ut *x; edd.*⟩ reliquos eius exercitus ⟨exitus *Paul*⟩ impedirent: 3, 25, 3;) ¶ censere *u.* **censeo B. b) γ)** *p. 507 sq. (4 loc.);* (2, 32, 4 *u.* sentire;) ¶ milites non longiore oratione ⟨est *add.* B^aβ⟩ cohortatus, quam uti suae pristinae uirtutis memoriam retinerent neu perturbarentur animo hostiumque impetum fortiter sustinerent, ... signum dedit: II 21, 1. 2; Crassus equitum praefectos cohortatus, ut magnis praemiis pollicitationibusque suos excitarent, quid fieri uellet ⟨c⟩ ostendit: III 26, 1; legionibusque ⟨legiones β⟩ ... in occulto expeditis ⟨expeditas β⟩ cohortatus ⟨cohortatur β⟩, ut aliquando pro tantis laboribus fructum uictoriae perciperent, ... signum dedit: VII 27, 2; hoc decreto interposito cohortatus Haeduos, ut controuersiarum ac dissensionis ⟨c⟩ obliuiscerentur atque omnibus omissis [his] rebus huic bello seruirent eaque ⟨c⟩ quae ⟨c⟩ meruissent praemia ab se deuicta Gallia exspectarent equitatumque omnem et peditum milia X sibi celeriter mitterent, ... exercitum in duas partes diuisit: VII 34, 1; sub uesperum consilio ⟨concilio β⟩ conuocato cohortatus, ut ea, quae imperasset, diligenter industrieque administrarent, naues ... equitibus Romanis attribuit: VII 60, 1; Labienus milites cohortatus, ut suae pristinae uirtutis et secundissimorum ⟨c⟩ proeliorum retinerent memoriam ⟨mem. ret. β⟩ atque ipsum Caesarem ... praesentem ⟨c⟩ adesse existimarent, dat signum proelii: VII 62, 2; itaque suos cohortatus, quos integros superauissent, ut uictos contemnerent, plenus spei bonae ... aduersus eos ⟨c⟩ proficiscitur: 2, 5, 2; Pompeius ... Scipionis milites cohortatur, ut parta iam uictoria praedae ac praemiorum uelint esse participes: 3, 82, 1; Caesar ... milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque oppugnarent: 3, 95, 1; ¶ ille cum Cotta saucio communicat, si uideatur, pugna ut excedant et cum Ambiorige una conloquantur: V 36, 3; ¶ tum suo more ⟨sine mora *Hartz; del. RSchn.*⟩ conclamauerunt, uti ⟨ut β⟩ aliqui ex nostris ad conloquium prodiret: V 26, 4; ¶ re impetrata contendunt, ut ipsis summa imperii tradatur: VII 63, 5; ¶ (qui decimae legionis aquilam ferebat obtestatus ⟨obtestatur β; contestatus α; *edd.*⟩ deos, ut ea res legioni feliciter eueniret, Desilite, inquit: IV 25, 3;) ¶ denuntiare *u.* **denuntio B.** *p. 861 (3 loc.);* ¶ edicunt, penes quem quisque sit Caesaris miles, ut ⟨*om.*

Nl[1]⟩ producat ⟨*Nx; producatur O; Np., Dt.*⟩: 1, 76, 4; ¶ ille unum elocutus, ut memoria tenerent milites ea, quae pridie sibi ⟨*c*⟩ confirmassent, sequi sese iubet: 2, 34, 5; ¶ latum ab X tribunis plebis contra dicentibus inimicis, Catone ⟨*c*⟩ uero . . . dicendi mora dies extrahente ⟨*c*⟩, ut sui ratio absentis haberetur: 1, 32, 3; ¶ hortari *u.* **hortor 1. B. a)** α) *p. 1516 et* **b)** β) ββ) *p. 1517 (9+12 loc.)*; ¶ imperare *u.* **impero 1. A. b)** β) αα) *et* ββ) *p. 74 sq. (15 loc.)*; ¶ (instigare: 3, 25, 3 *u.* castigare;) ¶ missas legationes ab ⟨*c*⟩ non nullis ciuitatibus ad Germanos inuitatosque eos, uti ab Rheno discederent: IV 6, 3; ¶ mandare *u.* **mando A. b)** *p. 537 (5 loc.)*; ¶ praemetuens suis ad T. Sextium legatum . . . misit, ut cohortes . . . celeriter educeret et sub infimo colle . . . constitueret, ut, si . . . uidisset, . . . terreret: VII 49, 1; statimque in Siciliam misit, uti duae legiones reliquusque equitatus ad se mitteretur: 2, 37, 4; ¶ monere *u.* **moneo D.** *p. 632 (9 loc.)*; ¶ obsecrare *u.* **obsecro C. a)** *et* **b)** *p. 866 (5 loc.)*; ¶ obtestari *u.* **obtestor B.** *p. 872 sq. (5 loc.)*; ¶ orare *u.* **oro B. a)** *et* **b)** *p. 968 sq. (10 loc.)*; ¶ petere *u.* **peto** *p. 1083 sq.* δ) *(18 (20) loc.)*; ¶ (poscere: V 6, 6 *u.* β) ius iurandum;) ¶ postulare *u.* **postulo** *p. 1152 sq.* **A. a)** γ) ββ) *(9 loc.)*; ¶ Pompeius suis praedixerat, ut ⟨ne *Nhl*; neu *O*⟩ Caesaris impetum exciperent neue ⟨neque *hl*⟩ se loco mouerent aciemque eius distrahi paterentur: 3, 92, 1; ¶ iusserunt pronuntiari ⟨*c*⟩, ut impedimenta relinquerent atque in orbem consisterent: V 33, 3; Ambiorix pronuntiari iubet, ut procul tela coiciant neu ⟨ne *hl*; nec *a*⟩ propius accedant et quam ⟨*o*⟩ in partem Romani impetum fecerint cedant: V 34, 3; ¶ de reliquis rebus ad senatum refertur: tota Italia dilectus habeatur; Faustus Sulla propere in Mauretaniam mittatur; pecunia uti ex aerario Pompeio detur: 1, 6, 3; refertur etiam de rege Iuba, ut socius sit atque amicus: 1, 6, 4; ¶ rogare *u.* **rogo B. c)** α) *et* β) *p. 1752 (3 loc.)*; ¶ Labieno scribit, ut quam plurimas possit ⟨β; posset α; *edd.*⟩ iis legionibus, quae *sint apud eum, naues instituat: V 11, 4; ¶ (quid irati grauius † de uobis sentire ⟨grauius uobis censere *Paul, qui nunc mauult* gr. de uobis sancire⟩ possunt, quam ut eos prodatis, qui se uobis omnia debere iudicant, in eorum potestatem ueniatis, qui se per uos perisse existimant? 2, 32, 4;) ¶ et uoce et manibus uniuersi ex uallo, ubi constiterant, significare coeperunt, ut statim dimitterentur: 1, 86, 2; ¶ reliquasque ciuitates sollicitant, ut in ea libertate, quam a maioribus acceperint ⟨*c*⟩, permanere quam Romanorum seruitutem perferre malint ⟨β; mallent α; *edd.*⟩: III 8, 4; ¶ (tum cuidam ex equitibus Gallis magnis praemiis persuadet ⟨suadet β⟩, uti ⟨ut *Q*⟩ ad Ciceronem epistulam deferat: V 48, 3.)

ββ) **constituendi:** consensisse Gaditanos principes cum tribunis cohortium, quae essent ibi in praesidio, ut Gallonium ex oppido expellerent, urbem insulamque Caesari seruarent: 2, 20, 2; ¶ sententiis dictis constituunt, ut qui ⟨*c*⟩ ualetudine aut aetate inutiles sint ⟨*c*⟩ bello oppido excedant atque omnia prius experiantur ⟨expediantur α⟩ quam ad ⟨*c*⟩ Critognati sententiam ⟨*c*⟩ descendant ⟨*Aldus*; descidant β; discedant α⟩; illo tamen ⟨*c*⟩ potius utendum consilio . . . quam . . . pacis subeundam condicionem: VII 78, 1(2); cum . . . creditae pecuniae (non) soluerentur, constituit, ut arbitri darentur: 3, 1, 2; ¶ quam ob rem placuit ei, ut ad Ariouistum legatos mitteret: I 34, 1; placuit, ut ⟨uti β; *Schn.*⟩ Litauiccus decem illis milibus, quae Caesari ad bellum mitterentur, praeficeretur atque ea † ducenda curaret fratresque eius ad Caesarem praecurrerent: VII 37, 7; ¶ ciuitates . . . habent legibus sanctum, si quis ⟨*c*⟩ quid . . . acceperit ⟨*c*⟩, uti ad magistratum deferat ⟨-rant β⟩ neue cum quo alio communicet ⟨-cent β⟩: VI 20, 1; (2, 32, 4 *u.* αα) sentire;) ¶ statuunt, ut X milia ⟨*c*⟩ hominum delecta ex omnibus copiis ⟨*c*⟩ in oppidum mittantur ⟨submittantur β; *Schn.*⟩, nec . . . committendam censent: VII 21, 2.

γγ) **nitendi, studendi:** neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, . . . sed ne illi habeant, quo contra se uti possint: 1, 85, 11; ¶ neque iam ut aliquid adquireret proelioque hostes lacesseret, sed ut ⟨*om. l*⟩ incolumem exercitum Agedincum reduceret ⟨-re *hl*⟩ cogitabat: VII 59, 4; ¶ non minus se id contendere et laborare, ne ea, quae dixissent, enuntiarentur quam uti ea, quae uellent, impetrarent: I 31, 2; aestus commutationem secutus remis contendit, ut eam partem insulae caperet, qua optimum esse egressum . . . cognouerat: V 8, 3; ¶ si, ut ⟨*3 Lagom.*; *om. rell.*⟩ cogitata praeclare eloqui possent non nulli studio et usu elaborauerunt: *ap. Cic. Brut.* 253; ¶ laborare: I 31, 2 *u.* contendere; nec minus quam est pollicitus Vercingetorix animo laborabat, ut reliquas

ciuitates adiungeret: VII 31, 1; ¶ in occupandis praesidiis magna ui uterque nitebatur ⟨*N;* uidebatur *x;* utebatur *O*⟩: Caesar, ut quam angustissime Pompeium contineret, Pompeius, ut quam plurimos colles quam maximo circuitu occuparet: 3, 45, 1; ¶ circumuallare Pompeium instituit haec spectans ⟨*Steph.;* expectans *x*⟩, quod . . . Pompeius multitudine equitum ualebat, quo minore periculo undique frumentum . . . supportare posset, simul, uti pabulatione Pompeium prohiberet equitatumque eius ad rem gerendam inutilem efficeret, tertio, ut auctoritatem, qua ille . . . niti ⟨uti *NO*⟩ uidebatur, minueret: 3, 43, 2—4; hanc sibi commodissimam belli rationem iudicauit, uti . . . semper . . esset in itineribus, haec ⟨hoc *V.*⟩ spectans ⟨*Steph.;* sperans *x*⟩, ut mouendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria ⟨*o*⟩ uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret: 3, 85, 2; ¶ omnibus modis huic rei studendum, ut pabulatione et ⟨*c*⟩ commeatu Romani prohibeantur ⟨-berentur β⟩: VII 14, 2.

δδ) exspectandi: neque exspectant, quod superioribus annis acciderat, ut de eorum imperio ad populum feratur: 1, 6, 6; **(**3, 43, 2—4 *u.* γγ) spectare.**)**

εε) timendi: non se hostem uereri, sed . . . magnitudinem siluarum . . . aut rem frumentariam, ut satis commode supportari posset, timere dicebant: I 39, 6; ¶ **(**Labienus . . . ueritus, ne, ⟨*om.* β; *Np.*⟩ si ⟨β; *om.* α⟩ ex hibernis fugae similem profectionem fecisset, ⟨ut *add.* α; *Np.*; *om.* β⟩ hostium impetum sustinere non ⟨*om. Np.*⟩ posset: V 47, 4.**)**

ζζ) committendi, permittendi: committere *u.* **committo** *p. 610* **e)** *(4 loc.)*; ¶ Boios petentibus Haeduis, quod egregia uirtute erant cogniti, ut in finibus suis conlocarent concessit: I 28, 5; non prius . . . duces . . . dimittunt, quam ab his sit concessum, arma uti capiant ⟨ut copiam faciant β⟩ et ad castra contendant: III 18, 7; ¶ neque suam neque populi Romani consuetudinem pati, uti optime meritos ⟨*c*⟩ socios desereret: I 45, 1; neque suam pati dignitatem, ut tantis copiis tam exiguam manum praesertim fugientem atque impeditam adoriri non audeant: VI 8, 1; ¶ obsides . . . redderet Sequanisque permitteret, ut quos illi haberent uoluntate eius reddere illis liceret: I 35, 3; huic permisit, si opus esse arbitraretur, uti in his locis legionem hiemandi causa conlocaret: III 1, 3.

ηη) impellendi, impetrandi, persuadendi: unum se esse . . ., qui adduci non potuerit, ut iuraret aut liberos suos obsides daret: I 31, 8; ¶ Allobrogibus sese uel persuasuros . . . existimabant uel ui coacturos, ut per suos fines eos ire paterentur: I 6, 3; ¶ cum uideret Germanos tam facile impelli, ut ⟨quod β⟩ in Galliam uenirent: IV 16, 1; impellit alios auaritia, alios iracundia et temeritas, quae . . . est innata, ut leuem auditionem habeant ⟨habent *BM*⟩ pro re comperta: VII 42, 2; ¶ impetrare *u.* **impetro** *p. 78* **d)** *(6(7) loc.)*; ¶ persuadere *u.* **persuadeo A. a) γ) αα) — γγ)** *p. 1070 sq. (13 loc.)*.

ϑϑ) efficiendi: Caesar omnibus consiliis anteuertendum existimauit, ut Narbonem ⟨*c*⟩ proficisceretur: VII 7, 3; ¶ efficere *u.* **efficio** *p. 996* **c)** *(8 loc.)*; ¶ facere, fieri *u.* **facio** *p. 1264 sq.* **c) α) αα)** *et* **β)** *(15 loc.)*; ¶ neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque uniuersi tollerent: 3, 92, 3; ¶ obsidesque uti inter sese ⟨*c*⟩ dent perficit ⟨*AQ;* perfecit *MC*β⟩: Sequani, ne itinere Heluetios prohibeant, Heluetii, ut sine maleficio . . . transeant: I 9, 4; quibus rebus perfectum est, ut altissimis fluminibus atque impeditissimis itineribus nullum acciperet incommodum: 3, 77, 2.

β) ex subst.: hostes . . . in foro . . . constiterunt, hoc animo, ut, si qua ex parte obuiam [contra] ueniretur, acie instructa depugnarent: VII 28, 1; ¶ eius rei multas adferunt causas: ne ⟨quod neque β⟩ . . . commutent, ne . . . expellant, ne . . . aedificent, ne qua ⟨*c*⟩ oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones . . . nascuntur; ut animi aequitate plebem contineant: VI 22, (3.)4; neque nunc ut memoriae prodantur ⟨*N;* -datur *x*⟩ satis causae putamus: 3, 17, 1; causa autem obsidionis haec fere esse consueuit ⟨-erat *Paul*⟩, ut frumento hostes prohiberent: 3, 47, 3; ¶ propterea quod eo consilio florentissimis rebus domos suas Heluetii reliquissent, uti toti Galliae bellum inferrent imperioque potirentur locumque domicilio ex magna copia deligerent, quem . . . fructuosissimum iudicassent, reliquasque ciuitates stipendiarias haberent: I 30, 3; milibus passuum duobus ultra eum castra fecit eo consilio, uti frumento commeatuque, qui ⟨*c*⟩ ex . . . Haeduis supportaretur, Caesarem intercluderet: I 48, 2; partem . . . traducere conati sunt eo consilio, ut, si possent, castellum . . . expugnarent pontemque interscinderent, si minus potuissent, agros Remorum popularentur . . . commeatuque nostros prohiberent: II 9, 4.5; castra

. . . quam maxime potest contrahit eo consilio, ut in summam contemptionem ⟨c⟩ hostibus ueniat: V 49, 7; qui (Germani) eo consilio Rhenum transierant, ut Ambiorigis fines depopularentur: VI 42, 3; hunc ⟨c⟩ (montem) . . . concitatos iubet occupare, eo consilio, uti ipse eodem omnibus copiis contenderet et mutato itinere iugis Octogesam perueniret: 1, 70, 4; pontones . . . Lissi relinquit hoc consilio, ut, si . . . traiecisset exercitum, aliquam Caesar ad insequendum facultatem haberet: 3, 29, 3; diuersa sibi ambo consilia capiunt: Caesar, ut quam primum se cum Antonio coniungeret, Pompeius, ut uenientibus in itinere se opponeret: 3, 30, 2; ¶ *de* senatus . . consulto certior factus, ut omnes iuniores Italiae coniurarent, dilectum tota prouincia habere instituit: VII 1, 1; ¶ erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius prouinciae iuniores . . . iurandi causa conuenirent: 3, 102, 2; ¶ fidem reliquis interponere, ius iurandum ⟨ius iur. *del. Eussn.*⟩ poscere, ut quod esse ex usu Galliae intellexissent, communi consilio administrarent: V 6, 6; ¶ biduo post Ariouistus ad Caesarem legatos mittit ⟨misit β⟩: uelle se . . . agere cum eo; uti aut iterum conloquio diem constitueret aut, si id minus uellet, ex ⟨c⟩ suis legatis ⟨CC⟩ aliquem ad se mitteret: I 47, 1; quae gens . . . ultro ad Caesarem legatos miserat, ut suis omnibus facultatibus uteretur: 3, 80, 1; ¶ legem promulgauit, ut sexenni ⟨c⟩ die ⟨c⟩ sine usuris creditae pecuniae soluerentur ⟨*ego;* -uantur *x; edd.*⟩: 3, 20, 4; ¶ cum litteras ad senatum miserit, ut omnes ab exercitibus discederent, ne id quidem impetrauisse ⟨c⟩: 1, 9, 3; ¶ dat negotium Senonibus reliquisque Gallis, qui finitimi Belgis erant, uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant: II 2, 3; ¶ Suebos . . . nuntios in omnes partes dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis deponerent atque omnes, qui arma ferre possent, unum in locum conuenirent: IV 19, 2; alterum (nuntium) ad C. Fabium legatum mittit, ut in Atrebatum ⟨c⟩ fines legionem adducat: V 46, 3; Androsthenes . . . ad Scipionem Pompeiumque nuntios mittit, ut sibi subsidio ueniant: 3, 80, 3; (missisque ad eos nuntiis, ex his ⟨*ahl;* ut ex his *Of(?); Np., Dt.*⟩ locis discederent, contra uoluntatem suam ⟨c⟩ naues *soluerant: 3, 102, 7;) ¶ obsidesque uti inter sese dent perficit ⟨perfecit *MC*β⟩: Sequani, ne itinere Heluetios prohibeant, Heluetii, ut ⟨uti *Frig.*⟩ sine maleficio et iniuria transeant: I 9, 4; ¶ dabat operam, ut ⟨uti β⟩ in officio Dumnorigem contineret, nihilo tamen setius omnia eius consilia cognosceret ⟨-re *AQ*β⟩: V 7, 3; dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum uirtute sarciretur; quod si esset factum, *futurum* ut detrimentum ⟨quod esset factum detrimentum, ut *Paul*⟩ in bonum uerteret, uti ad Gergouiam accidisset, atque ii ⟨c⟩, qui ante dimicare timuissent, ultro se proelio offerrent: 3, 73, 5(6); mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me praeberem et Pompeium darem operam ut reconciliarem: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ satis esse magna utrimque incommoda accepta, quae pro disciplina et praeceptis habere possent ⟨-sint *Naf*⟩, ut reliquos casus timerent: 3, 10, 4; ¶ tenere uterque propositum uidebatur: Caesar, ne nisi ⟨*Np.;* ut nisi *uett. edd.*; nisi *x*⟩ coactus proelium committeret ⟨committere *Oaf;* non committere *hl;* non committeret *uett. edd.*⟩, ille, ut opera Caesaris impediret: 1, 83, 3; ¶ ⟨eius *add.* β; *Ald.*⟩ in primis rationem esse habendam dicunt, prius quam eorum clandestina consilia efferantur, ut Caesar ab exercitu intercludatur: VII 1, 6; totius autem rei consilium his rationibus explicabat, ut, si Pompeius eodem contenderet, abductum illum a mari . . . pari condicione belli secum decertare cogeret, si in Italiam transiret ⟨transire *x*⟩, coniuncto exercitu cum Domitio per Illyricum Italiae subsidio proficisceretur, si Apolloniam Oricumque oppugnare . . . conaretur, obsesso Scipione necessario illum suis auxilium ferre cogeret: 3, 78, 3. 4; ¶ relinquitur ⟨fingitur *Paul*⟩ noua religio ⟨*om. a*⟩, ut eo neglecto sacramento, quo tenemini, respiciatis illud, quod deditione ducis et capitis deminutione sublatum est: 2, 32, 9; ¶ senatus consultum: VII 1, 1 *u.* consultum; ¶ non nullae huius ⟨eius β⟩ modi sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta isdem itineribus, quibus eo peruenissent, ad salutem contenderent: III 3, 2.3; Scipionis sententiam sequuntur: uti ante certam diem Caesar exercitum dimittat; si non faciat, eum aduersus rem publicam ⟨c⟩ facturum uideri: 1, 2, 6.7; dicuntur etiam ab non nullis sententiae, ut legati ad Caesarem mittantur, qui uoluntatem senatus ei proponant: 1, 3, 7; ¶ [Pompei] summam *suam* esse ac fuisse semper uoluntatem, ut componeretur ⟨*O;* -rentur *x*⟩ atque ab armis discederetur: 3, 16, 4.

γ) ex adiect.: omnia uada . . . obtinebant sic animo parati, ut, si eam paludem Romani perrumpere conarentur, haesitantes premerent

ex loco superiore: VII 19, 2; Afranius se . . in castra recipit sic paratus, ut uidebatur, ut quicumque accidisset casus hunc quieto et aequo animo ferret: 1, 75, 1.

C. ut est coniunctio consecutiua (uel explicatiua); a) totum enuntiatum consecutiuum aduerbii locum obtinet; aa) antecedit α) pronom. uel adiect.; αα) hic *u.* **hic** *p. 1489 sq.* **F. a)**: V 41, 5; 2, 6, 1; III 22, 2; I 43, 8; IV 5, 2; V 43, 5; I 35, 2; IV 23, 3; 1, 47, 1; 2, 18, 6; 3, 85, 2; *ap. Cic. ad. Att.* IX 7 *C*, 1; 3, 50, 2.

ββ) is: erant cum Achilla eae ⟨*sic Paul; achillae fh;* Achilla *al(?); edd.*⟩ copiae, ut neque numero neque genere hominum neque usu rei militaris contemnendae uiderentur: 3, 110, 1; — **id** uero militibus fuit pergratum et iucundum, ut ex ipsa significatione cognosci potuit, ut qui aliquid ⟨*c*⟩ iusti ⟨*c*⟩ incommodi exspectauissent, ultro praemium missionis ferrent: 1, 86, 1; *u. praeterea* **is** *p. 337 sq.* **C. a)** *(16 loc.).*

γγ) tantus *u.* **tantus A. b)** *et* **B. b)** *p. 2116—2121 et 2125 sq. (54(55) loc.).*

β) aduerb.; αα) adeo *u.* **adeo A.** *p. 151 sq. (16)17) loc. except. his:* VII 47, 3; 1, 69, 3; V 54, 5;) cuius loci haec erat natura atque ita ⟨natura. Adeo β⟩ † montibus angustis mare continebatur, uti ⟨ut β⟩ ex locis superioribus in litus telum adigi posset: IV 23, 3.

ββ) eo, usque eo *u.* **is** (eo) *p. 345* **B. b)** *(3 loc.).*

γγ) huc *u.* **hic** (huc) *p. 1496* **B.** *(3 loc.).*

δδ) ita *u.* **ita 3. C.** *et* **D.** *p. 352 sq. (18 loc.);* aciemque instruxit primo ⟨*c*⟩ suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus uero diebus ⟨ita *add. Nitsche*⟩, ut progrederetur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret: 3, 84, 2.

εε) sic *u.* **sic A. b) β)** *p. 1866—68 (21 loc., except.* **𝔈) c)** *p. 1867).*

ζζ) tam *u.* **tam** *p. 2106* **c)** *(3 loc.).*

bb) non antecedit pronom. uel aduerb.; α) ut c. coni. praes.; in enuntiato primario inuenitur αα) ind. praes.: his (trabibus et saxis) conlocatis et coagmentatis ⟨*c*⟩ alius insuper ordo additur, ut idem illud interuallum seruetur neque inter se contingant trabes, sed paribus *intermissis spatiis singulae singulis saxis interiectis arte contineantur: VII 23, 3; VII 42, 2 *u. p. 2406 ηη)* impellere; milites disponit non certis spatiis intermissis, ut erat superiorum dierum consuetudo, sed perpetuis uigiliis stationibusque, ut contingant inter se atque ⟨*c*⟩ omnem munitionem expleant: 1, 21, 3; Afranius et Petreius et Varro, legati Pompei, . . . officia inter se partiuntur, uti Petreius ex Lusitania . . . cum omnibus copiis ad Afranium proficiscatur, Varro . . . ulteriorem Hispaniam tueatur: 1, 38, 2; hoc **in* itinere est fons, quo ⟨*c*⟩ mare succedit longius, lateque is locus restagnat ⟨succedit, longe ut lateque is l. restagnet *Paul*⟩: 2, 24, 4.

ββ) coni. praes.: si obsides ab iis ⟨*c*⟩ sibi dentur, uti ea, quae polliceantur, facturos intellegat: I 14, 6.

γγ) ind. perf.: suos liberos, nisi cum adoleuerunt, ut munus militiae sustinere possint, palam ad se adire non patiuntur: VI 18, 3.

δδ) nomen uel totum enuntiatum, quod explicatur: post eius mortem nihilo minus Heluetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant: I 5, 1; omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Heluetii fecerint, ut domo emigrent, aliud domicilium, alias sedes remotas a Germanis petant fortunamque, quaecumque accidat, experiantur: I 31, 14; in se noui generis imperia constitui, ut idem ad portas urbanis praesideat ⟨*Ald.;* praesidia *codd.*⟩ rebus et duas bellicosissimas prouincias absens tot annos ⟨*c*⟩ obtineat: 1, 85, 8; in se uno non seruari quod sit omnibus datum semper imperatoribus, ut rebus feliciter gestis aut cum honore aliquo aut certe sine ignominia domum reuertantur ⟨-tatur *Paul*⟩ exercitumque dimittant ⟨-tat *Paul*⟩: 1, 85, 10.

β) ut c. coni. perf.: singulas (naues) nostri consectati expugnauerunt, ut perpaucae ex omni numero noctis interuentu ad terram peruenerint ⟨peruenirent β⟩: III 15, 5.

γ) ut c. coni. impf.; antecedit αα) uerb. finit.; 𝔄) praes. hist.: interim ad Labienum . . . incredibili celeritate de uictoria Caesaris fama perfertur, ut, cum ab hibernis Ciceronis milia passuum abesset ⟨*c*⟩ circiter ⟨*c*⟩ LX eoque post horam nonam diei Caesar peruenisset, ante mediam noctem ad portas castrorum clamor oreretur ⟨oriretur $M^3A^2Q^2$β⟩: V 53, 1; huc addunt pauca rei confirmandae causa, ut de compositione acturi uiderentur: 3, 15, 7.

𝔅) perf.: dies . . V . . . suas copias produxit et aciem instructam habuit, ut, si uellet Ariouistus proelio contendere, ei potestas non deesset: I 48, 3; incredibili celeritate ad flumen decucurrerunt, ut paene uno tempore et ⟨*om.* β⟩ ad siluas et in flumine et iam ⟨*om.* β⟩ in manibus nostris ⟨et iam in m. n. *del. Paul*⟩ hostes uiderentur: II 19, 7; at hostes etiam in extrema spe salutis tantam uirtutem praestiterunt, ut . . . remitterent; ut non nequiquam tantae uirtutis homines iudicari deberet ⟨B^3*;* deberent *X;* de-

buerint *Ciacc.*⟩ ausos esse ⟨ausi quod essent β^{a}⟩ transire latissimum flumen . . .: II 27, 5; III 15, 5 *u.* β); uincite, inquit, si ita uultis, Sabinus, et id clariore uoce, ut magna pars militum exaudiret: V 30, 1; saepe in eum locum uentum est . . ., ut [non] modo uisum ab se Ambiorigem in fuga circumspicerent captiui nec plane etiam abisse ex conspectu contenderent, ut spe consequendi inlata . . . paene naturam studio uincerent, semperque paulum ad summam felicitatem defuisse uideretur, atque ⟨cum *Ciacc.*⟩ ille latebris . . . se eriperet et ⟨ut β⟩ noctu occultatus ⟨*c*⟩ alias regiones partesque peteret: VI 43, (4.)5. 6; quos ille multa iam nocte silentio ⟨sic β⟩ ex fuga ⟨ex f. *om.* β⟩ excepit ueritus, ne qua . . . seditio oreretur, ut procul in uia dispositis familiaribus suis principibusque ciuitatum disparandos deducendosque ad suos curaret ⟨curarat *Schn.*⟩: VII 28, 6; fossam . . . derectis lateribus duxit, ut eius fossae ⟨*om.* β⟩ solum tantundem pateret, quantum summae fossae ⟨summa (*om.* fossae) β⟩ labra distarent ⟨distabant β⟩: VII 72, 1; duas legiones suas antecedere, reliquas subsequi iussit, ut non longo inter se spatio castra facerent: 1, 87, 4; omnibus deinceps diebus Caesar exercitum in aciem . . . produxit, si Pompeius proelio decertare uellet, ut paene castris Pompei legiones subiceret ⟨subicere *Oahl*⟩: 3, 56, 1; cuius aduentus Pompeianos compressit nostrosque firmauit, ut se ex maximo timore colligerent: 3, 65, 2; se in castra equo contulit et iis ⟨*c*⟩ centurionibus, quos in statione . . . posuerat, clare, ut milites exaudirent, Tuemini, inquit, castra: 3, 94, 6; in castris Pompei uidere licuit . . . multa . . ., quae nimiam luxuriam et uictoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset nihil eos de euentu eius diei timuisse: 3, 96, 1; neque multo post de proelio facto in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: 3, 101, 7.

ℭ) impf.: mons autem altissimus impendebat, ut facile perpauci prohibere possent: I 6, 1; Gallis magno . . . erat impedimento quod pluribus eorum scutis . . . conligatis . . . pugnare (non) poterant, multi ut diu iactato bracchio praeoptarent . . . nudo corpore pugnare: I 25, 4; collis nascebatur . . . ab superiore parte siluestris, ut non facile introrsus perspici posset ⟨*Q*^{a}*B*^{a}*M*^{a}β; possit α⟩: II 18, 2; turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris nauibus superabat, ut neque ex inferiore ⟨*c*⟩ loco satis ⟨*c*⟩ commode ⟨*c*⟩ tela *adigi possent et missa a ⟨*c*⟩ Gallis grauius acciderent: III 14, 4; quibus (funibus) abscisis ⟨*c*⟩ antemnae necessario concidebant, ut, cum omnis Gallicis nauibus spes in uelis armamentisque consisteret, his ereptis omnis usus nauium uno tempore eriperetur: III 14, 7; in conspectu Caesaris atque omnis exercitus res gerebatur, ut nullum paulo fortius factum latere posset: III 14, 8; Sabinus idoneo omnibus rebus ⟨*c*⟩ loco castris sese ⟨*c*⟩ tenebat, cum Viridouix . . . cotidie . . . pugnandi potestatem faceret, ut iam non solum hostibus in contemptionem ⟨*c*⟩ Sabinus ueniret, sed etiam nostrorum militum uocibus non nihil carperetur: III 17, 5; Cicero, cum tenuissima ualetudine esset, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquebat, ut ultro militum concursu ac uocibus sibi parcere ⟨*c*⟩ cogeretur: V 40, 7; quantum ratione prouideri poterat ab nostris occurrebatur, ut incertis temporibus diuersisque itineribus iretur: VII 16, 3; omnia uada . . . obtinebant sic animo parati, ut, si eam paludem Romani perrumpere conarentur, haesitantes premerent ex loco superiore; ut, qui propinquitatem loci uideret ⟨uiderent β⟩ paratos prope aequo Marte ad dimicandum existimaret ⟨-arent β⟩, qui iniquitatem condicionis perspiceret inani simulatione sese ostentare cognosceret: VII 19, 3; alii . . . picem reliquasque ⟨*c*⟩ res, quibus ignis excitari potest, fundebant, ut ⟨aut *hl*⟩ quo primum occurreretur ⟨*c*⟩ aut cui rei ferretur auxilium uix ratio iniri posset: VII 24, 4; ipsum erat oppidum (Alesia) in colle summo admodum edito loco, ut nisi obsidione expugnari non posse ⟨posse non β⟩ uideretur: VII 69, 1; praeruptus locus erat . . . ac tantum in latitudinem patebat, ut tres instructae cohortes eum locum explerent, ut neque subsidia ab lateribus submitti neque equites laborantibus usui esse possent: 1, 45, 4; 45, 7 *u.* B. a) aa) β) αα) ℭ) a) aa); multa rumor ⟨*c*⟩ adfingebat ⟨*c*⟩, ut paene bellum confectum uideretur: 1, 53, 2; pons ⟨*c*⟩ enim ipsius magnum circuitum habebat, ut multo breuiore itinere illi ad Hiberum peruenire possent: 1, 63, 2; saxa multis locis praerupta iter impediebant, ut ⟨*O*^{a}*; om. O*^{1}*x*⟩ arma per manus necessario traderentur militesque inermes ⟨*c*⟩ subleuatique alii ab aliis magnam partem itineris conficerent: 1, 68, 2; multumque eorum opinionem adiuuabat quod sine iumentis impedimentisque † ad iter profectos uidebant, ut non posse ⟨possent *af*⟩ inopiam diutius sustinere confiderent: 1, 69, 2; qua oratione permoti milites crebro etiam dicentem ⟨*c*⟩ interpellabant, ut magno cum dolore infidelitatis suspicionem sustinere uiderentur: 2, 33, 1; Fabius . . . Varum nomine appellans requirebat, uti unus esse ⟨*hl;*

esset *af*⟩ ex eius militibus et monere aliquid uelle ⟨*o*⟩ ac dicere uideretur: 2, 35, 1; multa praeterea spolia *proferebantur, capti homines equique ⟨*c*⟩ producebantur, ut quicquid intercederet temporis hoc homini ⟨*c*⟩ uictoriam ⟨*c*⟩ morari uideretur ⟨uteretur *Ox*⟩: 2, 39, 5.

𝔇) ppf.; a) ind.: haec cum . . . defixerat festucisque ⟨*c*⟩ adegerat, non sublicae modo derecte ⟨*c*⟩ ad perpendiculum, sed prone ⟨*c*⟩ ac fastigate ⟨*c*⟩, ut secundum naturam fluminis procumberent, . . . statuebat: IV 17, 4; quod Liger ex niuibus creuerat, ut omnino uado non posse transiri ⟨-ire β⟩ uideretur: VII 55, 10; quod sub ipsis radicibus montis constiterant, ut nullum frustra telum in eos mitteretur: 1, 45, 6; cuiusque aetatis amplissimi ⟨*c*⟩ . . . naues conscenderant, ut si quid aduersi accidisset, ne ad conandum quidem sibi quicquam reliqui fore uiderent, si superauissent, uel domesticis opibus uel externis auxiliis de salute urbis confiderent: 2, 5, 5; quod Domitius . . . discesserat et Heracliam [Senticam], quae est subiecta Candauiae, iter fecerat, ut ipsa fortuna illum obicere Pompeio uideretur: 3, 79, 3.

b) coni.: (cum . . . signa eius militaria atque arma Capuae essent comprensa ⟨*c*⟩ et familia Neapoli † uisaque proditione oppidi apparere ⟨*sic x;* Neapoli, ut uis atque proditio oppidi appareret *Pluyg.*⟩: 3, 21, 5.)

𝔈) impf. et ppf.: frumenta non solum . . . consumebantur, sed etiam ⟨*c*⟩ . . . imbribus procubuerant, ut si qui etiam in praesentia se occultassent, tamen his . . . rerum omnium inopia pereundum uideretur: VI 43, 3.

ββ) uerb. infinit.; 𝔄) infin.; a) praes.: tum demum Titurius, ⟨ut *add.* β⟩ qui nihil ante prouidisset, trepidare et concursare cohortesque disponere, haec tamen ipsa timide atque ut ⟨atque ut α; atque *h*; utque *a*[1]; utqui *l*⟩ eum ⟨*c*⟩ omnia deficere uiderentur: V 33, 1; erat iniqua condicio . . . polliceri se in prouinciam iturum neque ante quem diem iturus *esset definire, ut, † si peracto cons. caesaris cons. praefectus esset, nulla tamen mendacii religione obstrictus uideretur: 1, 11, 2; 3, 17, 4 *u. infra* **D.**; Scipionem . . . praeesse . . suo nomine exercitui, ut praeter auctoritatem uires quoque ad coercendum haberet: 3, 57, 3.

b) perf.: animum ⟨*c*⟩ aduersum est paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a uallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari uideretur: 3, 85, 3.

𝔅) partic. (perf.): itinere exquisito per Diuiciacum . . ., ut milium amplius quinquaginta circuitu locis apertis exercitum duceret, de quarta uigilia . . . profectus est: I 41, 4; primipilo ⟨*c*⟩ . . . uulneribus confecto, ut iam se sustinere non posset: II 25, 1; breui spatio interiecto, uix ut iis ⟨*c*⟩ rebus, quas constituissent, . . . administrandis ⟨*c*⟩ tempus daretur, hostes . . . decurrere: III 4, 1; reliquas copias cum omnibus impedimentis, ut consueuerat, misit † captis quibusdam cohortibus, uti ⟨ut β⟩ numerus legionum constare uideretur: VII 35, 3; uado per equites inuento pro rei necessitate oportuno, ut bracchia modo atque umeri ad sustinenda arma liberi ab aqua esse possent ⟨essent *Nitsche*⟩, . . . exercitum traduxit: VII 56, 4.

γγ) nomen uel totum enuntiatum, quod explicatur: damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremaretur: I 4, 1; cum (Heluetii) id, quod ipsi diebus XX aegerrime confecerant, ut flumen transirent ⟨*uerba* ut fl. tr. *spuria iudicat Ciacc.*⟩, illum uno die fecisse intellegerent: I 13, 2; omnibus rebus ⟨*o*⟩ iis ⟨*c*⟩ confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Vbios obsidione liberaret, . . . se . . . recepit: IV 19, 4; etsi idem, quod superioribus diebus acciderat, fore uidebat, ut ⟨β; et α⟩ si essent hostes pulsi, celeritate periculum effugerent: IV 35, 1; neque in eo quod probauerant consilio permanere, ut se loco superiore defenderent, . . . potuerunt ⟨*c*⟩: VI 40, 6; nouum in re publica ⟨rem publicam *N*⟩ introductum exemplum queritur, ut tribunicia intercessio armis notaretur ⟨uetaretur *Madu.*⟩ atque opprimeretur: 1, 7, 2; quas (legiones) . . . miserat suspicatus fore id, quod accidit, ut duces aduersariorum . . . beneficio fortunae ad nostros opprimendos uterentur: 1, 40, 7; hoc idem Caesar facere cogebatur, ut submissis in eundem locum cohortibus defessos reciperet: 1, 45, 8; superius tamen institutum in equitibus, quod demonstrauimus, seruabat, ut, quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos inter equites proeliari iuberet ⟨iubet *af*⟩: 3, 84, 3; fugitiuis omnibus nostris certus erat Alexandriae receptus certaque uitae condicio, ut dato nomine militum essent ⟨esset *NOaf;* esse *hl*⟩ numero: 3, 110, 4.

δ) coni. ppf. et impf.: sua in Haeduos merita exposuit: quam in fortunam quamque in amplitudinem [de]duxisset ⟨et in eam fort. amplitudinemque duxisse β⟩, ut non solum in pristinum statum redissent ⟨redisse *Bentl.*⟩, sed omnium temporum dignitatem et gratiam antecessisse uiderentur: VII 54, 4.

b) totum enuntiatum consec. subiecti (obiecti)

locum obtinet; praedicatum est α) substant.: quod apud Germanos ea ⟨*om.* β⟩ consuetudo esset, ut matres familiae eorum sortibus et ⟨*c*⟩ uaticinationibus declararent, utrum . . .: I 50, 4; *u. praeterea* **sum** *p. 2021 sq.* **ɛ)** *(3 loc.).*

β) uerbum; αα) accedit *u.* **accedo** *p. 71* **ε)** *(3 loc.).*

ββ) accidit *u.* **accido** *p. 75 γ) et p. 76 γ) (10+3 loc.).*

γγ) uerb. efficiendi *u. p. 2406* **ϑϑ).**

δδ) est: (cum his nauibus nostrae classi ⟨*c*⟩ eius modi congressus ⟨esset *add.* β⟩ erat, ut una celeritate et pulsu remorum ⟨*c*⟩ praestaret, reliqua . . . illis essent aptiora et accommodatiora: III 13, 7;) fore, futurum (esse, fuisse) ut(i) *u.* **sum** *p. 2016 sq.* **c)** α) *et* β) *(12+2 loc.).*

εε) relinquebatur *u.* **relinquo** *p. 1662* **e)** *(6 loc.).*

D. ut est coniunctio concessiua: neque nostros exercitus propter frumenti inopiam diutius apud se morari posse confidebant. ac iam ut omnia contra opinionem acciderent ⟨*Q; acciderant ABM;* accederent β⟩, tamen se plurimum nauibus posse: III 9, 6; nihilo minus tamen agi posse de compositione, ut haec non remitterentur, neque hanc rem illi ⟨*c*⟩ esse *impedimento: 3, 17, 4.

[**Falso:** Brundisium cum legionibus VI peruenit, ueteranis III et ⟨*N;* ut *af;* at *Ohl;* ac *Db.*⟩ reliquis: 1, 25, 1; trauersaria tigna iniciuntur, quae firmamento esse possint, et ⟨ut *af*⟩ quicquid est contignatum cratibus consternitur: 2, 15, 2; — ubi turris altitudo perducta est ad ⟨*Ald.;* ut *x*⟩ contabulationem ⟨*Ald.;* -ionis *x*⟩, eam ⟨*Ald.;* causa *x*⟩ in parietes instruxerunt ⟨*c*⟩: 2, 9, 1; — ut *pro* aut: 1, 53, 3 *u. p. 2398* **C) a) aa)**; sperans Pompeium aut Dyrrachium compelli aut ⟨ut *aef*⟩ ab eo intercludi posse: 3, 41, 3; — uter ⟨ut β⟩ eorum uita superarit ⟨*c*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2; — quoad licebat latiore uti ⟨*Voss.; om. O;* ut *x*⟩ spatio: 1, 58, 1; — supraque eum locum II tigna transuersa iniecerunt non ⟨*Steph.;* ut non *x*⟩ longe ab extremis parietibus: 2, 9, 2; — tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus uideberis ⟨*Wsbg.;* ut deberes *codd.;* uidebere *Vict.;* fueris, ut debes *ed. Jenson.*⟩: *ap. Cic. ad Att.* X 8 *B*, 1; — qui magnum in castris usum habebant, milites centurionesque quique ⟨*B*²β; ut quisque α⟩ equitatui praeerant: I 39, 5; id esse facile, quod ⟨β; cum *Fr.;* ut α⟩ equitatu ipsi abundent et quod anni tempore subleuentur: VII 14, 3; † neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque nonnulli grauiora sermones militum dubia durius accipiebantur: 2, 29, 4; inter ⟨*Ald.;* ut inter *x*⟩ bina castra Pompei atque Caesaris unum flumen [tantum] intererat: 3, 19, 1.

Ut . . . ne *u.* **ne** *p. 727 sq.* **b)** α); **ut . . . neu** *u.* **neu** *p. 770 sq.* **B.**; **ut . . . quo:** IV 2, 1; 3, 46, 2—4; **qui . . . ut:** IV 17, 10; **ut . . . coniunctiuus:** IV 16, 5; 1, 6, 3; (purgandi) **causa . . . ut:** IV 13, 5; V 57, 3; 1, 22, 5; ¶ **quod . . . ut:** V 50, 3; existimans . . . et **ut:** 3, 109, 6.

ŭter. A. interrog.; 1. ui adiectiui: (flumen Arar) in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis in utram partem fluat iudicari non possit: I 12, 1; neque sui iudicii neque suarum esse uirium decernere ⟨*c*⟩, utra pars iustiorem habeat causam: 1, 35, 3.

2. ui subst.; a) sing.: hi perpetuas inter se controuersias habebant, quinam ⟨uter alteri β⟩ anteferretur: V 44, 2; ut . . . diiudicari (non) posset, uter ⟨*om. Q*⟩ utri uirtute anteferendus uideretur: V 44, 14.

b) plur.: erat in celeritate omne positum certamen, utri prius angustias montesque occuparent: 1, 70, 1.

2. relat.: uiri ⟨*c*⟩ quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt ⟨*c*⟩, tantas ex suis bonis . . . cum dotibus communicant. . . . uter ⟨ut β⟩ eorum uita superarit ⟨superauerit β; *Aim.;* superauit *Fr.*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2.

utrum. A. utrum . . . an *u.* **an** *p. 257* **A. a)** *(3 loc.).*

B. utrum . . . ne: ut matres familiae eorum sortibus et ⟨*c*⟩ uaticinationibus declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne: I 50, 4.

ūter: quibus erat procliue tranare flumen, quod consuetudo eorum omnium est, ut sine utribus ⟨*b; Ald.;* utrisque *x*⟩ ad exercitum non eant: 1, 48, 7.

uterque. 1. ui adiectiui; A. additur subst.; a) sing.: Curio utrumque improbans consilium quantum alteri ⟨*om. af*⟩ sententiae ⟨alteris *Paul*⟩ deesset animi, tantum alteri ⟨alteris *Paul*⟩ superesse dicebat: 2, 31, 1; ¶ ab utroque cornu *u.* **ab** *p. 37 uers. 13—18 (3 loc.);* ¶ cum uterque utrimque exisset ⟨*uel* perrexisset *Paul*⟩ exercitus, in conspectu fereque ⟨*sic* α; *Paul;* cum uterque utrique esset exercitui in conspectu fereque β⟩ e regione Caesaris ⟨*Paul;* castris *X*⟩ castra ponebat ⟨*Paul;*

ponebant α; poneret β⟩: VII 35, 1; in conspectu utriusque exercitus interficiuntur: 1, 70, 5; audiente utroque exercitu loquitur Afranius: 1, 84, 3; inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque ⟨utrisque *a*⟩ exercitus: 3, 92, 1; ¶ T. Baluentio ⟨*c*⟩ . . . utrumque femur tragula traicitur: V 35, 6; ¶ ab utroque latere *u.* **ab** *p. 38 (5 loc.)*; omnem eam materiam . . . pro uallo ad utrumque latus exstruebat: III 29, 1; ¶ nostros . . . ex utraque munitione deiectos terga uertere coegerunt: 3, 63, 8; ¶ aequo animo singulas binis nauibus obiciebant atque iniecta manu ferrea et retenta utraque naue diuersi pugnabant: 1, 58, 4; ¶ moles atque aggerem ab utraque parte litoris iaciebat: 1, 25, 5; magnaque multitudo sagittariorum ab utraque parte circumfundebatur: 3, 63, 6; — Caesar ad utramque partem pontis firmo praesidio relicto in fines Sugambrorum contendit ⟨*c*⟩': IV 18, 2; Caesar omni exercitu ad utramque partem munitionum ⟨*c*⟩ disposito . . . iubet VII 80, 1; — utraque ex parte, ex utraque parte *u.* **ex** *p. 1177 sq. (7 loc.)*; huc legionem postea traicit ⟨*c*⟩ atque ex utraque parte pontem instituit, ⟨institutum *Ofhl*⟩ biduo perficit: 1, 54, 4; — in utramque partem *u.* **in** *p. 109 sq. (4 loc.)*; ¶ erant . . . scutatae citerioris prouinciae ⟨cit. prou. *del. Np.; Db., Dt.*⟩ et caetratae [ulterioris Hispaniae] cohortes circiter LXXX equitumque ⟨*c*⟩ utriusque prouinciae ⟨utr. prou. *del. Np.; Db., Dt.*⟩ circiter V milia: 1, 39, 1; ¶ ita utraque re oppidorum oppugnatio impediebatur: III 12, 2; quoniam sit fortunae ⟨*c*⟩ cedendum, ad utramque rem se illis offerre, seu morte sua Romanis satis facere seu uiuum tradere uelint: VII 89, 2; ¶ (Menapii) ad utramque ripam fluminis agros, aedificia uicosque habebant: IV 4, 2.

b) plur.: Caesar praesidium ⟨*c*⟩ utrisque castris quod satis esse uisum est reliquit: I 51, 1; — proximo die instituto suo Caesar e ⟨*c*⟩ castris utrisque copias suas eduxit: I 50, 1; ¶ multa suppliciter locutus *est* silentioque ab utrisque militibus auditus: 3, 19, 3.

B. pertinet ad subst., quod antecedit: illae (naues triremes) adeo grauiter inter se incitatae conflixerunt, ut uehementissime utraque ex concursu laborarent, altera uero praefracto ⟨*c*⟩ rostro tota conlabefieret: 2, 6, 5; ¶ tigna bina . . . inter se iungebat. . . . contraria duo . . . statuebat. haec utraque insuper bipedalibus trabibus immissis . . . distinebantur ⟨destinabantur *E; Frig., Db.*⟩: IV 17, 6; ¶ duae fuerunt Ariouisti uxores . . . . utraque ⟨β; *Schn., Db., Hold., Dt.*[2]; utraeque α; *Np., Fr., Dt.*[1]⟩ in ea fuga periit ⟨β; perierunt α; *edd.*; periit; fuerunt *Hug; Hold.*⟩: I 53, 4.

2. ui subst.; A. sing.; a) subi.; α) nom. uel acc.: committere: 2, 34, 1 *u.* exspectare; ¶ hoc unum esse tempus de pace agendi, dum sibi uterque confideret et pares ambo uiderentur: 3, 10, 7; ¶ debere utrumque pertinaciae finem facere et ab armis discedere neque amplius fortunam periclitari: 3, 10, 3; ¶ deesse: 3, 79, 1 *u.* studere; ¶ quod . . . duo magistratum gerant et se uterque eorum legibus creatum esse ⟨*c*⟩ dicat: VII 32, 3; ¶ eodemque die uterque eorum ex castris statiuis a flumine Apso ⟨*c*⟩ exercitum educunt, Pompeius clam et noctu, Caesar palam atque interdiu: 3, 30, 3; ¶ depositis armis auxiliisque, quibus nunc confiderent, necessario populi senatusque iudicio fore utrumque contentum: 3, 10, 9; 79, 1 *u.* studere; ¶ hanc (uallem) uterque si aduersariorum copiae transire conarentur exspectabat, quo aequiore loco proelium committeret: 2, 34, 1; ¶ facit idem Curio, atque una ualle non magna interiecta suas uterque copias instruit: 2, 27, 4; ¶ si uterque in contione statim iurauisset se triduo proximo exercitum dimissurum: 3, 10, 9; ¶ in occupandis praesidiis magna ui uterque nitebatur ⟨*N*; uidebatur *x*; utebatur *O*⟩: Caesar, ut quam angustissime Pompeium contineret, Pompeius, ut quam plurimos colles . . . occuparet: 3, 45, 1; ¶ proelium dirimitur ac suas uterque legiones reducit in castra: 1, 40, 7; atque ita suas uterque copias reducit: 2, 28, 4; ¶ Petreius . . . ad exploranda loca proficiscitur. hoc idem fit ex castris Caesaris. mittitur L. Decidius Saxa cum paucis, qui loci naturam perspiciat. uterque idem suis renuntiat: 1, 66, 4; ¶ his de causis uterque eorum celeritati studebat, et suis ut esset auxilio *et* ad opprimendos aduersarios ne occasioni ⟨*c*⟩ temporis deesset: 3, 79, 1; ¶ Ariouistus postulauit, ne quem peditem ad conloquium Caesar adduceret; . . . uterque cum equitatu ueniret: I 42, 4; ¶ (Varronem profiteri se . . . ad conloquium uenturum atque una uisurum ⟨utrumque *add. Vielh.*⟩, quem ad modum ⟨*Elberl.*; uis utrumque admodum *codd.*⟩ tuto legati uenire . . . possent: 3, 19, 3;) ¶ tali instructa acie tenere uterque propositum uidebatur: Caesar, *ne* nisi coactus proelium committeret ⟨*c*⟩, ille, ut opera Caesaris impediret: 1, 83, 3; (3, 45, 1 *u.* niti.)

β) abl. abs.: cum leges duo ex una familia uiuo utroque non solum magistratus creari

uetarent, sed etiam in senatu esse prohiberent: VII 33, 3.

b) obi.: comprehendunt utrumque et orant, ne sua dissensione et pertinacia rem in summum periculum deducant: V 31, 1; ¶ sic fortuna in contentione et certamine utrumque uersauit, ut alter alteri inimicus auxilio salutique esset: V 44, 14.

c) gen.; α): hic locus aequo fere spatio a ⟨*c*⟩ castris Ariouisti et Caesaris ⟨castris utriusque β⟩ aberat: I 43, 1; ¶ uiri ⟨*c*⟩ quantas pecunias ab uxoribus ... acceperunt ⟨*c*⟩, tantas ex suis bonis ... cum dotibus communicant.... uter ⟨*c*⟩ eorum uita superarit ⟨*c*⟩, ad eum pars utriusque cum fructibus ⟨*c*⟩ superiorum temporum peruenit: VI 19, 2; ¶ qui (legati) ab eo postularent, uti aliquem locum medium utriusque ⟨utrisque *Ciacc.; del. Th.Bentl.*⟩ colloquio deligeret: uelle sese de re publica et summis utriusque rebus cum eo agere: I 34, 1.

β): (medium utriusque: I 34, 1 *u.* **α)** res.)

d) c. praep.: idoneos nactus homines ... petit ab utroque, quoniam Pompei mandata ad se detulerint, ne grauentur sua quoque ad eum postulata deferre: 1, 9, 1.

B. plur.; a) subi.; α) nom. uel acc.: utrique sese ⟨*c*⟩ suo loco continent: Galli, quod ampliores copias ... exspectabant, Caesar, si forte ... hostes in suum locum elicere posset, ut citra uallem ... contenderet: V 50, 1(—3); ¶ aciesque ad solis occasum continentur; inde utrique in castra discedunt: 1, 83, 3; ¶ Caesar ut cognosceret postulatum est, eoque utrique quod statuit contenti fuerunt: 1, 87, 3; ¶ haec eius diei praefertur opinio, ut se utrique superiores discessisse existimarent: Afraniani, quod ... coegissent; nostri autem, quod ... compulissent: 1, 47, 1.

β) ab c. pass.: signa legionum duarum procul ab utrisque conspiciuntur: 1, 40, 7; ¶ summa ui ab utrisque contenditur: VII 70, 2; ¶ pugnatum est ab utrisque acriter: IV 26, 1; ¶ in nouo genere belli nouae ab utrisque bellandi rationes reperiebantur: 3, 50, 1.

b) obi.: quod in conspectu omnium res gerebatur ..., utrosque et laudis cupiditas et timor ignominiae ad uirtutem excitabat ⟨*c*⟩: VII 80, 5.

c) dat.: utrisque ⟨utrimque *B*[1]⟩ ad animum ⟨id animo *Fr.*⟩ occurrit unum esse illud ⟨*c*⟩ tempus ⟨*c*⟩, quo maxime contendi conueniat: VII 85, 2; ¶ aduentumque ibi (Neruios) Romanorum exspectare una cum Atrebatibus ⟨*c*⟩ et Viromanduis, finitimis suis; nam his utrisque persuaserant, uti eandem belli fortunam experirentur: II 16, 3.

medius utrisque: I 34, 1 *u.* **A. c) α)** res.

d) c. praep.: progressus in Nitiobroges et Gabalos ab utrisque obsides accipit ⟨accepit β⟩: VII 7, 2.

[**Falso:** insula natura triquetra ⟨*edd. pr.;* triquadra *uel* triquatra β; utrique α⟩: V 13, 1; consuetudo eorum omnium est, ut sine utribus ⟨*b; Ald.;* utrisque *x*⟩ ad exercitum non eant: 1, 48, 7.]

uterque utri(m)que: VII 35, 1; ¶ **utraque res: seu ... seu:** VII 89, 2; **uterque ... ambo:** 3, 10, 7; ¶ **hi utrique:** II 16, 3; IV 17, 6; ¶ **uterque c. plural.:** (I 53, 4?) 2, 6, 5; 3, 30, 3.

uti *u.* **ut.**

Vtica: hic (Attius Varus) uenientem Vticam nauibus Tuberonem portu atque oppido prohibet ...: 1, 31, 3; quas naues Vticae ex praedonum bello subductas P. Attius reficiendas huius belli causa curauerat: 2, 23, 3; Curio Marcium Vticam nauibus praemittit; ipse eodem cum exercitu proficiscitur: 2, 24, 1; id autem est iugum ... praeruptum atque asperum, sed tamen paulo leniore ⟨*c*⟩ fastigio ab ea parte, quae ad Vticam uergit. abest derecto itinere ab Vtica paulo amplius passus mille ⟨*c*⟩: 2, 24, 3. 4; *cf. qu. sqq.;* Curio castra Vari ⟨*c*⟩ conspicit muro oppidoque coniuncta ad portam, quae appellatur *Belica, admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Vtica, altera [a] theatro, quod est ante oppidum: 2, 25, 1; *cf. qu. sqq.* § 1—3; equites ... peditesque ..., quos auxilii causa rex Iuba paucis diebus ante Vticam miserat: 2, 25, 3; *cf* § 5; quae (onerariae naues) stabant ad Vticam numero circiter CC: 2, 25, 6; sublatis ancoris omnes Vticam relinquunt ⟨*c*⟩ et quo imperatum est transeunt: 2, 25, 7; posteroque die (Curio) exercitum Vticam ⟨uticam exerc. *Ohl*⟩ ducit et prope oppidum castra ponit: 2, 26, 1; nuntiant magna auxilia equitum peditumque ab rege missa Vticam uenire: 2, 26, 2; *cf.* § 4; (neque enim ex Marsis Paelignisque ueniebant, ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque non nulli grauiora ⟨*sic codd.;* neque en. ex M. P. ueniebant Vticam, qui non [superiore nocte] tuto a Vari in Curionis castra commearent ... *Dt.*⟩: 2, 29, 4;) *cf.* 35, 4. 6. 7; postero die Curio obsidere Vticam ualloque circummunire instituit. erat in oppido ⟨-dum *Nahl*⟩ multitudo insolens belli diuturnitate otii, Vticenses pro quibusdam Caesaris in se beneficiis illi amicissimi, conuentus is ⟨*c*⟩, qui ex uariis generibus con-

staret, terror ... magnus: 2,36,1; *cf.* § 3; ubi certis auctoribus comperit minus V et XX milibus longe ab Vtica eius (Iubae) copias abesse: 2,37,3; audit Iubam ... restitisse in regno, Saburram, eius praefectum, cum mediocribus copiis missum Vticae adpropinquare: 2,38,1; ipse equo in oppidum uectus... paucis [diebus] quae fieri uellet Vticae constituit atque imperauit: 2,44,3. *Cf. omnia, quae* 2,24—44 *narrantur.*

Vticenses *u.* **Vtica** 2,36,1.

utilis: si suam gratiam Romani uelint, posse (se) iis utiles esse amicos: IV 7,4; ¶ equitum uero operam neque in loco palustri desiderari debuisse et illic ⟨β; illis α⟩ fuisse utilem, quo sint profecti: VII 20,4; huius opera Commii ... fideli atque utili superioribus annis erat usus ... Caesar: VII 76,1.

utilitas: ne res maximae spei maximaeque utilitatis eius iracundia impedirentur: 3, 16,3; ¶ satis et ad laudem et ad utilitatem profectum ⟨perfectum *AQ*β⟩ arbitratus se ... recepit: IV 19,4; hoc ... opus ... ad utilitatem et defensionem urbium summam habet oportunitatem: VII 23,5.

utinam: lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis: *ap. Suet. uit. Terent.* 5.

utor. A. = usurpare, adhibere (fructum capere ex); a) c. (simpl.) abl.; α) additur abl.; αα) ablat. aut hominem aut rem significat: aere *u.* **aes** *p. 199 sq. (3 loc.);* ¶ alarios ... pro castris .. constituit, quod ⟨*c*⟩ minus multitudine militum legionariorum ... ualebat, ut ad speciem alariis uteretur: I 51, 1; ¶ (aura: 3,8,2 *u.* **B.** aura;) ¶ beneficio *u.* **beneficium** *p. 415* **E. b)** *(4 loc.);* ¶ ea condicione, quae a Caesare ferretur, se usuros ostendebant (legati Vsipetum et Tencterorum): IV 11,3; si uero alteri paulum modo tribuisset fortuna, non esse usurum condicionibus pacis eum, qui superior uideretur: 3,10,7; ¶ consilio *u.* **consilium B. d)** *p. 672 sq. (5 loc.) et* **C. e) α)** *p. 675 sq. (4 loc.);* ¶ ut potius in suis quam in alienis finibus decertarent et domesticis copiis rei frumentariae uterentur: II 10,4; ¶ haec (cornua) studiose conquisita ab labris argento circumcludunt atque in amplissimis epulis pro poculis utuntur: VI 28,6; ¶ a te peto ..., ut te ibi uideam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A*; ¶ neque eorum (Sueborum) moribus turpius quicquam aut inertius ⟨*c*⟩ habetur quam ephippiis ⟨β; etphiapiis α⟩ uti: IV 2,4; ¶ (essedariis: IV 24,1 *u.* genere;) ¶ neque nunc id (se) agere, ut ab illis abductum exercitum teneat ipse, ... sed ne illi habeant, quo contra se uti possint: 1,85,11; ¶ quae gens ... ad Caesarem legatos miserat, ut suis omnibus facultatibus uteretur: 3,80,1; ¶ quos (Neruios) Caesar ... diligentissime conseruauit suisque finibus atque oppidis uti iussit: II 28,3; ¶ eo autem frumento, quod flumine Arari ⟨*c*⟩ nauibus subuexerat, propterea uti minus poterat, quod: I 16,3; quod sunt loca aspera ... ac plerumque frumento (Parthini) utuntur importato: 3,42,5; ¶ praemisso equitatu et essedariis, quo plerumque genere in proeliis uti consuerunt (barbari): IV 24,1; ¶ quo facilius gladiis uti possent (milites): II 25,2; ¶ gratia: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A u.* dignitate; ¶ eius (Caesaris) aduentu ex colore uestitus cognito, quo insigni in proeliis uti consuerat ⟨*c; quo ... consuerat del. Paul*⟩: VII 88,1; ¶ N. Magium ⟨*c*⟩, Pompei praefectum, deprehendi. scilicet ⟨*c*⟩ meo instituto usus sum et eum statim missum feci: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 2; ¶ quin etiam iumentis ... importatis ⟨his *add.* α⟩ non utuntur: IV 2,2; ¶ si ipse populo Romano non praescriberet, quem ad modum suo iure uteretur: I 36,2; ¶ commodissimum uisum est ... Procillum ... et propter fidem et propter linguae Gallicae scientiam, qua multa iam Ariouistus longinqua consuetudine utebatur ⟨quorum amicitia iam ariouistus longinqua consuetudine utebatur, et propter fidem et propter linguae Gallicae scientiam β⟩ ... ad eum mittere: I 47,4; ¶ cum in reliquis fere ⟨*c*⟩ rebus, publicis priuatisque rationibus, (Galli) Graecis litteris utantur ⟨utantur litteris β⟩: VI 14,3; ¶ omnes fere, qui eo ⟨eodem β⟩ mari uti consuerunt, habent uectigales: III 8,1; ¶ quae grauissime adflictae ⟨*c*⟩ erant naues, earum materia atque aere ad reliquas reficiendas utebatur: IV 31,2; ¶ (naues) paulo facit humiliores, quam quibus in nostro mari uti consueuimus; ... ad .. multitudinem iumentorum transportandam paulo latiores ⟨*c*⟩, quam quibus in reliquis utimur maribus ⟨in rel. mar. uti adsueuerant β⟩: V 1,2; onerarias naues ... deducunt, parum clauis aut materia atque armamentis instructis ad reliquas armandas reficiendasque utuntur: 1,36,2; ¶ quibus opibus ac neruis non solum ad minuendam gratiam, sed paene ad perniciem suam uteretur (Dumnorix frater): I 20,3; ¶ (Britanni) utuntur [aut aere] aut nummo aureo ⟨aereo

β⟩ aut taleis ⟨aliis *ahl*⟩ ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo ⟨pro nummo *om.* β⟩: V 12, 4; ¶ ut duces aduersariorum occasione et beneficio fortunae ad nostros opprimendos uterentur: 1, 40, 7; ¶ opera *u.* **opera** *p. 930* α) *(4 loc.)*; ¶ ope: *ap. Cic. ad Att.* IX 6 *A u.* dignitate; — opibus: I 20, 3 *u.* neruis; tu uelim mihi ad urbem praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar: *ap. Cic. ad Att.* IX 16, 3; ¶ perterritum, inquit, hostem uides, Curio; quid dubitas uti temporis opportunitate? 2, 34, 4; ¶ oppidis: II 28, 3 *u.* finibus; ¶ sed peditatu dumtaxat procul ad speciem utitur, equites in aciem mittit ⟨*c*⟩: 2, 41, 2; ¶ quod (Germani) et promiscue in fluminibus perluuntur et pellibus aut paruis renonum ⟨*c*⟩ tegimentis utuntur, magna corporis parte nuda: VI 21, 5; ¶ cum propter siccitates ⟨*c*⟩ paludum quo se reciperent non haberent, quo perfugio superiore anno erant usi ⟨β; quo superiore anno perfuerant usi α; quo superiore anno perfugio fuerant usi *Weissenb.; plur. edd.*⟩: IV 38, 2; ¶ Massilienses . . . quoad licebat latiore uti ⟨*Voss.; om. O;* ut *z*⟩ spatio, producta longius acie circumuenire nostros . . . contendebant: 1, 58, 1; ¶ taleis: V 12, 4 *u.* nummo; ¶ tegimentis: VI 21, 5 *u.* pellibus; ¶ *neque quibus rationibus superare˺ possent, sed quem ad modum uti uictoria deberent cogitabant: 3, 83, 5.

ββ) **ablat. uirtutem aut uitium significat (uti = praestare, exhibere)**: elatum est, qua adrogantia in conloquio Ariouistus usus ⟨*del. van der Mey*⟩ omni Gallia Romanis interdixisset: I 46, 4; ¶ alacritate: IV 24, 4 *u.* studio; ¶ petere . . . Haeduos, ut sua ⟨*om.* β⟩ clementia ac mansuetudine in eos utatur: II 14, 5; ¶ ut in miseros ac supplices usus misericordia uideretur: II 28, 3; ¶ oportunissima ⟨*c*⟩ res accidit, quod postridie . . . eadem et perfidia et simulatione usi Germani ⟨eadem simul. et perf. germani usi β⟩ frequentes . . . in castra uenerunt: IV 13, 4; Labienus, ut omnes citra flumen eliceret, eadem usus simulatione itineris placide progrediebatur: VI 8, 2; (his imperat, ut ⟨usi *Paul*⟩ simulatione timoris paulatim cedant: 2, 40, 3;) ¶ nostri . . . non eadem alacritate ac studio, quo in pedestribus uti proeliis consuerant, utebantur ⟨nitebantur *k; Schn., Np.*⟩: IV 24, 4; ¶ (in occupandis praesidiis magna ui uterque nitebatur ⟨*N;* uidebatur *z;* utebatur *O*⟩: 3, 45, 1.)

(β) **subaudiend. est abl.**: quantum gratia, auctoritate, pecunia ualent, ad sollicitandas ciuitates nituntur ⟨utuntur *RSchn.*⟩: VII 63, 2.)

b) c. dupl. abl.: si ab armis discedere uelint, se adiutore utantur: V 41, 8; ¶ (Galli) homines immolant administrisque ad ea sacrificia druidibus utuntur: VI 16, 2; ¶ Carnutes legatos obsidesque mittunt usi deprecatoribus Remis: VI 4, 5; ¶ ducibus *u.* **dux** *p. 981 extr. et 982 (3 loc.)*; ¶ (quo (uestitu?) insigni: VII 88, 1 *u.* **a)** α) αα) insigni;) ¶ testibus *u.* **testis** *p. 2166* C. *(3 loc.)*

B. = habere: (amicitia: I 47, 4 *u.* **A. a)** α) αα) lingua;) ¶ (ut auctoritatem, qua ille maxime ⟨maxima *Magnus*⟩ apud exteras nationes niti ⟨uti *NO; Paul*⟩ uidebatur, minueret: 3, 43, 4;) ¶ serius a terra prouectae naues neque usae nocturna aura in redeundo offenderunt: 3, 8, 2; ¶ neque ipsos ⟨*c*⟩ in his contentionibus, quas Haedui secum et cum Sequanis habuissent, auxilio populi Romani usos ⟨usus A^1B^1⟩ esse: I 44, 9; ¶ nostri usi fortunae beneficio tamen impetum classis timebant, si forte uentus remisisset: 3, 26, 4; ¶ (Adiatunnus) repulsus in oppidum tamen uti eadem deditionis condicione uteretur a ⟨*c*⟩ Crasso impetrauit: III 22, 4; qui se ad eorum amicitiam adgregauerant ⟨*c*⟩, meliore condicione atque aequiore imperio se uti uidebant: VI 12, 6; ¶ Caesaris exercitus optima ualetudine summaque aquae copia utebatur, tum ⟨ualet. utebatur cumque aquae cop. tum *Paul*⟩ commeatus omni genere praeter frumentum abundabat: 3, 49, 6; ¶ in eadem inopia, egestate patientiaque ⟨*c*⟩ Germani permanent, eodem uictu et cultu corporis utuntur: VI 24, 4; ¶ quod ⟨*c*⟩ minus idoneis equis utebantur (Germani): VII 65, 5; ¶ ne . . . contra eos arma ferrent, qui eadem essent usi fortuna eademque in obsidione perpessi: 2, 28, 3; ¶ (nostri) minus exercitatis remigibus minusque peritis gubernatoribus utebantur: 1, 58, 3; ¶ commodissimum uisum est . . . Procillum . . . mittere et M. ⟨*c*⟩ Metium ⟨*c*⟩, qui hospitio Ariouisti utebatur ⟨usus erat B^2β⟩: I 47, 4; ¶ imperio: VI 12, 6 *u.* condicione; ¶ neque quem usum belli haberent aut quibus institutis uterentur (Britanni) . . . reperire ⟨*c*⟩ poterat: IV 20, 4; ¶ qui (Suessiones) eodem iure et ⟨*om.* β⟩ isdem legibus utantur, unum imperium ⟨*c*⟩ unumque ⟨*c*⟩ magistratum cum ipsis ⟨*c*⟩ habeant: II 3, 5; liberam debere esse Galliam, quam bello uictam suis legibus ⟨leg.

suis *a*⟩ uti uoluisset (senatus): I 45, 3; ¶ cum suo quisque consilio uteretur atque omnes sine timore iter facerent usi ⟨*O*ᵃ; usu *z*⟩ superiorum temporum atque itinerum licentia: 1, 51, 2; ¶ si pace uti (Galliae ciuitates) uelint ⟨si pacem mallent β⟩, iniquum esse de stipendio recusare: I 44, 4; portis patefactis eo die pace sunt usi (Aduatuci): II 32, 4; ¶ re frumentaria *u.* **frumentarius** *p. 1336* e) α) *(4 loc.)*; ¶ remigibus: 1, 58, 3 *u.* gubernatoribus; ¶ commemorat, quo sit eorum usus studio ad Corfinium Caesar: 2, 32, 1; itaque usus singulari militum studio eodem quo uenerat die ... oppidum ... oppugnare adgressus ... expugnauit: 3, 80, 6; ¶ accidit, ut difficilioribus usi tempestatibus ex pellibus . . . nocturnum excipere rorem cogerentur: 3, 15, 4; ¶ Laelius tempore anni commodiore usus ad nauigandum onerariis nauibus . . . aquam suis supportabat: 3, 100, 3; ¶ ualetudine *u.* **ualetudo A. a)** *p. 2249 sq. (3 loc.)*; ¶ temptemus hoc modo, si possimus ⟨*Petrarcha;* possumus *M; Klotz, Wsbg.*⟩ omnium uoluntates recuperare et diuturna uictoria uti: *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; ¶ uictu: VI 24, 4 *u.* cultu; ¶ hic cum essent factiones duae, uaria uoluntate ciuitatium ⟨*c*⟩ utebatur: 3, 35, 2.

[**Falso**: ut quicquid intercederet temporis hoc homini ⟨*c*⟩ uictoriam ⟨-ia *Ox*⟩ morari uideretur ⟨uteretur *Ox*⟩: 2, 39, 5; quod prius ad continentem uisus ⟨*recc.;* usus *Nx*⟩ est Caesar quam: 3, 7, 3.]

Vti ad speciem: I 51, 1; 2, 41, 2; ad perniciem: I 20, 3; ad *c. gerund.:* I 20, 3; IV 31, 2; (VII 63, 2;) 1, 36, 2; 40, 7; — **pro** nummo: V 12, 4; pro poculis: VI 28, 6; — **contra** se: 1, 85, 11.

Aduerb.: (anguste: 3, 16, 1;) facilius: II 25, 2; libenter (-tius): *ap. Cic. ad Att.* IX 7 *C*, 1; plerumque: IV 24, 1; 3, 42, 5; procul: 2, 41, 2.

utrimque. A. c. uerb.: prospectu tenebris adempto multa utrimque uulnera accipiuntur: VII 81, 5; satis esse magna utrimque incommoda accepta: 3, 10, 4; ¶ magna utrimque multitudo conuenit: 3, 19, 4; ¶ cum uterque utrimque exisset exercitus: VII 35, 1 *u.* **uterque** *p. 2416* exercitus; ¶ multis utrimque interfectis maiorem multitudinem . . . concitant: VII 42, 6; paucisque utrimque interfectis Caesar loca maxime necessaria complexus noctu praemuniit ⟨*c*⟩: 3, 112, 7; ¶ acriter utrimque ⟨-umque *Bpr.*⟩ usque ad uesperum pugnatum est: I 50, 3; sic cotidie utrimque eminus fundis, sagittis reliquisque telis pugnabatur: 1, 26, 1; pugnatum est utrimque fortissime atque acerrime: 1, 57, 3; ¶ utrimque clamore sublato excipit rursus ex uallo ⟨*c*⟩ atque omnibus munitionibus clamor: VII 88, 2.

B. subaudiend. est uerbum esse: haec utraque (tigna) insuper bipedalibus trabibus immissis . . . binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur ⟨*X;* destinabantur *E; Frig., Db.*⟩: IV 17, 6.

utrum *u. p. 2416.*

(**Vulcacius** *u.* **Volcacius.**)

Vulcanus: deorum numero eos solos ducunt (Germani), quos cernunt et quorum aperte opibus iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam: VI 21, 2.

(**Vulgae** *u.* **Volcae.**)

uulgus. Forma: uolgus *exstat in BM* I 46, 4, uolgi *in AQ* VII 15, 6, *in l* VII 43, 4; — uolgo *in hl* II 1, 4, *in B*ᵃ*l* I 39, 5; *reliqui codd. his locis et reliquis locis omnes codd. uidentur habere* uulgus, -i, uulgo.

A. subi.: est . . hoc Gallicae consuetudinis, uti ⟨*c*⟩ . . . mercatores in oppidis uulgus circumsistat quibusque ex regionibus ueniant quasque ibi res cognouerint pronuntiare cogat ⟨β; cogant α; *edd.*⟩: IV 5, 2.

B. gen.: sese tamen et amore fraterno et existimatione uulgi commoueri: I 20, 3; ¶ nihil se propter inscientiam leuitatemque ⟨et leuitatem β⟩ uulgi grauius de ciuitate iudicare neque de sua in Haeduos beneuolentia deminuere: VII 43, 4; ¶ datur petentibus uenia dissuadente primo Vercingetorige, post concedente et precibus ipsorum et misericordia uulgi: VII 15, 6; ne qua in castris ex ⟨*c*⟩ eorum concursu ⟨*c*⟩ et misericordia uulgi seditio oreretur: VII 28, 6.

C. c. praep.: quae opinio erat edita in uulgus: 3, 29, 3; ¶ postea quam in uulgus militum elatum est: I 46, 4; quod neque in uulgus ⟨*Harre;* uulgum *X; edd.*⟩ disciplinam efferri uelint neque: VI 14, 4.

uulgo (ui aduerbii): praeterea accidit, quod fieri necesse erat, ut uulgo milites ab signis discederent: V 33, 6; ¶ ex hoc (genere radicis) effectos panes, cum in conloquiis Pompeiani famem nostris obiectarent, uulgo in eos iaciebant, ut spem eorum minuerent: 3, 48, 2; ¶ [uulgo totis castris testamenta obsignabantur: I 39, 5;] ¶ quod in Gallia a potentioribus . . . uulgo regna occupabantur: II 1, 4; ¶ cum paene cotidie a Pompeio ad Caesarem perfugerent, uulgo uero

uniuersi ⟨uulgo *del. Vielh.; uniuersi Ciacc. del.*⟩ in Epiro atque Aetolia conscripti milites earumque regionum omnium, quae a Caesare tenebantur: 3, 61, 2; ¶ liberam nacti milites conloquiorum facultatem uulgo procedunt: 1, 74, 1; ¶ (Brundisini) cognita Pompei profectione concursantibus illis atque in ea re occupatis uulgo ex tectis significabant: 1, 28, 2.

[Falso: VI 24, 2 *u.* **Volcae.**]

uulnero. **A. additur obiect.; obi. est a) subst.; α) appellat.:** reliquarum cohortium omnibus fere centurionibus aut uulneratis aut occisis, in his primipilo ⟨*c*⟩ . . . multis grauibusque uulneribus confecto: II 25, 1; 3, 19, 6 *u.* **b)** complures; ¶ ipse equo uulnerato deiectus, quoad potuit, fortissime restitit: IV 12, 5; ut Teutomatus . . . superiore corporis ⟨*c*⟩ parte nudata ⟨*c*⟩ uulnerato equo uix se ex manibus praedantium militum eriperet: VII 46, 5; ¶ hostes: V 43, 5 *u.* numerum; ¶ legatum: V 35, 8 *u.* **β)**; ¶ cur uulnerari pateretur optime meritos de se ⟨mer. de se *Ofhl;* de se meritos *uulgo; Np., Dt.*⟩ milites ⟨cur uuln. . . . milites *om. a*⟩? 1, 72, 2; 3, 19, 6 *u.* **b)** complures; 3, 53, 3 *u.* **b)** nemo; ¶ ut eo die ⟨*u. CC*⟩ maximus numerus hostium uulneraretur atque interficeretur: V 43, 5.

β) nom. propr.: L. Cotta legatus omnes cohortes ordinesque adhortans in ⟨*om.* β⟩ aduersum ⟨aduersus β⟩ os ⟨hos β⟩ funda uulneratur: V 35, 8; — 3, 19, 6 *u.* **b)** complures.

b) adiect. uel pronom. uel numerale: praecipit atque interdicit, unum omnes petant ⟨*c*⟩ Indutiomarum ⟨*c*⟩ neu quis quem ⟨quisquam alium β⟩ prius uulneret, quam illum interfectum uiderit ⟨*c*⟩: V 58, 4; ¶ ab his complures de improuiso uulnerati proelio excedebant: VII 80, 3; uulnerantur tamen complures, in his Cornelius Balbus, M. Plotius, L. Tiburtius, centuriones militesque non nulli: 3, 19, 6; ¶ exponunt . . . multitudine sagittarum atque omnis generis ⟨omni genere β⟩ telorum multos uulneratos: VII 41, 3; Pompeius . . . sagittarios funditoresque mittebat . . . multique ex nostris uulnerabantur: 3, 44, 6; ¶ in castello nemo fuit omnino militum, quin ⟨qui non *Of*⟩ uulneraretur: 3, 53, 3; ¶ impetuque multitudinis in C. Trebonium facto et non nullis uulneratis eum de tribunali deturbauit: 3, 21, 2; ¶ (quod) non nulli inter carros raedasque ⟨*c*⟩ mataras ac tragulas subiciebant nostrosque uulnerabant: I 26, 3; ¶ nostri ad unum omnes incolumes perpaucis uulneratis ex tanti belli timore . . . se in castra receperunt: IV 15, 3; ¶ quem: V 58, 4 *u.* alium; ¶ Caesar cum suos ex omnibus partibus uulnerari uideret, recipere se iussit: 3, 45, 4.

nostri . . . circiter LXX ceciderunt . . ., uulnerantur ⟨-ratur *af*⟩ amplius DC: 1, 46, 4; ¶ Curio exercitum in castra reducit suis omnibus . . . incolumibus, ex numero aduersariorum circiter DC interfectis ac mille ⟨*om. af;* ∞ *h int. uers. ead. m.,* l^{2}*;* CC *O;* multis *E. Hoffm.*⟩ uulneratis ⟨deuulneratis l^{1}⟩: 2, 35, 6.

c): non aegris, non uulneratis facultas quietis datur: V 40, 5.

B. non additur obiect.: reperti sunt complures nostri milites ⟨*c*⟩, qui in phalanga ⟨*c*⟩ insilirent et ⟨*c*⟩ scuta manibus reuellerent et desuper ⟨de supero *Lachm.*⟩ uulnerarent ⟨et des. uuln. *del. Dittenb.*⟩: I 52, 5.

uulnus. **Forma:** uolnere *est in a pr.* 1, 72, 1, VI 38, 4 *in l; reliquis locis in omnibus libris uidetur exstare* uulnus.

A. propr.; a) obi.: accipere *u.* **accipio** *p. 80 sq. (12 loc.);* ¶ inferre *u.* **infero** *p. 163 (3 loc.);* ¶ (nostri) tamen uirtute et patientia nitebantur atque omnia uulnera sustinebant: 1, 45, 6; ¶ an non, uti corporis uulnera, ita exercitus incommoda sunt tegenda? 2, 31, 6.

b) gen.: qui omnes discessu Curionis multique praeterea per simulationem uulnerum ex castris in oppidum propter timorem sese recipiunt: 2, 35, 6.

c) abl.: in eo proelio cum graui uulnere esset adfectus aquilifer et a ⟨iam *Vielhaber; Dt.; om. N*⟩ uiribus deficeretur: 3, 64, 3; ¶ uulneribus confectus *u.* **conficio** C. *p. 642 extr. et 643 (9 loc.);* ¶ tandem uulneribus defessi et pedem referre et . . . eo se recipere coeperunt: I 25, 5.

d) c. praep.; α) ex: cohortibus . . . III Orici relictis quique erant ex uulneribus aegri depositis per Epirum . . . iter facere coepit: 3, 78, 5.

β) propter: cum et propter uulnera militum et propter sepulturam occisorum nostri triduum morati eos sequi non potuissent: I 26, 5.

γ) sine *u.* **sine** *p. 1890 sq. (9 loc.)*

B. trsl. (= incommodum): habendam fortunae gratiam, quod Italiam sine aliquo uulnere recepissent ⟨*l;* cepissent *afh; edd.*⟩: 3, 73, 3.

uultus: cum uultus ⟨uoltus *h;* uoluntas l^{2}⟩ Domitii cum oratione non consentiret: 1, 19, 2; ¶ saepe numero sese cum his congressos ne uultum quidem atque aciem oculorum dicebant ferre potuisse: I 39, 1; —

hi neque uultum fingere neque interdum lacrimas tenere poterant: I 39, 4.

uxor. **A. subi.**: duae fuerunt Ariouisti uxores, una Sueba natione, quam domo ⟨a domo *B*ᵃβ⟩ secum duxerat ⟨eduxerat *B*ᵃβ⟩, altera Norica ⟨*c*⟩, regis Voccionis soror, quam in Gallia duxerat a fratre missam; utraque ⟨*c*⟩ in ea fuga periit ⟨-erunt α⟩: I 53, 4.

B. obi.: Suebos nuntios . . . dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in siluis deponerent: IV 19, 2; ¶ ducere, educere *u.* **duco** *p. 964* αα) *et* ββ) *(3 loc.)*; ¶ excruciare: VI 19, 3 *u.* **C. d)**; ¶ ipsum (Dumnorigem) ex Heluetiis uxorem habere: I 18, 7; uxores habent deni duodenique inter se communes ⟨*o*⟩ et maxime fratres cum fratribus parentesque cum liberis; sed qui ⟨*c*⟩ sunt ex his ⟨β; iis α⟩ nati, eorum habentur liberi, quo ⟨*c*⟩ primum ⟨*c*⟩ uirgo ⟨*c*⟩ quaeque deducta ⟨*c*⟩ est ⟨*c*⟩: V 14, 5; ¶ (interficere: VI 19, 3 *u.* **C. d)**;) ¶ (mittere: I 53, 4 *u.* **A.**)

C. c. praep.; a) ab: uiri ⟨*c*⟩ quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt ⟨acceperint *fh*⟩, tantas ex suis bonis aestimatione facta cum dotibus communicant: VI 19, 1.

b) ad: ne tecto recipiatur, ne ad liberos, ne ad parentes, ad uxorem ⟨uxores β⟩ aditum habeat, qui non ⟨*c*⟩ bis per agmen hostium perequitarit ⟨*c*⟩: VII 66, 7.

c) cum: Mandubii, qui eos oppido receperant, cum liberis atque uxoribus exire coguntur: VII 78, 3; -- facile erat . . . prospicere in urbem, ut omnis iuuentus . . . omnesque superioris aetatis cum liberis atque uxoribus . . . ad caelum manus tenderent aut templa deorum immortalium adirent et ante simulacra proiecti uictoriam ab dis exposcerent: 2, 5, 3.

d) de: propinqui conueniunt et, de morte si res in suspicionem uenit, de uxoribus in seruilem modum quaestionem habent et, si compertum est, igni ⟨*c*⟩ atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt: VI 19, 3.

e) ex: qui (Gabiniani milites) . . . uxores . . duxerant, ex quibus plerique liberos habebant: 3, 110, 2; ¶ nasci: V 14, 5 *u.* **B.** habere.

f) in c. acc.: uiri in uxores sicuti in liberos uitae necisque habent potestatem: VI 19, 3.

Corrigenda et Addenda.

Vol. I.

pag. 5 *uersu* 12 *a summo marg. addend.*: III 2, 5.
„ 8 „ 16 *ab imo mg. legend.*: iniuria . . defendere.
„ „ „ 10 „ „ „ „ : 3, 3.
„ 9 „ 19 *a s. m. delend.*: mittere *Heller, Ph. 12, 307.*
„ 16 „ 14—12 *ab i. m. transponend. loc.* VII 34, 3 *in p. 21 u. 6.*
„ 28 „ 22 „ „ „ *add.*: atque iis, qui . . . facultates habebant.
„ 33 „ 18 „ „ „ „ : a peditatu *u.* fieri.
„ 35 „ 15 *a s. m.* „ : prognatus *u. p. 13 u. 2. 3.*
„ 37 „ 6 *ab i. m.* „ : *cf.* **apertus** C. I 25, 6 *et* II 23, 5.
„ 40 „ 10 *a s. m.* „ : *cf. F. C. R. Ritter, GP. Marburg 1869 p. 7—11; Hug JB. 2, 1166.*
„ 43 „ 21 „ „ „ „ : (telum adigi ⟨adici α; abici β⟩: II 21, 3.
„ 45 „ 26 „ „ „ „ : ⟨magno spatio α¹⟩.
„ 45 „ 15 *ab i. m.* „ : ⟨uia (uiam *α pr.*) bidui β⟩.
„ 47 „ 8 *a s. m. del.* : ⟨V. LXX *α*⟩.
„ 49 „ 8 „ „ „ *add.* : *OWagener, Pr. Bremen 1878 p. 16—19.*
„ „ „ 24 *ab i. m.* „ : V 3, 3.
„ 50 „ 8 „ „ „ „ : (3, 32, 4;)
„ 51 „ 9 *a s. m.* „ : IV 27, 1; 2, 20, 2.
„ 51 „ 23 „ „ „ „ : 1, 5, 1.
„ 52 „ 17—19 *a s. m. transponend. loc.* VII 72, 4 *in p. 55 u. 4 ab i. m.*
„ „ „ 18—16 *ab i. m.* „ „ III 28, 2 „ „ *54* „ *18.*
„ 64 „ 4 *a s. m. add.*: 2, 35, 3.
„ 65 „ 27 *ab i. m. leg.*: contenderunt. ac
„ 68 „ 15. 14 *ab i. m. uerba „Plut. Pomp. 66“ conlocanda sunt ante uerba*: *Drumann III 501.*
„ 74 „ 30 „ „ „ *leg.*: *supra posito* si.
„ 76 „ 21 „ „ „ *add. post* hoc: ⟨haec β⟩.
„ 78 „ 16 *a s. m. leg.*: si . . Ambiorigem.
„ 78 „ 18 *ab i. m. add.*: *Frig.*
„ 79 „ 16 *a s. m. leg.*: quietem Italiae, pacem.
„ 81 „ 25 „ „ „ „ : si quis ⟨*om.* β⟩
„ 82 „ 6 „ „ „ *add.* (*post u.* **Acco**): acico (acicio *Q pr.*) α.
„ 84 „ 13. 14 *a s. m. leg.*: imperatae pecuniae tota prouincia exigebantur.
„ 85 „ 11 *ab i. m. add.* (*post u.* esse): ⟨sese tenere β⟩.
„ 86 „ 23 „ „ „ „: *O. L. E. Zander, Pr. Ratzeburg 1864*; *Heller, Ph. 13, 575 sqq.*; *de Lasteyrie 19856.*

pag.	*89*	*uersu*	*1 a s. m. leg.*:	Caesar, *ne* nisi
„	*91*	„	*9 ab i. m. add.*:	*cf.* § 7. 8.
„	*92*	„	*12 a s. m. add.*:	**acriter** *u. p. 82 sq.*
„	*92*	„	*17 ab i. m.* „ :	⟨ad quam diem β⟩
„	„	„	*14* „ „ „ „ :	⟨ad quam rem β⟩
„	*95*	„	*2 a s. m.* „ :	VII 70, 6 *u. p. 124 u. 17 ab i. m.*;
„	*96*	„	*24* „ „ „ „ :	3, 36, 1.
„	„	„	*14 ab i. m. leg.*:	*p. 110*;
„	*100*	„	*14 a s. m. add.*:	IV, 86, 1 *u.* uenire *p. 110 u. 22 ab i. m.*;
„	*101*	„	*20 ab i. m. leg.*:	Sex. Caesarem
„	*106*	„	*22* „ „ „ *add.*:	*Dt.*[1]
„	„	„	*20* „ „ „ *leg.*:	ad eos ⟨XII. die *add.* $B^2\beta$⟩ prof.
„	*110*	„	*19* „ „ „ „ :	uenissent ⟨uen. ad eum *hl*⟩:
„	*113*	„	*24* „ „ „ „ :	quam ⟨quae *ahl*⟩ pertinere
„	*114*	„	*6 a s. m. add.*:	*cf.* 3, 78, 5;
„	*122*	„	*10 ab i. m. leg.*:	rei publicae et communis salutis
„	*130*	„	*1 a s. m.* „ :	oppidi ⟨oppidi pertinebant β; *Schn.*⟩
„	*136*	„	*24* „ „ „ „ :	uulneribus, ad
„	*140*	„	*4* „ „ „ „ :	reseruato ⟨seruato β⟩
„	„	„	*14* „ „ „ *add.*:	seruare: III 3, 4 *u.* reseruare;
„	*144*	„	*16 ab i. m. leg.*:	proficiscor;
„	*145*	„	*14* „ „ „ *add.*:	(ad nutum et ad tempus: IV 23, 5.)
„	*148*	„	*16 a s. m.* „ :	[Falso: additus (*pro* aditus) *in* β II 29, 3.]
„	„	„	*8 ab i. m. leg.*:	ex portu
„	*152*	„	*18* „ „ „ *add.*	(*post* dimitterent): neque quisquam omnino consisteret
„	*154*	„	*16 a s. m.* „	(*post* adit): ⟨addit *Q*; At id a^1f; Id *hl*⟩
„	*164*	„	*10 ab i. m.* „ :	3, 58, 1 *u.* ββ) praemunire.
„	*165*	„	*14* „ „ „ *leg.*:	aditus ⟨additus $B^2\beta$⟩ in lat.
„	*176*	„	*15* „ „ „ *add.*:	**adpositus** 3, 79, 7 *u.* **adicio A.**
„	*181*	„	*1* „ „ „ „ :	*Ruelle p. 161. 706*; *Heller, Ph. 22, 136—140*; *26, 678 sq*; *v. Cohausen, JRh. 43, 13—41*; *Dederich, JRh. 5. 6* (*1844*) *p. 278—86 et Caesar am Rhein p. 60—70*; *Thomann Pr. Zürich 1874 p. 21 sqq.*; *v. Veith in*: *Pick's Monatsschrift 1878 p. 419—427*; *Dederich ibid. V 304—18*; *Schöttler, Pr. Rheinbach 1889*; *EHarroy, Les Éburons à Limbourg. Namur 1889.*
„	*182*	„	*24 a s. m. add.*:	*Heller, Ph. 26, 665—667*; *v. Cohausen, JRh. 43, 13 sqq.*; *Dederich, Caesar a. Rhein p. 60 sqq.*; *Thomann, Pr. Zürich 1871 p. 7 sqq.*; *v. Veith in Pick's Monatsschr. VI 229—39*; *Vanderkindere, Bull. de l'acad. r. de Belg. 54, 369—378*; *de Vlaminck, Les Aduatiques, les Ménapiens et leurs voisins. Gand 1883*; *Piot, Les Éburons et les Aduatiques*: *Messager des sciences hist. 1884*; *Ruelle p. 161. 214.*
„	*186*	„	*23* „ „ „ *leg.*:	e quibus alter,
„	*188*	„	*17 ab i. m.* „ :	aduerso ⟨auerso *af*⟩ flum.
„	*189*	„	*15* „ „ „ *add.*:	*in* β II 26, 2;
„	*194*	„	*4* „ „ „ *leg.*:	*demonstraui JB. 12, 265 sqq.*
„	*195*	„	*12* „ „ „ „ :	aegerrime ⟨-ume *AQ*⟩
„	*197*	„	*4 a s. m.* „ :	aequm (*non* aequum)
„	*204*	„	*4* „ „ „ „ :	**Afranianus. A. adiect.**:
„	*207*	„	*10* „ „ „ *add.*:	*Ruelle p. 161—163. 616*; *Heller, Ph. 22, 162 sq.*
„	*209*	„	*24 ab i. m. leg.*:	cum ⟨*om. AQ*⟩ Germ. agro:
„	*214*	„	*3* „ „ „ *add.*:	*cf.* demorari;
„	*215*	„	*2 a s. m. leg.*:	demorandum, neque consequi potuit:

pag. 220 *uersu* 12. 13 *a s. m. leg.*: cum tribunis ⟨per tribunos *B*ᵃβ⟩ . . . centurionibus ⟨centuriones *B*ᵃβ⟩
„ 222 „ 2 *ab i. m.* „ : alarios ⟨alarios omnes β⟩
„ 223 „ 19 *a s. m. add.* (*post u.* Albicos): ⟨albiccos *afh*⟩
„ „ „ 26 „ „ „ „ („ „ Albici): ⟨albicci *a*⟩
„ „ „ 27 „ „ „ *leg.*: montani et ⟨*om. edd.*⟩
„ 224 „ 3 „ „ „ *add.*: *Pauly, Real-Encyclop. I p. 702 sq.; Ruelle p. 29. 163—172. 761 sqq.; ChGuischardt, Mém. militaires sur les Grecs et les Romains. vol. I 225—250; Kreyenberg, Wo Alesia gelegen hat. Lausanne (1860?); Pfitzner, JJ. 120, 102—109. 113—121. 172—179; de Lasteyrie 466. 7510. 12979. 12983. 13005. 13021. 13763. 31016; Delacroix, Alph. in: Mém. de la Soc. d'émulation du dép. du Doubs. 3ᵉ série, t. II. p. 435 sqq. Besançon 1858. 8°; Cuinet in Mém. de la Soc. d'émulation du dép. du Doubs. 3ᵉ série, t. VI p. 3 sqq. Besançon 1862. 8°; Heidelberg. Jahrb. 1863 p. 159.*
„ 236 „ 4 *ab i. m. add.*: *Cf. Ruelle p. 201 sq. 767.*
„ 238 „ 22 *a s. m.* „ : hoc alii α; alii hoc β⟩
„ 243 „ 5 „ „ „ *del.*: V 13, 2;
„ „ „ 9 „ „ „ *add.*: V 13, 1. 2. 6;
„ 244 „ 3 „ „ „ „ : (*post u.* altitudinem): ⟨latitudinem β⟩
„ 245 „ 26 „ „ „ „ : (altiores naues β: V 1, 2;)
„ 246 *ad u.* **ambactus** *add.*: *Verdy du Vernois in Mém. de l'acad. . . . de Berlin 1802 p. 101.*
„ 246 „ 15 *ab i. m.* „ : *Ruelle p. 204.*
„ „ „ 8 „ „ „ „ : *cf. Ruelle p. 1063. 1557.*
„ „ „ 4 „ „ „ „ : *KThomann II 18.*
„ 247 „ 1 „ *s. m.* „ : *Pigeon, Origines des Unelli, des Ambibari et de la cité . . . de Coutances. (Mém. de la Soc. académ. du Cotentin. T. I. p. 1 sqq.) Coutances 1875. 8°; Moulin, Notice sur les Ambibariens. (Congrès archéol. de France en 1878 p. 111 sqq.) Tours 1879. 8°.*
„ „ *s. u.* **Ambiorix** *add.*: *Bergk, Rheinl., Krieg gegen Ambiorix; d'Arbois p. 35 sqq.*
„ 248 „ „ **Ambiuareti** *add.*: *Ruelle p. 204; Boreau, Alex., Un ancien peuple de la Gaule centrale (Ambivareti): Mém. de la Soc. académique de Maine-et-Loire. T. XVII. Angers 1865. 8° p. 216 sqq.*
„ 249 „ „ **amicitia A. d)** *add.*: amicitia uti: I 47, 4 *B*ᵃβ.
„ 257 „ „ **an** *u.* 2 *leg.*: **utrum . . . an.**
„ 258 „ „ **ancora** *u.* 1 *add.*: *in codd.* β *non raro scriptum est* anchorae.
„ 259 „ „ **Andes** *add.*: *cf. L'Investigateur. 33ᵉ année t. VI 382 sqq.*
„ 271 *u.* 2 *ab i. m. leg.*: *Schn., Db.*⟩
„ 272 „ 6 *a s. m.* „ : superiore ⟨-ori *f*⟩
„ „ „ 17 „ „ „ „ : superiore ⟨-ori *l*⟩
„ 273 *s. u.* **Anquillaria** *u.* 3 *leg.*: Anquillaria *Dt.*
„ 276 *u.* 12 *a s. m. add.*: (*cf. Ilg, Württemb. Corresp. 33, 463—469.*)
„ 280 „ 18 „ „ „ *leg.*: inter se
„ „ *s. u.* **antesignanus** *add.*: *JFRoesch, Commentar über die Commentar. des Cäsar p. 54—68; AHug, JJ. 85, 218 sq.; HPlaner, Caesars Antesignanen (Symbolae Joachimicae. I. Berlin, Weidmann, 1880 p. 37—50).*
„ 281 *s. u.* **Anticato** *add.*: *Göttling, opusc. acad. p. 153 sqq.*
„ 283 *uersu* 15 *a s. m. add.*: **(Antuates** *u.* **Nantuates.)**
„ 286 „ 1 *ab i. m. leg.*: **appellat.**
„ 288 „ 8 „ „ „ *add.*: **Appius** *u.* **Ap.** *p. 283.*
„ 290 „ 24 „ „ „ „ : (*post u.* apud se): ⟨apud se *om.* β⟩

pag. *295 uersu 5 ab s. m. add.*: *cf.* IV 25, 3.
„ „ *s. u.* **Aquitania** *add.*: *Cf. Ruelle p. 206 sq. 768; de Lasteyrie 18082. 18567. 18627. 18687. 18691. 18889. 19631; G. Phillips, Prüfung des iberischen Ursprungs einzelner Stammes- u. Städtenamen im südl. Gallien: Sitzungsberichte d. Akad. Wien 1871, Bd. 67 p. 345—410. (Ausci p. 364—68; Bigerriones p. 359—62; Cocosates p. 369 sq.; Elusates p. 363; Ga(ri)tes p. 363 sq.; Garumni 368 sq.; Ptianii 363; Sibuzates 369; Sotiates 354—56; Tarbelli 356—59; Tarusates 356.)*
„ „ „ „ „ „ (*post* III 27, 1:) *cf. qu. sequ.*
„ *296* „ „ **Arar** *add.*: *cf. Glück p. 58.*
„ *300 u. 10 ab s. m. add.* (*post u.* arcessunt): ⟨auxilia . . . arcess. *om.* β⟩
„ „ *s. u.* **Arduenna** *add.*: *In ABM* V 3, 4 *exstat* arduenínam; VI 29, 4 *in M*[1] aduenam *Cf. Glück p. 5.*
„ *301 s. u.* **Arecomici** *add.*: *Ruelle p. 400; de Lasteyrie 16427.*
„ „ „ „ **Arelate** „ : „ „ *334 sqq.*
„ „ „ „ **Aremoricus** „ : „ „ *207—210. 222 sqq. 768 sq.; JLoth, De uocis Aremoricae usque ad VI. p. Chr. saec. forma atque significatione. Redonibus 1883; de Lasteyrie 13377. 13390. 13408. 13431 sq. 24588. 29845.*
„ *302* „ „ **Ariouistus** „ : *Chr. Cellarius, Disput. Caesaris aduersus Ariouistum . . aliosque Germanos gesta bella explicans. Halae Sax. 1702. 1710; FDahn, Könige d. German. I p. 102 sqq.; RUsinger, Die Anfänge der deutschen Geschichte. Hannov. 1875; Jähns p. 364; Ruelle p. 31. 181. 381. 565; de Lasteyrie 14770. 14772. 14977. 14999.*
„ *308 u. 12 a s. m. leg.*: esse ⟨sese tenere β⟩, tertiam
„ *312 s. u.* **Aruernus** *add.*: *cf.* **Sequani** *u. 12; Ruelle p. 31. 211—213. 1557; de Lasteyrie 13698.*
„ *314 u. 18 a s. m. del.*: 4
„ *315 s. u.* **Asparagium** *add.*: *vGöl., Dyrrhachium u. Pharsalus p. 106 sq.; II*[a] *87 sq.*
„ *321* „ *5 a s. m. del.*: *u.* **Labienus**;
„ „ „ *11* „ „ „ *leg.*: VI 8, 4;
„ *335* „ *7* „ „ „ „ : apertissimo ⟨*om. AQ; Frig.*⟩
„ *352* „ *21 ab i. m.* „ : dederant atque
„ *357** „ *7* „ „ „ *add.*: 1, 50, 2 *u. p. 332* β) αα) a).
„ *358* „ *14. 13 ab i. m. leg.*: condicionem ⟨*a*; conditione *ah*⟩,
„ *359 s. u.* **Atrebates** *add.*: *cf. Ruelle p. 210 sq. 1063; ATerninck, Histoire de l'Atrébatie avant le 6ième siècle. Amiens 1874.*
„ *361* „ „ **Attius 2.** *u. 2 leg.*: Attius ⟨actius *af*⟩
„ „ „ „ „ „ „ *5* „ : Attium ⟨arxium *f*⟩
„ „ „ „ „ „ „ *6* „ : Varum ⟨barum *a*⟩
„ „ „ „ „ „ „ *16* „ : Attii ⟨atti *a*⟩
„ *364* „ „ **Auaricum** *add.*: *cf. Wesseling ad Itiner. Anton. p. 460; AEberz, ZAW. 1847 p. 597 sqq.; Jähns p. 367; Ruelle p. 173 sq. 355 sq. 763. 769 sq. 782 sq.*
„ *366 u. 1 a s. m. leg.*: in Gallia ⟨galliam β⟩
„ *368* „ *6 ab i. m.* „ : audacissime ⟨-ume *AQB*[1]⟩
„ *369* „ *19 ab s. m.* „ : iniquissimum
„ *376 s. u.* **Aulerci** *add.*: *cf. Heller, Ph. 17, 283; Ruelle p. 170. 214.*
„ *378* „ „ **Ausci** „ : *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ „ „ „ **Ausetani** „ : *cf. GPhillips, Sitzungsber. d. Wien. Akad. 1871 Bd. 67 p. 778—83.*
„ „ „ „ **aut** „ : ⟨aud *in BM* VI 5, 2; *in B* VI 17, 5; 20, 1; 34, 2 (*ter*).⟩

„ *390 in i. m. leg.*: 25* (*non* 26*)
„ *394 u. 4 ab i. m. leg.*: **A. a) β)**
„ *396 s. u.* **Axona** *add.*: *cf. Ruelle p. 285. 290. 296. 1467.*
„ *397* „ „ **Baculus** *u. 11 leg.*: P. ⟨*om.* β⟩ Sextius Baculus,
„ *397 u. 6 ab i. m. leg.*: Baluentio ⟨uentio β⟩,
„ *401* „ *5 a s. m. leg.*: Batauorum ⟨uatauorum α⟩
„ „ *s. u.* **Belgae** *add.*: *cf. Ruelle p. 31. 285. 699 sqq. 1557; Jähns p. 363 sq.*
„ *402 ante u.* **bello** „ : **(Belliocassi** *u.* **Veliocasses.)**
„ „ *sq. s. u.* **Bellouaci** *add.*: *cf. Ruelle p. 218 sq.; de Lasteyrie 5518.*
„ *412 u. 1 ab i. m. leg.*: paruis momentis
„ *416 s. u.* **Bessi** „ : Bessos ⟨beissos af⟩
„ „ „ „ **Bibracte** *add.*: *cf. Glück p. 43; KThomann, JJ. 91, 699—701; Ruelle p. 175 sq., 529 (584 sq.); GRossigneux, Rev. des questions histor. Par. 1866. 67; JGBulliot Rev. archéol. N. S. t. XX. XXI. XXIII. XXIV; Mém. de la Soc. éduenne N. S. t. II. IV. V.; Rev. des Soc. savantes 4e sér. t. VII; RCortambert, Bibracte. Par. 1877; de Lasteyrie 9438. 30980.*
„ „ *u. 1 ab i. m. add.*: *cf. Glück p. 43; Ruelle p. 289 sq. 294. 779. 1467. 1638; KThomann, Pr. Zürich 1871 p. 3; Heller, Ph. 13, 585; de Lasteyrie 740. 741. 817.*
„ *417* „ *3 a. s. m.* „ : *cf. Glück p. 42 sq.*
„ „ „ *4* „ „ „ *leg.*: Cassi ⟨*uerba* Cenimagni . . . Bibroci, Cassi *om. af*⟩
„ *418 s. u.* **biduum D.** *add.*: *de uerbis* eo biduo *cf. FBlatz, Pr. Offenburg 1861.*
„ „ „ „ **Bigerriones** *add.*: *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *419* „ „ **Bispillo** *leg.*: *u.* **Lucretius 2.**
„ „ „ „ **Bituriges** *add.*: *cf. Ruelle p. 219 sq.; de Lasteyrie 13698. 18889; d'Arbois p. 87 sqq.*
„ *420* „ „ **Boii** *add.*: *cf. Ruelle p. 220 sq. 770. 926; Geyer JB. 5, 333 sq.; de Lasteyrie 5585. 9524.*
„ *422 u. 19 ab i. m. leg.*: **B. plur.; a) = fortunae; α) obl.:**
„ *423* „ *5* „ *s.* „ „ : **β) c. praep.:**
„ „ „ *9* „ „ „ „ : **b) = iura:**
„ *424* „ *1* „ „ „ *add.*: *cf. Ruelle p. 170.*
„ „ *s. u.* **Bratuspantium** *add.*: *cf. vGöl. [1]67. [2]73; Heller, Ph. 22, 321; Jähns p. 364; Ruelle p. 176 sq.; de Lasteyrie 10510.*
„ *425 u. 1 a s. m. add.*: *cf. Ruelle p. 683 sqq.; BSchmidt, GP. Cassel 1872.*
„ „ *s. u.* **Britannia** *add.*: *Ruelle p. (222 sqq.) 683 sqq.; Owen, Archaeologica. Lond. 1773 p. 159—168; DBarrington, Archaeologica T. II Lond. 1773 p. 134—158; S. Gale, Archaeologia. Lond. 1779 p. 184—190; Rennell, Archaeologia XXI. p. 501 sqq. Lond. 1827; Heller, Ztschr. f. allg. Erdkunde NF. 18 (1865) p. 61—130. 161—188; Ph. 22, 301—311; JGilles, Marius et Jules César. Par. 1872; HEMalden, Journal of Philol. 17, 163—178; 19, 193—99; 20, 63 sq.; WRidgeway, ibid. 19, 200—210; KPetsch, JJ. 141, 597—607.*
„ *429* „ „ **Byllidenses** *add.*: *cf. HM, JB. 12, 264.*
„ *430 u. 20 ab i. m. leg.*: cecidissent ⟨*om.* β⟩,
„ *431 s. u.* **Cadurci** *add.*: *cf. Ruelle p. 228.*
„ *432* „ „ **Caeroesi** „ : „ *Glück* „ *40—43.*
„ *439* „ „ **Caleti** „ : „ *Glück* „ *43 sq.; Ruelle p. 228 sq.*
„ *442* „ „ **Camulogenus** „ : „ *Glück p. 49. 101. 102; Ruelle p. 1557.*
„ *450 u. 7 a s. m. leg.*: cognouit ⟨comperit β⟩,
„ „ „ *25* „ „ „ *add.*: V 8, 6 *u.* cognoscere.
„ *452 s. u.* **Carcaso** *add.*: *cf. Ruelle p. 320 sq.*

pag. 452 s. u. **Carnutes** *add.*: *cf. Ruelle p. 229 sq.*
„ *454 u. 8 ab i. m. leg.*: Cassi ⟨Cenimagni . . . Cassi *om. af*⟩
„ *459 s. u.* **castra** *add.*: *Petr. Ramus, De militia Caesaris P. II (p. 23 sqq.); Ruelle p. 120 sq.*
„ *461 u. 24 a s. m.* *leg.*: demonstrauimus ⟨monstrauimus *af*⟩,
„ *464 „ 5 „ „ „* *add.*: ad castra oppugnatum ⟨oppugnanda β⟩ uenerunt: V 26, 2;
„ *466 „ 14 „ „ „* *leg.*: praesidium ⟨-dio *B*ᵃβ⟩ utrisque
„ „ *„ 25 ab i. m. add.*: I 51, 1 *u.* **a)** relinquere;
„ *475 „ 16 „ s. m.* *leg.*: quos nuper †maximi
„ „ *„ 13 „ i. „* „ : recepit β; *Schn., Fr.*,
„ *476 „ 1 „ s. „* „ : incolumes ⟨incol. se β⟩
„ *477 „ 3 „ „ „* „ : cum . . . ad ⟨in β⟩ castra uenisset: VI 41, 2;
„ *484 „ 17 „ i. „* *add.*: **(Catuates *u.* Aduatuci.)**
„ „ *s. u.* **Caturiges** *add.*: *d'Arbois p. 19 sqq.*
„ *485 in s. m. leg.*: Catuuolcus.
„ *489 u. 10. 9 ab i. m. leg.*: suae salutis ⟨sal. suae β⟩ causa
„ *493 „ 23 sq. „ s. „* „ : sui purgandi ⟨purg. sui β⟩ causa
„ *494 „ 12 „ i. „ add.*: qua ex parte ⟨qua de causa *Schn.*⟩: I 2, 4.
„ *503 „ 22 „ „ „* „ : *ap.* (*ante u. Cic.*)
„ *506 „ 21 „ s. „* *leg.*: genabi α; *edd.*
„ „ *s. u.* **Cenabum** *add.*: *cf. Ruelle p. 180 sq. 465 sq. 469 sq. 926; de Lasteyrie 24837.*
„ *507 u. 7 a. s. m. leg.*: Cassi ⟨Cenimagni . . . Cassi *om. af*⟩
„ „ *s. u.* **Cenomani** *add.*: *cf. Ruelle p. 230. (590.)*
„ *509 u. 1 ab i. m. add.*: *cf. AMüller, Ph. 38, 126—149; de Lasteyrie 19856; RSchn. JB. 12, 248 sqq.*
„ *514 „ 28 „ „ „* *leg.*: VI 40, 8.
„ „ *„ 9 „ „ „* „ : centurionibus ⟨per tribunos . . . centuriones *B*ᵃβ⟩ egerunt,
„ *516 u. 25 „ „ „* „ : *superlatiuus bis*: I 19, 1 *u.* B. res; VII 37, 3
„ *521 „ 17 „ s. „* *add.*: VII 41, 1 *in AQ*,
„ *522 „ 4 „ „ „* „ : *cf. Ruelle p. 230 sq. 767. 771; de Lasteyrie 5210.*
„ „ *s. u.* **chara** „ : *cf. Heuzey, Les opérations militaires de J. César. Par. 1886 p. 78—80.*
„ *524 „ „* **Ciliciensis** *leg.*: Ciliciensis ⟨cilicensis *Oahl*⟩ legio
„ *525 „ „* **Cingetorix** *add.*: *cf. Glück p. 75sq.; d'Arbois p. 41 sqq.*
„ *528 u. 24 ab i. m. leg.*: milium XL ⟨XL mil. β⟩:
„ *530 „ 3. 4 ab s. m. „* : difficili angustoque . . . profectus est:
„ „ *„ 26 „ „ „ „* : insula est in ⟨*om. f*ᵃ*hl*⟩
„ *531 „ 26 „ „ „ „* : c i r c u m s e h a b e r e:
„ *543 s. u.* **ciuitas** *add.*: *cf. FDahn, Könige d. Germanen I p. 10 sqq. 40 sq.; de Lasteyrie 5166.*
„ „ *u. 32 et 18 ab i. m., item p. 544 u. 17 ab i. m., p. 545 u. 3 a s., 14 ab i., p. 546 u. 3 a s., 11 et 9 ab i., p. 547 u. 8 ab i., 548 u. 22 ab i. leg.*: *u.* **e)** (*non* **e)** α), *neque* **e)** α)).
„ *551 u. 8 a s. m. add.*: m a g i s t r a t u s: 2, 19, 1 *u.* principes;
„ *554 „ 26 „ „ „* *leg.*: obtinuerat ⟨tenuerat β⟩:
„ *557 „ 19 „ „ „* „ : hunc ⟨hanc α; hinc β⟩
„ *558 s. u.* **classis** *add.*: *cf. AJal, La flotte de César. Par. 1861.*
„ *564 „ „* **Cocosates** *add.*: *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *570 u. 1. 2 a s. m. leg.*: †exercitibus ⟨magnis coerciti copiis *Madu.*; *u. CC*⟩ Scipionis
„ *576 „ 18 ab i. m. „* : eum ⟨*om.* β⟩ cupidum
„ *583 „ 6 „ s. „ del.*: *Db.*,
„ *590 „ 25 „ „ „ add.*: quibus (cohortibus) coactis X I I I e f f i c i t: 1, 15, 5; ¶
„ *597 „ 9 „ „ „ „* : II 21, 2 (sustinerent).
„ „ *„ 18 „ „ „ „* : ζζ) neu: II 21, 2.

pag. 597 u. 1 ab i. m. leg.: hostes ⟨in host. pila β⟩
„ *598* „ *13* „ *s.* „ „ : tela ⟨tela in nostros β⟩
„ *599* „ *2* „ „ „ „ : uincula ⟨uincla β⟩
„ *608* „ *6* „ *i.* „ „ : ⟨mercatores
„ *611 s. u.* **Commius** *add.*: *cf. Ruelle p. 211.*
„ *628* „ „ **concilium** „ : *Paul, ZG. 35, 267.*
„ *649 u. 4 ab i. m. leg.*: **b) in:**
„ *705 s. u.* **contemptus** *add.*: ut . . . hostibus in contemptionem ⟨contemptum β⟩ Sabinus ueniret: III 17, 5.
„ *712 u. 2 a s. m. leg.*: castris se
„ *721* „ *19 sq. ab i.* „ „ : minui posse
„ *737* „ *7* „ *s.* „ „ : (I 50, 2 *et* VII 5, 1 *u.* **d)** pars;)
„ *744 s. u.* **Coriosolites** *add.*: *cf. Ruelle p. 232. 772. 1197; de Lasteyrie 13298. 13377; HM, JB. 12, 277 sq.*
„ *750* „ „ **Cotuatus** *add.*: *cf. Glück p. 110 sq.; Hell., Ph. 17, 283; OHirschfeld, Sitzungsber. d. phil.-histor. Classe d. Wiener Akad., Bd. 103 p. 312 sq.; HM, JB. 12, 270 sq.*
„ „ *u. 14 ab i. m. leg.*: patebat haec
„ *761* „ *10* „ „ „ „ : de tertia uigilia
„ „ „ *7* „ „ „ „ : legionibus: V 21, 4; L. Plancum cum l.
„ *766* „ *5* „ *s.* „ „ : intereunt VIIII: 1, 58, 4.
„ „ „ *25* „ „ „ *add.*: esse una cum *u.* **sum** *p. 2011 extr. et sq.*
„ *792* „ *5* „ *i.* „ *del. uerba*: ⟨id *add.* β⟩
„ *809* „ *20* „ *s.* „ *uerba*: 1, 22, 1 *u.* **custos** *extr. transponenda sunt in u. 7 ab i. m.*
„ *830* „ *12* „ *i.* „ *add.*: **(**VII 62, 4 *BM.***)**
„ *855* „ *18* „ „ „ *leg.*: iniquum in ⟨*om.* β⟩ locum
„ *857* „ *8* „ *s.* „ „ : supra ⟨*om. fhl*⟩
„ *860* „ *7. 8* „ „ „ „ : ad castra hostium accessit.
„ *861* „ *17* „ *i.* „ „ : ut ⟨uti β⟩ auxilia
„ *866* „ *5* „ *s.* „ „ : **B. lenunculi:** tanta erat
„ *880 s. u.* **deuotus** *add.*: *cf. Verdy du Vernois, Mém. de l'acad. de Berlin 1802 p. 103—105.*
„ *882* „ „ **Diablintes** *leg.*: *Glück p. 93—95 et 190 sq.; HM, JB. 12, 278; Ruelle p. 233 sq. 772; de Lasteyrie 10578. 13377. 27859.*
„ *934 u. 21 a. s. m. leg.*: ⟨destinabat *a*⟩:
„ *937 s. u.* **Diuiciacus** *add.*: *cf. Glück p. 4. 5; HM, JB. 12, 269 sq.; de Lasteyrie 1314.*
„ *947 u. 21 ab i. m. add.*: seque ei dediderunt ⟨dederunt β⟩: II 28, 2;
„ „ „ *19* „ „ „ *leg.*: quieti se ⟨*om. af*⟩ dedisset:
„ *951 u. 3. 4 a s. m. leg.*: ac doleo ⟨aureolo *Ritschl*⟩
„ *958 s. u.* **druides** *add.*: *Ruelle p. 38 sqq. 753; LHerrig, Pr. der Dorotheenstädt. Realschule 1853; de Lasteyrie 13827. 24837.*
„ *968* „ „ **Dumnorix** „ : *cf. Glück p. 69 sqq.; d'Arbois p. 50 sqq.*
„ *981* „ „ **Durocortorum** „ : *cf. Ruelle p. 493 sqq.*
„ *985* „ „ **Dyrrachium** „ : *cf. HM, JB. 12, 265.*
„ *987* „ „ **Eburones** „ : *cf. Glück p. 116; Jähns p. 366; addenda ad p. 182 24; EHarroy, Les Éburons à Limbourg. Namur 1889.*
„ *988* „ „ **Eburouices** „ : *cf. Glück p. 115 sq.; Ruelle p. 234 sq.*
„ *990 u. 14 a s. m. add.*: **(**nullo certo itinere exercitum ducit ⟨*Ald.*; educit *x*⟩: 1, 68, 1;**)**
„ *992* „ *9* „ „ „ *leg.*: ἀνάγειν,
„ *994* „ *19 ab i.* „ *add.*: (IV 18, 1 *u.* opus;)
„ *996* „ *14* „ „ „ *leg.*: Macedonia ex ueteranis militibus . . .
„ *1000* „ *30* „ „ „ „ : uidebamus ⟨*om.* β⟩:
„ *1002* „ *7* „ „ „ „ : locum ⟨*c*⟩ arbitratus:

pag. *1005 s. u.* **Eleuteti** *add.: cf. Heller, Ph. 17, 283.*
„ *1006* „ „ **Elusates** „ : „ *addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *1019* „ „ **Eporedorix** „ : „ *Glück p. 42; d'Arbois p. 101 sqq.*
„ *1029 u. 7 a s. m. leg.*: missi ⟨missi ad caes. β⟩
„ „ „ *10* „ „ „ *add.*: V 26, 3 *u.* emittere;
„ *1032* „ *23* „ i. „ *leg.*: VII 13, 2;
„ *1040* „ *18* „ s. „ *add.*: *JFRösch, Commentar über d. Comment. des Cäsar p. 1—29.*
„ *1045* „ *25* „ „ „ „ : VI 41, 2 *u.* **F. b)** γ);
„ *1058 s. u.* **Esuuii** „ : *Ruelle p. 235 sq.*
„ *1061 u. 10 ab i. m. leg.*: et Crasso β⟩ consulibus:
„ *1076* „ *26* „ „ „ „ : **II. 1. A. a)** α) γγ);
„ *1087* „ *10* „ *s.* „ „ : 2, 31, 3;)
„ „ „ *17* „ *i.* „ „ : *1079* **bb)**;
„ *1102* „ *10—13 ab s. m. leg.*: multis uulneribus acceptis . . . esset indignum, committebant:
„ *1103* „ *27* „ „ „ „ : fecit et ciuitati persuasit,
„ *1141* „ *13* „ „ „ *add.*: ei ⟨et *hl*⟩ fortuna tribuisset: 3, 13, 3.
„ *1142* „ *19* „ „ „ „ : 3, 12, 4.
„ *1157* „ *3* „ „ „ *leg.*: erat Crastinus euocatus
„ *1162* „ *1. 2* „ „ „ „ : VII 69, 2 ⟨*sed* ex duab. part. *hl*⟩;
„ *1219* „ *5* „ „ „ *del.*: **exilium** *u.* **exsilium.**
„ *1235* „ *27* „ *i.* „ *add.*: VII 38, 5.
„ *1248* „ *19* „ *s.* „ *leg.*: cum . . . (non) multum
„ *1268* „ *8 sq.* „ *i.* „ „ : 3, 21, 2 *u. p. 1254* **a)**;
„ *1297* „ *15* „ „ „ „ : β): Bellouacos omni tempore
„ *1339* „ *13* „ „ „ „ : frumentoque
„ *1342* „ *16 a s. m. add.*: *GWCLochner, Obseru. in Caes. comm. Norimbergae 1828 p. 21 sqq.*
„ *1353 s. u.* **Gabali** *add.: cf. Ruelle p. 238 sq.*
„ *1354* „ „ **gaesum** „ : „ *Verdy du Vernois, Mém. de l'acad. de Berlin 1802 p. 112 sq.*
„ *1355* „ „ **Gallia** „ : *FStark, Keltische Forschungen: Sitzungsber. der Wiener Akad., Bd. 59, 159—237; 61, 215—274; 62, 53—84. 209—273; OHirschfeld, Gallische Studien. Sitzungsber. der Wien. Akad. Bd. 103, 271—328; 107, 221—257; Ruelle, Bibliographie générale des Gaules. Par. 1880—1886; cf.* **Sequani**; *de Lasteyrie 6511. 13551. 13594. 13827. 20223. 22827. 25761.*
„ *1362 u. 4 a s. m. add.*: *EHerzog, Galliae Narbonensis . . . historia. Leipz. 1864.*
„ *1369* „ *3 ab i. m.* „ : *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *1376 s. u.* **Gergouia** *add.: cf. Ruelle p. 181 sq. 764. 1423; de Lasteyrie 31122; ASarrette, Quelques pages des commentaires de César Par. 1863 p. 114—164.*
„ *1376 u. 14 a. s. m. leg.*: *à Gergovie. Clermont-Ferrand 1862.*
„ *1377* „ *16 ab i.* „ *add.*: *DBoehm, Beiträge, welche Caesar zur Ethnologie der Germanen liefert. Pr. Sächs.-Regen 1880.*
„ *1387 s. u.* **Gorgobina** *add.: Ruelle p. 183. 764. 770; de Lasteyrie 9432. 10384. 31123; Heller, Ph. 22, 164 sq.; 26, 680.*
„ *1409* „ „ **Haeduus** „ : *cf. Ruelle p. 235. 772; vGörres, Abhandl. der bayer. Akad. Bd. IV Abth. 3 p. 3—47. München 1846.*
„ *1416* „ „ **Heluetius** „ : *Ruelle p. 365 sq. 719 sqq. 772. 1190. 1587; ChCadot, Note sur l'invasion des Helvètes dans les Gaules. Par. 1862; ARapp, Pr. Donaueschingen 1863. 64. 65; KThomann, JJ. 91, 695 sqq.; M. in Streffleur's österreich. militär. Zeitschr. 1867 Bd. IV p. 1—20; de Lasteyrie 12890. 14401; HKlövekorn, Die Kämpfe Caesars gegen die Helvetier. Lpz. 1889.*
„ *1419* „ „ **Heluii** „ : *cf. Ruelle p. 239.*

pag. 1424 s. u. **hic** *add.*: *cf. ESpillmann Pr. St. Gallen 1878 p. 12—22.*
„ *1435 u. 9 ab i. m. leg.*: 3, 17, 4 *u.* 2. A. a);
„ *1470* „ *23* „ *s.* „ „ : propinquisque eius
„ *1484* „ *3* „ *i.* „ „ : ⟨*c*⟩ in Gallia
„ *1486* β) *extr. add.*: tertium . . hunc annum: V 25, 3.
„ *1499 s. u.* **Hispania** *add.*: *Ruelle p. 707.*
„ *1501* B. b) *add.*: 1, 38, 1.
„ *1532 u. 24 ab s. m. leg.*: *AQB*²β⟩

Vol. II.

pag. 1 s. u. **Iacetani** *add.*: *cf. GPhillips, Sitzungsber. der Wiener Akad. 1871. Bd. 67, 787—793.*
„ *3 u. 21 a s. m. leg.*: ⟨cum α⟩ Labienus . . .
„ *20* „ *13 ab i. m.* „ : certior factus est:
„ *29* „ *15* „ „ „ „ : nactus . . . ibi aduentum
„ *51* „ *18* „ *s.* „ *del.*: pron.
„ *56* „ *17* „ „ „ *leg.*: *25 loc.*; imperare
„ *59* „ *16* „ „ „ „ : relinquit ⟨*Ohl*; -liquit *af*⟩ atque
„ *79* „ *7* „ „ „ *add.*: II 12, 5 *u.* A. d);
„ *82 in s. m. leg.*: 82
„ *93 u. 1 a s. m.* „ : phalangā *B*²β;
„ *97* „ *26* „ „ „ „ : inde ⟨inde se β⟩
„ *108* „ *19 ab i. m.* „ : ⟨contemptum β⟩
„ *121* „ *28* „ „ „ „ : interficiunt: 1, 76, 4;
„ *125* „ *4 a s. m. add.*: in occulto resistere: VII 35, 2 *u. p. 142* g) in occulto;
„ „ „ *22* „ „ „ „ : (struere: 1, 43, 3 *u.* instruere;)
„ *136* „ *23 ab i.* „ *leg.*: arbitrarentur: VII 25, 1;
„ *159 s. u.* **Indutiomarus** *add.*: *cf. Glück p. 78—80; JBecker, ZAW. 1851 p. 454.*
„ *204 u. 3 a s. m. leg.*: habent deni
„ *211* „ *19* „ „ „ „ : numero ⟨num. eorum β⟩ interfecto
„ *249* „ *10 ab i. m. add.*: 2, 19, 3;
„ *251* „ *10* „ *s.* „ *leg.*: conuentus is
„ „ „ *12* „ „ „ *add.*: eam partem ⟨partem eam β⟩: I 52, 2;
„ *265 u. 13 a s. m. et p. 270 u. 22 ab i. m. del.*: 4
„ *278* „ *15* „ „ „ *del.*: δδ) uictus;
„ „ „ *15 sq. a s. m. del.*: εε) ad;
„ *279* „ *20* „ „ „ „ : αα)
„ „ „ *27* „ „ „ „ : 4
„ *298* bb) *add.*: ((Vellaunodunum) oppugnare instituit eoque ⟨β; idque α⟩ biduo circumuallauit: VII 11, 1.)
„ *310 u. 25 ab i. m. add.*: δ) totus: eaque tota nocte: I 26, 5.
„ *337* „ *24* „ *s.* „ „ : in eam fortunam amplitudinemque . . . ut: VII 54, 4 β.
„ *352* „ *9* „ *i.* „ *leg.*: uti ⟨ut β⟩
„ *375 s. u.* **Itius** *add.*: *de Charnacé, Acad. des inscript. et belles-lettres. Comptes rendus. T. IV 1860, p. 61—63; Ruelle p. 190 sqq. 765. 805*; KThomann, Pr. Zürich 1874 p. 15 sqq.; de Lasteyrie 9802. 9805. 9808 sqq.; AWauters, Bull. de l'Acad. de Belgique 1889 p. 413—423.*
„ „ *11 ab i. m. leg.*: *portus Itius?*
„ *376 4* „ „ „ *add.*: (**Iubellius** *u.* **Vibullius.**)
„ *430 s. u.* **legio** „ : *cf. M. in Streffleur's österreich. militär. Zeitschr. 1867 Bd. IV p. 1 sqq. (Die römischen Legionen zu Cäsars Zeiten.)*
„ *440 u. 3 a s. m. leg.*: ⟨reliquit (*a*?)*f*; *Np.*, *Dt.*⟩
„ *449* „ *25 ab i.* „ „ : legionarios ⟨leg. eo β⟩ milites

pag. 450 s. u. **Lemonices** *add.*: *cf. Ruelle p. 242 sq.*; *de Lasteyrie 13698.*
„ *452 u. 25 a. s. m. leg.*: Lentulus Spinther ⟨spinter a^1⟩
„ „ „ *17 sq. ab i. m. leg.*: L. Caecilius ⟨spinther *add.* *x*⟩ Rufus,
„ „ „ *2* „ „ „ *add.*: *cf.* § 4.
„ *456 s. u.* **Lexouii** *add.*: „ *Ruelle p. 244*; *de Lasteyrie 10244.*
„ *466* „ „ **Lingones** „ : „ *Ruelle p. 498.*
„ *481 sq. in s. m. add.*: (**A. e**) *ε*).
„ *483* „ „ „ „ „ : (**A. e**) *ε*) — **f**) *ε*)
„ *485* „ „ „ „ „ : (**A. f**) *ε*) — *η*))
„ *487* „ „ „ „ „ : (**A. f**) *η*) — *ϑ*))
„ *489* „ „ „ „ „ : (**A. f**) *ϑ*) — **B. c**) *γ*))
„ *491* „ „ „ „ „ : (**B. c**) *γ*) — **f**)
„ *502 s. u.* **Lucterius** *add.*: *Ruelle p. 228.*
„ *503* „ „ **Lutetia** „ : *cf. Ruelle p. 601 sqq.*
„ *508* „ „ **Magetobriga** „ : *Ruelle p. 172. 763*; *Glück, Sitzungsberichte der K. bayer. Akad. 1865 I p. 26 n. 84*; *ThMommsen, RG. III*[6] *234*; *Heller, Ph. 19, 486*; *de Lasteyrie 14724.*
„ *533 u. 1 ab i. m. leg.*: inferant: VII 8, 3.
„ *535 s. u.* **malacia** *add.*: *cf. AFunck, Arch. f. lat. Lexikogr. VI (1889) p. 259—261.*
„ *538* „ „ **Mandubii** „ : *d'Arbois p. 128*; *Ruelle p. 1557.*
„ *545 sq. in s. m. leg.*: Marcius — mare
„ „ *s. u.* **Marcomani** *add.*: *cf. Wittmann, Abhandl. der K. bayer. Akad. Bd. VII p. 649 sqq. München 1855.*
„ *549* „ „ **Massilia** „ : *P. Ramus, Militia Caesaris p. 182—201*; *ChGuischardt, Mém. militaires sur les Grecs et les Romains T. II p. 37—48*; *Ruelle p. 328 sqq.*; *OHirschfeld, Sitzungsber. d. phil. hist. Classe d. Wiener Akad. 1883 Bd. 103 p. 273—289*; *de Lasteyrie 3273. 3540*; *RSchn., JB. 16, 108.*
„ *553* „ „ **Matisco** „ : *cf. Ruelle p. 583 sq.*
„ *555* „ „ **Mediomatrici** „ : „ „ „ *248. 523*; *KChrist, Pick's Monatsschrift V 327—330.*
„ *556* „ „ **Meldi** „ : *cf. Ruelle p. 615*; *Heller, Ph. 22, 128—130.*
„ *558* „ „ **Menapii** „ : „ *addenda ad uol. I p. 182, 24*; *de Lasteyrie 9292. 9297.*
„ *565* „ „ **Metiosedum** „ : „ *Glück p. 138 sq.*; *Ruelle p. 194. 613*; *Heller, Ph. 17, 285*; *19, 551.*
„ *569 u. 7 ab i. m. add.*: concursantibus illis (militibus) atque in ea re occupatis: 1, 28, 2; ¶
„ *584* „ *6* „ *s.* „ „ : 1, 28, 2 *u.* concursare;
„ *599* „ *10* „ „ „ *leg.*: peritissimus habebatur:
„ *600* „ *14* „ *i.* „ „ : IV 3, 2; VII 79, 2;
„ *601* „ *1* „ *s.* „ *del.*: 3, 2;
„ *632 s. u.* **Mona** *add.*: *cf. ThBrown, About the Mona of Caesar and Tacitus. Lond. 1702.*
„ *637* „ „ **Morini** „ : *cf. Ruelle p. 210 sq. 249. 548*; *de Lasteyrie 9297.*
„ *651 sq. in s. m. leg.*: multus
„ *670 u. 20 a s. m.* „ : uidebatur:
„ *673 s. u.* **murus** *add.*: *CBMartini, Pr. Deutsch-Crone 1862*; *Heller, Ph. 13, 590—92*; *19, 534—37*; (*JLattmann, JJ. 87, 137—46*;) *KThomann, Berichte der antiquar. Gesellsch. Zürich 1868 p. 67 sq.*; — *Ruelle p. 728. 816**; *EDuboin, La muraille de César. St. Julien 1874.*
„ *686 s. u.* **Namnetes** „ : *cf. Ruelle p. 250. 460 sq. 774*; *de Lasteyrie 24600.*
„ *715 u. 23 ab i. m.* *leg.*: pluribus adgressus
„ *735* „ *13* „ „ „ *add.*: V 39, 2 *u.* **a**).
„ *739 s. u.* **Nemetes** „ : *cf. Jacobi, Pr. Hersfeld 1851*; *KChrist, Pick's Monatsschrift V 333—37.*

pag. *742 u. 5 ab i. m.* *leg.*: hostibus: V 52, 6; VII 77, 12 β;
„ *768 s. u.* **Neruii** *add.*: *cf. JFRoesch, Commentar über die Comm. des Cäsar p. 190 sqq.*; (*MCrain ZG. 1866 p. 486*;) *Ruelle p. 251. 531. 535 sq. 847. 1035. 1448*; *KChrist, Pick's Monatsschrift V 160—65*; *de Lasteyrie 10511.*
„ *779 u. 7 a s. m.* „ : *cf. Ruelle p. 201. 251*; *de Lasteyrie 10463.*
„ *796* „ *2* „ „ „ *leg.*: *u.* imitari (*p. 794*); —
„ *797* „ *24 ab i.* „ „ : non potuerit
„ „ „ *11* „ „ „ *add.*: expugnari: VII 69, 1;
„ *802* „ *4* „ *s.* „ *leg.*: 86, 2 *u.* **bb)**;
„ *813 s. u.* **Noreia** *add.*: *cf. Geyer, JB. 5, 334.*
„ *828 u. 26 sq. ab i. m. leg.*: ⟨perterrerent B^aβ; *Np., Dt., Hold.*⟩
„ *835 s. u.* **Nouiodunum** **A.** *add.*: *Heller, Ph. 22, 165*; *Ruelle p. 783. 926.*
„ „ „ „ „ **C.** *add.*: *cf. Ruelle p. 65. 290. 294. 297. 540. 779. 1467. 1638.*
„ *841* „ „ **noxa** *add.*: *cf. MVoigt, Abhandl. der philos.-histor. Classe d. K. Sächs. Gesellsch. d. Wissensch. Bd. VI. Lpz. 1874 p. 125—142.*
„ *886* „ „ **Octodurus** „ : *cf. Ruelle p. 194. 728*; (*d'Arbois p. 196.*)
„ *909 u. 26 a s. m.* *leg.*: diem dicunt, qua
„ *914* „ *13 ab i.* „ *del.*: ¶ obaerati: I 4, 2 *u.* clientes;
„ *925* „ *10* „ *s.* „ *leg.*: Britanniae . . . maritima pars
„ *928* „ *28* „ „ „ „ : incitabat. pauci
„ *930* „ *19* „ „ „ „ : uti uellet, proinde aestimans ac si usus esset, quoniam sui ⟨*c*⟩ fecissent potestatem: 3, 1, 5;
„ *965 s. u.* **Orgetorix** *add.*: *cf. Glück p. 67*; *d'Arbois p. 71 sqq.*
„ *968 u. 3 ab i. m.* *leg.*: ⟨β; orant α; *Schn., Db.*⟩,
„ *969 s. u.* **Osismi** *add.*: *cf. Glück p. 141*; *Ruelle p. 256*; *de Lasteyrie 9913. 16145.*
„ *978* „ „ **pagus** „ : *de Lasteyrie 5166.*
„ *986* „ „ **Parisii** „ : *cf. Glück p. 55*; *Ruelle p. 31. 257. 601 sqq.*; *ADeville, Acad. des inscript. Comptes rendus. T. III 234.*
„ *997 sq. in s. m.* *leg.*: (**1. A. d)** — **g)** **ζ)**)
„ *1046 u. 13 ab i. m.* „ : oppidi ⟨*o*⟩ cohortibus
„ *1087 s. u.* **Pictones** *add.*: *cf. Ruelle p. 75. 259 sqq.*
„ *1088* „ „ **pilum** „ : „ *Hug, JJ. 91, 689 sqq.*
„ „ *u. 23 a s. m.* *leg.*: *de France. T. IX 245—84*;
„ *1106* „ *20* „ „ „ *add.*: *OHirschfeld, Sitzungsber. d. phil. histor. Cl. d. Wien. Akad. Bd. 103, 291. Wien 1883.*
„ *1109 s. u.* **pons** „ : *Ruelle p. 32*; *Oberlin ad IV 17*; *ATurnebus, Aduersar. XXIIII c. 30*; *Lips., Poliorc. II 5*; *Hieron. Magius, Miscell. IV c. 20* (*in Grut. Lampad. T. II p. 1438—42*); *ABriegleb, Kritische Biblioth. Hildesh. 1820 p. 1007 sqq.*; *AEberz, ZAW. 1848 p. 405—14*; *MFEssellen, Zur Frage, wo Caesar die beiden Rheinbrücken schlagen liess. Hamm 1864*; *GMWolf, JRh. 78, 39—52*; *EHübner, JRh. 80, 121—36*; *HDüntzer, JRh. 81, 10—17*; (*Isphording, JRh. 82, 30—34*;) *OPohl, Festschrift. Realgymnas. am Zwinger. Breslau 1886*; *EVArnold, Class. Rev. I (1887) p. 168 sq.*; *MSonntag, GP. Frankf. a. O. 1890*; *FFröhlich p. 214 sqq. Cf. addenda ad u.* **Rhenus.**
„ *1183 u. 5 ab i. m.* *leg.*: quod si iam, inquit, haec
„ *1196 s. u.* **pridie** *extr. add.*: II. Non. Ian. naues soluit: 3, 6, 2.
„ *1216 u. 28 a s. m.* „ : **priusquam** *u. p. 1204 sqq.*
„ *1272* „ *27 ab i.* „ *del.*: 6
„ *1285 s. u.* **Ptianii** *add.*: *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *1303 u. 12 ab i. m.* *leg.*: quaerendis suis (signis?)
„ *1339 sq. in s. m.* „ : **cc)** — **ee)**
„ *1340 u. 4 a s. m.* „ : 2 *u.* **η)** **αα)**;**)**

pag. 1363 sq. in s. m. leg.: (A. b) α) ββ)
„ *1381* „ „ „ „ „ : ε) αα) — ζ) αα))
„ *1422 u. 24 a s. m. leg.*: *infin.* I 46, 1.
„ *1456* „ *13* „ „ „ „ : quae lateres, qui
„ *1499* „ *1* „ „ „ „ : ⟨*Lipsius*; quā *X*⟩
„ *1551* „ *12* „ „ „ „ : erumperent
„ *1627* „ *3* „ „ „ *add.*: *cf. Ruelle p. 724; Geyer, JB. 5, 333.*
„ *1639 sq. in s. m. leg.*: recuso — redeo
„ *1643 s. u.* **Redones** *add.*: *Glück p. 148 sq.*
„ *1684* „ „ **Remi** *add.*: *Ruelle p. 290. 493 sqq.*
„ *1701 sq. in s. m. leg.*: (1. A. a) — k))
„ *1703* „ „ „ „ „ : (1. A. k) — B. a) α))
„ *1717—1724 in s. m. index inclinatis litteris exscribendus erat.*
„ *1745 s. u.* **Rhenus** *add.*: *Jähns p. 365 sq.; Ruelle p. 32. 741; HDüntzer, Westdeutsche Zeitschr. I 294—308; JSchneider, Pick's Monatsschrift IV (1878) 23 sq.; GvHirschfeld, ibid. V 168—92. 346—418. 530—51; de Lasteyrie 30720.*
„ *1764* „ „ **Ruteni** „ : *cf. Ruelle p. 267.*
„ *1775* „ „ **Samarobriua** „ : *vGöler* [1]*143 sq.,* [2]*88; Heller, Ph. 22, 157 sq.; Ruelle p. 196 sq. 637 sq. 766 sq. 806*. 847.*
„ „ *u. 7 ab i. m.* *leg.*: *réponse au*
„ *1777* „ „ **Santoni** *add.*: *Ruelle p. 75. 267 sq.*
„ *1810* „ „ **Seduiius** „ : *cf. de Lasteyrie 26045.*
„ *1811* „ „ **Segusiaui** „ : *Ruelle p. 270 sq. 778. 808*.*
„ *1827* „ „ **Sequani** „ : *Ruelle p. 271 sq.; WGisi, Anzeiger f. schweizer. Alterthumskunde 17 (1884) p. 81 sqq.; Geyer, JB. 5, 333.*
„ *1864* „ „ **Sibuzates** „ : *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *1872 u. 5 ab i. m.* „ : *cf. RSchn., JB. 13, 378 sqq.*
„ *1896 s. u.* **sirempa** „ : *cf. Ritschl, RhM. 1853 p. 303; Huschke ibid. p. 463.*
„ *1905* „ „ **Sotiates** „ : *Ruelle p. 273 sq.; de Lasteyrie 18826; addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *1955* „ „ **Suebi** „ : *G. Kossinna, Westdeutsche Zeitschr. 1890 p. 199—216; ARiese ibid. p. 340 sq.*
„ *1956* „ „ **Suessiones** „ : *Ruelle p. 273. 296 sqq.; de Lasteyrie 1053. (1538.)*
„ *2046 u. 6 a s. m.* „ : III 13, 7 esset *in* β;
„ *2114 s. u.* **Tamesis** „ : *cf. DBarrington in: Archaeologica or miscell. tracts relat. to antiquity. Vol. II p. 134—158. Lond. 1773; SGale in: Archaeologia T. I p. 184—90. Lond. 1779.*
„ *2115—2122 in s. m.* *leg.*: b), *non* b)
„ *2126 s. u.* **Tarbelli** *add.*: *cf. addenda ad u.* **Aquitania.**
„ *2128* „ „ **Tarusates** „ : „ „ „ „ „
„ „ „ „ **Taurois** „ : „ *Ruelle p. 197 sq. 768.*
„ *2129 in s. m. leg.*: 2129
„ *2141 sq.* „ „ „ „ : (A) c) *et* d) α))
„ *2149 s. u.* **Tencteri** *add.*: *Jähns p. 365 sq.; WMöhring GP. Kreuznach 1870 p. 19 sqq.*
„ *2153 u. 3 a s. m.* *leg.*: *p. 2150 sq.* 𝔄) agros;
„ *2170* **Tigurinus** *add.*: *cf. Ruelle p. 566. 719.*
„ *2184 u. 8 a s. m.* *leg.*: 1, 85, 6;
„ *2211 s. u.* **Treueri** *add.*: *Schneemann, Pr. Trier 1844; v. Veith, Pick's Monatsschrift V 145—159; KChrist, ibid. p. 35—40.*
„ *2213 s. u.* **Triboci** „ : *Jacobi, Pr. Hersfeld 1851; KChrist, Pick's Monatsschrift V 337—41. 345.*

pag. *2230 u. 6 a s. m.* *leg.*: Longinum
„ *2235* „ *8* „ „ „ „ : et **ab* initio
„ *2237 s. u.* **Turoni** *add.*: *cf. Ruelle p. 436 sq.*
„ *2255* „ „ **Vangiones** „ : *cf. KChrist, Pick's Monatsschrift V 331--33.*
„ *2265 u. 27 a s. m.* *leg.*: condicione . . . bellandi
„ *2271 s. u.* **Veliocasses** *add.*: *d'Arbois p. 218; Ruelle p. 278.*
„ „ „ „ **Vellauii** „ : *Ruelle p. 276. (455.) 780.*
„ „ „ „ **Vellaunodunum** *add.*: *Ruelle p. 180. 199 sq. 471. 926; Heller, Ph. 22, 164.*
„ *2273* „ „ **Venelli** „ : *KThomann Pr. Zürich 1871 p. 24 sq.; Ruelle p. 276.*
„ „ „ „ **Veneti** „ : *Ruelle p. 208 sq. 261. 460. 515. 517 sq.; de Lasteyrie 24600. 24478; P. de Lisle du Dréneuc, Des Gaulois Venètes. St.-Brieuc 1886.*
„ *2284* „ „ **Vercingetorix** „ : *Ruelle p. 30 sq. 119. 182. 926. 1557; de Lasteyrie 5936 sq. 9683. 10360. 13015. 13033.*
„ *2286 u. 22 ab i. m.* *leg.*: a Vercingetorige ad eruptionem
„ *2295 s. u.* **Vesontio** *add.*: *cf. Ruelle p. 380 sq.*
„ *2307* „ „ **uicus** „ : *cf. de Lasteyrie 5166.*
„ *2331* „ „ **Viridouix** „ : *Ruelle p. 31. 778. 1480.*
„ *2332* „ „ **Viromandui** „ : *Ruelle p. 277 sq.*
„ *2351 u. 18 a s. m.* *leg.*: nouem *X*; decem *Voss.*〉
„ *2367* „ *18* „ „ „ „ : *O¹hl*〉
„ *2368 s. u.* **Vocontii** *add.*: *Ruelle p. 278 sq. 383 sq.*
„ „ „ „ **Volcae** „ : *cf. Glück p. 56; de Lasteyrie 17829.*
„ *2377 u. 23 ab i m.* *leg.* : C. Volusenus missus
„ *2383 s. u.* **Vsipetes** *add.*: *cf.* **Tencteri.**
„ *2387 u. 28* *leg.*: I 35, 4; rei:
„ *2392 i. s. m.* „ : **b) α)** (*non* **b) α)**)
„ *2400* „ „ „ „ : — **ββ) 𝔅) 𝔞)**)

TABULA CONIECTURARUM.

Bellum Gallicum.

Liber I.

cap. 1. § 1 aliam] alteram *Aimoin.*; *Hotm.*

§ 3 saepe commeant] commetant *ThBergk* (*Ph. 30, 681*).

§ 4 *uerba* qua de causa Heluetii . . . bellum gerunt *del. J. C. H(arenberg?)* (*Miscell. Lipsiens. noua, Lips. 1743 uol. II 304*); *ab Hirtio addita esse suspicatur RMg* (*Rel. p. 17*); ¶ proeliis] bellis *NHeinsius* (*ap. Oud.*); ¶ cum aut] dum aut *Ciacc.*

§ 5—7 *uerba* eorum una pars . . . et septentriones *spuria esse censet ThEBacher* (*BB. 2, 118 sqq.*); *defendit AMiller* (*BB. 3, 5 sqq.*).

§ 5 eorum] (earum *uel*) harum *Jurin.*; earum *Grosse* (*GP. Stendal 1827, 3*); *del. Kraff.*; — eorum una pars] eius una pars *Ciacc.*; ea pars *Pramm.* (*ÖZ. 34, 252*); *hoc improbat KZelger* (*ÖZ. 35, 593*); una uero pars *Metzger* (*BB. 20, 220*); ¶ continetur] continеturque *Ald.*; ¶ Oceano, finibus Belgarum, attingit etiam *Ald.*; oceanum finibus belgarum attingit. etiam *X*; ¶ (Oceano ⟨mari⟩ *Oud.*)

§ 6 in septentrionem *X*; in septentriones *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Stange* (*Pr. Friedland 1881, 3*); ¶ solem *del. Ursin.*

§ 7 A q u i t a n i a G. fl. ad P. m. et eam p. O., q u i u e r g i t ad Hispaniam, p e r t i n e n t; spectant(?) ad occasum solis *Ciacc.*; ¶ et eam partem] et ad eam partem *Aim.*; *Hotm.*; ¶ quae est ad Hispaniam] quae adluit Hisp. *Jurin.*

cap. 2. § 1 m. messala et p. m. pisone *X*; M. Messala et Pupio M. Pisone *Oud.*; M. Messala et M. Pupio Pisone *Hold.*; M. Messala, M. Pisone *GLahmeyer* (*Ph. 22, 67*); M. Messala, [et P.] M. Pisone *MBonnet* (*RC. 1881, 349*); Pupio *etiam Heller improbat* (*Ph. Suppl. 5, 351 sq.*); ¶ ciuitati] ei *uel* eis *uel* eis ita *Hotm.*

§ 3 natura] tuti *add. B*[2]*h*[2] *et uett. edd.*; *del. Ursin.*, *Hotm.*, *Dav.*, *Clark.*; ¶ c o n t i n e r e n t u r *h*[2]; *uett. edd.*, *Ciacc.*, *Hotm.*

§ 4 qua ex parte *X*; *defendit Np.* (*p. 50—52*); qua de causa *recc.*; *uett. edd.*; *Schn.*; qua re *Oud.*; qua pro re *EHoffm.*[1]; quo aperte *EHoffm.*[2]; qua ex re *i*; *Pramm.* (*ÖZ. 35, 191*); qua ex parte re *Kraff.*

cap. 3. § 2 confirmant] conferunt *JKvíčala*; constituunt *Pramm.*

§ 3 ad eas res conficiendas Orgetorix deligitur. is sibi] *uerba* ad eas res conficiendas *et* deligitur. is *del. Grut.*, *Whitte*[1]; *id prob. HAKoch* (*ZG. 15, 597*), *Hell.* (*Ph. 31, 318*), *EHoffm.*[2]; ad eam rem conficiendam O. del. is sibi *Kraff.*; ad ea Org. deligitur. is ubi *Morus*; ad amicitias conciliandas O. del. is sibi (*aut quaedam omissa esse censet*) *ADederich* (*ZAW. 1837, 1119 sq.*); ad eas res [conficiendas] (*uel* peragendas) Org. del.; is sibi *JKvíčcala* (*Listy filol. 10*); ad exteras res constituendas Org. del. is sibi *Heller* (*PhA. 15, 248 sq.*); Orgetorix ubi *Kreyssig*; Orgetorix igitur ubi *Held*; ad eas res (legatus) Orgetorix deligitur. is (ubi) *Apitz*; *Ciacc. uerba* ad eas res confic. *errore repetita, genuina Caesaris uerba extrusa esse arbitratur*; *quem sequitur Eussn.* (*BB. 20, 263*); *improbat KZelger* (*ÖZ. 35, 593 sq.*); ¶ is sibi legationem . . . suscepit] is (igitur) ubi leg. . . . suscepit

1

uel is sibi leg. . . . suscipit *Dav.*; is ubi leg. . . . suscepit *Hzg.*

§ 4 senatu populi Romani] senatu populoque Rom. *uett. edd.*; ¶ quod pater ante habuerat *del. Kraff.*

§ 5 in ciuitate] sua *add. uett. edd.*; ¶ conetur *St.*; ¶ *uerba* persuadet *et* (§ 6) illis probat *„e glossa interpretum sumpta" arbitratur Hotm.*; *item Grut.*

§ 8 occupato *del. Ciacc.*; ¶ potiri] imperio *add. A²*; *Vielh.* (*ÖZ. 12, 46*); — Galliae ⟨imperio⟩ *RSchn.* (*ZG. 40, 429 sq.*), *APolaschek* (*ÖZ. 42, 306*).

cap. 4. § 1 est] ut est *uett. edd., quod necessarium esse censet ADederich* (*ZAW. 1837, 1121*); ¶ ea res est] ea re *Oud.*

§ 2 dictionis] dictioni *Paul* (*ad BC. 3, 33, 1.*)

cap. 5. § 4 Rauracis] Rauricis *Ciacc.*, *Glück* (*141 sqq.*); ¶ Noreiamque] Noricumque *Glar.*; ¶ oppugnabant *Kraff.*

cap. 6. § 1 erant ⟨autem⟩ *Dav.*; ¶ Rhodanum] Rhenum *St.*, *Morus*; Danum *Depping* (*ap. Daehn.*); *quod probat Daehne.*

§ 2 ⟨populo Romano⟩ pacati *Ber.*, *Ald.*

§ 3 est *del. Daehne*; ¶ finibus] est *Daehne*; ¶ Genaua *Momms.*, *Glück*; genua *X*; Geneua *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

cap. 7. § 2 potest *del. Hotm.*; (*om. ed. pr.*)

§ 3 principem *a¹f*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; principum *αhl*; *RMg* (*Relat. 6*).

§ 6 si id uellent *vGöl. 8*; ²*7*; *improbat Dt.* (*JJ. 82, 384.*)

cap. 8. § 1 ea *del. Apitz*; ¶ qui in flumen Rhodanum influit] qua in fl. Rh. infl. *Hotm.*, *Dav.*, *Jurin.*, *Morus*, *EHoffm.*, *Köchly*, *Kraff.* (*p. 37*); qui *tuetur Heller* (*Ph. 19, 488 sq.*), *ThMomms.* (*Herm. 16, 445*); qui in fl. Rh. infl. *del. Whitte*(²?)², *Gitlb.*; *quod probat Pramm.* (*ÖZ. 35, 917*); qua fl. Rhodanus fluit (*uel* profluit) *Np.* (*p. 52*) *haesitans*; *Kran.* (*Obs. 8. 9*); quem flumen Rhodanum influit *Glar.*, *B. Rhenanus*; *quod probat Dav.*, *refutant Hotm.*, *Schn.*; ¶ qui fines Sequ. ab H. diuidit *del. Voss.*; *tuetur Jurin.*; — montes [Iuram, qui fines S. ab H. diuidit] *Morus*; ¶ XVIIII *HM*; decem nouem *X*; decem et nouem *Vasc.*, *St.*; decem [nouem] *Voss.*, *Cluver.*, *Dav.*, *Mor.*, *Apitz.*

§ 2 posset *uett. edd.*, *Whitte¹*, (*Schn.*,) *Np.* (*p. 790*); possit *X*; *AHorner* (*I 11*).

§ 3 more et exemplo, populi R. ⟨iniussu⟩ *Hotm.*; ¶ conarentur *Kran.¹*, *Procksch* (*Cl. 21*); conentur *X*; *Hug* (*JB. 2, 1160 sq.*), *AHorner* (*I 11 sq.*)

§ 4 ⟨alii⟩ nauibus *Hotm.*; *quod improbant JFGron.* (*ad Liu. III 37, 8*), *Schn.*; ¶ factis ⟨alii⟩ *Lips.*, *Scal.*

cap. 9. § 2 cum . . . possent *rec.*; *uett. edd.*; cum . . . poterant *X*; quoniam . . . poterant (*Schn.*,) *Vielh.* (*ÖZ. 12, 47*), *AHorner* (*I 12 sq.*); ¶ ⟨hoc⟩ impetrarent *uett. edd.*

cap. 10. § 1 renuntiatur] nuntiatur *Lips.*, *Scal.*; ¶ Santonum] Sontiatum *Kraff.*

§ 4 Centrones et Garoceli *uett. edd.*

§ 5 ab Ocelo, quod est ⟨oppidum⟩ *RSchn.* (*PhW. 5, 918*; *JB. 13, 391*); ab ⟨oppido⟩ Ocelo, quod est *Walther*; *improb. RMg* (*PhR. 1887, 394*); ¶ sebusianos *X*; Secusianos *St.*; Segusianos *Lips.*, *Scal.*; Segusiauos *ABernard* (*Mém. de la Soc. des Antiquaires de France 18, 341 sqq.*), *Np.* (*p. 792*).

cap. 11. § 2 rogatum auxilium *del. Kléyn* (*Obs. crit. in Caes. 29*).

§ 4 haedui ambarri *X*; Hedui Ambarri⟨que⟩ *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*; ⟨quo⟩ Hedui, Ambarri ⟨quoque⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ⟨quo⟩ Haedui, Ambarri *RMg* (*Qu. 3 sq.*); [Haedui] Ambarri *Ciacc.*, *Grut.*, *Mor.*, *Apitz*, *Vielh.* (*ÖZ. 12, 47*), *Heller* (*Ph. 31, 531*), *Dittenb.*; Heluii Ambarrique *Clark.*; Haeduis Ambarri (*uel* adducti Ambarri) *Kraff.*; ⟨atque⟩ Haedui, Ambarri *Walther*; *quod probat RMg* (*PhR. 2, 725*).

§ 5 ⟨ex⟩ fuga se *RSchn.* (*PhW. 4, 1606*).

§ 6 Santonos] Santones *uett. edd.*

cap. 12. § 3 eorum *del. Brantius*, *Grut.*, *Apitz.*

§ 4 appellatur *b*; *Daehne*; ¶ nam omnis c. H. in qu. p. diuisa est *del. Paul* (*ZG. 35, 273 sq.*); *defendit Dittenb.*, *Laurer* (*II 10, sq.*) *RSchn.* (*JB. 12, 227*), *Hellwig* (*p. 23 sq.*); ¶ (quattuor] quatuordecim *Hotm.*)

§ 5 hic pagus unus cum domo exisset, patrum nostrorum memoria L. Cassium consulem interfecerat *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*; hic pagus unus, cum d. exisset p. n. memoria, L. C. c. int. *recc. edd.*; hic pagus, unus cum d. e. p. n. memoria, L. C. c. interf. *Kraff.*

cap. 13. § 1 (possit *Oud.*)

§ 2 *uerba* ut flumen transirent *spuria uidentur Ciacc.*; *tuetur Dav.*; ¶ illum] Caesarem *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

§ 3 eos *del.* (*Oud.*,) *Apitz.*

§ 5 adortus esset] adortus uicisset *uel* adortus eum fugasset *Ciacc.*; ¶ *aut uerba* ob eam rem *post pron.* ipsos *conlocanda aut praepos.* ob *delendam censet Kraff.*

§ 6 uirtute contenderent quam dolo aut insidiis niterentur *Dint.* (*Qu. 17 sqq.*); *id probat Eussner* (*JB. 10, 115*); uirtute contenderent quam dolo aut insidiis uterentur *RSchn.* (*PhW. 4, 1442*); uirtute quam dolo atque insidiis niterentur et contenderent *Bentl.*; uirtute niterentur quam dolo contenderent aut insidiis *JKvíčala* (*Listy filol. 10*; *cf. PhW. 3, 1137*); aut insid.

niter. *del. Apitz*; contenderent atque *Daehne*; contenderent *del. Grut., Dav., HAKoch* (*ZG. 15, 598*); (contendere *Ciacc.*;) *codicum scripturam defendunt Heller* (*Ph. 19, 501 sq. et Ph. Suppl. 5, 359*) *atque RMg* (*PhR. 2, 725*).

§ 7 ac memoriam *Hotm., Bentl.*; ¶ memoriae proderetur *Faern., Ursin., Bentl.*

cap. 14. § 1 legati Heluetii *del. Ciacc., Grut., Oud., Apitz.*

§ 3 memoria *Brant.*

§ 4 se tandiu *uett. edd.*; ¶ tulisse iniurias *uett. edd.*; iniurias intulisse *Pramm.* (*ÖZ. 35, 191*), *RSchn.* (*PhW. 4, 1023*).

cap. 15. § 3 ex nouissimo *Ald., Vasc., St., Apitz, Whitte; id probat Heller* (*Ph. 19, 481*); a nouissimo *Pramm.* (*ÖZ. 35, 191 sq.*); etiam nouiss. *ed. pr., Ber.*; et nouiss. *tuetur RSchn.* (*PhW. 4, 296*); ¶ proelio *del. Grut., Oud., Apitz.*

§ 4 rapinis *delend. cens. Pramm.*; ¶ pabulationibus *del. Ald., Vasc., St., Hotm., Voss., Paul* (*ZG. 32, 164*); *quod prob. Geyer* (*JB. 5, 351*), *RSchn.* (*PhW. 4, 296*); *defendunt Dav., Heller* (*Ph. Suppl. 5, 354 sq.*), *RMg* (*Rel. p. 19*); ¶ populationibus *del. Oud., Whitte, Pluyg., Kvíčala, EHoffm.*[3]

cap. 16. § 2 dictum [est] *Oud.*

§ 4 conferri] conquiri *JLange* (*JJ. 143, 202 sq.*)

§ 5 intellexit ⟨Caesar⟩ *Ald., Vasc., St.*; ¶ magistratu *Ciacc., Clark., Oud.*; ¶ praeerat *Nicasius Ellebodius, Ciacc., Hotm.*; praeerant *X*; *Mowat* (*Rev. celt. 5, 121 sqq.*) *et Serrure* (*Muséon 5, 578*); ¶ quem *del. Grut.*

§ 6 frumentum *add. Pramm. post uerba* quod cum, *Dint. post uerb.* sumi; ¶ sumi possit *HM* (*JB. 12, 287*); ¶ *uerba* multo etiam gr. qu. s. dest. queritur *del. HAKoch* (*ZG. 15, 598*) *et Gitlbauer*; *quod prob. Pramm.* (*ÖZ. 35, 917*), *improb. Heller* (*Ph. 19, 500 sq.*)

cap. 17. § 1 priuati *St., Ciacc., Jurin.* (*567*), *Whitte*; *improbat Apitz*; ¶ ipse *Ciacc. et Eussn.* (*BB. 20, 263*).

§ 2. 3 conferant, quod debeant; praestare, si *Heller* (*Ph. 31, 319*) *et Madu.*; *uerba* quod *et* debeant *del. Lippert*, (*olim Madu.*,) *Whitte, HAKoch* (*ZG. 15, 598*); conferant, quod praest. debeat, si *Hzg, Schn., AHorner* (*I 14 sqq.*); conferant, quod praestare dicant *Faern., Dav., ADederich* (*ZAW. 1887, 1126 sq.*); ¶ iam] ipsi *Jurin.*; ¶ obtinere non possint *Hotm.*; obt. n. possent *X*; *AHorner* (*I 17 sq.*); ¶ conferant, quod praestare debeant; si ... non possint, ... praeferre, neque dubitare, quin *Daehne et Nipp.* (*52 sq.*); debeant (*post u.* dubitare) *del. etiam* (*Oud. et*) *Hell.* (*Ph. 19, 473 et 31, 319*); — neque dubitare debere *Clark., Apitz, FRamorino* (*Riv. di Filol. 19, 295 sq.*); neque dubitari debere *Jurin.*; neque dubitare debeant *X*; *AHorner* (*I 14 sqq.*).

§ 6 necessario rem coactus *rec.*; *ed. pr.*; necessario rem [coactus] *Faern., Oud., Pluyg.*; necessaria re coactus *HAKoch* (*ZG. 15, 598*), *EHoffm., Dittenb., AHorner* (*I 18 sqq.*); necessitate coactus rem *Bentl.*; necessario rem uocatus *Schenkl* (*ap. Pramm.*); necessariam rem coactus *X*; *tuentur Kran.* (*Obs. 12 sq.*), *Hell.* (*Ph. 31, 319*), *RMg* (*PhR. 2, 683 sq.*)

cap. 18. § 1 iactari] tractari *b*; *HM* (*LC. II 2190*).

§ 2 ab aliis [quaerit] *Lips., Scal.*

§ 3 ⟨in⟩ compluris *HGilbert* (*JJ. 129, 414*); ¶ liceri *Ald.*; licere α; dicere β.

§ 4 et suam] immensum *Lips.* (*ap. Oud.*)

§ 9 ⟨in⟩ imperio (*Ciacc.*,) *Whitte.*

§ 10 Caesar inquirendo, initium fugae proelii equestris aduersi ... a Dumnorige atque eius equitibus factum esse ... eorumque fuga *Vasc.*; Caesar inquirendo, proelio equestri aduerso, quod pauc. a. d. esset factum, initium fugae factum *Hotm.*; in quaerendo Caesar, quod proelium aduers. pauc. a. dieb. fuisset, initium fugae factum *Bentl.*; — quod proelium] quom pr. *Dav., Oud.*; — eius *del. Dav., Oud.*; ¶ initium eius fuga *Apitz*; ¶ equitatu *Ciacc.*

cap. 19. § 1 fecisse a magistratu *Kraff.*

§ 3 Troucillum *Hold.*; troaucillum *X*; Troacillum *Ald., Vasc., St.*; Procillum *P. Manut., Ursin.*

§ 4 Gallorum *del. HM* (*LC. II 1174*); (Haeduorum *HM* (*LC. I 1368*).

cap. 20. § 5 „*pro* rogat *substituendum est aliud uerbum*“ *Ciacc.*; ¶ ostendit *del. Ciacc.*

§ 6 quae ⟨ille⟩ in eo repr. *Paul* (*ZG. 32, 193 sq.*); *quod improbat AHorner* (*I 22 sq.*), *Geyer* (*JB. 5, 369 sq.*); ¶ dicit *del. Hotm.*

cap. 21. § 1 cognoscerent *Ald., Vasc.*; cognosceret *codd.*

§ 2 propraetore] propere *Ald., Vasc., St., Hotm.* (*Oud.*); ¶ his ducibus *X*; *defendit Vielh.* (*ÖZ. 15, 34*); iis duc. *recc.*; *plur. edd.*; iisdem duc. *Ald., Vasc., St.*

§ 4 et in exercitu] quique in exercitu *uett. edd.*

cap. 22. § 1 a Labieno *Nipp.*; a lucio labieno *codd.*; a T. Labieno *uett. edd.*

§ 2 a Gallicis] e Gallicis *Apitz*; a *del. ed. pr., Hotm., Dav., Whitte*; Gallicis *del. Kraff.*

§ 3 prope] propter *k*; *Oud.*

1*

cap. 23. § 1 exercitu *Ciacc.*; ¶ existimauit ⟨et⟩ iter *Vasc.*, *St.*, *Scal.*; existimans iter *Jurin.*; existimauit; ⟨itaque⟩ iter *HM.*

§ 3 siue eo quod] eo *del. Ciacc.*

cap. 24. § 2 ueteranorum *X*; *defendit Schn. et Hell.* (*Ph. 31, 319 sq.*); ueteranarum *Victor.*, *Ciacc.*, *Nipp.* (*p. 54*), *HAKoch* (*ZG. 15, 594*), *Vielh.* (*ÖZ. 15, 34*); ¶ ita uti supra se(d) in summo iugo duas legiones ... et omnia auxilia conlocari ac totum montem hominibus compleri et interea sarcinas ... conferri et ... muniri iussit *codd.*; [ita uti supra] sed *dc. Oud.*, *JGoerlitz* (*p. 4*), *Apitz*, *Nipp.* (*p. 53 sq.*), *Hell.* (*Ph. 31, 320*); ita uti supra; sed *dc. Schn.*, [ita uti] supra sedere in summo iugo *dc. EHoffm.*[1]; [ita uti] supra eas in summo iugo *dc. EHoffm.*[2]; atque super eas in s. iugo *dc. WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 58 sq.*); ita uti supra se in s. iugo ... collocarit ac tot m. h. complerit. Interea sarcinas ... conferri ... iussit *ed. Junt.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ita uti supra se in s. i. ... collocaret ac tot. m. h. compleret; interea sarc. *dc. Graevius*, *Vielh.* (*ÖZ. 12, 47*), *Hug* (*RhM. 17, 154 sq.*); [ita uti supra se] in summo iugo ... collocauit ac totum m. h. compleuit; [interea] sarcinas ... iussit *Pramm.* (*ÖZ. 34, 253; 36, 594*); [ita uti supra] sed in summo iugo ... collocari ac t. m. h. compleri, impedimenta et sarcinas ... conferri ... iussit. Interea Heluetii *Köchly*; impedimenta (*pro* inter ea) *etiam KThomann* (*JJ. 91, 697*); atque supra se ... collocauit ac t. m. h. compleuit; interea sarcinas ... conferri ... iussit *Kran.* (*Obs. 14 sqq.*); *improb. Hug* (*RhM. 17, 154 sq.*); [ita uti supra] sed (*suspectum ei uidetur*) in summo iugo ... collocari [ac tot. m. h. compleri] et inter ea sarcinas ... conferri ... iussit *Whitte*; inter ea *etiam vGöl.* (*24*; [2]*25*) *scribend. censet*, *quod improbat Vielh.* (*ÖZ. 12, 47*); [ita uti supra se] in summo iugo ... collocauit; [ac tot. m. h. compleuit; interea] sarcinas *dc. HAKoch* (*ZG. 15, 598*); atque supra se in s. iugo ... conlocauit; [ac totum m. h. compleuit; interea] sarcinas *etc. Dt.*[1]; *prob. KThomann* (*I 11*).

§ 5 confertissima acie *del. Paul* (*ZG. 35, 274 sq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 226*).

cap. 25. § 1 ex conspectu *del. Ciacc.*, *Scal.*; ¶ omnium periculo] omnium *del. Lips.*, *Scal.*, (*HPeerlkamp?*) *Kraff.*

§ 2 pilis emissis *Ciacc.*

§ 3 inflexisset *ed. pr.*; inflixisset *X*; infixisset *Hermann* (*Verhandl. d. 25. Philol. Vers. p. 171 sqq.*); *quod improbat Köchly* (*Kl. phil. Schr. II 352*).

§ 4 scuta e manu *AQ*; *Paul.*

§ 5 mons suberat circiter mille passuum, eo se recipere coeperunt *X*; aberat (*pro* suberat) *Pramm.*; m. suberat circ. m. passuum ⟨spatio⟩, eo *dc. Dint.*; mons suberat, circ. mille passuum [eo] se rec. coep. *Kraff.*; mons suberat, circ. mille passus a summo se receperunt *JCLaurer* (*BB. 21, 510 sqq.*)

§ 6 ⟨ab⟩ latere aperto *HM* (*JB. 11, 201*); ¶ et id conspicati] et *om. uett. edd.*; ut id c. ... coeperunt, Romani *Oud.*

§ 7 conuersa *om. ed. pr.*; *del. Brant.*, *Dav.*, *Apitz*; *tuentur ADederich* (*ZAW. 1837, 1123*) *et Schn.*; ¶ bipertito *del. Ciacc.*; *tuetur Oud.*; tripartito *Ber.*, *Hotm.*

cap. 26. § 1 *uerba* diutius cum sust. ... se contulerunt *del. Hug* (*RhM. 15, 480 sq.*); *defendit Hell.* (*Ph. 19, 499 sq.*); *Kraff. eadem uerba transponit post* § 2 (nam hoc toto pr. ... uidere nemo potuit); ¶ diutius] demum *Ciacc.*

§ 2 abuersum *Fr.*; *quod refutat Hell.* (*Ph. 19, 477*).

§ 3 obiecerant, et (*ut uerbum* coiciebant *non pendeat ex uerbis* propterea quod) *Kraff.*; ¶ rotasque] raedasque *Meiser* (*JJ. 109, 273*), *Pluyg.*; ¶ materes *Marc. Donatus* (*ad Liu. VII 24, 3*); matares *Gyraldus* (*in Grut. lamp. II p. 419*); mataris *Glück* (*p. 134 sq.*) ¶ abiciebant *Ciacc.*

§ 4 impedimentis carrisque *Paul.*

§ 5 tota nocte cont. ierunt *del. Grut.*, *Oud.*, *Bentl.*; ¶ nullam partem noctis it. interm. *del. Morus*, *Apitz*, *Köchly*, *Thomann* (*I 11*), *Hellwig* (*p. 25*); *defendit BMüller* (*p. 22 sqq.*); *cf. Eussn. JB. 10, 115*; ¶ *uerba* die quarto *del. Kran.* (*Obs. 23*); *Pramm.* (*Pr. Feldkirch p. 3 sq.*) *aut delenda cens. aut transponenda post uerba* triduo intermisso (§ 6); die orto *Hug* (*RhM. 15, 477 sq. et 17, 154*), *JSchmidt* (*ÖZ. 22, 361*); *id improbat Hell.* (*Ph. 19, 498 sq.*); ¶ triduum morati *del. Kran.*; *id prob. Hellwig* (*p. 25*).

§ 6 qui si iuuissent] si qui iuuissent *Paul* (*ZG. 35, 257 sq.*); *improbat Dittenb.*; qui iuuissent *Madu.*; *quod improbat Hug* (*JB. 2, 1152*); qui *del. Wasse* (*ap. Oud.*); quisquis iuuisset *FPauly* (*ÖZ. 26, 619*).

cap. 27. § 2 atque eos] isque eos *Huidekoper* (*ap. Oud.*)

§ 4 *uerba* nocte intermissa *mihi pugnare uidentur cum iis*, *quae extremo capite leguntur* prima nocte (*HM*;) ¶ Urbigenus *ed. pr.*; *Beatus Rhenanus* (*ap. Gland.*); *Cluver.* (*Germ. II c. 4*); *Cellarius* (*geogr. ant. II c. 3*); Urbinus *Gland.*

cap. 28. § 1 irent *Ciacc.*; ierant *tuetur Clark.*

§ 3 Tulingos, ⟨Rauracos⟩ *N; Glar.*

§ 4 ⟨ex⟩ suis finibus *HM* (*LC. I 1161*); ⟨e⟩ suis f. *M*[a]; *uett. edd.*; suis fin. *X.*

§ 5 cogniti *del. Scal.* (*ed. Elzev.*); *tuetur Dav.*; ¶ quosque] eosque *Ber., Ald., Vasc., St., Scal.*; *del. JLange* (*JJ. 143, 205*); ¶ parem *ed. Junt., Ald.*; partem *X*; — in partem iuris libertatisque condicione ⟨ea⟩ atque (qua *Weissenborn*) ipsi erant *Oud., WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 58*); — quibus illi agr. deder. . . . receperunt *del. AKöhler* (*BB. 27, 173 sq.*)

cap. 29. § 1 confectae] conscriptae *Bentl.*; ¶ separatim ⟨qui⟩ pueri *ThWopkens* (*Lect. Tull. p. 187*); separatim ⟨erant numerati⟩ pueri *HM* (*LC. II 1823*).

§ 2 quarum omnium rerum] q. o. rationum *Paul* (*ZG. 32, 183*); *id prob. Geyer* (*JB. 5, 363*); q. o. litterarum *JCLaurer* (*BB. 21, 508 sqq.*); (qu. o. tabularum? *HM*;) quorum omnium numerorum *Walther*; *prob. RMg* (*PhR. 1887, 396*); rerum *del. Kraff.*; quarum omnium *del. Kvíčala* (*Listy filol. 10*; *cf. PhW. 3, 1137*); quorum omnium *Pramm.* (*p. VII*); *idem del. uerba* quarum omnium rerum *ÖZ. 36, 30*; ¶ milium (*bis*) *HM* (*JB. 11, 198*); milia *X*; ¶ nonaginta duo] centum nonaginta *Hotm.*

§ 3 domos (*aut* denuo) *Oud.*; ⟨inde⟩ domum *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 58*); ¶ C et X] CXX *Hotm.*; CX *tuetur Rob. Titius* (*Controuers. I c. 18*).

cap. 30. § 2 populi Romani *del. Pramm.*; populus Romanus *Ald., Vasc., St., Dav.*; *prob. Jurin.* (*p. 567*); ¶ terrae *del. uett. quidam*; *quod improbat Hotm.*

§ 4 *uerba* idque *et* facere *del. HHartz* (*Coniect. 3 sq.*); *quod improb. RSchn.* (*JB. 13, 350*).

§ 5 constituerunt ⟨et concilium habuerunt⟩. Iure iurando *Hug* (*RhM. 15, 482*); *simil. Köchly*; *improbat Vielh.* (*ÖZ. 15, 34*); ¶ ne quid enuntiarent *Kraff.*; *improbat Eussn.* (*JB. 27, 255*).

cap. 31. § 1 qui ante fuerant *del. Ciacc.*; fuerant *del. Scal.*; qui ante iuerant *Faern.*; qui ante uenerant *Bentl.*; qui ante fuerant ad Caesarem, reuerterunt *Dav.*; ¶ secreto *del. Dav.*; — in occulto *del. ed. pr., Faern., Ursin., Lips., Scal., Bentl., Apitz, Pluyg.*; *defend. Schn., Held*; secreto ⟨et⟩ in occulto *Ald., Vasc., St., Daehne*; *alterutrum delend. censet HAKoch* (*ZG. 15, 597*).

§ 4 tantopere] temere *Paul* (*ZG. 32, 183 sq.*), *improbat Geyer* (*JB. 5, 363 sq.*), *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 357*).

§ 7 nobilissimos ciuitatis] nobilissimorum liberos ciuitatis *scribendum uel potius delenda uerba* nob. ciuit. *censet Vielh.* (*ÖZ. 15, 35*).

§ 9 quod solus neque iure iur. n. obs. teneretur *del. Kraff., Paul* (*ZG. 35, 271 sq.*); *id improb. Dt.* (*PhR. 1, 1345*), *Hellwig* (*p. 24*).

§ 10 hominum *del. Ciacc., Ursin.*; *defend. Voss., Clark.*

§ 11 conferendum esse cum Gallico Germanorum agrum *Ciacc.*; *codicum scripturam defend. Dav.*

§ 12 ad Magetobri(g)am *Oberlin, Schn., Glück* (*p. 121 sqq.*); Admagetobrigae *Mommsen* (*RG. 3*[5] *p. 234*), *HAKoch* (*ZG. 15, 593*), *Glück* (*Sitzungsberichte d. Bayer. Akad. 1865, I p. 26 n. 84*); ad Mogontobrigam *Minola* (*ap. Oberlin.*); ¶ cruciatus *Vasc., P. Manut., Lips., Scal., Clark.*; cruciatusque *defend. Oud.*

§ 13 posse ⟨se⟩ *Oud., Pluyg.*; ¶ sustineri *Ber., Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Kran., Vielh.* (*ÖZ. 12, 48*), *Kraff., J. S. van Veen* (*JJ. 141, 596*), *EHoffm*[2].

cap. 32. § 1 unos *recc.*; *uett. edd.*; unus *X.*

§ 4 miseriorem et *del. Grut.*

§ 5 quorum⟨que⟩ *Vasc.*

cap. 33. § 1 auctoritate ⟨P. R.⟩ adductum *JJCornelissen* (*Coniectan. Lat. Daventr. 1870 p. 84*).

§ 2 [et] secundum *HM.*

§ 4 temperaturos *ed. pr., Lambin.* (*ad Hor. c. III 24, 18*), *Ciacc., al.*; obtemperaturos *X*; *Ald., Vasc.*; ¶ praesertim cum Sequ. a. pr. n. Rh. diuideret *del. Bentl.*

cap. 34. § 1 legatos *del. Grut.* (*Oud.*); ¶ qui ab eo postularent *om. ed. pr.*; ¶ medium utrisque *Ciacc.*; utriusque *del. Bentl., Kraff.*; *cf. RMg, PhR. 2, 732.*

§ 2 ⟨a⟩ se uelit *Ber., Ald., Vasc., Apitz*; se uellet *HM.*

§ 3 comitatu *Ciacc.*; *refutat Voss.*; ¶ molimento *Lambin.* (*ad Cic. p. l. Man. c. 6*), *Faern., Ciacc., Hotm., Brut., Lips.*; emolimento *Ber., Cellar., Oud., Bentl., Morus*; emolumento (*codd*); *P. Victor.* (*Var. lect. 22, 10*), *Voss.*

cap. 35. § 1 ad Caesarem legatis *X*; ad C. relatis *O*; *Vasc., St., PMan.*; ad C. legatis redeuntibus *ed. pr., Ber.*; ad C. delatis *Oud.*

§ 2 dicendum] discendum *Faern., Paul* (*PhW 4, 1244 sq.*); dicendum *prob. Ciacc., Hotm.*

§ 3 quos illi haberent] quos ipsi hab. *HM*; ¶ sociisue *Faern., Whitte.*

§ 4 si id ita] id *del. Oud., Apitz, Kraff.*; *cf. Eussn. JB. 27, 256, RSchn. PhW. 5, 1327*; ita *del. Faern., Scal.*; si is ita *Dav.*; ¶ [sese] quoniam *Ald., Lips., Scal.*; ¶ M. Pisone

Madv.; quos Vbii, qui pr. Rh. inc., perterritos senserunt: insecuti Hell. (Ph. 19, 510 sq.), RMg (PhA. 13, 730); quos ubi ⟨ii⟩, qui pr. Rh. inc., perterritos senserunt, insecuti AZucker (BB. 26, 312); quos ⟨ut⟩ (uel ⟨ubi⟩) Vbii . . . senserunt, insec. Oud.; quos ⟨cum⟩ Vbii . . . senserunt, insec. Hotm.; quos Vbii . . . ⟨ut⟩ perterritos senserunt, insec. Schn.; — proxime P. Manut., Lips., Scal.; improbat Oud.; proximi Rheno Heinsius.

Liber II.

cap. 1. § 1 in hibernis del. JGoerlitz (p. 7. 8), Apitz, Nipp. (p. 59 sq.), Kran. (Obs. p. 3), Koch (ZG. 15, 595), Hell. (Ph. 19, 474), Madv.; defendit Schn., LMüller (JJ. 83, 490).

§ 4 ab nonnullis enim potentioribus Hotm.; ¶ ea sub imperio n. Heins. (ap. Oud.)

cap. 2. § 1 inita aestate del. Apitz.

§ 5 XII. die proficisceretur β; primo (uel primo quoque) die prof. Oud.; propere prof. Frotscher (ap. Daehn.); proximo die prof. Hzg, GSauppe (ZAW. 1839, 471).

cap. 3. § 1 omni del. Apitz; omnium (Flod.;) Ald., Vasc., St.; ¶ Andecombogium Hold.

§ 2 reliquis⟨que⟩ ed. pr., Dav.; refutat Clark.

cap. 4. § 2 Teutones Ald.

§ 4 ad [id] bellum ed. pr.

§ 5 totius[que] belli Kran. (Obs. p. 21 sq.)

§ 6 Suessiones suspectum Ciacc.

§ 7 summam totius belli ⟨summa⟩ omnium uoluntate Whitte.

§ 8 longissimeque absint h. l. del. Voss. (aut ab omni cultu addend. censet); transponit haec uerba in § 10 post uocem appellantur; delent etiam JGoerlitz (p. 8) et Apitz.

§ 9 Menapios VIIII Bergk (Rheinl. p. 3 et 26).

§ 10 appellentur St.

cap. 5. § 1 Post uerba adduci iussit quaedam intercidisse censet HHartz (Coniect. p. 4—6).

§ 4 his ⟨datis⟩ mandatis RSchn. (PhW. 4, 297; JB. 12, 232); ⟨cum⟩ his mandatis Pramm.[2]; ¶ uidit del. Vasc., St., Dav.; ultro Jurin.

§ 5 post eum] post ea Ciacc.

§ 6 in altitudinem Ald.; in altitudine X; ¶ muniri A; Whitte.

cap. 6. § 2 Belgarum eadem atque Gallorum Hotm.; ¶ eadem om. Flod.; del. (Clark.,) Apitz; ¶ est haec Flod.; est. Hi uett. edd.; haec del. Grut., Morus; ¶ portis succedunt Ald., Vasc., St.; [portas] succedunt Kran. (Obs. p. 6 sqq.), RDietsch (JJ. 66, 302), Pramm.; portas succendunt X; Grut., JGoerlitz (p. 5. 6), Apitz, HAKoch (RhM. 11, 636 sq.), vGöl. (62; [2]68); Vielh. (ÖZ. 12, 49); ¶ subruunt] subeunt Hotm.

§ 4 praeerat DEk; Ciacc.; praeerat uel praefuit Pramm.[2]; praefuerat X; ¶ unus Ald.; unum X; ¶ ex iis] ex duobus *Paul; ¶ nuntios Ald., Vasc., St., ADederich (ZAW. 1835, 13), Whitte; ¶ (sibi del. Oud.)

cap. 7. § 1 eo suspectum Hotm.

§ 2 discessit] decessit Gronov. (ad Liuii l. IV 52, 8).

cap. 8. § 2 et quid] et del. Kraff.; ¶ periclitabatur] sollicitationibus exquirebat β; sollicitationibus periclitabatur Daehne; equestris proelii . . . sollicitationibus periclitabatur Oud.

§ 3 idoneo ⟨capto⟩ Glar., Gland.; ¶ deiectus habebat] habebat del. Voss.; id refut. Dav.; ¶ in fronte recc.; ed. pr., Schn. Hell. (Ph. 19, 576); [in] frontem (Oud.;) Morus; ¶ fastigatus Ald.; castigatus (castratus) codd.

§ 5 si quo] si qua N; Grut.; si quid Hotm.; — si quo opus esset subsidio, duci Ber., St.

cap. 9. § 2 equitum nostrorum proelio (Ber.,) Ald., Vasc., St.

§ 5 sin minus possent uett. edd.; possent del. Hotm., Ald. nep., JGoerlitz (p. 8).

cap. 10. § 1 ponte traducit RSchn. (PhW. 5, 107).

§ 4 reuerti, et] reuerti, ut Morus; ¶ conuenire St., PManut., Hotm., FPolle (JJ. 103, 339), Pluyg.; improb. Dt. (Ph. 34, 710 sqq.); ¶ et potius Morus.

cap. 11. § 4 adorti et] et del. Paul (ZG. 32, 185 sq.); improbat Geyer (JB. 5, 364); ¶ eorum] ceterorum Paul (ibid.); eorum del. Geyer (ibid.); ¶ ad quos uentum erat del. Grut.

§ 5 omnes] omne Clark., Bussm. (BB. 20, 263).

cap. 12. § 1 (deduxit Hotm.;) ¶ confecto del. Np. (p. 60 sq.), HAKoch (ZG. 15, 595), Madv., Geyer (JB. 5, 365 sq.); defend. Schn., Terpstra (Mnem. 3, 182 sq.), Vielh. (ÖZ. 12, 49), Hell. (Ph. 19, 489 sq.), Paul (ZG. 32, 186 sq.).

§ 3 uineas, aggerem quaeque Hotm.

cap. 13. § 1 accipit Vasc., St.

cap. 14. § 3 a Caesare B[a]β; ad Caesarem α; ab Caesare Oud.

cap. 15. § 1 magna ⟨et⟩ inter uett. edd.

§ 4 eorum *del.* (*Oud.*,) *Morus*, *Apitz*, *Whitte*, *Np.* (*p. 62 sq.*), *Kran.* (*Obs. p. 4*), *Dt.* (*JJ. 77, 822*), *HAKoch* (*ZG. 15, 595*), *Hell.* (*Ph. 31, 324 sq.*), *Madv.*; uirorum *AEberz* (*JJ. 75, 848*).

cap. 16. § 1 Sabim] Samaram *aut* Scaldim *Lemaire* (*uol. I p. 98 sq.*); *cf. Leglay ap. Schn. ad 18, 1.*

cap. 17. § 1 cognitis ⟨per⟩ exploratores, centuriones[que] *Kraff.*

§ 2 cum⟨que⟩ *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 4 Neruii, antiquitus cum *Kraff.*; ¶ uenisset *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Whitte*; ¶ inplexis crebris *Dav.*, *JGoerlitz* (*p. 6 sq.*); [inflexis crebris] *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 54*); — inflexis, crebris in lat. ramis enatis ⟨intextis⟩ *ADederich* (*ZAW. 1835, 15*); ¶ (ramis destinatis (*uel* depactis) *Bentl.*; palis (*pro* ramis) *idem*;) ¶ munimenta *del. JGoerlitz* (*p. 7*), *Madv.*; *quod probat Hug* (*JB. 2, 1151*), *improbat Dittenb.*; munimentique *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 54*); munimenta iis (*Rösch?*) *Daehne*; (munimen iis *Oud.*;) ¶ quo] qua *Hotm.*

cap. 18. § 1 Sabin *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *cf.* 16, 1.

§ 2 infima *Oud.*

§ 3 latitudo circiter pedum CCC *aut* altitudo c. p. XXIX (XXX?) *Ciacc.*; *quod refutat Voss.*

cap. 19. § 2 quod (quoad $B^2\beta$) hostis *X*; quod hostibus *Frig.*, *AKöhler* (*Act. semin. phil. Erlang. 1, 433*); quod hosti *Faern.*, (*Lips.?*) *Whitte*; quod ad hostis *Dav.*

§ 3 collocabat *Ald.*

§ 5 porrecta ac *del. Apitz*, *Hug* (*RhM. 17, 320*); *quod improbat Hell.* (*Ph. 19, 474*); prata ac *Paul* (*ZG. 32, 187*); *quod improbat Geyer* (*JB. 5, 366*); ac *del. Morus*, *Np.* (*p. 63 sq.*), *Hell.* (*Ph. 13, 366*), *HAKoch* (*ZG. 15, 595*); ¶ porrecta [ac] loca [aperta] *Hotm.*, *Grut.*, *Whitte*, *Kraff.*, *RMg* (*Rel. 7*).

§ 6 constituerant] construxerant *Ciacc.*

§ 7 et iam in manibus nostris *del. Paul* (*ZG. 35, 278 sqq.*); etiam inopinantibus nostris *JLange* (*JJ. 143, 208*); — iam *del. St.*; — nostris *del. Gron.* (*ad Liu. 2, 46, 3*); *defend. Dav.*

§ 8 autem] enim *RMg* (*Qu. p. 5. 6*); ¶ *totam paragraphum 8* (eadem autem celeritate . . . contenderunt) *post uerba* ad flumen decucurrerunt (§ 7) *conlocandam censet EGrunauer* (*JJ. 117, 170*); *quod improbat RMg* (*Qu. p. 5*).

cap. 20. § 1 oportebat *Vasc.*; ¶ *uerba* quod erat insigne, cum ad arma concurri oporteret *del. Ald. nep.*, (*Lips.?*) *Grut.*, *Bentl.*, *Doering* (*Pr. Freiberg 1821, 4 sqq.*), *Madv.* (*AC. II 250*), *Kraff.*, *Paul* (*ZG. 35, 272*), *Plugg.*, *Eussn.* (*BB. 20, 263*); *defendit Herzog*[2] *p. 674 sqq.*; ¶ arcessendi *del. Apitz*; ¶ signum tuba dandum *del. Ald. nep.*; ¶ *interpunctionem post* dandum *del. Whitte.*

§ 2 ⟨et⟩ temporis breuitas *Hzg*; ¶ et succursus hostium *Nauck* (*Seebode's Archiv 8, 291 sq.*)

§ 3 [singulos] legatos *AMiller* (*BB. 3, 3*).

cap. 21. § 1 quam [in] partem *Kran.* *HM*, (*JB. 11, 202*); in *defendere conatur RMg* (*Rel. p. 11 sq.*)

§ 2 [quam] uti *ADederich* (*ZAW. 1835, 16*).

§ 3 adigi *Cuiac.*, *Madv.* (*AC. II 251 sq.*); adici α; abici β.

§ 5 temporis ⟨enim⟩ *Hotm.*

§ 6 ne inquirendis suis *Ciacc.*(?)

cap. 22. § 1 deiectusque *uett. edd.*, *Dt.* (*JJ. 82, 389*), *RSchn.* (*PhW. 4, 295*); delectusque *X*; *vGöl.* (*73*; [2]*80*); ¶ diuersae legiones *Ciacc.*, *Whitte*, *Madv.*; e diuersis legionibus *FPauly* (*ÖZ. 26, 619*); [diuersis] legiones *Apitz*; — diuersis legionibus alii *Metzger* (*BB. 20, 220*); diuersis ⟨locis⟩ legiones *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ *uerba* saepibusque densissimis . . . prospectus impediretur *del. AEberz* (*JJ. 85, 220 sqq.*); *tuetur Hell.* (*Ph. 19, 502 sqq.*).

cap. 23. § 1 legionum *St.*

§ 3 (et undecima et *Ciacc.*;) ¶ congressae *HM* (*LC. 1 650*); congressi *X*; ¶ erant congressi ex loco superiore, in ipsis *vGöl.* (*74*; [2]*81*) — ex loco superiore *suspectum Pramm.*

§ 4 at tum totis *Oud.*; ac totis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; at tota *Apitz*; ¶ cum in dextro cornu] quo in dextro cornu ⟨loco⟩ *JCLaurer* (*I p. 9 sqq.*); *quod improbat RMg* (*PhR. 4, 1041 sq.*); quod in dextro cornu *Ald.*, *Lips.*

§ 5 ⟨ab⟩ aperto latere *HM* (*JB. 11, 201*).

cap. 24. § 1 aliam partem fuga petebant *Ciacc.*

§ 2 qui a summo iugo collis nostros uict. fl. tr. consp., decumana porta praedandi causa egressi *Clark.*; — qui e decumana porta ac s. iugo *Frig.*

§ 4 nostra(s) *del. Np.* (*p. 64 sq.*); — castra compleri nostra, legiones *Whitte*, *Heller* (*Ph. 19, 477 sq.*; *simil. 31, 325 sq.*), *Walther* (*Pr. p. 18 sq.*); ¶ funditores Numidas (*sublata interpunct.*) *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ dispersos dissipatosque *Kraff.*; *probat RSchn.* (*PhW. 5, 1327*), *improbat Dt.* (*PhR. 1, 1345*).

cap. 25. § 1 Caesar cum decimae legionis cohorte *Lips.* (*El. II 7*); *refut. Voss.*; ¶ uidit *del. Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Clark.*, *Frig.* (*III 27*), *Hell.* (*Ph. 19, 473*), *Kraff.*, *Eussn.* (*BB. 20, 263*); *defendit Apitz*; ¶ aut occisis aut uulneratis *Kraff.*; ¶ Baculo] Bibaculo *Gland.*,

Hotm.; ¶ nonnullos e nouissimis *Lips.(?)*; nonnullos nouissimos *ADederich* (*ZAW. 1837, 1124*), *EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*PhR. 1889, 53*); nonnullos ab nouiss. *defend. Vielh.* (*ÖZ. 12, 50*), *Hell.* (*Ph. 19, 482*); ¶ deserto proelio excedere] acie *add. Oud.*, *ADederich* (*ZAW. 1837, 1124*); deserto *del. Apitz*, *Kvíčala* (*Listy filol. 10*); desertores proel. exc. *Hzg*; desperato pr. exc. *Paul* (*ZG. 32, 187 sq.*); desperato proelio excedere ⟨acie⟩ *Geyer* (*JB. 5, 366 sq.*); deserto ⟨loco⟩ proelio excedere *EKlussmann* (*Ph. 28, 739 sqq.*); defessos proelio exced. *Jurin.*; deserto pr. exc. *defendit Hell.* (*Ph. 31, 538*), *FRamorino* (*Riv. di Filol. 19, 296*).

§ 2 ab nouissimis uni *del. EHoffm.*[2]; uni *del. Vielh.* (*ÖZ. 12, 51*); ab nouissimis *post* uenerat *transponit idem* (*ibid. p. 50 sq.*); ¶ militi *del. Dt.*; militum *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ quod ipse eo sine scuto uenerat *del. Paul* (*ZG. 35, 273*); *id probat EHoffm.*[2], *improbat Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 385 sq.*); ¶ cohortatus [milites] *Eussn.* (*BB. 20, 264*).

§ 3 (cuius] ducis *Oud.*;) ¶ spe innata *Wasse* (*ad Sall.* (*fragm.*) *p. 308*); ¶ per se *Hotmanni amicus quidam*; ¶ etiam] et iam *Oud.*, *Hzg*; ¶ retardatus *Vasc.*

cap. 26. § 3 cursu incitati *Hotm.*, *RSchn.* (*PhW. 5, 77*).

cap. 27. § 2 pugnabant, quo *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*; pugnarunt, quo *Vielh.* (*ÖZ. 12, 51*); pugnarent, quo *Oud.*, *Kran.* (*Obs. p. 13 sq.*), *FPauly* (*ÖZ. 26, 619*), *Kraff.*; pugnando *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 50*; *JJ. 56, 386*), *HAKoch* (*ZG. 15, 599*), *Madv.*; pugnandi studio *Metzger* (*BB. 20, 221*); pugnant quo *del. Np.* (*p. 65 sq.*); pugnant quo *defend. EHoffm.*, *Heller* (*Ph. 19, 511 sq.*; *31, 326*), *AHorner* (*I 25 sqq.*); (pugnantes *Kraff.*)

§ 4 ⟨et⟩ his deiectis *Hotm.*; ¶ cadaueribus *del. Kraff.*; ¶ ut ex tumulo] ut *del. FPolle* (*JJ. 103, 339*); *id improbat Dt.* (*Ph. 34, 713 sqq.*), *RMüller* (*JB. 4, 37*).

§ 5 deberet *Ald.*; deberent *X*; (debuerint *Ciacc.*)

cap. 28. § 1 coniectos *Gland.*, *Hell.* (*Ph. 31, 326*), *Paul* (*PhW. 4, 1211*); collectos *X*; ¶ hac pugna nuntiata *del. Kraff.*; *defendit KZelger* (*ÖZ. 35, 594*); — hac *del. Grut.*

§ 2 sescentis] quadringentis *Ciacc.*

cap. 29. § 3 despectusque *X*; deiectusque *Jurin.*, *Vielh.* (*Spec. emend. p. 12*), *RSchn.* (*PhW. 4, 295*), *RMg* (*PhR. 2, 685 sq.*), *Metzger* (*BB. 19, 526*), *J. S. van Veen* (*JJ. 141, 596*).

§ 4 custodiam . . . praesidio *Schn.*; ¶ una *del. Morus*, *Apitz*; ¶ reliquerant *ed. pr.*, *Ber.*, *St.*, *Jurin.*

§ 5 delegerant *St.*

cap. 30. § 2 XV] III *RMg* (*LC. 1116, 39*).

§ 3 quo tanta machinatio *Scal.* (*Apitz*); ¶ instrueretur *del. Apitz.*

§ 4 plerisque omnibus *Hotm.*, *Valerius Palermus Veronensis* (*ap. Ald. nep.*); ¶ hominibus Gallis *Lips.*, *Oud.*, *Paul* (*ZG. 32, 193*); omnibus Gallis *X*; *defend. Hell.* (*Ph. 19, 492*; *31, 326 sq.*), *RMg* (*Qu. p. 6*); ¶ in muro sese collocare ⟨posse⟩ *Dt.*[2]; (*cf. Procksch*, *Pr. Bautzen 1870 p. 11 sq.*;) *probat RSchn.* (*PhW. 4, 1441*); in muro sese ⟨posse⟩ coll. *Walther*; mouere se *Kran.* (*Obs. p. 5 sq.*); moturos sese *Döhner* (*ap. Kran. Obs. p. 26*); muro sese collaturos *RDietsch* (*JJ. 66, 302*); sub muros esse collaturos *Vielh.* (*ÖZ. 12, 51*); in muros ex aequo collocare *JCLaurer* (*I p. 7*); in muro sese collocare *defend. RMg* (*PhR. 4, 1040*), *Walther* (*Pr. p. 19*), *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 357 sq.*)

cap. 31. § 2 promouere (et ex propinquitate pugnare *add.* β) possent] promouerent, ut ex prop. pugn. possent *Ciacc.*

§ 3 dixerunt *suspectum Oud. del. Apitz.*

cap. 32. § 1 consuetudine] mansuetudine *HHartz* (*Coniect. p. 6*); *prob. RSchn.* (*JB. 13, 349*).

§ 3 re renuntiata *Paul* (*ZG. 32, 162 sq.*); *probat Geyer* (*JB. 5, 351*), *improbat Hell.* (*PhA. 15, 247 sq.*) *et RMg* (*PhR. 1887, 394*); ¶ facere] facturos *Hotm.*

§ 4 ea die *Ald.*, *St.*

cap. 33. § 2 ut ⟨postea⟩ intellectum est *Pramm.* (*ÖZ. 35, 193*); ¶ cum iis] sumptis *Hug* (*RhM. 17, 319 sq.*); *improbat Hell.* (*Ph. 22, 320*; *31, 536*); ¶ repentinam *N*; (*Oud.*,) *EHoffm.*[2]; repentem *Oud.*

§ 3 ante ⟨iam⟩ *St.*; ¶ significatione facta ex proximis castellis, eo *Kraff.*; *improbat Dt.* (*PhR. 1, 1344 sq.*)

cap. 34. legione una] legione VII. *RSchn.* (*JB. 17, 238*); ¶ Venellos *Jo. Gorop. Becanus* (*ap. Brant.*), *Glück* (*p. 165 sqq.*); unellos *X*; ¶ Esuuios *Whitte*; sesuuios *X*; Lexuuios *Ciacc.*; ¶ potestatemque *suspect. Grut.*

cap. 35. § 1 mitterentur legationes . . . quae *GSauppe* (*ZAW. 1839, 471*); ¶ daturos . . . facturos *Apitz.*

§ 3 Andes] Andecauos *Glück* (*p. 24*); *sed cf. Hell. Ph. 17, 272 sq.*; ¶ Turonos *Dittenb.*; ¶ Turones⟨que⟩ quaeque *OSchambach* (*Pr. Mühlhausen* (*Thür.*) *1877 p. 8 sqq.*);

¶ ubi ⟨Crassus⟩ *Napol.* (*II 119*), *FRitter* (*JRh.* *44. 45 p. 48 sq.*); *improb. AMiller* (*BB. 3, 261*), *Hell.* (*Ph. 26, 667*; *31, 327*), *Thomann* (*II 12*). § 4 dierum *Wesenberg* (*Emend. Cic. ep. p.* *110. Hauniae 1840*), *Frig.* (*III 44*); *prob. Hell.* (*Ph. 19, 481*); ⟨in⟩ dies *Dt.*; dies *X*; *defend.* *EHoffm.*[2]; ¶ acciderat *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

Liber III.

cap. 1. § 1 Sergium Galbam *Gland.*; *improbat Oud.*; *refutat Schn.*; ¶ Varagros (*Rhellicanus*,) *Kiepert.*

§ 6 cum hunc in duas partes flumen diuideret *Oud.*, *Vielh.* (*ÖZ. 12, 51*); cum hic . . . flumine diuideretur *uett. edd.*; cum hic hinc inde . . . flumine diuideretur *ADederich* (*ZAW. 1835, 17 sq.*); ¶ ad hiemandum *del. Dav.*, *Kran.* (*Obs. p. 3*), (*Vielh.*, *ÖZ. 12, 51*,) *HAKoch* (*ZG. 15, 595*); *transponit haec uerba ante* cohortibus *Ciacc.*, *post* cohortibus *Hotm.*, *Kraff.*, *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 359*); ad habitandum *Georges* (*Lexic. I*[6] *1292 s. u.* concedo).

cap. 2. § 3 legionem ⟨unam⟩ *Jurin.*, *Apitz*; ¶neque eam] neque tum *Daehne*, *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 56*); neque iam *uir quidam doctus ap. Oud.*; ¶ qui sigillatim commeatus *Hotm.*; ¶ commeatu petito *uel* cum commeatu *Bergk* (*JJ. Suppl. 13, 619*).

§ 5 finitima (*Voss.?*) *Whitte*; ¶ sibi *del. Apitz* (*aut* suae *scribendum censet*).

cap. 3. § 1 *aut* opus hibernorum plene esset perfectum *aut* hibernorum munitiones plene essent perfectae *Ciacc.*; *id improbat Dav.*

§ 2 tantum [repentini] periculum *Apitz*; ¶ ueniri aut commeatus *Hug*; ¶ itineribus posset *Ald.*, *Vasc.*

§ 4 ad extremum ⟨casum⟩ *Paul* (*ZG. 32, 194 sq.*); *prob. RSchn.* (*PhW. 5, 1327*); ¶ experiri] opperiri *Ursin.* (*ap. Voss.*)

cap. 4. § 1 collocandis atque *del. HAKoch* (*ZG. 15, 599*).

§ 2 *uerba* neque ullum frustra tel. ex loco super. mitt. *Muretus* (*V. L. 10, 15*) *transponit post uerbum* conicere § 1; — superiore] inferiore *Hotm.*; *quod redarguit Voss.*; ¶ accurrere *Heins.* (*ap. Oud.*)

§ 3 quod ⟨si⟩ *CSchenkl* (*ap. Pramm.*); ¶ defessi ⟨cum⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*

cap. 5. § 1 nostros *Heins.*; nostris *X*; ¶ perducta] deducta *Ciacc.*; ¶ casum *del. Apitz.*

§ 2 Bibaculus *ed. pr.*, *Hotm.*, *Brant.*

cap. 6. § 2 qui spe potiend. *Ciacc.*

§ 4 uidebat *Faern.*, *Whitte*, *FPolle* (*JJ. 103, 724*); uiderat *X*; *defend. Schn.*, *Dt.* (*Ph. 34, 715 sqq.*)

§ 5 aut iter demorante *del. Apitz*; *quod improbat Kran.* (*Obs. p. 10 sq.*)

cap. 7. § 1 expulsis Germanis *del. Paul* (*ZG. 35, 266 sq.*); *quod non improbat RSchn.* (*JB. 12, 226*); perterritis (*uel* perculsis *uel* exterritis) Germanis *AZucker* (*BB. 26, 308 sqq.*)

§ 2 proximus mari Oceano *uett. edd.*; proximus [mari] Oceano *Ciacc.*; *hoc improbat Dav.*; ¶ Andibus] Andecauis *Glück*; *cf. ad II 35, 3*; ¶ hiemabat *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Paul* (*ZG. 32, 172*); *probat Geyer* (*JB. 5, 356*).

§ 3 frumentandi *Hotm.*

§ 4 est] erat *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Scal.*; — quo in numero erat T. Terrasidius, missus *Lips.*; ¶ Esuuios] Venelos *uel* Lexuuios *Ciacc.*; ¶ Sillio *Vasc.*; sillio *X.*

cap. 8. § 1 impetu] ambitu *Lips.*(?); ¶ in mari magni impetus atque aperto *Ciacc.*; in magno impetu uentorum atque mari aperto *Vielh.* (*ÖZ. 10, 881*); in magno impetu maris ⟨uasti⟩ atque aperti *AZucker* (*BB. 26, 312 sqq.*); ¶ portubus *Vasc.*, *St.*

cap. 9. § 1 quod ille aberat *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ quod influit] qua infl. *Kraff.* (*p. 37.*)

§ 3 ciuitates de subito (*uel* inopino *uel* inopinato) Caesaris aduentu certiores facti *Oud.*; — certiores facti *X*; *del. ed. Florent. 1508*, *Ald.*, *Apitz*, *Np.* (*66 sq.*), *Madu.* (*AC. II 250*); *defend. Schn.*; perterrefacti *Paul* (*ZG. 32, 178 sq.*); *quod improb. Geyer* (*JB. 5, 360*); ¶ in se facinus] in se *suspect. Kraff.*; ¶ legatis . . . retentis . . . coniectis *Dav.*; *quod improbat Oud.*; ¶ pertinerent *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 4 nauigationem impeditam propt. insc. loc. pauc. portuum *del. Hug* (*RhM. 17, 320 sq.*); *tuetur Hell.* (*Ph. 19, 500*); ¶ inscitiam *uett. edd.*

§ 6 tamen se plurimum nauibus posse quam romanos, neque *X*; (tam se plurimum nau. posse quam Romanos, neque *Schn.*;) — tamen se quam plurimum n. p., Romanos neque *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 352*), *EHoffm.*[2]; tamen se plur. n. posse, quarum Romanos neque ullam facultatem habere [nauium] *ATittler* (*JJ. 81, 506*); *improbat Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 352*); quam *del. ed. pr.*; (namque (*pro* quam) *Oud.*)

2*

§ 7 concluso] intercluso *Ald.*; ¶ *aut* uastissimo atque *aut* atque apertissimo *delend. censent Oud.*, *RSchn.* (*PhW. 5, 106*); atque apertissimo *del. Apitz*, *Whitte*; uastissimo atque *om. ed. pr.*

§ 10 Ambiliatos] Ambiuaritos *Frig.*; Ambiliatos, Ambiuaritos *Thomann* (*II p. 18*; *cf. III p. 5. 6*).

cap. 10. § 3 libertatis studio teneri *Bentl.*

cap. 11. § 5 Pictonibus *uett. edd.*; pectonibus *X*; ¶ Santonibus *Glar.*; ¶ ipse eodem *HM.*

cap. 12. § 1 quod bis accidit, semper horarum XII spatio *Hzg*, *EHoffm.*[1], *Hell.* (*Ph. 15, 354 sqq.*; *19, 483 sq.*; *31, 532 sqq.*); (quod bis ⟨die⟩ accidit, semp. h. XII sp. *Hzg*;) quod [bis] accidit semp. h. XII sp. *Apitz*, *Np.* (*p. 67*), *EHoffm.*[2]; quod iterum accidit semp. h. XII sp. *Frig.*; quod ibi accidit s. h. XII sp. *RD(ietsch)* (*JJ. 66, 303*), *Vielh.* (*ÖZ. 12, 52*); quod his accidit s. h. XII sp. *Schn.*; quod iis accidit s. h. XII sp. *Kran.* (*Obs. p. 18*); quod hic accidit semp. hor. XII spatio *Montanus*; quod bis accidit cotidie [semp. h. XII sp.] *Thomann* (*III p. 1*); *aut* bis *delend. aut* XXIIII *scribend. cens. Jurin.*; XXIIII *P. Bertius* (*Dissert. de agger. et pontibus ap. Sallengre, Nov. Thes. Antiqu. R. t. II p. 948*), (*Thomann II p. 22*;) *id improb. Schn.*; quod is accedit s. h. XII sp. *Hug* (*RhM. 17, 155 sqq.*); *quod probat Köchly*, *improbat KZelger* (*ÖZ. 35, 595*); qui die bis accedit s. h. XII sp. *Vielh.* (*ÖZ. 17, 229*).

§ 3 extruso] excluso *Lips.* (*ap. Oud.*); ¶ atque his *del. Kraff.*

§ 4 loci *del. Ciacc.*

§ 5 magna parte *Vasc.*; ¶ portubus *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*, *Scal.*

cap. 13. § 1 ad decessum (*N?*) *Terpstra* (*Mnem. 3, 183 sq.*)

§ 2 erectae atque item puppes, ad m. *distinguunt Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Kraff.*

§ 6 hae *del. uett. edd.*, *Mor.*, *Apitz*, *Whitte*, *Vielh.* (*ÖZ. 10, 885*); ¶ inscitiam *uett. edd.*; ¶ arbitrantur *Hotm.*

§ 7 pulsu remorum] incitatione *add.* β; pulsu *glossam* (*uocis* incitatione) *existimat Grut.*

§ 8 adigebatur *hl*; *Ald.*, *Brant.*, *Madv.*; ¶ et eadem de causa minus comm. scopulis continebantur *del. Apitz*; — minus incommode scopulis *P. Manutius*, *Lips.*, *Scal.*, *Hzg*, *Terpstra* (*Mnem. 3, 184 sq.*); (magis commode scopulis *Hzg*;) — scopolis *B*; *Frig.* (*edit. 1854 p. 220 sq.*; *edit. 1861 I p. XI*); *id improb. Hell.* (*Ph. 19, 478*); copulis *Hotm.*, (*Lips.*) *Flade* (*Pr. Freiberg 1813 p. 3*); coruis *Grosse* (*GP. Stendal 1827 p. 10*), *Vielh.* (*ÖZ. 10, 882 sq.*); — minus commode scalis conscendebantur *nescio quis ap. Hotm.*

§ 9 ut cum se saeuienti uento dedissent *Grut.*; — et se uento dedissent *del.* (*Grut.*,) *Oberlin*, *HAKoch* (*ZG. 15, 597*); *tuetur Hell.* (*Ph. 19, 475*); ¶ relictae] reiectae *NHeins.* (*ap. Oud.*)

cap. 14. § 1 sumi] consumi *uel* insumi *Paul* (*ZG. 32, 166*).

§ 2 (profectae] progressae *Ciacc.*)

§ 3 neque tribunis *P. Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ insisterent] instituerent *Ciacc.*

§ 4 puppium] pugnantium *uel* propugnantium *Kraff.*; ¶ adigi *Madv.*; adici *X.*

§ 5 [insertae] adfixae[que] *Vielh.* (*ÖZ. 10, 886*); ¶ ruralium *St.*, *Fr. Robortellus* (*annotat. lib. I. c. 28*).

§ 8 qua] quo *Kraff.*; *quod improbat Dt.* (*PhR. 1, 1346*).

cap. 15. § 1 deiectis *a*[1]; *Ursin.*, *Apitz*, *Whitte*, *Paul* (*ZG. 32, 166 sq.*); desectis *RMg* (*PhR. 2, 684 sq.*); dissectis *nescio quis ap. Oud.*; ¶ aut ternae *uett. edd.*

§ 5 consectati ⟨ita⟩ *Vasc.*, *St.*

cap. 17. § 3 Aulerci Eburouices *Glar.*, *Ciacc.*, *Ursin.*; Aulerci, Ebur. *uett. edd.*; ¶ clauserant . . . coniunxerant *Pluyg.*

§ 4 conuenerat ⟨et⟩ quos *Paul* (*PhW. 4, 1243*); *quod prob. RSchn.* (*JB. 16, 102*), *improb. RMg* (*Rel. p. 14*); ¶ seuocabat (*uel* auocabat) *HM* (*LC. II 1740*).

§ 7 atque oportunitate *Apitz*; ¶ legato *del. Ciacc.*

cap. 18. § 5 dimittendam *Ciacc.*

§ 8 Romanorum *del.* **WNitsche.*

cap. 19. § 3 (inscitia *uett. edd.*); ¶ unum] primum *Ciacc.*

§ 4 reliquos equites cons. p., qui ex f. euas., reliquerunt *del. Bentl.*; — euaderent *NHeins.* (*ap. Bentl.*)

§ 6 mens eorum est *del. Grut.* (*Lips.?*); mens eorum *del. Apitz.*

cap. 20. § 1 quae pars . . . est aestimanda *del. Vielh.* (*ÖZ. 17, 230*); — quae [pars] *Dt.*; — tertia pars Galliae est existimanda *Dt.*; est tertia pars Galliae aestimanda (*uel* existimanda) (*Lips.?*) *Hug* (*RhM. 17, 317 sqq.*); pro tertia parte Galliae est aest. *Metzger* (*BB. 20, 221*); quae pars . . . est tertia Galliae aestim. *EHoffm.*[2]; ¶ *aut* cum sciret (*pro* intellegeret) *aut* existimabat *uel* censebat (*pro* intellegebat *extrema paragrapho*) *scribend. cens. Pramm.*; ¶ L. Valerius] M. Aurelius *Hotm.*; ¶ L. Manlius

proconsul] C. Manilius consul *Hotm.*; — Manlius *af*; *cf. HM, LC. II 540.*

§ 2 Galliae *del. Ursin.* (*ap. Oud.*); ¶ finitimae his regionibus *Ciacc., Whitte, Np.* (*p. 70 sq.*); finitimae ex his reg. *X*; *Apitz, Schn.*; — ex his region. *del. Bentl., EHoffm.*[2]

cap. 21. § 1 tandem *f*; *uett. edd.*; tamen *X*; tandem tamen *Scal.*

§ 3 secturaeque *X*; que *del. uett. edd., Oud., Whitte, Kraff., Pluyg.*; *defend. EHoffm.*; structuraeque *ik*; *Schn.*; structurae *Scal., Kran.*; ferrariaeque *Np.*; silicariaeque *HAKoch* (*ZG. 15 599*); *del. Ciacc., Bentl.*; — ferrariae salinaeque *JCLaurer* (*BB. 20, 359 sq.*); ¶ faciunt] imperata faciunt *Brandstäter* (*Ph. 9, 715*); *quod improbat FOsann* (*JJ. 77, 444*).

cap. 22. § 1 Adiatomus *Ciacc.*

(§ 2 dediderint] deuouerunt *Ciacc.*)

§ 4 cum his Adiatunnus *del. Ciacc.*

cap. 23. § 1 Vocatium (*Ber.?*) *Sabellicus, Glareanus, St.*; uocatirum *ahl*; uotium *a*; Vocontiorum *Ald., Vasc.*

§ 3 Aquitaniae *del. Ciacc.*

§ 4 magna [cum] hominum multitudine *HM.* (*LC. I 1509*).

§ 7 diduci *ed. Junt., Ber.*; deduci *X*; ¶ ob eam⟨que⟩ *Vasc., St.*; ¶ in dies⟨que⟩ *Vasc., St.*

cap. 24. § 1 (acie instructa *uett. edd.*)

§ 2 tutius] satius *Bentl.*; ¶ commeatu⟨que⟩ *Vasc., St.*

§ 3 et si] aut si *Paul* (*ZG. 32, 179 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 360 sq.*); *improb. Dittenb.*; ¶ [in] agmine *Bentl.*; ¶ infirmiore (inferiore β) animo *codd.*; *defend. Schn.*; infirmiores animo *Kvíčala* (*Listy filol. 10 p. 223(?)*); *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 356*); iniquiore loco *Vielh.* (*ÖZ. 10, 885*; *12, 52*); in itinere *Ciacc.*; inopinantes *Bentl.*; *del. Paul* (*ZG. 35, 275 sq.*); *Prammer* *uerba* infirmiore animo *transponit post uerba* rei frumentariae.

§ 5 cum ipsa cunctatio *Ciacc.*; ¶ opinione timidiores *X*; *tueri conantur Apitz, Schn., A. v. Jongh* (*Symbol. literar. 4, 116. Amstelod. 1840*), *Vielh.* (*ÖZ. 12, 52 sq.*), *HFZeyss* (*Ph. 31, 124*); opinione timoris *St., Voss., Bentl., Np.* (*72 sq.*); opinione timoris timidiores *ADederich* (*ZAW. 1835, 19*); — atque opinione timidiores *del. EHoffm.*[2]; — cum spe cunctantiores atque opinione timidiores hostes *GLinker* (*JJ. 89, 723 sq.*); cum sua cunctatione [atque] opinione timidiores hostes *EHoffm.*[1]; (cum sua cunctatio atque opinio timidiores hostes, *Voss.*;) cum sua cunctorumque opinione timidiores hostes *PhRubenius* (*Elect. I 8*).

cap. 26. § 2 deuectis *Paul* (*PhW. 5, 1185 sq.*); eductis *X*; *RSchn.* (*JB. 13, 392*); ¶ intritae *ik*; *Ber., Grut., JFGron.* (*ad Liu. 22, 39, 2*); interritae *X*; integrae *f*; *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; (intactae *HM.*)

§ 3 proruti *Faern.*; proruptis *X*; (perruptis *Brut.*;) ¶ gereretur] ageretur *St.*

§ 4 [im]pugnare *Brut.*

§ 5 eicere *RSchn.* (*PhW. 6, 723*); ¶ contenderunt *f*; *Graev., Dav.*, (*Bentl.*,) *RSchn.* (*PhW. 4, 268 sq.*; *JB. 12, 232*); intenderunt *X*; *RMg* (*PhR. 1887, 394*).

cap. 27. § 1 Elusates *d*; *Ciacc., Ursin., Brant.*; flustates *X*; ¶ [Gates] *Hold.* (*p. 394*); ¶ Sibusates *hl*; *Kraff.*

cap. 28. § 1 Morini ⟨uni⟩ *Paul* (*PhW. 4, 1243 sq.*)

§ 3 (Caesar *del. Oud.*)

§ 4 ex suis desiderauerunt *Ber., Ald., St., Lips.*

cap. 29. § 3 Lexouiis reliquisque item ciuit. *RMg* (*LC. 1070, 57*); ¶ (reliquis item . . . bellum fecerant *del. Apitz.*)

Liber IV.

cap. 1. § 1 magna [cum] multitudine *HM*; ¶ non longe [a Mosula, quo Rhenum influit *C. R. Hermans* (*Betoog dat er uit de commentarii de B. Gall. van Julius Caesar volstrekt geen bewijs kan worden getrokken, als of die veldheer of zijne krijgsoversten in Noordnederland oorlog zouden hebben gevoerd. 's Hertogenbosch 1839 p. 9 et II.*)

§ 4 ex finibus *del. Apitz.*

§ 5 qui domi manserunt *del. Grut.*; ¶ inuicem *del. Taylor* (*lect. Lysiac. p. 247 ed. Reiske*).

§ 9 quod *X*; *Hell.* (*Ph. 19, 508*); quom *Np.*; ¶ faciunt *Whitte*; quod . . . faciunt *uel* cum . . . faciant *Pramm.*[2]; ¶ immanem corporum magnitudinem [homines] *Dav.*; ¶ afficit *Perizon.* (*ad Sanctii Mineru. IV 4, 5(?)*).

§ 10 haberent . . . lauarentur *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 54*), *Np.* (*p. 73 sq.*), *Hell.* (*Ph. 13, 366*), *HAKoch* (*ZG. 15, 595*); habeant . . . lauantur *ed. pr.*; habeant . . . lauentur *Ber., Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Whitte.*

cap. 2. § 2 [Germani] importatis [his] *Morus, Kraff.*; [Germani] importatis hi *Clarke, Hug* (*RhM. 17, 319*); *prob. Köchly*; Germani impor-

taticiis *Oud.*; ¶ parua β; praua α; *del. Apitz.*

§ 3 recipiant *Kraff.*

§ 6 uinum ... arbitrantur *del. Paul* (*ZG. 35, 280 sq.*); *id probat Dittenb.*; *improbat JCLaurer* (*II p. 11 sqq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 227*), *Hellwig* (*p. 25*).

cap. 3. § 1 publice *X*; rei publicae *RSchn.* (*PhW. 4, 623*).

§ 2 a Suebis *del. Ciacc.* (*aut* ab iis *scribend. cens.*); ¶ sescenta] sexaginta *Gland.*, *Hotm.*; sexagena *Lips.* (*Elect. II 7*); DC *defend. Dav.*

§ 3 et paulo quam sunt eiusdem generis et ceteris humaniores *X*; qui paulo sunt eiusd. g. etiam ceteris hum. *ed. pr.*, *Ber.*; et paulo qui sunt eiusd. g. etiam ceteris hum. *Ald.*, *P. Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; qui paulo sunt eiusd. gentis et ceteris hum. *Vasc.*; et paulo quam sunt eiusdem gentis et generis hum. *St.*; et paulo quam sunt eiusdem generis ceteri etiam hum. *Ciacc.*; qui paulo sunt ceteris eiusdem gentis hum. *Hotm.*; et paulo etiam ceteris, qui sunt eiusdem generis, hum. *Voss.*; et qui sunt eiusdem gentis paulo quam ceteri hum. *NHeins.*; [et] paulo qui sunt eiusdem generis [et] ceteris hum. *uel* paulo quam sunt eiusd. generis ceteri hum. *Bentl.*, *Whitte*; paulo quam qui sunt eiusdem generis hum. *Morus*; quamquam sunt eiusdem generis ceteris humaniores *Ukert* (*Geogr. d. Griech. u. Röm. III 1 p. 350*); et paulo quam sunt eiusdem generis, sunt ceteris hum. *Schn.*; et paulo sunt eiusd. gen. ceteris hum. *Np.* (*p. 74*); et paulo quam sunt eiusd. gen. ceteri hum. *Vielh.* (*Spec. emend. p. 18*; *ÖZ. 12, 53*); et paulo quam eiusd. gen. ceteri sunt hum. *Frig.*; pauloque sunt eiusd. gen. ceteris hum. *Kvíčala* (*Listy filol. 10*); ei paulo sunt eiusd. gen. ceteris hum. *Paul* (*PhW. 4, 1212 sq.*); et paulo quam sunt eiusd. gen. [et ceteris] hum. *EHoffm.*[2]; ¶ et ipsi propter propinquitatem quod Gallicis *X*; quod *del. Vasc.*, *Hell.* (*Ph. 19, 473*), *Madv.* (*AC. II 250*); et quod ipsi pr. pr. G. *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 55*).

§ 4 bellis saepe *Apitz.*

cap. 4. § 2 qua regione *Vasc.*, *St.*; ¶ Menapii ... § 4 Menapiorum ... § 5 Menapios ... § 6 Menapiorum] Paemani ... Paemanorum ... Paemanos ... Paemanorum *Hermans* (*cf. ad IV 1, 1*) *p. 9 sqq.*

§ 3 habuerant] habebant *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; erant *Mor.*; ¶ demigrauerant *Mor.*

cap. 5. § 2 etiam inuitos *del. HHartz* (*Coniect. p. 6*); *quod improb. RSchn.* (*JB. 13, 350*); ¶ quod quisque *X*; quid quisque *Aimoin.*; *Whitte*; ¶ aut cognouerit *del. Apitz.*

§ 3 in uestigio *X*; e uest. *Aim.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Whitte*; ¶ cum incerta, ut eorum auribus seruiant, et plerumque *Ciacc.*; — rumoribus] sermunculis *uel* susurrationibus *Bentl.*; — pleraque *Sambucus.*

cap. 6. § 1 ne] ut *Vasc.*

§ 3 omnia quaeque *X*; omniaque quae *Ald.*; omnia[que] quae (*Ursin.*,) *Morus*, *Whitte*; ¶ postulassent ab se, fore *Vasc.*

§ 5 ⟨ad se⟩ (e)uocatis *Geyer* (*JB. 5, 350 sq.*)

cap. 7. § 2 legati [ab his] *Grut.*

§ 3 consuetudo [haec] *A*; *Kran.*; ¶ quicumque] qui eis *Vasc.*; ¶ haec tamen] hoc tamen *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ uenisse ⟨se⟩ *Kraff.*; ¶ possiderent *Vasc.*

§ 5 pares esse [possint] *Kraff.*

cap. 8. § 1 remanerent: neque uerum esse ... occupare, neque *sic distinguit HGilbert* (*JJ. 129, 414 sq.*).

§ 3 hoc se ab iis impetraturum *Morus*, *LMüller* (*GP. Kiel 1854 p. 10 sq.*), *Kraff.*; hoc se his imperaturum *Brutus.*

cap. 9. § 3 Ambiuaretos *Dübn.*; Aduaticos *Cluver.* (*Germ. ant. II 14 et 16*); *Hermans* (*cf. ad IV 1, 1*) *p. 11 sq.*

cap. 10. *Totum hoc cap. spurium iudicat vGöl.* (*109*; *[2]120*); *quod improbat Ukert* (*Geogr. d. Griech. u. Röm. II 2 p. 356 sq.*), *Thomann* (*III p. 3*).

§ 1 et parte quadam ... LXXX in Rhenum influit *del. Hermans* (*cf. ad IV 1, 1*) *p. 14 sqq.*; ¶ (ex parte quadam Rheno recepto *Oud.*;) — [ex] Rheno *Ald.*, *Vasc.*; Rheni *Lips.*, *Scal.*; ¶ insulamqu(a)e *X*; insulam *Aim.*; *Ald.*

§ 2 Batauorum, neque *c*; *Ald.*; batauorum, in oceanum influit neque *X*; ¶ neque longius ab Oceano milibus passuum LXXX in Rhenum influit *X*; *Schn.*, *Thomann* (*III p. 6 sqq.*); neque longius ab eo mil. pass. LXXX in Oceanum influit *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Heller* (*Ph. 22, 134 sqq.*); neque longius inde mil. p. LXXX in Oceanum influit *Bergk* (*Rheinl. p. 5*); neque longius ab Rheno mil. p. LXXX in Oceanum influit *Np.* (*p. 75 sq.*); neque longius ... influit *del. Ukert* (*II 2, 149*); *id probat ChrAdam* (*BB. 7, 277*), *Fiedler* (*JRh. 53. 54 p. 288*).

§ 3 Nantuatium] Aetuatium *Glar.*, *Gland.*, *mg. Vasc.*; Nemetum *af*; *Cluver.* (*Germ. ant. II 6*); Sarunetium *Oberlin*; ¶ Sequanorum] Rauricorum *WGisi* (*Anzeiger f. schweiz. Alterthumskunde 1884, 82*).

cap. 11. § 2 sibique ut] ut *om. ed. pr.*, *Ber.*

§ 3 (fidem dedisset *Hotm.*)

cap. 12. § 1 quod ii, qui frum. c. i. tr. M., nondum redierant *del. Paul* (*ZG. 35, 263*); *quod probat Hellwig* (*p. 23*), *improbat RSchn.* (*JB. 12, 228*).

§ 2 resistentibus ⟨nostris⟩ *ed. pr., Ber., Vasc., P. Manut., Lips., Scal., Whitte.*

cap. 13. § 4 oportunissime [res] *Np.*; oportunissime ⟨ea⟩ res *Schenkl* (*ap. Pramm.*); ¶ [Germani] frequentes *Scal.*

§ 5 simul, ut dicebatur] simul *h. l. del. Hotm.*

§ 6 quibus sibi Caesar oblatis gauisus illos *Kraff.*; — grauius illos α; grauius incusatos *Vielh.* (*ÖZ. 10, 884*); *post* grauius *unum uersum intercidisse idem arbitratur ÖZ. 17, 231*; — gauisus illico *Daehne, Paul* (*ZG. 32, 175 sq.*), *Bergk* (*Rheinl. p. 19*); *quod improbat Geyer* (*JB. 5, 358*); [gauisus illos] *uel* inauditos *Apitz*; gauisus [illos] (*P. Manut.*,) *Lips., Scal.*; gratis illos *Lips.*(?); (ingratiis illos *Oud.*; *NHeins.*;) gratulatus illos *Oud.*; grauatus illos *Hzg*; ¶ ipse] simul *Hotm.*

cap. 14. § 1 acie tr. instructa *uett. edd.*; ¶ Germani *del. Hotm.*

§ 2 nostri ex discessu *Apitz*; ¶ concilii habendi *Gron.* (*ad Liu. 44, 2, 5*); ¶ perturbabantur *Ald., Vasc., St., Lips., Mor.*; ¶ ut copiasne adu. h. educ. an c. d. an f. sal. petere ⟨nescirent quid⟩ praestaret *Ald., Lips.*

§ 3 pristini die *Ciacc.*

§ 4 quo in loco qui *uett. edd.*; quo loco quisque *uel* quo quisque loco *ADederich* (*ZAW. 1835, 22*); [quorum] qui *Apitz.*

§ 5 at reliqui ac multitudo *Stoephasius.*

cap. 15. § 2 Mosae [et Rheni] *Bergk* (*Rheinl. p. 7*; *JJ. Suppl. 13, 611*); *improb. EHübner* (*JRh. 80, 125*), *WDittenberger* (*Westdeutsche Ztschr. 2, 80 sq.*); Mosellae et Rheni *Cluver.* (*Germ. ant. II 14*), *CRHermans* (*u. ad IV 1, 1*) *p. 12, HMüller* (*JRh. 7, 13*), *vGöl.* (*110*; ²*121*), *Vielh.* (*ÖZ. 19, 361 sq.*); Mosae et Rheni *defend. cum alii tum Thomann* (*III p. 4*); ¶ *post uerba* fuga desperata *haec fere intercidisse existimat HHartz* (*Coniect. p. 6. 7*): rursus constiterunt proeliumque redintegrauerunt, sed; *quod improbat RSchn.* (*JB. 13, 350*); ¶ [se] in flumen praecipitauerunt *HUsener* (*JJ. 107, 399*); *id improb. Hug* (*JB. 2, 1168*).

(§ 3 CCCCXXXX *Bergk, Rheinl. p. 1.*)

cap. 16. § 3 ⟨uti⟩ sibi dederent *uett. edd.*

§ 6 sibi ⟨ad⟩ auxilium spemque *Ald.*; ad *om. X*; (sibi auxilii in spem *Oud.*;) sibi auxilium opemque *Bergk* (*JJ. Suppl. 13, 609*); — sibi auxilium spemque rel. temp. futurum *recc.*; *ed. pr.*

§ 7 nomen auctoritatemque *Bentl.*; ¶ exercitu Ariouisti pulso *ed. pr., Ber.*; ¶ uti ⟨uel⟩ opinione *FPolle* (*JJ. 103, 724*); *id improbat Dt.* (*Ph. 34, 717*; *PhA. 7, 96*); ¶ opinione amicitiae *Bentl.*; [opinione et] amicitia *Vielh.* (*ÖZ. 10, 887*); ¶ tuti esse possent *Whitte.*

cap. 17. § 3 (rationem ⟨igitur⟩ *uett. edd.*)

§ 4 directa . . . prona . . fastig(i)ata *Ber., Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*

§ 5 bina *Clark.*; duo *X*; *defend. Schn.*

§ 6 trabibus, immissis quantum . . . distabat binis utr. fibulis *sic distinguit ThMaurer* (*Cruces phil. p. 6*); ¶ quantum eorum tignorum iunctura distabat *del. ChWirth* (*BB. 20, 425*); — *uerba* ab extrema parte *Schleussinger* (*Rheinbr. p. 32 sqq.*) *transponit ante uerb.* distabat; ¶ destinabantur *E*; *Dav., Frig., Db., RMg* (*Ph. 44, 282 sq.*; *PhR. 4, 332*).

§ 8 contegebantur *HM* (*LC. I 710*).

§ 9 inferiorem] superiorem *Hotm.*; ¶ partem [fluminis] *HHartz* (*Coniect. p. 7*); partem flumini *JClericus* (*Art. crit. P. III S. I C. VI 21*); ¶ pro pariete *Faern., PVictorius* (*Var. lect. 32, 18*).

§ 10 trunci siue trabes *RSchn.* (*PhW. 4, 166*; *JB. 12, 232*); ¶ disiciendi operis *Geyer* (*JB. 5, 352*); ¶ immissae *Ciacc., Ursin., Paul* (*ZG. 32, 166*); ¶ ne ponti *St.*

cap. 18. § 3 interim] in itinere *HHartz* (*Coniect. p. 7*).

cap. 19. § 1 succisis *Q²N*; *St.*; succensis *X.*

§ 3 ibi⟨dem⟩ decertare *Paul* (*PhW. 4, 1209*).

cap. 20. § 1 quod omnis Gallia ad sept. uergit *del. Kraff.*; *quod improb. Dt.* (*PhR. 1, 1345*).

§ 3 contra Galliam *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*

§ 4 maiorem nauium multit. *E*; *Kraff.*; *quod improb. Dt.* (*PhR. 1, 1346*).

cap. 21. § 1 priusquam] prius qui *Ciacc., Hotm.*; ¶ Volusenum, eum naui *uel* Vol., ⟨eum⟩ cum naui *Jurin., Bentl.*

§ 7 et quem sibi fidelem esse arbitrabatur *spuria iudicat AKöhler* (*BB. 27, 173*).

§ 9 regionibus *codd.*; rebus *Paul* (*ZG. 32, 188 sqq.*); *quod prob. AHorner* (*I p. 31 sq.*), *Geyer* (*JB. 5, 367*); (*deleri malit Schn.*)

cap. 22. § 3 contractisque *del. Ruhnken* (*cf. Mnem. 2, 251*); constratisque *EHoffm., HAKoch* (*RhM. 11, 637*), *RMg* (*PhR. 2, 686 sqq.*); *improb. LMüller* (*JJ. 83, 488*), *Hell.* (*Ph. 19, 491*), *KZelger* (*ÖZ. 35, 594 sq.*); ¶ quod *X*; quot *uett. edd., Whitte, Np.* (*p. 76 sq.*), *EHoffm., RMg* (*l. l.*); — contractisque quod *defend. Hell.* (*Ph. 19, 490 sqq.*), — *JCLaurer*

(*I 15 sqq.*); *huius interpretationem laudat RMg* (*PhR. 4, 1043*); — onerariis et tot actuariis contractis quot *JBecker* (*ZAW. 1851, 446 sq.*); — *uerbum* contractisque *transponit Vielh.* (*ÖZ. 12, 53 sqq.*) *post uerbum* existimabat; ¶ nauium [longarum] *uel* nauium onerariarum *Jurin.*

§ 6 portum tueri *RSchn.* (*PhW. 8, 686.*)|

cap. 23. § 2 *post uerb.* administratum *Bergk* (*JJ. Suppl. 13, 613*) *haec fere putat intercidisse*: aestibus marinis naues in continentem reiectae sunt; ¶ cum primis [nauibus] *Kraff.*

§ 3 montibus angustis *X*; *AEberz* (*JJ. 75, 850 sq.*), *Dt.* (*JJ. 77, 822 sq.*), *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 385 sq.*); montium angustiis *f*; *Ciacc.* (*aut* montibus [angustis] *Ciacc.*); montibus abruptis *Jurin.*; montibus angustissime *Paul* (*ZG. 32, 173*); montibus anguste *EHoffm.*[2].

§ 5 maximeque [ut] *Ciacc.*; ¶ postulabant *Hotm.*, *Dav.*; postulant *Oud.*; ¶ ut quae celerem *Lips.*; ut quam cel. *X*; ut, quia cel. *St.*; ut, quoniam cel. *Ciacc.*, *Hotm.*; (ut, cum cel. *Hxg*;) [ut] quae cel. *Kraff.*; ut quae tam cel. *ADederich* (*ZAW. 1835, 23*); [ut] quae cel. . . . motum haberent, ⟨ut⟩ ad *RMg* (*Rel. p. 27*); — (maritimae res [postularent, ut] quae cel. . . . motum haberent, ad nut. et ad t. [omnes res] ab iis adm. *Oud.*)

§ 6 progressus est ac plano *Frig.*

cap. 24. § 2 oppressis *del. Madv.*; *id probat Hug* (*JB. 2, 1151*).

§ 4 (uti *del. Hotm.*;) ¶ utebantur *X*; nitebantur *k*; *Schn.*, *Np.*

cap. 25. § 1 (usus ad motum *Ciacc.*)

§ 2 remorum et torment. inus. gen. perm. barb. paulum modo constit. ac ped. retul. *uel* remorum modo et inus. g. t. p. b. constit. ac paulum [modo] ped. retul. *Kraff.*; — paulum [modo] *uel* paulum etiam *HM* (*JB. 12, 293*); — paulum modo constiterunt ac paulatim (ex) illo loco ped. retul. *HSchiller* (*BB. 27, 284*).

§ 3 atque] itaque *PStamm* (*JJ. 137, 178 sq.*); ¶ deserite, inquit, milites, si uultis, aquilam ⟨atque⟩ hostibus prodite *Ald.*

§ 6 hos item ⟨nostri⟩ *Ber.*; hos item ⟨alii⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ ex proximis [primis] nauibus cum *Hotm.*, *Hug* (*JB. 2, 1152*), *RMüller* (*JB. 4, 6*); ex proximis nauibus primi qui *Oud.*; ex proximis primi nauib. cum *Madv.*; proximi ex primis nau. cum *Jurin.*; proximis plurimi ex nau. cum *ADederich* (*ZAW. 1835, 23*); ex omnibus nau. cum *Apitz*; proximis primis *defend. Clark.*, *ThWopkens* (*acta liter. societ. Rheno-Traiect. T. II p. 44*), *GSauppe* (*ZAW. 1839, 475*), *Held.*

cap. 26. § 3 in auersos *Ciacc.*

§ 5 non potuerant *Lips.*; non potuerunt *X.*

cap. 27. § 3 oratoris modo Caesaris *X*; imperatoris *ik*; *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Whitte* (*Madv.*); (*del. Apitz.*)

cap. 28. § 1 (pace firmata *uett. edd.*)

§ 2 [quae est propius solis occasum] *RSchn.* (*PhW. 5, 107*); ¶ suo cum periculo *Whitte*; sui cum per. *X*; sui *om. St.*

§ 3 necessario intempesta nocte *Jurin.*

cap. 29. § 1 qui dies] quae *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; quae dies *Scal.*

§ 2 [quibus Caesar exerc. transp. curauerat] quas[que] ⟨Caesar⟩ in ar. subd. *Vielh.* (*ÖZ. 12, 53 sq.*); *quod improb. Hell.* (*Ph. 19, 491*); — longas naues, quae ad ancoras erant deligatae, aestus compleuerat et onerarias, quibus Caes. exerc. transport. cur. quasque in arid. subdux., temp. afflictabat *OHammer* (*Ph. 40, 186*); *id improb. RMg* (*PhR. 2, 687*).

cap. 30. § 2 reditu] aditu *Hotm.*; ¶ discedere et β; discedere aut α; discedere ac *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*

cap. 31. § 1 nauium [suarum] *Ciacc.*

§ 3 itaque cum ⟨id⟩ *uett. edd.*; ¶ ⟨satis⟩ commode *RSchn.* (*PhW. 4, 623*; *JB. 12, 232*).

cap. 32. § 2 ex reliquis *del. Weidner* (*ap. Pramm.*, *Lexikogr. p. 26*).

§ 3 ⟨in⟩ confertam legionem *J. C. H(arenberg)* (*ap. Oberl.*), *Held.*

cap. 33. § 1 cum se inter equitum turmas insinuauerunt *del. OSchambach* (*GP. Mühlhausen* (*Thür.*) *1881 p. 16*).

§ 2 se et currus collocant *Hotm.*; curru se collocant *Oud.*; ¶ ad suos] ad eos *Hotm.*

§ 3 ac flectere *del. Kraff.*

cap. 34. § 1 nouitate pugnae *del. Kraff.*, *EHoffm.*[2]; ⟨in⟩ nouit. pugnae *OSchenkl* (*ap. Pramm.*)

§ 3 ⟨hostes⟩ nostris omnibus occ. *Hug* (*RhM. 17, 154*); ¶ quae erant in agris relicta *vGöl.* (*124*; [2]*138*); *quod improb. Vielh.* (*ÖZ. 12, 56 sq.*); hostes omnibus occupatis, quae erant in agris relicta *MMiller* (*Beitr. p. 7*); *quod improb. Eussn.* (*JB. 10, 117*), *RMüller* (*JB. 4, 16*); — in agris] in castris *RMüller* (*JB. 4, 16*), *HHartz* (*Coniect. p. 7*); *quod improb. RSchn.* (*JB. 13, 350*); ¶ decesserunt *Pluyg.*

cap. 35. § 1 XXX] CCC *Hotm.*

§ 3 secuti ⟨equites⟩ *JLange* (*JJ. 143 206 sq.*)

cap. 36. § 2. 3 iussit. Quod . . . non existimabat, ipse *Kraff.*

§ 4 peruenerunt. ex his onerariae . . . non potuerunt, sed *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*

cap. 38. § 2 quo perfugio superiore anno (semper *add. Ber.*) fuerant usi *Ber., Ald., Vasc., St.*; quo sup. anno perfugio fuerant usi *WWeissenborn* (*ZAW. 1845, 53*), *Np.* (*p. 77 sq.*); quo sup. a. perfugio erant usi *Schn.*; *haec uerba post subst.* paludum *ponenda censet Metzger* (*BB. 20, 221*).

Liber V.

cap. 1. § 2 subductionisque *Ciacc., Madv.* (*AC. II 247*), *Kraff.*; *improbat Hug* (*JB. 2, 1151*); ¶ [quam quibus in rel. utimur maribus] *Apitz.*

§ 7 sese[que] *Apitz*; ¶ demonstrent *Ciacc., Kraff.*; *del. Grut., Apitz.*

§ 8 demonstrat *del. Grut.*

§ 9 ut imperauerat *del. Hotm.*

cap. 2. (§ 1 conuentibusque peractis *del. Kraff.*)

§ 2 (constructas *ed. pr., Vasc., St.*;) structas *HHartz* (*Coniect. p. 7 sq.*); *improbat RSchn.* (*JB. 13, 350*); ¶ (ab eo *del. Ciacc.*)

§ 3 uellet *ed. pr., Faern.*; ¶ traiectum] transmissum *Hotm., Bentl., Oberl., Geyer* (*JB. 5, 361*); ¶ transmissum *X*; *uett. edd., Frig.*; *del. Faern., Hotm., Bentl., Oberl., Apitz, Whitte, HAKoch* (*ZG. 15, 595*), *Hell.* (*Ph. 19, 474*), *Geyer* (*JB. 5, 361*); transmissu *Paul* (*ZG. 32, 180 sq.*); (transmissuris *Oud.*;) ¶ relinquit *B*; *Vasc., St., Manut., Lips., Scal.*

cap. 3. § 1 ut supra demonstrauimus *del. Grut.*

§ 2 inter se *om. ed. pr.*; *del. Grut.*

§ 4 in silua Arduenna *Whitte*; ¶ (Remorum] Neruiorum *Ciacc.*)

§ 5 Indutiomarus *del. Ciacc., Scal.*

§ 7 si Caesar uellet *Apitz*; ¶ commissurum (*ed. pr.*,) *Bentl.*

cap. 4. (§ 2 in officio permaneret *uett. edd.*)

§ 4 factum *del.* (*Oud.*,) *Apitz*; ¶ [suam gratiam inter suos minui] *HM.*

cap. 5. § 2 Meldis] Belgis *recc.*; *ed. pr., Beroald., Hotm.*; Venellis *Kraff., PMeyer* (*ap. Dob.-Dt.*[9] *p. V*); (Scaldi *Kraff.*;) *cf. Köchly.*

cap. 6. § 1 magnae⟨que⟩ *Vasc., St.*

§ 2 quod [dictum] Haedui grauiter ferebant; ⟨tamen⟩ neque *Ciacc.*

§ 6 fidem dictis interponere *JBritzelmayr* (*Pr. Landshut 1868, 10*); ¶ ius iurandum *del. Eussn.* (*BB. 20, 264.*)

cap. 7. § 1 ciuitatis Haeduae·dignitati *Ciacc.*; — (dignitatis *del. Kraff.*)

§ 2 ⟨et⟩ quod longius *Pramm.* (*Lexikogr. p. 26*); ¶ ⟨ac⟩ prospiciendum *AWeidner* (*ap. Pramm. ibid.*)

§ 3 chorus *X*; corus *Rhellicanus*; ¶ (qui magn. part. o. t. in his locis fl. consueuit glossema esse arbitratur *Lips.*(?);) — in his locis] hic *Daehne*; ibi *Hxg.*

§ 7. 8 neglexisset ⟨ut accidit⟩. ille enim *JLange* (*JJ. 143, 200 sq.*)

§ 8 ille enim *X*; *Voss., Clark., Oud., Hand* (*Turs. II 393*), *BMüller* (*p. 9*); ille autem *N*; *uett. edd., Fr., HM* (*JB. 11, 199*); i. enimuero *Ciacc., Madv.*; i. uero *Paul* (*ZG. 32, 190*); *hoc improb. Geyer* (*JB. 5, 367*); i. eminus *CFleischer* (*JJ. 119, 849*), *Metzger* (*BB. 24, 367*); *hoc improbat HGilbert* (*JJ. 129, 415*); i. nostris *Kvíčala* (*Listy fil. 10*); enim *del. Gitlbauer, Pramm.* (*ÖZ. 35, 917*); i. identidem *HGilbert* (*JJ. 129, 415*); (i. minis *RMg* (*Krit. Anh.*);) i. a nostris *JCLaurer* (*BB. 21, 19 sqq.*); *quod probat RMg* (*PhR. 1887, 396 et 1889, 53*); i. enixe *HWalther*; i. iam *EHoffm.*[2]; — *totam* § 8 (ille enim reuocatus . . . liberaeque esse ciuitatis) *transponendam post uerb.* interficiunt (§ 9) *cens. ASpengel* (*Ph. 32, 368*), *ESchulze* (*Ph. 33, 730*), *Pluyg.*; *id prob. AHug* (*JB. 2, 1151*), *improb. RMüller* (*JB. 1, 256*), *Dittenb., EHoffm.*[2].

§ 9 at *del. Jurin.* (*p. 567.*)

cap. 8. § 1 re frumentariae *Schn.*; ⟨de⟩ re frumentaria *Vielh.* (*ÖZ. 12, 57.*)

§ 2 pari equitum numero atque in cont. rel. *uel* pari numero equitum ⟨atque⟩ quem in c. rel. *Jur.*; ¶ soluit: at *Paul* (*ZG. 32, 178*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 359 sq.*); soluit. Et *HJMüller* (*Symb. II p. 33*); ¶ Africo profectus *Scal.*

(§ 3 eam partem] eum portum *Hotm.*)

cap. 9. § 1 relinquebat. Ei praesidio nauibus⟨que⟩ Q. Atium praefecit *Kraff.*; relinquebat et praesidio nauibus Q. Atrium praefecit *X*; *EHoffm.*; — praesidio nauibusque Q. *Np.* (*p. 78*); praesidio [nauibus] Q. *Kran.* (*Obs. p. 20 sq.*); — Atium *iam Manut.*; Artium (Arrium?) *Ursin.*; — praefecerat *Ciacc.*

(§ 7 adiecto] adacto *Ciacc.*)

§ 8 eos *del. Gitlbauer*; *prob. Pramm.* (*ÖZ. 35, 917.*)

cap. 10. § 2 subsisterent] sustinerent *ed. pr., Ber., HM* (*JB. 12, 292 sq.*)

cap. 11. § 1 in itinere persistere iubet ad naues, ipse *vGöl.* (*136*; [2]*151*); *quod improb. Dt.* (*JJ. 82, 458 sq.*)

§ 2 [litterisque] *Vielh.* (*ÖZ. 12, 58*); ¶ ⟨sine⟩ magno negotio *Pluyg.*

§ 4 quae sint apud eum *Oberl.*, *Dittenb.*, *Procksch* (*CT. p 2*); sunt *defend. AHorner* (*I 33 sq.*)

§ 6 ab labore *Brant.*

§ 8 in unum locum *JLange* (*JJ. 139, 187 sqq.*); *improbat KPetsch* (*JJ. 141, 605*).

§ 9 permoti] perterriti *Apitz.*

cap. 12—14 *Caesaris esse negat FCWex* (*Tac. Agric. p. 246*); *cui adsentitur RMg* (*Rel. p. 6*); *JLange* (*JJ. 139, 187 sqq.*) *haec capita transponit post c. 8.*

cap. 12. § 1 memoriae proditum *Hotm.*

§ 2 praedandi ac belli inferendi *Kraff.*; ¶ ac belli inferendi *del. Apitz*, *Hell.* (*Ph. 19, 502*); *defend. Vielh.* (*ÖZ. 17, 232*); ¶ ex Belgis *recc.*; *Hotm.*; ¶ eisdem nominibus *Paul* (*PhW. 4, 1210*); ¶ ex ciuitatibus [eo peruenerunt et] bello illato eo peruaserunt atque *Hotm.*; ¶ ([et] Bello illato *Vielh.*, *ÖZ. 17, 232*;) et bello sedato *Np.* (*p. 79 sq.*); et bello finito *HAKoch* (*ZG. 15, 599*); et bello illato *defend. Terpstra* (*Mnem. 3, 185 sq.*), *Hell.* (*Ph. 19, 502.*)

§ 3 creberrimaque, aedificia *sic distinguit Kraff.*

§ 4 utuntur tamen aere ut nummo aureo, aut anulis ferreis *ed. pr.*; utuntur aut aere aut nummo aureo aut annulis ferreis *Ber.*; utuntur autem nummo aereo aut anulis ferreis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; utuntur autem laminis ferreis *Apitz*; utuntur aut aere aut nummo aereo aut taleis ferr. *Schn.*; utuntur aut aere [aut nummo aereo] aut taleis ferreis *Np.*; utuntur taleis ferreis *Vielh.* (*ÖZ. 12, 58*); utuntur [aut aere] aut nummo aureo aut taleis ferreis *ThMommsen* (*Röm. Münzwes. p. 683*); — taleis] laminis *uel* lamellis *Faern.*; laminis *etiam Ciacc.*, *Lips.*; clauulis *Bentl.*; aleis *EHübner* (*RhM. 12, 351*); talis *F. K(eller?) Schweiz. Anz. 1858, 40.*

cap. 13. § 1 triquetra *uett. edd.*; ¶ unum] imum *ed. pr.*; ¶ lateris altior angulus *Markl.* (*ap. Bentl.*)

§ 2 ut aestimatur *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Oud.*, *Np.*

§ 3 superiectae insulae *EHoffm.*[1]; ¶ [de] quibus insulis *uel* quibus in insulis *Eussn.* (*BB. 20, 264*); ¶ sub brumam *Faern.*

§ 4 percontationibus] percunctati omnino *Ciacc.*; ¶ ex aquae mensuris *RMg* (*LC. 742, 55*).

§ 5 milium ⟨passuum⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 6 lateris] alter lateris *Paul* (*ZG. 32, 163*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 351*), *Eussn.* (*JB. 27, 269*); alter *RMg* (*LC. 71, 14*), *HHartz* (*Coniect. p. 8*); ¶ milium passuum DCCC *Clark.*, *HM* (*LC. II 608*).

§ 7 centena milia *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; centenum milium *Hotm.*, *Dt.*[2]; *prob. RSchn.* (*PhW. 4, 1441 et JB. 11, 165.*)

cap. 14. § 2 uitro] ultro glasto *ed. pr.*, *Ber.*; glasto *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; luteo *PVictorius* (*V. L. 19, 3*), *Manut.*, *Lips.*; luto *Sambuc.*; lutro *Hotm.*; nitro *Pet. Faber* (*semestr. 1 c. 20*); glauco *Brut.*; ¶ caeruleum] cerin(e)um *Sambuc.*; ¶ efficiat *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ atque hoc horr. sunt in p. aspectu *del. Apitz*; *defend. GSauppe* (*ZAW. 1839, 472*); — horridiore *Dav.*, *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1346 sq.*)

§ 3 ([atque] omni parte *AMiller*, *BB. 3, 4*;) ¶ et labrum *del. HHartz* (*Coniect. p. 8*); *improb. RSchn.* (*JB. 13, 350.*)

§ 5 [sed] si qui *AWeidner* (*ap. Pramm. Lexikogr. p. 26*); ¶ ⟨a⟩ quibus primum uirgines quaeque ductae sunt *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

cap. 15. (§ 1 in siluas callesque *Oud.*)

§ 4 [loci] spatio *Np.* (*p. 80*); loci *defend. Hell.* (*Ph. 31, 328 sq.*); ¶ inter se *del. Hotm.*; ¶ (perterritis] praetemptatis *Oud.*;) ¶ per medios ⟨hostes⟩ *Hotm.*

cap. 16. § 1 hoc [in] genere *ed. pr.*, *Ber.*, *Ciacc.*

§ 2 (equites autem . . . contenderent) *del. HHartz* (*Coniect. p. 8. 9*); *quod improbat RSchn.* (*JB. 13, 349.*)

§ 3 (equestris autem . . . inferebat) *om. ed. pr.*; *del. ATittler* (*JJ. 81, 506 sq.*); *id probat Hug* (*RhM. 17, 323*); ¶ cedentibus ⟨illis⟩ *EHoffm.*[2]

cap. 17. § 2 ex collibus ad *Apitz*; ¶ sic uti ab sign. legionibusque [non] abstinerent *Vielh.* (*ÖZ. 12, 59 et 17, 233*); (*cf. Madv. Emendat. Liuian.* [1]*327*; [2]*401*;) sicubi ab s. l. [non] absisterent *Dittenb.*; sicuti ab s. l. abstiterant *Kraff.*

§ 3 finem insequendi *k*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

(§ 5 summis] omnibus *Morus.*)

cap. 18 *JLange* (*JJ. 139, 187 sqq.*) *transponit post c. 11, ita ut capitum ordo hic sit: 8. 12. 13. 14. 9. 10. 11. 18. 15.*

(§ 3 flumine] plumbo *Lips.*, *Poliorc. 5, 3.*)

§ 5 sed] et **WNitsche*; ¶ atque eo impetu *del. Grut.*, *Bentl.*

cap. 19. § 1 relictis] retentis *Ald.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 3 tantum [in] agris uast. inc. fac. host. noc.,

quantum ⟨in⟩ labore *HDeiter* (*JJ. 139, 280*); ¶ militis efficere poterat *Kraff.*

cap. 20. § 1 in continentem [Galliam] *Ciacc., Hotm., Scal., AKellerbauer* (*Ph. 21, 160*), *AMiller* (*BB. 3, 2 sq.*), *Kraff.* (*p. 10*); ¶ pater ⟨Imanuentius⟩ *uett. edd., Schn.*

cap. 21. § 1 [militum] *uel* finitimorum *Kraff.*; ¶ Cenimagni] Iceni, Cangi *Lips.* (*ad Tac. Ann. 12, 32*), *Np.*; Iceni, Regni *Cambden* (*ap. Dav.*); Cenomani *Voss.*

(**cap. 22.** § 4 constituisset] intendisset *Apitz.*)

cap. 23. § 4 [et] prioris *Nicasius Ellebodius, Hotm., Morus, Oberl., Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 384 sq.*); *id prob. RSchn.* (*JB. 13, 392 et 16, 103*); *improb. Held, RMg* (*Rel. p. 13*); ¶ et prioris commeatus expositis militibus *del. Apitz.*

cap. 24. § 2 Esuuios *Whitte*; essuos *X*; Suessones *Rhellicanus*; Itesuos *Ciacc.*; Aeduos *Voss.*

§ 3 in belgis α; in belgio β; in Bellouacis *Thomann* (*I p. 5 et III p. 25*); *prob. Hell.* (*PhA. 1, 145*), *Hug* (*JB. 2, 1163*); in ⟨reliquis⟩ Belgis *Walther*; ¶ M. Crassum quaestorem *Ald.*; *prob. Np.* (*p. 81*); marcum crassum quintum α; m. crassum β.

§ 5 his [militibus] *Hotm.*

§ 6 ⟨rei⟩ frumentariae *RSchn.* (*PhW. 5, 918*).

cap. 25. (§ 2 hunc Caesar . . . ⟨in⟩ maiorum locum restituerat *FPauly, ÖZ. 26, 619.*)

§ 3 tertium iam hunc annum regnantem inimicis iam multis palam ex ciuitate et iis auctoribus eum interfecerunt α; tert. iam hunc a. r. inimici palam multis ex ciuitate auctoribus interfecerunt β; *St.* (*sed is*: hunc iam); *idem habent Ald., Vasc., Lips., Scal., nisi quod* multis etiam *scripserunt* (*et Vasc.* hunc iam); tertium . . . regn. inimici multis etiam ex ciuit. palam auctoribus interf. *Hotm.*; tert. i. h. a. r. inimici palam multis etiam ⟨principibus⟩ ex ciu. auct. interf. *Clark.*; tert. iam tunc ann. regn. inimici, etiam multis palam ex ciu. caedis auctoribus, eum interf. *Dav.*; t. i. h. a. r. inimici, ⟨sed⟩ iam multis pal. ex ciu. necis auctoribus, eum interfecer. *Oud.*; t. i. h. a. r. inimici palam, multis etiam ex ciuit. auctoribus, tum interf. *Hzg*; tert. hunc ann. regn. inimicis iam multis auctoribus Carnutes interfec. *Apitz*; t. i. h. a. r. inimici ⟨clam⟩, mult. pal. ex ciu. iis auct., eum interf. *Whitte*[1]; t. i. h. a. r. inimici multis palam ex ciu. caedis (*uel* [et iis]) auct. interf. *Madv.*; tert. iam ann. hunc regn., inimicis multis ex ciu. et iis auct., palam interf. *Kraff.*; t. i. h. a. r. inimici, etiam multis pal. ex ciu. auctor., interf. *EHoffm.*[2]; — *codicum* α *lectionem amplectitur FPauly* (*ÖZ. 26, 620*), *nisi quod* hunc *mutat in adu.* tunc *uel* tum *et uoces* et iis *in* caedis *uel* et isdem; *item Np.* (*p. 80 sq.*), *nisi quod delet prius* iam; *Paul* (*ZG. 32, 197*), *nisi quod* inimicissimi *substituit in locum uerborum* inimici iam *et* aliis *in locum uerborum* et iis; — hunc *delend. censet Pramm., qui sequitur codd.* β (*sed retinuit* multis palam); — caedis *prob. HAKoch* (*ZG. 15, 599*); — inimici quidam mult. p. ex ciu. caedis auct. interf. *Whitte*[2].

§ 4 ad plures ⟨res⟩ pertinebat *uett. edd., Pluyg.*; *improb. RMg* (*PhR. 1887 p. 395*); ¶ cum ⟨una⟩ legione *Markl.* (*p. 267*); cum legione ⟨VI.⟩ *Hzg*; ¶ ex Belgis *Hotm.*

§ 5 legatis quaestoribusque *X*; *Schn., Hell.* (*Ph. 31, 534 sq. et Ph. Suppl. 5, 360*); legatis quaestoreque *Ciacc., Apitz, EThomas* (*RPh. 8, 134*); legatis quibusque *EHoffm.*; *id improb. Dittenb.*; *haec uerba del. Whitte, Vielh.* (*ÖZ. 12, 59 et 17, 234*), *Dittenb.*; ¶ hibernis *del. Vielh.* (*ÖZ. 17, 234.*)

cap. 26. § 3 una ex parte] una ex porta *Kraff.*; decumana (*X*ana) porta *Paul* (*ZG. 35, 258 sq.*); *probat RSchn.* (*JB. 12, 226*); *improb. RMg* (*PhR. 1887, 395*), *Dittenb.*

§ 4 suo more *del. RSchn.* (*PhW. 5, 107,*) (*Pramm.*[2]); sine mora *HHartz* (*Coniect. p. 9*).

cap. 27. § 4 *uerba* ciuitati porro . . . resistere non potuerit *transponit post uerba* id se facile . . . posse confidat *Kraff.*

§ 5 [alterae] legioni *AWeidner* (*GP. Cöln FrWG. 1864 p. 14*).

§ 7 rationem officii: pro beneficiis Caesaris monere Titurium, pro hospitio orare, ut *Jurin.*

§ 9 ipsorum esse consilii *EHoffm.*[2]

cap. 28. § 4 quantasuis magnas etiam (etiam magnas *a*) copias *X*; q. magnas copias etiam *Ald., Vasc.*; quantasuis copias etiam *St., Schn., EHoffm., Hell.* (*Ph. 19, 473*), *Madv., Pluyg.*; magnas *et* etiam *del. Hotm., Morus, Vielh.* (*ÖZ. 12, 59*), *HAKoch* (*ZG. 15, 599 sq.*), *Hell.* (*Ph. 31, 511 sq.*), *APolaschek* (*ÖZ. 42, 306*); quantumuis magnas cop. *Hotm.*; quamuis magn. cop. *Bentl.*; quantumuis etiam magnas cop. *Kvíčala*; ¶ [rem] esse testimonio *HAKoch* (*ZG. 15, 600*); ⟨hanc⟩ rem esse testimonio *CFWMüller* (*RhM. 20, 159*); magno sibi etiam illud (*uel* hanc rem) esse testimonium (*uel* -nio) *uel* eius rei esse testimonium (*uel* -monio) *Dt.* (*Qu. p. 24 sq.*)

cap. 29. § 2 Caesarem ⟨se⟩ arbitrari *Ciacc.*

§ 2. 3 ad castra uenturos. sese non hostem *Spyridion Vassis* (*RPh. 11, 42 sq.*), *PStamm* (*JJ. 137, 776*); — non ⟨se⟩ hostem auctorem *Ciacc.*; — non hostem auctorem ⟨se⟩, sed *Pluyg*; ¶ Ariouisti sortem *Cluver.* (*Germ. III c. 3 p. 7.*)

3*

§ 6 una esse in celeritate *Hotm.*, *RMg* (*LC. 1194, 39*).

§ 7 habere *St.*, *Madv.* (*opusc. acad. alt. p. 217*), *Dt.* (*Qu. p. 25*); haberet *X*; *Vielh.* (*ÖZ. 17, 234 sq.*), *EHoffm.*[2].

cap. 30. § 2 hi sapient ⟨et⟩ si gr. qu. acc. *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; hi sapienter, si gr. qu. acc. *mg. Vasc.*; hi, ⟨si⟩ sapient, si gr. qu. acc. *f*; *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1151*); *improb. RMüller* (*JB. 1, 241*); hi [sapient], si gr. qu. acc. *Walther.*

§ 3 die perendini *Ciacc.*; ¶ ne reiecti *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*

cap. 31. § 3 ⟨precibus⟩ permotus *HDeiter* (*Ph. 44, 578*); ¶ manum *A*; *Dav.*

§ 4 ituros] iter *Ciacc.*

§ 5 (omnia excogitantur ... periculum augeatur) *del. Paul* (*ZG. 35, 281 sqq.*) *et GSuster* (*Riv. di Fil. 19, 91 sq.*); *quod improb. JCLaurer* (*I p. 12 sq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 230*); *haec omnia post uerbum* perducitur (§ 3) *transponenda cens. FLüdecke* (*JJ. 111, 429 sqq.*), *Metzger* (*BB. 20, 221*); *id improb. JKlein* (*JJ. 111, 854 sqq.*) *et Eussn.* (*JB. 10, 118*); — ne sine periculo *JCLaurer* (*I p. 12 sq.*); *improb. RMg* (*PhR. 4, 1042*); — mane eatur *HHartz* (*Coniect. p. 9*), *KSchliack* (*JJ. 133, 781 sq.*); *id improb. RSchn.* (*JB. 13, 349 sq.*); — quare non sine periculo maneatur, et ... periculum augetur *CFleischer* (*Festschr. Meissen 1879 p. 64*); (omnia per tumultum fiunt;) languore militum periculum augetur *JBritzelmayr* (*p. 10*); — ex uigiliis *EHoffm.*[2], *qui Lüdeckium secutus totam hanc paragr. transponit.*

§ 6 ([sic] ex castr. proficiscuntur *HM* (*LC. II 1499*;) ¶ Ambiorige *del. ATittler* (*JJ. 81, 506*); *id improb. Vielh.* (*ÖZ. 17, 235.*)

cap. 33. § 1 ut qui nihil ante prouidisset *del. Grut.*; ¶ quod plerumque iis acc. c., qui in i. n. c. c. coguntur *del. Apitz.*

§ 3 minus omnia per se obire *Frig.*; *quod improb. Hell.* (*Ph. 19, 475.*)

§ 4 incommode cecidit *HM* (*LC. II 1700*).

§ 6 quae[que] quisque *AQ*; *Np.*, *EHoffm.*[2]; ¶ ⟨et⟩ clamore ac fletu *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ fletu] fremitu *RSchn.* (*PhW. 5, 918.*)

cap. 34. § 1. 2 existimarent [erant] et uirtute et numero pugnando pares. nostri *Kran.*; *improb. Hug* (*RhM. 17, 321 sq.*); existimarent [erant] et numero et uirtute pugnandi pares *RBitschofsky* (*Wien. Stud. 4, 173 sq.*); erant et uirt. et num. pugn. pares *del. Apitz*, *Hug* (*RhM. 17, 321 sqq.*); — erant] esse *Dübn.*; [erant] et uirtute et numero pugnando pares esse *BMüller* (*p. 14 sq.*); *quod improb. Eussn.* (*PhA. 9, 56 et JB. 10, 119*); — et numero et uirtute pugnandi *St.*; — numero] animo *Glar.*; studio *Vielh.* (*ÖZ. 10, 887 sq. et 12, 60*), *Hell.* (*Ph. 31, 512 sq.*), *Dt.* (*Qu. p. 26 sq.*); Romano more *HAKoch* (*ZG. 15, 600*); genere *Kraff.*; — pugnandi *del. Ber.*; pugnantium *Faern.*; pugnando *Nb*; *Scal.*; — dispares nostri *JCLaurer* (*II 13 sqq.*); *id improbat RSchn.* (*JB. 12, 230*); — erant et loco et numero superiores. nostri tametsi *Ciacc.*; erant et uirtute Eburones pugnando pares. nostri tametsi *Oud.*; erant et uirtute et numero pugnando pares nostri. ⟨ac⟩ tametsi *Jurin.* (*p. 567*); erant et uirtute et saepe numero pugnando pares nostri. tametsi *OMay* (*JJ. 139, 840*); erant et uirt. et saepe numero pugnando pares nostris. hi tametsi *EHoffm.*[2]; — nam etsi *Dav.*; *Vielh.* (*ÖZ. 10, 887 sq.*); ¶ quotiens] quo *Paul* (*ZG. 32, 176*).

§ 4 leuitate armorum ... noceri posse *del. Lips.*(?), *Paul* (*ZG. 35, 283 sq.*); *id improb. JCLaurer* (*II p. 15 sq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 227*); — nihil ipsis noceri *Pramm.*

cap. 36. § 2 respondet *HM* (*LC. II 1730*).

§ 3 ab eo suam ac mil. salutem impetrari *Ald.*

cap. 37. § 1 imperata *Ald.*

§ 6 illi] alii *Ber.*, *Ald.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ⟨at⟩ illi *Daehne*; *del. Apitz.*

cap. 38. § 1 proficiscitur; ⟨iter⟩ neque (*uel* proficisci; iter neque) *Jur.*; proficiscitur; neque noctem neque diem ⟨iter⟩ intermittit *idem in addend.*

cap. 39. § 1 Centrones *Q*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Frig.*

§ 2 huic] hic *Hotm.*, *Dav.*, (*Hzg.*,) *Paul* (*ZG. 32, 174*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 357*); — huc quoque accedit (*uel* accessit) *Brut.*; hoc quoque accidit *Hzg.*

§ 4 *inter uerba* quod *et* omnem *quaedam intercidisse suspicatur Kraff.*; ¶ adeptos *RMg* (*LC. 1403, 42*); — hac adepta uictoria *Hotm.*

cap. 40. § 1 litterae ⟨nuntiique⟩ *Eussn.* (*PhA. 12, 211*); *improb. RMg* (*PhR. 1889, 52*); ¶ si ⟨qui⟩ *Paul* (*ZG. 32, 195*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 370*); qui *Hzg*, *HJMüller* (*Symb. II 33*), *EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*l. l.*).

§ 2 ex ⟨ea⟩ materia *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ admodum *del. Ald.*; ad numerum *Pluyg.*; ¶ CXX] *numerum corruptum esse censent Voss.* (*ad V 42, 4*) *et Kraff.*

§ 5 ab labore intermittitur *Ber.*; ¶ propugnationem *Hotm.* (*Lips.*?)

cap. 41. § 1 [sermonis] aditum *Ciacc.*

(§ 4 Ambiorigem] Arpin(e)ium *Ciacc.*)

§ 5 qui ⟨ipsi⟩ suis reb. d. *Pramm.* (*ÖZ. 35, 195.*)

§ 7 respondet *HM* (*LC. II 2361*).

cap. 42. § 1 uallo pedum XII *Whitte*; uallo p. XI *Q*; *uett. edd.*

§ 2 quosdam] quos *Whitte*; quos clam *Frig.*; *quod improb. HAKoch* (*ZG. 15, 600*); ⟨quod⟩ quosdam . . . habebant (*uel* quosdam . . . nacti = β) *Madv.*; quoniam *FPauly* (*ÖZ. 26, 620*); (quos iam *Kraff.*)

§ 3 copia cum esset *Hotm.*; — quae essent *Ciacc.*, *HHartz* (*Coniect. p. 9*); ¶ caespites concidere *Ciacc.*; ¶ sagulisque] furculisque *mg. Vasc.*; sarculisque *Ber.*, *Brut.*; tragulisque *Markl.* (*p. 262*); ungulisque *Hxg*; ¶ exhaurire [uidebantur] *Apitz.*

§ 4 horis III] diebus III *aut* horis XXIII *Kraff.*; ¶ passuum XV] passuum III *RMg* (*LC. 758, 62*).

§ 5 falces] scalas *Jurin.* (*p. 568*), *vGöl.* (*164*; [2]*191.*)

cap. 43. § 1 fusilis *CWagener* (*JJ. 121, 624*); *improbat FScholl* (*BB. 17, 254 sqq.*); feruentes sulphure (*uel* fictili) *uel* fusiles feruenti *uel* feruentes fusili ex aruina *Hotm.*; fossili (ex argilla) *nescio quis ap. Mor.*, *Georges* (*Handwörterb.*[8] *s. u.* argilla), *RMg* (*Krit. Anh.*); fissili *uel* missili *al. ap. Mor.*

§ 4 at (*recc.*;) *uett. edd.*; ac *X*; ¶ demigrandi causa *del. Gitlbauer*; *id prob. Pramm.* (*ÖZ. 35, 917*); restinguendi causa *Ciacc.*; demendi (*uel* detrahendi *uel* aliquid arripiendi) causa *Jur.*; quid eripiendi causa *idem in addend.*

§ 5 eo die *del. Pramm.* (*ÖZ. 34, 253 sq.*); ¶ ita se sub ipso u. const. *Hotm.*

§ 6 ⟨ac⟩ nutu *St.*; ¶ euocare coeperunt *Paul* (*ZG. 32, 167*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 350*).

§ 7 succisa est *Np.* (*p. 81 sq.*); *improb. Hell.* (*Ph. 13, 366.*)

cap. 44. § 1 pulio *X*(*semper*); Pulfio *Ald.*, *edd. ante Np.*; Pulio *Np.*, *recc. edd.*

§ 3 probandae (*dik?*) *Ald.*; pro laude *X.*

§ 4 procedit ex castris quaque pars host. conf. est uisa, in eam irrumpit *Oud.*; proc. ex castris munitionisque qua parte ⟨acies⟩ host. conf. est uisa, irrumpit *Vielh.* (*ÖZ. 12, 61 et 17, 236*); procedit extra munitiones quaque parte host. conf. est uis, ea irr. *Dübn. 1858*; proc. e. mun. quaque parte h. c. manus est uisa, irr. *Dübn. 1867.*

§ 6 hunc ⟨sui⟩ scutis protegunt *Whitte*; hunc scut. prot. ⟨illi⟩ *Pramm.*

§ 9 inimicus illico Vorenus *Paul* (*ZG. 32, 175*); (inim. illius Vor. *Geyer*, *JB. 5, 358*;) — Vorenus *del.* *W. Nitsche.*

§ 11 [illum uer. transfixum arbitrantur] ⟨ille⟩ gladio comminus rem gerit [Vorenus] *Apitz*; — illum uero opinantur occisum *Frig.*; illum ueruto opinantur occisum *Vielh.* (*ÖZ. 17, 236*); illum ueruto rentur transfixum *Oud.*; illum uero minus curant ut occisum *JCLaurer* (*BB. 20, 357 sqq.*); — illum uero non amplius curant ut occisum. occursat hostibus gladio comminusque rem ger. Vor. *Hxg*; (— illic uero occursat ocius gladio comminusque rem gerit Vor. *ed. pr.*, *Schn.*)

§ 12 in locum delatus inferiorem *Paul* (*ZG. 32, 173 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 357*); *improb. RSchn.* (*JB. 12, 222.*)

§ 14 uersauit ⟨ita⟩ *HM* (*LC. II 1867*); ¶ inimicus *del. Ciacc.*; [inimicus] *uel* inimicus ⟨inimico⟩ *Dav.*

cap. 45. § 1 nostrorum [militum] *Grut.* *Scal.*; nostrorum multo *Faern.*

§ 2 summamque ei fidem *Paul* (*ZG. 32, 190*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 368*).

§ 4 iaculo] sagulo *Kran.*; *improb. AEberz* (*JJ. 75, 851*); baculo *APolaschek* (*ÖZ. 42, 306 sq.*); ¶ inligatas] implicatas *Hoffmann* (*ZG. 12, 934*).

cap. 46. § 2 legiones *Glar.*

§ 3 qua sibi sit iter faciendum *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *AHorner* (*I p. 39*); qua sibi scit iter faciendum *Hell.* (*Ph. 19, 506 sq.*); *improb. EHoffm.* (*Stud. p. 86*); *haec omnia del. Apitz.*

§ 4 possit *a*; *Clark.*, *HM* (*JB. 12, 287*); posset *defend. AHorner* (*I 39 sq.*); ¶ non putat arcessendam *Cuiacius.*

cap. 47. § 4 ueritus, ne, si ex hibernis fugae similem prof. fec., host. imp. sustin. non posset *Oud.*, *Hell.* (*Ph. 19, 481 et 31, 516*); ueritus, si ex hib. fug. sim. pr. fec., ut host. imp. sust. [non] posset *Lambin* (*ad Hor. sat. I 3, 120*); ueritus, si . . . fecisset, ne host. imp. sust. non posset *aut* ueritus, si . . . fecisset, ut . . . [non] posset *Ald. nep.*; ueritus, ne ex hib. fugae si similem prof. f., host. . . . non posset *Oud.*; ueritus, ne ex hib. si fug. sim. prof. f., host. . . . non posset *Dübn.*

cap. 48. § 1 redierat] reciderat *Pluyg.*; ¶ communi saluti *f*; *Oud.*, *Schn.*, *Hell.* (*Ph. 19, 481.*)

§ 3 epistulam referat *Paul* (*ZG. 32, 163*); *prob. AHorner* (*I 40*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 351*).

§ 5 adiciat *Vasc.*, *St.*, *Scal.*, *Clark.*

cap. 49. § 1 hae erant armata *Np.* (*p. 82*); haec erant armata *AFleckeisen* (*RhM. 7, 280*); *prob. Hell.* (*Ph. 31, 516*), *HAKoch* (*ZG. 15, 596*); eae (hae *Vasc.*) erant armatorum *uett. edd.*

§ 2 repetit *N*; *Ald.*; rep(p)erit *X*; *Madv.*

§ 5 ⟨magnam⟩ multitudinem *Dt.* (*prf. 29.*)

§ 6 erat ⟨tamen⟩ magni periculi *OSchenkl* (*ap. Pramm.*); ¶ (tantulis copiis ⟨cum tantis copiis⟩ *Apitz*;) ¶ tamen, quoniam *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Scal.*; itaque, quoniam *Jurin.* (*p. 568*); ¶ aequo animo] eoque omnino *St.*, *Scal.*; ¶ existimabat, consedit *St.*, *Scal.*; — considit *HM*.

cap. 51. § 4 uallum ui conscendere *Ber.*; uallum manu scandere *Graev.*, *vGöl.* (*172*; [2]*199.*)

cap. 52. § 1 (neque enim uel paru. *Ciacc.*;) ¶ ullum locum relinqui uolebat *Lambin.* (*ad Nep. Hamilc. c. 1*); *prob. Ciacc.*; suorum locum relinqui uolebat *Jurin.*; — neque etiam p. d. ill. loc. rel. uid. *del. Bentl.*

§ 5 milites⟨que⟩ consolatur *St.*

cap. 53. (§ 3 cum [sua] legione remittit in hib. *Oud.*)

§ 6 ab L. Roscio [quaestore], quem *Oud.*, *Apitz*, *Whitte*, *Np.* (*p. 81*); ¶ Gallorum *del. Kraff.* (*p. 10*); ¶ Aremoricae *Glück* (*p. 31 sq.*); armoricae X.

§ 7 milia *M*[2]; *ed. pr.*; milibus *Vasc.*, *St.*; milium α; mil. β.

cap. 54. § 1 alios territando ... alios cohortando *e*; *Vasc.*, *Paul*; ¶ cum se scire quae fierent denuntiaret, alias cohortando *Ald.*; cum se sc. qu. fier., alias cohort. denuntiaret α; cum sciret deficere, alias cohortando β; [cum] se scire qu. fier. [denuntiaret], alias coh. *Oud.*

§ 4 tantum⟨que⟩ apud *Clark.*; ⟨at⟩ tantum apud *Paul* (*ZG. 32, 178*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 360*); ⟨ac⟩ tantum apud *Dittenb.*; ¶ (omnium uoluntatum *Oud.*)

§ 5 haud scio mirandumne ⟨non⟩ sit *St.*; ¶ populi Rom. imperium *Jur.* (*p. 568*).

cap. 55. § 1 superesse dicerent [partem] *Ald. nep.*

§ 2 Rhenum transirent *Vasc.*, *St.*; ¶ dicerent *Ciacc. post uerba* fortunam temptaturos *conlocandum cens.*

§ 4 gratiam⟨que⟩ *Ald.*, *St.*

cap. 56. § 2 hoc more Gall. est initium belli *del. Grut.*, *Bentl.*, *Oberl.*, *Apitz*; ¶ consuerunt, qui *distingu. EHoffm.*[2]; ¶ ⟨et⟩ qui ex his *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 5 at priusquam *Dav.*; ¶ quae⟨que⟩ fieri uelit *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*

cap. 57. § 1 manu *del. Urs.*; ¶ timebat, ⟨sed⟩ ne *uett. edd.*

§ 3 conloquendi] lacessendi *uel simile uerb. desiderat Kraff.*; ¶ plerique omnes *Ald. nep.*, *Hotm.*

cap. 58. (§ 4 quis quem⟨quam⟩ *uett. edd.*)

(§ 5 occiderent *Ciacc.*)

§ 6 hominis *del. Gitlb.*; *prob. Pramm.* (*ÖZ. 35, 917.*)

§ 7 Neruiorum] Treuerorum *ed. pr.*, *Ber.*

Liber VI.

cap. 1. § 2 a Cn. Pompeio *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ petiit *HM* (*LC. II 1084, 12*); ¶ (maneret *uett. edd.*;) ¶ consul *Ciacc.*, *Paul* (*ZG. 32, 165*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 352*); consul is *Rubenius* (*El. I 15*), *Grut.*, (*Voss.*) *Madv.*; *improbat Hug* (*JB. 2, 1151*); consulis *del. Bentl.*, *Pramm.* (*ÖZ. 35, 195*); consuli *Hzg.*

§ 3 Galliae *del. Hotm.*; ¶ resarcire *Kraff.*; *prob. RMg* (*PhA. 13, 728*); ¶ sed etiam ⟨illae⟩ maior. aug. cop. possent *JLange* (*JJ. 143, 199*).

§ 4 duplicato[que] *Ciacc.*; ¶ cohortum *Ciacc.*; ¶ quas Cotta et Titurius amiserant *Hotm.*

cap. 2. § 2 ciuitates (*M*;) *ed. pr.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*; societatem *Hotm.*; ¶ de pecunia *del. Ciacc.*; et pecunia (*ed. pr.*,) *Ber.*, *Vasc.*, *St.* (*Ciacc.*)

§ 3 ad imperandum *Ciacc.*

cap. 3. § 4 ne omnia postpon. uid. *vGöl.* (*180*; [2]*207.*)

cap. 4. § 3 tempus instans *Hotm.*

cap. 5. § 2 Senonum *del. Kraff.*; ¶ eo quod meruerat *del. Apitz*, *Vielh.* (*ÖZ. 17, 237*); *defend. Dt.* (*Qu. 27*), *AHorner* (*II 18—20*); eo quod in eum erat *Faern.*, *St.*

§ 3 non esse certaturum *Ber.*, *Lips.*, *Scal.*; contenturum *uel* decertaturum *RSchn.* (*PhW. 5, 107*); decertaturum *prob. Pramm.*[2]; ¶ consilia omnia circumspiciebat *JLange* (*JJ. 143, 207 sq.*)

§ 4 erant Menapii, propinqui *Kraff.*, *JCLaurer* (*I 19 sq.*)

§ 5 bello lacessendum *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ aut ad Transrhenanos confugere conaretur *Jurin.*; aut cum Transrh. congredi conaretur *E*; *Gudius* (*ap. Oud.*); aut cum T. congrederetur *HHartz* (*Coniect. p. 9*); *hoc improb. RSchn.* (*JB. 13, 350.*)

§ 6 in Treueros *del. OSchambach* (*JJ. 125, 218 sqq.*); in Remos *Cluver.* (*Germ. l. II c. 14 p. 67*).

cap. 7. § 1 in Remorum finibus *Cluver.* (*Germ. l. II p. 67*), *OSchambach* (*JJ. 125, 218 sqq.*).

§ 2 bidui [uia] *Ciacc.*

§ 5 ⟨at⟩ augebatur *Paul* (*ZG. 32, 178*); *improbat Geyer* (*JB. 5, 360*).

§ 6 in consilio *del. Paul* (*ZG. 35, 267 sq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 226*); in concilio *Ald., Vasc., Lips., Scal., Np., Hell.* (*Ph. 13, 366*), *AHorner* (*II 20 sq.*); *id improb. OSchambach* (*JJ. 125, 217*); consulto *Hecker (p. 101), AZucker* (*BB. 25, 27 sq.*)

§ 8 his rebus fugae sim. prof. eff. *del. Paul* (*ZG. 35, 284 sq.*)

cap. 8. § 1 (ne paratam (*uel* insperatam tantam) praedam *Ciacc.*;) ¶ auxilia exspectare *recc.*; *Vasc., AKellerbauer* (*Ph. 21, 161*); — exspectari *ed. pr.*

§ 2 simulatione timoris placide *Ursin.*

§ 5 dimissis] relictis *cod. reg.*; *Clark.*; missis (*uel* praemissis) *HM* (*LC. I 917*).

§ 6 (pila in hostes iaciunt *Ald., Lips., Scal.*;) ¶ quos ⟨modo⟩ fugere credebant, inf. s. ad se ire uid., impetum [modo] ferre non pot. *HHartz* (*Coniect. p. 9 sq.*); — (impetum nostrorum ferre non pot. *HM, LC. II 627*); impetum ⟨paulum⟩ modo *JLange* (*JJ. 143, 199 sq.*)

§ 8 cum his *del. Petersdorff* (*GP. Belgard 1879, 12*); ¶ comitati eos *del. Apitz* (*SchOr. p. 15*).

cap. 9. § 2 quod ⟨Germani⟩ auxilia contra se *Hotm., Voss., ThBergk* (*Rheinl. p. 114*), *Pramm.*; quod auxilia contra se ⟨Suebi⟩ *Hotm.*; quod auxilia ⟨illi⟩ contra se *HM* (*LC. II 2213*); ¶ Treueri miserant *Ber.*

§ 7 parcat, nec *Dav.*; (parcat, neu *Oud.*)

§ 8 Vbiorum *fik*; *Ald.*; ubi horum *X*; ¶ accipit *cod. Urs.*(?); *Dav.*; accepit *X.*

cap. 10. § 2 ⟨se⟩ suaque omnia *Pluyg.*

§ 5 (infinitae magnitudinis *Ald.*;) ¶ appelletur *St.*; ¶ Cheruscos a Sueuorum, Sueuos (Suebosque *Kvíčala*) a Cheruscorum iniuriis incursionibusque *Ciacc., Kvíčala* (*ap. Pramm.*); — a Cheruscis *uett. edd.*; — iniuriis incursionibusque *del. Paul* (*ZG. 35, 276 sq.*); ¶ ad eius initium [siluae] **WNitsche.*

cap. 11. § 2 in omnibus *om. Ald.*; *del. Bentl.*; ¶ partibusque *del. Dav., Bentl., Np.* (*p. 85 sq.*), *EHoffm.*[2]

§ 4 id eius rei causa *St.*; ¶ habeat *Whitte*; habet *X*; *CLilie* (*GP. Berlin, Humb. G. 1884, 7*). (§ 5 duas *del. Oud.*)

cap. 12. § 6 restitutis per Caesarem, nouis comparatis *Vielh.* (*ÖZ. 17, 237 sq.*); ¶ amplificatis *Hotm.*; ¶ principatum amiserant *Paul* (*ZG. 32, 167*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 353*).

§ 7 adaequari...gratiam *Donat. Jannoctius* (*ap. Brut.*); ¶ intellegebant *Vasc., St.*; ¶ dicabant] dederant *ed. pr., Vasc., St.*; dediderant *Ber.*; dicarant *Ursin.*

§ 9 eo tamen statu *Paul* (*ZG. 32, 191*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 368*).

cap. 13. (§ 2 dicant] addicunt *Aim.*; *Hotm.*)

§ 2. 3 nobilibus; ⟨iis⟩ in hos *Whitte*; nobilibus; ⟨quibus⟩ in hos *Dt.* (*prf.*); nobilibus; ⟨eisque⟩ in hos *Kvíčala* (*ap. Pramm.*)

§ 4 rebus diuinis praesunt *Hotm.*; ¶ ad eos magnus *Np.* (*p. 790 sq.*); ad hos magnus *X.*

§ 5 decernunt praemia poenasque [constituunt] *Kraff.*

§ 6 aut priuato aut publico eorum *Apitz.*

§ 9 hoc mortuo [aut] si qui . . . succedit; at si sunt *Daehne*; ¶ si qui [ex] reliquis excellit, dignitate succedit *ChTPfuhl* (*JJ. 87, 788 sq.*); ¶ druidum deligitur (*Oud.*,) *Whitte*; druidum ad id eligitur *Hxg.*

§ 10 in luco consecrato *Casaubon.* (*prooem. ad Diog. Laert.* § 1), *Voss., RBentl.* (*ad Lucan. Phars. I 453.*)

cap. 14. § 1 militiae uacationem omniumque rer. hab. immunitatem *del. Paul* (*ZG. 35, 269 sq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 226*); — militiae uacationem *del. EHoffm.*[2]; — omniumque onerum *CFHeinrich* (*Obseru. in auct. uett. I p. 112 Hannov. 1794*).

§ 3 magnum illi numerum *Dav.*; ¶ reliquis fere [rebus] *Hxg*; ¶ rationibus *del. AMiller* (*BB. 3, 1. 2*), *Kraff.*; ¶ [Graecis] litteris *Hotm., Voss.*; *prob. Yvo Villiomarus, i. e. JJScaliger* (*Animaduers. in loc. controuers. IV c. 12*).

§ 3. 4 *uerba* itaque annos non nulli . . . memoriam remittant *JLange* (*JJ. 143, 203 sq.*) *transponit post uerba* iuuentuti tradunt (§ 6).

§ 4 duabus de rationibus instituisse *Kraff.*; ¶ in uulgus *ed. pr.*, **PHarre.*

§ 6 eorum motibus *ed. pr., Ber.*

cap. 16. § 1 natio est hominum Gallorum *Oud.*

§ 5 aut [in] latrocinio *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; ¶ aut ⟨in⟩ aliqua noxa *ed. pr., Ber., Vasc., St.*; aut alia noxa *RSchn.* (*PhW. 5, 918.*)

cap. 17. § 1 deorum *Ciacc., Paul* (*ZG. 32, 191 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 368 sq.*).

§ 3 quae supera(ue)rint *X*; quae superauerunt *ed. pr.*; cum superauerint *Ciacc.*; cum

superauerunt *Clark.*; qui superauerint *Jurin.*, *EHoffm.*; quae super. *del. Bentl.*

§ 4 exstructos cumulos *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

(§ 5 neque ⟨id⟩ saepe accidit *Hzg.*)

cap. 18. § 2 (spatia omnia temporis *RMg*, *LC. 886, 42*;) ¶ definiunt *Vasc.*, *St.*; ¶ ⟨et⟩ dies natales *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

§ 3 ab ceteris differunt *Bentl.*

cap. 19. § 2 uita superauit *Whitte.*

§ 3 de morte *del. Ciacc.*

§ 4 ab iis] a uiuis *Markl.* (*ap. Bentl.*); a quibusque *Bentl.*; ¶ iustis funebribus confectis *Ursin.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Jurin.* (*p. 568*), *Dittenb.*; mutuis uulneribus confecti *Markl.* (*ap. Bentl.*); funeribus *del.* (*Ursin.*,) *Hotm.*

cap. 20. § 1 legibus sancitum *uett. edd.*

§ 2 terreri] permoueri *Kraff.*

§ 3 ex usu iudicauerunt multitudini (*uel* multitudinis), produnt *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1347.*)

cap. 21. § 1 Druidas *Vasc.*, *St.*

§ 2 operibus iuuantur *Vasc.*, *St.*

§ 4 ali . . . ali *Ald.*; alii . . . alii *X*; — [ali] uires *Paul* (*ZG. 32, 164 sq.*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 352*).

§ 5 feminae ⟨uiri⟩ notitiam *WNitsche* (*ZG. 41, 562*); ¶ pellibus [aut] paruis *Kraff.*; ¶ renum tegimentis *Ber.*, *Hotm.*

cap. 22. § 1 non ⟨omnes⟩ student *Hotm.*

§ 2 qui cum una coierunt α; quique una coierunt β; [qui] cum una coierunt *Kraff.*, *EHoffm.*[2]; qui una coier. *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; qui communiter coier. *Frig.*; qui tum una coier. *Hell.* (*Ph. 19, 484 et JB. 68, 15*); *improb. EHoffm.*[2]; qui in unum coier. *Vielh.* (*ÖZ. 17, 238 sq.*); qui in commune coier. *Dübn.*; ¶ quantum eis et quo loco *uett. edd.*

§ 3 potentiores humilioresque *Paul* (*ZG. 32, 196 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 371*); potentiores atque humiliores *HJMüller* (*Symb. II p. 33*); ¶ accuratius ⟨quam⟩ ad *Jurin.*; ¶ oriatur potentiae cupiditas *Hotm.*; oriatur regnandi cupid. *HHartz* (*Coniect. p. 10*).

§ 4 ut omni aequitate *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1348.*)

cap. 23. § 2 audere considere *Paul* (*ZG. 32, 177*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 359*).

§ 4 praesint et uitae *Ciacc.*, *Kraff.*; *prob. RSchn.* (*PhW. 5, 1327*), *RMg* (*Rel. p. 23*).

§ 7 qui ⟨se⟩ sequi uelint *Paul* (*ZG. 32, 163*).

§ 8 numero habentur *ed. pr.*

§ 9 qui quaqua de causa *Frig.*

cap. 24. § 1 [ac] fuit antea tempus **WNitsche*; ¶ superarent, ⟨ut⟩ ultro *ed. pr.*; superarent ⟨et⟩ ultro *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ inferrent ⟨ac⟩ propter *Aim.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 2 et ⟨aliis⟩ quibusdam *Cluver.* (*Germ. III c. 47 p. 212*); ¶ cum illi Orcyn. app. *Kraff.*; ¶ Volcae *Ursin.*; uolgae *aut* uolgo *aut* uulgo *X.*

§ 4 nunc quod . . . patientiaque *Ald.*; nuncque . . . patientia qua *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*; ⟨ac⟩ nunc quoque . . . patientia qua *Morus*; nunc quidem . . . patientiaque *Np.*; nunc quoque . . . patientia qua *Schn.*, *Db.*, *EHoffm.*[1]; nunc quidem . . . patientia atque *ATittler* (*JJ. 81, 507*), *Pluyg.*; nunc quod . . . patientia qua ⟨ante⟩ *Hell.* (*Ph. 31, 517*); — nunc quoque in eadem [inopia] egestate patientiaque *EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*PhR. 1889, 52*).

§ 5 prouinciarum *X*; *om. Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; prouinciae *Glar.*, *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *Voss.*; prouinciae nostrae *uel* prouinciae, dum *Oud.*; prouinciae Rom. *Elberl.*; — Galli autem, ⟨quibus⟩ prouinciae *Hotm.*; ¶ copiam [atque] usus *Kraff.*

§ 6 paulatim⟨que⟩ *Clark.*; ¶ ne se ipsi quidem *Apitz.*

cap. 25. § 2 Nemetum] Venetum *Beatus Rhenanus* (*Rer. German. lib. 3*), *Althamer* (*ap. Glar.*); ¶ Rauracorum] Aetuatium *Glar.*; ¶ Danuuii *Glück* (*p. 91*), *JBecker* (*ZAW. 1851 p. 453*); danubii *X*; ¶ Anartum *Ciacc.*, *Ursin.*; Aranitium *Rhellican.*

§ 3 sinistrorsum *Vasc.*, *St.*

§ 4 ([huius] Germaniae *Voss.*;) ¶ aut [audisse aut] adisse *ik*; *Faern.*; — aut uidisse [ad] initium *Hotm.*; — adisse [ad] initium *Vasc.*, *St.*

§ 5 multa[que] *uett. edd.*; ¶ differant ab aliis *Aim.*; *Hotm.*; ¶ hae sunt *Vasc.*, *St.*

cap. 26. § 1 bos] bisons *Hotm.*

§ 2 ab eius summa *ed. pr.*; ab eo summo *HM* (*LC. 11 2058*); ¶ palmae rami[que] *Faern.*, *Hotm.*, *Whitte*, *CHartung* (*Ph. 39, 540*), *Kraff.*; — se ut palmae rami late diffundunt *St.*

§ 3 statura *Paul* (*ZG. 32, 170*); *prob. Eussn.* (*BB. 20, 264*); natura *X*; *Geyer* (*JB. 5, 355*), *Hellwig* (*p. 22*).

cap. 27. § 1 capreis *k*; *Salmas.* (*exercit. Plin. p. 164 ed. Traiect. 1689.*)

§ 3 paulum modo acclinatae *Vasc.*, *St.*

§ 5 consuetudine acclinauerint *Vasc.*, *St.*

cap. 28. § 3 foueis] laqueis *Kraff.*; ¶ uenationis ⟨se⟩ exercent *Pluyg.*

§ 5 et figura et species *del. Eussn.* (*BB. 20, 264 sq.*); et species *del. Hellwig* (*p. 12*).

cap. 29. § 1 minime omnes *X*; min. omnium *Lips.*(?), *Bentl.*, *Kvíčala* (*ap. Pramm.*); min. homines *Dav.*, *Bentl.*, *Paul* (*ZG. 32, 192 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 369*); minime [omnes] *Apitz*; omnes *aut delend. aut post uocem* Suebos *transponend. cens. Vielh.* (*ÖZ. 17, 239 sq.*); *transponit post* Suebos *Pramm.* (*ÖZ. 34, 254.*)

§ 2 qua ripas *Kraff.*; quae ripam *Vasc.*, *St.*

§ 3 Volcacium *Dittenb.*; Volcatium *edd.*; ¶ praeficit *Vasc.*, *St.*

§ 4 profectus *del. Faern.*, *Scal.*; *id prob. Hotm.*; proficiscens *Voss.*; profecturus *Bentl.*; ¶ *uerba* per Arduennam siluam . . . in longitudinem patet *del. Oberl.*, *Apitz*; ¶ ad Remos pertinet *ThBergk* (*Rheinl. p. 31*); ¶ amplius quinquaginta *Ciacc.*, *Voss.*; amplius CL *D'Anville* (*p. 89*) *et vGöl.* (*190*; [2]*218*); ¶ Basilum *Jungerm.*; basilium *X*; ¶ proficere possit *k*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Np.*; prof. posset *Hell.* (*Ph. 19, 507*), *Procksch* (*CT. p. 19*), *EHoffm.* (*Stud. p. 96.*)

cap. 30. § 1 Basilus *Jungerm.*; basilius *X*.

§ 2 ⟨sicut⟩ magno *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; magno ut *Frig.*; ut magno (*Schn.*,) *HM* (*LC. II 517 extr.*), *RMg* (*LC. 1228, 56*); ¶ eius aduentus *del. Apitz*; *post subst.* nuntius *transponend. cens. Oud.*; ¶ nuntiis *uett. edd.*; ¶ effugere [mortem] *Ciacc.*, *Voss.*; effugere Ambiorigem *Jurin.*

§ 3 hoc eo factum est *ik*; *Hotm.*, *KZelger* (*ÖZ. 35, 597*); ¶ angusto [in] loco *Vasc.*, *St.*

cap. 31. § 1 an copias suas iudicio non condux. *uett. edd.*; ¶ existimaret *D*; *Paul* (*ZG. 32, 172*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 356*); ¶ prohibitus ⟨fuerit⟩ *uett. edd.*

§ 2 [sed] certe *Ciacc.*

§ 3 ⟨in⟩ insulis *Q*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; in ⟨iis⟩ insulis *ASWesenberg* (*Tidskr. 9, 101*).

§ 5 belli ac fugae *HAKoch* (*ZG. 15, 593*).

cap. 32. § 2 ut reducerent *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*, *H. W. van der Mey* (*Mn. 12, 226*).

§ 3 ad Vatucam *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*; ad Varucam *Hub. Thomas Leodius 321* (*de Tungris et Eburon. p. 11 sq.*), *Goropius Becanus* (*ap. Brant.*); ad Varutam *St.*; ad Ratucam *Lampertus Paschalis* (*ap. Glar.*).

cap. 33. § 3 cum reliquis IIII *Ursin.*; *quod refutat Voss.*; ¶ Scaldem *X*; *Vielh.* (*ÖZ. 10, 558*); (Ascaldem *Ald.*;) Sabim *St.*, *Mannert* (*Geogr. d. Griech. u. Röm. II 164 sq.*), *Apitz*, *HMüller* (*JRh. 7, 13*), *vGöl.* (*193*; [2]*222*), *Thomann* (*III 24*); *improb. Hug* (*JB. 2, 1162*); Calbim (*uel* Calbem), quod influit in Mosellam *Bergk* (*Rheinl. p. 33*); *quod improbat EHübner* (*JRh. 80, 125*), *WDittenberger* (*Westdeutsche Ztschr. 1883, 81*).

§ 4 quem ad diem *Ciacc.*, *Whitte.*

§ 5 ad eundem diem *Paul* (*ZG. 32, 162*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 350*); ¶ (aliud adiumentum belli *HHartz*, *Coniect. 10 sq.*)

cap. 34. § 3 quae loca *Morus*; — *uerba* quae loca uicin. er. nota *Morus transpon. post uoces* palus impedita (§ 2); ¶ ⟨a⟩ perterritis *Gland.*; ⟨ab⟩ perterritis *ik*; *Ursin.*; — uniuersis perterritis ac dispersis ⟨hostibus⟩ *Hotm.*

§ 4 longius seuocabat *Paul* (*ZG. 32, 162*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 350*); ¶ (itineribus) confectos *vGöl.* ([1]*195*; *om.*[2]); ¶ *totam hanc paragraphum* (nam et praedae . . . adire prohibebant) *Morus transponit post uerb.* conseruandis (§ 3).

§ 5 sceleratorum interire *Jurin.* (*p. 568*); — interfici uellet ⟨Caesar⟩ *Hotm.*

§ 8 ad se euocat *Oud.*, *Kraff.*, *Paul* (*ZG. 32, 167*); ad se *improb. Geyer* (*JB. 5, 350*); ¶ ad diripiendos Eburones *del. Paul* (*ZG. 35, 277*); *improb. RSchn.* (*JB. 12, 228*); ¶ quam legionariorum periclitaretur *Ald.*; ¶ *uerba* pro tali facinore *deprauata esse censet Hotm.*; *del. Apitz.*

cap. 35. § 1 Eburonum finibus *St.*; ¶ apparebat septimus *ed. pr.*

§ 2 posait [et] quantos *ed. pr.*

§ 6 transeunt ⟨ii⟩ *Daehne*, *Frig.*; transeunt ⟨hi⟩ *DE*; *Apitz*; ¶ perfectus *X*; imperfectus *recc.*; *uett. edd.*; (praefractus *Oud.*;) interruptus (*uel* interscissus) *Bentl.*; (posterior factus *Vielh.*, *ÖZ. 17, 716.*)

§ 7 paludes in bello *Pramm.* (*PhR. 1883, 1101*), *Paul* (*PhW. 4, 1244*); — [in] bello *Db.*, *Dt.* (*prf.*); *improb. Vielh.* (*ÖZ. 17, 241 sq.*), *Hell.* (*Ph. 31, 518.*)

§ 8 quid nos *vGöl.* (*196*; [2]*224.*)

§ 10 obiecta spe *M*[a]; *ed. pr.*; oblata ⟨tanta⟩ spe *Paul* (*ZG. 32, 195 sq.*); *prob. Geyer* (*JB. 5, 370*); ⟨hac⟩ oblata spe *HJMüller* (*Symb. p. 33*); *prob. RSchn.* (*PhW. 5, 1327*); oblata ⟨ita⟩ spe *uel* ⟨ita⟩ oblata spe *APolaschek* (*ÖZ. 42, 306*).

cap. 36. § 1 praecepto Caesaris *Jurin.*; ¶ extra munitiones *St.*

§ 2 siquidem ex castris egredi non liceret *del. Paul* (*ZG. 35, 263*); *improb. JCLaurer* (*II p. 5 sq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 227*); ¶ in milibus pass. tribus *del. Bentl.*

§ 3 complures erant *α*; complures erant in castris *β*; complures erant ad curandum (*uel* curationi) *Hzg.*

cap. 37. § 1 [et] casu *k, codd. Ursini*; *Clark.*; etiam casu *Dav.*; — (et hoc ipso tempore casu *Oud.*)

§ 6 contendat prouident *HM* (*LC. II 90*).

§ 8 occiderint] consederint *Paul* (*ZG. 32, 176*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 358 sq.*).

cap. 38. § 1 Bibaculus *Hotm., Dav.*; ¶ qui primum pilum ad C. dux. *del. Bentl.*; ¶ superioribus libris (*uel* commentariis) fecimus *Hotm.*

§ 2 hic (*uel potius* hoc die) fisus *EBonstedt* (*JJ. 103, 339 sq.*); *improb. MMiller* (*p. 8 sq.*), *RMüller* (*JB. 4, 14*), *Dt.* (*Ph. 34, 717 sqq.*)

§ 4 per manus traditus *RSchn.* (*PhW. 4, 1023*).

cap. 39. § 3 nemo est tam f., qu. r. nou. perturbetur *del. Vielh.* (*ÖZ. 12, 62*), *Paul* (*ZG. 35, 285 sq.*); *defend. JOLaurer* (*II 18 sq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 227*); — nemo tam est fortis *Frig.*

§ 4 ⟨ab⟩ oppugnatione *Ald.*; ¶ (perspecta paucitate *MMiller, p. 15*;) dispecta paucitate *Paul* (*ZG. 32, 168*); *improb. Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 355.*)

cap. 40. § 1 procurrerant *vGöl.* (*199*; [2]*227.*)

§ 1. 2 perterrent. milites alii *Eussn.* (*Lit. Centr. 1883, 195*); perterrent milites. alii *edd.*, *Pramm.* (*ÖZ. 36, 592 sq.*)

§ 2 castra, etsi *Schn.*; ¶ etsi pars a. c. cec., at rel. s. posse [confidunt] *JLange* (*JJ. 143, 208*); — confidant *HHartz* (*Coniect. p. 11*); *improb. RSchn.* (*JB. 13, 350.*)

§ 6 etiam nunc *del. OSchambach* (*JJ. 125, 217 sq.*); ¶ percepto *del. Ciacc.*, *Scal.*; ¶ profuisse aliis *uel* prodesse ⟨in⟩ aliis *WNitsche* (*ZG. 41, 562*).

cap. 41. § 2 at tantus *EN*; *Dav.*; ac tantus *X*; *Hell.* (*Ph. 31, 518 sq.*); ¶ fidem non haberent *Ald.*

§ 3 castra oppugnare ausuros fuisse *Bentl.*

cap. 42. § 1 belli non ignarus *M*[2]; *uett. edd.*; ¶ minimo] minimum *Heins.* (*ap. Oud.*), *Pluyg.*; ¶ (casu] ausu *Hotm.*)

(§ 3 transissent . . . obtulerint *ed. pr.*)

cap. 43. § 1 coacto ⟨equitum⟩ numero *Madv.*; *prob. Pramm.* (*Lexikogr. p. 27.*)

§ 3 si qui [etiam] in praes. se occ., tamen his ⟨etiam⟩ deducto *Ciacc.*

§ 4 dimisso equitatu *Paul* (*PhW. 4, 1213 sq.*), *HHartz* (*Coniect. p. 11*); ¶ ubi modo uisum *JFreudenberg* (*JJ. 85, 227 sq.*); — ut modo uisum *ik*; *Oud.*; ut non modo uisum *X*; *edd. uett.*; ¶ circumspicerent *del. Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *Pluyg.*; *defend. Np.* (*p. 87*); circumspicientem *Oud.*; conspexisse dicerent *Ber.*; ¶ ⟨sed⟩ nec plane *edd. uett.*

§ 6 uideretur, cum ille *Ciacc.*; ¶ saltibus occultatus se eriperet et noctu alias *HM.*

cap. 44. § 1 deducit *DE*; *HM* (*LC. II 1644*).

(§ 3 instituerat] consueuerat *Ciacc.*)

Liber VII.

cap. 1. § 1 cognoscit *del. Ciacc.*; ¶ de ⟨P.⟩ Clodii *hl*; *Ciacc.*, *Whitte*; ¶ ⟨de⟩ senatusque *Ald.*, *LMüller* (*JJ. 81, 425*), *HAKoch* (*ZG. 15, 597*).

§ 2 adfingunt rumores *Ciacc.*

§ 4 ac semotis locis *HM* (*LC. II 483*).

cap. 2. § 1 principesque ⟨se⟩ *uett. edd.*

§ 2 ⟨de⟩ obsidibus cauere *ed. pr.*, *Ald.*

§ 3 tempore ei rei *Paul* (*ad BC. 3, 33, 1*).

cap. 3. § 1 cotuato *X*; Gutruato *Np.* (*p. 87 sq.*), *Glück* (*p.110 sq.*); ¶ Conconnetodumno *Glück* (*p. 63 sqq.*); ¶ Cenabum *Voss.*, *Glück* (*p. 57 sqq.*); genab. *codd.*; ¶ honestissimum equitem *Vasc.*, *St.*

§ 2 ubi quae maior *Schn.*; ¶ regionesque] regionis *Kraff.*; ¶ hunc alii *Nik*; *Hotm.*, *Lips.*; hanc alii α; *Whitte*; hinc alii β.

cap. 4. § 1 oratione *Paul* (*ZG. 32, 170 sq.*); ratione *X*; *Geyer* (*JB. 5, 355*); ¶ (Galliae totius *del. Kraff.*, *p. 10*;) ¶ facile ⟨eos⟩ incendit *uett. edd.*

§ 2 ad arma concurrunt *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ prohibetur *om. Nik*; *del. Ald.*, *Oud.*, *Hxg*, *HAKoch* (*ZG. 15, 600*); *improb. Np.* (*p. 88*); ¶ expellitur⟨que⟩ *Vasc.*, *St.*

§ 6 Turones *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ Andes *Glar.*, *St.*

§ 8 armatorum quantum *Vielh.* (*ÖZ. 21, 528 uel* [armorum] quantum), *Kraff.*; *prob. RMg* (*PhA. 13, 729*); iumentorum(que) quantum *APolaschek* (*ÖZ. 42, 307*).

§ 10 perterreant [alios] *Lips.* (*ap. Oud.*)

cap. 5. § 6 pronuntiarunt *uett. edd.*; pronuntia(ue)rint *X*.

cap. 6. § 1 Caesar nuntiatis *h*; *Frig.*

§ 4 qui eo tempore ⟨non satis⟩ pacati *Hotm.*; *quod refutat Dav.*; — ne iis quidem, eo tempore qui quieti *Vielh.* (*ÖZ. 21, 528 sq.*)

cap. 7. § 2 Nitiobroges *Schn.*; nitiobri-

ges *X*; ¶ irruptionem facere *HHartz* (*Coniect. p. 11*).

§ 4 Rutenis prouincialibus *Vasc.*, *Ciacc.*; Rutenis, prouincialibus *ed. pr.*, *Ald.*; ¶ Volcis Arecomicis *Vasc.*, *Ciacc.*; uolcis, artomicis *ed. pr.*, *Ald.*

cap. 8. § 2 Cebenna *M*[a]; *Glück* (*p. 57*); ceuenna *X semper*; ¶ (sudore ac labore *Oud.*;) labore ac sudore *Hzg.*

§ 3 se ⟨sic⟩ Gebenna *Vasc.*

§ 4 nuntii *X*; nuntiis *Manut.*, *plur. edd.*; ¶ ne ab hostibus diripiantur *Dittenb.*; *prob. RMg* (*PhR. 2, 685*), *Geyer* (*JB. 11, 144*).

§ 5 mouet per ⟨Boios in⟩ Aruernos uersus *Vielh.* (*ÖZ. 18, 614.*)

cap. 9. § 3 omnibus [suis] inopinantibus *Hzg.*

§ 5 Aruernis *del. KSchliack* (*JJ. 133, 78 sq.*).

§ 6 [Gergouiam] Boiorum oppidum *Scal.*, *Oud.*

cap. 10. § 1 uideretur *M*[a]; *uett. edd. et recent. fere omnes*; uideret *X*; *Clark.*, *Hell.* (*Ph. 31, 519 sq.*)

§ 2 omnium sociorum uoluntates *Kraff.*; *prob. RSchn.* (*JB. 17, 235*); ¶ ⟨a se⟩ alienare **WNitsche*; — alienari *Hotm.*

cap. 11. § 1 relinqueret ⟨et⟩ quo *HM*; ¶ instituit atque biduo *RMg* (*Rel. p. 4 sq.*).

§ 2 legatum reliquit *ed. pr.*; ¶ ea qui conficeret, C. Trebonium legatum relinquit. ipse ut quam prim. iter faceret, Genabum Carn. proficiscitur *edd. uett.*; ea qui conf., C. Treb. leg. relinquit, ipse ut qu. pr. iter faceret. Cenabum Carn. prof. *Dav.*, *JVahlen* (*ÖZ. 12, 1*); ut quam prim. iter fac., ea qui conficeret, C. Treb. leg. relinquit. ipse Gen. Carn. prof. *EHoffm.*[1]; ea qui conf., C. Tr. leg. relinquit. ipse [ut quam prim. iter faceret] Genab. Carn. prof. *EHoffm.*[2]; — ipse ut quam primum iter perficeret *uel* ipse quam prim. iter facit et Cenab. Carn. prof. *Voss.*; ipse, ut quam prim. iter confieret, Gen. C. pr. *Oud.*; ipse, ut quam maturrime (*uel* celerrime) res confieret *Bentl.*; ipse ut qu. prim. iter conficeret Genabum Carnutum, proficiscitur *Morus*; ipse, ut qu. pr. iter conficeret, Genab. Carn. prof. *Schn.*

§ 4 quod eo mitterent *del. Morus*, *WNitsche* (*ZG. 41, 562*); *quod improb. RMg* (*Rel. p. 23*); quod inmitterent *Frig.*

§ 5 biduo ⟨Caesar⟩ peruenit, ⟨et⟩ castris *Ald.*, *Vasc.*, *St.* ¶ in posterum ⟨diem⟩ *Pluyg.*; *prob. RSchn.* (*JB. 17, 235.*)

§ 8 quin cuncti uiui caperentur *Oud.*

cap. 12. § 2 Biturigum positum in uia *del. Oud.*, *Bentl.*, *Oberl.*, *Apitz*; *tuetur Np.* (*p. 88 sq.*), *Madv.*; ¶ Neuidunum *Hotm.*

§ 3 celeritate ⟨eadem⟩ *Bentl.*; ¶ reliquas res] rem *Kraff.*; ¶ equos] iumenta *AKellerbauer* (*Ph. 21, 161*); ¶ ⟨D⟩ obsides *Eussn.* (*BB. 20, 265.*)

§ 5 quem simul [atque] *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1348.*)

(§ 6 ⟨se⟩ suosque omnes *Hzg.*)

cap. 13. § 1 equestre committi *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*

cap. 14. § 1 ad consilium conuocat *Dt.* (*prf.*)

§ 3 facile ⟨et⟩ quod *Oud.*

§ 4 deleri β; diripi *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; discidi (!) *uel* elidi *uel* deici *uel* excidi (!) *Oud.*

§ 5 ⟨communis⟩ salutis causa *Pramm.*; *prob. RSchn.* (*PhW. 4, 296 et JB. 11, 166*); ⟨patriae⟩ salutis causa *Walther*; *prob. Metzger* (*BB. 24, 368*); ¶ a Boia *del. Scal.*, *Np.* (*p. 89 sq.*); *defend. vGöl.* (*11*; [2]*242 sq.*), *Hell.* (*Ph. 19, 531 sq.*); ab hoste *Ciacc.*; (a Boiis *Voss.*;) a Romanis *Ukert* (*Geogr. II 2 p. 323*); ab imo omnia *EHoffm.*[1]; ab hostium castris *HAKoch* (*ZG. 15, 600*); ab uia *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1152*); *improb. RMüller* (*JB. 1, 240 et 4, 6*); (omnia *Dt.*, *Qu. 31 et AHorner*, *1 9*;) ad Boiam (Boios) *Kraff.*; obuia (*Horner*) *EHoffm.*[2]; — hoc spatio a Boia quoquo uersus *del. Dav.*, *Bentl.*; hoc spatio a Boia *del. Dt.* (*Qu. 32.*)

§ 9 praedamque [tollendam] *Ciacc.*, *Hotm.*; praedamque [tollendam] *uel* praedamque potiendam *Madv.*

§ 9. 10 praedamque. toleranda haec, etsi *FPauly* (*ÖZ. 26, 620*); ¶ illa grauiora existimari debere, liberos *Vasc.*, *St.*

cap. 15. § 1 in reliquis fit *Frig.*; fit in rel. β; fit *om.* α.

§ 2 quae etsi magno cum dolore, omnes ferebant tamen [hoc sibi solatii proponebant], quod [se prope] explor. uict. cel. am. rec. confidebant *Apitz*; — [quod se prope] explor. uict. cel. am. reciperaturos [confidebant] (*Oud.*,) *Morus*; (quod pro explorata uict. cel. am. rec. confid. *Hzg*;) — se prope *del. HAKoch* (*ZG. 15, 596*), *Db.*, *Dt.*

§ 2. 3 [quod se prope] explorata uictoria celeriter amissa recuperaturos. confligebant de Auarico *Frig.*; *improb. Hell.* (*Ph. 19, 475*); — deliberatur] disceptatur *Vielh.* (*ÖZ. 15, 39.*)

§ 4 succendere cogantur *Whitte*[2].

cap. 16. § 2 diei] dierum *Vasc.*; die *Dachne.*

cap. 17. § 1 intermissa [a] flumine et palude *HM.*

§ 3 caruerint] carerent *Morus*; ¶ adacto] abacto *Ber.*, *Ciacc.*, *Hotm.*; ¶ sustentarent] sustentarint *Whitte*; ¶ (uox est ab iis edita *Ciacc.*)

§ 4 singulas legiones] singulos *mg. Vasc.*;

4*

singulos legionarios *Pluyg.*; *prob. RSchn.* (*JB. 17, 236.*)

§ 5 nusquam ⟨frustra⟩ incepta re *Kvíčala* (*ap. Pr.*)

§ 6 reliquisset *ThPHvanAalst* (*Dissert. Lugd.-Bat. Hagae Comit. 1878 p. 55*).

§ 7 praestare] praeoptare *Hotm.*; ¶ quam non ... parentare *Ciacc., Hotm., Voss.*; quam ⟨ut⟩ non ... parentarent *Voss.*; quam ne ciuibus ... parentarent *Dav.*

cap. 19. § 2 generatimque, distributi in ciuitates, omnia *RMg* (*Krit. Anhg*); — in ciuitates *del. Morus, Paul* (*ZG. 35, 268 sq.*); *prob. Eussn.* (*BB. 20, 265*), *RSchn.* (*JB. 12, 226*); ¶ uada ac saltus eius paludis *X*; *Vielh.* (*ÖZ. 81, 614*), *CRRitter* (*GP. Marburg 1869 p. 1—7*), *MMiller* (*p. 9 sqq.*), *RMüller* (*JB. 1, 240 sq.*); uada eius paludis ac saltus *EHoffm.*; — ac saltus *del. HHartz* (*Coniect. p. 11 sq.*); ac transitus (*Np. p. 90,*) *HAKoch* (*ZG. 15, 600*); ac salicta *Hell. Ph. 13, 397 sq.*), *Kraff.*; ac meatus *Madv.*; atque aditus *BMüller* (*p. 15 sqq.*); ac semitas *CFleischer* (*JJ. 119, 849 sq.*); — eius paludis *del. Kran.*; ¶ obtinebant] occuparant *Bentl.*

§ 5 uitam sua laude habeat car. *Dav.*; (uitam sua uita h. c. *Oud.*;) uitam sua utilitate h. c. *Bentl.*

cap. 20. § 1 insimulatur *Vasc., St.*

§ 2 [ad] haec respondit *Dt.* (*prf.*)

§ 3 qui se ipsum munitione *X*; qui se ipse sine munitione *Bentl., Paul* (*ZG. 32, 193*); *prob. HAKoch* (*ZG. 15, 600*), *Geyer* (*JB. 5, 369*); *improb. RMg* (*PhR. 1889, 52 sq.*); qua se ipse ut munitione *Terpstra* (*Mnem. 3, 186 sq.*); qui se ipse munitione *Apitz, Oehler*; qui se ipsius munitione *EHoffm.*[1], *Hell.* (*Ph. 31, 520 sq.*); qui se ipse ut munitione *Kran.*; qui se ipsa mun. *Dübn., RMg* (*l. l.*); qui se ipse sua mun. *HSchiller* (*BB. 27, 285 sq.*); — munitione *deprauatum esse arbitratur Np.* (*p. 90 sq.*)

§ 6 interuenissent *Ber., Vasc., St.*

§ 7 remittere *Vasc.*; remitteret *X*.

§ 12 haec, inquit, a me [Vercingetorix] *Gitlbauer*; *prob. Pramm.* (*ÖZ. 36, 430*); ¶ se [ex] fuga *Hotm.*

cap. 21. (§ 2 ex omnibus copiis *del. Vielh., ÖZ. 20, 543.*)

§ 3 penes eos *X*; *Hell.* (*Ph. 13, 371 et 19, 496 sq.*), *Vielh.* (*ÖZ. 15, 39 sq.*); paene in eo *ik*; *Ald., mg. Vasc., St., Clark., Bentl., Madv.* (*ap. Whitt.*[1]), *Whitte, Np.* (*p. 91*), *HAKoch* (*ZG. 15, 596*); paene ex eo *EHoffm.*[1]; *improb. LMüller* (*JJ. 83, 488*); paene eo *EHoffm.*[2]

cap. 22. *Inter cap. 21 et 22 quaedam intercidisse statuit Scal.*

§ 1 efficienda *X*; *Geyer* (*JB. 5, 354*;) effingenda *Paul* (*ZG. 32, 169*).

§ 2 destinauerant *X*; *Turneb.* (*Aduers. 14, 11*); distinuerant *Vasc., Hotm., Lips.* (*Poliorc. V, 8.*)

§ 4 malis *X*; alis *Ciacc.*, (*Lips.*,) *Madv.*; aliis *Lips.* (*Poliorc. V, 7*); (scalis *Hotm.*;) ¶ apertos *X*; *RSchn.* (*PhW. 4, 622 sq.*), *Geyer* (*JB. 5, 353*); repertos *Paul* (*ZG. 32, 168 sq.*).

cap. 23. § 1 perpetuae] XIIII pedum *RMg* (*Ph. 31, 548 et Krit. Anhg*); ¶ ⟨pedum tricenum⟩ in longitudinem *AEberz* (*JJ. 73, 60*).

§ 2 in fronte *del. JLattmann* (*JJ. 73, 262 et Ph. 15, 649 sq. et JJ. 87, 139*).

§ 3 his collatis *ed. pr., Vasc.*; ¶ (ordo adicitur *uett. edd.*;) ¶ intermissae *αh*; intermissis *a*[1]; *Hotm., RMg* (*Ph. 31, 549*).

§ 5 (cum ob speciem *Hotm.*;) ¶ rectis] reticulatis *ATittler* (*JJ. 81, 505 sq.*); ¶ pedum quadragenum *Hotm.* (*uel* pedes quadragenos ⟨longis⟩), *RMg* (*Ph. 31, 550*); ¶ reuinctis *Morus.*

cap. 24. § 1 tardarentur] tenerentur *Ber., Brut., Oud.*; tererentur *M*[a]; *Oud.*; turbarentur *recc.*; *Vasc., Hotm.*; ¶ (latum *del. JLattmann, Ph. 15, 660*;) *aut* longum *scribendum aut numerum mutandum esse cens. Rüstow* (*p. 143*), *vGöl.* (*I*[1] *60*; *II*[1] *21*; *I*[2] *66. 254*); longum *Dittenb.*; — aggerem [latum] pedes CCCXXX ⟨longum⟩, altum *EHoffm.*[2]; longum *improb. LMüller* (*JJ. 81, 432*), *Heller* (*Ph. 26, 685 sq.*); ¶ altum pedes XXXX *vGöl.* (*21*; [2]*254*); *improb. Hell.* (*Ph. 26, 685 sq.*)

§ 4 eminus] per manus *Kraff.*; manibus *Dt.* (*teste Pramm.*); *del. Pramm.*; ¶ ⟨alii⟩ picem *Hotm., HAKoch* (*ZG. 15, 600*), *Dt.*[1].

§ 5 legiones] cohortes (*uel* legionis cohortes) *Kraff.*; ¶ pluresque] duaeque *ik*; *Ald., Hotm.*

cap. 25. § 1 pluteos [turrium] *Köchly*; ¶ nec facile reduci apertas *vGöl.* (*23*; [2]*256*); *improb. Hell.* (*Ph. 19, 533*); ¶ praetereundum] praetermittendum *ik*; *uett. edd.*

§ 2 seui ac picis per manus traditas *HSchiller* (*BB. 27, 294*); ¶ glebas] globos *Ber.* (*ap. Schn.*); ¶ ⟨hic⟩ scorpione *Hotm.* (*aut* Gallus ⟨qui⟩ per manus (=β).)

§ 4 a protectoribus uacuus *Hotm.*; ¶ omni ex *Ciacc., Hotm.*; omni ea *α*; omni *β*.

cap. 26. § 3 iamque hoc *uett. edd.*; iamque haec *X*; ¶ matres familias *Ber., Ald.*; ¶ natura *ed. pr., Ald., mg. Vasc.*

(§ 4 perstare in sententiam *uett. edd.*)

cap. 27. § 1 promota turri ⟨altera⟩ *uel* promotis turribus *AEberz* (*ZAW. 1847, 604*); ¶ derectisque *αh*; *Hell.* (*Ph. 19, 534*); erectisque *Hotm.*; porrectisque *vGöl.* (*24*; ²*257*); perfectisque *afik*; *uett. edd.*; *improb. vGöl.* (*l. l.*); ¶ arbitratus est suosque, quod ... uidebat, languidius in op. uera. iussit (*aut codicum β lectionem sequendam cens.*) *Kraff.*

§ 2 intra uineas ¦β; *uett. edd., Apitz, Vielh.* (*ÖZ. 21, 529 sq.*), *EHoffm.*²; extra (castra) uineas *α*; extra (*uel* citra) uineas *Hotm.*; extra castra, intra uineas *Oud.*; extra castra sub uineis *Hzg*; interea *vGöl.* (*24*; ²*258*); inter castra uineasque *Hell.* (*Ph. 19, 534*); *quod improb. EHoffm.*²; *haec uerba del. HM* (*JB. 11, 202*); ¶ in occulto *del.* (*Oud.*,) *Morus, Apitz.*

cap. 28. § 1 ⟨e⟩ muro *HM* (*LC. II 2241*); ¶ obuiam contra ueniretur *X*; obuiam *del. Hotm., Bentl., Mor.*; contra *del. Faern., Ursin.* (*cod?*), *Apitz, Held*; *prob. HAKoch* (*ZG. 15, 597*), *Hell.* (*Ph. 19, 473.*)

§ 2 ultimas oppidi portas *Paul* (*ZG. 32, 171*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 356*).

§ 4 sic] sed *D*; *Paul* (*PhW. 4, 1212*).

§ 5 omni ex numero *Kran.*

§ 6 excipit *Ber.*; ¶ ueritus, ne ... oreretur, et procul in uia dispos. fam. ... disparandos deducendosque ad suos curauit, qua *Hotm.*; ueritus, ne ... oreretur, ut procul in uia disp. fam. ... dispar. ... curarat, quae *Sehn.*; ueritus⟨que⟩, ne ... oreretur, [ut] procul in uia dispos. famil. ... disparandos ... curauit, quae *RMg* (*Ph. 33, 727 sq.*); ueritus, ne ... oreretur, procul in uia dispositis famil. ... ⟨ut⟩ disparandos deducendosque ad suos curarent, quae *EHoffm.*²; ¶ misericordia] miseria *Hotm.*

cap. 29. § 1 ne perturbarentur incommodo *del. HGilbert* (*JJ. 133, 783*).

§ 2 neque [in] acie *uett. edd.*

§ 3 prouentus] euentus *bd*; *Ber., Ald., Vasc., St.*

§ 5 sanaturum] sarturum *Bentl., Sehn., Kraff.*; *prob. RSchn.* (*PhW. 5, 1327.*)

§ 6 posset obsistere *HM* (*LC. II 1130*).

cap. 30. § 1 neque se *uett. edd.*; se *om. X*; ¶ animo praeuidere *ed. pr.*

§ 4 primumque eo temp. Galli c. mun. instituerunt *del. AKellerbauer* (*Ph. 21, 161*); ¶ (erant animo consternati *Held*;) ¶ confirmati *Np.* (*p. 92*); *improb. Heller* (*Ph. 13, 367*); *prob. Eussn.* (*PhA. 7, 97*); consternati *X*; *JBecker* (*ZAW. 1851, 448*); parati *MMüller* (*p. 11*); *improb. Eussn.* (*l. l.*), *RMüller* (*JB. 4, 15*); comparati *Kraff.*; ¶ consternati, ut homines insueti laboris omnia *Ciacc.*; ¶ patienda] facienda *Ciacc., MMüller* (*p. 11*).

cap. 31. § 1 omnibus pollicitationibus *uel* [bonis] pollicitationibus *Vielh.* (*ÖZ. 21, 530*); bonis pollicitationibus *α*.

§ 2 quorum quis aut *Hzg*; ¶ capere *om. BM*; *ed. pr., Apitz, Frig.*; *improb. HAKoch* (*ZG. 15, 596*), *Hell.* (*Ph. 19, 475.*)

§ 3 refugerant] fugerant *Pluyg.*

§ 5 numero [et] quos *Vasc., St.*

cap. 32. § 3 singularis magistratus ... obtinere consuesset *St.*; ¶ duo ⟨nunc⟩ *Pramm.* (*PhR. 1883, 1101 et ÖZ. 36, 593.*)

§ 5 diuisum populum ⟨in⟩ suas *Jungerm., Scal., Pluyg.*; ¶ suas] diuisas *JMeyer* (*Journal Ministerstva Narodnago Prosvêstcheniia 1881 No. 7*; *cf. Rev. des Revues 1881 p. 333*), *HHartz* (*Coniect. p. 12*); ¶ cuiusque eorum] cuique eorum ⟨esse⟩ *Hotm.*; — diuisum populum in duas cuiusque (*uel* utriusque) eor. client. *RMg* (*Ph. 33, 728 sq.*); *id improbat RMüller* (*JB. 4, 36*).

cap. 33. § 1 atque ⟨ab⟩ hoste *Vasc., St.*; ¶ (detrimento sibi (*uel* summae rei) esse *Oud.*;) detrimento sibi fore *Bentl.*; ¶ quam ... aluisset] cui ... fauisset *JLange* (*JJ. 143, 205 sq.*); ¶ ⟨ad⟩ arma *Ald.*

§ 3 a fratre] ex fratre *Frig.*; ¶ magistratum deponere *ed. pr., Ber., Ald.*

§ 4 intermistis magistratibus *LBos* (*Animadu. p. 23*); intromissis magistratibus *Dav.*; intermissis magistratibus *X*; *Jurin.*; *del. Bentl.*; interim missis magistratibus *Hzg*; intermisso magistratu *Apitz.*

cap. 34. § 1 omnibus omissis his rebus] (*del. Dt. prf.*;) his *del. Ber., Faern., Lips., Scal., Np.* (*p. 92*); omnibus omissis, his rebus, huic bello s. *St.*; omnibus omissis suis rebus *Oud.*

§ 3 (omnibus interruptis pontibus ab altera eius fluminis parte *uel* omn. interruptis fluminis pontibus ab altera eius parte *Oud.*;) — ab altera [fluminis] parte *Mor.*

cap. 35. § 1 cum uterque utrimque exisset exercitus, in conspectu fereque e regione castris castra ponebant *α*; *haec exstant in ed. pr.*; *prob. Np.* (*p. 93*); *item Ber., sed* ⟨Vercingetorix⟩ castris castra ponebat *scripsit*; *Brutus, sed* fere[que]; *JGoerlitz* (*p. 10 sq.*), *sed delet uocem* exercitus; *ATittler* (*JJ. 81, 507*), *sed infra* erat⟨que⟩ in magnis C. d. *scribend. cens.*; *EHoffm., sed uerbo* exisset *mutato in* esset; *Vielh.* (*ÖZ. 21, 531*), *sed aut* ⟨hostes⟩ in conspectu ... ponebant *aut* (*omissa uoce* hostes) ponebat *scribend. cens.*; *Paul* (*PhW. 4, 1273 sqq.*), *sed* utrimque perrexisset *praestare arbitratur et*

e regione Caesaris castra ponebat dispositis . . . traducerent. erat *scribend. cens.*; cum uterque utrique esset exercitui in conspectu fereque e reg. castris castra ponerent β; *haec receperunt Ald. et Vasc.*; *eandem lectionem sequuntur St., Hell.* (*Ph. 19, 496*), *Dt., Madv., sed mutato datiuo* exercitui *in nomin.* exercitus; *item Lips., sed mutato uerbo* poneret *in* opponeret(?); — cum uterque utrique exstitissent exercitus in conspectu, fereque e regione castrorum castra ponebat *Oud.*; cum utrimque essent in conspectu, fere castra castris opponebant. dispositis *Mor.*; cum uterque utrique esset exercitui in conspectu, fere e reg. castris castra ponebant. dispositis *Daehne*; (cum uterque utrimque ⟨eodem tempore cotidie⟩ exiret exercitus, in conspectu fereque e reg. castris c. poneret *AEberz* (*JJ. 75, 851 sq.*); cum uterque utriusque exisset exercitus in conspectu, fere e regione castris castra ponebant. disp. *RMg* (*LC. 427, 26*); ¶ effecto] refecto *Vielh.* (*ÖZ. 21, 532*); ¶ erat in magnis Caesari difficultatibus [res] *Faern.*; ¶ Elauer *del. WNitsche* (*ZG. 41, 562*).

§ 3 copias *del. Ciacc.*; ¶ consuerat *Walther*; ¶ captis] demptis *ed. pr., Ber., Vasc., St., Clark., Jurin.*; sectis *Oud.*; exemptis *Bentl.*; carptis *Wendel* (*Krit. Bibl. Hildesh. 1820 p. 850*), *JBecker* (*ZAW. 1851, 446*), *Schn., vGöl.* (*31*; [2]*264 sq.*); detractis *Whitte*[1], *Dt.* (*JJ. 82, 478*); separatis (*uel* separatim positis) *Lahmeyer* (*JJ. 71, 521*); laxatis *Kindscher* (*ZG. 14, 426*); interceptis *FDrosihn* (*JJ. 93, 178*); partitis *Köchly, Vielh.* (*ÖZ. 21, 532*); (subtractis *uel* subreptis *Hell., Ph. 31, 522*;) cauis *Madv.*; ita positis *MMiller* (*p. 12 sqq.*), *FHoppe* (*JJ. 113, 618*); distractis *BMüller* (*p. 21 sq.*); sic aptatis *CFleischer* (*Festschr. 1879 p. 64 sq.*); sic aptis *AHorner* (*I 9*); ita apertis *HDeiter* (*JJ. 123, 267 sq.*); ita partitis *PThomas* (*RB. 26, 204*); ita locatis *RNovák* (*Listy filol. 11, 217*); interruptis *JCLaurer* (*BB. 21, 21 sqq.*); dimidiatis *Walther, WNitsche* (*ZG. 41, 562*); ita ordinatis *Pramm*[2]. (*Dittenb.*?); completis *GLandgraf* (*Untersuchungen zu Caesar u. sein. Forts. p. 88*); *id prob. APolaschek* (*ÖZ. 42, 307*); ¶ cohortibus] calonibus *Kraff.*; — captis quibusdam cohortibus] demptis quartis quibusque cohortibus *Ald.*, demptis quaternis (*uel* quatuor) quibusque (*uel* e quibus) cohortibus *Ciacc.*; demptis tertiis quibusque coh. *Blasius Vigenerus* (*ap. Brant.*); quartatis cohortibus *JGoerlitz* (*p. 11 sqq.*); additis captiuis (*uel* ex captiuis) quibusdam cohortibus *uel* additis captiuis singulis cohortibus *Hzg*; maniplis singulis demptis cohortibus *Np.* (*p. 93 sq.*); detractis*** cohortibus *WWeissenborn* (*JJ. 56, 392*); partitis quinis coh. *Vielh.* (*ÖZ. 15, 40 sq.*); carptis quartis quibusque coh. *JPreu* (*Eos 2, 136*); additis aquilis signisque coh. *AWeidner* (*ap. Pramm., Lexikogr. p. 27*); aptatis equitibus tamquam cohortibus *Metzger* (*BB. 20, 221*); sic apertis quidem coh. *HW van der Mey* (*Mn. 12, 226 sq.*); immixtis captiuis quartis quibusque cohortibus *EHoffm*[2].

§ 3. 4 constare uideretur ⟨atque⟩ his qu. long. poss. egredi iussis. Cum *Kraff.*

§ 5 celeriter refecto opere *Ber.*

cap. 36. § 1 (de oppugnatione [desperauit, de obsessione] non prius ag. const. *Oud.*;) de expugnatione desperauit *del. Apitz.*

§ 2 [atque] omnibus eius iugi collibus occupatis [qua despici poterat, horribilem speciem praebebat] principesque *Vielh.* (*ÖZ. 18, 615*); — dispici *Paul* (*ZG. 32, 168*); *improb. Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 355.*)

§ 5 aqua magnam partem *uel* aqua magna parte *Clark.*; *prob. Bentl.*; aqua magna ⟨ex⟩ parte *Kraff.*

§ 6. 7 non nimis] non *del. Ciacc.* (*Clark.*); non minus *B*[1]; *Guil. Canterus* (*nouae lect. II c. 28*), *EHoffm., Vielh.* (*ÖZ. 15, 41*); nimirum *vGöl.* (*38*; [2]*272*); ¶ tamen] tum *St., Dav., Clark.*; itaque *Jurin.*; — non nimis tamen firmo, tenebatur. silentio *Hotm.*; (non nimis firmo tenebatur tamen. silentio *Schn.*;) minime firmo tamen, tenebatur. silentio *Kraff.*; non infirmo tenebatur. tamen sil. *AZucker* (*BB. 26, 314 sq.*).

§ 7 subsidium . . . uenire posset *Ald., Vasc.*

cap. 37. § 2 cum his primum communicat *Nbd*; *uett. edd., Voss.*

§ 5 disceptatorem] disceptaturi *M*[2]; *ed. pr., Ald., Vasc.*; disceptatum *St.*; ¶ Romani *del. Hotm.*

§ 6 praemio deductis] praemio adductis *Faern.*; *prob. Hotm.*; praemii spe ductis *Voss.*

§ 7 ea ducenda] eo ducenda *Paul* (*ZG. 32, 174*), *HHartz* (*Coniect. p. 12*); ea traducenda *Pluyg.*; (ea) adducenda *HM*; — atque ea ducenda curaret *del. Geyer* (*JB. 5, 357 sq.*); ¶ ad Caesarem procurarent reliqua, qua ratione agi placeat [constituunt] *Kraff.*

cap. 38. § 3 ab istis cognoscite *Oud.*; ¶ fugerunt] effugerunt *Daehne, Paul* (*ZG. 32, 162*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 351*).

§ 5 [multos] equites *Whitte*; *prob. Np.* (*p. 66*); equites et multos *EHoffm.*; multos [equites] *Kran.*; cunctos equites *AZucker* (*BB. 26, 315*

sq.); ¶ fugisse] profugisse *uett. edd.*; effugisse *Paul* (*cf.* § *3*).

§ 10 in eodem mendacio . . . permanet *k*; *Ald.*

cap. 39. § 1 perduxerat] produxerat *Oud.*

§ 3 aestimare possit *Vasc.*, *St.*

cap. 40. § 6 deditionem significare *del.* (*Whitte*,) *Paul* (*ZG. 35, 277 sq.*), *EHoffm.*[2].

cap. 41. § 1 noctis *del. Köchly-Rüstow*, *vGöl.* (*40*; [2]*274 sq.*)

§ 2 ⟨in⟩ itinere *RMg* (*LC. 665, 17*); ¶ iisdem ⟨eodem⟩ in uallo *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*

§ 3 tormenta] tomenta *Hotm.*, *Lips.*

cap. 42. § 6 ⟨in⟩ itinere *uett. edd.*; itinere *X*; ¶ (armatorum *del. Apitz.*)

cap. 43. § 3 bonis ⟨et⟩ quod . . . pertinebat, timore *Paul* (*ZG. 35, 259 sq.*); bonis quod⟨que⟩ . . . pert., timore **WNitsche.*

§ 4 neque ⟨quicquam⟩ . . . deminuere *Pluyg.*

§ 5 contraheret nec profectio *WNitsche* (*ZG. 41, 562*).

cap. 44. § 2 admiratus] miratus *Paul* (*ZG. 35, 260*); *improb. Hell.* (*PhA. 15, 248.*)

§ 3 dorsum esse eius iugi siluestre et angustum, sed hinc prope aequum, qua *EHoffm.*; deorsum esse eius iugi ⟨locum⟩ prope aequum, sed hunc siluestrem atque angustum *Kvíčala* (*ap. Pramm.*); — hunc siluestrem] hac siluestre *Dav.*, *Whitte*; hinc siluestre *Oud.*; *prob. Hell.* (*Ph. 31, 522 sq.*); hunc ⟨locum⟩ siluestrem *Paul* (*PhW. 3, 559 sq.*); cliuum siluestrem *Kraff.*; ¶ qua esset aditus ad alt. p. oppidi *del. Apitz.*

§ 5 omnes] homines *Dittenb.*; *improb. Geyer* (*JB. 11, 144*).

cap. 45. § 1 turmas eodem (eisdem α) media nocte, imperat his (*om.* α) *X*; turmas eo de media nocte; iis (his) imperat *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *MMiller* (*p. 15*); turmas; eis de media nocte imperat *Np.*; turmas de media nocte; imperat *Paul* (*PhW. 3, 561 sq.*); turmas de media nocte; eis imperat *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 355*); ¶ omnibus locis peruagentur *af*; *St.*, *Procksch* (*CT. p. 13*).

§ 2 impedimentorum] iumentorum *Ciacc.*, *Eussn.* (*BB. 20, 265 sq.*); *prob. APolaschek* (*ÖZ. 42, 307*); ¶ ex castris [mulorumque] produci [neque his stramenta detrahi] mulionesque *Mor.*, *Apitz*; — produci neque iis β; produci atque iis *Ciacc.*; (produci iisque *Hotm.*;) produci eque iis *Lips.*, *Scal.*; produci deque iis *Dav.*; — stramenta] strata *Hotm.*

§ 5 unam] decimam *Paul* (*PhW. 3, 564 et 595 sqq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 229*); ¶ iugo *X*; *Hell.* (*Ph. 19, 539*); illo *vGöl.* (*45*; [2]*281*); *prob. MMiller* (*p. 16*); luce *Paul* (*PhW. 3, 562 sq.*).

§ 6 illo munitionum α; illo ad munitionem β; illico ad munitionem *vGöl.* (*45*; [2]*282*); in locum munitionum *JLange* (*JJ. 143, 207*); — munitionum *del. Vielh.* (*ÖZ. 21, 533*); *aut delend. aut* munitionis causa *scribend. cens. Metzger* (*BB. 20, 221*).

§ 9 euitari *Paul* (*ZG. 32, 171 sq.*); mutari α; *Vielh.* (*ÖZ. 15, 42 sq.*), *RMüller* (*JB. 4, 15*), *Eussn.* (*PhA. 7, 98*), *Geyer* (*JB. 5, 356*).

cap. 46. § 1 recta regione *del. Mor.*

§ 2 quicquid huic *X*; *defend. EHoffm.*; quicquid huc *Vasc.*, *Np.* (*p. 94 sq.*); quicquid hic *Frig.*; ¶ ⟨altero tanto⟩ *uel* ⟨uehementer⟩ augebat *Hotm.*

§ 3 praeduxerant *X*; (produxerant *uett. edd.*;) perduxerant *Hotm.*, *MMiller* (*p. 22*); ¶ ⟨tribus⟩ densissimis *Dav.*

cap. 47. § 1 quacum erat concionatus *X*; qua tum erat comitatus *Gryphius*, *Lips.* (*Elect. II 7*); quacum erat [contionatus] *Grut.*, *Madv.*; quacum erat commoratus *Hotm.*; quâ tum erat contionatus *Lamb. Bos* (*Animadu. p. 23 sq.*); qua cum maxime erat concomitatus *Oud.*; quacum communicarat consilium *Bentl.*; apud quam erat commoratus *Stoephasius*; quacum erat communicatus (receptus) *Hzg*; quacum erat conuersatus *Apitz*; quacum erat, contionatus *Np.* (*p. 95*); quacum erat, cohortatus *Vielh.* (?); quacum erat, contionatum *EHoffm.*; quacum erat, continuo *vGöl.* (*47*; [2]*284*); *prob. Köchly*, *HAKoch* (*ZG. 15, 600 sq.*), *HSteinberg* (*Ph. 33, 455*), *Hug* (*JB. 2, 1167*); *improbat Hell.* (*Ph. 19, 540*; *26, 687*); quacum erat, cliuum nactus *Hell.* (*Ph. 19, 540*); qua cum erat bucinator *Kraff.*; quacum ierat C. Trebonius legatus *Paul* (*PhW. 3, 600 sq.*); quacum erat, collem nactus *HDeiter* (*Ph. NF. 1, 677*).

§ 2 magna uallis *uett. edd.*

§ 3 neque prius finem *Schn.*, *Walther.*

§ 5 matresfamilias *Ald.*; *Vasc.*; ¶ (pectore nudo *X*; pectoris fine *ik*; *Oud.*; pectorum tenus *Bentl.*; pectore tenus *Jurin.*)

cap. 48. § 1 oppidum a Romanis teneri *del. Pluyg.*

§ 3 matresfamilias *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*

cap. 49. § 1 cohortes sex castris *Markl.* (*p. 276.*)

§ 2 terreret] deterreret *Paul* (*ZG. 32, 166*).

§ 3 progressus] regressus *vGöl.* (*49*; [2]*286*); *prob. Napol.* (*II 279*); *improb. Hell.* (*Ph. 26, 687 sq.*), *HSteinberg* (*Ph. 33, 455*), *Hug* (*JB. 2, 1167*), *Paul* (*PhW. 3, 597*).

cap. 50. § 2 dextris umeris exsertis] umeris

del. Lips. (*Elect. II 7*); dextris humeris apertis *uel* scutis in humeros reiectis *Bentl.*; dextris inermibus exsertis (*uel* extentis) *Jurin.*; ¶ pacatum *X*; *Np.* (*p. 95*), *Vielh.* (*ÖZ. 21, 534*); pacatis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; pacis Gallis *HAKoch* (*ZG. 15, 601*); pactum *Hell.* (*Ph. 19, 505*; *31, 537 sq.*); *prob. RMg* (*Rel. p. 4*); pacatorum *KEGeorges* (*Ph. 32, 91*); — paulo ante conuenerat *AWeidner* (*ap. Pr., Lexik. p. 27*).

§ 4 portas ex(s)cindere *uett. edd.*, *GLahmeyer* (*Ph. 38, 154*); ¶ ac saluti desperans *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1348*), *Eussn.* (*JB. 27, 286*); ¶ certe saluti prospiciam *uett. edd.*; ¶ adductus] elatus *Bentl.*

§ 5 simul⟨que⟩ *Vasc.*

§ 6 deficiant *Frig.*; ¶ proinde ⟨hinc⟩ abite *dik*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*

cap. 52. § 2 quod ipse . . . sensisset *Vielh.* (*ÖZ. 21, 534.*)

§ 4 a milite *Ber.*

cap. 53. § 1 ad extremum [oratione] *Clark.*, *Hand* (*Turs. I 132*), *HSchiller* (*BB. 27, 284 sq.*); ¶ quod ⟨incommodum⟩ iniquitas *Dittenb.*

§ 2 nihilo magis *Vasc.*, *St.*; nihilo minus *X*; nihil minus *Hzg*, *Apitz*; — nihilo minus ⟨copias suas intra munitiones contineret neque⟩ *HSchiller* (*BB. 27, 285*).

§ 4 ad flumen Elauer ⟨peruenit⟩ *Dittenb.*; ad flumen Elauer ⟨peruenit ibique⟩ *HM* (*LC. II 1372*); ¶ reficit eaque exercitum *Apitz.*

cap. 54. § 4 extortis, et in eam fortunam eamque in amplitudinem deduxisse *Oud.*; — deduxisset] eduxisset *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1151*); duxisset *HM*; ¶ redisse *Bentl.*, *Kraff.*; *prob. Oberl.*, *RSchn.* (*JB. 13, 352.*)

cap. 55. § 3 coemptorum *recc.*; *uett. edd.*

§ 5 negotiandi] aut itineris *add.* β; aut animi *add. Bentl.*

§ 7 ne qua esset usui *Oehler.*

§ 9 incutiendi timoris causa *Bentl.*; ¶ coeperunt, ut ab re frum. *dik*; *Ald.*; ¶ aut adductos inopia ex (*om.* β) prouincia expellere (excludere β) *X*; *del. Morus*, *Apitz*, *Whitte*, *Schn.*, *FSchoeller* (*GP. Mainz 1855 p. 15*); — aut adductos] et adductos *Dav.*, *Jurin.*, *Vielh.* (*ÖZ. 21, 534 sq.*), *Geyer* (*JB. 5, 361*); — — inopia] ad (*uel* in) inopiam *Geyer* (*l. l.*); — ex prouincia expellere] in prouinciam expellere *uel* [ex prouincia] expellere *Nicasius Ellebodius*; in prouinciam expellere *Hotm.*, *Np.* (*p. 96*); in prou. repellere *Dav.*; in prou. reicere *Bentl.*; in prou. compellere *Jurin.*

cap. 56. § 1 censuit, ⟨ut⟩ si esset . . . periclitandum, prius *FPauly* (*ÖZ. 26, 620*).

§ 2 nam ut . . . conuerteret *X*; nam ne . . . conuerteret (*Elberl.*,) *Np.* (*p. 96 sq.*); ¶ ut ne metu quidem necessario faciundum existimabat, cum α; ut nemo tunc quidem necess. faciendum existimabat, cum β; *Frig.* (*sed* tum quidem); id ne metu qu. nec. fac. exist., cum *ed. pr.*, *Ber.*; id ne tum quid. nec. fac. exist., cum *Ald.*, *Vasc.*; id ne tum qu. nec. f. exist., cum ⟨quod⟩ *St.*; ut nemo non (*uel* non nemo) tum qu. n. f. exist., cum (*uel* quod illi tum quidam necess. f. existimabant, cum) *Ciacc.*; ut nemo non tum qu. n. f. exist., cum *etiam Np.*; ut non nemo tunc qu. nec. f. exist., cum *etiam Schn.*; id minime tum qu. nec. f. existimabat, cum *Dav.*; (ut (*uel* id) metu qu. nec. f. existimabant, cum *Oud.*; ut ne metu qu. nec. f. exist. *del. Bentl.*, *Apitz*; id ne tum qu. nec. fac. existimabat; quin *Jur.*; id nemo tunc quidem fac. existim. cum ⟨quod⟩ *Mor.*; id, ut ne motu quid. nec. fac. exist., cum *Apitz*; id minime tum qu. nec. f. exist., cum ⟨quod⟩ *GSauppe* (*ZAW. 1839, 472*); minime tum qu. nec. fac. exist., cum ⟨quod⟩ *Whitte*; id neutiquam necessario fac. exist. ⟨et⟩ cum *Hell.* (*Ph. 19, 505 sq.*); ut ne metu qu. nec. fac. existimabat ⟨ita⟩, cum *Vielh.* (*ÖZ. 15, 43*); id ne metu qu. nec. fac. exist., cum ⟨quod⟩ *Madv.*; id metu quidem necess. tamen fac. exist., cum *FPauly* (*ÖZ. 26, 620 sq.*); id ne tum qu. nec. fac. exist. ⟨et⟩ cum *Hell.* (*PhA. 15, 249 sq.*); id ne metu quid. tunc necess. fac. exist., cum *Kvíčala* (*ap. Pramm.*); ¶ abiuncto Labieno . . . timebat *af*; *ed. pr.*, *mg. Vasc.*, *St.*; adiuncto labieno . . . timebat *ahl*; Tito Labieno . . . timebat *Ber.*; adiungi Labieno . . . cupiebat *Ald.*, *Vasc.*; Agedinco, Labieno . . . timebat *Ciacc.*; ab se intercluso Labieno . . . timebat *Jurin.*

§ 4 ab aqua essent, disposito *WNitsche* (*ZG. 41, 562*).

cap. 57. § 3 euocatus] euectus (*Hzg*,) *Whitte*[a].

cap. 58. § 2 confieri] fieri *DEN*; *ed. pr.*, *Ber.*; confici *Q*[a]; *Lindenbrog* (*ap. Schn.*); ¶ Metiosedum *Scal. primus scripsit* (*hic et infra*); *Hell.* (*Ph. 17, 284 sq. et 19, 551*), *Schn.*; Melodunum *edd. uett.*, *Np.* (*p. 97 sqq.*); Mellodunum *Glück* (*p. 138 sq.*); Mecletodunum *Vielh.* (*ÖZ. 19, 362 sq.*)

§ 3 ⟨item⟩ in insula Sequanae positum *WNitsche* (*ZG. 41, 563*;) ¶ ut paulo ante de Lutetia diximus *del. Vielh.* (*ÖZ. 21, 535*,) *WNitsche* (*l. l.*); — de Lutetia] Lutetiam *ik*; *Ald.*

§ 5 refecto⟨que⟩ ponte *Vasc.*, *St.*

§ 6 profecti a palude in ripa(s) β; prospecta palude ad ripas α; protecti palude ac ripis *Ciacc.*; obiecta palude in ripis *Bentl.*; relicta palude in ripis *Jurin.*; proiecta palude ad ripas *Np.* (*p. 100*); praesaepti palude ad r. *EHoffm.*; pro saepe obiecta pal. ad r. *HAKoch* (*ZG. 15, 601*).

cap. 59. § 1 interclusum Elauere et Ligeri *F. de Saulcy* (*Les campagnes de J. César. Par. 1862 p. 21*); *improb. Hell.* (*Ph. 19, 552.*)

§ 2 qui iam ante *NHeins.*

§ 3 ⟨in⟩ tanta rerum commutatione *Pluyg.*

cap. 60. § 1 se exspectare iubet *f*; *Clark.*

§ 4 post paulum *M*[2]; *ed. pr.*, *Whitte.*

cap. 61. § 2 exercitus equitatusque] equitatus peditatusque *Vasc.*, *St.*

§ 4 tribus locis] duobus locis *vGöl.* ([1]57; *om.* *I*[2] *295*, *sed cf. p. 296*); *improb. Dt.* (*JJ. 82, 480*), *Hell.* (*Ph. 19, 540 sq.*); ¶ atque omnes perturb. def. Haed. fugam parare *del. vGöl.* (*57*; [2]*295*), *Napol.* (*II 289*), *WNitsche* (*ZG. 41, 563*); — perturbatas *Vasc.*, *St.*

§ 5 nam] tum *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1348*); ¶ e regione *del. vGöl.* (*58*; [2]*295*); *improb. Dt.* (*JJ. 82, 480 sq.*)

cap. 62. § 2 retinerent] tenerent *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*; ¶ cuius ductu saepenumero hostes superassent *del. Paul* (*ZG. 35, 286 sq.*); *improbat JCLaurer* (*II 19 sq.*), *RSchn.* (*JB. 12, 227*), *Hellwig* (*p. 24*).

§ 6 essent nuntiata *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 8 qui ⟨in⟩ praesidio *a*[1]; *Dittenb.*; praesidio *del. Paul* (*ZG. 35, 264*); ¶ contra castra Labieni *del. vGöl.* (*58*; [2]*296*); *improb. Dt.* (*JJ. 82, 481.*)

§ 10 ubi impedim. tot. exerc. rel. erant *del. Paul* (*ZG. 35, 263 sq.*); *prob. Hellwig* (*p. 23*); *improb. RSchn.* (*JB. 12, 228*); ¶ inde ⟨die III.⟩ *Whitte*; *prob. Vielh.* (*ÖZ. 21, 535*); indidem *Oud.*, *HAKoch* (*ZG. 14, 349*).

cap. 63. § 1 circummittunt *AWeidner* (*ap. Pramm., Lexikogr. 28*).

§ 2 nituntur] utuntur *RSchn.* (*PhW. 6, 982 et JB. 13, 393*), *EWolff* (*WKlPh. 1887, 530*).

§ 6 eo conueniunt (*Ursin.?*, *Hotm.*,) *Vielh.* (*ÖZ. 21, 535 sq.*); ad diem *Paul* (*PhW. 4, 1210 sq.*); eo ad diem *RMg* (*LC. 321, 6*); ¶ frequentes. multitudinis suffragiis (*ik?*) *Faern.*; frequentes multitudines. suffragiis *X.*

cap. 64. § 1 obsides, denique ei rei constituit diem. huc omnes *X*; obs. diemque ei rei constitui(t?); huc omnes *Hotm.*, *Frig.*; obs. diemque huic rei constituit; omnes *Np.* (*p. 100 sq.*); obs. diemque ei rei constituit; tum omnes *Oehl.*; obs. dedendique constituit diem. huc (*uel potius* ad hunc) omnes *EHoffm.*; obs. diemque ei rei const.; (una) cum his omnes *Hell.* (*Ph. 31, 523 sq.*); obs. diemque ei rei const.; hac omnes *KSchenkl* (*ap. Pr.*); obs. diemque ei rei const. diem XVI. *RMg* (*Krit. Anhg et PhR. 1887, 396*;) obs. diemque ei rei const.; denique huc omnes *Walther*; obs. itemque ei rei constituit diem; huc omnes *HDeiter* (*JJ. 139, 280*); ¶ XV milium numero *Hotm.*, *Paul* (*ad 3, 4, 3*).

§ 2 antea] ante *uett. edd.*; ¶ temptaturum atque *Apitz.*

§ 4 finitimi ei *X*; finitimi *c*; *Ciacc.*, *Hotm.*; finitimei *Np.*

§ 6 Arecomicorum *Glar.*, *St.*; aremicorum *X.*

§ 7 ⟨hic⟩ nihilo minus *Ald.*; (⟨ac⟩ nihilo minus *Ciacc.*)

cap. 65. § 2 Domnotauro *Hell.* (*Ph. 17, 285.*)

§ 5 sed et (sedent *B*[1]) equitibus *X*; sed et *del. uett. edd.*, *Np.* (*p. 101*); sed et ⟨praefectis,⟩ equitibus *Oud.*; sedentibus equitibus *RMg* (*Kr. Anhg*); *improb. RSchn.* (*JB. 12, 223*); ¶ euocatis] legatis *Np.* (*p. 101 sq.*); *prob. Dt.* (*prf.*); — sed et equ. R. atque euocatis *del. Apitz*; [sed et] equitibus Romanis [atque euocatis] *Whitte*; — [sed et] equitibus R. equos sumit atque euocatis Germanis attribuit (distribuit?) *Kraff.*; *improb. Dt.* (*PhR. 1, 1348.*)

cap. 66. § 2 considit *HM.*

§ 3 conuocatisque ad consilium *Eh*; *Hotm.*, *LMüller* (*JJ. 81, 433*).

§ 4 ⟨in⟩ agmine *ik*; *Oud.*, *Schn.*, *Paul* (*ZG. 35, 275*).

§ 5 si pedites ⟨rebus⟩ suis *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*; si pedites ⟨impedimentis⟩ (*uel* ⟨impeditis⟩) suis *Oud.*; si impedimentis suis *b*; *HAKoch* (*ZG. 15, 601*); ¶ iter confieri *Oud.*

§ 6 et ipsos quidem α; se ipsos qu. *Apitz*; [et] ipsos qu. *Whitte*, *Vielh.* (*ÖZ. 15, 42*); *improb. Np.* (*p. 103*); — et ipsos qu. non deb. dub. et quo maiore faciant animo *Np.* (*p. 102 sq.*); et ipsos qu. n. d. dub. et quo ⟨id⟩ m. faciant an. (*uel* et quo maiores faciat animos) *HAKoch* (*ZG. 15, 601*).

§ 7 *aut* [ne] ad parentes, ad uxorem *aut* ne ad par., ⟨ne⟩ ad uxor. *AWeidner* (*ap. Pr. Lexikogr. 28*); — ⟨ne⟩ ad uxorem *NA*[2]*cd*; *uett. edd.*

cap. 67. § 1 omnibus ius iurandum adactis *Ciacc.*

§ 3 pugnatur uno tempore omn. in part. *Jurin.*; ¶ intra legiones *Np.* (*p. 103.*)

§ 4 signa ferri *Paul* (*ad BC. 2, 42, 1*); ¶ aciemque conseri iubebat *vGöl.* (*64*; *[2]302.*)

§ 5 summum iugum] (suorum subsidium *Paul, ZG. 32, 197 sq.*;) idoneum iugum *Geyer* (*JB. 5, 372*).

§ 7 perducuntur] producuntur *Frig.*

cap. 68. § 1 ut pro castris] quas pro c. *recc.*; *Hotm.*; ¶ Mandubiorum] Mandubilorum *H. d'Arbois de Jubainville* (*Les noms gaulois p. 128*).

§ 2 deductis *X* eductis *Madv.*; ductis *HM* (*LC. II 58*).

§ 3 quod equitatus . . . erat pulsus *uett. edd.*; quod equitatus ⟨eorum⟩ . . . erat pulsus *Bentl.*; ¶ quo maxima parte exercitus confidebat *α*; *ed. pr.*; qua maxima p. exerc. confidebant *Ald.*, *Vasc.*; qua maxime parte exerc. confidebant *St.*; ¶ [Alesiam] circumuallare *Walth.*

cap. 69. § 1 oppidum [Alesia] *Walth.*; ¶ ⟨positum⟩ in colle *RSchn.* (*PhW. 5, 918*); ¶ admodum edito loco *del. Apitz.*

§ 3 milibus pass. tribus *St.*

§ 5 quae pars collium in circuitu uacabat, hunc omn. loc. *Ciacc.*; ¶ praeduxerant] perduxerant *D*; *Vasc.*, *St.*, *MMiller* (*p. 22*); *improb. RMüller* (*JB. 4, 15*).

§ 6 tenebat] patebat *Dt.* (*prf.*)

§ 7 erant posita ibique castella] erant posita VIII castellaque *RMg* (*Kr. Anhg et PhR. 1889, 7*); ¶ eruptio] irruptio *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*

cap. 70. § 1 intermissam ⟨a⟩ collibus *WNitsche* (*ZG. 41, 563*), *HM* (*LC. II 220*); ¶ trium milium *Ald.*, *Vasc.*; tribus milibus *St.*

§ 2 ne qua subito irruptio ab h. p. fiat *del. Paul* (*ZG. 35, 270 sq.*); *prob. Dittenb.*; *improb. JCLaurer* (*II 7 sqq.*), *EHoffm.*[2]; ¶ portis relictis] relictis *del. Voss.*, *Scal.*, *Oud.*, *vGöl.* (*67*; *[2]306*), *Pramm.* (*ÖZ. 35, 197 et 36, 593*); *defendit Jurin.*, *Dt.* (*JJ. 82, 481*), *Pfitzner* (*JJ. 120, 106 sq.*); reiecti *Paul* (*ZG. 32, 181 sq.*); *id improb. Geyer* (*JB. 5, 362*).

§ 3 coaceruantur *recc.*; *Np.* (*p. 103 sq.*); coartantur. cateruatim tum *Oud.*

cap. 71. § 3 octoginta] XXXX *Duc d'Aumale* (*Rev. des deux mondes 15, 117. 120*), *vGöl.* (*69 sq.*; *[2]307 sq.*)

§ 4 exigue esse dierum XXX frumentum *Dübn.*; exigere dierum XXX frumentum *Frig.*

§ 5 qua nostrum opus erat intermissum *Whitte*, *Vielh.* (*ÖZ. 15, 43*); — intermissum] imperfectum *WNitsche* (*ZG. 41, 563*); ¶ emittit *M*[2]; *ed. pr.*

§ 7 Mandubiis *u. ad 68, 1.*

cap. 72. § 1 fossam pedum XV *MMiller* (*p. 23*); *cf. Rüstow*[2] *p. 84*; *improbat Eussn.* (*PhA. 7, 98.*)

§ 2 passus CCCC *Guischard* (*Quintus Icilius*) (*Mém. crit. et hist. p. 496*); pedes (pedibus) CCCC *X*; *Pfitzner* (*JJ. 120, 114*); ¶ [id] hoc consilio *Kraff.* (*p. 13*); ¶ spatii *Brut.*, *Oud.*; ¶ ne facile . . . cingeretur neue *Vasc.*, *St.*

§ 3 fossas quinos denos pedes latas *Vasc.*, *St.*; ¶ inferiorem *Hotm.*, *vGöl.* (*71*; *[2]omiss.*); interiorem *X*; *Pfitzner* (*JJ. 120, 116*).

§ 4 eminentibus⟨que⟩ *Ald.*; ¶ toti operi *ed. pr.*, *Ber.*; toto operi *Vasc.*

cap. 73. § 1 fieri *X*; *Hell.* (*Ph. 31, 524 sq.*;) tueri *Schn.*; ¶ deminutis nostris ⟨iis⟩ copiis *WNitsche* (*ZG. 41, 563*).

§ 2 arborum [aut] admodum *Np.* (*p. 104*), *HAKoch* (*ZG. 15, 597*); *improb. Schn.*, *RSchn.* (*PhW. 4, 1197 sq.*); arborum haud admodum *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*; ¶ abscissis *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ delibratis *X*; dolabratis *Ber.*, *Lips.* (*Pol. II 2*), *vGöl.* (*[1]72*), *Pfitzner* (*JJ. 120, 119*); delibatis *HProbst* (*JJ. 95, 57*).

§ 4 conuincti *Vasc.*; ¶ uallis inducebant *Honoratus Joannius* (*ap. Dav.*)

§ 5 cippos *X*; *RSchn.* (*PhW. 4, 1197 sq.*); cirros *Kran.* (*Weidm.*); *prob. RMg* (*PhR. 1889, 7*); (scapos *Lips. Pol. II 2*;) ¶ ad infimum *X*; ad summum *h*[2]*l*[2]*dk*; *Ald.*, *Vasc.*; ad imum *Ciacc.*

§ 7 exculcabantur] occultabantur *recc.*; *Vasc.*; excalcabantur *Pfitzner* (*JJ. 120, 119*); ¶ uirgultis *β*; uinculis *α*; (uirgulis *Oud.*;) ¶ (integebatur *X*; inaequabatur *Oud.*)

(§ 9 stimulos *X*; hamulos (*uel* flamulas) *Lips.*, *Pol. II 2.*)

cap. 74. § 1 si ita accidat eius discessu *del. Whitte*, *WNitsche* (*ZG. 41, 563*); (si illa accedat equitatus discessu *HScherff*, *Pr. Oberschützen 1862 p. 18 sq.*;) si ista ad eas undique accessisset *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 357*); — eius discessu *del. Kran.*, *MMiller* (*p. 16 sqq.*); eius accessu *Np.* (*p. 105*); equitatus discessu *FSchoeller* (*GP. Mainz 1855 p. 16*), *Pfitzner* (*JJ. 120, 119*), *RMg* (*PhR. 2, 689*); *improb. Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 356 sq.*); [eius] discessu *EHoffm.* (discessu munitionum *Latine dici posse opinatus*); *improb. Hell.* (*JB. 68, 16*); equitum discessu *vGöl.* (*74*; *[2]313*); artius obsessa *Hell.* (*Ph. 31, 525 sqq.*); Vercingetorigis arcessitu *Paul* (*ZG. 32, 198 sq.*); a tergo *Geyer* (*JB. 5, 373*); e iusto discessu *JCLaurer* (*I p. 21 sqq.*); *improb. RMg* (*PhR. 4, 1044*), *RSchn.* (*JB. 12, 230*); ¶ circumfundi] perfringi *uel* perrumpi *WNitsche* (*ZG. 41, 563*).

§ 2 aut (ut *hl*) cum periculo *X*; neu cum per. *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; at ne c. p. *Oud.*; ac ne cum per. *Lippert* (*p. 648*); ne c. p. *Whitte*; ne autem c. p. *Hand* (*Turs. IV 178*); (et ne c. p. *Np. p. 104 sq.*;) ac c. p. *Oehl.*; ¶ cogatur] cogerentur *uett. edd.* (*EHoffm.*[1]); cogeretur *Hug* (*JJ. 81, 885 et JB. 2, 1159*).

cap. 75. § 1 numerum cuique ciuitatum imperandum *Apitz*; numerum quaque ex ciuitate imperandum *RMüller* (*JB. 1, 237*), *Kraff.*, *Kvíčala* (*ap. Pr.*); ¶ imperandum, nam tanta mult. confusa . . . . habere posse *AWeidner* (*ap. Pr.*, *Lexikogr. 28*).

§ 2 ambluaretis *X*; Ambruaretis *Ald.*, *Vasc.*; Ambarris *Glar.*, *mg. Vasc.*, *Ciacc.*; Ambiuaretis *St.*, *Glück* (*p. 21 sqq.*); Ambibaretis *Thomann* (*II 19*); ¶ Aulercis, Brannouicibus (*X?*) *uett. edd.*; Aulercis Brannouicibus *Hotm.*; ¶ blannouiis *X*; Brannouiis *uett. edd.*; *del. Ciacc.*, *Scal.*, *Apitz*; ¶ ⟨hominum⟩ milia XXXV *Vasc.*, *St.*; ¶ (h)eleutetis, cadurcis *X*; Heleuteris, Cadurcis *Vasc.*, *St.*; Eleutheris Cadurcis *Scal.*; Heluiis *Alta-Serra* (*Rerum Aquitan. p. 35*), *Ukert* (*II 2, 265*), *Glück* (*p. 111 sq.*); *improbat d'Anville* (*Notice de l'anc. Gaule, p. 421 sq.*); Lucteri Cadurci *d'Anville* (*l. l. p. 420 sqq.*); [Eleutetis] Cadurcis *Frig.*

§ 3 totidem Lemouicibus *h. l. del. Np.* (*p. 108*); ¶ Heluetiis] Heluiis *Voss.*; *improb. Np.* (*p. 108*); Meldis *Ukert* (*II 2, 265*); ¶ senonibus, ambianis *X*; Suessionibus, Ambianis *Glar.*, *Vasc.*, *St.*, *Gland.*, *Ciacc.*; *improb. Np.* (*p. 107*); [Senonibus,] Ambianis *Np.* (*l. l.*); sena Andibus, Ambianis *EHoffm.*; Eburonibus, Ambianis *Frig.*; *improb. Hell.* (*Ph. 19, 483*); ¶ Mediomatricibus *Vasc.*, *St.*; ¶ Morinis, Nitiobrigibus; V milia Aulercis Cenomanis; totidem Atrebatibus; quaterna Velliocassis, Lexouiis et Aulercis Eburouicibus; terna Rauracis et Boiis *EHoffm.*[1]; (*in edit. altera haec repetit, sed scribit* Nitiobrogibus *et* Veliocassis *et delet* Lexouiis;) ¶ Veliocassis ⟨totidem⟩ *Np.* (*p. 108*); ¶ lexouiis β; lixouiis α; Lemouicibus *Np.* (*ibid.*); ¶ et aulercis eburonibus α; eburonibus (*omiss. uerbis* et aulercis) β; et Aulercis Eburouicibus *Valesius* (*Notit. Gall. 66*); ¶ Eburouicibus terna, ⟨terna⟩ Rauracis *Oehl.*; ¶ Rauracis et Boiis ⟨bina⟩ *Glar.*, *Vasc.*, *St.*; Rauracis et Boiis MM *Schn.*; Rauracis et Boiis ⟨totidem⟩ *Frig.*; ¶ XXX] X *Schn.*; tria milia *Frig.*; ¶ am(bi)barii *X*; Ambiliates *Glar.*, *mg. Vasc.*; Ambiuariti *Frig.*, *Thomann* (*II 18*); ¶ Caletes (*Glar.*,) *Oud.*; cadetes *X*; Nannetes *mg. Vasc.*; ¶ lemouices α; ueneti lemouices β; Diablintres *Glar.*, *mg. Vasc.*; Lexouii *Np.* (*p. 108*), *Thomann* (*II 19*), *EHoffm.*[2]; Lemouices, Veneti *Schn.*; [Lemouices] *EHoffm.*[1]; Namnetes *Frig.*; ¶ Venelli *Ursin.*, *Glück*; unelli *X*; Vnelli ⟨sex⟩ (sena *Ald.*) *uett. edd.*

§ 5 suum numerum non confecerunt *Apitz.*

cap. 76. § 1 Commii *del.* **WNitsche*; ¶ in Britannia *del. Paul* (*ZG. 35, 265 sq.*); *improbat Dittenb.*; ¶ ipsique Morinos *M*[2] *ed. pr.*, *St.*; ipsisque Morinos *Vasc.*

§ 2 mouerentur *X*; moueretur *Kraff.*, *HM* (*JB. 12, 289 sqq.*).

§ 5 neque erat omnino quisquam *Kraff.*

cap. 77. § 1 concilio conuocato *RSchn.* (*PhW. 6, 723.*)

(§ 2 eruptionem censebant *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*)

§ 3 (ortus] natus *uett. edd.*;) ¶ ad consilium adhibendos *EHe*; *ed. pr.*, *Whitte*, *EHoffm.*, *LMüller* (*JJ. 83, 489*).

§ 4 res est *Paul* (*ZG. 32, 173*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 231*); res erit *HJMüller* (*Symb. p. 34*); res sit *X*; *Geyer* (*JB. 5, 357*); ¶ omnium uestrum consensu] omnium nostrum [consensu] *Vasc.*, *St.*; *haec uerba aut delenda aut ante uocem* habendos (*uel* censeo) *ponenda cens. Kraff.*

§ 6 atqui ego *ed. pr.*, *RMg* (*LC. 104, 7*).

§ 8 quid ⟨enim⟩ hominum *Daehne*, *Apitz*, *Frig.*, *RMenge* (*PhR. 1889, 50*); ¶ milibus XXXX *cf. ad 71, 3.*

§ 9 neglexerint *Ald.*

§ 10 uenerint *Ald.*; ¶ quid ergo Romanos . . . [animine causa] cotidie exerceri putatis? *Morus*; — (Romanorum manus *Oud.*)

§ 11 utamini *Vasc.*, *St.*; ¶ cuius rei] qui huius rei *Vasc.*, *St.*

(§ 12 quid ergo mei consilii [est]? *Oud.*)

§ 13 nam quid illic huic simile *Bentl.*; numquid illud huic simile *Jurin.*

§ 14 excesserunt ⟨tamen⟩ atque *Bentl.*

§ 15 quid adpetunt aliud *Paul* (*ZG. 32, 166*).

§ 16 ⟨feris⟩ securibus *Vasc.*, *Ciacc.*

cap. 78. § 1 atque ⟨ut ipsi⟩ omnia *Pramm.* (*PhR. 1883, 1101*); ¶ ad Critognati sententiam descendant *Ald.*; ab ecritognati sententia discedant (descidant β) *X.*

§ 3 Mandubii *u. ad 68, 1.*

§ 5 hos Caesar *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

cap. 79. § 2 abditas] abductas (*Oud.*,) *Jurin.*, *Paul* (*PhW. 4, 1241 sq.*)

cap. 80. § 2 milites intenti animis *Vasc.*, *St.*; ¶ prouentum] euentum *uett. edd.*

§ 5 recte aut turpiter factum *hl*; *Ald.*, *Vasc.*,

St., Whitte; recte factum aut turpiter *Vielh.* (*ÖZ. 21, 536.*)

(§ 6 Germani sua in parte *Bentl.*)

§ 8 usque ad castra *uett. edd.*; usque in castra α; ad castra β.

cap. 81. § 2 de uallo deturbare *edik*; *Ald., Vasc., St.*; ¶ parant *om. Ald.*

§ 4 nostri, ut superioribus diebus unicuique *recc.*; *ed. pr.*; nostri superioribus diebus ut cuique *Frig.*; nostri ut sup. dieb. cuique *Dübn.*, *MMiller* (*p. 18*); nostri [ut superioribus diebus], ut cuique *Vielh.* (*ÖZ. 21, 536 sq.*); ¶ fundis, librilibus sudibusque *Ber.*, *Lips.* (*Pol. IV 3*); ¶ disposuerant, Gallos grandibus *ed. pr.*, *Frig.*; ¶ perterrent *recc.*; *uett. edd.*, *vGöl.* (*79*; [2]*318.*)

cap. 82. § 1 a munitione *Vasc., St., HM* (*JB. 131, 405*); ¶ propius accesserunt *Ber.*, *RSchn.* (*PhW. 6, 982.*)

§ 2 cum lux appareret *b*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*

§ 3 praeparata erant *recc.?*; *Ber.*; praeparauerant *X*; parata erant *ed. Bipont.*; ¶ ⟨et⟩ priores *Clark.*; ¶ priores fossam *vGöl.* (*80*; [2]*319.*)

cap. 83. § 2 quem ⟨quia⟩ propter *uett. edd.*; ¶ ⟨quod⟩ opere *Jurin.*; ¶ (decliui] accliui *vGöl., 80 sq.*; [2]*320.*)

§ 3 C. Caninius *a*[1]; *Scal.*; L(ucius) Caninius *X*; *uett. edd.*

§ 5 meridies *Q*; *uett. edd.*; meridie *ABM*β; ¶ uideretur *Vasc., St.*

§ 6 propinquum Vercingetorigis *del.* * *WNitsche.*

cap. 84. § 1 crates (-tis), longurios (*Urs.?*) *Lips.* (*Pol. I 9*), *Jurin.*; ac crates, longurios *Ciacc.*; rastros, long. *Glar., mg. Vasc.*; ac rastros long. *St.*; contos, long. *Hotm.*; furcas, long. *Clarke.*

§ 2 qua minime *N*; *Oud.*; ¶ firma esse *Ald.*

§ 4 quod . . . uident] cum . . . uideant *uel* quod . . . uidebant *Procksch* (*CT. p. 4*); cum . . . uident *EHoffm.* (*Stud. p. 30 sq.*); ¶ suum periculum . . .] suam salutem in aliena uident uirtute *Oud.*; suum casum . . . *Apitz.*

cap. 85. § 1 ⟨subsidia⟩ laborantibus submittit *Ciacc.*; laborantibus subsidium subm. *N*; *Oud.*; *del. Apitz.*

§ 4 iniquum [loci] ad decliuitatem fastigium *Ciacc.*; exiguum loci in decl. fast. *Hotm.*; exiguum loci, ob decliuitatem, fast. *Voss.*; iniquum loci [ad decliuitatem] fast. *Morus.*

cap. 86. § 1. 2 mittit ⟨et⟩ imperat *uett. edd.*

§ 2 si sustineri non possit *Ber.*; ¶ eruptione pugnare; tamen id nisi *Dav.*

§ 4 loca praerupta exscensu temptant *Madv.*

§ 5 fossas explent *X*; aditus expediunt *ik*; *Ald., mg. Vasc.*; fossas explent, aditus expediunt *Hotm.*; *prob. Oud.*

cap. 87. § 1 ⟨D.⟩ Brutum *Oud.*; ¶ cum cohortibus ⟨sex⟩ *Ald., Vasc., St.*; ¶ cum aliis ⟨septem⟩ *Ald., Vasc., St.*

§ 4 deducit] educit *Ald.*

§ 5 coactis undequadraginta *Vasc., St.*; coactis una XI *Ciacc., Vielh.* (*ÖZ. 15, 43 sq.*)

cap. 88. § 1 quo insigni in proel. uti consucrat *del. Lips.* (*Anal. ad. Mil. Rom. II 12*), *Morus, Paul* (*ZG. 35, 272 sq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 226*); *Hellwig* (*p. 23*); *improb. JCLaurer* (*I 20 sq.*); ¶ de locis superioribus ac decliuibus et deuexis *Vasc., St.*; ¶ hostes] nostri *Jurin., Np.* (*p. 110 sq.*); *improb. LMüller* (*JJ. 81, 434*), *Hell.* (*Ph. 19, 497.*)

§ 2 excipit] excipitur *uett. edd., Jurin.*

§ 3 missis pilis *Vasc., St.*; ¶ post ⟨hostium⟩ tergum *Paul* (*ZG. 32, 196*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 370*); ¶ cohortes illae adpropinquant *Paul* (*ZG. 32, 182*); *improb. Geyer* (*JB. 5, 355*).

§ 6 essent defessi] fuissent defessi *Ald.*; defatigati fuissent *Vasc.*

cap. 89. § 4 considit *HM.*

§ 5 toto exercitu *Scal., Whitte*[1]; toti exercitui *Whitte*[2].

cap. 90. § 2 quae imperarit *Walther.*

§ 3 *uerba* legiones in hiberna mittit *post uerba* Aruernisque reddit *conlocanda cens. Kraff.*

§ 8 his ⟨rebus⟩ litteris cognitis *ed. pr.*; his ⟨rebus⟩ litteris ⟨Caesaris⟩ cognitis *Ber., Faern.*; harum rerum litteris cognitis *Vasc.*; his rebus cognitis *Apitz*; his ⟨ex⟩ litteris cognitis *EHoffm.*; his ⟨rebus ex⟩ litteris ⟨Caesaris⟩ cognitis *Dt.*; his [litteris] cognitis *Dittenb.*; ¶ redditur] indicitur *Ald., Vasc.* (*St.*); decernitur *uel* edicitur *Oud.*; editur *Schn., EHoffm.*[2]

Bellum Ciuile.

Liber I.

cap. 1. § 1 *Initio intercidisse non nulla arbitrantur Gland., Voss., EHoffm., Vielh.* (*ÖZ. 19, 820 sqq.*); ¶ litteris a C. Fabio Caesaris consulibus redditis *Vasc., St.*; litteris Caesaris a C. Curione consulibus redditis *Ciacc., Lips., Köchly*; litteris consulibus redditis *Ciacc., Bentl.*; litteris [a Fabio C.] Caesaris cons. redd. *Voss., Scal., Mor.*; litteris a C. Caesare cons. redd. *Oud., GSauppe* (*ZAW. 1839 p. 473*), *Kindscher* (*Qu. 6 sqq.*); litt. C. Caesaris consul. redd. *Apitz*; litteris a legato Caesaris cons. redd. *Hzg*; litteris ab eo cons. redd. *EHoffm.*; litteris a parte Caesaris cons. redd. *Wölff.* (*I 4*); ⟨his⟩ litteris Kal. Ian. in curia cons. redd. *Vielh.* (*ÖZ. 19, 826*); litteris Caesaris a C. Fabio cons. redd. *HNissen* (*Histor. Ztschr. 46, 77*).

§ 2 in ciuitate *del. Faern., Ursin., Hotm., Grut., Scal., Voss., Clark., Bentl., WKergel* (*ÖZ. 5, 456*); indefinite *Ciacc.*; infinite *Hotm.*; incitate *PFaber* (*ad Cic. Acad. Lucull. c. 5*), *WHRoscher* (*JJ. 115, 559*), *SKSakellaropoulos* (*Ἀϑήναιον 1882 p. 404*); In calamitate *Lips.*; ad senatum de republica *Jurin.*; Coniunctim *Kindsch.* (*Qu. 8 sqq.*); ui tentata *Wölff.* (*I 3. 4*); (⟨quem ad modum metum armorum⟩ e ciuitate ⟨tollendum censerent⟩ *Vielh., ÖZ. 19, 826 sq.*;) inuitati *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 380 sq.*); uniuerse **Paul*; — *aut* de republica [in ciuitate] *aut* de reipublicae iniquitate *Hzg.*

§ 3 ad [Caesaris] gratiam *ThMommsen, Hug* (*JJ. 91, 718*); *improb. Vielh.* (*ÖZ. 19, 827 sq.*), *Endler* (*p. 4 sq.*), *Kindsch.* (*Qu. 10 sqq.*); ad certam gratiam *HWvan der Mey* (*Mn. 12, 227*); ¶ receptum] respectum *Hell.* (*Ph. 11, 783 et 13, 379 et 19, 513 sq.*); *improb. Vielh.* (*l. l.*), *Kindsch.* (*Qu. 12 sqq.*)

§ 4 lenius *x*; *Voss.*; lentius *Ciacc.*

cap. 2. § 1 aberat *Victorius* (*III c. 1*), *Jurin., FHofm.* (*OBC. p. 113*), *Pluyg.*; aderat *x*; *Voss., Vielh.* (*ÖZ. 12, 474 sq. et 19, 828*), *HSchiller* (*BB. 28, 292*); ad urbem erat *Ciacc., Hotm., Muret* (*V. L. X 20*); *improb. Jurin.*

§ 2 d i x e r a n t a l i q u i *Hotm.*; ¶ primo *x*; primum *HM* (*LC. II 1213 extr.*); *prob.* **Paul*; ¶ de ea re] de republica *Ald., mg. Vasc.*; ¶ quo praesidio t u t u s libere *HM* (*LC. II 1178*).

§ 3 correptis *x*; abreptis *rec.*; *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; surreptis *Oud., Apitz, Oehl.*; ereptis *Np.* (*p. 126.*)

§ 4 mutatis rebus *x*; mutatis uerbis *uett. edd., Paul*; mutatis [rebus] *Ciacc.*

§ 6 praesentis *del. Dav.*

§ 7 facturum uideri] facere uisurum **WNitsche.*

§ 8 intercedunt *Vasc., St.*; ¶ ita [quam] maxime *Kindsch.* (*Qu. 14 sq.*)

cap. 3. § 1 omnes ⟨sui⟩ qui sunt eius ordinis *Markl.* (*p. 264*); primores eius ordinis *Jurin.*; ¶ laudat Pompeius atque *x*; laudat promptos atque *OPantagathus, Dederich* (*3, 204 sq.*), *Cornelissen*; *prob. Ciacc., Bentl., HSchiller* (*BB. 28, 292*); *improb. Hotm.*; laudat Pomp. acres *Dav.*; laudat alteros atque *Markl.* (*p. 264*); laudat promptos Pompeius atque *Daehne*; (laudat promptiores atque *Dav., Apitz*;) laudat audaces Pompeius atque *Paul*; laudat alacres atque *AGPeskett* (*Class. Rev. 3, 212 sq.*); ¶ confirmat ⟨audaciores⟩ *SKSakellaropoulos* (*Ἀϑήναιον 1882 p. 405*); ¶ segniores *uett. edd.*; seniores *x*.

§ 3 completur urbs et ius comitium tr. (*uel* tr^{os}) pl. centurio euocat *x*; completur urbs(.) ad ius comitiorum(.) tribunos pl. C. Curio euocat *uett. edd.*; compl. urbs ad ius comitiorum. tribunos pl. C. Curio euocat *Scal.*; compl. urbs. ad

ius comitiorum tribunus pl. C. Curio prouocat (*uel* tribuni pl. et Curio prouocant) *Voss.*; compl. urbs. ad ius comitiorum tribunos pl. C. Curio aduocat *Dav.*; compl. urbs et eius comitium tribunis (militum), centurionibus, euocatis *Oud.* (*partim iam Lips.*); complentur curiae aditus et comitium tribunis militum, centurionibus, euocatis *Jurin.*; completur urbs et in comitium tribunos pl. C. Curio euocat *ChrCrusius* (*Probabil. crit. p. 20*); compl. urbs et eius comitium [tribunos plebis C. Curio euocat] *Apitz*; complentur urbis aditus continuo tribunis, centurionibus, euocatis *Hxg*; completur uberius comitium; tribuni pl. in curia uiolantur *Kindsch.* (*Em. 15*); completur uberius ciuibus comitium; tribuni pl. in curiam conuolant *Kindsch.* (*Qu. 15 sqq.*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 718*); completur urbs; Pompeius coit cum tribunis, centurionibus, euocatis *MSchanz* (*Ph. 27, 776*); completur turbulentius comitium trib., cent., euocatis *AESchöne* (*JJ. 139, 168*); — tribunis, centurionibus, euocatis *recentiores probauerunt omnes, sed in locum uerborum* et ius comitium *substituit* militibus, comitium *Np.* (*p. 127*); (*quod prob. Vielh.* (*ÖZ. 12, 475*; *19, 829*) *et *Paul*;) armatis, comitium *WKergel* (*ÖZ. 7, 128*); et ipsum comitium *Hug* (*Ph. 11, 671 et JJ. 85, 208*), *Madv.*; et [ius] comitium *EHoffm.*[1], *HJordan* (*Hermes 8, 87 sq.*), *MHertz* (*JJ. 109, 256*); cliuus, comitium *GLinker* (*JJ. 91, 399*), *HSchiller* (*BB. 26, 539*); et circus Flaminius *HAKoch* (*RhM. 17, 627*); campus Martius, comitium *Hell.* (*Ph. 19, 514*); eius iussu militum *Wölff.* (*I 4. 5*); et iussu consulum comitium *Kraff.* (*JJ. 91, 499*); forum, comitium *Köchly*; ueteranis, comitium *KSchenkl* (*Ph. 28, 115*); armis, comitium *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 381*); ut per iustitium *EHoffm.*[2]

§ 4 consulum *h. l. del. Kraff.* (*JJ. 91, 499*); eorum] ii *Hotm.*, *Vielh.* (*ÖZ. 19, 829*); *prob. *Paul.*

§ 5 libere] libera *Dav.*

cap. 4. § 1 omnibus[que] oratio consulis *Kindsch.* (*Qu. 18 sq.*); omnibusque rationibus auctoritas consulis **BKübler.*

§ 2 Sullam] Cornelium *Vielh.* (*ÖZ. 19, 829 sq.*); ¶ redeat] redire debeat *Paul.*

§ 3 quos se . . . partiturum cum Pompeio] quae secum . . . partiturum Pompeium *Ciacc.*; quos se . . . participaturum cum Pompeio *Bentl.*; ¶ arbitratur *z*; *Hell.* (*Ph. 19, 507*), *EHoffm.* (*Stud. p. 34*); arbitrabatur *b*; *Scal.*, *Hug* (*JJ. 81, 880*), *Kindsch.* (*Qu. 19 sq.*), *Procksch* (*CT. 4*); ¶ simul] multos *Jurin.*; (Bibulum **Paul*;) ¶ metus] metu *Ciacc.*; ¶ adulatio atque ostentatio sui et potentium] et *del. Pantagathus*, *Scal.*, *Jur.*; adulatio atque assentatio sui et pot. *Hotm.*; ostentatio sui atque adulatio potentium *Vielh.* (*ÖZ. 12, 475 et 19, 830*); adulatio atque assentatio potentium *HAKoch* (*RhM. 17, 627*); atque ostentatio sui et potentium adulatio *Köchly*; atque ostentatio sui et potentiae, qua . . . pollebat *Madv.*; ostentatio sui atque adulatio potentium, qui . . . pollebant (?) *Hug* (*JB. 2, 1153*); (adulatio potentium atque ostentatio sui *uel*) adulatio atque ostentatio simul potentium *Kraff.*; ⟨multos⟩ adulatio atque ostentatio sui et potentium **Paul.*

§ 4 incitatus [et] quod *Ald.*, *Lips.*

cap. 5. § 1 ruptim *z*; raptim *f*; *Ber.*, *Ald.*, *Voss.*, *Mor.*; ¶ extremi iuris intercessionem *Ald.*, *Vasc.*; extremum ius intercessionis *Ciacc.*; extremi iuris intercessionis *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 381*); — intercessione *del. Ald. nep.*, *Hotm.*, *Vielh.* (*ÖZ. 19, 831 sq.*), *Paul*; ¶ quod L. Sulla reliquerat *del. Kindsch.* (*Qu. 20 sq.*); *defend. Vielh.* (*ÖZ. 19, 832.*)

§ 2 septimo die *del. Vielh.* (*ÖZ. 19, 832 sq.*); ¶ quod illi] quom illi *Dav.*, *Pluyg.*; ¶ superioris temporis *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ octo denique menses *z*; octauo denique mense *f*[a]; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Pluyg.*; XII. (*uel* XI. *Ciacc.*) denique mense *Ciacc.*, *Voss.*; *prob. Jurin.*, **Paul*; ultimo denique mense *EHoffm.*; ⟨post⟩ octo denique menses *Dt.*; ¶ uariarum actionum *z*; *Dt.*; suarum actionum *O*[a]; *uett. edd.*, *EHoffm.*, *Pluyg.*; (uanarum actionum *Oud.*;) *del. Bentl.*; ¶ octo denique menses uariarum actionum] toto denique emenso spatio suarum actionum *ThMommsen* (*ap. Kran.*), *Kindsch.* (*Em. 16*); peracta denique messe nefariarum actionum *Hell.* (*Ph. 19, 514*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 718*); tota denique emensa uia suarum actionum *Kindsch.* (*Qu. 21*); *prob. Hug* (*JJ. 91, 718*); spatio denique emenso annuarum actionum *Wölff.* (*I 5 sq.*); toto denique emenso anno (*uel* duodecimo denique mense) nefariarum actionum *Köchly*; peracto immenso uariarum actionum numero **BKübler*; ¶ respicere ac timere consuerant] in trepida re adtinere censuerant *Kindsch.* (*Em. 16 et Qu. 20 sqq.*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 718*); ac timere *del. Pluyg.*; ¶ quod illi turb. sup. temp. tr. pl. . . . timere consuerant *del. Vielh.* (*ÖZ. 19, 832 sq.*)

§ 3 in desperatione omnium salutis *ahl*; *Hug* (*JJ. 91, 710 sq.*); in *om. f*; *ed. pr.*, *Ald.*; iam desperata omnium salute *Vielh.* (*ÖZ. 12, 475 et 19, 833 sq.*); in desperatione omnium bonorum *JBritzelmayr* (*p. 10. 11*); ¶ salutis

latorum audacia *x*; salutis latronum audacia (*Ald. nep.*,) *Kraff.* (*JJ. 89, 428*), *Madv.*; [salutis latorum audacia] *Ciacc.*; salutis (latorum audacia!) *JFGronov.* (*diatr. in Stat. lib. I c. 3 p. 20*); salutis [latorum audacia] *Dav.*, *Apitz*, *Oehl.*; salutis ciuium perditorum audacia *nescio quis ap. Oud.*; salutis hominum sceleratorum audacia *Jurin.* (*p. 568 sq.*); sal. S. consultorum audacia *Hxg*; sal. senatorum audacia *Dederich* (*3, 206*), *Hug* (*JJ. 91, 711*); sal. paucorum audacia *Np.* (*p. 127*); sal. et malorum audacia *WWeissenborn* (*JJ. 56, 393*); sal. sceleratorum audacia *JBecker* (*ZAW. 1851, 446 et Ph. 6, 757 sqq.*); illata sceleratorum audacia *HAKoch* (*RhM. 11, 638*); salute sceleratorum audacia *Vielh.* (*ÖZ. 12, 475 et 19, 833 sq.*); soluta malorum audacia *Kindsch.* (*Em. 16*); sal. togatorum audacia *Hell.* (*Ph. 19, 515*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 711*); salutis patrum audacia *FHofm.*[2]; *improb. Hell.* (*Ph. 22, 326*); illata malorum audacia *Kindsch.* (*Qu. 23 sq.*); salutis rationum audacia *Wölff.* (*I 6 sq.*); salutis et in summa sceleratorum audacia *Köchly*; [salutis] malorum audacia *JBritzelmayr* (*p. 10 sq.*); salutis sola eorum audacia *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 381 sq.*); soluta (**nunc* salutis) sceleratorum audacia *Paul*; salutis contra perniciosae (*uel* turbulentorum) legis latorum audaciam *EHoffm.*[2]; ¶ descensum *FThKohl* (*Commentat. Crit. Pentad. II l. 39*); discessum *x*; *Hxg* (*Vielh.*, *ÖZ. 15, 40*;) ¶ proconsulibus (*uel* proconsules) *OPantagathus*, *Manut.*, *Gland.*, *Ciacc.*, *Hotm.*, *BBrisson* (*de formulis l. II p. 212*), *Elberling* (*Obs. 59 sq.*); consulares *Brut.*, *Voss.*, *Baumstark* (*ZAW. 1834 p. 1249 sq.*); ¶ sint *Np.* (*p. 127*); sunt *Ohl*; *om af.*

§ 4 senatus consulta *Kreyssig*, *Elberl.* (*Obs. 60*), *Apitz*, *Pluyg.*, **Paul*; SCto *x*; *Baumstark* (*ZAW. 1834, 1250*); ¶ a. d. *Scal.*; ad *x*; *uett. edd.*; ¶ VII. *x*; *Elberl.* (*Obs. 61 sq.*), *WKergel* (*ÖZ. 7, 129*); VIII. *O*[1]; *Ciacc.*, *Voss.*, *Baumstark* (*ZAW. 1834, 1250 sq.*); ¶ quo ex die *HM* (*LC. I 903*); *prob.* **Paul*; ¶ biduo exempto comitiali *Lips.*(?), *JFGronov.* (*ad Sen. Nat. Qu. III praef. p. 265*); *improb. Hxg*; *del. Vielh.* (*ÖZ. 19, 835*); ¶ [et] de imperio *Vasc.*, *St.*; ¶ tribunis plebis *del. Kindsch.* (*Qu. 24*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 718*).

§ 5 lenissimis *Ber.*, *Vasc.*; leuissimis *x*; *Paul.*

cap. 6. § 2 paratas X *x*; paratas IX *Np.* (*p. 127 sq.*); *prob. Hug* (*JJ. 85, 207 sq.*), *Kindsch.* (*Qu. 25*); *improb. vGöl.* (*p. 2*); ¶ sequantur saltem. de *Vasc.*, *Bentl.*, *Mor.*; sequantur. statim de *Ber.*, *Ald.*, *St.*, *EHoffm.*[2]; saltem *del. ed. pr.*, *Hotm.*, *Apitz.*

§ 3 tota ⟨ut⟩ Italia *uett. edd.*; ¶ dilectus habeantur *ed. pr.*, *Clark.*, *Oud.*, *Oehl.*, *Paul*; ¶ propere *x*; propraetore *Manut.*, **Paul*; propraetor *Apitz*; ¶ mittatur *Ald. corr.*; mittitur *x*.

§ 4 marcellus non *x*; Marcellus uero *O*[2]; *uett. edd.*; (Marcellus hoc *Hxg*;) Marcellus consul *Madv.*; ¶ passurum ⟨se⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ ⟨se⟩ negat *ed. pr.*, *Ber.*

§ 5 priuatis *del. EHoffm.*[2]; ¶ duae consulares, reliquae praetoriae *del. Pantagathus*; ¶ Philippus et Cotta *x*; *Ber.*, *Ciacc.*, *Momms.* (*RSt. II*[3] *p. 249*; [2]*239*); Philippus et Marcellus *O*[2]; *uett. edd.*; Paulus et Marcellus *OPantagathus*, *Terpstra* (*p. 36 sqq.*); *prob. Hell.* (*Ph. 13, 379*), *improb. Kindsch.* (*Qu. 26*); Philippus et Marcellinus *Pighius*, *Voss.*, *AWZumpt* (*comment. epigraph. II 206*); Philippus et Marcellinus collega *Kindsch.* (*Em. 16 et Qu. 30 sq.*); *improb. Hug* (*JJ. 91, 718*); consules *Np.* (*p. 128*); *improb. FHofm.* (*OBC. 147 sqq.*), *Kindsch.* (*Qu. 25 sq.*); Philippus et consules *Oehl.*; prioris anni consules *Hug* (*RhM. 11, 671*); uiri proconsulares *Wölff.* (*I 7. 8*); ¶ deiciuntur] coniciuntur *Ciacc.*

§ 5. 6 deiciuntur in reliquas prouincias. praetores mittuntur *Oehl.*

§ 6 in reliquas prouincias *del. Pluyg.*; ¶ in reliquas prouincias praetores mittuntur *del. Np.* (*p. 131*); *defend. WWeissenborn* (*JJ. 56, 386 sq.*), *Terpstra* (*p. 38 sq.*), *Kindsch.* (*Qu. 32*), *Wölff.* (*I 8*); ¶ praetores *x*; praetorii *Pighius*; *prob.* **Paul*; *improb. Hxg et Kindsch.* (*Qu. 32 sq.*); ¶ neque exspectant ⟨consules⟩ *Kraff.*; ¶ quod superioribus annis acciderat *del. Held*, *Np.* (*p. 132 sq. et RhM. 17, 430 sqq.*); quod ⟨et⟩ sup. ann. acc. *Dederich* (*3, 206 sq.*); quod superbia omnibus animis accedebat *Wölff.* (*I 8. 9*); ¶ (feratur *x*; referatur *uett. edd.*;) ¶ uotis ⟨non⟩ nuncupatis *Oud.*; ¶ exeunt *x*; *Np.* (*p. 132*); exeant *Gland.*, *Dav.*, *EHoffm.* (*Stud. 50*); *del. Oud.*

§ 7 consules] censores *Passeratius*; *improb. Voss.*; ⟨similiter⟩ consules *Gland.*; *h. l. del. Kraff.*; ¶ quod ante id tempus accidit numquam *del. Voss.*, *Daehne*, *Apitz*, *Np.* (*p. 132 et Rh.M. 17, 424 sqq.*), *Vielh.* (*ÖZ. 19, 837*), *Kraff.*, *EHerzog* (*JJ. 117, 621 sqq.*); *defend. ThMommsen* (*Rechtsfr. 30 sq.*), *Wölff.* (*I 9*); *transponit haec uerba Dav. ita*: uotis nuncupatis exeant, quod ante id temp. acc. numquam. consules ex urbe prof.; *id prob. Jurin. et Köchly*; consules ex urbe prof. lictoresque, quod ante id t. acc. numquam, habent *Petavius*

(*ad Themist. p. 595*); ¶ accidit *z*; acciderat *O*[2]; *uett. edd.*; ¶ ⟨clam⟩ ex urbe proficiscuntur *Kindsch.* (*Em. 16 et Qu. 35*), *Hell.* (*Ph. 19, 515 sq.*); (*prob. Hug, JJ. 91, 717*;) *improb. Vielh.* (*ÖZ. 19, 837*); ex urbe prof. *del. Kraff.*; ⟨ante Latinas indictas (A. L. I.)⟩ ex urbe proficiscuntur *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 382 sq.*); ¶ lictoresque habent in urbe et Cap. pr. c. o. uet. exempla *transponit post uocem* exeunt (§ 6) *Vielh.* (*ÖZ. 19, 837*); relicta remanent in urbe et capite Italiae priuati c. o. uet. exempla *Kindsch.* (*Em. 16*); lictoresque habent in urbe et capite Italiae priuati c. o. u. exempla *idem* (*Qu. 36*); ¶ et Capitolio *Manut.*; ex capitolio *z*; ¶ priuati *Vasc.*; priuatim *z*.

§ 8 exiguntur ⟨et⟩ *uett. edd.*; ¶ iura *del. Grut.*

cap. 7. § 1 deductum] ⟨et⟩ inductum *Ald.*; seductum *b*; *Oud.*; ¶ in re publica *z*; in rempublicam *N*; *St., Paul*; *prob. RMg* (*PhW. 1889, 183*); ¶ queritur *del.* **Paul*; ¶ intercessio] potestas *Ciacc., Momms.* (*RSt. II* [1]*280*; [2]*295*); ¶ armis] ab iis *Ciacc.*; ¶ notaretur] nudaretur *nescio quis ap. Oud.*; uetaretur *Madv.*; *improb. RMüller* (*JB. 1, 234*), *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*); uiolaretur *Cornelissen*; ¶ atque ⟨potestas⟩ opprimeretur *Hell.* (*Ph. 19, 516*); *improb. Vielh.* (*ÖZ. 19, 838 sq.*); ¶ quae] a quibus *Ciacc.*; ¶ armis *del. Antonius Augustinus, Ciacc., Morus, HWeber* (*JJ. 103, 337*), **Paul*; ⟨sine⟩ armis *Hotm., Madv.*; ⟨ex⟩ armis *EHoffm., EHerzog* (*JJ. 117, 624*); ab ipsis *Hell.* (*Ph. 19, 516*); ¶ armis esset restituta *z*; (armis esset opposita *FHofm.*[4];) ab armis esset tuta *HSchiller* (*BB. 28, 292*); ¶ quae superior. annis arm. esset rest. *del. Np.* (*p. 133*), (*Vielh., ÖZ. 19, 838 sq.*,) *FHofm.*[8]; *improb. Terpstra* (*p. 39 sq.*); (quae sup. ann. arm. esset constituta *Ciacc.*)

§ 4 amissa *z*; amissam *uett. edd., Pluyg.*; ¶ dona *z*; bona *PVictorius* (*X 24*), *HWeber* (*JJ. 103, 337*), *Madv.*; (dono *FHofm.*; *improb. Hell., Ph. 22, 326 et Hug, JJ. 91, 713*;) omnia *Markl.* (*p. 264*); (denuo *Momms., RSt. II* [1]*280*; [2]*295*; [3]*307*); *del. Voss., Terpstra* (*p. 40*); (*Vielh., ÖZ. 19, 840*;) ¶ habuerint *z*; habuerat *ed. pr., Ald.*; habuerit *Vasc., St.*; ¶ qui amiss. restit. uideatur, dona etiam quae ante hab. ademisse *uett. edd., EHoffm.*; qui amissa rest. uideatur, bona etiam qu. a. habuerint ademisse *Kraff.*; qui amissa rest. uid., honorem etiam quem ante hab. ademisse *Wölff.* (*I 10 sq.*); — dona etiam quae ante habuerint *del. Np.* (*p. 133 sq.*)

§ 5 casibus] caedibus *Pr.* (*ÖZ. 33, 608*); ¶ illo tempore] hoc tempore *Gland.*; ¶ nulla lex prom., non c. pop. agi coept., n. sec. facta *del. Np.* (*p. 134*); — *aut* quarum rerum illo tempore . . . secessio facta *delenda aut haec omnia Caesari tribuenda* (*ut* nihil factum *idem sit quod* nihil factum erat) *censet FKnoke* (*Pr. Bernburg 1881 p. 9 sq.*).

§ 7 hanc enim initio tum. euoc.; reliquae nond. uenerant *del. Vielh.* (*ÖZ. 19, 840*); reliquae nondum uenerant *del. EHoffm.*[8]

cap. 8. § 3 necessitudinibus *z*; necessitatibus *O*[2]; *ed. pr., Ber.*; ¶ inimicis, ut *a*; inimicis ne *O*; *uett. edd.*; ut *om. fhl.*

§ 4 eisdem rebus *z*; *Oud.*; eisdem ⟨de⟩ rebus *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Morus*; eisdem diebus *Rubenius* (*El. I c. 8*); *prob. Voss.*; eisdem uerbis *Clark., Jurin.*; — eisdem de rebus *post* Pompeium *transponit Hotm.*

cap. 9. § 1 postulata referre **Paul.*

§ 2 semper reipublicae primam fuisse dignitatem *d*(?); *uett. edd.*; semper primam P. R. fuisse dignitatem *Na*; semper primam rei publicae fuisse dignitatem *Np.*; R. P. (*uel* P. R.) *om. fhl*; *del. Brut., Hotm., Grut., Elberl.* (*Obs. 68 sqq.*), *Madv.*; *defend. Dav., Baumstark* (*ZAW. 1834, 1252 sq.*); semper rem publicam primam fuisse dignitate *Faern.*; *prob. Ursin.*; semper rem publicam fuisse dignitate *Pluyg.*; ¶ populi Romani (P. Ro.) beneficium *d*(?); *Ald.*; pro beneficio *z*; ¶ cuius absentis] cum sui absentis *Hzg.*

§ 3 impetrauisse *O*; *uett. edd.*; impetrauisset *z*.

§ 4 haec omnia ⟨tandem⟩ *Vasc., St.*

§ 5 ipsi exercitus dimittantur *Ald., Vasc., St.*; ipsi *del. Antonius Augustinus*; ¶ libera ⟨sint⟩ comitia *Vielh.* (*ÖZ. 19, 830*), *Pramm.* (*ÖZ. 40, 899.*)

cap. 10. § 1 Pompeiumque conuenit *Paul.*

§ 2 deliberato *Lips.* (*ap. Oud.*); ⟨re⟩ deliberata *Manut., Lips., Scal.*; — ⟨re⟩ respondent *Grut.*; ¶ permittunt *a*; remittunt *Np.* (*p. 134*); per eos remittunt *fhl*; per eosdem remittunt *Hotm., Lips.*

cap. 11. § 1 alienas] absentem *Paul.*

§ 2 ante quam diem *Paul*; *prob. RMg* (*PhR. 1889, 183*), *RSchn.* (*JB. 16, 92*); ¶ iturus esset *HM* (*LC. I 1017*); ¶ si peracto cōs. caesaris coñs. praefectus esset *z*; si peracto Caesaris consulatu Pompeius profectus non esset *recc.*; *uett. edd.*; si peracto consulatu Caesaris non profectus esset *Np.* (*p. 135*); non profectus esset *recentiores omnes praeter EHoffm., qui omitt.* non; *etiam Hug* (*JJ. 71, 700 et 91, 707 sq.*) *omitt.* non; profectus non esset *Apitz*,

WKergel (*ÖZ. 7, 130 sqq.*); — peracto consulatu Caesaris] peracto proconsulatu Caesaris *Gland.*; peracto consulatu [Caesaris] Pompeius *Apitz*; pacto conseruato Caesar (profectus esset) *Hug* (*JJ. 71, 700 et 91, 707 sq.*); peracto postulatu Caesar (prof. esset) *EHoffm.*[1]; peracto consilio [Caesaris] *Kran.*; peractis comitiis [Caesaris] *Hoffmannus Budissinus* (*ap. Kran.*); pacto conuulso *Kindsch.* (*Em. 16*); peracto delectu *Vielh.* (*ÖZ. 12, 475 sq.*); profecto Caesare *HAKoch* (*RhM. 17, 627 sq.*); protracto consulatu Caesaris *Hell.* (*Ph. 19, 516 sqq.*); peracto suo postulato a Caesare *Köchly*; pacto Caesar stetisset, ipse *Vielh.* (*ÖZ. 19, 841 sq.*); peracto conuentu *RWutke* (*GP. Neisse 1872 p. 6*); pacto conseruato a Caesare (non prof. esset) *Hug* (*JB. 2, 1174*); (parto consulatu Caesari *Paul*;) periclitante consulatu Caesaris **WNitsche*; pacto consulatu Caesar (prof. esset) *EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*PhR. 1891, 83*); ¶ obstrictus] adstrictus *NHeins.*

§ 4 (ab Arimino] Caesar Arimino *Ciacc.*;) ¶ cum duabus legionibus *z*; cum V cohortibus *Nicas.* (*Ciacc.*); cum duabus [legionibus] *Dav.*; *prob. Jurin., Apitz*; cum duabus cohortibus (*Dav.*,) *Oud.*; cum duabus legionis (*Oud.*;) *Apitz*; cum reliquis cohortibus *Ciacc., Voss.*; ¶ A n c o n a *Oud.*

cap. 12. § 1 (*et* 2) Iguuium *et* Iguuinorum *Ald. nep., Ciacc.*; Inguium (Inguinorum) *Steuchus Eugubinus*; tiguium (*uel* tiguum, tigium) *et* tiguinorum *z*; Tignium, Tigninorum (Tigniorum *Ald., Vasc.*) *uett. edd.*; Firmium *Glar., mg. Vasc.*; ¶ ⟨pro⟩praetorem *Freinsh.* (*ind. ad Flor. s. u.* Thermus); ¶ Arimini *O*; *uett. edd.*; arimino *z*; ⟨ab⟩ Arimino *Hzg*; — *Corruptum h. l. iudicat Ciacc.*

§ 2 diffisus m u n i c i p u m u o l u n t a t i b u s *Hzg*; diffisus municipii uoluntati *del. Apitz*; ¶ uoluntati *Vasc.*; uoluntate *O*; *ed. pr., Ber.*; uoluntatis *z*; ¶ reducit *z*; educit *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud., Pluyg., Paul.*

§ 3 ex praesidiis e d u c i t **Paul*; ¶ cohortibus ⟨IIII⟩ introductis *Jurin.* (*p. 570*); cohortibus ⟨III⟩ introductis **Paul.*

cap. 13. § 1 decuriones Auximi *z*; (Auximi decuriones **Paul*;) ¶ proin(de), dum potestas sit, habeat rationem periculi sui *Jurin.* (*sic*!); proin habeat rationem, dum potest (*sic*!) ciuitatis (*uel* necessitatis) et periculi sui *Oud.* (*ad Suet. Caes. 30, p. 51*); ¶ posteritatis *z*; *Endler* (*p. 6. 7*), *Hug* (*JJ. 91, 706*); potestatis *Rubenius* (*El. I c. 8*), *HAKoch* (*RhM. 17, 628*), *Kraff.*; *improb. FGustavsson* (*PhR. 3, 269*); (maiestatis *Lips.*;) in posterum ciuitatis *EHoffm.*; posteri status *Hell.* (*Ph. 19, 518*); paucitatis *Wölff.* (*I 11*); *prob.* **Paul.*

§ 2 ⟨Actius⟩ Varus *Ald., Vasc., St.*

§ 3 ex primo a g m i n e *Voss.*; *prob. Jurin.*; ex primis ordinibus *Markl.* (*p. 265*); ¶ coegerunt *z*; cogunt *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*

§ 4 commisso⟨que⟩ *uett. edd.*; ¶ L. Pup(p)ius *Ashb.*; *uett. edd.*; sl pupius *z*; Sp. Pupius *Markl.* (*p. 265.*)

§ 5 [At] Caesar *Jurin., HAKoch* (*RhM. 17, 628*), *Paul*; ¶ Auximatibus *Ashb.*; *uett. edd.*; auximabus *z*.

cap. 14. (*Totum hoc caput interpolatoris esse suspicatur Hug, Ph. 11, 669 sq.*)

§ 1 protinus ⟨non⟩ aperto *Ruben.* (*El. I c. 24*), *TJHalbertsma* (*Mn. 5, 329 sqq.*); ¶ iam iamque [et] *Of*; *ed. pr., Ald., St., Lips., Scal., Jurin.*; [iam iamque] et *Oud.*; (etiam iam iamque *Jurin.*;) et iam iamque *Daehne, Apitz.*

§ 2. 3 consecuti sunt C a p u a e. Pompeius p r i o r e f f u s o q u e c u r s u profectus iter ad l. h. *Kindsch.* (*Em. 16.*)

§ 3 pridie eius diei] postridie (e)idus *Ciacc.*; pridie idus (*Ursin.?*) *Voss.*; ¶ habebat] habuerat *Ciacc.*

§ 4 circa urbem *Np.*; contra u. *z*; **Paul*; intra u. *O*; *uett. edd.*; ¶ uidetur] uidebatur *ed. pr.*; ¶ sese confirmant *uett. edd.*; esse conf. *z*; ¶ ad forum *z*; in forum *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; ¶ ⟨spe⟩ libertatis *Np.* (*p. 135*); libertatis *afl*; libertati *Oh*; libertate *Lips.* (*Saturn. I c. 14*); liberatum iri *Bentl.*; libertatis ⟨spe⟩ (*Hzg*,) *JBecker* (*ZAW. 1851, 445*); — libertate d o n a t, a r m a t atque iis equos attr. (*uel* arma atque equos iis attr.) *Jurin.* (*p. 570.*)

§ 5 familiares *z*; *Madv.* (*p. 262*); familias *Rub.* (*El. I c. 8*), *Voss., Gron.* (*Obs. III c. 22 p. 644*), *Dav., Bentl.*; familiae patres *Ciacc.*; ¶ Campaniae *z*; Campani *Rub.* (*l. l.*), *Ciacc., Voss., Gron.* (*l. l.*), *Dav., Bentl.*; Capuae *Kindsch.* (*Em. 16.*)

cap. 15. § 1 Auximo Caesar progressus *Ashb.*; *uett. edd*; maximo Caesar progressu *z*; *PVict.* (*IV 15.*)

(§ 2 etiam ⟨ex⟩ Cingulo *recc.*; *uett. edd.*)

§ 3 ⟨a⟩ magna parte *uett. edd., Apitz, Hug* (*Ph. 11, 671*), *RSchn.* (*PhW. 5, 78*); magna ⟨ab⟩ parte *WWeissenborn* (*JJ. 56, 384*); magna ⟨a⟩ parte *Kraff.* (*p. 75.*)

§ 4 Vibullium *et* Vibullius (*Ashb.*;) *Ald.*; bibullium (bubilium) *z*.

§ 5 item *z*; ipse *ed. pr., Vasc., St.*; ¶ fugientem *O*; *uett. edd.*; fugiente *z*; ¶ Lucilium Hirrum *Gland.*; ucillum hyrrum *z*;

Ulcillem Hirum *Ashb.*; *uett. edd.*; Luc(c)eium Hirrum *Faern., Ald. nep.*; aedilem Hirrum *Pantagathus*; C. Hirrum *uel* L. Hirrium *Ciacc.*; C. Hirrum *Apitz*; aedilem C. Hirrium *Ursin.*; (Ocillum Hirrum *Lips.*;) ¶ cum V cohortibus *Ciacc.*; ¶ quibus coactis XIX efficit *EAudouin* (*RPh. 15, 59 sq.*).

§ 6 Ahenobarbum *recc.*; *Lips.*; achenobarbum *z*; Aenobarbum *Ald., Vasc., St.*; ¶ Corfinium *Ashb.*; *uett. edd.*; cohort(h)inium *z*.

§ 7 circiter XII cohortes *EAudouin* (*RPh. 15, 60*); ¶ ⟨ex⟩ Alba et Marsis et Pelignis ⟨et⟩ finitimis *uett. edd.*; ¶ Albam *vGöl.* (*8*; *[2]9*); *improb. Hug* (*JJ. 85, 208*); ¶ ab *om. Vasc., St.*

cap. 16. § 1 Firmo *z*; *Hell.* (*Ph. 13, 381 et 22, 326 sq.*), *RWutke* (*GP. Neisse 1872 p. 6 sqq.*); Asculo *Ber., Ald., Vasc., St., al.*; oppido *l[a], cod. Ursini*; *Ursin.*, (*Oud.*,) *Vielh.* (*ÖZ. 16, 423*), *FHofm., Paul*; Piceno *Kraff.* (*JJ. 91, 499*); oppido firmo Asculo *Hzg*; Asculo [oppido firmo] *Dt.* (*praef.*); ¶ Firmo ex ⟨itinere⟩ pulsoque Lentulo *EHoffm.*[1]; Firmo ⟨Asculoque⟩ expulso [-que] *Oud., EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*PhR. 1891, 83*); ¶ (⟨ad⟩ Corfinium **Paul.*)

§ 2 qui a b e r a t ab oppido *Ald. nep.* (*Paul.*)

cap. 17. § 3 certas[que] cuique partes *Jurin.*

§ 4 quaterna *Glar., mg. Vasc., Manut.*; XL *codd.*; *Kraff.*

cap. 18. § 1 quae u e l i t **Paul*; ¶ tenebant] teneant **Paul.*

§ 2 legionis XIII. *Voss., Jur.*; leg. VIII. *z*; leg. XII. *Ciacc.* (*Voss., Jur.*); leg. VII. *Clark.*; ¶ [et] oppidani [et milites] *ed. pr., Hotm.*

§ 3 se deiecerunt.*** Attius *Paul*; ¶ petiit *Ber., Grut., Procksch* (*CT. 13*); petit *z*.

§ 4 Attiumque] Actium *Vasc., St., Lips.*; ¶ ⟨tribus⟩ primis *lh[2]*; *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*

§ 5 praefecit] praeficit *Paul*; *prob. Hell.* (*JB. 68, 26.*)

§ 6 circumuenire *z*; circummunire *N*; *Ald.* (*corr.*), *Vasc., St., Scal., Hzg, Dt.* (*prf.*), *CGCobet* (*Mn. 9, 8*), *Paul.*

cap. 19. § 1 dissimulans *z*; simulans *recc.*; *ed. pr., Hotm.*; ¶ concilio *b*; *Ber., Vasc., St.*; consilio *z*; *EHoffm., HM* (*JB. 12, 262*).

§ 2 a r c a n e *recc.*; *ed. pr., Vasc.*; ¶ constituit] instituit *l*; *Clark., Bentl., *Paul*; ¶ consiliandi] consultandi *Ber., Ald., Vasc., St.*

§ 3 rem s u m m a m i n periculum *Ciacc., Vielh.* (*ÖZ. 18, 615.*)

§ 4 obsidione oppidi atque (*uel* oppidi obsid. atque *uel* obsid. atque circumm. oppidi) *HM* (*JB. 11, 203*); oppidi obsidione atque *Paul.*

cap. 20. § 1 primo uesperi *f*; *Apitz* (*uel* primo uespere), *Paul*; prima uesperi *Ashb., ahl*; prima uespera *Vasc., St., Lips., Scal.*; ¶ per tribunos *Ber.*; per tribunum *z*.

§ 4 existit *z*; extitit *Ob*; *uett. edd., Procksch* (*CT. 14*); ¶ conentur *z*; conarentur *recc.*; *uett. edd., Procksch* (*l. l.*); ¶ quae ignorabant] q u i ignor. *Jurin.*; ¶ de L. Domitii fuga *del.*(?) *Hellwig* (*p. 25*); de L. Domitio *Kraff.*

cap. 21. § 1 aut animi confirmatione *del. Kraff.*; *improbat FGustavsson* (*PhR. 3, 269*); — confirmatione „*mendosum*" *uidetur Ald. nep.*; ¶ i n t e r c i d e r e n t *b*; *Hzg.*

§ 2 introitu et *z*; introitu in *Ciacc.*; introitu ex *Dav., *Paul*; introitu [et] *Clark.*; ¶ dimittit] remittit *HM* (*LC. II 1687*); *prob. *Paul*; ¶ adseruari] obseruari *PFaber* (*Semestr. I c. 20*), *Grut.*

§ 3 his operibus *z*; ⟨in⟩ iis operibus (*e*;) *Forchh.* (*p. 74*); *prob. Hell.* (*Ph. 13, 377.*)

§ 5 neque uero *Faern.* (*cod.?*), *Ald. nep.*; neque eo *z*; neque eorum *Vasc., St.*; neque eo ⟨tamen⟩ *Hzg.*

§ 6 [tanta] erat summa *Apitz*; Tanta⟨que⟩ erat summae **Paul*; ¶ summae *Lips., Aicard., Jurin., GWCLochner* (*Obseruat. ad Caes. Norimberg. 1828 p. 13*); summa *z*; summarum *Dav.*; ¶ ut alius *z*; ut nullus *recc.*; *ed. pr., Ald., mg. Vasc.*; ¶ exciperent *z*; exciperet *uett. edd., Hzg.*

cap. 22. § 1 custodibusque] custodiisque *HM* (*LC. I 810*).

§ 2 mittitur] emittitur *Paul.*

§ 3 cum e u m (*sic f*) de salute sua orat . . ., ueterem q u o q u e amicitiam comm. *EHoffm.*; ¶ cum eo [de salute sua] orat atque obsecrat *Mor.*; ¶ orat *z*; *uett. edd.*; agit *Scal., Apitz*; ⟨agit;⟩ orat *Bentl., Np.* (*p. 136.*)

§ 4 ⟨ab eo⟩ erat subleuatus *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*

§ 5 in ea re *z*; [in] ea re *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; iniuria *Lips.*(?), *HAKoch* (*ZG. 14, 349*), *Madv.*; ex iniuria(?) *Faern.*; sua causa *Bentl.*; *del. Jurin., Dt.*; sua re *Apitz*; nefarie *Kindsch.* (*Em. 16*), *LMendelssohn* (*RhM. 36, 303*), *Cornelissen*; sine iure *FPauly* (*ÖZ. 26, 621*); ¶ trib. pl. ui e a d e c a u s a ciuitate expulsos *Hzg*; tribunos pl. u r b e e t s u a i n r e expulsos *Dederich* (*3, 209*); ¶ expulsos a d suam dign. rest. *Ald., Vasc., St., Lips.*

§ 6 ad suam spem *z*; ad suam spei et *Ciacc.*; ad suampse *Scal.*; ad suae spem *Dav.*; (ad suam sperandam *Bentl.*;) ¶ cogantur *z*; cogitent

Ciacc., *Pluyg.*; *prob. RSchn.* (*JB. 13, 394*); conentur *Grut.*, *Madv.*, *HGilbert* (*JJ. 135, 72*).

cap. 23. § 1 luxit *z*; illuxit *O*; *uett. edd.*, *Pr.* (*ÖZ. 40, 899*); ¶ [tribunos militum] equites[que] Romanos **Paul*; ¶ ad se perduci *ed. pr.*

§ 2 erant quinquaginta ordines *z*; erant senatorii ordinis *uett. edd.*; erant primi ordinis *Ursin.*, *Grut.*; erant quinque senatorii ordinis *Dav.*; erant quinque primi ordinis *uel* erant quinque e primo (*uel* principe) ordine *Oud.*; erant quinque ordinis senatorii *Np.*; erant quinquaginta; ordinis senatorii *EHoffm.*; ¶ L. Caecilius Spinther Rufus *z*; *ed. pr.*; Vibullius Rufus *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; L. Vibullius Rufus *Scal.*; *improb. ThMommsen* (*ap. Kran.*); L. Caecilius Rufus *FHofm.*[a]; L. Caecilius Denter *Kindsch.* (*Em. 16*); ¶ filius Domitius *Ald. nep.*

§ 3 loquitur, quod *z*; locutus, quod *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *Hotm.*; loquitur; queritur quod *TJHalbertsma* (*Mn. 5, 331*); locutus queritur quod *Paul*; ¶ a parte *Vasc.*; aperte *z*.

§ 4 h LX (*uel simil.*) *z*; aurum *recc.*; *ed. pr.*; HS LX *Ald.*, *mg. Vasc.*; sestertium sexagies *Glar.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ quod aduexerat *z*; *Vasc.*, *St.*; quod adduxerat *b*; *ed. pr.*; quod aurum adduxerat *Ald.*, *mg. Vasc.*; ¶ in publicum deposuerat *uett. edd.*; ¶ ab iis uiris *z*; ab Duumuiris *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ab II uiris *Lips.*, *Scal.*; ab IIII uiris *ThMommsen* (*CIL. IX 297*); ¶ uideatur *z*; uideretur *Vasc.*, *St.*

§ 5 eodem die *HM* (*JB. 11, 201*); eo die *z*; ¶ frent(r)anorum *z*; Frentanorum *Glar.*; ferentinorum *O*; (*ed. pr.*,) *Ald.*; ¶ Frentanorum ⟨et⟩ Larinatium *Vasc.*, *St.*; Frentanorum Larinatium (*interpunctione sublata*) *Voss.*

cap. 24. § 1 quae erant . . . gestae *del. Kraff.*

§ 2 seruos pastores (*sublata interpunct.*) *Dav.*, *Pluyg.*; ¶ (CCC *z*; DCCC *Ciacc. ad 3, 4, 4.*)

§ 3 Alba *l*[a]; *Ald.*, *Vasc.*; Albam *z*; *ed. pr.*, *St.*; ¶ Tarracinam *O*; (*ed. pr.*, *St.*;) ¶ Biuius *z*; *uett. edd.*; Viuius *Gland.*; Vibius *Lips.*(?), *Oud.*; ¶ relictis praetoribus *OBasiner* (*de bello ciu. Caes. Dissert. 1883, thes.*); ¶ ad unum transeunt **Paul.*

§ 4 aliae *Ashb.*; *uett. edd.*; alias *z*; ¶ reducitur *z*; deducitur *Kindsch.* (*Em. 16*), **Paul*; ¶ depre(he)nsus *z*; reprehensus *Vasc.*; ¶ (deprensus ex itinere *del. Ciacc.*;) ¶ Cn. Magius *z*; N. Magius *Perizonius*; ¶ Cremona] Cremonensis *Kindsch.* (*Em. 16.*)

§ 5 remittit] praemittit *Kindsch.* (*ibid.*); ¶ cum mandatis ⟨his⟩ **Paul*; ¶ atque ad se Brundisium *z*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Scal.*; atque ad eum Br. *ed. pr.*, *Ber.*, *Lips.*; atque ipse Br. *Ciacc.*; atque ad [se] Br. *Hotm.*; atque ad te Br. *Markl.* (*p. 265*); antequam ipse Br. *Mor.*; atque ipse iam ad Brundisium *Hzg*; atque ad se Brundisio ⟨non⟩ *Dederich* (*3, 209 sq.*); ¶ reipubl. ut *z*; reip. et *uett. edd.*; ¶ Pompeio] eo *Ciacc.*

§ 6 neque uero] neque enim **Paul*; ¶ profici] perfici *uett. edd.*; ¶ profici, longo itineris spatio cum *Kraff.*; ¶ itineris] interiecto *HM* (*LC. II 1907*).

cap. 25. § 1 ueteranis quatuor *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ et reliquis *N*; at rel. *Ohl*; ut rel. *af*; cum rel. *Ashb.*; ac rel. *recc.*; *Db.*; reliquis *uett. edd.*; — ueteranis III; [et] reliquas ex nouo dil. conf. **Paul.*

§ 2 Domitianas enim coh. prot. a C. in Sic. miserat *del. Stoffel* (*I 304*).

§ 3 inueniri] inuenire *Paul*; ¶ extremis *z*; ex ultimis *Ashb.*; *ed. pr.*; ⟨cum⟩ extremis *Mor.*, *Hzg*, *HSchiller* (*BB. 28, 292*); ⟨ex⟩ extremis *Daehne*; ⟨occupatis⟩ extremis (*Hzg*,) *Pluyg.*; ⟨ab⟩ extremis *Paul*; ¶ Graeciae ⟨oportunum⟩ *Markl.* (*p. 266.*)

§ 4 [non] existimaret **Paul*; ¶ administrationesque *suspectum Grutero*; administrationibus *Kraff.*

§ 5 moles *ahl*; molem *bf*; *uett. edd.*

§ 6 contineri] continuari *Mor.*; ¶ quoquo uersus *z*; quoque uersus *Np.*; ¶ pedum *Ald.*, *Hotm.*; p. *afh*; *om. l*; pedibus *ed. pr.*; pedes *Vasc.*, *St.*; ¶ XXX] LXXX *Nl*; LXXX (*uel* XXXX) *vGöl.* (*17*; [a]*20*); tricenorum **Frig.*

§ 6—9 conlocabat. Has terra . . . integebat, ne . . . impediretur (§ 9). His perfectis . . . rates iungebat (§ 8). Has quaternis . . . mouerentur (§ 7); a fronte . . . protegebat; (§ 9) *EHoffm.* (*RhM. 43, 156 sqq.*); *improb. Paul*, *RMg* (*PhR. 1891, 84*).

§ 7 destinabat *recc.*; (*Lips.?*,) *Scal.*; distinabat *z*; distinebat *uett. edd.*, *Lips.*

§ 8 conlocatisque] colligatisque *Bentl.*

§ 9 integebat] contegebat *recc.*; *uett. edd.*; ¶ ne aditus *uett. edd.*; ne *om. z*; ¶ incursus] ingressus *Paul*; ¶ a fronte [atque ab utroque] latere *Vielh.* (*ÖZ. 12, 476 sq.*)

cap. 26. § 1 cum ternis] quaternis *Paul*; ¶ multis *om. recc.*; *ed. pr.*; *del. Hotm.*; ¶ atque [opera] disturbaret *Paul*; ¶ pugnabant *recc.*; *ed. pr.*, *Hotm.*

§ 2 ad quae haec Caesar pariter admini-

6*

strabat, ut . . . existimaret; at enim magn. admir. . . . non remitti. Atque *Kindsch.* (*Em.* *16*); ¶ [etsi] impetus *Hotm.*, *Clark.*; ¶ omnibus rationibus in eo perseuerandum *Ciacc.*

§ 3 necessarium *z*; necessariumque *uett. edd.*

§ 5 sine illis *del. Ciacc.*, *Apitz*; ¶ sine illis non] nihil sine illis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

§ 6 saepius rem] rem saepius *Vasc.*, *St.*, *HM* (*LC. II 1768*); ¶ [de] bello agendum *Ciacc.*, *Scal.*; de bello cogitandum *Ciacc.*

cap. 27. § 1 *in uerbis* diebusque in ea re consumptis VIIII *mendum latere putat Ciacc.*

§ 3 ⟨in⟩ oppidum inrumperent *Paul*; ¶ inaedificat *ed. pr.*; inaedificat ac *codd.*; ¶ praeducit *z*; perducit *recc.*; *uett. edd.*; ¶ ibi] inibi *Pluyg.*

§ 5 ⟨cum⟩ sagittariis funditoribusque *Köchly*, *Paul*; sagittarios funditoresque *HM* (*LC. I 1351*); *prob. Hellwig* (*p. 10*).

cap. 28. § 3 eo signo quo conuenerat *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ notisque *uett. edd.*; noctisque *z*.

§ 4 uallum caecum] uallos caecos *Voss.*; ¶ reprehendunt, reprehensas *z*; deprehendunt, deprehensas *O*; *Apitz*, **Frig.*; deprehendunt deprehensas⟨que⟩ *uett. edd.*

cap. 29. § 1 probabat] pertinebat *Vasc.*

§ 2 a freto] a Frentone *Kraff.*; *prob. FGustavsson* (*PhR. 3, 269*); ¶ exspectandae, ⟨sed⟩ id *uett. edd.*

§ 3 ueterem exercitum] uetere exercitu *Elberl.* (*Obs. 70 sqq.*), *Paul*; *improb. Baumstark* (*ZAW. 1834, 1253*); (— ueterem exercitum in Hispaniis confirmari *Hzg*;) ¶ (Pompeio deuincta **Paul.*)

cap. 30. § 1 sequendi] insequendi *uett. edd.*,* *Apitz*; ¶ omittit ⟨et⟩ **Paul.*

§ 2 pro praetore *N*; propraetorem *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*; propraetorem Romanum *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; praetorem *Scal.*; ¶ cum legionibus III *z*; *Stoffel*; cum leg. II *Ciacc.*, *EHoffm.*; c. leg. IIII *Clark.*, *Dav.*

§ 3 simul] simul ut *Gryph.*; simul atque *Brut.*; ¶ profecto ⟨eo⟩ *Apitz*; ¶ intellegebat] intelligeret *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 5 imperatissimis *z*; imparatissimis *b*; *Ber.*; imparatissimus *uett. edd.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Kran.*, *Pluyg.*, *Paul*; *improb. Eussn.* (*JB. 35, 124*); ¶ fugit] profugit *O*; *Daehne.*

cap. 31. § 1 nacti uacuas ab imp. S. V., C. S. c. exerc. eo perueniunt *del. HHartz* (*Adnot. p. 4*); *improb. KKruse* (*JJ. 94, 604 sq.*).

§ 2 ex praetura *recc.*; *uett. edd.*; et praetura *z*.

§ 3 ⟨cum⟩ nauibus *uett. edd.*, *Paul*; ¶ in terra *z*; *Ber.*, *Paul*; in terram *O*; *uett. edd.*

cap. 32. (§ 1 ut aliquod tempus **Paul.*)

§ 2 consulatus *del. Ciacc.*, *Scal.*

§ 3 Catone . . . repugnante et . . . extrahente *Ald.*; Catonem . . . repugnantem et . . . extrahentem *z*; ¶ diem extrahente *Scal.*

§ 5 ab altero ⟨etiam⟩ *Paul*; ¶ permiscere *Dav.*

§ 6 legionibus *Ald.*; legibus *z*; ¶ expetita] impedita *rec.*; *Lips.*(?)

§ 7 hortatur] orat *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ postulat [ut] *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ defugiant, illis se oneri non futurum *z*; defugiant, illi se oneri non defuturum *O*; *Gland.*, *Brut.*, *Ciacc.*, *Apitz*; defugiant, illi se honori non defuturum *Vasc.*, *St.*; defugiant illi, se suo honori non defuturum *Glar.*; defugiant illi, se oneri non defuturum (*Oud.*,) *HGilbert* (*JJ. 129, 415 sq.*); *prob. RSchn.* (*PhW. 5, 78.*)

§ 8 infirmi hoc animi uideri *Vasc.*, *St.*; ¶ se uero *Ashb.*; *uett. edd.*; si uero *z*; ¶ operibus *uett. edd.*; opibus *z*; **Paul*; ¶ anteire *Ncd*; anteiri *z*; ante *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ald.*

cap. 33. § 1 legationis *del. Dav.*

§ 4 tempus mittat *z*; t. omittat *O*; *uett. edd.*; t. amittat *Np.*; t. dimittat *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92*); ¶ peruenit] pertendit *Cornelissen.*

cap. 34. § 1 missum ⟨in Hispaniam⟩ *Ald.*, *plur. edd.*, *Pluyg.*; missum *z*; *Np.*, *Db.*; ¶ Vibullium *Ald.*; uibellium *z*; ¶ (Corfinio capto **Paul.*)

§ 1. 2 dimiserat; profectum item *Ber.*; dimiserat praefectum; item *z*.

§ 2 Igili(i) *Ciacc.*; sigili *z*; sicilia *O*; *uett. edd.*; ¶ in Cosano *PVict.* (*I 2*); in casono *z*; Sardinia *recc.*; *uett. edd.*; ¶ [a] priuatis coactis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ libertis] liberisque *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*

§ 3 legatos *del. Ciacc.*; ¶ domi nobiles *Ciacc.*, *Scal.*

§ 4 ad se euocauerant *Paul* (*ZG. 32, 167*).

§ 5 atque omnibus castellis *l*; *HM* (*LC. I 1165 sq.*), *Paul*; atque in o. c. *afh*; atque ex omn. cast. *Ashb.*; *edd.*; ¶ portas] portus *Daehne*; ¶ reficiebant] refecerant *Vasc.*

cap. 35. § 1 Massiliensium XV primos *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ agit: „Ne *Geyer* (*JB. 11, 150*); ¶ ab massiliensibus *z*; a Massiliensibus *uett. edd.*, *HM* (*JJ. 131, 405*).

§ 2 reliqua⟨que⟩ quae *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*

§ 3 ex auctoritate ⟨DC (*uel* sescentorum)⟩

Ciacc.; ex ⟨senatus⟩ auctoritate *RMg* (*LC. 106, 61*); ¶ populum ⟨Romanum⟩ *uett. edd.*; ¶ decernere *JFGron.* (*Obs. III c. 13 p. 547*); discernere *z*; *Hzg*, **Paul.*

§ 4 earum partium, Cn. Pompeium et C. Caesarem, patronos *distinguit Kraff.* (*JJ. 89, 428*); Cn. Pomp. et C. Caesarem *del. EHoffm.*²; *improb. RMg* (*PhR. 1891, 84*); ¶ Volcarum *St.*; Volgarum *afl*; *ed. pr., Ber., Ald., Vasc.*; ¶ Heluiorum *Lips.*; ilu(i)orum *z*; Iluorum *uett. edd.*; Heluorum *Manut.*; ¶ publice sibi concesserit *Markl.* (*p. 266*), **Paul*; ¶ uictas gallias (galliae *af*) *z*; *uett. edd.*; uictos Sallyas *Gland.*; uicta Gallia *Hotm., Madv., Paul*; ¶ attribuerit] eadem tribuerit *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*); alia attribuerit (**nunc* tribuerit) *Paul.*

§ 5 urbe an portibus *z*; u. aut port. *Ashb.*; *ed. pr., Ber., Ald.*; u. ac port. *Vasc., St., Paul.*

cap. 36. § 1 ⟨cum⟩ nauibus *Paul*; (cum) nauibus ⟨VII⟩ *HM* (*LC. II 1824*); ¶ (summa ei belli adm. permittitur *del. Bentl.*)

§ 2 eius imperio classem *Ashb., a corr.*; eius classem imperio *z*; ¶ quoquo uersus *z*; quoque uersus *Np.* (*p. 71 sq.*); ¶ parum] earum *Vasc., St.*; harum *Dav., Jurin.*; quarum *Hzg*; ¶ aut materia] et materia *Dav.*; ¶ atque armamentis] aut armam. *recc.*; *Held*; ¶ instructis] instructi iis *Dav.*; detractis (*uel* extractis) *Jurin.*; — parum . . . instructis] quarum quamuis leui materia atque armamentis infractis *Kindsch.* (*Qu. 20*); ¶ reliquas] reliquas longas (*uel* ueteres longas) *uel* bellicas *Jurin.*

§ 3 urbis accidant *z*; urbis, si accidat *Ashb.*; *uett. edd.*; urbis, si ⟨ita⟩ accidat *RSchn.* (*PhW. 5, 78.*)

§ 5 a quo die *HM* (*LC. I 902*); *prob.* **Paul.*

cap. 37. § 1 legionibus III] legionibus IIII *Jur.*; ¶ Narbone] Cabillonae *Ciacc.*; ¶ hiemandi causa *del. Kran.*; *prob. vGöl.* (*24*; ²*28*); *tuetur FHofm.* (*ad h. l.*); *cf. Vielh.* (*ÖZ. 12, 477*), *Hell.* (*Ph. 22, 327*), *Hug* (*JJ. 91, 706*); ¶ occupari] occupare *Paul.*

§ 2 hiemabant] aberant *vGöl.* (*24*; ²*28.*)

§ 3 deicit *Vasc., St.*

cap. 38. § 1 L. *om. b*; *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; ¶ Vibullii (*Ashb.*;) *Ald.*; iubuli *z*; ¶ Hispaniam *Ald.*; hispania *z*; ¶ Afranius et Varro et Petreius *Apitz*, **Paul*; ¶ unus Hispaniam citeriorem ⟨tribus legionibus, alter ulteriorem⟩ a saltu C. *Np.* (*p. 137 sq.*); unus ⟨tribus legionibus⟩ Hispaniam citeriorem, ⟨alter⟩ a saltu C. *Ald., edd. ante Np.*; unus ⟨III legionibus⟩ Hisp. citer., ⟨ulteriorem alter⟩ a saltu *JBecker* (*ZAW. 1851, 447*).

§ 2 (per Vettones *del.* **Paul*;) ¶ Varro [cum] iis *HM*; *prob.* **Paul.*

§ 3 toti Lusitaniae *Vasc.*; totius lus. *z*; ¶ Celtiberis *recc.*; *edd. ante Np.*

§ 4 constituunt[que] *uett. edd.*

cap. 39. *spurium esse censent Vielh.* (*ÖZ. 12, 477 sqq.*) *et* **WNitsche.*

§ 1 scutatae [citerioris prouinciae] et caetratae [ulterioris Hispaniae] cohortes circiter LXXX equitumque [utriusque prouinciae] circiter V milia *Np.* (*p. 138*); *ea, quae delenda censet Np., genuina esse arbitrantur WWeissenborn* (*JJ. 56, 387*), *Terpstra* (*p. 41 sqq.*), *AKayssler* (*GP. Oppeln 1862 p. 3*), *Paul, FHofm., EHoffm.*²; *nihil nisi* Hispaniae *tollendum censet Pluyg.*; *nihil nisi* ulterioris Hispaniae *del. Madv.*; *hoc prob. RMüller* (*JB. 1, 237*) *et Hug* (*JB. 2, 1153*); — scutati *Manut., Lips., Scal.*; — cohortes circiter XXX *Stoffel* (*I 265*); ¶ equitumque] que *om. Ashb.*; *uett. edd.*

§ 2 Caesar ⟨IIII⟩ legiones *Jurin.*; Caesar legiones ⟨sex⟩ *Kindsch.* (*Em. 16*); ¶ praemiserat [ad] VI [milia]. auxilia *Ciacc., Np.* (*p. 139 sqq.*); praemiserat V, ad VI milia auxilia *Guischard* (*Mém. crit. p. 27*); praemiserat sex. sex milia auxilia *Oehl.*; praemiserat VII. auxilia *vGöl.* (*25. 27*; ²*29. 31*); praemiserat VI, auxilia *RMg* (*Ph. 30, 438 sqq.*); ¶ auxilia peditum nulla *z*; auxilia peditum [nulla] *ed. pr., Ald., Vasc.*; auxilia peditum V milia *Np.* (*p. 140 sq.*); auxilia peditum X milia *Stoffel*; ¶ praemiserat ad sex milia [auxilia] peditum *St.*; legiones ⟨sex⟩ in Hisp. praemiserat; ⟨addidit⟩ sex milia auxiliarium peditum *Dederich* (*3, 215*); praemiserat. adduxit auxilia peditum V milia *Kindsch.* (*Em. 16*); praemiserat VI. ad illa auxilia peditum V milia . . . ⟨addiderat⟩ *EHoffm.*; ¶ equitum III milia ⟨quae⟩ omnibus sup. b. hab. *d*; *Ber., Ald., Vasc., Lips., Scal., vGöl.* (*27*; ²*31 sq.*), *EHoffm., Kindsch.* (*Em. 16*), *RMg* (*Ph. 30, 438 sqq.*); equ. III milia — ea omn. s. b. h. *Oud., WWeissenborn* (*JJ. 56, 394*); ¶ omnibus sup. bell. habuerat *corrupta iudicat OSchambach* (*Pr. Mühlhausen 1881 p. 9*); ¶ [et] parem *Kran., Paul*; ¶ quam ipse pacauerat *z*; *RMg* (*Ph. 30, 438 sqq.*); quem ipse parauerat *O*; *ed. pr., Ber., Vasc., St., Lips., Scal., Terpstra* (*p. 43*), *EHoffm.*, **Paul*; quam nuper pacauerat *WWeissenborn* (*JJ. 56, 385*); [quem] nuper parauerat *Kran.*; quem imperauerat *Kindsch.* (*Em. 16*); quem proxime parauerat *MMiller* (*p. 19*); *aut uerba* quam ipse pacauerat *delenda aut scribendum* quem ipse im-

perauerat *cens. Kraff.*; ¶ nobilissimo *z*; nobilissimo et fortissimo *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ (euocato ⟨effecerat⟩ *Hell., Ph. 22, 323*;) ¶ huic optimi generis hominum ex Aqu. montanisque, qui Galliam pr. attingunt *z*; hinc opt. gen. hominum (*sed* homines *Vasc., St.*) . . . attingunt *b*; *uett. edd.*; adhuc opt. gen. hominum M (*uel* homines) . . . attingunt *Dav.*; *prob. Clark.*; his (*uel* huic) octingentos ex Aqu. m., qui G. prouinc. attingunt, ⟨adiecerat⟩ *Jurin.* (*p. 570*); huc (*sic cod. Achill. Statii*) optimi gen. hom. . . . attingunt, ⟨adiecerat *uel* addiderat⟩ *Held* (*Np.*); ad hunc optimi gen. hom. ⟨numerum⟩ . . . attingunt *Dederich* (*3, 215*); item opt. g. h. . . . attingunt, ⟨addiderat *uel* adiecerat⟩ *Np.* (*p. 141*); totidem opt. gen. hom. ex Aqu. . . . attingunt. *Oehl.*; ⟨et⟩ hinc optimi gen. h. ex Aqu. . . . attingunt, ⟨addiderat⟩ *EHoffm.*; (huc optimi gen. h. . . . attingunt ⟨adiecerat quattuor milia; quos omnes aut praemittendos aut secum ducendos statuit, quod⟩ *Hell., Ph. 22, 323*;) huc opt. gen. hominum ⟨M⟩ ex Aqu. . . . attingunt, ⟨adiecerat⟩ *Köchly*; *in uoce* huic (hinc, huc) *latere numerum* optimi generis hominum *dicit Madv.*; et CCCC optimi gen. h. . . . attingunt *RMg* (*Ph. 30, 438 sqq.*); huic*** optimi gen. h. . . . attingunt, ⟨addiderat⟩ *MMiller* (*p. 19*).

§ 3 audierat *z*; ⟨postquam⟩ audierat (*recc.?*) *Ber., Ciacc., Dav., Dederich*; ⟨simul⟩ audierat *Oud.*; audito *Grut., Bentl.*; ⟨quia⟩ audierat *vGöl.* (*28*; ²*32*); ¶ *uerba* audierant (*sic*) Pompeium . . . esse uenturum *Np.* (*p. 139*) *transponit post § 1 huius capitis, Köchly post extrema capitis 38 uerba*; *cf. HSchiller* (*BB. 28, 293*); *quam uerborum transpositionem improb. vGöl.* (*28*; ²*32*), *AKayssler* (*GP. Oppeln 1862 p. 4*), *Hell.* (*Ph. 22, 323.*)

cap. 40. § 1 sicore *z*; Sicori *Daehne, Kran.*² (*errore?*), *HM* (*LC. II 1869*), *Paul*; ¶ superioribus diebus *Ashb.*; *ed. pr.*; diebus *om. z.*

§ 3 huc] hac *Lips.* (*ap. Oud.*); hinc *Dav.*; at *Paul*; *prob. RMg* (*PhR. 1889, 183*); ¶ congressae *z*; *del. Scal.*; progressae *Hotm.*; digressae *uel* progressae *Voss.*; egressae (*uel* emissae *uel* missae) *Jurin.*; egressae *etiam Hzg*; congressis *Hoffm. Budissinus* (*ap. Kran.*), *FHofm.*⁴; *improb. Hell.* (*Ph. 22, 327*), *Hug* (*JJ. 91, 713*); egressis *Hug* (*l. l.*), *Dbn.*, **Paul*; ¶ praesidio *del. Voss.*; ¶ proprio legiones *z*; propere legiones *Voss.*; [proprio] leg. *Scal.*; primum legiones *Jurin.*; propiore ⟨ponte⟩ leg. *Np.* (*p. 141 sq.*); *prob. Vielh.* (*ÖZ. 12, 481*); prope priores leg. *EHoffm.*; priores leg. *Kran.*; (pro priore leg. *Hell., Ph. 19, 518*;) — (huc cum cotid. consuet. pabulatoribus praesidio praemissae legiones *Jur.*;) ¶ impedimentaque] iumentaque *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92*); ¶ ui uentorum *cod. Norvic.*; *OPantagathus, Voss., Dav.*; *prob. Hotm.*; ui iumentorum *Manut., Lips., Scal.*

§ 4 a Petreio et Afranio *del. Ciacc., Scal.*, **WNitsche*; ¶ cratibus] ex ratibus *CFleischer* (*JJ. 117, 280 sq.*); ¶ suo *om. Ashb.*; *Ald., Lips., Scal.*; ¶ legiones IIII *Ashb., fhl*; legiones III *a*; *Np., Dt.*

§ 5 in duas partes *del. Ciacc., Paul.*

§ 7 ab equitibus *delend. aut* ab utrisque *ex proximo uersu huc transponend. cens. Jur.*; — commisso ancipiti proelio *Paul.*

cap. 41. § 1 quos sibi *O*; *Ald.*; quos ibi *z*; ¶ reliquerat] retinuerat *Lips.* (*ap. Oud.*), *Kindsch.* (*Em. 16*); ¶ paene] neque *Ciacc., Scal.*

§ 2 sex cohortes *uett. edd.*; ex cohortis *z*; ¶ constitit] consistit *ed. pr., Ber., Ciacc., Clark., Paul*; ¶ educit] reducit *Kraff.*

§ 3 ⟨per⟩ Afranium stare *uett. edd.*; ¶ constituit] instituit **Paul.*

§ 4 atque [opere] prohiberentur **Paul*; ¶ a fronte castra contra *z*; a fronte contra *Ashb.*; *Ald.*; a fronte castrorum contra *O*²; *Ber., Vasc., St.*

§ 5 post hoc *z*; post hos *uett. edd.*; post has *Paul*; ¶ in occulto acies tertia faciebat *recc.*; *uett. edd.*; ¶ omne ⟨opus⟩ prius *f*; *Pr.* (*ÖZ. 40, 899*), **Paul.*

§ 6 reducit] deducit *recc.*; *ed. pr., Ber., Vasc.*

cap. 42. § 1 in praesentia *Ashb.*; *uett. edd.*; in praesentiam *z*; ¶ expeditas *del. Paul.*

§ 3 legionum [trium] *Hzg.*

cap. 43. § 1 inter oppidum Ilerdam et proximum collem *Sulpitius Verulanus* (*Lucani commentator*), *Glar., Vasc.*; in oppido ilerda et proximo colle *z*; sub oppido Ilerda et proximo colle *Gland.*; (ab oppido Ilerda ad proximum collem *Hzg*;) ¶ planitia *ahl*; planities (-cies) *Ashb., f*; (*uett.*) *edd.*

§ 2 ab oppido, a ponte *Vasc.*; ¶ contulerant *Ashb., f*¹; *Ber.*; contulerat *ahlf*².

§ 3 sperans] spectans **Paul*; ¶ [in] locis idoneis *Paul*; ¶ instructa *Ber.*; structa *z.*

§ 5 subsidiis] praesidiis *recc.*; *uett. edd.*; (subsidio *Paul*;) *del. Grut.*

cap. 44. § 2 ⟨crebris⟩ cum Lusitanis proeliis barbaro genere quodam *Vielh.* (*ÖZ. 16, 423*); cum Lusitanis reliquisque *del. WGemoll* (*JJ. 119, 267*); — cum Lusit.] (communi Lusit. *Hzg*;) a Lusitanis **Paul*; — barbaris genere quodam *z*; barbaris eodem genere *Mor.*; barbaris quondam genere *Flade* (*p. 2*); barbaris ⟨barbaro⟩

genere quodam *Kran.*; barbaro quodam genere *Hell.* (*Ph. 13, 381.*)

§ 3 (quibus [quisque] *Elberl.*, *Obs. 72*;) quibuscumque *Paul.*

§ 4 (perturbabat *Ciacc.*;) ¶ discedere ⟨consuerant⟩ *Paul*; ¶ censuerant] consuerant *O*; *Np.*, *EHoffm.*; *refutat Forchh.* (*p. 4*), *Hug* (*Ph. 11, 670*), *Hell.* (*Ph. 19, 518 sqq.*)

§ 5 non tenuit *Ald.*; continuit *codd.*

cap. 45. § 2 sub montem *uett. edd.*; sub monte *z*.

§ 4 praeruptus *del. Madv.*; *improb. RMüller* (*JB. 1, 234*); ¶ derectus ac *z*; deiectus ac *Vielh.* (*ÖZ. 18, 615 sq.*); ac derectus *EHoffm.*[2]; *improb. RMg* (*PhR. 1891, 84*); ¶ explerent ut] explerent et *uett. edd.*

§ 5 decliuis locus tenui fastigio *z*; editus locus ten. fast. *ed. pr.*, *Ber.*; decliui fastigio *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; decliuis locus leni fast. *Hotm.*, *Pluyg.*, *RSchn.* (*Ilerda p. 11*), *Cornelissen*; ¶ passus *HM* (*JB. 11, 198*); passuum *z*.

cap. 46. § 1 horas quinque *ASWesenberg* (*Tidskr. 9, 110*).

§ 2 nonnullam partem *Paul*; *improb. Hell.* (*JB. 68, 26.*)

§ 3 deiectis *uett. edd.*; dilectis (diiectis, disiectis) *z*; ¶ summa in iugum *Forchh.* (*p. 63*); *prob. Hell.* (*Ph. 19, 512*); summum iugum *z*; summum in iugum *Ob*; *Oud.*; in summum iugum *uett. edd.*

§ 4 ex primo hastato *codd.*; primus hastatus *Vasc.*, *St.*, *Jurin.* (*p. 570*); centurio primi hastati *Lips.* (*Mil. R. II 8.*)

§ 5 interficitur **Paul.*

cap. 47. § 1 praefertur] praeferebatur *HM* (*LC. II 931*).

§ 2 tam diu *z*; tamen diu *uett. edd.*; ¶ stetissent] restitissent *Paul*; ¶ et ⟨ab⟩ initio *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92.*)

§ 3 nostri autem [quod] *Paul*; ¶ congressi numero *af*; congressi numero quod *hl*; *Ald.*, *Paul*; *improb. Hell.* (*JB. 68, 20*); congressi numero essent, quod *Vasc.*, *St.*; ¶ horis] horas *Wsbg* (*u. ad 46, 1*); ¶ terga uertere aduersarios *z*; hostes terga uertere *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*

cap. 48. § 2 niues] nix *recc.*; *uett. edd.*; ¶ proluit] profluit *f*; *Ald.*; nix profluxit *Faern.*; (niuis uis profluit *Hzg*;) ¶ niues proluit ac] niue proluta *Dav.*; ¶ fluminis] flumen *Hotm.*, *Dav.*; fluminis uis *Oud.*

§ 3 ⟨dum⟩ neutrum horum tr. poterat, necessario[que] omnes *Kindsch.* (*Em. 16.*)

§ 4 commeatus *Ber.*; comitatus *codd.*; *uett. edd.*

§ 5 autem *del. ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Daehne*; ¶ tempus erat anni *Hotm.*; ¶ quo] quod *Paul*; quom *Kindsch.* (*Em. 14*); ¶ [neque] frumenta *Dederich* (*3, 217*); quae frumenta *Kindsch.* (*l. l.*); frumenta neque **Paul*; ¶ in hibernis *codd.*; *uett. edd.*, *Endl.* (*p. 8*), *LMüller* (*JJ. 83, 490*), *MMiller* (*p. 20*); in herbis *Nicas.* (*uel* in herba), *Ciacc.*, *Jurin.*, *Lochner* (*p. 23*), *Dederich* (*l. l.*), *HAKoch* (*ZG. 14, 349*), *Wölff.* (*I 11*), *Köchly*, *KEGeorges* (*JJ. 123, 511*); *improb. RMüller* (*JB. 4, 14*); in horreis *Apitz*, *Kran.*; *prob. Hell.* (*Ph. 19, 520*); ex hibernis *EHoffm.*; in Hiberis *Kindsch.* (*Em. 14*), *Kraff.* (*JJ. 89, 428*); (in cauis hornis *uel* in hornis cauernis *Hell.*, *Ph. 19, 520*;) in aceruis *FHofm.*; in tabernis *HDeiter* (*Ph. 44, 367*); in (hiemalibus) cauernis *Hell.* (*PhA. 15, 429*); ¶ neque multum] nouaque multum *EHoffm.*, *SKSakellaropoulos* (*Ἀθήναιον 1882, 405*); *prob. Hell.* (*JB. 68, 3*); aeque mult. *Kindsch.* (*Em. 14*); et aeque multum *Wölff.* (*I 11*); multumque *Köchly*; ¶ [ac] ciuitates *Held*; et ciuitates *b*; *Paul*; ac ciuitates ⟨citeriores⟩ *vGöl.* (*38*; [2]*43 sq.*)

§ 6 inopiae *b*; *uett. edd.*; in opere *z*.

§ 7 caetrati *del. Paul*; ¶ utribus *b*; *Ald.*; utrisque *z*.

cap. 49. § 2 facultatem *Paul.*

cap. 50. § 1 conatus⟨que⟩ est *Vasc.*, *St.*

§ 2 tum ipsius *O*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 3 tela iaciebant **Paul.*

cap. 51. § 1 commeatus *Np.* (*p. 142*); comitatus *codd.*; ¶ ut fert Galliae consuetudo *Vasc.*, *St.*

§ 2 liberisque *z*; libertisque *Hotm.*, *Grut.*, *Clark.*, *Held*, *Madv.*; ¶ usi *Ashb.*; *uett. edd.*; usu *z*; *Voss.*, *Apitz*; ¶ superiorum] superiore *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ atque (*uel* atque itinerum) *del. Paul.*

§ 3 flumen continebat **Paul*; ¶ (continebant] retinebant *Held*[2].)

§ 5 ii dum *Np.*; id dum *z*; hi dum (*uett.*) *edd.*; ¶ sustinuere] sustinere *St.*

§ 6 pugnae tempus] pugna euentu *Kindsch.* (*Em. 14*); ¶ nostris] ceteris **Paul*; ¶ (calonum] carrorum *Paul*;) ¶ impedimentorum] iumentorum *Eussn.* (*BB. 20, 266.*)

cap. 52. § 1 his tum *Nicas.*; *prob. Hotm.*, *Grut.*, *Paul*; his tamen *z*; *HSchiller* (*BB. 28, 293*); ¶ omnibus ⟨incommodis⟩ *Vasc.*, *St.*; omnibus ⟨rebus⟩ *Paul*; ⟨in⟩ omnibus *HSchiller* (*l. l.*); ¶ quae fere [res] *Hotm.*; ¶

inopia non solum *Nicas.*; (inopia *del. Ciacc.*;) ¶ praesenti *Dav., Paul.*

§ 2 ad denarios L *Ald.*; ad XL *z*; ad denarios quadraginta *Vasc.*; ad HS quadraginta *St.*

(§ 2. 3 augebantur etiam; paucis diebus *Kran.*[1])

§ 3 et tam *z*; [et] tam *Kran.*; ita tam *FHofm.*; *prob. Hug* (*JJ. 91, 712*); ita in *FPauly* (*ÖZ. 26, 622*); ita *Paul.*

§ 4 quod minor *Vasc., St., Np.* (*p. 58*); quo minor *z*; ¶ tutabatur *z*; *nunc* **Paul*; leuabat *Kindsch.* (*Em. 13 sq.*); mitigabat *Db.*; sustentabat *Paul.*

cap. 53. § 2 multa rumor adfingebat *St.*; multa rumore adfingebantur *Np.*; multa rumores adfingebant *Oehl.*; multa rumore fingebantur *EHoffm.*

§ 3 domum] demum *ed. pr., Ber.*; domo (*uel* omnium *uel* hominum) *Voss.*; ¶ magni ad domum Afranii concursus *Hotm.*; magni domum conc. Afranii **Paul.*

cap. 54. § 2 carina **Paul*; ¶ ac prima *Np.*; ac primum *z*; *EHoffm.* (*JJ. 109, 463 sq.*); primum *ed. pr., Ber.*; primum ac *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; atque ima (**nunc* imum) *Paul*; ¶ statumina *z*; statumen *EHoffm.* (*l. l.*), **Paul*; stramine *recc.*; *ed. pr., Ber.*; ¶ ex leui *af*; *Paul*; et leui a *hl*; leui *Ncd*(?); *Np.*; aluei *EHoffm., Paul* (**nunc*).

§ 4 transiecit *z*; *ed. pr., Ber., Ald.*; traicit *Vasc., St.*; traducit *Manut., Lips., Scal.*; ¶ institutum *fhl*; instituit *a*; instituit, institutum *Markl.* (*p. 266*); ¶ perficit] perfecit *Ashb.*; *ed. pr., Ber.*

§ 5 commeatus *z*; comitatus *recc.*; *prob. Ald. nep., Ciacc.*; ¶ et ⟨eos⟩ qui *Vasc., St.*; ¶ frumentandi causa *N*; *Paul.*

cap. 55. § 1 traicit *Vasc., St.*; ¶ iam magnum *Ashb., af*; quam magnum *hl*; *uett. edd.*; quam maximum *Manut., Lips., Scal.*; magnum *Np.*; permagnum *Paul.*

§ 2 cetratis *Manut.*; centuriatis *z*; ¶ praedae subsidio sint *Ald., Lips., Scal.*

cap. 56. § 1 usi *om. N*; *del. Grut.*

§ 2 huc] his *uett. edd.*

§ 3 certas] tectas *Cornelissen*; ceteras *JSvan Veen* (*JJ. 141, 595*); *certum quendam numerum substituendum censet RSchn.* (*JB. 16, 97*); ¶ has *om. ed. pr.*; ¶ hic ad insulam . . . obtinebat *Vasc., St.*

cap. 57. § 1 electos] delectos *O*; *ed. pr., Ald., Lips., Scal., Oud.*; ¶ antesignanos, centuriones *edd., OSchambach* (*GP. Mühlhausen i. Th. 1881, 31*); antesignanos centuriones *Zander* (*V p. 32*); *del. Paul.*

(§ 2 ex portu] expeditas *HHartz, Adnot. p. 5*;) ¶ educunt ⟨et⟩ cum M. confl. **Paul.*

§ 3 asperi ut montani *Grut.*

§ 4 digressi *uett. edd.*; degressi *z*; ¶ ⟨a⟩ Massiliensibus *uett. edd.*; ¶ indomiti *z*; Domitiani *Jurin.* (*uel* Domitii *in locum uocis* domini *substituend. cens.*); Domitii (*Hzg*,) *EHoffm., Hamaker* (*cf. Mn. 9, 9*), *Db.*; ¶ excitati] incitati *Vasc., St.*; ¶ domini] Domitii *recc.*; *ed. pr., Ber., Vasc., St.*

cap. 58. § 1 excipiebant *z*; *OSchambach* (*JJ. 119, 870*), *HSchiller* (*BB. 28, 292*); decipiebant *Np.* (*p. 142 sq.*); effugiebant *Terpstra* (*p. 43*), *Kindsch.* (*Em. 16 sq.*); exciebant *EHoffm.*[1]; non excipiebant *Kran.*; *prob. Hell.* (*Ph. 19, 520*); ¶ quoad] quod *cod. Urs.*; *Vasc., St., vGöl.* (*43*; [2]*49*); ¶ uti spatio *Voss.*; ut spatio *z*; uti *om. Ashb.*; *uett. edd.*; aut spatio aut *Oud.*; ¶ producta] porrecta *vGöl.* (*l. l.*)

§ 2 erat necessario uentum] erat uentum, necessario *Landgraf* (*Unters. 99 sq.*); *prob. Hell.* (*JB. 68, 53*) *et* **Paul*; ¶ artificiis *a corr.*; *Ber., Ald.*; artificis *z*; artificii *Vasc., St.*; artificio **Paul.*

§ 3 nostri *Ald.*; *om. codd.*; ¶ cum (quom) *Elberl.* (*Obs. 77 sqq.*), *Hzg, Np.*; quo *Ashb., af*; qui *Nhl*; *ed. pr., Ber., Vasc., St.*; quod *Ald., Lips., Scal., Oud.*; ¶ qui⟨que⟩ repente *Vasc., St.*; ¶ producti] traducti *HM* (*LC. II 1230*); *prob.* **Paul*; ¶ [neque dum etiam uocabulis armamentorum cognitis] *Paul*; ¶ habebant *Ald.*; habuerant *z.*

§ 4 comminus *Ald.*; communis *z*; ¶ transcendebant*** et magno *Ciacc.*; *prob. Paul* (*aut* transcendebant; ita magno *scribend. censet*); ¶ cum iis quae sunt captae] Domitiique sunt captae ⟨VI⟩ *Paul.*

cap. 59. § 1 hoc primum *z*; hoc primum cum *Ashb.*; hoc proelium *codd.*(?) *Ciacc.*; *Lips., Mor., Apitz, Paul*; hoc quam primum *Voss.*; hoc proelium cum *Dav.*; hoc oportune *Oud.*; (hoc cum primum *Mor.*;) ¶ simul hoc (Caesari) ad Ilerdam nuntiato *Ciacc.*; hoc Caesari ad Ilerdam nuntiato (*Ciacc.*,) *Scal.*; hoc simul Caesari ad Ilerd. nuntiato *Bentl.*

§ 2 alias . . . alias *z*; alii . . . alii *Ashb.*; *ed. pr., Ber., Hotm.*; ¶ longe *z*; *HM* (*JB. 11, 200*); longo *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ angustius *z*; angustiore *HM* (*l. l.*); ¶ pabulabantur *O*; *Ald.*; pabulantur *z.*

§ 3 aut aliquo] at aliquo *Paul*; ¶ et plures] etiam plures *Ald., Vasc., St.*; complures **Paul*; ¶ omnium] omnino *Paul*;

¶ constituerant] instituerant *HM* (*JB. 12, 291 sq.*).

cap. 60. § 1 (qui erant Oscensibus tributarii *uel* qui erant Osc. attributi *Kraff.*;) — cum Oscensibus] cum *del. Ciacc.*; tum Oscens. *Kindsch.* (*Em. 17.*)

§ 2 Iacetani] Lacetani *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ Illurgauonenses] Ilergauonenses *RSchn.* (*JB. 17, 241*); ¶ insequuntur] sequuntur *HM* (*LC. II 1*), *Paul.*

§ 4 magna celeriter commutatio rerum *del. Paul* (*ZG. 35, 261 sq.*), *van Veen* (*JJ. 141, 595 sq.*); *prob. RSchn.* (*JB. 12, 226*), *HSchiller* (*BB. 28, 294*); magna cel. ⟨fit⟩ comm. rerum *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

§ 5 perfecto ponte *del. Kraff.*, *HSchiller* (*l. l.*); ¶ *aut* ad ⟨Caesaris⟩ amicitiam *scribendum aut uerba* ad amicitiam *delenda cens.* (*)*Paul.*

cap. 61. § 1 nactus ⟨ibi⟩ **Paul*; *cf. Hellwig p. 7 sq.*; ¶ partem aliquam Sicoris] parte aliqua Sicorim (-rem) *ed. pr.*, *Ber.*, *Hotm.*; partem aliquam Sicorim *Clark.*

§ 2 ipsi locis *z*; iis locis *Ciacc.*; his locis (*ex cod.*) *Dav.*; ipsi ⟨iis⟩ locis *Oud.*; ipsi ⟨his⟩ locis *Np.*; ipsis locis *Kraff.*; ipsi locis iis *Paul.*

§ 3 Sertorio *Ob*; *Np.* (*p. 792*); L. Sertorio (*uel* sestorio) *z*; *uett. edd.*; ¶ absentis P o m p e i tim., quae in amic. manserant *Dav.*; absentis timebant, quae in am. mans. Pompei *codd.*; — quae⟨que⟩ in amic. manserant, Pompei *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ hic magnos] hinc magnos *O*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, **Paul.*

§ 4 conquirere totogesma *Ashb.*, *z*; conquirere et Octogesam *O*; *ed. pr.*, *plur. edd.*; conquiri et Octogesam *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *NHeins.*, *HM* (*JB. 12, 287 sq.*); (conquirere et ⟨ad⟩ Octog. *FHofm.*[3];) ¶ ad Hib. miliaque passuum *Ald.* (*corr.*); ad hiberum mil. V pass. *z*; ab Hibero milia V passuum; *FHofm.*[3]; *improb. Hell.* (*Ph. 22, 327*), *Hug* (*JJ. 91, 713 sq.*); ¶ aberat XXX *vGöl.* (*46*; [3]*52*); aberat XX *z*; *FHofm.*[3]; castra muniuntur *z*; *Paul*; castraque muniunt *Ashb.*; *edd. ante Np.*; castra muniunt *recc. edd.*

cap. 62. § 1 opere [in flumine auertendo] huc *HM*; ¶ deduxerat *Achilles Statius*, *Ald. nep.*, *Ciacc.*, *Brant.*, *Scal.*, *Oud.*, *Held*, *Apitz*, *Terpstra* (*p. 45*), *Kindsch.* (*Em. 17*), *Kraff.*; reduxerat *z*; duxerat *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*; adduxerat *Faern.*; perduxerat *Hotm.*

§ 2 pedites uero, ⟨qui⟩ . . . exstarent, cum *Kindsch.* (*Em. 17.*) (*Kraff.*); exstarent et cum *Dav.*, *Jurin.*, *Mor.*, *Madv.*, *MMiller* (*p. 19*), *FHofm.*[10]; extarent cum *b*; extare et cum *z*; *Scal.*, *Held*; exstarent ut tum *uett. edd.*; exstabant, ut cum *Clark.*; exstarent, sed tum *NHeins.*; exstare, ut cum *Dederich* (*3, 218 sq.*); exstantes cum *Kraff.*; ¶ impedirentur *O*; *Ald.*, *plur. edd.*; non impedirentur *z*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Scal.*; uado impedirentur *Oud.*; nunc impedirentur *Apitz.*

§ 2. 3 exstare. sed ut cum altitudine . . . non impedirentur, tamen eod. f. temp. *aut* pedites uero tantum non humeris . . . exstarent et . . . [non] impedirentur *Hzg.*

cap. 63. § 1 ⟨ad⟩ Ilerdam *Lips.* (*ap. Oud.*); ¶ traduxerant *Ashb.*; *uett. edd.*; traduxerunt *z*.

§ 2 pons *uett. edd.*; post *z*.

§ 3 iter impedire *codd.*; impedire iter *Paul.*

cap. 64. § 1 cernebatur] cernebant *ed. pr.* (*Oud.*); cernebantur *Ashb.*, *bh*; *Ber.*; ¶ p r e m e r e *Ber.*; ¶ sustinere *codd.*; subsistere *Vasc.*, *St.*, *Mor.*, (*Terpstra*,) *Madv.*, *Paul*; distineri *Ciacc.*; sustineri *Hzg*, *Terpstra* (*p. 45 sqq.*), *Kran.*, *EHoffm.*; ⟨non⟩ sustinere *Hug* (*JJ. 91, 708 sq.*); ¶ interrumpi *codd.*; inrumpi *Np.* (*p. 143*); ⟨iter⟩ interrumpi *Forchh.* (*p. 80 sq.*), *Madv.*, *Paul.*

§ 2 ferri *z*; *Paul*; inferri *ed. pr.*, *rell. edd.*; ¶ impetu *uett. edd.*; impetum *z*; ¶ dein *z*; deinde *uett. edd.*; ¶ conuersos *b*; *ed. pr.*; conuerso *z*.

§ 3 circulari *z*; conturbari *recc.*; *uett. edd.*; ¶ bellum necessario *z*; bellum non necessario *Ashb.*; *Vasc.*, *St.*, *Voss.*, *Oud.*, *Bentl.*, *Np.*; bellumque necessario *recc.*; *Ciacc.*; bellum nec necessario *Hzg*; bellumque ea re *Kindsch.* (*Em. 17*); ¶ *aut* paratos esse *aut* posse et audere *delend. censet Mor.*; posse et audere *delend. cens. Paul.*

§ 4 tantae magnitudinis (*sic Ashb.*, *hl*) flumini *recc.*; *uett. edd.*; (*Paul*;) (tanta magnitudine flumini *Oud.*)

§ 7 pauci *recc.*; *uett. edd.*; paucis *z*; ¶ ex [his] militibus *Jurin.*, **Paul*; ¶ arma in flumine *z*; arrepti in flumine *O*; in flumine arrepti *recc.*; in flumine abrepti *ed. pr.*, *Ber.*; ui fluminis abrepti *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; abrepti ui fluminis *Np.*; ablati flumine *Dbn.*; — pauci ex his milibus armatis in flumine *Hzg*; ¶ ab equitatu *del. Paul*; ¶ interit *z*; interiit *b*; *uett. edd.*; ¶ tamen] autem *Dav.*; ¶ ⟨non⟩ nemo *Hotm.*

§ 8 ad iter *del. Ciacc.*, *Scal.*; ¶ addito ad uadum *z*; ad uadum *del. Apitz*, *Forchh.* (*p. 90*); *transponit haec uerba in uersum proximum ante genetiuum* fluminis (*c?*) *Scal.*; addito ob uadum *Hzg*; — milium VI admodum cir-

cuitu magnaque fluminis mora *Kindsch.* (*Em.* *17*); — mil. VI ad iter addito circuitu magnaque admodum fluminis mora *FPauly* (*ÖZ. 26, 622*); ¶ VIIII.] IIII. *vGöl.* (*48*; [2]*55*); *prob. Hell.* (*Ph. 19, 547.*)

cap. 65. § 1 uisos *del. Ciacc.*, (*Hotm.*,) *Scal.*, *Oud.*, *Mor.*, *Oberl.*; *defend. Clark.*, *Hellwig* (*p. 11*); ipsos *Dav.*[1]; nisos *Apitz*; — procul uisos] prope suos *uel* non procul suis *Dav.*[2]; ¶ ⟨una⟩ cum Petreio *Hellwig* (*p. 10*); ¶ consistit *Ciacc.*, *Scal.*, *Paul*; ¶ instruxit *Vasc.*, *St.*

§ 2 reficit *b*; *Ber.*; refecit *z*.

§ 4 montes intrare cupiebant *Np.* (*p. 143 sq.*); montes intra se recipiebant *codd.*; intra montes se recipiebant *Ald.*, *edd. ante Np.*; montes intrasse cupiebant *EHoffm.*; ¶ Caesaris *Np.* (*p. 143 sq.*) *transferendum censet ante uocem* exercitus; ¶ ac timore] atque mora **Paul.*

§ 5 efficiendum; sed *l*; *St.*; efficiendum, et *Ashb.*, *afh*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*

cap. 66. § 1 iis] II *Markl.* (*p. 266*); ¶ adaquandi *codd.*; aquandi *Kindsch.* (*Em. 17*); *recep. Dt.*, *Paul*, *EHoffm*[2].

§ 2 militari *uett. edd.*; militaria *codd.*; ¶ militari more *del. Grut.*; ¶ impediti *del. Paul*; ¶ aut [ne] ab equitatu *Ashb.*; *Vasc.*, *St.*; ¶ in angustiis *codd.*; angustiae *Jurin.*; illae angustiae *Paul*; ¶ tenerentur] tererentur *Freinsh.* (*Ind. ad Curt. s. u.* obterere).

§ 3 [hoc idem fit] ex castris Caesaris mittitur L. Dec. S. *Paul*; ¶ Saxo *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ perspiciant *O*; *ed. pr.*, *Ber.*

§ 4 intercedere *uett. edd.*; intercidere *z*; ¶ montosa *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ prohiberi *b*; *ed. pr.*; prohibere *z*.

cap. 67. § 1 concilio *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ a Petreio *Ashb.*, *f*; *uett. edd.*; ab Petreio *ahl*; *edd. recc.*; ¶ sentiretur *c*; *Vasc.*; sentirentur *z*.

§ 2 Caesaris castris *z*; in castris Caesaris *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; in Caesaris castris *Np.*; ¶ argumenti sumebant loco, non *Ald.*; argumentum sumebant, loco non *ed. pr.*, *Ber.*

§ 3 obsidere *z*; *Jurin.*; obsideri *O*; *uett. edd.*; ¶ in ciuili dissensione] in communi desperatione *Kindsch.* (*Em. 9*); ¶ consulere] concedere *idem* (*ibid.*); ¶ consueuit *recc.*; *ed. pr.*

§ 4 ad lucem *codd.*; at lucem *uett. edd.*; at luce *Ciacc.*, *Markl.* (*p. 267*), *HAKoch* (*RhM. 17, 628*), *Paul*; ¶ per se] posse (*Kindsch. Em. 10*,) *Paul*; ¶ pudorem omnium oculis *z*; pudorem omnium oculos *Ciacc.*, *Markl.* (*l. l.*), *Koch* (*l. l.*); pudorem in omnium oculis *Mor.*; *prob.* **Paul*; pudore et officio militis *Kindsch.* (*l. l.*); (omnium sub oculis *Paul*;) ¶ multum etiam] metum etiam *Paul*; ¶ praesentiam (*l?*, *recc.?*) *uett. edd.*; praesentium *z*; praesentia *Kindsch.* (*l. l.*)

§ 5 etsi aliquod accipiatur detrimentum, tamen *Kindsch.* (*Em. 11*); ¶ summo exercitu saluo *JFGronov.* (*ap. Oud.*)

§ 6 euincit *z*; *Dav.*, *EHoffm.*; uincit *Ashb.*; *Ber.*; uicit *recc.*; *uett. edd.*; euicit *Oud.*, *Apitz*; ¶ concilio *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*

cap. 68. § 1 exercitum ducit *Ber.*; exercitum educit *z*; ¶ namque itinera quae *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; nam quae itinera (*z*;) *Vasc.*, *St.*; — (namque itinera ad Hib. atque Octogesam castris hostium tenebantur *Ciacc.*)

§ 2 ut arma *Ashb.*; *ed. pr.*; arma *z*.

§ 3 frumento *O*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; frumentum *z*; *ed. pr.*, *Ber.*; frumento eum (*Daehne?*) *Hzg* (**Paul*).

cap. 69. § 1 milites] mane *Kindsch.* (*Em. 11*); ¶ prosequebantur (nos *add. h*) nec necessarii *z*; prosequebantur nos necessarii *ed. pr.*, *Ber.*; prosequebantur, necessarii *Ashb.*; *Ald.*, *Scal.*; prosequebantur nos, necess. *Vasc.*; prosequebantur, nos necess. *St.*, *Dav.*, *Dederich* (*3, 220*), *Hzg*, *Oehl.*; prosequebantur nostros, necess. *Mor.*; *prob. Held*, *Paul*; nostros sequebantur: necess. *Kindsch.* (*Em. 11.*)

§ 2 *uerba* duces uero . . . se castris tenuissent *Paul transponenda cens. post uerba* sustinere confiderent; ¶ consilium summis laudibus *Pramm.* (*ÖZ. 40, 899*); ¶ ferebant] efferebant *Pluyg.*; *recep. Paul*, *FHofm.*; ¶ sine [iumentis] impedimentis[que] *Paul*; ¶ ad iter *z*; ab Ilerda *Paul*; *recep. FHofm.*

cap. 70. § 1 difficultas tardabat *Vasc.*, *St.*

§ 2 Afranianis (*f*;) *uett. edd.*; afranis *Ashb.*, *ahl*; ¶ ⟨ab⟩ exercitu *Ciacc.*

§ 3 in hac *Vasc.*; in hanc *z*; ¶ aciem instruxit *ed. pr.*; ¶ ⟨et⟩ ante se *Ashb.*; *uett. edd.*

§ 4 omnium ⟨et⟩ excelsissimus *Kindsch.* (*Em. 17*); — excelsissimum *Hotm.*

cap. 71. § 1 neque uero id *Ashb.*; *uett. edd.*; neque uero idem *z*; neque uero ipsum *Paul*; ¶ praesertim circumdato undique equitatu cum **Paul*; ¶ idque ex omnibus partibus ab eo flagitabatur *om. ed. pr.*; *del. Bentl.*; — ex omnibus partibus] omnibus precibus *Paul.*

§ 3 sui timoris] summi timoris *FPauly* (*ÖZ. 26, 622*); *recep. Paul*; ¶ timoris ⟨ignauiaeque⟩ *FPauly* (*l. l.*); ¶ signa misisse]

signa edidisse *Kindsch.* (*Em. 12*); signa dedisse (*uel* iam dedisse) *Madv.*; *prob. FPauly* (*l. l.*) *et Hug* (*JB. 2, 1153*); signa emisisse *Paul*; signa ostendisse **WNitsche*; ¶ decederent *recc.*; *ed. pr., Ber., Vasc., St., Oud., recc. edd.*; recederent *z*; *Ald., Lips.*

§ 4 datum iri *uett. edd.*; datum ire *z*; ¶ tamen aliquo loco *z*; *RMüller* (*JB. 1, 241*), *nunc *Paul*; tamen alio loco *cod. Noruic.*; *Dav.*; tamen aequo loco *Ciacc., EHolzer* (*WCorr. 34, 33 sq.*,) (*Paul*); iam aequo loco *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*); iam aliquando aequo (*uel* iam alio atque aequo *uel* iam alio eoque aequo (*uel* aequiore)) loco *FPauly* (*ÖZ. 26, 622*); tamen alio loco (*uel* tamen aliquando) *Kraff.*; tamen alio (*uel* aequo) loco *vGöl.* (*54*; *²61.*)

cap. 72. § 2 amitteret O^2; *uett. edd.*; mitteret *z*.

§ 4 ⟨a⟩ plerisque non probabatur *recc.*; *uett. edd.*; ¶ *inter uerba* plerisque *et* non probabatur *quaedam intercidisse iudicat *Paul*; ¶ ex eo loco d i g r e d i t u r *Of*; *uett. edd.*

§ 5 praesidiis ⟨in⟩ montibus dispositis *recc.*; *Clark., Oud., Apitz, Forchh.* (*p. 74*); *prob. Heller* (*Ph. 13, 377*).

cap. 73. § 1 omnem] omnino *Brut.*; ¶ spem a m i s e r a n t *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., *Paul.*

§ 2 erat unum c o n s i l i u m, Ilerdam *Ciacc.*; ¶ haec c o n s u l t a n t i b u s *recc.*; *uett. edd.*; ¶ n u n t i a t u r *recc.*; *uett. edd., Hzg, Paul.*

§ 3 ut intra munitionem [et] sine timore *Ashb., f*; *ed. pr., Vasc., St.*; [ut] intra munitionem u t sine timore *Paul.*

cap. 74. § 1 in ⟨Caesaris⟩ castris notum **Paul.*

§ 2 d e i n (deinde *Scal., Madv.*) d e imperatoris f i d e quaerunt *Ciacc., Scal., Madv., RMüller* (*JB. 1, 232*), *Paul*; ¶ sint commissuri et*** quod *Hotm.*; ¶ ab initio ⟨pacem⟩ fecerint **Paul*; ¶ arma q u e q u o d c u m *Oud., Mor., Paul*; ¶ queruntur] conqueruntur *uett. edd.*

§ 3 suos prodidisse ⟨duces⟩ **Paul*; ¶ quibus c o n s t i t u t i s rebus (*Bentl.*,) *Pramm.* (*ÖZ. 40, 899.*)

§ 5 idem [hoc] fit *Grut.*

§ 7 omnia, ⟨et⟩ eorum *Dint.* (*prf. 24*), *Paul.*

cap. 75. § 1 A f r a n i u s ab inst. op. disc. *Kindsch.* (*Em. 17*), *Dt., HM* (*LC. II 187*), *Paul.*

§ 3 repentino m a l o p e r t e r r i t i *Vasc., St.*

cap. 76. § 1 ne se, [neu Pompeium absentem] imperatorem suum *uel* neu se neu [Pomp. abs.] imper. suum *Terpstra* (*p. 47 sq.*); — absentem *om. a*; *del. Np.*; — Pompeium *del. Kran., Kraff.* (*JJ. 91, 499 sq.*), *WGemoll* (*JJ. 119, 267*); *defend. Vielh.* (*ÖZ. 12, 483*), *HHartz* (*Adnot. p. 5. 6*), *KKruse* (*JJ. 94, 605*); ¶ a d u e r s a r i o *rec.*; *ed. pr., Hotm.*

§ 2 postulat *Ashb.²*; *ed. pr., Ber., Ciacc.*; postulant *z*; *Ald., Vasc., St., Lips.*

§ 3 iurat ipse; idem *ed. pr., Dav.*; iurat; ipse idem *z*; *Lips., Scal.*; iurat ipse; ⟨ad⟩ idem *Ber., Ald., Vasc., St.*

§ 4 producat *z*; producatur *recc.*; *Ald., rell. edd. ante Paul*; producant *ed. pr., Ber.*; producant *uel* producat *van Veen* (*JJ. 141, 596*); ¶ p l e r i q u e q u o s *recc.*; *uett. edd., Dav.*; ¶ receperant] ceperant *uett. edd.*

§ 5 terror ablatus *Ashb.*; t e r r o r o b l a t u s *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Paul*; t e r r o r e s o b l a t i *Oud.*; ¶ a d u c e *Paul*; ¶ noua religio] uana religio *Ald., Vasc.*

cap. 77. § 2 centuriones in priores ordines (*uel* in primos ordines) *Ciacc.*; centuriones ampliores ordines *z*; centuriones ampliorisque ordinis (equites Rom.) *recc.*; *uett. edd.*; centuriones ampliori ordini *Faern., Lips.* (*Mil. R. II 9*); centuriones in primores ordines *Voss.*; ¶ equites Romanos] et tribunos *Faern., Ciacc.*; tribunos *Voss.*; equidem (*uel* et quidem) tribunos *Oud.*

cap. 78. § 1 premebantur] prohibebantur *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92 et PhW. 10, 1109*); ¶ nonnullam *recc.*; *Gryphius, Brut.*, (*Ciacc.*,) *Lips.*; nonnulli *z*; ¶ dierum XXII *z*; *„dierum numerus mihi suspectus“ Ciacc.*; dierum VIII *vGöl.* (*58*; *²65*); dier. VII *Köchly, Paul.*

§ 2 cetrati auxiliaresque] ceteri auxiliares *Paul*; ¶ ad parandum *uett. edd.*; ad prandium *z*.

§ 3 [ex] propositis consiliis *ed. pr., Ber., Kraff.*; ¶ explicitius *uett. edd.*; explicitus *z*; *del. Kraff.*; ¶ ⟨ad⟩ Ilerdam *uett. edd.*; ¶ quod ibi paul. frumenti reliquerant (ibi se rel. cons. expl. confidebant), Tarraco aberat long. *Kraff.*

§ 4 Tarraco *uett. edd.*; terraco (*uel* terra quo) *z*.

cap. 79. § 1 pluresque *z*; *Jurin.* (*p. 570*), *Mor., Baumstark* (*ZAW. 1834, 1259*), *Np.* (*p. 144*); pluriesque *Ciacc., Scal., Dederich* (*3, 220 sq.*); *improb. GJVoss* (*de uitiis serm. I c. 25*), *Elberl.* (*Obs. p. 80 sq.*); equitesque *Elberl.* (*Obs. p. 80 sqq.*), *Paul*; plerisque *Hzg*; plures, quae *Apitz*; pluribusque *Terpstra* (*p. 48 sq.*), *vGöl.* (*59*; *²66*); promptaeque *Wölffel* (*I 12*); plures, quae ⟨in uicem⟩ *Köchly*; (claudebant) plures,

7*

cum *Kraff.*; ¶ subsistebant] sustinebant *cod. Hotm.*; *ed. pr.*, *Mor.*, *Paul*; — pluresque ⟨impetus *uel* incursus⟩ . . . sustinebant *Bentl.*

§ 2 repellebant *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ desuper ascendentes prot. *Ashb.*; desuper suos ascendentes prot. *recc.*; *Vasc.*, *St.*

§ 3 morantibus] laborantibus *Ciacc.*, *Paul*; morantibus *nunc* **Paul*; ¶ auersos *Ald. nep.*, *Ursin.*, *Lips.*, *Dav.*; aduersos *x*; *Vasc.*, *St.*, *Scal.*; aduersarios *Oh*[1]; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*

§ 3. 4 magno erant in periculo. res tum requirebat *RHSchelius* (*ad Hygin. p. 289*).

§ 4 relinquebatur *Cellar.*, *Oud.*; rei inquirebatur *x*; tum inquirebatur *O*; tum inquirebant *uett. edd.*; requirebant *Hotm.*; requirebatur *Voss.*; unum relinquebatur *Jurin.*; relinqui rebantur *b*; *Dederich* (*3, 221*); ¶ incitato cursu *Lips.*, *Scal.*; ¶ demitterent *Vasc.*; dimitterent *x*; ¶ atque item transgressi *Paul.*

§ 5 suorum auxilio *Madv.*; s. auxiliis *x*.

cap. 80. § 1 dum] cum *Mor.*

§ 2 milia enim] ita milia **WNitsche*; ¶ una fronte *x*; a fronte *Ciacc.*, *Mor.*; una a fronte *Scal.*, *nunc* **Paul*; ab (*uel* ex) una fronte *Bentl.*; in fronte *Paul.*

§ 3 eiusdem diei *del. Ciacc.*; eius diei *Vasc.*, *St.*

§ 4 relictis legionibus subsequitur *x*; *Apitz*, *Terpstra* (*p. 49*), *Endler* (*p. 9 sq.*); eductis legionibus subs. *Faern.*, *Urs.*, *Lips.*, *Scal.*, *Bentl.*, *Lochner* (*p. 28 sqq.*); ex iis munitionibus subs. *Muret.* (?); relictis iis munitionibus subs. *Gryph.*, *Manut.*; reliquis legionibus subs. *Hzg*, *Hell.* (*Ph. 13, 380 sq.*), *Vielh.* (*ÖZ. 12, 483*), *Paul*; expeditis leg. subs. *Np.* (*p. 144 sq.*); *prob. vGöl.* (*60*; [2]*68*); cunctis leg. subs. *Oehl.*; refectis leg. subs. *JBecker* (*ZAW. 1851, 448*), *Forchh.* (*p. 109 sq.*), *EHoffm.*, *HDeiter* (*Ph. 44, 368*); delectis leg. subs. *Wölffel* (*I 12 sq.*); relictis ⟨munitionibus cum⟩ legionibus subs. *Köchly*; electis leg. subs. *FPauly* (*ÖZ. 26, 624*); — relictis impedimentis subsequitur, praesidio paucas cohortes relinquit *Kran.*; *prob. HHartz* (*Adnot. p. 6*), *nunc* **Paul*; legionibus subsequitur, praesidio imped. pauc. cohortes relinquit; relictos (*uel* relictas) hora X. subs. *KKruse* (*JJ. 94, 605*); relictis impedimentis cum legionibus subsequ., praesidio pauc. coh. rei. *Dt.*[1]; ¶ hora X. subsequi pabulatores *x*; omnia auxilia subsequi, pabul. *Nicas.*; ⟨reliquas⟩ hora X. subsequi, pabulatores *Wölff.* (*I 12 sq.*); pabulatores *del. Hartz* (*l. l.*); sine mora (mora nulla **Paul*) reuocari pabulatores equitesque (equites propere **Paul*) subsequi iubet *Köchly*, **Paul*; hora X. se sequi pabulatores, equites propere reuocari iubet *Paul*; — equites[que] *Vasc.*, *St.*; ¶ itineris *del. Ciacc.*

§ 5 terga omnes uertant **Paul*; ¶ Caesaris uniuersum atque imminebat **Paul.*

cap. 81. § 2 sed] iam **WNitsche* (*aut proximo uersu* proelio ⟨amplius⟩ non lacessit); ¶ proelio non *x*; proelio amplius non *O*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *vGöl.* (*61*; [2]*69*); [proelio] amplius non *Apitz*; ¶ non lacessit. [et] eo die *Paul.*

§ 3 illi ⟨uero⟩ animaduerso uitio **Paul*; ¶ castraque castris conuertunt] castraque castris conferunt *Ciacc.*, *Guischard* (*Mém. crit. et hist. p. 250*), *Madv.*; castraque castris continuant *Bentl.*; castellaque castris conectunt (*uel* coniungunt) *aut* castraque castellis conectunt (*uel* communiunt) *FPauly* (*ÖZ. 26, 622*); (castraque castris conectunt *Paul*;) castraque castris coniungunt *Hellwig* (*p. 22*); ¶ (a prima luce] a primo luci *HUsener*, *JJ. 117, 78*;) ¶ remedia dabantur] remediabantur *h pr.*; *Madv.*; *improb. Hug* (*JB. 2, 1153*); medebantur *Madv.*, *Paul*; remedia meditabantur *FPauly* (*ÖZ. 26, 623*).

§ 4 prima nocte *x*; *edd.*; proxima nocte *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92*); ¶ proximo die] postero die *N*; *Dav.*

§ 5 his eos suppliciis male haberi *b*; *Ciacc.*, *Dav.*, *Apitz*, *Vielh.* (*ÖZ. 16, 424*); his eos supplices male haberi *x*; *Scal.*; — his eos supplices malis Caesar necessariam subire ded. *uett. edd.*; his eos supplices malis habere Caesar et nec. subire ded. *Dav.*, *Np.*; his eos supplices malis haberi Caes. et nec. s. d. *Clark.*

§ 6 ad id] ad iter *Faern.*, *Ald. nep.*, *Brant.*, *Lips.*, *Scal.*, *Paul*; *prob. Mor.*, *improb. Oud.*; *del. Kraff.*, *EHoffm.*[2]

cap. 82. § 1 Caesaris] Caesari *Paul*; ¶ impediendae rei quae munitionis causa fiebat (*uel* fiebat causa) *x*; impediendae rei [quae munitionis fiebat] causa *Faern.*, *Lips.*, *Scal.*; impediendae munitionis causa, quae fiebat *rec.*; *Ald. nep.*; impediendae rei [quae munitionis causa fiebat] *Dav.*; *prob. Clark.*, *Oud.*, *Dederich* (*3, 221*), *Apitz*; impediendae rei, quae fiebat [munitionis causa] *Mor.*; impediendi, quae munitionis fiebant causa *Hzg*; impediendae reliquae munitionis causa *Forchh.* (*p. 97 sqq.*), *Wölff.* (*I 13*); *prob. Heller* (*Ph. 13, 378*) *et Madv.*; ¶ fiebat hora] diei hora *Wölff.* (*I 13*); ¶ hora circiter octaua *uett. edd.*; ¶ educunt *Ald.*; ducunt *x*.

§ 2 aciem instruit contra; opinione enim famaque militum *Cornelissen*; *improb. RSchn.* (*JB. 16, 97*); ¶ famamque homi-

num uideri *Paul*; ¶ proelio diffugisse *z*; proelium defugisse *Hotm.*, *Dav.*, *Drakenb.* (*ad Liu. V 38, 8*); proelium diffugisse *Lips.*, *Scal.*; proelium in diem fugisse *Hxg*; proelio defuisse **Paul.*

§ 3 isdem [de] causis *HM* (*LC. 1 913*); *prob. Paul*; ¶ *in uerbis* quae sunt cognitae *mendum subesse suspicatur Paul*; ¶ spatii breuitate . . . ad summam uictoria iuuare poterat *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*) *et RMüller* (*JB. 1, 233*); spatii breuitas . . . ad summam uictoriae iuuare pot. *z*; spatii breuitate (*uel* ob spatii breuitatem) . . . ad summ. uictoriae iuuari pot. *FPauly* (*ÖZ. 26, 623*); — (iuuare] adiuuare *HM.*)

§ 4 ab castris *z*; a castris *Vasc.*, *St.*; ¶ hinc *z*; horum (**nunc* ac) *Paul*; ¶ duae *om. uett. edd.*; illae *Hxg.*

§ 5 si proelium committeretur . . . receptum dabat *delend. cens. Paul*; ¶ resistere *uett. edd.*; desistere *z.*

cap. 83. § 1 duplex legionum V, tertium in subsidiis locum *Ciacc.*; duplex leḡ. (legio *f*) V, tertia in subs. loc. *z*; duplex; legio quinta et tertia in subs. loc. *uett. edd.*; duplex ex legione prima et tertia, in subs. loc. *Faern.*; duplex legionum V et in subs. loc. *Lips.* (*Mil. R. IV 8*); duplex legionum II et III, in subs. loc. *Lips.* (*Anal. ad mil. Rom. IV 8*); *id prob. Jurin.*; duplex legionum V, [tertium] in subs. loc. *Voss.*; ¶ alariae cohortes obtinebant *af*; *Faern.*, *Ciacc.*, *Lips.*, *Voss.*; alariae cohortis obtinebat *hl*; *uett. edd.*

§ 2 sed primam aciem] et pr. aciem *Paul*; ¶ ex V legionibus] ex quinta legione *uett. edd.*; ex quaque legione *Nicas.*; *prob. Ciacc.*; ex VI legionibus *Jurin.*; ¶ suae cuiusque legionis *z*; *Madv.* (*ad Cic. de fin. V 46*); suae quaeque legionis *Duker* (*ad Liu. III 22, 6*).

§ 3 tali ⟨modo⟩ instructa acie **Paul*; ¶ Caesar, ⟨ut⟩ nisi coactus proelium non committeret *uett. edd.*; Caesar, ⟨ne⟩ nisi coactus proelium committeret *Np.*; Caesar, nisi coactus proelium ne committeret *Paul*; caesar nisi coactus proelium non (*om. Ashb.*, *af*) committere *z*; ¶ illi, ut op. C. impedirent **WNitsche*; ¶ producitur tamen *z*; *Paul*; producitur tum *Np.*; producitur cunctando *HAKoch* (*RhM. 17, 628 sq.*).

cap. 84. § 1 omnibus rebus ⟨duces⟩ obsessi **WNitsche*; ¶ ligni ⟨et⟩ frumenti *uett. edd.*; ¶ remoto a mil. loco **Paul.*

§ 2 quem Caesar deligit *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 3 ipsis] ipsi *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ uoluerint *O*[a]; *Ald.*; uoluerunt *z.*

§ 3. 4 tulisse. perpessos *edd.*; tulisse perpessos **Paul.*

§ 4 feras *Voss.*; feminas *codd.*; ¶ circummunitos] circumuentos *ed. pr.*, *Ber.*, *Hotm.*, (*Bentl.*,) **Paul*; circumcinctos (*uel* circumclusos) *Bentl.*; ¶ ingressu] congressu *Voss.*; digressu *Dav.*; egressu (*Voss.*,) *Mor.*; ¶ dolorem] laborem *Ciacc.*, *Paul.*

§ 5 ad ultima supplicum progredi *Schnell* (*p. 4*); ¶ necesse habeat *Ashb.*, *hl*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Madv.*; *prob. RMüller* (*JB. 1, 233*); necesse habeant *af*; *Ald.*, *plur. edd.*; ¶ demississime *Ber.*; demisissime *codd.*

cap. 85. § 1 nulli hominum *b*; *ed. pr.*, *Ber.*

§ 2 praestitisse: ⟨se⟩ *Ald.*; se *om. codd.*; ¶ noluerit *Ashb. pr.*; *Ald.*; noluerint *z*; ¶ interfectis ⟨tamen⟩ quos *Hotm.*; ¶ habuerit] habuit *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ putarint] putarunt *uett. edd.*

§ 3 in misericordiam consensisse (*uel* conspirasse) *Bentl.*; ¶ eos] hos *Paul*; ¶ *uerba* neque conloquii *suspecta sunt Elberlingio* (*Obs. p. 73*); *om. e*; *Graevius*, *Oud.* (*errore*); *tuetur ABaumstark* (*ZAW. 1834, 1257 sq.*); ¶ imperitos] impeditos *Lips.* (*ap. Oud.*); imparatos *RBentl.* (*ap. Dav.*), *Dav.*, *Cornelissen*; (immeritos *Oud.*;) ¶ [et] per conl. dec. *Apitz*, **Paul.*

§ 4 plerumque hominum] plerumque hominibus *Ashb.*; *uett. edd.*; plerisque hominum *Grut.*; plerumque homini in *Oud.*

§ 5 humilitate *Ald.*; humanitate *z.*

§ 6 tot tantasque classis paratas *z*; *defend. Terpstra* (*Mnem. 3, 188 sqq.*); tot tantaque auxilia parata *Np.* (*p. 145*); tot auxiliares cohortes paratas *Kran.*[1](?); tot tantasque clades paratas *vGöl.* (*65*; **74*); cohortes alasque paratas *Madv.*; tot tormenta atque alias res paratas *FPauly* (*ÖZ. 26, 623*); tot tantasque cohortes alarias *NWecklein* (*JJ. 113, 234*); equitatus peditatusque tanta auxilia parata *Paul*; **idem nunc*: equitatus tantos atque auxilia parata.

§ 8 ad portas urbanis praesidia rebus *codd.*; apportans urb. praesidia rebus *ed. pr.*, *Ber.*; ad portas urb. praesideat reb. *Ald.*; ad portas urb. praesidio sit reb. *Mor.*; ad p. urb. praesidia habeat reb. *Dederich* (*3, 222*); ad p. urbis praesideat rebus *Kindsch.* (*Em. 17.*)

§ 9 ut semper fit (sit *hl*) per paucos probati *z*; ut semper fit (sit *ed. pr.*), perpauci probati *ed. pr.*, *Ber.*; ut semper, sed per paucos pr. *Ald.*, *plur. edd.*; ut semper fiat, sed per paucos prob. *St.*; (ut semper factum sit, sed per p. pr. *Vielh.*, *ÖZ. 19, 836*;) ¶ electi ad obtinendas prouincias mittantur *Jurin.* (*p. 570*);

¶ ualere, quod *z*; ualere, quin *Jurin.*, *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*), *Paul*; ualere, quom *Np.* (*p. 145*); ¶ bellis probati] bellis fracti *Heller* (*Ph. 13, 385*); (bellis perfuncti *Kraff.*, *JJ. 89, 429*;) b. prostrati *Kraff.* (*Beitr. p. 59*); bellis fracti *uel* debilitati *Heller* (*Ph. Suppl. 5, 363 sqq.*); ¶ ad obtinendos exercitus *z*; in exercitus *Jurin.* (*p. 570*); ad conficiendos (**nunc* continendos) exercitus *Paul.*

§ 10 reuertatur exercitumque dimittat *Paul.*

§ 11 et [se] tulisse *Paul.*

§ 12 sed si id sit factum, se *ahl*; sed id si factum, se *f*; [sed] si id sit factum, se *Ald.*; *plur. edd.*; se, si id sit factum, [se] *Oud.*

cap. 86. § 1 aliquid *uett. edd.*; aliqui *z*; ¶ ultro ⟨inde⟩ *uett. edd.*; ultroneae *Oud.*

§ 2 neque omni *z*; neque enim *ed. pr.*, *Ber.*; *improb. Oud.*, *Apitz*; neque enim omni *HM* (*LC. II 751, 1*); ¶ fide ⟨id⟩ firmum esse **Paul.*

§ 3 possessiones *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ in Hispania *ed. pr.*; in hispaniam *z*.

§ 4 ne cui de his noceatur *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Voss.*; ¶ sacramento [dicere] cogatur *Ald.*; sacramento rogetur *Ciacc.*

cap. 87. § 1 ut quid quisque *z*; ut ⟨si⟩ quid quisque *Vasc.*, *St.*; ut quod quisque *Np.*; ut quae quisque *Paul*; ¶ qui amiserint *f*; *uett. edd.*, *EHoffm.*, *Paul*; qui amiserant *ahl*; *recc. edd.*; ¶ restituat *z*; restituatur *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *rell. edd.*; restituantur *Kindsch.* (*Em. 17*), *Paul*; ¶ dissoluit] soluit *O*; *uett. edd.*

§ 2 in ius adierunt *Janus Guilielmus* (*Quaest. in Aulular. c. 2, in Gruteri Lamp. T. III p. 344*); intus adierunt *z*; introduxerunt *recc.*; *uett. edd.*; in ius ierunt *Brant.*; euntes adferunt *HHartz* (*Adnot. p. 7*).

§ 3 flagitaretur *z*; flagitarentur *Ald.*, *plur. edd.*; ¶ postulatum est (est *om. Ashb.*, *a*) *z*; postularunt *FHofm.* (*olim.*)

§ 4 Fufium *f*; *plur. edd.*; fufeium *ahl*; fusium *O*; *uett. edd.*; ¶ praeficit *z*; praefecit *uett. edd.*, *Paul.*

§ 5 dimissa est] est *om. b*; *Oud.*

Liber II.

cap. 1. § 2 altera ad portam *Jurin.*, *Dederich* (*3, 222 sq.*), *Wölff.* (*II 16*), *Stoffel* (*I 289*); altera ad partem *z*; altera [ad partem] *EHoffm.*[2]; ¶ aditus ex Gallia atque Hispania] aditus ad Galliam atque Hispaniam *Ashb.*; *ed. pr.*, *Faern.*; aditus [ex Gallia atque Hispania] *Ciacc.*, *Apitz*; ¶ ad id mare] ab eo mari *Ciacc.*; iuxta id mare *Jurin.*; et ad mare *Hzg*; ¶ quod adigit ad ostium Rhodani *z*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Hotm.*; quod attingit ad ost. Rh. *Vasc.*, *St.*, *Dav.*, *Dederich* (*3, 223*); quod uergit ad o. Rh. *Ciacc.*; *improb. Ursin.*; quod attingit [ad] ostium Rh. *Is. Voss.* (*ad Mel. II c. 5*); (quod adit ad o. Rh. *Schnell*, *p. 4*;) quod adicit(!) ad o. Rh. *Apitz*; quod adiacet ad o. Rh. *Np.* (*p. 146*); quod adigitur ad o. Rh. *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*), *Eussn.* (*BB. 10, 206*); quod adiacet [ad] ost. Rh. *Kraff.*; — qua est aditus [ex Gall. atque Hisp. ad id mare, quod adigit] ad ostium Rh. *Scal.*, *Schnell* (*p. 4*); — [ad id mare, quod adiacet ad ostium Rhodani] *Paul* (*in edit.*); **idem nunc uerba* ad id mare, quod attingit [ad] ost. Rh. *transponenda censet post uerba* portui naualibusque.

§ 3 tribus ex [oppidi] partibus *Ciacc.*, *HM*; ¶ [reliqua] quarta est *Faern.*; [reliqua quarta est] *Ciacc.*; ¶ qua aditum *Ciacc.*, *Oud.*, *Cornelissen*; ¶ habet a terra *uett. edd.*, *Ciacc.*, *Cornelissen*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 97*); ¶ ualle altissima] uallo altissimo *Kraff.*; (*cf. Ciacc. ad 3, 9, 2.*)

§ 4 uocat *z*; euocat *Ciacc.*, *Madv.*, *Paul* (*ZG. 32, 167*).

cap. 2. § 1 omnium generum ad bellum apparatus *J. S. van Veen* (*JJ. 141, 596*); ¶ multitudo] magnitudo *Jurin.*; amplitudo *Paul*; ¶ contextae] contectae *Paul.*

§ 2 [in terra] defigebantur *Scal.*

§ 3 pedalibus tignis **Paul*; ¶ porticus integebatur *Lips.*, *Scal.*, *Hzg*; ¶ integebatur. ab hac aggeris terminus proferebatur. *Kindsch.* (*Em. 13.*)

§ 4 aequandi soli causa *Hotm.*; — aequandi loci causa, facta item *Ald.* (*corr.*), *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*; aequandi loci causa facta, item *ed. pr.*, *Ber.*, *Lips.*; aequandi loci causa [facta; item] *Scal.*; ¶ (ex firmissimis lignis *Hotm.*;) ex fortissimis tignis **Paul*; ¶ conuoluta *af*; euoluta *Ohl*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*; inuoluta *Rhellicanus*, *Ciacc.*, **Paul*; ¶ ignis iactus et lapidis defendi possit *Ciacc.*

§ 6 crebrae tamen *z*; tum crebrae *Ciacc.* (*Faerni cod.?*); crebrae etiam *Np.*; ¶ ignes . . . inferebantur, quos fac. n. m. repellebant. magnisque *Kindsch.* (*Em. 13.*)

cap. 3. § 1 ab Cn. Pompeio *z*; a Cn. P.

Vasc., *St.*; ¶ aeratae] constratae **Paul*; ¶ peruehitur *z*; prouehitur *uett. edd.*, *Dederich* (*3, 225*).

§ 2 ex nauibus eorum ⟨unam⟩ deducit *recc.*; *ed. pr.*; ex naualibus eorum ⟨unam⟩ ded. *recc.*; *Ber.*; ⟨nauem⟩ ex naualibus eorum deducit *c*; (*Dt.*,) *Paul*; ex naualibus eorum deducit ⟨nauem⟩ *N*; *Dav.*; ex naualibus eorum ⟨nauem unam⟩ deducit *Oud.*, *Bentl.*

cap. 4. § 1 *uerba* ad eundem numerum *post uocem* piscatoriasque (§ 2) *transponenda censet Kraff.*; *post uocem* ueteres *numerum a librariis omissum esse idem arbitratur*; ¶ *uerba* remigum, gub. m. c. suppetebat *delenda censet Paul*; ¶ ⟨nam⟩ remigum (*uel* remigum ⟨enim⟩) *Bentl.*; remigum ⟨enim⟩ *etiam Mor.*; ¶ remigum gubernatorum⟨que⟩ *recc.*; *uett. edd.*; remigum ⟨et⟩ gubernatorum *HSchiller* (*BB. 28, 294*); ¶ [suppetebat] *Scal.*

§ 2 ab iactu telorum *Cobet* (*Mn. 9, 10*); ¶ compleuerant *recc.*; *uett. edd.*

§ 3 uirginum⟨que⟩ *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ excitati, ⟨ut⟩ extremo *uett. edd.*; ¶ quam ⟨qua⟩ ante dimicauerant *Paul.*

§ 4 inuisis latitatis *z*; inuisis latitantibusque *ed. pr.*, *Ber.*; inuisis latitantibus *recc.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; inuisis [latitatis] *Oud.*, *Bentl.*, *Held*, *Apitz*, *Np.*, *Endl.* (*p. 10 sq.*); inuisis intentatis *Markl.* (*p. 267*); inuisitatis *Elberl.* (*p. 84 sq.*), *Hxg*; *prob. Madv.*, *Eussn.* (*BB. 10, 206*), *Paul*; inprouisis *JFreudenberg* (*JJ. 85, 224*); inusitatis *Dübn.*; inuisitatis *alias Cornelissen*; improuisis atque ante incognitis rebus *Wölff.* (*I 13 sq.*); nouis atque improuisis rebus *EHoffm.*[a]; ¶ uehementiusue *KSchnelle* (*JJ. 115, 562*); ¶ exterreamur] efferamur *Bentl.*; ¶ spe et uoluptate *nescio quis ap. Oud.*

cap. 5. § 1 factae fuerant *uett. edd.*; ¶ Arelatae *Ashb.*; *Ber.*, *Ald.*

§ 2 contemnerent] contunderent *CFleischer* (*JJ. 117, 281*).

§ 3 iuuentus, quae ⟨custodiis⟩ in opp. remans. *Np.* (*p. 146 sq.*); iuuentus, quae ⟨publicis custodiis⟩ in opp. rem. *EHoffm.*; iuuentus, quae in oppido ⟨excubiis custodiisque⟩ remans. *Kran.*; ¶ superioris aetatis *z*; serioris aet. *Lips.* (*ap. Oud.*); senioris aetatis *Kindsch.* (*Em. 13*); ¶ uxoribus publicis custodiisque (*uel* quae) aut muro *z*; uxoribus ex publicis custodiis aut muro *ed. pr.*, *Ber.*; uxoribus publicisque custodiis aut ex muro *Ald.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*; uxoribus ex publicis custodiis aut ex muro *Vasc.*, *St.*; uxoribus aut supplicis ex muro *Np.* (*p. 146 sq.*); uxoribus publicisque custodiis aut in muro *Oehl.*; uxoribus aut de (e *EHoffm.*[a]) muro *EHoffm.*; uxoribus aut ex muro *Kran.*, *Paul*; uxoribus aut in muro *FHofm. olim*, *Dübn.*; *quod improb. Hug* (*JJ. 91, 714*); uxoribus aut muro *FHofm.*[10]; uxoribus publicis uiis locisque aut in foro *Kindsch.* (*Em. 13*); uxoribus ex publicis aedificiis aedibusque aut muro *HAKoch* (*RhM. 17, 629*); uxoribus ex publicis aedificiis tectisque aut ex muro *Heller* (*Ph. 19, 520*); uxoribus ex plateis uestibulisque aut ex muro *Vielh.* (*ÖZ. 16, 425*); uxoribus ex publicis locis aut muro *Wölff.* (*I 14*); uxoribus e speculis custodiisque aut muro *Madv.*; (*cf. WWeissenborn*, *JJ. 56, 390*;) *prob. Hug* (*JB. 2, 1153*); uxoribus supplices (consternatique *uel*) sordidatique aut ex muro **Paul*; uxoribus [ex publicis custodiisque aut muro] *AESchöne* (*JJ. 141, 607 sq.*); ¶ uictoriam ab his exposc. *b*; *ed. pr.*, *Kraff.*; *prob. RSchn.* (*PhW. 4, 1317.*)

§ 4 quin] qui non *O*; *uett. edd.*; ¶ in eius diei *Ashb.*; *ed. pr.*; eius diei *z*; ¶ in eius diei euentu suar. omn. fort. casum consistere *Ciacc.*

§ 5 honesti] honestissimi *Paul*; ¶ cuiusque aetatis] iustae aet. *Paul*; ¶ sin superauissent *Dav.*

cap. 6. § 1 periculum accideret *recc.*; *ed. pr.*; peric. accidere *Ashb.*; peric. acciderat *z*; ¶ non ita multo sic *HHartz* (*Adnot. p. 7 sq.*); non ita multo [se] *Paul.*

§ 2 (diductis[que] nostr. paul. n. et artif. gub. mobilitatique *Vielh.*, *ÖZ. 16, 425*;) ¶ [et] artificio gubern. mobilitati *Np.* (*p. 147*); ex artificio gub. mobilitati *Oehl.*; et artificio gubernatorum ⟨et⟩ mobilitati *EHoffm.*, *Madv.*

§ 3 *uerba* neque uero coniuncti A. . . . uirtute nostris *del. Vielh.* (*ÖZ. 18, 616*), *Paul*; *uerba* neque multum cedebant uirtute nostris *del. Eussn.* (*Ph. 37, 301*); — Albicis] Albici *Heller* (*Ph. 19, 520 sq. et Suppl. 5, 363*), *Kraff.* (*JJ. 89, 429*), *Eussn.* (*Ph. 37, 301*); ¶ magna ui eminus missa *Hotm.*; ¶ de improuiso *del. ed. Bipont.*, *Oberl.*, *Held*, *Daehne*, *Apitz*, *Dt.*, *RMg* (*GP. Weimar 1873 p. 9*); ¶ inferebant *z*; inferebat *Vasc.*, *St.*, *HM* (*LC. II 163*), *Paul.*

§ 4 ex insigni *recc.*; *Faern.*, *Brut.*, *Lips.*; ex igni *z*; ex signo *uett. edd.*; ¶ incitauerant *z*; incitauerunt *HM* (*LC. II 148*), *Paul*; ¶ tanta re praeuisa Brutus celeritate nauis usus est *ed. pr.*, *Hotm.*; — tanta re *etiam Vasc.*, *St.*

§ 5 antecederet. ⟨at⟩ illae adeo **Paul*; ¶ utraeque *recc.*; *uett. edd.*; ¶ laboraret

Paul, HM; ¶ praefracto] perfracto *uett. edd.*

cap. 7. § 1 sedecim Nasidianae *Ciacc.*, *EHoffm.*[2]; sed Nasidianae *z*; *Markl.* (*p. 268*); ¶ nullo usui *z*; nulli usui *uett. edd.*; nullo usu *FNieländer* (*Pr. Schneidemühl 1877 p. 16*), *HM* (*LC. II 845*); *prob.* **Paul*; nulli usu *HSchiller* (*BB. 28, 294*); ¶ conspectus] respectus *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*

§ 3 et re cognita] Hac re cognita *ed. pr.*, *Ald.*; ac re cogn. *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*; at re cogn. *Ashb.*

§ 4 nihilo segnius *bf*[2]; *uett. edd.*

cap. 8. § 1 est ⟨autem⟩ animaduersum *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ ex crebris hostium irruptionibus *St.*; ¶ *uerba* ad repentinos incursus **Paul transponit post uerba* pro . . . receptaculo; ¶ ex latere ⟨elatiorem⟩ *Bentl.*; ¶ fecerunt *z*; *Jurin.*; fecerant *ed. pr.*, *Ciacc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Hzg.*

§ 2 huc se referebant, si qua maior oppresserat uis, hinc propugnabant *Paul*; ¶ pedes XXX] *maiorem numerum a Caesare positum esse existimat Paul*; ¶ pedum V *ed. pr.*, *Held.*

§ 3 ut est rerum omnium magister usus hominum adhibita sollertia, inuentum est *distinguit Eussn.* (*BB. 10, 208 et Ph. 37, 254*), *Paul*; ut est r. o. m. usus hominum, adh. s. inu. est *Kraff.*; ut est r. o. m. usus, hom. adh. s. inu. est *edd. plur.*; hominum adhibita sollertia *del. HM* (*LC. II 2384*).

cap. 9. § 1 turris [altitudo] *Paul*; ¶ ad contabulationem, eam *Ald.*; ut contabulationis causa *z*; id contabulationis causa *ed. pr.*, *Ber.*; ad contabulationem, eamque *Ciacc.*, *Lips.*; ¶ in parietes instruxerunt] in parietes exstruxerunt *Ber.*; intra parietes incluserant *Ciacc.*; — perducta est ad contabulationem, eius causa parietes instruxerunt *Oud.*; perducta est ad id, contabulationis causa parietes instruxerunt *uel* perd. est ad contabulationem, tum parietes instr. *Hzg.*

§ 2 hanc super contignationem *Np.*; hanc insuper cont. *codd.*; ad hanc cont. *Morus*; ¶ latericulo adstruxerunt] latericio adstr. *Markl.* (*p. 268*); latericium adstr. *Morus*; lateri luto adstrinxerunt (*sic*) *Hzg*; ¶ [II] tigna *Ald.*; ¶ iniecerunt non *Ber.*; iniecerunt ut non *z*; ¶ ea tigna transuersa derectas trabes **Paul*; ¶ eaque *z*; easque *d*; *edd.*; ¶ axibus *z*; *Scal.*; assibus *recc.*; asseribus *recc.*; *uett. edd.*

§ 3 ut esset unde teg. praep. poss. *Hotm.*; ¶ repellendos, cum] repellendos, dum *Ciacc.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Mor.*; ¶ interea contignationem *z*; inter eam contignationem *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *recc. edd.*; intra eam cont. *Vasc.*, *St.*, *RMg* (*GP. Weimar 1873 p. 9*), *Paul*; infra eam contign. *Eussn.* (*BB. 10, 206*), *RMg* (*PhR. 1889, 183*); ¶ (tabulationem] tabulatum *Paul.*)

§ 4 storias *z*; storicas *Ber.*; storeas *Hotm.*; ¶ ancorariis tres] ancor. trium *RMg* (*GP. Eisenach 1884 p. 30*); ¶ ad longitudinem *Paul*; ¶ latas IIII pedes] *in numero mendum esse suspicantur Ciacc. et Kraff.* (*JJ. 89, 429*); ¶ eminentibus *af*; *edd.*; imminentibus *hl*; in eminentibus *Paul.*

§ 5 turris, qua erat perfecta *rec.*; *NHeins.*, *Oud.*

§ 5. 6 tollere coeperunt. Ubi . . . tantum eleuarant, intra . . . exstruebant *Kran.*; *prob. Hell.* (*Ph. 13, 380*); tollere coeperunt, ubi . . . tantum eleuabant. Intra . . . exstruebant (*z*;) *edd. ante Kran.*

§ 6 *uerba* abditi atque muniti *delenda cens. Paul*; ¶ alia pressione *Lips.* (*Pol. II 4*); alia prensione *z*; aliam pre(he)nsionem *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; alium prehensionibus *Dederich* (*3, 227*). ¶

§ 7 lateribus struebant exque **Paul.*

cap. 10. § 1 pedes LX longum *Ashb.*; *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *recc. edd.*; ped. LX longum *ahl*; pedum LX longum *bf*; *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *al.*; *HSchn.* (*p. 4—11*); ped. VIII [longum] *Hzg*; pedum** [longum] *Vielh.* (*ÖZ. 16, 425 sq.*), *MMiller* (*p. 21*); — LX] IX *Lips.* (*Poliorc. I 9*); *prob. Oud.*, *Oberl.*, *Daehne*; XL *Np.*; XX *vGöl.* (*Dyrrh. p. 134*; [2]*259*); ¶ quem a turri *ed. pr.*; quae a turri *z*; ¶ perducerent *z*; producerent *recc.*; *MMiller* (*p. 21*).

§ 3 *aut* ubi ligna *scribend. aut uerba* ubi tigna, quae m. t. c. p., collocentur *delenda cens. Paul.*

§ 4 ad extremum⟨que⟩ *recc.*; *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ quadratas tegulas *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; ¶ super musculos struantur *z*; super musculum str. *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; super musculo str. *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *al.*; superstruantur *Np.* (*p. 148*), *Paul.*

§ 5 fastigato *z*; *ed. pr.*, *Oud.*, *Np.*, *HSchn.* (*p. 22—24*); fastigiato *recc.*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; fastigate *Kran.*; ¶ structo *z*; *uett. edd.*, *HSchn.* (*l. l.*); structo ⟨tecto⟩ *Oud.*; *prob. Np.* (*p. 148*), *aut* structo ⟨musculo⟩ . . . [musculus] ut *legend. cens.*; structae *FHofm.*([2]?)[4]; ¶ ut trabes erant] trabes, quae erant *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*; super trabes, quae erant *Dederich* (*3, 229*); ¶ in lateribus luto *z*; *ed. pr.*, *HSchn.* (*l. l.*); lateribus et luto *recc.*; *Ber.*; la-

teribus lutoque *Ald.*, *plur. edd.*; lateribus illito luto *Hxg*; luto *del. Apitz*; latericulo *Paul*; ¶ trabes, quae erant in capr. collocatae, lateribus lutoque, musculus ut ab igni . . . tutus esset, conteguntur *ed. Flor.* (*ap. Brut.*), *Vielh.* (*ÖZ. 16, 426*), *FHofm.*[4]

§ 6 diluere possit *b*; *HM* (*LC. I 913*); *prob.* *Paul*; diluere posset *z*; *EHoffm.* (*Stud. p. 80*); ¶ coria autem, ne rursus] coria rursus, ne *HM* (*LC. II 31*); *prob.* *Paul.*

§ 7 machinatione nauali *del. Paul.*

cap. 11. § 1 subito *del. Pramm.* (*Pr. Feldkirch 1869 p. 4*); ¶ praecipitataque ⟨e⟩ muro *HM* (*LC. I 880*); praecipitataque ⟨de⟩ muro *Paul*; ¶ fastigio musculi d e l a b i t u r *O*; *uett. edd.*

§ 2 easque [de muro in musculum] deuoluunt *Eussn.* (*BB. 10, 210*); ¶ inuolutae] euolutae *Hotm.*; deuolutae *Lips.* (*ap. Oud.*); ¶ e l a p s a e ab lateribus *Paul.*

§ 3 *uerba* musculus ex turri latericia a n. t. t. def.; host. ex m. ac turribus submouentur *ante uerba* interim sub musculo ... conuellunt *transponenda cens.* *Paul*; ¶ non datur libera muri def. facultas *del. Grut.*, *Np.* (*p. 148 sq.*), *Kran.*, *Paul*, *EHoffm.*[2]; *defend. Heller* (*Ph. 19, 521*), *Hug* (*JJ. 91, 706*); muri *del. Ciacc.*; muro *Dav.*; *hoc improb. Clark.*; h o c datur libera muri c o n s c e n d e n d i facultas *Kindsch.* (*Em. 17*); i a m datur libera m u s c u l i defendendi facultas *Kraff.* (*JJ. 89, 429*); *improb. Hug* (*l. l.*); non datur u l t r a muri def. fac. *KSchnelle* (*JJ. 115, 562*); i a m datur libera m u s c u l i p r o m o u e n d i (*uel* muri a s c e n d e n d i) facultas *Kraff.* (*p. 61.*)

§ 4 compluribus *recc.*; *ed. pr.*; cum pluribus *z*; ¶ ex illa quae suberat turri *z*; *Db.*, *Paul*, *FHofm.*; ex ea quae s. t. *recc.*; *edd. rell.*; ¶ suberat] subruebatur **Paul*; ¶ turri] terra *HHartz* (*Adnot. p. 8*); ¶ cum hostes *z*; Tum hostes *recc.*; *edd. ante Np.*; ¶ hostes ⟨turris repentina ruina commoti, inopinato malo turbati, deorum ira perculsi,⟩ urbis direptione perterriti *recc.*; *edd. ante Np.*, *sed suspecta Oud.*, *Moro*, *Heldio uncis iam incluserat Daehne*, *omiserat Lemaire*; — hostes [urbis direptione] perterriti *Paul*; — urbis diruptione *Terpstra* (*p. 50*); turris deiectione *HAKoch* (*RhM. 17, 629*); urbis dispersione **Paul nunc.*

cap. 12. § 2 (*Np.* 3) u n i u e r s i s se ad pedes proiciunt **Paul.*

§ 3 (*Np.* 4) suam urbem u i d e r i *ed. pr.*, *Ber.*, *Bentl.*; ¶ opera p e r u e r s a *Cornelissen*; opera p e r f r a c t a **Paul*; ¶ nullam e x o r a r e moram posse *Kindsch.* (*Em. 17*); ¶ imperata non facerent *Ashb.* (*l?*); *ed. pr.*; imp. non faceret *afh* (*z?*); ¶ non facerent ad nutum, e uestigio diriperentur *Np.*; non facerent, ad nutum e uestigio dir. *edd. ante Np.*

§ 4 (*Np.* 5) spe praedae *h*[2](*l*); *ed. pr.*; se praedae *z*; se spe pr. *Drakenborch* (*ad Sil. Ital. 12, 438*), *Oud.*; ¶ eiusdem generis p l u r a **Paul.*

cap. 13. § 1 deducunt *Ashb.*; *ed. pr.*; diducunt *z*.

§ 3 contemptione sui *ed. pr.*; contentione sui *z*.

§ 4 tunc] tum *Paul*; ¶ quin ⟨in⟩ oppidum inrumperent *HM* (*LC. II 182*), *Paul*; ¶ uidebantur *af*; *Kraff.*

cap. 14. § 1 cum alius ⟨alio⟩ discessisset *Pluyg.*; ¶ reposita] seposita *HM* (*LC. II 1699*); *recep. Paul*; ¶ portis se foras rumpunt *z*; portis se foras erumpunt *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *al.*; portis [se] foras erump. *St.*, *Kreyss.*, *Apitz*, *Dt.*; portis se proripiunt *Dt.* (*p. XXXII*), *HM*; portis se foras rapiunt **Paul.*

§ 2 *aut uocem* turris *delend. aut* turres *scribend. cens. Kraff.*; ¶ tormenta⟨que⟩ *edd. ante Oud.*

§ 3 impetus [eorum] *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*; impetus nostrorum *Paul*; ¶ sed ⟨ex⟩ muro *Ciacc.*; sed ⟨e⟩ muro *Lips.*, *Scal.*; sed ⟨de⟩ muro *EHoffm.*, *Pluyg.*

§ 4 ita⟨que⟩ d u o r u m mensium labor *Kindsch.* (*Em. 12.*)

§ 5 temptauerunt hoc idem Massilienses *om. cod. Eliens.* (*ap. Clark.*); — [temptauerunt hoc idem] Massilienses postero die eandem *Paul*; — temptauerunt h. i. Massilienses. postero die eandem *uett. edd.*; — tempt. h. i. Massilienses postero die eandem nacti tempestatem; maiori *Ber.*, *Scal.*; ¶ maiore] maiori *Ashb. corr.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; maiori⟨que⟩ *Vasc.*, *St.*; — maiori⟨que⟩ [cum] fiducia *Ciacc.*; ¶ ⟨facta⟩ ad alt. turr. aggeremque eruptione *Dederich* (*3, 230*).

§ 6 ut s u p e r i o r e t e m p o r e *Ciacc.*, *Dav.*, *Paul*; ut superiori die *Hotm.*; ¶ ita p r i s t i n i diei casu *Ciacc.*; ¶ omnia ⟨iam⟩ ad defensionem *Clark.*

cap. 15. § 1 nam i l l i t a n t o s s. labores *Paul*; ¶ irrisui fore] irrisui fieri *Paul*; *improb. Hell.* (*JB. 68, 32*); irritam fore *Cornelissen*; ¶ unde agger comportari posset, nihil o m n i n o (omnino nihil *Cornelissen*) erat reliquum *Terpstra* (*p. 50,*) *Cornelissen*; — comportari] comparari *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ noui generis atque i n a u d i t i *Paul*; ¶

contignatione *Np.* (*p. 149*); contignationem *codd.*; ¶ aequa fere latitudine *x*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *mg. Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Hzg*, *Stoffel* (*I 302*), *Paul*; aequa fere altitudine *Glar.*, *Vasc.*, *St.*, *Np.* (*p. 149*), **Paul*; aequa fere latitudine atque altitudine *Hotm.*; ¶ congesticius] congestus *uett. edd. usque ad Oud.*

§ 2 ubi autem spatium *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ firmamento esse possent. Et *Vasc.*, *St.*; ¶ possint. [et] quicquid **Paul*; ¶ lutoque crates integuntur *Paul.*

§ 3 supra tecto miles, dextra **Paul*; ¶ muro [tectus] *uel* muro tutus *Markl.* (*p. 268*); ¶ obiectu *Ald.*; obiecto *codd.*

§ 4 celeriter res administratur diuturni laboris; detrimentum *Kraff.*; ¶ reconciliatur] reconcinnatur *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Apitz*; (resarcitur(?) *Bentl.*)

cap. 16. § 1 ubi hostes uident ea **Paul*; ¶ [diu] longo[que] spatio *Paul*; — quae uix longinquo spatio refici posse sperassent **idem nunc*; ¶ nullus perfidiae *recc.*; *Vasc.*; nullius perfidiae *x*; nullus iam perfidiae **Paul*; ¶ qua] quo *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *al.*; ¶ aut eis militibus *x*; aut ui militibus *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *al.*; aut uis mil. *recc.*; *Vasc.*, *St.*; aut telis militibus *Forchh.* (*p. 63 sq.*), *Db.*, *Paul*; *prob. EHoffm.*[2]; ¶ aut ignis operibus nocere posset *recc.*; *Vasc.*, *St.*

§ 2 (eoque exemplo *RMg*, *GP. Weimar 1873, 11 sq.*;) ¶ circumiri *x*; circumueniri *ed. pr.*, *Ber.*; circummuniri *Aicard.*, *Np.*, *Db.*, *Paul*; ¶ aedificata in muris *Ashb.*; *uett. edd.*; inaedificata [in] muris *WGemoll* (*JJ. 119, 267*); *recep. Paul*; ¶ tela manu conicerentur *Ashb.*; *uett. edd.*

§ 3 ⟨a⟩ quibus ipsi magna sperauissent *Paul*; quibus ipsi ui magna superauissent *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; (quibus magnas uires superassent *Hzg*;) ¶ spatio propinquitatis interire *codd.*; spatii propinquitate int. (*Held*,) *Madv.*, *Pluyg.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1154*); spatii propinqui breuitate int. *FPauly* (*ÖZ. 26, 624*); *cf. RMg*, *GP. Weimar 1873 p. 12*; — quibus ipsis magno superauissent spatio, propinquitate interire *Terpstra* (*p. 51*); ¶ se uirtute nostris adaequare *x*; se uirtute nostris adaequari *Jurin.*; se uirtutem nostris adaequare *Madv.*; se uirtute nostros adaequare *rec.*; *HM* (*LC. II 830*).

cap. 17. § 2 *uerba* quod esset officium legati, qui fid. op. obtineret *del. Hug* (*Ph. 11, 669*); *eadem uerba Kran. transponit post uerba* teneri obstrictum fide; *id prob. Heller* (*Ph. 13, 380*); fiduciariam prouinciam obtineret *Ciacc.*; *non improb. Bentl.*; fiduciariam operam sustineret **Paul*; ¶ ⟨neque⟩ quae uires *Heinichen & Hultsch ap. Kran.*[2]; *prob. RMüller* (*JB. 4, 34*); ¶ ⟨neque⟩ quae uoluntas *Sörgel* (*BB. 11, 311 sqq.*); — *codicum scripturam* quod esset offic. legati . . . totius prouinciae *defend. Endler* (*p. 11 sq.*) *et Hell.* (*Ph. 22, 323 sq.*); ¶ ferebat] referebat *recc.*; *uett. edd.*; serebat *Freinsh.* (*Index ad Curt. s. u.* serere.)

§ 3 postea uero quam Caesarem *Markl.* (*p. 268*), *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 92*); ¶ detineri] distineri *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ cognouit ⟨et⟩ copias **Paul*; ¶ magna esse in spe atque expectatione *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; magnam esse spem atque expectationem *Ciacc.*; maiorum esse spem atque expectationem *Bentl.*; ⟨rem⟩ magna esse in spe atque expectatione *Jurin.* (*p. 571*); ¶ acciderant, de angustiis *uulgo*; acciderant de angustiis *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); — de⟨que⟩ angustiis *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ latius *x*; elatius *Ciacc.*; *prob. Paul*, *improb. Bentl.*; sublatius *Bentl.*; ¶ perscribebat *Ashb.*; *Ber.*, *Vasc.*, *plur. edd.*; praescribebat *x*; *ed. pr.*, *Ald.*; ¶ ad motum fortunae *Ashb.*; *edd. ante Np.*

cap. 18. § 1 Petreioque *ed. pr.*; pompeioque *x*; *Bentl.*; ¶ ut facerent *del. Grut.*, *Oud.*, *Bentl.*, *Apitz*, *Held*; ¶ Hispali *Manut.*; in hispali *x*; nauis Hispali *FLLentz* (*p. 20 sq.*); ipse Hispali (*uel* in Baeti) *Vielh.* (*ÖZ. 17, 716.*)

§ 3 certis⟨que⟩ auctoribus *Vasc.*, *St.*

§ 4 perterritos ciues Rom. *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *plur. edd.*; perterritis ciuibus Rom. (*a*;) *Ald.*, *Lips.*; perterritus ciui(s) rom. *fhl*; ¶ CH CLXXX *x*; HS CLXXXX milia *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*; HS CXC *St.*, *Scal.*; sestertium nonagies *Gland.*, *mg. Vasc.*; HS centies nonagies *Gland.*', *Ciacc.*; HS CLXXX *Oud.*; ¶ modium *Hotm.*, *Aicard.*, *ASWesenberg* (*Emend. Cic. epist. Hauniae 1840, p. 30*), *HM* (*JB. 11, 199*).

§ 5 deducebat; [et] iudicia **Paul*; ¶ reddebat] edebat *Oct. Pantagathus*; ¶ qui ⟨uero⟩ uerba *recc.*; *Vasc.*, *St.*; ¶ orationem aduersus Pompeium habuissent *Nicas.*; *improb. Ciacc.*; ¶ eorum⟨que⟩ bona *Dav.*, *Mor.*, **Paul*; — iudicia in priuatos reddebat, qui uerba . . . habuissent; eorum bona *uulgo*; iudicia in priuatos reddebat; qui uerba . . . habuissent, eorum bona *Jurin.*, *Db.*, *Dt.*, *ESpillmann* (*Pr. St.-Gallen 1878, 12*), *Eussn.* (*Ph. 37, 254*); ¶ ⟨per⟩ ius iurandum

ed. pr., Ber., Ald., Vasc., Lips.; ius iurandum *x*; *St., Ciacc., Hotm., Scal.*

§ 6 ⟨at⟩ cognitis iis rebus *Paul.*

§ 7 in Italiam *recc.*; *ed. pr.*; in italia *x*; ¶ in citeriore prouincia *del. Kraff.*

cap. 19. § 1 cum DC equitibus *hl*; cum *om. af*; DC cum equitibus *EHoffm.*; ¶ progreditur *f*; *edd.*; praegreditur *ahl*; *Paul.*

§ 2 peruulgato] promulgato *b*; *ed. pr., Ber., Vasc., St.*; ¶ ad tempus *Paul*; ad id tempus *x*; ¶ Cordubam mitteret *ed. pr.*; cordubae mitt. *x*; *Ber.*; ¶ non ciuis Rom. *x*; nullusue ciuis R. *ed. pr., Ber., Lips., Scal., Oud.*; nullus ciuis R. *Vasc., St.*; ¶ ad diem *x*; ad ⟨statutum⟩ diem *ed. pr., Ber., Vasc., St.*; eodem **Paul.*

§ 5 deductis] inductis (*uel* ductis) *HM* (*LC. II 1176*); inductis *prob.* **Paul*; ¶ eiecit *recc.*; *ed. pr.*; iniecit *x*.

cap. 20. § 1 tanta . . . uoluntate prouinciae reperiebantur *Vasc., St.*; — tanta . . . uoluntate prouinciae [reperiebatur] progresso ei *Faern., Ciacc., Urs., Scal.*

§ 2 litterae ⟨a⟩ Gadibus *f*[2]; *edd. ante Np., Dt.*; litterae gadibus *x*; ¶ Caesari reseruarent *Ciacc.*

§ 3 fecisset, ibi consilium *x*; fecisset, sibi cons. *edd.*; fecisset, se sibi cons. *Faern., Ciacc., HM.*

§ 4 Hispalim *N*; *ed. pr., Ber., Rhellican.*; Hispali *x*; *Ald.*

§ 6 sese italiam uenturum promisisset *x*; sese in Italiam uent. prom. *uett. edd.*; equites Italicam praemisisset *Ciacc.*; sese Italicam uent. pronuntiasset *Faern.*; — Italicam *Rhellic.*; in Italicam *Gland.*; Ilipam Italicam *Manut., Lips.*; — praemisisset *nescio quis ap. Oud.*

§ 8 quid ubique *x*; *Ber.*; quod ubique *uett. edd., Lips., Scal., Oud.*

cap. 21. § 2 locutos ac poenam tulisse *Ashb.*; *Oud., Mor., Held*; ¶ tributis] attributis *Pluyg.*, **Paul*; ¶ quibusdam publice priuatimque praemiis *Ciacc.*

§ 3 conlata erant in praetoriam domum *Paul*; ¶ prouinciae Q. *ed. pr.*; prouinciaeque *x*.

§ 5 quibusdam *Ashb.*; *ed. pr.*; quibus quaedam *x*; quibusque *N*; *Grut., Oud.*; ¶ (ciuitatibus *del. Paul.*)

Post cap. 21 intercidisse ea statuit OBasiner, quae plerique post 3, 8 deesse censent.

cap. 22. § 1 Massilienses *Ashb.*; *ed. pr.*; massiliensibus *x*; ¶ labefacto magna ⟨ex⟩ parte muro *Ciacc.*; (labefactata magna parte muri **Paul*;) ¶ auxiliis Pompeianorum exercituum desperatis **Paul.*

§ 3 has conspicati naues qui **Paul*; — quae iussu Bruti *Ashb.*; *ed. pr., Ber., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*

§ 4 abiit *Ashb., f*; *ed. pr.*; abit *ahl.*

§ 5 educunt] deducunt *Brant.*

cap. 23. § 1 ex Sicilia etiam ab initio *Ashb.*; *uett. edd., Paul*; ex Sic. et iam ab in. *Manut., Lips., Scal., Oud., recc. edd.*; ¶ quas a Caesare acceperat ⟨et⟩ quingentos equites (*ed. pr.*,) *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*; ¶ transportarat *Lips.* (*ap. Oud.*); *prob. Oud.*; ¶ et nocte in nauigatione *Ciacc.*; *recep. Paul*; ¶ consumpta *Paul*; ¶ appulit *recc.*; *uett. edd.*; ¶ anquillaria *x*; Aquilaria *uett. edd., Np.*

§ 2 abest a Clupea *Ciacc., Paul*; ¶ XXII milia [habetque] non incommoda [aestate] statione [et] duobus *Grut.* (*ap. Oud.*); — incommodam *ed. pr.*; incommoda *x*; — aestate *del. Ciacc., Scal.*; *quod improb. Voss.*; — stationem, quae duobus em. pr. cont. *Ciacc.*

§ 3 ueritus *rec.*; *Vasc.*; ueritusque *x*; ⟨postquam⟩ ueritus *Dederich* (*3, 231*); ¶ Hadrumetum profugerat *Of*; *uett. edd., Lips., Scal., HM* (*JB. 12, 291*), *Paul*; Hadr. perfugerat *Ashb., ahl*; *recc. edd.*

§ 4 tuebatur] tenebat(?) *HM*; ¶ reliquae⟨que⟩ (*uel* reliquae ⟨quoque⟩ [Caesaris] *Dederich* (*3, 231*); ¶ [eius] fuga *Jurin.*; ⟨cognita⟩ eius fuga *RSchn.* (*PhW. 5, 78*); ⟨uisa⟩ eius fuga **Paul.*

§ 5 Marcius *Np.* (*p. 149*); m. *codd.*; ¶ nauibus ⟨longis⟩ XII *Ciacc., Jurin.*; ¶ remulco *ed. pr.*; remulgo *x*; ¶ ad C. Curionem *x*; (*Paul*;) ad Curionem *rell. edd.*; ¶ redit] rediit *Paul.*

cap. 24. § 1 Marcium (*uel* Martium) *x*; *plur. edd.*; Marcum *Manut., Lips., Scal., Oud.*; ¶ ⟨cum⟩ nauibus praemittit *Dav.*; ⟨cum longis⟩ nauibus praem. *Jurin.*; ¶ biduique] V dierum *Stoffel* (*I 306*).

§ 2 reliquit *x*; relinquit *Vasc., St., Lips., Scal., Oud., HM* (*LC. II 1659*), *Paul*; ¶ castra . . Cornelia *Ciacc., Oud., Daehne, HM* (*JB. 11, 204*).

§ 4 (passus mille] passuum milia III *Stoffel, I 309*;) ¶ hoc ⟨in⟩ itinere *HM* (*LC. I 1429*), *RMg* (*LC. 665, 14*); ¶ est pons, quod mare succedit, et longe lateque is locus restagnat *Rub.* (*El. I 35*); est fons, quo mare succedit. longe lateque is loc. restagnat *Lips., Scal.*; est locus, quo mare succedit longius, lateque is [locus] restagnat *Kraff.*; est fons, quo

mare succedit, longe ut lateque is locus restagnet *Paul*; — quo *rec.*; *ed. pr.*; quod *z*; ¶ si qui] si quis *recc.*; *uett. edd.*; ¶ uoluerunt *z*; uoluerit *Ashb.*; *edd. plur.*; uoluerint *Paul*; ¶ peruenit *Ashb.*, *af*; perueniunt *hl*; *Paul*; perueniet *uett. edd.*

cap. 25. § 1 bellica] Belica *HHartz* (*Coniect. p. 13*); *prob. RSchn.* (*JB. 13, 351*), *Paul*; *cf. Freinsh. ad Curt. III 3, 16*; ¶ altera [a] theatro *uett. edd.*, *Apitz*, *Paul*; ¶ substructionibus *ed. pr.*; (substration. *uel*) substract. *z*; ¶ maximis, aditu *edd.*; maximis aditu (*sublata interpunctione*) *Paul.*

§ 2 conferantur *z*; conferebantur *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Mor.*, *Hzg*, *Paul*; *prob. Heller* (*JB. 68, 32*).

§ 3 equitátum immittit *Pluyg.*; ¶ his [rebus] subsidio „*uir doctus*" *ap. Oud.*; ¶ DC equites ⟨electi⟩ Numidae (*recc.*;) *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 6 pronuntiari *uett. edd.*, *HM* (*LC. II 709*), *Paul*; pronuntiare *z*; *recc. edd.*; ¶ e uestigio *uett. edd.*; ex uestigio *codd.*; *Oud.*, *Db.*, *Paul*; ¶ castra Cornelia *HM* (*JB. 11, 204*); castra Corneliana *codd.*; *plur. edd.*, *Koch*; ¶ naues traduxisset *HAKoch* (*RhM. 17, 629*), *HM* (*JB. 11, 203 sq.*); naues traduxissent *Paul*; uestra duxisset *Ashb.*; traduxisset *af*; uela duxisset *hl*; uela duxissent *ed. pr.*; uela direxisset *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Np.*

cap. 26. § 1 appellatur. Postero die *uett. edd.*

§ 2 ⟨e⟩ uestigio temporis *ed. pr.*, *Ber.*, *Oud.*

§ 4 equitesque] que *del. Ciacc.*, *Scal.*, *Apitz*, **Paul*; ¶ [legiones] explicari *Np.*; ¶ nullo ordine et ⟨imperio⟩ sine timore *Kindsch.* (*Em. 17*); ¶ in fugam coiciunt *Elberl.* (*p. 89*); in fug. coiciunt se (*uel* se coic.) *z*; ¶ recipit *afh*; *Paul*; recepit *Ashb.*, *l*; *edd.*

cap. 27. § 1 Curionis *f*; *ed. pr.*; centurionis *ahl.*

§ 2 quam habuerint opinionem *Vasc.*, *St.*; ¶ ea credimus *Paul*; et credimus *codd.*

§ 3 maxime[que] opus esse *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ in conspectum *b*; *Vasc.*; in conspectu *z*; ¶ exercitum *z*; exercitui *Pluyg.*; exercitus *HM* (*LC. I 682*); *delend. cens. Paul*; ¶ dari facultatem *Bipont.*, *Mor.*

§ 4 postero die *Ashb.*; *ed. pr.*; postera die *z*; ¶ una ualle] conualle *Paul.*

cap. 28. § 1 Sex. Quinctilius Varus ⟨quaestor⟩ **Paul*; ¶ legionesque] quo legiones *Hotm.*; ¶ eas] easdem **Paul*; ¶ traduxerat Curio, quas *Ald.*; traduxerat, quas curio *z*; Curio *om. Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 2 prima sacramenti *z*; primam sacr. *O*[1]; *edd. ante Scal. et recc.*; primi sacr. *Scal.*, *Oud.*, **WNitsche*; [primam] sacramenti *Ciacc.*

§ 3 ⟨cum⟩ contumelia *Np.*; *prob. Vielh.* (*ÖZ. 16, 426 sq.*) *et Hug* (*JJ. 91, 710*); contumelia *z*; in contumeliam *recc.*; *uett. edd.*; ¶ huc] his *recc.*; *uett. edd.*

cap. 29. § 1 atque *codd.*; *HSchn.* (*p. 37 sqq.*); at *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Elberl.* (*p. 90*), *Np.* (*p. 150*), *recc. edd.*; ¶ omnium] omnes *uel* omnium ⟨mentes⟩ *Hotm.*; omnes *etiam Dav.*; (omnino *Oud.*;) omnibus *Jurin.*; hostium *Hzg*; animis *Apitz*; omnium ⟨animis⟩ *Forchh.* (*p. 88 sq.*); ordinum *HSchn.* (*p. 36 sq.*); subito *Wölff.* (*II 3*); ¶ timor; nam his (*uel* iis) *z*; timor; nam is *plur. edd.*, *HSchn.* (*p. 40*); timor animis. is *Voss.*, *Db.*, *Paul*; timor; [nam] is *Jurin.*, *Np.*; timor ⟨animos⟩; nam is *Mor.*; timor; is *Forchh.* (*p. 88 sq.*); — incessit***; timor [nam is] uariis hom. serm. cel. aug. *Elberl.* (*p. 91 sq.*); — at qui in castr. Cur. magnus hostium incessit timor, is iam uariis *Hzg*; ¶ augetur. quique enim opiniones fingunt et ad id, quod ab alio audierint, sui aliquid [timoris] addunt (*uel* unusquisque enim opiniones fingit et . . . audierit, sui aliquid addit) *Ciacc.*

§ 2 hoc ubi . . . permanauerit atque alius alii transdiderit, plures auctores eius rei uidentur *Ciacc.*; — alius alii tradiderant *Oud.*, *Oberl.*; ¶ auctores eiusdem rei **Paul.*

§ 3 ciuile bellum, genus hominum, quod liceret (licere *Ashb.*, *af*) libere facere et sequi quod uellet (uel *Ashb.*, *af*; uellent *recc.*; *uett. edd.*) legiones hae quae *z*; *uett. edd.* (*sed* sequi quod uellent legiones hae, quae *Vasc.*, *St.*; legiones eae, quae *Manut.*); ciuili bello illi generi hominum quod liberet licere facere et s. qu. uellet; leg. hae, quae *Ciacc.*; ciuile bellum; genus hom., cui id liceret libere fac. et s. qu. uellet; leg. eae, quae *Voss.*; ciuile bellum; gen. hom., quod liberet, licere facere et sequi, quod uellent legiones hae, quae *NHeins.*; ciuile bellum; gen. hom., cui liceret libere fac. et s. qu. uellent; leg. eae quae, *JFGronov.* (*in addend. ad Tacit.*, *Amstelod. 1685*, *post praefat.*); ciuile bellum, ingenium hominum, cum liceret libere fac. et sequi quod uellent; leg. eae, quae *uel* [ciuile] belli genus, quo liceret hominibus libere fac. et sequi quod uellent; l. e. q. *Jurin.*; ciu. bellum; genus hom., ⟨cui⟩ quod liberet liceret facere et sequi. Quid uellent legiones eae, quae *Schnell* (*p. 5 sq.*); ciu. bell.; gen. hom., ⟨cui⟩

quod liberet liceret fac. et s. qu. uellet; l. e. q. *Elberl.* (*p. 92 sq.*); ciuile bellum; gen. hom., cui liceret libere fac. et s. qu. uellet; l. e. q. *Np.*, *Oehl.*, *Terpstra* (*p. 55*), *EHoffm.*, *Wölff.* (*II 4*); ciuile bell.; genus hom., ⟨cui⟩ quod liceret liberet facere et s. q. uellet (*uel* ciu. b.; genus hominum; quod liceret libere fac. et s. q. uellent); l. e. q. *HSchn.* (*p. 41 sqq.*); ⟨erat⟩ ciuile bellum; gen. hom., cui liceret libere fac. et s. q. uellet; l. e. q. *Kran.*, *IwMüller* (*Eos I 65 sqq.*), *Dt.*[1]; ⟨terrebant⟩ ciu. bell., genus hom., cui liceret libere fac. et s. q. uellet, legiones eae quae *Kindsch.* (*Em. 17*); ⟨perhibebatur⟩ ciuile bell.; gen. hom., cui liceret libere fac. et s. q. uellet; l. e. q. *Heller* (*Ph. 19, 524 sq.*); ⟨esse⟩ ciu. bell.; gen. hom., cui id liceret libere fac. et s. q. uellet; legiones [hae], quae *Vielh.* (*ÖZ. 16, 427*); ⟨erat⟩ ciu. bell., genus omnium unum, quo ⟨cuique⟩ liceret lib. fac. et s. q. uellet; l. e. q. *Köchly*; ⟨erat⟩ ciu. bell.; gen. hom., ⟨cui,⟩ quod liberet, liceret fac. et s. q. uellet; l. e. q. *Madv.*, *Paul*; ⟨erat⟩ c. b.; g. h., quod licere sibi crederet libere fac. et s. q. uellet; l. e. q. *Dt.*[2]; cum rebellium genus hom., cui licenter liberet fac. et sequi qu. uellet, ⟨et⟩ legiones eae, quae *AESchöne* (*JJ. 141, 608*); ¶ fuerant] fuissent *Vielh.* (*l. l.*); ¶ nam etiam Caesaris beneficium mutauerat consuetudo qua offerrentur municipia *z*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; (nam et. C. b. m. consuetudo) quae offerrentur, municipia *Ald.*; nam e. C. benef. minuerat consuet., qua(?) off.; mun. *Ciacc.*; n. e. C. b. mutauerat cons., qua efferrentur munic. *Brut.*; nam. e. C. b. mut. consuetudo. quo se ferrent municipia *NHeins.*; nam e. C. b. mut. consuetudo; quae offerrentur municipia *Gron.* (*l. l.*); nam e. C. b. mut. cons., qua efferrent munic. *Dav.*; (nam. e. C. b. minuerat cons. conferendi;) munic. *Jurin.*; Quid uellent legiones eae, quae paulo ante apud aduersarios fuerant, (nam etiam C. benef. mut. consuetudo) quin offeratur? municipia *Schnell* (*l. l.*); nam e. C. b. mutauerat cons., qua offerretur; munic. *Elberl.* (*p. 93*), *HSchn.* (*p. 45 sq.*), *Hell.* (*l. l.*); nam e. C. b. mut. cons., qua efferrentur (*uel* efferrent se *uel* efferebant se *uel* efferebantur) munic. *Hxg*; nam e. C. b. mut. cons., qua offerrentur (-retur *Paul*)***; munic. *Np.* (*p. 151*), *Paul*; nam e. C. b. mut. cons., qua offerrentur ⟨munera⟩; munic. *Oehl.*, *IwMüller* (*l. l.*); nam e. C. b. mut. cons., qua conferretur ⟨in⟩ munic. *Terpstra* (*p. 53*); (nam e. C. b. mut. ⟨munerum⟩ cons., quae offerrentur;) munic. *EHoffm.*; (nactae enim Caesaris beneficia animum mutauerant,) consuetudo dona offerentium, munic. *Kindsch.* (*l. l.*); (nam e. C. b. mut. cons. noua offerentium); munic. *Vielh.* (*l. l.*); (nam e. C. b. mut. cons.) ⟨donaque⟩ quae offerrentur; munic. *Wölff.* (*II 4*); neque Caes. benef. mutauerat, ⟨cum⟩ consuetudo ⟨at⟩que ⟨religio⟩ offerrentur; ⟨nam⟩ munic. *Köchly*; (nam e. C. b. mut. cons. [qua offerrentur]) (*uel* mansuetudo, qua offerebatur *uel* consuetudo, qua efferabantur militum animi); munic. *Dt.*[1]; (nam e. C. beneficia imminuerat cons., qua offerrentur;) munic. *Madv.*, *Dt.*[2]; (nomine enim Caesaris beneficium imminuerat cons., qua offerretur), ⟨tum⟩ munic. *Schöne* (*l. l.*); nam recentia Caesaris beneficia imminuerat mansuetudo, qua conferrentur in municipia **Paul*.

§ 4 etiam diuersis] etiam aduersis *rec.*; *Scal.*, *Jurin.*, *Np.* (*p. 151*), *Kindsch.*, *Hell.*, *Köchly*, *Paul*, *Schöne*; *improb.* *HSchn.* (*p. 46 sqq.*), *EHoffm.*[2]; ex aduersis *Ciacc.*; eadem diuersis *Schnell*, *Elberl.*; ¶ coniuncta ⟨terrebant⟩ *uel* coniuncta ⟨satis magnae timoris causae uidebantur⟩ *Np.* (*p. 151*); ¶ neque enim *codd.*; *Dt.*; namque enim *recc.*; *NHeins.*, *Dav.*; namque *Ciacc.*, *Voss.*, *Terpstra*, *EHoffm.*; utrique enim *Gron.*; plerique enim *Jurin.*, *Schnell*, *HSchn.*, *Hell.*, *Vielh.*, *Köchly*, *RMg* (*LC. 969, 35*); ***neque enim *Elberl.*; neque etiam *Dederich* (*3, 232*); aeque enim *Np.* (*p. 151 sq.*), *JwMüller*, *Wölff.*, *Madv.*, *Paul*; usque enim *coniec.* *Oehl.*; — namque alienatio ex Marsis Paelignisque imminebat *Kindsch.*; iniqui enim ex Marsis Paelignisque ueniebant nuntii *Schöne*; ¶ ueniebant] omnes erant *Ciacc.*; partibus coniuncta (utrique enim ex Marsis Pelignisque) uidebat *Gron.*; uenerant *Schnell*; imminebat *Kindsch.* (*cf. supra*); ¶ ut qui superiore nocte in contuberniis commilitesque nonnulli grauiora (grauiores *recc.*; *uett. edd.*) sermones militum dubia (uulgo *add.* *uett. edd.*) durius accipiebantur (-bant *uett. edd.*) *z*; *uett. edd.*; ut qui sup. n. in contuberniis, commilitonesque nonnulli grauiores sermones mil. uulgo dur. accipiebant *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; omnes erant (*pro codd. script.* ueniebant), qui sup. nocte centuriones commilitesque, quin et nonnulli grauiores serm. mil. uulgo dur. accipiebantur *Ciacc.*; atque superiore n. commode commilites nonnulli grauiores serm. milit. accipiebant *Brut.*; ii qui sup. n. in contubernio [commilitesque] ⟨erant⟩. nonnulli grauiore sermone mil. dubia dur. accipiebant *NHeins.*; et qui sup. n. in contuberniis papilionibusque (secum fuis-

sent), nonnulli grauiores sermones mil. uulgi (uulgo?) dur. accipiebantur *Gron.*; ut qui sup. n. in contuberniis comminitantesque nonnulli grauiora; sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Dav.*; fuga superiore nocte II centurionum cum militibus; quin nonnulli grauiores militum sermones uulgo dur. accipiebantur *Jurin.*; auditosque superiore n. in contuberniis militum sermones nonnulli grauius accipiebant *Schnell*; ut qui sup. n. in cont.*** †commilitesque nonnulli grauiora*** Sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Elberl.*; ut qui sup. n. in contuberniis commilitonum fuissent; communicantesque nonnulli grauiora ⟨et⟩ sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Dederich*; atque qui sup. n. ⟨ad Varum perfugerant⟩; in contuberniis †commilitesque nonnulli grauiora ***sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Np.*; ii qui sup. n. ⟨perfugerant⟩; centurionesque nonnulli grauiores sermones militum in contuberniis durius accipiebant *Terpstra*; ii qui superiore n. ⟨profugerant; haec⟩ in contuberniis commilites querebantur; nonnulli grauiora ⟨proferebant⟩; sermones mil. dubii durius accipiebantur, *EHoffm.*; ut centuriones militesque, qui sup. nocte ⟨perfugerant⟩. nonnulli grauiora; sermones militum in contuberniis; dubia durius accipiebantur *HSchn.* (*p. 52 sqq.*); ut qui sup. n. deficere coepissent. talia q]uerebantur in contuberniis comites militesque. nonnulli grauiora ⟨proferentium⟩ sermones multa cum cura a Curione accipiebantur *Kindsch.*; ut qui sup. n. ⟨perfugerant⟩. in contuberniis centuriones militesque nonnulli grauiora ⟨proferebant⟩, sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Hell.*; atque iis superioris necessitudo contubernii cum militibusque nonnullis grauior erat. sermones mil. dubii dur. accipiebantur *JwMüller*; ut ⟨ii⟩ qui sup. nocte ⟨aufugerant⟩. in contuberniis commiserabantur nonnulli grauiora; sermones mil. dubii dur. accipiebantur *Vielh.*; ut qui superiora nacti contubernia cum illis essent. nonnulli grauiores ⟨erant⟩ sermones militum; dubii durius accipiebantur; *Wölff.*; ut qui sup. n. ⟨ad Varum perfugerant. hinc⟩ in contuberniis cum milites quererentur nonnulli, serm. mil. dubii durius accipiebantur *Köchly*; ueniebant Vticam, qui non [superiore nocte] tuto a Vari in Curionis castra commearent. itaque nonnulli grauiores serm. mil. [dubia] durius accipiebantur *Dt.*; et qui sup. nocte in contuberniis circulisque auditi fuerant sermones militum dubii, durius accipiebantur (*uel* in contuberniis †commilitesque fuerant, grauiora ⟨afferebant⟩; sermones mil. dubii durius accipiebantur) *Madv.*; ut qui sup. nocte ⟨perfugerant⟩; in contuberniis centuriones militesque non nulli grauiora ⟨iactauerant⟩; sermones militum dubii durius accipiebantur *RMg* (*LC. 247, 12*; *949, 4*); et qui sup. nocte ⟨perfugerant et qui⟩ in contuberniis centuriones militesque ⟨remanserant⟩; nonnulli grauiores sermones mil. dubii dur. accipiebantur **Paul*; ueniebant nuntii, qua de causa superiore nocte in contuberniis nonnullis grauiores ⟨erant⟩ sermones militum. ⟨ubi⟩ dubii accipiebantur, *Schöne*; ¶ nonnulli etiam ab iis] nonnulla etiam ab iis *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *St.*, *Manut.*, *Brut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Jurin.*, *Hzg*, *Terpstra*, *HSchn.*, **Paul*; grauiora etiam ab iis *Köchly*; ¶ fingebantur] fingi ei uidebantur *Kindsch.*

cap. 30. § 1 concilio conuocato *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ quod huiusmodi militum consiliis otium maxime contrarium esse *z*; quod huiusm. mil. cons. negotium (*uel* proelium) max. contr. esse *uel* quod huiusm. consilium milit. otio max. contr. esse *uel* quod huiusm. consiliis militum otium max. contr. esse *Voss.*; quod ⟨id⟩ huiusm. militum consiliis omnium max. contr. esse *uel* quod ⟨in⟩ huiusm. mil. consiliis otium max. contr. esse *Clark.*; quod huiusm. mil. consiliis otium maxime conducere (*uel* conferre *uel* conferre et aptum esse *uel* oportunum esse) *Jur.*; quod huiusm. mil. conciliis otiosis max. contr. esse *Mor.*; quod huiusm. consiliis militum otium max. contr. esse *Kraff.* (*JJ. 91, 500*); quod ⟨id⟩ huiusm. mil. consiliis [otium] max. contr. esse *Madv.*; quod ⟨in⟩ huiusm. ⟨rebus⟩ milit. cons. otium max. contr. esse *Kraff.* (*p. 62*); quod huius modi militum cons. otium maxime consentaneum esse **Paul.*

§ 2 dicebant *del. Grut.*; ¶ perpeti *z*; pati *recc.*; *uett. edd.*

§ 3 erant *z*; porro erant *recc.*; *uett. edd.*; ¶ simul ⟨ut⟩, si quid *RMg* (*LC. 1235, 57*); ¶ et tutior et facilior **Paul.*

cap. 31. § 1 quantum alteris deesset animi, tantum alteris superesse *Paul*; **idem nunc*: quantum alteri [sententiae] d. a., t. alteri s.

§ 2 expugnari [posse] *Ber.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 3 aut uero *z*; *HHartz* (*Adnot. p. 9*); at uero *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1154*); *improb. Geyer* (*JB. 11, 149*); an uero *Kraff.*; ¶ [exercitus] beneuolentiam *HAKoch* (*RhM. 17, 629*).

§ 4 desperationem omnium ⟨rerum⟩ **Paul*; ¶ pudentes *recc.*; *Ciacc.*, *Dav.*; prudentis *z*;

¶ quod his licentiam tim. aug. noster, illis studia demin. *WGemoll* (*JJ. 119, 267*); — timor augeat, nostris studia diminuat *uett. edd.*; timor augeat noster (n. *om. Ciacc.*), his ⟨suspicio⟩ studia deminuat *Ciacc.*, *Paul.*

§ 5 explorata habemus *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ dissimulari *l*[1]; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; dissimulare *x*; *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Np.*, *Db.*, *Paul*; ¶ occultari *x*; occultare *Ashb.*; *edd. eaedem quae* dissimulare *habent*; ¶ confirmari *codd.*; *edd. fere omnes*; confirmare *Paul*; ¶ praestat *uett. edd.*

§ 6 an non] at uero *Dav.*

§ 7 at etiam *Ber.*; aut etiam *codd.*; ¶ metu tolluntur, quibus rebus lux maxime *Kindsch.* (*Em. 17.*)

§ 8 ut ipse *codd.*; ut spe *Ald. nep.*, *Ciacc.*, *HAKoch* (*RhM. 17, 629*); uti spe *HM* (*LC. II 1890*), *Paul*, *EHoffm.*[2]

cap. 32. § 2 iudicauerunt. Pompeius enim] iudicauerunt, Pompeius autem *Paul*; ¶ ⟨ita⟩ Caesar me **Paul*; ¶ prouinciam *x*; prouinciamque *recc.*; *uett. edd.*; prouincias (**nunc* ⟨et⟩ prouincias) *Paul.*

§ 3 at sunt *Paul*; adsunt (nobis) *x*.

§ 4 aut quid] at quid *Ashb.*; *RMg* (*PhR. 1889, 183*); ¶ de uobis sentire *x*; uobis censere (**nunc* de uobis sancire) *Paul*; ¶ iudicant, ⟨et⟩ in *uett. edd.*

§ 6 resistant] resistent *Vasc.*, *St.*, *Paul*; ¶ incerta uictoria *Ald.*; certa uict. *codd.*; ¶ uictos **Paul*; ¶ sequamini *x*; sequemini *recc.*; *Vasc.*, *St.*, *Paul*; sequimini *Ashb.*

(§ 7 desertos enim *x*; desertos etiam *Paul.*)

§ 8 an uos ⟨L.⟩ Domitius *uett. edd.*

§ 9 relinquitur] fingitur *Paul*; ¶ quo ⟨nunc⟩ tenemini *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 10 [si] Caesarem probatis *Ciacc.*, *HM* (*JB. 11, 202 sq.*); ¶ in me offenditis *N*; *St.*; iam me off. *x*; iam in me off. *Joh. Rivius* (*ap. Gland.*); ¶ praedicaturus *Ald.*; praeiudicaturus *codd.*

§ 11 processerit *Clark.*

§ 12 oneratas *x*; onerarias *b*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Np.*; ¶ abduxerim *recc.*; *Ald. nep.*, *Ciacc.*, *Oud.*; adduxerim *x*; *uett. edd.*, *Lips.*, *Scal.*, *Elberl.* (*p. 103*), *Hxg*, *EHoffm.*

§ 13 ignominiam in italiae fuga (fugam *l*; *om. Ashb.*) an hispaniarum deditionem in africi (affrica *f*) belli (bellum *a*) praeiudicia sequimini *x*; ignominiam in italiae fuga: an in hispaniarum deditione: an in africi belli praeiudicio sequimini? *ed. pr.*, *Ber.*; ignominiam, an It. fugam, an Hisp. deditionem, an afr. belli praeiudicia sequimini? *Ald.*, *Lips.*, *Oud.*; ignom. in It. fuga an Hisp. ded. in Africi belli praeiudicio sequimini? *Vasc.*, *St.*; ignominiam, Italiae fugam, Hispaniarum deditionem, Africi belli praeiudicia sequimini? *Ciacc.*, *Scal.*; *item recc. edd. plur.*, sed sequimini!; ignom. an It. fug., an Hisp. dedit. an Afr. belli praeiud. sequemini *EHoffm.*; ignom., Ital. f., Hisp. deditionem — Africi belli praeiudicia — sequimini *Kraff.*

§ 14 uestr. uobis benef. remitto *del.* **Paul.*

cap. 33. § 1 crebro mediam interpellabant *Cornelissen.*

§ 2 necubi *a*; nec ibi *f*; ne ubi *Ashb.*, *hl*; ne *O*[1]; neu *recc.*; *uett. edd. usque ad Oud.*, *Paul.*

§ 3 consensu suo *x*; consensu suorum *St.*, **Paul*; consensu summo *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*, *recc. edd.*; consensu suorum omnium *HM* (*LC. I 666*); *recep. Paul.*

§ 4 postero[que] die *b*; *uett. edd.*; ¶ quo superiore die constiterat **Paul*; — constiterant *Vasc.*, *St.*

§ 5 ne Varus quidem [Attius] *HM* (*LC. II 730*).

cap. 34. § 1 magna *Ciacc.*, *Clark.*; magno *codd.*; ¶ at difficili *rec.*; *Faern.*(?), *Vincentius Pinellus* (*ap. Ald. nep.*), *Ciacc.*; aut diff. *codd.*; ¶ proelium committeretur *uett. edd.*; — proel. committeret*** simul *Paul.*

§ 2 simul ⟨ac⟩ ab(!) *uel* ⟨et⟩ simul ⟨ac⟩ ab *FPauly* (*ÖZ. 26, 624*); ¶ leuis armaturae *Ald.*; leuis armatura et *codd.*; ¶ demitterent *Vasc.*; dimitterent *x*.

§ 2. 3 cernebantur, ad eos *LKühnast* (*Liv. Synt. 212*), *FPauly* (*ÖZ. 26, 624*); cernebantur ⟨et⟩ ad eos *Madv.*

§ 3 admissis equis *Faern.*, *Manut.*, *Hotm.*; amissis equis *x*; ¶ armaturae *recc.*; *ed. pr.*; armatura *x*; ¶ hinc tota Varus conuersa acie suos f. *Kraff.*

§ 5 adeo[que] *b*; *Np.*; adeo quidem **Paul.*

§ 6 praeoccupatis animis . . . cogitabant *uett. edd.*, *Bentl.*; ¶ timore ex fuga *Markl.* (*p. 268*); *prob. Apitz*; ¶ telum adigi *Faern.*, *Lips.*, *Madv.* (*AC. II 252*); *prob. Hug* (*JB. 2, 1151*), *RMüller* (*JB. 1, 236*), *Paul*; t. abici *x*; *Eussn.* (*JB. 35, 129*), **Paul*; tel. adici *rec.*; *Vasc.*, *St.*, *Scal.*, *recc. edd.*, *Pluyg.*

cap. 35. § 1 Curionis primus agmen **Paul*; ¶ dicere] docere *Jurin.*

§ 2 respexit *HM* (*JB. 12, 292*); *recep. Paul*; aspexit *codd.*; ¶ quis esset et quid uellet *Apitz*; ¶ gladio appetiit *Dav.*, *Paul.*

§ 3 ac fugientium *Ashb.*, *afl*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; hac fugientium *h*; *Voss.*,

Dav., *Clark.*, *Oud.*, *recc. edd.*; a fugientium *Vasc.*, *St.*; at fug. *Paul*; ¶ iter impeditur] impediuntur *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*; ¶ aut ⟨in⟩ fuga *Paul.*

§ 4 castris pellerentur *ed. pr.*, *Ber.*, *Hotm.*

§ 5 cum loci natura tum munitio *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *EHoffm.*; ¶ castrorum adiri tunc quod ad proel. egr. *z*; castrorum aditum ⟨prohibebant⟩, tum quod ad pr. egr. *recc.*; *Vasc.*, *St.*, *Oud.*, *Paul* (*sed hi duo* prohibebat), *recc. edd.*; castrorum aditum ⟨prohibebat⟩, quod ad pr. egr. *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; castrorum aditu ⟨prohibebant⟩, tum quod ad pr. egr. *Bentl.*; castrorum adiri tunc ⟨prohibebat⟩, quod ad pr. egr. *EHoffm.*; castr. adoriri ⟨prohibebat⟩, tum quod ad pr. egr. **Paul.*

§ 6 ac mille (∞) uulneratis (*hl*;) *Lips.*, *Scal.*, *Dav.*, *Oud.*, *al.*; ac uulneratis *Ashb.*, *af*; atque uulneratis *uett. edd.*; atque CC uulneratis *Ber.*; aut uulner. *Hotm.*; ac multis uuln. *EHoffm.*[1]; *recep. Kran.*; *improb. HHartz* (*Adnot. p. 9*); ac multo pluribus uuln. *EHoffm.*[2]

§ 7 tabernaculis *ed. pr.*; tabernaculi *codd.*

cap. 36. § 1 in oppido *f*; *ed. pr.*; in oppidum *Ashb.*, *ahl*; ¶ conuentus, si qui *z*; conuentus, qui *Vasc.*, *St.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Paul*; conuentus is, qui *Grut.*, *Voss.*, *Oud.*, *edd. recc.*; ¶ constarent *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; — constaret; terror *Vasc.*, *St.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; constaret, terror *Paul.*

§ 2 iam palam *Voss.*; *recep. Paul*; in palam *z*; palam *recc.*; *uett. edd.*; clam palam „*uir doctus*" *ap. Oud.*; (in ⟨oppido⟩ palam *Dt.*;) ¶ (perturbari] periclitari *Kraff.*)

§ 3 qui ipsum adesse **Paul.*

cap. 37. § 1 tantam habebat suarum rerum fiduciam *del. HM.*

§ 2 regem nisurum *z*; (*ed. pr.*, *Ber.*,) *Vasc.*, *Scal.*, *Oud.*, *Dübn.*, **Paul*; regem ausurum *recc.*; *Ald.*, *mg. Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Jurin.*, *Bentl.*, *recc. edd.*

§ 3 [longe] ab Utica *Ciacc.*, *Scal.*

§ 4 castra munire *del. HM* (*LC. I 1494*), *Paul.*

§ 5 natura loci et munitione *Jurin.*, *Markl.* (*p. 268*), *Mor.*; natura et loci munitione *codd.*

cap. 38. § 1 in regno ⟨et⟩ Saburam *Ashb.*; *Vasc.*, *St.*

§ 2 magnitudo animi, superioris temporis *recc.*; *ed. pr.*; magnitudo superioris animi. temporis *z*.

§ 3 sequebatur *HM* (*LC. II 184*), *Paul*; ¶ (passuum *del. Oud.*)

§ 4 imprudentesque *Nl*; *Dübn.*; prudentesque *Ashb.*; prudentisque *af*; prudentes *h*; imprudentes *edd.*

§ 5 reducunt] deducunt *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93.*)

cap. 39. § 2 conuenit] inuenit *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*

§ 3 pares esse non potuerunt *Ashb.*; *uett. edd.*

§ 4 conferretur] confertur *HM* (*LC. II 1176*); ¶ ⟨insolenter quidem, sed⟩ libenter *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; licenter *Paul.*

§ 5 praeferebantur *z*; **Paul*; proferebantur *Hotm.*, *HM* (*JB. 11, 199*); *recep. Paul*; ¶ homines equique *Ciacc.*, *Hotm.*, *Mor.*, *Np.* (*p. 152*), *RMg* (*PhA. 5, 482*); homines equitesque *codd.*; *defend. Dav.*, *Hug* (*Ph. 11, 670 sq.*); homines, equi, torques *Jurin.*; ¶ hoc homini *hl*; (*Paul*;) hoc omni *af*; hoc omne *Ashb.*; *edd.*; hoc omne (*uel* omnibus) **Paul*; ¶ uictoriam *ed. pr.*; uictoria *z*; ¶ uideretur *Ashb.*; *ed. pr.*; uteretur *z*.

§ 6 confecti] confecto *uett. edd.*; ¶ ad spem *del. Ciacc.*, *Grut.*; ab spe *Vasc.*, *St.*, *Scal.*

cap. 40. § 2 LX] XL *uett. edd.*

§ 3 suspicatus ⟨e⟩ praemissis equit. *Paul*; ¶ (imperat, usi simulatione *Paul.*)

§ 4 fugere [arbitratus] copias *Kraff.* (*p. 76.*)

cap. 41. § 1 (quibus in locis *Paul*;) ¶ *aut* equitatu XVI milium spat. *aut* exercitu XII milium sp. *scribend. censet Stoffel* (*I 313 sq.*); ¶ consistit *uett. edd.*

§ 2 [dat suis signum] Saburra aciem const. *Paul*; ¶ in aciem immittit *z*; *Vasc.*, *St.* (*Paul*); in aciem mittit *a pr.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *recc. edd.*, **Paul.*

§ 3 ut [paucis et] labore confectis *Paul*; ¶ studium [ad pugnandum] uirtusque **Paul.*

§ 3. 4 sed hi, numero CC (reliqui in itinere substiterant) quamcumque (*ed. pr.*,) *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*

§ 4 prosequi ⟨neque⟩ uehementius *HM* (*LC. II 764*); prosequi ⟨nec⟩ uehementius *edd.*

§ 6 manere ordinemque seruare *Vasc.*, *St.*

§ 8 suam sortem miserabantur *Bentlei amicus quidam*; ¶ parentes suos] absentes suos *Markl.* (*p. 268 sq.*); [parentes] suos **WNitsche*; ¶ fortuna seruare uoluisset *Cornelissen.*

cap. 42. § 1 signa ferri iubet *Paul.*

§ 3 praefectus equitum *recc.*; *ed. pr.*; PR. (a)eque *z*.

§ 4 fidei ⟨suae⟩ commissum *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *HM* (*LC. I 611*), *Paul*; ⟨suae⟩ fidei commissum *WNitsche* (*ZG. 41, 562*).

§ 5 se recipiunt] se eripiunt **Paul*; ¶ quos (ad nouissimum agmen, equorum reficiendorum causa) substitisse dem. est, fuga, totius

exercitus ⟨periculo⟩ animaduerso, sese *Markl.* (*p. 269.*)

cap. 43. § 1 primo uesperi **Paul.*

§ 3 incitabat] inuitabat **Paul.*

§ 4 completis ⟨totis⟩ litoribus *Paul*; ¶ tardarentur] grauarentur *Paul.*

cap. 44. § 1 milites patresque (patrisque *x*) familiae, qui *codd.*; *edd.*; milites tribunique militum *Paul*; ¶ aut naues adnare *x*; aut ⟨ad⟩ naues adnare (adnatare *Ciacc.*) *Ciacc.*, *Paul*; — accidit, ut pauci milites ad naues adnare possent recepti⟨que⟩ in Siciliam incolumes peruenirent. Reliquae copiae missis ad Varum noctu legatorum numero centurionibus patribusque familiae, qui aut gratia aut misericordia ualerent, sese ei dediderunt *AESchöne* (*JJ. 141, 608*).

§ 2 quorum cohortes militum *hl*; *uett. edd.*; quarum cohortes milites militum *af*; quarum cohortium milites *b*; *recc. edd.*; ¶ electos] relictos **Paul*; ¶ remisit] praemisit *HHartz* (*Adnot. p. 9*); *prob. Paul.*

§ 2. 3 remisit, cum Varus . . . resistere auderet. Ipse *St.*, *Madv.* (*opusc. acad. alt. p. 8*); remisit. Cum Varus . . . resistere auderet, ipse *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 3 in oppidum inuectus *Ciacc.*, *Paul*; ¶ [paucis diebus] *Jurin.*, *Paul*, *EHoffm.*[2]; paucis [diebus] *Np.* (*p. 152*); ab his duobus *Wölff.* (*II 5*); ¶ quae fieri uellet Vticae, constituit *Wölff.* (*l. l.*), *Paul*; quae fieri uellet, Vticae constituit *edd.*; ¶ diebusque post paucis *recc.*; *Ber.*, *Scal.*, *Np.* (*p. 152*); diebus (a)eque post paucis *x*; diebusque aeque post paucis *uett. edd.*, *Lips.*, *Oud.*

Liber III.

cap. 1. § 1 habente comitia [Caesare] *Kraff.* (*p. 76*); ¶ Iulius Caesar] ipse *Ursin.*; [Iulius] Caesar *Scal.*; ipse Caesar *GSauppe* (*ZAW. 1839, 473*); ¶ eum consulem *b*; ei consuli *NHeins.*, *Madv.* (*opusc. acad. alt. 29.*)

§ 2 „his rebus confectis] *pluralis dubitationem affert de exordii integritate*“ *Paul*; ¶ per quos fierent *Ciacc.*; ¶ ante bellum fuissent *uett. edd.*; ¶ atque ita creditoribus **Paul.*

§ 3 tollendum minuendumue *Dübn.*; *prob. Paul*; ¶ fere *ed. pr.*; ferre *x*; ¶ [bella et] ciuiles dissensiones *Paul.*

§ 4 item[que] *Ashb.*, *fh*; *uett. edd.*; ¶ in urbe *ed. pr.*; in urbem *x*; *Ald.*; ad urbem *Lips.*; ¶ aliis ⟨testes⟩ audientibus *Ciacc.*

§ 5 restituit, quod se *Ciacc.*; restituit, quoniam se *Grut.*; ¶ initio *Vasc.*; in otio *x*; in odio *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ opera [in bello] uti *Ciacc.*; ¶ perinde aestimans *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ sui fecissent potestatem *schol. ap. EHedicke, GP. Quedlinburg 1879 p. 10*; *Ber.*; suffecissent *codd.* (*etiam Ashb.*)

§ 6 hos *ed. pr.*; hoc *x*; ¶ ingratus] indiligens (*uel* improuidus) *Jurin.*; cessator *Bentl.*; ignauus *Hzg*; *cf. GRadtke, JJ. 101, 286 sqq.*

cap. 2. § 1 legiones XII] legiones VII *Manut.*; *improb. Ciacc.*; ¶ equitatum⟨que⟩ *b*; ⟨et⟩ equitatum *Cellar.*; ¶ omnem conuenire iusserat *Paul.*

§ 2 anguste XV milia legionariorum militum *codd.*; anguste VII legiones *Ciacc.* (*ad h. l.*); anguste V legionum milites *idem ad 3, 89, 3*; anguste XXV milia legionar. mil. *Gland.* (*ad 3, 6, 2*); anguste XX milia leg. militum *Scal.*; anguste LX cohortes legionariorum mil. *Np.* (*p.* (*153—*) *156*); anguste dimidium legionar. mil. *Wölff.* (*II 6*), *RMg* (*JJ. 107, 844*); *hoc improb. RMüller* (*JB. 1, 256*); anguste VII illarum legionum *EHoffm.*[2]; anguste LXX cohortes legionariorum militum **Paul*; ¶ D milites *x*; D equites *N*[a], *recc.*; et D equites *uett. edd.*; et DC equites *Ciacc.*, *Scal.*; DC equites *recc. edd.*; ¶ transportare *codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Dederich* (*3, 462*), *Np.*, *Db.*; transportari *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *Jurin.*; — transportari possent *aut* transportare posset *Wölff.* (*II 6*); ¶ inopia nauium *del. Ciacc.*, *Hotm.*, *Grut.*, *Mor.*, *Oberl.*, *Forchh.* (*p. 96 sq.*); *defend. Dederich* (*3, 462*), *Apitz*, *Wölff.* (*II 6.*)

§ 3 eae ipsae [copiae] *Ciacc.*; ¶ infrequentiores *rec.*; *Ald.*; infrequentiores copiae *x*; — ut anguste VI legiones transportare possent. atque hae ipsae [copiae] hoc infrequentiores imponuntur — XV milia militum, DC equites — quod multi . . . defecerant longumque iter . . . deminuerat et . . . ualetudine temptauerat. hoc unum Caesari ad celeritatem conficiendi belli defuit. *Köchly*; ¶ multi galli tot bellis *codd.*; multi Gallicis tot bellis *edd.*; multi Galliae tot bellis *Hzg*; multi in Gallia tot bellis *RMg* (*LC. 1335, 40*); multi

assiduitate belli *Paul*; **idem nunc*: multi uarietate (*uel* difficultate) belli; multi grauitate belli **WNitsche*; ¶ [magnum] numerum deminuerat *HM* (*JB. 12, 293*); magnum numerum detinuerat *Cornelissen*; *prob.* **Paul.*

cap. 3. § 1 annuum] anni *recc.*; *uett. edd.*; ¶ quod uacuus a bello atque ab hoste otiosus fuerat *Ciacc.*, *Hotm.*; ¶ exaedificandam curauerat *Vasc.*, *St.*

§ 2 magnam societates *Ald.*; magnas societates *codd.*

cap. 4. § 1 (quas ⟨ipse⟩ traduxerat *uel* quas ⟨secum⟩ adduxerat *Hzg*;) ¶ ex Cilicia *Ciacc.* (*aut* 3, 88, 2 *legendum* Siciliensis legio *censet*), *Np.* (*p. 157 sq.*); Sicilia *codd.*; *edd. ante Np.*; ¶ Lentulus [consul] conscribendas *Ciacc.*, *Scal.*; Lentulus consul scribendas *Ald.*, *Lips.*

§ 2 Boeotia *Ald.*; boetia *z*; ¶ Epiroque *ed. pr.*; epirosque *z*; ¶ his Antonianos] etiam Antonianos *Paul*; **idem nunc*: omnes Antonianos.

§ 3 sagittariorum *Vasc.*, *St.*, *RMg* (*LC. 1192, 23*); ¶ ⟨ex⟩ Creta *edd. ante Np.*; ¶ [ex] Ponto *edd. ante Np.*; ¶ III milium numero *Paul*; ¶ cohortes sexcenarias II, equitum *z*; cohortes sex (et) delectorum equitum *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; cohortes sex, mercenarias duas, equites *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; cohortes sexcenarias II, delectorum equitum *Vasc.*; cohortes sex, mercenarias duas, delectorum equitum *St.*; ¶ DC [Gallos] Deiotarus *Ber.*; ¶ Cotys (*Ciacc.*,) *Oud.*; cotus *uel* cottus *codd.*; ¶ Sadalam *NHeins.*; sadalum *f*; sasalam *Ashb.*, *ahl*; Sasalem *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; Sadalem *Ciacc.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 4 Rhascypolis *Oud.*; rascipolis *z*; ¶ ex Gabinianis *del.* **Paul*; ¶ A. Gabinius *ed. pr.*; agabinius *z*; ¶ DCCC] CCC *Ciacc.*; ¶ DCCC, ⟨quos⟩ ex seruis *Ashb.*; *uett. edd.*; ¶ ex seruis suis pastorumque suorum *z*; ex seruis pastoribusque suis *Ciacc.*; ex seruitiis pastoribusque suorum *Lips.* (*analecta ad mil. Rom. I 2*); ex seruis suis pastorumque suorum ⟨numero⟩ *Clark.*, *EHoffm.*; (ex seruis suis pastorumque numero *Oud.*;) ex seruis pastoribusque suis suorumque (*Lips.?*) *Np.* (*p. 158*); ex seruis suis pastoribusque amicorumque suorum *Madv.*; *prob Hug* (*JB. 2, 1154*).

§ 5 Tarcondarius] Tarcondimotus (*Ciacc.?*) *HM* (*LC. II 2126*); ¶ Domnilaus *z*; Dorylaus (*Wetzel?*) *Daehne*, *Apitz*; ¶ ⟨tantumdem⟩ dederant *Clark.*; ¶ tribuit] tribuerat *HM* (*LC. II 527*); *prob.* **Paul*; ¶ missi erant, in his *ed. pr.*; Missi erant in his *z*.

§ 6 Bessos⟨que⟩ *Vasc.*, *St.*; ¶ Macedonas *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

cap. 5. § 1 reliquisque regionibus *aut delend. aut accuratius definiend. cens. Kraff.*

§ 2 Dyrrachii *Vasc.*; dyrrachium *z*; ¶ Apolloniae *recc.*; *ed. pr.*; apollonia *z*; ¶ eius[que] rei causa *Lips.*, *Scal.*; ¶ omni ⟨in⟩ ora *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*

§ 3 Coponio *Gland.*, *Ciacc.*, *Ursin.*, *Scal.*; pomponio *z*; pompeio *h pr.*; ¶ classi Scribonius *f*; *Ald.*; classis cribonius (*a*)*hl.*

§ 4 respiciebat] redibat *Ciacc.*(?); *aut uocem* respiciebat *corruptam aut uerba* ad hunc summa imperii respiciebat *insiticia esse cens. Apitz.*

cap. 6. § 1 impedimenta] iumenta **Paul*; ¶ quo maior numerus militum posset imponi *del. Paul.*

§ 2 se [aequo animo] (**nunc*: se magno animo) esse facturos *Paul*; ¶ II. Non. Ian. *z*; *Manut.*, *recc. edd.*; pridie Nonas Ian. *edd. plur. ante Np.*; Non. Ianua. *Ald.*; ¶ impositis . . . legionibus *recc.*; *uett. edd.*; ¶ ut supra demonstratum est *del. Dederich* (*3, 463*); — impos., ut supra dem. est, leg. VII *del. Ald. nep.*; ¶ leg. VII *z*; leg. V *Ciacc.* (*ad 3, 89, 3*); leg. VI *Np.* (*p. 153 sqq.*); *prob. RMg* (*JJ. 107, 844*); *improb. Hug* (*JJ. 85, 206 sq.*), *Hell.* (*Ph. 19, 525 sqq.*)

§ 3 postridie *ed. pr.*; post pridie *z*; altero die *Ciacc.* (*ad 3, 89, 3*); ¶ attigit] attingit *Vasc.*, *St.*; ¶ germiniorum (germaniorum *hl*) *z*; Graecorum *recc.*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; Cerauniorum *PVict.* (*XIII 1*), *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Apitz*, *al.*; Chimaerinorum *Kiepert*; Chimaeriorum *Kindsch.* (*Em. 15*); Chaoniorum *RMg* (*PhA. 5, 482*); *non improb. RMüller* (*JB. 4, 8*); — terram attigit Germiniorum (*uel* Cerauniorum). saxa inter *plur. edd.*, *Ciacc.*; terram attigit. Cerauniorum saxa inter *Dav.*, *Apitz*; terr. attigit. inter Ceraun. saxa *EHoffm.*; terr. attigit. inter Chimaeriorum saxa *Kindsch.* (*l. l.*); t. attigit. Cerauniorum inter saxa *Köchly*; ¶ saxa inter [et alia loca periculosa] quietam *JRutgersius* (*Var. Lect. IV 5 p. 339*); saxa inter et alia loca periculosa *del. Bentl.*; ¶ quietam] inquietam *Oberl.*; ¶ *aut* ⟨non⟩ nactus stationem *scribend. aut plura corrupta esse cens. Kraff.*; ¶ (nactus stationem. sed portus *Paul*;) ¶ timens, quos teneri *uett. edd.*; ¶ arbitrabantur *z*; arbitrabatur *recc.*; *uett. edd.*, *Kindsch.* (*Em. 15*); ¶ appellabatur *z*; appellatur *recc.*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ Palaeste *Gland.*, *JPalmerius* (*Graec. ant. descr. I 15 p. 96 sq. et II 2 p. 239 sq.*); *prob. Np.* (*p. 159*); Pharsalia *codd.*;

uett. edd.; Pharsalus *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; — *totum hunc locum, qui pertinet ad* Palaeste, *postea additum esse censet RMg* (*PhR. 1887, 277*); ¶ exponit *Vasc.*, *St.*

cap. 7. § 1 erant a^1; *Clark.*; erat *x*; *uett. edd.*, *EHoffm.*; ¶ Vespillo *Gland.*, *Ciacc.*, *Ursin.*; bispillo *x*; Hispilo *uett. edd.*; ¶ praeerant *Manut.*; praeerat *x*.

§ 2 neque illi *Jurin.*; neque IIII (*uel* quattuor) *x*; nequaquam ii *ed. pr.*, *Ber.*; neque ii (*uel* hi *Ashb.*) *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; neque ii ⟨parum⟩ *Kohl* (*I 10*); ¶ praesidio eduxisset (*uel* praesidio ⟨secum⟩ duxisset) *HM*; ¶ constratae *Ursin.*; constructae *x*; ¶ IIII *Ursin.*, *Dav.*, *Jurin.*; illi *hl*; ille *Ashb.*, *af*; — in quibus erat etiam ipse, illi neque Bibulus *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; in quibus erat etiam ipse, neque illi Bibulus *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; in quibus erat et ipse, neque Bibulus *Ald.*

§ 3 uisus est *Ashb.*; *ed. pr.*; usus est *x*.

cap. 8. § 1 transportari posset **Paul.*

§ 2 prouectae] profectae *b*; *Paul.*

§ 3 indiligentiae *rec.*; *St.*; diligentiae *x*; *Apitz*; licentiae *Grut.*; bili gentis suae *JRutgersius* (*Var. Lect. IV 5 p. 339 sq.*); ¶ ac doloris] dolor ac(!) *Ciacc.*; dolore ac(!) *Jurin.* (*p. 571*); atque erroris *Paul*; ¶ iracundiam erupit *Faern.*; iracundia erupit *codd.*; *uett. edd.*, *Ciacc.*, *Lips.*, *JRutgersius* (*l. l.*), *Jurin.*; iracundiâ erupit *Scal.*; iracundiam exspuit *Hotm.*; iracundiam effudit *Bentl.*; — indiligentiae suae iracundiam ac dolorem erupit *Cornelissen*; ¶ reliquos terreri *af*; reliquos deterrere *hl*; reliquos deterreri *c*; *St.*, *Paul.*

§ 4 a Sasonis ad Curici portum *ThMomms.* (*Herm. 2, 145 sq.*); a sasonis ad corici portum *x*; a Salonis ad Orici portum *recc.*; *uett. edd.*, *EHoffm.*[2]; a Salonis ad Oricum portus *Np.* (*p. 150*); ¶ custodiis[que] diligentius dispositis; ipse . . . excubans *Mor.* (*Paul*); custodiasque diligentius disposuit, ipse . . . excubans *aut* custodiis dilig. dispositis ipse . . . excubabat *Markl.* (*p. 270*); — excubabat *edd. ante Np.*; excubat *Hxg*; ¶ neque subsidium expectans, si in caesaris complexum uenire posset. discessu (ueniret. discessu *f*) *x*; neque subsid. exp., si in Caes. compl. ueniret. sed post discessum *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*; neque subs. exspectans, si in C. conspectum ueniret. sed post discessum *mg. Vasc.*, *Manut.*, *Lips.*; ne quod subsidium exspectabat Caesar, inconspectum (= non conspectum) uenire posset. post discessum *Ciacc.*; neque proelium detrectans, si in Caesaris conspectum uenire posset. discessu *Voss.*; ne qua subsidium exspectatum in Caesaris complexum uenire posset. sed post discessum(?) *Dav.*; ne quod subsidium exspectantis in Caes. complexum uenire posset. discessu *Oud.*; neque subs. exspectans, si Caesaris commeatus impedire posset. discessu *Jurin.*; ne quod subsidium exspectanti Caesari in conspectum uenire posset. discessu *Schnell* (*p. 6*), *Np.* (*p. 160*); ne quod subsidium exspectantis Caesaris inconspectum uenire posset. discessu *Schnell* (*ibid.*); [neque] subsidium exspectabat, si in C. complexum uen. posset. discessu *Dederich* (*3, 464*); nempe subsidium exspectans, si in C. manus uen. posset. discessu *Apitz*; subsidiumque exspectans Caesaris, si in conspectum ueniret. sed post discessum *Terpstra* (*p. 56*); neque subsidium exspectans, si Caesaris copiarum exitum impedire posset. discessu *Paul*; **idem nunc*: aeque subsidens et exspectans, si in Caesaris congressum copiarum uenire posset; ne quod subsidium exspectanti Caesari commeatusue uen. posset. discessu **WNitsche.*

Extremo capite 8 nonnulla intercidisse statuunt St., *Np.* (*p. 160 sq.*), *recc.*

cap. 9. § 1 Liburnarum] Liburnicarum *St.*, *Voss.*; Libonis *Paul*; ¶ peruenit, ibi⟨que⟩ concitatis *edd. ante Oud.*; ¶ Delmatis *JBecker* (*ZAW. 1851, 451*); ¶ Issam *Manut.*; hissam *codd.*

§ 2 conuentum⟨que⟩ Salonarum *Vasc.*, *St.*; ¶ erat autem oppidum *Jurin.*; ¶ [et] loci natura *Doberenz*(?), *MMüller* (*p. 23*), *WHRoscher* (*JJ. 115, 559 sq.*); *prob. RMüller* (*JB. 4, 15*); ¶ colle] uallo *Oehl.*, *Paul*; (opere *Ciacc.*, *WHRoscher*, *JJ. 115, 559 sq.*; manu *Ciacc.*;) ualle *Cornelissen*; — et loci natura et opere infirmum *Jurin.*; nec loci natura nec opere munitum *uel* et loci natura et opere ⟨parum⟩ munitum *idem p. 571*; et loci natura et colle ⟨parum⟩ (*uel* ⟨non satis⟩) munitum *Oberl.*

§ 3 sed celeriter] eo celeriter *Ciacc.*; — et celeriter . . . sese munierunt; sed cum *Clark.*; ¶ [his] sese munierunt *Ashb.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; ¶ crebris confecti uulneribus *del. Paul.*

§ 4 quinis] quindenis *Rub.* (*El. II 7.*)

§ 5 maxime [a] re frumentaria *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ laborabant. qui remissis *x*; laborabant. cui remissis *Ashb.*; laborabant. qua de re missis *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; laborabant. qua re missis *recc.*; *Brut.*, *Scal.*, *Paul*; laborabant. cui rei missis *Np.*

§ 6 occasionem meridiano tempore discessus eorum *Ciacc.*; ¶ dispositis] depositis *ah*; ¶ nuper maximi liberauerant

9*

z; nuper maxime liber. *Ashb.*, *f*ª; *Oud.*, *Apitz*, *Forchh.* (*p. 94 sq.*); *prob. Hell.* (*Ph. 13, 381*), *Vielh.* (*ÖZ. 18, 616*); nuper manumissos liberauerant *recc.*; *edd. usque ad Oud.*; nuper [maximi] liberauerant *Np.* (*p. 175*); nuperrime liberauerant *Oehl.*; nuper in auxilium liberau. *Wölff.* (*II 6*); tempore extremo liber. *HAKoch* (*RhM. 17, 629 sq.*); nuper manumissione liber. **Paul.*

§ 7 inde tertia et quarta *del. HHartz* (*Adnot. p. 9 sq.*); *defend. Clark.*, *Kraff.*

§ 8 hic fuit oppugnationis exitus *om. recc.*; *ed. pr.*; *del. Forchh.* (*p. 100 sq.*); *id prob. Hell.* (*Ph. 13, 378*), *Paul*; ¶ acceptis *h*(*l*); *St.*, *Scal.*, (*Oud.*,) *Dt.*, *Paul*; receptis *Ashb.*, *af*; *plur. edd.*; exceptis *Oud.*; ¶ desperata expugnatione *Vasc.*, *St.* (*Paul*); ¶ recepit *Ashb.* (*l?*); *plur. edd.*; recipit *afh*; (*Paul*;) — *uerba* iamque hiems adpropinquabat et . . . sese ad Pomp. recepit *alieno loco in textum irrepsisse arbitratur Rub.* (*El. I 20.*)

cap. 10. § 1 demonstratum est *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ Vibullium *Ald.*; uibullum *Ashb.*; bibulum *z*; ¶ praefectum ⟨fabrum⟩ *Manut.*(?) *teste Paul*; ¶ in potestatem uenisse *recc.*; *St.*

(§ 2 iudicabat **Paul.*)

§ 5 ⟨ab⟩ Italia expulsum *uett. edd.*; *del.* **Paul*; ¶ cohortibus in Italia *Vasc.*; cohortibus italia *codd.*; cohort. ⟨ex⟩ Ital. *Gland.*; — (cohortibus Italiae atque Hispaniae *Oud.*;) ¶ se morte *b*; *Ald.*; morte *z*; ¶ tanto] illato *Jurin.*; Antoni *Kran.*; *improb. Hug* (*JJ. 91, 706*); ¶ Curictam *Rub.* (*El. I 22*), *vGöl.* (*Dyrrh. p. 4*; ²*78 sq.*), *ThMomms.* (*Herm. 2, 145*); *prob. Hell.* (*Ph. 13, 379*); Corcyram *codd.*; *defend.* (= Corcyram nigram) *Ciacc.*, *Voss.*, *Jurin.*, *WIhne* (*Röm. Geschichte VII p. 24*).

§ 6 proinde ciuibus ac rei publicae parcerent *Paul*; proinde sibi ac r. p. parc. *post uocem* documento *transponit Jurin.*; ¶ ⟨quom⟩ quantum *Np.* (*p. 162*); quantum⟨que⟩ *edd. ante Oud.*; quantum *z*; *Oud.*; ¶ ipsi . . . essent] ipsis . . . essent *Ald.*; ipsos . . . esse (*Oud.*,) *Bentl.*; ipsum . . . esse *Jurin.*; ipsi ⟨sibi⟩ . . . essent *Held.*

(§ 7 cum sibi uterque confideret *Oud.*)

§ 9 interea et rei publicae et ipsis placere oportere, si *codd.*; *plur. edd.*; interea expedire et ipsis placere oportere, si *Faern.*; interea et Pompeio et ipsi sufficere oportere, si *Ciacc.*; interea et rei publ. expedire et ipsis plac. oportere, si *Jurin.*; id interesse rei publicae et ipsis placere oportere. Si *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1154*), *Paul*; interea et populo Romano et ipsis plac. oportere, si *Pluyg.*; interesse id rei p. et ipsis pl. oport., si *RMg* (*LC. 1182, I*); interea e re publica esse et ipsis pl. op., si *EHoffm.*²; — et a populo peti. id (*uel* et id) debere interesse rei p. et ipsis plac. oportere. Si *FPauly* (*ÖZ. 26, 624*); ¶ dimissurum, depositis *Madv.*; dimissurum, depositis⟨que⟩ *uett. edd.*, *Lips.*

§ 10 haec quo facilius . . . copias dimissurum *del. Hug* (*Ph. 11, 665 sq.*); — (Pompeio *del. Kran.*;) — omnes suas terrestres urbiumque copias dimissurum (dimissurus *afh*) *codd.*; *plur. edd.*; omnes suas litorum urbiumque custodias deducturum *Jurin.*; omnes suas terrestres nauiumque copias dimissurum *Np.* (*p. 162*); omnes suas utrumque copias dimissurum *Kindsch.* (*Em. 17*); (omnes suas terr. nauiumque copias dimissuros *Kran.*;) omnes suas terrestres ubique copias dimissurum *Wölff.* (*II 7*); omnes suas terr. urbiumque copias ⟨prius⟩ dimissurum *WHRoscher* (*JJ. 115, 560*); omnes ⟨se⟩ suas terrestres ubicumque copias dimissurum *Pluyg.*; omnes suas terrestres copias urbiumque praesidia statim se dimissurum *Dt.-Dob.*; omnes suas terr. urbiumque cop. ⟨statim⟩ (*uel* ⟨priorem⟩) dimissurum *Geyer* (*JB. 11, 149*); omnes ⟨se⟩ suas terr. urbiumque copias ⟨ante⟩ dimissurum *RMg* (*LC. 255, 19*); omnes suas terr. copias urbiumque praesidia deducturum (*uel* custodias remissurum) *Paul.*

cap. 11. § 1 Vibullius *Ald.*; bibulus *z*; *Held*; (*del. Ciacc.?*) ¶ his expositis Corcyrae *codd.*; *uett. edd.*, *Held*; his expositis a Caesare *Manut.*; is expositus Corcyrae *Ciacc.*; expositus Corcyrae *Madv.*; Vibullius Bibulo his expositis Corcyrae *Hzg*; his expositis [Corcyrae] *Np.* (*p. 163 sq.*); his expositis profectus *Wölff.* (*II 7. 8*); ¶ antequam de mandatis agi inciperet *z*; *uett. edd.*, *WKergel* (*ÖZ. 7, 133*), *Madv.* (*Kleine philol. Schriften 364*), [ante] quam de m. agi [inciperet] *Ciacc.*, *Kran.*; *prob. Hell.* (*Ph. 13, 380*), *Paul*; antequam de m. agi inciperetur *Np.* (*p. 164*); ¶ atque ideo *ed. pr.*; atque eidem *codd.*; atque inde (*uel* indidem) *Oud.*; atque idem *Morus*, *WKergel* (*ÖZ. 7, 133*); itaque eodem *Hzg*; ¶ nocte ac die *z*; et nocte et die *edd. ante Np.*; noctem ac diem *Paul*; ¶ atque omnibus copiis mutatis *codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *WKergel* (*ÖZ. 7, 135 sq.*); *uerba* omnibus copiis *transpon. post uerba* adesse Caesarem *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; *del. Daehne*, *Held*, *Apitz*, *Np.*; atque omnibus oppidis mutatis *Lips.*(?); atque omisso somno mutatis *Wölff.* (*II 8*); atque omnibus coponis mutatis *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1154*);

atque omnibus hospitiis mutatis *Paul*; atque omnibus stationibus mutatis **WNitsche*; ¶ ut adesse Caesarem nuntiaret *Of*; *uett. edd.*; et adesse caesarem nuntiaret *Ashb., ah(l)*; et adesse C. nuntiauit *Np.* (*p. 164*); et adesse C. nuntiat *Db.*; *del. haec uerba Grut., Mor.*

§ 3 Oricum *f*; *ed. pr.*; orscum *Ashb., ahl*; ¶ Parthinorum *Ber.*; partinorum *codd.*; ¶ cum Graecos . . . iuberet, illi autem se *z*; *St., Oud.*; Graecos . . . iubet. illi autem cum se *recc.*; *ed. pr., Ber., Ald., Vasc., Lips., Scal.*

§ 4 contra imperium] contra imperatorem *mg. Vasc., Hotm.*; ¶ pugnaturos *z*; *Ber., Dübn., Paul*; pugnaturos esse *recc.*; *edd. fere omnes*; ¶ oppidani autem etiam] autem *om. recc.*; *del. Dt., Paul*; etiam *om. bl*; *uett. edd.*; ¶ dedidit] dedit *recc.*; *Ber., Ald., Lips., Scal.*

cap. 12. § 1 Staberius *b*; *Ald. nep., Ursin.*; straberius *rell. codd.*; ¶ qui urbi praeerat *Kindsch.* (*Em. 17*); ¶ atque urbem munire **Paul.*

§ 2 contra atque] contra id quod *recc.*; *ed. pr., Ber., Vasc., St.*; ¶ populus Romanus *z*; populusque Romanus *edd.*; *del. Paul*; **idem nunc*: Italia praeiudicauisset.

§ 3 profugit ⟨ab⟩ Apollonia *recc.*; *Vasc., St.*; — profugit, Apolloniates ad Caesarem leg. mitt. *Ald., Lips., Scal.*

§ 4 hos sequuntur *l?*; *ed. pr.*; hoc sequuntur *Ashb., afh*; ¶ Byllidenses *Ashb., h*; *St., Hieronymus Ferrarius* (*ap. Brant.*), *HM* (*JB. 12, 264*); billidenses *af, l corr.*; Bellidenses *O, l pr.*; *ed. pr., Ber., Ald., Vasc., Lips.*; Bullidenses (*Glar.*,) *Ciacc., Scal., Oud., recc. edd.*; ¶ Amantini *Glar., St.*; ama(t)t(h)ini *z*; Amatini *ed. pr., Ber., Ald., Vasc., Lips.*; Amantiani *Ciacc., Scal., Oud.*; — Byllidenses ⟨atque⟩ Amantini *St.*; Byllidenses ⟨et⟩ Amantini (*Ciacc.*,) *Paul*; ¶ [et] reliquae finitimae ciuitates totaque Epirus [et] legatis *Paul*; ¶ facturos ⟨se⟩ *recc.*; *ed. pr., Vasc., St.*; facturas **Paul.*

cap. 13. § 1 gestae *Ashb.*; *ed. pr.*; gesta *z*; *Np.*

§ 2 simul Caesar *rec.*; *Oud., Np.* (*p. 164 sq.*); simul ac Caesar *z*; *ed. pr., Ber., Ald., Lips., Scal.*; ⟨quo⟩ simul ac C. *Vasc., St., Clark.*; simul et C. *Endler* (*p. 12*); ¶ tantusque *z*; tantus *edd. usque ad Oud.*; ¶ incidit] incessit *Ciacc.*; ¶ exercitui *recc.*; *edd.*; exercitus *z*; — Apolloniae gestae, simul quod Caesar adpropinquare dicebatur, Dyrrachio timens . . . contendit *Hotm.*; — *uerba* simul ac Caes. adprop. dicebatur *del. Grut.*; — eo . . . contendit, simul ac Caes. adprop. dicebatur; tantusque terror incidit eius exercitus, quod *Elberl.* (*p. 111 sqq.*); simul Caesar adprop. dicebatur, qui (quod *Held*) properans noctem diei coniunxerat neque iter intermiserat, tantusque terror incidit eius exercitus, ut paene *Held, Paul*; simul Caesar adprop. dicebatur, ac tantus *uel* ac, simul C. adpr. dicebatur, tantus *Hzg*; ¶ ex Epiro (*uel* in Epiro . . . ⟨conscripti milites⟩) *Jurin.*; in Epiro *codd.*; *uett. edd.*; — ut paene omnes sine imperio, sine tribunis, legionum signa rel. *Wölff.* (*II 8. 9.*)

§ 5 caesar praefecto occupato itinere *z*; Caesar profecto occupato itinere *ed. pr., Ald.*; C. perfecto occupato it. *Vasc., St., Lips.*; C. profectus occupato it. *Achilles Statius*; C. profectionis occupato it. *Hotm.*; C. praecepto it. *Ciacc., Madv., Paul*; C. praeoccupato it. *Ald. nep., Scal., Oud., Np.* (*p. 175*); C. praecepto et occupato it. *Oud.*; C. profectioni occupato it. *Hzg*; C. certior factus de praeoccupato it. *Dederich* (*3, 468*); ¶ ad flumen Apsum ponit *Ald.*; ad flumen habus supponit *z*; (ad fl. Apsum opponit **Paul*;) ¶ ut castellis uigiliisque bene meritae ciuitates tutae essent praesidio *codd.*; *Oud.*; ut uigiliis castellisque bene m. c. t. e. praesidio *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; ut uigiliis castellisque b. m. c. t. essent [praesidio] *Manut., recc. edd.*; ut cast. uigiliisque(?) bene meritae ciuitati esset praesidio *Faern.*; ut uicis castellisque bene meritae ciuitatis esset (essent *Jurin.*) praesidio *Ciacc., Jurin.*; cast. uicisque b. m. ciuitatis ut esset praesidio *Paul*; ut castella, uici bene⟨que⟩ meritae ciuitates tutae essent praesidio *Dav.*; ut uicis castellisque bene m. ciuitatis tuto essent praesidio *uel* ut castellis uigiliisque bene mer. ciuitati tuto essent praesidio *Clark.*; ut uigiliis castellisque b. m. ciuitati essent praesidio *uel* ut uig. castellisque b. m. ciuitates tutae essent ⟨ut⟩ praesidio *PBurmann* (*ad Velleium Pat. II 115, 2*); ut castellis uigiliisque b. m. ciuitates tutae essent ⟨sine⟩ praesidio *Madv.*; ut cast. uigiliisque b. m. ciuitates tutae essent prouidet *KSchnelle* (*JJ. 115, 564*); — ut cast. uigiliisque b. m. ciuitates tutae essent; praesidioque ibi ⟨relicto⟩ reliquarum ex It. l. a. e. *Elberl.* (*p. 114.*)

§ 6 fecit] facit *Ald., Vasc., St., Lips., Scal.*; ¶ Apsum *Ald.*; t(h)apsum *codd.*; ¶ conduxit] conducit *Vasc., St.*

cap. 14. § 1 quantam *Voss., Cellar.*, (*Oud.*,) *RMg* (*Rel. p. 6*); quantum *codd.*; quam tum *Faern.*; — quantum nauium facultatem habebat *codd.*; quum primum nauigandi facultatem ha-

buit (habebat *Bentl.*) *Ciacc.*, *Bentl.*; quantum nauium [facultatem] habebat *Scal.* (*Voss.*); quarum nauium facult. habebat *Dav.*; ¶ [naues] soluit *Voss.*, *Bentl.*; ¶ accipit] accepit *Ashb.*, *fl*; (*Paul.*)

§ 3 ad unum ⟨omnes⟩ interficit *b*; ¶ ita ⟨in⟩ exiguo temp. *Ashb.*, *f*; *Apitz*, *HM* (*LC. I 482*), *Paul*; ¶ magno[que] casu *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Clark.*

cap. 15. § 1 cum classe *ed. pr.*; cum *om. x*; ¶ portubusque *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ (ita ipse ora maritima earum reg. pr. *Paul.*)

§ 2 omnia a litore Caesari tenebantur *Markl.* (*p. 271*); ¶ lignandi neque aquandi *Ol*; *edd. usque ad Oud.*; ¶ ad terram deligandi *Pluyg.*, *Paul*; *improb. Heller* (*JB. 68, 24*).

§ 3 aquam Corcyra *f*; *ed. pr.*; aquam corcyram *Ashb.*, *ahl.*

§ 6 M.' Acilio *Ursin.*; M. Acilio *x*; *uett. edd.*; ¶ oppidi muris *codd.*; oppidis maritimis *Paul*; ¶ si sibi eius facultas *Ashb.*, *hl*; *uett. edd.*; si ei facultas *a*; si eis fac. *Np.*; si facultas *f*; *Vielh.* (*ÖZ. 16, 428*), *EHoffm.*; si sibi facultas *recc.*; *Apitz*, *Dt.*; si sibi eius ⟨rei⟩ fac. *Paul.*

§ 7 postulant, ut] postulant ut (*sublata interpunctione*) *Paul*; ¶ indutiae, easque ab iis imp. *Cornelissen.*

§ 8 adferebant] asserebant *O*; *Lips.*, *Scal.*; ¶ Caesarem idem summe *Paul*; ¶ profectum] perfecturum *recc.*; *ed. pr.*, *Ald.*; perfectum iri *Hotm.*, *Lips.*; profectum iri *NHeins.*; ¶ aliquid *Ashb.*, *f*; *ed. pr.*; aliquod *ahl*; ¶ bibuli *codd.*; *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*; de Bibuli *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*; de Vibullii *Ciacc.*; Vibullii *GCanter.* (*Nov. lect. 3, 24*), *Oud.*, *recc. edd.*

cap. 16. § 1 profectus ⟨erat⟩ ad recip. *recc.*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*; ¶ angusta *Kindsch.* (*Em. 17*), *HM* (*JB. 11, 200*); anguste *codd.*; ¶ erat ⟨autem⟩ ad Buthr. *recc.*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*; ¶ Buthrotum *Vasc.*; butrotum (*uel* burtotum) *codd.*; ¶ oppidum corcyrae *x*; oppositum Corcyrae *b*; *Ald.* (*corr.*), *St.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*, *recc. edd.*; oppidum ⟨oppositum⟩ Corc. *mg. Vasc.*, *Oud.*, *HM* (*JB. 11, 200*); oppidum [Corcyrae] *Apitz.*

§ 3 Libo atque excusat b^2; *Ald.*; Libo neque excusat (*rell.*) *codd.*; *Grut.*, *Apitz*, *FHofm.*; (Libo*** neque exc. *Oud.*;) Libo naue et excus. *HGilbert* (*JJ. 129, 416*); ¶ et praetura *codd.*; et consulatu (*Ber.?*) *Madv.*; et praetura ⟨consulatuque⟩ *Paul*; ¶ conceptas] susceptas *Paul*; ¶ ob eam rem colloqu. *recc.*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ impediretur *Jurin.*

§ 4 Pompei summam esse *codd.*; suam esse (*Lips.?*) *Forchh.* (*p. 102 sq.*); suam summam esse *Elberl.* (*p. 115 sq.*); *prob. Madv.*; summam suam esse *Kran.*; summam ducum esse *Kraff.* (*JJ. 91, 500 sq.*); Pompeianis summam esse *WHRoscher* (*JJ. 115, 561*); eis summam esse *EHoffm.*^{2}; ¶ componeretur *recc.*; *Vasc.*; componerentur *x*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Dav.*, *Oud.*; ¶ ⟨se⟩ eius rei *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; — eius rei ⟨se⟩ *Vasc.*, *St.*, *Oud.*; ¶ consilii *x*; concilii *rec.*; *Vasc.*, *St.*, *Voss.*, *Baumstark* (*ZAW. 1834, 1260 sq.*); consulum *Elberl.* (*p. 116 sqq.*)

§ 5 per se acturum] perfecturum *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*

cap. 17. § 1 (quibus rebus . . . satis causae putamus) *del. Hug* (*Ph. 11, 666 sq.*); ¶ quibus [rebus] *St.*; quibus ⟨de⟩ rebus *Paul*; ¶ existimabat *recc.*; *uett. edd.*; ¶ memoriae] memoria *b*; *Apitz*; prodantur *N*; *St.*, *Ciacc.*; prodatur *x*; *Apitz.*

(§ 2 postulat *Hug*, *Ph. 11, 667.*)

§ 3 ipse [ut] aqua *Pramm.* (*ÖZ. 40, 899.*)

§ 4 nihilo minus [tamen] *ed. pr.*; ¶ rem illis (illi *recc.*) esse impedimenti loco. neque legatos *codd.*; rem esse impedimenti loco. illi neque legatos *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; rem esse imp. loco. ille neque leg. *St.*, *Ciacc.*, *recc.*, *edd.*; rem illi esse imped. loco. illi neque leg. *Dav.*; rem debere esse imp. loco. illi neque leg. *Bentl.*; rem illi esse impedimento. Libo neque leg. *Madv.*; *prob. Hug* (*JB. 2, 1154*), *Paul*; rem ulli esse impedimento. Libo neque leg. *RMüller* (*JB. 1, 239*).

§ 5 legatos Caesaris accipere neque *Paul*; ¶ ad Pompeium reicere unum; instare *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93.*)

§ 6 quem ubi *recc.*; *Ber.*, *Vasc.*; quae ubi *x*; quos ubi *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; quod ubi *Ciacc.*; ubi *Grut.*

cap. 18. § 2 redit *x*; rediit *rec.*; *Vasc.*, *St.*, *Clark.*, *Paul.*

§ 3 ubi primum e re uisum est, adhibito *Elberl.* (*p. 118 sq.*); ubi primum rursus adhib. *x*; ibi primum, rursus adhib. *Voss.*; *improb. Clark.*; ubi primum licuit, adhib. *Jurin.*; ubi primum reuectus est, adhib. *Hxg*; uti prim. rursus abhib. *Oehl.*; ¶ Libone *Ashb.*; *ed. pr.*; librone *x*; ¶ Lucceio *Manut.*; luceio *x*; ¶ quibuscum *JFGron.* (*Obs. II c. 6 p. 256 sq.*); quibus *codd.*; ¶ eum ingressum *uett. edd.*; ¶ [in] sermonem *Vasc*

§ 4 poterit, ⟨nisi⟩ cum *recc.*; *uett. edd.*; poterit, ⟨si⟩ cum ⟨exercitu⟩ *Hotm.*

§ 4. 5 reductus existimabor bello perfecto. ab his (iis *Kindsch.*, *Madv.*) *plur. codd.*; *Kindsch.* (*Em. 8*), *Madv.*; reductus existimabor. bello perfecto ab (his *uel*) iis *h*; *Ursin.*, *Ciacc.*, (*Clark.*,) *Oud.*, *recc. edd.*; — bello confecto **Paul.*

§ 5 ab iis⟨dem⟩ Caesar *Paul*; ¶ facta] acta *Kindsch.* (*Em. 8*); *prob.* **Paul*; ¶ interfuerant *Kindsch.* (*Em. 8. 9*); ¶ conatus tamen . . . de pace agere *del. Hug* (*Ph. 11, 668 sq.*); — per colloquia *del. Np.* (*p. 165*); *tuetur Kran.* (*Obs. 17 sq.*), *Endler* (*p. 13 sq.*), *Wölff.* (*II 9*); — aliis oratoribus per colloquia *Kindsch.* (*Em. 8*); aliis rationibus ⟨ac⟩ per colloquia *Kraff.*

cap. 19. § 1 inter bina *Ashb.*; *Ald.*; ut inter bina *x*; at inter bina *Hzg*; ¶ *aut* unum *aut* Apsus *delend. cens. Ciacc.*; ¶ tantum *del. Kran.*; latum *Kindsch.* (*Em. 7*); angustum *GLandgraf* (*Unters. p. 115*); ¶ Apsus *Ald.*; t(h)apsus *codd.*; ¶ interim] in terram *Kindsch.* (*Em. 7*); ¶ pactiones colloquentium *edd. ante Np.*; ¶ iaciebatur (*Ashb.*;) *Bentl.*

§ 2 mittit Caesar Vatinium *Bentl.*; ¶ ageret. is crebro *Paul*; ¶ crebro magna uoce] ipse pro magna contione *Kindsch.* (*Em. 7. 8*); ¶ pronuntiauit *Paul*; ¶ ad ciues de pace duo(s) legatos *codd.*; ad ciues de pace legatos *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Np.*, *Db.*; ad ciues de pace suos legatos *Brut.* (*Voss.*), *Grut.*, *Endl.* (*p. 14*); ad c. de p. tuto legatos *Voss.*, *Wölff.* (*II 9*), *Madv.*, *WHRoscher* (*JJ. 115, 561*); ad c. de p. (ali)quos legatos *NHeins.*; ad c. [de pace duos] legatos *Dav.*, *Apitz*, *FHofm.*; ad [ciues de pace] suos legatos *Mor.*; ad ciues de pace priuos leg. *Hzg*; ad c. sine periculo legatos *Kran.* (*Obs. 16 sq.*); ad c. [de] pace [duos] legatos *RDietsch* (*JJ. 66, 303*); ad c. de pace alios leg. *Kindsch.* (*Em. 8*); ¶ ab saltu Pyrenaeo *del. Vielh.* (*ÖZ. 18, 614*); ¶ praedonibus[que] *Dav.*; ¶ praesertim cum id ag., ne c. c. ciuibus a. decertarent *del. Held*; — praesertim ut *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; — id ageretur *Paul.*

§ 3 suppliciter *codd.*; similiter *Jurin.*; simpliciter *Kindsch.* (*Em. 7*); ¶ locutus *x*; *uett. edd.*, *Jurin.*; locutus est *cod. Noruic.*; *Bentl.*, *Mor.*, *recc. edd.*; locuto *Dav.*; ¶ ut ⟨qui⟩ *Jurin.*; ¶ debebat] agebat *Jurin.*; ¶ militibus ⟨facto⟩ auditum responsum est *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; — audito *Dav.*; — responsum [est] *Bentl.*; ¶ altero die *HM* (*JB. 12, 289*); altera die *codd.*; altera die *suspectum Dt.*; ¶ atque una uisurum, quem ad modum tuto *Elberl.* (*p. 119 sqq.*); *prob. Dederich* (*3, 469*), *Madv.*, *Paul*; atque una uis utrumque admodum tuto *x*; atque una etiam utrimque admodum tuto *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.* (*sed is omissa uoce* admodum), *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; utque una etiam utrimque admodum tuto legati uenire . . . possent, certum[que] *Ald. nep.*; utque *etiam Voss.*; daturumque, uti utrimque admod. tuto *Dav.*; atque una etiam, ubi utrimque admod. tuto *Oud.*; atque una etiam utrimque admodum tuto legatos uenire . . . posse *Bentl.*; utque una quiuis utrorumque tuto *uel* atque una uti utrimque admodum tuto *Hzg*; atque eundem uisurum, quem ad modum tuto *Np.* (*p. 166*); atque una etiam utrimque ad locum tutum legati uenirent, ut quae uell. exp. p. *Terpstra* (*p. 57 sqq.*); atque naui esse uecturum, quo admodum tuto *EHoffm.*[1]; itaque una insularum, quam ad mediam tuto *Kindsch.* (*Em. 5. 6*); et conuenit utrimque, quem ad modum tuto *Wölff.* (*II 10*); atque eundem uisurum, quem ad locum (tuto?) *Hell.* (*Ph. 22, 324*); atque una uisurum utrumque, quem ad modum tuto *Vielh.* (*ÖZ. 18, 617*), *EHoffm.*[2]; ¶ tempus ⟨et locus⟩ constituitur *Dav.*

§ 4 quo cum isset postero die Vatinius, magna *Paul.*

§ 5 prodiit *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ summissa oratione loqui de pace atque altercari *x*; *KKruse* (*JJ. 94, 606*); sed omissa orat. [loqui] de pace [atque] altercari *Oud.*; sed sumpta oratione de pace altercari *Lips.*(?); sed missa oratione de pace loqui atque altercari *Terpstra* (*p. 59 sq.*); sed permissa oratione conqueri de pace atque altercari *Kindsch.* (*Em. 6*); commissa oratione loqui de pace atque alt. *Wölff.* (*II 10*); sed missa orat. de pace loqui elate atque alterc. *Dt.*; sed is omissa orat. de pace altercari *Madv.*; (sed missa orat. de pace alterc. *Pramm.*, *ÖZ. 28, 268*;) sed superbissima oratione de pace loqui atque alterc. *CFleischer* (*JJ. 119, 850 sq.*); sed missa orat. de pace conqueri atque altercari *Kraff.*; sed is omissa orat. de pace queri atque alterc. *Paul*, *qui* **nunc*: is omisso Varrone obloqui de pace atque alterc.

§ 6 mediam certationem interrump. **Paul*; ¶ tela missa, quae **Paul.*

cap. 20. § 1 ⟨Romae⟩ M. Caelius Rufus *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ inito magistratu *Hotm.*; inuito magistratu *Voss.*;

¶ et ⟨se⟩ si quis *OSeyffert* (*ap. Paul*); ¶ per arbitrium *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*

§ 2 Treboni(i) *Ashb.*; *ed. pr.*; trebani *z*; ¶ his temporibus *ed. pr.*; his *om. z*; ¶ moderate ius (*Ashb.*;) *ed. pr.*; moderata eius *z*; ¶ possent *Vasc.*; posset *z*.

(§ 3 tenere] retinere **Paul.*)

§ 4 reperiebatur nemo. atque *plur. edd.*; reperiebatur nemo, atque *Ald.*, *Lips.*, *Paul*; ¶ et ab hoc *codd.*; sed ab hoc *Ciacc.*; at ab hoc *Dav.*; ¶ profectus] prouectus *Grut.*; ¶ sexies seni dies *z*; sexies [seni dies] *Glar.*; sex pensionibus *St.*, *Ald. nep.*; sexenni die *Manut.* (*ap. Ald. nep.*); *prob.* (*Ciacc.*,) *Np.* (*p. 172*); sexies senis idibus *Hotm.*; sexagies senis diebus *Cuiacius*; sexies senos in dies *Camerarius*; sex mensium die *Voss.*; semisse in dies *Gron.* (*de sestertiis IV 5 p. 635*); sex annis *Jurin.*; sexies senis diebus *Hzg*; ¶ soluantur *codd.*; *Procksch* (*CT. 12*); soluerentur *HM* (*LC. II 1032*).

cap. 21. § 1 efficeret *f*; *ed. pr.*; efficere *Ashb.*, *ahl*; ¶ aliam] alteram *Faern.*

§ 3 de rostris detrusit (*uel* detraxit) *Bentl.*

§ 4 eius nomine *z*; eo nomine *Scal.*; caedis nomine *Paul*; ¶ eum in Ital. euocatum (*uel* eo in I. euocato [quod] . . . reliquias ⟨quas⟩ habebat) *Hotm.*; ¶ reliquias *f*; *Ber.*; reliquas *Ashb.*, *ahl*; ¶ sibi coniunxit eum atque *uel* sibi coniunxit atque [eum] *Apitz.*

§ 5 neapoli uisaque proditione oppidi apparere (appareret *Ashb.*) *z*; Neapoli, uis atque proditio oppidi appareret *Ber.*, *Gland.*, *Np.*; Neapoli, uisaque proditione oppidi apparere *Ald.*; Neapoli uisa, atque proditio oppidi appareret *Vasc.*, *St.*, *Rhellic.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Mor.*; Neapoli uisa de proditione opp. (?) *Faern.*; Neapoli, uisque proditione opp. appareret *Oud.*; Neapoli, uisa proditionem opp. apparare *Kran.*; Neapoli uisa esset proditionem oppidi apparare *HAKoch* (*RhM. 11, 638*); Neapoli missa, quae proditionem opp. appararet *FHofm.*, *Db.*; *prob. Hug* (*JJ. 91, 712*); Neap. uisa, quae proditionem opp. appararet *Dt.*; Neapoli, ut uis atque proditio opp. appareret *Pluyg.*; Neap., quae uisa esset proditionem opp. apparare *Kraff.*; Neap. iussa[que] proditionem opp. apparare *Paul*; — essent comprensa familiae Neap. missa, quae proditionem opp. appararet *EHoffm.*[a]; ¶ habendum existimarat *Ciacc.*; ¶ atque ⟨ab⟩ eo itinere *HM* (*LC. I 373*).

cap. 22. § 1 litteris ⟨se⟩ ea *AKellerbauer* (*Ph. 21, 161*), *Pluyg.*; se *om. codd.*; ¶ Vibullium *Ursin.*, *Voss.*, *Jurin.*, *Np.* (*p. 166*); bibullium *z*; Bibulum *b*; *edd. ante Np. plur.*, *Hotm.*, *Clark.*

§ 2 Cosam] Compsam (*Urs.*,) *Dav.*, *FHofm.*; Cassanum *Cluver.* (*Ital. antiqua II p. 1205*); Consentiam *Paul*; ¶ in agro Hirpino *Gland.*, *FHofm.*; ¶ eo cum aq. pedio praetore cum legione lapide ictus *codd. plur.*; is cum a Q. Pedio praetore cum legione lapide ictus ⟨esset⟩ *ed. pr.*, *Ber.*; eo cum a Q. Pedio praet. cum leg. lapide ictus ⟨esset⟩ *Ald.*, *Lips.*; ubi cum a Q. Paedio pr. c. leg. lap. ictus ⟨esset⟩ *Vasc.*, *St.*; ea cum a Q. P. pr. c. leg. ⟨teneretur⟩, lap. ictus *Gland.*; et cum a Q. P. pr. † cum leg. lap. ictus ⟨esset⟩ *Hotm.*; eo cum a P. Pedio funditore legionis lapide ictus ⟨esset⟩ *Urs.*; et cum a Q. Pedio tr. mil. lapide ictus ⟨esset⟩ *Ald. nep.*; eo cum a Q. P. praetore cum legione ***lapide ictus ⟨esset⟩ *Scal.*; is (*uel* eo) tum a Q. P. praet., cum legione ⟨misso⟩, lapide ictus *Oud.*; eo [cum a] Q. Pedio pr. cum leg. ⟨misso⟩ lap. ictus *uel* ⟨ipse⟩, eo [cum a] Q. Pedio pr. cum leg. ⟨misso⟩, lap. ictus *Hzg*; eo cum [a] Q. P. praet. missa legione lap. ictus *Kran.*[a](1?); ubi cum ad oppidum prodiret Milo, lapide ictus *Wölff.* (*II 10 sq.*); eo cum [a] Q. Pedius praetor cum legione ⟨uenisset⟩, lap. ictus *Kraff.*; ea cum a Q. Pedio praetore cum legione ⟨tegeretur⟩, lap. ict. **Paul*; ¶ perit *z*; *Hell.* (*Ph. 19, 522*); periit *recc.*; *edd. plur.*, *Forchh.* (*p. 66.*)

§ 3 sed Coelius (*uel* [et] Coelius) *Paul*; ¶ profecturus *Markl.* (*p. 271*); ¶ ut ⟨ipse tunc⟩ dictitabat *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ cum quosdam eius municipii] cum constantius *recc.*; cum inconsultius (*uel* incautius) quosque *Bentl.*; cum Consentinos *Markl.* (*p. 271*); cum instantius quosdam eius municipii *Hzg*; ¶ praesidii causa *Manut.*, *Faern.*; praedandi causa *codd.*; praesidiandi *Lips.*(?), *Oud.*; ¶ pollicitaretur *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 4 ita⟨que⟩ *uett. edd.*; ¶ et temporum *codd.*; *uocem post subst.* temporum *intercidisse suspicatur Voss.*; et imperiorum *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); — initia rerum et temporum, quae, occupatione magistratuum, sollicitam *Markl.* (*p. 271 sq.*); ¶ Italiam habebant *f in ras.*; *ed. pr.*; italiam habebat *z*.

cap. 23. § 1 classe, quae erat nauium L *Paul*; ¶ omnia litora *Nicas.*, *Ciacc.*, *Hotm.*, *Jurin.*; omnium litora *codd.*; *edd. usque ad Oud.*; ¶ clausos tueri *z*; clausos teneri *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Man.*, *Lips.*, *Scal.*, *recc. edd.*;

[clausos] teneri *Ciacc.*; classium teneri (*Ciacc.*;) *prob. Jur.*; clausos tenere *Hotm.*; classis tueri *Paul.*

§ 2 in terra expositis *z*; *Paul*; in terram expos. *edd. ante Paul.*

cap. 24. § 1 ⟨is⟩ uirtute *Daehne*, *Forchh.* (*p. 76*); ⟨qui⟩ uirtuti (-te) *edd. ante Kran.*; ¶ uirtute *z*; uirtuti *recc.*; *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ nauium magnarum] n. longarum *HM* (*LC. II 711*); nauium magnitudine **Paul*; ¶ atque [eas] in litore *Kraff.*

§ 2 appropinquassent *recc.*; *ed. pr.*; propinquassent *z*; ¶ nostri ueterani *codd.*; nostri uelut territi *Jur.*; nostri ueriti *Markl.* (*p. 272*); (nostri, ut erant, *uel*) nostri [ueterani] *Paul*; **idem nunc*: nostri interiorem; nostri, ut erant iussi **WNitsche*; ¶ refugiebant *z*; refugerunt *recc.*; *Vasc.*, *St.*, *Scal.*

§ 3 iam ex] nam ex *recc.*; *ed. pr.*, *Clark.*; tum ex *Voss.*; ¶ ex his quadriremibus *HM* (*JB. 11, 200*); ex his quadriremem *codd.*; ¶ defensoribusque [suis] *HM* (*LC. II 2086*); ¶ refugere] fugere *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 4 per oram maritimam *recc.*; *ed. pr.*; per ora maritima *z*; ¶ aquari *z*; aqua *Ald.*, *St.*, *Lips.*; ¶ (p r o h i b e r e t u r *Paul*;) ¶ discessit [a Brundisio] *Ciacc.*; ¶ obsessionemque] obsidionemque *f*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

cap. 25. § 1 m u l t u m i a m m e n s i s t r a n s i e r a t et *Rub.* (*El. I c. 20*); ¶ erant *z*; transierant *recc.*; *edd. ante Np.*; abierant *RSchn.* (*JB. 17, 239*); ¶ hiems ⟨iam⟩ *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Scal.*; ¶ certe *codd.*; certi *Gron.* (*ap. Oud.*); *prob. *Paul*; cori *Madv.* (*AC. II p. III*); (cercii *idem p. 274, sed ipse improbat p. III*); — quod Etesiae flauerant [uenti] *Bentlei amicus.*

§ 2 quantoque [eius] *HAKoch* (*RhM. 17, 630*); quantoque uerni **WNitsche*; ¶ ad custodias] ad custodiam *b*; *HM* (*LC. I 809*); *improb. Paul* (*ad h. l.*).

§ 3 castigabantur] instigabantur *Paul*; ¶ at reliquos *Kraff.*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); ut reliquos *codd.*; ¶ exercitus] exitus (*uel* exercitus ⟨exitus⟩) *Paul*; ¶ duriusque] dubiique *EHoffm.*[1]; cupidiusque *Kran.*; commodiusque *Paul*; ¶ ⟨exspectandis⟩ ad transportandum *Mor.*; ¶ lenioribus] saeuioribus *Wölff.* (*II 11 sq.*), *Dt.*; ¶ expectabant *codd.*; exspectabatur *Ciacc.*; *prob. Jur.*; non spectabat *Np.* (*p. 166 sq.*); uix spectabat *HAKoch* (*RhM. 11, 638*); exspectabat *Wölff.* (*II 11 sq.*); — duriusque cotidie tempus, ad transportandum lenioribus uentis, exspectabant *Hell.* (*Ph. 13, 382 sq. et 19, 522*); *Terpstra* (*p. 60 sqq.*) *haec uerba transponit post § 1* (*post uoc.* existimabat); *item *Paul, sed uerbo* exspect. *mutato in* spectabat; *EHoffm.*[1] *uerba* d u b i i q u e cotidie temp. ad tr. len. uent. exspectabant *in § 1 transponenda censet post uerba* ad Caesarem ueniebant.

§ 4 scripsit, ⟨ut⟩ nacti *rec.*; *edd. ante Oud.*; ¶ dimitterent, siue *codd.*; dimitterent ⟨et ad Oricum⟩ siue *Ald.*, *mg. Vasc.*, *St.*, *Lips.*; dimitterent, si uel *Vasc.*, *Scal.*, *Dav.*; dimitterent, si uela *Terpstra* (*p. 62 sq.*); dimitterent, si *Held*, *Vielh.* (*ÖZ. 18, 617*); ¶ apolloniatium cursum dirigere atque eo *codd.*; Apolloniatium cursum dirigerent, quod eo *Ald.*, *mg. Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; Apollon. [cursum] dirigere atque eo *Terpstra* (*l. l.*); Apolloniatium ⟨siue ad Labeatium⟩ curs. dirigere atque eo *FHofm.*; *prob. Hug* (*JJ. 91, 712*); Labeatium curs. dirigere atque eo *Vielh.* (*l. l.*); — siue ad ⟨Apsi ostium siue ad⟩ litora Apoll. curs. dirigere atque eo *EHoffm.*[2]; ¶ eicere *Ald.*; eligere *z*.

§ 5 a custodiis *Ciacc.*, *Scal.*; a custodibus *codd.*; ¶ loca *del. Ciacc.*; ¶ quod] quom *Np.* (*p. 25*); quae *Paul*; ¶ longius ⟨a⟩ portibus *Voss.*; longius port. *codd.*; longis portibus *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ auderent] audebant *f*; *EHoffm.*, *Kran.*

cap. 26. § 1 a l t e r a d i e *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ apolloniam dyrrachium *z*; Apolloniam Dyrrhachiumque *uett. edd.*; Apolloniam [Dyrrhachium] *Elberl.* (*p. 121 sqq.*); *prob. Np.* (*p. 167.*)

§ 2 Q. Coponius *Ashb.*, *h*; *uett. edd.*; C. Coponius *Ciacc.*; ¶ cum iam nostris *NO*; *Ald.*; cum iam nostri *z*; . ¶ appropinquasset *Vasc.*; *prob. Np.* (*p. 167*); appropinquassent *codd.*

§ 3 nautarum et uim *z*; *Elberl.* (*p. 123*), *Np.*; nautarum se uim *recc.*; *edd. ante Np.*, *Hell.* (*Ph. 19, 522*), **Paul*; nautarum uim *Dt.*, *Db.*, *Pluyg.*; nautarum impetum *Paul*; nautarum etiam uim *RMg* (*LC. 407, 5*), *EHoffm.*[2]; ¶ superari] superare *recc.*; *edd. ante Np.*, *Hell.* (*l. l.*), **Paul*; ¶ setius] segnius *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 4 remisisset; ⟨et⟩ nacti *Paul*; ¶ m i l i b u s pass. III *ASWesenberg* (*Tidskr. 9, 293*); ¶ l e u i u s q u e . . . periculum e x i s t i m a u e r u n t *recc.*; *uett. edd.*, *Lips.*, *HM* (*LC. II 1056*).

§ 5 i n t r o i t u m e s t *f*; *EHoffm.*

cap. 27. § 1 recipiebat *recc.*; *ed. pr.*; reiciebat *z*; ¶ qui nostris [nauibus] *Paul.*

§ 2 itaque t e n o r e commutato **Paul*; ¶

1877, thes.); ex his fugit *RMg* (*PhR. 1891, 85*); ¶ praefectus equitum *Ald.*; p. r. (a)eq̄. *ahl*; praefectus equitum,.⟨qui fuga salutem petiit *uel sim.*⟩ *Markl.* (*p. 272*); praefectus equitum, ⟨qui fuga salutem sibi peperit⟩ *HAKoch* (*RhM. 11, 638 sq.*); ¶ reliquos *del. Dederich* (*3, 471*), *Kran.*, *EHoffm.*, *Kraff.*; ¶ omnes⟨que⟩ *Dederich* (*ibid.*); ¶ earum turmarum *del. Kran.*, *EHoffm.*; ¶ exceperunt, [reliquos] omnes earum turmar. aut interf. aut c. ad D. deduxerunt; in his fuit M. Opim., pr. equ. *Vielh.* (*ÖZ. 16, 429 sq.*)

cap. 39. § 1 (deductis ora maritima **Paul*;) ¶ praesidiis, ut supra demonstratum est, Caesar *Dav.*; Caesar praesidiis, ut s. dem. est *Clark.*; ¶ isdemque] iisque *uett. edd.*; ¶ M'. Acilius *Achaintre* (*aut* C. Aquilius); Acilius *Faern.*, *Ursin.*; C. Acilius *Oud.*, *Oberl.*; caninianus *z*.

§ 2 naues [nostras] *Paul*; ¶ in portum *Ciacc.*; *prob. Jurin.*; — in interiorem ⟨portus⟩ partem *Flade* (*p. 3*); ¶ super quas *codd.*; super qua *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; super quam (*uel* qua) *HSchn.* (*p. 20*); super quam *Kraff.* (*JJ. 91, 501*), *Paul*; ¶ turri effecta **Paul.*

cap. 40. § 1 Pompei filius *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*; ¶ [ad] Oricum *Ciacc.*; ¶ multis[que] colligans funibus *recc.*; (*ed. pr.*,) *Vasc.*, *St.*; ¶ adduxit] abduxit *uett. edd.*, *Dav.*, *Paul.*

§ 2 ad libram] altiores *Ciacc.*; *improb. Voss.*; ad libramen *Hzg*; ¶ turres, ut] turres et *Io. Vincentius Pinellus* (*ap. Ald. nep.*), *Paul*; turres, [ut] *uel* turres et *Clark.*; ¶ superiore *Kreyssig*; superiori *codd.*; ¶ pugnans] pugnaret *Mor.*; ¶ semper *om. recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ *uerba* et reliquis partibus . . . manus diduceret *in § 4 post uerba* atque inanes *transpon. WGemoll* (*JJ. 119, 268*); *hoc improb. OSchambach* (*JJ. 119, 867 sq.*); — ex terra scalis] et terra scalis *Ciacc.*; et terra [scalis] *HM*; ¶ et ⟨telis ex⟩ classe *Paul.*

§ 3 deiectisque *Ald.* (*corr.*); defectisque *codd.*; *Oud.*; ¶ refugerunt *Ciacc.*, *Scal.*, *Vielh.* (*ÖZ. 17, 712*); ¶ eam *af*; *Faern.*, *Urs.*, *Jur.*; etiam *Ohl*; *uett. edd.*; eam etiam *Oud.*

§ 4 ex altera parte *f*; *edd.*; et altera parte *Ashb.*, *ahl*; exteriore parte *Ciacc.*; ¶ molem tenuit naturalem obiectam, quae (obiectamque *codd.*; *ed. pr.*) *codd.*; *uett. edd.*, *FHofm.*, *Hell.* (*Ph. 19, 522 sq.*), *Hug* (*JJ. 91, 706 sq.*); molis, quae tenui tramite obiecta *Ciacc.*; qua moles tenuis naturalis (natura *Bentl.*) obiecta *Jur.*, *Bentl.*; mole tenui naturaliter obiecta, quae *Np.* (*p. 171*); molem temptauit natura (naturalem[2]) obiectam, quae *EHoffm.*; mole tenui naturali obiecta, quae *Madv.*, *Paul*; ¶ paene insulam *codd.*; p(a)eninsulam *St.*, *FHofm.*[4-8]; ¶ oppidum *z*; *Ciacc.*, *recc. edd.*; ⟨contra⟩ oppidum *recc.*; *edd. ante Np.*; ¶ effecerat *codd.*; efficiebat *Ciacc.*; *prob. Np.* (*p. 170*), *Kran.*; ¶ IIII biremes *codd.*; *Ciacc.*, *Jur.*, *Bentl.*, *Np.*, *Madv.*, *Paul*; ⟨et⟩ (*uel* ⟨qua⟩) IIII biremes *Clark.*; ⟨qua⟩ quatuor bir. *Apitz*; qua bir. (*recc.*;) *Vielh.* (*ÖZ. 16, 430*); quattuor⟨que⟩ bir. *Hell.* (*Ph. 19, 523*); ¶ subiectis scutulis impulsas uectibus *codd.*; phalangis subiectis suculis impulsas et uectibus *Ciacc.*; — scutulis] rutulis (= rotulis) *Turneb.* (*Aduers. XXVII c. 24*); scutinis *JScheffer* (*de militia nauali ueterum III c. 3 p. 193*); suculis (*Ciacc.*,) *Np.* (*p. 171*); ¶ impulsas uectibus *del. Kraff.* (*JJ. 91, 501*); ¶ in interiorem portum *Ciacc.*; in int. partem *codd.*; ¶ ita ⟨ut⟩ ex utr. p. n. longas aggrederetur *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ atque inanes, IIII *z*; atque naues (inaues *Ashb.*) IIII *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ abduxit *f*; *ed. pr.*; adduxit *Ashb.*, *ahl.*

§ 5 relinquit **Paul*; ¶ Byllide *St.*, *Hieron. Ferrarius* (*ap. Brant. ad 3, 12, 4*), *HM* (*JB. 12, 264*); biblide *uel* byblide *codd.*; Bullide *Glar.*, *Vasc.*, *plur. edd.*; ¶ Amantia *Glar.*, *Vasc.*; mantinea *codd.*; ¶ prohibebat *z*; prohibeat *Np.* (*p. 171, et Spicileg. in Cornel. Nep. p. 62*); *prob. *Paul*; (prohiberet *Dt.*)

cap. 41. § 1 profectus ⟨et⟩ expugnato *uett. edd.*; (profectus ⟨est et⟩ exp. *Dav.*;) profectus ⟨est.⟩ exp. *Apitz*; ¶ Parthinorum *f*; *Ber.*; partinorum *plur. codd.*; ¶ macedoniam *z*; *Schn.* (*ad III 7, 1*); in Macedoniam *rec.*; *edd. usque ad Np.*; *del. Forchh.* (*p. 101 sq.*); ¶ decernendi] decertandi *uett. edd.*

§ 3 compelli aut oppido intercludi *Paul*; ¶ totiusque] totumque *Apitz.*

§ 4 postero die *del. Paul.*

§ 5 milites[que] adhortatus *Paul*; ¶ paruam partem *Hotm.*, *HM* (*LC. II 221*), *Paul*; ¶ ⟨ad⟩ Dyrrachium *Dav.*, *Clark.*, **WNitsche.*

cap. 42. § 3 ductum iri *f*; *Ber.*; ductu iri *ahl*; ¶ Q. Tillium] Quintilium *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; *om. Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; Q. Titium *Voss.*; (Q. Tullium *Oud.*;) ¶ legatos *f*; *Grut.*, *Mor.*; legatum *plur. codd.*; *edd.*

§ 4 discripsit *Ashb.*; *FBücheler* (*RhM. 13, 602*); descripsit *codd. plur.*; ¶ Parthinisque ex omnibus castellis *RMg* (*LC. 132, 50*).

§ 5 (importato] importaticio *Oud.*;) ¶ prouiderat *Ald.*; prouidebat *codd.*; ¶ ⟨in porta⟩ comportarat *Ashb.*, *afh* (*x?*).

cap. 43. § 1 communiit (*Ashb.?*) *f*; *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *Dav.*, *Paul*; communit *codd. et edd. plur.*

§ 2 haec] hoc *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; ¶ spectans *Vasc.*; expectans *codd.*

§ 4 maxime] maxima (*Clark.*,) *HMagnus* (*ap. Paul*); ¶ niti] uti *NO*; *St.*, *Paul.*

cap. 44. § 2 quam latissime (*Ciacc.*,) *Apitz.*

§ 3 (XV milia] XX milia *Ciacc.*;) ¶ ⟨in⟩ circuitu *recc.*; *Dav.*; ¶ amplexus] complexus *Ber.*, *Paul*; ¶ pabulabatur] potiebatur *Paul*; ¶ manu sata, quibus *l*; *Ber.*; manus. at a quibus h^1; manus atque a quibus *af*; immatura sata, quibus *Cornelissen*; ¶ pasceret] pascerentur *rec.*; *uett. edd.*

§ 4 nostri ⟨qui⟩ *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ ut nostri [perpetuas munitiones uidebant perductas ex castellis in proxima castella], ne *Grut.*, *Vielh.* (*ÖZ. 16, 431*); ut nostri perpetua munitione prouidebant [perducta ex cast. in prox. castella], ne *HAKoch* (*RhM. 11, 639*); *uerba* perductas ex cast. in p. cast. *item del. Paul*, **WNitsche*, *EHoffm.*[2]; ut nostris perpetuae munitiones fiebant, perductae ex c. in pr. cast., ne *Markl.* (*p. 272 sq.*); ut nostri perpetuas mun. habebant perductas ex c. in pr. cast., ⟨quia⟩ ne *Mor.*; ut nostris perpetuas mun. uidebant perductas ex c. in pr. cast., ne *Münscher* (*Allgemeine Schulzeitung 1828, 562*(?)); *hoc improb. Endl.* (*p. 17 sq.*); ut nostri ⟨per⟩ perpetuas mun. uitabant, perd. ex c. in pr. cast., ne *Hzg*; ut nostri ⟨per⟩ perp. mun., ⟨quas⟩ uidebant perd. ex c. in pr. castella, ne *Dederich* (*3, 472*); ut nostri perpetuas mun. reddebant perductas ex c. in pr. cast., ⟨quod⟩ ne *EHoffm.*[1]; — uidebant *codd.*; habebant *Hotm. cod.*; *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Terpstra* (*p. 66 sqq.*), *Dt.*, *MMiller* (*p. 23 sq.*); iungebant *Faern.*; *prob. Np.* (*p. 172*); exhibebant *Oehl.*; nitebantur (*uel* nitebantur habere) *Hell.* (*Ph. 13, 383*); uolebant *Endl.* (*p. 18*), *Madv.*; efficiebant (*Vielh.*, *ÖZ. 16, 431*,) *KSchnelle* (*JJ. 115, 562*); iis diebus *Wölff.* (*II 13*); addebant *HWeber* (*JJ. 103, 337 sq.*); *quod recep. FHofm.*[3]; *improb. Dt.* (*Ph. 34, 720 sq.*) *et MMiller* (*p. 23*); studebant perficere *FPauly* (*ÖZ. 26, 624 sq.*); instituebant *Paul*; ducebant **WNitsche*; — uidebant perductas] perducebant *Ciacc.*; studebant perducere *FPauly* (*l. l.*); ¶ ne quo loco (*recc.?*) *ed. pr.*; neque loco *x*; ¶ timebant *codd.*; *edd. usque ad Oud.*, *Dederich*, *EHoffm.*[1], *Vielh.*; *del. Faern.*, *Ciacc.*, *Markl.*, *Mor.*, *Münscher*, *Hzg*, *Np.*, *Koch*, *Weber*, *Pauly*, *Paul*, *Nitsche*; tenebant *Wölff.* (*II 13*); — proxima castella, — ne quo loco . . . adorirentur timebant — ita illi *Oehl.*; prox. castella, ⟨nam⟩ ne quo loco . . . adorirentur timebant, ita illi *KSchnelle* (*JJ. 115, 562*); *hoc improb. Geyer* (*JB. 11, 150*); ¶ efficiebant, ne quem locum *Nb*; *Np.*; efficiebant, neque locum *x*; eff., ne quo loco *recc.*; *edd. ante Np.*

§ 5. 6 interiore spatio minorem circuitum habebant quam quae erant loca *Kraff.*; interiora spatia minor. circ. habebant quam quae er. loca *Paul.*

§ 6 quae cum erant loca *x*; cum quae erant loca *Jur.*; quaecumque erant loca *Bentl.*, *Madv.*; quae dum erant l. *Mor.*; quod cum er. l. *Apitz*; quare cum er. l. *Terpstra* (*p. 68*); *prob. Hell.* (*Ph. 13, 379*); atque cum er. l. *FPauly* (*ÖZ. 26, 625*); cum qua er. l. *KSchnelle* (*JJ. 115, 563*); cumque er. l. *EHoffm.*[2]; ¶ totis copiis] tot opera *Paul*; ¶ suis locis] quibusque locis *Bentl.*; ¶ funditoresque *f*; *ed. pr.*; que *om. ahl.*

cap. 45. § 1 nitebatur *N*; *Brut.*, *Ciacc.*, *Voss.*, *Clark.*; uidebatur *x*; utebatur *recc.*; *uett. edd.*

§ 2 nona praesidio collem occupauisset *Ciacc.*; ¶ [huic loco] propinquum *Ciacc.*

§ 3 prolatis munientes impediebat *Paul.*

§ 4 receptus *ed. pr.*; receptum *x*.

§ 6 legiones . . . recepissent . . . essent progressae *codd.*; *Elberl.* (*p. 124 sqq.*), *HSchn.* (*p. 61*), *Vielh.* (*ÖZ. 16, 431*); (legio nona . . . recepisset . . . esset progressa *Ciacc.*;) legio Caesaris sese recepisset . . . esset progressa *Np.*, *Paul*; legionarii . . . recepissent . . . essent progressi *Markl.* (*p. 273.*)

cap. 46. § 1 intra has] inter has *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ latitudine fossas II interiectis stipitibus (*uel* sudibus) obduci *Paul.*

§ 2 completis *codd.*; confectis *Markl.* (*p. 273*); comparatis *EHoffm.*; explicitis *Kraff.*; perfectis *Paul*; ¶ legionem *Faern.*, *Lips.*, *Jur.*; legiones *codd.*; legionem *uel* legionarios *Markl.* (*p. 273.*)

§ 3 propulerunt et fossas transcenderunt *Ciacc.*; *recep. Paul.*

§ 4 deiecti *x*; reiecti *edd. plur.*

§ 5 legionis [VIIII.] *Grut.*; ¶ conspirati] conspicati *recc.*; *uett. edd.*; conspissati *Gland.*; constipati *Faern.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*,

Bentl., *EHoffm.*[2]; suspicati *Gryph.*; confirmati *WNitsche, EWolff* (*WKlPh. 1891, 351*); ¶ cliuum *St.*; pilum *codd.*; tumulum *Faern.*; ¶ egerunt *f*; *ed. pr.*; gerunt *ahl*; ¶ et terga uertere coegerunt *om. O*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Manut.*; ¶ ad ⟨se⟩ recipiendum *Ciacc.*; ¶ derectae (dir.) *codd.*; *Hell.* (*Ph. 13, 381 et 19, 523*); direptae *FLLentz* (*p. 21*); disiectae *Kran.*; deiectae *Vielh.* (*ÖZ. 16, 432*; *cf. 17, 714*), *EHoffm.*[2]; direptae *uel* dereptae *Stoffel* (*I 362*); ¶ ([longuriique obiecti] *Vielh.*, *ÖZ. 16, 432*;) — obiecti *ed. pr.*; obtecti *z*; *Ber.*

§ 6 omnino] ex omni numero *Paul*; ¶ se receperunt *f*; *ed. pr.*; se *om. codd. plur.*; ¶ paulumque *Ald. nep.*; ¶ citra] circa *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*; ¶ eum locum ⟨morati⟩ *recc.*; *uett. edd.*

cap. 47. § 1 cum tanto castellorum numero *Paul.*

§ 2 alterum] alio tempore *Paul*; ¶ adorti *del. HM* (*LC. I 1534*); ¶ aut alia offensione *Kraff.*

§ 3 esse consuerat, ut *Paul*; ¶ hostes prohibeantur *recc.*; *uett. edd.*; ¶ Caesar inferiore *f*; *ed. pr.*; caesari inferiores *ahl.*

§ 4 haberent *b*; *Vasc.*; haberet *z*.

§ 4. 5 abundarent, (cotidie enim . . . secundum cursum haberent,) ipse autem . . . summis esset in angustiis *Markl.* (*p. 273.*)

§ 5 consumpto omni longe lateque frumento *Paul.*

§ 6 eadem se *f*; *ed. pr.*; eandem se *ahl*; ¶ [meminerant . . . uictores discessisse] *Bentl.*; — ad Alesiam magna usos inopia, multo etiam maiore ad Auaricum maximarum se gentium u. d. *Ciacc.*; — maximarum [se] gentium *Dav.*

§ 7 non illi hordeum *Clark.*; *prob. Bentl.*, *Paul*; ¶ cum daretur] quin daretur *Paul*; ¶ pecus] panicum *St.*, *Bentl.*; ¶ rei *om. ed. pr.*, *Ber.*

cap. 48. § 1 est autem *af*; *EHoffm.*; est etiam *hl*; *plur. edd.*; ¶ (iis] illis *Kraff.*;) ¶ qui fuerant ualeribus *z*; qui fuerant cum Valerio *recc.*; *edd. ante Np.*; *in monstro illo* ualeribus *latere loci nomen suspicatur Grut.*; (qui fuerant in Balearibus *Hxg*;) qui fuerant in uallibus *Np.* (*p. 172*); *hoc improb. Endl.* (*p. 19*); (qui fuerant cum pabulatoribus *Terpstra*, *p. 68 sq.*; *prob. Kraff.*, *JJ. 91, 501 sq.*;) qui fuerant uersati in oleribus *EHoffm.*[1]; qui fuerant ualetudinarii ex uulneribus *Hell.* (*Ph. 13, 383 sq.*); qui fuerant uacui ab operibus *HAKoch* (*ZG. 14, 349*); qui fuerant in operibus *Kindsch.* (*Em. 15*); qui studebant oleribus *Endl.* (*p. 19*); qui uacabant ab operibus *FHofm.*(*?)[4]; *improb. Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 362*); qui fuerant in ualli operibus (*uel* in uallantibus) *Kraff.* (*l. l.*); qui frumentatum exibant *Wölff.* (*II 13 sq.*); qui conualuerant ex uulneribus *Dt.*; *recep. Paul*; (*uel* qui excubuerant in (*uel* pro) operibus *Dt. praef.*;) qui uiuebant (*uel* uescebantur) oleribus *Madv.*; *improb. RMüller* (*JB. 1, 235*); qui fruebantur oleribus *FPauly* (*ÖZ. 26, 625*); [qui fuerant ualeribus] *Kraff.* (*p. 68*); qui tuebantur se holeribus *Cornelissen*; ¶ chara] carus *Rhellic.*, *mg. Vasc.*; ¶ admixto lacte *Paul*; ¶ leuabat] leuat *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*; ¶ id ad similitudinem panis efficiebant *del. Vielh.* (*ÖZ. 16, 432*), *Paul*; id similitudinem panis efficiebat *recc.*; *uett. edd.*; et similitudinem panis efficiebat (*uel* et ad similitudinem panis accedebat) *FHofm.*[8]; *transponit haec uerba post uoces* magna copia *Kraff.*; — efficiebant] effingebant *HM* (*LC. I 996*).

cap. 49. § 2 crebroque *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ in circulis colloquiisque *Paul*; in uigiliis custodiisque *Cornelissen.*

§ 3 ⟨uix⟩ tolerari *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ⟨non⟩ tolerari *Daehne*; ¶ insuetos operum *del. Paul*; ¶ affectos *del. Ciacc.*, *Scal.*, *Gron.* (*Obs. IV 17 p. 271.*)

§ 4 ad mare perfluebant *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 362*); ¶ atque ubi erant loca *FHofm.*; ¶ ad specus angustiae uallium, has *codd.*; *defend. Np.* (*p. 172 sq.*); instar specuum angustiae uallium, has *JFreudenberg* (*JJ. 85, 225 sq.*); asperae angustiae uallium, has *Wölff.* (*II 14*), *FHofm.*[10]; ad specuum similitudinem angustiae uallium, has *Dt.* (*praef.*); aditus angusti uallium, hos (*uel* ad Scampam angustiae uallium, has) *Kraff.*; aditus peranguSti uallium, has *Dt.-Dob.*; aspera, angustias uallium [has] *Paul*; ut specus angustiae uallium, has *RMg* (*LC. 1248, 44*); ¶ demissis *recc.*; *Ber.*; dimissis *z*.

§ 5 ita illi *z*; itaque illi *uett. edd.*; ¶ demissa *Ashb.*, *l*; *ed. pr.*; dimissa *afh*; ¶ ad cotidianam operam addebant *Paul*; ¶ qui tamen [fontes] *Ciacc.*

§ 6 exercitus ⟨cum⟩ optima ualetudine *Dt.* (*p. LVIII*), *HM*; — optima ualetudine utebatur cumque aquae copia tum commeatus *Paul*; ¶ praeter frumenti *ed. pr.*, *Ber.*; — praeter frumentorum (*uel* praeter frumenta) abundabat, quibus cotidie melius succurrere tempus maioremque sp. matur. [frumentorum] prop. uidebant *Hug* (*JJ. 91, 714*

sq.); praeter frumentum abundabat, ⟨quam quidem inopiam non (*uel* sed ne hanc quidem inopiam) aequo animo ferebant Pompeiani in eis (*uel* neque iam famem Pompeiani obiectabant nostris),⟩ quibus cotid. melius fore tempus maioremque sp. mat. frum. prop. uid. *Dt.* (*p. LVIII*); — quibus cotidie melius subter(r)ere tempus *Ashb.*, *x*; quibus cotidie melius succedere tempus *recc.*; *add. usque ad Oud.*, *Db.*; quibus cotidie melius succedere [tempus] *Ciacc.*; quib. cot. m. subuenire temp. *Voss.*; qu. cot. m. succurrere t. *Oud.*; qu. c. m. subire t. *Bentl.*; qu. c. m. accedere t. *Mor.*; qu. c. m. subferre (*uel* subsistere) t. *Hxg*; quod sibi cotidie m. subgerere tempus *Np.* (*p. 791*); sibique cot. m. succedere t. *Oehl.*; quibus cot. m. suppetere t. *Terpstra* (*p. 69 sq.*); atque id sibi cot. m. subgerere t. *Kran.*; cuius cot. m. suppetere genus *HAKoch* (*RhM. 17, 630*); cuius cot. m. succedere tempus *FHofm.*, *Dt.-Dob.*; ac cibo cot. m. sustineri temp. *Wölff.* (*II 14 sq.*); quibus cot. m. subteruenire (*uel* suboriri) temp. *nescio quis ap. Dt.* (*p. LVIIII*); quibus ⟨rebus⟩ cot. m. se terere temp. *Madv.*; cuius cot. propius succedere t. *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 380*); cui rei cot. melius occurrere t. *Paul*; quibus cot. mel. subesse t. *EHoffm.*[2]; ¶ uidebant] uidebatur *Ciacc.*; *cf. Dt.*, *Ph. 34, 721.*

cap. 50. § 1 bellandi *del. St.*, *Paul*; ¶ ⟨ubi⟩ nocte cohortes nostrae ad munitiones excubarent *Jur.*; — noctu *Paul*; ¶ adgressi *NOh*[2]; aduersi *Ashb.*, *x*; egressi *Dav.*, *Clark.*, *Jur.*; *prob. Dederich* (*3, 473*); ¶ uniuersas inter multitudinem sagittas *x*; uniuersam intra multitudinem sag. (*recc.*;) *ed. pr.*, *Ber.*, *Dav.*; uniuersas in mult. s. *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*; uniuersam in mult. s. *Hotm.*; uniuersas intra mult. s. *Scal.*; innumeras intra (*uel* inter) multit. sag. *Clark.*; aduersus ignes (*uel* ignes uersus) intra munitionem sag. *Jur.*; (uniuersas (-si?) intra multit. sagittarum *Hxg*;) innumera in eas multitudine sagittas (*uel* uniuersi innumeram in eas multitudinem sagittarum) coniciebant *uel* uniuersi innumera multitudine sagittarum eas conficiebant *Dederich* (*3, 473*); uniuersi intra multitudinem sagittas *Np.* (*p. 174*); uniuersi intra munitionem sagittas *Paul*; incertas intra multit. sag. *Cornelissen.*

§ 2 *post uerba* ut alio loco ignes facerent *deesse non nulla indicauit Ald.*; alio excubarent *add. Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; *plura deesse uidit Hotm.*; *cf. Np. p. 161 sq.*

cap. 51. § 2 neque uero] neque enim *Paul*; *nonnulla uerba interisse post uocem* uero *suspicatur HHartz* (*Adnot. p. 10 sq.*); ¶ impetum aut conspectum *Ciacc.*; ¶ prosequerentur *x*; progrederentur *N*; (*Oud.*,) *Paul.*

§ 3 at plerique] ac plerique *St.*; ¶ at plerique exist. . . . potuisse finiri *del. Mor.*

§ 4 partes, aliae imperatoris *N*; *Dav.*, *Clark.*; ¶ omnia *om. Ashb.*; *del.* (*Ciacc.?*) *Scal.*; ¶ ad summam] de summa *Ciacc.*; ac summae *Lips.* (*ap. Oud.*)

§ 5 a Caesare castris relictus *del.* (*Paul*,) *EHoffm.*[2]; a C. castris praefectus *Jur.*, *Forchh.* (*p. 75*); a C. ⟨in⟩ castris relictus *Jur.*, *Paul*; a C. ⟨praesidio⟩ castris relictus *Dt.*; a C. castris ⟨tuendis⟩ rel ictus *Pluyg.*; ¶ quae res tamen] cum (*uel* si) res tanta *Ciacc.*; tamen *om. N*; *del.* (*Voss.*,) *Dav.*, *Clark.*; quae res tum *Clark.*, *Oud.*; quae res tanta *Clark.*

§ 6 magnam res (*Faern.?*) *Manut.*; magna res *codd.*

§ 7 duxerant *b*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Clark.*, *Oud.*, *Np.*, *Dt.*, *Paul*; deduxerant *x*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Db.*

§ 8 tormento *Ashb.*, *f*; *Voss.*, *Dav.*, *Jur.*, *Np.*; tormentumue *hl*; *plur. edd.*; ¶ emissum *Grut.* (*Voss.*); ¶ ⟨eo *uel* in eum⟩ adigi *Pramm.* (*ÖZ. 28, 268.*)

cap. 52. § 2 ⟨cum⟩ cohortibus *uett. edd.*; ¶ (⟨extra⟩ (*uel* ⟨ultra⟩) munitiones nostras egressi *Vielh.*, *ÖZ. 18, 617 sq.*;) ⟨extra⟩ munitiones nostras egressi *uel* munitiones nostras transgressi *Dt.*; munitiones nostras ingressi *Paul.*

cap. 53. § 1 ratio iniretur *Ciacc.*; ¶ ad duo milia numero *a pr.*; (*Faern.*,) *Jur.*, *Dt.*; ad duorum milia numero *Ashb.*, *a corr.*, *hl*; ad duorum milium numero *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Np.*, *Db.*; ad duorum milium numerum *Vasc.*, *St.*; ad duo milia (*omiss.* numero) *f*; ¶ euocatos ⟨et manipulares⟩ centurionesque *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Ald. nep.*

§ 3 in castello ⟨illo⟩ *Paul*; ¶ ex VIII. cohorte *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93.*)

§ 4 periculique *f*; *edd.*; periculi *Ashb.*, *ahl*; et periculi *Paul*; ¶ circiter XXX] CXXX *Suet. I 68*; *Ald. nep.* (*Dt.*); ¶ renumerauerunt (*uel* remun.) *x*; *Scal.*, *NHeins.* (*Aduers. I c. 11, p. 113 sq.*), *Np.*; renuntiauerunt *recc.*; *uett. edd.*, *Lips.*, *recc. edd.*, *Madv.*; numerauerunt *Ciacc.*, *HM* (*LC. I 1016*); enumerauerunt *HAKoch* (*RhM. 17, 630*); ¶ CCXX *Ashb.*, *af*; CCXXX *hl*; *uett. edd.*; CXX *recc.*; *Suet. I 68*, *Val. Max. III 2, 23*, *Flor. IV 2* (*II 13*), *Appian. II 60*; CXXX *Plut. Caes. 16, 2*; *Paul.*

§ 5 donatum milibus CC atque *x*; *Markl.* (*p.*

273) atque *idem ualere quod* statim *opinatus*; donauit milibus ducentis aeris (*uel* aeris ducentis) atque *rec.*; *uett. edd.*, *Lips.*; donatum milibus ducentis [atque] *Scal.*; (donauit milibus ducentis atque *rec.*; *Clark.*; (donatum iuit mil. CC atque *Oud.*;) donatum milibus CC ⟨pro contione laudauit⟩ atque *Elberl.* (*p. 126 sqq.*); donauit numum milibus CC atque *EHoffm.*; donatum mil. CC atque ⟨collaudatum⟩ *uel* donatum mil. CC ⟨collaudauit⟩ atque *Endl.* (*p. 19 sq.*); donatum mil. CC collaudatumque *Dt.*; *prob. Paul*; ¶ ad primum pilum *Ciacc.*, *Ald. nep.*, *Cellar.*, *Clarke*, *Paul*; ¶ opera *ed. pr.*, *edd. rell.*; ope *codd.*; *Forchh.* (*p. 37 sq.*)

§ 6 postea *del. Vasc.*, *St.*, *Scal.*; ¶ frumento uespetiariis (*uel* frumentoue speciariis) militaribusque *codd.*; frumentoue et speciariis militaribusque *uett. edd.*; frumento, ueste, diariis, militaribus *PVict.* (*I 23*); frumento, ueste, pecunia aliisque militaribusque *Antonius Augustinus* (*ap. Ciacc.*); frumento, ueste uel aliis militaribus *Faern.*; frumento, uestiariis militaribusque *Nicasius*, *RMg* (*LC. 344, 43*); frumento, ueste (*uel* uestiariis) cibariisque militaribusque(?) *Sambucus*; frumento, ueste, cibariis militaribusque *Cuiacius*, *Endl.* (*p. 20*); *prob. Madv.*; frumento speciosisque aliis militaribus *nescio quis ap. Ciacc.*; frumento, uestiario militaribusque *Hotm.*; frum., ueste, pecuniariis, militaribus *Turneb.* (*Aduersar. XXVII 24*); frumentoue et speciariis militaribusque *JDurantius Casellius* (*Var. Lect. II c. 15*); frumentoque et speciariis militaribusque *Lips.*; frumento, ueste et aliis militaribus *Voss.*; *prob. Clark.*, *Jur.*, *alii*; ueste *improb. Elberl.* (*p. 128 sqq.*); frum., ueste(?), pecuariis militaribusque(?) *Hzg*; frumento atque cibariis militaribusque *Oehl.*; frum., ueste et uariis militaribus *JMvanGent* (*Mnem. 2, 389*); frumentoque, uirtute spectatiores militaribus quemque *EHoffm.*; frumentoque et pecuniariis militaribusque *HAKoch* (*RhM. 11, 639*); pecuniariis *improb. Hell.* (*Ph. 19, 523*); frumentoque et pecuariis militaribusque *Hell.* (*Ph. 13, 384 sq.*); frumento, ueste, congiariis militaribusque *FHofm.*; *prob. Hug* (*JJ. 91, 712*), *improb. Madv.*; frumentariis, pecuariis militaribusque *Wölff.* (*II 15 sq.*); *recep. Dt.*; frumentoque et uariis militaribus *Köchly*; (frumentoque, peculiaribus milites *Kraff.*)

cap. 54. § 1 exstruxit [et] in altitudinem pedum XV. ⟨his⟩ effectis operibus uineis e t i a m partem castrorum ⟨aduersam⟩ obtexit *Jur.*; — effectis] elatis *Paul*; — uineis o m n e m partem *Paul.*

§ 2 alteram *del. Ciacc.*, *Jur.*, *Kran.*; *id prob. Hug* (*JJ. 91, 710*), *improb. EHoffm.*[2]; secundam (= idoneam) *MMiller* (*p. 25*); *improb. RMüller* (*JB. 4, 16*); ¶ obstructis (obstruxit *Ashb.*, *a*; extructis *hl*) omnibus castrorum portis *codd.*; exstructis omn. castr. portis *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Clark.*, *NHeins.*; obstructis omn. c. port. *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*, *JFreudenberg*, *HHartz*, *Kraff.*, *Paul*; exstructis molibus castrorum portis *Dederich* (*3, 474*); obstructis omnibus ⟨rebus⟩ castr. portis *Np.* (*p. 174*); exstructis omnibus castrorum partibus *Wölff.* (*II 16*); — destructis omn. castr. portis *Oud.*; ¶ et ad impediendum obiectis *codd.*; *plur. edd.*; et ⟨fossis⟩ ad imp. obiectis *Ciacc.*; et ⟨cratibus⟩ ad imp. obiectis *Clark.*; et ad imp. o b t e c t i s ⟨terra⟩ *NHeins.*; et ad imp. ⟨obicibus⟩ obiectis *WWeissenborn* (*JJ. 56, 396*); et ad imp. obiectis ⟨ericiis⟩ *JFreudenberg* (*JJ. 85, 226*); et ad imp. obtectis *HHartz* (*Adnot. p. 11*), *Wölff.* (*II 16*); et ad imp. obiectis ⟨caespitibus⟩ *Kraff.*; et ad imp. obiectis (⟨obicibus⟩ *uel*) ⟨uectibus⟩ *Paul*; — subnubilam nactus e r i c i i s omnibus castrorum portis [et] ad impediendum obiectis *Markl.* (*p. 273 sq.*); subnub. n. obstructis castr. portis e t o m n i b u s ad imp. obiectis *KSchnelle* (*JJ. 115, 563*).

cap. 55. (**56** *Dt.*, *Paul*, *EHoffm*[2].)

§ 1 existimabat Caesar. itaque *Ald.*; existimabat. Caesar itaque *codd.*; ¶ eo Q. Calenum *Db.*; eoq. calenum *z*; eo Fusium Calenum *uett. edd.*; eo Fufium Calenum (*Ursin.?*) *Oud.*; eo Calenum *b*; *Np.*; ¶ eique Sabinum *Gland.*; *prob. Oud.*; *recep. Np.* (*cf. p. 154*); et Q. Sabinum *codd.*; *uett. edd.*; et C. Sabinum *Ciacc.*; ¶ cum **cohortibus *Glar.*; cum ⟨III⟩ cohortibus *Pluyg.*; ¶ a d i u n x i t (*Clark.*,) *Paul.*

§ 2 Isthmum *Ald.*; st(h)umum *z*.

§ 3 Thebas *Scal.*; Thebas et *codd.*; *uett. edd.*; ¶ Orchomenum *Ald.*; orcomeneum *z*; ¶ ⟨de⟩ uoluntate *recc.*; *edd. ante Scal.*; ¶ non nullas [urbes] (*Ciacc.*,) *Scal.*; ¶ amicitiae Caesaris *f*; *Faern.*, *Ciacc.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Paul*; amicitia Caesaris *plur. codd.*; *uett. edd.*; amicitia Caesari *Hotm.*, *Voss.*, *Oud.*, *recc. edd.*

cap. 56. (**55** *Dt.*, *Paul*, *EHoffm.*[2])

§ 1 in aciem *del. Paul*; ¶ subiceret *f*; *ed. pr.*; subicere *ahl*; ¶ uti ne ⟨in eam⟩ *recc.*; *uett. edd.*; ¶ telo tormentoue adigi *z*; telum tormentumue adigi *Vasc.*, *St.*, *Apitz*, *Madv.* (*AC. II 251 sq.*); tela tormentaue adigi (possent) *Ciacc.*, *Paul*; telum tormentumue adici *Scal.*; telum tormento adigi *Voss.*; *prob. Jur.*; telo tormentoue adici *Oud.*; *recep. recc. edd.*

§ 2 sic *f*; *ed. pr.*; si *ahl*; ¶ omnis q u e

eius instructus exerc. *edd. ante Oud.*; ¶ abiectis *codd. plur.*; proiectis *a*; iniectis *Vasc., St.*; obiectis *Brut.*; adiectis *Ald. nep., Scal.*; adactis *uel* coniectis *Jur.*; adactis *Madv.* (*AC. II 253*); *prob. RMüller* (*JB. 1, 236*).

cap. 57. § 1 apud] ad *HM*; ¶ ⟨A.⟩ Clodium *Markl.* (*p. 274.*)

§ 2 expertum *ed. pr.*; experta *z*; ¶ nihil adhuc ⟨profecisse;⟩ arbitrari *Ciacc.*; nihil adhuc ⟨effecisse; id⟩ arbitrari *Madv.*; *prob. RMüller* (*JB. 1, 238*), *Hug* (*JB. 2, 1154*); *recep. Paul*; ¶ [non] oportuno *Vasc., St.*; *aut* non *delendum aut uerb.* uererentur *mutandum in* uiderentur *cens. Bentl.*

§ 3 quae **probaret** *Vasc., St.*; ¶ magna ex *recc.*; *Vasc., St.*; ¶ compellare *Ashb., ahl*; *Vasc., Madv., Paul*; compellere *f*; *edd. fere omnes*; ¶ praeesse autem] praeesseque *Vasc., St.*; praeesse enim *Ciacc.*

§ 4 imperii *Vasc.*; imperio *codd.*; ¶ uni] illi *uel* Scipioni *Paul.*

§ 5 refert] defert *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); ¶ admittitur, castigato *Dav.*; admittitur. Castigato *edd. uett.*; ¶ recepit] recipit *HM.*

cap. 58. § 1 aditus duos *nusquam a Caesare commemoratos esse dicunt Bentl. et Markl.* (*p. 274.*)

§ 2 nihil **proficere equitatum** *recc.*; *uett. edd.*; ¶ rursum *z*; rursus *Ashb.*; *Vasc., St., HM* (*LC. II 1761 extr.*); ¶ recepit *Ashb., h*; *Vasc., St., Paul.*

§ 3 frumenta] iumenta *Kraff.*

§ 3. 4 consumpserant ⟨et⟩ cogebantur *Ashb.*; *edd. ante Np.*

§ 4 ⟨a⟩ Corcyra atque a **Candauia** *Markl.* (*p. 274*); ¶ quodque *rec.*; *Np.* (*p. 58*), *Paul*; quoque *codd. plur.*

§ 5 omnibus ⟨in⟩ locis *ed. pr., Ber., Ald., St., Lips., Scal.*; ¶ fructus *codd.*; *uett. edd.*; frondes *Faern., Hotm., Jur., Pluyg., Paul*; strictus *Ciacc.*; frons *Cellar.*; *prob. Np.* (*p. 55*), *recc. edd.*; ¶ deficiebant *N*; *plur. edd.*; ¶ corruptis] consumptis *Cornelissen.*

cap. 59. § 1 in equitum *f*; *Oehl., EHoffm., Dt.*; ex equitum *hl*; *edd. ante Np.*; equitum *Ashb., a*; *Np., Db.*; cum equitum *Kran.*; exiguo equitum *HAnton* (*RhM. 26, 159 sq.*); ¶ Allobroges duo, fratres, Raucillus et Egus, **ambo Ducilli** filii *CASerrure* (*Muséon 15, 575*); — roucillus *Ashb., hl*; raucillus *af*; Roscillus *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*; ¶ egus *z*; Aegus *Ald., Vasc., St., Lips., Scal., Oud.*; ¶ in ciuitate *f*; *ed. pr.*; in ciuitatem *Ashb., ahl*; ¶ **multos annos** *ASWesenberg* (*Tidskr. 9, 110*); ¶ Gallicis *f*; *ed. pr.*; gallis *ahl.*

§ 2 rei **pecuariae** magna *Paul*; ¶ ex egentibus **effecerat** *edd. ante Oud.*

(§ 3 **stipendio equites** fraudabant *Bentl.*)

§ 4 quibus [illi] rebus *Mor.*; ¶ numerum **referri** *Vasc., St.*

cap. 60. § 1 rem totam distulit *z*; rem palam dispulit *Ciacc.*; rem totam sustulit *Paul*; ¶ **quaestu** *Ber., Ciacc.*; ¶ monuitque ⟨equites⟩, ut *recc.*; *uett. edd.*; ¶ exspectarent] sperarent *Dav.* (*Clark.*); ¶ [reliqua sperarent] *Ciacc., Scal.*; reliqua spectarent *Dav.*; (reliqua exspectarent *Clark.*;) — ut ex praeteritis suis officiis omnia exspectarent et ex sua amicitia reliqua sperarent *Clark.*

§ 2 ex **domesticorum** iudicio *Paul.*

§ 3 a(b) nobis] a nostris *rec.*; *uett. edd., Lips.*

§ 5 id difficilius *Ashb., f corr.*; *ed. pr.*; id facinus *hl*; id facilius *a*; id facinus difficilius *Clark., Paul*; ¶ quam maximas *Ashb., afh*; *edd.*; quas max. *Db. errore typograph., unde* quantas maximas *RMg* (*Rel. 10*); ¶ proinde ac *codd.*; perinde ac *edd. ante Oud.*; proinde ac ⟨si⟩ *Paul*; ¶ suis *om. Ciacc. cod., del. Scal.*; ¶ (coemptis] ademptis *OSchambach, Reit. p. 19 adn. 7.*)

cap. 61. § 1 fuerant *f*; *ed. pr.*; fuerunt *z*; ¶ nouum ⟨id⟩ et *HM*; ¶ ⟨per⟩ omnia sua praes. *Ald., Vasc., St., Lips.*

§ 2 perfugerent ⟨singuli⟩ *RSchn.* (*JB. 17, 239*); ¶ uulgo (uero?) *del. Vielh.* (*ÖZ. 16, 432*); ¶ uniuersi *del. ed. pr., Ber., Ciacc., Ald. nep., Paul*; *id improb. Oud., Mor.*

§ 3 in custodiarum uaria (*f*; uera *Ashb.*; iuria *a*; uiriam *hl*) diligentia (-iam *hl*) animaduersa *Ashb., z*; et (*sic recc.*) custodiarum uera diligentia animaduersa *ed. pr., Ber., Ald., Lips.*; et custodiarum uaria dil. anim. *Vasc., St.*, (*Ald. nep.*,) *Scal., Oud., recc. edd.*; et cust. uniuersa diligentia anim. *Ald. nep.*; et cust. indiligentia anim. (*uel* et cust. incuria animaduersa diligenter) *Ursin.*; a custodia uacuis diligenter animaduersis *Ciacc.*; et custodiarum uiribus ac (*sic N*) diligentia animaduersa *Voss.*; et custodiarum uicibus indiligentia animaduersa *Oud.*; in custodiarum uiribus ac diligentia animaduersa *Oehl.*; in cust. uaria diligentia animaduersis *Forchh.* (*p. 112*); (et custodiarum incuria aut diligentia animaduersa **Paul*;) ¶ prout] praeterea ut *Ciacc.*; ¶ detulerunt *recc.*; *edd. plur.*; detulerant *z*; *Ber., Oud.*

cap. 62. § 2 his **peractis** rebus *recc.*; *ed. pr., Ber.*; ¶ imponit. [et] de med. nocte *Paul*; ¶ pertinebat . . . aberat *Ashb.* (*pr.*);

Jur., *Held*, *Apitz*, *Oehl.*, *Dt.*; *prob. Madv.*; pertinebant . . . aberant *z*; *rell. edd.*

§ 3 eodem [naues] quas *Ciacc.*

cap. 63. § 1 pedum XV *ed. pr.*; pedes XV *z*; ¶ et uallus *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ agger in latitudinem *ed. pr.*; agger in altitudinem *z*.

§ 4 mil. pass̄. in circuitu XVII (XVIII *hl*) munitiones *z*; milia passuum in circ. XVIII munitiones *uett. edd.*; milia passuum in circ. XXVI munitionibus (*uel* milia pass. in circ. XXVI [munitiones]) *Ciacc.*; *multo maiorem numerum substituend. cens. Lips.* (*Mil. R. V 13*); milia pass. in circ. XVIII munitionibus *Dav.*; milia pass. in c. XVIII munitione *Clark.*; *prob. Jur.*, *Mor.*, *Held*, *Hzg*, *Paul*; munitiones *del.* (*Ciacc.*,) *Oud.*, *Np.*, *EHoffm.*, *Db.*, *Dt.*[1]; milia pass. in c. munitione XXVII *Dederich* (*3, 474*); milium pass. in circ. XVII(?) munitiones (*Oud.*,) *HM* (*JB. 11, 198*); ¶ perficiendi] ad perficiendum *Ciacc.*

§ 5 transuersum] conuersum *Paul*; ¶ coniungeret *rec.*; *Ciacc.*; contingeret *plur. codd.*; *edd. ante Np.*, *Paul*; ¶ delata per Allobr. perfugas *del. NHeins.*; — Allobroges *b*; *uett. edd.*; ¶ attulerat *z*; attulit *edd. ante Np.*; allatura erat *Paul.*

§ 6 nostrae cohortes *z*; III cohortes *Ciacc.*; noctu tres cohortes *Jur.*; (interim IV cohortes *Hzg*;) II (*uel* IIII) cohortes *Dederich* (*3, 475*); II cohortes *Forchh.* (*p. 66 sq.*); nostrae cohortis *Madv.*; ¶ nonae legionis *ed. pr.*; nona leḡ. (*uel* legione(s)) *z*; ¶ excubuerant *z*; excubauerant *Ashb.*; *Ciacc.* (*cod.*); *prob. Oud.*; excubiae erant *Madv.*; excubabant *Paul*; ¶ accessere subito prima luce pompeiani exercitus aduentus extitit *z*; accessere *del. EHoffm.*[1]; exercitus aduentus extitit *del. Np.* (*p. 174 sq.*), *recc. edd.*; accessere sub. pr. l. Pompeiani exercitus ⟨nouusque eorum⟩ aduentus extitit *recc.*; *uett. edd.*, *Scal.* (*sed hic del. uoc.* exercitus); accessere sub. pr. l. P., exercitusque inopinus aduentus exstitit *Oud.*; access. sub. pr. l. P. atque ex inopinato, simulque eorum aduentus exstitit *Bentl.*; access. s. p. l. P. atque inexspectatus eorum aduentus exstitit *Daehne*; access. s. p. l. P. nouusque eorum exercitus aduentus exst. *Hzg*; acc. s. p. l. Pompeiani. et percitus aduentus exstitit *Oehl.*; acc. s. p. l. P. exercitus nauesque eorum aduersae exstiterunt *Wölff.* (*II 17 sq.*); — nam ut ⟨quae⟩ ad mare nostrae cohortes nonae legionis excubuerant abscessere, subito pr. l. P. exercitus aduentus exstitit *HHartz* (*Adnot. p. 11 sq.*); ¶ simul *codd.*; *Oud.*, *Bentl.*; simulque *edd. ante Oud.*; ¶ fossasque aggere complebant *Paul*; ¶ scalis admotis *** tormentis *Paul*; — tormentis⟨que⟩ *uett. edd.*; ¶ tormentis telisque cuiusque generis *Paul.*

§ 8 non erat per mare, nauibus expositi *Kraff.*; — per mare *del. Nicas.*; milites leuis armaturae *Ciacc.*; per molem *Wölff.* (*II 18*); Pompeiani *Paul*; *uerba* per mare *aut ab interpolatore addita aut ex subst. deprauata esse cens. Held*; ¶ nauibus expositi *Faern.*; nauibus expositis *z*; *uett. edd.*; *del. Kran.*, *Dt.*; ¶ auersos *Faern.*; aduersos *z*; *uett. edd.*; apertos *Cornelissen.*

cap. 64. § 1 cohortes ⟨tres⟩ *Jur.*; **cohortes *Forchh.* (*p. 66*); ¶ submittit ex castris; quae *Held*; submittit, ex castrisque *codd.*; submittit, quae ex castris *edd. ante Held.*; ex castris *del. Apitz*, *Kraff.* (*p. 76.*)

§ 2 addebatur subsidio] addebatur subsidii *f*; *Paul*; adducebatur subsidio *HM* (*LC. II 1948*); ¶ corruptum] correptum *Madv.*; ¶ hominum] horum *ed. pr.*, *Ber.*; eorum *Ciacc.*

§ 3 a uiribus deficeretur *z*; uiribus deficeret *uett. edd.*; uiribus deficeretur *N*; *Scal.*; iam uiribus deficeretur (*uel* sanguine uiribusque deficeretur) *Vielh.* (*ÖZ. 18, 618*), *Dt.* (*p. LXIII*); ¶ conspicatus fugientes nostros *HHartz* (*Adnot. p. 12*); contestatus recipientes nostros *Kraff.*; conspicatus perterritos nostros *Paul*; conspicatus consternatos nostros **WNitsche.*

§ 4 (dedecus admittatur] decus amittatur *Voss.*;) ¶ deferte] referte *b*; *uett. edd.*, *Lips.*, *Scal.*, *Daehne*, *Paul.*

cap. 65. § 1. 2 cohortibus, cum M. Antonius *AKellerbauer* (*Ph. 21, 161 sq.*).

§ 2 nostrosque confirmauit, ut *HM.*

§ 3 [ut erat superioris temporis consuetudo] *Kraff.*; ¶ deductis quindecim cohortibus quibusdam ex praesidiis *Paul.*

§ 4 egressum castra (*om. f*) secundum mare, ut libere . . . non tenuerat, iuxta pompeium munire iussit *codd.*; *Stoffel* (*I 370*); egressum castra ⟨posuisse⟩ sec. mare (egr. castra sec. mare ⟨posuisse⟩ *in addend.*), ut . . . *Jur.*; egressum ⟨in⟩ castra sec. m., ut libere . . . non ten., iuxta P. m. iussit *Apitz*; egressum, ut libere . . . non tenuerat, castra secundum mare iuxta P. m. iussit *Np.* (*p. 175 sq.*); egressum secundum mare, ut (egressum, sec. m. ut *EHoffm.*) libere . . . non tenuerat, castra iuxta P. m. iussit *Forchh.* (*p. 87 sq.*), *EHoffm.*; egressum castra sec. m. ⟨munire⟩, ut libere . . . non tenuerat, iuxta P. ⟨uallum⟩ munire iussit *Köchly*; egressum secundum mare ⟨ma-

nere⟩, ut libere . . . non tenuerat, castra iuxta P. muniri iussit *Paul*; — egressum castra sec. mare, ut libere pabulari posset nec m. ad. n. habere, comm. r. b. . . . non tenuerat, iuxta P. ⟨castra⟩ munire iussit *Vielh.* (*Beitr. p. 9*); — pabulari *f*; *ed. pr.*; fabulari *Ashb.*, *ahl*; — pabulari posset] pabularetur *Jur.* (*p. 571*); — haberet] habere *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Dederich* (*3, 476*), *Vielh.* (*l. l.*); — munire *codd.*; muniri *Jur.*, *HM* (*LC. II 381*), *Paul.*

cap. 66. § 2 superioribus diebus, cum se nonae legioni Caesaris obiecissent Pompeianae copiae atque opere, ut demonstrauimus, ⟨nostros prohiberent, magnis autem Pompeio detrimentis illatis paulo citra eum locum alios colles Caesar occupauisset eosque⟩ circummuniret, castra eo loco posuit *Ciacc.*; — atque opere *Ashb.*, *af*; atque opera *hl*; *uett. edd.*; easque opere *Jur.*; (atque opere eas *HM*;) ¶ ⟨collem⟩ circummuniret *Clark.*; ⟨colles⟩ circummuniret *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); circumueniret *Bentl.*

§ 3 passibus CCCC *recc.*; *uett. edd.*

§ 4 [quibusdam de causis] *Kreyssig*; ¶ castra transtulerat *Paul.*

§ 6 item] idem *Paul*; ¶ circiter passuum CCCC *HM* (*JB. 11, 198*); circiter passus CCCC (*codd.*;) *edd.*; ¶ liberius a periculo *af*; liberius ac sine periculo *hl*; liberius [ac sine periculo] *Paul.*

§ 7 ⟨uacua⟩ manserant castra („*aut uox manserant uitiosa est*") *Ciacc.*; ⟨inania⟩ mans. castra *Madv.*; mans. castra ⟨inania⟩ *FPauly* (*ÖZ. 26, 625*); — ita ⟨uacua⟩ complures dies mans. c. *RMüller* (*JB. 1, 238*).

cap. 67. § 1 signo legionis inlato *codd.*; *edd.*; signa legionis illata *Ciacc.*, *JFreudenberg* (*JJ. 85, 227*); *improb. Dt.* (*p. LXIV*); signa legionis lata *Paul*; ¶ renuntiarunt] rem nuntiarunt *Np.* (*p. 177*), *WWeissenborn* (*JJ. 56, 396*); ¶ hoc quidam uisum *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ quibusdam] quidam *Kraff.*; ¶ confirmauerunt *f*; *Np.* (*p. 177*); confirmauerant *rell. codd.*; *edd. ante Np.* (*sed* confirmauerat *St.*)

§ 2 aberat a nouis *recc.*; *Ald.*; a *om. z*; ¶ cohortes duas . . . cohortes numero XXXIII] „*utrum earum tantum cohortium numerus, quae in castris relictae sunt, corruptus sit, an alter quoque . . . diiudicari nequit*" *Np.* (*p. 178*); ¶ munitionis] munientium *uel* munitorum *HM* (*LC. II 672* **D.**).

§ 3 castraque [minora] (*uel* castra priora) *Hug* (*Ph. 11, 664 sq. et JJ. 85, 214*), *Paul*; ¶ eduxit] duxit *uett. edd.*

§ 5 portis] portae *vGöl.* (*p. 55*; [2]*131*); *recep. Paul*; ¶ fortissime *recc.*; *ed. pr.*; fortissimeque *z*; ¶ puleione *Ashb.*, *fhl*; *ed. pr.*, *Ber.*; Pulione *a*; *Np.*, *recc. edd.*; Pulcione *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; Pulfione *Ciacc.*, *Grut.*; ¶ eo loco *f*; *uett. edd.*, *Lips.*, *EHoffm.*; e loco *ahl*; *Scal.*, *Oud.*, *recc. edd.*; ex loco *Apitz.*

§ 6 primo] primum *Vasc.*, *St.*; ¶ inruperunt, quod eo *z*; *Paul*; inruperunt ⟨et⟩ quod eo *recc.*; *edd. ante Paul*; inruperunt, quo *Voss.*; ¶ receperat ⟨et⟩ nonnullos *Paul*; — inruperunt et nonnullos, qui eo pulsa legione sese receperant, ibi *Kraff.*

cap. 68. § 2 munitionem ⟨enim⟩ *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Apitz*, *HM* (*LC. II 1835*); ¶ quam *Ashb.*, *f*; *ed. pr.*; quae *ahl*; ¶ loci *om. recc.*; *ed. pr.*; ¶ castrorumque] castrorum quod *Ashb.*; *uett. edd.*; castrorum, quorum *Ciacc.*; ¶ esse arbitrabantur *Faern.*

§ 3 quod cum] quam cum *Dav.*; ¶ coniunctam *Ashb.*; *ed. pr.*; coniuncta *z*; ¶ prorutis (*uel* perruptis *uel* potiti) *Ciacc.*; *prob. Clark.*, *Oud.*; prout (h)is *Ashb.*, *z*; protinus his *edd. usque ad Oud.*

cap. 69. § 1 mora [et] re nuntiata *Paul*; ¶ V legiones . . . deductas *Np.* (*p. 179*); V legione(m) . . . deducta(m) *z*.

§ 2 Pompeiana ⟨enim⟩ legio *recc.*; *edd. ante Np.*; ¶ celeris spe *Faern.*, *Ciacc.*, *Scal.*; celeri spe *codd.*; ¶ conabatur *St.*; conatur *codd.*; ¶ ascendebat] ascenderat *Ciacc.*, *Jur.*, *Paul.*

§ 3 ex parte quam (qua *f*) proruebat *z*; ea parte qua perruperat *Faern.* (*ap. Oud.*), *Mor.*; ex parte quam proruerat *Ciacc.*; ex parte, (ex *add. ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*) qua proruebat *edd. ante Dav.*; ea parte, qua proruebat *Dav.*; ea parte, qua proruerat (*uel* proruperat *uel* perruperat) *Clark.*; (ex ea parte, quam proruebat *Held*;) ea parte, qua proruta iacebat (*sc.* munitio) *Dederich* (*3, 476*); ea parte, quam proruerat *Np.* (*p. 179*), *recc. edd.*; ¶ ⟨ex⟩ X pedum munitione se *Np.* (*ibid.*); ⟨de⟩ decem pedum munitione se *Oehl.*; X pedum munitionis se *codd.*; ⟨ex⟩ X pedum munitione [se] *HUsener* (*JJ. 107, 399*); *improb. Hug* (*JB. 2, 1168*); ¶ praecipitabant *Manut.*; praecipitant *codd.*; ¶ per eorum corpora *Vasc.*, *St.*

§ 4 sinistri cornu *f*; sinistri cornus *Paul*; ¶ eodem quo uenerant receptu sibi consulebant *Vasc.*, *Voss.*; eodem quo uenerant receptui sibi cons. *z*; eod. q. uen. recessu sibi cons. *recc.*; *ed. pr.*; eod. q. u. receptui [sibi] cons. *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; eadem qua uen. receptui (receptu

11*

Apitz) cons. *Faern.*, *Manut.* (*ap. Ald. nep.*); *Apitz*; concinebant (*pro* consulebant) *Ald. nep.*; eod. q. uen. impetu sibi cons. *Wölff.* (*II 18*); *haec grauiore uitio laborare arbitratur Paul*; ¶ plena *f*(*l*?); *ed. pr.*; plenum *Ashb.*, *ah*; ¶ dimissis equis *codd.*; *edd. usque ad Oud.*, *Bentl.*, *Terpstra* (*p. 72 sq.*), *ChrOstermann* (*Ph. 13, 617 sq.*), *RWuttke* (*GP. Neisse 1872, 9 sqq.*), *OHartung* (*PhA. 5, 487*), *Stoffel* (*I 375*); admissis equis *Faern.*, *Ciacc.*, *Hotm.*, *Mor.*, *EHoffm.*[2]; nihilo sequius *MHaupt* (*Ph. 1, 586 sq.*); [dimissis equis] *Np.* (*p. 180 sq.*); dimissis signis *WWeissenborn* (*JJ. 56, 396*), *Wölff.* (*II 19*), *RMg* (*JJ. 107, 843 sq.*); *improb. RMüller* (*JB. 1, 256*); demissis signis *Oehl.*, *FHofm.*; dimissis armis *ChrBähr* (*HJ. 1854, 408*), *MMiller* (*p. 25*); emensi equis *Hell.* (*Ph. 13, 385*); demptis ei signis *Kran.*, *Köchly*; dimissis armis (*uel* telis) *Zander* (*V p. 12*); equis similes *vGöl.* (*Bürgerkr. 68*; [2]*134*); non dimissis signis *HAKoch* (*RhM. 18, 320 sq.*), *KSchnelle* (*JJ. 115, 563 sq.*); summotis (*uel* pulsis *uel* fusis) equitibus *Kraff.* (*JJ. 91, 502*); demissis oculis *MCrain* (*ZG. 20, 486*); dimissis locis aequis *ChrGLorenz* (*ap. Dt. p. LXV*); *recep. Dt.*; dimissi sequentis(!) *HWeber* (*JJ. 103, 338*); *improb. Dt.* (*Ph. 34, 721 sq.*); infestis signis *MMiller* (*p. 25*); *improb. RMüller* (*JB. 4, 16*); dimissis capulis *Dt.* (*Ph. 34, 721*); missis armis *CFleischer* (*JJ. 117, 281*); missis telis (*uel* pilis) *Kraff.*; demisse secuti *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 378 sq.*); signa uisi sequi *Paul*; ¶ eundem cursum confugerent *codd.*; *Oehl.*, *Bähr*, *Hell.*, *FHofm.*, *Weber*, *RMg*, *EHoffm.*; eundem cursum conficerent *edd. ante Np.*, *MHaupt*, *Terpstra*, *Ostermann*, *Koch*; eodem cursim contenderent *Bentl.*; eundem cursum coniungerent *Np.* (*p. 181*), *vGöl.*; eundem cursum continuarent *WWeissenborn*, *Wölff.*, *Crain*, *Fleischer*; continenti cursu fugerent *Kran.*; eodem cursu fugerent (*uel* eodem cursu in montem fug. *uel* eodem cursu conuersi (*uel* conferti *uel* concitati *uel* continenter) fugerent) *Dt.* (*cf. praef. LXVI*); eodem cursu confugerent *Miller*; eundem cursum fugerent *Schnelle*; ad eundem dorsum confugerent *Dt.-Dob.*; *improb. Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 362 sq.*); eodem rursum conferti ruerent *Paul*; — alii fuga incitati sequi se iubentem ui (*uel* impulsu) secum traherent *Vielh.* (*ÖZ. 17, 714*); alii dimissi sequi eundem cursum contenderent *Madv.*; *improb. Hug* (*JB. 2, 1154*); alii dimissos equos aequantes cursu fugerent *uel* alii dimissis equis aequando cursu fugerent *FPauly* (*ÖZ. 26, 625*); ¶ [ex] metu *Dt.*; (exanimati *uel* exagitati metu *idem p. LXVI*); exanimati *Paul*; ¶ omnino] omnium *Ald. nep.*; *prob. Ciacc.*

cap. 70. § 1 subsidia occurrebant *Paul*; ¶ angustis portis atque his *codd.*; angustiis portisque *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; angustiis atque his *Np.* (*p. 181*); angustiis proruto uallo ortis *WWeissenborn* (*JJ. 56, 396*); angustiis oppositis atque his *Wölff.* (*II 19*); angiportis atque uiis *GLandgraf* (*Arch. f. Lex. 5, 139 sq. et Unters. p. 85*); *improb. RSchn.* (*JB. 16, 116.*)

§ 2 propriam expeditam *Ashb.*, *x*; propriam expeditamque *a pr.*; *Np.*, *recc. edd.*; prope iam expeditam *rec.*; *Voss.*, *Dav.*, *Oud.*, (*Bentl.*,) *Apitz*; partam iam expeditamque (*Ciacc.*,) *Pluyg.*; prope exploratam *RSchn.* (*JB. 17, 241.*)

cap. 71. § 1 Caesar *Ashb.*, *f*; *Ald.*; Caesaris *ahl*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; Caesari *St.*; ¶ desiderauit *Ashb.*, *x*; *Ald.*; desiderati sunt *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ DCCCCLX et notos eq. r. fleginatem (*uel* flegmatem *uel* flecm.) tuticanum gallum senatoris filium, c. flegmatem (*uel* flecm. *uel* felginatem) placentia, agranium puteolis, m. sacrati uirum capua, tr. mil. (L *add. Ashb.*; *Ald.*) et centuriones XXXII (XXX *Ashb.*; *Ald.*) *Ashb.*, *x*; *Ald.* (*sed* Agranium *et* Sacratiuirum); DCCCCLX et noti equites R. CCCC et Tuti(c)anus Gallus, senatoris filius, et a Placentia c(entum) et a Puteolis c(entum) et a Capua decem sacrati uiri et decem tribuni mil. et centuriones triginta duo (*recc.*;) *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; — ⟨C.⟩ Tuticanum Gallum *Dt.* (*p. LXVI*); — A. Granium *Gland.*; A. Granium *uel* A. Grauium *Ald. nep.*; A. Granium *uel* A. Gauium *A. Schottius* (*Obseruat. humanar. l. III c. 11*); — trib. mil. V *Gland.*; trib. mil. III *Ald. nep.*; — *equitum numerum a librariis omissum esse uidit Oud.*; — DCCCCLX et ⟨equites CC⟩, Tuticanum Gallum, sen. filium, notos equites Romanos C. Fleginatem Placentia, A. Granium Puteolis, M. Sacratiuirum Capua, tribunos mil. et cent. XXXII *Np.* (*p. 156 sq.*); *recep.* (*Db.*, *Dt.*,) *Paul.*

§ 2 in fossis munitionis et flum. *Ciacc.*; ¶ suorum [in] terrore *edd. usque ad Oud.*, *Paul*; (suorum ui, terrore *Oud.*;) ¶ interiit *Ashb.*, *f*; *edd.*; interit *ahl.*

§ 3 [hoc nomen obtinuit] *Ciacc.*, *Grut.*, *EHoffm.*[2]; hoc nomine abstinuit *Paul*; ¶ passus, sed in litteris quas scribere est solitus, neque *codd.*; passus ⟨est⟩. sed ⟨neque⟩ in litteris, quas scribere est solitus, neque *edd. ante Np.*; passus neque in litt., quas scr. est sol., neque *Np.*; passus, sed in litteris numquam scrib. est sol. neque *ThBergk* (*Ph. 17, 43*);

passus ⟨est⟩, sed in litt. numquam scr. est sol. neque *Madv.*; passus ⟨est⟩, sed in litteris, quas ⟨ad senatum⟩ scribere est solitus, ⟨numquam addidit⟩ neque *FPauly* (*ÖZ. 26, 625*); passus, sed ⟨neque⟩ in litteris ascribere est sol. neque *RMüller* (*JB. 1, 239*), *KSchnelle* (*JJ. 115, 564*); passus ⟨est⟩, sed ⟨neque⟩ in litteris praescribere est sol. neque *Paul*; *prob. Hellwig* (*p. 25*); ¶ praetulit] protulit *ed. pr., Ald.*

§ 4 at Labienus *Ashb.*; *ed. pr.*; ad labienum *z*; ¶ omnes productos *St.*; omnes reductos *z*; omnesque ductos *Ashb.*; omnesque deductos *ed. pr., Ber., Ald., Lips.*; ¶ (causa *del. Oud.*;) ¶ perfugae] perfugis *uett. edd., Lips.*; eorum fugae *Ciacc.*; perfugio·*Rub.* (*El. I 35*); ¶ in conspectu omnium *Paul*; ¶ interficit *Ashb.*; *ed. pr. Ald., Lips., Scal., Oud.*

cap. 72. § 1 atque angustias, ⟨non⟩ praeoccupatis castris [et] ancipitem *Ciacc.*; *recep. Paul*; ¶ intra extraque munitiones *del. Paul*; ¶ abscisum] abscissum *edd. ante Np.*; ¶ altera alteri *rec.*; *Dav.*; alter alteri *plur. codd.*; alteri alteris *Bentl.*; ¶ possent *Bentl.*; ¶ causam fuisse *rec.*; *Ber., mg. Vasc.*

§ 3 non [ad] haec *ed. pr., Ber.*; ¶ addebant] attendebant *Pluyg.*; ¶ concursu *Mor.*; ex concursu *codd.*; *Db.*; excursu *h pr.*; *Paul*; ¶ agri *Ashb., z*; acri *edd.*; aciei *Ciacc., Paul*; ¶ nostrisque ipsas munitiones atque angustias *Kraff.*

§ 4 recordabantur, quam] recordabantur,, quorum *Ashb.*; record., quorum quam *ed. pr., Ald.*; record. quam⟨que⟩ *Ciacc.*; ¶ obiectae] abiectae *Ald. nep.*; ¶ uel culpa ducis (ducis culpa *Vasc., St.*) uel tribuni uitio *edd. usque ad Np.*; ¶ in exercitu *Ashb., f*; *ed. pr.*; in exercitum *ahl*; *Ber.*; ¶ sed perinde ac si *uett. edd., Lips.*

cap. 73. § 2 opponerent] praeponerent *Paul.*

§ 3 uulnere recepissent *l*; *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); uulnere cepissent *plur. codd. et edd.*; ¶ ducibus ⟨ereptas⟩ *Gland.*; ¶ portubus *ed. pr., Ald., Lips., Scal.*; ¶ litoribus ⟨omnibus⟩ omnes *Paul.*

§ 3. 4 essent transportati. si non omnia *ed. pr.*; essent transportatis in (transportati. sin *Ashb., f*) omnia *Ashb., z.*

§ 4 caderent] cederent *uett. edd.*; ¶ secunda, fortunam esse industria subleuandam *f*; *uett. edd.*; secunda fortuna esse (esset *Ashb.*) industria (-riam *hl*) subleuandam (-da *Ashb., a*) *Ashb., z*; secunda fortuna, industria esse subleuanda *mg. Vasc.*; ¶ cuiusuis *z*; *Vasc.*; 'exercitus *ed. pr., Ber., mg. Vasc.*; cuiuis *Ald., St.*; eius iuri *recc.*; *Ciacc., Scal., Dav., Oud., Mor.*

§ 5 se secum *PVict.* (*XXX, 22*), *Ald. nep.*; secum *Ashb., ahl*; securum *recc.*; *ed. pr., Ber., Ald., Lips.*; securum se *Vasc.*; se tutum *St., Ciacc., Voss.*; se tum *Scal.*; se aptum (*uel* se tutum) *Freinsh.* (*ad Curt. IV 14, 12*); aequum *Dav.*; ¶ dedisse] legisse *Freinsh.* (*l. l.*); ¶ potitum [se] esse *recc.*; *Vasc., St., Ciacc., Scal., Oud., recc. edd. excepto Paul*; ¶ expulisse⟨se⟩ *Paul*; ¶ ⟨re⟩pugnantes *Paul*; ¶ interpella(ui)ssent *Ald., Lips., Scal.*; interpolasset *mg. Vasc.*

§ 6 quod si esset factum, ut detrimentum *z*; quod si esset factum, detrimentum *O*; *ed. pr., edd. plur.*; *cf. Np. p. 182*; quod si esset factum, ⟨fore⟩ ut detr. *Voss.*; *prob. Forchh.* (*p. 78 sq.*), *Procksch* (*CT. 27*); quod si esset, futurum ut detr. *Dav.*; quod si esset factum, ⟨futurum⟩ ut detr. *HM* (*JB. 11, 200 sq.*); — quod esset factum detr. *cod. Carr.*; *prob. Ald. nep.*; quod esset factum detrimentum, ut *Paul*; quod si sit factum, detr. *Ciacc.*; — quod si esset fact., ⟨fore,⟩ uti ad Gerg. contigisset, ut detr. in bon. uerteret atque qui (*f*;) *EHoffm.*; ¶ in bonum uerterent *ed. pr., Ber., Vasc.*; ¶ [atque ei . . . offerrent] **WNitsche*; — atque ei qui *Ashb., ahl*; *Ber., Vasc., St., Scal., Oud., recc. edd.*; atque qui *f*; atque is qui *recc.*; *ed. pr.*; atque iis qui *Ald., Lips.*; ¶ timuisset . . . offerret *ed. pr.*

cap. 74. § 2 exercitu quidem *Np.* (*p. 150*); *improb. Forchh.* (*p. 4. 5*); ¶ centurionis *Ashb., f*; *ed. pr.*; centuriones *ahl*; *Ald.*; ¶ cum superiores etiam ordines *Oud.*; [cum] superioris etiam ordinis *Paul*; ¶ ratione *z*; *Np.* (*p. 182*); oratione *edd. ante Np.*

§ 2. 3 cupiditate pugnandi. Cum superioris . . . nonnulli oratione permoti . . . existimarent, contra ea Caesar *Vasc., St., Madv.*

§ 3 putabat, relictis munitionibus magnopere *codd.*; putabat relictis⟨que⟩ munit. magnopere *edd. ante Np.*; putabat retentis⟨que⟩ mun. magn. *Ciacc.*; putabat relictis munitionibus. magnopere (*uel* ⟨et⟩ magn.) rei fr. timebat: itaque *Voss.*; *prob. Mor.*; putabat, relictis⟨que in⟩ munit. magnopere *Dav.*; *prob. Dederich* (*3, 477*); putabat ⟨et⟩ relictis mun. m. *Jur.*; *prob. Np.* (*p. 183*); putabat relictis munitionibus. ⟨nam⟩ magnopere *Daehne*; putabat ⟨et⟩ refectis mun. magn. *Paul*; putabat et iis locis manentibus inopiam *JJCornelissen* (*Coniectan. lat. Daventriae 1870 p. 82 sqq.*).

cap. 75. § 1 impedimenta *Ashb.*; *ed. pr.*; *om. z.*

§ 2 quam suetissime *Ashb.*, *z*; ne citissima *recc.*; *edd. ante Scal.*; ne citissime *Faern.*; quam serissime *Scal.*, *recc. edd.*; (ne quam citissime *Oud.*;) quasi tutissima *Hzg*; quam securissima *Dederich* (*3, 477*); quasi certissime *Wölff.* (*II 19 sq.*); quam lentissime *Cornelissen*; ¶ ex conspectu [castrorum] *Paul.*

§ 3 eadem spectans *z*; *edd. ante Np.*, *Dt.*; id spectans *Np.* (*p. 183*); id modo spectans *WWeissenborn* (*JJ. 56, 396*); caedem spectans *Terpstra* (*p. 73 sq.*); [eadem spectans] *Kran.*; ea demum spect. *EHoffm.*; conandum putans *JFreudenberg* (*JJ. 85, 227*); eo iam spectans *Hell.* (*Ph. 19, 523 sq.*); eodem die profectus *HAKoch* (*RhM. 18, 321*); eodem spectans *FHofm.*, *Kraff.*; deleturum sperans *Vielh.* (*ÖZ. 16, 433*); eodem properans *Wölff.* (*II 20*); eadem nocte exspectans *Dt.* (*p. LXVIII*); exspectans *MMiller* (*p. 26 sq.*); *improb. RMüller* (*JB. 4, 16*); eodem [spectans] *Kraff.*; cladem spectans *HDeiter* (*Ph. 44, 368*); eodem die exspectans *Paul*; ¶ ⟨in⟩ itinere *b*[1]; *Paul* (*ZG. 35, 275*); ¶ itinere impeditos perterritos *z*; itinere impeditos ⟨et⟩ perterritos *edd. usque ad Oud.*, *Paul*; itinere impedito perterritos *rec.*; *Oud.*; itin. impeditos ⟨ac⟩ perterr. *RSchn.* (*PhW. 5, 78*); — intulit, [sed eadem spectans,] si . . . deprehendere posset, ⟨sed⟩ exercitum * *WNitsche.*

§ 4 proelio d i s t i n e b a t *Vasc.*, *St.*, *Ciacc.*

cap. 76. § 1 ueteribus suis in castris *fhl*; ueteribus suis castris *Ashb.*, *a*; in uet. s. castris *Np.*; ¶ intra uallum castrorum *codd. et edd. plur.*; intra castrorum *a*; intra castrorum munitionem *b*[2]*c*; *St.*, *Np.*; intra uallum *f*; *EHoffm.*

§ 2 eius⟨dem⟩ diei *recc.*; *uett. edd.* ¶ eius⟨que⟩ milites *recc.*; *uett. edd.*; ¶ ceperant] ceperat *Paul.*

§ 3 Caesar, quod fore prouiderat *codd.*; quod fore prouiderat, Caesar *HM* (*JB. 11, 203*); — p r a e u i d e r a t *ed. pr.*, *Vasc.*, *Oud.* (*ad Suet. Aug. 10 p. 164*); ¶ VIII m i l i b u s passuum *ed. pr.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*

cap. 77. § 3 e x t e n d e r e et *Queck*; ¶ praegressos] progressos *recc.*; *edd. usque ad Oud.*; ¶ quarto die *Mor.*; quarta die *codd.*; IV die *Lips.*, *Scal.*, *Dav.*, *Oud.*

cap. 78. § 2 timens⟨que⟩ Domitio *recc.*; *uett. edd.*

§ 3 frumento ac (a *Ashb.*, *ah*) commeatu *codd.*; *edd.*; *del. RSchn.* (*PhW. 5, 78*); frumenti ac commeatus *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 17, 241*); ¶ abstractum] distractum *ed. pr.*, *Ber.*

§ 4 transiret *recc.*; *ed. pr.*; transire *z*; ¶ s i n Apolloniam *recc.*; *uett. edd.*; ¶ o p p u g n a r e t et *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Clark.*, *Bentl.*; ¶ et se omni *Ald.*; et si omni *z*; ¶ obsesso ⟨tamen⟩ *uett. edd.*; obsesso tum *Lips.* (*ap. Oud.*)

§ 5 Caesar scripsit *codd. plur.*; caesar ei scripsit *f*; *EHoffm.*, *Db.*; caesari scr. *a*; ¶ et quid] ecquid *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, (*ed. Elzev.*); ¶ cohortibus . . . relictis *ed. pr.*; cohortium . . . relictis *z*; cohortium . . . relicto *Paul*; ¶ atque Acarnaniam *codd.*; atque Athamaniam *WDrumann* (*Gesch. Roms III 501*); *prob. Np.* (*p. 178*); *improb. HSchn.* (*p. 68.*)

§ 6 (haberet] habeat *Ciacc.*;) ¶ s i n ab ora *Dav.*; ¶ coriciaque *z*; Corcyraque *recc.*; *edd. usque ad Oud.*; Oriciaque *recc.*; *Markl.* (*p. 274*), *Mor.*, *Schn.* (*ad VII 56, 1*), *HSchn.* (*p. 59*), *Paul*; Oricoque *Np.* (*p. 183 sq.*); Candauiaque *Kraff.*; ¶ (legiones] legionem *HSchn. p. 62*;) ¶ exspectaret *ed. pr.*; spectaret *z*.

cap. 79. § 1 et suis ut *z*; *Clark.*; ut suis *uett. edd.*; ¶ et ad opprimendos *Ald.*; et *om. z*; ¶ occasioni *z*; *Vasc.*; occasio *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*

§ 2 C a e s a r A p o l l o n i a m a directo itinere auerterat *Vasc.*, *St.*; Caesar Apolloniam recto itinere diuerterat *uel* Caesar ab Apollonia rectum iter auerterat *Ciacc.*; (Caesar Apollonia a directo itinere auerterat *Dederich 3, 478.*)

§ 3 [ex] improuiso *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ Domitius dies *z*; Domitius, ⟨qui⟩ dies *recc.*; *edd. ante Paul*; Domitius, ⟨cum⟩ dies *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93*); ¶ Heracliam *Cellar.*, *Wesseling* (*ad Itiner. Anton. p. 607*); heracliam senticam *codd.*

§ 4 dimissis *Ashb.*, *f*; *ed. pr.*; demissis *ahl*; ¶ de proelio *Scal.*; *prob. Oud.*, *Mor.*, *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 366*), *Paul*; proelio *codd.*; *plur. edd.*, *Markl.* (*p. 275*); — (proelii ad Dyrr. f a c t i *Oud.*, *Kraff.*;) ¶ latius *codd.*; elatius *Ciacc.*; *recep. Scal.*, *Paul*; ¶ reddiderat *z*; *Dav.*; reddiderant *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Bentl.*; reddebant *Vasc.*, *St.*; ¶ auertebat *z*; *Np.*; auerterant *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Bentl.*; auerterat *Dav.*, *Oud.*; auertebant *Vasc.*, *St.*

§ 5 pluribus dimissi itineribus *Rhellic.*, *Vasc.*; pluribus dimissis itineribus *z*; pluribus dimissis [itineribus] *Ciacc.*

§ 6 Roucilli *N*; *Paul*; rouici *ahl*; Roscilli *Ber.*, *edd. ante Np.*; Raucilli *Np.*; ¶ Egi *Nf*; *Ber.*, *Np.*; eci (ęci) *z*; Aegi *Ald.*, *edd. ante Np.*; ¶ in itinere *ed. pr.*; in *om. z*; ¶

profectionem et aduentum (f;) uett. edd., EHoffm.; et om. Ashb., ahl.

§ 7 Aeginium Ashb., a; Lips.; eginium plur. codd.; uett. edd.; ¶ obiectum (abiectum Ashb.) oppositumque codd.; oppidum oppositum Np. (p. 184); oppidum oppositumque Oehl.; obiectum [oppositumque] EHoffm.; adiectum appositumque Madv.; recep. Paul; improb. Hug (JB. 2, 1155).

cap. 80. § 1 Gomphos f; ed. pr.; gonphos ahl; ¶ paucis ante diebus Ald., Vasc., St., Lips.

§ 2 auxerat Ashb.; ed. pr.; auxerant z.

§ 3 Androsthenes ed. pr.; androstenes codd.

§ 4 exercituum f; ed. pr.; exercitum ah; exercitus Ashb., l; ¶ Pompeius modo Thessaliae approp. Paul.

§ 5 inferre codd.; inferri HM (LC. II 1669), Paul.

§ 6 sic ut nuntios ed. pr.; sic ut nuntius z.

cap. 81. § 1 primo a^1; HM (LC. I 676 uers. 1), Paul; primum fhl; edd.; ¶ ciuitatis Gomphensis Ciacc., Hotm., Scal.; compressis ahl; comprensis Ashb.; comprehensis edd. ante Scal.; compresse f; del. Ald. nep.

§ 2 Metropolitarum Vasc., St.; ¶ casu Gomphensi Faern. (ap. Oud.); ¶ Lari(s)s(a)eos f; ed. pr.; larissa (uel larissā) eos Ashb., ahl; ¶ qui magnis exercitibus Scipionis tenebantur] haec grauiter corrupta esse iudicat Np. (p. 184); defend. Terpstra (Mnem. 3, 188 sqq.) et Kraff.; qui magnis beneficiis Scip. teneb. HAKoch (RhM. 18, 321); qui magis exercitibus Scip. ten. HHartz (Adnot. p. 12); (qui magnis coerciti copiis Sc. ten. Madv.;) qui ui magna exercitus Scipionis (uel manu magna Scipionis (uel a Scipione) uel ui magna coerciti a Scipione) tenebantur FPauly (ÖZ. 26, 625 sq.); qui minis exerciti Scipionis terrebantur Paul; qui magnis necessitudinibus Scipionis ten. Cornelissen; ¶ quin] quae non Vasc., St.; ¶ parerent . . . facerent codd.; Dav., Oud., Np., RMg (Rel. 5); pareret . . . faceret edd. ante Dav., Dt., Paul; pateret . . . faceret Jungerm.^{2} (haud scio an typoth. errore), Cellar.

§ 3 ille idoneum locum in agris nactus, quae prope iam matura erant (erat Ashb., h corr., l), ibi Ashb., z; ille ⟨segetis⟩ idon. loc. in agr. nactus, quae (quia ed. pr., Ber.) prope iam mat. erat (erant ed. pr., Ber.), ibi recc.; uett. edd., Ber., Lips., Scal.; (aut frumentorum . . . quae . . . matura erant aut segetum . . . quae . . . maturae erant Oud.;) ille idon. l. in a. nactus, quia prope iam mat. erant ⟨frumenta⟩, ibi Bentl., EHoffm. (sed hic ⟨frumenta⟩ erant); ille ⟨segetibus⟩ idon. loc. in a. n., quae pr. iam maturae erant, ibi Flade (p. 4); ille id. l. in a. n., qua pr. iam maturae erant ⟨segetes⟩, ibi Kreyssig, Queck; ille ⟨segetes⟩ idon. loc. (in agris?) nactus, quae pr. iam maturae erant, ibi Hzg; ille ⟨segeti⟩ id. l. in a. n., quae pr. i. matura erat, ibi Dederich (3, 478); ille idon. l. in aruis nactus, quae pr. iam mat. erant, ibi Apitz; ille idon. l. in agr. n. ⟨copia frumentorum⟩, quae pr. i. matura erant, ibi Np. (p. 607); ille id. l. in a. n., qua pr. i. maturuerant, ibi Oehl.; ille id. l. in a. n. ⟨plenis frumentorum⟩, quae pr. i. matura erant, ibi WKergel (ÖZ. 5, 455 sq.); ille ⟨segete⟩ idon. l. in a. n., quae pr. i. matura erat, ibi vGöl. (73; ^{2}148); (ille idon. l. in a. n. ⟨ad demetenda frumenta⟩, quae pr. i. matura erant, ⟨profectus⟩ ibi AKellerbauer, Ph. 21, 162;) ille idon. locum nactus, quod in agris ⟨frumenta⟩ pr. i. mat. erant, ibi Vielh. (ÖZ. 16, 433); ille ⟨rei gerendae⟩ idon. loc. in a. n., qui praeruptus iam natura erat, ibi Wölff. (II 20 sq.); ille id. l. in a. n., quo (qua Dt.-Dob.) pr. i. mat. erant ⟨frumenta⟩, ibi Dt., Paul; ille idon. l. in a. n., ⟨qui (uel quia) abundabat (uel -bant) frumentis,⟩ quae pr. i. mat. erant, ibi FPauly (ÖZ. 26, 626); ille id. l. in a. n., qua ⟨frumenta⟩ prope i. maturuerant, ibi Pluyg.; ille id. loc. inter segetes nactus, quae pr. i. maturae er., ibi Kraff.

cap. 82. § 3 seruorum ⟨uelle⟩ habere Ciacc.

§ 4 praemiis] praeturis Markl. (p. 275); prob. Madv. et vGöl. (75; ^{2}155); prouinciis Kraff.; imperiis Paul; ¶ petebant] partiebant AKellerbauer (Ph. 21, 162).

§ 5 in concilio Ber., Vasc., St.; ¶ Lucili Np. (p. 136); luci z; L. f; edd. ante Np.; Luceii Ald. nep.; ¶ Hirri] Hirtii recc.; ed. pr., Ber., Ald., Vasc.; Hirrii Urs.; ¶ ⟨ut⟩ praestaret edd. ante Scal.; ¶ recepisset] promisisset recc.; ed. pr., Ber.; promiserat Vasc.

cap. 83. Totum hoc caput Caesaris esse RMg (Rel. 22) uidetur negare.

§ 1 Spintherque Lentulus Ashb.; Ber.; spinther q. lentulus ahl; ¶ palam descenderant Voss.; improb. Clark.; palam descendere Grut.

§ 2 Acutius] Actius hl; ed. pr., Ber., Vasc., St.; Accius Ald.; Attius Oud.; Atius Man., Lips., Scal.; ¶ apud Pompeium del. Bentl.; ¶ post nomen Pompeium pauca intercidisse arbitratur Kraff.; ¶ uerba quod gestum in Hispania diceret mendosa dicit Ciacc., del. Grut.,

Bentl., *Mor.*, *Held*, *Paul*; quod ⟨rem male⟩ gestam in H. diceret *Schnell* (*p. 6. 7*); quod gestum in H. diceretur *Hzg*; quod ⟨bellum male⟩ gestum in H. diceret *HAKoch* (*RhM. 18, 321*); quod desertum in H. diceret *Wölff.* (*II 21*); (quo cessum H. duce esset *Paul.*)

§ 3 in concilio *rec.*; *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ indicandum ⟨de⟩ iis *rec.*; *Vasc.*, *St.*; ¶ ⟨non⟩ interfuissent *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Hotm.*; ¶ ferrent] ferri *Paul*; ¶ inter praesidia *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*

§ 4 tabellam, qui . . . qui . . . qui *codd.*; tabellam, qua . . . qua . . . qua *„uir doctus“ ap. Oud.*, *Jur.*, *Paul*; tabellam, quos . . . quos . . . quos *Hell.* (*Ph. Suppl. 5, 365*), *RMg* (*Rel. 9 sq.*).

§ 5 persequendis inimicis *Ashb.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ neque quibus *HM* (*LC. II 744*); *recep. Paul*; ne quibus *Ashb.*, *ahl*; nec quibus *f*; *edd.*

cap. 84. § 1 praeparata] comparata *b*; *prob. Oud.*, *AKellerbauer* (*Ph. 21, 162*); ¶ quo satis] quod satis *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *St.*; cum satis *Lips.*, *Scal.*, *Madv.*; *improb. RMüller* (*JB. 1, 235*); quoad satis *Paul*; ¶ militum animum *Gland.*, *Lips.*; *om. uett. edd.*; militum *Ashb.*, *z*; ¶ temptandum ⟨Caesar⟩ *edd.*

§ 2 primo *a*; *Np.*; primus *Ashb.*, *fhl*; primum *b*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *EHoffm.*; ¶ ⟨ita⟩ ut progrederetur **WNitsche.*

§ 3 electis milites *z*; electos milites *recc.*; *uett. edd.*, *Freinsh.*, *Oud.*, *Jur.*, *Oberl.*, *Flade*; electis [milites] *Np.* (*p. 184*); milites electis (*Np. p. 184,*) *RMg* (*Rel. 23*); electos mutatis *Madv.*; *recep. Dt.*², *Paul*; selectis [milites] *EHoffm.*²; ¶ armis] *del. Oud.*, *Apitz*; armatos *Freinsh.* (*ad Curt. VII 7, 32*); ⟨leuibus⟩ armis *Jurin.*; ⟨insuetis⟩ (*uel* ⟨insolitis⟩) armis *Oberl.*; ⟨in⟩ armis *Flade* (*p. 4*); pedibus *Held*; — ut, quoniam . . . esset inferior, ex antesignanis electis milites adulescentes atque ad pernicitatem expeditos armis *vGöl.* (*76*; **156*); ¶ perciperent] perceperant **WNitsche.*

§ 4 equitum mille *z*; equites mille *recc.*; *edd. usque ad Oud.*; ¶ adesset usus *codd.*; esset usus (*Np. p. 184,*) *HM* (*LC. II 2007*); *recep. Paul.*

§ 5 namque] itaque *HM* (*LC. II 687*); ¶ uncum allobrogem *ahl*; unum Allobrogem *Ashb.*; *edd.*; Egum Allobr. *f*; *prob. Dav.*, *Mor.*, *al.*

cap. 85. § 1 Pompeius, quia *Ashb.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ ad infimas ⟨eius⟩ radices [montis] **WNitsche*; ¶ spectans, si *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 2 ⟨Caesar⟩ nulla *edd.*; ⟨ille⟩ nulla *HM* (*LC. II 41*); ¶ haec *z*; *Np.*; hoc *Ashb.*; *edd. ante Np.*; fore *Queck*; ¶ spectans *mg. Vasc.*, *St.*, *Urs.*, *Np.* (*p. 185*); sperans *codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Queck*; ¶ commodiore re frumentaria *Np.* (*p. 185 sq.*); commodiore frumentaria re *Ashb.*, *fhl*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *EHoffm.*; ¶ [ut] aliquam *Pramm.* (*ÖZ. 40, 899*); ¶ (insolitum laboris Pomp. *Bentl.*)

§ 3 detensis] incensis *ed. pr.*, *Ber.*, *mg. Vasc.*; ¶ paulo [ante] *HHartz* (*Adnot. p. 12 sq.*); paulo ante ⟨iter⟩ *Paul*; — paulo [ante extra cotidianam consuetudinem] longius *b*; *Markl.* (*p. 275.*)

§ 4 tunc] tum *f*; *Vasc.*, *St.*, *Paul*; ¶ apud] ad *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ sicut *Ashb.*; (*ed. pr.*,) *Ber.*, *Ald.*, *plur. edd.*; si ut *z*; *St.*, (*Clark.*,) *Bentl.*, *Mor.*, *Flade* (*p. 3*); si enim, ut *recc.*; *Vasc.*; ¶ simus *Manut.*; sumus *codd.*; *uett. edd.*, (*Clark.*,) *Bentl.*, *Mor.*, *Flade.*

cap. 86. (*uerba* namque etiam in consilio *usque ad uerba* confirmari uidebatur (*c. 87 extr.*) *Caesaris esse negat Morstadt* (*p. 5—14*).

§ 1 namque] atque *HM* (*LC. II 687*); ¶ in concilio *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ superioris diei dixerat *Paul.*

§ 2 in proelium *edd.*; proelium *Ashb.*, *af*; proelio *hl.*

§ 3 idque] id quod *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*; ¶ ⟨se⟩ facturos *recc.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ propius esset accessum *Paul*; ¶ aggrederentur, ut circumuenta *recc.*; *edd. ante Np.*

§ 5 in posterum ⟨diem⟩ *Cobet* (*Mn. 9, 12*); in proelium *ed. pr.*, *Ber.*; ad proelium *Clark.*; ¶ [et] quoniam *Paul*; ¶ cogitauissent *codd.*; *defend. Flade* (*p. 3*), *Np.* (*p. 186*); agitauissent *Grut.*; optauissent *Dav.*, (*prob. Clark.*,) *Cobet* (*l. l.*); uouissent *„uir doctus“ ap. Oud.*; flagitauissent *Bentl.*, *Markl.* (*p. 275*); *prob. Elberl.* (*p. 132*); rogitauissent *Mor.*; *prob. Oberl.*, *Daehne*; expetiuissent *Pluyg.*; ¶ ne usu manu *Ashb.*, *z*; ne usu manuque (*l?*) *edd.*; ne suam omniumque *Markl.* (*p. 275*); ne suam ducumque *uel* ne suam atque *Jur.*; neu suam neu *Elberl.* (*p. 132 sqq.*); *improb. Baumstark* (*ZAW. 1834, 1261 sq.*) *et Dt.* (*p. LXXI*); *prob. Madv.*; *recep. Paul*; ne suam aut *Hzg*; ne ⟨de⟩ usu manu⟨que⟩ *HAnton* (*RhM. 25, 450 sq.*); — potestas, ut semper flagitauissent, cogitarent, ne suam neu *GLandgraf* (*Unters. 101*).

cap. 87. § 1 et cum *z*; *St.*; ut cum *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 2 deuicit *Vasc.*, *St.*'; ¶ pronuntio] pronunciatio *hl*; pronuntiabo *Paul.*

§ 3 [quod accidere tot proeliis fuit necesse] *Kraff.*

(§ 4 cohortes** esse *Clark.*)

§ 5 dilectibus *b*; delectibus *Manut.*; dilectis *x*; delectis *f*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*; delectu *St.*; ¶ et pleraeque *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ coloniis *f*; *Ald.*; colonis *Ashb.*, *ahl*; ¶ at tamen *Oh*[2]; *edd. ante Np.*, *Terpstra* (*p. 64 sq.*)

§ 6 Pompeius item iurauit *Paul.*

§ 7 haec cum facta sunt . . ., magna spe *codd.*; *Np.*; haec cum facta essent . . ., magna spe *edd. ante Np.*; (haec tum facta sunt . . . magna⟨que⟩ spe *Madv.*;) haec tum acta sunt . . . magna⟨que⟩ spe *Dt.-Dob.*; haec ubi facta sunt . . ., magna spe *Paul*; ¶ in concilio *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ tanta [et] a *Dav.*; tam certa a *Paul.*

cap. 88. § 1 tertia] IV *Ciacc.*, *Lips.*; ¶ appellatur *Lips.* (*Mil. R. IV c. 8.*)

§ 2 Ciliciensis *Lips.*; Cilicensis *Ashb.*, *ahl*; *uett. edd.*; Siciliensis (*Ciacc.*,) *Jur.*; ¶ Afranio *Ald.*; aeranio *Ashb.*, *x.*

§ 3 interiecerat numerumque cohortium CX *Paul*; ¶ CX] XC *Ciacc.*, *WMöhring* (*GP. Kreuznach 1858, 12*).

§ 4 XLV *x*; *Ber.*; LV *rec.*; *uett. edd.*, *Hotm.*; ¶ circiter duo ⟨milia⟩ *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; circiter duae *Lips.*, *Scal.*; ¶ qui ex beneficiariis sup. exerc. ad eum conuenerant atque tota acie dispersi erant *Jur.*; — conuenerant *Ashb.*; *ed. pr.*, *Hell.* (*Ph. 13, 377*); conuerterant *x*; *Forchh.* (*p. 38 sq.*); ¶ dispserserat *x*; dispersae erant *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Faern.*, *Lips.*, *Scal.*; dispertierat *HM* (*LC. II 1460*).

§ 5 ⟨in⟩ sinistro cornu obiecerat *recc.*; *edd. ante Np.*; ⟨in⟩ sinistrum cornu coniecerat *Jur.*; sinistro cornu adiecerat *HM* (*LC. I 746*).

cap. 89. § 1 [et] huic sic *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ adiunxerat *HM* (*LC. I 1109*); adiunxit *hl*; *edd.*; ad *Ashb.*, *af.*

§ 2 cohortes in ⟨media⟩ acie (*Ciacc.*,) *Kraff.*; ¶ LXXX *codd.* (*etiam a et h*); XLIV *Hotm.*; XL *Freinsh.* (*ad Flor. IV 2, 48*); LXXV *Np.* (*p. 154 sq.*); *quod improb. HSchn.* (*p. 69 sqq.*), *Hug* (*JJ. 85, 206*), *Hell.* (*Ph. 19, 525 sqq.*); ¶ milium XXII] milium XXXII *Cellar.*; mil. XXX *Napol. I.* (*précis des guerres de César, cap. 11 p. 146*), *vGöl.* (*84*; [2]*164 sq.*); ¶ cohortes VII castris praes. rel. *WMöhring* (*GP. Kreuznach 1858, 9*), *Hell.* (*Ph. 19, 527*), *Stoffel* (*I 335*); *prob. Zander* (*VI p. 13*), *vGöl.* ([2]*164*); ¶ media acie] mediae aciei *HM* (*LC. II 1172*).

§ 3 ex tertia acie *Ashb.*, *af*; ex terna acie *hl*; *Ald.*; extrema acie *Latinus Latinius*, *Lips.* (*Mil. R. IV 8*); extremae aciei *Hotm.*; sex tertiae aciei *Markl.* (*p. 276*); ¶ singulas] sex *Latinius*, *Hotm.*; senas *Lips.* (*l. l.*); *prob. Dav.*; *refutat Clark.*

§ 4 totique exercitui] quartaeque exercitus *Paul*; *mendum latere etiam Hellwig* (*p. 13*) *iudicat*; ¶ concurrerent *Vasc.*, *Paul*; ¶ uexillo *suspectum uidetur Ciacc.*

cap. 90. § 1 suaque in rempublicam perpetui t. off. *Paul.*

§ 2 A. Clodium *Vasc.*; aulum claudium *x.*

cap. 91. § 1 quam consueuistis operam *Ciacc.*, *HAKoch* (*RhM. 18, 321*), *Kraff.*; qua constituistis operam *Lips.* (*ap. Oud.*); quam instituistis operam *Paul*; ¶ date] nauate *Bentl.*, *Paul.*

§ 3 respiciens ⟨ad⟩ Caesarem *rec.*; *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ procurrit *uett. edd.*; ¶ electi] laeti *Paul*; ¶ CXX *x*; *Hug* (*JJ. 85, 209 sq.*); C, ⟨et⟩ XX *vGöl.* (*96*; [2]*176*), *Zander* (*V p. 20 sqq.*); LXX *Paul*; *improb. FFröhlich* (*p. 99*); ¶ eiusdem centuriae (*uel* uoluntarii eiusdem centuriae) *del. FFröhlich* (*p. 15 sq.*).

cap. 92. (§ 1 praedixerat, [ut] Caesaris *Oud.*)

§ 2 primus incursus uisque *HM* (*LC. II 167*); ¶ aciesque distenderetur *del. Paul*; ¶ [in] suis ordinibus dispositi *Ashb.*; *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; sui ordinibus dispositi *Lips.* (*ap. Oud.*), *Jur.* (*p. 571*); (in suis ordinibus compositi *HM*;) ¶ leuius quoque casura *Ciacc.*; ¶ exanimarentur *Ald.*; existimarentur quod *x*; exinanirentur *recc.*; *Ber.*; aestuarent *N*; *prob. Oud.*

§ 3 [naturaliter] innata *uel* insita atque innata *Bentl.*; ¶ qui studio pugnae incenduntur *Ashb.*; *ed. pr.*; quae studio pugnae incenduntur *Ber.*; quae studio pugnandi inceditur *Paul.*

cap. 93. § 1 infestis signis procucurrissent *N*; *Ciacc.*; ¶ non occurri a Pompeianis *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*

§ 2 nam et pila missa exc. *HM* (*LC. II 2132*); ¶ ordines suos seruarunt *HM* (*LC. II 962*).

§ 3 ut erat imperatum] intenti imperatum *Ashb.*; intenti ut erat imperatum *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ paulatim loco *rec.*; *Np.*; paulum loco *x*; ¶ equitesque Pompeiani *edd. ante Np.*

§ 4 instituerat ex cohortium numero *Ashb.*, *hl*; *uett. edd.*; instituerat ex cohortibus *af*; instituerat sex cohortium *Faern.*(?), *Ald. nep.*(?), *Np.*, *Hell.* (*Ph. 19, 526 sq.*); instit. sex cohortium numero *Urs.*, *Hotm.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; inst. VIII cohortium numero *Paul*; (*cf. HSchn. p. 69 sqq.*;) *improb. RSchn.* (*JB. 16, 95.*)

§ 5 illae celeriter *h*(*l*?); *HM* (*JB. 11, 181*); ille celeriter *Ashb.*, *af*; illi celeriter *edd. ante Paul*; ¶ infestisque pilis tanta ui *Ciacc.*; infestis signis tantaque ui *Paul*; ¶ loco cederent *Ciacc.*; ¶ destituti [inermes] suo praesidio *Paul*; *aut* destituti *aut* sine praesidio *delend. cens. Apitz.*

§ 6 sinistro cornu *Ashb.*; *Vasc.*, *St.*; ¶ pugnantes . . . resistentes . . . Pompeianos *Vasc.*, *St.*; ¶ adortae *HM* (*JB. 11, 200*); adorti *codd.*

cap. 94. § 1 procurrere *ed. pr.*; praecucurrere *x*.

§ 2 alii] illi *Paul.*

§ 3 *et* 4 (neque uero Caes. fefellit . . . initium fugae factum) *Caesaris esse negant Bentl. et Morstadt* (*p. 14 sq.*).

§ 4 facta caedes *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*; ¶ [erat] circumita *Vasc.*, *St.*, *Urs.*, *Grut.*, *Clark.*, *Oud.*, *Mor.*; erat circumuenta *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*

§ 5 aliisque *Ashb.*, *af*; *Ald.*; aliisque quam maxime *hl*; *ed. pr.*, *Ber.*; aliis quam maxime *Vasc.*, *St.*; aliis *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; aliis quoque *Np.*; reliquae *Paul*; ¶ [equo] contulit *uel* ⟨dimisso⟩ equo contulit *HHartz* (*Adnot. p. 13*).

§ 6 tueamini *edd. ante Clark.*

cap. 95. § 1 intra uallum *ed. pr.*; inter uallum *x*; ¶ dari oportere *Vasc.*, *St.*, *HM* (*LC. I 945*), *Paul*; dare oportere *codd.*; *plur. edd.*; ¶ etsi magno aestu *af*; etsi magno aestu fatigati *hl*; *edd. ante Np.*; fessi magno aestu *OSchambach* (*JJ. 125, 223*).

§ 2 multo⟨que⟩ *Vasc.*, *St.*

§ 3 ⟨ex⟩ acie refugerant *Vasc.*, *St.*, *Np.*, *Hug* (*JJ. 91, 709*), *Dt.*, *Paul*; acie refugerant *codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*, *Db.*; ¶ amissis plerique armis *Jur.*

§ 4 in altissimum montem, qui . . . pertinebat *Jur.*

cap. 96. § 1. 2 (in castris Pompei . . . usum defuissent) *Caesaris esse negat Morstadt* (*p. 15 sqq.*).

§ 1 trichilas stratas *codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Lips.* (*Mil. R. V 16*), *Mor.*; triclinia strata *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*, *Voss.*; Thericlia strata *Ber.* (*in Gruteri Lampad. I p. 310*); trichilas structas *Salmas.* (*ad Jus Attic. p. 493*); *recep. Oud.*, *recc.*; triclinia trichila instrata *NHeins.*; (stragulas stratas *Hxg*;) (triclinia in trichilis strata *uel*) trichilas tricliniis stratis *Dederich* (*3, 479*); ¶ (L. etiam Lentuli et nonn. tab. protecta edera *del. Bentl.*;) ¶ multa[que] *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

§ 2 patientissimo *Ald.*; potentissimo *codd.*; ¶ exercitui *recc.*; *edd. ante Np.*, *Db.*, *Paul*; exercitu *x*; ¶ semper omnia *codd.*; saepe omnia *Markl.* (*p. 278*); [semper] omnia *aut* saepe omnia *Vielh.* (*ÖZ. 18, 618*); ¶ ad necessarium uictum defuissent *recc.*; *Voss.*

§ 3 Pompeius, cum iam intra *HM*; ¶ insignibus imperatoriis *recc.*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Jur.*, *Paul* (*ZG. 32, 165*); insign. imperatoris *x*; *rell. edd.*

§ 4 tantum se] suam se *Vasc.*; tantum suam se *St.* (*Oud.*)

cap. 97. § 2 qua re impetrata*** montem *WGemoll* (*JJ. 119, 268 sq.*); *prob. Paul*; ¶ opere circumuenire *recc.*; *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ uniuersi iuris eius *codd.*; *PVict.* (*IX 24*), *Lips.*; uniuersi simul *recc.*; *uett. edd.*; uniuersi uiris equis *Cl. Puteanus* (*ap. Ald. nep.*); *prob. Ald. nep.*, *Hotm.*, *Cuiac.*, *Bentl.*; uniuersi cursim *Hotm.*; uniuersi [iuris eius] *FRobortellus* (*Annotat. II c. 48*), *Scal.*, *Dav.*, **WNitsche*; uniuersi iugis eius *Wasse* (*ad Sall. Cat. 44*); un. iugis eis (*uel* illis) *Clark.*; un. iugis aliis *Wasse* (*ap. Oud.*); uniuersi exercitus *Dav.*; (un. uiri equi *Oud.*;) un. iugis [eius] *Jur.*; un. iussis eius *AWagner* (*ap. Daehn.*); un. iuga sequentes *Hxg*; iuri eius uniuersi *Martiny Laguna* (*ad Lucan. I 51*); uniu. iugis illis *Vielh.* (*ÖZ. 16, 433 sq.*); un. inuiis siluis *Wölff.* (*II 22*); un. locis aequis *Paul*; ¶ ⟨se⟩ recipere *recc.*; *ed. pr.*

§ 3 qua re animaduersa *rec.*; *ed. pr.*; qua spe animaduersa *x*; qua specie animaduersa (*uel* quo spectaculo animaduerso) *Oud.*; qua spe [animaduersa] *Dederich* (*3, 480*); ¶ commodioreque] que *suspectum dicit AHarant* (*RPh. 4, 26*); ¶ (milia passuum III aciem *Ciacc.*)

§ 4 cohortatus, etsi *Vasc.*; cohortatus est etsi *codd.*

§ 5 quo ⟨iam⟩ perfecto *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*; ¶ coeperunt *Ashb.*(?); *ed. pr.*; coeperant *x*; ¶ noctu fuga *Paul.*

cap. 98. § 1 atque ⟨ad terram⟩ arma *Ashb.* (*inter uers.*); *ed. pr.*, *Ber.*

§ 2 uiolarentur *N*; *uett. edd.*; ¶ neu quid usui *Markl.* (*p. 278.*)

cap. 99. § 1 ⟨Caesar⟩ non amplius *Forchh.* (*p. 74.*)

§ 3 praesidio [in] castellis *N*; *Jur.*; ¶ ⟨qui⟩ in finitimas *Markl.* (*p. 278.*)

§ 4 aquilae VIII *Ciacc.*; ¶ uires eius lassitudine *rec.*; *ed. pr.*, *Ber.*

cap. 100. § 1 cum classe [ad] Brundisium *uel* cum classe Asiatica Brund. *Ciacc.*

§ 2 similiter *codd.*; scienter *Kraff.*; *del. Eussn.* (*JB. 35, 136*); ¶ qui Brundisii praeerat *recc.*; *Apitz*, *Paul*; ¶ aqua ⟨dulci⟩ prohibere *schol. ap. Hedicke*, *GP. Quedlinburg 1879 p. 10.*

§ 4 cognitum *om. ed. pr.*, *Ber.*; *del. Bentl.*

cap. 101. § 1 ⟨C.⟩ Cassius *Urs. cod.*; *Markl.* (*p. 278*); ¶ in duas partes, ⟨et⟩ dimidiae *edd. ante Np.*; ¶ Vibone *Ald.*; uibonem *Ashb.*, *fhl*; iubonem *a*; *ed. pr.*; Libo *Ber.*; Liboque *recc.*; *Scal.*

§ 2 sunt ad incendia *Ashb.*, *af*; *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *recc. edd.*, *Hell.* (*Ph. 13, 376*); sunt apta ad incendia *hl*; sunt aptae ad incendia *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*, *Forchh.* (*p. 34*), *Paul*; sunt ad incendia ⟨idonea⟩ *Dederich* (*3, 481*); quae ⟨usui⟩ sunt ad incendia *JFreudenberg* (*JJ. 85, 226*); ¶ Pomponianam *recc.*; *ed. pr.*; pompeianam *x*; ¶ XXXV *del. Ciacc.*, *Vielh.* (*Beitr. p. 11*); ¶ in quibus *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 3 tantumque eo facto timorem incussit *Bentl.*

§ 4 oppidumst defensum *Np.* (*p. 187*); oppidum fuit defensum *codd.*; — oppidum defensum Cassiusque *Madv.* (*opusc. acad. altera p. 222 sq.*)

§ 5 adplicatisque nostri ad terram *Oud.*, *Bentl.*, *Mor.*, *Dederich* (*3, 481*); ¶ nauibus *codd.*; *plur. edd.*; nauibus ⟨circiterXL⟩ *Np.* (*p. 187*), *Dt.*; ¶ [propter eundem timorem] *EHoffm.*, *Kran.*, *Paul*; — timorem *corruptum esse cens. Dederich* (*l. l.*); ¶ ⟨cum⟩ pari *Dederich* (*l. l.*); ¶ ratione egerunt. Cassius (cassiusque *Ashb.*) *x*; *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Oud.*, *Bentl.*, *Mor.*; ratione egit. Cassius *ed. pr.*, *Ber.*, *mg. Vasc.*; ratione egit *Lips.*, *Scal.*, *Apitz*, *Terpstra* (*p. 74*); ratione agerent, Cassius *Dederich* (*l. l.*); ratione [egerunt. Cassius] *Hzg*, *Np.* (*p. 187*); ¶ naues circiter XL *codd.*; naues [circiter XL] *Np.*, *Forchh.* (*p. 91*), *Paul*, *EHoffm.*[2]; naues circiter †XL *EHoffm.*[1]; ¶ comprensa *Ashb.*; *recc. edd.*; compressa *x*; comprehensa *recc.*; *edd. ante Np.*; comprensae *Pluyg.*

§ 6 quinqueremes *edd. ante Np.*; quinque remis *codd.*; quinqueremis *recc. edd.*; ¶ refugit *f*, *h pr.*; *ed. pr.*; refugiit *Ashb.*, *al*, *h corr.*; ¶ depressae *mg. Vasc.*, *St.*, *Oud.*, *recc. edd.*; de presente *a*; depre(he)nsae *plur. codd.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 7 fingi ⟨hoc⟩ (*ed. pr.*,) *Ber.*, *Vasc.*, *St.*

cap. 102. § 1 posset. Et quantum (*Ald.*,) *Vasc.*, *St.* (*Lips.*, *Scal.*); posset. ita quantumcumque *Paul*; ¶ efficere] conficere *HM.*

§ 3 id utrum *Jur.*; ¶ aestimari non poterat *Voss.*

§ 4 unam noctem *HM* (*LC. I 680*); ¶ irrogata *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; ¶ cognito *Ald.*; cognitoque *codd.*; ¶ Mytilenas *recc.*; *ed. pr.*, *recc. edd.*; mithilas *x*; Mitylenas *recc.*; *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*, *Lips.*, *Scal.*

§ 5 nauibus[que] aliis *Paul.*

§ 6 Antiochensium *ed. pr.*; antiocensium *codd.*; ¶ arcem *h in mg.*, *l*; *Oud.*; aram *Ashb.*, *afh*; arcem ante *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Manut.*, *Lips.*, *Scal.*; arcem Antiochenam *Glar.* (*uel* Antiochiae), *Vasc.*, *St.*; ¶ in finitimas ciuitates *b*; *ed. pr.*; ciuitates *om. x*; ¶ eorum capiti periculo *HM* (*LC. II 1058*).

§ 7 Rhodi; qui cum *Ursin.* (*cod.*), *Lips.*; rhodi quicumque *codd. plur.*; Rhodi. nam quicumque *uett. edd.*; Rhodi; namque cum *Ciacc.*; ¶ nuntiis, ex his (*Ashb.*) *ahl*; *Db.*; nuntiis, ut ex his *f*; *edd. ante Db.*; ¶ contra uoluntatem suam naues *ed. pr.*; contra uol. suas naues *x*; ¶ soluerant *Vasc.*, *St.*; *prob. Oud.*; soluerunt *hl*; *plur. edd.*; soluerent *Ashb.*, *af*; soluere iubebantur *recc.*; *Ald.*; soluere cogebantur *Ciacc.*

§ 8 ad ciuitates ⟨Asiae⟩ *Ciacc.*; ad ⟨eas⟩ ciuitates * *WNitsche.*

cap. 103. § 1 pecunia ⟨a⟩ societatibus sublata * *WNitsche*; ¶ priuatis ⟨mutuo⟩ sumpta *Ciacc.*; ¶ armatis, quos partim ex *Ciacc.*, *FPauly* (*ÖZ. 26, 626*); ¶ quos[que] *Madv.*, *Paul*, *RMg* (*Rel. p. 15*); aut quos *FPauly* (*l. l.*); ¶ ex suis [quisque] *Ciacc.*

§ 2 Ptolomaeus *KKeil* (*RhM. 18, 268*), *AFleckeisen* (*JJ. 93, 4. 5*); *recep. FHofm.*, *Paul*; pt(h)olomeus *x* (*semper*); Ptolemaeus *edd. fere omnes.*

§ 3 Alexandriam reciperetur *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93.*)

§ 4 praestarent . . . despicerent (*Ashb.*,) *recc.*; *ed. pr.*; praestaret . . . despiceret *x*.

§ 5 in Syria *ed. pr.*; in syriam *x*; ¶ Gabinius *ed. pr.*; gauinius *x*.

cap. 104. § 1 his tum cognitis r. *Paul*; ¶ amici regis *om. Ald.*; ¶ praedicabant, ne sollicitato exercitu regio Pompeius *edd. ante Oud.*

12*

§ 2 Achillam, praefectum regium, singulari *ed. pr.*; achillam in praefectum regium singium singulari *z*.

§ 3 cum paucis suis ⟨et⟩ ibi *edd. ante Np.*

cap. 105. § 1 Ampium *hl*; *Manut.*; Apium *af*; *Ald.*; Appium *Ashb.*; *ed. pr.*, *Ber.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ tollere Ephesi *Apitz*, *Paul*; ¶ euocauisse(t) *Ashb.*, *ahl*; uocasse *ed. pr.*, *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*; euocasset *f*; euocasse *Vasc.*, *St.*, *Oud.*, *recc. edd.*; aduocasse *Ciacc.*; (ad se euocasse *Oud.*;) ¶ in summa *af*; *Ber.*, *Scal.*, *Oud.*, *recc. edd.*; in summam *Ashb.*, *hl*; *Lips.*, *RMg* (*LC. 1282, 19*); [in] summa *ed. pr.*, *Ald.*; ea summa *Vasc.*, *St.*; in sumenda *Ciacc.*, *Paul*; — testibus summa pecuniae iniretur *Rub.* (*El. I c. 35.*)

§ 1. 2 auxilium tulit*** item *Gland.*, *Otto* (*ZAW. 1850, 311*), *Vielh.* (*ÖZ. 18, 251 sqq.*)

§ 2—5 (item constabat ... exstitisse ostendebatur) *a Caesare scripta esse negant Morstadt* (*p. 19 sqq.*) *et Kraff.*

§ 2 numeratis *HM* (*LC. I 1015*); *recep. Paul*; enumeratis *codd.*; ¶ collocatum erat *edd. ante Np. except. Ber.*; ¶ ante *om. recc. et Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ spectabat *edd. ante Np.*

§ 3 eodem[que] die *ed. pr.*; ¶ Ptolomaide (*codd.*); *FHofm.*; Ptolemaide *plur. edd.* (*cf. ad 3, 103, 2.*)

§ 4 Pergamique *z*; *Vasc.*, *St.*, *Db.*, *HM* (*JB. 12, 263*); Pergami *recc.*; *plur. edd.*; ¶ in occultis ⟨locis⟩ *Paul*; ¶ templi *recc.*; *Lambin.* (*ad Hor. c.* (*I 16, 5 et*) *IV 4, 76*), *Ciacc.*, *Lips.*; templis *z*; *uett. edd.*; ¶ fas nulli est *Paul*; ¶ quae Graeci ἄδυτα appellant *del. Mor.*; — ἄδυτα *Ald.*; adyta *Ber.*; adita *z*.

§ 5 Trallibus *Ber.*; traillibus *z*; ¶ ubi Caesari statuam *Ber.*, *Ald.*, *Vasc.*, *St.*; ¶ palmam *Paul*; ¶ in tecto inter *codd.*; *edd. usque ad Oud.*; intecto inter *Ciacc.*; integra inter *Oud.*, *Mor.*, *Db.* (*Revue de philol. 1847, 243 sqq.*); inter integra *Vielh.* (*ÖZ. 18, 253*); [in tecto] inter *Held*, *Apitz*, *Np.* (*p. 187 sq.*), *KFHermann* (*Ph. 2, 211*); inter sectorum (*uel* in saepto inter *uel* incertum inter coagm. lap. ⟨an⟩ ex) *Hzg*; intacto inter *Dederich* (*3, 481 sq.*); in tectum inter *Oehl.*; intacta inter *EHoffm.*; — integro [inter coagmenta lapidum] ex pauimento *HSchiller* (*BB. 26, 540*).

cap. 106. § 1 ⟨in⟩ Aegyptum *edd. ante Np.*; Aegyptum *codd.*; *Madv.* (*Bemerkungen über verschied. Puncte . . . der lat. Sprachlehre. Braunschw. 1843 p. 22 sq.*); ¶ necessitudines regum *Pluyg.*; *recep. Paul*; ¶ cum legionibus, una *edd. ante Np. except. Ber.*; ¶ Fufio *Ashb.*; *Urs.*, *Lips.*; Fusio *z*; *uett. edd.*

§ 2 erant legionariorum hominum *Vasc.*, *St.*; erant legionariorum *Voss.*; ¶ non poterant *b*; *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*

§ 3 auxiliis *suspectum HM*; ¶ aeque *Np.* (*p. 620*); atque *codd.*; *om. ed. pr.* ¶ existimans *Ashb.*, *af*; *ed. pr.*, *Vasc.*, *St.*, *Np.*; existimabat *hl*; *Ber.*, *Ald.*, *Lips.*, *Scal.*, *Oud.*

§ 4 in hoc omnis] nec minus *Paul.*

§ 5 crebrae continentibus diebus *Paul*; ¶ huius urbis] eius urbis *Vasc.*, *St.*; (in uiis urbis *Madv.*;) eius [urbis] *Paul, qui totum h. l. uitiatum iudicat.*

cap. 107. § 1 legiones sibi duas ex Asia *RSchn.* (*ad B. Alex. 34, 3 et JB. 17, 239*); ¶ etesiis *Ashb.*; *ed. pr.*; ethesiis *z*; ¶ fiunt aduersissimi *z*; sunt aduers. *edd.*; fiant aduers. *Paul*; *prob. RSchn.* (*JB. 16, 93 et PhW. 10, 1109.*)

§ 2 [officio suo conuenire] *Paul.*

cap. 108—112 *ab Hirtio scripta esse arbitratur Dt.* (*Qu. 32 sqq.*); *assentitur RMg* (*Rel. p. 19*); *improb. HSchiller* (*BB. 16, 396 sqq.*).

cap. 108. § 1. 2 *Pollionis esse censet GLandgraf* (*Unters. p. 79*).

§ 2 consilii sui *St.*, *Lips. et Aicard.* (*ap. Oud.*); conscios sui *hl*; *edd. rell. ante Np.*; conscii suis *af*; consciis suis *Ashb.*; conscios consilii sui *Apitz*; ¶ ex regiis amicis *edd. ante Clark.*; ¶ a Pelusio *Ashb.*; *ed. pr.*; a pulesio *z*; ¶ hunc [incitatum] suis *Kran.*, *Madv.*; hunc incitatum ⟨a⟩ suis *Kraff.* (*JJ. 91, 502*), *Dt.*, *Paul*; ¶ inflatum *om.* O^1; *del. Forchh.* (*p. 95*), *Landgraf* (*Unters. 80*).

§ 3 ex duabus ⟨filiabus⟩ *b*; *Np.* (*p. 188*); filiabus *om. z*; *edd. ante Np.*; ex filiabus *Hzg*; *improb. Np.* (*l. l.*); ¶ haec uti ⟨ita⟩ fierent *Cornelissen*; ¶ perque (*recc.*;) *ed. pr.*; per quae *afh*; per quem *Ashb.*

§ 4 Romam *ed. pr.*; romae *z*.

cap. 109. § 2 Caesari copiae *recc.*; *ed. pr.*, *Ber.*; *prob. Oud.*; ¶ ut iis, extra oppidum si *sic distinguunt FHofm. et Paul.*

§ 5 audiret *Ashb.*; *ed. pr.*; adiret *z*; ¶ occupatus per *codd.*; sopitus per *Gron.* (*Obs. IV 8 p. 120*); obsopitus per *Dav.*; occipitis per *Jur.*; (re)supinatus per *Bentl.*; occupatus per⟨que⟩ *Mor.*; [occupatus] per *Madv.*, *Paul*; ⟨pallore⟩ occupatus per *KSchnelle* (*JJ. 115, 564 sq.*); ⟨torpore *uel* rigore⟩ occupatus per *WHRoscher* (*JJ. 123, 839 sq.*); occubans per *Cornelissen.*

§ 6 effecit *edd. ante Np.*, *Procksch* (*CT. 13*),